

ס פ ר

ערוך השלחן

הלכות שחיטה

סאת חגאון המפורסם כו' כו' סוהר"ד יחיאל מיכל זצ"ל בהרב ר' אהרן הלוי
ע"שמיין ז"ל אב"ד נאווהרדק בעה"מ ס' אור לישראל על ספר הישר
כרית וערוך השלחן על ד' חלקי ש"ע.

חזקת וחוכנס לאינגאנט

www.hebrewbooks.org

ע"י חיים תשס"ז

הוצאת

ח. וגשל בע"מ

ירושלים, תשמ"ז

הכתובת:
חנוך וגשל רח' ירמיהו 4 ירושלים

נדפס בישראל
Printed in Israel

[מצות שחיטה ומי דם הבשרים לשחוט וכו' ס"ח סעיפים]

ואפשר לומר דכבה"ג באמת אין עד אחד נאמן ויהיה נראה מדלא הוכירו הפוסקים חילוק זה דגם כבה"ג נאמן השוחט והמעם דכיון דהוא איש כשר ואינו חשוד על הנול אם נאמר ששחט בלא ידיעת הבעלים הרי הוא גולן והרי הוא מוחזק בבשרות וכדראי בבדיעת הבעלים שחם ולא רמי למבל שאינו נאמן כבה"ג דבבבל אף אם עשה שלא בידיעת הבעלים לא הפסידו כלום ואינו גולן ונאמר דנשאר מבל כמו שזדה אבל בשחיטה כששחט שלא מדעת הבעלים הרי הוא גולן נמוך [ולולי זכו טונג המדדי ריש מולין נכס כדיל ממין שכתב מזה שגד סחד ליט נחמן לכולא מחזקת ליסור זכו דחזקת דריקוס ופוזזיס ולג נכסרים פ"ט ודבריו תמוסים כמ"ס ספרת"ג בסמיחה ע"ט ולדברי טונגו כמ"ס לעיין כשאין סהסמה וסעוף טל וסכנוליס לינס כנאל ודו"ק]:

ה ויש בזה שאלה דכיון דעיקר ההיור דער אחד בשחיטה הוא ממעם בידו א"כ איך נאמן אדם שאינו שוחט בעצמו להעיד אף על הבהמה שלו שנשחטה ממעם שבירו לבקש שוחט מומחה שישחנהה נימא מי יימר דמזרקק ליה שוחט דבעין זה אמרו חז"ל [סכס מ"ו]: לענין ראיית מום בבכור מי יימר דמזרקק ליה חכם ע"ש ולפ"ו כשהקצב אומר על בהמה שלו שנשחטה לא נאמינו אא"כ שמענו מהשוחט ששחמה ונהי דבשוחט המסונה על השחיטה נאמר דבודאי שחם השוחט שעשה מה שמוטל עליו ונאמן הקצב אבל בכפר שאין שם שוחט ממונה ובעה"ב אומר שהביא שוחט מהעיר ושחטו או שהולך אצל שוחט למה נאמן והרי זה לא מקרי בידו וצ"ל דכיון דיש שוחטים בעולם שנוטלים שבר על השחיטה ושוחטין מקרי בידו שהרי בידו לשכור שוחט [וכסודקקוס מכס למנוי ככור שלטי שלסור לינוול מזה סכר כדחק נכנוווס כ"ח. ועוד דמגס"י כסנה סס מסמנע מסוס דכיו"ט לא ילסס סכסס להדקק ולס"ו י"ל דנחול לל אלמיקן כלל מי יימר דמזרקק וע"ט כסוס' ודו"ק וכו' מסוס' ריש גיטין ד"ס עד דזה מקרי בידו ע"ט]:

י כתב הרמב"ם ספ"י משחיטה כל טבח שהוא יודע המרפות האלו והוא בחזקת כשרות מותר לו לשחוט ולברוק לעצמו ולמכור ואין בזה חשש שעד אחד נאמן באיסורין בין יש לו הנאה בעדותו בין אין לו הנאה וכבר בארנו שאין לוקחין בשר מטבח ששוחט ובודק לעצמו בח"ל או בא"י בזמנ"ו אא"כ היה מומחה עכ"ל וכ"כ בפ"ה ממאכלות אסורות דין ז' וז"ל ואין לוקחין בשר מכל טבח אלא אם היה אדם כשר ומחזק בכשרות הוא ששוחט לעצמו וסוכר ונאמן עכ"ל ובש"ס לא נמצא דין זה רק הרמב"ם דימה זה לטה שאמרו בפרק אין טעמירין

א שחיטה היא מ"ע ואינה חיובית כשופר וסוכה ולולב דאם אינו רוצה לאכול בשר אין עליו חיוב לשחוט אלא שכל הרוצה לאכול בשר מצות עשה שישחוט ואח"כ יאכל שנאמר וזבחתי מבקרך ומצאנך כאשר צויתך וכן היה שחיטתה מן התורה שנאמר בבכור בעל מום אך כאשר יאכל את הצבי ואת האיל הא למדת שחיה כבהמה לענין שחיטה [רמב"ם פ"ח וסמ"ג עשין ס"ג] וכן עוף שחיטתו מן התורה דכתיב אשר יצוד ציד חיה או עוף ושפך את דמו מלמד ששפיכת דם עוף כשפיכת דם חיה [סמני פ' רלס] והני בר קפרא ואת הורה הבהמה ועוף לכל נפש החיה הרומשת במים המיל הכתוב עוף בין בהמה לדגים לחיבו בשני סימנים אי אפשר שכבר הוקש לדגים ודגים באסיפה בעלמא ולא בשחיטה דכתיב אם את כל דגי הים יאסף להם ולפוטרו בלא כלום א"א שכבר הוקש לבהמה הא כיצד הבשרו במימן אחר [מולין כ"ז ועכ"מ ולח"מ]:

ב כל דיני שחיטה נאמרו לו למשה רבינו בעל פה בפני ככל הורה שבוע"פ דכתיבו וזבחתי מבקרך ומצאנך כאשר צויתך ומצוה היא הורה שבוע"פ [רמב"ם סס] ותניא רבי אומר וזבחתי כאשר צויתך מלמד שנצטווה משה על הושט וע"י דקנה ועל רוב אחר בעוף ועל רוב שנים בבהמה [מולין ל"ח] ויש רמז לזה בתיבת כאשר האלף הוא אחר בעוף והשין הוא שנים בבהמה והרי"ש רובו של אחד כמורו וכאשר למפרע בראשי תיבות הוה רובו של אחד כמורו [תוס']:

ג כל אחד מ ישראל נאמן על השחיטה דכל יחיד ויחיד האמינתו הורה דכתיב וזבחתי מבקרך ומצאנך ושחט אה בן הבקר דכתיב בקרשים ואבלי כהנים על ידו ולא הוקיחו הורה להעמיד עדים בדבר ולא הצריכה תורה עדים אלא לעונש מסון ולמיתת ב"ד ולערוזת דגמירין דבר דבר ממסון [רש"י י'] דעד אחד נאמן באיסורין [רמב"ם ספ"י] ואע"ג דבחזקת איסור אין עד אחד נאמן להוציא מחזקה ובהמה בחייה בחזקת איסור עומדת והי דבר שאינו בידו אבל כמה שבירו נאמן [יבמוס ס"ח] והבא בידו לשחוט או לבקש לשחט שישחוט וכל אדם נאמן על שלו אף בחזקת איסור ממעם זה שבירו להוציא מחזקת איסור [ר"ח ס"ב דיעין ס"ח] ומעם זה אמרו חז"ל שם לענין מכל שנאמן לומר שהפריש מזה תרומות ומעשרות מפני שבירו להפריש:

ד אמנם לפ"ו כשהבהמה או העוף אינו שלו והוא אומר ששחטן בידיעת הבעלים והבעלים אינם לפנינו שנשאלם איך נאמן עד אחר והרי זה לא מקרי בידו כיון שאינו שלו ולהריא אמרו כן חז"ל לענין מכל ע"ש

מוחזק בכשרות או שנרע מי הוא ששחט או במקומות הגדולים שיש ממונים על הקצבים אבל בעיר קטנה או בכפר א"א לקנות מכל מבח שהוא אא"כ גם הטבח אוכל מכשר זה דבכה"ג גם הרמב"ם מודה כמ"ש שם ספי"א וה"ל המתארח אצל בעה"ב בכל מקום ובכל זמן והביא לו יין או בשר או גבינה וחרתית דג ה"ו מותר וא"צ לשאול עליו אע"פ שאינו מכירו אלא יודע שהוא יהודי עכ"ל וכ"ש כשהטבח אוכל מבשר זה עצמו אא"כ הוחזק להיפך שאינו יהודי בשר כמבואר שם דאו פשיטא שאסור לאכול אצלו וכ"ש ליקח ממנו וכמו שיתבאר בס"י ק"ט בדיוני חשוד בס"ד:

א ומ"מ אפשר בבוונת הרמב"ם דכבדו רבינו הרמ"א שהבאנו דכשאינו שוחט לעצמו לא חיישינן לה והטעם דנהו דבאיסורי דרבנן כמו יין וגבינה יש לחוש באינו מומחה שימכור לאחרים דבר האסור וכן חתיכת דג אף שהוא איסור דאורייתא מ"מ יש לחוש שימכור בדעתו שהחתיכת דג זה הוא מדג טהור ולא יחוש לחקור היטב אבל בבשר כשאינו שוחט בעצמו נצטרך לחשוש שעבר על איסור דאורייתא להאכיל לישראל מטרפות ולא חשדוין לשום אדם מישראל כל זמן שאינו חשוד על האיסורין אף כשאינו מומחה ובוודאי שחט אצל שוחט ורוב מצויין אצל שחיטה מומחין הם אבל כששוחט לעצמו ונוכר חשדוין ליה שאף אם אורו נמצא איזה פגמה בהסכין או איזה שאלה בבדיקת הריאה יסבור בדעתו שאינו מרפה וימכרנה לאחרים ולכן צריך מומחה דווקא ובאמת בכל מדינות שלנו אינו מצוי כלל מבח שישוחט בעצמו וימכור בעצמו את הבשר אמנם אם המצא ימצא כן פשיטא שאסור לקנות ממנו אם לא שיוודע בו שהוא מומחה ומוחזק בכשרות ואף שהוא מומחה בשחיטה ונטל קבלה דוודאי מוחזק בכשרות מ"ס צריך לעיין אחריו היטב דקרוב הדבר דמפני יצרא דטמונא יקל לעצמו איזה קולא שלא ע"פ הרין וצריך לדעת שהוא ירא אלקים ביותר ודבר זה מוטל על רב הקהלה וראשי העיר לדקדק בזה היטב:

ב ישראל שאינו יודע כל הלכות שחיטה והיינו דברים שמפסידים את השחיטה כשחיה דרסה הלדה הגרמה ועיקור שיהבארו וכיוצא בהן ושחט בינו לבין עצמו בלא שוחט מומחה עומד על גביו אע"פ שהסכין היה ברזק אהור לאכול משחימתו לא הוא ולא אחרים והרי זו קרובה לספק נבילה דבאר קרוב הרבר שעשה שהייה או דרסה ולא ידע והאוכל ממנה כוית מכין אותו מכת מרדות [רמב"ם רפ"ד]:

ג ולא עוד אלא אפילו שחט לפנינו ארבעה וחמשה פעמים שחיטה כשירה לא אברין דמסתמא גם זו היתה שחיטה כשירה ואסור לאכול ממנה כדין סכך נבילה דאמרין כיון שאינו יודע מה מפסיד השחיטה קרוב הדבר שהפסיד השחיטה ולא ידע וזה ששחט מקורם שחיטות יפות איתרמוי איתרמי ליה [ספ] ולא יודע

ממדיין [ל"ט] אין ליקחין יין וכו' בסוריא אלא כן הביטחה ע"ש וכ"ש בשר ואיהו מפרש דכיון דבסוריא אין לוקחין אלא כן המומחה ק"ו בח"ל וא"י בומה"ו כיון שאין סנהדרין שישניחו דינה כח"ל וצ"ל לדעתו מה שלא חשב הש"ס בשר דק"ו הוא משאר דברים שחשב שם [ע"ט] במ"מ וכלמ"מ וכנ"ל ר"ס ק"ב]:

ז וכן מוכה מדבריו שם בספי"א שכתב וכוה"ו אין לוקחין יין בכל מקום אלא מאדם שהוחזק בכשרות וכן הבשר והגבינה וכו' עכ"ל והראב"ד השיג עליו כמעט שאין עמי הארץ חשודים לטכור דבר האסור אא"כ נחשד ע"ש והוה דעת הגור והב"י לקמן ר"ס ק"ט שכתבו דרק לחשוד אין להאמין ע"ש ורבינו הרמ"א שם הביא דעת הרמב"ם ע"ש וגם דעת רש"י ותוס' והרא"ש והר"ן דלא כהרמב"ם שהרי פירשו אהא דאין לוקחין יין בסוריא משום דכשם היו החנוונים חשודים ע"ש ומבואר דבאינו חשוד הכל נאמנים בדעת הראב"ד וז"ל:

ח וברושלמי ספ"ב דעכ"ב חשיב בשר וז"ל היוזשלימי אין לוקחין תבילה אלא ע"פ מומחה אין לוקחין גבינות בית אוניקי אלא ע"פ מומחה אין לוקחין יין בסוריא אלא ע"פ מומחה אין לוקחין בשר שאין בו סיכין אלא ע"פ מומחה עכ"ל ולדעת החולקים על הרמב"ם נאמר דג"כ אסוריא קאי ומשום דבשם היו חשודים ולא בכל מקום וכתוספתא שם ספ"ה ג"כ אירא כמו בירושלמי ע"ש:

ט ויש להסתפק בדעת הרמב"ם ז"ל אם כוונתו דווקא כשהטבח שוחט בעצמו ומוכר לאחרים דאו בעיני מומחה אבל קצב המוכר בשר שאחר שוחט א"צ שיהיה הקצב מומחה כדי שנאמין לו שנתנו לטוחט מומחה או דגם בכה"ג צריך או שהקצב יהיה כומחה או שנרע מי הוא ששחט הבהמה ומדבריו הגור והב"י ס"ס ס"ה שכתבו בשם הרמב"ם שאין לוקחין בשר מכל מבח ששוחט לעצמו ומוכר לעצמו אא"כ היה מוחזק בכשרות עכ"ל משמע שספרשים דווקא בכה"ג צריך מומחה וכ"כ ספורש רבינו הרמ"א בספרו ד"מ בס"י זה אות י"ב ע"ש ולכן אע"ג דבעיקר דין זה לא ס"ל כהרמב"ם כדמוכח מדבריהם ר"ס ק"ט כמ"ש [ע"ט] צט"ך ופ"ח] מ"מ בזה ס"ל כהרמב"ם כיון שישוחט בעצמו למכור יש לחוש אם אינו מומחה:

י אבל באמת בדברי הרמב"ם עצמו נראה דבכל ענין אין לוקחין בשר אלא כמומחה כדמוכח מדבריו ספי"א שהבאנו וגם כיון דלפי שיטתו אין נאמנות בח"ל על האיסורים אלא למומחה א"כ מה לי אם שוחט בעצמו אם לאו והרי סוף סוף יש לחשוש שמוכר מרפה בהזקת כשירה ומי נרע זה מיין וגבינה וכן מצאתי לאחד מהגדולים שכתב בפשיטתו שלדעת הרמב"ם אין חילוק [תוס' יקו"טל ס' י"ח סק"י] והגור והב"י לא באו לפרש דעת הרמב"ם אלא דבשוחט לעצמו ומוכר חשו לדבריו ולפ"ו לדעת הרמב"ם א"א לקנות בשר ממבט אא"כ

עוד אלא אפילו שאילו לו עשית כך וכך ומתוך השוחרו נראה ששחט כראוי אין לסמוך עליו ולא עוד אלא אפילו למד אח"כ הלכות שחיטה ואמר ברי לי ששחטתי יפה אין שומעין לו רכל מילתא דלא רמי עליה ראינש לאו אדעתיה [מ"ו סק"מ] וכ"ש כשלא למד אלא שאומר ברי לי על כל השאלות שאתם שואלים אותי ולא משנחנין ביה [עמ"ד סק"ב]:

יך כתב הרמב"ם ו"ל בפ"ד דין ג' ישראל שיודע הלכות שחיטה ה"ו לא ייחזק בינו לבין עצמו לכתחלה עד שישחוט בפני חכם פעמים רבות עד שיהיה רגיל ורזי ואז שחט תחלה בינו לבין עצמו שחיטתו כשרה היודע הלכות שחיטה ושחט בפני חכם עד שנעשה רגיל הוא הנקרא מומחה וכל המומחין שוחטין לכתחלה בינם לבין עצמם ואפילו נשים ועבדים אם היו מומחין שוחטין לכתחלה עכ"ל ואח"כ כתב מי שאינו יודע אצלו ששחט בינו לבין עצמו שואלין אותו אם יודע עיקרי הלכות שחיטה שחיטתו כשרה הרי שראינו ישראלי מרהוק ששהט והלך לו ולא ידענו אם יודע אם אינו יודע ה"ו מותרת וכו' שרוב המצויים אצל שחיטה מומחין הן עכ"ל :

מן ונראה לי דהרמב"ם מפרש מומחה שבגמ' דלא כפי' כל הראשונים שהיו היודע הלכות שחיטה דאע"ג דודאי כן הוא כשאנו יודע הלכות שחיטה אסור לאכול משחיטתו כשאין אחר עע"ג מ"ם שם מומחה הוא ענין אחר והיינו שיש לו המראה במלאכתו שיודע אומנת השחיטה וזה אנו רואים בחוש שיש מי שיודע הלכות שחיטה ואינו בקי במלאכת השחיטה אך להוליד הכסין ואיך לתפוס הצוויזר ואיך לתפוס בסימנים וכיוצא בזה ולאו משום עלופי דלהדיא מסקינן בה"ש ריש חולין דלעלופי לא חיישינן ולכן לא הזכיר זה הרמב"ם אלא להיות מומחה באומנתו ולכן כתב רבנאי היתר השחיטה תלוי בהשני דברים שצריך לידע הלכות שחיטה ושיהיה אומן והיינו ששחט כמה פעמים לפני חכם וראה שיודע איך לשחוט ואו נקרא מומחה ורשאי לשחוט בינו לבין עצמו :

מן ומ"ם יש הפרש בין שניהם בדיוודע הלכות שחיטה ועדיין אינו מומחה במלאכתו נהי דלכתחלה אסוי לו לשחוט בינו לבין עצמו מ"ם ברעעבר אם שחט שחיטתו כשרה רכיון שיודע הדינים אלו היה אויה קלקול היה יודע מזה אבל כשאנו יודע הלכות שחיטה אף שהוא אומן שראינוהו שוחט דרבה פעמים יפה מ"ם אם שחט בינו לבין עצמו שחיטתו פסולה כמ"ש מקודם דשמא קלקל ולא ידע כיון שאינו יודע הדינים וכל דינים אלו הם על השוחט עצמו :

ין אבל אחרים שבא אצלם אחר לשחוט ואין מכירין אותו הדין כך אם יודעים אותו שבקי בהלכות שחיטה מניחים אותו לשחוט אף כשלא ידענו אם הוא מומחה באומנתו ממעם דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן וכ"ש דלא חיישינן שמא יהלך אצל על בקיאות בהלכות

שחיטתו לא סמכינן ע"ז אא"כ כבר חלף והלך לו דאו אסרינן גם בזה רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן אבל לכתחלה אסורים להניח שישחוט קודם שידעו אם הוא יודע בהלכות שחיטה והמעם רכיון דרבר זה אוסר גם ברעעבר כמו שנתבאר לכן לא סמכינן ע"ז וסוגיה הש"ס מתבאר יפה יפה לפי פ"ו זה [וה"פ רבינא אמר הבל מומחין שוחטין כלומר שמומחה באומנתו אע"פ שאין מוחזקין שלא יתעלפו בר"א שיודעין בו שיודע לומר הלכות שחיטה ר"ל דלמומחה צריך גם יודע הלכות שחיטה אבל אין יודעים וכו' ואם שחט בודקין אותו אם יודע הלכות שחיטה וכו' ואם לאו אסור וכו' כלומר ואם זה המומחה באומנתו שחט בודקין אותו בהלכות שחיטה ובמסקנת הש"ס אוסר כולו כרכינא לא אמרי רוב מצויין וכו' ר"ל דרבינא אין מניחין אותו לשחוט אא"כ יודעין שהוא מומחה במלאכתו ואנו לא חיישינן ליה דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן אבל בידיעת הלכות שחיטה לא נחלקו על רבינא וכך הם דברי ר"נ ברך י"ב: ראה אחד ששהט וכו' ואלא דלא ידע אי גמיר אי לא גמיר לימא רוב מצויין וכו' ור"ל דודאי אם ישנו בכאן בודקין אותו אם יודע ה"ש אבל כשהלך סמכינן גם בזה על רוב וכו' ורבינא סובר דגם באומנות בודקין אותו אח"כ ולכתחלה אסור ליתן לו כשלא ידענו אומנתו ובוה פליג הש"ס אבל בידיעת ה"ש לא פליג הש"ס ובוה א"ש מה שאומר הש"ס בדרבינא כד"א שיודעים בו שיודע לומר ה"ש ושינה הלשון מקודם וכן הקשה התורת יקותיאל וכן לקמן דקאמר אלא אשאין מומחים בבודקין אותו סניא ולא קאמר הוא אמרת בבודקין אותו סני כבאיכא דאמרי אשאין מוחזקין שאומר דהאמרת כברי לי סני ע"ש אלא משום דבלשון ראשון אמר רבינא בודקין אותו על הלכות שחיטה וכאן פריך על אשאין מומחים ופריך מצד הסברא בבודקין אותו סני דלמה לא יועיל ולפ"ז א"ש מה שמרחו הראשונים ו"ל דלמסקנא אינו דומה דיחוי הש"ס על רבינא לישנא קמא לאיכא דאמרי ולפמ"ש אין חילוק ונלע"ד שגם הרי"ף הלך בשיטה זו וגם בעל הלכות שהביא הר"ן סובר כן אלא שהר"ן ו"ל היטה וזכריהם לפי' כל הראשונים והיטה כוננת הרמב"ם שחשש לעלופי ע"ש וכל הפוסקים הלכו בדרך זה ולענ"ד ברור כמ"ש ועתי"ק ודי"ק]:

יח ו"ל רבתינו בעלי הש"ע כסעי' א' הכל שוחטין לכתחלה אפילו נשים ועבדים וכל אדם אפילו אין מכירין אותו שמוחזק לשחוט שלא יתעלף וגם אין יודעין בו שהוא מומחה ויודע הלכות שחיטה מותר ליתן לו לכתחלה לשחוט ומותר לאכול משחיטתו שרוב הרגילין לשחוט הם בחזקת מומחין ומוחזקין כד"א כשאנו לפנינו או מותר לאכול משחיטתו וסומכים על החזקה אבל אם הוא לפנינו צריך לברוק אם הוא מומחה ויודע הלכות שחיטה אבל א"צ לשאלו אם נתעלף וי"א שאין לסמוך על החזקה אלא ברעעבר אבל לכתחלה אין לסמוך על החזקה

ההוקה במקום דיכולים לבררו וכל זה מיירי באחרים שאינם בקיאים ויודעין אם זה השוחט בקי אם לא אבל השוחט עצמו לא ישחוט אע"פ שיודע הלכות שחיטה ומומחה עד ששחט ג' פעמים בפני חכם ומומחה בהלכות שחיטה שיודע שהוא רגיל וזריו שלא יתעלף [מזכר כסס כרמ"כ] ולכן נוהגין שאין אדם שוחט עד שנטל קבלה לפני חכם ואין החכם נותן לו קבלה עד שירע בו שהוא יודע הלכות שחיטה ובקי ביד ולכן נוהגין שכל הבאים לשחוט סומכין עליהם לכתחלה ולא ברקינן אותם לא בתחלה ולא בסוף דכל המצויין אצל שחיטה כבר נטלו קבלה לפני חכם עכ"ל הש"ע:

יט ביאר הדברים דרוב רבונו מפרשים דמומחה שבש"ס הוא היודע הלכות שחיטה ומוחזק הוא שמוחזק שלא יתעלף ואיפסקא הלכתא בגמ' דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן ולעלפויי לא חיישינן ולפ"ז היה לנו להחיר לכל הבא לשחוט שישחוט וא"צ בדיקה לא בתחלה ולא בסוף ובאמת יש מהראשונים שכתבו כן [הסמור ריש חולין וכ"מ מ"ט ומו"ק ומו"ק סלקך לא נצי למדקאי וע"ל]:

כ אמנם הרא"ש כתב בשם הגאונים [רי"ס חולין ס' ה'] דמשום דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן מוסרין לכתחלה לכל הבא לשחוט על סמך שנברקנו אחר השחיטה אם הוא מומחה אם לאו משום דאפילו אם יאירע שילך לו ולא נוכל לברוקו וא"ש שנשתכח ולא נברקנו ג"כ מותר וסמכין ארובא אבל כדאיתא קמן אכיר לנו לאכול משחיטתו עד שנברקנו אם הוא בקי בהלכות שחיטה וגם צריך לשאול ממנו אם לא נתעלף [סס סס"ו] וכ"כ הטור בשמו והטעם דלא סמכין ארובא אלא ברועבר ולא לכתחלה כמו בדיקת הסכין לאחר שחיטה לא סמכין ארובא ורק אם נאבד הסכין מותר לאכול וכן הריאה צריך לברוק ובנאבדה סמכין ארובא [כס] ויש חולקין דלעלופי לא חיישינן כלל וא"צ לשאול ע"ז ורק במומחה אין סומכין על הרוב משום דסמוך מיעוטא דשאין מומחין לחוקת איסור של הבהמה ואיתרע לה רובא וזהו דעת הש"ע [וכ"כ כרמ"כ וכו"ל] ולכ"ז וסרמאניס נס דעס כרמאניס כן ע"ס]:

כא ויש בזה שאלה רבאמת למה מקילין ברועבר ניכא סמוך מיעוטא לחוקה ומטעם זה יש מי שאומר דזה שאמרו הו"ל רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן אשנראה דלישנא הוא ובאמת כל המצויים אצל שחיטה מומחים הן [כרמ"כ כדל"כ] ולפ"ז הא דמחמירין לכתחלה אין זה מעיקרא דרינא אלא ממדת חסידות [כרמ"כ] כמסמרה [סס] ויא' ששמע כן [כס] אך הטעם הוא דהוא רוב ומצוי הרבה ושכיח טובא [תוספות צטוה כ' ד"ס חלב] ואין להחמיר ברועבר ועוד דלא שייך כאן לומר סמוך מיעוטא לחוקה דאטו מיעוטא ראינן מומחים ביוראי מטרפינן והרי גם זה ספק ויכול להיות שבהיגן שחטו

וא"כ אין זה רק מיעוטא דמיעוטא וריו שנחמיר לכתחלה [כרמ"כ סס] ועוד דברועבר לא שייך בכאן לומר סמוך מיעוטא לחוקה דאין כאן חוקת איסור שהרי שחיטה לפניך וזה היחוש הרי עסק לסלקה מחוקת איסור [כס]: **כב** ויש מהראשונים דס"ל להיפך דזה שאמרו רוב מומחים הם אינו אלא ברועבר כשלא ברקוהו קודם שחיטה דאו סמכין ארובא וא"צ לברוקו אבל לכתחלה אסור לנו להניחו לשחוט בלא בדיקה ואפילו על סמך שיברקנו אחר שחיטה אסור וזהו דעת ה"א שבש"ע [הג"א ומדני וטור כסס סעיטור] ולדינא יש להחמיר בשני הריעות דלכתחלה אסור ליתן לו לשחוט בלא בדיקה וכשנתנו לו בלא בדיקה יש לברוקו אח"כ ואפילו הלך מבאן אם רק יכולים להשיגו ולברוקו ישלעשות כן אם לא שהוא כבר במרחק [כ"מ מט"ן סק"ס] וגם מ"ש בש"ע דהשוחט בעצמו לא ישחוט א"כ שחט ג"פ בפני חכם ושידע שהוא רגיל וזריו שלא יתעלף וזהו לפי פירושם בדברי הרמב"ם אבל לפי מ"ש אינו מציעם עילוף אלא דהוה עיקרו של מומחה שיהא אומן בבואכת השחיטה והוא מעיקר הרין ולפיכך זה שכתוב בש"ע דנוהגין שאין אדם שוחט א"כ נטל קבלה לפני חכם לפי ביאורינו בדברי הרב"ם אין זה ממנהג אלא מעיקר הרין כן הוא:

כג החכם כשבא ליתן קבלה ראשית חכמה יראה ה' וביחוד בדורינו זה שרבתה המינות והקלות והפקפוקים בדברי חכמינו הקדושים ו"ל ויאמרו שמועה זו נאה וזו אינה נאה וחמורות נעשה להם כקלות ה' ירחם פשיטא ועשיטא שטרם כל יראה החכם לדרוש על הנוטל קבלה על דרביו ועניינו ואח"כ יבחן אותו על דיני השחיטה והבדיקה אם יודע אותם היטב ע"פ דברי רבותינו בעלי הש"ע וגדולי האחרונים וכתבו הטור והש"ע בסעי' ב' דא"צ שידע כל חלוקי הדינים אלא אם אומר על דבר זה הייתי מסתפק ושואל כלומר אם היה בא דין זה לפני הייתי שואל מחכם קרינן ביה שפיר יודע עד שיאמר על האסור מותר עכ"ל וכבודאי כן הוא דכמה ספיקות נתהוות האמנם זה היה בדרום אבל עכשיו שנתרבו ספרי השחיטה והבדיקה וביחוד ספר תבואת שור שנתקבל בכל תפוצות ישראל וכל השוחטים בקיאים בו בהפנים ורוב האטלות נמצאים בו מחייב זה הנוטל קבלה להיות בקי בו בהפנים ויהיו החכם שיהיה מלהותח אחיה שאלה הצריכה שאלת חכם אח"כ יברוק החכם מכינו ויראה שיעמידנו בפנינו ואנו נוהגים לקלקל הרבה הסכין ונותנים לו לחקן ויראה החכם שיש לו הרגשה טובה ומודיר בהעמדת הסכין חד וחלק ואם החכם בעצמו אינו מבין על הרגשת הסכין יקרא לשוחט מומחה שבעיר ויראה השוחט הסכין ואו יתן לו קבלה ככתב ויהיונו במה שראוי להזהר שיתור תמיד על דיני שחיטה ובדיקה וגם נכון להזהיר שיעסוק לפי קים בספרי מוסר כדי לעורר לבו שלא יקל ח"ו במיאכת שמים כוז שרבים מומכים

מומנים עליו ועתה מרובה אם יהרשל בזה הלילה :
כד יש מפקפקים על הרבנים הטובלים שכר מקבלה
 שנותנים לשוחט ובחך ואין בזה שום איסור מדינא
 דאין זה לא דין ולא עדות אלא הורעה שהאיש היה
 כשר לשחיטה ובריקה ושנחשוד את הרב שבבביל דמי
 הקבלה יטנו לבו ליתן קבלה גם לטו שאינו ראוי לכך
 ח"ו אין שום רב היוד בזה להבשיל את ישראל מבשול
 עולם בעד כצע כסף מעט ולא דמי לשאר חשדות
 הנמצא בש"ס וכן הסכים התב"ש וכן המנהג פשוט :

כה בזמנינו זה נהנהו בערים הקטנות שלוקחים ש"ב
 ושיהיה גם ש"ג ונכון הוא אבל בתנאי שלא יהא
 לו עסק הרבה בחכמת הגנינה דאם ישים לבו ונפשו
 להעמיק בחכמת הגנינה בחברת עוה"ם לי שים לבו
 להשחיטה והבריקה ולהעמדת הסבין וגם מזה מתרבה
 קלות כידוע ובערים קטנות אין מי שישגיח עליו ואדרבא
 נשים וע"ה שמתים כי נגן ינגן בחברת עוה"ם ואינם
 מבינים כי בזה יקלקל עסק השחיטה ואי אישר חילי
 אבטליניה אלא יהפלה פשוט לפני העמוד בלי נגינות ולבו
 תפנה רק להשחיטה והבריקה :

כו יש מי שרוצה לומר דהאידינא כיון שאין שוחטין
 בלא קבלה אם אחד שחט בלא קבלה אמרה
 שחיטתו בכל עניין [פג"ט כתי' כ"ה] וחומרא גדולה היא
 ולא מצינו שהיתה הקנת הקרטונים כן והם לא הקנו
 אלא שאין למנות ש"ב קבוע בלא קבלה אבל לאסור
 שחיטתו כשברקדו ויודע ה"ש אין שום מעט בזה ורק
 בזה אפשר יש עתה להחמיר שלא נתייר אם הלך לו
 ולא ידענו אם יודע ה"ש ולא נסמוך על רוב מצויין
 אצל שחיטה מומחים הם והסברא כן הוא אך נסמוך
 על זה והרי יצא מכלל הרוב שאין שוחטין בלא קבלה
 והוא שהם אצל קבלה אבל כשיודע ה"ש ובקי בהעמדת
 הסבין ושחט רוב המינים אם פגרא לאסור בדיעבד
 שחיטתו [וי"כ כפי"ק כפי"ט סק"י] :

כז וכו' שנתבאר דמעיקר הדין כל שחטם והלך לו
 מומכן על רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן מ"ס
 יבדקו במינים אם נשחטו רובן דכל מה דאפשר למיבדק
 בדקין והאידינא שנוטלין קבלה א"צ בדיקה כלל ואע"פ
 שנמל קבלה מ"ס יראה המיד לחזור על לימודו ועמיד
 סבין תדיר שלא ישבח האומנות וההרגשה וכמו שהדין
 בהלכות שחיטה כן הדין בהלכות בריקה כמו שבא
 לברוק הריאה ודינם ומנהגם שזה בכל זה ואע"ג דר"ל
 לענין בריקה נשחפה בחוקת היתר עומרת ואיכא רובא
 חוקה ולא נצמד לברוק לכל הבא לברוק בריקה הריאה
 ולא נצריך קבלה ע"ז ולא דמי לשחיטה שבחוקת איסור
 עומרת מ"ס יש להחמיר גם כבדיקה ויש לב"ד לחקור
 ולברוק אחרי השוחטים והבודקים שיהו מומחים ויראי
 אלהים כי גדול הכשלה בשחיטה ובריקות המסורים
 לכל וביחוד ברור הזה שרבתה הפריצות יש להשגיח
 היטב היטב :

כה מי שמבעו להתעקף לא ישחוט לכתחלה אפילו
 יודע ה"ש ואפילו בעונד על נביו [פג"ט] דשמא
 לא ירגישו לא הוא ולא הם בהתעלפותו ובריעבד אם
 שחט אפילו בינו לבין עצמו ואמר ברי לי שלא נתעלפתי
 שחיטתו כשרה דכאחר שיודע ה"ש אלו שהה או דרם
 לא היה כאכילה לנו [נ"י] וי"א דאף אם שהה ואינו
 אומר כלום ג"כ כשר שאלו היה קלקול היה אומר
 [כ"ד] ויש חולקין בזה [פג"ט] ויראה לי דאם אינו
 בבירור גמור אצל זה ששחט שאכילה ישראלים ודאי
 דהדין עם היש חולקין אכנס בביבויור אצלו שאכילה
 ישראל היה שתיקתו כאמירתו ואם אינו נאמן על
 שתיקתו לא ידא נאמן גם על אמירתו והרי אין לך
 שתיקה כהודאה יותר מזה ונעשה רשע בשתיקתו כשהיה
 קלקול בהשחיטה :

כח וכן מי שידיו מרתות אסור לו לשחוט לכתחלה
 דקרוב לבא לידי דרסה ובריעבד דינו כדן הקודם
 ולכן יש שכתבו שזקן לאחד שבעים שנה מדראי שלא
 יהוים עוד וידינו ורתות בודאי [עפ"ה] אמנם האמת
 הוא שהכל לפי מה שהוא בבריאותו ובחוקת גופו וכפי
 ראות עיני הרב שבעיר :

ל מי שיודעים בו שאינו יודע ה"ש יבולים ליתן לו
 לשחוט אם מומחה עובד ע"ג ויראה מתחלה ועד
 סוף דהלא יראה אם עשה פכול ואם ראה סי' אחד
 והשני לא ראה אסור ולא אמרינן מדהאי שחט שפיר
 איך נמי שחט שפיר ויש מהמרים ואומרים ליתן לו
 לכתחלה לשחוט אפילו בעע"ג מאחר שאינו יודע ה"ש
 כמו בקמן שנתבאר דחיישינן שמא יקלקל ולא אדעתיה
 וכן המנהג פשוט ואין לשנות :

לא כתב הרמב"ם בפ"ד דין ז' האומר לשלחו צא
 ושחוט לי ומצא בהמה שחויבה ואין יודע אם
 שלוחו שחטה או אחר ה"ז מותרת שרוב המצויין אצל
 שחיטה מוסחין הן עכ"ל וכן הוא בגמ' [י"ב] והמור
 והש"ע לא הביאו דין זה ואפשר שסמכו על דינא דאברו
 לו גריוו ותרגליו שיהבאר ויתר נראה דהנה זה
 שהרמב"ם הוצרך למעטא דרוב מצויין וכו' ולא אמרינן
 להלות שלוחו שחט ואין בזה שום רבותא כלל זה
 אי לא אמרינן חוקה שלוח עושה שליחותו כמבואר
 בגמ' שם והרמב"ם סובר כן בפ"ד מתרומות ע"ש אבל
 המור שפוסק לקמן סי' שלא"א דאמרינן חוקה שלוח עושה
 שליחותו גם בדרארייתא אין אנו צריכים למעט רוב
 מצויין אלא תלינן בשליח [דעמור סולך כשיסע לכו כה"ט
 כעומדין ל"ב. פוסק כרז משס וכרמנ"ט פוסק כר"ג ע"ט
 כר"ף ור"ה"ט] :

לב הרי שאבד לו גריוו ותרגליו והלך ומצאן שהוסיף
 ובאופן שאין בזה איסור בשר שנחטלם כן העין
 כגון שמכירן במב"ע ששלו הן והספק הוא רק בהשחיטה
 ואפסיקא הלכתא בגמ' [עט] דאם רק נמצאו במקום
 שאין זורקין שם נבילות כגון באשפה שבחצר וכיוצא בו
 מותרין

שבשוק מסתמא מהם נפלה ואין הולכין אחר רוב העיר [כו"ט ועל העיר ל"ל כן ולא על הס"ע דמינחא כנאכדו לו וגם מה שנקטס בסק"י לע"י ודו"ק] ויחבארו דינים אלו בפי"ט כ"ג בס"ד :

לו אמנם בזה יש לישאל דהא אסור משום כשר שנתעלם כן העין כיון שלא נאבדה ממנו ולא שייך לומר שמכירה בפב"ע אך באבת הטור הולך לשיטתו בס"י ס"ג שמקיל בבשר שנתעלם כן העין ע"ש [ולכן לא סמיק בס"ע לזון כעור מסוס דפקסו לקמן להסור כהרמב"ם ולכן כתבו סאכדו לו ודו"ק] :

לז כבר נתבאר שהכל כשרים לשחיטה אפילו נשים ועבדים וי"א שאין להניח נשים לשחוט שכבר נהגו שלא לשחוט ואע"ג דלא ראינו אינה ראייה מ"מ בענין המודי בזה הוה לא ראינו ראייה [ט"ד] וכן המנהג פשוט שאין הנשים שוחטות והראשונים הביאו ביטול הלכות א"י דמדנא נשים לא ישחוטו ותמדי בזה וי"ל נכונתם דהנה אכן קי"ל דלעילוי לא הייטבן כמו שנתבאר ובנשים אולי יש לחוש לעילוי מפני שדעתן רפויה וקלה וכוונתן שלא ישחוטו עד שזרע שאינן מתעלפות [וה"ל סמוס' והל"ל בסמס מפני שדעתן קטנה ו"ל קלות להסתלק] וזה שיטתו בפ"ג דובחים שהנשים שוחטות אפילו בקדשים י"ל כגון שמבירין אותה שאינה מתעלפת ועוד דבכושר ע"ג פשיטא שמיירת לשחוט ובקדשים שחכרת שחכרת יעמוד על גבה כדי לקבל הדם שאין הקבלה אלא בכהן [כו"ט] ועוד שהראשונים כתבו שבדבר שיש מורח גדול ועין רב אין להאמין לנשים באיסור תורה [חוס' שניזבין ל"ט' ופסחים ד' : והרמב"ם זרי"ם פ"ג] וא"כ נתי דנשרה לשחיטה מ"מ אכן סהרי שלהעמיד כסין בדוק יש בו מורה גדול ועין רב ולפיכך אין נאמנות שמפני שדעתן קלות לא ירקדקו להעמיד כסין אבל בקדשים שוחטות שבמקדש היו סביבים בדקים יסבין שנתקלקל לא היו שוחטין בו עוד אף שאפשר להשיגו כדאיהא בובחים [פ"ח] וכ"ש למנותן על שחיטת רבים שיש בזה מורה מרובה ודאי דאכרי [ג"ה] יס לייסכ לזון סכלנו סמס עליו סכ"י סכ"ז לעלמן ולח להמיר ע"ג ודו"ק] :

לח וגם בעבדים כתב הטור שישוחררו ולא משום דאינו משוחרר פסול לשחיטה שהרי עבד באשה אלא כוונתו שאין להאמין לו דע"פ רוב הם רקים ופוחים וב"ב גרילי האחרונים ואין מי שיחלוק בזה [ז"ל בס"ע עבדים סמס מסוס דגס ככל אלס בעין זס פרי"ח] :

לט חרש שאינו שומע ואינו מדבר בין שטול כך ובין שנתהרש וכן שוטה בין שהוא שוטה מהדברים שחשבו חו"ל בריש תגיגה כמו יוצא יחודי בלילה במקצות שאין דרך בני אדם לילד ביחודות או מקרע כסותו או לן בבית הקברות או מאבד מה שנתנוס לו אם עושה אותן דרך שטות או שארי מוני שוטים שנתהבוייה דעתן בדבר מן הדברים או הפתאים ביותר שאין ודע"ש לחבר ענין אל ענין וכמ"ש בח"מ סי' ל"ה סעי' ז' ע"ש חרי אלו

מותרין הם דהל"ן שאחד מצאן ושחטן רוב מצוין אצל שחיטה טובחים הם ואח"כ נמלך שלא ליקח איתן לעצמו והניחם ואפילו אם נאמר שאחד נגנב מ"מ מותרים הם סמעם רוב מצוין הרהשור על הנגבה אינו חשור על המריפות וכך מבאר בתוספתא פ"ב דחולין וכן פסקו כל הפוסקים ואין לישאל לפי דעת הרמב"ם ז"ל בפ"ד דטורם דרבר אחר צריכים לברוק לו סבין כמו שיתבאר בס"י ב' והבא בוודאי הנגב לא נתן לאחר לברוק סבינו דו"ל דע"ז לא ראו חכמים כאן להחמיר ברבר זה משום דהוה ס"ס שבא נתן לאחר לשחוט ואח"ל שבעצמו שחט שטא שחט יפה [מ"ז סי' ג' סק"ט וס"ך סק"ח] :

לך וכ"ז הוא במקום שרוב ישראל מצויים שם [מ"ו] דאוליין בטר רובא שישאל מצא או נגב ושחט וזהו בתרגומים שאין דרך שהטבחים ישחוט אותם למכור אבל בגדים ובהמות הגדולים שרק טבחים ישחטום ומוכרים אם רק רוב סבחו ישראל כצוין שם אע"פ שעצם המקום רובה עכו"ם מותר רבן משמע בנמ' [ג"מ כ"ז:] וכן כתבו גדולי האחרונים [ג"מ וס"ך סק"ח] :

ובתב רבינו הרמ"א בסעי' ד' דבעין גם רוב גנבי ישראל וכ"כ הרא"ש שם דאם רוב גנבי העיר עכו"ם כאי מהני רוב ישראל הלא אנו ססופקים שטא נגנבה ויש לנו לילך אחר רוב הגנבים ויש מי שאומר דנגנבו בעיני רוב גנבי ישראל ואו אף אם העיר רוב עכו"ם מותרת [ט"ד] סק"ח] ובנאבדו ונמצאו לא בעיני כלל רוב גנבי ישראל [ס"ט] וי"א דגם גוה בעיני רוב גנבי ישראל [לנוס] וכן נ"ל עיקר דהא גם בנמצאו יש להסתפק שטא נגנבו [וכ"מ לסד"א מהרמ"ם ס"ס דכ"ט ודכ"ו ס"ך סמס על סלכנו לע"ג ע"ג ודו"ק] :

לד ויש לנו בזה שאלה גדולה אך נתיר בזה על רובא נימא סמוך מיעוטא דעכו"ם לחוקת איסור דבהמה ואיתרע לה רובא ובוה לא שייך התירוץ שבמע"י כ"א כמובן ויראה לי דעיקר היתר הוא משום שהשחיטה מסייעת והיינו שצריך לראות שנשחטו הסימנים בדרך שחיטת ישראל וזה שאמרו חו"ל שמצאן שחוטין הכונה שמצאן שחוטים כשחיטת ישראל דגם זה הוה סימו טוב דבאסת יש מי שאומר דבזה בלבר סני [רמב"ם דהסי"ז כ"ס העי"ר] ולא קי"ל כן [ס"ט] ולא מצאנו לשארי הפוסקים שיאמרו כן ממעט דאין זה סימן מובהק דלפעמים גם העכו"ם חורף הסימנים כשחיטת ישראל ומיהו סימן אמצעי היה ולכן אם יש לזה רוב ישראל לא חיישן לעכו"ם דהוה כמיעוטא דמיעוטא :

לה כתב הטור המוציא בהמה שחוטת בראוי במקום שרוב ישראל מצויים כשרה עכ"ל ור"ל דלאו דוקא כשנאבדה הבהמה ממנו או נגנבה ואח"כ מצא שחוט כמ"ש אלא אפילו מצא בהמה שחוטת במקום רוב ישראל מותרת דהל"ן שמרוב ישראל נפלה ולא מיעוט עכו"ם וככל הדינים שבארנו בדין הקודם אך בזה י"ל דאם נמצא בשוק הולכין אחרי רוב עובדים

אוכלים וכשישחוטם בפגום הלא לא יפתחו הריאה (כ"ג) וזה שאמרנו דכשאפשר לשחוט בכשרות מה טוב הפעם משום שיש מקפידין מלעשות לכתחלה בברכה מהרה מעשה פריפות בידים [כס] ועוד דיש בזה איסור כחודה בדברים האכזרים כשישכור מהו לעכ"ם ויש מי שמתיר בבב"ג [עמ"ג לקמן ס' ק"ז ובב"מ ח"ח ס' מקנ"ח ובענינת זקנים כס]:

כב חרש המדבר ואינו שומע כתבו המור והש"ע בסעי' ו' דלכתחלה לא ישחוט מפני שאינו שומע הברכה וכל הברכות צריך לכתחלה להשמיע לאוזניו ובריעבד כשר דאפילו לא בידך כלל השחיטה כשירה דברכות אין מעכבות כמ"ש בס"י י"ט ע"ש וכ"ש כלא השמיע לאוזני עור כתבו השומע ואינו מדבר אם הוא מומחה שוחט אפילו לכתחלה אם אחר מדבר עכ"ל ודיוקא אם האחר שוחט ג"כ ומכוין להוציא [ט"ז סקל"ב] ודומה זה לברכה הנגזן שאין אחר יכול להוציא כשאינו אוכל ג"כ ואינו דומה לברכת המצות מפני ששחיטה אינה חיובית שאם לא רצה לאכול אינו מחוייב לשחוט ויש מי שאומר דאחר יכול לברך אף כשאינו שוחט בעצמו [ט"ז סק"ז] מטעם דברכת השחיטה אינה ברכת הנדגין אלא ברכת שבח וחדוא שהבדילנו ממאכלות אמרות ושייך לאחד כמו להשחוט וכמו ברכת אירוסין שהתקן מקדש ואחר מברך [סג]:

כג וזהו שכתבו בשומע ואינו מדבר אם הוא מומחה ולא כתבו כן במדבר ואינו שומע והרבה מרחו נדול האחרונים בזה ולי נראה בפשיטה דבאדם שמדבר הלא עכ"פ שומעין ממנו שיודע הלכות שחיטה קצת והגם שלא ידענו אם הוא מומחה לנסרי הלינן ברוב מצויין מומחין הן אבל באינו מדבר מניין אנו יודעין כלל שיודע מאומה לכן א"א לתלות ברוב מומחין עד שנדע בבירור שהוא מומחה [ולולי זה כוונת סב"ח ומסורף קשים כט"ך בסק"ל מ"ט]:

מד ו"ל הרמב"ם מומחה שנשתתק והרי הוא מכוין ושומע ודעתו נכונה ה"ז שוחט לכתחלה וכן מי שאינו שומע ה"ז שוחט עכ"ל ופירשו ככוונתו דמי שאינו שומע אינו שוחט לכתחלה מפני שאינו שומע הברכה [דל"ט] ונשתתק שוחט לכתחלה כשאחר מברך כמ"ש [נ"י] ולענין נראה דכל כי דאי לא ה"ל לסתום אלא לפרש ומה גם שדין זה לא נמצא בגמ' כלל בשחיטה וגם לשון ה"ז שוחט משמע לכתחלה ולכן אלולי דבריהם היה נ"ל בכוונתו דה"ק דאע"ג דבתרומה ושאר מצוה יש להם למצוה מלעשות מפני הברכה כירגן ריש תרומות והו מפני שכל ישראל אוים לתרום דאין בזה אומנות והמחאה אבל שחיטה שרוב ישראל אינם מומחים ואין יכולים לשחוט אין למומחה זה למנוע א"ע מלשחוט והרמב"ם הולך לשפתו בפ"א דברכות דבריעבד ויוצאין בברכה גם בהרדור ע"ש וזהו שהשמיענו דמומחה שנשתתק יכול לכתחלה לשחוט וירדור הברכה בלבו דכיון דא"א

אלו שחיטתן אמורה אפילו יודעים ה"ש דמחברין רעתם כל מעשיהם מקולקלים ואם יש מומחה עומד ע"ג וראה מתחלה ועד סוף שחטם יפה השחיטה כשירה אף אם אינו יודע ה"ש ובלבד שהיא יכול לאמן ידיו עכ"פ כמו בקטן שיתבאר ויש מכשירין אפילו באינו יודע לאמן ידיו [תנ"ג סקמ"ח] ונ"ל דא"א להכשיר בתרש ושוחטה כשאין לו אימון ידים גם בעע"ג דלא מצינו בשום מקום דחרש ושוחט עדיפי במקמ [וסמ"ג"ט] בעלמו כסז שאלו כסנרל נראה כן ומה שקדק מהרש"ס שסזינו זה רק כקטן אמרנו דקטן לענין פתחו חמור וכו"ל לא שייך זה ודו"ק]:

כו לדעת רבינו הב"י קמן שיודע לאמן ידיו או מומחה שוחט לכתחלה בעובר ע"ג וכשאינו יודע לאמן ידיו וגם אינו מומחה אינו מותר אלא בריעבד בעובר ע"ג ולכתחלה אסור וגדולי אחרונים חולקים עליו וס"ל דבאינו יודע לאמן ידיו אפילו יודע ה"ש ואחרים עע"ג שחיטתו פסולה דאין בהם כח נבוא והם כמעשה קוף בעלמא [יב"ט ותנ"ט] ויודע לאמן ידיו אע"פ שאינו יודע ה"ש כשר בריעבד בעע"ג ורואה מתחלה ועד סוף ולכתחלה אסור [סג] ואם יודע לאמן ידיו וגם יודע ה"ש מותר לכתחלה בעע"ג ורואה מתחלה עד סוף [כס] ובלא עומד על גביו לכל הדיעות שחיטתו פסולה אפילו יודע לאמן ידיו וגם יודע ה"ש ואין בזה חולק כלל ויש מי שאומר דגם לדיעה ראשונה באינו יודע לאמן ידיו אפילו יודע ה"ש אינו שוחט לכתחלה גם בעע"ג [ספרמ"ג סק"ג"ט] ונקרא קמן עד שיהא בן י"ג שנים ויום אחד וידענו שהביא שתי שערות אח"כ [עמ"ג"ח ס' ל"ט סק"א] מפני שפסול קמן בשחיטה בלא עומד ע"ג הוא מן התורה מפני שאינו נאמן להעיד ששוחטה היא [כ"ך סק"ז] וכל שהאיסור מן התורה לא סמכין על שנים בלא סימנים כמבואר באה"ע ס' קס"ט ומטילא רבמקום שנשים שוחמות צריכה להיות בת י"ב שנה ויום אחד והבאה שערות אח"כ ויש מהדרין שלא ליתן קבלה למי שהוא פחות מח"י שנים שאו דעתו שלימה ויש לזה ראייה מגמ' [ספ"ה דשנת ביחשיכו ע"ט] אמנם הבל לפי מה שהוא אדם [כ"ך וע"ז]:

כז לכל אלו שאסורין לשהות ובלא עע"ג שחיטתן פסולה אפילו אם רוצים ליתן להם לשחוט להאביל לכלים ג"כ אסור דשמא יבואו לאכלו מתוך שיראו שמוסרין להם לשחוט [מוס' ריש חולין] דמהאי מעמא פטרינן שחיטתן כבימי הדם ואסור לכמות הדם מטעם דילטא אתו למיכל כמ"ש בס"י כ"ח וכיצד יעשה אם צריך לכלבים או לטריפות אם אפשר לשוחטה ע"י שוחט כשר מה טוב ויראו לאכול ממנו. מעט דאל"כ לא שייך לברך על שחיטתה ואם א"א יתרגנה או לשחוט בסכין שאינו של שחיטה ולא בסכין פגום כדי שיראה לכל שנבילה גמורה היא ולא אתו למיכל מינה [תנ"ט] אך באמת אין קפידא בזה דהכל יודעים שבלא בריקת הריאה אין

לו בענין אחר הוה כדעבד ופ"ש באינו שומע שיכול לברך אלא שלא ישמע לאונו דיוכל לכתחלה לשחוט [וזממסס ח"א לעבור על דברי רבותינו]:

מה שיבור שהגיע שיבורו לשיכרותו של לוחט והיינו שעושה ואינו יודע מה הוא עושה לכתחלה אסור

לו לשחוט גם בעוסד ע"ג ובדועבד מותר ובלא עע"ג

אם בדועבד אסור דדני כשומט ואם לא הגיע לשיכרותו של הים לא ישחוט לכתחלה מפני שריו כבדים וקרוב

קבא לידי דרסה וגם בעוסד ע"ג יש להסתפק לכתחלה [תפ"ס] ובדועבד מותר גם בלא עע"ג ובלבד שידעו

בוודאי שלא הגיע לשיכרותו של לוחט ואם הדבר ספק אסור [סס] והוא ספיקא דאורייתא ומי שרגיל בשתיית

י"ש הרבה יש למנוע אותו משחיטה עד שיקבל עליו בכל הומר לפרוש א"ע מזה [סס] ובפרט בהעמדת הסכין

קרוב מומר שלא ירגיש בפנימה דקה וגדול המכשלה בזה בעוה"ר באיזה מקומות ולכן יש להשגיח ע"ו הרבה:

מז סומא משתי עיניו לא ישחוט לכתחלה אע"פ שהוא מומחה שביא לא ישחוט יפה ובדועבד בודקין

בסימנים [סס] ואם נשחטו כהוגן שחיטתו כשרה אפילו בלא עע"ג ומימינו רא שמענו ולא ראינו שניהו לטובא

לשחוט דהא י"א דלכתחלה אין להניחו לשחוט אפילו בעע"ג [סס סקס"ו דגס ריח"ו]:

מז ערום אסור לשחוט דא"א לו לברך ואפילו אם אחר יתפוך פניו ממנו ויברך ג"כ אסור דכיון דהוא צריך

לשמוע הברכה ויכיון לצאת בו והוא אסור לו להרהר בכרכה וכן אם אפילו אינו ערום אלא שלבו רואה את

הערוה אסור [תפ"ס] כחפ שלין דווקא לאזור מנוקס אפילו ככהולך במכנסים ע"ס ואין צוה שזכ עכס כננואלר בל"ח

ס' ז"ל והומרה הורח כול ואין ממנהג כן]:

מח הדבר פשוט דאע"ג דחש"ו שחיטתו פסולה בלא עוסד על גביו כמ"ש מ"מ לשלוח על ידן עוף

שחוט או בשר אין שום חשש בזה שהרי לא חשירו האיחלופי והם בחוקה שזה שברים זהו שנמסר להם אמנם

לשלוח על ידם עוף חי להשוחט שישחוט היה נראה מצד הסכרא שמחוייבים לידע שהשוחט שחטו דאין נסמוך

על נאמנות הקטן וכ"כ אחד מהראשונים [הכ"ה דגד"כ] אבל המנהג ששום לשלוח עופות לשחוט ע"י קטנים

וקטנות ואין סברין אח"כ ואין בזה פגיזה פה ומצפצף וצ"ל דזה שאין נאמנות לקטן היינו להוציא ממון על פני

או בדבר שצריך עדות נמורה או בדבר שעושין מעצמן ויש בזה מורח רב אבל בדבר ששולחין על ידם ואין בזה

סירחא מרובה וודאי שאינם עשויים לקלקל ולהביא מן האיסור ואין זה עדות אלא הוא בענין חוקה וכאנן שהרי

שעשו כמו שצוים [רפ"ג דמס"ג] וכ"כ אחד מגדולי האהרונים

שעשו כמ"ש סק"ה] ובלבד שיגיע לכלל קצת דעת ולא הקטנים ביותר ונראה דע"י חרש מותר ג"כ ולא ע"י

שוטה דחרש אית ביה דעתא קלישתא [ינמוס סס"ד] אבל השומט אין לו דעת כלל [וה"ש לס"ו בעירובין ל"א:

לפי' סמוס' סס דג"ה כלן דלחן קטן נלחן על ע"מ ע"ס וז"ל מטוס טוס צוה מעטס רבס לקטוס טביחס וליך טילחמ צוה העירוב וסיה פלוני מותר לילך למחר כמ"ס בל"ח ס' ס"ע ולפירש"י וסר"י סס ח"ה צפס טוה וכן לר"י גס לדברי סמוס' כמ"ס סס דג"ה וסכח ע"ס וזו"ה]:

מח כהן רבינו הרמ"א בסוף סעי' א' ואם ברקו איזה שו"ב ונמצא שאינו יודע אם נטל פעם אחד קבלה

אין מטריפין למפרע מה ששחט דאמרינן השחא הוא דאיתרע אבל אם לא נטל קבלה מעולם כל מה ששחט

טריפה גס כל הכלים שבשלו בהן מה ששחט צריכין הכשר עכ"ל ובנטל קבלה י"ל הטעם מיום ס"ס ספק

שמא עדיין לא שחט בעת ששחט ואת"ל ששחט שמא שחט שפיר דאטו אינו מומחה וודאי אינו שוחט כראוי

ושמא שחט כראוי אבל כשלא נטל קבלה מעולם נסתלק הספק הראשון:

ג תרולי האחרונים חולקים בזה [פ"ז ופכ"ה וסנה"ח] והרי לקמן ס' י"ח בשחט בכסין ברוק ולאחר שחיטה

ראינו בו פנימה ויש ספק אם נפגמה בהעור וטריפה או בעצם המפרקת נפגם וכשרה וקו"ל דאם לא שיבר בו

עצמות אחר שחיטה טריפה אע"ג דיש ס"ס שמא בעצם נפגמה ואת"ל בעור שמא לא שחט כנגד הפנימה ואף

שיש לחלק דהכא מסתבא שחט כהרגלו והספק השני קרוב יותר להיתר מלאיסור והתם הוה להיפך דרך

להוליד הסכין על פני כולו וקרוב לאיסור יותר מלהיתר מ"מ קשה להעמיד על סברא זו שלא נמצא בש"ס וכן

אין ללמוד להיתר נמה שיתבאר בס' פ"א בגבינות שנעשו מכמהה ואח"כ מספה שיש להבשיר הגבינות וע"ש

דהיתר הוא מפני ס"ס דא"כ נכשיר בלא נטל קבלה ג"כ אלא וודאי דלא דמי ול"ו מכמה טעמים [עש"ך סק"ח]

ועוד דבעיקרא דמילתא לא דמי כלל דהתם נשחטה בחוקת היתר עומדת ושפיר מתירין ע"י ס"ס משא"כ

בספק דשחיטה דבחוקת איסור עומדת ופשוטא להסוברים בס' ק"י דאין להתיר ס"ס בחוקת איסור דאין להתיר

בכאן מטעם ס"ס ויותר יש לדמות דין זה למקוה שנמדד ונמצא חסר דכל מהרות שנעשו ע"ג טמאות ואותא בש"ס

הטעם משום דה"י חסר לפניך וה"ג הרי אינו מומחה לפניך והגם דבשם ליכא ס"ס מ"מ הרי הריעותא לפניך

ונוקים הבהמה בחוקת איסור אך רי"ל דכמקוה הריעותא בורה שהרי היא סחירה וכן בכסין הרי הוא פגום

משא"כ כאן הוה ספק ריעותא דאטו מי שאינו יודע ה"ש שוחט בוודאי שלא כהוגן הרי אין כאן רק חששא וע"פ

רוב מסתבא שוחט כהרגלו ולהיפך מזה במקוה ובכין [ג"ג]:

נא אמנם המעיין בספרו ד"מ [סק"ח] נראה להדיא דמטעם אחר התיר וז"ל שם ואם ברקו שהשוחטים

והבודקים ונמצאו שאינן יודעים כתב אגודה בפ"ק דחולין שאין להטריף למפרע מה ששחטו כבר וגם א"צ להבשיר

הכלים דאדם איתרע בהמות שנשחטו לא איתרעיו ונשחטו בחוקת היתר ואוקי שוחט בחוקתו ועד עתה

היה

קשה בו מחשש שמוטה ואו יתן לו רשות לשחוט ולא סני וכו' אפילו משוחט מומחה כי אם בחכם מורה הזראה וכו' עכ"ל ובמדינתנו לא שמענו המנהג הזה לשחוט בפני החכם והטעם פשוט לפי שאצילנו קודם שנוטל קבלה מהחכם כבר שחט הרבה לפני השוחט המומחה שלמד אצלו ומורגל הוא הרבה בשחיטות נמות דקות ועופות ובאופן אחר אין אנו נוהגין קבלה כידוע ורק החכם בודקו בהעמדת הסכין ובדינים ולא יותר ועוד דבר בררנו דלהתקלף לא חישינו כלל והרמב"ם שכתב לא ישחוט עד שישחוט פעמים רבות בפני חכם וכו' כמו שהבאנו אין בווננו רק על שוחט מומחה וזה באמת אנו עושים [והמב"ם סקי"ז כמז דמונה סמנ"ס על ג' פתמי ע"ש ולא משמע כן דליתו כפי חוקק אלל סתתו סתמנהג לסתמיל בתרגולין וודאי כך סתנהג אלל ככל אלל הסותם סתומתם וכן כמזו סתפילו מי סתזו נקי לסתום סתרגול לל יסתום העופות סתקנים לסתו לסתים ותולדים וכו' יונה אלל מי סתתם סתום ככו ולסתמי ע"ש סוד סתכו דלסתו סתומתה סתוכ סתול לל יסתם סתל סס סוף סתול כזי סתל סתל סתכמו לסתל סתמיתו לו סתסתו סתים סתקתים סתל כך לל סתיסין ע"ש וסתמי סתללנו לין סתסתו סתו סתמי סתללנו סתומתם סתללס סתכס סתכס גם סתסתות סתוסים סתקות וסתתם סתו זס סתו לפי סתך סתמנת סל סתו"ב] :

נה כתב רבינו הב"י בסעי' י"א אם השילו הקהל ח' שלא ישחוט אלא סתב ידוע וסתם אחר י"א ששחיטתו סתורה עכ"ל משום דדמי לחשוד לאותו דבר [פ"ו וס"ד] ואינו מעיקר הדין דדרי מי שחשוד לעבור על הח' אינו חשוד לאכול נבילה וכן מוכח מסתובת הרא"ש כלל ו' שהוא סתוק הדין שאינו אלא משום חומרא וקנסא בעלמא [פג"ח] וי"א דסם פסלו סתפירוש שחיטת הכל וודאי אסור וסם לא פסלו רק סתפילו ח' באין הפסד סתובה אסור ובהפ"ס יש להחזיר ובשונג בכל עניין מותר ובפסלו סתפירוש גם בשונג אסור [סת"ס ס' ב' וסת"ג] :

נז ולענ"ד נראה מלשון רבינו הב"י דבכל עניין שחיטתם אסורה סתוינא וכן משמע סתמקור הדין דו"ל הרא"ש שם ושסתלת ציבור סתפילו ח' שלא ישחוט אדם זולתי סתב של סתקל ועבר אחר ושחט יראה שסמור לאכול שחיטתו סתרי סתקל פסלו שחיטת הכל חתן משחיטת סתב כשכיל שלא יקפוז כל אדם וישחוט וכו' ורשאין הציבור להתנות ולהסיע על קצתן וכו' ואין בו משום גזל וכן לאסור סתמור משום סתגור סתלת ומה שאוסרין אסור לכל בני העיר וכו"ש זה סעבר שחט ראו לסתו לחשוד לאותו דבר ווע"פ שאינו חשוד לאכול דבר אסור מ"ם סתוער סתבר וראו לקונמו שלא יאכלו משחיטתו עכ"ל וכוונתו סתורה דלענין ארתו סתפירוש אסורה סתוינא סתרי סתמה זה לדיני סתונות ובסם דין סתור

היה יודע עכ"ל ויש להבין דאך כתב ונשחטו בחוקת היתר הא הספק הוא בשחיטה ובחוקת איסור עומדת והרי מבואר בש"ס דלא אמרינן נשחטו בחוקת היתר עומדת אלא כשהספק הוא על סריפות הריאה או שאר אבר ולא כשהספק הוא בשחיטה אלא ברור הדבר שכוונתו כן הוא ורואי אם הספק הוא סתוך לשחיטה כמו בסכין שנמצא פגום אין כאן חוקה להיתר ובחוקת איסור עומדת משא"כ הא דנפל הספק אחר וכן רב וכבר הוחזקו השחיטות בחוקת היתר ונס עתה כשנמצא הריעותא אין כאן ריעותא ברורה מפני שיל' דעד עתה היה יודע ואע"ג דירך לשכות מעט מעט מ"ם אין הכרח שבשיחח מעט ישחוט שלא כהוגן חזר דין זה כריעותא בריאה דאמרינן נשחטה בחוקת היתר עומדת וזהו סכתב דרואם איתרע ולא סתרה ר"ל דהאדם עתה איתרע ולא סתרה סתום סתיר וא"כ י"ל שנס האדם לא איתרע סתבר ומסתל דלא דמי לא לסכין ולא למקוה וריאה ברורה לכל זה סתה שפסקו בש"ע לקמן סי' י"ח סעי' י"ג בשחט בסכין סתוקה ונאסרה קודם סתדיקה שלאחר השחיטה ואח"כ נמצא פגום השחיטה כשירה הואיל ויצא ברותר וכו' דאוקי סכין אסתוקתה עכ"ל והרי אף בסכין פגומה אמרינן כן וכו"ש בשכתת הלכות שחיטה שאין הריעותא ברורה [וכזה סתוקן כל מס סתקט] :

נב ולכן נלע"ד עיקר לדינא סתוינא דרמ"א ונס יש סתגדולים סתסכינו לדינא לסתו [ס"ד וכו"ס גמ"ק וסת"ס] ויש מי שאומר דכשנמצא שחוט סכת סתגשת סתכין סתסרפינן למפרע [כו"ס] ולפמ"ש אין לסתוף וכן רב למפרע וריאה ברורה ססי' י"ח סכתבנו ומ"ם לדינא צ"ע וכן שחט שנמצא רשע סתוינא סתירה סתפשיעה סתחת ידו סתלים כשירים סתוינא וסתרינן סעד עתה היה בחוקת כשר [ג"ך סוף סת"ח וכו"ס ויס"ס וכו"י וסת"ח] ויש סתולקין גם כזה [סת"ב] ויראה לי דאם נעשה רשע לסתאבון סתוקינן ליה עד עתה סתוקת ישראל כשר ועתה יצרא דגבר עליה אבל אם נמצא סתמינות וסתקוסות יש לסתריף למפרע סתודאי מינא סתיה סתבו סתבר כידוע :

נג שחט שחלה וקם סתליו ורואו אח"כ שאינו יודע ה"ש יש מי שאומר שיש לאסור כל מה ששחט לאחר חוליו דנראה שנתבלבל סתכת חוליו [סת"ג כסס ריב"ז] וסברא גדולה היא דהא גם בש"ס מינינו מי שחלה ושכתת הלמודו ומסתם זה ג"ל דשחט שקם סתליו יש לו להבחין א"ע סתור ולדאות אם לא שכתת סתגשה וסם לא שכתת סתדינן אך לא ראותו נוהגין כן ויש להתיישב כזה : **נד** כתב הרב"ש בסעי' ו' דבעת ששחט נוסף קבלה סתכס ישחוט בפני סתכס ג' שחיטות כשירות וסם יסרוף אחר סתם צריך לשחוט ג' אחרות כשירות כדי שיתחוק כרצופים שהוא אומן יד ואינו סתעלף ונתנו שאותן ג' יהיו סתרגולים ואחר סתם סתרגול סתמי ששחיטה

נמור הוא ועוד שהרי אומר מפורש שאסור לאכול משחיטתו שיש בה בעיר לאסור דבר המותר וזה שכתב משום קנסא והו לענין עיקר שחיטת חשומם לאנשי יצר אחרת שלא נכנסו בכלל האיסור ולכן סתם רבינו הב"י דמדינא אסור ובכל גווני אסור בין בשוגג בין במזיד והוה כענין שיהיה אנפשה הד"א [וכ"כ הגר"ח]:

וזהו וכן המנהג פשוט בעירינו שלא יביאו בשר מחוץ ומטריפין הבשר והכלים כשמביאים מחוץ וחוזין לעיר מותר ובכמה מקומות יש תקנה כזו ותקנה נכונה היא דבזה נשמחים מקולקל כידוע אמנם בזה היתה התקנה מפורש שבשר חוץ יהיה כמריפה עוד יש תקנה בעירינו ששוחט אחר לא יטחוט גסות בלא עומד על גביו ואם עבר השוחט ויטחט לבדו לפי דברי ה"א הבשר כשר שהרי לא פסלו שחיטתו והאחד אלא שתקנו שלא יטחוט לבדו ולפי מה שבארנו גם הבשר אסור שהרי בשאלת הרא"ש לא היתה התקנה לפסול שחיטת אחרים אלא שתקנו שלא יטחוט אחר ועכ"ז כתב שאסור לאכול משחיטתו ולכן נ"ל שמדראוי להתנות בהתקנה מפורש ששחיטת האחד לא יהיה מריפה אלא שהשוחט עבר על התקנה ויקנסו אותו ואף אם לא התנו במירוש נ"ל שנאמנים מתקני התקנה לומר שכך היתה ביונהם וכ"ש בשוחט שקבל עליו שלא לעשות כך וכך ועבר ע"ו אם לא התנה בפירוש כששיעבור תהיה שחיטתו אסורה מותרת שחיטתו דנהו דעבר על מה שקבל עליו מ"ט שחיטתו כשירה והחשוד על עזירה אחת אינו חשוד לשחיטה אבל אם בפירוש אסר עליו שחיטתו כשיעבור ועבר ושחט שחיטתו אסורה ואע"ג דיש לרן בזה דכמה נאסרה שחיטתו דבשלמא צבור יש בה גידם לאסור דבר המותר דכל צבור בעדים כהם יפה כב"ד הגדול בירושלים כמ"ש בה"ס סי' ב' אבל יחיד כמה כחו יפה לאסור דבר המותר דאם ממעט רשוי אנפשיה חד"א אין זה רק בדבר שנאמן לומר שהוא אסור באמת כמו שאומר שזה הוא חלב או בשר מריפה ויכול להיות כן אבל כמה שבדראי מותר לא שייך זה כמ"ש לקמן בסו"ר"ה האומר שיהיה יינו י"נ ופתו פת כותים לא נאסר בכך ע"ש וגם אין זה ענין כלל לאי עבד לא מהני ונראה דהוה רק בעין נדר כמ"ש שם כשאמר בדרך קנס אם אעשה כך יהיה יינו י"נ ופתו פת כותים יש אוסרים ויש מהירים ע"ש ולפ"ו מהני הרהר גם לדעת האוסרים כמבואר שם [וגם מנוכ"ס סי' ח' יש ראייה לזה ע"ש וגם ראייה מכס למ"ש בסעי' י"ו דלא כספר"ח חבל ליצור יגולין לעשות חד"ח גס מדבר סמוך לנמרי כמ"ס סס סי' ר"ס ע"ש והו"ק]:

וזהו וכן רבינו הר"מ"א ואם נתבטלה התקנה כל השוחטים בחוקת כשרות כמו בראשונה עכ"ל ואינו יודע מאי קמ"ל ונ"ל דה"ק דאף כשלא בטלה בפירוש אלא שנתבטלה מאלוהי כגון שנתרפה התקנה ולא החזיקו בה וממילא שנתבטלה רשאים כל השוחטים לשחוט

כבראשונה ולא אמרין כיון דמסתמא היו השוחטים האחרים גורמים לביטול התקנה לא נחירם ונקנסו אותם דסוף סוף הרי התקנה נתבטלה וכן משמע במקור הדין בתה"ד סי' קע"ו [וח"ל אשר טלחתי על ענין הנקנס וכו' ולא נתקיים וכו' מה מכושר הדבר וכו' האיינס אין לאסור שחיטת אותם סכמים חף לכתלהם וכו' וכדון ידון כיון שלא ר"ו סקסל לעמוד בתקנתא ומרפין ידיתן ממנה ח"כ ליכא משום מגדר מילתא וכו' עכ"ל הרי מנואר כדכרתי]:

כתב רבינו הב"י בסעי' י"ב השוחט בפני עדים בהמה לעכו"ם וכשבא ישראל לקנות ממנה אמר לא תקנה ממנה כי לא שחטתיה אינו נאמן ומיהו לדרייה אסורא דהא שויה אנפשיה הד"א עכ"ל ואע"ג דיש לו מינו שיכול לומר שעשה בה שהיה או דרסה או שאר מיני מריפות מ"מ לפי דבריו שאומר לא שחטתיה כלל העדים מכחישים אותו ואין אוסרים מינו במקום עדים ורק לדרייה אסור משום שעשה עליו חד"א כלומר דלגבי עצמו נאמן יותר ממאה עדים וכיון דלדבריו היא נבילה לכן אסור בעצמו לאכול ממנה ואף לאחרים אינו מותר אלא כשיעבור בדיובורו ואומר לא שחטתיה כלל אבל אם לא שאלו אותו לכאר דבריו אסור לכל דיכול להיות שכיונתו שאינה שחיטה שיש בה מעשה מריפות ומה ש"א אמר לכתלה בלשון זה אולי מיראת הבעלים הוכרח לומר כן או שבאמת מקרי זה שלא שחטה כיון שהיה בה מעשה מריפה ולכן זה ההיתר המבואר בש"ע אינו אלא כשהורו ושאלו אותו שלא בפני הבעלים והוא עומד בדיובורו לומר שלא שחטה כלל דאו אינו נאמן לגבי עדים כן הסכימו גדולי האחרונים וכן מבואר לו"דאי במקור הדין בתשו' הרשב"א שהביא בעצמו בספרו הגדול ע"ש וצ"ע למה סתם דבריו כל כך בש"ע [ואין כ"מ בן שטת לעכו"ם לשתט לישראל חיל נמר טעמא חללא שהשאלה כן הוה ע"ש וזכרו בש"ע לכמוז כפי לשון מקרי הדין]:

דבר פשוט הוא דכל שנאסר מפני ששויה אנפשיה חד"א אינו יכול לחזור בו א"כ נותן אמתלא מובה לדבריו למה אמר כן ובאמתלא נאמן לחזור בו דכן מכואר בש"ס [כתה"כ ב"ב]. מיהו י"א דכשעדים מכחישים אותו והוא חוזר בו אפילו בלא אמתלא יכול לחזור בו והותרה לו [מל"מ ס"פ מלישות ס"ו צ"ס ס"ד ע"ה] ויראה לי דזה אינו אלא כשיש לנו בעצמינו תלות אמירתו הקודמת מפני איזה טעם כרי להרזיז ממון וכיוצא בזה דאו אנו אוסרים שעתה כשהור בו אף בלא אמתלא ועדים מכחישים דבריו שלא שוי אנפשיה חד"א כלל ושקר אמר מפני הטעם שיש בזה הרווחת ממון או ענין אחר ומה שאינו נותן עתה אמתלא זו מפני שתרפה היא לו לתת אמתלא כזו אבל אם אין מוציא שום טעם למה אמר כן מקודם לא מהני חזרתה אף כשעדים מכחישים אותו דכיון דהוא נאמן על עצמו יותר מעדים כמו שעדים אינם חוזרים ומגידים כמו כן הוא אינו יכול לחזור

ישיב בתשובה הרי חזר להתירו ולכן גם על הסתם אין שייך לומר דשוויה עליה חר"א ואולי עשה תשובה והוה דעת מהר"ק והש"ע סעי' י"ד ויש חולקים בזה דכיון דעכ"פ לפי דבריו אמור לו לשחוט בעצמו כלא תשובה א"כ כל זמן שלא נתברר לו שעשה התשובה באיסורו עומד [פר"ח וכו' ע"פ]:

סד ולי נראה עיקר כדעת המהר"ק והש"ע דהא מבואר בש"ס [כמו' נ'.] דברין רשיה אנפשיה חר"א כשיש ס"ס מותר ע"ש וה"ל אפילו לפי דברי העד ששהה או דרם היה ס"ס על שחיטת אחרת ספק אם השוחט הרגיש בה שהיה או הדרסה ובמזיד אומר ששחט יפה או לא הרגיש והוא שונג דהא זה אין ביכולת העד לדעת ואח"ל שהוא מזיד שמא עשה תשובה או שמא שחט בעומד ע"ג ועוד שמא יפה שחט דאמו החשוד על השחיטה ברור הוא שאינו שוחט יפה הרי זהו רק ספק ונמצא שיש כאן ג' ספיקות דכ"ע מורים דמותר ג' ספיקות במקום חזקת איסור כמ"ש בס"י ק"י [ומ"ס הסכ"ט וסכ"מ ג' ומינוט מירי כהטעם חזר בו דחוק מנובל ונ"ל משמע כן ע"פ]:

סה ולענין שחיטה זו לאחרים ג"כ יש מחלוקת דמהר"ק והש"ע מתירים ממעט דכיון דהתורה האמינתו להשחט קי"ל כל מקום שהאמינה תורה לעד אחר הרי הוא כשנים ואין העד האחר נאמן נגדו וגם לפי דיעה זו צ"ל דדווקא כשהשוחט אומר מקודם שהיא כשרה אבל אם בבת אחת אמרו אינו נאמן כמבואר באהע"ז ס' י"ו לענין עונגה וכן הדין בסוסה כמו שבארנו באה"ע ס' קע"ח ובעגלה ערופה שבארנו בח"מ ס' הכ"ה ע"ש או אפשר דאין חילוק דדווקא בשם שהתורה האמינתה לעד הבא ראשון כשנים וכיון שהמכחיש בא עמו ביחד נסתלקה נאמנותו אבל הבא לשחוט בלבד האמינה תורה כשנים ולא לאחר וממילא דאף אם האחר בא עמו ביחד סוף סוף השוחט הוא כשנים וע"ע:

סו אבל רבים חולקים על זה וס"ל דגם לאחרים אמורה שחיטה זו מטעם דאוקי עד לגבי עד ונשארה הבהמה בחזקת איסור שקודם שחיטה דבשחיטה לא שייך כלל לומר שהתורה האמינתו כשנים דדווקא בסוסה ועגלה ערופה וענוגה דמדינא צריך שנים והתורה האמינתו לאחד בזה שייך שפיר לומר שהתורה האמינתו כשנים אבל בשחיטה א"צ כלל שנים דיעד אחד נאמן באיסורין בדבר שבירי אף בחזקת איסור כמ"ש וא"כ לא שייך לומר שהאמינתו כשנים אלא שהאמינה לאחד ואין דינו רק כעד אחד ולפיכך כשבא אחר אח"כ ומכחישו דינו כעד נגד עד ואוקמה אוחקה [י"ט ס"ע וכו' ומ"ו ופ"ה וכו' ע"פ] ופשיטא שיש להחמיר בדיעה זו [ענמק"פ פ' ט"ה ס"ה ר"ס רי"ט ע"פ]:

סז ויראה לי שאפילו לפי דיעה זו אם כבר נאכל דבשר ואח"כ בא אחר ואמר שחמרה בשחיטתה אין הכלים צריכין הגעלה דכיון שכבר נאכלה ע"פ השוחט ובהיתר נאכלה

לחזור בו אבל כשנותן אמתלא או שאנחנו מוצאים איו מעט למה אמר כן דהוה ג"כ כאמתלא אינלא מילתא דלא שוי מעולם על עצמו חר"א ושקר אמר [י"ע ימני דדניו ספ"ד סגינא סמ"מ וכו' כמ"ו וטעם מפורסם כדברים וז"ל ס"ס דמס ס"מ כן ס"ה טעם כוונתו לפיכך מן ספקם וכו' ולכן אף שמקודם לא יצטרך כהס"ד זה עמך ח"ט אדלקמן וכמ"מ ק"ר נזכר]:

סח עוד כתב בעמ"י י"ג טבח שעשה סימן כראש הכבש השחוט שיהא נראה שהוא טריפה וגם היה אומר שהוא טריפה ואח"כ אומר שבשר היה ולא אמר כן אלא כרי שלא יקחו אורו וישאר לו ליקח ממנו בשר כיון שנתן אמתלא לדבריו נאמן עכ"ל ויש מי שחולק בזה דהא מבואר לקמן ס"י קפ"ה באשה שאמרה ממאה אני וחורה ואמרה סהורה אני כשנתנה אמתלא לדבריה נאמנת ובשלבשה בנדי נדותה לא מהני אמתלא דאמתלא אינו מועיל רק על דיבור ולא על מעשה ע"ש וה"ל כיון שעשה סימן בראש הכבש הרי עשה מעשה ולא תועיל האמתלא [כ"ו] וי"א דלא דמי דבשם לא הוכרחה לעשות מעשה וכיון שעשתה מעשה מסתמא האמת כן הוא שהיא טמאה משא"כ בכאן הוכרח לתת סימן כדי שלא יקחו מהבשר ולפיכך מועיל האמתלא גם בכו"ג [כ"ח וקס"כ] ודע דהאמתלא צריכה להיות ניכרת אמתלא יפה ושראוי לעשות כן אבל אם בעיני הרואים לא היה כפיה אמתלא זו לומר שטרפיה היא אינו נאמן כאמתלא שלו שלפי דעתו היה צריך לומר כן [וכ"מ מסכ"ט ע"פ] וכל אמתלאות שמצינו בש"ס היו אמתלאות טובות ונכונות ולכן כל אמתלא צריך להיות בעין זה ודבר זה תלוי לפי ראות עיני ב"ד וגם אם אמר טעיתי בהדין אם יש מקום למעוה ג"כ היה אמתלא [ט"ז]:

סח כיון דמהני אמתלא כשמתחלה אמר טריפה ואח"כ כשרה א"כ נראה דק"ץ כשאומר מתחלה כשרה היא ואח"כ אמר טריפה היא ונתן אמתלא לדבריו דראשונים דנאמן להפריף ואע"ג ש"ל דלא דמי דבשלמא כשאומר טריפה מתחלה אין קלקול בדבריו אבל כשאומר כשרה הא אתי לקלקולי שאחר יאכל ממנה ואולי דבזה אינו יכול לתזור בו דהוה דומה לאין אדם משום עצמו רשע ס"ס נראה דאין לחלק מפני שיכול לומר אע"פ שאמרתו כשרה מ"מ שמרתי שלא יקח אדם ממנה ואם היה רוצה ליקח לא הנחתיו ולא יבא לידי קלקול ולכן נאמן להפריף [כס"ט סני"א דיעות נזכר ע"פ] וכ"ש כשאומר טעיתי ברין דודאי נאמן:

סז אם עד אחד מכחיש להשוחט שהשוחט אמר יפה שחמתי ואחד מכחישו ששהה או דרם וכיוצא בזה לענין השוחט שלא יפסל בודאי עד אחד בהכחשה לאו כלום הוא ולענין הדבר הנשחט עתה העד בודאי אמר לאכול ממנה דשייה אנפשיה חר"א ועל להבא אם מותר לאכול משחיטתו יש מחלוקת הפוסקים די"א דמותר שהרי אפילו לפי דבריו אינו מוחלט שיאסר לעולם ואם

נאכלה שהתורה האמינתו והוה כאלו הוציאה מחוקת איסור וכדן כל השחיטות שבשנשחטה בחוקת היתר עומרת ועתה שזה האחר מכחישו דינו כעד נגד עד ואוקמה אחוקה בחוקת היתר אבל כששנים העירו שטרפה היא צריכים הכלים הנעלה בכל ענין ואפילו אם שנים אומרים בשירה ושנים אומרים טריפה לא מיבעיא קודם שנאכל הבשר וודאי מן התורה אסורה דתרי נגד תרי מן התורה אוקמה אחוקה ובחוקת איסור עומרת אלא אפילו כבר נאכל הבשר וכפי דברינו שעתה נקראת בחוקת היתר מ"מ מדרבנן בתרי לגבי תרי מחמירין בכל ענין כמבואר ב"ש"ם [ב"מ"ה ל'] וצריכים הכלים הנעלה [כ"נ"ד' ואולי אחר מע"ל"ז יס להקל וז"ל]:

סח כל הרברים שנתבארו אינו אלא כשהאחד מכחישו להשוחט במריפה וודאית מרינא אבל כשמכחישו

ואומר שנטרפה בדבר שמחמירין כמו שיתבאר בכל הלכות שחיטה החומרות שמחמירין שלא מעיקר הדין נאמן השוחט ומותר לאכול הבשר [גמ"ר] שהרי אפילו לדברי המכחישי אינה טריפה מרינא ודע דכל זה כשהשוחט והמכחישי הם אנשים בנדר אחד אבל אם המכחישי מוחזק בידאת ה' יותר מן השוחט ראוי להחמיר בכל ענין ונגד דיעה ראשונה וסוברת לו [כמ"ס זט"ז והכל לפי מס סטול אלס] ודע שאם הקהל העמידו משגיח על השוחטים והקצבים נאמן בכל ענין ואולי אף להכחישי שני שוחטים ושני קצבים כיון דהקהל האמינתו עליהם וכו"ש שתרב דמתא נאמן בכל ענין דכיון שהקהל קבלוהו לתורות והוא אומר שברור אצלו שטריפה היא איך אפשר שיאכלו והרי קבלוהו עליהם לשמוע לדבריו בכל דיני איסור והיתר [כ"ע]:

סימן ב [דין שחיטת כותי ושחיטת רשע ובו כ"א מעיפים].

איסור ולעבור על לפני עור לא תתן מכשול ודווקא שידעין בו שידע הלכות שחיטה והוא אומן דברשע כזה א"א להעמיד על רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן ולבד בדיקת סכין אינו מועיל לו כלום אפילו כשישראל יוצא ונכנס דמצינו בגמ' בכותים השמרונים שמועיל מפני שמתיירא לשוחט בסכין פגום כשישראל יוצא ונכנס אבל בעברין אינו מועיל שהרי הוא מחזיק א"ע כישראל גמור וגם בעיני הבריות הוא כישראל גמור ואינו מרימה שיברוקן אחריו [ה"ס' ור"ל"ס] ואסור ליתן לו לכתחלה לשוחט בלי בדיקת סכין אפילו כשמומחה עומד ע"ג ויברוק הסכין אחר שחיטה מ"מ אסור ליתן לו על סמך זה משום דחיישינן שמא לא יברוק אח"כ ויהיה אסור בדיעבד וכל שבדיעבד אסור אין ליתן על סמך בדיקה אחר שחיטה כמ"ש בס"א א' סעי' ב' דרק במקום שמוותר בדיעבד מותר ליתן על סמך זה ע"ש ואם אירע שנתנו לו לשוחט בלי בדיקת סכין אסור לאכול עד שיברוק סכינו אחר השחיטה ואם נמצא יפה מותר לאכול ואפילו לא ראינו באיזה סכין שחט נאמן לומר שבסכין זה שחט ולא חיישינן שמא שחט פגום ואח"כ נדרמן לו סכין זה [ט"ז סק"ו] שלבד תאוותו אינו חשוד ודווקא מיד אחר השחיטה אבל אם נמשך זמן מה אינו נאמן [ט"ז סק"ז]:

ג כתב רבינו ירוחם יש מי שכתב שכיון שברוק להעברין את הסכין קודם השחיטה שוב א"צ לברוקן אחר השחיטה והגאונים כתבו שלכתחלה צריך לברוקן אחר השחיטה וכן עיקר עב"ל ורבינו הבי"ב בספרו הגדול הכריע שא"צ ע"ש ובש"ע לא נזכר מזה כלל והנה דבר פשוט הוא כיון דקו"ל בס"א י"ח שכל שוחט צריך שיברוק הסכין קודם שחיטה ולאחר שחיטה ורק בדיעבד מותר כשלא בדקו אחר שחיטה לא עדיף שחיטת עברין משחיטת ישראל כשר וגם זה פשיטא דלסמוך על בדיקת העברין

א שני חכמים במשנה [י"ג] שחיטת כותי נבילה ואפילו שחט כראוי בסכין ברוק ובעומד ע"ג מן התורה שחיטתו נבילה כדמפרש בתוספתא ריש חולין שנאמר וזבחת ואכלת ולא שחיטת כותי ע"ש וה"פ וזבחת ואכלת מה שאכלת וזבח אתה אוכל [ה"ס' ג'] מפני שהכותי לא נצטוה על השחיטה לפיכך שחיטתו אינה שחיטה כלל ואפילו אינו עובר כוכבים כיון שלא נצטוה על השחיטה והרמב"ם דייק לה מדכתוב וקרא לך ואכלת מזכרו משמע שאפילו זוכת בביתך בהכשר שחיטה אסור דאין לפרש מובתו שזוכת בביתו כדכור דהא בזה כבר הוזכרה התורה שלא לאכול טריפה ונבילה וחלב ודם וזביתו כולו איתניהו אלא וודאי שאפילו זוכת כדן שחיטה אסור [כ"ח] וגם להרמב"ם אסור מן התורה אפילו כשאינו עובר כוכבים [ט"ז סק"ח] וזה שכתב הרמב"ם בפ"ד וגדר גדול גדרו כדבר שאפילו כותי שאינו עובר אסור זהו על הכותים השמרונים [סס] דעשאום כעובדי כוכבים והצדוקים והביתוסים והמינים והאפיקורסים שאין מאמינים בתורה שבע"פ שחיטתן אסורה לגמרי [ט"ז סק"ד מ"ש זטס מס' ר"ב חסכני]:

ב איתא בגמ' [ד'] אמר רבא ישראל עברין אוכל נבילות לתיאבון בודקין סכין ונותנין לו ומותר לאכול משחיטתו ביאור הדברים דנבילה מקריא כל שלא נשחט בהכשר והוא רשע בעל תאוה ולא להכעיס וררכו כשמוצא בשר כשר לא יאכל נבילה אך כשאינו מוצא כשר אינו מאריך עצמו לבקש כשר ואוכל נבילה ולכן א"א להאמין לו על השחיטה ולא יטריח עצמו להעמיד הסכין בהכשר וכשנתנו לו סכין ברוק ושוחט השחיטה כשורה גם בלא עומד ע"ג דכדודאי שוחט בהכשר כיון שהוא אומן ומומחה הרי אין בזה טרחא לשוחט בהכשר ולא יכשיל רבים שהרי לבד תאוותו אינו חשוד להאכל

אמירתו לא מעלה ולא מוריד דאטו נאמן באמירתו אלא דכיון שיש בידו גם סכין ברוק ויודע שהוא ברוק לא שביק התירא ואכל איסורא א"כ גם בלא אמירתו כשר [ט"ז וט"ז] ומ"מ נראה דאין להקל בלא אמירתו דמגלן שידע שיש אצלו סכין ברוק ואולי גם בזה לא ירצה לפרוה לראות אם הוא ברוק אם לא אבל כשאומר נהי דאינו נאמן באמירתו מ"מ כשיש גם לאמירתו סכין ברוק נאמן [עמ"ס]:

י ויש בזה שאלה דאך אנו מתירין להעברין לשחוט בסכין ברוק והרי קי"ל שצריך לברוק הסימנים אחר שחיטה ואם לא ברקו אסור לאכול ממנה כמ"ש בס"י כ"ה ואך נאמן להעברין על בריקה זו ונדה דאינה מירחא לברוק בסימנין ובזדאי יבדוק מ"מ מה מועיל בריקתו דאטו כשימצא שלא נשחטו רובן יטרף הרי אוכל נבילות לתיאבון ובדיקתו לא בעלה ולא מוריד ושנאמר שאנחנו מחייבים לברוק בהסימנים לא מצינו זה לא בגמ' ולא בפוסקים [רק הס"ג כתב כן כגס רי"א] ויראה לי שזה שהצריכו חז"ל לברוק בסימנין לאו כשום חשש שמא לא נשחטו רובן דבזדאי השוחט שוחט בדרבו אלא דכיון דהבהמה עמדה עד עתה בחוקת איסור וע"פ שחיטת רוב הסימנים יצאה להותר א"א לנו להתיר בשלא נברק שחיטת רוב הסימנים שזהו העיקר הכוזבא מדי איסור וכל שלא ברקו זה לא יצאה בחוקת איסור עדין אבל לא מפני שבאמת יש חשש שלא נשחטו רובן ויבן שפיר נאמן העברין לומר שברק בסימנים שאין בזה טורח ובמילא כיון שברק היא מותרת ולא דמי לבריקת סכין שאחר שחיטה שאנו חוששים שמא נפגם בהעיר ולכן אע"ג דבעיקר דינא תמיד בדיקת סימנים מבריקת סכין מ"מ לענין עיקר החששא קילא [כנלע"ד] [עמ"ס: כמ"ז סק"ג ולדברינו ח"ש הכל וזכו טוונת סרס"ג] אבל לפי מה שיתבאר לקמן ס' כ"ה דבאמת יש חשש שמא לא נשחטו רובן צע"ג אם לא דס"ל כהש"ג:

ז ויראה לי דזה שאמרו חז"ל עברין לאכול נבילות ה"ה לאכול מריפות דהאיסור אחר זה לאו זה לאו וכן אין חילוק בין אוכל הרבה לאוכל חצי שיעור דחצי שיעור אסור מן התורה אבל בחשוד למריפה דרבנן כגון שאוכל בשר שלא נמלח דדם האיברים דרבנן אינו חשוד על איסור שחיטה שהוא מן התורה כשאוכל זה רק התיאבין ולא להבעים [וכתבנו יש להחמיר גם ככס"ג כמ"ש בספרי ס"ז ע"ס]:

ח ורוקא לתיאבון אבל האוכל נבילה להבעים שמנח היתיר ואוכל האיסור והיתיר טיב מעטו בהאיסור שחיטתו אסורה אפילו יחמם יפה ובעונד ע"ג ושחיטתו כשחיטת כותי דלא כקרי בר וביחה כלל [רש"י ור"ן ועיסור] וי"א דזדאי לכתחלה אסורים ליתן לו לשחוט אפילו בסכין ברוק ובעונד ע"ג שהרי חשוד להבטיל בכונה אבל בדיעבד כשיחמם בסכין ברוק ועמדו עליו מתחלה ועד סוף ושחט יפה שחיטתו מותרת דאינו ככותי דעברין

העברין אחר השחיטה אינו כלום דהא עיקר הבריקה הוא דשמא ימצא שהסכין נפגם יטרף הבהמה והו העברין וזדאי דלא יעשה כן שהרי אפילו להעמיד סכין הוא חשוד כמ"ש וכ"ש שלא יטרף כשימצא הסכין פגום וא"כ בדיקתו לאחר השחיטה לאו כלום הוא ובזדאי שצריכין לברוק הסכין אחר שחיטה לכתחלה כדברי הגאונים וצ"ל דכונת החולקים כן הוא דלדברי הגאונים בהרב צריכים לראות שיבא לפנינו תיכף אחר השחיטה כדי לברוק ולפ"ו אם נברוק סכין והוא ירצה לשחוט במקום רחוק מאהנו באופן שלא נראה הסכין אחר השחיטה אסור לדעת הגאונים ובהו חולקים כיון דהבריקה אחר השחיטה אינו מעכב בדיעבד אין בנו כח לאיסור לשחוט במקום אחר כשברקנו לו את הסכין וכן משמע לשון הש"ס ונחשב זה כדעבד [וזה טוונת ה"ז סק"ג ודברי ספ"ן סק"ד סמכ דלמרינן סמסממל בדיק ונמלנו יסס ומ' ל"ע דלמנו יס לטמון על בדיקתו והרי הוא כאלו הלך בדיק וזיק]:

ך עברין שחטם בלא בריקת סכין אפילו נשבע שחטם בסכין יפה אינו נאמן שהרי הוא חשוד על השבועה לגבי נבילות דהא הוא מושבע ועוכר מדר מיני שלא לאכול נבילות ועכ"ל לאזוהו עובר ואך נאמינו בשבועה כגדון זה [כ"ז] ואע"ג דאינו חמה שבועה זו שנשבע שחטם בסכין יפה שהיא שבועה שלעבר דבשעה שנשבע יצאה שבועה מפיו לשקר לשבועה דהו מינו שהיא שבועה דלהבא ותקפתו יצח לעבור ע"ז כמבואר בה"ס ס' ל"ד לענין פסולי עדות ע"ש מ"מ לענין בהמה זו שהיה בחוקת איסור והוא אינו נאמן להתייאה מחוקתה מפני עבריותו שאוכל איסור ואדא אפשר להפקיע חוקת איסור ע"י שבועתו במה שחשוד בעצמו באיסור זה גם בענין שבועה:

ה עברין לתיאבון שחטם בניו לבין עצמו וידענו שיש אצלו שני סכינין אחר ברוק ואחר שאינו ברוק או שראינו אצלו תיכף אחר השחיטה את השני סכינין [עמ"ס: כק"ג וסק"ז] ואומר שביפה שחט נאמן דלא שביק התירא ואכל איסורא ולא עוד אלא אפילו כשנמצא בשר בידו נאמן לומר מוסחה פלוני שחט לי דכיון דמוכיר שם המוסחה לא ישקר שהרי יחוש שישאלו מן המוסחה וימצא בדאי ולכן כשלא הזכיר שם המוסחה אינו מועיל [ט"ז וט"ז] ואע"ג שיש מי שמשמע מדבריו דכיון שיש מוסחים בעיר תו לא חשדינן ליה ששחט אצל שאינו מוסחה דלא שביק התירא ואכל איסורא ואע"פ שאינו רוצה לפרוה בהעמדת הסכין מ"מ מירוח א"ע לילך אצל הבקי לשחוט כמו שאמרו חז"ל על חמץ של עוברי עבירה שמחליפין על היתר [כ"ז כגס ספ"ט] וא"כ א"צ לומר מוסחה פלוני מ"מ לא קי"ל כן דמי יוכל לשער איזה טורח שיעשה ואיזה שלא יעשה וא"א להקל בזה באיסור חשש נבילה וכן בזה שכתבנו כשיש בידו שני סכינין שנאמן לומר ביפה שחטתי י"א דאפילו לא אמר ג"כ כשר שהרי

בדיקת סכין אלא לעברין לאותו דבר והרמב"ם לא ס"ל כן כמו שיתבאר :

יג' וה"ל הרמב"ם בפ"ד דין י"ד ישראל עברין לעבירה מן העבירות שהיה מוסחה ה"ו שוחט לכתחלה וצריך ישראל כשר לברוק את הכזין ואח"כ יתנגה לעברין זה לשחוט בה מפני שחוקתו שאינו מורה לברוק ואם היה עברין לעכו"ם או מחלל שבת בפרהסיא או אפיקורס הרי הוא כעכו"ם ושחיטתו נבילה עכ"ל עוד כתב מי שהוא פסול לערות בעבירה מעבירות של תורה ה"ו שוחט בינו לבין עצמו אם היה מוסחה שאינו מניח דבר מותר ואוכל דבר איסור שזו חזקה היא על כל ישראל ואפילו הרשעים מהם עכ"ל :

יד' ומתבאר מדבריו דגם בעברין לאחר משארי עבירות צריך בדיקת סכין וזיון דפקר לעבור תריו לתאוותו על אחת מעבירות שבתורה ויראי יש לחוש שלא ימרוח לעשות שום מצוה כהלכתה וזה שנקטו בגמ' לאכול נבילות לתיאבון לרבותא היא דלא נימא כיון דרש בעבירה זו לא נהמניה כלל אף בדיקת סכין קמ"ל דבבדיקת סכין מהימן נט באוכל נבילות אבל לעולם גם כשאר עבירה אסור בלא בדיקת סכין [כ"ח"ט] ועוד ס"ל דרווקא כשהוא עברין תמיד צריך בדיקת סכין אבל אם במקרה עבר לתאוותו וע"י זה נפסל לערות כמבואר בח"ם סי' ל"ד א"צ בדיקת סכין כלל ויש מי שאומר דרווקא בשארי עבירות אבל באוכל נבילה אפילו בכה"ג בעי בדיקת סכין [כ"ו] וכן פסק רבינו הרמ"א בסעי' ו' ואף שיש חולקים בזה מ"ם בן עיקר לדינא [ע"ש"ק סק"ד ופ"ח] :

טז' ולדינא הסכימו כמה מהראשונים להרמב"ם ויראה לי שדבריו מפורשים בתוספתא ונמ' דתניא בתוספתא ריש חולין הכל כשרין לשחוט אפילו כותי אפילו ערל אפילו ישראל עברין ומבואר דהד דינא אית להו [ומז' ככסתי סני ציולא וזכנס מוסס דמירסת כמ"ם הסוס' ג' : ד"ס בודק ע"ס] דאל"כ לא שייך לשון אפילו כשאין דינם שוה ואוקמוה בגמ' [ד"ז] דישאל עברין הוא לאכול נבילות לתיאבון וערל הוא כשהוא עברין לערות כלומר דאם אינו מל א"ע מפני שאחיו מרו מחמת מילה ומתיירא שלא ימות גם הוא הרי הוא כישראל כשר אלא הוא עברין שאינו מתיירא מן המיתה ומ"ם אינו מניח עצמו לימול יתרי הוא עברין לאחר משארי מצוה ודינו שוה לעברין לאכול נבילות ולפ"י מדנקט התנא ערות שדבר זה בהכרח שיהיה עברין תמיד דאם רק ימול א"ע פעם אחת שוב א"א לעבור עליה ולא נקט עבירה אחרת מסתמא קמ"ל דרווקא כשהוא עברין תמיד ולא כשנפסל רק לערות [ומז' מסתכל דנס בלאכול נבילות סדין כן וכונע כמ"ם סכניה סק"ד סק"ב] :

טז' ורע שמלשון הרמב"ם שהבאנו נראה להריא דגם במחלל שבתות ועובר כוכבים אין שחיטתו נבילה רק כשהוא מועדי לכך שהוא עברין תמיד ולא כשעבר פעם אחד וכן משמע מדבריו בפ"ג כמע"ה"ק ובפ"ג משנת

לעברין לדבר אחד לא הוה עברין לכל התורה כולה לבר בעכו"ם וחילול שבת כמו שיתבאר [רס"ח] :

טז' וכל שאינו לא לתיאבון ולא להכעיס כגון כשמנח לפני כשירה ונבילה אינו מקפיד ליקח כשרה דווקא וכן אינו מקפיד ליקח נבילה דווקא גם לריעה ראשונה אינו בכותי אלא שאין לו שום נאמנות כלל ואפילו ברקן סכין ונתנו לו כששחט בינו לבין עצמו אסור לאכול משחיטתו שהרי בלא הקפדה לעשה נבילה אא"כ עמדו על גביו מתחלה ועד סוף [כ"ז] ריש חולין [ע"ש] ולהרא"ש דינו כלהכעיס :

י' עוד יש חילוק בין לתיאבון ובין להכעיס דבלתיאבון א"צ בדיקת סכין לדעת רוב הפוסקים רק בעברין לנבילה או למריפה אבל כשהוא עברין לשאר עבירה דאם רק עובר להכעיס על דבר אחד מן התורה או דרבנן דינו ככותי לריעה ראשונה שסעי' ח' ולדיעה אחרונה ג"כ אין לו שום נאמנות עוד יש חילוק דבלתיאבון לא נעשה עברין בפעם אחד כמו שיתבאר ובלהכעיס גם בפעם אחד נעשה עברין דכיון שמקניט את הכורא ית' מה לנו לחכות עליו [ס"ך סק"ז] נכס רס"ל :

יא' עברין להרבה מצות שבתורה אפילו כשהוא עושה לתיאבון מ"ם דינו ככותי ושחיטתו אסורה וזה שאמרו חז"ל עברין לכל התורה כולה אין הכוונה לכל התרי"ג מצות או לרוב המצות שהרי לא אמרו רק שעברין לדבר אחד לא הוה עברין לכל התורה כולה ומשמע להריא דעברין להרבה מצות הוה עברין לכל התורה כולה ובאמת לא אמרו חז"ל דבעינן שיהא עברין לכל התורה כולה אלא לענין דבר אחד אם דינו ככלל התורה אם לאו ולכן הפוסקים והש"ע סעי' ה' שכתבו דעברין לכל התורה דינו ככותי לישנא דגמ' נקטו והכוונה שהוא עברין להרבה מצות ויראה לי דבין שהוא עברין להרבה לאוין לעבור עליהם ובין שהוא עברין על הרבה עשין שלא לקיימם דינו ככותי דהוה פורק עול ממש וכן עברין לעבור עכו"ם או לחלל שבתות הוה כעברין לכל התורה כולה ודינו ככותי דשקולה איסור עכו"ם ומצות שבת ככל התורה כולה ולכן אפילו עושה זה לתיאבון דינו ככותי ושחיטתו אסורה בכל ענין אך בחילול שבת גענין דווקא שיעבור בפרהסיא בפני עושה מישראל ויא דינו ככותי אבל כשנפרהסיא שומר שבת וכצינעא מחללו דינו כלאחד משארי עבירות ודין מי שהוציא שריפה מתי' יתבאר בס"י ד' בס"ד :

יב' כתבו הטור והש"ע סעי' ו' דעברין לאחר משארי עבירות שוחט אפילו בינו לבין עצמו וא"צ אפילו בדיקת הסכין תחלה או סוף והרמב"ם ז"ל הצריך ג"כ בדיקת סכין עכ"ל הטור וכדעת הטור כתבו רוב רבותינו דעברין לדבר אחד אינו עברין לשארי דברים והוא לשארי דברים כישראל כשר ויראה שהרי בגמ' לא הצריכו

בסכין אחד ושוחטין פסולה ואצ"ל אם כל אחד סבינו בידי לא מביעיא אם אין שחיטה הישרא אלא ע"י צירוף הפסול אלא אפילו שחט כל אחד רובו של סימן פסולה עכ"ל וריבם חולקים בזה [עב"ל וכו'] וכן מבואר להדיא בתוספתא ישראל זכותי שהיו אחוזין בסכין ושוחטין אפילו אחד מלמעלה ואחד מלמטה שחימתן כשירה ע"ש ומ"מ רמעה חששו גדולי האחרונים לדברי המור והש"ע וזה הוא דעת הרשב"א ז"ל בס' הת"ב [וכביד רח"ט מהסו"ט ל"ט כריס דמין מ']. ט"ס לחזון וכו' אחד ל"ט אחד מכל אלו וכו' פסולה ובלח"ט אין זה דמיון כלל כמ"ס הכ"מ דח"ט חסוס מחשבת עכו"ס פסול ע"ש:]

ב ויראה לי שמחלוקת זו תלוי בשני לשונות הש"ס בב"ק [כ"ג]. בשנים שעשו נזק אי אמרינן האי כול"י הויקא עביד והאי כול"י הויקא עביד או דהאי פלגא הויקא עביד והאי פלגא הויקא עביד ע"ש וזה יש לחקור ג"כ בשנים ששחטו אי האי כול"י שחיטה עביד והאי כול"י שחיטה עביד וכשר כששחטו הכשר והפסול כיון שיש כול"י שחיטה מהכשר או האי פלגא שחימה עביד והאי פלגא ופסול ולכן דחאו תוספתא זו מהלכה דהתוספתא ס"ל האי עביד כוליה והאי עביד כוליה אבל לפי אוקימא דש"ס שם דהאי פלגא והאי פלגא שחימה זו אסורה: כ"א עוד אפשר לומר שלא יחלוקו על התוספתא כלל הדגה מצד הסברא נראה ברור דשנים שעשו מלאכה אחת בשעה שרינן פלגא אהאי ופלגא אהאי וכן הדין לעניין מלאכת שבת כרתגן [שבת ל"ב:] המוציא כבר לרה"ר חייב הוציאווו שנים פטורין ע"ש והטעם מפני דחשבינן שכל אחד לא עשה מלאכה שלימה וכן הדין בשנים ששחטו חשבינן כאילו כל אחד לא עשה שחימה שלימה ומריפה כפסק המור והש"ע ואפילו להך לישנא בב"ק שם דהאי כוליה הויקא עביד והאי כוליה אפשר לומר דהוה רק לעניין תשלומי נזקין שיש שחייב על מקצת נזק ככל נזק כגון החופר בור תשעה ובא אחר והשלימה לעשרה שהאחרון חייב בכליה וכיוצא בזה אבל בשאר עניינים דינן למחצה אמנם אם האחד עיקר כגון שהתחיל בהמלאכה ובא אחר וסייעו מסייע אין בו ממש כמבואר שם בשבת ע"ש ולפ"י י"ל דהתוספתא מירא שהישראל אחו מקודם בהסכין ובא לשחוט והפסול בא אחריו וסייעו כדמשמע מלשון התוספתא ישראל זכותי שהיו אחוזין בסכין וכו' שהישראל עיקר והכוונה מפל והמור והש"ע מייחו בשעשו שניהם יחד ולמעשה אסור בכל עניין אם לא שניכר לכל שהכשר הוא העיקר והפסול הוא מסייע בעלמא דאי יש להכשיר [וכ"כ סת"כ] ודין שחיטת קוף יתבאר בס' הבא בס"ד ופסול שאחזו ביד הכשר ושחט פסול וכן להיפך ויש להתיישב בזה והכל לפי ראות העין [עסק"ג ומג"א ס' ע"מ] אבל פסול שאחזו ודאי פסול:

משננות ע"ש שהרי שם עברין אינו אלא בעובר תמיד וזה הוא דעת רבותינו בעלי התוס' [מיוזבין ס"ט. ד"ס כול"ה וזכו סוממס נס כולין י"ד. ד"ס סמומס] ויש מרבותינו דמשמע כדכריהם דגם בפעם ראשון נעשה עברין בשבת ועכו"ם [ד"ש' מיוזבין סס ד"ס וכל וכו"כ כרס"ל כולין סס כסס סמו' וכו"כ הג"ל סס] אלא דאותה שחימה עדיין אינה נאסרת מפני שלא עבר מקודם ושחימתו ועבריינותו באין באחד [מל"מ פ"ג מסגנות] אבל משחימה זו ואילך הוא עברין ויש מהפוסקים שהכריעו כריעה זו [ס"ך סק"ו] וצ"ע לדינא [ונס סמ"מ סס לא סכרי"ג כן ע"ג] וכן יש מי שאומר החילול שבת בדרבנן אינו נעשה עברין ולא נראה כן וכן יש מחלוקת במלשון אם שחימתו אסורה אם לאו וצ"ע לדינא והעובר על הרבה מצות דרבנן ג"ל ברור ששחימתו אסורה ואפילו עוברם לתיאבון דינו כעברין לכל התורה ובבירור הוא שמנות נזקקה בו ובפרט בעיתים הללו ועמ"ש בס' י"א סעי' ג':

יז כתב המור התחיל אחד מהפסולין לשחוט וגמר ישראל על ידו או ישראל שהתחיל וגמר הפסול על ידו פסולה בר"א שהתחיל הפסול ברבר שעושה אותה נכילה כגון בושט או ברובו של קנה אבל התחיל בחצי קנה וגמר הישראל על ידו כשירה עכ"ל וכ"כ בש"ע סעי' י' ומשמע להדיא דרק כשהתחיל ישראל וגמר הפסול אבל כששחט ישראל דוב הסימנים וגמר הפסול כשירה [ס"ך סק"ו] וכן מבואר להדיא בתוספתא ריש חולין ז"ל ישראל ששחט ומירק כותי שחימה על ידו שחימתו פסולה [כל"ע] שחט בה שנים או רוב שנים שחימתו כשירה כותי ששחט ומירק ישראל שחימה על ידו שחימתו פסולה בא וגמרה מותרת באכילה עכ"ל התוספתא [ומתייגי על הכ"י סתכב מקורו מתי"ס להרשב"ל והיא מוספתא מפורשת]:

יח ודע דלפי מה דקו"ל לקמן ב"ג דשהייה מריפה בין במיעוט קמא בין במיעוט בתרא אינו כשר בשחט הכשר רוב סימנים וגמר הפסול אלא באופן שלא היתה אפילו שהיה כל שהוא וזה שגמר הפסול אין דינן בזה כדון שהייה שחטרף ע"י [ס"ך סק"ו] דרק שהייה סמט פוסלת אפילו כשגמר הפסול וזה שגמר הפסול אין ע"י שם שחימה כלל לפסול סמטע שחימתו ודמי לעניין פסול זה לשחט רוב סימנים ודרסה ברגלו דכשירה וזה שגמרף ע"י הפסול כששחט כמהם שצריך לשחוט משום דשחימתו אינו כלום וגם בזה שנתבאר דכששחט הפסול חצי הקנה וגמר הכשר הדחשמה כשירה צ"ל ג"כ באופן שברור לנו שלא ניכר הדשם בשחימת חצי הקנה כגון שחטם הפסול ית הקנה לכדו כמו שיתבאר בס"ס כ"א [סס סק"ט] ושם יתבאר דגם בזה יש חולקין:

יט עוד כתבו המור והש"ע היה הישראל והפסול אחוזין

סימן ג [שחיטה א"צ כוונה אבל כח נברא בעיניו וכו' ז' מעיפין]

א' שני חכמים במשנה [ל"ח.] נפלה סכין ושחטה אע"פ ששחטה כדרכה פסולה שנאמר וזבחת ואכלת מה שאנה זבח אתה אוכל דבעיני שחיטה סכח אדם [כ"ו] ודוקא שנפלה מעצמה כגון שהיה הסכין בחיקו ועמד ונפל הסכין מחיקו ושחט הבהמה אבל אם הפיל האדם את הסכין בכונת זריקה שרצה לזרוק לתחבו בכותל וכיוצא בזה ובררך הלכו שחט הסכין את הסימנים שחיטה נכונה השחיטה כשירה כיון שבא מכח אדם ואין לשאול כמו דבעיני כח אדם מקרא דזבחת א"כ ניבעי נמי כוונת זביחה שיכוון לשחוט כדכתיב וזבחת ופירשו חז"ל [סס] מרגלי החמא מתעסק בקרשים שפסול כלומר כשישחט הקרבן בלא כוונת זביחה פסול שנאמר לרצונכם תזבחו לרעתכם וזבחו שהשוחט יכוין לשחוט ממילא שמענו דבחולין לא בעי כוונת זביחה כלל דאל"כ למה לה להתורה להשיעונו בקרשים כיון דבחולין פסול ק"ו בקרשים דאין יומר דבקרשים בעיני כוונת הקרבן כמו לשם עולה או לשם שלמים דא"א לומר כן דהא קי"ל כד הובחם שזבחו שלא לשמן כשירים אלא ודאי דרק כוונת זביחה בעיני ויש"מ דבחולין גם זה לא בעיני וגם זה אין לומר נהי דכוונת זביחה לא בעיני נצריך עכ"פ כוונת חתיכה שיוצק הסכין שיתחורר דבר מה ואו בשחתיך הסימנים בשר אבל בשכיון לזרוק להפלה בעלמא ליפסול דבאמת יש מי שסובר כן אמנם גם בזה השינוי חז"ל מי כתיב וזבחת ואכלת הרי וזבחת ואכלת בתיב וא"כ ממ"נ או נצריך כוונת זביחה או לא נצריך שום כוונת חתיכה וכיון שלמדנו מקרשים דלא בעיני כוונת זביחה ממילא דגם כוונת חתיכה לא בעיני וזה שכתוב וזבחת ואכלת הכוונה שהזביחה יהיה ע"י כח אדם בלבד כמ"ש [וכס"ג] גם נמצילת נדה לתרומה וקדשים לריך כוונת עבילה ולבעלה ח"ל שזכר כוונה מפני שדינו כחולין כמ"ש לקמן סי' ר"ח ע"ס]:

ב' כיון דבעיני כח אדם בשחיטה לפיכך כשלמדו את הקוף לשחוט שחיטתו נבילה דאין כאן זבחת ואפילו סייעו האדם מסייע אין בו ממש וכיון דקי"ל דלא בעיני כוונה לשחיטה לפיכך חש"ו ששחטו אף שאין להם כוונת כלל מ"מ אם אחרים עמדו ע"ג וראו ששחטו שחיטה יפה שחיטתן כשירה כמ"ש בסו"א א' אך קמץ נמור שאין לו אימון ידים כלל י"א דאין זה כח נברא כלל ודמי לשחיטת הקוף כמ"ש שם מעי' מ' ע"ש:

ג' כתב אחר מהגרולים זרק אבן והכה בסכין והלכה הסכין ושחטה נ"ל דפסולה סתפק בכוונו הוא ואלמא לאו ככחו דמי עכ"ל [תנ"ג] ואולי חתמו דין זה למ"ש לקמן סי' ז' בשוחט בגלגל דבכה שני פסול ע"ש אף שיש לחלק משם כמובן מ"מ אין להבשיר שחיפה כח כחו אבל כח החזיר כגון שזרק סכין בכותל ומכח הרבאה חזרה לאחוריה ושחטה הוה ככח ראשון וכשר [כס ופר"ח] וגם גלות חייב בכה"ג בהורג בשוגג [סס"ז] ע"ז] וכן בשורק למעלה את הסכין והלך לצדדיו ושחט מקרי כחו דאלולי כחו היה יורד למטה כנגדו ולא לצדדיו וכשריד למטה ושחט שחיטתו פסולה דלא טכחו הוא כרמוכה שם בנמ' [סס]:

ד' הרשב"א ז"ל בספרו תורת הבית סוף שער א' סתפק דהוה שהצריכה התורה כח נברא בשחיטה אם בעיני כוונה לבח או לאו וג"מ לדינא כגון שדרס אדם ברגלו או בידו על הסכין ומכח זה נפל הסכין ושחט הסימנים רכח אדם איכא אבל האדם לא כיון לבח זה וכן בגלגל מחיקו שכתבנו יש להסתפק בזה דאולי לא פסלה התורה רק בנפלה שלא מכח אדם כגון שהסכין נפל מעצמו מאוה מקום אבל לא כשבא מכח אדם וכתב שאע"פ שסברתו נוטה לזה מ"מ רבינו בעלי התוס' כתבו דדוקא כשהאדם הטיל הסכין בכיונת זריקה ובעתה סדקו או שדרס ברגלו פסול ואי"ג דלענין נזקין בקרי זה כח אדם והו' משום דגם גרמי חייב בנזקין דאדם מועד לעולם אבל לא בשחיפה [סרל"ס] וכן סבואר מדברי הרא"ש ע"ש והמור והש"ע שכתבו ואפילו הפיל הסכין בידו או ברגלו שלא בכוונה וכו' בשירה כיונהם שלא

א' שני חכמים במשנה [ל"ח.] נפלה סכין ושחטה אע"פ ששחטה כדרכה פסולה שנאמר וזבחת ואכלת מה שאנה זבח אתה אוכל דבעיני שחיטה סכח אדם [כ"ו] ודוקא שנפלה מעצמה כגון שהיה הסכין בחיקו ועמד ונפל הסכין מחיקו ושחט הבהמה אבל אם הפיל האדם את הסכין בכונת זריקה שרצה לזרוק לתחבו בכותל וכיוצא בזה ובררך הלכו שחט הסכין את הסימנים שחיטה נכונה השחיטה כשירה כיון שבא מכח אדם ואין לשאול כמו דבעיני כח אדם מקרא דזבחת א"כ ניבעי נמי כוונת זביחה שיכוון לשחוט כדכתיב וזבחת ופירשו חז"ל [סס] מרגלי החמא מתעסק בקרשים שפסול כלומר כשישחט הקרבן בלא כוונת זביחה פסול שנאמר לרצונכם תזבחו לרעתכם וזבחו שהשוחט יכוין לשחוט ממילא שמענו דבחולין לא בעי כוונת זביחה כלל דאל"כ למה לה להתורה להשיעונו בקרשים כיון דבחולין פסול ק"ו בקרשים דאין יומר דבקרשים בעיני כוונת הקרבן כמו לשם עולה או לשם שלמים דא"א לומר כן דהא קי"ל כד הובחם שזבחו שלא לשמן כשירים אלא ודאי דרק כוונת זביחה בעיני ויש"מ דבחולין גם זה לא בעיני וגם זה אין לומר נהי דכוונת זביחה לא בעיני נצריך עכ"פ כוונת חתיכה שיוצק הסכין שיתחורר דבר מה ואו בשחתיך הסימנים בשר אבל בשכיון לזרוק להפלה בעלמא ליפסול דבאמת יש מי שסובר כן אמנם גם בזה השינוי חז"ל מי כתיב וזבחת ואכלת הרי וזבחת ואכלת בתיב וא"כ ממ"נ או נצריך כוונת זביחה או לא נצריך שום כוונת חתיכה וכיון שלמדנו מקרשים דלא בעיני כוונת זביחה ממילא דגם כוונת חתיכה לא בעיני וזה שכתוב וזבחת ואכלת הכוונה שהזביחה יהיה ע"י כח אדם בלבד כמ"ש [וכס"ג] גם נמצילת נדה לתרומה וקדשים לריך כוונת עבילה ולבעלה ח"ל שזכר כוונה מפני שדינו כחולין כמ"ש לקמן סי' ר"ח ע"ס]:

ב' י"א דאע"ג דלא בעיני כוונת זביחה מ"מ אם כיון מפורש שלא לשם זביחה שכונתו היתה לעשות בה נחירה וחניקה ונתהוה שהיתה שחיטה הגונה השחיטה אסורה דאינה בכלל וזבחת [יש"ס פ"ב סו"ג] ולע"ד הרן הזה צ"ע דודאי מצינו שהיפך הכוונה אינו כסתם אבל זהו רק בדבר שצריך כוונה כמו בקרשים דבעיני רשמה וקי"ל בפ"ק דזבחים דסתמן כלשמן דמי בזה אמרנו שפיר דאם מפורש כיון לשמן פסול וכן כל כיוצא בזה אבל בדבר שא"צ כוונה כלל למה תועיל כוונה לזיוף ואם נאמר דכיונה לנייעותא תועיל לקלקל גם בדבר שא"צ כוונה א"כ נדה שזרקוה לנהר ופסלה והיא צועקת שאין רצונה ליהרר כטבילה וזו נאמר ג"כ שאין כטבילה כלום והוא סברא לבעלה דלא בנמ' שם מרמינן ול"ז וזה ודאי אין סברא כלל שהרי בטבילת עבודת

לא שייך אלא כשעשה בכונה [מג"א סי' קנ"ח סק"ג]:
 וצ"ע דלפי מה שכתב רבינו הרמ"א לקמן סי' י"ט דסמ"ך
 לשחיטה יכול לברך גם אח"כ למה לא יברך והא עיקר
 הכרחה על קדושת ישראל שאין אוכלין בלא שחיטה
 והרי יש לפגנו קדושה זו ולא דמי למ"ש שם בא"ח
 לענין גמ"י כשנמל ידיו שלא לכוונת אכילה ואה"ב
 נמלך ואכל ימול שנית בלא ברבה משום דינא בנמילה
 ראשונה ע"ש והו' ודאי כן הוא שדרי נמשך קצת ומן
 מנמילה הראשונה ולא שייך לברך אבל מיד אחר
 הנמילה כשנמלך לאכול ג"ל דגם שם צריך לברך ויש
 להתיישב בזה [וכי"מ קצת מלבן סק"ז ע"ס סק"ח]:

שלא בכונה שחיטה וחתיכה אבל לעולם כונת זריקה
 בעיני כדמוכה מסוף דבריהם ע"ש וראיה ברורה לזה
 מתוספתא [ס"ג] דתניא שם נפלה סכין ושחטה או שדרס
 עליה ושחטה וכו' נבילה וממטא במשא עכ"ל ודרס
 עליה בע"כ דהוה כה"ג שדרס על הסכין וע"י הדריסה
 נשחטה ופוסל השחיטה [עפ"י"ח וס"ג] ולא נתברר לי
 דכריסס וסמעיין יראה שכל דברי כרמלויס אחת סס למגס
 לדינא גם סס כסיענו כן ע"ש וז"ל]:

י יש מי שאומר דבשחיטה בלא כונה כשהשחיטה
 כשירה מ"מ אין שייך לברך על שחיטה כזו דברכה

סימן ד דיני שחיטה לעבודת כוכבים וכו' מ"ו מעיפ"מ.

מתים עכ"ל והספק מבואר בגמ' שם מפני שיש פלוגתא
 אם אמרינן סופו הוכיח על החלתו שגם בשחיטה חישב
 כן או לא אמרינן והנה לענין דיני ממונות ס"ל להרמב"ם
 ג"כ בפ"ד מוכיחה דהוה ספק אבל הרא"ש פסק שם
 דלא אמרינן הוכיח סופו על תחלתו כמ"ש המור בח"מ
 ס"ס רמ"ה ע"ש ומ"מ לענין איסור עבודה כוכבים
 החמיר המור בבאן ויש מי שמתיר גם בבאן מטעם זה
 [כ"י נכס רי"ז] ומ"מ לא התיר הבהמה רק בהנאה ולא
 באכילה מיהו זה ודאי דאם אחר זרק או הקטיר דבורה
 הבשר גם באכילה וכן אם הוא עצמו אמר בשעת
 שחיטה ששחט לשם שחיטה ואח"כ זרק או הקטיר
 דמתרת ג"כ באכילה [כ"ת] דלא שייך בזה לומר הוכיח
 סופו על תחלתו:

ד ודע דמחשבת פגול בקדשים אינו במחשבה בלבד
 אלא באמירה כמ"ל רבותינו בעלי התוס' בפסחים
 [ס"ג]. ובב"מ [מ"ג]: וכ"כ רש"י ז"ל בנכחים [מ"ח]:
 ולענין מחשבת כוכבים אינו מבואר אם בעיני דווקא
 אמירה ולכן יש לאסור גם במחשבה בלבד [וכ"פ סמ"ג
 ועטרו"ס] שדרי מלשון הרמב"ם ז"ל בפ"ג מפה"ק
 נראה דמ"ל גם בפגול רדי במחשבה בלבד ע"ש וגם
 מהר"ם בעצמם נראה שיש שמסתפק בזה [נחיס ד':
 ד"ה מחשבה ותולין ל"ע. ד"ה לנ"ה] וכן מהר"ן הקודם
 מוכח דבמחשבה בלבד נאמרה דאלי"כ מה שייך הוכיח
 סופו על תחלתו כיון שלא דיבר בתחלתו:

ו אין המחשבה הולכת אלא אחר השוחט ולא אחרי מי
 שהברמה שלו לפיכך ישראל ששחט ברמה של מצרי
 והמצרי חשב או אמר לכוכבים לא נאסרה אפילו באכילה
 אבל כשהישראל חשב אמרה בהנאה אף שאין הברמה
 שלו ואפילו לא חשב על עצמו אלא חשב בשעת
 שחיטה שהמצרי זורק דמה או יקטיר חלבה לכוכבים
 פסק הרשב"א ז"ל [נמ"ס] שאמרה בהנאה ואף שיש
 מפקקים בזה ס"מ כן עיקר לדינא [עצ"מ וס"ד סק"ד]
 ויש להסתפק אם חשב על אחר שאינו בעל הבהמה
 שזורק דמה או יקטיר חלבה לכוכבים אם נאסרה
 בהנאה

א דבר ידוע שעבודת כוכבים אמורה בהנאה וחקרונת
 שלה שמקריבין לה קרבן אמורה בהמה בהנאה
 בשרה ועורה ופירשה כמו שיתבאר בס' קל"מ לפיכך
 השוחט בהמה או עוף ואומר ששחטה לשם עבודה
 כוכבים פלונית הוי תקרובת ואמורה בהנאה וכ"ש באכילה
 והיא ממטאה ג"כ ואפילו לא אמר על השחיטה ששחט
 לשם זה אלא שאמר הריני שוחט ע"מ שאורוק דמה או
 אקטיר חלבה לעבודת כוכבים אמורה בהנאה וכן ע"מ
 שאחר יקטיר וזורק ג"כ אמור בהנאה והכי קי"ל [ג"ע]
 דכשם שבשחיטת קרבנות מחשבין מעבודה לעבודה
 כמחשבת פגול שאמר הריני שוחט קרבן זה ע"מ לזרוק
 דמה חוץ לזמנו שהוה עיקר פגול כמו כן במחשבת
 עבודה כוכבים מחשבין מעבודה לעבודה:

ב ודע דעבודת כוכבים מבואר בש"ס [סג"ו ס':]
 שהם ג' שחיטה כדכתוב זוכת לאלהים יחרם וזריקה
 כדכתיב בל אסוף נסכיהם מרם וניסוף היינו זריקה
 והקטרה כדכתיב אשר חלב ובחימו יאכלו אבל קבלה
 והולכה כבקדשים אין בהן ולכן השוחט ע"מ לקבל דמה
 לכוכבים או להוליך דמה אין זה תקרובת לאסור בהנאה
 ויראה לי דבאכילה אמורה שהרי עכ"פ הוא מין
 ושחיטתו נבילה כמ"ש בס"י ב' ואולי עשה כן כמה
 פעמים דלכ"ע אמור:

ג מדברי רש"י ז"ל [הולין ל"ט: ד"ה חולין] מתבאר לי
 דכשם שהשוחט לכוכבים או ע"מ לזרוק דמה לכוכבים
 אמורה בהנאה כמו כן אם בשעת שחיטה אמר הריני
 זורק דמה לכוכבים ג"כ אמורה בהנאה ודרם היוצא
 בשעת השחיטה זו הוא זריקת הבל שלהם אבל אם
 בשעת שחיטה לא אמר כלום ואח"כ זרק דמה לכוכבים
 לא נאסרה השחיטה רק מטעם הוכיח סופו על תחלתו
 כמו שיתבאר לפנינו בס"ד [וכנס תמורן קוסיס הסוס' סס
 דל"ס מקום ע"ש וראה לזו דל"כ סיני משנתה לס עמי
 עגונוס וז"ל]:

ד כתבו המור והש"ע שחט סתם ואח"כ חישב לזרוק
 דמה או להקטיר חלבה לכוכבים הו"ו ספק זכתי

לעכו"ם או החליפה לא נאסרה שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו עכ"ל הרי שפסק דאפילו ע"י מעשה אין אוסר שאינו שלו וכפ"ב במשחיטה כתב וז"ל שנים אוהזין בכ"ן ושוחטין אחד מתבזין לדבר שהשוחט לו שחיטתו אסורה והשני לא היתה לו כוונה כלל ואפילו נתבזין לשם דבר המותר שחיטתו פסולה וכן אם שחט זה אתר זה והתבזין אחד מהם לשם דבר הפסול פוסל [כ"ל פסוק כהסטי נתכוון לפסול אינו ח"ל כהסתחיל קודם שנתר הכלסון השמיטה] בד"א כשהיה לו בה שותפות אבל אם אין לו בה שותפות אינה אסורה שאין אדם מישראל אוסר דבר שאינו שלו שאין כוונתו אלא לצערו עכ"ל ומשמע להדיא דאי לאו טעם זה היה אוסר אף דבר שאינו שלו וכן תפסו גדולי האחרונים ברעתו [פרי"ח וכו"פ] והרי להדיא פסק שם דאינו אוסר ולכד זה אין לשונו מתוקן שאין אדם מישראל אוסר דבר שאינו שלו שאין כוונתו אלא לצערו וכיון דעיקר היתר מפני שלא כיון רק לצערו מה זה שאמר שאינו אוסר דבר שאינו שלו וצ"ל דכוונתו כן הוא שאין אדם מישראל רוצה לאסור דבר שאינו שלו אבל דוחק לומר כן וגם דברי הרא"ש המודים שמקורם הביא מחלוקת רש"י ור"ח וז"ל בעניין אין אדם אוסר דבר שאינו שלו אפילו ע"י מעשה והכריע כרש"י דגם ע"י מעשה רבה אינו אוסר הרי שפסק בהכתובים ובסוף דבריו כתב דישאל לצעורו קא מכין וביש לו שותפות אוסר הרי דאי לאו הך טעמא היה אוסר דבר שאינו שלו ע"י מעשה [וכבר הקט"ז ז"ל ה"ט פ"ג ס"ב ונשאל נתימח]:

י"ג ונ"ל ברור דהרמב"ם והרא"ש ז"ל שניהם טברו להלכה דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו אפילו ע"י מעשה אמנם בשחיטה אין זה תועלת דאכתי היא אסורה באכילה שהרי הוא עברין ושחיטתו נכילה ואפילו אם נאמר דבפעם ראשון לא נאסר זה הוא לענין איסור הנאה אבל באכילה אסורה ואפילו לפי מה שבארנו בס' ב' סעי' ס"ז דהרמב"ם ס"ל דבפעם ראשון לא נאסר והו כחילול שבת אבל בשוחט מפורש לכוכבים אין שום סברא להתירה באכילה [וכ"כ הר"ן] ולכן כאן בהלכות שחיטה דהעיקר הוא להתיר הכשר באכילה לא היה יכול הרמב"ם לסמוך עצמו על היתר שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו דאכתי באכילה אסורה ולפיכך הוכרח לסיים מפני שלא כיון אלא לצערו ולכן מותרת גם באכילה ושיעור דבריו כן הוא שאין אדם מישראל איסר דבר שאינו שלו ומותרת בהנאה שאין כוונתו אלא לצערו ומותרת באכילה ובהלכות עכו"ם דלש עיקר דין איסורי הנאה כתב עיקר הדין וכן הרא"ש ז"ל בתחלה הכריע כרש"י מפני שרעתו לפסוק כמאן דס"ל אין אדם אוסר דבר שאינו שלו אפילו ע"י מעשה והו לענין איסור הנאה ובסוף קאמר הטעם דלצעורו לענין היתר אכילה [כנלע"ד ברור וספור לא ס"ל בזה כהרמב"ם ומס' ט"ז ה"ז ע"כ דעמו בס' קמ"ה מפני ט"ז ב"ו דברי הרמב"ם מפורשים

בהנאה ואפילו באכילה יש להסתפק להסוכרים דבפעם ראשון לא נאסרה הבהמה כמ"ש בס"י ב ויש להחמיר [עמ"ס סעי' ח' ועמ"ס ל"ט ד"ה לצוק דממע ג"כ סוכר כהרמב"ם ודו"ק]:

ז כתב הטור ישראל ששחט בהמת חבירו לכוכבים לא אסרה שוודאי לא כיון לאוסרו אלא לצערו אבל אם היא של שניהם כתב הרמב"ם שאוסר גם חלק חבירו וא"א ז"ל כתב שאפילו אם הוא שותפו אינו אוסר שאינו מכין אלא לצער שותפו ואם ישראל עברין שוחט בהמה אחרת או שרתרו בו בישראל וקבל התראה או וודאי כיון לאסור ואסור עכ"ל:

ח ביאר הדברים דקיי"ל [חולין מ'] אין אדם אוסר דבר שאינו שלו בלא מעשה כגון המשתחוה לבהמת חבירו לא אסרה לגבי מובח משום נעדר וכיוצא בזה אבל בעשה בה מעשה כגון ששחטו לעבודת כוכבים או שניסך לה יין בין קרניה הוה פלוגתא דעולא ור"ה סברי דע"י מעשה אוסר גם את שאינו שלו ור"ג ורב עגריס וי"ב יצחק סברי דגם ע"י מעשה אינו אוסר את שאינו שלו וגם בזה יש פלוגתא דר"ח פירש דרווקא ע"י מעשה וומא אינו אוסר אבל כמעשה רבה אוסר גם לר"ג ור"ע ור"י ורש"י פירש דאפילו ע"י מעשה רבה אינו אוסר לדידהו והסכים הרא"ש שם לפירש"י ע"ש ויש מחלוקת בין הפוסקים כמאן הליכתא דהראב"ד [נפ"ח מעט"ס כהנאות] והרשב"א [נפ"ח טע"ח] והטור והש"ע לקמן ס"ס קמ"ה פסקו כמאן דאסרי ע"י מעשה והרא"ה [כנ"ד"ה ט"ס] והר"ן [ס"פ טעוק] פסקו דאינו אוסר ע"ש:

ט עוד איתא שם בגמ' דאפילו למאן דס"ל שאוסר שאינו שלו ע"י מעשה והו דווקא עברין דו"ע או שקבל ערו התראה או עכו"ם הודאי כוונתו לעבוד כוכבים אבל ישראל שהוחזק בכשרות עד עתה אמרין שלא כיון כלל לעבודר אלא שכיון לצערו דבעל הבהמה ואין זה כלום והיא מותרת אפילו באכילה [רמב"ם במשנה ס"ס] ויש אוסרין באכילה [כ"ח"ס ור"ן ס"ס] ודעת רוב הפוסקים להתיר אפילו באכילה [ט"ך סק"ה] ואין חולק בעיקר דין זה ואיתא שם בגמ' דכשהיה להשוחט שותפות בבהמה זו או אין אוסרם לצעורו קא מכין כיון שיש גם לו חלק בזה ונאסרה גם בהנאה והו דעת רש"י שם והרמב"ם בפ"ב משחיטה דין כ"א ע"ש אבל דעת התוס' והרא"ש שם דלמסקנא דמוניא גם ביש לו שותפות אמרין לצעוריה קא מכין ולא לאסור ע"ש ובוה נתבאר דברי הטור וכן דברי הש"ע סעי' ד' ע"ש וזה שלא הוכירו כמאן דע"י מעשה אדם אוסר דבר שאינו שלו דממילא שמעינן דכיון שכתבו היתר משום דלצעורו קא מכין ממילא שמעינן דאי לאו טעם זה היה אוסר ומפורש בכתב דין זה לקמן ס"ס קמ"ה:

י אמנם דברי הרמב"ם והרא"ש ז"ל תמוהים בעניין זה דבפ"ח דעכו"ם כתב וז"ל אבל אם שחט בהמת חבירו

מפורטים כל כך לסיק דין לך ספור מיוע:

יב בס' קמ"ה יתבאר שכל שאין בה תפיסת ידי אדם בלומר שהאדם לא עשה זה אלא נבראת כך אין הדבר נאסרת בנעבד וגזירת התורה היא דתתיב אבר האברון את כל המקומות אשר עברו שם הגויים את אלהיהם על ההרים הרמים וגו' ודרשינן אלהיהם שעל ההרים ולא ההרים אלהיהם בלומר שאם עברו את ההרים אינם נאסרים דאין בכח אדם לאסור ע"י שמינו מעשה ידיו של הקב"ה והגם שהעובד חייב מיתה מ"מ אין הדבר נאסר וביון שהנעבד עצמו אינו נאסר בהנאה כ"ש שהתקרבת שלה אינה נאסרת בהנאה וזהו ששנו חכמים במשנה [ל"ט:]: השיחט לשם הרים לשם נבעות לשם ימים לשם נהרות לשם מדבריות שחיטתו פסולה ואין דינם כזבחי מתים שהאסר בהנאה ומיהו באכילה אסורה כיון שנשחט לעבודה וכן הרין כששחט לשם חמה ולבנה כוכבים ומזלות דדינם כמחובר כיון שאין בהם תפיסת ידי אדם והם כמחוברים בגלגל הרקיע [כ"ג צטו"ט כמס' ס' ודו"ק] אבל השוחט לשם שרים הממונים על ההרים והנבעות והנהרות ומדבריות וחמה ולבנה כוכבים ומזלות או ששחט למיכאל השר הגדול או לשליש קמן שנים הרי אלו זבחי מתים ואסורה בהנאה דהם נחשבים כתלושים [מס' ט"ט] אף שלא שייך בהם תפיסת ידי אדם מפני שזהו עיקר עבודה כוכבים וגם לחמה ולבנה יש מלאכים המנהיגים אותם כדאיתא במדרש [ס"ט] ומדברי רש"י ז"ל [ס"ט] מתבאר דהשוחט גם לשם חמה ולבנה עצמה וכן לשם כוכבים ומזלות עציבן הוי ג"כ זבחי מתים ואסור בהנאה ע"ש ומ"ל דהם כתלושים וכמ"ש:

יג והרמב"ם והרשב"א והר"ן ז"ל יש לומר שיטה אחרת בזה ומ"ל דאם מבין לעבודה הוי ככל הקרובה ואסורה בהנאה דאיוה עניין הוא מה שלא אסרת התורה ועוד דא"כ השוחט לשם השמים למה נאסרו בתקריובין הרי גם המה אינם נאסרים דלא שייך איסור בהם וזה ששינוי דהשוחט לשם הרים ונבעות וכו' ה"ז פסולה בלבד ואינם אסורים בהנאה מיירי שלא כיון כלל לעבודה אלא שעשה זה לשם רפואה או לכוונה אחרת כדרך השומים המשוועים שנומים לדברי הבאי ואיסור אכילה הוא משום מראית העין בלבד מפני שנראה כמתכוין לעבודה [ר"ן] ומ"מ כששחט להשרים אפילו שחט ג"כ רק לרפואה דמרינא א"צ ליאסר בהנאה מ"מ כיון שדרך העכו"ם לזבדם עשאוהו כקרבנות גמור ואסור בהנאה [ס"ט] וי"א

דגם כוונת הרמב"ם בן הוא [כ"י וכו'] וי"א דהווקא בעבודה ממש אבל לשם רפואה בכל עניין אינו נאסר בהנאה [סור צ"ט ר"י] וכך מצינו פשוט דברי הרמב"ם ז"ל ולהדיא נראה בן מדבריו בפ' המשנה ע"ש [וגלע"ד דהשוחט להשרים לרפואה זה הוא עבודה כוכבים מתם כיון שמיחד להם כח זה וזהו כוונת הרמב"ם ס"ט אבל בשוחט לשם הרים כולו רק עושה כענין מנוול לפי דעת הפוסקים וזהו תירוץ הנ"ל ס"ט ה"ל זלמך להט ומיושב קופית הכ"ח שדקסס לימתן ס"ל לרפואה ס"ל לענוס ודו"ק]:

יד בארצות הישמעאלים אינם מביאים לישראל לשחוט אם לא שיהפך פניו למזרח ונקרא בלשונם אלקיבלי וכתב הרשב"א ז"ל דאינו דומה לשוחט לשם הרים דהתם השוחט עצמו מוכרין אבל הכא זה מחשב וזה עובד לא אמרין ומשום מראית עין נמי ליכא דהרואה יאמר איתרמוי איתרמי ליה צד מורח ומ"מ מאחר שבקפידים הישמעאלים בזה ראוי לכתלו ולגנוז במי שעושה בן עכ"ל בתשו' ס' שמי"ה ע"ש ומשמע מדבריו דאם א"א לו להישראל להשתחט מזה וכופירו לעשות כן אין כזה איסור כיון שהישראל אינו מחשב כלום ושחט כדרכו ומה לו אם שחט במזרח או בשאר רוחות:

טו כתב רבינו הר"ם בס' ב' סעי' ב' מי ששחט והוציא מריפה מתחת ידו פעם אחת אם לא הווקא בכך מותר לאכול אח"כ משחיטתו מ"מ דנין בזה לפי ראות עיני הר"ן באדם השוחט אם כבר נבשל ורגלים לדבר מעבירין אותו עכ"ל ביאר דבריו חודאי אם ידענו שבמזיד הוציא מריפה פעם אחת מעבירין אותו עד שיעשה תשובה כראוי וכן אם ידענו בבירור ששוגג היה פשיטא שאין שום חשש עליו על להבא וכאן מיירי שלא ידענו אם דהה שוגג או מויד ומבואר לקמן ס' קי"ט שאינו נאמן לומר ששוגג הייתי ע"ש וזה דקבל"ה דאם לא הווקא בכך ומעולם לא ראינו בו שיסוד מדרך הוראה מותר לאכול אח"כ משחיטתו ומאמינים לו ששוגג היה אמנם אם פעם אחר ג"כ נבשל ויש רגלים לדבר שאינו חושש להשיג היטב על שרחת מעבירין אותו [כ"ג לפרט כוונתו ועש"ך סק"ל וכתמ"ל לה מיעי ס"ל במד לחזי דהו סמכ"ל בס"ס ח' ומדברי הגר"ל מסמכ"ל סמכ"ל דלחזי במד מותר לכתול משחיטתו ע"ש ולג"כ מס' קי"ט ור"י י"ח מלא נמלאת סכס יס"ה ע"ש המסיני ולהדבנ"ה מוכח לסיק דמזכ"ה ס"ט ולפי זה מפני כבוד המסס ולס כוונת הגר"ל על שוגג וסר קס"ה מדבנינא ז"ל ע"ש:

סימן ה הדין השיחט לשם קדשים וכו' מ' סעיפים]

בהנאה ואם שחטה ענוש כרת ויש מי שאומר דאם בשעת שחיטה מהפיסה להקדש לאו התפסה היא דה"ל כנדר ופתחו עמו והוי כמי שאומר ה"ז הקדש להקריב בחיך

דבר ידוע שהשוחט קדשים חוץ למקדש חייב כרת וגם בזה"ל כמ"ש הרמב"ם סוף הל' מעה"ק ואסורה בהנאה ולכן אם הקדיש בזה"ל בהמה לקרבן אסורה

לשם עילת זולת מותר הכלל יודעים שאשתי לא ירדה דאם היתה יולדת היה לזה קול ולכן אם באמת ילדה או הפילה ולר שחייבת בקרבן בזמן הבית שחיטתו אסורה וכן אם שהט לשם יולדת אחרת שאינה אשתו שחיטתו אסורה [מנ"ט] דהכי קי"ל שאחר יכול להביא הקרבן בלא דעת המתכבד וכן אם אמר הריני שוחט לשם עילת נזיר או לשם חטאת נזיר או שלימי נזיר שחיטתו פסולה דהרואה ואמר שנדר בנינעא שיהיה נזיר וכן אם שהט לשם קרבן זב אסורה שיאמרו דבאמת יש לו זיבה אבל אם אמר לשם קרבן מצודע כשירה דכלא ראיית בתן א"א להביא קרבן והכל יודעים שבומה"ז אין רואין נגיעים :

ה אם נודע שעבר עבירה שחייב עליה חטאת או אשם ואמר הריני שוחט זה לחטאתי או לשם חטאתי שחיטתו פסולה אבל אם לא סיים ביו"ד ואמר לשם חטאת כשירה דאינו בטשטע על החטא שחטא אלא לנרבת חטאת [ס"ך וע"ג] וכן באשם וכן בכבוד כשיש לו בכור בהמה בתוך ביתו ואמר הריני שוחט לשם בכור אסור ובוה שפוט שא"צ לומר בכורי אבל במעשר לא שייך זה דהאידינא ליכא מעשר בהמה :

ו דבר פשוט דעא דבאווים והרנגולים כשאומר לשם אויה קרבן שחיטתו כשירה שהרי אינם באים לשום קרבן ורק בתורים ובני יונה פסול וגם זה רק בתורים גדולים ובני יונה קטנים דלדופך אינם ראויים לקרבן אבל בבהמות בכל המינים אסור דברכר הבא בנרבה דכל המינים ראויים לזה וכן בחטאת ואשם בשעבר עבירה שחייב עליה חטאת או אשם ואמר זו לחטאתי אסורה אע"פ שסין זה אינו ראוי לזה הקרבן דלאו כ"ע דינא גמירי [ג"ז] אבל תורים קטנים ובני יונה גדולים הכל יודעים שאינם ראויים לקרבן וכן יראה לי דרווקא כשפרט שם הקרבן כעולה ושלמים וכיוצא בזה אבל אם אמר סתם לשם קרבן אינו כלום דאפילו במקדש כשאינו פורט הקרבן אינו בגדר קרבן כלל ויש להתיישב בזה דהא קי"ל בקרבנות כששחטן סתם יצא כדתנן ספ"ד דזבחים וכמ"ש הרמב"ם בספ"ד סמעה"ק לא גרע אם אומר לשם קרבן הסתם דמשמע לשם קרבן שנדר או נרב או שחייב בו וא"כ גם השוחט בלשון זה אסור אך מלשון הש"ס והפוסקים לא משמע כן וצ"ע לדינא :

ז ואין לשאול בעיקר דין זה אויה חשש יש בומה"ז שיאמרו ששוחט לשם אויה קרבן והרי כוונתו מטמא מתים ואין קרבן יחיד דוחה את הטומאה דיו"ל דלאו כ"ע דינא גמירי ועוד כיון דקי"ל דעל הטומאה מרצה הציץ וגם בקרבן יחיד מרצה הציץ מן התורה [ינמות ל'] ולכן אע"פ דהאידינא ליכא ציץ שריצה מ"מ כיון דעכ"פ יש גוונא שבומן הבית יקובל הקרבן אסור גם בומה"ז [אכל צעמין מנחות כגון זיקה סולת ויקמץ וילמד ס"ז לקמילה אינו כלום דסא קמילה לרין כסוס אכל שמיטס כעירס בזה וכן שאמר זה כ"ל דלסור הס'לם באכילה וכן

בחון ראין זה כיום הרווקא כשקורשה מתחלה ואח"כ שריצה היו קדשים בחון ולא כשקורשה בשעת שחיטה [מנ"ט סק"ג] ולא נהויא כלל דוודאי היו הקדש גמור וחייב כרת וגם באומר ה"ו הקדש להקריבה בחון ג"ל ג"ב דהוי הקדש וחייב כרת וכו' גרע זה ממה הקי"ל [מנחות ק"ט] ה"ו עולה להקריבה בבית חוניו והקריבה שם דחייב כרת כמ"ש הרמב"ם שם פ"ד ע"ש יאי משים רבית חוניו נכנה ככניין מקדש מ"מ מה מועיל זה סוף סוף שחוטף חוניו היא ומה לו בית חוניו אי שאר מקום בארץ [ומ"ש לרוב מעוט' מנחות ק"ג] דכשלאמר הרי עלי עולה נעשה עולה ואל"כ כשלאמר שאקריבנה בחון סו לא פקע ע"כ חטאתי דמטס לרוב לסיפך דלסו סני דיבורים הס' הלא צדיבור אחד חמין ומה לי דיבור זה או דיבור ה"ו הקדש להקריבה בחון וק"ו כשלאומר כהס' ה"ו הקדש או ה"ו עולה וכוונתה מיד שחייב כרת וחסורה בהנחה מן התורה וזכו דעת מהרה"ל שהציץ סב"ח וכן נראה דעת סק"ה וכן דעה דהס' דברי"ס וכו' :

ב והיו דווקא כשבאמת הקרישה בשעת מעשה אבל כשאומר בשעת שחיטה אני שוחטה לשם קרבן אין זה כלום מן התורה שהרי לא הקרישה מקודם וגם עתה אינו מקרישה והם דברי רוח בעלמא אך סדרבנן אסרו מפני מראית העין דהרואה ואמר שהקרישה לקרבן וקדשים בחון מותרין [דס"ו מ"א:] והטור כתב דאיכא למיחש שמא עתה הקרישו ויש שפירשו ככוונתו דבאמת יש לחוש לזה [ג'] ואין זה הכרח דכוונתו ג"כ שיש לחוש שיאמרו שעתה הקרישו [ג"ח] וכיון דאין האיסור רק מפני מראית העין לא אסרוה רק באכילה ולא בהנאה והיו דעת כמה מהגדולים וכן מבואר מלשון הרמב"ם ספ"ב ע"ש [הס"ל וב"ח ומנ"ט] :

ג ובוה גופה חילקו חו"ל דאם אמר דבר הבא בנרבה כמו עולה או שלמים כבוד הריני שוחטה לשם עולה או לשם שלמים או לשם תודה או לשם פסח דבכל השנה דינו כשלמים שחיטתו פסולה מטעם שנתבאר אבל אם אמר לשם דבר שאינו בא אלא בחובה ולא בנרבה כמו חטאת או אשם ואמר הריני שוחטה לשם חטאת או לשם אשם שחיטתו כשירה דאין כאן אפילו משום מראית העין דאלו חטא באיסור כוה היה הדבר ידוע ויש לזה קול ולפיכך גם הרואה יבין שדבריו רוח הם ולא אתי למטעי להתיר קדשים וכך שנו חכמים במשנה [מ"א:] :

ד באשם תלוי יש מחלוקת אם הוא בא בנרבה אם לאו [כריתות י"ח:] ודעת הרמב"ם להקל שפסק דאינו בא בנרבה ודעת הטור והרמ"א להחמיר מפני הספק וכן אם אמר לשם בכור לשם מעשר שחיטתו כשירה דמרע ידעי ששקר הוא שהרי אין לו בכור ומעשר בהמה בתוך ביתו ובנרבה א"א להכניא וכן אם אמר הריני שוחט לשם תמורה ג"ב כשר דתמורה הוא על קרבן והכל יודעים שאין לו קרבן בתוך ביתו ולכן בזמן הבית ויש לו קרבן בביתו שחיטתו אסורה וכן כשאומר

מ ויש לתמוה עליו דהא בס"ה הקורם הביא דעת הרא"ש דגם ביש לו בה שותפות אמרין לצעורי קא מכין ואינו אוסר וא"כ בשנים ככל ענין אינו אוסר ולמה כתב כאן בשנים ששחטו כשאחד כיון לשם הקרבן דאוסר וי"ל דס"ל דבבאן לא שייך כלל לצעורי קא מכין דלשם קדשים אין כאן צער ואולי סבר דמצוה קעביד ולכן ככל ענין אוסר אף כשאין לו בה שותפות וכ"כ גדולי אחרונים ורבינו הרמ"א בסע' ג' חשש לדיעה זו ע"ש ורבינו הב"י העתיק לשון הרמב"ם ולדעתו גם הרא"ש אינו אוסר בלא שותפות דבקדשים כיון שאין לו חלק בה אין סברא שיאסור אותה [ז"טס וס"ג] וששם הוא דאחר ששחט האחד רוב הכימנים אין נכח השני לאסרו בקדשים דכל עיקרו שז איסור אינו אלא מפני מראית העין [מנ"ט]:

ציון וסמן כיון דקיי"ל בס"ס כל המידר דמתדבנין יין וסמן אכור בחלילין]:

ח כתב הרמב"ם ז"ל בספ"ב שנים אוהזין בסכין ושוחטין אחד מהבין לדבר שהשוחט לו שחיטתו אמורה והשני וכו' נתבין לדבר המותר ה"ז פסילה וכן אם שחט זה אחר זה וההבין האחד מהם לשם דבר הפסול פוסל בד"א כשהיה לו בה שותפות אבל אם אין לו בה שותפות אינה אמורה שאין אדם מישראל אוסר דבר שאינו שלו שאין כוונתו אלא לצערו עכ"ל ודבריו הם על כל מה שביאר מקודם דיני שחיטה לכוכבים ודיני שחיטה לקרבנות ע"ש וכבר בארנו דבריו בס"ה הקודם סעי' י"א ע"ש והמור לא הזכיר חילוק בין יש לו בה שותפות בין אין לו בה שותפות:

סימן ו [כאיוה דבר מותר לשחוט וכו' י"א מעיפם].

לא שמענו לשהוש באחד מאלה הרברים וחמגהו הפשוט בכל הפוצות ישראל שלא לשחוט רק בסכין של ברזל וכינינו אלה אין שוחטין רק בברזל עשת שקורין סטאל ובערים הגדולות יש בהן מלאכה שעושין אותם מלוטשים הרבה והן מוכתרים לשחיטה כידוע והם חרים וחלקים וכל שוחט צריך שיהיה לו סכין מיוחד לשחיטה [מ"ז]: וכן מביאר בש"ס [מ"ז]: ולא ישחטנו בו לשום דבר כדי שיהיה נקי ולא יתקלקל [פנ"י וז"ח] והוא כבוד המצוה ג"כ ובשבת לענין מוקצה אמרין דסכין של שחיטה היא מוקצה לכל הריעות [שנת קכ"ג: מוס ד"ס ומסניח] מפני שאין משחטשין בו רק לשחיטה ועכשיו המנהג הפשוט שיש לכל שדי"ב ג' סביצין לגסות ולדקות ולעופות שירוע שעופות טוב לשחוט בסכין קמן ודקות ביותר גדול מעט גסות בגדול הרבה:

ד כבר כתבנו שבמחזור פסול מן התורה לשחוט בו וחלוש ולבסוף תברו דעת הר"ף והרמב"ם להבשיר בריעבר אף כשביטלו לקרקע רכן משמע מסוגיית הש"ס שם ודעת הרא"ש והמור לפסול גם בריעבר כשביטלו לקרקע ויש לחוש לדבריהם [רס"ל וז"ח] ואפילו לדעת המבשרים חוקא כשלא נשרש בארץ אבל אם נשרש הזה כמחזור מעיקרו [מ"ז]:

ה לפיכך קנה הוצא מן הארץ וצור הוצא מכותל ושחט בהם השחיטה פסולה לדעת הרא"ש והמור ככל ענין ולהר"ף והרמב"ם חוקא בקנה שעלה מאיליו או שנמנו אדם ונשרש בארץ וצור הוצא מכותל מערה ולא מכותל בניין:

ו וחלוש ולבסוף חיברו ולא ביטלו להקרקע כשר לכל הריעות כגון שנעץ סכין בכותל ושחט בו שחיטתו כשירה וחוקא כשצואר הבמה למטה והסכין למעלה דאלו הצואר למעלה והסכין למטה פסול אפילו בריעבר מעט

א בשחיטת קדשים קיי"ל דצריך כלי לשחיטתן [זכמים י"ז]: כמו סכין וכיוצא בזה ילפינן לה מעקידת יצחק שהיה עולה וכוהיב ביה וקח את הבאכלת לשחוט אה בנו ש"ם העולה מעונה כלי דאל"כ לכהוב וקח את המתוך [מו"ס] ומעלה ילפינן שם לכל הקדשים אבל בשחיטת חולין לא בעינן כלי ולא ילפינן מקדשים דבקדשים ככל עבודתם בעינן כלי שרת משא"כ בחולין ורק לענין הלוח שצריך לשחוט בדבר התלש מן הקרקע ואם שהם בדבר המחובר לקרקע שחיטתו פסולה וזה ילפינן מעקידת יצחק וכך אמרו תו"ד [טולין כ"ז]: מניין לשחיטה שהוא בהלש שנאמר וקח את המאכלת לשחוט דמולא כהיב לשחוט את העולה ילפינן כזה על כל מין שחיטה דאינה אלא בדבר התלש מן הקרקע [מו"ס]:

ב וכך שנו חכמים [ט"ז]: ככל שוחטין בין בצור בין בזכוכית בין בקרומית של קנה ורק שיהיו חרים וברוקים מפניסה וגם שיהיו קשים שאין צדורות נחים מהם ולכן אפר התנא צור ולא סהם אבן כי צור הוא הקשה שבאבנים כמ"ש ביהזקאל [ג'] כשמיר חוק מצור ע"ש ולכן גם בזכוכית חוקא בקשים ולא ברכים וזה שכתב רבינו הרמ"א ואסור לשחוט וכו' או זכוכית שקסמן נברלין סוף ע"ש [ז"א] לומר כ"ס כ"ס כדבריו סע"ף וע"ז וכז"ח]:

ג וגם בקרומית של קנה חילוק חו"ל [סג] דרק בקרומית דאגם מים שוחטין לכתחלה שהן קשין ואין קיסמין נברלין מן אבל כשאר קרומיות של קנה אין שוחטין לכתחלה ויש שאוסרין גם בריעבר [כ"י כ"ט עיקור] ממעט שגם אחר הבריקה קשה לעמוד על הכיור וכן לחוש לדבריהם ומגדולי האחרונים אסרו זה מדינא [ט"ז וס"ה] ואע"פ שמעיקר הדין כן הוא מ"ם מימינו

בסכין שיש בו פגימה רבשעית הרחק שוחטין במקום שאין בו פגימה ובכריתת מטלית דהתם איי הפגם בקביעות אבל בכלי שהפגמות הן למלאכה והם בקביעות אסור לעולם רששא יבא למעות ולשחוט בצד הפגמות ובדיעבד כששחט בצד הפגה ישיחטו כשירה דביעבד אין לאסור מפני גזירה וזהו שישנו חכמים במשנה [מ"ו:] הישחט במגל קציר וכו' שחיטתו כשירה דיעבד אין לכתחלה לא [גמ'] דילמא אחי למיעבד באידך ניסא [ס:]

ב סכין שיש בו פגימה אסור לשחוט בו אפילו אם מגוין לשחוט שלא בצדה של פגימה ואפילו הסכין עדיין גדול עד הפגימה ואפילו יכרוך מטלית על הפגימה אסור לכתחלה ובדיעבד אם שחט ואמר ברי לי שלא נגעתי בהפגימה אם ידע ממנה שחיטתו כשירה ואם לא ידע ממנה כלל גם בדיעבד אסור דכיון דלא ידע העביר דרך עליה ולא ארניש [פ"ג] דכל מילתא דלא רמי עליה דאינושי עביד לה ולאן אדעתיה וכשדע כשר בדיעבד אפילו בלא כריכת מטלית :

י ומ"ם ביו"ט כשנצרך לשחוט ואסור להשחיתו או אפילו בחול בשעת הרחק שהומן ביו"ל לשחוט כמו לחולה וכיוצא בזה מותר לשחוט לכתחלה אם כורך מטלית על הפגימה ודווקא כשנשאר במקום הפגימה כמלא שני צוארין דאע"ג דכששחט בהוכחה והובאה לא בעינן שיעור זה כמו שיתבאר הכא היישנין שמא ע"י הולכה והובאה הנתק המטלית ממקומו וישחוט בהפגימה [ס"ד סק"ס] והנכון שבחור ימנע א"ע מזה לגמרי אלא ישחוטו וכן המנהג פשוט ואין לשנות [ורק לחולס ינהוג כדלע"ל] : י"א גם היש פגימה בין סכין לקתא לא ישחוט בו לכתחלה וכן סכין שיש לו עוקץ חד בראשו לא ישחוט בו לכתחלה רשמא יתחוב בהחוד ויעשה חלדה וביו"ט יתחוב החוד בקיסם וסכין שיש לו שני פיות יוהר ששני הפיות יהיו כשרים גמורים :

ממעם דרסה שהצואר מכביד על הסכין ודורס ואפילו אם אמר ברי לי שלא דרסתי פסולה [טור] ודווקא בהמה אבל עוף כשר בדיעבד בכל עניין כפני שהעוף קל במבועו ואינו מכביד על הסכין [גמ' סס] ויש שמחליקין בין עוף קל לעוף כבד ובעמם רס"ל דה שמחליק היש"ם בין בהמה לעוף הוא מפני שהבהמה משקלה הרבה ולכן ס"ל דבעוף כבד ג"כ פסול והמור רחה זה דהמעם הוא מפני שכל עוף קל במבועו וכיון שהאיסור בבהמה כשהיא למעלה הוא ממעם דרסה אין חילוק בין שנעץ הסכין בכוהל ובין שנעצו בקורה המונחת על הארץ [ב"ו] אבל באוחו הסכין בידו לית לן בה שהרי אינו מעביר את צואר הבהמה על הסכין אלא מוליך את הסכין תחת הצואר ואין כאן חשש דרסה ומיהו לכתחלה אין לעשות כן וכן משמע בגמ' [ע"ש סק"ח] :

ז זיבר המחובר לגוף בעל חי דינו כדיון מחובר לקרקע ולכן אם שחט בשן המחובר לאיזה בעל חי או ששחט בצפורן המחובר לאיזה בעל חי שחיטתו פסולה מן התורה ואדם מצינו שדינו כמחובר דהוקש לקרקע [כ"ו קדושין ז'] ושאריו בעלי חיים אע"ג דלענין קניין דינם כממלטלין מ"ם אינם דוחין למאכלת דמיניה ילפינן לפסול מחובר כמ"ש וכמו דמסעיטין מחובר כמו כן נמעט בעלי חיים [ומיוכח קוסי' הגרע"ל ספניח ספ"ת] אבל אם חתך לחי מבהמה יש בה שינים חדים ושחט בשן אחד שחיטתו כשירה וכן אם חתך יד או רגל מבהמה ויש בה צפורן חד ושחט שחיטתו כשירה דזה שמתחברים להלחי והיו והרגל אין זה כמחובר ודווקא כששחט בשן אחד או בצפורן אחת אבל בשנים ההפסק שבין זל"ו הוי פגימה וטרפה שאין זה שחיטה אלא הניקה דהוה כמגל :

ח סכין שצדו אחד סכין וצידו השני מגל או מגירה שכלאים פגמות לא ישחוט אפילו בצידו שהוא סכין ואפילו בשעת הרחק [ח"ט] שמא ימעה וישחוט בצד השני וגם אם אפילו עשה איזה היכר לזה אינו מועיל אא"כ החליקו לצד השני לגמרי ולא דמי למה שיתבאר

סימן ז [דיו הקיגע סכין בגלגל אם מותר לשחוט בו ובו ג' מעיפ"ג].

כל מה שתעשה הגלגל בגלגול זה מקרי מכה ארם והרבר פשוט שלא תהא צואר הבהמה למעלה שלא יבא ידיו דרסה כמ"ש במ' הקודם לענין תחב סכין בכותל ע"ש [ב"ח] :

ב ודע שמלשון רבינו הב"י שכתב יכול אדם לקבוע סכין בגלגל וכו' מתבאר שאפילו לכתחלה מותר לעשות כן וזהו דעת הרשב"א והמור ע"ש אבל הרא"ש ו"ל כתב דדווקא בדיעבד כשר אבל לכתחלה אסור דגורין אמו גלגל של מים שאינו בא בכח אדם כמו שיתבאר וגם לשון הרמב"ם ז"ל בפ"ב דין י"ג משמע כן וכן מוכח מלשון הש"ם שהבאנו [וארש"ל וסמור ס"ג דלמסקנא]

א כבר נתבאר במ"ג דביעין כח אדם בשחיטה ואף אם אין האדם מחויב בהסכין על צואר הבהמה ושחט אלא אפילו אם הסכין שוחט מעצמו ורק שבא בכח אדם כמ"ש שם לפיכך אסור חו"ל [פ"ז]. השוחט כסוכני שחיטתו כשירה ר"ל מוכני הוא גלגל של עץ או של אבן ובלבד שהגלגל לא יהא במחובר לקרקע אלא בתלוש מן הקרקע כמו גלגל של יוצרי תרסים שיש דהם מוכני שמגלגלין בו כשחוקקין את הכלי חרס [רש"י] והשניב בו הסכין תורו למעלה וגלגלה והלך הסכין על צואר הבהמה ושחטה אע"פ שבשעת השחיטה לא נגע דאדם בהגלגל שהרי כיון שהאדם גלגלה בידו או ברגלו

הארם רק סיבה שתתגלגל אבל עצם בחו כלה בהסביבה הראשונה דמכאן ואילך המים מסככים אותו ואם נשחטה בסיבוב שני וכ"ש מכאן ואילך שחיטתו פסולה ולא דמי למכונני בלא מים שכל מה שנתגלגל הכל נחשב כח ארם שהרי אין בה כח אחר אבל במים היא מתגלגלת בכח המים [והספר"ג כתב מטעם כח כהו ע"ש ו"ע] ולענין נזקין וגלות קיי"ל דכמו דמי ועח"כ סו' ג' סק"ד וח"ל לזה דהטעם כמ"ס דחינו חלל גרמא כמבואר מד"י שם ד"ה חלל ככה שני וכו' דגרמא שנלמא הוא עכ"ל ופה ענינה פירושו משמיטה לדרים סלל לפי עניניו חלל כענינו : אחי ע"ס וזו"ק :

למסקנה דקאי חלל מים דמחלה נומר לכתחלה] וכל גדולי האחרונים הסכימו לדעה זו והבי נקטינן דלכתחלה אין לעשות כן :

ג. המים מסככים את הגלגל ושם צואר הבהמה כנגד הגלגל ונשחט ע"י הגלגל שחיטתו פסולה דאין כאן כח ארם ואם הגלגל עמד כגון שהיה דף המעכבו מלגלגל ונמל הארם את הדף והתחיל הגלגל להתגלגל ונשחטה הבהמה שחיטתו כשירה שהרי גלגול זה בא מכח ארם בר"א בסיבוב ראשון כלומר שנתגלגל הגלגל כולו פעם אחר שזה בא מכח הארם אבל בסיבוב השני וכ"ש מכאן ולהבא כבר נסתלק כח הארם ולא היה

סימן ח [אם יש שיעור למכין של שחיטה וכו' ד' מעיפים].

השחיטה אמורה ואנן מחמינין גם בסכין גדול שלא יהיה לו עוקץ אלא יהיה חומרא בעלמא אבל באיזמל קמן הוא מדינא [עט"ז סק"ח] :

ג. ויש מרבוהינו הראשונים [כ"ף ור"ח] שכתבו דזה שכשר אפילו בסכין קמן כל שהוא בהולכה והובאה אינו אלא בעוף ולא בבהמה שהצואר הוא משך נכון וכשהסכין קמן מאד אין ביכולת לשחוט אפילו בהולכה והובאה אם לא שיהיה קרוב לדרסה ולכן כתבו דבהמה בעינן כמלא צואר בכל ענין וגם חוץ לצואר משהו וזהו ההפך שבין הולכה בלבד והובאה בלבד לבין הולכה והובאה רלא בעינן חוץ לצואר כמלא צואר [ולדבריהם כל שהוא דמנן הוא על חוץ לזואר ע"ס] וי"א עוד דגם בעוף בעינן כמלא צואר חוץ לצואר כל שהוא [וגמ"ס דקאי מהטעם על חוץ לזואר] ועם כי יש שחלקו עליהם מ"מ רבים מהגדולים תפסו דבריהם לדינא [ע"ס"ס שם וכו'] ודבר פשוט דלמעשה אין לשחוט אפילו עוף קמן אם לא באיזה המשך נכון ולא בסכין קמן למאד ולהיפך שאין לשחוט עוף בסכין של גסות שהוא כבר וקרוב לבא לידי דרסה אם לא בשעת הדחק ובהזירות יהירה [וכ"כ הסב"ס] :

א. סכין של שחיטה אין לו שיעור לארנו וכך אמרו חו"ל [ל"ח]. דאם שוחט בהולכה בלבד או בהובאה בלבד צריך שיהיה הסכין ארוך כשיעור צואר של הרבר הנשחט עם העור והמפרקת וחוץ לצואר כמלא צואר כלומר שארכו יהיה כשני צוארין עם העור והמפרקת דכשיש בסכין שיעור כזה יש בו כדי לשחוט בלא דרסה בהולכה או בהובאה ואם אין בו כשיעור הזה אין הסימנים נשחטים בלא דרסה [כ"ף] וכשיש בו כשיעור הזה אינו בהכרח שיוליך כל אורך הסכין קודם שישחוט הרוב דאין אדם יכול ליהדר בזה דלפעמים כשהסכין חד וחריף חותך רוב הסימנים קודם שיוליך או יביא כשיעור הזה ואמרו חכמים שיעור זה דקים להו שאו ישחוט בריוח בלא דרסה [כ"ח"ט] ויתבאר עוד בס"י כ"ד בס"ד :

ב. אמנם כששוחט בהולכה והובאה שזהו עיקרו של שחיטה לכתחלה כמ"ש שם א"ע שיעור כלל דע"י הולכה והובאה לא ידרום אף בסכין קמן וכך שנו חכמים במשנה [ל']: אבל אם הולך והביא אפי' כל שהוא אפי' באיזמל כשירה ואיזמל הוא תער דק קטן מאד ויש שהיו גרילין לעשות להאיזמל קרנים לנוי וממין לצד ראשון וכאלו אסוד לשחוט דמתוך שהוא קטן מאד הוא נשחט מן הצואר וכשהוא מוליך ומביא יש לחוש שמא יחלידו הסימנים או ינקבו אותן הקרנים [רס"י] ומותר לשחוט באותן שאין להן קרנים ולא גורנין אמו אותן שיש להן קרנים [גמ' חזו כרנחא במשנה ודו"ק] ודווקא איזמל שיש לו עכ"פ איזה משך דאלו אותן שאין להן משך כלל הרי הן כמחט דנוקב וקורע ולא הותך ואפילו מחט של סנדלר שעב קצת ופוחתו חודרין שחורבין חוטי התפר ג"כ השחיטה אסורה דהסימנים נוקב ואינו חותך וזה ששינונו במשנה אפילו כל שהוא מ"מ יש לו איזה שיעור [כמ"ס סתוס' סנה ס"ג : ד"ס חריג] ומתוך דברי הרמב"ם והמור והש"ע נראה שמפרשים דקרנים הוא עוקץ כלומר שאינו רחב או עגול בראש האיזמל אלא עוקץ חד דיש לחוש שממני קפנותו ידקור בהעוקץ דבאיזמל קמן כשיש לו עוקץ

ד. וכתב רבינו הרמ"א דמי שלא יוכל לשער יקה אורך סכין כמלא שני צוארין של אותו דבר ששוחטין וי"א לשער בי"ד אצבעות ורמז לזה שנאמר ושחטתם בזה [שמואל ח' י"ד] מניין י"ד עכ"ל ורמז זה איתא במדרש פ' נשא [פ' י'] וז"ל מהו ושחטתם בזה רבנן אמרי סכין הראה להם כמה היה צריך להיות שיעור ארכו מניין בוח ב' תרין ז' שבעה ה' חמשה וכו' ע"ש ואינו אלא רמז בעלמא ואפילו לפי רמז זה אינו אלא לגמט כדכתיב שם ויגישו כל העם איש שורו וגו' וישחטו שם ולא בדקות ועופות והחוש מעיד שעופות קשה לשחוט בסכין ארוך כזה [ומקודם כהנא שם סיניו חלי חיס סוזו וליש סיחו ומחטתם כזה] :

סימן ט [דין שוחט בסכין מלובנת וכו' סעיפים].

א איתא בגמ' [ח.]. ליבן סכין באור ושיעור ליבון איתא בירושלמי [סוף עכו"ס] כדו שנצוצות ינהו ממנו ושחט בה שחיטתו כשירה ולא אמרין דהליבון שורף הסימנים קודם גמר שחיטה ונעשה טרפה דחידודו של הסכין קודם לליבון ואע"ג שיש צדדי הסכין וכשנכנס לתוך החתך ביכולת הצידוד לשחוף את הסימנים מ"מ גם זה לא חיישינן דבית השחיטה מירווח רווח דהחתך מתרחב מצידו הסכין סכאן ומכאן והנגיעה בסימנים אינו אלא חידודו של סכין והוא תופס קודם להליבון [גמ'] ואין הש"ס מחלק בין אם הסכין חד מאד או לא ובין שהליבון חוק או לא דהרי יש גם ליבון קל כמבואר בא"ח סי' תנ"א ובן אינו מחלק בין בהמה לעוף אף שבעוף הסימנים רבים ובקל שיכוו מהחמוכ מ"מ לפי ערך זה גם החידוד בקל תופס ואין לשאול דכפי מ"ש דנצוצות נותנים ממנו הלא הנצוצות ישרפו הסימנים ד"ל נצוצות אין בהם ממש [כמ"ס ספ"ג דטכס]:

ב והנה הר"ף ז"ל לא הביא מימרא זו ובפשוטו י"ל דכיון דהוי מילתא דלא שכיחא כלל לא חשש להביאה וכמה דינים שהשמיט בשחיטה מטעם זה כמו קובע סכין בגלגל וכיוצא בזה ופשיטא דזה אינו שביח כלל שהרי בהכרח לברוק את הסכין בעודו מלובן אם אין בו פגמה ומי יוכל לבודקו כשהוא מלובן וע"פ רוב כשהלבן באור רחוק שלא יתקלקל כפגמה משהו ועוד דאולי סובר שיש חילוק בין ליבון לליבון ובין חידוד לחידוד ובין בהמה לעוף ולכן לא חשש להביא אבל יש מרבוינו שאמרו שדחה זה מהלכה [סרמ"ט וסר"י]:

ג וטעמם מהא דאיתא לקמן [י"ז]: דהסכין צריך בדיקה מפנימה גם מצדדיו ויש מהאמוראים שהולקים בזה והביאו ראיה ממימרא זו דלא חיישינן שצדדי הסכין ישרפו הסימנים משום דבית השחיטה מירווח רווח כמ"ש וה"ה

לענין חשש פגמה ג"כ לא חיישינן מטעם זה ע"ש ואנן קי"ל דצריך בדיקה בהצדדן כמו שיתבאר בסו"י"ח וא"כ נראה דין זה כהלכה:

ד אמנם הרמב"ם ז"ל בפ"א רין כ"ב כתב ליבן סכין ושחט בה שחיטתו כשירה ע"ש ויש מראשונים שהביאו גירסתו שחיטתו פסולה אבל לפנינו הגירסא כשירה וכן דעת כמה מרבוינו דזה דבעינן בדיקה בצדדי הסכין והו' לכתחלה ומאי דמכשירינן בליבון זהו דיעבר [דלצ"ד] ועוד דנהו דבית השחיטה רווח נגד ענין הליבון שלא תשרפנו מ"מ אינו רווח נגד מורשא דסכיא שלא הנקוב הסימן [דל"ט כסס סר"י] ועוד דבליבון שידוע שהסכין מלובן הוא נוהר בזה שלא יגע בצדדיו משא"כ בבדיקת הסכין אם לא יברקנו בצדדיו לא ידע להזהר [סס] ודעת הסו"ר נוטה להכשיר ודעת רבינו הב"י נוטה לאיסור וכן הסכימו כל גדולי האחרונים לאסור גם בדיעבד דלא אמרין בית השחיטה מירווח רווח ואע"ג דחידודה קודם לליבונה יש לחוש להצדדין:

ה ודע שיש מהגדולים שכתבו דליבן סכין הוא בכדי שהיה סולדת בצדדי הסכין [סכ"ט] ולפ"ו אנן המחמירין בראי דינא כשהיה ליבון כזה ושחט בו שחיטתו אסורה ולענ"ה נראה דחומרא יתירא היא ומכ"ל לפרש ליבון זה שאינו בליבון דכל הש"ס ועוד דמסגינא זו עצמה מוכח דיש בליבון זה גם ליבון גמור כמבואר שם [דסא] תומא זה לדין דשמין ומטא בליבן ספוד וסכא בו ע"ס ונמכה חסיד סס גם גמלת ורמן ובע"כ דר"ז מכסיר גם בליבון גמור ולכן דיו סלמך דלביבון גמור לא קי"ל כמותו ודו"ק]:

ו רושם שעושים האומנים בצדדי הסכין אין לחוש להם כיון שהם רחוקים מן ההוד מיהו כשהוא בולט יש להחמיר [סכ"ט] ולכתחלה נכון שלא יהא בסכין שום רושם כלל כדו שהסכין יהיה חלק בכל צדדיו

סימן י [דין סכין של משמשי עכ"ם ומכין ששחט מריפה ועוד דינים וכו' מ"ז סעיפים]

א השוחט בסכין של משמשי עוברת כוכבים ועשו בו שימוש שכבר נאסר כמו'ש לקמן בסו"קל"מ ובאופן שלא נאסר מבלועי מריפות כגון ששימשו בו בחתיכת עצים לעכ"ם או אפילו שימשו בו בבליעת מריפה אלא שהגעילו אותו והאיסור הוא רק משום שימוש לעכ"ם ואיסורו איסור הנאה שחיטתו מתרת ולא נחשב כנהנה מאיסורו הנאה דלענין איסור הנאה עכו"ם לא מקרי הנאה דהכרמה או העוף בחייה שוה יותר מלאחר השחיטה ולענין הנאה זו מקרי סקלקל דהבעל חי כשהוא בחיים ועמד לשני דברים לגל ולדות וגם

ב ולכן אע"פ ששחיטה לשארי דברים מקרי הנאה וסוף בהמה לשחיטה והשוחט בשבת חייב סקילה בכזו"ד וכשונג הנאה ומאבות מלאכות היא דוראי מקרי מלאכת מחשבת כשיש בהמלאכה איזה תקון אף שיש בה גם קלקול [סגס קי"ו]. מ"מ כהנאה עכו"ם לא נאסרה אא"כ כולו תקין דכה"ג אמרו חז"ל [פטר"ס מ"ח]: מה שמשיבית בזה פוגם בזה ע"ש דאיסור הנאה מעכו"ם אינו

אינו מטעם מלאכה אלא מטעם שנהנה ממנה וכן שונג ההנאה יש לקלול שוב לא נחשב הנאה [זכו כוונת סחום' מלין ח'. וכל הלשונים ועכ"ל] וחדע לך שכן הוא שהרי אם שחט בסכין זה כשהוא פגום והבהמה נמרפה פשיטא שמוותרת בהנאה שהרי לקלה לגמרי ובשבת גם ככה"ג חייב שיש בה תקון שהוציאה מידי אבר מן החי וגם יש בזה נמילת השמה שזוהו אב מלאכה [ענת פ"ט.]:

¶ ודע שמשלשון הש"ס שאומר [ס"ט] סכין של עכו"ם מותר לשחוט בה מבואר דגם לכתחלה מותר וכן הוא לשון הטור והש"ע מ"מ מלשון הרמב"ם ספ"ו דעכו"ם שכתב סכין של עכו"ם ששחט בה ה"ז מותר מפני שהוא מקלקל ע"ש מהבאר דרך בריעבד מותר וצ"ע על רבינו הב"י דלקמן סי' קמ"ב כתב כלשון הרמב"ם וכאן כתב כלשון הש"ס והטור ע"ש ואפשר דהולך לשיטתו בספרו כ"מ שם דהרמב"ם ס"ל דלשון מותר לאו דווקא לכתחלה ולכן לא דקרק בלשון זה ויש מי שאומר דשם מיידי כשצריכה הגעלה [ט"ז סק"ג] וכן משמע מדברי רבינו הרמ"א שם ע"ש אבל על דברי רבינו הב"י א"א לומר כן מולא הירצן כן על דברי הרמב"ם וז' עוד נ"ל לחלק הכשיש סכין אחר וודאי דלכתחלה אין לשחוט בו דהוי דאין בזה הנאה מ"מ הרי מצוה להרחיק מזה וכשאין סכין אחר מותר לשחוט בו לכתחלה [וה"ס] וספור דדייט לענין שחיטה ס"ט סכין של עכו"ם מותר לשחוט בו כשאין אחר דגשט ח"ט לתת לו ז' וסמכ"ם דמיווי צנינו טכו"ס בליטורי סגלא לומר שחטו צנינו מותר וגם דברי סג"ע י"ל כן ח"ק סגלא ל"א כיון לז' כדמוכח מדבריו נכ"מ כמ"ס]:

¶ ואסור לכתחלה לשחוט על סמך שיקלף אחר השחיטה [מור] וכללא הוא דכל דבר שצריך לעשות לאחר השחיטה אסור לכתחלה לסמוך עליו קודם השחיטה משום דחיישינן שמא ישבח ולא יעשה כמ"ט בס"א וכן אפילו לדעת הרמב"ם שאינו מצריך רק הדיחה אסור לשחוט על סמך שידיר אחר השחיטה ואע"ג דכל בשר צריך הדיחה קודם מליחה מ"מ חיישינן שמא יצלה הבשר ואו א"צ הדיחה כמ"ש בס"א ע"ז ועוד דהדיחה שקודם מליחה אינה אלא הדיחה בעלמא והדיחה דהכא צריך שפשוף היטב מפני השמנונית [כ"ן] ובסכין מקוננת יפה יפה אפשר דשרי כשאינו ידוע שהוא בני יומו מטעם דכל נטרי"פ מותר בריעבד וא"כ לענין שחיטה אפשר דמותר לכתחלה וצ"ע:

¶ ודווקא בהמה בריאה אבל אם שחט בהסכין בהמה סמוכנת ה"ז אסורה כל הבהמה דהוה תקון נמור והוי הנאה שאם לא שחטה היתה מטה וכן מבואר מלשון רבינו הב"י לקמן סי' קמ"ב דגם בריעבד אסורה כל הבהמה וכן מבואר מלשון הרמב"ם שם ולא מהני הולכת הנאה לים המלח דהולך לשיטתו שם שכתב בגמל כרכר מאשרה וארג בו את הבגד דכל הבגד אסור ורק בנתערב באחרים מותר ע"י הולכת הנאה לים המלח וה"נ דכוותיה אבל הטור כתב בשם הרשב"א דבהולכת הנאה לים המלח סגי והוא כרי שכר סכין לשחיטה וס"ל דזה לא מקרי הנאה מנוף האיסור שהרי הבהמה כבר גדלה ואינה חסירה רק להכשירה ע"י שחיטה ובשם הרא"ש כתב דגם הולכת הנאה א"צ מטעם זה ואינו מוכרח כל כך [עט"ז סק"ה] וגם סק"ן פסק כהרשב"א וכ"כ סה"ט סי"א וגם בלשון הרמב"ם שכתב אסורה ולא כתב אסורה בהנאה ככלל הדייט ס"ט י"ל לענין ודח"ק]:

¶ אם השחיתו הסכין באבן למושה או געצו אתיו י' פעמים בקרקע קשה א"צ קליפה אפילו בבן יומו כפני שבית השחיטה אינו כרותח גמור כמ"ש ולכן אע"פ שהשחיתו ונעיצה אינו מועיל לרותח גמור כמ"ש בס"א קכ"א מ"מ לענין התיחת בית השחיטה לא חיישינן שהסכין יפליט יבליע בבשר ובהשחיתו יש להתיר גם לכתחלה ונעיצה רק בריעבד [ט"ז סק"ח] ודע דנעיצה לא מהני רק בסכין שאין בו גומות בצדדיו כמ"ט שם ויש סתירין גם בנעיצה לכתחלה [צ"ח] ובשעת הדיחה שאין לו סכין אחר לכל הדיעות מותר לשחוט בו לכתחלה אפי' בנעיצה לבר [כ"מ] ואין לומר נמתין עד אחר מע"ל שיופגם הבלוע ולא נתייר לכתחלה ה"ל כגון שצריך היום להבשר לאכול:

¶ כתב הטור סכין ששחט בה כשרה אע"פ שהוא מלוכלך כדם מותר לשחוט בו פעם אחרת אבל אסור לחתוך בו רותח ומותר לחתוך צונן ע"י הדיחה שדירחנו תחלה ומסין ששחטו בו פריפה אסור לשחיט

¶ כתב הטור סכין ששחט בה כשרה אע"פ שהוא מלוכלך כדם מותר לשחוט בו פעם אחרת אבל אסור לחתוך בו רותח ומותר לחתוך צונן ע"י הדיחה שדירחנו תחלה ומסין ששחטו בו פריפה אסור לשחיט

מ"מ מפני דוחק הסכין שדוחק בהצואר בולע [גמ' מ']:

הבלוע אינו אלא כ"ק ובסי' ס"ח וסי' ק"ה יתבאר דינים אלו:

יב וזה שכתב דמותר לחתוך בו צונן ע"י הרתחה שירחינו תחלה פשוט הוא דבלא הרתחה הא איכא דם בעין ויובלע בהצונן ע"י דוחקא דסכינא וע"י הרתחה שרי אף דאיכא דוחקא דסכינא ולכן אע"ג דבכל סכין של איסור אסור להשתמש אף בצונן עד שינעיצנו י' פעמים בקרקע כמ"ש בס"י קב"א מ"מ הכא דהבליעה קלה סגי בהרתחה [ר"ן ס"פ כ"ט] וגם קמ"ל דדווקא הרתחה אבל קינוח לא מהני אא"כ קינוח יפה ולא קינוח קל [ס"ט] ואפילו שחט בו הרבה פעמים מותר לחתוך שיתבאר דלא מהני הרתחה [ש"ך] ולא דמי לשחט מריפה מפני שמנונית ובבאן הוא משום דם ודם מישרק שריק [ס"ט]:

יג וזה שכתב דכששחט בו מריפה אסור לשחוט בו עד שירחינו או יקנהנו בדבר קשה המעט הוא דבמריפה שכולה איסור ולבד הדרם שעל פני הסכין גם השמונית שעל פניו מריפה ובוה לא אמרינן אידי דטריד למיפלט לא בלע דרק בדם אמרינן שכיון שפולט דם לא יבלע דם ולא שלא יבלע שבמונית דפליטת דם לחוד ובליעת שמנונית לחוד אבל בהרתחה א: קינוח דבר קשה שהוא כהרחה סגי ולא חיישנן בבלוע שכתב הסכין מטעם שהסכין קשה לבלוע כמ"ש בסע' ט' ולהחולקים שם ג"כ מותר משום דהבלוע המועט שע"י חום כה"ש אין בכחו להפליט ע"י חום כה"ש כי אם ע"י ורתח גמור כמ"ש בסע' י"א:

יד יזה שכתב דנהגין לקנח הסכין בשער הבהמה בין כל שחיטה ושחיטה הוא מטעם שמתמצא מריפה וקנהו יפה בשיער מועיל דהשיער קשה ודווקא בבהמה נהגין כן ולא בעופות משום דאין מצוי בהם מריפות ועוד דאם ינהגו כן בעופות הוי מירחא רבה לקנח בדבר קשה בין כל שחיטה דקנח בגופם אינו מועיל דהנוצות הם רכים ואין דומין לשער [עש"ך סקי"ח] ואפילו אם יורמן מריפה אין חשש בזה שהרי מריחים אח"כ התרנגולת ע"פ רוב וממילא תודח בית השחיטה וזה מועיל כמו שיתבאר לפנינו [וגם אין לנו דגילים ללכול קנה וועט של עופות וזרקין לחוס]:

יז וזה שכתב דאם שחט בלא הרתחה ידיח בית השחיטה הקשו עליו דכיון שנמצאת מריפה הרי בלעה שמנונית של איסור ודמי לסכין של כותים שפסק בעצמו דצריך קליפה [ר"ס'ל' וב"ח וס"ך סקי"ט] אמנם באמת א"ש דברי המור דהא בסכין של כותים להרמב"ם א"צ קליפה ונהו רבוה לא קי"ל כוותיה משום דבלע הרבה איסור אבל בשחט מריפה דמעט איסור בלוע כה"ל דכ"ע רי בהרתחה [ט"ז סקט"ז] ועוד דבשם היתה הבליעה ע"י ורתח גמור משא"כ רתחת כה"ש דהרתחה קלה כמ"ש ובהכרח לומר שהמור מחלק כבר שהרי כתב ואם

בו פעם אחרת עד שירחינו בצונן או יקנהנו בדבר קשה ונהגין עתה לקנחו יפה בשער הבהמה בין כל שחיטה ושחיטה ושפיר דמי ואם שחט בו בלא הרתחה ידיח בית השחיטה ואם רגיל לשחוט בו מריפות תדיר צריך נעיצה עשר פעמים בקרקע קשה עכ"ל וב"כ בש"ע:

יח ביאור הדברים דאע"ג דקו"ל בית השחיטה רותח כמ"ש וא"כ כל סכין ששחט בו פעם אחת ומלוכלך בדם היה לנו לאסור לשחוט בו פעם אחרת מפני שתבלע הדרם של הראשונה ודם הנבלע ממקום אדום אינו יוצא ע"י מליחה כמ"ש בס"י ס"ט מ"מ לא אמרינן כן דלא אמרינן בה"ש רותח אלא בסכין שהוא מכבר מריפה פולט בהבשר והבשר רק בבלוע אבל להיפך שהסכין יבלע מחום כה"ש לא אמרינן כן דהסכין קשה לבלוע ולגביה מוחשב בית השחיטה צונן [רס"י] אמנם לפי טעם זה היה לנו להצריך הרתחה להסכין כדי שלא תבלע השחיטה והשנייה מרם בעין שעל הסכין של שחיטה הראשונה ומדגור משמע שא"צ הרתחה ועוד דל טעם שנתבאר יש חילוקין וס"ל דגם הסכין בולע מחום כה"ש [רס"א דסה"א ע"ט] סק"ט אך מטעם אחר לא חיישנן בבליעת דם דהסימנים טרודים לפלוט דם עצמן ואידי דטרידי למיפלט לא בלעי דהוה כלל גדול בענייני פליטה ובליעה שהדבר שהוא פולט אינו בולע בשעת מעשה דלא העשה דבר והיפוכו ברנע אחת:

יט וזה שכתב שאסור לחתוך בו רותח הוא מטעם שהסכין יפליט להרותח את הדרם הנבלע בו מהשחיטה ולכן אפילו היתה את הסכין אסור ומוה מוכח דגם לענין הסכין אמרינן שבוילע מחום כה"ש [ומטעם זה חולק סרס"ף על רס"י] ודין זה הוא גמ' מפורשת [ק"י"א]: וגם על הרמב"ם ז"ל קשה שהרי ס"ל בסכין של כותים דכה"ש צונן ודי בהרתחה כמו שנתבאר ואיהו פסק בפ"י מט"א ר"ן זה דסכין ששחט בה אסור לחתוך בו רותח עד שיגעילנו ע"ש [ורס"י בעל"ז כתב ס"ט דכה"ש רותח ובוילע הסכין ע"ש] [ילפמ"ט סכ"ן] ס"ט דלרס"י מייירי בלא סדמס"א"ש]:

יא וצ"ל דס"ל דנהי דאין הסכין בולע הרבה מחום כה"ש לענין שיהא בכחו להפליט ג"כ ע"י חום כה"ש ולכן מותר לטחוט בו מ"מ מעט הוא בולע מחום כה"ש ואהו המעט תפליט ברותח גמור דרתחת הרותח חזק כל כך עד שרכיבו את הסכין להפליט כה המעט דם הנבלע בו מחום כה"ש ולכן באמת כתב הרמב"ם שם דבדעבד אנו התיך בו רותח מותר ע"ש מפני שהיא פליטה קלה ואין האיסור רק לבתחלה ואפילו להרשב"א דס"ל דבליעת הסכין שוה לבליעת בשר מ"מ נראה דרי בקליפה כשהתכו בו רותח דכבר בארנו דהוה כה"ש קיל מחום כלי שני ואינו בולע יותר מכדי קליפה [ס"ך סקי"ד] ולכן גם לענין רותח אף שצריך הגעלה מ"מ די גם לבתחלה בהגעלה ע"י עירוני מכלי ראשון אע"פ שאינו ככלי ראשון דאינו מפליט רק כ"ק דהא גם

בסכין מרפה וכיוצא בזה כתבו הראשונים דכשמידח במים צוננים צריך להעביר תחלה השמננית כולו עד שיתן מים על הסכין ויהיו המים זכים מראשו לסופו ומסופו לראשו דאם לא יסיר השמננית מקדום המים מתעכבים ואינם יכולים לזוב [סמ"ג ויגהמ"י סי"ז ממלכ"ה כסס רי"כנ"ה] ומשמע דבמים חמים אין לחוש לזה דהחום מסיר השמננית ודע דבסי' צ"א יתבאר דבמקום שצריך קליפה ולא קלפוהו צריך שישים נגד הקליפה ע"ש :

ואם רגל לשחוט בו מרופות תדיר צריך נעיצה עשר פעמים בקרקע קשה עכ"ל כלומר ושחוט בו לכתחלה והרי לרוח לא מהני נעיצה כמ"ש בסי' קכ"א אלא ודאי משום דהרחת בה"ש קלה כמ"ש בסעי' ז' גם בסכין של כותים וכ"ש בכאן דגם הבלעיה הוא ע"י בה"ש וכמעט זה היקל המור גשוחות מרפה פעם אחת בהרחת כקום השחיטה מיהו לדינא חולקים כמה מהפוסקים על זה וס"ל דצריך קליפה :

מן בכל מקום שצריך להרחת הסכין מפני שמננית כמו

סימן יא [כאיזה זמן שוחטין ובאיזה מקום ובן מו מעיפין].

דרעתו דבחילול שבת אחר נעשה עבריו ושחיטתו אסורה והוה רלא כמ"ש בסי' ב' סעי' ט"ו דס"ל להרמב"ם דחילול שבת דמי לשאר עבירות דלא נאסרה שחיטתו רק כשהוא מועד לעבור כמה פעמים ע"ש ולפ"ז נצטרך לדחוק בכונת דבריו בכמה מקומות עייש וס"מ יש לעיין שהרי דבר זה ביאר בפירוש שם דרק בפרהסיא מקרי עבריו וא"כ גם במזיד היה לו להתיר כששחט בצינעא ויראה לי דזה נכלל בזה שכתב שאלו היה מזיד היה מתחייב בנפשו או מלקות וידוע שזה אינו אלא ע"י התראה וזהו כמו בפרהסיא ולכן ביאר זה ללמדנו דאם לא היה בפרהסיא גם במזיד כשר ובשוגג אע"פ שעשה בפני רבים מותר מפני שהוא שוגג [וכנס י"ל למה הולרס הטענה לזה ודו"ק] ובא"ח סי' שי"ח נתבאר אימתי מותר באכילה ע"ש :

ד והמור כתב השוחט בשבת וביה"כ אע"פ שאלו היה מויד בשבת מתחייב בנפשו ולוקה ביה"כ שחיטתו כשירה עכ"ל וכן הוא בש"ע סעי' ב' ויש שפירש בכונתו כמ"י הרמב"ם דדווקא בשוגג מותר [כ"י] ויש שפירש דרעת המור להתיר גם במזיד [כ"י] מרלא כתב השוחט בשוגג וה"פ השוחט בשבת ויה"כ כשר בין בשוגג בין במזיד ואע"פ שאלו היה במזיד היה מתחייב בנפשו מ"מ שחיטתו כשירה דבשחיטה ראשונה עדיין לא נעשה עבריו והוה דעת התוס' והרשב"א והר"ן כמ"ש בסי' ב' ע"ש [אך לפ"ז הלשון אינו מדוקדק וכו"ל לומר אע"פ שצמוד ולא שאלו היה מזיד אמנם גם דעת סריסא כהנ"ס ע"ש וכ"ס דעת הס"ך והס"ז וס"ל כיון דהכל מטעם חסם לא נעשה עדיין עבריו וללא כסדרת הרמב"ם י"ל ועמ"ס ש"מ טעמים לפי הכ"י] :

ה יש מהגדולים שחקרו לפי מה דאמר רבא ריש תמורה כל מילה דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני נימא גם בשוחט בשבת ויה"כ אי עביד לא מהני ותהוי כנחירה בעלמא ואין זה שחיטה כלל ותצו בזה כמה תירוצים ולי נראה דאין זה ענין כלל לאי עביד לא מהני דהא בכאן אף אם נחשבנה כנחירה יש בזה חילול שבת כבשחיטה ואין בזה תועלת לענין העבירה :

א לעולם שוחטין בין ביום ובין בלילה בר"א כשיש אבוקה כנגדו והוא שתי נרות קלועים זה בזה או אפילו קלועים רק שהאש מתחבר מזה לזה שאורן רב או עצים דקים אבל אם אין אבוקה כנגדו או ביום במקום אפל לא ישחוט לכתחלה דחיישין שמא לא ישחוט רוב הסימנים [כס"י י"ג:] ולא נסמוך על מה שיראה אח"כ במקום אורה דשמא ישבח וכ"ש בלילה לסמוך על בדיקת היום שיש עוד חשש שמא יתרחבו ע"י פירכום ואף דחששא רחוקה היא כמ"ש בסי' כ"ה כ"מ קצת חששא יש בזה וגם יש קצת חששא שיוכל לדרוס או להחליד ולא ירגיש [כס"ז] ומ"מ בדיעבד לא חיישין לכל זה כשאומר ברי לי שלא דרסתי ולא החלרתי כי באמת גם באופל יוכל להרגיש בזה ורק לכתחלה חיישין לזה וכ"ש כשהיתה נר אחת אפילו קמנה או לאור הלבנה דאין חשש בדיעבד אבל לכתחלה ודאי אסור לשחוט בפני אור הלבנה כיון שחול' הצריכו אבוקה ופשיטא שאין אורה דומה אפילו לאור נר אחת וכ"ש לאור האבוקה [ויש שמתסקים בזה ולא ידעמי מקום הספק] ומשמעם אלו גם סומא אינו שוחט לכתחלה כמ"ש בסי' א' :

ב אם התחיל לשחוט נגד אבוקה וכבתה יגמור השחיטה ולא יפסיק דשהיה במקצת אסרה [כ"ז] וכן אם התחיל לשחוט בלא אבוקה ונזכר באמצע השחיטה לא יפסיק ויגמור השחיטה [כ"ס] ויש מי שאומר דאם נכבה הנר באמצע שחיטה יש לחוש שנבעת ועשה שהיה [פ"ט כס"ז] ולא ידעתי מג"ל לחוש לזה ואין לנו לגזור גזירות מדעתנו ולכן אם אמר ברי לי שלא שהיתי השחיטה כשירה :

ג כתב הרמב"ם [כ"ז] השוחט ביה"כ או בשבת בשוגג אע"פ שאלו היה מויד היה מתחייב בנפשו או מתחייב מלקות על ויה"כ שחיטתו כשירה עכ"ל ומבואר להדיא דבמזיד שחיטתו אסורה וכיאר זה בפירושו לבישניות בפ"ק דחולין דאע"ג דאינו נפסל רק אחר שחיטה מ"מ מששחט במקצת הסימנים הוא מחלל שבת ובשעה שיגמור השחיטה הוא פסול ע"ש ומבואר מזה

מחולין שנשחטו בעורה הוא מדרבנן ע"ש [ולפי דקדושתין
 סס ממשע מלוחו אך כפסחים כ"ב. מנזח דזכו לר"מ
 ולא לר"י דדברים כחנן וליאו פסק כפי מעט"ס כ"י
 ע"ש ועתה סמו' בכ"מ דלין ליכור סכנס מלין כפדס
 רק במידי דענין הקדש ועמ"מ סה"לויך כזס ועלמ"מ
 סקססס כיון דפסק כר"י א"כ מ"ל דסכ"ע דלוייתמ
 ודכיוו ממוסיס דליקל סליכור למדט מקדל דכי ירמק
 כמ"ס וליכור סנלס סול מדכנ מטי ספסק כר"י כמ"ס
 ודו"ק]:

¶ עוד כתב האומר בהמה זו שלמים וולדה חולין אם
 נשחטה בעורה ולדה מותר באכילה לפי שאינו יכול
 לשחוט אותה בריחוק מקום עכ"ל כלומר ולא אמרינן
 כיון דהולד נותר בשחיטת האם כמ"ס בסי' י"ג נחשבתה
 כאלו הולד של חוץ נשחטה בעורה ותיאמר דכיון
 שא"א לשחוט הבהמה בריחוק מקום דהוה שוחפי חוץ
 לא קרינן בה כי ירחק ממך המקום [וזכו גמ' פמורס י"א]:
 אבל להיפך כשהקדיש הולד שבמעיה והבהמה חולין
 וקדושת הולד חלה גם כשהיא בתוך הבהמה דקיי"ל
 ולרות קדשים כמעיי אמן הן קרושים ושחט הבהמה
 בפנים נראה דגם הולד אסור משום שחיטת חולין בעורה
 דהא קרינן בה כי ירחק ממך המקום ולא מחייב משום
 שחיטי חוץ כראיתא שם בגמ' וכיון דלא מחייב משום
 שחופי חוץ ממילא דמחייב משום שחיטת חולין בעורה
 [ונ"ל דכן ס"ס סס לא כני כהיא מלין וולדס שלמים
 לענין חולין בעורה אלא לענין שחופי חוץ ע"ש משום דמלי
 זס כזס כמ"ס ע"ס]:

י אין שוחטין לתוך ימים ונהרות שמא יאמרו עובר
 מים הוא זה ונראה כמקריב למים [רמב"ס] או שלא
 יאמרו לשר של ים הוא שוחט [טור] ולא ישחוט לכלי
 מלא מים שלא יאמרו לצורה הנראית במים שחט ולכן
 אם המים עכורים מותר דאין כאן צורה ואין האיסור
 רק כשהמים צלולים אבל לתוך כלים רקים לא ישחוט
 שלא יאמרו מקבל הוא הרים לורקו לכוכבים וכשנותן
 עפר בכלי מותר דהדבר ניכר שאין ראוי לזיקה וכן
 במים צלולים כשנותן עפר לתוך המים ממילא דאינם
 צלולים ושוי אבל בימים ונהרות אין חילוק בין מקום
 צלול למקום עכור [ט"ו וס"ן] דהחדש לשר של ים הוא
 ואין חילוק בין עכור לצלול אבל מותר לשחוט בראש
 הגג או בראש הספינה ולא חיישינן שיאמרו ששחט
 לצבא השמים דאין דרך עובדיהם לעלות למקום גבוהה
 ולכן אין בזה חשדא:

י"א יראה לי דכשם שאסור לשחוט לתוך ימים ונהרות
 כמו כן אסור לתוך בארות ומעינות דנהי דלטעם
 שלא יאמרו לשר של ים הוא שוחט לא שייך זה אבל
 לטעם הראשון שמא יאמרו עובר מים הוא אין הפרש
 ועוד שהרי יש כאן צורה ויאמרו לצורה הנראית במים
 הוא שוחט [עמ"ס] ודכיוו ל"ע דליאו אלא לטפור אכל
 להימנ"ס אכור סמ"ס וגם מפני סטורס כמ"ס]:
 מפני

העבירה א"כ מה לי אם נקראנה שחיטה או נחירה ועוד
 נראה דכל מעשה שנעשה באיסור ואין להשיב המעשה
 שהיה מקורם המעשה לא שייך בוה אי עביר לא מהני
 דבהכרח מהני כיון שא"א להשיבה כבראשונה וילפינן זה
 משחיטת פסח על החמץ דאיתא בירושלמי פסחים
 [פ"ה ס"ה] דהפסח כשר דכתיב לא השחט על חמץ
 דם זבחי התורה קראה זבחי ע"ש הרי התורה גילתה
 דבשחיטה כל שאין האיסור בעצם השחיטה שחיטה
 שמה וכשירה ומה ילפינן גם לשוחט בשבת [ולכן סמוס'
 כממוסס סס לא סקרו משוחט ככזס דכיון סקססו משוחט
 ספסק על סמך ומרזו כמ"ס ממילא ילפינן לכל סחמות
 כססליכור סול דלד]:

¶ כתב הרמב"ם ז"ל [רפ"ב] בכל מקום מותר לשחוט
 חוץ מן העורה שאין שוחטין בעורה אלא קרשי מובח
 בלבד אבל החולין אסור לשוחטין בעורה בין בהמה בין
 חיה בין עוף עכ"ל ומסתומת דבריו משמע דגם בומה"ז
 הדין כן הולך לשיטתו בספ"ו מהלכות בית הבחירה
 דקדושת המקדש קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבא
 ע"ש ונראה דלהסוביין דעתה בטלה קדושת המקדש
 אם שחט חולין בומה"ז במקום העורה לא נאסרה וצ"ע:
 ¶ עוד כתב השוחט חולין בעורה אותו הבשר מהור
 ואסור בהנאה בבשר בחלב וכיוצא בו וקוברים אותו
 ואפרו אסור אפילו שחט לרפואה או להאכיל לכלבים
 אבל הנהור בעורה והמעקר עכ"ל ששחט והשוחט
 ונמצא טריפה והשוחט בהמה חיה ועוף הטמאים בעורה
 הרי אלו כולן מותרין בהנאה עכ"ל והטעם דחולין
 שנשחטו בעורה ילפינן מקרא דכי ירחק ממך המקום וגו'
 וזבחת מבקרך וגו' דבריחוק מקום אתה זוכה ולא בקירוב
 מקום [קדושין ל"ז]: וממילא דרק שחיטה כשירה נאסרה
 וכל הני לאו שחיטה ניהו [ס"מ סקסס דר"ס סול
 דממיר כהנלס סחיטס ער פס כצורה וסמניס אוסריס [סס
 כ"ח]. ולמה ספסק כר"ס ע"ש ונ"ל טעמו משום דלמרינן
 בחולין [פ"ה ס"ה] רלס ר' דכיוו סל ר"ס ככיוו סדס דסחיטס
 סחיטס רלויס לא ספס סחיטס וסנו כזסון סמניס ומפרס
 סס טעמא דר"ס מדכתיב אסר יוכל ע"ש וס"ג בחולין
 כצורה כחי וסכלל כצערין וסוי ססס כממניטן וממלוקס
 כצרייתמ וסלסס כססס ממסנ]:

¶ עוד כתב ולא בהמה וחיה בלבד אלא כל החולין
 אסור להכניסן לעורה אפילו בשר שחומה או פירות
 ופת ואם עבר והכניסן מותרין באכילה כשהיו ורברים
 אלו כולן דברי קבלה הן וכל השוחט חולין בעורה או
 האוכל בזה מבשר חולין שנשחטו בעורה מכין אותו
 מכת מרדות עכ"ל וזה שאין לוקין עליו מלקות גמור
 לאו משום דאיסורן מדרבנן דהא מקרא יליף לה וזבחת
 בריחוק מקום ולא בקרוב מקום כמ"ש בעצמו מקורם
 אלא משום דהוה לאו הבא מכלל עשה דאין לוקין עליו
 [וכ"מ סמ"מ כפ"ה מיס"ס ע"ס] אך זה שאסור בהנאה
 ביאר בפירוש בפמ"ו מנבא"ב דין ו' דאיסור הנאה

יב מפני האיסור שנתבאר שאין שוחטין לתוך הכלים יש לאסור מה שנהגו במקצת מקומות שמקבלין הדם בעת השחיטה כדי למכור לאינו יהודי ואף שעושים זה בשעת נמר שחיטה מ"מ יש לאסור [כס"י] כיון שהוא דינא דגמ' ומשנה מפורשת היא [מ"ח]. יש לאסור בכל עניין ולכן יראו שהכותי יקבל הדם בהכלי ולא הישראל [תנ"ס] ויש מי שאוסר ליטול בעד הדם דמים מרובים מפני איסור סחורה בדברים האסורים שיתבאר בס' ק"י [סס] ולא נ"ל דהאיסור אינו אלא בדבר המיוחד למאכל כמ"ש שם ורוב האומות אין אוכלים דם בעין שנפשו של אדם קצה בהן [מטס כ"ג]. ולא לאבילת עצמן נוטלין את הדם כידוע [וגם זמי לזדמנו זמנא: סס]:

יג היה הולך בספינה ואין לו מקום פנוי לשחוט שוחט על גבי אחורי הכלי שמקצהה בולטת לתוך הים ושוחט עליה והדם שותת ויורד להים דכיון שאינו שוחט להדיא לתוך הים וגם אינו שוחט לתוך הכלי אין כזה חשוא וה"ה שיכול להניח דף על דופן הספינה שמקצתו לתוך הים ושוחט עליו ושותת הדם להים [תנ"ס] או מוציא ידו חוץ לספינה ושוחט על דופן הספינה כבהוים ומשם שותת לתוך הים ויש מי שמתיר באחורי כלים שיש להם תוך לשחוט להתוך של האחורים דלא נאמרה רק לתוך הכלי שד הפנים ולא של אחורי הכלי [כ"ך סק"ס] ויש חולקים בזה [תנ"ס סק"ז] ממעם דמצינו גבי טומאה דנחשב גם זה כתוך ואינו מוכרח דודאי בעבורה אין דרך קבלה באחורי הכלי ובקדשים פשיטא שטרם צריך לקבל בתוך שבפנים וכן בטומאה יש חילוק

סימן יב [שלא לשחוט בנימא וכו' ה' מעיפיים].

א שנו חכמים במשנה [מ"א]. אין שוחטין לגומא כל עיקר אבל עושה גומא בתוך ביתו בשביל שיכנס הדם לתוכה ובשוק לא יעשה כן שלא יחקה אה הצדוקים עכ"ל ביאור הדברים דכימי חכמי הש"ס היו צדוקים ומינים ועבודתם היתה לחקק גומא בחצר או ברחוב ולשחוט לתוך הגומא אסף שם הדם ואוכלים עליהם [מ"ב] ולכן השוחט לתוך גומא נראה שמחוק עבודתם אף שאינו מכין לכך ואסרו חכמים כל עיקר אפילו בגומא שבתוך הבית אף שלא היו העובדים רגילים לעבוד עבודתם בגומא שבבית:

ב ומי שאינו רוצה למנף ביתו וחצירו שמקפיד על נקיות עושה גומא ועושה מקום לשחוט חוץ לגומא ושוחט שם והדם שותת ויורד לגומא שאו ניבר לכל שכוונתו לנקות ביתו וחצירו ולא יתחדשו אבל בשוק אפילו כה"ג אסור מפני שאינו חושש בנקיזן השוק [מ"ד] ויבא לידו חשדא ואע"ג דקיי"ל [שכס ס"ד]. כל מקום שאסרו חכמים מפני טרואית העין אפילו בחדרים חדרים אסור והו כשיש חשד בחדרים חדרים אם היו רואין

א שנו חכמים במשנה [מ"א]. אין שוחטין לגומא כל עיקר אבל עושה גומא בתוך ביתו בשביל שיכנס הדם לתוכה ובשוק לא יעשה כן שלא יחקה אה הצדוקים עכ"ל ביאור הדברים דכימי חכמי הש"ס היו צדוקים ומינים ועבודתם היתה לחקק גומא בחצר או ברחוב ולשחוט לתוך הגומא אסף שם הדם ואוכלים עליהם [מ"ב] ולכן השוחט לתוך גומא נראה שמחוק עבודתם אף שאינו מכין לכך ואסרו חכמים כל עיקר אפילו בגומא שבתוך הבית אף שלא היו העובדים רגילים לעבוד עבודתם בגומא שבבית:

ב ומי שאינו רוצה למנף ביתו וחצירו שמקפיד על נקיות עושה גומא ועושה מקום לשחוט חוץ לגומא ושוחט שם והדם שותת ויורד לגומא שאו ניבר לכל שכוונתו לנקות ביתו וחצירו ולא יתחדשו אבל בשוק אפילו כה"ג אסור מפני שאינו חושש בנקיזן השוק [מ"ד] ויבא לידו חשדא ואע"ג דקיי"ל [שכס ס"ד]. כל מקום שאסרו חכמים מפני טרואית העין אפילו בחדרים חדרים אסור והו כשיש חשד בחדרים חדרים אם היו רואין

א שנו חכמים במשנה [מ"א]. אין שוחטין לגומא כל עיקר אבל עושה גומא בתוך ביתו בשביל שיכנס הדם לתוכה ובשוק לא יעשה כן שלא יחקה אה הצדוקים עכ"ל ביאור הדברים דכימי חכמי הש"ס היו צדוקים ומינים ועבודתם היתה לחקק גומא בחצר או ברחוב ולשחוט לתוך הגומא אסף שם הדם ואוכלים עליהם [מ"ב] ולכן השוחט לתוך גומא נראה שמחוק עבודתם אף שאינו מכין לכך ואסרו חכמים כל עיקר אפילו בגומא שבתוך הבית אף שלא היו העובדים רגילים לעבוד עבודתם בגומא שבבית:

ה וכתב רבינו הרמ"א וזומה"ו דאין דרך עוברי כוכבים עד שיברוק וימצא חשוד עכ"ל וזה ששינוי בכרייהא צריך בדיקה אחריו והו על להבא ואם ימצא שהוא מין נאסר שחיטתו למפרע [כ"ט ל וס"ך וז"ל וגם דעת רש"י כן סוף ע"ט] וכן הדין בשחיטה לימים ונדרות שבס"י הקודם [כ"ט] ויש מי שאומר דלמפרע לא נאסר לעולם וגם רק בגומא צריך בדיקה ולא כדנינים שבס"י הקודם לפי שבגומא הוי עבודה ממש ולא נחשדו ישראל על כך אבל בגומא היא רק מעשה כישוף שהיו מנחשים בעניין זה לידע עתידות במעשה אוב וידעונו ויש שמתאווהם לידע העתידות נחשדו על כך ולפיכך צריך בדיקה וסמילא דאפילו נמצא חשוד בכך אין לאסור שחיטתו לעבר ורק להבא לא יניחוהו לשחוט שאין זה עבודה ממש אלא מעשה כסילים שהתורה אסרתן [כ"ו ע"ט]:

ה וכתב רבינו הרמ"א וזומה"ו דאין דרך עוברי כוכבים בכך יש להתיר בדעיבו עכ"ל ומביא דגם בשוחט להרים לימים ולהרות שבס"י הקודם ג"כ הדין כן שהרי אין דרך לעבוד בכך בזומה"ו [כ"ך וט"ז] ויש מי שאומר דדיני ס"י הקודם נוהגים גם בזומה"ו מפני שהיו דבר שנאסר במניין ולכן אף שבמל המעם צריך מניין אחר הגדולים בהבמה ובמניין להתיר וא"ל לנו להתיר דאנחנו כנגד הקדמונים כנמלים משא"כ דין גומא שחול"ל עצמם התיירו במקום דליכא חשדא כמו בניקור בית וחצר שנתבאר ועכשיו גם בשוק ליכא חשדא לפיכך אין חשש בזה [כ"ו ע"ט] וגם זה אין להתיר רק בדעיבו ולא לכתחלה [כמבואר מלשון סמ"א כ"ט ע"ט שפיט מלפניו כ"מ ע"ט וידוע שזה נאסר כ"ט ע"ט לזו כמ"ט פניו בליסוחן וז"ל ק]:

סימן יג [איזה בעלי חיים אינם צריכים שחיטה ובו כ"ג סעיפים].

מאכלות אסורות ומבואר שם בפרשיות איזה דברים אבל בדבר שיש מפרנקים שממאסין בזה אינו אסור למי שדעתו יפה שהרי שינוי בפ"ב דעכו"ם גבי קיבת העולה כהן שדעתו יפה שורפה חיה ע"ש וכן הוא בעניין זה דשם בשבת היה איש גדול המעלה ולגבי דיריה שייך בל השקצו ולא לאחריו ומ"מ למעשה כיון דהרבה מרבתינו אסורים יש להורות כן וכמ"ש בש"ע ואיסור זה אם הוא מן התייה או מדרבנן יתבאר בס"ד בס"י קמ"ו:

א כבר נתבאר בס"א דבהמה צריכה שני סימנים ועוף נותר כסימן אחד ודנים א"צ שחיטה ע"ש וגם חגבים אין טעונון שחיטה שהתורה הקישן לדגים דכתיב ואת תורת הבהמה והעוף ובל נפש החיה הרומשת במים אלו דגים ולכל נפש השורצת על הארץ אלו חגבים [כ"ט ס"ו]. דנפש השורצת הם חגבים כדאיתא בת"כ סוף שמיני ע"ש והרמב"ם ז"ל בפ"א למדה מהא דכתיב אוסף החסיל [ישע"י ל"ג] דכיון שלמדנו דאין שחיטה לדגים מדרבנן אם את כל דגי הים יאסף להם דבצאן ויבקר כתיב שם שחיטה וברגים אסיפה כדאיתא בגמ' [כ"ז] וזוה למדנו דכל מקום דכתיב באיזה בעל חי לשון אסיפה ולא מצינו בו לשון שחיטה להורות לנו דא"צ שחיטה [ומיוסב קטית כושכ"א עליו סקססה סרי חן אסיפה במקום שחיטה ועכ"מ וז"ל ע"ט]:

ג כיון דברגים וחגבים לא שייך שחיטה סמילא דלא שייך בהם טריפות האיברים כמו נקבו בני מעיין וכיוצא בזה דטעמא דטריפות הוא מפני שאינה יכולה לחיות ותמות וכאן סותרת כשהמות [וכ"מ בגמ' ע"ט]: דכתיב לעניין טומאה ע"ט] ואע"ג דלעניין היתר אכילה אין בהם חילוק בין חיים למתים מ"מ לעניין טומאה יש חילוק דבחייהם אינם מטמאים טומאת אוכלין ובמיתתן מטמאין כמ"ש הרמב"ם בפ"ב מטומאת אוכלין והטעם משום וכל חי אינו מטמא לבר האדם וגם כנולדו בהם סימני טריפה מטמאין מספק כמ"ש שם:

ב וכתב הרמב"ם לפיכך אם מתו מאליהן בתוך המים מותרים ומותר לאכלן חיים עכ"ל דרוקא בבהמות וחיות ועופות שהצריכה תורה דתיפוק חיותם בשחיטה אי לא נפקי בשחיטה אלא במיתה הוה נבילה וכן אם אכל מהם בעודם חיים הוה אבר מן החי אבל דגים וחגבים שלא הצריכו תורה דתיפוק חיותן בשחיטה סמילא דאין כאן נבילה כשמתו ואין כאן אבר מן החי ומ"מ י"א דנהי דאין בזה אבר מן החי מ"מ אסור לאוכלן חיים משום פל' השקצו [מוס' אשכ"ז: ז' ומולין ס"ו]. וסמירני כהג"פ ע"ט] וזה ששינוי בהוספתא דתהמות [פ"ט] אוכל אדם דגים וחגבים בין חיין בין מתים ואינו חושש ה"פ בין שמצאן חיים ובין שמצאן מתים אבל לאכול צריך להמתין עד שתמות והרמב"ם מפרש כפשטא דלישנא דתוספתא וזה שמבואר בש"ס שבת שם שעובר משום בל השקצו נ"ל דאיסור זה אינו כללי אלא ברבר שרוב בני אדם מטמאין בזה כמבואר מדבריו סוף הל'

ד בפ' שמיני כתיב כל מפרסת פרסה ושעיה שסע פרסות מעלת נרה בבהמה אותה תאכלו ובפ' ראה כתיב וכל בהמה מפרסת פרסה ושעיה שסע שתי פרסות מעלת נרה בבהמה אותה תאכלו ושניה הכתיב בפ' ראה לכתוב שני פעמים בהמה ומיותר הוא ומה קבלו חז"ל איש מפי איש עד הל"ם דבן פקועה כותר בלא שחיטה כלומר בהמה ששחמה ופקעו כריסה ונמצאת שם עובר מותר זה העובר באכילה ע"פ שחיטה אמו בין שנמצא חי ובין שנמצא מת כמו שיתבאר ושדינין בהמה דרישא אבהמה דסיפא כלומר בהמה הנמצאת בבהמה תאכלו ע"פ שחיטה אמה ולא עוד אלא אפילו

ח דובר פשוט הוא דאימתי בן פקיעה מותר כששחמו את אמו שחיטה כשירה וגם לא נטרפה משארי מיני טריפות אבל כשנטרפה אבה גם היא טריפה וא"כ כלו לו חדשיו והוא חי שיכולין לשחמו וכך אמרו חז"ל ד' סימנין אכשר ביה רחמנא [ע"ס]. כלומר שניתר בין בשחיטת שני סימנים דאמו ובין בשני סימנים של עצמו ודינו כשאר בהמה וחלבו וגידו אמור וכל שאר טריפות פוסלין בו :

מ לפיכך אם לא שחם האם אלא קרעה וכן אם שחמה ונתגבלה בשחיטה או שנמצאת טריפה אם העובר בן מ' חי טעון שחיטה מן התורה לעצמו כמ"ש ואם הוא בן מ' מת או בן ח' אפילו חי ה"ו אסור דבן ח' אינו ראוי לשחיטה וה"ה בדקה בן ד' חדשים וכתב רבינו הרמ"א דעכשיו אין להתיר שום ולד הנמצא בבהמה אם האם טריפה ולא מהני לו שחיטת עצמו דחיישינן שמא אינו בן מ' עב"ל ולכן כשהגהתיק עד תחלת יום ח' ללידתו שיצא מספק נפל מותר בשחיטת עצמו גם האידנא [ט"ז סק ח'] יש חולקין בזה [תנ"י] ואינו עיקר וכן הסכימו גדולי אחרונים [דגמ"ד וז"ל] : ואין לשאול דאך יש מציאות לדון זה דנמצא בה בן מ' חי והא קי"ל דכשמתה ואם היא מעוברת מת הולד מקודם [זכין ז'] דהאמת הוא דהוה כשמתה מעצמה אבל בשחיטה או הרגה יש כמציאות דכשיתגובו תיכף ומיד כריסה יהיה עדין הולד חי [סג] :

יא כיון שזה שהצריכו שחיטה לבן פקיעה בן מ' חי שהפריש ע"ג קרקע הוא משום מראית העין כמ"ש לכן אמרו חז"ל [ע"ס] : דאם יש בבן פקיעה זה דבר התמיה לרבים כגון שפרסותיו קלוטות שאינן סדוקה כבשארי בהמות מותר בלא שחיטה כדון תורה שהרי קול יוצא עליו דקלום זה בן פקיעה הוא ומתוך שתמיהן על קליטתו וזכרין גם את אשר בן פקיעה הוא ולא יבואו להתיר בהמה אחרת בלא שחיטה וה"ה אם יש בו שאר דבר התמיה לרבים מותר ג"כ בלא שחיטה אלא נותרו ואוכלו יש מי שמצריך שיהיה בענין זה שני דברים התמודים כגון שהוא קלוט וגם אמו קלוטה פרסותיה דרווקא הרי תמיהות מירב דכריה אינשי ומדברים בזה ולא בתמיהה אחת [כאילו דלמרי כנמ"י] ורוב הפוסקים הסכימו דדי בתמיהה אחת וכיון דעיקר הצרכה שחיטה היא מדרבנן ספני מראית העין כמ"ש חולקין להקל ודי בתמיהה אחת [לח"י] והרמב"ם ז"ל השמיט דין זה ולא נודע טעמו :

יב עוד אמרו חז"ל [סג] דאם בן פקיעה זה נהגל ובא על בהמה והולידה הבהמה ור"ל אותה הולד אין לה תקנה בשחיטה והמקם דהא ור"ל זה מצד אביו נחשב כשחוט מן התורה ומצד אמו צריך שחיטה וא"כ כל סימן וסימן שבו היה קחצו שחוט וחציו אינו שחוט ואין בו רוב סימנים שיהיו ראויים לשחיטה [מוס'] וגם ודי כשהיה בין חצי סימן ראשון לחציו השני דכיון דחציים

אפילו הוסיף ידו למעי הבהמה וחתך מעובר שבמעיה והניחה שם כששחמה אח"כ מותרת החתיכה באכילה משא"כ כששחם דבר סבהמה עצמה כמו שיתבאר בס"ס י"ד וכך שנו הכתובים במשנה [רפ"ד דהולין] ע"ש והכל ממעם שאין העובר צריך שחיטה דניתר בשחיטת אמו :

ה וכשם שבשר בן פקיעה מותר בלא שחיטת עצמו כמו בן אין בו איסור חלב וגיד שחלבו וגידו מותר אבל לא דמו [ע"ד] : ופרמי דיונים אלו יתבאר בס' ס"ד וס"ה והמעם שיש חילוק בין חלבו וגידו לרבו משום דדרשינן כל בהמה שבבהמה האכלו כמ"ש ומשמע כל דבר אף חלבו וגידו אבל דמו הרי הוא נבלע בכל הגוף ויחשב כדם האיברים של הבהמה עצמה [לח"י סג] ועוד דאין ללמוד היתר מפסוק אלא מידו דבר אכילה כמו חלבו וגידו ולא דמו דאינו אכילה אלא שתיה [ר"ן סס] ואע"ג דבכ"מ אמרינן שתיה בכלל אכילה וברם גופה כתיב לשון אכילה כל חלב וכל דם לא תאכלו מ"מ בזה שהוא דבר חידוש וכתוב ביה לשון אכילה אין לנו לרבות רק אכילה ממש ונראה שיש ג"מ בין המעשים דלמעם ראשון דהוי כדם האיברים אינו חייב על דמו כרת רק בלאו כדון דם האיברים ולמעם השני חייב כרת על דמו הנוסם כבהמה עצמה וכ"כ הרמב"ם בפ"ו ממאכ"א שדמו שוה לדם בהמה ע"ש [ומה"ס דף ע"ד : ואן הכרע דלע"ג דלר"ל אין חילוק כרת על דמו מ"מ לר"י י"ל שאינו כן ע"ש ועב"י ר"ס ס"ו] :

ז לפיכך השוחט את הבהמה ומצא בה עובר בין שכלו לו חדשיו כגון בן מ' בגסה ובן ה' בדקה ובין שלא כלו לו חדשיו בין שהעובר מת ובין שהוא חי אינו טעון שחיטה ואוכלו כמו שהוא בחלבו ובלבד שיצא את דמו וזהו דין תורה אבל מרבנן אמרו חז"ל [ע"ס] : כשנמצא עובר שכלו לו חדשיו והוא חי והפריש על גבי קרקע שהלך אינו ניתר בשחיטת אמו משום מראית העין שיאמרו רבהמה מותרת בלא שחיטה ותתי לאחלוףי בהמה גמורה ולכן צריך שחיטה לעצמו ויראה לי דצריך ברכה בשחיטתו כיון דרבנן אצרכה לשהוט שייך לוטו וצונו כבכל מצות דרבנן ויש מי שחולק בזה ואינו עיקר [וכ"כ הס"ח ר"ס י"ט ותפ"ג סק"ד] :

ז וכתב המור רכל שפוסל כשאר שחיטות פוסל בו אבל שאר טריפות אין אוסרין אותו עב"ל כלומר כיון שעכ"פ הצריכו שחיטה בעיני שחיטה כשירה אבל שארי טריפות דבכל בן פקיעה אינו אוסר כמו בדניס וחגבים דדבר שא"צ שחיטה מה איכפת לנו במריפתו שהרי מתה מותרת כמ"ש שם אינו אוסר גם בזה דאין כאן מראית העין שאין המריפה גלויה לכל ולכן י"א דגם אם נמצא הסכין פגום אין בכך כלום [ה"מ בפ"א ממ"א] : שאין זה בעצם השחיטה ומכל הפוסקים לא משמע בן [פס"ק סק"ה] ואף במריפות מכל שנאנה לכל כמו חסרת רגל וכוונתו בזה יש לאסור [פמ"ג סק"ה] .

מז בן פקועה זה שבא על בת פקוע כיוצא בו הרי ולדן וולד וולדן עד סוף כל הדורות כמוהם וצריכים שחיטה מדבריהם כשהפרישו ע"ג קרקע ואין המריפות פוסל בהם כל זמן שלא נתערב בהם אב או אם מברכה שאינה פקועה וה"ה להיפך ולד זה שאין לו הקנה שבא על בהמה דעלמא או בן פקועה ג"כ אין לו הקנה להולד הנולד וכן עד סוף כל הדורות לפי שמעולם אין כאן סימנים שלימים דקצת מהם הוי"ן כשחוטין [תכ"ט] ואין הולכין בזה אחרי חשבון רוב סימנים אם הם כשחוטין או מיעוט סימנים וילך אחר רוב מפני שמן התורה צריך שכל הסימן יהא צריך לשחיטה [סג]:

מז בן פקועה הבא על בהמה דעלמא ונשחטה הבהמה שחיטה כשירה ונמצא ולד בתוכה אפילו בן מ' ח' נותר בשחיטת אמו כשאר בן פקועה ולא אמרינן הרי מצד אביו א"צ שחיטה דבאמת גם מצד אמו א"צ שחיטה שהרי הוא בן פקועה דאמו ג"כ אבל בהמה דעלמא הבא על בת פקוע ונשחטה הבת פקוע כדון שנתבאר שמדרבנן צריכה שחיטה ונמצא בה ולד אין לו הקנה להולד דשחיטת אמו לא הועילה לו מן התורה דכשחיטה דמיא ושחיטהה אינו אלא מדרבנן ושחיטת עצמו אין לו שהרי חלק שמצד אמו כשחוטין דמיון [כג] דלא כיש מי שחולק בזה ואין חילוק בין אם הולד בן מ' ח' או מת או בן ח' ופחות מכאן ואף ש"ל דבן ח' ופחות מכאן הוא כאחד מאיברי אמו ס"מ סוף סוף גם האבר הזה כחציו מותר וחציו לא הותר עדין [סג] ויש להתיישב בזה דנ"ל דכשעדיין אינו בר שחיטה אינו בגדר להלקו דהרי הוא כאיברי אמו ממש [וכ"מ נגלגל ס"ף סק"ג]:

יז איתא בגמ' [ס"ט.] השוחט את הבהמה ומצא בה דמות יונה אסורה באכילה מ"מ בעינן פרסות וליכא ר"ל דכיון דהיתר בן פקועה ילפינן מבהמה בבהמה כמ"ש וכתוב שם שתי פרסות בבהמה מנואר דכשנמצא דבר שאין לה פרסות אסורה באכילה ושמא תאמר דא"כ גם כשנמצא קלוטה במעיה לתסרי דקלוטה אין לה רק פרסה אחת והתורה אמרה שתי פרסות ותרצו בגמ' דהא כתיב ג"כ פרסה כלומר דבפ' שמיני לא כתיב שתי פרסות דהכי כתיב שם ושסעת שמע פרסת מעלת גרה בבהמה ללמדינו דדי בפרסה אחת מרלא כתיב שתי פרסות ככפ' ראה הולכין בזה אחר המסורת דמשמע פרסה אחת דלא כתיב פרסות ביו"ש ע"ש ולכן קלוטה מותרת אבל דמות יונה אין לה אף פרסה אחת דרגלי עופות אינן פרסה בבהמה:

יח וזוהו למדנו דזה שישנו חכמים במשנה דבכורות [ס"ז:] דבהמה מהורה שילדה כמין בהמה פטמה מותרת באכילה שהיוצא מן המהור מהור וכמ"ש לקמן בסו"ע"ם זהו רוקא כשילדה מין בהמה פטמה אבל אם ילדה דמות עוף אף שמהורה היא אסורה באכילה דהו

דחציים חשבינן כשחוטים אין לך שהייה גדולה מו ואין דין זה אלא רק למאן דס"ל חוששין לזרע האב דאלו למאן דלית ליה סברא זו הרי שדינן דהולד כולו בתר אמו ואינו נחשב כחציו שחוט ואנן באמת קי"ל דדין זה הוי ספיקא דדינא כמ"ש בסו"ש מ"ו וכן להיפך אם הפקועה היא נקיבה ונתגדלה ובא עליה זכר וילדה וזכר אין לו תקנה ג"כ ממעט זה דמצד אמו הוא כשחוט ומצד אביו אינו כשחוט:

יג ודע דהרמב"ם ז"ל בפ"ה ממ"א השמיט דין זה ג"כ ותמהו עליו ואין לומר דס"ל אין חוששין לזרע האב שהרי פסק בסוף הל' שחיטה שיש ספק בדבר ע"ש ונ"ל שמעמו דס"ל דלפי מה דקי"ל דדי סימנים אפשר ביה רחמנא דאם האם טריפה נותר בשחיטת עצמו ליהא להאי דינא כלל דאיך נאמר דמצד אמו הוא כשחוט הא א"צ לשחיטה אמו [ונס רס"ו ז"ל פי' כן ע"ס] ומימרא זו אינה אלא אם נאמר דשחיטת עצמו לית ליה כלל ולא קי"ל כן סידהו כל הראשונים ס"ל דזה דאמרינן ד' סימנים אפשר ביה רחמנא ונותר בשחיטת עצמו אינו אלא כשצריך לשחיטת עצמו כגון שאמו נטרפה ולא כשאמו נשחטה כהוגן ואינה טריפה ובהכרח שחציו מותר ככה"ג והוי כחציו שחוט ולכן אם האם הפקועה היתה טריפה שוב אין חשש כהורד הנולד ממנו שהרי צריך לשחיטת עצמו ואינו נחשב הולד שלו כחציו שחוט:

יד יש מי שאומר דולד בן פקועה זה כשהיא נקיבה הלכה אסור ג"כ דכיון דחשבינן לה כחציה שחטה וחציה אינה שחטה הרי יש שהייה באמצע הסימנים ואין לך טריפה גדולה מו [ס"ף ס"ד סק"ה] ויש מהתירין חלכה [כ"ה] שהרי אינה טריפה אלא שאין השחיטה מתורתה ואינו רומה לדין הוצאת אבר שבסו"ד ישנאסר חלכה מפני הערוכת האבר דבשם האבר מדינא אסור כמ"ש שם אבל בכאן כל הולד מותר אלא שאין לו הקנה בשחיטה [כג] ונגדולי האחרונים הסכימו לדיעה ראשונה [פ"ח וכו"פ ומב"ס] ולעג"ד נראה עיקר כדיעה אחרונה דאיך אפשר לומר דחשבינן ממש כחציון שחוטין והא אין צריכין שחיטה כלל מצד הפקועה ועוד איך אפשר לומר דכשחוטין ממש הם והרי כשנשחט חציון של סימנים בהכרח שהמות במהרה דהוה כללא דטריפה כל שאין כמוה חיה והולד ה"ז בריא אולם ואיך נחשבנהו לטריפה אלא דלענין שחיטה הכי קאמרינן דחציון א"צ שחיטה ומכילה דלדינא דשחיטה הוי"ן חציון כשחוטין ולא מציינו שחיטה למחצית סימנים והוה שאמרנו דהוי כשהייה שינרא דלישנא בעלמא הוא דרמו לשהייה לענין שחיטה אבל איזה עניין הוא לטריפות שנאמר דהיא טריפה ומה גם דלדעת רש"י והרמב"ם גם לענין שחיטה לא קי"ל כן כמ"ש ומ"מ למעשה א"א להתיר החלב כיון שרוב האחרונים הסכימו לאיסור:

שאם בשעת שחיטה הוציא הולד ידו או רגלו הוין לרחה שאין האבר היוצא נותר בשחיטה אמו דהתורה לא התירה רק בהמה בכדמה כמ"ש שם שהתא מונחת במעי האם ולא היוצא חוץ למחיצת האם ויותר מזה קבלו חו"ל [ס"ח.] דאבר שיצא לחוץ קודם שחיטה אע"פ שחזר האבר לפניו לתוך מעיה קודם שחיטה ונשחטה נשאר אבר זה באיסורו דכתיב ובשר בשדה טריפה לא תאכלו כיון שיצא בשר חוץ למחיצתו נאסר כטריפה שאין לה חיתר :

ב ביאור הרברים דאי ס"ר דכוונת הכתוב רק על טריפה כמש לטה לי למיכתב בשדה והרי בכל מקום שנטרפה אסורה אלא היא בשדה לשון חוץ הוא כמו השדה שהיא חוץ לגבול העיר וה"פ כל בשר שיש לה מחיצה שאין לה לצאת חוץ ממחיצתה כגון בשר קרשי קרשים שיצא חוץ לעורה או בשר קרשים קלים שיצא חוץ לירושלים או עובר במעי אמו שיצא איוה אבר ממחיצת האם ה"ו כטריפה מה טריפה אין לה חיתר אף אלו כיון שיצאו חוץ למחיצתם נאסרו כטריפה ולא מהני חוהרם למחיצתן :

ג וכן אינו מועיל מחיצה אחת למחיצה אחרת כגון בהמה מעוברת והיא קרשי קרשים העומדת בעורה או של קרשים קלים העומדת בירושלים והוציא העובר את ידו נאסר זה האבר בכל עניין אף כששחטו אה"כ את האם במקרש לקרבן והותר העובר כולו כדון בן פקועה מ"מ זה האבר נשאר באיסורו ואף אם חזר לתוכה ולא אמרינן מינו דהוה עורה מחיצה לגבי ק"ק וכן ירושלים היו מחיצה לגבי קרשים קלים תהיו נמי מחיצה לגבי האבר ולא נרשבו כאבר שיצא חוץ למחיצת אמו דמחיצה זו למחיצה אחרת אינו מועיל [נמ' ס"ט.] :

ד ואע"פ שאין נ"מ לגבי האבר בין שחזר לפניו או לא חזר דבכל עניין נאסר כמ"ש מ"מ יש נ"מ בין חזר ללא חזר לעניין מקום החתך כלומר דהאבר כשהוא ערוין בחוץ בשעת השחיטה כשחותך האבר צריך להניח ממה שבפנים לצד החצון ולחותכו שמקום החתך הברלת החצון והפנימי אסור ספני שהוא עומד על שפת הרחם ולא קרינא ביה בהמה כבהמה דלאו בתוכה הוא אבל אם החזיר האבר קודם השחיטה א"צ לחתוך לצד פנים אלא מצמצם וחותך ומקום חתך מותר דקרינא ביה בהמה כבהמה דביציאת האבר לא נאסר רק האבר לבדו וכל העובר מותר :

ה בר"א שהאבר בלבר אסור וכל העובר מותר כשהוציא ידו או רגלו או שאר אבר אבל אם הוציא הולד את ראשו קודם השחיטה נאסר כל העובר דלא מהני ליה שחיטת אמו אף אם החזירו קודם השחיטה דביציאת ראשו נחשב כילוד ואינו נותר אלא בשחיטת עצמו ודע דכח"מ סי' רע"ו נתבאר דיציאת רוב פרתת היו כיציאת כל הראש ע"ש וה"נ כן [ט"ו וס"ך] ולכן כשיצא ראשו או רוב פרתתו שאינו נותר בשחיטת אמו אם נמצא

העובר בן ח' בין דע"פ מן או בן ט' מת היו נבילה אבל כשנמצא בן ט' חי שוחטין אותו ככל בהמה דאינו נחשב כעובר כלל ויש מי שאומר דביציאת פרתת רובו או אפילו כולו אינו נחשב כילוד רק לחומרא ולא לקולא ונ"מ אם הוא בן ט' חי וצריך שחיטה לעצמי מ"מ הפרתת אסור דשמא אינו כילוד ונותר בשחיטת אמו וממילא דהאבר היוצא אסור [ס"ט.] אבל ביציאת רוב הראש ודאי היו כילוד ויראה לי דאין חילוק בין שיצא ראשו חי ובין שיצא מת היו כילוד ואם חי נותר בשחיטת עצמו ואם מת כולו נבילה דאע"ג דכח"מ שם נתבאר דביציאת ראשו מת אינו ודאי כילוד מ"מ הכא מפני הספק ג"כ אסור דשמא היו כילוד והוי נבילה : ך וכמו שביציאת ראשו היו כילוד ככל כן ביציאת רובו של העובר שאם יצא רוב הגוף אף בלא ראשו נחשב כילוד וכן שנינו במשנה [ס"ט:] לענין מבכרת ובמ"ש לקמן סי' ש"ט ואפילו לא יצא רק חציו אלא שהוא ברוב אבר כגון שבהחציו יצא רוב ידו וכשנשער בכלליות העובר לא יצא אלא חציו או אפילו פחות מעט אבל אם נשלך מיעוט הוד שבפנים אחרי רוב הוד שמבחוץ יהיה רוב עובר אסור ואמרינן תרי רובי דמיעוט הוד שדינן אחר רוב הוד שמבחוץ והוי ככל הוד בחוץ ואח"כ נשלך מיעוט העובר אחרי רובו ומ"מ לקולא לא שדינן המיעוט אחר הרוב כגון שיצא רוב עובר ובתוך זה יש מיעוט הוד לא שדינן מיעוטו שמבחוץ אחר רוב הוד שבפנים ונחשבנו כאלו כל הוד בפנים ואו יהיה רק מיעוט עובר בחוץ לא אמרינן כן והמיעוט מהוד שמבחוץ נחשב עם מה שיצא והוה רובו והוא כילוד : ך והטעם בזה דרובו במיעוט אבר פשיטא שהשוב כילוד דלא שבקינן רובא דעובר שהוא בחוץ ולשרייה אחר רוב ידו שבפנים [נמ' ע'.] דודואי רוב עובר חשוב יותר מרוב אבר אבל חציו ברוב אבר היו ספיקא דרינא כגמ' שם והספק הוא אם רוב אבר חשוב כרוב עובר להמשיך מיעוטו של אבר אבתריה ולפ"ו אין הדינים שוים דרובו במיעוט אבר היו כילוד בין לקולא ובין לחומרא אבל חציו ברוב אבר אינו כילוד רק לחומרא כגון אם הוא בן ט' חי וצריך שחיטה לעצמו מ"מ היוצא אסור דשמא אינו כילוד ונותר בשחיטת אמו וממילא דהיוצא נאסר [ט"ך סק"ז] והמור שלא ביאר זה סמך א"ע ער מ"ש קמין סי' ש"ט לענין בכורה ע"ש וכן הרמב"ם לא הביא דין זה בפ"ה מה' מ"א שסמך עצמו על מ"ש בפ"ד מבכרות ע"ש :

ך וכל זה הוא כשאנו צריכין לדון על כל העובר דאז יש ספק בהציו ברוב אבר כמ"ש אבל באבר אחר בלבר פשיטא דלא שדינן מיעוטו אחר רובו ולכן אם הוציא רוב ידו לא נאסר המיעוט יד שבפנים והטעם משום דקיי"ל אין לידה לאיברים [ס"ח:] כלומר דעל אבר אחד לא שייך שם לידה דנאסר דהוי כילוד והולך המיעוט אחר הרוב דהק"מ בשע"ק לרוב עובר דהוי כילוד

יג כבר נתבאר כפי הקודם דכן פקועה הבא על בהמה יולדה אותו הולד אין לו תקנה מפני שהוא כחצי שחוט ואם בא על בת פקועה מותר הולד ע"ש ואפילו אם אחד מהפקועים הוציאו אבר נאסר אותו האבר כמ"ש לא אמרינן דהנולד ממנו יאסר אותו אבר מפני שאבר מליד אבר לא אמרינן כן דידוע דאין אבר מליד אבר דאל"כ כל סומא ויליד סומא וכל חיגר ויליד חיגר אלא דהזרע מתבלבל בכל הגוף [גמ' ס"ט.] ואי קשיא דא"כ נאסור כל הולד מפני שיש בו ביצירתו מכת האבר האסור ג"כ דבאמת כל יצירה הבא מכת איסור אינו נאסר דאל"כ נאסור כל הבהמות מפני שיצירתן מכת חלב ודם של האב והאם אלא דכל מכת אינו נאסר [ס:] :

יד ורק לענין חלב עובר זה שיצא ממנו אבר אם נקיבה היא ונתגדלה הוי ספיקא דדינא דחלב אינו דומה לעובר דעובר בא מכת האם והחלב הוא עצמיות שלה וא"כ יש בתחלב הערובת חלב מן האבר האסור ואין קי"ל דחלב של טריפה אסור וה"ל הרי האבר דינו כטריפה כמ"ש או אפשר דלא דמי לטריפה שבעצם היא טריפה משא"כ האבר הזה אף שהתורה אסרהו כטריפה מ"מ איסורו אינו מפני טריפות אלא שהוא כאבר מן החי והרי כל חלב בא מאבר מן החי והתורה התירה לאכול חלב ומה איכפת לנו אם בא גם חלב מאבר זה שהוא ג"כ אבר מן החי או אפשר דלא דמי דכל בהמה בחייה יש לה היתר בשחיטה אבל אבר זה אין לו היתר בשחיטה כמ"ש ולכן היה ספיקא דדינא ואסור החלב מפני הספק [גמ' ס"ט] וכן פסקו כל הפוסקים וכן פסקו המור והש"ע סעי' ה' [והביאור כמנט ע"פ דע"י הכ"ץ ז"ל ע"ס] :

טז ויש מי שאומר כיון דמעט האיסור הוא כמו חלב טריפה שנתערב בחלב כשירה א"כ כשנשער שיש ששים בכל הבהמה נגד האבר החלב מותר שהרי כל איסור בטל בששים [לבוט וכו'] ויש חולקין בזה דמי יימר כמה הוליד חלב זה האבר ריש אבר קמין שמוליד הרבה חלב דהחלב בא מכת הרם ויש אבר גדול שאין בו ריבוי דם ויש אבר קמין שיש בו ריבוי דם [ס"ו וס"ז] ויש מי שהתיר מטעם אחר דנהי שיש ספק אם יש ששים כנגד האבר מ"מ אין זה רק ספק דרבנן דהא מין במינו הוא ומן התורה בטל ברוב ורבנן הצריכו ששים כמ"ש בס' ז"ח וספיקא דרבנן לקולא [ט"ז סק"י] אמנם אם נאמר כן למה פסקו הפוסקים דין זה לחומרא גימא שמא יש ששים וספיקא דרבנן לקולא דרוב דאי יש כנגד האבר ומותר מן התורה [ס"ט] ועוד דא"כ נתייר מכת ס"ס דהא בגמ' יש ספק בעיקר האיסור כמ"ש ואת"ל לאיסור שמא יש ס' [פ"ג] אלא ודאי כל דבר שהוא לפנינו ואין ביכולתנו לעמוד על שיעורו גם בדרבנן אין הולכין להקל [ס"ט] וא"כ בכל עניין אסור : ל"ז וגם בעיקר הביטול י"א דלא שייך כאן ביטול לא

כילוד דאו שייך לומר כן ולא באבר החשיבותו של הרוב אינו אלא אם הוא כילוד :

יז דבר פשוט הוא דהו שאסרנו אבר הוציא אינו אלא כשהעובר נותר בשחיטת אמו אבל אם לא נותר בשחיטת אמו כגון שהאם נטרפה והוא בן מ' חי ועריך שחיטה לעצמו הותר גם האבר דשחיטת עצמו מתיר הכל וק"ו אם נולד העובר קודם שחיטת אמו דאין מוסיף מה שהוציא אבר בעורו במיעיה וכל הנולדים כן הוא שמוציאין מקצה אבר ומחזירין עד שנולד כולו אבל אם הותר בשחיטה אמו אפילו יצא חי אחר שחיטה ונתגדל דמרבנן צריך שחיטה לעצמו מ"מ כיון דמן התורה הוי כשחוט נאסר האבר משא"כ כשאסור נטרפה דמן התורה צריך שחיטה לעצמו הותר גם האבר [וע"ך סק"ז] :

יח הוציא העובר את ידו והחזירה וחזר הוציא את רגלו והחזירה וחזר והוציא את שררתו והחזירה וכאופן שבשנצטרפם יהיה רוב עובר מ"מ לא נאסר המיעוט שלא יצא ואין דנין בזה דין יצא רובו דהוי כילוד ושדינן המיעוט שבפנים אחר הרוב שמבחוץ דכיון דכל אבר כשהוציא החזירו ולא היה רוב מבחוץ בפעם אחת אין זה כילוד אלא כיצאית אבר דלא שרינן מיעוטו אחר רובו מפני שאין לידה לאיברים כמ"ש דאע"ג דחזרה לא מהני לענין היתר האבר כמ"ש מ"מ מהני לענין זה שרא נחשוב כיצאית רובו בבת אחת ואין כאן לידה אלא הוצאת אבר [גמ' ס"ח] :

יט אבל אם חתכו לכל אבר בעת שיצא אע"ג דלא יצא רובו של עובר בבה אחת מ"מ כיון דסוף סוף יצא הרוב לחוץ ולא החזירו לפנים נאסר גם המיעוט שמבפנים דהוי ספיקא דדינא אם מחשב כבה"ג כילוד או לא ואולינן לחומרא [ס"ט] ודע דהרמב"ם שם השמיט דינים אלו ולא נודע מעמו וכבר נתעוררו המפרשים בזה ולי נראה דבאמת כמה דינים השמיט עצמו זה כמו יציאת ראשו או רובו דהוי כילוד וסמך עצמו על מ"ש דינים אלו לענין בכור בה' בכורות פ"ד ושם כהל' י"ד ביאר דין זה דבחיתוך איברים נחשב כרוב ע"ש וה"ה בכאן וממילא מוכח דכלא חיתוך שהחזיר כל אבר לפנים אינו כרוב :

כ י"א דכשיצא חציו ברוב אבר ובאותה חציו יש אבר שמקצתו בחוץ ורובו לפנים דמה שבפנים מותר טמ"ג דאי שרינן מיעוט האבר שבפנים לחוץ א"כ נישדי ג"כ מקצת האבר שמבחוץ לרובו שבפנים [ג"ח כ"ט כ"ל וכו' וכו'] ויש מי שחוקק בזה [פ"ט סק"ג] וכן ג"ל עיקר שכבר בארנו דלא שרינן המיעוט אחר הרוב אלא לענין לידה ולא לענין חוץ ולכן אף דשרינן מיעוט שבפנים לרובו שמבחוץ אחר מפני שנעשה בזה רוב עובר הוי לידה אבל דנשדי מקצת שבחוץ לרובו שבפנים איז שום מעט בזה לילך אחר רוב [והת"ש ה"ט מעט מעט דסופו ללכת ולא דמי ז"ל וספרמ"ג סק"ז ה"ט עליו ולא דעו להולמו ע"ש ודו"ק] :

חול'ל שם כששחטן אין בהן ארא מצות פרישה בלבר
 דכיון דתלוין הן בהבהמה בשעת שחיטה הגם שאין
 יונקין חיות ממנה מ"מ לא חשבינן כאלו נפלו ממנה
 בחייה וכך קבלו חול'ל מיתה עושה ניפול ואין שחיטה
 עושה ניפול [ע"ד]. כלומר כשמתה חשבינן כאיני נפלו
 ממנה קודם מיתתה ובשחיטה לא חשבינן כן :

כ לדעת הרבה מרבתינו כששחטה אין בהן איסור תורה
 כלל רק מצות פרישה מרבנן כדמשמע מלשון הגמ'
 שהבאנו אבל דעת הרמב"ם בפ"ה מה' מ"א דין ו' סבואר
 שאסורין מן התורה רק אין בהן מלקות וזה שאמרו חול'ל
 אין בהן אלא מצות פרישה בלבר ר"ל מצוה מן התורה
 בלא חיוב מלקות חול'ל הרמב"ם בשר המדולדל בבהמה
 ואבר המדולדל בה אם אינו יכול לחזור ולחיות אע"פ
 שלא פירש אלא אחר שנשחטה אמור ואין לוקין עליו
 ואם מתה הבהמה רואין אותו כאלו נפל מחיים לפיכך
 לוקין עליו משום אבר מן החי עכ"ל :

כא ומדבריו למדנו שאע"פ שאיסור זה למדנו מקרא
 דובשר בשדה טריפה אין האיסור משום טריפה
 אלא משום אבר מן החי [וכן פירש"י ע"ד ד"ה כי למאי
 וכו' דלא מסוס נבילס אלא משום אמה"ת] והתורה לא
 קאמרה דליתוי בה איסור טריפה ממש אלא אסורה
 כטריפה אבל איסורה משום אבר מן החי וכן נ"ל נבי
 אבר היוצא בהעובר דאף שנחברתה מובשר בשדה
 טריפה מ"מ איסורה הוא משום אבר מן החי ולא משום
 טריפה ונ"מ לענין התראה דאם התרו בו משום אבר
 מן החי לוקה ומשום טריפה אינו לוקה והכי משמע
 בגמ' [ס"ט] [לענין איסור חלב שכתבנו בסעי' י"ד שרימו
 חול'ל זה להריא לאבר מן החי ע"ש :

כב ולפ"ז מהבאר יפה דברי הרמב"ם שם דין י"א
 שכתב כל אבר עובר שיצא והחבנו קודם שחיטה
 והוא בחוץ ה"ו אבר מן החי ולוקין עליו ואפילו מת
 העובר קודם שחיטה [דמיסה עיכס ניפול כמ"ט] ואם
 נחתך אחר שחיטה האוכלו אינו לוקה ואפילו מת [דשמיסה
 אינס עוקס ניפול] ואם מתה הבהמה ואח"כ חתבו
 האוכלו לוקה משום אבר מן החי עכ"ל והראב"ד ו"ל
 השיגו שהרי יש בו לאו טריפה וגם הכ"מ כתב כן
 שיש בזה שני איסורים טריפה ואבר מן החי ע"ש
 ולענ"ד נראה ברור שאין בו רק לאו דאבר מן החי
 וראיה ברורה לזה מאבר המדולדל ומאיסור חלב של
 אבר היוצא שאומר הש"ס מפורש כן [ע"ש ד' ס"ט חלב
 דעלמא לאו כחמס"ה דמיא ושרי הכי נמי לא סגא וכו'
 וכתמב"ס סכתב לענין חלב דכוי חלב טריפה שנתערב
 וכו' ודאי כן הוא סתתן סהס סוי כדון חלב טריסה חלב
 האיסור הוא משום חמס"ה וכן ראינו לגזולי חמס"ה שספסו
 ע"ש כוס לאו דטריפס ולענ"ד ברור שאינו כן כמ"ט] :
 סימן

ברוב ולא בששים [מ"מ] ס"ה מתסכב ומסכב דביטול לא
 שייך אלא ברבר שחיה ניכר מתחלה בפ"ע ואח"כ נתערב
 אבל ברבר שתחלת ביאתו לעולם בתערובות לא שייך
 בזה ביטול [מדרכי סוף חולין גסס רביט מסולס] אמנם
 אני בארתי בס"ד באהע"ו ס' קס"ה מע"י נ"ו דלא
 אמרינן סברא זו אלא ברבר שאינו ניכר מוצאם ומובאם
 אבל כשהרבר ניכר מעצם הבריאה ודרך הגידול כן הוא
 שפיר שייך בזה ביטול ולכן גם בכלאים במעביר עציץ
 נקוב ככרם ובריבוי נוספין על הווחלין שייך ביטול
 כשי"ן בהם שיעור שא"א לבטלן כדמוכח בש"ס ולכן
 בחלב שייך ביטול ע"ש [ססכנאנו גס סכרת סטנ"י ססכנ"א
 ס"ה"ל חלב סכרמיט צורס כס"ד] :

יז כיון שאין העובר צריך שחיטה דניתר בשחיטת אמו
 לפיכך אפילו אם הושיט ידו למעיה וחתך חתיכות
 מהעובר והניחם שם ואח"כ שחט את האם הרי חתיכות
 העובר מותרים כאכילה דהכתוב התירם בהמה בבהמה
 אבל בהבהמה עצמה אינו כן כגון שהושיט ידו למעיה
 וחתך מאיבריה דבר שאינה נטרפת בו כמו מן הטחול
 ומן הכליות והניחם שם ואח"כ שחטה החתיכות אסורות
 משום אבר מן החי דבהמה בבהמה התיר הכתוב ולא
 של הבהמה עצמה ועוד דכתיב בבהמה אותה תאכלו
 ודרשינן אותה כוונן שדא שלימה ולא כוונן שהיא
 חסירה וכך שני חכמים במשנה [ס"מ] חותך מעובר
 שבמיקיה מותר באכילה מן הטחול ומן הכליות אסור
 באכילה זה הכלל דבר שגופה אסור ושאינה גופה
 מותר :

יח שחיטת עובר במעוי אמו לא שמה שחיטה דאין
 שחיטה אלא ביציאה לאויר העולם ושחיטה כזו אם
 העובר צריך לשחיטה עצמו היו נבילה כגון שהושיט
 ידו למעיו אמו ושחט את העובר והוא בן מ' חי ויצא
 לאחר שחיטתו ממעיו אמו או ששחטו את אמו ונמצאת
 טריפה וצריך שחיטה לעצמו אין זה שחיטה והנה דין
 זה הוא בעיא בגמ' [ע"ד] והולכין לחומרא וכיון שיש
 ספק בדבר לכן כששחט העובר בפנים אסור לשחוט האם
 אחריו בו כיום משום איסור אורו ואת בנו דשמא הוי
 שחיטה [ס"ך סקי"ד] :

יט כשם שלמדנו מקרא דובשר בשדה טריפה לענין
 אבר היוצא מהעובר כמו בן למדנו ממקרא זה
 לאיברין המדולדלין ובשר המדולדל בבהמה עצמה שאין
 להן חיות מהבהמה רק שתלוין בהן אסורין משום אבר
 מן החי וכך שנו חכמים [ע"ג] ובשר בשדה טריפה לא
 תאכלו להביא האבר והבשר המדולדלין בבהמה ובחיה
 ובקוף וכו' ע"ש והבאר בס' ס"ב ומבואר בגמ' דלא
 לקי עליהם משום אבר מן החי אלא כשמתה הבהמה
 דאו חשבינן כאלו נפלו האיברין ממנה בחייה אבל אם
 שחטו להבהמה אין בהם רק איסור בעלמא וכך אמרו

סימן טו [איכתי אפרוח מותר ושלא לשחוט בהמה עד יום השמיני וכו' י"ז סעיפים].

הרמב"ם בפ"ג מט"א ר"ן ח' וז"ל אבל ביצת עוף מותר שהתחיל האפרוח להתרקם בה ואכלה מכין אותו מכת מרדות עכ"ל ואף שבגמ' [ד"ז]. דרשו מכל השרץ השרץ אסמכתא בעלמא הוא כמבואר שם בגמ' וכמ"ש במעי' א' מידו יש מהראשונים שסובר דנהי דמשום איסור שרץ ליכא מן התורה מ"מ נבילה היא מן התורה כמו נפל דבהמה והש"ס שאומר דקרא אסמכתא בעלמא והו' לנבי איסור שרץ [כס"ח] ומעמו נראה דכיון דהוא בשר למה לא תאסור משום נבילה ומתקב"ל מוכח להראי' דלא ס"ל בן כמ"ש וכן הרשב"א וז"ל [במס"ב סע"ג ד'] חולק על זה ע"ש ותמיהני שלא הביא ראיה לדבריו מירושלמי [בילה פ"ח ס"ח] שאומר שם מפורש ביצים שריקבו נחלוהו אין לוקין עליהן משום נבילה ע"ש ולא דמי לעובר המונח במעי האם שהאם שחיטה שחיטה אבל כ"כ מטילא כשהפילה הוי נבילה דהא לא נשחטה אבל ביצים שהתורה התירתי לאבלין כמו שהם לא חילקה בין יש בה אפרוח ובין אין בה אפרוח דכל זמן שמונחת בהביצה יש לה דין ביצה מן התורה ולכן ג"ל דכוונתו כן הוא דכשהוציא האפרוח מהביצה והיא מתה יש בה משום נבילה דכיון שהיא בפ"ע נפקא מהיתר דביצה אבל כשאכלה עם הביצה הכל מותרים שאין בה איסור נבילה ואולי בכה"ג גם הרמב"ם מודה והירושלמי מייירי ג"כ שאכלה בעוד שהיא בהביצה ואולי גם הרשב"א יורה לזה [אף כמלכותו במס"ב לא משמע כן מ"מ טבל לומר כן כדזקק פ"ט ח"ך לפ"ז לא סיס לו לסי"ח לחוקק ח"ע במס' טלמודו בחולין ס"ס דכ"ו אסמכתא בעלמא ונלמד דזה צ"ע דבילה].

ה' בהמה שילדה אם ידוע שכלו לו חרשיו דהיינו מ' חרשים לגסה וה' להיקח מותר מיד ביום שנולד ולא חיישינן שמא נתרסקו איבריו מחבלי הלידה וכך אמרו חז"ל [נ"א]. בית הרחם אין בו משום ריסקו איברים והנה המור והש"ע סתמו דבריהם ומשמע דאפילו איכא ריעותא שאינו הולך ואינו יכול לעמוד וגם אפילו היתה מקשה לילד מ"מ לא חיישינן לריסקו איברים [ג"י ופ"ך סק"ג]. וכ"כ הראשונים [מס' ור"ט ס"ס] ובהב"ר צ"ל כן דאל"כ פשיטא שאין חשש ריסקו איברים בכל ודל דאם לא נאמר כן רוב הגולדים ימותו [ר"ן] כ"ס רל"ט ס"ב]. ו' אמנם רבינו הר"מ בספרו ד"מ סא"ח סי' הצי"ח כתב דכשיש ריעותא יש לחוש [פוגע צנ"ח] ס"ס סק"ו] וכן דעה כמה מגדולי אחרונים [כס"י ופנ"ג] והסברא נותנת כן דכיון שנולדה בריעותא אין לה חוקת רוב בהמות כשירות שהרי יצאה מכלל הרוב ואע"פ שבס"י כ"ט יתבאר בפ"ד דגם ביש לה ריעותא לא יצאה מכלל הרוב ולא כיש מי שחולק בזה והבאנו לזה ראיות ברורות

א אפרוח כל זמן שלא יצא לאויר העולם אסור ולאחר שיצא לאויר העולם מותר מיר אפילו לא נתפתחו עיניהם עדיין ואף שיש בש"ס מי שסובר כן דקודם שנתפתחו עיניהם אסורה [לכ"ז בילה ו']. ועוד יש בגמ' [מלין ס"ד]. כל השרץ השרץ על הארץ לרביה אפרוחים שלא נהפתחו עיניהם ואיתא שם דהאיסור הוא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא לא קי"ל כן דהוה דעת יחידאי והכמים פליגי עליה וס"ל דמיד שיצאו לאויר העולם מותרים מיד כן פסקו הר"י"ף והרמב"ם והרשב"א והר"ן ועוד ראשונים אבל הרא"ש וז"ל פסק [ס"ס צבילה] דאסורה עד שיהפתחו עיניהם והמור הביא שני הדעות ובשו"ע לא הובא כלל דיעה זו [עצם סר"ט דמכנת רל"ג קו"ג וכמס"ח"ט העתיק לשון סר"ף דלדעו ולאו מכוס דס"ל כן ומסודן קוטרי סמ"י סק"א וכו"ס צנ"כ וכו"ס פ"ק דבילה סי"ז ס"ק כהר"ט ע"ט].

ב יש מהראשונים שכתבו דמשום דבר שקץ אין לאכלם עד שיגדלו הבגפים דהיינו נוצה גדולה שעל גופו שיש לו קנים [ה"ח ס"ס צ"ח] ויש מהגדולים שדחו דבר זה [ט"ו] ויש שהסבימו לזה [ס"ד ופ"ח] ואמה שכן מבואר בירושלמי דביצה [ס"ח ס"ח] וז"ל גזלוהי שלא העלו עליהן כנפים אסורים משום שקץ ע"ש [וכ"ס ח"ח לומר דזהו לרל"ג כמ"ס סמ"ז על ה"ח ע"ש ודוק] אבל באמת הדבר המזה דאם הש"ס שלנו סובר כן איך אשתמט מזה מדרב שביעשה בכל יום דאפילו להחמיר בגמ' עד שיתפתחו עיניהם לא הגיעו עדיין לגדילת כנפים כידוע ואע"פ דכוונת הירושלמי דאסורים משום שקץ אינו שקץ במש אלא איסור בל השקצו שהוא מדרבנן וזהו כוונת הפוסקים האוסרים כמ"ש בעצמם מ"מ הא גם קודם שנולדו אין האיסור רק מדרבנן כמו שהבאנו וא"כ איך לא הזכיר הש"ס מזה האיסור וכן לדחות דברי הירושלמי קשה מאד.

ג ולכן נלע"ד כיון שבארנו בס"י י"ג סעי' ב' דלכך המוכר בש"ס דילן במוש שיש בהם משום בל השקצו אין זה איסור כללי ואינו אסור רק להמפונקים והבאנו ראיה ברורה לזה ממה שאמרו חז"ל בקיבת עולה כהן שדעתו יפה שורפה חיה ע"ש ולפ"ו א"ש דהירושלמי מייירא במפונקים דבאמת מצינו שבני א"י היו מפונקים כראיהא בש"ס [כחז"ב ס"ב] מפנקי דמערבא וגם מצינו [שנת קתי"ס:] שמאכלי בכל היו נמאסים בעיניהם ולכן הירושלמי הזכיר מזה והש"ס שלנו לא חשש לזה ומטילא הוא שלמי שהרבר נמאס בעיניו אסור לו לאכלם משום בל השקצו [ומ"מ למעשה יש לחוש להגזלוס סלחוסים].

ד אם אכל את האפרוח קודם שיצאה מהביצה כתב

ברורות ע"ש והו בשנוולדה בלא ריעותא ואח"כ אתייליד
 בה ריעותא משא"כ בשנוולדה בריעותא מעולם לא היה
 לה חוקת כשרות מרוב בהמות כשירות ואין לשאול
 דבלא ריעותא פשיטא שאין בה חשש כמ"ש רי"ל דה"ק
 דלא נימא דהוא מיעוט המצוי וצריכין לחוש לזה כמו
 דחיישינן בדלא ידעינן שכלו לו חרשיו להשהות שבעה
 ימים כמו שיתבאר אף דרוב ולדות בני קיימא נינהו
 מ"מ חיישינן מפני שהוא מיעוט המצוי כמו כן נחוש
 לריסוק איברים קמ"ל דאין זה מיעוט המצוי ולא חיישינן
 לה [וכ"מ מ"ן סס כזו דעמו ע"ס]:

ו וכן המנהג פשוט כשנוולדה בריעותא שאינה יכולה
 לעמוד אף ששהה ו' ימים אין מתירין אותה עד
 שתצא מהריעותא ואפילו עמרה ולא הלכה כל הו' ימים
 אין להתירה עד שתלך ד' מותר הילוך יפה וגם בריעבר
 יש לאסור [מכ"ס] ואפשר בריעבר יש להקל כיון דרוב
 רבותינו הקילו בזה מיהו לכתחלה ודאי יש להחמיר
 אמנם ריעותא דמקשה לילד ודאי דאין זה ריעותא כלל
 דכל המקשות לילד מ"מ הולדות בריאים מהם ואם אין
 בה ריעותא אחרת אין זה ריעותא כלל [וכ"מ מהסב"ס]
 [ומ"ס דלחמך ז' סריעותא יותר גדולה ל"ג]:

ח ודע דבעיקר דין זה שנתבאר דבכלו לו חרשיו א"צ
 להמתין עד יום ח' אנו לא בקיאנין בכלו לו חרשיו
 [מנ"א סס סק"ט] וככל עניין צריך להמתין עד יום ח'
 וזה שלא כתב רבינו הרמ"א בכאן דין זה סמך עצמו
 על מ"ש לעיל סי' י"ג סעי' ג' ובארנוהו לעיל שם סעי'
 ט' דאין ריעותא לא בקיאנין בזה ע"ש וכן שלא יהיה לה
 ריעותא מהילוך כמ"ש [ומה שסקרו דנרי הרמ"א וסקרו
 אהדנו כ"ל דנעם סקרו דבא"ח סס ביאר דעמו שלריך פריסה
 על הקרקע וכוננו טלח יסא בה ריעותא וכדעת הר"ן
 שהבאנו וזכרנו סתם הדברים וסמך על מ"ש דסס ורואי
 שהרי לא כתב שפילו יש ריעותא כמ"ס הסוס' וסרמ"א
 וסתמו כסרושו דמייכו בלון בה ריעותא ומפרס קן מימרח
 דר"ג ור"ס מה דמקשה נעגל טולד ביו"ט ומצרייתא דושיין
 דלחמס' ורמ"א מלי מקשה חס עממך בהפרים וכו' ר"ל
 דנוד ביילתמו מרחס הפרים בחזקת על הקרקע דרואין שאין
 זו חסס ריסקו ור"ג מייכו בלא ספרים מיד אלף דכרך
 הולדות ולאחר שיש עמד ולין זו ריעותא וסקרו שכתב סס
 כגון סהפרים חין טווננו ספרים דווקא אלף טלח יסא זו
 ריעותא ויקטן ליסנא דגמ' ודו"ק]:

ט ואם לא נתברר שכלו לו חרשיו מוסיא דגמ' אסור
 לשוחבו בתוך ח' ימים משום ספק נפל ומיהו א"צ
 ח' ימים שלימים אלא מיד בתחלה ליל שמיני מותר
 וגם אלו השבעה ימים א"צ מעל"ע ואם נולד כיום א'
 בסוף היום מותר לשוחבו במוצאי שבת מיד ויש שרוצים
 להחמיר להצריך מעל"ע ואין שום מעם לזה וכן הסכימו
 רוב הגדולים שא"צ מעל"ע והכי קי"ל:

י דבר ברור הוא שאיסור זה לבלי לאכול בהמה עד
 יום שמיני לילדתה אינו מן התורה דאוליין בתר רובא

ורובן אינו נפלים ורק לענין קרבן גורה תורה דמיום
 השביעי יהלאה ירצה לקרבן ולא קורם ואפילו ידענו
 שכלו לו חרשיו [מנ"א פ"ד מ"אסורי מוצא] אבל בחולין
 מותר מן התורה גם בסתמא כמעט רוב ורק מדרבנן
 החמירו בזה כמ"ש רבותינו בעלי התוס' [ינמות ל"ז]:
 חולין י"ג: דמפני שהוא מיעוט המצוי החמירו חכמים
 והגם שבכל הדברים גם מדרבנן הילכין אחר הרוב ולא
 מחמירין מ"מ כזה דבארם הוכרחו חכמים להחמיר
 בולד שלא שהה ל' יום להצריך חליצה לאסו בשמת
 האב בלא בנים מפני חומרא דעריית כמו שהחמירו
 במים שאין להם סוף ולכן החמירו גם בבהמה דאי לא
 הא לא קיימא הא [תוס' כנורות כ': ונדס מ"ד]: ועוד
 דגורנין ולד בריא אינו ולד חולה דכשיש בו ריעותא
 מהולדתו הרי אינו בכלל רוב ולדות [סס]:

יא וכ"כ הרא"ש פ"ט דשבת [ס"ו] דהו חומרא מדרבנן
 ויש שרוצים להקדק מלשון הרמב"ם [פ"ד ממ"א
 ה"ד] שכתב שאסור לאכול מן הבהמה שנולדה עד ליל
 שמיני לילדתה שכל שלא שהה ח' ימים בבהמה ה"ז
 כנפל ואין לוקין עליו עכ"ל ומלשון אין לוקין משמע
 שהוא מדאורייתא וא"א לומר כן דהא אפילו אם יסבור
 שיש ספק השקול אם הוא נפל אם לאו ידוע שיטתו
 דס"ל דספקא דאורייתא מן התורה לקולא ועוד איך
 אפשר לומר דהו ספק השקול והרי שמונה ימים דבהמה
 ול' יום דאדם שוין הן ואיהו כתב מפורש בספ"ב מיבוס
 ביבמה שילדה ולד שלא בלו לו חרשיו ומה בתוך ל'
 יום אם נתקדשה לכהן שאסור בחלוצה אינו חולין לה
 שאין אוסרין איהו ספני ספק דבריהם עכ"ל הרי דקרי
 לה ספק דבריהם ועוד דידוע דרך הרמב"ם בכל איסור
 תורה שכותב שאין לוקין עליו כותב העם למה אין
 לוקין כמו שבאיסור זה עצמו לגבי קדשים כותב בפ"ד
 מאיסורי מוכה שאין לוקין עליו מפני שהוא לאו הניתק
 לעשה ע"ש וברור הדבר ששיגרא דלישאנא נקיט כמו
 בשם מפני שלא רצה להאריך ולומר שהוא רק מדרבנן
 וסמך על מ"ש בשארי מקומות:

יב ויש שהביא ראיה מגמ' דר"ה [ז'] לענין כבוד
 שצריך לאכול תוך שנתו דכתיוב לפני ה' אלהין
 האכלנו שנה בשנה ואמרו ישם חז"ל דבתם חשבינן
 הישנה מיזם השמיני ובבעל מום מיום שנולד ופריך בעל
 מום מי מצוי אכול ליה כלומר הא גם בבעל מום צריך
 להמתין עד יום השמיני מפני ספק נפל ע"ש ואי ס"ד
 דהו מן מדרבנן מאי מקשה מאיסור דרבנן לאיסור
 תורה אלא ודאי דגם מן התורה צריך להמתין [טנ"ג]
 ח"ס"ע ס"ע] וזה אין לומר דמה שצריך לאכול בעל מום
 בתוך שנתו הו"ג"כ רק מדרבנן [כמ"ס ה"א סס]
 דלהריא דריש בספרי מקרא דגם בעל מום הוא מן
 התורה [ספרי ס"ט ד-ה] ואין נראה שהוא אסמכתא
 בעלמא שהרי גם בעל מום נזכר ישם בהך פרשה ע"ש
 וכן

ט"ו לרס"י] ויש שרצה לאמור ממעם חוקת שאינו זכות [ט"ו] וגם זה אינו כלום דמה עניין חוקה זו לבן שמנה או אינו בן שמנה [וגם הח"ס סכ"ט דהה"ז ע"ס] וגם אין לומר שנעמידנה על חוקת שאינה בן שמנה כמו שהיתה ביום שנולדה דפשיטא שאין לך חוקה שהיא עשייה להשתנות יותר מזה שהרי בהכרח תהיה בן שמנה [ג' קדושין ע"ט]. וכן הסכימו רוב גדולי אחרונים דאימור זה אינו אלא מדרבנן ומ"מ אם עבר ושחט בתוך ז' ימים אסורה ואינו דומה למה שהתירו בנתקדשה יב"ח שא"צ חליצה כמ"ש דהוה כדי שלא להוציא אשה מבעלה אבל לא בשאר דברים ואם בשלו הבשר גם הכלים אסורים ואולי בספק בן שמנה יש להתיר הבלים ולא הבשר עצמו מפני שחול' עשו זה לתקנה קבועה והחמירו בה ולכן אין להקל כלל לענין הבשר עצמו ואפילו בשלו בשוגג:

מז יש מהגדולים שכתבו שיש להכיר ע"י סימנים אם הם בני שמנה אם לאו כגון שיש להם שיניים וכן סימן בקרנים שאם הם קשים שאינו יכול לתחוב צפורן לתוכם זהו סימן שהן בני שמנה ימים [פ"ח] ועוד שמענו איוה סימנים ובאמת אם אפילו היו סימנים אמצעיים לא נרועים ולא מובהקים ג"כ ביכולת לסמוך באימור דרבנן אבל כבר נודע שאין מדינה דומה למדינה בגידולם ויש מדינה שירוע שגם בתוך שמנה יש להם סימנים כאלו לפרקים ואינם אלא סימנים נרועים יקשה לסמוך עליהם אפילו באימור דרבנן:

יז ולענ"ד נראה להלכה למעשה כיון שנתברר שזה אימור דרבנן אי"ח כל מקום ומקום אם נודע להשוחטים ולהקצנים איוה סימן במקום שרובא דרובא כשיש להם סימן זה הם אחר ז' ימים יכולים לסמוך על סימן זה אבל לעשות כלל בדבר א"א לפי שהסימנים משתנים ממקום למקום וכן אם לפי הגידול נראה להדיא שהם בני שמנה או שכוחי מסל"ת שאין הכרמה שלו אומר שהוא בן שמנה יכולים לסמוך על זה וכ"ש אם ישראל מעיד אפילו אשה יכולים לסמוך עליהם דא"צ בזה עדות ממש רק על קפן וקמנה א"א לסמוך ואם יש איוה ריעותא כגון שהוא קפן מאד בגידולו לפי ערך ח' ימים או שהוא חולה צריך עדות ברורה שזהו אסור מן התורה כמ"ש [ואפשר שדי בעד אחד כס"ר]:

וכן מבואר מדברי הרמב"ם פ"א מבכורות דהוה מן התורה ע"ש:

יג אך באמת אין זה ראייה כלל דנ"ל ברור דמן התורה בן חם בין בע"מ מותר לאכלו שנה וחדש בתוך שנה שנייה כדכתיב שנה בשנה וכך דרשו חו"ל בבכורות [כח]. לענין בע"מ ע"ש וברור הוא דגם בתם כן הוא שהרי עיקרא דקרא מיירי בתם כדכתיב לפני ה' אלהיך תאכלנו שנה בשנה אלא דמדרבנן החמירו בתם וגם בבע"מ לא התירו בכל גזוני כמבואר שם [ור"ל לחימתה ט"ו כח רק צרימי סיניס ע"ס] וא"כ כיון שזהו רק מדרבנן שפיר פריך הש"ס [ודע"ז ז' דענה צננה מוכרחה וגם לענין סנירוס דכתיב כסניר צננה דרשינן כן צנ"ט ס"ס. ולע"ג על חוס' כזרות ל"ו: ט"ס שחטנו כן דמעט וצנ"ט לא כתיב צננה אלא צננה ומה ענין ז"ל ע"ס]:

יד עוד הביאו ראייה ממש בש"ע סעי' ג' דאין סומכין על הכותי בגדיים כמניס הנקחים ממנו ואומר שהם בני ח' ימים עכ"ל והוא מחשו' הרשב"א וכתב המעם לפי שאינו נאמן אלא בעדות אשה בלבד וב"ש כאן שהוא אומר להשביח מקחו ע"ש ולפ"ז גם במסל"ת אינו נאמן דהא בעדות אשה אינו נאמן אלא במסל"ת [ט"ך סק"ד] ולכן אף כותי אחר שאין הגדי שלו אינו נאמן [פמ"ג] ומה דקדקו דהוי דאורייתא דאם דרבנן הוי נאמן במסל"ת כמו בשאר אימורי דרבנן [ט"ו] ואין זה ראייה כלל דהתם מיירי בקמנים מאד שלפי הראיות עדיין לא הגיעו לח' ימים [פסב"ן כמ"ס סג"ס וסג"ה רפ"ב] ובמקום דאיכא ריעותא פשיטא שאינו נאמן דכל שיש ריעותא כגון שהוא קפן מאד או שהוא חולה הוי ודאי ספק דאורייתא דאינו יותר ממעם רוב שהרי רובן אין בהן ריעותא זו אבל במקום דליכא ריעותא אפשר שנאמן במסל"ת אם אין כוונתו להשביח מקחו ועוד דגם בדרבנן אינו נאמן במסל"ת כמו שיתבאר בס' ס"פ סעי' נ"ח ע"ש:

מז ויש שרצו לומר דלכן אסור מן התורה מפני שנעמיד את האם בחוקת מעוברת [פמ"ג וסג"ה י"ד ס"ו] ואינו כן דהוה אם היינו צריכין לדון על האם בזה שפיר היינו אומרים דחוקת האם מהני להולד אבל במקום שא"צ לדון על האם לא שייכא חוקה זו כלל [רס"י קדושין ס"ו. וחק' לסחוט' ט"ס ח"ן ענין להם כענין וכל הממשיס הסכימו

סימן מז דין אותו ואת בנו שלא לשחוט ביום אחד ובו כ"ה מעיפנים.

אשור או שה מותר דהא מקודם כתיב שור או כשב והו"ל למיכתב ואותו ואת בנו לא תשחטו וגו' אלא להורות דגם בחולין נוהג דין זה ונהג בכל מקום ובכל זמן וכך שנו חכמים במשנה [ט"ו]. אותו ואת בנו נוהג בין בארץ בין בח"ל בין בפני הבית בין שלא בפני הבית

אשור או שה כתיב אחר פסוק זה ושור או שה אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד להורות דאימור זה נהג בין בחולין ובין בקרשים דא"א לומר דרק בחולין נוהג ולא בקרשים שהרי בעניינא דקרבתות כתיבא וא"א לומר דרק בקרשים ולא בחולין דא"כ הך

הולך נותר בשחיטה דעובר ירך אמו הוא אבל אם היה בן ט' חו והפרים על גבי קרקע שצריך מדרבנן שחיטה לעצמו כמ"ש בס' י"ג אין שוחטין את הולד בו ביזם ואם שחט אינו לוקה א"כ האם נטרפה דצריך שהיטה לעצמו ואם שחטו חש'ו ואחרים רואים אותם ששחטו יפה אסור לשחוט אחרים [מסנא פ"ו]. ואפשר אפילו אם רק ידוע ששוחטין כראוי אפילו שחטו בינם לבין עצמן אסור לשחוט אחרים [ג':] דטעמא דמותר לשחוט אחרים איתא בגמ' [סס] מפני שרוב מעשיהם מקולקלים וביון שידענו ששוחטין כראוי ממילא דאסור לשחוט אחרים וכן אם שחט הראשון אסור ליתן לחש'ו את השני בכל ענין דכשיראו אחרים אותו פשיטא שאסור ואף בשלא יראום אחרים הא נתבאר בס' א' שאין מוסרין להם לשחוט ע"ש [-ד"ן סק"ו] ושם נתבאר דינים אלו:

ה יום אחד האמור באותו ואת בנו היום הולך אחר הלילה הקודמת ואע"ג דבעניינא דקרישים כתיבא ובקרישים הלילה הולך אחר היום מ"מ ילפינן מיום אחד דמעשה בראשית [פ"ג]. מה במעשה בראשית היום הולך אחר הלילה כדכתיב ויהי ערב ויהי בקר מקודם ערב ואח"כ בקר אף באותו ואת בנו כן לפיכך אם שחט הראשון בתחלת הלילה לא ישחוט השני עד תחלת הלילה השנייה ואם שחט הראשון בסוף היום שחט השני מיד בתחלת הלילה ואם שחט הראשון בין השמשות לא ישחוט השני עד למחר בתחלת הלילה ואם שחט אינו לוקה דבין השמשות הוי ספק יום ספק לילה והולכין בכל צדדיו לחומרא ואין לוקין על הספק וזמן בה"ש מבואר בא"ח סי' רס"א ע"ש:

ו אין חילוק באיסור אותו וא"כ בין ששחט האם תחלה ואח"כ הבן או הבת או ששחט הולד תחלה ואח"כ האם וחול' למדו זה מקרא [פ"ג]. ומ"מ בשני ולדות יש נ"מ בזה כיצד שחט את האם ואח"כ שחט שני ולדות שלה לוקה שמונים דעל כל שחיטת וולד חייב מלקות אבל אם מקודם שחט את הולדות ואח"כ האם אינו לוקה אלא ארבעים שהרי האיסור הוא בשחיטת האם ואין בה אלא מעשה אחת [סס] שחטה ואח"כ שחט בתה ואח"כ בת בתה לוקה שמונים שהרי עשה שני מעשיות באיסור אבל אם שחטה ואח"כ שחט בת בתה דעריין אין כאן איסור ואח"כ שחט בתה שהיא בת הזקינה ואם הילדה אע"ג דמצי שתייה חייב מלקות מ"מ כיון שהיא רק מעשה אחת אצת אינו לוקה אלא ארבעים [סס]:

ז אין חיוב מלקות אלא כשידענו בבירור שהיא ילדתו אבל אם לא ידענו בבירור אף שהולד כרוך אחריה שהולך עמה תמיד ואסור מן התורה לשחטן כיום אחד דחוקה שהיא ילדתו מ"מ אין לוקין עליו דבעיא היא בגמ' [צנורות כד]. דאולי מרחמת לן לולד אחר ע"ש והרמב"ם ז"ל השמיט דין זה ולא נודע מעצמו ואם אין הולך

הבית בחולין ובמקדשין ובין קרישים הנאכרים ובין שאין נאכלים כמו עולה דאע"ג דיאנה לאכילה אדם כ"מ גם אכילת מזבח שמה אכילה שנאמר והם האכל יאכל מכשר זבח שלמינו בשתי אכילות והכתוב מדבר אחד אכילת אדם ואחד אכילת מזבח [פ"פ]. חייב מלקות: ב דבר פשוט הוא שאינו לוקה אלא על שחיטת האחרון שבזה עשה האיסור ואם ראובן שחט ראשון ואח"כ שמעון שחט השני חייב שמעון מלקות וכתב הרמב"ם [פ"ג] לפיכך הראשון ששחט בעורה והשני בחוץ או הראשון בחוץ והשני בעורה בין שהיו שניהם חולין או שניהם קרישים בין שהיה אחד מהן חולין ואחד קרישים זה ששחט אחרון לוקה משום אותו ואת בנו עכ"ל דאע"ג דכי שחט קרישים בחוץ אסורה באכילה משום שחוטיו חוץ וכן חולין בפנים אסורה מטעם חולין בעורה מ"מ לענין אותו ואת בנו קי"ל דשחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה [פ"ה]. ר"ח ר' דכרני על ר"מ בלשון וז"ל וטנלו בלשון חכמים:

ג ומטעם זה אם הראשון שחט חולין בעורה או ששחט טריפה או שור הנסקל או עגלה ערופה או פרה אדומה או ששחט לכוכבים ובא האחרון ושחט את השני לוקה וכן אם שחט הראשון את האחד ובא האחרון ושחט את השני חולין בעורה או שור הנסקל או עגלה ערופה או פרה אדומה ה"ו לוקה אבל אם שחט השני לכוכבים אינו לוקה משום אותו ואת בנו שהרי מתחייב בנפשו וקם ליה בררבה מיניה שאין עונשין מיתה ומלקות על דבר אחד וא"כ התרו בו רק משום אותו ואת בנו ולא משום כוכבים דאו לוקה משום אותו ואת בנו [רמנ"ס סס] ואע"ג דבחייוב מיתה ומכון פטור מתשלומין אף דלא אתרו בו משום מיתה ואף אם היה שונג כמ"ש בפ"א מנערה דין י"ג ובפ"ד מחובל ומוזק ע"ש מ"מ בחייוב מיתה ומלקות חייב במלקות אם התרו משום מלקות ולא משום מיתה [ול"ע דל"ה צמולין פ"א]: הניח זה מדידי דמי ובכחכות ל"ה. הודח' ל"ה ס"ה דר"ב דימי ע"ש ועוד דס"ו ל"ו. מוכח דמיתה ומתן ומיתה ומלקות חד דינא חית לחד כדרך כל לריכותא נש"ס דליניס חל"ה לריכותא בעלמא וז"ל דס"ל דלא לחימובי ר"ד רק צמיתה ומתן מפני צריחא דתנא דבי חוקי' ול"ה צמיתה ומלקות וכ"ג דענא סמ"ס חולין ס"ג ד"ה כיון פ"ג דז"ק]:

ד אין איסור אותו ואת בנו נודג אלא בשחיטה בלבד אף אם היא שחיטה שאינה ראויה כמ"ש אבל אם אין שם שחיטה עליה כולל בין על הראשון ובין על השני אינו עובר לפיכך אם ניהר הראשון או השני או שאחד מהם נעשה נבילה בשחיטה אינו עובר וכן חרש שזטה וקטן ששחטו בינם לבין עצמם את הראשון מותר לשחוט אחרים את השני שאין על זה שם שחיטה כלל ואם שחיטת הראשון היה ספק נבילה אסור לשחוט השני אחריו ואם שחט אינו לוקה וכן דבר שא"צ שחיטה כמו עובר במעי אמו מותר לשחוט את האם אע"ג דגם

חולץ ברוך אתריה אע"פ שדומה לה בגידולה ובמראיתה אין הוששן אף לאיסור ומותר לשוחטין ביום אחד [כ"ד סק"ו כנס רט"ז]:

ח הלוקח בהמה מאחד ויש להמכר ולר סמנה או אם של הנמכרת והלוקח רוצה לשחוט היום וגם המוכר רוצה לשחוט היום אמה או בהה הלוקח קודם שעל מנת כן לקחו וכך שנינו בתוספתא [פ"ה] ע"ש ולכן אם אח"כ מכר המוכר את השנייה לאחר אין לו ג"כ רשות לשחוט היום כשהלוקח הראשון רוצה לשחוט היום שהרי המוכר לא היה ביכולתו למכור להשני את הזכות שלא היה לו בעצמו והוא כשהאם או הבה היה ביד המוכר הראשון אבל אם היה ביד אחר מי ששוחט תחלה ה"ו ור"ז ונשכר ואף אם הם ביד אחד אין איסור להמכר או להקנה ממנו לשחוט אא"כ הודיע הלוקח הראשון שרצונו לשחוט היום אבל אם לא הודיע רצאי השני לשחוט היום והוא ור"ז ונשכר וממילא שהקונה הראשון יוכרח להמתין עד לכתר וקצת משמע בגמ' [פ"ג] דדווקא הקונה השני מותר לו לשחוט מקודם כשהראשון לא הודיע אבל המוכר עצמו גם בלא הודיעו הראשון אין לו לשחוט מקודם ע"ש [ש"ך סק"ד ונ"ע וז"ל]:

ח הלוקח בהמה מחבירו הולך ושוחט ואינו נמנע ואין לו לחוש שמא יש לה אם או בה אצל הביכר וישחמנה היום דא"כ היה המוכר חייב להודיעו ומדלא הודיעו סתמא אין חשש בזה וגם אין חשש שמא מכר המוכר האם או הבה לאחר והאחר ישחוט היום דאיכא ספיקי טובא שמא אין לה אם או בה ואת"ל יש לה שמא לא מכרן היום ואת"ל מכרן שמא לא לקחן הלוקח לשחיטה ואת"ל לקחן לשחיטה שמא לא ישחמנה היום אמנם אם המוכר יודע שהלוקח ממנו מקודם צריך לשחוט היום או שהוא בעצמו צריך לשחוט היום מחוייב להודיע להקונה ולכן כשלא הודיע שוחט היום ואינו נמנע ואם נתוודע לו שהמוכר או הלוקח הראשון שחט היום בהכרח לו להעכב עד לכתר ואין זה מקח טעות דנהי דהמוכר עשה איסור במה שלא הודיעו מ"מ אין ביכולתו לבטל המקח דיכול לומר לו שחוט למחר שהרי לא אמרת לי שנוחץ לך לשחוט היום ואינו דומה לר' פרקים שיתבאר דפינו [כס סק"ט]:

י ואמרו חו"ל [פ"ג] שיש ארבעה פרקים בשנה שחוקה כל מי שקונה בהמה צריך לשחמנה היום ולכן אם מכר המוכר היום אמה או בהה לאחר חייב להודיעו להקונה השני ואם לא הודיעו הוי מקח טעות כשנודע שמכר לאחר היום הבת או האם ולכן כשלא הודיעו שוחט ואינו נמנע ואין חילוק בין כשהמוכר ישראל ובין שאינו ישראל שאע"פ כשהמוכר אינו ישראל לא שייך שיהיו ללוקח ובאמת יש מי שסובר שהלוקח צריך לשאל כשקונה סבותי [ערכ"ש פ"ה ס"ו] לא קי"ל כן דאין לנו להוסיף ויהי ואחוקי איסורא לא מחוקינן וראיה

שהו"ל לא הודיעו על הלוקח בארבעה פרקים הללו שישאל אלא הודיעו שהמוכר צריך להודיע אבל הלוקח אין לו לחוש [ר"ע] אא"כ יודע בוודאי:

יא ואלו הן הד' פרקים שבהן מוכרין בסעודות ע"פ וערב שבועות וער"ה וערב יו"ט האחרון של סוכות דכימים הראשונים מפני שהם טרודים בסעודה סוכה ולולב אין רגילין להרבות בסעודות ולכן הלוקח בערב ימים אלו חוקה שלוקחם לשחטן היום ודווקא שמכר היום האם או הבת אבל אם מכרן מאתמול א"צ להודיע להלוקח השני שאני אומר שהלוקח הראשון שחטן אתמול:

יב ודע שהרמב"ם ז"ל אחר שכתב דין דארבעה פרקים כתב וה"ל בד"א כשראה זה שלקח באחרונה נחפו לזנות והיה בסוף היום שחוקתו שהוא שוחט עתה אבל אם היה ריוח ביום א"צ להודיעו שמא לא ישחוט אלא למחר עכ"ל ודבריו חמורין וכבר תמרו עליו הראשונים [שס"ז מפרש כן מ"ס פ"ו ח"ט לו ריוח ע"ס] ונראה שהרמב"ם ז"ל יש לו דרך אחרת בזה ולא ס"ל מ"ש מקודם דאם מכר מאתמול א"צ להודיע דאין זה סברא כלל דע"פ רוב הקונים אפילו כמה ימים קודם יו"ט קונים על יו"ט וישחטו בעיו"ט או יום קודם ולכן מפרש דכאן מיירי שקנו ביום שקודם עיו"ט והראשון שחמנה להבת או להאם היום ולכן כשהשני אינו נחפו א"צ המוכר להודיעו דאמרינן שישחוט לכתר בעיו"ט אך אם הוא נחפו והוא בסוף היום דייקר שרצונו לשחוט מיד צריך להודיעו [למ"ע]:

יג וכן אמרו חו"ל [ס"ג] שאם מכר האחד לזהו והשני לכלה אפילו מכרן בשני ימים חייב להודיע להשני דמסתמא ישחטו ביום אחד ואם לא הודיעו להשני הוי מקח טעות וכתבו גדולי האחרונים שעכשיו שהמנהג ששוחטים סמכה ימים קודם החופה א"צ להודיע כשמוכר בשני ימים זה אחו"י [ג"ח וס"ד] וכן הר"ן ביו"ט שהרי המנהג עתה לשחוט כמה ימים מקודם ולכן בשני ימים אין לחוש [ס"ג] וכזמנינו המנהג לשחוט על יו"ט ביום שקודם עיו"ט ולכן באותו יום או אפילו ביום הקודם צריך להודיע להשני שהרי רוב העולם שוחטין ביום אחד וצריך לזהר בזה:

יד אם עבר ושחט אורו וא"כ ביום אחד אינו מבואר בגמ' שיש איסור לאכול הבשר מהשני ואדרבא משמע להידיא דמותר מיד לאכול הבשר דחו"ל אמרו בלשון זה [קט"ו] מדאסר רחמנא לנבזה סכלל דלהדיומ שרי ע"ש ומיטמע דמותר מיד וכן מבואר מלשון הרמב"ם מיהו הראשונים הביאו מבה"ג דאסור לאכול בו ביום את האחרון משום קנס ולכן כתבו האחרונים דרך לדידיה קנסתין ולא לאחרני [ס"ד סק"ג ופרי"ס] ואפשר דלבני ביתו אסור כמו לעצמו כי היכי דלא יהיני מעשה איסור שעשה ויש מי שחושש להחמיר גם לאחרים בו ביום [מנ"ס] ואין נראה להחמיר כל כך באיסור יאזין לו שורש ב"ט

בש"ס ובשוגג נראה דגם לדידה שרי בו ביום ונפמ"ג סק"ג]:

מז כתב רבינו ה"ב בסעי' ו"א כותי שמכר שהי בהמות ואח"כ אמר מפל"ת שהן אותו וא"ב אינו נאמן במה שאמר לאחר שמכרה ויצאה מת"י ומיהו אי מהימן ליה אסור עכ"ל ביאור דבריו דאם היה אסור קודם שיצאה מת"י היה נאמן במינו דאי בעי לא מכר וגם כיון שהוא מפל"ת נאמן להחמיר ויש להתיישב בזה ואפילו כיון להשביח מקחו אם יש לו מינו נראה דנאמן ויש מי שאומר שיש חולקים בזה [ט"ז סק"ג] ואינו מוכרח [הצ"כ] וכיון דרעה הרא"ש והמרכי מביאר להראי בן כמ"ש בס' קב"ז אפילו אם יש חולקים בדבר יש להחמיר אבל אחר שיצא מת"י ודאי ראינו נאמן אף במפל"ת אם לא במקום שהענין נראה שכן הוא כמו לקמן בס' ש"ג לענין כותי שהמיל מים בכבוד כשאומר מפל"ת שהישראל צוהו דנאמן דאל"כ למה עשה כן [ט"ז סס] וכן בכל מקום שלפי הנראה אומר אמת נאמן במפל"ת [ט"ז ס"י קב"ז] אבל בדין זה אין לנו מסבא לתלות שאומר אמת ומיהו אי מהימן ליה כלימור שיודע שכותי זה הוא רחוק מלדבר שקר נאמן ולא נדע ממקום שלפי העניין נראה שאומר אמת וה"ג הרי נראה שאמת הדבר כיון שהוא נאמן אצלו ופשוט הוא דוה שייך אפילו בכותי אחר שאין הולד שלו כיון דתלוי בנאמנות:

מז עוד כתב בהמה שנשחטה אמה או בתה היום ונתערבה באחרת וצריך לשחוט מהם היום כיצד תקנתו נכבשינהו דניידי ממקום קביעותם ויקח אחד מהם וישחוטו דכל דפריש מרובא פריש ושנים הגותרים אסור לשחטמן היום עכ"ל והוה מטעם קבוע ואין זה קבוע דאורייתא אלא דרבנן כמו שיתבאר בס' ק"י בס"ד ופשוט הוא דמיייר כשבהכרח לשחוט היום דאל"כ הא ה"ל רשיו"מ שאפילו באלף לא בטל ופרמי דינים אלו ומעמייהם יתבאר שם בס"ד:

יז אין איסור אותו וא"כ נוהג אלא בבהמה טהורה ברבר ולא בחיה ולא בעופות דכתיב וישור או שה אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד ודרשו רז"ל בת"ב שור ולא חיה שה ולא עופות אבל בבהמות נוהג אפילו הנולדים מכלאים שנוהרו מכבש ועו וכך באה הקבלה או לרבות את הכלאים [ט"ח:]: וכלאים בבהמה טהורה לא משכחת לה רק מכבש ועו דבהמות טהורות אינן אלא שלשה מינים שור וכבש ועו ומשור וכבש או משור ועו לא משכחת לה דגסה אינה מתעברת מן הרקה ולא דקה מן הגסה [כפרוס ז'] וזה שיתבאר לפנינו כלאים הבא מן התייש ומן הצבי אע"ג דאמר שם דחיה אינה מתעברת מבהמה ורא בהמה מחיה מ"מ בזה הפרט יש שם תנאים שמוכרים שמחיה ובהמה יבול להיות ע"ש והרינים שיתבאר הם אייבייהו אבל ברקה וגסה אין חולק ע"ש הרמב:

יח עיקר איסור דאותו ואת בנו הוא בנקיבות כלומר שלא ישחוט האם עם הבן או הבת ביום אחד ואע"פ דכתיב בלשון זכר אותו ואת בנו מ"מ הכוונה הוא על האם וכן תרגם אונקלס לה ולברה ע"ש ולמה לא נאמר דקאי על האב ועל הבן שזה דבר שא"א דידוע שאין לבהמות אב ידוע וכל הזכרים מבהמות מודקקים לכל הנקיבות ואף אם נרחוק לומר דמייירי שלא היה זכר אחר אצלה ושניהם היו סגורים ביחד מ"מ גם זה א"א לומר דהא כתיב ואת בנו דמשמע הכרוך אחריו ודבר ידוע שהולד אינו כרוך רק אחרי האם [גמ' תולין פ"ח:]: ולמה לא כתבה התורה ופרה או כבש אותה ואת בנה לא תשחטו ביום אחד משום דבקרא הקודם כתיב שור או כבש או עו כי יולד דוהו המינים הכוללים לכן כתיב אחריו וישור או שה כלומר המינים שזכרתי לך מקודם לא תשחטו ביום אחד והכוונה על האם ולכן כתיב שה משום דשה הוא כולל כבשים ועינים כדכתיב שה כבשים ושה עינים וכיון שהוכיח סוגי המין וכל הסוגים נדברו בלשון זכר בלשון התורה כדכתיב ברעים כל אשר לו סנפיר וגו' ובשרץ העוף כתיב ההויך על ארבע שקף הוא לכם ובאברה כתיב את הארבה למינו וגו' וכן בפרטי המינים כתיב איל וצבי ויחמור והנקיבות נקראו אילה צבייה ובכל אלה אין הפרש בין זכרים לנקיבות ולכן גם בבאן כתיב לשון זכר [ט' מנחות ל"ג . והוא' ב"ק ט"ו.]:

יט וס"מ יש תנא בגמ' [ע"מ:]: דס"ל מדרתיב אותו בלשון זכר דנוהג גם בזכרים שאם ידענו מי הוא אביו אסור לשחוט האב והבן נ"כ ביום אחד ותכמים פליגי ע"ז וס"ל דאינו נוהג אלא בנקיבות ע"ש ונחלקו בזה רבוהינו השאלות והבה"ג והר"ף פסקו דאינו נוהג בזכרים והרא"ש פסק דנוהג בזכרים וכ"כ הטור אבל הרמב"ם ספוקי מספקא ליה ולכן כתב שם אם נודע ודאי שזוהו אביו אין שוחטין שניהם ביום אחד ואם שחט אינו לוקה שהדבר ספק אם נוהג בזכרים אם אינו נוהג עכ"ל וכ"כ בש"ע סעי' ב' ע"ש [טעמו של סרס"ט משום דשנואל אמר הלכה כחנניה ומשום משנס דבטרוס מ"ס . ע"ש וטעמו של הרמב"ם משום דפסקין סס ע"ס . כר"י ור"י ספוקי מספקא ליה ע"ש וטעמו של השאלותם וכס"ג והר"ף משום דר' אבהא סס עסה מעסה דלא כחנניא כ"כ הרשב"א נחמ"כ בית שני שער ד' ע"ס]:

כ ודע דכל הראשונים הסכימו להרמב"ם דרין זה הוא ספקא דרינא ולכן אסור לשחוט האב עם הבן ביום אחד ואם שחט אינו לוקה ובכל הדברים שבעולם הדבר ספק אם חוששין לזרע האב בבהמות וחיות אם לא וזהו דעת התוס' והסמ"ג והמאור וסה"ת והרשב"א והר"ן ז"ל וגם הרא"ש והטור ס"ל דכעיקרא דרינא הדבר ספק אם חוששין לזרע האב אם לאו אף שרעתם נוטה שודאי חוששין לזרע האב מ"מ להליכה פסקו שהדבר ספק כמו שבביאר ברבנו הרא"ש שם והטור שלא הזכיר הספק

השה והצני הנולד ביום אחד וזוואי לוקה מפני שהתורה אסרה בהמה ובנה יהיה הבן מה שיהיה כיון דהאם היא בהמה וזואית והנ"ס הוא רק לענין הולד הנולד מהם כשהולד נקבה וילדה ולד ושחט הנקבה והולד ביום אחד בזה הלוי'ס בירורי הדינים שנתבארו בסעי' כ"ב וכ"ג כמ"ש בס"ד :

כה ודברי הרמב"ם בענינים אלו תמוהים מאד שכתב ח"ל ונהג בכלאים כיצד צבי שבא על העז ושחט העז ואת בנה לוקה אבל העז שבא על הצבייה אסור לשחוט אותה ואת בנה ואם שחט אינו לוקה פרה ובנה אסרה תורה לא צבייה ובנה היתה בת הצבייה הואת נקבה וילדה בן ושחט את הנקבה בת הצבייה ואת בנה לוקה עכ"ל וגם בש"ע סעי' ח' כתבו כדבריו והדברים תמוהים במה שפסק בעז שבא על הצבייה אסור לשחוט אותה ואת בנה רכיון דהתורה לא אסרה צבייה ובנה מצ"ל לחלק בין איסור למלקות וכוודאי גם איסור אין בזה וכן מה שפסק דכששחט בת הצבייה ואת בנה לוקה והרי בעצמו פסק שהדבר ספק אם חוששין לזרע האב אם לא ואיך לוקה ושחט אין חוששין לזרע האב והרי כולה צבי ואין בה אפילו מקצת שה ובבר המשו עליו כל הפוסקים ודברים רבים נאמרו בזה [עלמ"מ וכו"מ וס"ך סקמ"ו ומ"ו סק"ג וכתלנו בקושיח] :

כו ויותר מזה תמוהים דבריו בפ"ט מכלאים דין ג' שכתב הילודים מן הכלאים אם היו אמותיהם מין אחד מותר להרכיבן וע"ז ואם היו שני מינין אסור להרכיבן וע"ז ואם הרכיב לוקה וכן אם הרכיב זה הנולד אפילו על מין אמו לוקה כיצד פרד שאמו חמור מותר להרכיבו על פרידה שאמה חמור ואסור להרכיבו אפילו על החמור אבל פרד שאמו טוס אסור להרכיבו על פרידה שאמה חמור וכו' עכ"ל דמרישט מבואר דאין חוששין לזרע האב כלל ובמיפא מבואר דחוששין בזוואי שהרי כתב דאם הרכיב על מין אמו לוקה וכבר תמה עליו הרא"ש ו"ל בה' כלאים ע"ש ומרחו המפרשים להגיה כדבריו ולא עלתה בידם ע"ש :

כז ולענ"ד נראה שהרמב"ם ו"ל היה לו שיטת אחרת בכל ענינים אלו מפני שראה בש"ס שני דברים הסותרים זמ"ז דבחולין [פ"ט] פסקו הלכה כתנאי דאותו וא"כ נהגו בוכרים הרי דחוששין לזרע האב ובכתובות [ק"ח:] פסקו הלכה כר"י בפרידות דפרידה שתבעה אין מרביעין עליה לא סוס ולא חמור אלא מינה דמזה מבואר להדיא דאין חוששין לזרע האב או דפסקי מספקא ליה כמבואר בש"ס דחולין וס"ל מרלא הביא הש"ס פלוגתא זו במקום אחד ש"ס דלא סתרי אהרדי והאמת כן הוא דזוואי חוששין לזרע האב לענין היא עצמה שיש בהולד חלק מהאב נ"כ ומ"מ חלק האם גדול יותר מחלק האב וכן מוכח לשון חוששין לזרע האב ולכן להרכיבו זה הנולד על מין האם עצמו היו כלאים מצד האב ולקוח עליו מפני שבמין האם אין מין אחר מעורב בו ובזוואי מעורב

הספק משום דאיהו לא מיירי במלקות שאין לנו בומה"ו ולענין איסור אין נ"מ אם ספק אם זואי וזואיה ברורה לזה שהרי לענין סתנות בהנהגה בס"א ולענין כלאים בס"א רצ"ז כתב שם המור מפורש שהדבר ספק אם חוששין לזרע האב אם לאו ע"ש וי"א דגם הבה"ג והרי"ף שכתבו דאין חוששין אינו אלא למלקות אבל לאיסורא מודים [סמ"ג] ועכ"פ זהו דעת רוב רבותינו הראשונים והאחרונים שהרבר ספק וכן משמע להדיא בכל הש"ס והבי קי"ל :

כא עוד יש פלגתא כגמ' שם אי אמרינן שה ואפילו מקצת שה או דבעינן כל שה וקי"ל דאמרינן שה ואפילו מקצת שה וביאור הדברים דכבר נתבאר דאותו וא"כ נהג בכלאים הבא מן העז ומן הרחל ושני מינים אלו הן מבהמות ובשניהם נהג דין אותו וא"כ אבל בכלאים הבא מן הבהמה ומן החיה למאן דס"ל שיכולים להתעבר זה מזה כמ"ש בסעי' י"ז ובחיה אין דין אותו וא"כ נהג כלל כמ"ש שם וכבר נתבאר שהדבר ספק אם חוששין לזרע האב אם לא ולכן נ"מ רבתי ברין שה ואפילו מקצת שה כמו שיתבאר בס"ד :

כב כיצד כגון שה זכר שבא על צבייה נקבה וילדה הצבייה בת ואותה בת ילדה ולד ושחט הבת והולד ביום אחד והנה ממלקות ודאי פטור דכיון שיש ספק אם חוששין לזרע האב אם לא ודילמא אין חוששין ונמצא דהבת הוא כולה חיה ולא בהמה אבל איסור יש בזה דשחט חוששין לזרע דאב ויש בה מקצת שה וא"כ האיסור אינו אלא אם נאמר שה ואפילו מקצת שה אבל אם נאמר שהתורה הצריכה כולה שה גם איסור ליכא : **כג** ולפיכך יש נ"מ למלקות כגון צבי זכר שבא על שה נקבה וילדה בת ואותה בת ילדה ולד ושחט הבת והולד כיום אחד והנה איסור ודאי יש דשחט אין חוששין לזרע האב והוי הבת כולה שה אבל לענין מלקות הדבר תלוי בשה ואפילו מקצת שה דאי אמרינן כן חייב מלקות דאין אם נאמר דחוששין לזרע האב ויש בה מקצת חיה מ"ס הא אית בה מקצת שה אבל אם נצריך כולה שה אין בה מלקות דשחט חוששין לזרע האב ואין בה כולה שה ואפסקא הלכתא דאמרינן שה ואפילו מקצת שה [כרכנן ור"ל ע"ט.] ולפיכך שה זכר שבא על צבייה נקבה וילדה בת והבת ילדה ולד ושחט הבת והולד ביום אחד עשה איסור אבל אינו לוקה ולהיפך צבי זכר שבא על שה נקבה וילדה בת ואותה בת ילדה ולד ושחט הבת והולד ביום אחד חייב מלקות דשה ואפילו מקצת שה [הכל כגמ' שם וכן כעטו כל ספוסקים] :

כד עוד איתא שם [פ"ח:] בשה זכר שבא על צבייה נקבה וילדה שה ושחט הצבייה והשה ביום אחד דאין זה איסור אפילו אם חוששין לזרע האב מפני שהתורה לא אסרה רק בהמה ובנה ולא חיה ובנה ולהיפך צבי זכר שבא על שה נקבה וילדה צבי ושחט

מעורב מין אחר בו מיהו להרכיבו על מין שמצד אמו
 הוי כיוצא בו אע"פ שמצד האבות מחולקים אין חוששין
 לזרע האבות כיון ששניהם שוים מצד האם ושניהם
 שוין לענין שמין אחר מעורב בהם במל זרע האב בזרע
 האם לענין הרכבה כישא"כ להרכיבו במין אמו בלבד
 הרי אינם שוים כלל [ויפרש מה שאמר ר"י פרידס שחזנה
 וכו' ה"ל לא מין כוס בלבד ולא מין חמור בלבד כלומר
 לא על מין האב בלבד ולא על מין האם בלבד אלא מינה
 כגומר שאין מלד האם אף שמלד האב אינם שוים זרע
 שבוולין הם ערה הם"ס בדברי ר"י לאוקמה בחילומים ונידמות
 זהו קודם שהניח דברי ר"ה צריה דר"י דהכל מידים כפרד
 עס האם שאכור וזה שאמר הם"ס עס שא"מ ספוקי מססקא
 ל"י דהס מכה ספיקא דכתובות דעל ספק אין סייך לומר
 הלכה וגם מה שאמר הם"ס הם ולאודא שמואל לטעמיה
 וכו' אבל חכ"א כל כתיב פרידות אחת הן מאן חכמים חנניה
 ע"ס ולפ"ז שוין לז האב עס לז האם דהס דהס ג"כ מהך
 דכתובות ויבטור דלפי הם"ס עס לא יסתור חנניה לד"י
 וכפמ"ס ויס לזכ ראיס מירוטלמי ס"ח דכלהיס סל' ג' שאומר
 עס מודיס חכמים לר' יודא דכוסן דן כוס דן חמור עס
 חמור דן חמור דן כוס כלומר עזס מלד אמו כוס ומלד
 אביו חמור וזו מלד אמה חמור ומלד אביס כוס ונחולין
 לאומר לסיפך ללחכמים כל מין פרידות אחת הן אלא דזהו
 כדדבינו וס"ל להרמב"ם דגם הם"ס דכתובות סובר דן
 והפסדס עס מרס דזה ולפמ"ס א"ש בפסיקות ודו"ק]:

כת וזה שכתב באותו וא"ב כוונה אחרת לומר בדבריו
 דזה שכתב שהדבר ספק אם נוהג בזכרים אם לאו
 אין זה מפני שיש ספק אם חוששין לזרע האב ויודאי
 חוששין אלא משום דרבנן רחנניא מיעמו זכרים מאותו
 דמשמע אחד ולא שנים כמבואר בגמ' שם וא"כ י"ל
 דגם אינהו ס"ל רחוששין לזרע האב אלא שהרערה
 מיעטה לזרע האב באותו וא"ב ויחיד ורבים הלכה כרבים
 ושמואל שפסק הלכה כחנניא הוא על כלליות הדין
 שחוששין לזרע האב דבכל הש"ס נזכרו דברי חנניא

לענין זה וכוונת שמואל על חנניא ומחלוקתו כדרך הש"ס
 בכ"ס אבל כפרס עניין זה דאיתו וא"כ לא מיירי כלל
 אופשר דחכמים ס"ל דמדרשא זו סוכת דאין חוששין
 לזרע האב וא"כ הלכה כחנניא גם לענין אותו וא"כ
 וזהו שכתב שהדבר ספק אם נוהג בזכרים וכו' אבל
 פשיטא שחוששין לזרע האב ולכן שפיר פסק בעו שבא
 על הצבייה וילדה הצבייה בת והבת ילדה בן ושחם את
 בת הצבייה ואת בנה לוקח דכיון דלענין עצמה פשיטא
 לן רחוששין לזרע האב ויש בהבת הזו חלק שה מצד
 האב ואנן קו"ל דשה ואפילו מקצת שה כמו שנתבאר
 וא"כ וודאי דלוקח וזה שכתב דאכור לשחום הצבייה
 ואת בנה אע"ג דבגמ' אמרו שה וכנו אמר רחמנא ולא
 צבי וכנו ס"ל מרקאמר הש"ס לשון פטור הוי פטור
 אבל אכור כמו בשבת [ע"ז סק"א] ולענין כיסוי הדם
 שכתב בפ"ד שכל שמתהמה וחיה מכסה ואינו מברך
 מעמו פשוט דאפילו אם האב מחיה צריך לכמות דהא
 חוששין לזרע האב ואינו מברך אפילו אם האם מחיה
 דכיון רחוששין לזרע האב והאב הוא מברמה שא"צ
 כיסוי דינו כנתערב ברם שא"צ כיסוי או במים דצריך
 שיהיה בו מראה דם הצריך כיסוי כמ"ש במ"י כ"ח ומי
 יוכל לשער זה [וא"ל למ"ס סל"מ מתסבטו לחכמי לוניל
 ורמיס סלס סזכיר עס רק כוי ודו"ק] וזה שכתב לענין
 מתנות כהונה בפ"ט ממכורים צבי הבא על העו ויורה
 הולד חייב בחצי המתנות דשה ואפילו מקצת שה ותויש
 הבא על הצבייה פטור ע"ש אע"ג דס"ל חוששין לזרע
 האב מ"מ לענין ממון שאני שיוכל לומר להבין כיון
 שיש פלוגתא בזה הביא לי ראייה שהלכה רחוששין לזרע
 האב וזה א"א להביא שהרי יש מחלוקת בזה ונדע
 דלענין איסור הכרענו כן מ"מ להוציא ממון א"א בלתי
 ראייה ברורה [ולמד זס ממולין ע"ט: דפריך לרבנן לימא
 לייס ליימי רמיס דחוששין לזרע האב וסק"ל ע"ש ומימא מלי
 פריך לרבנן מימא דס"ל כחנניא אלא ודאי דלענין ממון
 שלא ואל"ל למ"ס סה"ך צבי" ס"ל סק"י ודו"ק]:

**סימן יז [הפרש שיש בין שחיטת בריאה למסוכנת
 ובו י"ב סעיפים].**

כדכתיב וכי ימות מן הכהמה אשר היא לכם לאכלה
 הנגע בנבלתה וגו' ואין לך כל מטה שלא תהיה מעט
 קודם המיתה מסוכנת ואם נאמר שהתורה אמרה מסוכנת
 למה לה לאסור נבלה לאחר מיתה ודרי גם מחיים
 אסורה אלא ודאי דמחיים מותרת [גמ' ל"ז]. ובגביאים
 ג"כ מבואר זה שיחוקאל הנביא צוות [ד' אהה ד'
 אלהים הנה נפשי לא סמומאה ונבלה ושריפה לא אכלתי
 מנעורי וגו' וא"א לומר נבילה ושריפה סמס דא"כ אין
 זה שבת לנביא בדבר שכל ישראל אסורים בו אלא
 באה הקבלה ראמסוכנת קאי משום דדרך למדר שחיטתה
 שלא

בהמה חיה ועוף שהם חולים ומסוכנים ונוטים למות
 מ"מ כיון שאין להם מכה מיוחדת באיבריהם המסריפין
 ה"ו מותרת שלא אסרה תורה אלא נבילה והיינו כשמתה
 או שלא נשחטה כראוי דהוי נבלה או שיש לה שריפות
 באחד מאיבריה כמבואר בהל' שריפות ואו אסורה מחיים
 אפילו נשחטה כראוי משא"כ מסוכנת שאין בה רק
 השישות כח ולכן אע"פ שהיא נוטה למות כשירה
 כשנשחטה כראוי כמו שיתבאר:
ב ודבר זה מפורש בתורה ובגביאים הרי שאמרה
 תורה לא תאכלו כל נבלה ונבלה היא לאתר מיתה

לחוש אף אם פירכסה ונאמר הפירכוס אינו סימני חיות אלא כוננ הלמאה שמפרכסת וחולל לא הוצרכו לכאר זה שהיה מילתא דפשימא הדרם הוא הנפש וכשאין דם אין נפש ואדרבא אף אם יצא דם אם לא פירכסה ג"כ היא נבילה [כנלע"ד]:

ז מהו הסימן של מסוכנת כשהיא חולה ושוכבת ואינה יכולה לעמוד ואפילו אוכלת דברים קשים ככל בהמות בריאות אין זה כלום ואפילו אם מעמידים אותה בידים ועומדת אינו כלום אבל אם עומדת ע"י גערה או ע"י מקל אין זו מסוכנת וכל שאינה עומדת ע"י גערה או מקל הרי היא בחוקת מסוכנת וצריך פירכוס ופשוט הוא שאם נשברה רגלה שע"י זה אינה יכולה לעמוד וכל הגוף בריא אינה בחוקת מסוכנת שהרי אנו חוצין הסיכה מפני כה אינה יכולה לעמוד ומ"מ ג"ל דדווקא כשאוכלת אבל אם אינו יכולה לאכול הרי יש מימן שע"י שבידת רגלה אף שאין בה דין נפולה שיתבאר בכ"י נ"ח מ"מ נחלש גופה ואולי היא כמסוכנת וצ"ע לרינא:

ח כבר כתבנו הפירכוס צריך להיות בסוף השחיטה ושהמשוך קצת נס אחר השחיטה ויש מי שמקיל בזה ואינו כן [ע"י סק"ג] וכ"ש אם כל הפירכוס היה אחר השחיטה דשרי ואם בשעת שחיטה ואחר שחיטה תיכף לא פירכסה ואחר משך זמן התחילה לפרנס יש אוסרים ויש מתירים [ע"פ ס"א] ונ"ל כדברי האוסרים וכן בתחלת השחיטה וכאמצע השחיטה אינו מיעיל עד שהיא בסוף השחיטה ושהמשוך קצת אחר השחיטה או שכל הפירכוס תהיה אחר שחיטה תיכף:

ט כיצד הוא הפירכוס כתב הרמב"ם [ס"א] בכהמה דקה ובחיה גסה ודקה בין שפשטה ידה והחזירה או שפשטה רגלה אע"פ שלא החזירה או שכפפה רגלה בלבד ה"ו פרכוס ומותרת אבל אם פשטה ידה ולא החזירה ה"ו אסורה שאין זה אלא הוצאת נפש בלבד ובכהמה גסה אחר היר ואחר הרגל בין שפשטה ולא כפפה בין שכפפה ולא פשטה ה"ו פירכוס ומותרת ואם לא פשטה לא יד ולא רגל ולא כפפה כלל ה"ו נבילה ובעוף אפילו לא רפרף אלא בעינו ולא כשכש אלא בזנבו ה"ו פירכוס עכ"ל:

י ומבואר מדבריו דכהמה דקה וחיה גסה ודקה כפיפת יד בלבד לא מהני אבל המור כתב דמהני ע"ש וכן דעת הרשב"א ודו"ק ועוד ראשונים [ג"ל וס"ד] ובודאי שיש לחוש לדברי הרמב"ם באיסור דאורייתא [וכ"כ הגמ"ט ופמ"ג] וכשכוש זנב בכהמה י"א דהוי פירכוס [ע"י מק"י] וכן מבואר מדברי הראשונים וצריך כשכוש גדול ודבר פשוט הוא במקום הפירכוס הוא פשיטת יד או רגל צריך שמקודם תהיה כפופה לגמרי וכן במקום דמהני כפיפה צריך שמקודם תהיה פשוטה לגמרי דא"כ אינו מועיל דאין זה כפיפה ופשיטה [ת"כ"ט] וזה שכתב בעוף דרפרף בעינו מהני יש פוסקים שגרסו בגמ' גפו אבל עינו לא מהני [ע"י] ולדעת הרמב"ם אולי דגפו לא

שלא המות והתנבל [ס"א] ולכן קרי לה נבילה ומריפה י"ל ג"כ בעין זה כננן שנתחב לה מחט בכרס לפנינו וממהרים לשוחטה כרי שלא ילך המחט לפנינו וינקוב הרקין ותהיה מריפה ולכן קרי לה מריפה כלומר שאלו קרובים להתנבל ולהמריף אם לא ישחטוה מיד ומדשבח הנביא א"ע בזה ש"מ דמרינא מותרת ורק הנביא היה נזהר בזה:

ג וזהו שכתבו הרמב"ם [פ"ד עמ"ל] והש"ע סעי' ג' ח"ל גדולי החכמים לא היו אוכלים מכהמה שממהרים לשחוט אותה כרי שלא המות ואע"פ שפירכסה בסוף השחיטה ודבר זה אין בו איסור אלא כל הרוצה להתמיר על עצמו בדבר זה ה"ו משוכח עכ"ל ומשטע טרבריהם שאין חילוק בין בהמת ישראל לבהמת אינו ישראל [וי"ט כמ"ט]:

ד ח"ל המור יש מן הגאונים שכתבו שלא התירו מסוכנת ע"י סימנים אלא בבהמת ישראל משום הפסד ממון וכו' ובתשו' אחרת לגאון מסוכנת והיא של כוהי מותרת לישראל לשוחטה וליקח ממנה בשר ומותר לישראל לקנותה מן הכוהי עכ"ל וכתבו המפרשים ששני דיעות אלו אינם מחולקים כלל ודיעה ראשונה ג"כ אינה אוסרת איסור ואינה אלא סדת חסידות למי שמתנהג בחסידות ודיעה השנייה היא לכל אדם [כ"י וכו"ה] ויש מיסיפין עוד דבבהמת ישראל אפילו סדת חסידות ליכא אלא חומרא לגדולי החכמים [ע"י סק"ה] אבל יש חולקים ומ"ל דבבהמת אינו ישראל יש איסור מרינא עד שהקום מצליח ותקד ד' אמות הילוך הראוי [ע"י כ"ט רל"ג] וכו"מ כ"ט ח"י] וכל זה במסוכנת אבל חולה שאינה מסוכנת אפילו סדת חסידות ליכא [ת"כ"ט] [ועכשיו יש נוסף ממונה מן סמלכות המכניח סלל ישמחו רק בריאות וטובות]:

ה יש הפרש בין שחיטת בריאה לשחיטת מסוכנת דבריאה אף אם לא פרכסה כלל בשג"ת שחיטה שלא היוזה אבר מותרת דכיון שהיא בריאה אין לנו שים חשש בזה אבל מסוכנת אם פירכסה בסוף השחיטה באופן שנמשכה הפירכוס עד אחר השחיטה מותרת אבל אם לא פירכסה כלל ה"ו נבילה ולוקין עליה דקים להו לרבנן רמסוכנת שלא פירכסה בסוף השחיטה בידוע שנפשעה נמולה ממנה קודם גמר שחיטה ומהו פירכוס יתבאר לקמן סעי' ט':

ו ודע שמדברי הרמב"ם בפ"ד מט"א דין י"ג מתבאר לי דאע"ג דקיי"ל השוחט ולא יצא ממנה דם כשירה ויתבאר בס"י כ"ח מ"מ במסוכנת כשלא יצא ממנה דם אף אם היה פירכוס אסורה שהרי כתב שם השוחט בהמה חיה ועוף ולא יצא מהם דם הרי אלו מותרין ואין אוסרים ששא מתים היו וכן השוחט את הבריאה ולא פרכסה ה"ו מותרת וכו' עכ"ל ונראה מלשונו שהעדר יציאת דם יש חשש מיתה בזה ורק בבריאה אין חוששין כמו שאין חוששין לפירכוס אבל במסוכנת ודאי דיש

לא מהני ולכן צריך רפרוף בעין ובגוף ואין להקל באיסור דאורייתא:

יא עוד כתב השוחט את המסוכנת בלילה ולא ידע אם פרכסה ה"ז ספק נבילה ואסורה וכ"כ בש"ע סי' ב' אבל הטור כתב דאם בנמר שחיטה יצא ממנה דם בקילוח כשרה ואם שחט בלילה ולא יכול לראות ולכתר מצא בית השחיטה מלוכלך בדם בודיע שיצא בנמר שחיטה דרך קילוח וכשירה עב"ל והמדג עליו כל המפרשים דהוה דברי יחידים במשנה [ל"ג]. וחכמים פליגי בזה והלכה כחכמים ודחאו דבריו ובמסת"ק על הטור שהוא מפרש דבזה הכל מורים [ד"פ] וס"ל דפירכוס דיר גרגל הוא פירכוס קל מזינוק אבל לדינא העיקר בדעת רוב הפוסקים דזינוק אינו מועיל [וכ"מ לטען עד שתפרכס דקמרי חכמים]:

יב עוד כתב הטור שיש עוד שני סימנים בנמ' דהוי פירכוס שאם הטילה רעי מטרחה למרחוק כשרה ואם הטילה רעי בסמוך לה מריפה דאין זה סימן פירכוס וצריך סימנים אחרים [כ"ג] וכן אם צועקת וקולה חזק הוי סימן פירכוס אבל כל רבותינו השמיטו זה ונראה דעתם דלמסקנא דש"ס שם אין כל אלו סימני פירכוס וכן יש להורות ודעה המור היא דיעה יחידאי [וג"כ סכ"ו] ויש שהורו בדעת הטור [רס"ל וז"ס] ואחרי שרבותינו בעלי הש"ע השמיטו זה אין להקל כלל ודע דבומה"ז יש לראות שהא פרכוס טוב ברי שום ספק ספיקא ואין להעמיד בזה על המבחים שדרכם להטות דעתם להרתך ועל כיוצא בזה אמרו חז"ל [מ':] בהמה בחייד בחוקת איסור עומרת עד שיודע לך כמה נשחטה:

סימן יח [דיני בדיקות הסכין ופנימותיו ואם נמצא פנים אח"כ וכו' מ"ט סעיפים].

א הסכין של שחיטה צריך שיהא חלק על פני כולו בלי פנימה דאם ישחוט בפנימה יקרע הסימנים ואין זה שחיטה אלא קריעה ולכן חייב השוחט לברוק את הסכין קודם השחיטה ואין לו לסמוך על מה שיברוק אחר השחיטה דשמא ישבח מלברוק אח"כ והרי הוא כמאכיל נבילה ואפילו יש לו סכין מזהב לשחיטה חייב לברוק דרך הסכין להתקלקל קצת מאילוי בלי מלאכה ולכן כשלא ברק לא ישחוט ודא כיש מי שרוצה להקל בסכין המיוחד לשחיטה לסמוך על הבדיקה אחר השחיטה מטעם שהרי אף אם ישבח מלברוק השחיטה כשרה כמו שיתבאר בס' זה [פ"ח נסס חס"ת] רלאו כללא הוה כמו שיתבאר לפנינו בס"ד [עפמ"ג סק"ג] ועוד דברין זה עצמו כתב רבינו הרמ"א בסעי' י"ד שאין לשחוט בו לכתחלה בלא בדיקה ע"ש ולא דמי למ"ש בס' א' שיכולים ליתן לאחד לשחוט על סמך שנברוק איתו אחר השחיטה אם הוא מוכחה מטעם רוב מצויין אצל שחיטה מוכחין הן ואף אם לא נברוק אותו השחיטה סותרת דהתם הספק הוא אצלינו אבל השוחט בעצמו יודע ששוחט כהונן משא"כ בבדיקת הסכין שהשוחט בעצמו אינו יודע ואין נסמוך על זה ועוד רבשם גופה יש כמה פרטי דינים בזה ע"ש ועוד דאין יברך על השחיטה דשמא ימצאוהו שנפגם ועוד רבגמ' [י"ז]:

ב כיצד היא הבדיקה מצינו לחז"ל [סס] כמה מיני בדיקות יש שברקו בשימשא שנותנים חודה של סכין כנגד השמש וראוין כחודה אם יש פנימה או שראוין כצלו של סכין בחור דאם יש פנימה נכנס השמש בהפגם [רס"ג] ויש שברקו במים שהוליכו החוד על פני המים כנגיעה מועטה ואם יש פגם העוקץ עושה כמין חרוץ במים בהליכתה או שמחויק הסכין כשיפוע וחודה למעלה ומסיף על התוד באצבעו ואם יש שם פגם נפולים המים יש [סס] ויש שברק בריש לישינה שהולך הסכין על ראש לשונו ואם יש פנימה ירגיש ויש שברק בחוט שיער שכשיש פגם לא יעבוד השיער ויכנס להך הפנימה:

ג ואח"כ איתא שם אר' פפא צריכה בדיקה אבישרא ואסופרא ואהלהא רוחתא מקודם יבדוק על בשר האצבע שהוא רך כנגד הושט שהוא רך ואח"כ יברוק על הצפורן שהוא קשה כנגד הקנה שהוא קשה מפני שאינו דומה רך לקשה דרך מרגיש יותר בפנימה דקה ודבר קשה עובר על פגם קטן ואינו ניכר [סס] ואתלהא רוחתא באמצעו דהיינו על חורו ובשני צדדיו דשמא נפגם בצד הסכין והסימן נאחו בעוקץ ונקרע [סס]:

ד ואח"כ איתא שם אר' חסדא דפגמת הסכין הוא כרו שתחנור בו צפורן שהצפורן מתעכב בו [רס"י כנודות ל"ז]: ולשון חגירה יש לפרש כמו אגירה דאיותות אההע"ר מתחלפין ואגירה הוא מלשון התאספות כמו אגיר בקיץ ובלשון הש"ס שם לענין הסכין אגירת פסולה שהפנימה מאספת הצפורן להובו או יש לפרש מלשון חגר שאינו הולך הילוך יפה ומתגעגע כמו כן הצפורן אינו הילך הילוך יפה על הסכין והרשב"א ז"ל מפרש [כס"ב] שהוא מלשון חגורה כלומר שהצפורן חגור בה וכו'

בשר אצבעו ומוליכה ומביאה על צפרנו מג' רוחותיה שהן פיה ושני צדדיו כדי שלא יהיה בה פגם כלל ואח"כ ישחוט בה עכ"ל ובפ"א מה' בית הבחירה דין י"ד כתב כל אבן שנפגמה כדי שתחגור בה הצפורן כסכין של שחיטה ה"ז פסולה לכבש ולמוכת עכ"ל הרי מפורש כדבריהם שאע"פ שבה"ל שחיטה לא זכר חגירת צפורן אלא פגם קמץ ביותר הזכיר במקום אחר שזהו חגירת צפורן ש"מ דהכל אחר דאין חגור מפרש מלשון חגורה אלא מלשון הרגשה או מלשון חגור שבארנו בסעי' ד' וכן רש"י ז"ל פ"י חגירת צפורן שהצפורן מתעכב בו כמ"ש בסעי' ד' וזכוחים [פ"ח]. פירש"י דפגימה דקה טריפה ע"ש הרי מפורש שהצפורן מתעכב כלומר שמיניש אפילו בפגימה דקה ולזה קורא רש"י ז"ל עיכוב הצפורן :

והדברי המור תמיהים שכתב וז"ל השוחט כסכין בדוקה ונמצאת פגומה ה"ו נבילה וכו' וכתב הרמב"ם אפילו היא קמנה ביותר ולא הזכיר חגירת צפורן וכ"כ הרשב"א שיעור הפגימה כל שהוא ובלבד שתחגור בה כל שהוא אפילו כחוט השערה וא"א ז"ל פסק כדי שתחגור בה הצפורן עכ"ל וכבר הבאנו שבמקום אחר הזכיר הרמב"ם חגירת צפורן וצ"ל בכונתו דכיון שלא הזכיר בהלכות שחיטה חגירת צפורן אלא פגימה כל שהוא ונהי דבפירושא דחגירת צפורן לא ס"ל כהרשב"א מ"מ לדינא ס"ל להרמב"ם כהרשב"א דפגימה כל שהוא טריפה וזה אמת כמו שבררנו בס"ד :

אבל זה שכתב שהרא"ש חולק לדינא עליהם וס"ל דאינה טריפה רק כדי שישחור בה הצפורן תימא שהי כבר נתבאר שאינו חולק רק בפירושא דחגירת צפורן ולא בעיקר הדין שהרי להדיא כתב הרא"ש דחרא מילתא היא בדוקה דבישרא וטופרא עם חגירת צפורן וצ"ל דהמור ס"ל להיפך בכונת הרא"ש דבדוקה דבישרא וטופרא היא פגימה גדולה כחגירת צפורן ולא דמי לבדיקה דשימשא ומיא ודעתו בפירושא דחגירת צפורן כהרשב"א שהוא מלשון חגורה והיא פגימה גדולה אלא דכוה פליג דהרשב"א ס"ל דבדיקה דבישרא וטופרא הרכה קמץ מחגירת צפורן והרא"ש ס"ל דהוא כחגירת צפורן ומ"מ לדינא יודה המור דפגימה כל שהוא טריפה דאפילו אם הרא"ש אינו סובר כן לדעתו מ"מ הרמב"ם והרמב"ן והרשב"א רבים הם נגדו והכי קיי"ל וכמו שפסק רבינו הכ"י בש"ע שהבאנו בסעי' ז' :

וא דע שרבותינו האחרונים [י"ט סל"ח וס"ך סה"ד ומ"ז סק"ג ומג"ס] כתבו דזה שאנו נוהגים לבדוק בצפורן משום דלא חיישינן לבדיקה כל שהוא אבל אם נמצאת פגימה כל שהוא כמו בדוקה דשומשא ומיא הוי טריפה אלא דא"צ לחוש לזה ע"ש ולדבריהם הוי קולא גדולה והוא תימא דאין אפשר להקל באיבוד דאורייתא לכתחלה אמנם באמת כפי מה שבררנו בס"ד כל רבותינו הקדמונים שוים בדבר שבצפורן נוכל להרגיש אף הפגימה היותר דקה כמו שחוט השערה נכנס בתוכה ופחות

וכ"כ בשם הרמב"ם ז"ל והכונה כמו שהחנודה מוכנת את הגוף כמו כן הפגימה מוכנת את הצפורן ויש מרבותינו שפירשו כמו ויחגרו ממסגרותיהם כלומר כדי שתרגיש בה הצפורן [רא"ש נכד"ס סס] וכן מבואר מדברי הרא"ש [פ"ח סכ"ה] וג"ם רבתי בין אלו הפירושים כמו שנבאר בס"ד :

ה דעת הרמב"ן והרשב"א ז"ל דחגירת צפורן היא הרכה יותר מהבדיקות דמיא ושימשא ולישנא וחוט השערה וכל אלו שבדקו בזה ס"ל דאף פגימה קלה שאינה כחגירת צפורן פוסלת ולכן הרי"ף וכן הרמב"ם ז"ל שלא הביאו הך דחגירת צפורן ס"ל דפגימה כל שהוא טריפה ומיהו כל שהוא לאו דווקא דבעינן שתחגור דבר מה כמו חוט השערה דאל"כ היינו דמי לסאמא דכשירה [כ"ן] כמו שיתבאר כיון שאינה אונרת שום דבר :

ו דעת הרא"ה והרא"ש דחגירת צפורן היא ג"כ פגימה קלה וז"ל הרא"ש הרי"ף ז"ל לא הביא מימרא דר"ח דפגימה הוא כחגירת צפורן יש מפרש דעתו שהוא מוכר דהנך דבדקו בשמשא ומיא ואבישרא ואטופרי פליגי אדר"ח זסברי דפגימה כל דהוא פרפינן ואפילו אין הצפורן חונרת בו ולי נראה כיון דפסק דבעינן לבדוק אבישרא ואטופרא היינו כדי שתחגור בה צפורן וכל פגימה שהוא מרגיש בצפורן היינו שתחגור בה הצפורן הלכך לא הוצרך להזכיר הדין דר"ח עכ"ל וברור הוא שכונתו כמ"ש הרא"ה ז"ל [נכד"ס] וז"ל הוא לישנא שתחגור בה הצפורן אינו מלשון חגורה כמו שסובר הרשב"א אלא מלשון חגירה כמו ויחגרו ממסגרותיהם כלומר שהרגיש בה הצפורן שאלו כדבריו היה לו לומר כדי שתחגור הצפורן שהפגימה היא החונרת עכ"ל :

ו מחולקים בזה שכתבנו שהרמב"ן והרשב"א מפרשים שהפגימה מוכנת הצפורן ולפ"ז הוי פגימה גדולה ששימשא ומיא ובישרא וטופרא והרא"ש והרא"ה מפרשים שזהו ג"כ רק הרגשת צפורן שהצפורן יכולתו להרגיש אף דפגימה היותר דקה אף שאין בה רק שיכנס בה חוט השערה ואם נם חוט השערה אינה נכנסת בה אין זה כלום אף שהצפורן מרגיש זהו דמי לסאמא דכשירה כמו שיתבאר וזהו ממש דברי רבינו הב"י בסעי' ב' שכתב שיעור הפגימה כל שהוא ובלבד שתאגור בה כל שהוא אפילו חוט השערה עכ"ל וזה בהכרח לומר שגם הרמב"ן והרשב"א מודים שהצפורן מרגשת אף בפגימה כל שהוא דאל"כ מהו בדיקת אבישרא ואטופרא שהביא הרי"ף ז"ל אלא דאינה סברי דחגירת צפורן הוא עניין אחר כמ"ש והרא"ש והרא"ה סוברים דהוא עניין אחר כמ"ש ונמצא דלדינא לא פליגי כלל [וכ"כ סדר"ט ע"ס] : ויש איה בנודה שגם הרמב"ם ורש"י ז"ל סוברים כהרא"ש והרא"ה ז"ל שהי דברי הרמב"ם בפ"א הם כדברי הרי"ף שכתב שם ברין י"ד שלא יתא בהסכין פגם וכו' ואפילו היה התלם קמץ ביותר שחיטתו פסולה עכ"ל וברין ב"ג כתב כיצד בודק מוליכה ומביאה על

לחמם את היר ולכן אם יוליוו הסבין על האצבע לא ירגיש בחסרון הרגשת האצבע כיון שעומד במקום אחד אבל כשמוליכין האצבע בהכרח לראות שמפני קרירותו מחוסר הרגשה יוחמם את האצבעות אבל חכמי הש"ס שהיו בא"י ובבבל וכן הרמב"ם שהיה במדינות החמים לא הוצרכו לזה ולפניהם היה די בהולכת הסבין על האצבע ואם נאמר כן אין לני לשנות מכפי מנהגינו :

יב וראיתי מי שכתב בדריקה דשימשא ורמיא שבגמ' ניכרת הפנימה וע"פ שאין חוט השערה נכנס לתוכה ולפי דעתו אסרו חז"ל גם בכה"ג ופוסק כן לדינא דאט רק מרגיש בפנימה דקה סוף הדקה אף שאין חוט השערה נכנס לתוכה טריפה [פמ"ג כמ"ז ססק"ב וכסס דמס"א] וחומרא יתירה היא ואין לה על מה שתסמוך ומפורש אסרו כל רבותינו הראשונים והאחרונים דכשאין חוט השערה נכנס לתוכה אין זה פנימה כלל ובדריקה דשימשא ורמיא נכנס חוט השערה לתוכו כמבואר להדיא מדברי הרשב"א והר"ן ו"ל ע"ש אמנם האמת הוא דאם רק מרגישין בפנימה ודאי טריפה דמי י"מ שאין חוט השערה נכנס לתוכה דהבדריקה קשה בזה אבל אם שו"ב מומחה וירא אלקים יאמר על בירור שאין חוט השערה נכנס לתוכה ודאי דהשחיטה כשירה בלי פקפוק :

יד ודווקא לאחר השחיטה יש לנהוג כמ"ש אבל קודם השחיטה לא מביעיא איזה חשש גניטה אף קלה שבקלות ואף שאין חוט השערה נכנס לתוכה אלא אפילו אם אינו חלק כראוי החיוב חל על השוחט לתקנו עד שיהיה חלק מאד ואם אינו עושה כן הרי הוא מעיד על עצמו או שאינו אומן כראוי או שאין בו יראה ה' דידוע בזמנינו זה שיש בהערים הגדולות בתים מיוחדים לעשייה סנינים מלוטשים והברול הוא ברול עשת מה שלא היה כן בדורות שלפנינו וכל שוחט ביכולתו להעמיד שיהיה הסבין חד יחלק ולכן אם אינו עושה כן ראוי להעבירו או צ"פ לקונסו ואם גם לאחר השחיטה רובם ככולם אין מתקלקלים כאשר ראינו ושמענו ולכן אם אירע מקרה שלאחר השחיטה נתקלקל הסבין מעט דאין יש לסמוך על שוחט אומן וירא אלקים שאם אומר דאין בפנימה זו כדי שהכנס בה חוט השערה יש להכשיר [והכר"ם והכ"ח מזכירין סס ח"ך שס"ט צימ"ט וזעק"ס ככרוכיא ס"ח וגם על שפס"ס על סמירטוט חוק ולמי במקומות סחיטו לא ראינו ולא שפס"ס דענין לפי הסנינים שלט לניכוס להיות הדיס וחלקים עליה"ס ואין סדך ואין לוחס סודות לל' הזמנינו זס] :

יז כשבא לבדוק הסבין ויראה שיהא נקי מכל צדדיו וביחוד על חודו דאם יהיה שם איזה רכלוכית יכול להיות שיש שם פנימה והכלוך בוסתה [ס"ד סק"ד] ואצלינו המנהג הפשוט אצל כל השוחטים שמניקין המיד סניניהם אפילו שלא בעת השחיטה ומנהג יפה הוא ויבדוק אבישרא ואשופרא ואתלחא רוחתא דהיינו שמוליכה ומביאה על בשר אצבעו ואח"כ מוליכה ומביאה על

ופחות מזה אינה פנימה כלל [לכד הר"ם לדסס ססור לא ס"ל כן ולמי מוכרח כמ"ס] ובאמת גם אנחנו בזמנינו רואים בחוש שהצפורן מרגשת בפנימה דקה סוף הדקה למי שיש לו הרגשה ואין לך בדריקה יפה יותר מבדרכת צפורן ולהיפך בדרכת השמש והמים והלשון כמעט אין אנו משיגים אותם וגם אבישרא רחוק מדרגיש איזה פנימה דקה כידוע לכל שוחט ומנינו וא"כ אין זה קולא ומעיקר דינא כן הוא וא"א באופן אחר ואין בה שום מבשול כמו שאנו רואים מעשים בכל יום כמה גדול כח הרגשת הצפורן ואין דומה לה [וגם דעת הדריסה והספ"ח והפנ"ג נראה כן ע"ס ודברי הס"ח ממוה"ס כמ"ס כס"ך ע"ס וצפיקר הסכרס שנתנו סלפסורן מרגיש בכל כפנימות הסניס גם הכרו"פ אלא שחלק בין חלק לאזכ ע"ס וא"ל לזה ולחנם כפס שלא מלא מניז בדברי הספ"ח דדברי הספ"ח בדריס ורק צפ"ס דרש"י לא ס"ל כן ככר ככלו מוכחים דגם רש"י ס"ל כן ומעשה דרש"י שהביא הכ"י ל"ל שגם יגס הספ"ח לא כננס לתוכה ולק לא לזה לאסור ח"ס שאין לפסנו מוגרת גם נוונמא להרגשה וכדברי הר"ם"ה סכסח"ט] :

יב המנהג הפשוט אצלינו בבדיקת הצפורן שמוליכין הצפורן על הסבין וכן הוא לשון המור שכתב שצריך שיעבור עליו צפרנו וכו' וכן הוא לשון הרא"ש שכתב שהוליד אצבעו עליה וכו' [פ"ק סכ"ה] וראיתי לאחד מברולי האחרונים שפקפק בזה [מצי"ט סס חוט כ' ל' וס"ל שצריכים להוליד הסבין על הצפורן ודקדק זה מלשון הגמ' שאמרה צריכה בדריקה אבישרא ואשופרא ולא קאמר בבישרא ובשופרא ש"ם שצריך להוליד הסבין עליהם ולא הם על הסבין וגם מלשון הרמב"ם והש"ע דקדק כן שכתבו מוליכה ומביאה על בשר אצבעו ועל צפרנו ע"ש וגם מצד הסברא צריך כן שהרי מוליכין הסבין על הצואר בשעת השחיטה וממילא דגם בדרכת הסבין צריך כעין זה ותמה על רבינו הב"י שלא דקדק בהפרש שבין לשון הטור ללשון הרמב"ם ע"ש ואין בזה תמיה דאין קפידא בזה וכל אחד יכול לעשות כפי שמוט לו להרגשה וכוונתו בזמן הש"ס נראה שהוליוו הסבין על הצפורן רכן מוכח להדיא כמסוכסכת [י"ז:] שמחלק בין הוליד והביא לבין הוליד ולא הביא הדך הולכה הוא בסבין על האצבע [כמ"ס סק"ז סק"ג] אמנם אצלינו ידוע דהרגשה יותר חזקה כשמוליכין הצפורן על הסבין דכשהצפורן מהנענע הוא מרגיש יותר משיעמוד במקום אחד [וכ"פ נכנס כ"ה: מביח קיסס] ומי שלרעתו יותר טוב להוליד הסבין על הצפורן יעשה כן [וכ"כ במשנת סס] ולכן יפה עשה שלא הביא הפרש לשון בין הרמב"ם לטור לפי שאין שום ג"ס בזה ומלשון הרא"ש והטור מתבאר שבמדינתם באשכנז היה המנהג כן להוליד האצבע על הסבין ואולי בבוונה הנהיגו כן מפני שבמדינות אלו ובאשכנז הקור גדול בימי חורף וידוע שבזמן הקור הירד מתקשה ולא תרגיש ובהכרח

על צפרנו משלש רוחותיה שהם פיה ושני צדדיה כדי שלא יתא בה פנס כלל ולפי מהנהגנו מולך האצבע והצפורן על הסכין ויבדוק לאט ובכוונת הלב שלא יפנה לבו לדברים אחרים והרבה צריך ישוב ודעת ויראה שמים לבדיקת הסכין הלא תראה כי יבדוק אדם פעמים ושלוש ולא ירגיש בפנימה דקה ואח"כ ימצאנה כי הכין לבו באחרונה ובחינת הוי"ש המישוש הוא כפי כוונת הלב וצריך לשנות הצפורן אחר קצת הבדיקה שמה נפנס הצפורן בחודה של סכין ואולי יש פנימות בצדדיה שלא ירגיש בה לפי שעוברת בתוך פנימת הצפורן ולא יבדוק שני צדדי הסכין ביחד אלא כל אחד בפ"ע ואין קפידא באיזה צפורן לבדוק:

פ"ז ודע שבזמננו אינם יודעים כמעט מבדיקה בישראל ואנו בודקין רק אטופרא וכשאנו רוצים לבדוק בבשר האצבע רחוק מאד מלהרגיש בפנימה קלה כידוע לרוב שוחמי זמננו ומפירשי"י [י"ז: ד"ה ציטרה] כבואר דעל הבשר יותר נוחה להרגיש מהרגשת הצפורן ואצלנו הוא ההיפך ממש שעל הצפורן אנו מרגישים בפנימה דקה כן הרקה ועל הבשר ההרגשה רחוקה מאד ונ"ל המעם דבזמן הש"ס לא היו הסכינים מלוטשים הרבה ולא היה החוד רק אחד כמו הסכינים שלנו ולכן היה ביכולת להרגיש בבשר משא"כ עתה שהחוד רק אחד מאד יחלוף הבשר מיד והוא רחוק ההרגשה ובבדיקת הצפורן שלנו אנו מרגישים גם אם אינו חלק כראוי ויותר מזה דבבדיקת השמשש אנו רואים גם היום שמעמידים החוד למעקה ומסתכלים בו ואם אינו שוה לגמרי מראשו ועד סופו הן בהידוד הן בחלקקות רואים על החוד סימני לובן כידוע לשוחמי זמננו מיהו עכ"פ בדיקתו יפה יפה בלי פקפוק כלל וכדל':

י"ז ואמה שבילדותנו שמענו וכן ראינו בספרים שבערך שני דורות מקודם היתה מחלוקת גדולה בין החכמי ישראל ברבר העמדת הסכין שאלו היו מעמידים את חוד הסכין רק וחד למאד ואלו היו מעמידים עם קצת וחלק למאד ולא היה חד הרבה ושני הצדדים העמידו דבר הם שעיקר הבדיקה צריך להיות כן ויש שהיו פורשים מאכילת בשר לפי העמדת צד שכנגדם ובאמת מדינא אין לפסול לא העמדת אלו ולא העמדת אלו ושניהם דברי אלהים חיים המה כאשר נצטוונו מפי מרע"ה מפי הגבורה האמנם עכשיו אין שום הפרש בין מדינה למדינה וכל השוחטים שבכל המדינות העמדתם שוה בעיקר החרוד והחליקה:

י"ח מדינא דגמ' [י"ח.] חייב כל טבח להראות סכיניו לחכם העיר קודם כל שחיטה ושחיטה ואכמכה אקרא [י"ז:] והחמירו בזה הרבה עד יזאמרו חז"ל [ס"ט] שאם לא הראה סכיניו לחכם אף שנמצא הסכין יפה כגדון אותו [צימים כקדמונים] ואם לא נמצא יפה גם מעבירין אותו שלא יהיה טבח עוד ובנמצאת יפה יכול החכם למחול על בבריו אמנם כהבו הסוד והש"ע מעי'

י"ז והאידיא נהגו החכמים למחול על כבודם כי הם בעצמם ממנים אנשים ידועים כאומנתם וביראת ה' על השחיטה והבדיקה ולהם מחלו כבודם כי הם ודאיים וזרזים הרבה ונהמנו ע"פ חכם העיר ולכן שוחט שאינו ממונה מן רב דמתא אפילו היה שוחט בעיר אחרת אסור לו לשחוט בתוך העיר ובסביבותיה שלא ברצון החכם מהעיר ואם שוחט בלא רשונו אסורים לאכול משחיפתו ומעיד על עצמו שהוא אינו ירא אלהים ואינו מקפיד על השחיטה ואין זה מפני החוסרא אלא מעיקר הדין כן הוא רכיון דמדינא דגמ' צריך להראות לחכם בכל שחיטה ושחיטה אלא שהחכמים מחלו על כבודם ממילא דפעם הראשון כשכא לשחוט בעירו של החכם ובסביבותיה ודאי ראינו מוחל על כבודו ואינו רשאי למחול כדי שלא תהיה השחיטה הפקר ולכן מעיקר הדין כל שוחט שהחכם אינו רוצה שישחוט שם שחיטתו אסורה מדינא ויש יכולת ביד החכם להעביר שוחט אם רואה שאינו נוהג כשורה אף כששחט מכבר בעיר הזאת שנתמנה כפי החכם וק"ו בן בנו של ק"ו ששוחט שעדיין לא נתמנה עיר עתה במקום הזה ושוחט שלא ברצון הרב דמתא ששחיטתו אסורה וראוי לעונש וכל המחויק בדי שוחט כזה נגד רצון הרב דמתא חתיד ליתן את הדין וכאלו אוכלים מריפות ועונם קשה מאד ותהי עונותם על עצמותם והשומע תבא עליו ברכה:

י"ח סכין שיש לה פנימה אסור לשחוט בה אפילו אם מכון לשחוט שלא כנגד הפנימה דאולי לא ירגיש כשתעבור על הפנימה ויאכיל מריפות ובדיעבד כששחט כשר אם אומר ברי לי שלא שחמתי כנגד הפנימה אפ"י שלא בבדיקה מטלית על הפנימה כמ"ש לעיל סי' ו' ודווקא כשידע שיש פנימה אבל אם לא ידע כלל מהפנימה ואומר ברי לי שלא נגעתי בהפנימה גם בדיעבד אסור ואפילו הפנימה היתה לצד ראש הסכין והוא אומר ששחט בצד שלסוף הסכין או להיפך מ"מ אסור דכל מילהא דלא רמיא עליה דאינש עביד דה ולא אדעתיה [ט"ז סקט"ו] וביו"ט נוהגין היתר לכרוך מטלית על הפנימה ולשחוט כיון שאינו יכול להשחוטו ואפילו בחול כשזמנו רחוק כמו לחולה יכול לכרוך מטלית על הפנימה ולשחוט ועמ"ש בס"י ו' ושם נתבאר דאם הסכין יש לו שני פיות צריך לבדוק שני הצדדין ע"ש ודע דבתוספתא שנינו [פ"ח] אם יש בין פנימה לחברתה כמלא שנים בצואר שחיטתו כשירה ע"ש וצ"ל דמיידי שידע שיש פנימות דאל"כ גם בדיעבד טרפה כמ"ש ולמרנו מיהו דאף בדיעבד אינו כשר רק בדיעבד ודווקא כשיש מלא שני צוארים שאין בהם פנימה הא בלא"ה גם בדיעבד אסור אפילו בדיעבד ואין אנו סימכין על אמירתו שלא פגע הפנימה ותמיהה לנו הפוסקים שלא הביאו ותוספתא זו והרב פשוט שאם ידע מהפנימה ובדיעבד כשר ע"פ הדרכים שנתבארו יש לקונסו או להעבירו על משך זמן כפי ראות עיני החכם [ג"ל] [ומלחצי לסתם"ס ס"ו סהיח"ס מסמ"ג]:

כ כתב המור כיצד יהיה הפגימה כי הא דאמר רבא [י"ז:] שלש מדות בסכין איגרת לא ישחוט ואם שחט שחיטתו פסולה מסוככת כשר בבל מקום שהעוקץ עומד אפילו כשרה עולה ויורד שוחט לכתחלה פירוט אונרת שיש לה שני עוקצין ובין הוליד ולא הביא או הביא ולא הוליד פסול מסוככת שאין לה אלא עוקץ אחד וצד השני הוחלק במשחות ובגוף דקיימא ארישא דסכינא והוליד ולא הביא בענין שלא חתך אפילו העור עד שעבר כל הפגימה ואם היא עומדת אצל וזקתא צריך שיביא ולא יוליד אבל אם היא באמצע הסכין בכל ענין פסולה והרי"ף פסק אפילו באמצע הסכין אם העוקץ כלפי ראש הסכין כשר אם הוליד ולא הביא שאין עוקץ הפגימה קורע אלא בפוגעו בסימן ולא כשירד ממנה ואם העוקץ כלפי הונב או כשר אם הביא ולא הוליד וכ"כ הרמב"ם ורש"י כתב כסברא הראשונה ולזה הסכים א"א הרא"ש ו"ל עולה ויורד שאין לה שום עוקץ שהושהו שני עוקציה שוחט לכתחלה סכין שיש לה פגימות הרבה גזון כמגירה [גמ'] ואפילו בדיעבד פסולה ופירש"י אפילו כולם מסוככות ובעל העיטור כתב אם הם מסוככות כשירה בדיעבד אם שחט בענין שלא נגע בעוקץ והגיבא ארא מירי שהן אונרות וא"א הרא"ש ו"ל הסכים לפירש"י עכ"ל המור :

כא ביאור הדברים דכל פגימה יש לה שני עוקצים אחד שלצד הראש ואחד שלצד הקתא ואם השחיתו עוקץ אחד עד שהוחלק לא נשאר רק עוקץ אחד והוא מסוככת ואם השחיתו שני העוקצים עד שהוחלקו והו עולה ויורד ודעת רש"י והרא"ש דגם אם לא נשאר רק עוקץ אחד הוא קורע בין בהליכתו בין בחיירתו ולכן אינו כשר אא"כ עומדת בראש הסכין והוליד הסכין ולא הביא כלומר שהתחיל לשחוט בצד ראש הסכין ופגע העוקץ בהצואר בראשיתו קודם שנחתך עדיין העור וממילא כשבה הסכין להסימנים כבר עבר העוקץ והוא עשה הולכה ולא הובאה א"כ כל הסימנים נשחטו שלא בהפגימה אבל אם עשה גם הובאה מריפה דשמא לא נגמרה שחיטת כל הסימנים עד סוף ההובאה ופגעו בהעוקץ ואף אם פגעו במיעוט אחרון ג"כ מריפה כמ"ש בס' כ"ד וממילא דכן הדין להיפך כשזו המסוככת היא אצל הקתא ועשה הובאה והיא הולכה ג"כ כשר וכשעשה גם הולכה מריפה ממעטים שנתבארו ואם המסוככת היא באמצע מריפה בכל ענין מפני שעד שחכין מגיע בעוקצו כבר נחתך העור ומקצת סימנים ופוגע העוקץ בהסימנים ואם יש בהסכין פגימות הרבה אפילו כולם מסוככות וכולם בראש הסכין והוליד ולא הביא אצל הקתא מפני שהראשון קורע העור והשני פוגע בהסימן וקורעו וכ"ש כשיש יותר משנים [רס"י סס] וזה שאמרו חז"ל פגימות הרבה לאו דווקא דה"ה אפילו רק שנים מרפה [קן מוכח מרש"י סס ד"ה סכין ע"ש] :

כב והרי"ף ו"ל יש לו שיטה אחרת בזה דט"ל כשאין

בהפגימה רק עוקץ אחד והשני נשחו והוחלק אינו קורע הסימן אלא בפגעו בו למעלה אבל לא כשיורד למטה ולכן במסוככת כשר בבל מקום שהעוקץ עומד אפילו שלא ברישא דסכינא ורק תלוי אינו עוקץ נשאר ואיזה הוחלק דאם הוחלק העוקץ שלצד הקתא ונשאר העוקץ שלצד הראש כשר אם הוליד ולא הביא מפני שהעוקץ יורד שם דרך ירידתו ואינו קורע ואם הוחלק העוקץ שלצד הראש ונשאר העוקץ שלצד הקתא כשר אם הביא ולא הוליד מפני זה וגם ברישא דסכינא הדין כן וכן כסיפא דסכינא דאין חילוק באיזה מקום עומד ורש"י יש דבר שלהרי"ף המור יותר מלשיטת רש"י דלרש"י ברישא דסכינא כשר בכל ענין בהוליד ולא הביא ובסיפא דסכינא בהביא ולא הוליד ולהרי"ף תלוי באיזה מהעוקצים שנשאר בו כ"ש ואין לשאול לשיטת הרי"ף למה בפגימות הרבה מריפה והרי אם כל העוקצים שלצד הקתא נשאר ושלצד הראש הוחלקו והביא ולא הוליד כשר שהעוקצים יורדים שם דרך ירידתם ואינם קורעים דהטעם הוא דמתוך שפגימותיה מרובות חיישין שמא השיב ידו מעט ולא הרגיש [רס"ז ור"ן וצ"י] ולפ"ז גם בזה יש הפרש בין רש"י להרי"ף דלרש"י בארנו שגם אם אין שם רק שני פגימות כאלה מריפה ולהרי"ף דווקא כשהן מרובות ולכל הפחות שלשה דבשנים לא שייך חששא זו כמוכח [ג"ל וגי'ל דלפ"ז ז"מ מ"ט הגמ' דקא"ס חריטא דסכינא ר"ל שהעוקץ שלצד הראש נשאר ודל"ה כפי"ט] ודברי סכ"מ כפ"א ז"ע וז"מ מהכר"ם והרס"ז ע"ש ומ"ה של"ה צ"ח ז"מ מסוס דמונן מאליו כמ"ס דס המעיו"ט חו"ט ח' ע"ש ודברי העיטור התמיהים מחורמא כמ"ס ה"ט ס"ק דלפינו יש שיעור לשיטתו צימנים פסול בהכנסה לאונות ח"ך ע"ש ס"ז דגם צימנים פסול להעטור לח ג"ל כן כדמוכח ממוספסא סכ"ח"ו בסע"י י"ט וכ"מ לטון פגימות הכנסה ח"ך דלרש"י בהכנסה לפרש כן כמ"ס ח"ך העיטור עומד צימנים הרי"ף כמ"ס סכ"ח ובהכנסה לומר כן ודו"ק :

כג והרמב"ם ו"ל בפ"א דין ט"ז קוצר בזה וז"ל כיצד סכין שתבדק בהולכה ולא תרגיש שיש בה פגם וכשתחזור אותה בהבאה תרגיש שיש בה פגם אם שחט בה דרך הולכה ולא הביא שחיטתו כשרה ואם הביא שחיטתו פסולה עכ"ל והוא ממש דרכו של הרי"ף שהבאנו וברור הדבר שאין כוונתו דבהולכה לא תרגיש כלל דהו מן הנמנע דכיון שממנה יורד הפגם בע"כ שנגריש אלא כוונתו שלא נרגיש שוהו פגימה הקורענו אבל הורידה בהכרח שנגריש [וכ"כ המעיו"ט סס חו"ט ל' וממוכן ממי"ט סכ"ח ע"ש] :

כד ורבינו הבי"ב בסע"ד ד' העתיק לשון הרמב"ם שכתבנו וכתב עוד דדווקא אם הרגיש בה קודם שחיטה אבל אם מצא סכיני יפה קודם שחיטה ואחר השחיטה מצא בה פגימה מסוככת ואמר ברי לי שלא עשיתי אלא הולכה לבד שחיטתו פכילה עכ"ל דכל מילתא דלא רמי עליה למידע עביר לה ולא אדעתיה וכמ"ס בסע"י י"ט ורבינו

ברב עניין כמ"ש שם זהו בשהייה ממש ולא בשוחט בכסין רעה שאין זה שהייה ממש ולפעמים גם בבהמה יש להבשר כשרנית שני הסימנים זה אצל זה [ט"ז] דחד טעמא הוא מיהו זהו ברעבד אבל לכתחלה אין לשחוט בו אפילו עוף דהא לכתחלה צריך גם בעוף לשחוט שני הסימנים כמ"ש בס"י ב"א ולשון הגמ' מוכח כן דרק ברעבד מותר ולא לכתחלה:

כה סכין שהוא עולה ויורד כנחש דשררתו עקומה ובשמנביה ראשו וזנבו יש ביניהם כמו גומא הואיל ואין בו פגם שוחטין בו לכתחלה ויש מי שאומר דווקא חד עולה ויורד ולא שנים [כ"ח] וחלקו עליו דמה לי חד ומה לי תרי [ט"ז וס"ו] ובזמנינו אין שוחטין בו אלא בשעת הרחק [כ"ט] ובשני עולים ויורדים גם בשעת הרחק אין לשחוט בזמנינו [ס"ט] ויש שלא חששו לזה כלל שאין לחומרא זו שום טעם [פ"ט] ומ"מ לא ראינו מעולם לשחוט בסכין כזה:

כז כבר נתבאר שחייב לברוק הסכין קודם שחיטה ואם לא ברק לא יאכל וישחוט ואם עבר ושחט בלא בריקה ואח"כ ברקו ומצאו יפה שחיטתו כשרה שהרי עכ"פ שחט בסכין יפה ובשם שחייב לברוק קודם השחיטה כמו כן חייב לברוק אחר השחיטה אע"פ שברקו קודם השחיטה כן הסכימו הרמב"ם והטור והש"ע ורוב הפוסקים שזהו חיוב מדינא ולכן קי"ל לקמן בס"י ב"ח בשחיטת חיה או עוף שלא לבסות קודם בריקת הסכין ע"ש ויש מן הראשונים [הראש"ד פ"א והמאור פ"ק] שאמרו דלא מצינו שיהא חיוב מדינא לברוק אח"כ כיון שברקו קודם השחיטה אוקמיה אחוקה ואינו כן דזה אינו אלא בנאבד הסכין או שיבר בו עצמות שא"א לברוקו כמו שיתבאר אבל ביטנו לפנינו דא קי"ל שאין סומכין על חוקה במקום שאפשר לברר ועוד שהרי אם נמצא פגום מטרפינן להדבר הנשחט ותלינן שמא בעור נפגמה כמו שיתבאר וא"כ עשה בו מעשה שאפשר להוציאו מחוקתו ונהי דבא"א לברוקו בהכרח לסמוך על חוקתו אבל כשאפשר לברוקו פשיטא שאין לסמוך על חוקתו והכי קי"ל:

ל השוחט בסכין ברוקה קודם השחיטה ונמצאת פגומה אחר השחיטה אפילו הפגימה מן הצד ה"ז ספק נבילה דלא ידענו אם בעור נפגם ושחט הסימנים בסכין פגום או שמא נגע אחר שחיטה הסימנים בעצם המפרקת ונפגם וכל ספק בשחיטה פסולה דבהמה בחייה בחוקת איסור עומדת עד שיוודע לך שנשחטה כראוי [ט"ז] ואז יצאה מחוקת איסור וכיון שאחר השחיטה נמצא הסכין פגום הרי לא יצאה מחוקת איסורה ואע"פ שברקנהו קודם השחיטה מ"מ הרי הוא פגום לפניך ואין לנו דבר ברור לומר שאחר השחיטה נפגם כגון אם שיבר בו עצמות או נפל בחודו על הקרקע כמו שיתבאר ונגיעת הצואר אינו ברור שיפגום יותר מהעור שהעצם המפרקת רך הוא והוי ספק השקול ולא יצאה בהבטה או העוף מחוקת איסורה שמחיים ולכן הוי ספק נבילה אפילו בעוף שערור

ורבינו הרמ"א כתב שם ו"ל יש מחמירים דכל מסוככת אסורה עד דקיימא ארישא דסכינא ממש אם שחט בהולכה ואסיפא דסכינא ממש אם שחט בהובאה ולפי שאין אנו בקיין היכן מקרי רישא דסכינא יש להטריף הכל והבי גהונ עכ"ל ונ"ל דאין כוונתו משום חסרון בקיאות בלבד דאיזה בקיאות הוא זה אלא משום דלרש"י צריך דווקא ארישא כמש' ולהרי"ף צריך העוקף להיות רק מה שלצד הראש כמו שבארנו וא"כ א"א להבשר רק בשני הרברים ביחד שיהיה על ראש הסכין ושהעוקף שלצד הקתא ישחיתו עד שיהיה חלק וישאר העוקף שלצד הראש וכו' ודאי אפשר לטעות וכבר נתבאר דאין חילוק בין כשהפגימה בראש הסכין או מן הצד אבל הרושמים שמן הצד שעושים האומנים אין להקפיד [ט"ז]:

כה ודע שיש שרוצים לומר דלדינא לא פליגי רש"י ורי"ף כלל אלא בפירושא דמסוככת דרש"י מפרש דהעוקף שנשאר נשאר זקוף ולכן מרגישים בו בין בהולכה בין בהובאה וגם הרי"ף יודה בזה אך הרי"ף מפרש דהעוקף שנשאר אינו זקוף אלא כפוף למטה ומהעגל ולכן דרך ירידה לא ירגישו בו ובוהו גם רש"י יודה ואם נאמר כן יחפרשו דברי הרמב"ם כפשומן שבהולכה לא נרגיש כלל ולדין אין נ"מ כי אנו מטרפינן בכל ענין [גזו"ס שפטרס כן וכו"מ מהר"ן ע"ש אך מ"מ ככ"ח דאס' העוקף אינו נכנס מכל סככות ודאס' ככ"ח ע"ש ח"א לומר כן דכר"ס ככ"ט ס"ל ורש"י נכח מפרש דעוקף שאינו כפוף קודם שחיתו שפטרס ככ"ח ודע ממה ונכנס לתוך הפגם עכ"ל ע"ש:

כו איתא בגמ' [ס"ט] דמיא לסאסאה כשר אפילו לכתחלה ופירושו שאין בו שום פגימה אך שאינו חלק והוא חד מאד ומגערנו כמנע ראש השבולת שהוא מסתבך באצבע הואיל ואין בו פגם שוחטין בו לכתחלה וכתב רבינו הרמ"א בסעי' ו' דאין אנו נוהגים לשחוט בו לפי שאין אנו בקיין בדרב עכ"ל דבאמת אם נתייר דבר זה יבוא לומר על פגימות קלות שזהו נ"כ דמי לסאסאה ולכן יש להזהיר לשוחטים שכל שלא יהיה הסכין חלק לא ישחטו בו אבל אחר השחיטה אם נמצא דמי לסאסאה ודאי דאין שום חשש בזה וגם לכתחלה כשעשה מעשה ושחט בו יש להבשר [פ"ט] וראוי לנעור בו:

כז וכן סכין שפיו חלק רק אינו חד הואיל ואין בה פגם שוחטין בו ואפילו שהאריך זמן מרובה בשחיטתו כשירה וכך אמרו חז"ל [ג"כ] השוחט בסכין רעה אפילו הולך והביא כל היום שחיטתו כשרה כיון דכל הזמן הוא מולך וסביא ולא הפסק בשחיטתו [כ"ט] ודע דלקמן ס"י כ"ג יתבאר דהשוחט בסכין שאינו חד ונתעכב במיעוט אחרון של סימן ראשון כשיעור שהייה פסול והטעם דכשנתחך רוב הסימן הוי כנתחך כולו ומה ששזה בהמיעוט הנשאר הוי כחותר בידו ורגלו ע"ש ולפ"ז לא משכחת האי דינא רק בעוף ולא בבהמה דעוף הכשרו בסכין אחד ואע"ג דאנן פסלינן שהייה במיעוט בתרא

שעורו רך מפני שצוארו ג"כ רך ואפילו נגע בוודאי בעצם המפרקת:

לא לפיכך השוחט בהמות רבות או עופות הרבה צריך לבדוק הסכין אחר שחיטת כל אחד ויבדקנו בדוקה הגונה דאם לא יעשה כן ואחר כל השחיטות ימצא הסכין פגום יטרף הכל אפילו הראשונה רכיון שיש כפק שמא בעור נפגם כמ"ש א"כ יש ספק ג"כ שמא בעור הראשונה ולא יצאה הבהמה או העוף מחוקת איסורה שהרי לא נודע לנו שנשחטה בהכשר כמ"ש וכן פסקו חז"ל בגמ' [י:'] ואין לומר דנכשיר הראשונה ע"י ס"ס ספק שמא בעצם המפרקת נפגם ואת"ל בעור נפגם שמא בעור השניה או בעור האחרונה ד"ל רכיון דהסכין פגום לפנינו ואין לנו דבר ברור שיפגמו שנתלה בו והכשר הבהמה תלויה בהכשר הסכין וכשאנו דנין ע"י הסכין אין לנו ס"ס דשני הכפיקות שם אחד הן ספק קודם שחיטה ספק לאחר שחיטה כמו שאנו דנין בבחמה אחת דלענין הסכין אין נ"מ בין בהמה אחת לבהמות רבות ולכן ממילא גם הראשונה ספק נבילה [וזכו ממס' כמקום שנמדד ונמלא חסר דלמדין הרי חסר לפיכך וסעמד טמא על חזקתו וכו"נ פגום לסכין והעמד בהמה על חזקתו וכו"נ לא שייך מירון המוס' שם ד"ס סכין חימרעלי שמרלו דהכח טעמא מטוס דעלם ודלוי פוגם וזה סמירון הוא העיקר כמ"ס הפוסקים ואפילו למירוס' טראטון וסלחרון ג"כ יש לחלק דנכלא גם בהמה חימרעלי כיון שאין דבר צרור במס' תלמית ע"ס דחוק]:

לב וכתב רבינו הרמ"א בסעי' י"א ומי שרוצה להכניס עצמי לספק זה א"צ לברוק סכין בין שחיטה לשחיטה עכ"ל כלומר שזה שנתבאר בשוחט בהמות רבות שיבדוק בין כל שחיטה ושחיטה אינה חיובית אלא עצה טובה אבל מי שרוצה להכניס א"ע לספק זה דאם ימצא פגום אח"כ יטרף הכל הרשות בידו ופשוט הוא דזה אינו אלא כשהבהמות שלו אבל כששוחט בהמות של אחרים פשיטא שאסור לו להכניס א"ע לספק זה ואם הכניס א"ע ונטרף הכל י"א שהי"ב לשלם הפושע הוא במה שלא בדק בין כל שחיטה [לבוש' וס"ך סקי"ע] וי"א דא"א להוציא ממון ע"פ זה [ט"ז סק"ה] אבל ברניו שמים ודאי חייב שגרים להפסיד ממון ישראל ע"י עצלותו ויש מי שאומר דאפילו בבהמות שלו אינו רשאי להכניס א"ע בספק דשמא יטרף הכל ויעבור על בל השחית וגם ביכולת בקל לבא לירי הקלה לחתוך מעט מהראשונה ולאכול קודם גמר כל השחיטות [צ"ח וזכ"ע]:

לג אם נאבד הסכין אחר שחיטה בלא בדוקה כיון שברקוהו קודם השחיטה כשרה חזקת איסור שכל הבהמה כבר נסתלק ע"י הבדיקה שקודם השחיטה וידוע לנו במה נשחטה ואין לנו לחזיק ריעותא לאמר שמא נתקלקל בשחיטה שהרי רובם ככולם אין מתקלקלים וגם הסכין יש לו חזקת בדוקה יפה ורק אם הוא לפנינו מצריכים בדוקה ולא בשנאבד אם רק לא איברו בכוונה

דאו יש לקונמו ולאסרו וק"ו הוא כמה שיתבאר במ"ל ל"ט דאם איבד הריאה בידים דקונסים אותו וכ"ש בשחיטה אבל בגאבד מאליו מותרת ולא דמי לבדוקת הסימנים אם נשחטו רובן דמעכב אפילו בדועבד כמ"ש בס"י כ"ה דהסימנים לא היו מעולם בחזקת שנשחטו רובן משא"כ הסכין הוא בחזקת ברוק ואפילו שחט הרבה בהמות ולא בדקו בין זול"ו ואח"כ נאבד הסכין כולם מותרים מטעם שנתבאר:

לד ויש מרבותינו שאומרים דהוה רווקא כשאינו יודע אם נגע הסכין במפרקת של אחד מהם אבל אם נגע הסכין במפרקת כל הנשחטים אח"כ אסורים [רל"ט ורס"ז' ור"ן] וטעמא דמסתבר הוא ואע"ג שלפי מה שנתבאר מקודם אין נגיעת המפרקת מחזקת לעשות פגיסה יותר סהעור שהרי נמצאת פגומה ממרפיין את הבהמה ולא הליגן במפרקת כמ"ש בסעי' ל' זהו לחומר ולא לקולא וראיה לזה שהרי בגמ' [י:'] יש מי שתולה אפילו לקולא ונהי דלא קי"ל כן מיהו עכ"פ חיוני שיש סברא לומר דעצם המפרקת עלול לפגום א"כ כל הבהמות והעופות שנשחטו אח"כ עכ"פ לא יצאו עדיין מחוקת איסור ולא ידוע לנו במה נשחטו בהיתר וגם הסכין אבד קצת חזקת הבדיקה ואף שהיא"ש ז"ל פקפק בדין זה מ"מ כמה מראשונים אסרו וכן פסק רבינו הב"י ולפי מה שבארנו יש בזה טעם נכון:

לה וכתב רבינו הב"י בסעי' י"ג שהט' בסכין ברוק ונאבד קודם שיבדקנו אחר שחיטה ואח"כ נמצא והוא פגום שחיטתו כשרה הוואיל ויצא בהיתר וזה שנמצא פגום איסור שיבר בה עצמות ולא אדעתיה דאוקי סכין אחזקתיה עכ"ל ובסעי' ט"ז כתב אם בדק הסכין אחר שחיטה והצניעה ואח"כ נמצאת פגומה לית קן בה דאיסור בדבר אחר ופגמה או שיבר בה עצמות וראו אדעתיה עכ"ל הרי שלא הכשיר רק כשברק אחר השחיטה ואיך הכשיר כאן בלא הבדיקה שאחר השחיטה ונדולי האחרונים השיגוהו ממ"ש בעצמו בסעי' ט"ז דאפילו נפל הסכין על הקרקע אין תולין לומר שעל חודה נפל אא"כ ידענו ברור שנפל על חודה כמו שיתבאר ואיך נתלה כאן מספק כשלא בדק אור השחיטה ולכן פסקו לאיסור [ג"ח ופ"ח] ויש שתרצו דעיקר היתר הוא הוואיל ויצא בהיתר כלומר דאלו בא לפנינו לשאלו בנאבד הסכין היינו מתירים לו ויצא הסכין לחזקת היתר א"כ אף שנמצא אח"כ פגום הליגן בדבר אחר [ט"ז סקי"י וס"ך סקי"ג] ודברים תמוהים הם כיון שנגלה אח"כ שמעינו בחזקת היתר של הסכין ואינלא מילתא שאין לנו דבר ברור במה יצאה הבהמה מחוקת איסורה שמתיים ויש ע"י פתירות רבות [ועפ"י ודגרי' ס"ך' ל"ג טמס דבעל המפרקת יומר שכיח לפגום מנעור ע"ס אלפי' טמסו' סרל"ט כלל ק' מתוך קן למאן דס"ל כן חבל אמן לא קי"ל כן כמ"ס סרל"ט נעלמו בפסקו פ"ק דחולין ונס דבריו פסקו"ו ל"ע"י ע"ס וגם מ"ס סכר"ט מעטס ס"ס ז"ע לפי

לדברי המוב' דף י' ו"ה סבין דכתיב דבר שדולף פוגם וכמ"ס בסעי' ל"א ועיקר הס"ס לא נכתב וסברא דהואיל וילא בטיהר לא מלינו רק פגם אחד כמ"ס גיטין א': לענין מקנה דרכן ולא למידי דלורייתא וגם ס"ס לא סיימוס קמיס כדליתא ס"ס וזקנו וברי הב"ה כמ"ס ספר"ח]:

ל"ו ולי נראה דלכן דקרק בסעי' ט"ו לומר והצניעה ועיקר החילוק הלוי בזה דבבאן מיירי שנאבד הסבין ונמצא אח"כ במשך זמן במקום המצופק דהדבר ברור שבמה ידים וכמה רגלים היו בו ואין זה ריעייתא ככל במה שנמצא עתה פגום דבהכרח שיפגום כיון שהיה מונח במקום הפקר והיו כמו ודאי שיבר בו עצמות ולכן כיון שיצא בהורו שנאבד בשיעה מעשה יש לנו דבר ברור במה יצאה הברכה מחוקת איסור והוא בהבדיקה שקודם השחיטה רמה שנמצא עתה פגום יש לנו דבר ברור במה לתלות במה שהיה מונח במקום הפקר אבל בסעי' ט"ו שהצניעו ולכן אף שאפשר שבעצמו שיבר בו עצמות ולא אדעתיה מ"מ כיון שהיה במקום המוצנע אין לנו דבר ברור במה לתלות ולכן לא התיר רק כשבדקו אחר השחיטה והליגן אף בבספ שמא שיבר בו עצמות ולא הליגן שלא ברקו יפה שהוא דבר רחוק יותר [ולכן לא דמי גם לספק נפל על חודה דהס"ס ספק והכל ודאי מהמו ש"ה ספקו ספקו וכו' ולא דמי כ"ס דלדס כיון הנהמו דקוספס לזרקה לאכפס צניען דזיקות ולכן לא כתב העעמיס שכתבו הרמ"ה בליגס לפי הסלסה כמ"ס וכן דרך צעלי ס"ס צ"ב מ"ג]:

ל"ז עוד כתב בסעי' י"ד אם לא ברק הסבין קודם שחיטה ושחט בה ונאבד שחיטהו פסולה בר"א כמהם סבין אבל טבח שיש לו סבין מיוחדת לשחיטה ומקום מיוחד שמצניעה שם המיד בחוקת ברובה היא ואם שחט בה בלא בריקה ונאבדה שחיטהו כשרה וראוי לכל פבח שיהא לו סבין מיוחדת לשחיטה ואמיר לעשות בה שום דבר ויצניעה שלא יפגימה ומ"ס לא ישחוט בה לכתחלה בלא בריקה עכ"ל ומשמע מזה דסבין ברק ומונח במקום המוצנע אפילו הונח ימים רבים ועוד להתקלקל מעצמו וכמ"ס רבינו הרמ"א בסעי' ט"ז ו"ל ואין חילוק בכ"ו בין שברק הסבין תחלה סמוך לשחיטה או שהיתה בחוקת ברובה תחלה ולא ברקה סמוך לשחיטה דאפילו הכי סקרי סבין ברובה עכ"ל ולא חילק בין זמן קצו לזמן ארוך אבל יש מי שאימר דיותר משלשה ימים עשוי להתקלקל מעצמו ע"י חלודה ושכן העירו שוחטים בקיאים [סמ"ס סעי' ט"ז] וכן משמע במרדכי פ"ק ע"ש ואפשר דגם כונת רבותינו בעלי הש"ע אינו על זמן רחוק [ולכן דקדק וכתב ולא דקדק סמוך לשחיטה וחלוי יש דזה ספרס כיון סבין לסבין דנדרל רק עומד להתקלקל ולא נדרל קשה וממס"י זמכיס פ"ה מכתב דלסור לטחום כסבין מפרזל רק ע"ש ומ"מ לדינא חין להקל ביומר מנ' ימים ככל ענין כדברי הסב"ס]:

ל"ח הישחוט בסבין ברק ולאחר שחיטה קודם שברק להכבין שיבר בו עצמות דרך שבידה ולא דרך נגיעה ע"פ הילכה והובאה וכ"ש דרך נגיעה בעלמא וברקו ינמצא פגים שהייתה כשרה דאנו תולים שבוודאי ע"י צבירת העצמיה נפגם ועיקר יורה מנאבד שהרי אנו רואים במה לתלות הריעותא ומקרי שידוע לנו שהבהמה יצאה מחוקת איסור ע"י הבדיקה שקודם השחיטה וכן כל ביוצא בזה בדבר שוודאי פוגם כגון שנפל על חודו כקרקע קשה ודוקא שראינוהו שנפל על חודו אבל מספיקא אין תולין לומר שנפל על חודו דע"פ ספק לא תצא הברכה מחוקת איסור שלה ולא ידוע לנו במה נשחטה בהורו דהבדיקה שקודם השחיטה איתרעאי שהרי הוא פגום לפנינו ואין לנו דבר ברור במה להלות פגמותו והלכך לא יצאה הברכה עדיין מחוקת איסורה שמתחיים:

ל"ט כבר נתבאר דנגיעה בעצם המפרקת אינה עלולה לפגום אבל אם הכה הסבין על עצם המפרקת וכ"ש אם שיבר כהסבין בעצם המפרקת היה נראה מצד הסברא דוודאי פוגם כמו שא"ר עצם וכן מבואר מלשון רש"י ו"ל א']: דרך נגיעה דעצם המפרקת לא פגמה יותר מהעור ולא דרך הכאה ע"ש וכ"כ במרדכי במעשה שנמצא הסבין פגום אחר השחיטה וצווי להדיח הרם ונמצא חרך בעצם המפרקת והכשירו דהלו הפגימה בחתך ע"ש וכ"ש בדרך שבידה וגם כהר"א מבואר להדיא דכשהחתך היה ככה במפרקת הליגן ביה וכ"ש בדרך שבידה ואמת שיש קצת פוסקים שמשמע מוכריהם ולא הליגן כלל במפרקת ויחידים הם נגד רבים המתירים והחוש מעיד כן ולכן יש להמוה על רבינו הב"ה בסעי' ט"ז שכתב ו"ל ואם שיבר בה עצם המפרקת אפילו דרך שבידה אין תולין בו מפני שהוא רך עכ"ל למה נטה להחמיר נגד רוב הפוסקים וכבר השינוהו כל גדולי אחרונים והתירו גם בעצם המפרקת בדרך שבידה ובחוש אנו רואים שהוא קשה ככל עצמות שבהן הגוף לבד העצמות הקשים של הדיים והרגלים ובגמ"ה התירו כסתם עצמות ולמה תגרע עצם המפרקת מהם:

מ כתבו רבותינו בעלי הש"ע בסעי' י"ח הטבח צריך שיטול שכר מן המטריות כמו מן הכשרות שלא יבא להקל להכשיר כרי לקבל שכרו מן הכשרות ולכן והגו בקצת מקומות שאין אדם שוחט ובודק לעצמו אלא אותן הממונים כן הקהל עכ"ל כלומר כיון שמשום חשד ממון חיישינן שיבא להקל ולהכשיר נגד הדין לכן נהגו שלא יהיה השו"ב המוכר בשר נ"ב דחיישינן שיבא להקל אלא השו"ב סמונה מהקהל והוא שוחט בהמות של הקצבים כאשר המנהג הפשוט אצלנו והוא כקבל שכרו מן המטריות כמו מן הכשרות כמו שנתבאר ולפ"ז גם הסבחיא והשו"ב שלוקחים השוחטים מהקצבים צריך שיטול גם מהמטריות ואין המנהג כן שלוקחים רק מן הכשרות וגם בימים קדמונים היה המנהג כן כמבואר בחי"מ סי' ש"ז ע"ש וגם הרמב"ם ו"ל כפי' השינויה בכבורות פ"ד צעק על

ל"ו ולי נראה דלכן דקרק בסעי' ט"ו לומר והצניעה ועיקר החילוק הלוי בזה דבבאן מיירי שנאבד הסבין ונמצא אח"כ במשך זמן במקום המצופק דהדבר ברור שבמה ידים וכמה רגלים היו בו ואין זה ריעייתא ככל במה שנמצא עתה פגום דבהכרח שיפגום כיון שהיה מונח במקום הפקר והיו כמו ודאי שיבר בו עצמות ולכן כיון שיצא בהורו שנאבד בשיעה מעשה יש לנו דבר ברור במה יצאה הברכה מחוקת איסור והוא בהבדיקה שקודם השחיטה רמה שנמצא עתה פגום יש לנו דבר ברור במה לתלות במה שהיה מונח במקום הפקר אבל בסעי' ט"ו שהצניעו ולכן אף שאפשר שבעצמו שיבר בו עצמות ולא אדעתיה מ"מ כיון שהיה במקום המוצנע אין לנו דבר ברור במה לתלות ולכן לא התיר רק כשבדקו אחר השחיטה והליגן אף בבספ שמא שיבר בו עצמות ולא הליגן שלא ברקו יפה שהוא דבר רחוק יותר [ולכן לא דמי גם לספק נפל על חודה דהס"ס ספק והכל ודאי מהמו ש"ה ספקו ספקו וכו' ולא דמי כ"ס דלדס כיון הנהמו דקוספס לזרקה לאכפס צניען דזיקות ולכן לא כתב העעמיס שכתבו הרמ"ה בליגס לפי הסלסה כמ"ס וכן דרך צעלי ס"ס צ"ב מ"ג]:

ל"ז עוד כתב בסעי' י"ד אם לא ברק הסבין קודם שחיטה ושחט בה ונאבד שחיטהו פסולה בר"א כמהם סבין אבל טבח שיש לו סבין מיוחדת לשחיטה ומקום מיוחד שמצניעה שם המיד בחוקת ברובה היא ואם שחט בה בלא בריקה ונאבדה שחיטהו כשרה וראוי לכל פבח שיהא לו סבין מיוחדת לשחיטה ואמיר לעשות בה שום דבר ויצניעה שלא יפגימה ומ"ס לא ישחוט בה לכתחלה בלא בריקה עכ"ל ומשמע מזה דסבין ברק ומונח במקום המוצנע אפילו הונח ימים רבים ועוד להתקלקל מעצמו וכמ"ס רבינו הרמ"א בסעי' ט"ז ו"ל ואין חילוק בכ"ו בין שברק הסבין תחלה סמוך לשחיטה או שהיתה בחוקת ברובה תחלה ולא ברקה סמוך לשחיטה דאפילו הכי סקרי סבין ברובה עכ"ל ולא חילק בין זמן קצו לזמן ארוך אבל יש מי שאימר דיותר משלשה ימים עשוי להתקלקל מעצמו ע"י חלודה ושכן העירו שוחטים בקיאים [סמ"ס סעי' ט"ז] וכן משמע במרדכי פ"ק ע"ש ואפשר דגם כונת רבותינו בעלי הש"ע אינו על זמן רחוק [ולכן דקדק וכתב ולא דקדק סמוך לשחיטה וחלוי יש דזה ספרס כיון סבין לסבין דנדרל רק עומד להתקלקל ולא נדרל קשה וממס"י זמכיס פ"ה מכתב דלסור לטחום כסבין מפרזל רק ע"ש ומ"מ לדינא חין להקל ביומר מנ' ימים ככל ענין כדברי הסב"ס]:

ל"ח הישחוט בסבין ברק ולאחר שחיטה קודם שברק להכבין שיבר בו עצמות דרך שבידה ולא דרך נגיעה ע"פ הילכה והובאה וכ"ש דרך נגיעה בעלמא וברקו ינמצא פגים שהייתה כשרה דאנו תולים שבוודאי ע"י צבירת העצמיה נפגם ועיקר יורה מנאבד שהרי אנו רואים במה לתלות הריעותא ומקרי שידוע לנו שהבהמה יצאה מחוקת איסור ע"י הבדיקה שקודם השחיטה וכן כל ביוצא בזה בדבר שוודאי פוגם כגון שנפל על חודו כקרקע קשה ודוקא שראינוהו שנפל על חודו אבל מספיקא אין תולין לומר שנפל על חודו דע"פ ספק לא תצא הברכה מחוקת איסור שלה ולא ידוע לנו במה נשחטה בהורו דהבדיקה שקודם השחיטה איתרעאי שהרי הוא פגום לפנינו ואין לנו דבר ברור במה להלות פגמותו והלכך לא יצאה הברכה עדיין מחוקת איסורה שמתחיים:

הדין אבל כדבר שאין זה רק הרחקה בעלמא כמו משום חשדא וכיוצא בו פירש"י להדיא שם שבאיסור כרת הששו ולא באיסור לאו [כ"ט ס"ט ק"ט ד"ה מס]:

בג ועוד דשם בבכורות הבכור הזה עומד בחוקת איסור ואין בידו להוציאו מחוקה זו ולכן כשמוציאו מחוקה

איסור בריבור בעלמא שאומר שהוא מום קבוע שפיר הששו שלא יהא לו שום פנייה כזה משא"כ בשחיטה שבידו להוציאה מחוקת איסור דמהאי טעמא נאמן איש

אחר כמ"ש בס"א ואחר השחיטה הרי היא עומדת בחוקת היתר וגם הסכין הוא בחוקת כדוק אין כאן

מקום לחושדו [וער"ש ס"פ דנגעים] ועוד דלא דמי כלל לבכור דהתם היו הוראה לפסוק אי היו מום אם לאו

והתורה אסרה לקבל ממון בעד הוראה כמו שאסור לקבל ממון בעד דין הורה או הגדת עדות כמבואר שם

ולא היתרו רק משום שבר בטלה ולכן כיון דעיקר הישבר הוא שלא לפי דין התורה שפיר חששו חכמים

שלא יהא כזה דבר הבוטל שנוטל רק מפני הוראת היתר ולכן הקנו שיטול שכרו בין שיתירו ובין לא יתירו

אבל זה הטבה שבא בכשרו הן בשחיטתו והן במכירתו הבשר שאין כאן הוראה ואין כאן דנדוד איסור בשכרו

ואינו אלא בפועל בעלמא ועל דעת כן יורד שאם תעלה מלאכתו בידו יטול שכרו ואם לאו לא יטול אין כאן

שום מקום לחשדא ולכן לא חששו חז"ל לזה כלל והקרבונים שחששו לזה אינו אלא כעין מרת הסידות

ובמקום שאפשר אפשר רדיו שנתקן ברוב המקומות שהשוחט לא יהיה המוכר הבשר ובמקומות שגם זה אי

אפשר אין כאן שום חששא מעיקר הדין [כנלנ"ד]:

מד עוד כתבו בסעי' י"ט ראוובן שאמר לשמעון ברוק סכין זו ובדקה ב' פעמים מה"ב שצריך ונתנה לראובן וראובן היה הולך לשחוט ולקחה לוי מירו ומצאה

פגומה וראובן מהנצל ואומר שעדיין היה רוצה לברקה כהונן מעשיו מוכיחים עליו שהיה די לו באותה בדיקה

ולפיכך מעבירים אותו ואם נראים הדברים שהיה בעין שנגה ושהוא אדם כשר מחזירין אותו ובלבד שיקבל

עליו שלא ישוב עוד לדבר כזה עכ"ל ומשמע מדבריהם דאפילו נראה ששנגה בידו מ"מ מעבירים אותו לשעה

ומחזירין אותו מרלא כתבו אין מעבירין אותו אלא מחזירין אותו והטעם דכל שונג ג"כ צריך כפרה והיה

לו לזהר שלא יבא לירי שנגה דמטעם זה חייבה התורה קרבן לעושה בשנגה ולכן מביישין אותו לשעה ומחזירין

אותו מיד ופשוט הוא דודו דווקא כשידע ששמעון עדיין לא בדיק כראוי אבל כשלא ידע מזה אין עליו שום

אשמה והאשמה תלויה בשמעון שלא הודיעו [וכ"מ מס"ך סקל"ב] ובעיקרו הדברים האלה תלויה בדעת הבה"ר לפי

ראות עינם ולפי ערך השוחט לפי ערך שהוא מוחזק ביראת ה' ובזריזות מלאכתו וכן כל כיוצא בזה:

מה עוד כתבו בסעי' ק' טבח שנמצאת פגומה בראש הסכין ואמר זאת הפגומה מפני שאני מכסה דם

העופות

על המנהג שהיה בימיו שיש שהיו נוטלים שכר רק מן הכשרות ע"ש וכבר רצינו להנהיג שהשוחט יטול הטבחיא

גם מן המריצה ולא רצו השוחטים מפני שאינה שיה כמעט כלום כשהיא טריפה ולפ"ז גם אם יטלו מן המריצה

חזר החשש למקומו שיבא להכשיר כרי שריוח בהושמן: **מא**

וכבר מרחו כהיתר זה גדולי האחרונים י"א שנהגו כן מפני שאינן חשודים להתיר את האסור בשביל

דבר קטן [מ"ו סק"ד] ואין זה מספיק דמי ויכל לחלק בין דבר גדול לדבר קטן [ליב"ש סי' ס"ק] ועוד בזמנינו

זה יש לפעמים מכרמות טובות ששיה הרבה וכתבו שהראב"ד ז"ל הנהיג במקומו להתנות עם השוחטים

בשכר קצוב לשנה ואח"כ היה עושה שיקבלו הכרכשות מן המטרות בעד הישבר ההוא ובוה ליבא חשדא כיון

שקנין הכרכשות בדמים שהוששו וגם זה אינו הקן שלם [ס"ט] ויש שתרצו דהחשד אינו אלא כשהשו"ב מורה

איהו שאלה חיישינן שימנו לבו להכשיר בשביל הרווח אבל עתה אין שום שו"ב מורה הוראה ומוליך אצל

החכם ושוב ליבא חשדא [י"ט פ"ג ס"ה] וגם זה אינו מספיק דאולי יראה הסכין אחר הגחיטה שלא טוב הוא

וימנו לבו להכשיר דבוה אין שואלין לחכם ויש מי שכתב דכיון שעל הקצבים להספיק כשר לכי בני העיר וכישנטרפה

בהמת זו בהכרח להם לשחוט אחרת א"כ אין השוחט נוגע בדבר שהרי ישחוט אחרת על מקומה [כנ"פ] והו

אמה בעיירות גדולות אבל בעיר קטנה וה"ש על הישובים מעשים בכל יום שכשנטרפה אין שוחטין אחרת וכפרט

בזמן החום כידוע ובשם גם אם יארע איהו שאלה קטנה בהריאה יורו בעצמם ולא ירחיחו לשלוח אצל

הרב מפני ריחוק המקום וביחוד במקומות הרחוקים ומעט ישראל שאין שם רב כלל והשוחטים מורים בעצמם

ויותר מזה ידוע לנו כמה מקומות שהשו"ב בעצמו הוא המוכר הבשר ושוחט על חשבונו שהוא השוחט והוא

הקצב:

מב אמנם הלא ידוע שבזמן הש"ס היה כן שהשוחט הוא המוכר הבשר שהרי אמרו כל טבח שאינו

ידוע הלכות שחיטה אסור לאכול משחיטתו [ט']. ואמרו שם [ה':] הטבח צריך שיהיה לו ג' סבינין אחת ששוחט

בה ואחת שמחתך בה בשר וכו' הרי שהשוחט היה הקצב ג"כ ועוד קשה טובא בעיקר החשד דהוכן מצינו

שנחשוד לישראל כשר שבשבול ריוח ממון יאכל טריפות ח"ו והרי להדיא מבואר לקמן בס"י ק"ט דרק לישראל

חשוד חשדינן ולא לשאינו חשוד ועיקרא דהאי דינא למדוהו מראית מוטי בכור [בכורות כ"ט]. שהצריכו חכמים

שיטול בשוה בין יהירנו או לא יהירנו משום חשדא שלא יאמרו שמתירו מפני הרווח ע"ש וי"ל דלא דמי דכבר

הם לשחוט בחוק הוי איסור כרת ולכן חששו חז"ל לאיסור כרת אבל לא לאיסור לאו וזה שאמרו חז"ל

ביבמות [פ"ג] דכל בדאורייתא לא שנא איסור לאו ולא שנא איסור כרת ע"ש והו ברבר שיש לחשוש מעיקר

העופות בראש הסבין וכשאני שוחט אני נזהר שאיני נוגע בפנימה מעבירים אותו וקרוב לומר שהכלים אטורים עכ"ל ופשוט הוא רבוה לא מהני לומר ששנג בזה שהרי מעיד על עצמו שאינו מקפיד בין סבין פגום לשאינו פגום ועוד דהא שוחט בסבין פגום לכתחלה [ס"ך בטס רפנ"א] ולברז זה אפילו לא היתה נמצאת בו פנימה אם רק רגיל לכמות הדם בהסבין ראוי להעבירו שהרי מקפידין על סבין של שחיטה שלא להשתמש בו שום תשמיש ואיך יעזו לכסות בו להזיז עפר בסבין של שחיטה [רשנ"א נתסו'] ומבזה שנמצא סבינו פגום שלא בשעת שחיטה אין לקונסו [מכ"ס לונלין בהט"ו] והגם שהשוחטים נוהגים שבודקים סביניהם תמיד ומנחים בתוך נקיים ויפים ומנגד יפה הוא והידור מצוה וכבוד תורתנו הקדושה מ"מ לקונסו בעד זה אי אפשר מיהו עכ"פ אינו מהשוחטים הבהורים:

מ מעשה בשוחט שברק הסבין ומצא פנימה ונתן לחבירו וברק ולא הרגיש בפנימה ושחט והאכיל רבים ואח"כ אמר הראשון שהיה הסבין פגום ולא גילה לו כדי להכשילו שהוא אויבו ופסקו לקונסו אותו ולהעבירו להראשון על מה שלא גילה לו [גל"ס סק"ד בטס רש"ס] ולי נראה דאם לא נתודע בבירור שבאמת היתה פנימה על הסבין אין הראשון נאמן כלל והבשר והכלים הם בחוקת כשרות כיון שהשני בדקו ומצאו יפה ואין מעבירין את הראשון נ"כ ורק ראוי לקונסו על דבריו במתלהללה יורה ויקים שעושה עסק השחיטה כעסק דעלמא אמנם אם נחבר שבאמת היתה פנימה שנמרפה הבהמה בה הבשר והכלים אסורין ומעבירין את שניהם משחיטה ובדיקה להראשון מפני שלא גילה וגרם להאכיל מריפות והעיד על עצמו שהוא רשע והשני או מפני שאינו מרגיש בפנימה או שהוא רשע ואינו חושש בפנימה:

מז עוד מעשה בשוחט שאחר שברק הסבין אחר השחיטה נתנו לנער למסרו ליד שוחט אחר והאחר ברקו ומצאו פגום ופסקו דאם נער קטן הוא אמרינן שהוא קלקלו בדרך ואפילו אומר שלא נגע בו אין בדבריו כלום והבהמות ששחט הראשון הם כשרים גמורים אמנם אם הנער הוא גדול ואומר על בירור שלא נגע בהסבין ושהסבין לא נפגע בשום דבר שנוכל לתלות בו הפנימה יש לאסור הבשר ששחט הראשון [ס"ח סקל"ג בטס סר"י בן ל"ג] וג"ל שדין זה תלוי בהדינים שנתבארו בס' 'א' מן סעי' ס"ג עד סעי' ס"ח ע"ש [והר"י בן ל"ג גם שם דעתו להחמיר כמ"ס צנח"ט ע"ס סקל"ג]:

מח שנו חכמים במשנה [ספ"ב דנעניס] כל הבכורות אדם רואה חוץ מבכורות עצמו ואין הבונה שעל

שלו אין אדם רשאי להורות דמפורש אמרו חיל להיפך [מיוצין ס"ג. מולין מ"ד:] ולכן פירש אחד מרבנותי בדבר דאיתחוק אימורא כמו בכור שהוא בחוקת אימור אין ביכולת החכם להורות אבל דבר שאינו בחוקת אימור יכול להורות [סר"ס] ואם החוקת אימור יש בידו להעבירו כמו לשחוט בהמה או לשאול על הקדשים שבידו להעביר את החוקה במה שישחטנו או שישאל לחכם ויוציאו לחולין נאמן גם על ההוראה לעצמו ולפ"ן כתב אחד מגדולי האחרונים דלא שרי אלא לשחוט אבל אם אירע לו שאלה בשחיטה אל יורה [צ"ח סקמ"ו] וכיאר דבריו דכיון דבאיתחוק אימורא אינו רשאי להורות לעצמו אא"כ דבר שבידו ולכן אינו נאמן רק לברוק הסבין קודם שחיטה משום דכידו לשחוט וכן לשחוט שרי מטעם דרוב מצויין אצל שחיטה מומחים הם או משום דגם בשעת מעשה השחיטה מקרי עדיין שהוא בידו וכן כשריפות הריאה או בשארי איברים יכול לראות לעצמו דכיון דנשחטה בחוקת היתר עומדת אבל בשאלה של שחיטה כמו אם נפל ספק בהסבין אחר השחיטה אם זהו פנימה או לאו איזה ספק בעצם השחיטה אמור לו להורות על עצמו שהרי עדיין לא יצאה מחוקת אימור ועתה אינו בידו [כנ"ל צניחור דבמ ס"ז] ולפ"ו צ"ל זה שאמרו חז"ל שת"ח מותר לו לברוק הסבין לעצמו [מיוצין ט"ז] אינו אלא לפני השחיטה אבל אחר השחיטה כשיהיה לו ספק לא יורה לעצמו וכן זה שאמרו שרואה פריפה לעצמו אינו אלא במריפה שלא אתחוק וכל כי האי ה"ל לפרש אינו לא ראינו להפוסקים שזכירו מוח דבר וצ"ע:

מכ ולענ"ד אין דין זה רק בבכור משני מעמים האחד דזה ששנינו דאין אדם רואה בכורות עצמו מיירי ככהן כדפירש"י ספ"ד דבכורות ע"ש והכהנים חשודים להטיל מום בבכורותיהם כמבואר בכל המס' שם וכל החשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו ולפיכך אמרו לו להורות הוראה בבכורותיו והמעט חשני דמוכה בגמ' ספ"ה דבכורות דהתרת בכור הוא כעין התרת נדר דמה"ט מצרכינן שלשה להתרת בכור ע"ש ובאותה משנה שנינו שם דכל הנדרים אדם מתיר חוץ מגדרי עצמו וילפינן מקרא דלא יחל דברו דהוא אינו מוחל אבל אחרים מוחלין ליה ע"ש ולפיכך גם התרת בכור אינו ע"פ עצמו ולכן שנה אותם והנא ביהוד [ועוס' דס"ק': ד"ס כל וצמטיו"ט ספ"ד דבכורות צ"ח לוח כ"ח סכח דסר"ח"ט לית ל' סברת כר"ט פ"ט חס ססורכו חו"ל סס לומר ספס מינו על קדשו ומעשרותיו זכו ג"כ מפני הספק דמטני סמינו נאמן כל אחד על מעשר בהמה שלו כמבואר שם במשנה ד' ל"ו]:

סימן יט [דיני ברכת השחיטה וכו' י"ו טעיפום]:

אם השוחט צריך שיברך קודם השחיטה ברוך אתה ה' אלהי אבותינו על השחיטה ואע"ג דשחיטה אינה מ"ע

דאין שום חיוב לשחוט ולאכול בשר יותר היה ראוי לברך אקב"ו שלא לאכול נבילה ומריפה ואבר מן החי והתיר לנו את השחיטה כמו שמברכין בברכת אירוסין אקב"ו על העריות ואמר לנו את הארוסות והתיר לנו את הנשואות וכו' אמנם האמת דעל איסור לא תקנו מעולם ברכה והכרחה אינה אלא על מ"ע וזה שהקנו כן בברכת אירוסין מעט: אחרונה אית בה ובארנו זה בס"ד באהע"ז סי' ל"ד סעי' ב' ג' ע"ש ולכן לא היה באפשרי לברך ברכה כזו ותקנו ברכה על מצות השחיטה: דאף שאינה חייבות מ"מ כיון שכל הרוצה לאכול בשר מחוייב לשחוט וכל מין האנושי רכזו לאכול בשר ממילא דהוה כעין מ"ע וגם הפסוק הוציא זה בלשון מ"ע וזכחת ואכלת ועוד בדקדשים: ז"א בלא שחיטה ולכן תקנו חו"ל ברכה על כל שחיטה [רא"ש ס"ק דמנ"י] וברכת השחיטה מבוארת היא מברכי הגמ' חולין [פ"ו: ע"ש צרכ"י ד"ה לענין צרכה] ופסחים [ז':] ומפורשת היא בירושלמי ברכות פ"ט ה"ג ודע דכתוספתא ברכות פ"ו איהא השוחט צריך ברכה לעצמו על השחיטה המכסה דם צריך ברכה לעצמו על כיסוי הדם ע"ש ונ"ל דה"פ אע"פ שהוא לא יאכל ממנה מ"מ חייב לברך ואע"פ שאין זבהמה שלו וכן המכסה הדם אע"פ שהוא לא שחט חייב לברך על הכיסוי כשהוא מכסה או אפשר לומר דה"פ דהוא בעצמו צריך לברך ואחר אינו יכול לברך אא"כ שוחט ג"כ אבל אם אינו שוחט אין האחר יכול לברך כמו בברכת הנהנין שנתבאר בא"ח סי' רי"ג ואין זה דומה לברכת המצות שאחר יכול לברך אע"פ שאינו עושה המצוה ממעט דכל ישראל ערבים זה בזה [ספ"ג זר"ס] דשחיטה יותר דומה לברכת הנהנין מפני שאין הדבר חובה עליו כשארי מ"ע וזהו דעת רוב הגדולים [כמ"ס הכר"ח בס"י ח' סקל"ג וסמ"ט סקל"ט ודג"ל כע"ז ט"ס סקל"ז]:

ב דבר פשוט הוא שאם מכהמה זו לא יאכל ישראל כלל בגון ששוחט בעד החיל ולא יבדוק הריאה וישחוט בלא ברכה דעיקר הברכה היא על האכילה כמ"ש אבל אם יבדוק הריאה אף שעיקר השחיטה הוא בעד החיל מ"מ כיון שמהדר לבדוק הריאה יכול להיות שגם ישראל יאכל מעט ממנה ולכן צריך לברך [פנ"ח בק"ח ופמ"ג בס"ד סוף סקל"ג] ושההיינו אין לברך על השחיטה אפילו כששוחט פעם ראשון והטעם יתבאר בס"ד בס"י כ"ח לענין כיסוי הדם ע"ש:

ג שחט ולא בירך שחיטתו כשרה בין בשוגג בין במזיד וזהו דעת רוב הראשונים ואין לפסוק השחטה מטעם שהוא רשע שהרי אפי' דעברין לדבר אחר מן התורה שחיטתו כשרה כמ"ש בס"י ב' וב"ש בברכה שהיא דרבנן ויש מהראשונים שאסרו שחיטתו כלא בירך במזיד וקנסין ליה שלא יאכל ממנה ומכין אותו מכה מדרות [מרכ"י בס"י רלכ"ה סכ"ה] אבל לאחרני שרי [צ"ח] ויש מי שאומר דלאסור לעצמו

הכל מודים שאסור [ט"ט] ורוב הפוסקים חולקים בזה [י"ט וס"ך וסרי"ח וסכ"ט] ומיהו כשהעב פרוצים בברכות יש לקונמו לעצמו [מכ"ט]:

ד כתב רבינו הרמ"א ואם שחט דבר דאתיליד ביה רעוהא וצריך בדיקה ישחטנו בלא ברכה וכשיכניא כשר מברך על השחיטה ובלבד שיהא סמוך לשחיטה עכ"ל והרמב"ם כתב בפ"א מברכות דאם שחט ולא בירך לא יברך אחר השחיטה ע"ש ומו"מ י"ל דבכה"ג מורה מפני שלא היתה ראויה לברכה מקודם ויש מהראשונים שחולקים על הרמב"ם דגם בכשרה נמרוז: אם לא בירך קודם השחיטה מברך אח"כ [סנ"א ס"ק דחולין ע"ש] ודווקא בברכת הנהנין אין לברך אחר שנהנה ולא בברכת המצות ובה דומה שחיטה לברכת המצות מפני שאין בשחיטה הנאה והרמב"ם מוכר דבכל הברכות אין לברך אחר עשייתן ובא"ח סי' קנ"ח פסקו בש"ע לענין נמ"י דאם לא בירך עד אחר ניגוב יברך אח"כ ע"ש ובהו י"ל ויג' הרמב"ם מורה מפני דעיקר הברכה דנמ"י בהכרח להיות אחר הנטילה מפני שידיו ממונפים ולכן יכול לברך גם אחר הניגוב [ע"ש דמנ"א סקל"ז] אבל במקום שביכולת לברך קודם תקנו רבנן שדווקא יברך עובר לעשייתן ואם לאו לא יברך אח"כ ורענן דינא נחלקו גדולי האחרונים ופשוט הוא דספק ברכות להקל אמנם אם גזבר באמצע השחיטה נראה פשוט שיברך אבל בסוף השחיטה לא יברך ודבר פשוט הוא דבשוחט דבר דאתיליד בו רעוהא אם ביכולתו לשחוט מקודם איהו עוף ולברך ולכוין לפסור גם שחיטה זו צריך לעשות כן אך אם אין לו יכול לברך אח"כ אם הוא סמוך לשחיטה:

ה עוד כתב ואם שחט בבית המטבחים שהוא מקום מטונף יברך ברחוק ד' אמות קודם שיכנס לשם ולא יברר עד אחר השחיטה עכ"ל והנהגה אס"י מחיצות לבית המטבחים יכול לברך קודם שיכנסו וא"צ ריחוק ד' אמות אם אין הריח רע מניע לשם כמ"ש בא"ח סי' פ"ג [מכ"ט] ויש שחולק בעיקר דין זה וס"ל דאין לברך רק במקום ששוחט דהא אפילו ברכה אחרונה צריך דווקא באותו מקום שאכל כמ"ש בא"ח סי' קפ"ד וכ"ש ברכה ראשונה [מג"א ס"ס קס"ו] ולי נראה דאין זה רק בברכת הנהנין שצריך לברך במקום שנהנה ולא בברכת המצות וראיה נמעשים בכל יום בברכת נמ"י שנוטלין בחדר זה ומברכין בחדר אחר אם אין החדר שנוטלין בו נקי מטינוף ואפשר שהריחוק לא יהא כ"ב אמה דמקרי הפסק בין הברכה להשחיטה כמו בנמ"י שמבואר שם בא"ח אך גם שם אין דין זה מוסכם כמו שיתבאר שם ואף ט"ל דמחדר לחדר לא מקרי שניו מקום כשהיה דעתו על זה כמ"ש שם סי' קע"ח אבל במקום אחר ממש אין לברך אך ז"א לומר כן דהא שם בס"י מבוואר לענין נמ"י שחירת ישש נהגים לברכה בבה"ב ע"ש ואין לך שניו מקום גדול מזה ולכן העיקר כדברי רבינו הרמ"א [הכר"ח סכ"ה] הקשה מירושלמי שקלים פ"צ ס"ג ב' דמניא סה"י מזכרים ט"ס קהורס

הברכה להמצה ואם דיבר צריך לברך פעם אחת אבל בין שחיטה לכיסוי מותר להפסיק וכיסוי הוא מצוה בפ"ע ויש מי שסובר דכיסוי הוא גמר מצוה השחיטה ולכן טוב ליהדר לכתחלה שלא לדבר עד אחר הכיסוי ולא נתברר לנו כמה מקרי הפסק אם אפילו תיבה אחת כיון הפסק שבתחלה כמבואר בא"ח סי' ס"ז או דווקא דיבור ארוך וצ"ע :

אם רצה לשחוט הרבה צריך ליהדר שלא לדבר בין שחיטה לשחיטה ברבר שאינו מצרכי השחיטה ולא דמי לסח באמצע מעודה שא"צ לברך המוציא על מה שאוכל אח"כ דהתם מעודה אחת היא אבל הבא שהי מצות הם והיו כשח בין הפלה של יד לשל ראש למאן דמ"ל דבלא שח מברך אחת וכשח מברך שהים כמ"ש בא"ח סי' כ"ה ולכן אם שח בין שחיטה לשחיטה צריך לברך על השחיטה השניה בפ"ע ואם שוחט שני עופות דמעונין כיסוי יכסה מקודם דם הראשונה ואח"כ ישחוט בכרכה את השניה מפני שצריך לגמור מקודם כל מצוה שעל הראשונה וכיסוי הוא גמר מצוה שחיטה ולכן לא יפסיק כשחיטת השניה בין שחיטת הראשונה לכיסויה ועל הכיסוי השני לא יברך דיצא י"ח בכרכת הכיסוי הראשון והשחיטה השניה לא הוי הפסק שהרי באפשרי לשחוט ביד אחת ובהשני לכסות [חולק פ"ו.] וברכת השחיטה ג"כ לא הוי הפסק [פכ"ז] מדמס ליקניח? ולפי ז"ל דמיון נמור דס"ס מתקנה חכמים כן סוף וזלמתי דעת רמ"א עליך לברך כמ"ס סרי"ן ע"ס מ"מ ור"ב פוסקים סכמינו דלפי הכרכס סכסכ :

אבל יש מהפוסקים שחולקין בעיקר דין זה ופ"ל דשיחה בין שחיטה לשחיטה לא הוי הפסק כלל ודמי לשיחה באמצע מעודה ואינו דומה לשיחה בין תפלה לתפלה שכתבנו דבשם הוי מצוה חיובית אבל שחיטת השניה היא רשות דאי בעי לא שחיתם ולכן אף שהיא מצוה מ"מ לענין זה דמי לרשות וכיון דהוי ספקא דינא ומסק ברכת להקל לא יברך פעם אחת [מ"ן] סק"ט] ואף שיש מגדולי האחרונים שהכריעו דצריך לברך מ"מ שב ואל העשה עריך [מכ"ט] ומוב שאם סח בין שחיטה לשחיטה יסח דעתו לגמרי ויפסיק הפסק גדול ואו יתחייב בכרכה לכל הדיעות [ע"ס] ואם א"ל לו בכך ישחוט השניה ולא יברך :

כתב רבינו הבי"ב בסעי' ו' המברך על דעת לשחוט חיה אחת ואח"כ הביאו לו יותר יכסה דם הראשון ויברך על השחיטה שנייה ולא על הכיסוי והני מילי כשהביאו לו קודם שבירך על כיסוי הראשונה עכ"ל ובסעי' ו' כתב היו לפניו הרבה לשחוט ויברך על השחיטה ואח"כ הביאו לו עוד אם כשהביאו לו האחרונות עדיין יש לפניו מאותן שהיו לפניו כשבירך א"צ לחזור ולברך ואם לאו צריך לברך ולכתחלה טוב ליהדר שדא דעתו בשעת ברכה על כל מה שיביאו לו עכ"ל :

וכתבו האחרונים דה"ה בהדין דסעי' ו' אם הביאו לו יותר

סמורס לא סקסות שקליס מד טילא מסלפכס כדי טלח ילמנר סכסמין שקליס כפיו וסריך וימלח פיו מיס ומסרן מספי סכרכס סעי' מ"ך לנכך על סכרומס ע"ס וסקסס דלכרמ"ל ינכך קודס שיכטס ומתנן סעי' ספסכ כ"כ למס פ"ט דוחק סוף ולע"ד נראה דכ"פ וימלח פיו מיס מיקף אחר יליאטו ומסרן מספי סכרכס כלומר שילמך לנכך על כמיס ושמת ליט למח ונכרמו לנכמס ומס לא ינכך שמת ינכפ מכמיס ויסכס כלא כרכס דחולי למח קלת ולפירוסס כירוסלמי ט"ו דוחק מנאר דלך אפכר לו לעמוד כשעת סכרומס ופיו מלח מיס כלא ל"ל אמרוס כמו ששניט סס לקמן ועוד דלוי ז"ס מד"ל וספסל לפני מלך ביד לוי עושין כן וכו' לכ"כ כדסרס"ט] :

שחט בהמות חיות ועופות ברכה אחת לכולן כמו שהדין בכל הברכות שכל שהכרכה שוה אף שהם מינים הרבה ודעתו לאכול את כולן מברך על האחת ופוסק האחרות ודבר פשוט הוא וכן פתמו בטור וש"ע סעי' ב' אמנם במרדכי פכ"ה כתב ח"ל ומצא ראב"ה בתשו' הגאונים שצריך לברך על כל שחיטה ושחיטה שמת ייטח וידבר בינותם בדרמים שאין מעין שחיטה וכ"כ הר"ש בן חפני ורבינו קלונימוס מרומא לברך על כל שחיטה ושחיטה עכ"ל ובסוף הפ' כתב שם בזה"ל בשערים דרבינו שמואל ב"ח כתוב וחמירו חכמים לברך ברכת שחיטה לכל אחת ואחת שמת ייטח וייספר או יתעסק ויפסיק ולכך מברך לכל אחת ואחת לחומר א עכ"ל וכל הפוסקים לא הביאו זה והארב"ה הרי יש איסור להרבות בברכות חנם ולענין נראה דהגאונים דברו בשחיטות נמות בבית המטבחים שידוע שאחר כל שחיטה משתדלים הרבה בבריקת המכין ועד שיכינו שחיטת האחרת יש הפסק גדול וברור הוא שהשול"ב מפסיק גם בדרמים שלא מענין השחיטה ובהג"ל ייפסד אמרו הגאונים אבל בשחיטות עופות ודקות שהשחיטות הכופות זה אח"ו ובריקת המכין הוא כרעיים ספורות בזה לא אמרו הגאונים אבל כל הפוסקים לא חלקו בזה וצ"ע לדינא :

שנים שוחטים שתי בהמות או בהמה ועוף אחד מברך והשני שומע הברכה ועונה אמן ושוחט כרתניא בתוספתא ברכות [פ"ו] עשרה שעושין עשר מצות כל אחד מברך לעצמו עשרה שעושין מצוה אחת אחד מברך לכולם ואמן מחייב לענות רכל שאחר יוצא מברכת השני צריך לענות אמן כמ"ש בא"ח סי' קס"ו וגם המברך יכוין להוציאו בהברכה והשני יכוין לצאת כמו שהדין בכל הברכות ואו אפילו אם נמצאת מריפה של המברך מ"מ יצא השני דיון שהיה מחייב לברך בעת השחיטה אין לחוש בזה שנמצאת מריפה אחר השחיטה ועוד דהשחיטה הועילה עכ"פ למהרה מדי נבילה אך אפילו אם נתנבלה בשחיטה ג"כ לית לן ב"ז מפני מעם הראשון ועמ"ש במור א"ח סי' תקפ"ה :

צריך ליהדר מלדבר בין ברכה לשחיטה בדרמים שאינן מענין השחיטה כיון כל הברכות שארי להפסיק בין

אחר שחיטת הראשונה [וכ"מ בלבוש וגם דעת העיטור ז"ל כן והסתרוגים הסקו דב"ח סס אינו מתלק בין מין הראשון למין אחר כיוון דברכותיו סוין ולי"ק כלל דכסס י"ל שערין מתהלכותם לפניו או סכיון עליהם כמי"ש וכאלו הכי כיון על אחת וכבר נסתקס דינו לפסוק מין זה ולא מין אחר וא"ל לחלק בין סמיסס לאכילת פירות ומס סקססס הס"ך ממילס ודלי דלינו דומס מילס לסמיסס דמילס אינו מ"י כל כך כסמיסס והוי כמסורס שלא ימול רק אחד ולכן ל"ך לנ"ך על ססני ודו"ק]:

ב"ו כל דינים אלו אינו אלא בשוחט שאינו מכוונה לרבים אבל שו"ב העיר שמתונה לשו"ב מן הציבור פשיטא שא"צ לברך על כל מה שיביאו לו אף אחר שחיטתו של הקודם אם לא הפסיק בדיבור ביניהם ולא היה הפסק גדול דבסתמא כוונתו על כל מה שיביאו לו [ש"ך סקי"ח]:

ב"ז היה שוחט חיה או עוף ודעתו לשחוט עוד חיה או עוף אחריהם ושבת וכיסה ובירך כשחזר ושוחט א"צ לברך על השחיטה דהביסוי והברכה לא מקרי הפסק שהרי גמר שחיטת הראשונה היא ולכן השוחט חיה או עוף ודעתו לשחוט אחרי זה בהמה יכסה מקודם ואח"כ ישחוט בלא ברכה דאין הביסוי הפסק ולפי מה שיתבאר בס' כ"ח דאין לכסות עד שיברוק הריאה וא"כ יהיה הפסק גדול בין החיה להבהמה ויצטרך לברך על שחיטת הבהמה פעם אחרת ואין לנו להרבות בברכות הגם ולכן יותר טוב שמיד אחר שחיטת החיה ישחוט הבהמה ואח"כ יברוק החיה ויכסה [ש"ך סקי"ג] וכ"ש בשוחט בהמה ודעתו לשחוט עוד שלא יברוק הבהמה מקודם דא"כ יהיה העסק גדול ויצטרך לברך פעם אחרת על השחיטה אלא ישחוט כל מה שיש לו לשחוט ואח"כ יברוק הריאה:

י"ז ברין שנתבאר בשבח וכיסה יש לבאר איך הדין בשוחט אח"ו חיה או עוף שא"צ לברך על השחיטה השנייה כמו שנתבאר אבל מה יעשה דהביסוי השני בהברכה כתב הלבוש נראה דאם טעותו היתה במה שכיסה ובירך שהיה סבור שכן הדין שצריך לכסות בין כל אחת ואחת ולברך עליה חייב לברך על הביסוי השני דהא ע"מ כן עשה וכן אם היה טעותו ששכח שהיה לפניו עוד לשחוט ממילא שלא היה דעתו בברכתו על הביסוי השני וצריך לברך אבל אם היה ברעתו לשחוט עוד ולכסות בכך ברכה זו גם האחרות א"צ לברך על הביסוי השני וכן הסכימו כל הגדולים:

יותר קודם ששחט הראשון אף שהיה לאחר הברכה א"צ לברך על האחרים וכן משמע מדבריו בספרו הגדול [סכניא מסר"ס ע"ג ודו"ק] משום דקודם ששחט לא מקרי עדיין גמר מברכתו הראשונה ויראה לו דוה אינו רק בסתמא שאע"פ שלא היה ברעתו לשחוט רק אחת מ"מ לא כוון בפירוש שלא לשחוט יותר אלא שרא עלה על דעתו שיביאו לו עוד ולכן קודם שגמר השחיטה אף שעומד באמצע השחיטה מקרי שעדיין לא נגמרה ברכתו הראשונה אבל אם כוון בפירוש שלא לשחוט רק אחת ולא יותר צריך לברך על האחרים אף שהיה עדיין קודם שחיטה דהא נמלך במש הוא וכן בהדין דסעי' ז' סיירי ג"כ בסתמא אף שדימה ברעתו שלא ישחוט רק אותם שלפניו מ"מ לא נמר ברעתו שלא לשחוט יותר דאם באמת נמר ברעתו שלא לשחוט יותר מאותם אשר לפניו פשיטא שצריך לברך על האחרים [ורמ"ס לזכ דכ"ד דסעי' ז' הוא מספ"מ וכסוד חולק עליו וכסד דעל כל מה שלא יסס לפניו ל"ך לברך אח"כ יסס דעתו על כל מה שיביאו לו ועל סס"פ ס"ל אף כסלל סיס דעתו על מה שיביאו לו ואף נעסס פלוגסל רמקס ודו"ק]:

י"ח דע דבא"ח ס' ר"ו כתב דמי שבירך על פירות שלפניו ואח"כ הביאו לו יותר מאותו המין או מסוין אחר שברכתו כברכה הראשון א"צ לברך עכ"ל וברור הדבר דבשם כוונתו או שעדיין יש לפניו מפירות הראשונים והוי דומיא דסעי' ז' ולכן א"צ לברך אף שלא היה כוונתו על האחרים כוון שגם לא כיון שלא יאכל עוד או שכיון בפירוש בשעת הברכה שיביאו לו עוד ולכן אף שכבר אכל הראשונים א"צ לברך על האחרונים כיון ששפורש כוון לזה [ונדולי ססתרוגים סקסו מול"ז ולא ידעמי למס ועסר"ח ומנ"ח סס סקי"ז]:

י"ך ורבינו הר"מ כתב על הדין שכסעי' ז' וי"א דאם הביאו לו ממין הראשון ששחט א"צ לכסות הראשונה ולברך על שחיטה שנייה וכן עיקר עכ"ל ויש להבין ואיך אפשר לומר כן והרי בשם לא היה דעתו לשחוט רק אחת וכבר גמר השחיטה ואיך לא יברך על השנייה אמנם לפמ"ש א"ש דבאמת שלא היה רעתו רק על אחת אבל לא כוון שלא לשחוט יותר אלא שסבור שלא יהיה יותר ולכן ס"ל דכיון שהביאו לו מאותו המין ועדיין הוא קודם כיסוי הראשונה מקרי שעדיין לא נגמרה מעשה הראשונה וא"צ לברך על השנייה אבל באותה שא"צ כיסוי בגן בהמה ג"ל דמורה שצריך לברך כשהביאו

סימן כ [מקום השחיטה בהצואר בבהמה ובעוף וכו' י"ד סעיפים].

המבעות אין מקיפין את כולו דרצועות בשר מהלכות לארכו של קנה שכתבירים ראשי המבעות [רס"י י"ח]. לבר המבעת העליונה שהיא מקפת את כל הקנה [סס] ונ"ב

מקום השחיטה בצואר בהקנה איפסקא הלכתא בנ"ב [י"ט]. משימו כובע ולמטה שחימתו כשרה והיינו דשייר בחימי וביאור הדברים דהקנה עשויה מבעות מבעות ובל

ועל זו המבעת יש שם בשר ופי הבשר עשוי כחמים ועל אותם חמים כיסוי ידחוסין לעלה הדם ועליה עצם אחד כמבעת גדולה וכמכה סביב זה הבשר כמו כובע וכאמצע זה העצם יש שיפוי אחת מנוף העצם ונקרא שיפוי כובע ואמרו חכמים רשיפוי כובע ולחמה שחיטתו כשרה שהוא כמו אצבע למעלה מבעת הגדולה [ג"י נסס סעלכו] והיינו דשייר בחימי שהגזח מהם מקצת לצד הראש ומקצת לצד הקנה [דס"י] ואם לא שייר מהם כלום אלא שחט למעלה מהחמים זהו הגרמא שהיא מחמשה הלכות שחיטה שיתבאר בסי' כ"ד ויצא במקום הכשר שחיטה וטריפה או נבילה כמ"ש :

ב ואע"פ שמעיקר הדין כן הוא מ"מ ידקק השוחט שלא לשחוט למעלה מבעת הגדולה מפני שיש מקצת מהראשונים שמוכרים שאם נגע משהו בהחמים פסולה שכן מפרשים פירוש שייר בחימי [הג"א ס"ק נסס רלנ"יט ור"ם ומרדכי פ"ג כסס ר"ח] ולכתחלה כהדרים לשחוט באמצע הצואר ויש מהגדולים שכתבו שגם בריעבד אין להבשר למעלה מבעת הגדולה מפני חשש הקלות [ס"ך נסס רס"ע] וחומרא תירא היא ובמקום הצמר מרובה יש להכשיר [סס] שדרי רוב רבותינו מוכרים כן וכן מובאר משמש ההלכה :

ג יש מהגדולים שטרוח הרבה בלשון הרמב"ם שבפי' המשנה שמבואר מדבריו החמים הם בתוך טבעת הנחלה ובגמ' מבואר מפורש שאפילו למעלה ממנה כשר [פנ"ס וסרמ"ג] אמנם האמת הוא שכותרו אינה על טבעת העליונה המקפת את כל הקנה כמ"ש וכותרו על העצם שלמעלה ממנה שהוא ג"כ כעין טבעת ושם הם החימי כמו שנתבאר ואין למקפק כלל בזה [וקם מסיק סתנ"ט נעלמו וכ"כ נבטנ"ט רכ"ס] :

ד ולמטה בקנה מקום השחיטה עד נגד האונה העליונה שבצד שמאל כשהגליה הבהמה ברנליה ואו היא תחתונה והיא מתפשטת יותר מכולם לצד הראש וכל כנגדה בקנה אינו מקום שחיטה ושיעור זה כשגופחים הריאה ולפי טבעת השחיטה אין יכולים לראות סימן זה אמרו חז"ל [פ"ט ס.] כל שפושטת צוארה ורועה ובלבד שלא תאגם כלומר כל אורך הצואר כשתמשוך הבהמה צוארה לרעות כדרכה ולא שתאגם עצמה לפשום צוארה יותר מרנליה ולא ימשכו המינים בשעת השחיטה מלמטה לא ע"י אדם ולא ע"י הבהמה עצמה [גמ' סס] :

ה ובושט למטה הוא השיעור עד מקום שישעיר [פ"ה.] שיש שם שיער שגוררין בסכין מכרם הפנימי [דס"י] ושם מתחיל להיות פריצים פריצים כמו הכרם ולמעלה ג"כ אינו מתחיל מראש דיבוקו בלחי ומקודם יש תורבין והשם אח"כ מתחיל השטם ולהביר זה נתנו חז"ל [פ"ג:] סימן הכל שחוחבו ועומד במקומו שהחלל אינו נסתם וזו תורבין השטם וכל שחוחבו וכונן ששני צדדי התוך מתקרבים וז"ל עד שנתם החלל למראית עין וזו ושם ומשם ישתום ולא בהתורבין ושיעור התורבין בארבו

אמרו חז"ל [מ"ה.] עד כדי חפיסה ופירש"י שזה כשלוש וארבע אצבעות מראשית דיבוקו בלחי וזה בשור הגדול וזוה נשער בכל אחד לפי ערך זה [תוס'] והרי"ף והרמב"ם פירשו כדי שיאחו כשהי אצבעותיו והיינו כרוחב אצבע וכ"כ בה"ג ושיעור זה יכול להיות בכל הבהמות והחיות וי"א כשני אצבעות [ענ"ח] ובוודאי שיש להרחיק הרבה מראשיתו לצאת ידי כל הפירושים ויש שכתבו שקבלה בידם דשיעור ושם למעלה הוא כנגדו בקנה משיפוי כובע ולמטה [כ"ן נסס רל"ס] ורכינו הרמ"א כתב שקבלה ביד הקדמונים שכלל בהמה וחיה השיעור עד מקום שכוניע שם און החיה או הבהמה כשוכפפין אותה עכ"ל ור"ל שמשם מתחיל מקום השחיטה :

ו ובעוף למעלה בקנה לא נתבאר שיעורו ונראה שהוא כמו בבהמה [נס"י] ולמטה בקנה כמו בושט שיתבאר ולמעלה בושט הוא ג"כ אחר התורבין ושיעור משכו הוא לפי ערך השיעור שנתבאר בבהמה ולמטה בושט הוא עד נגד של זפק ולא נגד כלל והסימן הוא דיבגנו אין בו שני עורות כמו בהושט וגם הוא לבן מבחוץ והישט אדום מבחוץ [פ"י] ועוף שאין לו זפק כגון אחא עד נגד התחלת חיבור האנפיים לגוף ויש שרוצים לחלק בין יונה לשאר עופות ואינו כן דאין חילוק וכתבו הקדמונים [ג"י נסס סמ"ק] וכוון רכל אלו השיעורים אין רכל בקיאות בהן לכן טוב לשחוט באמצע הצואר אמנם כשמתחיל ר' אצבעות בשור אין כאן עוד ספק שזו השיעור היותר גדול כמ"ש :

ז שנו חכמים במשנה [י"ע:] השוחט מן הצדדין שחיטתו כשרה המולק מן הצדדין מליקתו פסולה השוחט מן העורף שחיטתו פסולה המילק מן העורף מליקתו כשרה השוחט מן הצואר שחיטתו כשרה המולק מן הצואר מליקתו פסולה עכ"ל ומידי בלא החזיר המינים אחריו העורף ראלו החזיר המינים שחיטתו כשרה [גמ'] כיון שהמינים נשחטו קודם המפרקת מה לי אם שחטם בצואר או בעורף ולפ"ז בשוחט מן הצדדין כשר גם בלא החזיר המינים להצדדין של הצואר והמעט דאע"ג דשוחט מן הצד וותוך המפרקת עם תתיבת המינים מ"מ שחיטת המינים קודמת לתתיבת כל המפרקת ואפילו מריפה אינה עד שיתחך כל המינים [דס"ח נסס"ב נים פ"י סמ"ח] :

ח וכתב רש"י ויל דגם לכתחלה מותר לו לשחוט מן הצדדין וכ"כ הרע"ב וכ"כ הרשב"א שם מפעם שנתבאר דתתיבת המינים קודמין כמ"ש והוא דקתני השוחט משטע בריעבד הווקא משום דתני במליקה דגם בריעבד פסול לכן תני גם בשחיטה לשון ריעבד אבל ה"ה דאף לכתחלה [סס] וראה לזה שדרי גם כן הצואר תני לשון ריעבד ובשם פשיטא ואפילו לכתחלה דהא זהו מקום השחיטה ממש ואלא והא דתני לה אידי דמליקה ; וראה לי מה שהוכיחו רבותינו לפרש כן ואל"כ ליתגיהו בחד כבא השוחט מן הצדדין ומן הצואר שחיטתו

התוס' וכפי שיטתו שהבאנו בסעי' י' דבלא החזיר גם בדיעבד פסול וכ"כ בספרו הגדול ודבריו המהוין דא"כ היה לו להרמב"ם לכתוב גם מן העורף דבהחזיר כשר בדיעבד ועוד דאם הרמב"ם אינו מכשיר במן הצדדים רק בהחזיר למה לא ביאר בן והרי העתיק לשון המשנה והש"ס ביאר להדיא דמיירי בלא החזיר ונהי ד"ל הרישא מיירי גם בהחזיר כמ"ש בסעי' י' לדעת הה"מ פ"ט הרמב"ם שלא הוכיח כלל החזיר איך אפשר לוטר שדעתו בן וגם כגז שהצריך חזרת סימנים ולידע שחתכם קודם דבריו המהוין דכשהחזיר למה לו לידע הרי מסתמא בן הוא וכבר השיגוהו בזה כל גדולי האחרונים ויש שרצה לפרש דבריו שהחזיר הסימנים או ידע [ס"ך] ולא משמע בן:

יג והמור כתב לכתחלה שוחטין נגד הגרון שחט בן הצדדין שחיטתו כשרה ובלבד שידע שחתך הסימנים קודם שחתך המפרקת כי הסימנים רכים ונדחים מפני הסכין אם לא שידע בוודאי עב"ל ומיירי בלא החזיר דאם החזיר א"צ לידע ורבינו הב"י רוצה לפרש דגם בהחזיר צריך לידע וכבר השיגו עליו כל גדולי האחרונים וכדברי המור כתב הרא"ש וחולקים על הרשב"א שהבאנו דס"ל דגם מן הסתם נשחטים הסימנים קודם וכן הוא דעת רש"י וגם סתה"ס נראה כן דא"כ איך כתבו דגורנין החזיר אמו לא החזיר דכיון שידע שנחתכו הסימנים קודם איזה חששא יש בלא החזיר ואין לוטר דכוונתם דגורנין אמו לא ידע דא"כ לא הו"ל לוטר דגורנין החזיר אמו לא החזיר נימא דגורנין ידע אמו לא ידע ואף שכוונתם לאסור גם בהחזיר מ"מ היה להם לוטר דגורנין אמו לא החזיר ולא ידע וגם סתה"ס והרמב"ם לא נראה כן דא"כ היה להם לפרש וכן מבואר להדיא מרבי הר"ן ע"ש מיהו לדינא כיון שהרא"ש והמור והש"ע פסקו כן אין לזו מודבריהם ולכן כשוחט מן הצדדים ולא החזיר הסימנים ולא ידע שנשחטו הסימנים קודם המפרקת אין להכשיר וכ"ש לפי מנהגנו להמירף בחתיכת רוב המפרקת כמו שיתבאר בס' כ"ד פשיטא שאין להבשיר בלא ידיעה וכדיעה יש להבשיר לפי מה שיתבאר שם דכהפסד טרובה אנו מקילין בחתיכת רוב המפרקת אבל בהחזיר הסימנים א"צ ידע כלל דכן הבריעו כל גדולי האחרונים כמ"ש:

יד אפילו בשוחט כנגד הצואר ג"כ ליהדר ולבטחש כסימנים ולהפשה קודם שחיטה כדי שידמנו קודם בשר הצואר וכיונים נמצאים הסימנים בצדדים וצריך אימון ידים והזירות נחלה שאם לא ימשמש בהם ויוסיגם לפניו קודם שחיטה קרוב הדבר מאד לפשוט ולחתוך המפרקת קודם הסימנים [כס"ך סק"ה מק"י כשחיטה למעלה ממקוב שחיטה אי סוי נכלה תו עניפה ע"ש וז"ל יתבאר זס]:

סימן

שחיטתו כשרה המולק מליקתי פסולה אלא דאי הוי הני כן הויה אוטר דהני לשון דיעבד משום צדדים דאסור לכתחלה ולא איירי דמליקה לפיכך שנאן כל אחד בפ"ע דבשם דבמן הצואר ודאי לשון דיעבד איירי דמליקה ה"נ במן הצדדים איירי דמליקה ולענין שחיטה כשר אף לכתחלה:

י אבל רבותינו בעלי התוס' כתבו וז"ל השוחט מן הצדדים מצינו למיטר דווקא בדיעבד ואפילו הה"ר סימנין נזירה אמו לא החזיר ורש"י לא פירש בן עב"ל ויראה לי בכוננתם דאין לוטר דבהחזיר שוחט לכתחלה דא"כ ליתנינהו בחד בבא מן הצואר ומן הצדדין והייתי אוטר דלשון דיעבד הוא משום צדדין כמ"ש אלא מרפליגיהו לתרי כבי ש"מ דמשמיענו התנא חידוש אחר ולא ניהא להו כפירש"י דמשמיענו דאפילו לכתחלה דמצד הסכרא לא נראה להם להתיר אף לכתחלה בלא החזיר סימנים דכן הוא דעת רוב הפוסקים כמו שיתבאר אלא ודאי דלכן הני בבבא בפ"ע להשיענו דגם בהחזיר הוי דווקא דיעבד הוה דמוקי בנ"מ דמשנתנו מיירי בלא החזיר והו אתרתי בבא בתרייתא צואר ועורף אבל רישא מיירי גם בהחזיר ואיך דעתם בלא החזיר לא נתבאר בדבריהם ונחלקו הגדולים בזה דו"א דבלא החזיר ס"ל דגם בדיעבד פסול [כ"י וס"ן סק"ח] וז"ל דמוזים דביעבד כשר [מסת"ס וז"ל] ואין לשאול דא"כ הוי נזירה לנזירה דו"ל דבולה חרא נזירה היא שלא לשחוט על כל הצדדין לכתחלה:

יז והרמב"ם ז"ל יש לו דיעה אחרת בזה שכתב בפ"א דין מ' וצריך השוחט שישחוט באמצע הצואר ואם שחט מן הצדדין שחיטתו כשרה עב"ל וברור הוא שכוונתו בלא החזיר סימנים כדרך שהם שחיטות וס"ל דבלא החזיר אסור לכתחלה ומותר בדיעבד ובהחזיר יכול להיות דמותר גם לכתחלה וזה הוא דעת רוב הפוסקים ולדעתו צ"ל הא דלא ערבינהו התנא בחד בבא דאדרכא דאו הייתי טועה לוטר דחד דתא הוא מן הצדדים ומן הצואר ובשם שבצואר שוחטין לכתחלה כמו בן הצדדין והא דקתני לשון דיעבד הוא איירי דמליקה לפיכך פליגיהו בתרתו בבא דהך דינא לחוד והך דינא לחוד דבצואר הני לשון דיעבד איירי דרישא ואיירי דמליקה ובצדדין תני דווקא לשון דיעבד בשחיטה [ע"ש כ"מ וז"ל וז"ק]:

יח ורבינו הכ"י בסעי' ג' כתב צריך השוחט שישחוט באמצע הצואר ואם שחט מן הצדדין שחיטתו כשרה והוא שהחזיר הסימנים וידע שחתכם קודם שחתך המפרקת כי הסימנים הם רכין ונדחין מן הסכין וה"ה לשוחט מן העורף עב"ל ונראה דדעתו להשוות דברי הרמב"ם לדברי

סימן כא [שיעור השחיטה בכמהה בהמינים וכו' י"א סעיפים].

אם נדינם כריב הוי ריב המשוער בלב המחצה חשבין כרוב אלא בעיני רוב ממש שע"פ מדידה יהיה רוב והבל יראו שדור רוב ולא נצטרך לכינת הלב [טע"ל וטו'] וגם כוננת רש"י נוכל לוטר בן כמובן :

ה מיהו יש כמה מנדולי האחרונים שפקקין בזה ג"ז ופר"ח וכן משמע קצת במדרכי פ"ק החולין וברבינו ירוחם ובאגודה ובשחיטת מרדכי וכל מקום שיש לשון זה מבואר דאיני די ע"י מדידה [טע"ס ל"ז] וכן מפורש ברש"י במקום אחר שכתב בעינין שיהתוך רוב להדיא שהיא נראה לעינים שהוא רוב וכו' עכ"ל [כ"ב. ד"ה סדומים] ואמת שקשה לחלוק אפילו לחומרא על רבותנו הראשונים מ"מ כבר כתב אחר מהגדולים שהמנהג במדינות אלו שלא להכשיר ב"א ע"י רוב גמור [מכ"ס] ואנחנו לא ידענו אם המנהג בן במדינתנו כזמ"ח ולכן שלא בהפסד מרובה יש לנהוג לחומרא ובהפסד מרובה אין לאסור [סג] מיהו דהו ודאי אם לא בדק במינים מיד לאחר שחיטה אלא לאחר מקצת זמן ומצא שהרוב הוא רק כהום השגרה דאין להתיר אפילו בה"מ דזה המשהו יכול לכא בקל ע"י פירכום והוא שכחו והליגין דבר המצוי ויש לאסור מדינא אפילו להמתירים במשהו [כנו"ט] :

ו רובו של סימן א"צ שהיה במקום אחד אלא אפילו אם כפסיק בין הטהום מקום שאינו שחוט אם כשנצטרף המקומות השחויים יהיה רוב בהקיפו של הסימן שחיטתו כשרה והו שאמרו חו"ל [ו'] לשוחט כנין שדהחלה מקומות שחיטתו כשרה והיו משכחת לה כנין שדהחלה לשוחט ונתהפך הסימן וגמרה שם ובין שני החתכים יש רוב כשרה בין בקנה בין בושט ולא מיבעיא אם שני החתכים שוים בהיקף אחד אלא אפילו אחד לצד הראש והשני לצד כמה כשר בשם בהיקפו של סימן דאם אינם בהיקף כנין שכל החתכים לצד מעלה או כולם לצד מטה אין זה כלום דרובא בעינין בהקיפו רבוא יוצא החיות ואין חילוק בדיון זה בין כשארם אחד שחט בשני המקומות כמ"ש ובין ששני בני אדם שחמו בשני סכינים ואין חוששין דילמא סככי אהרדי ולא יהיה רוב בין שניהם רק באדם אחד יש לזויר שלא יהיה הפסק כשיעור שהיה בין חתך לחתך ויש מי שכתב שבעל נפש לא יאכל משחיטה כו' [מכ"ס ו"ע דנמ" ספ מפורש דר' יתכן שקל מנפשי שופרי ע"ג] :

ז שחיטה העשויה כקולמוס דהיינו יתניח הסכין על הצואר בעיקום קצה אחד של הסכין לצד הראש וקצה השני לצד הגוף ושחט כך או שהניח הסכין ישר רק שניקם בידו וירד למטה או למעלה שחיטתו כשרה ואפילו לכתחלה יכול לשחוט כקולמוס [סג] ומלשון הגמ' נ"ל דאין לעשות כן לכתחלה שהרי קהני שם בברייתא שחיטתו

א כמה הוא שיעור השחיטה של הקנה והושט השחיטה המעילה היא שישחוט שניהם בין בבהמה בין בעוף ולזה יתכין השיחם לכתחלה ובדיעבד אם שחט רוב אחד כמה בעוף והרוב שנים בבהמה וחיה שחיטתו כשרה ודבר זה מפורש במשנה והגן [ט"ז] השיחט אחד בעוף ושנים בבהמה שחיטתו כשרה ורובו של אחד כמותו ואיקמא בגמ' דלכן הני לשון דיעבד משום דלכתחלה צריך לשחוט כולו ולא רובו וגם בעוף צריך לכתחלה לשחוט שני הכימנים כולם ולכן יש לכל שיחט לזויר מאד בזה דאין זה מחומרת הפיסקים אלא מעיקר דינא דמשינה וגמ' וכ"כ הרמב"ם פ"א דין ט' ע"ש :

ב כבר נתבאר דמבעות של הקנה אינן מקיפות את כל הקנה דיש שם רצועות בשר המחברין לבד המבעת הגדולה העליונה ולכן זה שהצריכו רוב הקנה לא די ברוב המבעות אלא צריך שיהא רוב מהיקף כל הקנה מראשו ועד סופו וגם בהושט צריך רוב משני העורות שיש לו ולכן אם העיר השני של הושט לא נשחט רובו אפילו נשחט עור החיצון כולו מריפה [ט"ז סק"ג] וטורה לשחוט מן מבעת הגדולה עד סוף מקום השחיטה שנתבאר בס' הקודם ואין חילוק בין ששוחט בתוך המבעות או בין מבעת למבעת דכולו הוא מקום שחיטה [ט"ז דף י"ח ד"ה ר' יוסף וט' וזית דמפרטו וכו' וזונו קו וט'] :

ג צריך לשחוט בכל סימן רוב ולא חשבין הרוב ככולל כנין ששחט בבהמה סימן אחד בשלימות וסימן אחד מחציתו וכן בעוף כששחט שני הצאי הסימנים אע"ג דבכולל יש יותר מרוב מריפה דהכי אנמריה רחמנא למטה רבינו שחוט רובא מכל סימן וסימן בבהמה ורוב אחר מן הסימנים בעוף דע דעוף הכשירו בין בקנה לבדו בין בושט לבדו [גמ' כ"ח] :

ד איתא בגמ' [כ"ז] דבשחיטה בעינין רוב הנראה לעינים ומפשיטות הלשון משמע דלא מני ברוב שע"י מדידה אלא שהעין תראה שנשחט רוב הסימן וכן משמע קצת מלשון רש"י שכתב כלומר רוב גמור שהוא ניכר עכ"ל וכ"כ במקצת שחיטות דלא מני ברוב שע"י מדידה [ט"ז פ"ג ס"ח] אבל כל רבותינו הראשונים לא כתבו כן דהרמב"ם פ"א דין י' כתב אע"פ שלא שחט מכל אחד מהן אלא ירר על חציו כחוט השערה ה"ו כשרה וכו' עכ"ל וכ"כ הטור והש"ע וכ"כ הרשב"א והר"ן וכן איתא להדיא בתורת כהנים להבדיל בין הטמא ובין הטהור אין צ"ל בין פרז לחמור והלא מפורשין הן אלא בין שנשחט רובו של קנה לנשחט חציו וכמה בין רובו לחציו מלא השערה עכ"ל זה שאמרו בגמ' רוב הנראה לעינים ה"פ דשם אירוינו ברינא דמחצה על מחצה אינו כרוב אלא רוב הנראה לעינים כלומר המחצה על מחצה

י כתב הרמב"ם בפ"א דין י' שנים שאחזו בסכין אפילו אחד מצד זה ושני מצד אחר כנגדו ושחטו שחיטתן כשרה וכן שנים שאחזו שני סכינים ושחטו כאחד בשני מקומות מצואר שחיטתן כשרה ואפילו שחט זה הוי"ט ברבר או רובו והשני שחט במקום אחר את הקנה או חבו הר"י שחיטה זו כשרה ואע"פ שאין השחיטה בולה במקום אחד עכ"ל ולכאורה משמע מלשנו דווקא ריעבר כשר ולא לכתחלה אטנם בפ"ה מפסולי הביקורשין שכתב אבל שנים שוחטים וכן אחד בקדשים כחולין ע"ש מבואר דאפילו לכתחלה שרי וצ"ל דבכאן נקט לשון הוי"ט וכן' [ל.]. משמע דאף לכתחלה שרי [מדקמתר לין חזקתין וכו' ע"ס] ומ"מ הדבר פשוט דיש למנוע עצמנו מלעשות כן דבכל יוכלו ל"בא לידי דרסה או שאר קלקול [כ"כ סמ"ג וספר"ח]:

יא לקמן בה' טריפות יתבאר דישט נקובתו במשהו והקנה ברובו לפיכך היה חצי קנה פגום וחתך שם והשלימו לרוב או התחיל לשחוט במקום השלם ופגע בפגם והפגם משלימו לרוב כשר דכל שלא נפגם רוב הקנה הו"ל כשלם והרי השוחט עשה בו מעשה רוב וכ"ו דווקא כשירדע שנעשה ע"י חוליו ורואין שבהושט לא שלמה הסחלה או אפילו נעשה בידי אדם אלא שאין חשש על הוי"ט כגון שאחזו הקנה בידו וידוע שלא נגע בו שש כלל אבל מן התם טריפה משום שיש חשש שמה נגע בו שש ונקיבתו במשהו ואנן לא בקיאיין בבדיקת הוי"ט כמ"ש שם ועמ"ש סי' כ"ג וסי' ל"ג בס"ד:

שחיטתו כשרה ומוקי לה בגמ' בשחיטה העשויה כקולמוס וכשרה משמע דיעבר וצ"ע [ולפי מה שנבאר בסעי' י' אסגר דלין ראיס מכלאין ע"ס ודוק]:

ק איהא בגמ' [י"ט:] שחיטה העשויה כמסרק כשרה ופירושו כגון שנכנס בסכינו למעלה בעיקום כקולמוס והור ועיקם למטה וכנגד המקום שהתחיל חזר ומערה והיו בשני המסרק [כ"מ צנ"ו] או שלא נכנס בסכינו כלל לתוך החלל רמם נכנס לתוך החלל קרוב הוא שיעקר הסימנים אלא ששחט עורות של הסימנים סביב סביב עד שנתגלה החלל ובהעורות שחט כמסרק כמו שנתבאר [דרי"ס] ולשני הפירושים דבר פשוט הוא שיש לאכזר שחיטה כזו שאינו אנו בקיאיין בזה ובנקל ל"בא לידי מבושול ח"ו:

כ כשר נתבאר דכשיש בצירוף התחבים רוב כשר דווקא בהיקף כמ"ש ולא בצד אחד לפיכך אם התחיל לשחוט והניח זה המקום והתחיל לשחוט במקום אחר באותו צד ובאופן שלא יהיה שיעור שהיה יותר שישחוט רוב הסימנים במקום השני וכשיש רוב במקום השני כשר ואע"פ שאין השחיטה מפורעת ונלוו ע"י הויתך הראשון כלומר דרך ביה השחיטה להתרווח והתחבים נמשכים למעלה ולמטה וכאן בסיבת החתך הראשון אינו נמשך מה שכנגד החתך הראשון מ"מ כשר רלא בעינין שחיטה מפורעת [מוס' ל.]. ד"ה סהמק] ועמ"ש בס"י כ"ג דהסנהג שלנו להסריף אף שהיה משהו:

סימן כב [דיני שחיטת ונקיבת הורדין וכו' י' סעיפים].

בהמה שלימה ולפיכך אם רצונו לצלות שלימה כמו כבשים ועדים ועגלים קטנים ג"כ צריך לנקב הורדין בשעה שהיא מפרכס או לשוחטן ביחד עם הסימנים ולאו ממעם שחיטה כמו שמעו בזה הקראים ההולכים בחשך ולא נגה עליהם אור התורה אלא ממעם הדם כמו שנתבאר: ודע דסתם עוף נשחטו הורדין וסתם בהמה לא נשחטו הורדין וכתב הרשב"א ו"ל [במס' כ.] דהשוחט בהמה חיה ועוף ולא יצא מהם דם אע"פ שלא שחט את הורדין ולא נקבן א"צ לחתכה אבר אבר דדווקא כשהדם מתעורר לצאת ואינו מוצא מקום לצאת זה"ל פירש ממקום למקום ואסור אבל כשלא יצא מהם דם הרבר מוכיח שלא נתעורר כלל הדם לצאת ויש מי שחולק בזה [במ"ס כנב"ס] ואפילו לדיעה ראשונה אינו אלא בצלי אבל בבישול פשיטא שיפרש הדם בשעת הבישול וישאר בתוך העוף והקדירה ולכן צריך ניתוח אבר אבר בשעת מליחה כשמוצחו לבשל [במ"ס]:

ד יש מרבוהיו שכתבו דשלם לא מקרי ארא עם הראש אבל כשתתך הראש לא מקרי שלם ומותר לבשלה כולה

א יש כבעלי חיים שני ויריים אצל הסימנים והם שני נידים דופקים בצואר על שני צידי קנה הריאה [רמב"ם] וצוו חכמים שבעת השחיטה ישחוט גם את הורדין או ינקבן בשעה שהוא מפרכס שערדין הדם הם כדי שיצא הדם ולא יתקרב בתוכו לפי שרוב דמים שכבהמה ובעוף נגדרין אחר הורדין שבצואר ולא מלח ולא אור הוכל לשאוב כל הדם שבהם ולא היו כדם האיברים שלא פירש לפי שבשעת השחיטה הדם מקלח ומזנק דרך מקום השחיטה ועוקר ונודעו ממקומו כל דם הנפש לצאת וכשלא נחתכו הורדין נשאר הדם בהם וגם מתפשט לבשר שמכוב לורדין ואינו יוצא לא ע"י מליחה ולא ע"י צליה כל זמן שהעוף שלם אבל ע"י חתיכה ומליחה יוצא הדם ואפילו בקדירה שפיר דמי [במ"ס רפ"ג] ועמ"ש בסעי' י"א:

ב לא החמירו חנמים אלא בעוף הגאיל ודרכו לצלותו שלם ולכן אף אם רצונו לחתכו לאיברים מ"מ לא יסמוך על זה לכתחלה דשמה יסרך ויצלנו שלם אבל בכתבה לא החמירו בזה מפני שאין מדרך העולם לצלות

ח והנה רבינו הרמ"א יודע שהיא מחמיר באיסור רבוק כלומר כשהאיסור רבוק לאיזה חתיכה להצריך ששים נגד כל החתיכות אם אין בהרבוק ששים נגד האיסור כמ"ש בס' ע"ב וע"ג וע"ב ולפ"ז היה לנו להצריך כאן ששים כהתרנגולת נגד החוטאים או שיהיה בהקדירה לבשר התרנגולת הרבוקה בהחוטאים וכ"ש לפי מה שפסק לקבץ ס' צ"ב דאמרינן חני"ג בכל האיסורים ומ"מ לא הגיה כאן כלום דל"ל דס"ל דבאיסור רבוק יש שני מעטים להצריך ס' נגד כולו האחד מטעם דאותה חתיכה הרבוקה בהאיסור בולעת מקודם ונעשית כל החתיכה נבייה וסמילא דצריך ששים נגדה ועוד טעם דחיישינן שמא פעם אחת היתה החתיכה זו לבריה ובלעה מהאיסור ואז אפילו אם לא נאמר חני"ג בשאר איסורים רק בבשר בחלב ס"מ חתיכה זו עוסדת באיסורה כמ"ש בס' ק"י ובכאן שני המעטים אינם דמעם הראשון שהחתיכה מסדרת לבלוע לא שייך כאן מפני שהחוטאים עצמם מפסיקין בין הדרם להתרנגולת דבעור החוטאים עצמן אין בהם דם ולפ"ז אין התרנגולת מסדרת לבלוע יותר מכל מה שבקדירה ומעם השני ג"כ לא חיישינן דכיון דדם שבישלו אינו אלא מדרבנן לא מחוקינן ידעוהא לומר שהיה לבריה ולכן אם יש בכל מה שבקדירה ששים נגדי החוטאים מותר [ס"ך סק"ה ופמ"ג]:

י ויש חולקין ומ"ל דאמרינן כאן איסור רבוק וצריך ס' נגד כולו אם אין בהתרנגולת ס' נגד הורידין [פ"ז סק"ה ותנ"ס] ומעטם דהורידין לא היו הפסק כמו קודם שיתבאר בס' ק"ה דלא היו הפסק אסנה נאמת לא דמי דהקיום רק והורידין קשין הן והיו הפסק גמור ולכן נראה עיקר בריעה ראשונה ויש מי שמחמיר להצריך ששים גם נגד הקליפה שנאסרה החלה במליחה קודם הבישול דכל בישול בהכרח למולחה קודם וא"כ להיש מחמירים שמצריכים קליפה במליחה הרי צריך עתה ששים גם נגד הקליפה [ד"מ חוק ב' נכס הלוג] ויש מקילים בזה מפני שהקליפה במליחה אינה אלא חוכרא בעלמא דבמליחה ודאי ראו לומר בככ"פ [פ"ז סק"ו]:

י ודע דכפי מה שנתבאר אם נשחטו הורידין או שהתכה אבר אבר או שהורס הראש מותר בין לצלותה כולה ובין לכשלה יש כמה מהקדמונים דס"ל דכל מה שנאמר בגמ' בורידין אינו אלא לצלי אבל לבישול צריך שני הדברים שחיטת הורידין והיתוך אבר אבר והסרת כל הנידון שיש בהן דם [פור נכס סר"ח ור"ן נכס הראש"ד] וכל רבותיה חולקים עליהם כמ"ש הרא"ש והרשב"א ור"ן והמור ע"ש ודע שהרמב"ם ז"ל לא הזכיר כלל דיני שחיטת ורידן משום דס"ל דאינה הלכה [נר"י ס"ל כן נמננס דס"ב והלכס כחכמים וז"ס ריב"ע לגבי נכרות ס': סזכנו צורדין כד"י ל"ט חלף מזה הסיוע והסיוע ימירס ול"ן כן דעס כל סוסקס]:

סימן

כולה אף בלא התרכה הורידין דשחטוהי הראש יש מקום שיוזב הדרם ע"י מליחה וזה שאמרנו לחתוך אבר אבר לאו דווקא ועכ"ז ראש בהבה שהיא גרולה צריך לחתכה לשנים [מרדכי נכס ר"ס] וכן פסק רבינו הרמ"א בסע"א א':

ה כשלא נשחטו הורידין וצלאו שלם ישליך הורידין ויהיה סביבם כדי נמ"ל"ה שהוא כעיבי אצבע ואע"ג דבס' ס"ה יתבאר לענין חופי צואר דדי בקליפה ולהטור שם אפילו קליפה א"צ ובכאן הצריך גם הטור נמילה דשאני חופי צואר שהם עביה יותר סורידין ואינן פולטין כל כך בהבשר [ד"מ כס] וזה שאין מצריכין ששים נגד החוטין כמו כבישול שיתבאר דצריך ס' כישום דאינו מספיק כולו בצלי ודי בנמילה [רמ"ס] ואפילו לפמ"ש בס' ק"ה דאנן מצריכין ס' גם בצלי החוששין שמפעפע ככולו ס"מ די בכאן נמילה דבאמת כמה מרבותיה דס"ל בכאן דמה נמילה א"צ כפני דברס אמרינן כבולעו כך פולטו ומה שיבלע הבשר מהרס שבורידין החוזר והפלטנו וס"ס רמ"ג וסמ"ג וסס"ה] אלא דאנן מחמירין מטעם שהחוטין בעצמן אינן יוצאין מדי דסן לנמרי אחר שימלק מן האור ועדיין החוטין יפלטו קצת דם בהבשר ואין כח בהבשר להפליט אחר שנחלק מן האור [רמב"ם נמ"ס ע"ג] דאנן חושבין הדרם שבחוטין כדרם בעין ולא כדרם פליטה והוא חוכרא בעלמא ולפיכך די בנמילה [ס"ך סק"ו]:

י וממעם זה כתב רבינו הרמ"א דאם נמלח כך מסורין אח"כ החוטין ושרי ויש מחמירים לקלוף סביב החוטין עכ"ל ולכאורה דבריו המודים דהא ק"ל מליח כרותח דצלי כמ"ש בעצמו בס' ק"ה ופשיטא דאם בצלי בעיני נמילה צריך עכ"פ כדי קליפה במליחה כמ"ש שם ואין הקיל כאן גם בלא קליפה אלא ודאי משום דמעיקרא דדינא אמרינן דרם כבולעו כך פולטו וזה שהצרכנו כדי נמילה הוא חוכרא בעלמא ודיינו להתמיר בעלייה ולא במליחה אך מ"מ יש מחמירים להצריך קליפה [נס] ואע"ג דרבותיה המחמירים חשבי לה כדרם בעין כמש דלא אמרינן בזה כבולעו כך פולטו [רמ"ס ורמב"ם] מ"מ כיון דזה שמחמירין בצלי להצריך ס' אינו מעיקר הדין כמו שיתבאר בס' ק"ה וכן החוכרא במליחה היו רק בדרבנן בנדרן דידן דרם שמלחו אינו אלא מדרבנן וכן דם שבישלו וברם יש עוד קולא רמישרק שריק כמו שיתבאר במקומו לכן לא חיישינן להחמיר כולי האי ויש מן האחרונים שהחמירו בזה ואין לנו לזוז מספק הש"ע [פמ"ג]:

י כתב רבינו הב"י ואם בשלו שלם מחמט ומנקה החוטאים והשאר אם יש בכל מה שבקדירה כדי לבטל הדרם שבכל החוטין בס' מותר עכ"ל וכונתו ס' כנגד כל החוטין דלא לו ידעין כמה דמא נפק מניה וכן הוא בכל האיסורים וזה שכתב לבטל הדרם שבכל החוטין משום דהאיסור הוא סצר הדרם [ס"ך סק"ב]:

סימן כג [ריני שהיה בשחיטה וכמה הוא שיעור שהיה וכו' סעיפים].

רחמנא למשה שיעור שהיה ככה"ג הוא או אפשר דבשחיטת רוב הסימנים היו שהיה אף שלא שהה כשיעור כל הסימנים והרא"ש כותב כפירוש כן דבשהיית רוב היו שהיה [פ"ג סס"ט] וכ"כ בש"ע כע"ב ב' ו"א דבעינן שהיה כל הסימנים [יס"ט ס"ג ספ"ו] ועוד יהבאר כזה בס"ד שכן נראה דעת הרמב"ם ו"ל ולדעת הרא"ש נראה דשהיית עוף הוא רק כדי רוב סימן אחד והוא שכתב רבינו הב"י שם ו"ל ו"א דשיעור שהיית עוף כדי שחיטת רוב סימן אחד בעוף בלי הגבהה והרבעה עכ"ל והוא דעת רש"י ו"ל ואף שאינו מבואר להריא כן ברש"י ס"מ ס"ל דכיון דהוה הכשר שחיטה בעוף כמילא דיש בשיעור זה שיעור שהייה :

ה איתא בגמ' [ל"ב] בעי רב הונא בר נחן שהה במיעוט סימנים האי חיקו ומירש"י שהרוב שחט כדרכו ובמיעוט האחרון עשה שהייה ופסק להוטרוא ואע"ג דבתוספתא [פ"ג] תניא שחט רוב הגגרת בעוף אפילו אם גמרו לזמן טרובה שחיטתו כשרה מ"מ בין דגמ' נשאר בספק לא חיישינן להרוספתא ויש מי שאומר דהתוספתא מייירי מן התורה ובש"ס הספק הוא דאולי מדרבנן אמורה טפני דארי לחלוף בשחייה גמורה [יס"ט דפ ס"ט] ולא נראה כן דאם והו רק מדרבנן ה"ל דרש"י לפסוק לקולא דרין כל ספיקא דרבנן ואמת שנראה שזוה דעת הראב"ד ו"ל בפ"ג שכתב הפירוש ברש"י ופסק לקולא ע"ש והמהו עליו אך לפ"ו א"ש דס"ל דהספק הוא רק מדרבנן אבל ברש"י משמע דס"ל דהוי כפק דאורייתא [וכ"כ הכנ"ח סקי"ח] ולפיכך פסק להחמיר [ולשי גימטא שלמו בתוספתא ל"ק כלל דסכי ריחא כחט חלי נגרסת בעוף וזהו וכו' וכו' חטק חט כולא כשרה חט לאו רוב חטא בעוף חט"פ סכיח לזמן מרובה כשר ע"ל ולפ"ו אדרבה רח"ס לכ"י דקק כחלי נגרסת מכסיר משום דפגימט חלי קמס ללא כלום הוא חטא כרוב נגרסת חטור וספחא דחט"פ סכיח לזמן מרובה יפרש רש"י ככך דרנח [ג"כ] הטוחט ככין רעס דוקו] :

ו ויש מרבותינו שפירשו זה על מיעוט קמא ששהה במיעוט קמא בשיעור שהייה ואח"כ גמר השחיטה בלא שהייה אם פוסלת אם לאו [כ"ז גמט' ל' : ד"ס סחליד] ורש"י ו"ל כתב [ל"ג. ד"ס סיקון] דבמיעוט קמא לא משכחת לה ממ"ג דאי בקנה לאו כלום הוא מדי דהוי אחזי קנה פגום ואי דושט מרופה בוודאי רכיון דשהה אויל ליה מיעשה קמא וה"ל נקב בושט ומרופה עכ"ל אבל לדיעה זו צ"ל דהספק הוא על הושט ואינו דומה לניקב הושט כיון שהוא דרך שהייה ולכן אם אין שהייה פוסלת במיעוט קמא כשר כיון דכולו הוי דרך שחיטה ולדיעה זו אם נפקוק לקולא כבעינן זו ליכא בעוף שהייה בלא דכיון דהכשירו בסימן אחד כל כמה דלא שחיים רוב

א חמשה הלכות שחיטה נאמרו לו למשה בסניו ואלו הן שהייה דרסה חלדה הגרמה ועיקוף וכל שוחט שאינו יודע הלכות אלו ודקדוקיהן אסור לאכול משחיטתו [גמ' ע.] דקרוב הדבר שיאכיל נבילות ומה הוא שהייה הרי שהתחיל לשחוט וכאמזע השחיטה הגביה ידו או גדההה ידו קודם שגמר השחיטה ושהה כפי שיעור שהייה שיהבאר בין שהיה זה במידר ובין שהיה בשוגג ובין באונס ובין ברצון וחור הוא או אחר וגמר השחיטה הרי השחיטה פסולה והיא אסור נבילה :

ב וכמה הוא שיעור שהייה כתב הרמב"ם בפ"ג ו"ל אם שהה כדי שייביה את הבהמה וירביצה וישחוט שחיטתו פסולה ואם שהה פחות מכדי זה שחיטתו כשרה היתה בהמה דקה שיעור שהייתה כדי שיגביה בהמה דקה וירביצה וישחוט ואם היתה גסה כדי שיגביהנה וירביצה וישחוט בעוף כדי שיגביה בהמה דקה וירביצה עכ"ל והו דעת הר"ף ג"כ לפירוש הרשב"א ותר"ן ו"ל אבל הרא"ש ו"ל ס"ל בדעת הר"ף דבגסה ודקה השיעור הוא כדי שיגביה בהמה גסה וירביצה וישחוט ואין חילוק בשיעור שהייה בין דקה לגסה אבל בעוף השיעור הוא רק כדי שחיטת בהמה גסה בלבד בלא הגבהה והרבעה וכ"כ המור בדעת הר"ף ואף על כלאורה משמע מדר"ף שאין חילוק בין דקה לעוף והו בשיעור השחיטה דמשערין גם בעוף כשיעור שחיטה גסה אבל בענין הגבהה והרבעה א"צ כלל בעוף ולפ"ו בדקה סקול יותר סדרמב"ם ובעוף סחמיר יותר דפשיטא דכרי שחיטת גסה בלבד לא יהיה כשיעור הגבהה דקה ורביצה והשיטתה ודע דלפי גירסא שלנו ברמב"ם משמע דבעוף א"צ רק כדי הגבהה דקה ורביצה ולא שחיטתה ואין זה עולה כלל לפי סוגית הש"ס [ג"כ] ע"ש ובאמת ברא"ש מביא דבריו וסמיי גם שחיטתה ע"ש [וכ"מ מהס"ע סע"ב ז' שזאו דכרי סרמב"ם ע"ס וכ"ס כטור] :

ג אבל דעת רש"י ו"ל אינו כן דפסק [כס] דהגבהה והרבעה א"צ כלל רק כדי שחיטה בלבד הוי שהייה וכל אחד לפי שחיטתו דבגסה השיעור כדי שחיטת גסה ובדקה כדי שיעור שחיטת דקה ובעוף כדי שיעור שחיטת עוף ולפ"ו שיעור שהייה הוא דבר טועט טאד וק"ו בעוף דהוא אך כרעע שחיטתו ואפילו בגסה השחיטה זוי רק רעעים : אחרים וגם הבה"ג פוסק ברש"י [דלחטו ס"ל דכ וסטולל לא ס"ל כלל דריב"ם סבבס וסרכלס וסוסקוס ככז] :

ד שיעור דכרי שחיטה לא נחבר בפירוש אם שהייה הוא דווקא כדי שחיטת כל הסימנים בין בהמה בין בעוף ובפחות מזה אינה שהייה דכיון דלכתחלה יש לשחוט שני הסימנים בשלימות גם בעוף כי אגמריה

הרמ"א כרוכף לטן עד ג"כ כוונתו ל"ט ע"ס ודוחק מנזאך
וכוונתו פטופס כשרי לין כלן כחיטה ממש אלא סמך שיטור
שחיטת רוב נופל דזה לטן עד ע"ס סימן ב' :

י' והרא"ש ו"ל היה לפניו גירסא אחרת בהרמב"ם
ששהה כדי שיגביהנה וירביצנה ושחוט שחיטה
גמורה ה"ו ספק נבלה והמה עליו איזה ספק יש כאן
ויש מי שפירש דה"פ ששהה כדי שחיטה רוב הסימנים
שזרו שחיטה גמורה להבשר ולא שהה כשחיטת כל
הסימנים ואולי שיעור שהיה הוא כדי שחיטת כל הסימנים
דווקא וזה שאמרו חז"ל שהה במיעוט סימנים ה"פ כמו
לא שהה במיעוט סימנים [וי"ט פ"ג סעי' ו' ודוחק
מנזאך] :

יא' והנה ודאי סברא זאה נובל לומר דכי אנמריה
רחמנא למטה שיעור שהיה כדי שחיטת כולה אנמריה
ולא ברוב בלבד ולכן לפ"ו אפשר לגרום בהרמב"ם
נגירסתנו ורק להוסיף היכה אחת וכדי שישחוט עד כמו
מיעוט הסימנים בלבד כלומר שישחוט רובה ולא ישאר
רק המיעוט והוא שמיים לא כדי שישחוט שחיטה גמורה
כדוכר דשחיטה גמורה היא שחיטת כל הסימנים דכן
צריך לכתחלה וגם בנמ' יש לגרום שהה עד כמיעוט
סימנים וכמ"ש וצ"ע בכל זה :

יב' והנה לדינא פשיטא שיש לנו להחמיר בכל הדיעות
שהרי הוא ספק הורה וכ"כ כל הראשונים שיש
לחוש לדעת רש"י ובה"ג שהם מחמירים ככולם ושיעור
שהיה לדעתם הוא שיעור מועט מאד ובפרט בעוף וגם
במיעוט קמא ומיעוט בתרא יש לנו להחמיר בכל הדיעות
שנתבארן ולכן השוחט עוף ברוב סימנים והשליך מירו
את העוף והעוף שיהיה למות אסור לחזור ולחתוך המיעוט
בתורת שחיטה ולכן יכה איתה על הצואר או ימתין עד
שהמות [כ"ט ל"ג] ואף בסכין שאינו של שחיטה אסור
לחתוך הגשאר מהסימנים ואפילו בסכין פגום אסור מפני
שיכול להיות עיקור במיעוט בתרא [כ"ח ט"ז סקי"ג]
ובדיעבד אין לחוש בפגום :

יג' רבינו הב"י כתב בסעי' א' דוודאי למעשה יש להחמיר
כשיטת רש"י ו"ל מיהו בשעת הרחק או הפסד מרובה
יש לסמוך על דעת הרמב"ם ו"ל רבנסה שיעור שהיה
כדי הגברתה והרבעתה וקצת שחיטה וברקה ובעוף כדי
הנכחת דקה והרבעתה וקצת שחיטה דנראה לו עיקר
לדינא בהרמב"ם אבל רבינו הרמ"א כתב דהמנהג פשוט
כמדיונת אלו להטריף כל שהיה אפילו משהו בין בבהמה
בין בעוף ואין לשנות ואפילו בהפסד מרובה ואין זה
סמעס חומרא אלא מעיקר הדין דשטא קי"ל ברש"י ו"ל
ובפרט שהבה"ג ס"ל כן דכל דבריו דברי קבלה מחכמי
הש"ס ו"ל וכ"כ האחרונים [ועמ"ט כס' כ"ד סעי' י"ח
וה"ט סעי' כ' טו"א] :

יד' עוד כתב דאם נמצא לאחר שחיטה גמי או כיוצא
בו מונח בקנה או בושט ונשחט עמו מריפה דוודאי
הוצרך להשהות מעט בחתיכת הדבר ההוא לאהר ששחט
הסימן :

רוב סימן ליכא שהיה ובשחט רוב סימן ג"כ ליכא
שהיה כמ"ש בפע"י הקודם ולהדאי איהא בש"ס דיש
שהיה בעוף וצ"ל דרן מדרבנן יש שהיה בעוף ולא מן
התורה [תוס' וכו"ט] ואמנם אפשר לומר שהיה מן
התורה בעוף בושט בשחטו מוצה ושהה ונמרו ולדינא
כיון שלא נפשמה בע"א זו קי"ל לאיסור בשחיטה במיעוט
קמא [ולא חזין דכני ההוא' וכו"ט] שכתבו לזכות כסיה
בנזף מן הכורה לפיט ר"ט חס סנצילא לסקל דהא משחט
לה נחלו של וטע כמ"ס וגם מה שהקשו מחוספתא שטענו
שחז מיטוט וטע וכהו כדי שחיטה פטולה לפנינו לא נמלא
זה בסוכפתא] :

יז' יש מדבותינו שפירשוה על מיעוט אחרון של סימן
ראשון בבהמה והספק הוא בהא דקי"ל השוחט בסכין
שאינו חד אפילו הולך והביא כל היום כשר כמ"ש בס"י
י"ח ומיעוט לן אם שחט רובו של אחד והולך והביא
כל היום במיעוט דשטא זה שמכשירן בהולך והביא
כל היום והו בשעוסק בעיקר הסימן אבל כאן שחטו
בחתך וחזו ככולו דמקצת הסימן אינו מעכב וכמילא
כששהה בזה היו שהיה בין סימן לסימן או דילמא כיון
דהוא דרך שחיטה אין כאן שהיה בכל ולפירוש זה
הסכימו הרבה מהראשונים [תוס' ס' לפי' סר"ל לזכיע
וכ"כ סמאלר ורכשצ"ל וכו"ט ועוד פוסקים] :

יח' והרמב"ם ו"ל יש לו שיטה אחרת בזה שכתב בפ"ג
דין ד' וכן אם שהה כדי שיגביהנה וירביצנה וכדי
שישחוט כמו מיעוט המינים בלבד לא כדי שישחוט
שחיטה גמורה ה"ו ספק נבלה עכ"ל לדעתו ה"פ דהביעא
הוא רוח ששינוי במשנה רשהה כדי שחיטה פסולה הוא
כדי שחיטה גמורה דדינו רוב סימנים או כולם או אפילו
מיעוט סימנים היו שהיה כן פירשו דבריו הרשב"א והר"ן
[ומ"מ ודכ"ז כדפוס חזק] והקשו עליו רבוודאי שהם
שחיטה הוא כדי להבשר שחיטה וראה לי דה"פ כיון
שראינו שהמשנה קיצרה בדבריה כמה שאמרה כדי שחיטה
שהרי בעיניו כדי הגבהה והרבעה והו זמן ארוך הרבה
יותר משחיטה אלא שסמכה על הביאור שהכוונה בכדי
הרכנה לשחיטה דדינו הגבהה והרבעה ולפ"ו בעיקרא
דישחיטה לא מיירי המשנה ולכן אולי די רק בשם התחלת
שחיטה בלבד [ונתנו שלפניו סיס סנירס"ל בנמ' ססה
כנויעוט סימנים כלומר שטעס ססיה ככהמס אחרת כפי
מיעוט סימנים עם סהנכסה וכו"ט] :

יט' ורבינו הב"י פירש כוונתו באופן אחר וכך הוא הענין
דהנה אם שהה כדי הגבהה והרבעה ושחיטת רוב
סימנים היו ודאי נבלה וכן אם שהה כדי הגבהה והרבעה
ושחיטת מיעוט הסימנים ודאי כשרה והספק הוא אם
שהה כדי שיגביהנה וירביצנה ועוד שהה כדי שישחוט
כמו מיעוט הסימנים כלומר ששהה כדי שישחוט פחות
מעט מהשחיטה הבישרה שחבר רבר מועט שבמעט אינו
נרגש היו ספק נבלה [וסכימו עליו שלין זה סוגל לטעו
וגם עמס הכניעס דמוקס מלה וס"ך סקי"ג כתב דנס כחזק

קמא אינו אלא בושט מפני שנקיבתו במשהו אבל בקנה אין איסור שהייה רק במיעוט כהרא אכל במיעוט קמא לא שייך שהייה שהרי אפילו היה חצי קנה פנים בשירה דקנה איסורו ברובי דווקא [רש"י נ"ב. ד"ס ה"ק] ולפ"ו בד"ן שנתבאר סעי' ט"ז יש מעיקר הד"ן תקנה כבדיקה לשחוט הקנה לברו במקום אחר בהעוף לא במקום שהתחיל להתוך וכן כששחט עוף ושהה בו ויכול להיות שלא נשחט רק הקנה לברו והשהייה היתה בתחלתה יכול להזור ולשחוט הקנה במקום אחר ומניחו עד שימות ולברוק את הושט בעור הפנימי שלו שהוא לבן והבדיקה נכרת בו דבעורו החיצון שהוא אדום לא יהיה ניכר טיפת דם אכל בעורו הפנימי ניכר ולכן יכול להפ"י הושט ולראות בעורו הפנימי אם לא נמצא בו טיפת דם בידוע שלא ניקב וכשירה אמנם בס"י ל"ג יתבאר דאין אנו בקיאים בבדיקת הושט שהיא בדיקה קשה ולכן המנהג להטריף הכל אפילו במיעוט קמא דקנה משום חשש נקיבת הושט ואפילו למוכרה לבותי אסור מפני חשש שמא ימכור הכותי לישראל ואי"ג דקיי"ל בס"י נ"ו דכל ספק טריפה מותר למכרה לבותי מטעם ס"ס שמא אינה טריפה ואת"ל טריפה שמא לא ימכרנה לישראל ס"מ הכא אסור דכיון דהספק הוא מחמת חסרון ידיעתנו שאין אנו בקיאים בבדיקה אינו נכנס בכלל ספק כמ"ש בס"י ק"י ולכן אין לזה תקנה אלא להמית את העוף ולמכור לבותי [ס"ך סק"מ] וכס"י נ"ח יתבאר דין כפק טריפה אם יש היתר להשהותו עד שיתברר שאינה טריפה ע"ש [עט"ך סק"ע] :

יג ומטעם זה כתב רבינו הרמ"א בסעי' ו' שאם הלש הנוצות מן העוף ויצא דם או חתך העור בבהמה ויצא דם ממנה יש להטריף דחיישין לנקיבת הושט אבל אם לא יצא דם ויש חתך כל העור יש להבשיר ע"י שישחוט למעלה או למטה ולברוק נגד מקום החתך ולכן יש לזוהר שלא לפרוט הנוצות אם יכול לשחוט בלא זה עכ"ל ואנן נהנינן במריסת הנוצות כעופות גדולים ורק ביונה וצפור-טהורה לא נהנינן במריסת הנוצות מפני שעורן דק מאד ובנקל שיצא דם וכן השהות ביו"ט אסור לפרוט הנוצות כמבואר בא"ח סי' תצ"ח ע"ש :

כ ורכים מהגדולים נמנמו על דין זה דמה ענין הלישית הנוצות לנקיבת הושט ואפילו יצא דם אינו מהושט אמנם כבר נהגו העולם לחמיר בזה ודווקא כשיצאו טיפות דם אבל באדמומית בעלמא אין להקפיד כלל [פ"ז סק"ז] וגם מה דמבואר מרביוו דבחתך כל העור אף שכא יצא דם יש להטריף וכן ביצא דם אף בחתך מקצת העור יש חולקים בזה וס"ל דאין להטריף רק בחתך כל העור ויצא דם [מ"הס"ז] ולהלכה בחתך כל העור יש חשש אף כשלא יצא דם דכיון דכל העור נחתכה בקל יש לחוש לנקיבת הושט אבל בחתך מקצת העור אף כשיצא דם למאי ניוש לה [ס"ך סק"ח] הרי לא הניע עדיין לסוף העור וכ"ש שאין לחוש לנקיבת הושט והרם הוא

הסימן והוי שהייה במשהו וטריפה עכ"ל ואף שו"ל שלא היתה שום שהייה כלל דהסימן והגמי נחתכו כאחת מ"מ יותר קרוב לומר שלא היה כן מפני שהסימן מרוח בשעת שחיטה והגמי אינו מרוח כי אינו מחובר אל הגיף והרבר ידוע שכל דבר רך שפוגע בו חידור הסכין אם הוא מרוח נחתך מהר יותר מאם אינו מרוח וכיון שהגמי הוא רך ואינו מרוח בוודאי שוהה בחתיכתו יותר מבחתיכת הסימן ונמצא שהיתה קצת שהייה [מ"ה"ד סי' קע"ט] :

מז והנה עיקר דין זה הוי חומרא גדולה להחזיק ריעותא ולומר שבוודאי היתה קצת שהייה ושמא הלכה כרש"י ולכן אין להחמיר רק בעוף ולא בבהמה שאפילו לשיטת רש"י צריך שהייה זמן מה וא"כ יש ס"ס שמא לא היתה שהייה כשיעור אפילו לשיטת רש"י ואפילו היתה כשיעור לשיטת רש"י שמא הלכה כהרמב"ם ואפילו להסוברים בס"י ק"י דאין מתירין ס"ס בתוקף איסור זהו בספק איסור גמור משא"כ כאן כל עיקרו אינו אלא חששא וכן יש מהאחרונים שהסכימו דבהמה יש להקל בהפ"מ [מ"כ"ט ופרמ"ג] ואף בעוף אם הרבר המונח בהסימן הוא דבר קשה כקש ותכן יש להקל הפ"מ דהחוש מעיר שרבר קשה נפתח יפה וממילא יש ש כאן ס"ס שמא לא היתה שום שהייה אפילו משהו ואת"ל שהייה שהייה משהו שמא הלכה כהרמב"ם דגם בעוף יש שיעור הגנהה והרבעה רבהמה דקה וכ"ש אם נמצא סוכין בושט שאין להחזיק ריעותא ויש מגדולי אחרונים שהורו כן למעשה אמנם בלי שאלת חכם אסור להשוחט בעצמו להתיר זה :

מז לפי שיטת המחמירין כשהייה כל שהו יש לזוהר בעוף כשהתחיל לשחוט וחתך מעט עד שיצא דם והגביה סכינו מהצואר שלא יגמור השחיטה דאף שאפשר שעדיין לא התחיל בהסימנים ודם זה הוא מהעור מ"מ שמא שחט משהו מהושט ויש כאן שהייה ואפילו לא הגביה סכינו אלא מעט יש לחוש מפני ששחיטת העוף-מועטת מאד וכדי שחיטת רוב סימן אחד בעוף הוא נעשה מהר ולכן אפילו אמר השוחט ברי לי שלא התכתי עדיין רק העור אין סומכין עליו כיון שיצא דם אבל אם עדיין לא יצא דם ואומר ברי לי שלא פגעת עדיין בהסימנים סומכין עליו אבל כשאינו אומר ברי לי חיישין שמא פגע בושט אף אם עדיין לא יצא דם [כ"י] ויש מקילין בזה [רש"י] ורוב האחרונים הסכימו להחמיר [ס"ך סק"ז] כ"ן כיון שהתך כל העור ועמ"ש בסעי' ק' :

יז ודע שאפילו לשיטת הרמב"ם דיש שיעור גדול בשחיטה מ"מ שהיות קטנות מצטרפות ואסורה גם לשיטתו כגון ששחט מעט ושהה מעט וחזר ושחט מעט ושהה מעט אם בצירוף כל ההשויות יש שיעור שהייה שחיטתו פסולה אך לדין אין ג"מ בכ"ז כיון דמחמירין כשיטת רש"י וז"ל :

יח וכן להופך אפילו לשיטת רש"י איסור שהייה במיעוט

במע' י"ד וכשמצא הגמי חתך אנו חוששים לשחיה אבל אם לא נמצא חתך אין לחוש כלל וכן איזה מקרה שנוכל לדון כשהיה בנך שבעת השחיטה חתך אצבעו יש לראות אם השוחט נבהל מהחתך והנביה הסבין או שנחפה ידו מהסבין הוי שהיה ואם לאו כשירה וכן אם ראש הסבין נגע בהארץ בעת השחיטה יש לראות אולי היתה שהיה והכל לפי ראות עיני המורה אבל השוחט בעצמו לא יפסוק הוראה לעצמו בשום דבר מעניני השחיטה וישאל להבם העיר ויורה כפי הבגרו בהענין ונגס במ"ט בחליטת סט"ט לפחמיר כשלא דס יש מי שכתב צעוף שקרין לחייק שיש בטלח מלחלי כשר לחומים שקרין קארטריל ומלג אחד מסס חס סקב מפולג עד כסימס יש לסחמיר ולחפור ולס חט מפולג ויש עדין מקלת עוד חין לסחמיר):

הוא מהעור דגם בהעור יש דם כרמוכה בש"ס [יזמח מ"ח. ונמ"ז סק"ז שכתב דענור חין דס וכבר ספינו עליו]:

כא האומנים המקזים דם לבהמות לרפואה מן הצואר אף שיש לחוש שמא בעת ההקזה נגע ברוטם וניקבו מ"ס אין להחזיק ריעותא ברענבר מפני שהאומנים בקיאים הם שלא ליגע בסימנים ומקוים רק בנידי הצואר ומ"ס אם הישראל עומד בשעת ההקזה טוב להמות הימנים לצד האחר ממקום ההקזה באופן שלא יהיה שום חשש מניקבת הרוטם [פס"ח]:

כב כבר נתבאר שמחמירים מאד בשהיה אפילו בשהיה משהו ולא מחמיר בעלמא אלא מעיקר הדין דשמא הלכה ברש"י רשהיה הוי זמן מועט מאד ומחמירין אפילו בספק שהיה משהו כמו בנמצא גמי ברוטם שבארנו

סימן כד [דיני דרסה חלדה הגרמה ועיקור וכו' מ"ט מעיפ"ס].

צוארין כשרה ואם לאו יש לחוש ולאסור שתוח עכ"ל משמע סבריו ראפילו יש בסבין כדי ג' צוארין אינו כשר רק ברענבר וכן הוא לשון הרמב"ם בפ"ב ע"ש ויש בזה שאלה דין אמת דכן הוא לשון המשנה [ל"ז] אבל בגמ' [כ"ט]. מפורש ראפילו לכתחלה שרי והמשנה דנקיט לשון ריענבר הוא לענין קדשים ע"ש ויש מי שאומר דמשום סיפא נקטיה דבאם לאו אפילו ברענבר פסול [ס"ט] ויש מי שאומר דמיירי בהלכה או בהובאה בלבד ובגמ' מיירי בהולכה והובאה [פ"ח] ועל הרמב"ם א"א לומר כן דהוא לא הוכיח כלל הסיפא וגם הך דהולכה או הובאה ע"ש ועוד דלמה לא יזכרו דין המפורש בגמ' דיכול לשחוט לכתחלה שני ראשים כששוחט בהלכה והובאה והמור באמת כתב כן לשון לכתחלה ע"ש ולי נראה דרודאי מעיקר דין שחיטה מותר אף לכתחלה אלא שהרמב"ם הלך לשיטתו בפ"א ריש לברוך הסבין בין כל שחיטה ושחיטה דשמא ימצא פגום ויומרה אף הראשונה וכ"כ בש"ע סי' י"ח סעי' י"א ובארנו שם סעי' ל"ב דאף אם רצונו להכניס א"ע בספק זה אסור לכתחלה כדי שלא לעבור על כל חשיות וכ"ש אם הבהמות אינם שלו יש בזה איסור גזילה ע"ש ולכן כתבו לשון ריענבר [וספור י"ל דכ"ל כהספ"ד ססב"ה ספ"ח] סס דמי שגולס לסכסם ח"ע בספק ארסו צידו]:

א דרסה כיצד הלכה למשה מפני שהשחיטה צריכה להיות במשיכה שמוליך ומביא את הסבין על הצואר ולא שידחוק הסבין על הצואר ויתחך בבה כחותך צנן או קישור ואם עשה כן ה"ו פסולה ואצ"ל אם הכה בסבין על הצואר כדרך שסבין במיף וחתך הימנים בבת אחת ואסמכוה אקרא רכל לשון שחיטה שבתורה הוא לשון משך כדכתיב [מלכ"ס י'] והב שחוט דהוהב דך ומשכח אותו כעין שעושין צורפי נחשת חומין שעושין סהן מחמין [רס"י ל"ז]: וכן חזק שחוט לשונם [רמ"י ס'] שהמרכב במרמה מושך רבדיו כחץ:

ג וכבר נתבאר בס' ח' דכששוחט בהולכה והובאה א"צ שיעור לסבין רע"י הולכה והובאה לא ידרום אף בסבין קמן וכך שנינו במשנה ע"ש אך כששוחט בהולכה לבד או בהובאה לבד צריך שיהיה הסבין כשיעור הצואר של הרבר הגשחם עם העור והמפרקת וחזק לצואר כמלא צואר כלומר שיהיה אורך הסבין כשיעור שני צוארין ואינו בהכרח: שיוליך כל אורך הסבין קודם שישחוט הרוב ראין ארם יכול ליותר בזה דלפעמים כשהסבין חד וחרף חותך רוב הימנים קודם שיוליך או יביא בשיעור הזה וכך אמרו חכמים דכשוי שיעור זה בהסבין ממילא ישחוט בריוח בלא דרסה ע"ש ויש מהפוסקים שמוכרים דבהמה בעינן מלא צואר בכל ענין אפילו כששוחט בהולכה והובאה וי"א דאפילו בעוף בעינן מלא צואר וחזק לצואר כל שהוא ע"ש וכתב רבינו הרמ"א והמהג כגלילות אלו לחזק לצואר משהו עכ"ל ומשמע בסבין כמלא צואר חזק לצואר משהו עכ"ל ומשמע דבעוף אין להקפיד ברענבר:

ד כתב המור שחוט ארם שני ראשין כאחד ובלבד שהיא הסבין כדי ג' ראשים לא היה בו אלא כדי שנים הביא ולא הולך החיצונה כשרה. והפנימית פסולה הולך ולא הביא הפנימית כשרה והחיצונה פסולה עכ"ל ביאור דבריו והפנימית היא מה שלצד השוחט ובהביא ולא הולך החליל לשחוט בהקצה שאצל הקרא והתחיל בחיצונה והביא עד שנמר ראש הסבין בהפנימית ונמצא שני

ג כתב רבינו הב"י בסעי' ג' שחט שני ראשים כאחד בהלכה או בהובאה בלבד אם יש בסבין כדי שלש

השלח

הוא בבהמה אחת כיון שיש בהסכין משך שני צוארין רויח ליה עלמא ושוחט בלא דרסה גם בלא העברת כל הסכין אבל בשוחט שני ראשים דחוקיא ליה עלמא קרוב הוא לדרוס כשאין בבהמה משך שלשה צוארין וכפי הריעות שנתבארנו [כ"ג]:

ז וביש בסכין משך ג' ראשים כשר בכל ענין ולא מיבעיא אם הניח הסכין על שני הראשים בשוה ומשך ראש אחד בולט לחוץ ושוחט בכל משך הסכין עד שעבר הסכין שיעור שני צוארין על כל בהמה ראו נגמרה שחיטת שניהם בשוה אלא אפילו התחיל לשחוט בראש הסכין על בהמה אחת ומשך כל הסכין על שני הבהמות הדשחא נגמרה שחיטת האחת קודם והיה לנו להחמיר לפי ה"א שבסעי' ה' מ"מ נ"ל דכיון דיש בהסכין שיעור ג' ראשים ורוחא ליה עלמא ושוחט בלא דרסה גם ברא העברת כל הסכין כמ"ש בסעי' הקודם ונהו דאין להכשיר אם לא העביר שיעור שני צוארין על כל בהמה דאולי לא נגמרה השחיטה עדיין בבהמה השנייה שלא עבר עליה שיעור שני צוארין מ"מ בהעביר אין להחמיר ולומר רמפני חששא שהאחת נגמרה השחיטה קודם לאסור מפני זה כמו בסכין שיש בו שני ראשים דסוף סוף הלא עבר הסכין שיעור שני צוארין על כל בהמה וגם קרוב הרבר שנגמרה שחיטת שניהם בשוה [ע"ש] סק"ג ועסקי' מפורט חך ממנו אין ראי' דלית סובר כה"א כמ"ש בסק"ד ע"ש ומ"מ נ"ל דגם הי"א מודים לז"ש ועסקי' ג' כ"ר סק"ג ודו"ק]:

ח בכל גדול צריך לדעת כשהכשרנו בסכין של ג' ראשים והו כשהוליד או הביא כל אורך הסכין על שני הבהמות אבל כשלא הולידו כולו כגון שהניח הסכין על שני הראשים והוליד הסכין לאותו צד שיצא חוץ להשני ראשים כמלא צואר דוהו חשיב כאלו אין בסכין אלא מלא שני צוארים [ע"ך סק"ד] וחורו הדין למחלוקת שבין המור והחולקים עליו שבארנו בסעי' ה' ובוה חמיר מבהמה אחת בסכין של שני צוארין שאינו בהכרח שיוליך כל אורך הסכין כמ"ש בסעי' ב' ואע"ג דגם כאן רוח ליה עלמא כמ"ש בסעי' הקודם מ"מ אינו מרחו כל כך בשוחט שני ראשים בסכין של ג' ראשים כמו בשוחט ראש אחת בסכין של שני ראשים ורק לענין שאין קפידא אם נשחטו ברנע אחד או לאו בזה אמרנו בסעי' הקודם שדומה לבהמה אחת בסכין של שני ראשים [עסקי' ג' ס"ש סתמה על הס"ך מה צ"ל ללמדנו וללמ"ש י"א רבותא גדולה צ"ח מלא לדמות לכמה אחת בסכין של שני ראשים ודו"ק]:

ט שנים אוהוים בסכין ושוחטין בהמה אחת [כ"י ל':] אפילו זה למעלה לחד הראש וזה למטה לצד החוזה שאוהוין את הסכין באלכסון זה אוהוין בקתא וזה אוהוין בראשו ולא חיישינן שמתוך שוה מושבנו לכאן וזה מושבנו לכאן ושניהם דוחקים את הסכין על הצואר יבואו לידי דרסה דכיון ששוחטים ע"י הולכה והובאה לא יבואו לידי דרסה

שעל החיצונה עבר הסכין משך שני צוארין ועל הפנימית לא עבר רק צואר אחד ולכן החיצונה כשרה ולא הפנימית ובהוליד ולא הביא התחיל לשחוט בסכין והתחיל בפנימית והוליד עד שנמר סוף הסכין בהחיצונה ונסצא שעל הפנימית עבר שני צוארין ועל החיצונה רק צואר אחד ולכן הפנימית כשרה והחיצונה פסולה [כ"י] והנה אם באמת הוליד כל משך הסכין על השנייה ג"כ כגון בהוליד הוליד הסכין עד שעבר מלא סכין מהחיצונה לחוץ ובהביא הביא הסכין עד שעבר מלא צואר מהפנימית לחוץ שתיהן כשרות שהרי על כל אחת עבר שיעור שני צוארין [ס"ס] אלא דהמור לא איירי בזה דא"כ לא נגמרו שני השחיטות בשוה וגם התחלתן לא היתה כשרה ולא מקרי שוחט שני ראשים כאחד ולא איירי רק בשנגמרו שתיהן כאחת ולכן אע"פ שהתחלה לא היתה כאחת מקרי שוחט שני ראשים כאחד וככה"ג האחת כשרה והאחת פסולה כמ"ש [עסקי' סק"ג] וכשיש בהסכין אורך ג' צוארין והתחיל בראש הסכין בהפנימית כהולכה לבד עד שסיים בסופו של סכין בהחיצונה או שהתחיל בהצד שאצל הקתא בהחיצונה בהבאה בלבד עד שסיים בראשו של טכין בהפנימית שתיהן כשרות שעל אחת עבר הסכין כמלא ג' צוארין ועל אחת כמלא ב' צוארין וזה מקרי שנגמרו בבת אחת מפני שעברו על הצוארין כל אורך הסכין שוהו דרך השחיטה וזהו לדעת המור:

ך אבל יש מרבותיה דס"ל דבסכין שאין בו שלש צוארין פסולות שתיהן בכל ענין והמעם דכיון ששחיטתן כאחת ודרס כאחת דרס גם כהשנייה שהרי בבת אחת ובכח אחד העביר הסכין על שתיהן [ר"ן פ"ג כ"ג כ"ס סתמין וכ"כ סתמין ח"א] והו כוונת רבינו הב"י יכתב שיש לחוש ולאסור שתיהן כלומר אע"פ שלדעת המור האחת מותרת מ"מ יש לחוש לדעת האוסרים ולפ"ו אם התחיל לשחוט בקצה הסכין או בראשו ועבר הסכין לצד האחר עד שיצא מלא צואר לצד האחר חוץ להצואר בענין שעל שתיהן עבר כל הסכין כשרות רכ"ע [ע"ך סק"ד ומכ"ש] אמנם מסתימת הרברים משמע דבכך ענין יש לחוש והאמת כן הוא מפני שיש"א דאפילו עבר הסכין כולו וגם חוץ לצואר כמלא סכין לעבר השני שתיהן פסולות והמעם דבשוחט שני ראשים מסתמא נגמרה שחיטת שניהם כאחד ברנע אחד ולפ"ו כשהסכין עבר על האחת משך שני ראשים ונגמרה שחיטתו בהכרח שאו נגמרה גם שחיטת השנייה ועליה לא עבר הסכין עדיין משך שני ראשים ובהכרח שנגמרה וכשהיא נדרסה מסתמא גם חברתה נדרסה כפי שכתבנו ולכן בכל ענין אין להכשיר [עסקי' וס"ו סק"ח]:

ז ואין לשאול הא כל עיקר דין זה הוא מפני שלא עבר שיעור שני צוארין על הבהמה האחת כמ"ש ומה איכפת לנו בזה והרי כבר נתבאר בסעי' ב' דרק כשיש בסכין שיעור שני צוארין השחיטה כשרה אע"פ שלא העביר כל משך הסכין על הצואר ד"ל רוחו ודאי דכן

שנמפרקת אין בזה חשש כלל דהעיקר הוא החוט ויש שהחמירו אפילו במקום הפסד מרובה בנחתך רובו עד שעבר רוב החוט [מנ"ש] ולא נראה להחמיר כל כך בדבר שהראשונים והאחרונים הירו כפורש ואין שום מעם נכון להחמירא :

יג כשארם שוחט עוף ואוחז הסימנים בב' אצבעותיו צריך שיאחז אורנם יפה שאם אינו אוחז אורנם במיזב פעמים שיהיו נשמטין לבאן ולכאן ולא יבול לשוחמן ע"י הולכה ויבא לידי דרסה והשחיטה המעולה ככהג השוחטים שלטו שמתחין העור יפה יפה ואוחזין בדרם השמאלית את העור סביב המפרקת כשהוא מתוח ומכילא דהסימנים כוננים יפה וכן אין להניח אצבעו על הסכין אלא יחזיקנו בהקרא כדי שלא יבא לידי דרסה וכן אין לשחוט מיושב אלא מעמיד דכשיושב בכל לבא לידי דרסה ובריעבר אינו מעכב הנחת אצבע ומיושב :

יד בס' כ"ג נתבאר דשהיה פיסלת בין בקנה בין בושם וכן דרין ברסה ואדרבא אפילו למאן דמהיר שהיה במיעוט קמא דקנה מורה בררסה דפסול לפי שנעשה הפסול בשעת שחיטה ובמעשה השחיטה משא"כ בשדהיה כיון ששהיה אול ליה מעשה קמא והוי כמו מצא חצי קנה פגום [כ"ג] דדרסה במיעוט קמא דמי לשהיה בכיעוט כהרא דגם ההם כיון שחזר ושחט גלי דעתו דמצרפו לשחיטה הראשונה ובשחיטה אחת דמי [י"ט] פ"ג ס"ג ויש להמדה על לשון רבינו הרב' במע"י ו' שכתב דאפילו לא עשה דרסה אלא כנושהו מן הוי"ט פסולה עכ"ל ולכה לא השמיטנו דכהיא יורה דאפילו במשהו מן הקנה פסולה והמנהג פשוט להבריק כל מן דרסה בין במיעוט קמא בין בכיעוט כהרא בין בקנה בין בושם ומעיקר הדין כן הוא ולא מצד חובתה [ס"ג] נחלא דמ"ל כמ"ס הירוש' בס"י קפ"ז דגם דרסה והלכה נמיטת קמא דקנה ללו נלוס הוא ה"ך שצנלמו כניח כסס שחיטת חסכמות לחיסור לא ס"ל כן ועשר"ה סק"מ :

טז חלדה כיצד ולשון חלדה הוא לשון הממנה וכיסוי מלשון חלדה הדרה בעיקר ברום [ק"ז] ומסמנת עצמה כמו כן נמשן הסכין בשעת שחיטה ולא נראה לאויר העולם וזהו הלכה למשה מסיני ויש לזה ג"כ אסמכתא מקרא דהנה בגמ' [ל']. יש מי שמצריך שהחתיך של השחיטה עצמה תהיה ספורעת וגלוי במקום אחד ולא בשנים ושלשה מקומות וילוף לה מדכתוב [ירמ' ט'] חץ שחוט לשונם ע"ש ולא קי"ל כן כמ"ש בס"י כ"א מיהו לענין עצם השחיטה בשעת השחיטה ילפינן שפיר שתהא ספורעת וגלוייה ולא בהממנה [ל"ל] :

טז וביד היו חלדה כתב הרמב"ם בפ"ג דין ט' כגון שהכנים הסכין בין סימן לסימן בין שפסק הסימן העליון למעלה בין שחט התחתון למטה שהוא דרך שחיטה פסולה הכנים את הסכין תחת העור ושחט שני הסימנין בדרכן או יתחיל ד את הסכין תחת צמר כסובך או שפרס ממרית על הסכין ועל הצואר ושחט תחת המטלית

ידרסה ויראה לי דשני בהמות אין לשחוט כבה"ג דמתוך שכל אחד ירצה שהבהמה הקרובה אצלו תשחט קרב לבא לידי דרסה [וכ"מ מלשון רש"י] ואף גם בבהמה אחת כתב אחד מהגדולים שלכתחלה לא יעשו בן רק לצורך גדול [מנ"ש בס' כ"א] אבל לאחז שניהם בקרא שרי לכתחלה ונמלכו הרמב"ם פ"ב ממעט ג"כ דרק נדענד וחקי טכה כס"ח מספ"מ דגם נקדשים מותר לכתחלה וי"ל דמקדש ציזים סס משא"כ בחולין ולולו ס"ל ולכן גם הממנה שנחה בלשון לכתחלה מפוס קדשים דזה מיירי נקדשים כלהי"ת רפ"ב רישא בחולין וסופא נקדשים וכו' רב חמי אמר וכו' ע"ס וז"ל :

י אם שחט וחתך כל המפרקת כשרה דמה איכפה לן במה שעשה אחר תחכות הסימנים כן הוא מעיקר הדין אבל רבינו הרמ"א כתב בסעי' ה' דהבנהג להמרין אפילו לא חתך רק רוב המפרקת ואין לשונה כי יש מברותא מוכרין כן עכ"ל דמ"ל דכיון שחתך רוב מפרקת בוודאי היה השחיטה דרך דרסה דא"כ לא היה רוב המפרקת חתוכה ויש לזה ספק בהוספתא [ט"ח] דהגיא היה שוחט וחתך את הראש בבת אחת אם נתבין לכך שחיטתו פסולה ואם לאו שחיטתו כשרה עכ"ל ובע"כ מיירי שלא שחט דרך דרסה אלא בהולכה והובאה דאם דרך דרסה מאי ג"מ בין נתבין לכך או לא נתבין אלא דרסה שחט דרך שחיטה ועכ"ל אם נתבין לכך אברין ודיוואי היתה רוב וכוין דמדינא אסור בכהכיון לכך ראו לנו לאסור בכל ענין דמי יודע אם נתבין לכך או לא נתבין :

יז אמנם רוב גדולי האחרונים רחו להאי דינא דאין שום סברא להמרין בזה וגם מש"ם מוכח להדיא [י"ט] : פרש"י מ"ס עתיבות פסולת דאין חשש בזה וכן מתבאר מדברי הראשונים [ט"ז וע"י וסר"ה וכו"ס] ומתוספתא נראה דאין ראייה וענין אחר הוא ולא קאי על המפרקת כלל רק על הסימנים דכן הוא [י"ט] הבישנה [ל"ז] דזה שוחט והתיו את הראש בבת אחת אם יש בסכין מלא צואר כשרה ולזה הוסיפה לאמר דאפילו אם חיישין שמא דרם ואדרבא מהתוספתא יש ראייה להיתר דמ"ג אם נאמר דלשון כל הראש אמפרקת קאי א"כ גם לשון כל הראש המשנה ג"כ אמפרקת קאי והנן להדיא דאם יש כמלא צואר הרינו חוץ לצואר כמלא צואר שחיטתו כשרה והתוספתא אינה פוסלת רק במהבין לכך להדיא ולא בסתם שחיטה :

יב ומ"ם כיון דרבינו הרמ"א כתב שהמנהג להמרין קשה להקל שלא במקום הפסד מרובה ואם נחתך מקצת המפרקת אין להחמיר כלל ומסר"ל מפראנ עשה מעשה להתיר גם בנחתך כל המפרקת [מ"ז סק"ב] וגם לא שייך לאסור משום דברים המתירים ואחרים נהגו בהן איסור דבה לא שייך מנהג דפוא דבב' שאינו מצוי וברר שאינו מצוי לא שייך מנהג ובלא הגיע להחוט

המטלית הואיל ואין הסבין גלויה ה"ז ספק נבילה וכן אם ישחט מיעוט הסימנים בתחלדה ונמר השחיטה שלא בתחלדה ה"ז ספק נבילה עכ"ל ומיעוט הסימנים הוא בין מיעוט הראשון ובין מיעוט האמצעי כמו שביאר לקמן ברין י"ג וה"ל ואם דרס או החליד בין בשליש הראשון בין בשליש האמצעי ה"ז פסולה עכ"ל בלומר ספק נבילה אבל אם בשליש האחרון החליד או דרס ס"ל דבשירה דכן דעתו גם בשהיה במיעוט אחרון כמ"ש בס' כ"ג וס"ל דזה שנשאר נגמ' [ל'] בספק בתחליד במיעוט סימנים זהו על מיעוט קמא או אמצעי אבל על מיעוט בהרא אין כאן ספק דכיון דרוב סימנים נשחטו כהונן נגמרה הכשר שחיטה ושוב לא איכפת לן כמה שנעשה אח"כ :

יז אבל רש"י ז"ל ובה"ג ועוד כמה מרובינו סוכרים דהספק נגמ' הוא על מיעוט בהרא דבמיעוט קמא פשיטא לן דהיא ודאי נבילה [כס"י] כיון שהפסול הוא בהבשר השחיטה ורק במיעוט בהרא י"ל כיון דנגמרה הבשר השחיטה לא איכפת לן או אפשר כולה חרא שחיטה היא ומפיסלה [כס] דכיון דלתחלה יש לשחוט כל הסימנים כי אנמריוה רחמנא למשה לחלדה או דרסה פוסלת הישחיטה אף במיעוט בהרא ובגמ' נשאר דכספה והוי ספק נבילה והבי קי"ל לדינא אפילו בהפסד מרובה :

יח וה"ל רבינו הב"י בסעי' י' אם לאחר ששחט רוב הסימנים החליד הסבין תחת מיעוט הנשאר משניהם או מאחד מהם ופסקו מותר ויש מי שאוסר גם בזה וראוי לחוש לדבריו לתחלה עכ"ל ותופס העיקר לדינא כתרמב"ם ולכן כתב על דעת רש"י רק שראוי לחוש לתחלה ורבינו הרמ"א כתב עליו והמנהג להטריף כל חלדה בין במיעוט קמא בין במיעוט בהרא בין בקנה בין בושט עכ"ל ואין זה מטעם מנהג בעלמא אלא דכן עיקר לדינא לדעת רש"י ובה"ג שכל דבריו דברי קבלה אלא דה"ל דכיון שנהגו להטריף בכל ענין ממילא רקבלנו עלינו דעת רש"י ובה"ג לעיקר והבי קי"ל וזה חסירא טובא משהיה דבשהיה יש סברא לומר כיון דכבר פסק מלשחוט נגמרה שחיטתו אבל בדרסה וחלדה שהכל שחיטה אחת יש יותר סברא לאסור [ולנסעט רש"י ח"ט מה שספק צ"ט נמלך רק צ"ט והלדה ולא צדכסה הגרמס ועיקר משום דבאלו ה"ל ה"לך ממש בשחט אחת ובוודאי טריפה גם במיעוט צמחא אף צ"ט ה"ס הפסק יש ספק דצדכ וכן חלדה צע"כ לריך הפסק קלם כצדכסה להחליד במיעוט צמחא כמובן ולכן מקודם צ"ט ל"ט ה"ס בהלדה [ל'] והל"כ צ"ט [ל"ב] בדרך חמ"ל דמלדה פסולה משום דהפסק מעט וכו' סלל כשחיטה אחת מ"מ צ"ט ה"ס הפסק מרובה איצטריך לן וזכ' :

יט וכתב רבינו הב"י בסעי' י"א אם החליד הסבין תחת מיעוט הראשון ושחטו ממטה למעלה ואח"כ נמר השחיטה ברובה וכן אם ישחט רוב סימן אחר בכרסה

והחליד הסבין תחת מיעוט הנשאר ושחט סימן השני וכן אם שחט מיעוט הראשון בתחלה ונמר השחיטה שלא בתחלה ה"ז פסולה עכ"ל וההפך בין חלוקה הראשונה להשלישית ושניהם הוא במיעוט קמא אלא דבחלוקה הראשונה שחט המיעוט מלמטה למעלה שלא כדרך שחיטה ובחלוקה השלישית יש יותר רבותא ששחט גם המיעוט כדרך מלמעלה למטה והחלדה היתה תחת העור [ט"ז] וזה שכתב בחלוקה האמצעית בכרסה מפני שהולך לשיטתו דבמיעוט בהרא העיקר לדינא כתרמב"ם ולכן בעוף הדכשירו בסימן אחד כיון ששחט רוב הסימן נגמרה השחיטה ושוב לא פסלה בה חלדה אבל לדין דקיי"ל כרש"י גם בעוף טריפה בכל ענין ויש מי שאוסר דגם לדין אין המיעוט הראשון אוסר רק בושט ולא בקנה מידי דהוי אחזי קנה פגום [כ"ד סק"ג] וכבר כתבנו בסעי' י"ד לענין דרסה דאינו כן דזה דמי לשהיה במיעוט בהרא ע"ש וה"ה לחלדה וכן עיקר להטריף חלדה בכל ענין בין בקנה בין בושט ואף גם בשהיה כתבנו כן בס' כ"ג סעי' י"ח ע"ש :

כ וזה שכתב הרמב"ם דבפרס מטלית על הסבין ועל הצואר ושחט הוי ספק נבילה הרבה מהפוסקים חולקים בזה וכמ"ש הטור דרוקא כשהמטלית קשור בה בצוארה או שהיתה מדובק בשערה בצוארה ושחט תחתיה הוי ספק ושחיטתו פסולה אבל כשהמטלית רק פרוש על צוארה או כרוך בלא קשירה אין זה פסול והשחיטה כשרה וכן הכריעו בש"ע סעי' ח' אלא שכתבו שלכתחלה יש לחוש לדברי הרמב"ם ע"ש [גס צדכך ע"ד ג"ס כסס כספור דדווקא כשהמטלית מדובק בשערה או צדכך דכר ע"ש וזהו ג"ס קטירס לא סוכיר ע"ש] :

כא ומטעם זה יש ליוהר מאד בכבשים שיש להם בצוארם צמר מסובך הרבה להלוש הצמר כדי שלא יטמון הסבין א"ע תחת הצמר ויבא לידי חלדה וכן יש למרוט הנוצות מעופות ממקום השחיטה מטעם זה וביו"ט שא"א למרוט יותר השוחט מאד להחליק הנוצות לכאן ולכאן בכדי שהסבין יהיה גלוי :

כב צריך ליוהר כשאדם שוחט והם על העור שלא יעשה בו קרע גדול ושוחט בראש הסבין ומתכסה מהעור דאם רק קצה ממקום השחיטה בהסבין מכוסה אפילו ברעעבד פסול אמנם אם שוחט באמצע הסבין אין לחוש אם ראשו רתכסה בעור כיון שהסבין במקום ששוחט בו כנגד הסימנים אינו מכוסה ויש מהראשונים שהחמירו גם בזה [טור צדכס לה"ט] וראוי לחוש לדבריו לתחלה ויש מי שאוסר גם ברעעבד [צ"ח] ולא נראה כן [ט"ד סק"ט] וכן יש ליוהר כשחבל כרוכה על צואר הבחכה להסירה מצוארה וכן יש ליוהר בכרית מטלית על הסבין שלא יוכרך יותר בצד העיב מבהעד הרק ששוחטין בו [טז"ט] :

כג הגרמה כיצד כגון ששחט שרא במקום שחיטה שנתבאר לעיל ס' ב' ולשון הגרמה שמכריע ירו

כי אגמריה רחמנא למשה פסולי שחיטה הכי אגמריה
 שלא תהא בכל היסין אחד מהפסולים ולכן אע"ג בהגמרה
 אינו במקום שחיטה כלל כיון ששננה ביחד עם כל הפסולים
 דינו כמותם לפסול אף במיעוט בתרא גם ברידה [כ"ל
 כמעטם דרכן ללפלא קמח דר"ח וכו"ג לחיטא בתמורה ט"ו :
 ע"ש ברש"י ד"ה פסול וכו' וכו' דלי סדדי נחמא גמלא אנמרינא
 ודלי נחמא דוכמא וכו' עכ"ל ודוק] :

כז רבינו הב"י בסעי' י"ב פסק בדרמב"ם אבל רבינו
 הרמ"א כתב בהנהגה להמריף גם בהגמרה בין במיעוט
 קמא בין במיעוט בתרא בין בקנה בין בושם עכ"ל ואינו
 מבעט מנהג בלבד אלא מטיקף הדין מפני שאנו תופסין
 דעת רש"י ז"ל ולכן אין להקל אפילו בהפסול מרובה :
כח ודע דכל אלו הגמרות שהכשרנו להפוסקים שמכשירים
 אינו אלא כשהגרים בקנה למעלה וידוע אצלו שלא
 נגע בהושם אבל בקנה למטה שנקובתו במשהו כשלא
 נגמרה שחיטה הרוב ממילא מריפה וכן בושם בין לצד
 מעלה בין לצד מטה משום דבושם בכל מקום נקובה
 במשהו וממילא גם למעלה בקנה כשיש ספק שמא נגע
 בושם מריפה מספק ורק כשנשחט הרוב שוב אין חוששין
 וזהו הכל לדעת המכשירים אבל לדין דקיי"ל ברש"י
 מריפה בכל ענין וכמ"ש ואין ג"מ בכל זה ולכן יורר
 השוחט לשחוט באמצע הצואר וא לא יבא לידי שום
 הגמרה וכמ"ש בס"י :

כח עיקור הוא הפסול החמישי מהלכות שחיטה דאגמריה
 רחמנא למשה ובפירושו דעיקור נחלקו רבותינו
 דרש"י ז"ל פירש [פ'] דעיקור הוא מאי דהגן [ג"כ] שחט
 את הושם ופסק את הגרנת או פסק את הגרנת ושחט
 את הושם ואין הפירוש שפסק את הגרנת ביד לא"כ
 אין זה שייך להלכות שחיטה דהפסול הוא מפני שאנו
 שחטו אלא דמייירי ששחט בסכין פגומה והפנימה אינה
 שוחטת אלא חונקת [מוס' ס']. וממילא שרבר זה מפורש
 בקי"א בכתוב ושחט ואין זה שחיטה אלא הניקה ונקרא
 פסול זה עיקור משום דהפנימה עוקר מסקומו ולכן תלמו
 זה יותר בקנה מכושם שהרי פסול דסכין פגום שזה
 בשניהם וכן פסול עיקור אלא דשם עיקור יותר חל על
 הקנה מעל הושם דהושם רך וכי פגע בו פנימה חונקו
 במקומו אבל הקנה קשה וכי פגע בו פנימה עוקרו
 מסקומו [ג"כ] :

כח אבל הרמב"ם ז"ל רוב הראשונים לא תפסו כן
 בפירושו דעיקור וזה שייך להלכות סכין שנתבאר
 בס"י י"ח ואינו מחמשה הלכות שחיטה אלא פירושו
 דעיקור כמ"ש בה"ג שהסימן נעקר או נשחט ממקומו
 במקום חבורו בלתי ובצואר ואח"כ שחטו והשחיטה היתה
 כהוגן אלא שהסימן היה עקור ממקומו ואינו מועיל בו
 שחיטה והכי אגמריה רחמנא למשה דשחטת סימנין אינם
 מועילים רק כשהם מחוברים במקומם ולא כשנעקרו
 ממקום חיבורן ואין לשאלו דא"כ למה צריך הלכה למשה
 מסיני לדין זה והרי כבר נצרפה בהבטת או העוף
 כשנעקר

לצאת חיון במקום הכשר שחיטה וכמו היה שוקל עין
 בעין נהג לו גירמוי [כ"כ ס"ח : רש"י חולץ ס'.] ולשון
 גרם הוא שיוי המדה שלא יזכף ולא יגער [זנחיס ס"ב :
 טוד"ס נחמח] וזהו הלכה למשה מסיני וגם בקרא י"ט
 רמו לה רשם שחיטה הכתוב בתורה בקרשים ושחט את
 בן הבקר מורה דמקום השחיטה הוא מן הצואר ולא
 ממקום אחר והכי דרשינן [כ"כ] בנין לשחיטה מן
 הצואר שנאמר ושחט ממקום ששח חסדו כלומר ממקום
 שלפעמים כופף כשם הכשרו ושח הוא לשון כפיפה כמו
 כי שחה לעפר נפשנו וחמדה הוא לשון הכשר כמו וחמא
 את הבית החמאני כאווב וכו' וממילא כששוחט שלא
 במקום הצואר כגון משיפוי כובע ולמעלה וכן למטה
 בסימנים בקנה מראש כנף האונה ובושם ממקום שישעיר
 אין זה בצואר במקום ששח והוי כחותך ביד או ברגל :
כד כתב הרמב"ם בפ"ג דין י"ג שחט רוב האחר או
 רוב השנים השלים השחיטה בדרסה או בהגמרה
 ה"ו כשרה שהרי נשחט השעור בראוי הגרים בתחלה
 שליש ושחט שני שלישים ה"ו כשרה שחט שליש והגרים
 שליש וחזר ושחט שליש האחרון כשרה הגרים שליש
 ושחט שליש וחזר והגרים שליש האחרון היו פסולה ואם
 דרס או החליד בין בשליש הראשון בין בשליש האמצעי
 ה"ו פסולה עכ"ל והמעט שמקל בהגמרה יותר מכשאר
 דברים מפני שבהגמרה אינו מקום שחיטה כלל והוי
 כחותך ביד או ברגל ולא בענין רק שרוב סימנים היו
 במקום שחיטה והמיעוט שהיה שלא במקום שחיטה אינו
 כלום בין מיעוט קמא בין מיעוט אמצעי ואינו פוסל רק
 כששני שליש היחה בהגמרה ושליש במקום שחיטה ראינו
 נשחט רוב היסין במקום השחיטה אבל בדרסה והחלדה
 שהפסול נעשה במקום השחיטה פוסל במיעוט קמא
 ובאמצעי ואינו כשר רק במיעוט האחרון שכבר נגמרה
 הכשר שחיטה כמ"ש [וח"ס גדלם וסחליד גליט פסולה כ"ל
 ספק ננילה כמ"ס לעיל ס"י וכו"ס] בסעי' ק"ו וכ"כ סלח"מ
 ע"ס וסמן חלעיל ונכחן לא צה רק לכאך סהסרם צין
 סגומם לדרסס וחלדה ולהגט סלחיס צום] :

כה ויש מרבותינו דמטריפי גם בשחט שליש והגרים
 שליש ושחט שליש משום דבי נפקא חיותא כשחיטת
 הרוב היתה או הגמרה [ר"ן צסס מלמד ומג"ן] דספקו
 כר"ס לחומרא וכי"י לחומרא י"ט.] ולדידהו היו פסק מריפה
 בין ככה"ג ובין בהגרים שליש ושחט שליש והגרים שליש
 ולהרמב"ם בכה"ג ודאי מריפה [דספק כר"י] אבל בהגרים
 שליש ושחט שני שלישים מכשרי וי"א דגם ככה"ג מריפה
 [כרז חסי כס'] והמעט דכי נפקא חיותא ברוב בעינן
 שהיא הרוב נשחט כהוגן והבא כשנגמרו שני שלישים
 הראשונים היה שליש הראשון בהגמרה [כ"כ] ואינו
 מכשיר אלא בשחט שני שלישים והגרים שליש ורש"י
 ז"ל מטריף גם בכה"ג כככל פסולי שחיטה [ל' : ועינמו
 דשמח קיי"ל כרז חסי עס נלישגח קמח וכדכ"ן ע"ס] וכללא
 דרש"י כן הוא כיון דלכתחלה צריך שחיטת כל היסמינים

כשנעקר הסימן ממקומו בדאמת עקירת הסימן ממקומו אינו טריפה וכל זמן שהוא חי הוא כשר אלא דהכנה למשה כסני שאינו מועיל שחיטה לסימן שנעקר ממקומו [מ"ס ט"ז] ולרש"י גם מחיים טריפה ככה"ג [ט"ז]:

ודע דזה שאמרנו דעקירת הסימן ממקומו כל זמן שהוא חי אינה טריפה לאו כלל הוא ודהוי אמרו חז"ל [מ"ד.] סימני שנדרלו ברובן טריפה והענין כן הוא שאם נקלף הושט מן הלחי אבל הבשר שבין הלחי והושט דבוק בהושט והיינו שהלחי נקלף מן הושט ומהבשר שעמו אפילו נקלף כולו כשר וזהו דתנן [ז"ל.] ניטל לחי התחתון כשר אבל כשהושט נקלף לגמרי מן הלחי וזמן הבשר אם נקלף כולו כשר מחיים ואין שחיטה מועלת לו ואם נקלף כיוצאו ורובו קיים גם שחיטה מועלת לו ואם נקלף רובו הלוי באופן פרידתו אם המיעוט הנשאר הוא במקום אחד מועלת לו השחיטה ואם המיעוט אינו במקום אחד אלא ספור כאן מעט וכאן מעט אע"פ שהמיעוט הנשאר בפיזור יהיה הרבה יותר מהמיעוט שנשאר במקום אחד מ"מ אין שחיטה מועלת לו ומעמו של דבר דכשהמיעוט ספור ניכר שנתלש בכח מכאן ומכאן אבל כשהמיעוט הוא רק במקום אחד אף שהוא מעט מ"מ ניכר שנקלף בנחת וזהו דכל כשנקלף הושט מן הלחי וזמן הבשר אבל מהסימן השני שהוא הקנה לא נפרד אבל כשהושט נפרד מן הקנה ברוב ארכו טריפה גם מחיים וזהו לדעת הטור בס"י זה ובס"י ל"ג שזהו דעת הרא"ש ז"ל ולדעת רש"י ז"ל [מ"ד.] כשנעקר כסני מעט וכאן מעט היו גם טריפה מחיים וזהו סימני שנדרלו ברובן טריפה שאמרו חז"ל אבל להרא"ש והטור זהו עיקור סימנים שאין שחיטה מועלת לו ומחיים היא כשירה וסימנים שנדרלו ברובן הוא כשנפרד הושט מהקנה [ודברי הל"ט כסני] ק"י ז"ל וכבר פתח עליו סמעי"ט כד"ח כפ"ט ס"ו ל"א ח' וע"פ [ט"ז] ובסעי' ל"ו יתבאר עור בה:

ל"א והרמב"ם ז"ל נ"ל שיש לו שיטה אחרת בכל זה דבפ"ג כתב עיקור כיצד כגון שנעקרה הגרגרת והוא הקנה או הושט ונשמט אחד מהם או שניהם קודם גמר שחיטה עכ"ל ובפ"ח כתב לחי העליון שניטל טריפה אבל אם ניטל התחתון כגון שנגמט עד מקום הסימנים ולא נעקרו ה"ז מותרת עכ"ל ובפ"ט כתב סימנים שנדרלו רובן טריפה ואפילו שלא מחמת נפילה וכן אם נתקפלו שהרי אינם ראויים לשחיטה אבל אם נתפרק רוב תורבץ הושט מן הלחי ה"ז מותרת שאין התורבץ ראוי בשחיטה כמ"ש עכ"ל:

ל"ב ביאור דבריו נלע"ד דהנה תורבץ הושט דבוק בלחי [רש"י מ"ג:] אבל הסימנים עצמם אינם דבוקים בתלחי והם תלויים בין עיקר החיך והלשון אצל המתפצל של לחי התחתון [הס"י כרמ"ס סוכ"ג כ"ז סל"ג] כלומר אצל קצה התחתון של הלחי [אפי"ט ט"ז] והסימנים עצמן מחוברים זל"ו ולצואר ע"י קרומים רכים והטעם שיעיקור

פסול לשחיטה מפני שמחמת העיקור מתנדנדין הסימנים וא"א שהשחט בו,בשר [ט"ז סכ"ד כ"ס ר"ן] וממילא מובן דאם רק הסימנים אינם מחוברים כברייתא מתנדנדין ואין ראויים לשחיטה ולכן לא מביעיא אם הסימנים עצמן נתלשו מהקרוטין שנאחו בהן בהצואר וזה לזה דוודאי מתנדנדים ואינם ראויים לשחיטה אלא אפילו הסימנים עצמם מחוברים בקרומיהם כברייתא אלא שלמעלה ממקום השחיטה שהוא התורבץ כשנתלש מהלחי אם רק כולו נתלש דממילא גם הסימנים עצמן שמחברים לקצה התחתון של הלחי נתלשו משם ושם הוא עיקר האחווה בהכרח שהסימנים עצמן כגדים ממקומן ואין ראויים לשחיטה והר"ב מובן דכשנתלש כולו מהלחי התורבץ והחילה ראשי הסימנים ועומדים באויר והם רכים ממילא נופלים הסימנים עצמן כידוע שזהו שמומה וזו מקרי נתקפלו הסימנים כלומר שהם מקופלים זה על זה והסיבה מפני שנתקפלו מהלחי [ח"ט כ"ג] דאיכפל אקפולו מלסן קיפול ומלסן קיפול וערס"ל אבל אם רק רוב התורבץ נתלש ונעקר מהדחי וסופו מחובר בהלחי דממילא המקום שבו מחוברים הסימנים לקצה הלחי מחוברים בהלחי הרי הסימנים במקומן וראוי לשחיטה ולפ"ו יש ברינים אלו ג' חזקות כמו שיתבאר בס"ד:

ל"ג כשהסימנים עצמם נתלשו מקרומיהן או אפילו סימן אחד שנתלש מקרוטין שמחובר בהם זל"ו ובהצואר היו טריפה ככל הטריפות וזהו שאמרו חז"ל סימנים שנדרלו ברובן טריפה כלומר אם רוב אורך הסימן נדרל מקרוטיו כדאמרינן בעלמא אבר וכשר המודלדלן [מולין ק"א:] שהרי הסימן אינו כברייתו ולכן אע"ג ובלחי הוא דבוק הוא טריפה ואם בקרומיהן מחוברין כראוי אלא שבמקום החיבור בלחי בשם נפרד התורבץ מהלחי אם זיפירוד היגע עד סופו דממילא גם ראשי הסימנים נפרדו מקצה הלחי ולכן נהי דאינה טריפה מ"מ הסימנים יתנדנדו בשעת שחיטה והוי עיקור סימנים [ח"ט דליעקור עקורי כ"ג] כלומר שיעקר מהלחי עד סופו] אבל אם רק רוב התורבץ נפרד מהדחי דממילא ראשי הסימנים עדיין מחוברים בהלחי בקצה התחתון כשר גם לשחיטה [ח"ט] דליוטס ליוטפי מעילויא סימנים כ"ג כלומר שלא כיוע עד סופו] וזה שנמסר למשה כסני עיקור סימנים זהו כשבשעת שחיטה נעקרו קודם גמר השחיטה בין שנעקרו מהקרומים ובין שנפרד התורבץ מהלחי עד סופו דבשעת שחיטה אין ג"מ איך שהוא העיקור דמחיים יש ג"מ בין כשהיא טריפה ממש ובין שאינה ראויה לשחיטה דאו החלב מותר אבל בשעת שחיטה בין כך ובין כך היא טריפה או נבלה:

ל"ד והווי שביאר הרמב"ם ז"ל עיקור כיצד כגון שנעקרה הגרגרת וכו' קודם גמר שחיטה עכ"ל כלומר זהו עיקור שנאמרו למשה כסני שנעקרו בשעת השחיטה ולא נאמר בזה איך נעקרו כי אין ג"מ בזה כמ"ש ובפ"ח כתב ניטל לחי התחתון כגון שנגמט עד מקום הסימנים ולא

שנעקר הסימנים או אחד מהם מהבשר שבלחי אבל אם רק נגמם עד מקום הסימנים כשירה וזהו נימל לחי התחתון שכתב בפ"ח וסימנים שנדלדלו זהו כשנפרד הושט מהקנה כדברי רבינו הב"י ונתקפלו מקרי כשנימל הסימן ברובו מן הלחי והסימנים שנשאר אינו במקום אחד [כ"ח] וכמ"ש בסעי' ל' :

לו והנה לדינא ודאי שיש לנו להחמיר בכל הדעות שהרי זה איסור תורה ולכן כשהסימנים נפרדו זה מזה ברובן טריפה וכן כשנפרדו מהקרומים שקשורים בהצואר ברובן ג"כ טריפה ובנימל לחי התחתון ככולו אינו כשר לשחיטה וכן בנימל רובו אם הסימנים שנשאר אינו במקום אחד ג"כ אינו כשר לשחיטה ויש מחמירין עוד דבשעת שחיטה אפילו אם נעקרו רק מקצת מהסימנים ג"כ טריפה [כ"ח] ויש חולקים בזה [ס"ז מקי"א] וזה שכתבנו בסעי' ל' דכשהושט נקלף רק מן הלחי ולא מן הבשר שעמו אפילו נקלף כולו כשר זהו רק לשיטת רש"י אבל ברמב"ם אינו חילוק זה ועוד דלרש"י ז"ל זה פירוש הש"ס שם דאינוס אנומי מעוליא סימנים ולדרמב"ם הלא כוונה אחרת בזה כמ"ש בפ"ח עמוד דגם הסור לא הוכיז כלל חילוק זה ומשמע דגם הוא ס"ל דבכלו גם בבה"ג אין שחיטה מועלת בו [וכ"כ הט"י סק"ח] :

לח ולפ"ו יש לתבוא על רבינו הב"י שכתב בסעי' מ"ו עיקר כיצד כגון שנעקר הקנה או הושט מהלחי ומהבשר וכו' עכ"ל דמבואר מדבריו דמהלחי לברו כשר בכל ענין שהרי זה אינו אלא לדעת רש"י ואפשר שהולך לשיטתו שביאר כוונת הרמב"ם לחלק בין שעקר הסימנים מהלחי ובין שעקר הלחי מהסימנים כמ"ש בסעי' ל"ה ושם תסדגו עליו איזה סברא יש לחלק בזה ולכן נאמר דכוונתו בן הוא דבשעקר הסימנים מהלחי נשאר הבשר אצל הלחי ולכן היו עיקור אבל אחו בלחי ועקרו מן הסימנים נשאר הסימנים דבוקים בבשר ולכן כשר ולפ"ו גם ברמב"ם מבואר סברת רש"י ז"ל [לכ"ז סמור ג"לס ס"א מחלק בזה וכ"כ ס"כ"א בפי' ל"ג והסס סמור הסיג סס על כרמב"ם בפי' גיטל לח סתחמון עד ססימנים ע"ס דבריו אינוס מונמס כלל וסרוס ס"ח וסדריס כסומוס חמנס גס סרסג"ל בפי' בים פי ססיג עליו כסמור וכסור כול סחססו דססימנים מנוזקיס ככל אורך הלס ססתמון וכן סכרו גס חכמי לוניל אלכל לפי תסונת כרמב"ם ז"ל ס"אנס מנוזקיס רק כקלס ססתמון וכמ"ס בסעי' ל"ב כסתלקס ססנסס וגס כולס כדכריסס ע"ס ולמנס סלחו כסוונס סמור וז"ק] :

למ עוד כתב בסעי' מ"ו הא דפוסל בעיקור היינו כשנעקר כולו אבל אם נשתיר בו אפילו משהו כשר והוא שאורו שנשאר הוא במקום אחד אבל אם מיעוט הנשאר הוא מדולדל שהוא מעט כאן ומעט כאן פסול שניכר הדבר שנעקר בכח ומה שנשאר מחובר חיבור מדולדל הוא והו"ל נעקר כולו ופסול וה"מ כשנעקר רובו אבל אם לא נעקר אלא מיעוט ורובו קיים אע"פ שרוב זה הנשאר

ולא נעקרו ה"ו מותרת עכ"ל כלומר שלא הגיע עד סופו דממילא ראשי הסימנים עדיין מחוברים בהלחי לכן כשר לגמרי ובפ"ט כתב סימנים שנדלדלו רובן טריפה כלומר שנהלשו מקרומיהן אף שבלחי מחוברין ואח"כ כתב וכן אם נתקפלו שהרי אינם ראויים לשחיטה כלומר שבהקדומין הם מחוברין כראוי אלא שלמעלה נקלף התורבץ מהלחי עד סופו ונתקפלו ראשי הסימנים על הסימנים עצמן כמ"ש ונהי דאינה טריפה שהרי הסימנים מחוברין בקרומיהן כ"מ כיון דראשי הסימנים נפרדו מהלחי מתנדנדים ואינם ראויים לשחיטה ואח"כ כתב אבל אם נתפרק רוב תורבץ וכו' ה"ו מותרת וכו' כמו שבארנו עכ"ל ור"ל כמו שביאר בפ"ח דהוה עצמו הדין שכתב שם שנגמם עד מקום הסימנים [וכל הסוגיא סנדק מ"ד. מתפסס כמין חומר ע"ס חס ספרין ססימנים סנדלדלו כסוונן על סורכך סטיטל מלחי ה"ס למס ססס סריפס כרובס וככאל כרובס כסירס ומסרך סל סל דליקטל חקפולו סל דליפרכ חכרוק כלומר מלי קמניס זל"ז דגיטל מלחי הלל כול רק קילוף מלמעלה וכיון דלל סיני עד ססימנים עלמן לל חיקסס לן חלל כנדלדלו הלל ססימנים עלמן חופרכ דליפרכ מקרומיהן ולכן גס כרובס סריפס וגס לטון סיי"ף יס לטון כזס ככנסה קלס לו גס כלל חנסס חלל סלון לטני להסרין וז"ק] :

לה ורבינו הב"י בספרו הגדול פירש דברי הרמב"ם באופן זה דסימנים שנדלדלו היינו שהסימנים נפרדו זה מזה ותי טריפה ממש ונתקפלו מקרי כשנעקרו שניהם או רובו של אחד מהם ממקום חיבורו באורך הצואר וזהו עיקור סימנים שבפ"ג ואינה טריפה אלא שאינה ראויה לשחיטה ואם רק נתפרק רוב התורבץ מהלחי כשר ע"ש והנה לדבריו כשנהלשו הסימנים מהקרומים של הצואר אינה טריפה אלא שאין ראוי לשחיטה ולדבריו היא טריפה ממש וכן לדבריו כשהסימנים נפרדו זה מזה היו טריפה ממש ולדבריו לא זכרו זה בדבריו אך יכול להיות דהוה ג"כ בבבלי דילדול אמנס שונמר דכנפרדו זה מזה היו טריפה ממש וכנפרדו מקרומי הצואר אינה טריפה ממש ודאי תמוה שהרי עיקר חיזה כל האיברים הם כשהם מדובקים להגוף ודיבוקם זל"ו נראה שאינו מעכב כל כך שכל אחד תשמישו לבדו הקנה הוא לכלי הנשמה והושט הוא לכלי העיכול ונהי דלדינא ודאי בן הוא דכנפרדו זה מזה טריפה שכן הביאו הראשונים בשם ר"ח ז"ל מ"מ שנאמר שזה נרע מנפרדו מהצואר ודאי צ"ע עוד כתב דזה שנהבאר דנתפרק רוב תורבץ מהלחי כשר אבל נתפרק כולו היינו עיקור סימנים ואינם ראויים לשחיטה זהו כשאחו הסימנים ועקן מהלחי אבל אחו בלחי ועקרו מן הסימנים אפילו כולו כשירה וזהו שכתב בפ"ח נימל לחי התחתון וכו' ע"ש וזהו ודאי תימא רבתי איזה סברא יש לחלק בין זל"ו [וככר ססיג עליו המע"ס כפי' ס"ו ו' חות ע' ע"ס] ועמ"ש בסעי' ל"ח כביאר דבריו :

לו ו"א בכונת הרמב"ם דעיקור שכתב בפ"ג היינו

מפני שהכל מודים בזה שכששחט בפנימה היו מריפה במיעוט קמא כסבואר בס' י"ח אלא דס"ל שאין זה עיקור שנמסר למושה מסיני וממילא לשחיטת רש"י ובה"ג בכל הפסולים הגם במיעוט בתרא מריפה ה"ה בשחיטת פנימה במיעוט בתרא אבל בפירושא דעיקור העיקור לדינא כבה"ג ולכן הכשיר מחיים אבל גדולי האחרונים אסרו גם מחיים דאולי קי"ל כרש"י בפירושא דעיקור ועיקור דבה"ג היו מריפה מחיים וכן עיקר לדינא דספיקא דאורייתא הוא [ש"ך סק"ג ופר"מ וצ"ח אך מ"ש בס"ך דגם סר"י וקרמ"ס ס"ל כרש"י לע"ג דהס כ"ל ככה"ג ומדלדלו צדוקן עיני אחר הוא כמו שצ"ל גם מ"ש בכוונת הרמ"א במיעוט קמא קאי לעיקור דבה"ג וטוונתו סלל נעקר רוב הסימן דכשעט שחיטה גם במקלות מריפה וזכו דעת הכ"ח וכבר כתיב עליו כס"י בסק"א ול"ן לשון כרמ"א סובל זה וטוונתו צדוקן לעיקור דרש"י וכ"כ מפורש בספרו ד"מ לוח' ו"ל אמנם מהר"י כתב דבין עיקור לדברי כה"ג בין לדברי רש"י פסול בין במיעוט וכו' עכ"ל ע"ש ודו"ק]:

בג אם שחט בעוף סימן אחד שזורה הכשירו ונכזא הסימן השני שמוט ואינו ידוע אם נשמט קודם שחיטה הסימן האחר או אח"כ מריפה דהוא ספק הורה וחוקת איסור וכללא הוא דכל שחט בשחיטה אסור ולכן אף שיש קצת הוכחה שלאחר השחיטה נשמט כגון שראחר שחיטת הסימן זרק העוף מידו וקרוב הדבר שע"י זריקה וע"י הפירכוס נשמט הסימן השני מ"מ כיון שלא ראה מקודם שזרק שלא היתה שמוטה עדיין היא בחזקת איסור אא"כ אומר השוחט בפירוש שידוע שלא היתה שמוטה בשעת שחיטה ויש לו נאמנות בזה גם לאחר השחיטה אף שאין עתה בידו מ"מ כיון שהתורה האמינתו להשוחט ממעט שיש בידו לשחוט כמ"ש בס' א' א"א לומר שהאמינתו מקודם ולא אח"כ דאין נאמנות לחצאין ועוד דלענין נאמנות ממעט שהוא בידו אין חילוק בין שהוא עתה בידו ובין שהיתה מקודם בידו כמ"ש בס' קב"ו [כרצ"ח ניעין נ"ד]: יאע"ג דענין שמוטה לא היה בידו מעולם דהא אין בידו שלא תהיה שמוטה מ"מ הרי בהכרח שהאמינתו תורה לזה דאל"כ איך נאמן על השחיטה ממעט בידו והרי שמוטה לאו בידו אלא בע"כ או שהתורה האמינתו גם לזה או ממעט שלא חששה התורה לזה הרוב בהמות ועופות אין בהן שמוטה וא"כ מס"נ נאמן או ממעט נאמנות או ממעט רובא ואע"ג דעתה איתרע הרוב שחרי הוא שמוט מ"מ פשוטא שנאמן לומר שאחר השחיטה נשמט ממעט רובא ונשאר הרוב על מקומו אבל בלא אמירתו א"א להתיר ממעט רובא שהרי איתרע והדבר פשוט דרוקא כשאומר שבדק אחר השחיטה וראה שלא היתה שמוטה דאל"כ מניין יודע שלא היתה שמוטה והרי א"א לידע זאת בלי בדיקה [וכ"כ סת"ג סק"ג ולהנס עתה ס"י כס"ק י"ד ודבריו ל"ע כמ"ש הסת"ג וצ"ח פסקים ס' ר"ס ולפ"ש דבריו מוכינים ודו"ק]:

בד כבר נהבאר בהסימן השמוט א"א לשוחטו כראוי מפני

הנשאר הוא מדולדל מעט כאן ומעט כאן כשר עכ"ל וכבר בארנו זה לשחיטת רש"י והרא"ש והמור וזה שכתב דכשהמיעוט מדולדל פסול זהו לשחיטת כל הפוסקים שהפסו בעיקור דעת בה"ג אבל לשחיטת רש"י דעיקור הוא כששחט בכבין פנום במיעוט מדולדל אינו פסול בלבד אלא היא מריפה מחיים [נמ"ס הגזס' ט'. ד"ה כולוה וכו' ולפי' סקונטרס ניתח שחיט מונה סמוקס דכ"ג דאי מריפה סמקסס וא"ל להכירו עכ"ל אך צ"ע לא הוצא כלל דעת רש"י]:

מ עיקור זה הוא שנקרא שמוטה בגמ' כלומר שהסימן נשמט ממקומו ואין חילוק בין שנשמטו שני הסימנים או סימן אחד בלבד או רובו אם המיעוט אינו במקום אחד כמו שנתבאר ולא עוד אלא אפילו עוף שהכשירו בסימן אחד ונשמט אחד מהסימנים ואח"כ שחט את השני שחיטתו פסולה ואע"ג דמעמא דעיקור בארנו מפני שאינו ראוי לשחיטה וכאן הלא לא את הסימן העיקור שחט מ"מ הלכתא נמירי לה שבעת השחיטה צריכין להיות שני הסימנים ראויים לשחיטה [רשב"א] ולרש"י היו מריפה מחיים כמ"ש:

מא אין העיקור פוסל אלא קודם שחיטה הרוב אבל אם לאחר ששחט רוב שנים בבהמה ורוב אחד בעוף נשמטו הסימנים השחיטה כשירה כן פסקו במור וש"ע סעי' ט"ו ולא נרע פסול עיקור מכל פסולי שחיטה ובשם כשר במיעוט בתרא וכן הדין בעיקור ואדרבא עיקור עדיפא שאינה מריפה מחיים לשחיטת רוב הפוסקים וממילא מבואר דלבה"ג סובור כרש"י דבכל הפוסקים מריפה מספק גם במיעוט בתרא כמ"ש בס' כ"ג ממילא דגם עיקור פסול במיעוט בתרא ואף שיש לחלק בין עיקור לשאר פסולים כמ"ש מ"מ לא נראה לחלק בכך ולשחיטת רש"י דעיקור הוא ככין פנום ודאי לדלדליה היו ספק מריפה גם במיעוט בתרא כבכל הפסולים לשחיטתו: **מב** וזהו דעת רבינו הרמ"א שכתב בסעי' ט"ו ואנו נוהגין להטריף כל עיקור בין במיעוט קמא בין במיעוט בתרא בין בקנה בין בושט ורוקא לאחר שנשחט אבל בחייו כשר אלא שאין שחיטה מועלת בו ונ"מ לענין חלב או בצים שלו שהם כשרות עכ"ל ביאור דבריו נ"ל דה"פ דאנו נוהגין להטריף כל מין עיקור בין עיקור דרש"י ובין עיקור דבה"ג בין במיעוט קמא ובין במיעוט בתרא ומיעוט קמא לא שייך רק בעיקור דרש"י ששחט המיעוט הראשון בפנימה וכך השאר בלא פנימה דאלו עיקור דבה"ג לא שייך במיעוט קמא דאחרי שנעקרו הסימנים במיעוט קמא הרי הם עקורים בכל הסימן ומיעוט בתרא שייך בשניהם ואח"כ קאמר דבחייו כשר זע"ע עיקור דבה"ג אע"ג דלרש"י היו מריפה מחיים ואסורים החלב והבצים מ"מ אין חוששין לזה דהוא יודע נגד כל הפוסקים וזה שחששו לדבריו במיעוט בתרא משום דבזה גם בה"ג ס"ל כותיה בכל הפסולים ומסתמא גם בעיקור כן וזה שאנו חוששין לדבריו במיעוט קמא בעיקור שכו זהו

מפני שמתגרנד אמנם הדבר מובן בשחוחט הפס כסימנים עצמן או שהופס בעור כיה השחיטה מאחוריו עד שנרחקו הסימנים החה העור יכול לשחוט מפני שאין מהגדרים ולכן כתב הרמב"ם בפ"ג דאם נמצא הסימן השחוט שמוט אם לא הפס בסימנים כשירה שא"א לשמוטה שחעשה שחוחט ואם הפס בסימנים ה"ז ספק נבילה עכ"ל וס"ל רכשלא הפס בסימנים מבורר הדבר שהשמוטה נעשהה אח"כ ראל"כ לא היה השחיטה כדרך השחיטה ולהיפך בהפס בסימנים בכל ענין הוי ספק נבילה ואינו מועיל לשחוט בהמה אחרת ודמות החתכים ול"ו ואף שבגמ' [ל"ד.] יש מי שסובר כן מ"מ הרמב"ם סובר שלהלכה אינו כן [דס"ל דר"כ כרז ונ"י יחד לנכיוסו] :

בזה ויש מרבותינו דס"ל דאפילו בהפס בסימנים מותר ע"י דומי לאחרת וביצד יעשה יביא כדמה אחרת וישחוט הסימן ואח"כ יעקרו ממקום אם שתי השחיטות שוות במראה כשירה שכשם שוו נשחטה קודם כמו כן זו נשחטה קודם ואם השניה מאדמת יותר פסולה שהיו סימן שהראשונה נשחטה קודם שחיטה אבל באותה בהמה לא מהני דימיו בשחיטה במקום אחר מפני ששכוחה אינה מריפה מחיים והיא כחיה ובסילא שא"א שהשחיטה השניה השהו לראשונה שהרי בשניה אינה בחיים [ס"ך וס"ז] ולדיעה זו בלא הפס בסימנים מודים להרמב"ם שא"צ דימיו ובכל ענין כשירה [ב"ה] ויש מרבותינו דס"ל דבהפס בכל ענין מריפה ולא מהני דימיו ובלא הפס אינה כשירה בלא דימיו והו דעת הרא"ש ז"ל וכבר כתבו הפוסקים דהאידנא אין אנו בקאים לדמות ול"ו ולכן לפי מה שנתבאר דעת הרא"ש האידנא מריפה בכל ענין [זהו שלא כתבו לדמות בדין ששעי' מ"ג כהנא כהנא] שס משום דממ"נ לא ידמו ז"ל אפילו נשמע הכני קודם שחיטת הראשון מפני דלזו כיה לו חיות מהסימן אלאשן משל"כ עתה ע"ש] :

בזה ויש מרבותינו דס"ל דאפילו בהפס בסימנים מותר ע"י דומי לאחרת וביצד יעשה יביא כדמה אחרת וישחוט הסימן ואח"כ יעקרו ממקום אם שתי השחיטות שוות במראה כשירה שכשם שוו נשחטה קודם כמו כן זו נשחטה קודם ואם השניה מאדמת יותר פסולה שהיו סימן שהראשונה נשחטה קודם שחיטה אבל באותה בהמה לא מהני דימיו בשחיטה במקום אחר מפני ששכוחה אינה מריפה מחיים והיא כחיה ובסילא שא"א שהשחיטה השניה השהו לראשונה שהרי בשניה אינה בחיים [ס"ך וס"ז] ולדיעה זו בלא הפס בסימנים מודים להרמב"ם שא"צ דימיו ובכל ענין כשירה [ב"ה] ויש מרבותינו דס"ל דבהפס בכל ענין מריפה ולא מהני דימיו ובלא הפס אינה כשירה בלא דימיו והו דעת הרא"ש ז"ל וכבר כתבו הפוסקים דהאידנא אין אנו בקאים לדמות ול"ו ולכן לפי מה שנתבאר דעת הרא"ש האידנא מריפה בכל ענין [זהו שלא כתבו לדמות בדין ששעי' מ"ג כהנא כהנא] שס משום דממ"נ לא ידמו ז"ל אפילו נשמע הכני קודם שחיטת הראשון מפני דלזו כיה לו חיות מהסימן אלאשן משל"כ עתה ע"ש] :

בזה ויש מרבותינו דס"ל דאפילו בהפס בסימנים מותר ע"י דומי לאחרת וביצד יעשה יביא כדמה אחרת וישחוט הסימן ואח"כ יעקרו ממקום אם שתי השחיטות שוות במראה כשירה שכשם שוו נשחטה קודם כמו כן זו נשחטה קודם ואם השניה מאדמת יותר פסולה שהיו סימן שהראשונה נשחטה קודם שחיטה אבל באותה בהמה לא מהני דימיו בשחיטה במקום אחר מפני ששכוחה אינה מריפה מחיים והיא כחיה ובסילא שא"א שהשחיטה השניה השהו לראשונה שהרי בשניה אינה בחיים [ס"ך וס"ז] ולדיעה זו בלא הפס בסימנים מודים להרמב"ם שא"צ דימיו ובכל ענין כשירה [ב"ה] ויש מרבותינו דס"ל דבהפס בכל ענין מריפה ולא מהני דימיו ובלא הפס אינה כשירה בלא דימיו והו דעת הרא"ש ז"ל וכבר כתבו הפוסקים דהאידנא אין אנו בקאים לדמות ול"ו ולכן לפי מה שנתבאר דעת הרא"ש האידנא מריפה בכל ענין [זהו שלא כתבו לדמות בדין ששעי' מ"ג כהנא כהנא] שס משום דממ"נ לא ידמו ז"ל אפילו נשמע הכני קודם שחיטת הראשון מפני דלזו כיה לו חיות מהסימן אלאשן משל"כ עתה ע"ש] :

בזה ויש מרבותינו דס"ל דאפילו בהפס בסימנים מותר ע"י דומי לאחרת וביצד יעשה יביא כדמה אחרת וישחוט הסימן ואח"כ יעקרו ממקום אם שתי השחיטות שוות במראה כשירה שכשם שוו נשחטה קודם כמו כן זו נשחטה קודם ואם השניה מאדמת יותר פסולה שהיו סימן שהראשונה נשחטה קודם שחיטה אבל באותה בהמה לא מהני דימיו בשחיטה במקום אחר מפני ששכוחה אינה מריפה מחיים והיא כחיה ובסילא שא"א שהשחיטה השניה השהו לראשונה שהרי בשניה אינה בחיים [ס"ך וס"ז] ולדיעה זו בלא הפס בסימנים מודים להרמב"ם שא"צ דימיו ובכל ענין כשירה [ב"ה] ויש מרבותינו דס"ל דבהפס בכל ענין מריפה ולא מהני דימיו ובלא הפס אינה כשירה בלא דימיו והו דעת הרא"ש ז"ל וכבר כתבו הפוסקים דהאידנא אין אנו בקאים לדמות ול"ו ולכן לפי מה שנתבאר דעת הרא"ש האידנא מריפה בכל ענין [זהו שלא כתבו לדמות בדין ששעי' מ"ג כהנא כהנא] שס משום דממ"נ לא ידמו ז"ל אפילו נשמע הכני קודם שחיטת הראשון מפני דלזו כיה לו חיות מהסימן אלאשן משל"כ עתה ע"ש] :

בזה ויש מרבותינו דס"ל דאפילו בהפס בסימנים מותר ע"י דומי לאחרת וביצד יעשה יביא כדמה אחרת וישחוט הסימן ואח"כ יעקרו ממקום אם שתי השחיטות שוות במראה כשירה שכשם שוו נשחטה קודם כמו כן זו נשחטה קודם ואם השניה מאדמת יותר פסולה שהיו סימן שהראשונה נשחטה קודם שחיטה אבל באותה בהמה לא מהני דימיו בשחיטה במקום אחר מפני ששכוחה אינה מריפה מחיים והיא כחיה ובסילא שא"א שהשחיטה השניה השהו לראשונה שהרי בשניה אינה בחיים [ס"ך וס"ז] ולדיעה זו בלא הפס בסימנים מודים להרמב"ם שא"צ דימיו ובכל ענין כשירה [ב"ה] ויש מרבותינו דס"ל דבהפס בכל ענין מריפה ולא מהני דימיו ובלא הפס אינה כשירה בלא דימיו והו דעת הרא"ש ז"ל וכבר כתבו הפוסקים דהאידנא אין אנו בקאים לדמות ול"ו ולכן לפי מה שנתבאר דעת הרא"ש האידנא מריפה בכל ענין [זהו שלא כתבו לדמות בדין ששעי' מ"ג כהנא כהנא] שס משום דממ"נ לא ידמו ז"ל אפילו נשמע הכני קודם שחיטת הראשון מפני דלזו כיה לו חיות מהסימן אלאשן משל"כ עתה ע"ש] :

סימן כה [שצריך לבדוק בסימנים אחר שחיטה וכו' י"א סעיפים].

אז בהמה בחייה בחוקת איסור עומדת באיסור אבר מן החי ובאיסור שאינה וזוהו ובשאתה בא להוציאה מחוקת דאיסור

זה להורות דהלכה כמאן דמ"ל דאמורה מן התורה והוי נבילה ונ"מ לדינא לענין כמה דברים דאם נאמר דאסור רק מדרבנן אסור לשחוט בנו אחריו וכן צריך כיומי הדם בניה ובעוף ואם נאמר דהוי מן התורה א"צ כיומי ומיהו לשחוט בנו אחריו ובעיקר האיסור יש נ"מ רבתי בין דאורייתא לרבנן לענין ספק דסד"א להומרא ודרבנן לקולא [ומעיו"ט ערה כס גמס סניחו זס סני"ף ויהא"ס] מיהו דענין בומאה יכול להיות דאין לוקן מן התורה מפני שלטומאה אין לה חוקה [ע"פמ"ג עפמ"ס]:

ה ואין לשאול בזה יהיו קו"מ דכל ספק בשחיטה לא הוי רק ספק נבילה כמ"ש הרמב"ם פ"ג וכמ"ש בסו"י"ח סעי' ל' בשוחט בסכין ברוקה ונמצאת פנימה יהיו ספק נבילה וכן בספק שהייה ושאריו הלכות שחיטה בספקין לא הוי אלא ספק נבילה וכאי אולמא ספק זה דהוי נבילה ודאית דבאמת לא דמי וז"ל דבכל הספקות נגמרה מעשה השחיטה כראוי אלא שנפל ספק סמעם פסול אחר אבל כשלא ידע אם נשחטו רוב הסימנים הרי עדיין לא נגמרה מעשה השחיטה כראוי ובסה יצאה מחוקת איסורה וכמילא דעתה כשהיא סתה הרי היא נבילה ודורית [כגל"ד]:

ז כתב הטור השוחט צריך שיבדוק בסימנים אחר השחיטה אם נשחטו רובן וכו' ואם בשעת שחיטה רואה אותן שחוטין לפניו א"צ יותר עכ"ל ביאור דבריו דלא תימא מדקאמר הש"ס הטבח צריך שיבדוק בסימנים לאחר שחיטה אינו מועיל מה שרואה בשעת שחיטה דאין זה סברא אלא דגם ראית עינים בשעת שחיטה סהני [דליקס] והש"ס אורחא דמילתא נקיט משום דבשעת שחיטה הסימנים מליאים דם וקשה לראות אם נשחטו רובן ובאמת יש מי שכתב שאין לסמוך על ראית עינים בטעם זה וצריך להבנים ידו לצואר הבהמה תוך החתך ולראות במשמוש ידים שנשחטו רוב [ס"ז כסס מסכו"ל] והומרא בעלמא היא כדמוכח מרבני הטור והש"ע ע"ש: **ז** וכתב רבינו הרמ"א דנהגו לבדוק בדרך זה שתוקף אגודל על שפיו כובע ומתוך הרחק יפלטו הסימנים לחוץ ואז יכול לראות אם נשחטו רובן גם אם עכיד שמוטה כי אם לא יכנסו הסימנים לפניו לאחר שהסיר אצבעו הוי שמוטה וטרופה מיהו א"צ לבדוק אהוי שמוטה דסמכין ארובא כמו בשאר טרופות ויש לבדוק אחר זה קודם שהוציא העוף בידו אבל אם לא בדקו תחלה בודק אח"כ ולא חיישינן שמא ע"י הפרכות נתרחב החתך עכ"ל ויש חוששים שע"י הפרכות נתרחב החתך ופקדו דאם ורקן מידו קודם בריקת הסימנים הוי טרופה [כ"ח כסס ח"א] ויש מי שחילק דאם מצא ויק רוב הסימן נשחט חיישינן שבשעת השחיטה לא היה רוב וע"י הפרכות נתרחב ואם מצא כל הסימן שחוט כשר דא"א לומר שע"י הפרכות נתרחב חצי הסימן [כ"ח] ויש מחלקים בין וישט לקנה דנושט כשנמצא רוב סימן לא חיישינן שע"י הפרכות נתרחב דאין דרכו להקפיד

האיסור ע"י מיעוץ צריך אתה ידעת כבירור שהוצאת אותה מחוקת האיסור וכל זמן שלא ידעת כבירור עדיין עומדת בחוקת איסורה ולפיכך אמרו חז"ל [פ.]. שהשוחט מחוייב לבדוק בהסימנים לאחר השחיטה אם נשחטו רובן ואם לא בדק הוי נבילה ומצמאה במשא אפילו השוחט הוא מהיר והוי [רמנ"ס פ"ח] דכיון שעומדת בחוקת שאינה זבוחה ועהה היא מהה בהכרח שהיא נבילה:

ב ואין לשאול הרי החויר הסכין על כל הצדדים ובוודאי נשחטו רובן דאין זה ראיה דלפעמים הסימנים נשטמים אילך ואילך וסכור הוא שנשחטו ובאמת לא נשחטו ולכן אי אתה רשאי להתיר מן הספק מה שהוא בחוקת איסור [כסג"א כס"ב כ"ג] וגם אין לוטר הניול בהר רובא ורוב השוחטין שוחטין רוב הסימנים דכיון דבחוקת איסור עימדה י"ל סמוך מיעוטא לחוקה ואיתרע לה רובא ועוד דרוב זה אינו מכירר דכמה פעמים אין רוב הסימנים נשחטין [מרדכי פ"ח] ואין לשאול הרי קו"ל דרוב מצויין אצל שחיטה מוסחין הן והאי רוב הוי כל כמ"ש בסו"א' ואם אין זה כבירור ששוחטין רוב הסימנים א"כ אינם מוסחין דו"כ דלענין זה לא שייך המחאה כלל שהרי ביכולה לבדוק וב"כ הרא"ש בהשו" [כלל כ' סו"ל] וז"ל דכשלא בדק את הסימנים לא יצאה מחוקת שאינו זבוח ולא מצינו בשום מקום שיאמר רוב השוחטין שוחטין את רוב הסימנים דנסמוך אדאי רובא לאפוקי מחוקת שאינו זבוח עכ"ל:

ג מכל המעמים שנתבאר מכוואר דדעת רבותינו שכשלא בדק בסימנים הוי נבילה מן התורה וכן מתבאר מלשון הרמב"ם ויש מגדולי אחרונים שמסתפקים בזה [תנ"ט] ויש הפשוטא להו דהוי רק דרבנן [עמק"א ותכ"א כ"ג] חס סער לו"מ פ"ח] והביאו ראיה מ"ש התוס' שם דרוב פעמים שוחט שפיר ושריא מדאורייתא ע"ש וגם הרשב"א בחידושו שם כתב וז"ל דרוב הפעמים רובן של סימנים נשחטו וכו' ומשום דאיסור דתלי במעשה הוא אוקמוה רבנן בחוקת איסור הראשונה וכו' עכ"ל:

ד אבל באמת אינו כן לדינא דהם כתבו זה מפורש למאן דמ"ל בגמ' שם דרק טרופה הוי ולא נבילה ולכן בהכרח לומר כן דהוי רק מדרבנן דאל"כ ממ"נ אם לא נשחטה כראוי הרי היא נבילה ולכן כתבו דמדרבנן החמירו לענין אבילה ולא לענין נבילה אבל למאן דמ"ל בגמ' דהוי נבילה ודאי דמן התורה הוא וזוה גופה תלוי מחלוקת הש"ס ע"ש ואף דו"ל דגם אורך ס"ל דהוי דרבנן אלא דהחמירו גם לענין נבילה לא מסתבר לומר כן ועוד דהרי מדברי הרשב"א שהבאנו בסעי' ב' מכוואר דהוי מן התורה ואין יסתור הרשב"א א"ע מספרו לחרושויו אלא ודאי דבכפור כתב לדינא ובחורשויו כתב לפרש מאן דמ"ל דלא הוי נבילה ועוד ראיה ברורה לזה דהנה הרי"ף האריך להביא כל הסוגיא דהוי נבילה ע"ש והרי דיני טומאה אינו נהג בזמננו אלא ודאי דבכוונה הביא

הגדול כתב שלא ראה נוגהין כן והדבר פשוט דכששוחט באמצע הצואר א"צ לראות אחר הגרמה וכששוחט בקצה הצואר ודאי שיש לחוש להגרמה ויש לראות ששחט בלא הגרמה ולפי שרוב השוחטין שוחטין באמצע הצואר לכן לא נהגו בזה [תפ"ט]:

יא עוד אמרו חול' [ט'.] דכמו דכל ספק בשחיטה פסולה מפני שעומדת בחוקת איסור עד שיוודע לך בבירור שנשחטה כהונן כמו כן להיפך בשנשחטה כהונן ויצאה הבהמה מחוקת איסור להיתר עומדת בחוקת היתר לענין כל ספק שיפול אח"כ בענין מריפות שאינו שייך לשחיטה עד שיוודע לך במה נפרפה ולכן אם בא זאב או כלב וגמל הבני מעיים או הריאה והחיוורן כשהן נקובים אין חוששין בזה דאמרינן שהיו שלימין והוא נקבן בשנינו ולא חיישינן שמא היה נקב גם מקודם והוא תחב שיניו למקום הנקב ולא מיבעיא בכה"ג אלא אפילו נמצאו נקבים הרכה שלא במקום שיניו תלינן כולו בשנינו ודבר זה יתבאר בס' ל"ו ע"ש אבל אם נמצא ספק בשחיטה אף שיצא בהיתר אסור שהרי נגלה דבטעות יצא בהיתר [פמ"ג זס"ד סק"ו] ולא תקשה לך כיון דנשחטה בחוקת היתר עומדת למה אסרינן בנאבדה הריאה כשאין הפסד מרובה כמ"ש בס' ל"ט הריאה שאני שבה תקנו חול' לבדוקה מפני המעמים שיתבארו שם ולכן בנאבדה הרי לא נתקיימה תקנת חול' [עכנ"ט] ופמ"ג כמ"ו סק"ט ולפמ"ט מ"ט וזק"ן ועמ"ש בס' ג':

להתקיע ברוחו ובקנה חיישינן דדרך הקנה להתפרק [ע"ד סק"ז] ודברי טעם הן:

ח וזה שכתב שא"צ כדבוק אחר שמוטה יש חולקין בזה מפני שבה"ג כתב שצריך לדבוק אם נשחטו בסימנים עקורים מפני ששכיח להיות הסימנים עקורים בשעת שחיטה בעוף וכדמוכח ממ"ש בס"ס הקודם ע"ש וא"כ דמי לריאה שלכתחלה צריך לדבוק ובדיעבד כשר כמ"ש בס' ל"ט וה"ה בעיקור בעוף [ע"ד סק"ז] ולא דמי לשחיטת רוב הסימנים דגם בדיעבד אמור דהתם בהמה בחייה בחוקת שאינה זכוחה עומדת משא כ בעיקור גם בחייה אינה עומדת בחוקת עיקור [סס] ולכן לכתחלה צריך לדבוק בתקיפת אגודל כמ"ש אך בדיעבד כשלא תקף אגודל אם רק ראה שרוב סימן אחד נשחט מותרת העוף [וכל דבשמה לא שייך טעם עיקור ופירכוס]:

יז אותם הפדוקים בנוצה לראות אם נשחט הרוב תפח רוחם שקרובים להאכיל מריפות לישראל שתחבוים הנוצה דרך הפה להסימנים לראות אם הרוב שחוט ושמא לא נשחט הרוב ואנן בענין רוב הנראה לעינים ועוד דהנוצה קורע ומרחיב החתך ואם אפילו יראה שהרוב נחתר יכול להיות שלא נשחט הרוב והנוצה הרחיבה תחתך:

יח כתב רבינו חכ"י דיש מי שאומר שצריך לראות שהם שחוטין במקום שחיטה בלא הגרמה עכ"ל ובספרו

סימן כו [דין נקב בושט או בבני מעים קודם גמר השחיטה וכו' ו סעיפים].

הקנה נ"כ כשר אף שהמעיים תלויים בושט דאחרי שנגמר חצי חייה שוב לא שייך מריפה ואם יש מריפה לחצי חיות גם בניקבה הריאה מריפה ומפרשים רבותינו דה"ק דכשם דכשניקבו המעיים לאחר שחימת הקנה אתה מודה דמריפה כמו כן בניקבה הריאה והלכה כמותו: ג אבל רש"י ז"ל והמאור והרשב"א [סה"כ זית ג' ט"ג] ס"ל דשחט את הקנה ואח"כ ניקבה הריאה כשירה דרבתינו אלו מפרשים דהחולק ס"ל דגם בניקבו בני מעיים לאחר שחימת הקנה כשירה דאין מריפה לחצי חיות ולא קי"ל כוותיה אבל בניקבה הריאה אחר שחימת הקנה או רובו או ניקבו בני מעיים לאחר שחימת הוישט או רובו לית מאן הפליג והבל מדויים דכשר וריעה זו לא הובא בש"ע כלל ופישטא דקיי"ל בדעה ראשונה דהוא ספק תורת [ול"ג לדעה ראשונה דס"ט דף ל"ג]. אמר רב אחא ב"ר ש"מ מדל"ל מזמנין וסקיל וברי הס"ס זוס ח"כ סלכס כר"ל ומלמחי בסה"כ סהקסה זס ולף למלן דדחי לס כול מבעמח לחגיגה מי ל"כח מידי וכ' ועוד דהרמב"ם ס"ט ממלכס ספק בדיקה דצייסתא כרז לחא: ב"י ולע"ג:

ד כתבו המור והש"ע ניקב הוישט בשעת שחיטה כנגד המקום ששחט כבר מריפה עכ"ל ופירשו המפרשים דרוקא

א כתב הרמב"ם ריש פ"ו התחיל בשחימו; ושחט כל הקנה ואח"כ ניקבה הריאה ואח"כ גמר השחיטה ה"ו מריפה הואיל וניקבה קודם גמר שחיטה וכן כל כיוצא בזה עכ"ל וכן פסקו במור וש"ע וביאר דבריו דהנה ידוע שהריאה תלויה בקנה וגם זה ידוע שלאחר הכשר שחיטה אם ניקבה הריאה לא שייך בזה מריפות כלל וא"כ יש סברא לומר דכשנשחט הקנה והוישט עדיין לא נשחט זה האבר התלוי בקנה כמו הריאה לא שייך בו ענין מריפות כלל שהרי כבר הופסקה חיותו וכמי שמונחת בפ"ע דמי מ"ט לא אמרינן כן דכל זמן שלא נשחט בשלימות עדיין יש חיות לכל האיברים מפני שיונקים זה מזה וחצי חייה הריאה תלויה גם כושט ויש מריפה לחצי חיות וכן כל כיוצא בזה כגון אם שחט הוישט תחלה וקודם שחימת הקנה ניקבו בני מעיים אע"פ שהמעיים תלויים בושט מ"ט כל זמן שלא נשחט הקנה יש להם עדיין חצי חיות מהקנה ויש מריפה לחצי חיות וזהו דעת הר"ף והרא"ש [ס"ב סי"ח] ועוד גדולים מראשונים: ב והנה בגמ' [ל"ג:] יש מי שאומר מפורש שחט הקנה ואח"כ ניקבה הריאה כשירה ורבותינו דחאו זה מהלכה מפני שיש בשם מי שחולק על זה וס"ל דאם אין מריפה לחצי חיות א"כ אפילו ניקבו בני מעיים אחר שחימת

וכגון שכתב זה לכל שחיטת מ"מ דעמו לדינא כרש"י ואינו כתב כן לפניו מה שלמד סרלא ומתוס' מ'. אין רחיש כלל ללא נחמי לדינא דר"ל בד' ל"ב: ועוד דגם הם לא כתבו בשעת שחיטת סוסק ועצ"ה שגמגט בעיקר סברא זו ולפמ"ש לחלק בין ל"ד סרלא לל"ד סגוף ל"ש בפשיטות והסב"ש אוכר ג"כ שלא במקום ספ"מ ע"ש ול"ג דל"ד סגוף גם בספ"מ אין להסכיח ולל"ד סרלא גם שלא בספ"מ מוסר]:

דווקא קודם שחיטת רוב הושט אבל לאחר שחיטת רובו אף שהקנה לא נשחט עדיין מ"מ נקיבת הושט לאו כלום הוא אחרי שכבר נשחט וכמו שמונח בפ"ע דמי ואע"ג דלענין נקיבת המעיין ס"ל דמריפה גם אחר שחיטת הושט וכן נקיבת היראה אחר שחיטת הקנה כמו שנתבאר ולא אמרינן דבמונח בפ"ע דמי מ"מ לענין הושט עצמו א"א שיפסול בו הנקיבה אחר שנשחט רובו וכן כשנשחט רובו של קנה אינו פוסל בו פסוקת הגררת גם קודם שחיטת הושט:

ה ולע"ד נראה לחלק בזה דוודאי חתיכת הושט שלמעלה מן השחיטה לצד הראש כפסוקה דמיא אבל חתיכת הושט שלמעלה מן השחיטה לצד המעיין למה לא יוטרף בנקיבה כמעיים עצמן ואין לומר כיון שחצי האבר כפסוק דמי ממילא דגם המחצה השנית כפס קה דמיא דא"כ אם נחשוב כל האבר כפסוק לגמרי אין לך נקב גדול במעיין כזה אחרי שנחשוב את הושט כפסוק מהם אלא וודאי זה שעדיין מחובר להגוף נדונם כחצי חיים ויש מריפה לחצי חיות לדעת הרמב"ם והמור והש"ע כמ"ש ויראה לי דאררבא לכן סתמו המור והש"ע דבריהם שלא כתבו בשעת שחיטת הושט טיטום רלצודין קתני ומה שלצד הגוף הוא בשעת שחיטה שני הסימנים ומה שלצד הראש הוא בשעת שחיטת הושט וה"ה בריאה בשחיטת הקנה [ומלך חמיטני שהביאו רחיש מהרשב"א נמס' שכתב כן וסרי סרסב"ל סובר כרש"י כמ"ש בעני' ג' שחיטת הושט:

י דבר פשוט הוא בפי כל הפוסקים דאחר שנשחטו רוב הסימנים בבהמה ורוב סימן אחד בעוף שוב אין הנקב בושט או פסוקת הגררת בקנה פוסל ויש מן הגדולים שרוצה להחמיר בזה עד שישחוט כל הסימן ומעמו דהא אנן אוסרים גם עיקור במיעוט בתרא ומה לי עיקור במיעוט בתרא או נקב בושט במיעוט בתרא ואי משום דנקב בושט אינו דרך שחיטה הא גם עיקור לבה"ג אינו דרך שחיטה [כרו"ס] ואין שום מקום לחומרא זו דוודאי מה שאינו דרך שחיטה אינו פוסל אחר שחיטת רוב סימנים וזה שעיקור פוסל במיעוט בתרא הוא מפני שמחמשה הלכות שחיטה הוא כמו הגרמה שפוסל במיעוט בתרא אף שאינו מקום שחיטה כמו שבארנו הטעם בס' כ"ד סעי' כ"ה [ולוי' מזין רחישו מתוס' ל': דתוס' לל ס"ל כרש"י במיעוט נמלא וגם בהגרמה כתבנו כן ע"ש ורחישו מהכ"ה תמוס תלך דסב"ח לא כתב כלל על מיעוט נמלא חלף מפני שהסימן הסני לא נמס עדין וכמ"ס]:

סימן כז [שאסור לאכול מהבהמה עד שתצא נפשה ובו ז' סעיפים].

כדתנן ר"ה העור והרוטב ש"ם רמן התורה כמתים דיינינן להו [זכו כונת רש"י] ולהרמב"ם צ"ל דמסומאת אוכלין אין ראייה דכל שסופו למות מממאה מומאת אוכלין גם בעורנו חי כרמוכח במשניות פ"ג דעוקצים ע"ש [לר"ע דגנים ולהתמיס ביחור של תלמא וכנולדו דגנים סימני מריפס ג"כ בעינן גמ' חולין ע"ס. אס מממאין בחיים וע' ברמב"ם בפ"ג מטומאת אוכלין סל' ו' וי"ל שזכו כונמנו וכלמ"מ בפ"א שמיטס והסמ"ג בס"י זס קרתו כרבה לתוך דברי הרמב"ם ולענ"ד נראה צרוך כמ"ס]:

ג דבר ידוע שהגויים לא נצטוו על השחיטה ואבר מן החי אסור להם מן התורה שוהו משבע מצות בני נח וא"כ מן הדין היה אסור לגוי לתתוך מהבהמה אחר שנשחטה קודם שיצאה נפשה דלר"יהוה השחיטה לא מעלה ולא מוריד והוי אבר מן החי ומ"מ כך שנו חכמים [לר"ג]. הרוצה לאכול בממהה קודם שתצא נפשה חורג כוונת בשר מביית השחיטה ומולחו יפה יפה ומדיחו יפה יפה ומסתין לה עד שתצא נפשה אחר גוי ואחר ישראל מותרין בו ע"ש:

ד ומעמי של דבר מוכח ממה שאמרו מקודם משום דריכא

א כיון שנשחטו רוב הסימנים ובעוף רוב סימן אחד אע"פ שעדיין הבהמה והעוף בחיים ובארם ככה"ג נדון כמש כחי כדקיי"ל באה"ע ס"ס קכ"א שגיטו גם ע"ש וכן בבהמה סמאה לא דיינינן לה כמתה לענין מומאת נבילות [ר"ס העור והרוטב] מ"מ בבהמות ועופות מהירים כיון שנשחטו שחיטה כשירה הלכה למשה מסיני דכמתים דמי ומותר לתתוך מבשרן ולא דיינינן לה כאבר מן החי שהרי התורה התירן בשחיטה כזו:

ב ימ"ם אף שמותר לתתוך מפנה בשר מ"מ לאכול הבשר אסור עד שתצא נפשה כמו שאמרו חו"ל [סנסו' ס"ג]. מנין לאוכל מן הבהמה קודם שתצא נפשה שהוא בל"ת שנא' לא תאכלו על הדם ולדעת הרמב"ם כפ"א הוא לאו גמור כראורייתא א"א שאין לוקח עליו מפני שהוא לאו שבכללות וכמ"ש בפ"ח בסנהדרין ולדעת רש"י [קכ"א. ד"ס הסומט] האיסור הוא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא והכרית זה מרא דקיי"ל דכל בעל חי אינו מסמא מומאת אוכלין כשהוא חי [חולין פ"ה]. ואילו מממאין מומאת אוכלין אפילו ישראל ששחט בהמה סמאה ועכ"ל ששחט מהורה כממאין מומאת אוכלין

ששחט לעצמו ומאן דאוסר אוסר אפילו בכה"ג ומאן דמתיר לא התיר אלא בכה"ג ממעט דליכא מידי דלישראל שרי ולעכו"ם אסור כלומר כיון שכבר הותרה חתיכה לישראל א"א שתחזור לאיסורה כשירצה לכבד את העכו"ם והוכרח לפרש כן משום דבאמת מצונו כמה מקומות שלישראל מותר ולעכו"ם אסור כמ"ש רבותינו בעלי התוס' וברנא דלזמן עכו"ם על בני מעיים לא כתב כלום מפני שהולך לשיטתו שכתבנו בס' הקודם ולא ס"ל דק סברא דכמנח בפ"ע דמי וזה שלא כתב בפ"א משחיטה דגם העכו"ם מותר בחתיכה זו משום דשם לא מיירי רק ברני ישראל [מיטו מליט עוד שני פעמים בב"ט סך סנתא מי ליכא מידי וט' במכיל' כ"ח : י"ט . וג"ט בתוס' ומימא עסקים' ככאן לא פכילו זה] :

ז כתב המור כל שנפסלה בשחיטה ה"ז נבילה וכל שנשחטה כראוי ודבר אחר גורם לה ליפסל ה"ז מריפה נשברה מפרקת ורוב בשר עמה נבילה עכ"ל ואין מדרך המור להוכיח דברים שאין נזהרים בומד"ז ובאבילה אין חילוק בין מריפה לנבילה [ב"ז] ויש ג"ם לענין אותו ואת בנו דבנבילה מותר ובמריפה אסור כמ"ש בס' פ"ז [ב"ט] ולי נראה פשוט דאדלעיל קאי לענין מה שאמר דמותר להאכיל לעכו"ם מה שנתקד מהבהמה אחר השחיטה בעודנה מפרקת ובארנו במע' ר' דכשנתגבלה בשחיטה אסור ליתן לו ובשאר מריפות מותר לענין זה כתב המור ג"כ מהו נבילה ומחו מריפה וזה שכתב נשברה מפרקת אף שיש עוד מיני נבילות בש"ס [כ"ט]. כמו ניספרא וקרעו כרג וכיוצא בה משום דכל אלו כשנתגבלו נפסקה חיותן ואין ג"ם בהרין הקודם אבל נשברה מפרקת ורוב בשר עמה עריין היא בתיים כלאחר שחיטה ואסור לחתוך ממנה ליתן לעכו"ם לפיכך כתב דין זה אמנם כיון שפסמא פוסאת נבילות ש"ם דכמתה חשיבא אף שמפרקת כמו שפירש"י בזה [כ"ז] ולכן נראה לומר להיפך דכוונת המור דבנשברה מפרקת ורוב בשר מותר לחתוך ממנה ליתן לעכו"ם אף שמפרקת מפני שזוהי נבילה וכמתה דמיא ובשאר נבילות לא הוצרך ליכתוב מפני שאינם מפרקתן כלל ופשיטא דכמתה דמיין ודע שו"א דדווקא כשנפסק חוט השרה ג"כ דאז היא נבילה ובלא פסיקת החוט אינה נבילה [ע"ז ולסוף] ויש תולקים בזה :

דליכא מידי דלישראל שרי ולגוי אסור דהכי אמרינן שם דאפילו למאן דס"ל דהריאה לאחר שחיטת הקנה כמנחת בפ"ע דמי כמ"ש בס' הקודם ולפ"ז היה ראוי לאסור ליתן לגוי את הריאה מבהמה שנשחטה לדרידיה הוי כאבר מן החי מ"מ ממעט דליכא מידי דלישראל שרי ולגוי אסור מותר ע"ש וכן פסק המור ורוב הפוסקים ומכילא לפ"ז כשנתגבלה בשחיטה שלישראל אסורה אסור לגוי לחתוך ממנה בעודנה חיה עד שהמות ואסור לישראל ליתן לו משום לפני עור לא תתן מכשול וכן כששחט ישראל בהמה סמאה או גוי ששחט בהמה מדורה דאסור לישראל לחתוך ממנה בעודנה חיה וליתן לגוי [הש"ס במס' ז' וכן לזמן גוי על בני מעיים בבשרה מותר טעם שנתבאר ובממאה ונתגבלה בשחיטה אסור [טס] אבל כשלא נתגבלה בשחיטה ונמרפה מאיזה מריפות שבשאר איברים מותר ליתן לגוי אף שלישראל אסורה באבילה מ"מ כיון שלישראל יצאה מידי איסור אבר מן החי ע"י השחיטה ממילא דגם לגוי שרי ממעט שנתבאר [פ"ז] :

ה' והרמב"ם ז"ל כתב בפ"ם מטלכים דין י"ב השוחט את הבהמה אפילו שחט בה שני הסימנין כל זמן שהיא מפרקת אבר ובשר הפורשין ממנה אסורין לבני נח משום אבר מן החי עכ"ל והוא נגד גמ' מפורשת וכבר תבאר עליו כל חכמי הדורות ויש מי שרצה לתרץ דמיירי שהבהמה אינה של ישראל לפיכך אין הולכין בה אחר שחיטה [י"ט] וא"א לומר כן דכיון דהישראל שחטה ושהורה היא מה לי אם הבהמה של ישראל או אינה של ישראל [פ"ח] ויש מי שכתב שרחה הרמב"ם מוגיא זו מהלכה מפני איזה קושיות שהקשו עליה [לח"מ] וגם זה א"א לומר להרחות גמ' מפורשת במה שאין תולק בה :

ז' ולענ"ד נראה דהרמב"ם מפרש מה שאמר חו"ל דאחר עכו"ם ואחד ישראל מותרין בו והו' בחתיכה שהישראל תתנה לעצמו ונתמלקה ממנה איסור אבר מן החי מותר ליתן מחתיכה זו גם להעכו"ם דא"א שחתיכה זו תחזור לאיסור אמה"ח שכבר נתמלק ממנה ולכן דקדק הש"ס דווקא בלשון זה שהישראל תתנה לעצמו וכן מקודם שחקך הש"ס אם מותר לזמן עכו"ם על בני מעיים דקדק הש"ס ג"כ לזמן את העכו"ם על בני מעיים של בהמתו

סימן כח דין כימי הדם בחיה ובעוף ובו מ"ו מעיפים.

ואיש איש מבני ישראל וגו' אשר יצוד יציד חיה או עוף אשר יאכל ושפך את דמו וכסותו בעפר כי נפש כל בשר דמו בגופו הוא ואוסר לבני ישראל דם כל בשר לא האכלו וגו' ביאורי הפוסקים ג"ל דהתורה אסרה הדם ונתנה מעם מפני שזוהי חוט המזבח לכפרה והמעם הזה כתוב

א' מ"ע מן התורה כששוחטין חיה או עוף לכמות רמן בעפר ולא דם בהמה רכתיב בפרשת אחרי מות ואיש איש מבית ישראל וגו' אשר יאכל כל דם ונתתו פני וגו' והכרתיו אותה מקרב עמה כי נפש הבשר בדם היא ואני נתתיו לכם על המזבח לכפר על נפשתיכם וגו'

כתיב גם בחלב ב' ויקרא דכתיב כל חלב ל' וגו' כל חלב וכל דם לא האכלו וכן ב' צו כתיב כי כל אוכל חלב מן הבהמה אשר יקריב ממנה קרבן וגו' ולקרבן לא הוכשרו רק בהמות בלבד ולא חיות כידוע וגם מעופות אינן כשרים רק תורים ובני יונה ולא נאסרה החלב רק בבהמות ולא בחיות ועופות והייתי אומר דגם בדם כן הוא שלא נאסרה רק דם בהמות לזה אמרה התורה ואיש איש אשר יצוד ציד חיה או עוף ושפך את דמו וכסהו בעפר כלומר לא מצוה לך לכסות דם החיה והעוף ואסודין באכילה והמעט בי נפש כל בשר וגו' ואומר לבניי דם כל בשר לא תאכלו ולא כחלב שאינו אסור אלא של בהמות אבל בדם אסרתו לך מכל בשר ובמדרש כראשית פ' ב"ב נתנו מעט למצות כיסוי מפני שהחיות והעופות הסהורים קברו את הבל לפיכך נתן להם הקב"ה שיכסו דמן ע"ש:

ב ואע"ג רמצינו בתורה שחיה ככלל בהמה ובהמה ככלל חיה [חולין ע"י:] מ"מ בכאן א"א לומר דבהמה ככלל חיה להצריך גם דם בהמה כיסוי דלהריא כתיב כ' ראה בקראי דכי ירחיב ר' אלקין את גבולך וזבחת סבקרך ומצאנך וגו' רק חוק לבלתי אכול הדם וגו' על דארץ תשפכנו כמים מה מיס לא בעי כיסוי אף דם בהמה לא בעי כיסוי [ג"ס ס"ד]:

ג ואע"ג דכתיב ואיש איש מבני ישראל לאו למעוטי נשים אתא וכך שנינו בתורת כהנים פ' אחרי מות בתוכם לרבות נשים ועבדים ויטה נאמר איש איש לפי שנאמר אשר יצוד אין לי אלא הצד לקח ירש נתן לו במתנה מנין ה"ל איש איש עכ"ל הה"כ וזה שנאמר מבני ישראל ולא כתיב כבית ישראל כבהענין הקודם י"ל משני שאין דרך נשים להתעסק בצידה וגם אין דרכן להתעסק בשחיטה ואף שכשירות לשחוט מ"מ אין דרכן בכך כמ"ש בסו"א ויברר הכתוב בהוה [כ"ג]:

ד וזה שכתוב ושפך את דמו ולא לשון שחיטה משום דבדם הלשון בכל התורה שפיכה כדכתיב שופך דם האדם באדם דמו ישפך וכן על הארץ תשפכנו כמים וכן דם יחשב לאיש ההוא דם שפך וכן ולארץ לא יכופר כי אם בדם שופכו וכן בכל ההנ"ך וכן בלשון חו"ל שפיכות דמים ועוד דאתא לאשמעינן דאע"פ שאינו שוחט לצורך הבשר וכל כיוונתו הוא לדם כגון שצריך הדם לדפואה או לכלבים מ"מ כיון ששחט חייב לכסות כדתניא בתוספתא חולין פ"ו ע"א ויהבאר בסו"א זה בס"ד לעוד משמיענו דאם שחט א"י יצא דם פטור מן הכיסוי ומותר באכילה כמו שיתבאר בס"ד ואינו מחוייב לחתוך הורידין בדי שציא דם [כרו"ס סקל"ח]:

ה שנו חכמים במשנה [פ"ג:] כיסוי דדם נוהג בארץ ובה"ל בפני הבית ושלא בפני הבית בחולין אבל לא במקדשין ונוהג בחיה ובעוף מומון ושאינו מומון עכ"ל דכיסוי הדם הוי מצוה ש' חובת הגוף ולא חובת ערקע ומכילא שנוהגת בכל מקום ובכל זמן ובמקדשין אינו

נוהג מפני שצריך ליתן הדם על המזבח וכיסוי צריך עפר למטה וא"א ליתן עפר על המזבח ואע"ג דאפשר לגרור הדם מן המזבח לאחר מתן דמים ולשומה על הארץ ולכסות מ"מ הרי אמר קרא ושפך את דמו וכסהו בעפר מי שאינו צריך אלא שפיכה וכיסוי יצא זה שצריך שפיכה גרירה וכיסוי [גמ'] ולא דמי למה שיתבאר בדם הניתו ושעל המכין לגררו ומכסה דתתם מקרה הוא ואינו בהכרח שהרי אם יש דם אחר א"צ לגרור דם זה כמו שיתבאר משא"כ בקדשים אם נצריך כיסוי א"א תמיד בלא גרירה וכן אם הקריש לברק הבית ושחטו א"צ כיסוי מ"מ דאם שהטו קודם פרייה הרי אסורה בהנאה והוי שחיטה שאינה ראויה ולא שמה שחיטה ואם שדמו לאחר פרייה באמת צריך כיסוי דהוי כחולין ואם נאמר להצריך כיסוי גם בשחט קודם פרייה ושיפדנו לאחר השחיטה ואח"כ יכסה ג"כ נלמוד מדרשא זו ושפך וכיסו יצא זה ששחוטו שפיכה פרייה וכיסוי ועוד הוין דכתיב חיה או עוף וסתם קדשים הם למזבח וחיה אינה עולה למזבח ודומיא דהכי בעוף אפילו בתורים ובני יונה שעולים למזבח לא מיירי בהן דומיא דחיה וכיון דלא מיירי כקדשי מזבח ק"ו דלא מיירי כקדשי ברק הבית ושנינו בתוספתא [פ"ו] דאם שחט חולין ואח"כ הקריש הדם חייב בכיסוי מפני שקדמה מצות כיסוי להקדש ע"ש:

ו וזה ששנינו דנוהג במומון ובשאינו מומון כלומר בעופות הבייתית ובעופות המדבריות ה"פ אע"ג דכתיב כי יצוד דמשמע דווקא אותן שצריכין צידה ולא עופות בייתיות מ"מ אינו כן וכך דרשו חו"ל [ס"ד.] אשר יצוד אין לי אלא אשר יצוד צודין ועומדין מאלהן מניין כגון אווין ותרנגולים ח"ל ציד מכל מקום א"כ למה נאמר אשר יצוד למדה תורה דרך ארץ שלא יאכל אדם בשר אלא בהזמנה הזאת כאלו הוא צד שאינה מזומנת לו כלומר לא יאכל בשר הדיר שלא יעני [רס"י] ופירשו שם בגמ' דהוה בדורות שאנשים שהיו בריאים אבל כגון אנו ליום ואוכלים כלומר אנו צריכים לאכילת בשר לבריאות הגוף ומ"מ לא יאכל הרבה ודרך רעבתנות אלא כדי קיום הגוף [יש"ס פ"ו ס"ג] [ולא הזכירו חז"ל חיה בייתית משום דהי' צייתית טהורה אינו צנתלל כלל כידוע וזכר י"ל מה שדרשו מפסוק זה למדה תורה ד"ל וס"א ידענו זה מקרא דכי ירחיב כדליתא ס"ס צנמ' אלף דנכתוב זה מפני חיה שאין דרכה אלף צלדים וכדי שלא תחמר דגם בעופות כן הולך לכתוב ליד לרבות וממילא דגם דרשא דל"ל ידענו ממקרא זה וזכר ח"ס דברי הרמב"ם צפ"ד סכתב לז' נאמר אשכר יעד אלף צהסו ע"ש וזהו הסיק מדרשת חז"ל ועלמ"ג ספרה מתד כזה ולפמ"ס ח"ס וכיון למ"ס דחוק]:

ז הכיסוי היא מצוה בפ"ע אע"פ שהיא גמר מצות שחיטה לרעת הסוברים שאין לרברך בין שחיטה לכיסוי כמ"ש בסו"א י"מ מעו' ח' ע"ש [עמ"ס סק"ג] מ"מ אינה שייכות להכשר השחיטה דהשחיטה כשירה גם בלא כיסוי ולכן לא

המצוה בלכד ע"ש ורק לדעת הרמב"ם כפי"א מברכות
 דעל ציצית ותפילין מברכין שהחיינו אפשר דגם כביסוי
 מברכין אבל אגן לא קי"ל כהרמב"ם ולכן אין לברך
 שהחיינו על הביסוי [ט"ז וסר"ה] ויש שרוצין לקיים דברי
 רבינו הרמ"א [כנו"ס וספ"ט] וספק ברכות להקל וכמחומני
 שכן המנהג פשוט שלא לברך:

יא כיו שהוא ספק חיה ספק בהמה צריך לכסות דמו
 ואינו מברך ואע"פ שהספק הוא מן התורה מ"מ
 הברכה שהיא מדרבנן לא מצינו שהקנו חכמים ברכה
 על ספק כזה שאינו חוב חמירו [ערו"ש ריש פסכ"ד ודוק]
 וכן כלאים הבא מבהמה וחיה שאביו חיה ואמו בהמה
 כגון צבי שבא על התיישה שיש ספק אם חוששין לזרע
 האב אם לאו כמ"ש בסי' מ"ז מסכין בלא ברכה אבל
 כשאמו חיה ואביו בהמה כגון תייש הבא על הצביה
 מסכין בברכה דהא אפילו אי חוששין לזרע האב מ"מ
 הא קי"ל שה אפילו מקצת שה כמ"ש שם וה"ז אמרינן
 צבי ואפילו מקצת צבי והכי איתא בגמ' [ע"ע:] ולכן
 כשמצד אמו היא חיה פשיטא שמסכין בברכה וזה שכתבו
 הפוסקים דבכלאים הבא מבהמה וחיה מסכין בלא ברכה
 זהו כשמצד אביו הוא חיה [ט"ז וי"א]:

יב הכיו והכלאים אין שוחטין אותם בי"ט מפני שמספק
 א"א לכסות דמן מפני שלמיל עפר מוקצה ואפילו
 יש לו אפר כירה או עפר מוכן שאין בזה מוקצה אין
 שוחטין אותם בי"ט ולא עוד אלא אפילו בדיעבד כששחט
 אין מסכין דמו [גילת ח']. אפילו אין בזה איסור מוקצה
 נזירה שמת ואיסור הרואים כיון ששמתיהוים א"ע בי"ט
 לכסות ש"מ חיה וזאת לשורין חלבו ולכן מפני
 מכשול ספק איסור כרת לא התירו חכמים לכסות כלל
 בי"ט [סג] וכיצד יעשה כששחט ימתין עד הלילה ואם
 או רישומו של הדם ניכר עדיין יכסה ואם לאו לא יכסה
 ואין הביסוי מעכב האכילה כמ"ש ואין לקבל הדם בכלי
 ולהניח עד הערב דכבר נתבאר בסי' י"א שאין מקבלין
 הדם בכלים [מור] ויש מי שכתב לשום מעט עפר לתוך
 הכלי [ג"ח] דבכה"ג מותר כמ"ש שם ויש מקפיקין בזה
 [ט"ז סק"י] וכן נראה עיקר שהרי ראינו לחול' שהחמירו
 הרבה בזה משום נזירה דהנזיר חלבו וכל כך החמירו
 בי"ט עד שאמרו שאפילו נתערב דם חיה וזדאית בבהמה
 שחייב מן הדין לכסות כגון שדם חיה הרבה יותר מ"מ
 לא יכסו בי"ט כמ"ש בא"ח סי' תצ"ח ודחו מצות כיסוי
 בשב וז"ל [מו"ס גילת סג] וכ"ש בספק חיה שיש בזה
 נזירה דאיסור כרת שאין לעשות שום מעשה בזה:

יג הראם הוא חיה וחלבו מותר וצריך כיסוי כדכתיב
 כראה אקו ודישון ומתגרמנין יעלא וריסא ואותם
 בופל"ש שאנו קורין ראם במעות הוא וחלבו אסור שהרי
 הראם הוא גידו מאד כרמוכה בש"ס והבופל"ש בערכם
 הם קטנים ועוד דכאויב [כ"ט] כתיב התקשר ראם בתלם
 עבותו אם ישרד עמקים אחריך הרי שא"א לעשות בו
 מלאכה והבופל"ש הם בני מלאכה [מו"ס זכח"ס ק"ג:]
 וי"א

לא מיבעיא אם יסגן ולא כיסה שמוהרת באכילה אלא
 אפילו אם במיזר לא כיסה השחיטה כשרה ומותרת
 האכילה והשוחט בעצמי מותר לאכול [ט"ז סק"ג] אא"כ
 הניס פרוצים במצוה זו דאו סמעם מיגדר מילתא ביכולת
 האסור להשוחט עצמו שאסור לו לאכול ממנה [סג] וגם
 אין לפסול שחיטתו סמעם שהוא עברין למצות כיסוי
 שהרי אפילו עברין לדבר אחר שחיטתו כשרה וכמ"ש
 בסי' י"ט סעי' ג' לענין ברכת השחיטה ע"ש:

יד רוב הפוסקים הסכימו דברכת כיסוי צריך לברך עליה
 קודם שמכסה כמו כל המצות שמברכין עליהן עובר
 לעשייתה והבה"ג כתב לברך אחר הביסוי דמ"ל להשחיטה
 והביסוי ענין אחר הוא והשחיטה היא תחלת המצוה
 והביסוי היא גמר המצוה וקודם הביסוי הוי באמצע
 המצוה ולא מצינו ברכה באמצע המצוה ולכן יברך על
 השחיטה קודם המצוה ועל הביסוי אח"כ [מור] ולא
 נהקבלו דבריו דחשבינן כיסוי למצוה בפ"ע [רמ"ס סיון]
 וכן פסקו הרמב"ם והטור והש"ע ומ"מ יראה כי דאם לא
 בירך קודם הביסוי יברך אח"כ ואפילו לדעת הרמב"ם
 שכתבנו בסי' י"ט סעי' ד' לענין ברכת השחיטה כשלא
 בירך מקודם לא יברך אח"כ מ"מ כביסוי יברך אח"כ
 דכיון דדעתו בה"ג לברך דווקא אח"כ ביכולת לסמוך
 על דבריו עכ"פ בדיעבד [וכ"כ ספר"ט וספ"ט] שגלג עליו
 ולחי רחום סכנת לדבריו ע"ש:

טו נוסח הברכה כתב הטור על כיסוי דם בעפר וברמב"ם
 ליתא תיבת בעפר וכן בסמ"ג ולכאורה נראה כדבריהם
 דהא בכל הברכות אין מוכיזין רק כלל המצוה ולא
 פריטה וה"נ דכוותיה [ג"ח] ומעמו של הטור י"ל משום
 דהכי כתיב בתורה וכסהו בעפר [סג] ועוד מפני שצריך
 עפר למטה ועפר למעלה ודרשין זה מבעפר כמו שיתבאר
 לכן צריך לבאר זה בהברכה [ט"ז] ועוד משום דבלה"ק
 ישמש לפעמים כיסוי במקום העלם כמו וכסונו את דמו
 לכן צריך לבאר דביסוי זה הוי כיסוי משם [ספ"ט] ועוד
 כדי שלא למעות לומר דדי בביסוי כלי או רף כדכתיב
 בבור ולא יכסו ורוב כיסויים שבתנ"ך כן הוא כמו מכסה
 התבה והתם בצעיף כי כסהו פניה כסוי עור תחש
 וכיוצא באלו וכיסוי בעפר אין לו רומה בסקרא רק עוד
 אחד וכדי שלא למעות דברך המסור לרבים לכן יש
 לבאר [ג"ל] וכן משמע בגמ' [פ"ח] ואע"ג דמסכין בשחיטי
 זהב כמו שיתבאר זהו מפני שקרוי עפר כאשר יתבאר
 בס"ד [ול"ש קו"ט ספר"ח]:

יז כתב רבינו הרמ"א בסעי' כ' מי ששחט פעם הראשון
 מברך שהחיינו על הביסוי ולא על השחיטה דמיוק
 לבריה עכ"ל ועוד דשחיטה אינו מחוייב לשחוט אבל
 לכסות מחוייב כששחט [ט"ז] אך נראה דגם על כיסוי
 אין לברך שהחיינו דרק על מצוה של שמחה או שבא
 מומן לזמן אנו נוהגים לברך שהחיינו ועל מצוה שאינה
 מומן לזמן ואין בה שמחה אין אנו מברכין שהחיינו כמ"ש
 בא"ח סי' כ"ב דעל ציצית מברכין בקנה מלית ולא על

מז חיוב הכיסוי הוא על השוחט דכהיב ושפך את דמו וכסרו בעפר מי ששפך יכסה ומ"מ אם השוחט לא כיסה החיוב על כל ישראל סי שרואה את הרם לכסות במצות כיסוי הוא כשאר מ"ע שכל ישראל חייבים בהם ואם מכוח רבנן אקרא דכהיב בפרשת כיסוי ואומר לבג"י אזהרה לכל ישראל [גמ' פ"ז]. אמנם השוחט קודם לכל אדם ואסור לכסות בלתי רצון השוחט ואיתא בגמ' שם מעשה באחד ששחט וקדם חבירו וכיסה וחייבו ר"ג ליתן לו עשרה זהובים שכר ברכה שנמל ממנו ואין גובין זה בחו"ל ונהבאר בח"מ סי' שפ"ב ואם השוחט רוצה לכבד לאחר במצות כיסוי הרשות בידו [מנ"ש] ודווקא כשכוונתו רק לכבודו של המכובד ולא לשם ממון [סס] וכן המנהג פשוט לכבד במצות כיסוי אם כי יש מפקקים בזה [עס"ך ח"מ סי' שפ"ב סק"ד וגם במילס אין המנהג כדבריו וכנ"ש סחכ"ש]:

יז שנו חכמים במשנה [פ"ז]: שחט מאה חיות במקום אחד כיסוי אחד לכולן חיה ועוף במקום אחד כיסוי אחד לכולן וזה שכתוב חיה או עוף ושפך את דמו אין הכוונה על כל חיה או עוף לכסות בפ"ע דהוה שם המין ומשמע אפילו הרבה וכן לשון דמו אין הכוונה על אחד דדמו משמע הרבה דכהיב כי נפש כל בשר דמו בנפשו הוא [גמ' סס] אמנם לאו כלל הוא דהוה דווקא כשכיון על כולם ואי יצא בברכה אחת אבל אם כיון על אחת ובירך וקודם הכיסוי הביאו לו עוד צריך לכסות הראשונה ואח"כ לשחוט השנייה ולכסותה בפ"ע וכן אם הפסיק בדבור וכל דינים אלו נתבארו בס"י י"ט בין דיני ברכת השחיטה ע"ש:

יח השוחט ונבלע הרם ברקע אם רישומו של הרם ניכר חייב לכסות בברכה ואם אין רישומו ניכר פטור מלכסות ויראה לי דהאי רישומו ניכר צריך רישומו של עצם הרם עצמו ומשמו ולא חוותא בעלמא של מראה אודם דכה"ג גם באותיות שנמחקו דבעינן רישומו ניכר כמבואר בא"ח סי' ל"ב בעינן שיהא ממשות הדיו קצת ניכר [מנ"ש סס סקל"ט] וגם ראייה לזה ממ"ש המור ברין זה דאם אין רישומו ניכר פטור מלכסות ומאי קמ"ל פשיטא מה יכסה אלא דה"ק אע"ג דחוותא של מראה אודם ניכר לא יכסה כשאין ניכר קצת רישומו עצם הרם עצמו [וכזה ח"ש בגמ' פ"ז]. דלכ"ך אדר"ש ומ"ג מקא דמיתא וכו' ומתקן בשריטוטו ניכר ע"ש ופיתא דל"ך עלה ע"ד סתקן דמירי בשאין ניכר רישומו ומה יכסה ולפ"ש ח"ש ודק"ו]:

יט כיסוחו הרוח פטור מלכסות דהא מכוסה ועומד הוא ואינו מחוייב לגלותו ולחזור ולכסותו ומיהו אם ירצה לגלותו ולכסותו הרשות בידו וכיסה בלא ברכה [פ"ח] ופשוט הוא דדווקא כשהרוח כיסה בעפר אבל אם בנסה בדבר שאין מכסין בו לאו שמהו כיסוי ומחוייב לגלות ולכסות .

ולפ"ו א"צ כיסוי דאינו ספק חיה וכ"כ רבינו הב"י במע"י ד' הנופל"י נדגו שלא לכסות דמו עכ"ל ומ"מ יש מהקדמונים שנתפתקו בזה ולכן כתב רבינו הרמ"א ויש מהתפקים בנפול"א שהוא שור הכר שמה חיה הוא ע"כ טוב לכסותו בלא ברכה או לשחוט עוף ג"כ ואז יוכל לברך על הכיסוי משום עוף עכ"ל ויזהר שלא יערב דם העוף בדמו דאם יתערבו הרי יתבטל דם העוף הטועט בדמו המרובה והיהו ברכה לכטלה אלא ישחוט העוף סמוך לו [פ"ו וט"ך]:

יך אמרו חו"ל [פ"ז]: השוחט צריך שיתן עפר למטה ועפר למעלה שנאמר ושפך את דמו וכסרו בעפר עפר לא נאמר אלא בעפר דאי הוי כתיב וכסחו עפר הוי משמע לכסות מלמעלה ובעפר משמע שיהא כולו ממון בעפר [רש"י] והעפר שלמעלה מצוה שיתן הוא וראיה שהרי קו"ל דאם בעצמו כיסה הרם ואח"כ נתגלה הרם פטור מלכסות אבל אם הרוח כיסה ונתגלה חייב לכסות כמו שיתבאר הרי שלא יצא ידי חובתו כשלא כיסה בעצמו אבל בעפר שלמטה א"צ שיתן הוא ואם שוחט על עפר תיחוח הרי כאלו הוא נתן העפר [מוס'] וזה שאמרו חו"ל צריך שיתן עפר מלמטה והו כשאינו שוחט במקום עפר תיחוח מיהו יש מרבותינו דכ"ל דגם בעפר שלמטה צריך איזה דבר או שיתנם בידיו על המקום ששוחט שם או בביש שם עפר תיחוח יומינם בפה לכך [רש"י ל"ה]. שיאמר זהו לכיסוי הרם דאל"כ לא עבד מידי וכ"י לכתחלה אבל בדיעבד פשיטא שאינו מעכב שהרי אפילו בהעפר שלמעלה יתבאר דאם כסה הרוח את הרם ולא נתגלה פטור מלכסות וכ"ש בכר"ג [ע"ך סק"ג] ויש פו שמחמיר בשלא הזמינו בפה ועדיין לא כיסה למעלה לגרר הרם ולהתת על מקום אחר בהומנה וחומרא יתירא הוא וגיורו הרם אינו אלא בהכרת גדול וכפרט שרוב הפוסקים לא פ"ל כלל הך הזמנה [עס"ח סק"ג]:

מז שחט על מקום שלא היה עפר למטה מחוייב לגרור מיד את הרם וליתנו על עפר תיחוח ולכסות בעפר תיחוח ולברך ואפילו שחט על הקרקע אלא שבעפר שבשם אינו תיחוח צריך לגרור וליתנו על עפר תיחוח ואם א"א לגרר מ"מ חייב ליתן עפר תיחוח מלמעלה דהוי דא"א לקיים עפר מלמטה מ"מ עפר מלמעלה שאפשר לקיים מחוייב לקיים [מנ"ש] דומה למה שיתבאר בשחט בהמה ואח"כ חיה דחייב לכסות [כמ"ש הס"ך בסק"ח] ויראה לי שמכסה בלא ברכה כיון שאינו עושה המצוה כתקונה [וכתנ"ש כתנז ברכה ולא ידעתי מנ"ל הא ומ"מ בסק"ג צ"ב מעט רחוי לביול ממהיני דע"ש לא קאמר רק דוגמא בעלתא דלכן כמזנה כשאינו רחוי לעפר למטס בעלה מזה כיסוי חבל לא נראה לומר דעפר למטה אינו מעכב והי"ש ה"ק כיון דהיה רחוי לעפר למטה אינה מעכבת על העפר שלמעלה לכלי לקיים חף חלי המטה וכ"מ מש"ך סק"ח]:

כיון דא"א להביד במראה והמראה תמיד מראה דם דין שנשער את הפסול בשים במדתן ויש להתיישב בזה: **כג** איהא בנגמ' [ס"ג:] שחם היה ואח"כ שחם בהמה פסול מלכסות שררי דם בהמה למעלה ומה יכסה [רס"י] ואין לומר יכסה על דם הבהמה ומטילא יכסה דם החיה ג"כ ואי משום שיש חציצה בין העפר לדם החיה הא מין במינו אינו חוצץ ד"ל דהוי דדם בדם מקרי מין במינו מ"מ לענין כיסוי שזה פסול וזה הייב מקרי מין בשאינו מינו והוינן [כרו"ס] אבל שהם בהמה ואח"כ שחם חיה חייב לכסות ואע"ג דליכא עפר למטה בינו לדם הבהמה [רס"י] דמ"מ העפר שלמעלה שביכולתו לקיים יקיים:

כד ושאלו הראשונים בזה למה לא יגרר דם החיה שלמעלה ויהן גם עפר למטה כמו דם הניתו ושעל הסבין שיהבאר וכן בשחם חיה ואח"כ בהמה למה פסול מלכסות יגרר דם הבהמה ויכסה דם החיה [תוס'] וכאמת יש מרבוינו שכתבו שאם נקדש הדם וביכולת לגרר צריך לגרור [רס"ג נתיב"כ] וכשאינו נקדש לא שייך גרירה מפני שיהערכו זה בזה וי"א דכשרם החיה מלמעלה א"צ גרירה אפילו בנקדש הדם וגם בדם הניתו לא בעי גרירה אלא בדם שעל הסבין משום דלעיל הסבין לא שייך כיסוי ומוכרח לגרור אבל בניתו מנסה מלמעלה על מקום הניתו ואין העפר שלמטה מעכב כיון שמקודם היה ראוי ליתן עפר למטה כדאיתא בנגמ' שם כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו [רא"ש נבנ"ה] ורוב הפוסקים לא ס"ל כן בנייהו:

כה והר"ף והרמב"ם והרא"ש לא כתבו כלל דין דמיא דחיה ואח"כ בהמה או בהמה ואח"כ חיה ובש"ע הובא דין זה במע"י י"ד ע"ש ויש שכתבו שבהמת מפני מעטם זה דחאו זה מהלכה דבעי גרירה כרם הניתו [ס"ך ופ"ו] ויש מהגדולים שהשיגו על זה ולענין נראה במעטם דהרי ידוע דכל דבר לח מהערב זה בזה ואף באיסורין כן הוא וא"כ איזה הפרש יש בין שחם בהמה ואח"כ חיה או חיה ואח"כ בהמה ועוד דשינוי במשנה [פ"ו.] נתערב בדם הבהמה רואין אותו כאלו הן מים וזהו הדין שכתבנו במע"י כ"ב ותעורבה זה מפתא היא בעת השחיטה א"כ היתה להמשנה לחלק בין דם חיה למטה ובין למעלה ולכן נ"ל דהנה במשנה פליג ר' יהודה ואמר אין דם מכביל דם בלומר אפילו דם החיה מועט ואלו היו מים לא היה הדם ניכר במראה מ"מ צריך לכסות ולא קי"ל כר"י ובעל מימרא זו ס"ל כר"י דאין דם מכביל דם ולכן בדם חיה למעלה צריך לכסות אפילו כשהוא מועט ונבלל ומ"מ כשרם בהמה למעלה ס"ל דא"צ לכסות דכיון שהיא מרובה ולמעלה לא יגיע העפר לדם החיה אע"פ שנבללין יחד ולכן שפיר עשו רבותינו שהשימוז זה אהרי שקבעו דין המשנה להלכה [וכנס יש ליישב גם דברי הסור סבניא זה נכסו סיפור ור"י דליאו ס"ל דליאו סומר לדן המכה]:

לכסות בעפר וכן אם למטה לא היה עפר תיחוח מחוייב לגלות ולכסות [תנ"ג]:

כז אם אחר שכיסו הרוח חזר ונתגדה מעצמו או ע"י אדם חייב לכסות ולא אמרינן דאידהו ליה ממצות כיסוי כשהרוח כיסהו דקי"ל אין ריחוי אצל מצות [נגמ' סס] וריחוי אינו אלא בדבר שקדוש כמו קרבן וכיון שהוא לא קיים מצות כיסוי כשנתגלה ורישוכו ניכר חייב לכסות ויראה לי דצריך לברך שהרי כאן בענין כיסוי אמרו חז"ל שפורש דאין ריחוי אצל מצות ויש מי שאומר שיכסה בלא ברכה [פרי"ם ופסמינו לו רבי] ומעטו משום דזה שאין ריחוי אצל מצות ספוקי מספקא בנגמ' [וכנס ל"ג.] ילעני"ד נראה דלכן ברין זה דכיסוי סתמו הש"ס ולא זכירו דספוקי מספקא ליה ולא יברך משום דאמרינן בנגמ' [זכמים ל"ד:] דכל שבידו לא הוי ריחוי והכא הרי בידו גלותו ואע"פ שבנגמ' מרמה לה לשארי דיהויים מטעם וכיון דאינו מחוייב לגלותו הוי כשלא בידו [תוס' סס] מ"מ כיון שאחר שנתגלה סוף סוף חייב לכסותו למה לא יברך ומ"מ אחרי שהרבה גדולים פסקו שלא לברך אין לברך [תמנ"ט ס' תקס"ו] דמשמע דעמו ג"כ לברך תך דנתיב סתומים ע"ס]:

כח אם כיסה הדם כראוי וחזר ונתגלה א"צ לכסות עוד ורק בכיסה הרוח כשנתגלה חייב לכסות דעדיין לא קיים מצות כיסוי אבל כשכבר קיים יכול אפילו בעצמו לגלות אח"כ ומ"מ אין נכון לגלותו אח"כ וגם אין לכסות במקום הליוך רבים משום כיווי מצוה אלא יכסה במקום שאין הולכין בו או שאור הכיסוי יגרוף כולו למקום שאין דורסין בו כי המצות לכבוד ניתנו ולא לבזוין [ועתה"ש]:

כט מים שנפלו לתוך הדם אם יש בו מראה דם חייב לכסות ואם לאו פסול וכן בדם שנפל לתוך מים ולא אמרינן כיון שהדם נפל לתוך המים קמא קמא במיל דאין ריחוי אצל מצות וכשנתרכה הדם עד שיש מראה דם בהמים חוזר ונראה [ס"ך] ולפ"ו אין לברך על הכיסוי לדעת הגדולים שבמע"י כ' וצ"ע ואם נתערב הדם בין אדום או בדם בהמה שא"א לברך במראה צריכים לשער את היין והדם של הבהמה כאלו הן מים ואלו נתערב במים כשיעור הזה היה בו מראה דם חייב לכסות ואם לאו פסול וכן להיפך בנפל דם חיה או עוף ליין או לדם בהמה וכמ"ש וכן נראה שצריך לשער בנפל דם עוף שקודם כיסוי לדם עוף שכבר כיסו מקצת דמה ואע"פ ששיניהם ממיני החיוב מ"מ סוף סוף האחת כבר נסתלק החיוב ממנה ויראה לי דהשעור שמשערים יין ודם כאלו הן מים יש לשער רק בערוך ולא שירא שוין במרה שררי יין ודם סמיכי מפי ממים ומים קלישא טובא ואם אפילו במדת מים כזה יהיה ניכר דם החיה והעוף מ"מ בין ודם במרה כו' לא יהיה ניכר אף אם היה ביכולת לברך במראה וכן יין לגבי דם קלישא טובא [תפ"ת רס"ח] אמנם הש"ס בחולין [פ"ו.] ובזבחים [ע"ו:] סתמו דבריהם וכן משמע מלשון הפוסקים דמשערים במדת מים וצ"ע ואולי

כז ולרינא אחרי שהמור והש"ע הביאו זה יש לפסוק כן וגם יש להמיר בהרשב"א שרדם חיה למעלה ונקרש צרף לגרור ולכסותו בעפר למעלה וכתב רבינו הרמ"א שחם עוף או חיה ואח"כ שחם עוף אחרת ונתנבלה בידו אם יודע שרם האחרון כיסה דם הראשון פטור מלכסות אבל משהמא חייב לכסות עכ"ל ויכסה בלא ברכה :

כח שנו חכמים במשנה [פ"ז:] דם הניתו בלומר שניתו חוץ ממקום השחיטה ושעל הסבין חייב לכסות א"ר יהודה אימתי בומן שאין שם דם אלא הוא אבל יש שם דם שלא הוא פטור מלכסות עכ"ל המשנה דאין החיוב לכסות כל דם הנפש ויצא י"ח בשמכסה מקצת דם הנפש ולכן כשיש שם דם אחר מדם השחיטה א"צ לדם הניתו ושעל הסבין ויש מרבותינו רס"ל דר' יהודה חולק על הח"ק וקיי"ל כת"ק דאפילו יש דם אחר צריך לכסות גם את דם הניתו ושעל הסבין [הראשון בפ"ד וסמאור] דס"ל דהחיוב לכסות כל דם הנפש אבל רוב רבותינו לא ס"ל כן וכן פסקו בטור וש"ע סעי' ט"ו :

כח מדברי הטור והש"ע שם מהבאר דגם לכתחלה א"צ לכסות כל דם הנפש שכתבו בדון דם הניתו וז"ל דם הניתו יכו' אבל אם יש שם דם אחר א"צ לכסותו שאין צריך לכסות כל דם לפיכך א"צ להמתין לכסות עד שיצא כל הדם עכ"ל ומבאר דאפילו לכתחלה א"צ להמתין בדי לכסות כל דם ויש להתיישב בזה דהא לדעת יש מרבותינו שבסעי' הקידם גם בדיעבד מעכב וכן מהבאר מדברי רבותינו בעלי התוס' שדעתם נוטה לזה [פ"ח . ד"ה רננן וכו' ומיכו למי ב"ח וכו' ע"ג] וא"כ עכ"פ לכתחלה וראי נכון לעשות כן ובפרט שבכרייהא בנמ' שם חכמים ורשב"ג ס"ל דבעינן כל דם הנפש ונה דלדעת רוב רבותינו לא קיי"ל כן מ"מ לכתחלה אילו יש לחוש לדיעות א"י ובלקיימי מהר"ל כהונב בזה"ל ואמר מהר"י סג"ל המטירים לבית הדם טרם שיצא דם הנפש לגמרי שלא בדון עישין עכ"ל והו' כנ"ש אך מדבריו שהובא בספ"ר ד"מ ומדברי רבינו הרמ"א לא משמע כן רמו שיתבאר :

כט וז"ל רבינו הרמ"א בסעי' ט"ו מיהו יסתין עד שמתחיל לידר טיפין כדי שיכסה מקצת דם הנפש עכ"ל ובספרו ד"מ אות ה' בהב על שם ביהר"ל יש שוחטים ימהרים לכסות הדם ולא שפיר עושים טרם שיצא דם הנפש ומצאתי בשחיטות ישנים שצריך לדעתן עד שיכילה כל דם הקילוח רהיינו עד שירדו טיפין טיפין עכ"ל דסוה כבואר דמקצת דם הנפש צריך ולא כולו והגם שדברי גהר"ל שבספר ר"מ ז"ל דכוונתו על כל דם הנפש ס"מ רבינו הרמ"א אינו מפרש כן :

ל וגם עיקר דבריהם תמוהים דמנ"ל דטיפין אלו הם דם הנפש ולא קודם דאם באנו לדמות לדם הקוה הרי

מהבאו בנמ' [כרימות כ"ג.] דדם הקילוח הוא דם הנפש ע"ש וכ"כ הרמב"ם פ"ו ממאכ"א דין ג' ודבריהם חב רק לרשיי ז"ל [מולין ל"ג] והתוס' והרמב"ם חולקין עמו [וכמ"ס סב"ג סק"ג] וגם רש"י בעצמו לא כתב בן במקום אחר [כרימות ס"ט] אמנם כל זה הוא בדם הקיד אבל בדם שחיטה נראה להדיא מהרמב"ם שם שאינו דומה לדם הקוה וכל דם אדום היורד בשעת שחיטה הוה דט הנפש ע"ש וצ"ע [וצלמת לולי דברי הרמ"א כיני מפרקים טונת מהר"ל כמ"ס שלריך לכתחלה כל דם הנפש וכוס ח"ט ככל ודו"ק]

לא וכבר כתבנו בסעי' כ"ר דדם הניתו ושעל הסבין צריך לגרור הדם וליתן עפר מלמטה ומלמעלה כשלא ניתו על עפר תיחוח ואף שיש מי שסובר דבניתו לא בעי גרירה כמ"ס מ"מ רוב הפוסקים לא ס"ל כן והבי קיי"ל :

לב השוחט לחולה בשבת לא יכסה הדם אפילו יש ל דקר נעוץ מבעוד יום בעפר תיחוח דביו"ט שרי לכסות וא"כ גם בשבת היה לנו להחיר לקיים מ"ע דביסוי שהרי שחט בהיתר ובהכיסוי אין בה רק מוקצה דרבנן מ"מ לא התירו חכמים לעשות כן [פ"ד:] ודחו טעוה זו בשב ווא"ת כדי לעשות היכר שיום זה אסור בשחיטה ולא התירו רק מה שלצרכי החולה והכיסוי אינו מצרכי החולה [ר"ן ס"ט] ובלילה במוצאי שבת אם עדיין רשימו ניכר יכסנו ואם לאו פטור ושנינו בהוספתא [פ"ו] השוחט בשבת וביה"כ א"ע שמתחייב בנפשו כיון שחשכה אם היה הדם קיים חייב לכתוב עכ"ל ור"ל דלא אמרינן כיון שעבר בה שחיטה באיסור סקילה וכתר ליפטור מביסוי דאין שייכות ול"ז כיון דהשחיטה כשירה כמ"ש בס"י י"א ופשוט הוא דבמקום שהשחיטה פסולה לפמ"ש שם דפטור מכיסוי :

לג בשוחט לחולה בשבת כתב רבינו הב"י בסעי' ט"ו דיש מי שאומר שאם היה לו אפר מוכן לכסות בו צואה יש לכסות בו הדם אפילו בשבת עכ"ל ונראה דדעתו : מוכרת דרוקא כשיש איסור דרבנן כמו דקר נעוץ לא התירו חכמים אבל כשיש אפר מוכן שאין בו מוקצה צריך לכסות אבל לפי הטעם שנתבאר שרצו חכמים לעשות היכר גם בכה"ג לא התירו אבל בספרו הגדול כתב שאפשר דבזה כ"ע מודים וצ"ע והרשב"א ז"ל כתב מפורש בספרו משמרת הבית דגם בכה"ג לא התירו ע"ש [המב"ש כתב ג"כ בפסקות דייסה בנרכס ולמדיו ל"ג גזס וכו' דעם הפס"ח והכרו"פ וראיתי בספ"ט שהצ"ח ג"כ מ"ס תל"מ שהלך על הכ"י בזה ולח כציח טעמו ואין ס' זה מ"י ולכן למעשה ל"ע וגם מ"ס המב"ש לטחוט בשבת על לחיה סלע כדי שימקיים סדס עד מ"ס ג"כ לא ידעתי כשהגם מפני הפקח נפש דלריך מתיבות ותימות יסירה לחפש אחר לחיה סלע וכיוצא בזה וצ"ע] :

השוחט

והיה לכל פסול שהוא מחמת ספק כגון בפנימה שחוששין שמא בעור נפגמה וכיוצא בזה מכסה בלא ברכה ויש מי שרצה לומר דכל שהספק בשחיטה ולא יצאה בבירור מחוקת איסור א"צ לכמות כלל [כ"ח] ואינו כן דסוף סוף אינו אלא ספק ואיך אפשר לעקר עשה דאורייתא מ"ג הטפס [ס"ד סק"ז] והנה יש דברים שכשר לגמרי מעיקר הדין אלא שנהגו להחמיר כגון בחתיכה כל המפרקת וכיוצא בזה חייבים לכמת בברכה [ס"ט] ויראה לי דבשהייה כל שהוא אף שלרוב הפוסקים כשר מ"מ כיון שאנו סוברים כרש"י כמ"ש בס"י כ"ג יכסה בלא ברכה וכן בשהייה במיעוט בתרא ושלא לכמות כלל א"א כיון שרוב הפוסקים מבשרים דע שבמקום שנהגו לברוק הושם כמו שיתבאר בס"י ל"ג מ"מ אין להסתחך עם הכיסוי עד אחר בריקה זו שהיא בבית הבעלים ובשאלת חכם ובין כה וכה ישכחו על הכיסוי ולא דמי לבריכת הסימנים והסכין והריאה שהם הכל במקום השחיטה וכן כבר ארזות ששכיחות בועות במעיון אין להסתחך עם הכיסוי עד שיברקו אותם ממעם שנתבאר וה"ה לכל כיוצא בזה [ס"ח כ"ט כ"י]:

לח שנו חכמים במשנה [ג.]. השוחט בהמה היה ועוף ולא יצא מהם דם כשרים ופשטא דליינא משמע ולא שנח כלל לענין כיסוי הדם שהרי בהמה בשנית בהדידה אלא לענין הכשר שחיטה מיתנייה ולענין שומאה וטהרה כבבואר שם אבל לענין כיסוי יבול להיות שמחוייב להשיג דם הנפש כגון לחתוך הורידין ולקיים מצות כיסוי ומ"מ רבותינו הראשונים דקרקו מכאן דגם לענין כיסוי כשר כלומר שא"צ להשתדל למצוא דם הנפש ולכמות ההתורה לא חייבה אלא כיוצא דם זהו שנתנו המור הש"ס מ"י ב"ב השוחט חיה ועוף ולא יצא מהם דם מותרין עכ"ל כלומר וא"צ להשתדל להוציא דם ע"י חתיכות ורידן [כ"ו פ] ומעמם נ"ל דאי ס"ד דלכיסוי מחוייב למצוא דם הנפש לא הו' משתמם התנא להזכיר זה שהרי חיה ועוף חייבין בכיסוי ומדקתני כשרים משמע להדיא דלכל דבר כשר וא"צ תקון [ותמיכי על סגסג ס"ד סק"ל ע"ס ותיק]:

למ כתיב וכסוהו בעפר וקבלו חו"ל בהלכה למשה מסיני [מוסע ע"ו]. ויוטלמי ס"ח דקמי' סוף ס"ב] דאפילו ברברים הדומין לעפר בשם כמו אפר דקראתה התורה עפר דכתיב בפרה אדומה מעפר שריפת החטאת וכן זהו נקרא עפר דכתיב ועפרות זהב לו אף שאין להם סגולת העפר שהעפר זורעים בו ומצמיח ואפר וזהו אינו ראוי לזה מ"מ כיון דאיכרי עפר מכסין בהם כמו שיתבאר וכן דברים שיש להם סגולת העפר כגון שזרעין בהן ומצמיחין אע"ג דלא איקרו עפר מכסין בהם:

מ וגם מקרא רזכסוהו למדו חו"ל כן וכן אמרו חו"ל [ס"ח. א] לי אלא עפר מניין לרבות זבל הרק וכי' ח"ל וכסוהו בדרש בפ"ע מלא כתיב ובעפר יכסוהו דהוי משמע עפר ולא דבר אחר וכי' אבל השתא מידרש וכסוהו

לד השוחט ונתגבלה בידו בשחיטה כגון ששהה או דרם או אחר משאריו פסולי שחיטה או ששחט ונמצאת מריפה באיזה אבר פמור מלכות מפני שאינה ראויה לאכילה ובכיסוי הדם כתיב ציד היה או עוף אשר יאכל ולכן חש"ו ששחטו ואין אחרים רואין אותם שחוקה שרוב מעשיהם מקולקלין כמ"ש בס"י א' פמורה מכיסוי ואפילו אם ירצה להחמיר ולכמות בלא ברכה אין מניחין אותו כדי שלא לבא לידי קלקול שיאמרו הרואים אחרי שמכסוהו הדם מסתמא היא שחיטה כשירה ויאכלו ממנה [כ"ח וס"ד] ויש מי שאומר דה"ה בגדול שאינו יורע הלכות שחיטה ששחט בינו לבין עצמו שאין מכסין את הדם [ס"ז סק"ד] ו"א לכמות בלא ברכה [כ"ט] ויראה לי שלפי המעם שנתבאר כדי שלא לבא לידי קלקול טוב יותר שלא לכמות אף שיש מי שומפקפק במעם זה [ס"ט] מ"מ כן נראה עיקר אבל באחרים רואים אותו הדבר פשוט שמכסין בברכה שהרי שחיטה כשירה היא כמ"ש בס"י א' ואפילו קמן ששחט ואחרים רואין אותו צריך כיסוי בברכה [ס"ד סק"ג] ודווקא במקום ששחטו בשירה בדיעבד כגון שיבול ראמן ידיו כמ"ש בס"י א' אבל כשבריעבד אין שחיטתו כשירה מלכות בלא ברכה [ס"ט] אבל שלא לכמות כלל א"א רבין שאחרים רואין ששחט יפה נהו דמחמירין לאכילה מ"מ א"א לפמור מס"ע דאורייתא ולא דמי כאין אחרים רואין אותו דחוקה ששחט שלא כהוגן [כ"ל לחלק מה סגסג לא גזריק סמח"י יבא לידי קלקול סה"ד עלמו חשש כזה נסק"ד משום דכחן ח"ס לפסור עלמו]:

לה השוחט לרפואה שצריך הדם לרפואה או לכלבים ואין כוונתו להבשר מ"מ כיון ששוחט כהוגן והבשר כשר לאכילה חייב בכיסוי וכך בביטוי בתוספתא [ס"ו] ויכסה בברכה ולא אמרינן כיון דכתיב אשר יאכל בעיני כוונתו לאכילה דאינו כן אלא שיהא כשר לאכילה [כ"ח] ולכן אם רוצה לפמור מן הכיסוי נזכר או מעקר [הר"ה ס"ה סוכה מזה שמומר להמית הסכסגה ט"ל ע"י שחיטת כש"ד לך ע"ס] והשוחט חולין בעזרה או שנגמר דינן למקילה פמור מכיסוי כמו נבילה ומריפה לפי שאמורין בהנאה [גמ']:

לו צריך לברוק הסימנים והסכין קודם הכיסוי דאם ימצא פסול בסימנים אין כאן כיסוי כלל ואף אם ימצא פנימה בסכין שיש ספק שמא במפרקת נפגם אע"ג דלאכול אסור כנבילה ודאיה כמ"ש בס"י י"ח מ"מ א"א סוף אינו אלא ספק וא"א לפמור מכיסוי דאורייתא אף עכ"ז לא יכסה בברכה ולא דמי לברכת השחיטה שמברכין מקודם ולא חיישינן שמא יהיה פסול דא"א בענין אחר שהרי צריך לברך עובר לעשייתן אבל כיסוי שאפשר להסתחך עם הכיסוי עד אחר הבריקה אין לכמות מקודם [ס"ז סק"ז]:

לז וכן השוחט חיה לא יכסה עד שיברוק הריאה ממעם שנתבאר ואם נמי יאחז ספק מריפה מכסה בלא ברכה

וכסו באנפי נפשיה [רס"ו] דוכסו נשמע הפסק ענין דאל"כ הו"ל לכתוב וכסו אותו בעפר כדכתיב סוף במדבר וכסו אותו במכסה עור תחש וכמה פעמים כתיב בלשין זה ומדכתיב וכסו משמע דומיא דעפר דבכל מקום דכתיב בלשין זה לדרשא אתי [כמו ציוס"כ ועספו חמלת דרסין ציומא הגורל עוסה חמלת ואין הסס וכו' וגם מהטעמים נמחזק כן דוכסו הוא נמשק ולא נמשק ממשע דהוא מוסק ממשע]:

מא לפיכך שנו חכמים שמכסין בובל ובחול הרק מאד עד שאין היוצר צריך לכתשו כלל ולא אפילו למעכו ביד להפרידו ובסיד שהוא נפרד ובחרסית והוא ג"כ מין סיד נפרד [פ"ח] או מים שעושין ממנה כלי הרם והוא נפרד ולבינה שכתשה ומנופה של חרס שכתשה ובשחיקת שארי חרסין ובשחיקת אבנים ובנעורת של פשתן דקה דהיינו מה שמנעוין מן הפשתן ובנסורת עין היוצא מן הנחתך במנירה שהוא דק כקמח ובשחור שוהו כרושי פחמין או פוח הכבשן ובכחול והוא צבע שנותנין לתוך העין ובנקרת פסולים והוא עפר שמנקרין מן הרוחים דכך אלו קים להו לרבנן דכשוורעין בהן מצמיחין:

מב אבל אין מכסין בזבד גם ולא בחול שצריך עדיין להפרידו שהרי אפילו בעפר ממש אין מכסין בהגבי עפר אלא בעפר תיחוח שיהא ראוי לצמיחה ואע"ג דגם רגבי עפר הרי הם מגדלין צמחין מאליהן או כשנותנים להוכן צמחים ועשבים שגדלו כבר הם מצמיחים יותר מ"מ זה לא מקרי צמיחה דבעינן שיתנו לתוכה ורעונים ויצמחו וזה אינו אלא בעפר תיחוח ואין מכסין מטעם זה בעפר לחה ממים שקורין מהגות"א וכ"ש בטיט ולא בקמח ולא בסוכין ומקורן ולא בשחיקת מתכות חוץ כוזה שחוק מפני דמיקרי עפר כמ"ש ודווקא בשחיקת מתכות שאינם שרופים אבל בשרופים הרי נעשה אפר וכבר נתבאר דבאפר מכסין מפני שאקרא עפר וה"ה לכל אלא שנתבאר דאין מכסין בהם כשנשרפו לאפר מכסין בהם ואין מכסין בשלג אע"ג דכתיב כי לשלג יאמר הוי ארץ [ליוז ל"ז] אגן עפר בעינן ועוד דאין הכוונה שהשלג הוא ארץ אלא שיווד על הארץ [ב"ז] וכן יש מי שרוצה לומר דמכסין בברזל שחוק משום דכתיב [טס ל"ח] ברזל כעפר יקח ואינו כן שהרי כל המתכות לוקחין מעפר ואגן בעינן שהם עצמם יקראו עפר ואינם נקראים כן לבד והב [טס] ומכסין בעפר עיר הגדחת וכן בכל עפר מאיסורי הנאה דמצות לאו ליהנות ניתו [גמ'] שהרי אין בזה הנאת הגוף ממש אלא מצוה ומצות לאו ליהנות ניתו ולכן לא שייך לומר שנהגה מאיסורי הנאה:

מג איתא בגמ' [סס] שאין מכסין בעפר המדבר מפני שאינו מצמיח הורעיה שוורעים בו כדכתיב לא מקום זרע וכן פסקו במור ויש"ע ותמהו הראשונים בזה דכיון דקיי"ל דמכסין באפר וכוזה שחוק אף שאינו מצמיח

אך מדאיקרי עפר מכסין בו כמ"ש כ"ש שרשאי לכסות בעפר ממש אף שאינו מצמיח [רסנ"א נהס"ב ור"ן ס"ס כ"ה] ומהו דהו"ל דמיורי כשהוא חול גם ואין לו במה לפרו אבל בחול דק שפיר דמי [סס] אך מדברי המור והש"ע מתבאר דבכל ענין אין מכסין בו וצ"ל הטעם מפני שבלשון הכתוב לא נקרא עפר ואף שבלשון בני אדם נקרא עפר אין זה כלום [צ"ו וס"ג] או י"ל דדבר שאינו עפר כלל והתורה קראתו עפר עדיף יותר מעפר ממש שאין בו נסוגות העפר שאינו מצמיח [סס]:

מד ומעם זה דחוק מאד והמעם הראשון יותר המורה דהא כפ' מוסה כתיב ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן וגו' והמשכן היה במדבר וצ"ל דבעת שהיו ישראל במדבר נשתנה המבוע שם [וכמ"ס יהוס' כס בסד"ס ללא לעיני מליסה ע"ס] וברמב"ם לא נזכר כאמת דין זה וגם הך שוורעים בו ומצמיח לא הזכיר כלל וגירסא אחרת וזוהי לו בש"ס כגירסת השאלות שהביאו הראשונים ז"ל וס"ל דלמסקנא אין תלוי רק במידי דאיקרי עפר [בשאלות סלפטי לל נמלא זה]:

מה מי שאין לו עפר לא ישוטם אלא ימתין עד שיהיה לו עפר [מור] אא"כ נצרך לחולה דאו אין להמתין ואיתא בגמ' [סס] היה מהלך במדבר ואין לו עפר לכסות שוחק ריגד והב ומכסה היה מהלך בספינה ואין לו עפר לכסות שורף מליתו ומכסה ואין בזה משום בר תשחית כגון שהוזהב או הבגד אינו שוה כמו העוף ואין בזה משום בר תשחית [ט"ך בסס ד"מ] ולכן כתב רבינו הרמ"א בסעי' כ"א ואם הוא הולך במדבר או בספינה ולא שוה העוף כהפסד הבגד שישורף האדם בבגד או בסנדל תקינו ליה רבנן לשחוט ולמצות להם בבגד או בסנדל ומכרך וכשיגיע למקום עפר יכבס הבגד או הסנדל שיצא הדם ומכסו בלא ברכה והכי נהוג עכ"ל ומקורו ממרדכי בשם הגאונים ואין לתמוה איך יברך כשמסכה הדם בבגד או בסנדל הא אין זה כיסוי כלל דיל' דזה ג"כ מקרי התחלת הכיסוי [ד"מ] ולכן לא יברך רק על כיסוי דם ולא יאמר בעפר [ט"ך] ורבים חלו לגמרי דבר זה מהלכה [ב"י וס"ו] ורש"ל ופ"ח] דאין זה התחלת הכיסוי כלל ואיך יברך וגם מרלא הזכרה בש"ס תקנה זו ש"מ דאין לעשות כן [וגם מתיבני על מ"ש הרמ"א וסני נכוג מה שייך מנסג בדבר שחוק בתליות והטיקר כדעת סחולקס]:

מו כשמכסה הדם לא יכסה ברנלו אלא בידו או בהסכין בהקתא ולא בראשו שלא יפגמנו או בכלי כדי שלא ינהוג בהמצוה בדרך בזיון אלא דרך כבוד שאין הבבור לעצמן של מצות אלא דמי מצוה בהן כבוד הוא והיצילנו מלמשש בחשך וערך לנו נר ליישר המעקשים ואור לתורה נתיבות היושר וכן הוא אומר נר לרגלי דבריך ואור לנתיבותי [רמכ"ס]:

סליק הלכות שחיטה בסיד

ספר

ערוך השלחן

על

הלכות טריפות

סאת הגאון המפורסם כ"י סוהר"י יחיאל מיכל ב"ר ר' אהרן הלוי
ע"שטיין ויל אב"ק נאוהרדק בעה"מ ס' אור לישירים על ספר הישר
לרית וערוך השלחן על ד' חלקי ש"ע.

סימן כ"ט [דיני כלל נבילות ומריפות]

ובו כ"ח מעיפים

א האוכל כוית מבשר בהמה שמה או חיה שמהה אז עוף שמת לוקה שנאמר לא תאכלו כל נבלה וכל שלא נשחטה כראוי הרי זה נבלה וכל מקום שנתבאר בה' שחיטה שהשחיטה פסולה ה"ז נבלה שאין מציא מדי נבלה אלא שחיטה כשירה כאשר נצמיתו מפי משה רבינו מפי הגבורה וכל ספק בשחיטה ה"ז ספק נבלה והאוכל ממנה כוית מכין אותו מכת מרדות :

ב ויש עוד ששה נבילות אף בשוק חיים ואלו הן בהמה שניטל ירך וחלל שלה וחסרתנה נראית כשהיא רבוחה [ליל]. וכן עשאה גיסמרא כלומר שתהבה לרחבה או בצוארה כולה או בשדרה עד החלל [ה"י ס"ט] וכן שנקרעה מנבה כרנ וכן נשברה ספרקת ורוב בשר עסה ו"א דרוקא כשנפסק חוט השדרה וכלא זה הוי מריפה ולא נבילה [למי ס"ז ס"ס כ"ז] ויש חולקין בזה וכן כשנפסק הקנה ברובו או ניקב הויצ' במקום הראוי לשחיטה הוי נבלה מחיים לדעת הרמב"ם פ"ג משחיטה ו"א דכוונתו דכששחטה אין השחיטה מועלת וויינ' כנפסלה בשחיטה ואו הוה נבלה אבל סחיים אינה אלא מרפה [ע"ך ס"ג ס"ד וקט"ז ופ"ה] וכן משמע דעת רש"י והו"ס [ל"ב:] ו"א דהוה לענין טומאה נבילה אבל לענין איסור אכילה יש עליה דין נבלה מחיים [מכ"ט וכר"ט ס"ט]:

ג כתב הרמב"ם בפ"ד מטמאות אסורות דין ב' אין אסור משום נבלה אלא מינים מהורים בלבד מפני שהן ראויים לשחיטה ואם נשחטו שחיטה כשרה יהיו מותרין באכילה אבל מינין טמאין שאין שחיטה מועלת בהן בין שנשחטה כראוי בין שמתה כדרכה בין שחנת בשר מן החי ממנה ואכלו אינו לוקה משום נבלה ומריפה אלא משום אוכל בשר טמא עכ"ל ולפ"ז אם התרו בו על נבלת בהמה טמאה משום נבלה אינו לוקה ודבר זה לא נמצא מפורש בש"ס אלא לענין נבלת עוף טמא ולענין טומאה דאינה מטמאה טומאת בית הבליעה כנבלת עוף שהור [ס"ז דזמית] אבל כבהמה לא אשכחן וכן בעוף לענין איסור לא נמצא בגמ' ואפשר דס"ל דאין חילוק בין איסור לטומאה ובין עוף לבהמה לענין איסור נבלה כמ"ש בפ"ג משחיטה ע"ש אמנם אין ספק בדבר וכן ספק הסמ"ג מצוה קל"ג ע"ש דלא מצינו בשום איסור אכילה כמו גיד הנשה ואבר מן החי שהיא נזהר בטמאה כמפורש בש"ס ועוד דכע"כ כן הוא דכמו דבגיד הנשה אמרו חו"ל המעם [פנ"ק:] משום דאין איסור חל על איסור ה"ז אין איסור נבלה חל על איסור טמאה דאין כאן לא איסור כולל ולא איסור סוסף ועוד דבשנרקק נבל התורה לא מצינו בתורה שם אכילה כנבלת בהמה טמאה רק טומאה כמ"ש בויקרא או נפש אשר תגע וגו' או כנבלת בהמה טמאה וכפ' צו ונפש כי תגע וגו' או כבהמה טמאה וכפ' שמיני במינים הטמאים כתיב מפורש מבשרם לא תאכלו ובגבלתם לא תגעו וכן ברנים ובעופות טמאים ע"ש לאפקי כפתורים [ח"ב]

ד עור מפרש הרמב"ם דמעטא קבריה לא בעי כוית הוא משום דבריה חשובה [וכ"כ רמ"י בטומאת כ"ח:] ד"ה מפרש [דלא כמעט שכתבו כל הראשונים וא"כ אין נ"מ בין טמאה למהורה שהרי גם מהורה יש לה חשיבות ולכן מפרש דגם מהורה הוה בריה [וכ"כ סכר"ט ס' ק'] סק"י] והתפרש בין טמאה למהורה אינו אלא במתה דבזה בטמאה הוה בריה אף שאין כבולה כוית וכמהורה צריך

צריך ביות הטעם פשוט משום דבטמאה ליבא איסור נבלה כמ"ש סקודם בסעי' ג' ונשארה בריה כבחיה לאפוקי בטמאה שחל עליה שם נבלה במיתה א"א לחייב בפחות מביות מיהו להכי אהני מה שהיא כולה שחימה ושם בריה עליה דבכל הנבילות אין העצמות והגידים מצטרפין לביות ובכריה מצטרפין לביות ובה כל דבריו מבוארין דבכאן החייב רק משום נבלה ולא משום אבר מן החי דאיהו כ"ר כמאן דאמר דבחיה לאו לאיברים עומדת כמבואר בדבריו פ"ה מה' מאכ"א דין ה' ע"ש [וב"כ הלח"ט] ובשאילה בחיה שערין לא חל שם נבלה עליה חייב בכל שהוא כבטמאה מטעם בריה ובמיתה שחל עליה שם נבלה צריך ביות רק גנם העצמות והגידן מצטרפין לביות וזה שכתב בפ"ב דין בריה בטמאה משום דכתב שם בין מתי בין חיה וככאן ביאר דבטהורה יש חילוק בין חיה לביתה ובגמ' מאן דמחייב בחיה משים אבר מן החי משום דמ"ל דגם בחיה לאיברים עומדת ואין לא קו"ל כן [יבטויג סה"ס ק"ב. ה"פ אמר דב' אמה"ס ל"ך ביות וסריך מהא דלמך רב אכל לפור טהור בחיה בכל שהוא צמיחה כצדק כלומר דקאי בין על ישראל בין על נח דבחייה טהור חייבים מהו אמה"ס ובמיתה קאי על ישראל דכ"ג אינו מלוס רק על אמה"ס ומסרך צמיחה כשר גידים ועלמות וקשה הו אמרו דרבו לפרש דבריו וע"ק מהי קמ"ל צמיחה כצדק חטו לא ידענא בחייב על כזה נבלה אלא דה"ס דבחייה הישראל חייב צמיחה מטעם טהור וכן נח שחיבו רק משום אמה"ס חיובו צמיחה כשר גו"ע ולכן אמר סתם בכל שהוא מפני הישראל ובמיתה כצדק ג"כ צמיחה כשר גו"ע ומזה לקח סרמנ"ס דיעו וצוה א"ש דקדוק סתום' דלא הו דומיא לקדוש ע"ש ולפמ"ס דומה פמ"ס צמיחה ואמ"כ הביא הנוספתא דרבי יוחנן אבן נח ולכן רבי פמ"ס דלין אללו חיוב בריה ואמה"ס בחיה לאו לאיברים עומדת וראב"ש מחייב דס"ל לאיברים עומדת וג"כ צמיחה כשר גו"ע כמו צמיחה ומתקן ואלכלה צדן נח פמ"ס כמבואר בחוספתא ובישראל חייב כצדק וג"כ צמיחה כשר גו"ע ומדייק מחוספתא גופא נודפטר רק צדן נח ס"מ דבישראל מחייב והרמב"ם ספק דלאו לאיברים עומדת וא"ש סלל ודוק [ולא תקשה לך מ"ס סרמנ"ס בה' מלמס פ"ט את צדן נח א"ל שיעור ע"ש דזה הלוי צמיחה ספק ס"ס כרב אחא בר יעקב דף ל"ג. דלכא מידי דלישראל שרי לב"י אסור וסוניה צ' לא ס"ל כן כמ"ס בה"י כ"ו ע"ש ודוק]:

שנמרצו לוקח שנאמר ובשר בשרה טריפה לא תאכלו לכלב תשליכון אותו טריפה האסורה בתורה וזו שטרפה אותה חיה היקר כגון ארי ונמר וכיוצא בהן וכן עוף שדרס אותו עוף הדורס כגון נץ וכיוצא בו ואין אתה יכול לומר שטרפה אותה והמיתה אותה דאם מתי הרי היא נבלה ולמה זה קראה התורה טריפה דמה לי מתי מחמת עצמה או הנה בסיוף והמיתה או טריפה חיה והמיתה ומכאן אתה למד שהכתוב מרבר בשנמרפה ולא מתי ולשון טריפה הוא שחמץ מאיזה דבר כמו שכתוב טרוף טרוף יוסף אבל עדיין הוא בחיים וראיה לוח מסת שאמר הנביא [סו"ט] כי הוא טרוף וירפאנו :

י ושמא תאמר א"כ בשנחמפה הבהמה מהחיה המורפת בידה או ברנלה מקום שאינה עושה אותה טריפה ובא האדם והצילה נקראת טריפה ואכירה באבילה הרי היא אומר לכלב תשליכון אותו לסדה תורה דביונת טריפה לא תאכלו ער' שיעשה אותה בשר תראי לכלב כלומר שלא החיה ממכה זו וסוף כל סוף תמות והושלך לכלבים ואסרתה התורה אף שהיא ערוין בחיים אינו מועיל לה שחיטה והרי היא טריפה ולא מהני לה שהייתה רק להוציאה מדין נבלה לענין טומאה וה"פ דקרא ובשר בשדה טריפה לא תאכלו כלומר אין לך בו היתר אכילה אף כשהשחמנה ואע"פ שטומאת נבילה תצילנה מ"ס לא תאכלנה ולכלב תשליכון אותו כנבלה :

י ושמא תאמר שהכתוב לא אסר טריפה רק בשנמרפה בחייה יער כגון ארי או נמר שדרסוה בשדה ועדיין היא בחיים כמ"ש אבל שאר מיני טרפות כמו ניקבה הריאה או הרקין או נפולה וכל מיני טרפיות אין אוסרין אותה א"א לומר כן שהרי התורה אסרה נבלה ואסרה טריפה ובה נבלה לא חלקת בה בין מתי מחמת עצמה ובין מתי מחמת חיה ובין מתי מחמת נפילה או הניקה או מכה חרב וכיוצא בזה כמו כן לא החלוק במיתה בין נמרפה מסיבה חיה ובין נמרפה מסיבה אחרת ואפילו נולדה טריפה הרי היא אסורה באבילה א"כ למה נאמר בתורה טריפה דמשמע שנמרפה מחיה דיבר הכתוב בהיה ספני שרוב בעלי חיים הם בריאים אבל אם נתהוה בהם טרפות שאין ביכולתם לחיות ומן ארוך אי שנולדו כך כמו ששנו חכמים במשנה זה הבלל כל שאין במיה חיה טריפה אין חילוק בהם שאם לא תאמר כן אלא הלך אחר פשטא דקרא ממש לא נאסר אף בשנמרפה מחיה בבית שהרי כתיב ובשר בשדה טריפה ונאמר דבשדה דווקא ולא בבית וזהו דברי שטות אלא בע"כ שדובר הכתוב בהוה וכך דרשו הו"ל במכילתא משפטים ע"ש וכן מבואר ברמב"ם שם ועוד דיעקב פירושא דטריפה הוא לשון שבירה כמו שתרנם אונקלס בכמה מקומות על טריפה תבורא והיינו שאינה בשלימות חיות שלה ולכן נקרא כל מיני איסור שבבתמה טהורה שעל ידם אסור לאכול בשם טריפה :

י"א שמנה כללי טרפות נאמרו לו לטשה במיני וסימנם ל"ד

ח האיכל ביות בהמה או חיה או עוף טהורים

מכסה לל פסולת ונכר פסולת מן חוזה חיה לל פסולת פ"ט: [ס'
 י"ד לפי מה שנתבאר דבשר מן החי למדנו מקרא דטרפה
 לפיכך אם אכל בשר מן החי ובשר מן המרפה אינו
 לוקה אלא אחת כיון דבלאו אחד נאמרו ואם אכל אבר
 מן החי ובשר מן החי לוקה שתיים כיון שנאמרו בשני
 לאוין [גמ' סס] ופשוט הוא באוכל נבלה וטרפה או נבלה
 ובשר מן החי דלוקה שתיים דכל אחד הוא לאו בפ"ע
 ומ"ם לענין צירוף לכחית נחשב נבלה וטרפה או נבלה
 ובשר מן החי ללא אחד לענין שאם אכל חצי זית
 נבלה וחצי זית טרפה או בשר מן החי ה"ז לוקה אף
 שכל האיסורים אין מצטרפין זה עם זה לבר מאיסורי נזיר
 מ"ם נבלה וטרפה מצטרפין וכן נבלה ובשר מן החי כן
 פסק הרמב"ם שם והנן מעם לזה לפי שהמרפה היא
 תחלת נבלה ע"ש :

מ"ן ולא ידעתי כונתו דאם כונתו למרפה שמתה אח"כ
 פשיטא הא אידי ואידי נבלה היא ועוד דא"כ לא
 חי דומיא דבשר מן החי שלעולם לא תחול עליה שם
 נבלה אלא ודאי כונתו למרפה ששחמה וא"כ מה שי"ך
 לומר שהיא תחלת נבלה והרי כשישחמנה לא תהיה
 נבלה אף לענין פוסטא דשחיטה כמזרח מדי נבלה
 ובש"ס אינו מבואר זה כלל ואמת שבמ"ם מעילה אמר
 שם [מ"ו.] דלענין אכילה אין מצטרף מהורה עם הטמאה
 אלא מהורות בפ"ע וטמאות בפ"ע ומשמע להדיא דכל
 מהורות מצטרפות זו עם זו אמנם זה נגבלת דאמשה
 דשם קאי דתנן כל הנבלות מצטרפות זו עם זו כלומר
 אפילו מהורות עם הטמאות ופירשו בגמ' דהוה לענין
 פוסטא ולא לענין אכילה לפי שאין איסור נבלה חל על
 איסור טמאה אבל מהורות נבלות מצטרפות זו עם זו
 גם לאכילה כגון חצי זית נבלת השור וחצי זית נבלת
 השה וכיוצא בו אבל טרפה עם נבלה פנלך דמצטרפין :

מ"ן ולכן נ"ל דכונתו למרפה שמתה וכן בבשר מן החי
 שמתה הבהמה אח"כ ואע"ג דכשמתה הרי היא
 נבלה מ"ם הא יש פברא לומר דאין איסור חל איסור
 כלומר כיון דנטרפה מחיים לא אתי איסור נבלה וחיל
 על איסור טרפה וזהו שאומר דהיא תחלת נבלה כיון
 שמתה אח"כ וגם הבשר הנחתך מסבה כשמתה אח"כ
 חל על הכשר הנחתך שם נבלה ודייק לה מש"ס דשם
 דכיון שאומר דכל המהורות נבלות מצטרפין וע"ז וטרפה
 שמתה הלא נקראת נבלה עתה לכן פסק דמצטרפין :
 י"ן לפיכך האוכל חצי זית חלב וחצי זית דם או חצי
 זית נבלת בהמה טמאה וחצי זית נבלת בהמה מהורה
 או חצי זית דג טמא וחצי זית עוף טמא וכיוצא בו
 בשאר איסורין אין מצטרפין וע"ז ואינו אלא כאוכל חצי
 שיעור שאסור מן התורה ואין בו מלקות אבל האוכל
 חצי זית נבלת בהמה טמאה וחצי זית נבלת חיה טמאה
 מצטרפין וע"ז לפי שהן בלאו אחד ולכן בהמה או חיה
 טמאה עם עוף טמא או דג טמא אין מצטרפין זה עם
 זה לפי שהליקין בלאוין ונבלת בהמה מהורה עם נבלת

י"ן חני"ק נפ"ש דרוסה נקובה חסירה נפולה קרועה
 נפולה פסוקה שבורה וכל המיני טרפות שיתבאר הם
 בכלל הזה ובפרטיות חשבון הרמב"ם בפ"י מה' שחיטה
 שבעים טרפות ע"ש וכל אלו מבוארים במשנה וגמ' פ"ג
 דחולין שהיו מקובלים בהם דור אחר דור עד משה רבינו
 שלמדם לישראל בכל תורה שבע"פ ושמא תאמר למה
 לנו על דרוסה הלכה למשה מסיני והרי מפורשת היא
 בתורה מקרא דובשר בשדה טריפה כמ"ש אינו כן
 הדינים הרבה יש בדרוסה כמו שאין דרוסה אלא ביד
 ובצפורן ועוד דינים שכל זה אין להם רמו במקרא ובאה
 לנו בקבלה כמשה רבינו מסיני [אסקסא סכ"ו ס"א ס"א
 כלל עולה חמסס ד' מ"ג ולומר סס לחסוקי לקוסא דרסס
 דלקה כגוליא טריפס ולק ס"א קיי"ל כרסס כמ"ס כס' מ"ד
 וסרסה מרסו כסס סד"ס וסרס"ח מ"ס ול"ס וסל"ד דלחרי
 דל"ס קיי"ל כרסס חל"ס כדמסי לקוסא למקוס חרין כדלח"ס
 ד' ל"ס : ופירש"י למקס ססנידן ממזין סס ממילא דהו
 ככלל נפולס חבל כדעולא ח"ס לומר כן מפסי כרסס לל
 סזרי מקוס חרין וכן ל"ל כצוקא כדלח"סכל כרבי הווי ככלל
 נפולס וע"ז:] :

י"ב ואין לשאול למה לנו על זה ה"ל"ם כיון דכלל גדול
 הוא כל שאין כמות חיה טריפה א"כ נראה ע"פ
 כללי הרפואה אם אין למכה זו רפואה היא טריפה ואם
 יש רפואה כשירה דאין זה שאלה כלל וכבר כתב הרמב"ם
 בפ"י משחיטה דין י"ב וי"ל ואין להוסיף על טרפות
 אלו כלל שכל שאיננו לבהמה או לחיה או לעוף חוץ
 מאלו שמנו חכמי הורוה הראשונים והמכיוו עליהם בבתי
 דינו ישראל אפשר שתחיה ואפילו נודע לנו מדרך הרפואה
 שאין סופה לחיות וכן אלו שמנו ואמרו שהן טרפה אע"פ
 שיראה ברכי הרפואה שבידינו שמקצתן אינן סמיחין ואפשר
 שתחיה מהן אין לך אלא מה שמנו חכמים שנאמר ע"פ
 התורה אשר יורוך עכ"ל ועוד דבטרפות אלו שנו חכמים
 אם היא ודאי טרפה אפילו חיתה שנים רבות היא טריפה
 וזה שאמרו חו"ל [ג"ז:] מימן למרפה י"ב חרש אינו אלא
 כמק טרפה ולא כודאי טרפה כמו שיתבאר בס"ג'י' בס"ד :
 ג' וכן החותך בשר מן החי מן המהורים הרי אותו הבשר
 טרפה והאוכל ממנו כחית לוקה משום אוכל טרפה
 וכך דרשו חו"ל [ק"ב:] לא תאכל הנפש עם הבשר זה
 אבר מן החי ובשר בשדה טרפה לא תאכלו זה בשר מן
 החי ובשר מן המרפה ע"ש והרמב"ם י"ל בפ"ד ממאב"א
 דמביר דבר זה וי"ל שררי בשר זה מבהמה שלא נשחמה
 ולא מתה מה לי אם טרפה אותה חיה מה לי תחכה
 כסכין מה לי בכולה מה לי במקצתה חרי הוא אומר
 ובשר בשדה טרפה לא תאכלו כיון שנעשית הבהמה
 בשר בשדה הרי היא טרפה עכ"ל דבשר בשדה אתי
 לאורווי על כמה דברים שיצאו חוץ ממחיצתן כמ"ש
 בס"י י"ד ואין לך חוץ ממחיצה גדול מזה שנתלש הבשר
 מעצם הבהמה ודע דבשרי מן החי אינו אבר מן החי
 יתבאר בס"י מ"ב [וגם לוניק"ס מרנס על וכשר כשרס

עוף מהור מצטרפין וע"ז לפי שבלאו אחר נאמרו ואע"ג דלענין טומאה יש בהן דינין חלוקין דנבלת עוף מהור אינו מטמא אלא כבית הבלועה מ"מ לענין זייסור אכילה שיון הן וכן טרפה עם נבלה מצטרפת מהמעם שנתבאר בסעי' י"ד וכן נ"ל דחלב חצי זית מנבלה ובשר חצי זית מנבלה מצטרפין למלקות מפני שהתורה גזרה דאיסור נבלה חל על איסור חלב וה"ה טרפה [חלוץ ל"ז]. ואע"ג דעל חלב יש לאו בפ"ע מ"מ כשנתנבלה יש על החלב גם שם נבלה וכן טרפה וב"ש דחלב משחוטת ומנבלה מצטרפין דבולוץ כלאו אחר וה"ה לדם דמצטרפין מזה ומהו וחצי זית חלב מטהורה וחצי זית חלב מטמאה אין מצטרפין דבחלב כתיב כל חלב שור וכשב ועז לא תאכלו אבל בממאין חלבן כבשרן כמ"ש הרמב"ם בפ"ז ממאכ"א ע"ש והאוכל מחלב נבלה וטרפה פסק שם דלוקה שתיים משום חלב ומשום נבלה או טרפה מפני שיש בזה איסור מוסף שהרי בשנתנבלה או בשנטרפה נתייבץ איסור על הבשר ועוד שהתורה גזרה דנבלה וטרפה חל על איסור חלב כמ"ש [ה"ט"א] אבל ברם אין חילוק בין טמאה לטהורה דלא חלקה התורה ברם בין טמאה לטהורה דכתיב וכל דם לא תאכלו כמ"ש הרמב"ם שם בפ"י ע"ש [כנ"ל דנתיים אלו] :

יח האוכל מנבלה וטרפה או מבזמה וחי הממאים מן העור ומן העצמות ומן הגידים ומן הקרנים וכן המלפים ומן צפרנים של עוף ממקומות שיבצבין בשם הדם כשיחתכו ומן השליא שלהן אע"פ שהוא אסור ה"ו פטור ממלקות מפני שאלו אינן ראויין לאכילה ואין מצטרפין עם הבשר לבית ומדברי הרמב"ם שם מתבאר דבעוף כל אלו דינן כבשר לפי שהן רבין וצ"ע בעצמות של עוף למה ישלה דינן מעצמות בהמה [עמוס חולין ר"ט העור וסרוט ד"ס והע"פ] וקרנים ומלפים וצפרנים בראשם במקום שאין הדם מבצבין לא שייך עליהם תורת אוכל כלל וגם איסור אין בזה [כ"מ גמ' ס"ס ק"א]. ע"ס :

יז יש עורות שהן כבשר והאוכל ממנו כויה כאוכל מן הבשר כגון עור העוף ויש אפילו בעורות אחרות כשיאכל אותן כשהן רבין ואלו הן עור האדם ועור החזיר של ישוב ועור חטיטרות של נמל שלא מענו ערוי משא מעולם ולא חניעו למשא שעדיין היא רכה ועוד בית הבשת והיא בית הרחם ועור שתחת האליה ועור השליל ועור האנקה וחבה והלמאה והחוטט כל אלו העורות כשהן רכות הרי הן כבשר לכל דבר בין לאיסור אכילה בין לטומאה ויש חולקים בעור בית הבושה [פ"ט"ו ק"ב]. ד"ה לכהיל ועל"מ ס"ר ממאכ"א [ח] ועורות אלו כשנתקשו כגין שעברין או הלך בהן כרי עבודה אינם כבשר [ה"ט"ז ס"ס] ואפילו עור האדם דלענין טומאה אין חילוק בזה כמ"ש הרמב"ם בפ"א מאבות הטומאה מ"מ לענין אכילה דינו כשאר עורות שהשכנו [ה"ט"ז] :

נאמר בשור הנסקל ולא יאכל את בשרו והיאך היה

אפשר לאכלו אחר שסקלוהו והרי הוא נבלה אלא הכרוב בא להורות שכיון שנגמר דינו לסקילה נאסר ונעשה כטמאה ואפילו אם קדם ושחטו שחיטה בשדה אסור בהנאה כאלו נסקל ואם אכל מבשרו כויה לקה ויש מרבותינו דס"ל דשור הנסקל אינו נאסר מחיים בהנאה ואם שחטו לאחר שנגמר דינו אינו אסור רק באכילה [ר"מ במוס' וזכיס ע"א]. וכשנסקל אסור בהנאה ולא יתן מבשרו אף לכלבים ולכך נאסר ולא יאכל את בשרו ופרש של שור הנסקל מותר בהנאה אבל עורו אסור בהנאה ויש להסתפק בעצמותיו וגידיו ודמו של שור הנסקל אם אסורים בהנאה ובגמ' [ג"ק מ"א]: לא הזכיר רק עורו מיהו חלבו וודאי אסור בהנאה דכיון דדינו כטמאה ובטמאה אין חילוק בין חלבו לבשרו כמ"ש בסעי' י"ז ויראה לי דהצי זית משור הנסקל אינה מצטרפת לחצי זית נבלה או טמאה למלקות כיון שעל שור הנסקל יש לאו בפ"ע ושור שנגמר דינו לסקילה והומו עדין חזר להכשרו לגמרי ויצא וירעה בעדר ואם נודע זה אחר שנסקל ה"ו מותר בהנאה [כריתות כ"ג]:

כא כתב הרמב"ם בפ"א משחיטה דין ג' אע"פ שכל הטרפות הלכה למשה מסיני הן הואיל ואין לך בפירוש בתורה אלא דרוסה החמירו בה וכל ספק שיהפך בדרוסה אסור ושאר שבעה מיני טרפות יש בהן שספקין מותרין עכ"ל וכל חכמי הדורות נתקשו בדבריו היכן מצינו בגמ' להחמיר בדרוסה יותר משארי מיני טרפות ועוד איזה הפרש יש בין ה"ל"מ ובין מה דמפורש בתורה ועוד דע"פ ה"ל"מ הרי כל הטרפות נכללים במקרא זה כמ"ש והרבה דברים נאמרו בזה [וש סקסו מד' מ"ג: כיצד לו קין טוטס דפרין מ"ט מסק דנוסה ולגרמ"ס מאי מקסו ונדקפו צוז א"ך צלמס זק ל"ק כלל דהא כגמ"ס ס"ל צניקצת הוטע דהוא נבלה כמ"ש בסעי' ח' ולא דמי לכל הטרפות וכפיר דמי לספק דרוסה וכמ"ש הפ"ט ס"ט]:

כב והנה אפילו אם נמצא דברים שמקילין בשארי טרפות מספק כגון בנגב בנקום כשמוש ידא דמבחא וכן בריאה הסמוכה לרופן ונמצא מכה ברופן דתולין ברופן ולא בריאה וכן כבית הכנסת שיצאה המחט לחוץ ולא נמצא עליה קורט דם דמכשרין מספק וספק דרוסה אסור כמו שכתבו המפרשים אכתי איזה דמיון הוא ול"ו בשארי טרפות נפל הספק לאחר שחיטה דבחוקה היתר עומרת ובררוסה הספק נפל מחיים דבחוקה איסור עומרת [דכתי ה"סו"ט מ"ג: ד"ה קסכנ לתיבין ציאוור וד"ק]:

כג ואפשר לומר בכונתו על שארי טרפות שנפל מחיים וע"ז הליגן לקיאה מוש"כ ספק דרוסה לחיבור. ומצינו שלשה דינים ככה"ג יתליגן לקיאה אף בנפל הטפק מחיים האהוד כבהמה שגורת רגליה אף שהוא רצווא גדולה מ"מ לא הליגן שנפסקה הוט השדרה אלא אמרין שגויא נקטה ובחבה המב"ם בפ"ט דין י' והשניה בעוף שנפלה לאיר אף שריעווא גדולה היא כ"מ

מענין דרוסה אלא ודאי דרוסה טמש והיא חיה ושלימה וכיון שהרמב"ם פסק דגם לדרוסה וודאית יש לה בדיקה ולפ"ו כל דרוסה אינו אלא ספק א"כ למה זה אמרנה התורה ובע"כ דפירושה דקרא הוא ובשר בשדה מרפה לא תאכלו עד שתברקנה חיה דחוק לומר דפירושו הוא כשנדרסה ושחמה וברקה ומצאו ששילט האדם דאו לא תאכלו דהא בקרא כתבא כתיב דאך אם נדרסה לא תאכלו עד שתברקנה דרי שהתורה בעצמה החמירה בדרוסה יותר והמעם או מפני שדרוסה שכיח או כמעם אחר ועכ"פ מוכח שהחמירה בזה ולכן ראו גם חז"ל להחמיר יותר בספק דרוסה יותר מבשאר ספקי מרפות [כנלמ"ו]:

כז ויראה לי ראה לדרב"ם הרמב"ם מהא דפליגי אמוראי אם חוששין לספק דרוסה אם לאו [נב.] ואנן קי"ל דחוששין לספק דרוסה ויש להבין כמאי פליגי ולמה רק בספק דרוסה נחלקו אמנם לדעת הרמב"ם א"ש דהנה קי"ל דס"ס כותר וא"כ ספק דרוסה הוא ס"ס דאפילו אם נדרסה ודאי היה ספק כמ"ש והוה מעמו של מי שמוכר דאין חוששין לספק דרוסה והחולק סובר כיון דסריא מן התורה לקולא ועב"ו החמירה התורה בספק זה כמ"ש ולכן אנן מחמירין גם בס"ס כמו בכל ספקי דאורייתא דקי"ל לחומרא [חס וין לומר דמתמת חוקת חיבורי כחמירי סבורי כמו כחשס חלוי דעודי דמנ"ס דמן סבורי לחומרא כיוצא דכחשס סוף על חוטו סליכור עלמו כמו כחשס חמירות על חלכ ועל שותן חכל הכא כחשס חיבורי כדריסס ליכא חוקת חיבורי וחוקת כחיבורי כחשס נהקין: חיבור עומדס כחייס חין סייך לזס כחונן וזו"ק]

כח לקבץ בסי' ג' יתבאר בספק מרפה שא"ל לברר אם הוי מרפה אם לאו אם הוא דבר שביכולת לחלוא שנעשה לאחר שחימה כמו בא זאב ונמל בני מעיק והחזירן כשהן נקובין תולין ואמרינן נשחמה בחוקת היתר היא עד שיודע לך שנמרפה ודאי אבל ברבר שחודאי נעשה מחיים כגון שנמצא מים בראש ולא נודע אם המוח מקיפו אם לאו לא אמרינן נשחמה הותרה ואמרינן אותה ויש חולקין ואמרים דגם בזה אמרינן נשחמה הותרה ושם יתבאר כס"ד:

כח וראיתי מי שכתב דבגולד ריעותא מחיים יצאה ברהמ זו מכלל רוב בהמות כשירות הן והביא ראה ממה שאמרו חז"ל [פ"ג דמתי] רוב נשים בתולות נשואות ורוב הגשואות בתולות יש להן קול זה מראין לה קול איתרע לה רובא והיג נאמר כן רוב בהמות כשירות הן ורוב הבשרות אין להן ריעותא כו וזו הואיל ויש לה ריעותא כו איתרע לה רובא [פכ"ס] ולענין אינו כן שהרי הרמב"ם פסק בפ"ב מ"ו רוצח דין ח' וז"ל ההורג את המרפה וכו' ה"ו פסור מדיני אדם וכל אדם בחוקת שלם וההורגו נהרג עד שיודע בוודאי שזה מרפה ויאמרו הרופאים שמכה זו אין לה תעלה באדם ובה ימות אם לא ימיתנו דבר אחר עכ"ל וק"ו הדברים ראם

מ"מ לא מהוקינן איכורא לומר שנשתנו בני מעיו: א"כ שרואין שנשתנה מראהו: לאחר הבישול כדבוכה מדבריו ספ"ו ע"ש [וכ"כ ה"ט"ך כמ"י נ"ב סק"ו] והשלישית בגלולה שמקל הרמב"ם בפסיקה כמ"ש בפ"ם דין ו' אף שהספק נפל מחיים ובררוסה אומרינן מפני הספק אף שאין אנו רואין ריעותא כל כך אלא רק שהדורס היה ביניהם ושתק והם יעקו אומרינן ספק כמו שיתבאר בס' ג"ו וכל הדברים שזכרנו נראה הריעותא יותר גדולה ועכ"ו מתירינן ספק אלא טשום שהחמירו בדרוסה:

כד ועוד נ"ל לומר דהתפרש בין דרוסה לשאר מרפות הוא על כל הספקות שמקלינן בשארי מרפות כמ"ש המפרשים ואע"ג דבררוסה נפל הספק מחיים מ"מ הוה הרמב"ם פסק בפ"ה דגם לדרוסה וודאית מהני בדיקה ע"ש וא"כ אפילו דרוסה וודאית אינו אלא ספק מרפה דאלו היתה ודאי מרפה לא היה מועיל הנדיקה וא"כ בספק דרוסה הוה ס"ס שמא לא דרסה כלל ואת"ל דרסה שמא לא שלט בה האדם ולכן שפיר דושה ספק דרוסה שחיים לשארי ספקי מרפות שלאחר שחימה כפני הס"ס ואין זה ס"ס משם אחר שהרי עלינו בהכרח לחקור אם דרסה כלל וגם הוא ס"ס היתה"ך כסבואר בכללי ס"ס בבי' ק"י [ג"ס כס"ך לזוט ט"ו] ואפילו לדעת המחמירים ס"ס במקום חוקת איסור ס"ס לא אמירא מספק אחר שנפל לאחר שהיטה ועוד דהעיקר כדעת המתירים ס"ס במקום חוקת כמ"ש שם [וכס"ז סק"ו] נחמך כפרע זה ע"ס כסכס על סיס כשחרי מרפות ול"כ כחכיס חלינן דומין וגם כחיס עלו שכתב בדרוסה יס לזון כזה ע"ס חכל לפמ"ס מעטס דודחי דרוסס ג"כ חיס חלל ססס ח"ס ועל שחרי מרפות חין חלו לריסין לפ"ס דו"ק]:

כה והמעם שכתב הרמב"ם ז"ל דלכן מחמירין בדרוסה יותר מפני שהיא ספורש בתורה אין הכוונה שהיא חמורה יותר מדבר שהלכה למשה מסיני וחלילה לומר כן ועוד דע"פ הל"מ כולם נכללו בפסוק דמרפה לא זאכלו כמ"ש אלא כוננתו כן הוא לענין דמן התורה מבואר שיש להחמיר בדרוסה יותר דהנה יודע שיפתו של הרמב"ם דספיקא דאורייתא שאמרו חז"ל סר"א לחומרא והו מדרבנן שהם החמירו אבל מן התורה כל ספק איסור תולין לקולא כמ"ש בפ"ם סמומא: מת ובשאר מקומות והנה כל המרפות שנאמרו למשה בסני הוא כשראינו ודאי מרפה כמו נקבה הריאה נקבו הרקין וכיוצא בהם אבל כשיש ספק אם נקבו אם לאו מותר מן היתירה וזה שאנו אומרים כדבריה ספקות הוא מדרבנן ולפ"ו איך נפרט בדרוסה מה שאמרה תורה ובשר בשדה מרפה לא תאכלו דפירושו שנדרסה מחיתי יער דאם הרגה הרי היא גבלה כמ"ש בסעי' ח' ואם תלש ממנה אבר שנמרפת על ידו כגון שתלש רגליה מן הארכוכה ולמעלה וכיוצא בזה הרי היא מרפה מפני חסרון האבר ומה לי אם תלשה חיה או שנתלש ע"י קוצן ואין זה

דאם ברני נפשות לא אמרין סברא זו רוב בני אדם בריאים ורוב הבריאים אין להם טבה וזה סודש לו ככה איתרע לו רובא אלא אמרין דתוא בכלל רוב בריאים וריעותא זו דטבה אינה ריעותא ברורה ונפשותיו על זה כ"ש דלענין איסור והיתר לא אמרין דריעותא ביציאה ככלל רוב אלא אמרין דאינה ריעותא ברורה והיא בכלל רוב ומתך דכהונות אינה ראה כלל דלהוציא כמון שאני דגדולה חוקת כמון אפילו מאן דלית ליה אין הולבין כממון אחר הרוב ס"מ הא איכא חוקה כנגד הרוב וכן בכל מקום בש"ס דאמרין סברא כזו יש חוקה כנגד הרוב משא"כ הבא אפילו לא ניתן לה חוקה חיים כגון שעדין לא עברו עליה י"ב חדש או אפילו היא איתר

מ"ב חדש מ"מ היא חוקה שאינה מבוררת כמו נביעות שנעשה מבהמה ואח"כ נשתטה ונמצאת מריפה שיתבאר בס' פ"א מ"מ גם חוקה לאיסור ליכא נגד הרוב וזהו טעם ברניו של הרמב"ם דשם ג"כ אין חוקה כנגד הרוב משא"כ בשם דיש חוקה נגד הרוב ולכן נ"ל ברור דאפילו מאן דס"ל בס' ג' דכשאינו ביבולה לתלות שנעשה לאחר שחיטה לא אמרין נשחטה בהוקת היתר עוסדת מ"מ לא יצאת בכלל רוב בהמות כשרות אלא שחוקת היתר אין לה והוי ספק השקול ושם נבאר אי"ה הדברים דרועאים מזה [וגם מנהג כ"ס, אריב"ל עברה נהר וסבלה יפ רחיס לדבריו ע"ש ודו"ק] [וכן רחיס ממ"ס ספ"ז בס' ל"ט סק"י גכס רשכ"א ועמ"ש סעי' כ"ף]:

סימן ל [דין טבה בעצם הגולגולת ובו י"ח סעיפים]:

א בהמה או חיה שנחבסה רוב עצם הגולגולת שהוכחה טבות רבות ולא נפתחה ולא ניבך הקרום ואפילו גם קרום העליון של הסות שלם אם רובה נחבסה טרפה ולא נתברר הדבר אם טרפות זה הוא מצד עצמו או מצד שמוף הקרום של טוח לינקב כמו בעיפיה שיתבאר דבשם אמרו ח"ל הטעם טפני הקרום ונראה דגם בבהמה וחיה האיסור הוא טפני הקרום דקים להו לח"ל דכשנתרוצץ רוב עצם הגולגולת שהמות נתון בתוכה שוב לא יהיה קיום להבוה דלא נראה לוטר שהלוי איזה חיות בהעצם עצמו ועוד רכין דבעופות נתבאר דהוה טמעס הקרום סמילא דגם בבהמה וחיה כן הוא וזה שהש"ס [ג"ו]. הוצרך לבאר בעוף ולא בבהמה לפי שבבהמה השיעור גדול ברובה כשנתרוצץ ובנפתחה כסלע כמו שיתבאר מוכן סמילא דכשיש בהעצם קלקול גדול כזה והקרום של טוח הוא כמגולה בוודאי יתקלקל אבל בעוף ששיעורו מועט כמו שיתבאר הוצרך לבאר דבעוף שחיותו מועט יתקלקל הקרום אף בשיעור מועט [ועמ"ס מ"ב: ד"ס ואמר דו"ק]:

לוטר דהטרפות הוא מצד עצמו ולא מפני הקרום [ע"כ] סי' ה' [ו] ורא נראה כן [ועיקר ראייתו מתוס' ע"ו: ד"ס אישכין וחיט דומה זל"ז דיתר עליהן עוף שכל' ל"ו. אינו כנגד בהמה אלא עוף סמ"ס כנגד טהרי עובות לענין בדיקה כמבואר סס וכן ראייתו מסג"א והמכריז לענין חלר סכנד סהנילו רחיס מכנד ולא מגולגלת תמידי כיון שביטולסם להביא רחיס מחיות אבר עלמו למה להס לכביא מאכזר אחר שאין מדמתן בטרפוס זל"ז וענו"כ מניחא ס"ת סהשיגוהו מטעמים אחרים וכו' החלמץ להר"ס הכלל דבריו נרועים כס"ד דו"ק] [וכ"כ הי"ש"ס סל"ט ס"ס פ' דהטרפות טוח מפני סקרסו]:

ב וזה שהרמב"ם כתב דין זה ברני שכורה ולא ברני נקיבה דטפני שהטרפות תלוי בזה לכך כתבה בפ"י משחיטה ברני שכורה וכן כשטנה על טרפות באותו פרק בפרמיות חשבה ג"כ בשבורות מטעם זה וראה שהרי גם עופות חשב שם ברנים אלו והן וודאי מטעם קרום של טוח כמ"ש ועוד ראה לוח מט"ש הרמב"ם והטור על דין זה אע"פ שהקרום קיים זאי ס"ד דהטרפות הוא מצד עצמו מאי קמ"ל אע"פ שהקרום קיים דאין לוטר דה נופה קמ"ל דאין הטרפות מצד הקרום דהא אפילו לא כתבו כן ידענו זאת מסימט דבריהם אלא וודאי דהטרפות הוא מצד הקרום ולוה הייתי אומר דרוקא כשאנו רואין קצת קלקול בקרום אבל בל"ז לא הוה טרפה וקמ"ל דאפילו הקרום קיים טרפה והטעם דקים להו לח"ל שמוף הקרום להתקלקל ויש מי שרועה

ג ואין לשאול דאם הטעם טפני הקרום אי"כ למה בעופות דיבשה יש להם בדיקה בהקרום ובבהמה אינו מבואר שמועיל בדיקה דוה אינו שאלה דבשם שהנב קמן טאר כמו שיתבאר ולא שליט בה אוריא שיתקלקל הקרום ע"י זה אלא דהחשש שבא עתה יש נבך בהקרום שפיר מועיל בדיקה כמו שיתבאר אבל בבהמה כשנתרוצץ רוב העצם או נפתחה כסלע בוודאי יתקלקל הקרום אף שהוא עתה בשלימות ולכן לא שייך בדיקה בא וזהו שאמרו רבותינו זל"ז אע"פ שהקרום קיים כלומר דעכ"ז סופו להתקלקל:

ד י"א דטרפות של חביכה גולגולת שוה עוף לבהמה [סכ"ח וכנו"פ] ואע"ג דלנפתחה אינן שוין כמו שיתבאר מ"מ לענין נחבסה גם בעוף בענין רוב [וכ"כ הי"ש"ס ס"ס זכ] ונראה דרוקא עוף דיבשה אבל בעוף של מים כאוונות ובר אוונות שאמרו בגמ' שם דקרומן רך נראה דאפילו לא נחבסה ברובה יש לאסור דאולי מפני רכות הקרום ניבכה כשנחבסה [וכ"מ מהכר"ם ע"ט] ויש מי שאומר דגם עוף המים דרוקא כרובא [מכ"ש סק"ב] ולי נראה כמ"ש [ודע שהמ"ש נחלמץ סק"ח ססיטע לי' דנחבסה טוח טרפות מלד עלמס ולא מפני סקרסו כדעת הטוב"י והביא רחיס מני"ש הסמ"ס רש"ג ד"ה ואמר דלכן

טרוכ גובהה עכ"ל והפור כתב בין טרוכ הקיפה דחיינו מאמציעו וימעלה שהוא למטה מן העינים בין טרוכ גובהה דחיינו במקום שהתחיל כבר לשפע והוא למעלה מהעינים וכו' עכ"ל וכתב רבינו הב"י שדבריו המאוין ואין להם שום הבנה ע"ש ורבים מהגדולים פירושו לפרש בוונתו ולענ"ד נראה ברור דכוונתו ג"כ כפירוש"י כמו שנבאר בס"ד :

דדגה הגולגולת שהמח מצנח בתוכה היא ענולה ומתהלת למטה מן העינים וככל סביבתה היא נמוכה וכאמצעה היא גבוהה וכוללת כהר וזהו למעלה מן העינים והנה בשנתבסמה כרובא דחיינו רוב כל השמח שלה כגון אם מהוקת טפח על טפח אינה טרפה אא"כ תהיה והחביסה יותר מטפח על חצי טפח והספק הוא אם נצרך רוב ישבח כל הגולגולת וחיינו רוב הקיפה מקצה הגולגולת בתחתיתה שהוא למטה מן העינים עד למעלה כרובא או רוב גובהה בלבד כלומר שכל סביבותיה לא נחשוב כלל אלא הבליטה בלבד במקום שהשיפוע מתחיל למעלה מן העינים עד סוף הבליטה והוא עד מקום שהשיפוע מתחיל לירד וזהו הרבה פחות מן רוב הקיפה דברוב גובהה כשנחבסה רוב הבליטה היא טרפה וזה שפירש"י דרוב הקיפה גדול טרוכ גובהה וזה שכתב הטור על רוב הקיפה מאמציעו ולמעלה ר"ל בקצה התחתון דדבר עגול נקרא במדידה כל נקודה שבקצה התחתון אמצע לענין העגול ולפ"ו כשיש רוב הקיפה בהרבה שכלול בזה גם רוב גובהה שהרי הבליטה היא כאמצע מכל צד :

ולפ"ו א"א לפרש דברי הרמב"ם שכתב או שנחבס רוב הקיפה ודרי רוב גובהו קיים וכו' דזה לא משכחת לה כלל ונראה שמפרש דלא בעינן שהיה החביסה בכל שטח רוב הגולגולת אלא חביסת קו אחד א: שהוא בסביבת כל העצם כשנחבסה כרוב היקף שלה בקצותיה קו אחד טרפה והולכת החביסה בעיגול או שהולכת החביסה בקו ישר מאמצע התחתית עד למעלה ברוב גובהה ולפ"ו רוב גובהה הוה ממש כמקום אחר מן רוב הקיפה ושניהם מתחילין למטה מן העינים אלא שזה הולך בהיקף כחצי עיגול ויותר מעט וזה הולך ביושר עד חצי העצם ויותר מעט ולשון הרשב"א בתה"ב הקצר ג"כ כלשון הרמב"ם ע"ש ופשוט הוא דלדינא יש לאסור כדעת הרמב"ם והרשב"א [ונמנור יש כמה פירושים וקשה לעמוד עליהם והפרישה נראה שפירש כוונת סקור כדכריט כדעת"ם ע"ש ולא נראה כן דף לדינא אין ג"כ כמ"ם] :

וראיתי מי שפירשו כדברי הטור במ"ם מאמציעו ולמעלה שהכוונה באמצע שטח העצם כמש ודחינו מסקום שהעצם מתחיל לעלות בשיפוע ועל פי זה מסקו דכל שבתחתית העצם קודם השיפוע החבסה אינה אוסרת כלל [כ"ח זמ"ן] ודברים תמוהים הם היא דא"כ רוב גובהו קרוב לרוב הקיפו כמו שנדחקו בעצמם ועוד דלשון ולמעלה לא נראה כן ועוד נהי דתפסו כן ברובי הטור

לא סריך מהסרוך הגולגולת ממי שזה ממי הקרום וכבר מני לה בחשש וא"כ או ס"ד להביטה היא ממי הקרום ממי סריך כס ליתחבסה ע"כ וכ"כ הגר"ע זיו"ד מהדפיס ולפי ז' ראיה דלמי סריך על הביטה כפרס וזהו סריך לה ככולל דכס כתיבתה ונראה שכלת דהקושיא הוא על השאר ולמסקנא דלמי חשיב כס ועייל כס ל"ק דהא חסוקתה כהוב' כחכרון דהוא פס קרום העליון ע"ש וזהו לא סריך חבל חביסה דהקרום כלא סוס קרום סריך כפיר דליתחבסה אע"פ שציקר הפעם מציט דסוף הקרום ליתסק וזמ"ן] :

ה ויש להסתפק בהך טריפות דהחבסה הגולגולת אי דווקא כשנחבסה ג"כ הכאות אבל כשנחבסה ע"י חולי כגון יע"י חולי רופפו חלקי רוב הגולגולת או ע"י סיבה אחרת אינה טרפה או דאין הילוק ונראה ודאי דכן הוא ולא מיבעיא לפמ"ש דהחבסות הוא משום הקרום א"כ כיון דנחבסה מאיזה סיבה שהיא יתקלקל הקרום אלא אפילו להאכזרים דהיא טרפות מצד עצמה נראה ג"כ מצד הכבירה דאין חילוק ובכל עניני טרפה :

ו טריפות זו דהדבשה כרובא יש ספק בנמ' [ג"כ:] אם רוב גובהה או רוב הקיפה ונשאר בספק ולכן פסקו רבותיו דבין רוב גובהה בלא רוב הקיפה ובין רוב הקיפה בלא רוב גובהה טרפה מספק וזה שהטור והש"ע כתבו שהם טרפה כוונתם ג"כ לספק טרפה וזה דרכם בבמה מקומות שלא לדרקק בזה מפני שלעצם הדין אין ג"כ בזה אף שיש ג"כ לענין תערובות וכיוצא בזה מ"ם לא חשו לדרקק בזה ולפינו יתבאר מה הוא רוב גובהה ומה הוא רוב הקיפה ודבר פשוט היה שאם היה רוב גובהה ורוב הקיפה טרפה בוודאי :

ז וכ"כ הרמב"ם בפ"ו דין ו' וכן גולגולת שנחבס רוב גובהה ורוב הקיפה טרפה אע"פ שהקרום שלם ולא נחסר ממנה כלום נחבס רוב גובהה והרי רוב הקיפה קיים או שנחבס רוב הקיפה והרי רוב גובהה קיים ה"ו ספק טרפה ויראה לי שאוסרין אותה עכ"ל ונראה שמתהפק בזה אלא שמכריע לחימרא ויש בזה שאלה והרי בש"ם נשאר בספק וכל ספיקא דאורייתא לחומרא ואיך תלה הדבר כסברתו אמנם הרמב"ם הולך לשיטתו שכתבנו בס' הקודם דבכל הטרפות לבר דרוסה יש ספיקות שמקליטין בהם לפיכך תלה זה כסברתו [כ"מ] ומ"ם אין הדבר מתיישב י"ל הלב ואיך אפשר להקל באיסור דאורייתא במה שנבמ' נשאר בספק ולכן יראה לי מפני שיש לפרש בנמ' דהספק הוא אי ברוב גובהה בלבד טרפה או דווקא עד שיהיה גם רוב הקיפה ולפ"ו ברוב הקיפה בלבד אפשר לומר דוודאי כשר ולזה אומר הרמב"ם דנ"ל שאוסרין אותה וקאי ארוב הקיפה בלבד משום דמשמע ליה דהספק הוא ג"כ על רוב הקיפה בלבד כמ"ש וזהו דעת כל הפוסקים [ונראה שכוונת הלח"מ ג"כ כן ע"ש ונדרון הסני על הכ"מ אינו מוכיח ויש לעיין בו ע"ש וזמ"ן] :

ח מה נקרא רוב גובהה ומה נקרא רוב הקיפה פירש"י רוב גובהה מן העינים ולמעלה ורוב הקיפה גדול

הטור מ"מ ברברי הרמב"ם ויראי לא נראה כן לדבריהם
ג"כ נכלל רוב גובהו ברוב הקיפו ואך כתב רוב הקיפו
בלא רוב גובהו אלא ויראי והרמב"ם מפרש כמ"ש
שאפילו בתחתיתו טמא אם נהבסה רק ברצועה אחת
בעיגול או בגובה טרפה וכן עיקר לדונא [ועמב"ס] :

יב נפתחה מהעצם לגמרי אם חסר ממנה כסלע טרפה
כדשי חסרון כזה יתקבל הקרום ואפילו אם אין
החסרון ביותר אלא שניקבה בכל היסוף הגולגולת נקבים
קטנים וסלע הנקב נחפר אם בצירוף כל הנקבים תחבר
כסלע טרפה ובפתוח משיעור זה יש להבטיח אפילו
בוסה"ל מפני שאין לחוש בבהמה לנקיבת קרום של מיה
כל שאין כשיעור הזה ואם יש הרבה נקבים שאין בהם
חסרון מצטרפין לרובא כמו בנחבסה [ס"ף ס"ד] ויש
מכשירין לגמרי בנקבים שאין בהם חסרון [ג"ל] ואף שכן
נראה וסלע המור מ"ם יש להחמיר ברועה ראשונה וכן
הסכימו כמה מהגדולים דלא נרע ולא ערוף כנחבסה; וכן
יג שיעור סלע כתב רבינו הב"י שהוא שלישי טפח
כלומר שלישי טפח על שלישי טפח עגול ובהיקף הוה
טפח דכל שיש בהקיפו טפח הוה הרובח שלישי טפח
דמרובע יתר על העיגול רביע כשיעור תורה אף שאין
החשבון מדויקד כל כך לפי חכמי הסודות מ"מ התייה
נורה למדוד באופן זה [וחא סכנינו צניונין יג: כל סוס
צחקפו וכו' וסלע צנמ' מנס"מ ומצוה מיס"ס ע"ס וקסס
מאי סריך מנס"מ מינו חוט וממדוד חלא חרבה דכיון דלון
סחטנון מכון ולל סחפורס נורס כן ח"כ מלא לן סנורס כן
ולכו מצוה מיס ס"ס וממוך קוסיס סוס' סס ודי"ק] :

יד ודע דלפי סתימת הלכות הרמב"ם והטור והש"ע משמע
דבכל מין בהמה בין גדולה בין קטנה צריך כסלע
ופחות מזה כשר וי"א רכלע הוא כבהמה גדולה אבל
בקטנה משערין לפי ערך ואף בפחות מכסלע טרפה
[רי"ז צ"ס רוב ספוסקוס וכו' מהר"ל] וגדולי האחרונים
חששו לדיעה זו [פרי"ז ומב"ז] ובודאי שיש להחמיר
באיסור תורה ונ"ל שבהפסד מרובה יש לסמוך על
רבותיני שלא חילקו ברבר שהרי יש מראשונים שסוברים
דחסרון בגולגולת כשרה לגמרי כמבואר בטור ולדעת
הטור גם הרא"ש סובר כן ונהי דלא קי"ל כן מ"מ בזה
שלא נחלק בין גדולה לקטנה נראה שיש לסמוך בפשיטות
על כל רבותינו שלא חילקו בזה :

טז כתב רבינו הב"י בספרו הגדול בדין נקבים שיש
בהם חסרון אם אין בין נקב לנקב כמלא נקב גם
השלם שבין הנקבים מצטרפין לכסלע כמו בגררת בס"י

ל"ד ובש"ע לא הביא זה גם מפרשי הש"ע לא הביאו זה
ויפה עשו מפני שאינו דומה לגררת שהטרפות מצד
עצמו וקרובו רך משה"כ כגולגולת שהטרפות מצד הקרום
והעצם קשה הוא תמיד מגין וכ"כ גדולי אחרונים [פ"מ
וכנו"ס וגם דעת הסב"ס נוסע כן ע"ס] :

יז עוף המים כמי אוווא ובר אוווא אפילו לא ניקב העצם
אלא כל שהיא טרפה לפי שקרובו רך וכשניקב העצם
אפילו משחו שוב לא יתקיים הקרום [גמ' כ"ו] ואפילו אין
חסרון בהנהיג טרפה [מב"ס] ואפילו סרק משהו טרפה
[סס] ואם רק נקרע העור והעצם בשלימות אע"פ שיירד
דם כשר [ג"ו ופרי"ח] וכן אם אין שם רק נפוח וכשהסודות
העצם קיים ואין בו נקב כשר [סס] וכן אם הנקב בתולדה
יש מכשירין כמו שיהבאר בס"ד :

יח ועוף היבשה שנשבתה חולדה בשניה בראשה שאין
בוה חיבש הרוסה דדריסה היא רק ביד או שננפה
בעץ או באבן מריגה דגמ' [סס] מניח אצבעו בצד הנקב
ונעיץ אצבעו שם או מכניס ידו לתוך פיה ודוחק שם אם
לא כצנץ המוח ולא יצא מהנקב בידוע שלא ניקב קרום
של מוח וכשרה ואם יצא טרפה אמנם אגן אין בקיאיין
בבדיקה קשה כזו דגם בגמ' [סס] נחלקו באופן הבדיקה
ולכן אצלינו שייך עוף דיבשה עם עוף המים ובכל מין
עוף כשניקב עצם הגולגולת אף במשהו טרפה גם בהפסד
מרובה אבל כנחבסה אין חילוק בין בהמה לעוף גם לדירן
[ס"ד] כמ"ש בסעי' ד' ע"ש :

יח זה כשני מאית שנים שנתחדש דבר בעיפות באווות
ובר אוויות שיש במקצתן שיש להם נקב בגולגולת
בתולדה ולא ניקב הקרום ויש להם סימן מבהיין בהנוצות
שעל ראשם שקצת נוצות שעל קרקרן בולטות יותר
מיטארי נוצות הראש וכשמסירין הנוצות נראה בעצם
כנקבים דקים וכן יש שאחר שטסירין הנוצות נראה כמו
גומא בראש והעור שלם רק שכפוף לתחת וכאשר
מתחילין לתתוך העור נראה בגולגולת סרק המניע עד
קרום המוח והקרום קיים והכשירו גדולי הדור מפני
שגדולים הוא כן ואין בזה חשש לנקיבת הקרום והרי
אפילו אבר שטרפותו כשניקב הוא מצד עצמו מ"מ יש
שרוצין להכשיר כשהנקב בתולדה כ"ש בגולגולת שאין
נקיבתו טרפות מצד עצמו שיש להכשיר כשהנקב בתולדה
ואף שיש מהגדולים שפקפקו בזה מ"מ רבו עליהם
המתירים ויצא הדבר בהיתר ואין לפקפק בזה וכל מי
שרוצה להחמיר וחמיר לעצמו ולא לאחרים :

סימן לא [דין נקיבת המוח וקרוביו וכו' כ"א סעיפים] :

א המוח יש לו שני קרומים האחד הוא קרום עב ודבוק
סביב הגולגולת והשני הוא קרום דק שהמוח מונח
בתוכו ודעת ר"ת ורבינו שמשון בעלי התוס' דבניקב
העליף טרפה דכיון שהקרום החזק ניקב ממילא ההשני

עב

עב מ"ם הרי הוא דבוק לעצם ולא להמוח ובניקב העליון ולא התחתון כשרה ולא הישינין שיפקע מתוך דקרתו ודיעה ראשונה סוברת רכשניקב התחתון ולא העליון כשרה העליון מנין על המוח ואין המוח מגולה להעצם וי"א דהווקא בנקבת שניהם טרפה [לחל"ן ור"א] וי"א דבאחד מהם שניקב טרפה [כס"ג] ומעם חלוקי הריעות מפני חלופי גירסאות שבגמ' בעניין זה ע"ש [פ"ס]:

ב ולדינא מסק רבנו הגב"י בהר"ף והרמב"ם הניקב העליון כשרה וניקב התחתון טרפה ורבנו הרמ"א כתב דיש מטרופין ג"כ בניקב העליון לבר והבי נהוג אם לא בהפסד מרובה עכ"ל ונהלי אחרונים אורסין אפילו בהפסד מרובה כיון דרעת בה"ג להפריף באחד מהם וכל דבריו דברי קבלה [ג"ח וע"ז וע"ך ולי"כ ב"ס"ט סל"ט ס"ח] ופשוט הוא דהנקב צריך להיות מפולש אבל אם רק חצי הקרום ניקב אינו כלום וכשרה ואם נרקב מקצת הקרום או נתמסמס דינו בניקב ואין לשאול למה בריאה מבשרינן בלא ניקבו שני הקרומים כמ"ש בס"י ל"ז ובמח מטרופין דאין מרסין בטרפות ול"ו ועוד דברייה שני הקרומים שוין ומדובקים לריאה משא"כ במוח שלכל אחד מהקרומים יש מעלה וחמרן שהקרום העליון חזק ועב אך עיקר ריבוקי העצם והקרום התחתון דק וחלש ועיקר דיבוקו להמוח ולכן יש פנים לכאן ולכאן ולדעת רבותינו בעלי התוס' העיקר הוא העליון ולהר"ף והרמב"ם העיקר הוא התחתון ומי יכול להבריע באיסור תורה בין אבות העולם ולכן תמיהני על מי שרוצה דהקל בהפסד מרובה בניקב העליון בלבד [פטר"ח ומס"ג ולע"ז סעיף כסמממ"ט פני חלוקי דיעות ענין התוס' וסריף וסממ"ט ודק"י]:

ג אם פתחו בגולגולת וראו שמכפנים יוצא עצם דק וחד יברוק יפה כנגד העצם בהקרומים ואם נמצאו שלימים כשר דכיון דהוא מקום ידוע גם אגן בקיאיין בבדיקה ובמקומות ששכיח למצא עצם כזה נראה שיש לחשוש ולפתוח כל גולגולת ילראנו ויש מקילין בזה [סמ"ג כ"ב] ונראה שיש להחמיר כיון שהוא דבר המצוי וכן אם ניקב העצם ע"י קוץ: אין בהנקב כשיעור סלע שימרוף ע"י זה צריך לברוק כנגד הנקב בהקרומים אם אין בהם נקב ואפשר דגם בניקב העצם קצת ע"י חולי שצריך בדיקה בהקרומים ויש להתיישב בזה:

ד כתב הרמב"ם בפ"ו המוח עצמו שניקב או נתמעך והקרום קיים כשרה אבל אם נמוח ונשפך כמים בתוך הקרום או שנותרך שכיוצא בזה בחוט השדרה אם מעמידין אותו אינו עומד טרפה עכ"ל ומשמע דווקא שחסר מעט כשר ולא שחסר הרבה וגם בלשון הרמב"ם י"ל כן שהוא לא הזכיר לשון חסרון כלל אלא דממילא מוכן דכיון שניקב או נתמעך ממילא שיש חסרון דמבשר בריא ושוב שנעשה רקבון נתמעט בכמות ומ"ם שיעור הרקבון לא נתבאר לא בלשון הרמב"ם ולא בלשון המור ומשמע שאפילו נרקב או נתמעך כל המוח רק החסרון מועט כל שהקרום קיים כשרה:

ה אבל מלשון רבינו הגב"י בש"ע שכתב המוח עצמו שניקב מעט ממנו או נתמעך והקרום קיים כשרה ואם נשפך כמים או כדונג טרפה עכ"ל נראה דגם הרקבון צריך להיות מעט אבל כשניקב הרבה טרפה ולפ"ז יש לנו לדעת כמה הוא מעט וכמה הוא הרבה והיה להם לבאר זה ולכן נראה דאין שיעור לדבר אלא דאורחא דמילתא קתני שניקב מעט דאלו נרקב הרבה כבר היה מת הבעל חי והרמב"ם לא חש להזכיר זה דמילתא דפשיטא היא והמור והש"ע שהזכירו זה לא שחולקים על הרמב"ם דא"כ היה להם לכתוב שרעת הרמב"ם אינו כן כדרכם בכל המקומות אלא דאורחא דמילתא נקטי והמור הזכיר החסרון קודם שהזכיר הרקבון והש"ע הזכירו אח"כ בזה שכתב שניקב מעט ממנו וזהו החסרון המועט שכתב המור והזכירו אחת היא [וגם דעם הש"ך סק"ג דלא פליגי הפוסקים ופסיגי על סכ"ח וכמה שחידש דדינו כמות שחמוץ הסדרס ימכארי למינו כס"ד]:

ו וי"א מה שנתבאר הבל תלוי באיכות הרקבון דאם הרקבון עדיין אינו כל כך עד שנעשה כמים או כדונג כשרה והמור הסביר זה דאם רקבון כזה אלו היה במוח שבחוט השדרה והיו מעמידין אותו ולא היה עומד כלומר שהמיעוק היה מגיע למדרגה כזו בחוט השדרה רקבון כזה רומת למים וטרפה חזק שיעור דונג שהזכירו הרמב"ם וש"ע ובמח שבראש אין באפשרי ליתן סימן זה שדרי המוח נתון בתוך העצם משא"כ המוח שבחוט השדרה הוא כמקל ובו שייך שיעור זה וכל דברי הפוסקים אחד הם:

ז ויש מרבותינו האחרונים שכתבו שאפילו כנרקב או נתמעך אינו כשר אא"כ היה מעט באופן שאלו היה כזה בחוט השדרה היה עומד אבל אם בחוט השדרה היה שיעור כזה נופל כשמעמידין אותו גם במוח טריפת ולכן בנשפך כמים או כדונג טרפה מפני שבחוט השדרה היה נופל אפילו במעט [ש"ך סק"ג ופ"ח וי"ט ס"ד] ופירשו כן בדברי המור כמה שכתב או שנותרך שכיוצא בזה בחוט השדרה אם מעמידין אותו אינו עומד כרפה עכ"ל שכוונתו על כמות הריבוק ולא על איכותו כלומר אפילו אם הריבוק אינו באיכות כמים או כדונג אלא

ח דא

הוא הרבה בכמות שנתקב הרבה ונתמך הרבה [כמ"ט סי'ט"ט ע"ט]:

י ויש לתמוה בזה דא"כ שיעקר הטריפות הלוי בזה אך לא ביארו הרמב"ם והרא"ש והרשב"א [גרי"ב] והש"ע וכל הראשונים דבר זה שהרי מפירש דברו שהפרש הוא רק באיכות הרקבון וגם דברי הטור נראה שכיון לאיכות הרקבון בלימור אם הרקבון הוא כמים או דומה למים באופן שפחית השדרה היה נופל והוא כדונג שכתב הרמב"ם אבל אם הרקבון לא הגיע לאיכות זה לא איכפת לו בכמות החסרון דמה עניין הט שדרה שהוא זקוף במקל וכל עצמיתו הוא שהוא עומד ולכן אם אין ביכולתו לעמוד טרפה אבל כמות שנתון בעצם הגולגולת מה איכפת לו בזה הרי בין כך ובין כך הוא עומד ולא נופל וכו' הלוי העיקר באיכות הרקבון דכשנתקב עד שדומה למים או לדונג סוף הקרום לינקב וטרפה ואם לא הגיע לאיכות הזה אין סיפו לינקב וכשרה ובאמת יש גדולי אחרונים שהשיגו על דבריהם [כנו"פ ומנ"ט] ומ"מ למעשה קשה להקל נגד הגדולים הכחמירים אם לא בהפסד מרובה וצ"ע [סכ"ד] ודעת הגדולים להחמיר בצחוק מרובה וכו' שצ"ע גם סכ"ד וסכ"ח סכ"ט עליו מ"מ עכ"פ לדינא הוא מהסתמרים ע"ש ודו"ק]:

י זה שנתבאר דבנשפך כמים טרפה זה בקצה המוח אצל הקרום אבל אם נמצא מים באמצע המוח ומהמות נחסר כשיעור המים אם המוח בקוף המים סביב באופן שהמים אינן מגולים כלל לא להעצם ואפילו להקרום אינו מגולה כלומר שסביבות הקרום הוא מוח שלם ויפה כשרה ואם מגולים אפילו רק להקרום טרפה דסוף הקרום ליפסק ולהעת המכשירים בניקב קרום התחתון בלבד צ"ל דבשגולה להקרום התחתון סופו של קרום העליון ג"כ ליפסק וה"ה אם היו המים מונחים בתוך יום קטן שהוא בעין שלחופית אם המוח כקוף השלחופית שאינה מגולה אפילו הקרום כשרה ואם לאו טרפה השלחופית יש לו דין המים עצמן:

יא ויש להסתפק בשיש בים במוח ודמות מקיפם מכל צד אך המוח יש במקצתו רקבון אצל הקרום ובלא המים היה כשר כמו שנתבאר אבל עתה שיש מים באמצעו והכשר המים הוא שדמות יקיפנו אם מוח זה נקרא כשיור להמים שלא ישלטו בהקרום אם לא ומלשון הפוסקים נראה דהווקא כשהמים מגולים לקרום טרפה אבל כל שאינם מגולים כשרה ויש להתיישב בזה: **יב** אם המוח שלם בכל צדדיו ואחר שחתכו הגולגולת והוציאו המוח נמצא בגולגולת קצת מים אין בזה איסור דיעקר האיסור במים הוא משום דאמרינן המוח נתמסמם ונעשה מים אבל כאן אנו רואין שהמוח שלם והמים באו כמקום אחר [ט"ז סכ"ב וכנו"פ] ויש אומרים בזה דסוף סוף כיון שהמים מגולים לקרום אף כשהם בין קרום לגולגולת מ"מ תתקלקר הקרום [ט"ז סכ"ד ופנ"ח] י"ש אם המים הם בין קרום למוח או בין קרום לקרום

אפילו המוח שלם טרפה אמנם כשהמים הם בשלחופית אפילו לדיעה ראשונה ואפילו נמצא בין קרום לגולגולת טרפה דכיון שמונחים בשלחופית נראה להראי שכן המוח באו [מ"י] וכן פסק רבינו הרמ"א [עכנ"ט סכ"ט כהנ"י] נכקל במים בלדג בין קרום לגולגולת ולפמ"ט ספרמ"ג בצי"ז כס"ה נס בין קרום למוח כשר כשהמוח שלם ויחס בכל לדדיו ע"ט]:

יג כתב רבינו הרמ"א היה ספק אם היה מכוסה במוח אם לא טרפה על כן יש ליהדר כשפותחין הראש שיפתחוהו בדרך שיוכל לראות אם המוח מקיף אם יציאו שם מים אם לאו ומ"מ א"צ לבדוק אחר זה וסמכין ארובא ויכול להשליך הראש או למכרו לכוהני בלא פתיחה עכ"ל וזה שכתב דבספק אם מכוסה במוח אם לאו טרפה הורך לשיטתו לקמן סי' נ' דכל שגילד הספק מחיים לא אמרינן נשחטה הותרה אבל להחולקים עליו מוה"ר ושם יתבאר בס"ד וזה שכתב שא"צ לבדוק אח"ו ויכול להשליך הראש בלא פתיחה והו כשלא היה ניכר שום ריעותא מחיים אבל כשניכר ריעותא כגון שבחיה היתה מנענעת ראשה שזה בא מפני מים שבראש פשוט הוא שאסור להניחה בלא פתיחה וגרע מבריקת הראיה [ג"מ וע"י] ובפרט בבכשים ובימות החמה דאו שביח הרבה שבהן מים בראש שמחוייבים לבדוק [הנ"ט] ואם השליכו בלא בדיקה יש לקנוסו ומ"מ אין לאסור בהפסד מרובה כדון ריאה בלא בדיקה שיתבאר בר"ס ל"ט [וכ"ט מהסנ"ט ופנ"ג]:

יד אם יוצא ליחה מן הראש אצל הקרנים ויש להסתפק שמה יש נקב בעצם שהמוח מונח בתוכו והמוח נתקלקל וזו דרך הקרן יפתחו הגולגולת ויוציאו המוח ואם העצם מבפנים שלם כשרה [כנ"ט ע"ט כס"ד רש"י] ולדיעה ראשונה שבסעי' י"ב אם רק המוח שלם ויפה שוב לא איכפת לו ואו אף אם יש נקב קטן בגולגולת ואין בו כשיעור שיאסר על ידו זה לא חיישין להליחה: **טו** אם נמצא מים בראש כבש אחד באופן שהוי טרפה ודאית וגוף הכבש נתערב בהרבה בכשים וא"א לתכבטל מדינא מפני חתיכה הראויה להחכבד וכיוצא בזה או שנתערב אחד באחד ו"א שיש לבדוק בחיטי השרדות של הכבשים ואם נמצא בכבש אחד מים בחוט הנמשך מהמוח לשרדה תולין שהראש הוא מאותו כבש [ג"ח ס"ט ק"ח] ויש מפפק בזה כיון שסימן זה אינו ניכר בש"ס [ט"ז סס] ויש מי שאומר שבאיסור דרכין כגון שנתערב חד בתרי דמדאורייתא בטל רק דמדרכין אינו בטל מטעם חתיכה הראויה להחכבד או מפני דבר שבמניין יש לסמוך על זה כשלא נודע האיסור מקודם [פמ"ג כס"ד סק"ו וע"ט]:

טז אם נמצא תולעת בקרום המוח העליון והמוח קיים ואין בקרום התחתון רושם ולא קורט דם כשרה לשיטה הר"ף והרמב"ם דמכשרי בניקב קרום העליון בלבד אבל לשיטת התוס' טרפה ואפיהו לרמכשירים מ"מ לדדו

מ"ם בבה"ג ודאי שיש לסמוך על ברייתו [ס"ז] ויש שמכשיר כלא שום בדיקה [פ"ח] ואפילו למאן דמצריך בדיקה אם נאברה בלא בדיקה אין לאסור [פ"ט]:

י אם נמצא תולעת בפנים המוח עצמו מרפה אם הוא מגולה לקרום ואם הקרום מקיפו מכל צד כשר כרין מים שבמוח [פ"ט] והקרומים ודאי צריכין בדיקה דאל"כ ניווש שמא באו מהחוסם וניקבו הקרומים יאף שאין אנו בקיאים מ"מ בבה"ג יש להבשיר דאמרינן כאן נמצא וכאן היה אבהם למי שסובר דבהטוח עצמו א"א שתהוה תולעת ודאי אסורה דהא מעלמא אהאי וניקבה אך כבר דחו סברא זו דנכל האיברים אפשר שתהוה תולעים ואם אנו רואים שנתהוה בתוכה שלחופית ולמה לא יתהוה תולעים [פ"ט ס"ז] ובאמת מפרשי הש"ע לא הביאו דבר זה כלל ולכן בבדיקת הקרומים יש להבשיר בהפ"מ ואם נאברו הקרומים ולא ברקו צ"ע [פ"ט ס"ז] שנתמס דבריו סת"ס לפמ"ש ח"ט]:

לרדן מרפה מפני שאין אנו בקיאים בבדיקה כזו ובין שאין אנו בקיאים בבדיקה כזו לכן אפילו אם נמצא על הקרום העליון ואין נקב ולא רושם ולא קורט דם מרפה [ס"ז סק"ח] דחיישינן שמא קודם שחיטה יצאה מהמוח וניקבו הקרומים וזה שיתבאר כפי' ל"ו דבריאה מכושרינן בה"ג ואמרינן לאחר שחיטה פריש שאני ריאה דכיון דהתולעים נהוהו כמנה הלגין שפיר שבחייה היו בתוכה ולאחר שחיטה שאפס הוים המבועי נחקו לצאת אבל במוח דמעלמא אתו ודאי יש לחוש שמחיים יצאו וניקבו [כ"ח] ועוד דאפילו אם נוכל לומר דגם בהמוח נהוהו בשם ולא מעלמא אתו מ"מ לא רמי לריאה דבריאה כיון שמרופת הביר בחיי הבהמה א"א שהתולעת ינקבה דהריחוף ידחיפנה ובודאי לאחר שחיטה יצאה אבל במוח שמונח במנוחה כיכולת התולעת לנקבה בחיים כלאחר שחיטה [כ"ח סק"ז] ועמ"ש בסעי' כ"א:

יז ודע שמהרש"ל [י"ט ס"ח] מהיר בנמצא תולעת במוח אם לא נמצא שום רושם ולא קורט דם בשני הקרומים דאחוקי ריעותא לא מחוקינן ובפרט שכמה גדולים כבשרים כשלא ניקבו שני הקרומים וא"כ לחוש שמא ניקבו שני הקרומים ובשניהם אין אנו רואין שום סימן היא חומרא בלי טעם וגדולי אחרונים המבימו לו [ט"ז ופ"ח וכו"ס] ועוד דבנמצא על הקרום העליון ודאי דיש להבשיר טעמם אחר דנימא שמחויי באה דרך החוסם ועדיין מונחת שם ורק אם נמצאת בין קרום לקרום דווראי ניקבה קרום אחד בזה יש להטריף בכל נזוג [כ"ח ס"ז] אבל בנמצא על הקרום העליון בין קרום לעצם יבדקנו שני הקרומים ונמצאו שלמים ויפיים יש לסמוך על הגדולים המתירים בהפסד מרובה:

יח וכל זה בנמצא תוך העצם שהמוח מונח בתוכה אבל אם נמצא התולעת חוץ להעצם כגון בחוסם כשרה בכל ענין דאמרינן כאן נמצא וכאן היה ועדיין לא הגיעה להמוח מעולם ואף אם פי התולעת לצד חוץ וגראה שמתוך המוח יצאה מ"מ מותרת טעמם ס"מ ט"ק שמא נתהפכה התולעת ולא הגיעה למוח עדיין ואת"ל שהגיעה למוח שמא לא ניקבה הקרום [ט"ז] ואין מהיירין רק אחר הבדיקה [ס"ז] ואף שאין אנו בקיאים

כ עצם שהמוח מונח בתוכו יש בו חלל גדול כמין קדירה ויש על פיה כלפי הצואר כמו שני פולין וכך מה שיש בהקדירה מהמוח עד הפולין והפולין בכלל נרין כמוח וניקבת קרוםם כמשהו ומשם ואילך נרין כחוסם השררה וניקבתם ברובא כמ"ש בס"י ל"ב והמוח שכנגד הפולין דינו כמ"ש וגם בעוף יש היכר כעין פולין הללו ודינו כבהמה:

כא ודע שהרמב"ם כתב בפ"ב ממאכ"א דין י"ז התולעים שנמצאים במוח ובהרבה אסורים ע"ש ומבואר להדיא דבהמה מותרת ובהרבה שנתהוה התולעים בשם גופה דאם נאמר שבאו דרך החוסם א"כ בהרבה שניקבו הקרומים כשנמצאו במוח עצמו ולפמ"ש בסעי' י"ט צ"ל דמייירי שהמוח מקיפו מכל צד מיהו מזה מתברר לן שביכולה שיתהוה תולעים במוח עצמו וכמ"ש שם דזה דוחק לומר דכוונתו כשנמצאו על הקרום דלשונו לא משמע כן [כלת"ה מפרש ס"ס דהו קוקינא סנסטל"ט ומינו כן דקוקינא הוא רק דניס כמפורש ברי"ף ס"ס ומ"ט מלפנים שנמנה סוף מה שאלמדו ס"ס בגמ' דרני דנישרא וכ"מ מהכ"מ ע"ש דו"ק]:

סימן לב [דיני טרפות שבחוסם השררה]
 ובו כ"א מעיפיים].

הוא ע"י העור [פרסי' מ"ה:] וכ"ש אם נפסק כל העור דמרפה ואם לא נפסק רוב העור אע"פ שנפסק כל המוח שבפנים כשר:

ב י"א אע"ג דגם בגרנת הרין כן דכשנפסק לרחבו ברובו מרפה יבשם מצטרפין לרוב כשאין הפסיקה בבת אחת אלא שיש נקבים בהיקף סמוכין וי"ו וכשיש רוב בין הכל מרפה כמ"ש בס"י ל"ד מ"מ בחוש השררה אינו

חוש השררה יוצא מן המוח ונמשך על פני כל השררה עד סוף הונב והוא המחויק והמחבר כל האיברים והגידים והוא עיקר קיומו של בעל חי ואם נפסק לרחבו רוב היקף העור החופה את המוח שבחוסם מרפה אע"פ שכל המוח קיים דלענין זה המוח לא טעלה ולא מוריד דכיון שעור המקוף אותו נפסק ברובו לרחבו ממלא שכוף המוח ליפרד ולצאת שדרי קיומו

על שינוי המראה של הקרום שלטם בו הפסד וטרפה
[פ"ג]:

זו שנתבאר דמזה לא מעלה ולא מוריד זו שנתבאר
מכפנים אבל אם נתמסמם או נתרך כמו שיתבאר
טרפה דקים להו לרבנן דמהוך ליקוי זה עתיד לינקב
וליפסק וגם אין לך פיסוק גדול מזה [כ"ט מ"ט]: ונתרכך
מקרי כל שנשפך בקיתון שנעשה המוח בתוך הקרום
כמים ונשפך מראשו לסופו ומסופו לראשו ואם היו
נוקבין אותו היה יוצא דרך הנקב [ס"ט] ונתמסמם מקרי
פחות מזה שנשפך מראשו נשפך כמים אלא נסמ כדונג עד
כשאחזין אותו ומניח קצתו למעלה מידו הוא נכפף ונופל
ושיעור שנשפך בקיתון הוא ג"כ כשיעור הזה כשנכפף
ונופל [כ"ח מ"ג] פ"ג ומ"ט"ו פ"ג ס"ב כ"ד נחמך
שכח לע"ג וכו' אפ"ה ס"ח מ"ח מ"ח וכו' ע"ט ודוק]:

ז כתבו המור והש"ע וכן אפ"פ שלא נתרך מכפנים
אלא שהוא עב וכבד ואם מעמידים אותו אינו יכול
לעמוד מפני כובדו מרפה עכ"ל וכונתם שזה ספק מרפה
וכ"כ הרמב"ם שם מפני שזה בעיא בגמ' שם ולא
איפשטא והמור והש"ע לא חשו לרקק בזה מפני
שבעיקר הדין אין ג"מ בזה כדרכם בכ"מ והספק הוא
אם עיקר הטרפות בנתרכך ונתמסמם הוא מפני שאינו
יכול לעמוד או מפני עצם הריכוך והמיסמום וזה שתלוי
באינו יכול לעמוד הוא סימן בעלמא דכל שהגיע לסימן
זה הרי הוא מקולקלת ואם נחסר קצת מהמוח ונתרוקן
כשר ואם נחסר הרכה כענין כשמעמידו היה הריקן
שחוצ' לידו שוחה מרפה [ס"ד סק"ו]:

ח חוט השררה יוצא מן המוח והולך על פני כל השררה
והאליה עד סוף הונג ואמרו ח"ל [מ"ט]: דבחו של
חוט השררה להיות בהמה מרפה בפסיקתו אינו עד
סוף הונג אלא עד בין הפרשות כלומר עד מקום שהוא
מתפרש ומתפצל פצולין והתחלה הפצולין הוא כנגד
הירכים ויוצא ראש אחד לירך זו ואחד לזו והאמצעי
יורד לזנב ושתי אצבעות למטה מאותן פצולין הוא חוזר
ומתפצל עוד לג' ולמטה מהם עוד מתפצל וכן בהרבה
מקומות עד סופו ואם נפסק החוט מן המוח ועד בין
הפרשות האלו כל מקום שנפסק רובו מרפה אבל אם
נפסק למטה מכין הפרשות האלו כבר תשש כח החוט
שבישם הוא אינו מעמיד את השררה רק הירכים מעמידין
את השררה ואין בהרבה מתה בסיבת החוט שנפסק
שם ולכן כשנפסק החוט בישם כשרה בהמה:

ט החוט הישר כשרה שבין פיצול לפיצול נקרא בין
הפרשות והחוט שבין שני הפצולין בהתחלתן כשמושכן
אילך ואילך נקרא פי פרשה וחוטין שבפיצולין עצמן
נקראו פרשות וכתב המור וכל מקום שיפסוק החוט עד
פיצול השלישי מרפה ומשם ואילך כשרה ואם נפסק
כנגד עובי הפיצול של פרשה השלישית וזהו פי פרשה
כתב הרשב"א יראה שהוא מרפה ויש שמתירו ואם
נפסק

אינו כן דרך כשנפסק ברובו בנת אהה אבל כשיש
נקבים סביבות החוט ויש בהם חסרון ובהצטרפות
הנקבים יהיה רוב כשר [כ"ו וס"ד] וטעמא דמתבאר
הוא דדווקא בגררת שחיותו מצד עצמו בזה כשנחסר
הרוב אע"פ שאינו במקום אחד נפסק חיותו משא"כ
בעור החוט שאין החיות מצד העור אלא מפני המוח
שבתוכו ורק העור טחויקו ולכן כל שאין הרוב ביחד
עדיין טחויקו והמוח לא יופרך ומ"מ יש חולקים בזה
[כ"ה וס"ט] מפני שיש סברא לומר דכשנפסק רובו
אפילו בהצטרפות שוב אינו מחויק המוח ואפילו למי
שסובר בסי' ל' לענין גולגולת דבנקבים שאין בהם חסרון
אין מצטרפין לרובא מ"מ מביאר שם דבנקבים שיש בהם
חסרון מצטרפין לכסלע וא"כ למה לא נצטרף לרובא
בעור החוט ואפילו אין הרוב בהיקף שזה כגון שלמעלה
נסדק החוט מעט ולמטה נסדק מעט מתחתיה אם
בהצטרפות יהיה רוב מרפה [כ"ט] ואולי יש להתמיר ג"כ
אם אין בין נקב לנקב כמלא נקב לצרף גם השלם
שביניהן כמו בגררת וצ"ע לדינא:

י נסדק העור לארכו כשרה דבבדיקה ארכו עדיין יונח
המוח על מקומו ולא יופרך ואפילו נסדק כורו ולא
נשתיר אפילו משהו למעלה ולמטה נסדק כשר
[כ"ג] והסכימו לזה כל הפוסקים אף שיש מי שהולך
בזה והטעם דבזה לא דמי לגררת שיתבאר בסי' ל"ד
שצריך שישיאר משהו למעלה ולמטה דהגררת חיותו
מצד עצמו משא"כ עור החוט וכיון שאין זה מויק להמות
ליה לן בה וכן עיקר לדינא:

יד וכן אם נשברה השררה ולא נפסק החוט או שנחמקך
המוח שבתוך החוט ונתגרנדו הואיל ועורו קיים ה"ו
מוהרת ובנשברה השררה צריך בדיקת החוט וכן יש
עופות יצטר אחד נבזה מהצד השני ונראה כחטוטרות
ואם נראה שבא ע"י שבירה צריך בדיקת החוט ויש מי
שאוסר שאין אנו בקיאים עכשיו בבדיקה זו וחומרא יתירא
היא ובפרט כשהלכה הילוך יפה ויש לסמוך בזה גם על
בדיקתנו וכן כשהשררה הולך בעיקום וי"ל שהיתה ע"י
שבירה ונתרפא יש לבדוק חוט השררה ובסעי' י"ח
יהבאר שרוב הגדולים הסכימו שאנו בקיאים בבדיקה זו
ועמ"ש בסי' נ"ד סעי' ט':

ה מעשה שמצאו את החוט שהור מתחלתו ועד סופו
והכשירו חכמי הדור ההוא [כ"כ] דאין שינוי מראה
פוסל אלא בריאה ונ"ל דלאו כללא הוא דודאי שינוי
מראה אינו פוסל אמנם זהו כשאנו רואים שהקרום חוק
ככל קרובי חוטי שרריות אחרות אבל כשרואים את
הקרום רפה וחלש ע"י שינוי המראה קרוב לומר דזהו
ברקבון ופשיטא דרקבון פוסל בהקרום דאין לו חיזוק
וכן י"א דזה דשינוי מראה אינו פוסל זהו כשהמוח בתוכו
שרם ויפה אבל אם המוח נפסד מכפנים אע"ג דבלא
שינוי המראה לא היה פוסל מ"מ הפסד המוח מעיד גם

השנייה כמובן ואח"כ שאל את"ל עד ועד בכלל והמרתה הוא עד החלת השלישית אך הדין בפרשה עצמה חו היא שאלה אחרת לנמרו וה"פ ודאי דכל החוט עד החלת השלישית חו בכלל חוט השדרה וכשנפסקה רובה מרפה האמנם על מקצת של החוט השוכבת בין העצמות אולי אינה אוסרת בפסיקה מפני שהעצמות מחויקות אותה ואף שהיא הפסק שם לא התקלקל שהעצמות שמשני צדדיה יחויקו ופשיט ליה כדא רהניא הפרשה הדין כבשר מאי לאו ראשונה ושנייה כלומר אף שהמרתה מהחוט הולך עד השלישית מ"מ מקצת החוט שבין העצמות הראשונה והשנייה אינה אוסרת מפני שהעצמות יחויקו ודחי לה לא שלישית כלומר רק פרשה שלישית בעצמה וכל מה שלמעלה מזה מרפה ודאית וזהו שדקדק הרמב"ם לומר שלא ישרא אחריה אלא פרשה שלישית וכו' כדי לכלול דכל מה שלמעלה מזה אפילו מה שבין העצמות מרפה כשנפסקה [וספק דודאי ערסכ ככלל כגאונים ואף סמקדס יט אמיל לסיק מ"מ כיון טזז סוזר אמ"כ סוי כשעטות דו"ק] :

יד מריפות רפסיקת חוט השדרה שזה בברכה ובעוף ועד היכן כח חוט השדרה בעוף שמשם ולמטה אין פסיקה אוסרת דעת המור עד בין האגפים כלומר דהכנפיים הן מהובריים לגוף ולכן עד החלת המקום שהן מחוברין להגוף מרפה ומכאן ואילך כשרה וזהו דעת הרמב"ם והרא"ש וכן פסק רבינו הב"י בעמ"י ה' ויש מרבותינו שפוסקים עד סוף המקום שהן מחוברין לגוף [כ"י גנמ' מ"ו . עד למטה מלגסיס] ויש מרבותינו שפוסקים עד למטה במקום ששוכבות על הגוף שהבגף בולט ויוצא העצם ממנו ממקום חבורו בגוף ושובב כך על הגוף ועד סקום שכיבתו על הגוף מרפה כשנפסק החוט ברובו וכתב רבינו הרמ"א דלא במקום הפ"ס יש להחמיר כדיעה אחרונה ובמקום הפ"מ יש להקל כדיעה שנייה עד סוף המקום שמחוברין לגוף [מ"ז סק"ג] ויש מהגדולים שאסרו מעיקר הדין כדיעה אחרונה אף בהפ"מ [ג"מ וי"ט ס"ז ותנ"ט ומו"ק] ויש מהגדולים שפסקו בהפ"מ כדיעה ראשונה [ט"ך נקט"כ ופי"ח וכו"מ מהכרו"ט] :

מן בהמח שהבו אותה על השדרה במקל והלך המקל על פני כל אורך השדרה כשרה ולא חיישינן שמא נפסק החוט ואם לא הגיע המקל על פני כל השדרה או שיש קשרים במקל חוישינן שראש המקל במקום שהוא כלה מבה בכת וכן במקום הקשרים וכן אם הבה לרוחב השדרה חוישינן שמא נפסק החוט [כל זס סאכ כנמ' נ"א . וברמב"ם ס"ט ס"ג וזוסיכו הכס על רלשה הכס כלפי זנבה או לסיק וסקור וס"ג השמינו זס ולסיכ"י סס ח"ש כשעטות טלז הכס כלל על הלעזות ע"ס וסרמנ"ס נראה שמיפ"ס טהכס"ל כל הלעזות חלז טלז היס כמחין טלז כיון חלז להטות על רלשה או על זנבה ואח"כ אומר וחסינו

נפסקו אחד משני חוטי הפיצולים הראשונים וזהו פרשה מרפה אבל אם נפסקו חוטי פיצול השלישי כשרה עכ"ל ודע שמרפה ודאית אינה אלא עד פי פרשה ראשונה ומשם ואילך בין פיה הפרשות ובין פרשות עצמן ובין החוט הגדול שכנגדן הוויין מרפה בספק [רמב"ם נמס"כ ור"ן סס] וכבר כתבנו שהמור והשיע' לא חשו לבאר בין ודאי מרפה לספק מרפה [ובסכרז ככל חלו כוי ספק מפני סקן בעיות גנמ' סס ואף סיס סס ח"ל עד ועד בכלל ולפי כלל הגאונים הוי כשעטות מ"מ סלז ר"פ אומר ח"ל עד וכל עד ככלל ע"ס דו"ק] :

י וזה שכתב המור על השלישית שיש שכתרו וזה דעת הרמב"ם שם והשינו עליו כל הגדולים דאך אפשר להתיר כדבר שבגמ' נשרה כהפק ולכן השמינו בש"ע דעתו לנמרו וגדולי אחרונים מרחו ליישב דבריו [ע"ך סק"ח וז"ח וי"ט סט"ו וכבר הטיב עלוסס סר"ח סק"ד ע"ט] :

יא ומאד תמיהני על רבותינו האחרונים שהרי המעיין בדברי הרמב"ם יראה להדיא שהיה לו שיטה אחרת בזה שהרי לא הזכיר לא פי פרשה ולא פרשות עצמן וז"ל בפ"ט דין ג' עד היכן חוט השדרה החלתו מבחין לפולין שבתחלת העורף עד סוף פרשה שנייה שלא ישרא אחריה אלא פרשה שלישית הכמוכה לתחלת האליה ושלושה פרשות הן ואלו הן שלושה עצמות דבוקין זה בזה למטה מחוליות של שדרה עכ"ל הרי שאינו מפרש הפרשות כפ' כל הראשונים שהן החושינן המתפצלין אילך ואילך כמה פעמים ולדידיה אין מרפה רק בחוט הגדול האמצעי ההולך על פני כל השדרה רק שבגמ' השאלה הוא על מקום שכלה שם כחה [עלח"מ סתנז ולסיכוו סהלסה על סהלס עלמה חס כעכרה חס דינה כהחוט ותמיהני דח"כ למס לז הזכירס רמנ"ס ז"ל ועוד מה ענין ענש לחוט כהדרה וז"ל] :

יב וברור הדברים כן הוא דאיתא בגמ' [סס] עד אחת מרפה שלישית כשרה שנייה אינו יודע ושאלו בגמ' אם עד ועד בכלל או עד ולא עד בכלל ואח"כ שאלו אם עד ולא עד בכלל פי פרשה מהו ואח"כ שאלו אם עד ועד בכלל פרשה עצמה מהו ופשיט מבריתא דתניא הפרשה תרון כבשר מאי לאו פרשה ראשונה ושנייה ודחי לה דהכונה על פרשה שלישית ע"ש :

יג וה"פ דהגה יש לפרש עד אחת ממש ולא מה שבין ראשונה לשנייה וזהו עד ולא עד בכלל ולפ"ו גם טה שאמר דהשנייה הוי ספק והו מה שבין ראשונה לשנייה אבל מה שבין שנייה לשלישית כשר או דה"פ עד ועד בכלל כלומר דעד אחת מקרי עד כולה האחת והיינו עד פרשה שנייה והספק הוא על מה שבין שנייה לשלישית ואחר השלישית רק כשר ולא קודם לה ואח"כ שאל אם תמצא לומר עד ולא עד בכלל פי פרשה מהו כלומר כיון דהמרתה הוא רק עד השנייה וגם זה הוי ספק כמ"ש אך הדין בקצה פרשה שנייה שהוא כפה

ואפילו כסא תחתיו וכו' כלומר אפילו במסכותיו וע"כ ככ"מ ספרנו בזה:

בז כשאמרנו חוששין ליה הבונה לפסיקת חוט השדרה כמ"ש המור והש"ע סעי' ו' ע"ש ואף שבגמ' [סג] הלשון חוששין לריסוק אברים וכן הוא ברי"ף ורא"ש ע"ש ס"ל דהבונה הוא לאבר זה דפסיקת החוט ואך משום דבגמ' שם מיירי בדני נפולה שבשם החשש משום ריסוק כל האברים נקיט נמי לנו בבאן לשון זה אבל הבונה על ריסוק החוט דלמה לא להוסיף לשאר אברים הלא המקל לא דכה רק בחוט השדרה:

יז אך י"א הוראי החששא הוא משום ריסוק אברים כנפולה שמש ואדרבא בזה חסור יותר מנפולה דאלו כנפולה כשהלכה הילוך יפה ד' אמות שוב א"צ בדיקה כמ"ש בס' נ"ח וכבאן אף שהלכה צריכה בדיקה בחוט השדרה והמעם חיישין דפסיקת חוט השדרה אינו מעכב ההילוך המיד וגם ס"ל דכהכא הו' יכול להיות שנתרסקו כל האברים ג"כ [כ"ן] עס וז"ל כזוונתו כמ"ש ודו"כ]:

יח ויש ג"מ רבתי בין שני המעשים דאם נאמר ההשש הוא כנפולה אם לא הלכה הילוך יפה טרפה דאין אנו בקיין במדקת נפולה כמש"ב בס' נ"ח אבל אם החשש רק משום חוט השדרה גם אנו בקיין בזה כמבואר בגדולי אחרונים דבבדיקת אבר אחר גם אנו בקיאים [ס"ג ס"ז וע"י סק"ד וכ"ל התנ"כ והסמ"ג] דלא כיש מי שרוצה לומר דגם בזה אין אנו בקיאים לבדוק [ע"ז] שאין זה בקיאות גדולה וכל עין יכול לראות אם נפסקה החוט אם לאו:

יט ולענין דינא נראה עיקר בדברי המור והש"ע שהחשש הוא רק משום החוט והרנב"ם מסתם לה סתומי כפ"ט שכתב סתם חוששין ע"ש ויש מי שדיוק כסתומי דבריו ההחששא הוא כנפולה [ס"ח] ואינו ראייה כלל ואדרבא מדלא כתב כלשון הגמ' דהחשש הוא משום ריסיק אברים ש"מ דס"ל דהש"ם לאו דווקא נקיט ואין לחשוש רק מה שראוי לחשוש וגם רש"י ז"ל כתב מפורש כן דהחשש הוא משום החוט ע"ש [וגם התנ"כ] דזה דכתיב וזעמו מוטע כמ"ש ע"ס] ובין שדעת רש"י והמור והש"ע מפורש כן ודעת ה"א היא דיעה יחידאה נראה דהלכה כרבים ויש מי שרוצה להלק בין נפילה לארץ מחמת ההכאה ובין לא נפילה [פ"ח] דבנפולה לארץ ואין ביכולתה לקום ולילך חיישין לריסוק אברים

ובלא נפלה לארץ החשש הוא רק משום החוט וכדוראי כן הוא אלא דהש"ם והפוסקים לא מיירו בדין זה כשנפלה לארץ [תנ"כ] ויש שמשמע מדבריו דגם דעת ה"א אינו לענין כל האברים אלא בבדיקה השדרה בלבד [פ"ח] והיינו אם לא נשברו הצלעות ונראה שזה תלוי לפי ערך ההכאה [ע.י. סתם דכתיב הרמב"ם וסומנ"ן ככר"ן וז"ל דאין רלויה כלל כמ"ס וגם דכתיב הרמנ"ן אפילו קאי ולא על דין זה וכו' סתם] והש"ם ונראה ככ"ז חזר בו סתמי לא חזיר כלל חששא לריסוק אברים]:

כ וכתבנו הפוסקים דאפילו אם המקל הלך על פני כל השדרה אם נשבר המקל בהכאה והשבורה הניע עד אמצע השדרה לא בסופו חיישין לפי שבמקום שנפסק המקל עישה חבורה או מכה רבה כמו בראש השרביט [כ"י כסס כלבו] ובש"ע לא הביא זה וצ"ע דינא ודע דכל דין ההכאה שנתבאר זה דווקא מכה גדולה שלא שמך שחכות הבהמות דבהכאה מורגלת וראי שאין שייך בזה חששא דפסיקת חוט השדרה והרי זהו מעשים בכל יום ונראה דגם בענין שייך דין הכאה במקל אם יש לחוש י"ההכאה גרם לפסיקת החוט:

כא בהמה שגוררת רגליה ולא ידענו לה איזה סיבה כהכאה או נפילה אין חוששין לפסיקת החוט אלא אמרינן שגורגא נקמה והוא כאש הירכים וכן כשקנו עוף מן השוק וגוררת רגליה אין חוששין לה מטעם זה ואם העכו"ם המוכר אומר שדוהו ע"י הכאה או נפילה אף שמוציא דבריו לא מעלה ולא מוריד מ"מ אם לפי הדברים נראה שססח לפי תומו נאמן ואסורה וכל שהיה להבהמה והעוף איזה סיבה כהכאה או נפילה אע"פ שאם לא היתה גוררת רגליה לא היה שום חשש כגון שההכאה היתה קטנה והנפילה היתה בפחות מעשרה טפחים מ"מ כיון שיש ריעותא חיישין וצריכה בדיקה בחוט השדרה ובנפילה גמורה אפילו הלכה ד' אמות הילוך יפה שזה מועיל גם כנפילה גמורה כמ"ש בס' נ"ח מ"מ כיון שגוררת רגליה אין ההילוך כלום וצריכה בדיקה בכל הגוף ובה אין אנו בקיאים כמ"ש שם ואיתא בגמ' [כ"ה] שאפילו אם כדקו לבהמה אחת שגוררת רגליה ומצאו שנפסקה החוט מ"מ אם נמצא כבהמה אחרת לא חיישין לה וא"צ בדיקה כלל [רש"י] ואע"ג דבהמה בחייה בחוקת איסור עומדת מ"מ כיון דשגורגא שכיח ופסיקת החוט לא שכיח תלין לעולם בדבר המצוי [גמ']:

סימן לג דיני טרפות בלחי ובושט ובזפק וכו' מ"א סעיפים].

מן הושט והבשר שעמו כשר אפילו נקלף כולו אבל כשהושט נקלף מן הלחי ומן הבשר שעמו לרש"י היא טרפה גמורה ולכל הפוסקים אינה טרפה מהיים אלא עיניו

א שני חכמים במשנה [ג"ד] נימל לחי ההחתון כשר דהלחי נימל מעל הבשר והסימנים מחוברים בבשר [כ"ט] ובבר בארנו בס' כ"ד סעי' ל' דכשהלחי נקלף

הקדושים ו"ל ע"ש ולדברינו הדבר ברור שרייק לה מהמשה אך הוא הסביר הטעם בזה [ע"ש] ס"ז ע"ה דבריו מטעם זה ולגמ"ס ס"ח :

ב כתבו הרא"ש והמור בשם הגאונים נימל לחי התחתון כשר והוא שיכולה לחיות ע"י המראה והלעטה הא לאו הכי מרפה עכ"ל ולפנינו איתא כן בגמ' [ג"ס:] ואינה מעיקר הש"ס שהרי רש"י ו"ל לא פירש בזה כלום וגם הרי"ף והרמב"ם לא הביאו זה ומהו המראה והלעטה שתוחבין לה המאכל בבית הבליעה עד מקום שאינה יכולה לחזור וזה נקרא המראה ולמקום שיכולה לחזור נקרא הלעטה וכן עוף שנימל חרטומו התחתון אם יכול לחיות ע"י המראה והלעטה כשר ואם לאו מרפה אבל אם נימל חרטומו העליון בעומק בכל ענין מרפה דהו נימל לחי העליון [מכ"ס] וכתבו האחרונים בשם הרוקח דאם נימוק הלשון עד המטולת והיא ערלת הגרון כשרה אבל עם המטולת מרפה ויש שהקשו עליו דמנין לו להוסיף על המטרפות [מ"ח] אכנס הטעם בזה מפני שאינה יכולה לאכול והיו באינה יכולה לחיות ע"י המראה והלעטה [מכ"ס] וע"ש כמעי"ז ו' ע"ע :

ו דע שיש סן הגדולים שאומר דבוודאי היה להגאונים גירסא זו בגמ' דבאינה יכולה לחיות ע"י המראה והלעטה מרפה דאל"כ מנין היה להם להוסיף על המטרפות [כ"ח] ואני תמה עוד בזה דלמה המרפני מה אמו זה שאינה יכולה לאכול הוי ענין מרפות וא"כ אם יש לה מכה בלשונה שאינה יכולה לאכול ובוודאי המות מפני התעבון נאמר שהיא מרפה והרי כל זמן שהיא חיה היא כשרה גמורה ומה ענין רעבון למטרפות : וכן נלע"ד דלפי מה שבארנו בגמ' והרמב"ם א"ש הכל ובאמת הרמב"ם הזכיר דין זה אלא שהזכירו בלשון אחר דכבר כתבנו שאין הסימנים תלויים בלחי התחתון אלא בקצהו והתורבץ מחובר בהלחי ובארנו בס' כ"ד סעי' ל"ד שזה שכתב בפ"ם שאם נתקפלו הסימנים מרפה כוונתו שנקלף התורבץ עד סופו ונקפלו ראשי הסימנים על הסימנים והוי שאין זה מרפות מ"מ אינם ראויים לשחיטה וכמו שמס"ס שם ו"ל מפני שאינם ראויים לשחיטה ע"ש והדבר מוכן שהמאכל בהכרח שירד דרך הסימנים שהרי אין לו מקום אחר וממילא מוכן דשנקלף התורבץ עם ראשי הסימנים ונקפלו הסימנים הרי נפלו הסימנים וכמה יכנס המאכל והווי שאמר הגאונים רכשאינה יכולה לחיות ע"י המראה והלעטה מרפה כלומר דאם הסימנים נפלו בהכרח שאינה יכולה לחיות ע"י המראה והלעטה שהרי אין מקום שיכנס המאכל והוי מרפה ולא מפני העדר המאכל אלא מפני שאינה ראויה לשחיטה והווי עיקר הסימנים ובגמ' [מ"ד.] מכאור זה שאמר שם הא דאקפיל אקפול ע"ש ובמה שפרשנו בס' כ"ד ולפ"ו הגאונים סימנא בעלמא קאמרי דככה"ג בוודאי מרפה רלשחיטה אינה ראויה ובלא שחיטה בהכרח שתמות מפני העדר המאכל

שאינ שחיטה מועלת בו וזה הוא עיקור סימנים ורוקא שנקלף כולו אבל נקלף מיעוטו והכיון קיים כשר גם לשחיטה ואמרו אם נקלף רובו אם המיעוט הנשאר הוא במקום אחר מועיל לו השחיטה ע"ש :

ב ו"ל המור כתב הרמב"ם נימל לחי העליון מרפה אבל נימל התחתון כגון שנגמם עד הסימנים ולא נעקרו ה"ז מותר ואני כתבתי למעלה בה' שחיטה שאפילו נעקרו רוב מהלחי אם המיעוט נשאר מחובר במקום אחר כשר עד שנעקרה כולה או שלא ישאר המיעוט במקום אחר וגם אני תמה על מה שאמר נימל לחי העליון וכי להוסיף על המטרפות יש ואין לדקדק מדהכשיר בתחתון סכלל רבעליון מרפה רלגופיה אצטרך לאשמעינן אע"פ שהסימנין מחוברין בו וכ"ש בעליון עכ"ל וכבר מרחו המפרשים בתחלת דבריו במה שהשיג על הרמב"ם וגם הרשב"א ו"ל [כמ"ס] השיג עליו כהמור :

ג ולפי מה שבארנו לעיל ס' כ"ד א"ש הכל הדגה המור והרשב"א והכמי לזויל הפסו דהסימנים מחוברים בלחי התחתון ולכן פירשו בדברי הרמב"ם במה שכתב שנגמם עד הסימנים וכי' כוונתו שבכל אורך הלחי נשארו הסימנים דבוקים כמו שהיו ולכן השיגו עליו שאפילו נעקרו רוב כשר אם המיעוט במקום אחר ולפ"ו שפיר תמהו עליו דמנין לו דנימל לחי העליון מרפה דזה התנן נימל לחי התחתון כשר רלכותא הוא אף שהסימנין דבוקין בו וכ"ש לחי העליון ולכן גם רבינו הב"י כתב כמעי"ז ב' נימל לחי העליון להרמב"ם מרפה וראוי לחוש לדבריו עכ"ל וכ"כ הרשב"א ומכאור מזה שמעיקר הדין אינם מסכימים לו רק שראוי לחוש לדבריו :

ד אמנם באמת דלפי שיטת הרמב"ם א"ש הכל הדוא ביאר בהשובתו להכמי לזויל שהסימנים אינם רבוקים כלל בהלחי רק התורבץ רבוק בהלחי והסימנים תלויים בין עיקר החיך והלשון אצל קצה התחתון של הלחי ולפ"ו כוונתו כמ"ש נימל לחי התחתון שנגמם עד מקום הסימנים וכי' כמו שבארנו שם סעי' ל"ד והיינו שכל התורבץ נגמם מהלחי וראשי הסימנים עדיין רבוקים בקצה הלחי ולכן כשר לגמרי אבל אם גם קצה הסימנים נתלשו מהלחי והווי עיקור סימנים והווי שמומה מפני שהסימנים עצמן יפלו דאין להם אחיזה כמ"ש שם סעי' ל"ב ע"ש ולפ"ו שפיר מדויק לה הרמב"ם מהמשה גופה דלמה תנן נימל לחי התחתון והיה לו לשנות לחי מהם דכיון דהסימנים אינם מחוברין להלחי שוב אין בזה שום רבואה אלא ודאי לדייק דא נימל העליון מרפה והטעם ביאר הרמב"ם בחשובתו מפני שהרוח יכנס לתוך הריאה ותיקף ימות הבעל חי [ענ"י סכניו סכו' ז] והם חפסו שהרמב"ם חידש זה מעצמו ע"פ חכמתו הגדולה במטעיות והחליטה לומר זה שכבר כתב בעצמו בספ"י משחיטה שאין לנו לחרש מעצמינו אפילו ברבר שנועד לנו ע"פ דרכי הרפואה שבידינו ורק מה שקבלו רבותינו

המאכל וממילא שהיא טרפה ולפ"ו הזכירו זה הר"ף והרמב"ם ו"ל שהרי ידוע שדרכו להביא כל דברי הגאונים ולמה לא הביא זה ולפ"ש א"ש :

ח כתב רבינו הבי"ב בסעי' ג' ושם או תורבין הושט שניקב לחללו בכל שהוא נבלה עכ"ל דכלל גדול הוא בנקיבת הטרפות שכל דבר שממריפו בנקובה אם הוא דבר שיש לו חלל צריך שניקוב עד החלל וכל דבר שאין לו חלל עד שהנקב נקב מפולש מעבר לעבר ובלא זה אינה טרפה [מ"ז] וזה שכתב דהוי נבלה והאי שכן הוא לדעת הרמב"ם ואף אם נאמר שאינה נבלה מחיים מ"מ אין שחיטה מועלת בו ולאחר שחיטה הוי נבלה וכמ"ש בס"י כ"ט סעי' ב' ושם בארנו ד"א מחיים דינה כנבלה לענין איסור ולא לענין מומאה ע"ש אך במה שפסק דגם בנקיבת התורבין הוי נבלה צ"ע שהרי זה אינו מקום שחיטה וטרפות הנקב שבו הוי נקוב בכרס ודקון שאפילו לאחר שחיטה אינה אלא טרפה ולא נבלה וכן דבחייה אינה נבלה [ס"ך סק"ס] ואף שמשלשון הרמב"ם פ"א דין ו' יש לדרקק קצת דגם בתורבין הוי נבלה ע"ש מ"מ אין סברא לומר כן כמ"ש רבינו הבי"ב שם בספרו כ"ט ע"ש ולכן נראה דגם בכאן לא דרקק בזה ואגב הושט כתב ג"כ על התורבין לשון זה [פ"ח] מפני שבצעם הרין אין הפרש בין נבלה לטרפה [ו"זגרו"ס וס"ב] הפיקר כדברי הפ"ח :

י שני עורות יש לו לוישם ניקב אחד מהם כשרה נקבו שניהם טרפה ואפילו עלה בו קרום חזק ונסתם דבלל הוא בטרפות רכל מקום שנטרפה בנקב אינו מועיל הקרום שעלה בו אחר"כ מפני שסופה דהסתר ואינה מתקיימת [רס"י מ"ג . ויבטוח ע"ז] וזה שאין אנו חוששין שנקב עלה קרום ונסתם יתבאר בסעי' ל' ואפילו היו השמים על שלא כנגד זה כגון שקרום העליון ניקב למעלה וחתחתון ניקב למטה ולא דמי לקורבן שיתבאר בס"י מ"ט דניקבו שני הקרומים זה שלא כנגד זה כשרה דהקורבן מינת יזית ולא יארע לעולם שיפגעו שני הנקבים כאחד ולכן כל נקב במקומו יש לו השני שמנין אבל הושט שאוכרת בו ומנשמת בו והקרומים אינם נחים יכול להיות ששני הנקבים יפגעו במקום אחד ואפילו אם רחוקים הרבה זה מזה מ"מ לא פלוג רבנן כי אין שיעור לדבר שנוכל לשער עד כמה יהיו קרובים ועד כמה יהיו רחוקים [מ"ז] ולפ"ו דווקא בשניקבו שניהם מרחק אחד ואף שאינן שוים ממש בשורה אחת מ"מ כיון דבעד אחד הם אפשר שיפגעו זה בזה אבל כשניקב השני הוא מעבר השני כשר שהרי לעולם לא יפגעו זה עם זה ויש מי שרוצה להחמיר גם בכר"ג ואינו עיקר [עכ"ה ודכ"ו ל"ע דלחל נטר איפכא דו"ק] ואם נקב אחד בתורבין והשני בעור השני של הושט נראה ג"כ דטרפה מפני שאפשר שיפגעו זב"ז דהוה כאחד למעלה ואחד למטה שנתבאר דטרפה [עכ"ה סק"ו] ואפילו ניקב הושט למעלה סמוך לראש ששם דבוק בבשר יש להמריף

ולא אמרינן שהבשר מותר דבין דאינו במנוחה יכול להיות שיעתק מים וצ"ע [וי"ז ס"ט] אך כפי מה שבארנו בסעי' ד' אין שם מקום הושט אלא מקום התורבין ואולי הוי סתימה [השנו"י מקל צ"ס ולדינא ל"ע] :

י שני עורות אלו החצון ארום הפנימי לבן ואינה בנמ"י [מ"ג] דאי חליף טרפה כלומר אם החצון לבן והפנימי ארום וכששניהם ארומים או שניהם לבנים נחלקו רבותינו בזה דר"א שכשר [טור כ"ט סעי' טו] ומלשון הש"ס נראה כן מרלא קאמר ראי חליף חר מינייהו טרפה ש"ס דדווקא כששניהם הוחלפו וכן מבואר להדיא מלשון הרמב"ם ספ"ו שכתב וכן דישט שנמצא העור החצון שלו לבן והפנימי ארום בין בעוף בין בבהמה הרי הוא כאלו אינו וטרפה עכ"ל וגם מצד הסברא נראה כן דבין דניקב זה בלא זה בשר מה לנו אם הוחלף עור אחד ממראיהו והוי כניקב הרי השני מגין :

יא אבל הרא"ש ז"ל כתב [פ"ג] דאפילו הוחלף אחד מהן טרפה ולא דמי לנקב שהעור השני מגין דכאן כיון דכל העור אינו מתקיים ע"י השני וכן פסקו כבוד ושי"ע סעי' ה' ו"א דבשפנימי גהפך לאורם טרפה דכל טראה ארום לקווא היא אבל כשהחצון גהפך ללבן אין זה לקווא כלל וכן מבואר מלשון רש"י שהביא הר"ן שכתב דאי חליף הפנימי בארומיית טרפה דאמרינן דרוסה היא עכ"ל וכן דעת הר"ן ז"ל ע"ש והביאו שגם בתוספות פסקו כן [ה"ה] ומלשון רש"י שלפנינו שממע דדווקא בחליף לגמרי טרפה ובאחד מהם כשרה [ני"ט ד' מ"ג . ע"ט] ורבים מגדולי אחרונים הסכימו ג"כ דאם שניהם לבנים רשרה [יש"ס ס"ג וט"ז סק"י ופ"ח] ולכן מה שנמצא בזמנינו בעופות לפרקים שניהם לבנים ובכרם בעופות שמיים [כמ"ס ספ"מ והסג"ט] אין לפקפק בהם כלל וגם דעת הרשב"א בתורת הביות נוטה כן וכיון דכל הני רבוותא ס"ל כן הוי דעת הרא"ש מיעוטא לגבי כל הראשונים והאחרונים שהסכימו בהיתר ומימינו לא שמענו שיטריפו מפני זה אף שמצוי מאד בעופות ששני העורות לבנים :

יב אם האדים מקצת העור הפנימי הסכימו כל הגדולים דכשר דווקא כשכולו או רובו האדים הוי לקווא ולא במקצתו [יש"ס ופ"ז סק"ה . וס"ד סק"ט ופ"ח וכו"פ] וזה שהבאנו מלשון רש"י שהביא הר"ן ז"ל שיש בזה חשש דרוסה וא"כ אפילו במשהו טרפה והו כשבלא"ה יש בה חשש דרוסה אבל בלא זה אין סברא כלל שבשביל מקצת ארומיות נחוש לספק דרוסה [ט"ז] ויש מי שרוצה לומר דהו דווקא כרליכא שניו בעור החצון אבל אם יש קצת לובן בעור החצון טרפה כשיש כקצת ארום בעור הפנימי [הכ"ס סק"ט] ואין זה נראה כלל דהוי רק להסוברים דבשניהם לבנים טרפה [כמ"ס צעננו ע"ט] אבל כבר בארנו דבשניהם לבנים יש לסמך על רוב רבותינו הראשונים והאחרונים שמכשירים א"כ אין זה לקווא כלל במה שעור החצון נחלקן מעט ודע שיש מי שרוצה

שדושת להכשיר בנימל עור אחד לגמרי ואינו כן ובנימל עור אחד מרפה [כמ"ט סג"ח ע"ט] וכ"ש אם יש לו שני וחשמים או שני קנים דמרפה דכל יתר כגמול דמי ואם למטה ולמעלה מתוכרים כאחד וכאמצע נפרדים צ"ע לדינא ובבר איוות הזכרים יוצא כמין בלישה בראש הקנה ואין זה כשני קנים דהכי רבתייהו ויש מכשירים גם בהגקבות שלהם אם נמצא כן וצ"ע:

יג וכוה שנתבאר דניקב אחד מהם כשרה כתב רבינו הרמ"א וכל זה לא מיידי אלא בניכר שהגקב בא מחמת חולי אבל אם יש לחוש שניקב ע"י קוץ אפילו לא ניקב רק הפנימי מרפה דחיישינן שמא ניקב גם החצון וחשם אין לו בדיקה סבחוץ עכ"ל ובגקב מחמת חולי כשר ולא חיישינן שמא ניקב גם החצון ואין הגקב ניכר בו דכיון שאינו רואין שלא שלם המחלה בהחצון כשרה דאמרינן כמאי ששלמה שלמה ובמאי דלא שלמה לא שלמה ואף אם שלם החולי במקצת עובי עור החצון כיון שלא שלמה בכלול לית לן בה ולזה בעי בדיקה אם לא שלם החולי בכל עובי העור החצון [פמ"ג מ"ו סק"ו] ובבקיאות אם שלמה החולי גם אנתנו בקיאים בזה אלא דכל זמן שאנו ויודעים בבירור שבא ע"י חולי תלינן מסתמא בקוץ [ע"ך סק"ח] דכן משמע מלשונו שכתב בניכר שהגקב בא מחמת חולי אבל אם יש לחוש שניקב ע"י קוץ וכו' מבואר דבסתמא תלינן ע"י קוץ: יד ולפ"ז יש בזה שאלה דהרי כפי"מ מ"ט בקורקבן ובפי"ג

ג"א כתבו רבותינו בעלי השולחן דכשיש ספק אם ניקב ע"י מחם ומרפה או ע"י חולי וכשרה תולין להקל מפני ס"ס שמא ע"י חולי ואת"ל ע"י מחם שמא לא ניקבו שני העורות ע"ש וא"כ ה"נ נכשריה מהאי סעמא ובאמת יש מי שחולק שם ג"כ ומפרש [מ"ו סס] ויש מי שאומר דחשם לא דמי לשארי אברים רשכים שאוכלת קוצים ולכן לעולם תלינן כמצוי [נקי"כ סס] ועוד דחשם כיון שאוכלת בו ומשמת בו קרוב הדבר דכשניקב אחד ע"י קוץ ניקב גם השני ולכן לא מהני ס"ס משא"כ בשארי אברים שפיר חזי ס"ס [פרי"ח סס] ועוד וספק דחשם לא דמי לספק דשארי אברים דבשם יש חוקה להיתר דנשחמה הותרה משא"כ כשהספק הוא בהושט דאם ניקב תו לא מהני ליה שחיטה והי נבלה ואין לו חוקה דנשחמה הותרה [כרו"ס] ואע"ג דס"ס מהני גם בחוקה איסור אך באמת אין זה ס"ס גמור דהוה כפי"מ משם אחד ספק אם ניקב גם העור השני אם לאו ומה לי אם לא ניקב מחמת חולי ששלם בהראשון ובו לא שלם או שלא ניקב מחמת קוץ שניקב הראשון ואותו לא ניקב סוף סוף שם אחד הוא [ענאו"ס סי' נ"ח] ולכן עיקר הליטה הותרה בשם אחד מפני חוקת הותר ובשם ליכא חוקה זו כמ"ש:

מז וכוה שכתב דאם יש לחוש שניקב ע"י קוץ אפילו לא ניקב רק הפנימי מרפה דחיישינן שמא ניקב גם החצון וחשם אין לו בדיקה סבחוץ עכ"ל נחלקו המפרשים

בפירושו ד"א דכ"ש אם ניקב החצון לחוד ומרפה [כ"ח וס"ו סק"ו] שהרי רוב בליעות דרך הושט וא"כ ממ"נ מרפה דאם בא דרך פנימיות הושט הרי בהכרח שגם העור הפנימי ניקב ואם נאמר שהקוץ ירד מהושט לחלל הגוף ואח"כ נתחב בעור החצון הרי כשיצא מהושט בהכרח שניקב אחד מהאברים הפנימים וי"א דכשהפנימי ניקב שפיר חיישינן להחצון וכו' אין בדיקה לניקב כל שהוא אבל כשניקב החצון שפיר נוכל לבדוק העור הפנימי [ע"ך סק"ו] וזה שיתבאר לקמן דאין אנו בקיאים לבדוק בושט כגקב כל שהוא זה כשהגקב אינו במקום ידוע אבל כשהגקב במקום ידוע גם אנו בקיאים בבדיקה וזה במקום ידוע [סס] מפני שאנו רואים מקום הגקב בתחצון וא"צ בדיקה בהפנימי רק כנגדו זה הגקב של החצון ויותר אין לנו להחיות ריעותא אך זהו ריוקא כשיש לחלוח שניקב מבחוץ ע"י קוץ כגון שיש קצת קלקול גם בהעור מבחוץ או אפשר לומר דאף אם אין ניכר שום קלקול מבחוץ הרי יש כאן ספק ספיקא ספק שמא ע"י חולי ואת"ל ע"י קוץ שמא בא מבחוץ ולא ניקב רק עור החצון בלבד ולעניין זה דומה לשארי אברים שאנו תולין בחולי מפני ס"ס כמו כן בושט דהוי דבחולי אין תולין מפני שיותר שכיח שיבא ע"י קוץ מ"מ לעניין זה שיש גם ספק אם בא ע"י קוץ מבפנים או קוץ מבחוץ שפיר מצדפינן ספק חולי דס"ס [כנ"ל כסו"ט סס"ך וז"ל כל מי ספקו עליו סתמוניס ופ"מ לניכ"ז יש להמיר כל רזס כרלשון ערוכ הגדולס כסכימו לפירושו וצפמ"ג ופכ"ט וכרו"ס הור"ק]:

מח כתב רבינו הבי' בסעי' ו' וישם אין לו בדיקה מבחוץ אצל רוחה שצריכה בדיקה מפני שכיון שהוא ארום אין ארום הארס ניכרת בו כיצד יעשה אם עוף הוא בודק בקנה מבחוץ ושחמוץ ואח"כ מהפך הושט ובודקו מבפנים ואם בהמה היא אין לה תקנה ולעניין נקב נמי אין לחשם בדיקה מבחוץ אלא מבפנים עכ"ל וכתב רבינו הרמ"א ולדידן דאין אנו בקיאים בבדיקה אף עוף אין לו תקנה עכ"ל [זה כתב קודם ולפינין נקב ע"ט] ועמ"ש בסעי' ל"א:

יז ביאור הדברים דהנה מדינא דנ"מ יש בדיקה לספק דרוסה ולדעת הרמב"ם גם לוודאי דרוסה יש בדיקה כמ שיתבאר בס"י נ"ו וגם הסימנים צריכים בדיקה אך בזה קילא סימנים משאר אברים לעניין דרוסה דבשארי אברים כמו כרס ובני מעים אפילו אם אין רושם הארס ניכר בהם עצמם אם רק בהבשר שנגנדם יש ארסומיה מרפה דהוה סימן ששלם הארס גם כרס עצמם אבל בסימנים אפילו הארס הבשר כנגדם לית לן בה [גמ' כ"ג] והמעם מפני שסימנים קשין הן ואף ששלם הארס בהבשר שנגנדם מ"מ בהם לא שלמה הארס ולכן אמרו חז"ל [סס] בסימנים עד שיארמו סימנים עצמן וממעם זה נמי אפילו אם אנו רואים ששלם הארס בעור אחד של הושט מ"מ כל זמן שלא שלם בעור השני אינה מרפה

טרפה [ר"ן לפ"ג] וזה שאומר שלא יברקו בדרוסה בעור החצון של הושט שהרי אין אודם האדם ניכרת בו ולכן יברוק רק העור הפנימי ואם אין בו מראה אדמומית לא חיישינן להחצון שאפילו אם בו שלט האדם לית לן בה כמ"ש אמנם בבהמה כיון שצריכין לשחיט שני הסימנים אין לזה הקנה דניחוש ששחט על מקום האודם אבל בעוף אף שלכתחלה יש לשחוט גם בעוף שני הסימנים ס"ס כיון דבזה א"א הוי בדיועבד ולא ישחוט רק סיסן אחד והוא הקנה ואף שגם הוא צריך בריקה מ"מ אפשר לברוקו קודם השחיטה שאינו אלא עור אחד ולכן יקרע העור במתינות ויראה על הקנה שאין בו רושם הדרוסה וישחטנו ואח"כ יעקור הושט ויברקני בהעור הפנימי וכל זה הוא לדינא דגמ' אבל אנו אין בקיאות לברוק בספק דרוסה כמ"ש בס' ג"ז ולכן כתב רבינו הרמ"א לדרודין גם לעוף אין תקנה והיא טרפה בכל עניין [פנ"י ונ"ס ופ"ט ע"ס דברי הר"ן וכמיון בהשטן של כרמ"ס ס"ס ס' ג' ע"ס וה"ק]:

יח והוסיף לומר דלענין נקב נמי אין לו לוישט בריקה מבחוח אלא מבפנים עכ"ל ר"ל משום ד"א דרק בספק דרוסה אין לוישט בריקה מבחוח מפני שאדמומית האדם אינו ניכר בו מפני שהוא בלא"ה אדים אבל נקב נוכל גם בו להביר ויש בריקה לוישט לענין נקב גם מבחוח [תוס' כ"ח. ד"ה אחא ב"ס ריב"ח] אבל הרכה חולקים בזה וס"ל דגם לנקב אין בריקה לוישט מבחוח מפני שהאדמומית מכסה הנקב וקשה להביר ונ"ס סיפת דם נכנסת לו בפנים בנקב ואינו ניכר [ת"י כ"ס]: וגם הרמב"ם ס"ל כן והוה שחלקו לדין בפ"ע לומר דלא קיי"ל כמאן דס"ל דרק לענין דרוסה אין לו בריקה אלא דגם לענין נקב נמי אין לו בריקה ולכן לא כתב רבינו הרמ"א אחר זה דאין אנו בבריקה טשום דבנקב במקום ידוע גם אנו בקיאות בבריקה כמו שיתבאר משא"כ בדרוסה אין אנו בקיאות אפילו במקום ידוע ולכן כתב זה רק על דרוסה ולא אנקבה [והוה טוונת הס"ך סק"כ ע"ס]:

יט עוף הבא לפנינו וצוארו מלוכלך בדם שנקרע צוארו וצריך לברוק בסימנין שמא נפסק הקנה או ניקב הושט [נ"ט"י כ"ח]. ולספק דרוסה אין חוששין כיון שאין כאן דרוס לפנינו [פ"ז] דאם היינו חוששין לספק דרוסה היה צריך בדיקת כל חלל הגוף ולכן כיון דהחיש הוא רק משום נקיבה א"צ לברוק רק המקום שהוא מלוכלך בהם ולראות אם לא נפסק הקנה או ניקב הושט ובעור החצון ג"כ א"א לברוק כמו שנתבאר דאין נקב משהו ניכרת בו ורק בעור הפנימי יברוק וכיצד יעשה כמ"ש מקודם לברוק הקנה ולשחוט אותו בלבד ואח"כ יוציא הושט ויברקנו מבפנים וכתב רבינו הרמ"א דיש אוסרין כל עוף או בהמה דצוארה מלוכלך בדם רחוישינן לנקיבת הושט ואין אנו בקיאות וכן המנהג עכ"ל כלומר כיון שכל הצואר מלוכלך בדם וצריך לברוק כל אורך

הצואר הוי מקום שאינו ידוע ואין אנו בקיאות לברוק אפילו בעור הפנימי אבל במקום ידוע גם אנחנו בקיאות והאחרונים כתבו דהוה כשהקוף החוב לפנינו ולענ"ד נראה דזה אינו שכיח אלא אפילו אם ספקת צוארה מלוכלך בדם הוי מקום ידוע ויותר לברוק נוראיה לזה מדכתיב בס"ך סק"ז ככתב ס"ס דהוי מקום ידוע וכל כ"ס אין הקוף מחוב לפנינו שהרי יש ס"ס ספק חס ע"י חולי חס ע"י קוף חלל דכל שאין הספק בכל חוץ העור מקרי מקום ידוע והסב"ס סק"ח דחק ציה ולפ"מ ח"ס וגם מ"ס כרמ"א בס' ל"ד סעי' מ' ס"ס יש ספק על כל העור ע"ס כ"ס סק"ז חלל במלוכלך כ"ס אין כחשס רק על מקום המלוכלך ועל יומר אין לנו להחזיק ריעותא ועמ"ס כסעי' כ"ט]:

כ וראיה לזה דעיקרא דהאי דינא לחלק בין מקום ידוע למקום שאינו ידוע מקורו מהראשונים שחילקו בזה לענין הכרה נקב משהו בעור החצון של הושט כמ"ש הרשב"א בהג"ב [ס"ג צ"ח ע"ג] וז"ל אבל בנקב כיוצא בזה יש לו בריקה במקום ידוע אפילו בושט אפילו מבחוח אבל במקום שאינו ידוע כהיה אווה דרבא דהוי מטמסס קועיה דמיה שהווי צריכין לברוק כל הושט כנגד כל הצואר נקב משהו בעור ארום אינו נבדק עכ"ל הרי שכתב רווקא שצריכין לברוק הושט כולו הוי מקום שאינו ידוע וכ"כ הר"ן בפ"ב בהרי"א אווה דהוי מטמסס קועיה דמא ויותר מזה ביאר הרשב"א ו"ל בחי' רפ"ג וז"ל שלא אמרו ושם אין לו בריקה מבחוח אלא היכא דאיכא לפוקי בכלוי ושם וכו' שפני שהעין משוימט בכל ובנקב משהו עובר ההרגש וכו' עכ"ל ואנו מחמירין אפילו בבקאות של עור הפנימי אבל אם אין הספק בכל הושט אלא במקום ידוע בושט למה אין אנו בקיאות בזה:

כא ועוד ראיה לזה מדברי רבינו הרמ"א עצמו שכתב ויש אוסרין כל עוף או בהמה דצוארה מלוכלך בדם וכו' וקשה מה לו להוכיח בהמה הא בבהמה גם לרבינו הב"י אין תקנה כמו שנתבאר ובאמת יש מי שהקשה עליו כן [עכנול"ס] אך דלרבינו א"ש וה"פ שיש אוסרין כל עוף או בהמה שכל צוארה מלוכלך בדם שודו במקום שאינו ידוע אבל בשמקצת מצוארה מלוכלך בדם הוי במקום ידוע וגם לבהמה יש תקנה לשחוט כמעלה ממקום המלוכלך או למטה מהליכלוך ואח"כ נהפוך הושט ויברקנו בעור הפנימי כנגד מקום המלוכלך מפני שהווי במקום ידוע:

כב וכ"כ להרי"א המהרש"ך [ניס"ט פ"ג ס' ג'] וז"ל ועוד אומר אני נהי דפליגי נאונים בבריכת הושט מבחוח לענין נקב אפילו במקום ידוע מ"מ היכא שירע מקום המכה אוי ישחוט למעלה או למטה ויהפכה לוישט ויברוק אם יש בו נקב דרשיר נבדק מבפנים בהיג לכ"ע ואף בבהמה כן עכ"ל וכ"כ שם לקמן באותו סימן ע"ש ולכן נדע"ד אע"פ שכמה מגדולי אחרונים כתבו

שחיטה מ"ט אנלאי מילתא שלעולם לא יצאה עדיין מחוקת איסור [ומסורן קושים קסום] סס ד"ט קסנר וסמוס' סוכרים דכין דסססס נפל ללחר סחיטה י"ל נס נוסע נסמסה סוסרס לו סוכוכים דקכסה נוסע סוי סרסה ולא נכלה ועסוס' ל"ג . ד"ס רמיינכו] :

כה זבאמת מחולקים הפוסקים כזה וז"ל הסור כתב הרשב"א כד"א שיש קורט דם בושט או סביב הקוץ אבל לא נמצא עליו קורט דם בידוע שהוא לאחר שחיטה וכשרה ומקצת המורים אסרו בן כך ובין כך ולזה דעתו נוטה עכ"ל ופעם המיירים בלא קורט דם כמו בבית הבוסות שאפילו ניקב משני צדדים אם לא נמצא קורט דם כשרה כמ"ש בס"מ מ"ח א"כ לא עדיף ושם שערין לא ידענו אם ניקב כלל אם לא והחששא הוא שמא עלה בו קרום ונסתם משאם ודאי ניקב משני צדדין דצריך קורט דם וכ"ש בחששא הניקב אמנם האוסרים סוברים דלא דמי לבית הבוסות דמינה ניהי ואם היה קורט דם לא היה מי שמירחו ומסירו אבל בושט חיישינן גם לזה שהיה קורט דם והאוכלין והמשקין העוברין שם תמיד שספרו והסירוהו [ר"ן ס"ב] ועוד ג"כ דכמו דחיישינן על הנקב עצמו שמא עלה בו קרום ונסתם כמו כן חיישינן ג"כ על הקורט דם שמא עלה בו קרום ונסתם ואדרבא יותר בנקל לסתום קורט דם מלסתום נקב :

כז ואין לשאל למה באמת בושט אנו חוששין שהקרום סתם הנקב ולמה לא נידוש גם בבית הבוסות לזה ונאמר שאפילו לא ניקב מעבר לעבר טרפה מפני חששא זו שעלה בו קרום ונסתם וכן בשארי אברים ככה"ג אמנם דע דחששא זו אינו אלא בריאה ובושט דברים כצינו לחז"ל שחששו בזה ולא בשארי אברים ומעמא רבה איכא במילהא דהריאה סתוך ששואבת כל מיני משקה והמשקה נעשה עב בתוכה ויוצא מעט מעט דרך הנקב נקפא ונעשה קרום [רס"י מ"ז : ד"ה ס"ב] וכן הושט מהוך שהוא מתנועע תמיד וגם אוכלין ומשקין עוברין בתוכו יכול להיות שמתוך הנועוץ שב הקוץ לאחור ואז עלה הקרום מבחוץ אבל באברים שדם נחים לא שייך חשש זה דאם היה נוקב שני הקרוסים לא היתה כחחם או הקוץ חוזרת לאחור [רס"ט פ"ג סל"ד כסס ר"ח וז"ל הסמ"ק הוצא כס"ד ס' מ"ח סק"ט] ואמת שיש מראשונים שסוברים דגם בהמה חוששין לחשש זה [סוס' סנ"ב סס"ב ומולין ל'] אך לא קי"ל כן ועוד דגם הם לא חששו רק להמסס מפני שהוא עור אחד אבל בבית הבוסות שיש בו שני עורות לא חששו ובושט וריאה אף שיש להם שני עורות אנו חוששין לזה מפני המעם שכתבנו [עיס"ט פ"ג ס"ט ס"ב] :

כח וקי"ל לדינא כרעת חכ הפוסקים דבתחוב הוא ספק נבלה אפילו בדליכא קורט דם לא מבפנים ולא מבחוץ וכן פסק רבינו הב"י במע"י מ' ע"ש אמנם בנמצאה מונחת לארכו של ושט או לרחבו ואין תחוב בו

כתבו שפסוק ידוע הוא כשנתחבה הקוץ לפנינו מ"מ כיון שזהו רק חומרא בעלמא ואין לזה שום מקום בעיקר הדין ובנקל להביר נקב בעור הפנימי שהוא לכן ולכן בהפסד מרובה המקיל במקום שידוע מקור הסכה כגון שמשקה צוארה מלוכלך ברם לשחיט למעלה או למטה ואח"כ לבדוק בעור הפנימי לא הפסיד ואפילו בבהמה ובפרס שהמחש"ל אומר מפורש בן והדבר פשוט שגובל לסמוך על דעתו הגדולה :

כט כתב הרמב"ם בפ"ג דין כ"א נמצא קוץ עומד בושט ה"ז ספק נבלה שמא ניקב הושט ועלה קרום במקום הנקב ואינו נראה אבל אם נמצא הקוץ לאורכו בושט אין חוששין לו שרוב הבהמות הסדבריות אוכלים והקרום המיד עכ"ל וזה שכתב עומד בושט ר"ל שמונה לרחבו של ושט וזחק בדפנות הושט באופן שאינו זו מסקומו ולכן חיישינן לנקב וגם לשון הש"ס שאמר ישב לו קוץ בושט [מ"ג] משמע כן אבל אם מונח לרחבו בריוח ליה לן בה וזה שכתב דלאורכו אין חוששין ה"ה לרחבו ובריוח דחר מעמא הוא ואורחא דמילהא קתני [וכ"כ הס"ג סק"ב וגם טוונט ס"כ"ט כן הוא ע"ש ודברי הס"ף סק"ז ל"ט] וגם הסור שכתב ודווקא שנמצא הקוץ תחוב בושט אבל אם נמצא לארכו או לרחבו ואינו תחוב כשרה עכ"ל וכן הוא לשון הש"ע סעי' מ' אינו חולק על הרמב"ם כדמוכח מדבריו ע"ש וגם להרמב"ם עיקר ההפרש בין תחוב לאינו תחוב ובתחוב גם לארכו אסור ובאינו תחוב גם לרחבו סותר ותחוב סקרי כשרוחק את הדפנות אע"פ שאין שום נקב ניכר בושט חיישינן שמא עלה בו קרום ונסתם [וכס"ן סנכ"ט סס' סנכ"ט קד' למוך נוסע אע"פ שאינו נראה לחתך וכו' וכן הוא לשון רס"י סס' וכצ"ל זה הוא לשון הסמ"ק שהניח הס"ף סק"ח אין טוונטס סל עור הפנימי ניקב והספק הוא רק על עור החטן אלא הספק הוא גם על עור הפנימי וכן מסבחר מדברי סכ"מ והס"ף והפ"ח ורק מלי דמחשש מדכריסס שצור הפנימי ניקב במקלחו צודלי אורחא דמילתא כן הוא דכיון דתחוב יפה ממילת שיש קלמ נקב חלל בלמה אפילו אין שום נקב כיון שמתוכ יפה חיישינן לנקב והבירא וזו"ק] :

כך ומסתמת לשון הרמב"ם מבואר דאפילו אם אין שום ריעותא ברושט כגון שלא נמצא בו קורט דם לא מבפנים ולא מבחוץ מ"מ הוי ספק נבלה והמעם דכיון דבגמ' [ס"ב] דימו זה לספק דרוסה ולשימת הרמב"ם החסירו בספק דרוסה מהמעם שבארגו כמ"מ דרק אם היה הדרוס בין הבהמות אף שלא ראינו בהם שום ריעותא חיישינן וה"ג בושט כשנמצא הקוץ תחוב הוי כהיה הדרוס ואין זה רוסה לספק משארי טרפות שהקילו בהם לדעה הרמב"ם כמ"ש שם משום רבשם אמרינן נשחטה הותרה ובחוקת הותר עומרת אבל כשהספק הוא ברושט לא יצאה לחוקת הותר דהשחיטה אינה כלום דנקובת הושט הוי נבלה ולכן אף שהספק נפל לאחר

מהפוסקים שחולקים כמו שהבאר [דפוסקוס כעולא ד' מ"ג]: ולמי שסובר לעיל סעי' מ"ו דכשניקב החיצון שפיר יש בדיקה בעור הפנימי [ס"ד סק"ז] סובר באמת דחששא דעליית קרום אינו אלא בעור החיצון מפני שהבדיקה קשה בו ולא בעור הפנימי [כמ"ס כסק"ח] אך כמה מהגדולים השיגו על זה וכבר כתבנו שם דלא קי"ל כדיעה זו ע"ש [וגם צנמ' י"ל דס"ל כעולא דלחין חוששין שמה סבריה]:

לא וזה שנהבאר בסעי' מ"ו דושט אין לו בדיקה מבחוץ אצל הרוסה ויבדוק מבפנים בעוף ע"ש ולא חיישינן לעליית קרום י"ל דבררוסה לא שייך חששא דעליית קרום דהארס לא יניח לעלות קרום וזה שנתבאר שם דגם לענין נקב יש לו בדיקה מבפנים י"ל דמיירי בנקב חדש שלא היה לו פנאי עדיין להעלות קרום [וכנ"מ סס י"ל דמיירי לליכא דעולא] ויש מי שאומר דחששא זו דעליית קרום אינו אלא כשניקב עור בוודאי דאו חיישינן לעליית קרום בהשני אבל בכקים שיש ספק על שני העורות לא חיישינן לעליית קרום [כרו"פ כס] ולפ"ז נצטרך לומר דהך דישב לו קוץ בושט מיירי דווקא בשראינו שניקב עור אחד ומכל הפוסקים משמע להדיא להיפך דאפילו לא ראינו נקיבה כל העור הפנימי אלא תחיבה בעלמא שבקושי לצאת משם חיישינן לעליית קרום וכן יש מי שאומר להיפך כשקרום אחד ניקבה לא חיישינן לעליית קרום בהעור השני דלמה לא עלה קרום על האחר וחששא דעליית קרום אינו אלא כשיש חשש שזה על שני העורות או שתחוב קוץ בהפנימי דאמרין דעל החצון העלה קרום והקוץ לא הניח להעלות קרום גם על הפנימי [מכ"ס סק"ח] וכל אלה דברים דחוקים הן אלא שההכרח לחלק לדעת הרי"ף והרמב"ם פ"ג [שסספו דלא כעולא מ"ג]:

לב ובאמת יש טרבותינו שפסקו דלא חיישינן לעליית קרום כלל כמ"ש הפור דהראב"ן והרא"ש פסקו כעולא דאין חוששין אפילו בקוץ התחוב ובכל ענין כשר ע"ש וכן הוא דעת ספר התרומה [כג"ח] ואפילו לדיעה זו אם יש עליו קורט דם בחוץ בוודאי מרפה דוודאי ניקב כולו [קור] אבל קורט דם בפנים אין לחוש [ג"ו] ורבינו הב"י לא הביא דיעה זו כלל בש"ע סעי' מ':

לד אבל רבינו הרמ"א כתב וז"ל ויש מכשירין אם אין קורט דם מבחוץ דלא חיישינן שמה הבריא וכן נהגו להקל בעירינו באותן אווזות שמלעיטין לעשות מהם שומן שיש תקנה בעיר לבדוק אחר נקיבת הושט משום דשכיח יותר מסרכות הריאה ונהגו להקל בישב לו קוץ בושט אם אינו נקוב משני צדדים ואין קורט דם מבחוץ ויש לרדק בזה הרבה כי הוא איסור דאורייתא ויותר היה טוב שלא לבדוק כלל ולסמוך ארובא מלבדוק ולחמל במקום דאיכא ריעותא עכ"ל ורבים מרחו בהבנת דבריו:

בו כלל היה נראה לומר דאפילו נמצאת קורט דם מבחוץ לית לן בה דאפילו אם נאמר שהקורט דם מעיד על הנקב לא נקב אלא מבחוץ אבל מבפנים ליכא שום ריעותא ולכל היותר אין לנו לבדוק רק העור הפנימי ולא לחוש לעליית קרום וכן כל רבותינו לא הזכירו דבנמצאת מרפה בקורט דם ויש עוד שמבאר מלשונם דבנמצאת מרפה אפילו בקורט דם [ער"ן סתם דילמא מבוט קורט דם אפילו ליה לעולא לשמעין ע"ס ומבאר דכזה ודלוי סלכח כעולא ע"ס סיטב]:

כה אבל רבינו הרמ"א כתב דווקא אם אין עליו קורט דם מבחוץ והסכימו לזה כמה מגדולי אחרונים [מ"ו וכנ"ח והג"ס ומי"ק וכרו"פ] ויש שהוסיפו לומר דאפילו בנמצאת קורט דם בפנים יש להחמיר [מ"ו ופר"ח] וצ"ל דדעה רבותינו האחרונים דכיון שמיצינו בנמ' [ג"ח]. דקורט דם דמי לנקב א"כ כשנמצאת מונח בושט ויש בזה קורט דם הוי בתחוב בושט ובלא קורט דם ובוודאי שיש להחמיר אפילו בקורט דם בפנים שהרי זהו ספק איסור תורה ובושט שאין כאן חזקה הותר דנשחטה כמ"ש שכל ספק בושט גריד מכל ספיקות דשאר אברים שיש בהן חזקה הותר דנשחטה משא"כ בושט:

כז ודע שיש בזה שאילה גדולה דכיון דבושט יש חשש שמה עלה בו קרום ונסתם א"כ לעיל בסעי' י"מ בעוף שצוארה מלוכך בדם שנתבאר שיבדוק מבפנים וכן הוא בנמ' וניהוש שמה עלה בו קרום ונסתם וגם רבינו הרמ"א שהחמיר שם מפני חסרון בקיאות למה לו לטעם זה והרי די בחששא דשמה עלה בו קרום ונסתם וההשווה על זה דחששא זו לא שייך אלא בישוב לו קוץ בושט וכה"ג דחיישינן שמה הוא מומן אריך ועלה בו קרום ונסתם אבל כשהצואר מלוכלך בדם שהדבר היה זה קרוב לא שייך לומר שמה עלה בו קרום דעדיין לא היה עת מספיק שיעלה בו קרום [כרו"פ סק"ח] ולפ"ז אם היה צוארה מלוכלך בדם ועבר זמן רב עד שנתייבש בדם יש לחוש לעליית קרום וא"צ למעם דאין אנו בקיין בהדיק וג"מ לענין מקום ידוע שכתבנו שם שגם אנו בקיין ע"ש אבל כשעבר וכן רב יש לחוש לעליית קרום:

ל עור יש דשאלו במ"ש סעי' מ' בשני עורות דושט ניקב זה בלא זה כשרה וזהו ג"כ נמ' מפורשת [מ"ג]. היכי שמחבת לה וניהוש שמה עלה בהשני קרום ונסתם והתשובה בזה דשם נתבאר בסעי' י"ג דזהו רק כשנא מחמת חילי ע"ש ובמחמת חילי כיון שאנו רואין שבהשנייה לא שלטה המחלה כלל אין לנו לחוש לעליית קרום אא"כ רואין עליית קרום כמו סרכות דריאה אבל שניהוש לזה אין חוששין רק בישב לו קוץ בושט וזה שנתבאר שם דע"י קוץ או סתם מרפה ממעם דישט אין לו בדיקה מבחוץ ע"ש באמת לפי חשש עליית קרום אין אנו צריכים לטעם אין לו בדיקה אלא דבשם נקט מילתא דפסיקא מפני שבעיקר חשש עליית קרום יש כמה

לד והנה גם על דברי הרמב"ם והש"ע יש לדקדק דלכיה להו מעמא דחששא מפני עליית הקרום הא כבר נתבאר בסעי' מ"ז רושט אין לו בדיקה מבחוץ גם אצל נקובה וא"כ גם בלא מעט עליית קרום יש לאסור וצ"ל דמעמא דעליית קרום א"צ כלל כשאנו רואים נקב בעור הפנימי ובלא"ה טרפה מפני שבעור החצון אין לו בדיקה אמנם אם מפרדין העורות ורואין שגם הפנימי לא ניקב כולו אין האיסור רק מחששא דעליית קרום [ע"ך סק"ך] וכבר נתבאר בסעי' י"ח דיש חולקים ואומרים דרק לספק דרוסה אין לושט בדיקה מבחוץ אבל לספק נקב יש לו בדיקה מבחוץ ובוה יתבאר דברי רבינו הרמ"א :

לה וה"פ ויש מכשירין אם אין קורט דם מבחוץ בלומר דהוה הדיעה שהבאנו בסעי' ל"ב דאין חוששין לעליית קרום כלל ולדיעה זו אם לא ניקב העור הפנימי כולו מהני בדיקה כושט אפילו בתחוב לו קוץ אבל אם ניקב עור הפנימי גם לדיעה זו טרפה מפני שאין לושט בדיקה מבחוץ אא"כ נצרך לדיעה זו גם דעת היש חולקים שבסעי' י"ח דלספק נקב מהני בדיקה גם מבחוץ והוה שכתב וכן נהגו בעיריני להקל וכו' ר"ל דבעירו תקנו לבדוק אחר הושמות מפני שהיו מלעיטין אותן ומצוי בהם נקבים ונגד זה היה להם קלות גדולה שכל שאינו נקוב משני הצדדים אפילו ניקב עור הפנימי אם אין קורט דם מבחוץ היו מכשירים והוה רק בצירוף שני הדיעות שאין חוששין לעליית קרום ושיש לושט בדיקה מבחוץ בספק נקב :

לו ולזה אומר רבינו הרמ"א דמוטב היה שלא לבדוק כלל אע"פ שגם בזה יש קצת איסור דאחריו שהוא דבר המצוי צריכן לבדוק כסרכות דריאה מ"ם בזה אין האיסור עכ"פ בחששא דאורייתא דאולינן בתר רובא שאינן נקובות משא"כ עתה שבודקין ומכשירין על סמך שני הדיעות שנתבאר שוהו נגד דעת רוב רבותינו ויש בזה איסור תורה [עמ"ל סק"ח שדו"ה לדמוס זה לנקב מתמם חולי ע"ש וכבר הצינו עליו דמה זה ענין לחולי וכמ"ס סנה"כ ע"ש ועכר"ס שצ"ח כמ"ל] :

לז ולדינא גם רבינו הרמ"א אינו סובר כמנהג עירו ובזראי צריך בדיקה ואין לזה בדיקה מחשש עליית הקרום כמו שנתבאר ולכן אם רק נמצא הקוץ תחוב כושט היא טרפה וח"ו להקל וכן הסיבוי גדולי אחרונים ומימי לא שמעתי במקומותינו שילעיטו אוזות ואם המצא ימצא מקום שעושין כן יש לגזור עליהם בכל תוקף שיבדקו הושמות ואם ימצאו קוץ תחוב כושט היא טרפה וכל מי שלא ישמע לזה יש להפריש א"ע מכליו וגם בעירו של רבינו הרמ"א כבר נתבאר דמהנהג הוה כמ"ש הב"ח ו"ל ע"ש :

לח אם נמצא כשחץ על הושט או אבעבועות קמנות יש לגרדם ואם הבשר שחתתו שלם ויפה כשר

[פמ"ח] כמו בדקן שיתבאר בס"י מ"ז אבל אם נשחט בתוך השחץ טרפה דשמא במקום נקב קשהיט [סס] ולפעמים רואין כושט כשקולפין אותו נשאר בעור החצון כמין צלקת ולפעמים נמצא כמו גידין לבנים וקשין הן יותר מכשר הושט ונראה לעין כל שהיה קרע רק שנתרפא ועלה במין קרום ונסתם דהוי כקרום שעלה מחמת סכה וטרפה [כז] כללו של דבר כל שינוי שבושט יש להחמיר בו יותר מכשאריו אברים כמ"ש שאין בו חוקת נשחמה הותרה דנקובת הושט הוי נבלה ואף אם אוכי ימצא שומן סביבות הושט אינו סותם דאינו רבוק בחווק ועשוי רק כמין קרמין ואינו דומה לשומן הקורקבן [סס] וגם הבשר שלמעלה אינו סותם כמ"ש בסעי' מ' ע"ש :

לט הושט והקנה מחוברין זה לזה ע"י קרומים ואם נפרדו ונתדלדלו זה מזה ברוב שיעור ארכן טרפה וכבר בארנו זה בס"י כ"ד :

מ הושט בכל העופות לכר אווה למטה מתרחב והולך עד שנעשה כבוי שבו מהקבץ המאכל ומשם יורד לקורקבן ואורו הכיסי נקרא זפק ואם ניטל הזפק טרפה ואפילו נשתיר בו כדי שיוכל המאכל לעבור מן הושט אל הקורקבן טרפה ולענין נקב יש בו מקום שרינו כושט וטרפה בנקב משהו ויש בו מקום שאין הנקב אוסר בו וכך אמרו חו"ל [ג'ו:] דנגו של זפק נרוז כושט בנקב משהו ואיזהו נגו כל שנמהח עמו בלומר ממקום שמתחיל לשפע בלפי הושט ונעשה על הזפק כביסוי על פי הקירייה וכשהעוף מאריך צוארו נמשך אותו חלק עם הושט וניכר זה למראית עין כשמתחין הזפק והולך שיפוע לושט ושיפוע לצד השני ומהשיפוע לצד הושט דינו כושט וטרפה בנקב משהו ומהשיפוע לצד השני אין הנקב אוסר בו :

מא בין זפק לקורקבן הולך כמין מעי שמחברין ויש ספק אם דינו כזפק ואין הנקב אוסר בו או דינו כקורקבן וטרפה כשניקב ולכן אם ניקבה המעי הזה הוי ספק טרפה כן פסק רבינו הרמ"א ס"ם זה ואם נמצא מחם במעי הזה ולא נראה בו שום נקב בהמעי כשר מטעם ס"ם שמא לא ניקב ואת"ל ניקב שמא דינו כזפק ולא מיטרף בנקב [כס"ז] ובתחוב בו יש להחמיר [פ"ח] מפני שהמעי דק ויותר קרוב לומר שניקבה בבולו [עפמ"ג סק"ה] שפטה עליו ולפמ"ס [ט"ז] ועופות שאין להן זפק כמו אווזא ובר אווזא אם נמצא תחוב מחם בבשר הסמוך לקורקבן לצד הושט ולא יצא לחוץ כשר וכ"ש שיש להבשיר כשנמצא לשם כמו אבעבועות קמנות ולפרכים כשחותכים אותם נמצא בהם כתולעים קמנים רק לא ניקבו לחוץ דיש להבשיר [פ"ח כס"ז פ"ג] [ת"ס י"ד ח"א] כס"ס גו"ר ס"ס דברים חמוכים וסניקר כס"ר עקרי"ו פ"ח ט"ז ש"ה"ט ע"ש] :

סימן לד [דיני טרפות בגררת וכו' י"ח סעיפים].

א הגררת ובלשון הנמ' קנה הוא חלול ודיא עב מלמעלה לצד הפנים ולמטה לצד העורף היא דק וכשנפסק לרחבו ברוב חלל הקנה הוא טרפה ודיקא כרוב חללה אבל ברוב עוביה ודיא רוב חללה הפני שלמעלה הוא עב יכול להיות דהוי כבולל בעובי רוב ובהחלל ליכא רוב אינה טרפה [נמ' מ"ד]: והו' כשנפסק מלמעלה למטה כדרבו והיינו מצד הפנים לצד העורף וממילא דלהופך מצד העורף לצד הפנים טרפה ברוב חללה אע"ג דליכא חוב עוביה :

ב וז"ל הרמב"ם פ"ג דין כ"ג גררת שנפסק רוב חללה במקום הראוי לשחיטה ה"ז נבלה עכ"ל ורבינו הב"י כתב בסע' א' גררת שנפסק רוב חללה במקום הראוי לשחיטה או למעלה מזה ה"ז אסורה עכ"ל דלמטה כמקום שחיטה נקיבתו במשהו כמו שיתבאר ס"ס זה פסקתו ברובו וזה שכתב במקום הראוי לשחיטה לענין נבלה ולמעלה כמקום שחיטה הוי טרפה ולא נבלה [כ"ט] אך לשון הסור קשה שכתב גררת שנפסק רוב חללה במקום הראוי לשחיטה טרפה עכ"ל וכיון שהוא לא הזכיר נבלה למה לא כתב גם למעלה ממקום שחיטה וצ"ל דעיקר כוונתו למעט לכמה שלא במקום שחיטה אבל למעלה דינו כמקום שחיטה [נ"ו] וצ"ח וזו"פ] ומ"מ קשה איך לא הזכירו הרמב"ם והטור טריפות זו בשם מקום ואין נראה לומר דכיון דקיי"ל דמקום שחיטה כקנה הוא משיפוי כובע ולמטה כמ' ש' כ' ס"ל דלמעלה כמקום זה אינו אלא בבשר בעלמא וזה שכתבו דשחיטה למעלה כמקום זה הוי נבלה והו' מפני העדר השחיטה וכל כי האי לא ה"ל לטהרם אלא לפרש וצ"ע [ועתמ"ג מ"ז סק"ח] :

ג והו' כשנפסק הקנה לרוחבו דאו כשנפסק רובו מרוך שהצואר מושך למעלה והאברים התרום בהקנה מושכים אותו למטה ומתרחב פי החתך ולא יוכל לחיות אבל כשנסדק הקנה לארכו אפילו נסדק רובו ויהי מרובו אם רק נשאר ממנו כל שהוא למעלה ולמטה במקום הראוי לשחיטה כשר מפני שכל מה שהצואר נמשך הסדק סוגר והולך כיון שאינו אלא סדק ולא נחסר ממנו כלום הלכך חוזרים ומתחברים שני צדדי הסדק עד שיתרפא לגמרי אבל כשלא נשאר אפילו משהו למעלה או למטה לא יתחבר לעולם וימות הבעל חי וי"א דלמטה ודיא לא מהני שויר משהו רק במקום הראוי לשחיטה דמשם ואילך אין עליו תורת קנה אלא שם מעיים ולא יועיל להתחברות שני צדדי הסדק אבל למעלה מועיל השויר אפילו למעלה משיפוי כובע שעד שם הוא המקום הראוי לשחיטה שררי גם למעלה

משיפוי כובע שם קנה עליו ויעיל להתחברות [נ"ו ולגוס] אבל מלשון הרמב"ם מבואר דגם למעלה צריך דווקא במקום שחיטה וכן עיקר לרינא [נ"ח וס"ך סק"ג] ויש מהמורים עוד דלמעלה מטבעת הגדולה לא מהני שויר ואינו עיקר דבמקום השחיטה בכל מקום מועיל להתחברות שני צדדי הסדק [ס"ט] :

ד וכל זה הוא בסדק בעלימא אבל כשיש נקבים בגררת יש בזה דינים אחרים וכך אמרו חז"ל [מ"א]. ניקבה כנפה שיש בהגררת סביב סביב להקיפה נקבים דקים כנפה [רס"ו] מצטרפין הנקבים לרובה ואלו היו כולן מחוברים יחד היה רובה נפסק טרפה [ס"ט] והו' כשאין חסרון כלל מעצם הגררת אלא נקבים בעלמא ולכן דווקא כשהנקבים הם בהיקף הגררת וכשיש נקבים כשיעור רוב חלל הגררת ממילא דהוי כנפסק הגררת לרחבו וההפסק שבין נקב לנקב אינו מצטרף עם הנקבים לרובה אפילו אין בין נקב לנקב כמלא נקב [ס"ך סק"ו] אבל כשהנקבים אינן בהיקף הגררת אלא באורך הגררת אינו כלום ודינם כנסדק לארכו [רל"ט ס"ט] ולכן כל הנקבים שאינן בהיקף אינם מצטרפין לרובה [ס"ך סק"ט] והו' בנקבים שאין בהם חסרון :

ה אבל בנקבים שיש בהם חסרון מעצם הגררת יש בזה דין אחר דבזה אין חילוק באיזה מקום הם הנקבים שאפילו עומדים באורך הגררת אם יש בכל הנקבים שיעור מטבע הנקראת איסר האיטלקי דרי היא טרפה והו' ששנו חכמים במשנה [נ"ד]. עד כמה תחסר הגררת עד באיסר האיטלקי ובימי חכמי הש"ס היה מטבע זו ידוע להם ואין חילוק בין ששיעור זה נחסר במקום אחר בין שנקבים קטנים שיש בהם חסרון מפור"ט בכל אורך הגררת מצטרפין לשיעור זה ולא עוד אלא אפילו אם אין בין נקב לנקב כמלא נקב מצטרף לשיעור זה גם השלם שבין נקב לנקב דהכי קים להו לחז"ל דהכי לא יחיה הבעל חי אבל כשיש בין נקב לנקב כמלא נקב אין השלם שביניהם מצטרף ובעינין שבעצמות הנקבים יחסר שיעור זה :

ו וי"א דאפילו בנקבים שאין בהם חסרון מצטרף השלם שביניהם לרובה כשאין בין נקב לנקב כמלא נקב דגם מה שבין הנקבים אינו מתקיים [ר"ן ס"ט] ויש מהגדולים שהחמירו בדעה זו [פ"ח ופנ"ט] ויש שפסקו כריעה ראשונה דכשאין בהם חסרון אין השלם מצטרף [ס"ך וכיו"פ] ובאמת דהיי"ף והרמב"ם לא ס"ל כלל לצרף השלם שבין נקב לנקב אפילו בנקב שיש בו חסרון שררי לא הזכירו דבר זה כלל וכן מבואר שפירש"י ע"ש ורק בעוף דינא הכי כמו שיתבאר והרא"ש והטור כתבו זה שהשלם מצטרף וכתבו כפירוש רק בנקבים שיש בהם

חסרון

חסרון וגם בש"ע פסק כן ודעת הר"א היא דיעה יחידאי וגם קשה להבין בנקבים שאין בהם חסרון מה שייד לומר בין נקב לנקב כמלא נקב ומ"ס כיון שיש גדולים שנוטים להחמיר קשה להקל באיסור דאורייתא אך בה"פ מ'לע"ד שביכולת לסמוך על דיעות הסכסוים:

ז ויש שאלה בעיקר דין זה ולפי מה שנתבאר נמצא דנקבים שאין בהם חסרון חסור יותר מיש בהם חסרון דבנקבים שאין בהם חסרון אמרנו דמצטרפין לרובה כלומר לרוב הקיפה והוא רק כחוט דק בלי משך רוחב כלל וביש בהם חסרון הוי כאיסור ודבר ידוע שאם נחתך האיסור לחומים דקים נקוף בהם הרבה קנים והתשובה בזה דודאי כן הוא אבל אין ענין ז"ל כלל ושני מיני טרפות הם דביש בהם חסרון הטרפות הוא משום חסרון הגרגרת שבא בנקלה דכך שנחסר כאיסור ימות הבעל חי ובפחותה מזה יתיה אבל באין בהם חסרון אין הטרפות מפני חסרון אלא מפני שהופסק הגרגרת לשני חלקים ולכן אין טרפות זו אלא בעומדים בהיקף הגרגרת כמ"ש ולא באורך הגרגרת משא"כ ביש בהם חסרון הטרפות הוא בכל אופן שעומדים ואפילו נימלה ממנו רצועה לארבה צריכים לשער אי כד מענלא לה הוי כאיסור טרפה כמ"ש הפוסקים ולכן אם אפילו הנקבים שיש בהם חסרון עומדים בהיקף הגרגרת ואינם מקיפים רובו וגם אין בהם ובהשלם שביניהם כאיסור כשר ואף אם כשנחתוך הנקבים לזוטים דקים יקיפו בהם כמה קנים מ"מ אין זה כלום דאנן לא נחתין בהיקפו של קנה לענין חסרון אלא שלא יופסק לשני חלקים ולכן כל הנקב אינו מויק לו כלל רק החוט התחתון שלו ולכן אם סכל הנקבים לא יקיפו רובו בהחומים התחתונים שלהם לית לן בה:

ח וכל מה שנתבאר הוא בבהמה אבל בעופות יש בזה דינים אחרים ושאלו בגמ' [סג] בעופא מאי הושיבו דבעוף הדין כך שמקפלו ומניחו ע"פ הקנה אם חופה את רוב הקנה טרפה ואם לאו כשרה כלומר שחותר לסטה מן הנקבים וכצדיותן עד שיוכל לקפל את הרצועה שהן בה כלפי פי הקנה ומניחו למקום הנקבים ע"פ הקנה אם חופה בין הנקבים השלם שבין נקב לנקב את רוב הקנה אע"ג דבנקבים עצמן ליכא רובא טרפה הואיל ויש בהם חסרון [רס"ז] אבל בנקבים שאין בהם חסרון דינו כבהמה שאם עומדים בהיקף ומקיפין רובו של קנה טרפה ואם לאו כשרה [לח"ט] וכ"מ מרמז"ס סי"ז ע"ס] וכוודאי שכן הוא דכשלמא ביש בהם חסרון שפיר שייד לחלק ביו עוף לבהמה דזה חיותו מעט זה חיותו מרובה אבל באין בהם חסרון הטרפות הוא מפני פסוקת הגרגרת מה לי עוף מה לי בהמה דבשניהם כשיופסק הגרגרת א"א לחיות וכשלא יופסק יחיה: ז וז"ל הרמב"ם [סג] ובעוף כל שאלו מקפלי הרצועה

או הנקבים שיש בהם חסרון ומניחו ע"פ הקנה אם חופה את רובו נבלה ואם לאו כשרה עכ"ל וכן מהבאר מלשון הרי"ף ע"ש ולפ"ו אין חילוק בעוף בין שהנקב כולו כאחד והיינו שנחסר חתיבת גרגרת ובין שהם נקבים הרבה ויש בהם חסרון השיעור הוא כשחופה את רובו אבל הרא"ש ז"ל כתב דשיעור זה אינו אלא בנקבים שיש בהם חסרון אבל בנקב אחד והיינו שנחסר חתיבת גרגרת הוי השיעור לפי ערך איסור בבהמה ע"ש והטור לא הזכיר זה כלל ורבינו הרמ"א בסעי' ד' כתב שני הדעות ז"ל ואם נחסרה גרגרת של עוף י"א דמשערין כמו בנקבה כנפה וי"א דמשערין הגדול לפי גדלו והקפן לפי קמנו לפי ערך השיעור שהוא כבהמה כאיסור עכ"ל ודיעה ראשונה היא דעת הרי"ף והרמב"ם והשנייה היא דעת הרא"ש [וכ"מ ק"מ מרס"י ע"ס]:

י ויראה לי שכל אחד הולך לשיבתו דדגה הרשב"א ז"ל כתב בחרושיו על הולין [ג"ד:] בשם בעל העיטור וז"ל כמה תחסר עד כאיסור וכו' ואנן דלא כסתיו לן שיעורא אולינן לחבורא וגראה דמ"מ אם אין שיעור הקדירה יותר מחצי רוחב עיגול פי הקנה כשרה וכדאמרין לגבי עופות וכו' סקפלו ומניחו ע"פ הקנה וכו' אלמא אפילו בעוף דחיותו מועט אולינן לרוב פי קנה כ"ש בבהמה דחיותו גדול וצ"ע עכ"ל וכבר תבאר ע"ז גדולי אחרונים [פר"ח וכו"ט] וזמנ"ס] דאיך אפשר לומר כן והלא פשיטא שרוב רוחב חלל הקנה בבהמה הוי הרבה יותר מכאיסור שהיא של כסף מבעד קמנה של ח' פרסיות ולכן יש כי שדחה דבר זה לגמרי [פר"ח] ויש שתרצו דהרשב"א ס"ל דשיעור זה דאיסור אינו בנקב שביורתו מזה אינה יכולה לחיות אלא להיפך דאף בנקב מרוב אינו פחות מכאיסור אבל עיקר השיעור הוא כרוחב רוב חלל הקנה [פנ"ט] ולא נראה כלל דודאי השיעור שנתנו חכמים הוא ברקוק [והמנ"ס] כעצמו כתב שלא נראה כן ע"ש ויש שתרצו דס"ל דבענין שני השיעורים כלומר דאם יש חסרון כאיסור חלל חלל רוב חלל הקנה או שיש בו רוחב רוב חלל חלל חלל רוב חלל [כדו"ט] ודעו בעין הירוק הקודם וז"ל לומר כן כמ"ש: י"א ודענ"ד נראה דשיטת הרשב"א בשם העיטור זו היא שיטת הרי"ף והרמב"ם דלא ס"ל לצרף השלם שבין הנקבים כמ"ש בסעי' ו' והשיעור שנחנו חז"ל ככאיסור צריך שהחלל יהיה כאיסור בין שהוא חסרון אחד ובין שהם נקבים הרבה יצטרפו כל חללי הנקבים לכאיסור וזהו בין בבהמה גדולה ובין בעגל וגדי וכבש דכך באה הקבלה דבחסרון איסור ימות אף הבעל חי הגדול ובפחותה מזה גם הקמנה לא תמות ושאלו בש"ס בעופא מאי שדרי יש עופות קמנים מאד שאין בהקנה כאיסור ולזה נחנו חז"ל שיעור אחר כפי רוחב רוב חלל הקנה וכו' מצטרפים גם השלם שבין נקב לנקב וגם השלם שסביבות הנקב כדו אחיהו שדרי אהה צריך לקפלו ולהניחו ע"פ רוחב פי הקנה ולכן אף שהחסרון הוא

בכונת הרמ"א ע"פ עינים שגפ"ל בס' ד"מ לכונתו ע"כ סעי' ג' והסנינו עליו וכבר הסנינו כל גדולי סלחורונים ובהוסס בנו של הס"ך ז"ל בס' נקט"כ וכונת רמ"א לטעמו ה' כמ"ס ואסס שמקור דקין שהבוא סכ"י הוא על רוב רוחב חלל קנה של כסמס מ"מ הוכרח הרמ"א לפרש דברי סכ"י על עוף מפני הקלקול שיבא מזו והסממט כן הוא ז"ס זה לע"צ דלפי הכרואס גם רוב רוחב חלל קנה צנוף גדול כחלואה יחיס יומר מחליסר ולפמ"ס ככונת העיקור סכ"י שפוסק כהר"א"ס לענין לירוף הכלס שבו נקב לנקב ודלוי דל"א לקיס דברי סעיפור ואלוי סהרמ"א נחכוון לזה :

בן אמרו חז"ל [סס] דאם בהגרגרת נפחתה כרלח השיעור הוא כרו שיכנס איסר לרחבו כלומר שהפחת לא ניטל מהקנה אלא הלוי ועימד שם זקוף כעין דלת במוזותו צריך שיעור גדול מאיסר ובענין כרו שיכנס ויוצא האיסר ברחבו [כס"י] דמסילא כשכנס ויוצא האיסר יש בחללו יותר מאיסר דלפי שלא ניטל לגמרי הקילו בשיעורו אבל הר"ף והרמב"ם מפרשים בזה פי' אחר דנפחתה כרלח הוא חמור יותר דפירושו הוא שהנקב מפולש משני צדדיו הנקב וכרו שיכנס ויוצא איסר לרחבו פירושו בעוביו כלומר שעוביו של איסר יכנס ויוצא בחלל שהוא הרבה פחות מרחבו של איסר ושני הפירושים אמת לרוב [וכס"י] נכסע"י ה' נכס פירש"י וכסעי' ו' פי' סרי"ף וכסעי"ס ככס לטון י"א ולאו מכוס ש"ס חולקיס צניקר דקין אל"א קך דרכו מפני שמחולקיס כפי' הס"ס ועב"י סר"ל דסרי"ף והרמב"ם מירי רק צנוף חכל ככר ככס סר"ך ככס"ף דגס ככסמס מיירי ע"ש ולדין לא י"מ לדיח"י כי חין חנו בקרואן כשיעור כליסר ולכן בכל ענין מירפס :

בן אם מצא גרגרת שנפסקה או חסרה ואינו יודע אם נעשה מחיים אם לאו מדינא דגמ' [ל'] פוסק את הגרגרת במקום אחר ורואה אם הם שוים במראיהם כשרה וסימן הוא שנעשה לאחר שחיטה ואם לאו אסורה ואין מדמין אלא מחוליא לחוליא ומכר חוליא לבר חוליא ולא מחוליא לבר חוליא ולא מבר חוליא לחוליא לפי שהמראה שונה זו מזו וחוליא הוא מקום עוביו של קנה ובר חוליא הוא מקום קלישות הקנה מן הצדדין ומתהתיה שרצועות הבשר מחברות ראשי הטבעות ואף ההנוך הולך ורק מאמצעותיו ולצדדין לכאן ולכאן על פני כל הקנה [כס"י] ויש מפרשים חוליא היינו טבעת ובר חוליא היינו עור שבין הטבעות וטוב לחוש לדברי שני הפירושים [פזר] וכתב רבינו הרמ"א בסעי' ט' דאנו אין אנו בקיואן בבדיקה זו ויש להמריף בכל ענין עכ"ל וכ"כ בס"י ל"ו לענין הקפה כריאה ע"ש :

ין עוד כתב שזה שטרפה בנפסקה הגרגרת ואינו יודע מהי נעשה דווקא כשאין ביכולת להלות שנעשה מחמת השחיטה ששחט בשני מקומות עכ"ל ודווקא שיש הוכחה גמורה שנעשה ע"י סכין כגון שלפי הכנתו של השוחט דרך שהסכין יעשה כן אבל להלות סתם בסכין לא

הוא בבה אחת ולא בנקבים מ"מ כיון שאחה צריך לקפלו ולהניחו בהכרח שצריך ליטול גם מסביבת החסרון כרו אחיה וכל מה שהנקב יותר גדול גם האחיה יותר גדול וכל מה שפי הקנה יותר רחב בהכרח שגם מקום האחיה יותר גדול כמובן [פ' שנת ע"ח : ספי לומיות וניה אחיה] ולפ"ו אף בקנה היותר גדול קים להו לחז"ל דכשיכסה בכללו רוחב חלל פי הקנה מ"מ לא יהיה בעצם החלל יותר מאיסר מפני מקום האחיה וממילא דבעוף יהיה החלל דבר מועט לגמרי :

יב אבל הרא"ש ו"ל דס"ל דבנקבים שיש בהם חסרון מצרפינן גם השלם שבין נקב לנקב א"כ לא בעינן גם בכרמה היותר גדולה חלל מאיסר ולפ"ו בהכרח לומר דשיעור מאיסר הוא השיעור היותר גדול ובכרמה גדולה אבל בקמנה וכ"ש בעופות צריכים לשיער לפי ערך איסר בבהמה גדולה כשהחלל בבת אחת ועל זה לא שאלו כלל בגמ' ורק שאלו בנקבים שיש בהם חסרון ומצרפינן גם השלם שבין נקב לנקב א"כ לפ"ו בערך טן שיעור איסר בבהמה גדולה לשיעור הקטן של עוף ואם נצרף גם בזה השלם שבין נקב לנקב יהיה השיעור קטן מאד ולזה נהגו חכמים בו שיעור אחר וזהו בעוף ולא בכרמה [ע"י] שנתן לירוף סלסל סכין נקב לנקב על דברי סרי"ף ובהכרח דלוינו לא ס"ל כדברינו ורק השיעור י"ל כזור ססובר כן דעת סרי"ף והרמב"ם ולכן הסכס"א מחיים ול"ע וגם כספרו מה"כ לא כניא זה מסוס דמסקף [יכ] :

יג כתב רבינו בסעי' ב' אם ניקבה נקב שיש בו חסרון מאיסר אסורה ואם ניטלה ממנו רצועה לארבה אי כרו מעגלת לה היו מאיסר אסורה ויש מי שאומר שאין אנו בקיואן בשיעור מאיסר הלכך משערים אותו כרוב רוחב חלל הקנה עכ"ל וזהו דברי הרשב"א בי"ש העיטור שהבאנו בסעי' שלפי פשטות הדברים משמע ש"יוב רוחב חלל הקנה הוא פחות מאיסר [וסכ"י] מפס הדברים כפסגן חף סהחוס מכח"ס זה מ"מ ע"פ חיה ציבור שכתבנו או ציבור אחר יתפלרו גם דבריו :

יד וכתב עליו רבינו הרמ"א ולפי מה שיתבאר בסמוך דשיעור איסר הוא פחות מרוב א"כ מי שאינו בקי יבא להקל על כן נראה דרצה לומר רוב רוחב חלל קנה של עוף דהוא פחות מאיסר ומי שאינו בקי יטרף בכל ענין עכ"ל וכונתו ברורה לדברי הרא"ש שהביא בסמוך סעי' ה' דבחסרון בבה אחת משערין בעוף לפי ערך מאיסר בבהמה דמוכת מזה דשיעור איסר הוא הרבה פחות מן רוב חלל הקנה של בהמה כמו שבארנו ונהי שדברי הרשב"א עצמן יש ליישב באיזה אופנים אבל איך סתם המחבר הדברים ומי שאינו בקי לברר כל דבר לאשורו יבא להקל כפשוטו ויבא לידי קלקול ולכן בהכרח לומר שכונת המחבר היתה על רוב רוחב חלל קנה של עוף דהוא פחות מאיסר ומי שאינו בקי לשיער גם בזה יטרף בכל ענין [וסכ"י] והס"י הלכו למחוק

לא חלין דבפסולי ושם וקנה א"א לומר נשחפה בחוקת והתר עומדת שהרי כל הפסולים בהם הם נבלה ואין זו שחיטה כלל כמ"ש כמה פעמים [ודכני סלבוט ל"ט כמ"ס ספמ"ג] ורע דכל דינים אלו בנקובה וחסרון בגרירתו והו' דיוקא כשירוע שנעשה טחמת חולי או שתפס הקנה לברו בידו באופן שאין בזה שום חשש דנקיבת הושם אבל אם יש ספק שמא נעשה טחמת קוץ או מחמ' לדין דלא בקיאין בבדיקת טרפה בכל עניין דלא גרע סאלו היה הצואר מלוכלך ברם דטרפה לדין כמ"ש במ' ל"ג ודבר פשוט הוא ששיעור פסוקת הגררת ברובו הוא רק עד מקום שחיטה אבל למטה ממקום שחיטה במשהו טרפה דמשם ואילך נדון כריאה לאסור כנקב משהו :

יח אמרו חז"ל [מ"ה:] תלתא קני הו' חד פריש לליבא וחד פריש לריאה וחד פריש לכבדא לאחר שהקנה נכנס לחוה מתפצל לשלשה ראשים האחד נוטה ללב והוא המורק הגדול שיוצא ממנו לריאה [ע"ך סק"ך] ואחד לכבד היינו המורק הגדול שבכבד והיא נקרא סמפונא רבה דכבדא אבל סמפונות הקטנים שבכבד יתבאר דינם במ"א מ"א וכן הסמפונות הקטנים שברריאה יתבאר דינם במ"ו ל"ו [סס] ואחד לריאה ושלשה נקובתן במשהו ולדעת רש"י של כבד דינו ככבד [מ"ו] חז"ל הרמב"ם בפ"ו דין ח' קני הכבד והן המורקים שבו שהרם מתבשל בהן אם ניקב אחד מהן במשהו טרפה עכ"ל והשיגו הראב"ד דעל הקנים שבתוך הכבד אין מי שימכור שיערוף בנקב משהו אלא על מה שחוץ לכבד על מה שנחפשת ממנו לריאה ע"ש וכמה מדראשונים השיגוהו בזה [פ"ט כ"מ] וגם על לשון הטור והש"ע שכתבו הקנה כמפוס משנכנס תחת החוה מתפצל ומשם יפרד והיה לשלשה ראשים האחד נוטה ללב והשני לכבד והשלישי לריאה דמלשון זה משמע שסוברים דקנה הריאה הוא הנכנס ללב ובכבד וא"א לומר כן ויש לזה מופת חותך שאתרי שתחתוך הכבד כולו ועורקו או סמפוני הגדול ותבדילו מן הריאה וכן אחרי שתחתוך ותפריש הלב כולו ועורקו הגדול מן הריאה ועל כל זה מעלים הריאה בנפחיה ואלו היו קנה הלב וקנה הכבד מתפצלים מן קנה הריאה היה לו לחוץ לצאת דרך שם אחרי הפרדם מן הריאה ונשאר שם נקבים חלולים אלא ודאי דקנה הריאה מתפצל ומתחלק לסמפונות וקנקנות הנכנסים בתוך הריאה ואינם יוצאין מן הריאה כלל והם טכניסים האויר והרוח לריאה ומוציאים האויר והרוח ממנה ואינם מביאים דם כלל ומה שברריאה נמצאים מורקים ועורקים הדופקים ובלתי דופקים המביאים ומוציאים דם ולא אויר נמשכים מן המורק הדופק הגדול ומן המורק הבלתי דופק הגדול הנקרא קאו"ה המביאים דם מן הכבד לריאה ומן הריאה ללב ומן הלב לריאה ואין שייכות כלל לגררת ולסמפונות ולקנקנות הריאה

עם המורקים האלה ואינם שופכים זה לזה כלל וא"כ הקנה דפריש לליבא ולכבד אינו מן הגררת ולא מן הקנקנות אשר בריאה אלא מן העורק הגדול הדופק ומן העורק הגדול הבלתי דופק וזה שאמרה הגמ' תלתא קני הו' הכוונה הוא דהאי כריניה והאי כריניה ואין הכוונה שיה נמשך ומתפצל מזה [פחד יצחק בסקמס] והסכימו לזה כמה מחכמי איטליא ונראה שגם דעת הרמב"ם כן הוא שהוא לא הוכיר כלל הך דהלתא קני הו' משום דס"ל שאין הפירוש שכולם יוצאים מקנה הריאה אלא דהגמ' הוכיר דין שלשה אלו לפי שמשונים כריניהם כדריאה שם בנמ' שני לשונות ע"ש ואין דמחמדין בכלל נקב משהו משום דמספקא לן כמאן הלתא ע"ש ודין כל אחד כתבן בפ"ו חז"ל בפ"ו דין ה' הלב שניקב וכו' וקנה הלב והוא המורק הגדול שיוצא ממנו לריאה הרי הוא כלב ואם ניקב לחללו במשהו טרפה עכ"ל וזה הוא השומן היורד בין ערוגות הריאה שהלב הלוי בו והולך מלמעלה עד למטה והמבחים קוראים לזה פתילה או נר והוא שומן כשר היורד מאחורי הקנה עד סוף ערוגות הריאה והוא חלול ויתבאר במ"א כ"ב"ד ולכן הוכרח לפרש על קני הכבד שהם המורקים שבכבד עצמו וכן בספ"י כחשב פרטי הפרפות חשב אלו השלשה ניקבו קני הכבד ניקב קנה הלב ניקב הקנה למטה ממקום שחיטתו ע"ש ואולי י"ל דגם כוונתו בקני הכבד אינו על המורקים שבכבד עצמו אלא לפי שהכבד תלוי למטה מהריאה והלב ובפנימיותו הולך ממורק הלב למורק הכבד וכפי הריאות יש שם כמה מורקים עד עצם הכבד וכוונתו למורקים אלו שעד הכבד וגם כונת המור והש"ע י"ל דאין כוונתם שמהקנה הנכנס בתוך הריאה מתפצל ללב ולכבד אלא לפי שהמורקים שהלב והכבד חלולים בהם המה כדבוקים להקנה לכן נראה כמו שכולם מתפצלים ממנו וזה שכתבו משנכנס תחת החוה לאו דיוקא אלא כלומר כמורק לזה ואף שקנה הלב הוא במשהו כמ"ש מ"ם כתב רבינו הרמ"א חז"ל מיהו בקנה הלב שהוא שומן שיוצא בין ערוגות הריאה ללב רגלין להיות בו נקבים קטנים דקים והיינו רבייתו ולא מקרי נקבים וכשר עכ"ל דאלו הנקבים הם פיות הסמפונות ולא נקבים נינהו [כ"י] ולכן אם במקום אחר יש נקבים טרפה [פמ"ג] יש עוד טעם אחר משום דהשומן שעל הנקבים שהם חלב מהור סותמין את הנקבים [סס] ולפ"ו גם במקום אחר כשניקב אם יש שם שומן סותמו וצ"ע לדינא [סס] דאולי לטעם הראשון אין שומן זה ראוי לסתימה דעשוי בקרשין קרשין וכן יש מי שאמר דאם במקום פיות הסמפונות ניקב השומן כנגדם טרפה [סס] וגם זה צ"ע דאם הם פיות הסמפונות למה צריכתן סתימה ומדברי רבינו הרמ"א מבואר להדיא דההיתר הוא מטעם דהכי רבייתו א"כ א"צ סתימה כלל ויש להתיישב בזה :

סימן לה [דין מריפות הריאה ושיעור האונות וכו' ס"ח מעיפים].

א שני חכמים במשנה דאלו מרפות בבהמה הריאה שניקבה או שחסרה ואע"ג שיש עוד מיני מרפות בריאה כמו חליף דאונות וכו' דמיני להדרי וסרכות ואמנם בריאה ושינוי מראות כמו שיתבאר אמנם כולם בכללא דהני תרי נכללו דבועות וסרכות ואמנם ושינוי מראות מעידות על נקב כאשר יתבאר וחליף דאונות בכלל חסרה שהיא חסרה ממקום שהיא ראויה להיות שם [רס"ג מ"ג. ד"ה לא] וכן מתבאר מדברי הרמב"ם שבפ"ז כתב דין ניקבה הריאה וכל המרפות של ריאה השייך לניקבה ובפ"ח כתב דין חסרה הריאה והמרפות השייך לחסרה ע"ש וזה שהזכיר שם נקיבת הוורדא משום דכתב דבחסרה הוורדה כשרה וכדי שלא למעות ולומר דה"ה בניקבה כשרה לכן הוכרח לכתוב דאעפ"כ בניקבה מרפה ע"ש וזה שהזכיר שם בהלכה ה' באונה הסמוכה לאונה ונרבעו יחד בסמוכה לה מותרת ומראשונה לשלישית מרפה ע"ש אף שהיה מטעם נקב ג"כ הוכרח לכתוב בשם דמפני שכתב שם דחסרון אונה מרפה ואף אם אונה אחת כשתה אונות כשנראה שלא מחמת דיבוק הם כאחת מרפה ולזה הוכרח להקדים דמחמת דיבוק כשרה דאין זה כחסרון אונה וכדי שלא למעות דגם מראשונה לשלישית מכשיר הדיבוק לזה הוכרח לפרש דמראשונה לשלישית אף מחמת דיבוק מרפה ע"ש היטב ועוד יתבאר בזה בס"ד:

ב ואין לשאול דאך אפשר לומר דכשחסרה הוורדא כשרה ובניקב מרפה והא כללא הוא דכשניקב מרפה כ"ש בחסרה כמ"ש הרמב"ם בפ"ו ויהבאר בס"י נ' אך אין זה שאלה כלל דבריאה לא שייך דין זה שהרי אפילו כשיש יותרת אונה בריאה וניקבה ג"כ מרפה דאין מרפות הנקב בריאה מפני קלקול זה המקום שהנקב בו אלא מפני קלקול כל הריאה שהרוח המקיים את הבעל חי תצא דרך הנקב:

ג ולמדנו מדברי רש"י והרמב"ם ו"ל ששני מיני מרפות יש בריאה נקובה וחסרה וזהו מבואר מדברי המשנה שאמרה הריאה שניקבה או שחסרה ופירושו דחסרה היא כגון חסר אונה או חליף כמו"ש הרמב"ם והרע"ב בפ"י המשוניות ע"ש ואע"ג דבגמ' [מ"ז:] מבואר דחסרה פירושו מעין ניקבת ע"ש אך כבר כתב רבינו הב"י בספרו כסף משנה [פ"ח ס"ז] דהוה רק לפי השקליא וטריא אבל לפי המסקנא הפירוש הוא שלא מטעם ניקבה ע"ש ויש להוסיף ביאור דהנה השקליא וטריא שם בסוגיא הוא המאמוראים הראשונים ע"ש ודינא דחסר אונא וחליף אמרה רבא [מ"ו:] ולכן לא אמרו דברים אלו אבל לפי ההלכה ודאי דפירושא דחסרה הוא כדברי רבא כמ"ש הרמב"ם והרע"ב [והגמ':] שם דהוה נסכרנא זו

לסמחמיריס נקמט צריחס שפיר קאמרי דהא זה לא מליט בגמ' ולי ס"ד שמלך ססכרנא כן הוא סיה לו להס"ס לדמות כן ללא ודאי דמלך ססכרנא כשרה סיה ע"ש וזו"ק]:
 ד ויש רוצים לומר דכל מרפות שברויאה הם מצד נקיבה שמופה לינקב [מג"ש וסמ"ג וב"ח] וא"א לומר כן דהא בצמקה עי"ל הרוב הפוסקים דדוקא בצמקה כולה מרפה ואפילו להמחמיריס ג"כ דדוקא אונא שליכה בכו שיתבאר בס"י ל"ו ואי ס"ד דמטעם ניקבה אהנין עלה היה לנו להטריף אף בצמיק מקצת אלא ודאי דמטעם חסרון אהנין עלה ואינה מריפה אלא בחסרה כולה כלומר דחסרון דצימוק לא מקרי חסרון אלא בכילה ולא במקצתה דמריפות הצימוק הוא מפני שאינה יכולה להניף הרוח על הלב ואנן הוינן דמטעם חסר יש לה גם כשצמקה ולכן ביכולתה להניף על הלב כראוי כל זמן שלא צמקה רובה שהיא ככולה דהרוב ישיא נצטמק עושה מלאכתה כראוי גם זה נצטמק מטיע מעצ הרלב לא הוי חסרון רק בצמקה כולה או רובה שהיא בכירה ולהמחמיריס באונה שריטה טעמם מפני שבענין שכל אונה תפעול פעולתה כראוי אבל באטמם מריפה גב במקצתה כנקב או מפני שהמקום שהוא אטום אינו עושה כלל כלאכת ההנפה והיא כחסרה מקום זה וגם סכ"ג בסק"ב חולק על סכ"ג וס"ל דחסרה היא ערפות בס"י רק מ"ש בסק"ג דלמקס ליגס לא בכלל נקיבה ולא בכלל חסירה לא ג"ל וסעיף כמ"ש]:

ה ומה שהביאו ראויה מדברי הטור שפחה בדין ריאה שניקבה ואח"כ כתב דין חליף וחסר ויהיר [מג"ש טק"ח] לא ידעתי איזה דקדוק הוא זה והרי הטור כתב דינא מראות בס"י ל"ח ודינא סרכות בס"י ל"ט והוה ודאי מטעם ניקבה ולמה לא סמכינוהו לריאה שניקבה אלא הדבר פשוט שהטור לא שמר הסדר מהכללים וסדר אחר היה לו כמבואר בדבריו ר"ס זה ונ"מ לדינא לענין תרתי לדיעותא שאין מצטרפין שני רעיונות כשהם משני מיני מרפות כמו שיתבאר ולכן כשרעיונות אחת היא מצד נקיבה והשנית היא מצד חסירה אינן מצטרפות לעשויה תרתי לרעיוותא וכן עיקר לדינא [וכ"כ סכ"ג ולדידיס למקס ולקטוס חין מלערשות גם לחסרה ולדין ולמטרפות לחסרה וכו' שכתבנו דלמקס כ"ח בכלל חסרה ח"ש מה דמין באלו כשרות תרומא צידי שמים כשרה ולמס לא סגן בל"ט תרומא צידי חרס כמו כל דיכריוס שסנה לטו התנא דבר וסיסוכו ע"ש ח"ל תרומא דהוה בכלל חסרה ומ"מ לא יסס יבול עולא להסיב לבי חבא דחסרה חמא לתרומא סהרי לא תגן בס צידי חרס ובע"כ ל"ל דגס לנד תרומא יס חסרס שפריסס ועכ"ז גם תרומא צידי חרס סוי בכלל חסרה וזו"ק]

והלכותות

ו' והלקוחות שמטעם נקב יש מהן שהלקוחות מעידה שיש שם נקב ויש מהן שמעירות שסופה לינקב כמו בסירכה שלא בסידור להפוסקים שמוכרים שיש סירכה בלא נקב אלא שהסירכה כשרואי שלא בסדרן סופה להתפרק וחשוב כנקובה כיון שסופה לינקב [סו"ס מ"ז.] וכל שעתיך לינקב כנקוב דמי [כ"ן סס] ויש להבין איזו סברא היא זו הא עדיין לא ניקבה רבוודאי אין זה עניין למאי דאמרין בעלמא [כ"ק ע"ו:] כל העומד לזרוק כזרוק דמי וכל העומד לפדות כפדוי דמי חרא כהוה גופה יש פלוגתא וריש מ"ל זה והכמים פליגי עליה ע"ש ועוד דאיזה עניין הוא למריפות דא"כ כשנתחבה כחט ארוכה בעור הבהמה ושחמוה מיד ואכלמי לא שחמוה היה נוקב הבני מעים נימא ג"כ דטרופה מטעם זה ולכן ג"ל דהענין כן הוא דסירכה כזו עומדת לינקב עורות הריאה ולכן חיישין שמא כבר ניקבתה ובסי' י"ט יתבאר עוד בזה בס"ד ע"ש סעי' כ"ד :

ז' תמונת הריאה כן הוא ע"ש כשהי ערוגות ויש בה חמשה אונות ושני אומות גדולות והאונות קטנות הן נגד האומות ולכן אלו השתיים נקראות אומות כמו האם שהיא עיקרית ואונות הן מלשון און שהם כמו אונים בהפרצוף ואלו האונות הם שתיים מצד אחד ושלושה מצד השני כיצד כשתולין הבהמה ברנליה ופניה כנגד פני הבורק שאו ימין הבורק וימין הבהמה היא הן יש שם שלושה אונות וכך הם סדרן האומות אחד למעלה והאונה הסמוכה לה היא הגדולה שבאונות ונקראת ארוכה ועבה וגם ביכולת לקרא לה אונא תחתונה כשהבורק אוחז בקנה ונופחה דאו העליונה כשתוליה ברנליה נעשית או תחתונה כמובן והשנייה לה נקראת אונה האמצעית והשלישית שהיא ענה תחתונה נעשית עליונה כשנופת בקנה כמ"ש ונקראת אונה הסמוכה לגרנת שנכרכת סביב הגרנת ולכן לפעמים מתפצלת כמו שיתבאר ומצד שמאל למעלה היא האומה והיא יותר גדולה מהאומה שבצד ימין ותחתיה יש שני אונות אחת הסמוכה לאומה והשנייה הסמוכה לגרנת והיא קטנה משל צד ימין הסמוכה לגרנת ולבד זה יש בהריאה אונא אחת קטנה והיא ענינונהא דוורדא ודרכה לעמוד בצד ימין בצד שלש האונות ואינה עומדת בסדר האונות אלא מרוחקת מהם לצד פנים ושוכבת בכים : או יתר או חליף טריפה ולית הלכתא כוותיה רבא ביהרת [מ"ז.] כמו שיתבאר אבל בחסר או חליף הלכתא כוותיה לריבא מאן דפליג עליה [כ"ס י"ז] חסר כיצד אם נחסרה אחת מן האונות ואפילו אם כבולל יש ה' אונות כגון שיש ארבע בימין ואחת בשמאל או שלושה בשמאל ושנים בימין טרפה [ט"ך סק"ג] דצריך להיות דווקא ג' בימין ושנים בשמאל ועוד דג' בשמאל ושנים בימין והו' חליף כמו שיתבאר דחליף מקרי כשיש בשמאל יותר מכימין ולכן אפילו יש ג' בימין אם בשמאל יש ד' הו'

חליף וטרפה וכשיש שוה בשוה כשרה כמו שיתבאר בס"ד בסעי' י"א ע"ש :

ט' ונתב רבינו הרמ"א בסעי' א' צורות האונות של ימין אינן דומין לשל שמאל ואם נתחלף צורתן טרפה וכן כשהאינה האמצעית של ימין גדולה כוהתחתונה טרפה ואם האונא של שמאל העליונה גדולה מאונה עליונה של ימין טרפה וכן אם האימא של ימין גדולה משל שמאל כל זה מקרי חליף וטרפה עכ"ל ואינו אלא חומרות בעלמא דהא בש"ס אינו מכוון כלל צורות האונות והאומות והש"ס גם קאמר רק לענין מספר האונות [י"ט סל"ד] ובוודאי בהפסד מרובה המקיל לא הפסיד [כ"ך וט"ך וט"ז] ויש שכתבו לאסור מטעם מנהג ולא מסתבר כן לומר מנהג על מקרה רחוקה והדבר פשוט שבהפסד מרובה אין לאסור וכ"ש אם עצם האונות בעצמן אינן כצורתן התמיריות כגון שדרך האונות להיות משוכים וחדודים וזו היא עגולה כוורדא דאין לאסור [מכ"כ] ואפילו בלא הפסד מרובה דאין להוסיף על המרפות מה שאינו מכוון בגמ' אמנם כשהאומות למעלה והאונות למטה נכון להחמיר [י"ט וט"ך וט"ז] דהוה כל עיקר הריאה משונה :

י' אפילו לדעת המחמירים בחלופין שנתבארן אם הצורות משני הצדדין שוין או שאותן הראיות להיות גדולות מחברותיהן שוין לחברותיהן כשר [מכ"כ] וכן לפעמים כשחסר מאונה הסמוכה לאומא ונמצא אותה החתיכה בהאומה וכשנופתין אותה סמלאה החסרון ושוה בראי אם ע"י הצירוף היא גדולה מהאמצעית ויש לה עם האומה שורש אחד כעובי אצבע כשרה [סג] ודבר פשוט הוא דאותה החתיכה שבהאומה צריך להיות איזה היכר שמתחלקת היא מהאומה דאל"כ במה נצטרף אותה להאומה [וכנה ח"ט תמיחם סכ"ח נחקל"ז על סכ"ט ס"ט] ויש מי שאומר דאע"ג דאין להחמיר בכל אלו החלופין שאין להם יסוד בגמ' מ"מ אם יש בה עוד איזה ריעותא אף דלא מיטרפה בשביל כך מ"מ אם יש בה עוד ממיני חילופים הנזכרים משטרפת לתרתי לריעותא וטרופה [ט"ז סק"ג] ויראה לי דדווקא כשהריעותא האחרת היא במקום זה אבל כשהיא במקום אחר לא שייך לאיצטרופי וצ"ע ועמ"ש בסעי' ל"ב :

יא' כבר נתבאר דחליף דגמ' הוא כשיש שנים מימין וג' משמאל ואע"ג דא"כ מה מצרכינן למעמא דחליף הא היא חסירה מצד ימין אונא אחת דר"ל דאי לאו טריפה דחליף הייתי אומר דזה לא מקרי חסר כיון שבכולל יש חמשה אינות קמ"ל דגם זה טריפה מטעמא שחסירה היא מהמקום שצריכה להיות [כ"ס מ"ג. ד"ס ל"א פיוס ע"ט] אבל כשיש ג' בימין וד' בשמאל אין ראייה מדברי רבא דזה מקרי חליף דהא לדידיה טריפה מטעם יתרת בשמאל ואפילו רק ג' בשמאל טריפה מטעם יתרת אמנם לפי מה דלא קו"ל כרבא ביתרת בוודאי גם בג' מימין וד' משמאל מקרי חליף כמו שפסק רבינו

רבינו הרמ"א בסעי' ה' ע"ש דכמו שלרמב"א אין להיות בשמאל יותר מבימין כמו כן לדין ואע"ג דלא דמי דלרמב"א כשיש בשמאל יותר מבימין הוי חסר מימין משא"כ בג' דו' וכן מכואר מלשון הרמב"ם בפ"ח דין ג' וז"ל נתחלפו האונות ונמצאו ג' מן השמאל ושתיים מן הימין וכז' ה"ז טרפה שהיא חסרה מצד ימין עכ"ל וכן מכואר מלשון רש"י [סס] ובאמת יש מי שסובר כן [פ"ח סק"ד] ויש מי שאומר דבהפסד טרובה יש להכשיר [כ"ו"ס]:

יב אבל רעת רוב גדולי אחרונים להטריף אף בהפ"מ וכן ג"ל עיקר דהוי ודאי לרמב"א בעצמו דס"ל גם ביתרת טרפה מטעם כל יתר כנטול דמי א"כ לדידיה א"א להיות באופן אחר מספר האונות ולכן בחלוף שפיר הוי הטעם משום חסר אבל לדין דק"ל להכשיר ביתרת ולא חיישינן לכל יתר כנטול דמי אע"ג דכלל גדול הוא בטרפות וצ"ל הטעם כמו שיתבאר בס"ד בסעי' ג' ע"ש ומכואר מזה דאין מספר האונות למעלה ורק למטה יש להן שיעור שלא יהו פחות מחמשה א"א לומר בטעמא דחלוף מפני חסרון שבצד ימין דמה בכך הרי בבולל יש חמשה ואי משום שבשמאל יש יותר כח מבצד ימין הרי אנו לא חיישינן לה כשיש ג' בימין וד' בשמאל אלא ודאי צ"ל לדין בטעמא דחלוף מפני שיש בשמאל יותר כח מבימין וממילא דגם בג' מימין וד' משמאל טרפה וזה א"א לומר דבאמת לא קי"ל כרבא בחלוף שהרי הש"ס אומר מפורש דרק ביתרת לית הלכה כוותיה אבל בחסר וחלוף קי"ל כרבא וס"מ גם בזה טעם מטרפות שלה נכנס בסוג חסר דבהמה זו יש לה שבעה אונות בהכרח שבצד ימין יהיו ד' כדי שלא יהיה להשמאל יותר כח וממילא כשיש בשמאל ר' ובימין ג' הרי חסירה אונא אחת מצד ימין ומה לי אם טעמא דחסר הוא מפני המספר או שהוא מפני הכח סוף סוף צד ימין הוא חסר נגד צד השמאל [כ"לע"ד] אבל בג' בימין ונ' בשמאל או ד' בימין וד' בשמאל וכן יותר ויותר כל צד השמאל אינו כו' יותר כח והם שוה בשוה בכחות כשר ואף שיש גדולות וקטנות לא חיישינן לה דכן משמע מלשון רבינו הרמ"א ונרדלי אחרונים: **יג** וזה שיתרת כשרה אמרו וז"ל [מ"ו]. דהווקא כדקיימא בדרא דאוני אבל ביני ביני טרפה כמ"ש הטור אם התוספת עומד בסדר שארי אונות כשרה ואם לאו טריפה עכ"ל ורמב"ם בפ"ח כתב דרק אם התוספת היא כלפי פנים הריאה כשרה ואין התוספת אומר א"כ תהיה מעבר השני נכב הריאה כנגד הצלעות ע"ש ומעמו דס"ל דלמסקנת הש"ס אין היתרת מטרפת רק מגבה [כ"ת] או דס"ל רביני ביני רבנן הכוונה על גבה דווקא [לח"מ וז"ח] ורבינו הכי"י בסעי' ג' פסק כמותו וז"ל נתוספו האונות במנינם אם היתה האונא היתרה בצד האונות או מלפני הריאה שהיא לעומת הלב מותרת ואם היתה על גבה שהיא לעומת הצלעות ה"ז טריפה עכ"ל:

יד ורבינו הרמ"א כתב שם ויש מחמירין לאסור כל יתרת שאינה בדרי דאוני וכן נזהגין במקצת מקומות לאסור יתרת אפילו מקמא ואין חולקין בין מקמא בין מנבה אלא אם היא עוכרת בררי דאוני וכשנפתח אותה נוסה לקמא כשר ואם נוסה לגבה מרפה ובמדינות אלו המנהג להבשיר יתרת מקמא ואין לשנות המנהג עכ"ל ודבריו צריכין ביאור דהנה כל האחרונים הפכו בכונתו דלמסקנתו כפי מנהג מדינות אלו המנהג להבשיר כל יתרת מקמא כדעת הרמב"ם והש"ע והקשו עליו דהא איהו מטרפי' ביתרת דורדא כמ"ש בסעי' ב' והרי בש"ס ויטור רוב ראשונים מכואר דדין אחד יש ליתרת בין דורדא בין דאונות ואיך סותר א"ע [ג"ח וע"ז] סק"ד וס"ך סק"ו] ומרחו לחלק בין זל"ז ולי עור קשה דהא בספרו ד"מ האריך שא"א לקיים פסק רבינו זב"י שפסק כהרמב"ם מפני שרוב גדולי ראשונים חולקים עליו ע"ש ואיך יפסקו להלכה כן וע"ק מאי האי דקאמר וכן נזהגין במקצת מקומות לאסור יתרת אפילו מקמא הא בזה עיקר הפלוגתא וכיון שכתב ריעה זו שהם היש מחמירין לאסור כל שאינה בדרא דאוני הו"ל לומר וכן נזהגין במקצת מקומות ותו לא:

טו ולכן ג"ל ברור דכוונה אחרת לוסה בכל דבריו דהנה מקורו הוא ממהר"ו וז"ל מהר"ו [כ"ו"ס צ"ח וכו' מ] והיתרת בעומדת שלא בדרי דאונות טרפה ויש מרבותינו שמתריפין יתרת אפילו עומדת בדרא דאוני אלא שעומדת מקמא ויש מכשירין ואפילו לפי דעת המכשירין דווקא שעומדת מקמא אונות אבל מקמא לאימות טרפה ויתרת העומדת בדרי דאוני ממש וכשנפתחין הריאה או היתרת נוסה לצד גבה של הריאה או היא מרפה אבל כשנפתחין הריאה ונוטה לצד קמא של הריאה אז היא כשרה עכ"ל:

טז ביאור דבריו דהוי מלתא דפשיטא דלא מכשירין אלא רק כשעומדת בדרא דאוני יהיו גם בזה יש כמה פרטים האחת שעיקר עמידתה והוא השורש שלה שזה ג"כ לשורש האונות ממש והשנית שהשורש שלה מתחיל למטה מעט משורש האונות או למעלה מעט ועכ"ז היא בדרי דאוני מפני שהאונות הם בולטות הרבה והיא כולה בתוך הבליטות והשלישית שהגם שהשורש שלה הוא בשוב ממש לשורש האונות מ"מ מקומה היא למטה מהאונות אלא אם תמרוד תמצא שהשורש שלה שזה ממש עם שורש האונות בהמשך הריאה ולכן כללל כ"ל מקודם דכשאינה בדרא דאוני מרפה ושלא כדעת הרמב"ם ואח"כ אומר ויש מרבותינו שמטריפין יתרת אפילו עומדת בדרי דאוני אלא שעומדת מקמא וזהו התמונה השנית שכתבנו שהשורש מתחיל למטה ודיינו בצד הקמא ומ"מ היא מונחת בין דרי דאוני ואח"כ אומר שאפילו לפי דעת המכשירין ככה"ג אינו אלא מקמא אונות ולא מקמא לאונות והיא התמונה השלישית שבארנו ואח"כ אומר שאפילו העומדת בדרי דאוני ממש כלומר

כלומר שגם השורש בשה עם האונות מ"ם צריך לנפוח הריאה וזו אם נומית בכללה לצד גבה ג"כ היא טרפה :

יך והן הן דברי רבינו הרמ"א אלא שקיצר בדרכו ותחלה הביא דעת האוסרין שלא בדרי דאוני ואח"כ כתב וכן נוהגין במקצת מקומות לאסור יתרת אפילו מקמא כלומר אפילו בדרי דאוני אם אינה מושרשת בשה לאונות ממש אפילו השורש היא נקמא והיא התמונה הזניה וזהו שכתב ואין חולקין בין מקמא בין מנבה כלומר כשם שאם השרשה למעלה מהאונות מעט לצד גבה היא טרפה כמו כן כשהשרשה למטה מעט לצד קמא ג"כ טרפה ואדרבא כשאפילו עומרת בדרי ממש נופחין אותה ורואין להיכן היא נוטה ואח"כ כתב ובמדינות אלו המנהג להבשיר יתרת מקמא כלומר כשהיא רק בדרי דאוני מכשרין בכל עניין אפילו כשהשורש שלה היא מקמא וכן אין חילוק לאין היא נוטה בנפיחתה [כנלע"ד] ועמ"ס מ"ח :

יך ונמצא דלפ"ז כשאינה בדרא דאוני כלל טרפה בכל עניין וכשהיא בדרא כשרה בכל עניין וזה אינו לפי המנהג שלנו שמכשרין מקמא בכל עניין וכשעומרת בדרי דאוני ונופחין אותה כשנוטה לגבה מסריפין ולדעתנו אינו כן [ע"פ סק"ז סתקסא בדברי סד"מ שכתב שיש מצריפין כל יתרת סלה בדרא דלוי וכפי סד"מ מ"ם ול"ל יתרת זורדה ולדבריו ח"ס] :

יך וגם לישן הר"ף משונה מאד בדין זה וה"ל ולית הלכתא כרבא ביחיר אלא אי משכחת יתיר כשרה והנ"מ דקיימא בדרא דאוני אבל בניי וביני טרפה והנ"מ מגוה אבל מנבה אפילו כטרפא דאסא טרפה עכ"ל ורבינו הב"י כתב שדעתו כדעת הרמב"ם ולא שמענו כן [תנ"ס סק"ז] דאי ס"ל כהרמב"ם לא ה"ל לומר רק והנ"מ מגוה וכו' ולמה לו לומר והנ"מ דקיימא בדרא דאוני הא כשר בכל מגוה אף שלא בדרי דאוני [ע"פ סתקסא ח' נמי וכו' ולע"ג] ולפי מה שפרשנו בדרי רבינו הרמ"א ודברי מהר"ו יתפרשו דבריו בכונה אחרת וה"מ והנ"מ דקיימא בדרא דאוני אבל וכו' והנ"מ מגוה וכו' כלומר ואפילו בדרא דאוני דווקא כשנשרשת מגוה אבל נשרשת מנבה כטרפא דאסא אף שרובה היא בדרי דאוני טרפה או שיש לפרש לענין נשיה שנתבאר וה"ק אפילו בדרי דאוני הנ"מ מגוה כלומר כשנופחין אותה היא נוטה לגוה אבל מנבה כלומר אם כשנופחין נוטה לגבה כטרפא דאסא טרפה [ירק וזרדה כשרה מקמא דכ"י :

יך וגם לישן הר"ף משונה מאד בדין זה וה"ל ולית הלכתא כרבא ביחיר אלא אי משכחת יתיר כשרה והנ"מ דקיימא בדרא דאוני אבל בניי וביני טרפה והנ"מ מגוה אבל מנבה אפילו כטרפא דאסא טרפה עכ"ל ורבינו הב"י כתב שדעתו כדעת הרמב"ם ולא שמענו כן [תנ"ס סק"ז] דאי ס"ל כהרמב"ם לא ה"ל לומר רק והנ"מ מגוה וכו' ולמה לו לומר והנ"מ דקיימא בדרא דאוני הא כשר בכל מגוה אף שלא בדרי דאוני [ע"פ סתקסא ח' נמי וכו' ולע"ג] ולפי מה שפרשנו בדרי רבינו הרמ"א ודברי מהר"ו יתפרשו דבריו בכונה אחרת וה"מ והנ"מ דקיימא בדרא דאוני אבל וכו' והנ"מ מגוה וכו' כלומר ואפילו בדרא דאוני דווקא כשנשרשת מגוה אבל נשרשת מנבה כטרפא דאסא אף שרובה היא בדרי דאוני טרפה או שיש לפרש לענין נשיה שנתבאר וה"ק אפילו בדרי דאוני הנ"מ מגוה כלומר אם כשנופחין אותה היא נוטה לגוה אבל מנבה כלומר אם כשנופחין נוטה לגבה כטרפא דאסא טרפה [ירק וזרדה כשרה מקמא דכ"י :

כ"א כתב רבינו הב"י בסעי' ד' נמצאת אונא יתירה בסוף שיפולי האומה כשרה דזה מקרי בדרי דאוני עכ"ל דלא כמהר"ו שהכאנו בסעי' מ"ו ע"ש ובסעי' מ' כתב אם בצד אחד של הריאה חסירה אונא אחת אלא שבסוף האומא שבאותו הצד היתה בליטה גדולה כמו אונא אינ"פ שדרך האונות להיות סמוכות ול"ו וכאן האומא מפסקת ביניהם כשרה עכ"ל והגיה רבינו הרמ"א ח"ל ויש נוהגין להסריף ככה"ג כי כל מה שלמטה מן הורדא מקרי שלא בדרי דאוני וכן נוהגין במדינות אלו עכ"ל :

כ"ב וזה שלא הגיה כן בסעי' ד' דהתם שהאונות הן כתקונן שפיר מקרי זה בדרי דאוני אבל בסעי' מ' שחסירה אונא אחת נגד דבליטה כו' אם היתה בדרי דאוני ממש היתה משלמת אבל בליטה שבסוף האומא אינה משלמת ולענין זה לא מקרי בדרי דאוני [כנ"ל טוה"מ ס"ך סק"ז] דאין נוהגין לה שני קולות שבליטה תחשב כאונא ושלמטה מהאומא תחשב כדרי דאוני ויש מי שהירץ דבסעי' ד' כשר מטעם יתרת מקמא [ט"ו סק"ז] וזהו לפי מה שחפמו בדבריו דיתרת מקמא כשר בכל ענין אבל לפמ"ש בסעי' י"ו אינו כן ועוד דא"כ מאי האי דקאמר שלמטה מן הורדא מקרי שלא בדרי דאוני הרי אין אנו מצריכין בדרי דגם במקמא כשרה והעיקר ה"ל לומר דבליטה בשם אינה נחשבת כאונא ואף ש"ל דהכונה הוא ולענין מספר חמשה אונות צריך דווקא למעלה מן האומא מ"ם לא משמע כן :

כ"ג שיעור אונא בין לענין חמשה אונות המוכרדים להיות בריאה ובין לענין יתרת במקום שמטרפת כמו מנבה או לסמן דס"ל דגם במקמא שלא בדרי דאוני שמטרפת וכן לענין הורדא בכל הרינים שיתבאר בה השיעור הוא כטרפא דאסא והוא עלה של הרם ומשערין שיעור זה לאחר נפיהה ואם אין כן כשיעור זה אינה נחשבת כאונא כלל לא להבשיר ולא להסריף ולא

כ"ד וזה שנתבאר דכשעומדת בדרי דאוני וכשנופחין אותה היא נוטה לגבה טרפה כתבו האחרונים דזהו דווקא בליטה יתירא אבל נתעקמה והולכת למעלה אין כאן בית מייחוש כיוון שעומרת במקום הכשר כשבילי שבולמת לחוץ לא מיטרפה עכ"ל [כ"ו וד"מ וס"ך סק"ד] ויראה לי דה"פ דדווקא שבעת הנפיחה יש במקום השרשתה

בין אם אין לה כלל בין אם יש לה שתיים וכן עיקר עכ"ל ומחלקותן תלוי בסוגית הש"ס [מ"א]. וממילא דלדעת הגאונים גם בשינתה מקומה כשר דמה איכפת לנו נ"ד הנחשוב כחסירה במקומה ושלא במקומה היא יתרת הא בשניהם כשר וזהו שכתב רבינו הר"י בסעי' ב' דהורדא אם חסרה או אם יש לה ב' או שנמצאת בצד שמאל כשרה עכ"ל וזהו כשיטת הגאונים:

כה ויש לשאול בדנינים אלו שאלה גדולה הרי כלל גדול הוא בטריפות וכל יתר כנטול דמי כמ"ש בסו' נ' ואיך אנו אומרים בחסר אונא טרפה וביתרת כשרה והרי כל יתר כנטול דמי וכן בורדא לדעת רש"י דבחסר כשרה ובשנים טרפה והרי כל יתר כנטול דמי ולמה טרפה בשנים וכן לרבינו אפרים דבחסר טרפה ובשנים כשרה והרי כל יתר כנטול דמי ותשובת דבר זה יתבאר בסעי' נ' בס"ד:

כז אבל רבינו הרמ"א כתב דבמדינות אלו נהגו להטריף בין שנמצאו שתי ורדות או אם חסרה או ששינתה מקומה והכי נהוג כי יש רבוותא מוכרין כך ואין לשנות המנהג וכן אם שינתה תוארה וצורתה הרגילה בה טרפה עכ"ל ומעם המנהג דבחסרה יש ספק שמא קו"ל כרבינו אפרים ובשתיים שמא קו"ל כרש"י וממילא דגם בשינתה מקומה יש להטריף משני הדיעות דבמקומה היא חסירה ושלא במקומה יתרת היא וכן בשינתה תוארה וצורתה אולי והו' בחסר כיון שאין עליה תוארה וצורתה ויש הפרש לדינא בין חסר אונא לחסר ורדא דבחסר אונא היא טרפה וודאית ובחסר ורדא אינה אלא ספק טריפה ונ"מ לכמה עניינים כמובן:

ל שינתה תוארה מקרי כשהיא משוכה כאונא ולא עגולה וודאית כאונא אין קשיא אם אינה משוכה וחדורה דדווקא בורדא אמרינן שינתה תוארה טרפה רדיני טריפות תלויים בדריגה גידול הריאה וקום להו לרבנן דאונא היא פעמים חרודה פעמים עגולה אבל ורדא תמיד עגולה וכן אם היא אינה קטנה מכל האונות אפילו היא רק גדולה כאונה אמצעית של ימין שהיא קטנה שבכך האונות טרפה [ש"ך סק"ט וט"ז] וי"א דווקא כשהיא גדולה כל כך כאונא הסמוכה לאומא [ס"ט] ובהפ"מ יש לסמוך על דיעה ז' [ש"מ"ח] ודבר פשוט הוא שזה אינו אלא כשהאונות כדרכן אבל אם אירע בבהמה אונות קטנות שלא כדרך כל הבהמות והורדא היא כדרך כל הורדות לא ממרפינן משעם שהיא גדולה מהאונות של בהמה זו [נכ"ט סק"ח] דזה לא מקרי שינתה תוארה וצורתה שהרי היא בתוארה וצורתה והאונות אינן בתוארן וצורתן:

לא כתב רבינו הרמ"א הורדא ררבה להיות פכים ואם לא נמצא לה כים או שיש לה שני כיםין או שיש לה כים ואינה מניחת בתוכו ואף כשמתחין אותה בתוכו חוזרת ויוצאת ממנה כשנפחין הריאה טרפה עכ"ל ויש מכשירים ככל אלו דהכים אינו מעכב כלל [ש"ך סק"ר

ולא נתברר לנו היטב שיעור זה כי יש עלי הרם גדולים ויש קטנים ויש מהגדולים שאמרו ששיעור זה ארבה ורחה כאורך ורוחב צמרן גודל בינוני וי"א כאורך ורוחב פרק האמצעי של גודל בינוני ולכן בכל מקום שנוצר שיעור זה יש לילך לחומרא בשני שיעורים אלו [ש"מ"ה] ואין חילוק בין בהמה גסה לרקה לענין זה [ס"ט] ובגדיים וטראים קטנים לפי מה שיתבאר לקמן ולא קפדינן בהו במספר האונות משעם רכשיתגדרו יתגדרו גם האונות ממילא ולא קפדינן גם לענין שיעור טרפא דאכא משעם זה ובסעי' מ"ח נתבאר זה ע"ש [נכ"ט ח"ף סנ"ד סת"ד הו' כשיעור וזה"ש עדיין ליכא כשיעור מ"מ נ"ל להכשיר ע"ש [וה"ק]:

כד יש מי שאומר כאוננו שקטנה מטרפא דאכא ובה בועא על החוד מעבר לעבר וחומ בשר מקיף באופן שהיא כשרה מצד הבעא מצרפין הבעא לשיעור טרפא דאכא ספני שסוף סוף הדרא בריא והיא כלה אונא [פרמ"ג סק"מ ט"ס כה"ג] וכן להיפך ביתרת מנכה פחותה מטרפא דאכא ובעא על החוד וחומ בשר מקיף סצטרף להטריף [ט"ס כמ"ו סק"ח] ודברי פעם הן:

כה כתב רבינו הב"י בספרו הגדול אם נמצא בריטה על הריאה כמין הר רחב למטה ולמעלה עב קרוי גבשושיה וכשרה ואם למעלה או למטה חר ככובע הוי יתיר וטרפה עכ"ל ובש"ע לא כתב זה ונ"ל הטעם דבאכא א"א לכיון דבר זה בכתב והעיקר הוא דלמרא עינים ישפוט אם יש כתוארוה כמו אונא נחשבת כיתרת ואם לאו אינה כלום ולא אמרינן נהי דאינה כתואר אונא מ"מ הרי תתחבך בצלעות ותנבק דריאה דאינו כן דאין לנו לברות דברים מרעיתנו ואין לנו אלא מה שאמרו חו"ל דביתרת אונא על גבה טרפה וכן למאן דמטריף ביתרת מקיף הדין כן וכן לענין השלמת חמשה אונות אונות הן [ועטמ"ח לוח יז]:

כו הורדא נקראת בלשון הגמ' עינוניתא וורדא מפני שהיא קטנה מכל האונות ואדומה יותר מהן [רש"י] וגם המונתה אינה ככל האונות שהן משוכות וחדות והיא עגולה ויש לה חריץ וגם אינה עומרת בדרי דאנו שמקומה בימין הריאה מקמא נגד החיתוך שבין אונא התחתונה לאומא והחריץ כמון נגד החיתוך ופניה נגד הכליות וגבה נגד הלב והיא מונחת בכים כרי להצילה מרחיפת האונות ואין לשאול לשיטת הפוסקים דיתרת שלא בדרי דאנו טרפה והרי הורדא אינה בדרי דאנו דאין זה שאלה כלל דרק יתרת אונא טרפה ולא ורדא שמעיקר הבריאה כן היא:

כז כבר כתבנו דבאונות יתרת כשר וחסר טרפה אבל בורדא יש מחלוקת הראשונים בזה יש מרבתינו שמכשירים בחסירה ומטריפים בשני ירדות וי"א להיפך ויש מכשירים בשניהם וז"ל הטור ואם חסרה הורדא פירש"י דכשרה ואם יש לה שנים טרפה ורבינו אפרים אומר כשהיא חסירה ומכשיר בשנים והגאונים מכשירים

כשאין בהשורש צורה ורד אבל אם יש בהשורש צורה ורד כעובי אצבע לא בעינין שנים בהצירוף תהיה צורה ורדא [מ"ג סק"ב] ויש מי שאומר דבעינין שבהשורש בעצמו תהיה שיעור כמרפא דאמא ולזה לא מרגי הצירוף מהחתיכה החסירה [כ"ב סק"ד] ולא ידעתי למה כיון דהצירוף מועיל למה לא תועיל להשלים השיעור:

לה ורדא הפוכה מקרי כגון שפניה נגד הלב ונבה כנגד הכליות או שהראש שלה למטה ותחתון למעלה או שהחריץ הוא במקום אחר כמ"ש בסעי' ל"ב או שהחריץ הפוך כנגד הלב ודע דכל אלו אינו רואים רק אחרי הנפחה דבתמה בחייה היא נפוחה ולכן אם אחר הנפחה עומדת כראוי אפילו אחר המשמוש ביד כשרה וגם מה שנתבאר בסעי' ל"א במטרפות שני כיון במקום שנהגו להחמיר אינו אלא כשיש על השנייה צורת כיוס ממש אבל בלא"ה אין זה אלא תלחלי בשר [ס"ג] וכן אם נמצא בתוך הביס חתיכה ארוכה שאין עליה תורת ורד וע"י הנפחה מתקמט בה כעין תריץ וכשממשמשין וממססין בידיים סביב אותו חתיכה יוצא הורדא כרובה וכצורתה יש להכשיר אף שאח"כ תורת לקדמותה [ס"ג] ובמקומות שאין שם סנהג ידוע יש להכשיר בחסירה הורדא [ס"ג ס"ק קמ"ו] וכ"ש שיש להקל בשאריו חסרות אבל במקום שנהגו להמריץ קשה להקל ובהפ"מ יפאק הרב כפי ראות עיניו בהעניין:

לו עוד כתב אם נמצאו בו שני ורדות ויש להם שורש אחד כעובי אצבע אע"פ שיש בו סדק כשר ואם אחד הפוך והשני אינו הפוך הולכין אחר היותר גדולה ואם היא אינה הפוכה כשר עכ"ל ביאור דבריו דכשיש להם שורש אחד נחשב כאחד ואף שיש סדק בהשורש ויהבאר לקמן דבאותו כשיש סדק מחשבים כשתי אונות להשלים השיעור של תמשה אונות ולפ"ו הרי גם השורש כשני ורדות מ"מ כשר דסדקים מצרפיני להכשיר ולא להמריץ כמו שיהבאר בס"ד ושיעור השורש הוא כעובי אצבע כלומר כשיש כנוכה הורדא כעובי אצבע אע"פ שברוחבו אינו כעובי אצבע כשר [ט"ו סק"ב] ושיעור יעיני אצבע הוא רוחב אגודל במקום הרחב ולא בעוביו [אחזוניס] ואם אפילו יש להם שורש אחד רק אחד הפוך ואחד אינו הפוך אם שניהם שווים כגדלם מרפה דהן אמת דכאחת הן הרי היא הפוכה וכ"ש כשהפוכה היא הגדולה אבל אם הפוכה היא הקטנה כשר מפני שאנו חושבים אותם לאחד ונמצא דרוב הורדא אינה הפוכה אך כשאין להם שורש אחד מרפה ככל עניין מפני ירתת ורדא וק"ו הוא מה בשני ורדות ששניהם אינם הפוכים מרפה כ"ש כשאחד הפוך [וזו כוונת כס"ך סק"ב] ודע שיש מי שאומר ביש להם שורש אחד כשהקטנה היא התפוכה כשר ט"מ אם שינתה מקומה מרפה [מ"ג סקמ"ו] ולי לא נראה לו דכבר כתבנו דגם שינתה מקומה לא מיטרפה במשהו ודווקא כשרוב הורדא שינתה מקומה והכא שהקטנה שינתה מקומה לית לן בה [חס

כס"ל ומ"ב] והלוי במנהג מקומות שהרי עיקר דינו ורדא בחסר ויתיר תלוי ג"כ במנהג כמ"ש רבינו הרמ"א בעצמו ח"ל וכל אלו הדינים אינם אלא במקומות שנהגו להמריץ בשתי ורדות או אין לה ורדא כלל אבל במקומות שמכשירים גם כל אלו החילוקים הם כשרים עכ"ל דבאמת המקומות שמיסכים על דעת הגאונים המכשירים בין בחסר ורדא בין בותר ורדא יש להם על מה שימכו ועוד דבין בחסר ובין כיתר רוב דיעות הם להכשיר דבחסר דעת רש"י והגאונים להכשיר וביתר דעת הגאונים ורבינו אפרים להכשיר אלא שהמקומות שקבלו עליהם לאסור מפני הספק אין להם להתיר וא"כ ק"ו שאפילו במקומות שנהגו להמריץ אם נהגו בחסרון כיוס או ביתור כיוס להכשיר דלית לן בה:

לב יש שכתבו שאם אין לה הריץ מרפה דרובה במלה לה תואר ורדא וכן כשהחריץ במקום אחר שלא במקום שדרבו להיות וזה נקרא ורדא הפוכה [שמ"מ] או שחסר ממנה קצת [ס"ג] וכל אלו הם חומרות ובמקום דנהוג נהוג ובמקום שנהגו להכשיר מכשירין מיהו כתבו גדולי האחרונים שאפילו במקום שנהגו להקל בכל חומרות אלו שנתבארו היינו דווקא דליכא שום ריעותא בריאה במילתא אחרתיו אבל אם אית בה ריעותא אחרתיו אפילו כמה שאנו מכשירים מ"מ בכל שהוא מצטרף לשיעור ידי האוסרים ואמרינן לקיחא היא ומרפה [ס"ך סק"ב כס"ס מהרש"ל] ועי"ש בסעי' י' וצ"ע:

לג כתב רבינו הרמ"א אם חסר מקצת מן הורדא יש לבדוק באונות או באימות מצד שמאל אם נמצאת החתיכה החסירה ו"א דכשר כי בן נמצא לפעמים כגדלים וטלאים עכ"ל כיון דכגדלים וטלאים לפעמים נמצא בן אלמא דהכי רבייהו ולכך גדולי כתנודלי ועומדים על מקומם וכיון שיש בבעינין זה לכן יש להקל גם כגדולים וככל המינים והילים שבה נתהווה כן מתולדהו ויעדיין לא הספיק להתקן ודווקא שאם נצרף החתיכה החסירה תהיה לה צורת ורדא דאל"כ בלא"ה מרפה כמ"ש [ט"ו סק"ח] ואין לומר מה מועיל הצירוף כיון שהחתיכה החסירה היא בצד שמאל הי"ל שינתה מקומה דמריפה ואפילו אם תהיה בצד ימין שלא במקום הורדא הרי ג"כ שינתה מקומה דו"ל כיון דעיקר ושורש הירד הוא על מקומה לא חיישינן לה להצירוף [ס"ג סק"ע] גמזח למרגו דמרפית דשינתה מקומה ושינתה צורתה אינו אלא כשישינתה כל צורתה וכל מקומה אבל במקצת לית לן בה שהרי בכאן עכ"פ יש שינוי במקצת ולא חיישינן לה [דלח כ"ח ס"ס קמ"ו]:

לד עוד כתב וכן יש מכשירים אם יש לה תואר ורד בשורש שלה כעובי אצבע אע"פ שאין לה תואר ורד בראשה רק שלא תהא הפוכה ולא שינתה מקומה וכל אלו הדברים יש להקל מאחר דרבים מכשירין בכל עניין עכ"ל ולפ"ו מה שכתבנו בסעי' הקודם דבעינין בשנצרף החתיכה החסירה תהיה לה צורת ורדא והו

כסנ סמ"ח גד"מ לוח ג' ח"ל ואס הפיטומתא סינתא
 מקומה אפילו פורתא סרפס עכ"ל אין הכוונה מקלטה אלף
 כלומר שנינתה סלס אפילו פורתא ממקום סריפס סס
 וסכ"ח ס"ק קמ"ו מפס כפשוטו ע"ג וס"ח לומר כן ורמ"ס
 ברורס מדין זה דכספקמנה היא הספוכה כסר וזו"ק :

לז כבר נתבאר דהסר אונא מרפה אך כשיש באונא
 אחת סרק מצטרף להכשיר דחשבינן אותה לשני
 אונות ואם יש בכל אחת כמרפא דאסא כשרה אבל
 בלא סרק אף שהאונא רחבה פי שנים מכפי שנצרך
 להיות מ"מ אין חושבינן איתה לשנים ודע ישהסדק אינו
 סועיל רק להבשיר ולא להטריף כגון שיש בשתי האונות
 שבעד שמאל סרקין ואם נחשב סרק לשנים הרי יש
 בשמאל ד' אונות והוי יותר בימינן אינו כן הסדק אינו
 סועיל להטריף ולא עור אלא אפילו באותה ריאה עצמה
 שחשבנו הסדק להבשיר אינו מועיל בה להטריף כגון
 שבריאה זו יש רק שני אונות בימין ושני אונות בשמאל
 ויש בימין אונא אחת עם סדק ובשמאל הם שני האונות
 עם סרקין מ"מ הסדק של ימין נחשבת כשנים והוי
 היתא סימינא וסרקי השמאל אינם כלום ולא עור אלא
 אפילו באותה אונא עצמה מועיל להבשיר ולא להטריף
 כגון שבעד שמאל אינה רק אונא אחת ובה שלשה
 סרקים חשבינן סדק אחר כשנים והוי שני אונות משמאל
 והשני הסרקים האחרים אינם נחשבים לכלום [ס"ך סק"ג]
 ויש מי שאומר דכשיש בימין ב' אונות וסדק ובשמאל
 ג' אונות מרפה [מ"ו סק"י] ואינו עיקר והנוג עלמא
 [נק"כ] ושיעור הסדק כמרפא דאסא שוהו שיעור אונא
 [כ"ט צב"י] והמעם שתולין בסדקין להקל ולא להחמיר
 ספני דרובא דרובא יש להן חמשה אונות ולכן הסדק
 שנצרך להכשרו אסרינן ויל בתר רובא והסדק שעד ידו
 יוטרף אין תולין בו לאונא בפ"ע שוהו מעוטא דמעוטא
 [כנו"ס סק"ח] :

לח כתב רבינו הב"י בסעי' ח' ריאה שאין לה חתוכה
 דאוני מרפה ואם סדק כמראה הפרש ביניהם כשיעור
 עלה הרס בין בעיקרין בין באמצעין בין בסופן כשרה
 עכ"ל ורבינו הרמ"א כתב ויש מכשירין בהיכר או סדק
 כל שהוא אע"פ שאינו כמרפא דאסא ויש לסמוך עלייהו
 אם הוא הפסד מרובה להטריף עכ"ל ותפסו כן בדעת
 רש"י רל שכתב [מ"ז:] וז"ל והיכא דלא מחתכא בחיתוך
 גמור ובסדק אלא כמין מראה הפרש ניכר בו כשרה
 עכ"ל ובאמת תמוה מאד היכן מבוואר ברש"י דסני בכל
 שהוא ורש"י לא קאמר אלא דלא בעינן חיתוך וסדק
 גמור אלא סדק קל שיהא רק ניכר אבל כשיעור הסדק
 לא קמיידי ויראה לי דרם אירו לא קאמר רק בריאה
 שאין בה חיתוך אונות כלל חזינן גם בסדק כל שהוא
 דהכי רביתיהו אבל בחסר אונא אחת או שתיס א"א
 להתיר בהיכר סדק כשאין בו כשיעור וסברא זו כתב
 המהרש"ל [ש"ס סל"ס] ולכן לא כתב רבינו הרמ"א להאי
 דינא בסעי' ה' דמיידי בשם בחסר אונא ובג"ש בסעי'

הקודם ויש מהגדולים שכתבו מפורש דאין חילוק בזה
 ושגם בחסר אונא אחת יש להכשיר בסדק כל שהוא
 [ס"ך סקמ"ד] ומ"מ לדינא נ"ל עיקר כמ"ש וכן כתבו
 גדולי אחרונים [מבי"ט סק"ח ולב"ט] ואף גם בריאה שאין
 בה חיתוכי דאונא כלל אין להקל בסדק כל שהוא וצ"ע
 ופשוט הוא שהסדק צריך להיות במקום שדרך להיות
 שם מפיצל אבל שארי סדקים אינם מועילים [סג] :

לט יש מי שרוצה להחמיר עוד דבהיכר סדק צריך שני
 סמפונות ואם בדקו שאין להם רק סמפון אחד אינו
 מועיל הסדק [סמ"ח טק"י] ואין עיקר דבריהם הללו וכבר
 השיגוהו כמה גדולים [ג"ס ולב"ט] דממ"נ אם העיקר
 הלוי בהסמפון יאמרו חז"ל לברוק בסמפונות ואמת שגם
 סמפון מועיל כמו שיתבאר אבל ברור הוא שהיכר סדק
 אינו הלוי בסמפון שאפילו בדקו ולא מצאו רק סמפון
 אחד אין להחמיר כיון שיש היכר סדק וגם יש שרוצים
 להחמיר שהסדק צריך להיות בעומק ג"כ איזה שיעור
 [סס] ולא נהירא כלל והעיקר כמ"ש כשיש סדק באורך
 כמרפא דאסא כשר [ובל דברי סמ"ח בסק"ד אין לו הכנס
 כמ' סמ"ח הל"ג בסק"ה והעיקר כמ"ש] :

מ מעשה היה בוסן הקרמון במדינת רייני"ס ששחמו
 פרה שמינה ולא מצאו כהריאה לא אונא ולא אומא
 ולא ורדא ולא שום סדק והיה שם בודק אחד ולקח
 סכין חד וחתך בקרומ העליון כלומר באותו הלבוש כולו
 שנהקדם עליה והיה קולף ושחמו נחת והפרידו כולו
 מעליה ואז ראו הריאה כשאר הריאות והבשורה [מ"ו
 סק"ד צסס רע"ל] וזהו מעשה רייני"ס הנזכר בכ"מ :

מא עוד כתב רבינו הרמ"א וז"ל האונא התחתונה של
 ימין דרכה להיות עבה וארכה מאונא האמצעית
 גם היא יותר גבוה משל שמאל ואם היא דבוקה לאומא
 לגמרי רק שנראה היכר סימנים אלו במקום שראוי
 להיות האונא מקרי היכר וכשרה וה"ה אם ניכר שם
 סימן אחר שניכר האונא קצת ואפילו היכר ע"י הסמפון
 הרגיל להיות באונא אם נמצא שם סמפון במקום הרגיל
 להיות אונא מקרי היכר וכל אלו הדברים בדקין
 ומשערינן אחר שנפחו הריאה האונא דבחי הבהמה
 הריאה נפוחה עכ"ל :

מב ויש חולקין על כל סימנים אלו לכד היכר סדק
 [י"ט"ט] אבל גדולי האחרונים הכריעו דוודאי כשכר
 הריאה לית לה חתוכה דאוני וזהו דמי לאופתא שבגמ'
 לא מהני רק היכר סדק אבל בחסר אונא ורואין סימנין
 אלו שנראה להדיא שהיא היא האונא החסירה ודאי ריש
 לסמוך על זה ואמרינן שנסרכו זל"ז מראשו ועד סופו
 [ס"ך סקמ"ה ופנ"ח] וכן יש מי שאומר דרווקא באונא
 לאומא מהני סימנים אלו ולא באונא לאונא ואינו כן
 דאין הפרש וגם בין אונא לאונא מועיל [מ"ו סקמ"ו] :

מג יש שכתבו עוד סימנים שיש בהן להכיר שהן שתי
 אונות [ענ"ח סמ"י י"ט] ואנו אין לנו אלא דברי
 רבינו הרמ"א ודאי אם הבודק מוחא ומכיר היטב ע"י
 מב"ע

דכוותה שע"י דיבוק נשחנה צורתן :

מז יש מי שאומר פיצול באונא עליונה מצטרפת להשלים אונא שאצלה כיתרת חסירה דאף דמקלינן שלא נחשבה כיתרת כמו שיתבאר מ"ם דרי יש כאן להשלים מניין האונות ועריף מסדק [כר"ס סק"ס] ודברים תמוהים הם מה עניין פיצול להשלמת מניין האונות שהרי הפיצול אנו חושבין שמאותה אונא נתפצלה ואין נחשבנה לאונא אחרת בשלמא הסדקים אנו חושבין שהסדק מפסיק וכל אחת היא אונא בפ"ע אבל פיצול כמה נחשבנה לאונא בפ"ע ועוד דכבר נתבאר שהסדק אינו מועיל אא"כ הוא עומד במקום שראוי לדיות אונא אחרת ומה עניין פיצול לזה ולכן אין לסמוך על הוראה זו וכ"כ אחר מהגרולים [כ"ח סעי' ל"ה] :

מח דעת הרמב"ם בפ"ח והש"ע סעי' ו' דכשחסרה אחת מאונות הימין הורדא משלמת ורש"י ז"ל כתב [מ"ז]. דאינה משלמת שהרי אין זה כדרא דאוי ע"ש ילפ"ו הרמב"ם שמכשיר הולך לשיפתו ולא בעינן כדרא דאונא וכל יתרת מקמא כשר ומ"ם אינה משלמת רק לצד ימין משא"כ כשחסרה אונא אחת מצד שמאל אינה משלמת מפני שהורדא עומדת בצד ימין ולפ"ו אם עומדת הורדא בצד שמאל י"א שמשלמת [כ"ח] ויש חולקין בזה [כ"ח] ואין לשאלו הרי עכ"פ חסרה הורדא אם נצרף אותה להאונות דגם בזה אולי לשיפתיהו דחסר ורדא כשר שוהו דעת רוב הפוסקים כמ"ש בסעי' כ"ו ורבינו הרמ"א שכתב ד"א דהורדא אינה משלמת והכי נהוג עכ"ל צ"ל דמעמו מפני חסרון הורדא שהולך לשיפתו דמטריף בזה כמ"ש שם אבל א"א לומר מטעמא דרש"י לפי שאינה עומדת ברדי דאוי שהרי איזה מכשיר ביתרת מקמא [ט"ד סקמ"ב] וזהו הכל לפי שיטת האחרונים שחפסו כן ברבוי אבל לפי מה שבארנו בסעי' יז א"צ לזה ע"ש :

מט לפי מה שנתבאר אם חסרה אונא אחת ויש יתרת מקמא משלמת לכ"ע למאן דמכשרי ביתרת מקמא מיהו י"א דגם זה אינו משלים דההשלמה לאונות אינו אלא מי שעומדת ברדי דאוי ממש ולא כשעומדת במקום אחר וי"ל שזהו מעמו של רבינו הרמ"א שפסק שאין הורדא משלמת [ס"ט] וכ"ש אם נמצא יתרת בערוגה למעלה מהאונות סמוך לשררה לפנים מן הריאה שאינה משלמת אפילו למאן דמכשירה כדן יתרת מקמא מיהו להשלים למספר האונות ודאי דאינה משלמת וי"א דזה גם בלא השלמה מריפה דזה נקרא יתרת מגבה מפני שמקום זה גבול יתרת בעל גבה מבקמא [מ"ז סק"ג] :
ג' כבר נתבאר דיתרת מגבה חסרה והמעס כתב הרמב"ם בפ"ח מפני שדויתר כחסר כלומר כל יתר כנפול דמי ואי קשיא דא"כ למה יתרת מקמא כשרה כתב רש"י ז"ל [ל"ח] לעניין יתרת דרגל ח"ל ואע"ג דאמין באוני דריאה לית הכתא כוותיה דרבא ביתרת הא אוקימנא והוא דקימא ברדי דאוי דקים לתו לרבנן דאורחיהו

מב"ע בהך ריאה שנחסרה אונא ומכין ומכיר בבקיאיותו ששני אונות נדבקו ול"ו יהיה איזה סימן שיהיה פשיטא שיכול לסמוך על זה ע"י שאלה חכם שסיכמו שנדהם שהם שני אונות ויכשירו אבל הסימנים שבארנו ע"פ רבינו הרמ"א כל בודק מומחא יכול לסמוך על זה בעצמו [כנלפ"ד] :

מד לכאורה נראה דבר פשוט דבהסימנים שהבאנו שע"י נראה שהם שתי אונות צריכים להכיר שלא תשחנה בכל הריאה דבר מכפי המורגל כשנאמר שהן שתי אונות כגון גדלות האונות ותואן שאינן דומין ול"ו יש להכיר בפב"ע שאם נאמר שהן שתיים הרי כל אחת כפי תוארה וצורתה שצריכה להיות וכן הורדא עומדת כפי הרגילה וכך יש מהגרולים שנראה כן מדבריהם [מ"מ סעי' ג' וז"ל סעי' כ"ז] דאל"כ נהי שהן שני אונות הרי שינו צורתן וגם הורדא שינתה מקומה ולא מיבעיא לרבינו הרמ"א דמטריף בשינוי צורות האונות אלא אפילו למאן דמכשרי בזה כמ"ש בסעי' מ' מ"מ איך נסמוך על הסימנים כנגד רוב צורות האונות שבכל הבהמות :

מה אמנם לפ"ו קשה על רבינו הרמ"א דמכשיר בהיכר סדק במאי קמיידי דאם נאמר דע"י הסדק בשנחשוב אותו לשתי אונות תהיה כל אחת צורתה ותמונתה עליה כגון בארוכה ועבה או בגודלן וקומנן א"כ מה לנו לדובר הסדק הא יש סימן אחר אלא בע"כ צ"ל דע"י היכר הסדק לא תהיה לכל אחת צורתה ותמונתה הרי איזה הוא דמטריף בשינוי צורות האונות ואמת ש"ל כגון שע"פ הסדק יהיו תמונות שוות וכבר נתבאר בסעי' מ' ומע"י י' שאפילו לפי דעתו כששוות כשר ואין קפידא אלא מתמונת אונא אחת לתמונת חברתה אבל מה שאינן כצורתן התמידיות לית לן ע"ש אבל דוחק לומר כן דכל כי האי ה"ל לפרש ולא לתמוס וגם כל רבותינו הראשונים שהוכיחו את ההיתר מהיכר סדקים לא זכרו דבר שיכיר צורות האונות :

מו ולכן נלע"ד ברור דאם רק יש היכר סדק או סימן אחר ששני אונות הן שוב לא איכפת לן בתמונתן וצורתן וכמצב הורדא וכיצא בזה וטעמא דמילתא דאמרינן שע"י שנמכרו ונדבקו יחד נשתנו גם צורתיה ותמונותיהן וסדק מצבן ומקודם שנדבקו יחד היה הכך על סכונן ואח"כ נשתנו והסברא נותנת כן דמפני שנדבקו יחד נתעבו או נתקצרו או נתארכו כדרך שני איברים שמתדבקים זה בזה שא"א להן להיות ממש כתמונתן הראשונה מפני הלחץ וזו הרחק דכשם שנדבקו ול"ו ע"י אווה סיבה כמו כן נשתנה צורתן מפני סיבה זו וגם הורדא נראית כעומדת במקום אחר מפני סיבה זו ולעולם הם באמת ובשרשן על מקום הראשון ולכן לא הוכיחו כל רבותינו דבר מזה וההכשר במקומו עומד ודמי. ממש לצמקה מקצתה שאנו רואים נ"כ שהאונא היותר גדולה נעשית קטנה ועכ"ו עומדת בהכשירה וה"ג

דריאה לכל האיברים ואדרבא בריאה הוא הישך מכל האיברים כמ"ש שם :

גה והנה באמת אלולי דברי רבותינו הייתי אומר דין כל יתר כנטול לא שייך כלל באונות והמעט דלא אמרינן יתר כנטול אלא בעיקר האבר בכללו כמו יתרת רגל כחסר רגל וכן בכבד ובכל האיברים וה"נ אם נמצאו שני ריאות אמרינן יתר כנטול אבל בפרטי האבר כמו באונות שכולן במילים לעיקר הריאה אין להן לתלות זה בוד דאין בפרטי האבר חשיבות לתלות זה בזה אלא כך באה הקבלה דאם ההשגות באופן זה לא התקלקל הריאה ואם באופן אחר התקלקל ובפרט ביתרת מנבה יש לנו מעט פשוט למה היא מרפה מפני שמתחככת בהצלעות שהיו מטעם זה כתבו כל הגדולים לעניין פיצול מגבה דקו"ל דכשר כמו שיתבאר בס"ד ואם היא ארוכה מהגימא שלה טרפו; מטעם שתתחכך בהצלעות [נקט"כ סק"ג ופר"ח סק"ט ומ"ל ד"מ לוח י"ח] וא"כ פשימא שיתרת שאין לה גומא כלל תתחכך בהצלעות וריאה לזה שהמהרי"ל הכשיר ביתרת תחת הורדא מטעם שהחריץ מגן על היתרת [ד"מ סס] ואם המעט מפני כל יתר כנטול מאי מהני ההגנה כמו שבאמת השינו עליו מטעם זה [סס] ושם מבואר שגרולי ישראל הסכימו ברין זד ע"ש אלא ודאי כנסברתינו דבאונות לא שייך כלל רין זה רכל יתר כנטול דמי אבל מה נעשה אחרי שרש"י והרמב"ם והרבה פוסקים לא אמרו כן בטלה דעתינו מכל וכל וזה שרבינו הרמ"א בש"ע סוף סעי' ה' הכשיר ביתרת נגד חריץ הורדא כשעת הרחק והפ"מ ע"ש אע"ג דאיהו ס"ל גם בריאה יתר כנטול אמנם הכשיר מטעם היתרת מקמא לסמוך בשעת הרחק והפ"מ על דעת המבשרים יתרת מקמא [ט"ז סק"ט] אבל המהרי"ל והגדולים הכשירו מטעם הגנה דאינהו ס"ל כשיטת רש"י דיתרת מקמא מרפה [ונס מוס ר"ח ב"ר] לדבריו בסעי' י"ז דסרמ"ח ח"ט מכשר נימאס מקמא דל"כ למה סקיר רק כשעס סחק וספי"ע :

גז כתב רבינו הרמ"א בסעי' ה' דלא מקרי יתרת אלא אם יש לה צורת אונא אבל אם נמצא על גבי הריאה מקום גבוה רחב למטה ועב למעלה שאינו חר בראשו נקרא גבושית וכשרה עכ"ל וכבר בארנו זה בסעי' ב"ה דלכן השמיטה רבינו הב"י מטעם דא"א לכיון דבר זה ככתב ולמראה עיניו ישפוט וכן אם הוא רחב למטה ועגול למעלה כשר [מ"ז סק"ח] אבל אם הוא חר למעלה או למטה מרפה [סס] דהוה יתיר [ט"ז סק"ט] ואולי אף אם אינה נחשבת ביתרת ס"מ בין שהיא חדה תתחכך מאד בצלעות וסופה לניקב ולפ"ז אם היא מקמא דבשם לא שייך חיכוך בצלעות כשר אפילו להמטריפים יתרת מקמא אבל למעט שהיא יתרת מרפה [מ"ז סק"ד] ויש מי שטרפה בכל עניין שהיו ברדנו בסעי' ג"א דבפרט זה יומר יתר כנטול חיפוך

דאורחיהו בהבי אבל בני בני טרפה אלמא כנטול דמי ונבי רגלים דלא אורחיהו ודאי טרפה עכ"ל וכן צ"ל לשיטת הרמב"ם דמכשיר במקמא משום דמקמא אורחיהו בהבי ומנבה דלאו אורחיהו כל יתר כנטול דמי :

גח ויש בזה שאלה דא"כ משונה דין כל יתר כנטול בריאה מבשראי איברים שהרי ברנל קו"ל לקמן סי' נ"ה דלא אמרינן כל יתר כנטול אא"כ עומדת זה היתר מראש עצם התחתון ולמעלה וכן בס"י מ"א בכבד נ"כ אין אוסרים יתרת אא"כ היא במקום מרת או במקום חיותה [ע"ט כט"ז סק"ח וט"ז סק"ז] ולפ"ו גם ביתרת אונא היה לנו לאסור יותר כשעומדת אצל האונות משם ואנן איפכא אמרינן דכשהיא במקום האונות דווקא כשר ושלא במקומם מרפה וצ"ל כיון דחוינן דמקום האונות הכי רביתיהו ושלא במקומם אינו רביתיהו בהכרת צ"ל כן ועוד כיון דלולתו גרירי בתר עיקר הריאה הוי בכל מקום כעומדים אצלם ורק ראצ"ל משם הכי רביתיהו וכן וע' סעי' ג"ד :

גט ועוד יש לשאול הרי כל המטרפות נאמרו למשה בסני ובוודאי שגם הלכה זו דכל יתר כנטול דמי ג"כ נאמרה למשה בסני ולהדיא כתב כן הרשב"א ז"ל בתשו' [סי' ל"ח] דכך נאמר למשה בסני דיתר כנטול דמי וכיון דהוה הלכה למשה בסני איך אפשר לחלק בזה לשנות דינם משאר איברים דהוה דחוק לומר דכך נאמר למשה דווקא יתרת מנבה מרפה דא"כ לא הוי פליגי חכמי הש"ס בזה ובוודאי דהלכה סתמא נאמרה ומ"מ י"ל דסוף סוף כיון דחוינן דמקום האונות הכי רביתיהו סמיא אמרינן דלאו על זה נאמרה ההלכה כמו בתרתי וורדות וכן בנוכתא דסבי כסא להובילא דלא אמרינן יתר כנטול מטעם דכל חיי בריתא אית להו כן [כ"ח : ע"ג] וה"נ דכוותיה ומיהו לא דמי דהתם בכל המין לא נמצא באופן אחר משא"כ יתרת בדר דאוני גם זה מקרה דחוקה כידוע :

גה ועוד יש לשאול דאם המעט דיתרת מנבה מרפה מטעם יתר כנטול א"כ אם יש ששה אונות בהריאה וגם יתרת מנבה נכשרנה ראפילו אם יתר אחת כנטול אחת עדיין ישארו חמשה אונות ודבר זה לא נתבאר בשום מקום ולהריא משמע דבכל עניין מרפה יתרת מנבה וצ"ל דהכי אנמריה רחמנא למשה דהיתר הוא כנטול מעיקר הדבר שצריך להיות שם ולא ממה שנתוסף כבהמה זו נגד שארי בהמות :

גו ודע שגרולי אחרונים נחלקו ביתרת הורדא שיש מי שאומר דאינה מרפה אא"כ שתי הורדות עומדות במקום אחד אבל כשאחת בימין ואחת בשמאל כשרה כמו ביתרת רגל דלא אמרינן יתר כנטול אא"כ עומדת אצלה [מ"ז סק"ד] ויש מי שאומר שבכל עניין מרפה [ט"ז סק"ז] והעיקר כריעה זו שמרפה בכל עניין שהיו ברדנו בסעי' ג"א דבפרט זה יומר יתר כנטול

הגומא ר"ל דזה זמן מרובה שנתפצלה וגדלה הריאה עם הגומא והפיצול מחולשתה לא נתגדל כ"כ כעיקר הריאה והגומא [סג] וכיון שיש תהווה גומא הוי ככירור שזר פיצול ולא יתרת [שמ"ה סעי' ודבריו תמוהים] ;

ס סתם פיצול מנכה הצד המחובר בה הוא להשרדה וצד הפירוד הוא למטה ולכן הכשיר רבינו הרמ"א אע"פ שאינה נכנסת הו"ך הגומא מעצמה אלא כשמניחין היר עליה בנחת דכשם שבהנחת היר נכנסת לתוך הבהמה כמו כן בחייה כשמגיע הפיצול להרפ"ן יורד לתוך הגומא אבל אם צד הפירוד הוא להשרדה והצד המחובר הוא למטה מובן מאליו שאינו נידח כל כך שיכנס לתוך הגומא ולכן יש מספרי הבדוקים שרוצים להחמיר בקה"ג אבל

מסתובבת לשון הפוסקים מבוואר דאין חילוק דאל"כ היה להק' לבאר זה ולכן כתב אחד מהגדולים דבכה"ג לא מקילין כל כך שיועיל בה תפיסת ידי אדם אלא אם כנפיחה הולכת מעצמה לתוך הגומא ודאי יש להכשיר דוודאי היתה מונחת בתוך הגומא בחייה אבל אם צריכים להניח היר עליה עד שנכנסת לתוך הגומא רואים הבקאים וכשערים לפי ערך הפיצול וחיבורה ואם לפי השרתם נפלה לתוך הגומא בחייה כשפגעה בהצלעות מכשירין אותה ואם לא אין להקל [שמ"ה סעי' י"ט] ודבריו מעם הן :

סא וזה שמקריף בפיצול מקמא המעם פשוט מפני שמופה להתפרק כיון שהוא לתוך החלל וגומא פיצול הוי היפך ממש מיתרת דיתרת מקמא כשרה להרבה פוסקים ומנכה טרפה ופיצול הוא להיפך דמקמא טרפה ומנכה כשרה מפני המעמים שנתבאר והא דלא חיישינן כיתרת מקמא שמה התפרק מפני שמושרשת יפה כדרך האונות שעצים הבריאה, כן הוא משא"כ פיצול שנתפצל מהריאה הרי נתקלקלה וכוודאי יש חשש גדול דכשהיא מקמא הפול לתוך הריאה :

סב ודע שיש כמה מהגדולים שאמרו שאפי' בפיצול מקמא אם היא מושרשת יפה לא חיישינן שמה התפרק וכשרה ויש שצווחו על זה ככרוכיא ואפי' לדעה המכשירים לא ידענו מה מקרי מושרשת יפה וראיתי מי שאומר דאם הפיצול הולך בעיגול ויותר מכחצי העיגול היא מושרשת בהריאה ונמצא שהצד התלוי הוא הרבה פחות מן הצד המושרש זה נקרא מושרשת יפה דממילא החוקק את המעט התלוי שלא תהפך אבל אם הפיצול הוא כמרובע ולא דווקא מרובע אלא אפילו ארוך וקצר אך אם צד המושרש אינו יותר מן הצד התלוי ודאי שבכל שנתפרק ומבואר נבונה היא ומי שלבו שלם בדבר יכול להקל בהפ"מ כשמושרש יפה יפה :

סג אי שפק אם זהו פיצול או יתרת באופן שא"א להבחין יש מי שאומר שיש להלכות יותר ביתרת [כ"א] ולא ידעתי למה דלפי ראות עינינו זה וזה לא שכיח הרבה והיה אפשר לומר כיון דרוב בהמות כשרות הן ונשחטה בחוקת היתר עומדת להקל בזה בין מקמא בין מנכה ולהלכות בכך אופן להכשיר אך ברעותא שנגעשה

חיכוך טרפה וכל זה משערינן אחרי הנפיחה רבתי הבהמה הריאה נפוחה וכל זה כשאינה מוברלת מן הריאה אבל אם היא מוברלת בוודאי היא יתרת ואם יש כטרפא דאמא טרפה [כ"א סעי' מ"ט] וכל זה כשהגבשושית היא ריאה עצמה אבל בועא נבוא אף על פי שהיא חדה ומשוכה ויש עליה תואר אונא מ"מ אין דינה כיתרת אלא כשארי בועות שבריאה [סג] :

נז עוד כתב וכן אם נמצא אונא על גבי הריאה וגומא תהווה וכשנפחין הריאה כל האונא נופלת לתוך הגומא ושוה לשאר הריאה אף על פי שאינה נכנסת לתוך הגומא אלא כשמניחים היר בנחת עליה כשרה דאין זה יתרת אלא פיצול הריאה ומאחר שיש לו תהווה גומא לנוח בו אינו עתיד להתפרק כשאר יתרת וכשרה ואין להבשיר פיצול כזה רק מנכה דהפיצול מונח על הגומא אבל מקמא הפיצול נופל למטה וסופו להתפרק וטרפה עכ"ל וזה ששמענו מלשוננו דמעמא דיתרת מנכה טרפה הוא מעטם דסופו להתפרק לאו דווקא דכבר נתבאר שהטעם הוא משום יתר כנפול אלא דה"ק דאפילו אם נאמר ביתרת מנכה מה שאמרו חז"ל שהיא טרפה הוי מעטם חיכוך בצלעות ולפ"ז גם בפיצול הדין כן לזה אומר דלא כן דאפילו להך מעמא כשר בפיצול דאינו עתיד להתפרק מפני שיש לו גומא לנוח בו [כן מוכרחי מפרט להל"כ מחר עלמנו ודו"ק] :

נח וזה שכתב נפלה לתוך הגומא ושוה לשאר הריאה כוונתו שממלאה כל הגומא לאפוקי אם היא בולטת למעלה אפילו כעין גבשושית שאינה חדה טרפה ויש מי שאומר שאפילו אין גברותה כטרפא דאמא כיון שבכל הפיצול יש כטרפא דאמא טרפה מפני שיש בזה עני ריעויות האחת מה שנתפצלה מהריאה והשנית מה שקצת הבלטיה התחכך בצלעות וכ"ש אם בולטת מחמת שהיא רחבה מהגומא וא"א לה לבא עד תחתיה הגומא דטרפה [שמ"ה סעי' נ"ח] ולא כיש מקילים כשהבליטה היא פחות מטרפא דאמא [שמ"ה סעי' נ"ח] ופשוט הוא דאם ע"י נפיחה חזקה היא שוה לשאר הריאה דיש להכשיר ואם כל הפיצול הוי פחות מטרפא דאמא כשר בפשיטות דאפילו נאמר שהתחכך בהצלעות מ"מ כיון דיתרת מנכה כשר בפחות משיעור זה כ"ש בפיצול מנכה אף שאינה ממלאה הגומא דכל פחות משיעור זה אין בכחו לקלקל דכך קבלו חז"ל ולכן נ"ל דבהפ"מ יש להקל ג"כ כשהבליטה היא פחות מטרפא דאמא אף שבכללה יש השיעור אם אך ברור שזוהו פיצול ולא יתרת דכל פחות משיעור יש להקל בהפ"מ וצ"ע לדינא :

ננ ואם הפיצול קטנה מהגומא שאינה ממלאה כל הגומא י"א דטריפה דהו מימן שאין זה פיצול אלא יתרת [מ"ו סעי' נ"ז] וי"א דכשרה דסוף סוף כיון דנת בגומא אינו עתיד להתפרק [נק"כ ומ"ט ומכ"ט] ואי קשיא דאם היא פיצול מהריאה למה אינה ממלאה כ"י

שנעשה מחיים יש לפקפק אם יש דהתיר מטעם זה כמ"ש בס"י ועוד יתבאר בס"י נ' על כן העיקר בזה לאסוף מבחי מתא ולא ימלט שלא יכירו היטב אם זהו פיצול או יתרת :

סד עוד כתב אגא שנתפצלה ויש לה שורש אחד כעובי אצבע אינה נחשבת אלא לפיצול שנתבאר ביאר הדברים דוה אינו דומה לפיצול שנתבאר דפיצול היינו דווקא שאינו עומד כשיפולו אלא בגוף הריאה וגומא החתיו אבל כל שנחלק לשנים בין באורך בין ברוחב בין בעובי אין לחושבו לפיצול אלא לנחלק כל שדרואה יראה לעינים שהיא דומה לתפוגת נחלק [ג"ט] וכן כשיש להם שורש אחד כעובי אצבע אינה נחשבת אלא לאחת וי"א דוה להמריף אבל לזכור כגון שחבר אונא פשיטא דלא גרע מהכשר מדק שנתבאר [ע"ך סק"ד] ומפילא דאינו מועיל רק במקום שמועיל סדק כגון שהוא במקום שדך להיות שם חלוקת אונות ואם אין להם שורש אחד חרא מינייהו יתרת היא [מנ"ט סק"ט] ואם מונחת שתייהם בשוה הוי יתרת ברדי דאונות וכשרה ואם אחת נכוח מחברתה וחברתה כאלו מונחת תחתיה צריכים הבקאים להכיר ע"פ אורכן ורוחבן ועוביו אם האחת היא העיקרית וחברתה שמונחת תחתיה היא הותרת רדי היא יתרת מקמא ואם חברתה העיקרית הרי האחת הגבוה הותרת והוי יתרת על גבה [כ"ח מהמנ"ט וכו'] וכלל גדול יש לדעת שכל ענין שהלוי בבקאות לפי ראות עינים א"א לבאר הכר בכתב ואין לו למורה אלא מה שענינו רואות ובצירוף השוחטים הבקאים וכתפלה לר' שלא יכשלו ברבר הלכה דוה עיניו רואות שעם כל ריבוי הספרים מאחרוני אחרונים על הלכות בדיקות מ"מ יש חדשים לבקרים שאינו מבואר בספרים ולכן החכם שלבו שלם והוא בקי בריאות אין לו לדיין אלא מה שענינו רואות :

סה כתב רבינו הב"י בעני' ה' אונא של ימין הסמוכה לגרנתת במצר החוה אצל הצואר ממש התחונה שהיא עליונה הסמוכה לצואר אם ימצא על גבה כטרפא דאסא כשרה מפני שכן דרכה ליפצל דווקא ימנית אבל לא שמאלית ויש מי שאומר דווקא למעלה מחציה אבל למטה מחציה טרפה עכ"ל ובספרו הגדול ביאר דבשאר אונות טרפה ע"ש ויש להבין הא פיצול מכשרין בכל האונות כלא גומא מפני שמתוך דוחק החוה הרכה להתפצל ולכן תלינן זה בפיצול ולא ביתרת ולא דווקא כטרפא דאסא דה"ה אפי' יוהר מכטרפא דאסא כשר [אחרונים] אלא דהוכיח שיעור אונא שוהא כטרפא דאסא דכפחות משיעור זה גם בכל האונות ובכל הריאה כשר כמ"ש ולכן אין כשר

רק בימין ולא בשמאל משום דבשמאל אין שם דוחק החוה ולא תלינן בפיצול ואף על גב דגם אונא עליונה השמאלית היא סמוכה לגרנתת מ"מ אינה כמצד החוה :

סו וזה שכתב ריש מי שאומר דווקא למעלה מחציה אבל למטה מחציה טרפה רבו בזה הפירושים י"א דשניהם הם ברוחב האונא ולמעלה מחציה מקרי מה שלצד החוד ולמטה מחציה מקרי מה שלצד השורש ולפי זה מה שלצד החוד כשר בכל אורך האונא וי"א דאף באורך האונא משערין והיינו אותה החצי ברוחב שהבשרנו אינו אלא למעלה מחציה בארכה לצד הקנה ולא החצי השנייה שלצד הריאה [ט"ז סק"ח נכס ט"ז] וי"א שהחריץ של האונא הוי הגבלת המקום דמהחריץ לצד החוד כשר ומהחריץ לצד השורש טרפה [מ"ח סעי' ע"ו] וכל מה שחויץ לחריץ טרפה בכל מקום ומקמא דכל הרעוק הוא לפי השפעתם באיזה מקום הוא עיקר דוחק החוה ויש מי שכתב דהמנהג לשער באופן זה שנוטלין אונא השמאלית וסומכין אותה להימין ובמקום שכלה אונא של שמאל משם ואיך נקרא לצד החוד דהיינו לצד הראש וכשרה וכן מקום שגמעת אונא של שמאל לצד הריאה היא נקראת למטה מחציה וטרפה [ג"ח"ט נכס ע"ו] :

סז לכאורה נראה ברור דפיצול זה שמכשירין באונא עליונה אינו אלא כמנבה אבל במקמא הא פיצול מקמא טרפה כמו שנתבאר מפני שסופו דהתפרק ומה לי אונות אחרות ומה לי אונא זו הרי סוף סוף הם התפרק אבל יש גדולי אחרונים שהכשירו גם מקמא באונא זו [ג"ח ופמ"א וכו'] כ"ח וכתבו הטעם מפני שהגרנתת מחויקו שלא יפול ומכשירין אפילו בגומא החתיה [ונו"ן] ויש שכתבו דבמקום שמכשירין יתרת מקמא גם כזה יש להזכיר ולא במקום שמטרפין [ג"ח סק"ס] ויש שמשמע מדבריהם דווקא ביתרת יש להכשיר באונא זו בבקמא אפילו במקום שאומרים יתרת מקמא אבל לא בפיצול וצ"ע בכל זה [נכ"ח וכו' וכו'] מוזכר גם נפילול ונח"ט ופמ"א נמ"ו סק"ח משמע ניתרת ע"ש :

סח אין כל הדברים הללו אמורים אלא בכמהה וחיה אבל העוף אין לו חיתוך אונות בכמהה ואם ימצא אין לו מספר ידוע וכן בגדלים ומלאים רכים עד שרשים יום [ט"ך סק"ו] י"א דאין להמריף אם לא נמצאו אונות אפילו בלא חיכר וסדק כלל דהכי רביהיהו ואורחיהו דבקטנות לית להו וכשמתגדלים גדלי האונות בהדיהו ודוקא כשאין להן כלל אבל אם בצד אחד יש להן חיתוך אונות צריך להיות גם בצד השני ואם לאו טרפה [ס"ט וע"י] ראה חוינן שכבר נתגדלו ולא אמרינן דמצד אחד נתגדלו ומצד השני עדיין לא נתגדלו רמסתמא שני הצדדים מתגדלים בשוה ויש מי שמפקפק גם על עיקר דין זה [טפ"ח] וכן כתבו גדולי אחרונים שבתות

ובשור הבר שקורין בופלי נמצאים תמיד שני ודרות [ומפני שזה סוף ש"ל ר"ס לר"ה בגמרא מ"ז. כל

כי היו צריכה סבי לים לכו ולפירות רבינו אפרים במסכת ט"ס דלמאי ודרות קפ"ו]:

סימן לו [כמה דיני טריפות בריאה ובו פ"ה סעיפים].

זה ויוצא ברוח אחד [כר"ל ומכ"ס] אם לא כשהם בשני הערוגות זה בימין זה בשמאל דברא ודאי ליכא חששא [מכ"ס סק"ג]:

ה אפילו נקלף כל קרום העליון ולא נשאר רק הקרום התחתון הדק ג"כ כשר וכך אמרו חז"ל [מ"ו:] האי ריאה דאגלוד כאהינא סומא כשרה כלומר שנגד כל העליון ונשאר רק התחתון האדום כשרה ומלשון זה משמע דא"צ בריקה מיהו בה"ג כתב שצריכה בריקה והסמיכו רבותינו דבריו דכיון שיש בה ריעותא כזו לא מסתבר להכשירה בלא בריקה [למ"ס ורמב"ם ור"ן] והבריקה היא בנפיחה [ט"ז] שינפח אותה כראוי ויראה אם היא שלימה ועולה בנפיחה בכל המקומות יאם יש בה נקב לא יעלה אותו מקום בנפיחה ויש מי שמחמיר דצריך בריקת פושרים אחר הנפיחה [הכ"ס] וחומרא יתירא היא דכיון שהראשונים כתבו דמלשון הגמ' משמע דגם בלא בריקה כשרה ורק הבה"ג החמיר לבדוקה איך נחמיר כל כך להצריך פושרין [לכ"ס וב"ח] וג"ל דבבריכת נפיחה אין כל השוחטים בקיאים בזה דלזה צריך הרגשה יתירא להבחין אם עלתה כולה בנפיחה שלא נשאר בה משהו שלא עלתה בנפיחה ולכן אם אינו יודע בעצמו שהוא בקי בבדיקה זו ברכרה שיבדוק בפושרין לראות אם המים אינם מבצעים בשום מקום דזה יותר בקל להרגיש ושיעורא דפושרין הוא כרוק היוצא סוף הפה או כמים ששואבין בקץ מהנדר ואין בזה שיעור מצומצם אלא שלא יהא חס מאד ולא קר מאד [מכ"ס] וכל המדריוגות שבין חזיונות לקריות כולו מקרי פושרין: ׀ אם לא נבדקה בנפיחה כלל הוי ספק טרפה אף שיש לשאול והרי יתבאר לקמן שאין אנו בקיאים בבדיקה וכל בריקות שאנו נודקין הוי רק סחמת חומרא ואם מדינא דגמ' הוי צריך בריקה לא היינו בקיאים וא"כ כיון שאמרנו דאם לא נבדקה טרפה א"כ הבריקה היא חיובית ואיך אנתנו בקיאים בזה ד"ל דכיון דרבותינו חפסו מלשון הגמ' דאין הבריקה חיובית ולכן אע"ג שכלא בדיקה הוי ספק טרפה וכל דברי בה"ג הם דברי קבלה מ"מ שנאמר להחמיר על עצמינו שאין אנו בקיאים הוי חומרא יתירא ולכן אנתנו כיומנים על בדיקתנו [עמב"ס] ופשוט הוא דאם אפילו רק רוב בריאה נגלדה ג"כ הבדיקה מעכבת דרובו ככולו:

א הריאה יש לה שני קרומים והקרום התחתון הוא אדום [רמ"י מ"ו.] והוא דק יותר מקרום העליון [עכ"ל] ניקב זה בלא זה כשר וכל אחת ביכולתה להניח על הריאה שלא תצא הרוח ממנה ומלשון הפוסקים משמע דא"צ בריקה כלל [ע"ך סק"ב] ומ"מ כיון דאיכא ריעותא החמירו הגדולים לברוק ברוק על מקום הנקב [מכ"ס ופמ"ג] מיהו בדיעבד כשלא ברק אינו מעכב ופשוט הוא דאם יש קרום דם בהקרום האחר כנגד הנקב שריא טרפה ודרית [לכ"ס] וכן כשהנקב הוא ע"י חולי אבל ע"י קוץ או מחט טרפה בכל עניין ופשוט הוא [לכ"ס ועכר"פ ול"ע]:

ב ואם ניקבו שני הקרומים זה שלא כנגד זה דבושט טרפה ככה"ג כמ"ש בס"י ל"ג ובקורקבן כשר כבה"ג כמ"ש בס"י מ"ט ואומר בש"ס [מ"ג.] הטעם דקור-ג"ן מינח ניחא ולא יגעי הנקבים זה בזה והושט מתוך שאוכל בו ואינו ניחא יכול להיות שהנקבים יפגעו זה בזה והרשב"א ז"ל טרמה ריאה לקורקבן שהרי גם הריאה מינח ניחא ואף שהיא שואבת כל מיני משקה והיא מרחפת תמיד מ"מ היא במנוחה על מקומה וגם זה אין לחוש שהרוח יכנס דרך נקב זה ויצא דרך נקב השני שהרי שני הקרומים דבוקים זה בזה ורוח לא יבא ביניהם וזה שנמצא בגמ' [מ"ו:] דכשהפנימי ניקב ולא החצון משמיע קול בין שני הקרומים ע"ש זהו כנגד הנקב של הפנימי וראי משמיע קול מפני הרוח אבל להלאה מזה לא ילך הרוח וכן פסקו המור והש"ע [ולפמ"ס ח"ט כל מה ספקו בזה וזו"ק]:

ג אבל יש מהראשונים שאוסרים בניקב זה שלא כנגד זה [כג"ל ורי"ו] וסרסין ריאה לושט דאינו דומה לקורקבן ששני הקרומים דבוקים הרבה זה בזה וכקרום אחד הן משא"כ בריאה [א"ר"ה סלרוך] ועוד דמי יימר שאין הרוח נכנס בין שני הקרומים דפשוטא דגמ' [ט"ז] משמע כן וכן פסק רבינו הרמ"א וכל גדולי האחרונים והבי דהגו ואין לשנות וגם בריקה אינו מועיל בזה דאם אפילו לא הבצבץ בשעת הבדיקה יכול להיות שאו לא נכנס הרוח בחזק בין שני הקרומים אבל בחייה נכנס הרוח ועוד דבווריא טרפה אינו מועיל שום בריקה [עמב"ס ולכ"ס]

ורוקא כששני הנקבים הם ברוח אחד אפילו נקב אחד באומא והשני באונא אבל משני צדדים כשרה [מ"ו] שהרי גם בושט כשר כבה"ג ויש אוסרין גם כשני דרות דגרע מושט דהרוח אין לו משקל ונכנס ברוח

׀ וכתב רבינו הרמ"א מיהו אם נמצא בועא על מקום שנקלף העור העליון יש להטריף כי הוי כקרום שעלה מחמת מכה עכ"ל ביאור דבריו דחיישינן שמא גם הקרום

י ולמעט זה נ"ל דזה אינו אלא כשנגד מקצת הריאה ועל מקום הגלד עלתה בועא אבל אם הנגלד הוא הרבה יותר ממקום הבועא לא חיישינן לומר שרא הבועא קדמה והיא הגלירה את הקרום שהרי אנו רואים הנגלד הוא הרבה יותר מהבועא והו סימן מובהק דלאו הבועא גרמה להנגלד ואולי שלכן כרב רבינו הרמ"א ל"זן זה אם נמצא בועא על מקום שנקלף העור העליון וכו' לדייק דדווקא כשהב"ז הוא על מקום שנקלף ממש כמ"ש ולא קאי לא אנגלד כולי דבוה הרי אנו רואים שהבועא לא היתה סיבת הנגלד וגם לא כתב דין זה בסעי' א' ומיירי שם בן בניקב קרום אחד דבניקב כשעלתה בועא גם כן אין חשש דהניקב הוא קטן והבועא בע"כ יש לה איות שטח וכיון דלא על כל מקום הבועא יש גלד זהו סימן דלא מסיבת הבועא בן הניקב [והחז"ש והל"ש אוסרים גם כנושא על הנקב וכן כנגלד כולו ועדו כדברי הרמ"א ע"ש ולפמ"ש הדברים מדוקדקים ומ"מ למעשה ל"ע וכלל הפ"מ ערפה ככל ענין ובהפ"מ יש להתייבש בזה מחד] :

יא ודעת גדולי אחרונים דבנגלד כולו או רובו חמור יותר דטרפה אפ"ל כשהבועא היא א"כ מים זכים דאע"ג דמטעם תרתי לריעותא אינו אלא אם הבועא היא מים סרוחים מ"מ כיון דהקלקול כל כך גדול חיישינן גם במים זכים שנתקלקל גם הקרום התחתון ואם נגלד מקצתו או ניקב עזי העליון או אם הבועא היא מים סרוחים טרפה מטעם תרתי לריעותא ובמים זכים יש להכשיר בהפ"מ [פמ"ג סק"ג ולנ"ש סקע"ז] :

יב עוד כתב י"א אם גפחו הריאה ונקרע הקרום מחמת הנפיחה טרפה עכ"ל וחלקו בזה דמעשים בכל יום שמחמת חוץ הנפיחה תשבר וכל הבודקים אוסרים כן ולית מאן דחש לה [נ"ח וע"ז סק"ג וי"א דמיירי שנפחיה כדרכה דבכה"ג בהכרח שיש קלקול בהקרומים [ע"ך סק"ה] וי"א דמיירי כשסביב השבירה יש קצת יובש או ריעותא אחרת כמראה וכיוצא בזה דהשבירה הוי סימן שהיובש הוא יבש ממש או המראה היא מראה טרפה [ע"ש] ויש מחלקים דוודאי אם ע"י חוץ הנפיחה גשברו הקרומים וגם הכשר בעצמו לא חיישינן לה דזהו מפני חוץ הנפיחה אך רבינו הרמ"א מיירי דהקרומים לבד נשברו בלא הבשר דזהו סימן שיש קלקול בהקרומים דאם היתה הסיבה מפני חוץ הנפיחה היה גם הבשר משהביר [הג' רפ"ב] :

יג ואם היה בה סירכא ועברה על ידי מיעוך ונפחיה לבדוק יש אוסרין כשנתקרעה בשעת הנפיחה דזהו ריעותא ויש מתירין דכיון שעברה ע"י מיעוך אין הבדיקה אלא רק משום חומרא כמו שיתבאר בס"ל ו"ט וא"כ אמרינן דזה שנקרעה עתה הוא ע"י חוץ הנפיחה ובחיה לא היתה נפוחה כל כך [ע"מ סק"ג] דבאמת י"א דאין לנו לדון כלל ממה שנתקרעה לאחר שחיטתה מגודל הנפיחה על מחיה של הבהמה דאו רוח תייר מסייעתה שאם אפילו

הקרום השני ניקב והקרום הנמצא הוא שעלה מחמת המכה וקו"ל כל קרום שעלה מחמת מכה אינו קרום מתימה מעלייתא היא שיהו מעט טרפות כל הסרכות כמו שיתבאר וטרחי הגדולים בטעם דין זה הוא חיוני דלא מחזיקין ריעותא מקרום לקרום שהרי אפילו נגלד כל קרום העליון כשרה ולא חיישינן שמא גם קרום התחתון נתקלקל וא"כ מאי איכפת לן בהבועא שניחוש שגם קרום התחתון חזף הק"ך לו [ל"ג] וכתבו דהמטעם הוא משום תרתי לריעותא [תנ"ש סק"א ולנ"ש סקע"ז] ולדעתם דוי זה כסירכא תלויה מן הבועא או בועא העוברת במקום שאר ריעותא שיתבאר בס"ל ל"ז דשם גם כן ביארו המעט משום תרתי לריעותא אמנם לפ"ז מאי האי דקאבר שזוהי בקרום שעלה מחמת מכה הא המעט משום תרתי לריעותא ונדחקן לפרש דהיינו הק"ך דמפני שיש תרתי לריעותא תלינן שגם העור התחתון ניקב קרום עלה בו [ע"ש] ויש מי שאומר דאי משום תרתי לריעותא אינו אלא בבועא של מים עכורים ולא במים זכים ולכן תולה בקרום שעלה מחמת מכת דגם בכה"ג טרפה [ג"ש סק"ה] :

יד ולענ"ד לא נראה כן דהנה עיקרי כדרי תרתי לריעותא שאחרוני שאחרונים עשו מזה כללים ופרטים ופרטי פרטים אין לזה עיקר ושורש לא משום ולא מראשונים ויש חולקים בעיקרי הכלל הזה [ע"מ"ג כ"ד אות נ' ע"ש נה"ג] ורבותינו בעלי הש"ע לא הזכירו הכללים האלה הן אמת שיש דינים שמעט הטרפות מפני תרתי לריעותא אמנם לאו כלל הוא על כל מיני תרתי לריעותא לעשותם כאילו היא הלכה פסוקה והכל לפי העניין ובזמנינו שבשר כשר בויקר וההפסד נתרבה לאין שיעור ויש שבכהמה אחת תהיה הפסד עד מאה זהובים ויותר א"כ לנו להחמיר בחומרות שאינם מעיקרא דינא ואם נאמר דטרפות תרתי לריעותא כלל לא הוה איך לא הזכירו הפוסקים הראשונים והמור והש"ע אלא ודאי לאו כלל הוא ובמקום שאין הפסד ודאי מצוה לשמוע דברי הגדולים שהחמירו בזה ועוד יתבאר בס"ד בס"ל ל"ז סעי' י"ט :

טו ומעט דין זה נ"ל ברור דהיינו מעמא דאלו ידענו ברור שהנגלד היה מקרום ואח"כ באה הבועא בוודאי לא היינו חוששין לה אבל שמא הבועא נעשתה מקרום וע"י הבועה נגלד קרום העליון וכיון שהעליון נגלד פשימא שהקרום התחתון נגלד שהרי הבועא הוא בין עור לבשר וכיון ששלמה להגלד העליון כ"ש שהגלירה התחתון הקרובה אליה ואח"כ עלה עליה קרום וזהו שאומר רבינו הרמ"א יש להשי"ף כי הוי כקרום שעלה וכו' ור"ל דהוי ספק טרפה ספק אם הנגלד קרום ואינו כלום או שמא הבועא קדמה והיא גרמה להנגלד שיגלד וא"כ הקרום שכעת הוא קרום שעלה מחמת מכה ולפי מעט זה אין חילוק בין מים זכים למוגלא דבכל ענין טרפה [כמ"ש ה"ך סק"ג וע"מ"ג] :

עד שנחתם לגמרי פתיחה חזקה [ובזה ילאמי ייה ממס
 סממננו נמניע זס כמה מנהלי לתחומס ודוק]:
 מן ריאה שנשמע בה קול הברה בשנפתח אותה וזה
 מפני הרח שיוצא ממנה מאיזה נקב אם ניכר
 המקום שממנו נשמע ההברה מושיבין על מקום זה רוק
 או הבן דק וכיוצא בזה אם הרוק והתבן יתגרנד כידוע
 שהיא נקובה וטרפה ואם לא ניכר המקום מושיבים אותה
 במים פושרין ובסעי' ה' בארנו מה הם פושרים ע"ש
 ויכול לשום המים באיזה כלי שהוא ואף שבבדיקת
 צימק יתבאר במעי' ע"ב דבעינן כלי מיוחדת לזה וזה
 מפני שבשם צריכה להיות מעלי' בהמים משא"כ בכאן
 לשעה קלה אין חוששין איזה כלי שהוא [מני"ס סק"ח]
 וי"א דגם בכאן צריך אותו כלי שיתבאר שם [ס"ד סק"ו]
 והעיקר נראה כריעה ראשונה וכששמה בהכלי נפתחין
 אותה ורואין אם יש בצבון בהמים באיזה מקום טרפה
 ואם לא כשרה רהו מינו מוכהק שהקרוס העליון לא
 אינקב ורק התחתון לרוב אינקב והרות הולך בין שני
 הקרוסים ומפני זה נשמע בה קול הברה בשעת נפיתה
 וכבר נתבאר דניקב זה בלא זה כשר :

מן בדיקה זו היא חיובית מרינא דגמ' [מ"ו]: ולכן י"א
 שאין אנו בקיאין בזה ובכל עניין טרפה כמו בצמקה
 שפסק רבינו הרמ"א דאין אנו בקיאין בבדיקה [מני"ס
 וכ"כ ה"ט"ך צפס לנדס] מיהו דעת רבינו הרמ"א שלא
 הניח כאן דאין אנו בקיאין משמע להדיא דס"ל דבזה
 אנו בקיאין ולא רמי לבדיקת צמקה שצריך להשהות
 הריאה במים מעלי' ועצם הבדיקה קשה להבין משא"כ
 בכאן לשעה קלה ולראות אם יש בצבון גם אנחנו
 בקיאין בזה [ס"ד סק"ט] וכן דעת כמה גדולי אחרונים
 [לכנס וכ"כ מ"ט מ"ט] וכן כמאר מיש"ש [ס"ט ע'
 ובאמת לא ידעתי איזה בקיאות יש בזה ופשוט שבה"מ
 יש לסמוך על בדיקתנו:

יז והזקא בפושרים אבל בחמימי או בקירי אינו מועיל
 הבדיקה ולא עוד אלא אפילו אם רק שמה במים
 חמים או קרים שוב לא מהני לה שום בדיקה ומעמו של
 דבר דרך אמרו חז"ל [סג] דחמים מכווצים את הקרום
 ופוחמים הנקב וקירי מררשי לה כלומר שמקשין אותה
 כאבן ועי"ז יסתם הנקב [ר"ן] וממילא דמה תועיל לה
 בדיקה בפושרין אחרי שהנקב כבר נתסם ע"י החמין או
 הצונן [ונס נלמקס קן סוא ול"ע] :

יח כבר נתבאר במ"ס כ"ה דנשחטה בחוקת היתר
 עומדת וכל ספק שיארע בה לאחר שנשחטה כראוי
 ויש ספק אם נעשה קודם שחיטה וטרפה או לאתר
 שחיטה וכשרה אם רק יש במה לתלות תולין על אחר
 שהיטה ומעמידין אותה על חוקתה של אחר שחיטה
 שעמדה בחוקת היתר ואפילו אתיליד בה ריעותא כשר
 רוב בהמות כשרות הן ולכן אין מוציאין אותה מחוקת
 היתר שלה ועוד יתבאר בזה במ"ג נ' במ"ד :

יט לפיכך גם נבאית הריאה נקובה במקום שיש
 לתלות

אפילו היתה נפוחה כל כך לא היתה מתקרעת דאין
 בשר הטח דומה לבשר החי [מני"ס וכדו"ס] ולכן רק
 כשיש ריעותא ניכרת יש לנו להטריף ולא באופן אחר
 וריאה לזה ממה שיתבאר במ"ג ל"ו בבועא בשפולי
 שצריך שחום בשר יקפנה ואם אחד נפח יותר בבח
 והעלה עליה חום בשר כשר ודרי שמא בחייה לא היתה
 נפוחה כל כך אלא ודאי ראינו דומה בחייה ללאתר
 שחיטתה ובחייה היתה יותר נפוחה מפני רוח חיים שבה
 ועכ"ז לא תארע בה קלקול ומדברי רבינו הרמ"א עצמו
 יש ראייה רמיייר שהיה היו ריעותא שהרי כתב אם
 נפחו הריאה וזה ידוע שמעיקר הדין אין לנפוח שום
 ריאה כשאין בה ריעותא כמ"ש במ"ג ל"ט ועם שהוא
 כתב שם שיש מקומות שמחמירין לנפוח בלא ריעותא
 מ"מ אין זה מעיקר הדין ולכן נ"ל שסמך רין זה אל
 דין דנגרד קרום העליון להורות דדין זה מיידי נ"כ
 שבה"ג או בריעותא אחרת ולענין שירכא נ"ל לרינא
 דאם השוחט ידוע שהסירכא עברה בקל ובגתת וזהו מימן
 מובהק שאין זה סירכא המטרפת יש להקל כשנקרעה
 בגפחתה ואם עברה בבכורות אין להקל [נללג"ד] :

יד אמרו חז"ל ביבמות [ע"ו] לענין כרות שפכה דאם
 ניקב הגיד פסול וכשנחתם שחתמו הנקב כשר וזהו
 פסול שחזור להכשירו למעוטי קרום שעלה מחמת מכה
 בריאה אינו קרום וכן איתא בתולין [מ"ג] לענין ושם
 דקרום שעלה מחמת מכה בושט אינו קרום ופירש"י
 דאפילו עלתה בו סתימה עבה אינה מתקיימת דכל נקובי
 דטרפות לא מהני להו סתימה דסלקא בהו לאחר זמן
 ולא דמי לריאה שניקבה ורופן סוחמתו ולסתימת כבר
 במרה ולסתימה דירכים בתלחכות דהיא סתימה מעיקרא
 היא עכ"ל ומשמע דתרי מעמי קאמר חדא משום דאין
 חסתימה מתקיימת ועוד כיון דחסתימה נתחרשה אח"כ
 אינו מועיל אמנם באמת חד מעמא הוא דמפני מה אין
 הסתימה מתקיימת מפני שלא היה להקרום מקודם הויה
 בעולם ורק ע"י המכה נתרוה הקרום דמלחות המכה
 נתרוה וא"כ אין יסודו דבר של קיימא וסופו להתפרק
 אבל הלכות היוצא מדופן לפתום ולסרוך הריאה השורש
 שלו מהדופן שהיתה מקודם ואף שהלחות יוצא מהריאה
 מ"מ עיקר אחיזתו הוא בדופן ולכך קרוי סתימה וכן
 הכבר במרה והירכים בתלחולת [כדו"ס] ולפ"ז עיקר
 הטעם הוא משום שאין הסתימה מתקיימת וא"א לפסול
 שיחזור להכשירו בדבר שנתחרשה אח"כ אבל כשהסתימה
 היא בדבר שהיה מקודם לא מקרי חזור להכשרו שהרי
 ההכשר היה מוכן בעת שנעשה הנקב וזה שאמרו חז"ל
 [תולין ס"ח]: וטרפה כיון שנטרפה שוב אין לה היתר
 הבונה נ"כ כן כשההיתר נתחשש אח"כ מפני שא"א
 שיתקן בשלימות כמ"ש אבל כשההיתר היה מוכן בעת
 הטרפות לא חל עלה שם טרפות בעולם אע"פ שצריך
 זמן עדיין שיוסתם הנקב מ"מ אין נקב כזה עלול שהבעל
 חי ימות מזה מפני שתיכף מתחיל מעט מעט להתתקן

לחלות שנעשה אחר שחיטה כגון שהעביר הטבח ידו בכח או שחלשה בכח או שילקה זאב או כלב והחזירה נקובה תלין להקל וכשרה ולא מיבעיא בהנקבים שבמקום שינוי לא חיישין שמא במקום נקב נקב אלא אפילו יש נקבים הרבה שלא במקום שינוי תלין כילהו בזאב ובכלב מטעמא דהתבנית ואמרין שנשך במקום זה וחזר ונשך במקום אחר וא"צ לעשות נקב במקום אחר ולדמות הנקבים זל"ז ככתלעים שיתבאר שצריך לדמות רבוה מילתא דפשיטא דכיון שזאב או כלב נטלה ודאי שהוא נקב [ש"ך סק"ג] ולא עוד אלא אפילו סמכיה לנקב אחר שעשו אחר שחיטה ואינו דומין זל"ז נ"ב כשר מטעם חזקה שנתבאר ואמרין שאע"פ ששיני הנקבים נעשו לאחר שחיטה אינו בהכרח שידמו זל"ז [סס] ויש מהמירין בכה"ג [פ"ה] אמנם כשיש לחלות שטפני שינוי האויר אינן דומין או מפני המישמש שמשמשו בזה יותר מבנקב השני יש להקל [תנ"ס ופמ"ג]:

כ רבר פשוט הוא דוח תלין בהעביר הטבח ידו בכח או שחלשה בכח שצריך הטבח לירע שבערך מקום זה העבודה או תלשה בכח או שהלך יש בסכין וכן במצר החוה היינו מן החוט שמנקרין מן ההוה ולמעלה לצד השדרה אם רק יורע הטבח שהכניס ידו ומשמש במקום הנקב תלין שמתוך שהמקום צר וצריך לרחוק ידו שם נקב בצפורנו ובמקום זה א"צ לרעת שהעביר ידו בכח אבל בשאר מקומות צריך לרעת שהעביר בכח או תלש בכח ובכל זה א"צ לרע בצמצום ממש שידו היתה במקום הנקב ממש ודי שיודע שידיו הלכו בשמט זה שהנקב נמצא שם [תמ"ח] ואפילו הוציא עכו"ם את הריאה ומצאיה נקובה במקום שדרכו למשמש בחוקה או להעביר סכין שם אע"ג דלא ברור שהיתה די עכו"ם במקום הנקב ממש ואפשר שמשמש סמך לזה ס"מ תולין להקל ואומרים הנקב מוכיח על הודים לוטר שכל אלה ידו עשתה [סס] ואפילו הרבה נקבים תולין במשמש ידא דמבטא כמו בזאב [כס]:

כא וזה שאנו תולין בזאב וכלב היינו כשנטלו הריאה בפיהם אבל אם דק עמדו אצל הריאה ולא ידענו בנידוד שנמשך כפיהם אין תולין בהם הנקבים וטרפה מספק [סס] ויש שמצדד להקל [פמ"ג נמ"ז סק"ו] ונראה דהכל לפי העניין דוודאי אם לא עמד אדם שם אצל הריאה דרכו של כלב לחטוף בפיו וכשרואה אדם בא כציתה אבל אם עמד אדם שם אין דרכו לחטוף ואכלמי חספה היה האדם מרגיש וכל זה קודם הכריקה אבל אחר שברקו את הריאה ולא נמצא בה נקב פשיטא שתולין אח"כ את הנקב הנמצא אפילו במציאות רחוקה ורע שיש מי שרוצה לוטר דלדודן דמחמרין בנאכרה הריאה בלא כריקה שלא בהפ"ם כמ"ט בס"י ל"ט ה"ה דמחמרין בנטלה זאב או כלב ודחו הגדולים דבר זה דרעת המחמיר הוא רחישין שהיה בה איוה סירכא והכלב העבירה כעאמת אין סורך בעלי חיים להסיר

הסירכא עד שלא ישאר בה קצת דלרול [תנ"ס]:

כב אם עכו"ם נטל הריאה והלך עמה ואח"כ החזירה ונמצאו בה נקבים אם מקודם ברכו את הריאה ונמצאת יפה ודאי דתולין שהוא עשה הנקבים אבל אם עדיין לא בדיקה דעת רוב גדולי אחרונים להחמיר ולא לחלות בו דמה לו לעשות נקבים ואם ירוע שנקבה ולא ידענו כמה נקבים ניקב תולין בו כל הנקבים [סמ"ח] ואחד מגדולי הפוסקים פסק דתלין בעכו"ם בכל עניין כיון שנטל הריאה [ב"י נכס ר"ז] ודחו את דבריו כמ"ש ואחר מגדולי האחרונים כתב דהר"ן עמו דאל"כ בני מעיים שאנו מוכרים לעכו"ם שא"צ בדיקה ולפי דעת המחמירים כשלמחר יבא ויראם לפנינו נקובים יאסור הבהמה ומעולם לא שמענו זה דאחרי שיצא מתחת ידינו לידו והלך עמה לאו כל כמיניה לאסרה עלינו ואנו אומרים שבכוונה עשה לאסור עלינו [נרו"ס סק"ה] אך אין זה דמיון דוודאי כשמכרנו לו והלך עמה לביתו שוב אין לנו עסק עמו וזה א"א להיות רק בבני מעיים הריאה אסור לטכור קודם הבדיקה וזה שכתבנו שאין תולין בעכו"ם והו כשלא קנאו אותה העכו"ם רק נטלה על שעה קלה והחזירה ובוה בוודאי אין לנו לחלות בו דמה לו לעשות הנקבים אם לא שיש אומרא שעשה בכוונה דאו יש להתיר אבל בלא זה אין להתיר [וכ"כ דעת הג"א סקמ"ה]:

כג זה שהכשרנו הנקב כשיש בבה לחיות כמ"ש אפילו אם נמצא הנקב כבועא או בשאר ריעותא שא"צ בדיקה אלו לא היה כאן נקב תלין נ"ב ולא אמרין דהוי תרתי לריעותא משום דדאי נקב לאו ריעותא הוא כלל כיון דתלין שלאחר שחיטה נעשה אבל אם נמצא במקום סירכא אפילו עוברת ע"י סיעוק או שנמצאת בסוך לו באופן שצריך כריקה טרפה דהא במקום הנקב א"א לברוק [סמ"ח] ויש שמכשירים דאע"ג שא"א לברוק במקום הנקב מ"מ כיון שהבדיקה היא רק לחומרא כמו שיתבאר בס"י ל"ט אינה מעכבת כשא"א לברוק [פמ"ג ונ"ס ולנ"ס סקל"ד] ופשוט דבהפ"ם אי לצורך גדול יש לסמוך על זה אמנם בסירכא תלויה או בסירכא כסדרן גם ריעה ראשונה מודה שיש להכשיר [סס]:

כד כתב רבינו הרמ"א במע"ה ד' דלא תלין כיר המבח אלא אם הנקב משוך שדרכו להיות מבח מכה המבח אבל אם הוא עגול לא תלין בטבת כי אין דרכו להיות עגול וכל נקב שהוא פתוח או שהושחר או ארום סביב הנקב ואפילו הוא רק ארום סביב הצלעות נגד הנקב מרפה ולא תלין בשום דבר דבוודאי סחיים נעשה עכ"ל ולפ"ז נכון לברוק בצלעות דמה שאפשר לברר מבררין [ב"י] וזה שכתב בשתנ"ק פתוח כוונתו שיש חסרון בהנקב ואפילו עור הריאה של הנקב שיש בו חסרון תלוי על גבי הנקב אין אומרים דבוודאי לאחר שחיטה נעשה דאלו היה סחיים היה העור כלה לגמרי דאין זה יריאה ברורה [שמ"ח סעי' פ'] וכן כשתלין בזאב ובכלב יבסכין

ובסוף צריך שיהיה הנקב כדרך שאפשר להעשות בהם [סג] וזה תלוי בראיית עיני הבקיאים:

כה וזה שנתבאר בדאודם כניב הנקב טרפה יש מן הבידקים שאומרים שאם הוא אדום קצת במקום הנקב ממש והוא רך ויוצא ממנו ג'כ אדום תולין במידי דאיבא למיתלי דדווקא שהוא אדום סביבו בשפת רב וקשה קצת בעון ארטימות מכה שאדם זה סימן שמחיים נעשה אבל אדום קצת במקום הנקב כך דרבו אף כשנעשה אחר שחיטה וזהו מחמת דם הריאה שמתעורר לצאת וזה שבקי היטב במראית עין יכול לסמוך על זה [סכ] ודע דכל מקום שאמרנו שנקב זה נעשה מחיים אינו מועיל אף אם נעשה נקב אחר וידמו ממש ול"ו זה אינו מועיל אלא בספק אם מחיים נעשה אבל כשנראה להראי שנעשה מחיים אינו מועיל זה [ש"ך סק"ג]:

כו איהא בגמ' [מ"ט]. מורנא פליגי בה רב יוסף ורבינא חד אמר קודם שחיטה פריש וחד אמר לאחר שחיטה פריש והלכתא לאחר שחיטה פריש וביאורו תולעת היוצא מן הריאה וניקבה [כ"ט] וכ"כ הרמב"ם בפ"ו דין ט"ו וז"ל תולעת שהיתה בריאה וניקבה ויצאה והרי הריאה נקובה בתולעת ה"ז מותרת הוקתה שאחר שחיטה תיקוב ותצא עכ"ל והמעם לפי שאנו אומרים שכשהרגישה התולעת שהום הטבעי אפס במות הבהמה דחקה לצאת לבקש חמימות וניקבה או אפשר לומר שבעוד הבהמה חיה א"א לתולעת לנקוב מהוך מדרת הריאה שמרחפת תמיד בלי הפסק [כ"ו] כנס כלנן] ומלשון הרמב"ם משמע שהתולעת היא מונחת בנקב הריאה או עכ"פ היא סמוכה להנקב וי"א דדווקא כשהתולעת מונחת בהנקב [כ"ט] וכ"ה ומ"ו סק"ח] וצ"ל שפרשו מ"ש הרמב"ם ויצאה לא לגמרי יצאה אלא התחילה לצאת ומעמם דאל"כ מי הוא הנביא שהגיד לנו שהנקב בא מן התולע [כ"ח]:

כז ויש חולקים על כל זה וס"ל דאפילו התולעים רחוקים מהנקב אם רק נמצאים על הריאה כשר רכיון שיש על הריאה תולעים יש הוכחה גלויה שהנקבים באו ע"י מורנא גם א"צ לדקדק שימצאו כל כך תולעים כפי מספר הנקבים [ס"ך סקמ"ו ומסנמ"ל וסר"ח] ולדבריהם צ"ל מ"ש הרמב"ם והרי הריאה נקובה בתולעת פירושו רכיון שיש תולעים על הריאה ה"ז ודאי שהנקב הוא מהתולעת ואין בזה שום ספק ואין תולין הנקב בענין אחר והמעם שהרי ברוב ריאות אין בנמצא ככל להמצא נקבים אלא סרכות ולכן כשאנו רואים נקבים ורואין תולעים על הריאה תלנין זה בזה ונ"ל דאם לפי הכרת הבקיאים יכירו שתולעים אלו במראיתן ובגודלן נמצאים בפנים הריאה לפרקים גם ריעה ראשונה מודה שתולין זה בזה:

כח ומלשון המור וש"ע סני' ה' משמע ברעת היש תולקים שכתבו וכן אם נמצאו עליה תולעים שנקבו [ח"ב]

ואין ידוע אם נקבה קודם שחיטה או אחר שחיטה כשרה עכ"ל ולשון נמצאו עליה מכוון להראי שכוונתם שנמצאו על הריאה באיזה מקום שהוא ולכל הריעות שנתבאר כשלא נמצאו כלל תולעים על הריאה פשיטא שאמורה ואין לסמוך על הכרת הבורקן שאומרים שמכירים שהם נקבי המורנא [וענ"ה] טלה לפסוק הפסם בין דברי סרמנ"ס לדברי ססור ואינו מוכרח כלל כמבואר מכל האחרונים שלא דיברו בזה ודבריו אינם מוכנים דמאי ל"מ כמ"ס סלכ"ס סקל"ט וכל מה שכתב בזה אינו מספיק וגם ס"ך סקמ"ו לא כתב רק לכאורה ע"ס ונלמח אין ל"מ בין זל"י]:

כט ודע שרבינו הרמ"א בספרו דרבי משה אות ג' הביא שרגמ"ה הצריך להניח הריאה בשמש אם יצאו עוד תולעים כשר ואם לאו מרפה ביאור דבריו כשנמצאו תולעים על הריאה ותולין הנקבים בהתולעים ונמצאו בפנים הריאה עוד תולעים אין מכשירין אא"כ יניחה בשמש ואם התולעים הנשארים יבקשו חמימות השמש ויצאו והו סימן שגם אותם שעל הריאה יצאו וניקבו אחר השחיטה לבקש חמימות אבל אם אלו לא יצאו היו סימן שגם אותם שעל הריאה לא יצאו אחר השחיטה אבל שארי הפוסקים לא הצריכו זה וכשר בכל ענין ולכן לא הביא זה כלל בש"ע:

ל אבל יש מהפוסקים שפירשו דברי רגמ"ה באופן אחר ולקולא ולא מיירי כלל בנמצאו עליה תולעים רכבה"ג פשיטא דכשר ואדרבא רגמ"ה משמיענו קולא גדולה רכשנמצאו נקבים בהריאה ולא נמצאו עליה תולעים אך הנקבים ניכרים שהם מנקבי המורנא יניחו את הריאה בשמש ואם לחוש השמש ישרצו איהו תולעים מהוך הריאה לחוץ סימן הוא שגם נקבים אלו באו מתולעים שיצאו לאחר השחיטה ונאבדו התולעים כמשמש ידים ואם לאו טרפה [ס"ך סק"ח וסר"ח] ויש שהשיג על זה דאין ראייה מזה כלל דורית השמש נוהג כח לרחשים ותולעים לרחוש ובלעדי השמש הם כפגרים מתיים ואין כח להם לרחוש ואין ראייה שמקודם יצאו לחוץ אחר השחיטה [כנו"ס] ואין זה השנה כלל דודאי זה אמת שהשמש נוהגת להם כח לרחוש אבל זהו ברור שחיותם הטבעי היה יותר חזק בחיי הבהמה בחום הטבעי של הבהמה ובהכרח הוא שכשהרגישו באפיסת חום הטבעי התחילו לחפש חיות כדרך כל בעלי היים שבורחים ממקום הנזק ויש חוקים שיצאו ויש חלשים שנשארו בתוכם ועתה בורוח עליהם השמש השיגו כח [ויו"ט סוף] נעסא סלונמא רחוקא ממיכתי דזי בזה תלוי וזת"י]:

לא ויש ראייה לזה מדברי בה"ג שכתב ריאה דרית בה מורנא נעין אי נפקן ורחשין כשרה ואי לא נתלי לריאה בשימשא אי כד חימא ריאה נפיק מורנא כשרה ואי לא נפיק טרפה והיכא דבתר דאישתחית בהמה אישתכח מורנא דנקב בריאה או בכרם אחר שחיטה הוא דניקב וכשרה וכן הלכתא עכ"ל ודבריו כפולין ואין מובנים

טוננים ולפמ"ש ה"פ המקום קאמר ריאה דאית בה מורני כלומר בפנים הריאה ועל הריאה לא נמצא כלום ולכן בהכרח לגסות שאלו שבפנים ינאו ואם לאו טרפה ואח"כ אומר והיא דבהר דאישתחית בהמה אשתחית מורנא הנקב בריאה וכו' כלומר שהמורנא נמצא על הריאה או א"צ בדיקת השמש וכשר בכל ענין והבי קי"ל [וע"ף סק"ח שהגיה ראשית דברי צ"ג ולא הגיה סופו למזס יש יותר ראיה דעל ראשית דבריו יש לנב"ד לחלק ולפרטו כמו שפירש הרמ"א בד"מ דברי רמ"א אמנם מסוף דבריו מוכח שהגיה כמ"ס ודויק]:

לב וזה שכתב בה"ג נענין או נפקין ורחשין כשרה דמשמע שיכול להיות שיצאו לחוץ גם בלא בדיקת שמש או מקום חם ג"ל דבנותה כן הוא שעי' שינפחו אוהה בחווק יתחילו התולעים לצאת מפנים הריאה וזה ראייה למ"ש אחר מהבדוקים המומחים שקבל טרבותיו שאם יש נקבי מורנא בריאה ולא נראה המורנא שיש לנפח הריאה היטב ויוצאים המורנא מהריאה [תצ"ט סק"ז צ"ע ז"ף ע"ט] ורבר פשוט הוא שבחורף שהאיר קר וא"א להניחה בשמש יתחזה אצל הנזר חם דמה לי חום השמש או שארי חממות:

לג עוד כתב אחד מהגדולים שמעשה היה בפיונא בנקב שלא נמצא שם כלום וחתכו מקום הנקב טריאשה לסופה עד שמצאו שם תולע והכשרו ע"פ הנקב מהנאון מהר"ן מהוראנא שפסק שם כן ותלה לומר שתולע אחר עשה הנקב ואילו לעילא ותודע הנמצא לא היה בו כח לצאת ואין שום שמשמעות בשום פוסק להקל כל כך אבל י"ל דבקיאים היו הבדוקים הדיו הרם רבשם שכיחא הא מילתא והבירו גם נקבי המורנא רק רלא סמכו אהברה וכשמצאו המורנא תלו במצוי כיון דאיכא מורנא אהודע להם בטבע"ע שעלול לנפוח ולצאת [תצ"ט ע"ט] ואף גם למנהג זה דווקא כשנמצא התולע בעומק הריאה כנגד הנקב אבל אם בשם אין נקב רק כשחודק בריאה משם ולהלן נמצא שם תולע אינו מועיל [צ"ח סק"ט] וחלילה לנהוג באיזה מקום כן אם לא כשיודעים ומכירים ובקיאים שבשם שכיח זה [וללע"ד לכן סתמו חז"ל דבריהם ולאמרו מורנא פליגי וכו' ולא אמרו מורנא על הריאה או מורנא בנקב או מורנא בריאה ולא נמלא צננו דין סמוס כוס אלא מטוס דאית בה כמה חנסי ועיקר סדן כמ"ס צננו"ג' ובמקום שיודעים ומכירים ומקובלים לכוונם כמעט דפונא חין למחות צידט כמ"ס הפצ"ט סק"ז וסב"ח ע"ט]:

לד דבר פשוט הוא דריאה שנמצא עליה אי בתוכה תולעים אסורה כל הריאה באכילה מפני שמוהזקת בתולעים וכווראוי א"ו: לברור התולעים כי רבים הם ואם רק נמצאו ג' תולעים אסורה ולא מביעיא או ארו מעלמא אלא אפילו אם טמנה נתהו אסורים כאבר מן החי כמו שאמרו חז"ל [ספח"ט] ויתבאר בס"פ ראינו דומה לכל הדברים כמו תולעים מגבינות וחומץ דכיון

דבהמה בשחיטה תליא מילתא ובהם לא שייך שחיטה כמילא נאסרו באיסור אבר מן החי ואפשר גם לעכו"ם אין למוכרה וצ"ע:

לה יש מי שאומר דרק בריאה הרין כן אבל כפרס ורקין וקורקבן כשנמצא נקב ונמצא עליה תולע אין אסורים דלאחר שחיטה פירש [צ"ח] וחלקו עליו דבכל האיברים הרין כן לבד במוח כמ"ס בס"פ ל"א וכמבואר להדיא מדברי בה"ג שהבאנו בסעי' ל"א [ע"ף סק"ז ופר"ח] ויש מי שכתב שאין לעשות בהם מעשה להתייר [פמ"ג ע"ט] ולא ידעתי למה כיון שבבה"ג מפורש כן ומה מוכח שהטעם הראשון שכתבנו בסעי' ב"ו הוא עיקר דלטעם השני לא שייך זה רק בריאה בלבד ע"ש:

לו אמרו חז"ל [ג'] מקופין בבני מעיים ובריאה כלומר אם נמצא בהם נקב ואין במה להלות והדבר ספק אם נעשה קורם שחיטה או לאחר שחיטה נוקבין נקב אחר בצדו ורואין אם מראיהן שיון כשרה דכידוע שלאחר שחיטה היה [קט"ו] ומדמינן אפילו מערונה זו לערונה זו ורק מרקה לרקה ומגסה לגסה ולא מרקה לגסה ולא מגסה לרקה כלומר מאונא לאונא ומאומא לאומא ולא מאינא לאומא ולא מאומא לאונא [ע"ט] אבל הר"ף והרמב"ם בפ"ו מפרשים גסה ורקה כפשוטו והיינו שיש לרמות אפילו מבהמה או לבהמה אחרת ובלבד מבהמה דקה לבהמה דקה וכן מגסה לגסה אבל לא מגסה לרקה ומרקה לגסה ורש"י ז"ל הביא גם פירוש זה וכתב שאין להקל כל כך ע"ש אמנם לדיון אין נ"מ בזה דכבר כתב רבינו הרמ"א וכל גדולי אחרונים דהאידינא אין אנו בקיאים בזה ואין לסמוך בזה אהקפה כלל להכשיר [וה"ש"ך סק"ט כחז דליכא טעם עוד קתה לז לסיגר יש לנב"ג צננו"ג' והאחרונים מונקסין מן החי חנו בקיאים כלל ורק להחמיר יש לחוש להכרמות עפמ"ג ע"ט]:

לז כבר נתבאר בסעי' כ"ה דכשיכר שהנקב מחיים נעשה אין מועיל שום סימן וכן הרין במורנא לבד בנקב פתוח שנתבאר שם דאינו מועיל סימן אבל לענין מורנא לא שייך זה דבמורנא דרכו להיות פתוח [כמ"ס סעי' ע"ז] וכן מה שנתבאר שם לענין אדום ובניקבי המורנא אדרבא דרכו להיות אדום ורך סביבותיו [לכ"ט סקמ"ג] ודבר פשוט הוא דכל שאין הנקב דומה לניקבי המורנא אין להכשיר וא"כ דווקא אדום היו סימן לניקבי המורנא אך אפשר שאין האדומות דומה וז"ל וכמ"ש שם ג"כ בענין זה מיהו אם יש אדום בצלעות כנגדו אין להכשיר ומתבונן לבדוק נגרו בצלעות [פמ"ג] וכמו שאמרנו בסעי' כ"ג דאפילו אם יש עוד ריעותא כשר כשיש תלות במשמוש הדין או בכלב כנו כן במורנא דחד דינא אית להו [עלכ"ט סקמ"ג]:

לח בהריאה יש סמפונות שהם בקנים חלולים ואם ניקב אחד ממקפני תריאה כהנים לסמפון חבירו והיינו במקום

במקום שמתפצלים זה מזה ואין בשר בנייהם טרפה שחבירו קשה ואין מגין עליו וכ"ש אם גם חבירו ניקב כנגדו אע"ג דכל היוצא מנקב זה נכנס תיכף בנקב השני ואינו הולך בין הסמפונות כלל ולנקב השני יש סתימה בשר הריאה מ"מ טרפה כיון שלנקב זה אין דבר שיסתום אותו אבל אם ניקב ברחוק מהפיצול לבשר הריאה כשרה שהבשר רך ונכנס לתוך הנקב וסותמו ואם אין בשר על הנקב אע"פ שיש בצדדיו וכנגדו או שהבשר שעל הנקב לקוי אין זו סתימה וטרפה [סמ"ח סעי' י"ז] וכן אם ניקב הסמפון למעלה קודם שמתפשט בבשר הריאה ואין עליו בשר רק קרום הריאה פרוש עליו ג"כ טרפה [לכ"ס] וכן אם נמצא סחט תחוב מהסמפון אל תוך הבשר דטרפה [פמ"ג בשם נה"ג] שהרי כפי שנמצא עתה ליכא הגנה על נקב הסמפון [זה שמדינת דגמ' מחט צריחה כשרה וכו' כנמלאת כולה בבשר והף שצברה דרך הסמפון מ"מ אין זה כלום שהרי מיד ילחץ ונסתם הנקב כמו סיניכא בצמדן אלל כנמלאת תהובת מן הסמפון לבשר טרפה וכ"כ האחרונים]:

הכא דהבשר נכנס לתוך הנקב וסותמו אך העיקר נ"ל דזה ידוע בכל הנידים כל מה שהולכין להלאה נחלש כוחם ודומין לבשר כמו שיתבאר בס"י נ"ו בצומת הגידין וכן נראה דהוה סברת הרכב"ם בסמפוני הריאה דשם סמפון אינו אלא בתחלתו וכשהם מחוברים זל"ו וכשהולכין להלן ומתפרדים זה מזה נחלש הקושי שלהם והם דומים בריכובם כבשר ולא שייך עליו לוטר שהסמפון ניקב דהוא כבשר כמש' ולכן במחט כשהולך דרך הסמפון הולך מסתמא כדרכו עד מקום שמתפרדים זה מזה ונתחב בהבשר ולכן שפיר קאמר הרמב"ם אפילו לחבירו כלומר לא מבעיא אם ניקב למעלה כמ"ש בסעי' הקודם וניקב לבשר לא הוצרך להוכיח דבשם אין זה סמפון אלא כבשר ודין זה מבואר במחט כמ"ש [כנלפ"ד]:

מא קיי"ל דחסרון מבפנים לא שמהי חסרון [מ"ז] ואין חילוק בין שנבראת כך חסירה מבפנים ובין נחסרה ע"י חולי [ב"ה] ולפיכך אמרו חז"ל [סס] ריאה שנשפכה כקיתון כשרה כלומר שבשר הריאה ניטח בתוך קיומים שלה ונשפך מראשה לסופה ומסופה לראשה בתוך הקיומים וחסרון הוא שמתהרה כולה מלאה ועכשיו חציה ריקנית [לכ"ס] והקרום קיים והוא בריא וטוב ועולה בנפיתה כראוי ואפילו אם רק קרום העליון קיים כדמוכת מדברי הרמב"ם [פ"ז ס"ט] והש"ע סעי' ז' ע"ש:

מב ודווקא שהסמפונות לא נתקלקלו והיינו שעומדים במקומם ולא נמוחו אבל אם נמוח אפילו סמפון אחד טרפה וכיצד בודקין אותה נוקבין אותה ושופכין אותה בכלי שוהי אע"פ שחלקה היא ונראה דכל יפה או כיוצא בזה בלי נקיה ולבנה אם נראה בה חומץ לבנין בידוע שנמוקו הסמפונות וטרפה ואם לאו בשר הריאה בלבד הוא שנימוק וכשרה [סס] ולא חיישינן שמה ניקב סמפון אחד וסמפון האחר אינו מגין כמ"ש בסעי' ל"ח וגם בשר הריאה אינו מגין שהרי נימוק והיה למען דאי ס"ד שהסמפונות היו נקובים או אפילו אחד מהן היו נמוחים ונראים בכלי אחרי שהקלקל הגיע לסמפון אלא ודאי שהסמפונות שלימים [ר"ן] ואין לסמוך האידנא אבדיקה זו כי אם בהפסד רב וצורך גדול ובהקבץ כל הבקיאם [סמ"ח]:

מג וכתב המור וז"ל ופי' רב אלפס דווקא שיהיו מיהו המים וך אבל אם הם עכורים או סרוחים טרפה וכ"כ הרמב"ם וא"א הרא"ש מכשיר אף בעכורים וסרוחים עכ"ל ועפ"ז הובא בש"ע סעי' ז' שני הדיעות וכתב רבינו הרמ"א דמי שהוא בקי לברוק שלא נמוחו הסמפונות יכול לסמוך עליהו לצורך הפ"מ עכ"ל ובאמת ברי"ף ורמב"ם לא נמצא כלל ברין זה דאם הם עכורים או סרוחים טרפה ורק המור למד זה מרביריהם שכתבו בבעות דבעכורים וסרוחים טרפה כמ"ש בס"י ל"ז ומזה למד המור דלדעתם גם בכאן הדין כן ושאר הפוסקים הראשונים לא הוכירו דבר זה:

מד ובאמת תמיהו דאי ס"ד דדין זה הוא גם בנשפכה בקיתון

לז ודע שוה שנתבאר כשהסמפון ניקב לבשר כשר והו דעת המור והש"ע וכל הראשונים כדמוכת להדיא בגמ' [מ"ח]: ודברי הרמב"ם בזה צ"ע שכתב בפ"ו אחר סמפוני הריאה שניקב אפילו לחבירו טרפה עכ"ל דמשמע מדבריו דכ"ש לבשר והמה דברים המהדים דארורא לבשר כשר וכבר תמהו עליו המור וכל הראשונים ודברים רבים נאמרו בזה [גכ"י ונ"ח ומ"ז] והמתחור מה שהרצו דה"ק לא מבעיא אם ניקב למעלה קודם התפשטותו בבשר שאין עליו רק קרום הריאה דוודאי אין דבר שיגין עליו אלא אפילו לחבירו נ"כ טרפה מפני שהסמפון קשה אבל בניקב לבשר מודה שבשר [ט"ז סק"ט ולח"מ סס וכנ"פ] וזהו דעת רוב הפוסקים דגם הרמב"ם מודה דלבשר כשר ייש מי שהקשה דא"כ למה לא כתב דלבשר כשר [ב"ח] וי"ל דגם זה מבואר בדבריו שכתב שם לקמן מחט שנמצאת בריאה נופחין אותה אם לא יצא ממנה רוח בידוע שדרך סמפונות נכנסה ולא ניקבה עכ"ל והרי נמצאת עתה בבשר ובע"כ שיצאה מהסמפון לבשר וניקבה שם והוה כמבואר להדיא שלבשר כשר ואין לשאול למה לא ניוחש שניקבה סמימפון לסימפון ומשם יצאה לבשר ואין זה שאלה דאחוזקי ריעותא לא מחוקינן [לכ"ס סס]:

מז ולי נראה להוסיף עוד בזה דבאמת קשה לי על עיקרא דרך דינא שנתבאר דחבירו אינו מגין על הנקב והבשר מגין משום דסמפון הוא קשה והבשר רך והיינו מזה דרך על גבי קשה יותר מהודק מקשה על גבי קשה ובגמ' רשבה [ל"ז]. מוכח לענין חציצה במבילה דקשה על גבי קשה יותר חוצץ מוך על גבי קשה [ע"ש בחוס' ד"ה כשחט קשה] אלמא דקשה על קשה יותר מהודק מוך על קשה וצריך לחלק ולומר דשאני

בקיותו למה לא הזכירו הרי"ף והרמב"ם בזה הדין צריך שיחיה המיחוי ודרי דיני בעויות כתבם הרי"ף כריחו קמקום מרין נשפכה בקיותו ואף גם הרמב"ם שסמכן זל"ו הוא הזכיר דין זה דנשפכה בקיותו קודם דיני בעויות ואין סמך בזה על מה שיכתוב אח"כ בלי שום גילוי דבר ועוד דהא בגמ' מוכח להדיא דבעויות נריעי הרבה מנשפכה בקיותו דבכעויות אמרו שם [מ"ה.] דר' יוחנן לא היו מורה בהו היתר ע"ש ומרא דשמעתא דנשפכה בקיותו הוא ר' יוחנן והמעט כתב הרשב"א [כס.] וז"ל דריאה שנשפכה בקיותו לית בה חשש נקב ומכפנים היא שנמוקה בשרה וכו' ומשום נקב ליכא דעורה לא לקה כלל אבל צמחים שהם סחמת ליחה שמתאספת בין עור לבשר ונפסדת שם ונעשית מוגלא קרוב הדבר הרבה שנקב העור ע"י כך ואע"פ שנראית שלימה ועולה בנפיחה קרום הוא שעלה בה עכ"ל ואין למרו המור והש"ע זה מזה וגם במקור הדין של הרי"ף והרמב"ם בביעות הוא מגמ' [מ"י:] לענין ריאה וכוליא ושם לענין בעויות מיירו כדפירש"י שם ועוד דבמוכה [ל"ו.] שרצו חז"ל ללמוד דין באתרוג שנשפך בקיותו מדין ריאה שנשפך בקיותו ומבואר שם להדיא כמיידי בפרושים ע"ש [עכר"פ סקס"ה מסס] וזהו לענין הקרומים ולענין סמפונות הוא להיפך ויתבאר בס"י ל"ו :

מה ודע דבגמ' שם איתא ריאה שנמוקה וקרום שלה קיים אפילו מחוקת רביעות כשרה ע"ש והרמב"ם והש"ע השמיטו דין זה ונראה ברור שטעמם הוא שזה עצמו דין של נשפכה בקיותו דמה לא אם נשפכה בקיותו או שנמוקה ונתרוקן המקום לגמרי ונשאר המקום חלול [כסריש"י ע"ט] דהעיקר הוא הקרום וכיון שהקרום קיים כשרה אבל הרי"ף והמור כתבו שני הדינים ע"ש וימיהני על רבינו הבי"ש שבספרו הגדול הביא בשם קדמון דרוקא כשהחלל אינו מחויק יותר מרביעית אבל יותר מרביעית טרפה וא"כ חלוק דין זה מנשפכה בקיותו דגשם אף אם כולה נשפכה בקיותו כשרה ובכאן הוא רק עד רביעית וא"כ למה לא כתב זה בש"ע ורבינו הרמ"א כתב זה בסעי' ח' דביתר מרביעית טרפה וז"ל רבינו הבי"י לדינא לא הסכים לזה כמו שבאמת חלקו על זה גדולי האחרונים [ט"ו] ופר"ח ולר"ס] והרי מדברי הרמב"ם ראה ברורה שמכשיר גם ביותר מרביעית מדהשמיטו לגמרי והשוה זה עם נשפכה בקיותו וגם דעת המור נראה כן מדלא כתב שביותר מרביעית טרפה ואי הוי ס"ל כן לא היה משמיט א"ע מלהזכיר זה ושום אחד מראשונים לא הזכירו דבר זה ולכן בהפ"מ יש להקל :

מן מה שנתבאר הוא כשהחסרון הוא רק סמפנים ומבחין היא שזה לשאר ריאות כשנפחין אותה ואין בה מבחין שום חסרון אבל כשיש בה מבחין חסרון יש בזה דיעות מחולקות וז"ל רבינו הבי"י בסעי' ח' חסר מנוף הריאה ולא ניקבה כשרה ויש מי שאומר וכתב על זה רבינו הרמ"א והמנהג להכשיר אם החסרון

ככף פשוטה אבל אם החסרון ככף כפופה אם יוכל להניח בנומא הריא אצבע אגודל מקדי חסרון וטרפה ואם לאו כשרה וכו' עכ"ל ורוב הגדולים צווחו בכרוביא על זה דאזיה חילוק יש בין כפופה לפשוטה ומכשירים בכל ענין [יש"ש סי' מ"א וש"ך סקכ"ד וט"ז סקי"ג ופר"ח] :

מן וגם במ"ש שיש מי שאוסר בחסר וזהו דעת הרמב"ם בפ"ח דין ז' שכתב וז"ל נמצאת כולה שתי ערוגות ואין לה חיתוך אוניס טרפה וכן אם חסר גוף הריאה אע"פ שלא ניקבה ה"ו כמו שחסר מניין האונות וטרפה לפיכך אם נמצא ממנה מקום יבש עד שיפרך בצפורן ה"ו חסר וטרפה ואפילו היה כל שהוא עכ"ל ותפסו המור והש"ע וכל הפוסקים שזה שכתב וכן אם חסר גוף הריאה כוונתו על חסרון מבחין כמו חריץ וקמט וכיוצא בזה אבל באמת נראה יותר דה"ק כשם שבחסרון אוניס שהם האונות טרפה כמו כן גוף הריאה שחסרה כלומר אם האומא שהיא גוף הריאה חסירה שאין לה רק אומא אחת ג"כ טרפה דאע"ג דרבא לא קאמר בגמ' רק דחסר אונא טרפה מ"מ ק"ו הוא לחסר אומא והכל הוא בכלל בזה ששנינו במשנה א' שחסרה וזהו שאומר ה"ו כמו שחסר מניין האונות כלומר דחסרון אומא הוי כחסרון אונא ואומר עוד לפיכך אם נמצא ממנה מקום יבש וכו' ואפילו היה כ"ש ביאור דבריו דבגמ' [מ"ו:] איתא אמר רבא ריאה שיבשה מקצתה טרפה והנה יש לפרש דמעט טרפות דיבש הוא סחמת נקב דיבש סופו לינקב אמתם א"כ למה הוצרך לומר מקצתה פשיטא דנקב כל שהוא טרפה ולכן מפרש הרמב"ם דמעט טרפות דיבש הוא מפני חסרון ולכן הייתי אומר רבישם שבחסרון ממש אינה טרפה אלא בחסרון אונא או אימא ולא בחסרון מקצתם כמו כן ביבשה קמ"ל דיבש גריע מפני שמופה להתייבש כולה ולפ"ז גם הרמב"ם ס"ל ככל הפוסקים דחסרון מבחין כשר [ג' ס' מ"ק סק"ה ספי' כן כוונתו ועכ"ל סט"ח הכנה לתרץ קושיית הסוס' מ"ז : ד"ה חבל סקס"ו לחותם שאוסרים קמט וזקק וחסרון על הריאס למה ליה לאוקמא כו"ש לוקמא כדברי הכל ע"ש וזהו לפי סגנון שהרמב"ם עומד בשיטת אלו האוסרים חבל לדברינו אינו סובר כן וזה שלא הוצרך סס דמיידי בחסר אונא או אומא כמו שהלמת זהו פי' המסנה דלוי שהסרה כמ"ס הרמב"ם עלמו דפי' המסנה וכן סעי' כ"ג כנר תלנו זה בס"ד בסי' ל"ה סעי' ג' ע"ש וסתי"ק ט"ח ג"כ בזה ע"ש ולעכ"ל הדבר פשוט כמ"ס סס ודו"ק] :

מן ולפ"ז כיון שכל רבותינו הראשונים והאחרונים סוברים העיקר לדינא דחסרון מבחין לאו כלום הוא וכשיש סדק וקמט בריאה או איזה חסרון כגון שבמקום אחד עור הריאה נמוכה משאר הריאה וכיון שהיא עולה בנפיחה ואינה מכבצת לית לן בה ורק יש שחששו לדעת הרמב"ם ז"ל שאוסר בכה"ג ואחרי שברנו

שכרדט כמ"ד שגם הרמב"ם סובר כן אין שום דיעה לאסור ולכן נלע"ד דזה שכתבו כמה מהגדולים דכשיש עוד ריעותא בהקמט והסדק וכיוצא בזה כגון סירכא או בועא דיינינן לה כי תרתי לריעותא כמבואר בספריהם וזה הכל לפי מה שתפסו בדברי הרמב"ם שרעות להפריף בחסרון מבחויז כפי הכללים שהניחו בעניין תרתי לריעותא שכשיש ריעה אחת להפריף אף דלא קיי"ל כמותו מ"ם מצטרף לתרתי לריעותא אבל לפי מה שבררנו הרי אין שום דיעה לאסור בזה ויש שרצים לומר גם בחסרון מבפנים שהכל מודים שכשר אם יש עוד ריעותא על הקרום כמו בועא וסירכא וכיוצא בזה דהוה תרתי לריעותא ולא נראה כלל דכיון שדריאה מבחויז שלימה וטובה מה איכפת לן בחסרון שבפנים ור"ה מדברי רבינו הרמ"א בעצמו שהחמיר בחסרון מבחויז אם הוא ככף כפופה כמ"ם מ"ם כתב כמ"ו ל"ו סעי' ג' דבתעא על חריץ וקמט מרפה ממעם דהוה כחרי בועי דסמיכי ע"ש הרי שהפריף ממעם וה לא ממעם תרתי לריעותא [מלכ"ם סק"ס סכמג"כ דקמט ליט ריעותא ורבינו רח"ס מזה ע"ש וכו' בסק"ו לפיכך חסרון מבפנים פס חסרון מבחויז דלא כו' תרתי לריעותא משני מעמים סלח דחסרון מבפנים ליט ריעותא כלל ועוד דסקדומים ממסיקם בין שני סרעוטום ע"ש]:

במ והנה מ"ש רבינו הרמ"א לחלק בין כף כפופה לכף פשוטה אין לזה מעם מה בין ז"ו ובספרו ד"מ אות ה' הביא מבריקות מהר"ו לחלק בין כף כפופה לפשוטה דכפופה מקרי חסרון ומבריקות אינן הביא דאם החסרון הוא כרי שיוכל להכניס יאצבע אגודל בתוכה מקרי חסרון ומריפה ופחות מזה כשרה ואין חילוק בזה בין אונא לאומא ובין שיפולי לגנה עכ"ל ובש"ע כתב ע"פ המנהג להצריך שניהם כף כפופה והכנסת אגודל בכל השלש רוחות [לכ"ס סק"ג] דלפי שמעיקר הדין כשר בכל גווני לכן לא ראה דהחמיר רק בהצטרף שניהם יחד ובהפסד מרובה המקיל אף בכף כפופה לא הפסיד [פמ"ג כמ"ד סק"ד] ואפילו יש בהחסרון אגודל או יחיר ויש מי שהכריע דבניכר שוהו מתחלת ברייתו כשר בכל ענין בהפ"ם אבל בקמטים שנעשו ע"י חולי יש לאסור בכפופה אף בהפ"ם [לכ"ס סק"ס] והבקיאים יודעים להביר בין קמט שבא מתולדתו ובין קמט שנעשה מחמת איה לקותא וחולי [סס סק"ס] וכשנעשה בתולדתו אין להצטרף לשום תרתי לריעותא ולא כן כשנעשה מחמת חולי [סס] עוד כתבו דאפילו בכף כפופה אם צד אחד ארוך יותר מחבירו כשר דכיון שאותו צד התחיל להתרפאות גם השני יתרפא [פ"ו סק"ג] ובמ"ו ל"ט יתבאר דאם הקמט הוא ע"י סירכא שהקמיטה בשר הריאה ואינה עולה בנפיתה יפה מרפה ושם יתבאר כמ"ד פר"י ר"ן זה:

בדברי הרמב"ם וחסרון מבחויז מרפה דהנה רבינו הבי' בספרו הגדול הקשה על הרמב"ם היאך פסל בחסרה אע"פ שלא ניקבה והא בנימוקה מכשרינן אפילו החסרון מחויז רביעית עכ"ל ביאור דבריו דאחרי שנתרסקה מבפנים בהכרח כמעט שעור הריאה במקום חסרונה תפול ותהיה חסרון מבחויז דאע"ג שאפשר ע"י נפיתה שתעמוד העור על עמדה כדרך שכתבנו נפוחות מ"ם ודאי ג"כ קרוב הדבר שע"י חסרונה שבפנים אין העור מעמדת עצמה כראוי ותירץ דלא נימוקה נרע ספי בנימוקה ע"ש שתירץ ברוחק ולכן ס"ל לבעלי דיעה זו דוודאי יכול להיות כן שע"י הירקון שבפנים נראה חסרון מבחויז ולכן אם החסרון מבחויז במקום אחד כעניול או מרובע או אורך או רחב כאמת אמרינן כן שאין זה חסרון מבחויז אלא חסרון מבפנים וע"י זה גם מבחויז אינה עולה כראוי אבל כשהחסרון הוא משלשה רוחות ככף כפופה ובאמצע הכף היא עולה בנפיתה כראוי אי ס"ד דהסיבה הוא מפני החסרון שבפנים למה עלתה באמצע כראוי דפשיטא אם ג' רוחות אלה נתרקן מבפנים גם התוך שבהם שהוא האמצע נתרקן כמובן אלא ודאי ראין זה מפני החסרון שבפנים וכ"ש אם החסרון הוא כמס סחומה והאמצע עולה בנפיתה כראוי דג"כ מרפה אבל ככף פשוטה שהם רק אורך ורחב בלי המשך אמרינן שכאן נתרקן מבפנים ולא במקום אחר [כללמ"ו מעס סמנכ סז]:

ג ויע שיש שכתבו מעמים אחרים על החילוק שבין כפופה לפשוטה יש מי שכתב דכשהקלקד ככף כפופה לא יתרפא עוד [פמ"ג סק"ח] ויש שכתב המעם דתמינה זו הוי יתרת ולפ"ו אין זה רק באומות אבל באונות הרי הוי יתרת בדרי דאוני וכשר [כח"ס סק"ט כסס למ"ח] ויש שכתבו דהוה רק במקום השיפולים של הריאה וכשהוא שם ככף כפופה ובעומק ורחב אגודל נתקלקלו הספונות [ג"ח וסכ"ס סקמ"ו כסס ס"ג] ויש שכתב מעם ע"פ חכמת הגסטר [כ"ח ס"ק ק"ח כסס מנ"ט] ולע"ד העיקר כמו שכתבנו:

ג כתב הטור ריאה שאירע בה מקרה שנפחה וגשאר בה מקום אמום שאינו עולה בנפיתה קורעין המקום האמום אם נמצא בו ליחה כשרה שמתחת הליחה נאפס ואם לא נמצא בו ליחה מניחין עליו קש או נצה ונפוחין אורה אי מבצצת כשרה שהרי הרוח בא שם ואם לאו מרפה אבל א"צ לחוש לזה כל זמן שלא נפתה עכ"ל כוונתו מבוארת דכתם ריאה כל שלא ראינו בה אורה ריעותא א"צ לנפחה כלל ולכן כתב כשאיירע בה מקרה שנפחה כלומר שראינו בה אורה ריעותא וע"י הנפיתה נתראה לנו גם ריעותא דאמום [כ"ו] ובמ"ו ל"ט יתבאר עוד בזה כמ"ד ומעם מרפאת של אמום מפני שהריאה רוחפת ומניפה על הלב והאם היא אמומה אינה יכולה להכניס רוח ולהניף [כס"ח כס"ג] ורמב"ם כמ"ו כתב מפני שזו נקובה ולפ"ו אפילו בכל שהוא מרפה [כ"ח] ור"ש

ג ויראה לי ליתן מעם למנהג זה להפריש בין כף כפופה לפשוטה שזה גחייסר ג"כ ע"פ מה שתפסו

[עמ"ס סק"ו] ובימות החמה יהיו רק פושרין וינעוץ את הריאה ואח"כ ישפוך את המים וינפח ואו אם אח"כ תעלה בנפיחה היא כשרה דאפשר שהליחה לא היה כן בחייה והיו יוצאות לקנה ואחר חשמימה נתקבצה שם [לנזם] ואם ערוין אינה עולה בנפיחה מניחין אותה במים פושרין כדי כהתחמם מעט דשמא נתקררה אחר השחיטה ואח"כ נופחין אותה ואם גם זה לא יועיל ממשמים שם כיד באותו מקום הרבה אולי תתרכך ותעלה בנפיחה [סס]:

[ז] ואם גם זה אינו מועיל יעשו הבריקה שכתב הטור שהבאנו בסעי' נ"ב לקרוע המקום האטום אם נמצא בו ליחה כשרה ואם לאו מניחין קש או נוצה ונופחין אותה אי מבצבצא כשרה ואם לאו טרפה אך בזה יש מחלוקת כיצד היא הקריעה במקום האטום ובש"ע סעי' ט' כתוב מביאין סבין וקורעין הקרום לבד סמוך מטש למקום האטום עכ"ל והקשו על זה דא"כ אפילו אם יבצבץ שם מה ראייה יש שנכנס הרוח למקום האטום מטש שמא רק מן הצדדין בא הרוח [מ"ז סק"ו] וצ"ל דס"ל דכל שיש מקום אטום א"א לרוח שיבא סמוך לו ממש ובהכרח לקרוע סמוך להאטום דאם יקרע בהאטום עצמו אפשר שיבצבץ מחמת חתך זה [סס] ואיזה ראייה הוא שבלא החתך הוזה היה נכנס הרוח לשם וי"א שקורעים מקצת ממקום האטום ומניחין עליו איזה דבר ובישכבצבץ המקום שלא קרעוהו כשר ולא חיישינן שמא במקצת אטום זה שקרעוהו היה מטומטם הרבה דאלמלי לא התכנוהו לא היה מבצבץ להא לא חיישינן דמסתמא כל מקום האטום הוא בשוה [ס"ח סק"ס] וזה נראה דעת הטור שכתב לקרוע המקום האטום דמשמע זה המקום עצמו [ולכ"ס כ"ט ס"ח וע"ז סס]:

נח אבל י"א באופן אחר שקורעין הקרום שעל גבי האטום ולא הבשר עצמו כדי שלא יצא הרוח כשחתוך בשר האטום עצמו וזהו כוונת הטור והש"ע וזה שכתבו בש"ע סמוך מטש למקום האטום אין הכוונה סמוך בהמשך הריאה אלא סמוך מטש על גבי מקום האטום [ט"ז סק"ס ומכ"ס סק"ז] וע"י הקרום בלבד אין חשש לומר שמא רק החיתוך הוזה גרם שיבצבץ: **צ** ולע"ז נראה דאין קפידא בזה ובכל אופן שנעשה הוא בחינה טובה דהנה יש לדרק בעיקר בדיקה זו שע"י החיתוך תבצבץ וכשרה כמ"ש למה כשרה הרי סוף כשהיתה בשלימות הרי נפחנה ולא נכנס בה הרוח ובחיי הבהמה לא היתה חתוכה ולא נכנס בה הרוח או וצ"ל דמהנפיחה שלאחר שחיטתה אין ראייה שכן היתה בחייה שאז רוח חיים מסייעתה וכמ"ש בסעי' י"ג ע"ש וא"כ יכול להיות אף שעתה לא נכנס בה הרוח מ"מ בחייה נכנסה הרוח מפיי שהנפיחה שע"י רוח חיים חזק יותר מכל הפעולות שע"י אדם ולכן מולין אותה ע"י חיתוך שאם או תבצבץ זהו סימן שבחייה נכנס בה הרוח גם כשהיתה שלימה ולכו כל דראשונים

ורש"י ו"ל כתב [מ"ז]: דלקוחה היא ע"ש וכוונתו ג"כ בהרמב"ם ו"ל דוזה כנקב [כמ"ס רס"ו מ"ג. ד"ה לא מיפוק] ויש מי שעשה דעת רש"י לדיעה שלישה [מ"ז סק"ו] ואינו כן וכ"כ גדולי האחרונים [מכ"ס ולכ"ס]:

נב י"א דיש נ"מ לדינא בין שני הטעמים דרמטעם שאינה יכולה להניף על הלב והטרפיה הוי מטעם הלב אין זה מצטרף לרתי לריעותה כגון כשיש סורכא על האטום וכיוצא בזה מפני שאין הריעותות שוות שזה מעיד על הלב וזה על הריאה ולמטעם נקב מצטרף להלר"ע ולהיפך יש קולא כשהוא מטעם נקב כגון שהאטום הוא נגד הרופן במימד החוזה דאפילו ניקבה שם הא קי"ל בס"י ל"ט ריאה שניקבה ורופן סורמתה כשרה ואף דאנן מחריגין שם זהו חומרא בעלמא כמו שיתבאר שם ולמטעם הנפת הלב גם שם טרפה וכוודאי שיש להחמיר כשני הדיעות [סמ"ג סס] אמנם כשיש אטום כמיצד החוזה ומבצבץ באופן שמחסת האטום כשר ויש על האטום עוד ריעותה יש להכשיר [לכ"ס סק"ו] רובה לשני הטעמים אין כאן טרפות כמוזבן:

נד י"א דאטום לא הוי רק כשנאטם מעבר לעבר אבל נאטם בוצא אחר כשר [פ"ח נכס רל"ד] וזה יכול להיות למטעם הנפת הלב דכשאינה מעבר לעבר עדיין ביכולתה להניף על הלב אבל למטעם נקב פשיטא דאפילו מצד אחר טרפה כמ"ש דלהרמב"ם אפילו בכל שהוא טרפה ויש מי שרחה דברים אלו לגמרי לומר שטעות הוא לומר כן דבעינן מעבר לעבר [מכ"ס סק"ס] ואינו כן דוודאי למטעם הנפת הלב שייך לומר כן כמ"ש [לכ"ס מ"ס סכ"ז] דנקולטת דריאה לא שייך אטום זהו ודאי פטום כמ"ס סכ"ז סס]:

נה מה נקרא אטום שהמקום קשה ומראו דומה לשאר ריאה אלא שאינו עולה בנפיחה אבל אם מראהו דומה למוגלא אינו אלא טיגרי וכשר בלא בריקו; דכל שיש בתיבו מוגלא אין זה כלום דהקרומים הם בריאים וזם על הנפת הלב אין זה עיכוב דבחייה היתה ביכולת המוגלא לצאת ממנה וההפרש להכיר בין אטום לביש הוא פשוט דביש אפשר לעלות בנפיחה והקרום הוא יבש ושירמיט ציפורן ניכר בה משא"כ אטום אינו עולה בנפיחה ואין ושירמיט צפורן ניכר בה והקרום אינו יבש [סמ"ג סקט"ו] וקשה כעין שיתבאר הוא יותר קשה מאטום ואינו מועיל אף אם יעשו שתצא רוח [סס] וההפרש להכיר בין אטום לצמקה דאטום המראה דומה לשאר ריאה אלא שהמקום קשה אבל צמקה הוא מראה אחרת כמו פירות צמקים אך בנפיחה אינו עולה כמו אטום והבורקים הבקאים בנקל להם להבחין בין ולי"ז:

נו כיצד היא הבריקה באטום מקודם מהפכין כל הערוגות למטה עם הקנה ומנענעין אותו שמא יש תוך הקנה ליחה שחותם אחד מהסמפונות שאין הרוח יכול ליכנס שם וע"י הנענוע יפול ממנו וטוב ליתן מקודם לתוך הקנה מים פושרין שיהיו נוטים קצת לחמימות

למעט נקב אין דין תרתי לריעותא מוטבם מכל הפוסקים כמ"ש במעי' ח' ע"ש [עלכ"ס סקט"ז וסלג"ד סתמ"ז וזו"ק]:

כב יש מי שאומר שאם יש נקב במקום האמום ע"י מי שמוש יד המבח וכדומה ואף שנעשה ודאי אחר שחיפה אם הקרומים לבד ניקבו כשר אם מבצבץ אבל אם גם בשר הריאה ניקב טרפה מפני שבבדיקת אמום לא מהני רק קריעת הקרומים לבד אבל כשנקרע הבשר חיישינן שמא מקום הקרע היה ממוטמם [לכ"ס סקט"ט] ואינו כן לפי מה שבארנו בסעי' ג"ט ולכן כשיש לחלות הנקב במישמוש היד כשר בכל עניין אם עלתה בבדיקת האמום כראוי כפי מה שנתבאר:

כג וכן יש מי שאומר שאם נמצא כאמום חוט אדום נמשך מעט ודאי אמום הוא ולא מהני ליה בבדיקה אא"כ בהפ"מ ושעת הדחק אבל בחוטם לבן ניקוב החוטם ויברוק גם שלא בהפ"מ [ס"ס סקט"ח] ואמת שדבר זה הובא בדרכי משה אות ז' בשם בבדיקות ישנים ע"ש אבל בש"ע לא הובא דבר זה וגם האחרונים לא הזכירו זה [וכ"כ סת"ס סקט"ט] ודע בבדיקת אמום אפילו כבר נתחבה הריאה אם ביכולת לבדוק ע"י שפופרת שיבצבץ במקום האמום כשרה ופשוט הוא ויש מי שאומר דכשהאמום מקום רחב ומקצתו מוגלא ומוגלא והשאר מראה ריאה דמריפה מטעם דאין מקצת המקום ריאה על כולו [לכ"ס סקט"ג] וגם זה אינו לפמ"ש בבדיקת מקצת מועיל ג"כ כפי המעט שבארנו בסעי' ג"ט:

כד איתא בגמ' [מ"ז:] ריאה דמיא לאופתא והוא בקעת עץ מרפה ויש בגמ' כמה פירושים על זה והוא שכתוב במזר ויש"ע ריאה נקשה כעץ במישמושה מרפה וה"ה אם קלה כעץ מרפה עכ"ל כלומר שהיא קלה יותר מכל הריאות וקשה כעץ הוא כפשוטו שבמישמוש היד הוא דומה לעץ והוא ספק מרפות כיון שיש כמה לשונות בגמ' על זה וכן מ"ש הרמב"ם בפ"ח ריאה שנמצאת נפוחה כמו עיקר הריות של דקל אוסרים אותה מספק שזו תוספת משונה בגופה ושמת הרוספת בגוף בחסרון עכ"ל והו"ג"כ מהפירושים שנאמרו בגמ' על דמיא לאופתא ולכן כתב שהוא ספק כמ"ש והפסד והש"ע לא חששו לזה שכן דרכם לבלי לדקדק ולבאר בכל מקום מהו מרפה ודאית ומהו ספק מרפות ודבר פשוט הוא שזה אינו דומה לא לאמום ולא ליבש והבקיאים יודעים להפריש בין זל"ז [ובסעי' י"ג סתמ"ז ספק מרפס לני סתמ"ק לטון סתמ"ג]:

כה יש מי שאומר דקשה כעץ וקלה כעץ אפילו במשוה מן הריאה מרפה מטעם דהוה כנקב [סת"מ סעי' כ"ד] והנה לפירושו של הרמב"ם שהבאנו והוא אינו כן שהרי כתב שזהו בחסרון ובענין אינא שלימה או אומא שלימה ואפילו להטור והש"ע לא ידעתי אם זהו מטעם נקב יותר נראה ג"כ שהוא מטעם חסרון כמ"ש הרמב"ם לפי פירושו ומדברי רבינו הב"י במ"י ל"ח סעי' א' נראה דאין

הראשונים כתבו להדיא לחתוך בהאמום ממש וכל שאו נכנס הרוח בהחתך אין לנו להחזיק ריעותא שמא במקום החתך היה אמום הרבה שלא נכנס בה הרוח דמ"ג אם נבא לחשוש נחוש ג"כ שמא בחייה כשהיתה שלימה לא נכנס הרוח במקום הזה אלא ודאי כיון דרוב בהמות כשרות ומשנשחטה בחוקת היתר עומדת כיון שרואין עתה ע"י החתך השתנות סכפי שהיה מקודם שוב לא חיישינן לה ואלו שאמרו שקורעין סמוך ממש למקום האמום או לקרוע רק הקרום שעל האמום והו להערפא בעלמא דהבדיקה יותר ברורה בה"ג אבל לדינא מודים ג"כ שאם חתכו בהאמום עצמו ג"כ כשר וריאה ברורה לזה שהרי בשם הרשב"א הביאו [כ"י וז"ח] שהצריך דווקא סמוך למקום האמום שכן כתב בתורה הבית הקצר והרי בה"ב הארוך כתב לקרוע בהאמום עצמו ע"ש אלא ודאי כמ"ש דהו להערפא בעלמא ולא לעיכובא וגם כיונתו בסמוך למקום האמום אין צ"ל לקרוע העור שעל האמום אלא סמוך ממש כפשוטו ומפילא כשיחתיכו בשם סמוך ממש הרי יתגלה מקום האמום בשלימות וכלא הקרוים כמובן וכשיבצבץ בשם במקום החתך ברופן החצוין של האמום שנתגלתה ע"י החיתוך הרי יש ריאה שאין זה אמום ממש ואמרינן שבחייה נכנס במקום זה רוח גם כשהיתה בשלימות וכוה מתורץ כל מה שהקשו הגדולים בעניין זה [ות"ל לדוחק סתמ"ז כ"ז וזו"ק]:

כו כבר נתבאר דאם נמצא בהאמום מוגלא בשר וה"ה אם נמצא דם עובר או בשר נקב כשר מטעם שנתבאר בסעי' נ"ו ויש מי שרוצה לומר דווקא כשנמצא המוגלא סמוך לעור ולא באמצע האמום דחיישינן שמא משם ולמעלה נמטמם [לכ"ס סקט"ה] ואינו כן דא"כ נצטרך שיהיה כולו מלא מוגלא ולא משמע כן אלא ודאי כיון שמוצאים איזה סיבה להאמום אמרינן שבחייה לא היה כן מטעם שבארנו בסעי' הקודם [וסת"מ גמ"ז סק"ז] לא קאמר חלל דנרמוק מהאמום אינו מועיל חבל בלעוס גופה מועיל בכל מקום ואף גם כדחוק מקום ס"ל להכניס' דמועיל כמ"ש הסת"מ ע"ש וזהו סכל לפי ראות עיני הנקיחים אה ביטולא מוגלא זו לעטר בעד הרוח מועיל גם כדחוק מקום ועכ"פ דברי הלכ"ס סתמ"ז:

כז סירכא מתוך האמום ועברה ע"י מיעור והאמום הותר ע"י קריעת הקרום או האמום עצמו כמו שנתבאר מ"מ הרי אין בדיקה להסירכא כיון שעתה נקרע הקרום מקודם ג"כ אין בדיקה לסירכא במקום האמום ולכן יש שאוסרין זה מטעם חסרון הבדיקה של הסירכא ומטעם תרתי לריעותא [סת"מ סקט"ח] ומ"מ בהפ"מ יש להתיר דהבדיקה אינה אלא לחומרא כמ"ש בסעי' כ"ג ע"ש ובשנחסרה הבדיקה הוי כנאבדה הריאה שמתירין בהפ"מ כמ"ש בס"י ל"ט ומטעם תרתי לריעותא אינו אלא למעט נקב אבל למעט שאינה יכולה להניף על הלב אין זה תרתי לריעותא כמ"ש בסעי' ג"ג ע"ש ואפילו

דאף לפירוש הרמב"ם טרפה במשהו ע"ש וצ"ע שהרי דימה זה לחסרון אך שהולך לשיטתו שהפס בדברי הרמב"ם רמטריף בחסרון מבחין כמ"ש בסעי' מ"ו אבל לפי מה שבארנו שם אינו מטרף רק בחסרון אונא או אומא וה"ג בן ולכן דין זה צ"ע ויש להתיישב בו ודבר פשוט הוא שכל אלו הדברים משערים כפי שהיא לאחר נפיחה:

סד ריאה שנתמססה דהיינו שנמצאת שלימה וכשתולין אותה תחתך והפול חניכות התיבות טרפה ואף אם לא הפול אלא שהגיע ללקוחא לבשר שהרופא גורדו טרפה [פ"ח סק"ג] ומעשה בריאה אחת שנפחיה ונפל ממנה התיבות התיבות ולא יצא הרוח וצוה המורה לנפוח בחווק עד שנפלו כל התיבות בשר ההם וראו קרום חרש בהריאה והיא שלימה כדינה והכשורה דהחתיכות היו בשר בלוי שעל הריאה [סס כסס סגסס מסכ"ו]:

סז איתא בנמ' [מ"ו]: ריאה שיבשה מקצתה טרפה והוא שתהא נפרכת בצפורן כלומר כשידחוק עליה הצפורן תשבר דאע"ג דבמטמי בכור ביבשות האוזן מקרי יבש כשמנקבין אותה ואינה מוציאה דם אע"פ שאינה נפרכת בצפורן והו מפני שהאזיר שלט בו משא"ב בריאה שמונחת בגוף ואין האזיר שולט בה כל שלא הגיע היבשות לפריכת צפורן תחזור לבריאותה [נמ'] דרוח ואזיר מבאיש ומקלקל את המכה [רס"ו] וכ"כ הרמב"ם בפ"ח והמור וכל הפוסקים:

סח ויש להטוה על רבינו הרמ"א שכתב בסעי' י"ג ואם משרטט בצפורן על בשר הריאה ונראה השירטוט בתוכה מקרי יבש וטרפה עכ"ל דמנ"ל לומר כן בדבר שטפורש בנמ' להיפך רכל שאינה נפרכת כשרה וכבר תמהו עליו בזה [מעיו"ט בר"ס חוט מ"ט] ויש מי שכתב בלשון זה איזוה יבש כשנפרך בצפורן ואנן אין בקיאות בזה לכן כשמשרטט בצפורן על הריאה ונראה השירטוט בתוכה ה"ל יבש וטרפה מספק [שמ"ס ספ"י כ"ח] ולא נראה לומר כן דאייה בקיאות יש בזה וגם מלשון רבינו הרמ"א לא משמע שזהו מפני חסרון בקיאות מרלא כתב כן שאין אני בקיאות בזה בדרכו בכ"מ ולכן נ"ל דמעיקר הדין כתב כן דפריכה לאו דיוקא כשנפרד כולו זה מזה דאם רק ניכר ההפרש זה מזה מקרי פריכה כדאמרין בר"ה [י"ג]: לענין מעשר אורו ורותו מתוך שעשוין פרכין פרכין וכו' ופי' בערוך [אז"ח] משארי משארי כלומר ערוגות ערוגות ע"ש וכן במס' בלום [פ"ג מ"ג] הפרכין טהורין ופירשו שהם ברולים התלים במוקד ובסופן מולגים [חוי"ט כסס כ"ט] ועל שם שהמולגין ספורדין הן זה מזה אף שהם בהתיכה אחת קרוי פרכין וכן כאן כשמשרטט בצפורן ונראה השירטוט בתוכה הוי כספורדים זה מזה כמו ערוגה מערוגה ולכן אף שלשון זה נמצא בש"ס גם על פירוד כמו דהבא פרכין [כ"ג מ'] ובטו מפרכין קמניות ביו"ט [פ"ל י"ב]: מ"מ

כיון שמצינו לשון זה גם לא על פירוד גמור א"כ מנ"ל שחול' כיוונו לפירוד גמור [עמ"כ סקס"ס ולפ"ס מיוסב הכל וכו' דעת הפרי"ס והלבוש ע"ט]:

סס דבר פשוט הוא כשאינה נפרכת בצפורן כשר וא"צ שום בדיקה ואף דעכ"פ לא עדיפא מצמקה שיתבאר ובצימוק הא צריך בדיקה אמנם והו בצמקה כולה או רובה או אונא שלימה לפי דעת איזה פוסקים כמו שיתבאר אבל במקצת אונא או מקצת אומא לית לן בה [כ"י] וכן פשוט הוא דאם כשנראה השרטוט של הצפורן ובמשך זמן נסתלק השרטוט וחזר לקדמותו רכשרה דכיון שחזר לקדמותו לאט לאט אין זה יבש [שמ"ס] וכן נ"ל ברור שאם משמשו בהריאה וחזרה לקדמותה ג"כ מועיל דלא כיש מי שרוצה לאסור בכה"ג [סס] דאין שום טעם לאסור בזה וההפרש בין אטום ליבש נתבאר בסעי' ג' ריבש אפשר לעלות בנפיחה רק הקרום הוא יבש ולכן אינו מועיל ביבש כשיש ליחה ומוגלא בתוכה דאחרי שהעור יבש טרפה וכן להיפך אם הקרום אינו יבש וכתוכו יבש לית לן בה דלא גרע מחסרון שבפנים דקו"ל דכשרה וכן אם קרום אחד יבש והשני אינו יבש ג"כ כשר דלא גרע מנגלד ובטעמא ריבש יש מהאחרונים שחפסו מטעם ריבש הוי כנקב וכן נראה מצד הסברא וכ"כ הרשב"א אמנם הרמב"ם ס"ל שהוא מטעם חסר דכשיבש מעט סופו להתייבש ככולו ובארנו מעמו בסעי' מ"ו ע"ש [ועכ"ל ס"ח סוף הל' ז'] וכלל גדול הוא דכל יבשות שלא הגיע לפריכת צפורן הוא בכלל צמקה שיתבאר:

ע צמקה הריאה שנעשית כמו פירות צמוקים ועדיין לא הגיע להיות יבישה קבלו רז"ל חכמי המשנה [ל"ד]. עד הלכה למשה מסיני דאם הסיבה היא מחמת בני אדם שהפחידוה כגון ששחטו אחרת לפניו או שאר מין מורא שעשו לה לא תחזור לעולם לבריאותה וטרפה ואם הוא כידי שמים כגון שנפחדה מקול רעם או ויקים וכיוצא בזה כשרה מפני שתחזור לבריאותה אלו היתה חיה ואינה טרפה שאין ביכולתה לחיות וכן אם בצמקה מפני פחד שארי ברואים כמו משאנת אריה וקול שחל וכיוצא בזה הוי כבידי שמים וכשרה [טור] ולכן מהנכון שיהיו השוחטים שלא לשחוט בעלי חי בפני בעל חי אחר שלא תצמק הריאה ויצטרך בדיקה כמו שיתבאר ועוד שיש בזה צער כ"ח ואיסור גמור הוא וכ"כ כמה גדולי אחרונים:

עא צמקה אינה טרפה אלא כשנצמקה כל הריאה או רובה דרובו ככולו ויש שאוסרין גם בצמקה אונא שלימה [מ"ו ו"ד] סק"ע כסס י"ט וסג"ח כסס כ"ג] וכ"ש אומא שלימה אלא שבזה א"צ בדיקה שיתבאר בדין צמקה כולה או רובה אלא די שיניחו אותה במים וימשמשו בה או ליתן מים לתוך הקנהה ואם תחזור לבריאותה כשרה [סס] ויש מי שרוצה לומר דגם בצמקה מקצת אונא או מקצת אומא צריך בדיקה [כ"ח] ונרחו דבריו

ידא דמכתא דמותרת ממעם נשחמה בחוקת הוהר עומדת ורוב בהמה כשרות או אפשר דלא דמי לשם רבשם אמרינן שאחר שחיטה נעשה אבל זו חודאי מחיים נעשה לא הלינן בהתירא דהוי ספקא דאורייתא ולחומרא [רשב"א צמחוסיו ד' ל"כ]:

עך אבל רוב הפוסקים הסכימו דכל שיש לנו להלות שנעשה בידי שמים חולין וא"צ בדיקה דכן מוכח מסוגיית הש"ס [י"ט ס"ג וס"ד סק"ל ומ"ז ופכ"ח וה"א דעפ הר"ן ס"ס] ודחיףך אם נראה שנעשה בידי אדם אינו מועיל בדיקה [פ"ח ותנ"ס] והבדיקה אינו אלא כשלא נודע לנו כלל הסיבה וזהו דעת רבינו הרמ"א ג"כ כמ"ש בסעי' מ"ו כיצד בודקין אותה אם הרב ספק מאיזה דבר בא לה עכ"ל ומבואר להדיא דאם יש במה להלות תלינן ואע"ג דבס"י נ' ספק בעצמו דלא אמרינן נשחמה הותרה אלא בדבר שנוכל לחלות שנעשה לאחר שחיטה דווקא ולא כשהריעותא נעשה מחיים מ"מ שאני הוכא שהרי אנו רואים הסיבה ולמה לא נתלה בזה ואינו רואה לשאר ריעותות שאין לנו דבר במה לחלות ויש שרוצים לדקדק מלשון הטור והרמב"ם דלא ס"ל כדיעה זו מדכתבו פתם שצריך לבדוק ואין זה דקדוק כלל דבדודאי כן הוא הרוב פעמים אין ביכולת לידע הסיבה ומקרה רחוקה היא להודיע מאיזה סיבה נעשה הצימוק אבל אם ראינו הסיבה למה לא נתלה בו וצימוק ע"י חולי הוי כבידי שמים [פ"ח סעי' ל"ג]:

עה וכל זה הוא מדינא אבל למעשה כתב רבינו הרמ"א וז"ל ונראה דאין לנו לסמוך על בדיקה זו כי אין אנו בקיאים בכל דבר שצריך בדיקה ואם נראה שבא לה בידי שמים אין להכשיר בלא בדיקה זו וזוהי יש לסמוך על בדיקתנו עכ"ל ויש מהגדולים שמוכרים דכנה"ג א"צ בדיקה כלל גם במומניו [ס"ד סק"א צ"ס רמ"ל] אמנם אם ברקו ולא חורה לברייתא פשיטא שטרפה דמוכתא מילתא שמקורם הפחדוהו גם ע"י בני אדם ולא אמרינן שמחסרון בקיאותנו בבדיקה זו לא חורה לברייתא דזה לא אמרינן רק לחומרא ולא לקולא ודע שזה שהולין הצימוק בידי אדם או בידי שמים הוי כשנמשך איהו וכן כדפסד אבל לא שחטוהו תיכף אחר הפחד אין תולין הצימוק בזה דאין סברא שבזמן מעט כזה צמחה [רשב"א ס"ס]:

עו כבר בארנו בס"י ל"ה סעי' ד' דטרפות דצמקה הוא ממעם חסרון דאינה יכולה להניף הרוח על הלב ולכן בצמקה הוורדא יש להקל הגם דחמרינן באונא שלימה שצמקה מ"מ בוורדא שבלא"ה רוב דיעות שמקילים בחסרון הוורדא כמ"ש שם סעי' כ"ו ולכן בצמקה שג"כ הוי חומרא באונא שלימה כמ"ש יש להקל ויש מי שאומר דבעינן שישתייר ממנה כטרפא דאבא שלא צמקה [ש"מ"ח סעי' ג"ד] ולי נראה כמ"ש [ג"ס הפ"ג צ"ח] סק"ד החמיר בזה דסולתים לפיטתם צ"ל ל"ה דכלל הוא מצעם נקב ולאו כן כמ"ש ס"ס וז"ל סג"ס ס"ק ק"ח ע"ס]:

כתב

דבריו מכל הגדולים [ע"ך ופ"ח ותנ"ס ול"ט] ואפילו ריעותא לא מקרי [ג"ס ס"ק ק"צ] אבל בצמקה אונא שלימה הסכימו כל הגדולים דטרפה אם אינה חוזרת לברייתא ע"י משמוש או נתינת מים לתוך הקנה כמ"ש ואם מקצת טראונא חורה לברייתא ומקצת לא חורה כשר ויראה לי דאף אם רובא לא חורה לברייתא ומיעוט אונא חורה ג"כ כשר ולא אמרינן בזה רובו ככולו דכיון שדין זה אינו מעיקר דין הגמ' הוא חומרא בעלמא הבו דלא לוסוף עלה ויש מי שאומר דגם בזה אמרינן רובא ככולה [ש"מ סעי' ל"ז] ולא נראה להחמיר בדבר שאינו אלא חומרא בעלמא ואעיקר דינא הרבה חולקים ואין נחמיר חומרא על חומרא [ותמיהמ סה"כ"ס צ"למו נספ"ג כ"ב דסמ"עין צ"כ"ג יראה להדיא דמטעם חמוס קלמ"ט עלה ולא מטעם ליטוק]:

עב וכיצד ידענין אם בא לה ע"י אדם או בידי שמים אמרו חו"ל [ס"ס] לעשות בדיקה זו להושיב את כל הריאה במים מעל"ע והמים יהיו פושרים כל המל"ע וזהו בזמן הקור ומשושים אותה בכלי שאין המים מתמצין מגבו ותחלים כדי שלא יצטנו במהרה ואם היה זמן החום מושיבין אותה במים צוננים קצת דהם כפושרים בימי הקור [רשב"א] וככלי שהמים מתמצין מגבו כמו כלי חרס לכן [ר"ע] כדי שישארו קרים כל המל"ע וכבר נחבאר דשיעור פושרים הם ברקו שבפה האדם או כמים ששואבין מהנהר בימי הקיץ ולא הקשה לך אדם אפשר שהמים יהיו במצב אחד מעל"ע שלם דכבר בארנו בסעי' ה' דאין כפושרין שיעור מצומצם אלא לא חם מאד ולא קר מאד וכל המדינות שבין חמימות לקרירות הם במדינת פושרין ע"ש ויכן ביכולת שיהיו פושרין כל המעל"ע ובגמר המעל"ע רואין אם חורה לברייתא. ככל הריאות כולה או רובהו הוי סימן שהוא בידי שמים או בידי שאר בריות וכשרה ואם רובה נשאת בצימוק הוי סימן דהוה בידי אדם וטרפה ושוב לא מהני לה שום משמוש ולא שום מעשה אף אם תחזור לברייתא אח"כ דאתר בדיקת חו"ל אין לנו שום בדיקה אבל קודם שעשינו לה בדיקה זו אם ע"י משמוש בידים נסתלק הצימוק היה נראה מתוך הסברא דמועיל שהרי בכך ענין שיארע בהריאה מותר למשמש ולנפוח וכשנסתלק הריעותא כשרה ולמה יגרע ריעותא זו משאר ריעותות כיון שיש ספק אם בא לה בידי שמים או ע"י אדם אמנם אם נראה שבא לה ע"י אדם לא מהני לה בדיקה אבל בספק למה לא יועיל משמוש ונפוחה ואף גם בומה"ו נובל לסמוך על זה [ועל"ג"ס סק"ו] והל"ע"ד כמתני' וע"מ"ש בסעי' י"ו:

עג יש מרבוחינו שסמחפך היכא שראינו שארי רדף אחריה או שראינו שנודעות מקול רעם וכיוצא בזה ואחר איהו משך זמן שחטוהו ומצאת צמקה הריאה אם נאמר דא"צ בדיקה כלל שהרי יש לנו במה להלות והוי דומיא דבא זאב ונפל בני מעיים ונכנב במקום דמשמאש

או מפני עניין אחר סוף סוף עיקר הנפילה היא לראות אם אין הרוח יוצא ממנה וכך לי אם ידעו מהמחט אי אם לא ידעו והרי גתבאר ששליטה היא :

פ אבל אם בהמחט לא הרגישו כשהיתה בשלימותה וגם לא נפחיה וחתכו הריאה ונמצא מחט באחת

החתיכות מרפה בכל עניין בין כשהמחט דקה ובין כשהיא עבה ואפילו ראשה אחר עב כגרעין המרה והצד העב

הוא לצד הסמפון וצד הרק הוא לצד חלל הגוף טריפה אע"ג דוודאי נכנסה דרך הקנה לסמפון וניקבה בחורה

את הסמפון ונכנסה ממנו לסמפונות קטנים וניקבה לתוך הבשר מ"מ חיישינן שמא ניקבה בחורה גם קרומי הריאה

וחורה לאחוריה וכ"ש אם צד העב לצד החלל וצד הרק לסמפון ודאי דקרוב הוא שבא המחט דרך הושט ומשם

לדקן וניקבה ויצאה ונבאה לתוך הריאה דרך חורה וניקבה הקרומים דכללא הוא דכך שיש בה מחט הנדיקה

חיובית היא מדין תורה וכיון שנחתכה אין כאן בדיקה והרי היא ספק מרפה כדון מחט שנמצא בחלל הגוף

וכ"ש אם נמצא המחט על הריאה דמרפה מטעם זה :

פא וכתב רבינו הרמ"א בסעי' ט"ז דבומה"ו יש להמירוף כל ריאה שנמצא בה מחט ואין דנין בה דין שליטה

אם לא בהפ"ט דאו יש להקל ולברוק ע"י נפיהה עכ"ל

דכן כתבו כמה מהראשונים דבדיקה קשה היא לברוק כל הריאה אם אין הרוח יוצא מאיזה מקום אך בהפ"ט

בהכרח להעמיד על בדיקתו וגם זה הוא רק כשבדיקה כשהיא שליטה אבל אם מצאה בחתיכה אע"פ שבדיקה

בנפיהה מקורם אין לסמוך אנפיהה זו אפילו בהפ"ט כיון שלא ידעו מקורם שהמחט בתוכה הוי חששא

גדולה שמא לא דקדקו יפה (שם"ט סעי' ל"ז) וכ"מ בס"ן סקל"ד :

פב ואם נמצא קורט דם מבחוץ נגד המחט או סמוך קצת למקום המחט מרפה מרינא אפילו בדיקה

כשהיא שליטה ולא יצא הרוח דקורט דם מעיד על הנקב כמו שאמרו חו"ל בעניין אחר אם אין שם מכה

קורט דם מניין (נ"ב). ולכתחלה נכון לראות אם אין קורט דם נגד המחט ובריעבר אינו מעכב וכ"ש אם

רואין המחט החובה ויוצאה לחוץ שהיא מרפה אף בלא קורט דם ולא אמרינן שאחר שחיטה יצאה לחוץ ולא

דמי למחט שנמצא בבית הכוסות שבס' מ"ח ואין מרמין בטרפות זל"ז (ט"ף סקל"ג ע"ט) ומהו ק ד יתבאר

בס' מ"ח סעי' ט"ט ע"ש :

פג נמצא גרעין בריאה כגרעין המרה שאינה חרודה בין בשליטה בין בחתוכה כשרה דאין דרך גרעין

כזה לנקוב ובוודאי דרך הקנה נכנסה אבל גרעין החדוד כגרעין זית יש לה דין מחט (שם"ט סעי' ל"ט) וכן כל

כיוצא כזה :

פד ריאה שנימוקה מבפנים ונמצא בה מחט מרפה בכל עניין ואפילו נמצאת בגרעין של הריאה שהרי

ודאי ניקבה אחד מהסמפונות כשנכנסה לבשר הריאה וכיון

עז כתב הרמב"ם פ"ו דין י"ד מחט שנמצאת בריאה נופחין אותה אם לא יצא ממנה רוח בידוע שזאת

המחט דרך סמפונות נכנסה ויא ניקבה ואם נחתכה הריאה קודם נפיהה ונמצאת בה המחט ה"ו אמורה

שהדבר קרוב שניקבה כשנכנסה עכ"ל ביאור הרבדים כגון שבעוד שהריאה בשלימות הרגישו בה במשמוש היד

שיש בה מחט נופחין אותה ואם לא יצא ממנה הרוח כשרה ואע"ג דרוב הנבלעין הולכין דרך הושט שאין

דרך הקנה לבלוע וא"כ בהכרח שיצאה מהושט אל הדקן וניקבה את הדקן ויצאה וניקבה את קרום הריאה

ונכנס לתוכה אין אומרים כן דא"כ היתה הריאה מבצבצת ולא חיישינן שמא באמת יש נקב בריאה אלא שיעלה

בה קרום ונסתם ולכן לא יצא ממנה רוח דלא מחוקקין איסורא כיון שאנו רואין שהיא שליטה ואין בה סירכא

שנחשיש לעליית קרום ולכן אמרינן שבלעה המחט דרך הקנה שהריאה קרובה לקנה ונכנסה לסמפוני הריאה ומן

הסמפונות לבשר הריאה ולא ניקבה הקרום החצון ואף אם אילי ניקבה הקרום הפנימי לית לן בה כיון שקרום

החצון שלם וכן לא חיישינן אולי אכלה המחט קצת בשר מבפנים דחסרון מבפנים לא שמה חסרון כמ"ש

בסעי' מ"א (ערש"י מ"ח : ד"ה סמפונא ועלמ"ט סס) :

עת וכזה אין חילוק בין כשהמחט דקה או עבה ואפילו ראשה אחת עב כגרעין המרה והצד העב הוא לצד

חלל הגוף דכה"ג ככבר מרפה כמו שיתבאר בס' מ"א מטעם שבוודאי נכנסה בצד הרק שלה דרך הושט ומשם

נכנסה לבכר ולכן הצד העב שלה הוא לצד חלל הגוף דאם היתה נכנסת בצד הרק שלה לתוך הכבד דרך

הקנה היה הצד הרק לתוך חלל הגוף מ"מ בריאה אין הפרש בזה לפי שסמפוני הריאה רחבים והריאה קרובה

מאד לקנה ובשר הריאה רך ומרחף תמיד אמרינן שנכנסה המחט אפילו דרך צד העב שלה מהקנה לתוך הבשר

דרך הסמפונות וגם לא חיישינן שמא בהליכתה ניקבה סמפון אחד לחבירו דמריפה דאין לנו להחזיק ריעותא

בסה שאין אנו רואין והרי ענינו רואות שהריאה שליטה מכל צד ואין בה נקב ובהכרח שלא נכנס המחט דרך

הושט ואין נחזיק ריעותא על נקיבת סמפון לחבירו שאין זה הכרח כלל לומר כן ויש מי שאומר דלכתחלה נכון

לפתוח הריאה ולראות אם אינה תחובה באיזה סמפון לחבירו (שם"ט סעי' ל"ו) דכל מה דמצינן לברורי מבררינן

ובריעבר אם לא עשה כן לא עיכב (סס) :

עט וכל זה הוא כשהריאה שליטה והרגישו המחט כשהיא בשלימותה ונפחיה ולא יצא ממנה הרוח

וכן הדין אם אפילו לא הרגישו בהמחט אלא שנפחיה מפני עניין אחר שאירע בה ונמצאת שליטה שאין הרוח

יוצא ממנה ואח"כ נחתה ונמצא מחט באחת התתיכות ג"כ הדין כן (כ"ג"ד סס) ולא אמרינן כיון שלא הרגישו

בהמחט קודם אין הנפיהה מוציאה מירי ספק נקב של המחט דאינו כן דמה לי אם הנפיהה היתה מפני המחט

וכיון שאין בשר מגין עליו טרפה כמ"ש בבב"ע ל"ח [ס:] :

פה מחט שנמצא בסמפון הגדול שבריאיה בין שלימה בין החוכה בין מחט גדולה בין קטנה ואפילו שני ראשיה חרוץ כשרה בכל ענין דמקום זה רחב הוא כארז והוא סמוך סמש להקנה ודרך הקנה נכנסה ולא עשהה כלום ומעיקר הדין כתבו הפוסקים שאפילו בדיקה א"צ אמנם לפמ"ש לקמן ריש סי' ל"ח דכל שיש איזה ריעותא קצת אנו נוהגין לבדוקה גם כאן צריך לבדוק

הריאה ננפחה ולראות יפה יפה אם לא תצא הרוח כצורה מקום [ע"ך סקל"ה] אך בדיעבד אם לא בדקה אינו מעכב דלא כל הריעותות שוות לעכב הבדיקה [פמ"ג ס:] ודין נקב בריאה מהולדתה יהבאר בס"ד בס"י ג' ע"ש ודע דהבדיקה שהוזכרה בסעי' ע"ב להניח הריאה מעל"ע במים אף אם הבדיקה עלתה יפה והיא כשרה מ"מ הריאה היא טרפה מבע"מ שהייתה מעל"ע במים קודם מליחה וכבוש כמכושל :

סימן ל"ז [דיני בועות ומטרות ומסרות וסורכא תלייה מן הבועא ובו ג"ח סעיפים].

בהם מראה ליחה כעין מראה אבן טוב שקרוין טורקים ואינה נבוהה כמעט מבשר הריאה וכשנופחין הריאה קרום הריאה מכסה אותה וכלל גרול הוא דאיזה בועה שהיא אם ע"י נפיחה בשר הריאה מכסה אותה אינה לא בועה ולא מיני אלא מורסא וכרב הרשב"א ז"ל [מ"ז:] דענין הבועות הם מחמת הליחה שמתאספת בין עור לבשר ונפסדת שם ונעשית מוגלא עכ"ל [במורסא נכנסת לומר כים נכ ליחה כדמקן נעליות פ"ב מ"ה סמפ"ס מורסא נכנסת וכו' ולא להוליח ממנס ליחה פסור ומייתח לה נכנסת ד' ק"ו. וז"ל הערוך ערך מורסא ומס"ס מורסא סי' בועת כלומר עולת הכופע להוליח ממנס סמוגלא והליחה עכ"ל ע"ש:] :

ג כתב הרמב"ם פ"ו דין י' ריאה שנמצא בה אבעכותות אם היו מליאים רוח או מים זכים או ליחה הנמשכת כדבש וכיוצא בו או ליחה יבישה וקשה אפילו כאבן ה"ז מותרת ואם נמצא בהם ליחה סרוחה או מים סרוחין או עכורין ה"ז טרפה וכשמוציא הליחה ובורק אותה צריך לבדוק הסמפון שהחיתה אם נמצא נקוב טרפה עכ"ל דס"ל דכיון שנתקלקל הליחה או המים שבתוך הבועא עד שנפסחו או נהעכרו ודאי דגם הקרומים נהקלקלו ונתסמסו והם כמנוקבים וכן חייש לסמפונות אם הבועא עומדת במקום שיש סמפון דאע"ג דהבועא עומדת בין עור לבשר והסמפונות הם בתוך הבשר מ"מ מי יימר שלא נכנסה בעומק הבשר ונקבה הסמפון ולכן צריך לבדוק הסמפון שהחיתו אף כשמוציא בהבועא מים זכים מ"מ יכול להיות שע"פ דחיקת הבועא בהבשר ניקבה הסמפון במקום שאין הבשר סוהמו וזהו דעת הרי"ף ג"כ ע"ש וגם רבינו הבי"ט בסעי' א' העתיק דבריו לבר בדיקת הסמפון ע"ש :

ד אבל כל רבותינו הראשונים והאחרונים השיגו על שיטה זו והתירו בועות בכל ענין אפילו מליאים ליחה סרוחה ומים סרוחים ועכורים דאין ענין להקרומים עם הבועות והבועות הם תחתיהם וגם אין צריך בדיקת סמפונות דאפילו אם הבועא בעומק הבשר מרחק א"ע בין

א דרך הריאה לגרול בה צמחים ובלשון הגמ' [מ"ח] שם הכולל שלהם בועות וכשהנים לשרשה שבות צמחי וכנדי ומינרי ופירש"י וכן הערוך [ערך טינרי] דצמחים הם קמנים וכנדי גדולים מצמחים ומינרי גדולים מכנרי וכסמ"ס הערוך וכולהו בויעי אינון ומכבאר מהש"ס שם דבכל נווני כשר ודע שזה שנמצא בגמ' [מ"ז:] גילדי אוכמא חזרתא ופירש"י שהן כעין מכות ע"ש מ"ס אין זה ענין לבועות דהתם הוא על העור עצמו שטראה הקרומים שנתנו ויתבאר זה בס"י ל"ח לאפוקי בועות שנתבארו הם מכות נבוהות מבשר הריאה והם בין עור לבשר [הסמ"ג במ"ז סק"ח סיניא בשט הכ"ח דבגמ' יש ד' שמות והשיב בועות לשט פרטי ואינו כן דכאן שם כללי כמבואר מדברי הערוך וכן הוא בבב"ב ע"ש וגם סק"ח האריך לדקדק במ"ג רס"י דכנדי סט גדולות מאי רבותא בזה ואינו כלום דכן הוא פירוש סמלון כמ"ס הסמ"ג והערוך ומבואר מבב"ב שם דהשמיעט בכל ענין כשר והס"ס הוכיח לזה מפני שסמלון לחתים מורגל יומר ואלחיתים סט דווקא קמניס כדמוכה כמסנה דכזרות פ"ו מ"ד לנירסח הערוך ערך למח כלימות והלימות ליזכו לימות שאצו קמנות ע"ש והייתי לומר דגדולים לחתים קמ"ל וכ"מ בבב"ב ובערוך שם ולחנכ האריך בזה והז"ק:] :

ב ובלשון הפוסקים יש ג"כ שלשה שמות אחרים שדינם משונים זה מזה כאשר יתבאר בס"י זה ואלו הם בועות ומטרות ומסרות הבועות יש מהם מליאים רוח ויש מליאים מים זכים ויש מליאים מים עכורים או סרוחים או מוגלא עכורה וסרוחה או מוגלא נקייה או ליחה כדבש וכיוצא בזה והם גדילים בין עור לבשר והם נבוהים מבשר הריאה ומינרי ג"כ נבוה מבשר הריאה אלא שהיא קשה כאבן ואין בה מוגלא כלל ואם השאל דא"כ הרי זה אטום דאינו כן דאטום אין שם שום צמח ואינו משתנה מן הריאה אלא שאינו עולה בנפיחה [כס"י מ"ח:] וכמ"ש בס"י ל"ז אבל מינרי אין עליה מראה ריאה כלל כמו בועא והיא נבוה מבשר הריאה כמו בועא אלא שאין בה לא ליחה ולא מוגלא ומסרות נקראים שיש

בין הסמפונות ולא דמי לריאה שנשפכה בקיתון שבמי' ל"ו שצריך בדיקת סמפונות דבשם כל בשר הריאה נתקלקל ובנקל שגם הסמפונות נתקלקלו אבל בבועות שהבשר בריא ושוב הסמפונות הם כהבשר והבועות הם על הבשר תחת העור ואין לנו לחוש להסמפונות כלל וריאה ברורה שהרי בגמ' [מ"ח.] איתא להדיא שכמה אמיראים ראו במקומות שונות במקום שמוכרין בשר יאות מליאות בועות הרבה גדולות וקטנות רבות וקשות ולא אמרו דבר והם עצמם קנו מהבשר ולא עשו שום בדיקה בהסמפונות ולא פתחו את הבועות לראות אם הם מים זכים או סריחים יבאמת להרי"ף והרמב"ם צריך לומר דלא קי"ל כסוגיא זו כלל אלא כסוגיא אחרת [ג"ה:] שלפי פירושו הרי"ף והרמב"ם פוסל שם גם בריאה מים עכורים [כ"כ הרמב"ן] נמלחמות] ועוד קשה טובא לשיטתם דאסרי במים סרוחים או עכורים וכן בליחה סרוחה או עכורה ומכשרי במוגלא איזה הפרש יש בין ול"ו והרי מוגלא נעשה מקלקול הליחות ונרחקו לומר דמוגלא קרובה יותר לרפואה מן מים עכורים וסרוחים [סס] וגם זה קשה טובא שהרי להדיא מבואר בגמ' [מ"ח.] דבמקום שאסור מים סרוחים ועכורים כגון בכוליא גם מוגלא אסור דכן אמרו שם בכוליא מליא מוגלא טרפה מים זכים כשרה ע"ש הרי להדיא דמוגלא דומה למים עכורים וסרוחים וכן פסק רבינו הרמ"א וז"ל ורבים מכשירים אפילו בעכורים וסרוחים וכן המנהג להכשיר כועות בכל עניין אם אינם סמוכות עכ"ל יגם בדיקת סמפונות אין אנו מצריכים וכן פסקו כל האחרונים והבי קי"ל יעמ"ש בסו"ד ל"ו סעי' ב' :

ה יש מי שכתב בועא שיניה טרפה כיצד כשהבודק מכוני ידו לברוק ומתמסמם ביד הבודק שהיא מעופשת טרפה וכן אם נמצא מין כועות בריאה שקולפין ארזן בידים והריאה נשארה שלימה במקום הוועא ול"ו קורין שלפוחית נ"ל להטריף ואפילו נפיתה לא מהני דיטמא ניקבה במקום הוועא ועלה קרום סחמת מכה [לכ"ט סק"כ נכס מ"כ] :

ו והנה ברין הראשון ודאי אם גם הקרום נתמסמם ביד הבודק ולא משמשה בכח ולא תלשה ולא היה כמצד החוה הרי הקרום כניקב ואפילו אם רק קרום העליון נתמסמם הא קי"ל בסו"ד ל"ו דבועא העומדת על מקום שנקלף העור העליון טרפה כמ"ש שם סעי' ז' ע"ש [זכ"ו סמ"כ טל סמ"ז סק"ח] אבל אם רק הוועא נתמסמסה והקרום בשלימות פשיטא דלית לן בה ומה לי בועא חרשה או שיניה וכל הפוסקים לא הוכירו מזה דבר ואין שום מקום דהחמיר בזה :

ז אמנם הדין השני ודאי תמוה ואדרבא כיון שהוועא נקלפה בידים והריאה נשארה בשלימות והו סימן שנתרפאה ולא נשארה רק קליפה קשה והו צרבת השחין דכתיב בנגעים כרתנן בפ"ו דמס' נגעים משנה ה' השחין הסכה והחזק ויעשו צרבת ופ"ו הר"ב שנתרפאו

וקרם עליהם עור ע"ש ואמרינן דבועא זו היתה כעין שחין על העור ונתרפאה וקרם עליה עור וזו היא שנקלפה והקרומים קיימים ומנ"ל להחיות ריעותא לומר שהיתה בועא בין עור לבשר וזו שנתקלפה היא קרום הריאה ומי שמחמיר בזה אינו אלא מאבד ממנו של ישראל [וכל דברי הלכ"ס תמוסים ומי הוא הכניח שהגיד לו שכיסה בועא גמורה בין עור לבשר ועפמ"צ גמ"ז סק"ח שגם הוא כפ"א זה ול"ו זה חלף מן המתמיהין ודבר תימא על הגדולים לסמוך על כל מה שמללו כתיב ול"ו כן עשה הרמ"א דמ"מ לוח ח' סתב שמ"כ בועא שמתהוה כמתהוה קרועין טעין לו כעין עין טרפה ודחה זה וכ"כ סו"ד ס"ט ז"ל מ"כ בועא שיש בה כח כמתהוה ויוניטיל טרפה ול"ו נסירא למא לט להסוּף בערפות וכו' עכ"ל ע"ס] :

ח כתבו רבותינו בעלי הש"ע סעי' ב' אם סירכא תלויה יוצאה מן הוועא טרפה וה"ה בועא העומדת במקום שאר ריעותא אע"פ דכשר בלא"ה כגון בגבשושית או במקום דמשמיע קול או שהוועא בעצמה משמעת קול טריפה עכ"ל ביאור הדברים מבואר במקור הדין להראב"ד [סס"ד סו"ב] דאע"ג דסירכא תלויה אנו מכשירים מפי הגאונים לפי שלא סרכה בשום דבר מ"ם כשהיא יוצאה מן הוועא הוועא מעיר עליה בנקב עכ"ל :

ט ומען הדבר דהנה באמת כל בועא מטלת ספק בהקרומים שעל הריאה מה שכנגד הוועא שהרי בועא היא ליחה המתאספת בין עור לבשר ונפסדת שם ונעשית מוגלא וקרוב הדבר הרבה שניקב העור ע"י כך [לכ"ו סה"כ"א מ"ז:] והרי מטעם זה יש מהחכמים שהי מגמגמים בענין הבועות כמבואר בש"ס [מ"ח.] והרי"ף והרמב"ם אסרו בבועות המליאות עכורים וסרוחים כמו שנתבאר והכל מטעם קלקול הקרומים וע"פ הרוב אנו רואים שקרומי הריאה שעל הבועות נשתנו צורתן ועכ"ז אנו מכשירים מטעם דנשחטה בחוקת היתר עומדת ורוב בהמות כשרות הן ואמרינן דקרומי הריאה לא נתקלקלו וא"כ כשיש עוד סירכא ואין סירכא בלא נקב ורק בתלויה אנו מכשירים ע"פ הגאונים מפני שאינה סרוכה למקום אחר ועכ"פ אין כאן הוכחה ברורה שסירכא זו אינה ע"פ נקב אלא שמפני שבחוקת היתר עומדת ורוב בהמות כשרות הן אנו אוסרים שהוא ריר בעלמא וכיון שהקרומים מקלקלים קרוב יותר שהסירכא היא מפני הנקב וקרומ עליה בה ונסתמה :

י ויש מן הפוסקים המתירים סירכא תלויה מבוועא במים זכים [כ"ח וס"ך נכס סר"ן] ומעמם דכשהיא מים זכים עדיין לא נתקלקלו הקרומים וריאה לוח שהרי החכמים שזמנמו בהבשר בועות מודים ג"כ במים זכים כמבואר בגמ' [סס] ואף גם בכוליא יש הפרש בין מים זכים למוגלא [סס] אלמא דמים זכים אינה ריעותא כלל ויש שמתמירים אפילו במים זכים [רש"ל וע"ז סק"ג] ולפי הכרעה איזה גדולים במקום שמשכירים כהרי בועא דסמיכי במים זכים כמו שיהבאר יש להקל גם בסירכא **מהבועא**

הוא משום דספק טומאה ברה"י ספיקו סמא כמבואר
 מדברי הרמב"ם ירע"ב בפי' השנינות פ"ו דנדה ע"ש
 וכ"כ הרמב"ם בחבורו בפ"ח מאה"ט ע"ש [ותרמי לרישומא
 דתניות כפי כמקום מנעם זקא וליסור ע"ש ונזכר מן דין
 סא יש סס כסניא מיוולט אמריס]:

ד' וברור הדבר דעיקר לימודם אינו מסוניא דנדה
 ולאסמכתא בעלמא הביאו משם ועיקר הלימוד הוא
 מהך דינא דסירכא תלויה היוצא מן הבעות דכשם שבוה
 המרף הראב"ד מטעם תרתי לריעותא כמו כן בכל
 תרתי לריעותא וראיה שהרי על דין זה כתבו שמאן
 לברו הבודקים להמרף בכל מקום שיש שני לקוחות
 פ"ז סק"נ] אמנם גם זה אינו רמיון שהרי הראב"ד לא
 מטעם שני ריעוהות המרף דלהריא אמר שהבעות מעיד
 על הסירכא שנקובה היא וכמו שבארנו בסעי' מ' דבאמת
 כתב הראב"ד א' בתשו' [כ"ו ע"ת] דלשיטת הסוברים אין
 סירכא בלא נקב גם סירכא תלויה סרפא שהרי נקובה
 ורק להסוברים שעתידה להפרק תלויה מותרת מפני
 שאין לה כח המושך משני הקצוות ע"ש אך דבר יצא
 מפי הגאונים שהלוייה מותרת ואומרים שתלויה לא נעשית
 מחמת נקב ובהבעות אנו רואים לקלוקל הקרומים ולכן
 קרוב מאד לומר שנקובה היא:

ט"ו ועוד דינו של הראב"ד ז"ל מוסכם הוא והרי
 רבים חולקים עליו כמ"ש הרשב"ם בתשו' [סי' ל"ז]
 שבשלוניקי מקליון בסירכא תלויה היוצא מהבעות ע"ש
 וכן מהרי"א אכן רב בתשו' [מ"ג סי' ק"ו] כתב דנהוג
 עמא דלא כהראב"ד ע"ש [הניחא סמ"ח סל"ט מקליל]
 ונדו דאנן פסקין כהראב"ד ז"ל מ"מ ללמוד מזה על
 כל העניינים אין שני ריעוהות ולעשות כללים ופרטים
 כאלו היא גם' מפורשת ודאי תמוה מאד:

ט"ז וגם רבינו הרמ"א לא החמיר רק בבעות כמו בועא
 על נגלד כס' ל"ז ובעוא כשיפולי ובעוא על חריץ
 וקמץ שיתבאר בס' זה וכן בועא על גבשושית ובמקום
 שמשמעת קול שכבר נתבאר ולא מטעם תרתי לריעותא
 שהרי לא הוכיר טעם זה כלל אלא מטעם שהריף
 והרמב"ם מטריפין בבעות של עכורים וסרוחים משום
 דברירא לה שהקרומים נתקלקלו ונדו דאנן לא קי"ל כן
 מ"מ הא עינינו רואות לקלוקל הקרומים אלא אנן אמרינן
 שעדיין לא הגיע הקלקול לכשר שהרופא נודדו וכיון
 דחוינן ביה לקלוקל אחר ודאי שיש לחוש הרבה לקלוקל
 הקרומים אבל אין זה עניין על כל מיני תרתי לריעותא:
 י"ז ועוד ק"ל שהרי בסוניא דריאה הסמוכה לדופן שיתבאר
 בס"ד כס' ל"מ לשיטת הפוסקים הסוברים דגם
 כשיש ריעוהא בריאה מועיל הכבירה להכשירה אפילו
 ליכא ריעוהא בדופן וזו היא שיטת ר"ת ובעל המאור
 כמו שיתבאר שם והלא יש שם תרתי לריעותא הסירכא
 והצמחים כמ"ש שם ויותר מזה שהראב"ד עצמו דסמריף
 בסירכא תלויה היוצא מי הבעות גם הוא עומד בשיטה

מהבעות ובמקום שאומרים שם גם ככאן אסור והסברא
 נוחנת כן שהרי תרי בועי דסמיכי הוא מדינא דנמ'
 וכיון דבוה מקלים במים וכים אלמא שאין זה בגדר
 לקותא כלל כ"ש ברין זה שלא הוזכר בנמ' כלל וכן יש
 להזוהר [וכ"כ סל"ט סק"ז]:

י"א וה"ה בועא על גבשושית שבגב הריאה היא כתרפא
 ראמא [פת"נ] או שמשמעת קול דחוינן שפה יש
 איזה קלקול בהקרומים דאל"כ למה היא משמעת קול
 וגבשושית ג"כ הגם שאין זה קלקול בהקרומים מ"מ הרי
 היא עלולה להתחכך ברופן וינקבו הקרומים ונהי שאנו
 מכשירים ולא חיישינן לזה כמ"ש בס' ל"ה מ"מ כשיש
 עליה גם בועא דע"י הבעות נהקלקלו ג"כ הקרומים
 ובצירוף לזה חששא דחיכוך יש לחוש לנקב יב"ש
 כשמשמעת קול שזוהו סימן קצת שנקלף קרום התחתון
 כמ"ש בס' ל"ו שיש לחשוש להביעא שבשם לנקב
 שהרי בשם נתבאר דבועא על מקום שנקלף קרום העליון
 טרפא וה"ה לקרום התחתון ובל אלו הרברים הם כשהקרום
 שעל הבעות נשתנית מטרפא ריאה אבל כשהיא כמראה
 ריאה או שע"י נפיתה עלה עליה עור הריאה כשרה
 שהרי אנו רואים עור הריאה כהקונה ואין בה שום
 חששא כלל לומר שעור הריאה ניקבה [ט"ז סק"ט] וגם
 כסירכא תלויה היוצא מהבעות ג"כ הדין כן שאם יש
 בה מראה ריאה לית לן בה וכשרה [וכ"כ מסמ"ג סס]:

י"ב ודע שדין זה דסירכא תלויה היוצא מן הבעות הוא
 מקור דיני תרתי לריעותא שכמה מהאחרונים הרחיבו
 הדברים בהם ועשו מזה כללים ופרטים ופרטי פרטים
 ועיקר יסודם על מה שאמרו חו"ל בריש מס' נדה לענין
 טומאה דכיון דאיכא תרתי לריעותא כוודאי טומאה דמי
 ע"ש ומרמה שם איסור לטומאה בעניין זה [כ"ז ר"י] ובאמת
 הדברים דשם אמרו זה גבי כקוה שנמדד ונמצא חסר
 כל מהרות שנעשו על גביו טמאות מטעם תרתי לריעותא
 תרא דהעמיד סמא על חוקת טומאה והשנית דבחוקת
 מהרה דמקוה יש ריעוהא כהרי חסר לפניך ע"ש וא"כ
 מה ענין זה לריאה שיש לה חוקה הרובא דהיתר הרוב
 בהמות כשרות הן ובהמה משנשחטה בחוקת דיתר
 עומדת ואפילו לדיעה שיתבאר בס' נ' דכל שהריעותא
 בוודאי נעשה מחיים לא אמרינן חוקה זו מ"מ מכלל רוב
 בהמות כשרות לא יצאה כמו שהוכחנו זה בס"ס כ"ט
 מדברי הרמב"ם פ"ב מרופא הל' ח' ע"ש ולא כיש מי
 שחולק בזה ותרתי לריעותא דנדה הכוונה שחוקת האיסור
 עדיף מחוקת ההיתר כמ"ש דחוקתי של הטמא עומד
 בתקפו וחוקת המקוה איתרע ואיזה עניין הוא לבאן:

י"ג עוד אמרו שם דבר זה לענין הא דהנן השרץ שנמצא
 כמבוי מטמא המהרות למפרע ע"ש אע"ג דיש
 להמהרות חוקת מהרה מ"מ כיון שיש בהמבוי השרצים
 הנמצאים שם ושרצים דאחי מעלמא הוי תרתי לריעותא
 ולכאורה זהו דמיון נמור לתרתי לריעותא דריאה דגם
 בשם איכא חוקת מהרה אמנם באמת בשם עיקר הטעם

וכלוניהא שלא היה הפסד לישראל בחומרות אלו וגם עתה כן הוא בשם שאין הפרש במקחים בין כשירות לטרפות. רק דבר מועט ולא כן עתה בכל המדינות שלנו שיש הרבה בישראל והקצבים הם ישראליים וההפסד רב מאד ויש שיגיע ההפסד בבהמה אחת עד מאה והובים ויותר וראי נלעד ברור שאין לעשות תרלר"ע לכלל גמור ואמת שהשוחטים אין בידם לשקול הדברים ולכן מחוייבים בכל תרלר"ע לעשות שאלת חכם והרב היושב על כסא ההוראה ומומחה ובקי בהוראה מהש"ס והפוסקים והוא ישקול כפלה בספרי הכותובים או להתיר אם לאסור כפי ענין הדיעות והפוסקים שישנו מזה כללי כללים ופרטי פרטים וחילקו בשמות לומר זו ריעותא גדולה וזו ריעותא קטנה וזו אמצעית צ"ע:

כ ומ"מ כיון שכבר נתפשטו בספרי הבודקים בהכרח להוכיח והמורה יורה כפי ראות עיניו לפי עניניו הריעותות ולפי ההפסד וכללא דתרתי לריעותא שהניחו גדולי אחרונים כן הוא דכל דבר שיש פלוגתא בש"ס או בפוסקים אף דקיי"ל להתירא מ"מ מקרי ריעותא שבהצטרף לזה עוד ריעותא הוי תרלר"ע ודווקא ריעה שבפוסקים ראשונים או הרבה מאחרונים אבל ריעה יחידאה מאחרונים דלא קיי"ל כוותיה לא שייך לצרף זה לתרלר"ע יבן כשיש בש"ס רק שקלא ומריא לא שייך לעשות מזה תרלר"ע וכן כשיש בש"ס מי שמסתפק ברין ונפסקה להלכה דלא כוותיה אין ספק מוציא מידו וראי ואינו מצטרף לתרלר"ע [כללג"ד ולפ"ז ר"י דהוי מסתפק בצעות דמליין מוגלי וכן התלמידים שהיו נגמנמין בזה גד' מ"ח. ואיפסקא להמירא לא היה לנו להצטרף לתרלר"ע אבל הלא מיקו תרלר"ע מדינו של הרשב"י בצועה כמ"ס והסקילים ג"כ רק בשים זכים סקילים כמ"ס ואולי זהו טעם מהר"י ה"ב לז' והרשב"ס שהבאנו בסעי' ט"ז שחולקים בזה ע"ש וז"ל מיכו עכ"פ בשים זכים והאי דיש לסמוך להמיר לפי הכלל הזה דהא כמ"ז ליכא מאן דחסר ותמידי סהאמרוניס לא הזכירו שהכלל הזה הוא לזכ' מצצועות וכיון שלא הזכירו הכי ג"כ מצעות בכלל ולא"כ למה לאסור בשים זכים ודו"ק] [ולפ"ז כמ"ס ס"ס ל"ז בדיני תרלר"ע ס"ק קכ"ג]:

כא תרלר"ע לא הוי אא"כ שני הריעותות עומדים זה על זה ולא כשאחד בריחוק מקום מהשני ואם הם קרובין עד אין הפרש קוש בנייהם יש בזה ריעות שונות ורובי האחרונים הסכימו דגם זה הוי תרלר"ע [הפמ"ג כמ"ז בס"י ז"ס בתנאי הסני תרלר"ע מסתפק בזה והכ"ז ס"ק"י והל"ג ס"ק קכ"ד והכ"ח ס"ס ל"ע בדיני תרלר"ע זאת ל"כ הסכימו לאסור וכמ"ס שבהפסד כמני טענות יש לסקל לזכור ע"ס]:

כב שני הריעותות צריכין להיות משם אחד כמו בועא ומיירא ששניהם מצעם נקב אבל בשריעותא אחת הוי מצעם נקב והשניה מצד חסרון אינו מצטרף לתרלר"ע וכן רהיפך שערך להיות שני שמות משם אחד לאפוקי שם אחד משם אחד כמו בועא ובוועא או סירכא ומירכא ובוזא

ו כמבואר בדבריו שם במ' תמים דעים [ס"י ו"ב] ואיך יסתור א"ע אלא ודאי אין עניין זל"ז ויותר מזה קשר שהדי כבר אמרו חו"ל אין מדמין בטרפות ול"ז ואיך ניקים ונגמור מדין אחד שחידש פוסק אחד וללמוד מבני על כל העניינים [ועצ"ח סס ולא משמע כן מכל הפוסקים ודו"ק]:

יח ויש מי שרצה להביא ראיה לכלליות דין זה מריאה הסמוכה לדופן להפוסקים שאוסרים בשיש ריעותא בריאה אפילו איכא ריעותא בדופן כמ"ש שם והוה מצעם תרלר"ע ותמידי הוה הרבה שיטות יש כסוגיא זו ויש שמחמירים עוד יותר אף ברביא ריעותא בריאה אם אין ריעותא בדופן כמ"ש שם והרי בזה ודאי דליכא תרלר"ע אלא בשם עניין אחר הוא דמפני שיש להסתפק מאין באת הסירכא אם מדופן אם מריאה בזה נחלקו הפוסקים והמחמירים סוברים דאם רק יש ריעותא בריאה הוי סימן ברור שהסירכא היא מן הריאה ולא מן הדופן ועוד יש מעטים בזה כמו שיתבאר שם בס"ד ימה זה עניין לתרל"ע ואורכא ראייתנו שבסעי' הקודם הוי ריאה ברורה שהרי המקילים וחולים הסירכא בהדופן מתירים אף בשיש תרל"ע והוי אפילו בתרלר"ע שבגמ' נדה שהבאנו במקוה שנמצא חסר שחוקה אחת לאיסור והשנית איתרע חוקתה כמ"ש לאו כללא הוא שהרי בשחיטה אנו מתירים כנאבד הסבין ואח"כ נמצא פגום ולא בדקניהו אחר השחיטה או בשיבר בני עצמות תיכף אחר השחיטה שאנו מתירים השחיטה כמ"ש בס"י י"ח סעי' ל"ה ע"ש ובשם יש ג"כ חוקה לאיסור דבהמה בחייה בחוקת איסור עומדת וחוקת היתר של הסבין איתרע והוה משם כמו במקוה ועכ"ז מתירין אותה ואמת שרבותינו בעלי התוס' הקשו שם בגדה מרין זה ונצרכו לחלק זה מזה וגם אנחנו בארנו הרבה בדינים אלו בס' י"ח ע"ש מיהו עכ"פ לאו כללא הוא וא"כ איך נחדש מרעיתנו לעשות זה לכלל גמור מדינו של אחד הפוסקים שהוא לא הזכיר כלל מעם תרלר"ע כמ"ש:

יט ולכן נלעד דיעיקו כללים אלו לא יצאו מתהלה מפי גדולי אחרונים ורק הבודקים בעצמם החמירו ועשו זה לכלל גמור כמו שהבאנו בסעי' י"ד מרבנו המ"ז וז"ל שכתב שמכאן למדו הבודקים להטריף בכל מקום שיש שני לקוחות ע"ש וחכמי ישראל שבאותו הדור לא מיחו בידם מפני שלא היה הפסד בממנום של ישראל כידוע שבדורות הקודמים מעטים היו קצבי ישראל והיו לוקחים מקצבי גוים כשירותה כשרה וכשרא היתה כשרה לא היו לוקחים הבשר ולכן לא חשו חכמי ישראל שבאותו הדור לזה כמו שגם עתה יש עדיין בערים שמעט ישראל נמצא שם ולוקחים ישראל הבשר הכשר ממקולי גוים ומוכרים לישראל ובזמן הקרמן דובם בכלם בן היה וכן בזמן הקדמון היה בשר בוול ולא היה הפסד בזה ובחמשך העת כיון שהגינו כן ממילא שגם הגדולים והחמירי ורוב הגדולים היו בארצות אשכנז

דווקא בשתי בועות טרפה אבל בועא ומינרא או בועא ומורסא או שני מנרות או שני מורסות דסמיכי להרדי כש דהנקב אינו מעלה רק שני בועות אבל למעם הי"א שדוחקות וא"ו אפילו בועא ומינרו דוחקת וא"ו [כ"ו סק"ד] וכן שני מנרות ושני מורסות וכן אפילו בלאות רוח הרז עכ"פ דוחקין וא"ו [פרי"ח סק"ט] וי"א דגם למעם הישני אינה טרפה רק בשתי בועות דהמינרא היא קשה יעמידה במקומה ואינה דוחקת את הבועא [נקט"ג] וכ"ש שני מנרות או שני מורסות וכן כשהן מלאות רוח כשר גם למעם השני [ג"ח] והכל מטעם שנתבאר דבכה"ג לא דחקי אהרדי וכן מבואר מדברי רבינו הרמ"א שפרט ופסק בסוף סעי' ג' דבועא ומינרי כשר ע"ש ומשמע להדיא לכלל המעמים כשר דאל"כ היה לו לבאר [וכן פסק הסמ"ח] ויש מי שמצריך שלא יהיה בהמינרי מראה מוגלא ואינו כן דאפילו יש בה מראה מוגלא בשר [מב"ש סקט"ו] וכן למעמו של הרמב"ם במינרי ומורסא יש בדיקה :

כו הטור כתב דהרתי בועי דסמיכי טרפה אף במים זכים ויש מראשונים דמבשרי במים זכים [עני"ו] ולכאורה למעם הראשון אפשר להבשיר במים זכים דגם אינם מעלים נקב אבל למעם הי"א יש להמריף דגם כשהם זכים דוחקים וא"ו ואפשר דאפילו למעם הי"א י"ל דאין סופן לינקב וא"ו בין דהקרומים בריאים וליכא לקיחא וגם עלולים לחזור לבריאותן טרם ינקבו וגם דרכן להיות להם כים זולה עורות הריאה כמו שיתבאר ומתחזקת קצת ע"י זה [סק"ט] וזה לשון רבינו הרמ"א במע"י ג' יש מבשרים אפילו הרי בועי דסמיכי אם המים שבהם זכים צלולים ומתוקים ויש לילך בזה אחר המנהג או לפי עניין ההפסד ושעת הרחק ובעיני בשיפולי ריאה ובמים זכים דינם כמו בסמיכי עכ"ל ומשמע דבהפסד ושעת הרחק יש להתיר אפילו כמקום שאין מנהג מבורר :

כז ומדחצריך צלולים ומתוקים מבואר דאם הם מרים או מזוחים אף כשהם זכים טרפה ונמצא בבדיקות האחרונים דמים זכים אלו צריך להיות להם כים בפ"ע ונקרף מן הריאה ואין רוח יוצא מהן כשמנכין הבועא ועור של הבועא לבנה היא גם בפנים [כ"ך סקט"ז] כלומר דהבים יהיה לבן כפנים וגם עור הבינא מכפנים יהיה לבן וגוסף לזה צריך לפתוח הבועות ולשפובן ולטועמן אם הם זכים וצלולים ומתוקים יש להכשיר במקום שיש מנהג להכשיר או בהפסד וגם שעת הרחק וכתבו הגדולים דכשבא לפתוח הבועות לא יפתח בסכין הדברול מקלקל המים שיהיו מלוחים אלא ינקבן בקוץ של עץ וכן לא יתן המים בידו למועמן בלשונו מפני שהוד ממרתת את המים אלא נוהגם בכלי וטועמן בלשונו [פרי"ח ומ"ח] ופשוט הוא שאם נקבן בסכין ושפבן לידו והנה הם זכים וצלולים ומתוקים דוודאי כשר :

כח לכתחלה ודאי יש לו לעשות כל מה שנתבאר והמעמה

וכיוצא בזה אין זה תרלר"ע ודע שכבר בארנו בר"ס ל"ה שלא כל הטריפות שבריאה הם ממעם נקב ע"ש ופסק תרלר"ע כשר [מב"ש ועל"כ סו' ל"ה סק"א לוח י"ב] וכל שיש הפסק בין שני הריעותות כרוחב קש או כשהי שערות לפחות שאין מצטרף לתרלר"ע כמ"ש בסעי' הקודם צריך שבגתים יהיה הקרום טוב ושלם אבל אם מקולקל הרבה הרי הם כאחת ואם יש להסחפק אם הוא טוב ויפה אם לאו ה"ו כפסק תרלר"ע [על"כ נמנלי סעניני ודו"ק] ופרטי הדר"ע שחשבו האחרונים יתבאר במ"ס זה ועיקר דין סירכא הלויח הוצא מן הבועא יתבאר עוד בסו' ל"ט בדיני סירכות ושם יתבאר דמינרי כשרה וכ"ש ממורסא :

כג שני בועות הסמוכים וז"ל טרפה מדינא דגמ' [מ"ז]. וכן אמרו חז"ל הני תרתו ביני דסמיכי להרדי ליה ליה וכיקותא כלומר שאינו מועיל הבדיקה לראות אם יש תחתיהם נקב אם לאו דקים להו לחז"ל שסמיכותן הוא מחמת שהיה נקב בריאה והעלה הנקב את הבועות הללו סביביו [רס"ו] ואף אם נברוק ולא נמצא שם נקב אמרינן שעלה בה קרום ונתתם [מ"ה סק"ד] וי"א המעם דכיון שסמוכות וז"ל מרוך שכל אחת דוחקת חברתה סופו של עור לינקב וה"ל כאלו ניקב מיידישו [כ"ך וכ"כ ח] והרמב"ם כתב בלשון זה ריאה שנמצאו בה שתי אבעבועות סמוכות וז"ל טרפה שדבר קרוב הרבה שיש נקב ביניהן ואין להן דרך בדיקה עכ"ל ומשמע שכונתו כפירוש הראשון [ג"י] וגם אפשר לומר דלמעמה אויל שכתב מקודם דכל בועא צריך לברוק אם הם מים זכים או עכורים ומרוחים וגם צריך לברוק הסמפון שחתריו כמו שכתבנו בסעי' ג' ולזה אומרו דבשני בועות אינו מועיל שום בדיקה שאפילו בדרגו ונמצאו מים זכים וגם בדרגו הסמפונות ונמצאו שלימים אינו מועיל דוודאי יש איהו נקב או בהקרויים או בהסמפונות [ולפירושו ח"ס ליטנא לית להו בדיקה... דמפני סגל בועת לריכא בדיקה וללאו אינו מועיל בבדיקה ומב"ש ג' מנאר ככ"א ע"ג] :

כד והנה למעם הראשון העיקר תלוי אם סמוכים וז"ל בהשוורש אבל אם בשרישם אינם סמוכים אף שמתרחבים למעלה ובראשם סמוכים וז"ל כשר אבל למעם הי"א טרפה שהרי בראשם דוחקים וא"ו [ס"ח] וכן יש נ"מ דלמעם הראשון צריך שיהיה ביניהם כרוחב קש דק או לכל הפחות הפסק כרוחב שתי שערות אבל בפחות מזה אינו הפסק ולהי"א כל שאין דוחקת וא"ו כשר אפילו ההפסק פחות מישיעור שנתבאר ודבר פשוט הוא שיש להחמיר בשני המעמים [ס"ט] באיסור דאוורייתא וגם בההפסק שבנייהם צריך להיות מראה ריאה בלא מוגלא דאם יש בההפסק מוגלא אף שהו ממראות הכשרות שיתבאר בסו' ל"ח מ"מ כיון שיש שם מוגלא ה"ל סמיכי [ע"ך וע"ז סק"ח] וכ"ש מינרי ומורסא :

כה י"א שיש עוד נ"מ בין המעמים דלמעם ראשון

המעימה וראי דמעכבת גם בדיעבד אף שבדק שיש להם כים וכל מה שנתבאר מ"ט המעימה הוא העיקר אמנם אם בדק במעימה שהם זכים וצילולים ומתוקים ושכח לברוק סימני הכים שנתבאר יש אוסרים [עש"מ"ט] ויש מתירים וכן נראה עיקר [גכ"ט סק"ט] ואם בדק וליבא כים בפ"ע וראי דקשה להתיר [כס] אף שרבינו הרמ"א לא הזכיר זה כלל וצ"ע:

כ"ז יש מי שרוצה לומר דאפילו המקילים במים זכים דיוקא כששני הבעיות הם זכים אבל אם האחת מלא מונגא טרפה [ע"מ"ט] ויש חולקין בזה דכיון דבאחת הם זכים הו"ל כבועא ושינוי [גכ"ט סק"ג] יתהפסד גדול ושעת הרחק גם דיעה ראשונה מורה להבשר ודע דאם ע"י נפחיה עלה עור הריאה על הבעיות יש להסתפק אם יש להבשר בתרי בועא דסמיכי ואף שלענין סירכא מתוך הבעא ודאי יש להבשר מ"ט תרתי בועי דסמיכי שהוא דינא דגמ' יש להסתפק וגם גדולי אחרונים נסתפקו בזה [עש"מ"ט ולכ"ט סק"ג] ובתרי בועי דסמיכי אין חילוק בין שהן בועות גדולות או קטנות או אחת קטנה ואחת גדולה ופשוט הוא:

ל כתב רבינו הרמ"א בועא על חריץ וקמט טרפה דהוי כתרי בועי דסמיכי שני בועות זה כנגד זה בין שני אונות כשרה אבל בועא נגד מינרא כהאי גזונא טרפה דהמינרא קשה ומנקבת הבעוא שכנגדה בועא ושינוא סמוכים זה אצל זה כשר עכ"ל וזה שכתב בועא על חריץ וקמט ביאר דבריו בספרו ד"מ [אות ד'] וז"ל עור מצאתי בועא באונא העליונה של ימין במקום חריץ סביבו טרפה וכן כל בועא העומדת על הקמט טרפה משום דהוי כתרי בועי דסמיכי להרדי עכ"ל ויש שפירשו דבריו שבש"ע דרק במקום חריץ דאונא עליונה או חריץ דוורא טרפה משמע דהוי כתרי בועי דסמיכי אכר במקום שאין דרך להיות חריץ חריץ טרפה בלא"ה משמע תרתי לריעותא [עש"מ"ט סעי' ט"ז ופמ"ג סק"ח] והכריז תמיהים הם דא"כ למה הזכיר קמט הלא אין בריאה קמט מתולדתו ועוד שהרי בעצמו ביאר דבריו בר"מ ומה שהכריחם הו"ל"ב הוי בלא"ה תלר"ע הולכים לשיטתם שעשו תלר"ע לין קביע ולא כן הוא כמ"ש בסעי' י"ט [גכ"ט סק"ז סק"ז] חסד עליכס ע"ס חלל שכתב דקמט לא הוי ריעותא ונדחק בזה ע"ס והלפת כמ"ס]:

לא אמנם גם על טעמו יש לשאול דמה בכך דהוי כתרי בועי דסמיכי והרי יתבאר דבחדא ומתחוי כתרתו אי שפכי להרדי כשרה וא"כ מה איכפת לן דמתחוי כתרי בועי דסמיכי וכבר הקשו עליו כן וכתבו דבונתו כן הוא משום דהבעוא סבכה להגביה עור הריאה ולהתפשט וכאן טבע העור להקמיט ולירבק בבשר וכשתרצה הבעוא להפשיטה הקרע העור [פכ"ט סק"ז] וצ"ל לפ"ז דהו שכתב דהוי כתרי בועי דסמיכי אין כוונתו לפני טריות העין אלא דה"פ דקלהיל זה הוי כקלקל תרי בועי דסמיכי ולי נראה דה"פ דכשם שבשני בועות קום להו עבה

לחול' שיש נקב או שיגדמו להיות נקב כמו כן בועא אחת העומדת שלא במקום מיטור אלא בחריץ או קמט ועומדת כבנישקולת בהכרח שהתנדנד ותגרום להנקב ונראה דבמים זכים וודאי יש להבשר אפילו אותם שמטריפים בתרי בועי אף במים זכים מ"מ ברוך זה שלא נזכר בגמ' הדבר פשוט שיש להבשר במים זכים בלא כל התנאים שנתפרשו בת"י בועי דסמיכי והבו דלא לוסף עלה בחומרא שלא הזכירה בש"ס ונז"מ מדברי עש"מ"ט ע"ט טי"ב]:

לב וזה שכתב דשני בועות זה כנגד זה בין שני אונות כשרה כוונתו אפילו במקום שהאונות שוככות זה על זה מ"מ לא דיינינן להו כתרי בועי דסמיכי אף שהם סמוכות ול"ז מ"מ סוף סוף לא באונא אחת הן ולא יקלקלו זה לזה ועוד דבחי הבהמה גם בשם קצת כפרודות מפני שהן מרחפין תמיד ואע"ג דסירכא בשם מקרי כסרוך כמ"ש בס"י ל"ט מפני שהן נחשבות כסמוכות ממש ע"ש מ"מ לענין שבועא אחת הקלקל להשנית לא אמרינן כן:

לג וזה שכתב אבל בועא נגד מינרא ככה"ג טרפה הטעם דכיון שכל אונא מרחפת תמיד בחיי הבהמה והמינרא קשה כאבן ומנקפת ברחיפתה התמידית את הבעוא שכנגדה עלולה לנקוב אותה ונריע יותר מבעוא ושינוא הסמוכים ול"ז במקום אחד כמובן ונראה דבזה לא מהני אף כשהבעוא היא מים זכים כיון דכאן הטעם מפני נקיפת המינרא מה מועיל שהיא מים זכים אמנם אם ע"י הנפיתה העלה ימראה ריאה על הבעוא כשר דאין שם בועא עליה ושינוא נגד מינרא ככה"ג ג"כ כשר [עש"מ"ט] דאף אם מנקפים ול"ז מ"מ כיון דשניהם קשים לא ינקבו יא"ז וכן מורסא נגד בועא ככה"ג ג"ל דאין חשש בזה דהמורסא כיון שהיא שוה לבשר הריאה לא תנקף את הבעוא ודע דזה שנתבאר לאסור בועא על החריץ או על הקמט והו דיוקא על החריץ ממש או על הקמט ממש אבל סמוך להם ליה לן כה [וכ"כ עש"מ"ט]:

לד אמרו חז"ל [מ"ג] שאם יש בועא אחת ונראית בשתיים כגון שיש סדק באמצעיתה [כ"ט] ולא ידענו אם באמה הם שתיים או רק נראיה בשתיים נוטלין קוץ ונוקבין אותה באחת מצדיה ורואין אם שופכין זה לזה אחת היא וכשרה ואם לאו שנים הם וטרפה וי"א דאפילו אם שופכים זל"ז צריך לראות אולי יש להם שני כיסים וזהו סימן מובהק שהם שני בועות וזה ששופכים זל"ז נעשה נקב ביניהם [ט"ז סק"ז] כס"ל רע"ל ואי לא שפכי להרדי אפילו במים אחד טרפה וכשתו בועות ממש לא מהני מה ששופכים זל"ז [כס] ופשוט הוא דבזה נתגלה שיש נקב ביניהם ואם ניקבו ולא שפכי אהרדי מ"מ אם נפתחה לאחת ועלתה גם השני בנפיתה זו או שהמילו מים באחת מהן ועל ידי כן נהמלאה גם השנית והו סימן מובהק שאחת הן וכשרה [כ"ט] כס"ל כס"ג] וסברא נכונה היא וזה שאין שופכים זל"ז י"ל דהליחה

ענה ואין משתפכות בבולה ויש חולקים בזה וס"ל דכשאין משתפכות זל"ז מרפה בכל עניין אף שהאחת עולה ע"י נפחת חברתה או שהמים יוצאים מזה לזה ואמרינן שיש נקב קמן בנייהם דהמונלא אין משתפכת מול"ז והרוח והמים יוצאים מזה לזה [עמ"ח] ובודאי יש להחמיר כדיעה זו כיון דבגמ' לא הוזכרה רק הבחינה כששופכות זל"ז ובשני כיסים בכל עניין מרפה כמ"ש אך אם לא ברק אחר הביסין אינו מעכב בדועבר כששופכין זל"ז [ע"ס] :

לה בועא שנמצא בשיפולי ריאה אורמין אותה אם אין בשר כל שהוא אפילו כחוט השערה מקף אותה בכולה ודין זה ליתא בגמ' אלא בה"ג ופירחו כל רבותינו הראשונים למצא טעם נכון לזה ולא מצאו זמ"מ כיון שכל דברי בה"ג דברי קבלה הם נהגו הקדמונים לאסור ויש שכתבו המעם דכיון שהיא בשיפולי נראית כשני בועות ויש לחוש למראית עין [ע"ך סק"ח] וא"א לומר כן והרי כבר נהבאר בחרא ומתחיו כתרתי אי שפכי להרדי כשרה ואיזה מראית עין יש בזה ועוד דהראשונים הביאו משם בה"ג דמעמו הוא משום חסר ומשעם כל יתר כנפול דמי ומרחו בזה אמנם הכוונה כן הוא דכל שאין חוט בשר מקף אותה סופה ליפסק במקום זה מחמת שהמונלא מכבידה שם ואין לה חיזוק על מה לסמוך וזה הוא שאמרו כל יתר כנפול דמי כלומר זו הבעא הנוספת הוי כנפול מקצת הריאה כלומר שמופה להגבץ ולהתחסר מפני שהמונלא מכבדת עליה והפסק חתיכת ריאה זו [וכ"כ פסמ"ח ע"ס] :

לו ולערך נראה להוסיף טעם נכון בכונת בה"ג ויסודו הוא משימתו בתרי בועי דסמיכי שבגמ' והנה בזה כבר כתבנו שני מעמים האחד מפני שעלו ע"י נקב והשנית שרוחקים זא"ז וסופן לינקב כמ"ש בסעי' כ"ג והנה הבה"ג כתב בזה"ל אמר רבא הני תרתי בועי דסמיכי להרדי חוינן למקום חיבור דביני ביני כמאן דנקיב דמי ולא הבשריה עכ"ל ולכאורה יש לפרשו כפי טעם השני שידחקו זא"ז וסופן לינקב אבל באמת נ"ל דה"פ דכבר כתבנו בשם הרשב"א ז"ל שכל בועא כיון שהוי מחמת ליחה המתאספת בין עור לבשר ונפמדת שם ונעשית מונלא קרוב הדבר מאד שתנקב העור ע"י כך אלא שמ"מ קים להו לחו"ל שהעור שר הריאה לא תתקלקל וסופה להתרפאות כיון שיושבת במנוחה תשוב במשך העת להתרפאות וזהו כשבכל סביבותיה יש בשר הריאה כריאה וטובה אמרינן שהבשר שסביבותיה יחוקה וירפאה וזהו כשמקיפה בשר סביב אבל אם בצד אחד אינו מקיפה בשר ממיילא שעלולה להתקלקל ולהתחסר ולהגבץ ולכן בתרי בועי דסמיכי הרי במקום שמתחברים אין לכלל בועא הויקף בשר בצד הזה וזהו שאומר בה"ג חוינן למקום חיבור דביני ביני כמאן דנקיב דמי כלומר מפני שבמקום חיבורן ליכא הויקף בשר לכל אחת ועתה ממיילא נלמוד דכשעומדת בשיפולי ואין חוט

לח כבר נתבאר דכשחוט בשר מקף אותה כשר ואפילו חוט כשער אחת דיו וביכולת לעשות כל מצדקי שיעלה חוט כשער כגון אם ע"י נפיתה אינו עולה חוט בשר נופחין אותה וממשמשין לצדדי הבעא ואם ע"י כך העלו חוט בשר כשרה ודווקא שיהיה בההיקף מראה ריאה והרבה גדולים מכשירים אף כשאין בה מראה ריאה רק שלא תהיה מטראות הפוסלות שיתבאר בסו"ל"ח [רס"ל ומ"ז ופ"ח ועמ"ח סעי' כ'] ואם א"א לעמוד על מראיתו מחמת דקות החוט יש להכשיר כיון שאין זה דינא דגמ' [עמ"ח] אבל בתרי בועי דסמיכי אין להקל כיון שהוא דינא דגמ' :

לט אם נמצא בועא בשיפולי ולא הספיקו לנופחה ולראות אם חוט בשר מקף עד שנחתכה וא"א לברוק מרפה ודווקא שלא ראו קודם נפיתה אם חוט בשר מקף אבל אם ראו חוט בשר מקף אף שלכתחלה צריך לנופחה ולראות שגם בנפיתה יש חוט בשר מ"מ בדועבר כשר ואמרינן כיון שקודם נפיתה נראית חוט בשר מסתמא היתה כן גם בנפיתה ויש מכשירין אפילו לא ראו כלל קודם שנחתכה ויש לסמוך עליהו בהפ"מ [עמ"ח סעי' כ"ג] כיון שאין זה דינא דגמ' אמנם אם במיוד קרעו הבעא יש לאסור [ע"ס] :

מ בועא בשיפולי ושנים אורמין שנפחו ולא היה חוט בשר מקף ושנים אחרים אורמין שנפחו והיה חוט בשר מקף יש להכשיר ולא נדונם כמכחישים זא"ז די"ל דהאחרים היה כחם יפה יותר מראשונים והעלו חוט בשר ואם בנפיתה אחת מכחישים זא"ז שאלו אורמין שיש חוט בשר מקף ואלו אורמין שאין כאן חוט בשר מקף הוי הכחשה ויש שרוצים להקל גם בבה"ג כיון שאין זה דינא דגמ' [ע"ס סעי' כ"ד] ובעא בשיפולי במים זכים במקום שמכשירים במים זכים בתרי בועי דסמיכי פשיטא שגם בזה כשר ומליאה רוח כשר :

מא כתבו רבותינו בעלי הש"ע בסעי' ה' בועא כריאה וגיבת

וניכרת בעבר אחר אע"ג דלא שפכי אהרדי כשרה והוא דלא קיימי במקום הסמפונות אבל אי קיימי במקום סמפונות דהיינו שני אצבעות מן השיפולי בדיקה וארבעה כנסה נהגו להטריף ואין לשנות ואפילו מים זכים כבועא ודיוקא דשפכי להרדי אבל אי לא שפכי להרדי כשר אפילו בעכורים וסרוחים בועא שהיא תחת הוורדא במקום הדק ויש שם סימפון טרפה דניכרת מעבר לעבר מיני הניכרת מעבר לעבר דינה כבועות עכ"ל והרבה מרחו המפרשים בניאור הדברים ונבארם בס"ד :

בב הנה בריש ס"ו זה נתבאר דהרמב"ם מצריך בדיקת סמפונות בבועות ואין לא קי"ל כן ולכאורה דברי הרמב"ם מוכרחים שהרי בררנו בכ"ל ל"ו סעי' מ"ד הריאה שנשפכה בקיתון קילא מבועות ע"ש שיש ראה ברורה לזה דמאן דהתיר בגמ' בריאה שנשפכה בקיתון היה מסתפק בבועות וא"כ כיון שבריאה שנשפכה בקיתון אמרו חז"ל שצריך בדיקה סמפונות כמ"ש שם כ"ש בבועות אמנם אינו כן דודאי לענין קלקול הקרומים יש בבועות יותר חשש מנשפכה בקיתון כמ"ש שם אבל לענין חששא דסמפונות הוא להיפך דכשנשפכה בקיתון בע"כ שהגיע למקום הסמפונות וקרוב לחישוב שנתקלקלו מ"ש"א"כ ביעות שהן בין עור לבשר לא נגעו כלל בסמפונות ואפילו אם הבעא בעומק אמרינן שמצאה לה מקום בין הסמפונות והוה הכל כשהבועא בצד אחד של הריאה אבל כשהיא מעבר לעבר בע"כ שנגעה גם במקום הסמפונות וכיון שכ"ל שיש יותר חשש בזה מנשפכה בקיתון כמו בקלקול הקרומים וזהו טעם איזה מראשונים שאסרו בועא מעבר לעבר כמבואר במדרכי ואין לשאול דא"כ למה הכשרנו כבועא כשיפולי כשיש חוט בשר מקיף והרי היא מעבר לעבר דאין זה שאלה דחששא דסמפונות לא שייך בשיפולי הריאה דעיקרי הסמפונות מתחילים לשני אצבעות בדיקה משיפולי וד' כנסה והדבר מובן שמתעם חישש סמפונות יותר יש חשש בשפכי להרדי מבלא שפכי דבלא שפכי י"ל ששני בועות הן זו מעבר זה וזו מעבר השני ושניהם בין עור לבשר ולא נגעו בסמפונות וגם אין זה תרי בועי דסמיכי דזה אינו אלא כשהם בצד אחד של הריאה ולא כשזו בעבר זה וזו בעבר השנית דלא נגעו אהרדי אבל כדשפכי להרדי בע"כ שהיא אחת ונגעה בסמפונות והנה יש שחששו בבועא מעבר לעבר מפני חששא אחרת והיינו מטעם תרי ביעי דסמיכי ולא נחלק בין כשהם מצד אחד ובין כשהם משני צדדים ובוה ודאי קילא כדשפכי להרדי מדלא שפכי כיון תרי בועי דסמיכי שנתבאר ובוה יתבאר כל דבריהם בס"ד :

בג וה"פ בועא בריאה וניכרת בעבר אחר אע"ג דלא שפכי אהרדי כשרה כלומר דלא קי"ל כמאן דחיישי לתרי בועי דסמיכי דאינו דומה כיון שהם בשני צדדים ולכן אף דלא שפכי אהרדי דכה"ג טרפה בתרי בועי דסמיכי מ"מ במעבר לעבר כשר וכ"ש כדשפכי אהרדי

גם בסמיכי כשר ודווקא שלא במקום סמפונות שבשם ההשש הוא רק משום תרי בועי דסמיכי והוה לאו כלום אבל במקום סמפונות ושפכי להרדי דהוה כדור ששלמה הבועא מעבר לעבר במקום הסמפונות טרפה בכל ענין אף במים זכים דכיון שאנו אוסרים ששלמו הבועות בהסמפונות ובועות גריעי מנשפכה בקיתון לענין קלקול כדמוכח מחששא דקריטי הריאה אלא שבכל הבועות אוסרים שלא שלמו כלל במקום הסמפונות אבל כזה שבוודאי שלמו לא מהני אפילו בדיקת סמפונות כגנשפכה בקיתון מפני שבועא גריעא יותר אבל אי לא שפכי להרדי ונתגלה שהם שני בועות אחת מצד זה ואחת מצד שנית א"כ הם ככל הבועות דאמרינן שלא שלמו במקום הסמפונות ועדיף מנשפכה בקיתון ובוזא תחת הוורדא במקום הדק אף שוהו כשיפולי בכל הריאה דאין חוששין לסמפונות כגו ש מ"מ בהוורדא יש שם סימפון ולכן בשם טרפה במעבר לעבר אי שפכי אהרדי מפני טעם קלקול הסמפון וכ"ש למעלה משיפולי בהוורדא דטרפה כבכל האונות [ט"ז סקט"ו] ולפ"ו דין בועא כשיפולי דבכל הריאה כשר כשיש חוט בשר מקיף אין זה כדורדא [ס"ט] וגם מיני מעבר לעבר טרפה מפני חששא דסמפונות [ודברי ס"ד סק"ך סק"ח סהכ"ט ראייה לדין זה מנשפכה בקיתון לדין דלעם בעלי הס"ע ולחם סה"ט עליו הכו"פ והס"ט ועפ"מ סהכ"ט ג"כ לדברי ס"ד ודו"ק] :

בד וכל זה הוא לשיטת בעלי הש"ע אבל יש מגדולי אחרונים דלא ס"ל כן ואין ענין לנשפכה בקיתון דהבשר נמס והיה למים וקרוב שהסמפונות יתקלקלו ולפיכך צריך בדיקת סמפונות אם נתקלקלו משא"כ בועא מעל"ע דהבשר שלם ולא נחסר והבועות דוחקות הבשר והסמפונות לצדדים אין הסמפונות מתקלקלים ובמים זכים לא בעי בדיקה וכשימראה כגולגל יוכל להיות שמתוך הדחיקות ניקבו סמפונות או שנתקלקלו ובוה צריך בדיקה כגנשפכה בקיתון אך כשהם עכורים וסרוחים קרוב יותר שיתקלקלו וגם בדיקה לא יועיל שהרי תרי"ף והרמב"ם אוסרים גם בכל בועות ככה"ג ויש שמצריכים בדיקה גם במים זכים וגם מה שהחמירו בוורדא אין נראה כלל שהרי גם בכל הריאה יש קרוב לשיפולי איהו סמפונות אלא דאמרינן דעד ד' גורלין לגסה וב' לדיקה אין זה עיקרי סמפונות א"כ לא נחמיר בוורדא יותר כבכל הריאה וגם מה שהחמירו במינרא לא נראה כלל וכיון שלא נוכר דין זה בש"ס כלל לא נראה להחמיר [י"ט ס"ל] ומ"ו וכו"פ ולכ"מ סק"ה וק"ו ומכ"מ סק"ט] ויש להסתפק אם המה מחמירים בעכורים וסרוחים אפילו אי לא שפכי להרדי ובוה מחמירים יותר מבעלי הש"ע או דווקא בשפכי להרדי וכן נראה עיקר דמדבריהם מבואר שבאו להקל על דברי בעלי הש"ע ויש שבוורדא הסמיכו לאסור כדברי הש"ע [שמ"מ סעי' כ"ח] :

בה בועא מעבר לעבר ופי' אהר היא במקום הסמפונות

סס] מיהו כמירכא שלא כמדרן על יתרת ברדי לא מהני מיעוד **סס**] וגם זהו דווקא כששני האונות הסרוכים של"כ ול"ז המה היהוים **ע"ט**] אבל יתרת מקמא במקויות שמכשירין היו ריעותא וכל ריעותא שעליה מצטרף להלר"ע לבד מירכא תלייה או מירכא דבוקה במקום למקום ביתרת ועוברת ע"י מיעוד יש להבשיר **סכ**] ובוועא העומדת על יתרת כקמא הוי הלר"ע אבל מינרא ומירכא יש להבשיר **סס**] וצמקה מקצת אונא ביתרת אין זה הלר"ע **סכ**] וציומק בריאה יהבאר במע"י ג"ה:

נ] נכשושית מנבה כצפורן אנודל הוי ריעותא ופחות מזה אינו ריעותא ומקמא בבל עניין אינו ריעותא ופיצול מנבה לא כקרי ריעותא ואפילו הפיצול קצר מהגומא שמכשירין בהפ"מ כמ"ש בס"י ל"ה **סז**] ופיצול מקמא פחות מצפורן אנודל שמכשירין בהפ"מ הוי ריעותא **סס**] ומיני חליף שיש מכשירין כמ"ש שם לא הוי ריעותא אבל שני וורדות במקום שמכשירים הוי ריעותא ושני וורדות בשורש אחר אפילו אם אחת מהן הפוכה וכשרה באופן שנתבאר שם לא הוי ריעותא אפילו הריעותא האחרת עומדת על ההפוכה וכן בריעותא דכיס הוורדא אינו מצטרף להלר"ע ושני ורדות בשורש אחר ונסרכו ול"י י"א דמהני מיעוד וי"א דלא מהני **עלכ"ט** סי' ל"ה ס"ק קל"ב] ואם הורדא גדולה כאונא אחת ולא כהגדולה שמהירין בהפ"מ דינו לענין הלר"ע כדון יתרת מקמא וכן אם חסר מקצת הורדא ונמצאת החתיכה החסירה בימין או בשמאל שהכשרנו שם אם יש עליה איזה ריעותא דינה כיתרת מקמא **סס**]:

נא] קרום עליון של ריאה עניקב או נגלד מקצתו או רובו או כולו הוי ריעותא ובהצטרף עליה עוד ריעותא כמו בוועא או מירכא וכו' צא בזה הוי הלר"ע לבד בוועא זכיס במקום שמכשירים תרתי בועי דסמיכי במיס זכיס אינה ריעותא כשעומרת על הנגלד שלא נגלד רובו או ניקב עור העליון ומירכא תלייה או כאונא לאונא למטה כחציו בנגלד מעט יש להבשיר אבל בנגלד רובו או כולו מרפה **עלכ"ט** סי' ל"ז סק"מ] וניקב כיס הוורדא לא הוי ריעותא ומירכא מכיס הוורדא לריאה מהני מיעוד **ע"ט** ס"ק קל"ב:] וכ"ש לוורדא עצמה מהני מיעוד:

נב] נשבר הקרום ע"י שנפחתו יותר מדאי הוי ריעותא ואם במקום שנשבר או סמוך לו יש איזה ריעותא הוי תלר"ע ודווקא כשהריעותא לא עברה בנפיתה זו שנקרע הקרום מחמתה וכן דווקא שנשברו שני הקרומים אבל אם נשבר קרום אחד לא הוי ריעותא וניקב במקום דמשמש ידא דטברא או כשהולין ככלב לא הוי ריעותא וזלת אם יש שם איזה ריעותא הצריכה בדיקה והבריקה מעכבת מרפה שהרי אין כאן בדיקה מפני הנקב:

נג] נקבי המורגא אם יש תולעים על הריאה כמספר הנקבים לא הוי ריעותא ואם לאו הוי ריעותא ויש שמצריך

המספנות ומצד השני היא למטה מספנות יש להקל **סס** סעי' כ"ז] ואם מצד אחד בוועא ומצד השני מינרא או מורסא דינו כבוועא מעל"ע אמנם אם חותך בפנים ורואה שיש הפסק בין הבועא ובין המינרא יש להקל **סס** סעי' כ"ז] וכן אם ע"י נפיתה עולה מצד אחד עור ובשר קצת ואין הבועא ניכרת שם כלל ואפילו הובר מורסא אין כאן ה"ל מצד אחד וכשר **מכ"ט** סק"מ]:

מז דרך הבועות הגדולות שלפעמים אין המיס שבתוכם ממלאים כול הבועא ונשלפים כקיתון הגה והנה בתוך הבועא וכשר אפילו אם יש ריקון בתוכו יותר מרביעית וכן בבוועא מעבר לעבר או כשיפולי ובאופן שאין בהם איסור מחמת מעל"ע ומחמת השיפולי כפי הדינים שנתבארו או אפילו אם יש בהם ריקות בתוך הבועא יתר מרביעית כשר **לנ"ט**]:

מז בוועא שנמצא בו נקב והוא דמשמש ידא דטבחא כמו במצר החזה או שתלש בכח הליתן כמ"ש בס"י ל"ז אבל שלא במקום דמשמש ידא דטבחא ואינו יורע אם ניקב מחיים או לאחר שחיטה מרפה ולא אמרינן נשחטה בחוקת היתר עומדת ואין אוסרים לנקוב נקב אחר בבוועא ולדמות הנקבים ול"י כמו בנקב בריאה לפי דין הש"ס כמ"ש בס"י ל"ז סעי' ל"ו ע"ש דבועות עשויות להשהנות כל שעה ושמא בריאה אחר היה לו ונשהנה **ר"י** מ"ו: ד"ה לין מקיטין צנוצין] ולכן גם לפי דין הש"ס אינו כועיל ולמה לא אמרינן נשחטה הותרה ונתלה שלאחר שחיטה נעשה הנקב שמ"ש בס"י נ' מפני שהדבר חרוק להלות בלאחר שחיטה כיון שאין יד הטבח ממשמש בו יותר נראה שנעשה קודם שחיטה ומ"ס אין זה אלא ספק מרפה ודע דאפילו במקום דמשמש ידא דטבחא צריך לעיין בצלעות כנגד הנקב ואם נמצא שם ריעותא מרפה ואם לא ראה בצלעות אינו מעכב בריעבד:

מח ודע שלא מצינו בוועא מטרפת כי אם בריאה ואפילו בריאה של עוף אבל בכל שאר מקומות אע"פ שנקובתן כמשהו אין מטרפת בוועא שיך בהם דאין הבועא מעידה על הנקב ולכן ו"א דאפילו בדיקה א"צ בשארי אברים כמו כרס ורקין אבל י"א דצריך בדיקה לפתוח הבועא ולראות אם הבשר שלם תחתיו **עלכ"ט** סק"מ] ואפילו אם היא רק בוועא אחת ולא דמי לבועא שבריאה שא"צ בדיקה דבריאה אורחא הוא וכשם כיון שהוא כיוצא מן הכלל יש לברוק **סס**] ואם לא נדק לא עיכב **סס**] אמנם בדיקה כשיש בוועות הרבה ודאי דהבריקה מעכבת דאין לך ריעותא גדולה מזו והתבאר בס"ד בס"י מ"ו:

מט ועתה נבאר מיני תרתי לריעותא שכתבו הגדולים האחרונים בוועא על יתרת ברדי ראוני הוי תלר"ע **סכ"ט** ופמ"ג] ו"א דלא הוי תלר"ע כי יתרת ברדי אינה ריעותא ככל **לנ"ט** סק"ג] וכן במירכא או מראה כשרה או שאר ריעותא על יתרת תלוי בפלוגתא זו

שמצריך שכל תולע יהיה מקצתו בנקב ומקצתו חוץ לנקב ואין עיקר הריאה שנשפכה בקותה וריאה שנתרוקנה מקצתה לא הוי ריעותא מיהו כשנתרוקנה ביותר מרביעית אפילו מאן דמכשיר מ"מ הוי ריעותא ובוועא שבתוכה תולע יחבאר בסעי' נ"ו:

נד ריאה שיש בה חסרון או פגם או קמט אם ניכר שבא לה ע"י חולי או לקותא הוי ריעותא ואם ניכר שהו מתחלת ברייתה לא הוי ריעותא ואינו מצטרף לתלר"ע לבר בוועא על הקמט יש לאסור ואם יש ספק אם הוא בתולדה או ע"י חולי או לקותא יש להחמיר יאטום בריאה אף שהרוק מתנדנר מ"מ הוי ריעותא אבל אם ע"י הנפיחה בריא ועולה בנפיחה בשאר ריאה לא הוי ריעותא כלל ותלינן שמחמת ליחה נאטטה ויבש בריאה כשלא הניע לשיעור יובש הוי בצמקה:

נה צמקה מקצת ריאה לא הוי ריעותא דציטוק אין עניינו לנקב כלל [לג"ס ר"ס ל"ה אות כ"ז] ואפילו צמקה כילה או רובה או אונא שלימה למאן דמטריף וחורה לברייתה ע"י הבריקה אינה ריעותא כלל וצמקה מקצתה ויש בה סירכא שלא כסדרן המעכבת הבריקה יש מי שאומד שאסורה שהרי בצמקה אין כאן בדיקה [לג"ס ס"ם ל"ו] ולא נראה כן דהא כל בדיקה שגנו אינו אלא להימרא דאי מרינא לא בקיאי אגן בבדיקה וכמו שיתבאר בס' ל"ט אמנם כיון דהמיעוד בעצמו הוי קולא גדולה אין להוסיף קולות ביה וכמו סירכא שלא כסדרן היוצא מתוך המינרא דלא מהני מיעוד [כמ"ס הט"ז סי' ל"ו סק"ג וכמ"ס הל"ג ס"ה סק"ג] וכן בסירכא שאונא לאונא למטה מחציו ויש חלון או למענה מחציו בלא חלון המיעוד מעכב ובעיטוק ליכא מיעוד [סס ס"ס ל"ו] ואין חילוק בין אם שני ראשי הסירכא יוצאים מהציטוק ובין שרק צד אחד יוצא מהציטוק [סס] וע"ע בכל זה ונראה שאם הסירכא נתקלפה בקל והריאה יפה יפה יש לסמוך בהפ"מ להק:

נו בוועא הוי ריעותא ובוועא במים זכים במקום שמכשירים תרי נועי דסמיכי במים זכים לא הוי ריעותא וכן

בוועא מליאה הוה לא הוי ריעותא כלל ובמקום שאוסרים תרי נועי דסמיכי במים זכים הוי ריעותא אבל ברוח בשום מקום לא הוי ריעותא ובוועא שיש בהוכו תולע אי ליכא נקב בבוועא רק כשפתחו הוועא נמצא תולע בתוכו ודאי כשר ואם יש נקב בבוועא אם התולע מקצתו בנקב ומקצתו חוץ לנקב נמו כשר ואם התולע אינו בתוך הנקב רק על הריאה הוי תלר"ע [ג"ס ס"ס ל"ז] ולפמ"ש בס' ל"ו סעי' ל' דא"צ תולעין בנקב או סמוך לה וכשנמצא על הריאה תולעין הוי כשרה נמורה נראה דגם בנמצא על הריאה לא הוי תלר"ע:

נז בוועא שע"י נפיחה עולה עליה מראה ריאה אינה ריעותא ואף שעדיין גבוה קצת ודומה לנבשושית אינה אלא כמורסא ואמרינן שבמשך העת היתה מתרפאת ולא היתה גבוה מבשר הריאה [כמ"מ ס"ז סעי' ד'] והרי בוועי דסמיכי הוי ריעותא אפילו במים זכים ובמקום שמכשירים אבל תרי מינרי או תרי מורסות או מינרא ימורסא אין זה ריעותא אבל בוועא ושינרא או בוועא ומורסא הוי ריעותא שהרי גם בוועא יחידית הוי ריעותא ואפילו במים זכים אפשר דביחד עם מינרא ומורסא הוי ריעותא והמיקל בזה במקום הפ"מ אין מוחזין כידו [עלג"ס ס"ם ל"ז]:

נח בוועא בשיפולי כשיש הוט כשר מקף אין דינה רק כבוועא יחידית לענין תלר"ע אבל כשאין חוט כשר מקף אפילו מלאה רוח או מים זכים במקומות שמכשירים מ"מ הוי ריעותא ובשנחכה ויש ספק אם היה חוט כשר מקף הוי ספק תלר"ע וכשר [כס] וכן הדין בהכששת תרי והרי אם היה חוט כשר מקף אם לאו וכן הדין בבוועא מעבר לעבר כשהיא כשרה אין דינה לענין תלר"ע רק כבוועא יחידית ודינה כדון שיפולי שנתבאר ובוועא בשיפולי ועלה עליה תראה ריאה אינה ריעותא וכן מעבר לעבר כשעלה מראה ריאה משני הצדדים ויש עוד מיני תלר"ע ויתבאר בס' הכאים וכבר גלינו דעתינו בכללויות דיני תלר"ע בסעי' י"ט ע"ש:

סימן לח [דיני מראות הפוסלות בריאה ובו כ"ו סעיפים]:

שכולה מקומקלת היא אבל כל רכותינו הראשונים לא ס"ל כן וכן פסקו הר"ף והרמב"ם בפ"ו והטור והש"ע דהוה כנקב ואפילו במשהו טרפה והכי קי"ל:

ב ויש שינוי המראית בריאה שהם כשרות ואפילו נשתנית כולה לאותה מראה או בכמה מקומות דקים להו לחו"ל שאין זה קלקל ואין זה לקותא ואפילו יש בה כמה מראות משונות זו מזו כיון שכולן אמראות הכשרות לית לן בה ולא עוד אלא אפילו יש בה שני מראות שמורים הפכיות זה מזה כגון מראה אדום שיתבאר

ומראה

א ריאה שנשתנה מראיתה מטרחה שלה התמידית אמרו חז"ל [מ"ז] שיש מראות שאם נתהפכה לאותה מראה טרפה דקים להו לחו"ל דכל שנראה בהקרומים מראה זו נתקלקלו הקרומים ועתידין לינקב דהוה כרקבון ולכן אפילו נשתנה רק משהו למראה הטרפה ה"ל כנקב משהו וטרפה ואף שיש מהפוסקים שאמרו דמראות הפוסלות אינן פוסלות אא"כ רוב הריאה היא במראה זו [ה"כ נ"ו: ד"ס ה"כמי וסרל"ג ד' וכו' ת"ד סי"ח] דס"ל דאין זה כנקב אלא אם רובא של ריאה כך הוה סימן

בקעת של עץ היא למטה מכולם והיינו שנים קרום ביצה לבנה מסנה ולפ"ו קשה לשון רבינו הרמ"א שכתב וי"א דאף אם היא כלובן ביצה מרפה והכי נהוג עכ"ל דמשמע מזה דלובן ביצה נמוכה כלובן מבקעת וא"א לומר כן ואין לומר דכוונתו כלובן ביצה בעודה חיה שהרי אין בה לובן כלל [ס"ך סק"ג] אלא ודאי אחר שנתבשלה וכ"כ הוא עצמו בספרו ד"מ ע"ש וצ"ל דקרום ביצה הוא למעלה כלובן מבקעת ולובן ביצה עצמה הוא למטה כלובן מבקעת [ופר"ח נחש דכח קרום צילק והלא כס"ך ולפמ"ט ח"א לומר כן פ"ט]:

¶ אך יש להתפלא להיפך על דעת הרמב"ם והעיטור דא"כ למה לא הזכיר הש"ס מראה לובן בהמראות הכשרות וצ"ל לדעתם דמראה לובן היא המראה המורגלת בריאה ולא הוצרך הש"ס להזכירה ובאמת אנו רואים בחוש כשמנפחים הריאה רוב מקומות שבה נוטים ללובן וצ"ל דאינו מגיע ללובן דבקעת ואף לא ללובן ביצה וזהו הכל לדעת רש"י והרא"ש והטור שפירשו דקאי על מראה לובן אבל לרמב"ם והעיטור א"צ לזה:

¶ ולדינא קי"ל לאיסור ככל הידועת שדרי הוא ספק איסור דאורייתא ולכן בין אם היא לבנה כלובן ביצה וכ"ש בבקעת של עץ וכ"ש למעלה משיעור זה וכן אם היא בעין חריות של דקל מרפה מספק והרבה יש לדקוק במראה לובן דריאה כשמנפחים אותה שלא תהא לבנה יותר מראי עד שתדמה כלובן ביצה או בבקעת או למעלה מזה ולכן רבותינו בעלי הש"ע כתבו שני הידועת לדינא וזה שלא הזכירו והיו ספק מרפה שדרי הרמב"ם כתב להדיא שהוא ספק ואף גם לדעת ראשונה מוכח בש"ס שהוא רק ספק שדרי יש כמה לשונות ע"ש מפני שאין דרכם לדקוק בזה בין ספק מרפה למרפה ודאית כיון דאידי ואידי מרפה היא וכמ"ש בס' ל"ו מעי' ס"ד ע"ש:

¶ עוד יש בנמ' כריתא מרפה ששחור כקרום דיו יבש והיא שחרות עזה דשחור מתחלה היה ארום ואח"כ נהפך לשחרות ולקטא היא וסופו לירקב ולתקב [רס"ו] אבל אם אינו שחור כל כך כשר ומוכח בגדה [כ.]. דשחרות כופת או כעורב או כוית כשר ראין שחרותם כשחרות הדיו ע"ש וכ"ש אם השחרות אינו מגיע אף למדרגות אלו שכשר ואין לשאל דא"כ למה אמרו חו"ל כנאן כבוחלא כשרה כריתא מרפה ע"ש והי אפילו למעלה מבוחלא כל שאינו כריתא כשרה היא כבוחלא פירש"י צבע כחול שהוא כמראה לוז'ד לא ירוק ולא שחור עכ"ל והרי אפילו שחור כשר כל שאינו כריו אמנם האמת נראה דכחול שקורין בלשוננו לוורא"ק כשהיא בשלימותו שאינו שרוי במים הוא לא ירוק ולא שחור ולזה כיון רש"י ו"ל אבל כששורין אותו במים הוא שחור ולכן פירש"י צבע כחול וכן מבואר מלשון הרמב"ם שם שכתב ארבע מראות מותרת יש בה ואלו הן השחרות כבוחל ע"ש הרי שהוא שחור [וכ"מ בטבט פ"ט: פנל]

ומראה ירוק כעשבים שיתבאר ושניהם הם מראות כשרות רק ארום מורה שעדיין לא נבלע בה הדם וירוק מורה שעדיין לא נפל בה דם וזהו הדיף מאדום שכבר נפל הדם בה אלא שלא נבלע בהבשר והולך בין עור לבשר ולפיכך הוא ארום וירוק הוא שעדיין לא נפל בה דם כלל ולפ"ו במקצתה ארום ומקצתה ירוק היה לנו לאסור ומ"מ אין חוששין לזה ואסרינן דבמקום זה עדיין לא נפל הדם ובמקום זה נפל ועדיין לא נבלע הדם בהבשר ואפילו הן סמוכות ול"ו לית לן בה [וכ"כ ספמ"ג סק"ה ולג"ט סק"ג]:

¶ ודע שיש מגדולי אחרונים דמטריי בכה"ג דמט"נ אם עדיין לא נפל בה דם למה יש בה אדמימות ואם נפל ועדיין לא נבלע למה יש בה ידקות ולכן ס"ל דמרפה [כר"ס סק"ג] ואינו כן דסוף סוף הרי מראות כשרות הם ואינן מורות על קלקול הקרומים ונהי דנעלם ממנו הסיבה מ"מ כיון שחז"ל אמרו עהן מראות כשרות איך אפשר לאסור ועוד דגם הסיבה לא נעלם מאתנו וכמ"ש שבמקום אחד לא נפל עדיין הדם ובמקום אחד נפל ולא נבלע ואין זה כן התימא שדרי דבר זה דאדמימות וירקות יש גם בתנוק העומד למול שאין למולו מפני זה כמבואר ביו"ד ס' רס"ג וזהו דבר רואים בחוש כשה פעמים בתנוקות קור' המילה שבמקום אחד יש בו אדמימות ובמקום אחד ירקות וכן הוא בריאה וגם הסברא נוחתת כן דכשלא נפל עדיין הדם ומתחיל ליפול ועומד להבלע בהבשר אינו נופל ונבלע ברגע אחת בכל הנוף ומעט מעט נופל ונבלע הדם ולכן יש מקום שעדיין לא נבלע ויש בו אדמומית ויש מקום שעדיין לא נפל ויש בו ידקות ואין זה לקטא כלל:

¶ ואלו הן המראות הפסולות שחשבו חו"ל [סס] ריאה דמי לאופתא וזהו בקעת של עץ כרדמי בחזותא לבקעת והיינו שנעשית לבנה בבקעת מרפה [כ"ט"ו] והרמב"ם בפ"ו דין י"ח אינו מפרש על מראה לובן שכתב שם נמצאת בעין חריות של דקל אוסרין אותה מספק שזה קרוב למראה האסור עכ"ל ביאור דבריו דאע"ג דמראה חריות של דקל קצת נוטה למראה רקיע שהוא ממראות הכשרות כמו שיתבאר מ"מ גם הוא נוטה למראה שענה שהוא מהמראות הפסולות כמו שיתבאר וזהו שאומר שהוא קרוב למראה האסור [כ"י] ולפ"ו לא הוזכר כלל מראה לובן בהמראות המרפות וכן ראיתי לאחד מגדולי ראשונים שכתב להדיא דלובן בריאה אינו מראה מרפה [מיסור פניו כ"י נס' מ"ד]:

¶ ויראה לי שמעם הוא שדרי בארבע מראות ננעים שכולם הם מראה לובן לא נצינו בטמ' ננעים שירמה הלובן לבקעת של עץ וחשיב שם ד' מדרגות כלובן זו למעלה מזו שלג וצמר וסיד וקרום ביצה ולא חשיב בקעת של עץ וזה אין לומר דבקעת לבנה מכולן שדרי מבואר שם שאין למעלה משלג כלובן וכן מוכח מקרא אם יהיו חמאיכם כשנים כשלג ילבינו וצ"ל דאדרבא

כגול כדי לחלול עין אחת והענינים יפסו הוא הבהרות וכ"מ בחולין פ"ה: הסחור והחולו ע"ש וכו"מ צרכים לה: בלבוש שישא כחולת ומרמלל ופרש"י שישא נח לכן ולא שחור ומרמלל שיש לכן וכו' חלול לטעם כחול עכ"ל הרי שזה שחור כמובן ועד טיוב סם האכזרים סוותר יקרות כהסס שחורים ולכן נלע"ד כל שאינו כדיו כסר וססמ"ח סע"ה ס' כתב כל שאינו שחור כספת לא מקרי שחור כדיו וכסר עכ"ל ומימינו דמגסה מוכח להדיא דספת איתו מיניע לבהרות דיו כמ"ס וכן הכיח הוא עלמנו ספ"ט סק"ו מלכ"ן סהב, ורסוחא דדיו ורולס להסות דבריו דכעליוטו אל דיו ומימינו ססרי גס רס"י פירש כחלן קורט דיו יבש ע"ש רק חספר לומר שאין אט נקיליס חזס כל קך להסריס צין סהרות דוספ להסרות דדיו יבש חלל מי ססוול בקי ודלי לדינא כן הוא ודו"ק]:

ט עוד איתא בגמ' שם האי ריאה דרמי ככשיתא שקורין האפי"ן וכמוריקא שקורין זפרע"ן וכביעהא כלומר כחלמון ביצה מרפה וכל אלה מין ירוק הן שקורין נע"ל אלא שזה משונה מזה וכל מראה קרו"ג נקרא ירוק [רס"י] כלומר דבשם ירוק נכללו כמה מראות והיינו נע"ל ונר"ן ובלו"א ובמראה נעל גופה יש כמה מראות ובריאה מחולק ריגס זה מזה דנע"ל הוא מראה מרפה ונר"ן ובלו"א הם מראות כשרית כמו שיתבאר וריאה לי דלכן חשבה הש"ס כמראה נע"ל ג' מינים מישים דבמראה זו יש מראה חלושה עד מאד וזהו ככשיתא ויש מראה חזקה עד מאד וזהו כחלמון ביצה ויש הנוטה למראה ארום כמו מראה זהב שנתבאר בס' קפ"ח לענין מראה דמים דמראה זהב היא מראה כשרה דוהו בכלל ירוק ולא בכלל ארום דרס נדה וככאן הוא להיפך דמראה ארום כשרה ומראה ירוק מרפה והיינו אומר דמראה זהב כשרה לכך קמ"ל דגם זהו בכלל ירוק ומרפה וזהו מראה כרכום מוריקא שבגמ' ולכן חשיב ג' מראות אלו דכל רק שנוטה לנע"ל הוי מרפה וכן כמראה נעל וזכ"מ הוי מרפה וכן כוהב וכשעוה וככנף מו"ס שקורין פאווי"א [מ"ז ומ"ז סק"ב] ודע דעל נרד וזכרוס הירגס בתרגום השקן ומוריקא ע"ש [ענין ערך מרקת] והרמב"ם כתב על זה לשון משנה חריע ע"ש [וזכו לשון סמכס כללס פ"ב מ"ו ומסרס סס צירוסלמי מהו חריע מוריקא ע"ס]:

י ואלו הן מראות כשרות שחשבו חז"ל שם מראה אדומה ומראה ירוקה ככרתי וזהו חציר שבתורה [במדבר י"ה] שחירגס אונקלס כרתי ע"ש וכ"כ הרמב"ם ירוקה כחציר ע"ש ונכלל בזה שני מראות שאנו קורין נר"ן ובלו"א שרש"י פ"י ירוקה כעשבים שהוא נר"ן ועל ככרתי כתבו התוס' והרא"ש שזהו כמראה תכלת הדומה לרקיע שהוא מראה בלו"א ובע"כ אינו לגמרי בתכלת שהרי אמרו בברכות [מ':] משיכיר בין תכלת לכרתי אלא משום ששני מראות אלו דומין וד"ל וכ"כ כל האחרונים ששני מראות אלו כשר [רס"ל וס"ז סה"י ומנ"ס] וכן מוכח מדברי התוס' וכל הראשונים:

יא וכן חשבו חז"ל בין מראות הכשרות ככחילא ובארנו

בסעי' ח' שזהו מראה שחור רק שאינו שחור כדיו וכ"כ הרמב"ם שחורה ככחול ע"ש וזה שכתוב בספרי הבדיקות וכן הינה בש"ע ובלבוש שהוא מראה רקיע שקורין בלו"א א"א לומר כן במ"ש שם ועוד דמראה זו קראו בגמ' ככרתי כמ"ש אלא כוונתם כמ"ש בסעי' ח' דכוחלא קודם ששורין אותה במים היא נוטה למראה רקיע אבל אחר שריייתה במים היא שחורה שזהו טבע שלה וזהו מה שאנו קורין לאוירא"ק [ועסמ"ח סע"ו] ולדכרית ח"ש יומר ע"ס ודו"ק]:

יב ע"ד אמרו בגמ' כבבדא בשרה כבישרא מרפה וסימנך ובישר בשרה מרפה ופירשו רבותינו דאמראה קאי ואינו כיוכן שמראה בשר הרי היא מראה אדומה וכשרה היא ויש מהבודקים שפירשו דקאי על שומן מבהמה כחיושה דניטה למראה נע"ל [עסמ"ח סק"ס] וא"א לומר כן דא"כ למה לא אמר הש"ס כשומנא ובאמת יש מהראשונים שפירשו דאמישמוש קאי כלומר שאם במשמושה היא כבשר מרפה וכבבדה בשרה ולא קאי אמראה כלל [סמחור וסרס"ח] ויש מי שחשש להחמיר כדיעה זו [כ"ס] ויש שלא חשש כלל לדיעה זו שהוא נגד כל דברי הראשונים [תכ"ס סק"ס] אמנם הרשב"א וי"ל בספרו תה"ב כתב וי"ל ואנן מספקא לן מילהא אי בחוותא אי בנישתא הלכך בין הכי ובין הכי מרפה עכ"ל:

יג ולפ"ד היה נראה להשוות הדיעות במקצת דבאמת אמראה בשר קשה מאד הרי זו ארום ולכן כתב אחד מהגדולים שצריך להבחין באדמומות אם אינה נוטה למראה בשר [כמ"ס סע"ו ד'] אבל מי הוא האיש החכם ויבין את זאת ולכן נראה דזה שכתבו כמראה בשר לאו משום המראה של אדמומות אלא גם על המראה העצמית שלה וידוע דריאה היא חלקה מאד ולהיפך מזה העבשר אינו חלק כלל שהרי נמשכת לחוטים רקים ולכן אם הוואה לעינים לא יאמר עליה שזו היא ריאה אלא בשר היא מרפה ואם יאמר הר"ז שזהו כבר כשרה וה"ה אם יאמר עליה שזהו מחול ג"כ כשר ולפ"ז זה שאמרו כמראה בשר מרפה לאו משום המראה אדמומית אלא משום מראה העצם שגשמויתה נראית כבשר [ומסו"ק צוס קוסיס סמחור למס לא חמר סס"ס נעין ציטרס ע"ס]:

יד ונמצא לפ"ז שיש ד' מראות מרפות בריאה ד' כשרות המרפות הן שחור כדיו ולכן לרש"י או רחיות של דקל להרמב"ם וכחלמון ביצה וכבישרא ובפרטיות חשבו ששה מפני שבמראה ירוק שקורין געל חשכו שלשה ככשיותא וכמוריקא וכחלמון ביצה והכשרות ג"כ ד' ככוחלא שאינו שחור כדיו וככרדא ואדומה וירוק כעשבים או כרקיע והיינו נר"ן ובלו"א והרמב"ם כתב שם חמש מראות אסורות שחור כדיו או ירוקה ככשות או כחלמון ביצה או כתביע או כמראה הבשר ובחריות של דקל הוי ספק מרפה ובכשרות ד' מראות שחורה ככחיל או ירוקה כחציר או אדומה או כמראה הכבד ע"ש

ע"ש ולא חשיב לכן כמ"ש במע"י ו' דמ"ל דלכן היא עצם מראה שלה ע"ש:

מן ויש שואלים למה ליה להש"ם לחשיב מראות כשרות דכיון שחשבו מראה המרפות כמילא דשאר מראות כשרות הן ורצו לומר דכל שאינה כמראות הכשרות אף שאינה ג"כ כהמרפות שבגמ' מ"ם יש להחמיר וע"פ זה רצו לאסור מראה גר"א ובר"י"ן ומראה ווינקש"י"ל ומראה קרייט"י"ן שמי"ן ומכ"ס סק"ג] ויש מי שרחה זה וכתב ששאר מראות יש להחמיר [גיכ"י ס' י'] וכן עיקר שהרי החירו מראה המחול ואינו בגמ' וכ"כ על מראה ווינקש"י"ל שכשר וכן קרייט"י"ן שמי"ן [י"ט"ס סל"ט] ועוד דא"כ לא נכשר רק ירוק כרקיע אבל בעשבים מנ"ל להבשיר דהא בגמ' אינו מבואר זה אלא ודאי דכל שאינו כמראה המרפות שבגמ' כשר בפשימות וזה שהוצרכה הש"ם לחשוב מראות הכשרות טעמא אחרינא אית ביה שחשבה ככוחאל מפני שהוא שחור והייתי אומר דמרפה כדו וחשבה אדומה מפני שליונין מראה דמים שאדום טרפה אמרינן דשחור ג"כ טרפה כממעם דשחור אדום הוא אלא שלקה כמ"ש בס' קפ"ח וא"כ בריאה דשחור טרפה הייתי אומר ג"כ כממעם זה דאדום טרפה קמ"ל דלא וכבכרא הוצרך לומר דכשרה דלא נימא דטרפה כבישרא וירוק ככרתי הוכרח להשמיענו דהנה ידוע בחכמת הצבעים שכשמערבים צבע שחור וצבע לבן ביחד יצא מזה ירוק כרקיע שקורין בל"א וכשמערבין צבע שחור עם צבע ירוק שקורין גע"ל ביחד יצא מזה ירוק כעשבים וא"כ הייתי אומר כיון דשני מראות אלו יסודם משחור ולכן או משחור וירוק גע"ל שהם מראות מרפות בריאה וא"כ גם גר"י"ן ובלו"א טרפה קמ"ל דלא [כנענ"ד צדוק בס"ד]:

מן כתבו המוד והש"ע דאדומה כשרה ואפילו בתכלית האודם כשרה ואפילו היא כולה כך היה האודם מחמת מכה שיש לה ברופן כנדרו טרפה עכ"ל המור וצריך לברוק אחר זה והכי נהוג [רמ"א] ביאור הדברים משום שיש אחד מן הראשונים דס"ל דאדומה מתולדתה שלא נבלע בה הדם כשרה ואדומה ביותר שבא מחמת לקותא מרפה [המאור וסר"ס כס"ג נכ"ס יש מחלקין וסר"ס"ח כס"ג נכ"ס סר"ל] וכל רבוהיו הראשונים רחו דברים אלו [עקום] מ"ו: ד"ה אלף ג"ס] ולכן כתבו דאפילו בתכלית האודם כשרה וזה שכתבו דאם האודם מחמת מכה ברופן מרפה וזה ג"כ דיעה יחידאי דכיון שצדק הדם מחמת מכה סוף העור לינקב ומרפה ולא דמי אדמומית דממילא והרא"ש הסכים לדיעה זו [ס"ט] והחמירו כזה שגם צריך לברוק אחר זה דכל היכי דאיכא לברורי מבררין ובריעבר אס לא ברק ברופן נראה שאינו מעכב [וכ"כ סק"ט]:

י"ן כתב הרמב"ם ז"ל [ס"ט ס"ו] וכל המראות האלו אין אוסרים בהם עד שנופחים אותה וממסם בה בידו אם נשתנית למראה המותר מותרת ואם עפרה בעינה אסורה

עכ"ל ומבואר מלשון זה דאע"פ שלא נשתנית ע"י הנפחה והמירוס למראה ריאה התמידית אלא למראה המותר ג"כ מותרת אבל מלשון המור לא משמע כן שכתב דאם ע"י נפחה חוזרת למראה הריאה כשרה עכ"ל ומשמע דדווקא למראה ריאה התמידית וגדולי אחרונים נזלקו בזה ורובם הסכימו להיתר [ס"ד ופר"מ וטמ"ח וסמ"ג] ואפשר דגם המור אין כוונתו רק למראה היתר וזה שכתב למראה ריאה משום שיש מי שסובר שאפילו חזר למראה ריאה אסור כמ"ש הרא"ש שם והוא דחה דבריהם ולכן כתב המור כן לשון זה להוציא מדעת החולק אבל עיקר כוונתו למראה המותר כדברי הרמב"ם וכן משמע מכל הראשונים ואפילו האדומה מחמת מכה ברופן שכנגדה נפחה ומשמשו בה וחזרה למראה הריאה או למראה המותר ג"כ כשר דלא כיש מי שאומר דבהאדומה מחמת מכה אינו מיעיל כלום דאינו כן [ס"ד סק"ט ומו"י סק"ד] ואפילו בריאה שיש בה קמט וחסרון ומכה ברופן כנגדה ועלתה בנפחה כשרה [ג"ס ספ"ו] אבל כשהאדומה וגם יש בה קמט וחסרון ומכה ברופן כנגדה אפשר דהוי תלר"ע ואינו מועיל נפחה ויש להתיישב בזה ועמ"ש במע"י כ"ג:

י"ן כבר נתבאר דהמראות הכשרות אפילו היא כולה כך או הרבה גזונים כהמראות הכשרות לית לן בה ועל זה אמרו בגמ' [מ"ו]: האי ריאה דקימי גילדי גילדי אוכמי אוכמי חוותא חוותא כשרה ובאופן שכולן הן ממראות הכשרות שבגמ' [רש"י] ופשוט הוא דאוכמי הוא כשלא הגיע שחרותן לדיו וגילדי הוא קליפות כעין נתק וזה שכתוב במור וש"ע ס"ס זה יש בה קליפות כמו נתק והיא שלימה כשרה עכ"ל והיא כצדעת ויש מי שכתב שכשרה בלא בריקה [פר"ח נכ"ס דע"ס] ואם יש בין קליפה לקליפה סירבא אינו כלום דהני קליפות לאו מגוף הריאה הוי [ס"ט] ודבר תימא הוא להקל בלא בריקה ובוודאי לכתלה צריך בריקה [וכ"כ סמ"ח סעי' י"ח] ויש מי שאומר דהקליפה מהעור מעכב גם בריעבר דאולי הריאה תחתיהם אינו שלם ויפה והנפחה אינו מעכב בריעבר [לכ"ט]:

י"ז המראות הפסולות אינן פוסלות אלא כשהשינוי בהקדומים הם מעצמם אבל אם השינוי בא ע"י המוגלא שכתובם והיינו בשמסרין המוגלא נשאר הקדומים טוב כמראיתן כמראה ריאה או אפילו כמראות הכשרות שנתבאר כבר שאין עיקר המרפות תלוי רק בקלקול הקדומים וכן אפילו יש בה הרבה מראות פסולות וכשמסרין המוגלא שבתוכם חזרו כולם למראה כשרות כשר [ס"ד סק"ט] וכן אם בא השינוי מחמת שיער שחור המונח בריאה או מחמת דם צדור שבריאה וכשהסירו השיער או הדם הנצדור חזרו הקדומים למראה ריאה או למראה כשרות כשר ואם לא ברק להוציא המוגלא ולראות אם חזרו הקדומים למראה הכשר אסור גם בריעבר [סמ"ח סעי' מ"ז] ויש שרוצים להקל בזה ואמרינן כ"ן

דאח"כ כשנתה מהנפיתה חורה המראה למראה טרפה לית לן בה דבכר נהבאר דכל ענייני ריאה משערים כשהיא נפוחה מפני שבחיה תמיד היא נפוחה [ס"ט סעי' י"ג]:

כג מראה אדום העומדת על בועא או מינרי או מורטא או מוגלא ויש מכה ברופן נגד המראה ופרתו איתם ויריקו המוגלא ואם חורה למראה ריאה כשר ואם לא פתח ולא ברק טרפה [לכ"ט סקס"ז] וכן אם נפחו את הריאה שיש מראה טרפה וראו שאין המראה עומדת במקום אחד רק וזה במקום למקום כשרה דהרי נראה מזה שאין הלכותא בהקרומים ורק שיש איזה מוגלא תחתיה שמראיתן כך ואותה המוגלא וזה במקום למקום [שמ"ח סעי' י"ז] ומ"מ לכתחלה ראוי לפתוח הקרומים ולראות [פמ"ג] ובדועבד אינו מעכב:

כד יש מי שאומר שאם יש מראה טרפה על קרומי הריאה שלא במקום בועא או מוגלא רק במקום בשר וקלפי הקרומים והלכה המראה מהקרומים יש לאסור אע"ג דנראה שהמראה באה מן בשר הריאה והיתה נראית מבין הקרומים ולא היו כי אם חסרון מבפנים רקי"ל לא שמה חסרון מ"מ הכא שאני רקים להו לחו"ל דכה"ג לקותא היא [שמ"ח סעי' ט"ז] ואין זה אלא דברי תימא דכיון שהוסרה המראה מהקרומים למה נטרפה ולא ראינו לשום פוסק שיוכיר דבר זה [גם פלכ"ט סקס"ז] המה עליו מחד ומ"מ שאין ס' מה"כ לפקיו ע"ס אללניו יש ס' מה"כ ולין זו דבר מזה]:

כה אם יש על הריאה כמו נקודות אדומות צריך לבדוק אחר נקבים במקום האדומות ואם לא ברק אסור [שמ"ח סעי' י"ג] מיהו במקומות דשכיחי נקודות אדומות וברק כמה פעמים ולא מצא נקבים אע"ג דמ"מ ראוי לבדוק המיד מ"מ אם אירע מקרה בשוגג שלא ברק יש להכשיר [לכ"ט]:

כו כל דיני מראות אלו נהגין גם בחיה ועוף רק שא"צ לבדוק אחריהם בעוף ובבהמה כשבודק אותה בדיקת פנים אם הוא מומחה הוא מרגיש ע"י משמוש היד אם יש בה מראה מפני שמקום המראה משתנה משארי מקומות הריאה בחמימות או בקרירות או חלקות כמו ריד או ניבושת ואו מוציא את הריאה ורואה [שמ"ח סעי' י"ט] ודע דבעופות שביחי צורות דם ונראה אדום או שחול והוא בא מבית השחיטה וא"צ אפילו בדיקה כי ניכר הוא למי שהוא בקי בהרגנוליים וכשר מפני שאינו אלא מחמת צורות דם מבית השחיטה [לכ"ט]:

בזן שיש מתחתם מוגלא תלינן השינוי בהמוגלא [פמ"ג סק"ט ולכ"ט סקמ"ט] וכתבו שהמקל בהפ"מ לא הפסיד ולא נראה עיקר כדועה ראשונה דווראי אם לפי מראית עין נראה להריא בן שאין השינוי מחמת הקרומים עצמן יש להקל אבל אם לפי מראית העין נראה שהשינוי הוא בהקרומים עצמן איך אפשר להקל מחמת המוגלא בלא בדיקה וצ"ע:

כז אם השינוי מראה הוא רק בקרום אחד ולא בקרום השני יש מי שאומר אפילו אם רק מלמעלה על הקרום היו מראה אסורה היו כארס שהולך להל' [ט"ז סק"ד] ודרכה גדולים חולקים בזה ולא עדיף מנקב שבשר בעור אחד כמ"ש בר"ם ל"ז רק להבשר א"צ המראה ליכנס אבל בשני הקרומים צריך ואם לאו כשר [פמ"ג וכו"ט] ויש מי שסתיר לצורך גדול וגם זה כשהקרומים השני הוא מראה ריאה אבל אם גם הוא מראה משונה אף שהוא סמראות הכשרות טרפה [שמ"ח סעי' י"ד] שאני אומר שעתידיה ליהפך לאיסור כיון שכבר נלקח [ס"ט]:

כח מעשה שהיה על הריאה חוט אחד עב כב' חומין וארך כשיעור אצבע ובדקו במשמוש יד והיה בראש החוט בועא קטנה מלא מוגלא והרגישו שהיה בו דם כמו שדרך להיות בנידי צואר וכתבו החוט למטה עד שיאיר הדם לראות אם ישנה ללובן ונשאר המראה על גבי ריאה שחור ככתחלה והטריפו את הבהמה [פ"ז ס"ט] והכוונה שהיה החוט שחור והיא נשארה שחור ככתחלה [פמ"ג ס"ט] ופשוט שגם בעוף פוסל המראות של ריאה כמו בבהמה [פ"ז ס"ט]:

כט יש מי שרוצה לומר דמראה כשרה ג"כ היו ריעותא ומצטרף לתלה"ע ופשיטא דמראה פסולה החוורת ע"י נפיתה למראה כשרה ולא למראה ריאה מצטרף לתלה"ע והוא הכל לפי שנתקשו למה הוצרך הש"ס לבאר מראות הכשרות אבל לפי מה שבארנו בסעי' מ"ז דהש"ס הוכרח לזה אין שום ראייה שתקרא מראה כשרה ריעותא ולפ"י בועא או סירכא עם מראה כשרה יש להסתפק אם נקרא תלה"ע אם לא ונ"ל דבמקום הפ"מ ושעת הדחק המקל לא הפסיד ואם יש מראה טרפה על בועא צריך לפתוח הבעוא ולהוציא ממנה המוגלא ואם שבו הקרומים למראה ריאה כשר [שמ"ח סעי' מ"ג] ואם לא עשה כן אסור אא"כ נראה דהריא וניכר מבחוץ שהמראה הוא מצד המוגלא ולא מצד הקרומים דכשר [ס"ט] ודע דאם אחר נפיתה שבה המראה למראה כשר אע"ג

סימן לח [דיני בדיקות הריאה ודיני טריפות וכו' קמ"ו סעיפים].

וכשרים הם [כור וענ"ח] וכיון ששנחטה שחיטה כשרה הרי בחזקת הותר עומדת עד שיוצא להן דבר שחוששין

כל המרפוח שמנו הכמים א"צ לבדוק אחריהן רחוקת בהמה חיה ועוף כשרים הם שרוב בעלי חיים בריאים

על ממונו ויתקבץ וימלא בטנו מן האיסור גם אחר שנודע אבל בשאר טרפות שאינן מצויות לא חשו להם חכמים [דע"ל חולין ט'. דעס ילמנ"ן] ועוד שהרי בארנו בעמ"א דלמה לא אמרין כל היכי דאיכא לברורי מבררין מפני שיש בזה מירחא רבה ובבדיקת הריאה אין בה מירחא דמיד כשפותחין אותה הרי רואין הריאה ובדוקין אותה : [סג]

ה וכתב הרמב"ם בפ"א דין י"א יש מקומות שנופחין הריאה שמא יש בה נקב ורוב המקומות אין נופחין שהרי לא נולד דבר שגורם לחשש ומעולם לא נפחתו ריאה במספר ובמערב אלא אם נולד לנו דבר שחוששין לו עכ"ל דתקנת חז"ל לא היתה רק לבדוק הריאה בדיקה פנים כשהיא שוכבת על הארץ לאחר השחיטה פתח המרפש ומכניס ידו ובורק בנחת ובמרון את כל הריאה ואם אין בה סירכא ואינו מרגיש שום שינוי א"צ יותר ולמה לנו להוציאה ולנפחה אלא שיש מקומות שמתמירין גם כזה להוציאה ולנפחה והיכי דנהוג נהוג חז"ל רבינו הרמ"א ונהגו ג"כ לנפוח כל ריאה אפילו לית בה ריעותא ובקצת מקומות מקלין שלא לנפחה רק אם היתה בה סירכא עוברת ע"י משמוש וכן עיקר עכ"ל ופשוט הוא דכיון דרקיש בה איזה ריעותא יהיה מה שיהיה הנפחה מוכרחת ומעכבת גם ברעבר :

ו ויש מי שאומר שאפילו במקומות שלא נהגו לנפוח מ"מ יש להוציא הריאה אחר בדיקת פנים כדי לבודקה במראית עין ויש שגורו באיסור חמור על הבודקים שלא יסכונו על בדיקת פנים לחור אם לא שהוא בודק מורגל מכמה שנים בעיר שהבדיקה שביח יום יום [שמ"ח סעי' ז'] ונכון הוא שהרי אין זה מירחא מרובה ולמה לא נברר כל מה שיכולתו לברר :

ז ואם מרגיש בפנים איזה ריעותא קצת חייב להוציאה ולראות בה ואפילו ברעבר מעכב וכשמוציאה ורואה שעדיין הריעותא במקומה חייב לנפחה ולבודקה ואם לא עשה כן מבואר כל אחד במקומו איזה ריעותא מרפה דיעבד כשלא ברק ואיזה ריעותא כשר וכשבא להכניס ידו יתהוך בנחת לפתוח המרפש ויטה לצד הצלעות ולא יותר מכדי כניסת ידו שלא יתהוך שם איזה סירכא ויש שאין חותכין המרפש בסכין כי אם בצפורן מפני חששא זו ויש תוהבין נקב קמן רק להכניס אצבעו ולבודק סביב ואח"כ מרחיב הנקב [דס סעי' ג'] :

ח נאבדה הריאה קודם בדיקה באונס או בשוגג כגון שקרע הבטן וקודם שבדקה בדיקת פנים בא כלב או עכו"ם ונמלה והלך לו או סיבה אחרת שנאבדה נחלקו בזה רבותינו הראשונים יש אסורים ויש מתירים ומעמס של המתירים הוא פשוט דרובן כשרות הן ואתמול אכלנו מחלבה ואיך נחזיקנה עתה ברשע טרפות ונהי דרבנן תקנו לבודקה מ"מ כיון דא"א לקיים התקנה למה נאסרה ומקמינן אדינא ומעם האוסרין הוא דכיון שהכמים תקנו הבדיקה אין להקל בזה דאל"כ כל אחד יעשה איזה מערק :

לו ובדוקין על אותו דבר בלבד [רמנ"ס פ"א] וחוקה זו באה מבה רוב שרוב כשרות הן רובא דאורייתא דכתיב אחרי רבים להטות ואע"ג שאפשר לבדוק כל הטרפות מ"מ והו' הלכה למשה מסיני לסמוך ארובא אפילו היכא דאפשר לבדוק [דס"י י"ג.] ואע"ג דבכמה רובות החמירו חז"ל ואמרו כל היכי דאיכא לברורי מבררין כמו ברוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן כמ"ש בס"א והו' כשאפשר לברר בנקל דליכא מירחא אבל כשיש מירחא רבה לא אמרין כן ואי מצרכינן לבדוק אחר כל הטרפות אין לך מירחא מרובה מזה [פמ"ג דעס מ"י] לפיכך אין בודקין אחר כל הטרפות אא"כ רואין דבר שיש לחוש עליו בודקין אותו דבר בלבד כמ"ש :

ב אמנם בבדיקת הריאה אינו כן ואמרו חז"ל [גילס כ"ה] : נפיעה מקמע רגליהון דקצביא כלומר נפיעת ערלה שאמרה תורה להמתין ג' שנים מלאכול פירות מקצין רגלי הקצבים המטהרין לאכול קודם הפשט וניתוח ופעמים שנמצאת טרפה [דס"י] וכן הוא בירושלמי ביצה [דס] והכי איתא במדרש תנחומא מי יגלה עפר מעיניך אדם הראשון שאתה לא יכולת וכו' ובג"ד וכו' אדם טישראל לוקח בהמה או שיה או עז או שור ושוחרט ומפשיט בודק בריאה ונמצאת טרפה מונע ואינו אוכל הוי אמרת ד' צרופה עכ"ל הרי שאסור לאכול בלא בדיקת הריאה ואף גם במקדש בשחיטת הקרבנות היו בודקין את הריאה [יב"ט ס' קס"ג] ודורשי רשומות מצאו לזה רמז בתורה דכתיב וישחטוהו ויחטאוהו כראשון כ"ף כסדרן רי"ש ריאה אל"ף אומא ש"י"ן שלש אותות בימין שהנים בשמאל וא"י וורדא נו"ן נפיעה [דס] :

ג והמעם שהחמירו בבדיקת הריאה זהו מכל הטרפות מפני שמרכות הריאה הוא דבר מצוי וחששו למיעוט המצוי ואין הבדיקה אלא מפני המרכות אבל לשארי דברים שבריאה כמו מראות וחסרון אונות ואוטם ובעות א"צ לבדוק אפילו לכתחלה כמו בשארי טרפות מפני שאין זה מצוי [דס] אלא אחרת כיון שבדוקין אותה מטרפות ממילא מרגיש בה גם ענין אחר ויש מי שכתב שגזרות חז"ל היתה לבדוק כל מיני טרפות שיש בריאה [שמ"ח סעי' א'] ולא משמע כן מכל הראשונים וגם מלשון הטור והש"ע סעי' א' סבואר שאינו כן שהרי כתבו שהצרכו לבדוק הריאה לפי שהמרכות מצויות בה [טור] וצריך לבדוק אם יש בה סירכא וכל המפורץ גדר לאבד בלא בדיקה ישכנו נחש [ד"ט] הרי מפורש דרק כישום מרכות חששו ולא לטרפות אחרות [דסמ"ג נסמק דזס ול"ן נל"ן ספק וכן הל"ג כק"ג הדין עליהס ע"ט] :

ד ועיד מעם כתבו הראשונים למה חששו לריאה יותר מכל האברים כדי להסיר הכשולים דכיון שהמרכות מצויות אם לא היינו בודקים אורי המרכות יבא הרבר לידי הפסד ולידי מבישול דפעמים שימצא האחר סירכא בריאה ויחזור על כל לוקחי הבשר לשכור כליהם ולהרין הבשר לפני הכלבים ואפשר שיחוס עין מי שאינו הגן [ח"ב]

מצדקי להאביד הריאה ואמר שבשונג נאבדה וכן כה וכה יתבטל תקנת הו"ל ורש"י [י"ב]. והרמב"ם [סי"ח] והרא"ש והרשב"א ז"ל מן המתירים ודעת המיר נוסח לאיסור ע"ש :

ט ורבינו הרמ"א הכריע רבמקום הפסד גדול יש לסמוך על המתירין לבד בגדים וטלאים וחיות שאין סרכות מצויות בהם יש להתיר גם בלא הפסד וגרדים וטלאים נקראו כל זמן שבני אדם קורין אותם כן וי"א דהוה כל זמן שיונקין אבל כשמתחילין לאכול דינו כגדולות ררוב הסרכות כאין ממאכלים שאינם נאותים להם וטלאים הגדלים בבהים רגילים להיות הריאה סרוכה לדופן [סמ"ח סע' 7] ועגלים הרבים דינם כגדדים וטלאים [סס] וגם הם כל זמן שיונקים ותלוי בידעת הטבחים אם יודעים שכבוצא בהם לא נמצאו סרכות יש להקל ופשיט הוא דאם בדקו בדיקת פנים אמילו רק מסרכות ולא מטרפות אחרת שאין להחמיר בה אפילו במקום שנוהגין להוציא הריאה ולנפחה [סס] וכל זה כנאבדה בשונג אבל באיבדה במזיד דינו כמבטל איסור לבתחלה דאיסור להמאכר ולמי שאיבדוהו בשבילו ואסור לו להרויח מזה מה שביטרה ביוקר על המטרה וזהו גם באיסור דרבנן כמו שיתבאר בסו"צ ג"ט ברין מבטל איסור [ט"ד סק"ו] וכפרס כדבר זה שהוא תקנתא דרבנן וזה בא לעוקרו חמיר יותר משאר איסורי דרבנן ויש לקונסו בעד זה [מ"ט סמ"ח דנעל נפש יחמיר גם כה"מ ובגדדים וטלאים כבר דחה זה סק"ד סק"ד שזין לזה טעם ע"ש] :

י בא עכו"ם או ישראל שאינו בקי ונמל הריאה מהבהמה יקודם שבדקה בדיקת פנים והוציאה מהבהמה והריאה לפנינו והרי היא שלמה בלי ריעותא מ"מ צריכה נפחה דשמא היו בה סרכות והמוציא נתקן ולכן צריך גם בדיקת פושרין לראות אולי תבצבץ במקום אחד ויש רוצין להתמיר כיון דאנן לא בקיין בבדיקה במקום שצריך בדיקה סדינא [ט"ו סק"ב] וחומרא יתרא הוא זו שהרי אינו אלא חששא בעלמא וגדולי אחרונים התירו ופשיטא שבמקום הפסד אין להתמיר [וכ"כ סמ"ח] ויש לעיין בהצלעות אם לא ימצאו סרכות שנתנתקי בהוצאת הריאה ואם לא נפחה בלל אין להתיר רק בהפ"מ או בגדדים וטלאים [סס] ואם לא נפחה במזיד יש לאסור גם בדיעבד [סס] :

יא כתב אהר מהגדולים שאם השוחט שחט הבהמה יקודם הבדיקה חלף הלך רק ואם נמתין על ביאתו התקלקל הבשר יש להתיר ולאכול בלא בדיקה [גלו"ס] כמו כנאבדה הריאה וקילא גדולה היא והגם שמוצינו לחו"ל שהתירו משום הפסד ממון בלי בדיקה כניסובת ביו"ט שאין שהות לבדיקה אם רק יכול לאכול כוית בשר מביט טביחתה ביו"ט אף בלא בדיקה מותר לישוחטה ביו"ט כראותא בניציה [כ"ה] ובא"ח סי' תצ"ח שהתירו משום הפסד ממוני מ"מ ככה"ג שישאט נפש ביד רמה עובר השוחט על הקנת חו"ל ונהי שבעל הבהמה אינו

חייב בזה מ"מ לא ידעתי אם יש להתיר יותר טוב שהשוחט דינו כמויק וצריך לשלם לבעל הבהמה את ההפסד וכוודאי שאם היה אנוס לילך דינו כנאבדה הריאה אבל אם במזיד הלך קשה להתיר והוא חייב לשלם ואע"ג דהוה היוק שאינו ניכר לא גרע מכהנים שפיגלו במקרש דחייבין לשלם כשפיגלו במזיד או מטעם קנסא או מטעם דהיוק שאינו ניכר שמה היוק כמבואר בגיטין [ג"ג]. וה"ל דכוותיה :

יב אך יש להביא ראיה להתיר דהנה דין זה ברין מבטל איסור [ס"ך סק"ו] דקו"ל בסו"צ ג"ט שאסור להמבטל ולמי שנתבטל בשבילו וכתב מהרש"ל דרוקא שירע זה שנתבטל בעבורו וניחא ליה אפילו לא צוה אהו לבטלו אבל היכי שביטלו דבר שאינו שלו חוה לא ידע ממנו בוודאי שרי ליה [יט"ט פ"ט סו"ל סי' ג"ט] וה"ל אנן סהדי דלא ניחא ליה לבעל הבהמה בכך הלכך אין לקונסו וצ"ע [ב' חג"ט סי' ג"ט סק"ט] שמה דכני סו"ט ואין דכניו נראה ליהוה כסכנא צנעמא דכני סו"ט :

יג השוחט בהמה לגוי שרציה למכור הבשר לישראל לא יניחנה בידו בין שחששה לבדיקה דשמא יכניס ידו בין שחששה לבדיקה דרך בית השחיטה ויפרוק הסרכות וכן הדין בישראל חשוד מיהו בדיעבד מותר שיש כאן ס"ס ספק הכנים ספק לא הכנים ואח"ל הכנים שמא לא היה בה סירכא [לט"ט] ואין זה ס"ס גמור ועיקר הטעם כמ"ש רבינו הרמ"א בסע"י ז"ו דכין רבדיקת הריאה היא דרבנן הולכין בספיקא לקולא מיהו אם המבחים רגילים לעשות כן יש לחוש אפילו בדיעבד דהוי כמזיד ולכתחלה יש לזהר בכל ענין :

יד בודק שהוציא ידו ואמר מרפה וכו"כ הכנים אחר ידו ואמר שלא מצא טרפות הראשון נאמן שאולי הבודק השני הכנים ידו בחוקה והעביר הסירכא או שהראשון העבירה בהוצאת ידו [ט"ך סק"ט] ועוד שודי התירה האמינתו להבודק על השחיטה והבדיקה בעת שהוא עוסק בה וכשאמר מרפה הרי הוא כשניו ואין עד אחד נאמן להבחישו ומעם הראשון צריך שאפילו אם ישנים הכניסו ידם ואמרו שלא מצאו טרפות ג"כ הראשון נאמן [עט"ז סק"ע ופמ"ג סס סק"ח] וזוהי כזו ולדכניו ח"ט כפשיטות ודוק :

טז בודק שהכניס ידו ואמר מרפה מצאתי בהריאה ואח"כ נתברר שלא נפתח המרפש עדיין ובטעות אמר כן שהרי עדיין לא פגע בהריאה ופתחו המרפש ובדיקה ולא נמצא בה טרפות מכשרין אותה ולא אמרינן דאידי הרגיש במשמושה איזה טרפות אף קודם פתיחת המרפש ולכל הפחות היא אסור לרידיה מטעם דשויה אנפשיה חר"א דלא תלינן במילתא דלא שכחא אלא תלינן בטעות ואין אנו צריכים לשאול את פיו מה היתה כוונתו בזה [על"ט ס"ק קט"ד ולפמ"ג ח"ט ודוק] ורוקא כשאמר שבראייה מצא טרפות אבל אם אמר טרפות סהם אינו כועיל מה שלא נפתח המרפש ראלי מצא

באה מחמת נקב שמתוך שהריאה שואבת כל מיני משקה [זכרות ס"ח:] והמשקה נעשה עב בתוכה ויוצא מעט מעט דרך הנקב נקפה ונעשה קרום וכך מצא בתשו' הגאונים ואף שהסרכא מותם דנקב ואינו מוציא רוח הא קי"ל קרום שעלה מחמת מכה בריאה אינו קרום דסופו ליסתר [מ"ו: ד"ס לית] ולפי מעם זה נחלקו רבותינו בסרכא תלויה דליא דטרפה כיון שאין סרכא בלא נקב מה לי אם נסרכא למקום אחר או לא נסרכא סוף סוף הרי היא נקובה [רס"ג וי"ן ס"ג] וי"א דסרכא תלויה אינה מחמת נקב לפי שהסרכא הבאה מחמת נקב היא נסרכת למקום הסמוך לה לפי שדרך הנקב יוצא המשקה ונעשה חוט עב הזק ונסרך אל מקום אשר יפגע בו אבל סרכא תלויה אינה אלא הפשטת ליחות הריאה ולא בא ממקום נקב [רל"ט סי' י"ד]:

י"ג ויש בזה שאלה דבאמת למה לא נחוש שמא היתה סרכא למקום אחר ונתפרקה משם וצ"ל דאם איתא דנתפרקה היתה ניקבת באותה שעה [צ"ו] אבל לפ"י למה לא נחוש שבאמת נתפרקה ויש שם נקב ואין אנו מכירים המקום ההוא [ממ"ט ע"ס חו"ט כ"ו] אך דרסב"ט כתב בספ"א דסרכא תלויה צריכה נפירה לראות אם אין שם נקב ע"ש ולפ"י נסתלקה חששא זו אמנם המור והש"ע סע"ח' כתבו דסרכא תלויה א"צ בדיקה ע"ש ודחו למאן דלא ס"ל כשיטה זו ודש"י וס"ל דיש סרכא בלא נקב כמו שיתבאר אבל לשיטת רש"י ודאי צריך בדיקה [וכ"מ צנ"י] וא"כ יש תימא למה לא כתבו כן והעיקר דרינא דלשיטה זו צריך בדיקה בסרכא תלויה [ומביאנו על ס"מ סק"י צ"כ שכתב שג"ר דדיקס מזד המנהג שכתב סרמ"ט בסרכא פונדמ ע"י משמוס ע"ש כל מעיקר סדון לשיטת רש"י לר"ך דדיקס והרמב"ט ספק ק' ופמ"ג ע"ס ופמ"ט ולפמ"ט ח"ט ככל וסדיקס ככרמים ולין לומר כיון סדיח ככרמים סדי חין לכו לסתמו כל כך משני שלשלי שימס סדון דצ"ל דזכ"ס חין לנו לסתמו כל כך משני שלשלי שימס ח"ט דדיקס כלל דז"ק]:

כ ועוד יש לשאול דא"כ למה פסק רבינו הב"י בסע"י פ' סרכא שהיא ממקום למקום באונא או באומא עצמה דינה כרין סרכא תלויה עכ"ל הא לשיטה זו כיון שנסרכת למקום אחר הרי אין סרכא בלא נקב ובאמת יש מהפוסקים שמוכרים כן דלשיטת רש"י טרפה ממקום למקום [וכ"ט וס"ו סק"ד] ומעם המתירים הוא ג"כ כמעט סרכא תלויה שאלי היתה סרכא נמורה היתה נסרכת לאונא אחרת וכיון שנסרכא לאותו מקום עצמו אינה אלא הפשטת ליחה: וכשר [ע"ך סק"ג] ואין הסברא מוכנת כלל ויותר נראה לומר דנדה דהיא סרכא נמורה מ"מ גם סתימה נמורה חיי כמו בכסודין שכשר כמו שיתבאר ממעם דהיי פתימה נמורה ואין זה כקרום שעלה מחמת מכה וה"ל כיון ששני הקצוות במקום אחד שוכבת במנחה והיי סתימה יפה [סב"ט סקמ"ח]:

כ"א זה שאמרו חז"ל [מ"ו] דכסודין היינו רבותיהו וכשרה

באמר אחר איזה טרפות [ט"ו סק"ך] ואם הוא אומר שכוונתו היתה על הריאה ומעיתו כפתירת הטרפש נראה דנאמן ויש מי שאומר דאינו נאמן [כמ"ט סעי' מ"ט] מטעם דאין הבורק עשוי למעות ולא נראה כן דיותר אינו חשוד להאכיל טרפות ואי משום דלא שכיה שיטעה דרי גם זה לא שכיה שלא נמצא עתה המטרפות וכיון שהבורק אינו חשוד נראה ודאי הנאמן:

י"ז הבורק אומר שהסרכא היתה שלא כסידורן וטרפה ובורק אחר מכחישו ואמר כסדרן היתה וכשרה אם הראשון בא לב"ד מקודם נאמן כבי תרי ואין עד אחר יכול להכחישו ואם באו שניהם בבת אחת מוקמינן עד כנגד עד ומוקמינן בהמה כחוקת היתר וכשרה ואם שני עדים הכחישוהו אפילו בא מקודם הם נאמנים דאפילו נחשוב אותו כשנים אוקי תרי להדי תרי ואוקי בהמה כחוקת היתר ואפשר כיון דמדרבנן לא מוקמינן אחוקה בתרי ותרי כסבואר ביבמות [ל"ב.]. גם בכה"ג אמרו ויש להתיישב בזה:

י"ח כתב רבינו הב"י בסע"י י"ז הקונה ריאה ואמר שמצא בה סרכא שהיא טרפה והמוכר אומר שהיתה במקום שהיא כשרה כיון שבא שניהם בבת אחת לב"ד אין כאן עריות וה"ל כבהמה שנאברה הריאה קודם שנברקה עכ"ל כלומר ולכן לדין במקום הפסד גדול מותר אבל אם הקונה בא מקודם לב"ד הרי הוא כבי תרי ואין המוכר נאמן להכחישו ועיקרי דינים אלו יתבארו בס' קב"ז וזה שכתבנו דרק במקום הפסד גדול מותר זהו לפי מה דקיי"ל בנאברה הריאה כמ"ש בסע"י מ' [רש"י וצ"ח] אבל י"א דברין זה גם לדין מותר בכל ענין דנהו דטחמרינן בנאברה הריאה משום חשש סרכות המצויות אבל בבהמה זו שאין אנו רואים בה הרבה ריעותות ורק הקונה אמר שהיה בה סרכא אחת המטרפת והמוכר מכחישו אוקמוה אדינא דבחוקת היתר עומדת [ס"ו סק"ב] ועוד דשם לא נברקה ולא נעשה כהקין חכמים אבל הבא נברקה אלא שיש הבחשה ביניהם למה לא נוקמא אדינא [ע"ך סקמ"ג] דע דזה שהקונה נאמן אע"ג דהבהמה לא היתה בידו מעולם רק הריאה מ"מ כיון שהתורה האמינהו לכל אחר כישראל על שלו ועתה הריאה היא שלו וכיון שהוא נאמן על הריאה ממילא שהבהמה אסורה אם לא שהמוכר מכחישו זכאו שניהם כאחד לב"ד כמ"ש [והלג"ט ס"ך קפ"ו כרבה לסקסות כזה ע"ש ול"ק כלל ורחיס ממ"ט ס"ך סי' ל"ו סק"ח צנע"ט שנקל סדיחה וסחזרה נקיסה חס נאמן או חינו נאמן וסרבו גדולי החכמים לחקור כזה חבל ציטראל כה"ג ודלי דמתימן אפילו חס קסה סדיחה אח"כ ומ"ט סוד"ל וי"ל צדימר מפ' כבודק מ"ט סדי כבודק לא סדי צנ"ד ועמ"ט סדיחה צדי כקונס וצ"ל רחשן להכ"ד והעיד סלמיתו סמורס וממילא דלל סכסמס סמורס וז"ק]:

י"ח בעניני הסרכות וטרפותן נחלקו רבותינו הראשונים רש"י ומיעתי פירשו דאין סרכא בלא נקב והסרכא

מיעוטא דמיעוטא ולכן אין זה מצוי אצלינו ולפ"ו כל סרכות שלנו אינן אלא ספק טרפות והרי זהו עיקר ההיתר של מיעוד בסרכות מפני שבני אצלינו דסרכא גמורה לא העבור ע"י מיעוד כמו שיתבאר בס"ד וזה אנו רואים בחוש שרובן עוברות ע"י מיעוד ומשמשו או בקליפה כפי המנהג אצלינו א"כ ממילא מתברר שרובן אינן סרכות כלל וכולן ספיקי סרכות הן [ו"כ כ"ט ע"ב נס"י פ"א סעי' ב' וסעור סס'] :

כד ושיטת רבותינו בעלי ההוס' כן הוא דיש סרכא בלא נקב ומעט האיסור הוא מפני שבשהיא שלא כסדרן סופה להתפרק ולינקב עור הריאה וחשיב כנקובה כיון שסופה להתפרק וכל העומד לינקב כנקוב דמי [ר"ן] אבל כשהיא כסדרן מונחת יפה ואינה עומדת להתפרק ולכן כסדרן כשרה שלא כסדרן טרפה וכבר כתבנו בס"י ל"ה סעי' ו' שאין הסכרא מונחת דמה לנו אם סופה לינקב כיון שעתה אינה נקובה ובארנו שם דה"פ דכיון שסופה לינקב יכול להיות שבאמת כבר נקבה וזה שלא נתפרקה משום דאולי התחילה להתפרק ונעשה נקב וחזר ונסתם והוי קרום שעלה מחמת מכה ואינו קרום ואמת שמלשון רבותינו משמע קצת דאפילו אם ברי לנו שעדיין לא נתפרקה היא טרפה מטעם שסופה להתפרק ונקראת שאין כמוה חיה שא"א לה לחיות אבל דוחק לומר כן שהרי לא התחיל בה מעשה הטרפות שנאמר שסופה למות כיון שעדיין שלימה היא ועוד דמגזלן שעדיין לא התחיל להתפרק שמה כבר התחיל להתפרק וניקבה ונסתם הנקב לכן נראה כמ"ש :

כה אמנם עכ"ז יש מרבותינו שמלשונם מבואר שהיא טרפה אף שלא התחילה להתפרק כלל וז"ל הרשב"א ו"ל בספרו משמרת הבית דכיון שא"א שלא תנקב הלכך סעתי יש לה טרפות ואסורה וכך היא מרת חכמים בטרפות כל שיש לה ענין שסופה ליטרף בה בוודאי אסורה עכ"ל וז"ל בס' החנוך וז"ל במצוה ע"ג טרפות הריאה הצריכי חכמים לברוק מפני שמצוים רירין הנקראין סרכות ויש לחוש בהם שלא ימשכו קרום הריאה וינקבוהו לפיכך צריך לראות וכו' ואם ימצא אותם בענין שאפשר שבתנועתם ינקבו הריאה טרפה שאנו אומרים כל שעוד לינקב עכ"פ כניקב חשבינן ליה דכאלו מהה היא אחרי שא"א לה להנצל מן המות וירוע הוא כי אותו החולה הגורם אותו רירין במקומות העהדיין לינקב התחלת החולה המביא ליד מות הוא אחר שבאותן מקומות נעשו הרירין וכו' עכ"ל ולפ"ו א"ש דאע"ג דעדיין לא התחיל לנקוב כלל מ"מ הסרכא גופה היא מחלה וכו' וזו שם ממנה תמות בהכרח הרי אינה שלימה וטרפה היא [ול"ע טעם סמך טא סרס"א ונכספו נד"ס כנס כרס"י ע"ב] :

כו ולפ"ו אין הפרש בין שיטה זו לשיטת רש"י וגם לשיטה זו אם רק היא סרכא ודאית והיא שלא כסדרן ושני הקצוות בריאה עצמה הוי ודאית וטרפה וכשהיא מחוברת בקצה השני במקום אחר שלא בריאה היא ספק

טרפה

וכשרה אע"ג דאינה באה אלא מחמת נקב מפני שמתוך שהסרכא היא במקום ששוכבות זו על זו אינה מתפרקת והקרום הולך וחוק [כס"י] ועוד יתבאר בזה בס"ד ואין לשאול דאך אפשר לומר כן והרי אמרו חז"ל דקרום שעלה מחמת מכה בריאה אינו קרום וסופו ליסתר אף כשהקרום הוא על מקום המכה ואין מי שימשכנו לכאן ולכאן וכ"ש כשהקרום הוא בשני מקומות דיל רכשיש לה שני קצוות עדיף מפי דהאחר מחזיק חבירו ועוד דסרכא זו אין לנו להחזיק ריעותא שהנקב הוא בשני קצות הסרכא אלא בצד אחד ובצד השני נסתרבה במקום שפגעה שם וא"כ י"ל כיון דמצד זה הריא מקום בריא הולך וחוק מחוק וסותם גם הצד השני שבו יש הנקב אבל קרום מחמת מכה שרובו לא אחיזה רק במקום המכה אחיזה חלושה היא וסופו להסתר [פמ"ג נס"ד סק"י] וסברא טובה ונכונה היא :

כז האמנם מה שיש לנו לשאול על שיטה זו דאם כל סרכא היא מחמת נקב בע"כ שמתחלה נתהוה הנקב ואח"כ נמשך העת המשקה יצאה דרך הנקב מעט מעט ונקפה ונעשה קרום וקודם זה היה נקב וא"כ למה אנו רואין בחוש שהסרכות מצויות הרבה מאד כמעט ברוב הבהמות ונקב בפועל ממש בלא סרכא אין אנו רואים אף באחת ממאה ועוד יותר הרבה ואיך לא איתרמי שישחמו בהמות קודם שעלו הסרכות על הנקבים ועוד הרי דבר פשוט הוא בכל הש"ס הרוב בהמות כשרות הן זה אנו רואים בחוש שרוב בהמות יש בהם סרכות ואי כל סרכא אינה בלא נקב הוי תרתי דמתרי :

כח ותשובת שאלה זו כן הוא דוודאי אם כל מה שאנו רואים סרכות בבהמה הוי סרכות ודאית היתה שאלה גדולה ואין עליה תשובה אמנם האמת דהרבה יש מהם שאינם סרכות כלל ויש מהן רירין בעלמא ויש מהן שגראה לעינים שהוא בקרום שלישי וכמ"ש דריו"ט"ס ויש מהן שהם רק סעור העליון וראינו בפוסקים שכתבו שיש קרום שקורין מיל"א [סמ"ג] שאין זה סרכא וכן יש סרכות בת יומן ונפסקים מחמת הגבהת היר כמ"ש בש"ע סעי' י"א ויש סרכות שמסולקים ע"י השקאת הבהמה סמוך לשחיטה כמבואר סעי' י"ב ע"ש וזה ידוע שאלו הסרכות כשלא נסתלקו ויוצאין לאויר העולם יתחילו ונראית כסרכות ממש וכן כל הסרכות שאינן בריאה עצמה שני קצותיה אלא שקצה השני סרוך לדופן ולחזה ולשומן הרב ושאריו מקומות אפילו הן סרכות גמורות אינן ודאית סרכות מהריאה דאולי הן מהאבר האחר ונסרכו להריאה יגיה שאנו הולין יותר בהריאה מפני שהיא עלולה לכך כמו שיתבאר מ"מ אין זה ודאית אלא ספק ואנחנו כל מה שאנו רואים אין בנו בקיאות להפריש בין סרכא ודאית לאינה ודאית או שאינה סרכא כלל ומפני זה רוב בהמות אצלינו יש להן סרכות ומ"מ סרכות אמהיות שהן מפני נקב מועטים המה ורוב מה המיעוט עולה סרכא על הנקב ונקב בלא סרכא הוי

להתפרק כרכרי התום' שהרי לא מצינו מעם זה כרכריו כלא :

לא ורק בפ"א כשמדבר בדיני סרכות שמהריאה למקום אחר כתב שם וז"ל מן היין היה על דרך זו שאם נמצאת הריאה תלויה במרכות כמו חוטין אם היו מן האום של ריאה ולדופן או שהיו ללב או למרפש הבכר שחורבים את המרכא ומוציאים את הריאה ונופחין אותה בפושטין אם נמצאת נקובה מרפה ואם לא נתבעכעו המים הרי היא שלימה מכל נקב ומוותרת וסרכא זו לא יהיה במקום נקב או שמת ניקב קרום העליון בלבד וכו' עכ"ל הרי שכתב דסרכא אינו ודאי נקב אך זה הוא כשצד השני נסרכה שלא בהריאה וגם רש"י יודה בזה אבל כששני קצותיה בריאה ס"ל ג"כ דאין סרכא בלא נקב ואין לומר דהא בקרום העליון נוכל לתלות גם כששני קצותיה בריאה די"ל דודאי מפני תלויה דקרום העליון בלבד אין לנו לתלות דיותר קרוב לומר אחרי שניקבה ניקבו שני הקרומים והבריקה אינה מועלת דנאמר דהקרום תתם הנקב ואינה מסימה אבל כשגם צד השני אינו בריאה כלל ודאי דספק נמור הוא ולכן נלע"ד דגם הרמב"ם ס"ל כשיטת רש"י ז"ל ובשלא כסדרן היו ודאי מרפה ובסרכה למקום אחר היו ספק מרפה ואף שיותר יש לתלות בריאה מפני שעלולה לכך כמ"ש במע"י כ"ג מ"מ בצירוף תלויה בעור העליון כמ"ש הרמב"ם הוי ספק נמור וזהו כללי המרכות ועתה נבארם בפרטות בס"ד :

לב כבר נתבאר דשני אינות הסרכות זל"ו כסדרן כשנה ושלא כסדרן מרפה ומהו כסדרן כתבו רש"י והרמב"ם ז"ל דמאונא לאונא הסמוכה אצלה זהו כסדרן ומאונא ראשונה לשלישית הוי שלא כסדרן ואין חילוק בין שהמרכא תולכת למעלה על גבי אונא השנייה או מתחתיה תחת אונא השנייה [טור] ולפ"ו קשה למצוא בצד שמאל שלא כסדרן שהרי אין שם רק שני אונות אם לא שנמרך מצד שמאל לצד ימין שעוברת המרכא דרך האומא או שנסרכה מהאומא שבצד שמאל להאונא הרחוקה ממנה ועוברת המרכא דרך האונא הקרובה אליה אך זהו למאן דס"ל דאין חילוק בין אונא לאונא ובין אונא לאומא דגם מאונא לאומא כסדרן כשרה כמו שיתבאר בס"ד :

לג אבל כל רבותינו הראשונים כתבו דכסדרן לא מקרי רק כסדרן כמש במקום ששוככות זו אצל זו והיינו מחיתוך לחיתוך כלומר שהאונות נראין כאלו מחותבין זה מזה ושם במקום החיתוכים מרובקים זל"ו בעת שהדיא נפחה כנראה בחוש וזהו רבותיהו האמור בנ"ו ולכן המרכא שבשם תשכון במנוחה דשני קצותיה אינן נמשכים זה מזה וכשהבהמה בחיים גם כשאין סרכות זל"ו דחקי אהרדי וכשרה [ערוך ערך חן] אבל כשסרכות מנכה של זו לגבה של זו דהיינו מלמעלה על גבי האונות או אפילו מחיתוך לגב השנייה או מחודה של זו לחודה של זו או מחודה לחיתוך או מחודה לגב חוד מקרי כל החיזורים

מרפה דשמת התפרק מצד האחר ולא מצד הריאה ואם המרכא כסדרן יש קצת הפרש בין שיטה זו לשיטת רש"י כמו שיתבאר בס"ד וגם לעניין פירוק יותר עשויה להתפרק מצד הריאה שקרומה רך [רשכ"ל] :

כז אמנם גם סכרא זו שכתבנו דליימה זו גם בשלא כסדרן אינה מרפה ודאית דעדיין אינה מרפה אלא דהיישנין שמת התחילה להתפרק ונעשה נקב ונתתם כמ"ש כמ"י ל"ה סעי' ו' ולעיל סעי' כ"ד מצאתי בשם הרמב"ן ז"ל שסובר כן וז"ל התשכ"ץ בספר יבין שמועה [סניאו סכ"ל נקיס סל"ו חוט ג'] והרמב"ן דעתו כרעת התום' ומפרש השמועה כך שלא כסדרן לית להו בדיקותא דשמת נתפרקה קצת וניקבה הריאה בקצת מקום חיבורה ואפילו לא מפקא זיקא וכו' עכ"ל ולפ"ו גם בשלא כסדרן אינו אלא ספק מרפה :

כח ויש עוד שיטה לראב"ד ז"ל דבשלא כסדרן סוכר כרש"י דאינה באה אלא מחמת נקב ובכסדרן סוכר כרתום' דאינה באה מחמת נקב אלא מחמת הפשמת הליחות והוחק מקום רביצהה ואין שם נקב כלל ואינה עלולה לסתור מפני שהיא כסדרן ולשיטה זו לא היישנין כלל לחששא זו שתתפרק ותינקב אך הרשב"א בחדושו [מ"ח] כתב דגם להראב"ד יש חששא שמת תתפרק ותנקב ע"ש וצ"ע :

כט דע דכל הראשונים כתבו משם הראב"ד כמ"ש ולפ"ו סרכא שלא כסדרן הוי ודאי מרפה ויש לתמוה דהראב"ד בספרו תמים דעים [ס"ב] כתב בלשון זה וריאה שנסרכה רובה לחיתך דהיינו מן האונא לדופן וכו' נהגו בנרכונה לדונה אחרי הרוכ וכן ברין כי המרכות ספיקות הן שמת אינה נקב ואפילו היא נקב שמת מן האונא יצא הליחה וכו' עכ"ל הרי שכתב מפורש שהמרכות ספיקות הן [וגם סכ"ל טס כן סקסס ע"ס] ויראה לי שלא כתב זה אלא על מרכות שאין שני קצותיה בריאה כעניינא דמיירי שם בנסרכה לדופן וכוה ודאי הוי ספק כמו שבארנו אבל כששני קצותיה בריאה עצמה הוי ודאי מרפה ולכל השיטות שנתבארו סרכא תלויה מתרת :

ל דעת הרמב"ם ז"ל לא נתבררה והפוסקים כתבו שדעתו כרעת התום' ריש סרכא בלא נקב [סכ"י] ולענ"ד אינו כן דהנה לענין כסדרן ושלא כסדרן ששני קצותיה בריאה עצמה סתם דרכיו לגמרי וז"ל בפ"ח דין ה' און שנמצאת דבוקה בחיבורה הסמוכה לה מתרת ואם נסמכו שלא על הסדר כגון שנמסכה ראשונה לשלישית מרפה עכ"ל ולא ביאר כלל אם מחמת נקב שמכבר או אם מחמת שעשויה להתפרק ואירובא מדרתם דבריו משמע להדיא שזהו מטעם נקב דכל המרפות שכתב מקודם בפ"ו ביאר להדיא שהוא מטעם נקב וזה שכתב דין שלא כסדרן בפ"ח בדיני חסר כבר בארנו המעם בריש ס"י ל"ה ע"ש ואפילו אם נדחוק לפרש מטעם חסר מידה זהו ודאי דאין מעט מפני שעשויה

ההפרש בין זל"ו אך בשאר פוסקים לא מצאתי דברים אלו וז"ל הגם הוא אחרי מסקנתו שאין הפרש בין זל"ו גם לשיטת רש"י אין הפרש דאל"כ היה לו לבאר הונו לשיטת רש"י ולא לשיטת תוס' וצ"ע :

לח והנה בטעמא דכסדרן כשרה לשיטת תוס' הדבר פשוט דבכסדרן לא יהפרקו זה מזה אבל לשיטת רש"י שיש נקב צ"ל בכסדרן ההכשר הוא מפני סתימת הנקב וזה לשון רש"י ז"ל בכסדרן היינו רבותיהו זו מנינה על זו והררא בריא שמתוך ששוכבות זו על זו אינה מתפרקת והקרום הולך וחוק עכ"ל ויש בזה שאלה שהרי רש"י ז"ל בעצמו כתב [מ"ג] דבטרפות אינו מועיל שום סתימה שנתחדשה אחר"כ אא"כ היתה סתימה דמעיקרא כמו ריאה שניקבה ורופן סותמתה ובארנו זה בסו"ל סעי' י"ד רכל סתימה שלא הוכנה מקודם אינו סותם יפה ע"ש וא"כ מה מועיל שהקרום הולך וחוק הא לאו סתימה דמעיקרא היא וצ"ל דגם זה הוי סתימה דמעיקרא שאנא השנייה סותמתה והאנא היתה מעיקרא כמו דופן ויש מראשונים שכתבו כן בכונתו :

לט אך דא"כ הלא בהכרח לומר גם לשיטתו דבכסדרן לא מקרי רק מחיתוך לחיתוך דבזה שייך שהאנא השנייה סותמתה אבל כשהסרכא היא מנב לגב הרי בשם אין האנא סותמת רק הסרכא בלבד וסותמת ובאמת יש מראשונים שכתבו כן דלשיטת רש"י בהכרח לומר דכסדרן לא מקרי רק מחיתוך לחיתוך מפני הטעם שנתבאר [ר"ן ע"ט] אבל כל הראשונים לא כתבו כן וכתבו מפורש דלרש"י לא מקרי שלא כסדרן רק מראשונה לשלישית [יכן הכלבו כתב כהר"ן עכ"ל שדה זה ובאמת תמוס' ורל"ט וטור ורמב"ם מצולר דלרש"י ככל ענין מקרי כסדרן גם מנב לגב ע"כ] :

מ וצ"ל דגם זה מקרי סתימה דמעיקרא ע"פ מ"ש בסעי' כ"א דהנקב הוא בקצה האחר של הסרכא והקצה השני שבאנא השנייה אין בה נקב ובשם פשיטא שהקרום חוק ומתוך שבשם הוא חוק מחוק גם הצד השני ע"ש ולפ"ז כיון דעיקר הסתימה היא מסיבת האנא השנייה שפיר מקרי סתימה דמעיקרא אפילו במנב לגב וכ"ש בשאר מקומות [עכ"ל ודריש ספרתו בזה ולדבריהם קשה מרש"י מ"ג ולפמ"ס ח"ט ועל לכוין זה בלשון הרמ"ם סו"ד והמענין יבין ע"ש ודו"ק] :

מא ואם יש נקב בפועל כמש' בכסדרן מפרה ולא מביעית לשיטת התוס' אלא אפילו לשיטת רש"י ואפילו בין חיתוך לחיתוך דמ"מ בעינן שהנקב יהיה סתום [פר"ח סק"ז] ואפילו שומן סותמתה אינה כלום דאין שומן כריאה עצמה ושומן מאבר אחר לא מהני לפי דעת הטור והש"ע לקמן בסו"ל מ"ו [סח] ולא דמי לריאה שניקבה ורופן סותמתה כשרה כמו שיתבאר דהוה כדרכיך בבישרא כמו שיתבאר ובאנא לא שייך זה [סח] :

מב ומ"מ יש בזה שאלה דכיון דלשיטת רש"י אפילו יש נקב ממש מ"מ כשעלתה עליה סרכא כשרה בכסדרן

החדורים שיש בהאנא אף אותן שהן לסטה מנבה כי האנא יש לה חדרים הרבה וכן משיפולי לשיפולי והיינו כשמנפחים הריאה מהרבהקת אנא לאנא אבל בסופה מופרדים זה מזה וזהו שיפולי ובכל אותן המקומות מקרי שלא כסדרן ומפרה :

לד והטעם בכל זה מפני שבאלו המקומות אין הסרכא שוכבת במנוחה וזו מושכתה לכאן וזו לכאן וסופה להתפרק ואין זו סתימה יפה וגם מחוד לחוד הגם שהם סמיכים זל"ו מ"מ כיון שהיא רק על החוד בקל תנתק וכ"ש שאין זו סתימה יפה וכ"ש משיפולי לשיפולי כיון שבשם אינו מדובקות האנונה זל"ו מטילא שויפרדו ואין זו סתימה יפה וכל שצד אחד כן הסרכא אינה על מקום החיתוך הגם שצד השני הוא על מקום החיתוך מובן מטילא שאינה שוכבת במנוחה וכמ"ש :

לה ויש מחמירים עוד דאפילו מחיתוך לחיתוך אינו כשר אלא כשהסרכא הולך במישור אבל באילכסון הגם ששניהם במקום החיתוך מ"מ הוי שלא כסדרן רכל שהיא כן סופה להתפרק וחומרא יתירח היא והמנהג פשוט להחיר [ר"ן ורי"ן] דמה לה להסרכא אם הולכת ישר או באילכסון סוף סוף שוכבת במנוחה :

לו וכן יש מרבותינו שאומרים דאפילו מחיתוך לחיתוך צריך שהסרכא הלך בבילה ושלא יתא שם שים פילוש ואם יש פילוש דהיינו כחלון במקום אחר מפרקי מהרדי ומפרה [תוס' ורל"ט כסס ל"ח] ודא קבלו רבותינו דבר זה דאף כשיש חלון כיון שנתכרת מחיתוך לחיתוך לא תתפרק וכשרה וכן פסק רבינו הב"י בסעי' ד' דכשר אפילו בפירוש ואפילו באירכסון ע"ש ואף שמשלשן הרמב"ם שהבאנו בסעי' ל' משמע קצת דפירושא דכסדרן הוא כשסרכא בכללה ע"ש י"ל דכא דחוקא קאמר [ועוד דמאי דמקודם מיירי טס במינין סלונות לזו חומר דכסה"ג כשמיס חסדין לכו ע"ש היטב] :

לז יש מרבותינו שכתב כלשון זה איכא כיון דאמר רבי אמר רבא דשלא כסדרן לית להו בדיקותא דחוקא שאינם סרוכות אלא סרכא אבל סמוכות לגמרי אפילו שלא כסדרן כשרה דתו לא מפרקי ויש מי שכתב בהיפך שלא הכשירו בכסדרן אלא בסמוכות לגמרי אבל בסרוכות אפילו כסדרן איפרקי ומפרה ולא כדבריו והלא כדבריו זה א"א בין סמוכה מעט בין סרוכה כולה כסדרן כשרה שלא כסדרן מפרה [ר"ן] ויש להסתפק בכונתו מהו ההפרש בין סמוכות לגמרי לסרוכות אם הכוונה היא על פילוש שנתבאר בסעי' הקודם דסמוכות לגמרי היא בלא פילוש וסרוכות הוי בפילוש או ששניהם הם בפילוש אלא שסרוכה מקרי כשהסרכא היא כחוט המושך מזה לזה וסמוכות לגמרי אינם ע"י חוט אלא ע"י דיבוק שביניהם והנה הגם שאין ג"מ לריגא כמו שאומר בין סמוכה מעט וכו' אך שמקורם לזה כתב לשיטת רש"י דאין סרכא בלא אקב ובכסדרן כשרה משום דאנא חבירתה סותמת הנקב דאין בשר אלא בסמיכו ולא סריכו ע"ש ולכן יש לדעת

דאותם גדולים שהתירו התירו אף בבהמת עכו"ם בלא בדיקה ע"ש ואולי דעל זה אומר לאסור אף בבדיקה אבל בבהמת ישראל לא החמירו אך מסתימת הדברים משמע דבכל גווני אסור וכך תפסו בכל ספרי הבודקים אמנם אם ההפסד גדול מאד כמו בימינו אלה לא ידעתי אם גזרו בכה"ג בפרט דלשיטת התוס' א"צ בדיקה כלל ואפילו לשיטת רש"י הרבה סוברים דא"צ בדיקה ולדעת הר"ן אפילו נשאר שם קצת נקב כשר כיון שהיא ראויה לסרכא וכן הוא דעת הרא"ה וכמ"ש בסעי' מ"ג ולכן להחמיר כל כך בשני הדברים לדעה הסוברים דצריך בדיקה ולומר שאין אנו בקיאים בבדיקה יש להתיישב הרבה במקום הפסד ממון רב אך גם בלא זה הרי אנו נוהגין במיעוץ כמו שיתבאר :

מז ואין לשאול דאין כתב רבינו הרמ"א שאין אנו בקיאים בבדיקה והרי מעשים בכל יום שממעבים המרכות ובודקים הריאה בנפחה ופושרים דהאמת כן הוא שאין אנו סומכים עצמינו על הבדיקה ועיקר סמיכתנו הוא על המיעוץ כמו שיתבאר דכשנתמכה הסרכא אנו אומרים שאין זו סרכא כלל והבדיקה הוא לחומרא בעלמא ולא מדינא [מ"ז סק"ו] ומשמע זה י"א דאם נאבדה אחר המיעוץ וא"א לברוק בנפחה אין אסרין אותה ויש חולקין בזה אבל לא במקום שמעיקר הדין צריך בדיקה :

מז עוד כתב רבינו הרמ"א וי"א להכשירה אם היא מעיקר האונות עד חציין אפילו מפולש וכן נוהגין להכשיר כי האי בכסדרן וכן אם יש כמין קרום בין אונא לאונא או בין אונא לאומא כסדרן יוצא מעיקרו עד אמצעיתו אין להפריף דרךך הוא להמצא כך ואין זה סרכא ואין דרך קרום זה למצא אלא בין אונא לאונא או בין אונא לאומא אבל לא בשאר מקומות ואם נמצא בשאר מקום אינו אלא סרכא וכל מקום שהסרכא כשרה אף אם יש סרכא הלוייה גם באוהן מרכות והוא בקרא סרכא כפולה כשר עכ"ל ודבריו צריכין ביאור שהרי פותרין וא"ו דמקודם כתב דמעיקר האונות עד חציין יש להכשיר בכסדרן וסומכין על הדיעות שא"צ בדיקה בכה"ג א"כ מהו זה שאומר דאם יש קרום מעיקרו עד אמצעיתו אין להפריף דאין זה סרכא והרי מקודם אכר דגם בסרכא מכשירים בכה"ג ויש מי שאומר דאמצעיתו לאו דווקא וה"ה עד סופו וזה הוא החילוק בין סרכא לקרום [ס"ד סקמ"ו] והדברים המהוים דא"כ עיקר דבריו חסירים ואין דרכו בכך דלשונו מדוקדק היטב בכל מקום [גם ספמ"ג תמס צוה] ויש מי שאומר דה"פ דהוא עצמו ס"ל

לידנא דגם בכסדרן צריך בדיקה ואין אנו בקיאים וטרפה אלא שנהגין במדינות אלו להכשיר בכסדרן בלא בדיקה כשהם מעיקר האונות עד חציין ואח"כ כתב דבקרום בכה"ג גם מעיקר דינא אין להפריף אפילו להסוברים דצריך בדיקה מפני שאין זה סרכא [כ"ט סקס"ה וכן כמכ"ט סקכ"ו כנס כס"ו] ובאמת אין נ"מ לדינא בין קרום לסרכא גמורה לפי מנהגנו מיהו בזה כל האחרונים הסכימו

בכסדרן א"כ גם בלא סרכא נכשיר הנקב ונהי דעהה אין לה סתימה מ"מ כיון שהיא ראויה להתימה כשעלה בה סרכא אין זה טרפה דטרפה לא הוי אלא דבר שאין לה תקנה דכן אמרו חו"ל [ס"ח]. ומשמע זה קי"ל לקמן בס' מ"ד דניקבה הכוליא כשרה וביארו בגמ' [נ"ד]. מפני שיש לזה רפואה וא"כ כיון שגם לנקב זה יש רפואה ע"י סרכא נכשירנה גם אם עדיין לא עלתה עליה הסרכא [ר"ן במתירא דמרמי חוני] :

מז ותשובת דבר זה כן הוא דודאי אם כל הנקבים היו ראויים להעלות סרכא ולסוהמה היינו אומרים בן אך באמת לא כל נקבים ראויים להעלות סרכא ולסוהמה ודבר זה ידוע רק למי שאמר והיה העולם ולבני אדם אין ידוע דבר זה אם נקב זה ראוי להעלות עליו סרכא אם לאו ולכן כשיש נקב בלא סרכא טרפה דשטא נקב זה אינו ראוי שהעלה עליו סרכא [סס ורל"ה צנ"ה] וכשעלה עליו סרכא הוברר שנקב זה הוא מהנקבים המעלים עליו סרכא וכשרה [סס] ולפ"ו יש הפרש בין שיטת רש"י לשיטת תוס' דלשיטת רש"י נקב כפועל ממש בכסדרן אינו אלא ספק טרפה ולשיטת תוס' היא טרפה ודאית :

מד והנה בסרכא בכסדרן דבשרה יש מחלוקת בין הראשונים אם צריך בדיקה אם לאו ד"א דא"צ שום בדיקה [רל"ט סס צנ"ט וטעו גדולים] וי"א דצריך בדיקה [סס צנ"ט רגמ"ט] והמור והש"ע פסקו דא"צ בדיקה ונראה דגם זה תלוי במחלוקת רש"י ותוס' דלתוס' א"צ בדיקה שהרי אין כאן נקב ולרש"י צריך בדיקה שהרי יש כאן נקב אלא שהסרכא סותמתו ולכן צריך לברוק אותה כמות שהיא עם הסרכא אם סתמתו הסרכא דאולי תבצבץ ויתגלה שעדיין לא סתמתו הנקב [סמ"ג וכו"מ מלשון התוס' ע"ט] :

מה אמנם א"א לומר כן שהרי הרא"ש והמור סוברים כרש"י ועכ"ז פסקו שא"צ בדיקה אלא דבאמת הסוברים דא"צ בדיקה גם לשיטת רש"י א"צ והמעם ראין לנו להחזיק ריעותא שהנקב לא נסתם [צ"ט וד"פ] ועוד דלפי מה שבארנו בסעי' מ"ג דאם רק נקב זה ראוי להעלות עליו סרכא כשר גם בלא סרכא א"כ בדיקה זו למה וכן פסק רבינו הב"י בסעי' ד' אבל רבינו הרמ"א כתב ד"א דאפילו בכסדרן צריך בדיקה שאין נקב בריאה ומאחר שאין אנו בקיאים בבדיקה כל מקום דאיכא ריעותא יש להפריף כל סרכא עכ"ל דס"ל דלשיטת רש"י הבדיקה מעכבת והבדיקה צריך להיות בפושרין [מ"ו סק"ס] והיינו לשומה בפושרין או לשפוך פושרין על מקום הסרכא בעת הנפיתה לראות אם לא תבצבץ והרינו גדולי צרפת שבכל מקום שצריך בדיקה מדינא להמריף ולא לברוק שמה אין אנו בקיאים כמ"ש בהגהות מיימוני פ"א ובהגהת סמ"ק ובמרי"ק ס' ל"ו ונסתפקתי אם חומרא זו שכתבו שאין אנו בקיאים בבדיקה אם כוונתם גם בבהמת ישראל ובמקום הפסד דגהה בהגה"ט שם כתב

ה"ה אם יש כמה חלונות [סס סעי' י"ג] ומכשירים בלי בדיקה מיהו נפיתה ודאי צריך לראות אם הוא מפילוש לפידיוש ואם לא נפחיה יש לאסור דמאין יודעים שהיתה כסדרן ולכן אם גם קודם שנפחיה ראו בניורו נמור שהיא מפילוש לפילוש יש להתיר בו יעבר גם אם לא נפחיה כלל [סס סעי' מ' ולג"ס]:

א והגם שא"צ בדיקה בכסדרן עד חציין כמ"ש מ"מ אם אירע שבדקו והסירו הסרכא והיא מבצעת

טרפה לדעת ההוס' והראב"ד דס"ל דאין זה מפני נקב אבל בנקב טרפה לדעתם ועתה שנתגלה שיש נקב כיון שהיא מבצעת סמילא שהיא טרפה לדעתם [סס סעי' מ'] אם לא שיש להליות זה במשמוש הוד כגון שהסיר הסרכא

בכח דאו כשר גם לשיטתם [סס] ואם נפחיה ועלתה הסרכא בנפיתה טרפה גם לשיטת רש"י שהרי אנו רואים

שנקובה היא ואין זו תמימה [סס] ואם הסרכא היא בשהי אונות שאחה ארוכה ואחת קצרה ג"ל שיש למדוד

החצי לכל אחת כפי מה שהיא ויש מי שמחמיר למדוד גם בהארוכה לפי ערך הקצרה [סס סעי' י"ב] ולא ידעתי

קמה ופירט שכבר בארנו דהחציה היא חוטמא גדולה כיון דכל החשש הוא משום השפוליא ואין לך אונא

ישהיפול התחיל סחציה וכבר נתבאר רבאלכסון ג"כ כשר רק אם הוא נקמטת ע"י האלכסון דינה כסרכא מתוך

הקמט שיתבאר בס"ד ודע שכל למטה מחציין יש להכשיר בכל ענין אפילו אם בעת הנפיתה נראה שגם שם האונות

פרודות זו מזו מ"מ כסדרן הוא וכשר דלא כיש מי שמחמיר בבה"ג [ע"ך סק"ג ופר"ח ופמ"ג ולג"ס סקמ"ז]:

ב וזה שכתב רבינו הרמ"א דכל מקום שהסרכא כשרה אף אם יש סרכא תלויה גם באותן סרכות והיא

נקראת סרכא כפולה כשר עכ"ל צריך ביאור והנה רבינו הב"י בחבורו הגדול כתב וז"ל אם האונא והאומא נדבקות

זו בזו בלא שום פילוש או בפילוש למאן דמכשיר בפיוש [ע"כ] וכנגד הדיבוק עולה סרכא אחת היא שקורין

אותו סרכא כפולה וכו' ואם היא תלויה פשיטא דכשרה ואם נסרכה באונא אחרת פשיטא דטרפה ואפילו נסרכה

באונא או באומא עצמה שכתבנו דרין סרכא תלויה יש לה הכא איכא למיחש דפסולה דלמא סרכא זו באה

מהאומא וראשה השני שנסרך באונא וה"ל שלא כסדרן ואיכא למימר דכשרה היא משום דלמא לא מהאונא ולא

מהאומא באה אלא מהליחות שכיניהם וה"ל ס"ס ספק מחמת הריאה ספק מחמת הליחות ואת"ל מחמת ריאה

שכא בא ראשה האחת ממקום שנסרכה אליו ראשה השני ולוה דעתו נטמה עכ"ל:

ג ביאור דבריו כי הוא דכשאנו רואים סרכא היוצא מן הסרכא אין אומרים שזו היא סרכא חדשה אלא תולין

אותה בהיוצא ממנה ומקורן אחת הן ונ"מ אם זו הסרכא נסרכה למקום אחר וכבר בארנו בסעי' כ"א דאין תולין

כל סרכא שניקבה בשני קצותיה אלא ניקבה בצד אחד ונסרכה לצד השני ולכן בסרכא זו היוצאת מאחרת אם

נסרכה

הסכימו דגם בקרום אין דעתו להכשיר רק שהתוך לחיתוך ודלא כרבינו ב"י כספרו הגדול דמכשיר בקרום גם מנב לגב ע"ש:

מת ולע"ד נראה דאינו כן דהרי בקרום לא הוכיר דכשר אפילו בפילוש ומוכח להדיא דדיוקא בלא פילוש

בשר וב"ב מפורש בספרו ד"מ אות ו' וז"ל ונ"ל דאין להכשיר קרום אלא בין אונא לאונא כסדרן ובלא חלון

וכו' עכ"ל ולפ"ז דבריו תמוהין מאד שיהיה קרום המור מסרכא נמורה ועוד יש להבין כיון דהוה רק קרום בעלמא

ולא סרכא מה לי אם הם מפילוש לפילוש או מנב לגב דלמאי נחוש לה לשיטת רש"י הרי אין כאן נקב ורבינו

הב"י כתב בפשיטות להכשיר גם מנב לגב בקרום וגם הב"ח ו"ל הסכים עמו בזה ע"ש ולכן אני אומר דגם

כוונתו כן הוא ואינו חולק כלל על הב"י כדמוכח מלשונו בר"ח שרא כתב ולי נראה אלא ונ"ל ובא לחדש דרק

בכסדרן בין אונא לאונא והיינו מראשונה לשיניה ולא לשלישית דהוה שלא כסדרן נמור י"א נחיה לרקוק

כסדרן שנתבאר בסרכא נמורה דהיינו מפילוש לפילוש ולכן מקודם כתב דבסרכא נמורה נהגו להתיר בכסדרן

כי האי כלומר ספילוש לפילוש אם הוא מעיקר עד חציו ובקרום כתב להכשיר בכל מין כסדרן דהיינו אפילו

מנב לגב ולכן לא הכשיר רק בלא חלון אבל מפילוש לפילוש פשיטא דכשר אפילו בחלון דלא גרע מסרכא

נמורה ולפ"ז בקרום בשר אפילו מנב לגב בלא פילוש ומ"מ לדינא צ"ע כיון שגדולי האחרונים לא כתבו כן

[ורח"ס לזכ שחרי העמיק צ"ע כל דברי הב"י בענין זה ומגן שחולק עליו ולע"ד צרור הוא בסיד]:

מט וקרום זה י"א דדיוקא כשהוא קרום דק אבל כשהוא עב נחשב לסרכא [כ"י בסס לגנון] וי"א דאין חילוק

בין עב לרק [כ"י] ויש שהכריעו נדעיה ראשונה וכתבו שהבודקים בקיאים בזה להבחין בין עב לרק וקרום זה

קורין בלשון אשכנז שלי"מ"ל [כ"ח] ויש שהכריעו כדעיה שנייה [ס"ך סק"ד] ובוודאי צריך הבודק להיות בקי בזה

ואם אינו בקי מי יגיד לנו שאינה סרכא נמורה ולכן יעשה שאלת חכם והמורה והבודק שניהם יעיניו בזה

ויבינו וכבר נתבאר שלדעת גדולי אחרונים בקרום זה מחיתוך לחיתוך אפילו כשהולך עד סופו של השיפולי

ג"כ כשר אם אין חלון [סמ"ח סעי' י"ז והלג"ס סקס"ה סא"ך לספור דבריו ולדעתו אין כשר רק עד הסיפולי ולא

הסיפולי בכלל ע"ש ואין דדבריו טעם נמור לדחות דברי השמ"ח וכ"מ להדיא מט"ל סק"ז ומס"ך סקמ"ז ובכ"ח סס]:

י הטעם שנהגו להכשיר בכסדרן עד חציין מפני השיפוי ששם המה מפורדין ואין זו כסדרן והגם שאנו רואים

בחוש שהשיפולי סתחיל רק בסוף האונא והיה לנו להכשיר יותר מחציין אך כדי שלא ליתן תורת כל אחד בידו

גבולו נבול עד חציה ולכן במקום שנהגו להכשיר גם יותר מחציה עד השיפולי יש להם על מה לסמוך [שמ"ח סעי' י'] זה שנהגו להכשיר אפילו כשיש חלון כמו שנתבאר

נסרבה ואם מקורה מדאומא הוי שלא כסדרן וטרפה אך לזה יש עוד ספק שמא זו הסרכא היצואת אין מקורה לא מדאומא ולא מדאומא אלא מדליחות שביניהן ואת"ל שלא מדליחות שמא מקורה מדאומא זו שקצה השני נסרך לה והוי סמקום למקום וכשרה [כהנ"ל סק"ג וכלנ"ל סק"ט נראה שפסו כפי' זו וכרנ"ל סק"ג לסקסו ודחא דבריו וכלנ"ל כסרך מלד וק"י דבריו ולסרוטיס כרשין ח"ט וכל נס סמ"ג סק"ז נשאר דנ"ע ע"י ולפ"ט ח"ט צמ"ד וסד"ל וס"ך סק"י וכלנ"ל כצ"ל דברי כנ"ל ולכנ"ל סד"ל כס"ז סק"ט דלוינו מדמס סרכא ממקום למקום למרכא תליה ע"ש]:

ג והנה רבינו הרמ"א הביא דבריו רק לענין סרכא תלויה ויש להבין מה דעתו בסרכא היצוא ממנה ואינה תלויה אלא מדוכנת לאותה אונא או לאותה אומא שהכסדרן מהם וממ"נ אם דעתו להחיר למה לא כתב זה בש"ע ואם דעתו לאסור כ"ש שהיה לו לכתוב כן מפורש ולא לבא לידי מכשול ע"י דבריהם במור [כ"י וד"מ] ולכן נראה ברור דכוונתו להחיר ודרכו לקצר וסמך עצמו על סה שמבאר לקמן בש"ע מעי' מ' דסרכא ממקום למקום דינה כדון סרכא תלויה וסמילא כשביאר כאן דתלויה מותרת גם ממקום למקום מותרת ואף שבענין זה יש לחלק מ"מ ההכרעה הוא להחיר ובש"ע דרכם לקצר וזה שלא הזכיר דבאונא אחרת טרפה פשוט הוא כיון שכתב דרק תלויה כשרה סמילא דבאונא אחרת טרפה ורק באונא זו ממקום למקום רהוי בתלויה כשרה ודע שכלל גדול הוא שבכל מקום שזכר סרכא איז חילוק בין עבה מאד בין דקה כחום השערה ובין דבוקה ממש בלי שום חום [סמ"ח סעי' י"ד] ופשוט הוא כיון שאין אנו בקיאים להבין בין סרכא גמורה ובין שבאה ע"י ריחן וכיצא כזה בהבדל לנו לילך לחוטא וכמ"ש כסעי' כ"ג ע"ש:

ג סרכא בכסדרן אך עומדת בשפת החיתוך ויש להסתפק אם היא כגב או בחיתוך וכשנפוחים אותה הרבה נראית שהיא בחיתוך וכשאין נפוחין אותה כל כך נראית שהיא כגב כשרה והולכין אחר רוב בהמות שהן כשרות וכיון שיש ספק היאך היתה נפוחה בחיי הבהמה אם הרבה אם מעט העמידנה על חוקת היתר מטעם דנשחטה הותרה [מ"ז סק"י וכ"י כס"ל כס"ח] ומהו יש ראייה למה שכתבנו בס"מ כ"ט דגם בדיאכא ריעותא לא יצאה מכלל רוב בהמות כשרות ומחוקת הותר רשחיטה ע"ש:

ג ודע דכנ"ל לא אמרו בסרכא כסדרן דכשרה אלא בין אונא לאונא ולכן יש מרובותינו שאמרו דדווקא בין אונא לאונא אבל בין אונא לאומא גם בכסדרן מרפה [הוס' מ"ז. ונש"י כס"ט י"ג לופרין ע"ט] ומטעם דדווקא אונות הנחנות במצר החיה ואינם מתפרקות זו מזו ולא כן האומא שהיא באויר ומתפרקת אבל רש"י והרמב"ם והרא"ש ועוד מרובותינו כתבו שאין חילוק דכיון דכסדרן היינו

נסרבה לאיזה מקום אין אצ"לנו ספק לומר שמא עיקר הסרכא הוא מהמקום שנסרך שם קצה השני אלא הסרכא מקורה ממקום סרכא הראשונה ולפ"ז בסרכא כסדרן מחיתוך לחיתוך בין אונא לאומא [וה"ס בין לונג ללונג] ומסרכא זו יוצא סרכא אחרת והו ברור לנו שמקורה היא מסרכא זו שבין חיתוך לחיתוך וכאלו הן סרכא אחת ונקראת סרכא כפולה ולכן אם היא תלויה שלא נסרכה לשום מקום ודאי כשר דלמאי ניהוש לה ואי משום תלר"ע הא שם אחר הוא דהכל הוא מפני סרכא וכן להיפך אם נסרכה לאונא אחרת לגמרי לגבה או לחודה מקום שאינו כסדרן פשיטא דטרפה נדהו שאנו תולין אותה בהראשונה מ"מ הרי היא שלא כסדרן והן אמת דלשימת רש"י דאין סרכא בלא נקב היה אפשר להכשירה שהרי מקור הסרכא אנו תולין בהראשונה ויש הסרכא סותמת הנקב וא"כ מה לנו שנסרכה בקצה האחרת לאונא אחרת הרי בשם אין נקב שהרי אין תולין הנקב בשני הקצוות מ"מ לשימת התוס' היא ודאי טרפה שהרי תתפרק וגם לשימת רש"י אין הותר ברור כל כך:

ג אמנם אם נסרכה באותה אונא או באותה אומא עצמה שמדוכנים בהסרכא כסדרן הקודמת ודבר זה כבר נהבאר בסעי' כ' דסרכא ממקום למקום דינה כדון סרכא תלויה ע"ש ולכאורה אין שום חשש בזה אמנם לכו תירוק אינו כן דהן אמת שזה ברור לנו דסרכא זו מקורה מהסרכא הקודמת האמנם איפא מקור הסרכא הקודמת אינו ידוע לנו ולחונמא אם הסרכא היצואת נדבקה לאונא שלה על גבה או על חודה התינת אם הסרכא הקודמת שהיא כסדרן מקורה ג"כ מאונא זו ונדבקה לאומא או לאונא הסמוכה אצלה בכסדרן א"כ הוי סרכא זו היצואת והיא שלא כסדרן סרכא מינה ובה ממקום למקום ודינה בתלויה וכשרה אבל למה לא ניהוש שמא הסרכא הקודמת שהיא כסדרן מקורה כאומא או מאונא הסמוכה לה והיא נדבקה בכסדרן אינא זו שהסרכא היצואת נדבקה לה שלא כסדרן וא"כ הוי סרכא מאומא לאונא או מאונא לאונא שלא כסדרן וטרפה ועכ"ז מסקנתו להחיר מטעם ס"ס דמקודם יש ספק אם הסרכא הראשונה שהיא בכסדרן יש שם סרכא עליה ושמא לא יצאה משום מקום אלא ע"י ליחות היצוא מהריאה נדבקו יחד בכסדרן ולכן לגבי הסרכא היצואת אין כאן שלא כסדרן ואפילו אם נאמר דהיא סרכא וכשרה מפני שהיא כסדרן מ"מ שמא מקורה היא מזו האונא שנסרך לה הסרכא היצואת והוי סרכא ממקום למקום וכשרה דבבר בארנו בסעי' כ"ג דכל הסרכות הם ספקות ע"ש:

ג והם יש לפרש כפשוטי דהנה זו הסרכא היצואת מבין הסרכא כסדרן שבין אונא לאומא ברור לנו שזו היצואת מקורה ג"כ מכאן אך לא ידענו אם כאומא אם מאונא ולכן בשקצה השני נסרך לאונא שלה אם מקורה של היצואת היא מאונא זו הוי ממקום למקום

כשר וה"ה בסרכא ממקום למקום לפי מה דקי"ל דדינה כסרכא תלויה :

סג זה שנתבאר דאפילו כולה דבוקה לכיס מרפה ו"א דרווקא כשדבוקה וסרוכה אבל דבוקה בלא סרכא יפרידנה בנחת ויבדקנה בנפיחה ומושרין אם אינה מנצבצת כשרה [יש"ס ס"ל ע"ח סעי' כ"ח] ויש מנמנמים ביה ואינו עיקר ואם לא בדקה אסויה [סס] וכן אם הורדא נדבקה בסרכא למטה השרוש שלה עם הכיס שלה כשר דדינו רבתייהו והוי כמו כסדרן והשרוש נקרא עד הפ"מ שמתחיל להתעגל כעזרת ורדא :

סד לפעמים מצא בגדיים ומלאים הורדא ע"ג גידין ויש בה קרום טטה כלפי האומא אין לאותו קרום דין סרכא דהכי רבתייהו אבל אם יהיה אותו הקרום לצד הראש יש לו דין סרכא ולפעמים היא מחוברת באותן גידין ואינה בכיס ונראה שצריך שיהא מקום חיבורה שהיא אצל האומא שתהא מחוברת באותן גידין ושהיא אותו חיבור מקום גידולה ואינה דבוקה שאם היתה דבוקה מרפה וזה תלוי במראית העין אם היא דבוקה או מקום גידולה [כ"ג נכס למצ"ן] ואין לנהוג כן רק במקומות שיוודעים דרגילות גדיים ומלאים בכך [ש"מ"ח סעי' כ"ב] :
סה מעשה בבהמה שותה שמינה ביותר והוי ראשי האונות מובלעין בשומן מרוב חלב והפרידו השומן מהאונות ולא נשארו דלדולי שומן בריאה ועלתה בנפיחה בלא בצבון והכשירה [ט"ו סקי"א] ומעשה בריאה שנסרכה לכיס והסרכא היתה מריאה דם עד שבמקום הסרכא לכיס נתמלא כל סביבו אותו טראה דם והטריפו דלא מהני בזה מיעוך [סס סל"ז סקי"ג] ופשוט הוא שהרי אפילו סרכא העולה בנפיחה מרפה כ"ש במליאה דם :

סו כבר נתבאר דסרכא היוצאת מהריאה והיא תלויה שאינה נדבקת לשום מקום כשרה וא"צ בדקה וכן אפילו היא דבוקה רק היא דבוקה באותו מקום דהיינו באותה אונא או באותה אומא עצמה ונקראת סרכא מינה ובה דינה כדון סרכא תלויה וכבר בארנו מעמו של דבר בסעי' ב' ויש חולקים בזה [פ"ז סקי"ד] אבל הרבה פוסקים להקל וכן המנהג [ס"ך סקי"ז] וכבר נתבאר בס"ל ל"ו דסרכא תלויה היוצאת מן הבעוא מרפה משינרא כשרה ע"ש סעי' מ' שבארנו מעמי הרברים בס"ד ואם ע"י ניפוח ומישמוש עולה בישר הריאה על הבעוא אינה אלא כמורסא וכשרה ומיעוך מהני בהפ"מ וסירכא מתוך האטום הוי כסרכא מן הבעוא [פ"ח סקי"ג] ויש מקומות שנהגו להכשיר סרכא תלויה מבעוא שאין חושבין זה רק לריר בעלמא [סס נכס ס"ח] לכן לכ' וסרסד"ס מנהג סאלומיקין] אבל בכל המקומות אוסרין וכל סרכא תלויה שעולה ג"כ עם נפיחת הריאה מרפה דאו ודאי ניקבה הריאה ונכנס הרוח תוך הסרכא ועולה בנפיחה וכן אם יש מכה בדופן כנגדה מרפה הורדא יותקה משם ולפ"ז יש לטייב בצלעות בכל סרכא תלויה וזהו לפי מהנהגנו

שאינ

היינו רבתייהו ומנחים במנוחה וסותמים הנקב וגם הם אינו מתפרקות בכסדרן ולכן גם אונא באומא כשר בכסדרן וכן פסקו הטור והש"ע [ובש"ע לא סונאה כלל דעם הלאור ועד"מ לוח י' ודו"ק] :

נא ביעא היוצאת מן הסרכא דבין אונא אונא למטה מחציון כשר ואין זה הלר"ע דלמטה מחציון אין שם סרכא עליו כלל [ש"ז סל"ז סקי"ג] ויע"ג דלשיטת רש"י כיון שיש נקב אלא שבכסדרן סוהם וא"כ י"ל שכשיש בתנא אינה סוהמת יפה אל תשינן לה וכ"כ האחרונים [כ"ג סקי"ח וס"ק ק"ט וסמ"ח סעי' מ"ד] ובפרט בהפ"מ ודאי דיש להתיר [סס] וכ"כ רבינו הרמ"א בר"מ אות ו' ה"ל מצאתי כתיב בועא העומדת בין אונא לאונא כסדרן וסרכא יוצא משם כשרה דהיינו רבתייהו אבל שהי בועות העומדות שם וסרכא יוצאת מו לוו מרפה עכ"ל ונ"ל דזהו לשיטת רש"י דכיון דשני קצותיה נאחזות בבעות ודאי אין הנקב נסתם יפה ואפשר גם לשיטת הרום"ל דבשני ביעות התפרק ותעשה נקב :

ס ודווקא כשהסרכא בכסדרן בלא חלון אבל כשיש חלון אע"פ שאנו מכשירים מ"מ כיון דיש מסריפין בחלון כמ"ש בסעי' ל"ו הוי ריעותא ומצטרף להבעוא להיות הלר"ע [ט"ז סס] וכן בכסדרן בין אונא לאומא הנם דאנו מכשירים מ"מ כיון שיש אוסרים כמ"ש בסעי' ג"ח מצטרף לתלר"ע [סס] והסכימו לזה גדולי אחרונים [פ"ח ומצ"ט] ואם הסרכא הולכת ע"י מיעוך נראה שיש להכשיר בהפ"מ וסרכא תלויה מבעוא בין אונא לאונא למטה מחציון דינה כבישאר מקום ומרפה [ש"מ"ח סעי' מ"ד] דבזה לא שייך כסדרן שהרי אונא מתחזקת בשום מקום כיון שהיא תלויה וריאה לי דאם הבעוא מים זכים במקום שנהגו להכשיר סרכא תלויה מן הבעוא במים זכים כמ"ש בס"ל ל"ו גם בכל אלו יש להכשיר :

סא אבל סרכא היוצאת משינרא או ממורסא למטה מחציון בין אונא לאונא או בין אונא לאומא אפילו יש חלון אם הולכה ע"י מיעוך ודאי דכשרה [ש"מ"ח סעי' מ"ס] ואם אינה הולכת ע"י מיעוך יש להכשיר בלא חלון בהפ"מ ובחלון מרפה [סס] ותלויה מתוך שינרא ומורסא כשר בכל מקום כמ"ש בס"ל ל"ו [עלכ"ס ס"ק קס"ט ודוק] :
סב הוורדא לכל מקום שהסרך מרפה דאצלה כל מקום הוי שלא כסדרן שהרי היא עומדת בפ"ע ואפילו נסרכת לכיס שלה ואפילו כולה נדבקת בו מקרי ג"כ שלא כסדרן הנם שהיא מונחת אצלה מ"מ כמה פעמים שהיא יוצאה מהכיס וממילא דנתהוה כשלא כסדרן [ר"ן ורסב"ח] ולכן אף שיש מבשרין נדבקה לכיסה בלא פירוש [כ"י נכס כלנ] מ"מ המור והש"ע פסקו לאסור דכן ששמע מרוב הפוסקים וכן הדין לכל יתרת מקמא אם אינה בדרא דאזני כל סרכא היוצא ממנה הוי שלא כסדרן כיון שאינה בין האונות אבל כשעומדת בדרו דאזני דינה ככל האונות אבל סרכא תלויה בוורדא וביתרת

שאין מבשרין ע"י מכה בדופן כמו שהבאר אבל במקום שמבשרים כפי דינא דגמ' שהבאר לקמן אין להמריר מפני זה דמכה בדופן מעליותא היא :

סז וזה שנהבאר דסרכא מנה ובה היו כסרכא הלויא כתב רבינו הרמ"א בסעי' מ' דדוקא שאין הסרכא קצרה מבשר הריאה כשנפתח הריאה אבל אם היא קצרה עד שמכת הסרכא הבשר שהחתימה מקמיט ואינו עולה בנפיחה הריבב כשאר הריאה מרפה עכ"ל והטעם מפני שסופה להנתק ע"י הקמיטה ויהיה נקב אף שעכשיו אין כאן נקב שהרי היא כהלויא אבל אחר שהנתק הנתקב [ש"ך סק"ח] והנה לפ"ו אם עברה הקמט והסרכא ע"י מיעוץ כשר דלא נריעא מסרכא שלא כסדרן העוברת ע"י מיעוץ [פמ"ג] אמנם עוד טעם יש בזה דכיון שאינו יכול לעלות בנפיחה ה"ל כאמום בריאה [רמ"א דל"ה] ולפ"ו גם בעברה ע"י מיעוץ לא מהני כבאמום אך העיקר הוא הטעם הראשון וכן בהפ"ם בעברה ע"י מיעוץ הנהוג ועברו הקמט והסרכא יש להחזיר [נס] :

סח והנה כל זה הוא כשוקמט נהוהו מפני הסרכא וכשמסירים הסרכא סרה הקמט אבל אם אנו רואים שהקמט אינו מפני הסרכא כגון שחובטין הסרכא והקמט נשאר על מקומו לכאורה יש להקל דהוה כקבט בלא סרכא דבה לא שייך לומר שמא סופה להתפשט ולהנתק דאין זה שייך אלא כשסיבת הקמט היא מפני הסרכא ולא כשאינם שייכים ול"ו א"כ גם מיעוץ א"צ כלל שהרי הסרכא היא מינה ובה וכן הדין בסרכא שלא כסדרן ועברה הסרכא ע"י מיעוץ כפי המנהג והקמט נשאר דיש להחזיר מטעם זה אך גדולי האחרונים אסרו זה מטעם תלר"ע [פמ"ג ותכ"ס סק"ג] ומ"מ ו"ל דבסרכא מינה ובה דקיי"ל שהיא כהלויא ובהלויא בארנו דאין זו רעוהא א"כ ה"נ במינה ובה [נו"ב ס"ב] וכן מי שאומר דאם ניכר שהקמט הוא מתחלת ברייתו א"צ אפילו מיעוץ במינה ובה [נכ"ס ס"ק קל"ט] :

סח ריאה שניקבה במקום חיתוך האונות נכב האונות כנגד הרופן כשרה מפני שהאונות הם כמצר החוה וסמוכות טאר אל הדופן איכ הדופן סוהם הנקב ודווקא כשיש סירכא מהאונות לדופן דבאמצעות הסירכא סוהם הדופן את הנקב אבל אם הנקב מפולש ואין עליו סירכא כלל מרפה דהגם שהיא סמוכה להרופן מ"מ בלא סירכא אין זה סתימה והרוח יוצא וי"א דגם בסתם סירכא אינו מועיל רק אם הסירכא סבוכה ונאחזה בדופן בחוזק דכן היה לשון הש"ס [מ"ח]. ריאה שניקבה ודופן סוהמתה כשרה והוא דכסיד כבישרא ע"ש ולא קאמר דסריך בבשרא ותחילוק בין סכיד לסריך שהסכיד הוא בחומים קצרים שבאמצעותם תרבק הריאה לדופן לשון נאהו בסנד בקרניו וסריך מקרי שחומים דקים מאד או אפילו עבים רק שארוכים שני ספחים דא"א ליסבך יפה מפני ארכם [ג"י] אמנם לדינא הכריעו רוב הפוסקים דאין חילוק בין סכיד לסריך ובכל גזני כש ולכן רבינו הבי

בסעי' י"ח לא הזכיר מזה דבר וכתב סתם סירכא ע"ש [ענה"ט סק"ע"ב] ויש מי שרצה לומר דגם סירכא לא בעינן [סר"ח סק"ט] וחלילה לומר כן ראמת שיש דיעה יחידאה שסוברת כן ונדחית מכל הראשונים וגם אינו מבורר שדיעה זו סוברת כן כמ"ש המור ע"ש [ספר"ח ד"ס להחזק כדכר שלום גלמן סוכר כן והמור לא כיון יפס בדברי סר"ח ע"ש וכבר דחה ספלימי בקס"ח דבריו מכל וכל והמור יפס כיון ע"ש היטב] :

ע סתימה זו אינה מועלת רק באונות ולא באומות דהאומות כונחין ברוחב החלל של הבהמה ורחוקה מן הדיופן ולכן אין מועיל סירכא מאומא לדופן כשיש נקב בהאימא דכיון שרחוקה היא מיפקא הסתימה [רס"י] והוה שאמרו בגמ' שם במקום רביהא בחיתוכי דאונא ע"ש אבל בהאונות מועיל גם אם הנקב למעלה מהחיתוכים דידוע שלמעלה במקום דיבוק הריאה בשדרה אינו מתחיל בשם פירודי האונות והפירוודים מתחילים במשך אח"כ ולכן רק מה שבנגד האונות עד גג הריאה מקרי מקום רביהא ואם יש שם נקב וסירכא הולכת לדופן שבנגדה ה"י סתימה שהרי גם שם היא סמיכה להרופן בהאונות עצמן והוה שאמרו חז"ל במקום רביהא בחיתוכי דאונא כלומר במקום שהיא רובצת אצל הרופן והמקום הוא במקום חיתוכי דאונא אבל לאו דווקא במקום פירודי האונות עצמן ויש מי שרצה לומר דרק שני אצבעות למעלה כפירודי האונות נחשב כאונות עצמן ולא למעלה מזה [נ"י כ"ס רכ"ח] ויש שרצה לומר דרק במקום חיתוך האונות עצמן ברבד [ג"ס כ"ס י"ח] ולא קיי"ל כן אלא כל השלם שלמעלה עד השדרה שבנגד האונות דינם כאונות עצמן וכן פסקו המור והש"ע ע"ש :

עא אין הסתימה לדופן מועלת אלא להבשר שבדופן כגון הבשר שבין צלע לצלע או אפילו בצלעות עצמן במקום שיש עליהן בשר [רדב"ז] דהצלע באמצעותה היא רק עצם ובהצדדים יש עליה בשר כשהיא בהמה שמינה דבבחושה אין שם רק קרום ואינה סוהמת דסתימה אינה אלא כבשר שהוא רך אבל העצם שהוא קשה אינה סוהמת כי התפרק ממנה ואם היא סרוכה לבשר ולעצם דעת רוב הפוסקים ומכלל דרמב"ם פ"ו והראב"ד והרשב"א להיתר ודעת הרא"ש לאיסור מפני שבנגד העצם הרי אינו סוהם ומה מועיל הסתימה כנגד הבשר אחרי שישאר הנקב כנגד העצם וכן נוטה דעת המור ע"ש אבל רבינו הבי"ו בסעי' י"ח לא הביא כלל דיעה זו וס"ל דכיון שגפרך גם בבשר לא התפרק גם מה שבנגד העצם וסופו להתרפא אף אם יחוש לדעת הרא"ש יש מי שאומר דהוה רק בנקב ממש אבל בסירכא בלבד ואין אנו רואין הנקב אלא שאנו חוששין לנקב מפני הסירכא גם הרא"ש מורה דבשרה [נ"י כ"ס ר"י] וכן חזינן והרי הראב"ד ו"ל מהור בסירכא גם בסרוכה לעצם בלבד כמבואר בדבריו בפ"ו דין' ע"ש ונהו דלא קיי"ל כותיה ולא

ולא הזבא דעתו כלל בטור וש"ע מ"מ כשסרוכה בשניהם
בבשר ובעצם יש להכשיר בפשיטות:

עב והנה רבינו הב"ב בש"ע לא הזכיר כלל אם בעיני
רוב הסורכא בבשר ומיעוטא בעצם או שא"צ רוב
בבשר ובספרו הגדול כתב שאפילו רוב הסורכא בעצם
כשרה ע"ש וי"א דבעיני דווקא רוב בבשר [רד"ז כמ"י
וסר"ח סקמ"ח וסמ"ח סעי' נ"ח] ודע דבמקום שבשר א"צ
שום בדיקה ובמקום שמרפה אינו מועיל בדיקה [כ"י
וס"ך סקמ"ד] וכמ"ש הטור דלעצם אינו מועיל בדיקה
ולבשר א"צ בדיקה ע"ש:

עג אין הסתימה מועלת אלא סגב האונא אבל מקמא
אינה כלום דאין זה מקום רבייתא ולכן סורכא מקמא
לדופן היו שלא כסדרן ואפילו משיפולי האונא לדופן
אין הסורכא סותמת ואין זה מקום רבייתא ואם סורכא
יוצאת משיפולי אונא ומתפשטת על הגב נסרכת לדופן
ואין ביכולת לירע אם מקור הסורכא הוא מהשיפולי
ונתפשטה לגב האונא וטרפה או מקור הסורכא הוא מגבה
ונתפשטה לשיפולי וכשרה אם רוב הסורכא הוא בגב
האונא כשרה ואם הרוב הוא בשיפולי טרפה דמסתברא
להלות מקורה במקום שיש רוב וכן הרין אם היא מקמא
ומגבה רואין אם הרוב מקמא טרפה ואם הרוב מגבה
כשרה ויראה לי דלפי המנהג של מיעוד או קליפה
אזלינו כמו שיתבאר אם עברה כולה ע"י מיעוד פשיטא
דכשרה שהרי אפילו אם היא רק מקמא המנהג למעך
דמיעוד נוהג בכל הסרכות אמנם אם מקצתה עברה
ע"י מיעוד ומקצתה נשאר שאינו הולך ע"י מיעוד משערים
כפי הנשאר אחר המיעוד ואם או הרוב מקמא טרפה
ואם הרוב מגבה כשרה וכן אם מקמא עברה ע"י
מיעוד ומגבה נשאר כשרה דהוה סימן דמקורה בגבה
ואם מגבה עברה ומקמא נשאר טרפה דהוה סימן דמקורה
מקמא שהרי כל מה שעוברת ע"י מיעוד אמרינן דאינה
סרכא כמו שיתבאר וא"כ אין לנו לשער רק כמה שנשאר
אחר המיעוד ועוד נראה דבר פשוט דמחצה על מחצה
טרפה מספק דבעיני רוב במקום הכשר וכן הרין בכל
מיני סרכות שיתבאר דבעיני רוב ממקום הכשר:

עד ש מי שאומר דהוה שנתבאר דמגבה מועילה כשנסרכה
לבשר ולעצם אם יש רוב סרכא לבשר זהו דווקא
כשהמקצת הסרוך לעצם סרוך עכ"פ הלעצם אבל אם
המקצת שכנגד העצם פרוך ותלוי סמוך לעצם אין להכשיר
דזה שהכשרנו במקצתו לעצם היינו כשעכ"פ מקצתו
דבוק לעצם דיש כאן תרתי לשיבותא שמא תחזוק גם
בעצם ואה"ל תתפרד שמא די בחיבור הבשר לזב אבל
כשאינה רבוקה לעצם אין להחזיר וכ"ש אם הסרכא
כולה נגד הבשר וקצת ממנה אפילו מיעוטה תלוי על
הבשר ואינה רבוקה לבשר דטרפה נראה מזה דלאו
דבק טוב הוא וסופו להסתר [סמ"ח סעי' נ"ח] ויש חולקים
בוה דאדרכא י"ל דבמקום הנקב הסרכא רבוקה בטוב
והמיעוט התלוי אינו אלא התמששות חוץ לנקב דאל"כ

גם בסרכא מאונא לאונא כבסדרן נאמר נ"כ דאם מקצתה
תלויה טרפה ודבר זה לא נמצא בשום פוסק ואדרבא
משמע לדופן אבל בבשר ובעצם ודאי ריש לחשוש משום
דעצם לא מיהדק שפיר ויש חשש שמא בהעצם הוא
עיקר הסרכא משא"כ כשכולו בבשר [ג"כ ס"ק ק"ז]:
עה ודע שהרמב"ם כתב בפ"א דין ז' דמקום רבייתא
מקרי בין בשר שבין הצלעות בין בשר שבחוה ע"ש
אבל כל הפוסקים לא כתבו כן ובשר שבחוה אינו מקום
רבייתא וטרפה מיהו בכמה שמינה ששמנונית החוה
בא עד למטה והשמנונית תלוי על הצלעות הוי בצלעות
עצמן ואם יש סרכא מגבה לשמנונית החוה התלוי על
הצלעות כשרה [כ"י בס"ס העיטור]:

עו י"א דשני הצלעות הקטנים הראשונים לצד הראש
הניתק עם החוה לכהן אינם נקראים דופן וכשנסרכה
מגבה לבשר שבין שני צלעות אלו טרפה [הנדה"י] ובש"ת
הרשב"א ס' ע"ד וברוקח ס' שפ"א כתבו שיש מחלוקת
בוה והם נהגו להכשיר ע"ש וברוחב הבהמה והיינו
קוטתה מקרי דופן עד החוט שבנקרים כהחזה והיינו
מראש השדרה עד מקום זה מקרי דופן ומהחוט ואילך
מקרי חוה ואם נסרכה שם טרפה ואם נסרכה על גבי
החוט דינה כאלו נסרכה בחוה וטרפה כן הסכימו כל
הפוסקים:

עז אע"פ שהסרכא היא באונא מ"מ אם נסרכה כאלכסון
והקצה השני מגיע לדופן שכנגד האומא טרפה דכיון
שהקצה האחר הוא במקום הרחב לאו רבייתא דאוני
הוא ואם הסרכא עולה לדופן שבין האונא וגם לדופן
שבין האומא הולכין אחר הרוב ועמ"ש בסעי' ע"ב וכן
אם הסרכא יוצאה מבין החיתוכים שבין אונא לאונא אף
שנסרכה לדופן שכנגדה טרפה דבין החיתוכים נהון
במקמא ולא כמגבה [כ"מ בטור ור"ס] וכל דינים אלו
הם כשהסרכא יוצאה מגב האונות ולא מגב האומות
דבוה אין הדופן סותם כמ"ש וסרכא שמגב האומא אינו
מועיל רק מכה בדופן כמו שיתבאר בס"ד בסעיפים הבאים
לפנינו ועמ"ש בסעי' פ"ו:

עה ריאה הסמוכה לדופן שלא במקום רבייתא דאוני
והיינו שכל הריאה רבוקה בצלעות הדופן או שיש
סרכא מהאומא להצלעות יש בוה דיעות הרבה לשיטת
רש"י ותוס' [מ"ח. א] אם אין ריעותא בדופן והיינו שאין
שם מכה אפילו אם גם בהריאה לא נמצא ריעותא שאין
בסביבות הסרכא צמחים דהיינו בועא ומוגלא טרפה
ואפילו אם פרקה מן הדופן או הסירו הסרכא מן הדופן
ונפחחה ושמוה בפושרין ואינה מבצבצת מ"מ טרפה היא
מפני דתלינן הסרכא בהריאה ולא תלינן שהדופן קלמטה
אצלה מפני איזה סיבה אלא דהריאה נכמכה או נסרכה
להדופן מפני הנקב שהעלה הסרכא לשטת האומרים
דאין סרכא בלא נקב או שעתידה לינקב להאומרים דהוה
מעם איסור הסרכות ומה שאינה כבצבצת הוא מפני
סתימת הסרכא והוה קרום שעלה מחמת מכה בריאה
ואינו

כתב האום של ריאה שנמצאת סמוכה לדופן בין שהעלתה צמחים בין שלא העלתה חוששין לה שמא ניקבה וכיצד עושין בה מפרקין אותה מן הדופן ונוהרין בה שלא תגבב אם נמצאת נקיבה ונמצא בדופן מכה במקום הנקב תולין במכה ואומרים אחר שחיטה ניקבה כשנפרק מן המכה ואם אין מכה בדופן כידוע שנקב זה היה בריאה קודם השחיטה וטרפה עכ"ל ובדין ח' כתב זה עיקר גדול יהיה בידך שכל ריאה שנופחין אותה בפושרין ולא יכצבץ המים הרי היא שלימה מכל נקב עכ"ל ובפ"א דין ה' כתב לפיכך ריאה שזעזעלה צמחים או שנמצאו סרכות כמו חושין תלויין מטנה ולדופן או ללב או למרפש הכבד חוששין לה שמא ניקבה וצריכה בריקה עכ"ל ובדין ו' כתב מן הדין היה על דרך זו שאם נמצאת הריאה תלויה במרכות כמו חושין אם היו מן האום של ריאה ולדופן או ללב או למרפש הכבד שחוחכים את המרכא ומצציאים את הריאה ונופחין אותה בפושרין אם נמצאת נקיבה טרפה ואם לא נתבעבע המים הרי היא שלימה מכל נקב ומותרת ומרכא זו לא היה במקום נקב או שמא ניקב קרום העלוין בלבד וכו' עכ"ל ואח"כ כתב דהמנהג אינו כן ויתבאר לפנינו בס"ד וריבם שרחו בהנבנת דבריו ומסקנתם כן הוא:

פ"ב דררמב"ם סובר כשיטת ר"ת ובעל המאור דאם אין מכה בדופן צריך בריקה בין יש ריעותא בין אין ריעותא והבריקה היא לחתוך המרכא מן הדופן או אם היא סמוכה לנמרי להדופן לפורקה בסכין רק שלא תגבב ואם נתפרקה ואין בה נקב אפילו ליכא מכה בדופן מנפחין לה ובורקין בפושרין ואם אינה מבצבצת כשרה וזהו מדינא רנמ' אבל המנהג אינו כן כמו שביאר אח"כ ועוד נבאר בזה בס"ד אבל כשנמצאת מכה בדופן שוב לא חיישינן אפילו אם ניקבה בהתפרקותה מפני שכשיש מכה בדופן א"צ בריקה כלל וממילא דא חיישינן אם ניקבה ותלינן שלאחר שחיטה ניקבה בהתפרקותה וזהו אפילו לפי המנהג מורין כן זה שהצריכו חו"ל סכין רק זהו מפני הספק שמא לא ימצאו מכה בדופן ותיטרף כשתתפרק בנקב שהרי צריכה בריקה וכשיש נקב אין כאן בריקה [ע"כ] ולחמ"מ ומ"מ כגז יד שגזסם חדש ורדכ"ז וטלס טרלס מדבריטס טכן חסכו צניקסו ע"ס ולפ"י גיט מכס דזוסן גס כרמכיס מכסיר צלי טוס צניקס וע"ס כהגס כרלכ"ד ודניו צמ"ד מכסיס ג"כ לטיקס צ ול"ע]:

פ"ד ולפ"ו מובנים דברי רבינו הבי"ב בש"ע סעי' כ"ב שכתב דברים קצרים וז"ל אם האומא סרוכה לדופן אם יש מכה בדופן כשרה וא"צ בריקה ואם אין מכה בדופן טרפה ולא מהני לה בריקה עכ"ל ולא הזכיר כלל הפרש בין יש ריעותא בריאה אם לא ודבריו ברורים רבאין מכה בדופן חשש להדיועות של רבותינו דאף אם אין ריעותא בריאה אינו מועיל בריקה ואפילו להסוכרים דמועיל בריקה הרי כתב הרמב"ם דהמנהג אינו כן ואולי הפעם

ואינו קרום [והרמב"ם סס כמז לרס"י מועיל צניקס צנל ענין אפילו ליכא מכה דזוסן והעגלסו למחיס ע"ס ולצ"י]:
ע"ב וכן אפילו איכא ריעותא בדופן שיש בה מכה אם גם בריאה יש ריעותא שהעלתה צמחים ג"כ אינו מועיל בריקה וטרפה בכל ענין אך כשיש מכה בדופן וליכא ריעותא בריאה צריך בריקה והבריקה מועיל וכיצד היא הבריקה מביאין סכין חד מאד ומפרקין הריאה מן הדופן בנחת שלא נעשה בה נקב ע"י החיתוך ואם היא סרוכה לדופן חוהכין המרכא מן הדופן ונשארה תלויה בריאה ונופחין לה ונוחמין אותה בפושריום או משימים פושריום על מקום המרכא ואם אינה מבצבצת כשרה ומעמא דמילתא רכל מקום ששני הגדרים שוים והיינו שבשניהם יש ריעותא או בשניהם ליכא ריעותא תלינן המרכא בריאה מפני שהיא עוללה לכך ולכן אינו מועיל הבריקה כלל דמה שאינה מבצבצת היא מפני סחימת המרכא כמ"ש ולדיעה זו לדין גם בראיכא ריעותא בדופן וליכא ריעותא בריאה טרפה דכיון דמדינא צריך בריקה אין אנו בקיאיין וזהו שכתבו התוס' בשם חו"ל ועתה נהגין להפריף כל המרכות ואין בודקין אותן וכו' עכ"ל וכו"כ הרא"ש שם דבאשכנז וצרפת נהגו להפריף הכל ע"ש והמעט כמ"ש:

פ ושיטת הרי"ף לדעת הרא"ש והפור דהכל הלוי במכה בדופן דאם יש בה מכה אפילו אם גם בריאה יש ריעותא דצמחים פ"ס מהני לה הבריקה שנתבאר ואם אינה מבצבצת תולין שהדופן המשיכה או הסריכה הריאה אצלה ואין הסיבה סחימת הריאה וכשרה וכשאין מכה בדופן אפילו אם גם בריאה ליכא ריעותא דצמחים אינו מועיל הבריקה וטרפה דתלינן בריאה ומעמא דמילתא דודאי יש ייתר לתלות בריאה מבדופן מפני שעלולה לכך רק אם רואים מכה בדופן הרי אנו רואים סיבה גלויה לזה שהרי מדרך המכה להמשיך הריאה אצלה וגם הרכה לעשות ריעותות בהריאה והנה לשיטה זו לדין שאין אנו בקיאיין בבריקה ג"כ אין תועלת כיון שבלא בריקה אינו מכשיר בשום פנים אפילו במכה בדופן ואין ריעותא בריאה:

פ"א ושיטת ר"ת ובעל המאור שכתבו הרשב"א והר"ן בשמם כן הוא דאם יש מכה בדופן אפילו איכא ריעותא דצמחים בריאה כשרה וא"צ בריקה כלל דכיון דחושין מכה בדופן ברור לנו שמיבת המרכא היא מפני הדופן והיא שעשטה הצמחים בהריאה וכשאין מכה בדופן מהני לה הבריקה אפילו כשיש ריעותא בריאה וכשיטה זו כתב ג"כ הראב"ד ו"ל בספר תמים דעים [ס"ב] ע"ש ובהשגות פ"ו לא משמע כן [ודכני הסור כמזכיר וז"ל וכו' ומתירין כשיש מכס דזוסן ולין ריעותא צניקס ואפילו צנל צניקס עכ"ל ר"י טיקסן כמ"ס כצ"ח וצניקסו מתרלנ"ה ולטיקס צ אפילו יש ריעותא צניקס מתרלנ"ה צניקס ע"ס חס לא טלל כיון לטיקס ר"ס]:

פ"ב ודברי הרמב"ם בענין זה צריך ביאור שפ"ו דין ה'

ור"ת התיר למעשה בבהמת ישראל כמובא בראשונים ובעיטור :

פח אבל רבותינו הבאים אחרים הרמב"ן והרשב"א והרא"ש והר"ן והמור והש"ע חלקו בעיקר דבריהם שאפילו במכה לא התירו רק ברופן בלבד ולא במקומות אחרים דרווקא הרופן שהוא רחב וליחתו מרובה נקלמת הריאה אליו ולא בשארי איברים [רל"ט] ועוד שהרופן קשה הוא להסתרך מחמת ליחה שבריאה והלכך תולין שהריאה שהיא קלה נסרכה מחמת ליחת הרופן אבל שארי מקומות שהן נוחין להסתרך לריאה כטו שהריאה נוחה להסתרך אליהן חוששין שמא מחמת הריאה הן ומרפה [רסב"א בסעי' ב'] :

פט ועפ"ו כתבו הטור והש"ע סעי' ז' דאם נסרכה האונא או האומא לגרגרת או לחזה או לשמנונית הלב או לכיסו או לטרפיש הלב או לטרפיש הכבד שקורין רוי"ם פלי"ש או לטרפיש העינוניתא שהוא סוף טרפיש הלב או לרחם או לאלמער"א שקורין מוליג"א או לסמפון היורד בין שתי הערוגות או לקנה הלב או לשמנונית הסמפונות או לכבד טרפה ולא מהני בדיקה [ט"ך] ואפילו היא רבוקה לאחת ממקומות הללו בלי פירוש עכ"ל ולענין מכה כתבו בסעי' כ"ב דאם סרכה לשאר מקומות כגון חזה וגרגרת ושמנונית הלב וטרפיש וכיוצא בהן אע"פ שיש בהן מכה טרפה ולא מהני לה בדיקה עכ"ל ולא הביאו כלל דעת המקילים :

צ כבר נתבאר דאם הסרכא משני מקומות ממקום הבשר וממקום האסור או לשני מקומות למקום הבשר ולמקום האסור הולכין אחר הרוב לפיכך אונא ואומא שנסרכו בסרכא אחת לדופן אם רוב מהאונא כשרה ואם רוב מהאומא טרפה אם אין מכה ברופן וזין אונא הסרכה בסרכא אחת לחזה ולדופן אולינן בתר רובא אם רובה לדופן כשר ואם רובה לחזה טרפה וכן אימא הסרכה בסרכא אחת לדופן שיש בו מכה והסרכא במכה והוצה לה אם רובה במכה כשרה ואם לאו טרפה וכן אם נסרכה האומא לסרכא אחת לטרפיש ולמכה שבדופן אם רובה במכה שבזופן כשרה ואם לאו טרפה וכן פסקו במור וש"ע סעי' כ"ה [מ"ט ספ"ה בט סמ"ט סלל לנפק סנוב מטי נדדים לע"ג כמ"ט ספ"ח סק"ג] :

צא והטעם בכל זה כמו בכל התורה כולה דאולינן בתר רובא ואע"ג דלא דמי כולי האי דבכל התורה המיעוט והרוב סותרין וא"ו ובהכרח לילך אחר אחד מהן אבל הכא אין מבחשין וא"ו דאפשר להיות שניהם דהאונא וגם האומא נסרכו והמשקה שיצאה משניהם נסתבך ונעשה סרכא אחת וכן בסרכה לחזה ולדופן אף אם יועיל הדופן לפתום הרוב הסוך לו מ"מ מה מועיל אם לא נסתם המיעוט הסוך להחזה וכן כל כה"ג מ"מ סמכו הראשונים לילך גם כזה בתר רובא [רל"ט סכ"ט] והטעם **ביאר**

הטעם מפני שאין אנו בקיאים בבדיקה או בהמנהג נחיסד על הפוסקים שאינו מועיל בדיקה אבל כשיש מכה ברופן אף אם יש ריעותא בריאה הסכימו הרמב"ם ור"ת והמאור וכן נוסח דעת הרשב"א והר"ן וגם כתבו שזהו דעת רב האי גאון שא"צ בדיקה כלל ולכן פסק כן :

פה מה נקרא מכה כגון שיש נגע או פצע וחבורה או שניכר שהיתה שם מכה וחיתה וה"ה אם נמצא שם בשר רעוע או מוגלא בבשר שבין הצלעות [מ"מ כ"ו] אבל אם יש בה בהרות שחורות בלבד אינו סימן מכה ממש ואם נשבר הצלע אף אם חור ונקשר קרינן ביה שפיר מכה [סו"ט וע"ג] וכ"ש אם היא עדיין שבורה וצריכין לראות שאין עוקץ בהבשר דאם יש עוקץ בולט להריאה הרי קרוב לוודאי שניקבתה פחיים ומרפה ואם העיקין פסון בבשר הרופן ואינו יוצא לחוץ יש להבשיר בהפ"ס :

פו ודע שגם בסרכא במקום רביא כגון מן האונא לדופן שהכשרנו כתב הסרדכי דבלבד שלא יהא שחין אבעבועות במקום סרכת האינות ואם יש שם שחין טרפה וכן הודו הגאונים ור"ח עכ"ל ורבינו הב"י בספרו הגדול דחה דברים אלו מטעם שהרי גם אם ניקבה כשרה ע"ש אמנם גדולי האחרונים כתבו צדקין דבריהם הן אמת דגם ניקבה כשרה כמו שנתבאר וזהו הכל מפני שאנו אומרים שהרופן סוחבה אבל כל שיש שחין סביבה או כמקומה ברור לנו שלא נסתם הנקב והשחין מחלחל ואינו מניח לסתום וכך יש להורות [פ"ח סק"ג ומכ"ט סק"פ] ויש מי שכתב שביונתם דצריך בדיקה אם אינו כבצבץ ובבדיקה כשרה [כ"ח] ונראה עיקר כדעיה הקודמת דאינו סותם ככה"ג ובכל ענין טרפה :

פז והנה רבותינו הבמי הגמ' לא הזכירו בסרכות רק סרכא בריאה עצימה או מריאה לדופן ושארי סרכות כמו לשומן הלב ולחזה או לגרגרת או לטרפשים וכיוצא בזה לא הזכירו כלל בגמ' ואנו רואים בחוש שסרכית אלו מצויים הרבה והנה באמת הרמב"ם ור"ת והראב"ד והמאור סוכרים דסרכא לשארי מקומות דינם כמו סרכא לדופן והגמ' חדא מינייהו נקטה ולדבריהם כשיש מכה במקומות אלו תולין בהם הסרכא וכשר בלא בדיקה ואף אם אין מכה מועיל בדיקה לחתוך הסרכא ולנופחה ולכודקה בפשרי אם אינו מבצבץ כשרה רק הרמב"ם כתב וז"ל בפ"א דין ז' ואע"פ שאלו הן הדברים הנראין סוכרי חכמי הגמ' המנהג הפשוט בישראל כך הוא וכ"ו ואם נמצא חוט יוצא מן האים של ריאה לאיזה מקום שמשך ואפילו היה כחוט השערה אסורין אותה וכן אם היה מן הריאה חוט משוך ללב או לטרפיש הכבד או לכיס הלב או לורדא בין שהיה החוט מן האום של ריאה בין שהיה מן האוון ואפילו היה כחוט השערה אסורין אותה עכ"ל וכבר בארנו טעם המנהג בסעי' פ"ג

מכשירים בלא בדיקה ובאונא הסחכה לדופן גם כן מכשירים ועירי שאני יושב בה כעה ג"כ נהגו כן ולכן הארכתו לבאר דינים אלו ודבר זה ניהג בערים אלו מכמה דורות שבכמה מקומות נהגו כן ע"פ הגאון שאגת אריה ו"ל שהורה כן ובעירי נהגו כן ע"פ הוראת הגאון מהר"ד ו"ל בעה"מ ס' גליא מסכת וריאתי לאחד מהגדולים שהתמסר על זה ואין בכל דבריו דברי טעם להשיג על זה ובווראי אם המנהג שהיו נוהגים ע"פ רבינו הרמ"א היה מנהג בעלמא שידעו שדברים אלו מותרים ע"פ הדין אלא שקבלו עליהם חומרות אלו היה כנדר ואין ביכולת להתיר אבל האמת שהמנהג נתיסר ע"פ דעות הפוסקים המחמירים מדינא א"כ ביכולת אח"כ להרב היושב על כסא הוראה בצירוף חכמי העיר כשנראה להם דעה אחרת לפסוק באותה דעה וכך מצאתי בענין זה בכפר מגיד משנה לה' שחיטה הגרפם ברמב"ם החדשים ברפום ווארשא פי"א דין ו' ח"ל אבל אם נפרש דברי רבינו וכו' מקיבות שנהגו שלא להכשיר ע"י נפחה משום דדעתם כדעת האוסרים ואח"כ רצו לחזור ולסבור כדעה המתירין יכולין לחזור וכו"כ הרב הגדול בעל הכללים וכו' א"כ נמצינו למדים כפי זה דבמקומות נהגו וכו' ואח"כ רצו לחזור בהם שחזרין מאחר שלא נהגו כן מצד גדר אלא שסברו כדעה האוסרין כל עת שרצו לחזור ולסבור כדעת המתירין הרשות בידם ובלבד שיהיה בהסכמת החכמים הנמצאים בעיר בוטן ההוא ע"פ רובם ודברים אלו יש להם ספק ועיקר מהתלמוד והגאונים ו"ל עכ"ל וההולך ממקום שנהגין איסור למקום שנהגין היתר ודעתו לחזור צריך ליהדר מכשר זה [סס] כשיודע שבשר זה הוא נגד כנהג מקומו, אמנם בהתאם אין לחוש וא"צ לישאל רובו בהמות כשרות הן לכל הדעות [ולכלים ח"ו לחיט כלל]:

צד אם כל הריאה דבוקה לדופן אם אין מכה בדופן מרפה ולא מהני לה בדיקה אפילו אם דבוקה כולה בלא שום פילוש ויש מי שכתב שמי שמתיר זה הוא בר נדיו והבלים אסורים ואם כל הגג של האומא מהשלמת האונין ולמעלה דבוק בשדרה כתב הרשב"א בשם הגאונים הכשרה שכן מראים הדברים שזו היא ברייתה ברא"י כשכל הגג דבוק אל השררה אבל אם יש פיצול שאין כל הגג דבוק אל השררה מרפה [מור] ויש מי שאומר דבנסרך כל גג האונות להשררה כשר אפילו יש פיצול דלא מתלקטן כהאי דינא דפיצול אלא באומא ולא באונות [פריסס]:

צה כתב רבינו הרמ"א בסעי' ו' ריש מקילין אם האונות העליונות הסמוכות כנגדה דבוקות משם כנגדה ואין ביניהם חילוק כלל שיוכל להכניס אצבע ביניהם וכן אם היו האונות או האומות דבוקים לגמרי מראשן עד סופן לשאמן הוודר בין האומות וכן אם היחה כל הריאה דבוקה בשדרה כי אמרים שדרך רביתיה בכך ואין זה סרמא ואין להתיר כל זה בלא שאלות חכם ויממתה

ביאר הרא"ש בתשו' [כלל כ' סכ"ג] מפני שאין סברא לומר דסרמא אחת באה משני מקומות ונתחברו יחד לעשות סרמא אחת ולכן אין לומר שתציה באה מן הסכה וחציה מן הריאה ולכן הולכין אחר הרוב ע"ש ואע"ג דמעם זה לא שייך רק במכה וחזין למכה אבל בנסרמה לחזה ולדופן או מאומא ואונא לדופן הרי אין צ"ל דבאה משני מקומות ונתחברו אלא סרמא רחבה היא ואחת היא [כ"ג] מ"מ משמע להו להמור וחש"ע דדין אחד להם דגם באלו ו"ל דרחוק תליות שנאחו בשני מקומות או שבאו משני מקומות אלא אמרין דהאחת עיקרית והשנייה מפל לה ואינה אלא התפשטות ותמידני על רבינו הב"י שבספרו הגדול הביא דעה הרשב"א והר"ן לאסור כבה"ג ולא לילך אחר הרוב ולכה לא הביא כלל דעתם בש"ע ויראה לי דעיקר הטעם הוא דזה אנו רואים בחוש ככל סרמא המהפשטת לרוחב דעיקרה ומקורה הוא מקום אחד והשאר אינה אלא התפשטות וממעם זה כתבנו בסעיף ע"ג דההליכה אחר הרוב הוא לאחר המיעוד הנהוג ע"ש ולכן ס"ל דכולהו מודי בזה שהולכין אחר הרוב והאוסרים שהביא בספרו הגדול אולי מירי כשניכר שבשני המקומות יש סרמא גמורה ובש"ע מירא כשרואין סרמא אחת במקורה והתפשטותה מרובה ומ"מ צע"ג ויש להתיישב למעשה ותלוי בראיית עיני הבקאים וכמה פעמים ראינו שיש להכיר בוה :

צב רבינו הרמ"א כתב בסעיף י"ח דלדין אין נ"מ בחילוקים אלו גם כל החלוקים אשר יתבארו עד סוף הסימן כי כבר נהגו באלו הארצות להמריף הכל ואין לשנות כי מנהג קדמונים הוא באשכנז וצרפת שאנו מוכני בניהם ולכן אין להכשיר שום סרמא בריאה אם לא כ' אונות הסרוכות כנסדרן למטה מחציין לצד עיקרן וה"ה אונא באומא כנסדרה כבה"ג עכ"ל וכוונתו על שני כללי דינים אלו על אונא הסרוכה מנכה לדופן ועל אומא הסרוכה לדופן שיש שם מכה דכשנדהם המנהג פשוט להמריף ומדרש"ל ביש"ש [פמ"ד] המכים על דין מכה בדופן לפי שלשיטת רש"י ותוס' לעולם צריך בדיקה גם כשיש מכה בדופן כמ"ש בסעיף ע"מ ואנן לא בקיאין בבדיקה אבל כסרמא מנב האונא לדופן שהדופן סותם דגם רש"י ותוס' המכינו להיתר למה נאסור בהגם ולהפסיד ממנום של ישראל אבל כל האחרונים החיוקן ברברי רבינו הרמ"א וכן המנהג פשוט ברוב ערי ישראל ולכן האחרונים קיצרו סאר ברינים אלו וגם על אונא הסמוכה לדופן יש טעם למנהג מפני שיש מראשונים דס"ל דגם באונא הסמוכה לדופן צריך בדיקה מדינא ואנן לא בקיאין בבדיקה ועוד יש סוברים דבעינן סביך דווקא ולא סריך ואנן לא בקיאין בוה :

צג דע שיש עד היום כמה מקומות שאין פוסקים כחומרת רבינו הרמ"א אלא כפסק רבינו הב"י דבמכה בדופן

ומסחה מורה היראות ואין ללמוד ממקומות אלו לשאר מקומות שנסברה שם הריאה כי כשאר מקומות אין חילוק בין רבוק כולו אי לאו עכ"ל :

צ"ו והנה מלשון שכתב האניתי העליונות הסמיכות בגרירת מביאר העל שני האניתי קאי על ימינית ועל השמאלית הגם שהשמאלית אינה כל כך סמוכה לגרירת מ"מ כיון שהיא הראשונה מצד השמאלי היא סמוכה רביתא ומדלא כתב שהיא הרבוק מראשי עד סופו כמו ברבוק לשימן משמע להדיא דלא בעינן מראשי עד הסוף אלא כל שאין פילוש כאצבע במקום הרבוק כשר [עש"מ סני" כ"ס] ויש מסתפקים ברוחב הרבוק אי בעינן כל ריחב האונא או אפילו קצת הרוחב רבוק ומקצתו פרוה ונראד רבעינן כל הרוחב ויש מבשרים כשסתום משני הצדדים ובאמצע אינו רבוק בין שבהצדדים לוכא פילוש [כ"ך סק"ג ועש"מ סס] :

צ"ז וברבוקות לשימן הוירד בין הרוחבות לא הזכיר הכנסת אצבע ומבואר דס"ל דאפילו אם משהו יש פילוש דטרפה ובמדרכי מבואר דגם בזה צריך כאצבע דווקא ע"ש אך הוא הכריע דאפילו פחות מזה אסור וטעמו מפני שיש מקדמונים שסוברים כן בדין זה דדווקא שאין שם שום פילוש כמבואר בב"י ע"ש אבל בדין הראשון אין חילוק [מנ"ש סק"ג] וכן עיקר לדינא דלא כיש מי שאומר דגם בכאן בעינן אצבע [עש"מ] וזה שכתב כשכל הריאה רבוקה בשדרה וזה הדין ישבארנו בסעי' צ"ג ע"ש [עש"מ] דאין חילוק בין סטני סמונת דבוקות לגרירת או חסם מסן וכן באונות ואונות הדבוקות לסומן אין חילוק בין זה אחד לשני הדינים :

צ"ח מעשה בסרכא הלוחה שיצאה בשיפולי אומא ובסוף הסרכא היה תלוי בה כמין בפתיר ונראיה כמלא מוגלא יש שרצו להבשר דוהו רק כהתפשטות ליחה ויש שהמריפו דוהו בועא בשיפולי [ע"ז סק"ג] ואמרינן שהיתה בועא בשיפולי וניתקה והכרעת גדולי אחרונים דאין זה בועא בשיפולי אלא מוגלא בעלמא ורק שיש לחוש שמא היא סרכא חלולה והריאה נקובה וכן אם היא סרכא דקה כשרה ע"י נפיחה לראות אם אינה עולה בנפיחה כשרה ואם עולה בנפיחה טרפה ואם לא ברבקה אין להתיר ואם היא סרכא עבה טרפה ואינו מועיל ברבקה דסימן הוא שכל הסרכא נתמלאה מוגלא ונקבי הריאה נסתמים ולא תעלה בנפיחה [פמ"ג ופכ"ח סג"ז סק"צ עש"מ] :

צ"ט מעשה שנמצא על הריאה כמו עצם דק ארוך רבוק בקרום הריאה וקלפה הטבח ולא היתה מבצבצת והכשירוה מטעם שהבורקים אומרים שמצלעות הבהמה נקלפה ונרדקה בריאה וי"א שהיא טרפה מטעם שהרי בינולתה לינקב הריאה אי"ב צריך ברבקה מדינא וכל שצריך ברבקה מדינא אין אנו בקיאים [מ"ז סק"ג] וגדולי אחרונים הכריעו להיתר דאין לנו להחזיק ריעותא ולומר אולי ניקבה הריאה ואינו דומה למחט בריאה שהולכת

אבל זי העצם שוכבת במנוחה ולכן די בבריקה [פכ"ח וסנ"ג] ובהפ"מ ודאי דאין להחזיק ובדוקין בנפיחה אם אינו מבצבץ כשר [מנ"ש סק"ז ופמ"ג זמ"ז סס] וכן אם נמצא עצם כזה בתוך חלל הגוף שיש לתלות שנקלפה מהצלעות בפנים ג"כ כשר בהפ"מ ולא דמי למחט שנמצא בחלל הגוף דבשם חיישינן שבא בא דרך הושט וניקבה אחד מהאיברים הפנימים וגם לא חיישינן שמא בהיותה בחלל הגוף ניקבה אחד מהאיברים דאין לנו להחזיק ריעותא דמאי שגא משבר שבצלע דלא חיישינן לזה [פמ"ג סס] ויש אוסרין בזה [ג"ל ס' קס"ד] :

ק כתב רבינו הרמ"א בס"ם זה ריאה שנמצא עליה כמי חלב כיסוי והוא בשר בלוי קולפין אותו מעליה ואם הריאה תחתיו שלם ויפה כשר מיהו צריך לברוק הריאה בנפיחה עכ"ל וזה שכתב דאם הריאה שלם ויפה אין כוונתו דאם אינה יפה אף שאין בזה טרפות מצד עצמה מ"מ טרפה מצד הבשר הבלוי דאין בזה שום טעם דבשר בלוי אינה ריעותא כלל ועוד דא"כ היה לו לבאר מה מקרי אינה יפה אלא כוונתו דלא נאמר דהבשר בלוי עושה אותה טרפה קמ"ל דלאו כלום היא דכל שהריאה מתחתיה כשנקלפה אין בה טרפות לא חיישינן להבשר הבלוי אבל לא דווקא שלם ויפה וה"ה אם יש תחתיה כמו צלקת או קמטים בשרה כשאין בהם טרפות מצדם [מ"ז סק"ד] ויש שרוצה לומר דבשר בלוי הוי ריעותא ומצטרף תתלר"ע [מנ"ש סק"ס] ואינו מוכרח ובהפ"מ ודאי דיש לסמוך ולומר שאין זה ריעותא כלל [ג"כ סק"ד ע"ש וכו"מ מספ"ג סס וכו"כ ספ"ח] :

קא ודע דכל מה שנתבאר בס"י אלו שאין אנו בקיאים בבריקה מקור ענין זה נובע ממ"ש בס"י ג"ז לענין בריקת דרוסה ונפולה שכתב בה"ג דאין אנו בקיאים ורש"י ז"ל כתב דאנו בקיאים ואין לו לדיין אלא מה שענינו רואות [ג"כ] והראשונים הפסו לדינא כבה"ג ומטעם זה כתבו ג"כ הדבריקות הריאה אין אנו בקיאים ואע"ג דלא דמי ברבקה אבר אחד לבריקה כל הגוף מ"מ גם הריאה מפני גודל כמותה צריך בקיאות גדולה להבחין בנקב דק בכל הריאה ולפ"ז נראה מצד הסברא דדווקא כשהבריקה היא בכל הריאה יש סברא לומר כן שאין אנו בקיאים אבל כשהבריקה היא רק במקום אחד איזה בקיאות יש בזה ובדוראי גם אחרנו בקיאים בזה וכ"כ המהרש"ל ביש"ש [ס"ס מ"ד] והרי כן המכינו הגדולים בס"י ל"ג גבי וישם דבמקום ידוע גם אנו בקיאים בבריקה [ס"ך סס סק"ד] ולמה הגרע הריאה מבקיאות כזה ולכן יש להתפלל על איזה פוסקים דמשמע מדבריהם דבריאה גם במקום ידוע אין אנו בקיאים בבריקה ואין זה אלא מן המתמיהים ולכן נלע"ד דבהפ"מ יש לנו לסמוך על המהרש"ל דבמקום אחד בריאה גם אנו בקיאים בבריקה : **קב** זה ערך מה שנים שנתחדשה שאלה בריאה ביועת דם והיינו שאינה מבצבצת רק כשמשמשים אותה יוצאים מיפות ארומות כמראה דם וכשמקנחין מיפות אלו וחורין

בהבדחה בלא רמיון ידים [והספיקו כפימס יסיס נחת] ואם נתפרקה שום טרכא כשמכניס הבדוק ידו מוציא הריאה לחוץ ובדקה אם היא סרכא ימצא ראשה בריאה או בדופן ואם לאו ריאה היא וכשרה ואין להקל בכך אלא כבהמה ישראל ואין סומכין על קולא זו אלא בבדוק כשר וירא את ד' מרכים עכ"ל וכ"כ ברוקח סי' שצ"ב דרך הקרומים א"כ ניקבו הקרומים ומה שאינו מצבץ ע"י נפחה מפני שאין אנו בקיאים והמתירים אומרים שאינה אלא יעה בעלמא והיא יעה אדומה שדרך הריאה בכך מתוך ששואבת כל מיני משקה ואין כאן נקב כלל ראם היה נקב היה מצבץ בנפחה וזה רחוק מן הדעת לומר שאין אנו בקיאים בנקב ידוע במעשים שנעשו למאות:

וחזרין ומשממשין יוצאים טיפות אחרות כאלו וע"פ רוב הוא תחת בשר בלוי כשמקלפין הבשר הבלוי מהריאה והריאה שלימה ויפה ואח"כ כשממשמשין יוצאים טיפות אלו ורבתה המחלוקת אלו אומרים ואלו מתירים ושניהם נותנים מעט לרבריהם האוסרים אימרים הרי מצבץ דם ובוודאי זהו מהעורקים והסמפונות שבתוך הריאה ומצבץ דרך הקרומים א"כ ניקבו הקרומים ומה שאינו מצבץ ע"י נפחה מפני שאין אנו בקיאים והמתירים אומרים שאינה אלא יעה בעלמא והיא יעה אדומה שדרך הריאה בכך מתוך ששואבת כל מיני משקה ואין כאן נקב כלל ראם היה נקב היה מצבץ בנפחה וזה רחוק מן הדעת לומר שאין אנו בקיאים בנקב ידוע במעשים שנעשו למאות:

קג ויש מי שכתב ששמעו מכודקים מובהקים שמצוי בריאה עורקים דקים מאד בכך חלקי הריאה וכדקו בהרבה ריאות שעורקים הללו הם בין קרום לקרום וכשקלפין עור העליון נקלף עמו גם העורק ושוב אינו מויע א"כ הוי ריאה כרורה להמתירים שוהו מעור העליון וממה שבין קרום לקרום והקרום התחתון שלם [שחילת סמואל ס"ז] ואם הרברים בניס או אין ספק בזה אבל מי יימר שכל הועות כן הוא והנה אנחנו רואים בחוש שועות האלה מצויות יותר בכמהות העומדות במכונות שעושים יי"ש ואוכלים ושותים הפסולת היוצא מהיי"ש וקורין זה בראהו והבהמות והשוורים העומדים על זה קורין להם כראונא ובהם מצוי סרכות דקות מאד ונתמעכים בקלות ותחת הסרכא מצבץ דם דהיינו יעה זו המורגלת ואם נאמר שוהו הכל מעור העליון גם הסרכא מעור העליון וקרום התחתון שלם אך לפ"ו החיוב עכ"פ לקלוף העור העליון ולראות אם לא הויע עוד אבל בלא בדיקה זו איך אפשר להתיר עוד בזה באמת אין הכרעה ברורה ברין זה ואין להאריך ונהג אמנם זה פשוט שאם מקנחין הויעה פעם ראשון ושני ושוב אינה סועת הדבר פשוט להתיר ובוה הסכימו גם האוסרים:

קד כתב רבינו הב"י בסעי' י' כל מקום שאסרו סרכות הריאה אין הפרש בין שתהא הסרכא דקה כחוט השערה בין שתהא עבה וחזקה ורחבה כגורל ולא כאותם שממעכים ביד ואם נתמעכה תולים להקל וכל הנהג כן באלו מאביל טרפות לישראל יש מי שכתב שמכניס אצבעו תחת הסרכא ומגביה קצת אם נפסקה מחמת הגבהה כל שהוא סרכא בת יומא היא וכשרה ואין להקל בכך אלא כבהמה ישראל ואין סומכין על קולא זו אלא בבדוק כשר וירא את ד' מרכים מוב להשקות הבהמה סמוך לשחיטה עכ"ל דהו קבלה מכל זובחי בהמית דבהמה שלא הושקתה סמוך לשחיטתה היא מליאה סרכות דקות וקשות וכשמשקין אותה יסורו הסרכות ומבואר זה בגמרא ביצה [מ' .] לפי' הרי"ף שם ע"ש [ע"ד סק"ג].

קה עוד כתב יש מי שאומר שהבדוק יכניס ידו בורייות ורבינו הרמ"א כתב בסעי' י"ג דיש מחזירין למשמש בסרכות ולמעך בהם ואומרים שסרכא אם ימעך בה אדם כל היום לא הנתק ולכן כל מעוך שיתמעך תולין להקל ואומרים שאינה סרכא אלא ריר בעלמא [והא"ט המעוך טסנין לנדוק צדוק או צפוטין לרחום אס חיט מלכך [ע"ד והצחוניס] ואס נאכדס או נקדעס אחר סמיעוך בלל בניקס יס אסיס ויס מתיריס] ואע"פ שהיא קולא גדולה כבר נהגו כל בני מדינות אלו ואין למחות בידם מאחר שיש להם על מה שיסמיכו וס"מ צריך להיות הבדוק ירא אלקים שיודע לזהר למעך בנחת שלא ינתק בכח ויש מקומות שאין נוהגין למעך ולמשמש בסרכות הורדא אם נסרכה למקום אחר וכל מקום שתסרך טרפה ויש מקומות שנהגו להקל גם בזה ולי נראה כסברא הראשונה שלא למעך בירדא ובכל סרכות שהן שלא כסדרן מאחר שסרכא שלא כסדרן טרפה מוזכר בגמ' ואין חולק עליו ואין לסמוך אדברי מקלין בענין המיעוך והמשמושים אבל הנהג בעירינו למעך ולמשמש בכך הסרכות ואין חילוק בין סרכא לסרכא ונכון לחוש למה שכתבתי אם לא בהפ"ם [ולא ימסמס ע"י עפר ותול וכסמטוטסיס וכעוסיס כן מלכיליס טרפות לישראל וכן המיעוך חיטו אלל בנחת והמתעך בחזק יד מלכיליס טרפות לישראל ע"ו וס"ד] עוד נהגו בעירינו להשריף כל סרכות גדיים וטלאים ועגלים דרכים ולא למעך בהם כלל כי יש קבלה בזה להשריף כי הסרכא עריין רכה ומנתקת ע"י מיעוך עכ"ל וכל זמן שנקראו בלשון בני אדם גדי וטלה ועגל יש לנהוג חומרא זו [שע"מ סעי' ל"ג] וי"א דווקא בגדיים וטלאים תלוי בלשון בני אדם אבל עגלים הרכים אינן אלא תוך שנתן ויונקים דכן הוא בלשון המשנה [צ"ח וס"ד] ונראה להחמיר כדעה ראשונה האין לדקדק בלשון פוסק כבלשון משנה ואע"פ שלא נהגו למעך כאלו מ"מ אם חרזכי האונות דבוקים ול"ו אפילו יותר מחציין ואפילו גם השיפולים דבוקים ול"ו יש להקל כשנפרדו ע"י הולכת אצבע בנחת בנייהם כיון שבוה בלא"ה יש מקלים דא"צ מיעוך דהו בכסדרן [שע"מ ס"ט] וכן

קכ ויש מי שכתב ששמעו מכודקים מובהקים שמצוי בריאה עורקים דקים מאד בכך חלקי הריאה וכדקו בהרבה ריאות שעורקים הללו הם בין קרום לקרום וכשקלפין עור העליון נקלף עמו גם העורק ושוב אינו מויע א"כ הוי ריאה כרורה להמתירים שוהו מעור העליון וממה שבין קרום לקרום והקרום התחתון שלם [שחילת סמואל ס"ז] ואם הרברים בניס או אין ספק בזה אבל מי יימר שכל הועות כן הוא והנה אנחנו רואים בחוש שועות האלה מצויות יותר בכמהות העומדות במכונות שעושים יי"ש ואוכלים ושותים הפסולת היוצא מהיי"ש וקורין זה בראהו והבהמות והשוורים העומדים על זה קורין להם כראונא ובהם מצוי סרכות דקות מאד ונתמעכים בקלות ותחת הסרכא מצבץ דם דהיינו יעה זו המורגלת ואם נאמר שוהו הכל מעור העליון גם הסרכא מעור העליון וקרום התחתון שלם אך לפ"ו החיוב עכ"פ לקלוף העור העליון ולראות אם לא הויע עוד אבל בלא בדיקה זו איך אפשר להתיר עוד בזה באמת אין הכרעה ברורה ברין זה ואין להאריך ונהג אמנם זה פשוט שאם מקנחין הויעה פעם ראשון ושני ושוב אינה סועת הדבר פשוט להתיר ובוה הסכימו גם האוסרים:

קד כתב רבינו הב"י בסעי' י' כל מקום שאסרו סרכות הריאה אין הפרש בין שתהא הסרכא דקה כחוט השערה בין שתהא עבה וחזקה ורחבה כגורל ולא כאותם שממעכים ביד ואם נתמעכה תולים להקל וכל הנהג כן באלו מאביל טרפות לישראל יש מי שכתב שמכניס אצבעו תחת הסרכא ומגביה קצת אם נפסקה מחמת הגבהה כל שהוא סרכא בת יומא היא וכשרה ואין להקל בכך אלא כבהמה ישראל ואין סומכין על קולא זו אלא בבדוק כשר וירא את ד' מרכים מוב להשקות הבהמה סמוך לשחיטה עכ"ל דהו קבלה מכל זובחי בהמית דבהמה שלא הושקתה סמוך לשחיטתה היא מליאה סרכות דקות וקשות וכשמשקין אותה יסורו הסרכות ומבואר זה בגמרא ביצה [מ' .] לפי' הרי"ף שם ע"ש [ע"ד סק"ג].

קה עוד כתב יש מי שאומר שהבדוק יכניס ידו בורייות

וכן אין למעך כשיש תרתי לריועהא [מ"ז סק"ח וסק"ג] ובמכה בדופן פשיטא שמייעל מיעוק (ודכתי הכז"ם לע"ג):
קז והנה בענין מיעוק זה יש שני פירושים האחד שכל הסרכא יסיר ע"י מיעוק בנתת לגלגל אותה בין האצבעיה עד שנתמטכה כירה ואף אם נתמטכה באמצע או בצד אחד אינו כלום וצריך שהתמטך כולה ולא יסאר שום דלדול והדלדולים מינככים וכן אין לקיוף הדלדולים בצפורן אלא הכל ע"י מיעוק וכן משיבוע ששהיית לשינו של המנהג הוה [זמ"ח סעי' ל"ח] יחי בסרכא שישני קצותיה בריאה אבל סרכא הסריבה למקים אחר שקצה השני אינו בריאה א"צ למעך רק בצדה הרביע לריאה ואם אחר שנתחלק כל עיבי הסרכא מעל הריאה ע"י המיעוק והמשימוש נשאר עוד דלדולים בעין קרומים או חוטין להלאה משמה עובי הסרכא א"צ רבישמי בהם ולא לקלפם וא"צ להשניח רק במקום שטח עיבי הסרכא ישאר נקי בלא שום דלדול ואם אירע שקלף איתן הקרומים ואח"כ בצבץ שם להלאה משטח עיבי הסרכא אין לאסור [סס] זהו דפירוש האחד:

קה והפירוש השני הוא שממעבין בגלגול אצבעות ובאשר ניתק ע"י המיעוק באמצע קולפין השאר בנחת והמקדקים שבהם ממעכים בגלגול עד סמוך לריאה ומה שנשאר עוד בגוף הסרכא דלדולים קצרים שאין בהם כדי אהיה ונגלגול באצבעות הם קולפין בנחת [סכו"י ופמ"ג זמ"ז סק"ו ולכ"ס נכחו] ומ"ק] כי בדלדולים א"צ לדקדק להסיר בנחת דאחרי שנמוח באמצע אנו אוסרים שאין זו סרכא רק שמ"מ צריך לברוק בנפיהה ופושרין [מ"ק] וגם זה המנהג היה ברצון חכמים כמבואר בספרי הגרוכים [ענכ"ו סק"ג שזוח ככוכביה וז"ל סרנה אזיהוה כחצו וכו' וכל צנוס"ל וכו' סט מתעבים וכולכים עד שנעטס הסרכא כחוש ולו זומין בלכצע עד שנספק ולח"כ מסרקין הסרכא מן הריאס וסרניצו צזה חמתי סדור כסרנג וסיס רעש גדול עס הסחמיס וכו' עכ"ל ע"ס]:

קט האמנם זה ערך יותר סמאה שנה שנתהוה ענין חדש בדבר המיעוק שאין ממעבין כלל בנחת ונגלגול בין האצבעות אלא קולפין הסרכא בצפרנים מעל הריאה עד שלא נשאר ממנה שום דבר ובודקין בנפיהה ברוק או בפושרין והרעישו או כמה מנדולי ישראל על המנהג הזה אך לא היה להם שומע וכל כך נתפשט המנהג הזה עד שוה בסו שני דוחת שלפנינו לא דברו דבר מזה ומנהג זה נתפשט בכל הסרינות ואין מי שיודע מנהג אחר וכל שוחט ובודק שאין ביכולתו לקיוף הסרכא בטוב לא יקרא בשם אופן ומילברין א"ע לאומנות זה ובזמנינו וגם ברור שלפנינו כמעט נשכחו הדברים שהיה רעש בענין זה וסוברים כולם שמעיקר הדין כן הוא והתחילו גדולי ישראל לחפש זכות וליתן טעמים נכונים על המנהג הזה:

קי והנה אחרי שנתאמת הנסיון לאלפים ולרבות שהסירו הסרכות ולא בצבצו בהכריקה ולשיטת

רש"י דאין סרכא בלא נקב הרי בהכרח שאם היתה סרכא נמורה שהצבצין וצריך אהה לומר אחד משני הדברים או שאין אנו בקיאים בהסרת הסרכא שבאמת עדיין לא הוסרה כולה רק אנו סוכרים ספרה כולה וסועין בזה או שהוסרה כולה ובאמת היא מצבצבת רק אין אני בקיאים בבדיקה ואנו סוברין שאינה מצבצבת והנה הכר זה א"צ סתירה דנהי שנאמר שאין אנו בקיאים אבל הרא גם לנו יש עינים ולא עורים אנהו והעיון הוא במקום אחד וכו' מאות ואלפים שוחטים ובודקים ומעשים הנעשים בכל יום ובכל עת ובכל שעה ורואים שהריאה נקיה ויפה ושלמה ופשיטא שאין זה סרכא כלל דאם היתה סרכא היתה מצבצבת כמו שבאמת אנו רואים בחי'ש שסרכא נמורה בשמתחילין לפורקה מיד מצבצבין [מ"ז ס"ד לסנהלן מסר"ל מנגלגל]:

קיב והן אמת דלשיטת ההוס' דעתידה להתפרק ולע"ע אין כאן נקב הרי אין ראייה מה שאינו מצבצב מ"מ ניכיל לומר דהמנהג נתייחד ע"פ שיטת רש"י ועוד אפילו לשיטת תוס' בכל הסרכות שקצה השני הוא במקום אחר הויך סרכא א"ש המנהג הזה גם לשיטתם דכיון דיבעים דסופו להתפרק וכל העומד לנקוב כנקוב דמי אין זה שייך בשקצה השני לדופן או לשומן הלב וכיוצא בזה דמגלגל שנתפרק מצד הריאה דילמא תתפרק מצד האחר ונהי דהריאה נוחה יותר להתפרק מ"מ אין זה ודאי שנתפרק מצד הריאה ואין בזה ודאי איסור אלא ספק ובספק גם אנהו בקיאים [סס]:

קיג ועוד הנה מעשה דריינו"ם ידוע בפוסקים שהיתה עור פרושה על הריאה וקלפה כמנה ומצאת הריאה שלימה והבשורה וזהו ודאי שהקרום אינו נעשה בפעם אחת אלא מתחיל להתקדם מעט מעט עד שכתקדם ע"פ כל הריאה וא"כ כל שקולפין הסרכא ונקלפת מעל פני הריאה אין זה רק קרום שנתחיל להתקדם ומחמת זה נקלפת מן הריאה ואם היתה סרכא נמורה המתדבקת לגוף הריאה לא היתה נקלפת דבאמת מה לי קרום על פני כל הריאה מה לי קרום על מקצתה כיון שנפרדה ממנה ע"י קליפה אינה בתורת סרכא אלא בתורת קרום ומלבוש והקרומים באים מחמת הליחות שמבחוץ [כ"א ס"י קכ"ו כסס זונו גלגול מסר"ס]:

קיג אמנם טעם זה אינו אלא בסרכא רחבה כעין קרום ובזמנינו טעם נכון הוא דבאמת ראינו בספרי קדמונים שסרכא רחבה קראו כשהיא רחבה כאצבע ולכל היותר שני אצבעות [עכ"ל] ונראה מזה דרובי סרכות שלנו שהם רחבים הרבה אולי לא קראו אותם בשם סרכא רק בשם קרום אבל הסרכות כחוטין דקים או עבים בזה לא שייך מעשה דריינו"ם כמובן אך זה אנו רואים בחוש דסרכות הנמשכות כחוטין קשה לקולפין וכרובן אם נקלפו יבצבצו דהן הנת סרכות נמורות והסרכות שהן כקרומין פרושין על הריאה כרובן נקלפין יפה יפה וכן הנמשכין סחוטין דקין ונקלפין בנקל ניכרין

ריעותא והוא ניכר לבקיאים עוד כתבו שלפעמים נמצא על הייאה מוליא שקורין שלופר'ק או רחיה שקורין שוי"ם צריך לקלוף ולראות אם הריאה תחתם שלם ויפה ואם עולה בנפיחה כראוי ואם לא בדקה בנפיחה יש לאסור כי לפעמים מצוי שיש נקבים בהריאה וע"י זה עולה עליה השלופר'ק עוד כתבו שאם בעת פתיחת המרפש קפץ קלוח מים מבפנים צריך להפוך הבהמה על צדה ולשפוך המים ולכרוק אח"כ הריאה אם עולה בנפיחה ואין הפרש בין מים עכורים למים זכים ורוב פעמים מצוי כשיש בתוכה מים שימצא נקבים בריאה במקום שיש נקודות אדומות וכן מצוי להיות יובש בהריאה כשיש בתוכה מים לכן מחוייב לכרוק אחר זה [ג"ל ס' קס"ב] ודיני תרתי לריעותא בארנו בס"ד בס' ל"ו ושם כתבנו דעתנו בזה ע"ש ודע שיש לפרקים שעולה סירכא רחבה ועבה וארוכה מהריאה למקומות אחרים ומתוך הסירכא עולה כגידים מליאים הם והסירכא נקלפת במוב ונשארה נקיה וטהורה בלי שום צנבוץ דם ונראה לעין שזהו כקרום פרוש על הסירכא כמקום אחר ומשם עולה עליה כתמנת גידים מליאים הם למראית עין יעשה השוחט שאלת חכם ולפי מראה עיניהם ישפוט החכם וא"א לפרט הכל בכתב והחכם והשו"ב המומחה יבינו מה המה אלה ואם יבינו שאין זה סהריא בעצמה יש להכשיר בהפ"ם והן לחכם ויחכם עוד כי עניני הריאה משונים הם וכל מה שכתוב בספרים אין ביכולת לצייר כל מה שיארע בה חדשות מחדשות שונות וצריך בזה הרבה בקיאות ומעיון החכמה ועוד אלקים לבלי להבשל באיסור ח"ו ולחוס על ממונם של ישראל :

הן שהן רירין בעלמא ודבר זה מושג לחוש דסרכות כמו חומין אם היא סרכא היא מושרשת יפה וא"א בשום אופן לקלפה שלא תבצבץ והן הן סרכות נמורות שבאמת כמה בהמות נטרפין מצדם וכל דברים אלו אנו רואים מפעשים בכל יום :

קיר ועוד כשנתבונן הרי זהו ממש המנהג השני שנתבאר כמע' ק"ח שזה נעשה ברצון חכמים והיינו שבאמצע הסרכא היתה ע"י מיעוך והיותה קלפיה ע"ש ואיזה תועלת הוא זה ומי הגיד להם שבאמצע הוא מקור הסרכא והשאר אינה אלא התפשטות שמא מקור הסרכא אינו באמצע ונמצא שמקור הסרכא גם הם קלפו ושמענו מבורקים בקיאים שהקליפה הנהוג אצילנו הוא יותר בהכשר מהמיעוך שבימי קדם סוף דבר חלילה וחלילה לומר שרוב ישראל נכשלו באיסור ח"ו ולא ניהא למריהו דאמרת עליהו הכי וכל הסמלין טוב על ישראל הקב"ה מעמיד גם עליו מליצים ופרקליטים טובים :

קמו מיהו זה וראי שצריך להסיר הסרכא מכל וכל ושלא ישאר בה שום דלדול ואח"כ לנפחה ולכרוקה ברוק או בפשרין ואם אינה מבצבצת כשרה רק עכ"ו יש כמה וכמה שאינם אוכלים משום סרכא דעל כל ההיתרים צריכים שהבודקים יהיו יראי אלקים שידוע שהקצבים אף אם המה אנשים ישרים מ"מ חרדים על ממונם וביחוד כומנינו זה שההפסד רב מאד כשנמרפה הבהמה ויסתו ויגערו בהשוחט ולכן צריך השוחט להיות י"א ולב כביר לבלי לשמוע אל העומד על ימינו לשטנו **קמו** כתבו האחרונים שיש לפעמים בריאה דלולים ומצויים בשיפולי ואינו סרכא כלל ולא מקרי

סימן מ [דיני מרפות הלב ואם השומן סותם ודין קנה הלב ובו כ"ב סעיפים].

החלל הגדול האמצעי והם ממש כאחד עם החלל הגדול עוד יש חלל אחד שהוא חלל בפ"ע ורק בתחתית החלל שופך לתוך חלל הגדול ועוד יש חלל שהוא חלול בפ"ע מראשו עד סופו ואינו שופך לתוך החלל הגדול ולכן לא פליגי לדינא רק רש"י נקום כפי מראית העין מלמעלה שיש הרבה חללים סביב החלל הגדול והרמב"ם לא חשיב רק החלל הקטן שאינו שופך כלל לתוך הגדול רהשלשה הנשארים הרי הם כאחד עם החלל הגדול והטור והש"ע חושבים גם החלל שבתחתיתו נשפך לתוך הגדול כיון שעד תחתיתו הוא חלל בפ"ע אבל השנים שרק קרום פרוש בנייהם ומיד נחללו לתוך החלל הגדול לא קחשבי שהרי הם אחד ממש עם החלל הגדול ודע שגנאה בשם עוד חללים דקים מאוד ואין זה חלל אלא הם מהעורקים והסמפונות [למ"ס ממורן קושיט ספליטי סק"ל על כח"ש ע"ש וזו"ק] :

א הלב יש לו ג' חללים אחד גדול באמצע ואחר קטן בימינו ואחר קטן כשמאלו ניקב עד לאחד מן החללים טרפה אבל אם לא הגיע הנקב להחלל אפילו הגיע סמוך לחלל כשרה [תוס' רס"ג] וכן אפילו אם ניקב מעבר לעבר כל שאינו לתוך החלל כגון שניקב בכשר הלב שקודם החלל כשרה [ר"ן במשנפ דחלוו כסודק] :

ב ודע שהטור והש"ע כתבו שיש להלב ג' חללים אבל הרמב"ם והר"ב בפ"י המשניות כתבו שיש ללב שני חללים ע"ש ורש"י ג"ל [מ"ס:] כתב שהרבה חרדים קמנים יש לו סביב הנקב הגדול ויש מי שרוצה לעשות מחלוקת בין הפוסקים [מב"ש ופשמ"ג] ואינו כן דאין שייך פלוגתא במציאות אמנם לפי מה שבדקנו וראינו הענין כן הוא שמכבי החלל הגדול יש ארבעה חללים אך שנים מהחללים הם אחד ממש והיינו שרק מלמעלה פרוש בנייהם קרום הפפטיק בין אל"ו ולמטה מהקרום הם חלל אחד ובהתחלת החלל יש חלל גדול מהם לתוך

ג לאיזה חלל שניקב הוי טרפה וזרית וש מי שרוצה לומר

לומר דאם ניקב להקמנים אינו אלא ספק טרפה ואינו כן וכן סבואר מלשון רבותינו הראשונים שאין חילוק בין ניקב לחלל הגדול ובין ניקב לחלל הקטן וכן הסכימו גדולי האחרונים (כרו"פ ותנ"ס ופמ"ג] והגם שמלשון הש"ס [מ"ה:] משמע קצת דחלל קטן הוא ספק ע"ש מ"ט הסכימו דלהסקנא הוא טרפה וודאית [ול"ע סה"ר"ז צ"ע] לה וסוף דהי לנפיו ע"ש הכי נשאר בספק ולע"ד נראה דהכל הוא מדברי אביו וס"פ ח"ל אביו מאי חיבתי לך כלומר לסיסוף שאליו מוכח מהלשון מאי חיבתי לך חלל ודאי מוכח מהלשון מדלל קתני נבית החללים ס"מ דכולן טוים והכי כשתא אביו קאמר לה ויש כיוולא נזב צ"ס כצח ק"א . מיהו ח"יריא וכו' כפירס"י [סכ] :

ד דבר ידוע שכל נקב המטריף אם חלב טהור סוטה הנקב הוא כאלו לא ניקב וכשר כמו שיתבאר בסי' מ"ו מפני שחלב טהור מיהרד שפיר וסוטה יפה והנה על חלב יש שני מיני חלב טהור האחד השומן הגדל בלב עצמו ברחבו למעלה והשני נקרא טרפשא דלכא והוא הכיס שהלב מונח בתוכו ועשוי ככובע ועל שומן זה אמרו חז"ל [מ"ט:] שאינו סוטה הנקב דמפני שהוא עשוי ככובע לא מיהרד שפיר ואינה סתומה יפה [ר"ן] אבל השומן הגדל בלב עצמו הוא סתומה דמיהרד שפיר [צ"י] :

ה ורבינו הרמ"א כתב די"א דלא מהני סתימת שומן חלב וכדאיתא בסמוך סוף סי' זה ויש לחוש לרברורים עכ"ל וכוונתו כמה שיתבאר שם דכשנמצא קורט דם בעובי חלב טרפה אינו מועיל סתימת השומן וכאמת אין ראייה משם חרדא שו"ל דגם שם מירי בטרפשא חלב [צ"ח ומ"ז סק"צ] ועוד אפילו אם מיירי שם בשומן חלב עצמו הא בשם יש לחוש שמא גם השומן ניקב כנגדו כמו שיש חשש בבשר חלב ולא ערף השומן מהבשר שאנו חוששים שהוא כולו נקוב [תנ"ס סק"ג] אבל הרמב"ם כתב בפ"ו דין י' דחלב חלב אינו סוטה ע"ש וכן משמע בכה"ג שכתב חלב העשוי ככובע אינו סוטה וכו' תרבא דטרפשא דליבא ומן הכא טרפינן בתרבא דליבא עכ"ל כלומר דכיון שהטרפשא אינו סוטה טרפינן גם בכל חלב חלב שאינו מועיל בסתימתו את הנקב כמו שהטרפשא אינו מועיל והטעם דכל חלב חלב אחד הוא שהרי מונחין ביחד וטבעו של חלב זה שלא יסתום הנקב יפה וכיון שבה"ג והרמב"ם ס"ל כן פשיטא שאין לחלק ובעוף ודאי סוטה שומן חלב :

ו כתב רבינו הבי"י ניקב ולא הגיע לחלל אם מחמת חולי כשרה ואם בקוץ או במחט טרפה עכ"ל רהא אפילו מחט שנמצא בחלל הגוף ולא נתחב בשום מקום טרפה [טור] ואינו כשר אלא כשינכר שהוא מחמת חולי אבל אם יש ספק אם הוא ע"י חולי או ע"י קוץ ומחט טרפה אף שלא נמצא קוץ או מחט לפנינו כל שיש להסתפק שהנקב הוא שבצר חוץ הוא שלא מחמת חולי טרפה [פרישה] ויש מי שרוצה להבשיר בספק חולי ספק

קוץ או מחט מטעם ס"ס ספק שמא ע"י חולי ואח"ל ע"י קוץ או מחט שמא לא ניקב אחד מהאברים שהנקב פוסל בו [תנ"ס וכו"ט צ"ח סק"ד] ונראה עיקר כדעיה ראשונה ורא דמי לנקב בקורקבן דכשרה בספק חולי ספק קוץ כמו שיתבאר בסי' מ"ט דהתם בעוף מיירינן ורוב עופות יש להם זפק ולכן אפילו אם נאמר שרוב הנבלעין הם דרך הושט ובהכרח שניקבה מקום שהנקב פוסל בו מ"מ י"ל שמא יצאה דרך הופק במקום שאין הנקב פוסל בו אבל בבהמה והעור שלם מכווץ ורוב הנבלעין הם דרך הושט בהכרח שניקבה מקום שהנקב פוסל ואין כאן ס"ס [פמ"ג צ"ד סכ] וכן עיקר לדניא [ומהיני טלא הזכירו כלל דברי הפרישה שמתירף בספק] אמנם אם נתחב הקוץ לפנינו מכווץ ופגע בלב ולא ניקב לחלל יש להבשיר כמ"ש בסי' נ"א [סס] :

ז דין מחט שנמצא בלב ולא הגיע עד החלל לא נהבאי בנמ' כמו שנבארה דין מחט הנמצא בכבד אי בריאה אך הבה"ג ביאר דין זה והטור הביאו וז"ל מחט דמשהבא בריבא אע"ג דלא ניקב טרפה והני מילי כי משהבא בסמפונא דליבא לגוואי דלית ליה דוכתא למיפק וכי רישא לתתאי דכמה דאתי נקובי מינקבא וטרפה אבל קופא לתתאי דלא עייל אלא בסמפונא רבה תלינן דילמא כהדי דשעלה שלטה לה ואחזוקי אוסורא לאו מילתא היא דנפקא מהתם ונקוב דוכתא אחיריה עכ"ל והרבה פירושים נאמרו בזה [עכ"ז וצ"ח ופרישה וי"ט ס"ז ומ"ז סק"ד ופמ"ג] :

ח ולענ"ד נראה דה"פ דהנה בפירושא דקופא לבר וקופא לנו דאיתמר בנמ' גבי כבד יש שני פירושים כמו שיתבאר בסי' מ"א והבה"ג ס"ל כפי' הרו"ף והרמב"ם והרשב"א שיתבאר שם דלבר מקרי לצד הראש ולגווי מקרי לצד חלל הגוף דס"ל דלא היישני שנכנס דרך הושט אלא דרך הקנה נכנס ולכן בקופא לבר טרפה דכיון שהלכה בהחוד למטה חיישינן שמא דרך חילוכה נקבה אחד מהאברים ובקופא לגווי כשרה דבהקופא אין ביכולת לנקוב [וכ"ט סט"ז סס והכ"ח צדדך סס"י ע"ט] :

ט והבה"ג מיירי כשנמצא המחט באחד מהסמפונות ותחוב בשר חלב ואינו יכול לצאת משם וראש המחט הוא למטה כלומר לצד חלל הגוף שוהו קופא לבר לפירושו במ"ש וכיון שהלך בהחוד חיישינן שמא בדרך חילוכה ניקב עד החלל וככאן א"א לברוק כבריאה דבקינן ע"י נפיחה כמ"ש בסי' ל"ו סע' ע"ו דבלב לא שייך נפיחה ולכן טרפה בכה"ג אבל קופא לתתאי כלומר כשצד העב הוא לצד חלל הגוף שוהו לפירושו קופא לנו כשר ומסביר הטעם דכיון שהלך בהקופא בהכרח שהלך דרך הסמפון הגדול דבמקום אחר לא היה יכול ליכנס בהקופא דזה לא חיישינן שמא הלך דרך הושט אלא אמרינן דהלך

דרך הקנה להסמפון הגדול שהוא מקום רחב ומה שנמצא
 תה ב סמפון אחר ותחוב להבשר הלינן שע"י שיעיל
 נכנס מהסמפון הגדול לסמפון זה ונתחב בהבשר שכן
 דרך השיעול להפליט רבר הנבלע ממקום למקום ואם
 האמר דא"כ ניחוש שמא ע"י שיעול יצאה מהסמפון
 הגדול וניקבה עד החלל וחזרה לאחוריה כמו שנמצא
 עתה לזה קאמר ראווקי איסורא לא מהוקינן שניחוש
 דנפקא מרתם כלומר מסמפון הגדול ונקיב דוכתא
 אתריהא עד החלל אלא אמרינן כמו שנמצא עתה כן
 היה מקודם שנכנס מהסמפון הגדול לתוך הסמפון האחר
 ונתחבה קצת בבשר ולא החלל להחלל [כנלע"ד נזדז ולא
 ידעמי למע הניטו רבותינו זקננו]:

י והנה הרשב"א ז"ל בספרו תה"ב הקצר כתב כהם
 מחט שנמצאת בלב מרפה ע"ש והמה רבינו הבי"ד
 בספרו הגדול למה לא חילק כרכרי הבה"ג שהוא בעצמו
 הביאו בתר"ב הארוך ולפמ"ש א"ש בפשיטות דכיון
 ולהבה"ג מרפה כשחזרה למטה שזהו קופא לבר כמ"ש
 ולרש"י מרפה כשחזרה למעלה שזהו קופא לבר לפירש"י
 והמעם דחיישינן שמא נכנס דרך הושט כמ"ש בסי' מ"א
 ולכן אע"ג דבכבוד הסכים הרשב"א דלא כפירש"י כמ"ש
 שם מ"מ בלב דלא נמצא נכנס חשש גם לפירש"י לחומרא
 ועוד דהרשב"א בעצמו כתב גבי כבוד דאנן לא בקיאינן
 בין מחט דק למחט עב ולכן ממילא דבכל ענין מרפה
 דבמחט דק אין חילוק בין קופא לבר לקופא לנו כמ"ש
 שם ולדינא פסק רבינו הבי"ד ג"כ שכתב במע"י ג'
 נמצא מחט בלב אע"פ שאינו ניכר בחוץ מרפה וה"ה
 אם נמצא כטרפשא דליבא עכ"ל:

יג והנה מחט הנמצא בלב היא ספק מרפה כמו שנתבאר
 וכשנמצא כטרפשא דליבא כתב בספרו הגדול דהוי
 וראי מרפה דמס"ג אם מהלב יצא הרי ינקב הלב ומרפה
 ואם סבחוץ באה הוי מחט שנמצא בחלל הגוף והמה
 על הרשב"א שכתב דהוי ספק מרפה ותו"ץ משום דמחט
 שנמצא בחלל הגוף הוי ג"כ רק ספק מרפה דשמא ינקב
 אחד מהאיברים הפנימים ע"ש ולי נראה דגם אם מהלב
 באה הוי ג"כ רק ספק מרפה רמי יימר שבאה דרך חלל
 הלב ושמא באה דרך הלב למטה מהחללים דבכה"ג
 אפילו ינקב מעבר לעבר כשר כמ"ש בסעי' א':

יב ולפי מה שבארנו לא מיירו בה"ג רק"ג אם נמצא
 באיזה סמפון ותחוב בכשר הלב אבל אם נמצא
 בסמפון הגדול שכלב כשר בכל ענין כמו שנמצא בסמפונא
 רבה דריאה וכשר כמ"ש בסי' לו שם דהלב והריאה
 שניהם במקום אחד סמוך לצואר ולא דמי לבבר שחלוי
 למטה והוא רחוק מהצואר [וכ"כ סמ"ז טו]:

יד אמנם רבינו הרמ"א כתב בסעי' ג' וז"ל מיהו אם לא
 נמצא רק בסמפון הגדול שכלב וקופא לבר דהיינו
 לצד חלל הלב אם ראש המחט כנרעינן של המרה
 כשרה דחלינן דנכנס דרך הגרירת לסמפון שכלב ומאחר
 שראשו למטה אין סופו לנקוב והברכה הפליט אותו

ע"י כיחה וניעה עכ"ל וזה כתב ע"פ דבריו בספרו ד"מ
 שביאר כן כוונת הבה"ג שזה שכתב אבל קופא לתתאי
 דלא עייל אלא כסמפונא רבה וכו' כוונתו שאינו מכשיר
 רק בכה"ג בקופא לבר ובנמצא בסמפון הגדול ובקופא
 לגו מרפה גם בסמפון גדול כמעט הכשהחוד למטה יש
 לחוש דכשילך ינקיב ואף דעדיין לא ינקב כיון דסופו
 לנקוב הו"ל כנקיב ע"ש והדברים המוהים מאד להטריף
 מטעם זה וכבר תמה על זה רבינו הבי"ד בספרו הגדול
 ושאר גדולים ואין זה דומה לסוכא שלא כסדרן לשיטת
 הוה"מ דהטריפות הוא מטעם דסופו לנקוב דבשם כבר
 התחילה המחלה כמ"ש בסי' מ"ש משא"כ בכאן אך
 למעשה אין לנו לעבור על דברי רבינו הרמ"א [וכ"כ סכ"ס
 וסג"ך סק"ו והמ"ז מכס"ז ע"ש סק"ד] ומחט שנתחב
 בדופן ותקוע בלב יתבאר בסי' נ"א:

יד מעשה היה בזמן הקדמון שנמצא עצם בתוך לב של
 שור והכשירוהו חכמי הדור ויעמם לפי שכן נמצא
 בלב צבי כשנתקשה הדרם נעשה עצם ואפשר שיהא
 נמצא כך גם לפעמים בבהמה [כ"ח] ויש לסקפק בזה
 חזיא דאף בלבו חכמי א"י הוא מנה בענין שבמחט היה בו
 איסור מצד שסופו לנקוב כה מועיל לנו שנעשה מרם
 הלב סוף סוף סופו לינקב [ע"ז] ולפי דעת רבינו הרמ"א
 שנתבאר כל שסופו לינקב הוי מרפה [פמ"ג] ועוד איך
 נלמוד מצבי על שור [מ"ז]:

טז ולענין דינא העלו גדולי אחרונים דאם נמצא בחלל
 הלב עצם אם הוא שחור או ארום י"ל שנעשה
 מרם הברמה וכשר בכל הבהמות ולא אמרינן שסופו
 לינקב דכיון דמינה הוא אין כח הרוחה מרחה אותו ואם
 הוא לבן אין להתיר כי אם בצבי ומיהו אם נמצא בעובי
 בשר הלב או נראה דכן הוא מכריאתו כדי לחזק הלב
 ויש להקל אף בשארי בהמות ומיהו אם רואים שהעצם
 יש לו עוקצים ותורודים מראין הדברים שעצם מעלמא
 הוא ומרפה [פכ"ח ומכ"ט ופמ"ג] ואם יש להסתפק אם
 הוא עצם אי דם הנקשר יטילו לפושטין מעל"ע או יותר
 ואם נמוח ממנו קצת הוי סימן שזהו דם וכשר [פכ"ט]
 ומעשה היה שנמצא בבשר הלב עצם רחב ודק וארוך
 קצת כתמונה סכין והיה דבוק עד שא"א להפרידו וניכר
 שכן נברא והעידו הקצנים שכן נמצא לפעמים בבהמה
 גסה והבשירו [סס גסס לחס"פ]. ומעשה היה בלב תרנגול
 שהיה עליו כיסוי מלא מים והלב כולה בתוכה וקלפו
 אותו ולא היה בו נקב והבשירו [פכ"ח גסס ריק"ס]
 וכשנמצא שני לבבות מרפה רכל יתר כנוטול דמי וכן
 כשנמצא על בשר הלב חבורות ופצעים אם אינו מניע
 לחלל כשרה וצריך לחתוך הבשר עד החלל לראות אם
 עד החלל נתקלקל הבשר ונתמסמם מרפה ואם לא
 כשרה:

טז קנה הלב הינו כלב לאסור במשהו כשניקב ומיהו
 קנה הלב לדעת הרשב"א והטור הוא החלב שעל
 דופני הערוגה ולדעת הרמב"ם הוא המורק הגדול היוצא
 ממנו

מכה ואו לא היינו צריכים לבדוק בעובי הבשר כיון שהניע להחלל עצמו אך מפני שבכאן לא הניע להחלל עצמו הוכרח לחתוך כל עובי הבשר :

ב ועפ"ו כתב רבינו הב"י בסעי' ו' יש מי שאומר שאם שימן הלב דבוק בלב ואדוק מאד מפרידן אותו בסכין ואם נמצא שם שם בעובי הלב קורט דם אסור ואצ"ל אם נמצא בחללו עכ"ל וכונתו ג"כ הן שנמצא הקורט דם בהשומן ויורד עד לחלל והן שבשם לא נמצא רק בעובי הלב נמצא הקורט דם ויורד עד לחלל כההיא מעשה דראב"ה מרפה וכ"ש אם הקורט דם נמצא בחללו דאז א"צ לבדוק בעובי הבשר כמ"ש וספריה הש"ע הפסח בכונתו שהקורט דם לא הגיע עד החלל ותמרו עליו [עפ"ך סק"ז ופרי"ח ומכ"ס] ולענ"ד נראה ברור מסקור הדין שהבונה שהגיע עד החלל מרקאמר וראה בעובי הלב ולא בחללו וכ"ו ואי כ"ך שלא הגיע עד החלל הניח לומר ולא הגיע עד החלל אלא ודאי שהגיע עד החלל ולא בהחלל עצמו ולכן המריף וגם הקשו הא כל חלל הלב מלא דם ומחו זה שאומר ואצ"ל אם נמצא בחללו [ס"ך סס] וכבר בארנו דקורט דם הוא ענין אחר וכ"כ האחרונים :

כא ולפי מה שתפסו מפרשי הש"ע המריף אף שלא הגיע עד החלל הקורט דם ותמחו בזה ויש מי שתירץ דהיינו מעבא כיון שבאמצע נמצא הקורט דם ומבחוץ אינו ניכר וזהו בהכרח שמבחוץ שלטה הלכותא וראיה מרחיון שהיה השוכן רבוק מאד אלא ודאי שקרום עלה מבחוץ והבריא ואינו ניכר וכלל גדול בירינו שקרום שעלה מחמת מכה אינה סתימה א"כ חיישינן שטא גם לצד החלל שלטה המכה וקרום עלה בו והבריא אבל אם מבחוץ ניכר הקורט דם ולא מכפנים כשרה וכן אם לא היה ריעותא מדיבוק השומן ונמצא באמצע קורט דם ואינו ניכר הקורט דם לא מבחוץ ולא מכפנים או שניכר מבחוץ ולא מכפנים כשר [מכ"ס סק"ה] וצ"ע לדינא ולמעשה קשה להקל נגד גדולי אחרונים :

כב וכתב רבינו הרמ"א נצרך הדם בעובי הבשר הרי הוא כקורט דם ומריפה עכ"ל והיינו כשניכר שנצרך הדם מחמת מכה כמ"ש בס"י ולפ"ו גם אם הבשר ארום ביותר וניכר שהדם נצרך כרותבו זהו כנצרך הדם [ר"ן פס"ג] ואם ניכר שמחמת מכה היא מרפה ויראה לי דכל זה הוא כשהגיע עד החלל כמ"ש מקורם ואפשר דמי שסובר דבקורט דם מרפה אף שלא הגיע לחלל כמ"ש בסעי' הקודם ואפשר דגם שנצרך הדם מטרף ג"כ ככה"ג וצ"ע [ודע ט"ס סתמנו למעשה דלחבי"ס הוא כסרסס הלכ' וז"ל לזה דהדכר טאע כמ"ס בסעי' י"ט וזו"ק] :

ממנו לריאה וכבר בארנו בס"ם ל"ד שזה הוא השומן היורד בין ערוגות הריאה שהלב תלוי בו והולך מלמעלה עד למטה והמבחים קורים לזה פתילה או נר והוא שומן כשר היורד מאחורי הקנה עד סוף ערוגות הריאה והוא הלול ע"ש ושם נתבאר שגיל להיות בו נקבים רקוס והיינו רביתייהו ע"ש :

יז ניטל הלב בין ביד בין בחילי מרפה והרמב"ם ו"ל במניין המרפות שמנה בפ"י לא מנה ניטל הלב דשם מרפות לא ישיך אלא כדבר שמ"ס ביכולת הבעל חי לחיות קצת זמן כמו בניקבו הרקין או הריאה או הלב אבל כדבר שלא תחיה אף רגע אהת בלא אבר זה כמו בניטל הלב שלא יצויר חיות כל בע"ח בלא לב אין זה בכלל מרפות והוא נכלה גמורה [כ"מ סס הל' ט'] וזה שלא מנאה בכלל נבלות דפשיטא אהרי שניטל הלב היא מנה גמורה וזהו עיקר שם נבלה [עכנ"ס סק"ד ולפנ"ש ח"ט וזו"ק] :

יח מעשה בריכה אחת שפתחה הרנגולת להוציא המעיין והחתול עימדת אצלה ואמרה הריכה שלא מצאה לב בתרנגולת ובעלת הבית אמרה שבוודאי החתול חטפה הלב והריכה וראי לא השגיחה כשנפל הלב לארץ והכשירו גדולי הדור מטעם שדבר רחוק הוא שלא ימצא לב לבעל חי ויתלין אף במציאות רחוקה מיהו אם עדים מעידים שראו פתחת התרנגולת ולא נמצא לב איי אחר העראת עדים כלום והתרנגולת מרפה אף שזהו דבר זר מ"מ ע"פ שנים עדים יקום דבר מיהו על המינת הלב אין להקפיד ואף שאינה כהמונתה הטבעית מ"מ כשר ולא מצינו בגמ' ובפוסקים שהמונת הלב תעכב [כנלע"ד ועכנ"ס סס סקן תמנע ג"כ מדברי סרוסליס ט"ס ודבריו ל"ע וזו"ק] :

יט כתב המרדכי [פ"ח ע] מעשה שהביאו לפני ראבי"ה שהיה שומן הלב דבוק בלב מאד ואדוק בו הרבה בכח וחתך בסכין השומן מן הלב במקום שהיה דבוק ולא ראה מבחוץ על הלב שום ריעותא במקום שהיה דבוק ואח"כ חתך בנקים שהיה דבוק עד החלל וראה בעובי הלב ולא בחללו קצת קורט דם ואסר עכ"ל ונלע"ד דה"פ דאע"פ שכל שומן הוא דבוק בהבשר שתחתיו ס"ס הרבוק הזה היה משינה באופן שהיה הדיבוק מוכיח שנמרח השומן לבשר הלב מפני איוה סיבה וחתך השומן ולא ראה על הבשר מבחוץ שום ריעותא אבל כשחתך בעובי הבשר לפניו ראה קורט דם והקורט דם הגיע עד החלל ולא בהחלל עצמו והמריף דהקורט דם מעיד על הנקב וכיון שהגיע עד החלל אף שנחלל עצמו לא נראה הקורט דם מ"מ כיון שהגיע עד החלל היו מרפה וודאית וכ"ש אם היה נראה הקורט דם בהחלל עצמו והיינו שאע"ג שכל חלל הלב מלא דם מ"מ אינו כקורט דם דקורט דם הוא דם צרור מחמת

סימן מא [דיני טרפות הכבד וכו'
ל"ט סעיפים].

אין נקב אוסר בכבד ואפילו הוא מלא נקבים מעבר לעבר כשר ואינו אוסר אא"כ ניטל כולו וכך שנו חכמים בבשנה [ג"ד]. ניטלה הכבד ונשתייר הימנה בזה כשר ולא בכל משך הכבד מועיל הכוזה דהטעם דהכוזה מועיל כמבואר בתוספתא [ע"ג] מפני שע"י זה יעלה ארובה לכל הכבד ע"ש ולכן בעינן שישאר הבויה במקום שעיקר חייתה של הכבד תלוי בו ונחלקו הו"ל [מ"ו]. בזה דיש מאן דאמר שהכוזה ישאר במקום המרה ויש מאן דאמר שהוא במקום שהיא חיה ממנו ופירש"י והר"ף והרמב"ם והבה"ג שזוהו מקום תלייתה כשהיא מעורה ודבוקה התת הגלויה ואיפסקא הלכהא בגמ' [סס] דבעינן שני זיתים אלו וז"ל דבמקום שהיא חיה והו במקום תלייתה בתרפוש [רס"י] כל"ל וריקח עז"י [לפ"ו] לדין מפני הספק צריך ג' זיתים אלו:

ה ועוד ראה לזה סדרי הרמב"ם שכתב בספ"ו דכל אבר שניקב טרפה כמו כן אם ניטל כולו או שנברא חסר טרפה ולכן מרה שחסידה טרפה ע"ש ובספ"ח כתב רכל אבר שאמרו אם ניטל טרפה דזוקא שניטלה אח"כ אבל כשנבראת חסידה כשרה ע"ש ולכן כשנבראת בלא כבד כשרה וזה יתבאר בס"י ג' בס"ד שיש בזה מתלוקת הפוסקים מיהו להרמב"ם סבואר דכשנבראת חסידה הכבד כשרה וחסידה המרה טרפה וא"כ צ"ל מה שמכשיר בחסידה הכבד זהו כשהמרה קיימת ובכה"ג בניטל הכבד מטרף אף שהמרה קיימת הר"י מבואר להראי זהו טרפות מצד עצמו:

ב שיעור זה הוא אפילו בשור הגדול וגם בשור קטן ואפילו בבהמה דקה אינו מועיל בפחות משיעור זה אבל בעוף כתב הטור דהכל לפי גדלו וקטנו ע"ש וב"כ בש"ע ויראה לי דה"פ דבעוף גדול ודאי צריך שיעור זה אך בעוף קטן לא שייך שיעור זה וכן משמע להראי בתשו' סימוני שכתב וז"ל ומיהו בעוף קטן לא שייך דאי שיעורא עכ"ל [גס' מחלכ"ס ס"ו] ופ"ו בעופות גדולים כמו אווזות ועוף הידו שקורין אינדיק שיעורם כבהמה ורק בתרנגול ותרנגולת משערין כשיעור קטן לפי ערך בהמה וכמרומה לי שאין מורין כן וכן משמע מתשו' אחרונים דבכל מין עוף לא בעינן שיעור זה [עמ"נ סק"ג ומ"י כלל ס"ט ומח"ס]:

ג וגם בכל מקום שנוכר רביעף השיעור לפי גדלו וקטנו כמו בס"י ב' ובס"י ל"ד הפירוש הוא דגם בעוף הגדול אינו כשיעורו של בהמה כמבואר שם ולכן נראה דגם בכאן הפ"י כן ראפילו בעוף היותר גדול צריך לשער לפי ערך בהמה גדולה ובעוף קטן עוד פחות מזה וזה שהבאנו סתשו' סימוני צ"ל דה"פ ומהו בעוף קטן כלומר עוף שהוא קטן גבי בהמה לא שייך דאי שיעורא ועל כל מין עוף קאמר ולפ"ו י"ל דבהמה דקה ג"כ א"צ שיעור זה דמשערין לפי ערך השיעור של שור גדול ויש להתיריטב בזה [טכנול"ס סק"ד סתמ' דלרמ"ש ומור כן סוף ועתכ"ס סק"ס]:

ד דבר ברור הוא שטרפה ניטל הכבד הוא טרפות מצד עצמו ולא מטעם חסרון המרה ולא מיבעיא להפוסקים שמכשירים בניטלה המרה או כשנמצאו שתי מרות [תשו' מיימוני סס כסס ר"ת ורמב"ם ע"ס] אלא אפילו דאדאסרים בניטלה המרה מ"ם ניטל הכבד טרפתו מחמת עצמו דכן מוכח להראי בש"ם [מ"ח] שאומר לענין מרה שניקבה והכבד ניקב כנגדו טרפה ועכו"ל לא חזי:

ה שני זיתים אלו צריכים שיהיה כל אחד כוזה שלם על מקומו אבל כשהכוזה אינו במקום אחד אלא מתלקט חזי:

הני לה משום דהטרפות אינו מצד עצמו ע"ש ומבואר להראי דטרפות דניטל הכבד הוי טרפות מצד עצמו וב"כ רבותינו בעלי התוס' [רפ"ט] דכשניטל כל כשר הכבד אע"פ שנידי הכבד והסמפונות שהמרה תלויה בהם נשארו עם המרה טרפה ע"ש אלמא שאין הטרפות מפני המרה ומטילא הא דבעינן שיוור שני זיתים כמ"ש צריך שיהיה השוור מבשר הכבד עצמו ואין מצרפין לזה גידו הכבד והסמפונות וכן משמע מלשון כל הפוסקים והכי קי"ל:

ה ועוד ראה לזה סדרי הרמב"ם שכתב בספ"ו דכל אבר שניקב טרפה כמו כן אם ניטל כולו או שנברא חסר טרפה ולכן מרה שחסידה טרפה ע"ש ובספ"ח כתב רכל אבר שאמרו אם ניטל טרפה דזוקא שניטלה אח"כ אבל כשנבראת חסידה כשרה ע"ש ולכן כשנבראת בלא כבד כשרה וזה יתבאר בס"י ג' בס"ד שיש בזה מתלוקת הפוסקים מיהו להרמב"ם סבואר דכשנבראת חסידה הכבד כשרה וחסידה המרה טרפה וא"כ צ"ל מה שמכשיר בחסידה הכבד זהו כשהמרה קיימת ובכה"ג בניטל הכבד מטרף אף שהמרה קיימת הר"י מבואר להראי זהו טרפות מצד עצמו:

ו ולכן מה שכתב הרשב"א ז"ל בתורת הבית [ד' כ"ט] וז"ל ואם נבראת הבהמה בלא כבד גם היא חסידה המרה וכל עצמינו לא אסרנו כשניטלה כל הכבד אלא מחמת חסרון המרה עכ"ל ומטעם זה השיג על רינו של הרמב"ם שהבאנו ע"ש ודברים תמוהים הם דאמרו לא משכחת לה שבשר הכבד יחסר והמרה קיימת והלויה בגדי ומספוני הכבד ומה ענין זלו ועוד דלדבריו במינים שאין להם מרה לא תיאמר נטולת הכבד וא"א לומר כן דא"כ היה לו להש"ס לבאר זה וגם זה אין לומר דס"ל דעיקר חייתו של הכבד תלוי בהגידים והסמפונות שהמרה תלויה בהם ואפילו במינים שאין להם מרה מ"ם הגידים והסמפונות יש בהם ולכן שייך גם בהם ניטל הכבד והיינו שניטלו הגידים והסמפונות דא"א לומר כן דא"כ למה הצריכו חו"ל שישארו שני זיתים בשר כיון שאין החיות תלוי בהבשר אלא ודאי שהחיות תלוי באלו השני זיתים וא"כ אף שהגידים והסמפונות קיימים מ"ם כשלא נשארו שני זיתים אלו טרפה וא"כ איוה ענין הוא לחסידה המרה וע"ג [לף מס ססק"ט] מנמ' מ"ח. שמעיין צמ' כרס"ב"ה שס ירלה סלח סיה לסמו סניוס"ס כן צנמ' סהרי כסז עניק"ס סמרס וניקב סכז כנגדו כסרס ע"ש ולמנס כזסס ססמ"ג כס"ג סק"ס חזי:

ז שני זיתים אלו צריכים שיהיה כל אחד כוזה שלם על מקומו אבל כשהכוזה אינו במקום אחד אלא מתלקט חזי:

יא והרמב"ם כתב בפ"ח גדלדלה הכבד והרי היא מעורה במרפש שיה מותרת עכ"ל ובעין זה הוא לשון הטור ע"ש וגם כוונתם כן הוא שאין הכבד תלוי כולו על מקומו ולא חישו לבאר עצם לשון דלדול דאין נ"מ תוה לדניא וגם לדירחו אם נעקר במקומות הרבה ומחובר במרפש כאן מעט וכאן מעט דכשר דאיהו נ"מ יש בזה ויש שרצה לעשות הפרש בין הלשונות ומכח זה המה על רבינו הבי"ו [פנ"ט סק"ב ועפמ"ג] ואינו כן דאין שום נ"מ בין הלשונות [ונ"ע צמח סרלה לסעמים כ"ט] ולוונתו להלכהו אחר ע"ש וסא מיירי נס בזית במקום מרה ע"ש ודו"ק]:

יב וכתב הרמב"ם [סס] ניטלו ארו השני וזיתים כזית שבמקום מרה זכיות שבמקום חיותו אע"פ ששאר הכבד קיים טרפה ולא נמצא דין זה בנמ' אמנם בוודאי כן הוא דכיון דעיקרו של חיות תלוי בהם והם ניטלו מה מועיל השאר וצ"ע על הטור והבי"ו שלא כתבו דין זה [ועל הטור י"ל שכחז זה לענין יבש ע"ש אך על סכ"י ל"ע]:

יג וכן אם יבש בשר הכבד עד שנפרך בצפורן דינו כניטיל ואם לא נשתייר בו שנים או ג' זתים שנחבאו בלא יבשות טרפה וכן אם נתייבשו אלו הזתים אף שכל הכבד לא נתייבש טרפה מפני שעיקר החיות תלוי בהם ואם משרטטין בצפורן על בשר הכבד והשירטוט נשאר קיים זהו ג"כ סימן לייבשות כמו בריאה לעיל סי' ל"ז [ט"ך סק"ב] והוי ספק טריפה [פמ"ג] ודווקא כשרושם השירטוט נשאר קיים בבשר הכבד אבל מה שנשאר קיים על עור הכבד אין זה כלום [סס] ורע רזה שכתבנו בניטלו שני זתים אלו או נתייבשו הכוונה על אחד משני זתים אלו כשניטל או נתייבש [וגם כוונת הטור והרמ"א כן סוף ועמ"ט סק"ו]:

יד ו"א שאם נתקשה הכבד כאבן טרפה אף שאיננו יבש אלא שקשה ואין בו לחחות [כ"ח] גם זה נחשב כיבש [רמ"א צ"ט רוקח] אם לא נשתיירו השני זתים שאינם קשים כאבן וכן אם אלו שני הזתים נתקשו או אחד מהן טרפה ויש מנגממים בדיון זה [כ"ז ופר"ה] ויש שכתבו דכהפ"מ יש להתיר [ט"ך סק"ה] אבל גרורי אחרונים אוסרים גם בהפ"מ [כ"ח וזכ"ט ועמ"ג]:

טו ואם הכבד מלמעלה ולמטה קשה ולבן ונגעים רבוקים בו אם הבשר שבפנים כהונן אין חוששין לו ולכן חותכין אותו ורואין איך הוא בפנים ורע שאם נמצא חבורות ופצעים על הכבד אף שמצד הכבד אין איסור כשנשארו השני זתים או שבפנים הוא יפה מ"מ בעוף יש לבדוק הבני מעיים רוח ואינו בחוש שע"פ רוב כשיש חבורות ופצעים על כבד של עוף יש גם על הדקין בועות הרבה וצריך לבודקן כמו שיתבאר בס' מ"ז:

טז מעשה בכבד של אוו שיהיה בצד התחתון כמין כים של בשר ומחופה בעור הכבד והיתה גבוה וקשה

חצי זית כאן וחצי זית כאן אף ששניהם במקום מרה או במקום חיותה או שאפילו הוא במקום אחד אלא שאינו כדרכו כגון שהוא כרצועה כלומר ארוך ודק או שהוא מרודד ומרוקע בליכר רחב מאד ודק בעיביו כמו ריקועי פחים ואפילו כזית אחד כהונן והשני אינו כדרכו ג"כ טרפה [לנ"ט] וכן לדין בג' זיתים:

יז ורע שזה שנחבאר בסעי' הקדים הוא בעיא דלא איפשטא בנמ' [מ"ו.] ופסקו כל הפוסקים לחימרא ויש לי בזה שאליה דהנה בעיא דמתלקט וכרצועה הוא מקודם ואח"כ שואל על מרודד ע"ש ופירש"י דמרודד גרוע מרצועה וא"כ צ"ל דבעיא לה באם הכניא לומר דכרצועה כשר ראל"כ כיון דכרצועה טרפה כ"ש במרודד וכללא כדרינו מהגאונים דכשאימר הש"ס אם הכניא לומר זהו פשיטות על הקודם ולפ"ז היה לנו לפסוק ברצועה ובמתלקט לקולא וצ"ל משים דבכאן אינו מפרש הש"ס להריא לשון זה דאת"ל או שכל הפוסקים לא יפרשו שמרודד גרוע מרצועה ואולי שפגמי זה כתב הרמב"ם בפ"ח על דינים אלו שנראה לו שאסור והמהו עליו למה תלה זה בדעתו והלא היא בעיא דלא איפשטא ולדברינו א"ש וכוונתו למתלקט וכרצועה [למנ"ט גס סכ"י יבש ז' מפני שמעיקר הדיון די כזית אחד ולכן אפשר דסוי כס"ט וסלמ"ח חו"ק דהולך לכימהו סכל הטרפות לכד מדדוסס י"ט ססיוקם סהן מותרות ע"ש]:

יח יש מי שאומר דכזית שבמקום חיותה שיש בזה שני פירושים אם הוא במקום הלייתה בכליות או במרפש כמ"ש בסעי' א' אם אחד מאלו שלם והשני מרודד יש להכשיר מטעם ס"ס [כרו"פ סק"ג] אך כיון דרוב הפוסקים הסכימו שדוה במקום הכליות א"א דהקל בו אמנם בכזית השני שבמקום הטרפש יש להקל [פמ"ג סק"ה] וכן עיקר דינא ורע דבאלו המינים שאין להם מרה די גם לכהתירה בשועור שני זתים אלו לפי ערך וא"צ לפי ערך ג' זתים [סס כס"ד סק"ה] ושועור זית ידוע שיש מחלוקת הראשונים אם הוא כשליש ביצה או כחצי ביצה ופשוט הוא שיש להחמיר בכאן להצריך כחצי ביצה דהוה ספק תורה:

יט איתא בנמ' [סס] כשגדלדלו זיתים אלו ומעוררין בהמרפשו כשר ופירש"י דה"פ שנעקר במקומות הרבה ומחובר בהמרפשו כאן מעט וכאן מעט ע"ש וכן הוא לשון רבינו הבי"ו בסעי' ה' שכתב נעקר הכבד במקומות הרבה ומעורה במרפשהוון כאן מעט וכאן מעט כשרה עכ"ל וביאור הרבנים כן הוא דכל הכבד הוא שלם אך שנעקר משרשו במקום שצריך להיות תלוי ואינו תלוי רק בהמרפשים שהוא המקום היותר גרוע ומ"מ כיון אהוא בשלימות ומקומות הזתים ג"כ בשלמותן בעצם הכבד לא חיישין כמה שאינם תלויים זתים אלו על מקומן ויה שכתבו שנעקר במקומות הרבה והו כפני שכן הוא לשון דלדול כמו בסוכה [כ"ב.] סוכה מדולדלת כלומר שהסך מעט כאן ומעט כאן וכמו כן בכאן אבל עיקר חבוונה שהכבד אינו מחובר במקומו הראוי בכלו:

לכן זהו סימן שנתקלקל כולו ואם הוא ארום הדרא בריא וכשרה ובוה יודו כר הפוסקים וכן יש להורות אבל כשהכבד גדולה סמיהו הרבה ואינו מקולקל אין שום חשש בזה ודע שכבד של אווא שמינה נומה קצת ללובן מפני שמנוניתה והכי רבתייהו ומותרת בלי שום פקפוק :

כ זה לשון המור כתב הרמב"ם [פ"ו] קני הכבד והם המורקים שבו הדם מתבשל אם ניקב אחד מהם טרפה ולא נדירא דהא מכשרינן אפילו בניטל כולו חוץ מכיות במקום מרה וכיות במקום חיותו עכ"ל והנה מפרשי הרמב"ם כתבו דס"ל להרמב"ם דזה דמכשרינן בניטל כולו היינו הבשר אבל הסמפונות יהיו קיימים ע"ש [כ"ט זכ"ח] ולענ"ד נראה דאין כוונתו כלל על הסמפונות שבתוך הכבד דאינהו סמפונות מקרי ולא קנים וכוונתו כמו שבארנו בס"ל ד"ד מע"י י"ח לפי שהכבד תלוי למטה הרבה מהלב והריאה ובפנימיותו הולך ממורק הלב למורק הכבד ויש שם כמה מורקים עד עצם הכבד ועל זה אמרו חז"ל [מ"ה:] תלרא קני הוה חד פריש לליבא וחד לריאה וחד לכבדא וכולהו מיטרפי בנקב משוה ע"ש ולא לה הקנים כוונתו ולא על הסמפונות שבתוך הכבד עצמו :

כא מחט שנמצאת בכבד חילקו חז"ל [מ"ח:] בין קופא לבר ובין קופא לגו והקופא הוא הצד העב שאינו נוקב וכך אמרו רז"ל אי קופא נקב נקובי נקיב ואתאי ומרפה ואי קופא לגו סמפונא נקב ואתאי והני מילי באלימטא כלומר במחט עבה שאין ביכולת הקופא לנקוב אבל בקמינתא מחט דקה שמנקבין אפילו דרך קופא שלהן נקובי נקיב ואתאי ומרפה בכל ענין ויש בפירושא דקופא לבר וקופא לגו שני פירושים הפכים רש"י ותוס' והרא"ש והמור והש"ע מפרשים דקופא לבר מקרי כשהקופא היא לצד חלל הבהמה והצד החד הוא לצד הראש ולבר פירושו לבר מבכד ולהוך חלל הגוף ולגו מקרי כשהקופא היא לצד הראש והצד החד הוא לתוך חלל הגוף והרי"ף והרמב"ם והרשב"א מפרשים להיפך דקופא לבר מקרי כשהקופא היא לצד הראש ולבר פירושו לבר מחלל הבהמה וקופא לגו מקרי כשהקופא היא לצד חלל הבהמה והנה לדינא לירידן בכל ענין טרפה מפני שינוי הפירושים ועוד דאין אנו בקיין לחלק בין אלימטא לקמינתא ומ"ם נבאר טעמי רבותינו בענין זה דאלו ואלו דברי אלקים חיים ולכולם יש פנים בהלכה :

כב רש"י ז"ל והעומדים בשיטתו ס"ל דאע"ג דהכבד תלוי בהקנה והיה לנו לומר שהמחט הלך דרך הקנה עד שבא להכבד ולא נגע בשום אבר המסריף בנקיבתה מ"ם כשקופא לבר כלומר כשצד העב הוא לצד חלל הגוף אם נאמר שנכנס דרך הקנה נצטרך לומר שנכנס בצד העב ואיך זה נכנס בכשר הכבד הלא צד העב אינו נקב אלא ודאי שנכנס דרך הושט דרך חוץ

וקשה קצת מבשר הכבד וקרעו הכים ונמצא בתוכו שכולת שועל ושאר דברים והטריפה [פ"ח זכ"ח] ופשוט הוא דהא בהכרח שיצאו מהדקין או מדקורקבן ונכנסו לתוך הכבד והיו ניקבו הדקין או הקורקבן או אם יצאו מושטם ניקב הושטם ויש להסתפק אם רק באווז פסקו כן מפני שאין לו זפק ובהכרח שנכנסו ממקום שנטרף בנקב אבל בשארי עופות י"ל שנכנסו מתחתיתו של זפק במקום שאין הנקב פוסלו ונראה שאין חילוק ובבל עוף טרפה בכה"ג הוה דומה למחט בחלל הגוף אף שיש לחלק קצת מ"ם לא נראה כן ודע שלפעמים נמצא כעין אבן בכבד של בהמה טמון בבשר הכבד ואין בו חששא כלל לפי שזה כההוה סמוהרי הדמים [אם נכס ריק"ם] אמנם אם ניכר שוהו אבן שבא ממקום אחר ודאי דטרפה [ובליחזיק מלא חניס קמטס נכבד ויש להסכיך שזה ב"ה מתקן כהמנומס טלד טס כדמות אצניס] :

י כתב רבינו הרמ"א בסעי' ג' נימוק הכבד דהיינו שדם יוצא מבשר הכבד שנימק והיה לדם טרפה אע"פ שנשתהירו שני הותים דסופו לירקב הכל עכ"ל וי"א דכשנשתהירו שני הותים שלא נימוקו כשר [ס"ד ופי"ו] וכן הסכימו גדולי האחרונים [פ"ח זכ"ח] ופשוט הוא דאם הבשר נרקב היה בניטל ולכן כשעלה רקבון בכבד ולא נשתהירו השני הותים שלא נרקבו טרפה ובעוף יש לשער לפי ערך שני הותים שנבהמה דכלל גדול הוא דבשר שנירקב או הנמשם דאיתו כמי שאינו :

יג התלע הכבד אפילו עלו תולעים גם בהשני הותים שבמקום מרה ושבתמקום חיותה ועשו שמה נקבים כשר ואפילו יניטל שאר הכבד ולא נשתהירו רק הותים אלו ובהם ג"כ עלו תולעים ונקבום כשר רכל שהחסרון הוא ע"י התולעים ולא ע"י חולי אחר סופן להחמלאות [תכ"ט סק"ח] והוה דעת הרשב"א ז"ל בתורת הבית אבל יש חולקים עליו וס"ל דהוואא כשכל הכבד שלם דאו אפילו אם ניקבו התולעים בשני הותים אלו יש להכשיר אבל כשלא נשתהירו רק השני הותים וגם בהם ניקבו התולעים יש לאסור [תכ"ט זכ"ח] וכן יש להורות [תכ"ט סס] ואפילו כל הכבד מלא תולעים שניקבו וגם בהשני הותים אלו ניקבו התולעים כשר [ערכ"י מ"ח. ד"ס וחסרס ועש"ך סק"ו ודו"ק] :

יד כתב בה"ג והכי דעביא לה כבדא חוינן לריאה יודה אי חיוורא כעמר נופנא טרפה ואי סומקא הורא ובריאה וכשרה עכ"ל ויש מהראשונים שהביאו זה ורחו דבריו [ר"ן ורי"ן זכ"ח] ויש שחשש לדבריו מפני שכל דבריו דברי קבלה [נ"ח] אמנם הדברים תמוהים דמה ענין ריאה לזה ועוד דכשהריאה לבנה כעמר גפן בלא"ה טרפה כמ"ש בס"ל ל"ו ואולי לישנא קלילא נקיט וזה שכתב חוינן לריאה יודה ר"ל למראה שלה של הכבד וה"פ אם הכבד נפוח ועב הרבה שקורין גישוואלין וזהו סימן שהוא כולו מקולקל חוינן למראה הכבד אם הוא

חודו ויצא מהושט או מהדקין ונכנס להכבד מעבי השני דרך חודו וניקב בבשר הכבד ולכן נמצא עתה קופתו לצד החלל וחודו לצד הראש ולכן טרפה מפני נקיבת זוישט או נקיבת הדקין ועוד כיון דרוב הנבלעין נבלעין דרך הושט הלינן יותר בבליעת הושט מכבליעת הקנה ומטעם זה במחם קטינתו טרפה בכל ענין מפני שאני אימרים שנכנס דרך הושט אבל בקופא רגיו כלומר כשצד העב הוא כלפי הראש ורחק הוא כלפי הרגל אמרינן שנכנס דרך הקנה בצד החר וניקב בחודו לבשר הכבד ולא פגע במקום שנטרף ע"י נקב ואי קשיא כיון דרוב נבלעין דרך הושט למה לא נתלה שהלך דרך הושט כמו בקטינהא דו"ל דאם היה הולך דרך הושט לא היה לו להמצא באופן זה בחודו לחלל הגוף וקופתי לצד הראש רבנ"ג כשיצא מהושט או מהדקין ונכנס מעבר השני של הכבד בצדו החר היה לו להמצא צדו החר לצד הראש וקופתו לצד החלל ואף אם נכנס מן הצד היה לו להמצא שיונה המחם ארכו לרוחב הכבד ולא בחודו לצד החלל כשאי"כ בקטינתא אין הדבר ניכר ולכן תלינן בושט כדרך רוב הנבלעין ואע"ג דגם בקופא רגיו י"ל שנכנס דרך הושט בחודו ובהתחלה הושט יצא ונכנס להכבד בחודו ולכן נמצא בהכבד בחודו למטה לא הלינן בזה שהרי הושט הוא רחב ומסתמא הלך כל הושט או כל הדקין ואח"כ נכנס לעבר השני של הכבד [ולפמ"ס ח"ס כל מה שסקסו על טעם זו ודו"ק] :

כג י"א דלשיטת רש"י בקופא רגיו דכשרה היינו אפילו כשאין המחם כולו טמון בבשר הכבד דאפילו מקצת מחם יוצא בחודו לחלל הגוף כשרה ולא חיישינן שזא ניקבה בחודה אחד מהאיברים הפנימים כמו בכר מחם שנמצא בחלל הגוף לפי שכתב זה נכנס בנחה ומנוח על מקומו במנוחה כשאי"כ במדט או קיץ שנמצא בחלל הגוף שיש לחוש שנכנס בכח מכחויץ וניקב אחד מהאיברים [רס"ג נח"ג] וי"א דבהכ"ג ודאי אין סברא להקל והא דמכשרינן בקופא רגיו היינו כשכולה ממינה הבשר הכבד אבל אם חודה יוצאה לחלל הגוף טרפה [ר"ף] :

כד ושיטת הרי"ף ז"ל והעומדים בשיטתו כן הוא דכיון שהכבד תלוי בקנה לא חיישינן כלל שנכנס דרך הושט אלא דרך הקנה נכנס ולכן בקופא לבר כלומר שהקופא לצד הראש והחוד לצד החלל כשנכנס להקנה דרך חודו והכבד תלוי למטה הרבה מהלב והריאה והיכה המחם דרך רחוקה עד שנכנס לבשר הכבד ולכן חוששין שזא נטה בחודו דרך הלוכו בקני הכבד שנקובתם במשיהו כמ"ש ס"ס ל"ד אבל בקופא רגיו והיינו שהקופא לצד החלל והחוד לצד הראש ונכנס דרך קופתו והקופא איננה נוקבת כשרה ואי קשיא הוצא נכנסה בבשר הכבד דרך הקופא דו"ל דע"י כח המושך שבאיברים משכה את המחם לבשר בכבד רכח המושך גדול הוא עד מאד בפרט הכבד שהוא כולו דם ומלא המימות המשיך את

המחם אפילו דרך הקופא ובקטינתא טרפה בכל גזוני טעום דחיישינן שדרך הלוכה נטתה וניקבה קני הכבד כמ"ש :

כה ולשני השיטות דווקא כשהמחם מונח בארכו לאורך הכבד אבל אם מונח לרחבו של כבד והקופא והחוד פונין לצדדי הכהמה טרפה בכל ענין דזהו סימן מובהק שהרבה דרך היישט וניקבה בצד הכבד ומנוחת לרחבו דאם היה הולך דרך הקנה למה נהעקם כל כך ומי עיקמו אלא ודאי שהלך דרך הושט ודע דלשני השיטות אין חילוק בין נמצא המחם בכבד שלם או כהתיכא דכבדא ויש מי שרצה לחלק בזה ונרחו דבריו [עב"י] וכן פסקו הטור והש"ע ע"ש וכבר כתבנו שאין אנו בקיאין לחלק בין קטינתא לאימיתא ורק אם הקופא גדולה כמו גרעין שר המרה כתבו הראשונים שיש לרון בה דין קופא שהיא אינה ראויה לינקב [טור] ויראה לי דמחשין שילנו שקורין ספילקא שראשו אחד חד וראשו השני עגול ודאי שבקופתו אינו ראוי לנקוב אף אם אינו כגרעין המרה ושיעור זה כתבו אף אם אינו עגול [כנלע"ד] ולדינא אין ג"מ לירדן מפני ספיקות של השיטות בקופא לבר ולגיו כמ"ש :

כו אבל אם נמצא המדט בסמפון גדול שבכבד והוא סמפון הקנה שנכנס בתוכו וכן אם נמצא בסמפון גדול של ריאה כשרה בכל ענין לכל הדיעות ואפילו נמצא בחתיכת כבד או בחתיכת ריאה [ט"ו סק"א] והטעם דבכאן אין שום חשש שזא יצא דרך הושט דא"כ איך כונה להכנס בסמפון זה אלא ודאי דרך הקנה נכנס והקנה וקנה כבד סמוכין זל"ו בהתחלקן סמוך לריאה וגם קנה הכב וקנה הכבד מתחלקין לסמפונות בראשן האחד ויש לומר שנכנסה מסמפוני הכבד לסמפוני קנה הכבד ומשם עלתה לכבד דרך הסמפונות [רס"י מ"ט.] ולשיטת הרי"ף נמי אין חשש דכיון שהמקום רחב לא חיישינן כלל לניקבה ובין קופא רגיו ובין קופא לבר כשרה :

כז כתבו הגאונים שטרפש הכבד שניקב נקב מפולש טרפה ואין המטרפות מצד עצמו אלא כיון שנתקלקל המרפש סוף כל הכבד שיתקלקל וסופו להנטל וכנסול דמי [לגוס] דרך קבלו הגאונים ויש"ם לא הוזכר מטרפות זו מפני שאין המטרפות מצד עצמותו [עגמ' מ"ח.] ועוד דאינו רומה לכל המטרפות שאיזה סתימה שהוא מועיל לזה כמו סירבא או חלב טמא כמו שיתבאר ולכן לא חשיבו לה הש"ס [פ"ח והכ"ט סק"א] :

כח ח"ל רבינו הב"י בסעי' ח' ניקב טרפש הכבד נקב מפולש מצד הכבד טרפה אבל אם נסרבה בסרכא בצלע כשרה עכ"ל וכן הוא לשון המרדכי בשם הגאונים ע"ש ולשון מצד הכבד יש שפירשו שהכוונה הוא שהמטרפות הוא מצד הכבד ולא מצד עצמו ויש שפירשו שמפני שהמטרפש תלוי כנגד הכבד וגם חוץ לכבד ואין הנקב ממריף רק מה שכנגד הכבד ולא הסכימו הגדולים לזה ולכן יש מי שכתב שזהו טעית הדפוס [ג"מ] אמנם העיטר

מעידה שהכרם ניקב ע"י קוץ או מחט ומפני זה נאח סרכא וז:

לג ואם לא ברקו בהכרם יש מי שאומר דגם בדיעבד אסור דכיון שכתב שבוודאי יש שם קוץ או מחט הוי ריעותא ברורה ואין להכשיר בלא בריקה אפילו בדיעבד [מ"י כלל פ"ט] ויש מי שמתיר בדיעבד [הוט' סג"י] מפני שאין זה ריעותא ברורה אלא חששא בעלמא ולשון שבוודאי יש שם קוץ או מחט לאו דווקא והוא עצמו בפירו הורת חמאה לא כתב רק שמא יש שם קוץ או מחט וכ"כ בלבוש ע"ש והנה זהו ודאי אם הקצב עשה כן בכיוד ודאי יש לאסור אך אם עשה כן בשינוג יש להתיר בהפ"מ או לכבוד שבת [וכ"מ דעת סמ"ג ג"ד ס"ס מ"ח ונס' מנ"ש ע"ט]:

לד ואם ברקו בהכרם ולא מצאו כלום ואפילו מצאו הקוץ או המחט מנח בהפרש כיון שאינו תחוב בשום מקום אין שום חששא בזה ואף שי"ש סחמיים גם ככה"ג מחששא דשמא כבר ניקבה וחורה לאחוריה לתוך הפרש אין זה חששא כלל דאין לנו לרוץ אלא על מה שענינו ראות ואין מחזיקין את החמט במקום למקום ככה"ג ואפילו מאן דס"ל דהבדיקה מעכבת גם בדיעבד לא ס"ל לחוש ככה"ג [וני"ג ס"ז] יב"ש לפי מה שכתבנו להכשיר בהפ"מ בדיעבד.

לה ואם נמצא החמט תחוב בכרם או בהמסס ובה"כ אף שלא ניקב מעבר לעבר מ"מ כיון שהחמט הוא נגד הסרכא הסכימו גדולי אחרונים דסרכא הוי כקורט דם ועוד נרוע מזה וכשם שאמרו בגמ' [ז"א]. במחט שנמצאת בעובי בית הכסות שניקבה מצד אחד ובעבר השני נמצא כנגד החמט קורט דם מרפה הוה כנקב מעבר לעבר דאם אין שם מכה מעבר לעבר קורט דם מניין ע"ש כמו כן בשיש סרכא נגד החמט זהו ערות שהנקב הוא מעבר לעבר ואם נמצא החמט בהמסס ובה"כ מונחת לארכה בין הקמטים ואינה תחובה בבשר ההמסס ובה"כ יש להתיר בהפ"מ אף שהוא נגד הסרכא וזהו הכל לפי ההנחה שסרכא הו' כקורט דם ועוד נרוע מזה כמ"ש:

לו אמנם חכמי פראג אמרו דסרכא הוי כקורט דם דדבר זה מוכן כשהחמט התחיל לנגוס בהבשר מיד תרגיש הבהמה כאב גדול ומפני הכאב תעלה סרכא כנגדה והמקום יתחיל להיות נפוח ובריבוי הנפוח והליחות נסרך לו גם המרפש אבל אין זה עדות כלל על נקב מעל"ע ורכינו הרמ"א ה"ק שיש לבדוק בכרם ולראות אם ניקב מעל"ע אם לאו ואם לא ניקב מעבר לעבר כשר [כנו"ס ס"ק"ט] והנה אם יש לזה עוד איזה צירופים להכשיר וההפסד גדול אולי שיש לסמוך על זה יצ"ע [ט"ז] אמנם זהו ודאי דאם רק יש נקב בצד אחד יש חיוב לבדוק בקש"א אינו הולך שובל בעיקום וראינו זה כמה פעמים שהולך שובל עקום והנקב הוא מעבר לעבר רק שהנקב שמעבר השני אינו כנגד העבר הראשון אלא רחוק ממנו ושובל הולך מזה לזה ואם לא ברקו הוי ספק מרפה כיון שיש

כן הוא דבא למעט אותו חלק של חצר הכבר שפרוס על דופן הבהמה לפי שהדופן סוכה הנקב אף שאינו נכנס לתוכו [ט"ז סק"ח] ואין הנקב פוסל אלא בחלק המרפש שעומד באיור והסכימו לזה גדולי אחרונים וכן עיקר לדינא:

כמ וזה שכתב דאם נסרכה בסרכא בצלע כשרה יש בזה שני כוונות האחד ראע"ג דיש מוכרים דסרכא אוסרת בכל האיברים וכמו שיתבאר בס"מ מ"ו מ"מ במרפש אינו כן מפני שאין המרפות מצד עצמו [ז"א כוונת הט"ז סק"ט] ומוכב נקדוק הפמ"ג וזו"ק] והשונית דנקב המרפש כל דבר סותם אפילו עדה סרכא בהמרפש וסתם הנקב הוי סתימה ראע"ג דסרכא אינה סותבת בריאה ובשאר איברים שמרפתן בנקב דהוי קרום שעלה מחמת מכה ואינה קרום ס"מ במרפש שאין המרפות מצד עצמו אלא מפני שסוף הכבר להנמל סותם כל דבר אפילו סרכא ואפילו חלב סתם ואפילו איזה קרום שהוא הוי סתימה [ט"ז סק"ד] ויש מי שרוצה להחמיר בחלב סתם ואינו עיקר ובפרט שעיקר דין זה אינו בגמ' הנו וילא לוסף עלה:

לב לפי מה שנחבאר דכל סתימה מהגי במרפשא כשניקבה לכן אם גם נפתח הנקב בהתחיל שנסרך ונסרך בה כשר [ז"א] ודווקא כדרך הנחתו אבל אם נסרך בה שלא כדרך הנחתו ונידולו הוי כמפורק וטרפה [ט"ז] וראינו לפרקים שיש נקב במרפש אך חתיכה מהכבר סותמו והיינו שחתיכת כבד נכנס להנקב ופרהו ודאי כשרה דלמאי נוחש לה אי משום סתימה פשיטא דהוי סתימה יפה יותר מסרכא וכתיתם התחיל ואי משום שחתיכת כבד זה הוא חוץ למרפש ועתיד להנמל מה איכפת לנו הלא הרבה מהכבר נשאר בעבר השני כפנים המרפש ושנאמר שכיון שזה חוץ למרפש עתיד להנמל סופו שנימל כולו מנלן לומר כן ולכן אף שיש ב"י שמסתפק בזה [ז"א] מ"מ אין שום ספק בזה [וכן משמע: יסדיה ממנו' כרס"ח ס' כ"א ע"ש ודוק] ואין שום חיוב לבדוק אם יש נקב במרפש [ט"ז]:

לא נמצא מחט במרפש הוי ספק מרפה וכל ספק מרפה לאיסור ולא מיבעיא אם מקצת מחט יוצא לחלל הגוף דהוי כמחט שנמצא בחלל הגוף אלא אפילו אם כולו סמוך בהמרפש ג"כ הוי ספק מרפה דחיישינן שמא ניקב אחד מהאברים הפנימים בכניסתו לשם [ט"ז סק"ז] ועוד שמא נכנס הושט ואין חילוק בין קופא לנוי או קופא לבר ובכל ענין הוי ספק מרפה [ט"ז]

לב כתב רבינו הרמ"א דאם נסרך מרפש הכבר לבית הכסות יש לבדוק בכרם שבוודאי יש שם קוץ או מחט שניקבה ועל ידי זה באה סרכא וזו כן מצאתי בבדיקות ישינים וראיתי משהו והבי' נהוג עכ"ל ור"ל אע"ג דקו"ל שאין סרכא אוסרת בשארי איברים לכד מריאה מ"מ הסרכא שממרפש לבה"כ ברקו ומנוטה שהוא

גם ביהר אהה מ"ט לא חשו לדעת הרמב"ם בזה וכמו שכתבי לקמן סי' נ' רכל מקום שאטרו נטל מרפה ה'ה כנברא חסר ע"ש שהגם שהביאו שם דעת הרמב"ם מ"ט להלכה נראה דעתם דלא בהרמב"ם ולכן סתמו מ"ט דבריהם לאטור ולא הביאו דעתו כלל וכן הלכה דאטור תורה הוא ייש להחמיר בפלוגתא דרבנן ונפרט הרוב הפוסקים הסכימו כן ומה גם שכ"כ הרא"ש בשם בה"ג [פ"א ע"ס ז'] ודווקא כשהם בעצרת ככדים אבל אם השני אינו בעצרת כבר אין להטריף [ד"ח סכ] וביאויים דרך הכבד להיות כפול ונראה כשנים והכי רביתיהו וי"ט ש"ס בס' נ' סע' ב"ה :

לט ודע שזה שקבל משה מביני דכל יתר כנטול דמי לדעת רש"י והרמב"ם והרא"ש פירושו פשוט דיהר אחת כנטול אחת כמ"ש אמנם דעת הרמב"ן ז"ל דאין הכוונה כניטול כולו אלא כל יתר כנטול זה היתר עם מקומו הרבוק כגון שיש שני כבדים ואם מחוברים שניהם במקום מרה ובמקום חיותא מרפה שהרי חשבינן זה המקום כנטול אבל אם מחוברים בשארי מקומות כשר ראפילו אם נחשוב זה המקום כנטול לית לן בה כיון דנשתתיר במקום מרה ובמקום חיותא ועל דרך זה בכל האיברים והרשב"א ז"ל כתב [פ"מ"ג ד' כ"ו:] דכנטול זה לברו דמי ואין מרפות זה אדא במקום שששנטול זה לברו ונשאר המקום נקיב יטרוף בזה כמו שני מעיים וכיוצא בזה אבל בשני כבדים ושני מחולים כשרה ובירתת רגל היו מרפה משום כוקא דאטמא ע"ש אמנם העיקר לדינא כסברא הראשונה והרשב"א בעצמו כתב שאינו סומך ע"י למעשה ורבנותו בעלי הש"ע בס' זה ובס' נ"ה לא הביאו רק דיעה ראשונה וכן הכריע הרא"ש ז"ל [סג] :

שיש נקב אומחט בעבר אחד ואין ספק שהבדיקה מעכב גם בדיעבד אפילו אין סרכא כנגדה ואפילו אם אין נקב מעל"ע יש חיוב לראות אם לא נתקלקל הבשר כנגד הנקב או המחט וכמה פעמים ראינו שהבשר נתקלקל ונתמסמס עד סופו והטרפנו דהוה כנקב מעל"ע וגם בזה הבדיקה מעכב אפילו בדיעבד ואפילו אין סרכא כנגדה [כנלע"ד] :
 [ק] כבר כתבנו שטרפש הכבד שניקב ואין עליו שום סהימה מרפה ואם ניכר שהנקב הוא כתולדה כגון שיש להנקב שפה סביב ולפי מראית העין הוא כאלו הפור השפה סביב סביב והוה סימן שהוא בתולדתו אולי יש להבשר ולא מיבעיא לדעת הרמב"ם שהבאנו בסע' ה' דכל שנברא חסר לא דמי לניטול ודאי ש"ל גם כבאן שהטריף בה"ג כנקב ולא כנקב מתולדה ואע"ג דכל מקום שניקב מרפה ס"ל להרמב"ם דגם בחסר מרפה כמ"ש שם זהו בחסרון כל האדם ועוד דהוה רק בדבר שהטרפות מצד עצמותו אמנם יש סברא לומר להיפך כיון דמעם המטרפות הוא מפני שטרף הכבד להנטל א"כ מה לי אם הנקב בתולדה אם לאו סוף סוף ינטל הכבד אך דו"ל כשהנקב בתולדה אין סוף הכבד להנטל דווקא כשהכבד הורגל כהפסק הטרפש קשה לו כשינקב אח"כ אבל כשהוא בתולדה כן אפשר שאינו מיוק לו וצ"ע לדינא יאולי כיון שאין זה דינא דגמ' יש לסמוך להקל בספיקו כהפ"מ ואחר מהגדולים פסקן בן בפשיטת דנקב בתולדה כשר [נו"ב מסד"ט סו"ב] :

לח כתבו המור והש"ע נמצאו שני כבדים כבהמה או בעוף מרפה דכל יתר כנטול דמי והוה ליה נטול הכבד עכ"ל ואע"ג דכל יתר כנטול הכוונה הוא כנטול מתולדתו וכנברא חסר וא"כ לדעת הרמב"ם שדבאנו בסע' ה' דכשהכבד חסר מתולדתו כשר היה לנו להבשר

סימן מב [דיני טרפות המרה ובו כ"ט סעיפים].

המבשירים בחסרון המרה לגמרי דאחרי שנבראת כן מסתמא אין בהכבד שלה חמימות גדולה [כנ"ל מסמ"ו מיימנ' לה' מאלכ"ט ס"ו ומזכרו הכנ"ו פ'] :

ב אם ניקבה כנגד הכבד והכבד סותמה כשרה אבל אם לא נסתם הנקב אע"פ שהנקב סמוך לכבד מרפה [רמב"ם ס"ו] ואם גם הכבד ניקב כנגד נקב המרה מרפה [גמ' מ"ח.] שאין לה מי שיתמנה ואפילו אם עלתה סרכא על נקב הכבד אינו מועיל ולא דמי לנקיבת הטרפש שמועיל גם סהיטה כל שהוא מפני שאין המטרפות מצד עצמו כמ"ש בס' הקורם וה"ג אין המטרפות מפני הכבד דלא דמי כלל דהתם לא התחילה עדיין מעשה הטרפוח אלא אמרנו דע"ז סוף הכבד להנטל כמ"ש שם וכך בסהיטה כל דהוא אין סופו להנטל אבל הכא הרי המטרפות דניקבה המרה לפנינו רק דנאמר דהכבד יסתמנו וכיון

א ניקבה המרה מרפה ואע"ג דאיוב אמר על עצמו ישפוך לארץ מרירוי [לוינ' מ"ז] וחיה שנים יבות אח"כ אך באמת זה היה דרך גם ואין מוכיחין מעשה נסים [גמ' מ"ג.] וניקבה המרה מקרי כשניקב הכים כמו בכל האיברים נקב מקרי כשניקב העור ומעם טרפות זו אינו מפני הכים דאין זה אבר שתהא החיות הליו בו שהרי יש כמה מינים שאין להם מרה כלל וכן יש פוסקים שביכשירין בניטלה המרה לגמרי כמו שיתבאר אף דלא קי"ל כן אלא המטרפות הוא מפני שפעולת המרה להשקות חום הכבד ובעסו כמו שאמרו חו"ל כבר ביעס ומרה זורקת בו טיפה להשקותה ובלא זה א"א להבעל חי לחיות מפני גודל חמימות הכבד ולכן כשינקבה וכל המטריות יצא לאיבוד אין מי שישקט חמימות הכבד אבל באותן שאין בהם מרה כלל הבריאה היא באופן זה שאין להכבד חמימות הרבה והוה מעם

וכיון שאין בהכרח חתימה חוקה נשארה המרפות בתקפה [מכ"ט] :
 ג דבר פשוט הוא שאם יש לתלות הנקב במשמוש ידא דמכתא תלינן שדרי בכל האיברים הרין כן [ש"ך סק"ל] וכן אם לא נמצא מרה כלל ויש להלות שלאחר שחיטה נאברה כגון שזרקו הבני מעיים לאשפור ולפעמים רגילה להמצא בעופות בין המעיים תלינן שלא היתה אצל הכבד אלא אצל המעיים וכשהשליכו המעיים כמילא שהשליכו אותה ג"כ וכשרה וכן הורו גדולי עולם [עכ"פ סק"ט מ"ט כסס סו"י] וכן אם יש איזה תלייה אחרת מכשרין אבל כשאין שום תלייה לומר שנאברה אין להתיר מטעם ס"ס ספק שמא קי"ל כהפוסקים המכשירים בחסירה המרה לגמרי ואה"ל דלא קי"ל כן שמא נאברה אחר שחיטה דכיון דאין במה להלות שנאברה אחר שחיטה אין לעשות מזה ספק [פמ"ג קה"ן] ועוד דרוכ הפוסקים מטריפים בחסרון המרה ובמור וש"ע לא הובא כלל דעת המתירים ולכן פשה לעשות זה לספק ורק לאיזה צירוף ביכולת לצרף להתיר דיעה זו [ספמ"ג סקס"ה מאו רבנא] למלות כממשום היד פ"ט ולפמ"ט כסעי' י"ג ח"ט ודו"ק] :

ד נסרנה המרה למקום אחר כשרה דאין סרנא אוסרת אלא בריאה ולא בשארי איברים כמ"ש בס"ס ל"ז דבשארי איברים אין זה אלא הפשטת לחות [ט"ז וס"ד סק"ג] ואף שיש פוסקים חולקים על כלל זה [תה"ד וס"ט סמ"ה וס"ח ס"ט ל"ו] וס"ל דגם בשארי איברים המרכא אוסרת מ"מ כיון דרברונו בעלי הש"ע וכן מפרשי דבריהם פסקו כן כמ"מ ולא הביאו דיעה האוסרת קי"ל כן והכי סתברא ולא מיבעיא לפי' ההו"ס דסרכא בריאה אינה מעידה על נקב אלא שבושה להתפרק כמ"ש בס"י ל"ט דוודאי אין זה אלא בריאה שמרחפת המיד ולא בשארי איברים אלא אפילו לפירש"י שם דאין סרכא בלא נקב אין זה אלא בריאה ברפירש"י דבתוך שרריאה שואבת כל מיני משקה והמשקה נעשה עב בתוכה ויוצא מעט מעט דרך הגקב ונעשה סרכא [מ"ו:] ולא בשארי איברים והכי קי"ל :

ה מעשה במרה שהיהה בולמת סבין הצלעות לחוץ בין עור לבשר והמרה היתה שלימה ונפחה ועלתה בנפחה והבשירות דלמאי ניהוש לה דאי משום שנסרכא לבין הצלעות הא קי"ל דאין סרכא אלא בריאה ושניחוש שמא ניקב ע"י קוץ אלא מבחין והקוץ הגיע לחלל הגוף וניחוש שמא ניקב אחר מהאברים הפנימים הא כיון שהעור שלם הרי נראה לעין שלא ניקב מבחין ועוד דכשיש ספק אם ע"י קוץ אם ע"י חולי הולין בקורקבן להקל כמ"ש בס"י מ"ט וה"ה במרה [פמ"ג כסס ל"ג] ולכן אם העור נקוב מבחין צריך שיכי שוהו ע"י חולי ולא ע"י קוץ וכלא"ה מרפה [סס] דאחרי העור נקוב נראה יותר שבא ע"י קוץ מבחין [תמכ"ט] וכבר כתבנו דקי"ל כספ"ק כס"ע ודוק] :

ו אם המרה נמולה לגמרי או שחסירה מבריאהה מרפה

וכן פסקו הרמב"ם [פ"ו] והרשב"א והרא"ש והמש"ע ורוב הפוסקים דכיון דניקב איתא בש"ס דמרפה כ"ש בנימל או חסרה מבריאהה ולכן אף שיש מהקדמונים שמתירם בחסרה המרה ואע"ג דניקב מרפה אין מרסין במרפות ול"ו כמו במחול דניקב מרפה ונימל כשר כמ"ש בס"י מ"ג וה"נ כן [מרדכי וסג"ח רפ"ג כסס רכז"ה ועוד סוסקס] ומעמם שאין זה אבר שהחיות הליו בו שדרי תורים ובני יונה אין להן מרה כלל לא קי"ל כן דאין למדין ממין על שאינו מינו [רא"ש סס] :

ז כתב המור בשם בה"ג נישל המרה מעמין לה בדוכתה אם יש בה מעט מרה כשרה בידוע שנבלעה במקומה וכהו הראב"ן ואי לא מעט בה מעט מרה כשרה חיה יצלנה ואי בלע בגריה יתיב בה מעמא עכ"ל ואע"ג דאסור לפעום דבר מאבל לידע אם יש בה איסור אם לאו מ"מ כזה סמכו הגאונים דמילתא דלא שכיחא היא שהיא נמולת המרה ויותר קרוב שנבלעה במקומה ולכן התירו לפעום [ש"ך סק"ד] ועוד דאין כאן מעמא אלא לחיכא בעלמא ואינו כלום [פמ"ג] דבלחיכא בעלמא יורגש אם יש כאן מרירות אם לאו :

ח כלשון המור מבור דא"צ לקרוע הכבד ולשעמו אלא מעמין ליה בדוכתיה כלומר כמקום שהמרה צריכה להיות סמוכה לכבר אבל רבינו הבי"ש במע"י ג' כתב אם חסרה המרה קורע הכבד שתי וערב ושועמו בלשונו וכו' וכלשון זה כתבו כמה מהפוסקים ולכן יש מי שאומר דחוקא כשקורע הכבד ושועמ טעם מר מהני אבל בלא קריעה אף כשפועם טעם מר על הכבד מלמעלה אין זה כלום דשמא נישלה המרה והמירות הוא מהומן שהיתה בה המרה משא"כ כשקורעין אורו ושועמין מבפנים טעם מרירות זהו סימן שהמרה נבלע בו [מכ"ט סוף סק"ג] :

ט אמנם באמת לא מצינו לאיזה פוסק שיסבור כן וכל כי האי ה"ל לפרש ועוד דאם באנו לחשוש על המירות שמבחוץ שמא הוא מכבר א"כ גם מבפנים ניהוש שמא המירות הוא מעת שהיתה המרה זורקת מים בהכבד כמבעה אלא ודאי דקים להו לגאונים דע"פ המירות דמכבר א"א למעום עתה מעט מר א"כ גם מבחוץ נמי ואולי כתב המור ככוונה לשון זה ללמדינו דא"צ קריעה דחוקא וכן הוא הסנהג הפשוט בכל תפוצות ישראל ואין מפקפקין בזה [וכ"כ סג"ו מרגילות ציד חפריס כסס חכמי ירושלים ע"ט] :

י ובעיקר דין זה יש לשאול שאלות גדולות האחת רמה מעיל מעימת המירות הא אכתי מכיס המרה לא נשאר כלום [פמ"ג] ועוד כיון דניקבה מרפה מדינא דגמ' א"כ ניהוש שמא זה מקרוב ניקבה ונשפך המרה ומכא זה אינו מעמין טעם המירות ועוד דא"כ למה ניקבה מרפה דמשמע להדיא דאף אם נשאר מהמרה בכיסה מרפה מי גרע מרירות שבעצם המרה ממירות שאנו מועמין בכבד :

התשובה

יא והתשובה לזה שקבלה הוא ביד הגאונים דאבר זה אינו אבר שהחיות הלוי בו ולא נברא רק להשקט המיית הכבד מחמו ובעטו וכשניקבה שוב אין ביכולתה שתעשה פעולה כי מפני הנקב היא כנאר פתוח ואין בה כח לזרוק טיפות להכבד ולכן טרפה אבל כי נאבדה לגמרי והוה דבר רחוק שהאבר לגמרי או שתהיה חסירה מבריאתה ולכן יותר יש סברא לומר שהכבד מפני גודל חמימותו ובעטו המשיך אחריו כל המרה אותו וכיסו ויפני גודל החום נדבקו להכבד ונתבטלי במציאות מיהו עב"פ פעולתו עושה כיון שגולו נבלע בו הרי בהכרח שישקטמו מבעטו וחמימותו ולכן הסימן הוא כשטועמין טעם כז' והו סימן שנבלע בו ולא חיישין שמא זה מקריב ניקבה המרה ינשפכה דא"כ היינו מוצאים כים המרה ושהיא נקובה דהיכן הלך הים אלא וראי שגולו נבלע בו ועמ"ש בסעי' א' [עכרז"ס סתם ג"כ בעין זה ולחננו בלרנו כס"ד בלריכות]:

יב י"א דגם אם טועמין טעם מר בשארי מקומות כמו בקורקבן ובדקין דג"כ כשר וכן הוא המנהג הפשיט ובאמת אין שום טעם לזה דכיון שאין בכבד טעם מר נהי שנאמר שנשפכה לשארי אברים מ"מ הלא לא עשה פעולתו בכבד ובאמת יש אוסרין בזה דבראשונים לא מצינו היתר רק בטעימת הכבד [עפ"ס סק"ג] אך כיון דכן הוא המנהג הפשיט הריש להמנהג על מה לסמוך:

יג והאמת ג"ל כן רמנהג זה נתייחד מטעם אחר ההנהג אצחנו רואים בחוש הרבה פעמים למאות שהמרה נמצאת בשלימותה במקום אחר בין הבני מעיים אי אצל המחול וכן העירו גדולים שהיו נכמה ררות לפנינו [כרו"ס סק"ז סגו"י סס"ן] וכן אוכל להעיר מיום שבתי על כסא הוראה ומביאים לפנינו עופות שלא נמצא להם מרה אנו מוצאין אותה ע"פ רוב בשלימותה בין המעיים ושנמעים טעם מר בכבד הו מקרה רחוקה [סס] וע"פ רוב אין טועמין טעם מר בכבד אמנם הטעם הוא שמפני שע"פ הרוב הוא בשלימותה אצל המעיים איך נמעים טעם מר בכבד ואם באמת אינה בוודאי ימצאו טעם מר בכבד ודרך בעלי הוראה כשמביאים לפניהם קודם כל טועמין הכבד וכשאנו בהכבד טעם מר מחפשין אחריה בין המעיים וקרוב הדבר שע"י החיפוש ממעבין אותה ולכן נמצא טעם מר במקומות אחרים ולפ"ז מה שמבשרים בטעם מר בשארי מקומות אינו מפני טעם מר שבכבד אלא כמ"ש:

יד וראיה ברורה לזה רהא הרבה גדולים מבשרים כשורקו המעיים לאשפה אף אם לא נמצא טעם מר בכבד מטעם הזקק זו שבוודאי נדבקה להמעיים והיא שם בשלימותה [סגו"י סס עה"ג ס"ן] וא"כ למה לא ניהלי שע"י משמש הדים נתמעכה דזה ידוע דער שמיציאים אותה במקום אחר ממשכשים בהם הרבה ואין לך משמש ודא יותר מזו וכן עיקר לדינא וכשאבדו הבני מעיים יש

להתיר אף אם אין טועמין טעם מר בכבד ולהיפך אם המעיים לפנינו ולא נמצאת בהם המרה וגם אין בהם טעם מר באיזה מקום והכבד נאבד וטרפה ואין לנו לתלות שא"ל היה הכבד לפנינו היינו טועמין בו טעם מר כיון שהחוש מעיד שברוב פעמים אין טעם מר בכבד וכן הסכימו כמה גדולים שלא להתיר בנאבד הכבד [כמ"ל הפמ"ג כס"ד סק"ג] ואף ש"ל דכיון דאינה בין הבני מעיים קרוב הדבר שימצא טעם מר בכבד מ"מ כיון שאנו רואים שהוא מקרה רחוקה קשה להתיר ואולי בעירוף דיעות המבשרים בחסרה המרה יש להכשיר גם בכה"ג וצ"ע [כפ"ט סק"ס סגו"י דיעה לפסח"ז]:

מז אם טעמו הכבד נמצא מר ושוב טעמוהו ולא נמצא המירות תלין שנתקנח מה שבלע הכבד מן המרה ובשרה [פ"ח כסס ריק"ס] ובשארי מקומות בכה"ג יש להסתפק אם מועיל וצ"ע ודע דיש מי שאומר שגודם הטעיפה בהכבד צריך להרוח הדם שגל נביו ולפי מה שנתבאר א"א לומר כן דאולי ידח גם המירות ויפסיד ממונן של ישראל ואי משום דלוקק הדם בלשונו יקנח באצבעו וכבר נתבאר דאין זה בגדר טעיפה כלל כמ"ש בסעי' ד' וכ"כ גדול אחד בתשו' [ז"י הונח כפ"ט סק"ד] וכתב רבינו הרמ"א דגם עכשיו נוכל לסמוך על טעימה זו וכן המנהג בכל הפוצות ישראל:

מח מרה שנתרוקנה והכים תלוי בטקומו כשרה דתלין שדרך הסמפון נשפך המרה לא דרך נקב [פ"ח כסס ח"מ] מיהו בדיקה ודאי בעינן לראות אם אין שם נקב וצריך לנפחה לזכים ואם אחר נפיתה לא ימצא שם נקב תלין דדרך הסמפון נשפך [סס] ואם לא נדקו נראה לאסור שאין לך רעוהא גדולה מזו ודיו שמקלין בבדיקה ואין חוששין שמא עלה בה קרום ונסתם אבל להתיר בלא בדיקה לא נראה כלל:

יז י"א שאין לסמוך על נשים בטעימת הכבד ואינו נאמנות בזה לומר שיש בו טעם מר [פ"ח סק"ז כסס ז"י] ואין נראה כלל שהרי אין בזה טירחא מרובה ועוד כיון שהדבר מוטל עליהן בוודאי הן בודקות יפה וכן פסקו כמה גדולים [עו"ח לפנ"ז מרגליות סה"כ כסס כמה גדולים דלמטה] וכן יש להורות ודע שיש מי שאומר שאם לא מצאו המרה וגם לא טעמו טעם מר שהתנגלות טרפה יש לאסור גם הבצים שלה שהטילה ג' ימים מקיים ובוודאי כן הוא אחרי דקו"ל להלכה דנישלה המרה טרפה לא עדיפא כסרכא שמטרפין החלב בתוך ג' ימים כמ"ש לקמן ס' פ"א ויש מיני עופות שאין להם מרה כלל כמו הורים ובני יונה אבל שארי עופות יש להם ובצבי המרה סמוך לזנבו וכל הדינים שבארנו אין חילוק בין בהמה לחיה ועוף אך מינינו לא שמענו שתחסר המרה במיני בהמות ורק בעופות שכיה זה:

יח מו שבא לפנינו עוף שאין לו מרה ואינו ממין העופות המצויים וזה נחבד שהוא עוף טהור אין אומרים ודאי כל מינו אין להם מרה כתורים ובני יונה אלא אמרין

סקין] והעיקר לדינא כריעה ראשונה רכיון דשופכות ול"ז הרי הן בבירור אחת ומה לנו אם יש בחיבורן כרוץ רוחב אצבע אם לאו כיון שבפנים אחת הן וכן ראה ברורה לרין זה ממה שנתבאר בסעי' כ' ע"ש:

כג כתב רבינו הרמ"א בסעי' ז' מרה הניכרת מעבר לעבר של כבד אי שפכי להרדי חרא היא וכשרה ואי לא שפכי להרדי מרפה עכ"ל ואע"ג דבבועא מעבר לעבר בריאה אמרינן איפכא דאי שפכי להרדי מרפה ואם לאו כשרה כמ"ש בסו' ל"ז והו מפני הסמפניות כמ"ש שם אבל בכבד אף אם ניטלו הסמפניות כשרה [ט"ז] נשט ד"מ] ואינו יודע מה שייך במרה ניכרת מעבר לעבר הלא איננה רבוקה לכבד אלא סמוכה היא לכבד ואיך שייך בזה ניכרת מעל"ע בשלכא בועא שהיא בעצם הריאה שייך לומר שניכרה בשני עברי הריאה אבל במרה איך שייך לומר כן ועוד איזה קלקול יש במה שהיא ניכרת מעל"ע ובוועא כשהיא מעל"ע הקלקול הוא בהריאה ולא בהבועא אבל במרה הקלקול הוא אם הן שתי מרות וא"כ מה שייך לזה מעבר לעבר ובודאי עיקר הכוונה הוא שגראות כשרי מרות וא"כ מה חידש בזה הלא כבר נתבאר דין זה וצ"ע:

כד אם נמצאת הכיס של המרה נפוח שקורין גישוואלין כתב אחר מן הגדולים שהיא מרפה [חל"ח] דהוי כבשר שהרופא גורדו ואין אנו בקיאים בזה וק"ו אם המרה הירוקה שבתוכו נהפך לעיפוש ולריקבון מרפה שהרי עיקר מרפות המרה הוא בשביל הליחה ואפילו לא נהפך לעיפוש רק שהליחה נתקשה כאבן היו לקותא ומרפה [סס] וידוע שבשיש מנפה בבהמות וממריזין לשחוט אותם והמנפה היא מהמרה שנעשית נפוחה הרבה ומהו מתיב יש חיוב לבדוק המרה ואם הכיס נפוח הריכה עד שהוא כבשר שנתמססם או אם המרה שבפנים נתעפשה נראה שאסורה והכל לפי ראות עיני הבקאים [ע"ט] נכ"ח סי' ק"ז] ויש שדוחים לגמרי דברי האוסר ולי נראה עיקר כדברי האוסר ובפרט בעת המנפה אין לך כל שאין עמוה חיה יותר מזה כשהמרה נתפחה הרבה ואולי יש גם סכנה בזה:

כה יש מי שאומר דבשנמצאו שתי מרות ויש בכבד טעם מרכשרה שהרי אפילו בחסרון המרה מכשרינן וכ"ש ביתר דכנסול דמי [פר"ט סק"ח] ויש חולקין בזה דארבא דהא דמכשרינן בחסר כשיש טעם מר משום דאמרינן שאינה חסירה ונדבקה בכבד כמו שנתבאר אבל ביתר שהוא לפנינו אלא דכך באה הקבלה דכל יתר כנסיל דמי הוי כאלו ניטלה גם היא גם מרירותה שבהכבד [פכ"ט וס"י] ועוד כיון שבארנו דעיקר טעם ההיתר מהמירות שבכבד הוא משום דאמרינן שנדבקה להכבד אבל בלא זה אינו מועיל המירות וא"כ כשהיא לפנינו אלא והיא כנסולה מה מועיל המירות אמנם כשאחת מהשתי מרות אינה מר יש להכשיר ולתלות שאין זו מרה אלא כעין בועא בעלמא ויש מי שרוצה להפריך במרה

מסתמא יש להם מרה ורק זה לבדו אין לו ומרפה עד שיוודע בבירור שכל הסין הזה אין להם מרה ויש שכתבו דגם אילים אין להם מרה [ט"ז סק"י] נשט מהל"ח וס"ד] וקשה לומר דכוונתם על מין אילים שהם מיני כבשים כאלו של יצחק ובקרבנות שהקריבו אילים שקורין באראן שבהם כסודמה יש מרה ואולי כוונתם על מאי דכתב איל וצבי ויחבור [צנעט'ג סס]:

יז נמצאו שתי מרות מרפה דכל יתר כנסול דמי והוי באין לו מרה ואם היא אחת ונראית כשתיים נוקבין אותן ואם שופכות זו לזו אחת היא וכשרה ואם לאו שתיים הן ומרפה ואפילו אם ע"י נקב אין שופכות ול"ז אך כשנפחתן אחת עולה גם חברתה בנפיחה זו או כשהמילו מים באחת מהן וע"י כך נתמלאה גם השנייה מים והו סימן שאחת הן וכשרה וזה שאין שופכות ול"ז ע"י נקיבה והו מפני עובי הליחה הנקב שביניהם שמשם שפכי אהרדי היה דק ולא יכלה הליחה לצאת מאותו הנקב שהליחה עבה ממים ולכן המים עברו דרך אותו הנקב והליחה לא עברה וכן הרוח עברה לפי שהוא יותר דק מידו עכ"פ נתברר שמהה אחת הן:

כ ואם היו שתי מרות סמוכות לכבד אחת הנה ואחת הנה וכמפון אחד שופך מרה לשתיהן וכשארם ווקף האחת חוזרת הליחה למקום שהסמפון מחלק מרה ושופך לשתיהן אך כשהן שוככות כדרך שהן נמצאות בחיי הבהמה או אין שופכות ול"ז אין להכשיר רק במקום הפ"מ ולא במקום אחר והמעט שהרי כפי שהן בחיי הבהמה הרי הן שתיים הלא ש"ל דכשרות החיוני דופק אפשר ששופכות ול"ז גם בכה"ג כיון שיש להן מוצא אחת כמו שאנו רואים בזקיפתן ואין זה דבר ברור אלא אומדנא בעלמא ולכן שלא ברפ"מ אין להתיר:

כא אם נמצאו שתי מרות ובמקום דיבוקם בכבד הם אחת כמו רוחב אצבע אע"פ שמשם ואילך נתפרדו לשתיים או להיפך שמתחלה הם שתיים ובסופם נתחברו יחד ברוחב אצבע אחת הן וכשרה וא"צ לראות אי שפכי להרדי אם לאו ונראה דאפילו אי לא שפכי כשרה דאם נאמר דמיירי בשפכי להרדי א"כ למה לנו חיבורם ברוחב אצבע וזה שבסו' מ"ז גבי בני מעיים מצרכינן חיבור כרוחב אצבע בתחלה ובסוף ובכאן לא מצרכינן רק בתחלה או בסוף התם שאני מפני שהמאכל צריך לצאת ולכן בעינן חיבור גמור משא"כ בכאן הוא רק משום כל יתר כנסול דמי דיו בחיבור במקום אחד [ט"ז סק"ט]:

כב אם השתי מרות נפרדות זו מזו רק במקום חיבורן אחת הם אף שאין בזה כרוחב אצבע אך כשמנביה הדג האחר שופך אל השני דרך חיבורן כשר [פר"ט סק"ט] נשט רדב"ן] ויש מי שחולק על זה וס"ל דלא מכשרינן בשפיכה אלא בחרא ומתחייב כתרתי שבסעי' י"ט אכז בשתי מרות כמש אף שמתחברין בתחלתן כיון שאין בחיבורן רוחב אצבע אינו מועיל גם שפיכה מו לזו [מכ"ט

בגרעין זית מתבאר מרבירי ההוס' שם שכתבו דמפני שהם גסים ואינן יכולין לבא בריוח דרך הסמפנות חיישינן שמא ניקבה הישט וחזר ונכנס בכבוד עכ"ל ולפ"ז אין חילוק בין קופא לבר ובין קופא לגו וכן מבואר שדברי הרא"ש ע"ש [ול"ע על המעיי"ט סס שהולך לחלק בין סמפון סריסה לסמפון סכנד וסחילוק פשוט כמ"ס סמוס' 170ק]:

כה והמור כתב בלשון זה גרעין שנמצא בה אם הוא גדול כשל תמרה כשרה שאינו יכול לנקוב ובוודאי נכנס דרך הסמפון ואם הוא דק כשל זית מרפה שהרי הוא עשוי לנקוב עכ"ל ואין כוונתו דהמטרפות הלוי בגדלות וקמנות שבין תמרה לזית דאינו כן דגם זית הוא גדול לגבי מחט כמ"ש ועיקר כוונתו על החור דחורו של תמרה גדול ואין ביכולתו לנקוב ולכן אף שאינו יכול לבא בריוח דרך הסמפנות מ"ס בהכרח לומר שבא דרך הסמפנות כיון שאין ביכולתו לנקוב משא"כ היות שהוא רק כראשו וביכולתו לנקוב תליגן תמיד שבא דרך הישט ולא דרך הסמפנות מפני שאין יכול לבא בריוח דרך שם [ולפ"ז גס סקור הולך כזה כשיטת רש"י והרמב"ם וסג"י חילק צייסס וכבר פסיג עליו סג"ס ע"ס]:

כז והנה לפי מה שבארנו נראה דלשיטה זו במחט במרה יש חילוק בין קופא לבר ובין קופא לגו במחט עבה כמו בכבוד ורכינו הרמ"א שכתב בסעי' ט' דכ"ש אם נמצא מחט או קוץ במרה דמרפה עכ"ל שהולך בשיטת היש מי שאומר שכתבנו בסעי' כ"ז דבמרה מפני שעורה דק חיישינן לנקיבת המרה עצמה [וזכו דעת הר"ן ע"ס] א"כ ממילא לחששא זו כל שהמנקב יותר דק יש יותר לחשוש בזה וממילא שאין חילוק בין קופא לבר ובין קופא לגו כיון שהחשש הוא מפני נקיבת המרה עצמה והכי קי"ל לדינא [עפ"ר"ס סק"ד שמולק על סמ"א ולפ"ז דכרו צדוקים וגם סמ"ס סק"ט פסיג עליו ע"ס וצדכרי רש"י עפ"ר"ט וכו' ע"ס]:

נמרה אחת כשאין בה מעם מרירות אם לא כשהכבד סר וצ"ע בכל זה [עמס' מיימוני לה' מאכ"ח ס"ז שכל גדולי ארפת מכשירין בסתי מרות טלון זה אבר שנאמר עליו כל יתר כנטול דמו ור"ס הסיב צסס רבינו ילמך הלוי המוסרת לכל ישראל ורלויה ליקרב על גבי המזבח ע"ס]:

כו איתא בגמ' [מ"פ.] דאם נמצא בהמרה גרעין של המרה כשרה וגרעין של זית מרפה וכתב הרמב"ם בפ"ו הטעם משום דגרעין תמרה אין ראשה חר וגרעין זית שראשה חר הרי ניקבה אותה כשנכנסה וזה שלא נראה הנקב מפני שהוגלד פי המכה עכ"ל והולך בשיטת רבו הר"ף שכתבנו בס' הקודם סעי' כ"ד דבהאברים התלויים בקנה כשנמצא בהם דבר לא תליגן שבא דרך הישט אלא בוראי דרך הקנה נכנס דרך הסמפנות וגרעין זית כיון ששני ראשיה חרין דינה כמחטא קלישהא שנמצאת בכבד דחיישינן שמא דרך הלוכה ניקבה אחד מסמפנות שנמרף שם בנקב משהו וכמ"ש שם ואף שאין הנקב לפנינו חוששין שמא עלה קרום ונסתם [כ"מ נה"כ ד' כ"ד: ע"ס] ויש מי שאומר הטעם דהחשש הוא על נקיבת המרה עצמה דמתוך שעורה דק חוששין שמא לאחר בניסתה ניקבה ועלה בה קרום ונסתם [כ"י] וכשנמצאת מחט במרה למעם הראשון דינה כמו בכבד דיש לחלק במחט עבה בין קופא לבר ובין קופא לגו אך להיש מי שאומר בכל ענין מרפה במחט כיון דחיישינן שמא ניקבה עור המרה עצמה בהיותה שם [וזכו נבין דכרי סג"י וסג"ס וסג"ך סק"ז ודו"ק]:

כז אבל רש"י והתוס' דס"ל דגם באברי הקנה חיישינן שמא נכנס דרך הישט כמ"ש שם גבי כבד מפרשים גם בכאן דבגרעין של זית כיון שהוא חר כמחט חוששין שמא נכנס דרך הישט ויצאה משם וניקבה המרה ונכנסה ואין בה חילוק בין קופא לבר וקופא לגו שדרי שני ראשיה חרים כמ"ש ולפ"ז במחט עבה יהיה הדין כמו בכבד שיש חילוק בין קופא לבר ובין קופא לגו אמנם

סימן מג דיני מטרפות במחול וכו' י"ח סעיפים.

חל עד שינקב מעבר לעבר והמחול אינו כן דאף אם לא ניקב מעבר לעבר אם לא נשאר בהמקום השלם כשיעור שיתבאר מרפה [זה למדתי מדברי סמ"ס ס"ז סל י"ט וכו' א"ח]:

ב ומעמו של דבר מפני שהמחול אינו מהאיברים שהחיות תלוי בו דכל פעולתו אינו אלא לשחוק [ברכות ס"ח]: ואצל המלכים היו אנשים שנמלו המחול שלהם ע"י סם [סנהד' כ"ח]: וקיימו שנים רבות ולכן ניטל המחול כשר בין שנכרא חסר ובין שניטל ע"י חולי או ע"י סם וזה שניקב מרפה אינו כשטעם עצם הנקב כבכל האיברים אלא דבר ככלו חו"ל שמפני הכאר של הנקב לא תוכל לחיות

א דיני מחול משונה מדיני כל האיברים דבכל האיברים דאם ניקב מרפה כ"ש ניטל וכשניטל כשרה כ"ש נקב כמ"ש בס' נ' ובמחול אינו כן דכשניטל המחול שנו חכמים במשנה דכשרה [ג"ד.] ובניקב אמרו חז"ל [ג"ה:] שיש מקום בהטהול דכשניקב מרפה ולמה לא מנו אותו חז"ל במשנה דאלו מטרפות דניקב המחול מרפה משום דגם דיני נקיבתו משונה בשני דברים האחת דלא בכל מקום כשניקב מרפה כמו שיתבאר זה אין בכל האיברים לבר בופק והשנית בכלל האיברים אין מטרפות הנקב אלא כשהוא מפולש או לתוך החלל כמו דבין וקורקין והמסס ובית הכוסות וכיוצא בהן ואבר שאין בו

שיעור עובי דינר זהב ולפ"ו איך כהנו הרשב"א והמור שהוא עב"פ פחות מחצי עוביו והרי לפי חשבון זה לא יגיע בהעב אף לחלק רביעית כמיבין אך אפשר לומר דהגמ' שאמרה כעובי דינר זהב הוא על העב ובהמה גדולה ולפי ערך זה יש לשער בכל בהמה דקה וכן בהדק שבעב והכלל הוא שהוא מעט פחות מחצי עוביו ויען שגם זה קשה לשער כמה הוא הפחות לכן יש לשער שישאר מחצה עוביו וצ"ע [ולא נלמד כן א"ש מ"ג כ"ב] כסס הרשב"א דכל שניקב עד מחציתו כסרס ונ"ל בת"מ ונקסס הסב"ס סק"מ הא גם פחות מזה כסר ע"ש ולפמ"ס ח"ט דגדל סדק סבבב ובעגלים כהרמב"ם לומר כן ויפטר"ח כקו"א והסמ"ג והסמ"ג דמו דבריו ולענ"ד דבריו כדורים וסובר כמ"ס דלין לנו שיעור רק דינר זהב וזו"ק:]

ו דבר פשוט הוא דא"צ עובי דינר רק החת הנקב ולא בעדדי הנקב ואפילו אם נחתך הדק וסמוך לחתך זה ניקב העב ואין בין נקב זה למקום החתך רק משהו או אפילו לא כלום כל שיש תחתיו כעובי דינר כשר [מכ"ס סק"ג] וכן אם ניקבו שני צדדיו דהיינו הצד הדבוק לכרס וצד שכנגדו זה כנגד זה ובאמצע נשאר בשר המחול כעובי דינר כשר [כ"ס] ואין לאכור כמעט שהעור נקב זה כנגד זה דבמחול לאו בעור הליא מילתא רק בשיור עובי דינר ובכל גווני שנשאר עובי דינר כשר וזא עור אלא אפילו ניקב בהעב זה שלא כנגד זה כגון שבצד זה ניקב ונשאר כעובי דינר וגם הצד שכנגדו ניקב ונשאר כעובי דינר ואלו היו זה כנגד זה היה נקב מפולש ג"כ כשר רק בזה בעינין שיהיה גם בין נקב לנקב רחוב עובי דינר זהב דאל"כ הרי הם כנוגעים להרדי וה"ל מפולש [כ"ס]:

ח עור המחול מצטרף להעובי דינר אבל הקרום שעל המחול שהוא חלב מלא אינו מצטרף [מ"ג סק"ג ועסמ"ג] שהרי אינו עצם מחול ואיך יצטרף וגם סתימתו אינו מועיל שהרי חלב מלא הוא כמ"ש כמ"ס ס"ד ועוד דאין סתימה מועלת לנקב המחול כמ"ש בסעי' ב':

ט נחתך מקצת המחול דינו כניקב דבמקום הדק כשר ובמקום העב טרפה ויש מכשירים בנחתך גם במקום העב דניקב גרוע מנחתך דהכאב יותר גדול [כ"ב כ"ס פיטור] וכבר הכריעו הרשב"א והמור דדמי לניקב ע"ש ודע דזה שנחתך במקום הדק כשרה לא משכחת לה אלא בהבנים סכין מבחוץ וזהו למקצת מחול ולא פגע בשאר איברים דאלו נחתך או ניקב ע"י מחט הנמצא במחול טרפה דהוי מחט שנמצא בחלל הגוף ולכן מה שהכשרנו בניקב בצד הדק או שנחתך כעובי דינר אינו אלא בניקב ע"י חולי דע"י מחט בכל ענין טרפה וכ"כ האחרונים [וה"ש רש"י ס"ס ולא ילא המס' לחוד דוגמא בעלמא נק"ט כמ"ס סק"ד ח"ט]:

י כתב רבינו הרמ"א בסעי' ב' נקרע המחול או נימוקה או לקחה בשניו כשר דינה כניקבה וכן כל מקום שהבשר רע ונקרב דינו כניקב ואם מים במחול אפילו עכו"ר

לחיות ולכן אף שלא ניקב מעבר לעבר כל שאין השלם כמו שיתבאר הכאב גדול מאד ולא הובל הבעל חי לשאת את הכאב והמות ולכן לא מצינו להפסיקים שיאמרו שמועיל סתימה לנקב המחול מפני שאין טריפותו מצד עצם הנקב אלא מפני הכאב א"כ אין רפואה לזה סתימה הנקב שהרי הכאב הוא מעצמותו [ולפמ"ס יש ליישב דברי סל"ה סבבב סמ"ז כ"ב מ"ז סק"א וסד"מ הקסס עליו וסמ"ז פרח ליישב ולדבריו א"ש בפסיקות וזמ"ז סק"ט כ"ב ז"ה וזו"ק] ובסעי' ד' יתבאר עוד טעם בזה [והלכות כמ"ס]:

יא באיזה מקום אומר הנקב במחול בצד העב דהמחול ראשו האחד עב והשני דק כבריית הלשון ובצדו העב הוא חלק ממנו דבוק לכרס וחלק שאינו דבוק לכרס ובראש צדו העב יש ג"כ דק ולכן אם ניקב בצדו העב בהחלק הדבוק לכרס טרפה וכן בהדק שבצד העב אם ניקב שם טרפה [מ"ו וטר"ח]:

יב ובהחלק העב שאינו דבוק לכרס אם ניקב שם יש אומרין [ד"מ פ"ג ח"ח ר"ל כ"ס חכמי פולג] ויש מהירין [הג"ח ורי"ז וד"ח ס"ס] ולזה נומה דעת רבינו הב"י בסעי' ג' ופשיטא הוא שיש לסמוך על דעתו זו בהפ"מ וכן הסכימו גדולי האחרונים [פרי"ח וסמ"ג] ויש מי שבפסקא בזה דבאמת מלשון הש"ס מובאר שהחלוק הוא רק בין צד העב לצד הדק [כד"ס] אך ש"ל דעיקר טעם דטרפות נקב במחול הוא מפני שעי' זה יוכלו להתקלקל הכרס והמעיים [פריסה כ"ס רי"ט] ולכן כל מה שברבו חו"ל בזה הוא רק במקום הדבוק לכרס אך לפ"ז למה להו לחול' לומר דבצד הדק כשרה הא הצד הרוק אינו מחובר לכרס כלל וצ"ע:

יג ואפילו לא ניקב מעבר לעבר אם לא נשאר שלם מהתתיו כעובי דינר זהב טרפה רקים להו לחול' דכל שאינו נשתייר כשיעור זה לא תחיה רבינו הבעל חי ושיעור עובי דינר זהב לא ידענו אך הרשב"א כתב שהוא פחות מחצי עוביו וטעמו מראמו חול' [כ"ס:] נשתייר כעובי דינר זהב ולשון שיעור הוא עכ"פ פחות מחצי ואע"ג דשירי מנחות נקראים שיריים והם הרבה יותר מהקומץ והו על שם החשיבות מפני שעולה הקומץ על גבי המזבח וכן שירי הדם נקראים שיריים על שם שהזאות הוא על המזבח לכן המותר נקראים שיריים אע"פ שהן הרבה יותר דשיריים הוא לשון טפל ג"כ [כמו כ"ס י"ו]. לשאלות נחלתו למי שמתים עלמו כשיריים ויש לדקוק בלשון המשנה פיורובין פ': אכל כשירי פיורוב וטרס"י ס"ס וזו"ק]:

יד והנה לפי מה שנהבאר דגם ברק שבעב כשניקב טרפה צ"ל דגם כזה הוא עובי דינר זהב פחות מחצי עוביו ואל"כ הו"ל להרשב"א והמור והש"ע לכאור זה וכן צ"ל בעגלים הדקים שגם בהם עובי דינר זהב פחות מחצי עוביו דזה דוחק לומר דרק בחצי עוביו משערינן כל אחד כפי מה שהוא כמו שיש מהגדולים שסוברים כן [פתב"ס סק"ט וסמ"ג סק"ה] שהרי בגמ' לא הוכירו רק

ישמא ניקב ונהרפא ונראה כמו שהוא בתולדה אמנם אם רבים הם הנמצאים נקב כזה ומצומצם במקום אחד אין ספק בדבר שהוא בתולדה וכשר ולכן נקבים הנמצאים בעגלים בצד העב בהדק שבו ומצוי הדבר הרבה פשיטא שיש להבשיר והגם שקודם שהיה הדבר מצוי נחלקו בזה הגדולים מ"ס כשהדבר מצוי אין חולק בדבר ולכן בומיניו זה שנתהוה גם בשוורים ובהמות נקב כזה כמו שהייתי בעיני כשהייתי במדינת ריסיין ובתחלה היה הדיבר קשה עלי להכשיר אמנם אח"כ כשנתרבה הדבר חזר דיננו להיות כעגלים דאזיה חילוק יש בדבר ונתפשט הדבר להכשירים וכפי הגראה שלהו בנידול הבהמות לפי המקום ופה במדינת לימא לא שמעתי שיהיו מצויים נקבים כאלה בגדולים רק בעגלים ונהרא נהרא ופשימיה [מ"ז סק"ב]

ודא דבכולו כשר ואם האמר למה לא מנו אותה במשנה דאלו כשרות בעוף ד"ל והו משנה שאינה צריכה רביין דבבשרות דבהמה שנינו הניטל המחול כשר כ"ש ניקב דבניטל אין הפרש בין ברפה לעוף והשני חבמים דכל מה שכברתו כנגדו בעוף זהו כשכל האבר יש לו דין אחד ולא במחול שכברתה דיש בה דיינין מחולקין [ולכן לא חלה דין זכ כשכרמו]:

יז אם יש נקב במחול בצד העב וניכר שהוא בתולדה כגון שיש לו שפה סביב ונראה ברור שהוא בתולדה הרבה מדגדילים פתורים ולא יוכיאה אם נדון נקב זה כחסר ולא כניקב הא ניטל המחול כשר אפילו ניטל כולו וכ"ש מקצתו אלא אפילו אם נדונו כניקב שנעשה אח"כ ה"ה הא מצינו דניכר המחול אינו מצד עצם הנקב אלא

ויש מי שאומר דגם בכה"ג כשרה לפי שאין החולי גורם הטריפות אבל בבדיא הקטנית גורם הטריפות [מ"ק סי' נ' סק"ג] וראיה לזה מדלא הזכירו הפוסקים דין זה בטחול [סכ'] ומ"מ מצד הסברא נראה כדריעה ראשונה למאן דמטריף בבליא בכה"ג וצ"ע לדינא :

יז נמצאו שני מחירין כשרה דהגם שכל יתר כנטול דמי מ"מ בטחול גם נטילה כשר וזהו לדעת המפרשים כל יתר כנטול כפשוטו אבל למי שסובר כל יתר כנטול במקום הבירי כמ"ש בס"י מ"א סעיף ל"ט ע"ש אם הבקים ול"ז במקום העב טרפה שהרי ישאר נקב בשם יהו שכתב רבינו הרמ"א בסעי' ה' דיש מחמירים אם נמצא במין טחול בצד העב יטיב להחמיר אם לא במקום הפ"מ עכ"ל דהפסד מרובה לא הייטיב לדריעה זו שפני שרוב הפוסקים לא פירשו כן כמ"ש שם יעוד דגם לדריעה זו מי יימר דכנטול עד סיפי שפא כנטול עד אמצעיתו וישעיתר כעובי דינר א"כ מהזכיר ול"ז בכל צדדי העיבי [ע"ז ס"ס מ"ח] ועוד שהרי כבר נתבאר דמעמא דנקב הוא משום הכאב ובוה לא שייך כאב כמובן [פוסק] וזהו טעם המור שכתב בכאן דכשרה ולא הביא כלל דעת אחרת אף שבת"ס מ"א הביא ע"ש [ועצ"ח סכמור צ"ח ולפמ"ס ח"ט וז"ל לטעם הס"ך נק"ט ע"ש וז"ק] :

יח אם יש שני טחולין וכאחר יש נקב בצד העב אם יש להביר שהנקובה היא היתרת כשרה ואם לאו טרפה מספק [ל"ב סי' נ"ח ומ"א] ויש מי שמתירף בכל ענין מטעם שהרי הטריפות אינו מטעם עצם הנקב אלא מטעם הכאב א"כ מה לי אחר מה לי יתרת סוף סוף לא תובל להיות מפני הכאב [פ"ח סק"ג] ודע דיתר טחול אינו אלא כשיש על השני צורת טחול אבל בלא"ה הוה לדלול בעלמא וכשר לכל הדעות [פמ"צ סק"ט ע"ש] :

יט כתב הרמב"ם בפ"ו טחול העוף עגול בענבה ואינו דומה לשל בהמה לפיכך אין הנקב פוסל בו עכ"ל והרישב"א ז"ל בתב דאדרבא מצד הסברא היה נראה דכולו הוא צד עב ככל מקום הנקב פוסל בו אלא שבבר הורה זקן [טור] ודעתו נוטה לאסור וכ"כ הי"ש"ש [סי' פ"ט] שקולא גדולה היא לסתור הכלל שאמרו חז"ל כל מה שטרפה בבהמה טרפה גם בעוף וכמה מהפוסקים שאוסרים [רנ"ט נבד"ס ופ"ח סק"ח] ויש מי שאומר במעמו של הרמב"ם משום דטעם הטריפות הוא דכשינקב בהעב הרבוק לברס יתקלקל הכרס ובעוף לא שייך זה שהטחול בעוף מונח בפ"ע [דו"ט נכס רנ"ט] אך לפי הטעם שכתבנו דמשום כאב מיטרפה אין טעם זה כלום ולי נראה ברור דהרמב"ם דרדק כן מתוך המשנה דכבר כתבנו שהרמב"ם דרדק דכבריו דלכן לא מנו חכמי המשנה נקיבת הטחול משום דמריפתו אינו בכל מקום של טחול ואי ס"ד דטחול של עוף דינו כולו כעובי מפני מה לא מנו אותה בטשנה דטרפות העוף [ל"ו] אלא ודאי

עבורן וסרוחין אם הבשר סביבו שלם כשר עכ"ל וכל זה כשהו בצד העב אבל בצד הרק לית לן בה וזה שכתב לקחה בשנינו בשר כליזר דליקוי בשנינו מראה בלבד אין זה כלום דדווקא בריאה שטרופתה היא מפני הקרום בכבר שפיר פוסל שינוי מראה ולא בטחול אלא בטחול הלוי אם הבשר נשתנה בעצם איכותה יגעשה בנתמססם ולכן דרדק וכתב בשנינו בשר ולא כתב בשנינו מראה וכ"כ כל הגדולים ולא כוש מי שרוצה להחמיר בזה [ס"ך ומ"ז ופ"ח וכר"ס וכו"ז] דלא דהתנ"ס שצמנס צוה] וזהו שמסיר וכן כל מקום שהבשר רע ונרקב דינו כניקב כלומר לא לבד בטחול אלא בכל האברים הדין כן ומהו מבואר להדיא דמ"ש מקודם בטחול שינוי בשר ג"כ מירי באופן זה וכשלא נשתתיר כעובי דינר בשר שלם ומוכר וע"י בס"י ז' :

יא וזה שכתב ואם מים בטחול אפילו עכורים וסריחים אם הבשר סביבו שלם כשר מירי כשנשתתיר בשר כעובי דינר וזהו [מ"ז וס"ך] וקמ"ל דלא אכרונן דסופו לירקב הכל וטרפה אף כשנשתתיר כעובי דינר ויש מי שרוצה לומר דכונתו להכשיר אף בשלא נשתתיר כעובי דינר [כ"ח] ודחו דבריו [ולפמ"ס נכס"ו ו"ג י"ל דזכו עומת סכ"ח] :

יב וכל זה הוא כשהקלוקו מתחיל מכתין אבל אם מכתין שלם מכל צד וכלי שום קלקול אף אם מבפנים נתקלקל כולו באופן שלא נשאר כעובי דינר כשר [מ"ז ס"ס ז' ופ"ח סק"ח וכר"ס סק"ד ומ"ק ומ"א] ויש מי שאומר גם בכה"ג [תנ"ס סק"ו ועצמ"ג] וביראי כהפ"מ יש לסמוך על דעת המתירים ויראה לי זהו אם גם מהבשר נשאר מעט סביב אבל כל כלה כל הבשר ולא נשאר רק עור הטחול קשה להקל דעור דטחול כשם שאין הטריפות הלוי כי כפי כן אינו מציל מהטרפות אף שמצדפין אותו לעובי דינר כמ"ש מ"מ הוא בעצמו אינו כלום [ומלח"א סכ"כ ספ"ח צמס נחלס עזריאל פ"ג] :

יג וכן כשיש מכות וחבירות על הטחול אם הם בצד הרק בשר ואם בצד העב היתכין המכות והחבירות ואם נשאר תחתיהם בשר נקי כעובי דינר כשר ואם לאו טרפה וכבר נתבאר דהרק שבעב דינו בהעב וכשיבש הטחול נראה ג"כ דרינו כניקב כמו בריאה וחיתוכין מקום היבש ואם נשאר תחתיו כעובי דינר כשר ובריאה נתבאר מה נקרא יבש ע"ש :

יד כשאמרי ניטל הטחול כשרה לא שנא נבראת חסרת טחול ולא שנא ניטל ע"י חולי ואע"ז דבבוליא יתבאר בס"י מ"ד דניטל ע"י חולי טרפה זהו מפני שבבוליא יש שיעור בהקטניה כמ"ש שם ויכן כשהקטניה לפחות מכשיעור ונטרפה לא החזור להכשירה משא"כ בטחול אין לו שיעור ואף גם בבוליא יש חולקין כמ"ש שם ומ"מ יש מי שאומר דבוליא ע"י חולי שהקטניה אבל בחולי שנימוקה טרפה דכשהגיע הנימוק עד שלא נשאר כעובי דינר הא נטרפה ואיד החזור להכשירה [גרו"ס סק"ח]

[מ"ז ופ"ח] מיהו מרשון הש"ע משמע דאין חילוק וצ"ע :
טו נראה דכניקב או נהרק אפילו הגיע לתוך החריץ כשרה דאל"כ הא גם בנתמסססה כשרה וזה שכתבו בטיר וז"ע עד החריץ הבוונה עד ועד בכלל כליזר לתוך החריץ [מ"ז וס"ך ופ"ח] ויש מי שאומר דרק כניקב כשר אבל נהרק טרפה [ס"ג] וזהו דיעה יחידאה וכל הפוסקים לא ס"ל כן וטעמו משום דהתיב באייב [מ"ז] יפלא כליותי ולא יחסרו ובגמ' [מ"ג] מבואר דמעשה נסים הוא אבל בלא גם הוי מכה מיה אבל באמה אין ראייה מזה כמו שיתבאר בס"ד :

י כתב רבינו הרמ"א בסעי' ב' מכה הרב דינו כלקחה בבוליא עכ"ל והקשו עליו דהוה מאן דס"ל דנחכהה טרפה אבל למאי דקו"ל דנחכהה כשרה א"כ מה לי

עד הלובן ש"כ דבבוליא לא בעינן כלל עד הלובן [ועצ"ח] :

ו אבל המור והש"ע כתבו כפ"י דגם בבוליא בעינן עד הלובן וכ"כ הרשב"א וכו"ש לפירש"י שפירש דלקותא הוא מוליא היא אכרונן בגמ' כפירש הבעינן שינוי להלובן ויש שחששו להחמיר כדריעה ראשונה לחלק בין לקותא למוליא ובמוליא כל שהמכה ניכר מכתין טרפה אפילו לא הגיע למקום חריץ [ס"ך סק"ס ומ"ז סק"ו] ויש שלא חששו כלל לדריעה זו [פ"ח ופ"ח סק"ו] וראיה לזה שהרי לקותא דנתמססס נרעא טיבא ממוליא כדמוכח טריאה בדעות מלאות טרפא כשר וריאה שנתמסססה טרפה וכן דבבוליא בנתמסססם בעינן עד הלובן כ"ש במוליא ועוד שהרי בבוליא עיקר טרפותה היא בהלובן ועוד דרינו דלמידיה"ל רבנא ר"י לדריעה זו [מ"ז ופ"ח]

מעם זה דעצירת השתן ומ"ם לא קי"ל כן וכן הסביכו כל גדולי הפוסקים :

יג מעשה בבהמה שנמצאת ריעותא בכליא שהותה סרחת ולא הספיקו לברוק אם הגיע עד התריץ ונאברה מרפה [נכס"ט כסס כנכ"ג] דכל שיש ריעותא לפנינו הבריקה מעכבת בדעבד וכן אם שנים אומרים שראו הכוליא ולא ראו הסרחון ושנים אומרים שראו הסרחון אין כאן הכחשה וטרפה דאלו ראו ואלו לא ראו שהרי אין אומרים שלא היתה סרחון אלא לא ראו הסרחון ולכן אם באמת אומרים שראו שלא היה בה סרחון אוקי חרי להדי הרי ובהמה משנחמטה בחוקת היתר עומדת [סס] ואם ראי בכליא מים ושמעו ריח סרחון ואינם יודעים בבירור שהסרחון הוא מהמים שבכוליא תלינן שהסרחון הוא ממנה וטרפה אף שיש להלות הסרחון בדבר אחר ס"מ כיון שלא ראו להדיא שהמים הם זכים בלא סרחון מרפה [סס] ואפשר אם גם לא ראו שהגיעו המים עד התריץ יש להקל ממעם ס"ם ספק אם הגיעו לתריץ ואת"ל שהגיעו לתריץ שמה המים זכים והסרחון הוא ממקום אחר וצ"ע למעשה :

יד כוליא שהקטינה מרפה וכמה הקפן והטרף בבהמה דקה עד כפול ופול בכלל מרפה ובנסה עד כענבה בינונית וענבה בכלל מרפה וענבה הוא מענבי הגפן וגדולה הרבה כפול ואף דהאידיא אינו כן והו מפני שנתקלקלו הפירות ובימים הקדמונים היו הרבה גדולים כפול והרי גם כות קבלה בירינו שהיא כחצי ביצה וענינו ראות בזמנינו זה שלא הגיע אף לרבע ביצה [מ"ז סקי"ג כסס רט"ז] :

טז בגמ' [כ"ה:] איתא בלשון זה הכוליא שהקטינה ברקה עד כפול בנסה עד כענבה בינונית וכתבו כל רבותינו הראשונים דגם כפול וכענבה מרפה והמעם דלהדיא איתא בגמ' שם דכל שיעורי חכמים להחמיר ולפ"ו אמרינן עד ולא עד בכלל כיון דהוי לתומרא והמהו על בה"ג שכתב דכפול וכענבה כשרה ויש שרצו לתרץ דבריו דהו רק שיעורי חכמים שבמשנה ובברייתא ולא בגמ' [כ"ח וט"ה] ועכ"ז מנ"ל לפרש לקולא ולכן העיקר כדברי השור הש"ע דמרפה [סס] :

טז ולענ"ד נראה דהבר"ג דרקק מלשון הגמ' עצמה דאיכתי שייך לומר עד ועד בכלל או עד ולא עד בכלל בשלשון עד מוכרח להיות כמו במשנה דשם [כ"ד.] בנדרת ששינוי עד כמה החסר עד כאיסר האימלקי וכן במשנה דכלים [פ"ג] מלוג עד כמה עד סאתים וכן בכל מקום אבל בכאן אי ס"ד דגם כפול וכענבה מרפה הו"ל לומר הכוליא שהקטינה ברקה כפול ובנסה כענבה מרפה ומילא מוכן רכ"ש כשהקטינה עד למטה משיעור זה אלא ודאי דה"פ דכשהקטינה עד כפול ועד כענבה כשרה אבל בפחות כפול וענבה מרפה וכפול וענבה כשרה ומידו לדינא קי"ל דטרפה כפסק השור והש"ע :

יז וזה שהקטינה מרפה דחוקא כשנתקמנה ע"י חולי אבל אם היתה קבנה בתולדה כשרה והיכי ידענן אי הוי מחמת חולי אי לא אי חוינן שהקרום שלה כוונן בידוע שמחמת חולי הוא ואם אינו כוונן אלא שעשוי כמדת כוליא כוכחא מילתא שמתחלה ברייתה היא כך וכשרה והבריקה הפשוטה לברוק מקומה אם היא כולה מליאה ואין שם חלל סביבותיה ולא ריקוב כלל או ניכר שכן היא מתחלה ברייתה ואם נמצא שם חלל הרי הקטינה וטרפה [ט"ד סקי"ד] ואם אין ביכולת לעמוד על הבירור אם הקטינה מחמת חולי אם לאו מרפה אא"כ יש איזה ראייה מוכחת שזהו בתולדה כנון שגם הכוליא השניה משונה בברייתה וביצא בזה [עפ"ט סקי"ז] :

יח כהב רבינו הב"י במע"ו ו' יש מי שכתב שכשאמרו ניטלו הכליות כשרה היינו כשיניטלו כיד או כשנבראת כך אבל אם ניטלה ע"י חולי כיון שהקטינה לפחות כשיעור כבר נאסרה ואיך תחזור להכשירה כשנמרו לכלות ולהמק ולפ"ו צריך לברוק אם הכיס שלהם מלא חלב ניכר שזה התלח ברייתה וכשרה ואם נמצא שם חלל ומקום ריק ניכר שהיו לה כליות אלא שנימוחו וברפה עכ"ל :

יט ויש חולקין בזה דביון ששינוי ניטלו הכליות כשרה משמע בכל ענין ואין זה סך הנימא שתחזור להכשירו שהרי כיוצא בזה מצינו בריאה שניקבה ודופן סוהמטה כשרה וקודם הסתימה היא מריפה וכן בחצר הכבד שניקב ואח"כ נסתם חוזר להכשירו [כ"ט ס"ס פ"ח ונר"ח] וזה שאמרו חו"ל [ס"ח:] דכיון שנטרפה שוב אין לה היתר והו ע"י מעשה בני אדם [סס] כנון בהא דקי"ל נחתך בצומת הגידין מרפה ולמעלה מזה כשרה כמ"ש בס"י נ"ו ולכן אם היה חתך בצומת הגידין ונרצה להכשירה ע"י שנהרוך למעלה מזה אי אפשר שתחזור להכשירה אבל כמה שנתהוו מעצמותה חוזר להכשירה :

כ וגדולי האחרונים הסכימו לפסק הש"ע דדורא א"א למריפה שתחזור להכשירה אפילו מעצמותה וזה שריאה שניקבה ודופן סוהמטה כשרה והו מפני דהוי סתימה דמעיקרא כמ"ש בס"י ל"ט [ט"ד וע"י] ומחצר הכבד אין ראייה כלל דטרפות זו לא נזכרה בגמ' כלל והיא חומרא כבה"ג כמעט דסוף הכבד להגמל ולכן כשנסתמה אין סוף הכבד להגמל ולענ"ד נראה דגם כליות דומין לזה שהרי כל מיני מרפות שבכליות אין הבריפות מצד עצם האבר אלא מפני הכאב או מפני שהקלקול יהיה במשך העת בכל הגוף שהכליות עצמן אינן מאיברים שהחיות הלוי בהם כמו שאמרנו וכיון שאנו רואים שנמתק הכאב ע"י שנחסר כולו וכל הגוף לא נתקלקל למה נמריפה אמנם למעשה קשה להורות בזה נגד הש"ע ומפרישי הש"ע וצ"ע לדינא :

כא עוד כתב במע"ו ו' אם היו נ' כליות או יותר והקטינו היתרות ונשארו שתיים כהלכתן שלא הקטינו כשרה עכ"ל ויש מי שמרייק מלשון זה כשידוע מי היא היתרת כגון

בגין שהשלישית אינה עומדת בשורה עם השרים וכיוצא בזה אבל כשכולן עומדות בשורה אחת והקטינה אחת מן טרפה דמי יימר שהייתה נתקטנה דילמא העיקרית נתקטנה [כ"ח] וי"א דאין זה סברא כלל הכיין ששתים נשארו כהלכתן אין לנו להטיל עליהן שם יתרת ולא שייך לקרא אחת מהן יתרת בבירור וכל שנשארו שתיים כהלכתן בשורה [פ"ז סק"ד] וכמה מהפוסקים מסכימים לסברא זו וס"ל דאינה טרפה א"כ שתיים הטה במקום אחד יהשלישית דחוקה מהם ונתקטנה אחת מהשתים והיו ג"כ כה"א [ע"ך סק"ג] סתם דהמפוס"ל ס"ל קן זהו כדעת ה"א ודלא כסב"ח ומיטב דחוק ספ"ג ס"ז :

כב ויש מי שחירק בעיקר דין זה וס"ל להטריף בכל ענין [פ"ח סק"ג] ומעמי שהרי טרפיות הכליות אינו טעז עצם האבר אלא מפני הכאב א"כ גם אם הכאב הוא בה יתרת סוף סוף לא היתה מפני הכאב ידברו מעם הם [וכ"כ סת"ס סק"ג] אך קשה לומר שכל הפוסקים לא יתיישו בזה ונ"ל במעמם דהנה מציינו בגמ' [ג"ה.] כבוליא דמה שלא מנו חכמים בטרפיות בשר הוא אף שאנו רואים שמתה מפני זה מ"ס כשר דנטויר דאי בדרי לה סמא חיי ע"ש והנה בחולין לא הובא לא כמשנה ילא כנמ' דין זה דיתרת כבוליא ומטילא דמאי דיתהר בגמ' שם בדין הקטינה הכוליא אינו אלא בשתי כליית התדירים ולכן שפיר קאמרו רבותינו דכיתרת כיון שאינו כביאר שם בש"ס כשרה ואף דמהה מפני הכאב נמירי דאי בדרי לה סמא חיי ימ"פ למעשה קשה יהי' הקל יצ"ע :

כג הכוליא שהקטינה ולא הספיקו לשער אם נשתויר בה יותר מכולל ובענבה עד שנאבדה בשר מטעם ס"ס ספק סמא נשאר בה כשיעור ואח"ל שלא נשאר כשיעור שמא היא בתולדתה ולכן אם יש איזה הוכחה שעי' הגיל הוא כגון שבהכוליא השנייה יש איזה מחלה טרפה [ב"ה"ט כ"ס כ"ג] אמנם עתה לא ידעתי אם אני בקיאים כשיעור ענבה לפי מה שנתבאר דאין זה כענבים שבימינו א"כ מי יוכל לשער בגסה אא"כ אם לפי מראית העין ידאי יש בה כשיעור וצ"ע למעשה :

כד אע"ג דשינוי מראה אינו פוסל בכל האיברים לכו טרויה מ"מ כתב הטור בשם העיטור דמסתברא דלובן כבוליא לקותא היא וכל שינוי מראה פוסל בה ואם היא ירוקה כשרה עכ"ל ביאור הרבדים דכיון דלקותא פוסל כבוליא כמו שנתבאר ממילא דשינוי מראה זהו

לקותא והבוליא נוטה לאדמימות ולכן הלובן פוסל בה ובעיני שהשינוי מראה יגיע להך הלובן והגם שא"א להכיר בלובן אם הגיע למקום החריץ דבלא"ה בשם היא לבנה מ"מ אסור מספק הוה ספיקא דארוייתא [ע"ך סק"ז] כ"ס כ"ל] אא"כ נראה לעין שהלובן דלקותא לא הגיע לשם וכן כל שינוי מראה רכר ירוקה כ"ירה ווהו ירוק ככרתי שקורין בל"א מטעם דאמרינן דאכתי לא נפל בו הדם כמ"ש בס"י ל"ח גבי ריאה וי"א דרוקא מראה נע"ל כשרה ווהו ירוק כשעוה אבל בל"א וגר"ן טרפה ווהו דעת רבינו הרמ"א בספרו תורת חטאת וטעמו דנע"ל נישת לאדמימות וגרולו האחרונים [ע"ך סק"ח ו"ז סק"ז] המהו עליו דארבא לענין דם נדה בס"י קפ"ח מבואר נע"ל אינו כמראה אדום ע"ש נלי נראה שמעמי הוא שהרי גם מראה זה כשר ברם נדה אף דוודאי נוטה לאדום אלא דאין למדן משם דשעיקר דין תורה רק חמשה מיני אדום טרפה ואין הוא דמחמרינן בכל הנוטה לאדמימות ולכן הקילו במראה זה ובמראה נע"ל אבל לעולם הרי אנו רואים בחוש שנוטה יותר לאדמימות מגר"ן ובל"א ודעת הגרולים כמ"ש מקודם נע"ל טרפה ובל"א וגר"ן בשר :

כה אבל רבינו דב"י בספרו הגדול הוצה לומר דבכל שינוי מראה טרפה ולכן כתב בפע"ח דכל שינוי מראה פוסל בה וכיון דגם בדברי הטור שהכשיר ירוקה יש מחלוקת על איזה מין ירוק כיון כמ"ש ולכן לדינא ראוי להחמיר בכל גונוי כדברי רבינו הב"י וכ"כ גדולי אחרונים [פ"ח ופ"ט וכו' ס"ז] וכיון דהוי ספק תורה יש להחמיר אמנם אם שלקוה וחזרה למראיתה כשרה [פ"ח] ודע שהלובן שבכוליא יש עליו קרום דק מלמעלה ולפעמים נמצא שחור אם תחת זה הקרום הוא לבן כשאר לובן שבכוליא בשר [פ"ח] ובוליא שהאדימה כולה או מקצתה ואין בה ליחה ולא דבר רע אף שהאדמומית חזק כשרה שהרי בלא"ה היא נוטה לאדמומית אבל שחור טרפה ואף רבדים נדה קי"ל דשחור אדום הוא אלא שלקה מ"מ הא לקותא כבוליא טרפה ודע כי אין טרפות כבוליא של עוף מפני שהם סגורים בעצם ואין המעיים מגיעים לשם וליקוי הכליות טרפה מטעם שיגיע קלקול להבני מעיים ובעוף לא שייך זה ועוד כיון שהם סגורים בהעצם אינם משמשים לחיות כלל ואינם אלא כחתיכות בשר בעלמא [תנ"ס] וגם לובן אין בהם ולא כלום הוא :

סימן מה [ריני שליא ושלחופית שמי רגלים נקיים בה וכו' ח' סעיפים].

א ובעוף נקרא האם המעי שהביצה מונחת בה ווהו דעת רוב הפוסקים דגם בעוף בשר :

ב וז"מ יש אומדים דבעוף מפני שחיותו מונח טרפה בגיטל האם וכן בשתיים טרפה רכל יתר כנטול דמי ט"ז

א שנו חכמים במשנה [ג"ד.] נטילה האם שלה כשרה וזהו הרחם שהולד מינח בו ולכן נקראת אם וכמה שמות יש לה אם וטרפחת ושלפוחית [ג"ס.] וכן אם נמצאו בה שני אמות כשרה ואין חיליק בין בהמה לעוף

אותה וכן יש כמה בני אדם שמי רגלים שלהם יוצאים חסיד ואומרים הרופאים שהשלפוחית שלהם ניקבה או נימלה והמים המרמזים מן הגוף יוצאים מיד כאשר יגיעו למקום השלפוחית ואותן בני אדם יחיו הרבה שנים [סז] והאומרים מ"ל דאין ללמוד בהמה מאדם דאדם איה ליה מלא :

י וכתב רבינו הרמ"א והמנהג להפריף בנימלה השלפוחית ואפילו בניקבה המנהג להפריף ע"ש שאנו תופסים להלכה כהאומרים ולפי דיעה זו בשו"ע המשתנים דם צריכים לברוק השלפוחית אם לא ניקבה וכמדרשה לי שאין המנהג כן מפני שהשתנת דם אינו ראייה על נקיבת השלפוחית ודרי אנו רואים כמה פעמים שהבהמה משתנת דם ואח"כ פוסקת וגם באדם יש לפעמים כן וכן בהמה המטפסת מן רגלים לית לה כה ולא חיישינן לנקיבת כים השתן :

ז אם נמצא מים בחלל הגוף אין זה מהטרפות ורק מחוייבים לברוק הדקין וכל האיברים אם אין בהם קלקול וכן הורו גדולי הפוסקים [סז"ט] ולכן תרנגולת שבטנה צבה ופתחה חוב ממנה קידוח מים בורקין הדקין ושאר האיברים אם הם בריאים ושלימים כשרה ואין לחשוש שמא בא זה ע"י נקיבת השלפוחית מהשתן לדעת המטריפים בזה כמ"ש דאין לנו להחויק ריעותא בזה ויותר בא זה מאוה סחלה כידוע לרופאים מיהו בבהמה נכון לברוק השלפוחית ואפילו המים עכורים לית לן כה [סז] :

ח דבר פשוט הוא שסחף הנמצאת בשלל של בצים התרנגולת מרפה דוהו כמחט שנמצא בחלל הגוף [מ"ז כס"ט רס"ז] :

[ס"ז סק"ו וטנ"ג] והנה בהפ"מ פשוט הוא דיש לסמוך על רוב הפוסקים וכן שמענו ברור מהש"ס שלא הזכירו שיש חילוק בין בהמה לעוף אך שלא בהפ"מ נכון להחמיר [סז] :

ג לפי הכלל שיתבאר בסו' נ' דכל אבר שנימל כשרה כ"ש ניקב א"כ בניקבה האם נ"כ כשרה מק"ז דנימל וט"מ כתב רבינו הרמ"א דיש סחמירין לאסור בניקב או נימוק ויש להחמיר אם לא במקום הפ"מ עכ"ל והטעם דכיון דמצינו בטחול דנימל כשר וניקב מרפה י"ל דה"ה באם וגם נימוק גרע מנימל אמנם לדינא העיקר דכשר גם בניקב גם בנימוק ראל"כ היה לו לבעל הש"ס לבאר כן בפירושו ולכן לא החמיר רק שלא במקום הפ"מ :

ד והנה כמה פעמים נמצא בתרנגולת בשלל של בצים שנימוקה ונשפכו הבצים שקרוין גישוואלענע בצים והמנהג פשוט להכשיר ולדעת האומר בנימוק הרי התרנגולת אסורה ואפילו לדעת רבינו הרמ"א היה לנו לאסור עכ"פ שלא במקום הפ"מ ואפשר שאנחנו חושבים בזמנינו תרנגולת להפ"מ והעיקר מפני שאנחנו תופסין העיקר לדינא דניקב ונימוק כשר :

ה יש מהקדמונים שאמרו כשנימלה השלפוחית שמי רגלים נקיים לתוכה וכן כשניקב כים השתן ויש שהתירו והסכים הרא"ש לדברי המתירים שאין לנו להוסיף על המטרפות מה שלא נזכר להדיא בגמ' ומקום חיבור שלפוחית זה הוא בין רבק הירכים אצל החלחולת ומתמצין לתוכה מי המסקין פסולת הגוף ואף כשנימלה מ"מ מי השתן מתמצין למקומו ואין להם כח לחזור לגוף אלא יוצאים לחוץ כמו החלחולת שניקבה ויריכים מעמיים

סימן מז [דיני מריפות בבני מעיים וכו' כ"ה סעיפים].

במוב דהמרפש עשוי ככובע וכן חלב הכרכשתא עגול הוא ככובע ולכן אינם סוחמין הנקב [רס"י סז] ולא דווקא חלב מהור סוחם אלא ה"ה בשר מותם הנקב כמ"ש הרמב"ם בפ"ז ע"ש :

ג חלב היה אע"פ שכולו מהור הוא שאין בו חלב טמא מ"מ לענין סתימת הנקב אינו סותם אלא מה שסותם בבהמה דסתימת הנקב אינו תלוי מטעם שהוא פתור שהרי יש גם חלב מהור שאינו סותם כמ"ש אלא משום דמהורק שפיר והטמא אינו מהורק ולכן גם בחלב היה שכנגדו בבהמה אינו סותם גם בחיה אינו סותם דנהו דהתורה התירתו באכילה מ"מ סוף סוף דרי אינו מהורק שפיר :

ד אבל בעופות כל שומן שלהן מותם שדרי בעופות מהורים אין בהם חלב טמא כלל וכל השומן שלהם מהורק כמוב והנה בגמ' לא נזכר מפורש שבעוף מותם השומן

א ניקבו הדקין נקב מפולש מרפה ואפילו ניכר שהנקב הוא בתולדה מרפה [לנ"ט] וכן בבהמה ובין כעוף מרפה שהרי הפרש יצא דרך הנקב לתוך החלל ותמות ואפילו ליחה שבתוכן סוחמת הנקב אינו כלום ואפילו היא רבוקה בהן הרבה עד שאין יכולין להוציאה אלא ע"י הדחק קבלו חו"ל [ג'] דאינה סתימה ומרפה :

ב קבלו חו"ל [מ"ע:] דחלב מהור מותם הנקב וחלב טמא אינו סותם והטעם דכל חלב טמא יש עליו קרום דק ונקלף הקרום מעל החלב שאינו אדוק בו כל כך ונמצא שהחלב אינו סוחם סתימה מעליהא אלא ככנגד הוא פרוש אבל חלב מהור אדוק מאד במקום ששוכב שם ולכן סותם סתימה יהוה ולכן יש גם בחלב מהור שאינו סותם מטעם זה כמו הקרום שעל הלב והוא מרפשא רלבא שנתבאר בסו' מ' וחלב שעל הכרכשתא והוא החלחולת מפני ששני חלבים אלו אינם מהורקים

השומן את הנקב אך כן כתבו כל רבותינו הראשונים והאחרונים ויש מהגדולים שמגמגם בזה מטעם ששומן העוף רך ואינה סתימה יפה [ט"ז סל"ג] ואין זה היגה כלל דלא כרבינו תלמי מילתא אלא כהירוק יפה והרי גם כבהמה דקה השומן רך ואדרבא אם מדינא לא היה סותם לא היה נמנע הש"ס מלהכיר זה בפירוש ולכן לית מאן דחש לה וראיה ברורה לזה שהרי בנמ' [ג.] יש מי שסובר דגם ליחה סותמת ואין לך רך ממנה יהרי היא כרוק בעלמא ונהי דלא קי"ל כן מ"מ בשומן רך פשיטא שסיהם ואין ספק בדבר ודע שאין השומן סותם רק נקב שהוא במשהו אבל דבר שצריך שיעור לנקיבתו ולסתימתו כמו במחול אין הסתימה מועלת דשמא לא נסתמה כשיעור הנצרך [עמ"ז וס"ד סק"ג]:

ה יכתב רבינו הרמ"א בסעי' א' דאינו סותם אלא באותו אבר שהשומן דבוק בו בתולדתו אבל אם סותם נקב של אבר אחר לא מקרי סתימה וטרפה עכ"ל ואמת שכן כתבי דביתנו בעלי התוס' שרק השומן ששוכב עליו המיד יארוק הוא מאד סותם הנקב ולא של אבר אחר ולכן אין סתימת שומן מועלת בריאה לפי שאין לה שומן [מ"ט: ד"ס הל"ג] וכ"כ הרא"ש והמרדכי שם ועוד פוסקים [עכ"ל] והכי קי"ל [ויט"ז סק"ג מיקל כנסת גם ממכר אחר וכל סתמונים חולקים עליו ע"ס]:

ו אבל מדברי רש"י ו"ל מתבאר להדיא דגם באבר אחר סותם שהרי כתב [סס] על מה שאמרנו ח"ל דטרפשא דליבא אינו סותם י"ל והיינו טעמא דריאה הסרוכה בשומן הלב דאע"ג דהיינו רבייתא ואצלו הוא גרל טרפה יכו' עכ"ל הרי שכתב להדיא דרק מפני שהטרפש אינה סתימה יפה אבל שאר שומן סותם אף שלא באותו אבר וגם הר"ן י"ל כתב כן ע"ש וכן משמע מדברי הרישב"ם ו"ל בתורת הבית ע"ש י"לא וכו' דבר זה ומהרמב"ם פ"ו דין ו' מתבאר להדיא דאפילו באבר אחר סותם שכתב שם דטרפש הכבד אינו סותם מפני שהוא קשה ואינו חגין ע"ש והרי הרמב"ם לא מנה נקיבת הטרפש בכלל הטרפות שהרי רק מחומרת הגאונים כמ"ש בס"י מ"א ואידו לא ס"ל ע"ש ובהכרח דכוונתו לענין שיסותם נקב של אבר אחר ואינו סותם מפני קשיותו אבל שאר חלב טהור סותם אף שלא באותו אבר ולכן נלע"ד הגם דלדינא יש להורות כדברי רבינו הרמ"א דבאבר אחר אינו סותם מ"מ להצטרף לעוד איזה היתר יש לצרף דעת רש"י והרשב"ם והרשב"א והר"ן ו"ל [וכן ל"ל דעת הג"מ ע"ס]:

ז בחלב שעל הקיבה יש שני מיני חלבים האחד נקרא דאקשתא והשני דאייתרא שהקבה עשוי בקשת והחלב שלצד חוץ החולך בעיגול נקרא דאקשתא שעשוי בקשת והוא חלב שמא ואינו סותם ומה שלצד פנים נקרא דאייתרא והוא חלב טהור וסותם וגם שאר אנו אוכלים אותו כמו שכתבנו בס"י ס"ד מ"מ לענין סתימה סותם [יט"ז סק"ג ד' ג"ב] ויש להסתפק בחלב שנחלקו

הפוסקים רבינו יואל ורבינו אפרים כמו שכתבנו שם וכן כיוצא בזה ואנן נקטינן כדברי האוסרים אם נאמר דעכ"פ לענין סתימה גם לדירון סתים כמו שאמרו בגמ' [מ"ט:] אינה מיכל אכלי ואנן מיסתם נמי לא סתים ע"ש או אפשר כיון דאנן תפסינן דזהו חלב גמור ממילא דגם אינו סותם [עפרמ"ג כ"מ:] מ' מ"ח סק"ג] וכן עיקר לדינא כמ"ש בס"י ס"ד סעי' ב' ע"ש:

ח כשהשומן סותם הנקב אפילו יש מחט בהנקב והשומן מכסה אותו כשר ולא אמרינן דוודאי המחט הניקב לחוץ לשומן ואולי כבר ניקבה וחזרה לאחוריה דאין לנו להחזיק ריעותא בזה וכן הרב פשוט בפי כל הפוסקים ויש מי שמגמגם בזה ואינו עיקר [ע"ך סק"ג] מיהו צריך שיהיה ראש המחט מכוסה בשומן כראוי [פמ"ג]:

ט יש מי שרוצה לומר דבעוף שפישטמוה ונתרבה השומן ע"י הפיטום אינו סותם דרווקא השומן שמחולרתו סותם ולא מה שבא ע"י פיטום ואינו עיקר דא"כ לא ה"ל לרבותינו לסתום אלא לפרש שהרי הדבר מצוי הרבה ועוד מי יוכל לשער השומן העיקרי והשומן הבא ע"י פיטום וגם יש מי שחשש שמא אם הכחיש סופה להתפרק [מג"ט סק"ו כסס צ"ח עסק] וכיונהו דלפ"ז גם אם לא נכחשה אין זה סתימה מפני שסופה להתפרק וגם זה אינו כלום דא"כ גם בשומן העיקרי אם ימנעו ממנה מאכל בוודאי הכחיש ואלו דברים שאין להם שיעור [יגס סגנ"ג: דסס] זה כמ"ש סגנ"ג סס:

י בהדקין יש מהן שמלופפין ומוקפין זו לפנים מזו בעיגול כמו נחש שנכרך [תנ"ג ס] ונקרא בלשון הגמ' הררא דכנתא אם ניקב אחד מהן לחבירו כשר לחבירו מנין עליו אא"כ ניקבה החצונה לצד חוץ וכ"ש אם שומן הכנתא עצמה סותמת דכשר דהוא חלב טהור וסותם ולכן אפילו החצונה שניקבה במקום שהכנתא סותמת אותו דכשר [דלענין ספנימיס ח"ל להכנתא ודו"ק]:

יא כתב רבינו הבי"ב בסעי' ד' מחט שנמצאת בדיקין טרפה דחיישינן שמא ניקב עכ"ל ביאר דבריו דהוה על ההררא דכנתא דמתוך שהולכין בדיקה וקרומן רך יש לחוש שמא אוכלים ומשקים רחוקה עד לחוץ ועשו נקב משהו ואין לזה בדיקה [כ"ג כסס ר"ן ע"ס] וכל גדולי אחרונים חלקו בזה דאין לנו להחזיק ריעותא שהרי הרקין הלויין בושט והלכה דרך הושט להדקין ומונחת שם ולא ניקבה ולא דמי למרה שבס"י מ"ב שהרי הגמרא תלויה בהקנה ואם נכנסה דרך הושט כדרך רוב הגבלעין הרי בהכרח שניקבה המרה משא"כ בדיקין ולכן פסקו כולם שאם המחט מונח אורכו לאורך הרקין בוודאי כשר ובפרט בהפ"מ אמנם אם תחובה קצת ברופן יש לאסור ואפילו אם אינה ותחובה אלא שאורך המחט מונח לרוחב הרקין ונדרקת בהרופן נ"כ יש להחמיר ובהפ"מ יש להתיישב בזה [עמ"ך וכו' וסר"מ וכו' ע"ס]:

יב הלחלות והוא הסעי האחרון שהוא שוה בכל עיקום והרעי יוצא ממנו אם ניקב במשהו טרפה כד"א שניקב לחלל

עגלה זו למעלה מכמות שהיתה שהחליף זו למעלה זו למטה עכ"ל :

מן מכור מלשון רש"י דאפילו אם הכניס בידיו המעים לתוך הגוף אם רק לא היפך בהן שהכניסם כמו שהיו כשר וכ"כ המור יצאו הדקין לתוך היפך בהן והחזיר מרפה אפילו הן שלימים אבל אם החזיר ולא היפך בהן כשרה עכ"ל ומשמע מלשון דרק בריעבר מותר כשהחזיר ולא היפך בהן אבל לכתחלה אין להחזיר משום חשש שמא היפך ראל"כ היה לו לומר המותר להחזיר כשלא היפך בהן והסברא נותנת כן דכשיכנסו מאלהין יכנסו כמבעין אבל כשהאדם מחזיר קשה לכון להחזיר לכמות שהיו ולכן רק בריעבר מותר אם ידע שלא היפך בהן ואם לא דקרק לידע אם היפך אם לאו אמרה וכן דעת כמה מהגדולים [ע"ף סק"מ ולפמ"ש דבריו מונח"ס והו"ק] :

ין ודברי הרמב"ם בפ"ו דין ט"ז צריך ביאור שכתב בני מעיים שיצאו לחוץ ולא ניקבו מותרת ואם נתהפכו אע"פ שלא ניקבו מרפה שא"א שיחזרו כמות שהיו אחר שנתהפכו ואינה חיה עכ"ל ולמה שינה מלשון הש"ס שאומר שהאדם היפך בהן ויראה לי בכוונתו בדאמת לרש"י והמור דעיקר האימור הוא בחזרה לתוכה למה לא הזכירה הגמ' דבר בזה בענין החזרה לתוכה ורש"י והמור הזכירו לפרש כן דבודאי בהיותם בחוץ לגוף לא איכפת לן אם הם מהופכים או אינם מהופכים אלא דהאימור הוא כשיחזרו לפנים ולכן פירשו כן ולזה השכיל הרמב"ם לפרש דרק אם נתהפכו מרפה גם כלא החזרו מפני שכשנתהפכו א"א שיחזרו כמות שהיו אף מעצמן וזה שהתנא מכשיר ביצאו מעיה הוא מהמעין שאין סבבה בזה דאח"כ יחזרו לתוכה ובהיפך בהן אף כשיחזרו לא תחיה ולכן לא כתב הרמב"ם את ההיפוך על האדם לבלי למעות לומר דדיוקא כשהאדם היפכן והחזיר מרפה כדמשמע לכאורה מלשון הפוסקים ולזה כתב דרק אם נתהפכו מרפה ואין ג"מ אם האדם היפכן או כשמעצמן נתהפכו וגם רש"י והמור ס"ל כן לדניא [וכנ"ל בפ"ט סעי' ב' הריב"ש פני כלשונם ומ"ש ט"ח"ט שיחזרוה וכו' סוף פס"ד וכנ"ל ט"ח"ט שיחזרוה והו"ק] :

ין ולפ"ז כשיצאו בני מעיה לא יעשו מאומה ואם רוצים לשוחטה ישחטיה כמי שהיא וכן אם החזרו מאלהם כשרה אבל אם האדם החזיר צריך לדקדק שלא יתהפכו ואם לא דקדק מרפה דמסתאם נתהפכו ויותר גם מלמשמש בהן דשמא יתפכם ולכן לא הזכיר הש"ס כלל ענין החזרה מפני שאין נ"מ בזה דבלא נתהפכו בין חזרו ובין לא חזרו כשרה ואם נתהפכו בין כך ובין כך מרפה ואין ג"מ ברין זה בין בהמה לעוף וזה שהמשנה נשנית בעוף משום דבעופות כצויה דבר זה רציאת המעיים ולא בכהמות [ב"י] :

יב וכתב רבינו הב"י דה"ה אם לא יצאו ונמצאו מהופכין מרפה עכ"ל כל"מ אם פתחו תרנגולת ונמצאו המעיים

לחלל הבטן או אפילו שלא לחלל אלא שניקב במקום שאינו דבוק להורבים מרפה אבל אם ניקב במקום הדבוק ליריכים כשר שהיריכים מעמידים שם ואפילו ניטל כל אותו המקום כשר ובלבד שישאר מכנו כמלא ארבע אצבעות בשור הגדול ולפי ערך שיעור זה בדקה הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו וי"א דברקה ג"כ אין פחות משני אצבעות [ע"ף סקי"ג כנס רלנ"ן] ובגדי ומלה וי"א ד"י באצבע אחד ולשה גדול צריך שני אצבעות [ע"ס כנס רוקח] ואם באותם ארבע אצבעות ניקב י"א דאסור במשהו וי"א עד שינטל רוב רחבו אבל מתימת השומן שבמקום זה אינו כועיל כלל אף שהוא חלב מהור דכבר נתבאר בסעי' ב' החלב הכרשטא הוא עגול ואינו מהודק ואינו מרחה הנקב ע"ש :

יג יש מהפוסקים שהביעו ברעה שניה דדיוקא עד שינטל רובו מרפה ולא במשהו ודבר פשוט הוא שבהפ"ם יש לסמוך על דיעה זו [ע"ף סקי"ד] אמנם בפירושא הרוב רחבו מחולקים הפוסקים ד"א דבעינן דיוקא רוב מהכולל והיינו שינטל שני אצבעות ומשהו מהאורך וכן מהרוחב [ע"ף סקי"ז כנס רע"ל] וי"א דרי מצד אחד והיינו ב' ומשהו מהאורך ומהרוחב כל שהוא או ב' ומשהו מהרוחב ומהאורך כל שהוא [ע"ף סקי"ז כנס רי"ז וכו' חנינ' וגם מהכנס"ל מור נו כח"ז שלו וכן עיקר לדניא] ושיעור אצבע הוא במקום רוחב האגודל באדם בינוני ודבר פשוט הוא שכשנתקלקל הבשר שבחלחולת כמו ריקבון או נתמסס דנין זה כנגב ובמקום שהנקב כשר כפי שנתבאר גם זה כשר ובמקום שהנקב מרפה גם זה מרפה ואם נתמסס הרבה דינו כניטל ודע שא"א לכיין במריאת העין לאחר השחיטה המקום שהיריכים מחזיקות אותה מפני שלאחר השחיטה האיברים מתרפים ונעתקים ממקומן ובחיה הבהמה הוא כמו שבארנו [ע"ש"י ז' ד"ס ברובן] :

יד מעשה במקום אחד שברקו כמה בהמות ינמצא נקב בבני מעים סמוך ליציאתם מן הקיבה והנקב הולך בשיפוע והמבחים אמרו שרוב הבהמות כך הם והוא בא מסמפוני הכבד ופסקו דכשר כיון שהנקב הוא תמיד על צורה אחת ובמקום אחד ובהרבה בהמות וראי שזוהו הוריד הגולך מהמעיים להכבד והרופאים אומרים שפעולהי הוא שתהיה הכבד זורקת מרה דרך הוריד הזה להבני מעים ומשם לקיבה לעכל המזון [ט"ב"ט ס' כ"ח ולא"פ ספרטב"ח כספי' לא תלמין לנכחים שאלמדו כן מפני שצדין לא תצטרך סדבר ולין חיוז לנדוק חסר ז"ע ע"ף] :

מז שנו חכמים במשנה דואלו כשרים בעוף [כ"י:] יצאו בני מעיה ולא ניקבו ואמרו בגמ' שם לא שנו אלא שלא היפך בהן אבל היפך בהן מרפה שנאמר הוא עשך ויבונגך מלמד שכרא הקב"ה כונניות באדם שאם נהפך אחת מהן אינו יכול לחיות ומרפות זו היא בכלל נקובה מפני שכשנתהפכה סופו לינקב ולירקב [פוס'י] ופירש"י היפך בהן כשהבניטן לתוכו היפך עליונו להתחזות או

כיון שדבר זה מצוי הוא ביציאה דרך פי הטבעת איך לא היו הפוסקים מזכירים זה וחמשה"ל עצמו בחבורו הגדול יש ש לא הזכיר מזה דבר אלא ודאי דליהא וכן המנהג פשוט בכל בית ישראל להבשיר כשיצאו המעיין דרך פי הטבעת וכ"ש אם רק מקצת כרכשתא יצא [ולאו] חץ זז בכלל יציאת מעיים וז"ע]:

כג כתב רבינו הב"י בסעי' ו' אם מירכא יוצאת מהדקין או מאחד משארי איברים שנקיבתן במשהו ונסרכת לדופן או למקום אחר כשר דלא אשכחן בוועא וסירכא אלא בריאה עכ"ל והכי קי"ל ואע"פ שיש חולקים עליו וס"ל דדין סירכא שוה הריאה לשארי איברים לא קי"ל כן דכן מביאר מלשון רש"י [מ"ו:] וכל רבותינו הראשונים דסירכא דריאה נתהוו מתוך ששואבת כל מיני משקה ומעט מעט נעשה קרום מה שאין שייך זה בשארי איברים:

כד וכתב ע"ו רבינו הרמ"א דמ"מ יש לדרקק שלפעמים ימצאו בוועות הרבה ועל ידן נסתמו המעיין ואז היא טרפה ויש לבדוק ע"י קש או נוצה אם נסתמו עכ"ל ומשמע מלשונו דאין חשש האיטור רק משום פתימת המעיין שהמאכל יתעכב אבל משום עצם הבועות אין חשש וזהו כדברי רבינו הב"י שבע"י הקודם דאין חשש בוועא רק בריאה אבל בספרו ד"ם כתב שיש לחתך הבועות ולראות אם יש בהן לחות הוי לקותא וטרפה עכ"ל וכוונתו כשהבשר שתחתיו רע דהוי כנהמסמס אבל כשהבשר שלם ויפה לא איכפת לן בהלחות [ס"ך סקט"ז] ויש מי שרוצה לומר דכאן בש"ע חזר בו ממה שכתב בר"מ [מ"ו סק"ז] ואינו מוכרח ואין כאן מחלוקת דודאי מפני עצם הבועא לית לן בה אבל שהעור יהיה שלם ויפה פשיטא דצריך ומי חילוק בזה וכאן בש"ע מיירי שאנו רואים מבחוץ שהעור שלם ויפה ואין החשש רק משום פתימת המעיין אבל במקום שיש לחשוש לקלקול העור ודאי צריך לבדוק וכן המנהג פשוט ואין לשנות אלא שמנהגינו לחתך שלשה בועות ולבודקן אם בהשלשה מקומות נמצאת הבשר שלם ויפה מוקמינן לכולהו ג"כ אחזקת היתר והגם שיש לפקפק על זה דבמקום שנמצא ריעותא אין לסמוך על חוקה מ"ט כיון שענינו ראות דברוב פעמים העור שלם ויפה לכן נהגו כן ואין לפקפק בזה מיהו אם רואים איזה בוועא מוקלקלת הרבה פשיטא שיש לבדוק בה ביחוד ולא לסמוך על מה שברקנו ג' בועות אחרות:

כה אופן הבריקה בהבועות כל אחד יכול לבדוק כפי רצונו אם לחתוך המעי לשנים באורך במקום הבועא ולגוררה ולראות מבפנים אם העור שלם ויפה או לגרור הבועא כבחזק ולראות העור שתחתיו מבחוץ ואין קפידא בזה ואם נאבדו הרקין קודם הבריקה נלע"ד אם הבועות היו קטנות מבפני בועות הרגילות יש להקל בדעיבד ולסמוך על הרוב שכשרים הסאמנס כשהיתה בוועא אחת גדולה שלא כדרך שארי בועות הרגילות יש לאמור מפני שני דברים

המעיים מהופכין שלא כסדר כל המעיין טרפה ולכאורה דין זה פשוט הוא דכיון שעיקר הטרפות הוא ההיפך כמו שנתבאר מה לי אם נתהפכו בחוץ או בפנים סוף סוף הפוכין הן אבל יש מהקדמונים שבכשרים בכה"ג דאין ההיפך אומר רק ביציאת לחוץ [ס"ך סק"ט כ"ג כחז"ל וז"ל] וכ"כ המהרש"ל ביש"ש סי' צ"ח דמגלן להוסיף על הטרפות וכתב דלכן לא הזכיר הש"ס אלא לשון היפך בהן דבנתהפכו מעצמן לית לן בה ע"ש והדברים אינם מיבנים דא"כ גם ביציאת לחוץ ונתהפכו מעצמם נכשיר מהאי טעמא והרי הרמב"ם כתב שפורש להיפך אלא ודאי דמה שהזכיר הש"ס לשון היפך בהן משום דבלא מעשה האדם אין דרכן להתהפך אבל אם עכ"פ נתהפכו ודאי טרפה וכן פסקו הרשב"א והטור [וכ"כ סב"ל וספ"ק והגרו"פ והמב"ש וכן עיקר]:

כז וכתב רבינו הרמ"א וכן אם נמצאו המעיין בין עור לבשר ונמצא הפור שם יש לחוש שיצאו ונתהפכו אבל אם לא נמצא שם הפירה ולא ניכר שם שנקרע ולא היה ניכר בה שום ריעותא כשרה עכ"ל כלומר שבחיים לא היה ניכר בה שום ריעותא שהלכה הילוך יפה אבל אם היה ניכר איוו ריעותא מחיים טרפה [ס"ך ולחרו"ס] ופ"ל לרבינו הרמ"א דזה שגפלו בין עור לבשר אין זה בכלל היפוך דהיפך אלא מקרי אלא כשנתהפך הערוין למטה והתחרון למעלה וכל כיוצא בזה אבל מה שכולם נעתקו סמקומן לא מקרי היפוך [ולכן חף שמקור דין זה הוא מראש"ה ולי"ט ס"ל דמפניו סוף כשרה ולכן לא ס"ל כן כמ"ס מ"מ הרמ"א ס"ל דנזה הכל מודים ועמב"ט שנתנס בזה ועכר"ס אבל כשיש פתירה או קרע ודאי דמתקלקלו המעיין]:

כח יש מקומות שהגויים מסרסים תרגולים זכרים כדי שיפסומו ותופרין מקום הקריעה ומנהג העולם לאוכלם ואין פיצה פה ובמצפץ ואומרים דהמתעסק בזה בקי הוא שלא יגע בבני מעיים ואף אם בשעת הקריעה ניפלים המעיין בין עור לבשר מאליהן יצאו והוא לא הפך בהן ואף אם סכניסן בדים מסתמא יודעים מה להכניס בענין שאינן נהפכין [כח"ט כ"ג דמס"א] וכן נהירנא שבולדותי היו אוכלין זה המין תרגולים וקורין להם קאפ הענער והם שמנים למאד וכל בעל נפש ראוי להרחיק א"ע מזה ועתה בימינו אלה לא ראיתים ולא שמעתי מקומות שעושים כן במדינתנו:

כט יש מי שאומר דזה ביציאת המעיין לחוץ כשרה זהו כשיצאו דרך הבטן אבל אם יצאו דרך פי הטבעת טרפה מפני שא"א שיוחזרו כסדרן לתוך המעיין במקום צר ענה [שמ"ג סק"ט כ"ג דמס"א ס"ל] ודברים תמוהים הם והלא כשם שיצאו כסדרן כמו כן יוחזרו כסדרן ועוד דדין זה שוה בבהמה ובקוף והמשנה ביארה דין זה בעוף וכתב רבינו הב"י בספרו הגדול דהמעט מפני שבעופות מצוי זה וכמ"ס בסעי' י"ח: זהו אנו רואים בחוש שמצוי דוא בעופות שיצאו דרך פי הטבעת ולא זרד הברס ועוד

ותחתו הבטן וראו שהדקן שלימים והבשירה דמפני מכה שכבטן אין זה מריפות דאין לעוף כרס ודע דכבר אוחזה שקורין ענמלאך מצויה בהדקן שלהן בועות קפמחו ולכתחלה צריך בריקה ובריעבד יש להכשיר הדבי רבתייהו מפני ששמן המיד על פני המים נחלשו המעיין שלהן וגם בבהמות בסוף ימי הקץ מצוי הבעות בבהמות וטוב יותר להשליך או הדקן ולא לראותן מפני שע"פ רוב אין להבהמות גם או בועות ולכן א"צ בריקה כשלא ראינו הבעות אבל אם ראינו הבעות או החיוב לבחוק ובבריקה שזכרנו [כנלע"ד נדלים ללא]:

דברים האחד רשמה העור מקולקל והשני שמא נתמחו המעיין ודע רכל כבר שיש עליו בועות או מצעים וחבורות אע"פ שמצד עצמו כשר שבגשאר כשיעור שנהבאר בס' מ"א מ"ם יש לברוק הדקן דברוב פעמים ראינו בחוש דכשהבנר יש עליו בועות או מצעים וחבורות גם בהדקן נמצאו כן וזולת במיעוטם ראהו שאינו כן אבל ברובם כן הוא ולכן החיוב לברוק הדקן אמנם אם נאבדו אפשר שיש להקל והרנגולת שיושבת על הכצים יש להחמיר בהן יותר שספני חלישתן עלולים להתקלקל הדקין שלהן ומעשה היה באוון שהיה מכה בכפנה

סימן מז [דן אם נמצאו מעיין יתירים בעוף ובבהמה וכו' מ"י מעיפים].

שיך לקרא זה שני מעיין וכבר הקשה כן הרא"ש ו"ל [פ"ט ס' כ"ד] וממעם זה הסכים להרי"ף ע"ש אמנם לענ"ד המעיין בגמ' בשו"ת רש"י ו"ל מיירי להדיא דכשמתחילין לצאת מן הקבה יוצאין שני מעיין סמוכים ול"ו רכן איתא שם בגמ' יוצאין במקום אחד וכלין עד כאצבע ופירש"י יוצאין ממקום אחד סמוכין ול"ו וכלים עד כאצבע וחורין ומתחברין בתוך רוחב אצבע עכ"ל וה"פ דעל יוצאין במקום אחד מפרש רש"י סמוכים ול"ו אבל ניכר להדיא שיוצאין שני מעיין ועל כלים עד כאצבע מפרש שחורין ומתחברין בתוך רוחב אצבע ולפ"ו י"ל ולא פליגי לדינא אלא בנידא דגמ' דלרש"י מיירי ששני מעיין יוצאין מתחלתן ולכן אם לא יתחברו יורד בפחות מרוחב אצבע שפרה ודדי גם להרי"ף כן הוא ודאי ואדרבא הרי"ף מחמיר יותר כמובן אבל בגוונא דפירושא דהרי"ף גם רש"י מודה :

ד' ודברי הרמב"ם ו"ל בעניין הזה צריך ביאור שכתב בספ"ו ו"ל המעי היתר שתמריף בו הבהמה הוא היתר מתחלתו ועד סופו עד שנמצאו שני מעיין זה בצד זה מתחלתו ועד סופו כמעט העוף או שהיה המעי יוצא כענף מן הבר והרי הוא מוכרל בין בעוף בין בבהמה אבל אם חזר ונתערב עם המעי ונעשה אחד משני ראשיו והרי שניהם מוכרלים באמצע הרי זו מותרת ואין כאן יורד עכ"ל ונראה מדבריו שכשיוצאין משני מקומות קילא מיוצא כענף מן הבר דמשני מקומות מכשיר בעוף ובענף מן הבר משריף גם בעוף כשלא חזר ונתערב [ג"ל ולמ"מ ומתקיים דז"ט בגמ' חלל זולתים במקום אחד וכו' ק"ל גם חטף ע"ט]!

ה' והדברים תמוהים שהיא ענף מן הבר חמור משני מעיין נמרים ולענ"ד נראה ככוונתו דהוה ודאי דבמקום שהריעו יוצא צריך להזות רק יציאה אחת אף בעוף וראיה ברורה לזה שהרי כתב עד שנמצאו שני מעיין זה בצד זה מתחלתו ועד סופו כמעט העוף והרי אין לך עוף בעולם שתתא לה שני יציאות ובשום בעל חי א"א להמצא את אלא

א' דבר פשוט הוא דכיון הניקבו המעיין מרפה כ"ש ניטלו וכיון דניטלו מרפה ה"ה אם יש לה שני מיני מעיין דכל יתר כנמול רמי אך מה נקרא שני מיני מעיין נחלקו בזה אבות העולם דלדעת הרי"ף כן הוא דהנה המעיין נמשכים מן הקיבה ואם יש שני ראשיות שהן נמשכין מן הקבה אע"פ שאח"כ נתחברו והיו לאחד מרפה וכן אם רהיפך כשמן הקיבה אינו נמשך רק כעני אחד אך אח"כ בסופו מתפרד לשנים באופן שהובל יוצא משני מקומות ו"כ מרפה ואינו כשר להרי"ף אא"כ כשבראש הקיבה יהיה כאצבע שלם שלא יתפרדו לשנים וגם בסופו יהיה ברוחב אצבע אחד ואו אף אם ככל אורך הדקין המה כשנים מ"ם כיון שיש ברוחב אצבע שלם כראשיתו וכרוחב אצבע בסופו כשר וכל זה בבהמה אבל בעוף כשר [רי"ף פ"ט] ומשמע דבעוף כשר בכל עניין ועוד יתבאר בזה בס"ד דהוה רעת בה"ג והרשב"א והרא"ש והמור ועוד כמה מהפוסקים [ספוסקס למתנה ספלונתא דר' חמי ור' חמי ל"ח: דנעיק סדדי ועלני וכלן מלמטלס ומלמטס ע"ט]:

ב' ולפי דעת רש"י ו"ל כתבו הראשונים עוד תומרא לברד שצריך כרוחב אצבע בראשיתו ובאחריתו כמו שנתבאר עוד צריך שמקום שהם ספורדים לשני מעיין לא יהיה בהפירוד הזה כרוחב אצבע אלא פחות מזה וזהו שכתב המור הדקין של הבהמה שיוצאין מהן כעני קמן כענף היוצא מן הבר אם בראש הקיבה שהמקום שהדקין יוצאין משם יש שלם ברוחב אצבע קודם שיתחיל זה המעי ליפרד וגם למטה לאתר שנתחבר עם שאר הדקין יש כרוחב אצבע שלם כשרה ואם לאו שאין כאצבע שלם למעלה ולמטה מרפה וי"א שאינו כשר אא"כ יתא באורך הפיצול פחות מרוחב אצבע וראשון עיקר ובעוף כיוצא בזה כשר עכ"ל המור ודעה ראשונה היא דעת הרי"ף ודעת ה"א הוא דעת רש"י והסכים להרי"ף: ו' ובאמת לשיבת רש"י שמתחברים מראשיתם עד אחריתם ורק באמצע פרודים על משך פחות מרוחב אצבע מה

אלא זה שכתב שתחלתו ועד סופו עד ולא עד בכלל דבסופו מתחברים יחד במקום שמתלה רעי וזהו כמעט העוף דבעופות יש כמין שני מעיים האחת מה שיוצא מן הקורקבן אל הזנף והשנית המעיים הנמורים וכדפירש"י ע"ש אבל היציאה אחת היא וזה שכתב אח"כ אי שהיה המעי יוצא כענף מן הכבד והרי הוא מובדל בין בעוף בין בבהמה כוונתו למעי פתוחה בסופה שהפירש יוצא ממנה לחלל הנוף וזהו בוודאי טרפה גם בעוף מפני הפרש היוצא להלל הנוף אבל אם המעי סתום בסופה כשר גם בבהמה דאין זה בנדר יתרת כלל אלא כעין לדרול בעלמא וכמה לדרולים נמצאים בבעלי חיים [וז"ל שלא הזכיר סתום שיעור אלבע דס"ל דאין הנונה על שיעור אלבע אלא על הסיוור כמ"ס הכ"מ וכלח"מ ועפ"כ] :

ו' ודברי רבותינו בעלי הש"ע כולו מוקשה בענין זה שכתבו וז"ל בהמה שנמצאו לה שני מעיים טרפה כגון שיש לה מעי יתר מתחלתו ועד סופו עד שנמצאו שני מעיים זה בצד זה מתחלה ועד סוף כמעט העוף או שהיה המעי יוצא כענף מן הכבד והרי הוא מובדל בין בעוף בין בבהמה אבל אם חור ונתערב עם המעי ונעשה אחד משני ראשיו והרי שניהם מובדלים באמצע ה"ז מותרת ואין כאן יתר וי"א שכשיצא מהרקן מעי קטן כענף היוצא מן הכבד אם בראש הקיבה מקום שהרקן יוצאין משם יש שלם כרוחב אצבע קודם שיתחיל זה המעי ליפרד וגם למטה לאחר שנתחבר עם שאר הרקין יש כרוחב אצבע שלם כשרה ואם לאו שאין כאצבע שלם למעלה ולמטה טרפה וכן עיקר עכ"ל :

ז' ובסעי' ב' כתבו וז"ל בראשונה אכל בעוף יוצא בזה כשר ואפילו כמה ענפים יוצאים ממנו כשר עכ"ל ובסעי' ה' כתבו הדרא דכנתא שיוצא מאמצעיתה יתרת שהלוי בדיקן כמו מעי קטן באורך אצבע כשרה וכל זה דהיתר סתום בראש ואין הרעי יוצא ממנו אבל אם הוא פתוח בראשו טרפה דהרעי נופל לנף ועוד שהוא נקיבת הרקין עכ"ל :

ח' וכבר הקשו עליהם שדבריהם מותרין וא"ז דכין שבסעי' א' כתבו דברי הרמב"ם דכענף מן הכבד גם בעוף טרפה איך כתבו בסעי' ב' דבעוף כשר ויש מי שרוצה לומר דכתבו זה לדעת הר"א ולא לדיעה ראשונה שהיא דעת הרמב"ם [ע"ז סק"ב] ולא משמע כן דאין כתבו זה בסעי' בפ"ע ועוד שהרי כתבו זה להלכה רמעשה מרסיימו ואפילו כמה ענפים יוצאים ממנו כשר והרי ידוע דרכם בקדש שהדיעה ראשונה היא העיקרית ואיך רחאו דעת הרמב"ם מכל וכל ויש מי שרוצה לומר דבסעי' ב' מיירי שחזרו ונתערבו [ע"ך סק"ב] וכבר רחאו זה ג"כ דלהרי"א לא משמע כן ועוד הקשו על מ"ש בסעי' ה' בהדרא דכנתא שיוצא מאמצעיתה יתרת כשרה שזהו נגד המבואר בסעי' א' :

ט' אמנם לפי מה שכארנו בסעי' ה' ככוונת הרמב"ם דמיירו כמעט פתיחה א"ש הכל דזה שכתבו בסעי' ב' :

דבעוף כשר זהו כשהיא סתומה בסוף ובבהמה גם בבה"ב טרפה לדעת הר"א שבסעי' א' וזה שכתבו בסעי' ה' הר"פ דאפילו לה"א דאסרו בבהמה בענף היוצא זהו דווקא כשהיא ארוכה קצת כעין מעי אבל אם היא רק כאורך אצבע אין זה צורת מעי ללא לדרול בעלמא והרמב"ם ס"ל דגם כשהיא ארוכה כיון שהיא סתומה בסופה היו כדלדול בעלמא וזהו שסיים רבינו הר"מ דדווקא כשהיא סתומה בראשה כלומר ובסופה של המעי אם היא סתומה ג"כ לית לן בה כיון שאין הרעי נופל ממנה או אפשר לומר דכוונתו דווקא בראשה אבל בסופה אסור לדעת הר"א ויש להתיישב בזה [וכס"ך סק"ז נחב דזקק סיוולא מן סדקין כשר בכל גווני ואפילו יותר מאלבע כמ"ס בסק"ח ומתייבני דהא ז"ל ממש כענף סיוולא מהכבד ויכ"ז מירך ג"ס ס"א כשכיתתה להקין וענף סיוולא היינו שזולפת ע"כ וגם זה תמום וכבר השיג עליהם הסת"ם סק"ד ובעלה ג"כ כדנרטי דכרנב"ס מיירי כפתחה ע"ז דווקא] :

י' ולענין דינא כתבו גדולי האחרונים שיש להחמיר בכל הפירושים והיינו שאין להכשיר רק אם בתחלתן אחד הם כרוחב אצבע ובפירוד הוא פתוח מאצבע ואח"כ נתחברו יחד וזהו כמו שהפסוק לדעת רש"י ולעני"ד נראה דבזה אין להחמיר כלל דאפילו לפי דבריהם כל רבותינו חולקים עליו ובש"ע לא הובא דעת רש"י כלל וכ"ש לפי"ש בסעי' ג' גם רש"י לא ס"ל כן וכל שמתחברין יחד בראשן ובסופן באורך כרוחב אצבע אגודל באמצעיתו יש להכשיר ולענין דק היוצא מן הרקין אם היא סתומה בראשה ודאי הוא לדרול בעלמא ואפילו אם היא פתוחה בראשה אם היא סתומה בסופה ואינה אלא כרוחב אצבע אגודל יש להקל בהפ"מ וכיוצא מאגודל יש להתיישב : י"א כתב הכלבו שבא מעשה בעיר בררש"י שנמצא יתר במעי היוצא מן הקבה לאחר שנמשך זרה או זרהים והתירוה ע"פ חכמים ואמרו שכל הבהמות יש להם וריד אחד מחובר בכבד ראשו אחד והוא מחובר בדיקן וכו' והוריד הוא הלול ונכנס לתוך המעי היוצא מן הקבה ופעמים שנשאר כל הוריד בכבד כשחותכים הכבד מן הנוף ונמצא המעי היוצא מן הקבה חלק שלא ניכר בו כלל וכו' ופעמים שאין מצמצמין דחהכו שישאר כל הוריד עם הכבד אלא שנשאר ראש הוריד במעי שהוא מחובר ופעמים שנשאר שם באורך וברוחב בלשה אצבעות או יותר ונראה שהוא יתר ואינו כן וזה הוריד פעמים שמקום חיבורו במעי כרוחב אצבע או יותר ופעמים שהוא דק עד מאד וכו' העידו שהתירו ג"כ חכמי לונלי [ב"ז וגי"ט ס' ק"ז כתב שלר"ך בזה דקדיק גזול וקיבון של ענמים בקלויס] :

י"ב הרנוולת שיש לה שני נקבים מאחוריה שבהם מוציאה הרעי אם בדיקן אותה וראו שהמעי שבו יוצא הרעי היא אחת לכד אלא שפי אותה המעי היה מתפשט לב' מקומות ומ"מ אין רק נקב אחד בהתרגולת בגופה וכן כל המעי היא אחת כשרה שאין זה יתרת כלל אלא שהפה

בגמ' שהיה להם שקלי ומריא בענין זה וצ"ע :
 מן עור כתבו דאי אית לה תרתי סניא דיכי טרפה ואי
 שפכי להרדי כשרה וסניא דיכי הוא המעי הרחב
 הנקרא סיג"ו והוא מחובר לרקן וזורקן אותו [ג"ו נסס
 רי"ו] ורש"י פירש [ג"ו] שהוא עשוי ככיס וסתום בראשו
 ונקרא סניא דיכי לפי שהוא מקום מאוס וכחוש שגם
 הזאבים אינם אוכלים אותו ובגמ' שם יש דיעה שהיה כרס
 הפנימי ע"ש וגם זה השמיט הרמב"ם וצ"ע ומעשה בהדרא
 דכנתא שנמצא באמצעייתה יתרת כעין סניא דיכי והיה
 מלא פרש והטריפה דכיון שזורה בצורת הסניא דיכי
 ומלא פרש כמוהו אע"פ שאינה במקום הסניא דיכי סוף
 סוף היא במקום המעיין והוי תרתי סניא דיכי והוי כמעי
 יתר ומרפה [פ"ח סק"ה נסס מני"ט] ואפילו לפי מה
 שיתבאר בס' נ"ה ביתרת רגל רבעינן שהיתרת תהיה
 במקום העיקר ג"כ טרפה רכל מין מעיים אחד הוא וגולדה
 מקומם מקרי :

שהיה התפשטה לשני מקומות [בלה"ט סק"ס נסס כ"ט
 סלוי כ"י כ"ה וכנס"ג] :
 יג כתבו הטור והש"ע סעי' ג' מעי היוצא מבית הכוסות
 להמסס כשרה והיוצא מבית הכוסות לכרס טרפה
 עכ"ל והמעס מפורש בגמ' [ג"ח:] לפי שמבית הכוסות
 להמסס נמצא באיזה מין בהמות והכי רביתייהו הלכך
 כשר בכל מין בהמה ולכרס לא נמצא ואין מרמץ במרפות
 ול"ו והבית הכוסות הוא בסוף הכרס ושם עשוי ככובע
 ונקרא בית הכוסות וההמסס מחובר בו והמאכל נכנס
 מבה"כ להמסס והוא האיצימיוכא ולפי שמעכל המאכל
 נקרא המסס מלשון כמסוס נוסס :
 יד ברמב"ם לא נמצא ספורש דין זה ואולי מפני שמעם
 הטרפות משום דהוי מעי יתר וכל יתר כנמול דמי
 [ס"ט סג] ונכלל זה בדברין בפ"ו דין ב' שכתב רשני
 מעיים טרפה ומ"מ היה לו לבאר דמבה"כ להמסס לא
 נקרא שני מעיים ולכרס מקרי שני מעיים שהרי ראינו

**סימן מז [דיני מרפות בקבה וכרס והמסס ובה"כ
 ובו ע"ב סעיפים]**

ואפילו אם הקוץ או המחט תחוב כדופן הקיבה אם נשאר
 מעט מהעור שלא ניקב יש להכשיר אם אין קורט דם
 מכווץ [סג] יש מי שחושש להחמיר ובמקום הד"ם יש
 לסמוך ולהחיר [ענ"ל סי' מ"ט] ועמ"ש בסעי' ס"ח וה"ה
 כאן :

יד מעשה בקיבה שיצאו ממנה ג' ענפים כאורך תצי
 אצבע ויותר כעין חתיכות מעי והיה סתום בסופו
 והבשר היה מעין בשר הקיבה בלי שינוי כלל והבשר
 ע"פ עדות שכן הרגילות בהרבה בהמות השמנות מחמת
 השומן [בלה"ט ומג"ט נסס ס"ט] אבל אלולי העדות שכן
 הוא הרגילות היו מטרופין מטעם יתרת וצ"ע [ועמ"ש
 בס' מ"ז סעי' י' וזו"ק] :

יז כתבו הרמב"ם פ"ו והש"ע סעי' ב' כרס שניקב טרפה
 ואין לו דבר שיסתום אותו שהרי החלב שעליו אמור
 עכ"ל והטור כתב כרס הפנימי שניקב כל שהוא טרפה
 ואיזהו כרס הפנימי י"א היכא דפרעי מבחא פירוש כל
 מה שנראה מהכרס כשהמבט פורע ופוחת מזרחים עד
 החזה ושמהצד מזה ומזה נתון תחת הצלעות הוא כרס
 החצונה ואינו נאסר בנקיבת משהו וי"א רכל הכרס הוא
 כרס הפנימי לאסור בנקיבת משהו וכן עיקר עכ"ל
 הטור :

יח דע שבענין זה יש לנו לבאר דברים לפי שראינו מתחכמים
 בחולקים על רבותינו הפוסקים וכמתהללים יורים ויקים
 וכבר צווחו ע"ז וכרוניא [כ"ט ומג"ט] אמנם זהו צווחות
 בעלמא והמה מוענים כי הדין עמדם ושהפוסקים לא
 כינוי יפה בזה ולכן הגני להראות להם בסיעתא דשמיא
 שלא מצאו ידם ורגלם ולא ירדו לעוסק דברי רבותינו
 הקדושים

א קיבה שניקבה טרפה והקיבה הוא בין ההמסס לבין
 הרקין שהמאכל נכנס מקודם לכרס ומכרס לבית
 הכוסות והוא בסוף הכרס עצמו ועשוי ככובע ובית הכוסות
 שופך המאכל להמסס והמסס לקיבה ומקיבה לרקן
 והמכחים קורין להכרס וואמפי"ן ובית הכוסות פאני"ץ או
 הוי"ב או שאמפשאכ"א וההמסס קורין קני"ע :

ב הקיבה מסובכת בחלב ועשוי כמן קשת וההלב שמכחוץ
 שהולך בעיגול נקרא דאקשתא והוא חלב סמא
 ושמשפנים נקרא דאיתרא מפני שלמעלה הולך ביתר
 שמתוח על הקשת והוא חלב טהור ואף שאין אנו אוכלים
 אותו כמ"ש בס' ס"ד אינו אלא מנהג בע"י וליפיכך
 חלב הקשת אינו סותרם הנקב ודאיתרא סותרם וכבר בארנו
 זה בס' מ"ו סעי' ז' ודע שיש שרוצים לומר ולדקדק
 מלשון הרמב"ם פ"ו ממאכ"א דין ו' שכתב על דאיתרא
 חום משוך כמו יתר שאין כאן חלב טהור רק החום
 העליון בכבר ולא משמע כן מכל הראשונים ויתבאר בס'
 ס"ד בס"ד :

ג אם נמצא קוץ או מחט החוב בסוף הקיבה והקיבה
 לא ניקבה מעבר אל עבר אלא שיבלת קשה שקורין
 ווארצייל עומדת על הקיבה נגד אותו מקום שהמחט
 תחוב בו מכפנים והנה היבלת הוי הוכחה שניקב מעבר
 לעבר וה"ל קרום שעלה מחמת מכה וטרפה אמנם אם
 היבלת מכוסה בחלב שעל היתר ה"ו סותרם הנקב וכשר
 ואפילו אם החלב כסמוך ליבלת הוא שחור והוי כנהמסמס
 ואין זה סתימה אם עליו יש חלב עכ באופן שיש על
 השחור עוד חלב הרבה לכן ומכחוץ אין אנו רואים
 שחרות על החלב יש להבשר [פ"ח סק"ה נסס ס"ט]

הקדושים וז' ולא ידעו סוגית ההלכה:

ז' הנה נמצאת הגדה"ה בטור בלשון זה אמר המנהיג שמתע
אוני מפי מנידי אמת שבארצות המערב בימי אדר
שהעשבים גדולים והשור לוחך את ירק השדה בריבוי
סמלא כריסן הרבה וכדי שלא ימות קורעין אותו על
גבו מבין צלעותיו וקורעין הכרם ומוציאין ממנה פרש
הרבה וחוזר ומתרפא ובוה נצול מן המיתה וכן עושין
לגמלים כוסה"ז והחוש והנסיון לא יכזיבונו אדם וצדקן
דברי הפירוש הראשון עכ"ל ויצא בעל הגדה"ה זו לחלוק
על כל דברי רבותינו וצווחו כזה הגדולים וכתבו שטעוה
למחוקק מן הספרים כי אין לנו אלא מה שאמרו חז"ל
כמ"ש הרשב"א בתשו' ויש שפמכו קצת על הגדה"ה זו
מפני שראו שהאמת כן הוא [עמ"ס סהמ"ה בסה"ה יב"ח
ע"פ דברי הסני"ה] ועמ"ש בס"י נ"א סעי' י"ד :

ח ולכן בהכרח לבאר דין זה במשנה דאלו מריפות הנן
הכרם הפנימי שניקבה או שנקרע רוב החצונה דמזה
מבואר שיש שני כרמים בבהמה פנימי וחצון והנה עינינו
הרואות שאין לה רק כרם אחד לזה כתב רש"י בגמ'
מפרש ור"ל שבגמ' יתפרש מהו זה פנימי וחצון ולזה באו
בגמ' לפרש [נ"י] העיר נתן בר שילא לפני רבי משום
ר' נתן גזייהו כרם הפנימי כלומר דוה הכרם האחד חלקו
התנא לשני חלקים פנימי וחצון והפנימי הוא סניא דיבי
וכל שאר הכרם הוא חצון וכשר בנקיבה ר' ישמעאל
אומר איסתומכא דכרסא וכתב רש"י ואינו יודע מה הוא
ועד הנה המה דברי התנאים ומכאן ואילך דברי האמוראים
וכו' ר' אסי א"ר יוחנן מקום צר יש בכרם ואינו יודע איזהו
ר' אסי אמר מן המצר ולמטה ופירש"י ממקום שהכרם
הולך ומצר לצד הושט הוא קרוי פנימי וכו' שמואל אמר
מקום שאין בו מילת ופירש"י מקום יש בכרם חלק וכו'
רב אמר טפח בושט סמוך לכרם זו היא כרם הפנימית
ורבה בר רב הונא אמר היכא דפרעי טבחא ופירש"י צד
הכרם הרואה את הקרקע הנראה מיד כשפותחין הבהמה
וכו' וברור הוא שהאמוראים איו ביכולתם לחלוק על
התנאים אלא שמפרשים דברי התנאים מר אמר הכי ומר
אמר הכי לבד רב שתנא הוא ופליג ע"ש ואמרו שם
דכולהו שייכא בדרכה בר רב הונא כלומר אלו שאמרו
סניא דיבי ואיסתומכא ומקום שאין בו מילת כולן באותו
צד עומדים או למעלה או למטה וכי מרפת לה לכל אותו
צד בנקב במשהו מקיימת ליה לכולהו [רס"י] :

ט אמנם עוד איתה שם אמרו במערבא משמיה דר' יוסי
בר' חנינא כל הכרם כולו זו היא כרם הפנימית ואיזהו
כרם החצון בשר החופה את רוב הכרם ופירש"י שוהו
קרום עב העובר על כל החיל וישנו מן החוה ועד הירכים
וכו' והנה ר' יוסי זה חולק על כל התנאים והאמוראים
הקודמים וברור אצלי שוהו ריב"ח התנא דיש ריב"ח תנא
כמ"ש התוס' בגיור [כ"ט] [ועמ"ס דסניד' ונמוס' סס
ד"ש מחכו ול"ע ודו"ק] :

י וצוה ברור הדבר שריב"ח הוא יחיד נגד כל התנאים

והאמוראים הקודמים ואין הלכה כמותו וגם יש ראייה
ברורה דסתמא דהש"ס בר"פ אלו מריפות לא ס"ל כריב"ח
דפריך שם על המשנה והאיכא שב שמעתא וחשיב שם
בשר החופה את רוב הכרם והרי לריב"ח זו היא כרם
החצונה ששנינו במשנה אלא דלא ס"ל כוותיה וכן מוכח
ברף נ"ב דרב אשי לא ס"ל כריב"ח ע"ש :

יא ומטעם זה כתב הר"ף שיש שפוסק כרבה בר רב
הונא ע"ש וזהו מטעם שכתבנו דר' יוסי בר חנינא
הם דברי יחיד אך מפני שיש דיעות שונות ובדרבה בר
רב הונא כולוהו שייכי ולכן ממילא כשפוסקין כמותו פוסקין
כרבים וזהו דעת העיטור [ע"ג"י] :

יב אך הרמב"ם ורוב הפוסקים פסקו בר' יוסי בר חנינא
ולאו משום דהלכתא כוותיה אלא משום שהאמוראים
מחולקים זה אומר ככה זה אומר ככה והגם שבררבה
בר רב הונא כולוהו שייכי מ"מ כיון דלאו מטעם אחד
אמרו כולם לכן יש להחמיר בכל הכרם כדברי ריב"ח
ולפ"ז מה שפסקו דכל הכרם נקיבה במשהו מורים כולם
דיש הרבה מקומות בכרם שלא תמות בנקיבה שם ורק
מקום מיוחד יש בכרם שבשם תמות הבהמה בנקיבתה
שם וזה שפסקו להחמיר בכל הכרם הוא מטעם ספק
וא"א לפסקו באופן אחר מפני ריבוי הדיעות :

יג וכל מה שכתבנו ביאר לנו רש"י ז"ל בדברים קצרים
וז"ל וכיון דלא איפסק הלכתא עבדינן לחומרא וטרפינן
בכל הכרם בנקב במשהו כבני מערבא עכ"ל הרי ביאר
להריא דמפני הספק מחמירין ולאו משום דמעיקר הדין
כן הוא ולפ"ז לא חירש לנו המנהיג דבר כלל דוודאי כן
הוא שהרבה מקומות יש בכרם שאינו מעיקר הדין
בנקב משהו אלא דאנן מפני הספק אנחנו מוכרחים להטריף
בכל הכרם כדעת הרמב"ם והטור והש"ע ורוב הפוסקים :

יד ולפ"ז נלע"ד להלכה ולמעשה כשאירע נקב בכרם
בבהמת גוי ושהתה י"ב חרש מותרת דבוה נתגלה
שוה המקום שהיתה בו הנקב אינו ממקום הכרם הפנימי
דעיקרא דדינא אך בבהמת ישראל אסור לעשות כן לכתחלה
ואם אירע שעשה כן והיינו שתחבוה בין הצלעות בתוך
הכרם עד שיצא הפרש נלע"ד להתיר לשהתה י"ב חרש
ואף דקו"ל בס"י נ"ו דספק מרפא אסור להשהות יב"ח
ע"ש מ"ס בנקב הכרם נגד הצלעות דלהרבה תנאים
ואמוראים בשרה בוודאי שהרי בגמ' אמרו דכולהו שייכי
בדרכה בר ר"ה והוא במקום מפרעתה צד הכרם הרואה
את הקרקע ורחוק המקום מן הצלעית וגם לרב דאמר
טפח בושט סמוך לכרם זהו הכרם הפנימי הרבר ברור
שאינו הסמוך הצלעות מלמטה שררי עדיין הוא בושט
ולא נשאר רק דעת יחידאה דריב"ח ונתי שפמני החומרא
פסקנו כמותו ואסור לעשות כן לכתחלה וגם החלב אסור
כל יב"ח מ"מ לענין להשהות יב"ח יש להקל [ולולי סגלורף
דעת העיטור יש לכתור גם סגלנ' וז"ע] :

טז והנה זה שכתבו שאין לך דבר שמותם הכרם אע"ג
חלס

דכך קבלו חוץ דבקריעת טפח יהקלקל הברם [ומ"ט] הסור ע"ז דזו כרם החטן חינו כן לרוב סמנחם ואמוראים דכרם סמימי כול רק חלק מהכרם ורק למחן דס"ל לכל הכרם בנקב קרסע מקרי זס כרם חטן חלל לחיך כרם החטן שנמנעס הוא ככרם עלמו ובגז החופה סח משכ שמעמחה דר"ט ח"ט ולכן כרמב"ם והס"ע לא כסבו ע"ז כרם החטן וספור לא חס בזה מפני דקיי"ל לחומרא דכל הכרם הוא כרם הפנימי כמ"ס בסעי' י"ב וטרס"ל: סד"ס בגז החופה וכו'ק]:

כ וזה שהצרכנו טפח חיינו בשור הגדול שאורך הקרום שכנגד הכרם יש בו שני טפרים יותר אבל כשאין בזה שני טפרים טרפה שלא בקרע טפח אם רק נקרע רובו וכך אמרו חו"ל [כ':] דטפח אף שאין רובו ורובו אע"פ שאין טפח ורע דכופין אין כרם ולא בשר החופה ולכן טרפות הברם ובשר החופה אינם בעופות:

כא והנה דברי הרמב"ם בענין זה משונים הם והנה כל רבותינו המכינו דזה שאמרו חו"ל דבקריעת בשר החופה ברובו או בטפח טרפה זהו כשנקרע כל עובי הכשר עד שנללה הכרם והסכרא נותנת כן שהרי אפילו באיברים שהנקב מפרין בהם מפני טרפות עצמן כריאה וכרם ודקין אין הנקב אוסר עד שיהיה מפולש מעבר אל עבר וכ"ש בקריעת בשר החופה שאין הטרפות מצד עצמו שאינו נפרף עד שיהא הגרע מפולש והרמב"ם ח"ל ס"ל דאפילו אינו מפולש אלא שנקרע ברוב עוביו טרפה:

כב חו"ל הרמב"ם בפ"מ דין ה' קרועה ביצד בשר החופה את רוב הכרם וכו' אם נקרע בשר זה טרפה אע"פ שלא הגיע הקרע לכרם עד שנראית אלא כיון שנקרע רוב עובי הכשר הוה או ניטל טרפה עכ"ל ואחריו נמשך רבינו הבי"ש בש"ע סעי' ג' וכל הגדולים כתבו שהעיקר לדינא דלא כדבריו ורק יש להחמיר מפני שבש"ע כתב כן [ע"ז] סק"ס וס"ך סק"ד] ובחפ"מ יש להקל [כר"ס וכו"ס ומכ"ס ופמ"ג] וביותר חסרו עליו טאין יצא לו חומרא זו מה שאינו בגמ':

כג ולענין נראה שדברי הרמב"ם מוכרחים בסוגיית הש"ס והנה במשנה דאלו טרפות שנינו הכרם הפנימי שניקבה או שנקרע רוב החצונה ר' יהודה אוסר הגדולה טפח והקטנה ברובה ויש לדקדק דא"כ למה קי"ל כר"י דא יחיד ורבים הלכה כרבים אמנם כתבו משום דבגמ' [כ':] פירשו האמוראים דברי ר"י [עכ"מ וכו"מ] ובאמת אין זה הברע דבגמ' מצינו כן ועי"ז פסקינן הלכה כרבים ועוד דא"כ למה לא קבע הש"ס לומר הלכה כר"י ולזה ספרש הרמב"ם חודא"ל לכל הני דמפרשי כרם פנימי וחצונה הכל בכרם עצמו וראי דהי"ל כחכמים אבל זה שמפרש דכל הכרם הוא כרם הפנימי וחצונה מקרי בשר החופה את רוב הכרם א"כ קשה מהו זה שאמרו החצונה ברובה רמשמע להדיא שרוב החצונה חתקרה ודרי בשר זה עובר על פני כל החלל מהבהמה ואין שום טרפות בו

דחלק מהחטול רבוק לכרם אמנם מאשר יש שם חלב פמא אינו מוחם [פ"ז סק"ג] והנה בעובי החטול יש חלב נמור אמנם בהדק שלו כתבו הקירמונים שהקרום שלו האימור אינו אלא מהרחקה בעלמא כמ"ש בס"י ס"ד [ככ"י סס] ולמה לא יתחום הנקב שכנגדו רצ"ע [ומ"ט] ס"ז טאסור מדרבנן ל"ט סא עכ"ס ספור הוא וסוחס בטבעו והאיכור הוא רק הרחקה בעלמא כמ"ס הבי"ש בס"י ס"ד כסס סרוקת וססמ"ג ולעני"ד סיה נראס משוס דמן סדק מעט הוא שמוסור לכרם לכך לא ציחרו זה חלל חס חידע נקב כנגד סדק וחלי כוחס ולמנעס לע"ג]:

כד ותרנגולת שכמנה צבה וכשפתחיה וב ממנה מים הרבה אם הדקין וכל האיברים יפים ושלימים היא מותרת וכן בבהמה אך יש מי שכתב ששמע מרופאים שהאוכל מזה יכול להביא עליו חולי שקרוין וואסער"ר וכו"מ [סנ"י] וכן יש מי שכתב כעין זה על תרנגולים שרגליהם נפוחה אפילו בעצם התהרון שיש לחוש לחולי פודגאר"א ושומר פתאים ד' ודבר פשוט הוא שיש לראות אם הכשר של הכרם בריא ושלים דאם ע"י המכה נתמססם הכשר ודאי רדינה כניקבה וטרפה:

יז אם יש נקב בעור כנגד הכרם וכל העור נקובה הדבר פשוט שהכרם צריך בדיקה במקום זה שכנגד העור ואף בדיעבד יראה לי שהבדיקה מעכבת אך לאסור החלב בחייה מפני זה לא נראה דלמה לנו להחזיק ריעותא שגם הכרם ניקב וכ"כ אחד מהגדולים [כס] אמנם אם יוצא פרש דרך הנקב ודאי טרפה שהרי ניקב הכרם ואם חיתה אח"כ י"ב חוש יש לדון בזה ויש להבשר בהפ"מ לפי מה שבארנו בסעי' י"ד ויש להתיישב בזה אבל כשלא נראה פרש דרך הנקב יש להבשר החלב ממעם ס"ס ספק אם ניקב שם הכרם ואת"ל ניקבה שם שמה אין זה מקום טרפות מצד עיקר הדין לפי מ"ש שם [וא"ל למ"ט] מקודס טהון להחזיק ריעותא]:

יח תולעים שנמצאו בכרם כשר דמן הפרש הן גדלים או הבהמה אכלה אותן ואם נמצאו על הכרם מבחוץ ואינו ידוע אם קודם שחיטה ניקבו הברם ויצאו לחוץ או לאתר שחיטה יצאו תלינן שלאחר שחיטה יצאו כמו כריאה בס"י ל"ו [פ"ז סק"ג] ויש חולקים ואמרים [מכ"ס וכ"ס ס' ל"ח] ולא דמי לריאה דמתוך שמתחפת תמיד א"א להתולע לנקבה מחיים משא"כ בכרם [והס"ך בס"י ל"ז סק"ל ג"כ כהמ"ז ע"ס]:

יט בשר החופה את רוב הכרם והוה הקרום העב שתחת העור ועובר על כל חלל הבהמה והולך מן החוה ועד הירכים והכרם הוא תחת אותו הקרום והיינו כשפותחין קרום זה נראה שרובו של כרם הוא כנגד זה הקרום ומיעוט הכרם נחבא בצלעות החוה והנה זה הקרום אין בו טרפות מצד עצמו [כ"מ] וכן בחלק הקרום שאינו כנגד הכרם אין בו שום טרפות ורק בהחלק שכנגד הכרם אם ניקב כשרה ואם נקרע באורך טפח טרפה וכן ברוחב טפח טרפה והמטרפות הוא מפני קלקול הכרם

בו כמ"ש וא"כ איזה שייכות יש לו להצטרף לרוב או שיעבד הרוב ואם הפרש דכוותה על החלק שכנגד הכרם א"כ עיקר חסר מדברי המסנה אלא ודאי אלא קאי כלל על משך האורך או הרוחב אלא על העובי שנקרע רוב עובי החצויה כנגד הכרם הפנימי ובמשך לא מירי כלל ולזה בא ר"י לפרש דבמשך היו גדולה טפה וקטנה ברובה ולא פליג כלל אהכמים וכן קי"ל בר"י ולפ"ו להרמב"ם וכל הפוסקים שפסקו בכרם הפנימי בהמחמיר רכל הכרם הוא פנימי ונטרף בנקב משהו בהכרח שנפסוק ג"כ בחצויה בהכחמים לענין העובי ובר"י לענין המשך (וכנס ח"ט ג"כ קוצית סת"ט מק"ה סקסטה עמ"ט הגמ' דל"ב : על צניח דל"ח ברוב קרוע וכו') תסאס ליה מסך דרינ"ח דמג"ל דסבר כרינ"ח ע"ט ולפת"ט ח"ט דמקסה לפי דקין שמתניין כרינ"ח וזכל הכרם ערספ נקבב מססו ח"ט ממילא דנפסטה סבציח ע"ט ודו"ק :

כד ועוד ראה דהנה הש"ס (נ"ב) בעי אהאי דינא דבשר החופה את הכרם ברובו אם הכוונה רוב קרוע או רוב נטולה ע"ש ופסקו הרמב"ם והמור והש"ע וכל הפוסקים דבשניהם טרפה וזהו שכתבו אם נקרע יכו' או ניטל טרפה ויש להבין מהו זה פירושא דניטל לדברי כל הפוסקים אם נפרש דניטלה חתיכה בשר לגמרי מעבר אל עבר א"כ מאי קמביעי ליה והא להדיא איתא שם (נ"ב) נקדרה כסלע טרפה והיינו ניטל חתיכה מעבר לעבר כמו שיתבאר אלא ודאי דפירושא דניטל הוא שלא מעבר לעבר אלא ניטל בעוביה ומקא מיבעיא ליה ברוב קרוע או ברוב נטולה ש"מ דבחד גוונא הוא ומהו הברית הרמב"ם דגם רוב קרוע הוא שלא מעבר לעבר (ועי"ח) :

כה ובטעם טרפה ליה לרעת הרמב"ם נ"ל דהנה זה הבשר החופה הוא מעמיד את הכרם שלא יפול למטה ולא יתקלקל דמטעם זה היו טרפות זו כמ"ש בסעי' י"ט ולכן לכל הפוסקים בהתגלות הכרם טרפה ולהרמב"ם גם בקריעת רוב עובי הבשר הזה לא יהיה בכח המיעוט להחזיק את הכרם וע"י כבירו של כרם סופו שזה המיעוט יקרע ג"כ והכרם יפול ויתקלקל :

כו איתא גמ' (נ"ב) נקדר הבשר הזה בעיגול כמין ארוכה עגולה והוחב הקרירה כסלע כשרה ואע"פ שברוחב כסלע בעיגול היו ההיקף כמפח דסלע הוא שליש טפח וכל שיש ברחבו טפח יש בהקיפו ג' טפחים ונמצא שאם מתחננו על הקרירה למשוך אותו בשוה היו טפח מ"מ כשרה יותר מסלע טרפה ושאלו בגמ' כמה יותר מכסלע והשיבו כדי שיכנסו בהקרירה שלשה גרעיני תמרים ואם יש קצת אוכל סביבות הגרעינים יכנסו בדוחק ואם אין אוכל סביבותיהם יכנסו בריח ע"ש :

כז ויש בזה שאלה והרי בקריעה בעלמא במשך טפח טרפה אף שאין בזה שום חסרון כמו שנתבאר וכ"ש בקרירה שיש בזה חסרון למה כסלע כשרה והרי אם חסרנו יעמיד על אורך טפח וכו' עדיפא יש בו חסרון

מאין בו חסרון והרי כמ"י ל"ד מבואר בגרנת דיש בו חסרון חסור יותר מאין בו חסרון והתשובה בזה הודאי באבר שהטרפות הוא בו מצד עצמו חסור הרבה ביש בו חסרון מדאין בו חסרון אבל טרפות בשר זה אינו מצד עצמו אלא מצד נפילת הכרם וקלקולו כמו שבארנו ולכן העיקר הלוי בהמשך דאם באורך או ברוחב יש בו קרע טפח יפול הכרם מפני גודל הקרע בארכו או ברחבו משא"כ כשהקרע הוא בעיגול אפילו אם יש בו חסרון מ"מ כיון שהמשך הקרע הוא קטן יחזיק הכרם ולא יפול ולכן בעינין שיעור יותר (כנלע"ד וכנס מונן שאלת הגמ' וכמה יותר מכסלע וקסה חזיו שאלס היא ז' ולדבריו ח"ט ו"ט דודולא חס גס מעט יותר מכסלע לא יפול סכרם ולמה ערספ ככ"ג חלל דולוי דכוי שיעור רב יותר מכסלע לזה שאלו וכמה ודו"ק :

כח והנה הרמב"ם והמור והש"ע כתבו כלשון זה אם נקרע הבשר הוה בעיגול או באורך אם היה יותר מכסלע כדי שיכניסו בו ג' גרעיני תמרה וכו' טרפה עכ"ל והקשו על זה דאם באורך הרי כבר נתבאר דשיעורו בטפח גם בנקרע (נ"ב) כסס ר"י בן חזיב) ויש שרצו למחוק זה (דריסס כסס רנ"ט) והמפרשים תרצו דה"פ דאין כהאורך כמפח אלא הרבה פחות מזה אך כשנקף בחוט סביב יהיה טפח כמו בעיגול ויש שפירשו דאם נעשה כן האורך עיגול יהיה כסלע (ע"ך) וע"ז וצ"ע דהא כסלע כשרה וצ"ל דכוונתם למעט יותר מסלע :

כט והנה הרי"ף והרמב"ם והש"ע סיימו בדבריהם שאם יסתח קרע זה יעמוד על טפח עכ"ל והרבה תימא דהא גמ' שם איתא נקדרה כסלע טרפה שאם תסתח תעמוד על המפת וכו' לדרידו מפרשה לה וכו' כסלע כשרה יתר מכסלע טרפה וכמה יותר מכסלע כגון דעיייל תלה קשייתא וכו' ע"ש הרי מפורש דכסלע הוא כשתמתח תעמוד על טפח ויותר מאורך הוא כשתמתח על יותר מטפח וא"כ איך אמרו על יותר מכסלע שתעמוד על טפח ואין לומר דאינהו מפרשי דלמסקנא דגמ' בן הוא דיתר מכסלע היו טפח כשתמתח ולא כמו שסבור מקודם דאיך אפשר לומר שיחלקו במציאות ובאמת המור לא כתב לשון זה (וע' כס"י וסר"ח וכרו"ס ומכ"ס שנדחקו בזה וי"ל שסלע וכיתר מכסלע חדא מילתא היא חלל שזס מרווח זזס מלמלס וי"ל דלפי שנמדידת הסיקף ח"ל ליתן סימן סתמירו בזה) :

ל ולפענ"ד נראה כוונה אחרת בדברי הגמ' ובדברי הרי"ף והרמב"ם והש"ע בשנדרק למה הוצרכו כלל לומר שאם תמתח תעמוד על טפח אלא ודאי משום דשיעור קריעה באורך בלא חסרון הוא טפח לזה אמרו דשיעור סלע בקרירה היו לאורך טפח והשתא קשה דאם למותחה על חומין דקים את ההיקף הלא יהיה הרבה טפחים ואף בנקב קטן אם באנו למותחה על חומים דקים יהיה טפח ויותר ממונן אלא ודאי דקים להו לחו"ל דאע"ג דכשהקרע

לד אם נמצא נקב בבשר החופה את הברס והעור קיים וידוע שזה בא מנגיחות הבהמות כשר [כ"ח] ולא חיישין שניקב אחד מהאיברים הפנימיים ודע דזה שנתבאר בנקרע קרע מפולש מרפה דוקא באורך טפח וזכחות משיעור זה כשר זהו דווקא בקרע שע"י חולי אבל אם נקרע ע"י סכין או מחט מרפה דחיישין לנקב אחד מהאברים כהדקין וכיוצא בהן [ע"ז סק"ב] ופשוט הוא ואפילו ניקב במחט לתוך הבשר החופה אם לא היה נהדר שמשם ולהלן לא תלך ודאי יש לחוש והאומנים בקיאים להזהר בזה:

לז ההמסס והבית הכסות דבוקים ול"ז הדבית הכסות הוא בקצה הברס עצמו שעשוי כמו כים* או כובע וזהו הקנה שבכרס העשוי כמו כים ויש בו גומות [רמנ"ס נ"ב] כמסנן וההמסס שקרוין קני"ע מחובר לו ודבוקים ול"ז ושנו חכמים במשנה דאלו מטרות המסס ובה"כ שניקבו לחוץ מרפה וכמשנה דאלו כשרות שנינו [ג"ד]. המסס ובה"כ שניקבו זה לתוך זה כשר כלומר דהם מחוברים ול"ז ומתדבקים יחד ממש במקום חיבורן ויש למעלה מזה שמחברים יחד ע"י שומן ולכן במקום דבוקן אע"פ שנוקב כל ההמסס או כל הבית הכסות כשר מפני שחיבורו מנין עליו ואי משום שהנקב מגיע עד החלל ויוצא הפרש הרי בלא ה הם מחוללים ול"ז והפרש יוצא מבה"כ להמסס אבל אם ניקבו למעלה במקום היצוא אם ניקב כל ההמסס מעבר לעבר או כל הבה"כ מרפה וכן אם ניקב אחד מהם במקום שמחברים יחד ע"י שומן ג"כ מרפה שהשומן הוא חלב ממה ואינו סתם [תוס' ל' ד"ס מחס'] והנה מזה מבואר דשניהם שרים בדינם ואפילו ההמסס אם לא ניקב לחוץ שיש מקצת עור שלא יניקב כשהו:

לח עוד נמצא בנמ"ל [ל' ושם ספ"ג וכמו ע"ז]: מחט שנמצא בעובי בית הכסות מצד אחד כשרה משני צדדים מרפה ופירש"י הדבית הכסות הוא כעין כוס ויש בו סביב שפתו עובי שני כפלים כפולים ודבוקים ונמצא מחט תחובה באותו עובי ומתוך עוביו אפשר לה שלא נקבתה כולו [כמו] [סס] ולכן בבית הכסות הוא דאיכא לפלוגי בין צד אחד לשני צדדין אבל בהמסס אפילו מצד אחד שלא נראה הנקב לחוץ אין זו סתימה לפי שהרופן דק מאד [שבת סס]:

לט מלשון זה מבואר דגם בבית הכסות אינו כשר מצד אחד רק במקום העובי שיש לו שני כפלים כמבואר מלשון הגמ' מהם שנמצא בעובי בית הכסות אבל בשאר בית הכסות דינו כהמסס [וכ"כ כש"ך סק"ג] וכן נראה דאף במקום העב אינו כשר רק כשצד אחד נשאר כולו שרם והיינו שכפל אחד ניקב והכפל השני לא ניקב כלל אבל אם גם הכפל השני ניקב אף אם לא ניקב כולו מרפה דהוי כהמסס שאין זו סתימה כשנשאר רק רופן דק [וכ"כ ספ"ג כמ"ז סק"א]:

מ ולפ"ז הא דתנן ההמסס ובה"כ שניקבו לחוץ מרפה באזור

וכשהקרע הוא באורך טפח לא בעינן שום חסרון מ"מ כשהחסרון הוא כהיקף בעינן כשנמתחנו לאורך יהיה איוה חלל ג"כ דכיון שאין המטרות מצד עצמו אלא מפני נפילת הברס קים לזה לחולל דבפחות מזה השעור חלל לא יזיק להכרס:

לא ולפ"ז הדבר מובן ומקודם כשאמרו בנמ" נקדרה כסלע מרפה שאם תמהת העמוד על טפח בע"כ ה"פ דתעמוד על טפח בחלל והחלל יהיה ברוחבו איוה שיעור והאורך יהיה טפח וא"כ כשאח"כ אמרו כסלע כשרה יותר מכסלע מרפה היינו ג"כ ביסוד זה שאם תמהת תעמוד על טפח דהוה עיקר המעם כמ"ש אלא שרוחב החלל יהיה יותר מרוחב החלל של הסלע ולפ"ז כוונת הר"ף והרמב"ם והש"ע כן הוא דלא הימא שזה שמצריך יותר מכסלע זהו מפני שמצריך שהמתחה תהיה יותר מטפח זהו א"א לומר שהרי עיקר המטרות הוא באורך טפח ולכן גם כזה הוי המעם מפני שכשהמתח תעמוד על טפח אלא שהחלל יהיה יותר ברוחב [וכנס ח"ט גס קב"ט המפיי"ט ספ"ג סי' ל"ג אות ל' ע"ג והו"ק]:

לב ונראה דלענין קרירה אין חילוק בין בהמה קטנה לגדולה דאע"ג דלענין קרע יש חילוק דקטנה ברובה אע"פ שאין בה טפח מ"מ לענין קרירה אין חילוק מרלא הזכירו בנמ" ובפוסקים שיש הפרש בזה וי"ל דהכי קים לזה לחולל דבקרירת פחות משיעור זה לא יזיק את הברס אפילו בקטנה [וכ"כ הכו"פ סק"ג והל"ל כהפ"מ ספ"ג ספ"ה סק"ד]:

לג ואם נתחמסם בשר זה עד שהרופא גורדו חשיב כניטל ולא אמרינן כיון שאין המטרות מצד עצמו לא איכפת לו בקלקול הבשר דכל שנתקלקל הבשר הוי כניטל ונתבאר כמה פעמים דאין אין אנו בקיאין בבשר שהרופא גורדו וכל שנתקלקל הכשר בקרבן או שנמס חשבינן כאלו אינו [ולכן סו"מ ספ"ג לנזיר דין זס נכתן מפני טעון ספרטום מלך טעמו והו"ק]:

לד מחט שנמצא בחלל הקיבה או הברס דינה כמחט שנמצא בבית הכסות ואם אינו תחוב בה פשוטא שמתורת ואפילו תחוב בה ולא ניקבה מעבר לעבר ואין קורט רס בהצד השני ג"כ מותר [כ"ז] ויש להסתפק לשיטת רש"י שיתבאר דבהמסס גם בניקב מצד אחד מרפה מפני שאין לה אלא עור אחד א"כ גם בקיבה וכרס הרין כן שהרי גם להן אין רק עור אחד או אפשר דבהן העור עב ודינן כבית הכסות:

לה ומלשון רבינו הבי"ט סעי' ו' שכתב בבית הכסות אין ראה שהרי לא הביא כלל לקמן דעת רש"י אך מרלא הגיה רבינו הרמ"א ע"ז שיש להחמיר כבהמסס שהרי הוא הביא לקמן דעת רש"י דשלא במקום הפ"מ יש להחמיר גם מצד אחד נראה שבכאן אין להחמיר ואפשר שלא חש לכתוב בזה מפני שבוודאי הרין שוה להמסס ויש מי שכתב בפשיטות דדינן שוה להמסס [מג"ש סק"ט]

ביאורי שניקב לצד חוץ [מוס'] אבל לא בעיני שניקוב מעבר לעבר או יותר ו"ל דבניקב ע"י חולי בעיני מעבר לעבר ואם אפילו נשאר רק מעט מהעור שלא ניקב כשר בין בהמסס בין בבה"כ ורק בשניקב במחט אינו כשר לא בהמסס ולא בבה"כ במקום הרק אף בשלא ניקבה מעבר לעבר משום דחיישינן דכוורא המחט נקבה כילה אלא שחורה קצת לאחוריה והוי כקרום שעלה מחמת מכה ואינו קרום [סס] ויש מהגדולים שתפסו כפירוש השני [ט"ד סקי"ב] ויש שהפסו כפירוש הראשון [ע"ז סקי"א]:

מא האמנם רוב רבותינו [ר"ת והרמ"א והרשב"א והר"ן והטור] חולקים עליו וס"ל דגם בהמסס ובמחט כר שלא ניקב מעבר לעבר כשרה ואין לנו להחזיק ריעותא שניקבה כולה דבהמה משנשחטה בחוקת היתר עומרת אם לא כשיש קורט דם מעבר השני דאו נתברר שניקבה מעבר לעבר דאל"כ קורט דם מניין וזה נראה דעת הרמב"ם ג"כ בפ"ו ע"ש וזה שאמרו בעיני בה"כ דמצד אחד כשרה דמשמע ולא בהמסס אדרבא רבואה קמ"ל דאע"ג שניקבה עור אחת כולה מ"מ כשרה וכו"ש בהמסס כשלא ניקבה כל העור [מוס'] וזה ששינוי במשנה דאלו כשרות המסס ובה"כ שניקבו זה לתוך זה ולא קתני שלא ניקבו לחוץ ג"כ רבואה קמ"ל דאפילו ניקב כל העור כשרה וכו"ש כשלא ניקבה כולה [מה"כ להרשב"א]:

מב וזה שכתבו רבותינו בעלי הש"ע בסעי' ז' המסס ובה"כ דבוקין זה בזה ואם ניקבו במקום חיבורן אפילו הנקב מפוש מזה לזה כשרה ואם הנקב בשאר צדדים שאינם דבוקים יחד אם הנקב מפולש מעבר אל עבר טרפה ואם לאו כשרה בין בהמסס בין בבה"כ ויש אוסרין בהמסס אפילו בלא נקב מפולש והבי נהוג אם לא במקום הפ"מ דאו יש לסמוך אמכשירין עכ"ל וקיצרו בדבריהם לדעת היש אוסרין גם בבה"כ שלא במקום העקב טרפה ואף במקום העב אם ניקב עור וחצי טרפה ומלשונם משמע דרק בהמסס טרפה וצ"ע ונראה שדעתם דרק בהמסס יש להחמיר מפני שעורו דק בעיני אבל הבה"כ עורו עב ואין להחמיר בו כלל ויש מי שאומר שאין להחמיר רק במחט ולשון הש"ע לא משמע כן אמנם במקום הפ"מ אין להחמיר כלל:

מג איתא בגמ' [ג' כ"א.] הנו רבנן מחט שנמצאת בעובי בית הכסות מצד אחד כשרה משני צדדים טרפה נמצא עליה קורט דם בידוע שלפני שחיטה לא נמצא עליה קורט דם בידוע שלאחר שחיטה עכ"ל עוד איתא שם מעשה וכו' לפני רבי מחט שנמצאת בעובי בית הכסות מצד אחד והפכה רבי ומצא עליה קורט דם והמריפה ואמר דאם אין שם מכה קורט דם מניין עכ"ל ולפ"ז יש בזה שאלה גדולה דא"כ איך מחילת הברייתא בין צד אחד לשני צדדים והלא בלא קורט דם גם משני צדדים כשרה ובקורט דם גם מצד אחד טרפה:

מד ולכן י"א דההפך הוא דבמצד אחד סתמא כשרה

וא"צ לבדוק אחר קורט דם וזה שהפכה רבי לא מפני שמן הרין צריך להפכה אלא שהמעשה כן היה ומשני צדדים כתמא טרפה עד שיבדוק שאין שם קורט דם ומכילא לפ' ז' שא"א לבדוק אחר קורט דם נגון שנאברה או שהורדה במים דאו אפילו היה קורט דם המים העבירוהו ונשאר הרין דמצד אחד כשרה משני צדדים טרפה [כ"י ורמ"א דמ'] וכתבו שזו דעת הרמב"ם בפ"ו דין י"ב והרא"ש בפ"ג ס' ל"ד ע"ש:

מה וי"א דבמצד אחד אינה אסורה עד שימצא קורט דם מבחוץ כנגד פי המחט רבוה ניכר שהמחט עבר לחוץ וחזרה אבל אם הקורט דם הוא מבפנים ואפילו מבחוץ אם הוא סביב המחט ולא כנגד פי המחט כשרה ובמשני צדדים בכל ענין טרפה אפילו אם הקורט דם בפנים וכו"ש כחיי"ן שלא כנגד המחט [מרדכי כסס רלח"ט וכו' וצ"ח וס"ד וט"ז] והא דקתני בברייתא במשני צדדים נמצא עליה ר"ל סביבותיה ובמצד אחד עליה דוקא [כסס] ולדיעה זו גם במצד אחד יש חיוב לבדוק בהצד השני אם יש קורט דם:

מו וכן משמע מלשון הטור שכתב נמצא באחד מהם מחט תחוב בו ולא ניקב מעבר אל עבר הופכין אותו ובודקין אותו מבחוץ אם נמצא עליו קורט דם בידוע שניקב כולו וטרפה ואם לאו כשרה ואפילו ראש העב שלו לצד חוץ [הגם שכנגד מעצמין נקופא לנר כפי' מ"ח מטעם דנקופא א"ל לנקיב ונע"כ טעמיה דרך הוסט וילאס מ"ס ונכנסה לכאן מ"מ סתא חמירין דלוקלין ומשקין דהקוס ויקרבה גם כנקופא גמ' [סס] ואם עבר המחט מעבר אל עבר ועודנו תחוב בו בודקין אותו אם נמצא קורט דם סביב המחט בידוע שקורט השחיטה ניקב כולו וטרפה ואם לאו אחר השחיטה דחק ועבר וכשרה דכיון שהמחט עורנו שם אלו עבר מחיים היה הרם סביבו אבל כשאין המחט לפנינו אסור בשניקב כולו אפילו אין בו קורט דם עכ"ל הרי שכתב במצד אחד אם נמצא עליו ק"ד ובמשני צדדים כתב סביב המחט ויש מי שאומר דגם במצד אחד טרפה כשיש ק"ד סביב המחט מבחוץ וראיה שגם הטור לא כתב נגד פי המחט אלא עליו והיינו סביב המחט ובמשני צדדים גם מכפנים אם הרם סרוך במחט טרפה [כ"ח] וגם עיקר דעת הטור משמע שהחילוק בין במצד אחד לבשני צדדים הוא כשאין המחט לפנינו דאו במצד אחד כשר ובשני צדדים טרפה ובאופן זה מירי רישא דברייתא אבל כשיש מחט לפנינו באמת אין חילוק בין מצד אחד לשני צדדים [סס] וכן אם נמלח והודח שא"א להכיר אם יש קורט דם דאו במצד אחד כשרה ובשני צדדים טרפה [ס"ט ס' ס"ח] וזה שכתב וזמור בשם הר' פריץ דאם מלחו או הריחו אסור אפילו אין עליו ק"ד דחיישינן שמא עבר ע"י מליחה או הרחה עכ"ל והו' אמשני צדדים כדמוכח מלשונו ע"ש [וענ"י סלא כ"כ]:

מז וי"ל הרמב"ם בפ"ו מחט שנמצאת בעובי בה"כ מצד אחד כשרה ואם ניקבה נקב מ"ל לתוך חלל בית הבטוח

כדמשמע פשטא דברייתא ומעשה דרבי עיני אחר
 הוא דהנה זה הבית הכיסות כשהביאו לפני רבי
 כבהמ"ד ורבי ראה שניקב מצד אחד אבל לא ידע
 בכיורו אם בשעת שחיטה נמצא כן ואולי בשעת
 שחיטה היה הנקב מעבר לעבר אח"כ עיי' משמוש
 ידים עד שהביאו לפני רבי נחזר המחט לאחוריו
 והשואלים היו אנשים פשוטים ולא דקדקו בכך
 וחובה היה על רבי לראות איפי' ימצא נקב בעבר
 השני ולכן כשמצא ק"ד אחר כנקב בין שאינו
 בכיורו שהנקב הוא מצד אחד ולכן לא כתבו
 הרי"ף והרמב"ם להאי דינא כלל דיהו נבלל בכל
 ספק מרפה שכתב בריש פ"א וכאן לא כתבו רק
 דינא דברייתא דבכירור לא ניקב רק מצד אחד
 והיינו כשמצא כן תיכף אחר השחיטה ולא מחוקקין
 ריעותא שחזרה מעצמה מחיים [וכוונתו ח"ש נס מה
 שטעם רב עוריא לזיוו ס"ל דבכירור לא נמצא רק מצד
 אחד ואיני מידע דלא כן מלא האול לא ידע כלל איך
 מלא ורבי טעם דלא שטענו לנחמ"ד נחזר לאחוריו מפני
 משמט ידים והוה רק לתוך דברי הרי"ף והרמב"ם ולדינא
 קי"ל כדכונן הפוסקים]:

נב והנה כבר נתבאר דעת רוב הפוסקים דגם
 במצד אחד יש חיוב בדיקוק אם אין שם
 קורט דם בעבר השני אפילו אם ברור שלא ניקב
 רק צד אחד והכי קי"ל ואם נאבד או נמלח או
 הורח שאין ביכולת להכיר אם היה שם קורט דם
 דעת רבינו הב"י לאיסור שכן כתב בסעי' ח' וכן
 דעת הרשב"א בתשו' סי' רס"ו אבל דעת רבינו
 הרמ"א להבשיר דגם לשון הטור משמע כן כמ"ש
 בסעי' מ"ו והמכיומו לזה גדולי האחרונים [ס"ט סי' ס"א
 וס"ד סק"ה ועי"ה וכו"ס ללא כס"ו סק"י] ודווקא דברור
 שלא ניקב מעבר לעבר אבל אם גם בזה יש ספק
 ונאבד והכה"כ קורט הכיורו טריפה אפילו בהפ"מ
 והמכיומו לזה רוב הגדולים [סג] ויש מי שמקיל גם
 ככה"ג [ס"ט] אבל רוב הגדולים לא המכיומו לזה
 [וכ"כ התנ"ש והפרי"ג נמו" סק"י] וכן עיקר דינא :

נג ויש מי שאומר דתיכא שלא ראו קורט דם
 מבפנים ודאי דיש להתיר כמ"ש אבל אם ראו
 קורט דם מבפנים אסור גם בדיעבד אם לא
 בדקו אחד קורט דם בחוץ דכיון שוודאי יצאתה
 מחוקתה מחיים לא אמרינן נשחטה הותרה כמ"ש
 כמ"י ז' ולהיפך אם בדקו מבפנים ולא מצאו
 קורט דם דאז יש להתיר אף אם לא ידענו
 בכיורו שלא ניקבה מעבר לעבר ואמרינן נשחטה
 הותרה דיותר קרוב לומר שמחיים לא ניקבה כלל
 [עמ"ל] ודברי מעם רב וכן אם לפי ראות העין
 לא היה הנקב מעבר לעבר ג"כ יש להקפ' בהפ"מ:
נד ואם נמצא הקורט דם סביב מבוהין ולא כנגד פי
 המחט ממש כבר נתבאר דיש פוסקים להתיר ככה"ג
 והוה דווקא שבכירור לא ניקב מעבר לעבר אבל אם לא
 נתברר זה פשיטא שטרפה בכל ענין אפי' לא נמצא
 כנגד פי המחט ממש שהרי י"א דגם אם לא ביק כלל
 אחר ק"ד מרפה כמ"ש וכ"ש ככה"ג אך יש חולקים
 בעיקר

הכוסות ונמצאת מיפת דם במקום הנקב מרפה
 שוודאי קודם שחיטה ניקב אבל אם אין דם במקום
 הנקב ה"ז סותר שוודאי אחר שחיטה דתקה המתח
 ונקבה עכ"ל ולא הזכיר כלל רין דמצד אחד
 כשמצאת בעבר השני קורט דם מרפה וגם הרי"ף
 לא הזכיר זה ע"ש ומשמעות דבריו נראה דבמצד
 אחד בכל ענין כשר גם בנמצא קורט דם והוה ודאי
 א"א לומר כן שהרי רבי המרופ' ככה"ג ולכן פירשו
 דכוונתו דבמצד אחד א"צ לבדוק כמ"ש בסעי' מ"ד:
מה וגם זה שכתב ואם ניקבה נקב מפולש לתוך
 חלל כה"כ דמבואר מדבריו דמצד אחד היינו
 שתחוב מחלל הגוף לתוך בה"כ וזה ודאי תמוה
 וכבר הקביו כל רבותינו דזה שבשר במצד אחד
 אינו אלא מחלל בית הכוסות להעור של בה"כ
 ומשני צדדים הוא כשפולש עד החלל של הגוף
 אבל דרך חלל הגוף גם במצד אחד מרפה דהוה
 משם מחט שנמצא בחלל הגוף דחיישינן לנקיבת
 אחד מהאברים כמ"ש בסי' ג"א וכתבו שבאמת
 כוונתו לבדוק כל האברים שנקובתן במשתי דכן
 פסק בריש פ"א דבספק מרפות מהני בדיקה בכל
 הגוף [כ"מ] ואין לא קי"ל כן כמ"ש בסי' ג"א
 ואולי דלכן לא מצינו בדברי הרמב"ם דין זה
 דמחט שנמצא בחלל הגוף דכיוול' לה בכל ספק
 מרפות שכתב שם:

ממ וזה שהכריחו להרמב"ם לפרש כן י"ל דגם לדידיה
 קשיא למה לא ניהוש במצד אחד שמא יש בעבר
 השני קורט דם ולכן פירש ככה"ג דוודאי אם הנקב בא
 מבפנים לחוץ שפיר יש לחוש דע"י דחיקת המאכל את
 המחט תחבה לחוץ ועתה הוא שחזרה ואינו ניכר
 ובכה"ג ודאי דגם במצד אחד יש לבדוק העבר השני
 אבל כשניקבה מחוץ לפנים אין כאן חשש כלל
 שמא ניקבה גם בעבר השני בצד הפנימי דאדרבא
 האוכלין והמשכין דוחפין אותה לחוץ ולפיכך פירש
 דרמב"ם להברייתא כן [כרו"ס סק"י] ומבאר וכוונה
 היא ומעשה דרבי היתה מפינים לחוץ:

נז ומ"מ עיקרי הרבנים המהים דאיך השמימו הרי"ף
 והרמב"ם מעשה דרבי דגם במצד אחד אם
 נמצא קורט דם מריפה ואם נאמר דמילתא דפשיטא
 היא ולא הוצרכו לבאר א"א לומר כן שהרי נגמ'
 מבואר דגם אחד מהאמוראים היה קובר דקורט
 דם אינה כלום ע"ש ואין מדרכם להשמיט דין
 המפורש בגמרא ומלשונם משמע להדיא דבמצד
 אחד אין שום חששא בהקורט דם:

נח ולכן נלע"ד דהנה הרי"ף והרמב"ם היו קשיא
 ג"כ מעשה דרבי אלישנא דברייתא דמבואר
 להדיא דבמצד אחד אין כאן חשש כלל ולכן ס"ף
 דוודאי כן הוא דכמו דקורט דם בלא מחט כלל
 לא כלום הוא כמו כן אם ידענו בכיורו שלא
 ניקב רק מצד אחד כגון שתיכף אחר שחיטה ראו
 שהמחט תחובה מצד אחד לא מחוקקין ריעותא כלל
 לחוש שמא ניקבה משני צדדים וחזרה המחט לאחוריו
 ואפילו נמצא קורט דם תלינן במידי אחרינא

אחד [י"ט"ט ס"ט] ואף אם נמצא חלודה על הבשר מבחוץ אינו כלום דחלודה לא שייך רק על המחט כשניקבה משני צדדים ונמצא חלודה על ראש המחט זהו סימן מובהק שזהו זמן ארך ולא חלודה על הבשר [כ"ס] אבל רבינו הרמ"א בסעי' ט' כתב דאם נמצא חלודה מבחוץ נגד המחט אם ניקב מצד אחד טרפה כאלו נמצא ק"ד עכ"ל וגם אם החלודה באמצע המחט יש מחלוקת בין האחרונים [עכ"ל ופ"ך סק"ל ופרי"ח סק"ג שדעתם להחמיר בכל גוונין]:

ב וכתב רבינו הרמ"א בסעי' ח' ד"א רבומה"ז ראין אנו בקואין בבדיקות יש להמריף אם ניקבה המחט משני צדדין אפילו לא נמצא ק"ד וזה חלודה דאין אנו סומכין כזה על בדיקתנו מאחר דניקב משני צדדין והכי נהוג עכ"ל ומ"מ בהפ"מ יש להבשיר ולסמוך אבדיקה גם בוטה"ז [ט"ך סק"ל ופ"ח ונס סלבוש השמיט חומרא ז'] וכן בהמסס לדעת רש"י צריך עכ"פ ק"ד [כ"ס]:

ג הסכמת רוב הפוסקים הוא דזה שאמרנו מצד אחד בשרה זהו מבפנים כלפי הרע' דאי צד שבחוץ כלפי חלל הגוף אפילו לא ניקב כלל אלא שנמצא מחט בחלל הגוף טרפה ולא מהני שום בדיקה ואף שדעת הרמב"ם אינו כן כמ"ש קי"ל כדעת רוב הפוסקים:

ד ודע שרבינו הרמ"א כתב שלשה הגהות בענין זה וצריכים ביאור מקודם כתב אדברי המחבר בניקב מצד אחד שיש חיוב לבדוק אחר קורטום דם ואם מלחו או הדיחו טרפה כתב הוא וז"ל ויש מקילין להתיר אם לא ניקב מעבר לעבר והורח ונמלח או שנאבר ולא בדק מבחוץ אם היה עליו ק"ד ויש לסמוך עליהו במקום הפ"מ עכ"ל וכדין כשניקב מעבר לעבר שכתב המחבר ג"כ דבדוקים אחר ק"ד ואם מלחו או הדיחו טרפה כתב וז"ל כל מקום שצריך בדיקה אם לא בדקוהו כגון שנאבר או לקחו המחט משם טריפה דהוי כאילו הדיחו ומלחו עכ"ל ובסוף הסעיף כתב וז"ל יש מקילין דאפילו בניקב הסחט מצד אחד א"צ לבדוק מבחוץ אם יש עליו ק"ד ויש לסמוך עליהו אם הוא הורח או הפ"מ וא"א לבדוק כגון שנמלח או הורח אם נאבר עכ"ל:

ה והשתא יש להקדק דהנהגה שנייה סותרת הראשונה דכיון שכתב דכל מקום שצריך בדיקה אם לא בדקוהו וכו' טרפה א"כ למה כתב מקודם במצד אחד דיש לסמוך במקום הפ"מ להתיר בהורח ונמלח ונאבר הא כיון דצריך בדיקה טרפה אם לא בדקוהו ואין לומר דכוונתו בההנהגה השנייה שלא במקום הפ"מ א"כ מה חידש על הגהה הראשונה וגם אין לומר דכוונתו על משני צדדים פשיטא והרי גם המחבר כתב כן ויש מי שאומר דכוונתו להשמיענו דאפילו אם אינו ברור שניקב רק מצד אחד ונאבר דינו כהורח וכשר בהפ"מ [ט"ך סק"ט] והרבה המוה דא"כ עיקר חסר כן הספר ועוד דכבר הסכימו ריב הגדולים דבכה"ג טרפה וכל דבריו מבוארים דהבדיקה היא רק על המורט דם אבל זהו ודאי דאינו כשר בהפ"מ רק כשנוראי

לא

בעיקר דין זה וס"ל דגם שלא כנגד פי המחט טרפה וכמו שכתבנו בניקב משני צדדים אמנם רוב הפוסקים הסכימו לדיעה ראשונה דדווקא כנגד פי המחט [ט"ך וכר"פ סק"ז]:

וה אם ניקב משני צדדים כגון שנמצא המחט החוב מעבר לעבר אך אינו ידוע אם מחיים היתה כן וטרפה או שלאחר שחיטה ע"י מי שמוש ידים או ע"י ענין אחר נתחב לעבר השני יש לזה בדיקה דאם נמצא קורטום דם סביב המחט בין מבחוץ בין מבפנים [ט"ך סק"ז] וכ"ש אם נמצא עליו על המחט היו סימן מובהק שמבחינים ניקבה מעבר לעבר ואם לא נמצא קורטום דם לא מבפנים ולא מבחוץ סביבות המחט ואפילו רחוק מהמחט כרוחב קש נמי לא נמצא ק"ד הרי היא כשרה וודאית דכיון שיש מחט אלו ניקבה מחיים מעבר לעבר היה נמצא במקומה ק"ד ובוודאי אם נמצא נקב מעבר לעבר בלא מחט טרפה בכל ענין אפילו כי ליכא ק"ד דרק במחט כיון דיש להרם במה להסתבך היתה סריך הרם בהמחט או סביבו אבל בלא מחט אין במה להסתבך הרם וכן אפילו במחט אם נמצא ק"ד רחוק מרוחב קש מהמחט ג"כ אינו כלום דאין זה מסיבת המחט [כ"ס] ושיעור רוחב קש לא נתברר לנו בדיוק ויש להחמיר בזה עד שיצא מכלל ספק כי הוא איסור דאורייתא:

ז הרבה פשוט דבניקב משני צדדים נאבר בדיקה הקורטום דם או שמלחו או שהדיחו ה"ז טרפה דבחוץ איסור קאי עד שיוודע לך שלא היה ק"ד וכן אם נמצא בעין שביל הניכר עד לחוץ טרפה בכל ענין [י"ט"ט ס"ט] דבזה ניכר להדיא שניקבה מחיים מעבר לעבר ומה לנו אם יש ק"ד אם לאו:

ח ודע דיש מי שרצה לומר דזה שמכשירים במשני צדדים כשלא נמצא ק"ד זהו כשלא מצאו הנקב היכף אחר שחיטה אלא לאחר זמן אבל אם נמצא מיד אחר השחיטה טרפה בכל ענין [תכ"ט כ"ס הו"ח]: אינו מובן כלל דאטו לאחר השחיטה אין לתלות במשמוש יד הטבח בעת שעוסק בה או תלית שבעת הפירכוס לאחר השחיטה דהקוה האוכלין לצאת לחוץ דוודאי להיפך כשנמצאת מצד אחד שפיר יש סברא לומר כן דלא חזרה המחט לאחוריה שהרי האוכלין דוחקים אותה לצאת לחוץ ואיך תחזור לפנים אבל כשנמצאת משני צדדים שפיר י"ל דמחיים לא היתה תחובה לחוץ ורק אחר השחיטה ע"י הפירכוס או ע"י משמוש היד דהקוה האוכלין לחוץ והבירור הוא ע"י הק"ד יותר מזה קשה דאיך לא הוכירו הפוסקים מזה דבר שהרי פשיטא דלישנא דברייתא משמע שנמצאת מיד אחר השחיטה וצ"ע:

ט כתבו הפוסקים דחלודה הוי כקורטום דם וסברא נכונה היא דהחלודה טועל המחט היא עדות ברורה שזמן ארוך הוא ואחר מגדולי הפוסקים כתב דהחלודה אינו טועל להמריף רק בניקב משני צדדים ולא בניקב מצד אחד רמה איכפת לן בזה סוף סוף לא ניקבה רק מצד

דינו כמצד אחד כמו שנתבאר ויש גם מן גדולי אחרונים שחולקים ע"ו וכן יש להורות ובפרט בהפ"ט [פמ"ז סק"ע דסקמ"ט מכס"ד וזו נגד מ"ט כחן ודו"ק] :

סז אם ניקבו שני עירות של בית הבוסות זה שלא כנגד זה כשר ואינו דומה לושט דמריפה ככה"ג כמ"ש בס"י ל"ג דבושט אידי דאכלה ביה והעורות מתגעגעים תמיד יכול להיות שיפגעו הנקבים א"ע זה כנגד זה אבל איברים אלו עורותיהם נחים ושקמים במקום ולא יפגשו א"ע זה כנגד זה ומפורש אמרו בן חז"ל בקורקבן [גמ' מ"ג] וממילא דהה"ה לבית הבוסות דקורקבן בתרנגולת כאיברים אלו בבהמה אא"כ שהולך שבל מנקב זה לנקב זה ראו מרפה :

סח כתבו רבותינו בעלי הש"ע בסעי' י"א מחם שנמצאת בקורקבן וכולה נבלעת בעובי בשרו ונשאר כחצי אצבע מצד הכים גם מצד החוץ שלא היתה המחם אוכלת ולא היה ניכר שום נקב לא לצד פנים ולא לצד חוץ הולין להקל הדמחם בא מבפנים והוי כניקב מצד אחד ואם אין עליו קורט דם מבוהץ כשר ויש מחמיצין ואוסרים אפילו ככה"ג ויש לחוש לדבריהם אם לא בהפ"ט עכ"ל והפעם של דיעה ראשונה דכין דבע"כ אחד מן הנקבים נסתם תולין שהלך בדרוכו רוב הושט ורוב הגבלים הם דרך הושט וזה שכתבו כחצי אצבע לאו דווקא דה"ה אפילו לא נשאר רק מעט ואם לא בדקו אחר קורט דם לכאורה דינו בהפ"ט ובה"כ אמנם י"א דאפילו להמחמדים בשם מורים בקורקבן מפני שעורו עב [ט"ז סק"ל"ח כסס יש"ע] ויש חולקים וס"ל דינים שזה [כס] ויש להתישב בזה והדבר פשוט שאם יש איזה היצר כל שהוא מאין בא הולכין אחריו בין להקל בין להחמיר אמנם הדיבר שבמקום אחד נשאר מעט ומצד השני נשאר יותר אין זה היצר כלל [וכ"כ כפ"ט כסס מציל נדקס] ואם יש ק"ד מבפנים ודאי ניכר שמבפנים בא כיון שמבפנים יש ק"ד ולא מבוהץ ואם ניקבו שני העורות אף שאין ק"ד מבינות המחם נראה שיש לאסור כמו שהמנהג אצינו בהמסס וכה"כ לפי דברי רבינו הרמ"א שיתבאר [פ"ז סק"ל"ג] ואף שיש חולקים בזה מ"מ כן עיקר דלינא ואדרבא בקורקבן שעורו עב יש לאסור מדינא דכיון שהוא עב לא תלינן שלאחר שחיפה יצא המחם לחוץ [כס] וכן עיקר דלינא :

סח יש מהגדולים שכתבו דכמו שנתבאר דכשיש קורט דם מבוהץ מרפה גם בניקבה מצד אחד כמו כן אם יש סירכא כנגד המחם דהוה כק"ד והנהגה כבר הארכנו בכעין זה בס"י מ"א סעי' ל"ו ברין נסרך מרפש הכבד לכה"כ והבאנו שמה ש"א דסירכא אינה כק"ד ע"ש אמנם בלא זה נ"ל דלא דמי לשם דכאמה הקשו כמה גדולים על דין זה דא קיי"ל דאין סירכא מטרפת בשאר איברים ותרצו דשם באה הקבלה דכשנסרך המרפש לכה"כ היא מעידה על מחם בכרס וזה רק ברין זה אבל בבאן כנמצא מחם תחובה מצד אחד וסירכא כנגדה

לא ניקב רק מצד אחד ולכן נראה רכונתו לחיפך והנהגה במלחו או הדיחו אין הספק רק על הקורט דם אבל בנאבד יכול להיות הספק גם על עיקר הנקב אם הוא מצד אחד או משני צדדין וזהו שאומר דנאבד הוי כמלחו והדיחו שאינו כשר בהפ"ט רק כשוודאי לא ניקב רק מצד אחד והוסף על דברי המחבר דאפילו אם יש ספק אם ניקב מצד אחד או משני צדדין ג"כ מריפה גם בהפ"ט [עסק"ט סקט"ו סמכ"ט כעין זכ] ובהנהגה השלישית בא לתרץ את ההגדה הראשונה שהקשינו דאין ניקל בהפ"ט בצד אחד כשלא בדקו אחר ק"ד והרי צריכה בדיקה מדינא וכל מקום שצריך בדיקה הכריחה מעכבת ולזה מותרין כיון ש"א דא"צ בדיקה כלל במצד אחד וזהו דעת הרמב"ם והרא"ש ולכן נהי דלא קיי"ל כן מ"מ בהפ"ט כשנחמרה הבדיקה כמכנין על דיעה זו להקל :

סג ואם נמצא מחם או קורץ בחלל ההמסס או הבית הבוסות ולא נהחב בשום מקום כשר בכל ענין וא"צ בדיקה ואף אם נמצא ק"ד מבפנים או מבוהץ לית לן בה ואף שיש אוסרים כשנמצא ק"ד מבוהץ נגד המחם או הקורט [פ"ז וט"ז סק"ל"ח] מ"מ גדולי האחרונים חלקו עליהם והבשרו בכל גונו [פ"ז וט"ז וט"ז] ובמקום הפ"ט אין להחמיר כלל [פ"ז וט"ז וט"ז] :

סד יש שכתבו דכל זה שמכשירים במצד אחד בבדיקה כמ"ש זהו הכל כשהמחם הוא בהפרש והחוב בעור ההמסס והבה"כ או הכרס דכרס דין אחד עם המסס ובה"כ אבל כשהמחם מונח כבריח והיינו שמונח בדופן ההמסס או בה"כ או הכרס על אורכו של מחם אין להקל כלל ולא מטעם שמא ניקב משני צדדים אלא מטעם אחר וכשהוא בהפרש או אומרים שהלך דרך הויכס להמסס או לבה"כ או לכרס ונהחב קצת בהעור אבל ככה"ג ודאי שאינו בא דרך הושט דאלו היה הולך דרך הושט היו מוצאים אותו על הפרש ולא על הדופן וכוודאי שבא מאיזה מקום מבוהץ וניקב אחד מהאיברים [זכ"ו זילור דברי כע"ז סקט"ו] :

סה ולפ"ו גם אם המחם נמצא בין כפלי ההמסס והבה"כ או בתוך הקמטים ולא נהחב כלל ג"כ מרפה כמובן וכ"ש אם גם תחוב קצת בהעור עצמו כמ"ש אבל לא נהוירא לומר כן דא"כ איך לא הזכירו הפוסקים מזה דבר במעשים השכיחים בכל עת ולשון הש"ס והפוסקים מחם שנמצא מצד אחד מורה להריא שאין שום נ"מ איך מונח המחם וגם רבותינו בעלי הש"ע לא הזכירו דבר זה בש"ע שהוא להורות הלכה לדינים וגם כל בעלי הוראה אין נוהגין כן וגם עיקר הסברא הנהו שהרי הכאכל מתבשל שם והוא רותח והולך המאכל ברתחתו בכל חללי ההמסס והבה"כ והכרס והולך המחם עמו עד הדופן ושם נתחב בהקמטים או בהכפלים או לאורך העור וכמדומני שמנהג בעלי הוראה הוא שאם נמצא בהכפלים או בין הקמטים ולא נתחב כלל דינו כנמצא על הפרש ואם תחוב בהעור

עומדת אלא הטעם כאן דהוי כמו גילוי מילחא בעלמא רכיון שמחט בוודאי היה שם הוי כמו רגלים לרבר [ס"ך סקמ"ג] ולפ"ז צ"ל דמיירי שבעיקר מציאת המחט א"צ לעדותו של הקטן דבזה אין ספק כלל אלא דהספק אם היה תחוב אם לא :

עא ואם גדול אומר שמצא מחט באופן שלפי אמירתו היא טרפה אע"פ שאינו יודע לו כלל לבעל הבהמה אם היה תחוב אם לאו מ"מ אם האיש נאמן אצלו טרפה על פיו ואף שיכול לומר איני מאמינך מ"מ אם בלבו הוא נאמן אצלו אסור לו לומר שאינו מאמינו וזה שיתבאר בס' קב"ז שמלמדוין אותו לומר איני מאמינך והו"ב שיעקרו מדרבנן אבל באיסור דאורייתא אסור לומר כן כמו שיתבאר שם בס"ד וכ"ש אם כשאמר לו שתק הוי שתוקה כהודאה כמ"ש שם :

עב מעשה בכותי שעשה מלאכה אצל הישראל בהפשטת הבהמה וכא הכותי וא"ל שמצא מחט תחוב שם ודאי אין לו נאמנות לא להתיר ולא לאסור אמנם אם זהו בעין רגלים לרבר נאמן לאסור [עט"ז סק"י ט וזכ"כ וזכ"מ ס"ט] ומעשה בכותי שרצה ההמס של ישראל וכזה ואמרה מצאתי שם תחוב המחט עם החוט וראו שהמחט והחוט היו כחדשים והתירו את הבהמה ואינה נאמנת [פמ"ג ס"ט] ועמ"ש בס' ל"ז סעי' כ"ב בכעין זה ומשם יש ללמוד גם בכאן דרע דאשה שנמצא אצלה מחטין בצעיפיה וריריה ועסקה בתרנגולת או בהמס ובה"כ או בכרס וכיוצא בזה ונמצא שם מחט ברמים או בהאיברים אם מונחים שם באופן שאין הכרח לומר שנתחבה יש מחיים ביכולת לתלות שממנה נפלה בעת שהיתה עוסקת בזה וזהו הכל לפי ראות עיני המורה דאין ביכולת לתת כללים ברנים כאלו :

כנגדה בעבר השני מאן לימא לן הדיא מעידה על נקב מעבר לעבר ואם אתה אימר כן הרי עשית שאר איברים כריאה ואף דבריאה לא בעינן מחט מ"מ עצם הסכרא דסירכא מעידה על נקב מעבר לעבר כשיש מחט בעבר השני הוי בריאה והרי הסכרא נוטה דמפני הכאב עלתה המירכא והנה שלא בהפ"מ ודאי יש לאסור אם לא שאין הסירכא כנגד המחט אך בהפ"מ אפשר שיש לסמוך ולהתיר וכמ"ש שם ורע דאפילו להאזורים בסירכא כנגד המחט אינו אלא בסירכא ממש אבל אם נפוח מעט בעבר השני לאו כלום הוא רק יש לראות שלא נתקלקל הכשר שיהא כנתמססס דבנתמססס בלא"ה טרפה כשהבשר מקולקל מעבר לעבר וגם בקרט דם צריך שיהא הבשר בריא ורק קורט דם יש עליו מעבר השני דאל"כ בלא"ה טרפה ויבלת קשה כנגד המחט ה"ל בניקב מעבר לעבר כמ"ש בסעי' ג' ע"ש ודווקא כשהולך כן בכל הבשר :

סמ ורע דקורט דם שנתבאר בענין זה אינו מראה דם בעלמא אלא שיש בו ממש כנרעין קטן כמי קורט של חלחית [פכו"ס ל"ה] וקורט של לבונה [מנמות י"ח] ובגדה [כ"ז] פלי קורטא דריותא ע"ש וכן בספ"ג דשבת דאית ביה קרטין ע"ש וכן מבואר להדיא מדבריו רש"י בעבורם [ל"ב. ד"ה י"ט עליו ק"ד] אבל מראה בעלמא לית לן בה אא"כ המראה אדומות הוא חזק בכל הבשר מעבר לעבר דאז אפשר יש לרוננו כנתמססס והלוי בראיית עיני המורה [וכ"כ ספמ"ג ס"ס מ"ג] :

ע כתב רבינו הב"י בסעי' י"ב קטן שמצא מחט תחוב בכרס יש להחמיר ולאסור על פיו אם הוא חרוף לידע ולכוין בדברים אלו עכ"ל ואין זה מועם נאמנות דאפילו גדול אינו נאמן באיתחזק החירא בדבר שאינו בידו כמ"ש בס' קב"ז והבהמה משנשחטה בחוקה הית

סימן מט דיני טרפות בקורקבן וכו' מ' מעיפין].

אבל זה שלא כנגד זה כשר דרווקא בושט דאכלה ביה ופעיא ביה טרפה גם בשלא כנגד זה כמ"ש בס' ל"ג משום דחיישינן שמא מתרמי אהרדי אבל קורקבן מינח גיח [גמ' מ"ג.] והיינו טעמא ג"כ בהמסס ובה"כ כמ"ש בס' מ"ח סעי' ס"ו ואם הולך שבייל מנקב זה לנקב זה פשוט הוא דטרפה :

ג ומטעם זה דלא רמין לושט כמ"ש לכן לא חיישינן בניקב מקצת העור שסא ניקבה לגמרי וקרום עלה ונסתם כדחיישינן גבי וושט בס' ל"ג דהושט מפני שאינו במנוחה יכול להיות שניקב כולו והמחט חוזר לאחוריו וקרום עלה בו משא"כ קורקבן וברם והמסס ובה"כ שעירותיהן מונחים במנוחה לא היישינן לזה [רמ"ש פא"ע כ"ל"ג] :

א כל אלו הטרפות שיש בהמה ישנן גם בעוף באיברים הנמצאים בו בשוה עם הבהמה ולכן טהול וכליות אף שיש לעופות מ"מ כיון שאין צורתן דומה לשל בהמה אין דינן שוה כמ"ש בס' מ"ג וס' מ"ד [ד"מ] האמנם כרס ובשר החופה והמסס ובה"כ אין לעוף כלל וכנגדם יש בעופות זפק וקורקבן ודיני זפק נתבאר בס' ל"ג ואוואז אין לה זפק ודיני קורקבן מקצתו נהבאר בס' הקודם ומקצתו יתבאר בס' זה בס"ד [ולכן ססמינו צע"ט"ט זנ"ז מעני שאכר זה כולו צמקוס הסמסס טנס כולו עוקן סמאלל] :

ב הקורקבן יש לו שני עורות והיינו הכיס שטבפנים וכל הבשר והכיס הוא עור אחד והבשר הוא עור השני יקב זה בלא זה כשרה ער שניקבו שניהם זה כנגד זה

השלחה

הפנימים ואף שאין זה ס"ס המתהפך ס"ל דלא בעינן ס"ס המתהפך ויש אוסרין מטעם זה [מ"ו סק"ג] ובאמת אפילו למאן דס"ל בכל ס"ס דבעינן מתהפך כאן א"צ כיון דאתה מינחה לחון מהיכן בא הנקב הלא בהכרח להתחיל מן ספק זה ספק ע"י חולי ספק ע"י קוץ וכו' וכמו שיתבאר בס"י ק"י בכללי ס"ס [סק"ג] ובפרט שיש הרבה פוסקים דס"ל דלא בעינן כלל ס"ס המתהפך כמו שיתבאר שם בס"ד ופשוט הוא דאם הנקב ניכר גם ברוחן העוף עד שניכר מוחץ שיש שם נקב יש לחלות יותר בקוץ מבחולי [פ"ח] ופ"ו לא משכחת לה ספק אלא כשאין העוד לפנינו דהא אם אין כה נקב פשיטא שאינו מקוץ [פ"ג] ועמ"ש בס"י ל"ג סעי' י"ד ובס"י ג"א סעי' ג' דרבינו הרמ"א לא ס"ל כן:

אם נמצא מחט תחוב בו מבפנים דינו כמו בהמסס ובה"כ דמצד אחד צריך קורט דם נגד פי המחט ובמשני צדדים בכל מקום שנמצא ק"ד מרפה ו"א דבקורקבן בכל ענין מרפה בניקבה משני צדדים אף בלא ק"ד וכבר בארנו זה בס"י הקדמס סעי' מ"ו ע"ש ופשוט הוא דאנו ממריפים בקורקבן אף בלא ק"ד שהרי גם בהמסס ובה"כ פסק רבינו הרמ"א כן ע"ש וכן יש להורות ואם נבלע כולו בבשר ואין ניכר אם בא מבפנים או מבחוץ תולין להקל שבא מבפנים בדרך רוב הנבלעים שנבלעים דרך הושת וכמו שנתבאר שם וכן כל דיני חלודה שנתבאר שם נוהג גם בקורקבן ואם תולעים יוצאים מהקורקבן שנמצאו על הקורקבן מבחוץ כשרה דחלינן ולאחר שחיטה פריש כמו בריאה בס"י ל"ז ואף שיש שמחלקים הקורקבן מהריאה שהריאה מרחפת תמיד ואין ביכולת התולע לצאת מחיים משא"כ בקורקבן ס"ס בקורקבן יש מטעם אחר להכשיר דכיון שקרומו קשים ועבים ודאי דהתולע אין בה כח לנקבה ולאחר שחיטה פריש [דריטס]:

וכן אם בעת מליחת התרנגולת ושרייתה ובישולה נמצא מחט אם יש לחלות שמהעוסקת נפלה תולין בזה ובאם לאו מרפה וכן אם בעת אכילה התרנגולת הרגישו מחט בפה ג"כ הכל מרפה ואין אומרים שמהי היא המחט באופן שהתרנגולת כשר שהרי הוא ספק דאורייתא וספיקא לחומרא ואם לפי ראות עיני המורה נראה היתר ברבר כגון שנמצא בתוך ולפי ראות העין בא מבחוץ והיה מסון בבשר הודך וכיוצא בזה או שאכלו הקורקבן ונמצא בפיו תחיבת מחט וניכר שהמחט היה מסון בתוך חלל הקורקבן אין לו לדין אלא מה שענינו ראותו וכן כל כיוצא בזה [מטס] ד"ש מקילים בכל ענין מטס דלדוב כנגלעים כס דרך מטע ועקודס לא כרגישו נמצאטס ידים מטס מטס ויסס טלו מטסן ט:]

סימן

אין חילוק בכל זה בין שהנקב הוא ע"י חולי או ע"י מחט הנבא מפנים לחוץ דאינה מרפה אא"כ יצא המחט לחוץ ואף אם מקצת העור לא ניקבה ג"כ כשר אך אם המחט מצד חוץ ותחוב לפניו בלא"ה מרפה מטעם כחש שנמצא בחלל הגוף ויתבאר בסעי' ו' וכן אם עור אחד מהקורקבן נרקב והשני לא נרקב ואפילו מקצתו לא נרקב כשר ואם ניטל עור אחד והשני קיים ג"כ כשר:

ודע שזה שכתוב במור ושיע לשון שני עורות אינו בדיוקא החצון הוא כל בשר הקורקבן ולשון הגמ' באמת אינו כן והכי איתא בגמ' ניקב הקורקבן וכיס שלו קיים או ניקב הכיס וקורקבן קיים כשר [מ"ג] והמור והש"ע כדי לקצר הדברים כתבו לשון שני עורות והרמב"ם בפ"ו כתב הקורקבן יש לו שני כיסין חצון אדום ופנימי לבן ע"ש דהכיס הפנימי בפנימיותו הוא לבן ומצד החצון הוא ירוק ואף שברוחק מתחלקים זה מזה מ"ס הכל הוא עור אחד ויש מי שרוצה לומר דאין הכוונה על בשר הקורקבן אלא על עור הדיק שלו שמלמעלה ומעוט הוא כמבואר מלשון הגמ' וכן מבואר ברשב"א בספרו תה"כ הקצר וכן ראינו מי שכתב דהקרוס שמסירות הנשים אף אם אינו ניקב מרפה [פ"ח] נכס ס"ג] וחלילה לומר כן ולהפסיד מסוגן של ישראל וכל כי האי לא ה"ל להפוסקים למתום אלא לפרש ובאווזא אין הקליפה הפנימית כמו בהרנגולת וגורדין ומקלפין בכסין ונשאר עור לבן:

וי ניקב הקורקבן ושומן שעליו סוחמו כשר דבעוף כל מין שומן סוחם דהכל מהור ואפילו המחט כולם לחוץ ועל המחט יש שומן באופן שאין ראש המחט נראה כלל כשר וכ"ש אם לא ניקבו כל העורות השנים אע"פ שלא נשאר רק מטע מעור החצון והוא הקורקבן שלא ניקב כשר ויש מי שרוצה לומר דאותו שומן הבא ע"י פיתום ולא בתולדה אינו סוחם [עמ"ס] מפני שכשיובחש יוסר מהם השומן ולא נזכרה חומרא זו בשום פוסק וכו' הוא הנביא שיוכל לדעת איזה שומן הוא ועיקר המטע תסוה דא"כ גם בשומן המבועי נחוש להכחשה שהרי זה אנו רואים בחוש שלפעמים הבעל חי שמן ואח"כ יוכחש אלא ודאי שאין אנו חוששים לזה וסוף סוף אף אם תוכחש עלולה היא לחזור לשומנה וכן נוהגים כל בעלי הוראה דכל מין שומן בעוף סוחם:

וזה שנתבאר דניקב זה בלא זה כשר והיינו אפילו כשניקב החצון שהוא בשר הקורקבן בלא הכיס הפנימי כשר זה בניקב מחמת חולי אבל מחמת קוץ או מחט מרפה מטעם אחר דחיישינן שמא ניקב אחר מהאיברים הפנימים שנקובתן במשרו כיון שבא מבחוץ ואם לא היה מכיר אם הנקב מחמת קוץ או מחמת חולי פסק רבינו הב"י בסעי' ד' דיש להקל משום ס"ס שמא ע"י חולי ואח"ל ע"י קוץ או מחט שמא לא ניקב אחר מהאיברים

סימן נ [רינים כללים בנקיבת האיברים וכו כ"ז מעיפם].

אירע שעשו נקב אחר ואינן דומין ול"ז ג"כ לא חיישינן לה סמעם שנתבאר ויש מחמירין בכה"ג וכבר בארנו זה בס' ל"ז מעי' י"ם ודבר פשוט שאם יש במה לתלות השנינו שבין ול"ז כגון משינוי אויר או משינוי זמן וכיוצא בזה הכל מודים שסותר כמ"ש שם :

ך כתב רבינו הרמ"א כל מקום טאין יכולין לתלות שנעשה לאחר שחיטה אע"פ שהוא מרפות שיש לו בדיקה אם לא בדרקוהו או שאין יכולין לברוק הרי הוא כספק מרפה ואוסרין אותה ולא אמרינן נשחטה הותרה אלא בדבר שנוכל לומר שנעשה הריעותא לאחר שחיטה דלא יצאתה מחוקתה מחיים עכ"ל וביאר דבריו בספרו ד"מ סי' ל"א במעשה בראש בהמה שהיה בו מים וקודם שידעו הריעותא חתכו הגולגולת לשנים וגם מקצת המוח מן הגולגולת ולא היה נודע אם היה המוח מקיפו וכשר אם לאו ויש שרצו להתיר סמעם דאמרינן נשחטה הותרה עד שיודע לך במה נטרפה וכשיש ספק בזה מעמידין את הבהמה בחוקת היתר שחוטתה ודחה דבריהם הוה רק בדבר שיש לתלות שכל עיקר הריעותא נעשה לאחר שחיטה כגון שמצאנוה שבורת רגל ויש ספק מתי נשברה תולין שלאחר שחיטה נשברה וכן כל כיוצא בזה אבל במה שהריעותא ודאי היתה מחיים כמו במים בראש אלא שיש ספק אם היה באופן המסרף אם לאו אין להכשיר סמעם זה וכן סמעם בתום' [יבמות ל':] וע"פ זה הם דבריו כאן בש"ע והאמת דח"ל שאמרו נשחטה הותרה הוא לענין בא זאב ונשל בני מעים והחזירוהו נקובים בדוה הרי אנו תולין שלאחר השחיטה נעשה אבל בדבר שודאי מחיים נעשה שי ימר דגם בזה אמרינן נשחטה הותרה :

ן והנה כל גדולי האחרונים פלגו בדבריו ויש שדחו דבריו [מכרמ"ג] והביאו ראיה מתום' להיפך ויש שקיימו דבריו [ס"ד סק"ג וט"ז ס"ס מ"ט] אך האמת הוא שזהו פלוגתא דרבוחתא רבותינו בעלי התום' כתבו מפורש בחולין [מ"ג:] דלבר דרוסה מעמידין בחוקת היתר אף כשנודרה ריעותא מחיים ע"ש וכן הוא שם בפוסקי תום' אות קכ"ג בזה"ל נולד ספק מחיים ועדיין היא בחוקת איסור אפילו הכי נשחטה הותרה עכ"ל וגם בתום' יבמות שם נראה להדיא כן כדברי החולקים על רבינו הרמ"א [ע"ה סי' ל"ט] וכן מבואר מלשון רש"י חולין [פ'. ד"ס דלע"ג] שכתב שנוול בה ספק מרפות ספק קודם שחיטה היה בה ויש לתלותו בלאחר שחיטה מוקמינן לה אחוקת היתר דסתם בהמה אינה מרפה ותלינן בלאחר שחיטה וכשרה עכ"ל ואע"ג דלשון ויש לתלותו בלאחר שחיטה י"ל דכוונתו דרוקא כשיש במה לתלות כמו בזאב וכה"ג מ"ם

א אמרו חז"ל [ג'] מקיפין בבני מעים אם נמצאו נקובים ואין אנו יודעים אם קודם שחיטה אם לאחר שחיטה נוקבין נקב אחר בצדו ורואין אם טראיהן שוין כשרה רביווע שלאחר שחיטה היו [רש"י] ואם היה בנקב הראשון הנמצא משמוש ידים סמסמשינן גם בהשני ואם אח"כ דומים כשר [גמ'] ואם לא משמשו בהראשון לא ימשמשו גם בהשני [כ"ז] :

ב ודע שמשלשן המור וש"ע שכתבו ואפילו אם אין דומים אם משמשו בידים בנקב הספק ימשמשו גם בנקב שעושין עכ"ל מבואר להדיא דאם דומין קודם המישמוש כשר אף שהיה משמוש בנקב הספק ולמה לא נאמר כיון שבה היה משמוש ובהשני לא היה ודומין והו סימן שהראשון לא נעשה לאחר שחיטה די"ל דאין זה כלל שהמישמוש תשנה מראותו ולפעמים משניהו ולפעמים אינו משניהו ולכן כשר בכל גוויי [וכ"מ מסע"ס נמעטא דרבה ללא לידמו ולפ"ה ר"ת ומשמע ולידמו מעטס דכמה ידל וכו' ומשמע דאי סו לידמו מקודם ג"כ סו מכשירין פ"ט ודו"ק] :

ג אבל מלשון הרמב"ם פ"ו דין י"ד לא משמע כן שכתב ואם ימשמשו הידים בנקב הספק כך צריך למשמש בנקב שמדמה לו ואח"כ עורכין זלו עכ"ל ומבואר מדבריו שברוקא צריך לעשות כן והו סמעם שבארנו התרמין מקודם מעיד על ההיפך ולדינא ודאי דיש להחמיר ותמיהני על הפוסקים שלא הוכירו זה [ול"ל גמ'] עס לסרמנ"ס דנחמת מיניס ר"ת דליין למשמע ע"ש ודו"ק] :

ד אין מרמין אלא בכרם וברקן אבל לא בלב וטחול וקורקבן דאלו אינם בכלל בני מעים שאמרו חז"ל וצ"ל דרק בבני מעים הדרך שישתוו ביניהם כשהיו שניהם באופן אחר אבל לא בשארי איברים ובהם אין זה סימן כלל לבר בקנה וריאה כמ"ש בס' ל"ז ואף שיש מן הראשונים שפסק דגם באלו מרמין [טור גסס ע"מור] דגם הם בכלל הבני מעים מ"ם המור והש"ע הכריעו בדעה ראשונה אמנם לדין אין ג"ס דכבר כתב רבינו הרמ"א בס' ל"ז דאין לסמוך על בדיקתינו בזה דאין אנו בקיאים בהקפה אך אם עוד יש צד להקל י"א דגם לר דן סומכין על בדיקתינו וכבר בארנו בזה בס' ל"ז מעי' ל"ו ונתבאר שם דלהחמיר סומכין על בדיקתינו ע"ש :

ה וכן בכל נקבים אלו אם יש במה לתלות כגון בזאב וכלב או במשמוש ידא רטבחה תולין בזה כמ"ש שם נבי ראה וכשיש במה לתלות תולין וא"צ לעשות בחינה לנקוב נקב אחר ולראות אם הם דומים ול"ו והטעם כיון שיש במה לתלות ה"ו חוקה גמורה ואפילו אם

לא היו תלינן לקולא והא דאמרינן ספק כלבא ספק שונרא אימר כלבא ממוש דלא שכיח דרריס שונרא ותרע דהא חוששין לספק דרוסה וזה הלינן זואב ובמשמוש ידא דמכחא לפי שיש דבר לפנינו להלות בו להיתר ואין דבר לפנינו לתלות בו לאיסור וכל היכא שיש לפנינו דבר להלות בו להיתר שדרסו על העוף לאחר שחיטה או פירכס ונלחץ אל הקיר ואיכא אומרנא דאפשר שנשחטה גפו סחמת כן תלינן לקולא דהא תלינן זואב עכ"ל וכ"כ הר"ן בפ"ק בשם רבינו יונה ע"ש :

יב וכל אלו הראיות אינן סותרות לדיעה ראשונה דהראיה מדרוסה שחוששין לספק כבר כתב הרמב"ם דרק בדרוסה החמירו וראיה לזה שהרי רק בספק דרוסה נחלקו חול'ל אם חוששין אם לאו מכלל דבשאר דברים אין חוששין וכמ"ש בסו"ט כ"ט שם ומספק בשחיטה פשיטא שאינה ראייה כלל דכיון שנשחטה בחוקת היתר עומדת ובחירתה אין ראייה דוודאי כיון שיש לזה בדיקה מחוייבים לבדוק דאפילו לענין רובא קי"ל בסו"ט א' דכל היכי דאיכא לברורי כבדרינן וכ"ש לענין חוקה ומשגרונא אין ראייה דהתם קודם השחיטה נפל הספק מחיים ולא שייך לומר נשחטה הותרה ועוד דהנמ' מילתא דפסיקא נקט' :

יג ונראה להדיא שרבינו הרמ"א עשה כעין הכרעה בין הדיעות בדבר שיכול להיות שנעשה רק אחר שחיטה פסק כדיעה ראשונה ובדבר שוודאי מחיים נעשה פסק כדיעה אחרונה :

יד ודע דמעם רבותינו האופרים אינו כמו שנראה מריהות דבריהם דכיון שיש ריעותא לפנינו אבדה חוקת היתר שלה שהרי מוכח בכמה מקומות בש"ס דגם חוקה דאיתרע היי חוקה ועוד שהרשב"א והר"ן בעצמם כתבו לענין חלב הבהמה כששחטה ונמצאה טרפה וודאית אם רק יש לומר שאך קודם שחיטה נטרפה ולא קודם תולין בזה ומכשרין החלב שחלבו כמנה קודם שחיטתה מטעם חוקה וגם מטעם רוב בהמות כשרות הן כמו שיתבאר בסו"ט פ"א וכ"כ בשר רבינו יונה [ר"ן פ"ק] ואדרבא בהו"ס מחמירים בזה יותר ממעם חוקה שלא נתבררה כמ"ש שם אבל כולו ס"ל דמטעם הריעותא לא אבדה חוקתה :

טז אמנם מעמם כן הוא דס"ל דכיון שנמצא ריעותא באחד מהאיברים מעולם לא יצאת מחוקת איסור שאינו זכות ולא לכר דלא אמרינן בה נשחטה בחוקת היתר עומדת אלא אפילו אמרינן דמחמת בחוקת איסור דבהמה כחיה בחוקת איסור עומדת ושעמא דמילתא דלא אמרינן נשחטה בחוקת היתר עומדת אלא כשאין ריעותא לפנינו או שיש לפנינו דבר הניכר במה לתלות הריעותא זואב ומשמוש ידא דמכחא וכיוצא בזה אבל בלא זה איך היא בחוקת היתר דרי חוקת היתר אינו אלא בשחיטה ראייה ובאיברים כשרים דבטרפה מה מהני שחיטה לענין אכילה וכשם שאם אין השחיטה כראוי נשארה בחוקת איסור כמו כן אם האיברים אינם כראוי

מ"מ מרנחב המעם דהם בהמה אינה טרפה משמע דבכל גזוני מיירי :

ה וגם דעת הרמב"ם כן הוא ולכך שידוע דעתו שכל הספקות הם מדבריהם כתב מפורש בפ"ה דין ג' שאפילו מדרבנן לא החמירו בספקות רק בדרוסה ובארנו דבריו בסו"ט כ"ט ע"ש ולכן כתב בפ"ט דין ז' דספק גלודה מותר ע"ש ועוד כמה מקומות כמו שבארנו שם ויש בסעי' כ"ח הבאנו ראייה ברורה מדבריו בפ"ב מרוצח ראש כנוצר ריעותא מחיים לא יצאה מכלל רוב בהמות כשרות הן דלא כ"א דכיון שהיתה ריעותא מחיים יצאה מכלל רוב ע"ש :

טז ואף גם לענין חוקה כבואר מלשון הש"ס דאף שנתגלה שהריעותא היתה מחיים מ"מ עומדת בחוקת היתר שהרי הש"ס אומר שני דנים בהמה כחיה בחוקת איסור עומדת עד שיוודע לך במה נשחטה נשחטה בחוקת היתר עומדת עד שיוודע לך במה נטרפה והנה כשם דלענין חוקת איסור צריך להיות היתר השחיטה ברור וכשיש ספק אסור כמו שאמרו דכל ספק בשחיטה פסולה כמו כן להיפך דכשעומדת בחוקת היתר משנשחטה צריך להיות הטרפות ברור ואם יש ספק מעמידן בחוקת היתר דהא בחר לשנא כללינהו הש"ס ולא הקשה לך מה שהצריכו חול'ל לומר בהיתר בהמה שגוררת רגליה דתלינן בשגרונא ולא בפסיקת חוט השדרה משום דשגרונא שכיח וחוט השדרה לא שכיח [נ"ל]. והיפוך ליה מטעם דנשחטה בחוקת היתר עומדת דלא דמי כלל דהתם ראינו הריעותא מחיים קודם השחיטה וא"א לומר עליה נשחטה בחוקת היתר עומדת דלעולם לא יצאה לחוקת היתר מפני הריעותא אבל כשמחיים לא ראינו שום ריעותא ונשחטה ובחוקת היתר עומדת אין לאוסרה רק בדבר ברור אך שאפשר לומר דכיון שלאח"כ נתגלה שהיתה ריעותא מחיים אינלא מילתא כמפרע שלא היתה בחוקת היתר מעולם :

יז אבל יש מרבנותינו שמחמירים הרבה בזה וס"ל דאפילו במספק שיש לתלות שלאחר שחיטה נעשה ג"כ אסור חול'ל הרשב"א בתורת הבית ד' כ"ה: דלא תלינן להקל אלא בשיש לפנינו דבר ממש להלות בו זואב וידא דמכחא וכיוצא בזה אבל בכל מקום שנמצא שם ענין הטורף ולא ידענו עניינו אין תולין בו להקל וראיה מספק דרוסה וכי' ומחורותא ספק בדיק אדם ספק בדי שמים אסורה עד שתברוק עכ"ל :

יח וכ"כ הרשב"א בחדושו ד' מ' : חול'ל היכא דנשחטה גף העוף או נשברה רגלו מן הארכובה ולמעלה ואין ידוע אם קודם שחיטה אם לאחר שחיטה כתב רבינו ז"ל דמסהבא דספק דאורייתא היא ולחומרא וכדחניא שחט את הושט ונמצאת נגרת שמוטה ואינו ידע אם קודם שחיטה וכו' כל ספק בשחיטה פסולה וכן לכל שארי טרפות עכ"ל ומביא ראייה מהא דאמרינן שגרונא שכיח פסיקת חוט השדרה לא שכיח אבל אי לאו דשכיח יותר [ח"ב]

בראוי נשארה נ"ב בזוקת איסור ולכן לא רמי לחלב דא"צ היתר החלב לשחיטה ראיה ולכן היא בחוקת היתר משא"כ הבשר צריכה היא לשחיטה ראיה וכמ"ש [ובזה ח"ש קושית סכנו"פ] :

מז ודיעה ראשונה סוברת דאין השחיטה ענין להאיברים ומקורם אנו דנים על השחיטה וכשנשחטה כראוי יצאה לחוקת היתר וכשיש ספק בהאיברים מוקמינן בחוקת היתר עד שיוודע לך בספק נטרפה וטעמא רבה איכא במילתא שהרי השחיטה מועיל המיד גם בטרפה לענין טומאת נבלות ושם שחיטה עליה ולכן אמרינן גם לענין אבילה שהיא שחיטה גמורה ואם נפר אח"כ ספק במרפיותה מוקמינן אחוקה דנשחטה בחוקת היתר עומדת ורבינו הרמ"א הכריע בדבר שנוכל לומר שנתהוה הריעותא לאחר שחיטה שפיר הו חוקה גמורה משא"כ כשבוודאי היה הריעותא מחיים שוב אין חוקת היתר שחיטה אלים כל כך דניכא נשחטה בחוקת היתר עומדת וזהו כעין הברעה בין שני הריעות שנתבארנו כמ"ש בסעי' י"ג :

יז ודע שמדברי בה"ג נראה כדיעה ראשונה שהקשה על הך דספק כלבא ספק שונרא דתולין נכלבא והא ספק איסורא לחומרא ומתהיץ בלשון זה כי אמרינן ספק איסורא לחומרא כגון התיכה של חלב שנתערבה עם תתיכות אחרות דודאי הו איכא איסורא אבל הכא מי ייסר דהו איסורא ואחזוקי ריעותא לא מחזקינן עכ"ל הרי שלא כתב הטעם משום דלא שכיח שיגרא כמ"ש הרשב"א אלא מטעם שאין להחזיק ריעותא ומחיים הו ריעותא זו וא"כ בכל ספק טרפית כן הוא אפילו בריעותא מחיים ונתלי בהיתר :

יח והנה גם הסמ"ג והמרדכי [פ"ד] הביאו דברים מבה"ג מה שאינם בספרי בה"ג שרפנינו וגי"כ מורה כדיעה ראשונה וז"ל סמ"ג בדין שמוטת יד וכל ספק מרפות הבא לפני הכס פסק רב יהודאי גאון שאין אנו בקיאים בבדיקה ויש לנו לאסור הכל ואין לנו להקל להחיד הספקות מטעם דרב הונא דאמר נשחטה הותרה עד שיוודע כמה נטרפה שהרי לא אמר כן אלא במקום שיש לתלות בהיתר כגון בא זאב וכו' שיש לתלות הנקב בזאב אבל בספק טרפות שימצא ומחמת חסרון חכמה אין אנו יכולין לבדוק את הדבר ראוי לאסור את הכל עכ"ל הרי שלא אסר אלא בדבר שצריך בדיקה מדינא כמו אי איעכול ניכיה וכיוצא בזה כמ"ש המרדכי שם אבל בדבר שיש לתלות שאין זה טרפית כלל כמו בעוכר דרמ"א במים בראש ש"ל שהיה המוח מקיפו וכ"ש אם י"ל שנעשה אחר שקיטה שהולין בזה והרי לא כתב משום שיש לפנינו דבר כמה לתלות כמ"ש הרשב"א כדמוכח מסוף דבריו דרק בחסרון חכמה אסר :

יט אמנם גם הר"ן הביא דברים אלו ומבאר כדיעה אחרונה וז"ל בפ"ד ולענין נשבר העצם ויצא לחוץ ואין אנו יודעים אם מחיים אם לאחר מיתה כתב בה"ג

דאסור דאין להחיר מרוב הונא דאמר נשחטה בחוקת היתר וכו' דהתם דווקא דאיכא למיהלי כגון בזאב או כשימוש וכו' אבל הכא דליכא למיהלי אסורה מספק אמ"כ וכו' עכ"ל והוה כפי שיטתו שסיביר כהרשב"א כמ"ש [וכעין זה הוא לשון הסמ"ק ואו"י נסס נס"ג שהיה סמ"ך סק"ג ונראה שדברים אלו אינם נכונים אלא שכל אחד פי' כסוס מאי דס"ל ולכן הסמ"ג והמרדכי דסוגרים כהמסו' פירשו כדברים והס"ך והסמ"ק והאו"י סוגרים כהרשב"א ופירשו כדבריו וזו"ק לכל מלשנו שהכלנו כסע"י י"ז מזואר כמסו'] :

כ ועוד נלע"ד דאף רבותינו המחמירים לא החמירו אלא בדבר שכפי הראות עתה היא טרפה גמורה אלא שיש ספק שמא לאחר שחיטה נעשה ובוה קאמרי דבעינן שיהא לפנינו דבר לתלות בו כמו זאב או משמוש ידא דטבחא אבל בדבר שגם עתה אין אנו רואים בזה טרפה וודאית כמו במים בראש שא"א להכיר אם היה מוח מקיף אותה מוקמינן בחוקת היתר כשא"א לבדוק אותה אם אין העדר הבדיקה מפני חסרון חכמה כספק הרוסה או ספק חרותא דכן משמע מדרוק לשונם שהבאנו בסעי' י' וסעי' י"א ע"ש ולפ"ז היה אפשר לומר דלא פליגי כלל עם דיעה ראשונה דדיעה ראשונה מיירי דגם עתה יש ספק בדבר כפי שהיא אף אם נעשה מחיים אמנם והו הופך ממש מדברי רבינו הרמ"א וצ"ע בכל זה :

כא ולהלכה למעשה הכריע אחד מגדולי האחרונים דהיכי דההיתר שכיח מפי הלוינן לקולא אפילו בדבר שנעשה ודאי מחיים יאם האיסור שכיח מפי ודאי אסור אף כשיש ספק אם מחיים נעשה אמ"כ יש ידים מוכיחות שנעשה לאחר שחיטה וכשאיסור וההיתר שוים אם אינו הפ"מ יש לאסור ובהפ"מ יש לסמוך על דעת רבותינו אלה המתירים כבה"ג [ס"ך סק"ג] אפילו נולדה הריעותא מחיים [נס] ויש מהגדולים שהחמירו בזה הרבה דבכל ספק השקול אין להקל כלל אפילו בספק שמא נעשה לאחר שחיטה אמ"כ יש יותר לתלות בהיתר מבאיסור [פרי"ט וסג"ס סי' כ"ט] ויש שכתב שאין לזוז מפסק רבינו הרמ"א דכן עיקר לדינא [כנו"פ סק"ג] ולפ"ז אין לנו הלכה ברורה בכל זה ואפשר כיון שדברי בה"ג הם דברי קבלה כמ"ש כל הראשונים והבאנו דבריו בסעי' י"ז דמוכח דס"ל כדיעה ראשונה אולי יש לסמוך בהפ"מ על דעת המתירים וכדיעה ראשונה שבסעי' זה ויש להתיישב בדבר :

כב כל אבר שאמרו חכמים בו שאם ניקב במשהו טרפה כך אם ניטל כולו טרפה בין שניטל ביד או ע"י חולי או שנברא חסר או שנברא בשני איברים היתר כגמול דמי לבר מטחול כמ"ש בסו' מ"ג וכן בניטלה האם דכשר ובניקב טרפה לדיעה אחת כמ"ש בסו' מ"ה ואם היה הנקב בתולדה אין זה בכלל נקב אלא בכלל חסרון [ט"ו סי' מ"ג סק"ג] ונברא חסר בנקב הוה ולכן בריאה

ביד או ע"י חולי [פס"ב ד' כ"ט] וכל שאמרו אם נישל כשר כ"ש אם חסרה מתולדתה:

כה וכיון שזוהי מחלוקת הראשונים ואין מכריע ביניהם והוא איסור דאורייתא נקמינן לחומרא דכל מקום דנמולה טרפה ה"ה חסירה וכן כשיש שנים דכל יתר כנמול דמי [פ"ג] וכן מבואר ממה שפסקנו בס"י מ"א דשני כבדים טרפה דלדעת הרמב"ם כשר שהרי שנינו נישל הכבד טרפה ולירידה בחסרה כטר וה"ה בשנים ומ"ג כתב רבינו הרמ"א בסעי' ב' דהרפ"מ יש לפמוך לאכשירין ע"ל ובס"י מ"א לענין כבד סחמו דטרפה ולא הביאו כלל דעת הרמב"ם וכבר בארנו שם סעי' ל"ח דבן עיקר לדינא ע"ש [וכ"ז הפ"ה ונכרו"ם שמקיים דברי הרמ"א וכתב דכבד נס סרמב"ם מודע מפני הסמטנות ולכן לא כתב רק כנמול דכתיב כשר ולא ככבד ופ"מ] בס"י כ"ד:

כו כל אבר שנקיבתו או נמילתו או חסרונו פוסל אם נתחססם הבשר הוי כנקוב ונחפר ונישל דכל שנחססם כאלו אינו ואנו שאין אנו בקיאות בזה כל שנשתנה טראת הבשר לריעותא דנראה ככליו ומקלקל הוי כנתחססם ודווקא שעצם הבשר נשתנה אבל אם רק נשתנה המראה ליה לן בה ואפילו נקרע הבשר ונשתנה מראיתה אין מחויקין ריעותא א"כ נהקלקל גוף הבשר וכלל גדול צריך לדעת הבכל מקום שאמרו חכמים אם נקוב טריפה אם יש שם אבעבועות שקורין פאקין צריך לפרוח אותם ואם גשאר העור שלימה תחתם כשר אפילו יש שם ליחה או מים זכים או סרוחים אבל אם העור שתחתיהם רע הוי כניקב [דליפס] וכבר בארנו זה בס"י מ"ו ע"ש:

בריאה ורקין זכרם והמסס ובה"כ טרפה כבה"ג דשם גם חסר טרפה אבל כמחול כשר דנישל המחול כשר וכ"ש אם חסרה מברייתה [סס] וכן בכבד לרעת הרמב"ם דנברא חסר כשרה כמ"ש בס"י מ"א סעי' ה':

כז מעשה באוואז שהעור היה שלם על פני כולה והיה נראה גומא עמוקה כרוחב שני אצבעות באמצע הכמץ על פני ארכה והיה ניכר שיש שם חסרון מבפנים תחת העור והפשיטו העור ונמצא שאותו עצם האמצעי הכולט באמצע כמו קרש דק שהבשר משני צדדיו היה נסדק ונחלק על פני כל ארכו באמצעו ממש ובאותו הפסק שהיה ביניהם היה נראה מבחוץ הלב והכבד כאשר הם שוכבים בחלל הגוף והיה נראה שנעשה כך מתולדתו והכשירו האוואז [ל"ז ס"י ט"ו] אמנם אם הנקב ניכר מבחוץ יש להטריף דבזה נראה יותר שנעשה ע"י קוץ דאין להבשיר א"כ יש ספק אם נעשה ע"י קוץ או ע"י חולי משום ס"ס [פ"ה סק"ג] כמ"ש בס"י מ"ט סעי' ז' ע"ש וכן אווזת ובר אווזת שיש להם נקבים בגולגולת והמה בתולדה יש להם סימן כחם כהנוצות הבשירו גודלי הרוך כמ"ש בס"י ל' סעי' י"ח ע"ש:

כח וכל אבר שאמרו חז"ל דאם נברא חסר טרפה כ"ש אם נישל ביד או ע"י חולי אבל ניקב כשר וכל שאמרו בו חז"ל אם נישל טרפה כתב הרשב"א דה"ה לנברא חסר והרמב"ם בפ"ח כתב דכל שאמרו אם נישל טרפה אם נבראת חסירה ה"ו מותרת שאם לא נברא כן נמצאת החסירה והנמולה אחת ע"ל כלומר והרי למשה מסיני נמסרה בשמנה מיני טרפות חסירה בפ"ע ונמולה בפ"ע והרשב"א כתב דכך נאמרה לו למשה מסיני בין שהוא חסירה מבריאתה ובין שהוא נמולה

סימן נא [ד"ן טחט או קיין שנמצא או נתחב בבהמה וכו' י"ח מעיפים].

נכנס הקיין או המחט בבירור להחלל של הבהמה והעוף כיון שהעור ניקב כולו טרפה דחיישינן שמא ניקבה ודבר פשוט הוא דבמקום שיש כשר על העור צריך שינקוב כל הבשר וכן אם היה הנקב במקום הבשר החופה את הכרס והוא הכרס החצונה שנתבאר בס"י מ"ה צריך שינקוב כל בשר זה ואם לאו אין שום חשש להאיברים הפנימים כמובן אבל כשניקב כולו אף אם לפי הראות היתה חודה של הקיין או המחט שזוהי להבשר ולא נכנס כלל להחלל טרפה דחיישינן שניקב וחזר ע"י ניענוע הבהמה [פ"ט] וכך אמרו חז"ל [כ"ג:] והלכתא בקיין עד שהניקב להלל כלומר עד החלל:

ב ולפיכך כל האיברים שישנו חכמים בהם שאם ניקב מצד אחד כשר כגון לב ועובי בית הכוסות וקורקבן אם הנקב הוא מצד חוץ אינו כשר אלא בנקב ע"י חולי אבל אם הוא מחמת מוחט או קיץ טרפה מטעם חשש אחד

א קיין או מחט שניקב לחלל הבהמה או העוף חיישינן שמא ניקב אחד מהמקומות שנקיבתן במשהו וטריפה ולא מיבעיא אם הקיין או המחט נמצא בחלל הבהמה והעוף ואין ניכר שום ריעותא בהבשר והעור שזה קרוב לטריפה וודאית שהרי זה בא ע"י אכילתה ושהייתה רובו הנבלעים הם דרך הושט ובהכרח שיצאה מהושט או מהבני מעים לחלל הגוף וניקבה את הושט או אחד מהמעים אלא אפילו אם הקיין או המחט ניקב מבחוץ דרך הדופן והיה אפשר לומר שלא נגע בכל באחד מהאיברים שנקיבתן במשהו מ"מ הוי ספק טרפה מפני החשש שמא ניקב אחד מהאיברים ובוודאי אם לא הגיע לחלל והיינו שיש עדיין מקצת מהעור לצד פנים שלא ניקבה לא חיישינן אולי ניקבה וחזרה לאחוריה ואין הנקב ניכר אבל כל שהעור ניקבה כולה באופן שאין הפסק בין קצה העור להאיברים הפנימים אפילו לא ידענו אם

דמהמה ונמצא הקוץ החוב לפנינו מדופן הבהמה לאחר האיברים נראים הדברים שלא ניקב במקום אחר לפיכך אם פגע בלב וכיוצא בו ולא ניקב לבית חללו כשרה עכ"ל ביאור הדברים אפילו לא ראינו החלה מכוון לאיזה אבר ניקב אלא שראינו שנכנס הקוץ מבחוץ נגד הלב וכעת אנו רואים אותו ראשו אחד בדופן וראשו השני הקוע בלב או באבר אחר ולא ניקב לחללו כשר דנראה להדיא שלא פגע במקום אחר [ע"ה] וכן מבואר מלשון הרשב"א [נחמ"ג] ששמנו מקור דין זה שכתב וז"ל כגון שניקב הקוץ לפנינו בדופני הבהמה ונתחב בלב ועודנו לפנינו מן הדופן אל הלב שאין לחוש בכעניין הזה לנקיבת אחר האיברים הפנימים עכ"ל הרי שכתב מן הדופן אל הלב :

ו"א דכשראנו שנתחב מבחוץ נגד הלב ונמצא עתה מקצתו בלב כשר אף שאין ראשו השני בדופן [רמ"א ד"ח] ו"א עור דכשראשו אחד בדופן ואחד בלב אפילו לא ראינו כלל לאיזה מקום נכנס מחוץ אלא שעתה נמצא בו ג"כ כשר [מרדכי] והכל נכנס בזה [ג"ה] כשיש היכר מבחוץ שבאה דרך דופן ולא חיישינן שמא ניקבה עוד אחר ממקומות אחרים דא"כ היאך כוונה לחזור וליכנס בדופן למקום שנכנסה בו מתחלה וכן עיקר כדיעה זו [ס"ך סק"ג וי"ט ס"ג וס"ג סק"ג] וכ"ש שיש להורות כדיעה ראשונה שבסעי' זה [ע"ך] שם דדעת המרדכי קולא טפ וז"ל כ"ס לז"ט להודיע כהמ"א ד"מ ודע שה"ך והס"ח חפסו דדעת הנ"י סל"ך לראות שנתחבה מעט בלב וממס הנ"מ היאך אפשר לכניס נחוי סנהמה כן ע"ש ובחלמנו כוונתו ג"כ כנגד הלב רק סל"ך לסיח מקום גם דופן וזוה חולק הרמ"א ד"מ ודנני ה"ך ל"ע ודו"ק :

ח הא דמטרפינן דווקא בקוץ או מושם שהם דקים וא"א לבדוק אחר נקב משהו אבל בקנה וכיוצא בו כשר ע"י בדיקת האיברים שנקיבתן במשהו רבין דאם ניקב הוא הנקב גדול בקד לבדוק ולהרגיש אבל בה"ט אף במחט עבה מ"מ אין הנקב גדול וא"א להרגיש ולבדוק בכל האיברים ואם נמצא בחלל הקוף עגולים של עופרת קטנים שקורין סראט וזוהו ע"פ מ"י שירה בכלי משחית ונכנס להוכיח ג"כ טרפה דחיישינן שמא בעת הזרייה ככה כשם שניקבה בעצם כך ניקבה באחד מהאיברים ואין נקב משהו ניכר בהם אמנם אם הם גדולים כקטניות קטנות יש לזה בדיקה דהנקב גדול והוי כקנה וכיוצא בזה [ד' למרים כ"ס ס"י] :

י"א דזה שהבשרנו בקנה אינו אלא כשחמו מיד אבל אם היה זבין ארוך חוששין שמא עלה בו קרום ונסתם [ה"ש] ו"א דבנקב גדול דא חיישינן להעלאת קרום ואף אם היה מעלה קרום היה ניכר [ש"י ופ"ב סו"ט] כ"מ] ופשיטא שהכבא נותנת כן יש לסמוך על זה בהפ"מ וכן משמע להדיא מרש"י דרק נקב קטן כשנסתם אינו

אחר מהאברים ואם הוא ספק אם נעשה ע"י מחט או ע"י חולי כבר נתבאר בס"י מ"ט דכשר משום ס"ס וע"ש בסעי' ז' שכתבנו דאם הנקב ניכר מבחוץ יש להלות יותר בקוץ ומחט והספק לא מושכת לה אלא כשאין העור לפנינו אבל כשהיא לפנינו אין כאן ספק ממ"נ אם לא ניקבה ודאי שנעשה ע"י חולי ואם ניקבה יותר יש להלות בקוץ ע"ש :

ג אמנם מדברי רבינו הרמ"א שכתב על דין זה דחיישינן שמא ניקב אחר מהאברים וז"ל ואם הוא ספק אם נעשה ע"י חולי או קוץ ומחט כשר וב"ש שיש להכשיר כה"ג בניקב העור והבשר עד החלל עכ"ל ביאור דבריו דכשראנו רואים נקב מבחוץ וניקב צד החצון של אחר מהאברים כמו לב וקורקבן ויש ספק אם נעשה ע"י קוץ או ע"י חולי כשר משום ס"ס וב"ש אם ראינו נקב רק עד החלל ולא יותר ויש ספק ממה נעשה דכשר מטעם ס"ס [פ"מ גמ"ו סק"ב] ולפי מ"ש בסעי' הקודם דכשהנקב ניכר מבחוץ ודאי נעשה ע"י קוץ הרי אין כאן ס"ס אלא ודאי דלא ס"ל סכרא זו ואפילו אם הנקב מבחוץ ג"כ יש ספק אם ע"י קוץ או ע"י חולי [כ"ס] ותמיהנו על הגדולים שלא הרגישו בזה [נחמ"ג סק"ג] ולא נתכררו לי דנריו ודו"ק] :

ד ורבינו הרמ"א לא הזכיר שצריך בדיקה כה"ג כשהוא נקוב עד החלל וי"א שצריך בדיקה נגד הנקב [י"ט ס"ג] והדבר המזה ראיך אפשר לשער נגד הנקב והרי האיברים בחייהם מתגעגעים ואיך אפשר לכיין נגד הנקב ממש [מ"ו סק"ג] וצ"ל דמי"מ כל מה שנראה לעינים שזה האבר או מקצתו היה נגד הנקב נכרקנו ומה נפסיד בזה אמנם זהו ודאי אם א"א לכיין או שנאבד אין הבדיקה מעכבת אבל כל מה שנוכל לבדוק למה לא נבדוק [וכ"מ דעת ה"ך סק"ב] :

ה קוץ או מחט הנתחב לחלל הבהמה אין לזה בדיקה גם מדינא דגמ' שהרי יש לחוש שמא ניקבו הרקין ובבדיקה אי אפשר מפני שאין נקב דק ניכר בהן [ר"ט] כ"ג:] ואף שהרמב"ם כתב בפ"א דין ד' וז"ל הכה אורה קוץ או נורק בה חין או רומח וכיוצא בהן ונכנס לחללה חוששין לה וצריכה בדיקה כנגד כל החלל שמא ניקב אחר מן האיברים שהטרף בנקיבתן עכ"ל לא קי"ל כן וכן הסכימו כל רבותינו והטור והש"ע לפי שהמקומות רבים וא"א לעמוד על נקב משהו ע"י בדיקה [מ"ו] ואף גם לדעת הרמב"ם אינו אלא בידוע שנעשה עתה אבר אם אינו ידוע שעתה נעשה חיישינן שקרום עלה באחד המקומות ונסתם וקרום שעלה מחמת מכה אינו קרום [ג"ה ודריסה] מיהו לא קי"ל כן אלא בכל ענין אינו מועיל בדיקה [ה"ס] שם סכ"ג ס"ל כרמב"ם כמ"ס הטור מ"מ קי"ל כרש"י ופלא הוא שבענין זה רש"י לחומרא ובה"ג לקולא ובדיקת עגולה וסנוכה וה"ס היו לסיפק כמ"ס רש"י ד"ף ל"ב. ד"ג כ"כ דס"ג ע"ש] :

ו וכתב רבינו הב"י ומיהו אם ניקב בקוץ לפנינו וגשחמה

אינו ניכר ולא נקב גדול [ינמות פ"ו. ד"ס נקב נקב קטן טמאם ככ"ט ואין ניכר וכו'] :

בהמה שלא נראה בה שום ריעותא מבחוץ שהעור היה שלם ולאחר שהופשט העור נמצא נקב בבשר שבין צלע לצלע נגד הריאה או נגד אבר אחר שנמרף בנקובה נראה להדיא שזה בא מחמת נגיחת בהמה אחרת או שהותבה בכח ע"פ איזה עץ או אבן וע"פ זה נעשה נקב בהבשר אף שיש לחוש שבעת מעשה נעשה נקב בהריאה או בשאר אבר מ"מ בדיועבר לא חיישינן לה ולא מחוקינן ריעותא דאין זה דומה לקוף ומחמ ויותר יש לדמותה לקנה דהא ע"י הבאה בכח לא שייך לומר שע"פ זה נעשה נקב קטן ואם היה נעשה ע"פ זה היה האבר קרוע או עכ"פ נקב גדול ולכן בודקין האיברים כמו בקנה וכשרה [עפ"ם סק"ח כסס חכ"ו] :

י"א וכן בשור שנגח את הבהמה בקרניו בכריסה ואין נקב בהעור רק המקום נעשה נפוח כמו בלימד על הכרס אין להחזיק ריעותא בשביל זה כשאין אנו רואים שום ריעותא בהאיברים הפנימים ואף אם נגחה בצלעות ורואין ריעותא בהבשר מ"מ כל זמן שלא ראינו ריעותא בהריאה ובאחד משארי איברים הפנימים לית לן בה [יד אטריס] ומעמא דמילתא דכיון שהקרוץ לא ניקב העור מעבר לעבר הרי אין כאן חשש נקב כל שהוא ואם היה איזה קלקול ע"י זה בהאיברים היה הקלקול ניכר הרבה שהיתה נעשית איזה מכה שמה וכיון שאין אנו רואים שום מכה למאי ניהוש לה :

י"ב יש מי שמסתפק כשנתחב קוץ בפנינו ומיד יצא נגון שנכנס קוץ מן אילן תוך דופן הבהמה בחוק פתאום ומיד הרחיקה הבהמה עצמה מן האילן והקוץ נשאר בראילן אם יש לחוש בכה"ג לנקיבת אחד מן האיברים דאולי זה שאמרו חו"ל דקוץ שניקב לחלל חיישינן דהו כשהקוץ נשאר שמה איזה זמן וע"י הגיענוע והדילוך ניקב האבר אבל כשהקוץ יצא מיד לא חיישינן שברגע זו ניקב או אפשר דאפילו על רגע מועמת חיישינן ומרפה [ס"ח סקי"ג כסס פט"ג] :

י"ג והנה אף כי לפי הסברא היה נראה לומר שאין לחוש שברגע אחת תנקוב מ"מ מלשון הרמב"ם שהבאנו בסעי' ה' מוכח להדיא שאין חילוק ברבר שהרי כתב הבה אותה קוץ או נורק בה חץ או רומזו ונכנס לחללה וכו' והרי רומח ודאי שנמלו הרומח מיד דאם ישאר הרומח בגופה הרי יחתך כל האיברים ומיד תמות ומסתמא גם קוץ מיירי בכה"ג ועוד דלשון הבה אותה קוץ משמע להדיא בקוץ המחובר לאיזה דבר ונכנס לחללה ויצא וכן מלשון הש"ס שאמר בקוץ עד שתנקב לחלל משמע ג"כ דרק בנקיבה לחלל דיו ולא בעינן שישרא הקוץ בגופה ולכן אין להקל ברבר זה מיהו גלע"ד דהא לפי מראית העין לא הגיע הקוץ תוך החלל אלא עד החלל בלבד ונשמטה מיד מהקוץ שיש להקל בהפ"ם שהרי עדיין לא הגיע להאיברים הפנימים וניענוע ג"כ

לא היה שחוש שאח"כ ניקב חוזר לאחוריו כיון שנשמטה תיכף ומיד ויש להתיישב בזה ועמ"ש סוף סי' א' : י"ד בהמות שיש להם חולי במחול ותרופתם היא שהאומן הרופא מנקב במחם מן הדופן עד המחול ומנקב עוד החצון ויש לחוש שמא עשה נקב בעובי המחול וכן שמא פגע באחד משארי איברים ונשאלו גדולים על זה וצדדו להחיר [עפ"ם סס] דהאומן מסתמא הוא בקי לעשות באופן שלא יגיע נוק למקום אחר והרי כשהקוץ תחוב מדופן ללב נתבאר בסעי' ה' שכשר אם התב לפנינו כ"ש במעשה ידי אדם הבקי בזה ומשנה מפורשת היא חותך מן המחול ומן הבליות וכו' [מלין ס"ח] והבהמה לא נאסרה ע"י זה הרי דלא חיישינן שמא קלקל במקום אחר וכן יש ראייה ממה שאמרו חו"ל דרשינן דיו למעי בהמה ושחמ בן מ' חי ע"ש [סס ע"ד]. הרי דלא חיישינן שמא חתך בהסכין אחד מדיאברים הפנימים ואין לחלק בין ישראל לאינו ישראל דמגלן לחלק בזה ועוד דבכמה דברים אנו מוסכין על חוקה דאומן לא מרע אומנתו ועכ"ו לכתחלה יש למנוע א"ע מזה ובדיועבר אין לאסור וכ"ש אם שהתה אח"כ י"ב הרש דודאי אין שום ספק בזה ועמ"ש בס"י מ"ח סעי' ה' [ועפ"ם צילס ו' ד"ס וכו'] :

מ"ז אם הקוץ או המחם לא ניקב לחלל הבהמה אלא המחם ממון בהבשר שכרופן כגון שמונתת המחם ארכה ברחב ברופן או אפילו תחובה כדרכה אלא שהיא כהיך של הבהמה שעבה מאד כשרה ואמרינן שמבחוץ באה בהתחככה בכתלים ולא חיישינן שמא בא מבפנים מהמעיים ונתחב לתוך הבשר ולה אמרו חו"ל בקוץ עד שתנקב לחלל רכל שלא הגיע לחלל לא מחוקינן ריעותא ואפילו קופא לגיו והיינו שצד העב של המחם כלפי פנים דיש סברא לומר דבאה מבפנים דאלו מצד חוץ היאך ניקבה בצד העב כל עובי הירך מ"מ לא חיישינן המתוך שדרכה להתחבך בכתלים יכנס המחם בתוכה אפילו בצד העב :

מ"ח י"א דרק בבהמה אמרינן כן אבל בעוף מרפה [כ"ח וט"ד] דאין דרך העוף להתחבך בכתלים ותולין שבא המחם מבפנים וי"א דגם בעוף כשר דגם העוף דרכו ליכנס במקום צר כשדופים אחריו ויכול להיות שמשם נתחב [מ"ז סק"ד] דכן מבואר מלשון הש"ס המוסקים דכל שלא הגיע לחלל לא חיישינן לא בבהמה ולא בעוף [סס] ויש רוצים להכריע דבעוף שאינו בייתי מרפה אב"כ בעוף הבייתי כתרנגולת ואוואז וכיוצא בהן שדרכן לדחבך באשפתות ודאי דקרוב הדבר שמבחוץ בא [י"ח כסס טכו"י מ"ב סי' ס"ז ועמ"כ] וסברא נכונה היא וגם האוסרים מורים במחם דק שכשר :

י"ז מעשה שנמצא באוואז בשומן המסך למעיים נוצות ארוכות הרבה והורו הגדולים שכשר ואין להוסיף על המרפות דמהוך שומנם לא היה בכח סבועה להוציא הנוצות לחוץ וגדלו בפנים [כ"ז ופ"ז סס] ומ"מ יש להמורה לעין

[פרי"ח] ויש להסתפק אם כוונת חז"ל דווקא כשהלעיטה בידים רבן משמא לשון הלעיטה אבל באוכלה מעצמה לא חיישינן לנקב או דלא דווקא הוא והפוסקים לא חילקו בזה וכל דבר שיש ספק אם נוקב טרפה מספק ומעשה בימי רבינו הב"י נכבדות שאכלו עשב שקורין בערבי כל"ך ומתו הרבה מהם יאסרו רבינו הב"י ויש שלא השניחו בהוראה זו ומתו כמה נפשות מישראל ואז הודו כולט לדבריו [אזקס רובל סי' רי"ג] ויש מן חולי הרגיל ככבשים שמתים מהם וגורו כמה קהלות שלא לאוכלם [פמ"ג סק"ה] דחמירא סכנתא מאיסירא וכתבו הסימן שהכבד שבהם לקוי ונהפך ללובן [סס]:

סימן נב דין עוף שנפל לאור ונחמרו בני מעיה ובו י"ח סעיפים.

א ועוד יש מקום בכבד שהשנוי מטרף בו אפילו במשהו ולא מפני הכבד אלא מפני אבר אחר וכך אמרו חז"ל שם הוריקה כבד כנגד בני מעיים כלומר הרק שבו בקצה התחתון שכנגד הבני מעיים בידוע שנחמרו בני מעיה וטרפה רקים להו לחז"ל דכשנפלה לאור ונשתנה הכבד שאצל המעיים כבר שלט כח האש גם בהמעיים אלא שאינו נראה עדיין שאין דרכם להתגלות בזה כל כך מהרה אבל כבר מקולקלים הם וכלאו ניקבו ולא כן כששלט האור במקום אחר של הכבד לא נתקלקלו המעיים כלל ומצד עצם הכבד אין הנקב פוסל ולכן כשר והרמב"ם ז"ל בפ"ו דין כ' מטרף כבד בכל מקום ויש לו שיטה אחרת בכל זה והבאר לפנינו בס"ד במע"י"ח ודע דכשנפלה למים רותחים דינה כנפלה לאור:

ד כתב המור בשם הרשב"א שני מיני ירקות הן יש ירוק כברתי ויש ירוק כביצה ויראה לי שהירקות הפוסל בכבד של עוף הוא הירוק כברתי שהכבד הוא ירוק כביצה אם הוא שמן עכ"ל וכן בלב וקורקבן אין הירוק פוסל אלא כברתי שכל שהאש מוריק כברתי הוא מוריק [ג"י זכס סרל"ה] וני"ל דגם מראה הכלת שקורין כל"א מריפה כמראה עשבים שקורין גרי"ן דשני מראות אלו דומים ול"ו דיון אחד להם כמו שבארנו בס"י ל"ח מע"י' בדיני מראות הריאה ושם נתבאר שהתוס' פירשו על מראה כרתו שזוהו מראה הכלת שקורין כל"א ע"ש:

ה ודע שהרשב"א ז"ל כתב בתורת הבית [דכ"ז] דכלב וקורקבן כל מיני ירקות פוסל אפילו כמראה ביצה דרך בכבד שלפעמים כשהוא שמן יש לו מראה זו לכן גם בבחוש אין להטריף משא"כ בלב וקורקבן ויש שהחמירו לומר דאפילו בכבד אינו מותר בכמראה ביצה אלא בשמן ולא בבחוש [ש"ש סל"ו] אבל מדברי רבותינו בעלי

לעין אולי יכיר שבאו מבחוץ וניקבו המעיים ויש לדבוק המעיים כל מה שנוכל ואם נמצא בהם קיץ או מחט פשיטא דטריפה דכל קיץ או מחט הנמצא אחרי הדופן של הבהמה והעוף הוי מחט בחלל הגוף וטרפה [ע"ח זכס סמ"ח]:

יז אמרו חז"ל [ג"ח]: הלעיטה חלתית טרפה מאי מעמא דמנקבא להו למעיים דמתוך שהוא חר נוקב את בני המעיים [רס"י] ולנו לא נודע מהו חלתית וכהבו דרך הקורט של חלתית נוקב אבל השורש אינו נוקב אך מזה יש ללמוד דכל דבר שיש בזה עוקצין חרין אין להאכיל את הבהמה והעוף ואפילו שחטות מיד וכוסן מועט לא ניקב מ"מ כל העומר לנקוב כנקוב דמי וטרפה

אז שנו החכמים במשנה [ג"ו]. רעוף שנפלה לאור ונחמרו בני מעיה שנהפכו מראיתו מפני חום האש אם ירוקים פסולים אם אדומים כשרים ופירשו בגמ' דזה קאי על לב וכבד וקורקבן שדרכן להיות אדומים ונשתנו בירקות כעשב שקורין גרי"ן טרפה שזוהו סימן שהאור שלט בהם וקולקלים עד שנהפך מראיתן והמה כאלו אינם אבל אם המה אדומים כליטר אף אם נתאדמו יותר מכפי טבעם מ"מ כשרים דהגם ששלטה בהם החמימות עד שהאדירו יותר מכשהיו מ"מ זהו סימן לחמימות קלה שאינה מקלקלת האבר דאלו היתה חמימות עזה היתה סהפכתן למראה אחרת לגמרי ועל המעיים אמרו חז"ל להיפך דהמה בטבעם ירוקים כעשב ואם נשתנו לאדומיות טרפה ואם הם ירוקים אף אם ירוקה עזה מכפי טבעם כשר ממעמא דכתיבנא [סר"ן כמז על אדומין אף אם סוסיפו בלדממות ע"ש והצי"ח ס"ך סק"ח וטעמו ל"ל צדור דל"כ מאי ה"א דמין אדומין כשרה והרי בטבעם אדומים הם אלא דלוי סוסיפו בלדממות ומסעסם כשחמנו וממילא דס"י בירקות פמעי"ס ג"כ קן כמ"ט וז"ק].

ב שינוי זה מטרף אפילו במשהו חמור סנקב דכנקב לא מטרף עד שינקוב לחלל ושינוי זה מבייף גם בלא הגיע לחלל דכיון שנשתנו מחמת מכות אש סופן לינקב במקום הזה ולפיכך בלב וקורקבן ובני מעיים דהיינו הרקין אם רק נעשה שינוי באיזה מקום שהוא אפילו משהו אפילו לא הגיע לחלל טרפה בנפלה לאור אבל בכבד שאין הנקב פוסל בו גם שינוי זה אינו מטרף אא"כ נעשה השינוי על כל הכויה שבמקום טרה או על כל הכויה שבמקום חיותה דהוי כניטל זה המקום וטרפה כמ"ש בס"י מ"א ודווקא שנתפשט על כל הכויה שבאחד מהם דבמשהו לא נטרפה כשנשאר עדיין כויה במקום טרה ובמקום חיותה:

בעלי הש"ע נראה שתפסו לדינא כדיעה ראשונה ולא הוכירו כלל דיעה זו ונראה דעתם רכיון שבגמ' השו"ב כבד ללב וקורקבן ש"מ שרין אחד להם דקים להו לחו"ל דכפני סיבת החמימות אין ביכולת להשתנות רק למראה כרתו ואם נשתנו למראה ביצה אין זה מסיבת החמימות:

י יש מי שסתמק איך הדין בנשתנו למראה אחרת רבגמ' לא מצינו רק אדומים שהוריקו או ירוקים שהארימו ולבאורה מטמע דמראה אחרת אינו פוסל בהן דקים להו לחו"ל דשינוי למראה אחרת אין זה מצד האש או אפשר דגם למראה אחרת מרפה וחול השמיענו רבוהא דאפילו נשתנו להמראה הגמצא באבר אחר בתרנגולת מרפה וב"ש בנשהנה למראה אחרת לגמרי [פכ"ט סק"נ] ומלשון הפוסקים אין הכרע ויש פנים לכאן ולכאן אמנם לענ"ד נראה דאין זה במציאות כלל דהנה עיקר השינוי הוא מפני הדם הדרם הוא הנפש ולא משכחה לה רק אחרת משתי אלה או שכח הדם מתגבר ונעשה אדום הרבה או להיפך שהדם מסתלק ונעשה ירוק דכן מצינו ג"כ בהנוק לענין טילה דמסיבת הדם נעשה אדום או ירוק [שם ק"ד] וכמ"ש בי"ד סי' רמ"ג ועוד ג"ל דהרבה יותר מצוי אדומים שהוריקו כירוקים שהארימו ולכן במשנה לא שנו חכמים רק אדומים שהוריקו והמעם היה מובן בשכל דכשהתרנגולת נפלה לתוך האש הפול עליה חרדה גדולה וחרדה מסלקת את הדמים [גדה ל"ט]. אך בגמ' פירשו דאם לפעמים להיפך ג"כ מרפה וזכו מפני דלמירון סס דף ע"א. פהלא למית ציעמסוף מרפיל וע"פ רוב טעמם פליס סחז ולפרקים ציעמסוף וכו' לסיסך ודוק]:

ז אמרו חו"ל [ג"ז] דבהריאה של העוף אין שום חשש בשינוי המראה אף בגפלה לאור משום דרוב ריח הצלעות מגינות עליה שהצלעות אינן שוכבות על רחבן אלא על חודן וכולן רחבן לפנים והריאה נחבאת ביניהם [כ"ט] ולכן אפילו נפלה לאור ונשתנית המראה של הריאה תולין השינוי ברוב אחר ואין תוששין לה ויש מחמירים כשודאי נפלה לאור ואין להחמיר בהפ"מ [ש"ך סק"ז]:

ח וכתב רבינו הרמ"א וזמול שהוריקה במומכה אפילו רק משהו מרפה שטיפו לינקב עכ"ל והנה לפי מה שנתבאר ס"ס מ"ג דמחול העוף אין הנקב פוסל בו אין סכרא להמריץ בזה רין זה רק כבדמה והולך לשיבתו בסעי' ז' דדין זה הנפלה לאור ישנו גם בכהמה כמו שיתבאר בס"ד ודע דלפי מה שנתבאר דבמשהו שינוי אנו דנין כמו ניקב כנגדו עד לעבר השני ולא יותר אין השינוי פוסל בלב אלא כשהוא כנגד החללים של הלב אבל אם הוריק למטה מחללים כשר דהא אפילו אם ניקב עם מערב לעבר כשר כמ"ש במ"מ מ' [פס"ג גמ"ז סק"ד]:

ט הא דשינוי פוסל באיברים אלו בשנפלה לאור חוקא

כשעמדו בשינוין אחר ששלקן אבל אם שלקן וחזרו למראיתו כשר וע"פ זה נתגדה דרך קיטור האש שלט במ ולא עצם האש ולכן כשנתנום במים רותחים עבר הקיטור [כ"ט] וכן להיפך אם נפלה לאור ולא נשתנו איברים אלו וע"פ סקרה שלקו אותן ונשתנו מרפה כיון שנפלה לאור דעיקר הבדיקה הוא ע"י השליקה מהמעם שכתבנו ולכתחלה כשאנו רואים שלא נשתנו א"צ לשלקן ויכול לאוכלן צ"ל דאחזיקי ריעוהא לא מחוקינן [ט"ז סק"ב] וכן בלא נפלה לאור ואירע ששלקן ונשתנו לא חיישינן לה אפילו להממריפין בשינוי גם בלא נפלה לאור כמו שיתבאר מ"מ כשהשינוי הוא רק ע"י שליקה לא חיישינן לה בלא נפלה לאור [סס] ועמ"ש בסעי' י"ח: ודע דבגמ' שם לא נזכר ברין זה רק אדומים שהוריקו ושלקן וחזרו והארימו כשרין אבל ירוקים שהארימו ושלקן וחזרו והוריקו לא נזכר בגמ' ויש מן הראשונים שאמרו דבאמת בזה לא מהני השליקה כמ"ש המור בשם הרשב"א אבל רוב הפוסקים כתבו דאין חילוק בזה וכן פסקו במור וש"ע והגמ' נקטה חרא מינייהו וה"ה לאירך ועוד דכמו שהמשנה לא הוכירה רק אדומים שהוריקו ממעם שכתבנו בסעי' ז' כמו כן גם הגמ' לא הוכירה ממעם זה רק בכה"ג משום דרוח מצוי כמ"ש שם אבל לא שיש הפרש לדינא בין ול"ז:

יא כתב רבינו הב"י בסעי' ד' אין ירוקות פוסל בכבד של עוף בייתי שיש במינו מרבירי שכל המרבירים כבדן ירוק בכרתו עכ"ל דכן מצינו בגמ' לענין יתרת דוורדא דמפני שיש כמדבריים יתרת לכן מכשרינן גם הבויהים אף שכבדן בכך [מ"ז] וה"נ דבוותיה דהגם דבכוייהים הכבד אדום מ"מ כיון שכמדבריים הוא ירוק יכול להיות שבוה נודמן להיות כמדבריי ובסעי' ה' כתב נפלה לאור ואינו ידוע אם נחמרו בני מעיה צריכה בדיקה ואי ליתא לקמן למיבדקה אסורה עכ"ל דכל מיד דבעי בדיקה מחמת איוה מקרה ולא הספיקו לברוק אסורה [כ"ט]:

יב ולפ"ז שני דינים אלו מותרים וא"ו והרי זה העוף הבייתי שכבדו ירוק ספק בדינו אם הוא מטבעו דומה למדבריי או שהוא מחמת נפילתו לאור ועכ"פ לא עדיף מאלו נפלה לאור וליתא קמן למיבדקה והיה לנו לאסור [מ"ז סק"ט] והגם דילן רכיון שהשינוי לא נמצא רק בהכבד ולא באיברים אחרים ונמין זה המדבריים כבדן ירוק יותר יש לחלות בזה משנתלה בהאור דלמה לא נשתנו שארי האיברים משא"כ בדליהא קמן למבדקה יש ספק על כל האיברים [נקט"כ] מ"מ הסכימו רוב הגדולים דדין זה בירקות הכבד דעוף בייתי שיש במינו מרבירי אינו אלא בלא נפלה לאור ולשיטת הפוסקים דמסרפי בשינוי גם בלא נפלה לאור כמו שיתבאר אבל בנפלה לאור ונמצא הכבד ירוק מרפה בכל מין עוף [פריש"ט וכר"ט] ויש מכשירין גם בנפלה לאור מטעמא דכתובנא [כ"ח וס"ד] ולדינא יש להחמיר: נמצא

אותה והכי נהוג אך בשניו מעיה ולא נפלה לאור או שנפלה לאור ולא בדקו המעיים ונאברו יש לסמוך בפשימות אדיעה ראשונה ומכשירין אותה גם בלא הפ"ם [ע"ך ופכ"ח] ודע דגם עתה בקיאים בבדיקת נפלה לאור בשניו המראות דלא כיש מי שרוצה להחמיר בזה [סג]:

י"ז כתב הרמב"ם ז"ל ספ"ו עוף שנפל לאור והוריק רבו או כבדו או קורקבנו או שהארימו המעיים שלו בכל שהוא הי"ז טרפה שכל הירוקים שהארימו או אדומים שהוריקו מחמת האור בעוף הרי הן כמו שניטלו וטרפה והוא שיעמרו במראה זה אחר ששלקן מעט וממסרין בהן כל עוף שנמצאת הכבד שלו כמראה בני מעיים או שנשתנו שאר בני מעיים ועמרו בשניוין אחר שליקה ומריסה כמו שבארנו בידוע שנפל לאור ונחמרו בני מעיה וטרפה ולא עוד אלא בני מעיים של עוף שלא נמצא בהם שניו וכשנשלקו נשתנו והארימו הירוקים והוריקו האדומים בידוע שנפל לאור ונחמרו בני מעיה וטרפה עכ"ל והרבה טרחו בדבריו [ע"כ"ט ולה"מ]:

י"ח והנלע"ד בכוונתו דהנה שם ירוק כולל מראה כרתי ומראה ביצה כמ"ש בסעי' ד' וקו"ל דאין השינוי לירקן פוסל אלא ככרתי ולא כביצה כמ"ש שם והרמב"ם ס"ל דכל מין ירקן פוסל בנפל ודאי לאור דאע"ג דע"פ הריב האור משנה את האדום לירוק ככרתי שהוא המראה של הבני מעיים ולכן אם אינו ידוע ודאי שנפל לאור ונשתנה לירוק כביצה לא חיישינן לה ודווקא אם נשתנה למראה כרתי שהוא מראה הבני מעיים דאו אמרינן בידוע שנפל לאור ונחמרו בני מעיה וזהו שכתב כל עוף שנמצאת הכבד שלו כמראה בני מעיים או שנשתנו שאר בני מעיים וכו' כלומר האדומים כולם אם נשתנו למראה בני מעיים והירוקים אם האריכו בידוע שנפל לאור וטרפה ולדעתו זהו שאמרו בגמ' שם הוריקה כבד כנגד בני מעיים וכו' כלומר כמראה בני מעיים דבמשנה שנינו נפלה לאור ונחמרו בני מעיה אם ירוקין פסולין והו' בכל מראה ירוק אבל בלא ידוע שנפלה לאור פשיטא דכמראה ביצה כשרה אך כמראה כרתי מיבעי ליה ופשט ליה דאסור ומטריף בכבד אף במשהו ובכל מקום דס"ל דאין דנין זה כנגב אלא כניטל כולו וניטל הכבד מרפה ולדעתו אפשר לומר דלכן לא הזכיר הש"ס מחול משום דקו"ל ניטל המחול כשר ולכן גם בנפלה לאור לא חיישינן לה ושליקה מפרש ביטול מעט שכן הוא מפרש בכל הש"ס שזהו המפרש בין שליקה לביטול בידוע ומצריך למרס בהן כלומר למשמש בהם והו' מצד הסברא דגם כמראות הריאה נתבאר בס' ל"ח דצריך מירוס ומישמש ע"ש וכן מטריף כשלא נשתנו וע"י שליקה נשתנו אף אם לא ידענו שנפלה לאור ואמרינן דודאי נפלה לאור ד"א

ברע"ט

י"ג נמצא שניו באחד מאיברים אלו אע"פ שאין ידוע ל"ו שנפלה לאור מרפה דאמרינן שבדוראי נפלה לאור וע"י: בא השינוי והו' דעת הרמב"ם והרשב"א אבל הרבה מברותינו חולקים על זה וס"ל דכל זמן דלא ידעין שנפלה לאור תולין השינוי בדבר אחר משום דלא שכיח נפלה לאור ושיתקלקלו ע"ז האיברים דמיד שתפול לאור תפוצ ותצא ואין עדיין כדי להתקלקל ואם השרף כנפיה לא הצא ותמות במקומה [כ"ח"ט] ומקרה רהוקה היא שתפול לאור ותשלט בה האור ותצא בחיים לפיכך לא תלינן בזה ויש לסמוך ולהקל כדיעה זו כהפ"ט:

י"ד דבר פשוט הוא דכשנפלה לאור ונמצא בה איזה שינוי הצריך בבדיקה כמעיין כגון ששרפה בעור ובשר אצל הצלעות ובתוכה נמצא צרירת דם באופן שצריך בבדיקה בכל המעיים טרפה דאנן לא בקיין בבדיקת כל המעיים וכן אם נמצא מכות אש במקום צומת הגידין ואינם שם הרבה ג"כ טרפה דאנן לא בקיין בבדיקת צומת הגידין של הרנגולה כמ"ש בס' ג"ו וכן כל כיוצא בזה:

ט"ז מעשה בכבד שהיה ירוק ככרתי ושלקוהו וחזר למראיתו מכחין אבל מכפנים עדיין הוא בשניו והכשירוהו הגדולים דכיון דלא נפל לאור לפנינו וחזר עירו ליבראית הכבד אינלאי מילתא דמחמת חולי היריק ולפיכך מכפנים עומד בשניו שאלו היה מחמת האור עיקר האש ושימתו הוא מבחזין [פכ"ח סק"ח] ומשמע מזה דבנפלה לאור ודאי לא היו מבשרים בכה"ג אע"ג דעיקר שלימת האש הוא מבחזין מ"ם כיון דודאי נפלה לאור בהכרח לתלות השינוי בהנפילה לאור וכיון דכל גוף האבר עדיין הוא בשניו לא משנחין בהעור וצ"ל דהמעישה היה שלא במקום הפ"ם דבהפ"ם הא קו"ל להקל גם בלא זה כמ"ש בסעי' י"ג [וסנה הסכ"ח סק"י מציא כסס היריק"ש דחשס כמלאה ירקות כנגד ולא ידעס אס ט"כ ללודס ונאלכד סכנד דכשרה וסניג עליו סאין מולין להקל ע"ש וצ"ל דכוונתו צודלי נפלה לאור דלכ"כ סא כסב בעלתו כספי"ג דיש לעלות ספי כסיתר וכמ"ש בסעי' י"ג]:

כ"ז אין טרפות שינוי איברים אלו פוסל אלא בעוף אבל בבהמה אין שינוי איברים אלו פוסל אפילו ידענו שנפלה לאור לפי שעורה קשה וגם עובי הצלעות סנינים עליה וגם הבני מעיים קשים ליחמר ובטרם יחמרו מנפילת האש תשרף עורה ובשרה ולכן אע"ג דכל מיני טרפות שיש בהן יש בזה מ"ם בזה לא שייך ולא משום דאין כבהמה מין טרפות זה דודאי ישנה אלא שהוא רעק המציאות ולכן אפילו נפלה לאור ונשתנו בני מעיה בהכרח לתלות השינוי בדבר אחר וס"מ ויש כמה מהפוסקים דס"ל דגם כבהמה הדין כן דאם ידוע שנפלה לאור ונשתנו בני מעיה דתולין זה בנפילתה לאור ואוסרין

כדעה רוב הפוסקים שכתבנו במע' פ' ע"ש ומחלוקת זה הלוי בחילוף גירסאות בש"ס שם [ולדעת הרמב"ם א"ט

שסתמנה לא הזכירה רק לחומים שזכירין מפני שזו ים חיות שכל מין ירוק ערסל]:

סימן נג [דיני שטר ומכה בידי הבהמה ואנפי העופות וכו' י"ח סעיפים].

זה כיון דרוב הפוסקים לא ס"ל דין זה ותמיהני דהא אף אם רואין צירחת דם למה לא תועיל בדיקת הריאה ובשלמא בנשמת הגוף דמדינא דגמ' אסור עד שהברק הריאה כמו שיתבאר שפיר י"ל דאין אנו בקיאים בבדיקה כמו שאנו מחמירים בכמה דברים הצריכין בדיקה אבל בשמוטת יד דלרוב הפוסקים א"צ בדיקה כלל נהי דחיישין לדיעה זו ריו להצריך בדיקה כבדינא דגמ' בנשמת הגוף אבל גם לחוש שאין אנו בקיאים בבדיקה למה נחמיר כל כך בשביל דעת יחיד נגד רבים והרי בספרות שמרפות שלהן מדינא דגמ' מ"ס כיון שאינה טרפה וראית אנו מומכין על בדיקתנו כ"ש ברין זה שאינו אלא חומרא בעלמא דהמחמירים הם סיעוטא דמיעוטא למה נחמיר כל כך ואולי דגם רבינו הריכ"א לא היה מחמיר בבהמת ישראל רק להצריך בדיקת הריאה ואחד מגדולי אחרונים כתב דבהמת ישראל אין להחמיר כלל כדעיה זו [סר"ח סק"ד] ולכן נלע"ד דבהפ"ם יש להקל בבדיקת הריאה לחטילה כולה במים ולנפות אותה ואם אין המים ממצביצים בשום מקום כשרה:

ה ויש מי ששאל ראיך אפשר לומר דחיישין לנקיבת הריאה והרי בנשברו הצלעות שיתבאר בס' נ"ד לא חיישין לזה וכל שלא שנתברו רוב צלעותיה כשרה ואפילו ודחה השכירה בצד הסמוך להריאה ואיך אפשר לחוש לנקיבת הריאה בנשמת או נשבר היד סמוך לגוף והרי אם בזה חוששין כ"ש בשבירת הצלעות [לכזו] ובשלמא בנשמת הגוף שפיר חוששין לנקיבת הריאה מפני שהעוף מנדרג אותו הנה והנה ולא דמי לצלעות שמונחות על מקום אחד אבל היד שפיר דמי לצלעות אמנם גם זה לא דמי בצלעות ודאי לא מחוקקין ריעותא לומר שנכנסו חוץ לגבולם משא"כ בכאן כשנצרך הדם מעבר לצלעות הרי ראינו שנכנס חוץ לגבול ולכן חיישין גם להריאה [מ"ו סק"ג] ולפ"ו גם בנשבר הצלע הפסמכה לריאה מלמעלה ונצרך הדם ג"כ יש לחוש לנקיבת הריאה אמנם הפוסקים לא הזכירו זה ויש לחלק באופן אחר דהנה הרשב"א כתב המעם בקץ שניקב לחלל דחיישין לנקיבת אחד מהאיברים ולמה בצלעות לא חיישין שהרי כשנשברו הן רמין לקוץ אך מפני שהקוץ נוקב בכח מבחוץ ונכנס מרוחק שפיר יש לחוש שיע"פ הבת והרחק נקבה אחד מהאיברים אבל בראשי הצלעות ליכא למיחש למירי [כ"י ס' י"ד] ולכן בשמוטת או שברת יד שעברה המכה תוך הגוף ונצרך הדם הוי כמו קוץ שניקב בכח תוך שפיר יש לחוש [מג"ש סק"ו]:
ודע

א הבהמה יש לה שתי ידים ושתי רגלים וידים הם שלצד הצואר והרגלים הם שלצד הזנב ודיניהם משונים זה מזה דכידים אין שום טרפות דאין חיות הבעל חי תלוי בהם ואפילו נחתכו לגמרי או נשתברו באיזה מקום שהוא או שיש לה ג' ידים כשרה וכל הפרפות שנתבאר בגמ' באיברי הרגלים כמו בוקא דרשף מדוכתיה וכן נחתך מן הארכובה ולמעלה או ניפלו צומת הנדחין וכל כיוצא בהן אינם אלא ברגלים האחרונים ויהבאר בס' נ"ה וס"י נ"ז אבל הרגלים שלצד הצואר אינם אלא כמו ידים שבאדם ואין הפרפות תלוי בהם לבר אותו אבר עצמו כשאין לו חיבור לגוף נאסר כמו שיתבאר בס"ד:

ב ויותר מזה אמרו חז"ל [נ"ז]. דאפילו שמוטת יד בבהמה כשרה אף שנשטמה לגמרי מן הכתף ונשאר הכתף נקוב ואף אם נהעכלו הגיבים כשר ואע"ג דבעוף כה"ג טרפה כשנשטמה גף אחת כמו שיתבאר ממעם דחוששין לנקיבת הריאה וזו מפני שהריאה של העוף נחבאת בין הצלעות וקרוב הבער רך ודק בין צלע לצלע וכשנשטמה נפה מנהקת הריאה [כ"ט ס"ט] אבל בבהמה לא שייך זה ועוד דבהמה מותר עובי הכתף ורחבו ליכא למיחש לנקיבת הריאה [מרדכי ס"ט]:

ג ורק זה האבר עצמו שנשטם אמור שהרי הוא כנחתך לגמרי מן הגוף ודינו כנבר מן החי שיתבאר בס' ס"ב ואף לבן נח אסור ובנשבר אם עוד וכשר חופין את רובו ושארין בו נקב מבחוץ מותר גם האבר דאפשר לו לחזור ולהתרפאות ואינו כנחתך מן הגוף אבל אם אין עוד וכשר חופין את רובו או שיש נקב מבחוץ אסור עד מקום השבירה וגם צריך לחתוך מעט למעלה מהשבירה ולהשליכו דבכה"ג א"א לו לחזור ולהתרפאות והוי כנחתך ואסור משום אבר מן החי ויש בזה הרבה פרמי דינים ויהבאר בס' נ"ה גבי רגל דלענין האבר הנשבר דינם שזה:

ד. כתב רבינו הרמ"א ויש מטרופין גם הבהמה אם נשטם או נשבר סמוך לגוף ורואין שנצרך הדם מעבר לצלעות שרואין שעברה המכה תוך הגוף והכי נהוג אבל אין לחוש לזה כל זמן שאין רואין שנצרך הדם וא"צ בדיקה עכ"ל ביאור דבריו דאמת שאמרו חז"ל שמוטת יד בבהמה כשרה ולא חיישין לנקיבת הריאה מיהו זהו כשאין רואין צירחת דם מעבר לצלעות תוך הגוף אבל כשרואין צירחת דם רוחו סימן שהמכה שלמה תוך הגוף חוששין לנקיבת הריאה והכי נהוג להמריף ככה"ג וזהו כשרואין צירחת הדם אבל א"צ לברוק אחר

טרפה ולא מפני הגף אלא משום חיישינן שמא ניקבה הריאה שנחבאת בין הצלעות וע"י ההשמטה נוחה לינקב ולכן צריכה הריאה בדיקה ואנן דלא בקיאינן בבדיקת ריאת העוף טרפה כן הסכימו כל הגדולים [ט"ט סס וי"ז וס"ך סק"ח] אבל כשנשברה או שהיא חסורה גף או ירתה גף או שהגפין שלה הן רק של פרק אחד או אפילו פחות מפרק לא חיישינן לזה והיא כשרה ואפילו נשברו סמוך לחיבורן לגוף אם מקום החיבור לגוף שהוא כעין בוכנא באסיתא קיים דאל"כ ה"ל נשמת [ג"י] ודווקא שישבר העצם החצון אין בו עוקץ שאם היה בו עוקץ חיישינן לנקיבת הריאה וצריכה הריאה בדיקה לנפחה ולברקה אם היא שלמה ואנן דלא בקיאינן בבדיקה טרפה ויש אוסרים בנשבר סמוך ממש לגוף ואומרים דדינו כשמותי [נסמ"י] והמעט דכיון דהריאה נחבאת בשם בין הצלעות וקיום הבשר רך מאד בשם נקל מאד כשהשבירה סמוך לגוף ממש שעל ידי השבירה וצער העוף תדנדנד בחוקה המעט הנשאר בהגוף והנקב הריאה :

ב ומטעם זה כתב רבינו הרמ"א בסעי' ב' דהמנהג הפשוט שנהגו לשער כרוחב אגודל אפילו בצמצום כשר אם לא שרואה שנצרך הדם מעבר לצלעות אבל אין חוששין לזה וכששירין סתמא ואין חילוק אם עוקץ בשבירה אם לא מאחר שרחוק מן הגוף אבל אם אין רוחב אגודל בין מקום השבירה לגוף או היא טרפה בכל ענין ולא מהני בבדיקה הריאה דאין אנו בקיאינן בבדיקה ככל מקום דאיכא ריעותא והכי נהוג עכ"ל ופשוט הוא שהאגודל יש למדוד ממקום חיבורו בגוף וכן ידוע שמסדירת האגודל הוא בפרק ראשון של האגודל במקום הרגל ואם יש בצמצום רוחב אגודל בין השבירה למקום חיבורו בגוף כבשירין אותה ואם לאו מטרפינן אותה ואם השבירה אינה הולכת בשוה אלא בארכוסן באופן שאם נמדוד מקצה השנייה של השבר יהיה רחוק אגודל ומקצה הראשון לא תהיה אגודל ו"א דצריך להיות האגודל מקצה הראשון [ט"ז סק"ד] וי"א למדוד מאמצע השבר משום דשם הוא עיקר השבירה ואין חוששין להחלת השבר שלצד הגוף אם לא שיש עוקץ בהחלת השבירה דאז צריך להיות אגודל רחוק מהראש שהוא העוקץ [כ"ח מס"ך סק"ט] וזכו דעת הפריט"ס ג"כ למציין בדבריו וכו"כ הכר"ס סק"ו ולחנ"ס חס"ט עליו הלכ"ס סק"ג וכתב שאין לסתמיר נטיעוריס הללו כואלי שהיא חסרת בצלמח ואין לו כורס בגמ' וכן עיקר :

ב בעוף קמן שכל הפרק אין בו אגודל משערים בחצי הפרק דבלא"ה יש סוכרים לשער תמיד בחצי הפרק ורק מנהגינו לשער באגודל ולכן כשאר אגודל משערים בחצי הפרק [עמסני"ק שורס ל"ח] וכן אם השבר רחוק אגודל מן הגוף אלא שהנוחה השבירה עצם על עצם באופן שהחצי עצם שהנוחה על החצי השני או תחתיה אין במקום שבירתה אגודל ג"כ ליה לן בה כיון שעצם השבירה

א דעו רבנמ' [כ"ז]. איתא כלשון זה שמוטת יד בבהמה כשרה שמוטת ירך בבהמה טרפה שמוטת ירך בעוף טרפה שמוטת גף בעוף טרפה חיישינן שמא ניקבה הריאה עכ"ל ופירשו רש"י ותוס' וכל רבותינו רשומות ירך זהו הדין מבואר דאטמא דשף בדוכתיה ואיעכול ניבי שמבואר בגמ' דטרפה [כ"ז:] ורבן קרי לשון שמוטת דמשמע האייעכול ניבי [מוס'] וע"פ זה נתבאר דביד ככל ענין כשרה כמו שבארנו וכן סתמו המור והש"ע ולא הביאו שום דיעה אחרת :

ז והנה נמצא למקצת מן הראשונים דברים המודים בענין זה וז"ל סמ"ק שמוטת יד בבהמה דהיינו רגל שלפנים כשרה נשמת ממקום חבורו ככתף טרפה שמא איעכל ניביה וכו' עכ"ל וכן בשערי דורא סי' פ"ז כתב אבל גף העוף בגוף טרפה וכו' ובבהמה חיישינן לאיעכול ניביה ואפילו בבהמה טרפה שמוטת יד בגוף עכ"ל וכבר כתבו שיהו נגד הגמ' [ט"ט סי' ל"ט] אמנם האמת היא שהם פירשו הגמ' באופן אחר והיינו דרין ביקא דשף מדוכתיה ואיעכול ניביה וטרפה והוה בין ביד בין ברגל וזה שאמרה הגמ' שמוטת ירך טרפה הוא ענין אחר והיינו בין פרק שני לפרק שלישי והוה בין שוק לקולית וזה שקראה שמוטת ירך הכוונה היא על הקולית מפני שהיא מחובר לירך אך זהו בצד השני במקום שהיא מחובר לשוק וכדי שלא למעות הכוונה הוא על הצד התחתון של השוק במקום שהיא מחובר אל הפרק הראשון דכן קאמר שמוטת ירך ולא שמוטת שוק וכנגד זה אמר שמוטת יד בבהמה כשרה והיינו בין פרק שני לשלישי אבל כשנשמטה מהירך טרפה והוה בוקא דשף מדוכתיה ואיעכול ניביה ובשמוטת ירך טרפה אף בלא איעכול ניביה וכבר הביא הרשב"א ז"ל בתורת הבית [ל' כ"ז:] פירוש זה ודחאו והוא בשתי ידים כמטה ראיות נכונות וברורות והגדולה שבכולן שהרי שמוטת גף בעוף פשיטא שהיא ממקום חיבורה לגוף כיון דחוששין לנקיבת הריאה ודכותה שמוטת יד ושמוטת ירך ג"כ במקום חיבורן לגוף דהא בתרא גוויי מייירי ועוד תמוה דאין אפשר ששמוטת שוק מהקולית תהא חמור משמוטת קולית מהגוף דבוה מצרכינן איעכול ניביה ובשמוטת שוק טרפה בכל גוויי [ארכ"ח כיון נפ"י לדברי הסמ"ג] ולכן המהיני על איוה גדולי האחרונים שחששו להחמיר כדיעה זו שהוא נגד כל רבותינו הראשונים והרשב"א ז"ל דחאה בשתי ידים [עצ"ח וס"ך סק"ד] והוטב אשר דיבר אחד מגדולי האחרונים דאין להחמיר כלל כדיעה זו [פר"ח וגם הפמ"ג סס הסכים לזה ע"ס] ולכן באיזה הפסד שהוא פשיטא שאין להחמיר כלל וכלל [ומגדל] מסיני על הלכ"ס דמיוכוו ערפת העלמות סי' ז' ע"ס] :

ח גף העוף היא כיוי בהמה ואין שום טרפות בה באיזה מקום שנשברה לבר לענין האבר עצמו כמ"ש בסעי' ג' ורק בשמוטה אמרו חז"ל שמוטת גף בעוף

ניקבה הריאה והזקא שעתה נתרפאת לגמרי דאלי"ב
הרי בכל שעה יש לחוש שמא עתה תנקב הריאה:

יג ועוף שנברא חסר גף או חסרו שני גפיו או שיש לו
ג' גפין כשר ועוף שכא לפניו חסר גף ואין ביכולת
להכיר אם זהו בתולדה או שנשמטה אח"כ אסור ואף
שיש ס"ס ספק אם הוא בתולדה ואת"ל שאח"כ נשמטה
שמה לא ניקבה הריאה מ"מ והוה הכל ספק אחד כיון
דהאיסור אינו מהמת עצמה אלא מהמת הריאה וישני
הספקות הם שם אחד שמא לא ניקבה הריאה [סס סק"ע]
וכל זה כשגם הבוכנא נימלה אבל אם הבוכנא קיימת
והספק הוא על נשבר כשר מפני שזה שאנו אוסרים
בנשבר הוא חומרא בעלמא ואין להחמיר בספקיו וכן
אם נבראת שמומת גף נ"כ כשר שהרי אין בזה חששא
דנקיבת הריאה:

יד אם נמצא שמומת הגף ולא ידעין אי קודם שחיפה
אי לאחר שחיפה יש להחמיר ולאסור ואף שיש כאן
ס"ס שמא לאחר שחיפה ואת"ל קודם שחיפה שמא לא
ניקבה הריאה מ"מ אין זה ס"ס גמור כמ"ש בסעי' הקודם
ועוד דהספק השני אין זה רק מפני חסרון ידיעה דאלו
היינו בקיאים לברוק לא היה זה ספק ולא נחשב זה
לס"ס והגם דיש לחושבו ממעם זה למ"ס כיון שכולנו
אינן בקיאים וכמ"ש בכללי ס"ס בס"י ק"י מ"מ כיון
דשמומת הגף נזכר בגמ' יש להחמיר ובמקום הפ"מ יש
להקל אך אם ניכר איזה ריעותא בצלעות או בהריאה
עצמה טרפה בכל עניין וגם בריקה אינו מועיל דאנן לא
מקיאין בבריקה [ס"ז] ואם אין נראה שום ריעותא ויש
מקום לחלות שנעשה לאחר שחיפה מפני איזה סיבה
ודאי דמהירינן בכל ענין כמו משמוש ידא בריאה:

טז ואם נמצא הגף שבור ואינו ידוע אם קודם שחיפה
או לאחר שחיפה אם אין עוקין בהשבר ודאי סותרת
אפילו ליכא אגודל כיון שאין זה רק חומרא בעלמא ואם
יש עוקין כתב רבינו הב"י דטרפה וכגון שא"כ ליברק
הריאה [עט"ז וס"ז סק"ג] אבל רבינו הרמ"א כתב
בסעי' ד' דיש מכשירים מכא ס"ס ספק שמא נשבר אחר
שחיפה ואת"ל קודם שחיפה שמא לא ניקבה הריאה ויש
לסמוך על זה להבשיר בנשבר דיש מכשירין בלא"ה
עב ל וכן יש להורות אך אם נמצא ריעותא בצלעות או
בריאה ודאי יש לאסור וכ"ש אם יש ידים מוכיחות
שקודם השחיפה נעשה:

יז אותם שקושרין אנפי העוף בחוק יש לעזור בהם
דעל פי זה איירע כמה לקלקלים יש בזה צער בע"ח
ויקשרו ברפין ולפעמים יש בשהשוחט לזקח העוף לשחוט
ותופס בחוקה בהגפיים ושוברין ואם כי אין לחוש עי"פ
דין דברנע זו עמד השחיפה ודאי לא תינקב הריאה
מ"מ האבר נאסר ויש ליהדר בזה [עט"ז סק"ע ופרי"ט
סק"ז] אבל אם נשטט הגף רנע אחד קודם השחיפה או
אפילו

השבירה רחוק אגודל [ס"ך סס] אם לא שיש לה עוקין
בהכרח שהעוקין נצרך להיות רחוק אגודל כמ"ש:
יא יש טרפוסקים שכתבו דאם נתרפא השבר ושבר אל
שבר יחדיו ידובקו ואין שוכבים זה על זה יש
להתיר אפילו השבר הוא סמוך לגוף ממש [כ"ח כסס
מכ"י"ק] ויש שהשינו על זה דריפוי השבר אינו מועיל
אלא כשהאיסור הוא על זה האבר לבר מישום דנפרש
מהגוף בזה שפיר י"ל כיון דנתרפא כראוי כשר כמ"ש
בסי' נ"ה אבל ככאן שהאיסור הוא מישום חשש נקיבת
הריאה מה מועיל ריפוי השבר והרי יש לחוש שעד
שנתרפא ניקבה הריאה [ס"ך סק"ו] אך באמת אין זה
השנה כלל שהרי כעין זה כתב הטור כסי' נ"ז לענין
שבירת הרגל במקום צומת הגידין דאם נתרפא השבר
כשר אע"ג דעיקר טרפות הוא מטעם הגידים כמבואר
שם אלא ודאי דהמטעם הוא דאלו היה השבר נרול כל
כך באופן שקלקל את הגידים בוודאי לא היה מתרפא
יפה והוה עצמו סימן שלא קלקל את הגידים וה"נ כן הוא
דאלו היה השבר חזק כל כך עד שניקבה הריאה לא
היה מתרפא יפה [כ"ו"ט סק"ב] ובכאן יש עוד טעם
להקל כמ"ש אחד מגדולי הפוסקים וז"ל ובשבירת הגף
סמוך לגוף שאנו נוהגין להפריף מישום חשש נקיבת
הריאה כל היכא שנתרפא ונרבקי השברים ואין ניכר
ריעותא בצלעות כשרה דאי אפשר שבתוך אותו הזמן
שנקשרו ונתרפאו שלא היה נרגש מזה שינוי בצלעות
כי בקל לשם ניכר [ס"ט ס"ד סק"ז] ולפ"ו כשיש ריעותא
בצלעות יש לאסור אף אם נתרפא יפה אבל כשאין
שינוי אין להחמיר ובפרט בהפ"מ כיון דכל עיקר דין זה
הוא חומרא בעלמא [וכס"ך צנ"טו ל"ד צסוף דבריו להקל
מטעם דזבזב הסוסקים מכשירים לגמרי צנ"טו פ"ט דדין
כ"ט"ס כו"ח רק צנ"טו וז"ל בכל פניו טרפס משא"כ
צנ"טו]

יב כבר נהבאר הנשטט הגף טרפה מדינא דגמ' מטעם
חשש נקיבת הריאה ואין אנו בקיאים בבריקה ואין
חילוק בין שנשמטה מחזור לגמרי אל החוק ובין לא
יצאה לגמרי רק שניווה במקומה טרפה שהרי חשש
נקיבת הריאה יש גם בכר"ג כמובן [לכ"ט סי' ז'] ואף
אם לא נצרך הדם בצלעות ולא ראינו שום ריעותא
טרפה ואפילו נשמטה בידי השו"ב קודם גמר השחיפה
טרפה [סס] ואפילו אם הבוכנא אינה מהגדרת תוך
האסותא ודבוקה בה כדרכה רק שיש שבר בהבוכנא
דינו לכל דבריו כנשטט [סס] ואפילו חזרה ונתרפאה
טרפה [סס] ואין להקל בזה כלל כיון דהוא דינא דגמ'
וגם אסור למיכרה לכותי דשמא ימכרנה לישראל [סס]
אמ"כ ניכרת מאד שהיא שמוטה דאו מותר למיכרה
לכותי דהישראל לא יקחנה ולא חישינן שמא תתרפא
וכן אם שרתה י"ב חרש או שרתה כ"א יום ורתחילה
להטיל בצים ראו שבה להבשירה [סס] דהוה סימן שלא

אפילו קודם נמר שהיה טרפה דבשמוטה יש לחוש אפילו ברנע אחת :

יז יש מי שמתפק כשנשבר הגף או נשמט לאחר שחימה בוודאי ואח"כ נמצא נקב בריאה אי הלינן שהנקב נעשה לאחר שחימה בסיבת הגף כמו דהלינן בכשמושי ירא דמבחה או לא תלינן ונ"ל דבנשמט או בנשבר ויש עוקץ הנכנס לתוך הגוף יכולין לתלות בזה ואם לאו אין תולין [ע"ט סק"ד כ"ט ספ"ט] :

יח כתב רבינו הב"י בסעי' ה' עוף שהיה לו מכה עמוקה תחת הכנף כנגד הריאה ושמו נוצה על המכה ונפחו דרך הנרגרת בקש דק ולא יצא הרוח ימלא מקום המכה מים וינפת בקש דרך הנרגרת אם יבצצו

המים טרפה עכ"ל ואף שאין אנו בקיאים בבדיקה מ"מ כיון שזהו רק לחומרא ולא מעיקר הדין שהרי אין כאן ריעותא דנשבר או נשמט וככהמה כשיש מכה כדומן כל שאינה סוכה לא חיישינן לה ורק בעוף חי שינן לחומרא לכן גם אנתנו יכולים לסמוך על בדיקתינו [ט"ז וע"ז] ודע דבנשבר הגף שצריכין למדוד אם יש כרחק אגודל כמו שנתבאר ונפל העצם ונאכר וא"א למדוד יש להתיר בהפ"ם או לצורך שבת מטעם ס"ם שפא היה אגודל ואח"ל לא היה שפא לא ניקבה הריאה [ש"מ כמ"ז כק"י] זהנם שאין זה ס"ם נמור מ"מ כיון דעיקר הדין הוא רק חומרא בעלמא יכולים לסמוך על זה לכבוד שבת או בהפ"ם :

סימן נד [דיני טרפות בצלעות הבהמה והעוף ובו י"ח סעיפים].

א ולכן אם נשחברו י"ב צלעות מהכ"ב והשכירות הן מחציין למעלה כלפי שדרא או שנעקרו מהחוליות והחוליות קיימות דהוה ג"כ כנשחברו טרפה אבל נשחברו י"א צלעות או נעקרו מהחוליות כשרה וכן אם נשברו או נעקרו מהחוליא השני צלעות הראשונות וגם הששה צלעות הקטנות כשר ולא עוד אלא אפילו נשחברו או נעקרו מהצלעות י"א מהצלעות הגדולות וגם השנים הראשונים וגם הששה הקטנות ג"כ כשר דאפילו להשלים סניזו הרוב אינן מועילות דכך קבלו חו"ל מהלכה למשח מסניי :

ב כשנשחברו פחות מרוב שהבהמה כשרה נראה דגם הצלעות כשירין ואין דנין אותן כמו שפירשו מהבהמה ואפילו נעקרו מהחוליא ולא מביעיא אם עור ובשר חופין את השבר דה"ל גם בשבירת רגל כשר כמ"ש כס"י ג"ה אלא אפילו אם אין חופין מ"מ הרי הם מחוברין לצד מטה לשאריו עצמות והפוסקים לא דיברו מזה כלל ונראה שהיה פשוט בעיניהם להיחר :

ג ויש בזה שאלה כשנשברו מעופם הצלעות והשבר כלפי פנים למה לא ניהוש לניקיבת אחד מהאיברים הפנימים שנקובתן כמשהו כמו דחיישינן בקוץ שניקב לחלל אמנם הרשב"א והר"ן ו"ל תרצו דרוקא בקוץ שנוקב ככה וברוחק כשנכנס מבחוץ חיישינן לזה ולא בשבירת הצלעות שנחות במקומן ולכן בין שהשבר נוטה לחוץ בין שנוטה לחלל הבהמה לא חיישינן לניקיבת האיברים [ט"ז סק"ח] וע' מה שכתבנו בס' הקודם סעי' ה' ובעוף יש מי שמחמיר בזה כמו שהבאר בס"ד :

ד דין שבירת הצלעות שוה בהמה ובעוף הגם שבעוף אין מספר ידוע לצלעות מ"מ אם נשחברו רוב צלעותיה טרפה ופחות מזה כשרה ואף שיש מי שמתפק בזה [ע"ט ג"מ"ז סק"ח] אמנם דבר זה מבואר ברש"י ור"ן ביצה

א שני חכמים במשנה דאלו טרפות בבהמה נשחברו רוב צלעותיה ופירשו בגמ' [כ"ב] רוב צלעות הן או ששה מכאן וששה מכאן או י"א מכאן ואחת מכאן ומחציין כלפי שדרה ובצלעות גדולות שיש בהן מוח דיש כ"ב צלעות פאלו וכיאר הרברים דהנה כל השדרה עשויה חוליות חוליות ומקושרים זה בזה ובתוכן הולך חוט השדרה המחויקן וזהו עיקר בניין גוף הבעל חי וישנו בהשדרה הרבה יותר מן כ"ב צלעות אך צלעות שיש בהן מוח אינן רק כ"ב וי"ב הוי רובא וכשנשברו רובן והשבירה היא למעלה לצד השדרה ולא למטה לצד החזה אף שהחוליות קיימות והחוט במקומו מ"מ לא תחיה והיא טרפה ונבאר כמה צלעות יש וכמה חוליות יש :

ב הנה בשדרה יש י"ח חוליות [כ"ט כ"ח] ומתחוליות כנגד הבהמה מן מקום כלות המפרקת עד הונג ובכל חוליא יש בית קיבול שנכנס העלע לחוכי כבוכנא באסיתא [כ"ן] וזהו סידרן החוליא הראשונה הסמוכה למפרקת תקועים בה שני צלעות אחת מימין ואחת משמאל ושני ג' יגות הללו נקראים חיה ואין בשבירתן שום טרפות : ג ואחר חוליא זו יש עוד י"א חוליות אשר בהם תקועים כ"ב צלעות גדולות שיש בהן מוח י"א מימין וי"א משמאל ואלו הם הצלעות ששנו חכמים במשנה שבהם תלוי המטרות וכל הצלעות תקועים תוך החוליות צלע מכאן וצלע מכאן כבוכנא באסיתא :

ד ואחרי חוליות הללו יש עוד שלשה חוליות אשר בהם תקועים ששה צלעות ג' מכאן וג' מכאן ואין בהם מוח וג"כ תקועים תוך החוליא כבוכנא באסיתא והם נקראים צלעות קטנות ואחרי חוליות הללו יש עוד שלשה חוליות אשר אין בהם שום צלעות תחובים והם נקראים בגמ' [כ"ג:] שלהי כפלי כלומר סוף הכסלים שקריו פלאנקעין :

יב כתב הטור נעקר צלע וחצי חוליא עמה טרפה וכתב הרשב"א דווקא מהצלעות הגדולות אבל הקב"ה שאין בהן מוח אפילו נעקר צלע וחצי חוליא כשרה וא"א הרא"ש ו"ל לא חילק כזה עכ"ל ופסקו רבותינו בעלי הש"ע בהע"ג כהרשב"א וגדולי האחרונים פסקו לחומרא [ט"ז וע"ז] ובהפ"מ יש להקל [פ"ח וכו"פ] החעיקר כריעה ראשונה וכן משמע מלשון הר"ף והרמב"ם בריש פ"ו ע"ש וגם הרא"ש לא כהב כפוריש להיפך ו"ל ג"כ דס"ל כהרשב"א דעיקר כח חוט הטרדה היא בעצמות שיש בהן מוח אבל באותן שאין בהן מוח אינה נטרפת אלא בעקרת כל החוליא וכמו בחוליות רשילדי כפלי כמו שיתבאר וכו"ש דבחוליא ראשונה שנקראת חוה דאינה טרפה ככה"ל דעדיין לא התחיל בשם תוקף החוט [ג"ל] :

יג נעקרה חוליא אחת כולה אפילו באותן שאין בהן צלעות דהיינו שלהי כפלי טרפה ואפילו הוא למטה במקום שאין פסיקת חוט הטרדה פוסל שם דבעקרות כל החוליא בהכרח שהחוט התקלקל ובגמ' שם משיע דבצלעות העליונות בעקרת כל החוליא במקומה הוי נבלה ע"ש ויש להסתפק בחוליא הראשונה שנקראת חוה אם נטרפת בעקרת כל החוליא דאולי אין זה רק כבשר בעלמא והפוסקים לא הזכירו מזה כלל ואחד מגדולי האחרונים כתב דהיא מרפה ואפשר דהוי גם נבלה אבל מרפה דהיא הוי דלא נרעה משלהי כפלי [ג"כ סי"ב סעי' ג'] ולא ידעתי מנ"ל הא וס"מ לטענה יש לאסור וצ"ע ואם נשברה הטרדה ולא נפסק החוט כבר נתבאר בס"ל סעי' ד' דכשר וצריך בדיקת החוט ע"ש וכן כשהנמק המוח ועורו קיים סותרת ע"ש :

יד כתב רבינו הרמ"א על הדין שכתב המחבר נעקר מהצלעות הגדולות צלע וחצי חוליא עמה טרפה ח"ל ודווקא נעקרה אבל אם אירע כן חסירה כשר וה"ה אם יתירה חוליא אחת אפילו עם כ' צלעות כגון שנמצאו י"ב צלעות גדולות שיש בהן מוח כשר וכן אם נמצאו בצד אחד פ"ו צלעות ובצד אחד חתקונו עכ"ל ולא דווקא חסירה חצי חוליא אלא אפילו חסירה חוליא שלימה כשר [ט"ז סק"ח] :

טו והקשו המפרשים דהא בס"ל ג' נתבאר מחלוקת הרמב"ם והרשב"א בהא דאמרו ח"ל כשניטל מרפה איך הדין בחסרה מתחלת כרייתה דלהרמב"ם כשר ולהרשב"א מרפה ושם נתבאר דיש להחמיר ואיך סתם כן דנבאר חסר יתר כשר דהו אינו אלא להרמב"ם ולא להרשב"א ולכן יש שכתבו שנאמת אין הלכה כן ויש שתרצו דלהרשב"א כשר ממעט אחר דאין מפרש כל יתר כנסול דמי כנסול סמקומו ולא כנסול אחת כמ"ש כבה פעמים וא"כ ביתרה דהיא כשר אבל בחסר עדיין קשה [ע"כ וע"ז וע"ז] ופ"ח סבא"י כזה] :

טז אמנם עיקר הטעם שהכשיר בחסר חוליא ויתר חוליא הוא ממעט אחר דהוא באבר שהטרפות

[כילה ל"ד . ל"ה ס"ג ע"ס] דהעוף שוה כוה לכהמה וכל טרפות שבו חכמים בבהמה כנגדן בעוף ג"כ [ג"ל]. ויש מי שרצה לאסור בנשבר צלע אחד בעוף במקום שהריאה נחבאת שם מפני חשיש נקיבת הריאה כמו בנשבר גף סמוך לגוף כס"י ג"ג [ג"כ] וכ"ש כשיש עוקין בהשכירה ואין בשר מכסה את העוקין [ט"ז סק"ג ופ"ג] ויש סתורין [ט"ז כ"כ] דבאמת יש לחקק בין גף לצלע דהצלע מונחה במנוחה משא"כ הגף מגדנד הנה והנה ומ"ם בעוקין נכון להחמיר אך בהפ"מ ולצורך שבת יש להקל גם בעוקין [פ"ג כ"ט סק"ג] :

טז יש לפעמים בעופות שהטרדה עקומה מאד או כמין חמוטרות והכשירו הגדולים וכתבו דזה בא ע"פ רוב מתחלת כרייתם כשהעוף נרקם בתוך הביצה וצריך לצאת מהביצה לאויר העולם ולפעמים לא תוכל הביצה להפילה מתעקמת העוף בתוך הביצה כדי שתפיל [יד חס"ס כ"ט מ"י] ויש מי שאומר דטוב לפרק החוליות ולראות אם חוט הטרדה קיים אמנם מרינא א"צ בדיקה זו [ט"ז] ולכן אם הבדיקה קשה עליו יתירה בלא בדיקה ואחר כן הגדולים כתב בלשון זה ראיתי כמה פעמים מרוב טורי הוראה בעוף שנשבר או נתעקם הגוף שלו שקורין בל"ק דהיינו החוה והבשירוהו שוה דרכו בל"ה ותו כשמשמשין אותו ויתר טראי ולא הטרפיהו מחמת הריאה הנחבאת שם [כ"ה ע" סק"ט כ"ט דמ"ל] ועמ"ש בס"ל סעי' ד' :

יז כבר נתבאר דנעקרה הצלע מחוליא והחוליא קיימת דינו כנשברה וכפחות מרובא לא מיפרא ונעקרה מקרו בין שיצאה לגמרי מחור האסיתא בין שהיא בהאסיתא רק שהיא מתגדרת [ג"כ סי' י"ב] ויש מי שאומר דאם מקודם נשברו ששה צלעות או נעקרו ונתראו יפה ששבר אל שבר יחריו ידובקו וכן כשהנעקרו ואח"כ נתחזקו ושבו לכריאותן ואח"כ נשברו או נתעקרו ששה אחרות כשר כיון דבששה הראשונות עדיין לא נטרפה וכשהאחרונות נשברו שבו הראשונות לקרמוהן א"כ אין כאן רוב [ט"ז] ודברי טעם הן :

יח אמ"נ דבנעקרו מהחוליות לא מיפרא אלא ברובן כמ"ש זה כשהחוליא נשברו ממקומה אבל אם גם החוליא נעקרה או אפילו רק חצי חוליא והיינו שמצד אחד נעקרה האסיתא ועמה נעקרה הצלע התחובה בה אע"פ שמצד השני קיימת גם הצלע גם החצי חוליא מ"ם מרפה וכך אמרו ח"ל [ט"ז] נעקרה צלע וחצי חוליא מרפה ממעט לקלול חוט הטרדה דכיון דהו אחד נעקרה החוליא מסקומו בהכרח שגם החוט נזח מסקומו והוי כפסיקת החוט ולא דווקא חצי חוליא אלא אפילו פחות מחציה אם רק נהעקרה ממקומה באופן שלפי הראות גם החוט אינה על מקומה כראוי מרפה ויש מהאחרונים שנסתפקו כוה אי חצי חוליא דווקא או לאו דווקא [עמ"ג וכו"פ] ואין כאן ספק דודאי לאו דווקא ואפילו בפחות מחצי מיפרא :

הוא מצד עצמו אם ניטל בוודאי שיש לאסור גם בחסר יותר אבל בכאן אין הטרפות מצד עצמו אלא מפני קלקול חוט השדרה כמ"ש א"כ אין זה שייך בחסר מהחלה ברייתה או בנכרא יתר דהא בניין הגוף חוק הוא ובשלמא בשניטלה חוליא או חצי חוליא נתרופף הבניין והוי כפסיקת החוט אבל בחסר יותר מהחלה הבריאה מה איכפת לנו [וכ"כ גליון] וזה שהה"ד כתב מעטם סגרת הרמז"ס הוא להדפס בצלמא ולולי גם זהו כוונת ה"י סוף סק"ד]:

יז וכתבו המפרשים היכא שנמצאו צלעות יתירות כגון י"ג י"ד ט"ו מכל צד וכולן דומות ול"ו כולן כשרות לבר העליונה שמיניחין לצד האחוריים [ב"ח וט"ז] וכן כל צלע יתירה יש למנוע שלאכול מפני שהיא קרובה לחלב הכליות [ט"ז סק"ט] וזה שכתבו שכולן דומות ול"ו לא ידעתי כיונהם דמה איכפת לן אם דומות ול"ו אם לאו ואולי רבאינן דומות אינן בכלל צלעות יתירות וצ"ע:

יח הפוסקים הביאו משם בה"ג שמתרופף בנעקרה צלע אחת אע"פ שכל החוליא קיימת ויש לחוש לדבריו במקום שאין הפ"מ [ג"ח וט"ז סק"ד] אבל בהפ"מ אין לחוש שזוהו נגד הש"ס וכל הפוסקים [סס] ובאמת הענין המזה שהרי בה"ג עצמו כתב מקודם זה דבין נשתברו בין נעקרו ברובא וז"ל הבה"ג נשתברו רוב צלעותיה טרפה וכו' ור' יוחנן אמר בין נעקרו ובין נשתברו ברוב שני צדדין והלכה כר"י וחיטא דמתעקרין עילאי רידה

אפילו בלא חומרתא חרא בעלמא טרפה ואע"ג דקאמר רב עד דמתעקרא צלע והוליא עמה דהוי טרפה הלכה כרבה וכו' דאמר משמיה דשמואל כי מתעקרא צלעא חרא מעיקרה אפילו בלא חומרתה טרפה עב"ל וסותר א"ע וכתבו דזה כתב למעשה להחמיר וגם הגמ' מסיק למעשה להחמיר [נ"ח] והדברים המהוים ולענ"ד נראה ברור דהבה"ג היה לו שיטה אחרת בזה ומחלק בין נעקרה צלע ובין נעקרה צלע מעיקרה דהנה הצלע תחובה בראשה בהאסיה ולכן כשנעקרה רק עד האסיה והמקצת התחוב בהאסיה נשארה בהאסיה כשר עד שתעקר גם החוליא אבל נעקרה צלע מעיקרה והיינו שנעקרה לגמרי מהאסיה טרפה מטעם דבוודאי כיון שנתעקרה מהאסיה לא ימלט שגם האסיה נרדה ממקומה והוי כי עקרת חוליא ובוה מרוקק לשון הש"ס במקודם אמר נעקרה סתם והיינו דומיא דניטברה שזוהו רק עד האסיה אבל שמואל אמר נעקרא צלע מעיקרא ע"ש ולפ"ז אפשר דגם בהפ"מ אין להקל אף שכל דפוסקים לא פירשו כן ונ"ל דגם רש"י סובר כן [ט"ט] שכתב כדשמואל מעיקרה אפילו בלא אסיה עכ"ל וזה שכתב בדף ג"כ: ד"ה נעקרה ללע אע"ג דתקן וכו' חבל נעקרה ללע אחת מעיקרו עד חצי חולייסת וכו' טרפה עכ"ל והניחו בגליון ע"ס חצי חולייסת ע"ס ואינו כן דכוונתו שהללע נעקרה מעיקרו מהחוליא סבא תחוב עד חצי חוליא ע"ס והו"ק]:

סימן נה [דיני טרפות בפרקי הרגל ובו נ"ג סעיפים].

א שני חכמים כמשנה [ט"ו]. בהמה שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמטה כשרה מן הארכובה ולמעלה פסולה וכן שניטל צומת הגידים עכ"ל המשנה דהנה בהרגל יש שלשה פרקים הארכובה התחתונה הנמכרת עם הראש מפני שדרך הטבחים לחתוך אותה עם הפרסות כשנפשיטין הבהמה ומוכרין אותה עם הראש ולמעלה ממנו פרק שני והוא האמצעי ונקרא שוק ובפרק זה הם צומת הגידין והם בתחתיתו של זה הפרק סמוך לארכובה התחתונה למעלה ממנו פרק שלישי ונקרא קולית התחובה בגוף ככוכבא באסיה וראש הקוליא נקרא בוקא וזהו כמו בוכנא [רס"מ מ"ב]: ולפעמים נקרא זה הפרק גם בשם ירך וזהו שאמרו חז"ל בוקא דאטמא דשף מדוכתיה כלומר קולית הירך שקפץ ממקומו [סס] ובמשנה דבכורות [מ']. שנינו איזהו שחול שנשטמה יריכו ע"ש ובגמ' חולין [כ"ב.]. ניטל הירך וחלל שלה גיבר ופירש"י ניטל הירך סמקום וזיכורו בכוקא דאטמא עכ"ל הרי שנקרא פרק זה בשם ירך ולשון התורה כן הוא והוא צולע על יריכו לצבות כסן ולנפיל ירך והרבה

ב חז"ל הרמב"ם בפ"ח דין י"א נחתך הרגל מן הארכובה ולמעלה טרפה מן הארכובה ולמטה מותרת באיזה ארכובה אמרו בארכובה שהוא סוף הירך הסמוך לגוף עכ"ל כלומר דזה ששינוי במשנה מן הארכובה ולמטה כשרה זהו על הארכובה האמצעית הנקראת שוק שמהחלטה עד סוף הרגל אין החתך פוסל בה וזה ששינוי מן הארכובה ולמעלה טרפה זהו בהשלישית הסמוכה לגוף אומ"כ ברין מ"ו כתב בהמה שנחתכו רגליה במקום צומת הגידים טרפה ואל תתמה ותאמר כיצד החתך למעלה מצומת הגידים והיא מותרת עד שתחתך למעלה מן הארכובה העליונה כמו שבארנו ואם נחתך למטה מצומת הגידים אסורה שבטרת תחתך

חתך מכאן ותחיה ומכאן ותמות ולא נאמרה בהמה זו מפני שהיא חתוכה רגל ממקום זה אלא מפני שנחתכו הגידים וכו' ע"ל ולכן גם כנחתכו צומת הגידים בלכוד והרגל קיים ג"כ טרפה כמו שביאר זה לקמן בדיון י"ו ע"ש והו' ששנינו וכן שניטל צומת הגידים והו' דעת הרי"ף ועוד פוכקים רבשני הפרקים אין שום טרפות כנחתך וכ"ש בנשבר לכד במקום צומת הגידים בין בכהמה בין בעוף ורק בפרק השלישי המטרפות תלוי כשנחתכה שם או בנשבר באופן המטריף כמו שיתבאר בס"ד :

ג אבל רש"י ו"ל פסק דרך בפרק הראשון שהיא הארכובה הנמכרת עם הראש בשר בנחתך וכ"ש בנשבר ועליה שנינו מן הארכובה ולמטה כשרה אבל בשני הפרקים העליונים שהם השוק והקולית בכל מקום שיחתך שם טרפה וכן בנשבר באופן המטריף אף שהצומת הגידים קיימים ועל זה שנינו מן הארכובה ולמעלה טרפה כלומר ארכובה האמצעית המחוברת להתחונה כל מקום שיחתך שם טרפה מפני עצם החתך והה שאמרה מן הארכובה ולמעלה פירושו מן סוף ארכובה התחונה וצומת הגידים היו טרפות בפ"ע כשניטלו או נחתכו אף שכל הרגל קיים ועל זה שנינו וכן שניטל צומת הגידים ולדיעה זו הסכימו המפר התרומות והרא"ש והרשב"א וכל רבותינו הצרפתים והאשכנזים וכתבו שכן ראוי להורות [שני דיעות אלו תלוים בשני חוקים שם ט"ס ע"כ דרסמ"ס פסק כלשנא כהנא ורש"י כלשנא קמא וקו"ל כרש"י למעט כמ"ל]:

ד כבר כתבנו שבין הארכובה התחונה לבין השוק יש עצם קטן שנקרא ערקום וכן בין השוק לבין הקולית ולפ"ו יש להסתפק לדיעה ראשונה מה רין הערקום והו' אויך הרין כשנחתבה בין הפרקים והיינו בין שוק לערקום ובין ערקום לקולית ולדיעה אחרונה מה רין הערקום שבין הארכובה התחונה לבין השוק ואיך הרין כשנחתבה בין הפרקים והיינו בין הארכובה לבין הערקום ובין הערקום להשוק ונחלקו הפוסקים בכל זה כמו שנבאר בס"ד :

ה והנה מלשון המור שכתב בפרק התחנות בכל מקום שיחתך בו כשרה למעלה ממנו מיד בכל מקום שיחתך טרפה ואילו בתוך הפרק שבינו לשוק לדעת רש"י עכ"ל משמע להדיא דכל למעלה מארכובה התחונה דינו כארכובה השנייה והיא השוק וטרפה והו' ששנינו מן הארכובה ולמעלה פסולה כלומר בין שנחתך בין הארכובה התחונה לבין הערקום וכ"ש כשנחתך בערקום עצמו או בין הערקום להשוק והטרפות הוא או משום עצם הרגל או מצד צומת הגידים המתחילים מיד בכלות הארכובה התחונה וכמה גדולים סוברים לדינא כן [כ"ה וע"ך סק"ל ומעיו"ט] וכתבו מפורש שאין הפעם מפני צומת הגידים שאפילו הם

קיימים טרפה מפני עצם חתוכה הרגל [ס"ד].
 ו אבל מדברי רבותינו בעלי הש"ע לא משמע כן שאחר שהביאו שני הדעות כתבו וז"ל וכן אם נחתך בתוך הפרק שבין ארכובה הנמכרת עם הראש לשוק בסוף הערקום בין הערקום ובין השוק טרפה לדעת זה [לדעת רש"י] ואם נחתך בתוך הפרק במקום שמחובר עצם הקולית עם השוק טרפה [לדעת סמ"ג] והנה בכל אשכנז וצרפת כמבוא דאחרונה ואין לשנות לכן בכל מקום שנחתך מן הערקום ולמענה טרפה אע"פ שצומת הגידים קיימין עכ"ל הרי שלא אסרו רק בנחתך בין ערקום לשוק אבל בערקום גופה וכ"ש בין הערקום לארכובה התחונה הכשר וכה"ג בין שוק לקולית לדיעה ראשונה ואינה מפורשי מה ששנינו מן הארכובה ולמעלה פסולה היינו מראשית השוק או תחתיה ממש הגם הערקום נכלל בהארכובה התחונה ולזה הסכימו כמה מהגדולים [ט"ז סק"ל וי"ט ס"ד סו"א] ויש להחמיר כדיעה ראשונה [ס"ח] אך במקום הפ"ס יש לסמוך על המקילים [כ"ו ע"פ] ודע דבעוף ליכא ערקוב ובשנחתך בין הפרק התחתון שהוא כמו קשקשים לבין הפרק השני טרפה דבין הפרקים הוי כלמעלה ממנה והצומת הגידים מתחילים בין הפרקים ויש שם חשש בהטרפות מפני הגידים [ס"ח] וגי"מ לענין נשבר בין הפרקים דג"כ טרפה לפי מנהגינו ואף שנתרפא יפה דאנן לא בקיאו כצומת הגידים של תרגולת כמו שיתבאר בס"ס נ"ו בס"ד :

ז עצם הקולית שניתק ממקומו במקום חיבורו בגוף והו' בוקא דאטמא דשפ מוכתיה שבגמ' [כ"ד:] טרפה בין בכהמה בין בעוף וזוהו חמור מקום זה מכל פרק הקולית דבכל הפרק המטרפות תלוי בנחתכה לגמרי או כשכירה שהיא כחתיכה כמו שיתבאר ומקום זה אפילו אינו חתוך ולא שבור רק ניתק ממקומו טרפה ואמרו חז"ל [ע"ס] דבניתק לכד אינה נטרפת אמ"ב נתעכלו הניבים ג"כ :

ח ומה המה הניבים כתבו הרמב"ם והש"ע שהם היתרות שבעצם הכף שיוצאות על העצם הוכר ואוחזות אותו עכ"ל והו' הלכן שמקיף כל העצם סביב סביב והן המה הגידים החוקים וכשפותחים הבוקא ממילא שמחכים הגידים באמצע ונשארים גם סביבות האסיה וגם סביבות הפרק של הקולית ורואין אם הם לבנים ויפים הרי לא נתעכלו וכשרה ואם מרה לבנוניתם והם כבשר בלוי וכמראה הם אדום יש בהם הרי נתעכלו הניבים כלומר שנתקבו וטרפה והו' שיטת הרמב"ם ורוב הפוסקים :

ט אבל רש"י ו"ל פירש באופן אחר את הניבים שכתב ניביה גיד שבראשו שמחובר בחור וקטן הוא מאד עכ"ל וכ"כ הר"ן וז"ל והני מילי דאיעכול ניביה שנתקב גיד שבראשו שהוא מחובר בחור וקטן הוא מאד עכ"ל והו' הגיד הקטן שבפנימיותו שתתוכו כהאסיהא כאמצעיותו והוצב

והחיות בהעצם הוכר שהם גורסים בנמ' ניביה לשון יחיד כיומר הניב שלו אבל הרמב"ם רוב הפוסקים גורסים ניבי לשון רבים כיומר הניבים המכתרים את הקולות והירך והולכים סביב סביב ופלא הוא שכתובנו בעלי הש"ע ומפרשי הש"ע לא הוכירו דברי רש"י כלל ואולי מפני שאנו רואים גם בכמה בהמות בר אורח וביובת שהגיד זהה אינו ושמענו שבהמית העושה במלאכה נתמקד זה הגיד הקטן שלהם וגם לא ראינו מעולם שזה הגיד יתעכל אלא או שישנו בשלימות והיא בטוב או שאיננו כלל משא"כ הניבים של הרמב"ם ראינו הרבה פעמים שנתעכלו ואנחנו מורים בזה בדברי הרמב"ם והש"ע והפ"מ סק"ג מניח דברי רש"י וכמעט נים להחמיר כעני כפירושים ע"ש ועפ"מ נש"ד סק"ח ולכ"ס]:

י שף מדוכתיה מקרי בין שנישף לגמרי מהאסיה ויעמד חוץ מהאסיה ובין שיעובר הוך האסיה שלא במקומו שמגדנר א"ע שם [ולכ"ס הנש"מ סק"ב נש"ד דמ"ח ונתיב] ויש מי שרוצה לומר דכשיצא לגמרי כראסיה אינו בכלל שף מדוכתיה והוי טרפה אף בלא עיכול ניבי [לכ"ס נפתיסה לוח י"ג] ודקדק בן מדברי הר"ן שכתב בזה"ל מסתברא שאם ניטל הירך טרפה ואע"ג דלא איעכל ניביה דכי מכשרינן בלא איעכל אע"ג דאיפסק היינו משום דהדרא בריא והכא לא אפשר כיון דניטל עכ"ל ומפרש מה שכתב שם ניטל הירך היינו שיצאה הביקא לגמרי מהאסיה להוץ ואינו כן שהרי הרשב"א ז"ל כתב בתשו' [סי' פ"ט] דבביקא דאטמא דשף מדוכתיה לא סחלקינן בין עור ובשר חופין את רובו או אין חופין אלא בין איעכול ניבי לבין לא איעכול ע"ש ויש ה"א לא שייך אלא בשיצאה לגמרי מהאסיה דאו אפשר להיות שעור ובשר חופין או אין חופין אבל כשהיא בתוך האסיה הרי לעולם עור ובשר חופין אוהו ועוד שהרי רש"י ותוס' פירשו שזה שאמרו חז"ל [נ"ז] שמוטת ירך טרפה זהו בוקא דשף מדוכתא וכמ"ש בס"י נ"ג סעי' ו' ע"ש ולשון שמוטה פשיטא שנשמטה לגמרי ממקובה כמו שמוטה בגרנת ועוד דתנן במוסי בכור בכבורות [מ']. והשחול איהו שחול שנשמטה ויכו ופירש"י דלא איעכול ניביה דאי איעכול ניביה טרפה נמי הוי כרארינן האי בוקא וכו' עכ"ל והרי מוסין שבסתר אינם מוסין לא בכבור ולא בקדשים כראיותא בכבורות [נ"ט]. דילפינן מעורת או שבור וא"כ צ"ל שחול הוא שיצאה לגמרי מהאסיה ולשון שחול כן הוא כמו כמשחל ביניתא מחלכא שמוציאין אותה לגמרי מהחלב הרי זהו שף מדוכתיה ועוד דבעוף אין כוכנא ובע"כ שניתקה לגמרי והרי הדין שזה בבחמה ובעוף וגם ברמב"ם מפורש להיפך ע"ש:

אמנם הר"ן נכתוין לענין אחר והיינו שהכוכנא ניטלה לגמרי או האסיה ניטלה לגמרי והניבין עומדים במקומן שלא נתעכלו אלא שבהכרח לומר שנפסקו דא"א בענין אחר לפירש"י והר"ן שזהו הניב הקטן התחוב מהכוכנא להאסיה ולזה קאמר אע"ג דאיפסקי משום דא"א בענין אחר כמובן ולכן קרי לה ניטל הירך משום רמקום זה נקרא ירך כמ"ש בסעי' א' וזהו לשון ניטל בלומר שניטל לגמרי הכוכנא או האסיה:

יב ודע שהמיר כתב חז"ל ועצם הקולות אפילו לא נחתך אלא ניתק ממקומו במקום חיבורו בנוף טרפה בין בבהמה בין בעוף בד"א שנפסקו הגידין שמחובר בהן לנוף או נתעכלו אבל לא נפסקו ולא נתעכלו כשרה וה"ר אלחנן כתב זה ס' בבהמה אבל בעוף טרפה אפילו לא איעכול וא"א ז"ל לא חילק בזה עכ"ל והנה זה שכתב דגם בנפסקו טרפה הוא מעות הרפום שהרי בגמ' [ג"ד:] איהא להריא והלכתא איפסיק נמי כשרה עד דמתעכלא איתעכולי [ריב"ס סי' ס"ט] יכך צריך להגיה בטור בד"א שנפסקו הגידים ונתעכלו אבל נפסקו ולא נתעכלו כשרה [ג"י] וכן דעה כל הפוסקים [ענ"ח שרטנו ליישב ע"פ גירסת ריב"ף ולי"ע דחפלו לפי גירסתו חינו מנזר דטרפה נפסק ואיך יכמוז נגד חנו כדל"ס וגל יזכר דעמו כלל ע"ש וזו"ק]:

יג וזה שכתב דבעוף יש מחלוקת אי בעינן איעכול ניבי אם לאו הנה גם מלשון הרמב"ם בס"י יש לכאורה לדקדק בן שאחר שכתב דין הבהמה רבעינן עיכול ניבי כתב וכן בעוף אם נשמט יריכו טרפה עכ"ל ולא כתב עיכול ניבי אך הנפרשים כתבו שסמך על הקודם [כ"מ] ורש"י והוס' כתבו מפורש דזה שאמרו שמוטת ירך יכוף טרפה היינו דווקא באיעכול ניבי וגם רכותינו בעלי הש"ע סתמו דשוה בהמה לעוף והכי קי"ל לפי עיקר הדין ורק למעשה יש להחמיר בעוף מטעם שיתבאר בסעי' מ"ו ע"ש:

יד הטרפות תלוי בשני הדברים בשף מדוכתא ובאיעכול ניבי אבל שף ולא איעכול או איעכול ולא שף כשרה ויש מי שרוצה לאסור בעיכול כלכר ונדרחו דבריו דכן מוכח להריא מלשון הש"ס וכן פסקו כל הפוסקים ואיעכול מקרי כשנתעכלו רוב הניבין אף שהמיעוט לא נתעכל טרפה אבל אם המיעוט נתעכל ורובן לא נתעכלו כשר דבכל דבר אולינן בתר רובא דטרפות הניבין אינן מצד עצמן אלא מפני שהם מחוקקות הנוף ולכן כשרובן קיימות הן מחוקקות את הנוף וכל זה מדינא:

טז אך רבינו הרמ"א כתב בסעי' ב' די"א דאין אנו בקיאינן באיעכול ניביה לכן יש לאסור כל שמוטת ירך שמה איעכול ניביה וכן אם נשבר סמוך לנוף אע"פ שחוד ונקשר היטב טרפה שמה איעכול ניביה ומשערין ד' אצבעות בנסה וב' ברקה ובעוף הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו ומוז להחמיר במקום שאין הפ"ם עכ"ל אבל

אבל

שידע דמקורם היתה שלימה אלא שאפשר שסמך לשחיטה נשמטה בנזיא יש להכשיר מטעם דבשעה מועמט כזו ודאי לא איעכול ניבי [סס] אבל כנשבר אין להתיר רצא לחוץ יכול להיות אף ברנע אחת אך מטעם חמ"ס יש להבשיר שהרבה פוסקים לא ס"ל כלל הך דמהפך ואפילו להסוברים דבעינן מהפך מ"מ אולי גם זה אינו מצוי שברנע השבירה תצא לחוץ ויש להתיישב בזה ועמ"ש בסעי' נ"ג:

יב בהמה שהזו אותה כנגד הירך וע"י זה צולעת וכן כשהזו אותה ברנלה במקום שהשכר משריף כמו שיתבאר וע"י זה צולעת ס"ס אין לאסור חלבה כמטעם ס"ס שמא לא שף מדוכתיה ואת"ל שף שמא לא איעכול ניבי וכן בהכאה ברנלה היו ס"ס כמ"ש ועוד דבהכאה אנו רואין שהעור והבשר בשלימות ואין כאן טרפות כלל ואפילו אם המטקס נפוח לית לן בה דסוף סוף עור ובשר חופין אורה וכן בהכאה בירך אף שהירך נפוח אין זה ראה על עיכול ניבי אמנם אם מכירים מבחוץ שהבוקא שף מטקומו ודאי יש לאסור החלב שהרי לא נשאר רק ספק אחד שמא לא איעכול ניבי וספיקא דאורייתא לחומרא ודבר פשוט הוא שאם ראינו הבהמה צולעת ולא ידענו מאיה סיבה היא צולעת ואין רואין מבחוץ ריעוהא המטרפת דכ"ש שיש להכשיר דאמרנן שגזרנא נקטה כמ"ש בס' ל"ב סעי' כ"א גבי גזירת רגילה וה"ה בצולעת [פס"ט סק"ג מ"ט כסס ג"ט]:

כ כתבו רבותינו בעלי הש"ע במסעי' ג' ראש עצם הקולית המחובר לשוק שניתק ממקומו כשרה אפילו אם איעכול ניבית. וי"א דווקא כשעור יבשר חופין את רובו עכ"ל ביאר הדברים דהנה כבר בארנו בס' נ"ג סעי' ז' שיש מקצת מן הפוסקים שסוברים שזה שאמרו חז"ל [נ"ז] שמוטת ירך מרפה אין זה בוקא ראמטא דרשף מדוכתא אלא זהו בין פרק השני לפרק השלישי והוא ראש עצם הקולית התחתון המחובר לשוק ולירידה מרפה גם בלא איעכול ניבי וכל הפוסקים חולקים על זה כמ"ש שם ולהוציא מדיעה זו כתבו דבזה אין שום טרפות תלוי ולא לכר בלא איעכול ניבי כדעת הסוברים כן אלא אפילו בנתעכל כשר:

כא אך זה שכתבו ד"א דווקא כשעור ובשר חופין את רובו צ"ע מה ענין זה לעור ובשר חופין דזה אינו אלא בנשבר ולא בנשטט ולהדיא כתב הרשב"א דבשף מדוכתיה אין חילוק בין עור ובשר חופין או אין חופין והבאנו דבריו במסעי' ז' ע"ש ובאמת יש מגדולי אחרונים שדחו דבריהם מטעם זה [ט"ז סק"ו וס"ח]:

כב אמנם דבריהם אמת והורחם אמת בשנדרקד למה באמת לא בעינן בשף מדוכתיה עור ובשר חופין את רובו אטו נשטט עריפא מנשבר אך המעם כן הוא דאם נתעכלו הניבים לא מהני עור ובשר וטרפה אם לא נתעכלו א"צ לעור ובשר דמעמא דעור ובשר הוא משום שזו עיקר הקיום של הגוף ולכן בהבוקא דעיקר הקיום:

אבל בהפ"ם מוקמינן אדינא ולכן נהנינן בתרנגולת אם רק שף מדוכתא להשריף ומעלים לא בירקנו בתרנגולת אם איעכול ניביה אם לאו ראיין בזה הפ"ם כל כך וגם הבריקה קשה בתרנגולת אבל באווחת ואינר"ק וכ"ש בבהמות אנו בודקין באיעכול ניביה אם נתעכלו אם לאו דבזה יש הפ"ם וגם הבריקה קלה כידוע ויש מי שרוצה להחמיר למעשה גם בבהמה ואינו כן [ט"ז סק"ב] אבל בתרנגולת מחמירין ולא בירקנין אפילו אם גם לא נפסקו הניבין [כס סק"ג] וי"א דבלא נפסקו אין להסריף אפילו מצד מנהג גם בלא הפ"ם [כס"ב] ואנן לא נהנינן כן [פס"ז סס]:

לז וגם זה שכתב דנשבר סמך לגוף ר' אצבעות בנסה וב' בדקה ולפי ערך זה בעוף נהנינן להשריף גם זה הוא כשאין הפ"ם אבל בהפ"ם כשר [ט"ז סק"ז] רבאמת היא חומרא יתירה דבה ענין נשבר לנשטט אלא שאנו רנין כיון דנשבר סמך לגוף אולי ע"י זה נשמטה ממקומה ולכן בהפ"ם אין להחמיר בזה וכמ"ש לענין עיכול ניבי במסעי' הקודם ודע דהוה כשעור ובשר חופין את רובו דאל"כ הרי היא מרפה גסורה מצד עצם השבירה בלבד כמו שיתבאר וכאן מצד המנהג אנו משריפין אפילו עור ובשר חופין את רובו ואפילו נתרפא השבר שחודר ונקשר הישב שבר אל שבר יחדיו ידובק דמפני השבירה בלבד היה כשר כמו שיתבאר אך מפני חשש שמוטה נזהנין להשריף כשאין בזה הפ"ם [ודע דלסמ"ס כס"י נ"ג סעי' י"א ס"ל לכשנדר כשהנרפה יפס אף שלא כהפ"ם ומדכתי רמ"א חלו ים קלמ סמיהא למ"ט סס ורתיס לכס"ך סס וזו"ק]:

יז אם נמצאת הבוקא שמוטה לאחר שחיטה ואינו ידוע אם קודם שחיטה נשמטה או לאחר שחיטה יש להתיר מטעם ס"ס שמא לאחר שחיטה ואת"ל קודם שחיטה שמא לא איעכול ניבי וכן בנמצאת הרגל שבורה במקום המשריף לאחר שחיטה ואינו ידוע אם קודם שחיטה או לאחר שחיטה ואין עור ובשר חופין את רובו נ"כ יש להבשיר מטעם ס"ס שמא לאחר שחיטה ואת"ל קודם שחיטה שמא לא יצא השכר לחוץ קודם שחיטה והוה עיקר המרפות מדינא דנב' כמו שיתבאר [ה"ך סק"ד כגב דחמנון ידיעס לא מקי ספק ומתיכלי כיון טלון חנו בקולין כתי כוח ספק לכולם וספיר מקי ספק וכו"כ הפ"ם סק"י ע"ט ועוד הרי כספ"ט חנו בקולין וכו"כ בלמח כנדוק ונראה ודו"ק]:

יח ויש שכתבו דאין זה ס"ס מפני שאינו מהפך דא"א להפכו ולומר שמא לא איעכול ניבי ואת"ל איעכול שמא לאחר שחיטה דלאחר שחיטה לא שייך עיכול וכן בנשבר א"א להפך ולומר שמא לא יצא לחוץ ואת"ל יצא לחוץ שמא לאחר שחיטה דלאחר שחיטה לא שייך יצא לחוץ אך דבר זה הלוי ככללי הפ"ם שיתבאר בס"ס ק"י אי בעינן כלל ס"ס המהפך [סס] אך אם הספק הוא רק על זמן מועט קודם השחיטה והיינו

כהאבר העצמי או קטן ממנו דאלו דברים שאין להם שיעור אבל בגלל שבהכרח שיהיה לה שלשה פרקים מצי"א דזה היתרת כשאין לה רק פרק אחד אינה יתרת רגל אלא דלדול בעלמא דאם היתה יתרת רגל היה לה להיות כתמונת רגל אך מ"מ אם היתרת המה בשני פרקים הראשונים כהשיק והקולית אף שהארכובה התחתונה חסר ממנה אמרינן דהיא יתרת רגל בלא הארכובה אבל אם כל היתרת היא רק הארכובה ממ"ג כשרה דאם הוא דלדול ודאי כשרה ואם היא יתרת הלא חסירה עיקר הרגל במה שהמרפות תלוי כזה ואיך נאמר עליה יתרת רגל ואפילו אם היא יתרת אין זה אלא יתרת ארכובה ולא יתרת רגל וממ"ג כשר אבל כשהיא יתרת שוק או יתרת קולית טרפה גם לשיטה הכל יתר אחת כנטול אחת דאפילו נאמר שאין זה יתרת רגל אלא יתרת שוק או יתרת קולית היא יתר כנטול דמי וניטל השוק או ניטל הקולית הוי טרפה [עמ"ז סה"ט על סד"ט ואולי כיון למ"ט ואין כאן סה"ט ע"ט וזו"ק]:

כז כבר נתבאר דכשאין לה תואר רגל או שאינה עומדת במקום הרגל אין זה יתרת רגל אלא דלדול בעלמא ולכן אם היתרת אינו מגיע לארץ ואינו הולך עליו אע"פ שיש לו צורת רגל אינו אלא תלתלי בשר וכשר [פר"ט ס"ט] ולענ"ד נראה דאם יש להיתרת קולית ושוק טרפה דמנא לן שוהו תלתלי בשר הרי יש עליה צורת רגל ואי משום שאינה הולכת עליו נאמר שהיא חסירה ארכובה תחתונה ומה בכך וכמ"ש בסעי' הקודם וזה פשוט שאם נמצא ברגל איצבע אחד יתר אפילו היה בו איצבע ועצורין או עלתה שם יבלת ובה עצם וכן כל כיוצא בזה יש להכשיר בפשיטות [ס"ט וז"ל]:

כח כתב המרדכי [פ"ג] מעשה בתרנגולת אחת שהיתה יתרת כמו רגל שלישי לצד הזנב ולא היה דבוק כלל לאחד מרגליה והתירה הרב ויש מי שהשיג על זה דגם זה אינו אלא לשיטה דיתר כנטול ממקומו אבל אם כנטול אחת מה לי אם עומד במקום זה או במקום זה [פר"ט ס"ט] ולענ"ד נראה דלכל השימות כשר וכעין החילוק שכתבנו מקודם דהא זהו ודאי שצריך להיות במקום שהבריאה מזה האבר שם וכמ"ש רבינו הרמ"א דאל"כ איך נאמר על זה שהיא יתרת רגל הלא אינה עומדת במקום שצריכה הרגלים להיות אלא דלדול בעלמא הוא ומטעם זה התורה:

כט שבורת הרגל אינו דומה לחתוכת הרגל דאע"ג דלכאורה דא ודא אחת היא שהרי כשנשברה העצם לגמרי נפרדה מכל הגוף והרי היא כאילו אינה מ"מ אינן דומים והטעם דנהי שהעצם נשברה מ"מ כיון שהיא בפנים והשבר לא יצא לחוץ לאור העולם והעור והבשר מקופים אותו במשך העת יחזור להתרבק עצם אל עצם כמו שאנו רואים גם בכני אדם שבורי יד או שבורי רגל שהרופאים תובשים את מקום השכיבה יבמשך

הקיום הוא ברגלים לכן טרפה כשנתעכלו א"צ לקיום העור והבשר וזהו הכל בראש העליון של הקולית אבל בראש התחתון המחובר להשוק דבשם אין הקיום תלוי ברגלים ולכן אף אי איעכול ניבי כשר א"כ מקום זה הוי ככל הפרק ופשיטא שצריך עור ובשר חופין את רובו הלא ערוף מנשבר:

כג והלבוש כתב וז"ל וי"א דהיינו דווקא כשעור ובשר חופין את רובו כשר ואם לאו טרפה אם נרקבו הגידין עכ"ל ונראה שדעתו כן היא דזה שהצריכו עור ובשר זהו באיעכול ניבי אבל בלא איעכול א"צ לעור ובשר ולפ"ז ל"ק טבוקא דשף מדוכתיה דבשם באיעכול ככל נווני טרפה וכלא עיכול גם בבאן כשר [וכ"כ סה"ט"ט] אבל לשונם לא משמע כן ועוד דבכאן אין יחוס להניבים כיון שאין המטרפות תלוי בהם לבן ג"ל עיקר כמ"ש דבכאן אפילו בלא עיכול צריך עור ובשר חופין את רובו:

כד וכיון שנחתך הרגל טרפה לכן אם יש לה ג' רגלים ג"כ טרפה דכל יתר כנטול דמי והוי כחסר רגל וחסר רגל אפילו מתחלת ברייתה ג"כ טרפה [בטובות מ'] וכתב רבינו הב"י והוא שיהיה זה היתר מראש עצם התחתון למעלה עכ"ל וגם הערקום ככלל מעלה לדיעה שניה שבסעי' ו' ולדיעה הראשונה שם הוא בכלל ממה ע"ש והטעם ביאר כספרו הגדול דאין להטריף יתרת רגל אלא במקום שנחתך טרפה אבל בארכובה הראשונה דנחתך כשר מה איכפת לן ביתרת דכנטול דמי הרי גם נטול כשר:

כה ויש מהגדולים שהשיגו עליו דזה אינו אלא לשיטת הסוברים דכל יתר כנטול ממקומו דמי ולכן במקום דזה המקום שננטול אין בזה מטרפות גם היתר כשר אבל לרוב הפוסקים דכל יתר אחת כנטול אחת אין שום חילוק באיזה המקום עומד היתר הא למה זה דומה לשני כבדים המחוברים זה בזה שלא במקום מרה ושלא במקום חויה דלשיטה הראשונה כשר ולשיטה זו טרפה וכבר בארנו זה בס"י סעי' ל"ט ע"ש ואנן קי"ל כשימה זו א"כ מה לי אם היתר במקום זה או במקום זה [ט"ז סק"ד ופר"ט סקי"ג] ולפ"ז יש מי שפסק דכלל מקום טרפה [פר"ט ס"ט]:

כו ולענ"ד נראה עיקר כדברי רבינו הב"י דוודאי אין קפידא באיזה מקום עומד היתרת ורק אם הוא סמוך לאבר העיקרי טרפה אך כל זה הוא אם נוכל לומר על היתרת שהוא יתרת אבר אבל אם ברור הוא שאינו זה האבר אלא דלדול בעלמא לית לן בה וכמ"ש רבינו הרמ"א וז"ל דווקא שוה היתרת יש לה תואר רגל ועומד במקום הרגלים אבל בלא"ה אינו מקרי יתרת ולא הוי רק דלדול וכשר עכ"ל וליה מאן דפליג בפרק א"ש דוודאי ככל האיברים שאינם מחולקים להקדים כמו כבוד משרה ומחול וכיוצא בהן אם רק יש עליהן צורת אותו אבר הוי יתר ודינו כנטול ואין מרקדקין אם הוא גדול

ובמשך העת מתדבקים ולכן אף אם נשחטה קודם הדיבוק אין בכך כלום כיון שהשבר הזה מיעד להתחבר אין זה מרפות שהבעל חי ימות ע"י זה :

ל וזהו ששנו חכמים במשנה [ע"ו.] נשבר העצם אם רוב הבשר קיים שחיטתו מטהרתו ובברייתא פירשו יותר וחננו רבנן [סג] נשבר העצם ויצא לחוץ אם עור ובשר חופין את רובו מותר ואם לאו אמור וכמה רובו רוב עוביו ורוב הקיפו עכ"ל הש"ס וזהו בין לענין מרפות הבהמה כשהשבר הוא במקום שהחיות ממריף כמו מארכובה ולמעלה ובין לענין האבר עצמו שנאמר אין אם השבר הוא במקום שאין החיתוך ממריף כגון סן הארכובה ולמטה דהאבר נאסר דכפרוש סן הגוף הוא ואם עור ובשר מקיף רובו מותר האבר ג"כ ממעט שנתבאר וזהו כונת המשנה האומרת שחיטתו מטהרתו כלומר לאותו אבר הנשבר אפילו במקום שהבהמה אינה נמרפת כמו מארכובה ולמטה מ"מ אם אין רוב הבשר קיים אין שחיטתו מטהרתו לאותו אבר ואסור באכילה ואם הבשר קיים מותר :

מתקצר והולך ויצא כמו עוקץ בויה אחד וכל כמה שמתארך זה העוקץ כן מתרבה ההיקף ולכן בשבירת העצם אם החיפוי הוא לאותו צד של העוקץ אף אם החיפוי היא הרבה יותר מרוב הקיפו מ"מ רוב עובי העצם נשאר מגולה וטרפה ואם החיפוי הוא לצד העובי הו"ל מהיפה רוב עוביו אבל אינו מחופה רוב ההיקף שהרי רוב ההיקף ישנו בצד העוקץ ומשום הכי בעינין רוב עוביו ורוב הקיפו [זכז כונת הסוף] וזכ"ל וכי ספוקים יש שלנו לנכות מחלוקת ככונתם ואינו כן אלא כמ"ס וז"ל ספ"ח סק"ד :

לג אבל רש"י ז"ל מפרש באופן אחר דרוב עוביו הוא ענין אחר לגמרי מרוב הקיפו דרוב עוביו הוא על חלל העצם ורוב הקיפו הוא ההיקף מבחוץ וביאר הדברים דלפעמים יכול להיות שרוב חלל השבירה יצא לחוץ דרך נקב קטן ואין כאן רוב עוביו ואף שרוב הקיפו והיינו הבשר שעל העצם קיים רובו וזהו רוב הקיפו ולא רוב עוביו ולפעמים יש שאין כאן רוב הקיפו והיינו שהעצם מבחוץ מגולה שאין עליה בשר סביב השבר וחלל העצם נכסה והיינו שכיונה בלימת ראש השבירה לצד בשר הקיים וכל חלל העצם מהשבירה נכסה וזה מקרי רוב עוביו ולא רוב הקיפו ובעינין תרווייהו ולפ"ו אף אם עור ובשר מקיף את רובו מ"מ אם הפה של השבירה יצאה לחוץ מחיים טרפה ודע שכל יציאת עצם הנזכר בענין זה אין הבוונה שיצא העצם לחוץ ממש דא"כ הרי נקלף כל הבשר מהעצם אלא הבוונה שגילוי לחוץ שרואין נקצתו מבחוץ והיינו שפי השבירה בולט ממש לחוץ [פ"ח סג] :

לד ודע דזה שהצריכו חו"ל רוב עוביו ורוב הקיפו זהו מפני הספק דבגמ' שם [פ"ו:] נחלקו דחד אמר רוב עוביו וחד אמר רוב הקיפו ופסקו בגמ' הלכך בעינין רוב עוביו ורוב הקיפו כלומר כיון שיש מחלוקת ולא איפסקא הלכתא כסאן נלך לחומרא ולפ"ו כי איכא רוב עוביו בלבד או רוב הקיפו בלבד הוי ספק טרפה ויש נ"מ בזה לדינא כאשר יתבאר בס"ד בסעי' ל"ח ע"ש :

לה והנה רבינו הב"י כתב בסעי' ה' כל מקום שאם יחתך שם הרגל היא טרפה אפילו לא נחתך אלא נשבר ויצא לחוץ אם אין עור ובשר חופין רוב עוביו ורוב הקיפו טרפה ואם עור ובשר חופין רוב עוביו ורוב הקיפו כשרה עכ"ל וגם המור כתב כן חו"ל כל מקום שאם יחתך שם הרגל והיא טרפה כגון מעצם התחתון ולמעלה לרש"י אפילו אם לא נחתך אלא נשבר אם אין עור ובשר חופין את רובו חשוב כנחתך וטרפה בין ככהמה בין בכהף ואם עור ובשר חופין את רובו הכל מותר בין בכהמה בין אבר וכו' ורוב זה צריך שיהא רוב עוביו ורוב הקיפו וכו' עכ"ל וזהו כדעת הרמב"ם והתוס' והרא"ש והרשב"א ורוב הפוסקים וכמו שנבארנו :

אבל

לא ויש מרבותינו שכתבו דהמשנה והברייתא לאו בחדא נזנא מיירי דהמשנה מיירי כשלא יצא העצם לחוץ הלכך לא בעינן שהעור והבשר יהיו חופין רוב עוביו ורוב הקיפו אלא רק שיהא רוב הבשר קיים שלא נימל אע"ג שאינו חופה כשר והברייתא מיירי שהשבירה יצאה לחוץ הלכך לא סגי ברוב בשר קיים אלא שיהא חופה רוב עוביו של השבירה ורוב הקיפו [רשכ"ח כסס רנז] אבל רוב רבותינו נראה דלא ס"ל כן וס"ל דהברייתא מפרש להמשנה דרוב בשר קיים דמשנה היינו עור ובשר חופין את רובו דברייתא והמשנה נמי מיירי בשיצא לחוץ דאלו לא יצא לחוץ לא בעינן כלל רוב בשר לא שיהא חופה ולא שיהא קיים דאפילו נימל הבשר כשר [ל"ן כסס רס"ו] וכן מכוון מדברי הרמב"ם בפ"ח דין י"ב שכתב נשבר העצם למעלה סן הארכובה אם יצא גילו או רובו לחוץ ה"ו כמה שנחתך ונפל וטרפה ואם היה הבשר או העור חופה רוב עוביו ורוב הקיפו של עצם שנשבר ה"ו מותרת עכ"ל הרי מכוון להדיא דכשיצא לחוץ צריך חיפוי ובלא יצא לחוץ א"צ כלל אפילו קיים הבשר שהרי לא הזכיר זה כלל בדבריו ואף שבעיקר הענין משתנים דברי רש"י עם דברי הרמב"ם מ"מ לדינא אינם שווים כמו שיהבאר בס"ד :

לב והנה בדברי הרמב"ם מכוון להדיא דכשעור ובשר חופין רוב עוביו ורוב הקיפו אף אם השבר יצא כולו לחוץ כשרה ובלא יצא השבר לחוץ לא בעינן כלל כמ"ס וזהו דעת רבותינו בעלי ההוס' והרא"ש והרשב"א והמור והש"ע סעי' ה' ומזה פירושא דרוב עוביו ורוב הקיפו דלכאורה אחת היא דכשחופה רוב עובי השבירה מטילא שיש רוב היקף השבירה ג"כ אמנם העניין כן הוא דלפעמים עיגול העצם אינו בהשוואה אחת אלא

לז אבל רבינו הרמ"א כתב בזה"ל ויש מחמירים ואוסרים אף אם עור ובשר חופין את רובו אם השבירה יצאה פעם אחת מחיים דרך נקב קטן ומה נתפשט המנהג כאלו המדינות להטריף כל שבירה בעצם במקום שאם נחתך טרפה ואף אם עור ובשר מקיפין אותו מכל צדדיו ואין שם נקב כלל מ"מ המנהג להטריף כי חילוקים רבים הם ברין חיפוי בשר ואין רבים בקיפין ואין לשנות אם לא במקום הפ"מ לפי ראות עיני המורה שיש להקל להורות בהלכה ודרוקא אם לא חזר ונקשר אבל אם חזר ונקשר נהניגן להכשיר וכמו שיתבאר עב"ל:

לז והנה כבר התרעמו כל גדולי אחרונים על החומרא הוזה שהחמיר שלא במקום הפ"מ וחומרא זו לא נזכר בשום פוסק [ט"ז סק"ד] וכפרט מ"ש להחמיר אפילו באין נקב ככל כי אין אנו בקיפין בחיפוי בשר וקשה הא כשאין נקב א"צ לחיפוי בשר כיון שלא יצא לחוץ [ט"ז סק"ח] אך טעם המנהג הוא כדי שלא יבא להכשיר כשהשבירה קצתה מגולה ולכן נהגו להטריף בכל ענין כמ"ש בספרו דרבי משה [ט"ז סקט"ו] אך זהו חומרא בלא מעט ולא מצינו כיוצא בה [פ"ח סק"ב]:

לח ובעיקר הרבר יש להתפלא שהרי חומרא זו בנייה על שיטת רש"י ז"ל דכשהשבירה יצאה פעם אחת מחיים אין כאן רוב עוביו כמ"ש בסעי' ל"ג וכבר נתבאר בסעי' ל"ד דזה שהצריכו רוב עוביו הוא מפני הספק וא"כ איך מחמירין כל כך ולבר שרעת רש"י היא דיעה יחידה הא גם לדעת רש"י יש ס"ס גם בנקב קטן שמא לא יצא לחוץ וזה"ל שיצא לחוץ שמא הלכה ככאן דאמר רוב הקיפו ואף גם שנהוסף ספק שלישי שמא הלכה כרוב הפוסקים דכשהגופה את רובו לא חיישינן ליצא לחוץ וא"כ איך נוסף לגזור גם כשאין נקב ככל ולכן זהו ודאי במקום שאין מנהג אין להפסיד מסין ישראל גם שלא בהפ"מ אפילו בנקב קטן מטעם השלש ספיקות שכתבנו וכ"ש כשאין כאן נקב כלל והעור והבשר שלם דאין להחמיר כלל אך במקום שיש מנהג להחמיר שלא בהפ"מ אין להקל שם וזאת בהפ"מ:

לז ודע דזה שאמרנו שהעצם יצא לחוץ הוא כפשוטי לחוץ ממש לאויר העולם אבל נשבר העצם כחלל הגוף לפניו שהעור והבשר הם שלימים אע"פ שבפנים יצא העצם מן הבשר לגמרי והיא ערומה מעור ומבשר כשרה דכיון שאין האויר שולט בו יחזור לקדמותו ויתרפא [כ"י נסס כרלכ"ד] ולא כיש חולקים בזה [סג]:

מ מדברי הרמב"ם שהבאנו בסעי' ל"א מתבאר דחיפוי הוא בין מבשר ובין בעור בלא בשר ע"ש אבל הטור והש"ע סעי' ו' פסקו דרוקא עור ובשר חופין את רובו והיינו דבשר בלא עור ודאי דמהני אבל עור בלא

בשר אינו כלום ואפילו יש מיעוט בשר ורובו עור אינו מועיל ודרוקא כשרוב החיפוי הוא מן הבשר או מועיל מיעוט העור להצטרף וזהו רק בבהמה שהעור קשה ואינו מחפה יפה אבל בעוף שעורו רך אפילו מחפה עור ומחצה בשר הו חיפוי אבל רוב עור ומיעוט בשר גם בעוף אינו מועיל וכ"ש כולו עור בלא בשר [הרמב"ם פסק כל"ק בגמ' ס"ז: וסס כסקו כמיכא דלמרי טס ועמוס' שנת מ"ב: ד"ה וזיינו]:

מא וזה שאינו מועיל עור בלא בשר זהו במקום שהיה שם בשר ונתרוקן הבשר מהחת העור ונשאר העור לבדו ואפילו נשאר שם קצת דבוק בעור אלא שניטל הבשר התחתון הסמוך לעצם ג"כ אינו מועיל דכיון שאינו כברייתו לא ישוב לאיתנו אבל במקום שאין דרך להיות שם בשר לעולם אלא העור לברה דבוקה עם העצם כהולדה כגון סמוך לארכובה ממש או אפילו העור לברה מציל אפילו כבהמה ואפילו במקום שדרך להיות בשר ונתרוקן אם יש רירין בין עור לעצם מציל ריש להם חיזוק כבשר אבל גידין אינן מצילין כבשר ואפילו הם עכשיו רכים מפני שסופן להקשות וכל הגידין סופן להקשות:

מב לא היה הבשר החופה רובו במקום אחד אלא מתלקט כאן מעט וכאן מעט סביב העצם ואם תצריפהו הרי רובו נכסה או שהוא במקום אחד אלא שהוא מחרוסם לומר שהיה הבשר מרודד וקלוש וחופה את רוב העצם [רס"י ע"ו]. או שנקלף מעל העצם אותו בשר החופה ואינו דבוק בעצם [סס] או שנגרד הבשר מלמעלה עד שלא נשאר מן הבשר אלא בקליפה [רמב"ם פ"ה ממכ"ח] או שניטל שלישיהו התחתון שר עובי הבשר הסמוך לעצם וממילא דהשני שלישי עליונים עומדים באויר [רס"י] או שניקב אותו בשר החופה בלא חסרון [סג] והרמב"ם שם כתב בזה"ל שהיה הבשר שעליו נקבים נקבים או שנסדק הבשר או שהבשר נתמססם עד שהרופא גורדו וכבר נתבאר כמה פעמים דאין אנו בקיפין בזה וכל שנתקלקל הבשר וקרוב לרקבון הו כבשר שהרופא גורדו ואינו מציל דכל אלו הם בעיות בגמ' [ע"ו]. ולא אפשרתא ואוליגן לחומרא ודינים אלו הן לענין הבהמה כולה כשהבשר הוא במקום שהחתך מטריף והן לענין האבר כשהשבר הוא בארכובה התחתונה:

מג כתבו הטור והש"ע סעי' י"א נקדר הבשר בכיץ מעל השבר כעין טבעה בעיגול ורוב הקיפו מכוסה כשרה בר"א שהשבר דבוק בעצם סביב הקיריא שאו מעלה ארוכה אבל אינו דבוק לא עב"ל וזהו לפי גירסת רש"י בגמ' שם רנקדר איפשטה להכשר ע"ש אבל הרמב"ם שם הכניס נקדר ג"כ בכלל הספיקות ואסור מפני הספק ויש לחוש לדבריו [עג"ה ופ"ח סקכ"ט] ובודאי היתה לו גירסא אחרת:

אפילו

הוא עדיין עב במקום השבר וניכר עדיין שנשברה כשר אבל אם לא חזר למקומו הראשון אלא שני שברי העצם שוכבים זה על זה זה נמשך למעלה וזה נמשך למטה מריפה וכל זה סיירו שלא במקום צומת הגידן אבל במקום צה"ג יתבאר בס"י נ"ו עכ"ל וכונתו ג"כ כשאין עור ובשר חופין את רובו והספק הוא אם יצא העצם לחוץ וברפה או לא יצא לחוץ דאו א"צ לעור ובשר חופין וכ"כ גדולי אחרונים הרבינו הבי"י סיירו באין עור ובשר חופין את רובו [כרו"ס סק"ח ופר"ח סק"ח א"ך מ"ס ספר"ח דזכו סימן עסיס חפ"ה פ"ה ח"ג לז"ס ח"א כמ"ס ודו"ק] והנה אחד מגדולי המפרשים כתב דכאן סיירו בעור ובשר חופין את רובו [ס"ך סק"כ] ודבריו המהוין מאד ואין שום הבנה לזה וצ"ל שיש אהה מעות דבריו וכבר תמזו עליו גדולי עולם [פגנע"ס והלג"ס]:

מד אפילו אם נפל קצת מהעצם הנשבר אם רק יש בהעור והבשר לחפות השבר אף אם לא היה נופל קצת העצם כשרה דקצת עצם זה שנפל לא מעלה ולא מוריד אבל אם אין בהעור והבשר כדי לחפותו אלו לא נפל אע"פ שעתה יש בו כדי לחפותו מרפה דאנן צריכין לשער העור והבשר על כל האבר דאו ישוב לקרמוחו:

מה ודע רכל מה שנתבאר שצריך להיות בשר חופה והו הכל כשהיה נקב בעור ויצא לחוץ דאו לרוב הפוסקים לכר לרש"י מועיל עור ובשר חופין את רובו אבל כשכל העור קיים ואין בו נקב ולא יצא העצם לחוץ אין אנו צריכין להבשר כלל ואע"פ שאין רוב בשר קיים כשר להרמב"ם וכל הפוסקים מלבד לדיעה ראשונה שהבאנו בסעי' ל"א דס"ל דאף בלא יצא לחוץ צריך שיהא הבשר קיים והיא דיעה יתיראה:

מו כתב רבינו הבי"י בסעי' ו' נשבר עצם הקולית וניטל ממנו קורט מראשו העליון המחובר בשררה ונתעכלו מיעוט ניביו אם עור ובשר חופין את רובו כשרה עכ"ל ומשמע דאם נתעכלו רוב הניבין אינו מועיל חופין עור ובשר ומרפה והקשו עליו רלמאי נידוש לה אי משום השבירה הרי עור ובשר חופין את רובו וכשר כדן שבירה שנתבאר ואי משום עיכול ניבי הרי כבר נתבאר דעיכול ניבי בלא שמוטה כשר [פר"ח] אמנם ל"ק כלל דהשבירה בראשו העליון שהוא הבוכנא דינו כשמוטה דכשם שבשמוטת ירך ואיעכול ניבי מרפה מפני שאין קיום להגוף כמו כן כשנשבר העצם שם נתרופף יסוד הגוף ואם הניבין קיימין יש יסוד להגוף ואם נתעכלו נאבר היסוד ומרפה ואדרבא דקמ"ל רבזה חמירא מנשמט דאלו בנשמט אין תלוי רק באיעכול ניבי ובכאן מצריכין לכר הניבין עור ובשר חופין את רובו ככלל השברים וצריך שני הדרכים שהניבין יהיו קיימים ושעור ובשר יחפו רוב השבר [וכ"כ מהג"ס]:

מז כתב המור נשבר העצם במקום שעושה מרפה וחזר ונקשר ואין ידוע אם יצא רובו אם לא כתב הגאונים דכשרה כיון שנקשר כידוע שלא יצא רובו עכ"ל וגראה דה"פ שלא היה עור ובשר חופין את רובו דאלו היו חופין לא איכפת לן ביציאת העצם לשיטת רוב הפוסקים כמו שנתבאר אמנם אם העצם לא יצא לחוץ א"צ לעור ובשר חופין כמ"ש בסעי' ל"א והו שאמרו הגאונים דכיון שנקשר והו סימן שלא יצא רוב העצם לחוץ וא"צ לעור ובשר חופין [וכ"מ מהפרי"ס והכ"ח כמז טזזו לטי"ט רס"י א"ך דממילא הו דין ז"ס נס לרוב הסוסקים דזכו סימן סה"ה מופיו בשר ע"ש וכמה מהזומק סוף זה ודו"ק]:

מח וגם זה שכתב רבינו הבי"י בסעי' י"ב נשבר העצם במקום שעושה אותה מרפה וחזר ונקשר ואין ידוע אם יצא רובו אם לאו כשרה והוא שחזר למקומו הראשון ונתחבר שבר עם שבר יחדיו ידובקו ואפילו אם

ממ וזה שהצריך דווקא שבר אל שבר יחדיו ידובקו יש חולקין בזה וס"ל דמעיקר דינא אפילו שוכבים זה על זה ג"כ דיו ולכן בהפ"מ יש להקל אף באין שבר אל שבר יחדיו ידובקו [נ"ח] ויש מי שהכריע דאם שוכבים ממש זה על זה אין להקל אך אם השבר היה בשיפוע כקולמס ונתרככו השברים כאותו השיפוע רק שלא נתכוונו ממש כמו שהיה בתהלה רק עוקץ זה נמשך קצת למטה ועוקץ זה למעלה דכשרה [מ"ז סק"א] וכן כשהשבירה היא מארכובה ולמטה דאין הברפה נאסרת ורק זה האבר בלבד נאסר יש להקל בו ג"כ אף באין שבר אל שבר יחדיו ידובקו [סס] מפני שאיסור האבר הוא מדרבנן [פמ"ג סס] וכן במקומות שנוהגים להחמיר אף אם עור ובשר חופין את רובו ולא יצא לחוץ כמ"ש בסעי' ל"ו וכל שלא נקשר אין מכשירין יש להכשיר בנקשר אפילו שוכבין זה על זה [ס"ך סק"ד] כיון שעיקר חומרא זו אין לה מעם כלל כמו שבארנו בסעי' ל"ח:

נ כבר נתבאר דאם נתחך או נשבר אפילו במקום שאין עושה אותה מרפה כגון מארכובה התחתונה ולמטה מ"מ אם לא נקשר האבר עצמו אמור כשאין עור ובשר חופין את רובו ובמקום שנהגו להחמיר כמבואר בסעי' ל"ו אף כשעור ובשר חופין את רובו אוסרין האבר ואיסור זה הוא מדרבנן מפני שנתארה כאבר מן החי שהרי פרוש הוא מכל הגוף וגם חו"ל ממנו זה מקרא דובשר בשרה מרפה לא תאכלו להביא האבר והבשר המדולדלין בבהמה ובחיה ובעוף ושחטן שהן אסורין [ט"ג] וצריך לחתוך גם מעט מהמותר כשחותך האבר האסור מפני שא"א לצמצם אבל למעלה ממש ממקום השבירה א"צ לחתוך [ס"ך סק"ב] וכיון שוהו מדרבנן לכן כשיש ספק אולינן לקולא [סס סק"א] ואם מותר להתו לבן נח יש בזה מחלוקת ד"א דאסור ממעם אבר מן החי ו"א כיון דלישראל אין האיסור רק מדרבנן

נקשר ונמ נפסקו הניבים רק שלא נתעבלו [הגרנ"פ] ואין חילוק בכל זה בין בהמה לעוף ואם נשברה האסיתא דינו כשף מדוכתיה ואם נתעבלו הניבים טרפה ולכך זה צריך עור שיהא עור ובשר חופין את רובו וכמ"ש בסעי' מ"ו [ועמ"ש בסעי' ט"ז דגם בקרוב לגוף יש להקל בהס"מ]:

נ כתבו הטור והש"ע סעי' י"ג נמצא שבור ואינו ידוע אם נעשה מחיים או לאחר מיתה אם במקום המכה שחור בידוע שנעשה מחיים ואם אין יכולין לעמוד עליו אם יש במה לתלות כגון שדרסה או שרצצה וכיוצא בו תולין להקל ואם לאו אמרה מספק עכ"ל כלומר דאם אין מקום המכה שחור אין הכרע אם נעשה מחיים או לאחר שחיטה דגם אם נעשה מחיים יכול להיות שלא יהיה מקום המכה שחור כגון שנעשה בזמן לא רחוק ולכן כשאין במה לתלות תולין לחומרא דכיון שנעשה במקום שהשבר מטרף ורואין שיצא השבר לחוץ ואין עור ובשר חופין את רובו הוי ספק דאורייתא ולא דמי לבא ואב ונשל הריאה דתלין להקל בס"ל ל"ו דהתם איכא רגלים לדבר וגם בכאן אם דרסה או רצצה תולין להקל אבל בלא"ה לא ואפילו להסוברים בס"ל נ' דכל ספק דאתיליד לאחר שחיטה תולין להקל דאמרינן נשחטה הותרה מ"מ בכאן אין תולין לפי שזהו ספק מחמת חסרון ידיעה ואין זה ספק דהוידוע היה מכיר אם נעשה קודם שחיטה או אח"כ [ס"ך סק"א] ועוד דכיון דאין במה לתלות א"כ יותר נראה דנעשה מחיים ומסתבר לתלות טפי באיסור מבהיתר ולכן אמור לכל הדיעות [ס"ז] אמנם אם עור ובשר חופין את רובו פשיטא דיותר אפילו במקום שנהגו לאסור כשאין הפ"מ כמ"ש בסעי' ל"ו מ"מ כיון שיש ספק מתי נעשה ודאי מותר גם בהבמה או העוף גם האבר ואין חילוק בזה בין בהמה לעוף שיש מי שרוצה לומר דרק בעוף תלין בדריסה או רציצה ולא בבהמה ואינו בן [זכר"מ סק"ה] ס"כ ה"ח וכל"מ מהר"ן ע"ס] ופשוט הוא שאם הושחרה המכה אין מועיל דריסה ורציצה מפני שוורא נעשה מחיים [כ"ל לפרט דמיידי שאין ע"כ חוסין וילא לחוץ דל"כ ח"ן כלן חס"ש כלל לפי עיקר סד"ן ועמ"ש בסעי' י"ח]:

סדרבנן אין לאסור אותו לבני נח [הסמ"ק אוסר וסרש"א והר"ן ממריס]:

נ וכתב רבינו הרמ"א בסעי' ה' דצריך לחותכו קודם שימלאנו עם הבהמה או עם העוף עכ"ל דאם נמלאו ביחד צריך ששים או קליפה לפי הדיעות שיתבאר בס"ק"ה ואם נתבשלו או נצלו יחד צריך ששים דגם באיסור דרבנן צריך ששים וכמו שאמרו חז"ל [ז"ח]. לא תוליל בשיעורי דרבנן ומ"מ י"א דאיסור זה קולא משארי איסורי דרבנן משום דחז"ל אמרו בזה שאין בזה אלא מצות פרישה בלבד [ע"ה]. ולכן במליחה יש להקל בכל ענין ובבישול ונצלו אין להקל רק בספק אם יצא העצם לחוץ אם לאו דספקא דרבנן לקולא וגם זה רק בהפ"מ או לכבוד שבת [ט"ז סק"ז וט"ז סק"ג] וכ"ש אם עור ובשר חופין את רובו דמדריגא מותר אלא שיש שנהגו להטריף כמ"ש שאין לאסור התבשיל ודי להשליך אותו אבר בלבד וכן אפילו ודאי יצא לחוץ ואין עור ובשר חופין שאנו מצריכין ששים מ"מ לא אמרינן בזה חתיכה נעשה נבלה כאיסור דבוק כיון שאין האיסור אלא מדרבנן [ס"ז] וזהו רק לענין איסור דבוק להצריך ששים נגד כל הדבוק בהשבר אב"כ אם לא היה ששים בקרירה נגד הנשבר צריך אח"כ ששים נגד כל הקרירה כיון שכבר נאסר [ס"ז] ויש מקילין גם בכה"ג דבאיסור דרבנן לא אמרינן חנ"ג [פ"ח סק"ה] ויתבאר בס"ל ע"ב בס"ד:

נ מכלל הדינים שנכתבו בס"ל זה למדנו כשיש שחירה בשוק שלא במקום צה"ג או בקולית רחוק מן הגוף כשיעור שנוכר בסעי' ט"ו"ו אם אין ריעותא בעור ובשר אף שלא נקשר כלל יכולים להקל בהפ"מ ובמקום שאין מנהג להחמיר יכולים להקל גם שלא בהפ"מ ובנקשר אף שהשברים מונחים זה על זה יש להקל בכל גוונן ובכל מקום אבל כשיש ריעותא בהבשר צריך שבר אל שבר יחדיו ידובקו והריעותא הוא לפי ראות עיני המורה ויש מהירין אף כשיש ריעותא גם כשהשברים מונחים זה על זה [ז"ה] ויש לסמוך על זה בהפ"מ אמנם בכקום צומה הגידים לא מהני גם אם שבר אל שבר יחדיו ידובקו ויתבאר בס"ל נ"ו בס"ד וכן בקולית סמין ל"ז לא מהני קשירה אך בהפ"מ יש להקל אף בלא

סימן נו [דיני מרפות בצומת הגידין ובו כ"ה סעיפים].

צומת מפני שהם מחוברים ומצומתים יחדיו מלשן מבעד לצמתך והם עיקרי החיות של הבעל חי ואלמני ניטלו או נחתכו ימות הבעל חי והוה ששנינו במשנה דכשניטלו צה"ג טרפה [ע"ז]. אע"פ שכל הרגל קיים והוה ברגל ולא ביד:

ב בבהמה התחלתה הוא למעלה מהערקום והיא עצם קטן

א צומת הגידים הם בעצם האמצעי שברגל בין בבהמה בין בעוף וזה שכתוב ברמב"ם פ"ח דין י"ד שבעוף הם בפרק הראשון שהוא כעין קשקשים טעות הוא כמו שכתב הוא ז"ל בעצמו לחכמי דורו שלא אמר כן מעולם וישנפל טעות בהעתקת דבריו כמ"ש רבינו הב"י בספרו הגדול ע"ש ולא נסתפק בזה אדם מעולם ונקראים

מן שמחבר השוק שהוא הפרק השני להפרק התחתון שהיא ארכובה הנמכרת עם הראש ועצם זה הוא שמשחקים בו התנוקות שקורין משי"ך ולמעלה ממנו מתחברים וצומתים גידים אלו ועולים ומתפשטים בשוק עד שמתרכבים וחוזרים כעין בשר ובעוף שאין ערקום התחלתם הוא בין פרק לפרק וגם בשם אם נחתכו או שנשבר הרגל בין פרק לפרק או שיש שם מכה או נעשה נפוח באופן המטריף בצד"ג כמו שיתבאר גם בשם טרפה וכן בבהמה בין הערקום ובין השוק דינו כבשוק עצמה מפני שכשם מתחילים צה"ג:

אבל כנגד הערקום עצמו אין כאן צה"ג לפי דברי הגור והש"ע ואם נפסקו כנגד הערקום כשרה ראין בהם דיני צה"ג ומי"ש אוסרים כשנשבר העצם במקום הערקום עצמו שיש לחוש שמא נפסק אחד מהגידים משום ראין אנו בקיפאין להבחין אם לא נפסק [ס"ך סק"ד כסס ס"ד] ויש מי שרוצה לאמור אפילו כשנתרפא ויש מתירם בנתרפא [עסמ"ג כסס] ותמידינה מה בכך אם נפסק אחד מהגידים הא בבהמה כשרה כשנפסק אחד מהגידים כמו שיתבאר בס"ד רכן סוברים רוב הפוסקים וצ"ל שחששו לשיטת רש"י דמטריף אפילו בפסיקת אחד מהגידים כאשר יתבאר בס"ד אבל א"כ הא יש להתיר מטעם ס"ס ספק שמא לא נפסק ואת"ל נפסק שמא אין הלקה כרש"י וצ"ל מפני שהספק הראשון הוא ספק של חסרון ידיעה ואינו ספק או אפשר לומר שיש ספק שמא נפסקו כל הגידין ולא דווקא קאמרי אחד מן הגידין ולכן נלענ"ד הדמקל בזה כהפ"מ לא הפסיד:

ז ובקוף יש מ"ו גידין ואמסיקא הלבתא בגמ' שם דאפילו נחתך חדא מנייהו טרפה ולא משום דקוף חמירא מבהמה אלא משום דבקוף הגידים חלושים וכשנפסקה אחת מהן עתידים כלם ליפסק [מוס'] וזה דעת רש"י והרמב"ם ורוב הפוסקים ואף שיש מהראשונים דס"ל דגם בקוף צריך רוב כל הפ"ו להפסק [ט' בטול] אין הלקה כן אלא כמ"ש וכן סתמו רבותינו בעני הש"ע ואפילו נפסק רוב האחת טרפה ואין חילוק בזה בין עופות דקים לנפים דאפילו באווחת ואינדיק שהם עופות גדולים והגידין של האינדיק הם רחבים וקשים כעצם כמו שאנו רואין מ"ס חר דינא אית להו דכך קבלו חז"ל שבעופות נמרח בפסיקת אחד מהגידין ואף ברוב אחד והכי קי"ל:

ך ניטלו צה"ג אף שדרגל קיים טרפה וכן אם נפסקו או נחתכו ואפילו לא נחתכו ולא ניטלו רק שנקפלו ונעקרו מן העצם עד למעלה טרפה דכל שנתקפלו מהעצם הרי הם כאלו אינם [ס"ך וט"ז סק"א] דהחיות הוא רק כשהם מחוברים ומצומדים להעצם ומלשון הפוסקים משמע להריא דדווקא כשנתקפלו לגמרי טרפה אבל כשנתקפלו בראשם או באמצעיתם או בסופם כשר בכיון דהרוב מחובר לעצם לית לן כה ואינו דומה בזה לנחתך והתתך באיזה מקום שהוא מתליש כל כחם ולא בנתקפלו [ול"כ סל"ג כס"ו ו' ע"ט]:

ח ודין שצומת הגידים בבהמה שהם שלשה האחד עב והשנים דקים כמ"ש ישנם כשני שקומות ברגל רישנת בצד חוץ שהגוב נופל עליו וישנם בצד פנים לצד חלל הבהמה ונחלקו בזה אבות העולם דרש"י ותוס' והרא"ש וכל רבותינו הצרפתים והאשכנזים פירשו שהם לצד חוץ וכך קיבל רש"י מרבותיו [נל"ט] וכן מבואר להדיא מהרמב"ם פ"ח דין י"ג [ע"ט כ"כ"מ] וכן מתבאר מדברי הר"ף [ענל"ט] וידוע הוא שכח הבהמה וחוקתה וחיותה תלוי בגידים שבתוך ועל זה לא נסתפק שום חכם [סס]:

ך אמרו חז"ל [פ"ו]: דבהמה יש ג' גידין האחד עב מאד ושנים דקים והאחד העב נקרא רוב בניין מפני שהוא עב משניהם ביתר [רש"י] והשנים נקראו רוב בניין ואינו נמרח עד שיופסק רוב בניין ורוב בניין ולכן אם העב לבדו נפסק כשר מפני שנשאר רוב בניין נפסקו השנים לברם כשר מפני שנשאר רוב בניין נפסק העב וגם אחד מהדקים טרפה שיש רוב בניין ורוב בניין וכו' אם נחתך רוב כל אחד ואחד והגיד העב הוא אותו שמפרידן כשתולין הבהמה ותוא מונח על השנים והם רכוקים בבשר ובעצם:

ט אבל הראב"ד ז"ל חלק על זה וס"ל דצה"ג הם רק אותם שכלפי פנים והסכימו לו הרשב"א הר"ן ורבינו ירחם מפני שאותם שמבחוץ אינם לא צמותים ולא מחוברים יחדיו כלל אלא כל גיד עומד בפ"ע והפנימים הם צמותים ומחברים יחדיו ועוד דנגמ' מבואר דהאחד העב הוא יותר בעוביו מהשנים הדקים וזהו ג"כ רק בהפנימים ולא בהחצונים כאשר עינינו רואות ששנים היוצאים מן העצם שיהם שיים ולא חסצא בהם אחד שיהא גדול מן השנים ולא אפילו כשנים מהם [ר"ן] יש בהפנימים גם חומים אחרים ואינם לבנים כהצומת הגידין גם אינם קשים וחוקין כמותן ועוד יש שני גידים קטנים ולבנים הרבה כהגידין עצמן ונגסנן בתוך הגיד העב לבר השנים הרקין שהם מחוברין עמו שהם חמה הצומת הגידין כמ"ש: ולענין

עכ"ל ודבריו צריכין ביאור ונראה דכוונתו כן הוא דיותר מאצבע אין בכל עוף אך אם העצם האמצעי אין באורכו שני אצבעות אין כאן אפילו אצבע צה"ג אלא חצי עצם ולקולא נקט כלומר דאפילו פחות מאצבע אם רק למעלה מהחצי עצם אין בזה צה"ג והאצבע הוא השיעור היותר גדול [ובזה ה"ס קט"ס ס"ד סק"ט וכן נראה שכתב ספרו פ"ט ודוק]:

בן אבל באמה יש בזה שאלה והרי בעצמו ביאר בספרו ד"ם ששני דיעות הן דהמהר"ל שיער ברוחב אצבע וברוקח מבואר עד חצי עצם ע"ש והרי הרוקח קדים טובא למהר"ל ולא הזכיר אצבע כלל ובוודאי כוונתו עד חצי עצם אפילו אם הוא יותר מאצבע ויותר מזה המדה דכיון שנחבאר דעוף דינו כבהמה דקה שתלוי במשמושם ובמראיתו והרי עינינו רואות באינר"ק ויש קורין אותו ענגילשע"ר הא"ן שהגידים שלו ארוכין הרבה ומראשן עד סופן מראה אחד להם ומשמוש אחד להם וא"כ כל העצם הוא צה"ג ובאמת בספרו ד"ם הביא מהאגור שכתב בשם הרמב"ם דכל אורך העצם הוא צה"ג ודחה דבריו ע"ש ויש להבין במה נחלקו הפוסקים והמהרש"ל ביש"ש [ס"ד ס"ג] כתב שני אצבעות ע"ש וגם יש להבין דהנה אצבע זו כתבו שהוא אגודל [ס"ך סק"ו] צ"ס מהר"ל והמהרש"ל שם כתב דמהר"ל מ"ל אצבע וי"א אגודל ע"ש הרי דשני דיעות הם [וכבר הקט"ה זה הפ"ג צ"ד סק"ו ע"ט]:

מז ונלע"ד דאין כאן מחלוקת כלל ורבינו הרמ"א הוכרח לימר כן דמפני שהעופות אין דומין זל"ז בנדלן ובקטנן אך רוב עופות שהעולם משתמשים בהם הם תרנגולת כידוע ומעיקר הדין הוא תלוי במראיתו ובמשמושן ומעולם לא עצמו יותר מחצי העצם ולפ"ז היה לנו לפסוק עד חצי העצם אך דגם זה צריך בקיאות למרוד ולחלוק והוא מלמד לשאינו בקי דהבקי א"צ לכל זה דהוא יבדוק במראה ומשמוש כמו שכתב והאינו בקי גם זה למיורח עליו למרוד ולחלק מחציתן לכן כדי להקל המסא אמר למדוד בעוף ברוחב אצבע וזהו בתרנגולת שנאמת אורך העצם הוא ערך שני אצבעות כמו שאנו רואים בחוש ולכן בזה קולא לבדוק בהאצבע וזהו שהמהר"ל מרד באצבע ברוב עופות שוהו תרנגולת אמנם גם תרנגולת אין שוה ול"ו במקצת ולכן לא ביאר באיזה אצבע וזה הגוי בראיית עיני המורה אם היא גדולה ימדוד בהאגודל ואם היא קטנה ימדוד באצבע השני ומפני שאין בזה הפרש גדול לכן לא חש לבאר: י"ז וזהו הכל בתרנגולת אבל בעופות גדולים כמו אווזות ובר אווז שהעצם גדול א"א לשער באצבע דבוודאי הוא שני אצבעות באוואז גדולה כמ"ש המהרש"ל ולהיפך בקטנים בתורים וכני יונה אין אגודל בכל הפרק ועכ"פ לא יהיו שני אצבעות ואך נשער שם באצבע לזה אמרו ולעולם אין צה"ג כמעלה מחצי עצם האמצעי וה"פ דזה שאמרנו לשער באצבע וזה בתרנגולת

י ולענין דינא הדבר פשוט שיש להחמיר כשתי הסברות דהנה הסברא ראשונה היא דעת רבים ובקבלה מקדמינים ודעת הראב"ד נראה מאד בחוש לפי דברי הש"ס כמ"ש וא"א להכריע בזה ומדברי רבותינו בעלי הש"ע סעי' ב' מבוואר שהפסו העיקר לדונא כסברא הראשונה אלא שיש להחמיר גם כפי סברת הראב"ד ולפ"ז כשיש ספק בפנימיים אם נפסקו אם לאו יש להתיר מטעם ס"ם שסא לא נפסקו ואת"ל נפסקו שסא אין הלכה כהראב"ד אבל כשיש ספק בחיצוניים אין להתיר מטעם ס"ם זו דהעיקר להלכה ברעיה ראשונה [פתי"ג סק"ג צ"ד]:

יא ראיתי גדולים שכתבו דגם בעוף יש מחלוקת זה והעיקר להלכה רחצוניים הם העיקר [ס"ס וכו'] והמיהו מאד דהרי בעוף אנו רואים שהגידים טובבים סביב סביב מבפנים ומבחוץ מיטין ומשכאל שהרי הם מ"ז וגם בתרנגולת אנו רואים זאת שהגידים הם סביבות השוק ובויתר רואים זאת גלוי באינדיק שהגידים הם רחבים וקשים והולכים בעיניו סביבות כל השוק ואין בעוף מחלוקת כלל:

יב שיעור ארכן ממקום שמתחילים להיות צומתין עד שמתפשטים בבשר בשור הגדול להרמב"ם ט"ז אצבעות ולרש"י רק ד' אצבעות דבגמ' אמרו שם ארבעה בבשר בתורא ורש"י מפרש כמדוי אצבע והרמב"ם מפרש כפי הערוך [ערך נטרי] דבמדוי הוא ד' אצבעות וארבעה במדי הם ט"ז ורוב הפוסקים סוברים כהרמב"ם [עכ"ל] וברקה לא נהנו בו חכמים שיעור א"א במראיתו ובמשמושן שכל זמן שהם לבנים קשים ועבים יש להם דין צה"ג אבל כשהם מתחילים להתרכך או שהם קטנים ודקים אין להם דין צה"ג ובמקום שאין לבנים כל כך אלא לבנים קצת ומוהרים כעין זכוכית לאו הוא צה"ג: י"ג כתב רבינו הבי"ה בסעי' ו' שיש גידים אחרים שנבלעים באלו כזכרות בנקבות ואותם אינם בכלל צה"ג עכ"ל והמיהו שסתם דבריו דוח אינו אלא לדעת הראב"ד שהפנימיים הם צה"ג דבהם יש גידים אלו כמ"ש בסעי' ט' אבל לשימת רש"י שהם החצוניים אין בהם גידים אלו וגם להראב"ד אינם נבלעים כזכרות בנקבות אלא באלים בלבד אבל כשארי מינים אינם נבלעים כל כך אלא נכנסים בהגיד העב כמ"ש הרשב"א בתורת הבית [ד"מ]. והובא בספרו הגדול של רבינו הבי"ה ע"ש ואולי לא חש להאריך בזה מפני שהרואה יראה שכן הוא ומסר על דבריו בבי"ה:

יד ושיעור אורך צה"ג בעופות הם כמו כבהמה דקה שאין להם שיעור ידוע במידה וסימנם כבהמה דקה ומי שבקי לשער ישער בכל עוף לפי גדלו ולפי קטנו דכל זמן שהם קשים הוא צומת הגידים ובמקום שמתרככים לאו הוא צה"ג וכתב רבינו הרמ"א בסעי' ט' ימי שאינו בקי לשער ישער כרוחב אצבע בעוף ממקום שמתחילין ולעולם אין צה"ג למעלה מחצי עצם האמצעי

בחרנגולת אבל בשאר עופות כמו היותר גדולים והיותר קטנים דא"ל לשער באצבע בהכרח לשער בחצי עצם זהו כלל גדול בין בעוף בין בבהמה דלמעלה מחצי עצם אין בהם דין צה"ג כמ"ש הפוסקים [ט"ז ס"ג] והוה שהרוקח כתב בחצי עצם זהו שכתב המהרש"ל שני אצבעות והיינו באוואז וכיוצא בה [וכו' ח"ט מכל מה שנמנה גדולי הלהמונים ונקטו בדבריו עפ"מ"ג ט"ז ופ"ט סק"ג וז"ל]:

י"ד אך באינדוי"ק הרבה חסוה שהרי אנו רואים אורחן ששוין במראה ובמשמוש בכל אורכן שהם רחבין ורואין יפה יפה שבכל העצם מראה אחת ומשמוש אחד ומאד מסתבר שבהם יש דין צה"ג בכל אורך העצם ועל רבינו הרמ"א ל"ק כלל שבימיו לא היה עדיין העוף הזה שידוע שוה אך ערך ג' מאות שנה שבא למדינתנו מארץ הודו שקורין אינדוי"א ולכן קורין אותו אינדוי"ק ולפ"ז היה נכון מאד מ"ש האגור בשם הרמב"ם דבכך העצם יש דין צה"ג כמ"ש בסעי' ט"ו הרמב"ם היה בסצרים ושם היה ידוע העוף הזה דגם בימי הרמב"ם היה המסחור רב בין מצרים להודו כידוע ורבינו הרמ"א רחה זה מפני שלא ידע מזה המין והרמב"ם כוונתו על מין זה האמנם זהו נגד הכלל דלמעלה מחצי העצם אין בזה דין צה"ג ולכן לענ"ד יש להחמיר באינדוי"ק שנוהג בו דין צה"ג בכל העצם האמצעי [ככלל כזה על עוף כמזו הרמ"א בת"ח והכי"ח כמ"ש בס"ד ט"ז וכימיסם לא נחפסם כלל העוף הזה כמ"ש]:

י"ה כתבו רבותינו בעלי הש"ע סעי' י' נשבר העצם במקום צה"ג ונקשר ותרפא יפה יש מתירין אם לא נשתנה מראיתו בשר שעל השבר ויש אוסרין עד שיבדוק צה"ג וכן עיקר לדין דאין אנו בקיאים בבדיקת העוף טרפה עכ"ל אבל בבהמה דבקיאים אנו בבדיקת צה"ג יש להבשר בבדיקה [ט"ז סק"ג] ואין לשאול ראפילו בעוף כיון שחזר ונקשר למה לא נבשר כמו שהבשרנו במ"ם ל"ח בחזר ונקשר ע"ש ד"ל דלא דמי דהתם חשש המטרפות הוא משום העצם לכן בחזר ונקשר יפה הוי סימן שהעצם לא יצא לחוץ וכרומה אבל הבא שהחשש הוא מפני צה"ג יכול להיות אף שהשבר מהעצם שבר אל שבר יחריו ידובקו מ"ם הגידים נתקלקלו [נ"י] וכבר בארנו קצת מזה בשם סעי' נ"ב ע"ש:

י"ז וינה היא בדיקה קשה למאד וכיון שנפסק אחד מהן טרפה והם ט"ו ודיקם קשה היא מאד הבדיקה והקדמונים כתבו לבדוק באופן זה ליקח מחט ולהפריד גיד מחבירו ולהחוב מחט בין גיד לגיד וקושרו בחוט ותחבב המחט ופורך החוט לאותו גיד עד שימצאם ויראה שלא יפריד אחד לשנים [רוקח סי' ט"ז וכ"כ סמ"ד פ"ט] והדבר מוכן שבימינו אלה הוא כמעט מן הנמנעות:

י"ח נשבר העצם במקום צה"ג ונקשר ותרפא יפה יש מתירין אם לא נשתנה מראיתו בשר שעל השבר ויש אוסרין עד שיבדוק צה"ג וכן עיקר לדין דאין אנו בקיאים בבדיקת העוף טרפה עכ"ל אבל בבהמה דבקיאים אנו בבדיקת צה"ג יש להבשר בבדיקה [ט"ז סק"ג] ואין לשאול ראפילו בעוף כיון שחזר ונקשר למה לא נבשר כמו שהבשרנו במ"ם ל"ח בחזר ונקשר ע"ש ד"ל דלא דמי דהתם חשש המטרפות הוא משום העצם לכן בחזר ונקשר יפה הוי סימן שהעצם לא יצא לחוץ וכרומה אבל הבא שהחשש הוא מפני צה"ג יכול להיות אף שהשבר מהעצם שבר אל שבר יחריו ידובקו מ"ם הגידים נתקלקלו [נ"י] וכבר בארנו קצת מזה בשם סעי' נ"ב ע"ש:

י"ט וינה היא בדיקה קשה למאד וכיון שנפסק אחד מהן טרפה והם ט"ו ודיקם קשה היא מאד הבדיקה והקדמונים כתבו לבדוק באופן זה ליקח מחט ולהפריד גיד מחבירו ולהחוב מחט בין גיד לגיד וקושרו בחוט ותחבב המחט ופורך החוט לאותו גיד עד שימצאם ויראה שלא יפריד אחד לשנים [רוקח סי' ט"ז וכ"כ סמ"ד פ"ט] והדבר מוכן שבימינו אלה הוא כמעט מן הנמנעות:

כ"א כתבו רבותינו בעלי הש"ע סעי' י' נשבר העצם במקום צה"ג ונקשר ותרפא יפה יש מתירין אם לא נשתנה מראיתו בשר שעל השבר ויש אוסרין עד שיבדוק צה"ג וכן עיקר לדין דאין אנו בקיאים בבדיקת העוף טרפה עכ"ל אבל בבהמה דבקיאים אנו בבדיקת צה"ג יש להבשר בבדיקה [ט"ז סק"ג] ואין לשאול ראפילו בעוף כיון שחזר ונקשר למה לא נבשר כמו שהבשרנו במ"ם ל"ח בחזר ונקשר ע"ש ד"ל דלא דמי דהתם חשש המטרפות הוא משום העצם לכן בחזר ונקשר יפה הוי סימן שהעצם לא יצא לחוץ וכרומה אבל הבא שהחשש הוא מפני צה"ג יכול להיות אף שהשבר מהעצם שבר אל שבר יחריו ידובקו מ"ם הגידים נתקלקלו [נ"י] וכבר בארנו קצת מזה בשם סעי' נ"ב ע"ש:

כ"ב וינה היא בדיקה קשה למאד וכיון שנפסק אחד מהן טרפה והם ט"ו ודיקם קשה היא מאד הבדיקה והקדמונים כתבו לבדוק באופן זה ליקח מחט ולהפריד גיד מחבירו ולהחוב מחט בין גיד לגיד וקושרו בחוט ותחבב המחט ופורך החוט לאותו גיד עד שימצאם ויראה שלא יפריד אחד לשנים [רוקח סי' ט"ז וכ"כ סמ"ד פ"ט] והדבר מוכן שבימינו אלה הוא כמעט מן הנמנעות:

כ"ג וינה היא בדיקה קשה למאד וכיון שנפסק אחד מהן טרפה והם ט"ו ודיקם קשה היא מאד הבדיקה והקדמונים כתבו לבדוק באופן זה ליקח מחט ולהפריד גיד מחבירו ולהחוב מחט בין גיד לגיד וקושרו בחוט ותחבב המחט ופורך החוט לאותו גיד עד שימצאם ויראה שלא יפריד אחד לשנים [רוקח סי' ט"ז וכ"כ סמ"ד פ"ט] והדבר מוכן שבימינו אלה הוא כמעט מן הנמנעות:

כ"ד וינה היא בדיקה קשה למאד וכיון שנפסק אחד מהן טרפה והם ט"ו ודיקם קשה היא מאד הבדיקה והקדמונים כתבו לבדוק באופן זה ליקח מחט ולהפריד גיד מחבירו ולהחוב מחט בין גיד לגיד וקושרו בחוט ותחבב המחט ופורך החוט לאותו גיד עד שימצאם ויראה שלא יפריד אחד לשנים [רוקח סי' ט"ז וכ"כ סמ"ד פ"ט] והדבר מוכן שבימינו אלה הוא כמעט מן הנמנעות:

ויש מי שרוצה לדקדק מרלא הזכיר הטור עוף ש"מ
דגם כבהמה הרין כן [ענ"ח] וא"א לומר כן כדמוכח
מהרא"ש והטור לא הוצרך להזכיר דכל הענין שם הוא
רק בעוף ע"ש :

כה וגם נלע"ד ברור דכל חוטא זו הוא כשנשבר ואין
עור ובשר חופין אה רובו דכשע"ב חופין את רובו
כיון שהשבר אינו קלוקל לגבי העצם סימן הוא שלא
קלקל גם צה"ג וראיה לזה מדברי רבינו הב"י בספרו
הגדול וז"ל כתב באורחות חיים ש"א שאם נשבר העצם
בפנים תוך הבשר ואינו יוצא כלל א"צ לברוק אחר
צה"ג לפי שהעצם נוח להשבר מפני שהוא קשה אבל
הגיד והעור שהוא רך לא ובשאר רואים שהעור לא
נפסק כ"ש שהגידים לא נפסקו והר"ם מצריך לברוק
וכו' עכ"ל ומכל הרברים האלה נלע"ד ברור שבהפ"מ
יש לסמוך בבהמה על הבריקה גם כשהוא שבור עדיין
[ענינ"י] סכ"ח צבר אורח סכסבר ע"ס חמנעי למעשה מחנני
ונקשר חלוני שש"י וגמלא חמר חכילה והכסיס להמתידי
ע"ש ובשבת ע"ס מהני שהיית יצ"ח חז בעוף כקטנת כלים
ונמקס לה"ג כשנשבר ואסר ספרתי"י ס"ס זס מפני שכל
זס מוכל לקלקל את האמ"ג] :

אבל בהפ"מ גם בלא נקשר יש להכשיר כבהמה
כבריקה :

כג וראיה ברורה לזה מסקור הרין שהרא"ש כתב
[פ"ד ס"ז] וז"ל ואם נשבר העצם במקום צה"ג
ונקשר ונתרפא יפה יש פנים לאסור דאלו הובאה העוף
לפנינו קודם שנקשר העצם היינו צריכין לברוק בשיתסר
הוסיו וא"כ אע"פ שנקשר העצם מ"מ בריקה צריך עדיין
ומי שאינו בקי לברוק צריך להטריפו וכו' עכ"ל והאר"ך
בוה והביא ריעות האוסרים ודיעות המתירים ע"ש הרי
שכתב להדיא ראלו הולאה העוף לפנינו קודם שנקשר
היינו צריכים לברוק וכו' והרי ספורש מדרינא מועיל
בריקה גם קודם שנקשר אלא דבעוף אין נקיאים אבל
בבהמה שנקיאים מועיל הבריקה אף קודם שנקשר :

כד ולפ"י מ"ש הטור בד"ן זה כוה"ל ואם נשבר העצם
במקום צה"ג ונקשר ונתרפא יפה יש אוסרין בלא
בריקה וכו' ולא הזכיר עוף זהו מפני שקודם לזה מיקרי
רק בדיני צה"ג של עוף לא חש להזכיר עוף דארלעיל
קאי והרא"ש דמקודם זה לא מיירי בדיני צה"ג של
עוף הוצרך להזכיר עוף אבל גם כוננת הטור הוא בעוף

**סימן נו [דיני דרוסה ובו ע"מ
סעיפים]**

השינו עליו בדבר זה אך אנחנו יישבנו דבריו בס"ד
כס"י כ"ט סעי' כ"ה ע"ש ויהבאר גם בס"י זה בסעי'
ל"ה בס"ד :

ג כל החיות הטמאות וכל העופות הטמאים יש להם
כח הדרסה לדעת הרמב"ם בפ"ה והרשב"א בתורת
הבית וכן הוא דעת רוב הפוסקים אך הרא"ש ז"ל
סובר [פ"ג ס' מ'] דלחיות טמאות אין דריסה אלא
לארי וזאב וחתול וחולדה ושועל ונמיה כל אחד לפי
מדריגתו כמו שיתבאר שכל אלו הזכירו חכמי הש"ס
[ג"כ:] אבל שארי חיות טמאות אפילו הגדולים והעוים
יבנים כנמר ושלח ודוב וכיוצא בהם אין להם כח
דריסה זו שהרי הש"ס [ג"ג] שאל על כל העיפות
הטמאין אם יש להם כח דריסה זו ומסיק שיש להם
ע"ש ואינו שואלו על חיות טמאות ש"מ שאין להם
דרוסה ולדיעה ראשונה י"ל דבחיות פשיטא להו חכמי
הש"ס שיש לבולן דריסה שכתן חוק וארסן נראה נקול
המיתין אבל העופות החלושין הייתן אוסרן דאין דריסה
רק לנץ וגם שנשנו במשנה ויכן הוי שאלה וראיה לזה
שהרי אמרו בגמ' שם נקטינן דאין דריסה לכלב וכלב
הוא מין חיה כדתנן בפ"ח דכלאים ואם נאמר דלשאר
חיות אין דריסה למה הוצרכו לומר דאין דריסה לכלב
ועוד דלשון נקטינן הוא שבא לנו בקבלה דין זה [כמ"ס
רס"י עינונין ה'י] ואם כדעת הראש למה הוצרכו
לקבלה

א דרוסה מרפה וזהו דכל חיות ועופות הרוסות יש
להן ארס בין ציפרניהן שכידם שהם הרגלים הראשונים
וכשמתכות בהצפרנים על איזה מקום שהוא מן גוף הבעלי
חיים נכנס הארס בהם ושורפן וסופן למות ואין הטעם
משום דסופו לינקב דא"כ הוי בכלל נקובה ובאמת
היא מרפה כפ"ע והיא משמנה מיני מרפות שנאמרה
למשה בסיני כמ"ש בס"י כ"ט ונמנה נקובה כפ"ע
ודרוסה כפ"ע אלא מעמא דריסה מפני שהארס שורף
וסופה למות [מוס' מ"ג]. ואין זה מענין דריסה שיתבאר
בסימני עופות טמאים בס"י פ"ב דהתם פירושו שחולק
את רגליו או שקולט מן האויר כמ"ש שם והכא הוא
ארס כמ"ש :

ב ודרוסה מפורש בתורה דכתיב ובשר כשרה מרפה
לא תאכלו וזהו שנמרפה מחייתו יער כארי וזאב
וכיוצא בו או עוף שנדרסה מעוף הדרוס כנץ ונמיה
וכיוצא בו ובס"י כ"ט מע"י ח' בארנו זה ע"ש ושם
האמר והרי היא הלכה למשה מסיני משמנה מיני מרפות
ענאמרו למשה כמ"ש וכיון שהיא מפורש בתורה למה
לנו הלי"ם דבאמת הרבה פרטי דינים נאמרו בוה כמו
שיבאר בס"י זה והפרטים נאמרו למשה בסיני כמו
כל תורה שבע"פ וכבר בארנוהו שם מע"י י"א ע"ש
ולדעת הרמב"ם החמירו באיסור דרוסה בספקו יותר
כשבארי מרפיות כמ"ש ריש פ"ה משחימה ואם כי

דכל העופות והמטאים אינם חרסים להעופות הפחורים רק כשהם שקלים כלומר כשהזרם והגדרם שוים בכמותן אבל אם הגדרם גדול מהזרם אין ארם הזרם שולט בו ואלו השני פנינים ארסן שולט אף בעופות הגדולים מהם ולזה פרט התנא דרוסת הגץ בעוף הרק אפילו אם זה הרק הגדרם גדול מהגץ ודרוסת הגם בעוף הגם כלומר אע"פ שהגם הגדרם גדול מהגם הדרום ולמעלה שהן כמותן כמו שיתבאר [ואסם דגמ' לא פירש רק על כך רישא דמילתא נקוט וממילא דס"ס לנס נפיק טנס וסמכ"ס טס סמכ"ס גס וסמכו עליו ו"ל דמקטס זה סמכ"ס ופירש בלוקן אחר כמו שיפתר בס"ד ודו"ק]:

¶ ולפ"י לשיטת הרמב"ם והרשב"א שבסעי' ג' הכל החיות יש להם כח הדיסה בהרבה לפרש ג"כ דמה שפרט התנא ארי חובב הוי ג"כ מטעם זה דכל החיות אינן דוסין להם ולהם יש יתרון וזה הוא שכתב המור בשם הרשב"א וז"ל וכל שאר חיות הרק פאלו כתב א"א הרא"ש ו"ל שאין להם דריסה שאע"פ שהדוב שכול הגמר עו אינן דורסין אבל הרשב"א כתב כל חיה מטאה שאינה נסה מן הזאב אין לה דריסה בגזולה שברקה בכבשים ועוים אפילו היא נסה בזאב אבל יש לה דריסה בגדלים וטלאים וכ"ש בעופות ואם חיתה נסה מן הזאב דינה כזאב יש לה דריסה ברקה אבל לא בבהמה נסה אפילו היא נחלה כארי חיתה נסה יותר מארי הרי היא כארי יש לה דריסה בכל זון וראה מדברי הרמב"ם ע"ל המור [ונחלה לי דממקור אז ססקו כן וענ"ה ססקסה דל"כ רב דלמר בנכסס מן כזאב ולמעלה ופריך למטוסי מלי לימא דס"ס מן סזאב ולמעלה דינו כזאב וליטו ממעט כלום ופריך דל"כ למס ליטו חומר גס מן סלרי ולמעלה פ"ס ולין אז סמכ"ס דלמו כי רוכלל לימחז וסרי נכ בעופות ליטו מטלס סס"ס רק כן דזאב רישא וממילא מוכן דס"ס לגס כמ"ס וס"כ דטוסיס לך בלמס ל"ק כלל מוח דל"כ פיקר מסר מדבריו וס"ל לומר מן כזאב ולמעלה כזאב ועוד דל"ה לפרש ק סכרי לומר רב ג"כ ובעופות מן סקן ולמעלה וד"ה לפרש דלמעלה מכן דינו כזן סכרי ליטו כן כמ"ס בסעי' פ' וממילא דנס כזאב ח"ה לפרש ק דו"ק]:

¶ ובעופות כתב המור ח"ל ועופות בעופות כצד הגם וכו' וכל שלמעלה ממנו יש לו דריסה בכל העופות אפילו בגם שבנסין ושאר עופות שהן למטה ממנו עד הגץ יש להם דריסה בכל העופות שבמחם אבל לא במינים הגדולים מהם הגץ יש לו דריסה בכל העופות הדקין כגון זוינים וכיוצא בהם וכ"ש בצפרים ואפילו הם גדולים ממנו אבל לא בגסין כאוחים ותרנגולים ברי"א בתרנגולים הגדולים אבל בקמנים יש לו דריסה כתב א"א הרא"ש ו"ל כל שלמטה מן הגץ אין לו דריסה כלל אפילו במינים שלמטה ממנו עכ"ל:

¶ והנה בזה חולקים עליו כל הפוסקים וס"ל דגם אוחים שלמטה

לקבלה וזה אין לשאול לדיעה ראשונה דלמה תוצרכו שם לומר דיש דריסה לשועל כיון שלכל החיות יש דריסה דהו ספני שיש בגמ' לשון אחד דאין דריסה לשועל הוצרכו לומר דיש דריסה וגם אין לשאול לדיעה ראשונה דהרי נחש הוא מין חיה כדכתוב והנחש היה ערום מכל חיה השדה וגו' וכן בגמ' נתקבצו כל החיות אצל הנחש [תננית מ.]. ואין לו דריסה כמו שיתבאר בס' מ' דנשוכת הנחש אמורה מפני סכנת נפשות ולא מפני הפרפות ע"ש דבאמת נלע"ד דהנחש אחרי שנהקלל יצא מכלל חיה ונכנס בכלל שרץ וראה לזה דבגמ' [סנהד' ל"ט:]: מרבינן מובבל חיה דרוסשת על הארץ את הנחש ע"ש ועוד ראה שאינו מטמא מוסאת נבלות כחיות ודינו כשרץ [טס' עירובין י"ג: פ"ס] [ועוס' ג"ה כ"ג. ד"ה לימי ודו"ק] ואפילו אם דינו כחיה הרי אין לו צפרנים כיון שאין לו רגלים והדריסה הוא בצפורן [ולפ"י נס לזכז לין דריסה כמ"ס הרא"ש מפני שאין לו לפריס] ולענין דינא נקטינן שלכל חיות מטמות ועופות מטמאין יש להן דריסה אבל בהמות מטמות אין להן דריסה וכן חיות ועופות מהורים אין להם דריסה שהמהור אין לו ארס וכן שרצים אין להם דריסה וזו לבר מחולדה כמו שיתבאר ובקרא נחשב בשמנה שרצים כדכתוב החולד והעכבר והצב למינהו ואולי דגם חולדה שיתבאר שיש לה דריסה זהו חולדת הסנאן דהנן בכלאים [פ"ה מ"ה] דזהו מין חיה וכן שמשע להריא מהערוך ערך חלד ע"ש [ול"ע על ספרוך דנמילס י"ד: מבוזר דחולדס הוי כרכסמח ועל קרא דחלד וסעככר מרגס ירוסלמי כרכסמח והספרוך עלמו סנילו בערך כרכסמח פ"ט]:

¶ ולא כל חיה ועוף שוים בדריסתם מדברגות מדרגות יש דלפי ערך כח הגדרם כן צריך כח הדורס ולכן עוף הדורס אינו דורס בהמה כלל לבר לגץ כמו שיתבאר לפי שכח הארס שלהן חלוף לשרוף את הבהמה וגם החיות הדורסים צריך הדורס להיות את ערך הגדרם והגה בכל סוגי הבעלי חיים יש גסוח ודקות כגון בהמה יש בהמה גסה כגון שוריים ופרות יש דקות ככבש ועו ובהמין עצמו יש גדולות וקטנות כמו בנסה יש קטנות בעגלים ובדקה הגדולים הם כבשים ועוים וקטנות הם נריים וטלאים דהעו בילדותה נקראת גדי והכבש בילדותה נקראת מלה וכיוצא בזה בעופות שהגסות הם תרנגולת ואוחות ובר אוחא ואינדק והרקות הם תורים ובני זונה וצפרים וכה"ל בחיות:

¶ והנה במשנה דאלו טרפות שנינו דרוסת הזאב ברקה דרוסת ארי בנסה דרוסת הגץ שקורין אישפארווע"ד בעוף הרק דרוסת הגם שקורין אספיר וי"א פלקין [מזן] בעוף הגם ואע"ג דכל עופות מטמאין יש להם דריסה כסבואר בגמ' [כ"ג.]. ולמה פרט התנא נץ וגם פירשו בגמ' דנץ וגם יש להם יתרון על כל המטאים

ועוד כיון דליתו מפרש גם על סם פרטי כמ"ס ח"א לפרש כן כמוצא ובע"כ לריך לפרש זמן סתם ולמעלה כלומר דלמעלה מן סתם חלוק דינס מן ולא דמי למן סתם ולמעלה ולכן לא פריך הס"ס למעוטי מחי רק על זכא ולא על קך דנכך ח"א למעוטי לפי פירוש זה מסת"כ זמן הזכא ולמעלה דפירושו דלמעלה מזכא דינס כזכא בכתב דלמי למעוטי כמ"ס בסעי' הקודם:

יב וגם זה שכתב דנץ יש לו דריסה אף בעוף גדול ממנו וסתם דבריו ולא פירש דוהו רק בעוף הרק ש"ס דס"ל דנץ דרום אף העוף היותר גדול (יכ"כ סב"ח) ואע"ג דבמשנה תנן נץ בעוף הרק אורחא דמילהא קהני דרך הנץ לדרום עופות דקין אבל לעולם דריסתו אוסרת אפילו בעוף היותר גדול כמו אוזים ותרנגולים [סס] וזהו חומרא נגד כל הפוסקים ומ"ס למעשה יש לחוש לזה [סס] ומדברי רבינו הב"י בספרו הגדול נראה שתפס בדברי הרמב"ם דכוונתו ג"כ למין הרק ע"ש וצ"ע [יחלמט הוא כיון דמסתמס פטורס דרוסת סתם בעוף הדק איך אפשר לומר שזורם גם כגם ואולי מפני שפניו סתם דורם גם דריס ומלאים כגייע לחלל כמו סתם וכו"ס שזורם כל העופות גם כלא גייע לחלל או אולי גם כהנסים לריך גייע לחלל וזכא ח"א לזון המסתם והוא לא חס לכאור מפני שזה אינו מבוחר וז"ע ודו"ק]:

יג ונמצא פסק ההלכה לפי דעת הרשב"א שוהו דעת רוב הפוסקים דארי יש לו דריסה בבו זה גסה אפילו בשור הגדול מארי ובגסה שבחיות והואב אין לו דריסה בהמה גסה ואפילו בקמנה שבהם כגון עגלים אבל יש לו דריסה ברקא ואפילו בגדולה שברקות כגון כבשים גדולים ושארי חיות ממאות כל שאינה גסה מהואב אין לה דריסה בגדולה שברקה ככבשים ועוים אפילו היא גסה כזאב אבל יש לה דריסה בגדוים ומלאים וכ"ש בעופות ואם היתה גסה מהואב דינה כזאב ויש לה דריסה ברקה אבל לא בגסה ואפילו היא גדולה כארי היתה גסה יותר מארי הרי היא כארי ויש לה דריסה בכל וכן סתמו רבותינו בעלי הש"ע בסעי' א' ולא הביאו דיעה אחרת וזהו דעת רוב רבותינו:

יד ובעופות דעת הרשב"א ורוב הפוסקים דהנץ יש לו דריסה אפילו בעוף גדול ממנו ובלבד שיהא מן הרקים כהורים ובני יונה אבל לא בהרנגולת וכ"ש כמה שלמעלה מהרנגולת ואותם שלמטה מן הנץ יש להם דריסה בעוף הרק השוה להנץ ולא כמה שגדול מהדרום והגם שקורין פלקוין או איסטו"ר וכל שלמעלה ממנו יש להם דריסה בכל העופות אפילו בגדולים מהם וכל שלמטה מן הגם עד הנץ יש להם דריסה בעופות שכמותם ולא בגדולים מהם וגם זה בעוף רק ולא בהרנגולת ולמעלה יש מרביתנו דס"ל דמן הנץ ועד הגם יש להם דריסה בעופות שכמותם אף בעוף הגם [כ"ן וקור כמ"ס סב"ח] ויש להחמיר ברעה זו והוא פסק איסור

שלמטה מן הנץ יש להם דריסה בשוין להם וכן סתבאר מדברי הרמב"ם כמו שנבאר בס"ד וגם בזה שכתב דכל שלמעלה מהגם דינס כגם שדורסין אף בהיותו גדולים מהם לא נראה כן מדברי הרמב"ם כמו שיתבאר וגם בגם חולק ויבואר בס"ד אבל הרשב"א והר"ן הסכימו בזה לדעת הטור [ומדברי הרשב"א ד' כ"ט]: משמע שלמדו זה מדברי דב שחמך מן סתם ולמעלה ופירושו דלמעלה דינו כנץ וכן כנס ואף שהגמ' פירשה דצני רב למעוטי כמ"ס בסעי' ו' מ"מ גם זה נכלל בכוונתו ול"ט]:

טז וז"ל הרמב"ם בפ"ה אין דריסה בהמה גסה ובחיה גסה אלא לארי בלבד ובבהמה דקה ובחיה דקה מן הזאב ולמעלה וכו' והנץ יש לו דריסה ואפילו בעוף גדול ממנו אבל שאר עופות הדרוסים יש להם דריסה בעוף שכמותן ואין להם דריסה בעוף שהוא גדול מהן עכ"ל ומשמע מדבריו דבגסה אין דריסה לשום מין חיה אפילו גדולה מארי אלא לארי בלבד וזה שכתב מקודם בלשון זה דרוסה הוא שיטרוף הארי וכיוצא בו בהמה וידרום עליה בידו או ידרום הנץ והגשר וכיוצא בהם על העוף עכ"ל ויש מהמפרשים שדקדקו מלשון וכיוצא בו שכונתו ארי וכיוצא בו הגדול או הרוטה לארי וזה שכתב אח"כ אין דריסה בגסה אלא לארי בלבד כוונתו ארי ולמעלה מארי כמ"ש ברקה מן הזאב ולמעלה [כ"מ] ולח"מ].

י וזו היתה רבה ואיך אפשר לומר כן והלא אומר מפורש לארי בלבד ועוד למה שינה לשונו מואב לארי וזה שכתב מקודם הארי וכיוצא בו זהו על כלל ענין הדרוסה כלומר הארי והואב וכל המינים אבל בפרטי לא קמירא ואח"כ מפרש הפרטי דינס ואין ספק ברבר דס"ל להרמב"ם דבגסה אין דרוסה רק לארי בלבד [וכ"כ סב"י בסעי' וכו"כ סב"ח] וכן כבואר להדיא מדבריו בפ' המשניות ע"ש ויראה לי שדקדק זה מדברי הגמ' [ג"כ] שאמרה בהמה מן הזאב ולמעלה דה"פ מן הזאב ולמעלה למעלה עד סוף כל החיות הגדולות דינס כזאב ולא כארי [ולפ"י] ספיר פריך הס"ס למעוטי מחי דכ"כ ממתע חוזה דבר שלמטה מזכא דל"כ ליתא כל החיות דינס כזכא ולפירושו זה ארווח לן כל הדיוקים ודו"ק [וז"ס הטור על דעת הרשב"א וכן יראה מדברי הרמב"ם כוונתו רק על מ"ס דשחרי חיות דורסים ללא כהה"ס]:

יז ובעופות כתב דהנץ יש לו דריסה גם בגדול ממנו ושאר עופות אין להן דריסה רק בשוה להן ולא הזכיר כלל עוף והגם שנוכחה במשנה כבר כתבו הראשונים והוא אינו מפרש דגם הוא שם פרטי אלא כלומר עוף גם בעוף גם שהכוונתו שיהיה ערך הדרום כערך הגדום וזהו הדין שכתב דשאר עופות דריסתן בשוה להן [ואף דגמ' סס מבוחר בעופות מן סתם ולמעלה ויהיה לו לפסוק דמנץ ולמעלה דינו כנץ כמו שפירש כזכא מ"מ דחי לה מהלכה מפני החיוב דלמדי שדף כ"ג - ע"ש

איסור תורה [כ"ח] וכבר בארנו דלהרמב"ם הגנץ יש לו דריסה בכל מיני עופות וכוודאי יש לחוש לדעתו ולאסור [טס] ובתרגומה קטנה גם דיעה ראשונה אוסרת בנגץ :

מן ודעת רבינו הב"י בעופות המזה שכתב הגנץ יש לו דריסה אפילו בעוף גדול ממנו ובלבד שיהיה מן הדק כתורים ובני יונה אבל לא בתרגומה ושלמעלה ממנה ושאר עופות הדורסים יש להם דריסה בעוף שכמותה אבל לא בעוף שהוא גדול מהם עכ"ל והו' ממש בדעת הרמב"ם וא"כ איך כתב על גץ ובלבד שיהיה מן הדק הא להרמב"ם הגנץ דורס כל מיני עופות כמ"ש בסעי' י"ב והוא עצמו בספרו הגדול כתב כן בתירוץ השני ע"ש וצ"ל דאע"ג דדעת הרמב"ם כן הוא ט"ם כיון שרוב הפוסקים חולקים עליו וגם לשון המשנה שאמרה דרוסת הגנץ בעוף הדק מורה דלא כוותיה לכן לא פסק כמותו אבל לענין הגם שדורס כל מיני עופות פסק כוותיה אע"ג דגם בזה חולקים עליו רוב הפוסקים מ"מ כיון דאין לשון הש"ס מורה זה פסק כמותו :

מן אמנם רבינו הרמ"א הוסיף על דבריו וכתב חוץ מן הגם שקרוין פלקוין שיש לו דריסה בכל העופות עכ"ל והו' כרוב הפוסקים ואף שבוה חולק על רבינו ב"י מ"מ לא כתב בלשון פלוגתא כדרכו בכמה מקומות כל שאינו מבואר ההפך מפורש בדברי רבינו הב"י ולא רצה להוכיח כלל שם פלוגתא בזה משום דדעת הרמב"ם היא דיעה יחידאה ופשיטא שיש לאסור מדינא כדעת רוב הפוסקים אך יש לתמוה על רבינו הרמ"א דא"כ למה לא כתב חוץ מן הגם וכל שלמעלה מן הגם ויש מפרשי ש"ע שכתבו שבאמת כוותו כן הוא [ט"ד סקמ"ו] ולא משמע כן מלשונו דא"כ איך הגיח מקום למעות באיסור חמור כזה ולהירא מבואר מלשונו דרק בגם בלבד הדין כן :

יז וגלע"ד דדעתו הוא דרק גם בלבד יש לו דריסה בכל העופות אף בגדול ממנו וכל שארי עופות ממאים אף הגדולים מן הגם אין להם דריסה רק בעוף שכמותה דכן משמע להדיא מלשון הש"ס והר"ף שכתב דכל שארי עופות ממאין לית להו דריסה בגדול מהם וכן מבואר מלשון רש"י [סכמכ דהכניח הוא חוץ מנץ וגם ע"ש והר"ן] וכ"ש הרשב"א והר"ן להר פירושא [וכונת צי"ט סג"ג] ולפ"ז דין גץ בדיקן וגם בנסיין שוין דכשם שלמעלה מן הגנץ אין הורסין אלא בעוף שכמותו כמו כן בגם דלהדיא מבואר כן מלשון המשנה דגץ וגם שוין בדיניהם בכל מילי אך לדינא לא קי"ל כן וכל עופות הגדולים מנם שקרוין פלקוין או אסורין יש להם דריסה בכל העופות וכתבו הראשונים דגם הגנר יש לו דריסה בכל העופות אף היותר גדולים והבי קי"ל :

יח והנה לפי מה שנתבאר כל רבותינו שוים בדבר דהואב אין לו דריסה בכהמה גסה וכן מבואר להדיא ממונית הש"ס [ג"כ:] ע"ש ומ"מ יש מהפוסקים

שכתבו בשם רש"י ותוס' דהואב יש לו דריסה בכהמה גסה ויש שחששו לזכריהם [ענ"י צמס צמס:] רובו גדולי אתרונים כתבו שהעיקר כדעה רוב הפוסקים שאין הואב דריסה בגסה [וכ"ש סו' ע' וע"ז סק"ג וס"ד] ויש שכתבו דהואב דאפשר למכורו לעכו"ם בלא הפסד צריך למכור [ט"ד סק"ח] מיהו בעגלים הריבם יש לחוש לדיעה זו ולאסור [י"ט וי"ח] במקום שאין הפ"ם ולעכו"ם מותר למכור ולא חיישינן שמא ימכרו לישראל כיון דהרבה פוסקים מותרים לנמרי [ובאמת לפיט כהו"ם] לא נמלא כנל דבר זה וגם צמ"י צמ"ל לא נמלא זה רק בצמ"ס פ"י דהמ"ק פליג על ר"י ט"ס ואין זה שום ראיה לדיוצ צמ"י ז"ל פירושו צמ"ס כריסא דליכנא ולא לפי המסקנה וראיהם כל כריסאויס מרענע כיון דצמ"י אמר מפרשם דר"י לפיכך נא ולכנע"ל גם כן מוכר כן אין לתמו' ללשון הראשון ע"ש והר"ן :

יח אבל רבינו הרמ"א כתב בסעי' א' וז"ל ויש מחמירין עוד וכל שהוא מואב ולמעלה יש לה דריסה אפילו בכהמה גסה ויש לחוש לחומרא עכ"ל דמשמע מלשינו שש לחוש לחומרא זו דלשון מואב ולמעלה משמע גם זאב בכלל אינם מפרשי הש"ע כהבו [ט"ז וס"ד] דכוונתו על למעלה מן הואב ולא על זאב עצמו ע"ש וכן משמע להדיא במקור הדין דמקורו הוא מתרומת הדין סי' קע"ח ושם מ"ירי להדיא ברוב ולא בואב ע"ש ולכן מה שאומר מואב ולמעלה זהו כלמעלה מן הואב ובוה חולק על רבינו הב"י שפסק דגם למעלה מן הואב אין לו דריסה רק בדיקה ולא בגסה וכמ"ש בסעי' י"ג ולזה אומר דכמעלה מן הואב יש לה דריסה בגסה :

כ וזה שכתב שיש לחוש לחומרא ה"ם שיש לחוש לחומרא שלא לאכול אבל למכור לעכו"ם מותר וכן אין לעשות קולא ע"י דיעה זו כגון לפטור מכיסוי הדם ומסתנות כהונה כשהבהן הפסן וכיוצא בזה [ט"ד סק"ו] ויש מי שכתב רעבשו נוהגין לאסור דרוסת הואב בגסה [כמ"ס צמס צמ"י] ואין שייך לומר סנהג על דבר שאינו מצוי כל כך דהו' מציאות רחוקה שהישראל יראה בעיניו שהואב דורסה ואינו אלא ספק זאב ספק כלב ואפילו במקום שהזאבים מצויים יותר ובדיקה יש לאסור מ"מ בגסה פשיטא מותר ודיינו להחמיר למכור לעכו"ם כשאין בוה הפסד כמ"ש בסעי' י"ח :

כא והנה בעופות נתפרשו כל הפרטים אבל בחיות ממאית לא נתפרש רק זאב ולמעלה מן הואב עד ארי ולמעלה סארי אבל למטה מואב לא נתפרש וחשבו בגמ' ד' חיות שלמטה מן הואב ופירשו בהם ארפן דריסתם ואלו הן שועל וחתול ונמיה וחולדה וכך דינם השועל והחתול והנמיה הן להם דריסה בכבשים גדולים אבל יש להם דריסה בגדיים וטלאים וכ"ש בכל העופות והחולדה אין לה דריסה בכהמה כלל ואפילו בגדיים וטלאים אבל יש לה דריסה בכל העופות אפילו בגסה שבהם :

כב השועל ידוע לנו והחתול ג"כ ידוע והוא שונרא שקורין קאמ"ץ אבל הנמיה והחילדה לא נהפיש לנו וראויה שי שפירש נמיה מה שקורין מארע"ר בלשוננו [נערוך] ועל חולדה ווייל [נכ] ולא נורע לנו מה זה והנה אצילנו מצויים דורסים בלול של תרנגולים שקורין בלשוננו טכא"ר וכן קרא"ט ומוחזקים הם לדורסים ואולי גם הם בכלל חלדה ובגמ' [זילין ל'] מצינו חולדה דרה בעיקרי בתים ופירש"י קרא"ט בלע"ז הרי ספורש דהו חולדה והטכא"ר נראה ג"כ שדירתו בעיקרי בתים והנץ שקורין איספארבער ידוע לנו אבל הגם שקורין אסט"ר או פלק"ץ לא נודע לנו ויש שפירשו דברדלס הוא טחו"ר :

כג כתבו הסור והש"ע סעי' ב' כל העופות אין להם דריסה בבהמה אפילו בגדיים ומלאים חוץ מרגזן שיש לו דריסה בגדיים ומלאים ולא כשאר דריסה לחוש כשנתאדם הבשר [סור] אלא אם ניקב בצפרני לביה החלל חוששין לדריסתו שאז מטיל ארס עכ"ל דקים להו לרבנן שהארס שלו לגבי בהמה חלוש ואינו שולט בו בהאדים הבשר בלבד ככל הדרוסות אלא בהגיעו לחלל הגוף דאז שולט בו הארס ואע"ז דכיון שהגיע לחלל אין אנו צריכין לדריסתו ולא נרע כקוץ שניקב לחלל דהוי טרפה דהא אין בדיקה לנקב קטן שניקב לחלל הגוף כמ"ש בס' ג"א בדאסת לא דמי דככאן אלו לא היה החשש משום דרוסה היתה מועיל הבדיקה מחמת הנקב דזה שנתבאר בס' ג"א דאין בדיקה לנקב קטן הנ"מ כשהקוץ תחוב בגוף שיש לרוש שהלך לכאן ולכאן וא"א לבדוק אבל כאן שדרס והוציא מיד לא חיישינן לנקב בשאר מקום אלא כנגד זה המקום בלבד אבל כשהחשש משום דרוסה אין לזה בדיקה [כ"ט וטריסט] ועוד יש כמה הפרשים בין חשש נקובה לחשש דרוסה [עכ"י וזימ" וס"ז סק"ז וס"ך] :

כד יש מי שאומר דכיון שיש לנץ דריסה זו כ"ש שיש לנמ דריסה זו ולהנדולים מנמ [ס"ך סק"ס] וי"א דרק לנץ בלבד יש דריסה זו ולא לשום מין עוף אף היותר גדולה [פריסט] והאחרונים הסכימו לדיעה ראשונה ודע דל"ז כל מה שנתבאר בעופות הדורסים דלמין זה מעופות יש לזה דריסה ולמין אחר אין לו דריסה והו' הבל בלא ניקב לחלל הגוף אבל כשדרס עד חלל הגוף אפילו הדורס היותר קטן יש לו דריסה בהיעוף היותר גדול דכיון דריסה כי האי שולט אפילו בגדיים ומלאים כ"ש ששולט בכל העופות וזה שהפוסקים לא ביארו זה משום דהוי מילתא דפשיטא דכל המיני דריסות הפירוש הוא בבשר בלבד ולא הגיע לחלל [כמ"ש סס"ך סק"ב ע"ש] :

כה אמרו חז"ל דאין דריסה לכלב כלל אפילו בעופות ואם ניקב עד החלל דינו כקוץ שניקב לחלל וכך קבלו חז"ל הלכה למשה מסיני דהבליב אף שהוא חיה

כ"מ אין לו כח הדריסה ויש להסתפק אם כל המיני כלבים דינם כן דהנה מצינו בגמ' [ב"ק פ'] דכלבים כופרים יש להם טבע יחת עם חתול וחולדה ע"ש וא"כ אולי גם לענין דריסה כן הוא אמנם מרסחמו הפוסקים משמע דאין חילוק בזה ולמעשה צ"ע אך לא נתברר לנו מה זה כלב כופרי ועתה בזמנינו שוה כלב העיר עם כלב הכפרי ובכלאים פרק א' [משנה ו'] הנן כלב הכופרי ופירשו שהוא כלב שמנדלים בני הכפרים והוא קטן והומה לשועל ע"ש ובערוך פירש כלב קטן שצוח בלילה במדרגות מן הכפרים וכו' ע"ש וכל זה לא נתברר לנו :

כו וכיון שנתבאר שהרתול הוא דורס לכל העופות שארו הראשונים שאלה גדולה דא כ אך אנו מגדלין החולים בבתינו וגם התנגולים הרבה יש בהוד הבית ואיך לא נחוש לדריסה לפעמים בהשמיעם איזה קול ויותר סוה שמעשים בכל יום שהרתול נכנס להרול שהתנגולים מצויים שם ולית מאן דחש לה וכתב הרשב"א בתה"ב [ד' ל'] שיש נוהגים מעם לדבר שאין החול דורס אלא במקום שיש מצילין דכעסו מרובה ומטיל ארס ולא במקום שאין מצילין ואין טעם זה עיקר והפ"ח שהחולים שלנו בני הרבות הם עם התרנגולים וכל שלא ראינו שרדף אחריהם והכה אותם אין חוששין להן ודחוק היא ובעל נפש יחוש לעצמו עכ"ל ועוד מהראשונים כתבו מעם זה וגם הטור והש"ע סעי' ה' כתבו מעם זה והטור סיים וראוי לחוש להם כלומר דבעל נפש יחוש לעצמו אבל כשהכה אותם אסורין ועוד יתבאר בזה בס"ד בסעי' ג"ט ע"ש :

כז כל אלו שאמרנו שיש להם דריסה אין חילוק בין יש להם מצילין בין אין להם מצילין דהנה יש מהראשונים דסברי שחתול וחולדה ונמיה אין להם דריסה אא"כ יש שרוצים להצילין מידם דאז כעסן מרובה והארס הזק או שהנדרס עצמו בורח מפניו דהוה ג"כ כיש להם מצילין דנתרבה בעסו ולכן החתולים הנכנסים ללול של תרנגולים אין בזה חשש דריסה שהרי אין להם מקום לגום והוי כאין מצילין ואין כעסן מרובה ואין הארס שולט לשרוף אבל אלו החתולים שמכניסים דיהם בנקבים שבלול סגור הוי כיש מצילין לפי שמשחמטין התרנגולים מסנו ונתרבה כעסו וכאמת יש אוקיטתא בגמ' [ב"ב]: שאלו השלשה לא דמו לשארי דורסים שיש להם דריסה בכל גוויי ואלו השלשה דריסתן הוא רק במקום שיש מצילין [חכו דעת סה"ט וגם כ"ה"ש טמס לזכ] ומ"מ דעת רוב הפוסקים שאין שום חילוק ביניהם לכד הדורסים ובכל גוויי יש להם דריסה ואותם שאמרו חכמים שאין להם דריסה כלל כמו כלב או שאין להם דריסה במין זה כמו שנתבאר אין להם דריסה אף במקום שיש מצילין והוה דעת רי"ף ורמב"ם רוב דפוסקים וכן

שחטו את הנדרס כשר דאפילו אם הטיל ארס אחר שחיטת הנדרס מה איכפת לן דמעט הארס דאי מפני ששורף המעיין ואחר שחיטה כמתאם בדיקולא דמי כמו אם היו עושים נקב בהמעיים לאחר השחיטה ולכן אם בין סימן לסימן בבהמה שלף הצפורן מרפה כמ"ש בס"י כ"ו לענין נקב ע"ש :

לג ויש שממעם זה רצו להחיר לשחוט העוף כשהגץ שוכב עליו ולא שלף עדיין הצפורן ואינו כן דכשהגץ רודף אחר העוף ולוכדו מכה כמה פעמים ברגליו ודורס ושולף כמה פעמים [מוס' ל"ג ד"ה קמ"ג] ואין דין זה אלא כשראינו מתחלה ועד סוף ולכן אם בא לפנינו וצפורן תחובה בו אסור לשחוטו אם רק ידענו שצפורן זה הוא בא מכת הדורס כמו שיתבאר ואין להחירו לשחוט ממעם דעדיין לא שלפו ודא הטיל ארס שהרי אנו חוששין שמא דרס ושלף חזרו ודרס דררכו לעשות כן ואפילו בעת פריחת הגץ אחר העוף הפרחו מכה בעת פריחתו בצפורנו ושולף וחזור ופורה ומכרו :

לד תרנגולת שנדרסה הביצה הנמצאת בתוכה אסורה כמ"ש בס"י פ"ו דביצת טריפה אסורה אפילו נגמרה לגמרי אבל האפרוח הגולד ממנה טורח כמ"ש שם אך בדרוסה יש להסתפק שמא שלט הארס גם בהאפרוח אף דהקליפה מפסקת מפני שיש מסתפקים בבהמה שנדרסה אם גם הולד הנמצאת בתוכה נאכרה אף שכלו לה חדשים וניתרת בשחיטת עצמה מ"ס שמא שלט בה הארס ג"כ [ט"ז ס"י ע"ט] ואולי גם באפרוח יש להסתפק כן ולכן אם שחטו הולד של הבהמה תוך יב"ח אסור ולאחר יב"ח מותר [ט"ח ס"ג] ואם נדרסה הבהמה בצוארה או בדפנותיה שלא כנגד החלל ודאי דאין חשש להולד [ס"ג] וכן בעוף כיצא בזה :

לה דורס שנכנס לדיר ונמצא צפור תחוב בחדר סתן באופן שבהמה זו אסורה כמו שיתבאר ועוכרה בצדה שידתה ואינו ידוע אם עד שלא נדרסה ילדה ומותרת או שילדה אחר שנדרסה וגם הולד במסק דרוסה כמ"ש אף שיש להחיר ממעם ס"ס שמא ילדתו קודם שנדרסה ואת"ל ילדתו אח"כ שמא אין הארס שולט בולד מ"ס אין להחיר והמעם דאף אם ודאי ילדתו קודם שנדרסה הרי יש ספק שמא הדורס דרס גם את הולד כמו שדרס את האם | עפ"ס מק"ג כ"ס ט" | :

לו איפסקא הלכא בגמ' [נ"ג] דחוששין לספק דרוסה ע"פ הפרטים שיתבארו והחששא הוא לברוק הבהמה כמו שצריך לברוק ודאי דרוסה להפוסקים דמ"ל דמהני בדיקה לודאי דרוסה כמו שיתבאר ולדין דאין אנו בקיאים בבדיקה כמו שיתבאר גם ספק דרוסה מרפה גמורה ככל ספק מרפה והא דלא אמרינן נשחטה הותרה ונעמידה בחוקת היתר מפני שהספק נפל מחיים כמ"ש בס"י נ' ולהפוסקים דמ"ל רגם כספק שאין יכולין לתלות שנעשה לאחר שחיטה ג"כ אמרינן נשחטה הותרה מ"ס לא מוקמינן ספק דרוסה בחוקת היתר משום דדוומת

וכן מסקו הטור וש"ע סעי' ר' [כליטנא נטרל דסס לחומרא] :

כח קבלו חז"ל דאין דרוסה אלא בצפורן דמשם ממיל ארס ובלא צפורן אין ארס ומטיל הארס לא בשעה שתחוב הצפורן על הבעל חי אלא בשעה ששולפו לצפורן משם ולכן אם כיסו לצפרני הדורס בכסף או בדבר אחר און חוששין לדריסתו עור [פ"ח סק"ב] והדין אינה דורסת רק בידיה כלומר ברגלים הראשונים ולא ברגלים האחרונים אבל העוף דורסת ברגליה ולא בכנפיה וכל אלו הדברים הוא קבלת חז"ל עד למשה מסיני [נ"ג]. ולפ"ז היתה תקנה קלה לחתולים שבבהינו במקום שיש תרנגולים לחפות צפרניהם מהרגלים הראשונים באיזה מין מרבית ולא נהגו כן :

כט ולכן אם החיה דרסה ברגליה או נשכה בשיניה אין זה דרוסה כלל ולא הוי אלא כקוצ בעלמא ואין לשאול דלפ"ז למה אנו אוסרים בזאב שנכנס לדיר של כבשים או חולדה בלול של תרנגולים כשהדורס שוהק והם צועקים כמו שיתבאר הא איכא ס"ס שכא לא דרס ואת"ל דדרס שמא דרס ברגלו או בשיניו ד"ל דהוה הכל ספק אחד דכשאנו אומרים שמא לא דרס גם רגלו ושיניו בכלל דגם זה מקרי לא דרס ועוד דאם רק דרס ודאי בידו ובצפורנו דרס דהדריסה הוא מפני הכעס והארס והארס שם הוא [ולסרמכ"ס יסבאג קלא מהני ס"ס דדרוסה וכו"ש בס"י כ"ט סעי' כ"ד] :

ל ואין דרוסה אלא מרעת הדורס אבל שלא מרעתו כגון שנפל עליו דרך מקרה ונתחב בו צפרנו לא הוי דרוסה דכיון דהווי שלא ככוונה אין בעסו חוק ואינו מטיל ארס אפילו בעת ששולף צפרנו משם וכ"ש אם הדורס ישן וכעת השיגה נפל עליו ונתחב צפורנו דלא הוי דרוסה אבל אם שלף צפרנו וחזר ותחבו מרעת או שהקיץ ושלף הצפורן וחזר ותחבו ודאי יש לו דרוסה :

לא ואין דרוסה אלא מחיים של הדורס כיצד הרי שנעץ צפרנו בנדרס ועד שלא הוציא צפרנו הומת הדורס או תחבו ידו ה"ז כשר דכיון דהארס אינו מטיל אלא בעת שליפת הצפורן ואו הרי אינו בחיים וכן בחתיכת היד הרי נפרד מהגוף ואין לו ארס ואפילו אם ביציאת נפשו שלף הצפורן אין בו כח לדרוס או [פ"ח כ"ס כדנ"ז] והווי אם המיתתו או תחבו ידו בעת שלא התחיל כלל לשלוף הצפורן אבל אם התחיל לשלוף ולא השיפיק לשולפו לגמרי עד שהומת או תחבו ידו הוי דרוסה דאולי הארס מטיל בעת התחלה שליפתו [ס"ג] : **לב** ובה שאמרנו בהוכחת הדורס או נחרף ידו דאין לו דרוסה והווי אפילו האדים הבשר כנגד המעינים והווי סימן דרוסה כמו שיתבאר מ"ס בזה לא חיישינן אפילו בכה"ג כמו דלא חיישינן לזה בלא דרוסה כלל וה"ז הוי כלא דרוסה כלל [ט"ז סק"ח כ"ס ר"ן ע"ג] וכן כשהגדרס אינו בחיים כגון שקודם שהתחיל הדורס לשלוף צפרנו

מ והנה בספק אם נכנס הדורס כלל או לא נכנס כתבו הראשונים דמותר מטעם ס"ס ספק לא נכנס ואת"ל נכנס שמה לא דרס (נ"י) נכנס רמב"ם [עוד שרוב הברכות והעופות בחוקת שאינם דרוסים הם] [סס] כלומר דכל שיש ספק בעיקר הריסה שפיר מוקמינן אחוקה הבאה מכח הרוב ואף רבספק דרוסה לא מוקמינן אחוקה כמ"ש והו כשיש לפנינו ענין הריסה ויש ספק אם הו דריסה גמורה אם לאו בזה לא מוקמינן אחוקה היתר מפני שנפל הספק מחיים או מטעם דדריסה שכוח כמו שנתבאר וזהו הכל כשיש ספק גמור בענין הריסה ולא כשהספק הוא אם היה כאן דריסה כלל דלא"כ לעולם לא נמלט מספקות כאלו וכשנראה ארי או זאב הולך בשרה ובשם יש דיר של בהמות וכבשים נעשה ספק אם נכנס או לא נכנס ולכן אפילו לדעת הרמב"ם שבארנו בדברוסה לא מהני ס"ס והו בספק גמור ולא בספק בעיקר הריסה:

מא וגם בספק כלבא ספק שונרא איכא ס"ס שמה כלבא ואת"ל שונרא שמה לא דרס [נ"ח] ואפילו להרמב"ם דלא מהני ס"ס בדרוסה ג"כ א"ש דהבה"ג כתב מטעם אחר בזה וז"ל ספק כלבא ספק שונרא אימר כלבא ואמאי כל ספק איסורא לחומרא כי אמרינן ספק איסורא לחומרא כגון חתיכה של חלב שנתערבה עם חתיכות אחרות דוודאי הו איכא איסורא אבל הבא מי יימר דאיכא איסורא ואחזוקי ריעותא לא מחזקינן עכ"ל וביאור הדברים דכל ספק איסור שאין אנו רואים האיסור אין לנו להתחייקו לספק איסור כלל אא"כ דים מוכיחות דזה כמו באיהו שתיק ואינה קא מקרקין והרשב"א ז"ל כתב הטעם [ט']. משום דלא שכיח שונרא ע"ש וזהו היפך ממה שכתבנו במע"ל ל"ו דרוסה שכוח ע"ש אך גם דסברא וזו א"ש שיטת הרמב"ם דכל שאין הספק מוכח להדיא כמו באיהו שתיק ואינה מקרקין לא שכיח הריסה ולא חיישינן לה:

מב וכן בספק דורס וספק שמה בקנה ניגף ג"כ אין חוששין מטעמים שנתבארו וני"ם במה שתולין בכלב או בקנה דא"צ בריקה אלא במקום שהדם מבעבע אבל מחשש דרוסה צריך בריקה כנגד כל החלל ועוד הרבה נפקותות יש בזה אסנ"ס לדידן אין נ"מ אא"כ השרמת הוא בשארי מקומות הגוף אבל אם הוא בצואר טרפה בכל ענין כמ"ש בס"י ל"ג דכל שהדם מבעבע בצואר יש לאסור ע"ש וא"כ אין נ"מ בין דורס לכלב וקנה אך בקנה רחב יש להבשיר אף לדידן דבמקום רחב אנו בקיאות כמ"ש שם [ט"ז סק"ג]:

מג וזה דתלינן בכלב וקנה להקל כתבו הטור והש"ע סעי' י"ג דדווקא שיש לפנינו כלב וחתול או קנה וחתול שיש דבר לתלות בו להקל אבל כשבאו לפנינו כך ולא ידענו במה לתלות אין תולין אלא במצוי בין להקל בין להחמיר עכ"ל והטור כתב דין זה בשם הרשב"א ע"ש ותמיהו הלא הרשב"א כתב הטעם בספק כלבא ספק שונרא

הריסה שכוח [מוס' מ"ג: ד"ס קסכ"ר] וכן כל כיוצא בזה דבר השכיח לא מוקמינן בחוקת היתר כמו ישב לה קרן בושט ואינו נקיב מעבר לעבר דאמרינן מטעם שמה היה נקיב ונחתם [מוס' יבמות ל':]:

לז דוע דסברא זו כתבו רבותינו בעלי התוס' דאינהו ס"ל דאף בספק שנפל מחיים אמרינן נשחטה הותרה ובארנו זה בס"י ג"ו ע"ש ויש לי שאלה בזה והרי אינהו ס"ל דגם לוודאי דרוסה יש בדיקה [נ"ג: ד"ה דלוסה] וא"כ למה ספק דרוסה אסור והרי יש בכאן ס"ס שמה לא נדרסה ואה"ל נדרסה שמה לא שלט הארס שהרי יש לזה בדיקה ואין לומר דגם בס"ס צריך בדיקה דאינו כן דבכמה דברים אנו מהירים בס"ס בדרוסה כמו שיתבאר ולא מצרכינן בדיקה ואמת שיש מראשונים שרצה לימר דאולי גם בס"ס צריך בדיקה אך הוא עצמו חוד בו [סרסכ"ח ד' נ"ג: סקסה נא"סו שתיק ואינהו מקרקין למס' לוסריס כולס ס"ה ככל אחת יס' ס"ס שמה לא דרסה ואח"ל דרסה שמה לא דרסה כנגד החלל ותיקן דשמה גס בס"כ כשיס כדיקס לריך כדיקה ע"ס וענ"ג דל"כ לדידן דלא בקיאות כדיקס נתיר מטעם ס"ס וכאמת נספרו תס"כ ד' ל' חזר זו ותיקן שכולן בספק אחד ק"ן שמה לא דרס ע"ס וזו"ק] [ס"ס"ך] ככללי ס"ס כיהי זה ע"ס ולא זכר מר דנתיב כה"ב]:

לח וצ"ל דכשם דלא אמרינן נשחטה הותרה מטעם דרוסה שכוח כמו בן מטעם זה לא נתיר גם בס"ס ואף שהדבר תמיד דס"ס עם חוקת היתר יהיה אסור מטעם ששכיח מ"ס אפשר לומר כן ועוד י"ל דס"ל לרבותינו דאין זה ס"ס כלל דהכל הוא ספק אחד שמה לא נדרסה דהא אף אם נדרסה שלא כנגד החלל ג"כ מקרי לא נדרסה כלל ובענין הסברא שכתבנו בסע' כ"ט ע"ש אסנ"ס בשיטת הרמב"ם ז"ל כבארנו בס"י כ"ט בדברוסה החמירו חכמים לבלי להתיר ע"י ס"ס מפני שהתורה החמירה בוודאי דרוסה להצריכה בריקה אע"ג דמן התורה ספיקא דאורייתא לקלא ולכן החמירו חכמים גם בס"ס חזרו רק בדריסה לבד ולא בשארי מרפות וזהו שכתב הרמב"ם בפ"ה דין ג' בדברוסה החמירו יותר מבשארי מרפות ובארנוהו שם סע' כ"ד ע"ש וזה שאנו מתירים איזה דברים גם בדריסה מטעם ס"ס יתבאר לפנינו בס"ד:

למ כיצד חוששין לספק דרוסה פירושו חז"ל [סס] דאם יש ספק אם נכנס הדורס כלל אם לא נכנס אין חוששין כלל ואפילו אם יש ספק מי נכנס אם הדורס אם הכלב ג"כ מותר וכך אמרו חז"ל ספק שונרא ספק כלבא אימא כלבא ואפילו ודאי נכנס הדורס אם כולם שוהקים או כולם צועקים כלומר הדורס צועק והגורסים צועקים ג"כ מותר ורק אם הדורס שותק והגורסים צועקים בזה חיישינן לספק דרוסה ויש לבאר הטעמים דלכאורה בכל גיוני יש ספק ולמה בזה הקילו וביזה החמירו:

מפיקא דאורייתא כשאין סיס [וספמ'ג נמ'ז מקי"ד נסמסק
זס ולין כלן ססק וגס סוא ז"ל מסיק כן ע"ש]:

בז הא חוששין לספק דרוסה רווקא כשעמדו השוורים
או העופות במקום צר שאין ביכולתם לברוח אבל
אם יש להם מקום לברוח אמרינן שוודאי ברחו מפניו
שכן דרך כל בעל חי לברוח מהמוק חיל רבוותי בעלי
הש"ע במעי' ט' חוששין לספק דרוסה כגון ארי שנכנס
בין השוורים למקום צר שאינם יכולים לברוח מפניו
כגון שנכנס לדיד שלהם וכן עוף דורס שנכנס לכלוב
מלא עוף או ללול של תרנגולים חוששין שמא דרס
בד"א כשהוא שותק והם מקרקרים אבל אם הוא שותק
והם שותקים או הוא רחב מקרקרים אין חוששין עכ"ל:
בז ומה נקרא מקום רחב מלשון הטור בשם הרשב"א
שכתב אבל ארי שנכנס למקום שהבהמות רועות
שם אפילו שמענו צווחות והוא שותק אין חוששין שאנו
אומרים ברחו מפניו ולא השיגם עכ"ל משמע להדיא
דרווקא שדה ובקעה זהו מקום רחב אבל המקום הגדול
אפילו גדול הרבה כמו חצר גדול לא מקרי מקום רחב
ואסור ויש מהראשונים שכתבו דחצר גדול מקרי ג"כ
מקום רחב [סמ"ג וספ"ט סוכה צ"ג] ובודאי יש להחמיר
באיסור דרוסה ומי יודע לשער כמה יהיה גודל החצר
שיקרא עליו שם מקום רחב ויש מי שאומר דרוחב
כרוחב המשכן מקרי מקום רחב ואין לזה יסוד נכון
ולפיכך יש להחמיר ורק כמוברן לעכו"ם יש להחיר וכן
משמע מגדולי האחרונים [ש"ך סק"ד ופר"ט]:

מז ורווקא בבהמות אבל בעופות פשיטא כל שאינם
בכלוב או כלול שלהם מקרי מקום רחב שבקל
משחמטין בפריחתן איךך ואילך ולכן אפילו נמצא אחד
או שנים או יותר דרוסות אותן שאין גדרות מותרות
ואמרינן שנשמטו מהדורס [ש"ך סק"ג] וכן הדין בבהמות
במקום רחב מאד כמו בגינות גדולות ופרדסים גדולים
והצרות היותר גדולים באופן שאין להמתק בהם אי הוי
מקום רחב אם לא ועמ"ש במעי' ע"ד:

מז יראה לי שאם היו שני דירים ובהמות עמדו בידי
זה ובריר זה ולכל דיר יש פתח והיה הדורס בידי
האחד שותק והם צעקו ונאסרו כל מה שבדיר מ"ס
אותן שבדיר השני לא נאסרו אף שגם הם צעקו שהרי
יש להם מקום לברוח דרך הפתח השני ולכן אפילו
כשיש פתח פתוח בדיר זה להדיר השני לא נאסרו
אותן שבדיר השני ולא עוד אלא אפילו אם לא היה
פתח בדיר השני לחוץ לא נאסרו הבהמות שבדיר
השני כשראינו שהיה הדורס בידי הראשון ולא ראינו
להדיא שנכנס בדיר השני ואין לאסור ולאמר שמא
נכנס לדיר השני הוי כספק על ספק לא על רמותר
כספק דרוסה כמ"ש במעי' מ' וה"ה בכיוצא בזה
בעופות בשני לולין ושני כלובין [ונסמק על ספק לא על
מוקד אפילו בליטו שסמ ולאינו מקרקרים]:

מעשה

שוורא דתלינן בכלבא משום דלא שכיח שוורא והבאנו דבריו
במע' מ"א וקשה לדבריו בכאן דמייירי שיש כלב וחתול
א"כ מה שייך לא שכיח הרי הוא לפנינו ואיך תולין
להקל אמנם ל"ק כלל דהוא עצמו ביאר כוונתו דלא
שכיח שהשוורא ידרוס שהרי אנו רואים דהוא מצוי בין
התרנגולים ואינו דורס והנה לפ"ז בחולדה שע"פ רוב
היא דורסת כידוע לא יהיה בה דין זה וישתנה הדין
בספק כלבא ספק חולדה לאיסור ותימא גדולה הוא
דהא הפוסקים כללא כיו"ל כהאי דינא והרי המור והש"ע
כתבו ספק ארי ספק כלב והארי וראי דורס וצ"ג ויראה
לי דגם הרשב"א לא אמרה רק להעדרה בעלמא ועיקר
המעס הוא משום ס"ס כמ"ש וממעס שכתב בעצמו
דרוב בהמות ועופות בחוקת שאינם דרוסים הם וכמ"ש
במע' מ':

מד וזה שכתבו תולין במצוי בין להקל בין להחמיר
ה"פ דאם יש סברא שוה לתלות להיתר ולאיסור
תולין בהיתר דרוב בהמות בשרות הן אלא דאם היתר
אינו מצוי והאיסור מצוי תולין להחמיר [מ"ז קכ"ג]
ובודאי כן הוא שהרי כשיש לפנינו הדורס והכלב או
הקנה או תולין בכלב או בקנה ולא בהדורס דבזה
שניהם מצויים והסברא שוה וא"כ גם באין שניהם לפנינו
אלא שכאן הבהמה או העוף לפנינו מבעבע דם אין
תולין לאיסור אא"כ האיסור מצוי וההיתר אינו מצוי אבל
בשניהן שוין תולין להיתר [ומיושב ז"ס קושית סדריטס
ע"ס ול"ע בלשון סטור כמבב כהמה וכו' שכל לפנינו מבעבע
דם ולא ידעט מס סיה לו וכו' תולין להקל וכו' וכמב
סדריטס דווקא סיה וכו' חלל כשכחו וכו' תולין במתו וכו'
עכ"ל דלחסימ דבריו כו"ל כסכ"ה בנ"ה וכמוס' ססני"ה
סדריטס"ה דלחסימ בליטו מטי תולין להקל ול"ל דנואמו בלחסי
סדריטס"ה חולק וכו' סיה לו לומר וסדריטס"ה כמב ויש ליישב
בדומק ע"ס ודו"ק]:

מה וכן אפילו נכנס הדורס וראי להכלוב של העופות
או לדיר של בהמות וכולם שותקים ג"כ כשר
דבודאי עשו שלום ביניהם דאם היה דורסם היו צועקים
ולא אמרינן דנפל פחדו כל כך עליהם עד ששוחקים
דלא ימלט שאחד מהם לא היה צועק וכן אם כולם
צועקים אמרינן ג"כ שנבעתים זה מפני זה דאל"כ לא
היה הדורס צועק ופשיטא לו דאין כאן דריסה אך
כשהדורס שותק והם צועקים זהו ספק דרוסה שאסרו
חכמים ואפילו מקצתן שותקין ג"כ אסורין כולם ואמרינן
דפחדו הדורס נפל עליהן כל כך עד שנאלמו דום דוע
דלא אמרינן דכל אחת ואחת אפשר להתירן מטעם
ס"ס ספק אם דרס כלל לזו ושמא לאחת דרס ואח"ל
שרס לזו שמא לא שלט הארס רא"א לומר כן דכיון
דהדורס היה ביניהן כל אחת כספק דרוסה וסכ"ה
צמ"ג נ"ב. [ולדברי הרמב"ם אין מתיירין בדרוסה עיי
ס"ס כמ"ש במעי' ל"ח ופשוט הוא דספק דרוסה הוי

נ מעשה בתרנגולים שהיו בכלוב וגשמע בבילה קול צעקה ביניהם והלכו לראות ומצאו שתרנגולת אחת דחקה א"ע מן הכלוב וברחה והשאר רצו והלכו לכאן ולכאן ואחת מהן החיב ראשה בין הנקבים ואמרים שוהו מסיבת דורס שקרין מחו"ר והתירו כולם מטעם ס"ס שמא לא היה אצל הכלוב ואח"ל היה שמא לא נגע באחד מהן [נ"ח במסו'] רהו מטש ספק על ספק לא על ההצעה בלבד כל זמן שראו ראינו להריא את הדורס נכנס בכלוב או בלול לית לן בה ההצעות נוכל לתלות בסיבה אחרת או מפני שראו את הדורס מרחוק וכן במקום רחב אפילו צועקים כולם ובורחים כמשתנעים ואחד מהם נדרס או יותר ג"כ מותר כמ"ש בסעי' מ"ח: **נא** אמרו חז"ל [ל"ג.] דאי קטע רישא דחד מיניהו נח רותחיה כרומר שאם הדורס הסיר ראש מאחד מהבהמות או העופות נשקט כעסו ולא חיישין לאחריני וכולן מותרות ויאו דווקא שהסיר הראש דה"ה אם הרגו באופן אחר דכל שהרג אחד מהן נח כעסו ואין ארסו שלטת עוד ודווקא רשהרגו אבל אם פצע אחד מהן או דרסו חוששין לכולם דכ"ש שחמתו בערה בו כשהציל עצמו ולא הרגו ולכן גם בהרגו דווקא שהרגו ממש בעת מעשה אבל אם פצעו מאד ואח"כ מת לא נח רוגזיה [פמ"ג בסס ל"ג] ולכן אם למחר נמצא מת אין ראייה שהרגו דאולי אח"כ מת אם לא שניכר שמת מיד כגון שקטעו ראשו וכה"ג שניכר שמידו מת מיד [סס]:

נב והא דלא חיישין שמא דרס אחרים קודם שהרג לזה משום ידיים מוכיחות שזה היה הראשון דכיון דבידו לדרוס איזה שירצה אנו אומרים שזה דרס ראשונה ודרגו [כ"ן] והסברא נותנת כן דהא עיקר כוונת הדורס הוא להמית ארסו ולשכך כעסו וברדיסה לבר אינו משכך כעסו כמ"ש א"כ בוודאי מילא תאוותו מקודם בזה שהרגו ולכן אם באמת אנתחו רואים עוד אחת שנדרסה או נפצעה לבר הנהרג הרי כולן אסורות ממ"ג דאם דרס לזו אחר שהרג להראשונה הרי ראינו שלא נח כעסו וכולן עומדות בספק דרוסות ואם דרס לזו קודם שהרג להאחרת הרי ראינו שלא ירד בראשונה להריגה אלא לדריסה וג"כ כולן עומדות בספק דרוסות:

נג ואם הרג שנים או יותר יש בזה מחלוקת הפוסקים דיש אומרים מטעם שהרי אנו רואים שלא שכבה חמתו באחד מהם וא"כ כולם בספק דרוסות עומדות ויש מתירים משום דאמרינן קמא קמא קמיל עד דנח רוגזיה דכל כמה שייכול להרוג לא יתעסק ברדיסה ופציעה מפני שבוה ארובא מתספית כעסו כמ"ש והן אמת שארסו חזק מאד ולא נתקררה דעתו באחד מהם מ"מ מעשה ההריגה קודם אצלו למעשה דריסה ופציעה והנה מלשון הגמ' משמע קצת כהאמרים אבל מלשון רש"י ו"ל שכתב נח ריתחיה בהני וכו' משמע כהמתירים [הס"ך סק"ח חוסר וס"ך סק"ט] מחיר ולדעתו הסכימו

סס מ"ס והמ"ט ומתוספי שלח מציוה רחיש מרש"י: **נד** בר"א שאם חתך ראשו של אחד מהם או הרגו באופן אחר שאין חוששין לאחרים דווקא כשנכנס הדורס להכלוב או להלול ועמד עמהם דכיון שהדורס יכול לעשות כרצונו אמרינן דבהריגתו נח רוגזיה אבל כגון אלו החתולים שעולים על כלוב מלא עופות ומכניסים ידיהם מבפנים ודורסים אע"ג דהרג אחד מהם לא נח רוגזיה עדיין דמתוך שהם בורחים אף הוא כועס עליהם שהרי אין בידו לעשות כרצונו כן פסק רבינו הב"י בסעי' י" ע"ש ויש מתירין גם בכה"ג [רש"ל במס"ב] והכריעו הגדולים לאיסור [פרי"ח וזהו דעת הס"ך והט"י] ג"כ מדלג כתבו על דין זה מלומד:

נה ויש להבין דמגלן להחזיק ריעותא באחרים הרי אינו יכול לנגוע בהם אא"כ היו קרובים להחור שהכניס החתול ידו שם ומי ייסר שהיו כולל נגד זה המקום ומה לנו בכעסו דשמא לא הגיעו ידו אליהם כלל ולא נרע מספק על ספק לא על ואפשר לומר דכיון דאין להם דעת ומפני הפחד בורחים אנה ואנה בוודאי עברו גם על זה המקום ג"כ ודרסן וכשם שלטם באחד מהם כמו כן שלטם באחרים ואם לא ראינו שהרג או דרס אחד מהם באמת אין לאוסרם אף שהכניס ידו לחור ואמרינן שלא שלט בהם כלל ולפ"ז יהיה דין זה הפוך ממש מכשנכנס לתוכו דבכנסו כשלא הרג אחד מהם אסורין ובהרג מותרים ובכאן הוי להיפך דבהרג אסורין ובלא הרג ולא דרס מותרים והיה להם להפוסקים לכאור זקו ואפשר לומר דכיון דהכלוב מלא נקבים שבכל מקום יכול החתול להכניס ידו לתוכה בכל ענין אסורים דאמרינן שבכל החורים הכניס ידו ודרסן כי לא יכלו להמלט ממנו וצ"ע בכל זה:

נו מעשה שהכניס חתול ידו לתוך לול של עופות קטנים והיו שם י"ט עופות והוציא מהם שבעה ואכל אורם והנשארים מצותן מתו תוך הלול וששה נשארו בחיים ואסרו גם אותם [ד"ט חוט ד'] ופשוט הוא מעשה שהיה בדיר ג' אווזות בכלוב ועוד הכבו בדיר שני אווזות וד' בר אווזות ולמחר מצאו הבר אווזות קטועי ראש ע"י מחו"ר שמצויים שם הטחורים ופסקו שהשנים שבדיר שהלכו עם הבר אווזות אסורים כיון שוודאי היה הדורס שם ואותם שבכלוב מותרים דכיון שהיו בכלוב בפ"ע הוי כספק על ספק לא על [נ"ח במסו'] וזה שאסרו השנים שבדיר והו לפי הדעה האוסרת בקטע ראש יותר מאחד אסל להמתירים גם אלו השנים מותרים ומה למדנו דבכלוב מלא עופות אף שבבירור היה דורס בחדר מ"מ כל שלא ראינוהו עומד על הכלוב ופושט ידו לתוך הכלוב אין לאסרם [ורחיש למ"ט] בסעי' ת"ט:

נז עוד מעשה שהיו תרנגולים בכלוב וגם חוץ לכלוב הלכו תרנגולים אנה ואנה בריר למחר מצאו שני תרנגולים

חיות היער שאינן בחוקת דורסת ובאמת הניה רבינו הרמ"א דיש אוסרין בכה"ג וזהו דעת הר"ן ודיעה ראשונה היא דעת הרשב"א וסיים דיש לחוש לדרבנא ואסור עכ"ל ומשמע דמעיקר דינא הוא מפסיק לדיעה ראשונה וצ"ע ויראה לי דלא אמרו דין זה אלא כשהיו שוורים הרבה ולפ"ז נראה להדיא דכולם לא דרס מדיצא מהר מן הדיר ואי"כ בכל אחת יש ס"ס שמא לא דרסה כלל ואי"ל דרכה שמא לא דרסה באופן מטרף וצ"ע [והכנס"ט ע"מ שס בענין חסר כתב ס"ס זו והבטנו דגליו ככע"ז ל"ז ע"ט]:

סא ארי שנבנם לדיר של שוורים אפילו הוא שורק והם שורקים שנהבאר דמותיהם מ"מ אם נמצא צפורין של הארי הלושה ויושבת בנבו של אחד מהשוורים בין אם הצפורין לח ובין שהיא יבש היו ספק דרוסה ואסור שהרי נראה להדיא שהארי דרס בידו ויכנסו נשטטה הצפורין ובעת ששלף ידו הטיל הארס אף כשהצפורין נשאר על השור וזה שאמרנו שהארס ממיל בעת שלפית הצפורין וזה הכל אחד בין ששלף היד עם הצפורין בין ששלף היד והצפורין נשאר [ג"י סק"ז] ואע"פ שע"פ רוב לא משהביא הצפורין מיד הארי ואי"כ אפשר לומר שהארי תחב ידו בכוחו וגשטט הצפורין ואח"כ נתחבך השור בכוחו ונתחב בו הצפורין מהכוח אמנם גם זה ע"פ רוב אין מדרך השור שבחיכוכו בכוחו יתחב בו הצפורין ואי"כ בין כך ובין כך יצא דבר זה מכלל הרוב והיל ספק דרוסה ואסור [גמ'] וכ"ש אם רק מקום הצפורין ניכר בנב השור ולא הצפורין עצמו דאורחיה בכך כשדורס או שנמצאו שנים או שלשה צפרנים של ארי דווראי הוא מן הארי ולא כבוהל שאסור אפילו למאן דלא חיפש לספק דרוסה [גמ']:

סב ולא לבד יזוה השור אסור כי אם כל השוורים שבריר אסורין דניין דהדרוס היה בווראי ואחד מהם דרס נאכרו כולם כמו שנהבאר וזה שכולם שרקו בהרכח להלות שמפני גודל הפחד שהקו ואין לשאול דלמה לא נהיר האחרים טבעם ס"ס ספק שמא בכוחל נתחבך ואת"ל שהוא מהארי שמא לא דרס אלא לזה כיון ששהקו די"ל כיון דאיכא ריעותא דצפורין בנבו כולם בספק דרוסה עומדות [ב"ח] ואנו תולים השתיקה מפני הפחד:

סג וכל זה הוא דווקא כשראינו שנכנס הארי אבל אם לא ראינו שנכנס ונמצאת צפורין של ארי בנבו של השור אינו כלום [ב"י] משום דהוי ס"ס ספק אם נכנס הארי ואת"ל נכנס שמא זה הצפורין הוא מהכוחל שנתחבך [רשכ"ח] ואף שאין זה ס"ס נגמור שהרי גם בספק הראשון צ"ל שהצפורין הוא מהכוחל ואי"כ אין זה אלא ספק אחד ספק מהכוחל ספק מארי מ"מ כיון דכארי יש שני ספקות ובכוחל יש ספק אחד תלינן יותר בכוחל מכארי [כמ"ח דג"מ] ועוד כיון שיש ספק בהעיקר אם היה באן הדורס כלל אולינו בתר רוב שוורים שאינן דרוסות

הרנגולים בכלוב מתים ומאותן שהלכו בריר אחד מה ולא שמעו קול צווחה בלילה ולא מצאו שום פצע וחבורה בהנשארים וגם בהמתים לא מצאו פצע וחבורה שיהיה ניכר להדיא שזה היה ע"י דורס המצוי ופסקו דכולם כוהרים ולא מחוקקין ריעותא שנהרגו ע"י דורס אלא תלינן שמפני חולי מתו ועוד דהוי ס"ס שמא ע"י חולי ואת"ל ע"י דורס שמא לא נגעו בהנשארים [ב"ח צמ"ז] ובוה אנו צריכים להיתר זה אף להמתירים בהרג יותר מאחד דכיון שלא נמצאו קמועי ראש אלא מהתם אין ראייה שמתו מיד הדורס דנאמר שנה רוגיה שררי למחר נמצא ובכה"ג אין היתר אף באחד וכמ"ש בסע' "א ע"ש:

נד ולמדנו מזה דאם היה קול צווחה בכלוב או כלול ולמחר מצאו שם הרנגולה משה או נפצעה דכולם אסורות אם דורסים מצויים שם דאנו תולים בכצוי אך אם אחת נמצאת קמוע ראש כולם מותרים וביותר מאחד תלוי במחלוקת שבסע' נ"ג ודין זה הוא כעין הדין שנחבאר בסע' מ"ג דכשאין רואין הדורס תולין במצוי בין להקל בין להחמיר ולכן אם דורסים מצויים בלול זה כמו שיש מקומות שמצויים החולרות המותרים או הקראמים אוסרים ואם אין מצויים שמה אין לאסור ותלינן בדבר אחר אי"כ אין שום דבר במה להתלות דאו אוסרים בכל ענין:

נז כתב רבינו הב"י בסע' י"א בד"א שאם הוא שותק והם שותקים מותר הג"מ דלא חוינן דנגע בהו אבל היכא דחוינן דקפץ עליהו כדרך הדורסים אע"פ שהוא בן תרבות אסור עכ"ל ואמרינן דזה שלא צעקו מפני שהפחד נפל עליהם הרבה ונאלמו דום דמה מועיל לנו שהוא בן תרבות הרי שבקיה לתרבותיה ואין אוסרים דכל זה עשה דרך צחוק כיון שהוא בן תרבות וגם לא צעקו דאין לנו להתלות והקל כל כך בדבר שאנו רואים מעשה דריסה גמורה ולפ"ז מה שנתבאר בסע' כ"י בהיתר החתולים שלנו מפני שהם בני תרבות עם התרנגולים אם ראינו שקופץ על התרנגולת אסורה אפילו שוחקת [עש"ך סקי"ח ומ"ו סקי"ח]:

ס עוד כתב בסע' י"ב יש מי שאומר דהיכא דלא ידעינן אי שתיק ואי צווח ואי מקרקין אינהו ואי שהקי לא חישינן לה עכ"ל כגון שראינוהו נכנס לדיר וקודם שבאנו להדיר יצא משם ולא נודע לנו מה היה שם וכתבנו הטעם דלא אמרינן חוששין לספק דרוסה אלא היכא דאיכא ריעותא הא לאו הכי לא דרוכ חיות בחוקת שאינן דרוסות הן [ע"ך סקי"ט וע"ז סקי"ט] ומכרא תמוה דאי דהו וזו ממש ספק דרוסה ומכרא דרוכ אינן דרוסות אינו אלא בבני הרבות כהתחילים המגדולים בבית ולא בחיתו יער שמוחזקים למורפם ויראה לזה שררי בסע' כ"י בחתולים שלנו כתבו מכרא זו ומשמע דרק בבני הרבות אמרינן כן ואף רשם תהורים ג"כ בצועקים ע"ש מ"מ לא שמענו מעולם לאמר על

דרוסות ומותרת [פ"ז סק"ג] ודע דלאו דווקא ארי דה"ה בכל הדרוסים יש דין זה [כ"ז] ופשוט הוא [ובנמצא פנים לאו שלשם לפטרם וזוולתי חין זה מחיובך סומל יש לאסור להך כספק חס נכנס הארי להדיר חס לאו וז"ע עב"י] [ובמקרה רחב אפילו נכנס הארי ונמצא לפונן סרי ואפילו איסור שחך וליכנסו מקרקרי וחלותו הסור שגילו נמצא יש ליכסרין ויש מפרין עב"י וט"ז סק"ג]:

סד הא דחוששין לספק דרוסה אין זה לאסור לחלוטין אלא להצריך בדיקה בכל הגוף כמו שיהבאר ובלא בדיקה אסורה אבל אם בדקה ואינו מוצא בה רושם הדרוסה מותרת אבל ודאי דרוסה ו"א דגם מדינא אין מועיל לה בדיקה [מור כסס רי"ט ועיבור] אבל דעת הרמב"ם והתוס' והרא"ש והמור והש"ע דגם ודאי דרוסה מהני לה בדיקה מדינא אך לדירן אין נ"מ דאין אנו בקיאים בבדיקת כל הגוף כמו שיתבאר ומה נקרא ודאי דרוסה כשראינו שדרסה אף שאין אדם הדרוסה ניכר מבחוץ אמנם גם בניכור אדם הדרוסה מבחוץ מהני בדיקה מדינא ולפי המנהג גם בספק דרוסה אוסרין לפי שאין אנו בקיאים אא"כ במקום שאמרנו אין חוששין או שיש ס"ס כמו ספק על ספק לא על או ספק כלבא וספק שונרא או כשכולם שתקו או כולם צעקו או מקים רחב וכיוצא באלו דאו א"צ בדיקה כלל ומותר גם לדירן [ע"ף סק"ג]:

סה כיצד היא הבדיקה שחשטין את הנדרס ובודקין כל החלל שלו סכף הירך כדי לבדוק בשם את הצומת הגדין עד הקרקד וגם ימי לבדוק המות אם נמצאה כולה שלימה מכל גונו שרפות שלא יטיל אבר הנטרא בניטל ולא ניקבו האיברים שנמרפים בנקב ולא נפסקו האיברים הנמרפים בפסיקה כמו צומת הגידים וכיוצא בזה ובשר בעלמא שניטל או ניקב לית לן בה זגם או רושם הדרוסה נמצא בה ה"ו מותרת ואם נמצא בו רושם הדרוסה אסורה ואיהו רושם הדרוסה כל שנתיארם הבשר כנגד הכני מעינא אך כנגד שארי איברים שהנקב אוסר בהם דכל שהאדים הבשר כנגד האבר קים להו לחולל שהארס מתחלחל ונוקב האבר ואין שעדיין לא ניקב כל העומד לנקוב כנקוב דכו דסוף סוף ימות מזה לבר אם האדים בשר שכנגד הסימנים הקנה והושם אסור חולל דלית לן בה לפי שסימנים קשים הם והארס לא ישלוט בהם ע"פ הארמזי בשר שכנגד אא"כ הארמזי הסימנים עצמן [ל"ג]: דרוב סימנין קשין הן ואין ארס שולט בהן ולכן לא חיישין להאדמת בשר שכנגדן אבל כי הארמזי הן עצמן הרי נגלה שישלט בהן הארס [רס"ו] וכן אם נתמסמם הבשר כנגד בני מעיים או כנגד איברים אחרים לכד הסימנים והוי כבשר שהרופא גוררו טרפה ואף גם אם האדים הבשר או נתמסמם כנגד צומת הגדין טרפה מפני שעתידין ליפסק:

סו אם הדרוסה היתה בשארי מקומות הגוף ולא בטקום הסימנים או אין הסימנים צריכים בדיקה כלל מטעם

שנתבאר ואם הדרוסה היתה בצואר בטקום הסימנים או צריכים הסימנים בדיקה ואם נתארם הקנה או הושם מבחוץ טרפה אבל בהאדים הבשר כנגדן אינו כלום כמ"ש ורק הם עצמם כשהארמזי ואפילו הקנה שאינו נטרף בנקב נטרף בהארמזי עצמו משום דהארס שופו לשרוף רובו וכמו שאמרנו בצומת הגידים שסופן ליפסק דהארס עושה הכל ואלו דווקא נקב ולפיכך בהמה שנדרסה בטקום הסימנים אין לה תקנה בבדיקה לפי שאין לושט בבדיקה מבחוץ אלא מבפנים כמ"ש בס"י ל"ג ובההמה מוכרח לשחוט שניהם אבל בעוף יכול לשחוט הקנה בלבד ואחר השהיטה יהפוך הושט ויבדקנו מבפנים ואע"ג דלכתחלה גם בעוף צריך שני סימנים מ"מ כיון דלא אפשר סני בסימן אחד גם לכתחלה [זה שכתוב בטו"ע סע"ג סע"י ו"ז דבבמה לין לס תקנה זכו בדרוסה כס"מניס ולה בטקום חסר וכן מוכח ב"ך סק"ג וכו"מ כז"י דלא כמסכ"י בן חנינ' סבנא סס דמטעם מדבריו דבבמה לינו מועיל בדיקה כלל בדרוסה מדינא ולפי כן אך כספק דרוסה מטעם כז"י דלינו מועיל בבבמה בדיקה מטעם דמלא היה דרוסה כנגד הסימנים ע"ש וקשה הו ליכא ס"ס וז"ע אך לדירן לין נ"מ כלל כזה]:

סז האדמת הבשר שכנגד בני מעיים או כנגד שארי איברים המעירות על הארס ו"א דצריך שהארמזי תהיה מבפנים בהבשר ולא בחוץ דבחוץ אינו כלום [רסכ"ג כה"ט] ו"א דגם מבחוץ כשנתארם הוי ערות על הארס וטרפה [ר"א] וכן מבואר מלשון המור והש"ע וכבר נתבאר שהבדיקה היא לאחר השהיטה ויש מי שרוצה לומר דלדעת רש"י הבדיקה היא בחיים [ע"ף סק"ז] ולברוק האיברים מבחוץ ודבר תימא הוא דאטו אם לא שלט הארס בהעור הוי ראיה שלא שלט גם בהבשר והרי העור קשה והשער מעכב ולא ראינו לאחר מן הפוסקים שישבור כן [רק כעבודק לריך לבדוק גם כהעור חסר כמטעם]:

סח ו"א שציפרים קטנים אין אדמומית ניכרת בהם לפיכך אין להם בדיקה גם מדינא לא בוודאי דרוסה ולא בספק דרוסה וכן ו"א שארם הנץ אינו אדום כל כך לפיכך אין לה בדיקה אפילו מדינא ולדירן אין שום נ"מ בזה כי בכלום אין אנו בקיאים כמו שיתבאר:

סט יש מפרוהינו שכתבו דהא דצריך לבדוק בדרוסה כנגד כל החלל זה אינו אלא בספק דרוסה או בוודאי דרוסה ולא ידענו באיזה מקום דרס כגון שאינו ניכר מקום הדרוסה מבחוץ אבל אם ניכר מקום הדרוסה מבחוץ א"צ בדיקה רק נגד אורו מקום [מוס] כ"ג: סד"ס דרוסה] וזהו דעת רש"י ז"ל שכתב על מה שאמרנו חולל דרוסה שאמרנו צריכה בדיקה כנגד בית החלל כולו כגון ספק דרוסת ארי או שראתו שדרסה ואין מקום הדרוסה ניכר מבחוץ עכ"ל אבל כשמקום הדרוסה ניכר מבחוץ א צ בדיקה רק נגד זה המקום [מוס] וכיב הרא"ש שם [ס"ס מ"ז] אבל מלשון הרמב"ם והמור והש"ע לא משמע כן: **והרש"א**

ואם אינו ניכר מבחון א"צ לבדוק מבפנים וכמו שהבאנו דבריו בסעי' ע' ולזה אומר דאם סמוך לדריסתו ברק מבחון ולא ראה אודם בשרה לגמרי ואם לא ברק סמוך לדריסתו או חוששין לו כלומר ואין סומכין על בדיקת חוץ רק צריך בדיקת פנים אבל אם ברק גם מבפנים למטה ולא מצא אודם כשרה [וכ"ע מפ"ח סקמ"ג]:

עד יש מי שכתב דזה שנחבאר דבמקום רחב אין חוששין לדרוסה באוהם שאין רואין בהם סימן דריסה זהו כשלא נמצא שלשה נדרסות אבל כשנמצאו ג' נדרסות הוחזק הדיר של הבהמות האלו או עופות האלו לנדרסות וכולן אסורות ורימה זה לדיני תולעים בשבט' פ"ד בתבשיל שנמצאו בו ג' תולעים אסור ע"ש ומעוה נדול הוא דהתם אמינן דמבעי ירקות אלו לגדל תולעים או הרחש מצוי במקום הזה וא"א לבדוקן כמו שיתבאר שם אבל בכאן כל בהמה יש לה חוקה טובה שאינה דרוסה ומה ענין אחת להביתתה [פ"ו ס"ט ז'] דאמי כל דרוס דרוס בלא גבול הלא כשנח מעכו אינו דרוס עוד כמ"ש במסל' חר' מינייהו ואיך נחזיק ריעותא מאחד לחבירו במקום שאינם שייכים ול"ו:

עה כתוב בהלכות גדולות דבכל מקום שהורג בש"ס בדיקה כמו בדרוסה נפולה ושבורה זהו הכל בדורות הראשונים דהו' בקיאי טפי דרבנן קסאי הו' חכימי ובקיאי בבדיקה אבל השתא לא סמכין אבדיקה דילן ואין היתר לספק דרוסה או לשארי ספיקי מרפות רק כשתתיה י"ב חודש דטרפה אינה היה יב"ח ובשנת העיבור י"ג חרש וי"א דגם בשנת העיבור די ביב"ח [פ"ח סקמ"ז] כיון שברוב המקומות הוכירו חו"ל לשון חרש ולא לשון שנה אין חילוק בין שנה פשוטה למעוברת ובנקה דיו עד שתתעבר ותלד דטרפה אינה יולדת אבל בעיבור בלבד לא סגי דאפשר שלא תלד ותמות בעיבורה [ז"ז סקמ"ה] ואם הולידה נפל או עוף שהמילה בצים שאינם נמורים אפשר שאינו מועיל וז"ע ובעוף אם גמרה להמיל כל הציצים של מה שנמענה מכבר ושרתה כ"א יום שוה ומן עיבורו של עוף ואח"כ חורה להמיל בצים כשרה וכן אם קעת בעת שאירע לה הספק מרפות אינה מכלת בצים והמהינה כ"א יום והתחילה להמיל בצים כשרה דהו' סימן שאינה מרפה דאם היתה מרפה לא היתה נמענת אבל בפחות מכ"א יום אין ראייה דשמה נמענה מקודם שאירע לה הספק מרפות:

עז ורש"י ז"ל כתב דאין לו לדיין אלא מה שעיניו רואות ומותר לסמך עליו דכתוב אל השופט אשר יהיה בימים ההם ולכן גם במוה"ז יש לסמוך על בדיקתינו ורק יזהר יפה להביא לפניו כל הנקיאין ברבר כי היכי דליטמי שיבא מכשורא ומ"מ כתבו גדולי הפוסקים שאנו בדורות האחרונים אין לנו לסמוך על בדיקתינו ברבר שצריך בקיאות גדולה כמו בדרוסה ונפולה וכה"ג שהבדיקה

ע והרשב"א ז"ל הביא זה בספרו תורת הבית (ד' ל'). והשיג עליהם חו"ל ולא ירדתי לסוף דבריהם שאם אין מקום דריסה ניכר מבחון ואפ"ה אתה חושש שמה יהא ניכר מבפנים [ר"ל בספק דרוסה] אלמא פעמים שיהא רושם הדריסה ניכר מבפנים אע"פ שאינו ניכר מבחון א"כ אף כשאתה מוצא מקום ארמומית מבחון במקום אחד מפני מה אין אתה חושש שמה גם במקומות אחרים דרוס אלא שאינו ניכר מבחון אלא א"כ התמר דארס של ארי זה כיון שהוא מאדים כאן אלו דרוס במקום אחר כך היה ניכר רישומו אבל בזמן שלא ניכר כלל יש לחוש שמה ארס ארי זה אין ניכר מבחון ואין אלו אלא דברי נביאות ומסתברא מבחון כל שאינו ניכר בידוע שלא נדרס שם ומה שאסרו צריכה בדיקה כמפא דמוחא ועד אממא לומר שצריך לבדוק אם יש שם מקום ארמס מבחון וכל מקום שימצא שם צריך בדיקה כנגדו ואם האדים בשר מבפנים כנגד בני מעיים אסורה ואם לאו כשרה אבל אממא וימאמא ולתחת אפילו נמצא שם קורט דס אין בכך כלום עכ"ל הרשב"א ז"ל:

עא והנה גם לדעתו בודקין מקודם מבחון וכשנמצא שם מקום ארמס בודקין מבפנים כנגדו ובמקום שמבחוץ לא נמצא אודם א"צ בדיקה מבפנים וגם זה לא משמע כן מלשון הרמב"ם והטור והש"ע דמדרביהם סבואר להדיא דהן ספק דרוסה והן ודאי דרוסה צריך בדיקה כנגד כל החלל ולראות אם אין אודם מבחון ומבפנים דאי הו' ס"ל לסמוך רק אבדיקה חוץ לא ה"ל למסתם אלא לפרש ולהדיא משמע מלשונם לא כן ומה שמקשה על רבותינו בעלי התוס' ז"ל דגם אינהו לא אמרו אלא כשראו המקום שדרס עליו הגם שמלשונם אינו מוכח להדיא כן ועי"ל דכיון דמצינו מקום אחד שוודאי עמד עליו הדרוס אין לנו להחזיק ריעותא במקום אחר אבל כשאנו ניכר כלל המקום וע"פ הדין מוכרע שדוה כאן הדרוס א"כ בהכרח לחפש בכל המקומות מבחון ומבפנים והרי גם בטומאה קי"ל כן דכשנאבדה הטומאה בודקין והולכין עד שימצא ומיהו לדינא ודאי דיש להורות כפשוטו דברי הרמב"ם והטורש"ע להצריך בדיקה בכל מקום בנזף אך לדין שאין אנו בקיאים אין ג"מ בכל זה:

עב כתב הטור חו"ל כתב הרשב"א ברק ולא האדים הבשר מבחון אם סמוך לדריסתו ברק כשרה ואם לא ברק סמוך לדריסתו יראה לי שחוששין לו שהרי חוששין לספק דרוסה וחוששין שמה שינה מראה מבחון והבריא יורד ונוקב למטה ולא ידעת למה יש לנו לחוש לדבר שלא מצינו שחששו לו חכמים עכ"ל והרבה מרחו מפרשי הטור בכוננת דברי הרשב"א [ענ"י זכ"ח ודריסה]:

עג ולענ"ד נראה דה"פ דהנה הרשב"א ס"ל בדרוסה דבודקין מבחון ואם ניכר שם אודם בודקין מבפנים

עמ אסור למכור דרוסה או ספק דרוסה או שארי מיני טרפיות שאינן ניכרות לעכו"ם דחיישינן שמא יחזור וימכרנו לישראל ואין חילוק בין עיר שרובה עכו"ם או רובה ישראל ואפילו איש ישראל הדר בכפר יחידי אסור למכור דחיישינן שילך להעיר וימכור להישראל והישראל לא יבין שזו היא טרפה או ספק טרפה אלא ימיהנו מקודם ואח"כ ימכרנו לעכו"ם או שיראה בעת מכירתו שהעכו"ם ממת אותו ולכן כל שהטרפות נראה להדיא כמו החוכת רגל וכיוצא בזה מותר למכור דבזה אין חשש שמא ימכרנו לישראל שהרי גלוי לכל שהיא טרפה ולא יקנה הישראל אותה ואין חילוק בזה בין עוף לבהמה ובין דקה לגסה וכן אפילו ספק טרפה ויש מהפוסקים שמכשירים ואף דקיי"ל לאסור מ"מ מותר למכרו לעכו"ם מטעם ס"ס שמא לא ימכרנו לישראל ואת"ל שימכרנו שמא קיי"ל כהמתירים ודין עדר שנתערב בו ספק דרוסה או תערובת טרפה בכשרות יתבאר בס"ד בס"י ק"י וכתבו בשם הרדב"ו דדרוסה שנתערבה בעדר יש להתיר להשהותם יב"ח או עד שילדו ואפילו אם הם רבים דבתערובת אין להחמיר בחששא דתקלה ודברי טעם הן ויש להסתפק בחששא דתקלה אם מותר למסור הבהמה או העוף לעכו"ם ולשלם לו בעד טרחתו שיטריח בה שנה דבזה אין חשש תקלה שהרי אינה ברשותו של ישראל וגם חשש שימכרנה לישראל שהרי אינה שלו וסירתת למוכרה שלא יתבענו הישראל בערכאות שמכר את שאינו שלו ויש להתיישב בזה ודע דאע"פ שנתבאר דבתערובת לא חיישינן לחשש תקלה מ"מ לערב בידים אסור כמו בכל האיסורים דאין מערבין איסור לבתחלה ויש לזה ראיות רבות מהש"ס בכל המקומות שדרכו בהששא דתקלה למה לא אסרו לערב אלא ודאי שאסור לעשות כן [ואין להקשות על מה שנבאר דזמן מועט לא חיישינן לתקלה ס"ה בחמ"ס פסחים ל"ד. ד"ה בשליקתא מבוחר דאפילו גזמן מועט מאלד חיישינן לתקלה ע"ש דדבר מאלל סמוכן להדיא שאני ודאיס קרש"י שנת י"ח: ד"ה ומוסח ע"ש ודו"ק]:

שהבדיקה היא קשה ואף רש"י ז"ל לא אמרה אלא כדורו שהיתה תורה ברורה וחכמה יתירה ולא בזמנינו אלא [ח"ז] וכן הברעי רבינו הרמ"א ואין לשנות ואין זה כהל על כל הבדיקות דח"ו לומר כן הרבה בדיקות גם אנחנו בקאים כמו שנתבאר בהרבה דיני טרפות אלא בבדיקות קשות בכל הגוף כדרוסה ונפולה וכיוצא באלו:

עז ויש מהמורין עוד דכל שצריך להשהותו יב"ח חיישינן לתקלה בזמן ארוך כזה ואם רבים הם הנדרסין ודאי אסור להשהותם יב"ח כדו שלא יבא לידו תקלה אלא דיש מהמורין אפילו באחד העימד בספק וכן המנהג להחמיר אפילו באחד אבל שהיה דכ"א יום בעופות דומן קצר ה"א לא חיישינן לתקלה ואפילו גם עתה כטלת בעים ונצרך להמתין עד שיכלה התלה זו ואת"ל להמתין כ"א יום ג"כ לית לן בה דאין זה זמן ארוך בשנה דבעיקר חשש תקלה יש כמה פלוגתות בש"ס [ואז"ג לזכ"ה לא חיישינן לתקלה ספ"ק דפסחים מ"ג: כרמב"ם פ"ג מהמוטות ה"ל י"ב ספק דחיישינן ע"ש ולא חש לזכ"ה מפני כמה סוגיות וע"ש ככ"מ ודו"ק]:

עח הא דמהני שהיות יב"ח או כ"א יום בעופות זהו בספק טרפה אבל בוודאי טרפה אפילו ירבה כחול ימים אין משגיחין בזה דכל שקבלו חז"ל היא טרפה וודאית אין משגיחין בשום דבר כמ"ש הרמב"ם בפ"א ונאמר דזה שהיא חיה היא כיוצאה מן הכלל ומעשה נסים הוא או דוה שאין טרפה חיה יב"ח והו"ע הרוב אבל מיעוטא דמיעוטא יש שחיות ויולדות דכל דברי רבותינו ז"ל הם נקבלה עד הלכה למשה מסיני ודע דגם בספק טרפות אינו מועיל שהיה בדבר שיכיר הטרפות להתחרש בכל יום כמו שבורת נף בעוף סמוך לגוף דחיישינן שמא נקבה הריאה אינו מועיל שהיה וכן בשבירת עצם בחששא שיצא לחוץ וכן בשכר במקום צה"ג דחיישינן שהשכר יקלקלם וכיוצא באלו שהרי בכל יום יש חשש שהעשה הטרפות ומה תועיל ההשהיה שמא בסוף השנה ניקבה או קלקלה או יצא השכר לחוץ:

סימן נח [דיני נפולה בבהמה ובעוף ובו ל"ה סעיפים].

לעמוד או שהכה בה בכותל או באבן או שבהמה הכהה וריצתה עד שאינה יכולה לעמוד יש בזה דין נפולה וזהו ששנו חכמים במשנה בטרפת העוף [נ"א]. דרוסה וטרפה בכותל או שריצתה בהמה ע"ש וזה שבכהמה שנו חכמים נפלה מן הגג ובעוף דרוסה וכי' לאו שיש חילוק בין עוף לבהמה אלא דאורחא דמילתא קהני דהעוף אין מדרכו ליפול ממקום גבוה שהרי יש לו כנפים והבהמה אין מדרכה שע"י דריסה והכאה לא תכל למוס

נפילה טרפה והוא אחת מהטרפות הנאמרות למשה כסיני וכמ"ש בס"י כ"ט ושנו חכמים במשנה דאלו טרפיה בכמה נפלה מן הגג [מ"ג]. אם שחמיה מיד טרפה אע"פ שאין שום שבר נראה בה חוששין שנתרסקו ונתפרקו איכריה ואין טעם שטרפות שהלכה למשה מסיני הם [רש"י] ובעיניו שהעמוד ותלך הילוך יפה כמו שיתבאר לפנינו ולאו דיוקא שנפלה ממקום גבוה דה"ה אם דרסה אדם או בהמה ברגליה עד שאינה יכולה

מן המטרות שמנינו או שנתרסק אבר מן האיברים שבפנים ונפסדה צורתו ה"ו מרפה עכ"ל הרי שהלה הריסוק בהפסד הצורה מן האבר ודבר ידוע הוא שהפסד צורה אבר אינו ניכר מיד בשעת הכאה עד אחר איוה וזמן שעי"י ההכאה מתקלקל מיוצת הדם ואז ניכר הפסד הצורה מהאבר ששלטה בו הנפילה ונתרסק [נס ה"רן] כהב לדעת הרמב"ם שאין הריסוק ניכר לאלתר וכו' ונס זמ"כ כתב הרשב"א שמוך מעל"ע אינו ניכר שינוי הספסד ע"ש אך כזה שום הרמב"ם לה"רן דיש חשש נס צמחות פשוט כמנואר מדבריו ובהלכה אלו צנוחים שלא נתקלקל כלום כמ"ס ודוק]:

ו ואין לשאול כיון שיש חשש גם בשארי מיני מטרות א"כ למה מועיל בדיקה נחוש לנקב משהו באיוה אבר ונקב משהו בכל הגוף א"א לברוק דמהאי מעמא אסרינן בקוץ או מחט שניקב לחלל הגוף מפני שאין בדיקה לנקב משהו בכל הגוף כמ"ש בס"י נ"א דאין זה שארה כלל הנקב שנעשה ע"י נפולה א"א לו להיות נקב משהו אלא קרע גדול והיה ניכר [ר"ן]:

ו חומר יש בנפולה מה שאינו כן בכל המטרות דאלו בשארי מטרות אינו אוסר אלא באיברים שהחיות הלוי בהן ובנפולה אינו כן שאפילו נתרסק אבר מהאיברים שאין החיות הלוי בהן כמו מחול וכליות דקיי"ל אם ניטרו כשרה בנתרסקו מרפה דכן כתב הרמב"ם שם וז"ל אפילו נתרסק אבר מהאיברים שאם ניטלו כשרה כגון מחול וכליות ה"ו מרפה חוץ מבית הרחם שאם נתרסק ה"ו מותרת עכ"ל לפי שהריסוק מכאיב אותה יותר מנטילתו [ר"ן] והוא כעין מ"ש במחול בס"י מ"ג דניטל כשר וניקב מרפה מפני שמכאיב לה יותר ע"ש ולפ"ו גם הכבר אם נתרסק אף שלא במקום מרה ומקום חיותא נ"כ מרפה מהך מעמא [ט"ו] סק"ד] וגם האם אם נתרסקה מרפה אפילו למאן דמכשיר בניטול האם בס"י מ"ה [מג"ס סק"ח] לבר בית הרחם מפני שהוא רך וספוגי אין הריסוק שולט בו וכן הסימנים לא חיישינן כמו שיתבאר [עמ"ג נמ"ו סק"ד מ"ט גריסוק סלס ודבריו לא נדברו אללי ויטרו עמ"ג סק"ו שסולט בכל סלכר וכלתם לא משמע כן מהרמב"ם כמ"ס ה"ו רכ"פ בהגהותיו ולכן י"ל עיקר כהמ"ס דריסוק סלס מרפה ודוק]:

ו והנה אף שיש מראשונים שמסתפקים בדין ריסק המחול והכליות [ראב"ד] וגם מלשון רש"י ז"ל כשמע דהבדיקה בריסוק אינו אלא באיברים הכמריפים כחוט השדרה ושכירות רוב צלעות ועקרת חוליא [כ"א: ד"ס אכל ע"ש] ויש מראשונים שכתבו מפורש להיפך [כלנו וזל"ה צבד"ה] מ"מ כיון שהרמב"ם פסק כן והרמב"ן והרשב"א וה"רן הביאו דבריו והודו לו [כמ"ס רשב"א זמ"כ] והמור והש"ע פסקו כן הרי מרפה ודאיה ולא נדוינו כספק מרפה אלא כוודאי מרפה:

כ כמה יהא הגובה שחמורף מפילה כו עשרה טפחים זהו שיעור בור האמור בתורה לענין נזקין דכבור עשרה

לקום [רשב"א כמ"כ ל.] אבל לדינא אתת הן והוה ששינוי בהוספתא [ט"ג] נפלה מן הגג ונתרסקו איבריה או רצתה חבירתה ונתרסקו איבריה וכו' ע"ש רשניהם בבבבב:

ב ודע דזה שכתבנו דאין מעם במטרות שהל"ם הם כן כתב רש"י במשנה ואין הכוונה שהמטרות אין לה מעם שדרי יש בזה מעם גלוי משום ריסקו איברים ואין לך מרפה גדולה מווא אמנם הכוונה כן הוא דהנה לפנינו יתבאר דבהלכה הילוך יפה א"צ בדיקה ובעמדה ושהתה מעל"ע צריך בדיקה ואם לא הלכה ולא עמדה ולא שהתה מעל"ע לא מהני בדיקה ושאלו הראשונים שאלה גדולה דלמה לא הועיל בדיקה כיון שראינו שלא נתרסקו איבריה [ר"ן ורשב"א זמ"כ] ולוה אמר רש"י ז"ל דאין מעם במטרות דכך קיבל משה רבינו מסיני דבכה"ג א"צ בדיקה ובהאי גוונא צריך בדיקה ובהאי גוונא אין מועיל הבדיקה וזהו כוונת רש"י [ולמדתי זה מדברי הרשב"א ע"ש]:

ג אמנם יש מרביתנו שנתנו בזה מעם נכון דהנה בנפולה יש שני חששות האחת לריסקו איברים וזה ודאי אינו ניכר בבדיקה ועוד יש חשש שמת נתלש אבר או נפסק או נשברו רוב צלעותיה או נעקרה חוליא ודבר זה אפשר בבדיקה והוה שאמרו חכמים דבעמדה ושהתה מעל"ע יצאנו מחשש ריסקו איברים דאלמלא כן לא היתה יכולה לעמוד ולשהות מעל"ע ומדעמדה ושהתה ש"ם שלא נתרסקו איבריה והבדיקה הוא מפני חשש השני וכשלא עמדה ושהתה מעל"ע נהי דזה יכולין לברוק מידו הריסוק אינו ידוע לנו [ר"ן] ובהלכה א"צ בדיקה גם מחשש השני דאלמלא נתקלקל איוה אבר לא היתה הולכת יפה ולמעם זה הבדיקה אינו ממעם ריסקו איברים ולא משמע כן מלשון הש"ס והפוסקים [ודע דזה ששינוי נמסרה כ"ו. נעוף ומזכרם ר"ל שאינם יכולים לילך ודוק]:

ד ויש שפירשו מעם אחר שכל שנפלה ולא שהתה ולא עמדה חוששין שמת נתרסקו איבריה ולא נחזק טבעה להראות ולגלות השינוי מהריסוק אבל לאחר ששהתה ועמדה כבר חזר הטבע לאיתנו קצת ואם יש הפסד וריסקו איברים יתגלה ויראה וזה נראה ונגלה המיד בנסיין [רשב"א זמ"כ] שהרי אנו רואים גם בבני אדם שעי"י הכאה אינו נרנש הכאב על רגע וזי ולאחר כמה שעות או לאחר יום יתחיל הכאב ויהאדם הבשר:

ה ובעין זה מתבאר מדברי הרמב"ם שכתב בפ"ט דין ח' נפולה כיצד וכו' וכיצד הוא הריסוק שיתרוצץ האבר ויחלה מחמת הנפילה עד שחפסד צורתו ותוארו אע"פ שלא ניקב ולא נסדק ולא נשבר ה"ו מרפה וכן אם הבה אותה באבן או במטה ורצין איבר מאיבריה ה"ו מרפה באיוה איברים אמרו באיברים שבחלל הגוף עכ"ל ובדין י"ז גבי בדיקה כתב אם מצא בה מרפה

עשרה כשתפול הבהמה תוכל למות כסבואר בח"מ סי' ח"י ולכן אם נפלה הבהמה ממקום גבוה עשרה מפחים או שנפלה לבור עמוק עשרה ולא עמדה והלכה חיישינן לריסוק איברים אבל בפחות מעשרה לא חיישינן לה והלינן מה שלא עמדה בסיבה אחרת :

י ודע שהמור והש"ע סעי' א' כתבו דאלו היות מפחים מודרין מכריסה של הבהמה כלומר דאם נפלה כשהיא שוכבת צריך שיהא המקום גבוה י"ט וכן הבור עמוק י"ט אבל כשנפלה מעומד מודרין ה"ט מכריסה דכן אמרו חו"ל בב"ק [נ"א]. דמכריסה עד הארץ יש ד' מפחים ואם נפלה לבור עמוק ששה מפחים הוכל למות ואע"ג רגלי הבהמה המה הרבה יותר מארבעה מפחים ס"ט הכרס תלוי הרבה למטה מראשי הרגלים וליכא רק ד' מפחים מסוף הכרס עד הארץ :

יא והרי"ף והרמב"ם לא הזכירו זה כלל לא בכאן בטרפות ולא בפ"ב מנוקי מסין לענין נוקן והמור ג"כ לא הזכיר זה לענין נוקן בח"מ סי' ת"י ומעמו נ"ל ברור הדגה בנזקין נחלקו שם בנ"מ. דבור שחייבה עליו תורה אם החיוב הוא רק משום הבל הבור או גם משום חבטת ורין זה אינו אלא אם החיוב גם משום חבטת דהבלא לא שייך מה שמכריסו עד הארץ כמובן והנה אם כי המור כהב שם דנראה דעת אביו הרא"ש לפסוק גם לחבטו מ"מ המעיין ברא"ש [ס"ט ד"ק ס"ח] יראה דכספקא ליה וכו' המור עצמו כרמיס ולכן בנזקין דהמטע"ה לא חייב המור את בעל הבור ככה"ג משא"כ בטרפות ספק איסורא לחומרא אבל הרי"ף והרמב"ם נראה להריא שדחתו דין זה מהלכה ומרחו הספרשים בזה ולא העלו דבר ברור והרמב"ם קשה יותר [דלויס כוח דפסק כשמולל להנלו וכ"ש לחבטו חלל הרי"ף ס"ט דפסק כרז להנלו ולא לחבטו ל"ק כלל ע"ש דהרי"ף פסק שם דיש חבטת בפחות מ' ולכן גם כגוף לא הזכיר דלריך י"ע ע"ש חלל הרמב"ם פסק דלריך י"ע גם כגוף גם ס"ט וסמ"ט. זה ופסק שם כשמולל ולע"ג דו"ק] :

יב ולעני"ד נראה דהרמב"ם דחה זה מהלכה ע"פ נ"מ מפורשת דשם דפליגי רב ושמואל דרב ס"ל דבור שחייבה עליו תורה להבלו ולא לחבטו ושמואל ס"ל להבלו וכ"ש לחבטו ושואל הגמ' מאי בנייהו והרבה תימא הא יש נ"מ בעיקר דין בור דלרב צריך שיהא בור עמוק עשרה דווקא ולשמאל די כבור ששה כשנפל השור מעומד כדרך רוב גפילות ולמה לו לחפש חילוקים אחרים שאינם בענין בור עצמו אלא ודאי דלא קי"ל כי הך אוקימתא ומ"מ אנו לדניא קי"ל כהמור והש"ע דכשנפל מעומד היו בבור ששה דכן פסקו הרא"ש והרשב"א והר"ן וכל הראשונים וכתבו דגם בה"ג פוסק בן [הג"י כתב דגם הרמב"ם ס"ל כן ולא הולך לפרש דהכל רואין שנוכריסה יש ד"ע ע"ש ודכרו תמיסו והי"ט ד"ק פ"ה סכ"ה קרח ליישב כדאזן אחר וכן הכ"ח ולע"ד נראה כה"ל] :

יג יש מי שרוצה לומר דגם באבן הנופלת על הבהמה צריך שיפול מגובה עשרה מפחים ובפחות מיו"ד אין חוששין לה ודברים המפורסם הם דמי יוכל לתת קצבה לאבן שנפלה דהכל הוא לפי האבן אם גדול ואם קטן [כ"י כ"ט כלבו] ודווקא כשנפלה הבהמה דהתי נושא את עצמו יש חילוק בזה דממקום נמוך לא יתרסקו איבריה אבל האבן שנפלה עליה אם הוא אבן כבד אפילו כמסוך לה טרפה [ד"ת] אם אינה יכולה להלך וכן הסכימו כל הגדולים [י"ט ע"ג ו"ז ו"ז וס"ח] :

יד לפיכך בהמה שנפלה ממקום גבוה או שנפלה לבור אם יש מכריסה עד המקום שנפלה שם י"ט והיינו שהבור עמוק ו' מפחים דע"פ רוב יש משיפולי כרסה עד הארץ ד' מפחים אך אין כלל בזה דלפעמים יש יותר סד' מפחים ואז א"צ שיהיה הבור עמוק ו' [וכ"ט מובנים דכרי סקוס"ע ודו"ק] אם הבהמה שוכבת ולא עמדה והלכה ושחטוה טרפה דחיישינן שמא נתרסקו איבריה אע"פ שאין רואין בה שום שינוי ואם אין כאן י"ט בצירוף מה שכריסה ועד הארץ אין חוששין לריסוק איברים ואינה אלא כשאר מסוכנת שנתבאר דינה בס"י י"ז ע"ש :

טז וכן כל כיוצא בזה כגון שטרפה לכותל או דרסה ברגליו או בהמה אחרת דרסה ברגליה או הבה באבן בכל גופה וכן הוכחה בקורה או במשא אחרת ונשארה שוכבת על מקומה ושחטוה טרפה דחיישינן לריסוק איברים וכן בעוף כיוצא בכל זה דינו שוה לבהמה וכן העוף שנחבט על דבר קשה כגון בגד שנמתח או על גבי רשתות שיש בהם קשרים או על גבי דק שנפוצץ מהפשתן ועל אבן דרכים ועל גבי חריות של דקל חוששין לו אבל אם נחבט על דבר רך כגון על סרית כפול ועל חול הגס וכיוצא בזה אין חוששין לו ודע דכן איתא בב"י דחול הגס אין חוששין לו אך בנ"מ לפנינו הנירסא חול הרק לא חיישינן חול הגס חיישינן ופירש"י דחול הרק מישחקו ואינו נכבש לעולם וחול הגס כגון אבנים גדולות שבו מרסקין העוף כשנופל עליהם [דף נ"ב] :

יז עוד איתא בנ"מ שם תנן של חטים ושעורים ועשוי חבילות ונפל העוף עליהם חיישינן לריסוק איברים ואם אינו עשוי חבילות לא חיישינן חטים וכל המינים השייך לחטים חיישינן לפי שהם קשים שעורים וכל המינים השייך לשעורים לא חיישינן ויש גירסא דחיישינן ולפ"ז בכל מיני תבואות חיישינן כשנפלה העוף עליהם ונשארה שוכבת על מקומה כל מיני קטניות אין בהן משום ריסוק איברים משום דמישחקין מהרדי ואינם נכבשים יחד לבר מן רוביא והוא תלתן חימצי שקורין פישול"ש בלע"ז אין בו משום ריסוק איברים חמצי צידרו"ש בלע"ז יש בו משום ריסוק איברים ובערוך גורם דגם בחימצי יש בו משום ריסוק אברים ופירש על חימצי אפונים ועל חמצי עפצים ע"ש ומסיים בנ"מ כללא דסילתא

ונראה מה יעשה שרו ליה וערק כלומר התירו אותו מהחבלים וברא אמר ברוך שבחר בהם ובדבריהם דאמרין אלן רחבין תורא כחילא לית בו משום ריסוק איברים ולא דמי לאלים המננחים וא"ו שכל אחד יודע נ"כ שהאחר רוצה להפילו ועכ"ו חיישינן לריסוק איברים דהכא כשמרגיש שרוצים להפילו נועץ צפרניו ומתחוק אבל התם כל אחד רוצה להפיל את חברו ואינו מתחוק בעצמו על הצלתו ולא מתחוק להפיל האחר וממילא מי שנופל דרי לא התחוק בעצם הצלתו:

כא זה שאין חוששין בבית המטבחיים לריסוק איברים כתב רבינו הרמ"א בסעי' דרוקא שלא קשרו כל רגליו כשהפילוהו אבל אם כל רגליו קשורים בשעה שמפילים אותו חוששין לו עכ"ל ומלשון זה משמע דרוקא כל רגליו קשורים אמר אבל כששלשה רגלים קשורים לית לן בה ואף גם על זה צעקו הגדולים [י"ט] סי' ס"ד וס"ז סק"ט משום דברגל אחת קשה להחזוק והורא את דבר ד' לא יקשור רק שתי רגל'ם ושתיים יהיו חפשים כדי שיתחוק בשני רגליו ודע דבקשרו כל רגליו חוששין לריסוק איברים אף בפחות מיד כיון שהפילוהו אחרים [ס"ך סק"ו]:

כב יש מלמדים בידם על המקומות שקשורים כל הרגלים ואין מוחה בידם משום שעושין בענין שאין החבל מקשר הרגלים אלא בשעה שהשור נופל לארץ ומקורם החבל מרווח וביכולתו להתחוק ברגליו ובשעה נפילתו ממש נתהדקו הרגלים וליז ולא אמרו אלא אם ההידוק הוא קודם שנופל לארץ [מ"ז סק"ט] אבל ההיתר היותר נכון לקשור רק שני רגליו וכמ"ש [סז]:

כג המבוחים שנושאים כבש על כתפיהם ומשליכין אותו לארץ יש בזה חשש ריסוק איברים דמרבחף יש יותר מי"ט [ס"ך סק"ד] ועוד דכשאחרים מפילים א"צ י"ט כמ"ש אך אפשר לומר כיון דאין כוונתם להפילו אלא להורידו לארץ לא דמי להפלת אחרים ובעיני י"ט [כ"ו] אמנם א"כ גם ביותר מיד א"צ לחוש דברורה לא שייך לחוש לריסוק איברים דזוראי וידר שלא יחבטנה וצ"ע ופשוט הוא דאם הטבח אוהו רגלי הכבש בידיו עד שכבו לארץ אע"פ שאינו אוהו רק שני רגלים וכל הגוף נחבט לארץ אין חוששין לריסוק איברים כיון שאוחז הרגלים בידיו עד שכבו לארץ א"א להיות חבט קשה [זכו טז] ס"ך סק"ד וכמ"ש ספ"ג סז וי"ט שכתב בס"ך להשיגין ממקום לחייו בידיו ט"ט סל"ט מנמנס חבל מ"ט כוונתו כן הוא וזהו שגמנס ספ"ג סק"ג חבל כפי מ"ט ח"ט ועכ"פ ספ"ט סל"ט כיון כפחות מ"ט ע"ט ונ"ל דכזהו סל"ט דל"כ כ"י י"ט כוונתו ודק"ן]

כד וכמו שאמרנו בהפילה אחרים וידעה שרוצים להפילה מתחזקת עצמה ואין בה חשש ריסוק איברים כמו כן אם קפצה מרעתה מאיזה מקום גבוה אפילו גובה יותר מיה"ט ואע"פ שגבוה הרבה ואע"פ שאין

דמילא כל מידי דמישתרק נחלק זה מזה ואינו נכבשין יחד והגופל עליהם נשמט והלך ואין כאן חבט אין בזה משום ריסוק איברים לא משריק יש בו משום ריסוק איברים:

יז עוף שנחבט על פני המים אם שם מלא קומתו סמטה למעלה לעומת המים אין חוששין לריסוק איברים אבל אם שם מלמעלה למטה עם הילוך המים חוששין לו וצריך בדיקה לירידו דלא בקיאיין בבדיקה פרפה אם לא הלכה הילוך יפה כמו שיתבאר דזה ששם עם הילוך המים אין זה סכחו אלא המים נשאוהו ולכן שלא במי נדר כנון במי אגם דמבונסים יחד ואין בהם הילוך המים כמימי נהרות אף שיש מקום אחד נבזה ומקום אחד נמוך אין בהם חילוק וכל ששם בו מלא קומתו דיו וכן אפילו בנהר ושם עם הילוך המים מלמעלה למטה וקדם לתבן או קש שמהלכים על גבי המים כשהו לו ה"ו כשם מחמת עצמו ואין חוששין לו: **יח** נדבכו כנפיו ברבך בשעת צידה ונחבט אם שני כנפיו נדבכו בהרף שצריך אותו בו כלומר שמושחין ברבך חתיכות עץ וכשהעוף שוכן עליו כנפיו מתרסקים בו וכשהוא רוצה לפרוח נופל עמהם לארץ חוששין לריסוק איברים וצריך בדיקה וכמ"ש ואם לא נדבק בו אלא אחד מהם אין חוששין לריסוק איברים מפני שהוא פורח מעט בכנף השני ואינו נחבט וכבר נתבאר דכנפל מעצמו צריך גובה י"ט וכדפילו עליו א"צ גובה י"ט אלא הכל לפי הכבוד:

יט והא דשרינן היכא דלא נפל בגובה י"ט דרוקא כנפל מעצמו אבל הפילוהו אחרים א"צ גובה י' דאו החבטה קשה ושולט הריסוק גם בפחות מ' לפיכך אלים המננחים זה את זה ונפלו לארץ ולא עמדו והלכו חוששין לריסוק איברים אפילו בפחות מ' מחמת החבטה שחוכמים וז"ל לארץ אבל אם לא נפלו אין חוששין אף שפניהם זועפות וברואנים כואבים דהוה רק חמימות בעלמא [גמ'] וה"ה אם נפלו ועמדו והלכו אין חוששין להם:

כ ולפעמים יש אף כשאחרים מפילים אותה וכגובה יותר מי"ט ומ"ט אין חוששין לריסוק איברים והיינו בגון שידעה שרוצים להפילה והיא מתחזקת נגדם וכשהיא שוחה ליפול נועצת צפרניה בארץ ומתחזקת בהם עד שאינה נופלת רק בסמוך לארץ משש ולפיכך אמרו חז"ל [גמ'] בית המטבחיים אין בו משום ריסוק איברים כלומר כשמפילין אותו לארץ לשוחטו אפילו סמקום גבוה לא חיישינן לריסוק איברים אפילו נשמע סמנו קול יללה כנפלו לארץ לית לן בה מהטעם שכהבנו שמתחוק א"ע בצפרניו והביאו הראשונים ירושלמי בלשון זה אינו דומה נופל מרעת לנפל שלא מרעת בימי דר' פנחס חבשין תורא בתורא כלומר היו חובטין השור לשחיטה בכח גדול אמר לון ר' פנחס בחיבון שרוניה כלומר אני מבקש מכם שתתירו אותו להיות חפשי

שאנו רואים שאינה יכולה לילך מ"מ אין בזה חשש ריסוק איברים והליטין בדבר אחר ואין חילוק בין קפצה סחלון שבכוהל ובין מחלון שבארובה שבאמצע הגג ופירשו חו"ל המעם [סס] מטיב רכל שהיא עושה מדעת עצמה אמרה נפשה שלא תתרום דרך הפביע הקב"ה כמכע כל הבע"ח לברוח מן הנוק הגלוי ולכן אפילו קפצה מארובה שבנג שאין שום דבר שתאחו בו לא חיישין לה ולכן אמרו חו"ל דבשהניח בהמה למעלה ונא ומצאה למטה אין בה חשש ריסוק איברים אפילו כשאינה עומרת דנהי דוראי קפצה מ"מ הא בקפיצה מדעת ליבא השש כמ"ש ולא חיישין שמה אדם הפילה דאין להלות בדבר שנדר השכל הלה יעשה כך ולבעל חי אחר לא חיישין שדפהה דהא ליבא אחר ולכן אם יש שם עוד שוורים ודאי חיישין [כנלט"ד]:

כה וכן אמרו חו"ל [מ"א]. דגנבים שגנבו כבשים מהדיר אפילו השליכים בעיבר לגדר שהוא גבוה מאד אין חוששין לריסוק איברים מפני שהגנבים נוהרים לבלי להפילם על הצלעות ויכול להיות שישברו העצמות ולא יוכלו לילך שהם רוצים שהוכל הכבש לרוץ לפניהם ולכן מדקדקים להפילן על המתנים שלא תנוק ולכן אם התוורום הגנבים להבעלים מפני היראה וורקים מהדיר של הבעלים דרך הגדר ואין יכולין לעמוד בוודאי חוששין לריסוק איברים שהרי או אינם חוששים איך להשליכה וורקים על הצלעות ונתרסקו האיברים ויכן אם לא התוורום מפני היראה אלא מפני התשובה מותרים בדוודאי בין שרוצים בתשובה יתכוונו שלא יגיע הפסד להבעלים וישליכום על המתנים ואם יש ספק בזה מפני מה החוירים אסור [ש"ן סק"ח] ובוודאי כן הוא שהרי יש ריעותא ברורה לפנינו שאינם יכולים להלך ואיך נתיר אותם בלתי יודעה ברורה שאין בזה חשש ריסוק:

כו ואע"פ שבגנבים הלקנו בין הפיליה על המתנים לבין הצלעות ילפ"ו יש מי שרוצה לומר דגם בנפלה מעצמה פתאוכ ממקום גבוה י"ט יש ג"כ חילוק זה דאם נפלה על המתנים אין בה חשש ריסוק [עש"ן סס] אבל לא כן כתב אחר מגדולי ראשונים [סס כנס דוקא] וכן ג"ל עיקר דאל"כ לא הוי משתמטים הפוסקים מלהוכיח דין זה בנפלה מעצמה יהחילוק פשוט דוראי נפילה שע"י אדם איך שהוא איננו מוסיק בכוונה ומהאמין שלא תהיה הנפילה ככח גדול ולכן בהפיליה על מתניה אין חוששין בשא"כ כשנפלה פהאום מעצמה בנוק גמור ודאי יכול להיות שהגם שנפלה על מתניה נתרסקו איבריה מפני רעש הנפילה [עט"מ"ט סכת ג"כ ומותר וסכרוקס סוף מ"ס ולעג"ד ח"ט כן וגם ס"ך כתב רק לכהונה ולדינא אין להקל]:

כז ודע דזה שאמרנו בהוכחה כאבן דחיישין לריסוק איברים זהו כשהאבן שלט בכל הגוף אכר אם הוכחה באבו במקום אחד א"צ בדיקה רק נדר זח

המקים שהוכחה שם ולא במקום אחר וג"מ לדין שבבדיקה כל הגוף אין אנו בקיאים אבל בבדיקה אבר אחד אנו בקיאים ולכן אם הוכח עוף כנגד הריאה לדין דאין אנו בקיאים בבדיקה ריאה של עוף מרפה [ס"ך ס"ד] וגם הילוך לא חדשו עכ"ל שאין הריעותא רק באבר אחד [לגמ"ר] ומ"מ צריך אומר אם ביכולת הכאה זו להזיק להריאה שנחבאת בין הצלעות כיון שאין ריעותא אחרת לפנינו כיון שהולכת הילוך יפה:

כח כתב המר עובר שגולד אע"פ שבית הרחם הוא מקום צר אין חוששין לו לריסוק איברים אפילו אם רואים בו ריעותא שאינו יכול לעמוד ומותר לשוחט מיר אם ידוע שכלו לו חדשו עכ"ל והווי שאמרו בגמ' שם בית הרחם אין בו משום ריסוק איברים וכפירש"י שם אבל הרמב"ם והש"ע השמיטו דין זה מפני שהם מפרשים פירוש אחר דהכוונה הוא דבנפולה לא חיישין לאכר של בית הרחם משום ריסוקי איברים מפני שהוא רך וספוגי וכמ"ש בסעי' ו' [וסוגיט ס"ס ל"ע לפירוט ועכ"מ ס"ט ש"כ זס] ולדעת המור אפילו במקשה לילד הדין כן ובמור א"ח ס' תצ"ח לא כתב כן ועייל בס' מ"ז סעי' ו' הארכנו בזה ולדינא כל שיש ריעותא חוששין לריסוק איברים כמ"ש שם:

כט כתב אחר מהראשונים אם הכו אותה בניד הגשה כדי שתהא נופלת מאליה והיו שוחטין אותה אע"ג דאפילו אם שחטה היתה סתה מחמת ההכאה מ"מ מאחר דאם היו נותנים עליה סימנים היתה מרפאת כשרה [גמ' נ"ד]. ומ"מ דווקא במקל אבל בחץ לא דאינא למוחש לצומת הגידים [וכס"י פי' סס במליס או במקל ע"ש אך כתב לענין כוליא סהיו מנוונים שלא מרד מן הכליות לגזע ע"ס וה"ל י"ל בניד הנסה וכו' ספר"ח סק"כ עוד כתב לדין דלגמ"ר דכתמס' אנו בקיאים גם בחץ מותר ע"ש ודין כשהו' כגמס' במקל על הסדרס נכתב בס' לי"ב:

ל ודע דכפי הדין שנכתבא רבכית המטבחים אין בזה משום ריסוק איברים משום דכל שידעה שרוצים להפילה היא מתחוקת בצפרניה ואין חשש ריסוק אפילו בגובה יותר מ"מ כמ"ש בסעי' כ' א"כ תמוהים דברי רבינו הבי"ט בסעי' א' שכתב והא דבעינן גובה עשרה טפחים דווקא בנפלה מעצמה או הפיליה אחרים יודעת שרוצים להפילה וכו' עכ"ל וקשה הא בכה"ג מותר וא"ל ביותר מ"מ ולכן יש מי שדחה דבריו [ט"ז] ויש מי שתירץ דס"ל דרק בבית המטבחים שיש לה מקום לנעוץ צפרניה בזה מתירינן אף ביותר מ"מ אבל במקום אחר שאין לה במה לנעוץ צפרניה ורק בגובה בלבד היא מתחוקת ואין זה כנפילה בבית אחת ובפחות מ"מ מותר אבל בי"ט וב"ש ביותר מזה אסור [ש"ך ופר"מ] אבל הדברים תמוהים דכיון דבגמ' אמרו ההיתר בכית המטבחים מפני שנועץ צפרניה הא בלא"ה אסור וא"כ בשאין מקום לנעוץ הצפרניים אסור גם בפחות כדיון הפיליה

לג וזה שכתבו אם עמדה תוך מעליע די לה כבדיקה משמע עמידה נמורה ובמור כתב אפילו פשמה ידה לעמוד ומלשון הרמב"ם וש"ע לא משמע כן ומה שכתבו אם עמדה תוך מעליע אין הבונה דלאחר מעליע לא מהני עמידה וכדיקה דאיה סברא יש בזה ומה איכפה לן אם עמדה אתר כמה ימים אלא דה"פ אם עמדה מהני לה כדיקה אפילו שחטוה תוך המעליע וכ"ש אם שהתה מעליע ג"כ וה"ה בעמדה ושהתה מעליע אינו מתכשר בלא בדיקה ולכן לדין דלא בקיאי' כבדיקה טרפה בכל ענין לכר בהלכה [ס"ד סק"ה].

לד וזה שכתבו דווקא עמדה מעצמה ולא בהעמידה אחרים יש מי שאומר דאם העמידה אחרים ושכבה ואח"כ עמדה מעצמה לא מהני ולא ידעתי מעם לזה דמה איכפת לן מה שמקדם העמידה כיון שעתה עמדה מעצמה [פ"ט סק"ג] ויש להסתפק מה נקרא העמידה אחרים אם בידיים העמידה או אפילו שהוכה ועמדה או נערו בה ועמדה מקרי ג"כ שאחרים העמידה והלשון משמע יותר שהעמידה בידיים וגם מצד הסברא כן הוא דכיון שיש לה עכ"פ כח לעמוד מעצמה נדי שהתעוררות לזה תהיה ע"י הכאה או ע"י נערה ס"ט סוף סוף הרי יש לה כח לעמוד מעצמה אך לדין אין נ"מ בזה לדין אינו מועיל רק הילוך יפה [וכ"כ סכ"ז ס"ט].

לה ודע דיש מי שאומר דהלכה לא מקרי אלא כשעמדה מעצמה והלכה אבל העמידה אחרים והלכה אינו מועיל אפילו הלכה הילוך יפה ודברים תמזדים הם דבהלכה לא איכפת לן כלל אך היתה עמידתה ורק כשהלכה הילוך יפה כשרה בלא כדיקה וכן הסכימו כל הגדולים [ס"ד וע"ז ומעיו"ט וסר"ח] ואם אין הילוכה יפה כגון שצולעת או אפילו אינה צולעת אלא שתלך בכבידות ולא כמו הליכתה מקדם אין זה הילוך דאע"ג דבלא נפלה לא חיישינן לצולעת והלינן בשינוא כמ"ש בס"י ל"ב ע"ש בנפלה שאני דבעינן הילוך יפה וכבר בארנו דכבדיקה אבר אחד גם אנתנו בקיאים ולכן בנפל אבו על מקום אחד ועמדה בודקין אותה יעמ"ש בסעי' כ"ו:

סימן נט [דין בהמה שנפשמה עורה בחייה ובו ה' סעיפים].

א ארובה ותחזור כל עורה לקרמחה [רס"י טע"ג נ"ה:] ויש לי שאלה בזה דכיון דהטרפות הוא משום האויר כמ"ש מה מועיל שהחזור לקרמחה הא עור שתחזור לקרמחה ישלוח בה האויר וצ"ל דכך קיבלו חז"ל דבהושמה כולה אף שביכולת העור לחזור כמו שאמרנו חז"ל בגדה שם דעור גזעו מתליף ס"ט ע"ד שתחזור

הפלוה בבת אחת ומגלן להתיר בזה [ס"ג סק"ג] ואולי דגם בבית המטבחים מ"ל דווקא בפתות מ"ט דברמב"ם ובש"ע אינו מכואר דאפילו בגבה הרבה לא חיישינן בבית המטבחים ע"ש אבל בספרו הגדול כתב מפורש כן וצ"ע:

לא כיצד דין נפולה וכדיקתה כתבו רבותינו בעלי הש"ע בסעי' ג' נפולה לשחוט שאמרנו שחוששין לה אם לא עמדה אסור לשחוט אותה עד שתשרא מעליע ואם שחטה בתוך זמן זה אפילו ברקה ומצאו אותה שלימה מכל איבריה טריפה ואם שהתה מעליע ואח"כ שחטה צריך לבדקה כנגד כל החלל כולו מקרקד הראש עד הירך [וגם סמוך כגלג] אם ימצא בה מריפות מהטרפות שפסדו חכמים או שנתרסק אבר מהאיברים שבפנים ונפסדה צורתה ה"ז טרפה אפילו נתרסק אבר מהאיברים שאם ניטלו כשרה כגון שחול וכליות ה"ז טרפה חוץ מבית הרחם שאם נתרסק ה"ז מותרת והמינים א"צ בדיקה שאין הנפילה סמעת איתם ואם היתה כאבן במקום אחד א"צ בדיקה רק נגד המקום שהוכתה שם ולא בשאר איברים אם עמדה תוך מעליע די לה כבדיקה ודווקא שעמדה מעצמה אבל העמידה לאו כלום הוא יש מי שאומר שכל שעמדה והלכה אפילו נמצא שינוי באיבריה אין חוששין לה כל שאין השינוי ממריף בשאר בהמה הלכה כשרה וא"צ בדיקה ואע"פ שלא שהתה מעליע כד"א כשהלכה הילוך יפה כדרכה אבל הלכה והיא צולעת צריכה בדיקה וי"א דאנן האידנא לא קים לן כבדיקה ואין להתיר רק בהלכה והכי נהוג ולא נקרא הלכה רק כשהלכה ד' אמות הילוך יפה כמו שהלכה קודם שנפלה או כשאר בהמה ואם הלכה ואחר כך אינה יכולה לילך דינה כשאר ממוכנת עכ"ל:

לב זהו פשוט דשינוי והפסד צורת אבר אינו ממריף רק בנפלה משום חשש ריסק אבל בלא נפלה לא חיישינן להפסד צורת אבר [ט"ז סק"ג] ואפילו בנפלה ועמדה והלכה לא חיישינן לזה שדרי כתבו שכל שעמדה והלכה אפילו נמצא שינוי כשר כשאין השינוי ממריף בשאר בהמה וכיון דבלא נפלה אין השינוי הזה ממריף ממילא דה"ה בעמדה והלכה:

א בהמה שנפשמה עורה בין בדי אדם בין ע"י חולי או מחמת שחין או מחמת מלאכה [רס"י נ"ד.] טרפה כשניטלה כל העור ואע"ג דעור אין זה דבר שהנפש תליות בו ולא עדיפא מכשר מ"מ טרפה מפני שהאויר שלפ בו וסופה למות [ג"ס נ"ט.] ואם נשתייר בה שיעור שיתבאר כשרה מפני שע"י השיעור העלה

ו זכתה הרמב"ם אם ניטל כרוחב סלע מעל כל פני השררה או מעל הטבור או מעל ראשי איבריה ושאר כל העור קיים ה"ו ספק ויראה לי שמתירין אותה עכ"ל ורבים שארו דכיון שהוא ספק דבעיא היא בנמ' איך כתב שמתירין אותה הא ספיקא דאורייתא לחומרא אך האמת דהרמב"ם הולך לשיטתו שכתבנו בס"י כ"ט שבשאר טרפות לבד מדרוסה יש שהולכין להקל בספיקן ע"ש ועיקר הטעם הוא כיון שניטל העור מאחד משלשה מקומות הללו ונשאר בנמ' בספק ה"ל ס"ס שסא אין הלכה כלל כאותו אמורא שפיסל כשלא נשתתיר במקום שהוא המיוחד ואת"ל דהלכה כמותו שסא גם הוא מודה דכשרה כשניטל העור מהמקום שהוא בלבד וכל שאר העור קיים [כ"מ] ולפ"ו אם ניטלה העור מכל השלשה מקומות וכל העור קיים הוי ספק טרפה וזהו שכתב רבינו הרמ"א ו"ל אבל אם ניטרה משלשהו ושאר כל העור קיים טרפה עכ"ל מפני שאין בזה רק ספק אחד והולכין לחומרא וזה שכתב טרפה כוונתו לספק טרפה כמו שרגיל בכמה מקומות כן מפני שעל עצם הבהמה אין נ"מ בין טרפה וזרואת לספק טרפה [ה"ס] כשנכנסו לינו ס"ס גמור כמ"ס הפ"מ דספק נעילא לא הוי ספק חלא דהוי כעין ס"ס וכוון ט"ס פוסקים שמכשירים לגמרי אין לדקדק כל כך]:

ז יש אומרים דרווקא כשניטל סלע מכל השלשה מקומות טרפה אבל אם ניטל פחות מזה אף שלא נשתתיר כרוחב סלע כשר וזה שהזכרנו כרוחב סלע זהו כשניטל כל העור ואנו מצילין איתו ע"י אלו המקומות צריך כרוחב סלע אבל כשכל העור קיים וניטל מאותן מקומות כל שלא ניטל כרוחב סלע כשר [י"ט"ט ס"ל"א] ויש חולקין בזה [ש"ך סק"ז] ולזה הסכימו הגדולים דגם ככה"ג הוי טרפה כיון שבכל המקומות לא נשתתיר כסלע [פרי"ם וכר"פ] וכן יש הרבה חולקין על דברי הרמב"ם והש"ע שבבע"י הקודם ופסקו דגם כשניטל כרוחב סלע מאחד מהמקומות הללו ג"כ טרפה ורק בזה מקילים דאם באחד מהשלשה מקומות לא ניטל כסלע אף שנשתתיר פחות מסלע מ"מ כיון דבכל הגוף ובשני מקומות קיים העור לא איכפת לן במה שבמקום אחד לא נשתתיר כסלע [ש"ך סק"ב] צ"ע כה"ש וכו' וי"ו וי"ט"ט ס"ס ואתרוטף]:

ח העוף שניטלה נוצחו כשר ויש אומרים לפי שהנוצה לעוף בעור לבהמה דעור העוף רך ורק וכתב רבינו הרמ"א דטוב להחמיר אם נפלו כולם מיהו אם נפלו נוצותיו טרוב שומן אע"פ שנפלו כולם ונשאר ערום מ"מ כשר הואיל ונעשה טרוב שומנו עכ"ל כלומר שא"א שדבר שמשתבחת בו חמרה בו ואם כי יש מגמגמים בזה אמנם אין להחמיר כי מעיקר הדין דעת רוב רבותינו להכשיר לגמרי דכן מבואר מגמ' [נ"ז]:

אמנם

שתחזור תשהא זמן מרובה וישלש האויר משא"כ בשויר סקצת תחזור בזמן קצר לקדמותה ולא הפעול שליטת האויר שבזמן קצר כדי שתמות וכשרה:
 ב ודע דבגדה שם יש שני לשונות בגמ' ללישנא קמא עור גזעו מחליף והטעם דטרפה מפני שליטת האויר ולא יכא דאמרי עור אין גזעו מחליף והטעם דטרפה דבלא עור כלל אין הבהמה יכולה לחיות וללשון זה א"צ לחלק החילוק שחלקנו בסע' הקודם דהטעם פשוט דכשנשאר מקצת עור הוכל לשוב לקדמותה משא"כ בניטל כולו לעולם לא תשוב לקדמותה והחילוק שכתבנו הוא ללישנא קמא דבהכרח לחלק כן דאל"כ איזה חילוק יש בין ניטל כולו לנשאר מקצת:
 ג והנה טרפות זו שניטל עורה קראוה רבותינו חכמי המשנה גלודה ופירושו שניטל עורה ויראה לי דלשון החכמים חכמה ודבר גדול השמיענו בזה דהא יש להסתפק אם טרפות זו שניטל עורה הוי רווקא כשהבשר ערום ואין עליו שום מין כיסוי אבל כשיש עליו איזה כיסוי כגון שנקרם על הבשר כעין צרבת השחין כשרה או דילמא דגם ככה"ג טרפה ומדקראוה חכמים בשם גלודה ש"מ דאפילו בכה"ג טרפה דהנה שם גלודה נמצא בא"י [מ"ז] שק תפרתי עליו גלדי וביאריו בשעלה לו קרום דק על מכתו ודרך בני אדם לתת עליה דבר רך ואויבו מתאונן שלא היה לו דבר רך והוכרח להפריד שק עב על גלד המכה וכן שנינו כרפ"ט דמקאות גלד שחין למכה וגלדי צואה ע"ש ומה הלשון הוא בגמ' הוגלד פי המכה ולזה קראוה בשם גלודה לחסדינו שאפילו עלה על מקום העור גלד כעין קרום דק מ"מ טרפה [וראיה לזה מגדה נ"ה]. שאומר ואלו ר"מ לא קמכסיר חלא דקריד צטרה וכו' ופירש"י מהקטטה צטרה ונעטטה כעור]:
 ד כמה ישתייר בעור ויהא כשר פסק הרי"ף ז"ל רבעינן שישאר כרוחב סלע על פני כל השררה והרמב"ם ז"ל פסק בפ"ט דבעינן כרוחב סלע על פני כל השררה וכרוחב סלע על כל פרק ופרק מפרקיה והיינו בכל פרקי תולדותיה ועצמות השוק והזרן [רס"י ל"ה:] וכרוחב סלע על מקום טיבורה והרא"ש ז"ל פסק [בס"ג סמ"ז] דבכל מקום מהגוף כשישאר בו כסלע כשרה והכה"ג פסק ג"כ כן דבכל הגוף מציל השויר לבד מעור בית הפרסות והיינו מן הארכובה ולמטה דלא הוי עור מפני שהוא רך [רס"י]:
 ה והנה מחלקותיו הלוי בסוגיית הש"ס שם [ענ"ב] ולהלכה כיון שהוא ספיקא דאורייתא הכריע הרשב"א ז"ל לפסוק כהרמב"ם המחמיר שבכילים וכן פסקו רבותינו בעלי הש"ע שכתבו ואם נשתתיר מן העור רוחב סלע על פני כל השררה ורוחב סלע ער הטבור ורוחב סלע על ראשו איבריה ה"ז מותרת עכ"ל ולא הביאו דיניה הרה כלל והבי קי"ל:

לית לן בה [כ"מ בנדה ס"ג] ואם נגלד כל העור מהעוף פשיטא דטרפה אפילו להמכשירים בנישלה הגתה דאין חילוק בין בהמה לעוף ברבר שלא ביארו חכמי הש"ס להראי ובחמרון מקצת העור בעוף כשר כמו בבהמה והשיור צריך להיות ג"כ כמו בבהמה:

אמנם אסמינס שרעתו קצה עליו לא יאכלנה משום כל השקצו [ס"ט מק"ט] דכעין זה נתבאר בס' מ"ו באפרוח שעדיין לא נהגלה בנצתה ע"ש וחמרון בשר לא ביארו הפוסקים דפשיטא דלית לן בה דגעוץ מחליף [נד"ס]. ושהחמר כל בשרה א"א להיות כלל דלא תחיה ובמקצת חמרון בשר אפילו נעשה מקומו צלקת

סימן ס [דין אחות דם ושאלה סם המות וכו' סעיפים].

הגחש מהם דאלו שותה היתה ניכרת איזה ריעותא בגופה של הבהמה [ג"ו ס"ט סק"ז]:
ג' לקמן בס' קמ"ו יתבאר דמסוכנת אף שמתרת מרינא ס"ט יש נמנעים מלאוכלה ולעיל בס' י"ו סעי' ג' הזכרנו זה ג"כ ע"ש ויש שנגנו לאסור הבכשים שגדל בחן שחין של נגע שרגילין למות בהן סמנעם סכנה וכתב המדרש"ל ול דבימוי אסרו כל הבכשים שמסין הוה עד שפסקה המכה ויתבאר שם בס"ד [הק"ו ס"ט סניח ז"ל] וביחוד יש להשגיח בשעת הדבר שמצוי בבהמות שלא לשחוט רק הבריאות ויש שמשגיחים על חמרה אם היא נפוחה או ריקנית דהו סימן שלשלפה בה המגפה וגם מרינא יש חשש איסור בזה ובארנהו בס' מ"ב סעי' כ"ד ע"ש ובימינו יש על זה השגחה מהמלוכה לכלי ישחוטו בהמות חולות ודין חילתיה נתבאר בס' נ"א:
ד' בהמה או חיה שנפסקו רגליה ואין אנו יודעין הסיבה צו חו"ל [ג"ע.] שלא לאכלה רק ע"י בדיקה כיצד שלא יאכלה אלא ע"י צלי ולא לבשלה מפני שיש לחוש לנשכות נחש ובצלי תבוק עצמה דאם הגחש נשכה תפול חתיכות חתיכות ואם לא תפול הוה סימן שאינה נשוכה מנחש ולכן יש שכתבו דעכשו במדינתנו שאין נחשים מצויים ולכן אין אנו נוהרים מגילוי כמו כן אין לחוש לזה ויש שמתקין בין זה לגילוי מפני שאנו רואין ריעותא [ס"ד סק"ז]:

כ' בהמה שאחזה דם וחלתה או שנברה עליה הרם עד שחנקה [רמנ"ט] או שנבנם עשן בגופה ונסתכנה [רס"י נ"ה:] או שנברה עליה חמרה שחורה [רמנ"ס ס"ג] או שחלתה מחמת צינה [רס"י] או שנברה עליה הליחה הלבנה עד שנתבמלה חושיה [רמנ"ט] אבל מרה ארוסה לא שכיח בבהמות [ס"ג] או שאכלה הרדופני שהוא סם המות של הבהמה וזהו אילן הגדל על שפת הנהר ועושה פרחים דומין לשושנים והן מרים ביותר והוא סם המות לבהמה [ערוך] ויש מי שפירש שזהו שבלשון רומי רודר"פינו מין אילן אשר פרח שלו כמו ורד הנקרא בלשון יון רוו"ן ועלים שלו כמו עלי דופ"ינו והוא סם המות לבהמות ויש מהרופאים האומרים שמויק גם לאדם ויש שכתבו שמועיל למי שנשכו נחש [מוסף ערוך] או שאכלה הבהמה שארי מיני סמי מות הממיתים לבהמות או שאכלה צואת הרנגולים או פלפלין שגם זה מויק לבהמות או ששתה מים מגולים במקומות שהנחשים מצויים שיש בזה סכנה כל אלו אע"פ שהם סכנה לבהמה ואינה יכולה להיות עוד מ"מ לא חשבינן לה כמרפה שהרי עדיין לא נעשה נקב וריעותא בגוף הבהמה אלא שהיא מסוכנת מחמתן ומסוכנת כשרה כמ"ש בס' י"ז:

ה' כתב הרמב"ם סוף פ"י דאין להוסיף על המטרות שמנו חו"ל ואפילו נודע לנו מדרך הרפואה שתמות מחלי זה מ"מ כיון שחול' לא מנו זה כשרה וכן להיפך כל המטרות שמנו חו"ל אע"פ שאפשר שמדרך הרפואה שבזמנינו נודע לנו שיש לזה רפואה מרפה שאין לך אלא מה שמנו חכמים דכתיב על פי התורה אשר יורוך עכ"ל דרבותנו ו"ל קיבולו כל הדינים איש ספי איש עד הלכה למשה מסיני והתורה נצחית ולא תשחנה לעד ולעולמי עולמים:

ב' אבל אכלה סם המות של אדם או הבישה נחש או שנשכה כלב שומה וכיוצא בו מותרת משום מרפה ואמורה משום סכנת גפשות והא דלא חישינן בנחש לדריסה בארנו בס' ג"ז ע"ש ושמה השאל ולמה חשבנו מים מגולים בסמי מות של בהמה והא גם לאדם יש סכנה לשחות מים מגולים במקומות שהנחשים מצויים כמפורסם בכל הש"ס דוראי כן הוא אם היינו רואים איזו ריעותא בהבהמה אחר שתייתה המים המגולים היינו אוסרים אותה לאדם מפני סכנת גפשות כבסמי המות דאדם אבל זה שמתירים אותה מיירינן שאין אנו רואים שום ריעותא בהבהמה אחר שהייתה ולא דמי לכל הני שחשבנו שרואים ריעותא כמו אחוית דם והשאר ועכ"ו אנו מתירים אותה אבל שתיית מים מגולים לא התרנו אלא בשאין בה ריעותא וזהו שדימנו לכמי המות של בהמה שגם היא מותרת לפי שודאי לא שותה

ו' כתב רבינו הר"מ בהמה שנחפסמה בדברים אסורים מותרת אבל אם לא נתחפסה כל ימיה רק בדברים אסורים אסורה עכ"ל וכיאר דבריו במפרו ד"מ דהמרדכי כתב בפ"ו דיבמות דמותרת ותוס' בתמורה (ב"ב.) כתבו שאסורה ולזה חילק בין נתחפסה כל ימיה דמה מירי דתוס'

שמותר להאכילה בתמידות דאם נאמר שהישראל אסור לאכול החלב ה"ל לתנא לפרש ואם תאמר דחלב סותר וכשר אסור איזה הפרש יש בין ול"ז:

ז' ורוב הגדולים הסכימו דרק בכרשיני עכו"ם אסור ולא בשארי איסורי הנאה דאין שום סכרא לאסור ואין לך שלא כדרך הנאהו יותר מזה וכי אפשר לומר דזהו דרך הנאהו ליתן לבהמה וכשיאכל הבהמה אי יאכל חלבה היו זה דרך הנאהו ואין שום סכרא לימר כן ולכן בחמץ בפסח כשהבהמה אוכלת חמץ כגון שהבהמה של עכו"ם מותר לאכול חלבה בפסח או לשוחטה ולאכול בשרה [כרו"ם וכ"ס בתהרי"ע] ורק באיסורי עכו"ם החמירה תורה שאפילו פירשה אסור משום לא ידבק בידך וכו' אבל לא בשאר איסורי הנאה ולהרמב"ם אף בכרשיני עכו"ם מותר אפילו למוכת כמ"ש וגם להחוקקים עכו"ם בשארי איסורי הנאה מותר [וגם דעת הס"ך וספר"ם ט"ס לזה ע"ס]:

התוס' ע"ש ובין לא נתפסמה כל ימיה דמוה מיירי המדרכי ע"ש ובאמת בתמורה שם מיירי לגבי קרבן ושאלה כרשיני עכו"ם והתוס' כתבו דלפום דיהטא אפילו להדיוט אסור מפני שעיקר גזירתה מהן ע"ש ואי"ב י"ל דרק באיסור עכו"ם החמירו ולא בשארי איסורים או עכו"ם באיסורי הנאה החמירו ולא באיסורי אכילה שאין טעם לאסור שהרי המאכל נתעכל במעיה וכל גדולי האחרונים הסכימו להוטר [ס"ך ופ"ח וכרו"ם ומהרי"ט ונכס"ג] ועוד שהרמב"ם פסק בספ"ג מאיסורי מוכח דבהמה שנתפסמה בכרשיני עכו"ם מותרת אף למוכת וכ"ש להדיוט ולא חילק בין כל ימיה או לאו ולהריא שנינו בסוף תרומות דמאכילין כרשיני תרומה לבהמות וזה שאסר שם לישראל להאכיל לבהמתו כרשיני תרומה משום דאסור לישראל ליהנות מהתרומה בדבר של כילוי ע"ש [פ"ח] וראיה ברורה לזה שהרי שנינו שם ישראל ששכר פרה מכהן מאכילה כרשיני תרומה ודרי מסתמא ישראל אוכל החלב מבהמתו ומבואר

מליק במ"ד הלכות טריפות

אמר המחבר כבר מלתי אמורה בהקדמה לספרי ערוך השלחן על ח"מ . מה ראיתי על ככה ומה הגיע אלי . ולמותר לכפול הדברים . והנה ספרי הנ"ל הרפסתי ויצא לאור עד סימן קפ"ט . ורכים ידרשוהו . ועכ"ז אין בי כח לגמור הרפסתי עד נמירא . יען כי אין מדרבי לסבב ולעשות תחבולות להוציא הוצאותי כי רב הוא . ועיני נשואות לר' לגמרו . וגם על אבן העזר המסודר אצלי מראשיתו עד אחריתו . ולכן אמרתי להדפיס עתה על ח"ל שחיטה וטרפות . וסידורו ואופנו כמעשה הראשון . ויען כי יד הכל ממשמשין בו . ואולי אבנה ממנו להוציא לאור כל האמור למעלה ולר' התשועה ועל עמך ברכתך סלה .

ספר

ערוך השלחן

על הלכות

מתנות כהונה ותי והלכות מליחה

מאת הגאון המפורסם כ"י פהר"ר יחזקאל מיכל וצ"ל בהרב ר' אהרן הלוי
ע"שמיין ז"ל אב"ק נאוהרדק בעה"מ ס' אור לישירים על ספר הישר
לרית וערוך השלחן על ד' חלקי ש"ע.

[דיני מתנות כהונה של זרוע ולחיים וקיבה ובו נג מעיפים]

מכא לומר שדעתו ריבחה במתנות אמנם לא נראה כן וכ"כ מפורש רבינו ירוחם כיו שהוא ספק בתמה ספק היה שנולד מתייש וצנייה או בהיפך חייב ככל המתנות עכ"ל וכ"כ הפוסקים כשם רש"י ז"ל וכ"כ רבינו הב"י בספרו הגדול אך בש"ע לא הביא רק דעת הרמב"ם ע"ש [והלבוש הביא דעתו ולא הזכיר דעת הטור]:

ה אין מתנות כהונה נודעות אלא בחולין ולא בקדשים ולא בכבוד בין תם בין בעל מום מפני שהם כבר מתנות כהונה ואין קדושת הסצוח חלה על קדושה זו וכל הקדשים אם מקודם הקדישן ואח"כ נפל בהם מום פטורין מן המתנות ואם הקדישן בהיות בהם מום חייבין במתנות מפני שלא חלה עליהן קדושת הגוף והרי זה כמקדיש עצים ואבנים לדמיהן ודוקא כשנפרדו אבל קודם פדייה פטורין שהרי קדושת דמים חלה עליהן וכל מין קדושה פוטר מן המתנות [כן מוכח במשנה דהזרוע ק"ל ע"ש] אבל קדם הקדישן את מומן פטורין אפילו כשנפרד הגם פסולי המוקדשים שנפרד יש להם קדושה [סג] חוץ מן הנכרד ומעשר בהמה דלעולם פטורין מן המתנות אפילו נולדו במסמן שהרי כולו ניתן לכהן בכבוד וכן במעשר בהמה חלה הקדושה אף על בעל מום כמנואר ברמב"ם פ"ו סכורות :

ו וכבוד שנתערב עם בהמה אדירות אם קודם שבא הכבוד ליד כהן חייבין ליתן המתנות מכולם דעל כל אחד ואחד יכול לכהן לומר תן לי מתנותיה ואין אתה יכול לומר שמא הוא הכבוד דא"כ תן לי כולו וכן הדין בפסקי בבור שחייב במתנות ממ"ג אם הוא בבור כולו לכהן ואם אינו בבור חייב במתנות אבל בבור שניתן לכהן במסמו ומכרו לישראל ינתערב באדירות אם רבים שוחטים אותם וכל אחד שוחט בהמה אחת כולם פטורין דכל אחד יכול לומר לכהן שלי ולא הכבוד והמע"ה ואם אחד שוחט את כולם או שנים מהם אין פוטרין לו אלא בהמה אחת שהרי אין כאן בבור אחד ושני בכורות שנתערבו ואחד שחט שלשה בחמות פוטרין לו שנים מהם וכן לעולם הדין לשאול בנתערב בבור בהרבה בהמות נלך אחד הרוב ויתחייבו כולם במתנות דאין הולכין במסמן אחד הרוב :

ז וכתב הרמב"ם בפ"ט סכורות דין ג' ספק בבור חייב במתנות מכל צד שאם בבור הוא כולו לכהן ואם אינו בבור מתנותיו לכהן ואם נסתפק בשנים ולקח חכהן האחד מספק הרי השני פטור מן המתנות עשאוהו כמו שזכרנו בו דכהן ונתנו במסמו לכעלוז עכ"ל וזה שאמר חו"ל בבסה מקימות עשו את שחינו

א כתוב בתורה בפ' שפטים וזה יהיה משפט הכהנים מאת העם מאת זבחי הזבח אם שור אם שה ונתן לכהן הזרוע ולחיים והקבה וכל בהמה טהורה בכלל זה דעיים נמי בכלל שה כדכתיב שה כשבים ושה עיים וכרבקה כתיב לך נא אל הצאן וקח לי משם שני נדיי עיים אבל חיה אינה בכלל זה ולכן לא כתבה התורה בהמה משום דחיה בכלל בהמה כמו שכתוב זאת הבהמה אשר תאכלו שור שה כשבים ושה עיים איל וצבי וגו' ובכאן לא חייבה דהורה בחיה ולכן לא כתבה שם בהמה ודע דבשור ושה ועז אין חילוק בין דקה לגסה דגם שור כן יזמו קרוי שור דכתיב שור או כשב או עז כי יולד [ב"ק ס"ה]:

ב ואף שאין נזהרים בחיה וכן בעוף מ"ם בכלאים הבא מן העז ורחל חייבים במתנות מדכתבין אם שור אם שה ולא כתיב שור ושה מרבינן לכלאים הבא מן עז ורחל דשניהם בני חיובא [לבוש] וה"ח בכזי שהוא כריה בפ"ע ריבה הכתוב מיתורא דאם שיהו המתנות נזהרות בו שאינו מין חיה [שם] וזהו דעת הרמב"ם בפ"ט סכורות ע"ש [עכ"י וב"ח ודו"פ]:

ג וכזי הבא מבהמה וחיה אם הוא כזכי שבא על העז חייב בהצי מתנות ממ"ג שאם אין חוששין לזרע האב הרי כולו שה וחייב בכל המתנות ואפילו אם חוששין לזרע האב מ"ם לזרע האם ודאי דחוששין וקיי"ל דשה ואפילו מקצת שה [תולין פ'] ולפיכך חייב בהצי מתנות ממ"ג אך על הציה השניה פטור דיכול לומר לכהן אייתי לי ראייה דאין חוששין לזרע האב ולכן בתייש הבא על הצנייה פטור מכל המתנות שהרי בחצייה שמצד האם ודאי פטור ובחצי השני יכול לומר לכהן אייתי לי ראייה דחוששין לזרע האב ואתן לך וזהו דעת הרמב"ם ז"ל וראיה לי דלפ"ז אם יש לאחד שני ולדות אחד מצכי הבא על העז ואחד מתייש הבא על הצנייה דממ"ג חייב בכל המתנות מאחד דאם חוששין לזרע האב חייב הצי מה וחצי מה ואם אין חוששין חייב מראשון בכל המתנות :

ד וכל זה הוא לדעת הרמב"ם דס"ל דזה שהתורה ריבחה כזי אינו אלא כזי שהוא כריה בפ"ע ולא בבא משני מינים אבל הרא"ש ז"ל ס"ל דכל מין כזי ריבחה תורה ואפילו בתייש הבא על הצנייה וצ"ב בכל המתנות דכן נורה תורה וכ"ש כזכי הבא על העז ולדעת הטור אינו אלא בכז"ג ולא בתייש הבא על הצנייה ע"ש ודעתו דכיון שאפשר לומר דאין חוששין לזרע האב ואין כאן אפילו סקצת שה אין

התחתונה אינה בכלל זרוע וכך קבלו חז"ל שלמדו זה מזרוע כשלה דאיל נזיר שהצריכה התורה לבשלה בשתימות [מלין לת] ואין מדרך לבשל ביהוד הארכובה התחתונה עם העלינות כמו שנים עתה אין עושין כן כידוע [ולוי זסו מונח המכה ס"פ הזרוע ע"ג וזוה"ק] :

יב והלחיים הם שני הלחיים שמצד ימין ושמצד שמאל והלחי העליון שמכל צד והלחי התחתון שמכל צד ולמדנו זה מדכתיב לחיים לשון רבים ואין לומר דקאי על הלחי העליון והתחתון שמצד אחד דא"כ הו"ל לכתוב והלחיים בחד יו"ד דמשמע ג"כ שני הפרקים דעל פרק אחד הו"ל לכתוב לחי ולכן מדכתיב לחיים משמע כולוהו :

יג וזהו ספרק של לחי התחתון עד סיקה של נרנת שהיא הטבעת הנרולת עם הלשון שביניהם וצריך שיתנם עם העור ועם הצמר שבראש הככשים זה שיער שבראש התישים ולמדנו זה מדכתיב והלחיים כה"א הידיעה לרבות כל אלה [גמ'] ואינו רשאי למלוג הראש ולא להפשיט עורו קודם שיתננו לכהן ואפילו במקום שניהגין להפשיט הראש מ"מ לא יפשיט הלחיים ואע"פ שרוצה ליתנם עם העור לכהן מ"מ לא יעשה כן דשם רצון הכהן לאכלו במלינה בלבד ובלא הפשטת העור אבל הזרוע במקום שנתנו לפשיט אם רוצה מפשיטו ונותנו הוא ועורו להכהן לפני שאין דרך לאכול הזרוע במלינה בלבד וגם הכהן יפשיט העור משא"כ בלחיים שדרך לאכלן במלינה בלבד מפני שהעור דק מאד [ימדכתיב הממל"ס זס משמע להדיא דגם לת סוקוט אין להפשיט ע"ג וענ"ס] :

יד והקבה צריך ליתן לו עם כל חלב פנימי וחיצון [גמ'] ולמדנו זה ג"כ מיתור ה"א דוהקבה וכן פסקו כל הפוסקים ותמיהני דהא מבואר בגמרא [י"ט] דחלב שעל הקובה כהנים נהגו בו היתר אבל אגן לא קי"ל כן כמ"ש בסו"ט ס"ד דשעל הקשת אסור מן התורה ושעל היתר אסור מטנהנא או מדינא ע"ש וא"כ לדין דקיי"ל שהחלב טרפה הוא ואין הכהנים שבוזמ"ז אוכלין אותו למה צריך ליתנם לכהן והרי כבר נתבאר דטרפה פטרה תורה מטתנות ואפילו בטרפה שמתחת חוטמא כמ"ש בסעיף ט'. ואפשר לומר רכיון דבשר הקבה מותר באכילה צריך ליתן גם החלב כמו שצריך ליתן העור והצמר ואמרו חז"ל [סיפ סוקוט] שאם הכהנים נהגו לתניח החלב לבעלים א"צ ליתן לכהן כלומר אף שזית הכהן יאמר איני חפץ להניח לא משנחנין בית כיון שכן נתנו ומסילא דה"ל להעור והצמר מהזרוע ולחיים אם נתנו להניח לבעלים ג"כ הדין כן [פ"י סק"י] :

טז מתנות אלו אין נוהגין אלא בישראל אבל כהנים פטורים וכן שנינו בספרי זה יהיה משפט הכהנים מאת

שאינו זוכה בזוכה ומהו נדלו האחרונים דה"ה בשנתערב בכור בכמה בהמות ולקח הכהן אחד מהם פטורים כולם מן המתנות אף כשהם ביד אחד [פ"ה סק"ה וענ"ס וכו"מ מ"ן ס' סוקוט וענ"י] ויראה לי דזהו כשלקחו בתורת כהונה ברצון הבעלים אבל אם נטל בחזקה הרי הוא כגזול ואינו פוטר כזה את התערובות :

יז מתנות אלו אין בהם שום קדושה ולפיכך אינן טובלין את הבשר כלומר שאינם אוסרין את הבשר להיות מכל שיהא אסור לאכול קודם ההפרשה כתרומה שאוסרת את רתבואה קודם הרמיה ולפיכך יכול הכהן למיכרו וליתנם לכלבים מפני שאין בהם שום קדושה ומ"מ מצוה להפרישן מיד אחר השחיטה דוריון בקדישין למצות והחיו"ב הוא על השוחט אף שאין הבהמה שלו אלא של ישראל אחר דבזבחי זבח תלי רחמנא וכמו שיתבאר ולכן כששחט שחיטה כשרה ונמצאת גם בכריקה כשרה חל עליה מיד חיוב המתנות [ז"ל דיכול להאכיל לכלבים זסו כפמלקל ככבר ונגל"ס כיו ציוו מזה] :

יח ואפילו לא שהט לצורך אכילת הבשר אלא לרפואה או לצורך כלבים וכיוצא בזה מ"מ חייב במתנות דבזבוחיה תלי רחמנא ולא באכילה אבל אם שחט ונמצאת טריפה פטור מן המתנות והכי תניא בספרי מאת זוכתי וזכה פרט לטריפה דטריפה אינה ככלל לשון זכה וסיתה בעלמא היא דשם זכה אינו אלא כראוי לאכילה כדכתיב בכל אות נפשך תאכל בשר וגו' וזכתת מבקרך וגו' ולכן אפילו בספק טריפה פטור ואפילו נטרפה מחמת חוטרת האחרונים טריפה היא ואינה בת אכילה ופטור מן המתנות :

י טריפין בנמ' [דף ע"ה] אמר רב הסרא השוחט את הטריפה ומצא בה בן ט' חי טעון שחיטה וחייב בזרוע ולחיים וקבה ומה למדנו דבן פקועה הניתר בשחיטת אמו פטור מטתנות דאין זה בכלל זבחי זכה כיון שבעצמו אינו טעון שחיטה ואפילו כשהפריס על נבי קרקע דצריך שהיטה משום מראית העין כמ"ש בסו"ט י"ג במתנות אינו נראה לחייבו משום מראית העין דאין בזה מראית עין דמי יימר שלא נתנו לכהן והכהן מברס [ול"כ ספ"ט] :

יא הזרוע היא היד והיא הרגל שלצד הפנים ונותן לכהן יד אחת ומדכתיב הזרוע כה"א הידיעה משמע העיקרית והיא של ימין [גמ'] וצריך ליתן לכהן שני פרקים טמנה וחיינו הפרק השני והוא מסוף ארכובה הנמכרת עם הראש עד הפרק השלישי וגם הפרק השלישי עד כף היד שהיא העצם הרחב של כתף שכלעז קורין לה אספאליד"א ויש קורין ריע"ד ובלשוננו קורין אקסיל אבל הארכובת

סאת העם ולא סאת אחיו כהנים דכהנים אינם בכלל עם דבר זה מפורש בתורה כעבודת יוה"כ דכתיב ונפר את מקדש הקדש וגו' ועל הכהנים ועל כל עם הקהל יכפר הרי מפורש דכהנים אינם בכלל עם וזהו רק כשהכהן שוחט לעצמו אכל לא בשוחט לסכור כמו שיתבאר בס"ד בסעיף ל"ח :

השוחט לנכרי פטור מע"פ שימכרה לישראל ס"מ כיון שבשעת זביחה אינה של בר חיובא פטורה מן המתנות דכזביחה תלי דהמנא ולכן שנו חכמים במשנה [ק"ד] נר שנתנייר [ניסים קדושים] והיתה לו פרה נשחטה עד שלא נתנייר פטור משנתנייר חייב ספק פטור שהמוציא מהבית עליו הראיה כדון כל ספק מסון :

ב דע דכגמ' שם הקשה מהא דתנן בפ"ד דפאה דספק לקט וכלא אמרינן המטע"ה ונפקא לן מקרא דעני ורש הצדיקו צדק משלך ותן לו ולא דמי לכל ספק מסון רשות דכיון דהתורה צותה ליתן לעני או לכהן יש לוותר משלו וספיקא לחוסרא ותידעה הצ"ח הכא פרה בחוקת פטור קיימי כלומר כשאתה מעמידה על חזקתה תראשונה היתה פטורה כיון שעכ"מ היה חתם קמה בחוקת חיובא קיימי ע"ש ולפ"ז גם הפרה היתה בחוקת חיוב ואח"כ נפל בה ספק חייבת :

כ"א ולפ"ז יראה לי דלוי ששוא אשה והכניסה לו בהמה ונשחטה ויש ספק אם קידם הנשואין נשחטה או אח"כ חייב במתנות שהרי חזקתה הראשונה כשהיתה אצל האשה עמדה בחוקת חיוב וכשלא נכהן ככה"ג כשנשא אשה ויש ספק מתי נשחטה ודאי פטורה דאפילו אם נשחטה קודם הנשואין הרי ביבולתה ליתן לכהן זה אבל הלוי אינו רשאי לקבל המתנות של אחרים כמ"ש בסעיף י"ז ובספק נראה דחייב ליתן לכהן [ע"ג נדדים ז' ד"ס ולענין ונכ"מ ס"ג ונק"ג סק"י ונכ"י י"ד סי' נ"ח סק"ד ודוק] :

כ"ב לקמן כמ"י רנ"ז יתבאר דאין ליתן כל הצדקה לעני אחד ע"ש והיה נבי מתנות כהונה לא יתנם לכהן אחד וכך אמרו חז"ל בעירובין [ס"ג] כל הצנות מתנותיו לכהן אחד מביא רעב לעולם ולכן יתן לבמה כהנים ומ"ם יתן לכל אחד מתנה הנונה וכך אמרו חז"ל [מ"ג ק"ג] זרוע לאחד וקבה לאחר והלחיים לשנים וכן הלשון יחלק לאלו השנים [ס"ח] ובשוד הגדול יכול להלק חזרוע לשנים לכל אחד פרק אחד מפני שיש בזה כרי נתינה והטעם בכל זה משום דכתיב ונתן לכהן צריך להיות נתינה יפה [ד"ב כ"ט] :

כ"ג יש מי שכתב דאם רצה ליתן כל המתנות לכהן אחד פטור וזה שאמרו חז"ל לבלי ליתן לכהן אחד זהו בשנותן לו לעולם מתנותיו אבל באקראי בעלמא יכול ליתן לאחד כל המתנות [ס"ח] וראיה לזה מדברי הרמב"ם שכתב הרוצת ליתן המתנות לכהן אחד נתן עכ"ל והמור והש"ע לא הביאו דבריו ואולי מעמו של הרמב"ם הוא דכיון דבתולין בספק הדיון כשאמרו חז"ל שיתן מתנה הנונה לא אמרו גם הדין הדין שלא יתנם לכהן אחד שיש דלית לן בה כשנותן

מן ופסקו בגמ' דלויס הוה ספק אם הם בכלל עם אם לאו [ק"ח] הלכך פטורים מיתן שיכול לומר לכהן אייתי לי ראיה שאני בכלל עם ומ"ם אם הכהן נמלך סלוי אין מוציאין מידו מפני שיכול לומר להלוי אייתי לי ראיה שאתה אינך בכלל עם ולא דמי לסאי דקיי"ל בס"י שט"ו בספק בכור כשתקפו כהן מוציאין מידו דהתם הספק הוא על עיקר הכבור אם הוא בכור אם לאו ולא מהני תפיסה מספק אבל בכאן זהו דדאי שיש להכהן שייכות במתנת אלו אלא דהספק הוא אולי בעל בהמה זו פטור מזה יכול להכהן לומר אייתי ראיה [ע"ד סק"ג וס"ח] אך הרמב"ם ז"ל פסק גם בספק בכור דאם תקפו כהן אין מוציאין מידו ויתבאר שם בס"ד ומ"ם כתב רבינו הרמ"א בסעיף כ"ג דיש חולקין בכאן וס"ל דאפילו נמלך הכהן מוציאין מידו ומעמם דמדמים זה לתקפו כהן שבספק בכור ואינם מחלקים החילוק שחלקנו ובשם קיי"ל דמוציאין מידו וא"כ ה"נ דכוותיה ולדינא נראה עיקר כרעה ראשונה והלבוש חשמים דעת היש חולקין ע"ש :

ין מיהו זה ודאי דאין לחישראל ליתנם ללוי וכשנתן ללוי מוציאין מיד הלוי ונתינה בטעות היא שהרי ונתן לכהן כתיב ולוי אינו בכלל כהן דלחיפך מצינו שהכהנים נקראים לויים כדכתיב והכהנים הלויים בני צדוק אבל לויים יקראו כהנים לא מצינו בשים סקום ולכן אף שיש מי שמתפק בזה ס"מ העיקר לדינא כמ"ש וכ"כ האחרונים :

י"ח ויש לי בזה שאלה כיון שהטעם שהכהנים פטורים מפני שאינם בכלל עם כמ"ש א"כ ליפטרו נשים מסתנות כהונה שהרי אמרו חז"ל בשבת [ס"ג] נשים עם מפני עצמן הן ואינם נ"כ בכלל עם וצ"ל דבלשון תורה הן בכלל עם כדכתיב הקהל את העם האנשים ותנשים וגו' ואין לומר דא"כ גם כהנים בכלל זה שהרי גם הם ישנן במצות הקהל אמנם לא דמי דמ"כ במסקים שנוצר עם אצל כהנים אינם בכלל זה אבל נשים בע"כ הן בכלל זה וגם מעבודת יוה"כ מוכח כן שהרי כתיב ועל כל עם הקהל יכפר והרי גם נשים בכלל !

י"ט השוחט לכהן וללוי פטור מן המתנות כמ"ש ויראה לי דה"ה השוחט לקטן שהבהמה היא של הקטן פטור ג"כ דהקטן אינו בר מצוה וכן

כשנתן באקראי מבהמה אחת כל המתנות לכהן אחר :
כד אם אין שם כהן בעיר ישום המתנות בדמים דאין בהם שום קדושה כמ"ש וישומם בשויים ולא בפחות משויים דיש בזה גזל השבט ואוכלם וכשימצא כהן יתן לו הדמים ודוקא שישום מקדם אכילה אבל אם ירצה להניח השומא עד לאחר אכילה אסור [נדנ"י] דקדם השומא הוה כגזל והוה כשאין כהן אבל כשיש כהן אסור לו לשומם ויתן הדמים לכהן בלא רשותו [ספ] :

כה ודע דמלשון המור רש"ע שכתבו ישום אותו בדמים משמע להדיא דמוכרין על שומתו בעצמו וא"צ שאחרים ישומו כדרך כל שוכה ב"ד וכן משמע מלשון הרכב"ם שכתב מקום שאין בו כהן כעלה המתנות בדמים ואוכלין ע"ש ומשמע להדיא שהוא בעצמו מעלה אהן בדמים אבל מלשון הש"ס [קל"ד] שאמרה מעריך אותו בדמים משמע שאחרים ישומו את המתנות ונראה דגירסתם היתה בגמ' מעלה ולא מעלין וכן משמע סו"ת"ף והרא"ש ע"ש והטעם י"ל דכיון דבשר נסתר באמצוי ככל עת :יבבל שנה א"צ לזה שומת ב"ד ודע דלשון העלאה אין הכוונה להעלות יותר משויים אלא שומא טובה כפי שוין :

כו אין לו לכהן להטוף המתנות אפילו אם הבעלים מתרצים אה"כ דכתוב ונתן לכהן ולא שיהטוף מעצמו ואפילו רשאל אותם בפה לא ישאור מפני שהוא סתבה ככך ובמתנות כהונה כתיב לך נתתם למשחה כלומר דרך שררה וכבוד ולא דרך בויץ וזה היה עון בני עלי שחלקם שאלו בפיהם כמ"ש חו"ל [שנכ ס"ג] אלא אם יתנו לו דרך כבוד וימלא ובזמן שיש כהנים רבים בבית המטבחים הצנועים מושבין ידחם והגוררים נוסלין ואם היה הצנוע הזה במקום שאין סכירין אותו שהוא כהן ימול כדו שלא יאמרו עליו שאינו כהן והוה במקום שאין סכירין אותו אבל במקום שמכירין אותו שהוא כהן ע"י נשיאה כפים או ע"י עייתו לתורה ראשון א"צ ליפול כן משמע בגמ' [קל"ג דפר"ך על אביו ולפרוס ידיו ע"ש ת"ע שלא הזכיר הש"ס מעייתו לתורה ואולי מפני שהיה נדוד הדור וראוי לקרא במקום כהן אף כשלא היה כהן כרב שקרא בכהני] :

כז הכהן יכול לאכול המתנות באויה אופן שערב לו הפעם אם מבושל אם צלי כדו שיאכלם להיאבדן ואם כל הממעמים שוים אצלו יאכלם צלי ובחדל דרך גדולה כדרך שהשרים אוכלים [תפיס' קל"ב ד"ס ה"י] אבל כשמוכר או נוהג המתנות באחרים אין בזה דקדוק כלל אף לאכלן ורק כשהכהן בעצמו אוכלן או שמכר בהם כהן אחר יש לדקדק לאכול דרך גדולה וכבוד דבהם כתיב למשחה כמ"ש :

כח אם יש כהן ת"ח לא יתנם לכהן ע"ה רבן ציה המלך יהושפט [דכ"י ל"א] לתת מנת הכהנים והלויים למען יתקו כבודת ה' ומ"מ אם אין כהן כהן ת"ח יתנם לכהן

ע"ה ולא ימחין עד שיוצמן לו חבר [תפיס' קל"י] והא בתורה כתיב סתם כהן וכן אם הת"ח אין רצונו ליטמך יתנם לע"ה וכן אם הת"ח הוא עשיר והע"ה הוא עני מוצב ליתן יותר להעני [ספ ק"ד ע"ג ד"ס וגומת] :

כט בזמן שהיו תרומות ומעשרות נהגות בא"י היה כל אחד נוהג הפרשותו לכהן ולוי המכירו ואהבו והיה נחשב גם קודם שקיבל את הפרשותו כאלו קבלו כמו שאמרו חו"ל [גיטין ל"ג] במכירו כהונה ולויה דזוכה גם קודם דמפי נדידיהו מפני ששארי הכהנים והלויים יש להם היטח הדעת מזה והוה כמאן דמפי לידי המכירים [רש"י ס"ג] ולזה אמרו חו"ל לענין מתנות אלו [מל"ג קל"ג] דהכהן הרגיל לקבל מתנות אלו מאוה בעה"ב יוכל לזכותם לישראל מכירו שיקבלם מיד הבעה"ב מכירו וכשהישראל מקבלם הוה כאלו קיבלם הכהן ונתנם לישראל זה :

ל ולא התירו זה רק כשהישראל ת"ח ודחיקא ליה שעתא ואף גם זאת שלא יהיה הכהן משרת בבית זה הישראל שמוכה לו המתנות רשעא לא ירצה בלבו לזכותו אך הוא מוכרח לזה מפני שהוא בביתו [צו פ"י ספמ"ס] וכן אם הכהן הוא משרת בבית המוכה לו תמיד ועתה הוא מוכה לאורח ישראל ת"ח שמרארה בבית רבו המוכה לו תמיד נ"כ אסור דאולי אין רצונו בלב שלם לזכוה ורק הוא מוכרח לעשות לרצון רבו שזה הת"ח מתארח אצלו [והו לפירש"י] וכ"ש שאין הכהן המשרת בבית ישראל המוכה יכול לזכות דבעליו זה המוכהו תמיד דאין כאן נתינה כלל [ד"ה ונ"ה ע"ש ועמ"ס ס"ג פ"ג דנבני ספור ספמ"ס] :

לא לא נתן המתנות לכהן אלא אכלן או הפסידן פפור סדיני אדם שהרי זהו ממון שאין לו תובעין שכשיתבענו כהן זה יאמר לו לא הייתי נותנם לך אלא לכהן אחר ואפילו אם היה זה הכהן ממכריו מ"מ יכול לומר לו דעתה לא היה רצוני ליתנם לך ומ"מ חייב בדיני שמים מפני גזל השבט ויראה לי דאם היה לו כהן המכירו שרגיל ליתן לו תמיד וכהן זה זיכס לישראל ת"ח כמ"ש בסעיף כ"ט רחייב לשלם ברניו אדם כיון שאנו חושבים אותו כזוכה ומ"מ יש להתיישב בזה וצ"ע לדינא וכל זה כשכבר אכלן או הפסידן אבל כשהן עדיין בעין ואין רצונו ליתנם לכהן כופין אותו ליתנם לכהן :

לב אמרו חו"ל [קל"ו] דמתנות אלו נותנן אפילו לכהנת ויצא ידי חובתו והא דכתיב ונתן לכהן אפילו כהנת כמשמע ואפילו היא אשת ישראל דכיון דקדושה לית בהו דאינן אסורים לזרים הרי היא מותרת כהן ולא דמי לתרומה [רש"י] דבמקום דכתיב בני אהרן אמרינן בני אהרן ולא בנות אהרן אבל כמאן דכתיב סתם כהן אפילו כהנת כמשמע :

לאשתו המעט פשוט דאשה היא קנין בעלה וכשנתן להבעל היה כאלו נתן לאשתו שהרי אף אם יתן לאשה יקנה הבעל אבל אין הבעל קנין האשה וכשנתן לאשה בלא דעת הבעל לא קיים מצות נתינה :

ל"ג גם לכהן קמן יכול ליתן המתנות ולא כתיב לאיש אלא סתם לכהן וגם הקמן כהן הוא ואף אם נאמר שאין ביכולת להקנות ולקנות במתנות לא שייכא הקנאה דהתורה זכתה להם והו' דכתיב ונתן לכהן אין זה בתורת הקנאה אלא שהתורה צוהת' לו ליתן לכהן ומצינו בבמה מקומות שהיו נותנים לקמנים תרומה וחלה וגם בשם כתיב נתינה ואין שום ספק בזה דלא כיש מצמנים בזה [ע' ינפוס ז"ל: וסלם מפגנים לפס' ינפוס וכו' ופוסק מ"ב קמן היודע לפוסק כסיו סולקין לו תרומה ופסוקים כ"ו וסליל לפס' קמן פ"ט] :

ל"ד זה שכתב פסוד מי המתנות דוקא כששוחט לאביזלה בני ביתו אבל כהן שפסד שמכור לאחרים חייב ליתן המתנות לכהן אחר וכך דרשו חז"ל כיון דכתיב זה יהיה משפט הכהנים מאת העם מאת זובחי הובח ולא כתיב מאת העם וזבחי הובח ש"מ דה"פ מאת העם כששוחטים לעצמם ולא מאת הכהנים ומאת זובחי הובח אפי' כשהם כהנים כיון שהם מוכרים לאחרים [קל"ג:] ואם הוא קובע אי"ע למכור בבית המטבחיים קצב קבוע חייב ליתן מיד ואם אינו קבוע למכור בבית המטבחיים אלא בביתו פסוד ב' ונ' שבתות מפני שעדיין לא נתפרסם שהוא שוחט למכור ומכין ואילך חייב וכופין אותו בכל מיני כפיות אם אינו רוצה ליתן לכהן אחר :

ל"ה יש מרבותינו שכתבו דמן התורה אינו חייב אלא כששוחט בהמת ישראל דכששוחט בהמתו פסוד אפילו בשוחט למכור אלא דרבנן גזרו שחייב ליתן לכהן אחר דאלי"כ ירנלו אי"ע מבחי ישראל לשתף אי"ע עם כהנים כדי להפטר ממתנות ולכן כשאינו קובע אי"ע למכור בבית המטבחיים פטורוהו שתיים ונ' שבתות דאי מן התורה איזה חילוק יש בין קובע עצמו במטבחיים אם לאו [תוס' ע"ה] יש מרבותינו דס"ל דגם מן התורה חייב בשוחט למכור בהמתו [י"ט:] וה' שפסוד בשבתות ראשונות כשאינו קובע אי"ע במטבחיים מפני שבאמת אין דעתו מחלפת למכור וחושב שאם יהיה למי ימכור ימכור ואם לאו יאכלן בעצמו [י"ז] :

ל"ז כבר נתבאר במעוף ח' דהחוב הוא על המבט כשראובן שוחט בהמת שמעון חייב ראובן להפריש המתנות ולהתנם לכהן ואם שוחט בהמת כהן או בהמת עכרים פסוד ואף שהחוב הוא על השוחט מ"מ המבט הגאון שייך להבעלים ומהו מובט הגאון שביכולת הבעלים ליתנם לאיזה כהן שירצה ומהו מובט הגאון שהכהן מחויב לו מובט בעד זה אבל אמרו לו לקבל מעות מהכהן כדי שיתן לו המתנות וכן אמרו לקבל מעות מישראל שיש לו בן בתו כהן שיתן המתנות לבן בתו [ג"י גמס כ"ו] ואע"פ דבתרומה

ל"ג וראה לי דידן זה אינו אלא במתנות חרוע ולחיים וקיבה אבל בשאר מתנות כהונה ולויה כתרומות ומעשרות ופדיון הבן וחרמי כהנים אין יוצאים ידי נתינה כשנתנו לכהנות ולויות אע"פ שמעשר ופדיון הבן וחרמים מתירים לזרים מפני שמתנות אלו אמורים בפי' קרח וכתיב שם במעשר לבני לוי ובחודאי למעושי בנות לוי הוא ראוי וכן בכל מתנות כהונה כתיב שם וידבר ה' אל אהרן ואני הנה נתתי לך וגו' וכיון דכתיב אהרן דוקא זכרים ולא נקבה אבל מתנות אלו כתיבא בשפטים וכתיב סתם כהנים ודרשנין אפילו כהנת והכן אע"פ דבפרשה זו כתיב ג"כ תרומה כדכתיב ראשית דגןך וגו' מ"מ בעינן דוקא כהן כדכתיב בפי' קרח ולכן לא מצינו בכל הש"ס שיעזיל נתינה לכהנת בשאר מתנות כהונה וכן ליה במעשרות [וינפוס ז"ל: דחסינ' למה שט"ן מולין' לם גימס' סגנוס פסוק יתד לו פסוק פסוק דמפס' דנלל"ס מולקין לם זה נלל"ס ספן דמ"ס"ט ונתנן כול' לנכל' יתד' עס כול' סכרי נכ' פסד ופס' עס ופס' שפסד כול' מפני' רבו כ"כ לל"ס דכני' כפס' נקדוץ ו' נ"ג כ"פ' סל"ס סל"כ נכוס' ופסוקי פל"ס כפלי' מקומס לם כפסו כן ודוק] :

ל"ד וכיון שיוצאין ידי נתינת מתנות אלו גם לכהנת לכן כהנת הנשואה לישראל יכול הבעל לקבל מתנות בשביל אשתו וכך אמרו חז"ל [ס"ג] רב כהנא אבל בשביל אשתו וכן ר"פ ורב יימר רב אדין אכלו בשביל נשותיהם בלוטר שקבלו המתנות בשביל נשותיהם שהיו כהנות וכ"ש שהם עצמם פטורים ממתנות ויש להסתפק אם בעינן דעתה שרתן לו רשות לקבל המתנות או דילמא כיון שיד אשה כיד בעלה יכול לקבל גם בלא דעתה וכן נראה עיקר [י"כ סג"ס זל"כ כפ"ס וגם דכני' ס"ט ז"ל ודוק] :

ל"ה ואפילו איכא כהן נמור יכור ליהן לכהנת ולבעלה הישראל והדרבא אם זה הישראל הוא ת"ח והכהן הוא ע"ה הישראל קודם ואם שניהם ת"ח שניהם שוים [י"ט] וכתב הרמב"ם אבל חללה אינה אוכלת שאין חללים בכלל כהנים עכ"ל ואין זה רבועא כלל שהרי אפילו כהן חלל הרי הוא כור אלא ראינו כוונת שגולדה מפסולי כהונה דבכה"ג גם הוכר נפסל מכהונה אלא כוונתו שנבעלה לפסול לה דבכה"ג הוכר אינו נפסל אלא דהוא נעשית חללה בבואת הפסול [ינפוס מ"ב. ס"ט עמ"ס מתלס ס"ג כיון שנבעלה וכו' פ"ט] :

ל"ו איתא בספרי ונתן לכהן לכהן עצמו ואין שום פי' לזה ויש שפירשו דהכוונה לכהן ולא לשלחו ודברים תמוהים הם שהרי שלחו של אדם כמותו ויש שפירשו דהיינו כפתמא דדילמא לא נחא ליה לכהן שהישראל יתנם לשלחו אבל אם הכהן שלח שליח יתנם לו [פ"י סק"ג] וגם זה תמוה דבלא דעת הכהן הרי אינו שלחו ומאי קמ"ל ולי' נראה דה"פ דהנה כבר נתבאר דכשהיא כהנת יכול ליתנם לבעלה הישראל ולפי' לכאורא כ"ש שיכול ליתנם לאשת הכהן קמ"ל ולא דוקא לכהן ולא

דבר תרומה מותר להישראל לומר לישראל המפריש תרומה הא לך סלע והן תרומה זו לכן בתי כהן מ"מ כשאר מתנות כהונה אסור וההפך כמבואר בגמ' [נכוחות כ"י פ"ט] והרמב"ם בפ"ב בתרומות דין ב' כהור' בכה"ג גם כשאר מתנות וכבר השיג עליו הטור בסו"א ע"ש :

מא זה שרחיב הוא על השיטת זהו כשיחם בהמת ישראל ואו אפילו השוחט הוא כהן אסור לו לקבלם בעצמו אלא נותנם לאיזה כהן שירצה בעל הבהמה [גס'] אלא בעל הבהמה כצוה לו שיקחם ליצמו ואם שוחט בהמת כהן או בהמת נכרי פטור כיון דבעל הבהמה אינו בר חיובא ואפילו הוא שותף עמו כמו שיתבאר בס"ד :

מב שנים שהם שותפים בבהמה חייבים במתנות בהמת העם כתיב אפילו שהבהמה היא של כמה אנשים אבל ישראל המשותף כבהמה עם הכהן או עם הגוי פטור אפילו מחלקו ואע"ג דק"ל שה אפילו בקצת שה פטור דוקא בחצי שה שהוא דומיא דכולו שה כגון בצבי הבא עד העז שאו חייב ליתן מכל השיות שבו דהיינו חצי המתנות אם חוששין לזרע אב כמ"ש אבל הכא שכולו נקרא ישה אלא שפטור מחלקו של כהן או של גוי אמרינן כיון שאין כל השיות שבו חייב גם חלקו של ישראל אינו חייב [מוס' קל"ז ד"ס וז"ל] :

מג ומ"מ צו חז"ל שצריך לרשום כלומר לעשות סימן על הבשר שירעו הכל שהכהן שוהף בו שלא יחשדהו שאינו נותן המתנות [משנה סג] וכן בשחגוי שותף בו אמנם כשהגוי יושב בבית המטבחיים א"צ לרשום מפני שהגוי דרכו להרבות דברים לאמר לו אל המכור בכך אלא בכך וכיוצא כזה ויראו הכהן שיש להגוי כזה שותפות אבל בשותפות הכהן כששותפים לעצמם ולא למכור אפי' כשכהן יושב עמו בהמטבחיים צריך לרשום מפני ששותף ואין הכל יודעים ומבורים שהכהן רוצה לקנות בשר ואפילו יושב על הארגו שהמטבח נותן שם הבעות שמבורים שהמטבח חושבו לשמור המעות ולא שהוא שותף בהבהמה ועוד דאין הכל יודעים שאין רצונם למכור הבשר דבכה"ג חייבים במתנות כמ"ש אבל בניי גם ככה"ג פטור דעליו לא שייך חיוב [והפיהי לפס לא לפס ספ"ט דף קל"ג: טעם זה וזע"ז] :

מד כד"א ששותפות הכהן או הגוי פוטרת כשהוא שותף בכל הבהמה אפילו יש לו חלק קטן כיון שאין להם אבר מיוחד להשיתוף אבל אם אינם שותפים אלא בראש וכל הגוף הוא של הישראל לבדו אינו פטור אלא מן הלחיים בלבד ואם הם שותפים רק ביד אינו פטור אלא מן הוריע יאם הם שותפים רק כהבני מעיים אינו פטור אלא מן הקבה :

מה וכן אם יש בהמת לכהן או לטי ומכר את וראש

לישראל קודם שחיטה חייב הישראל ליתן לחיים לכהן ובזרוע וקבה פטור כיון שהם של המוכר ואם מכר לו היד חייב בזרוע ואם מכר לו הבני מעיים חייב בקבה ואפילו אם אחר השחיטה מכר לו כל הגוף פטור מפני שהחיוב תלוי רק בעת השחיטה ולכן השוחט בהמת של גוי אצל הגוי והתנה עמו שאיזה שתמצא טרפה תשאר תשאר לפניו ואיזה שתמצא כשרה יהיה קניו להישראל אפילו עשה עמו מקד פטור ככל המתנות מפני שבשעת שחיטה עדיין היא של המוכר עד שתמצא כשרה ועיקר הקנין הוא אחר השחיטה ואע"ג דרוב בהמת כשרות הן לא אולינן בממון בתר רובא ועוד דטרפות דריאה שכיח [פרי"ח] דה"ה להיפך בניי שקונה ישראל ושוחטה ע"י שוחט אצל ישראל כתנאי שאם תהיה כשרה נשארת לישראל ואם טרפה שייך לו דחייב הישראל כמתנות [סו'] ופשוט הוא :

כו כהן שמכר פרה לישראל ואלו אני מוכר לך פרה זו הוין כמתנותיה הוין שיוו וצריך ליתנם למיכר שרתי מעולם לא מכר לו המתנות אבל אם א"ל ע"מ שהמתנות שלי אינו תנאי והמקח קיים ויכול ליתנם לכל כהן שירצה דכיון שא"ל לשון על מת משמע להדיא שהמתנות הוין בכלל המכר וקנאה הישראל וכיון שקנאה הישראל מהחייב ליתנה לכהן והתורה זכתה לו כמובט הנאה ליתנה לכל כהן שירצה וא"כ התנאי שהתנה ע"מ שהמתנות שלי יהיה מתנה על סח שכתוב בתורה ותנאו בטל והמעשה קיים כמ"ש באהע"ז סי' ל"ח ודין זה מבואר בגמ' [קנ"ד] ופסקו הפוסקים והרמב"ם והקשו עליו רבפ"ו ממעשר פסק ככהן שמכר שדה לישראל וא"ל ע"מ שהמעשר שלי תנאו קיים דהוה כמו ששייר לו מקום המעשר ע"ש וגם זה מבואר בגמ' [פ"ג ס"ג] אך אין זה דמיון כלל דבמעשר מבואר בגמ' המעם סה שאמרינן כן דהוה כמו ששייר מקום המעשר דאל"כ כל המכירה בטלה דאין אדם סקנה דשלב"ל והמעשר אינו עדיין בעולם לפיכך אמרינן שכן היתה הכוונה כדי לקיים המכירה משא"כ כפרה המתנות בעולם והמכירה קיימת אמרינן הכונה כפשוטו [פרי"ח] ואם אמר לשון אלא כגון פרתי מכורה לך אלא שהמתנות שלי יש פלוגתא בגמ' לענין נט אם לשון זה הוה כחוף או כע"ס [גי'ח] ואיפסקא בגמ' נימין [פ"ג] הלכתא דהוה כחוף ע"ש :

כז וישראל שמכר פרה להבירו ושיר המתנות אע"פ שהוה שיוו אם אמר כלשון חוף כמ"ש סי"ט החובה על הלוקח שהוא הטבח ליתנם לכהן שיבדור לו המוכר דכבר נתבאר שהחוב הוא על השוחט ולכן אם אין הלוקח שוחט בעצמו אין עליו חוב זה אלא על השוחט שישראל תסמוכר לאיזה כהן ליתנם :

מח ישראל שאמר לחבירו אחר שחישת בהמתו מכו
 לו בני מעיה של פרה זו והיה כהן הקבה שהיא
 מן המתנות והלוקח לקח כל הבני מעיים עם הקבה
 חייב ליתן הקבה לאיזה כהן שירצה המוכר ואינו
 מנכה לו למכר מן הדמים שהיה יודע שחלקו
 של כהן אצלו והוא לא לקחם במשקל ולכן אם באמת
 לקחם במשקל הליטרא כמקח כך וכך ינכה לו מן
 הדמים כפי המשקל של הקבה אמנם על מי החיוב
 ליתנם לכהן אם הלוקח שקלן לעצמו החייב עליו
 שהרי הגזילה נמצאת אצלו וחייב בהשבתו ואין הכהן
 יכול לתובעם מן המוכר אלא מן הלוקח אבל אם
 המוכר שקלן ונתנם לו יכול הכהן לתבוע ממי שירצה
 רצה טובה מן המוכר שהרי כידו שקלן ונתנם ללוקח
 רצה טובה מן הלוקח מפני שכידו נמצא הגולה [והוא]
 כטוב לתביעתם ממש ע"כ נ"ד שכי זכו מפני לו מונעין
 כמו שנסתבר אלא הטובה לענין וללא י"ג ועמ"כ בסעיף י"ג.]

כ"ט דבר פשוט הוא שהמתנות אסור לשום ישראל
 לאוכלן שלא מדעת הכהן וזהו גזל נמור מיחו
 אם אכלן או מכרן בין בעל הבכמה ובין אחר אינו
 יכול להוציא ממנו בכ"ד מפני שהוא מסון שאין לו
 תובעים ורק בדיני שמים חייב מפני גזל השבט והקונה
 אותם אע"פ דלאו שפיר עביד כ"מ מותר לאוכלן
 שהרי אין בהן קדושה וגם מצות הנתנה אינו עליו
 אלא על מי שמכרן לו וקיבל המעות ומ"מ הוה
 כמסייע ידי עובדי עבירה ולפני עור אין כאן שהרי
 היה יכול למוכרן לנו ועל זה אמרו חז"ל [ל"ד].
 מתנות כהונה נגזלות כלומר שביכולת לגזול ואין
 הכהן יכול לתבוע בדיני אדם וזהו שיטת הרמב"ם
 בפ"ט מכבדים והש"ע סעיף ל"א :

ג ויש מקשין דלפ"ו למה פסקנו בסעיף מ"ח רכשהטבח
 מכרן ושקלן יכול הכהן לתבוע ממי שירצה כיון
 דכתנות כהונה נגזלות [פ"ה סקמ"ו] ונרחקו בזה ולי
 נראה דל"ק כלל דוראי היכא דנחתי אדעתא דגזלותא
 איצ' לשלם בדיני אדם אמנם בשם מיירי דשנידים
 המוכר והקונה אין יצונם לגזול כלל ורוצים ליתנם
 לכהן ומחולקים רק על מי לסבול ולזה חלקנו בין
 כששכרן שלא במשקל דאז על הלוקח לסבול הנזק
 וכשמטין במשקל על המוכר לסבול וזהו שהכהן יכול
 לתבוע מזה או מזה כיון שאין כונתם לגזילה אבל
 אם באמת כוונתם לגזילה אין הכהן יכול לתבוע

סימן סב [דיני אבר מן החי ובי כג סעיפים]

א אבר מן החי אסור ולקחן עליו מן התורה דכתיב
 ולא תאכל הנפש עם הבשר ומפי השמועה
 למדו שחזו לאסור אבר שנחתך מן החי ועל אבר מן

כדיני אדם וכחילוק זה מצינו בש"ס [נ"ק נ"ג סא
 דנחיש וכו' וכו' וכו' אדעתא דגזלותא] :
 נ"א אבל שיטת רש"י ותוס' שם דכל עוד שהמתנות
 בעין הוה גזל נמור וחייב ליתנם לכהן ומפרשים
 פירוש אחר כמה שאמרה הנ"מ מתנות כהונה נגזלות
 חיינו ששם גזילה על זה ולכן כששקלן הטבח ונתנם
 לקונה יכול הכהן לתבוע גם מהמוכר אף שהמתנות
 ביד הלוקח [ולפ"ו לדעתם אף שהיה כוונתם לגזילה
 אינו מועיל [פ"ה סקמ"ו ודו"ק].

נב כתב רבינו הב"י בסעיף ס"ז ישראל ששלח
 לחבירו בשר והמתנות בו מותר לאכלן עכ"ל
 כלומר שאינו חושש שמא גזל המשלח [סוה] ופירשו
 מפרשי הש"ע דכיונה דאפילו לכתלה מותר לקבלן
 ולא הוה כמסייע ידי עובדי עבירה משום דאמרינן
 דוראי לקח מהכהן אבל מעיקר הדין אפילו גזלן
 מותר לאכלן דמתנות כהונה נגזלות כמ"ש [כ"ה ופ"ד
 סק"ו יכ"ה] ולי נראה דלשיטת רש"י ותוס' סרין נמור
 היה אסור לו לאכלן זה שנשתלחו אצלו דכל זמן
 שהן בעין ה"ו גזל נמור כמ"ש ורק משום דאמרינן
 דמסהמ לקח מהכהן אבל בלא"ה היה מדינא אסור :

נג כתב רבינו הב"י בסעיף כ"א מתנות נודנות ככל
 מקום בין בארץ בין בח"ל בין בפני הבית בין
 שלא בפני הבית ויש מי שאומר שאינן נודנות בח"ל
 וכן נהנו עכ"ל וזהו דעת רש"י ותוס' משום דאיתא
 בגמ' [קל"ו] ר' אלעאי אומר מתנות אינן נודנות
 אלא בארץ וכן ראשית הנו משום דילפינן נתינת
 נתינה מתרומה מה תרומה אינה נודנת אלא בארץ
 אף אלו כן ואיתא שם בגמ' האירנה נהנו עלמא
 כו' אלעאי בראשית הנו וכתבו רש"י ותוס' דה"ה
 למתנות ואע"ג דבימי האמוראים מצינו שנתנו
 מתנות בכבל כתב רש"י ז"ל [שנה י"ז] חז"ל ואע"ג
 דר"ה בח"ל הוה לא ילפינן מהכא דמתנות נודנות
 בזמנ"ו הדאינדא נתנו עלמא וכו' והשתא לא חזינא
 דנהוג אף במתנות וכו' ולא משנינן מנהגא עכ"ל
 וכך נהגים כל העולם ומ"מ מי שרוצה ליתן יכול
 ליתן ולא מיהוי כיוצא ויש מחסידים ואנשי מעשה
 שמהדרים לקיים מצוה זו גם בח"ל [כ"ו ט] וגם אני
 ראיתי כימו ילדותי לגדול אחד שקודם הרגל היה
 קונה דקת ושחטוה ונתן המתנות לכהן ואני לוי האין
 ביכולתי לקיימה ואשרי אנוש יעשה זאת :

החי אסור הקב"ה לנח אך בשר בנפשו דמו לא תאכלו
 אבל החיתך בשר מן החי אין זה אבר מן החי אלא
 דינו כטרפה ובארנו זה בס"י כ"ט סעיף י"ג ע"ש וכך
 אמרו

אסור חזל [ק"נ]: לא תאכל הנפש עם הבשר זה אבר מן החי ובשר בשרה מרפה לא תאכלו זה בשר מן הטרפה ואם אכל אבר מן החי וכשר מן החי לוקה שנים משום אמה"ח ומשום מרפה ע"ש :

ב ומגלן דלא תאכל בנפש עם הבשר קאי אאבר מן החי פירש"י ד"ל [עב] דאבר חי מקרי נפש שאם יחתכנו אינו עושה הליפין שלא ישוב עוד כנפש הנמולה שאינה חוזרת והכי משמע לא תאכל הנפש בעודו עם הבשר כעוד החיות עם הבשר עב"ל ולפ"ז צ"ל מה שמביאר בגמ' [ט"ז] דהריב מקרי אבר מן החי והרי חלב עושה הליפין אך הכוונה על חלב שאבר תלוי בו כמו כוליא בחלבה והוה דעת הרמב"ן שהביא הרשב"א ז"ל בחדושו שם ע"ש וכן הוא דעת הראב"ד ז"ל בפ"ה מבאב"א דין ב' שכתב דחלב מן החי הוה כבשר מן החי ודינו כטרפה ע"ש וגם צ"ל מה שאמרו חז"ל דחלב הוה כאבר מן החי אי לאו התירה התורה [נכונות ז'] דלאו דוקא הוא שרתי עושה הליפין :

ג אכל לתרמב"ס שם שכתב דחלב הוה אבר מן החי א"א יומר טעם זה דהליפין יוראה לי דעיקר הנפש הוא הרים והחלב דכן משמע בנמ' [ס"ג] שאמרה דבריאת הבעל חי הוא מהחלב והדם ע"ש וכמו שהדם הוא הנפש כמו כן החלב ולכן גם חלב הוה כאבר מן החי לפי שהחלב בא מן הדם כדאיתא בעלמא דם נעקר ונעשה חלב [י"ד] טעם לדחות גאליס כסגמרה טע דהכוונה דכס מלוג ודס הוה סגרה לה לפעין איסור קאמר ע"ש פ"ט לא משמע מן ולכן לכקדנא אה' החלב ומדס מי סדס סוה גאנש וק' מהלגן:]

ד אבר מן החי הוא מושבע מצות בני נח ולכן גם כן נח אסור באבר מן החי אבל בבשר מן החי סותר דכיון דהאיסור הוא משום מרפה וכן נח לא נצטווה על הטרפה אבל באמה"ח הוא הסור מישראל דאלו איסור אמה"ח בישראל אינו נוהג אלא ככהמה היה ועוף הפתורין ויא בטמאין וכך קיבלו חז"ל [ק"ג] לא תאכל הנפש עם הבשר אלא בשר לחודיה כל שבשרו מותר אתה מצווה על איבריו ומטאה כיון שבשרו אסור אין אתה מצווה על איבריו ולכן אם התרו בו משום אמה"ח ולא משום מטאה אינו לוקה ועוד דבבשר מטאה אינו לוקה אלא בכזית ואלו באמה"ח א"צ כזית כמו שיתבאר והוה בישראל אבל ככן נח שטמאה לא נאמרה לו נוהג בו איסור אמה"ח גם בטמאה ולא שייך למיפדך מי איכא מידו דלישראל שרי ולכן נח אסור דהא גם בישראל אסור משוט טמאה [חוס' ג' ד"ה אה:] ואסור לישראל ליתן אמה"ח לכן נח משום לפני עור לא התן כבשול :

ה ודע שיש בענין זה דבריו הרמב"ם פ"ט מט"כ"ט דק"ו דברים תמוהים שכתב וז"ל וכן חייב על

אבר מן החי ועל בשר מן החי בכל שהוא שלא נתינו השיעורין אלא לישראל בכלבד ומותר הוא בדם מן החי אחר האבר ואחר הבשר הפורש מן הכהמה או מן החיה אבל העוף יראה לי שאין בן נח נהרג על אמה"ח מסגנו עכ"ל והרי בשר מן החי למדנו מובשר בשרה מרפה שאין בן נח מצווה על זה יגם מה שמחלק בין בהמה וחיה לעוף מנ"ל פ"ט כן ואמת שהראב"ד ז"ל כתב שם שהוא פ"ט וצ"ל אבל השרץ וזה מפורש בסנהדרין [ע"ג] דאין ב"נ מצווה על דם מן החי ולא על אבר מן השרץ מוכתיב אך בשר בנפשו דמו לא תאכלו מי שדמו חלוק מבשרו יצא שרצים שאין דמן חלוק מבשרן דדם שרצים לא הוזהרו ישראל עליו משום דם א"א משום שרץ כדאיתא בכריתות [נ"ז:] דדם השרץ כבשרו אך לפ"ז קשה דא"כ למה כתב יראה לי כיון שהוא מפורש בנמ"א [כ"ח] ולכן יש שנדחקו רוסר דעוף חלוק מבהמה וחיה [ט"ז וכו"פ] אבל איכ' אני הסה למה לא הוכיר דבשרץ ליכא אבר מן החי ולכן צ"ל כדבריו הראב"ד וזה שהלה בסברתו משום ד"ל דהגמרא דחייב קא מרחי לה ובאמת יש מי שאומר כן דרך לדיחוי בעלמא הוא [מ"ט] והרמב"ם סבירא ליה דלדינא קאמרה הנמרא כן :

ו וזה שמחייב ב"נ על בשר הפירש מן החי מפורש בנמ"א [קל"ז] כלשון זה ישראל ששחט בהמה טמאה לנכרי וכו' אבר הפורש מסנה בפורש מן החי ובשר הפורש מסנה בבשר הפורש מן החי ואסור לבני נח וכו' ע"ש וצ"ל הטעם משום דבישראל נפקא לן אמה"ח מלא תאכל הנפש עם הבשר דאבילה קאי על נפש דחיה אמה"ח וזה דכתיב עם הבשר ר"ל בעוד שהחיות עם הבשר אבל בכך נח למדנו איסור אמה"ח מקרא דאך בשר בנפשו דמו לא תאכלו דקאי אבילה אבשר ור"ל לא תאכלי הבשר בעוד שהנפש בו וממילא דגם בשר מן החי נאסר לב"נ כמו אמה"ח [נ"ח"ט]:

ז בדגים והגבים אין איסור אמה"ח נוהג בהם כמ"ש תרמב"ם בפ"א משחיטה ובארנו זה בכ"י ד"ג סעיף ב' ע"ש ויש להסתפק אם גם בבני נח הדין כן דבשטמא בישראל שהתורה הצריכה שחיטה בשארי טינים ודינים התירה באסיפה בעלמא ממילא דאין אמה"ח נוהג בהם כמ"ש שם אכל בכך נח שא"צ שחיטה כלל מלן לחלק בינם לבין שארי טינים ואף אם נאמר הטעם משום דליכא מידו דלישראל שרי ולב"נ אסור פ"ט כסיני דגים והגבים טמאים דגם לישראל אסור למה לא נאסרו לב"נ ואולי כיון דבטהורין א"א לאסור להם ממילא דקרא [דאך] בשר וגו' לא קאי אדגים וחגבים וממילא דגם בטמאים מותרים :

ח ומ"ם לדעת הרמב"ם שם במפרכסת דאסורה לבני נח ולא מ"ל סכרא זו דמי איכא מידו דלישראל שרי

אין בו דין אמה"ה וזה שכתב חלקו לאבר זה ואכלו מעט מעט וכו' אין הכוונה דוקא שנתן לתוך פיו זה אדר זה דה"ה אף אם נתנם כולם ביחד אין בו דין אמה"ה ועיקר כוונתו דכסה שחלקו בימל ממנו שם אמה"ה וזה שכתב ואכלו מעט מעט אורחא דמילתא קתני ועוד לאשמעינן רבותא דכשיש כזית בשר הי"ב אפילו אכלו מעט מעט כד"ן כל האימורין שא"צ לאכול כל הכזית ביהר ורק אם אכלו בכזית אכילת פרס חייב אבל אם נתן לתוך פיו כל הכזית בשלימות ונחלק בתוך פיו לית לו בה [ק] פונקטו: לפי דבני וכו' כפי' כה"ס' שם קנ"ג ד"ס מל"ז דל"ן לפי דכפ"ט וכפ"י שם דל"כ לא ל"ס סוף דבניו מ"ט דמלק נטיו סיב וכו' אף נמלק בחוץ סיב א"ס נטו טונו כלהד והל"מ' כפ"ר' כ"ס ו"ל ירדו לסיף דעמו מ"ט דוק]:

שרי ולעכו"ם אמור וכמ"ש בס' כ"ו סעיף ה' ע"ש עדיין לא א"ש ואולי המעם הוא דכמו שדרשו חז"ל לענין שרצים דליכא אמה"ה משום דאין דמו הלוק מכשרו כמ"ש בסעיף ה' וה"נ ברנים ג"כ אין דמו הלוק מבשרו דדם דגים והגבים מותר כמ"ש בס"ס מ"ו ומטילא דאין אימור אמה"ה נידג בהם כלל

מן וכתב הרמב"ם שם ואחד אבר שיש בו בשר ונידים ועצמות כנון היד והרגל ואחד אבר שאין בו עצם כנון הלשון והבצים והבטחול והכליות וחלב וכיוצא בהן אלא שחאבר שאין בו עצם בין שרתך כולו בין שחתך מקצתו ה"ו אמור משום אמה"ה והאבר שיש בו עצם אינו חייב עליו משום אמה"ה עד שיפירוש כברייתו בשר ונידים ועצמות אבל אם פרש סן הרי הבשר בלבד חייב עליו משום טריפה לא משום אמה"ה עכ"ל :

יב דבר כרוז היא דאמה"ה איצ שיאכל כל האבר לדעת הרמב"ם דאפילו מקצת ממנו אם יש כזית כברייתו חייב ואפילו אבל אבר שלם אם אין בכל האבר כזית בין כל הג' דברים פטור אל"ו יש להבין מהו זה שכתב הרמב"ם ההפ"ש בין אבר שיש בו עצם לאבר שאין בו עצם דבאין בו עצם חייב בין שחתך כולו בין שחתך כקצתו דא"גם כיש בו עצם כן הוא אם התכו כברייתו שלא הפריד הג' דברים זה כזה כמ"ש בעצמו ואם כונתו דבאין בו עצם א"צ כברייתו כדמשמע מריהטת לשונו יש להבין מה שי"ך באין בו עצם כברייתו הרי אין בו רק בשר ואולי כוונתו דבאין בו עצם א"צ לחתוך כזית שלם ביחד אלא אפילו חתך חתיכות קטנות אם נתן כזית לתוך פיו חייב משום דכיון דאין בו עצם לא מקרי שנשתנה מכרייתו :

י עוד כתיב האוכל מאמה"ה כזית לוקח ואפילו אבל אבר שלם אם יש בו כזית חייב פרות מכזית פטור חתך סן האבר כברייתו בשר ונידין ועצמות כזית ואכלו לוקח אע"פ שאין בו בשר אלא כל שהוא אבל אם הפריד האבר אדר שחלש סן הרי והפריד הבשר מן הנידין ופן העצמות אינו לוקח עד שיאכל כזית סן הבשר לבדו ואין העצמות והנידין מצטרפין לכזית מאד ששינה ברייתו חלקו לאבר זה ואכלו מעט מעט אם יש כמה שאכל כזית בשר חייב ואם לאו פטור לקח כזית סן האבר כברייתו בשר ונידין ועצמות ואכלו אע"פ שנחלק בפיו בפנים קודם שיבלענו חייב עכ"ל [י"ט' נ"ט' וכל"מ]:

יג אמנם רבותינו בעלי התוס' כתבו [ז"ו ד"ס וי"ו] דלעולם אינו חייב משום אמה"ה עד שיאכל כל האבר ע"ש אבל הרמב"ם בודאי לא ס"ל כן וכ"כ האחרונים [מ"ח ס"ג ופ"ג ס"ב] ואולי דם הרמב"ם סובר קצת כרתוס' והיינו שהחתיכה מהבהמה צריך שיחתוך כל האבר והאכילה די בכזית ממנו כברייתו והטעם דכיון דכתיב לא תאכל הגופש וגי' וכשנפרש מהבדמה חצי אבר לא מקרי גופש אא"כ נפרש כל האבר והו' טעם התוס' נ"כ לענין אכילה ואם נאמר כן נדעה הרמב"ם יתפרשו דבריו בהפ"ש בין אבר שיש בו עצם לאין בו עצם כפשוטן וצ"ע בכל זה :

יג ביאור דבריו דאמה"ה אמרו חז"ל [ק"ג] דצריך כזית שהרי כתיב ביה לשון אכילה לא האכל הגופש עם הבשר וכל אכילה בכזית ושמה תשאל דא"כ למה צריך אבר הרי גם בלא אבר יש חיוב כזית משום טריפה כמ"ש בבשר סן החי התשובה היא דבבשר סן הרי צריך כזית בשר דוקא ואין העצמות או נידין מצטרפין לכזית ובאבר איצ כזית מהבשר בלבד ומהשלישה דברים והיינו מכשר נידין ועצמות מצטרפין לכזית אך יש בזה תנאי שיהיה האבר כברייתו כלומר שהבשר והנידין והעצמות יהיו מחוברין כברייתן לאפוקי אם הפריד אחד מהם מהשנים אפילו נהנם לתוך פיו כולם כאחד אין בזה דין אמה"ה אלא בשר סן החי וצריך כזית מהבשר לבדו ועוד תנאי יש בזה שצריך ליתן לתוך פיו הכזית של אמה"ה בשלימות בפעם אחד לאפוקי אם חתך לשני חתיכות או יותר אף שבכל מקצת מהחתיכה מהזכרים הג' דברים ביחד כמל ממנו דין אמה"ה וצריך כזית בשר ואפילו נתן כל החתיכות לתוך פיו ביחד שישור

יג גם דברי הטור תמידים כזה שכתב אבר הפורש מן החי בין שיש בו בשר ונידין ועצמות בין שאין בו אלא בשר לבד כנון הלשון והמחול והכליות והבצים אמור לאוכלו בין אם יש בו כזית בין אם אין בו כזית עכ"ל והרי נבטרא מפורש דצריך שיהיה בו כזית וכתבו המפרשים דכוונתו לענין אימור דחצי שישור

מלב כשפמאלס או שלינו דומה וכמ"ל וכו' לאו שפמאלס דין הקודם לא ידענא מפני מה פסק בחייב פגם ואולי בלוקימתל ראשונה או אחרונה ולכן כתב זה דמזה מסוכר פטמו ודוק :

שיעור אסור מן התורה אבל גם זה תמיה דא"כ למה הצורך לזה והרי בכל האיסורים כן הוא וכבר הקשה זה עליו רבינו הב"י ע"ש :

מן ויראה לי דבר גדול השמוענו המור בזה דבאמת אלו דבריו היה אומר דבאמה"ה אין חצי שיעור אסור מן התורה והא טעמא דחצי שיעור הוא מישום דחוי לאצטרופי ובאמה"ה לא שייך זה שהרי אפילו אם תצרך לזה עוד חצי שיעור הרי כבר נתבאר דהלקו מבחוק פסור ולזה קמ"ל דאיסור יש גם באין בו כוית והטעם י"ל מפני שהיה ראוי להצטרף קודם שנחלק ועוד דמדרבנן בין כך ובין כך אסור ואולי כוונתו כן [ולא דמחזי שיעור שיזלל פלגות לנד אין זו איסור כגנל האיסורים וזו] :

מן כתב הרמב"ם הלש אמה"ה ונטרפה בנטילתו ואברו חייב שתים משום אמה"ה ומשום טרפה שהרי שני האיסורין באין כאחת וכן התולש חלב מן החי ואכלו לוקה שתים משום אמה"ה ומשום חלב הלש חלב מן הטרפה ואכלו לוקה שלש עכ"ל ותמיהו ערוי דמדכתוב ברישא הטעם דחייב שתים בנטרפה בנטילתו מפני ששני האיסורים באין כאחד כלומר דקיי"ל בהמה בחייה לאו לאיברים עומדת וכמ"ל בסו"כ כ"ט סעיף ו' ע"ש ולכן באו כאחד איסור אמה"ה ואיסור טרפה ומבואר דהריא דאם היה איסור טרפה מקודם לא אתי איסור אמה"ה וחייב על טרפה דאין איסור חל על איסור וא"כ בתולש חלב מן החי למה חייב שתים הרי איסור חלב קדים ואין איסור אמה"ה חל על איסור חלב וכן קשה בסיפא בהלש חלב מן הטרפה ודברים רבים נאמרו בזה [עלה"מ ופר"ח וכו"פ] עוד הקשו ערוי דהא אמה"ה הוא איסור מוסף שהרי נהוסף בזה איסור לבני נח והרמב"ם בפ"י מא"ב פסק דאיסור מוסף חל על איסור אחר וכן הלכה ויוחת בכל הש"ס ורק זה שאומר בן בג"מ [קג] איהו הוא דלית ליה איסור מוסף ולא קיי"ל בן :

ין ולענין נראה דרואי איסור אמה"ה חל על איסור אחר מטעם איסור מוסף וזה שאינו חל על איסור טרפה הוא מטעם אחר דכמו שאין איסור אמה"ה חל בטמאה מפני שבשרה אסור כמ"ש בסעיף ד"ה הג' בטרפה וסברא זו כתבו ובהינו בערי התוס' [קג. ד"ה ומ"כו] ופי' כדכתיב דלחמי כל שנשנו מותר [וכי'] והוה רק כבשר אבל בחלב דגם בכשירה אסור לישראל שוב לא שייך סברא זו וכן גם אמריפה חייב מפני איסור מוסף ופי"ו גם רבא שאומר כן בגמרא שם ג"כ ס"ל איסור מוסף [וינה"ל מה שכתב הרמב"ם דין מולד חלב מן החי דחייב שהיס דזה ליחס גמ' כלל אלל מלילא דסיפא שמיע לה וכמ"ל במ"מ ופי' מדכתיב כן אלל דבכוונה כתב זה מטעם דעל מימרא דר"י דהלכו חי מעריפיה יש ג' אוקימותו והוא פסק בלוקימתל חלעני' דלאו לחיב"י עומד' פ"ט וכו' דנכח פליגי אס איסור חלב חיל אס לאו מטעם אס חלב דמי לנכר דלא תלגינין איסורו

יח כיון דקיי"ל בהמה בחייה לאו לאיברים עומדת וכן חיה ועוף לכן אם אבל עוף שרם כמיתתה אם אין בה כוית בשר אינו חייב עליה ואין העצמות והגידים מצטרף משום דאין בה דין אבר אלא כטרפה ונבלה דצריך כוית בשר ואם אכלה בחייה יש בה דין בריה גם בטהורה לדעת הרמב"ם שבארנו בסו"כ כ"ט סעיף ד' ע"ש ובטמאה בין בחייה בין כמיתתה יש בה דין בריה וא"צ כוית ע"ש ושם בארנו בזה בס"ד :

יט ודע דאיהא כגמרא [הג']. דאפילו למאי דקיי"ל דבחייה לאו לאיברים עומדת מ"מ אם נאמר דמחשבת אוכלין שמה מחשבת אם חישוב לאוכלה אבר אבר ואכלה כולה חייב גם אם אין כוית בשר ומצטרפין הגידין והעצמות לכוית כדון אבר מן החי אבל אם אחר אכלה אינו חייב בלא כוית בשר דזה לפי מחשבתו וזה לפי מחשבתו והרכיב"ם לא הביא דין זה ואולי משום דמסקא ליה אם מחשבת אוכלין שמה מחשבת אם לאו ולכן מספק אינו חייב אך תמיהו דבכמה מקומות מפורש דמהני מחשבת באוכלין בפ"ח דטהרות ובפ"ג דעוקצים ועוד בב"מ ואולי דזה ודאי לעשותו אוכל במחשבת מהני במימאה אך בדבר שגם בלא החשבתו הוא אוכל אלא שמחשב בפרטיו איך לאכלו בזה הוה ספק אי מהני [ואולי דלכן אסר רבא אה"ל דסבר רבי מחשבת אוכלין וכו' וקשה מאי מספקא ליה ולדברינו א"ש וזה אין להקשות דכך את"ל בש"ס דפי כלל הגאונים הרי הלכה היא דזהו רק בבעיא ולא במימרא בפ"ע ועדיין יש דהתיישב בזה ודוק] :

כ אבר הפורש מן החי אסור ואפילו הוא עריין בהבהמה כגון שנחתך מהשחל או מהכליות ונשארה החתיכה בתוכה אסור משום אמה"ה ואפילו נשחטה בהמה אח"כ דכיון שנחלש מגופה שוב אין השחיטה מתירתו וכן אם נפרש ממנה חתיכת בשר ונשארה החתיכה בתוכה אסור משום בשר מן החי אבל הנחתך מהעובר מותר כמ"ש בסו"י י"ד ע"ש :

כא דוקא אבר או בשר שנפרש לגמרי אסורים משום אמה"ה ובשר מן החי אבל אבר או בשר המדורגלים והיינו שבמקצתו מחוברים בהבהמה אם אינם יכולים לחזור ולחיות ואף שלא פירשו עד אחר השחיטה אע"פ שאינם אסורים מן התורה כיון שעדיין מחוברים במקצת מ"מ אמרו חכמים שיש בו מצות פרישה כלומר דרבנן אסרו זה מפני גדר אמה"ה [פ"ד]. וזהו כשנשחטה בהמה אבל אם מתה בהמה רואין אותו כאלו נפל מחיים וחייב עליה משום אמה"ה ולא משום נבלה וכך אמרו חז"ל [גנ'] מיתה עושה נפול ואין שחיטה עושה נפול ולמדו זה מקראי כמבואר בגמרא שם וכל זה כשאינה יטלח לחזור

כג כתב רבינו הרמ"א יתרת העומרת במקום שאינו מטריף הבהמה מותר לאכלה ולא אמרינן יתר כגמול דמי והוי כאבר מדולדל עכ"ל והרבנותא הוא למען דמפרש כל יתר כגמול ממקומו דמי כמ"ש בס"א והייתי אומר דכיון דחזינן ליה כגמול ממקומו הרי הוא כמדולדל קמ"ל דלא עוד כתב אבר הנשמש ממקומו במקום שאינו מטריף הבהמה מותר לאכלו אף אם אין עוד ובשר חופין את רובו אבל המנהג להחמיר גם בזה עכ"ל ביאר דבריו דכיון דאבר זה הנשמש הוא במקום שאינו מטריף הבהמה הוה ריגו כביצי זכר שנתלש ועדין מעורים קצת דמותר מדינא ואע"ג דבשם אסור ממנהג ישראל מ"מ בזה גם ממנהג שרי מפני שעדיין הן מעורין בגידין אבל מ"מ המנהג להחמיר גם בזה שהרי גם הביצים מעורים בקצת גידין ועכ"ל אסור מצד המנהג והוה הכל כשארין עוד ובשר חופין את רובו אבל במקום שחופין פשיטא דמותר דלא כיש מי שמחמיר גם בזה וראיה ברורה שהרי בס"י נ"ה אפילו לענין טרפות כל הבהמה אנו סתרינן בכה"ג כ"ש לענין האבר שאין בו אלא מצות פרישה בלבד וכן המכיים מפרש הש"ע והכי קיי"ל [פ"י פ"ק ופ"ך פק"י]:

לחזור ולחיות אבל כשהאבר או הבשר יכולה לחזור ולחיות אם נשחטה הבהמה ה"ז מו תר גם מדרבנן ואם מתה היא נבלה כ"כ הרמב"ם שם ובגמ' אינו מבואר זה להדיא אך דבר פשוט הוא רוח שאפרו חכמים אבר ובשר המדולדלים אינו אלא כשאינו יכול לחזור ולחיות [ה"מ] ודע דבזה אין חילוק בין עור ובשר חופין את רובו או לאו דו"ח אינו אלא בעצם הנשבר או נשמש כמ"ש בס"י נ"ה ולא כמדודקדקין [פ"ך פק"י] וכן משמע להדיא מהמור ע"ש:

כד ביצי זכר שנתלשו לגמרי מבין אף שמונחים בתוך הכיס אסורים משום אמה"ח כמ"ש אבל אם לא נתלשו לגמרי שעדיין מחוברין במקצתן בכיס שלהן אף שאינם יכולים לחזור ולחיות מ"מ מותר מדין התורה אלא שאעפ"כ אסור לאכול ממנהג שנהגו ישראל רחכמים אפרים מפני שדומה קצת לאמה"ח כמ"ש ואם האחד נתלש והשני לא נתלש אותו שנתלש אסור והשני מותר ולא אמרינן דכחד חשיבי ויש לדקדק בזה בבצים מהאלים שכבמה מקומות רגילין סבדי גנים לנתקן ג' ימים קודם השחיפה [מ"ה] ואין לשאול רמלן דאלים כמורסים מותר לאכול דודאי כן הוא דמראסרה תורה מעוד וכתות לקרבן מבלל דלהריוח שרי [ע' נכוונת לם: ותופ' פנח ק"פ. ד"ה לנכ"ס]:

סימן ג [ריני בשר שנתעלם מן העין וכו' יז מעיפים]

אפילו מונח על שלחנו חיישינן שמא נתחלף בנבלה [כ"ס"י] ואפילו כעיר שיש בה רוב סבתי ישראל דחיישינן שמא עורבים הביאו נבלה מעלמא וחלפוה וחומרא בעלמא תיא [חוס'] וכן מבואר בירושלמי שקלים [פ"י ס"ג] דרב כשירד לנבל וראה אותם מזולגין באיסורים והחמיר עליהם לאסור כל בשר שנתעלם מן העין ע"ש:

א כתב רבינו הכ"י בשר הנמצא מושלך בשוק הלך אחר הרוב דכך דפריש מרובא פריש אם היו רוב המוכרים כותים אסור ואם היו רוב המוכרים ישראל מותר וכן בשר הנמצא ביד עכ"ס ודא נודע סמי לקח אם היו סוכרי הבשר ישראל מותר זה דין תורה וכבר אסרו חכמים כל הבשר הנמצא בין בשוק בין ביד כותי אע"פ שכל המוכרים וכל השוחטים ישראל ולא עוד אלא הלוקח בשר והניחו בבתו ותעלם מן העין אסור אא"כ היה לו בו סימן או שהיה לו בו טביעת עין והוא מכירו ודאי שהוא זה או שהיה צרור ותחום תלה כלי אלא חתיכות בשר ונשבר הכלי ונפלו החתיכות לארץ ובא ומצא חתיכות ואין בהם לא סימן ולא טביע היו אסור שיש לומר אותו בשר שהיה בכלי נדרתו חיה או שרץ זה בשר אדר הוא עכ"ל וכל זה הוא לשון הרמב"ם בפ"ח כמ"א ע"ש:

ב אך לפ"ז אינו מובן מה דמקשה הגמ' על רב סכמה משניות דכשנמצא ביד כותי הבשר מותר אם רוב סבתי ישראל ומתוך הש"ס דנמצא ביד כותי קילא מנתעלם מן העין שהיה הבשר בחזקת המשתמר והוא לא שחטה וטרפה לא מכרו לו אבל בשר המונח ותעלם מן העין חיישינן שמא עורב"ל החליפו [ד"ס"י] רמאי קא מקשה כיון דרב בעצמו חידש גיירה זו מפני שאינם נזהרים באיסורים א"כ מה שייך להקשות ממשניות ובהכרח צ"ל דהש"ס שלנו לא ס"ל בזה כהירושלמי אלא ס"ל דרב מדינא אסור לא מדין תורה אלא מגזירת חכמים שמכבר גזרו ולכן שפיר פריך:

ב עוד כתב ואם תלוא במחמר וכיוצא בו שא"א לשרץ ליטול ולהניח מותר ויש סתירה בשר שנתעלם מן העין אם מצאו במקום שהניחו וכתב רבינו הרמ"א והמנהג להקל כמבאר האחרונה ואפילו אם היה ביד כותי במקום שכל המוכרים הם ישראלים המוכרים בשר כשר עכ"ל:

ג ביאר הדברים רבנ"י [נ"ה] אמר רב בשר שנתעלם מן העין אסור דכיון שעבר איזה זמן שלא ראה הבשר

ע"ש:

ודאי דמפני הך מעשה ועוד כדומה לזה גזר רב [יבנה יובן] מאי דמהדר רב לרב כהנא רב אסי דאיסורא שביה מפי ודרי הוא איסר אפילו בשכר המיכרים ישראל כמ"ש הרמב"ם אלא דה"פ דרב כעס מפני מעשה זו יגזר ולזה שאלו לו למה אתה כיעס וילא מדינא מותר והשיב להם דמדינא אסור ולכן כעס וגזר והמעשה מר"ח חתניה היה לזמן מרובה אח"כ ומושב קישית התוס' שם דבמעשה זו כבר נתפשטה גזירתו] :

ה' ידעה זי אף בכהמה שלימה אסור בהעלמת עין יאע"פ שהחשיכות רחוקות יא פרוג רכנן בתקנתא זכ"ב הרא"ש שם י"ש מי שמתיר בכהמה שלימה [ש"ך ה"ך] ואינו עיקר ולהדיא מוכח כן בנמ"ש שם [ומ"ש ה"ך מהתוס' ג"ש ולפי הס"ד למנו ק"ט"ש ודוק] אמנם בתלמוד במספר וכיוצא בזה מותר גם לדעה זו דבזה לא שייך גזירה כלל וזהו כמו סימן שמיעיל וכל זה באין לו בה טב"ע או סימן אמצעי אבל ביש דו בה סימן או טב"ע גם בחתיכה מותר וגם ע"ה יש לו טב"ע [גמ"ו סק"ס וס"ג] לזה כלל דמטון סוף מפתס דלמו נלאן וזו] :

אבל דעת רש"י ז"ל ועוד כמה מכותינו רלית הלכתא כרב ואין איסרון בהעלמת עין ואם מצא דבשר במקום שהניחו בביתו או בחצירו או אפילו בשוק אפילו אין לו שום סימן או טב"ע ואפילו במקום שיש טבחים כותים מכל מקום כיון שמצאו במקום שהניחו לא היישנין לשום דבר אך אם מצאו במקום אחר צריך סימן או טב"ע אפי' בביתו אם אין מקום ליט' שאחד מבני הבית הניחו על מקום אחר וזהו כשרוב טבחים כותים אבל כשרוב ישראלים לא גרע כמצא בשר שיתבאר לפנינו גבורה בכה"ג [ש"ך סק"ס וסס"ג נמ"ו סק"ג] ויש שאוסרין גם ברוב טבחי ישראל כמצאיה במקום אחר [גמ"ו והג"ש סק"ז] וגרע כמצא משום דיש ריעותא לפנינו שמצאה במקום אחר ויש לחלות בעורבין שהביאו במקום רחוק אך העיקר נראה כדעה ראשונה ובפרט אצלנו אינם מצויים עורבים נמ"ש היש"ש [פ"ו ס' כ"כ] ועל זה כתב רבינו הרמ"א שהצטנן להקל כסברא זו ולא כדעת הרמב"ם [ועל נכס לפתו יהוש' לנפס כחמ"ס סה"ס דעס כנאונים כ"כ כמנ"ש כמ"מ סוף ח' ט"ט] :

י' יש מי שאומר דבשוק של גוים שהמה הרוב יש לאסור אפילו מצא הבשר במקום שהניח אם שהה איוה זמן שיש רחוש שהכותו הרלפו אם לא כשרוב בשר שבעיר הוא בשר כשר וגם הכותים לוקחים בשר כשר אבל בלא זה צריך איוה סימן או טב"ע [עס סוף יד] ודברי כעס הן ויראה לי דבזה די אפילו סימן גרוע :

יא' אם עוף או שרץ נמל הבשר בפנינו והלך לו לאיוה זמן וחזר והביאו אסור אפילו כשרוב הבשר כשר בהע"ד

שמכריון אם יש טרפה במקולין אם לא וכאלא הכריון הוא סימן שלא היה במקולין טרפה כמבואר בש"ס [גנ:] שהיה בימיהם מקומות שהכריון ולכן הרמב"ם איסר מפני שביטו לא היתה הבדוה בשום מקום ולכן היישנין שמא היה טרפה במקולין וכברו לכותו זה [ג"ו וז"ה] וזה ודאי יותר תמוה דאי כהאי גזונא ודאי דגם מן התורה אסור ואפילו אם מן התורה מותר מטעם רוב בהמית כשרות הן מ"מ אי ס"ד דהחילוק הלוי בין מקום שמכריון למקום שאין מכריון ה"ל להגמ' לתרץ כן ועוד דהרמב"ם ודאי מייירי אפילו אם ידוע לנו שהכותו קח בשר כשר ממקולין [כ"כ הש"ך סק"כ] שהרי לא חייב בדבר וכתב שאפילו כל המוכרין ישראל שלא נמצא בשר אחר כלל ושיטת הרמב"ם היא שיטת הגאונים כמ"ש הראשונים ז"ל :

ן ועיקר הדבר תמוה אצלי דהן אמת שהרבה פעמים מצינו פלוגתא בין הרושמי לש"ס ריון מ"מ בענין כזה שבירושלמי בשני מקומות מבואר שהדבר היה ידוע דרב גזר דבר זה מפני שהיו מקילים באיסורים בבבל ואין זה מגזירת חכמים שמכבר והש"ס שלנו לא יסבור כן עד שמקשה עליו במשניות הקודמות [גס נמ"כ ס"ג ס"ח סג"ז] ועוד יותר תמוה סוגית הש"ס שלנו דעל מיטרא זו דרב בבשר שנתעקס מן העין אומר דהא דרב לאו בפירוש איתמר אלא מכללא איהמ"ר מניעשה שראה איש אחד רוחץ ראש בהמה כנהר ונפלה לנהר והביא כלי והשליכה למים והעלה שני ראשים ורצה לאכול שניהם וגער בו רב ואסרן ודחי לה הגמ' דבזה אין ראייה דמעיקר הדין אסורים משום דמקומות של נכרים היה הנמל ושכוחא טרפות יותר בכשרות ע"ש ובכל הש"ס כ"י נמצא מאמר כזה דלאו בפירוש איתמר אלא מכללא איתמר ודחי הכללא נדחה המאמר מכל וכל [גדנטו יא:] עמ' קמו' כמותו כ' ג"ק יז' חולין קולא] וככאן לא נדחה המאמר דפריך אח"כ ורב היכי אכיל בישראל ע"ש :

ך ולכן נלע"ד דודאי מקודם סבר הש"ס דמדינא קאמר והקשה עליו ממשניות ומה"ך דנמצא כיד כוהי קיל טפי והדר קאמר הש"ס דלאו בפירוש אמר מדינא אלא מכללא מפני שהיו מולולים באיסורים כמאמר הירושלמי ומביא מעשה מאיש אחד שאבד ראש אחד ומצא שנים ורצה לאוכלן וגער בו רב ומטעם זה גזר גזירה זו ומביא דבכל גזונא אסור אף בנמצא ביד כותו כיון שרצה להחמיר עליהם יותר מהדין וזהו אחד מהחילוקים באיסורים שאמר הירושלמי ובאמת מביא הירושלמי שם מעשה באחד שאבד ראש אחד בכים ומצא אחד ואסרו רב [ולכני החוס' גד"ס לסיק לענ"ג] וזהו מטעם גרד וסיג דמדינא שרי ופריך דהש"ס מה רבו אם בפירוש אמרה או מכללא ומתוך מהך מעשה כלבו א"א לומר דרב מיל בשר שנתעלס מן העין אסור בכל ענין שדרי במעשה זו מדין תורה אסור כיון שהטרפות יותר מצויים אלא

והנס שיש להכיר ביניהם מ"ט קשה לסמוך על זה [ז'] :

מן אם הנמצא היא בהמה שלימה ובמקום שרוב מבחי ישראל וניכר ששוחט שחטה ואפשר לבדוק הריאה שרי כרוב טבחי ישראל וכידוקן הריאה ואם היא כשרה מתירין אותה ולא היישינן שמא נתבללה בשחיטה דזה לא שכח [ע] ועמ"ש בס"א סעיף ל"ה וי"א דבעופות כשנמצא שחוטט לא מהני רוב מבחי ישראל ובעינן רוב ישראל דאין מקילין לעופות וכל אחד שוחט בביתו ולא מתירין כרוב מבחי ישראל רק דבר ששוחטין כמקילין ועל סימן השחיטה אין לסמוך דאין זה סימן מובהק ויכול להיות שגם הניח שנהגים בכח"ע ולכן אם דרך אנשי המקום לשחוט גם דקית בביתן ולא כמקילין אין להתיר גם דקות ע"פ רוב מבחי ישראל [ע] וכן אם נמצא בשר מבושל או צלי הולכין אחר רוב איכלי בשר ולא אחר המבדחים דשמא נאסרה בבישול הכותי ובצלייתו וכן אם נמצא בשר מלוח הילכין אחר רוב מולחי בשר [ע] וכן אם ראה שהשליך עוף או שרץ בשר לכאן אסור אפילו כרוב ישראל דשמא הביאו מרחוק של טרפה [ע] :

ין כתב המדרכי כפ"ד מעשה בא לידי בתרנגולת שחוטתה ושלחה כיד כותי בלא שומר ונתתפקו בדבר לומר שמא אחרת היתה ונתחלפה והלכו לשוחט ושאלו לו אם שהט זאת התרנגולת והשיב אין לי בה טב"ע אמנם עתה שחטתי תרנגולת אחת אבל בעל התרנגולת היה מכיר אותה ואמר שזאת היא והתירתי אותה כיון שבעל התרנגולת היה מכירה כדברי ר"ת דאמר לית הלכתא כרב דאמר בשר שנתעלם מן העין אסור עכ"ל ותמהו רבים דכיון שהכירה בטב"ע הרי גם לרב שרי ודברים רבים נאסרו בזה והמהדיר בזה דהן אמת דמבין עניהם מבין השו"ת והבעה"ב מותרת אבל זהו אם היינו יודעים בכיבוד שתרנגולת זו שחט השו"ת והרי יש לחוש דכששלח הבעה"ב להשוחט ביד הכותי לשוחטה התליפה הכותי באחרת ונתן אחרת גרועה לשוחט ואח"כ מפני היראה נתיישב לית לבעה"ב שלו ושחט בעצמו ואם כי חששא רחוקה היא מיהו לרב דמחמיר טובא יש לאסור אבל כיון דלא קיי"ל כרב אין לחוש לתוסרות כאלו [ע"ה] ודינו שלוחות ע"י כותי יתבאר בס"ד בס"י קי"ח ע"ש :

כהעיר משום דחיישינן שמא הניח הבשר במקום אחר או אכלו והביא טרפה ממקום רחוק ואין לזה היתר רק סימן או טב"ע [ז"ט נמור נסג רענ"ט ע"ג] :

יב לדעת רש"י המוצא בשר בשוק במקומות שרבים מצויים שם אם רוב המצויים בשוק ההוא ישראל אע"פ שרוב העיר כותים גם רוב הטבחים כותים ואפילו בהשוק נ"כ רוב המצויים כותים אם רק ידוע שבמקום המציאה רוב המצויים ישראל הבשר מותר דתלינן שמהרוב המצויים באותו מקום נפל וגם לא חיישינן שמא שרץ או עוף הביא מקום אחד והשליכו ככאן דמילתא דלא שכיחא היא ואין אומרים זה אלא כשיש תלים לדבר זה [מכ"ט סעיף ה] ויש מי שאסור כשריב העיר ורוב הטבחים כותים ואין היתר אא"כ רוב העיר או רוב טבחים ישראל [ע"ה] ובודאי שיש לחוש לדעה זו [עמ"ש מק"ט סה"פ עליו ומ"ח יט להחמיר] :

יג ואם השוק ההוא אין מצויין שם בני אדם תדיר ואינו ידוע מי חיו המצויים בעת אכירת הבשר הולכין אחר רוב העיר או רוב העיר ישראל הולין שמישראל נפלה וכשר ואם רוב כותים או אפילו מחצה על מחצה אסור [ע] וכן אם רוב המצויים בשוק ידוע לנו רק במקום שנמצא הבשר אין ידוע לנו מי הם המצויים הולכין אחר רוב השוק [ע] :

יד ואם נמצא בשר בעיר אם רוב מבחי ניום אע"פ שרוב העיר ישראל הבשר טרפה ואם רוב מבחי ישראל אף שרוב העיר ניום מותר כן משמע להדיא במשנה דמכשירין [י"ט פס] ובגמ' חולין [י"ה] אמנם יש מי שאומר דדוקא בשלל הטבחים ישראל אבל אם יש מקצת טבחים כותים יש לחוש שמא כשנצטרף מקצת טרפות שיש למבחי ישראל למקצת מבחי ניום לא יהיו הכשרות רוב ונצרך לדעת בכיבוד שיש רוב [ה"ט סעיף ג] וצ"ע :

טו נמצא בשר בדרך דינו כנמצא בשוק אם רוב העוברים באותו דרך ישראל מותר ואם רוב ניום אסור ואם מבחי ישראל כולם משני הערים שהדרך באמצעם מותר אפילו כרוב כותים ודע דהאידינא אין שום היתר להתיר בשר הנמצא אפילו כרוב ישראל וכל מבחי ישראל שררי בכל בהמה יש חלק אחרים שברוב המקומות אין סנקרין אותן והן טרפה ומסילא דכל בשר הוה ספק אם הוא סחלק הפנים או מאחוריים

סימן סד [דיני חלבים אינו אסור ואינו מותר ובו נו מעיפים]

וחלב טרפה יעשה לכל מלאכה ואכול לא תאכלוהו כי כל אוכל חלב סן הבהמה אשר יקריב מסנה אשת לה'

א האוכל כות חלב כמזיד חייב כרת ברכתיב כפ' צו כל חלב שור וכשב ועז לא תאכלו וחלב נבלה

ועוד דמפני זה כתבה התורה בויקרא לאחר שכתבה בענין הקרבנות ואם זבח שלמים קרבנו אם מן הבקר הוא מקריב וגו' והקריב וגו' את החלב וגו' ואם מן הצאן קרבנו וגו' והקריב וגו' ואת החלב וגו' ואם עז קרבנו וגו' והקריב וגו' את החלב וגו' ואח"כ כתיב ה'קת עולם לדורותיכם בכל מושבתיכם כל חלב וכל דם לא תאכלו להוציא מדיעות הצדוקים שלא תאמר עלא אסרה התורה חלב רק ככתבת קרבן ומטילא נאינה גידת לדורות וכן שאין בה"מ קיים וכן בת"ל בכל זמן לזה אמרה שזהו חזק. עולם לדורותיכם גם לדורי דורות וכן בכל מושבתיכם גם בחוץ לארץ כל חלב וכל דם לא תאכלו כלומר גם שלא מהקרבנות [ע' קדושין לז':]

ה' כתב הטור כיו חלבו אסור ואין חייבין עליו והכי איתא בגמ' [י"ג ע"ג] ובת"כ ודריש לה מכל חלב ולהצי שיעור לאזהרה ולא לעונש ע"ש ודע שיש ג' מיני כיו האחד שהוא כריה כפ"ע והשנית כיו הבג כבהמה וחיה והשלישית הבג מעז וכבש אמנם על זה ודאי הייב כרת כיון דמיטני צדדיו הוא בהמה ואינו אלא בלאים ולהדיא שנינו שם בת"כ אין לי אלא חלב שור וכשב ועז המיוחדים מניין לרבות את הכלאים ת"ל שור וכשב ועז רכרו ר"ע עכ"ל ועוד דריש שם מן הבהמה לרבות את הכלאים ע"ש וכו' שטבהמה וחיה אם אמי בהמה הייב כרת ואפילו אם הוששין לזרע האב תא קיי"ל שה ואפילו מקצת שה כמ"ש בס"י ג"ו וכס"י ס"א ואם אמו חיה הוה ספק אם הוששין לזרע האב אם לאו ולכן חלבו אסור ואין לוקין עליו וכן הדין בספק חיה כשהבמה וכו' שהיא כריה כפ"ע איתו וריבת תורה לאזהרה מכל חלב [י"ג ע"ג דניסוחים ו"ע]:

ה' כתב הרמב"ם השוחט בהמה ומצא בה שליל כג' חלבו מותר ואפילו מצאו חי מפני שהוא כאבר ממנה ואם שלמו לו חרשיו ומצאו חי אע"פ שלא הפרים על הקרקע ואינו צריך שחיטה חלבו אסור וחייבין עליו כרת ומוציאין ממנו כל החוטין והקרומות האסורין כשאר בהמות עכ"ל ורוב דג סקים תולקים עליו דביון שא"צ שחיטה ממילא דחלבו מותר כדין שליל וגם הטור השיג עליו וחכי שמעע סינית חש"ס [ע"ג]: דזה בזה תלוי שאומר שם דמאן דס"ל הלבו אסור הולך לשיטתו דס"ל דמעון שחיטת כן פ"ה ומאן דס"ל חלבו מותר הולך לשיטתו דא"צ שחיטה וכיון דקיי"ל דא"צ שחיטה ממילא דחלבו מותר והרמב"ם ס"ל דביון דאמרינן שם [ע"ג] הושיט ידו למעי בהמה ותלש חלב של כן פ"ה חי דחייב כרת חדשים גירמים להיות חלב אף שהורד עדיין לא ראה איור העולם כמו שתבאר א"כ איך אפשר שכשחיטת אמו יחזור לחיה ולכן אע"ג דהנ"ל תלי ות בזה זהו לפי דעת החולקין על דין זה וס"ל דבתולש חלב

לה' ונכרתה הנפש האיבילת מעמיה ואם אבל בישוג חייב קרבן דמלא הוא כל שכמוז כרת בשוגג קרבן:

ב' חה שכתבה תורה על דלב נבלה ומרפה יעשה לכל כלאכה ה"פ דלא נאמר כיון שהיכה כרת על איבתו תהא אסור גם לטלאכה קמ"ל דלמלאכה שרי ואפילו לחסוברים דאסור מן התרה לעשות סהורה בדבר מאכל אסור כמ"ש בס"י קיי"ל הוציאה התורה חלב מכלל כל האסורים שיהיה מותר לגשת בה כרתה ולדעתם זהו עיקר פ"ה הפסוק כמו שיתבאר שם בס"ד:

ג' אבל זה שאמרה תורה ואכול לא תאכליהו צריך ביאור דאמי בשביל שנתקף בהחלב איסור נבלה או טרפה קלא טפי עד שהתירה העזרפה להזהיר על איסור האבילה ולזה ביארו הו"ל [ז"לן לז'] דה"פ התורה אסרה יבא איסור נבלה ויהיה על איסור חלב יבא איסור טרפה ויחיל על איסור חלב כלומר דלא תיבא אין איסור חל על איסור דהוי איסור חלב קדמה ושוב לא תחול עלה איסור נבלה וטרפה לענין שאם אכלה אינו חייב רק על איסור חלב קמ"ל דחייב שני מלקיות אחד על חלב ואחד על נכיה או טרפה והו' שכתב הרמב"ם בפ"ו מצאנ"א דין ב' הא"כ חלב נבלה ומרפה חייב מיום אוכל חלב ומשום אובל נבלה ומרפה מותר שניסוף האיסור בכשרה שהיה מותר נוסף על החלב ולפיכך לוקה שתיים עכ"ל ודרכב"ם הסביר הטעם מפני שזהו איסור כוסוף ולא דוקא איסור ביסוף דזהו בשנתוסף איסור על זה התחילה אמנם זהו איסור כולל שבולל הכשר עמה [ל"ט] אמנם אפילו מאן דלית ליה איסור כולל כולל כלל האיסורים מודה בכאן מפני שהתירה גזרה כן כמ"ש ומאן דאית ליה איסור כלל בעלמא למדין מכאן [ע"ג ג"ח"ז] ואל תתמה מה שכתב מלקות על החלב והרי יש בו חיוב כרת ולא מלקות דבאמת בכל חייבי כריתות הדין כן כרתהן שלהי טבות כל חייבי כריתות טלקי נפשו מיד כריתותן ופסקה הרמב"ם בספ"ו מסנהדרין ע"ש:

ד' שנו הכמים במשנה [ק"ז] דאיסור חלב אינו אלא כבהמה שהורה ב"כד כלומר דבניה ועין כל החלב מותר וכבהמה טמאה והיה ועוף טמא האיסור כחלבן כמו בכשון בלאו ואין בהן אסור כרת בדכתיב כל חלב שור וכשב ועז לא תאכלו וכל מיני בהמות שהורה כוללן בהן דאין מין אחד כבהמות שהורה וזלתן וזהו דכתיב כי כל אוכל חלב מן הבהמה אשר יקריב ממנה אסרה לה' וגו' כלומר מסיני הבהמה אשר מסנה יקריבו קרבנות והקרבנות אין כבהמות וזלתן ואין למעית ולומר שהכוונה הוא דרק מבהמת קרבן אסור ולא מחולין כמו שטענו בזה הצדוקים דא"כ למה הוצרנה התורה לפרט מקורם כל חלב שור וכשב ועז

אור כלל אך משום דבזה אי"א בענין אחר דכשיהיה כההמה עד אחר שחיטה מותר משום כל בבהמה תאכלו כמ"ש וא"א לחייבו רק באכלו קודם השחיטה ובע"כ צריך להוציאו לחוץ דא"א לאכזו בענין אחר כמובן אבל לא משום דצריך אור [כנלפ"י לדעתו ז"ל וזקן] :

מן מהו נרר החלב יש פלוגתא בגמ' [מס':] ר' ישמעאל ור"ע דתניא אה ההגב אשר על הקרב ר"י אומר מה חלב המכסה את הקרב קרום ונקלף אף כל קרום ונקלף ופירש"י קרום דק עליו ונקלף הקרום מעל החלב שאינו ארוק בו כל כך עכ"ל ר"ע אומר מה חלב המכסה את הקרב תותב קרום ונקלף אף כל תותב קרום ונקלף ופירש"י תותב היא שמתלו מתרנמין היא תותביה כשמתלה הוא פרוש על הקרב וכן על הדקין בראשן אבל חלב הקיבה אינו תותב אלא חתיכות חתיכות הוא ארוק ושעל הדקין מראשו והלאה וכו' לאו תותב הוא אלא ארוק בהם עכ"ל ור"י אסורין שעל הקיבה ושעל הדקין מפני שהן קרום ונקלף ע"ש והלכה כר"ע וצריך תותב קרום ונקלף :

י והנה רש"י פ"י קרום ונקלף קרום שעל החלב ונקלף מהחלב מפני שאינו ארוק בו אבל המור כתב איהו חלב כל שהוא תותב קרום ונקלף פ"י שהוא פרוש על הקרום בענין שכשנקלף הקרום נקלף עמו עכ"ל הרי שפ"י להיפך שהקרום הוא תחת החלב שבקליפת הקרום נקלף גם החלב וממילא דהוה תותב שפרוש ככנגד על הגוף שיכוסו לפשוט אותו וה"ל בקליפת הקרום נקלף כל החלב ואינו חזק עם רש"י ז"ל דרש"י פ"י זה לר"י דלא בעי תותב וממילא דהקרום הוא על החלב אבל לר"ע דצריך תותב שיהא פרוש ככנגד מה לנו להקרום שני"ל החלב והכל תלוי בקרום שתחתיו שע"י זה נקלף כמ"ש [דו"ט וכ"מ וט"ז סק"ה] ובהכרח צ"ל כן דאם לר"ע היה הכוונה של קרום ונקלף על העליון היה לו לומר קרום ונקלף ותותב אלא מדיקאמר תותב קרום ונקלף העיקר הוא תותב ותותבתו הוא ע"י קרום שתחתיו כמ"ש ולכן לא פירש"י עד ר"ע פירושא דקרום ונקלף רק מפרש פירושא דתותב וע"י זה מובן ממילא פירושא דקרום ונקלף אך אין ראייה מכלל זה כמו שנבאר בס"ד :

יא דחנה על הכרם יש חלב ונקרא פריסה והוא הקרום העב הפרוס על הכרם שקרוין אותו מרפה לילייד או נע"ץ בלשון אשכנז והוה החלב המכסה את הקרב שבקרבנות ותחתיו יש קרום ותחת זה הקרום יש עוד חלב על הכרם מחובר בכרם ואינו כחפריסה ועל חלב זה שתחת הקרום נחלקו מהקדמונים שני גדוים רבינו אפרים ורבינו יואל הלוי דרבינו אפרים אסרו ורבינו יואל התירו ושענת ר"י הוא דהתורה לא אסרה רק תותב קרום ונקלף ורק זה הפריסה הוא תותב ולא מת שתחת הקרום כי הוא אינו תותב וזה שכתבה תורה את החלב המכסה

חלב מכן מ' חי פטור דהאור נורם האיסור ולא לפי מה דקיי"ל דחדשים גרמי והחולקים ס"ל דאין ראייה מפורש חלב מכן מ' חי דגם שם בעינן שיוציאו לחוץ אבל כשהניחו בבהמה עד אחר שחיטה מותר החלב דנהי דלא בעינן שהעובר יראה אור העולם מ"מ בעינן שהחלב יראה אור העולם [ענ"י וז"ל] ויש מי שמכריע לדינא כהרמב"ם [ס"ך סק"ד] והוה בנמצא בן מ' חי אבל בנמצא בן מ' מת הכל מודים דחלבו מותר דחדשים בלא חיות לאו כלום הוא וכן בגולד והפרים על גבי קרקע לכך הפוסקים חלבו אסור שהרי גם שחיטה צריך מפני מראית העין כמ"ש בס"י י"ג ע"ש וכ"ש חלבו :

ז עוד כתב וכן נפל של שלשה מיני בהמה מהורה חלבו כבשרו והאוכל מחלבו כזית לוקה משום אוכל נבלה עכ"ל כלומר נפל שלא כלו לו חדשיו אין על חלבו שם חלב אלא שם בשר דחדשים גורמים להיות חלב ולכן כשהפילה נפל הוה הנפל מחוסר שחיטה והוא נבלה ואין בו חיוב כרת ודע דבגמ' [טה.] יש בזה שני לשונות ולשינא קמא גם כבה"ג חייב כרת דהאור נורם האיסור בלא החדשים ע"ש ורק הרמב"ם פסק כאיכא דאמרי שם כשימת הגאונים בכל הש"ס דלשון שני הוא העיקר וממילא דלרש"י ז"ל דס"ל דבשל תורה הדך אחר המחמ"י [ס"ס] שנת מנ: ד"כ וכו"ע] וכן לשימת תוס' [ס"ס] דכל איכא דאמרי מפל ללשון ראשון קיי"ל דחייב כרת על זה ואולי זהו כוונת רבינו הרמ"א שכתב בסעיף ב' החלב נה אסור אם הפילה בהמה עכ"ל ותמחו עליו מאי קמ"ל פשיטא דהא נבלה גמורה היא [ס"ו וס"ז] ולדברינו כוונתו דהוה חלב גמור שחייב עליו כרת דלא כהרמב"ם והגם שברוב המקומות לא נתתי המיד והש"ע לחלק בין איסור לאו לאיסור כרת מ"מ לפרקים כוללים במלות קצרות הפרש זה כמו המור בס"י זה שכתב דבהמה טמאה חלבה כבשרה וכן בד"ן זה הביא דברי הרמב"ם שאין בנפל איסור חלב רק איסור נבלה וכאמת שרחו הגדולים בדבריו למצא איהו נפקותות דדינא בין ול"ו [ענ"ה וס"ך סק"ג וט"ז סק"מ] :

ח עוד כתב הושיט ידו למעני בהמה וחתך מחלב העובר שכלו לו חדשיו והוציאו ה"ו חייב עליו כאלו חתכו מחלב האם עצמו שהחדשים הן הגורמים לאסור החלב עכ"ל אבל אם לא הוציאו לחוץ שהניחו בתוך הבהמה ואח"כ שחט הבהמה מותר חללב [ז"מ] ואף שהרמב"ם ס"ל דחלב שילי של בן מ' חי לא ניהר כשחיטת האם כמ"ש זהו כשנחתך להשליך דהוא כאבר בפ"ע לענין חלב אבל כשנחתך מהשליך ומנח בהמה אבר ה"ו בכלל כל בבהמה תאכלו כמ"ש בס"ס י"ד [ס"ס] ולפ"ו למדנו דאפילו לדעת הרמב"ם דחדשים גורמים איסור חלב ולא האור מ"מ אור החלב צריך וכמ"ש בסעיף ו' לדעת החוקים עליו ע"ש מיהו ז"ל דלא בעינן

זה הוא חלב וכו' ריש מעיא באמתא בעי גרידה מ"מ תותב קרום ונקלף הוא וזהו חלב שעל הדקין עכ"ל הרי כתבו ספורש דחלב שעל הקרב מותר וכל ביאור דתותב קרום ונקלף הוא בטקום אחד וכל חלב שאמרה תורה כמו חלב שעל הדקין וחלב דאקשתא שעל הקיבה הבה ג"כ תותב קרום ונקלף דכן מבוואר שם בשאלות גם על דאקשתא ע"ש ותמיהני למה לא הביאו הפוסקים דכריהם שכל דכריהם הם בקבלה סחכמי הש"ס כידוע :

מזו ורבינו אפרים הביא ראייה מרממעט כת"כ חלב שעל הדפנות ואי ס"ד דתותב קרום ונקלף הוא בטקום אחד למה צריך מעיעט על זה ע"ש במרדכי ותמידני דבסמ"ג לאוין קל"ח כתב דבאמה הוא תותב קרום ונקלף . וז"ל ונראה שזה שהוצרך למעט חלב שעל הדפנות זהו לפי שדומה לשאר חלב נמור שהוא כשמלה פרושה וקרום דק יש עליו ונקלף החלב מעל הבשר בקל עכ"ל ומדכריו ג"כ מבוואר להדיא שספרש תותב קרום ונקלף כרש"י ולא כהמור [עמוס' זכ' ז"ס אמר חז"י סכרני על חנן דסנות דשחא סוף מוסך קו"ג ע"ש והכמ"ל כחז' נפסיפות כן כמ"ש] :

יז אבל הרמב"ם ז"ל נראה להדיא דס"ל כרבינו אפרים שהרי כתב בפ"ז מטאכ"א דין ה' שלשה חלבין הן שחייבין עליהן כרת חלב שעל הקרב ושעל שתי הכליות ושעל הכמלים וכו' עכ"ל הרי שהוכיח סתמא חלב שעל הקרב ולא חילק בין חלב הפריסה לחלב דבל הכרס וכן מבוואר סתמא שכתב בפ"ו משחיטה דין י"א כרס שניקב טרפה ואין לו דבר שיסתום אותו שהרי החלב שעליו אסור עכ"ל הרי להדיא דכל החלב של כרס אסור ולא הוכיח כלל הך דתותב קרום ונקלף וצ"ל דזה שכתב שם אח"כ חלב שעל המסס ושעל כה"כ הוא החלב שעל הקרב כוונתו דגם זה נכלל בחלב שעל הקרב כמ"ש לרבינו אפרים בכוונת הש"ס כסעיף י"ב וראייה לזה סתמא שכתב בספ"א ממעה"ק לענין הקרבת האימורין וז"ל יאלו הן האימורים של שור או של עז החלב אשר על הקרב ובכללו חלב שע"ג הקבה עכ"ל ולא הוכיח ה"לכ ששעל ההמסס וכה"כ אף דודאי קרב לגבי הטובת כמ"ש השאלות ובה"ג אלא ודאי דכל החלבים שכתבם נכללו בחלב הקרב כמ"ש בפ"ו המשנה לזבחים בפתיחה ע"ש ולכן לא הוכיח גם החלב המכסה את הקרב מפני שגבול בחלב הקרב וזה ש"הוכיח חלב הקבה מפני שיש כוח פלגתא בנמ" והיכרח לטקום כמאן דס"ל שמקריבין חלב זה [וכי"כ במרדכי שם דהרמב"ם ס"ל בהר"א ע"ש ועכ"ל שם שכתב שפוסק כר"י ולא ידעתי מי הכריחו לכך דו"ל שפסק כר"ע וכלישנא קמא דאקשתא כ"ע ס"ל דאסור וכפירש"י ורוקן] :

המכסה את הקרב ואת כל החלב אשר על הקרב אין הכוונה בחרב אשר תחת זה הקרום אלא על ההלב של המסס ובה"כ כמבוואר בנמ" [נגן] אסור שמואל חלב שעל המסס ובה"כ אסורין וענינש עליו כרת וזהו חלב שעל הקרב ע"ש ולמה נקרא שמם חלב שעל הקרב פירש"י מפני שהמסס ובה"כ הם בסוף הכרס ואותו חלב המכסה את הקרב רבוק לחלב שעל המסס ובה"כ עכ"ל כלומר דלכן נקרא חלב זה כתורה חלב שעל הקרב [כלמ"ד לפדס לפכ"י סגוי ודוק] :

יב וטענת רבינו אפרים הובא במרדכי [פ"ג] דתותב קרום ונקלף ה"פ תותב זהו חרב הפריסה וקרום ונקלף זהו הקרום שתחת הפריסה שנקלף מעל החלב שתחתיו ונמצא שהחלב שתחתיו ג"כ ככרת וזה שאמרה תורה את כל החלב אשר על הקרב כוונתו לחלב זה שהוא תחת החלב המכסה את הקרב ע"ש וצ"ל לפ"ז דזה שאמרה הש"ס החלב שעל המסס ובה"כ הוא חלב שעל הקרב לא בא להוציא חלב שתחת הפריסה אלא דבא לומר דגם זה נכלל בחלב שעל הקרב :

יג ואין לשאיל בין דר"ע אסור גם קרום ונקלף בלחוד א"כ במה פריג על ר"י דו"ל הר"ע אינו אסור רק קרום ונקלף שתחת תותב כמו בכרס ולכן חלב שעל הקיבה אף שהוא קרום ונקלף מ"מ כיון שאין עליו תותב אינו אסור וצ"ל לפ"ז דחלב שעל הדקין דר"ע ס"ל דהוה חלב נמור כראייתא שם בנמ" הוה ג"כ כהכרס שלמעלה יש הותב ואח"כ יש קרום ונקלף :

יד ועתה לפ"ז אם נאמר דרש"י ס"ל כרבינו אפרים ז"ל דפירושו דקרום ונקלף שפירש לר"י היה נמו לר"ע דהתותב הוא החלב הפרוש והקרום ונקלף הוא חלב אחר שעל הכרס שהוא תחת התותב אמנם מרש"י מוכח דלא ס"ל כר"א שהרי פי ש על החלב המכסה את הקרב שהוא בעצמו תותב קרום ונקלף [ג"ג ד"ס המסס] וכן מוכח סתמא שפירש על חלב הקיבה לר"ע דאינו תותב אלא הוא אדוק חתיכות התיכות [מט:] ולא פירש מפני שאין עליו חלב תותב ומ"מ לדינא מודה לו מטעם אחר משום דלדינא מהמור כר' ישמעאל [ג' ד"ס נ' ס"ג] ויתבאר עוד בס"ד כסעיף כ"ד ע"ש :

מזו ובשאלות ריש ויקרא ובה"ג ה' חלב ספורש דלא כרבינו אפרים דזה לשונם ובל תרבא דלענין הקרבה קרב לגבי מוכח לענין אכילה נמי תרבא הוא ואסור וכו' והי ניהו תרבא דקרב את החלב המכסה את הקרב היינו פירוסתא ואשר על הקרב היינו חלב שעל המסס ובה"כ וכו' ומאי שנא סדכולי כרסא משום דדמי לחלב המכסה את הקרב מה מכסה את הקרב תותב קרום ונקלף אף כל תותב קרום ונקלף

אוסרין כלים וכו' יתבאר בס"ד בס' ק"מ ע"ש :

כ"א האליה אף שכבש קריבה לגבי מזבח מ"מ מותרת באכילה דכתיב כל חלב שור וכשב ועז דבר השוה בשור וכשב ועז והאליה כיון דאינה קריבה בשור ועז אינה חלב גם בכשב וכן יותרת הכבד אף שקרב לגבי מזבח מ"מ כיון דאינו דומה כלל לחלב מותר באכילה [כנס"מ מ"י] וחלב דפנות מותר באכילה ואיתא בת"כ כי כל אוכל חלב אשר יקריבו וכו' ולא חלב דפנות ע"ש :

כ"ב וחיל הרמב"ם אבל האליה מותרת באכילה לא נקראת חלב אלא לענין קרבן בלבד כמו שנקראו חלב הכליות ויותרת הכבד לענין קרבן כמו שאתה אומר חלב הארץ וחלב כליות תמה שהוא טובם ולפי שמדימין דברים אלו מן הקרבן לשריפת להשם נקראו חלב שאין שם דבר טוב אלא המורם לשם ולכן נאמר בתורות מעצד בהרימכם את חלבו ממנו עכ"ל [ש"ס כנס"מ] :

כ"ג חלב האליה אינו מותר רק מה שלצד חוץ שהיה קרב על המזבח אבל מה שלצד פנים הוא חלב נמור ולכן צריך לנקר מה שלצד פנים וגם צריך להסיר חוטי האליה כי הם יונקים מחלב הכליות ובסדר הניקור להמור ס"ה מ"ה מכואר זה יפה יפה ע"ש שכתב בלשון זה ונוטל הסבין וחותר באליה וביציא ממנה הוטף שסתחלק לשנים וממשיך החוט מעיקר האליה עד קצותה מאותן פנים המקשישין על דרכי הבהמה ואח"כ נוטל הסבין ונורר מאותן הפנים גיבן אותן חומרים שקורין בערבי עקע"ד מן העצמות ונורר יפה עד שישתיה מקום נבדות החומרים עם השפלות שביניהן ולא ישתייר לכל פני האליה לא בשר ולא שמנונית אלא נוררין יפה עכ"ל וגם הרוקח כתב יטול חוטין שחתת השדרה והחלב שבזנב והחוט שבו עכ"ל [ג"י] ואין חילוק בזה בין שור ועז לכבש דבכלם הדין כן כמו שנתבאר :

כ"ד כתב המור בקבה יש שני מיני חלבים אחד עשוי בקשת ואחד עשוי כיתור ורב אלפס התיר שעל היתר ואמר שעל הקשת וכו"כ הרמב"ם ורש"י אבד שניהם ולזה הכתובים א"א הרא"ש ז"ל עכ"ל ולפי המכואר בנ"י [ג] אותו שעל הקשת אסור גם לר"ע ומשמע דהוא תהב קרום ונקלף וכן מכואר בדברי השאלות שכתבנו בסעיף מ"ו ושעל היתר אינו תהב ומהר"י לפי מה דקיי"ל כר"ע אך בנמרא איתא שם דבני בכל נהנו בו איכור ובני א"י נהנו בו היתר ופירש"י דבני בכל אוסרים כו' ישמעאל דא"צ תהב ולכן הרי"ף והרמב"ם התירוהו ורש"י והרא"ש כתבו דאון גררינן אחר בני בכל יכתב הרא"ש

י"ח דעת המור נראה להדיא ולא כרבינו אפרים שהרי כתב דצריך תותב קרום ונקלף ושהקרום הוא תחת החלב ונקלף עם הקרום ולא הזכיר שגם החלב שתחת הקרום הוא חלב ש"מ דכ"ל כרבינו יואל שהחלב שעל הכרם תחת הפריסה מותר ולכן גם בריש ס' ס"ח כשכתב כרם שניקב טרפה השמים דברי הרמב"ם שכתב שאין לו דבר שיסתום אותו דלדידיה ודאי החלב שתחת הפריסה סותם וזה שלא כתב מפורש דחלב זה מותר נראה לי דמעמו כן הוא דכיון דלקמן הסכים לדברי רש"י ז"ל דחלב דאייתרא אסור אע"פ שאינו תותב משום דאון גררינן בתר בני בכל שתהינו כו' ישמעאל א"כ כ"ש דגם חלב שתחת הפריסה אסור לאכול מצד המנהג ולכן במקום כתב מה שהוא מעיקר הדין דבעינן תותב קרום ונקלף אבל מצד גררינן בתר בני בכל אסור לנו לאכול וכו"מ לענין סתימת נקב סותם כמ"ש המור לעיל ריש ס' מ"ה דחלב דאייתרא סותם ע"ש :

י"ט ודע שרבינו הבי"ח כתב בסעיף ד' איזהו חלב כל שהוא תותב קרום ונקלף וכו' ובסעיף ט' כתב חלב שתחת הפריסה אסור ע"ש והיה תרתי דסתרי ואין לומר כמ"ש לדעת המור דהוה ממנהגא כמו חלב דאייתרא שהרי בסעיף י"ד כתב חלב הקבה שעל הקשת אסור מן הדין מן התורה ישעל היתר אסור ממנהג שנהנו בו איכור עכ"ל ואם נאמר דגם בחלב שתחת הפריסה אסור מצד המנהג היה לו לבאר כמו שביאר גבי דאייתרא וצ"ל דקן לא ביאר פירוש"ל דתותב קרום ונקלף כמו שביאר המור משום דמילי כרבינו אפרים דקרום ונקלף הוא תחת התותב ולפי"ן גם מה שתחת הפריסה אסור מן התורה וכן נראה בספרו הגדול שנוטה לדעת רבינו אפרים מפני שהרמב"ם סובר כן ע"ש :

כ"א אבל רבינו הרמ"א נראה דלא ס"ל כן שכתב על דין זה דחלב שתחת הפריסה וחיל יכן המנהג בכל מקום טלכד בני ריינו"ם שנהנין במקצתו היתר ואין מיחין בידן שכבר הורה להם זקן וכלל מקום שנהנין בו איסור דינו כשאר חלב לבטל בששים אבל אין אוסרין כלים של בני ריינו"ם והאיל יגוהנין בו היתר עכ"ל הרי שתלה הדבר במנהג ועכ"ז במקום שנהנו הוא חלב נמור משום דלרבינו אפרים כן הוא כמו שבארנו וכתבו דמ"מ לענין הגי' לא אמרינן בחלב זה בפני שר"א בעצמו ס"ל דלא אסרינן הגי' רק בבשר בחלב כמו שיתבאר בס' צ"ב [ס"ו סק"ז] וב"מ לענין סתימה אינו סותם כיון דלר"א חלב נמור הוא ודע שאפילו לדעת רבינו יואל צריך להסיר הקרום שתחת הפריסה [ס"ך סק"ט] וזה שכתב שאין

הרא"ש ח"ל ורב אלפס פסק דאיייתרא שדי ולא מסתבר איא כדפסק רש"י רנהי דמאורייתא שרי דקיי"ל הלכה כר"ע סהבירו מ"ם בני בבל ההמירו לנהוג בו איסור וכל מנהגינו כבני בבל עכ"ל :

כה וכוה מדוקדק לשון רבינו הב"י בסעיף י"ד שכתב חלב הקבה שעל הקשת אסור מן הרין סן התורה ושעל היתר אסור מסנהג שנהגו בו איסור עכ"ל ותמיהני על רבינו הרמ"א שכתב וי"א שמדינא אסור ולכן אין להקל בו עב"ל והרי גם הרא"ש שאסור כתב ספורש שהוא חיסרא בעלמא וגם בדעת רש"י צ"ל כן שהרי זהו פשיטא ודהלכה כר"ע סהבירו וגם מהמור ריש סי' ס"ח שכתב דחלב שעל היתר סותם הנקב מוכח כן דאם מדינא לא היה סיתם הנקב כמו חלב שתחת הפריסה והן אמת שמלשון רש"י שכתב דבני בבל סברו לה כר"י משמע שמדינא ס"ל כן ורפ"ז כל חלב קרום ונקרף אסור אף שאינו תחת אבן הלא רש"י ז"ל יחיד דברר זה דמתיירא ש"ימור מוכח להדיא להיפך וכן ראיתי לאחד מגדולי אהרונים דבכל חלב צריך הותב רק בדאיייתרא ההמירו משום גזירה שלא יאכלו דאקשהא [כלמי סין] וגם לשון רש"י יש ליישב בדוחק דבוינתו דבהך מילתא סבר כר"י משום גזירה דאקשתא וצע"נ :

כו ודע שלשון הרמב"ם כן הוא ויש שם חלב על הקבה עקים כמי קשת והוא האסור והוט' משיך כמו יתר והוא מיהר עכ"ל ויש שיצנו דקדק מדבריו דרק הוט' העליון מותר ורא כל מה שבתוך היתר ודברים תחתים הם שהרי כל מה שבתוך היתר אינו תותב ולמה אסור וכוונתו פשוטה שנתן סימן על חלב זה שהוא הוט' משיך דרפי שתקבר הילך כהצי עניול ומה שהיון לעניול נקרא קשת ומה שכתוך העניול נקרא יתר והרי המיר השוה דעת הרמב"ם לדעת הר"יף כמ"ש וראיה ברורה מדברי הסמ"ג לאיין קל"ח שכתב נ"כ כלשון זה דול אבל חלב שכתקים והוא הוט' שכתקים יתר וכו' עכ"ל הרי דזהו רק סימן לדיקים יאין שים סברא הלק בין זל"ז ודע שאפילו בני א"י שמתיירין דאיייתרא ס"מ אסרו בנב"ב בקמנין כלומר שנוטלין טעם למעלה מהראייתרא מפני שהלב הקרב שומן עליו [ג"ה] והאידינא ככל מקום אוסדין החלב דאיייתרא מפני המנהג כמ"ש רבינו הב"י ואין מקים שאיכלין אותו :

כז עוד מתנאי החלב שלא יהא בשר חיפה אותו וז"ל הרמב"ם שם דכל מקום שתמצא החלב תחת הבשר והבשר סקיף אותו סבל סביביו ולא יראה עד שיקדע הבשר ה"ז כותר עכ"ל ובך דרשו חז"ל [ג"ה] שעל הכסלים אמר רחמנא ולא שבתוך הכסלים שעל

הכליות אמר רחמנא ולא מה שבתוך הכליות ולפי הלוכך שבתוך הכליות אין עליהם שם חלב מן ההורה ומ"ס צו חז"ל [סס] לחכט אחריו או עכ"פ ליטול העליון מהחלב הוה זול רבינו הב"י בסעיף י"ב הכוליא יש עליה ב' קרומים העליון חייבים עליו ההחתון והחוטמים שבה אסודין ואין חייבין עליהן ועל לוכן שבכוליא [גנ"ז] חלב שעל הכליות נאסר ולא שבתוך הכליות ואעפ"כ נוטל אדם לוכן שבתוך הכוליא ואינו צריך לחכט אחריו ויש שממדין לחכט אחריו ואם לא חכטו אחריו והניחו קצתו הוך הכוליא לכ"ע מותר אם נתבשל כך ודוקא מה שבתוך הכוליא אבל מה שעל הכוליא לכולי עלמא אסור עכ"ל :

כח ומ"ם אמרו חז"ל [סס] האי תרבא דתותי מתני אסיר מ"ם בהמה בחייה פרוקי סיפרקא כלומר אע"פ שלאחר שחיטה נראה שהחלב זה שתחת המתנים בשר חיפה אותן מ"ם הוה חלב נמור דבחיית אינו כן דבחייה נראה חלב זה ובסיתתה נרבק הבשר לכשר ואין החלב נראה והתורה אמרה דדוקא כשבחיית הבשר תופה מותר ולא לאח"כ :

כט ומהו תרבא דתותי מתני הרמב"ם כתב חז"ל יש כמו שתי פתיחות של חלב כעיקרי המתנים סמך לראש הירך כשהכרמה חיה חלב זה נראה כטעים וכשתסות ירבק בשר בבשר ויתכסה חלב זה ואינו נראה עד שיטרפף הבשר מן הבשר ואעפ"כ ה"ז אסור שאין זה חלב שהבשר חופה אותו וכו' עכ"ל והר"יף בתב קאסרי רבוותא שהחלב שתחת השומן שבראש הכסלים הוא חיוורתא דתותי מתני וקרומ ספסיק בין זה החיוורתא ובין השומן שתחת זה החיוורתא העליון אסיר והתחתון מותר עכ"ל :

ל כיונת הר"יף הוא על חלב שלמטה אחר גמר הצרעות אצל חוט השדרה בין אותו בשר ובין פני הבשר הסמיכים לעור יש כמין שומן והוא נקלף כסכין כמו שהחלב נקלף וזהו שכתב שהחלב שתחת השומן שבראש הכסלים שהרי בשר זה בראש הכסלים היא זה שכתב שתחת זה החיוורתא יש שומן היינו פני הבשר שהן כמו שומן וכל זה צריך לנקרו כולו [ג"ה] וי"א דהמנהג בין סנקרי בשר לנקר כולו כככש ובשור אין כנקרים רק קצתו ואומרים הטעם כי הככש סיפרקא בחייה יותר כשור [ד"מ סו"ג] אבל רבים וגדולים התרעמו על זה [ענ"ז] ודע כי חלב זה הוא לצד חוין הצלעית קמנית שנשארות כאחוריים והיא בין השומן שנראה בחוין ובין הבשר המונח על הצלע' אצל השדרה ונראה בראש אחוריים וכשםפרידין השומן מבחוץ מעל אותו בשר נראה אותו חלב [י"מ] עוד כתב הרשב"א בתשו' שאותו חלב שורא בראש הכמט

לד קרום שעל דד המחול והוא הצד הגם דהמחול ראשו אחד עב והצד השני דק ושעל צד העב הוא חלב גמור חייבין עליו כרת והקרום שעל שאר המחול והחוטין שבו אמורין ואין חייבין עליהן כרת ופירש"י משום דבמקום עיבוי הוא מחובר לכרס ולחלב כלומר והוא ג"כ בכלל חלב הכרס ואין הטעם מפני החיבור לבד דמפני זה לא היה חיוב כרת אלא דהחיבור משהו להו כאחת וראיתי מי שהפסו בפירש"י דמפני החיבור בלבד נאסר ולא נהורא לי כלל ושעך שאר המחול האיסור משום הרחקה [ע"ז"] :

לה הכוליא יש עליה שני קרומים העליון חייבין עליו כרת והוא חלב שעל הכליות והתחתון והחוטין אמורין ואין חייבין עליהן כרת ולכן שבתוך הכוליא כתב הפוסק ויש אוסרים ויש מתירין ורש"י פסק לחומר עכ"ל ודעת הרמב"ם כבר נתבאר :

לו וכתב הרמב"ם חלב חלב חלב המעים והם הדקין המלופפין כולן מותרין ודרי הם כשומן שהוא מותר חזק מראש המעי שצמוד לקבה שהוא תחת בני מעים שצריך לגרור החלב שעליו והוא חלב שעל הדקין שאסור ויש מן הגאונים שאומר שראש המעי שצריך לגררו הוא המעי שיוצא בו הריעי שהוא סוף המעים עכ"ל והוא שאמרו חז"ל [סג] ריש מעיא באכתא בעי גרידה והוא חלב שעל הדקין ע"ש כלומר דנתרבה חלב שעל הדקין מאת כל החלב אשר על הקרב [מסנ] ופירש"י מפני שהחלב של הקרב שקורין מיליא מחובר בו ע"ש ואין כוונתו מפני החיבור בלבד אלא כמ"ש המדרכי פ"ו וחיל ריש מעיא באכתא בעי גרידה והוא חלב שעל הדקין פ"י שריבה איתו ר"ע מכל החלב והדקין דבוקין בקבה מצד אחד וחלב המכסה את הקרב הוא מתפשט על הדקין ומקום פישוטו בעי גרידה הלכך צריך לתת לב על מקום פישוטו וכשהטבח מושך הדקין בעודם חמין אינו נדבק חלב בהן ונשאר אותו חלב המעין גרידה בהורא דכנתא הלכך הכא לאכול מן הדורא דכנתא יגידו אמה מן החלב לצד הקבה ואם משך הטבח בדקין ולא נודע מקום צד הקבה צריך להודיע הדורא דכנתא סביב עוביו כדינו והב במקום שנסתפק בה עכ"ל המדרכי ומבאר מדבריו שהחלב הקרב ממש מתפשט על הדקין והוא כוונת רש"י ג"כ :

לז חז"ל הראיש [פ"י ס"ו] ריש מעיא וכו' פירש"י שחראש של המעים כשהדקין יוצאין מן הקבה צריך לגרור החלב מן עד שיעור אמה מפני שצמודין לחלב מכאן ומכאן ואילך הם דבוקים בהורא דכנתא והוא שומן ומותר ובלבד שינקרו אותו מן הורדין שבו עכ"ל כלומר לנקר הכנתא מן הורדין והם חוטום אדומים מלאי דם וג"כ כוונתו רעד שיעור אמה מתפשט החלב הסמוך והוא תוחב קרום ונקלף ולוח אימר דמכאן ואילך הם דבוקים

הכמל תחת הקרום לבד לכ"ע חזו חלב דהקרום לבד לא מקרי היפוי בשר [סג] חזו הכל בחזק האחוריים ובסדר הניקור להמור בס"ס ס"ה מבואר כיצד מנקרין אותו :

לא ורש"י ויל כתב חלב שהבשר חופה אותו מותר חלב שעל הכסלים שהתת הכליות ונראה בנובה הכסלים ואח"כ נבלע תחת הבשר אדום דק ומתפשט תחת אותו בשר בכל הכסלים ומשהבשר חופהו מותר וכשבלה למטה אותו בשר יוצא סמנו קרום עב וכן לבד קרום דק וקריש המהפשמ בכל הכסלים שאסור משום חלב כדלקמן [נפגנל דסמי מהי] ותחת אותו קרום עב יש חלב ויש שנהגים איסור באותו חלב לפי שאותו קרום אינו השוב היפוי בשר שדק הוא אבד כארץ אישכנו נוהגין בו היתר וגם בעיני נראה דחייפו גמור הוא עכ"ל ועל תרבה דתתי מהני פירש"י חז"ל זה עליונו ונבהו של אותו חלב שפירשהי קודם שיכסהו הבשר ואותו גובה עצמו מכוסה במתנים שקורין לונביל"ש או לעדווי"ץ שרחבן מרחיב למטה מצלעות קמנות ומכסהו וכשהטבח מפרישו נראה אותו חלב דבהמה בחייה פרוקי מפרקת כשהיא הולכת איבריה נעים והמתנים פעמים שהן נמשכין כלפי מעלה והכסלים נמשכין כלפי מטה ואין החלב נכסה בהן עכ"ל רש"י ויל וצריך ללמוד זה ממנקר כי בכתב א"א להבין בטוב כמ"ש בש"ע סעיף ו' דסדר אלו החלבים צריך ראיה מן הבקי בניקור וא"א לבאר היטב בספר וכי ודע כי צלע האחרון שייך לאחוריים ואפילו כשיש צלעות יתורות לא יניח לאחוריים רק הצלע האחרונה [ע"ף סק"י וע"ג סס וזקן] :

לב חלב שעל הכסלים וקרום שעליהם אסור וכך אמרו חז"ל [סס] האי תרבא דקליבוסתא אסור וענוש כרת והוא חלב שעל הכסלים כלומר דגם זה נכלל בחלב שעל הכסלים [כ"ו] ופירש"י עצם קמן הוא ומנוח על עצם שקורין הנק"א ומחובר לחותית האליה מלמעדה ועליו יש חלב תחת ראש המותן שקורין לונביל עכ"ל והריף כתב היבא דלייפין אטמחא והוא אותו עצם המחבר האשמות והרמב"ם כתב שהוא החלב שבועיקרי הירכים ע"ש ויש לאסור כדברי כולם וגם זה צריך ראיה מן הבקי :

לג חז"ל הרמב"ם שם שלשה חלבים הן שחייבין עליהם כרת חלב שעל הקרב ושעל שתי הכליות ושעל הכסלים אבל האליה מותרת באכילה חלב שעל המסם ושעל כה"כ הוא החלב שעל הקרב וחלב שבועיקרי הירכות מבפנים חייבין עליו כרת וזהו החלב שעל הכסלים וכי חלב שהבשר חופה אותו מותר שעל הכסלים אסר הכתוב ולא שבתוך הכסלים וכן שעל הכליות אסר הכתוב ולא שבתוך הכליות ואעפ"כ נוטל אדם לובן שבתוך הכוליא ואח"כ אוכל אותה וא"צ לחטט אחריו עכ"ל וכבר בארנו על זה :

דבוקים וכי כלומר ואינם תוחב עוד כתב הרא"ש ח"ל והרמב"ם כתב חלב שעל ראש המעים הסמוך לקבה וכו' כתב באורך אמה ונראה דמפרש דלבני מעים קורא אמתא על שם אמת המים וכו' עכ"ל

לח ורבותינו בעלי הש"ע בסעיף ט"ו כתבו חלב שעל הרקין אסור באורך אמה משמתהלין לצאת כן הקבה ומשם ואילך שומן הוא ומותר וי"א שראש המעי שצריך לגרור חלב שעליו הוא המעי שיוצא בו הרעי שהוא סוף המעיים וירא שנים יוצא ידו שניהם לגרור אורך אמה סכאן ואורך אמה ככאן וי"א שא"צ אורך אמה מסש לכן נהגו לחלק למדוד כדורע וא"צ אורך אמה בצמצום וא"צ להסיר רק הקרום עם הדבוק בו שעל אורך אמות אלו אבל לא השומן הדבוק בטכחאי שהתחיו וכן נהגוין רק שססירין מן הטכחאי ג"כ חובי אורך שמונה עליו עם השומן שאעלו עכ"ל:

למ ורע שעל זה שכתבו שאין מצריכין להסיר רק הקרום וכו' אבל לא השומן הדבוק כמכחאי שתחתיו נחקרו זה ערך קרוב למאתים שנה איזה מגדולי ההוי והרעישו עולם לאמר שרבינו הרמ"א לא כוון כהלכה ושכאורך אמות אלו גם השומן הדבוק בטכחאי הוא חלב נמוי והוא לקח דבריו מספר כל בו וט"ם נפל שם [עכנ"י מ"י כ"ה ובכרו"פ קט"ו שהגאונים נוהרי"ד אופנתיים והשב יעקב הרקו עליו] וגם מלשון הרבוש משמע כן שהשמיט דברים אלו ע"ש

מ אך רוב גדולי הדור רחו דבריהם והסכימו לפסק רבינו הרמ"א [כנ"י וכרו"פ ופר"ח בקי"א וכו"ם מש"ך ומ"ו שלא השינו ערוין] דלשון גירוח משמע רק גרור מה ש"ממעה ובפרט לדברי המרדכי שהבאנו שער אמה נפרש עניהם חלב הכרס א"כ אין זה שייכות לעצם שומן הדבוק בטכחאי ולענ"ד מלשון הרא"ש שהבאנו שכתב דסכאן ואילך הם דבוקים בהדורא דכנתא וכו' משמע דבאמות אלו כל החלב אסור דאל"כ למה לו לומר סכאן ואילך הרי אף גם באמות הללו השומן הדבוק מותר:

מא ולולי דבריו הגאונים הייתי אומר דזה הלוי בפלוגתא שבין רבינו אפרים וכן רבינו יואל הווי בחלב הדבוק לכרס שהבאנו וחלוי בפירושא דתותב קרום ונקלף דרבינו יואל שמפרש חבל על מקום אהר ודאי שהדבוק לטכחאי מותר אבל רבינו אפרים דכש"ממעה הוא תותב נאסר גם כה שהתחיו אסור הדבוק לטכחאי כמו שאסור חלב הדבוק לכרס ואולי הרא"ש סובר בהר"א והמרדכי כר"י הלוי ורבינו הרמ"א נראה דמעיקר הדין מ"ל כר"י הלוי כנראה מדרביו בסעיף מ' שכתב דכן המנהג כרבינו אפרים וחלה הדבר במנהג כמ"ש בסעיף ב' ע"ש וכבר הסכימו גדולי אחרונים דרוב

הפוסקים הולקים על רבינו אפרים ולכן בהך דינא רריש מעיא כין דלא נתפשט המנהג לאיסור לא הש לה רבינו הרמ"א משא"כ בחלב הכרס נתפשט המנהג לאיסור ועל המנהג אין להקשות דהיה תרתו דסתרי דבאמת י"ל דככאן כריש מעיא קילא מפי משום דהתיתב שלמעלה אינו מהמעיים אלא מחלב הכרס שנהפשת עזיו ולכן אפשר דבזה יורה גם רבינו אפרים וצ"ע בכל זה [וע"מל"מ פ"ג משננה שהארך המניה בזה ומסקי דבאמה שלצד הקבה שוהו דעת רוב הפוסקי' כריש מעיא צריך לגרור כולו אבל לצד הכרכשתא א"צ לגרור רק מלמעלה ודברי מעם הם]:

מב ק"ו כתב רבינו הרמ"א דאם הטכח משך הרקין טן הבהמה בעידן חמין נשאר דחלב וכו' כדברי המרדכי שהבאנו בסעיף ל"ו ע"ש ולכן אם לא משכן בחימין אלא אחר שנתקררו לא נשאר חלב בהכנתא ע"ד כתב שנהגו במדינות אלו להמיר הקרום שעל כל הרקין בהררא דכנתא דעגל משום שגשארים הרקין עם הררא דכנתא ואיכלין הכל ביחד ע"כ מסירין כל הקרום שלא יתחו ג"כ שעל ראש הרקין ונהגו ליקחו הקרום משני צדיו משא"כ בכבש שאין דרכן להניחין ביחד ויכיר ראש הרקין כן נראה מעם המנהג אבל יש להמיר וליקח הקרום משני צדיו גם בכבש עכ"ל:

מג כתב רסמ"י לאוין [ק"ה] החלבין שענוש עליהם כרת רס החלב הככסה את הקרב והחלב שעל הכליות והחלב שעל הכסלים והחלב שעל המסס ובה"כ והחלב שבעיקרי המתנים וחלב שעל הקבה וחלב שעל הרקין עד אמה וכו' עכ"ל ולא חשיב חלב הדבוק לכרס משום דלא ס"ל כרבינו אפרים ומדכריו מבאר דגם על חלב הקבה והרקין חייבין כרת [וכמ"ל ה' שנתו מ"צ ככניע כמניס לט כן ט"ס ולא נכירא כ"א כמ"ל ועוד כיון דמנינין לוחס לנקיפה ודאי סס כפאר חלב]:

מד עוד כתב קרום שבכסלים סמוך לחוה עם קרום הכשר עסכוב דרפנות שחוחתין כרי לתתוב ירו שם כרי לברוק את הריאה אסיר משום חלב מדברי סופרים נמצאת אומר הקרם ים האסורים משום לב הם שלשה קרום שעל המחול קרום שעל הכסלים קרום שעל הכליות עכ"ל וכבר נתבאר בסעיף ל"ח דעל הכליות יש שני קרומים ועל העליון חייב כרת והתחתון מד"ם וכן בטחול על צד הגס חייב כרת ועל שאר המחול מד"ם וכתב הספרש"ל מעשה בטחול שצולה בלא ניקור והתורה רבינו משולם משום דבטל חלב המחול בטחול עצמה ובחלב הסהור שבו ע"ש:

מה וחייב לשרש אחרי החומין של המחול וכן כל החומין הסמוכין לחלב נמור מפני שיונקים מהחלב וכיצד משרש

שלישית במדרכי בשם ספר יראים וי"ל וני"ל עוקץ וזב כרתניא נימל עוקצו הלכך צריך להסיר חומי הונב ונרא' שהוא אסור משום דנדלים ויונקים מחלב הכליות ובעי לחטומי בתרייהו עכ"ל הרי שמפרש ג"כ דלא ברשימי אך גם לא כתרמכ"ם דהם משום דם אלא משום חלב והרמב"ם נראה דקורא עוקץ קצה השדרה כפירוש הערוך ע"ש [והרמ"ל הביא זה בסעיף ה' בקולג' דגנים]:

ג וזו שנחבאר בחיטי דכפלי והיינו שקורין פלאנקע"ש שצריך להסירם כשהם חמים דוקא כתב רבינו הרמ"א דאם הם שרונים במים הזה להו בחמימי ומשתלפי ויש מקילים באלו החומים במקום שהם בלועים בבשר ומוב להחמיר עכ"ל:

נא אין מילחין החלבים עם הבשר מפני שכח המלח מרתיה ומבליע מעם החלב תוך הבשר וכן דא ידיתו ביחד הלכ עס כשר בכלי אחד כדי שלא ידבק שומן החלב להבשר ויותר מזה צו חו"ל [נ] שיהיה להטבח שני כלים אהת שמדיח בה בשר ואחת לחלבים ואף דטן הדין די בכלי אחת ומתחלה ידיח הבשר ואח"כ החלבים ולפעם אחרת כשיצטרך להדיח הלא ידיח במים אחרים ונ"כ יודע אז להדיח הבשר ואח"כ החדב הדכלי פשיטא דלא נאמרה בשריית החלבים שעה קזה מ"ם צו חו"ל שלא לסמוך על זה משום גזירה שמא ידיח חלבים ואח"כ ידיח במים אלו בשר והמים יהיו מפותמית משמנונית החלב ויודבק בהבשר:

נב וכן צו חו"ל [סג] שיהיו לו שני סכינים אחד לתתוך בו בשר ואחד לחלבים ולא יחתוך שר בהסכין שעתה חתך בו חלבים שלא ידבק בהבשר השמנונית שעל פני הסכין דאע"ג דצונן בצונן הוא ודי בהדחה בעלמא והרי ידיח הבשר קודם המליחה מ"ם הישינין שמא יסמוך על הרתח הטבח ולא ידיח הקונה עוד פעם וימלח הבשר בלא הדחה ואז יש בהבשר שמנונית החלב [ר"ן] ואע"ג דדי בסכין אחד ויחתוך מקודם בשר ואח"כ חלבים ובפעם אחר כשיצטרך לחתוך מסתמא יהיה אז הסכין נקי דמסתמא מדיחו אחר גמר התיכותיו מ"ם גזרינן שמא ישכח ויחתוך מקודם חלבים ואח"כ בשר אבל כשהצרכנותו שני סכינין יזכור א"ע ולא ישכח וכן בשני כלים [נמ]:

נג וכתב הר"ן ו"ל יש שלמרו מכאן שהמנקה בשר צריך שני סכינים אחד לחתוך בשר ואחד לתתוך החלב ואינו נראה דא"כ אין לרבר סוף שאותו של בשר כיון שהתחיל לתתוך בה במקום החלב אסור מיד אלא ודאי דלא צריך וזה שהצריכו חו"ל שני סכינין זהו כשחותך חלב נמור סמוך לשחיטה שהוא חם אבל נהגו שהמנקה נותן כנוד על ידיכו וכל שעה שנוגע בחלב מקנחו בכנוד עכ"ל וכ"כ הרשב"א וחמור והש"ע וכתבו

משרש בתחלה נימל את ראש הגיר שבתוך הפחול ימושך אותו ונמשכין עמו שלשה חומין שבתוכו ויותר שלא יפסוק שום חוט מהם ואם יפסוק אחד מהם ישרש אחריו וימלנו וכל החומין הם מדרבנן משום שיונקים מחלב ולא מדאורייתא דחלב אמר רחמנא ולא חומין:

מז ויותרת הכבד הוא מותר ורק נצרך לנקר הקרום העליון שלצד הכבד משום חלב הקרב שמנח עליו י"ש מחמירין עיד לנקר השימן שתחת הקרום שהוא אבל צד פנים של צד הריאה א"צ ניקוד כלל ומ"ם המנהג לנקר ודהסיר שני קרומים דילמא אתי למיטעי ובר עבר א"צ ששים רק נגד צד הכבד [כ"ו] ויותרת הכבד מקרי הפרש של הכבד המפסיק בין הריאה ובין הכבד ונקרא בלשוננו רוי"ט פלוי"ש:

מז וכתב רבינו הרמ"א בסעיף ו' דסדר ניקור אלו החלבים צריך ראייה מן הבקי בניקור וא"א לבאר היטב בספר וכל אלו החלבים אין לחוש להם אלא באחוריים של הבהמה אבל בחצי בהמה של הפנים אין בהם חלבים אלו רק קצת מן הקרום שעל חלב הכסלים הנשאר בראש הדפנות על הכסלים הנשאר שם בראשה וצריך להסיר אותו הקרום משם ויש נוהגין להפריד ג"כ הבשר הנדבק שם זה על גבי זה ולגרוז חחלב שביניהם ויש מהרין בעו"ם דמיחשב חיפוי בשר וכן המנהג באשכנז ובעירנו עכ"ל:

מח איתא בגמ' [נ:] חומין שבעוקץ אסורין חמטא חומי אית ביה ככפלא הלחא סימניה ורתתי משמאליה הלחא מפצלי להרי תרי מפצלי לתלתא תלתא ונ"מ דאי שלוף להי בתמימותם משתלפי ואם לאו בעי לחטומי בתרייהו עד שימצא במספר הזה וראשן אחד מחובר בשדרה וראשי הפיצולין נדבקים תחת החזה בראשי הצלעות [נ"ט] ותחטיטה הוא מדרבנן [ס:] וצריך להזהיר אותם הקונים חלק של צד פנים לחטט אחריהם עד החזה [סג] ואצלנו עושים זה הקצבים ובקריאים בכך ואין לסמוך על הקונה כי אינם בקריאים בזה כמ"ש סוף סי' זה ע"ש:

מט והנה רש"י ו"ל פירש על חומין שבעוקץ דזהו ה' חומי דכפלא ועוקץ מפרש הנק"א והכל חדא מלתא היא ומקודם אומר בכלל החומין שבעוקץ אסורין והדר מפרש כמה חומין יש בה אבל הרמב"ם ו"ל [סג] כתב חמשה חומין יש בכפלים וכו' וכולן משום חלב ואח"כ כתב חומי חלב חומי היד חומי העוקץ וכו' אסורין משום דם עכ"ל הרי שחלקן לשני דברים החומי עוקץ הוא משום דם החומי כפלא הוא משום חלב ומפרש עוקץ זנב או קצה כמו עוקץ של ארתוג שהוא קצה הארתוג ויהבאר זה בס' ס"ה ורבינו הב"י העתיק דברי רש"י בס' זה סעיף י"ג ודברי הרמב"ם בריש סי' ס"ה ע"ש ועוד יש דעה

כתבו שנכון שילמד ארם לבני ביתו שישפשו הכשר יפה במים :

בך והנה אצלנו בחנויות הקצבים יש תמיד בשר טיפה מחקק אחרים שברוב הם ומות אין ספקים אותם ומיכרים לכותים וכן כשנטרף ע"י סכות ואין להם רק סבין אחד וסרין אחד שקוצבים עם הכשר והמרה ואולי הטעם ששים דאצלנו אף אחר מאלף אינו סומך על הרתת הטבח ושירין הכשר קודם המליחה כחצי שעה ולכן אין חוששין לזה וע"פ רוב גם הגשמים ששפשופות הכשר ג"כ ואין בזה משול ח"ו :

גה אין פורשין הכסלים על גבי הבשר בעיד שהחלב שעליהן חם ולא נצטנן לפי שהחלב נטוח ונבלע בבשר ולא תיהני לזה הרהר במים אבל לאחר שנצטנן אין להוש ומקרא כלא הוא וישמו הרלכים על ההוות ונהו סנקרי הבשר לקלף ולהסיר קרום שעל הבשר שהכסלים שוכבים עליו ומנהג יפה הוא כי אחר קרום אר מהסת החלב שעליו [ג"ק] וכן יש לנקר רבשר חוך ג' ימים מן החלב שלא יתקשה החלב שבו וכן הקרומים והגידין ומ"ט אם לא נקרו תוך ג' ימים אין לאסור ומקור אה"כ דכל הדברים אינו אלא לבהלה ולא בדיעבד כפי ש' הרמב"ם עם וז"ל כל הדברים האזה אסור לעשותן ואם נעשו לא נאסר הבשר ואין מכח העושים אלא מלמדו' איהם שלא יעשו עכ"ל וכ"כ המור והש"ע :

גו אין מלחין את הבשר קודם שיסירו ממנו את החטין ואת הקרוטין האסורין ואם טהרו מסירן אח"כ ואפילו היה בהם גיד הנשה מסירו אחר שנמלה אע"פ גיד הנשה אסור כן התורה הרי קו"ל דאין בגידין בנותן טעם דע"כ בעלמא הוא והתורה אסרתו והחוטין והקרוטין ג"כ כחושין הן ואינם סמפעעים בהבשר וי"א שצריך להסיר כדי קליפה מן הבשר סביב הגידים והקרומים ויש מי שמהמיר ומצויץ ששים כבו נשאר איסורים ולדינא יש להקל בקליפה שהרי יש מתירין אפילו בלא קליפה ולכן אין אנו צריכין להתיר כל כך

וגם אין לנזר בהם משום חלב שימן דנפגעע משום דכל הקרוטין הם כרישין ואין הילק בין קרוטין האסורים מן התורה לראיסורים מדרבנן ואם לא קלפה וכשלו כך מותר בדיעבד דכל דבר רצריך קליפה לא קלפ' הו' מותר בדיעבד נאשר יתבאר בס"ד צ"א בס"ד ודע דזה שאסרנו שאינו נאסר רק כדי קליפה והו' כמליחה אבל כביש ל צריך ס' אפילו באיסורי חלב ופרטי דינים אלו יתבארו בס"ד בס"ק ע"ש :

גז המנחים נאמנים על החלב להסיר ולנקרו יפה ובשקנים מהם בשר סנוקר א"צ לברוק אחריו דאין בזה מדהא גדולה [נמ"ס ז"ל נ"ל נאמנים] ושבת שנמצא אחריו חום או קרום של ציסור סלמדין אורו ומזהירין אותו שלא יזול עיד פעם אחרת ואין מעבירין אותו מפני שאין איסורין מן התורה ולכן אם נמצא אחריו חלב גמור או קרום עליון של הכולא או של דד המזול שאסור מן התורה אם דחוב הוא כשעורה במקום אחד מעבירין אותו יאם כישי מקומות אין מעבירין אותו ואם הוא כזה אפילו גאז בדרבה מקומות מעבירין אותו ומכין אותו מכת מרדות ועכ"ז לא צשנינן ליה כמודד שהוא השור לעשות כן ולהעבירו לעולם אלא ח' בינן ליה בפשיע בפעם הזה ומעבירין אותו עד שיכריזו עליו בכה"כ שני והטישו ושני שפמני הקצב דעבורהו מפני שנמצא אחריו חלב ויעבירוהו על חדש ימים ואה"כ יבא אל החכם ויהן לו תשובה קלה ויכריזו עליו שקבל התשובה וחור להכשרו [נמ"ס] וכשנמצא כזית חלב מחוייב אחר החדש להתידות בעצמו בכה"כ לפני כל הקהל אמנם אם נמצא שנוכ' מרפה בדיקת כשרה או חלב בחוקת שימן מעבירין אותו לעולם עד שיעשה תשובה נמורה ואם היה שונג בדבר יחסירו עליו חכמי המקום כפי ראות עיניהם ותשובה נמורה יתבאר בס"ד ק"ט ע"ש ומנהג כשר הוא שהטובה המוכר בשר ינקרנו קודם שימכרנו ולא יסמכו על הקינים כדי שלא יכשלו בו הקונים יען רוב בני ארם אין בקיין בזה וכן המנהג פשיט ואין לשנות :

סימן סה [דיני גידים הם וגידי חלב סביב גיד הנשה וניקור ובו נה סעיפים]

א דא"צ לחתכו מפני שהאש מוציא הדם דרך כותלי הגידין וכן הוא דעת רוב הפוסקים וכן מפורש בנמ" [קלג.] לענין חטין לחי ע"ש :

ב וי"א דגם לצלי צריך חתיכה דודאי כשפני החוטין על פני האש כגון שנטף הדיט מהאבר או שהחוט הוא על פני האבר כמו בלחיים מושך האש את הדם גם כשאינו חתוך אבל כשהחוטין מובלעים בפנים האבר אין ראש שואב אה"כ יחטמם וזהו דעת הרשב"א וז"ל

א יש בברכה חוטין והיינו גידין וק"מ שיש מהן שאסורין משום חלב וכבר נהבארו בס"ד הקדמ' ויש מהן שאסורין משום דם כלומר שאין דומין להדם הנבלע בבשר הבהמה שיוציא ע"י מליחה הדם שכגידין ובהקרומים אינם דם הנבלע אלא דם בעין רמונה בהללי גידין והקרומים ולא יצאו ע"י כליחה אה"כ יחטמם שיהיה מקום שיוזב הדם ואו המליחה מוציא הדם אבל לצלי דעת הרמב"ם בס"ד ממאכ"א דין

מר דרשם קאי על הוסי הכמלים ורק לשון רש"י נקיט והבצין שם שהביא פי' הערוך לא כוון יפה וזה שרש"י מפרש הנק"א מ"סום דלשון זה כולל הכל כל השדרה כמ"ש הדישה שם ודוק] :

ה אבל חוסי הלב חוסי הדקין לא נזכרו בנ"מ וכתבו דס"ל דהגמ' נקיט שביד ושבלחי לרבותא אף שהן סמוכין לבית השחיטה מ"ס צריכין תתיכה וכ"ש אלו [כמ"ס] והנה הטור הביא דברי הרמב"ם ואח"כ כתב וז"ל כתב גאון יש בבחמה כמה גידין וכמה חוסיין שמלאין דם וצריך לחתוך כל המקומות כדי שיצא הדם במליחה וחמרא הוא שהחמיר ולא מדינא דגמ' דמדינא דגמ' א"צ לחתוך אלא אלו הגידין שהזכרתי עכ"ל וגם ברוקח איתא שיש בבחמה ג"א חוסיין כ"ה מצד זה וכ"ה מצד זה ואחר בתוך האליה וסימנך אל תאכלו ממנו גא' עכ"ל והטור בריש הס' לא חשיב רק החוסיין שבגמ' ע"ש :

ן ויש להסתפק בכונת הטור אם גם על דברי הרמב"ם קאי שחוסי הלב ודקין הם רק חומרא בעלמא או רק אדברי גאון קאי והמפרשים כתבו דכוונתו רק על דברי הגאון אבל אי"כ ממה דמנ"ל לחומר הא דלכמו ולהרמב"ם יש מדינא עוד חוסיין כמו כן נאמר על דברי הגאון ויש מי שאומר דהרמב"ם מפרש עוקץ וז"ל חוסיין שבויות הנמשכין לכאן ולכאן ובכלל זה גם חוסי הלב חוסי הדקין [כ"ה] ולא איבין הלא הרמב"ם חשיב חוסי עוקץ לברן ש"ם רהו' סקום מיוחד שנקרא עוקץ ועוד דאם שם עוקץ כ"ל כמה דברים אי"כ מנ"ל דגם חוסי הגאון אינם בכלל זה ועוד דאי"כ הו"ל להגמ' לומר חוסיין שבעוקצין לשון רבים ויותר נראה דגם אדברי הרמב"ם קאי דהטור לא חשיב רק מה שזכר בנ"מ שביד ושככתף ושבלשון ושכצואר ושככחי ע"ש דיד וכתף ארת הם ונכללו בלשון יד שבגמ' ושבלחי ולשון נכללו בלשון לועא ושכצואר הם המורקים שבגמ' [ערו"פ שכתב ג"כ דהטור גם אדברי הרמב"ם קאי כמ"ש עי' פרישה אות' א' אך מ"ש דגם של הטור לא הזכירו כולם בגמ' צ"ע וע"ש מה שנדחק בזה ובאמת הדברים פשוטים ודוק] :

ז ודע דחוסיין אלו שבגמ' שצריכין לחותכן והו' אפילו בשנשחטו גם תורידין שבצואר שנתבאר בס"י כ"ב לפי שהדם שבתוך החוסיין אינם נגרדין דרך תורידין [ע"ך סקל] וכתב רבינו הרמ"א שנוהגין להסיר ג"כ שלשה חוסי אורך אצל החזה מבפנים וכן נוטלין חוסיין אחורי האונים ואינו אלא חומרא בעלמא עכ"ל דאף שגראה בהם דם ולכן המנהג ליטולן או לחותכן מ"מ אינו אלא חומרא בעלמא שזה אינו דם אלא כמו שזמן בעלמא [ר"ן] עוד כתב שנתנו ליקח מן חתף הכשר שקדין

[נ"י פי' ס"ז] ונראה דהמדר והש"ע הששו לדיעה זו וכן יש לעשות ויראה לי דבקרובים גם דיעה זו מודה דלצ"ל א"צ תתיכה דהקרובים רקים והחומים שבתם הם כעל פני האש מלבד קרוב של מוח שבגולגולת שיתבאר דינו בס"י ס"ח :

ג אם לא חתך החוסיין והקרובים ומלחן כך ובשלין צריך ששים נגד החוסיין והקרובים ואם אין כחתיכה זו שהחוסיין כתובה ששים נגד החוסיין תתיכה עצמה נעשית נבלה וצריך שחיה בקדירה ששים נגד החתיכה ומסבירא דזהו נגד החוסיין שנתבאר בגמ' [ג.] לאיסור אבל נגד חוסיין שאנו מחמירים כמו שיתבאר א"צ ששים ודי להחמיר לכתחלה ולא לאסור בדיעבד וכן ראיתי מי שכותב כן [תנ"ט] וכן גדי צואר שיתבאר אם חתך את הבמה אבר אבר אין אוסרים בדיעבד [ע"ך סק"ד] כמו כורידין כס"י כ"ב ע"ש ובצ"ל למי שאיסר די בקליפה והיה במליחה וי"א שגם קליפה א"צ דכבולעו כך פולטו וכדיעבד אם לא קלטו מותר [ס.] וזה שכורידין כס"י כ"ב הצרכנו נטילה סביב הורידין משום דחוסיין אלו הם יותר עבים מורידין ואינם פולטים כלל כבשר [ס.] גם בקרובים האסורים צריך ס' כחתיכה זו נגד הקרוב ואם אין בה ס' צריך ס נגד כל החתיכה כמו בחומים והוה הכל כבישול כמ"ש [עמ"ס] סק"ב שלמד מדברי הר"ם שכתב דכשהוציא המוח עם קרובו מתגולגולת וצלאו דהקרוב אמור והמוח מותר דמותר לצלות ככר כשהוא מכורך בנייד סביב סביב הניייר הוה כקרוב ע"ש ודברים תמוחים הם שהרי הניייר הוא ככלי שאינו מנוקב וקרוב שאני דפולט דרך הקרוב וכבר השיגו עליו ועפ"כ"ג שם] :

ך והנה בנ"מ הזחירו על שלשה מיני גידים שביד ושבלחי [ג.] ומורקי [ס.] והם חוסי הצואר שהם חורדיין וגידין [רס"י] עס ופמ"ס ע"ז; והרמב"ם שם כתב חוסי הלב וחוסי היר וחוסי העוקץ וחוסי הלחי התחתון שבצד הלשון כמאן ומכאן וכן החוסיין הדקין שבתוך הלב חלקין כמו בית עכביש מסוככין זה כזה וכן אסורין משום דם עכ"ל והך דמורקי כתב שם בפ"ו וז"ל וכן העורף שבו המורקים שהן מלאים דם אם חתכן ומלחן מותר לבשולן עכ"ל וזה שחשב חוסי העוקץ הולך לשיטתו שכתבנו בס"י ס"ד סעיף מ"ט שמפרש מה דאיתא בגמ' שם חוסיין שבעוקץ שהם חוסי דם ולא חוסי הלב דכפלא כפירש"י וכבר בארנו שם דרבינו הכ"י שם נקיט לשון רש"י וכונתו על חוסי דכפלא וכמאן נקיט לשון הרמב"ם ועוקץ הוא הונב או קצת השדרא [ותמדינו על הפרמ"ג במ"ו סק"ב שעשה מוח קישיא על הכ"י כאלו שם מפרש דבעוקץ הם חוסי הלב ובכאן חוסי דם ולא זכר

שקורין דריין ואין בו איסור רק הוא משום טיאוט עוד נהגו בלונבליט שקורין לידוויין לצליהו ולא לכשלו ואין בו איסור אם מכשכו ואפ' לו לכתחלה מורה וכן נוהגין להסיר העיגונותא דוורדא ולהשליכה ונא לאכלה ואין איסור בדבר וכן נהגו להתוך בין הפרסות של רגלי הבהמה ולהסיר משם כשר לבן ורק משום טיאוט ואם לא עשה כן אין לחוש עכ"ל ודע דהגונב"ל הוא שייך לחלק אחוריים ולכן אצלנו באין מנקר גם בצלי אין אובלים אותו :

¶ הרוצה לצאת ידי חתיכות חוטין אלו על צד היותר טוב לא יסמוך על התיבת הבשר לבד לומר שע"פ זה גם החוטין יתהבו משום דלפעמים החוטין נדבקין להעצם ובהתיבת הבשר בלבד עדיין החוטין לא נתהבו ולכן יתהוך הבשר וגם העצם לשנים ואז גם החוטין נחתקין ונפתח פתח ליציאת הדם שבתוכן וגם לא יסמוך על פירוק האברים וה מזה לא כשמתפשטים בתוך האבר הם כתרככים עם לחות הבשר ושם הדם רבה ומשם צריך לתזקם ולפתחם [גנו:] וכתב רבינו הרמ"א דהוסי' הצואר לא סהני בהו אם התבס רק שחתוך המפרקת לשנים עכ"ל ולא ידעתי המעם ואולי משום דבלא חתיכת המפרקת לשנים אי"א למצא כולם ולחתכם:

מ גף העוף כיד הבהמה והלכך צריך להתוך עצם האנפיים ולמלחם וכן עצם הלחיים בעוף כדי שיחתכו החוטין וזיוב הדם אבל י"א שא"צ ליטול בעוף חוטין אלו מפני שדקים הם והדם יוצא מהם ע"י מליחה גם בלא חתיכה ולכן לא הוזכר זה בגמ' וכן המנהג פשוט שאין נוטלין מן העוף שום חוטין וולת חוסי' הצואר וכו' ואתן יש לזוהר ליטקן משם או להתוך המפרקת לשנים סיהו בדיעבד אם הוסר רק הראש מן העוף כגו ונוהגין להתוך בירכי העופות כפרק הארכובה התחתונה משום שלפעמים נמצאים חוטין ארומים ברגלי העופות ואם לא עשה כן מותר בדיעבד אפילו נהבשלו כך אע"פ שנמצאו חוטים ארומים מפני שאינם אלא שומן בעלמא ובס"י ס"ח יתבאר דבכהמה צריך לחתוך ראשי הטלפיים מעט שזיוב הדם דרך שם דאל"כ הוה ככלי עאינו מנוקב ומשמע דבעוף א"צ זה אבל המנהג גם בעופות להתוך קצת מן הצפרניים למטה וביחוד בעופות הגדולים כאוואז ובר אוואז ואינדו"ק [ג"ס נגה"ס סק"ס מ"ט נסס ככה"ל] :

י דע שרבינו הרמ"א כתב בסעף א' על התיכי החוטין דצריך חיתוכא לתחת ומקורו מהר"ן בשם הראב"ד [סגס"ל] ומביא ראיה מרישא ככיבשא שיתבאר בס"י ס"ח דצריך חיתוכא לתחת ע"ש ואן ראיה משם משום דהראש הוא ככלי ויתאסף הדם שם והוא ממש ככלי שאינו מנוקב אבל הכא רווח לית עלמא ויף אם התיכו סנה למעלה דם מישרק שריק ואולי שמפני זה השמיט הלבוש הגה"ה וו ע"ש אך אמנם מצינו בגמ' [ק"ה] גם

נבי כבד דצריך חיתוכיה לתחת ע"ש וכ"כ המור כמ"י ס"ו וז"ל יש מהגאונים שכתבו שצריך שיניח מקום חתוך למטה כשעת מליחה כדי שזיוב הדם וכן ככל מקום שצריך לחתוך וכו' עכ"ל וצ"ל המעם דם שבחוטין חשבינן כדם בעיני דלא אסרינן בזה מישרק שריק כמ"ש בריש ס"י ס"ט ומ"ט נלע"ד דבהיעבד אין לאסור אם לא הניח בחיתוכו לתחת דהרמב"ם וכל הפוסקים לא הוזכר זה כלל ומכבר אין ראיה מפני שהוא מרובה ברמ"ט שהרי אין דינו כבשר לענין מליחה אך אצלנו נוטלים כל החוטים לגמרי ואין ג"ס ברין זה ולדינא צ"ע :

י"א שני קרומים נאסרו מפני דם וצריכין ג"כ חתיכה לבישול ואלו הן קרום שעל המוח שבקרקר ויתבאר דינו בס"י ס"ח וקרום שעל הביצים ח"ל המור והשיע סעף ד' ביצי זכר כל זמן שלא היה לו לי יום סו"רים לקדירה בלא קליפה אפילו אם יש בהם כמו חוטים ארומים ואם היה לו לי יום אם יש בהם כמו חוטין ארומים אסורים לקדירה בלא קליפה אבל לצלי מותרים עכ"ל כלומר כשלא חתך הקרום קודם המליחה דאו צריך קליפה לקדירה [ס"ג] וכתב רבינו הרמ"א ונהגו לנקר הביצים אף כשהם פחותים מלי' וכן להסיר משם גיד הגדול ולחתוך בהם הרבה חתיכות עכ"ל ויראה לי דמעם המנהג מיוסד ע"פ רש"י הגמ' שאמרה הני ביעי דגריא עד תלתין יוסין וכי' [גנ:] ומשמע דרק בגריים הדין כן מפני שחלושים הם ועד לי יום עדיין הרמ"ט מועטין ואינו נכרך בהאברים אבל מין אדר מלך ואמת שרש"י פ"י גריא לאו דוקא עכ"ל א"ל אולי כוונתו ה"ה כבשים שגם הם ממיני דקות אבל בכהמה נסה מלך ולשון הרמב"ם בפ"ו מורה כן שכתב גדי או מלה ע"ש [ג"פ נח"י] אך המור והשיע פסיקא להו דגם בגסה הדין כן אבל רמנהג הוא ע"פ לשון הרמב"ם והגמ' וכדי שלא לחלק בין מין למין שאין הכל בקיאות כמעט חילוק זה לכך נהגו לנקר ביצי כל המינים ודין ביצי זכר שנתלשו ועדיין הם מעורין בכי"ם נתבאר בס"י ס"ב סעף כ"ב ע"ש :

י"ב גיד הנשה שאמרה חורה כדכתיב על כן לא יאכלו בני"י את גיד הנשה אשר על כף הירך נוהג בכהמות וחיות הטהורים ואפילו בנבלות ושרפות שלהם לענין שאם אכר גיד הנשה של נבלה ושרפה לוקה ג"כ משום אוכל גיד דבשביל שנתרפה או נתנבלה לא הלך איסור גה"נ זכן נוהג בסוקרשים בין בקרשים הנאכלים כשלמים וחמאת ובין שאינם נאכלין כעולה וכך שנו חכמים במשנה [ג"ס גה"נ] :

יג ודברי הרמב"ם תמוהים מאד בענין זה שכתב בפ"ה סמאכ"א דין ו' האוכל נה"ג של נבלה או של שרפה או של עולה חייב שתים מתוך שנכלל באיסור שאר נפשה שהיה מתה נבכ"ז גם תמיד נוסף עליו איסור אחר

נבלה בהנאה הותרה גם חלבה וגידיה ס"ל דיש בנידין בנ"ט ומאן דס"ל דלא הוה ככלל נבלה ס"ל דאין בנידין בנ"ט ונשאר הגיד הגשה באיסורי הנאה ע"ש ופ"י אגן דקיי"ל דאין בנידין בנ"ט היה לנו לפסוק דאכור בהנאה והרמב"ם וכל הפוסקים פסקו דמתיר בהנאה וכבר הקשו ע"ז בן [כמ"ט כ"ט ס"ה דין י"ד] וכבר תירץ הרמב"ן דלמסקנא שם נה"ג מתיר בהנאה אף אם אין בנידין בנ"ט ע"ש ולא ביאר דבריו באיזה מקום נאמר שם בן והביאור בן הוא דשם לקמן [ג:] אומר הש"ס על ר"ע דס"ל כשהותרה נבלה הותרה גם חלבה וגידיה ולא הזכיר כלל דס"ל יש בנידין בנ"ט ועוד דאין זה סברא כלל לומר דרייע יסבור דלא כהלכתא ועוד דבשם אימר הש"ס דלפינן זה בק"ו מהלך ע"ש וכל זה הוא דלא כהסוגיא הקודמת והוינן מזה דרך לשקלא ומריא בעלמא אימר הש"ס בן אבל לפי המסקנא אחרי שאסרתו תורה באכילה הוה כבשר וחל עליו גם איסור נבלה וטורפה ומוקדשים [ולכן שם בפסחים במסקנא דסוגיא דחוקית ור' אבהו דשואל מאי בנייהו ולמה לא אמר דנ"ט לענין גה"ג אם מתיר בהנאה וכבר הקשה בן הפ"י ועוד מפרשים ולא העלו תירוץ נכון ע"ש ולדברינו א"ש בפשיטות דלמסקנא אינו בן וברברי הרמב"ן שהביא הה"מ שם ותמהני שנעלם מהגאון בעל פנ"י דברי הרמב"ן הללו ע"ש]:

מן אבל כבדמה טמאה אין בה איסור גה"ג דכתיב על כן לא יאכלו בנ"י את גה"ג מי שנדו אסור ובשרו מתיר יצתה זו שבשרו אסור [ק"ג]. דהכי משמע גיד לא תאכל אבל כשרה תיכול [כ"ט]: פסחים ס"ט [ובבהמה טמאה לא שייך זה ולכן האוכל גה"ג של בהמה טמאה פסור ממלקות וגם איסור טמאה אין בו שהרי אין בנידין בנ"ט וכ"כ הרמב"ם שם דין ה' ואין לשאול שהרי מעשה דגה"ג היה כיעקב אבינו והיה קודם מתין תורה ואו לא נאסר ערוץ טמאה דבאמת אסרו חז"ל דבסיני נאמר איסור זה רק שצוה הקב"ה למשה שיכתוב איסור זה בושלת במעשה שהיה ולכן כתיב ע"כ לא יאכלו בני ישראל המסתן תורה ואילך נקראו בנ"י [ק"ג]:

מן דע שיש שכתבו דהאוכל גה"ג של אדם חיוב מלקות כיון דיעקר הענין היה בו [ע"ט ס"ה ופ"י סקמ"י] וכן הוא בתש"י הרשב"א סי' שס"ד ויראה לי דהרשב"א לשיטתו שם דס"ל דבשר אדם מתיר מן התורה ואיסורו רק מדרבנן אבל לפי דעת הרמב"ם בפ"ג סמאכ"א ועיד פוסקים דמן התורה אסור כמו שיתבאר בס"י ע"ט א"א ליאסר גידו דכמו דדרשנין בבבבא טמאה שאין בה איסור גיד מפני שבשרה אסור כמ"ש ח"ה נמי על אדם והגם דבשר אדם הוא באיסור עשה כמ"ש שם ובהמה טמאה בלא מ"מ מ"מ ט"ף בשרו

אשר עכ"ל ביאר דבריו דלא נימא אין איסור נבלה וטורפה ועולה חייל על איסור גיד דקדים דבאיסור כהלל קיי"ל דאיסור חל על איסור והבא הוה איסור כולל דכשנתבלה או נטרפה או הקדישה נחוסף איסור על הבשר שהיה מתיר ולכן דחו איסורים אלו גם על הגיד והנה אמת שאיסור כהלל הוא אבל זהו הכל לפי דס"ל יש בנידין בנותן טעם אבל אגן דקיי"ל אין בנידין בנ"ט דע"ש בעלמא הוא והתורה אסרתו [ג:] והרמב"ם עצמו פסק בן בפ"י סמאכ"א דין י"ז ע"ש לא שייך בגיד הנשה בלל איסור נבלה וטורפה ועולה ולהריא מוכח בן בנמ" [ק:] לענין טמאה וכן לענין מוקדשין אסרו בנמ" מפורש דאם אין בנידין בנ"ט איסור גיד איכא איסור מוקדשין ליכא [ג:] וכ"כ התוס' שם לענין נבלה ע"ש [וכנ"ס סני"ט כ"ט סכ"ט] ו"ל מה ענין נה"ג ויותר מזה המזה שהוא בעצמו שם בפ"ד דין י"ח כתב האוכל מנבלה וטורפה וכו' מן העור וכן העצמות ומן הגידים וכו' ה"ו פסור וכו' עכ"ל וכבר בארנו זה בס"י כ"ט:

יך וג"ל בדעתו דהכי ס"ל דכיון דבנמ" [ק"ג] אמר רב האוכל גה"ג של נבלה ר"מ מחייב שתיים חכ"א אינו חייב אלא אחת וטורים חכמים דר"ם באוכל גה"ג של עולה ושל שור הנסקל שחייב שתיים ע"ש דפריני באיסור כולל ואגן קיי"ל דבאיסור כולל איסור חל על איסור כר"מ ולא נהירא ליה להרמב"ם לומר דר"ם וחכמים ס"ל יש בנידין בנ"ט דלא כהלכתא דאיכא הוה לנו לפסוק בן ועוד דהייל להש"ס להזכיר זאת והן אמת דלרב ל"ק כלל דהא איהו ס"ל [ג:] דלא אסרה תורה אלא קנוקנות שבו שיש בהן טעם מיהו אגן קיי"ל בעולא שם דעץ הוא והתורה אסרתו וא"כ נצטרך לומר דר"ם וחכמים ס"ל דיש בנידין בנ"ט ואין זה סברא כלל אלא ודאי אע"ג דאין בו טעם וכעין בעלמא הוא מ"מ כיון דהתורה עכ"פ אסרו ממילא דהוה ככך כשר הבהמה ופוצא הוא לענין זה מכלל כל הגידין וכשנתוסף איזו איסור בהבהמה נחוסף גם עליו ורק לענין בהמה טמאה אינו כלום כמו שיתבאר מפני שבטמאה לא נאסר הגיד מעולם אבל בהתורה בהכרח לומר שהתורה עשאתי כאוכל שהרי אסור לאכול וממילא דכל איסורי אוכל יש עליו ועוד דבשלמא אם גה"ג היה באיסורי הנאה הייתי אומר דהוא ככל מיני איסורי הנאה אף שאינם אוכל וממילא דגם לאכלו אסור ולא משום שיש אוכל אכילה אלא משום איסור הנאה דגם אכילה בכלל הנאה אבל הא קי"ל דמתיר בהנאה כמו שיתבאר ולא אסרו תתורה רק באכילה וש"ס שהתורה עשאתי אוכל ככל בשר תבהמה וזה דהש"ס תלה ברי"ט גה"ג באיסור מוקדשים שעל הגיד דחליא אם יש בנידין בנ"ט אם לא זהו רק לפי השקלא ומריא דלמסקנא מוקים לה באוקימתא אחריית ע"ש ויש ראייה לזה בפסחים [כ"ג] שאומר שם דמאן דס"ל כשהותרה

כשדו אסור ומה לי איסור לאו ומה לי איסור עשה
[הפס"ע נמ"ו סק"ד לא כתב כן ט"ו ו"ט]:

יך בעופות אין איסור גה"נ נוהג דהתיב אשר על כף
הירך וכף פירושו בשר גבוה ועגול ככף והכי קאמר
רחמנא לא יאכלו בנ"י את גה"נ הנטרך כביבות הכשר
הגביה והעגול אשר בירך והיא עצם הקולית העליונה
ומהתלה רחמנא בכף ש"מ דכל המינים שיש להם כף
איסור גה"נ נוהג בהם וכל המינים שאין להם כף אין
איסור גה"נ נוהג בהם ועיפות אין להם כף והעצם
משוך ולא עגול והבשר שעל הקולית שבהם עב ואינו
עגול כביבות העצם הלכך אין גה"נ נוהג בהם :

יך ואם לפרקים נמצא עוף שיש לו כף עגול דוגמת
בהמה או הדיפך כשאירע בהמה שאין לה כף עגול
אמרו חז"ל [גנ:] דשניהם אסורים מספק מפני שיה"ל
שהתורה הלחה כמין שיש לו כף וא"כ העוף מותר
והבהמה אסורה או דהתורה הלחה בזה הבעל חי
עצמו דכשיש לו כף אסור וכשאין לו כף מותר ולפ"ו
העוף אסור והבהמה מותרת וכל ספיקא דאורייתא
לחומרא ולכן שניהם אסורין ואין לוקין עליהן דאין
מלקות על הספק וזהו ודאי דא"צ לבדוק בעוף אילו יש
לו כף עגול והולכין אחר הרוב :

יך גה"נ נוהג בכוי כמו חלב וככל מיני כוי שנתבאר
בסי' ס"ד י"י חלב ואינו נוהג בשליל כיון שא"צ
שחיטה דיניו כחלב וי"א שנוהג בו אם שלבו לו
חדשיו ומצאו חי וזהו דעת הרמב"ם גם כהלב כמ"ש
שם ונהגו להחמיר כדעיקרו בנה"נ וזהו ודאי אם טעון
שחיטה מדרבנן כגון שהפריס על גבי קרקע דמשום
מראית העין טעון שחיטה כמ"ש בסי' י"ג גם גה"נ
שלו אסור מדרבנן ודע דאין חיילוק בין היה לבהמה
בכל דבר האסור מ"ס י"ד אפילו סביביו ושומנו
שגומלין מפני איסור גיד נומלין גם בחיה וכן כנידי דם
אין חיילוק בין בהמה לחיה ורק מה שאסור משום חלב
בהמה א"צ לנקר בחיה דחיה חלבה מותר כעוף :

כ גה"נ איסורו כשני הירכים של ימין ושל שמאל ואם
אכל מזה ומזה לוקה שני מלקות כשאכלן בשתי
התראות ובשתי אכלות [רש"י 65 ד"ס מז'] וכך שני
הכמים במשנה [י:] ורבותא היא ששניהם איסורים
וודאים דלא כיש מי שסובר דעיקר האיסור הוא רק
בשל ימין ע"ש :

כא אמרו חז"ל [65 .] שני גידים הם בירך פנימי
סמוך לעצם אסור וחיובין ע"יו חיצון סמוך
לבשר אסור ואין חיובין עליו דעיקר גה"נ מן התורה
הוא הפנימי הסמוך לעצם ופנימי נקרא זה הצד שכנגד

ירך חברתה כשהבהמה בחיים וחיצון נקרא מה
שצד חוץ [רש"י] והפנימי הוא גיד ארוך ונתון
לארכו של שופי כשפורעין את הירך ונפשט בכל
הירך ראשו אחד מחובר בעצם האליה ומשם נפשט
לאורך השופי עד מקום חיבור הקולית ועצם הירך
ושם הוא סמוך לעצם [סג] אך גם גיד זה חוזר
ונכנס בבשר כמפתח הנכנס בפותחת [גנ :] והחיצון
הוא הגיד הקצר הנתון לרוחב השופי ובסופו מובלע
בכף הסובבת את הקולית והוא בצד חיצון של
הירך [רש"י 64 .] והוא מובלע בבשר אך במקום חתך
הירך כשהקצבים פותחים אותה ונפרשה מן האליה
היה ראש אותו גיד מחובר לבוקף של קוליא [רש"י
גנ :] ובשם הוא גלוי ואינו מובלע בבשר [סג] והנה
שניהם אסורים וצריך לחטט אחריהם אלא שהפנימי
אסור מן התורה וחיצון אסור מדרבנן דהתורה אמרה
אשר על כף הירך וחיצון מובלע בהירך :

כב הקניקות שבשניהם אסורים מדרבנן גידו אמר
רהמנא ולא קניקות והם הגידים הרקים ההולכים
באורך הירך סניד החיצון לגיד הפנימי ולפיכך צריך
לחטט אחריהם בכל מקום שהם וגם שומניו של גיד אסור
דישראל קדושים הם ונהגו בו איסור [נמ'] וגופו של
גיד הוא כעין בעלמא אלא שהתורה אסרתו [סג] ולכן
אין פליטתו אסרתו וא"צ ס' נגדו אבל הקניקות
והישומין יש בהם טעם וצריך ס' כנגדן אם נתבלש עם
שאר מאכלים :

כג גה"נ יש אסורים אותו בהנאה אבל הרמב"ם
והרא"ש והמ"ש"ע פסקו שהוא מותר בהנאה
וכבר בארנו הטעם בסעיף י"ד ובזהו וישלח איסורו
בהנאה אך בעל הזוהר הוא רשב"י והוא ס"ל בגמרא
[פסחים כג.] דאסור בהנאה ואין הלכה כמותו אלא
כר"י דר"י ור"ש הלכה כר"י [רמ"א נד"ג א"ט יג] ולכן
מותר למכור גה"נ לאותם העושין מלאכה בנידן [שט']
מיהו רבינו הב"י בספרו הגדול חשש לרבני הזוהר
וכתב שנכון לזהר [וכ"ג סג"מ והמ"א] :

כד כתב רבינו הרמ"א דראשי הקניקות נכנסים
בראשי העצמות ולכן המנקה צריך לשבור ראשי
העצמות כדי להסיר הקניקות מעיקרן ואין ללמיד
סדר הניקוד רק במראית העין מן הסומתה הבקי
בניקוד עכ"ל ועם כל זה נבאר בסוף סי' סדר הניקוד
בס"ד :

כה כתב הרמב"ם דאין אסור מן התורה אלא
שעל כף הירך בלבד שנאמר אשר על כף
הירך אבל שאר הגיד שצ"ע מן הכף ושלמטה
עד סופו וכן חלב שעל הגיד אינו אסור אלא
מרבני סופרים עכ"ל אבל מלשון המור שכתב
שהפנימי אסור מן התורה והוא הפושט בכל
הירך עכ"ל משמע דכל הגיד אסור מן התורה
וזה שאמרה תורה אשר על כף הירך סימנא

שמו דמעיקרא הוה גיד ועתה הוה גיד וכן מבואר מדברי הרמב"ם בפ"ה דין ג' וז"ל האוכל מאמ"ה כוית לוקה וכו' אבל אם הפריד האבר וכו' הפריד חכשר מן הגידין ומן העצמות וכו' ואין העצמות והגידין מצטרפים וכו' מאחר ששינה בריותו עכ"ל הרי שדקדק לומר דממעט שינוי בריה הוא מפני שהפריד הבשר מהם אבל כשכל האיסור הוא מין אחד כמו גה"ג לית לן בה [וליס מלמיה סלין נו עלם וגיד כמ"ס הנמנ"ס ע"ס]:

כה כתב הסור שולח אדם ירך לבותי שנה"ג בחובה אע"פ שמחויק לו טובת כשביל הגיד [מפני שמוסר כהנאה] ואם אינה נותנה לבותי בפני ישראל יכול ליתנה לו בין אם היא שלימה או החובה ואם נותנה לו בפני ישראל לא יתננה כשהיא חתוכה אא"כ נמל גידה שיש לחוש שמא פבור ישראל זה שראה שנתנה לבותי שניטל גידה קודם שנתנה לו ויקחנה ממנו ויאכנה עם גידה שבל ירך שיוצא מת"י ישראל מחותכה כדרך שמתחבין אותו מנקרי הבשר היא בחזקה שניטל גידה עכ"ל דבשלימה א"א למעות שניטל גידה שהרי רואין שלא ניטל גידה אבל בחתוכה א"א להכיר ואיני למיטעי ומבואר מדברי הסור דאפילו אם לא איל להכותי שכשרה היא מ"מ יש לחוש שהישראל ינקה אותה מהכותי מהמעט שכתב שכל ירך וכו' :

כז אבל רבינו הכ"י בסעיף י"א כתב ואם נתנה לו בפני הישראל ואומר לו שהיא כשרה לא יתננה לו כשהיא חתוכה אא"כ ניטל גידה עכ"ל ומבואר להדיא דדוקא ככה"י חיישינן שהישראל יקנה ממנו אבל אם נתן לו סתם לא חיישינן מפני שיחשוש הישראל שמא היא טרפה ואע"פ דאח"כ כתב בסעיף י"ב גם דין זה כל ירך שיוצא מת"י ישראל מחותכת כדרך וכו' בחזקת שניטל גידה ע"ש ס"ל דהוה רק כיוצא מת"י ישראל לישראל אחר ולא מישראל לבותי ולכן כתבו בסעיף כפ"ע ומעטו דאע"פ דהחיתוך הוה סימן מי"מ כל שלא אמר הישראל בפירוש שכשרה היא לא יקנה בשר מכותי ויחשוש שיש בה איזה חשש מרפות וזה שכתב לקמן כמ"י ק"י"ח בשולח לחבירו ע"י כוה"י ר"ך מנוקרת מומכין על סימן זה והו' מפני שהרי שולחה לישראל ע"ש [ועמ"ס מק"ס] ובס"י ק"י"ח נבאר עוד בס"ד :

ל מי שניקר חלך לו ואין אנו יודעין אם הוא בכ"י בניקור ואין כאן מי שהוא בכ"י בניקור להראות לו סותר לאכל דכמו דאמרין רוב מצויין אצל שחיטה מומחים הם כמו כן אמרין בניקור ודוקא כשיודעים שהשלים ניקרו אבל בלא"ה אסור שמא לא השלים ניקרו ומה שלא הודיע שלא השלים עדיין אולי סיבה אדרע לו והיה בדרעתו להודיע ומפני הסיבה לא הודיע וכתב רבינו דרמ"א אם לא ידעין אותו שבקי בניקור **וחזק**

הוא הגיד אשר על כף הירך והו' אסור ואיסורו הוא בכל הגיד אך בגמ' [נ"ו] מפורש כהרמב"ם דלא אסרה הורה אלא שעל הכף בלבד ופירש"י דאע"פ שהגיד ארוך אין אסור אלא מה ששוכב על הכף עכ"ל וז"ל דגם בונתה הסור כן הוא וסימנא נקוט דהפנימי הוא הפושט בכל הירך אבל איסורו הוא רק שעל הכף [עברו"פ מקמ"ו שהביא לשון הרמ"ג דגה"ג נוגה בזכרים ונקבות ופ"י דאבהמות קאי ע"ש ואינו לא מצאתי זה בסמ"ג כלל ע"ש בלאוין ק"ט וגם לא בסמ"ק ואפילו לדבריו י"ל דאאדם קאי והכוונה שלא למעות מדכתיב ע"כ לא יאכלו בג"י ורק אזכרים קאי משום דכל התורה בלשון זכר נאמרה] :

כו וכמה שיעור אכילתו שיהא חייב עליו כתב הרמב"ם וכמה שיעור אכילה כוית ואם אכל הגיד שעל הכף כולו אע"פ שאין בו כוית לוקה מפני שהוא כבירה בפ"ע עכ"ל דכל שיש בו חיות ואסור מתחלה בריותו וכשיחלק אין שמי עליו דנקרא חתיכת גיד ולא גיד הוה בריה כמ"ש בס"י ק' ע"ש [וכ"כ הט"ס נ"ו ד"ה מ"ט] ויש לשאול הא כל הגיד אינו אסור רק מה שעל הכף בלבד א"כ לתחלה אינו שלם אלא חתיכת גיד וא"כ אף כשיחלק הרי שמו עליו וז"ל דחתיכה זו שעל הכף כיון שהתורה אסרה נחשבה כשלמה ונ"ל שזוהו כונת רבינו הרמ"א בס"י ק' שכתב על דברי המחבר בגדו בריה וז"ל ועיקר גה"ג אינו אלא על הכף בלבד והוא כרוחב ד' אצבעות ואם הוא שלם מקרי בריה עכ"ל ולמה לא כתב זה בזה הסי' דהוא עיקר דין גה"ג לכבד ודאי דכוונתו כמ"ש דהאיסור אינו אלא שעל הכף בלבד ולכן אע"פ דחתיכה הוא סתגיד וא"כ אף במחציתו שמו עליו ולזה אומר דהו' כשלם מפני חשיבותו שאותו כבד אסרה תורה וכתבו הפוסקים דנגסה רוחבו ד' אצבעות וכדקה שני אצבעות [מ"י ע"ס]

כז ראיתי מי שכתב דכמו דאמרין באבר סן החי דצריך ליהנו לתוך פיו בפעם אחת אבל אם הפרידו מבחצין פמור כשאין בו כוית בשר בלבד כמ"ש בס"י ס"ב סעיף י"א והמעט דאמה"ח חידוש הוא שחייב על גידין ועצמות ואין לך בו אלא חרושו כמו כן בגה"ג אין חיובו אלא בשנתן כח הכוית או כל הגיד האסור לתוך פיו בבת אחת ואינו מצטרף מעט מעט ככדי אכילת פרום כבכל האיסורין מפני שגם גה"ג חידוש הוא שחייב על עץ בעדמא [מ"ג נמ"י סל"ג] ודברים תמוהים הם בעיני דכל כי הא רח"ל להש"ס ודהרמב"ם לכאז בגה"ג פמו שכביארו באמה"ח ובאמת אין שם דמיון ולי"ו דבאמה"ח הכי קאמרין דא חתיבה התורה על גידין ועצמות של אמה"ח אלא בהיותו מחובר להבשר בשלימו ושם אבר עליו אבל כשנפרד אין עליו שם אבר אלא שם עצם וגיד ולא שם אבר אבל בגה"ג אפי' כשתחכנו לכמה חתיכות הלא שם חתיכת גיד עליו ולא נשתנה

ומחוקק בכשרות אע"ג דרוב המצויין אצל ניקור סופחים הם מ"מ טוב להחמיר עכ"ל והטעם דניקור לא דמי לשחיטה דבניקור אחוריים רבו הפרטים ובכל יש למעות הלכך יש להחמיר טפי [נ"ח] והנה באמת חולק על רבינו הב"י ולא כתב בלשון י"א משום דגם הוא לא החמיר מדין נמור ולכן כתב שטוב להחמיר כלומר שמהראוי להחמיר ובאמת בזמנינו זה ח"ו לסמוך על איוה מאן דהו בניקור אף שיש לו כתבים וראיות אם לא ידעינן אותו שהוא מוחק ביראת אלהים ואין לשנות:

ומתחיל בראש כתיב באמצעיתו ומתחך ומוציא ניד עבה ומוליך הסכין ומתחך עד הורוע ועד היר עד קצותיו עד שימשוך כל הגיד שאוחו משפת הכתף הסמוך לשררה עד קצות היר וצריך לשקוע הסכין יפה עד שיעקור אותו גיד והחושין הנמשכין מסנו מעיקרו ומ"ש מתחך עד הורוע ועד היר היר הדי זרוע ויד הכל אחד אך הבוונה כן הוא המקורם כתב דיחתוך הגיד מהכתף ואחר כך מוליך הסכין משם ומתחך הורוע עד סופו ויד שכתב אינו יד משם אלא כאלו אמר שמתחך הורוע דרך הליכתה לארבה עד קצותה וישקיע הסכין בעומק כשר הורוע דו"ס]:

לא המכחים נאמנים על גה"נ כמו על החלב ואף שיש בזה יותר טרחא מ"מ נאמנים ובזמנינו אין המכחים מנקרין חלק אחוריים ויש על זה מנקרים מיוחדים במסמכיהם וקבלות כמו על השחיטה ומ"מ צריך לידע אותם ואת מעשיהם בפרטיות כמ"ש בסעיף הקודם כי עתה הורוות מקולקרים ובכלל תקון גדול הוא בעירנו שאסור לאכול שחומי חוץ וגם הכרים אסורים ותקון גדול הוא בזמנינו זה [עפ"ת סק"ד מ"ש בשם שבו"י ומצוה למחוקק למה שבקי בזמנינו זה ואין לך שמירה לרת תוה"ק יותר מזה] והמהרש"ל גם ביסוד כתב שהוא אוכל בשר המנוקק עד שהראה למנכר אחר וק"ו בזמנינו [עפ"ו סק"ז]:

לא ובשעה שהוא מחלק בין הכתף לגוף צריך לשקוע הסכין בשפת הכתף סמוך לשררה ויעקור שורש גיד זה שהוכרנו למעלה משם השורש שלו ומוציא מצד כתף מלמעלה חוט אחד וכן לכתף השני ונוטל היר ומתחך בו ומוציא ממנו גיד אחד ואינו נמשך למעלה ומדתו כמדת היר ומתחך מצד היר ומוציא משם גיד אחד שהוא סמוך לעצם היר ומ"ש דמוציא מצד הכתף חוט אחד כוונתו דלכך מה שמוציאין מאמצע הכתף כמ"ש עוד מוציאין גם מצד הכתף ומ"ש ומתחך מצד היר גם כן כן דלכך אותו חוט שמוציא מאמצע היר כמ"ש עוד מוציא חוט מהצד של היר ומדבריו מבואר דחומי יד וחומי כתף שני ענינים הם דהכתף הוא מלמעלה והיר הוא באורך היר ועד"ר]:

לב כתב רבינו הב"י ס"ס זה ומיהו אין לוקחין בשר מכל טבח ששוחט לעצמו ומוכר לאחרים [נכ"ל] אא"כ היה מוחק בכשרות עכ"ל והוה מדברי הרמב"ם בפ"ח ממאכ"א ובכר הארכנו בזה בס"י א' מן סעיף ו' עד סעיף י"ב ע"ש היטב:

לד ומתחיל בראש כתיב באמצעיתו ומתחך ומוציא ניד עבה ומוליך הסכין ומתחך עד הורוע ועד היר עד קצותיו עד שימשוך כל הגיד שאוחו משפת הכתף הסמוך לשררה עד קצות היר וצריך לשקוע הסכין יפה עד שיעקור אותו גיד והחושין הנמשכין מסנו מעיקרו ומ"ש מתחך עד הורוע ועד היר היר הדי זרוע ויד הכל אחד אך הבוונה כן הוא המקורם כתב דיחתוך הגיד מהכתף ואחר כך מוליך הסכין משם ומתחך הורוע עד סופו ויד שכתב אינו יד משם אלא כאלו אמר שמתחך הורוע דרך הליכתה לארבה עד קצותה וישקיע הסכין בעומק כשר הורוע דו"ס]:

לג סדר הניקור שכתב הטור בשם העיטור כך הוא. מתחיל בראש ומתחכו ומוציא המוח ומעביר הקרום שעליו ואח"כ מעביר הקרום שתחת המוח הדבוק בעצם ונוטל הלח"ט בידו ומתחך בסכין מצד הלשון ומוציא גיד אחד ומתחך מצד השני ומוציא גיד אחד ומתחך בסכין תחת שורש הלשון ומוציא ממנו חוט של דם ויורד משם לגרגרת למקום שחיטה ומוציא משם שני גידין מצד זה סמוך לבשר ושני גידין מצד זה סמוך לבשר (יש מי שאומר שאין שם אלא גיד אחד מצד זה וגיד אחד מצד זה [הריטק] וכן הוא בלבוש וי"א דוהו בוגר אבל בהדמה יש שנים מכל צד [סג] ורע הגידין אלו צריך ליטול אף אם נחתכו הורדיין או שהוסר הראש דהוה כנחתכו הורדיין [סס] כש"ל ועכ"י והאינו עליון מפני שגידין אלו אינם נפתחים אף כשהורדיין חתוכים):

לז ונודר אותו חלב שתחת בשר המתניים ומקלפו יפה יפה משני צידי הבהמה ואח"כ מעביר בשר המתניים שקורין לונבילין ואינו ראוי אלא לצלי ונוררו יפה משני צדדין ואותו עצם הנתון בינתניים מתחכו ומסיר כל הדגבחות עד שישתיה עם הבשר כ"י

לד ואח"כ חותך את החוות לשני צדדים ומאותו בשר ארום הסמוך הוה מוציא חוט של דם שאוחו מקצת החוה עד צאתו וכן מן החוה השני ונוטל הסכין ומחלק בין הכתף לגוף ונוטל את הורוע ואת הכתף

הרשביא שנהגים החרב בדבר דמי שהוא בקי מוחץ ונפשלים הימב עד שלא יסאור אהר מהם ושם מבואר ע"ש :

ב ונוטל הדרא דכנטא ומקלף מעליה קרום של חלב חלב שעל הקבה ושל בית הכוסות ושל הובלילא של הנבללא הירוע באלפתאא כך שמי בערבי עם קרום שעמו הכל מעבירין [הנבללא הוא ההמסס ובימיזו דזו קוראין נכל לא וי"א הובלילא הוא ההמסס והנבללא הוא סניא דינו ומונהה בשלפוחית כי"ב חדשי הגדות כמור ע"ש והרמ"א ב"ר"ם את"י י"ח כתב בשם אריה הדנשים נהגו להסיר מן הדרוא וכנטא של כבש רק קרום העליון בצד אחד ובשד בקר ושד מסירין גם הקיום התחתון החלק עליהם דגם בכבש יטלו שני הקרוסין ע"ש] :

בא וניטל המחול ומקלף מעליו קרום עם החלב שעליו וניטל ראש הגיד שבתוך המחול ומורשך אורז ומשכין עמו ג' חופין שבתוכו ונוטל הלב ומחתך האונים ומשליכן וקדעו ומציא דמו [וזנו שקן סגן פט מוכין גליון דם] ונוטל את רכוליא ומעביר ההלב שעליה ומנקרו יפה יפה [וגם מס פנתך סתוין] וניטל הסכין ומחתך ומעביר קרום שיש על כל אחת ואחת ומחתך בתוך הכוליא ונוקף אותו שורש של גיד מתוך הכוליא כמו שהוא עם קצותיו הנראים מכתוץ וכן לכוליא השניה ונוטל הביצים ומעביר קרום שעליהם וממשיך את החלחולת וכו' [זה ככר בארנו במעוף ל"ח זה שהחמיר לשרש שם מפני ששרשי הלב פעל הנסלים נקשרים שם וגם משום תרבא דאקליב'סתא] :

בב ונוטל הסכין וחותר באליה ומציא ממנה חוט שמחתלק לשנים וממשיך החוט מעיקר האליה עד קצותה מאותן פנים המקשיין על ירכי הברמה ואח"כ נוטל הסכין ונורד מאותן הפנים גופן אותן חומרים שקורין בערבי עק"ד מן העצמות ונורד יפה עד שישרה מקום גבהות החומרים עם שפלות שביניהם ולא ישתהיר לכל פני האליה לא בשד ולא שמונית אלא גנרין יפה [נראה שהוא ספרש מה שמתר חיל [ג.] חוטין שבעוקף אמרין לא כרשיי ולא כרס"ם שכתבנו כפי ס"ד מעוף ס"ט אלא כדברי היראים שהכאנו שם דאחמיר האליה קאי ומשום חלב ע"ש ואיסורן מפני שיונקין מחלב הכליות ולכן נורד המקומות הנבוהין שבשם עד שישתו אוותן המקומות עם מקומות השפליי ולא ישתהיר לכל פני האליה לא בשד ולא שמונית [כ"י] :

בג וסופק הירך האהר ומפרק בכסין במקום שיש הוכרות בעצם שבו נהי' החוץ חוכרות והנקבות ומשליכו והבשר שבצדדין נקרו יפה יפה מכל מיני חומין

כדי שלא ישתהיר בו משרשי החוטין ובשר המתנים כלום [חלב שתחת המתנים והוא תרבא דהותי מתני שנארנו כפי ס"ד מעוף כ"ט כמה פירושים ולדברי זה החכם הוא כפי' היר"ף שכתבנו שם ע"ש ולדינא צריך לחוש לכל הפירושים שבשם ומ"ש דארתו בשד אינו ראוי אלא לצלי כתב הבי"ד מנהג שפות הוא וגם דכתחלה מותר לבשלו ומ"ש שלא ישתהיר בו מראשי המתנים לאו משום דיש איהו איסור בכשר המתנים אלא משום דראשי חוטי הלב שקורים בהעצם שתחת המתנים וא"א לנקב אם לא שימלנו לבשר זה ועב"י ופרישה] :

לח וחורז לכני מעיים וממשיך איתן במקום שהם קבועים בו ומציא ראשיהם של בני מעיים באותו החלחולת הממונת שקורין אותה בערבי אלמו"ך ומחתך אותה לחלחולת עם אמה מבני מעיים ומשליכו לפי שאינו ראוי לאכילה עכ"ל ואח"כ ליקן כתב בזה"ל וממשיך את החלחולת וקולף קרום של חלב שעליה עם אותו חוט של דם מקצה אל קצה ונוטל הסכין ועוקף כל אותו חלב הסמוך לחלחולת מכל צדדין מעקר האליה עד מקום שעקר ממנה בשר המתנים שהוכרנו למעלה עם כל אותן החיטין המעורבין עם אותו חלב עד שמתנגף יפה יפה מקום שחלחולת קבוע בו מחלב חוטין וכל דבר עכ"ל והדברים צריכין ביאור ופי' רבינו הבי"ד רוח וכל על ריש מעי'א באמתא דבעי גריה דרוכ המפרשים פירשוהו שזהו כשמתחילין לצאת מן הקבה ויש מהגאונים שפירשו רוחו בעבר השני שהוא סוף המעיים המעי שיוצא בה הרעי והיא החלחולת כמ"ש כפי' ס"ד לזה סתתלה כתב שמתוך האמה מבני מעיים במקום שמתחילין לצאת מן הקבה ומה שמשלך גם המעי עצמו מ"אמתא אינו משום איסור אלא מפני שאינו ראוי לאכילה ואח"כ מה שכתב וממשיך את החלחולת וכו' והו' לפי' השני דהאמתא הוא כסוף המעיים ת"ל לפ"ז מ"ש גם מקדם שיחתך החלחולת וזו ראש החלחולת ולא ארך האמתא דקסן סמעם שראש החלחולת מאוס מפני המיניוף [דני סדיסיה ממוט כונה פ"ג] ולקמן כתב על האמתא של צד החלחולת שקולף רק ההלב אבל עיקר המעי אינו משום ואכלו אחריו שחתך ראש החלחולת משם מפני המיאוס ומ"ש אותו חוט של דם כתב רבינו הבי"ד שלא ראה זה בשום מקום לא בגמ' ולא בפוסקים ע"ש ואח"כ ביאר לנקות החלב והחוטין הסמוך לחלחולת יפה יפה :

למ אותי מקום שהוא קבוע לכני מעיים קורין אותה כנטא ובלעז' יכלוין והוא אסור לבשל ומותר לצלי [זהו מ"ש חסור כפי' ע"ה מפני שמלאים חומים קצתים של דם וא"א לנקב הימב אך המוד כתב שם בשם

בדבר ולא ראיתי מי שעדער בו עכ"ל הבי" ובי"ח
הררישה]:

מזה ושדר רב עמרם ז"ל אין שינוי בין גה"ג לשומנו
וישראל קדושים הם ועשאוהו כנהני וזה החכם
החמיר והחמיר תבא עליו ברכה עכ"ל הטור בשם
העיסור וכתב רבינו הבי"ו שאף שבקצת דברים החמיר
יותר משורת הדין ס"מ נס להיטף השמים מה שצריך
ניקור מדין גמור והיינו חלב הכסלים שתחת הקרום
העב הלבן שנהבאר בס"ד שיש נוהגים בו איסור
וגם השמים חלב הרבוק לרוב וגם פ"ה הר"ף בחיורא
דתותי מהני ע"ש וגם חלב שבחצר הבכר שנהבאר
שם שיש אוסרים אותו ואף שיש חולקים אין להקל
בספק איסור כרת וצריך להחמיר בכל מקום שיש
בו ספק חלב עכ"ל :

מז והגם שא"א לבאר בכתב כל מלאכת הניקור
ובפרט מחלק אחרים מ"מ להשימות מלאכת
הקודש ראיתי להעתיק הניקור הנדפס בלבוש
מספר לחם הפנים וראשית כל הירא את דבר
ה' צריך שיהיה בידם שלשה כללים אלו הכלל
האחד כל מנקר מחיב לידע איזה גידין האסורין
משום גה"ג ואיזה משום דם ואיזה משום חלב
ובל גידין בכלל הם קי"א וסימנך כי כל
שלחנות מלאו קי"א צואה והגידין שמשום חלב
וגה"ג הם נ"א וסימנך אל האכלו ממנו נ"א והשאר
משום דם והגידין של חלב וגה"ג צריך לחטט אחריהם
עם השורש והכלל השני שכל מנקר יכוין שיקדוף
דק היטב כדי לחוס על ממונם של ישראל כמ"ש
מדרש"ל דכשם שאסור להזיר את האמור כמו כן
אסור לאסור את המותר וכל מנקר שאינו פותח מקום
הגיד כראשונה ואח"כ הותר אותה ממקום שרשה
ודאי שיכבה את הבשר הכשר וצריך לידע מקום
הגידין וא כל בהמות שוות יש גידן שמונהים באיזה
בדמית עמוק בשרם ובאיזה בהמות מונחים בעקמיות
מלמעלה מטילא אם לא יפתח מקום הגיד כראשונה
יכלה ממונם של ישראל וכן אם לא יגלה הגיד עד
מקום השורש א"א שיחטט אותה וישארו בה ציצין
ומאכיל טרפות ח"ו וכל מנקר צריך לידע שהמעם
מה שמקלפין מהבשר הוא משום שהשומן מנה"ג
ומחלב מהפשט שם והכלל השלישי שכל מנקרי בשר
לא יתנו הבשר מידם עד שיעיינו בו פעמים ושלוש אם
עשו כרת וכהונן :

מז וזהו סדר הניקור בקצרה ההוי"ך פעל"ק זו
ההוי"כ גי'שע"ל ובלשון רומאי באק"א ססדין
ממנה עור לבנה עבה גזירה משום פרה שהיא אסורה
משום בשר כחלב ומוציאין ממנו ביצים ומקלפין ממנו
שני עורות וחותכין אותו לשנים וצולין אותו וכל
וצריווא"ן שיש בהם הן אסורין והבשר שתחת ההוי"ך
מעריך

חייטין וחלב שבו זמן אותו חנותא שקורין ונדול"א
וזן נה"ג ששם בעצם האמצעי והחומין והחלב ניכרין
בו וא"א להבינו אלא בראיית העין ואח"כ נימל
העצם האמצעי שפוסק הזכרות מקצתו וניקר החלב
ופיני החייטין ממנו והותרך בסבין גדול הקצה השני
שהוא סמוך לזעם של שוק שפסק ממנו ונמצא אינו
עצם אמצעי מחותרך משני צדדין ואף אותו עצם
שהוא סמוך חותרך בסבין גדול אותו המקום הסמוך
לזעם זה שהוכרנו ומפשפש אחר חומין קמנים
והתיבות קמנות של חלב ששם ומעביר אותו גיד אחד
הנמשך מקצות עצם האמצעי עד קצות השוק והוא
הנראה לעינים ואי אפשר לפרש בכתב יותר מבאן
וכן לירך השני ובל גידין שבירך אסור בין צלויין
בין מבושלין עד שמנקה אותם יפה ומוציא כל החומין
ובל החלב שבתוך הירך שהכל הוא חלב ואח"כ
אובל אותו צלי ומבושל וזה החכם קורא לעצם
השלישי שהוא הקולית עצם האמצעי מפני שלמעלה
ממנה יש עצם האליה והארביבה התחתונה כבר
נחבבה עם הראש שהיא הארכובה הנסמרת עם
הראש ולכן קורא לה אמצעי והזכרות הוא הבוכנא
והנקבות היא האסיתא של הירך וזהו בוקא דשף
מדוכותיה והוינדרול"א הוא הבשר כמראה כסף ואף
שאינו חלב משם מ"מ צריך לנקרו והגיד הנגשה
מהפשט בעצם זה מראשיתה עד אחריתה ולפ"ז ראש
עצם זה שהוא הזכרות עם האסיתא מחותרך קוצין
ומשליך לגמרי וגם בצד השני הסמוך לשוק ג"כ
קוצין בקופיץ ומשליך ואף גם השוק בראשו העליון
שהוא סמוך לעצם הקולית ג"כ קוצין ובעצם הוה כל
הבשר שמביבה וכן הבשר שמביב הזכרות והנקבות וכן
למעלה בהירך צריך לנקר משם כל מיני חלב וכל מיני
גידן ויש בשם חייטין קמנים וחייתיות חלב קמנים וזה
הכל צריך לנקר היטב וזה שכתב ומעביר אותו גיד
הנמשך וכו' פרט אותו ביהוד מפני שהו עיקר גה"ג
ויותר א"א לבאר בכתב מפני שכל הירך מלא גידין
וחלב וצריך ללמוד זה כן מנקה הבקי ולראות כמראית.
העין דגם בשר לכן שהוא כמראה כסף אסור וכן יעשה
בהירך השני ואח כ יכול לאכרו בין צלי בין מבושל]:

מז והגידין שתחת הכתף והיר אם צולה אותם
כשרים לאכולה שהם צומקים באור וכן הכתף
[כיומר מפני שהם חומין דם ואיזי חתיכה רק למיתיה
לבשר ולא לצלי כדעת רוב הפוסקים בריש סי' זה ע"ש]
וחוט המזה שכת מראש לשרה מוציאם אותו והקרום
שתחתיו ומנקה חלבו שיש בשדרה ניקור יפה [דבר
זה לא נזכר בשום מקום ואיזה חלב יש שם ואולי סוכר
שהוא משרשי חלב הכסלים והבלינות וכתב הבי"ו שנכל
סרדי ניקור וכן בתשו האנונים לא נזכר זה כלל וגם
בספרי הטור הישנים לא נמצא זה והעוים נוהגים הותר

ובמקום דק שחתתיה יש גיד אחד כצורת צבי כזה ש ש ואצל גיד זה יש עוד גיד אחד כצורה ג וכלן אמרין משום נה"ג וצריכין חיטום ובין היד ובין הקייליכדי"ג ברעמ"ל ששם שומן וצריך קילוף תדור [נראה שזה שאומר היד או הכף כוונתו על כף היד והוא עיקר נה"ג]:

גג הקני"א ריפ"ל כל"א ובפולין קא"ם שיק"א וכלשח רוס"א המשק"א מקלפין מבחוץ וגוררין את המראה כסף היטב כפנים ומקלפין על פני כולה ומצר אחד במקום רחב יש גיד אחד כצורה ז ו ד ואצלם יש ג' גידין זה אצל זה וחוט לבן כשר משמק ביניהם ואצל החוט יש עוד ג' גידין זה על גב זה וכולן אמרין משום דם וחתת אלו הג' שמונתים זה על גב זה יש עוד גיד אחד ומונת כשיפוע עד הקני"א ריפ"ל ואסור משום חלב בברמה נסה אבל בברמה דקה הגיד שהוא אסור משום חלב הוא מונח מבחוץ על אותו הגיד שרוא כצורה וו ד :

גד חביט"ש מקלפין הצד אחד עם המראה כסף משום נה"ג הרובץ עליו ובצד השני מגררין המראה כסף היטב ובהוכה יש גידין לאורך הגראה לעינים והן הן נה"ג עצמו ומצר אחד מכפניו במקום הרחב הולך סוף נה"ג כצורה זז וך ומגררין המראה כסף בתוכה ומקלפין המראה אדום והאצבע שבאמצע ומגררין היטב המראה כסף מצדדן ובכהמה מקלפין שני צדדן וגם המראה כסף מגררין היטב :

גה המייו"ל מקלפין מבחוץ היטב משוקע ובתוכה יש גידין והן נה"ג עצמן והן נראין לעינים וצריכין חיטום עד סופן ובמקצה בהמות נמצא אצל זה העצם שקרין קנאבין עצם יתירה והוא עצם הכב"ז ואין בו איסור רק מצניעין אותו שאומרים שהוא טוב לכאב שינים והונב מקלפין ומנקרין על פני כולה עד העצם ומוציאין בתוכה חוט השדרה הנחלק לשנים או לשלשה עד קצהו :

גו הלעדוויצ"א תוחכין ועוקרין עם הטרפה לעדוויצ"א ואח"כ יפריד הכשרה מן הטרפה באצבע ולא בכפין ומקלפין אותה על פני כולה והמדאח כסף מגררין היטב ובתוכו יש קנקנות וצריכין חיטום וגם בראשו יש גיד אחד משוקע :

גז חכליות מסירין מעליהן שני קומים ותוחכין לשנים ונוטלין מהם כל לובן שבהם והכחל מסירין ממנה עוד עכה לכנה שהיא אסורה משום בשר בחלב וקורעין אותה ותוחכין ממנה כח הדרי"ן ואסורין משום מאוס ומסחיין אותה ככותל :

גח המחול מסירין ממנה עוד לכנה שאסורה מים חלב גם בתוכה יש גיד אחד לארכה אסורה משום חלב ובמקום

פעל"ק מקלפין בראשו במקום לכן ששם מונח החלב הקליבושי"א ומוציאין מהוכו גיד אחד כצורת ש ואסור משום חלב וצריך חיטום עד סופה :

מח הקדום הדק שעל הכמלים ממירין אותו עם חתיכת בשר העליון הדק שהן אמרין משום חלב והבשר האמצע מקלפין אותו משני צדדן וקורין אותו דאס קאלני"ד והבשר השלישי שקורין אותו רי דע"ק מקלפין אותו מצד אחד ובין הכמל והקושלי"ץ יש שם חלב והוא תרבא דחזיה מתנא מקלפין וגוררין היטב :

מז הקושלי"ץ מקלפין על צד אחד שהיה דבוק בשדרה ובצד השני יש מראה כסף וגוררין היטב עד החציה כשור ובענל ובככש עד גמרא ומציאין מן הקושלי"ץ חמשה גידין ג' העליונים אטורים משום חלב ושנים התחתונים אטורים משום דם ויהר שלא להפריש את הקושלי"ץ מן השומן שתחתיה בכפין אלא באצבע והמעט המצא בפרד הניקור באריכות [לג לתיי זה סכרו הלך] ואוחו התיב בשר קטן המונח על הקושלי"ץ בככש צריך לקלוף אותו עם דהלב עד גמרא ו. צנ"ה שקורין בל"א מרטי"ש או שילטלי"ץ מקלפין למעלה ולמטה ובתוכו יש גידין ואסורין משום דם וחהיכה בשר קמן שעליה וקורין אותה התיכת נגיבת מקלפין מצד אחד ומצר השני גוררין מראה הכסף היטב :

נ הפדאנקע"ן ובלשון רוס"א קאלי"אן מקלפין מצד אחד ועל צד השני מונח חתיכת שומן עכה שקורין בלשון רוס"א פחוי"א ובל"א גרי"ף אין לקלוף אותו ובהוכו יש גיד אחד לאורך וצורתו כצורת עקרב ואסור משום נה"ג ובין הצטרי"ש ופדאנקע"ן יש שם חלב וצריך קילוף וגוררו :

נא האליה מקלפין על פני כולה ובתוכה יש קנקנות הרבה והוחכין הקנקנות ומוציאין אותן והצע"ך בראמ"ן מקלפין עד מראה הכסף ומראה הכסף מגררין ומקלפין אותה היטב ומוציאין בתוכה גידין והם מונחים בשיפוע לפעמים שנים לפעמים שלשה ואסורין משום נה"ג ותחת אלו הגידין יש עוד כ' גידין והם אטורים משום דם ועוד יש גיד אחד עומד בתוך חוט לכן והיא סוף נה"ג עצמו ועוד יש בשיפולו גיד אחד כצורת ג בתחתיה והקייליכדי"ג ברעמ"ל מקלפין בשני צדדיו ובתוכו יש גידין אסורין משום נה"ג ובין הצע"ך בראמ"ן להקייליכדי"ג ברעמ"ל יש שומן וצריך גידור קילוף :

נב היד או הכף כקלפין בשני צדדיו והבשר שעליה שקורין אותו די דע"ק בצד אחד ובראשו יש גיד אחד כצורת ט ושנאמצעיתה כצורת שני שינן ובמקום עכבה יש גיד אחד כצורת שן וקורין אותו אצבע אגודל

ובמקום העכ יש גיד אחד כצורה זו ש ועוקרין אותה [כחנמו לשם חסין סכסמול סתגלר נס' כ"ד] והגרא"ט שכן שני קיסל"ץ מחתכין אותו כי העצמות שהשררה תקועין בו ונודרין במנה חוט של שדרא עם שומנה לנמרו משום שיוגם מחלב הכליות :

ג) ביצי זכר מסירין מעליהן שני קרוסין יחושין האדומין וחתכין לשנים ועצם הקוליא מחתכין אותו ושני צדדיו ועצם הקנאכ"ץ מחתכין אותו מצד אחד ועצם הנק"א מחתכין אותו ושני צדדיו וגם הקנ"א ריפ"ל מקפצין הלוח שבה וחתכין בתוכו התיבות הרבה וזהו מדר הניקור בקצרה :

סימן סו [ריני דם ודם ביצים ודם דגים ודם אדם ובו לו מעיפים]

א כתב הרמב"ם ריש פ"ו סמאכ"א האוכל כוית סן הדם גמזיר הייב כרת בשוגג מכיא הטאה קבוע ודבר מפורש בתורה שאינו חייב אלא על דם בהמה והיה ועוף בלבד בין טמאין בין טהורין שנאמר וכל דם לא תאכלו בכל מושבותיכם לעוף ולבהמה וחיה ככלל בהמה שנאמר ואת הבהמה אשר תאכלו שור וגוי איל וצבי וגוי אכל דם דגים והנכים ושקצים ורמשים ודם האדם אין הייבין עליו משום דם וכו' עב"ל [גל פי' כדם מפורש כרת נדס חיה ונ"ע] :

שתה מן הדם מעט מעט אם שהה מתחלה ועד סוף כדי שהיית רביעית מצטרפין וכו' עכ"ל אין הכוונה להשיעור הוא ברביעית אלא להשיעור הוא בכזית אך לענין הפסק דבאכילה החיוב הוא בכדי אכילת פרס ובשהיה הוא בכדי שתיית רביעית דכן הוא שיטה הרמב"ם ו"ל כידוע ועוד ראיה מט"ש שם בדיון ד' כזית חלב וכו' שהגיתו בחמה ונתמעט האוכלו פטור עכ"ל אבל בשיש כזית חייב אע"ג דנמחה בחמה ונעשה משקה וכדאמרינן בחולין שם נפש לרבות את השותה ט"ם החיוב הוא כמו באכילה ובעיקר הדבר באיסור דם ג"ל דאין חילוק בין רביעית לכזית דכך אמרו חז"ל [גנה ע"י] דדם רביעית כשיקרש יעמוד על כזית ע"ש הרי דשיעור אחד הוא [ואולי דספני זה איתא בספ"ד דיבמות אבל דם דעד דאיכא רביעית ע"ש דמשמע דצריך רביעית ואינו לומר כן אך ספני ששיעור אחד הוא ובשומאח צריך דוקא רביעית והש"ס לא מיירי שם בפרטי איסורים לכן נקטה לשון זה ודברי המהרש"א שם צ"ע] :

ב ומתכאר מלבריו דאף שהדם הוא משקה ואינו בכלל אוכל לטומאה כנ"ש בעצמו כפ"א מטאה"ט ומשנה מפורשת היא בפ"ח דערוה ע"ש מ"מ לענין שיעור שתיה להתהייב כרת דינו ככזית כמו באכילת ונ"ל הטעם דכזון דרהמנא אפקה לרם בלשון אכילה נהי דשתיה ככלל אכילה כמגואר בכ"מ בש"ס בבלי וירושלמי מ"ם השיעור הוא בשתיה כמו באכילה מהאי טעמא נופה מדאפקיה בלשון אכילה וסתם אכילה בכזית וכן מפורש בגמ' [כיוסוס גג.] דשיעור דם היה בכזית ע"ש ודוחק הומר דהרמב"ם והגמ' שם מיירי בדם קרוש וכדאמרינן [חולין קנ.] הקפה את הדם ואכלו חייב דכל כי האי הל' לפרש :

ה כתב הטור כזי חייבום על דמו ושליל אע"פ שחלבו מותר דמו אסור עכ"ל וחיובין על דמו כרת [נ"י] ולהדיא איתא כן בגמ' [נזיר:] דאף שחלבו מותר דמו אסור ומגואר שם דלענין חיוב כרת הוא ע"ש ומשמע שאין הפרש בין שליו לבהמה וא"כ כל דם שבבהמה חייב כרת כמו דם שחיטה ודם חלב כמו שיתבאר בס"י מ"ו גם כשליל כן אבל הרמב"ם שם דין ה' כתב השליל הנמצא במעי הבהמה הרי דכו כדם היולד לפיכך הדם הנמצא כנים כתיך לכו חייבין עליו כרת אבל שאר דמו הרי הוא כדם האיברים עכ"ל וכתבו המפרשים דעל דם שהיטחו אינו חייב כרת מפני שא"צ שחיטה והוא כשהיטח ע"ש ומהמיר לא משמע כן ולענ"ד היה נראה דגם כוונת הרמב"ם אינו אלא כשנמצא מת במעי אמו דממילא אין כאן רק דם חלב אבל כשנמצא חי ושחטו או נתרזה חייבים על דם הנפש ואינו ענין לסת שא"צ שחיטה דסוף סוף דם הנפש הוא כמו בהמה מטאה שא"צ שחיטה [והשגת הראב"ד שם שהביאו תמ"ם וה"פ ע"א א"א לעמוד

ג ועוד דמג"ל לחיובו ברביעית חק באיסורי נזיר שהתורה כתבה לשון שתיה וכל משרת ענבים לא ישתה קי"ל דהשיעור הוא ברביעית אבל כל האיסורים שהוציאה התורה בלשון אכילה נהי דשתיה בכלל ג"כ מ"ם השיעור א"א לשנות וראיה לזה דגם בתרומה שנינו בחוספתא תרומות פ"ו דכשם שאכילה בכזית כך שתיה בכזית וכן פסק הרמב"ם בפ"י מתרומות ע"ש והטעם ברור משום דתרומה הוציאה תורה בלשון אכילה ורק בניזיר יש חילוק כמ"ש וכן גבי יוה"כ משום דלא כתיב ביה לשון אכילה וא"כ בכל איסורי מאכלות הדין כן :

ד וכן משמע להדיא מלשוננו בפ"ד שם שכתב כי איסורי מאכלות שבתורה שיעורן בכזית וכו' ולא חילק בין אכילה לשתיה וזה שכתב שם בדיון מ' דאם

לעמוד על כוונתו כמ"ש הבי"מ והלח"מ ע"ש ולענין נראה לכוין גם בדבריו כמ"ש וכוונתי לדם של מקום בית השחיטה לאחר מותו וכוה יוכנו דבריו ע"ש [ודק] :

ן בדם ביצים רבו דיעות הפוסקים בדמשה דכריותות שנינו דם ביצים אין חיבין עליו [ד:] ועוד מיני דמים שנינו שם דאין חיבין עליהם כמו דם מהול דם דנים דם התמצית ע"ש ובאלו יש שרק אין חיבין עליהן אבל איסורא מידה איכא כמו דם המחול והתמצית ויש שמתיר לגמרי כמו דם דנים וכן בכרייהא שם קחשיב דם אדם דם ביצים דם דנים ע"ש וי"כ כן הוא דם אדם כיהא אסור ודם דנים מותר לגמרי ועתה יש להסתפק בדם ביצים מה הוא [ומאך תמיהני על תוס' חוקין ס"ד: ד"ה והוא שהקשו על רש"י וז"ל ומיהו קשה לפירושו מדאמר בכריתות יצא דם ביצים וכו' יצא דם חגבים וכו' ומשמע דכי היכי דשרי דם הגבים וכו' ה"ה נמי דם ביצים עכ"ל ועצ"ג הא קחשיב שם גם דם אדם ובמשה דם המחול ודם התמצית ומאי הוית ללמוד מחגבים יותר מדם אדם או מהול ודעתם בכרייהו שם להדיא כתבו להיפך וז"ל דם דנים אין חיבין ערוי משמע הא איסורא איכא וקשיא וכו' וז"ל וכו' והוה מיז למימר ולפעמך עכ"ל הרי שדקדקו דעל כולם יש איסור ע"ש וז"ל שדקדקו מהמעם שאינו מין כשר כרגים וכ"מ מהרא"ש :

ח ואיכ כיון דלענין דדם עצמו תמיד אסור ממילא הא דאמר ר' ירמיה והוא שנמצא על קשר שדה אינו לענין דדם עצמו אלא על מה שאסרו ואוכל את השאר כפרש דודו דוקא כנמצא על הקשר והקשר הוא ודע התרגול הקשור בראש הכר של הבצה ומשם מתחלת יצירת האפרוח [כ"ג:] והנה באמת מקום זה חמור משארי מקובות כמובן ולזה הוכרח רש"י לפרש דה"ק והוא שנמצא רק על הקשר ולא נתפשט עדיין בשאר הבצה הלכך אוכל השאר אבל נמצא על חלמין שלה כולה אסורה דנתפשט הקקול בכל הבצה [סג] כלומר דמתחלה נוצר דם בקשר החלבון ואח"כ יורד דם למשה עד שמגיע לתור החלבון ואז מתחיל האפרוח להתרקם [וה ליה להכניס סק"ב ודלא ככמ"ס ודק] ולפי' בחלמין באיזה מקום שנמצא אסורה הבצה ובחלבון אפילו כשנמצא על הקשר דם אסור והבצה מותרת וכ"ש כשנמצא בחלבון שלא על הקשר וזה עצמו בא דוכתא לפרש לא שנו אלא שנמצא על חלבון שלה אבל נמצא על חלמון שלה אפילו ביצה אסורה והיינו דך דר' ירמיה [ומ"ש רש"י על חלבון על הקשר כדאמין עכ"ל כוונתו אף על הקשר דזה אין לומר דבלא על הקשר גם דם מותר דא"כ מי הכריח רש"י לפרש דך דר' ירמיה על היתר הבצה נפרשה על איסור דם אלא דואי דהרם לעולם אסור כנ"ל ברור] :

ט ודע דכל זה שבארנו לשיטת רש"י והו לפי פירש"י שלפנינו וא"כ הוה ממש כשיטת הר"ף והרמב"ם בפ"ג ממאכ"א דרד"ף כתב נמצא עליה קורט דם זורק את הדם ואוכל את השאר והוא שנמצא על חלבון שדה אבל נמצא על חלמון שלה כולה אסורה וכ"כ הרמב"ם שם ולא ספגנו בין קשר ללא קשר דלענין דם בכל מקום אסור ולענין הבצה אין הפרש רק בין חלבון לחלמון והפוסקים כתבו דהר"ף והרמב"ם מפרשים דרוטתא חולק על ר' ירמיה ע"ש בדבריהם ולפמ"ש בשיטת רש"י אין הכרח לזה וז"ל דגם הם סברי דלא פליגי ומפרשים חגמי כמ"ש לשיטת רש"י :

ן והנה בחולין [ס:] אמרו חז"ל נמצא על הבצה קורט דם וזרק את הדם ואוכל את השאר אסור ר' ירמיה והוא שנמצא על קשר שלה תני דוכתאי לא שנו אלא שנמצא על חלבון שלה אבל נמצא על חלמון שלה אפי' ביצה אסורה מ"ש רשרי תיכלא בכולה ע"ש ולפירש"י לא פליגי אהרדי והענין כן הוא דהדם עצמו אסור בכל מקום שנמצא בהבצה דנהי דמדאורייתא אין בו חיוב מפני שהבצה אינו מין כשר כדאיתא בכריתות שם ס"ט מדרבנן אסורה [מוכ'] גזירה אמו דם עוף שהבצה בא ממנו והאפרוח נייר משם דהוה קרוב לדם כשר ואע"ג דמן התורה גם זה מותר מפני דעתה עכ"פ אין עליה כשר כלל ס"ט מדרבנן אסורה [סכ] ואין זה כגזירה לגזירה דספני שאין הכל בקיאות בין מקום הקשר שהאפרוח נוצר ממנו לשארי מקומות בהכרח היה לאסור כל מין דם ביצים ובאיזה מקום שנמצא ואפי' בספנא מארעא שקא ע"י תרגול דמהן לא יהיו אפרוחים ס"ט לא פלת רבנן בפני שאינם בקיאים כוח [נ"ג] שדרי אפילו ביצה בת יומא דודאי לא שייך בה יצירה אפרוח ס"ט הסכמת גדולי אחרונים לאסור הבצה לפי מנהגנו שיתבאר וכ"ש לענין דדם עצמו וא"כ ה"ה לדספנא מארעא :

בחלמין

בחלבון אפילו נתפשט חוץ לקשר והרם אסור מן התורה מ"ם הבצה לא אסרו [ואולי דם"ל רבוזה פליגי ר"י ודומתאי ע"ש היטב ודוק] :

יד ובאמת דברים אלו דחוקים ולכן כתב רבינו הרמ"א ויש אומרים דאם נמצא על קשר החלבון וגם מחוץ דהיינו שנתפשט מן הקשר דכל הביצה אסורה עכ"ל וזה שיטת רבותינו ותפס שני החומרות חומרת הרמב"ם דבחלבון בכל מקום שנמצא הביצה אסורה וחומרת רבותינו דגם על החלבון כשנתפשט גם חוץ לקשר דהבצה אסורה אבל כשנמצא בחלבון על הקשר לבד וכ"ש שלא על הקשר בלבד הרם אסור והבצה מותרת :

מן אמנם עוד כתב ויש מהמירין עוד דכל שנמצא על הקשר של חלבון אפילו לא נתפשט כלל אסור ומה נתפשט המנהג במדינות אלו לאסור כל בצה שיש בה דם ובמקום דנוהגים להקל לזרוק הרם ולהתיר הבצה צריך ליטול כדי קליפה מקום המותר עם הרם כשזורק עכ"ל ובאמת לא נמצא כלל בראשונים דעה זו ולכן כתב דיש מחמירין כלומר דזהו חומרא בעלמא וטעם החומרא דגוינין אטו קשר של חלבון [ע"ן סק"ו] וגם יש מחלוקת מה נקרא קשר י"א דהוא צד העגול בראשו וי"א דהוא צד החד וגם קשה לדקדק עד איזה מקום נקרא קשר ומפני כל אלו הטעמים נהגו לאסור הבצה בכל ענין [סס סק"ח] ועוד דאחד מהראשונים חילק על כל הפוסקים וס"ל דעיקר האיסור הוא בחלבון וזהו הנדע שמשם נוצר האפרות וכל החומרות שהחמירו בחלבון החמיר הוא בחלבון [ר"ל"ס נדל"ס] ולדבריו היה טעם היפך דבחלבון בכל מקום הביצה אסורה ובחלבון היא היפך כשנתפשט חוץ לקשר ומפרש כן סוגיה הש"ס שם [נמ"ל איסוף מני ע"ג] ולדעה זו בודאי שפיר קאמר רבינו הרמ"א לאכור הבצה בכל מקום שנמצא דם בחלבון אסור לשיטת הרמב"ם והפוסקים ובחלבון אסור לשיטה זו והן אמת שאחד מהגדולים דחה שיטה זו דהחמיר יותר בחלבון מבחלבון דאררובא כיון שעיקר הריקום בא מהחלבון מ"י יימר שכבר התחיל להתרקם אבל כשירד לחלבון ותלינן שירד מהחלבון הרי התחיל הריקום [כרו"ס] מ"ם כמה מהגדולים סוברים כדעה זו [וכ"כ היש"ש מ"י ק"ב] ולפ"ז הסנהג שלנו נתיסר ע"פ עיקר הדין לפי סברת כל אלו הפוסקים שאנחנו צריכין לחוש לכולם :

מן ידע שיש אומרים דכל חומרות אלו יש לנהוג אפילו בביצת בת יומא דוראי אינו ריקום מ"ם לא פלוג רבנן [ע"ן סק"ו] אבל מבדרי הרשב"א ז"ל לא משמע כן שכתב וזה לשונו והני מיילי דבצה אסורה בבצה דלא ספנא סארעא אבל ביצה דספנא מארעא לעולם מותרת דכל שלא נולדה מוכר אינה מגדלה אפרות נאין

בחלבון שלא במקום הקשרים הרם אסור והבצה מותרת שלא בשיטת הר"ף והרמב"ם וכעין זה כתבו הרשב"א והר"ן לשיטת רש"י ע"ש ונראה שהיה להם נוסחא אחרת בפירוש"י ולפ"ז אין הבצה אסורה אא"כ נמצאת הרם על קשר החלבון ונתפשט חוץ לקשר או שנמצא על קשר החלבון והיה ג"כ כנתפשט חוץ לקשר מטעם שבארנו אבל כנמצא חוץ לקשר בלבד בין בחלבון ובין בחלבון הרם אסור והבצה מותרת :

יא עוד יש שיטה לרבותינו דרם שעל הקשר אסור מן התורה דחשיב מין בשר כיון שהאפרות נוצר ממנו וזה שאמרו בכריתות שם דרם ביצים שרי וזה כשאין הרם בקשר א"א במקום אחר ומצוי הוא פעמים הרבה אפילו לאתת"ל סמוך ללידה נמצא עליו דם רבוזה לא שייך ריקום כ"ל ובכתיב גונא יש לומר או שהרם אסור עכ"פ מדרבנן או דגם הרם מותר דכן מביאר בירושלמי פ"ו הדרומית דבנמצא על החלבון מותר הרם ועל החלבון אסור הרם אבל הבצה המוד מותרת ע"ש אבל בש"ס שלנו מביאר דעל החלבון אסורה הבצה ולפירושו הוא מפני שזה בא מהחלבון שירד לתוך החלבון והיה כריקום ושדי תיכלא בכולה [ע"ש בתוס' ד"ה והוא שכתבו שני תירושים והרא"ש הרכיבם לאחד וגם הרשב"א לא כתב כמו בתוס' ע"ש ולדינא אין הפרש ודוק] :

יב והמור והש"ע תפסו כשיטה זו דרם ריקום אסור מן התורה ושבשאר מקומות הרם אסור מדרבנן והבצה מותרת וז"ל רבינו הב"י דם ביצים אם ידוע שהוא מריקום האפרות חייבים עליו אבל אם אינו ידוע שהוא מריקום האפרות אין הייבון עליו אבל חכמים אסרוהו נמצא עליו קירט דם זורק את הרם ואוכל את השאר והוא שנמצא בחלבון אב"י אם נמצא בחלבון כל הבצה אסורה עכ"ל ויש להבין דהחילוק שבין חלבון לחלבון זהו שיטת הרמב"ם והר"ף ור"י הם לית להו שיש חיוב מן התורה על שום דם ביצים כמ"ש בעצמו בספרו הגדול ע"ש שהרי הרמב"ם כתב בפ"ג ביצת עוף טהור שהתחיל העוף להתרקם בה ואכלה מכו"ש אפרות מדרות עכ"ל ואין זה רק איסור דרבנן וכיון שהוא פסק דרם ריקום אסור מן התורה ה"ל לפסוק דגם כשנמצא בקשר החלבון ונתפשט חוץ לקשר דהו עיקר הריקום דגם ככה"ג אסורה כל הבצה כשנשת רש"י ותוס' והרא"ש ותרשב"א והמור :

יג ויראה לי דם"ל דהן אמת דיותר נראה דהרמב"ם לית ליה איסור תורה בדם ריקום מ"ם אין הכרח לזה ד"ל דכשעדיין דם אסור מן התורה וכשנתהפך לבשר איסורו דרבנן [כמ"ס סק"ו סק"א] ומ"ם לא אסרו חכמים כל הבצה אלא כשירד עד לחלבון דאז שדי תיכלא בכולה אבל כל זמן שהרם עדיין

כ וביצים שבזוחה מפרש רבינו הכי' ששכרוסועידו אותם מקליפין לתוך קערה דאו החלבונים מהערכים יהר וההלמונים כל אחד עומד בפ"ע דכן הוא טבע שלהם כידוע ולכן פסק דאם נמצא דם בחלבון של אחד מהם יקה החלמונים הכשרים כיון שכל אחד עומד בפ"ע והם מותרים וכל החלבונים אסורים עם החלמון שהדם עליו מפני שהחלבונים נתעברו [ויח שנרפם בפ"ע בביצים שכורות שנמצא דם בחלבון של אחד מהם הוא טה"ד כמ"ש הפמ"ג במ"י סק"ג ומ"ש הפ"י סק"ד צ"ע דוהו להפירוש שיכתאר ודוק]:

כא אבל יש שפירשו דמדופות מקרי כששכרוסועידו אותן לקערה והחלמונים עומדים בפ"ע ומ"ם כולם אסורות כשנמצא הדם על חלמון של אחד מהם [ה"י ט"ז סק"ג] וצ"ל הטעם מפני שלא ימלט שנרבק הרכה מהחלבונים על החלמונים ושכורות פירשו שעדיין כולן הן בקליפתן רק שפתח הביצים ונתנו לקערה אחת ונמצא באחד מהם דם לא יטול ביצה זו להשליכה ויאכל השאר לפי שלא ימלט שזה מסנה מעט לתוך הקערה בהפתחה אלא יקה הביצות הכשרות כל אחת בפ"ע וישאיר בקערה אותה שיש בה דם עם מה שנמקף מעט מכולם וישליכם [ע"ג] ואין שייך הלשון שנמצא דם בחלמון של אחד מהם ולא הלשון של יקה החלמונים הכשרים שכתב רבינו הבי"ו וכתב במדרכי שוהו מקור הדין אין כאן לשון זה אלא שכן פירוש רבינו הבי"ו וא"צ לזה [ע"ג נו"כ] ויראת לי שרבינו הבי"ו לא רצה לפרש כן דדבר תימה הוא לאסור במדופות כל החלמונים העומדין בפ"ע מפני דביקות החלבונים וכן הדין השני בשכורות הוה דומיא בלא טעם באיסור קל כזה ולכן פ"י במדופות כשגם החלמונים נתעברו ובשכורות כשהחלבונים נתעברו ולא החלמונים ופירש הוא בשכורות מה שפירש הם במדופות והעיקר כדברי רבינו הבי"ו [ואולי גם הש"ך סק"ט שצ"ח לעיין בדברי הר"פ אין כוונתו להסכים לבריו ע"ש]:

כב האמנם מ"ש רבינו הרמ"א דכ"ז הוא כשידענו שהיה הדם במקום האסור אבל אם היה ספק וכו' יש להחיר התערובות עכ"ל יש להכין מאי כוונתו כוה שאמר שהיה הדם במקום האסור שדרי להר"ף והרמב"ם הוא החלמון ולשאיר רבותינו הוא כשהדם הוא על קשר החלבון ויצא חוץ לקשר או על קשר החלמון כמו שנתבאר ומפירשי הש"ע [הש"ך סק"י וכו'] פירשו דבכל מקום שנמצא היה רק ספק דנמצא על החלמון מותר לדעת שארי רבותינו ונמצא על קשר החלבון ויצא חוצה לו מותר לדעת הר"ף והרמב"ם ולכן יש להחיר התערובות ואין התערובות אסור אא"כ נמצא על קשר החלבון ונס על החלמון אבל

ואין זה דם ריקים עכ"ל הרי מפורש דכל שודאי אינו דם ריקים אין להחמיר ולאסור הביצה ודי לאסור הדם בלבד וממילא ה"ה לביצה בת יומא וגם המור והש"ע פסקו כדרישביא במעוף ז' וא"כ למסתמך כל כך בבצה בת יומא וכן מבואר מדברי הלבוש דזה שהחמירו גם בבצה בת יומא זהו לענין הדם בלבד ולא לענין הביצה שכתב וז"ל ואם נמצא בחלבון שלא בקשר וכו' וזרק את הדם ואוכל את השאר ואין חילוק בין בצה שדיא בת יומא לשאינה בת יומא וכו' עכ"ל וסוהו מצאתי להמהרש"ל שכתב [ניש"ס סק"ך] דלא דמי למפנא שארעא שאינה ראויה לגדל תרנגולת אבל בצה הראויה לגדל עשו בת יומא כשאינה בת יומא ע"ש ומ"ם חומרא יתירה היא והמיקל בשעת הדחק לא הפסיד דכן מבואר להדיא מהח"ס והרא"ש ורוב הפוסקים דכל שאין בוה השש ריקים אין לאסור הביצה ככל [וכי"כ הפ"ה ופכו"ז]:

יז כתבו המור והש"ע סעיף ד' ביצים המדופות בקערה ונמצא דם על חלמון של אחד מהם אינ"פ שזורק החלמון שעליו הדם אסורות מפני שמאחד שהן מריפות בקערה החלבון שהוא דק מתערב ביחד והכל אסור אבל ביצים שכורות יחד בקערה ולא מריפות ונמצא דם בחלמון שר אחד מהם יקה החלמונים הכשרים כל אחד ואחד בפ"ע והם מותרין וישאר אוהה אשר בה הדם בקערה עם חלבוני השאר ויורקם עכ"ל הש"ע:

יח וכתב ע"י רבינו הרמ"א וכל זה כשידענו שהיה הדם במקום האסור אבל אם היה ספק אם היה במקום האסור או לאו יש להחיר התערובות תואל ובלאו הכי חר בתרי בטל אבל אם הביצה לבד אסור וכן אם נתבשלה או נצלה ביצה ולא ידענו אם הוא במקום האסור עכ"ל וכ"ז צריך ביאור:

יט והנה רבינו הבי"ו במפרו הגדול פירש דביצים מדופות מקרי כשטרפן לגמרי החלבונים עם החלמונים ורק החלמון שהדם עליו לא הספיק עדיין למורפו לגמרי וניכר שהדם הוא בו [וכי"כ ניש"ס ס"ג] ולכן אסורות כולם כיון שנתערבו ביחד וגם כתב שוה"מפני החשש שמא היה הדם במקום הריקים שמו התורה אסור ולכן לדעת הפוסקים דמן התורה אין שום דם ביצים אסור הוה ספיקא דרבנן ומותר התערובות ע"ש ורבינו הרמ"א בספרו ר"ס כתב דאפילו לפוסקים אלו התערובות אסור דאין אנו צריכין בזה לאיסור תורה דכיון דנמצא על החלמון שלדעת הר"ף והרמב"ם הביצה אסורה אע"ג דהוא איסור דרבנן מ"ם אוסר התערובות כשהוא דאי איסור ובכאן הוא ודאי איסור לדעת הר"ף והרמב"ם [מ"ש נד"מ מה

אכל א"כ קשה דלפ"ו הוא חולק על רבינו הכ"י שאומר בנמצא בחלמון כמ"ש והו"ל לכתוב ברשון ו"א ומלשונו משמע שאינו חולק עליו :

אלא רבעשיר כיון דהפסד מועט הוא אין לחקל לכת חלה [יט"ט סוף סעיף כ"ז] :

כו וכל זה הוא במין כמינו שנתערבה ביצה זו בכיזים אחרות דמן התורה במל ברוב נם באיסור דאורייתא אבל במין בשאינו מינו כגון שעשו עיסה מביצה זו או שמזה בבשר או בדגים וכיוצא בזה ודאי דצריך ס' נגד כל הבצה כיון דבמין בשאינו מינו גם התורה צריך ששים באיסור דאורייתא א"א להקל גם באיסור זה ואל תתמה במה שאמרנו דכשנתערבה בשאר כיזים הוה מין במינו והרי האיסור היא מפני הדם ודם בכיזים הא הוה מין בשאינו מינו וכו"כ האחרונים כמ"י ק"ז ע"ש דבאמת אינו כן ודוקא בכצה שיש בה אפרוח שנתערבה כשאר כיזים הוה מין בשאינו מינו משום דהאפריח יש בה ממשות אבל טיפת דם אין בה כח לאיסור דמשהו בעלמ אהוא והאיסור הוא מפני הביצה דאם היה הדם במקום שאוסר הביצה גם הביצה אסורה וכיזה בביצים שפיר הוה מין במינו [מ"ח סק"י] :

כג ועוד דמדבריו בספרו ד"מ [לוח ה] מה שהביא בשם או"ח סבואר דכוונתו כן הוא דאם הביצים מטורפים כולם ונמצא קורט דם דא"א להכיר באיזה מקום היה הדם ואולי היה במקום דרכ"ע מותר כגון שהיה רק על קשר החלבון בלבד או כשאר מקום בחלבון דאז מתירין התערובות ע"ש ופ"ו אינו חולק על רבינו הבי"י שאוסר בנמצא בחלמון דזה אסור לדעה הר"ף והרמב"ם אבל א"כ קשה להיפך דכיון דעיקר טעם ההיתר הוא משום דבלא"ה חד בתרי במ"ט מן התורה כמו שיתבאר א"כ בכל מקום שנמצא הוה ספק שמא לא קי"ל כאיתה דעה ומטילא דהוה ספק דרבנן ולקולא כדברי מפרשי הש"ע :

כד ולכן נ"ל חודאי העיקר הוא כדברי מפרשי הש"ע וזה שלא כתב בלשון ו"א משום דמקום האסור תלוי בהדעיות שנתבאר ומטילא כיון דרבינו הכ"י כבר פסק כהר"ף והרמב"ם דהחלמון הוא מקום האסור א"כ לרידיה החלמון הוא מקום האסור ורבינו הרמ"א כבר כתב גם דעת שארי רבותינו א"כ ממילא דרידיה הוה בכל מקום ספק וזוה לא שייך לשון ו"א משום דבהאי דינא לא פליגי וכוהו ס"ל דצריך דוקא במקום האסור לחוש דפליגי איזהו מקום האסור והחומרא שהחמיר לחוש לדעת שארי רבותינו הוה קולא לענין זה ופולגתא זו כבר נתבאר ולכן נכאן לא שייך לשון מחלוקת ומיהו לדינא חולק עליו כמ"ש :

כז ו"א דאפילו אם נתערבה במין ושאינו מינו כגון שעשו עיסה בכמה ביצים ונמצאת על אחת מהם טיפת דם ג"כ מותר דאמרינן סיזק את שאינו מינו כאילו אינו ומינו רבה עליו ומבטלו כמו דאיתא לקמן ס"י צ"ח דאמרינן סיזק את מינו כמי שאינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו וה"ג אסרינן להיפך [ט"ו סק"ה] ואע"ג דגם שם יש חולקין בדין זה [פ"ח מ"ט באיסור דם כיזים יש לסמך על זה [פ"ח מ"ט] והגם דא דמי לשם רבשלמא כדאמרינן סלק את מינו כמי שאינו שפיר ו"ל כן דמין במינו אינו נותן טעם אבל איך אפשר לומר סלק את שאינו מינו כמי שאינו והרי נתן טעם בו אך מ"מ כיון דהוא איסור דרבנן וכמה ספקות יש בו אין להחמיר גם ככה"ג סיהו כתערובת שאינו מינו בכדו ויש ספק אם יש בו ששים אין להקל מפני שספק חסרון ידיעה אינו ספק כלל [פ"ח מ"ט] וכן בתערובת חד בחד כמינו ושאינו מינו ג"כ אין להקל [יאזוי בכל תערובת חד בחד אולי יש להקל להוסיף עוד אחת ואין זה כמבטל איסור דכתחלה כשעושים דצאת ידי כל הפוסקים ובאיסור קל כזה שהרי בכך איסור דרבנן פסק הבי"י כן כמ"י צ"ט סעיף ו' ואף רמ"א החולק בזה אולי כוה ליהוה דלא נרע סמוקצה דאמרינן ריש ביצה מרבה עליהם עינים מוכנים ומסיון ע"ש] :

כה וטעם קולא זו כן הוא דהא יש ספק אם גם הדם עצמו אסור מן התורה דלהירושלמי גם הדם מותר מן התורה וכן נראה דעת הר"ף והרמב"ם כמ"ש בסעיף י"ב וגם כמה מרבנותינו סוברים כן כמ"ש ואפילו לאותם שסוברים דהדם אסור מן התורה אינו אלא כדם ריקים כודאי ואפילו כדם ריקים כודאי מ"מ איסור הבצה לרוב הפוסקים הוא מדרבנן וכן התורה אפילו כודאי איסור חד בתרי בטל וכאן יש עוד ספקות שמא גם מדרבנן הבצה מותרת כיון שאינו מקום האוסר לכה הפוסקים כמ"ש ולכן בתערוב' כי האי שיש ספקות וספיקו ספקות פשיטא שיש להתחזק א"כ הדם ה"ה גם על הקשר של הלבון ונתפשט חוצה לו וגם על החלמון דאז יש לאסור התערובת אבל בלא זה אין לאסור וכן הסנהג פשוט להתנגד התערובות כדברי מפרשי הש"ע ואין שם גמגום בזה ובתערובת חד בחד יש אוסרין [ט"ו סק"ה] ויש חתירין [ט"ז סק"י] ומנהגי לאסור בעשירי וזה היתר בענין דבאמת לפי הטעמים שנתבאר יש להחל מדינא

כה כתב רבינו הבי"י בסעיף ה' נמצא הדם בכיזה במקום שאינו אוסר את כולה ולא זרק הדם ושכח ומרף הביצה עם הדם ג"ל שהוא מותר עכ"ל והטעם הוא שאין כח בהטיפת דם לאסור וכמ"ש בסעיף כ"ו וכינת שעשה זה בשוגג אין להחמיר בזה והנהג לפי מנהגו

הש"ע ממילא דייק מזה דאין בהם איכור מהדם הנמצא עליהם כדרך ביצים שהתנגולה יושבת עליהם ומן רב ואפילו נמצא הדם על מקום האוור אין אוסר הביצה מפני שריקום לא שייך בזה כיון שאפרוח לא תפליט ממנה ומ"מ זורק את הדם כדן שאר ביצת שנמצא דם על מקום שאינו אוסר הביצה כמו שנתבאר וכן ביצים הבאים מזכר מותרים כשהן מזורות אם אין בהם דם וכתבו בשם הגאונים דביצים שישבת עליהם תרנגולת ג' ימים יש בהם טישים שיקוק למי שהוא איסמנים [ט"ז קט"ו] ומסוין מהמה הכ"י כ"ע :

לב מותר לאכול ביצים מבושלים וצלוים אף שאין ביכולת לברוק אח"כ אם יש בהם דם דאולינן כתר רובא שאין בהם דם וכן כשטורפין ביצים כמאכל או בעיסה אי"צ מדינא לראות אם יש בהם דם אם לא ומ"מ הסנהגה הפשוט בכל תפוצות ישראל להחמיר כשטורפין ביצים לראות אם יש בהם דם אם יאו הוא לא ראו לא עיכב. ודע דהסנהג אצלנו לטוך היות של שבת בביצים ואם אחר הסיכה נמצא בביצה או בקליפה דם יש להסיר הסיכה ואם הוא לאחר האפייה נורוין מעט את החלית כקליפה דקה במקום שסכו אותה ואין אוסרין החלות משים דסיכה הנה משעו בעלמא וסברא זו היא בפסחים [ט"ז] לענין סיכת קרבן פסח ע"ש :

לג דם דגים מותר באכילה ואע"פ שהוא מותר מ"מ אם אכפס בכלי אסור מפני מראית העין לפיכך אם ניכר שהוא דם דגים קגון שיש בו קשקשים וכיוצא בזה מותר. ודע דאיסור מראית העין הוא אפילו באיסור דרבנן אם הוא כפרהמא ובאיסור דאורייתא אמרי אפי' בתדרי חדרים [י"ח] וכ"מ בש"ס ככ"מ ודם חגבים כדם דגים :

לד ודע דדברי הרמב"ם תמהום סאד בזה שכתב בפ"ו ו"ל לפיכך דם דגים וחגבים מהזדים מותר לאוכלו ואפילו כנסו בכלי ושחטו מותר עכ"ל וזהו נגד גמ' מפירשה בכריתות [כ"א] דדוקא ביש בו קשקשים מותר ובכא זה אסור וכבר השיגוהו חכמי הדורות ויש שרצו לתרץ דבריו ואין בהם טעם כעיקר אם לא שגורסא אחרת היתה לו בדאמת פשט דברי הגמ' שם תמהו כמ"ש שם רבותינו בעלי התוס' או אפשר משים רבעל מיכרא זו שם הוא רב והולך לשיטתו בכל הש"ס רמה שאסרו מפני מראית העין אפילו בתדרי חדרים אסור ויש מהקדמונים שפסקו דלא כרב [ת"ס] שבת ס"ה ועכו"ם יב בשם ר"ג גאון ע"ש] וגם בירושלמי איתא דכמה משניות חולקות על רב [מוס' מולין מה]. ודמב"ם בפכ"ג משבת פסק כרב ובפ"ה מ"י"ט פסק דלא כרב ע"ש וא לי דעתו דלא קייל כן רק בדברים חמורים כשבת ועכרים כמ"ש אחר סהפוסקים [ט"ז קט"ו] כמ"ל דעכו"ם] ולכן כדם שאין שותים בפרהמא

מנהגנו נראה שאין נ"מ כדן זה שהרי מנהגנו לאסור הביצה בכל מקום שנמצא הדם כמו שנתבאר וזה שרבינו הר"מ לא הניה כן מפני שמוכן מאליו ואף שיש מי שאוסר דגם לפי מנהגנו הדן כן שלא אמרו הביצה אלא כשהדם בעין ולא כשנתערב שלא ככונת ביטיל [מעיו"ט] מ"מ לא מסתבר כלל לוטר כן דמה בכך שנתערב הא אפילו אם היה זורק הדם היתה הביצה אסורה לפי מנהגנו וכ"ש כשנתערב הדם כהביצה [ט"ז קט"ז] מ"מ גם לנו יש נ"מ כדן זה בדפסנא מארעא שאין אנו אוסרין כל הביצה וכן בביצה בת יומא לפי מה שבארנו בסעיף מ"ו יש להקל בכח"ג שנתערב הדם בשניג [ט"ז קט"ז] כמ"ל נכ"ס סה"ט :

כז באיסור זה דדם ביצים אין הפרש בין שנתערבה עם אחרות בצונן או בשלם או מגנם יחד ואע"פ ד"ל דכבישול נוהג טעם יותר מ"מ נגד זה י"ל דלרוב הפוסקים דם שבשלו הוא רק איסור דרבנן ולכן גם בכישול או במיגון במין נמינו במל ברוב ובשאינו מינו צריך ששים ובמינו ואינו מינו אמרנן סלק וכי וכמ"ש בסעיף כ"ז דכבישול נתוסף ענה קולא כמ"ש דכ"ס נמור הוא רק דרבנן לרוב הפוסקים וכ"ש כדם ביצים :

ל וכתב רבינו הב"י בסעיף ו' נמצא דם בביצה ששמה על החמין להצטמק כיון שאין במקום הביצה רוטב מותר כל החמין עכ"ל דכיון שאין במקום הביצה רוטב לא עדיפא מצלי שאינו אוסר אלא כדי קליפה ובכאן קליפת חביצה היא במקום הקליפה ולכן י"א דלפי מה שפסחרינן לקמן סי ק"ה דגם בצלי צריך ששים יש לאסור גם בכאן עד סי [ט"ז קט"ז] נכ"ס ר"ע] ואפילו לפי דעה זו אין להחמיר אלא כשהיה הדם במקום האוסר כודאי ולא במקום האוסר בספק [מ"ו כ"י] וכבר נתבאר בסעיף כ"ב איזה מקום הוא האוסר כודאי ואין זה מילתא דשכיחא ולכן יש לפסוק כרבינו הב"י [עש"ך שם דר"שכ"א חיקל אפילו בביצה קלופה כיון שאין רוטב והוא כתב ההתחית שהביצה מונח עליה אסירה ע"ש] :

לא עוד כתב בסעיף ו' ביצים המזורות פ"י שנפסדו ונעשו קעין ממה אפילו ישבת התרנגולת עליהם ימים הרבה מותר לאכלם ובלבד שזורק הדם עכ"ל ביאור הדברים דהוה ביצים שלא הולידם התרנגולת מזכר אלא דפסנא מארעא ומסנה לא יולד אפרוח לעולם ובגמ' [מ"ד] איתמר חך דינא דנפש היפה שאינו איסמנים יכול לאוכלם אף שמאוסים הם מפני ישיבת התרנגולת ימים רבים והביצים נפסדים ונעכרים עד שנעשו כחומים חיוטים מ"מ אין בהם איסור כל תשקצו ומי שיכול לאוכלם אוכלם [ס"ד פ"ט] אכנס המור

בפרהסיא וגם נפשו של אדם קצה בשארי מיני דמים
לכן לא חש לה ועדיין צ"ע :

לה דם האדם אסור מדרבנן אם פירש ומכין אותו
מכת מדרות אבל דם השינים בירעו ואינו
נמנע הרי שנשך בפת או בשאר מין מאכל ומצא עליו
דם גורר את הדם ואח"כ אוכל שתרי פירש כן הוא
לשון הרמב"ם שם ומשמע דאיסור גמור הוא מדרבנן
אבל לשון הטור והש"ע הוא דהאיסור הוא רק משום
טראית העין ע"ש ויש נ"מ לדינא להפוסקים שפוסקים
דלא כרב כמ"ש בסעיף הקודם א"כ להטור והש"ע יהיה
בצינעא מותר ולהרמב"ם שאסרוהו איסור גמיר גם
בצינעא אסור והכי קו"ל ועוד דרוב הפוסקים פסקו
כרב בכל מקום ודם זה אינו אוסר התערובות :

לן ודע שיש בבהמות לפרקים שבהחלב שנחלב יש

מימי דמים לפעמים מעט ופעמים הרבה ויש
שרוצה לאסור כל החלב מטעם כיון דדם נעבר ונעשה
חלב וכאן עדיין לא נתהפך הדם לחלב לפיכך כל
החלב עדיין שם דם עליה [ט"ז ל"ט] ודברים תמוהים
הם דא"כ היה צריך כל החלב להיות אדום ועוד
שכמה פעמים אנו רואים בחוש שמדר אחד הוא דם
ומשלשה דרין האחרים הוא חלב גמור ובאמת היא
איוה מחלה השולטת בדר הזה ולכן כשאירע כך מעמידין
החלב איוה שעות עד שיפול כל האדמונית למטה
ואח"כ מערה החלב עד המקום הקרוב לאדמונית
לתוך כרי אחר ואת הדם עם כל האדמונית שופכין
להזן ומדיחים את הכלי ואם עמד הדם עם החלב
מעל"ע הוה כבוש כמבושל ואסור כל החלב עם הכלי
אם אין בהחלב ששים נגד הדם [וכך מקובלני ע"פ
הוראת גדול הדור בילדותי לבלי להורות כהנ"ש וכך
אני מורה ובא כמ"ש] :

סימן סז [הפרש שבין הדם הנפש לדם האברים וכו' כא סעיפים]

א חיוב כרת בדם אינו אלא על דם חנפש דכתיב
באתרי מות בדם והכרתו אותה סקרב עמה כו'
נפש הכשר בדם היא וגו' הנה הכתוב איסור כרת בדם
נפש אבל שלא על דם הנפש כמו דם האברים ודם
התמצית שלאחר שחיטה שמהמזה ונסחט ושותת
כשיוצא ה"ז בלא ולא בכרת וכך אטרו הו"ל [כרימות ז'] ג'
כריות האמורות בדם ב' באהרי סות וארת בפרשה צו
אחת לדם חלוין ואחת לדם קרשים ואחת לדם כיסוי
כלומר שלא תאמר נחיה ועוף כיון שביסה הדם נתבטל
להעפר ואם גינהו ואכלו אינו חיוב כרת קמ"ל רחייב
כרת וחמשה לאוין אמורות בדם חד בייקרא כל חלב
וכד דם לא תאכלו והד כצו וכל דם לא תאכלו בכר
מושבותיכם וחד באתרי מות דם כל בשר לא תאכלו
ותרי כראה רק הדם לא תאכלו לא תאכלנו על הארץ
תשפגנו כמים והמשה לאוין אלו אחת לדם חלוין
ואחת לדם קרשים ואחת לדם כיסוי דאף שיש בהם
כרת מ"מ לכך עונש צריך אוהרה ואהת לדם אברים
ואהת לדם התמצית הרי דבשנים אלו לובא כרת
אלא לאו זה שיתבאר בדנס הלכ יש כרת מפני
שעיקר דם הנפש הוא בהלכ ודמים שבחוטין שנתבארו
במ"מ ס"ה נכללין בדם האברים :

ויוצא אבר הדם השותת בתחלת הקוה קודם שיתחיל
לקלח ודם השותת בסוף הקוה כשיתחיל הדם לפסק
אין חייבין עליו והרי הוא בדם האברים שדם הקיחות
הוא דם שהנפש יוצאה בו דם התמצית ודם האברים
כגון דם המהול ודם הכניות ודם ביצים [גני' זג'] ודם
המתכנס ללב בשעת שחיטה ודם הנמצא בככר אין
חייבין עליו כרת אבל האוכל ממנו כוית לוקח וכו'
עכ"ל :

ג' ומדרכב בדם הקוה כל זמן שהוא מקלח ובשחיטה
לא כרב בן ש"מ דס"י דעל דם שחיטה ונחירה חייב
כרת גם על דם השותת כמו שכתב בעצמו בר זמן
שיש בו אדמונית ואי קשיא הא גם התמצית יש בו
אדמונית באין החיוב כרת אלא על מה ששותת מעצמו
ולא על מה שממציין וסוחטין ומעם ההפרש בין דם
שחיטה לדם הקוה הוא דכיון שוהו סן המקום
שהנשמה יוצאת כל דם שיוצא מעצמו הוה דם הנפש
משא"כ בדם הקוה אבל רבותינו בעלי התוס' לא כתבו
כן שפירשו אהא דהנן בפ"ה דכריותות דם נחירה דם
עיקור דם הקוה שהנשמה יוצאה בו דנס בשחיטה
ונחירה כענין שהנשמה יוצאה בו והיינו דם הקיחות
ע"ש וצ"ל לדבריהם דדם השותת נכלל בדם התמצית
דאל"כ למה ליה להתנא לומר דדם התמצית אין
חייבין עליו כרת הא אפילו דם שתיית אין בו כרת
אלא ודאי דזה נכלל בדם התמצית :

ד' וזה שכתב על חיוב כרת בדם הלכ שוהו דם
תננוס

ב וי"ל הרמב"ם בפ"ו סמא"א דין נ' אין חייבין כרת
אלא על דם היוצא בשעת שחיטה ונחירה או התזת
הראש כל זמן שיש בו אדמונית ועל הדם הכנס
בתוך הלכ ועל דם הקוה לבהמה כל זמן שהוא מקלח

הלב וק"כ ר"ה הקפח וכו' ע"ג האור ועת' שם] וצ"ל רס"ל דלא קיימא הך מיטרא דמנחת לפי המסקנא שם שמחלק בין חטאות החצונות דבהם כשר דם שבישלו לזריקה ובין הטאית הפנימיות ודבא ס"ל שם דגם בפנימיות כשר ע"ש וא"כ כ"ש דבחולין חייב כרת על דם מבושל ואמת שרבותינו בעלי התוס' פירש שם דקאי על בישולו בחמה ולא באור ע"ש אבל רש"י מפרש דקאי על בישול באור וצ"ל דהוה גם דעת הרמב"ם [כנו"ס י"ב ס"ו פ"ט] אמנם דעת רוב הפוסקים כהתוס' [וברמב"ם פ"ו דין ו' בלב מפורש כרש"י שכתב קודמו אחר שבשלו וכו' אבל בלב בחמה חייב כרת ע"ש הרי שמחייב כרת כדם שבשלו]:

ז דם האיברים שלא פירש מותר דכן מבואר בש"ס בכמה מקומות שמתיר לאכול בשר חי בלא מליחה להדיחה סביב סביב מהדם בעין שעליה ולאונלה כך ונקרא בלשון הש"ס אומצא והמעם כיון שהדם הזה עדיין מובלע בהבשר דהוה כבשר ולכן דהוה דוקא כשלא נתעורר כלל לצאת מן הבשר אבל כשנתעורר לצאת מן הבשר אע"פ שעדיין לא יצא כגון שהיה מכה בהבשר ונתאסף שם דם הרבה הוה ספני שממקומות אחרים בא הדם למקום הרבה או שפירש הדם ממקומו ונתעורר לצאת ונבלע במקום אחר אסור דביון שהיה לו העתקה מן הבשר שם דם עליו וכ"ש כשפירש לנמרי מן הבשר דהוה דם האיברים שלוקין עליו ומתמור משמע דעל אלו שנתעוררו לצאת ועדיין לא יצאו ג"כ לוקין עליהם ע"ש וצ"ע מיהו גם דעת הרשב"א בתה"ב דלוקין על דם שפירש ממקום למקום ע"ש דהוה שמתיר לאכול בלי מליחה כשלא פירש הדם כלל והוה כשנ' מלין גידי הדם מהכרמת דהדם שבתוכן הוה כדם בעין:

ח והנה דברי הרמב"ם בענין זה ג"כ תמוהין שכתב בפ"ו דין י"ב הרוצה לאכול בשר חי מלחו יפה יפה ומדיחו יפה יפה ואח"כ יאכל עכ"ל והוה נגר הש"ס וכל הפוסקים דבאומצא שרי בלא מליחה וכבר השינו הראב"ד ועוד דהוא בעצמו כתב אח"כ ואם הלמו בחומץ מותר לאכול כשהוא חי עכ"ל והרי גם זה הוא דם האיברים שא לא פירש ספני שהחומץ סמצית את הדם שלא יצא וא"כ למת הצריך מליחה מקדם:

ט אמנם דעתו נראה להדיא דס"ל שזה שהתירו באומצא היינו כשמתירין את הבשר בחומץ ומצמיתין אותו אבל בלא זה אסור ומעמא רבה איכא במילתא דבשלמא כשמצמיתין אותו בחומץ שוב לא יפירש כלל אבל בלא זה הא כשיתחיל ללועסו בין השניים יצא דם והוה דם שפירש ולכן מפורש דהוה שהתירו

הכנוס בלב אבל הדם המתכנס ללב בשעת שחיטה אין בו כרת אלא הוא כדם האיברין יש שלא כתבו כן אלא כתבו דדם הנמצא בחלל הלב מבית השחיטה הוא בא שהבהמה שואפת בעת שחיטה ומכנסת דם מבית שחיטה בחלל הלב וחייבים עליו כרת [ג"ע נ"ט ס"ג דליתוס] ודברי הרמב"ם המודים מאד דבגמ' [פס כג.] מפורש דלא כדבריו דרב אמר שם דעל דם הלב חייבין כרת ופר"ך ליה מברייתא ששינו דם הלב הוא רק בלאו ומתיר דהברייתא מיירי בדם דיליה ורב מיירי בדם דאתי ליה מעלמא ושואל מאין בא לו מעלמא ומשיב דבשעה שהנשמה יוצאה משרף שריף כלומר מושך הלב הדם מבית השחיטה ע"ש ועוד ק"ל לדבריו יש שני מיני דמים מכונסים בתוך הלב אחד שר עצמו ואחד של שחיטה ועל של עצמו חייב כרת ועל של שחיטה בלאו אי"כ מי זה יוכל להבחין איזה דם הוא שכו ואיזה של שחיטה הרי מעורבין הן בתוך חלל הלב אמנם גירסת הרמב"ם בגמ' היה להפך דרב מיירי בדם דיליה והברייתא כדם דאתי מעלמא והוה גם גירסת הר"ף בפ' כל הבשר ע"ש [ועל קושיא שניה י"ל דבאסח א"א לנו לידע אך קמי שמיא נליא דלענין התראה אין ג"ס החייבי כריתות א"ע התראה]:

י דם שבישלו או מלחו דעת רוב רבותינו ראשונים ואחרונים דאין בוה רק אסור דרבנן והוה נמרא ערוכה כמנחות [כ"ג]. דדם אינו קרוי רק הראוי לזריקה קרבנות כדכתיב ואני נתתיו לכם על המזבח ככפר וגו' וכשבישלו יצא מתורת דם ומליח הרי הוא כרותח רגו משמע קראי דזריקה דקרבנות שזיוק הדם כפי שיצא מהבהמה כדכתיב ושחט אותו על ירך המזבח וגו' וזרקו וגו' ועוד דכל דבר שעושה למזבח צריך להיות בלי השתנות דגם יין מבושל פסול לנסכים דכן אמרו חז"ל לענין אחר דבעינן זבח ונסכים בלי השתנות [נכוחו י']. וכשנתבשר ודאי דנשתנה מעמו וריחו ועוד דנשתנה חלק מהדם למים דכן טבע הדם גם כשנקרש [חילין ס"ז] שתהא סניכוני צלול כמים [ערש"י מנחות שם שכתב דם שבישלו וכו' דהא לא חייבה תורה אלא וכו' הראוי לכפרה ודם קדשים משבשלו וכו' ונפק מתורת דם ומליח הרי וכו' עכ"ל וזה תכריחתי להאריך כמעט זה ע"ש ודוק]:

יא הנה ברמב"ם לא נמצא דין זה כלל וגם בקרבנות לא כתב דין זה דבשלו או מלחו אינו ראוי לזריקה ודא עוד אלא משמע קצת מדבריו בפ"ט ממאב"א שכתב דבישול דם כחלב אינו זוקה לא על בישולו ולא על אכילתו משום בב"ח ע"ש ומשמע קצת דמשום דם זוקה [ונ"כ הפלי"ה ר"ס פ"ט] וברש"י ג"כ מבואר בצני מקומות ודחייב על דם שבישלו [חילין ק"ב ד"ח

שהתירה הש"ס אומצא והו כשמינהה בחומץ דוקא [עכ"מ שם ולפמ"ש א"ש ודוק] :

כשלא פירש היינו בדם האיברים ולא בדם הנפש [ואולי שלזה דקדק המור לומר ונשאר בו מדם הנפש] :

יג אבל הרמב"ם י"ל כתב שם השובר מפרקת בהמה קודם שתצא נפשה הרי הדם נבלע באיברים ואסור לאכול ממנה בשר הו ואפילו חלטו אלא כיצד יעשה יתרוך החתיכה וימלח יפה יפה ואח"כ יבשל או יצלה עכ"ל והו דעת כל הראשונים וכן פסקו המור והש"ע סעיף ג' ורבינו הב"י כתב דלצלי מותר אף בלא מליחה אבל מלשון הרמב"ם בטור דגם לצלי צריך מליחה ויראה לי דמטעם זה כתב רבינו הרמ"א ונהנו דהחמיר ולחוחו ולמוחו אף לצלי עכ"ל ומטעם מפני שמרמב"ם מפרש בן [והש"ך סק"י כתב שחשט לשיטת רש"י והעיטור ודבריו תמוהים דאי"ל לבשל בכר ענין איסור והוא ז"ל הרכיב דברי רש"י בהרמב"ם וצע"ג ודוק] :

יד עוד כתב ה"ה אם חותך בשר מבית חשיטה קודם שתצא נפשה עכ"ל כלומר כמו שפסק בשובר מפרקת דצריך חתיכה ומליחה אף לצלי כמו בן בחותך מבית החשיטה קודם שתצא נפשה משום רע"י שהיטה מהעירר דגם לפרוש כבשכירת מפרקת [שי"ך סק"ו ועט"ו סק"ד שכתב דהנה"ה זו שייך לסעיף ד' ע"ש ואינו מוכרח והעיקר בהש"ך ודוק] :

מז עוד כתב י"א שיש ליהור לכתחלה לשבור מפרקת הבהמה או לתחוב סכין בלבה כדי לקרב מיתתה משום שמבליע דם באברים עכ"ל ואינו מוכן מה רצונו בזה הא כבר ביאר דצריך חתיכה ומליחה ואיזה חשש יש בזה ויש מי שפירש דחיישינן שמא לא יצלה יפה ולא יצא כל הדם [לכופ] ודברים תמוהים הם לעשות גזירות כאלו ועוד שהרי גם לצלי פסק דצריך חתיכה ומליחה ויראה לי דכוונתו הוא לחוש לשיטת רש"י והעיטור דאסור לעילם ואם הוא למכירה הוה נוול את הרבים שמכביר את המסקר כמו שחולל ובכ"ז אין הפרש בין בהמה לעוף :

מח ויש בזה עאלה והרי הוא בעצמו כתב בס' כי"ג דאם לאתר החשיטה שהיה הבהמה או העוף למות יכנו על ראשו ע"ש ויש מי שתיירך דאין הדם נגד כל כך אתר הראש כמו אתר המפרקת והלב ואין כאן חשש הבלעת דם באברים [ג"ך סק"א] ויש מי שאומר דשם מיירי עשהה זמן רב וכבר יצא הדם מה שיש לצאת [ס"ו סק"ג] ויש מי שתיירך דשם לא מיירי לענין איסור זה ובאמת לענין זה אסור [ורמב"ם] אמנם הנהגת הוא דאין דמיון וז"ל דרך בשכירת מפרקת צערה מרובה ואין בה כח להתאנת ולהוציא דם ומבליע דם באברים וכן כתחית סכין בלבת אבר בהכאה על ראשה היא מתבלבלת

י ודע דבשבת [קנה] מבורר דרק בשר עוף כבר איזא וכיוצא בזה חוי לאומצא ולא בשר בהמה ע"ש דמשמע דבשר בהמה א"א לו לאדם לאוכחה כשריא היה ושום אחד מהפוסקים לא הזכיר זה ואולי מדסתמא אמרו חול' בחוקין [גו:] השי"ט לחוכה בשבת מותר לבריא באימצא ולא אמרו השוחט עוף ש"מ דגם כבהמה הרין כן אכנס אין זה ראייה נמורה ידחות דבר המפורש כש"ס ואדרכא סתמא דמילתא גדולה מאכילין בשר עוף ולא הוצרך הש"ס לפרש ואולי דמטעם זה לא התיר הרמב"ם בלא חומץ כמ"ש וסברא גדולה יש להקב בין עוף לבהמה דעוף נשרו לכן מפני מיעוט הדמים שבו ואין חשש שיוצא הדם כשילעוץ אבל כהמה בשרה ארום מפני ריבוי הדמים וזה שלא כתב דבעוף מותר גם בלא מליחה משום דאין זה מפורש בש"ס להדיא ואולי דגם בעוף צריך חימץ ואין דרכו להביא דין שאינו מפורש בש"ס להדיא וצ"ע לדינא אך לדידן אין נ"מ בזה כמו שנתבאר :

י"א איתא בגמ' [גו:] הרוצה לאכול סבהמה קודם שתצא נפשה חותך כויה בשר מבית חשיטה ומלחץ יפה יפה ומדוחו יפה יפה וממתין לה עד שתצא נפשה ע"ש ומטעם ההסתנה פרשנו בס' כי"ו ע"ש דקדקו הראשונים למאי קמירי אי לכישול למה הוצרך לומר וממתין עד שתצא נפשה פשיטא דבשיעור מליחה ובשיעור תצא נפשה ואי לאומצא למאי בעי מליחה ותרצו דגם לאומצא צריך מליחה מפני שחותך מבית החשיטה קודם שתצא נפשה כהעירר הדם לצאת והוה כפירש [י"ג] ולדברי הרמב"ם א"ש כפשיטת ואולי רמזה פסק דצריך מליחה :

י"ב עוד איתא בגמ' [קנו:] השובר מפרקתה של בהמה קודם שתצא נפשה ה"ו מכביר את הכשר ונוול את הבריות ומבליע דם באברים לפי שבשעת חשיטתה היא טרודה להוציא דם וכששובר מפרקתה מתוך צרתה אין בה כח להתאנת ולהוציא דם והיא נחה ושקמה והדם נבלע באיברות ומכביר הכשר ונמצא נוול את הבריות שמכביר משקלה ומבליע דם באיברים ושוב אינו יוצא ואוכל דם [כ"ג:] ומשמע מלשון זה דאפילו במליחה אסור שאין המלה מפלימו ונשאר בו דם הנפש וכ"כ המור בשם בעל העיטור ע"ש וכשיבשל יוצא הדם בקירחה ו"א דכרעיה זו גם לצלי אסור [ג"י ונ"ח] וצ"ל הטעם דאף אם לא תצא מהחתיכה אסור דהוה כפירש חוץ כיון שנתעורר לצאת אי אפשר דבדם הנפש תחמירו מפי רוח שהתירו

בלא האדים מי יימר דהמליחה תפליט את הדם אמנם זהו ודאי דבלא מליחה פשיטא דאסור לבשל [ומכנה] מן נמי פ' ט"ז ע"ג דזוה"ק :

י"ח לפיכך בשר חי שלא נמלח שנתגורו בחומץ כדי להצמית דמו בתוכו אם נתאדם הבשר והו טימן שנעקר הדם ממקומו ונתערב בהחומץ חזר ונבלע בבשר הלכך החומץ אסור וגם הבשר אסור לאוכלו חי אלא או שאכלנו בצלו וא"צ חתיכה ומליחה, או בבישול ע"י חתיכה ומליחה ואם לא נתאדם הבשר או ודאי נצמט דמו בתוכו ולא נעקר ממקומו והבשר מותר לאכלו חי וגם החומץ מותר לשהוהו ודבר פשוט הוא כשצומתים בחומץ דצריך להריח הדם בעין שעד הבשר. ודע שרבותינו בעלי התוס' כתבו [פסחים ע"ג] דצמיתה בחומץ הוא דוקא כשתיכף כשמשמים הבשר בהחומץ נוטלים אותו ממנו דבזה לא יתעורר הדם לצאה וכשמשחין בתוכו נתעורר הדם לצאת ע"ש ותמידגי על הפוסקים שלא הביאו זה ולירדן אין נ"מ כי אין אנו בקיאין בזה ואין אנו נוהגין בהיתר זה כמו שיתבאר :

כ חומץ שנתנו בו פעם אחת להצמית כשר לא יצמית בו בשר פעם אחרת לאוכלו חי שכבר השש כח ע"י פעם ראשון ואין בו עוד כח להצמית וכיון שאין בו כח להצמית הדם שבתוך הבשר יוצא הדם מן הבשר כשוריה החומץ חוזר ונבלע בתוכו ונאסר החומץ וגם הבשר אע"פ שלא נתאדם הבשר [גמ' אבל חומץ שלא חלמו בו כלל מותר לחלוט בו אע"פ שאינו חוק דכיון שרא חלמו בו עדיין קיוהא דפרי שבו חוק ומצמית את הדם אע"פ שאינו חוק כעצם ויש להסתפק בחומץ שלנו דאולי החומץ שכומן התלמוד שדחה חומץ יין יש בו כח להצמית אף שאינו חוק כל כך דיש בו קיוהא דפרי משא"כ חומץ שלנו שנעשה מדברים מורכבים אולי אין בו כלל כח זה אך לירדן אין נ"מ כמ"ש וכמו שיתבאר :

כא וכתב רבינו הרמ"א ס"ס זה דבוסה"ו אין בקיאין בהליטה ואסור לצאת בחומץ וכן נוהגין כמדריגות אלו שאין מצמיתין בשר בחומץ קודם מליחה ואין לשנות ומ"מ בדיעבד מותר עכ"ל ובחומץ שלנו אולי אף בדיעבד אסור ויש להתיישב בזה :

סתכלבלי ואין צערה מדונה ומוציאה דם כמקדם [פרי"ח סק"ט וכ"כ המ"ו בשם הג"א ומה שהקשה מתחיבת סכין זהו פשוט דחתיכה הוה כשבירה וכ"כ הפרי"ח בשם ספר התרומה שכתב יכנה על ראשה ובלבד שלא ישכר ספרקתה ע"ש ותחיבת סכין החוש מעיד שהוא גרע מתחיבה והכאה והוה כשבירה] :

י"ן חתיכה בשר שהיא אדומה ביותר וניכר שנצטר בה הדם מחמת מכה אותו הדם כבר נתעורר לצאת ע"י הכאה חזר ונבלע בתוכו ונקרש ונתקשה ואינו יוצא ממנו ע"י מליחה עד שיעשה לו פתח לצאת הוא שיתחכנו וימלחנו יפה יפה ואח"כ מותר לבשלו וכל זה הוא לבישול אבל לצלי מותר בלא חתיכה כיון לצלותו בשפוד ובין על נחלים משום דהאש ישאב הדם דכן איפסקא הלכה בנמ' [ג:] ובבישול י"א שיש להחמיר ממעט זה גם כמקום בית השחימה אף אם אינו חותך קודם שתצא נפשו אלא מפני שמכוס זה ח"א כנצטר מרבה מכה ולכן יש לקלוף בית השחימה או להתיר באותו בשר קודם מליחה הואיל ונצטר הדם שם כשעת שחימה [עכנא"ש סק"ו בשם בה"י דאם בשלו בלא חתיכה ואחר הבישול נמצא שנצטר הדם צריך ס' באותה חתיכה נגד הדם ואם אין בה ס' צריך בקריחה ס' נגד כל החתיכה דחנ"ג וצ"ע] :

י"ח בוסן חכמי התלמוד היה דרך העולם לתה בשר חי בחומץ שמצמית הדם ואוכלין אותו ולדעת הרמב"ם שנתבאר לא היה דרך אחר לאכול בשר חי בלא מליחה כמ"ש בעיקף מ' ואפילו לשאר הפוסקים י"ל שעשו זה מפני הטעם דבלא זה תקוף הנפש בבשר חי וי"א דכשצמיתוהו בחומץ מותר גם לבשלו בלא מליחה לדעת המור [ס"ז סק"ג] והמיהני שהרי המור כתב מפורש לזינך דלאכלו חי מותר ע"ש ומשמע להדיא דלבשל אסור וכן מבואר להדיא מלשון הרמב"ם ע"ש ולעני"ד גם מליחה לא יועיל לבישול דאחרי שהחומץ צומת את הדם לא יהיה כח במליחה להפליש ובבישול יפליט ואין ראייה ממ"ש המור בנתאדם דאין היתר לקדרה אלא כחתיכה ומליחה ומבואר דבחתיכה ומליחה מיהא שרי די"ל דנתאדם שאני שהרי אנו רואים שנתעורר הדם לצאת דממעט זה אסור החומץ כמו שיתבאר וממילא דגם מליחה יפליט חדם אבל

סימן סח [דיני מליגת דראש ורגלים ומליגת עופות וכו' לה סעיפים]

ואם הניחו על צדדין המח והקרום אסורין לפי שהם מתקבץ בתוך הגולגולת ומתבשל המוח בתוך הדם הניחו

א כתב המור הטומן הראש כדמץ למכנו צריך לכוון שדאא בית השחימה למטה כדי שיוצו הדם דרך שם

דהואיך ואינו מונח על מקום אחד אלא מעבירו הנה והנה לא חיישינן שנבלע בו הדם ואינו אסור אלא הטמנה ושמונה הטיור במקום אחד ונהגין לתרוך על קש והבן שאין להם חמימות כל כך לבשל הדם ומ"ס יעבירנה עד האש תמיד שלא ישהה במקום אחד הרבה עכ"ל :

¶ ודבריו תמוהים שכתב דסבא ראשונה עיקר וא"כ כותר להטמין להסיר השיער אפילו טמנו אצדדים ואח"כ כתב וכן נהגין וכו' הוואיל ואינו מונח על מקום אחד וכו' ואינו אסור אלא הטמנה עכ"ל והא דסבא ראשונה מותרת הטמנה להסיר השיער ויש שחילקו בין בהמה לעוף דסבא ראשונה מותר בבהמה מפני שהעור קשה ולא בעוף שהעור רך דאין היתר רק בשבא יונח על מקום אחד [נו"ס] והן אפשר דרדנא יש לחלק כן אבל רבינו הרמ"א הא משה בהמנהג ראש בהמה לעוף עוד חילקו בין נתן מים על השיער דאו אסור הדישן שיששה הרבה ברמץ דהמים יגינו שלא תתהרך העור והבשר וכן לא נתן מים דאו מותר מפני שיחוש לחיורך ולא יעכב הרבה [סע] ובודאי דזה לא שמע כלל בדבריו ויש שפירשו דת"ק והסבא ראשונה עיקר ואף גם הסבא הנייה לא נחלקה אלא בהטמנה אבל בההרכה מותר ולכן נהגים בן [ע"ף כק"ה] ולפ"ו העיקר חסר מרבוי :

¶ ולי נראה דכוונתו כן הוא דבאמת קשה לומר שתהא מותר בהטמנה להסיר השיער מטעם שלא ישהה הרבה רמאן מפני כמה הוא הרבה וכמה הוא כעש ובפרט בדבר הנמסר לנשים וע"ה וכפרם שרש"י ותוס' [גנ] אסרו זה בפירוש וכן הטור וכן לפי הנראה מכוונתו בספרו דרכי משה ס"ל דהסתירים לא התירו כלל הטמנה אלא דהתירו להסיר השיער גם בלא הנחת בית השחיטה למטה והטעם דבשאיין רצינו רק להסיר השיער לא ישמין כלל ברמץ אלא יניחו כך על האש דהסיר השיער ואח"כ יהפכו על צד אחר להסיר השיער משם וכן יגלגל סביב סביב דכיון שאינו טמנה כולה ברמץ דא יסיר השיער רק במקום המונח על הרמץ ובזה גם האוסרים לא נחלקו ונמצא דאין כאן סהיגות כלל ולכן לפי הדשון שכתב רבינו הב"י שלא הזכיר הטמנה כלל אלא שכתב דהסיר את השיער בלבד יש בתירין ויש אוסרין ועל זה קאמר דסבא ראשונה עיקר דודאי מותר להסיר השיער אך באופן שלא יהיה הטמנה אלא הנחה והעברה דלהטמין לא התירו מעולם וא"כ ממילא דאין כאן מחלוקת דבכ"ג ליכא מאן דאמר דהכי קו"ל וכן הבנה פשוט ואין לשנות דודאי בהטמנה אסור גם בדיעבד [ודברי הש"ך צ"ע דאדרבא בדי"ם נראה ברור דס"ל דגם המתירים לא התירו רק בב"ג ע"ש ודוק] :

הניחו על נחיריו ונעץ בו קנה או דבר אחר מותר לא נעץ בו שום דבר אסור עכ"ל :

ב ביאר הדברים דהראש כשרוצין להסיר שערן ניהגין עליו מים ומטמיני ברמץ [יכ"י גנ] או בתגור חס אף בלא רמץ [ס"ז] וזה ידוע שהמה מונח בעצם הגולגולת מוקפת בעצם סביב סביב וא"כ אין דרך לדם שבמח וקרובו שיוזב ונמצא שמהבשל בדמו ולפיכך אסור המוח והקרום אבל שאר בשר הראש כותר דהם שבמח לא יגיע להבשר מפני שהעצם ספסיק ולכן צו הו"ל שיניח הראש על בית השחיטה כלומר במקום השחיטה יהיה למטה ואו יהיה מקום לדם המוח שיוזב והיינו דרך הוט השררה [כס"ל] דהמח שבוטח השררה נמשך כמח שבראש וממילא יוזב הדם דרך שם ואף אם הניחו על נחיריו מ"מ אם לא נעץ קנה או דבר אחר בנחיריו אינם פתוחים ככרי שהם יוזב דרך שם אבל כשנעץ קנה או דבר אחר המה פתוחים ויוזב דדם דרך שם וה"ה אם עשה נקב גדול בהגולגולת והניחו למטה נ"כ כשר מטעם שיוזב דרך שם ודוק שהנקב יגיע להמח [ג"י] :

ג דע רבינו הב"י בסעיף א' שינה לשין תמיד שכתב הטמן הראש לצורתו צריך וכו' והסיר כתב למולנו ובאמת יש דעה דלצולתו לא מדיני הנחתו בבית השחיטה שזה אינו מועיל רק להסיר הטער אבל להכשיר בעלי לאוכלו צריך להוציא המוח ולנקות הקרום מן הדם והיינו לתרוך הגידין שבלב [סס"ג גס"י] והטעם מפני שסותרים דגם לצלי צריך להתיר הגידין והקרומים ולכן שינה ככוונה לשון הטור משום דאירו סובר דלצלי א"צ חתיכת הוטין וקרומים בס"ש בס"י ס"ה ולכן כתב לצורתו וגם הטור סובר כן לדינא כמ"ש בס"י ע"א ע"ש וזה שכתב מולנו בא להשמיענו דאפילו למולנו צריך לעשות כן :

ד ועוד מפני טעם זה שינה רבינו הב"י לשון זה דהולך לשיטתו בסעיף ג' שכתב וו"ל יש מי שכתב דהסיר את השיער בלבד אפילו הניחו על הצדדין מותר ויש מי שאסר עכ"ל ונראה דדעתו נוטה לדעה ראשונה דלהסיר את השיער א"צ כלל בית השחיטה למטה מפני שא"צ לשהות הרבה ברכץ עד שיבושל הדם שבמח וכן כתב כאן לצורתו ולא למולנו משום דס"ל דלמולנו אין כאן איסור כלל והטור לא ס"ל כן כמ"ש [ולשון הרמב"ם ג"כ כה"ש"ע דגם הוא סובר דלצלי א"צ חתיכת הוטין כמ"ש בס"י ס"ד] :

ה ועל דבריו בסעיף ג' כתב רבינו הרמ"א וו"ל דהסבא ראשונה היא עיקר וכן נהגין לתרוך הראש להסיר השיער וכן עמדת משוריי מצות שעליהם

יוצא ממקום שנבלע בכח מלה אלא בכח האש דכל שבליעתו ע"י האש פליטתו ע"י האש דכבולעי כך פולטו והלכך או לקדרה בעי לה לא מרבשר אבל לצלי אפילו הניחו על האש הרבה אין בכך כלום שהרם שנפלט ממקום זה ונבלע במקום זה ע"י האש כמו כן יצא משם ע"י האש עכ"ל [גם הר"ן שם הביא זה בקיצור]:

יא והנה דעת העיטור מבואר דס"ל דדם הלב והכבד אינו כדם פליטה אלא כדם בעין ולא אסרינן ביה כבולעו כך פולטו כמו שיתבאר בס"י ס"ט אבל דעת הרשב"א יש להבין דבין דחשיב להו כדם פליטה ואסרינן שחשש יבליענו ופליטנו א"כ איהו חשש יש לבשרו אח"כ כמו כל צלי שמותר לבשלו ומתו זה שאוכר דדם שפירש ע"י האש וכו' אינו יוצא וכו' בכח מלה איהו מליחה צריך ליה ואם נאמר דכוונהו דע"י האש לא יפלוט לגמרי ואה"כ כבישול תצא הים א"כ גם בצלי אסור כדון דם שמתעורר לצאת ולא יצא כמ"ש בס"י ס"ו ואם נאמר דה"פ דכשרצה לאכול צלי יהיה הרבה ברמץ ותצא כל הרם אבל אם ירצה לבשכה לא ישחנה כל כך וימלחנה אה"כ לא משמע בן מרביו שדרי אדרבא כתב אבל לצלי אפי' הניחו על האש הרבה וכו' הרי דגם באופן זה אסור כבישול ומ"כ צ"ל דכן הוא כוונתו כמ"ש והסברא נותרת בן דמי שרצה בבישול אינו משהה הרבה על האש עד כדי צליה שלא תחלקלך הבשר ומסילא כשמשחה מעט והרם מתעורר לצאת ע"י האש לא תצא ע"י מליחה אבל כשכוונתו לצלי משהה הרבה עד שיהא ראוי לאכילה ומסילא שתפלוט כל הדם ואו כאמת אם ירצה לבשלו יבשלו מפני שכבר יצא הדם וזה שכתב אפילו הניחו על האש הרבה וכו' ה"פ שלא תאמר שאסור להשהות הרבה גם לצלי ממעם שאולי במשך הזמן יתעורר דדם לצאת ולא יצא לחוץ לזה אמר דלא לכן דאם יתעורר לצאת יצא ודאי לחוץ ע"י האש [נלמד"ד] ומזה מבואר דהרשב"א ז"ל ס"ל דגם דם הכנוס בלב מקרי דם פליטה ולא דם בעין וכ"כ רבינו רס"א לקמן סי' ע"ב ע"ש [עש"ך סק"י] שהקשה לפמ"ש בס"י ע"ב סק"ט ס"ל לרשב"א דלנבי בשר אחר מקרי דם בעין וחירץ דהוה בצלי ולא בחריכה ע"ש ורבנו תמיהים הוא הרשב"א התייר גם בצלי כמ"ש אמנם האמת הוא דזה כתב הרשב"א בדיני ווידין [ב"ח פ"ג ס"ג ז'] ובכאן בעיקר דין הגב [ס"ג ז'] לא הזכיר זה וגם שם כתב כמסתפק ובבישול ולא בצלי ע"ש ודוק:

יב וכתבו הראשונים דכשמוגל עוף כדמץ צריך להדיח בית השחימה וכן כל שאר דם בעין שעליו דם זה מתבשל ומתייבש ולא יצא עוד לחוץ וממעם

ח ובמעוף ראשון כתב דלכתחלה מהנו להחמיר שלא לצלות שם ראש שלם אפילו רוצה להניחו אבית השחימה דהיישנין שמא יתהפך אצדדיו עכ"ל וגמצא לפי המנהג בטלה ההטמנה לגמרי בין לצלות כמ"ש כאן וכ"ש להסיר השיער ולא להניחו אבית השחימה כמ"ש במעוף ג' אפילו להניחו אבית השחימה ג"כ הישינין שמא יתהפך אצדדיו וא"כ לפי המנהג אם רוצה לצלותו יפתה הגולגולת ויסיר הכוח כשם וימלחני להמיה וגם להניגולת ויכול למלחה על השיער דהשיער אינו מעקב הפליטה ואח"כ יצלונו כרצונו ונהנו להשליך הקרום של המ"ח ובאוזא יש שנהנה להשליך המוח עם הקרום ובמין תרנגולת יש נוהגין לורוק הראש לגמרי [גמ"ס] ואין ידוע טעם לזה אלא מפני שאין כדאי להטריח בזה וכך הרוצה יכול להוציא המוח מאיזה סין שהוא ולמולחי ולאוכרו ואם רצונו להסיר השיער בעורה סמורה יעבירו על האש כמו שעושים לעופות:

יג כתבו ההוס והרא"ש [נכ"נ סק"י] יש שנוהגים תרנגולת בבית אחר שחימה וממנין אותה ברמץ להסיר הנוצה אע"ג דברישא לא שרי אלא חיבי דאוחזיה אנדיריה היינו משום דיש בראש עצמות הרבה ודברים המעכבים את הדם מלצאה אבל בתרנגול' האש מישאב שא"כ דמא וכ"כ הטור דמוחר למלוג תרנגולת ברמץ שאין בה מקום שיתקבץ שם הדם עכ"ל [זכרא"ש כתוב לגלגל והכל אחד] ויש מי שכתב דגם הראש יכול למטון משום דראש של עוף רך והרם יוצא [ס"ו סק"ה] ודברים תמיהים הם דלהדיא מבואר כמסדכי בלשון זה ובתרנגולת ליבא למימר הכי כי ראש התרנגולת אינו משים על הרמץ אלא חותכו ומשליכו ואפילו נוהגו על הרמץ אינו אסור כי אם הראש עכ"ל וכ"כ הרשב"א בתה"ב [נ"ג ס"ג] וז"ל ומוחר לתת תרנגולת על הרמץ וכו' אבל ראש התרנגול' אינו משים על הרמץ אלא חותכו ומשליכו ואפי' נותנו אינו אסור רק הראש עכ"ל הרי להדיא דהראש אסור [וכ"כ הפר"ח סק"י ועפר"ג יג"ב תמה עליו ע"ש]:

י ויש להסתפק בכונת התוס' והרא"ש אם זה שהתיר הוה רק להסיר הנוצה אבל לצלותה ולאכול אסור או דגם לצלותה. סותר וא"ך הדין לבשלה ע"י צליה זו דהנה כראשונים יש מחלוקת בזה וז"ל הרשב"א שם א לב בהבשר בשר ראייתו לבה בעל העיטור ו"ל כתב וכן תרנגולת מחדכין אותה אע"פ שהלב והכבד מכפנים און לחוש שאין מניחין אותה כל כך נראה מרביו שאם מניחין עד כדי שיוכל הלב להתחמם מכפנים ולזוב שהוא אסור שלא כדברי הרב בעל התרומית ז"ל ומסתברא לי כוותיה דאי לקדירה בעי לה אסור דדם שפירש ממקומו ע"י האש נבלע במקום אחר אינו

וח

ה' ג"כ אם הוציא הבני מעיים תחלה צריך שיריחנו בפנים יפה יפה קודם שיהבהבנו לפי שהגוף מלא דם ואין כח באש להפריטו לחוץ שאין האש מוציא אלא דם הכלוע אבל דם שהוא בעין אין האש מפריטו אלא אדרבא כצמית צמית ליה ואסור [כ"ד סק"ו] נכס ה"ו] יאך תחמה דא"כ גם כשנמשך קודם פתיחת ההרנגולת איך האש מפריט דם שבתוך הגוף דודאי כן הוא דכשהתרנגולת פגורה כל הרמים שבה היה דם פליטה לפי שהדם לא ראה עדיין האויר אבל כשפתחה ממילא הדם שבתוך הגוף הוה כדם בעין דכן הוא הרין בכל מליחת בשר שצריך להריח הדם שעליו כפני שהוא כדם בעין ואם קודם שיעור מליחה יחתוך דהתיכה לשנים צריך עיר דהריחה כמ"ש בסו"ט ש"ס וסקודם היה נחשב דם פליטה וכשהתגלה לאויר נחשב דם בעין וה"ל דבזיתיה :

והסיה אלא הניחו על בית השחיטה או אחריו ולא דין ביה מדי ואם לא הדיח בית השחיטה או שאר דם בעין שעליו צריך לישול או לקלוף מקום הדם השאר שרי עכ"ל ומה שבעוף אסור כל הראש מפני שספני קטנותו אין ל בחון את קיומו המוח שלו אחר שהיה על האש אבל כמליחה עדיין ניכר הקרום כמ"ש בס"י ע"א וזה שהתיר בשלא הדיח בית השחיטה ע"י נטילת או קריף' אע"ג דכ"ס בעין צריך ס' בצלי כמ"ש בס"י ע"י צ"ל דזה לא נחשב כל כך דם בעין ויכן די בנטילת וסי' שיראת שהדם לא נכנס כל כך בעומק די בקליף' וזה שכתב לישול או לקלוף [ג"ך סק"ו] העיקר דם בעין הוא בדם דאית ליה מעמא וראיה שהרי גם דם שעל הכשר חשיבין ליה כדם בעין לענין מליחה כמ"ש בס"י ס"ט ומ"ט לענין צלי לא חשיבין ליה כן כמ"ש בס"י ע"י ונהי דהתם שרי נגמרי ס"ט בדם בית השחיטה מפצרכין נטילה או קריפה [כ"ס] :

מ"ז זה שאמרו דבשלא הניח בית השחיטה למטה בראש שהמוח וקרובו אסור וכן הראש כותר ודג בצלי אבל אם בישל הראש בקרירה שלם ולא פתח הגולגולת ולא הוציא הכוה הכל אסור וצריך ששים נגד כל המוח וקרובו דבבישול לא טהנו הפסקת העצם דא"א שלא יפריט הדם שנמחה וקרוב ע"י הרובט ויכנס בכך הכשר ואף שנמלה הראש קודם שבשלו אינו כלום שהרי המלח לא רוציא הדם שכמותו והקרום והחוטין שבו שצרכין חתיכה ומליחה לבישול כמ"ש בס"י ס"ה וגם הדם שנמחה לא יכול להוציא שהעצם מפסיק ואין הילוק בין עוף לבהמה ברין זה :

י"ז וכוון דבבישול צריך ס' נגד המוח והקרום אם בישל הראש לבדו וכודאי אין בה ס' נגד המוח והקרום ע"ב צריך ס' בכל הקרירה נגד הראש לדין דקו"ל חנ"ג בכל האיברים והראש אסור אף שיש ס' נגדה ואם אין ששים אסור כל מה שבקדירה וגם הקדירה עצמה טרפה ובעוף אם בשלו הראש כשהוא מחובר דהתרנגולת מצרפים כל התרנגולת לשישים נגד המוח והקרום [ש"ך ס' ז'] ואז המוח והקרום אסורים והשאר מותר אך ממילא זורקים הראש של העוף לגמרי דא"א להכיר קרום המוח אחר הבישול כמ"ש בסע"ף מ"ו :

י"ח כיר נהבאר בסע"ף ח' דאפילו לצלי נוהגין לפתוח הגולגולת וליקח המוח ויחתך הגולגולת בתיכו שתי וערב שאז מתחתך הקרום היטב ויש מסיירים הקרום לגמרי ובדיעבד אם חתכו שתי או ערב סגי אפילו לא הסיר המוח קודם המליחה ואפילו בשלו כך [פס"ד סק"ו וסמ"ג] ולקמן ס"י ע"א יתבאר דבזיתיה נחשב דם בעין נקב דהעצם

י"ג וכל דינים אלו ביאר לנו רבינו הב"י בסע"ף מ"ו בקוצר דברים וז"ל מותר למנוג תרנגולת ברמץ אי להבה באור והוא שידוח בית השחיטה תחלה יפה יפה וכן שאר דם אם דבק בו בעין ואם היא לקדחה יודר שלא וישנה כל כך באש כרי שיוכר הלב והכבד דהתחמם ולהפריט עכ"ל וממילא מבואר מדבריו דלצלי מותר והכל מטעם שבארתו :

י"ד אבל דברו המיר צ"ע שכתב בשם הרשב"א המהבה אוויון ותרנגולין באור לחרוך שירי הנדחה שע"יהם צריך לרחוץ בית השחיטה כדי שלא יתבשל דם בית השחיטה ויבלע בכשר ואח"כ מעבירו באש ולא ישהה הרבה אותו באש כרי שלא יבלע דמו בכשרו ע"י הום האש שמה שנברע ע"י חום האש כסתרך בו הרבה ואינו יוצא ע"י מליחה עכ"ל ולמה לא כתב דוהו רק לבישול ולצלי מותר ואפשר דבו שכתב שאינו יוצא ע"י מליחה הוה כמ"ש שכתב דוהו כבישול דלצלי א"צ מליחה כמ"ש המור בס"י ע"י ע"ש ומ"מ לא היה לו לכתוב כל כך ויכן אפשר דמסתם לה סהוסי וחשש לדעת בעד העיטור דגם לצלי אסור וגם רבינו ירוחם אסור לצלי [כ"ד סק"ו] נכס ד"ט] ויש שאסרו מטעם דכתחלה כבדא עליו בשרא אסור כמ"ש בס"י ע"ג וככאן כשאני פתוח יהיה כן כמויב [ענ"י] ואם כן בעיקר הדין אולי לא ס"ל כן אטנם עכ"ל חשש לזה ולא כתב ההיתר מפורש דגם החום והרא"ש מיסתמי להו סתומי :

מ"ח וכל הדברים שכתבנו הוא מדינא אבל רבינו הרמ"א כתב בסע"ף ט' שלא נהגו עכשיו למנוג כלל ברמץ אפילו תרנגולת מיהו אם עבר ועשאו בעוף הראש כולו אסור והשאר מותר וכבהמה לא נאסר כלו רק הקרום

בהעצם נגד הקרום ונקב גם הקרום והניח הנקב למטה ומלחו כן ולא העציא המוח ולא תתך להקרום מותר בדיעבד ע"ש :

קפידא גם לכתחלה וסויה לכתחלה נכח להחמיר גם בהברוב לחתוך ראשי המלפס ומנהג יפה הוא [סס] סק"ז כ"ג ע"ש :

י"ח הבא למלוג הראש צריך לחתוך ועמים שבלחו קודם מלינה וזה שנתבאר בס"ה שא"צ חתיכת חושים וזה לצלי ולא לבישול וכן צריך להדיח הבית השחיטה שלא יהא שם עווס דם וכן כשמולגין העוף ואפילו אם הורך רק להסיר השיער והנוצות דינא הכי ומ"ם בדיעבד אינו אסור בחירוק בעלמא אם לא חתך ההומין ולא הדיח בית השחיט' ואצלנו שחורכים על תבן וקש גם לכתחלה אין המנהג להדיח בית השחיט' ואין בזה חשש כלל מפני שהוא הכתוב קל [ע"ך סק"ח כ"ג ע"ש] :

כ"ג כתב המור אין מולגין גריים ומלאים ועופות בכלי ראשון שהוא מתבשל חלב ודם שבהם עם השכר ורשב"ם התייר לערות מכלי ראשון עליהם שעירוי השיב ככלי שני ור"ת אסר דחשיבא ליה ככלי ראשון וסויה אם עירה עליו די לו בקליפת העור שאינו מבשל אלא כרי קליפה ואם ראש העוף למעלה כשמערה עליו או א"צ קליפה לפי שהנוצה מגינה עליו עכ"ל כלומר דמקום חיבור הנוצה בנוף הוא לדד מעלה ולכן כשמערה על העוף כשהראש למעלה מונחי הנוצות על הנוף כדרכן ומגינים על הנוף וזהו הדין יותר מכרי קליפה משא"כ כשראש העוף למטה או הנוצות נופלות מהנוף ושוף הרתוחין על עצם הנוף ולכן צריך קליפה :

כ"כ כשמולגים ראש או תלים באש איצ למלחם תחלה ומלחם אח"כ ואם רוצה למלחם תחלה מני ליה כהכי דאין השערות מעכבות הפליט' וא"צ לחזור ולמלחם אחר הכוי' אבל מצוה מן המוכרח למלוח אחר המליג' והדריב' [סס סק"ז כ"ג ע"ש] ודבר פשוט הוא שזה שהשערות אינן מעכבות הפליט' זהו כבהמה אבל בעופות פשוטא שאין שייך מליח' כלל עד הנוצות מפני שהם רחוקים מן הנוף וכאלו לא נמלח כלל דמי :

כ"ד ויש להבין לדעת ר"ת דעירוי בכ"ר א"כ למה די בקליפה וידוע שהראשונים הקשו על שיטתו חרבה קושיות ואנחנו במ"ד בארנו שימתו [נ"ב ב"י כ"ז] דס"ל דמן התורה גם כלי ראשון אינו מבשל כלומר דבישול אינו אלא כשהקרירה עובדת על האש כראיאתא בירושלמי [ס"ח דמפני] לית לך תבשיל ברוך אלא כשהארז מהלך תחתיו ע"ש וכשנסתלק מעל האש ונתנו דבר לתוך הקרירה אף שהביא בעצם היתוחה מים אינו מבשל והדבה מהפוסקים סוברים דהש"ס שלנו אינו סובר כן [מפני"ח סק"ט] אבל ר"ת סובר דגם הש"ס שלנו סובר כן וראיהו זה שהרי פסקה בפ"ג דשבת דמלח מותר ליתן בכ"ר בשבת משום דלא מתבשל בכ"ר ואמרו שם דצריכא מילדא בישולא כבשר דתורא ולפ"ז גם בישראל דתורא אינו מתבשל בכ"ר [ע"ז נח"ל ס"י] וא"כ באיזה מקום מתבשל אלא ודאי דאינו מתבשל אלא כשעומדת על האש וזהו מן התורה אבל מדרכן אסרו גם בכלי ראשון וגם ע"י עורוי כדתנן התם האילפס והקדדה שהעבירן מרותהין לא יחן לתוכן תבלין וכו' וכן סבואר בדברי הרמב"ם דמשנה זו היא מהשכותים ולא מאיסורי תורה שהרי כל דיני אפייה ובישול כתב הרמב"ם כפ"ט משבת ואלו משנה זו כתבה בין השכותים כפכ"ב דין ו' ע"ש ולפ"ז ס"ל לר"ת דגם בכ"ר אינו מתבשל יותר מכ"ק ולפ"ז שפיר קאמר המור דלדעת ר"ת הוה עירוי ככ"ד וסויה די לו בקליפה משום דכ"ר עצמו ג"כ אינו מבשל יותר מכ"ק [עש"ך סי' ק"ה סק"ה] והעיקר כדבריו ע"ש [חוק] :

כ"א תמשימין תליי הבהמי על האש כדי להסיר המלפס שקורין שיכ"ל שהוא כמעל לרגל הבהמה ולחרוך השיער בלא מליחה תחלה מותר ויש מחמירין וחתוכין ראשי המלפס מעט ומניחין החתך למטה כדי שיוזב הדם וכן המנהג פשוט ואין לשנות :

כ"ב וכמליחה צריך קודם המליחה לחתוך פרסת הרגל דאל"כ הוה כמולח בכלי שאינו מנוקב שהרי בשם מתאסף דם המליח' ואין לו סכום לצאת ומ"ם בדיעבד אם נמדחו הפרסות ולא נחתך ראשן אינו אסור בדיעבד ויש אוסרים מה שבתוך הקליפ' ויהיהך אחר המליחה למעלה מהמלפס מעט והשאר מותר דבאמת אין זה דומה לכלי שאינו מנוקב שחרי הרגל מונחת לארכה ויש ריוח להדם לצאת דרך כל אורך הרגל משא"כ כשמונחת בכלי שאינו מנוקב כל הדם כהברח להתאסף שם ולפ"ז גם ברגל אם מלחה מעופד אסור מפני שהדם מתאסף שם אך י"א דגם ככה"ז מותר מפני שכהמלפס הדם דבר מועט מאד ואינו מעכב שאר הדם מלפלוט [סס סק"ז כ"ג ע"ש] וכן הדין כהמסנה ברמץ צריך לכתחלה לחתוך ראשי המלפס אבל בחירוק שיער בעקמא שמעבירו על האש ומשנה מקומו חסיד כדרך שמתרכין עופות אין

כ"ה וזהו לענק כישול אבל לענק בליעה גם מדאורייתא בולע כ"ר האפילו ע"י עירוי כמפורש בובחים [סג] האפילו

א"כ ההגעה תהיה כעמדה אצל האש כאבן סלונת ומיצא בזה וידעת הטור וכל החולקים עליו ס"ל דרין כ"ר הוה בעומדת אצל האש בכך הדינים הן לבישול והן לבריעת בלם ולכן בהגעה נ"כ די מכלי ראשון אף לקדוה שעמדה אצל האש דרין אחר להם :

כח ובה מובנים דברי רמור בס' ק"ה שכתב שם בלשון זה ואפשר שהוציא לימר דחם לתוך חם אינו אוסר נ"כ אלא כ"ק וכן ראיתי לקצת מהמחברים ואינו כן אלא אוסר כולו אם היד סולדת בו עכ"ל ורבינו הב"ש שם בספרו הגדול התמרמר סאר עד דברים אלו וכתב דאפילו בר כי רב דחד יומא לא ירעה בזה ושאין שום מחבר שיאמר כן שהריגם מפ רשת היא בפסחים [ע"י] דאיסר כולו ע"ש ויש מי שרצה להתיך דבוינת הטור הוא אכלי שני [ע"י] וזהו ודאי יותר רחוק שיהי' כב"ש רבים מוכרים כן אמנם האמת דעל כ"ר קאמר והמחברים הם ההולכים בשיטת ר"ת ו' ד עירוי היה ככ"ד וכשם שעירוי אינו אלא כ"ק כמו כן חום של כ"ר אך לא אמרו אלא על בליעת כלים ולא על בליעת אוכלין וצ"ק כוננת הטור הוא שם כלים כב"ר שאינו מכליע כל כך והטור גם זה לא ס"ל כמ"ש [עט"ז] שם כק"ד שכתב ג"כ כהב"ח וצ"ע :

כט ועיד אפשר לומר ברעת ר"ת דעירוי הוה נגמרי כב"ד גם לענין איכלין וזה שחם לתוך חם או צ"ק לתוך חם אוסר בכלו והו מפני ששהה שם הרבה זמן והלכות הבליעה יותר ויותר כמו שהחוש מעיד כן משא"כ בעירוי דמיד נפלים הרוחחים מהתרגלות אינו מכליע אלא כ"ק ובענין זה נמי כשנתנו חם לתוך חם ומיד העלוהו להאוכל אינו אוסר נ"כ רק כ"ק ולפ"ז הוה עירוי ממש ככ"ר וא"ש כוננת הטור בס' ק"ה בפשימות כמובן :

ל וזה שכתב הטור בשם הרשב"ם שהתיר לערות שכתב בס' קב"א וז"ל ואם בא לערות עירוי מכ"ר להכשירו כתב ר"ת דחשיב ככ"ר ורשב"ם כתב וכו' וא"א וז"ל כתב דהכא ודאי לא מהני עירוי וכו' ומיהו כפי שרא נשתמש בו אלא ע"י עירוי דו כו נ"כ בהכשר ע"י עירוי עכ"ל ואמנם גם ר"ת לא אמר דרין בהגעה ע"י עירוי אלא ככ"ר שלא עמדה אצל האש כגון ששמו כלי בקדוה ונתת לאחר שהעבירוהו מעל ראש דכן סדויקים דבריו כתום' זכחים שם ולא ככלי שעמדה אצל ראש דבזה גם הגעה מכ"ר לא מהני לדעת ר"ת

כ"ק

אסרו כלי נחושת בלע ע"י עירוי [ע"י] כק"נ] ומהאי פעמא נזרו רבנן בבישול מפני שמן התורה בלע וכך שמן התורה בלע נזרו רבנן שיהא מבשר והבליעה היא ג"כ רק כ"ק ואפילו ברעה שע"י כ"ר כגון ששמו דבר בכ"ר לאחר שהעבירוהו מעל האש אינו בודע יותר מכ"ק [עט"ז] וכן הטור שכתב דרין בקליפה דקאי גם אנדיים וטלאים וגם אעיפות והנה בעופות ליכא רק חשש בישול שיהכשר הדם אבל בגדיים וטלאים יש איסור חלב שע"י העירוי ויכלע דחלב בתוך הבשר וע"ז די בקליפה ש"מ דגם הבליעה אינה רק כ"ק [ועפ"ז יזכנו דברי ר"ת שהובא בתום' שבת סב' ופסחים מ' ועכו"ם ע"ד זכחים ע"ה שיכאורה אינן משתוות זל"ו ורבו הקטניות עליו כמ"ש הר"ן שלהי עכו"ם וגם האחרונים נחלקו בדבריו כמ"ש הי"ח בס' י"ה ופר"ח סי' זה ולפמ"ש א"ש דכך בס"ד ובספר אל"י בארנו הדברים באריכה ע"ש ודוק :

כז אמנם והו רק לענין ביעות כלים אבל לענין אוכלים ודאי דכ"ר צונן בכלו כמפורש בפסחים [ע"י] חם לתוך חם או צונן לתוך חם אסור וים לתוך צונן קולף ע"ש הרי דכ"ר אפילו צונן לתוך חם אסור בכלו משום דתתאה גבר אבר בעירוי גם באוכלין אינו בודע רק כ"ק והמעט משום זה גופא דכשנפל צונן לתוך חם שהחם הוא מיכסה יש לו כת חזק להבליע בהקטעה שנפל לתוכו בכלו מפני שאוכל הוא רק ואינו דומה לכלי אבל בעירוי שהחם היא מלמעלה והצנן מלמטה אין לו כת אף באוכלין להבליע יותר מכ"ק והגם דלענין בישול אינו מבישל יותר מכ"ק אף בכ"ר כמ"ש מ"ב החמירו הכמים באוכלין דרכיבי לאסור בכלו בצנן לתוך חם וכ"ש כחם לתוך חם ולא כן בעירוי אבל לענין הגעילת כלים זה וזה שהן ונמצא דמעיקר הרין עירוי ככ"ר נגמריהן לענין בישול באוכלים והן לענין בליעה בכרים ורק באוכלין אינן דומין זל"ו והחמירו בו כמ"ש [ובזה א"ש מה שהטור כתב לר"ת דעירוי ככ"ר והתום' בשבת מנ' כתבו דאינו לא ככ"ר וכו' ע"ש ודוק] :

כז והטור בעצמו לא ס"ד כר"ת גם לענין כלים וזהו שכתב בס' קב"א וז"ל ואם בא לערות עירוי מכ"ר להכשירו כתב ר"ת דחשיב ככ"ר ורשב"ם כתב וכו' וא"א וז"ל כתב דהכא ודאי לא מהני עירוי וכו' ומיהו כפי שרא נשתמש בו אלא ע"י עירוי דו כו נ"כ בהכשר ע"י עירוי עכ"ל ואמנם גם ר"ת לא אמר דרין בהגעה ע"י עירוי אלא ככ"ר שלא עמדה אצל האש כגון ששמו כלי בקדוה ונתת לאחר שהעבירוהו מעל ראש דכן סדויקים דבריו כתום' זכחים שם ולא ככלי שעמדה אצל ראש דבזה גם הגעה מכ"ר לא מהני לדעת ר"ת

כ"ק מ"מ הפליט ולהבליע כאחת אין בו כח ולר"ח דהוה ככ"ד גם מפליט ומבליע כאחת שהרי מבשל ג"כ כ"ק [אך לפי"ז לא א"ש לשנונו שכתב דהוה ככ"ש ולענ"ד נראה דס"ל דעירווי אינו מבליע כלל מפני שהמים נופלים ובמ"ש בסעיף הקודם ודוק] :

לא והנה לדעת רבותינו אלה בכלי שני הוה היתר גמור רכ"ש אינו מבליע כלל אבל הרשב"א ז"ר ס"ל דגם כלי שני כשהיד סולדת בו מבליע כמ"ש הטור וז"ל והרשב"א כתב שאפי"א אם נחשב עירווי בכלי שני אסור שאע"פ שאינו מבשל מבליע ומפליט שהרי אסרו אפילו להניח הכסלים על הכשר מיד אחר שחיסה שאם יזיב החלב ויבלע כבשר לפיכך אסור למלוג אלא אחר ניקור ומליחה עכ"ל ויש מהפוסקים שהסכימו לדבריו אבל רוב הפוסקים לא ס"פ כן וראייתו מכסלים דחאו אותה שהרי אין זה רק לכתחלה ובדיעבד מותר כמ"ש הרמב"ם בפ"ו ממאב"א וכבר נתבאר זה בס"י [ובתה"ב הביא עוד ראייה סתומה בית השחיפה ועוד ודחאו דהתם איכא דוחקא דסכינא] :

לב וגם רבותינו בעלי הש"ע ס"פ דכלי שני אינו מבליע כלל ובעירווי פסקו כר"ח ועירווי אינו אלא כשלא נפסק הקילוח וז"ל בסעיף י' אין מולגין נדיים ומפלים ועופות בכלי ראשון אא"כ ניקר את החלב ומלחם וכן לא יערה עליהם מבלי ראשון ואם עירה די בקליפה העור ואם ראש העור למערה כשמצורה עליו אינו צריך קליפה ולא מקרי עירווי אלא כשלא נפסק הקילוח מבלי הראשון כשנגע למטה אבל אם נפסק כבר לא מקרי עירווי ואינו אסור ואפילו בכלי שני י"א שלא ימליג ואם מלג מותר דקו"ל כלי שני אינו מבשל אפילו היד סולדת בו [כלומר וגם אינו מכליע] ובדיעבד שרי אבל לכתחלה אסור ולכן נהגו באלו המדינות שלא למלוג שום דבר רק אחר מליחה מיהו לכבוד אורחים או לצורך שבת מותר להניח בכלי שני אפילו לכתחלה התיבה מליאה קרח וכפזר כדי למטר מליחתו וטוב ליהדר לכתחלה שלא להניחו רק במים שאין היד סולדת בהן ואין חילוק בין כלי חרס או כלי נחשת או שאר כלים לענין כלי שני עכ"ל ולפ"ז כתבו בסעיף י"ג תרנגולת שנמלגו יחד בכלי שני ונמצאת אחת מהם טרפה לא נאסרו האחרות עכ"ל ועיקרו דינו כלי ראשון וכלי שני יתבאר בס"ד בס"י ק"ה :

לג אם מלגה שפחה כותית שכבית ישראל עופות ולא ראו אם בכלי ראשון אם בכלי שני והיה קודם המליחה אם היא יודעת במיב הענין ואמרה שמלגה נער או נערה שיודעים במיב הענין ואמרה שמלגה בכלי שני מותר דאמרינן רודאי מירתתה לעשות שלא כמנהגי ישראל כשיש רואים אבל בלא זה אסור ואף אם היא מסל"ת שמלגה בכלי שני לא סמכינן על זה והגם דלענין מליחה בס"י ס"ט סמכינן על זה כמ"ש שם וזה מפני שבשם יש עוד טעם דקפדו אמנקיותא [ג"ן נקל"ד] אבל הבא מה לה בלי ראשון או כ"ש ואדרבא בכלי ראשון המליגה יותר טוב לפיכך אין סומכין על מליח לפי תוס' אא"כ יש רואין ויודעת מנהגי ישראל אמנם עתה בזמנינו לא שמענו ענין מליגה קודם המליחה כלל וממילא כשהשפחה עשתה המליגה קודם המליחה אסורה התרנגולת בכל ענין שהרי יצאת ממנהג שלנו :

לד מים שמלגו בהם קודם המליחה אפילו אינו רותח יש ליהדר שלא להחזירן להתריתן כדי למלוג בהן שנית וכן לא יחזירו זו התרנגולת לתוכן או כדי להרתיח בהם קצרות אף שפ' בשר דלא ימלש שלא קלטו בהם קצת דם ונהגו שלא להשתמש במי מליגה כלל אפי' אינם רק צוננים ומנהג יפה הוא ותרנגולת שאכלה חלב ונמצא החלב בופק או בקורקבן אין למלגה כלל שלא יבלע החלב שהוא בעין כבשר התרנגולת [כ"י] אא"כ ישול החלב בשלימות :

לה כתב רבינו הב"י בסעיף ט"ו אם נמלגת תרנגולת בכלי שני במחבת חולבת אפילו היא בת יומא הכלי והתרנגולת מותרים אם עירו המים תחלה אבל אם עירו מים על התרנגולת אם הראש למטה יש מי שאוסר ויש מי שמתיר עכ"ל ביאור הדברים דאפילו נמלחה התרנגולת הרי יש כאן איסור בליעת כשר בחלב אך אם נתנו המים תחלה בהמחבת ואח"כ נהגו התרנגולת זהו כלי שני ומותר הכל אמנם אם עירו הרוחתין מבלי ראשון על התרנגולת בהיותה במחבת ממילא הפליטו המים מהכלי ומתהרנגולת ובלעו זה מזה והיוש מתירין הוא לא מיבעיא לדעת הרשב"ם דעירווי אינו אסור כלל אלא אפילו לדעת ר"ת מ"מ י"פ שהפליטות לא פגשו זה בזה כמ"ש רבינו הרמ"א בס"י צ"ה ע"ש [עש"ך] ומ"ו ולבוש ולענ"ד הדברים כפשוטן והאוסר לא מ"ל כהרמ"א בשם עב"י ודוק] :

סימן סט דיני מליחת בשר ודיני הדחתם . ובו קי"ח סעיפים :

א הדם המובלע בבשר התקנה איך להוציא מהבשר קבלו חו"ל שיוצא או ע"י צלי האש שהאש מפליטו או ע"י מליחה דמבע המלח הוא להמשיך הדם אליו ולהפליטו ואפילו היה חתיכה עבה הרבה דרך ברא הקב"ה להיות טבע המלח להמשיך כל הדם המובלע בהחתיכה וכיצד הוא סדר המליחה מריח תחלה הבשר מכל צדדיו שיהיה נקי מדרם בעין שעל החתיכה ואח"כ מולחו וישנה במלחו השיעור שיתבאר בסעיף ל"ד ואח"כ ירחנו עוד פעם כאשר יתבאר בס"ד בסעיף מ"א :

ב במעם הדחה שקודם המליחה רבו הריעות הרשב"א ו"ל כתב בתה"כ בית ג' שער ג' (נמשמח) כדי שיתלחח הבשר וידבק בו המלח וגם הבשר יהא נוח יותר לפלוט את דמו והעין יעיד על זה וכן פירשו בתוס' עכ"ל (לגינו לא נמאז בתוס') והר"ן ו"ל כתב [נפ"ח] כדי שיתרכך הבשר ויצא דמו ע"י מליחה שאם יהיה נקרא על פניו לא יהא כח במלח להוציא דמו עכ"ל ואולי שטעמי שניהם שיים בכוננתם אלא שרא אטרומ בלשון אחד :

ג והרא"ה ו"ל (ננ"ל ס"ט) כתב מפני הדם שנתייבש על פניו קודם מליחה ויש לחוש שמא ישתהה הבשר הרבה במלחו עד שיתייבש וינחו מלפוט הדם והציר ויהא ניהך הדם ויבלע הבשר עכ"ל חוששא רחוקה היא שהרי צריך להבשר לשעתו ואתה מוקיקו להדיח גזירה שמא ישתהה זמן מרובה כיום המים שהרי הבשר פוקט דם וציר י"ב שעות [מה"כ ועוד נמ"קני דפרין ממתיחא לר"ס לתוך הא דקטני לה לאכול מיד והא לזרמח ע"ט] :

ד והרא"ש ו"ל כתב [פ"ח ס' מ"ו] דבלא הדחה אין כח במלח להפליט כל הדם אלא מקצתו ואותו הטקצת חוזר ונבלע לתוכו ע"ש ו"ל בכוננתו ג"כ כמעט הרשב"א והר"ן דבלא הדחה אין הבשר מתלחח ואינו שתרך ולכן אין בו כח להוציא כל הדם [נ"י] וי"ל ג"כ רמ"ש הר"ן שאם יהיה נקרא על פניו לא יהא כח במלח להוציא דמו כוננתו דכל הדם לא יהיה בכח המלח להוציא אבל מקצתו יוציא וכן משמע מלשון הרשב"א שכתב יהא נוח יותר לפלוט את דמו שמשמע דהיא דבהדחה נוח יותר לפליטה מיהו גם בלא הדחה פולט מעט ולפ"ו דברי הרא"ש והרשב"א והר"ן אחד הם ונ"מ לענין אם נאסר הבשר ואינו מועיל עוד מליחה כמו שיתבאר לדעת הסבורים הדם הוציא דיט כדם בעין ולא כדם פליטה ולא אסרינן ביה כבולעו כך פולטו [עש"ן סק"ל שאיט סוגר כן לדעת רר"ן וע"ט] :

ה והמרדכי כתב [נפ"ח] הדחה ראשונה היא להעביר לכלוך הדם שעל פני החתיכה דא"כ המלח נתמלא ממנו ושוב לא יוציא הדם שבתוכה עכ"ל ולמעט זה המרדכי

משמע דבלא הדחה אין המלח מפליט כל מהרם שבתוכו והוא בלא נמלח כלל ופשיטא דמהני מליחה עוד פעם אחרי שיריח הדם שעליו עם המלח הראשון או אפשר לומר דכוננתו ג"כ שכל הדם לא יוצא אבל מקצתו יוציא אך הפוסקים תפסו כסברא ראשונה דמטעם זה אין המלח מפליט כלל וצ"ע [עש"ן וע"ו ס"ז פ"ח] :
 ׀ עוד טעם כתב המרדכי דהדחה ראשונה היא ללחלח הבשר שיוציא הדם ע"י מליחה ודחה מעט זה דאדרבא מים קרים מרשי לה ומצמית הדם כמו נבי ריאה כפי' ל"ו שלא יברקנה במים קרים דמרשי לה שנעשית קשה ויש שכתבו שזהו כמעט הר"ן ו"ל לרכך הבשר [ס"ט] וי"א דטעם אחר הוא דטעם הר"ן הוא לרכך השטח העליון שעל הבשר הוא יהיה יבש ובוה לא שייך מה שמקשה דמטריש לה דהא עכ"פ מלחלח איתה ומעט זה הוא לרכך כל עובי הבשר שהתא ביכולת המלח להפליטו [פמ"ג] ולכן שפיר פריך דאדרבא מים קרים מרשי לה אמנם רבינו הב"י בספרו הגרול רחא דחייה זו דזה אינו אלא בארצות הקרות ובזמן הקור הגרול ואו באמת יש לחמם המים מעט אבל ברוב המדינות ואפילו במדינות הקרות בזמן הקיץ ודאי מים קרים מרככים הבשר ע"ש [ומריאס אין לאיס כלל כמ"ט רס"י מ"ו : מפני סקרוס דק ע"ט] .

׀ והסמ"ק והפס"ג והשערים כתבו דבלא הדחה ראשונה המלח מבליע בתוך החתיכה הדם בעין שעליו ואינו מפליטו אח"כ ואף שדרך המלח להפליט הדם ולא להבליע היינו אורה דם שלא פירש אבל דם שפירש כבר ונמצא עליו המלח מבליעו בבשר ושוב אינו יוצא ואסור [ע"ד ס' ה'] והרא"ש חולק בזה וס"ל דמותו וכ"כ השערים דמהר"ם חולק בזה וס"ל דמותו דדם מישרק שריק ועוד יתבאר בזה בס"ד ועמ"ש בסעיף נ"א :

׀ ויש ג"ם בטעמים אלו לענין דינא דהנה למעט הרשב"א והר"ן צריך הדחה מרובה לרכך הבשר ולהרא"ש ולמעט ראשון של המרדכי די בהדחה מועטת שאינו אלא להעביר הדם שעל פני החתיכה וכ"ש שכן הוא למעט הסמ"ג והסמ"ק ואולי גם לדעת הרא"ה כן הוא והנה לכל דעות אלו מיהת סני בהדחה מרובה וא"צ לשרות הבשר בכלי איזה משך זמן אבל למעט האחרון של המרדכי שהוא כדי לרכך כל עובי הבשר ודאי דלא סני בהדחה וצריך שרייה במים משך זמן שיתרכך כל עובי הבשר ואולי גם למעט הר"ן צריך שרייה דאפשר לומר דגם שטח העליון לא יתרכך בלא שרייה [כע"פ וראשונים לא כוננה שרייה רק דהס"ג] :

׀ עוד יש ג"ם אם חתך הבשר אחרי הדחה לדעת הרשב"א והר"ן ולמעט האחרון של המרדכי שהוא מפני הריבוי א"צ הדחה שנית שהרי כבר נתרכך וכן למעט הרא"ה אבל למעט הרא"ש ומעט ראשון של המרדכי

א הדם המובלע בבשר התקנה איך להוציא מהבשר קבלו חו"ל שיוצא או ע"י צלי האש שהאש מפליטו או ע"י מליחה דמבע המלח הוא להמשיך הדם אליו ולהפליטו ואפילו היה חתיכה עבה הרבה דרך ברא הקב"ה להיות טבע המלח להמשיך כל הדם המובלע בהחתיכה וכיצד הוא סדר המליחה מריח תחלה הבשר מכל צדדיו שיהיה נקי מדרם בעין שעל החתיכה ואח"כ מולחו וישנה במלחו השיעור שיתבאר בסעיף ל"ד ואח"כ ירחנו עוד פעם כאשר יתבאר בס"ד בסעיף מ"א :

ב במעם הדחה שקודם המליחה רבו הריעות הרשב"א ו"ל כתב בתה"כ בית ג' שער ג' (נמשמח) כדי שיתלחח הבשר וידבק בו המלח וגם הבשר יהא נוח יותר לפלוט את דמו והעין יעיד על זה וכן פירשו בתוס' עכ"ל (לגינו לא נמאז בתוס') והר"ן ו"ל כתב [נפ"ח] כדי שיתרכך הבשר ויצא דמו ע"י מליחה שאם יהיה נקרא על פניו לא יהא כח במלח להוציא דמו עכ"ל ואולי שטעמי שניהם שיים בכוננתם אלא שרא אטרומ בלשון אחד :

ג והרא"ה ו"ל (ננ"ל ס"ט) כתב מפני הדם שנתייבש על פניו קודם מליחה ויש לחוש שמא ישתהה הבשר הרבה במלחו עד שיתייבש וינחו מלפוט הדם והציר ויהא ניהך הדם ויבלע הבשר עכ"ל חוששא רחוקה היא שהרי צריך להבשר לשעתו ואתה מוקיקו להדיח גזירה שמא ישתהה זמן מרובה כיום המים שהרי הבשר פוקט דם וציר י"ב שעות [מה"כ ועוד נמ"קני דפרין ממתיחא לר"ס לתוך הא דקטני לה לאכול מיד והא לזרמח ע"ט] :

ד והרא"ש ו"ל כתב [פ"ח ס' מ"ו] דבלא הדחה אין כח במלח להפליט כל הדם אלא מקצתו ואותו הטקצת חוזר ונבלע לתוכו ע"ש ו"ל בכוננתו ג"כ כמעט הרשב"א והר"ן דבלא הדחה אין הבשר מתלחח ואינו שתרך ולכן אין בו כח להוציא כל הדם [נ"י] וי"ל ג"כ רמ"ש הר"ן שאם יהיה נקרא על פניו לא יהא כח במלח להוציא דמו כוננתו דכל הדם לא יהיה בכח המלח להוציא אבל מקצתו יוציא וכן משמע מלשון הרשב"א שכתב יהא נוח יותר לפלוט את דמו שמשמע דהיא דבהדחה נוח יותר לפליטה מיהו גם בלא הדחה פולט מעט ולפ"ו דברי הרא"ש והרשב"א והר"ן אחד הם ונ"מ לענין אם נאסר הבשר ואינו מועיל עוד מליחה כמו שיתבאר לדעת הסבורים הדם הוציא דיט כדם בעין ולא כדם פליטה ולא אסרינן ביה כבולעו כך פולטו [עש"ן סק"ל שאיט סוגר כן לדעת רר"ן וע"ט] :

ה והמרדכי כתב [נפ"ח] הדחה ראשונה היא להעביר לכלוך הדם שעל פני החתיכה דא"כ המלח נתמלא ממנו ושוב לא יוציא הדם שבתוכה עכ"ל ולמעט זה המרדכי

ואפילו לא שהה במלחו שיעור מליחה מיהו במקום הפ"מ יש להחזיר ואם לא הודח רק מעט קודם שמלחו מותר בדיעבד וה"ה אם היה ששים בחתיכה נגד דם שעליו עכ"ל :

י"ג ויש לדקדק בדבריהם דמ"ג אם תופסים להלכה העיקר כדברי הר"ן דהוא משום ריכוך ולכן כתבו דבהפ"ט יש להחזיר בנמלח בלא הרחה שדיחנו וימלחנו שנית ולא חיישי להבלעת הדם א"כ למה כתבו בותרך כל נתח לשנים דאם לא הדיחו שנית הוה כלא הוחה כלל הא למעם ריכוך א"צ הרחה כמ"ש ואם תפסו להלכה ממעם הסמ"ק שבלא הרחה המלח מבליע הדם בעין ולכן הצריכו לעיטובא להיח שנית בתחבו לשנים א"כ למה התיירו בהפ"ט בנמלח בלא הרחה להדיח ולמלחו שנית וצ"ל דלעולם תופסים להלכה כהסמ"ק אלא דס"ל כהרא"ש דאינו נחשב כדם בעין אלא כדם פליטה שבהמליחה השנית תצא דדם :

יד ולפ"ו ביאור דבריהם כן הוא צריך להדיח הבשר קודם מליחה וזהו לעיטובא אבל שרייה אינו אלא לכתחלה כמו שיתבאר דמעם שרייה אינו אלא לרעה אחרונה שבמדרכי ואולי גם למעם הר"ן כמ"ש במעיקף ד' ע"ש ולכן אם הדיחו הטבח א"צ להדיחו בבית אף שאין דרך הטבח לשרות אלא להדיח [והפוסקים שגייס לשיטתו נגמ' סעטת טורח נמי] ואם חתך אח"כ כל נתח לשנים צריך הדחה שנית על מקום החתך וזהו לעיטובא מפני שעיקר הפעם הוא משום דם בעין ואח"כ אומרים לכתחלה יותר לשרותו חצי שעה לחוש למעם אחרון שבמדרכי ובדיעבד אם הדיחו הטבח בני ליה וא"צ לשרות אף אם עדיין לא נמלח [ע"ד סק"ה] אבל בהדחה מועטת אינו אלא בדיעבד שכבר נמלח אבל כשלא נמלח אינו יוצא בזה מפני שהדחה מועטת אינו אלא למעם הסמ"ק ולא לרוב הפוסקים ומ"ם בדיעבד סמכיני ע"ז כי כך אנו תופסין העיקר להלכה וכן אם מלח ולא הדיח תחלה יריחנו וימלחנו שנית כלומר לא מיבעיא למעמי ריכוך אלא אפילו למעם דם שעל החתיכה מ"ם לדעת הרא"ש מהני מליחה שנית ויש אומרים דחשבי לה כדם בעין וכן נוהגין מיהו במקום הפ"ט אנו מומכים לוטר שאינו כדם בעין אלא כדם פליטה ולמדנו מזה דרבותינו בעלי הש"ע תופסים להלכה בהפ"ט שהדם שעל החתיכה דינו כדם פליטה ובהפ"ט מומכים על זה [ופ"ט נסעיף קי"ג] :

יז אמנם בזה שכתבו ולכתחלה ישרה בחצי שעה ולהדיחו היטב במי השרייה עכ"ל יש להבין הדחה זו מה שיבה דאחרי השרייה מה צורך עוד ובספרו הגדול [ד"ה טו ח] כתב דלכתחלה ישרה יותר מחצי שעה ואח"כ ישפסף הבשר במים הראשונים יפה עכ"ל אך מצאתי דגם הרשב"א ז"ל כתב כן בתרושו [ט:] דכשרמב"ם מדיח לאחר השחיפה שהדם עדיין תם או די בתרחה וא"צ ששפוף אבל בהדחת בעה"ב שהוא ופן מרובה

המורכי ולמעם הסמ"ג והסמ"ק צריך הדחה שנית במקום החתך שהרי נהווה עליה דם על פני החתיכות במקום החתך וכן יש ג"מ זו אם חתך הבשר שלא בנגמר המליחה בנגמר המליחה כששפף כל הדם לכך דרעות א"צ כלום כמו שיתבאר לפנינו אבל באמצע המליחה צריך הדחה שנית להרא"ש והמרדכי והסמ"ג כמובן :

יח עוד יש ג"מ דאם מלחו בלא הרחה אם נאמר הבשר שלא יועיל עוד הדחה ומליחה או אינו נאסר דלהרשב"א והר"ן והרא"ה וראי מועיל דמה איכפת לנו אם עדיין לא נתרכך הבשר כשיריחנו יתרכך וכ"ש שלמעם הרא"ה אין חשש בזה כמובן וכן למעמי המרדכי ולמעמי הראשון להדיח הדם שלא יתמלא המלח ממנו מה איכפת לן כשיריח וימלח כראוי יעשה המלח פעולתו וכ"ש למעמי האחרון דהוא משום ריכוך אבל למעם הסמ"ג והסמ"ק והשערים דהמעם מפני שהמלח מבליע הדם שע"פ החתיכה הרי כתבו מפורש דנאסר הבשר מפני שזה הדם הנבלע לא יצא עוד ע"י מליחה ועיין מ"ש במעיקף ד' :

יט אמנם הרא"ש כתב וז"ל ואם מלח בלא הרחה י"א שאין תקנה לבשר וכו' לפי שע"י מליחה ראשונה פירש מקצת הדם וכו' וחוור ונבלע בבשר וכו' ואין מלח השני מפלים כיון שכבר פירש חוור לתוכו ולפ"ש בעל סה"ת דבשר שנמלח שנתנהו על בשר שלא נמלח שיש לו תקנה במליחה ויפלוט וכו' כ"ש הבא דשרי כיון דפולט דם שקיבל מעלמא כ"ש שפולט את דמו וכן מסתבר עכ"ל וכיון דהרא"ש חשיב לה כדם פליטה דאמרינן ביה כבולעו כך פולט ממילא דגם למעם הסמ"ג והסמ"ק מותר דנהי דהמלח מבליע הדם שע"פ הבשר מ"ם הא יפלטנו אכל"ה עם חושבים זה כדם בעין דלא אמרינן ביה כבולעו כך פולטו ומפורש כתוב בשערים בלשון זה דבשר בלא הרחה הוה כדם בעין שנפל על הבשר דאסור דלא שייך ביה מישרק שריק ולא כבולעו כ"פ עכ"ל מיהו גם לרעה זו אם יש ששים בחתיכה נגד הדם שעליו וראי מותר וממילא דבכה"ג לדעת כולם מדיחו וחוור ומולחו ומותר לבשל ואין שום ספק בזה :

יב וזה לשון רבותינו בעלי הש"ע צריך להדיח הבשר קודם מליחה ואם הדיחו הטבח א"צ להדיחו בבית ואם אחר שהדיח חתך כל נתח לשנים או לשלשה או שדאר מלפי הרגלים לאחר ההדחה צריך לחזור ולהדיחם ואם לא עשה כן הוי כלא הודח כלל הדחת הבשר לכתחלה יותר לשרותו נגד חצי שעה ולהדיחו היטב במי השרייה אבל אם לא שראו רק הדיחו היטב בני ליה ואח"כ ימתין מעט שיטמטמו המים קודם שימלחנו שלא ימס המלח מן המים ולא יוציא דם וכו' אם מלח ולא הדיח תחלה יריחנו וימלחנו שנית ויש אומרים וכן נוהגין אפילו לא נמלח רק מעט כדרך שמולחין לצ"ל

מזוכה לאחד השחיפה וכבר נתקרב הרם או לא סני
 בהדחה בלבד רבוה לא יסור הרם בעין שנתייבש וצריך
 שפשוף ע"ש ולכן החמירו גם בשרייה ראולי נתקרב
 הרם כל כך שנים בשרייה לא יסור ולכן הצריכו גם
 שפשוף ובריעבר אינו מעכב [ולו ז' מ"ט ולפניו
 סיטנ כמי השרייס הטונה על הספסוף ו"ט כש"ע חזי טעה
 וכד"מ כחכ וימר מחזי טעה חין קפידל כזה דלחין שיעור לדכר
 ושיקר שיעור חזי טעה לא ידעתי מנ"ל ומ"ט הכרמט טלפי
 הרנליס עמ"ט כסי"ט ס"ח סעיף כ"א ודוק] :

מז נהגו שלא להשתמש בכלי ששורין בו בשר קודם
 המליחה ואף הכלי לא נאסרה בשרייה פחות
 מעל"ע דהו שיעור כבוש כמבושל ולכן אם שרו בכלי
 כשר לא נאסרה הכלי מ"מ חיישינן שמא לא הריחו
 יפה את הכלי ונשאר בה מעט דם ולכן אין משתמשין
 בה לכתחלה אפילו צונן ובריעבר אם השתמשו בה
 אפילו חסין מותר אם היתה נקויה ואם אירע ששרו
 בשר בכלי כשר מריחה היטב שלא ישאר בה שום דם
 והיא כשרה ואף שרו הבשר מעל"ע אסור הבשר וגם
 הכלי דכבוש כמבושל ושיעור כבישה מעל"ע יתבאר
 בסי' ק"ה ומ"ט אף אם נאסרה הכלי מ"מ יכול לשרות
 בו בשר קודם מליחתו מפני ששרייתו מעט וסן ואינו
 נאסר בכך אבל לשרות בו מעל"ע בשר שנמלח והורח
 אסור דיבלע מהכלי והוא כלי טרפה ורינו כמו בישול
 בקדירת איסור שיתבאר בסי' צ"ג וי"א דבריעבר מותר
 משום דהכבישה בא אחר מעל"ע ואו הוה נותן מעט
 לפגם [ע"ך סקי"ו] וחלקו ע"ז חרד דהכבישה בא
 בסוף מעל"ע [פ"ח ר"ס ק"ס] ועוד דאמו הכבישה בא
 ברגע אחת והרי וראי שבכל המעל"ע נכבש מעט מעט
 וקולט המעט אלא דגמר הכבישה בא בסוף מעל"ע
 וא"כ אין שייך לומר בזה נטל"פ [כח"פ סס ועמ"ל ס' ס'
 תמ"ו סק"ז] שכתב ג"כ ככח"פ דהפליטה וסלעיטה נאין כלאח
 ולכן אף שנס הט"ו ר"ס ק"ס ס"ל ככש"ך ע"ש מ"מ לא קיי"ל
 כן וזכו דעת האו"ה שחמה הפ"ו סס עליו] :

יז יש לזוהר מאד בטדינותינו בומן החורף שהבשר
 אף שאינה מלאה קרח וכפור מ"מ היא קשה מאד
 ונצרך לשרותה הרבה ולא במים צוננים מאד וטוב
 לשרותה בחמין רק שהחום יהיה מועט שהתא קרוב
 לפשרין דבלא זה ודאי לא יפלוט המלח את הרם
 כאשר מובן זה בחוש הראות ויש להזהיר את הנשים
 על זה מאד מאד וכ"ש אם יש בהבשר קרח וכפור
 דאסור למולחו עד שיצאו הקרח והכפור ע"י שרייתו
 בחמין ככ"ש דאם ימלחנו בעורו בקרח וכפור יכול
 לאסור הבשר כמו שיתבאר בס"ד :

יח בשר שנקרע אסור למלחו עד שירכך אותו ואם
 נקרש באמצע מליחה עם עבר זמן המליחה קודם
 שנקרש לית לן בה ואם נקרש הו"ך שיעור מליחתו וכל
 החתיכה נקרשה הדרך היותר טוב למלחו פעם אחת
 אחר שיתרכך ולהשהותו או שיעור מליחה אמנם

אם לא עשה כן ואחר שנתרכך הניחה במלחה להשלים
 שיעור מליחה מצרפינן הומן שקודם הקרישה ושאר
 הקרישה ואם יש בין שניהם שיעור מליחה בשר אבל
 הומן שהיה קרוש אין מצרפינן דאו לא פעל המלח פעולתו
 כלל וכל זה הוא כשכל החתיכה נקרשה ואו אין חילוק
 בין הריחה אחר שנתרכבה או לא הריחה אכל כשמקצה
 חתיכה קרושה ומקצתה אינה קרושה יש בזה דינים
 אחרים [ע"ך סקי"א ונע"כ כוונת כסנולא נקדשה פ"ט ודוק] :
יט ודע דוה שבתבנו רמצרפינן הומן שקודם הקרישה
 ושלאחר הקרישה כן נ"ל מתוך לשון הפוסקים
 [הנזות ס"ד ויש"ט סי' ל"ג] שבתבו דאם קודם הקרישה
 לא שקה עריין שיעור מליחה ואחר הקרישה תיכף
 הריחה ונתנה לקדירה אסור משום דומן הקרישה הוא
 כאבן ע"ש משמע להריא דאם המתין אחר הקרישה עד
 שהשלים שיעור מליחה שפיר דמי וגם מצד הסכרא כן
 הוא דמ"ג אם הקרישה קלקל כל כח המלח שעל הבשר
 שאינו יכול לעשות עוד פעולתו א"כ לא ליהני אף אם
 ישהה אחר הקרישה זמן המליחה ואם לא קלקל למה
 לא נצרף ע"ש מהגדולים שבתבו מפורש דדוקא כשאר
 הריכוך מהקרישה שהה שיעור מליחה מותר אבל לצרף
 מה שקודם הקרישה עם מה שלאחר הקרישה אינו מועיל
 גם דריעבר [פמ"ג ש"ד סקי"א וז"ל] והמיהני על סברתם
 ולמעשה יש לחוש לדבריהם אבל לדינא נ"ל עיקר
 ככ"ש [כנס שמשון ס"ך נראה קנה דנכריהס מ"ט המעיין
 ניש"ט סס וכדנריו כנס"ד יראה דנס כוונת ע"ך כן סוף ו"ט
 ושהה שיעור מליחה אחר הספסר כלומר עם מה שקודם עקדש
 וכ"כ מפורש הס"ח סקי"ב וכן עיקר לדינא] :

כ ואם מקצת חתיכה קרושה ומקצתה אינה קרושה
 לא ימלחנה עד שירכבנה כולה ואם מלחה ואח"כ
 מצאו במקצתה כפור וקרח יחתוך ממנה מקצתה
 הקרושה וירכבנה וימלחנה בפ"ע והשאר מותר ואף
 שיש חוששים לומר דגם הנשאר הוה רק כנמלח מצד
 אחד מפני שאותה שלצד הקרח אין המליחה מועיל לו
 [ח"ד סקי"ו] מ"מ אין זה חששא ככל דהמלח פועל פעולתו
 בכל מקום שא לא נקרש וכ"כ אחד מהגדולים [הג"מ נ"ל] :
כא אבל אם ירצה לתקנה בעורה מחויבת יחד הדבר
 קשה ולא מיבעיא אם כבר נמלחה שיעור מליחה
 והורח אחר המליחה ונמצא מקצה החתיכה קרושה
 דאו ודאי לית לה תקנתא בעודה מחוברת שהרי המקום
 הקרוש צריך למלוח פעם שנית והרי המקום שאינו
 קרוש יבלע הרם של המקום הקרוש ודא יפליטנו דאחר
 ההדחה כבר נפתמו נקבי הפליטה כמו שיתבאר אלא
 אפילו כשעריין לא נמלחה שיעור מליחה דאו ההדחה
 אינה סותמת נקבי הפליטה [כמנומר מש"ך סי' ס' סקי"ו]
 ופ"ו יכול להדיחה ולהמתין עד שיתרכך המקום הקרוש
 ולמולחה עוד פעם וכברא כריעבר אם עשה כן מותר
 מ"מ אין לסמוך ע"ו לכתחלה דאולי כבר עבר זמן
 המליחה ובעבר זמן המליחה קשה למצא תקנה אף בלא
 הורח

שהחוש מעיד ובויתנם לרק ולא לרק מן הדק
כה ונראה שוהו דעת רבותינו בעלי הש"ע שכתבו
 במעוף ג' לא ימלח במלח דקה כמלח ולא במלח
 גסה ביותר שנופלת מעל הבשר איך ואיך ואם אי
 לו מלח אחר רק מלח דק כקמח מותר למלח בו
 עכ"ל ויכנסו להבשר במלח הרבה שיהא עב קצת שלא
 ימוח [חמ"ד] וכמה הוא שיעור גסותו שלא יא דק
 כקמח ולא גם הרבה כתבו דכל מלח שאינו גם יותר
 ממלח שעושים ממי הים הוא כשר למליחה ואם גם
 יותר צריך להריקו [ע"ו] פקי"ג כסס [א"כ] ועדיין לא
 ידענו שיעורו ועיקר הדבר תמוה בעיני הא ממי הים
 עושין חתיכות גדולות למאד ואח"כ כותשין אותו כל
 אחר כרצונו כמו שדו"ק לנו ועוד תמה לי דלדעת
 הרא"ש דכל שהוא דק ביותר הוא יותר כשר למליחה
 א"כ כנמ' שם שאומר רב דימי מלח במלחא גלגליתא
 פ"י במלח גס כפירש"י נהי דמותר גם במלח גס מ"מ
 כיון שיותר טוב הוא הדיק למה לא עשה ר"ד כן
 אמו לא בעי למיעבד מצוה סן המוכרח וברור הוא
 שוהו טעמו של הרמב"ם שאומר במלח דק אבל
 להרא"ש קשה :

כו ולענ"ד נראה ענין אחר בזה דהנה רש"י פ"י מילחא
 גלגליתא מלח גסה אבל הערוך [ערוך נלל ד' פ']
 קשה כאבן והנה בש"ס נמצא שני מיני מלח סדומית
 ומלח אסתרוקנית וגם בימינו נמצאו שני מיני מלח אלה
 מלח סדומית מה שנתקבץ ממימי הים ומלח אסתרוקנית
 מה שחוצבין מן החרים ורש"י פ"י בביצה [ג"י] דמלח
 סדומית היא דקה מאד וממילא דמלח אסתרוקנית אינה
 דקה ולהדיא פירש"י כן במנחות [כ"א] וז"ל מלח
 סדומית הים משליכה לאנפיה אסתרוקנית מן הקרקע
 נעשה ובידי אדם מלח סדומית דקה אסתרוקנית גסה
 עכ"ל והנה בב"ב [ד:] פירש"י מלח סדומית עבה וקשה
 כאבן ע"ש ואינו סותר למ"ש שם דהוא דק כמו שרבים
 הקשו עליו דהענין כן הוא דמלח סדומית דקמח קשה
 למאד כאבן [ערוך ערך כן ע"ס] לכן כשנמחן או נכחש
 נעשה דק למאד יותר ממלח אסתרוקנית שהוא לח ורך
 בטבעו ולכן בתחמו או בהכתשו אינו יכול להעשות
 דק כל כך כמו שהחוש מעיד בזה [הגאון ר"ב עמון סס]
 וגם היום אנו רואים שמלח של ים הרבה יותר קשה
 ממלח הארץ וגם הרבה יותר מלוח ולפ"ז מלח סדומית
 הוא דק וקשה כאבן ואסתרוקנית הוא גם ורך ולכן יש
 בכל אחד לענין מליחה מעלה וחמרון דהסדומית הוא דק
 ונוח ליתוך אך נגד זה הוא קשה כאבן ואינו נוח ליתוך
 ואסתרוקנית הוא גם ואינו נוח ליתוך ונגד זה הוא רך
 ונוח ליתוך ושם גלג' יש לו כמה פירושים כמבואר
 בערוך ולכן רש"י פירש מלח גסה והוא אסתרוקנית
 אף שהוא רך והערוך פירש קשה כאבן והוא מלח
 סדומית אף שהוא דק ולפ"ז נאמר דהרמב"ם מפרש
 כרש"י ודרא"ש מפרש כהערוך ולפ"ז לרינא במלח של
 ים

הדחה מפני שעליו לעשות איזה פעולה שיתרכך הבקום
 הקרוש כמו להניחה במקום חם קצת או למשמש בה
 דרכה ובהכרח שהמלח שעליו יכנס כמים ויצטרך
 למלוח מליחה שנית ואז מ"ג אין ביכולת דאם ירתי
 יסתמו נקבי הפליטה ואם לא ירתי הרי לכתחלה אין
 מולחין על חתיכה שנמלחה ושהתה שיעור מליחה
 כשלא הודחה כמו שיתבאר הלכך לית לה הקנתא
 אמנם גם זה בריעבך כשלא הודחה ומלחה עוד פעם
 אחר הריכוך כשר [כנ"ג נדון זה ועדנמ"ד וי"א והגלג"ד
 כחנתי ודוק] :

כז כשמלח בלא הדחה תחלה יש אומרין אפי' לצלי
 בלא הפ"ס דמדמי לה לדם בעין ואע"ג דצלי לא
 בעי הדחה כמ"ש במע"ו ולא חשבינן הרים שעל
 הבשר כדם בעין מ"מ הים שנבלע ע"י מליחה לפי
 טעם הסמ"ג גרוע יותר וחשבינן לה כדם בעין [עמ"ס]
 סק"ו ופמ"ג] ויש פתירין גם לכתחלה לצלי דאין זה
 הימה לדם בעין כלל [ס"ד סק"כ] ואפשר דגם דעה
 זו בוונתה להפ"ם דוקא וכן יש להורות ודע דכמה
 מהפוסקים כתבו בדיני מליחה רכשבעלי היתור ברור
 ובבישול אין היתור רק בהפ"ם אין להתיר בבישול
 כיון שאפשר בצלי ולי נראה דבסדינתנו לא שייך זה
 דאנו רואים כחוש שאין אנו בקיאים בצליית בשר על
 האש וכמעט שהולך לאיבוד ולכן אם בבישול בהפ"ם
 מותר אין לאוסרה מטעם שאפשר בצלי מפני שבעלי
 תהיה נ"כ הפ"ם ועמ"ש בסעוף פ"ב :

כח אם נמלח חתיכה בלא הדחה עם שארי החיכות
 שהודחו ונמלחו יחד אותה חתיכה אסורה כפי
 הדינים שנתבאר לעיל ושארי החיכות מותרות לגמרי
 ולא אמרין הרי הם כולעות כמנה וידיה דינם כהיא
 עצמה והמעם מפני שאע"ג דלגבי עצמה חשבינן לה
 כדם בעין מ"מ לגבי אחרות פשיטא דאינו א"א כדם
 פליטה וכבולעו כך פולטו [ס"ד סקט"ו] דבבב"ב וזו
 רכשהדם נבלע בתוכה הוא עב וקשה ולכן י"ל שהוא
 כדם בעין אבל הכליעה בשארי החיכות הוא אחרי
 שנמס והוי כשארי רם פליטה [פמ"ג] ועוד דדם שריק
 ואינו מפעפע מחתיכה לחתיכה במליחה [פ"ו סק"א] :
כד כנמ' [קני] משמע שאין למלוח במלח דק רק
 בגסה וכ"כ הרמב"ם [נפ"ו] וכתב המעם לפי
 שמלח דק נהנת ונבלעת בתוך הבשר אינה מפלטה
 את הים ע"ש אבל הרא"ש כתב [סי' מ"ו] דאררבה
 כל שהמלח דק יותר מתפור על הבשר ופועל להוציא
 את הים כי הוא נדבק בו אבל הגם כשהופך את
 החתיכה למולחה מצד השני הוא נושר ממנה עכ"ל
 והגמ"ק קמ"ל דגם במלח גס מותר אבל יותר טוב בדיק
 [מע"ע] וכן מבואר מרבני רש"י ע"ש וכן הוא דעת
 הראב"ד והר"ן ע"ש וגם הרשב"א סובר כן [כמ"ג סס
 המ"מ] ואולי דלא פליגי כלל דכוונה הרמב"ם הוא על
 מלח דק כקמח ובוה גם רבותינו אלה יורו לזה כמו

או מכהוין וכן חתיכה שלא נמלחה אלא מצד אחד
מותר עכ"ל :

והנה פתח ברעת הרא"ש שלא ישאר בו מקום מבלי
מלח וסיים ברעת הרשב"א שיא יהא ראוי לאכול
עם אותו מלח ואמת שנספדו הגדול כתב שא"צ לימר
שמהולקים הם אבל א"א רומר כן דפשיטא בשלא נשאר
מקום מבלי מלח שאין ראוי לאוכלו עם אותו מלח ומה
שייך שא"צ להרביית יותר מזה כיון שמתפרג כולו
במלח מה יעשה יותר ומה שכתבו דהכונה שלא יעשנו
כבנין גם זה תשובה רוח שכתבנו כולו במלח היה כבנין
[כ"ח] ועוד כיון דהרא"ש החמיר כל כך שלא ישאר בו
מקום מבלי מלח אך אפשר לומר שמתיר בדיעבד
בנמלח רק מצד אחד אלא ודאי דשתי דעות הם [כ"כ
הי"ט] ס"ס והנ"ס ע"כ] ואף שברא"ש אינו מכוון דאם
מלח מצד אחד גם בדיעבד אינו טועיל ט"מ משמע
דרעתו כן הוא מרלא כתב להיפך שבדיעבד בשר מצד
אחד וכ"כ תרוקח [כי פט"ו] תרנגולת שנמלחה מכהוין
ולא מכפנים אסורה עכ"ל וכ"כ המרדכי [פ"ט] בשם
ר"י בר קלונימוס ע"ש והביא שם דעות בזה דיש אוסרין
ויש מתירין ע"ש וגראה דהרא"ש ס"ל בהאיסורין וכן
מבואר טרשון הטור ע"ש :

לא ולפיכך כתב רבינו הרמ"א וז"ל ויש איסורים אפי'
בדיעבד כנמלח מצד אחד והגוי נהוג אם לא
לצורך ודוקא אם כבר נתבשל כך אבל אם לא נתבשל
עדיין לא יבשלונו אך אלא אם הוא תוך י"ב שעות
שנמכו יחזור וימלח צד השני שלא נמלח עדיין
ויבשלונו אח"כ ואם הוא אחר י"ב שעות או יצלונו
דנורא משאכ שאיב ואין הצד שנמלח כבר בולע מצד
שלא נמלח עכ"ל משום דתוך יב"ש עדיין פולט ציר
ויפלוט גם הרם שיבלע [ז"ך סקל"ג] אבל אחר יב"ש
כבר פסקה הפליטה ואע"ג דבס"י ע' כתב דבהפ"ט יש
לסמוך על הדיעה הסיבת דפליטת ציר הוה יום שלם
מ"ט כאן שאפשר בעלי לא סמכינן ע"ז וזהו דוקא
כשלא הורח אחר המליחה אבל בהודח נסתמו נקבי
הפליטה אפילו קודם יב"ש אחר ישיבה זמן מליחה ולא
מהני מליחה עוד ואינו מותר רק לצלי [ס"ג] וי"א רביון
דבהפ"ט או סומכינן על דעה הרשב"א דרי בצד אחד
לפיכך גם בלא הפ"ט או יכולים לסמוך דפליטת ציר
הוה יום שלם ואפילו בהודח לא אמרינן דנסתמו נקבי
הפליטה מפני שיש חוקקים בעיקר דין זה וס"ל דגם
בהודח לא נסתמו נקבי הפליטה ולכן תוך מעל"ע יכול
למלוח עוד פעם [פ"ו סקל"ו] . ודע דבהודח כשמולח
עוד פעם צריך למלוח משני הצדדין ובלא הודח א"צ
למלוח אלא הצד השני והמעט דלכאורה יש מקשים
מאי מהני מליחת צד השני דאכתי דם זה לא יפלוט
כשאין כח הדוחה מצד השני [הגה"ט] כמ"ש סעיף כ"ח
אמנם ל"ק כלל דכיון דעדיין פולט ציר לא נפסק כח
הדוחה שמצד השני והוה כנמלח משני צדדים והו'
כשלא

ים טוב יותר כשהוא רק והמלח לא יתוך כיון שהוא
קשה בטבעו ומלח של הרים צריך להיות גם כפי טבעו
בעת שמהונים אורו או כהשים אורו אבל עכ"ל היא
יכול לרקדו בנפה שיהא רק מצד ובדאי דאסור למלוח
בו ואפשר אפי' ריעבד אסור ולכן החיוב ליותר ולהזהיר
את הנשים שהמלח יהיה גם קצת ועוד אני אומר
לענ"ד דזה שהתיר רבינו הרמ"א למלוח במלח רק
קצת כשאין כאן מלח אחר אין לפסוק כן רק במלח
הים ולא במלח הרים :

כו המדקדקים נוהגים ליותר שלא להת בשר שלא
הורח קודם המליחה לא על שלחן ולא על שום
דף שאינו מיוחד לכך מפני החשש דשמא יש מלח
במקום הנחת הבשר ולאן אדעתיה [כ"ט] וממילא
דיש ליותר שלא ליתן מלח במקום המיוחד להת שם
בשר כשמביאים אורו מכוח הטבח [פ"ו סקל"ג] ובדיעבד
אין להוש בכל זה דאינו אלא והירות בעלמא ויש
ליותר בסר או בכלי או במטפחת שיקחו בהם בשר
מהטבח שלא להשתמש בהם דבר אחר אפילו צונן
אם לא שידוח תחלה הסל או הכלי או המטפחת מפני
שע"פ רוב נדבק בהם קצת דם מהבשר ובדיעבד
אין לאמור :

כח ובעיקר המליחה כתב הטור בשם הרשב"א שא"צ
ליתן מלח על הבשר עד שיכסנו כולו אלא מוחה
יפה יפה עד שלא יהא ראוי לאכול עם אורו מלח
והמנהג למלחה משני צדדים ובדיעבד אם לא מלח רק
מצד אחד מותר וראיה שהרי חתיכה עבה הרבה אין
אנו מצריכין לבוקעה לשנים דרו שהמלח יפליט כל
הרם שבעומק עובי הבשר וכ"ש שבחתיכה רקה יפליט
המלח גם הרם שבעבר השני [ת"ז] אבל הרא"ש כתב
שצריך לפזר עליו מלח באופן שלא ישאר בו מקום
מבלי מלח והייב למלחה מב' צדדין ולכן גם אווה
והתרנגולת צריך לפותחה ולהדיחה מבפנים יפה יפה
והמליחה מבפנים ומכהוין ולא ישאר בו מקום מכפנים
בלא מליחה או ישפשף בידיו במלח בעומק אם אינו
יכול להגיע שם למלוח כראוי וזה שאמר הרשב"א ראיה
שחתיכה עבה הרבה אין זה ראיה דקים להו לרבנן
דהמלח מוציא הרם גם מהעומק אבל כל זה הוא אם
יש כח הדוחה הרם משני צדדין הצד האחד דוחה הרם
לעבר השני והמלח שבעבר השני מפליטו לחוץ וא"כ
כשנמלח רק מצד אחד או אותו הצד שלא נמלח עומד
הרם על שפתו לצאת ואין שם מלח שיפליטנו ככח
חוצה [י"ט ס"ח ס"י פ"ג] :

כט ולפ"ו דברי רבינו הב"י בסעיף ד' המהוים שכתב
יפור עליו מלח שלא ישאר בו מקום מבלי מלח
וימלח כדי שלא יהא ראוי לאכול עם אורו מלח וא"צ
להרבות עליו מלח יותר מזה ומולחו מב' צדדים ועופות
צריך למלחן גם מבפנים ואם לא מלחם אלא מבפנים

מל (ס"ה"ג ונ"ז) וזו קבלה בידם מחכמי הש"ס ולפיכך לא רצה הרמב"ם לכהוב כשיעור צליה דאכתי לא ידענו כמה הוא הוסיף ולכן כתב מיל והמעם משום דיוצא הרם ע"י מליחה כמו ע"י צלייה ולפיכך אמרו ח"ל רמליח כרותח ולכן שיעור אחד להם [נ"ז] אמנם גם בזה תמידני שהרי במליח כרותח יש כמה דעות על איזה מליח אמרו כן ורק ר"ת ס"ל דוהו מליחה לקדירה אבל כמה דעות סוברים דהוא מליח אחר כמ"ש המור בס"י צ"א ואמת שדעת רוב הפוסקים הוא כר"ת מ"מ הא יש חולקים עליו כמ"ש שם ועוד ק"ל דרבינו הב"ט הביא שם בספרו הגדול בשם הגש"א אלכרצלוני דבסוף שיעור מליחה נעשה כרותח ולא קודם ע"ש ואיך נרסחו לצלייה שהאש מושך הרם מתחלתו ועד סופו ועוד דהחוש מעיד שאינו דומה שאיבת כח האש לפלישת המלח וראיה ברורה לזה מבשר ששהה ג' ימים בלי מליחה שיתבאר דבמליחה אסור ובצלייה כותר וכמה דברים כן בהלכות מליחה אלא דכח האש יותר חזק מכן המלח :

לן ולכן ברור אזלי שזוהו פועמו של הרמב"ם שהאריך אחר הדחה אחרונה להמיל הבשר לתוך מים רותחין אבל לא לפושרין כדי שיתלבן מיד ולא יצא דם עכ"ל והסוד עליו כל רבניהו דמנין לו דבר זה ואין בכל הפצועות ישראל שתפסו חומרא זו ויראה לי דלהרמב"ם הוה קשה כל מה שהקשינו ולכן כאשר שאין ביבלתו לחלוק על הגאונים שהיה בידם שיעור זה מקובל מפי חכמי הגמ' ולכן פירש דאין מוסכין על זה בלבד הודאי לא דמי צלייה למליחה לענין זה אלא דאח"כ מפילין הבשר לרותחין להצמית הרם הנשאר בתוכו אבל אם יניחו הבשר במלחו שיעור יותר סמיל גם הרמב"ם יודה שא"צ להמיל הבשר ברותחין :

לז ולפ"ז אני אומר דזה שנהגו העולם להשהות במלחו שיעור שעה ולא נודע לנו למה נהגו בחומרא זו מה שלא נזכר כלל בראשונים שהרי כולם כתבו כדי צלייה כפי קבלת הגאונים אלא דכלל ישראל אם אינם נביאים הם בני נביאים הם דהמנהג נתיישר כדי שלא יצטרכו מיד לשום הבשר לתוך רותחין דבזה מתקלקל הבשר כידוע וזה שקצבו שיעור שעה משום דעיקר הדיחה של המלח הוא אחר שיעור המליחה כמ"ש ואו צריך להמתין שיעור צלייה ונמצא שזוהו שני פעמים ח"י מינוטין שהם ל"ז מינוטין וכיון דאפקיה מתצי שעה אוקמה אשעה [מ"ג סה"ט"ד מפסח זע"ג כמ"ג סה"ט] : **ל**ח ולפ"ז יראה לי כמה שכתבו רבוותינו בעלי הש"ע בסעיף ו' וז"ל שיעור שהיה במלח אינו פחות מכדי הילוך מיל שהוא כדי שלישיית שעה בקירוב וע"ז יש לסמוך בדיעבד או אפילו לכתחלה לכבוד אורחים או לצורך שבת אבל בלא"ה המנהג להשהות במליחה שיעור שעה ואין לשנות עכ"ל וענ"ד אם עושים כן לכבוד שבת או לאורחים או בדיעבד ישליכנו למים רותחין

כשלא הודח אבל אם הודח אפילו אם נאמר ולא נסהמו נקי הפליטה מ"ס לשעורו פסקה הפליטה ונפסק כח הדוחה שבצד השני ולפיכך בהבדל למלוח משני הצדדים [כ"ל וז"ל כן] שפסק כ"ל וכו' כתבנו לפי ציור הס"י כס שאם יותר פסוק חן לדינא מסיק הס"י כה"ך ומיקל יותר ממנו חף נכודם ועמ"ס בסעיף כ"ג דל"ג ע"י ל"י ה"ס הס"מ וכו' קתא דעת כה"ך וז"ל :

לב ורע דוה שכתב רבינו הרמ"א והכי נהוג אינו אלא על המליחה משני הצדדים אבל לכמותו כולו במלח שלא ישאר בו מקום מבלי מלח כמדומה שלא נהגו כן [כ"ה ופ"ג כ"כ ופ"ג] מפני שרוב הפוסקים ס"ל כדרשב"א דלא בעינן רק שלא יהא נאכל מחמת מלחו וכ"כ הערוך הביאו הרוקח [פ"י ח"ו] וז"ל ומפרש בערוך שצריך למולחו שלא יהא טוב לאוכלו וצריך למלוח מכל צדדיה וכו' אבל המלח מעט שמפור המלח לכאן ולכאן אסור לקדירה עכ"ל אבל כשכפזרו ע"פ כולו דיו וכ"כ בהג"ג ובהגמ"י [פ"ז] ומדיו לכתחלה כשאפשר שלא ישאר בו מקום מבלי מלח תע"ב ובפרט במלח מדינתנו שאינה של ים ואינה מלוחה כל כך : **ל**ג דבר פשוט הוא דבנכחל מצד אחד שאמרנו אין חילוק בין שהצד הנמלח היה מונח פניו למעלה או למטה שיש שרוצים לחלק בזה ואינו עיקר וגם פשוט הוא שהמלח יהיה נקי מתערובת שארי דברים ואם היה בו תערובת מין אחר אפילו פחותה ממחצה אין המליחה מועלת ותייב להדיחו ולמולחו שנית במלח נקי אם לא שהתערובת היה מעט מן המעט דאינו נחשב לכולם דאו בדיעבד כישר אבל בתערובת גמור גם בדיעבד אינו מועיל ודע דאם באמצע המליחה חתך הנחת לשנים צריך להדיח מקום החתך ולמולחו שנית אבל לאחר שיעור מליחה א"צ שיעור ולמלחו מקום החתך אף להסוברים דגם אחר שיעור מליחה יש דם בתוך הבשר כמו שיתבאר [עמ"ד סק"ג שכתב דהתם צריך כשחזק קודם כדכח נתיירחא ולאח"כ גם הדמה ח"י ע"ס ותמכתי דגם קודם כדכח גמס צריך לדיח המקום הזכר הא נהנה שדיח כל החתיכה] :

לד כמה צריך לשהות החרובה במלחו כתב הרמב"ם [פ"י] כדי הילוך מיל שהוא כדי שלישיית שעה בקירוב והיינו ח"י מינוטין והביאו ראייה לרבינו משה שאמרו ח"ל [ע"ג ע"כ] דמליחה היינו מין עיבוד ושיעור עיבוד הוא מיל [ה"מ] ותמידני דלהרוא מבויר בשני מקומות בש"ס דשיעור עיבוד הוא ד' מילין [פסחים מ"ו מילין ק"כ] והן אמת דרש"י ו"כ כתב בנדה דף נה דהא שיעור מיל אמנם בוודאי הוא מה"ד שהרי כל הני רחשיב שם הוא ד' מילין וכ"כ הרמב"ם עצמו בפ"ד מאה"ט וכ"כ הערוך ערך גבל ע"ש :

לה ולכן נ"ל דמעטו של הרמב"ם הוא דהנה הבה"ג כתב דשיעור מליחה הוא כשיעור צלייה וכתב הרמב"ן בשם הגאונים דשיעור צלייה הוא כדי הילוך

השלחן

אלא באיור או ינפץ המלח ואח"כ ידוה עוד פעם שני בכלי :

בג ולפ"ו מ"ש המור ואחר ששהה שיעור מליחה ידוהו שני פעמים ראשונה להעביר המלח והדם ושניה להעביר לחלוותי המים שנשארו בו וישמוף הכלי שרוחצין בו בין רחיצה לרחיצה וקודם שיהנוגו בכלי של סיס שמדוהו בו ינפץ מעליו כל המלח שעליו או ישטפנו במים כדי שלא ישאר עליו מהמלח וכו' ומ"ו : אם לא נשסף במים תהלה ולא נפצו אין לאסור כי המים ששכלי סכמלין כח המלח ולא השיב כרותח לאסור הבשר עכ"ל. והנה אין לומר דכוונתו דלכך הדרחה שני פעמים צריך ניופץ או שטיפה דאך הילוק על אביו הרא"ש ורוב הראשונים ולכל הפחות היה לו להזכיר דהרא"ש לא ס"ל כן כדרכו ועוד איך יפסוק להיפך ממה שפסק בעצמו כרמזים כמ"ש אלא סדר דבריו כן הוא דמקורם כתב לשון אביו הרא"ש ממש דצריך הרחה שני פעמים ואח"כ כתב חששת הרשב"א שלא יתן הבשר כמדתו בהכלי אלא ינפצנו או ישטפנו ובהאי נוונא די אח"כ בהרחה פעם אחת ולא חשש לכאור זה בפירושו משום שא"א למעות בכך דיותר משני פעמים לא הצ"י בו כל הפוסקים ואח"כ כתב דבריעבד אם לא נפץ ולא שסף אין חשש בזה וכוונתו דלכך לא חששו הרא"ש ורוב הפוסקים לזה [וכי' שפסקו הכ"י והס"ח אם כי לא פירשו נפירוש כך זה היה להם לדבר פשוט וכ"מ להדיא מהדריטא שכתב דהג"א כתב להחמיר בנ"י פעמים ע"ש וא"י ס"ד דגם הסור כן כוונתו מה חידש נוסף] :

בד וז"ל רבינו הב"י בסעיף ו' קודם שיתן הבשר בכלי שמדוהו בו ינפץ מעליו המלח שעליו או ישטפנו במים ואח"כ יתן הבשר בכלי שמדוהו בו וידוהו פעמים וישמוף הכלי בין רחיצה לרחיצה עכ"ל ותפסי ספרשי הי"ע דכוונתו שידוהו פעמים לכך הניפוץ או השטיפה דהוה הרחה שלש פעמים ולפ"ו הרבו להקשות על רבינו הר"ם א"א שכתב וי"א שצריכין להדוה הבשר ג' פעמים והבי נהנין לכתחלה ע"כ ישטפנו או ינפץ המלח מעליו וידוהו ב' פעמים דוה היו כהרחה ג' פעמים או ישים המים תוך הכלי ואח"כ יניח בו הבשר וידוהו ג' פעמים והכי נהוג ולכתחלה יתן מים הרבה כהרחה ראשונה כדי שיבטלו כח המלח שבציר עכ"ל וקשה מה הוסיף על דברי המחבר ונרחיק הרבו בדבריו [ע"ך סק"ח וע"י סק"ו] וגם הקשו עליו דאיך כתב לכתחלה לשום המים תוך הכלי הא לכתחלה אסור מטעם הרשב"א שהרם שעם המלח לא יחוור ויבלע בתוכו [ע"ך] :

בה אבל האמת הוא רבינו הב"י לא עלה על דעתו כלל לפסוק דרחה ג' פעמים כדעה יחידאה אלא שני פעמים כדעת רוב הפוסקים אלא שחשש לחששת הרשב"א להבלעת הדם בתוך הבשר ולכן הצריך קודם כל לנפץ המלח או לשטוף שלא כהמור שכתב זה בסוף

רותחים כמ"ש הרמב"ם או שלכל הפחות ימלחו וישתו במלחו ל"ו מינומין לא פחות וכן אני מורה וכו' [נס גיסי כנאון כספרו על כשאלתו מ' ויקרא הלך כנפין דרך זה ע"כ אך ע"ש שר"ל דגם השאלות והנכ"ג כוונתם כהרמב"ם הוא שילא כנלמא ע"ש היסוד ודוק] :

לז אמנם מה אעשה שאין המנהג כן וגם כל רבותינו הרא"ש והרשב"א והמור וכל הראשונים כתבו שיעור צלייה ורחו דברי הרמב"ם מה שמצריך להמיל והבשר ברותחין הרי סבואר להדיא שאין סוברין כן וצ"ל דקבלה בידם דבשיעור זה די למליחה להוציא כל הדם ובאמת בצלי גם בזמן פחות מזה מוציא האש את הדם אך אין שיעור מבורר לזה ולא כל האש שזה כמובן ולפיכך אמרו בשיעור צלייה שיהא ראוי לאכילה לרוב בני אדם כמו שיתבאר בסי' ע"ו אבל בדעת הרמב"ם נלע"ד ברור כמ"ש [זה שסקטנו נסתיף ל"ד בשיעור עינוד מלחתי ננוכ"י ס' כ"ג כהנרי"ב הקשה זה ודכתי הגונו"י דמוקוס כמו שדלקה נעלמו כתיבתי ס' ל"ע ע"ש] : והוא שכתבו בסעיף י"ם וז"ל אחת שנמלה הבשר והורח מותר ליתנו אפילו במים שאינם רותחים ויש מי שמצריך ליתנו במים רותחים והמנהג כסבא ראשונה וכן עיקר עכ"ל דס"ל דהארמוניות שאחרי שיעור מליחה אינו אלא מוהל בעלמא דבן כתבו כל הראשונים אמנם לפמ"ש אין ראיה כלל מהמנהג דאחריו שנהגו להשהות שעה שלימה גם לדעת הרמב"ם א"צ ליתנו ברותחים ואולי כוונתו דהמנהג הוא הוא אפילו בעת שמולחים רק בשיעור צלייה וכמ"ש :

מא כתב הרא"ש [סי' מ"ד] דאחר ששהה כדי צלייה לרחצו שני פעמים ראשונה להעביר המלח והדם ושניה להעביר לחלוותי המים הראשונים שנשארו עכ"ל וכ"כ המור ברמזים שם וכ"כ המרדכי והסמ"ג והסמ"ק והשערות וסו"ה [סי' ס"ג] שצריך להדוה שני פעמים [הונוג נכ"י] וכתבו דבריעבד אם לא הדוה רק פעם אחת דיו [נ"י וז"ל] ורק בהג"א כתב דלכתחלה יש להדוה ג' פעמים למהר המים השניים שנגעו בראשון ע"ש :

מב והרשב"א כתב כהר"ב [הונוג נכ"י] שצריך ליתור בהרחה שאחר מליחה שניפץ המלח או שישטפנו במים עד שלא יתנו בתוך כלי המים שמדוהים בו שאם יניחנו עם מלחו בתוך הכלי נמצאו שוברים בת פליטת הבשר ונמצא הדם שע"פ הבשר ועל פני המלח חוזר ונבלע בתוכו מהמת המלח שעמו בכלי וכו' עכ"ל וברור הוא שחשש זה אינו אלא במים מועטים מאד בדמים טרובים המים סכמלים כח המלח והציר ולכן כל הראשונים לא חששו לזה שהרי מדינא אפילו מים מועטים סכמלין כח הציר כמו שיתבאר וב"ש מים טרובים אמנם זהו ברור דהרשב"א לא יחלוק על כל הפוסקים שאינו די לכתחלה בנ"י פעמים דמנ"ל לומר כן אלא רבזה חידש דהרחה ראשונה לא יהיה כהכלי

ולא לכתחלה וזה הכל בהדחה ראשונה אבל לאחר
מכאן אין שום חשש בזה אף לכתחלה ולכן איתן
החוששים לחששת הרשב"א ומצריכין ניפוין או שמיפה
אין לחוש אה"כ אך נוהגים להוך הכלי :

מז המנהג הפשוט בכל בני ישראל שיש להם כלי
מיוחדת לשריית בשר וזה מדיחין גם לאחר
המליחה ואין משתבשין בה כלום אמנם מדיחין אין
קפידא ואין חילוק בין אם הריחו בכלי בשר או מרפה
או חולבת אפילו בני יומן כיון שהכלי נקיה והבשר
משהין בה זמן מועט ובצונן אין שום חשש בזה אך
אם הכלי מלוכלך במרפה או בחלב פשיטא שאסור
להריח בה בשר שהרי המלח ירתח אותם ויבלעו
בהבשר ואם היה מעט מים בכלי שמכמל כח המלח
שאינו חשוב עוד כדעת אפילו הם מלוכלכים מזהר
אם הדיח בהן [וכו' ניליך לפני המ"ע טף סעיף מ' ומס"ך
סקל"ג] :

נ כתב רבינו הרמ"א דיותר להיחב הבשר במי פירות
וא"צ מים עכ"ל והמכירה רבותינו האחרונים [מ"ן
וע"ן] דבין הדחה שקודם המליחה ובין שאחר המליחה
יותר במי פירות דאין שום מעט נכון לחלק בין מי
פירות למים ואף שבתשו' רצה לחלק לענין הדחה
ראשונה דאולי המי פירות מקשים הבשר ולא מרכיב
לה ס"ם הרי ראינו דבבאן מסתם לה סתומי וכן אף
שיש מהגדולים שרוצים להעמיד דבריו שכתב בתשו'
[סי' קל"ג] מ"ם הרואה יראה שאין בדבריהם כראי
לדחות דבריו מפרשי הש"ע וראויותיהם ומה גם שהרדב"ן
כתב כן להדיא בתשו' [סי' ל"ו] ואין חילוק בין שבע
משקן המכשירין לקבל שומאה ובין שארי משקן
ובכולם מותר כשהדיחו בהם בשר בין קודם מליחה
ובין לאחר מליחה וזהו הכל בדיעבד :

נא מותר להשרות הבשר במלחו אפילו כמה שעות
אבל יותר מכדי פליטה צירו דהיינו י"ב שעות או
מעל"ע כפי הדעות שיתבאר אסור להשרות דחיישינן
שלא יחזור ויבלע מהרם שעליו ושעל המלח דכל
זמן הפליטה כיון שמרוד לפלום לא בלע אבל לאחר
זמן פליטתו יש חשש ויש מהירים לשהות במלחו אפילו
כמה ימים לפי שרם שעליו מעט הוא ובלוע במלח
ואינו יכול לצאת ממנו שאין דרך המלח להפליט ממנו
את הרם אירכא שמושכו אליו וזהו דעת הרא"ש ודעה
ראשונה היא דעת הרשב"א כמ"ש המור והש"ע במי'
א' ולכתחלה יש לחוש לדעת האוסרים וכדיעבד מותר
והמנהג הפשוט לבלי להשהות יותר משעה ועמ"ש
בסעיף ז' :

נב ובפלוגתא זו תלוי ג"כ אם מלחו בשר ושהה כרי
מליחה ונמלח שנית קודם ההדחה לדעת הרשב"א
יש לחוש שהמלח השני יבלע בהבשר להלזחית רם
שעל החתיכה ואולי גם קודם ששהה שיעור מליחה אין
ליתן עליו מלח פעם שנית אם לא שבפעם ראשון לא
מלחו

במזג דבליז לצאת ידי דעת הרשב"א מפני שהרא"ש
לא חשש לזה כמ"ש ואירזו חשש הרבה לזה ולכן
כתבו מקודם וזה שכתב וידחנו פעמים כוונתו ללמדנו
עיקר דין הדחה כמה פעמים נצרך להדיח ואומר
שצריך שני פעמים וישמוף הכלי בין רחיצה לרחיצה
זהו כלשון המור שכתב זה מקודם והיינו כשהשני
פעמים מדיח בכלי ומטילא לדבריו הקודמים דמצריך
ניפוין או שמיפה דין בעוד פעם אחת והדע לך שכן
הוא דאם נאמר דההדחה פעמים הוא אחר הניפוין או
השמיפה א"כ למה צריך שמיפה הכלי בין רחיצה
לרחיצה הא עיקר הדם כבר נפתלק בהניפוין או
בהשמיפה אלא ודאי כדאמרן :

נז ולזה שפיר בא רבינו הרמ"א להוסיף די"א רצריך
הדחה ג' פעמים וכך נוהגין לכתחלה ודעה זו אינה
חוששת לחששת הרשב"א ולכן כתב דמי שחושש
לחששת הרשב"א צריך ניפוין או שמיפה ואח"כ הדחה
שני פעמים או מי שאינו חושש לחששת הרשב"א יתן
מים כרבלי ובשם וירחנה ג' פעמים והכי נוהג לבלי
לחשוש לחששא זו ולהדיח ג' פעמים כהכלי והיינו
להשים הבשר הוך הכלי ולהדיחה ואח"כ יגביה הבשר
מהמים וחזור ומפילה לתוך המים ומריחה ואח"כ פעם
שלישית והוסיף לומר דלכתחלה ישים מים הרבה
בהכלי כדי לצאת חששת הרשב"א דאף הרשב"א לא
חשש רק במים מועטים ולא במים מרובים וכמ"ש
בסעיף מ"ב ע"ש :

מז ולזה בא רבינו הב"י בסעיף ח' דומר וז"ל אם לא
ניפוין המלח שעליו ולא שטפו אין לאסור כי המים
שבכלי מבטלין כח המלח עכ"ל כלומר אע"ג דאירזו
חשש מוכח לחששת הרשב"א דלכך הקדים זה בסעיף
ז' לעיקר דין ההדחה וכמ"ש בסעיף ס"ה מ"ם בדיעבד
אם לא עשה כן אין לאסור מפני שרוב הפוסקים לא
חששו לזה ודיו להחמיר לכתחלה ובא רבינו הרמ"א
לבאר וז"ל ואפילו המים מועטים מ"ם מבטלין כח הציור
עכ"ל כלומר דבזה הוא עיקר הדבותא שאין לאסור
בדיעבד דאלו מים מרובים אין כאן חששא כלל
כמו שבארנו :

מח והוסיף עוד לומר וז"ל יש מתירין אפילו לא היה
מים כלל בכלי והניחו בו הבשר דאין לחוש
בשעה מועטת כזו שעוסקין בהדחת הבשר ויש לסמוך
עליהו ואין לחוש בכל"ו רק בהדחה ראשונה אבל לאחר
הדחה ראשונה אין לחוש עכ"ל ביאור דבריו דכבר
כתבנו דבחששת הרשב"א דעתו להקל והנה זהו הכל
בשמקדימין המים לתתן להכלי ואח"כ הבשר אבל לתת
הבשר מקודם ואח"כ המים פשיטא שאסור לכל הפוסקים
דהא עד שיהנו המים בהכלי מונח הבשר בכלי שאינו
מונק ויבלע הציור שפולט ולזה כתב דיש מתירין
בדיעבד אפי' בכה"ג משום דשעה מועטת היא ואין
לחוש לבליעת הבשר וכתב שיש לסמוך על זה בדיעבד

דכא הי"ט וס"ו סק"ה סק"ד והרמ"ה שם ס"ל דכ"ט שכלי
 גם בעלמא ולאך סקילו כאן ח"ט דכאן הו"ל להפליג ולסכליט כחאח
 זכו יותר תמוה שהרי המלח נמש ומכלל כבשר וכנר סק"ה
 כן הפת"ג בת"ו סק"כ וזוילי מאוס דע"פ רוב י"ט ששים וכמ"ס
 מקודם ודס שמתלו דרבנן תפסו דטוח המקילים ועוד דטיקר
 תומרא זו נראה דלוינו אל"ל לר"י בשבת מב: נמשנס דהאלמס
 וכו' ואל"ל לת"ק וע' פסחים מ: וכנר סק"ה זה סכרו"פ סק"ו
 והירוליו דמוקיס מלך ע"ש וזוילי ס"ל לרימ"א דנמלה גס ת"ק
 מודס אלמנס זכו הכל ככ"ט אל"ל ככ"ר נאסר כשנר גס בלא
 מלח כשנתנוהו ככ"ר קודס מליחס כמ"ס ס"ו ככאן ואל"ל כר"י
 דמיקל גוס וכ"ס לאזר מליחה קודס כדחס דלמסר ככ"ר אס
 און כלא ששים ודוק:

יג בשר שנמלח ולא הורח אחר מליחתו והניחו כך
 במלחו עד שנתייבש הבשר מותר אפילו נתתו
 בכ"ר רכיון דנתייבש סלמעלה ודאי יש בהחתיכה ששים
 נגד המלח שעליו מאחר שכבר נתייבש וגם זהו בדיעבד
 אבל לכתחלה אין להניחו במלחו עד שיתייבש וגם
 כשהניחו לא יתנו לתוך רותחין עד שירחינו יפה
 ממליחתו ואדרבא כשהנתייבש צריך שפשוף הרבה שיסור
 המלח מהבשר, ודע דכל המבואר ברונים אלו בלא
 הורח אחר המליחה הכולנה הוא שלא הורח כלל אבד
 אם רק הורח קצת אפילו פעם אחת הגם דצריך הורח
 ב' או ג' פעמים כמו שנתבאר ס"ס בדיעבד אין כאן
 איסור אפילו לא הורח רק פעם אחת וכשנתבשל כן
 מותר בלי שום פקפוק דבוראי גם בהרחה אחת הוסר
 המלח והדס מעל החתיכה אפילו אם נשאר דבר מה
 ודאי יש נגרו ששים:

יד וכתב רבינו הרמ"א בסעיף מ' מלח שמתלו בו פעם
 אחת אסור למלוח בו פעם שנית וכ"ס שאסור
 לאכול המלח אחר שמתלו בו עכ"ל וכתבו דאם מלחו
 בהמלח פעם אחרת ונתבשל כך מותר בדיעבד [ע"ך
 סק"ה נסס ח"ח] ודע דתמוה הוא דבוראי אנו סהדי
 דכשהמלח נתמלא דם טוב אין בו כח להוציא רב
 מחתיכה אחרת וכפורש כן בתוס' ורא"ש שהבאנו דבריהם
 בסעיף ק"ד ע"ש ובענין שאמרו חז"ל בחומץ שחלטו
 פעם אחת שוב אין בו כח להצמית פעם שנית [פסחים
 ע"ד:] אף בשהחומץ הוא חזק מאד כמ"ס ב"י ס"ו ע"ש
 וכן כתב לענין אכילת המלח אחר שמתלו בו דכשנתייבש
 הרבה מותר [שם סק"ה] ממעט הדרס נשרף וכלה בהמלח
 וגם זה תמוה מאד יש מהגדולים שרחו דבר זה ובוראי
 כן הוא ואיסור נמור הוא:

נח כתב הטור וז"ל וכתב בספר המצות אם כותי
 משמש בבית ישראל ונתן הבשר בקדירה ואין
 ידוע אם הדיחו אם לאו נאמן במסל"ת ואם ידוע שרדך
 ישראל להדיחו והיה שם אפילו נער שיועד כתיב הורחה
 או אפילו אם נכנס ויוצא מותר דמירתת כותי ויש
 אוסרין בזה עכ"ל ביאור דבריו דאף דקו"ל דאין מסל"ת
 נאמן אלא בעדות אשה בלבד מ"ס יש סוכרים דפרדבנן
 נאמן

מלחו כהונן וגם ככה"ג טוב יותר להדיחו ולמלחו
 שנית אבל לדעת הרא"ש שאין דרך המלח אלא להפליג
 ולא להבליע מותר ולענין דינא נ"כ לכתחלה יש לחוש
 להאוסרים ובריעבד מותר בבסעיף הקודם [ד"ן זה למתי
 ממרמ"י ס' ס"ו וכוכל נכ"י שכתב להרמ"ש שאין סמלח
 מכליע מותר ע"ש וממילא להרשכ"ל אסור ולרינ"א תפס כהר"א]:
נז בשר שנמלח ונתבשל בלא הורחה אחרונה צריך
 ששים נגד הדם שצ"פ הבשר ונגד המלח ולא
 ששערינן רק הדם הנבלע בהמלח אלא כנגד כל המלח
 חזיא ולא ידעינן כמה דם בלע המלח וכמו דמשערינן
 באיסור והותר בכף חולבת שנתחבה לקדירת בשר נגד
 כל הכף ממעט דלא ידעינן כמה בלע כמ"ס ב"י ע"ג
 כמו כן כגדון זה ועוד דהא אנו מחמירין בכל האיסורין
 לומר חנ"ג כמ"ס צ"ב א"כ נעשה המלח נבלה
 וצריך לשער נגדו ואין רומר דא"כ לא יועיל ששים
 דמלח הא עביר למעמא וכל דעביר למעמא אפילו
 באלף לא במיל דאינו כן רוחו אם המלח היה אסור
 סוד עצמו אבל כאן איסורו מפני הדם וכל"א הוא דאין
 הנאסר יכול לאסור יותר מהאוסרו ולכן דנין בזה בששים
 ככל האיסורים:

נד והנה יש מהקדמונים שאמרו שאין לך חתיכה שלא
 תהא בה ששים נגד הדם והמלח שעליו [עכ"י] אך
 רבים חולקים ע"ז דאין ראהו שיהא ששים ולא מיכניע
 בחתיכה רחבה ורקח שאין ששים אלא אפילו בעבה
 אפשר שאין בה ששים ולכן נמנו ונמרו ששלשים יש בה
 בודאי נגד הדם והמלח ולכן אם יש בהקדירה סיס או
 שארי דברים שיהא כמותם ככמות הבשר מותר שהרי
 ביחד יש ששים ולא חשבינן החתיכה כאיסור דבוק
 דנצריך נגד כל החתיכה ס' שהרי המלח אינו דבוק
 להחתיכה ומיד שהפול לקדירה נמס המלח והוסר הדם
 והבליעה הולכת בשוה להחתיכה ולכן] מה שבקדירה
 לפיכך אין כאן איסור דבוק ולכן גם החתיכה מותרת
 ויש מי שר"ל דהחתיכה עצמה אסורה וחלקו עליו כל
 הגדולים [פ"ו סק"ט וע"ך סק"ה וכו"פ]:

נה ואם אין ששים בהחתיכה ובמה שבקדירה נגד הדם
 והמלח כתב רבינו הרמ"א בסעיף מ' דאם אפילו
 לא הושם רק בכלי שני הכל אסור דמאחר שיש שם
 מלח וציר אפילו בכ"ס מבשל עכ"ל ופשוט דהוה
 כשהיד חולדת בו [ע"ך סק"ו] ואף דכ"ס אינו מבשר
 ס"ס במלח צריך מבשל אבל כמה מהפוסקים מקילים
 בזה דכ"ס בשם שאינו מבשל כמו כן אינו מפליג ומבליע
 כאחת וככאן אתה צ"ל שיפליג הדם מהמלח ויבליע
 בכשר ואין כח בחום כ"ס לעשות זאת ואי משום
 המלח והציר הרי לאחר שיעור מליחה כבר פסק
 ריתוחו [יש"ש מ' פ"ג] וכיון דדם שמתלו דרבנן יש
 להקל בזה [פ"ו סק"ג] אך כשאין הפ"מ אין לעבור
 ע"ד רבינו הרמ"א [ע"ך סק"ו] ויש מקילים גם בהפסד
 מועט [פ"ח סק"ה] ולא נראה כן [ובלמה דכנר תמוס

נאמן במסל"ת [מלטי ריש כינה והכ"ל סי' ע"ט] והכא
 דאיסור הזה דרבנן דרם שמהו או ביטלו הזה מדרבנן
 אמנם רעה רוב הפוסקים דגם בדרבנן אינו נאמן וכמ"ש
 רבינו הב"י במפרו הגדול ס"ט קל"ו ע"ש מ"ט הבא
 איכא עוד מעמא להתירא דכותי קפיד אנקוזת [פנ"ט ל']
 אכנס מסל"ת אינו שייך אלא כשלא ידע דאיסור והיתר
 הלי בזה דאל"כ הרי אינו לפי תוכו [כ"ח ודרישה] ולפ"ו
 סתפרי דברי המור דנאמן במסל"ת כשאינו יודע דיני
 ישראל ואח"כ אומר ואם יודע שדרך ישראל להרחיק
 וא"כ לא שייך מסל"ת אין היתר אא"כ שהיה שם אפילו
 קצת או שנכנס ויצא ואז מירתת הכותי לשנות ולהפך
 אם אינו יודע מנהג ישראל ואינו מסל"ת לא מהני מה
 שיהיה שם ישראל או נכנס ויצא דלא שייך בזה מירתת
 כיון שאינו יודע שזה לעיכובא אמנם אפשר לומר
 דגם ביודע מנהג ישראל שייך מסל"ת כגון שסיפר לפני
 אחרים שלא בכונה ולא שאלוהו אם הדיח אם לא
 [ט"ז סקמ"ג] וזה במסל"ת בעגונה כמ"ש באהע"ו סי' י"ז
 הדיש אסרין ס"ל דלא סמכינן לא על מסל"ת ולא על
 פעמא דמירתת מפני שהוא דבר שכיכולת לברך והיינו
 ליתן לנתתם כותי למעום אם אין בזה ריבוי מלח [כ"י]
 ודעה המור נראה שנומה לדעת ראשונה מולא כתב
 ליתן למעום [רמ"ט גל"מ אות ל"א] :

כ"א מעשה באשה אחת שבשלה בשר ושכחה אם
 מלחה הבשר אם לאו ופסקו דהבשר כשר מתרי
 מעמי הדא דכיון דרם שבשלו דרבנן ספיקא דרבנן
 לקולא [פ"ו סקל"ד] ואין לשאול דא"כ למה הצרכנו
 בכותי היתר דמסל"ת או מירתת נתיב מטעם זה דלא
 דמי דבכותי אין להתיר מטעם זה דלמה ימרוח א"ע
 להדיח ובודאי אינו חפץ בטיחא יתירה ולכן הצרכנו
 למעמס אחרים [פ"ח סקמ"ג] וההיתר השני דודאי
 האשה עשהה כדרכה חסיד ומלחה תתלה [פ"י] ויש
 חלקין בזה דמטעם ספיקא דרבנן לקלא אין להתיר
 כיון דאיתחוק איסורא ויהבאר בס"י ק"י דכל היכי
 דאתחוק איסורא לא אסרין סד"ר לקלא וההיתר
 השני מטעם דודאי עשהה כדרכה חסיד ג"כ אין
 להתיר דארבא איך אפשר ששכחה מעשה רב כזה
 מליחה והדחה ובודאי לא מלחה [ע"ז נקמ"כ] :

כ"ב וגרולי אחרונים המכינו להיתר דמטעם אתחוק
 איסורא אין לאסור דכאסת דין זה דאתחוק איסורא
 לא אסרין סד"ר לקלא אינו מסמך ויהבאר בס"י ק"י
 דיש סוברים דגם באתחוק איסורא אסרין סד"ר לקלא
 [פ"ח ס"ג] ובענין השכחה איך שכחה מעשה רב כזה
 ובודאי לא מלחה י"ל להפך דאם בודאי לא מלחה
 האיך היה עולה על דעתה להתמסק בזה אלא ודאי
 רענין הספק יכול להיות כגון שהיתה שרודה הרבה
 ולפי העלות על זכרונה פעם נרטה לה שמלחה ופעם
 נרמה לה שלא מלחה והאמת הוא כן שצורך להתבונן
 באופן הספק ואם ספק נמור הוא יש לסמוך ולומר
 שודאי מלחה [פ"ח סק"י] ולדינא צ"ע [ונשכחה אם סמיס
 אה"כ י' להתיי נששטות] :

כ"ג והגלעד אע"ג דלא סמכינן אששטת כותי כמ"ש
 בר"ם צ"ח ולבר זה לענין למעום אם יש בהבשר
 מעם דם ג"כ קשה לעמוד על זה מפני שאם לאחר
 שיעור מליחה נשאר מוחל כרם [כ"ח] מ"ט הא וזו
 ברור דאם הבשר לא נמלח כלל אף שנתנה מלח
 בקרירה כדרכה חסיד מ"ט יהיה הבשר והתבשיל תפל
 כבלי מלח כמובן ואם לא יתנה תפל ומועט כמובן וזו
 סימן מובהק שהבשר נמלח ובוה נראה דנאמן גם כתי
 שאינו נתתם דלא יוכל לשקר בזה שהישראל יכיר
 בשקר

כ"ד ורבינו הב"י כתב במע"ה ב' בורה משמש כבית
 ישראל ונתן הכשר בקרירה ואין יודע אם הדיחו
 אם ידע הכתי מנהג ישראל סמכינן על דבריו אם היה
 שם ישראל יוצא ונכנס או שום קצת בן דעה עכ"ל ולא
 כתב היתר דמסל"ת דהלך לשיטתו דמסל"ת אפילו
 בדרבנן לא סמינן כמ"ש לקמן ס"ט ק"ז ע"ש :

כ"ה ולכן רבינו הרמ"א שפסק בא"ח ס"ב תק"ג
 דבדרבנן סמכינן על מסל"ת וכן מוכח מדבריו לקמן
 סי' שס"ז נבי בכור ע"ש לפיכך כתב כאן ח"ל ובח"ו
 מיניהו סי' א' במסל"ת שזיחיו יפה או שישאל אפילו
 קצת יוצא נכנס דמירתת הואיל ויודע מנהג ישראל
 שהיה אם מירח לכותי שלא ידיו כלא רשותו והוא עבר
 על דבריו אסור דהא חזין דאינו מירתת ואין למסך
 ג"כ ארבריו עכ"ל כלומר אף במסל"ת אין סמכינן על
 דבריו אחר שערב על דברי הבעה"ב וזה שלא כתב
 דבריו בלשון וי"א משום דלא מוכח להדיא בדברי רבינו
 הב"י דלא ס"ל הך דמסל"ת וכן דרכו בכ"מ וגם מביאר
 מדבריו דגם ביודע מנהג ישראל שייך מסל"ת שהרי
 על אופן אחד אמר תתד מיניהו סי' וכו' [ע"ש סקמ"ג
 ונפ"ו ולמ"ט פ"ט נששטות וזקן] . ודע שאם יש רגלים
 לדבר שכותי הדיח מתיר בכל גוהי אף בלא מסל"ת
 ובלא מעמא דמירחה וזה הלוי בהבנת הבעה"ב
 שהבחי עשה כצורך [ע"ה נסס טעמ"ג] ואין לשאול
 דהא יש כאן איסור ביטולי כהנים ד"ל דמידי
 שהישראל העמיד הקדיה על האש דמתיר כמ"ש בס"י
 ק"ג וזה שלא הזכיר ההיתר שיפעטו נתתם כותי

אין כאן ששים אסור הכל הבשר והתבשיל והקדרה מפני הדם שבבשר ולמה צריך ס' נגד כל הבשר משום דלא ידעינן כמה דם יש בהבשר דכן היא המדה בכל בליעת איסורים ואין חילוק בין בשר בהמה לבשר עוף ובין בשר לשוטן ובין הורח הבשר או השוטן תחלה או לא הורח דלא כיש מקילין בשומן :

סז ואם יש כאן ששים מותר גם הבשר ולא שייך כאן לומר חנ"ג דהא הבשר עדיין לא נאמר מעולם ואין לומר הרי הבשר נתבשל בדמו דאינו כן דהדם שנפלט מהבשר לתוך המים נתבשל בהמים והדם שלא יצא מהבשר דהוה דם האברים שלא פירש ואין לומר דאולי הדם התעורר לצאת ממקומו ולא נפלט להמים והוה פירש ממקום למקום ואסור כס"ש בסו' ס"ו דאינו כן דמסתמא דהם שנתעורר ע"י הבישול לצאת מסתמא יצא לחוץ דמי יעכבו ואותו שלא יצא בודאי גם לא נתעורר לצאת [זסו כוונת הס"ז סקנ"ז] ויש מי שרוצה לומר דלפי מעם זה אם הבשר נמחה קצת ולא כל צרכו ובשלו דמינו כאלו לא נמלח כלל והרי בזה כבר התעורר הדם לצאת ע"י המליחה וניחוש שמא לא יצא לחוץ והיאסור הבשר [הג' רנ"פ] אמנם גם בזה אין חשש כלל דהוה ודאי דהדם שנתעורר לצאת ע"י מליחה פשיטא שיצא ע"י בישול ואין לנו להחזיק ריעותא תמהו כזו שלא יצא ע"י בישול מה שנתעורר לצאת ע"י מליחה [נל"ז] :

סח ומ"ט כתב רבינו הרמ"א בסעיף י"א דיש אוסרים אותה חתיכה אפילו בראיבא ס' נגד החתיכה והכי נהוג אם לא לצורך כגזו לכבוד שבת או לכבוד אורחים דאז יש לסמוך אדברי המקילין עכ"ל וה"ה כשיש ה"מ כמו בעני דהוה לפי ערכו הפ"ט [ס"ד] ומעם האוסרין הוא משום דהבשר נתבשל בדמו והמעטים שנתבנו אינם מספיקים דהיישנין שהרוטב מבלבל מעם החתיכה וגורם שהדם שבתוכו פירש ממקום למקום [סס] ועוד שיש לחוש שמא יצא הדם על החתיכה מטעלה ועדיין לא הפסיק להתערב עם המים וחזר הדם לתוך החתיכה [נל"ז מהנס"ד ס"כ ע"ג] ותדע שחששא גדולה היא שהרי מדינא דגמ' מותר לחלוט ברותחין להצמית הדם אלא שהגאונים גזרו לומר שאין אנו בקיאים בחליטה כמ"ש הר"ף בפרק כל הבשר ויתבאר בסו' ע"ג גבי כבוד ויש להבין כמה החמירו הגאונים מפני העדר בקיאות איזה חשש יש בזה דממ"ג הדם שיתעורר לצאת יתבטל בהמים ומה שלא יתעורר לצאת הוה דם האברים שלא פירש ונהי דלענין המים שפיר יש לאסור דהוה כמבטל איסור לכתחלה אף בשיש ששים נגד הבשר אבל אם יצא רק לאכול חבשר ולהשליך המים חוצה למה אסרו ולא ודאי דיש חשש ג"כ שמא יפליט הדם ויחזור ויבלענו ומ"מ דעה ראשונה עיקר הלכה ולכן לצורך מותר כמ"ש :

סח ואפילו לדעה ראשונה כתרנגולת שאינה פתוחח ודאי ראוי לאסור שהרי חבדו ושאר האברים

שבתוכה

בשקרו תיכף ומיד ולכן נלע"ר ליתן לכותי למעום אם יאמר שהוא תפל מבלי מלח הוה סימן שהבשר לא נמחה ואם יאמר שהוא בטובב וכהונגן ביבולת לסמוך על הגדולים המתירים [ומ"ט סס"ו הסתר מטעם רוב אינו מוכן כלל כמ"ט סנה"כ ומ"ט הפמ"ג מטעם סמוך מיעוטא לחיוב יכיה פלגא וכלגא וס"ל ספק השקול ונדבנן מותר ע"ש כלומר דיותר אפילו למאן דס"ל בלחזק איכילא אסור בדבנן ז"ע דסא הוה ריבא דהלי במעשה ואין הולכין אחר רוב כוח כלאי"ה נכרות כזו ואינו דומה למ"ט סתום כינמות קי"ט ד"ס ר"מ ע"ש ודוק] :

סד ודע דכל זה הוא אם האשה עצמה עוררה ספק זה אם מלחה הבשר אם לאו אבל אם האשה הלכה סכאן כאשר העמידה הבשר בקדרה לבשל אין לנו לעורר ספק כלל אם נמלח הבשר אם לאו ופשיטא שבודאי מליחה כדרך בנות ישראל ואין שום ספק בזה ומותר לאכול אמנם אם אחד שלח לחבירו בשר לכפר ולא הודיע לו אם הבשר נמלח אם לאו דדבר פשוט שצריך למלחו ודא אמרין ברדאי המשלח מלחו כדי שלא יבשל באיסור דאינו כן דגם המשלח יודע רביון שלא הודיעו שנמלח בודאי ימחננו ואם בשלו בלא מליחה אסור לאכול עד שיתברר הדבר [וכ"ט ס"ד אפרים] אמנם אם הם סבורים בהבשר שנמלח יכולים לסמוך ע"ז אם הדבר ברור אצלם :

סה מעשה כאשה אחת שהביאה לביטה בשר ושומן וחלב ובקשה מאשה אחרת שתעשה הבשר והשומן בהבשר בהדחה ומליחה לקדירה ועשתה כן ואח"כ מצאה האשה בעלה הבית כל הג' דברים בכלי אחד ושאלה מהאשה האחרת למה עשית כן והשיבה לא ידעתי שיש כאן חלב וא"כ יש ספק שמא נמלחו ביחד ופסקו רביון דבשר וחלב היה מין בשיאנו מינו ואסור מן התורה בנותן מעם והוה ספד"א והולכין לחומרא [פר"ח סקמ"ד נס"ז] אבל אם הספק הוא על השומן והחלב הוה מין במינו דמן התורה במל ברוב והוא ספיקא דרבנן ולקולא [סס] ואפילו בבשר וחלב די להבשר בקליפה שהרי הרבה פוסקים סוברים דבמליחה אינו מפעפע יותר מקליפה כמ"ש בסו' ק"ה ולכן בספק יש לסמוך עליהם [כחו"פ סק"ו] משום דהוה ס"מ ששם לא נגע החלב בהבשר ואח"ל נגע שמא די בקליפה ואם נגע במקום אחר ואינו יודע באיזה מקום נגע הוה כנתערב מקום הצריך קליפה עם אחרים ובפל חד בהרי כמו שיתבאר בסו' צ"א [סס] ושם יתבאר כמה דינים דבשר שצריך קליפה ולא קלפיהו ע"ש היטב [עפ"ה ס"ט ע"ג ס"ז] ואינה הנגס כמ"ט ככו"ס ע"ש ודוק] :

סו בשר שנתבשל בלא מליחה ולאו דוקא שנתבשל אלא אפילו הכניס הבשר לתוך כ"ר שהוה סולדת בו [ס"ד סקמ"ד] ואפילו העלה את הבשר תיכף מן הדתחים צריך שיהיה בקדרה שטים נגד רכשר ואם

שבתוכה המה כמנזחים בכלי והדם תפלוט מהם ותבלע בהרנגולת ואולי הרוחצין יצמיחו בתוך התרנגולת מה שחפלוט הכבד ושאריו האברות [כ"י נסס מרנל] ויש מי שרוצה להחמיר בתרנגולת אפילו נימלו ממנה האברים הפנימים מפני שהיא חלולה איכא למיחש שמא פירש ממקום למקום [ט"ו סק"ט] וחומרא יתירה היא שהרי מיד כשנפלט הדם לתוך החלל נהערב הדם בהמים והוה ככל חתיכה בשר [נקט"כ] ודע דאם נמלחה חתיכה ולא נמלחה כראוי כגון כמעט מלח או שלא שהה שיעור מליחה דינה כאלו לא נמלחה כלל וכן בשר ששהה ג' ימים ולא נמלח אף אם מלחה אח"כ דינה כאלו לא נמלחה כלל ואם נהבשל צריך ס' כנגדו להחיר מה שנקדרה אבל החתיכה עצמה אסורה גם לרעה ראשונה דכיון דהדם נתקשה בתוכה שפיר יש לחוש שמא הבישול מרככו קצת ופירש הדם ממקום למקום ולא יצא לחוץ ולכן גם ברה"ט אסור [ט"ו] טרפה לנקל בזה לפי טעם הראשון דנחתיכה עליון איסור כפירש ממקום למקום ותמיכי ה"ל א"ן קיי"ל לליסור כדמוכח נכ"מ] :

עב אין להשהות בשר ג' ימים בלא מליחה רחוישין שמא יבשלו דמפני שברובא דרובא מבשלין ולא צולין אין לסמוך על מה שנוהר לצלות אח"כ דבכה"ג ודאי רחוישין להחליק [ע"פ פלתי סק"ג] ומה שאם רואה המבכ שישאר אצלו על ג' ימים יבחר לשרות במים כמו שיתבאר וכן אסור להשהות ג' ימים בלי ניקור החלב כמ"ש ס"ם ס"ד וזה גרוע הרבה ממליחה רבנה אין היתר לצלי כמובן ויש שרוצה לאסור גם בדיעבד בלי ניקור חלב ג' ימים [כ"ה נסס רח"ט] ונהי דאנן מהירינן בדיעבד כמ"ש שם ס"ם בעיריה גדולה והיא צורף המבכ ליותר בזה :

עד ודע דכיון שבגמ' לא הוזכר הך דינא לכן אין מורין בזה רק לענין חומרא שאסור לבשלה כמו שנתבאר ולא לענין קולא כגון אם מלחו בשר שעברו עליו ג' ימים בכלי שאינו מנוקב לא אמרינן הרי נתקשה הדם ולא פלג כלום ולא נאסר הבשר בכלי אלא איסור נמור הוא והבשר מרפה כמו בכל מליחה בשר בכלי שאינו מנוקב [ט"ו סק"ג] ועוד דמי י"מ שמהקשה כל כך שאין המלח מפליט כלום שמא מפליט מקצה דם אמנם אם מקודם מלחו לבשר זה בכלי מנוקב ואח"כ מלחוהו בכלי שאינו מנוקב מותר דכל מה שהיה ביכולת להפליט תפליט בהמנוקב ומה שלא תפליט

בראשונים כולם הסכימו להנאונים ובראי קבלו זה סחכמי הש"ם ולענ"ד נראה דיש רמז לזה בש"ס [קני:] דאמר שם לענין הרהה שקודם המליחה דאם המבכ לא הדיחו ידית בביתו ואם הדיחו המבכ א"צ להדיחו בביתו ע"ש ויש להבין למה לו להמבכ להדיח לעשות מירחא שאינו מומל עליו ויותר מזה יש להקשות שהרי בשבת [ע"ג] יש מי שסובר דשוחט חייב משום צובע ע"ש ואמר שם רענין הצביעה הוא משום דניחא ליה לשבח שתתראה מלא דם ויבינו הכל שנשחטה היום ויקט ממנו ע"ש ודרי לפ"ו הפנח מהדר שיהיה דם ע"פ הבשר וא"כ למה ידיחנו לקלקל לעצמו אלא ודאי דכיום הראשון והשני לא ידח אך ביום השלישי שמתירא שלא יעבור ג' ימים ויגיע לו הפסד שלא יקט ממנו לבישול בטהר להדיח ברי למנות ג' ימים מהדהחה כמו שיתבאר ודאיה לג' ימים כ"ל מהא דתנן שלחי יבמות דאין מעדיין על המת אלא עד ג' ימים דמשם ואילך נשהנה הפרצוף ודבר זה ירוע שכל זה הוא מפניב הדם שהדם הוא הנפש וכל ג' ימים שעדיין הדם לא נתקשה דמות פרציפו הוא כמקדם ולאחר ג' ימים דהדם נתקשה גם הדמות נשתנה ולכן אמרינן שם בגמ' דכשבוטל במים אפילו אחר זמן רב מעדיין עליו ולא נשהנה הפרצוף כמו דאמרינן בכאן דבשמידיהם הבשר במים פועל פעולתו עד ג' ימים אחרים ואם כי בעיקרי הענינים אין דומים לנברי ול"ו מ"ב זכר לדבר יש לדון זה ממשנה וגמ' [וכן מכתובת ד- ל"ט ט"א עתה מיס וכו' רמ"ה לזה פ"ט ול"ע מס"פ כוזב וזוק] :

עז בשר ששהה ג' ימים בלא מליחה אמרו הגאונים דנתייבש הדם בתוכו ואין המליחה מועלת להוציא הדם מתוכו ואסור לאכלו מבושל רק לצלי דהאש יציא הדם ואם מותר לבשלו אחר צלייתו יש אומרים דמי י"מ שהאש מוציא כל הדם דאולי נשאר מעט דם והוה דם האברים שלא פירש וכשיבשל יצא הדם ואע"ג דהכבד מותר לבשלו אחר הצלייה ולא חיישינן שישאר דם בתוכו והו כמני שהכבד הוא עדיין רך שלא עברו עליו ג' ימים ונפלט כולו בצלי משא"כ בעבר ג' ימים [ט"ז סק"ג] ולפ"ו גם כבד שעבר עליו ג' ימים נ"כ אין לבשלו אחר צלייתו אך ו"ל דכבד כיון דהוא כולו דם רק התורה התירה ע"י צלייתו וכן אין חילוק בין עבר עליו ג' ימים או לא עבר עליו וכן נראה עיקר שהרי לא הוזכר בשום פוסק לחלק ככבד בזה :

עח ויש מתירים בכישול אחר הצלייה חדא ריותר קרוב דהאש יוציא כל הדם ואפילו אם נאמר דאינו מוציא מפני קשיותו נאמר נ"כ דגם הכישול לא יוציא והכריע רבינו הב"י בסעיף י"ב דלכתחלה יש להחמיר שלא לבשלו ובריעבד אם בשלו מותר והמבימו לזה גדולי אחרונים רודו מלהא דפשיטא דאפילו אם נשאר מעט מעט דם והכישול יפליטו מ"מ מעט הוא ואין בו כדי לאסור והרדב"ו ז"ל פסק להחליטו ברוהחים אחר הצלייה ואח"כ יכול לבשלו שהרי מדינא דגמ' חליטה בעצמה די ולכן בשניהם ביהוד צלייה וחליטה הדבר משום שאין לאכלו עוד בכישול וכן יש להורות דע שיש מצריכים למלוח קודם הצלייה ואין עיקר לדבריהם אלו ונהוג בו כבשאר צלי שיתבאר במ"י ע"ו למלוח קצת כשמניחו על האש ע"ש [סס סק"ג] :

עב והנה בגמ' אין רמז לדון זה כלל אך רבותינו

ניד אפרים] ובאמת הראשונים וגם המור לא הוכילו כלל דבר זה שזיעיל שרייה להשתות עוד ג' ימים ורק רבינו הכי' הביא זה כספרו הנדול בשם האגור ושם הוזכר גם הרה"ח בלבד וה"ל כתב האגור ראיתי גדולים מבשרים כששפכו עליו מים הו'ך ג' ימים והמהדרין נוהגין הבשר תוך ג' ימים במים ומניחין אותו שם כמו שהי' שעות ואז יכול להשתות עוד ג' ימים וכו' עכ"ל ודבריו בש"ע הוא הכרעה מסברא דנפשיה לשרות ודי בחצי שעה ולכן אלו שנהגו בהרחת ים להם על מה לסמוך וי"א דאם ניקרו הבשר מהדרין תוך ג' ימים מופכים בדיעבד על הרה"ח בעלמא מאחר שאין שם דם אלא מה שמובלע בבשר ואם לא ניקרו אינו מועיל רק שרייה [ש"י סק"ג]:

עח מעשה במכח שלחן מכות המטבחים בשר קרוש לביתו ונפטר שם ועברו ג' ימים אך ההפטר היה בתוך הג' ימים ופסק המורה להכשיר ומותר לבשל מפני שאחר ההפטר מהקרישה הרי הוא מלולחלח במים של ההפטר וה"ל בהרה"ח ומותר בדיעבד וחסכים גדול אחד לזה אם היה משקה מופח על פני הבשר [הגמ"מ ז"ל] וכן נראה אם הבשר היה מונח במרתף שקורין לאדאונויע בין רגבי קרח באופן שהבשר מלוולחלח במים של רגבי הקרח יש להתיר בהפ"מ דזה הוה כהרה"ח אבל בלא הג"מ אין להתיר ופשוט דזה דהרה"ח צריך להיות מכל צד ואם הודח רק צד אחד אינו כלום :

עט י"א דאם הבשר קרוש ושראו ולא נפטר מקרישתו דאין השרייה כלום ואסור לבשלו אחד ג' ימים משחיטתו דהא השרייה הוא לרכך הבשר וכשהוא נקרש כאבן אין השרייה פועלת כלום [פמ"ג נט"ז סק"ג] ודברי מעם הן דוראי בזמן החורף שקקרישה בתקפה מטורל הקור הרי הבשר כאבן האמנם י"ל להיפך רבל וכן הקרישה לא יהיה נחשב בזמן הג' ימים מטעם זה עצמו דכיון שהוא קשה כאבן לא שייך לומר שחדם מתקשה בתוכו דאו אין פעולת הדרם כלום שהרי בלא"ה הוא קשה כאבן וראיה לסברא זו שהרי על המת אין מעירין אלא עד ג' ימים מפני שצורתו משתנית לאחר ג' ימים כמ"ש באהע"ז סי' י"ז ומ"מ כשהיה מונח בקור ונקרש התיירו הרבה גדולים אף לאחד ג' ימים פמ"ע זה עצמו דכל זמן שהוא קרוש אינו משתנה [כ"ג ע"ס סק"ח] וכבר כתבנו בסעיף ע"ב שדין זה יש לו מקור משם וכן את רואים בחוש שכשהבשר אינו קרוש ומונח איוה ימים מתקלקל במעמו וריתו וכשהוא בקרישתו אפילו ימים הרבה כשנפטר מקרישתו עומד בטוב מעמו וריתו והכל הוא מפני שכל זמן קרישתו את כדבר מן החי אלא כאבן בעלמא וראיה לזה שהקרישה משנה הרבה מעצמותו מהא דתנן ברפ"ג דהרחת הרוטב והגרסינן והחלב בזמן שהו' משקה משה' הרי אזו תחלה קרש' הרי אלו שניים כלומר דמשחיטתם טאכל

בשם גם כזה לא תפליט [סט נכ"ט יט"ט] ולא אמרין דפולט מעט מעט ויש מי שחויש לזה [נקמ"כ] ואם שלח בשר זה עם שאר בשר שלא עברו עליו ג' ימים נראה ג"כ דבשר זה אסור ואין לנו ליסור בשם שאינה פולטת ע"י מליחה כמו כן לא תבלע ע"י מליחה דאין זה ראיה ושמה בולעת וכה לא שייך לומר בשם שתפלוט דם רידה הפלוט ג"כ מה שבלעה מאחרת [ס"ה] ואסור גם לצלי כמ"ש בס"י ע' אך רבים חולקים כזה וחוסרא יתירא היא וכדאי גם היא פולטת קצת ועוד דהנאונים לא אסרו אלא הדרם אב"ל ציר ודאי פולט והוה כשאר בשר דאידי דמריד למיפלט לא בלעה ועכ"פ בצלייה ודאי חזרת להכשרה ודבר פשוט הוא שאם מלח בשר זה עם שאר בשר שכבר נמלח והודח בבלי שא"מ דנאסר שאר ההשר ג"כ [ס"ט]:

עו כבר כתבנו דאין הלוקח בין בשר לשומן אע"פ דרכו' ויש מהגדולים שרצה להתיר בשומן אוו שיעברו עליו ג' ימים ולצלי ילך לאיבוד ורצה להתיר במליחה לפי שהוא רך מאד ולא נתקשה הדרם שבתוכו [עט"י] וצווחו עליו ככרוביא כל הגדולים [טנ"י והגר"ם] ובודאי כן הוא דאין לנו לחדש דבר כמבטעות מרעתנו מה שלא אמרו הגאונים ויש שהיו רוצים להתיר למולחו ולהוסיף שומן עד ששים [ס"ט] וגם זה צ"ע וקשה לעשות מעשה כזה ויש למוכרו לכוהן וק' כנסלה ופסק את נמלח תוך ג' או לאחר ג' פסק רבינו הרמ"א דמותר ופשיט' הוא דסמיקא דרבנן לקולא אף אם היה מפורש בנ"י וכ"ש בחזרת הגאונים אבל לעשות קולות אחרות אין ביכלתנו לבתי קבלת רבותינו הפוסקים ואולי בשומן שבתוך האווו שהוא רך ולח מאד יש להקל ועיין בסעיף פ' :

עז וכתב רבינו הב"י בסעיף י"ג ואם שרו אותו במים תוך השלשה ימים יוכל להשתות עוד ג' ימים אחרים פחות חצי שעה עכ"ל רמ"ל דהשרייה יהיה חצי שעה כמו בהרה"ח שקודם המליחה [פ"י] וי"א דלאו דוקא חצי שעה אלא פחות מעט [ס"ך סק"ג] ביאור הדברים דא"כ הרי עד סוף ג' מעל"ע מתחלת השרייה תיכף נאסר אי חשבינן חצי שעה של השרייה להג' ימים והיה לו להשתות עוד יותר מחצי שעה אלא ודאי דומן השרייה לא נחשב בהג' ימים א"כ א"צ חצי שעה ודי' כמשהו כרי שמנסר השרייה לא יהיה ג' ימים ולזה אימ"ר דבאמת לאו דוקא קאמר אלא פחות מעט [עפ"מ"ג וג' רנ"ס ולי נראה כמ"ש וי"א הכל דוק] :

עז מדבריו אלה מתבאר דצריך דוקא שרייה ומשמע להריא הרה"ח בעלמא לא מהני להשתות יותר מן ימים וחנה נכמה מקומות ראינו שרק מדויחם הבשר בטוב ולא שורין וצווחו ע"י ולית דמשנה וכן ראיתי שכותב אחד מהגדולים בלשון זה וכבר נהגו אפילו לבתחלה בהרה"ח בעלמא ונראה דאין להקל לכתחלה היכא דאפשר ע"י שרייה וכו' עכ"ל [הגר"ם

ברבנן מ"ם הכא לא שייך כלל שהרם יתן מעט
 בבישול משני מעמים האחד שהרי הרם שאותה חתיכה
 חפלים בבישול בודאי יתבטל אדם כששים בהמים
 שבקדירה ועוד שהרי בכל חתיכה יש ציר ג"כ שהוא ארום
 כדם ויצא בבישול ואין הפרש בהמעם ולכן לא שייך
 בכאן דין זה [נמתי זה ממ"ם כפליתי סק"ד] וגם אין
 לאסור במעם דשיל"מ שהרי יש לו היתר בצלי ולא
 שייך דשיל"מ אא"כ שיש לו מתירין כמה שנאמר
 מקודם כמ"ש בס"י ק"ב והכא לצלי לא נאסר מעולם
 ועוד דשיל"מ לא שייך אא"כ לא יגיע לו הפסד ולדין
 שאין אנו בקיאין בצלי על האש הזה הפסד נמור כמ"ש
 בסעיף כ"ב ע"ש :

פג וכיצד יעשה כהתערובת אם כולם נמלחו אלא
 שחתיכה זו נמלחה אחר הני' ימים א"צ כלום ואם
 עדיין לא נמלחו ימלחם עתה ויכול למלחם כאחד
 דמס"ג אם חתיכה זו הפלם דם של עצמה הרי לא
 תבלע דם אחרים איירי דפרדיא למיפלג לא בלע ואם
 לא הפלוג דם של עצמה ויש לחדש שתבלע דם של
 אחרים מ"ם מה בכך הא יש בה דם של עצמה ואפ"ה
 היא כמלה א"כ תתבטל גם בביעית דם אחד [פמ"ג
 נ"ד סק"ג] אמנם גם זה אינו מספיק ואיך נוסף לה
 דם בידים ולבטלה וה"ו כמבטל איסור לכתחלה ולפ"ו
 צריך למלוח כל אחת בפ"ע אך לפמ"ש בסעיף ע"ד
 רציד היא פולטת המיד א"כ אין חשש שהבלע דם של
 אחרים וס"ם טוב יותר למלוח כל אחת בפ"ע דע
 דבס"י ק"ט יתבאר דיבש ביבש שבטל ברוב צריך
 לבשול כל אחד בפ"ע ע"ש ועוד יש חומרא בענין זה
 דע דאם אפילו חתיכה זו ראויה להתכבד במלה ברוב
 כיון שאין האיסור מחמת עצמו אלא מחמת הרם
 שבו והרם אינו ראוי להתכבד ויהבאר זה בס"י ק"א
 בס"ד :

פד וכתב רבינו הרמ"א בסעיף י"ד וכן הדין בנתבשל
 בלא מליחה ונתערב אה"כ באחרות עכ"ל כלומר
 דבטל ברוב ויש מי שאומר דבזה צריך ששים שהרי
 חתיכה זו איסור נמור הוא ואינו דומה לעברה ג' ימים
 שהוא חוסרת הגאונים ולכן למי שסובר במ"י ק"פ דגם
 באיסור דרבנן ביבש ביבש בשאינו מינו צריך ס' מעט
 דאם יבטלם יתן מעט צריך בזה ג"כ ס' [ע"ד סק"ז]
 אמנם לפמ"ש בסעיף פ"ב דהכא לא שייך שיתן מעט
 מפני שהציר יש בו ג"כ מעט די ברוב בלבד [וי"כ
 הנדו"ם וכחול"י] ועוד דהעיקר לדינא דבאיסור דרבנן
 לא אמרינן כן כמ"ש שם [פ"ח סק"ח] ויש מי שרוצה
 להתייר בנתערב חתיכה שלא נמלחה עם חתיכות
 שנמלחו קודם בישול שבמלה ברוב וא"צ למלוח מעט
 דיבש ביבש במל ברוב ואע"פ דהוא דשיל"מ ע"י מליחה
 מ"ם מותר דשיל"מ לא סקרי אלא כשהונן מתיר
 זה בלא מעשה ועוד שיש בכאן הפסד מלח ועוד
 שאין רצונו לקלקל אלו החתיכות במלחם ב' פעמים
 ולא

באוכל ע"ש הרי שהקרישה משנה משם משקה לשם
 אוכל וכן באוכלין כשבוטל הקרישה הוא כאבן משנהו
 מתורה אוכל לתורת עץ בעלמא וגם לענין שבת כן
 הוא דמים היה מחיצה וכשנקרשים במל מעליהם שם
 המחיצה והוא כעפר בעלמא [מנ"א ס' פס"ג סק"א ופ"ו
 ס"ג] דכל דבר שנקרש בטל את שמו הקודם ואם כי
 יש לחלק בין זל"ו כסובן מ"ם והו' ודאי דכל זמן
 הקרישה היה הבשר בעץ ואבן בעלמא ואין הרם פועל
 או שום פעולה וכן אנו רואים בפירות כמו הפוחים
 וכיוצא בהן שבימי החורף כשנקרשים המה כאבן ואינם
 ראוים לאכילה כלל והו' שבמשנה דשהרות דינם
 כאכלים מפני שקרישותן מעט וראוים לאכילה כמו
 שפ"ן קדוש מעט אבל בימי החורף במדינות הצפוניות
 שהקור חזק ונעשו כאבנים כאמת לא יהיה עליהם גם
 דין אוכלין [פמ"ג סק"ס ולפמ"ס איט כן וזקן] :

פז עוף שלם שלא נפתח אין השרייה מועלת להאברים
 הפנימים כהקורבן וכיוצא בו ואסור לבשול ויצלם
 באור ויש מי שרוצה לימר דגם להבשר אינו מועיל
 רק להעור ואינו כן דאם אפילו נאסר הדגנקים שבעור
 העוף אין שולפים מעבר לעבר מ"ם גם הבשר כהרבה
 ע"י שרייה [ט"ח ס"ה כ"ו] אמנם אם אינו שורה במים
 אלא מדחתו צריך ליהן עליו מים הרבה וגם לשפוף
 הדמב בדין דאל"כ בודאי לא יהיה תועלת להבשר [פ"ג
 ובכה"ג יפשיט העור ויבשל ואת הבשר יצלה [הסמ"ג
 פנפניס ח"ו] יש להמיר נסמ"ג טכ"ו לה כרנב] :

פח אם הל' יום ג' בשבת אסור להדיח הבשר וב"ש
 לשרות אותו ואפילו ע"י כותי יש לאסור כיון
 שיש היתר בצלי אין למרוח בשבת [מנ"א ס' ס"א
 סק"ו] ולכן באוונות שעיקרן הוא כשביל השוכן והו'
 הפסד נמור יש להתיר ע"י עבו"ם [ט"ח ס"ג] אמנם
 לדין דאין אנו בקיאין בצלי על האש והו' הפסד גדול
 יש להתיר בכך בשר ע"י כותי ואם א"א בכותי יעשה
 ע"י עצמו דאין בזה מלאכה וב"ש אם צריך לנב"י
 יבול ליטול ידיו על הבשר ויהן דרבה מים על ידיו
 שישלמו המים בכל צד וכו"ם ודאי מותר דהא יכול
 לבשלו כיו"ם אא"כ הוא מסוף לערב דאינו ראוי לבשל
 ולאכול בו ביום דאם בהכרח לעשות ע"י כותי או ליטול
 ידיו על הבשר כמ"ש :

פח בשר ששהה ג' ימים בלא מליחה ונתערבה איתה
 חתיכה בחתיכות אחרות וא"א להכירה במלה
 ברוב כדיון יבש ביבש שיתבאר בס"י ק"ט ואין אומרים
 הרי דין יבש ביבש דבטל ברוב אינו אלא במין במינו
 ולא בשאינו מינו כמ"ש שם מעט דאם יבטלם יתן
 מעט והכא האיסור הוא משום דם והרי זה כמין בשאינו
 מינו אמנם לכך שרין זה הוא חוסרת הגאונים ואין
 להתמיר בו כל כך ועוד רוח שבאינו מינו אסור וזה
 דוקא באיסור דאורייתא והכא כשיבשל היה דם שבשלו
 דהרי רק מדרבנן ואפ"י להמחמירים שם גם באיסור

ולא יהיו טוב לאבילה [יש"ש סי' פו] אמנם מדברי רבותינו בעלי הש"ע כפי"ו זה ובס"י ק"ב מוכח דלא ס"ל האי דינא וכן יש מהגדולים שהולקים ע"ו [נקמ"כ ופר"ח] וכן עוקר לדינא דדבר כזה לא סקרי הפסד ויש לזה דין דבר שיש לו מתירין ולכן ימלחם כל אחד בפני עצמו אם ההתיבות שנמלחו כבר הודחו מפני שנסתמו נקבי הפליטה ויבלעו מאיתה שלא נמלחה עדיין או אם רוצה יצלה כולם על האיש [ואם לא סודמו י"ל שיטל למוטסן כהנה דהו כליטנד ודוק] :

פ"ה כתב רבינו הכ"י בסעיף ט"ו בשר המלוכלך בדמים שנשרה במים מעת לעת יש אוסרים לאכלו כי אם צלי אא"כ יש במים ששים כנגדו עכ"ל וכתב רבינו הרמ"א ויש אוסרים אפילו לצלי והכי נהוג עכ"ל וכבר נתקשו בזה כל הגדולים והא כבוש היה כמבושל ואיך אפשר להתירו בצלי וה"ו כבשר שנתבשר בלא מליחה שהם עצמם ביארו בסעיף י"א דאי ליכא ששים אסור הכל ע"ש ובשלמא כשיש ששים א"ש דגם בבישול מותר ההתיכה עצמה כמ"ש שם ואף רבינו הרמ"א שם שהחמיר בהתיכה עצמה גם כשיש ששים וכמו שבארנו בסעיף ס"ח מ"מ בהפ"מ מודה כמ"ש שם ולכן לא החמירו בכבוש כיון שמעיקר הדין גם בבישול מותר אבל כשאין כאן ששים אפשר להתיר הבשר בצלי ובאמת שיש מי שסובר דכבוש אינו אלא כבלי שני [ג"י נשם הר"ס] ולפ"ו א"ש דביון דכלי ישני אינו סבשל גם כבוש אינו מבישל אבל באמת רבותינו בעלי הש"ע כתבו להדיא כר"ס ק"ה דכבוש הוא כמבושל גמור וכן פסקו לקמן סעיף י"ח בענין מליחה כבלי שאינו מנוקב הנאסר הבשר מטעם כבוש כמבושל [ועש"ך קק"ס ופר"ח סק"ל שנסארו חתימא אך מ"ס הש"ך דהלוכלך הוה כבש בעין ל"ק כלל דכ"י לא כ"ל כן כמ"ס הפמ"ג שם אמנם בלתי אין חילוק מלוכלך לסודח כיון שלא נעילה וכמ"ס הט"ו סק"ז וכדמסקי הש"ך שגמנו וגם דכ"י הרמ"א מחויבם שכתב וכ"י נהוג דמשמע שנהג בחומרה זו וברי מעיקר סדיו כנ"ס כמנוסחן] :

פ"ו אמנם כשנדרקק מהו לשון המלוכלך בדמים וה"ל לומר בשר שלא נמלח ואם כונתו דעדיין מלוכלך גם כחזו"ן שלא הודח הו"ל לומר שלא נמלח ולא הודח ואמת שמקור הדין הוא טריטו ירוחם [ג"י] וגם שם כתוב לשון זה וגם שם יש לדרקק בלשון זה ולכן נראה דכוננה כתבו כן דהן אמת דכבוש הוא כמבושל אמנם בכל איסורי כבוש הענין הוא כן ששורין דבר המותר בדבר האסור כמו בשר בחלב או בשר בציר טרפה שהדבר המותר הכבוש בולע מהאיסור שנכבש או להיפך ששורין דבר האסור בדבר המותר והמותר הנכבש בולע והאיסור הכובש כמו בשביעית פ"ו ורד שכבש בשמן וחרוכין כיון ע"ש וכן בתרומות פ"י שכבש חסית של חולין עם ירק של תרומה או להיפך ע"ש וגם מביאר שם דלא כל דבר בולע ע"י כבוש

כתנתן התם כל הנכבשים זה עם זה מותרים אלא עם החסית ע"ש ולא לכל דבר אמרו כבוש כמבושל והרי לרש"י אין דין כבוש אלא בציר וחומץ כמ"ש בס"י ק"ה והן אמת דאנן קיי"ל דבכל דבר יש כבוש בכבישה מעל"ע מ"מ זה הכל שהאחד יבלע מהשני אבל איהו חשש יש בבשר השרוי במים אם הבלע מהמים ובע"כ אתה מוכרח לומר דמקודם הפליט הדם לתוך המים ואח"כ יבלע הבשר את הדם הנפלט לתוך המים אבל מי יומר ששבע כבוש כן הוא וראה לזה מתרומות שם שאומר דירק בולע פחית ולכן ירק חולין עם חסית תרומה אסור הירק לזרים אבל החסית אינו בולע מירק ולפיכך חסית חולין עם ירק תרומה מותר ע"ש והשתא ניהוש שהירק יבלע מהחסית ויהיה הבלוע תרומה ואח"כ יבלע החסית של חולין את החסית הבלוע בהירק ויאסרו אלא ודאי דלא אמרינן כן ופ"ו א"כ הבשר אינו מלוכלך בדם ואין החשש רק מדם הבלוע ודאי דמותר לגמרי אמנם כשמלוכלך בדם דבע"כ תיכף שיפול למים תודח הדם לתוך המים והוה כבשר השרוי בדם שיש חשש שהבשר יבלע מהדם ולכן זה שאמרו בשר המלוכלך בדמים טעמא קאמרי דלכן יש אוסרים רק לצלי דבצלי ודאי ראין להחמיר דפשיטא דדם מועט זה המעורב במים בליעתו מועטת ודיו אסור במליחה בבישול ויש אוסרין אף לצלי דמסתי לה דכבוש גמור וכ"כ רבינו הרמ"א דין זה בסעיף א' ובארנוהו בסעיף ט"ו ע"ש וכ"ו כתבנו לבאר דברי רבותינו אבל לדינא יש לנו להורות כדעת גדולי אחרונים דאם אפילו הודח הבשר אסור אף לצלי בכבישה מעל"ע [כיון פליט סק"ז] שכתב י"ל כעין זה דכ"ס אינו עושה פליטה ובלעט כהנה ולא חילק בין סודח ללא סודח ולנפ"מ ט"ס] :

פ"ז אין מולחין את הבשר אלא ער מקום שהציר מהמליחה יהיה לו מקום לזוב כגון שמולחו על דף חלק ויניחנה במדרון ואם הוא חלק מאד כגון שנלקט בהרימיני שקורין גיהעבעלמ א"צ להניחה במדרון דבלא"ה יזוב הדם טובב אמנם אם אינו חלק כל כך יניחנה במדרון בענין שכשישפך שם מים יצאי טייד כ"י עיוב כלל או ימלחנו על גבי קשין וקיסמין שיש בהן חלל הרבה ויוזב הציר ולכן יש שעושים מקנה קלועים ויש הרבה ריוח בין קנה לקנה ויוזב שם הדם וגם בזה נוהגים להניח עץ תחת ראשו העליון ויעמיד במדרון ואם רצונו למלוח בכלי שיש לה דפנות החיוב שיעשה הרבה נקבים גדולים בשולי הכלי והוה שאמרו חו"ל וכל הפוסקים אין מולחין בשר אלא בכלי מנוקב [קיני] כלומר כשרוצה למלוח בכלי לא ימלח אלא בכלי מנוקב בשוליה אבל יותר טוב שלא למלוח כלל בכלי דגם בזה צריך והירות יתירה דלפעמים הבשר עצמו סותם הנקבים ואז הבשר אסור ולכן כתב רבינו הרמ"א בסעיף ט"ו דבכלי מנוקב יוהר לכתחלה שיהיו הנקבים פתוחים

פתוחים

הוא רוחח ע"י המליחה והריחה המליחה אינו אלא כגמר שיעור מליחה וכבר הוכרנו סברתו זאת במעיקף ל"ה ע"ש ולכן הצריך שיעור זה ודעת ר"ת הוא מפני שהציר והרם מתחילין לצאת מן הבשר מיד והמפוחות עצמן אינן נאכלין מחמת מלחן אף שהבשר עדיין נאכל מחמת מלחו ולכן הבשר שהוא מהבבש ומתבבש בתוך הציר והרם שהן מלוחין הוא חוזר ובולע מיד הרם שפולט [כ"י גזס רס"ג] וזה שכתב מיר אין הכוונה ברע אחר אלא עד שנראה ציר בכלי והוא זמן מועט ודעת הרא"ש הוא לא כדברי זה ולא כדברי זה והפעמי הוא כיון שהאיכור הוא מחמת מלחן וזמן אחריון שהוא כמבושל הלכך אי"א שיאסר לאתרו בעת שהבשר צונן וכיון דשיעור כבישה בציר הוא כדי שיתנו על האש ויתחיל להרתיח כמ"ש בר"ס ק"ה לפיכך אם נכבש בתוך הציר כשיעור זה נאסר הבשר ובפחותה כשיעור זה לא נאסר רק כ"ק וכמה מלח יתן על הבשר שיהא נאסר בכלי שאינו מנוקב לא ביארו בפירוש ומסתמיט דבריהם נראה שצריך שיהיה ככל מליחות לקריה דשיעור זה מקרי אינו נאכל מחמת מלחו כמו שיתבאר בס' צ"א [ז"ל מ"ד סק"ט ע"ט]:

צ"א ואם נאסר גם הבשר שהוא חוץ לציר יש בוה בחלוקת הפוסקים וז"ל המור וכתב הד' סרץ שכל החתיכה אסורה אפילו מה שממנה חוץ לציר ואע"פ שחתיכה שנמלחה ונפלה בציר של איסור אינו אסור אלא מה שממנה בתוך הציר הבא כולה אסורה וא"א ז"ל כתב שגם בכאן אינו אסור אלא מה שממנה בתוך הציר וכ"כ הרשב"א ואפילו אם יש בה שומן לא אמרינן שע"י השומן מפעפע ככולה עכ"ל ומעם הר"פ הוא שאינו רובה לחתיכה כשרה שנפלה בתוך הציר מפני שהיא פלטה כל דמה ורם אינו מפעפע למעלה דמישרק שריק וכן ציר אינו מפעפע למעלה ולכן אינו אסור אלא מה שבתוך הציר אבל במליחה בכלי שא"מ שעדיין לא יצא דמה והמקום דחוק לה כיון שאינה מנוקבת והדם שחתיכה מהעורר לצאת ופורש ממקום למקום וזהו כדם האברים שפירש ודרא"ש לא ס"ל כן ואין לשאול להר"פ נהר דכן הוא מ"מ ליהוי מותר בצלי כד"ן שוכר מפרקת הבתמה לאחר שחייטתה דג"כ הרם פורש ממקום למקום ומותר בצלי כמ"ש בס' ס"ז דלא דמי לשם דכאן שנמלח בכלי שא"מ הוה כבוש וכבוש דרי הוא כמבושל [ז"ן סק"ד] וזה שלהרא"ש אינו אסור אף בבשר שמן הגם דשומן מפעפע מ"מ כיון שהאיסור עצמו שהוא הרם והציר אינו מפעפע למעלה אין השומן הנאסר מחמתו יכול לאסור יותר משהוא עצמו אסור [סס סק"ט] וכלל גדול הוא באיסורים כמו שיתבאר בס' ק"ה :

צב וז"ל רבינו הב"י במעיקף י"ח בשר שנמלח בכלי שא"מ ושהו בו כשיעור שיתנו מים על האש ויתחילו להרתיח כל מה שממנו בציר אסור לאכלו אפילו

פתוחים ולכן לא יעמידוהו על הקרקע כי הוא בכלי שאינו מנוקב יכן מחמירין קצת לשום תוך הכלי מנוקב קש או קמסין כי הכבש יסתום הנקבים ובריעבד אין לחוש לכל זה עכ"ל בלומר דבריעבד אין אוסרין מפני חששות יתירות אבל כל זה אם המים יורדים משם אבל כשאין המים יורדים אסור גם דבריעבד [ט"ז סק"ח] ויש ליהרר כשכולחין בקצה הספסל ובתוך הספסל יש נקבים גדולים והציר מתקבץ שם והבשר נכנס בתוך הדור דוה ודאי בכלי שאינו מנוקב [גס"ה סק"ח גס"ה נה"ג] וא"א לבאר הכל בכתב רק כל בעה"ב מחוייב להשגיח על מליחת בשר שהדבר נמסר לשפחות ואין מדרקין כזה ומוטל על כל בעה"ב לראות ולהנהיג בביתו למלוח על רף חלק ושההיה במדרון או באופן אחר שיהיה להציר מקום לזוב בריוח הרבה :

פח ואם מלח בכלי שאינו מנוקב נאסר הבשר לחלוטין ואסור אפילו לצלי מפני שאין להציר מקום לזוב ומיד כשהמלח מתחיל להפליט הרם חוזר הרם לתוך הבשר והוה כדם בעין שאינו יוצא לא ע"י מליחה ולא ע"י צלייה אבל לשאול היאך פליט ע"י הא החיקה המקום אינו מניחו להפליט דאין זה שאלה כלל שהרי הצד העליון של הכבש עם חצדדים מתחלה מרווחים הם להוציא הרם אך אחרי שמוציאו נשאר בהכלי תחת הבשר וחוזר ונבלע לרובו :

פח וזה אין לשאול ג"כ והא קי"ל לקמן בריש סי' ע' דמולחין כמה חתיכות זו על זו ואף שהתחתונה נוסרת פליטתה קודם להעליונה אין איסור בזה מטעם שפליטת ציר מושך זמן רב וכל זמן שטרודה לפלוט לא בלעה כמו שיתבאר שם וא"כ גם בכלי שאינו מנוקב נאמר ג"כ כיון שטרודה לפלוט לא בלעה רגם זה אינה שאלה כלל דבשם רוחא עלמא להבשר ולא תבלע משא"כ בכלי שאינו מנוקב כיון שהבשר שקוע מעט בהציר דחוקא ליה עלמא ואין ביכולתו לפלוט ובולע [מו"ט ור"ט ס"ה ס"ס ל"ז] ועוד כיון שמונח בציר א"צ לשום כח מעצמו לבלוע הציר אלא הציר מעצמו נבלע כתובו [משו"ט סס אות ז'] ועוד דכיון שהבשר כבוש בציר וכבוש הרי הוא כמבושל ומבושל ודאי לא שייך לומר אידי דמיריד למיפלט לא בלעה שהרי הרומב מבלבל דמפליט ומבלוע וכן הוא בכבוש :

צ וכמה זמן יונח בכלי שאינו מנוקב והיאסר הבשר כתב המור וז"ל וכתב רבינו חם שנאסרה מיד אפילו לא שהתה שיעור מליחה והר"י אלכרצלוני כתב שלא נאסרה אא"כ שהתה בכלי שיעור מליחה וא"א הרא"ש ז"ל כתב שאם שהתה בו כשיעור משינתו מים על האש עד שיתחילו להרתיח חשוב ככבוש עכ"ל ומעמי רבותינו אלה כן הוא מעם הר"י אלכרצלוני הוא שהרי היאסור הוא מטעם כבוש כמבושל וכדבר שאין בו רתיחה הרי הכבישה הוא מעל"ע ולמה אנו אימרים רבוסן מועט הוא כמבושל מפני שהבשר

אפילו צלי והלק התחובה שחויץ לציר אין אמר מטט
אלא כ"ק ואפילו אם יש בה שומן עכ"ל והקליפה היא
במקום שנגע בהתחובה שהיה בציר והוא כדעת הרא"ש
ואין להביא ראיה מזה דרבינו הב"י ס"ל בדם שפירש
ממקום למקום אחר השחימה ורא יצא לחוץ דאין איסור
ברבר דרדי והו מעטו של הר"פ שאוסר גם מה שחויץ
לציר ד"ל דמזה אין ראיה דכ"ל דע"ז לא פירש ממקום
למקום מה שחויץ לציר אכן משמע בלשון הרא"ש
[ענין] אבל זה אין לומר דס"ל דנהו דפירש מ"ם מותר
לצלי כמו בשבירה מפרקת דא"כ היה לו לבאר דמה
שחויץ לציר אינו מותר אלא לצלי אלא ורא כדאמרן
[ינסג סכר כחמץ דנ"ל דנאמה ס"ל כן לכנ"י מ"ם מכלן
ל"ן להניח ראיס לוס כמ"ט] :

צב אבל רבינו הרמ"א פסק כר"ת וכבר"פ וז"ל יש
אוסרין כל התחובה אפילו בה שחויץ לציר ואפי'
לא נטלח רק מעט בדרך שמולחין לצלי ואפילו לא
שהה שיעיר מליחה רק מעט עד שנראה ציר בכלי וכן
טהנין ואין לשנות עכ"ל וכבר בארנו המעם בזה ודע
שיש מי שאומר שהעיקר לוינא שאין איסור בדם הפורש
ממקום למקום ולכן קי"ל למעשה דמותר מה שחויץ
לציר [ס"ח קס"ג] ואינו כן תרא דאנן תפסינן להלכה
כרבינו הרמ"א שאוסר בכמה מקומות בפירש ממקום
למקום אטנם אפילו אם נאמר דאין איסור בפירש ממקום
למקום הא כבר בארנו בסעיף צ"א דבבאן גרע מפי
מעטם כבוש דהוא כמבושל וכשם דבבישול בלא מליחה
ודאי אסור גם המסקת התחובה שחויץ לרוטב דע"י
דבלול הבישול פשיטא דהדם מפעפע למעלה כמו כן
גם כאן ככבוש בציר והתחובה רותחת שעדיין לא נמלחה
בהכשר הציר האסור מפעפע למעלה ואוסרו כולו והבי
קי"ל ואין זה דמיון לבשר כשר שנפל לציר דבשם אין
הבשר רותח [וכ"ז מהמו"ד סק"ז ע"ש ונזה מתוך קוסית
הסתיי על ר"ת פסק"א ע"ש] :

צד עוד כתב דאינו אסור רק אותה התחובה שנוגעת
בציר שמונחת למטה בכלי אבל שאר התחבות
שעליה הנמלחים עמה מותרות והבי נהוג עכ"ל ואע"ג
דהתחבות העליונות פולטות למטה על התחתונה וכאן
התחתונה הרי היא סתומה מלפנים כמ"ם מ"ם אין תחובה
אחת הדוקה כל כך על חכרתה שיעכפו התחתונות
את העליונות מלפנים ואפי' קליפה א"צ [ט"ו סמ"ס] :
צה וכתבו האחרונים בשם מדרש"ג דאע"ג דסחממונן
לאסור גם מה שחויץ לציר מ"ם אם נתערב התחובה
זו באחרות בטל חד בתרי כיון דמדאורייתא בטל חד
בתרי אלא מדרבנן הצריכו ששים כדאי הם הפוסקים
הסתוריים מה שחויץ לציר לסמוך עליהם עכ"פ שיתבטל
ברוב [ס"ו סקמ"ד וס"ד קס"ג] ולכאורה משמע דזה אינו
אלא כשנתערב רק חלק התחובה שחויץ לציר דאלו
כחלק שבתוך הציר לוינא מאן דשרי אבל מלשונם לא
משמע כן דהיה להם לפרש והבי מוכח להדיא מדברי

מדרש"ל בספרו יש"ש [ס"ו צג] ע"ש ובודאי כן הוא
דבאמת ק"ל מוכח איוה רבותא יש בזה הא כבר פסק
רבינו הרמ"א בסעיף י"ד דכשר שנחבשל בלא מליחה
ונהערבה באחרות דבטל ברוב ובארנו דבריו בסעיף
פ"ד ע"ש והמדרש"ל עצמו פסק בספרו [ס"ו ס"ו]
דכשנתערב התחובה כשר שלא נמלחה באחרות בטל
חד בתרי וא"צ למולחן והבאנו דבריו שם וא"כ איוה
הפרש יש בין זל"ז וצ"ל דדין זה המור יותר רביון דבשר
זו שנמלחה בכלי שא"מ כבר נאסרה ואנן קי"ל חנ"ג
בכל האיסורים א"כ כשיבשלים יתן מעם וצריך ששים
מרבנן משא"כ התחובה שלא נמלחה עדיין לא נאסרה
אבל לגבי דינו של רבינו הרמ"א אין כאן הפרש ולכן
אני אומר דהנה על הדין הזה ג"כ חלקו האחרונים
כמ"ש שם בסעיף פ"ד ואנחנו תרצנו דכיוו ע"ש מיהו
לפי דעתם יש רבותא בדין זה ולכן ג"ל יבורר דהתירו
אף אם כל התחובה נתערבה רביון דרבינו הרמ"א
בלא"ה מותר ולשיטת הרא"ש לא נאסרה כלל מה
שחויץ לציר לפיכך מקילינן בתערובת זה להחיר חד
בתרי וגם בדת מדרש"ל צ"ל כן [כנה"א] הקשה נ"כ
כה ע"כ דלורייתא ע"ד ולפמ"ס בסעיף פ"ד ל"ק כלל וגם
ראיתי שסא"ר גל"ש מלשון כחנכר בסעיף י"ח שכתב כשיסור
שיחני מים על סא"ס יתחיל לפרותח ובר"ס ק"ח כתב כדי
שיחננו על סא"ר דמשמע אותו דבר עצמו ע"ש ונלמח נס
סס כוונתו ככאן וכדי שיחננו קאי על הדני המתון כהן הציר
ויעמידנו על סא"ס כמים ונלמח אחר ס"א [לפ"ס כלל ודוק] :

צו מעשה שהניחה אשה אווה שנמלח והורח על אווה
שלא נמלחה עדיין ומלחה האוה העליונה בדרך
שמולחין לאחר המליחה כדי להשחרותה במלח ופסקו
דאם זב ציר סהעליונה והתחתונה מונח ממנה חלק
התחתון בהציר אם שהתה בהציר כדי שיתנו על האש
ויתחיל להתרית הזה ככבוש בציר ואסור חלק התחתון
המונח בציר והלק העליון מותר לכל הפוסקים דאף
הרי"ף לא החמיר רק בנמלחה בכלי שא"ס והכא הרי
התחתונה לא נמלחה ואין דינו יותר חמיר סהתחובה
שנמלחה ונפלה בציר של איסור דמותר מה שלמעלה מן
הציר כמ"ש בסעיף צ"א דהכא הגם דהציר הוא היתר
מ"ם כיון דהתחתונה לא נמלחה הרי נכבשת קודם
המליחה וכבוש כמבושל לענין החלק המונח בתוך
הציר [וכו כונת ס"ו סקמ"ד וס"ו סקמ"ד] קוסית כנס"כ ומה שחמס
ספרמ"ז על הנקט"ל נ"ל ממש ולא סירס כסדיא שסיב טעמ
כשיסור כפיסס ע"ש [ודוק] :

צז ומזה דינו של הכלי שאינו סנוקב כשמלחו בו
בשר כתבו רבותינו בעלי הש"ע בסעיף מ"ז
וז"ל ואם מלח בכלי שא"מ אסור להשהמש באוהו כלי
ברבר רותח ואם נשתמש בו בעי קליפה אם הוא רבר
יבש ואם הוא דבר לח בענין קליפה נגד הקליפה מן
הקערה וי"א שאפילו בצונן אסור להשתמש בו בלא
הרחח ואם נשתמש בו בלא הרחה יריח מה ששתמש

בו אבל מותר לחזור ולמלוח בה בשר לאחר שנקבחה או אפילו בלא נקיבה אם הכשר שהה כבר במליחתו הודח אבל אם הוא מנוקב מותר לאכול בו אפילו רותח ויש אומרים ברותח ויש לזוהר לכתחלה ובדיעבד מותר עכ"ל :

צ"ח ביאור דבריהם דהנה קיי"ל אין מליחה לכלים להפלים אבל יש מליחה להבליע בכלים ויפליסו ע"י בישול כלומר דע"י שמולחין מליחת אפור בהכלי דאי היא בולעת ונעשית טרפה אמנם שתפלים ממנה לענין לאסור אח"כ דבר המותר הנמלח בה בזה אין מליחה לכלים דכח המליחה אינו פועל להוציא פליטה הבלי אכל כשמבשלין בה דבר הותר נאסר התבשיל משום דע"י בישול נפלט האיסור מהבלי ונבלע בההיתר וזהו שכתבו דיותר לחזור ולמלוח בה בשר לאחר שנקבחה דאע"ג דהכלי טרפה מ"מ אין כח המליחה השניה יפה להוציא ממנה הבלוע וזה שכתבו דאפילו בלא נקיבה אם הבשר שהה כבר במליחתו והודח כוונתם שימלחו שמה על איזה שעות אבל להשקות הבשר מעל"ע ודאי אסור שהרי ודאי הבשר יפליט ציר וידוע כבוש וזה כמבושל וכשם שהבישול מוציא הבלוע מהבלי כמו כן כבישה [ס"ו סקמ"א] ואין לשאול הא בציר הזה שיעור כבישה כדי שיהן על האש ויתחיל להרתוח דאינו כן דשיעור זה הוא להבשר ולא להבלי ולכלי צריך מעל"ע ככל הכבושים [ס"ט וס"ך סקמ"ח] וראיה לזה שהרי רתיחת המלח והציר אינו מועיל להפלים נגבלי כמו שמועיל להפלים מהבשר וא"כ רתיחתם נגבלי כלי הזה כמים וצריך מעל"ע ויש מי שרוצה להתיר אפילו כמעל"ע מפני שאחר המעל"ע הזה נפלים וכבר כתבנו בסעיף מ"ו דליחה לסברא זו ע"ש ועוד דציר הזה דבר חריף ודבר חריף אפילו לאחר מעל"ע נ"מ לשבח כמ"ש בס"י צ"ו :

צ"ח אגבם יש מהגדולים דס"ל דגם בכלי הזה כבוש כמבושל בציר כדי שיהנו על האור ויהחיל להרתוח [מנ"ט ס' המ"ו סקמ"ח] וצ"ל לפ"ז דמיידי באיפן שאין הציר זכ ממנו [כר"ס] ואין זה מספיק דסתמא יזוב הציר בדרך הכבישות ילי נראה דבכאן אין שום חשש כלל רכיון דהבשר הודח במים וכבר נתבאר בסעיף מ"ו דהמים סמטלין כח הציר אפילו זהו המים מועפין א"כ אין בזה שיעור כבישה כבציר אלא כבמים ואפילו למי שסובר דבעינין רוב מים [ס"ך ס"ט ע"ג] ס"מ הכא לא בעינין רוב מים שהרי לע"ע אין כאן ציר אלא שיתדח ע"י המלח ואז כל סיפה של ציר יתבטל כדו ע"י המים ועוד דיש חולקין בזה וס"ל דאפילו מים מועפין מהציר בטל הכח [מנ"ט ס' המ"ו סקמ"ח] ואין לשאול דשמא ימלח אחר שיתייבשו המים דאין זה שאלה כלל דאם יתייבש הבשר לא יוציא המלח ציר כמבין ועוד דאין לחשוש לחששות רבות בזה :

ק ולענין מה שאסרו להשתמש בו ברבר רותח ואם

נשתמש בו צריך קליפה כדבר יבש וכלח צריך ס' נגד קליפה מן הקערה ביאור דבריהם כן הוא דהנה אגן קיי"ל דהקערה לאחר הדחה צוננת היא אף שיש חולקים בזה [פנ"י] ולכן אע"פ דברותח אסור להשתמש בה דבישול ספלים כמ"ש מ"מ אם נשתמש בה כיון דהקערה צוננת הוא דינו כחס לתוך צונן דדי בקליפה משום דתתאי גבר כמו שיתבאר בס"י ק"ה וזהו ברבר יבש אף שהוא לח קצת כמו בשר מ"מ די בקליפה אבל בלח גמור כמו רופס דלא שייך ביה קליפה צריך ששים נגד קליפה מן הקערה במקום שנשתמש בה הדותח ואף שיתבאר בס"י צ"א בבשר רותח שנפל לתוך חלב צונן כיון דבהחלב לא שייך קליפה מותר בלא קליפה מ"מ בכאן שיש סוכרים דהקערה נחשבת תמיד כרותח משום דכח המלח והציר דגבולע בה הם מרותחים וביחוד בפגשם ברותחים נתעורר גם כח רתיחת הקערה לכן מקילינן בלא ששים נגד הקליפה מהקערה במקום שנשתמש בה ואם הקערה היתה רותחת אם נשתמש בו ברבר יבש לגמרי די בקליפה ואם הוא לח קצת צריך נמילת מקום ובלח גמור צריך ששים נגד קליפת כל הקערה אף במקום שלא נשתמש בו דחס מקצתו חס כולו אך לא בכל הכלים יש ששים ברבר שנשתמש בו נגד קליפת כל הכלי כמ"ש בס"י קל"ו וסתם קערה שהיא רחכה ואינה גבוה לא יהיה בת ששים נגד קליפת הקערה [ע"ך סקמ"ה] ויש חולקים בזה והג"י בראית עיני המורה והטעם שא"צ רק ששים נגד הקליפה מהקערה משום דהקערה לא נאמרה רק כ"ק כמו שיתבאר בס"י צ"ח דע"י מליחה לא נאמרה הכלי יותר מב"ק ע"ש וזהו לענין להשתמש בה ברותח [וכן למדתי מדברי האחרונים ומיזכר קושיים ה"טך בסקמ"ד וזקן] :

קכ ואם הוא כלי שא"ס אבל כשמלחו בכלי מנוקב מותר להשתמש בו אפילו רותח שהרי הדין לא נבלע בה כלל דדם משרק שריק ויצא מנין הנקבים ולא נבלע כלל בהכלי וזה שאמרו בגמ' [ס"ט] קערה שמלח בה בשר אסור לאכול בה רותח מיידי בכלי שא"כ

כל בשר שמניחין אותו במים להדירו כי נמחה המלח והדם שבתוכו ויבלע בבשר דמה לי מימ ומה לי טהול דשניהם היתר הם אלא ודאי דם המלח נתייבש בתוכו ואין לו עוד כח לצאת אי נמי פסק כח המלח לאחר שהפליט הדם מן הבשר ומהמת אותו מלח לא יחשב עוד כרותח ע"ש והדם שעל פני הבשר ודאי דאין חשש שהרי תיכף נתערב בהסודל ורק החשש אולי המלח הוא כרותח לזה כתבו דאח"כ אינו כרותח ממעם שביארו : **קנה** ודע הדרשב"א ז"ל לא הביא בשום מקום הך מעשה דרש"י וז"ל שהולך לשיטתו שכתב אהך דאין מניחין בשר אלא בכלי מנוקב [קנה.] וז"ל ושמה נאמר דאפילו לאחר שיעור מליחתו קאמר לפי שהוא פולס ציר וצירו אינו נאכל מחמת מלחו וה"ל רותח וכשהוא מתקבץ בכלי שאינו מנוקב מבלוע הדם שעל המלח בתוך הבשר לפי שהוא מתקבץ בתוך הציר ובכוש הרי הוא כמבושל ובכבוש ומבושל לא שייך ליטר אידי דמירוד למיפלט לא בלע ומיהו אינו נאמר אלא מה שעומד בתוך הציר אבל השאר מותר בגמילות מקום לפי שאין הדם מפעפע עכ"ל הרי דס"ר דהציר אף שהוא היתר מ"מ הוא כרותח ומבלוע הדם שעל המלח בתוך הבשר אבל התוס' והרא"ש ס"ל דציר זה דמי לכים ואינו כרותח :

קן והנה לעיל סוף מ"ב הבאנו דברי הרשב"א שכתב לענין הרחה אחרונה שינפץ המלח או ישמפנו קודם שיתן הבשר להכני של מיס דאל"כ הרי המים שובבים כח פליטת הבשר ונמצא הדם שעל הבשר ועל המלח יחזור ויבלע בתוכו דמתא המלח שצטבו ע"ש ולפ"ו יש לשאול דלמה ליה להרשב"א לומר מהטעם דהציר הוא רותח הא אפילו במים אוסר אך לפי מ"ש שם דהוה רק במים מייעמים ולא במים מרובים א"ש דהכא גם בציר מרובה אסור טעם דהציר הוא רותח ועוד דמשום בליעת המלח לא היה נאסר רק כ"ק אבל ממעם כבוש אסור כל מה שבתוך הציר ועוד אפשר לומר דבשם היא רק חששא בעלמא לכתחלה וכאן האיסור אפילו דיעבד אך דגם בשם משמע דמעיקר דינא קאמר ע"ש : **קז** ודע שהמפרשים הקשו על המור שפסק כמעשה דרש"י ולעיל כתב דאם לא ניפץ המלח ולא שטפו אין לאסור כי המים שבכלי מבלטין כח המלח עכ"ל ומשמע דבלא מים יש לאסור ולמיעשה דרש"י הא גם בלא מים מותר ויש מי שתיריך רשם כתב אפילו לדעת מי שחולק אהוראת רש"י [ס"א סקמ"ז] והוה דוחק דא"כ היה לו להזכיר גם בבאן שיש מי שחולק אלא ודאי או שלא ראה דעת החולקים או דלא ס"ל כלל כרעת החולקים אפילו לחוש לזה וא"כ מיהו חשש לזה ויש מי שתיריך דגם בשם לאו דקאן מים קאמר דה"ל מהל ובשם אתי לאפוקי כשאין כאן לא מותר ולא מיס אלא מיחוי דם ומלח של איסור גרידא [כ"ח] וגם זה דוחק דהא בתרא גונא מיירי [מ"ו] ואם נאמר דכן הוא

שא"מ [רל"ט] והגמ' קס"ל דלא לבר שהבשר אסור רוחו מלחה דפשיטא אלא אפילו הכלי אסור דאל"כ איך מולחין הטיד בכלי מנוקב והרי מפעם ראשון נאסרה [סס] אך לפי מ"ש דע"י מליחה לא הפליט האיסור טהכלי אין ראיה מזה אבל הרבה מרבותינו [גנין] ס"ל דגם בכלי מנוקב אסור לאכול בה רותח וצ"ל לדבריהם אע"ג דדם מישרק שריק והו לענין הבשר אבל בהכלי נשאר דם וציר בין נקב לנקב ויש מהראשונים שמתלקים בין כלי חרס לשארי כלים דכלי חרס ודאי בולע אף כשהיא מנוקבת [סור נסס ר"פ] והוה שכתבו רבותינו בעלי הש"ע דיש ליוהר לכת"י'ה ובריעבד מותר עכ"ל כלומר לכתחלה יש ליוהר בכל הכלים ובריעבד מותר אפיוו כ"ח שהרי לא הזכירו חילוק זה ש"מ דס"ל דבריעבד גם כ"ח מותר אבל י"א דכ"ח גם בריעבד אסור [יס"ט וכו'] ולזה הסכימו האחרונים [צ"ד וס"ו] וכן יש להורות והוה כרותח אבל להשתמש צונן במנוקבת ודאי דמותר אף בכלי חרס וא"צ אפיוו הרחה רק קינח [ע"ך סק"ט] ולפ"ו יש ליוהר מההעמיד קדירה דחתת על רף שמולחין עליה בשר ובריעבד מותר כמ"ש [גנ"י הכ"ס נסס נס"ד דנפך מותר לכ"ע אן הרמ"א כד"מ מוח ל"ו השיג עליו דחכו למחן דס"ל בכלי עץ מנוקבת מותר לכתחלה אצל להאסורים נכ כדף אסור מ"ט :

קכ כתב המור מעשה שנמלח בשר ושהה כדי מליחה ונתגהו אח"כ בכלי בלא הרחה ונתבלא מציר והתירו רש"י עכ"ל וקיצר ברבריו והתוס' [ז"כ] והרא"ש [ס"ו ל"ח] ביארו הטעם דמשום הציר אין ראשו ראינו דם אלא מוחל הבשר ולחורו שהרי אחר שיעור מליחה מדיחין אותו לבשלו בקדירה ואין חיששין לציר הנפלט ממנו ע"ש ולפ"ו להרמב"ם שניצריך אחר הרחה להשליך לרותחין ממעם דס"ל דגם אחר שיעור מליחה נשאר דם בהתיכה כמ"ש בסעיף ל"ו ודאי דהולק על דין זה אמנם רוב הפוסקים חולקים עליו כמ"ש שם והוה כוונת המור והש"ע סעיף ב' שכתבו דין זה וקודם לזה כתבו שהרמב"ם מצריך ליתנו במים רותחין ולא נהגו כן ע"ש וכוונתם דגם מהוראת רש"י מוכח דלא ס"ל כוותיה ורבינו הב"י אע"ג שהביא דעת הרמב"ם וז"ל אחר שנמלח הבשר והודה מותר ליתנו אפילו במים שאינם רותחים ויש מי שניצריך ליתנו במים רותחים עכ"ל והוה דעת הרמב"ם אין כוונתו שלרנא חושש לדעה זו אלא שכן דרכו להביא דעתו אף שאינו סובר כן והנה אף שבארנו בסעיף ל"ו דלענ"ד גם הרמב"ם מודה כשהוה כמלחו שעה שלמים פולס כל הדם ע"ש ולפ"ו יש לקיים מעשה דרש"י גם לדיריה ס"מ רבותינו לא ס"ל כן שהרי כתבו ששהה במלחו שיעור צלייה ועכ"ו התיר רש"י ע"ש :

קכד וזה שלא חשש רש"י להרם והמלח שעל החתיכה שלא יבלע בהבשר כתבו התוס' והרא"ש דאם באנו לאסרו מכה הדם והמלח שעל הבשר א"כ נאסר

אלא האיסור מפני הדם שנמלח וכן מ"ס בקמ"ס ו"ל דמ"ל דעיר זה וכו' ורוחח הוא ונכלע בכשר עכ"ל וקשה ללא מטעם בליעת העיר בכשר אללא מטעם בליעת הדם שנמלח וכו' ספמ"ג נקמ"ס ו"ל ומ"מ לדין שאף דק"ל לאחר שיעור מליחה אם נתמלח מעיר אסור אין סעטס משום דמיהל היולא דס הוא אללא משום דכדס והמלח שעליו נוחיט סעטס נכשר להכליע עכ"ל ודוק :

קיא ולכן נלע"ד ברור דמ"ס נפל ברפוס בש"ע וכצ"ל ויש מי שאוסר בזה וכוונתו על הדין העיקרי. שכתב דבשר שנמלח וכו' ונתמלא מציד מותר על זה יש חולקים וכמו שבארנו אבל על בשר כשר שנפל לחד ציר זה אין מי שחולק וכוונתו כתב דאי לא היה כתב ויש מי שאוסר בזה אלא ויש מי שאוסר סתמא הוא משמע דעל כל מה שנכתב מקודם קאי ובאמת אינו כן ולכן דקדק וכתב בזה וכמ"ש דאל"כ ה"ל למיכתב סתמא ויש מי שאוסר כרכו בכ"מ :

קיב ורבינו הרמ"א כתב דיש אוסרין אפי' בריעבר כ"ק והביי נהוג ודוקא מה שמונח בתוך הציר אבל מה שחוץ לציר שרי והכלי שנפל בו אורו הציר אסור וכן אם היה הכלי חולבת ויש בו לכלוך אסור הבשר דאף לאחר שיעור מליחתו נחשב כרותח אבל אם הוא הפ"ס ואית ביה ג"כ צורך מעורת מצוה יש להקל ולומר דאור ששהה שיעור מליחה לא מחשב צירו כרותח עכ"ל :

קיג ביאור דבריו דאחרי שהתוס' ועוד מראשונים כתבו דהמנהג לאסור אין להקל גם בריעבר והנה הגם שמלשונם משמע יותר דלפי המנהג אסור כולו כל מה שבציר אמנם כיון שהרא"ש והמור פסקו להתיר לגמרי ולא הוכירו המנהג דיו לאסור בקליפה ואף אם יש ששים נגד הקליפה אינו מעייל דאולי אינו מבליע יותר מקליפה ומה יועיל המקום שאין הבלוע בו לצרפו לביטול וכ"ש שמה שחוץ לציר אינו מצטרף לביטול [עש"ן סק"א] אמנם גדולי האחרונים אוסרים לגמרי כל מה שבתוך הציר [סס ופ"ו סקמ"ס ויש"ס סע"ז] וכן נראה שהרי הרשב"א אוסרו מפורש כמ"ש וגם מלשון התוס' משמע כן כמ"ש ואם הבשר בתוך אפילו רק הרתח אחת שוב אין שום איסור בכל זה [סס] :

קיד וזה שכתב דהכלי שנפל בו אותו הציר אסור ה"ס במעשה זו דרש"י שהכלי נתמלא מציר מהבשר שלא הודח גם הכלי אסורה ולא מפני הציר אלא ג"כ מפני הדם והמלח שנבלע בהכלי וכמו הוא איסור כ"ק דלא יאח חסיד מהבשר עצמו ואף לפי מ"ש לאסור הכל מ"מ הכלי אינה בולעת יותר מכ"ק אפילו בציר שבתוך שיעור מליחה כמו שיתבאר בס"י צ"א אבל אם הציר בלבד נפל על הכלי כיון שהציר הוא לאחר שיעור מליחה אין בו איסור כלל כמ"ש ודבריו הם אכלי זו שנחמלאת בציר [וכ"מ דנרבו נרמ' סוח מ' ע"ג] ;

קטו וזה שכתב דאם הכלי חולבת ויש בו לכלוך ה"ל אסור הבשר וזה ג"כ לפי שימת החולקים על רש"י

בהנחה שמקודם שמעלים ציר נתמחה הדם והמלח ואיסר הבשר א"כ גם בכאן כבר נאסר קודם שנתמלא ציר ולי נראה דל"ק כלל דלעיל קאי אדברי הרשב"א שהביא מקודם דמחייב לנפץ או לשמוץ ומעמא דרשב"א הוא משום דהמים שבכלי שזורים כח פליטה הבשר ויחזור הדם והמלח להתבלע בהבשר כמ"ש בסעיף הקודם לזה אומר הטור דאין שום חששא בזה דכבו שהמים מבלעין כח הפליטה כמו כן מבלעין כח המלח [ולא היה ניכלותו לדמות מטעם הורחא רש"י שהרי כרענ"ט חולק בזה ולכן קאמר דלפילו לסנתו אין חשש בזה] :
קה והנה דעת הרשב"א ההולק על הוראה רש"י כמ"ש לא הביאו מפרשי הטור כלל אמנם הביאו דברי התוס' שהביאו מעשה רש"י והסכימו כן להלכה ועכ"ז סימו בדבריהם דמ"מ אין דהקל שכבר נהגו העם איסור עכ"ל [כ"ז] ויש להסתפק בדבריהם אם המנהג לאסור כולו כל מה שבתוך הציר או רק כ"ק ואחד מהקדמונים כתב דנהגו להתיר ע"י קליפה [שס כסס ע"ד] ולפ"ז נראה דגם כוונת התוס' כן הוא ונראה דמעמם אינו מפני רהיחת הציר כסברת הרשב"א דא"כ ה"ל כבוש ואסור כולו אלא מטעם מפני המלח ומלח אינו כמבושל ואלא כרותח דצלי ודי בקליפה :

קמ והנה זהו ודאי רגם להמחמירים אינו מטעם דהציר הוא ציר טרפה אלא מפני הדם והמלח שהרי אפילו הרשב"א שאוסר כולו מטעם רהיחת הציר הוא כתב מפורש דמפני רהיחת הציר מבליע הדם שבתוך המלח לתוך הבשר ולא מפני עצם הציר כמו שהבאנו דבריו בסעיף ק"ה ולפ"ז אם נפל בשר כשר לתוך הציר שנתקבץ אחר מליחה אין כאן איסור כלל [עמ"ש נבי"ט סעיף ב'] :

קי ולפ"ז יש להבין דברי רבינו הבי"ב בסעיף כ' שכתב בשר שנמלח ושהה כדי מליחה ונתנוהו אח"כ בכלי בלא הרתח ונתמלא מציר מותר ולפ"ז בשר שנפל לתוך ציר היוצא מהבשר אחר ששהה כדי מליחה מותר ויש מי שאוסר בזה וכוה ויש לחוש לו לכתחלה עכ"ל וזהו ודאי לפי לשונו מבואר דזה שכתב בשר שנפל לתוך ציר וכו' בבשר כשר מיירי וא"כ מרז זה שכתב דיש מי שאוסר בזה וכוה מי הוא האוסר בבשר שנפל לתוך ציר זה בשלמא בהך בשר גופא שלא הודח במעשה דרש"י שפיר יש מי שאוסר או כ"ק או להרשב"א נאסר כולו כמ"ש אבל בבשר כשר שנפל לציר זה למה נאסר והרי הציר לכ"ע אינו טרפה ואם נאמר דכוונתו לדעת הרמב"ם דהי הרמב"ם לא מיירי כלל בדין זה ועוד שבעיקר דינו של הרמב"ם שהביא מקודם לא כתב כלל דראוי לחוש לו לכתחלה ע"ש וגם בספרו הגדול לא הביא כלל מי שאוסר בבשר כשר שנפל לתוך ציר זה [וי"ט על סע"ן נקמ"ה] שכתב דכ"ס מי שאוסר סוכר לעיר לאחר שיעור מליחה הוא רוחח והסכיב דס ולא טיכל וכו' עכ"ל והוא תמוס דלמח דמ"ל דכ"ס רוחח טיכל לא מפני קמחז דס

רש"י כמו שמסיום דאף לאחר שיעור מליחה נחשב כרותח וזה אינו אליבא דרש"י [עכ"ל גזס הנגיד וז"ע] ודוקא כשהוא מלוכלך אבל אינו מלוכלך אפילו הוא בן יוסף מותר [ע"ן סק"ג] דאין מליחה לכלים לענין להפליט מהכלי ויש מי שאומר דגם כאינו מלוכלך אסור [ע"ז סק"ג וכ"כ הנ"י] וצ"ל רס"ל דזה שאמרו אין מליחה לכלים אינו אלא לענין דם ולא לענין בשר בחלב [כ"כ הפ"ז נמ"י פ' סק"ז וז"ע] אבל באמת נראה בכ"ם דבכל דבר אומרים אין מליחה לכלים [ודגנו הפ"ז ז"ע וגם מ"מ נסקמ"ט אינו מונח כמ"ט הפמ"ג סס] וזהו הכל מפני שאנו מחמירים לומר דגם לאחר שיעור מליחה נחשב כרותח והנה מעיקר הרין הסכימו רוב רבותינו למעשה דרש"י דלא נחשב כרותח ולכן במקום הפסד וצורך גדול כמו הפ"ג וסעודת מצוה יש להקל בכל מה שנתבאר ואפילו לענין לכלוך חלב :

קמז וכתב רבינו הב"י לדבריו החולק על הוראת רש"י אע"פ ששהה הבשר במלח כשיעור אסור לאכול ממנו עד שיריחנו יפה יפה ואסור לחתוך ממנו בסכין קודם שיריחנו ואם חתך צריך להגעילו עכ"ל ודבריו המזוהים דמה ענין ההדחה להחילוק על רש"י דהרי גם מפורשת היא דלאחר מליחה צריך להדחיא יפה יפה [ק"ג]. וכמו שנתבאר לעיל וי"א דכוונתו בן הוא דלרש"י יכול להדחיא זמן מרובה אחר המליחה ולהחולקים כיון דכל הדרם והמלח המה רותחים צריך להדחיא מיד [ע"ך ופ"ז ופר"מ] ואין זה מביאר בלשונו כלל [פ"ז] וי"א דרבי קאמר דע"ג ולאכול ממנו אסור לכלי ע"פא; ועד שיריחנו יפה יפה מ"מ לענין לחתוך ממנו בסכין קודם שיריחנו ודאי אסור להחולקים אבל לאחר הדחה אף שלא הדחיא יפה יפה מותר גם לדעת החולקים ולכן כתב סקודם עד שיריחנו יפה יפה ואח"כ כתב שיריחנו סתמא [פרי"ק] וגם זה דוחק ולי נראה בפשוטו וה"ק אסור לאכול ממנו וכו' ואסור לחתוך וכו' כלומר כשם שאסור לאכול ממנו עד שיריחנו כמו בן אסור לחתוך ממנו עד שיריחנו ועיקר החידוש הוא דלדעת החולקים זה שהצריכו חז"ל להדחיא אחר המליחה זהו גם לענין לחתוך ממנו משא"כ לרש"י אינו אלא לענין אכילה בלבד :

קין ורבינו הרמ"א כתב ריש סתירין לחתוך בסכין לאחר ששהה שיעור מליחה דאין מליחה לכלים וכן עיקר דמותר אבל הסכין צריך הדחה אח"כ או נעיצה במקדע אם נתייבשה עליו הציר ואפילו קודם שיעור מליחה אין האיסור משום הסכין אלא משום שיצא דם בעין על הבשר ואם רוצה להדחיו שם הויטב ולתורר ולסלוח שם מותר עכ"ל ויש להבין איזה ענין הוא לאין מליחה לכלים דהוה לענין להפליט מהכלי ע"י מליחה ולא לענין להבליע כמו שנתבאר בסעיף צ"ח

ויש מי שאומר דכוונתו הדרם מישרק שריק ואינו נבלע בסכין [ע"ך] ומ"מ בלא טעם דאין מליחה לכלים אין דהתיר שהיה לקמן בס"י ע' אוסר אם נתן בשר שנמלח והורח אצל בשר שלא שהה עדיין שיעור מליחה ע"ש ולא אמרינן דמישרק שריק אלא לנבוי כלי אמרינן בן מפני דמליחה לכלי אי"ג שע"י מליחה בולעת הכלי שא"מ מ"כ כאן שיש מקום לרם לזוב אמרינן אין מליחה לכלים גם להבליע ממעמא דמישרק שריק [מ"י] וזהו כיון כלי מנוקב דאמרינן מישרק שריק ואע"ג דבשם פסק ריש ליוהר לכתחלה כמ"ש בסעיף ק"ב והו מפני שמונח על מקום אחד ונשאר דם וציר בין נקב לנקב כמ"ש שם וזה לא שייך בסכין כמובן וזה שכתב דצריך הדחה או נעיצה הוא פשוט ורין נעיצה יתבאר בס"י קכ"א דצריך עשר פעמים בקרקע קשה ע"ש וזה שכתב דגם קודם שיעור מליחה האיסור הוא רק משום דם בעין שעל הבשר שיגרא דלישנא הוא דאלו היה ממש דם בעין היה הבשר נאסר כמו שיתבאר בס"י ע' וכבר כתבנו בס"י י"ד דבעלי הש"ע לא חשבו לה ממש כדם בעין ע"ש אלא דמקרי דם בעין לענין אם לא הורח קודם המליחה ע"ש [ומתוך קושיה הנכונה והמ"ד וגם מתוך קושיה הפ"ז סק"ג וזקן] ואין לשאול דכיון דבסכין צריך הדחה למה מתיר לכתחלה נחוש שמא ישכח להדחיא כמו בס"י צ"א ע"ש ד"ל דבסכין כיון שנראה הדרם ע"פ הסכין ודאי לא ישכח להדחיא [ע"ך ס"ק פ"ע] וגם כיון שהוא לאחר שיעור מליחה דלרוב הפוסקים אין שום חשש בזה לכן מותר גם לכתחלה [סס] ולפ"י נצטרך לומר דזה שכתב על קודם שיעור מליחה הוא רק ברעברע ולא לכתחלה :

קיה לפי סברת החולקים על רש"י כשרוצים לעשות מליחה להתקיים יעשה בן דלאחר ששהה במלחו שיעור מליחה בכלי מנוקב ריח הבשר יפה יפה כיון הדחה שלאחר המליחה ואח"כ יכול למלוח הבשר אפילו בכלי שא"מ ודע דכל זה שהצרכנו הדחה זהו במליחה לבישול אבל אם רוצה למלוח ולאכול צלי בלא הדחה עושה ואינו חושש לרם שעל המלח מפני שהאש שואבו ומונע המלח מלבלוע דם אמנם זהו דוקא כשמלחו ותיכף העלתו לצלות אבל אם שהה קצת במלחו המלח בולע לרם ונאסר ולפיכך סריו יפה יפה וצולה ואוכל אם אין רצונו להדחיא לאחר הצלייה ובס"י ע"י יתבאר כמה דברים בענין זה וצ"ל ע"ש והרבר פשוט דבמקום שאין מלח מצוי בהכרח לצלות הבשר על האש עד שיוזב כל דמו והיינו שהתייבש מבחוץ בכדי שיהא ראוי לאכילה לרוב בני אדם ואח"כ ביכלתו גם לבשל הבשר וי"א דהוא שיעור חצי צלייתו דהוה כמאכל בן דרוסאי אמנם לכתחלה יצלה עד שיתייבש מבחוץ כמ"ש כרי לצאת מדי ססק [עכ"ל סק"ד] :

סימן ע כמה דינים במליחה כשמלחין הרבה בשר ביחד . ובו מיט סעיפים :

א מלחין הרבה חתיכות בשר זו על גב זו אע"פ שהתחוננה נוסרת פליטה קודם העליונה ואין חוששין שתחזור ותבלע מרם העליונה ואין הפרש בין טין למין אפילו בשר שור עם בשר גריים ופלאים ואפילו עם עופות אבל בשר עם דגים אפילו בשר עופות עם דגים אמור למלוח ואם עבר ומלחין יחד בין שמלחין זה אצל זה או מלח הכשר על הדגים או הדגים על הבשר העופות מותרין אבל הדגים אסורים כדי קליפה או כולן כפי הדיעות שיהבאר בסעיף י"ב וזה מבואר בגמ' [ק"ג] :

ב ומעם הפרש בין בשר לדגים כתבו הראשונים כמה מעטים בזה י"א מפני דרם מישרק שריק במליחה כמו בצליה וכי היכי דשרי בצלי בשרא עליו בישרא אפילו לכתחלה אע"פ שכלה תחלה פליטתה בצד התחתי של צד האש משום דמישרק שריק וכן במליחה שרי בה"ש ודגים דוקא משום דרפי קרמיהו אמרי משום דרכיכי ונבלע דרם בהובן ולא שריק מינייהו [מיס סס] אמנם מעט זה אינו מספיק שהרי לפעמים נמצאים נומה מלאות דם בהתיכות התחונות ובוה לא שייך שריק כיון שהדרם הוא בנומא ומ"ס נוהגין בזה היתה [סס ונח"ס כ"ז] ועוד דלא ימלט בשביבתן זו על זו שעי' הרוחק וההיטום לא ימס מעט מלח הבלוע מרם בין חתיכה לחתיכה וישאר שם ולא יזוב לחץ וגם הדרם הבלוע בהמלח שבין חתיכה לחתיכה ודאי נמחה בציר שיש שם [סס] :

ג והשיב אחד מרבוהינו הראשונים דכיון שעשה כתקון חכמים והאיסור הוא מדרבנן דרם שמלחו היה מרובין אין להטריח יותר מדאי [סס נסס נח"ס] ואמרינן דאף לו יהי שתבלע התחוננה מהעליונה תחזור ותפלוט שדרי פליטת ציר נמשך לזמן מרובה וכל זמן שהתחוננה פולטת ציר עצמה תפלוט ביחד גם מה שתבלע מהעליונה [סס] אבל בדגים אין לומר כן לפי שפליטת דם העופות מושכת אחר פליטת ציר הדגים וכיון שכלה פליטה עצמה שוב לא תפלוט מה שתבלע מהעופות ולפי"ז יש להשהות התחוננה עד גמר פליטה דם העליונה [נח"ס סס] ואח"כ ג"כ מעט זמן בכרי שיהיה שהות לתחוננה לפלוט מה שבלעה מהעליונה [כ"ז] ואין לשאול הרי אנו רואים קודם ההדחה נומות מלאות ציר בין תחוננה לעליונה ולפי"ז היה לנו להמריץ עד שא ישרא בנומא כלים שזחו סימן שהתחוננה הפליטה באמת אין חשש בדהגומות הם ציר ולא דבר והציר בשר הוא שהוא לאחר שיעור מליחה והדם כבר נפלט [זכו נוהג כהנ"ס] עכטו וי"מ משום דלפיטת זיר מושכת סרסס וכי ומס עממא נומות זיר הוא וכי"מ טכ"ל ולמס סו"רכו לזה ולדכריט ח"ס והמסרס"ס ז"ל נחמק למרס דלג קמי חלעטל פ"ס ולממ"ס ח"ס כמשיטות וסוכרט לזו ודוק] :

ד והנה לפי דעיקר איסור הדגים הוא מפני שנומרת כל פליטתה קודם פליטה דם העופות אם נמלחו העופות מקודם וזמן מועט קודם גמר שיעור מליחה ימלח את הדגים ויניח העופות על הדגים לא יאסרו הדגים שהרי לא ימשך פליטה העופות אחר הדגים ומכילא דהדגים יפלטו מה שיבלעו מהעופות וכן לפעמים לסכרא זו יש איסור גם בבשר ובשר כנון שמלחו להתחוננה זמן מרובה קודם העליונה באופן שהבלה סמנה פליטה צורה כזו"ן מועט ומלחו עליה עליונה והציר של התחוננה תכלה קודם פליטת דם העליונה דאז נאסרה התחוננה [ול"כ סמ"ג גמ"ז סק"פ] :

ה אמנם י"א דכיון דמלחו לעליונה קודם גמר פליטה ציר התחוננה אע"פ דכלה הזמן קודם פליטת דם העליונה מ"מ אין חשש בדבר דאחרי שהתחילה התחוננה לעסוק בפליטה תפלוט גם מה שתבלע מהעליונה גם אחר פליטת עצמה לפי שנקביה פתוחים ולא יסתמו עוד ואי קשיא דא"כ למה הדגים אסורים וצ"ל מפני שהדגים נוסרים פליטתם קודם שהתחילו העופות להפלוט וכשהתחילו להפלוט כבר נתמנו נקבי פליטת הדגים ולכן כשכולעים מהעופות לא יפליצו עוד מפני שנתמנו נקבי פליטתם [הירוק סרי"מ מאיליילי"ג נח"ס] ולפי"ז אם מלחו העופות זמן מועט קודם הדגים באופן שהתחילו להפלוט לא יאסרו הדגים שהרי בעוד שיבלעו מהעופות המה מפליטים ציר עצמם ולא יסתמו עוד נקבי פליטתה גם אחר גמר פליטת עצמן וגם בעיקר סכרא זו המה דרשב"א ז"ל דאך אפשר לומר שהדגים נוסרים כל פליטתם קודם התחלת פליטת העופות ולא נראה כן מצד הסכרא [ועמ"ס נסעיף י"ח] :

ו אמנם י"א סכרא אחרת דאין אנו צריכין לומר כלל שהתחוננה תבלע מהעליונה ותחזור והפליטתה אלא שלא תבלע כלל דכל זמן שהבשר מרוד לפלוט ציר שלה אינו בולע דם אחרת [סס] חרו בבשר אבל דגים מפני קלישותן ורזנותן אין שייך לומר כן והמה יבלעו מהבשר גם בעת עסקם בפליטת עצמן [כן מוכרח לומר ודוק]. והנה המור והש"ע סעיף א' תפסו תירוץ זה לעיקר והלכה זווחת היא בכל הפוסקים דכל זמן שעומקת בפליטה לא תבלע ומ"ס יש לבאר דבריהם כי לכאורה הם המודים כמו שיתבאר בס"ד :

ז וז"ל המור והש"ע מלחין הרבה חתיכות זו על גב זו אע"פ שהתחוננה נוסרת פליטתה קודם לעליונה לא אמרינן שחוזרת ונבלעת מרם העליונה לפי שהיא שורה הרבה לפלוט ציר וכל זה שפולטת צורה אינה בודעת ואפילו מתקבץ הרבה מציר ועוסד בנומא שבין החתיכות שרי כד"א במלוח בשר עם בשר ואפי' בשר שור עם בשר גריים ופלאים ואפילו עם עופות שא"א לנמור

א מלחין הרבה חתיכות בשר זו על גב זו אע"פ שהתחוננה נוסרת פליטתה קודם העליונה ואין חוששין שתחזור ותבלע מרם העליונה ואין הפרש בין טין למין אפילו בשר שור עם בשר גריים ופלאים ואפילו עם עופות אבל בשר עם דגים אפילו בשר עופות עם דגים אמור למלוח ואם עבר ומלחין יחד בין שמלחין זה אצל זה או מלח הכשר על הדגים או הדגים על הבשר העופות מותרין אבל הדגים אסורים כדי קליפה או כולן כפי הדיעות שיהבאר בסעיף י"ב וזה מבואר בגמ' [ק"ג] :

ב ומעם הפרש בין בשר לדגים כתבו הראשונים כמה מעטים בזה י"א מפני דרם מישרק שריק במליחה כמו בצליה וכי היכי דשרי בצלי בשרא עליו בישרא אפילו לכתחלה אע"פ שכלה תחלה פליטתה בצד התחתי של צד האש משום דמישרק שריק וכן במליחה שרי בה"ש ודגים דוקא משום דרפי קרמיהו אמרי משום דרכיכי ונבלע דרם בהובן ולא שריק מינייהו [מיס סס] אמנם מעט זה אינו מספיק שהרי לפעמים נמצאים נומה מלאות דם בהתיכות התחונות ובוה לא שייך שריק כיון שהדרם הוא בנומא ומ"ס נוהגין בזה היתה [סס ונח"ס כ"ז] ועוד דלא ימלט בשביבתן זו על זו שעי' הרוחק וההיטום לא ימס מעט מלח הבלוע מרם בין חתיכה לחתיכה וישאר שם ולא יזוב לחץ וגם הדרם הבלוע בהמלח שבין חתיכה לחתיכה ודאי נמחה בציר שיש שם [סס] :

ג והשיב אחד מרבוהינו הראשונים דכיון שעשה כתקון חכמים והאיסור הוא מדרבנן דרם שמלחו היה מרובין אין להטריח יותר מדאי [סס נסס נח"ס] ואמרינן דאף לו יהי שתבלע התחוננה מהעליונה תחזור ותפלוט שדרי פליטת ציר נמשך לזמן מרובה וכל זמן שהתחוננה פולטת ציר עצמה תפלוט ביחד גם מה שתבלע מהעליונה [סס] אבל בדגים אין לומר כן לפי שפליטת דם העופות מושכת אחר פליטת ציר הדגים וכיון שכלה פליטה עצמה שוב לא תפלוט מה שתבלע מהעופות ולפי"ז יש להשהות התחוננה עד גמר פליטה דם העליונה [נח"ס סס] ואח"כ ג"כ מעט זמן בכרי שיהיה שהות לתחוננה לפלוט מה שבלעה מהעליונה [כ"ז] ואין לשאול הרי אנו רואים קודם ההדחה נומות מלאות ציר בין תחוננה לעליונה ולפי"ז היה לנו להמריץ עד שא ישרא בנומא כלים שזחו סימן שהתחוננה הפליטה באמת אין חשש בדהגומות הם ציר ולא דבר והציר בשר הוא שהוא לאחר שיעור מליחה והדם כבר נפלט [זכו נוהג כהנ"ס] עכטו וי"מ משום דלפיטת זיר מושכת סרסס וכי ומס עממא נומות זיר הוא וכי"מ טכ"ל ולמס סו"רכו לזה ולדכריט ח"ס והמסרס"ס ז"ל נחמק למרס דלג קמי חלעטל פ"ס ולממ"ס ח"ס כמשיטות וסוכרט לזו ודוק] :

לגמור כל פליטת צירן עד שיגמור בשר שור לפלוג את דמו אבל בשר עם דגים אפילו בשר עיפות עם דגים אסור למלוח לפי שהדגים פולטין כל צירן קודם שיפלוט העוף את דמו עכ"ל ורביה תימא הטעם זה מאיסור דגים הוא להרועית הקדומה אבל למעט זה ה"ל לומר שהדגים כולעים גם בעת פליטתן כמ"ש ראל"כ נהי שפולטין כל צירן מקודם מ"מ הא בעת פליטת עצמן לא יבלעו מהעופות ואפילו אב יבלעו אה"כ הא יפלטו ביון שהתחלה היתה בעת פליטת עצמן לא נסתמו נקבי הפליטה כמ"ש מקודם [וא"ל] (פרס דנהינס כר"י אורליינס) :

ח ובע"כ אנו מוכרחים לומר שהטור והש"ע לית להו האי סברא אלא דס"ל דאף אם התחלה היתה בעת פליטתן מ"מ אחר גמר פליטתן כשיבלעו לא יפליטו עוד וס"ל דלעולם גם בדגים אמרינן דכל זמן שעוסקים בפליטה לא יבלעו דלא כמו שכתבנו בסעיף ו' אלא מעט האיסור הוא משום דאחר פליטת הדגים יבלעו מהעופות ולא יפלטו עוד :

ט אבל א"א לומר כן שהרי רבינו חב"י פסק בסעיף ו' דאפילו בשר שנמלח כבר ופלט כל דמו שנמלח עם בשר שלא נמלח כלל לא נאסר הבשר הנמלח ברעובד שימלחנו אה"כ ויהזור להחזירו ע"ש אף שאין לו דם של עצמו וק"ו בדגים שעודם עוסקים בפליטה שלא יאסרו ע"י מה שיבלעו מהעופות ועל הטור ל"ק כל כך דבאמת אסור בריון זה ע"ש ואע"פ דבבשר שלא נמלח כלל גם הוא סהיר כמבואר שם מ"מ ה"ל דזה עדיף מרגים דכיון שצריכין להפליט דם עצמו יפליט גם מה שבלע אבל הדגים כוסין מועיט הבלה פליטתן אמנם על רבינו חב"י קשה מובא והמיהני על מפרשי הש"ע שלא העירו בזה [עכמ"ז] עס כחנז לנסכא זו לא אמרינן כנולטו כך פולטו ודנרו תמוהים כדמוכה ממ"ז] :

י אמנם באמת סברא זו שכתבו בדגים שפולטים כל צירן קודם שיפלוט העוף את דמו מבואר להדיא בגמ' [קייב] והכי איתא שם דגים משום דרפו קרמיהו קדמי ופלטי ועופות קמייהו ע"ש ולכן הוכרחו לכתוב כן עופות והדר ברעו מיניה ע"ש ולכן הוכרחו לכתוב כן ובאמת אותן הפוסקים רבשר שלא נמלח שקבלה דם מן החתיכות שנמלחו שאסורה ויא מהני מליחה עוד מביאין באמת ראיה מהגונים כמ"ש במררכי בשם ספר החכמה וז"ל נשאלתי על חתיכות בשר תפל וכו' ואסרתי וכו' דדם הנבלע בחתיכה אינו יוצא עוד וכו' דגמים ועופות וכו' אסורים הדגים וכו' הרי לך כיון שבלעו דגים מן העופות לית להו הקנתא וה"ה הבא עכ"ל וכיוצא בזה כתב הרשב"א בתורת הבית הקצר [הנזכר נכ"ז] :

יא ולכן גלע"ר הדפוסקים המתירים כבשר שלא נמלח כשבלעו דם מאחרת ע"י מליחה ריפלטו ג"כ מה שבעו מ"ל דמרגים אין ראיה כלל כמ"ש הרשב"א

בתה"כ הארוך וז"ל ואפשר דדגים שאני רביין דרפי טובא כולעין הן הרבה והרם הבא להם מעלמא נסרך בהם ביותר ואין כח במלח להוציא עכ"ל והוי דעת הטור והש"ע ולכן זה שכתבו הטעם בדגים משום שפולטין כל צירן קודם שיגמור העוף פליטת דמו אין זה רק לכבד ההוי"ך מבשר ובשר שנתבו מקודם שלא יגמרו פליטת צירן עד שיגמור העליון פליטת דמו ולזה אמרו דברגים אינו כן אבל באמת לעיקר דינא בהכרח להוסיף דברגים ובשר אין אנו צריכין כלל לטעם זה דאפילו אם התהנין גומר הפליטה מקודם מ"מ לא נאסר בבליעת העליון מפני שיחזור ויפלטנו אלא הטעם זה שכתבו מוסיף היתה דאין צריכין להבהיין בהתחילתן עד שהעליון יגמור פליטתו כיון שאינו בולע כלל משא"כ כן נאסר הטעם שיחזור ויפלטנו הרי צריך להבהיין עם מ"ש בסעיף ג' [והטעם עיקר תירוק זה כתנו מפני כן ע"ש] וגם באיסור הרגים שכתבו שפולטין קודם פליטה העיפית צריך להוסיף דברגים לא אמרינן שיפלטו אה"כ מטעם שבארנו ורק משום דעדיין לא הוכירו כלל דגים אלו דבסוף הס' כתבו דגים אלו אם מהני מליחה להרם שבלעה מאחרת ולכן לא חשו להאריך בזה ולא כתבו רק דבר והיפוכו מבשר ובשר לא תבלע כלל התחונה מהעליונה דפני שפליטת צירן נמשך זמן רב משא"כ בבשר ודגים אך לפי האמת בבשר ובשר אף אם תגמור התחונה פליטתה מקודם אין חשש בזה דכבולעו כך פולטו כמו שיתבאר לקמן ויסמכו עצמם על הרגים שיתבארו בזה [וכן דגים ים איסור אף אם יגמרו ספלוטית כזוה מטעם דנכס לא אמרינן איידי דסרידי למיפלט לא נלטי כמ"ש וכזה י"ל לישב קושית תוס' על רש"י גדלי' ודגים ע"ש ודוק וכו' הש"ך סק"ו וסמ"ו סק"ח דהכי ס"ל דדגים לא אמרינן איידי ויפלטו דם לידהו יפלטו דם שנלעו ע"ש וזה שאמרנו דדגים לא אמרינן איידי דסרידי לפלוט לא נלטי אינו אלא כשניסלו קקשיין אבל כטורס נקשקשין סס סרידי ודינס ככשר כמו סיתנאר נס"ד] :

יב אם עבר ומלחן יחד פסק רבינו הב"י דהעופות מותרים אבל הדגים צריך ליטול מהם כ"ק ואם לא ניטלו קשקשיהם כשנמלחו מותרין ורבינו הרמ"א כתב דיש אוסרין כל הדגים אם אינן מ' נגד העופות דאנו משערין במליחה כס' והכי נהוג ודוקא דלית ביה קשקשים דרפו קרמיהו ופלטי מיד אבל אי אית ביה קשקשים מותרים דאינן פולטין מיד ולא בלעי מן העופות דאיירי דסרידי לפלוט לא בלעי מדי דהוה אשתי חתיכות שנמלחו יחד עכ"ל :

יג והנה זה שפסקו דהעופות מותרים והו"ו דעת רש"י והרמב"ם אבל דעת הרשב"ם והרא"ש והטור דגם העיפות אסורים לפי שהרגים חוזרים ופולטין הדם שבלעו ומבליעין אותו בעופות [מור] ביאור הרבירים לפי שהרגים הנאסרים נעשים נבלח וחוזרין ואסרין את העופות בצירן האסור שנאסר מחמת דם העופות ואפילו

לא נמלח ג"כ אמור מפני שבלע מהעופות ולא אמרין כשימלחנו אח"כ ויפלוטו דם ברגים מפני שהבשר רך שבלע מהעופות ולא אמרין כן ברגים מפני שהבשר רך מאד והדם נסרך בהן ובכ"ש כמעוף י"א בשם הרשב"א ע"ש וכן הסכימו גדולי האחרונים [ע"ך סק"ו ומ"ו סק"ח] אבל אם הדג מליח ועוף הפל ונהנם זה אצל זה או זה על גב זה אף הדגים מותרים בלא קליפה שהדבר המליח מחמם החפל שיהא כבליע אבל לא כל כך עד שיהא פולט ואף דבשרפה מחמרין בכה"ג להצריך קליפה כמו שיתבאר מ"ט לענין דם לא מחמרין כל כך ושרפה שאני דאיה ציר שלה אוסר ובקל יפלוט אף שהוא הפל משא"כ פליטת דם א"א כשהוא הפל [עס סק"ו] :

יך ודברי רבינו הרמ"א תמידים בזה שכתב במעוף ב' דרא דאמרין דאם הדג תפל העופות מלחים אמורים היינו דוקא שהדג פלט כבר דמו והדדי אבל אם עדיין לא פלט דמו ולא נמלח מעולם מותר דאנב יפלוט דם דיריה יפלוט ג"ל הדם שבלע מן העופות כמו התינה שנפלה לציר קודם מליחה דמותר מהיא מעמא כמו שיתבאר לקמן סי' זה עכ"ל וכבר השינו עליו גדולי האחרונים דבדגים בלא קשקשים לא אמרין כן וכמו שנתבאר וזכרתי הרשב"א שהבאנו במעוף י"א : יך ויראה לי דס"ל דהרשב"א ז"ל לא כתב סברא זו רק לתרץ שיטת רבותיו המוכרים בן כדמוכח מדבריו שם ואיהו ס"ל בן ע"ש בתורה הבית שעד ג' [נית עליה] והוכרח רבינו הרמ"א לזה מסוגיה הש"ס דקאמרה דנים משום דרפו קרמיהו קרמי ופלוטי ועופות קמיטי בתר דנייחי דנים פליטי עופות והדר בלעי מיניה והנה מלשון זה מוכרח להדיא דבשעה שהדגים פולטין לא בלעי מעופות והנה אם באמת דנים רכיבי וקלישי מובא עד שמתעם זה לא אמרין בדי דאידי דפלוטו דם דידהו יפלוטו גם דם שבלעו א"כ גם לענין אידי דפליטי לא בלעי נאמר ג"כ דלא שייך ברגים כמו שבאמת כתבנו כן במעוף ו' אלא דאי דסברא זו לא פסיקא ליה להש"ס וכבר כתבנו במעוף ה' מה ש"א דרגים ועופות שנמלחו ביחד נותרים הרגים פליטתן קודם שיתחילו העופות להפליט ושהרשב"א תמה על סברא זו וז"ל שם בתת"ב וס"מ אינו נראה שלא יתחילו עופות לפלוט כלל עד לאחר גמר פליטת דם וציר של דגים עכ"ל . אך נגד זה כתב שם דלשון הש"ס מסייע לסברא זו מרקאמרה בתר דנייחי דנים פלמי עופות משמע שמתחילין להפליט דאל"כ הו"ל לומר אבתי לא נייחי עופות אך מפני שלא נראה בן מצד הסברא לא התלויפה להלכה ע"ש :

יך ולזה אני אומר דרבינו הרמ"א ס"ל וכך הוא הענין דודאי מפני עצם ריבון הרגים וקלישותם לא נשתנה דנים כבשר ורק מטעם אחד נשתנה רינם מפני שפליטתן מועטה שפני שנידולן במים אין בתם תמימות

ואפילו אם לא אמרין חנ"ג בשאר איסורין לכר מכשור כחלב [עוד דלא אמרין חנ"ג אלא במקום שהאימור עצמו הנבלע בו הולך ומתפשט עם טעם שלה הנפלט מ"ם יש כגון אימור שגם מן הדם הנבלע ברגים יוצא קצה ע"י המליחה שעושה אותה כרותח ונבלע עם ציר הרגים בהעופות דאע"פ שהדגים אינן פולטין כל דם העופות להוות מותרין ע"י כך מ"ט מקצתו פולטין וכולעין העופות ממנו אחר גמר פליטתן ונאמרין בכך ולא שייך לומר בזה דם משרק שריק דזה לא אמרין אלא כשארם מרובה על הציר אבל הכא שרוב הדם בשאר ברגים ומעט ממנו נבלע עם ציר ורבה נבלע עם הציר בעופות ולא שייך לומר משרק שריק [ח"ס] [עס] ולענין ציר לא אמרין אידי דמרידי למיפלט לא בלע [נית] והמהירים ס"ל דאין בזה שום חשש וגם בזה אמרין משרק שריק ולענין בליעת המקצה דם ודאי אמרין אידי דמרידי למיפלט לא בלעי וכן הכריעו בעלי הש"ע ויש מי שחשש לדעת האוסרים [עס] ואינו עיקר דרוב רבותיו ס"ל כרש"י והרמב"ם וגם התוס' כתבו כן וגם ברעה דרא"ש אין הכרע ויותר נראה דס"ל לדינא כרש"י ע"ש [עכ"י] וכן פסקו גדולי האחרונים : יך זה שפסקו דבלא נישלו הקשקשים מותרים היה משני טעמים דרא דם עומדים במקום הקליפה ועוד אפילו למאן דמצריך ששים במליחה מ"ט מותרים כיון שיש עליהם קשקשים קמיטי ולא בלעי ודינם כבשר ובשר דאמרין אידי דמרידי למיפלט לא בלע ואפילו אם נמלחו הדרגים עם שאר איסור שאינו של דם ולא אמרין בזה אידי דמרידי למיפלט לא בלעי מ"ט מותרין ג"כ דבשאר איסור שאין בו שמטניית לכ"ע לא בעי ס' במליחה ודי בקליפה כמו שיתבאר במי ק"ה ולכן עומדים בקשקשים במקום קליפה [ע"ך סק"ה] ודע דזה שאין אנו אוסרים הבשר והרגים שנמלחו יחד מטעם סכנה בבישול כמ"ש במי ק"ו משום דבמליחה יחד אין סכנה כמ"ש שם [מ"ו סק"ג] : מן בענין איסור הדרגים אין חילוק בין מלחן יחד זה אצל זה ובין הונחו העופות על הדרגים ובין הונחו הדרגים על העופות ואע"פ דדם אינו מפעפע למעלה מ"ט כ"כ אמרים מיד דהיה לבשר שבתוך הציר דמה שחייץ לציר מותר וס"מ קליפה בעי כמ"ש במי ס"ט [ע"ך וס"ח] אך בכה"ג די בקליפה אפילו למאן דמצריך ס' במליחה ואם נמלחו על דף אחד זה למעלה מזה אם העופות למעלה והדרגים למטה נאסרו הדרגים או בקליפה או במ' כפי הדיעות שנתבארו שהרי הדם נכ למעלה למטה ואם להדיף הדרגים מותרים לגמרי ואפילו היו סמוכים ודבוקים יחד די בקליפה במקום דבוקים [ע"ו סק"ה דנספק י"ג לנאמן] :

מן בר"א שהדרגים אמורים כשמלח שניהם יחד או אפילו רק העוף מליח והדג תפל ולא מיבעיא אם הדג כבר נמלח ופלוט צירו דאמור אלא אפילו עדיין

חמימות ודמן וצירן הן מועמין מאד ער שא"א לחשוב בכמה זמן פולטין הן ואפשר לומר דגם ברגעים אחרים פולטין לגמרי ולזה אוסר הש"ס דגים ועופות ששלחן יחד הדגים אסורין משום דרפו קרמיהו קרמי ופלמי כלומר יכול להיות דמקריטין א"ע להפליט לגמרי בזמן מועט ועופות קמימי כלומר דבהכרח שישרו איזה רגעים עד שיתחילו להפליט ולכן בטר דנייחי דגים פליטי עופות וכו' כלומר יכול להיות שכבר גמרו הדגים פליטתן ואח"כ התחיל פליטה העופות ולא אמרינן כן בוראי אלא שיכול להיות כן ולפ"ו אין זה אלא שע"כ פ נמלחו יחד אבל כשהרגים לא נמלחו עדיין כלל אף אם יבלעו מהאופות יפלימו אח"כ כשימלחם דלא נשתנה דגים סרין בשר כזה כלל וכשהם בקשקשין הפליטה קשה אצלם ושוים לגמרי לבשר אף אם נמלחו יחד [כנע"ז]:

ב עוד כתב דאם הרגים מונחים על העופות מותרים אפילו נמלחו יחד דדם אינו מפעפע מלמטה למעלה ולא נרע מחתיכה המונחת בציר דמה שלמעלה מן הציר שריו עכ"ל וכבר כתבנו כסעיף ט"ו דקליפה מירא **בצי ע"ש** ועוד כתב וכן אם לא הניח הרגים אצל העופות אלא לאחר ששהו העופות במלחן שיעור מליחה אף הרגים מותרים אף שישניהם מלוחים עכ"ל והנה מזה ראיה ברורה למ"ש בס"י הקודם סעיף ק"ט במעשה דרש"י דגם להמחמירים אינו מפני שסוכרים דהציר הוא אסור אלא מפני הו"ם שבמלח ושעל פני הבשר ע"ש ובכאן אין החשש רק מפני הציר שריו לא הניחן זה על זה אלא זה אצל זה ולכן דקדק וכתב אצל העופות אבל על גביו אסור לפי שימתו והם דמחמירי במעשה דרש"י [ע"ז ס"ד] שדחק זה הלך לטיפתו סס סק"פ ועמ"ש סס] ודע דגם אם הרגים שזו במלחן ס"ם כיון שגם העופות שהו במלחן מותרים וכן אם הרגים עבים הרבה מהעופות אף אם נמלחו זה אצל זה כל מה שנבזה מהעופות מותר כמו רגים למעלה ועופות למטה [ע"ז סק"ע]:

כא עוד כתב ואם נמלחו דגים בכלים שמלחו בו בשר הרגים מותרים דאין הרגים בולעים הדם שבכלי דאין מליחה לכלים עכ"ל וכוונתו לכלי שאינו מנוקב ומשמע מלשונו דרק בדיעבד מותר ובתשו' הרשב"א [כונ"ג נג"י] מבואר שאפילו לכתחלה מותר ויש מי שאומר שמעמו מפני שעכ"פ הרחה בעי וחיישינן שמא ישכח מלהריח וכמ"ש בר"ם צ"א ודגים אין דרכן להריח והרשב"א מירי בדגים שמולחין לקיום דדרכן להריח קודם הבישול מפני שמונחין בהכלי וכן רב [ע"ז סק"ג] ולי נראה דודאי מפני האיסור מותר גם לכתחלה כמ"ש הרשב"א וכוונת רבינו הרמ"א הוא מטעם חשש סכנה רנהו דבמליחת בשר עם דגים אין אוסרין בדיעבד מחשש סכנה מ"מ וראי דלכתחלה אסור לעשות כן דלא נרע מריחא שיתבאר בס"י קמ"ו דלכתחלה אסור

ע"ש וכ"ש במליחה וראיה ברורה לזה ממ"ש המור שם דיש מחמירים לומר דגים כלים לברם ע"ש:

כב אע"פ שכבר נהבאר דאין אנו חוששין במליחה בשנמצאות גומות מלאות ציר בין חתיכה לחתיכה מטעם דכל זמן שעוסקין בפליטה לא יבלעו ולפ"ו חתיכה שיש לה בית קיבול כגון דופן שלמה וכיוצא בזה אם מליחה והבית קיבול למעלה אין אוסרין אותה ס"ם כתב רבינו הרמ"א בסעיף א' דכל חתיכה שיש לה בית קיבול מהפכין אותה שיווב הדם ורק בדיעבד אין לחוש ויש לכל בעה"ב להשגיח על זה:

כג עוד כתב חתיכה שמלחה אותה שני פעמים מותרת ולא חיישינן שמלח השני מבליע הדם הנשאר ממליחה ראשונה עכ"ל ביאור דבריו כגון שמלחה כראוי ובמשך זמן המליחה קודם ששהתה שיעור מליחה מלחה עוד פעם או אפילו ששהתה שהמלח השני יבליע הדם הנשאר ממליחה ראשונה דכללא הוא דכל זמן שעוסקין בפליטה לא יבלעו ולא דמי לדם בעין שנפל על הבשר באמצע מליחה דאסור כמו שיתבאר רבשם אין האיסור מצד המלח אלא מצד הכשר בעצמו שחזא רותח ויבליע הדם להוכיח משא"כ כאן שהאיסור הוא מצד המלח לא יבליע כל זמן שעוסקה בפליטה [ס"ו סק"ג] וגם לא דמי לבשר שנמלח בלא הרחה ראשונה שאסרנו בס"י ס"ם דהתם עדיין אינה מרודה לפלוג [סס] אמנם זהו הכל נשמלחה חוץ י"ב שעות שהוא זמן פליטה ציר או מעל"ע כפי הדעות שיתבארו אבל לאחר זמן זה אסורה דכיון שאינה מרודה לפלוט בולעה ולא דמי ללא הודחה כלל אחר המליחה אפילו כמה ימים שחלה מותרת ולא חיישינן שהמלח יבליע הדם שעליו דהוה מפני שמלח זה כבר אבר כחו משא"כ מלח אחר ודאי יבליע ויש שמתיר בדיעבד גם לאחר שיעור פליטה מטעם דאין דרך המלח להבליע אלא להפליט [פמ"ג נמ"ו סק"ג] ולא נראה כן דכבר בארנו דאנן לא קי"ל כסברא זו וראיה שררי אנו אוסרים כשנמלח בלא הרחה ראשונה [וכ"כ מהו"ז]:

כד בכל מה שנתבאר שנאסרו הדגים ע"י מליחת העופות וכן כל מה שיתבאר במליחת מרפה עם כשרה ושהור עם ממא שיעור המליחה הוא לאסור אפילו לא נמלח בדרך מליחה לקדירה אלא בדרך מליחה לצלי ג"כ אסור כמו שיתבאר בס"י צ"א דגם הציר הנוסף משיעור מליחה כזו ג"כ הוא רותח הרבה ואסור ויש מחלקים דאם היה העוף למעלה על הדגים דיו לאסור הדגים גם במליחה כזו לפי שהציר נוסף להדיא ברתחתו על הדגים אבל כשמונחים זה בצד זה דהאיסור הוא ספני שהבלימות נמשות יחד אין מליטת העופות אוסרים הדגים אא"כ נמלחו כשיעור מליחה לקדירה מיהו אפשר דדוקא בנגיעה בעלמא אינו אסור **אגב**

אורה ככולה שהרי בזה לא שייך התאה גבר כיון שגם היא נלווה ולכן אם אחת מהן שמינה אמרה הכשרה ככולה [כ"מ מ"ד סק"כ] וי"א דאין אנו בקיאיין בין בחוש לשמן ומשערים כל מליחה בששים וגם אין חילוק בין כשרה לטמא למטה דבכל ענין אמרת ככולה וכל זה יתבאר בס' ק"ה בס"ד וכאן אין להאריך בזה :

כח וכל זה שנגעו זה בזה בהוך שיעור מליחה אבל אם נגעו זה בזה לאחר שיעור מליחה יש לסמוך בהפ"ט ומעודת מצוה על דעת הסוברים דלאחר שיעור מליחה אין המלח נחשב כרותה עוד דכבר פסק כח המלח אבל שלא במקום הפ"ט אין להקל בזה [נט"ט] וכבר נתבאר בענין זה בס' ס"ט במעשה דרש"י ע"ש בסעף ק"ג :

כט כתב רבינו הב"י סעף ה' י"א שבשר שנמלח אסור להשהותו במלחו לאחר פליטת כל צירי דהיינו י"ב שעות לפי שחזור ובלוע מלחוחות דם שעליו ושעל המלח ויש מתירים להשהותו במלחו ואפילו כמה ימים ולכתחלה יש לחוש לדברי האוסרים ודבועבר סותר עכ"ל ומעם המתירים הוא מפני שהדם שעליו מעט הוא ובלוע במלח ואינו יכול לצאת ממנו שאין המלח מפליטו ממנו אדרבא דרך המלח להפלוט דהם מן הבשר ומשכו אחריו ונשאר בתוכו ואינו חוזר לבשר [ס"ט] ואפילו מאן דסחמיר במעשה דרש"י זהו מפני שמונח בציר אבל כאן שמונח בכלי מנוקב לית לן בה [ט"ז וס"ד] והעיקר כדעת המתירים והלבוש לא הביא כלל דעת האוסרין ע"ש וס"ט לכתחלה ודאי יש לחוש לדעת האוסרין וכמ"ש בס' ס"ט סעף נ"א ע"ש וכיון דלדינא העיקר כהמתירים לכן אם מלחו בשר בע"ש ושכחו להדיחו קודם השבת מוטב שיתחנו כך במלחו עד מוצאי ש"ק ואו ידחנו בעצמו ולא להחיר ע"י עב"ט להדיח בשבת [נחכ"ט] אא"כ יש חשש שיתקלקל הבשר דאו מותר ע"י כותי או להדיח ידיו כמ"ש בס' ס"ח סעף פ"א לענין ג' ימים ע"ש [וכן נתייש טמא זכ'] :
ל עוד כתב בסעף ו' יש אוסרים ליתן בשר שלא *שנמלח קודם פליטתו דם לפי שהבשר שלא נמלח או שנמלח ופלט כל דמו חוזר ובלוע מטה שחכירו פולט ויש מתירין ע"י מליחה שימלחנו אה"כ כי או יפליט כל דם שבלע ויש מתירים בכל זה ולכתחלה יש לחוש לדברי האוסרים עכ"ל וכתב על זה רבינו הרמ"א דאפילו בדיעבד נוהגין לאסרו אם נפל בשר שכבר פלט כל דמו וצירו אצל בשר שלא שדה עריון שיעור מליחה עכ"ל :

לא עוד כתב ש"י"א שכל מעל"ע לאחר שנמלח פולט ציר ואם נגע חוץ זמן זה לבשר שנמלח ולא שדה עריון שיעור מליחה אינו נאסר וכן נוהגין אך במקום שאין הפ"ט יש לאסרו לאחר י"ב שעות וקודם לזה אין להחמיר כלל וכ"ש אם לא נמלח כלל דאפילו אם נפל לציר

אבל אם מונחים זו בצד זו ער שענינו רואות דוב הציר מזה לזה כודאי נאסרו הדגים גם במליחה לצלי [כ"ח] וכן בכשרה וטרפה וטהור וטמא והר"ן ז"ל כתב דאין הדגים נאסרים אלא בשיעור מליחה לקדירה ע"ש ולענין דינא במקום הפ"ט יש להורות כן וישלא במקום הפ"ט יש לאסור בכך כיון מליחה ע"ש ודע דאין הדגים נאסרים טוד אלא כשראינו שנפלט מהן טעם ציר אבל אם עריון לא התחילה הפליטה כלל מותר [ס"ט] וכן הדין בכשרה וטרפה וטהור וטמא ולכן אם היכף סילקו זה מזה מותר ועמ"ש בסעף מ"ה :

כה בשר שחומה שמהו עם בשר טרפה אסורה שאע"פ שאינה בולעת מרם המרפה כיון שטרודה לפלוט דם של עצמה מ"מ הרי בולעת מצירה ולא אמרינן איירי דמריד למיפלא לא בלע אלא לענין דם דשריק ולא בציר ורומב טרפה דמסוך סריך ורק במקום פליטה טרובה בכבר אמרינן כן ולא בסתם בשר [תשנ"א נחכ"ב] וציר טרפה הוא כטרפה עצמה [נמ' קי"ג] דחניא דמנוחה לאסור צירן ורומבין וקפה וקפה ע"ש וקפה הוא הנקפה בשולי הקדירה תכלין ופירמית בשר [תש"י] :
כו בזה אין הפרש בין שהמרפה למעלה ובין שהכשרה למעלה דאע"ג דבדגים ועופות אמרנו דכשהדגים למעלה מותרים והו ברם מפני שאינו מפעפע למעלה אבל ציר טרפה מפעפע גם למעלה [ג"ה] וכן אם מונחים זה בצד זה אסורים אפילו אינן נוגעות זל"ו אלא כל שמונחים סמוך זל"ו באופן שהפליטות נוגעות יחד אסורה [ט"ד סק"י] וזוהי כששניהם מלוחים או המרפה מלוחה והבשרה הפלה אבל אם הבשרה מלוחה והמרפה הפלה כשר דאין כח בהמלח להבליע בהמרפה כל כך בכדי שתפליט אה"כ להכשרה ויש טרבוהינו דמ"ל רכשמונחים זה אצל זה טמא או אסור גם בכה"ג לפי שרתוחה מלח של הבשרה החמס להמרפה עד שתפליט להכשרה [ר"ן] ורק אם אינם מונחים זה אצל זה אלא רק הפליטות מגיעות מזה לזה דאו מותר בכה"ג ואו אפילו הרחה א"צ [ט"ד סק"ט] וזה שיתבאר בס' ק"ה דבהיתר מלוח ואיסור הפל דצריך הרחה והו בשנונעים זה בזה [ס"ט] :

כז וכמה אוסרת את הכשרה כשהמרפה מלוחה כרי קליפה אמנם והו כששתיהן כחושות אבל אם האחת שמינה אפילו אם המרפה כחושה והכשרה שמינה מפעפע האיסור ככולה דאזיל הכשרה ומפמם למרפה עד שנגחבת גם היא כשמינה וזהו אם היתה המרפה המלוחה למטה דתתאה גבר אבל אם היתה המרפה המלוחה למעלה והכשרה למטה אע"פ שהמרפה שמינה מ"מ אינה אוסרת את הכשרה אלא כ"ק משום דתתאה גבר והכשרה התחתונה התפלה מצננת את העליונה ולענין קליפה אין חילוק בין המרפה למטה או הכשרה למטה דכרי קליפה תמיד בולעת ואם גם הכשרה מלוחה נראה דאפילו היא למטה אוסרת המרפה המלוחה

* נמלח כלל עם בשר

רס"ל דלא ובלע מאחרת כלל ושיטה זו היא המחמרת שבכולם ולא מהני לה מליחה כלל והרשב"א עצמו והס"ת והרא"ש והטור ס"ל כשלא נמלח עדיין מהני מליחה אח"כ ובשכבר נמלח ופלט דמו וצירו לא מהני מליחה אח"כ ורבותיו של הרשב"א ס"ל דגם בכה"ג מהני מליחה [ענין שהניחו כל הסיטות] :

לן וכוה נבא לביאור דברי הש"ע שכתב יש אוסרים ליהן בשר שלא נמלח כלל וכו' והוה השיטה הרביעית המחמרת שבכולם ויש מתירין ע"י מליחה שימלחנו אח"כ וכו' והוה שיטת רבותיו של הרשב"א דגם כנמלח מתירים ע"י מליחה ויש מתירים בכל זה כלומר דא"צ מליחה כלל והוה שיטת ר"ת המיקל שבכולן והוה שכתב ולכתחלה יש לחוש דדברי האוסרים כלומר לכתחלה יש לחוש לכל ההומרות ובריעבד פסק כר"ת וכו"כ להריא כספרו הגדול בשם האגור וז"ל והאגור כתב סברת ר"ת דשרי וסברת האגור וכתב אח"כ דהעולם נוהרים לכתחלה ומתירים בריעבד וכו"כ וזוהו בא רבינו הרמ"א לחלוק עליו שאצילו בריעבד נהגין לאסור אם כבר פלט דמו וצירו והוה כהרשב"א וס"ת והרא"ש והטור :

לן ומפרשי הש"ע הפסו דוהו שכתב רבינו הב"י ויש מתירים ע"י מליחה וכו' והוה דעת הרשב"א ומפרשי לה בשעדיין לא נמלח וזה שכתב ויש מתירים בכל זה והוה רבותיו של הרשב"א ומתירים ע"י מליחה אח"כ ע"ש ותמיהני דא"כ העיקר חטר מן הספר בין בהיש מתירים ע"י מליחה היה לו לפרש דמירוי בעדיין לא נמלח ובין בהיש מתירים בכל זה היה לו לבאר דהיתר הוא ע"י מליחה ועוד אי ס"ד דהרעה השניה הוא דעת הרשב"א א"כ למה ליה לרבינו הרמ"א להאריך כל כך היה לו לומר ואפילו בריעבד נהגין כדעת השניה אלא ודאי דרבותיו הב"י לא הזכיר כלל דעת הרשב"א דבאמת כבר כתבו בס"י ס"ט בכמה מקומות דרבינו ס"ל טעמא דמישרק שריק ורבינו הרמ"א דית ליה ע"ש והולכים לשיטתם [ונס מנכ"ל סק"י] מסמע שניש כמ"ש ע"ש] :

לח ודע דזה שכתב רבינו הב"י או שנמלח ופלט כל דמו כוונתו שפלט כל דמו וצירו דהיינו אחר י"ב שעות או שהורח אחר שיעור מליחה דאו נסתמו נקבי הפליטה [ע"ך סק"י] דאל"כ פשוטא שאין כאן איסור לכל הרעות דכל זמן שעוסקת בפליטת ציר לא תבלע מאחרת כמ"ש כמה פעמים ויש מי שרוצה לפרש כוונתו שפלט דמו ולא צירו וגם לא הורח ועכ"ז אסור משום דבפליטת ציר לא אמרינן איירי דטריר למיפלט לא בלע ולא כבולעו כן פולטו [פמ"ג כ"ד סק"י] והרבהים המוהים דאף אם נאמר שישי מי שסובר כן [כמ"ש נד"מ אות י"ב שכיף דעת הכ"י מאורלייני"ש נתוס' קי"ב וואר"ס] מ"מ ידוע שהטור והש"ע וכל הפוסקים כמעט לא הזכירו דעה זו כלל וכלל גדול הוא בכל הפוסקים דכל זמן שפולטת ציר אינה בולעת [ונס כסרי מאורלייני"ש אין

סכרה

לציר כמש אינ לאסרו דאמרינן ע"י ש פלוט דם דיריה יפלוט נ"כ מה שבלע ממקום אחר ואפילו נמלח הבשר ולא שהה עדיין שיעור מליחה. ונפל לציר יש להתיר אם לא נכבש בתוכו יום שלם אך אם צירה יש ליעור מליחה ונפל לציר יש אוסרין אוהי אע"פ שלא כלה זמן פליטה צירו עדיין ומ"מ לצורך הפסד גדול יש להתיר גם כזה כל זמן פליטת צירו דהיינו הוך י"ב שעות ע"י שיחזור וירחינו ויחזור. וימלחנו מיהו וכל מלחו בלא הרהה לאהר שגפל לציר שרי בדיעבד וכל זה לא מירוי אלא בציר שהוא כרותח כמבואר לעיל ס' ס"ט אבל דם בעין שנפל על בשר שהוא הוך שיעור מליחתו והוא חשוב כרותח כמבואר לקמן ס' צ"א נאסר הבשר דלנבי דם בעין לא אמרינן איירי דטריר לפלוט לא בלע ולא כבולעו כך פולטו והא דאמרינן אוהו כשנפל לציר היינו דוקא מה שבתוך הציר אבל מה שלמעלה מן הציר שרי מיהו מה שבתוך הציר נאסר סיד ואין שיעור לרבר עכ"ל וכל דבריהם צריכין ביאור : **ל**ב והנה בענין זה יש ד' דעות בראשונים דעת ר"ת הוא דכך דם במליחה בבשר מישרק שריק ואין דם נבלע בחתיכה אחרת כשנמלחה בכלי מנוקבת ויוצא הדם דרך הנקבים ורק בדגים דרפו קרמיהו אמרינן ולא בבשר [כ"ן ורי"ו וטור כמתי ענין] ופ"ז אפילו בשר שכבר פלטו דמו וצירו שנמלח עם בשר שלא שהה עדיין במלחו שיעור מליחה מותר שהרי אינו בולע כלל [והרמ"ש כס"י] ל"ו הסכים לסכח ר"ת אך נס"י ל"ט כניח דהרי סה"ט דקך נכשר שלא נמלח מותר מטעם דחזור וימלחו ע"ש] :

לג ורבותיו של הרשב"א [כה"כ כ"ג ט"ג] סוברים דודאי הבשר בולע אלא שיש להם היתר ע"י מליחה ואפילו בבשר שכבר נמלח וירדה מ"מ מהני מליחה דכבולעו כך פולטו וכשם שפולט דם של עצמו ע"י מליחה כמו כן פולט דם שבלעה מאחרים שהרי גם זה הוא דם פליטה ורק דגים דרכיבי וקרישי מוכא דהם סרוך כהן ואינו יוצא ע"י מליחה ולא בשר : **ל**ד והרשב"א עצמו חולק עליהם וס"ל דודאי בשר שלא נמלח עדיין הותר ע"י מליחה שימלחנו אח"כ וכשם שהפלוט דם עצמה כמו כן הפלוט דם חברתה אבל בשכבר נמלח והורח שנסתמו נקבי הפליטה או ששהו במליחתן כדי פליטת כל הציר דהיינו י"ב שעות ששוב אין להם פליטת עצמן א"כ לא יפליטו דם שבלעו מאחרים וזהו דעת ספר התרוסה ודעת הרא"ש [כ"ג] והטור ע"ש :

לה ויש מהקדמונים שאסרו שאם אפילו עדיין לא נמלח אם הונח אצל בשר שנמלח ונתוך שיעור מליחה נאסר הבשר ההפל ולא מהני ליה מליחה עוד דאע"ז דע"י מליחה תפליט דם דיריה מ"מ דהם שבלעה מאחרים הוה כדם בעין ואינו יוצא עוד ע"י מליחה [כ"ן ורמ"ש כנדי"ש ס"ג] ורס"ו ר"ת הוא המיקל שבכולם

סכמ לומר כן ורק כניסם כתב כן כמ"ס בסעיף ה' וכן מ"ס
 ג"ח דנסתח לכת מ"ן דמתיר כבר כפי ענין ה"ש"ך ס"ז :
לכתב רבנו הרמ"א רובן פלימת ציר נמשך י"ב שעות
 וכתב רבינו הרמ"א ר"א רכל מעל"ע פלוט ציר
 המעל"ע הוא אחר שנמלח ומסילא רכל מה שנתבאר
 דבתוך זמן פלימת ציר אינה נאסרה בניגיעה לבשר
 שנמלח שלא שהה שיעור מליחה נודג זה בכל מעל"ע
 וזה במקום הפ"מ ובלא הפ"מ אין להתיר אחר י"ב
 שעות ויש מי שאומר דגם בלא הפ"מ יש להקל עד
 מעל"ע ואינו כן דדעת רוב הפוסקים הוא רק עד י"ב
 שעות [ע"ך סקל"ג] והרשב"א ז"ל כתב בתה"כ [ס"ז]
 שכן הוא מקובל מרבתי ע"ש :

ב והנה רבינו הרמ"א האריך בכאן ברין נפל לציר
 כלומר לציר שבתוך שיעור מליחה דהיה דינו כאלו
 מנח אצל בשר שלא שהה שיעור מליחה וכמו דבזה
 אמרין דאם הבשר היה בתוך זמן פלימת צירו לא
 נאסרה רכל זמן שפולטת ציר אינה בודעת הבי נמי
 בנפל לציר אך לפ"י לא היה לו להאריך וזהו ליה
 לכתוב כקוצר דברים ונפל לציר היה כמנח אצל בשר
 שלא שהה שיעור מליחה אלא ודאי דלאו בכל דבר
 שוים להרדי כמבואר מאריכות דבריו וצריך מעם למה :
בא והאמת כן הוא ודואי במנחת אצל בשר שלא
 שהה שיעור מליחה הגם דהפליטה מציר והולכת
 אצלה מ"ס רוחא לה עלמא וכל זמן שיש לה איזה
 פליטה עצמה לא תבלע מאחרת משא"כ כשנפלה
 לציר דהציר מקפת אותה והיא מונחת בהציר ודחיקא
 לה עלמא אין אמרין כזה איידי דטרודה לפלוט לא
 בלעה אצ"כ יש לה פליטה חוקה והיינו שלא שהתה
 בעצמה עדיין שיעור מליחה וצריכה עדין להפליט דם
 או שלא נמלחה עדיין דאו גם אם נפלה לציר לא
 האסרנה דכשתפלוט דם עצמה תפלוט גם דם חברתה
 דפליטתה חוק ולא תבליע כלל מהציר איידי דטרודה
 לפלוט אמנם לאחר שיעור מליחה כשנפלה לציר אסרה
 דכיון דאינה מפלמת אלא ציר שאחר שיעור מליחה
 פליטתה חלושה וכשהציר מסבב אותה תבלע ממנה ולא
 תפליט עוד אך לצורך הפסד גדול יש להתיר גם כזה
 במשך י"ב שעות ולומר שכל זמן שטרודה לפלוט אינה
 בולעת אבל אחר י"ב שעות אין להתיר כלל אפילו
 במקום הפסד גדול אע"ג שמקורם נתבאר בהפ"מ יש
 להתיר עד מעל"ע וזה כשדורחה לה עלמא ולא בנפלה
 לציר דלא לבר בהפ"מ אין להתיר אלא אפילו בהפסד
 גדול אין להתיר וגם עד י"ב שעות אין להתיר בהפ"מ
 רק בהפסד גדול וכן שניה כאן לשוננו לכתוב הפסד
 גדול ולא הפ"מ כדרכו בכל מקום ועיין בסעיף מ"ג :
בב אך בנפלה לציר בהבחה המלח מעליה וזהו
 ולמלחה מצי שהציר שפף המלח מעליה ולא
 מיכניעא אם הוא עדיין קודם שיעור מליחה ודואי
 בהבחה להריות ולמלחו שנית אלא אפילו אם הוא

לאחר שיעור מליחה בתוך י"ב שעות שהתירו בהפסד
 גדול נ"כ צריך להדריחה ולמלחה שניה והמעם משום
 דלא סמכין אהאי מעמא לחוד מרפרידא לפקום ציר
 לא בלעה אלא מפעם נוסף לזה דכבולעו כן פולטו
 ולכן צריך הדחה ומליחה שנית ואין לשאל דא"כ מ"כ
 אסורה שהרי אם ידחינה יסתמו נקבי הפליטה ולא
 תפליט עוד ובשלמא בשלא שהתה שיעור מליחה נחיא
 דאו לא יסתמו נקבי הפליטה אבל לאחר שיעור מליחה
 מה מועיל וא"כ אך כתב ריש להתיר כל זמן פליטה
 צירו ע"י שדיחנה ויהזור ומלחנו ויש שבאמת דהו רבין
 מפעם זה [כ"ח] ויש שתרצו דהדחה זו מועטת היא
 רק להעביר הלכלוך של הציר [ע"ך סקל"ט] אך א"כ היה
 לו לפרש שלא יעשה הדחה נסורה ועוד דמי יוכל
 לשער בזה ויש שתרצו דבאמת אינה ליה לרבינו
 הרמ"א סברא זו כלל דהדחה מוחמת נקבי הפליטה
 [פ"י סקט"ו] ורוצה באמת לרחות עיקר דבר זה [פ"ח
 סקל"ג] והן אמר שבמור וש"ע לא הזכירה מפורש סברא
 זו מ"ס כיון שמרגלא בפומא דהפוסקים ודוא עצמו
 בספרו תורת המצות כתב נ"כ דאחר הדחה נסתמו נקבי
 הפליטה קשה לומר שבכאן יחזיק על זה ולכן נ"ל
 דה"ק דכיון דמעיקר הדין א"צ כלל מליחה שנית כמו
 בהונחה אצל בשר שלא שהה שיעור מליחה דאיידי
 דטרודי לפלוט לא בלעה ורק מפני החומרא הצריך
 מליחה שנית כדי שלא לסמוך על האי סברא לחוד
 כמ"ס ומליחה א"א בלא הדחה כמובן ולכן חיישינן ליה
 דאולי תהיה הדחה מועטת ולא יסתמו נקבי הפליטה
 ואפילו תהיה הדחה מרובה נ"כ יושבר להפוסקים שאינם
 מוכרים דע"י הדחה נסתמו נקבי הפליטה ולהסוריה
 דנסתמו נסמוך על הפעם דאיידי דשרידא לפלוט לא
 בלעה ועיקר כוונתו להוציא מדעת הסוכרים דבבה"צ
 אסור לחלוטין כמ"ס המהרש"ל ביש"ש [פ"ז] ודבר
 פשוט הוא שזה שאנו מתירים בתוך שיעור פלימת
 ציר זהו כשלא הורחה אחר המליחה דא"כ הרי נסתמו
 נקבי הפליטה [וע"ך סקל"ז עתה נ"כ דעיקר הסיפור ט"ז
 משום דליידי דערידי לפלוט לא בלעה] :

בג וזה שכתב דבנפל לציר אין מתירין אא"כ לא
 נכבש בתוכו יום שלם המעם פשוט דכיום שלם
 הוה כבוש וכבוש כמבושל ואי קשיא אה כבר נהבאר
 דבציר הוה כבוש כדי שיתן על האש ויתחיל להתרות
 ולמה צריך כאן מעליע ל"ק כלל דהוה בכלי שאינו
 מנוקב כמו בסי"ט כשמלחו הבשר בכלי שאינו
 מנוקב אבל כאן הוא בכלי מנוקב ו"ל דגם במעל"ע
 לא שייך כבוש ורק דמ"ם במעל"ע דחמיר לחשובו
 כבוש [ע"ך ופ"ח והגר"ם] ודע דזה שכתבנו בסעיף מ"א
 דהפסד גדול שזכר כאן אינה הפ"מ שכל מקום ספרישי
 הש"ע לא פירשוהו כהפ"מ דכל מקום ולע"ד
 נראה כמ"ס :
בד וזה שכתב דאם מלחו בלא הדחה לאחר שנפל
 לציר

לציר שר בדיעבד עכ"ל הטעם הוא דאע"ג שהוא מלוכלך בציר ס"מ אינו מעכב הפליטה שהרי גם בלא הציר יש דם פליטה על הבשר בעודו במליחתו קודם הרתחה וציר זה הוא ג"כ כדם פליטה דאלו חשבנוהו כדם בעין הלא אינו מועיל כלום כמו שמסיים דרם בעין שנפל על הבשר הך שיעור מליחה שנחשב כרותח נאמר להלומין דלכני דם בעין לא אמרינן איירי דטרורא לפלומ לא בלעה ולא ככב"פ אלא ודאי דחשבינן להציר כדם פליטה וא"כ לא איכפת לן בשלא הריחו כמ"ש דם בעין שנפל על הבשר לאחר שיעור מליחה קודם הרתחה תלוי בפלוגתא דמעשה דרש"י שנהבאר בס' ס"ט [וזכו כוונה כס"ך סקמ"ד כמ"ש הפמ"ג]. ודע דזה שהתרנו בבשר שלא נמלח עדיין כשנפל לציר או אצל בשר שלא שהה במלחו שיעור מליחה זהו כשהודח הבשר דאלו לא הודח הוא כבשר שלא הודח קודם מליחה שכבר פסק בריש ס' ס"ט לאיסור ע"ש ויש מתירים גם בלא הודח [ס"ך סקל"ט וס"ו סק"ח] וזה שכתב רכל זה לא מיירי אלא כנפל לציר שהוא כרותח והו ציר שבתוך שיעור מליחה ולהחולקים על מעשה דרש"י גם ציר שאחר שיעור מליחה נחשב כרותח וכבר בארנו בס' ס"ט סעיף ק"מ דגם החולקים על רש"י אינו מטעם איסור הציר ע"ש [ול"כ ה"מ נס"י זכ לז"ו ו' ע"ש] ודע דכאן מיירי שנפל לציר בכלי מנוקב באופן שיש לציר מקום לזוב דאלו בכלי שאינו מנוקב יש בזה דין אחר ונתבאר בס' ס"ט [ס"ך סק"מ] :

מה וזה שכתב דמה שלמעלה מן הציר שרי כבר נתבאר דמ"מ קליפה בעי וזה שכתב דמה שבתוך הציר נאמר מיד כוונתו במקום דלא מהני מליחה שנית כגון לאחר זמן פליטה ציר או לאחר שיעור מליחה והודח [פ"ו סק"ג] אבל במקום דמהני מליחה שנית אינו נאסר רק בשיעור כבישה כמו שנתבאר וזה שנאסר מיד די מעמא דמליח הרי הוא כרותח דאע"ג דלכבישה צריך זמן וא"א שתאסר לאלתר כמ"ש הרא"ש [סמ"ע] ובארנו בס' ס"ט סעיף צ' ע"ש מ"מ לענין מליח כרותח א"צ זמן ונאסר מיד ויראה ל' דהוה רק כנפל לציר אבל בערכוב פלימות או אפילו בנגיעה ממש לבשר מלוח האסור צריך איזה שיעור קטן דאין סברא כלל שברגע אחד תכליע מהאיסור כמ"ש בסעיף כ"ד ורק כשהיא בציר והציר מסבב אותה זהו ודאי יש פ"בא דתיקף נבלע הציר בתוכה ולא בסמכות ול"ז דרווחי עלמא :

מן עוד כתב בשר שנפל לתוך ציר שעל הקרקע דינה כאלו היתה הציר בכלי עכ"ל ביאור הרבנים דבקרקע יש ספק אם הוא ככלי מנוקב או ככלי שאינו מנוקב דמיירי במקום שאין רצפה כלל ולכן ש סברא לומר דהיא ככלי שאינו מנוקב שהרי הציר מתאסף בקרקע ואין לה מקום לזוב ויש סברא לומר דהוה ככלי מנוקב משום דנבלע בתוך הקרקע וכיון שיש ספק

אולינן לחומרא מיהו לענין שתאסור גם מה שלמעלה מן הציר הולכין להקל מפני שזה שאנו אוסרין כנפל לכלי שאינו מנוקב גם מה שלמעלה מן הציר הוה ג"כ חומרא בעלמא כמ"ש בס' ס"ט סעיף צ"א ע"ש ולכן בכאן אין להחמיר כלל ולכן אין לאסור רק במקום שנוגעת בקרקע ולא יותר אפילו במקום שנאסרה כגון אחר שיעור מליחה והודח כמו שנתבאר וכ"ש במקום דמהני מליחה שנית כמו קודם שיעור מליחה או שלא נמלחה כלל או לאחר שיעור מליחה בתוך שיעור פליטה במקום הפסד גדול דמריחה ומולחה ודיו [עש"ך ס"ק מ"ז] ורצפות שלנו שמרוצפות בשלימות ודאי דינים ככלי מנוקב ורצפות של לבנים אם יש הפסק בין רובר לרובר ונפל שמה הוה ככלי שאינו מנוקב [עכו"פ] : **כז** עוד כתב בשר שנגע בחתיכה שנמלחה בכלי שאינו מנוקב ונאסרה דינה כאלו נגעה בציר עכ"ל כלומר דמקודם נתבאר כשהניחו אצל בשר שלא שהה שיעור מליחה או אצל ציר ועכשיו מבאר כשהניחו אצל חתיכה שנמלחה בכלי שאינו מנוקב בעוניה ברהיחיה מ"מ לא חמירא יותר מנגיעת ציר ובמקום דבשם מותר ע"י מליחה אח"כ כגון שהבשר הוה עדיין לא נמלח כלל או שלא פלח כל צירו עדיין כפי הדינים שנתבארו כמו כן בכאן וכמו דבשם מה שלמעלה מן הציר לא נאסרה כמו כן בכאן ולא אמרינן הרי הבשר שנמלחה בכלי שאינו מנוקב נאסרה גם מה שלמעלה מן הציר כמ"ש בס' ס"ט וא"כ הבשר הנוגע בה ג"כ תיאסר כוזה דלא דמי דבשם הטעם משום דהמקום דחוק לה והוה כמ"מ ממקום למקום כמ"ש שם משא"כ החתיכה הנוגע בה ברהיחיה והיינו כשלקוחה מהבלי שאינו מנוקב בתוך שיעור מליחה והניחה בכלי מנוקב : על דף והניחו אצלה בשר אחר באופן שהפליטה הולכת אצלה אבל לאחר שיעור מליחה תלוי במתלוקת רש"י שנתבאר שם בסעיף ק"מ ע"ש :

מח עוד כתב ספק ציר ס"ג מים מותר דציר דרבנן וספיקא דעכ"ל ור"ל שם דרם שמלחו אינו איסור דאורייתא עוד כתב ציר מעורב עם מים אפילו מועטים לא חשיבי עוד רותח ואינה אוסרת עכ"ל ויש שפירשו דכוונתו דא"צ מומים ס' כנגד הציר אבל מ"מ בענין רוב מים [ס"ך סק"ז] וי"א דאפילו המים מועטים מהציר מבטלים כחו [מ"א סי' תמ"ז סק"ט] והנה לענין טומאה בענין רוב מים כדאיתא בכבורה [גנ:] ומ"כ אין ראייה ד"ל דלענין לבטל חריפותו של הציר אפילו מעט מים מבטלו ואפשר שיש לקיים דברי שניהם דבנפל הציר למים אפילו מים מועטין מבטלין כח הציר דקמא קמא במיל ואם נפל המים לציר צריך רוב מים דקעין זה הוא במים ויין לקמן סי' קל"ד וצ"ע מפני שאין לרמות ול"ז דכאן לא מפני ביטול נגעו בה אלא אם מבטל עצם החריפות של הציר וכיון שיש פלוגתא בזה והוא איסור דרבנן כמ"ש אולי יש להקל :

מנה כשיקע קצת והנאמרת מונחת נבוח מהאסרת מותר לגמרי וכן אם מונחים שניהם אפילו מסיכים זה לזה רק שמונחים על דבר שכולו מנוקב והנקבים תכופים ול"ו כאופן שהציר הוב מכל חתיכה יווב תחתיה ולא הלך לצדדים דנ"ב אומר לגמרי [וכל פסוק נעליהם פסוק :ללי כנינים אלו] :

למ דבר פשוט הוא דכל מה שנתבאר שבשר אחד נאמר מחבירו וזה כשמונחים זה על זה או זה אצל זה או איהו זמן קמן או מסיכין ול"ו בכדי שפליטת ציד האסרת יגיע לחתיכה הנאמרת אבל אם אינם מסיכים כל כך ול"ו עד שלפי ההשערה לא יגיע הפליטה מהאסרת להנאמרת וכ"ש אם מונחים על דף והדף

מימן עא דין מליחת הראש והמלפים המוח . ובו יד מעיפים :

אין לך מליחה אחרת רק על השיער כמו בן בראש וזה שכתב במלפים וימלח גם על השיער כלומר לבד מה שמולח במקום החתך למטה ומקום הפרק מלמעלה ימלח גם על השיער שהוא עיקר אורך המלפים :

ד ולפי מה שנתבאר הנה מפני עצם הגולגולת לבד לא היה נשתנה דינו כלל בצליל להניחו על בית השחיטה ולמלוח על השיער וכל עיקר הענין הוא משום המוח ולכן למצוה מן המובחר יחתוך הראש לשנים וכו' ומעיקר הדין דיוי כמו שמסיים לנקוב העצם והקרוב ולמלוח על השיער :

ה ולפי הפירוש שנתבאר אין הלשון מתוקן וגם הסדר מדבריו המודים דא"כ היה לו לכתוב מתחלה עיקר הדין הוא שינקוב העצב והקרוב וימלח על השיער ואח"כ לכתוב ומי שרוצה לעשות מצוה מן המובחר יחתוך הראש לשנים ועוד כיוון דעיקר דינא דחתיכת הראש משום המוח מאי האי דכתב אח"כ הקרוב שעל המוח יש בו חומץ וכו' כאלו עד כה לא ריבר אודות הקרוב והמוח והרי כל עיקר הדין הוא משום הקרוב והמוח והיה לו להפך הסדר ולהתחיל במוח וקרובו ולסיים ולפיכך יש לעשות כך וכך ואם נאמר דכוונתי דגם מפני הראש עצמו יותר טוב לחותכו מלהניחו על בית השחיטה כחשש שמא יתהפך אצדדיו כמו שחששנו זה בצליל כפי"ו מ"ח דא"א לומר כן דרבינו הבי"ו גם בשם לא חשש לזה וכ"ש במליחה שמונח על מקום אחר דאין לחשוש חששא זו :

ו וגם דברי המור יש להבין שכתב וז"ל כתב הרשב"א המולח הראש כיצד יעשה שהשיער מפסיק בינו ובין המלח וכו' חותך הראש לשנים ומולח יפה יפה הראש לצד פנים וחזור ומולח על השיער שאין השיער מעכב על המלח להפליט דם שבכשר הראש שהרי מוח שבעצמות נכשר ע"י מליחה ואין העצם מעכב ק"ו לשיער שבראש עכ"ל ואח"כ כתב הקרוב שעל המוח יש בו חומץ וכו' לפיכך הבא למולחו קורעו ומוציא המוח וקורע הקרוב ומולחו וכו' והרמב"ם כתב שאין מבשרין ולא קולין אותו עד שיהכהבו אותו באש תחלה וכ"כ בת"ג שאין לאוכלו אלא צלי וא"א הרא"ש היה מתיר לבשלו ע"י מליחה עם המוח רק שינקוב העצם כנגד הקרוב וינקוב גם הקרוב וכו' עכ"ל המור :

א כתב רבינו הכ"י הראש חותכו לשנים ומולחו יפה לצד פנים וחזור ומולחו על השיער שאין השיער מעכב ע"י המלח להפליט דם . המלפים מתוך אותם מעט למטה ומולח ויניח מקום החתך למטה וימלח גם על השיער . הקרוב שעל המוח יש בו חומץ והמוח עצמו יש בו דם ואינו יוצא מידי דמו במליחת הראש לפי שעצם הראש מקיפו ועומד לפניו ואין מקום לדם לזוב לפיכך הבא למולחו קורעו ומוציא המוח וקורע הקרוב ומולחו ואם רצה למלוח הראש והמוח כתוכו ינקוב העצם כנגד הקרוב וינקוב גם הקרוב וימלח ויניח הנקב למטה ומותר אפי" לקרירה עכ"ל :

ב ומירשו כל מפרשי הש"ע רוח שכתב מקרוב שיחתוך הראש לשנים אינו מעיקר הדין אלא למצוה מן המובחר אבל מעיקר הדין די שינקוב העצם כנגד הקרוב וינקוב גם הקרוב וימלח על השיער ויניח הנקב למטה כדי שיווב הדם דרך שם כמו שמסיים בסוף דבריו ויש למליחה דין אחד עם צלי שעל האש שנתבאר בסו"ט שינקוב העצם וחיתוכו לתחת ע"ש אלא שבשם א"צ נקיבת הקרוב לכיון שינקוב העצם שוב אין הים מתכנס בעצם הקרירה של הגולגולת ואף שבהקרום יש חומי דם נורא מישאב שאיב אבל המלח לא ישאב הדם שבתוך החומץ של הקרוב וכמו בכל חומי דם שלצלי א"צ חתיכה ולמליחה לקרירה צריך חתיכה כמ"ש בסו"ט מ"ה [כ"י] ומפעם זה אין די שיניחנו על בית השחיטה כמו בצליל שם משום צדריך לנקוב הקרומים :

ג ולפ"ו במליחה על שיער הראש די גם לכתחלה ואין זה כמליחה מצד אחד דלא נבון לעשות כן לכתחלה כמ"ש בסו"ט מ"ט דכל זמן שלא נפתח הרי הוא כחתיכה עבה שא"צ לחותכו לשנים דלא חילקו החכמים בין חתיכה עבה לחתיכה דקה [סס] ומפעם זה הסמך לו דין המלפים שמולח ג"כ על השיער ומה שצריך במלפים חתוך למטה מפני המנעל שהוא כבלי שאינו מנוקב וגם בצליל כן הוא כמ"ש שם ולכן הפסיק ברין המלפים בין דיני הראש משום דמקורם ביאר דגם כשיפתח הראש מ"מ צריך מליחה על השיער ג"כ כדי למלחו משני צדדין ואח"כ ביאר דכשלא יפתח די במליחת שיער לבדו רק שינקוב העצם עם הקרוב ולזה כתב באמצע דין המלפים לחסר לך דכשם שבמלפים

¶ ורבינו הב"י בספרו הגדול הקשה על הרשב"א דכיון שסובר שדי במליחה על השיער א"כ למה צריך לחתוך הראש לשנים והירץ נ"ב שהצריך זה מפני המוח ע"ש וג"כ תמוה שהרי המור דיבר אח"כ בדבר המוח ועוד הקשה כיון שחותך הראש לשנים ומולחו מכפנים למה צריך למלוח על השיער מבחוץ הא איהו פסק לעיל סי' ס"ח דדי במליחה מצד אחד ותיירץ דלכתחלה צריך למלוח משני צדדים ותמהני הא רבינו הב"י כתב מפורש לעיל סי' ס"ח דהמור ס"ל דלדעת הרשב"א גם לכתחלה די במצד אחד ע"ש :

¶ ולכן נלע"ד דהרשב"א ו"ל שהצריך לחתוך הראש לשנים לא מפני המוח הוא אלא מפני דראש בעצמו והמעם דאמת הוא שאנו תופסים דהמליחה על השיער הוא במליחה שעל הכשר דגם על השיער מוציא דם שבהאיברים כמו מליחה על העצמות שמוציא דם מהמוח [ולזה יש רמזים מפסיקס פ"ד: כמ"ט ס"ח ע"ט] אמנם אין הכרח לכל זה ד"ל דהמוח אינו מוחוק כדם כלל וא"צ מלוחו כלל [וכ"כ הד"ס] ומליחת העצם באמת אינו מועיל כלל וזה שאנו מולחים הוא מפני הספק יא"כ גם על השיער אינו מועיל להוציא דמו וזה שאנו מולחים המלפים על השיער נאמר ג"כ דהוא מפני הספק ועיקר המליחה מה שמולחים במקום החתך לטמא ומקוב הפרק מלמעלה וראיה לזה טמא שכתב רבינו הרמ"א ס"ח זה שלכתחלה לא ימלחו עצמות עם בשר ע"ש ובענין שכתבו בס' ע"ה לענין מעיים שלא למלחם לכתחלה עם בשר מטעמא דאין מחוייבין דם בבני מעיים וה"ל אין מוחק בבירור שיש דם בבית דאל"כ למה לא ימלחו לכתחלה זה עם זה ולעד"נ דבזה לא נחלקו הראשונים כלל וכ"ע ס"ל דאין יוצאין בהראש במליחה שעל השיער אפילו בדויעבר :

¶ ודברי המור מתפרשים יפה יפה לפ"ו וז"ל כתב הרשב"א המולח הראש כיצד יעשה שהשיער מפסיק בינו ובין המלח י"א שמולח על השיער ואח"כ מניחו על האש עד שיסיר השיער וחוזר ומולח ואינו ריאת דבריהם אלא חותך הראש לשנים וכו' עכ"ל ומלשונו זה שכתב כיצד יעשה שהשיער מפסיק מבואר להדיא דהוה מילתא דפשיטא דבמליחת השיער בלבד לא יצא ידי מליחה ולכן י"א שמולח ומניחו על האש וחוזר ומולח על הבשר ולהרשב"א לא ג"ל סברא זו מחשישא דהאש יפירש דהם ממקום למקום ושוב לא יצא ע"י מליחה ולכן פסק דחותך הראש לשנים ומולחו מבפנים וחוזר ומולח על השיער מבחוץ ואע"ג דלדעתו גם לכתחלה סני במליחת צד אחד אך זהו בסולח על בשר אבל כאן כשמולח בפנים הגולגולת שהוא כולו עצם והאי דלא סני בצד אחד ולכן צריך למלוח גם על השיער מבחוץ ומוסיף לומר שלא התסה מה מועיל מליחה על השיער ואין בו ממש כלל לא כן הוא ריבול להיות שמליחה טובה היא כמו שאנו מולחים עצמות

ומועיל להמוח וכמו שאנו מולחים על שיער המלפים כמו כן טוב למלוח על שיער הראש והגם דגם שם אינו מכורר בודאי שהיא מליחה טובה דאולי א"צ מליחה כלל וכמ"ש ס"ח הא גם מפני הספק אנו מחוייבים למלוח והרשב"א דאריך לבלי היות הענין תמוה כל כך ולא שוודאי כן הוא מיהו במליחה בשני הצדדים בהראש ודאי סני אף שצד אחד היה עצמות והצד השני שיער דמשני הצדדים ודאי יפעל המלח פעולתו :

י ועתה מתחיל המור לחקור ברין מליחת המוח וקרומיו שקורעו ומוציא המוח וקורע הקרום ומולחו ומביא שבמקומו של הרסכ"ם לא נהגו לאכלו רק צלי וכ"כ בה"ג אבל הרא"ש ו"ל סתור לבשלו ע"י מליחה הראש עם המיח וינקוב העצם והקרום ובמליחת הראש לא פיירי כלל ויכול להיות דס"ל להרא"ש כה"א שמוניחו על האש להסיר השיער ואח"כ מולחו וכן נראה שהרי עיקר חישש הרשב"א הוא מטעם דם דפירש במקום למקום והרא"ש הא ס"ל דדם הפורש ממקום למקום לאחר שחיסה לית לן בה כמו שאברנו בס' ס"ח סעיף צ"א ע"ש [וכ"כ ספר"ח סי' ס"ו סק ג] מיהו עכ"פ אין מי שיסבוג מפורש בדבריעבר סני במליחה על השיער וג"ל ברור שאין להקל בזה :

יא ולפ"ו גם בש"ע נפרש כעין זה אף שבספרו הגדול לא כתב כן וה"פ הראש חותכו לשנים וכו' דהוה לעיבובא מצד הראש בעצמו דמליחה על השיער הוא מפני הספק ולכן א"ש לשנוי נבי מלפים שכתב וימלח גם על השיער כלומר דעיקר המליחה הוא על מקום החתך ומקום הפרק אך מפני הספק ימלח גם על השיער ואח"כ מתחיל דין המוח וקרומיו וזה שסמיים ואם רצה למלוח הראש והמוח בהוכיח ינקוב וכו' וזה לתקון המוח אבל בעצם מליחת הראש לא פיירי כאן וצריך להסיר השיער קודם המליחה [ויגם שלא כיון לזה נעלמו ידוע דמסמיח קא וכו' דנחמתי ענלי כ"ס"ט לכאזכ כסלכס אף שהם לא כוונו לזה וכמ"ש בס' י' סעיף ג' פ"ט] :

יב כבר נתבאר בס' ס"ח שלכתחלה נוהגין ליטול המוח קודם המליחה מהוך הגולגולת ולחתוך הגולגולת שהי יערב ע"ש וגם הקרום שעל המוח צריך לחתוך מפני שיש בו חומי דם ואם לא חתכו קודם המליחה יטול הקרום לאחר המליחה וזורקו וא"צ למלוח המוח עוד פעם דאין הקרום מונע מלהפליח דהם שבמוח ואם נמדה הראש שלם בלא נקיבת העצם הקרום והמוח אסודים לפי שהם נמלחו בכלי שא"ס ואין חיזוק בין בהמה לעוף [ס"ד סס"ו] ושאר הראש מותר וכ"ש שאר בשר שעמו לפי שעצם הגולגולת מפסיק בין דם שבהוכיח לבשר ואפילו אם קצת מן הדם נפלט לתוך הבשר כבולעו כך פילמו אך לפ"ו האם הבשר כבר נמלח והודח דאין לה פליטת עצמה אסור ויש סתורין גם כבה"ג [סס סק"ח] ויש אוסרין [מ"ד סק"ב] וכן נראה עיקר ודע דאע"ג דגבי צלי סתני בהניחו על בית

השרימה

השחימה או אגוזיון ודן ביה מירי כמ"ש בס"י ס"ח פ"ט במליחה לא מהני בלא נקיבת הקרום כמ"ש ואם בשלו הראש שלם בלא נקיבת העצם נתבאר בס"י ס"ח ע"ש :

י' במלפים כבר נתבאר שמחתך אותם מעט למטה ואם לא חתכם קודם המליחה יחתך אחר המליחה וימלח עוד פעם ואם נהגם במים רוחחים קודם שחזר להבשיר ע"י מליחה שניה צריך ששים נגד המלפים כן כתב אחר מהגדולים [י"ב] ולא נראה לי להחמיר כל כך שהרי הרבה גדולים פוסקים להחמיר אף מה שבהוד המלפים מטעם דאמרין שהדם יצא דרך אורך שאר [ע"ד ס"י ס"ח סק"ג] אלא דאנן נהנינן להחמיר כמ"ש שם וא"כ למה נחמיר כל כך ולכן נ"ל דדי בששים נגד ראשי המלפים ודע דכבר נתבאר דכשחזר המלפים מעט למטה קודם המליחה שמוחין על השיער והמדרש"ל כתב [י"ג ע"ג פ"ט ס"ג] רמזוה מן המוכתר לחרוך אותם מקודם ואח"כ למולחם ואין הסגור כן [פ"י סק"ג] :

יד הקולית ושאר עצמות שיש בהן מוח צריכין

מליחה ומליחת העצמות מועיל להמוח שבתוך העצמות והרי אפילו כשמוחין על הבשר ויש עצמות הממונות בפנים הבשר מועיל להמוח שבתוכם ולכן גם כשמוח על העצמות מוציא הדם שבתוך המוח וא"צ לנקוב העצמות ולא דמי למוח שבראש שצריך לנקוב העצם והקרום כמ"ש רבשם הוא מפני שורייקי דבטא שבקרום המוח והוה כדם כנוס בתוכו אבל דם פליטה במעט מליחה נפלט ומתמצה [ע"ד סק"י ג"ס הרש"ב] וכתב רבינו הרמ"א דלכתחלה לא ימלח העצמות עם שאר בשר רק לבר ובריעבר שרי עכ"ל כלומר עצמות שאין בשר עליהן ומולחן כדי לבשולן מפני המוח שבהוכן לא ימלחם עם שאר בשר והמעט כבר בארנו מפני שאין זה דבר ברור שהמוח מוחק כדם ויש חשש שיבלעו מהבשר אבל בעצמות שבתוך הבשר פשיטא שמוחין ביחד דכיון שהוא ביחד הדם עוסק רק בפליטה ולא בבליעה [פ"ט פ"ט ס"ג] שכתבנו למטה עמדות עם כשר מפני שמוחק לו שיש דם במוח פ"ט ונאמרו לא ראינו שיקנו עמדות בלא כשר אמנם אם אירע כן אין לזכור על דברי רמ"א וימלחם כפ"ע כמו מתייס בס"י ע"ה] :

סימן עב דיני מליחת הלב ודריאה . ובו י"ח סעיפים :

א' יש בלב שני מיני רמים האחד המובלע בכשר הלב ככלל הבשר ודם זה הוה ככל דם האיברים כשלא פירש מותר וכשפירש יש בו איסור לאו המלח מפלימו לחוץ והדם השני הוא הדם שבחלליו שמתקבץ מחוצה לו בשעת שחימה ועל דם זה חייבים כרח כמ"ש בס"י ס"ה והמלח אינו מפלימו לחוץ מפני שהוא דם בעין וכנוס בכלי וגם האש אינו מפלימו לחוץ ולפיכך שנו חכמים [ק"ט] הלב קודמו ומוציא את דמו וקודמו קודם מליחה ושופך הדם ואח"כ מולחו כשאר בשר ואז מורה אפילו לבשלו ויש מחמירין לבשלו אף אחר המליחה רק צולין אותו מטעם דחיישינן שמא יבשלנו בלא קריעה רק צולין אותו ע"י קריעה ומליחה קצה כשאר בשר כמ"ש בס"י ע"ז ואח"כ מבשלין אותו אך רבים מקלים בזה שלא מצינו גזירה זו בגמ' וכן הסכימו הגדולים [י"ג ע"ג פ"ט סק"ב ופ"ט] וכן המנהג להקל ורק הזכרים אין אוכלין לב מפני דאיתא סוף הוריות שקשה לשכחה וגם לב עוף אין אוכלין מטעם זה [ע"ד סק"ג] וכשמותר לבשלו מותר אפילו עם בשר ביחד [ס"ג סק"א] ופשוט הוא ואין בזה שום רבותא כלל :

ב' לא קרעו קודם המליחה לא נאסר בכך וקרעו לאחר מליחה ומותר והגם שבשעת מליחה בלע מדם החלל פ"ט אמרין בזה דכשם שבלעו כך פלטו והגם דברים בעין לא אמרין כבולעו כך פלטו כמ"ש בס"י ס"ט ובס"י ע' ס"ט בלב אין אנו צריכין לכך דבשר הלב משונה מכל הבשר שהוא חלק מאד ואינו בולע כלל וכך איתא בפסחים [פ"ד] שאני לב דשיע דלכך אמרו

ח"ל דאפילו אם בישלו ולא קרעו קודמו לאחר בישולו ומותר ובבישול ודאי לא שייך לימיר כבולעו כ"פ שהרי הבישול מבכרל אלא מפני שהוא חלק בין מבפנים ובין מבחוץ ואינו בולע כלל והרמב"ם ו"ל פוסק כן להלכה בפ"י ע"ש ואנן לא קיי"ל כן כמו שיתבאר מידו לענין מליחה ודאי דאין חשש בזה כמ"ש וכן בצלי אם צלאו ולא קרעו קודמו לאחר צליהו ומותר :

ג' ויש בזה שאלה דאם המעם הוא משום דלב שיע א"כ מהו זה שכתבו המור וש"ע וכל הפוסקים מעמא דכבולעו כ"פ אבנם האמת כן הוא דוודאי משום מעמא דשיע לבר א"א להחמיר דלא ימלח שלא יבלע מעט אלא עיקר המעם הוא משום כבולעו כ"פ ומעמא דשיע צריך דוה משהו אותו כדם פליטה ולא כדם בעין [ע"ד סק"ג] דלגבי הלב עצמו מיחשב כדם פליטה [פ"ט סק"ג וכו"פ] ועוד יש מעים מה שנחשב כדם פליטה לפי שהדם שבחללו נתייבש ע"י מליחה וצליה [מי"ט ק"ה] ד"ה דמ"א] וי"א דבאמת א"צ כלל לכבולעו כ"פ דרבי צליה ומליחה ודאי הוא חלק שאינו בולע כלל אפילו להפוסקים שכתבו דלענין בישול ליכא מעמא דשיע פ"ט במליחה וצליה נשאר מעם זה [ע"ד ס"ג ג"ס רמ"ן] וכ"כ פ"ט ס"ח] ודע דשיע ו"א שרק מבפנים הוא שיע ולא מבחוץ וי"א דגם בחוץ הוא שיע וי"א דגם בחוץ הלב לחתיכות קטנות ג"כ הוא שיע ואינו בולע [ר"ן ג"ס י"ב] ודע דהסכימו הפוסקים דמעמא דשיע אינו אלא לענין דם ולא לשאר איסור [וכ"כ הפמ"ג סק"ג] :

ד' וי"ל הרמב"ם בפ"י ממאכ"א דין ו' הלב בין לצלי בין לקריה

א' יש בלב שני מיני רמים האחד המובלע בכשר הלב ככלל הבשר ודם זה הוה ככל דם האיברים כשלא פירש מותר וכשפירש יש בו איסור לאו המלח מפלימו לחוץ והדם השני הוא הדם שבחלליו שמתקבץ מחוצה לו בשעת שחימה ועל דם זה חייבים כרח כמ"ש בס"י ס"ה והמלח אינו מפלימו לחוץ מפני שהוא דם בעין וכנוס בכלי וגם האש אינו מפלימו לחוץ ולפיכך שנו חכמים [ק"ט] הלב קודמו ומוציא את דמו וקודמו קודם מליחה ושופך הדם ואח"כ מולחו כשאר בשר ואז מורה אפילו לבשלו ויש מחמירין לבשלו אף אחר המליחה רק צולין אותו מטעם דחיישינן שמא יבשלנו בלא קריעה רק צולין אותו ע"י קריעה ומליחה קצה כשאר בשר כמ"ש בס"י ע"ז ואח"כ מבשלין אותו אך רבים מקלים בזה שלא מצינו גזירה זו בגמ' וכן הסכימו הגדולים [י"ג ע"ג פ"ט סק"ב ופ"ט] וכן המנהג להקל ורק הזכרים אין אוכלין לב מפני דאיתא סוף הוריות שקשה לשכחה וגם לב עוף אין אוכלין מטעם זה [ע"ד סק"ג] וכשמותר לבשלו מותר אפילו עם בשר ביחד [ס"ג סק"א] ופשוט הוא ואין בזה שום רבותא כלל :

ב' לא קרעו קודם המליחה לא נאסר בכך וקרעו לאחר מליחה ומותר והגם שבשעת מליחה בלע מדם החלל פ"ט אמרין בזה דכשם שבלעו כך פלטו והגם דברים בעין לא אמרין כבולעו כך פלטו כמ"ש בס"י ס"ט ובס"י ע' ס"ט בלב אין אנו צריכין לכך דבשר הלב משונה מכל הבשר שהוא חלק מאד ואינו בולע כלל וכך איתא בפסחים [פ"ד] שאני לב דשיע דלכך אמרו

לקדירה קורעו ומוציא את דמו ואח"כ מולחו ואם בישל הלב ולא קרעו קורעו אחר שבשלו ומותר עכ"ל והמעט לפני שהלב חלק ואינו כולע אפילו בבישול וכ"כ רש"י [קס"]. וכ"כ הרשב"א אבל רבותינו בעלי התוס' והראב"ד ורוב הפוסקים ס"ל דלא אמרינן זה רק בצלי ולא בבישול ואפילו לדעת הרמב"ם אין זה אלא לענין הלב עצמו אבל לענין שאר בשר שעמו ודאי דנאסר בבישול דנהי שהוא חלק ואינו כולע מ"מ מיפלט ודאי פלט וכולעים הדם :

ה אם בשלו הלב בלא קריעה כהנו המור והש"ע דצריך ששים סגור הלב דלא ידעינן כמה נפיק מיניה עכ"ל כלומר דא"א לשער נגד הדם בלבד שהרי לא ידענו כמה דם היה בו והוה דין זה כמו כל בשר שנתבשל בלא מליחה שפסקו בסי' ס"ט טעוף ו"א דצריך ששים נגד כל הבשר ובשם ג"כ המעט ששים דלא ידעינן כמה נפיק מיניה כמ"ש הרא"ש [סי' מ"ה] אסנן יש להבין למה המור והש"ע לא ביארו בשם המעט הוה וכאן ביארו זה ונ"ל שבכוונה כתבו כאן כמו שיתבאר בס"ד :

ה דהנה זהו ודאי אם לא נמלח הלב בדר פשיטא דצריך ס' נגד כל הלב ולא נרע משאר בשר שלא נמלח אכנס אם נמלח הלב שכל דם שבבשר הלב יצא ע"י מליחה ולא נשאר רק הדם בעין הכנסו בחללו בזה י"א שא"צ ס' נגד כל הלב אלא נגד הדם שבחלל דזה קל לשער כמה מחזיק החלל [יש"ש סמ"ט ופסו' מיימוני סי' ופ"ח סק"ה] וכפרשים דהמור והש"ע מייירי בשלא נמלח הלב וי"א דאפילו בנמלח צריך ס' נגד כל הלב מפני שגם בזה א"א לשער וראיה דגם המור והש"ע מייירי כה"ג שהרי כתבו אם בשלו הלב בלא קריעה ומשמע דלבד זה יצא הלב כהבשר מליחה [יש"ש סק"ה ופ"ו סק"ז] :

ז ולפ"ו אני אוכר דלשני הדיעות הוכרחו לפרש כאן המעט דלדיעה ראשונה כוונתם בזה לפרש דמייירי בלא מלחו את הלב ולכן דקרקו לומר דלא ידעינן כמה נפיק מיניה ואי במלחו אמר ביכולת לשער כמה מחזיק החלל ולדיעה אחרונה נאמר אדרבא דלכן כתבו המעט להשמיענו דאפילו כשמלחוהו מ"מ לא ידעינן כמה נפיק מיניה ואם לא כתבו המעט כמו בסי' ס"ט הייתי אומר דמייירי בלא מלחוהו וא"כ המעט פשוט כמו בשם ולכן בכוונה כתבו כאן המעט כלומר דאפילו כשמלחוהו נזכר לומר סברא זו ונ"ל שבהפ"ט יש לסמוך אדיעה ראשונה וכ"כ בשער"ס סי' כ"ו ע"ש [וגם סמ"ט סכממיר כחזק שדעתו נותה לדעת הי"ש אלא שלמעט החמיר ע"ש] :

ח ואפילו בראיכא ס' מ"ס הלב עצמו אסור והלב עצמו נעשה נבלה כיון שהאיסור דבוק בו ומסרה לבלוע משארי דברים שבקדירה ואפילו אם נאסר כיון דהלב חלק אינו בולע כהמרה והולכת הבליעה בזה לכל מה שבקדירה כמו בלב מ"מ אסור מטעם אחר ולפעמים הדם שבלב נתבשל ונתייבש כולו בחלל הלב

ואינו יוצא לחוץ [ט"ז וס"ד] יאם הלב דבוק בהתרנגולת ויש ששים נגד הלב מותרת התרנגולת הלב אסור ויקלף מעט סביב הלב ואם אין בה ששים נגד הלב נאסרה התרנגולת לפי שהיא מסהרת לברוע משארי דברים שבקדירה ונעשית נבלה וצריך ששים בכל מה שבקדירה נגד העוף ואפילו בראיכא ששים העוף עצמו אסור כיון חנ"ג והמור חולק על זה שהולך לשיטתו לקמן בסי' צ"ב דלא אמרינן חנ"ג רק בבשר בחלב אבל אגן לא קי"ל בן כמ"ש שם וכן הכריע רבינו חר"ם [אך נמלח העוף לפני י"ט לסמוך בהפ"ט דל"ט ס' נגד כל הלב אלא רק נגד דם הכנסו וכמ"ש בסעיף פקודס] :

י ולפ"ו כששכחו ובשלו את הלב בלא קריעה אם אינה דבוקה בחתיכת עוף אלא היא בפ"ע מצרפין כל מה שבקדירה המים והתבשיל לששים ואם יש בכיון ס' נגד הלב וזרקין הלב והקדירה וכל מה שבתוכה מותרת ואם היא דבוקה בעוף צריך ס' כהעוף נגד הלב וכשיש ס' וזרקין הלב ויקלפין מעט סביב הלב ומותר העוף וכל מה שבקדירה ואם אין בה ס' נאסרה התרנגולת וצריך ס' בכל מה שבקדירה נגד העוף ואם אין ס' נאסרה הקדירה וכל מה שבתוכה :

י וכתבו רבותינו שאין לך עוף שלא יהא בו ששים נגד לבו אפילו אין בו הראש והרגלים התחתונים ויש מקילין יותר דאפילו כשהיא בלא גפיים ורגלים אלא רק גוף העוף יש בו ששים נגד כל הלב ולכן כשבשלו התרנגולת שליטה כמו שנתבאר ונמצא הלב דבוק בה וזרק הלב וקולף מעט כמ"ש ומותר וכאזו אפילו הופשטה העור ג"כ יש בה ששים נגד הלב כשהיא בשלימותה כפי מה שנתבאר [ס"ו סק"ט] דאף שרבינו חר"ם א"כ כתב בזה"ל וכל עוף יש בו ס' אפילו אין בו הראש והרגלים התחתונים כדרך שנוהגין להסיר דהיינו עד הארכובה התחתונה וכו' עכ"ל מ"מ יש להקל כדעת הי"ש מקילין שכתבנו שהרי בזה יש עוד קולא כיון שהיתה דבוקה להתרנגולת הרי נמלחה ביחד עם התרנגולת א"כ לדיעה ראשונה שבסעיף ו' הרי א"צ ס' נגד כל הלב אלא נגד דם שבחללו [ולכן כשמתנו דעת החולקים על סמ"ט ה"ל] :

יא ודע דיש מועיף לומר דכשאין התרנגולת שלימד אלא מחציתה או פחות בוודאי אין בה ששים נגד הלב ואינו כן דאדרבא רבותינו נהנו הכלל רבשהיא שליטה כפי מה שנתבאר א"צ לשער בכל יהיה אוה מין עוף שיהיה יש בה ששים נגד הלב וכשאינה שליטה או צריך הסרה לשער אם יש בחתיכה הדבוקה ששים נגד הלב אם לא וכבר ראינו שאם העוף גדולה ושמינה והלב אינו גדול כל כך יש גם מחציתה ס' נגד הלב וכ"ש לדיעה ראשונה שבסעיף ו' כמ"ש ועמ"ש בסוף סעיף ו' [וכ"כ בתשו' עה"ט סמ"ט עה"ט משער עשים נס חס לא יוחה הטוף שלימה ע"ש] :

יב מעשה בעוף שצלו כחוך אגן והיה רומב בהאגן נמצא

הלכ ואו הכל מותר ואין חילוק בין בשר שעם הלכ או הלכ עצמו ואין חילוק בין אם הלכ סגור או פתוח למעלה ונדחין לכתחלה לחתוך ערלה הלכ ולחתוך גידים שבנפים ואינו אלא חומרא והדירות בעלמא עכ"ל: מ"ז ודנה בזה שכתב מידי דדוה ארם שבחושין כ"ב רמז להסברא שבארנו דנהגה גם בשם כארט במעוף ח' דלמה לא אמרין איסור דבוק משום דהחוסים מפסיקים ואין התרנגולת ממדרת לבלוע יותר משאר דברים שבקדירה וה"ל דכוותיה כעין זה מפני שהדם נתייבש בתוך הלכ ואינו מסחר לפלוש כמ"ש וזה שסמית עור פעם דאין חילוק בין בשר שעם הלכ או הלכ עצמו עכ"ל והוא שפת יתר שרדי כבר כתב זה אלא דכוותו לבאר המעם וה"פ מפני שאין חילוק לענין הפליטה בין בשר שעם הלכ או הלכ עצמו דכשם שלענין הלכ עצמו חשיב לה רם פליטה ממעם שמתייבש וכי' כפי כן לענין שאר בשר וכמ"ש חז"ל שכתב ריש מחמירין לקלוף קצת במקום שהיה הלכ דבוק יש בזה שאלה והרי הלכ עצמו עוכר במקום הקליפה כיון שהאיסור הוא רק משום דם הכנוס [מג"ע סק"ט ז'] ויראה לי דלכן סמית דמוכ לחוש לדבריהם כלומר אף שמעיקר הדין אין כאן חשש ס"מ טוב לחוש ויש מי שאומר דבצ"ל צריך נטילת מקום סביב הלכ [ש"ך סק"ט] וזה שכתב שאין חילוק בין הלכ סגור או פתוח למעלה ה"פ דאפילו היה סגור למעלה מדני ליה קריעה אחר מליחה וצליה ואפילו היה פתוח למעלה צריך לחזור ולקרע דזה שהיה פתוח אינו כקריעה [פ"ט סק"ג] ובוה שכתב לחתוך ערלה הלכ פירושו הדודור למעלה שהוא כערלה ויש בזה מעם כי הברית הוא דוגמת הלכ לכך החתכים חיודורו להעביר משם כחות הצומאה וזה דכתיב ומלחם את ערלת לבבכם [פ"ט סק"ד]:

ין ורע שיש מי שרוצה להחמיר בדריבוק הלכ לעוף ונתבטלה והיה בו ס' ועירו התרנגולת לקערה בעודה וחתחה וחתכו ממנה סקצת באופן שבהגשאר לא היה בו ס' דכיון דעודה ורתחת ודבר נוש היה כב"ד וא"כ בלעה עתה מהלכ ואין בזה שום מעם דהרי מעיקר הדין גם הלכ מותר כשיש ס' אלא שאנחנו מחמירם בזה ואיך נוסף איסור ממעם קלוש כזה שהרי אין כאן רומב שיוליך הבליעה [י"ט] ולבד זה אין הדבר מוסכם דדבר נוש היה כב"ד וכן יש מי שרוצה להחמיר כשנתבשל הלכ עצמו בקדירה דצריך ס' בקדירה נגד הלכ כמ"ש שישאל המורה אולי עיור מקדם להקערה והלכ נשאר עם מעם תבשיל בקדירה שלא היה בו ס' וכעין שיתבאר כמ"ל ק"ז וכל אלו הדברים הם חומרות כלי מעם כמובן וכפרש באיסור דרבנן ודע דאם אין בתחיכת התרנגולת ס' כנגד הלכ אע"פ שמיילאה התרנגולת כביצים או בשאר בשר ס"מ אין מצרפין זה לששים ודינם כשאר דברים שבקדירה [פ"ט סק"ג] וזהו רק כשמיילאו בין עור לבשר אבל אם מילאו בתוכו

בביצים

ונמצא הלכ דבוק בהעוף ונתמפקו דהן אמת דבעוף שלם יש ס' כמ"ש ס"מ הלא כל העוף לא היה מנוסה ברומב ואולי א"א לשער בכל העוף אלא במקצתה שהיתה תוך הרומב ובוה ליכא ס' נגד הלכ והנה אם יש גם ספק דאולי גם הלכ לא היה תוך הרומב והיינו שהרומב לא הגיעו עד מקום שהלכ דבוק בו כודאי מותר שהרי היה ספיקא דרבנן ולקולא דרם שמלחו ושכשלו אין בו איסור תורה אלא אפילו ידוע שהלכ שהלכ תלוי בו היה בתוך הרומב ג"כ התירו כמה גדולים מפני דקיי"ל דאינא כדעת ר"י בעל התוס' דהרומב מבלבל וגם המקצת שחוץ לרומב מצטרף עם מה שבתוך הרומב וגם לדעת רש"י אינו כן וכמו שיתבאר במ"י צ"ב ס"מ רוב הפוסקים פוסקים כר"י ע"ש ולכן בעוכרא דא אף שיש שחששו בזה לדעת רש"י ס"מ בעירוף דיעה ראשונה שבמעוף ו' פשיטא שאין להחמיר בזה [עכ"ל סק"ט ופ"ט סק"ט וי"ט וזק]: י"ג כתב רבינו הר"מ דאין לך בהמה שתהא ס' נגד לכה עכ"ל וכתב הלבוש שבודאי הוא פעות מתלמד פועה דהא לפי אומדנא קלה אנו רואים שיש ששים יותר מששים ע"ש ומפרשי הש"ע כתבו שאין זה פעות דאחרי שבכהמה דרך להסיר ראשו וכרעיו וקרבו ומסירין העור והחלב ונה"ל א"כ אדרבא לפי האומדנא אין כאן ששים [ש"ך סק"ט] אמנם האמת הוא דאין כוונת רבינו הר"מ לומר דאין בהמה שיהא בה ס' נגד לכה אלא כלפי מה שאמרו בעוף דאין לך עוף שלא יהא בה ס' נגד הלכ כלומר וכשהיא שלימה א"כ אומר אלא בתחיכת מעוף צריך אומדן אם יש ס' נגד זה אומר דבהמה אינו כן כלומר דבה צריך אומדנא אם יש ששים אם לא וה"ק אין לך בהמה שתהא בה הכלל הזה שבודאי יש ס' נגד לכה [פ"ט נס"מ]: י"ד כבר נתבאר דלענין מליחה וצליה דיינינן להרם הכנוס בלבד כרם פליטה ולא כרם בעין וזהו לענין הלכ עצמו אמנם לענין שאר בשר שנמלח או נצלה עם הלכ יש פנים לכאן ולכאן דאם נאמר עיקר המעם בלבד הוא ממעם שהוא חלק א"כ לענין שאר בשר צריך לדנו כרם בעין ונאמר הכשר שנמלח או נצלה עמו כדן דם בעין שנפל על הכשר שאינו יוצא לא ע"י מליחה ולא ע"י צליה אמנם אם עיקר המעם בלבד הוא מפני שהדם נתייבש בתוכו ואינו מסחר לפלוש א"כ גם לענין שאר בשר הזה כרם פליטה [י"ג]:

מ"ז ובוה מתבארים דברי רבינו דרמ"א שכתב ו"ל ויש מחמירין בו אפילו במליחה לאסור שאר בשר שנמלח עמו ואומרים דלא אמרין כבולעון כך פושט נקי דם הלכ הכנוס בתוכו דהוי דם כמסך ולא מקרי דם פליטה והמנהג להקל וכן עיקר דגם זה מקרי דם פליטה ושייך למיסר ביה כבולעון כ"פ מידי דדוה ארם שבחושין כמ"ש לעיל ס' כ"ב ויש מחמירין לקלוף במקום שהיה הלכ דבוק וטוב לחוש לדבריהם ולקלוף קצת סביב

בביצים או בכשר ידוע שהלב נחבא בתוך המילוי והוא המילוי כגוף התרנגולת ומצדפין זה לששים [סג] ויש חולקין בזה [סז] וכשיש בעוף עצמו מ' ג' המילוי שרי [סז] ויש תושבין לתחביר במילוי גם כשיש מ' בהעוף מפני שיש לחוש שכל הדם נבלע במילוי בלבד והומרא יתורה דא [סז] ועוד יתבאר בזה כס"ם ע"ג גבי כבד ע"ש :

י"ח הריאה אינה צריכה חיתוך והיא כשאר בשר ומ"ט נהגו לקרעה ולפתוח הקנקנות שבה ורזוקא הקנקנות הגדולים ומנהג יפה היא אבל בקנקנות הקטנים אין שום חשש בזה ואפילו הגדולים אם לא פתחום ולא קרעו הריאה אין שום חשש בריעבד כשבישלוה כך בשלימותה :

סימן עג דיני כבד דלא סני ליה במליחה וצריך צלייה . ובו כיח סעיפים :

דצ"י ופולט ע"י מליחה כמו שפולט ע"י צלייה ואדרבא הש"ס מסתפק שם דאולי גם מליחה א"צ וזה אין ספק ג"כ דלעצמו ישל כבד א"צ כלום שהרי הוא כולו דם והתורה התירתו ומותר לבשל הכבד בלא שום דבר והספק הוא על שארי בשר שמתבשל עם הכבד שלא נמלח אם פליטה דם הכבד אושר בשר אחר דאולי כיון שהוא כולו דם והתורה התירתו אינה אוסרת או אפשר דאחר שפירש הדם לחוץ אוסרת מדרבנן וזהו שישנו חכמים במשיגה התרומות [פ"י] הכבד אוסרת ואינה נאסרת בלומר פליטה אוסרת אחרים והיא בעצמה אינה נאסרת גם מפליטה דם אחר לפי שהיא תמיד מרודה לפירוט ואינה בולעת והוה שיטת ר"ת בתוס' ירא"ש שם [ואם נלמד דפליטה אינה אוסרת אחרים ל"ק ממשנה זו לאוסרת אחרים לדין לה ככבד טרפה כדלמי ס"ס טס ולאילו ככב"ז היא אינה בולעת אפילו מטרפה משום גדול טרודה פליטה אבל נולד איכוד דם גם אחרים אינה אוסרת ולמה דוחק ס"ס א"י לאוקמה ככב"ז מוכס לדין דהיא עלמה א"צ מליחה כלל אין סברא שפליטה יאסר אחרים ע"ג ודוק:]

י"ט ויש סוברים דכבא מליחה פשיטא שאסור והש"ס הוא דמסתפק כיון שיש בכבד ריבוי דם שמא אינו יוצא כולו ע"י מליחה ולענין הכבד עצמו ודאי דמליחה מתרת לבשרו והספק הוא לענין לאסור בשר המתבשל עמו אחר מליחתו וזהו פ"י משיגה התרומות שהבאנו ומיירי לאחר מליחה כדרך שמתלווין כל בשר או אפשר דלאחר מליחה גם שאר בשר אינו אושר והמשיגה מיירי בכבד טרפה וכמ"ש לשיטה הקדמת [והוה שיטת התוס' ע"ש וסרמ"ט והרשב"א כתנו דזכו טעיה רש"י ובאמת אינו מנואר נרש"י דמיירי אחר מליחה והפס"ק והמהרש"ל בהגפות ש"ד כתנו דשיטת רש"י היא כר"ת ע"ג] :

י' ובאמת אלו שהרי הריעות מפורשים בירושלמי תרומות [הל' ו'] וז"ל הירושלמי ר' זעורא לא אבל כבד מימיו שלקה ר' בא ואכליה ליה ואית דאמרו מלחה ר' בא ואכליה ליה עכ"ל הרי מפורש דללשון ראשון שלקה בלא מליחה כלל כדעת ר"ת וללשון שני מלחה ושלקה כדעת התוס' והמדינה על הפוסקים שלא הביאו הירושלמי הוה [ועוד יחא"ס ר"י בעי שלקה כחלב מכו כלומר אם ככבד אינו בולט גם שאר איסור כמו חלב וכיוצא בזה וכדליתא

א הכבד יש בו ריבוי דם והוא כולו דם אלא שהתורה התירתו דלא אסרה תורה אלא דם הנשפך כמים שנאמר על הארץ השפכנו כמים והכבד היא קרוש ועומד בגוף הבהמה ואינו נשפך כמים [לנוט] והנה הריבוי דם מבואר לעיני כל שנשפך ממנו דם רב ושהוא בהרכבתו כולו דם יש כהינה ג"כ שששהכבד מתקלקל ונתמחה נהמסמס ונהפך כולו לדם והיינו שהדם יוצא דרך הפה וימות הבעל הי [נענין ס"ס] והוה שאמר הנביא בקונתו [אינה נ'] נשפך לארץ כבדי בשכר בת עמי וגם בהולין [ק"י:] מבואר שהוא כמש בדם החשוב שם מה שהתורה התורה כנגד מה שאסרה אסר לן דמא התיר לן כבדא ע"ש הרי שהוא כמש בדם :

ב ומגן שהתורה התירתו למדנו זה מכל הקרבנות הנאכלין לכהנים דכתיב בפ' קרח וזה יהיה לך מקדש הקדשים מן האש כל קרבנם לכל מנחתם ולכל חמאתם ולכל אשמתם וגו' לך הוא ולבניך וביאורו מה שישאר מן האישים העולה למזבח והיינו החלב והבליית ויותר הכבד האכלים יהרי הכבד הוא ג"כ מהנשאר מראש שהרי לא הקריבו רק יותרת הכבד ועוד כתיב שם אך בבור שור וגו' את דמם תורק וגו' וכשרם יהיה לך והרי גם כבד הוא ככלל בשר במביאר בש"ס [גלדים נד:] ועוד דבחמאת העוף שנינו בפ"ו דובחים דאין למזבח אלא דמה והשאר נאכל וכהנים ע"ש וא"כ אכלו גם הכבד ואין חילוק בין כבד עוף לכבד בהמה דאפילו באיזו שפינה שהכבד דבן הוא מפני שומנו מ"מ עיקרו ויסודו הוא דם :

ג וכיון שהוא כוליה דם לכן רבתה המחירוקת בין רבוהינו הראשונים איך להבשירו לאכולה ויש שסוברים שאין לו היתר במליחה כלל דמפני ריבוי דם שבו לא יוציא המלח דמו ממנו ואין לו היתר רק ע"י צלייה על האש ושהנו חכמי צלייתו ואח"כ מותר לבשרו כמו שנוהגין עתה בכל תפוצות ישראל והוה דעת הר"ף והרמב"ם בפ"ו ממכ"א וכ"כ בה"ג ואע"ג דבחליטה ברתחין או בחמוץ ודאי שרי דמצמית הדם כמבואר בגמ' [ק"י"ט] ס"ס כתב הר"ף דשררו ממתיתתא דאנן לא בקיאנן בחליטה ע"ש ויתבאר בסעיף ט"ו כס"ד : י' ויש שסוברים דע"י מליחה אין שום ספק שמתיר לבשלו דמליחת הנה כצלייה דמליח הוה ברותח

נשים דינן דינמא התם כנכדא דליסורא והמפרש פ' בזה פ' זר ע"ש וכי"כ הכוונה :

ו נמצא לפ"י דלר"ת מותר לבשל בכבר בלא מליחה כלל ולבשלו עם בשר אסור ואם בשלו עם בשר הכבר כשר והבשר מרפה וממילא דגם כשנתבשל לבדו הקדירה אסורה שבוילעת מדם הפליטה ולהרום אם בשל הכבר בלא מליחה מרפה וכשמלחו כשר ואם בשלו לאחר מליחה עם בשר הכבר כשר והבשר מרפה וממילא דגם כשנתבשל לבדו אחר מליחה הקדירה אסורה כמ"ש אבל להר"ף והרמב"ם גם הכבר מרפה כשנתבשל ע"י מליחה ואין לו היתר רק ע"י צלייה [דכס דחלו למהנכס דתרומות מהלכה כמ"ש הרמב"ם פס כפ"י מהנכס כ"ש וגם נגמ' קי"ל מסיק כהנלו פ"ט ונתוספתא תרומות פ"ט הנידמא נס כר"ל אסרת ונאסרה והגר"ל הניח כן גם נגמ' כמ"ש בסק"י ע"ש ולפ"י שיטה הרמב"ם מפורדת והספיקו ריב"ז לתור דהרמב"ם מפרש דהמנכס לא מייירי כלל כליטור דס אלא כליטור תרומה לזרע ושכנד אינו נולע מתרומה ע"ש וז"ש פלי אסרת דקאמר וממורחא דכדבי כנר"ל סגל הירושלמי סכנאנו סוף מפרש נגד הרמב"ם וז"ש שלם הכיחוהו] :

ו דוע רלכל הפירושים יהו רק לענין דם הכבר עצמו אבל הדם שבסמפוני הכבר היה כדם בעין ואפילו בצלי אם לא הוציאו דם הסמפונות ע"י פתיחת הסמפונות אין הדם יוצא בזה ע"י צלייה ולכן אמרו בגמ' שם קרעו שתי וערב ודחיתוכא לתחת שיהא דחיתוכו לסמה כשנתגורו בתגור לצלות כרי שיווב הדם ויצא [נש"י] ואע"ג דבחופי דם קי"ל דלצלי א"צ חתיכה דטרא ששאב שאיב כמ"ש בסו"ה סמפוני הכבר שאני שיש בהם ריבוי דם ולכן אף כצלי צריך חתיכה וז"א דבאמרי ללצי א"צ חתיכה כמו בנמי"ה וז"ש שהצריך חתיכה וזה לבישול [מוס'] ועוד יתבאר בזה בסעיף י"ו :

כתב המור הכבר יש בו ריבוי דם לפיכך אין לו תקנה לבשלו ע"י מליחה ואין לבשלו אא"כ קרעו שתי וערב והניח חתוכו לסמה וצלוה ואח"כ יכול לבשלו ור"ת התיר לבשלו ע"י קריעה ומליחה ואין נהנין כן ומיהו בדיעבד שרי עכ"ל ואע"ג דלדעת ר"ת א"צ מליחה כלל כתבו המפרשים דכוונתו לבשלו עם בשר רבוה צריך מליחה גם לדעת ר"ת כמ"ש בסעיף ד' [נ"י ונ"ח וז"ל] וזהו שכתב המור לקמן לענין חליטה דסדינא דגמ' מותר והגאונים אסרו לפי שאין אנו בקיאים כתב וז"ל והגאונים כתבו שאין אנו בקיאים בחליטה הלכך אין להתירו בחליטה אבל אם נעשה בדיעבד או אפילו נתבשל לבדו בקדרה שרי בדיעבד ששולט ואינה בולעת אכר הקדרה אסורה עכ"ל ובבאן שיירי בלא מליחה כלל [נ"ס] ולפ"י פסק לגמרי כר"ת אלא רק ככתחלה נהגו כדברי הרמב"ם :

ו לענין נראה דהמור לא התיר אפילו בדיעבד שאר בשר שנתבשל עם ע"י מליחה לדבריהם העיקר

המור כדברי המור והיה לו לומר שר"ת התיר לבשלו עם שאר בשר ועוד דהמור עצמו בקיצור פסקו הרא"ש [סכ"ז] כתב וז"ל אין לבשל הכבר כלל בלא צלייה ואם בשלו עם הבשר אסרת ואינה נאכלת ור"ת מתיר לבשלו אחר מליחה ואין להלכה כן אם לדי בדיעבד עכ"ל ולדברי המפרשים צ"ל דגם כאן כוונתו לומר שר"ת מתיר אף הבשר שנתבשל עמו ובכאן ודאי הו"ל לסיים שמתיר לבשלו עם בשר כמו שהתחיל בזה בבבא השניה ומדכתב לבשלו סתמא משמע להדיא דאכבא ראשונה קאי ועוד דהמעין ברא"ש שם יראה להדיא שלא הכריע כלל כר"ת נגד רש"י לענין הבשר שנתבשל עמו אלא דבזה הכריע כר"ת מכה משנה דתרומות שהבאנו דהכבר עצמו אינו נאסר לעולם אפילו בלא מליחה מטעם שאינו בולע וזה גם לפירש"י אבל שיעול מליחה לענין בשר אחר בזה לא הכריע כלל ע"ש ובאמת רוב רבויתו הכריעו כן מכה משנה דתרומות וחולקים על הרמב"ם אבל שיעול מליחה הרבה חולקים מטעם דמליחה בכבר לא מעלה ולא מוריד דמפני שפעם דמו לא יפעל המלח אצלו כלום [ר"ן] ויותר מזה כתבו דהמלח מרקיב את הכבר [נ"י ונ"ח נ"ס סגול וסג דס] וכיון שהחוש מעיד כן קשה להתיר למעשה נגד החוש : י"א ולכן נדע"ד דהן אמת דר"ת מתיר ע"י מליחה גם הבשר שעמו מ"מ דהמור לא הביא דבריו רק לענין הכבר עצמו ופסק לדינא רק לענין הכבר עצמו בסוף מותר בין מלחודו ובין לא מלחודו כמו שכתב בסוף דבריו דאם נתבשל לבדו מותר הכבר והקדרה אסורה ולא ספליג בין נמלח בלא נמלח אלא בכל גונוי מיירי דהכבר מותר אפילו בלא נמלח והקדרה אסורה אפילו בנמלח וממילא דר"ת הבשר שעמו דחר מעמא הוא מפני שפליטה הכבר אוסרהם זה שכתב כתחלת דבריו שר"ת התיר לבשלו ע"י מליחה ואין נהנין כן ובדיעבד מותר זהו לענין הכבר עצמו והגם שר"ת התיר הכבר גם בלא מליחה מ"מ א"א לומר שר"ת התיר לכתחלה לבשלו בלא מליחה דאיך יעשה כן והרי תיאמר הקדירה ולא יעשה כן בר ישראל לכתחלה לפיכך הוכרח לומר שר"ת מתיר לבשלו ע"י מליחה דלשיטת ר"ת המליחה מועלת לנטרי אבל המור לא תפס דבריו להלכה רק לענין הכבר עצמו וכרי שלא למעות לומר דרק ע"י מליחה מותר הכבר סיים בסוף דבריו דהכבר לעולם מותר והקדרה לעולם אסור וכמ"ש [ועוד דלמית דלמרי כירושלמי סגולה ר' נח הו"ל מפורש נגד שיטה ר"ת דה"ל לפרש על נצר שעמו כדמוכה מליטנא קמא ודוק] :

יב ועוד ראה דהמור לא ס"ל כר"ת להתיר בשר שעמו ע"י מליחה שהרי כתב בס"ם זה ואם נמצא הכבר כעוף דינו כדין הלב בצלי מותר ובקדרה צריך ששים כנגד הכבר עכ"ל וכיארזו כשנמצא מחובר להעוף כמו שיתבאר וכו"ב כשנמלח העוף ונמלח גם הכבר ועכ"ז מצריך נגד ששים חרי מפירש דלא כשיטת

ר"ת [ודחוק לומר דמיידי בנמ"ח מנד להד וכמ"ס הפמ"ג סק"ג]:
 יג וגם רבינו הב"י בש"ע לא הביא כלל דעת ר"ת
 להתיר הבשר שעמו ע"י מליחה וז"ל הכבד יש בו
 ריבוי דם לפיכך לכתחלה אין לו תקנה לבשלו ע"י
 מליחה אלא קורעו שתי וערב וטניח התיכו לסנה
 וצולוה שיהא ראוי לאכילה והיינו כחצי צלייתו [ש"ך]
 וא"כ יכור לבשלו ובדיעבד מותר אם נתבשל לברו
 בקדרה בלא צלייה [מ"א] אבל הקדירה אסורה שפולטת
 ואינה בולעת ויש מי שאוסר עכ"ל והיש מי שאוסר
 הוא דעת הרמב"ם ואמנם אפילו לדיעה ראשונה לא
 ביאר רק על הכבד לברו אבל מה שעם הכבד כמו
 הקדירה ושאר בשר אסור אפילו במליחה מלא ביאר
 שע"י מליחה הקדירה מותרת והיו כוונת רבינו הרמ"א
 שהגיה בלא צלייה כלומר אפ"ל נמלח אבל הכבד לברו
 מותר גם בלא מליחה [ס"ק]:

יד ונראה להר"א שרעוהו להלכה ולא כהרמב"ם ולכן
 הביא דעתו בשם ויש מי שאוסר כדרכו אבל
 רבינו הרמ"א כתב על זה דכן נהגין לאסור הכל אפילו
 נמלח הכבד קודם בישויו עכ"ל כלומר דהמנהג הוא
 כדעת הרמב"ם וז"ל שדחה משנה דתרומות בהלכה זמ"מ
 כתבו דאם אירע שהורה המורה להקיר אחר המליחה
 גם הבשר שנתבשל עמו כדעת ר"ת לא מהדרין עובדא
 [ש"ך סק"ט] ודוקא בשקרעוהו שתי וערב כמ"ש וכ"ש
 שדכבד לברו מותר ברא מליחה אם כן הורה המורה
 ולא מהדרין עובדא וי"א דדוקא כשיש בהתבשיל
 ששים נגד הכבד דאל"כ התבשיל שנאכר חוזר שמנוניתו
 ונבלע בתוך הכבד ונאסר גם הכבד [ס"ג נס"י ש"ס]
 ואע"ג דע"י האיסור עצמו והיינו פליטה ה"מ הכבד
 נאכר וא"כ איך יהיה הנאכר על ידו חמור מהאיסור
 עצמו ובאמת השינוי על זה ממעם שבארנו [ס"ג ס"מ]
 יש פנים גם לדיעה זו בהלכה [עפמ"ג ס"ג] ויראה לי לפי
 מה שבארנו כדעת המור והש"ע דאין להתיר הבשר
 שעמו והקדירה אפילו ע"י מליחה ומהדרין עובדא וצ"ע
 [עש"ך סק"ח שכתב על הרמ"א נסעס המנכס לאסור ככל פני
 החילוק בין שלוק לבישול אבל סק"ד כתב כמ"ס עוד כתב
 הש"ך דקערה כאלו נה הכבד כשרה ועפמ"ג]:

לנו אלא דבריו שבש"ע וכן הסכימו גדולי אחרונים והבי
 קי"ל [יבס"ך סק"י נתן פעמים נדנרוו גנח"ה ע"ס והמקום
 דבריו דעיקר יסודו על מ"ס ספור שפולטת ואינה בולטת ובאמת
 אכילת ק"ל ולא אכילתה כמ"ס בעגמו וכן פסקו הפוסקים והח"ס]:
 טז י"א דלדין דנהנין איסור בכבד שנתבשל כדעת
 הרמב"ם א"כ גם אם נכבש מעל"ע במים אסור
 דכבוש הרי הוא כמבושיל [ג"ג ומ"י] ורבים חולקים על
 זה דחומרא יתירא היא רבין דמעיך הדין גם בבישול
 מותר כדעת רוב הפוסקים אלא שנהגו להחמיר א"כ
 אין להחמיר בכבוש שאינו כמבושיל ממש לענין כמה
 דברים והבו דלא לויסיף עלה [פ"ח סק"ג] ושער אפרים
 ומע"ל ומק"ס] ועוד דאפילו לדעת הרמב"ם שאוסר בבישול
 יש סברא דהתיר בכבוש שהרי י"א דטעמו הוא מפני
 שבש"ס יש שמתקן בין שלוקה לבישול ואנן לא בקיאינן
 בזה [ש"ך סק"ח] ולפ"ז פשיטא שכבוש מותר דכבוש
 הוא כמבושיל ולא כשלוק דבוה יש מי שאוסר בנמ'
 וכן מבואר בירושלמי תרומות פ"י שיש חילוק בין כבישה
 לשלוקה [כרו"ס] ודע שיש מי שאוסר דכבוש במים
 מעל"ע אינו אלא כשלא הוחלפו המים בתוך המעל"ע
 אבל כשהוחלפו לא הוה כבוש [מנ"י נס"ס מה"כ] מפני
 והג"ס סק"ג] ואינו מובן איוה חילוק יש בזה [וכנד שלא
 נטרף במים ג' ימינו ה"ן לנכלו אחר סלליה כמו נטרף
 ס"ס א"כ חלטהו א"כ ברותחין אך י"ל דנכנד ככל ענין שרי
 וכמ"ס נס"י ס"ס סעי' ע' פ"ע]:

יז כבר נתבאר דגם בצלייה צריך קריעת שתי וערב
 ואם לא קרעו קודם צלייה יקרענו אח"כ ולא
 חיישינן שמא הכבד בלע דם שבסמפונות דכבולעו כך
 פולטו ויש סברותינו דס"ל דלצלי א"צ שום חתיכה
 דהאש שזאב ה"מ שבסמפונות [תוס' ק"א ור"ל] וכתב
 רבינו הרמ"א בסעף ג' דכן נהגין אפילו לכתחלה שלא
 לקרוע שתי וערב ולפ"ז יש להטוה על ס"ש בעצמו
 בסעף א' דאם מנקבה הרבה פעמים בסכין הוי כקריעת
 שתי וערב וכן אם נמל משם המרה וחתיכת בשר מן
 הכבד דאפשר לרם לזוב שסם כלומר שחתך ממנו הגידין
 והקנקנות באוהו צד שהמרה תלויה בו וחתך מעט
 כבשר הכבד עמה וס"מ אם לא עשה כן נוטל הסמפונות
 לאחר צלייה ומבשל וכל זה בכבד שלימה אבל כשהיא
 חתוכה א"צ כלום עכ"ל וקשה הלא לצלי א"צ כלום
 כמו שפסק בסעף ג' וצ"ל דכתב זה לדיעה ראשונה
 שבסעף ג' דגם לצלי צריך קריעת ש"י [פ"י סק"ה] ויש
 מי שאוסר דבסעף ג' מיייר כשרצונו לאכלה צלי ובסעף
 א' מיייר כשבא לבשלה אחר הצלייה [עפמ"ג סק"א]
 והנה לפ"ז לדינא לדין כשרוצין לבשל כבד אחר
 הצלייה צריך חתיכה ולא נהגו כן והנה בכבד בהמה
 אין חשש שאין מבשלין אותו כשהוא בשלימות מפני
 גדלו אבל בכבד של עוף יש חשש ובאמת יש מי
 שחשש בכבד של אווז שחלק לשני חלקים לנוקבו
 כשני החלקים וכמרומני שלא נהגו כן ואנחנו סומכים

על

אפילו כשנמלח הכבד [ט"ז סק"ד ופר"ח] ובמקומותינו אין דרך כלל לצלות בשר על האש ואין להצריך כזה: **כב** וכן אם רוצה למלוח בשר עם כבד ג"כ לא ימלחנו לכתחלה על הבשר אלא תחתיו ואם הבשר כבר נמלח והדוח והגיתו אצל כבד שנמלח פשיטא שהבשר נאסר שהרי גם בבשר הדיון כן כמ"ש במ"ע ע' וכ"ש בכבד [ט"ז סק"ו] אמנם מנהגנו שלא למלוח הכבד כלל משלשה טעמים האחד כרי שלא להשוותו לבשר ויבואו למעות שמורה לבשלו ע"י מליחה והשנית הדאור חוזר ומבליע הדם שפלט ע"י המליחה כשלא הריחו את המליחה והשלישית לא מפני האיסור אלא מפני הרקבון וכמ"ש במע"י ב' בסופו ע"ש ואין לשנות המנהג רק יש למלוח קצת כשהיא החובה כשפוד או מונחת על האש לצלותה ומירו בדיעבד כשמלח הכבד בין שמלחה לכדה או עם בשר אפילו על גבי בשר הכל מותר וי"א שיש לקלוף מעט סביב הכבד כשהיא דבוקה בהעוף ואינו אלא חומרא בעלמא ובבהמה לא שייך דבוקה לבהמה כמוכן ולכן אף כשמונח הכבד בתוך הכשר כיון שאינה דבוקת א"צ קליפה אף לחומרא בעלמא [ט"ז סק"ו]:

כג כתב רבינו הרמ"א נהגו להרית כל כבד אתר צלייתה משום דם הדבוק בה מידו אם לא הדיחה מותרת עכ"ל כלומר אפילו רוצה לאכלה צלוייה דמן הדיון א"צ הרחה כמ"ש במע"י י"ח ס"ם המנהג להרית כמ"ש שם וזה שכתב דאם לא הדיחה מותרת אין הבונה לאחר הצלייה דא"כ גם כשבישלה אתר הצלייה ולא הדיחה מותרת כמ"ש בעצמו במע"י א' וכמו שבארנו במע"י י"ח אלא כוונתו דאם אפילו לא הדיחה קודם הצלייה מותרת [ט"ז סק"ט] ואפילו מלחו בלא הרחה מקודם וצלוהו כן מותר אם לא שהה במלח כמו שיתבאר בכל צלי במ"ע ע"ו:

כד אם נמצא כבד בעוף צלי מותר ואף שכלעה מדם הכבד כבילועו כך פולמו ויש מחמירין לקלוף מעט סביב הכבד ואינה אלא חומרא בעלמא שהרי בכבדא עילוי בשרא לא בעי קליפה כמ"ש ולכן אם לא קלפה ונתכשל כך אין לחוש כלל וא"צ קליפה אתר הבישול [ט"ז סק"ט] ואע"ג דגבי לב דחמירו להצריך גם קליפה אתר הבישול ברם בעין החמירו אבל כבד לא הוה דם בעין:

כה ואם נמצא כבד בעוף מבושל צריך ששים נגר הכבד ואין לך עוף שיש בה' נגר הכבד כשהיא שלימה ולכן אם הכבד שלימה דבוקה בעוף נעשה העוף חתיכה נבלה ובעינין ס' משאר דברים שבקדרה נגר כל העוף וה"ה אם דבוק חתיכת כבד בחתיכת עוף ואין ס' כנגרו דהא קי"ל בכל האימורין תני' כמו שיתבאר במ"ע ז"ב ואם הכבד כפ"ע ואינה דבוקה לעוף מצטרף כל מה שבקדרה לנבל הכבד ואם יש ששים הכל מותר מידו הכבד עצמה אמורה כמו בלב במ"ע ע"ב

על הסוכרים ולצלי א"צ כלום אפילו כשמשבשלים אח"כ [וסרמני"ס לא הוכיח קריעת ט"ז רק חתיכה ע"ש נפ"ו ממאכ"ח וענ"ו]:

יך נהגו למלוח הכבד אתר ההרחה ותיכף ומיד לצלותו על האש ולא מפני חשש איסור אין משהין אותו במלחו אלא מפני שדרכו להתרקב כשמששהין אותו במלח [כ"י ונ"ה נספ' מנוי] ואם רצונו לבשלה אתר הצלייה דיחנה אתר הצלייה קודם הבישול מפני המלח הנדבק בו שכלא דם ופליט בבישול מירו אם לא הדיחה ובשלה כך מותר אבל לאכילת צלי א"צ הרחה גם לכתחלה ומ"מ המנהג להדיח:

יז אופן צלוייתו הוא על גחלים כשבויערים כמו אש ויניח הכבד על הגחלים שהיא מקום להדם לזוב תחתיו ואסור להניחו בתנור גרוף חמה שהגם שהתנור מרוממת הרבה מפני שהאש בויער מרחוק או הרבה גחלים להדמים מרחוק מ"מ כיון שמונח על התנור והדם זב תחתיו יש לחוש שבעצמו יבלע הדם הנפלט ומ"מ בדיעבד יש להתיר לפי שהאש שואב הדם ואינו מניחו להבליעו ומכלה אותו ומיבשו ויש ספקפקין בזה גם בדיעבד [ט"ח סק"ו] והדבר פשוט שאין לאסור בדיעבד אבל אם כרכוה בנייר וצלוהו אסור גם בדיעבד ולא כמו שרוצה להתיר בזה וכבר בארנו זה במ"י ס"ה ולהלות הכבד באויר תנור חם שיצלה ודאי שפיר דמי:

כ אם צלאו את הכבד עם בשר בתנורים שבימי חבמי הגמ' שפידים למעלה יהיה הכבד למטה והבשר למעלה דאם הכבד יהיה למעלה הרי יבלע הבשר ממנו מריבו דם שבו ולא רמי לבשר ובשר אך בדיעבד מותר גם כשהכבד למעלה דם מישרק שריק ואינו נבלע בבשר וגם ממעם כנולעו כך פולטו יש להתיר אלא רבכאן לא שייך להוכיח בליעה שהרי נופל מבחוץ ומישרק שריק ואינו נבלע כלל [פר"ח סק"ג] ועוד דאפשר רכבד שיש בו שפע דם כשנבלע בבשר אולי לא אמרינן ביה כבולעו כ"פ ולא רמי ללב שסמ"י ע"ב שיש בו ג"כ בחללו הרבה דם ועכ"ו אמרינן ביה כבכ"פ כמ"ש שם משום דהדם מתייבש בחללו משא"כ בכבד [ט"ז סק"ג]: **כא** ולכן בתנורים שלנו שפיהן מן הצד וכשתוחבים הכבד לצלות מהפכים השפוד לכאן ולכאן למעלה ירמטה אסור לצלות לכתחלה כבד עם בשר מפני שהכבד יהיה למעלה מהכשר ובדיעבד מותר ממעם שנתבאר מידו אם נמלח הכבד דנהמקם דמו כששהה במלחו שיעור מליחה מורה לכתחלה לצלותה עם בשר ביחד ורק בזה י"א דארבכד רבכבד צריך לדוות דוקא למעלה ולא למטה שהרי לדעת ר"ת כבד פסק דמו ודינו כבשר שנמלח שאסור לדוות תחת בשר שלא נמלח כדי שלא יבלע ממנו כמ"ש במ"ע ע' [מ"ו סק"ז] וי"א דאין קפידא בזה שהרי דין זה ג"כ אינו מוסכם כמ"ש במ"ע ע"ב וכיון דלרוב פוסקים לא מהגי מליחה בכבד לא חישינן לזה ומותר לצלותו תחת הבשר

ע"ב וי"א דגם הכבד מותר דהא נכאן נמליחה כיון שהיא רבוקה ולשיטת ר"ת אין כאן איסור כלל וזה שאנו אוסרים בלב ג"כ הוה חומרא לבן אין להחמיר בזה ואפילו לא נמליחה מקודם כיון דלהרבה פוסקים אין הכבד נאסר כלל אין להחמיר בחומרא שהחמירו בס' ס"ט בכשר שנתבשל בלא מליחה לאסור אותה חרובה אף כשיש ס' [ש"ך סקכ"ג ופ"ח סקכ"א] ולעת הצורך יש להקל [כרו"פ] ועמ"ש בסעיף י"ב [ודגרי הט"ו סק"ה אין להם הנחה כמ"ס הפ"ג ע"ט] :

כו כתב רבינו הרמ"א ס"ס זה עוף שמלאוהו בכינים ונמצא בו לב או כבד דינו כמבושל ובעיני ס' מן העוף בלוי המילוי ואם הבל אסור ואם מלאוהו בבשר ואין שם כינים הנקרשים ומעבבים הרם דינו כצלי עכ"ל וזה שכתב ובעיני ס' מן העוף בלב מיירי בשאין העוף שלימה דאל"כ אין לך עוף כשיהא בו ס' נגד הכבד כמ"ש : לבו כמ"ש בס' ע"ב וככבד מיירי בשאין הכבד שלימה דאל"כ אין לך עוף כשיהא בו ס' נגד הכבד כמ"ש : **כז** וביאור דבריו כן הוא דבצים הנקרשים מעכבים את הרם מלפלוט ונשאר הרם בתוכם אפילו בצלי ולכן אין המילוי מצטרף לששים דמפני קרישותו הוא בעומד בפ"ע ולכן צריך ס' בעוף בלא המילוי ואף כשיש ס' המילוי אסור מפני שהרם נקרש בחיבו אבל

כמילוי כשר שאין הבשר נקרש מצטרף גם הבשר לששים וכשיש ששים גם המילוי מותר ולפ"ו סיירי רבינו הרמ"א בשאין הלב או הכבד רבוק לעוף [כ"מ גלגט] ולפ"ו י"ל דכשרבוקים להעוף בכל אופן צריך ששים מן העוף בעצמו כדן איסור רבוק :

כח אבל י"א דכוונתו הוא דווקא כשרבוקים להעוף דבאינם רבוקים גם הבצים מצרפים לששים כיון שכתב דינו כמבושל ממילא דכשם שבבישול מצרפים כל הקדרה לששים כמו כן בכאן אבל כשרבוקים להעוף כיון שהבצים נקרשים והם כמבושל ממילא דרנים בזה איסור רבוק וצריך ששים מן העוף לברו מפני שהוא פטור לבלוע והבצים נאפרים בכל ענין אבל במילוי בשר בלבד בלא בצים אף כשהלב והכבד רבוקים מ"מ מצרפים המילוי מפני שאין העוף פטור לבלוע [כ"מ מש"ך סקכ"ד] ובס"י ע"ב סעי' י"ו כתבנו שיש מי שמחלק בהמילוי כשהיה בין עור לבשר דאו אין שום מילוי מצטרף לששים לכשרויה המילוי בתוך התרנגולת דאו מצטרף ושיש כתורים המילוי כשיש בעוף עצמו ס' אף בשאין המילוי מצטרף ושיש חולקים בזה ע"ש ועוד יתבאר בזה בס"ד בס' ע"ו ואם מותר לחתוך בסכין את הכבד בשעה שנצלה על האש ועדיין לא פלמ כל דמו יתבאר בס"ד בסעיף ע"ו :

סימן ער דיני מליחת מחול וכליות וביצי זכר . ובו ד' סעיפים :

א ופ"ו ופ"ח] ואחר מן הגדולים הכריע בדיעה ראשונה דגם כסתמא יש ששים וזה שהפוסקים לא הזכירו כמחול כמו בלב משום דבמחול אין זה רבותא כלל דהוה מין במינו דמדאורייתא בטל ברוב ולכן אף אם יש ספק אם יש ששים מותר כמו בנשפך בס' צ"ח משא"כ בלב דאיסורו משום דם הוה מין בשאינו מינו דמן התורה צריך ס' ואע"ג דדם שבשלו הוה מדרבנן מ"מ לדעת רש"י והרמב"ם יש בו איסור תורה [כרו"פ] :

ב ולמדנו ממעשה זו רחלב המחול מפעפע בכל החתיכה דאל"כ מה שייך כאן ששים שהרי המעשה היה בצלי ולא בבישול ולא היה להצריך רק נטילה מקום אבל אם מפעפע בכל החתיכה שפיר צריך ששים ככבישור כמו שיתבאר בס' ק"ה בס"ד ודבר פשוט הוא שהצריכו גם נטילה מקום כמ"ש שם וג"כ למדנו מזה דאם נתבשל מחול שלם בלי ניקור ודאי יש להקל דאפילו למי שאומר דבסתמא אין כאן ששים מ"מ כבירוף התכשיל ודאי יש ששים ובהו אין להחמיר מפני איסור רבוק כיון די"א דהמיד יש ס' בהמחול עצמו כמ"ש ואיסור רבוק אינו מוסכם מכל הפוסקים לפיכך אין להחמיר בזה ועוד נ"ל דבמחול שהחלב הוא על המחול מכחויף לא שייך כלל איסור רבוק דמעמא דאיסור רבוק הוא מפני שחתיכה זו בולעת תחלה ונעשה נבלה

א המחול אע"פ שיש בו מראה אדמומית ונראה כריבוי דם מ"מ אין דינו אלא כשאר בשר בין לצלי בין לקדרה ומותר לבשלו עם בשר אחר המליחה מפני שאינו דם אלא בשר הדומה לדם [דמ"ס פ"ו] ומראיתו הוא מפני שומנו [גמ' קי"א'] וא"צ חרובה בתוכו מפני שאין בו סכפופות כבכבד [תי"ס פ"ט] ורק צריך ניקור החלב והקרומים כמ"ש בס' ס"ד ועל דר המחול יש בו חלב שחייבים כרת כמ"ש שם [נבנהות הרדכי סכ"כ נמלא שאסור לנצל מחול עם נצר ע"ס ונ"ל דהוא ספ"ד ונ"ל כנד עשרי נטחול אין שום עעס לאסור ועוד דלעיל כחכ נעמנו להסיף ע"ט] :

ב מעשה במחול שנצלה בלי ניקור והתירו הגדולים מפני שבטל חלב המחול בהמחול עצמו ובחלב הכשר שבו ושיערו דהמחול והחלב הכשר שבו יש בהם ששים נגד החלב [כ"מ ופ"ו נ"ס הנש"ד] ויש מי שרוצה לומר דבסתמא מחול כך הוא שיש ששים נגד החלב [רמ"א נפ"ח] וא"כ גם אצלנו יש להבשיר אם אירע כן וזהו כמו בלב בס' ע"ב שנתבאר דאין לך עוף שלא יהא בה ס' נגד הלב וה"נ דכוותיה וי"א דמדלא ביארו הפוסקים במחול כמו בלב ש"מ דלאו כללא הוא אלא באותה מעשה שיערו שהיה ששים ולכן אם אירע מעשה כזו צריך לשער אם יש ששים אם לאו [כ"מ

ובכאן

זה שאנחנו נוהגים הנהר לבשלם ואין פוצה פה ע"ש
 ובמדרומוי שגם בזמננו מבשלים הכליות לאחר מליחה
 ויותר למלות כל אלו עם שאר כשר אע"פ שיש בהם
 רוב דם ובלבד שיסירו הקרומים והחלב מהם כמ"ש
 בס' ס"ד ולא דמי לכבדא עילוי בשרא שאמור לכתחלה
 כמ"ש בס' ע"ג דהבכר הוא כולו דם :

ובכאן החוש מעיד שהיכף שנתנו המחול בהקדרה
 נבלע מיד החלב בתמים ובכל מה שבקדרה כמו
 בהמחול עצמו [גולג'י] :
 ד' י"א שנהנו שלא לבשל הכליות או ביצי זכר אפילו
 לאחר שניקר אותן משום שיש בהם רוב דם
 ובריעבר אין לחוש ורבינו הכ"י בספרו הגדול כתב על

סימן עה דין מליחת המעיים ופרטי המעיים . וכו חי מעיפיה :

המלופפין ולא על שארי דברים ע"ש והוה לשון שהמאכל
 סובב בחללן לומר מפני שסובבין בעיגול לאפוקי
 הברם וההמסס ובה"כ אם שהמאכל יורד לחללן ס"ט
 אינו סובב שם וממילא דה"ה לקיבה דגם שם אינו
 סובב ונצטרך לומר לפ"ו מה שאמרו חז"ל כרכשא
 ופעייא והדרא דכנתא דמעייא קאי ג"כ ארקין ויש דקין
 לכר אלו הסובבין סביב הכנתא :

ה' ומאד תמיהני דלפ"ו הלא גם בכרכשא אין המאכל
 סובב בחללו אלא הולך ישר כמו בברם שהרי
 הכרכשא היא החלחולה שהוא המעי הדבוק בפי הטבעת
 והיא הולכת מישרים לא בעקלקלות ועוד דגם שארי
 דקין לכר הדרא דכנתא ג"כ מונחים ביושר דקין אלו
 שסובבים הכנתא הולכים בעיגול דלכך נקראים הדרא
 דכנתא ועוד דלפ"ו גם הקיבה אינו בכלל מעיים וכבר
 נתבאר דהקיבה לכל הריעות הוה בכלל מעיים וכן
 מסתבר שהרי הקיבה נמשך מהדקין וכאחד הם ולכן
 לענ"ד נראה לומר דכוונת הרמב"ם הוא על כל המעיים
 שהמאכל נכנס בהם ככרם והמסס ובה"כ ודקין ודקין
 ולאפוקי לב וכבר זמחול כמו שפירשי' והוצרך לזה מפני
 שבלשון חכמים גם הם לפעמים נכללים בלשון בני
 מעיים כמו ששינוי במשנה [כ"ו] נפלה לאור ונחמרו
 בני מעיה ואמרו שם בגמ' באלו בני מעיים אמרו בלב
 וקורקבן וכבר וגם בלשון תורה כן הוא דכל מה שבחלל
 הגוף נקרא מעיים כדכתיב ושני לאומים ממעיך יפרדו
 והרבה כמוהו ובלשון משנה גם על מין הצומח נקרא
 כל מה שבתוך המאכל בלשון מעיים כמו מעי אבטיח
 [פדיות פ"ג] וזה שכתב לשון סובב מפני שהאמת כן
 הוא דכל האיברים שבתוך חלל הברסה אינם מונחים
 כולם באורך זה אחר זה אלא רובם סובבים אחד
 לאחד וכרוכים ומלופפים ולכן כתב שהמאכל סובב בהם :
 ח' ולענין דינא הנה רש"י והרא"ש והר"ן והמס"ג כתבו
 מפורש דכרם אינו מוחוק ברם וכן היה מנהג הקדמונים
 כמ"ש במדרבי שהראשונים לא היו מולחים כרם של
 בהמה ע"ש ודעת ר"ת והרשב"א והראב"ן במדרבי
 דכרם מוחוק ברם וכן משמע בהגמ"י [ס"ו ט"ו ס'] שכתב
 שבחיא וקיבה ודקין וכו' ולא חשיב כרם וברמב"ם אין
 הכרע כמ"ש ורבינו הכ"י כמעוף א' וכן המור סתמו כדעה
 ראשונה ורק רבינו הרמ"א כתב דיש תולקים ככרם וכו' י

א' אמרו חז"ל [ק"ג] אין מחזיקין דם בכני מעיים שאינו
 בחזקת דם לאמור אם לא נמלחו [תש"י] ופירשו בגמ'
 דהוה הכרכשתא ומעייא והיינו קיבה וכרם ושאר הרקין
 [סג] והדרא דכנתא וזהו הדקין שסביב הכנתא והכנתא
 הוא השומן שבמעיים אבל הלב והריאה והכבד וכנתא
 גופא יש בהן דם וצריכין מליחה [סג] והנה בהרבים
 נכלל גם ההמסס ובה"כ שהרי הבית הכוסות הוא כסוף
 הברם כמ"ש בס' ס"ח וההמסס עם הבה"כ הוא מילהא
 היא [וראס מהר"ן שכתב כסס ר"ח לאמור ככרם כמו שיתבאר
 והניח ר"ה ממחט טמולא בנה"כ ע"ו סק"ה הרי דכנתא
 חשיבא :

ב' ויש מרבותינו דס"ל דהברם אינו בכלל הוה דככרם
 יש דם וה"ה בהמסס ובה"כ וכתב רבינו הרמ"א
 לדיעה זו דאפילו בריעבד אסור ככרם ובית הכוסות
 כשאר כשר עכ"ל ולא הזכיר ההמסס ולכאורה נראה
 דחיא מילתא היא [וכ"מ ממס"ג נמ"ו סק"ה] או אפשר
 כיון דהם כולם בכלל המעיים ורק דיעה זו סברה דכיון
 דאשכחן בגמ' קורט דם בכרם [ג"ל] ש"ס שיש בה
 דם ואין זה ראייה רק על הברם שהוא אחד משם עם
 הבה"כ ולא על ההמסס שהוא בפ"ע וכו לא אשכחן
 מפורש בגמ' שנמצא עליו קורט דם ומ"ם העיקר נראה
 דחד דינא אית להו [וכ"כ סת"מ והמשו"ע] אבל הקיבה
 גם לדיעה זו הוה בכלל מעיים ואין מחזיקין בו דם :
 ג' יש מי שאומר לדיעה ראשונה דכרם הוה בכלל
 מעיים גם קורקבן בעוף אין מחזיקין בו דם דקורקבן
 בעוף הוה כנגד כרם בבהמה [דג"ה] כלומר כנגד
 ההמסס בבהמה דההמסס מוחן המאכל והקורקבן מוחן
 [כרכות ס"א] פירש"י קורקבן כנגד המסס ע"ס] ורבים
 חולקים על זה שאין זה בכלל מעיים ועינינו רואות
 שהקורקבן ארום ויש בו דם [ע"ך פ"ג פרי"ח] דבאמת
 מלשון מעיים אין ראייה בלל דלפעמים נכללו הרבה
 דברים בלשון בני מעיים ולפעמים מעט והכל לפי הענין
 [פרי"ח] ויש מי שכתב דאם יש עוד צד היתר יש להורות
 כך דקורקבן אינו מוחוק ברם ולא נראה כן דבוודאי
 הוא מוחוק ברם כדעת גדולי אחרונים וכן עיקר לדינא :
 ד' וי"ל הרמב"ם בס"ו ממאב"א דין מ"ו וכל בני מעיים
 שהמאכל סובב בחללן אין מחזיקין בהם דם עכ"ל
 ופירש הרב חסניד דבריו דכוונתו רק על חדקין

ולמלחו משני צדדים משום דמעט הוא ושואב המלח את הדרם גם במצד אחד :

יא ואם מלח החלחלה או שאר מעיים מצד פנימי בלבד הוה כלא נמלח כלל דאינו מועיל להשומן שבעבר השני ואע"ג דמליחה עצמות מועיל להסוח שבתוכו משום דהעצם יש בו נקבים דקים פבעים שמשם שואב המלח את הדרם שבבית משא"כ המעיים מצד פנים המה חלקים מאד ואי בהם שיש נקב דכך כרא הקב"ה טבע המעיים כדי להחיות הפרש שבתוכם מבלי לצאת ולכן אינו מועיל להשומן כלל :

יב ולכן בנמלחה מצד פנימי בלבד ונמצא עליה שומן מרפה בשנתבשלה כך אבל בסתמא לא מחזיקין שהיה בה שומן דאיולי אף אם היה מעט יהיה ששים מחרקין נגד השומן ורק אם נודע שהיה בה שומן הרבה מרפה ומ"ם בדיעבד מצד פנים כל מה שבקדירה להמעיים לבטל השומן בה' ואע"ג דאיסור דבוק הוא הקולו בזה מפני שהשומן מיד נטס במים והולכת הבליעה בשה להמעיים ולכל מה שבקדירה ואם לא נתבשלה עדין יהוור וירחינה וימלחנה בכחוז ומותרת ואפילו לאחר י"ב שעות או אחר מעל"ע מותר לחזור ולמולחו ראע"ג דבשאר בשר נמלח מצד אחד אסור ככה"ג מפני שכלה זמן הפליטה כמ"ש בס"י מ"מ מעיים כיון שכלא"ה אין מחזקין כל כך בדרם אין להחמיר בהם [סס סקי"ב] :

יג בני מעיים כלא שומן שעליו אע"פ שאין מחזיקין בהם דם מ"ט מותר למלחם עם בשר ולא חישינן שיבלעו מדם הבשר כיון שאינו מרודין לפלוג דאע"ג דאין להם דם מ"ם יש להם ציר ומרודין לפלוג ולא בלעי ועוד דדם מישרק שריק ולכן אף למאן דחייש וסובר דבפליטת ציר לא אמרינן אידי דמרוד לפלוג לא בלע מ"ם בשנתוסף מעם דמישרק שריק אין לחוש כלל [עט"ו סקי"ז וס"ד סקי"ג וזוק] ויש אוסרים למלחם עם בשר וכתב רבינו הרמ"א בסעיף ב' דהבי נוהגין לכתחלה למלחן בפ"ע ובדיעבד מותר עכ"ל ויש מי שאומר דמעיים שנמלחו עם כבד גם בדיעבד יש לחוש מפני שמרובה בדרמים [ס"ח סי ע"ג סקי"ה נסס דנ"ז] וכמרומוני שלא נהגו כן וכיון שרבותינו בעלי הש"ע סתמו בזה אין לחלק בין דמים מרובים לדרם מעט ועוד דלפי המעם דמישרק שריק ודאי אין לאסור כמובן :

יד יראה לי דלדעת האוסרים למלוח מעיים עם בשר גם כשיש שומן על מקצת המעי מחויב להסיר השומן ולמלחן בפ"ע דאל"כ הרי יש לחוש שהמעי תבלע מדם פליטת השומן ותמיהני שלא הזכירו זה ולהריא משמע מלשונם דלא חשו רק במליחה עם שאר בשר ולכן נראה דאפילו לדיעה זו לא חששו רק בבשר ולא בשומן שעל המעיים מפני שניכר למראית העין דאין בשומן הרבה דם ולענין השומן גם דיעה זו מרדח שאין חשש בכבד ממעם מישרק שריק או ממעם פליטת

ז ויש להתפק אם כוונתו לפסוק בהחלט לאיסור כדיעה אחרונה או דווח רק להתמיה לכתחלה כנראה מדבריו הלוזש שהשימוש זה לנכרי ע"ש וזה שכתב דאפילו בדיעבד אסור בכרס וכו' אין זה הכרעת דעתו אלא שזהו דעת החולקים דאפילו בדיעבד אסור ומדברי מפרשי הש"ע מתבאר דווח הכרעת דעתו להלכה [ע"ד סקי"ו ופ"ח וכו"פ] ופסקו כן הרמ"א :

ה ויש לי בזה שאלה והרי כל עיקר ראיות החולקים הוא ממעם שני בדרום האחר טמה ששנינו בבית הבוסות נמצא עליה קורט דם אלמא שיש בה דם [ר"ן נסס ר"ת] וכו' שפסקו בש"ע דכאסמיק אסור כמו שיתבאר אלמא דהר"קום יש בהם דם ורק בסתמא אין בהם דם וא"כ אין ראיה משם ועוד יש מהראשונים שפירשו דהבי אכרינן אין מחזיקין בהם דם כיומר דמעט מן המעט דם שיש בהם לא יצא אף ע"י בישול והוה דם האיברים שלא פירשו ומותר וממילא דאין ראיה מנמצא עליה קורט דם [ר"ן] וראיה שניה הביאו מפרשה הגמ' מעיית ש"ס דרק בהם אין דם [מרו"ב] וכבר בררנו דכשם מעיים הכל בכלל והשתא קשה לדברי רבינו הרמ"א דאם הפס להלכה כדיעה שניה דברם יש בו דם ועיקר הראיה מקורט של בית הבוסות א"כ איך פסק דבאלו שאין בהם דם אסור באסמיק ולפ"ו נפתקה ראיה האיסור וצ"ל דהעיקר סמך על ראיה השניה וס"ל דכיון דהגמ' פירשה מעיית וכרכשא והדרא דכנתא מסתמא הוה מעיית דומיא דכרכשא והדרא דכנתא שהכל הוא רק בהדקין וגם בהקובה הסמוך לדקין ודא יותר [דדוקא נדול סוף ונלע"ז לטין כוונת הרמ"א להכרעת הלכה אס"מ אס לא מלחו ככרס יש למחך אדעת כממירוס וכ"כ כה"ל] :

ט וכיון שאין מחזיקין דם בבני מעיים לפיכך אם בשלם בקדירה בלא מליחה מותר אא"כ אסמיק כיומר שנצטר המקום בדרם דאו צריך למלח והמליחה מעכבת ויראה לי דלא לבד המקום דאסמיק אלא אפילו כל אותו מעי המליחה מעכבת כיון שנתגלה שיש בה דם וכן משמע מלשון הפוסקים :

י וכל זה בדיעבד אבל לכתחלה צריבין מליחה כשאר בשר וגם הרחה תחלה ורק בדיעבד מותר כשלא נמלחו וכ"ש אם מלחן בכלי שאינו מנוקב דמותרין מן הסהם אי לא אסמיק והמעם שצריך לכתחלה מליחה משום דע"פ רוב יש עליהם קצת שומן והשומן צריך מליחה מדינא ולכן מצי כשלא מלח רק הצד החיצון ששם הוא השומן [ס"ד סקי"ה] והשומן שעליו רינו כשאר בשר ולפיכך כשמולחין החלחולת ושאו' מעיים אין מולחין אותם בצד פנימי מעבר האכאל אלא מצד החיצון ששם השומן רבוק ואפילו ידוע בה שומן א"צ למלוח אלא בצד החיצון ולא בצד הפנימי ואע"פ דכל שומן ודאי ריש למלוח משני צדדים מ"ם כשהשומן רבוק במעיית דיו בצד אחר וא"צ לקולפו מחמעיים

כשנגמרה הקליפה הקשה שאין לאמור כשנמלחה עם בשר שהרי הקליפה מפסקת [וכ"כ סכ"ט] ובודאי לכתחלה ראוי לנהוג כדעת המחמירין [וכ"כ ספמ"ג]:

יין מעשה בכרכשתא שהיה עליה הרכה שומן והמכסה לצד המאכל ומלאוה קמח בלא מליחה ומלגה ברותחים ע"י עירוי והיינו ששפנו ברותחים למקום המילוי והתירוה ולא אמרינן הרי נבלע מהשומן שלא נמלח לתוך המילוי דכיון דעירוי אינו מבשל אלא כ"ק והוא בעצמה מוחזקת בדם הרי היא עצמה מפסקת בין השומן והמאכל ולכן צריך לחתוך השומן ולמולחה בפ"ע והכל כשר [עמ"ג נט"ז סק"ג] ודע דכיון דאין מעיים מוחזקים בדם לכן כל הקולות שמקילינן כמליחה כשנפל לציר וכח"ג ממעט שמרודים לפלוט ולא בלעי לא שייך במעיים [עמ"ג נמ"ז סק"ו ודוק]:

יין כבר נתבאר דהקורקבן מוחזק בדם וכן הופק ואם נמלח הקורקבן עם הפרש שבתוכו שלא פתחוה ונמלח כך י"א דאם בשלוהו כך אמור על שיהא ששים נגד הפרש שהפרש בולע דם כיון שאין לו דבר להפליט ונעשה נבלה [מנ"י נט"ז סכ"ט] וי"א דאין לחוש לזה דהפרש הזה עפרא בעלמא ואין שם אימור חל עליו אבל בופק בכה"ג יש להחמיר דכונס עדיין לא נתעכל המאכל [מכ"ל כלל ג'ד] ומ"מ אין להחמיר והצריך ששים רק נגד קליפת המאכל שהיה בופק דבוה יש לסמוך על מי שסובר דמליחה אינה אסרת רק כ"ק וכל זה בנתבשל א"כ אבל אם עדיין לא נתבשל א"כ כלום וזרק הופק והתרנגולת מותר ואי משום שצריך קליפה הופק עומד במקום הקליפה [ע"ג]:

ציר והסברא נותנת כן דכיון שמוחזין אותה מפני השומן שיש בה דם סמילא נפתחים נקבי הפליטה גם בהמעיים עצמן ופולטין ציר:

מן שומן הבנתא הדינו שומן שבפנים אצל הרקן וקורין פלאמפעי" מלאים חומין רקין מלאים דם ולפיכך יש אסורים אותה לקרירה אפילו ע"י התיכה ומליחה וכן כתבו בשם רב האיר נאון דיש בהן וירידים רקים וקמנים מלאים דם ומרוב דקותן אין מוציאין הדם אפילו ע"י התיכה ומליחה [הנהמ"א פ"ז] ומ"מ כתבו הרשב"א והש"ע דעכשו נהגים היתר בדרב דאוהם החומים של דם כשארם כפי בהן מותרת ונפשלים הימב עד שלא ישאר אחד מהם עכ"ל וצ"ל דעכשו כלם כקאים בזה ויש לחקור בזה ובבר נתבאר דכל שומן מוחזק בדם כבשר בין שומן של בהמה ובין של עופות:

מן כתב רבינו הרמ"א בסעף א' ביצים הגמציאם בעופות לאחר שחיטה אם לא נגמר הלבון שלהם רק החלמון לבר צריכים מליחה כשאר בשר ומותר למלחן עם בשר ואם נגמר אף החלבון אפילו הקליפה הקשה עליו כמו שהיא מברכת בשוק נוהגין למלחן אך יזהר שלא למלחה עם בשר מידו בדיעבד אין להיש עכ"ל ויש אסורים אפילו בדיעבד אם נמלחו עם בשר ואפילו נגמר רק החלמון לבר משום דעינינו רואות שאין בהם לא דם ולא ציר [י"ט"ז פ"ה ס"ג] והמכיסו לזה גדולי אחרונים [ט"ז סק"ג וס"ו סק"ט] והעולם נוהגין כרובי רבינו הרמ"א וכן העיר רבינו הב"י במפרו הגדול בס"י פ"ו שכן הוא מנהג העולם למלוח עם בשר כשלא נגמר רק החלמון ע"ש [והפרי"ח מק"ט מוכיח לזה] וכ"ש

סימן עו דיני בשר לצלי אם צריך מליחה אם לאו. ובו ביה סעיפים:

לכרמ"ט כמ"ט סכ"ט וכן טיקר ודוק]:
ב ואפילו הדיחה שקודם המליחה ג"כ א"צ בצלי [כ"ט ס"ח ס"ט] ורק שמשוף משמנונית חלב צריך לפי שאין לקצבים סכין מיוחד לחלבים [ע"ג] מידו בדיעבד כשלא שפסף מותר ולא מחוקינן אימור [מע"ט ע"ג] ואם יש דהם סכין מיוחד גם לכתחלה א"צ שפשוף והמעט שא"צ הדיחה משום שהאש שואב הכל גם מה שעל פני הבשר ולא דמי למליחה:
ג וי"א דצלי צריך הדיחה תחלה מפני שחרם שעל פני הבשר נחשב קצת כדם בעין וכתב רבינו הרמ"א ד"א דצריך קצת מליחה תחלה [כ"ט] והמנהג להדיח תחלה גם למלוח קצת כאשר נתחב בשפור וצולחו מיד קודם שנתמלא המלח דם מידו אם לא הדיחו ולא מלחו כלל או מלחו בלא הדיחה תחלה ונצלה כך מותר ובלבד שלא שחה כך במליחתו בלא הדיחה שיעור מליחתו אבל אם שחה כל כך קודם שצולא אמר ואין חילוק

א כשרוצין לאכול בשר צלי על האש או על נחלים בלי ביטול בקרירה א"צ הבשר מליחה לפי שהאש שואב הדם ומוציאו לחוץ ולא מיבעיא אם נצלה יפה דאז נפלם כל הדם לחוץ אלא אפילו לא נצלה יפה ולא נפלם עדיין כל הדם לחוץ אם רוצה לאכול כך בלי ביטול מותר דמה שיצא יצא ומח שלא יצא הזה דם האיברים שלא פירש ומותר ואף אם אולי התעורר הדם לצאת ולא יצא עדיין ולחץ הא יש מהפוסקים דס"ל דפירש ממקום למקום אינו אמור אלא כשפירש מחיים כמו דם צרור שבס' ס"ו ולא מה שפירש לאחר שחיטה [וה"ל כמ"ט סכ"ט ע"ג] ואפילו להסוכרים דוה מקרי ג"כ פירש ממקום למקום ואמור מ"מ הבא לא חיישינן לזה מפני שכח האש חוק הוא ואם רק האש מעורר הדם ממקומו בודאי יצא לחוץ לגמרי ואם לא יצא לחוץ הזה סימן שלא עוררו כלל [וזכו כוונת הפרישה ומיושב תמיהה ספ"ך סק"ג והנס שכתב לפרמ"ט מ"מ כוונתו לנחש סכ"ט ע"ג ע"ג]

חילוק בכל זה בין אווזות ושאר עופות החלולים ובלבד שלא יהו מלואים כביצים או בשאר בשר אבל אם הם מלואים דינם כבישול וצריכים מליחה תחלה כמו לקדירה עכ"ל :

ד והנה מה שכתב רי"א דצריך ג"כ קצת מליחה תחלה כן כתבו הפוסקים בשם רש"י ז"ל והמהו עליו דמה מהני מליחה קצת [מוס' ורמ"ט י"ד:] ועוד דהרי האש ודאי מוציא הדם יותר ממלח ולע"ד נראה דגם רש"י ז"ל לא אמרה מעולם ספני דין מליחה אלא ספני שבן דרך בני אדם למלוח קצת ורבר זה מפורש בגמ' [גיט"ה י"ג:] ולא ספני האיסור אלא כדי ליתן מעט בהבשר [מוס' סג] דלא יאכל תפר מכדי מלח וגם לענין קדשים שמצינו מליחה לצלי [מנחות כ"ג:] כפי גירסת רמב"ם אלא ממעט איסור דם אלא מפני שקדשים מצוה למולחן כדכתיב וכל קרבן מנחתך במלח המלח [ר"ן פ"ק דמולין גסס רמ"ס] וגם בדברי הרמב"ם פ"ו יש לפרש כן :

ה ולכן זה שכתב דהמנהג הדריחו תחלה וגם למלחו קצת וכי' יכול להיות דההדחה הוה ודאי קפידא מדינא לחוש לדיעה שסוכרת דהוה כדם בעין אבל כמה שנהגו למולחה קצת אין ראיה שהמנהג הוא מפני הרין אלא מפני המעט כמו שזכרנו בזמן חכמי הש"ס כמ"ש וזה שכתב וצולחו מיד קודם שיתמלא המלח דם המעט פשוט דאלו נתמלא המלח דם נאסר וכמ"ש רבינו הב"י ג"כ כלשון זה וז"ל רוצה למלוח צלי ולאכלו בלא הדחה עושה [ג"ל] הדמה שאסר סמליה קודם הגלייה] ואין לחוש לדם שעל המלח ויש מי שאומר דהני מידי כשטבלחו וצולחו מיד אבל אם שהה במלחו המלח בולע ונאסר לפיכך מדיחו ופה קודם צלייה עכ"ל ואם לא הדריחו קודם צלייה מדיחו אחר צלייה [ע"ך סק"י] ורבינו הב"י מיידי ג"כ כשהדריחו קודם המליחה [פ"ז סק"ד] ורבינו הרמ"א מעמו ג"כ ממעט זה וכל זה לכתחלה אבל בדיעבד אין איסור בזה דנורא משאב שאיב גם הדם שבתוך המלח כמו שיתבאר בס"ד :

ו אמנם זה שכתב דאם מלחו בלא הדחה ולא שהה שיעור מליחה ונצלה כך מותר יש חולקין על זה וס"ל דאפילו בלא שהה שיעור מליחה אסור כמו דקו"ל בריש סי' ס"ט דנאסר מיד ולא מהני מליחה עוד ורבינו הרמ"א ס"ל דנורא משאב שאיב רכח האש חוק הוא וכל זמן שלא שהה שיעור מליחה לא נאסרה כמה שמלחו בלא הדחה תחלה ולא דמי למליחה וכמה דברים אנו מחמירים במליחה ויהי מבצלייה אבל כששהה במלחו שיעור מליחה ודאי דנאסר בכל גווני משום דהמלח מבליע הדם בעין שעליו ואסור גם לצלי [ומלשון כ"י נראה דגם ככה"נ מותר ע"י הדמה אצל הרמ"א לומר וע"ך סק"ט ע' לנזק והס"ך כהני עליו ודו"ק] :

ז וזה שכתב דאין חילוק בכל זה בין אווזות ושאר עופות החלולים אין הלשון מדוייק והכי הל"ל לומר דאין חילוק בין אלו לשאר בשר וגם בכוונת כן הוא

והרבותא הוא דלא נימא דהעופות החלולים ויש בהם שני צדדים הוה כשני חתיכות בשר ופירש הדם מול"ו דאינו כן אלא הוא כחתיכה אחת ואפילו אי לא הוה כחתיכה אחת לא חיישינן לה בצלי שאצל האש דבבולעו כך פולטו [פ"ו סק"ו] וזה שכתב דכשהם מלואים כביצים או בשאר בשר דינם כבישול וצריכים מליחה כמו לקדירה קיצר בכאן דאין דיניהם שוה דוודאי ואפילו ביצים הוה דינו כמו לקדירה אבל כמילוי בשר אין קפידא רק לכתחלה ולא בדיעבד כמו שיתבאר בס"ד ע"י [ע"ך] :

ח ו"א רכל צלי צריך הדחה אחר צלייתו מפני דם הרבוק בו ויש מחמירים להצריך ג' פעמים הדחה וי"א דגם לכתחלה די בהדחה אחת [רש"י ג' וכ"ז לכתחלה וכן המנהג פשוט מיהו בדיעבד אם לא הדריחו ואפילו בישלו כך מותר בין שלא נמלח תחלה כלל ובין שנמלח ולא שהה במלחו או אפילו שהה במלחו שיעור מליחה כשהורח קודם המליחה ולא הורח אחר המליחה קודם הצלייה מותר ולא חיישינן לדם ונמלח שעליו דהאש שואב הכל :

ט נהנו להחמיר כשצולין בשר בלא מליחה או שנמלח ולא שהה שיעור מליחה בלא להפך השפור תמיד כשצולין כשפור כדי שיווב הדם ואם יהפכנו תמיד לא יניחו הדם לזיב כראוי אמנם בדיעבד אין לחוש לזה דכאן מישירק שריק והאש שואבו בכל מקום שימצאנו ודע דבכל מה שנתבאר דינים אלו אין חילוק בין אם רוצה לאכלו כך צלי או רוצה לבשלו אח"כ ורק כשרוצה לבשל צריך לזוהר שיצולנו כדי שיהא ראוי לאכול והיינו כחצי צלייתו וי"א עד שליש צלייתו ויש להחמיר עד חצי צלייה דכן סתמו רבותינו בעלי הש"ע :

י ודע דאף שהקלנו בכמה דברים בצלי לענין הדם שע"פ הבשר דלא חשבוהו כדם בעין מ"מ כדם בעין סמם והיינו דם ממקום אחר שנפל על הבשר בין שנפל על הבשר כשהוא אצל האש ובין שנפל על בשר צונן ולא הורח וצלוהו על האש אפילו הדם הוא צונן לא אמרינן שהאש שואבת ואוסרת ממנו כדי נטילה ולדידן אסור עד ששים כמ"ש בס"ד ק"ה :

יא יכול לצלות בין על האש בין על נחלים רותחות ובין בתנור חם כשהסיק את התנור וגרף את הנחלים יכול לצלות בהתנור [פסחים ע"ה] ואם היה מונח בשר או עוף אצל התנור חם מאד ומקצת הבשר והעוף נצלה מחום התנור ויהי לחתוך מיד המקום הנצלה והשאר ימלחנו ויבשלנו ואם לא עשה כן אלא מלחו כולו נאסר המקום הנצלה שהרי ממקום זה כבר נפלט דמו מחום התנור ועתה במליחה יבלע אותו מקום את הדם משאר מקום החתיכה ולא יפליטנו כיון שאין לו דם וציר של עצמו ועמ"ש בס"ד ע"י סוף ה' שיש סכרא להתיר גם ככה"נ :

יב ויש מי שאומר שאם הגיחו אוווא או תרנגולת לאתר שהפיר

בולע מהדם ונאסר והורה אחד מהגדולים שאסור להשהות הצלי על השפוד לאחר שהוסר מן האש שמה יחזור הבשר החם ויבלע ממנו אבל מותר לצלות בו ולהשהות בו כל זמן שהבשר זב שכל זמן שהוא זב ופולט אינו בולע מהדם שבשפוד וא"א הרא"ש ו"ל כתב שהשפוד מותר דנרא מישאב שאיב ואינו מניחו לבלוע הדם ולפ"ו ה"ה דסבין נמי מותר עכ"ל הטור :

יך ביאור הדברים דבעל ספר המצות אסר להתוך בסבין צלי שאצל האש קודם שיעור צלייתו לענין פליטת דם והיינו כחצי צלייתו ממעט שהסבין יבלע מהדם ואע"ג דקו"ל דדם מישרק שריק זהו לענין הבשר עצמו ולא לכלי אחרת ואין לשאול דא"כ למה זו להורות דין זה בסבין והרי לפ"ו הגדול השפוד שצולין בו נאסר והיה לו לומר דנאסר השפוד כמ"ש במ"ש הרשב"א וק"ו לסבין אלא ודאי דמ"ל דהשפוד אינו נאסר והסבין נאסר והתפרש בין ול"ו דבהשפוד שצולין בו אמרינן כבולעו כך פולטו כיון שגם השפוד תדיר על האש ולכן כמו שבבשר אכרינן סברא זו כמו כן בהשפוד כיון שהוא על האש כתבשר אבל הסבין שהוא צונן בולע מהדם ואינו מפליט ועמ"ש במ"י ע"ו סעיף ר' : יך אבל הרשב"א אסר גם השפוד דמ"ל דבו לא אמרינן כבולעו כך פולטו דהבשר שיש לו פליטת עצמו שפיר פולט גם מה שבלע ולא כן השפוד שאין לו פליטת עצמו מיבלע בלע ומפילט לא פליט ולכן לא נאסר הבשר מהשפוד דכל זמן שהבשר זב ופולט איירי דמריד למיפלט לא בלעה ולכן כתב אחד מהגדולים דהוה רק כשהוא על האש אבל אחר שרוסר מהאש דאו נפקה הפליטה מהבשר שוב בולע הבשר מהשפוד ונאסר ולפיכך יש ליהדר שהיכף שהוסר מעל האש יסר הבשר מהשפוד [חסו כוונת סרמ"ל כ"ה ס' תק"ט סני' ס' כ"ג] מי שרונה לחוש לדעה זו ולחנם תמכו עליו ודוק : יך אבל הרא"ש חולק על כל זה וס"ל דטבע האש להמשיך הדם אליו ולא להבליעו באיזה דבר ולכן מותר גם השפוד גם הסבין שחתך בו ואף שהרא"ש לא כתב רק על השפוד מ"מ דקרק הטור ממעמו דגם הסבין מותר [נ"י] דכיון דהאש אינו מניחו להבליע הדם מה לי שפוד מה לי סבין הא אידי ואידי חד מעמא הוא ויש מי שכתב דאפילו לדעת הרא"ש אם הוסר השפוד מעל האש נאסר השפוד והבשר והסבין שחתך בו אם עדיין לא פלט כל דמו [נ"מ] והסברא נותנת כן דכיון דעיקר מעמו הוא מפני שהאש מונע מלבלוע לא שייך זה אלא בעורנו על האש ולא כשהוסר מעל האש ויש מי שמתיר הבשר מפני דבשהיה רוחחת היא פולטת ואינה בולעת וכשנתקרה אינה פולטת ואינה בולעת אבל השפוד אסור [ס"ו סק"ט] ודע דכל זמן שהבשר אצל האש אע"פ שכבר פסק הדם מלזוב מ"מ אין הבשר נאסר אפילו למי שאוסר השפוד דבבשר ודאי אמרינן כבכ"פ אף לאחר פליטת הדם ולא כ"ש

שהסידו הנוצות אצל הנור חם מאד ונגע מקצתו בחרסית התנור עד דאסמיק מבחוץ ונצרך הרם מחום הנור עד שכמעט נצלה מקום הזה שיש לאסור למלוח ולבשל את כל העוף ורק יצלנו על האש דיש לחוש שהחום הבליע הרם שבכל הגוף ולא יצא עוד ע"י מליחה ועוד שיש לחוש שנתחכם הלב והבכד והדם שבתוך הגוף ונבלע במקום אחר [סר כרמל] ובדאי דלכתחלה יש להחמיר בזה ולצלותו כולו אמנם ברעבר אין חשש כשחתך המקום הנצלה והשאר מלחו ובשלו כמ"ש דכיון שאנו רואים שכל גוף העוף לבר המקום שהיה אצל חום הנור הוא קר אין לנו להשוש לחששות אלו [ט' יד ספ"ה] :

יך עוד יש מי שכתב דאיהו הנהנין לצלות בתנור בלי שפוד שיהלה הבשר באור אלא מינח על חרסו של הנור ובהתנור לא היה אש ונחלים אלא שנשאר החום לא יפה הם עושים שיש לחוש שאחר שנפלט הדם חזר הבשר ובלוע הדם כיון שאין אש בתנור שישרוף הדם [נ"ה"ג] וגם זה נכון ליהדר לכתחלה וברעבר אין קפידא דחום האש הוא כאש עצמו [ס"ט] ועוד דדם מישרק שריק [טח"ט] פסח"ט ע"ד] ודבר פשוט הוא דלצלות בשר בכלי דהיינו צלי קדר דינו כבישול וצריך מליחה כמו לבישול דא"כ נאסר הבשר כמו מליחה בכלי שאינו מנוקב הדדם נפלט והזור לתוכו ואפילו בזמן מועט נאסר הבשר ולכן יש ליהדר בזה :

יך כבר נתבאר במ"י כ"ב דבעוף צריך לשחוט הורידין או לנקבן בשעה שהוא מפרכס שעדיין הדם חם כדי שיצא ולא יהקרר בתוכו ואם לא עשה כן לא יצלנו שלם ואם צלוא שלם יחתך הורידין וישליכם ויתהוך סביבם כדי נמליח שהוא בעובי אצבע ע"ש : מן ולכן אם לא ניקב הורידין בעוף בשעה שיחיטה או סמוך לה אסור לאבלו אפילו צלי עד שיחזיק אבר אבר ויצלה ואפילו אם רוצה לאכול בשר חי דבשאר בשר מותר דהוה דם האיברים שלא פירש מ"מ בבאן אסור עד שיחתוך וימלח משום דהדם שבתוך הורידין הוה דם בנזם ואם ניקב הבשר מחוטי דם אוכל אפילו בלא מליחה חי או צלי ואפילו כולו באחד דכיון דניקר ודאי הנחתכו הורידין ויש אומרים דלא מהני ניקור ואסור לאבלו כילו באחד אפילו בצלי אלא אחר חתיכת הורידין ורוב שני הכימנים אם בשעת שחיטה לא נשחט רק סימן אחד דבעוף הכשירו בכך אך לדין אסור לחתוך הכימן השני בסבין לאחר שחיטה כמ"ש במ"י ב"ג ולכן לדין יש תקנה יזהר מובה והיינו לחתוך הראש דכבר נתבאר במ"י כ"ב דאחר שנחתך הראש לא חיישינן לורידין ע"ש :

מז כתב הטור ו"ל כתב בספר המצות שאסור לחתוך בסבין צלי שאצל האש שלא נמלח כל זמן שאינו נצלה כל צרכו מפני דם שבו שנבלע בסבין והרשב"א אסר השפוד שכתב שפוד שצולין בו בשר בלא מליחת

מי שחולק בזה [ע"ך סק"ג] ואף אם גם אינו פולט ציד [פמ"ג] וצ"ל המעט משים דהבשר יותר נוחה לפלוט מהשפור וצ"ע :

ב ורבותינו בעלי הש"ע הביאו כל ריעות אלו והכריעו לקולא כדעת הרא"ש יכתבו בסעיף ד' ראנו נוהרין דכתחלה ומתירין בדיעבד עכ"ל והיינו דלכתחלה נוהרים שלא לשהות הבשר על השפור לאחר שהוסר מהאש וכ"ש שלא לחתוך בסכין קודם גמר צלייה מפליטת דם וכן השפור נאסר אף לצלות עליו עוד בשר בלא ליבין [פמ"ג סק"ג] ובדיעבד הכל מותר אבל אם חתך בסכין הצלי שהוסר מעל האש נהי דהבשר ייש מי שמתיר כמ"ש בסעיף הקודם אבל הסכין כודאי נאסר דלא גרע מסכין ששהט בה שאסור לחתוך בו רותח כמ"ש בסו"י ע"ש וכ"ש כהום האש לאחר שהוסר מהאש [וספיד סלנו נו ערספ נלסר מיד וכן הסכין כהתנו נו] :

כא צלי שלא נמלח וחתכו על גבי כבד אצ"פ שיש בכבד מראה אודם ואף שעבר בכבד הכבד מעבר לעבר ואפילו המוחל עב מותר אם נצלה עד כדי שיהא ראוי לאכילה לרוב בני אדם דהיינו חצי צלייתו דאין זה מין דם אלא מוחל בעלמא ולכן גם המוחל בלא הכבד נמי שרי ויש מי שרוצה להחמיר במוחל עב ואינו עיקר [ע"ך סק"ד] :

בב כתב המור בשר שצולין בלא מליחה אין ניתנין כלי תחתיו לקבל שמנונית הנוטף ממנו עד שיצלה עד כדי שיהא ראוי לאכילה ע"י צלייה זו וקאמר בגמ' [ק"י:] שאם נהא בכלי ב' או ג' נגררו מלח מותר לפי שהמלח מושך כל הדם במבטו לשולי הכלי והישומן צף למעלה ואחר צלייה שופך בנחת השומן מהמעלה ומשליך הדם הנשאר בשולי הכלי ומיהו הכלי אסור לפי שבוטל מן הדם בד"א בכשר אבל בכבד אסור בכל ענין ליתן כלי תחתיו לקבל שמנונית מפני ש ה הכבד עבה ואינו יורד לשולי הכלי ומתערב עם השומן וכתבו הגאונים שלא התירו ע"י נתינת מלח אלא בב' או ג' נגררין אבל אם המלח הרבה אסור לפי שפוסק כח הדם ועושהו כמים ומתערב עם השומן ועל כן כתב רש"י שאין אנו בקיאים בדבר שלא להרבות או למעט ואין ליתן כלי תחת הצלי עד שימלחנו וישהה כדי מליחה לקדירה וכתב הרשב"א דאם עבר ונתן אפילו מלח הרבה מותר שאין בו איסור דאורייתא כיון שנתבשל הדם ובלבד שנתבשל קצת עד שתעלה תמרותה פי' עד שנוצות הנתוות ממנה על הגחלים מעלות עשן שזה סימן שאין דם עוד שאין דרך הדם להעלות עשן עכ"ל המור :

כג ודבריו צריכים עיין דאין מותר מדינא ע"י גללי מליחה הא נאסר השיטין מהדם שהוא רותח וכן מהכלי נאסר השיטין שהרי כתב שהכלי אסורה ואין מותר השיטין וכאמרי יש מרבותינו והם הרשב"א והר"ן טפרישים דהיתר נתינת הכרי ע"י גללי דמליחה אינו אלא לאחר שנצמד כנאכל בן דרוסאי דסרינא מותר לגמרי ורק ספני מראה העין כיון שהמוהל בעין ולא דמי לכבד שחתך עליה בשר שבסעיף כ"א ויש כי שרצה לומר דגם חבור כוונתו כן [ט"ז] אבל א"א לומר בן דרברי המור הם בתחלה הצלייה והוה דעת הרא"ש [פמ"ג כ"ו] והוה דעת הר"ף והרמב"ם ג"כ כמ"ש בפ"ו מטמא"כ דין ט"ו ע"ש [ג"ח ודריפה] וגם אין זה לפי ס"ש בסעי' כ"א דגם בשמוהל בעין מותר ע"ש ולא חיישין לבריאת עין דהכל מבינים שהיא מוחל בעלמא כמו המוחל שאנו רואים לאחר שיעור מליחה [גם דברי הג"ח המוסרס על ספ"י הסיני והוא פירש דמייירי לנאסר חצי צלייתו ע"ש וכבר הסנינו עליו בסו"י סק"ה וספ"ך סק"ס] :

כד וכתבו דלכן לא נאסר השיטין דכיון שאין הכלי מונח על האש נהי שהוא בולע מדם הנוטף לתוכו חס מ"מ אינו כדאי לאסור את השומן [ג"י ודריסה] ואין הדברים מוכנים ויראה לי דה"פ דהנה הדם הנוטף לתוך הכלי טיף אחר טיף לא חסיר יותר מכלי שני כיון דנפסק הקילוח ולכן אין הדם והכלי אוסרים השומן ולפי"ו הרשב"א והר"ן לשיפתיהו דס"ל דגם כלי שני מכלי עכ"ש בסו"י ק"ה הוכרחו לפרש דמייירי לאחר שנצלה מעט :

כה ורבינו הב"י כתב בסעיף ו' בשר שצולין בלא מליחה אין ניתנין כלי תחתיו לקבל שמנונית הנוטף ממנו עד שיצלה עד שיהא ראוי לאכילה ע"י צלייה זו עכ"ל והשמיט לגמרי הך דגללי מליחה מטעם שכתב המור בשם רש"י שאין אנו בקיאים ודע דבגמ' שם אמרו מקודם דמשיעלה העשן מותר לתת הכלי תחתיו ופריך בגמ' שמא צד התחתון של הבשר נתבשל ולא צד העליון ונדחה דבר זה ע"ש ואמנם זה שרכינו הב"י כתב עד שיצלה עד שיהא ראוי לאכילה פשוט הוא שכוונתו שיראה שכל הבשר נתבשל עד שיהא ראוי לאכילה בין צד העליון ובין צד התחתון ושני גדולים השיגו על רבינו הב"י מכח סוגיית הגמ' שכתבנו דלא מהני ראוי לאכילה בלא גללי מליחה [ג"ח ומעיו"ט ג"ח ס"א קפ"ה] וכתבו שבהכרח יש מ"ס בש"ע ואינו כן דוהו ענין אחר כלל ממה שנאמר בגמ' כמ"ש [וגם ספ"ו וספ"ך הסיני על גמ"ח ע"ש ולא הזכירו המעוס'] :

סימן עז דיני מילוי עופות בבשר ובכיצים . וכו' יז מעיפים :

א אימסקא הלכתא בגמ' [סמס"ס רפ"ו] האי מולייתא שרי אפילו פומא לעיל ביאור הדברים כשממלאים עופות

החיצון דשרי נטרא משאב שאוב הרם מן החיצון ואנו נבלע בפנימי עכ"ל כלומר כיון דאפילו בנמלח החיצון ולא הפנימי דבהברח שדם הפנימי ילך דרך החיצון שהרי אין לו דרך אחר ועכ"ל מותר מטעם כבכ"פ ק"ו להיפך בנמלח הפנימי ולא החיצון דשרי דאמרינן דדם החיצון ישאבנו האש מבחוץ ולא ילך הדם כלל אל הפנימי דהאר שסביב החיצון ישאבנו אליו ולא יניחנו ליכנס בצד השני :

ז ויש חולקים בזה ואמרים דהפנימי נרע מפי מהחיצון דזה לא אמרינן כלל שהאש לא יניח לבלוע הפנימי מהחיצון וכדאי בולע ואין לו סקום להפלים כיון שהוא בפנים והזה כמנהג בציר דקאק החיצון כשהוא בולע מהפנימי אמרינן ביה כבכ"פ מפני שהוא לצד חוץ ולא כן הפנימי וכי לא אמרינן כבכ"פ ורק אם מפלים בעצמו ופרוד בפליטה או שפיר אמרינן ביה שאינו בולע וגם בזה יש חלוקי דינים כמו שיתבאר בס"ד :

ח אם החיצון והפנימי שניהם תפלים שניהם מותרים ראיסת כלע הפנימי מהחיצון כשעה שהוא חם ע"י צליה והרי אז פרוד בפליסת עצמו ואידי דשרי למיפלג לא בלע והחיצון נ"ב מותר ואע"פ שזה בהברח שדם הפנימי יעבור בו מ"ם כיון שהפליטה והבליעה באין כאחת אמרינן כבכ"פ וכ"ש אם שניהם מלוחים ושרו שיעור מליחה אף שלא הודחו אחר המליחה דשניהם מותרים ואף שהמלח נאסר מ"ם לגבי מלח של הפנימי יש ס' בהמילוי והעוף והמלח של החיצון מדיח אחר הצליה ושרי הכל [ע"פ ס"ב] כי נאסר הפנימי וכ"ש דעת סי"ט] :

ט כשהפנימי תפל והחיצון לא שהה שיעור מליחה נאסר הפנימי מיד מפני שקורם שנתחכם הפנימי מראש שיפלוט דם שלו בולע מהחיצון שלא שהה שיעור מליחה ומפלים ונאסר הפנימי מיד דכו לא אמרינן כבכ"פ כמ"ש אבל אם שניהם לא שהו שיעור מליחה שניהם מותרים דשניהם עסוקים בפליטה ואין הפנימי בולע מהחיצון והחיצון אף שבע"כ הפנימי יש לו דרך עליו כבכ"פ ואם החיצון תפל והפנימי שהה שיעור מליחה נאסר הפנימי מפני שיבלע מהחיצון ותדם ישאר שמה שהוא כנפל לציר כמ"ש ואף אם עדיין לא הודח הפנימי דפולט עדיין ציר דבכה"ג במליחה לא אמרינן שבלוע מחתיכה שאצדה מ"ם הכא בולע דודו דומה לחתיכה שנפלה לציר דבהברח הוא בולע כיון שהוא במקום דחוק מכפנים ורק כשנמלחת עיקר דם או אמרינן דאינה בולעת מהחיצונה ולא בפליסת ציר [ע"פ] :

י וגם זה שהתרנו החצון מפני הטעם דבכ"פ וזה כשהוא תפל או נמלח ולא שהה שיעור מליחה או אפילו שהה ועדיין לא הודח אחר המליחה אבל אם נמלח והודח שנחתמו נקבי הפליטה או אפילו לא הודח רק ששהה י"ב שעות או כ"ד שעות באופן שנפלג צירו לגמרי דאו נאסר אם בולע מהפנימי ואין האש מוציאו מיד כגן

עופות או בהמות דקות במילוי בשר וצולין אותן על האש אפילו הנה למעלה מותר ואם שניהם מלוחים כדון מליחה לקרירה בהרחה ומליחה כשיעור והרחה אח"כ אין בזה שום רבותא כלל ומאי קמ"ל אלא דמיירי בלא מליחה כמו שיתבאר [רס"י] :

יא והן אמרו דהרמב"ם ז"ל כתב בפ"ו סמאכ"א דין י"ו וז"ל עופות שהניחן שלמים ומילא חללן בשר וביצים ובשלן אמרות שהרי דם יוצא לתוכן ואע"פ שמלחן יפה יפה ואפילו היה הבשר שבהוכן שלוק או צלוי ואם צלאן הרי אלו מותרות אפילו היה הבשר שבהוכן חי ואפילו פיהן למעלה עכ"ל ולדבריו זה שהתירו חז"ל מולייתא לצלי אינו אלא כשנמלחו כדון אפ"ה בנישול אמור וכבר תמרו עליו חכמי הדורות מה ראה ע"כ ככה ואיזה טעם יש בזה אמנם הרמב"ם ז"ל הולך לשיפתו דע"י מליחה אינו יוצא כל הדם וצריך אחר המליחה חליטה ברותחין כמו שבארנו במ' ס"ט מעוף ל"ז אבל כל רבותינו חולקים עליו וכל העולם לא תפסו דעתו בזה ולכן פירשו כולם דגמ' סירי כשלא נמלח דאו בצלי שרי ובנישול אמור :

יב וז"ל הגור עופות או גדיים שסמלאין אותן בשר שלא נמלח אם לצלי מותר אפילו פיהן למעלה ואפילו אם נמלח החיצון שעתה אינו פרוד לפלוט דכמו שבולע דם המלואים כך פולטו ולקררה אמור ע"ד שימלח חיצון לבדו ופנימי לבדו אבל אם לאחר שמלאו מלח לחיצון אינו מפלים לדם שבפנימי עכ"ל ובלשונו כתב גם רבינו הבי"ש בש"ע :

יד וביאור הדברים דלא מיבעיא אם גם החיצון לא נמלח דאו שניהם פולטין דםס כהאש ולא חיישינן שהאחד יבלע מחבירו דאידי דרמירי למיפלג לא בלעי אלא אפילו נמלח החיצון הודח אחר המליחה רכבר נסתמו נקבי הפליטה ואין לו דם של עצמו לפוט מ"ם אמרינן כשם שהחיצון בולע דם הפנימי כמו כן פולטו מיד ואע"ג דבשר ששהה כדי מליחה והודח כשנפלה לציר נאסרה מטעם זה מפני שאין לו דם של עצמו להפלים כמ"ש במ' ס"ט מ"ם הכא שאנו מפני שהבליעה והפליטה כאין כאחת ואמרינן שפיר כבכ"פ משא"כ בנפל לציר שבלעה הדם ולאחר משך נתירט ע"י מליחה כדי שיפלים מה שבלע לא אמרינן כן אלא כשיש לו דם של עצמו להפלים [ג"י] :

יז ודע דלפ"י יש להתיר ג"כ באוחא שמקצתה נעלה אצל תגור חם למולחה אח"כ כולה וחי משום שמקצת הנעלה יבלע הרם כיון שהפליטה היא בעת הבליעה אמרינן כבכ"פ והלא כמו שכתבנו במ' ע"ו סעף י"א ע"ש מ"ם אין ראהה מכאן דז"ל דרק בבשר חי אמרינן כן ולא בבשר צלוי וצ"ע לדינא [וכן אין לסקות מוס לנרשכ"ל מס סעף י"ח דהי אנו רק נאכלין ולג כנלים וכ"ס כפטר על כדול הדק] :

יח וכתב רבינו דה"מ"א דכ"ש אם נמלח הפנימי ולא

נגד האימור שבמולייתא אבל בלא זה אמר הכל
[ע"ד סק"ט] :

מן וזה שכתבו המור והש"ע דלקדריה אסור עד שימלח
חצון לבדו ופנימי לבדו אבל אם לאחר שמילאו
מלח החצון אינו מפלים דם שבפנימי עכ"ל כלומר לא
סיבעיא קודם מילוי דלא מני בתרא מליחה בפנימי
לבדו או בחצון לבדו וצריך למלוח שניהם כל אחד
לבדו ולהריחם קודם המילוי אלא אפילו עבר ומילאו
ולא מרח לשום אחת מהם ובא עתה למלוח לא אמרינן
דנחשב המילוי כאלו הוא מנוף העוף והיה כחתיכה
עבה שא"צ לבקעה לשנים אלא לא מהני מליחת חצון
להפנימי [נ"מ] ואפלו מלח החצון משני הצדדים לא
מהני לפנימי דאם מלח לחצון מצד חוץ ולא מצד
פנים גם לחצון אינו מועיל אפילו נמלח הפנימי מקודם
והדיוטו ומילאו כהחצון קודם נמלח להחצון ואח"כ
נלח את החצון מצד חוץ לא מהני מליחת החצון
לקדריה שהרי לא נמלח צד הפנימי של החצון ואע"ג
דכסי' ס"ט מכשרינן בריעבד בנמלח מצד אחד הכא
ניע מפני שפני שהמילוי של הפנימי סותרם צד הפנימי
של החצון ואינו מניחו לפלוט ועוד דהפנימי יכלע
מהחצון ויאסיר אותו [ס"ט ו"כ ס"ט ו"ה ס"ד סק"ד] וכן עיקר
לדינא דאין שום היתר במקומו לענין ביקוריה
אח"כ ימלח כל אחד לבדו מקודם וירחינו ויעשה אח"כ
ברצונו :

מן כתב רבינו הרמ"א בשר שלא נמלח ולא הורח
שנצלה עם בשר שנמלח והורח מותר בריעבד
אבל לכתחילה אסיר לצלות בשר שנמלח עם הבשר שאי
נמלח ואפילו הורח עכ"ל והטעם שמתר בריעבד
משום דאמרינן כבולעו כך פולטו הדרם הגופל מאורו
שלא נמלח על אורו שנמלח הוא דם פליטה ולא דם
בעין ואפילו גם לא הורח הדרח שקודם המליחה אותו שלא
נמלח כבר נתבאר דלענין צלייה לא חשבינן הדרם שע"פ
הבשר כדם בעין אלא כדם פליטה ושפיר אמרינן ביה
בבכ"פ :

ין מעשה שצלו בשפור אחד בשר שלא נמלח עם
בצלים ואסר אחד מהגדולים את הצלים ויש
שהתירו בריעבד כרין בשר שלא נמלח עם בשר
שנמלח שנתבאר מקודם דדם משרק שריק ועוד
דכבולעו כך פולטו ועוד הראש מושך הדרם אליו ואינו
מניחו לכלוע דבר הסמוך לו ואפילו אם נאמר דע"י
הנבחה השפור הדרם ניגר ומסתרך בכצלים מ"מ בבכ"פ
[פרי"ח סק"ט] ולעג"ד נראה כדברי האוסר ראולי חריפות
הבצלים מבליעים הדרם כמו האש ומצד הריפותם אינם
מפליטים ויראה לו העיקר לדינא ליתן לעכו"ם
למעום אם יש בהבצלים מעם דם ובלא זה אין להתיר
[כאוסר הו"ט סרס"ט] ראולי דינו כמפילה של קטח
שיתבאר בס"י ע"ח :

שלא

בנון שהפנימי לא שהה שיעור מליחה דאז החצון בולע
במנו קודם שנתחמם מהאש ואינו יוצא עוד אבל
כשהפנימי הפל מותר החצון דכבכ"פ [ע"ד ס"ט] ויש
חולקין בזה וס"ל דהחצון לעולם מותר אף אם הפנימי
לא שהה שיעור מליחה [ע"י סק"ט חזו דעת ס"ט ו"ה ס"ד
נדחק גדנריו ע"ט] :

יא אמנם גדולי אחרונים חולקים על דיעה הקודמת
ומקיימים דברי רבינו הרמ"א דיש ראיות ברורות
גנם הפנימי אף שאין לו פליטה עצמו ס"מ שואב האש
ממנו אף כשבולע מהחצון או שאינו בולע כלל ממעם
שהאש שואב לחוץ ואינו מניחו לפנים דהא סמא
שנתבאר בס"י ע"י סד"ן שפור שאינו נאסר והרי הוא
תחוב בתוך הבשר והוא כפנימי המונח בחצון ואם כי
יש לחלק בין בשר לכלי מ"מ מי יכריחנו לחלק בזה
להקל בשפור [נפ"מ] נסיעף ס' לנהיך יש כנראה וזו"ק] :

יב ועוד ראה מדברי הרמב"ם פ"ו מטאב"א שכתב
וה"ל עופות שהניחן שליטין וכי' והבאנו דכרו
בסעיף ב' וכתב רבצלי מותר אף שהבשר שבתוין אין
בו דם כלל לא אמרינן שבולעין מהעוף וכן בסוף כתב
אע"פ שהבשר שבתוכה חי בלומד וכ"ש כשהוא צלוי
דמותר הכל בין שנמלחו העופות ובין שלא נמלחו [פרי"ח
וגר"ס] ומ"מ יש לדחות דמייירי שגם העוף נמלח אך
לשיטתו אינה מועלת המליחה לגמרי כמ"ש בסעיף ב'
ולכן לגבי מעט הדרם הנשאר לא חיישינן [פמ"ג] אבל
לא ששמע בן רא"ב היה לו לבאר להראי שהעופות
נמלחו אלא ודאי כדברי רבינו הרמ"א :

יג ועוד ראה דהא קי"ל אין סחויקין דם בבני מעיים
ובקרנן פסח הנן דנותן את המעיים לתוכו [רי"ט כ"ג]
וגם מאן דפליג בזה הוא מטעם דהיה כבישול במבואר
שם במשנה ואם בדברי החולקים הא נלא"ה א"א
להניחן בהוד הפסח כרין פנימי מלוח והחצון אינו מלוח
אלא ודאי העיקר לדינא כדבינו הרמ"א וגם מה שאומרים
דכשהפנימי נמלח ולא שהה והחצון נמלח והורח אסיר
שבולע מהפנימי נ"ב אינו מוכרח דכח האש חזק לגבי
החצון ומוציא הדרם גם מה שבלע קודם שנתחמם
[שערו"ס] וכבר נתבאר זה סוף סעיף י' ע"ש :

יד וכתב רבינו הרמ"א דכ"ו בריעבד אבל לכתחלה
אין לעשות שום מולייתא רק אם נמלחו שניהם וכך
זה מייירי כשאין במולייתא זו רק בשר או עשבים אבל
אם יש שם ביצים הנקרשים דינו כאלו נתבשל בקדריה
ואפילו בריעבד יש לאסרו אם לא נמלחו שניהם עכ"ל
דבצים הם כבישול ממש ולכן אם אפילו יש להביצים
נ"ב בשר באותו מילוי נ"כ אסור לגמרי דלא כיש מי
שרוצה להקל בזה ואפילו הבשר מרובה על הביצים
אבר הכל אפילו בריעבד אח"כ יש ששים בכל המולייתא

סימן עח שלא לדבק בצק כבשר ישא נמלח . ובו ד' סעיפים :

א כתב הטור המופל בצק בעוף שלא נמלח כשיעור מליחה אם הבצק של סמירא פירוש מקמח של חמין סולת הגם מותר אע"פ שמאדים שבצק של סמירא מתפרד וכבולעו כך פולטו ואין ארטימות זה אלא מראה דם [ולא דם ממש] ואם הבצק מקמח של חטים מגופה ודק אפילו אין מראה האידם ניכר אלא שאינו זך ככסף אמור לפי שנרבק בו הרכה וכולע ואינו פולט היה הבצק משאר קמחים אם האדים אמור ואם לאו מותר עכ"ל: **ב** וכל זה הוא כנגד פסחים [ע"ד:] שהיה דרכם למפל בצק סביב העוף ולצלוחה על האש ולכן אם עדיין לא הוכשר הבשר במליחה כראוי אמור למפל הבצק סביבו שהרי יבלע מדם הפליטה ולכן צריך לדעת שמגולת מפילה הלזו להפליט הדם שבולע ע"פ הפרטים שנכתבו :

ד וכתב רבינו הרמ"א דרוקא למפל בבצק אמור אבל מותר למשוך בשמן או בציר בשר שלא נמלח ראין זה מעכב הפליטה ופשטיד"א יש לו כל דין בישול בקדירה בין לקולא בין לחומרא עכ"ל וכונתו משום דיש מרבתינו שמירשו הך רמפילת בצק שבנגמ' שזה פשטיד"א שסמלאים בתוך העיסה בשר ולא כן דעת כל הראשונים אלא זהו מיחה שעל הבשר כמו שנתבאר לזה קס"ל דפשטיד"א אינו כמיפול בצק אלא כבישול ממש וזה שכתב בין לקולא בין לחומרא כוונתו דבעינן ששים נגד המילוי ואי ליכא ששים הכל אמור וזה לחומרא ואם יש ששים וזרק המילוי וכל דפשטיד"א כשר ואי"צ נמילת מקום כרין עלי וזהו לקולא ומיהו יש מחמירים דגם כשיש ס' צריך נמילת מקום [פליח] :

א כתב הטור המופל בצק בעוף שלא נמלח כשיעור מליחה אם הבצק של סמירא פירוש מקמח של חמין סולת הגם מותר אע"פ שמאדים שבצק של סמירא מתפרד וכבולעו כך פולטו ואין ארטימות זה אלא מראה דם [ולא דם ממש] ואם הבצק מקמח של חטים מגופה ודק אפילו אין מראה האידם ניכר אלא שאינו זך ככסף אמור לפי שנרבק בו הרכה וכולע ואינו פולט היה הבצק משאר קמחים אם האדים אמור ואם לאו מותר עכ"ל: **ב** וכל זה הוא כנגד פסחים [ע"ד:] שהיה דרכם למפל בצק סביב העוף ולצלוחה על האש ולכן אם עדיין לא הוכשר הבשר במליחה כראוי אמור למפל הבצק סביבו שהרי יבלע מדם הפליטה ולכן צריך לדעת שמגולת מפילה הלזו להפליט הדם שבולע ע"פ הפרטים שנכתבו :

ג וכיון שיש בזה הרבה בקיאות לכן כתב רבינו הב"י וז"ל המופל בצק בעוף שלא נמלח אע"ג דבגמ' מפליג בין סמירא לשאר קמחי ובין אסמיק ללא אסמיק אגן השתא לא בקיאינן במילתא ובכל גזוני יש לאמור אבל אם נמלח ושהה כדי מליחה ואח"כ יזרח מותר

בסיד מליק הלכות מליחה

ספר

ערוך השלחן על הלכות

בהמה וחיה שהורה וטי והלכות בשר בחלב
תערובות וטי

סאת תנאן המפורסם כל כי שהר"ר יחיאל מיכל ז"ל בהרב ר' אהרן הלוי
עפשטיין ז"ל אב"ק באוהרדק בעהמ"ח סי' אור לישרים על ספר הישר
לרית וערוך השלחן על ד' חלקי שיע.

ערוך הלכות בהמה וחיה מהורה סימן עט השלחן א 1

סימן עט סימני בהמות וחיות מהורים וסימני הממאים. ובו חי סעיפים :

פרסה לפיכך מי שהוא מכירין א"צ לבדוק לא בפה ולא ברגלים [רמב"ם ס"ט] ומי שאינו מכירין נתפרשו סימניהם בתורה מעלה גרה ומפרים פרסה כמו שבארנו [וי"ע לשי"ן למ"ד דענייני נפ"ש ח"ט הוא נללל נמינים עלו וזו"ל מי שסובר כן לא יסתר כך דעטר נכמות וכו' לא ורמב"ם סובר דענייני כ"ס מנכמה וז"ל ע"ס] :

ה תורה מנאה אותן האסורין באכילה כחזיר וגמל וארנבת ושפן להודיע שאף שיש להן סימן אחד של פהרה כמבואר בתורה מ"מ אסורין מפני שנחמרו להם הסימן השני במבואר שם וק"ו אותן שאין להם אף סימן אחד של פהרה וכך שנינו בת"כ את זה לא תאכלו אין לי אלא אלו בלבד שאר בהמה וחיה ממאין מניין ודין הוא מה אלו שיש בהן סימן פהרה הרי הן בל"ת על אכילתן שאר בהמה וחיה ממאה שאין בהן סימן כלל אינו דין שתהא בל"ת על אכילתן ואין זה ק"ו גמור ככל הק"ו שכתורה ראמרינן אין עונשין מן הדין דאין זה רק גילוי מילתא בעלמא [רמב"ם גלגלין ס"ט] ויש מי שתיירץ דכיון דיש בזה עשה ג"כ כמ"ש ולכן לוקין על הלאו אף שבא מן הדין [הס"מ רפ"ט ס"ט] וממילא עלה כתנן פטמט של הרמב"ם סכנבט] :

ו קבלו חז"ל שכל בהמה וחיה שאין להם שיניים בלחי העליון ולא ניבין שהם תלהלי בשר כעין שיניים בולטין בחניכין וי"א שניבין הם שני שיניים למעלה אחד מכאן ואחד מכאן בקצוות הלסתות בידוע שהיא מהורה והוא שיכיר בן גמל כלומר גמל קטן שהיא ממא דאין לו שיניים וגם ניבין אין לו ער שינגיל [ג"ע] והטעם משום דכיון דאין לו שיניים וניבין אינה יכולה לפחון את המאכל בתחלה רק דק ויורד המאכל לתוך האיסמומבא גם גם ומפני זה אינה מעכלת את המאכל עד שמעלתו עוד פעם לתוך פיה ולטותו רק רק ומפני זה חייבה חכמת הבורא יתברך ליתן לה הטבע שתהא מעלת גרה וכל שמעלת גרה גם היא מפרסת פרסה חוץ מגמל וארנבת ושפן שמעלים גרה ואינם מפרסות פרסה ולהן אין לחוש מפני שיש להם שיניים למעלה או ניבין וכל שמפרסת פרסה מעלת גרה חוץ ממחיה :

ז לפיכך היה מולך במדבר ומצא בהמה שפרסותיה חתוכות ואין ביכולת להכיר אם היא מפרסת פרסה אם לאו והוא אינו מכירה אם היא מכהמות וחיות מהורות אם לאו יבדוק בפיה אם אין לה שיניים ולא ניבין למעלה בידוע שהיא מהורה והוא שיכיר בן גמל וכן כשמצא בהמה שפיה חתוך ואינו יכול לבדוק בניבין ואינו מכירה יבדוק ברגליה אם פרסותיה סדוקות בידוע שהיא מהורה והוא שיכיר חזיר ואם יש לה קרנים בידוע שאינה חזיר שהחזיר אי לו קרנים גם קבלו חז"ל [ס"ט] שאין לך בהמה וחיה שפיה שבתת

א ארבע מצות עשה יש במאכלות האחת לבדוק בסימני בהמה וחיה להבדיל בין טמאה לטהורה והשנית לבדוק בסימני העוף להבדיל בין טמא לטהור והשלישית לבדוק בסימני חגבים להבדיל בין טמא לטהור והרביעית לבדוק בסימני דגים להבדיל בין טמא לטהור שנאמר והבדלתם בין הבהמה הטהורה לטמאה וגו' ונאמר להבדיל בין הטמא ובין הטהור [סמ"ג ל"ט] וכ"כ הרמב"ם ז"ל בריש הלכות מאכלות אטורות ע"ש :

ב ואין הכוונה שהבדיקה היא מ"ע אלא דה"פ הדנה באיסורי מאכלות ממנינים הטמאים יש בהם ל"ת כבכל איסורים כנבלה וטריפח וכדומה אך כאלו יש ג"כ מ"ע שהאוכל מהטמאים עובר על עשה ועל ל"ת והנה בדגים מפורש כן בגמ' [מילין ס"ו:] ובבהמות וחיות כמבואר בספרא אותה תאכלו אותה באכילה ואין בהמה טמאה באכילה ולאו הבא מכלל עשה עשה וכן בעופות דובא בילקוט בשם הרמרי וגם הרמב"ם בס' המצות [ק"ג] כל צפור מהורה תאכלו זו מ"ע [נספך עלו לא נמל"ז זכ] ואין הכוונה שיש מ"ע לאכול מהורה אלא כלומר שיש עשה לבד הל"ת על אכילת עוף טמא וכן בתגבים כתיב בשמיני את אלה מהם תאכלו ג"כ על הטמאים הוה לאו הבא מכלל עשה [ס"ט] וזהו שאמרנו שהבדיקה היא מ"ע כלומר כשאוכל מהטמאים עבר גם על עשה [ומתורן קצית סדאג' נפתחה להרמב"ם חלק א' ע"ש דכן יתיר נעלמו בס' המלות וכו' גם כוונת הס"מ והלח"מ ר"ס ס' מלכ"ט ע"ש ומה שסקפה הלח"מ למה לא הוכיר בס"כ נמניס שיש עשה המיכתי דכיון שגילוי כרית ההלכות וגם כרית ס"כ נכמות למה לו להסדורי מילי וזקן] :

ג הלאוין מפורשין בתורה אצל כל המינים כפ' שמיני והסימנים של בהמות וחיות מהורות מפורשים בתורה מעלה גרה ומפרסת פרסה ומעלה גרה הוא שבולעת המאכל ואח"כ מעלה את המאכל ומקיהא ממעיה ומחזרת אותו לתוך פיה לכתשו ולטחנו הדק [כ"ט] ומפרסת פרסה כתיב ושועת שמעו שמובדלת למעלה ומלמטה בשתי צפרנים שיש שפרסותיו סדוקות מלמעלה ואין שפועות ומובדלות לגמרי שמלמטה הן מוצרות [ס"ט] ואין זה מפרסת פרסה :

ד תניא רבי אומר גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שבהמה טמאה מרובה מן המהורה לפיכך מנה הכתוב במהורה [מילין ס"ג:] ועשרה מינים מנה הכתוב [ס"ט] במהורין ואין לך בכל בהמה וחיה שבעולם שמותה באכילה חוץ מעשרה מינים המגויים בתורה פ' שמיני שלשה מיני בהמה והם שור שה ועו ושבעה מיני חיה ואלו הם איל וצבי ויחמור ואקו ורישן ותאו וזמר הם ומיניהם כנון שור הבר והמריא שהן ממי' השור וכל העשרה מינים ומיניהם הם מעלה גרה ומפריסי

ולא תאכל הנפש עם הבשר מותר אתה מצווה על איבריו [ק"י] כמ"ש בסי' ס"ב וא"כ כיון שבשרו מותר יהא אסור משום אמה"ח והשיב דזה לא נאמר אלא בדבר שצריך שחיטה ובאדם לא שייך זה כמובן דא"כ למה אינו נוהג אמה"ח בדגים והגבים שהרי בשרם מותר אלא ודאי כיון דא"צ שחיטה לא שייך בהם אמה"ח ע"ש :

יא ומאד תמיהה הא אמה"ח באדם טמא באהל כמת עצמו כמו ששנינו בפ"ב באהלות ואיזה ענין הוא לדגים שאין בהן שום טומאה רק טומאת אוכלין בכל האוכלין ולא כבעלי חיים כמו ששנינו בעוקצין [פ"ג] ועוד היכן מציינו דבר שטמא כמת עצמו ויהא מותר באכילה ואפילו אם נאמר דאמה"ח של אדם יהא אסור באכילה ורק בשר הפורש ממנו מותר באכילה ובבשר מן החי ליבא שום טומאה כמ"ש הרמב"ם בפ"ב מטומאת מת ג"כ המורה דמפ"ג אם נאמר דאמה"ח שלו אסור באכילה א"כ גם בשר מן החי שלו אסור דכל מקום שאמה"ח אסור גם בשרו אסור כמ"ש בסי' ס"ב ועוד דבטומאת בשר יש פלוגתא בעריות [פ"ו גי'ג] ורמב"ם פסק כמאן דמטהר וא"כ למאן דמטמא ודאי דאסור באכילה ולפ"ו גם למאן דמטהר כן הוא רבוה לא נחלקו ושמה תאמר דאיסור אכילה אינו תלוי בטומאה וטומאה אינו תלוי באיסור אכילה א"א לומר כן דודאי יש שאינו מקבל טומאה ושאכילה אסור כמו טריפה אבל להיפך שיהא מקבל טומאה כמת ונבילה ושתיהא מותר באכילה ודאי א"א לומר כן שהרי בכל איסורי מאכלות בפ"י שמיני קרא התורה בשם טומאה כדכתיב להבדיל בין הטמא ובין הטהור וכתוב אל תשקצו את נפשיותכם בכל השרץ ולא תטמאו בהם ונטמאתם בהם והכוונה על אכילה כפירש"י ע"ש וכתוב וזה לכם הטמא בשרץ וגו' ובקדושים כתיב והבדלתם בין הבהמה הטהורה לטמאה וגו' אשר הבדלתיו לכם לטמא ופירושו לאיסור אכילה ואיך נאמר דדבר המטמא במגע ובמשא כנבלה ובאוהל כמת יהא מותר באכילה ושמה תאמר הרי דם מן החי מותר אמנם באמת אין שום טומאה בדם מן החי כמ"ש הרמב"ם בפ"ב מטומאת מת דין י"ג וז"ל דם מן החי אפילו דם נחירה ה"ו מותר כל זמן שהוא חי עכ"ל [ועפ"י] :

יב ואולי זהו דעתו של רבינו הרמ"א שכתב בשר אדם אסור לאכלו מן התורה עכ"ל ותמחו עליו למה לא הביא דעות החולקים ומתירים והלבוש הביא באמת שתי הדעות ע"ש ואולי ס"ל כמ"ש דודאי לאכול כמו שהוא אין שום סכרא להתיר אחרי שיש בזה טומאה ולהמתירין אפשר להתיר כשנשתלקה הטומאה ממנו כגון שנתייבש הבשר יותר מדאי דבכה"ג גם במת מותר כדאיתא בנדה [גי'ג] וכמ"ש הרמב"ם בפ"ג מטומאת מת ע"ש וכ"ש כשנעשה כקמח הדוא מותר כמ"ש שם ובכה"ג אפשר להמתירין שיתרו בבשר מן החי אף שמלשונם

שתחת העוקץ של עצם האליה שלה הולך שתי וערב לאיזה צד שיחתכנו אלא הערוד לפיכך המוצא בהמה או חיה שפרסותיה חתוכים וגם פיה הרוך שאין ביכולת לבדוק בשני הסימנים ישחטנה בלא ברכה ויבדוק בבשר שתחת כנפי העוקץ אם הולך הבשר שתי וערב טהורה והוא שיכיר ערוד וכל דברים אלו קבלו הו"ל איש מפי איש עד הל"מ :

יג כתב הרמב"ם בפ"ב ממאכ"א דין ג' האדם אע"פ שנאמר בו ויהי האדם לנפש חיה אינו מכלל חיה בעלת פרסה לפיכך אינו בל"ח והאוכל מבשר אדם או מחלבו בין מן החי בין מן המת אינו לוקה אבל אסור הוא בעשה שהרי מנה הכתוב שבעת מיני חיה ואמר בהן זאת החיה אשר תאכלו הא כל שהוא חוץ מהן לא תאכלו ולא הוא מכלל עשה עשה עכ"ל ובש"ס לא נמצא הדרש הלוח אמנם בת"כ איתא יכול יהא אף בשר מהלכי שתיים וחלב מהלכי שתיים בל"ח על אכילתן ת"ל זה לא תאכלו זה בל"ח על אכילתן ואין בשר מהלכי שתיים וחלב מהלכי שתיים בל"ח על אכילתן עכ"ל הת"כ ומהו למד הרמב"ם דרק מל"ת אימעות ולא מעשה והכתיבו לדעתו הרא"ה והריטב"א והר"ן ז"ל [כחונות ס"י ע"ש] :

יד אבל רבותינו בעלי התוס' [ס"ג] והראב"ד והרא"ש והרמב"ן והרשב"א ז"ל חולקין בזה וס"ל דגם עשה אין בבשר אדם חי כשנחתך ממנו דודאי בשר מת אסור בהנאה ג"כ וכ"ש באכילה אבל בשר מחי אין בזה שום איסור מן התורה כמו דם אדם וחלב אשה שמוטר מן התורה [ס"ג] וכוננת הת"כ לא לבד על איסור לאו אלא על כלל האיסור וראיה שהרי גם על חלב אשה דרשו כן ובשם מותר לגמרי מן התורה כמ"ש בסי' פ"א וה"נ דכוותיה ואררבא אי ס"ד דבשר אדם אסור מן התורה איך מותר הדם והחלב והא"ל דכל היוצא מן הטמא טמא והאוסרים אומרים להיפך אי ס"ד דבשר אדם מותר מן התורה א"כ למה לן קרא דדמו וחלב אשה מותר הא קי"ל כל היוצא מן הטהור מותר כדגים והגבים שרקן מותר משום דא"צ שחיטה אלא ודאי דבשרו אסור ולכן איצטרך קרא להתיר דמו וחלב אשה ועוד היאך אפשר לומר שיהא בשר מותר בלא שחיטה והרי התורה פרטה רק דגים והגבים שמותרים בלא שחיטה אבל לא מין בשר אחר אמנם מציינו בסנהדרין [גי"ט:] בשר היורד מן השמים ע"ש ואפילו לדעת המתירים מ"מ מצות פרישה יש בו כמו חלב אשה לאחר שפסק התינוק לינק שאמרו הו"ל דהוי כיונק שקץ כמו שיתבאר בסי' פ"א מן כתב הרשב"א בתשו' [ס"ו ט"ד] ע"ש ואחד מהאחרונים חולק בזה וס"ל דאפילו מצות פרישה אין בו ואין עיקר לדבריו : **י** ושאלו מהרשב"א ז"ל [ס"ג] דלשיטת המתירים בשר אדם חי יהא איסור אבר מן החי נוהג בו שהרי קי"ל דאמה"ח אינו נוהג אלא במתירין מטעם דכתיב

מן דבר פשוט הוא דה"ה כממאה שהגיעה מעוברת ולא ראינו שילדה ואנו רואין מין מהור כרוך אחריה שהיא ג"כ אמורה דחיישינן שהממאה ילדתו [נטע] ואפילו יש מהורה בעדרו וק"ו הדברים מהדין הקודם ולא אולינן בתר החוקה מפני הריעותא שאין הדבר מצוי כמ"ש כ"ש שאין הולכין אחר הריעותא מפני החוקה:

יך יראה לי דמהורה שגולדה מן הממאה יש לה כל דין ממאה לכל דבר ואסור לכתוב על עורה ס"ת ת"מ ואין שחיטה מועלת לה להוציאה מידי מומאה וכן לקולא שאין דין אמה"ח נהג בה כממאה כמ"ש במ" פ"ב ואין חיוב כרת על החלב כממאה ויש מי שמסתפק בזה ולא ידעתי למה דהא בגונא חדא נשנו שניהם במשנה ממא שילדה כמין מהור ומהור שילדה כמין ממא ולכן כמו מהור שהוליד ממא היה מהורה נמורה כמו כן להיפך [ואולי לזכ פייס שהנל סהינאל וט' כלומר לגמרי ולפסר שזכו כונת ס"ס בכורות ו' סימנל כפלמל סוף וכו' פ"ג וע"ש בתוס' ד"ס למע וזקן]:

יך הנולד מן הטרפה מותר ואע"ג דעובר ירך אמו הוא מ"מ כיון דאיסור האם אינו אלא מפני שאינה יכולה לחיות דטרפה אינה חיה ודאי זה העובר יש לו חיות כפ"ע ואינו תלוי בחיות האם ואפילו למאן דס"ל בגמ' טרפה חיה מ"מ הרי הולד איננו טריפה ולא דמי לכיצת טריפה שאמורה כמ"ש במ" פ"ו שהיא היתה מעורה בגידין להעוף הלכך כגופה דמיא משא"כ בולד בהמה [גמ' גמ'] ואין לשאל היכי משכחת לה להאי דינא והא קי"ל טרפה אינה יולדת ר"ל דמשכחת לה שעוברת ואח"כ נטרפה או במרפה ודאית דאינו מועיל י"ב חדש כמ"ש במ" גמ' וזה"ה אם אירע שילדה אינה יוצאת בזה מידי טריפתה אמנם בש"ס משמע דאי"א אפילו במקרה רחוקה שטרפה תלד [עט"ך סק"ח ופמ"ג סס וזקן] ודע שיש מי שמסתפק בנדרסה האם אם מויק להעובר אם לאו [פ"ו סק"ה] דזה לא דמי לכל הטרפות לפי שהארס מתלחל וזנה זהו ודאי אם העובר נותר בשחיטה האם ודאי דאסור כהאם עצמו וגם בשאר טרפות כן הוא כמ"ש במ" י"ג ואם נולד הולד וחי יב"ח ודאי דמותר דהא גם לדרוסה ודאית מתי יב"ח לכמה פוסקים כמ"ש במ" גמ' נ"ו והספק הוא אם נשחט תוך יב"ח [ועפ"י סק"י]:

שמלשונם לא משמע כן מ"מ אין הברח לזה ורק מחש' הרשב"א שהבאנו מבואר ההיפך ואולי גם ממעט זה לא הביאו המור והב"י דין זה כלל רצ"ע:

יך שני חכמים במשנה [בכורות ס"ג] בהמה מהורה שילדה כמין בהמה ממאה מותר באכילה וממאה שילדה כמין מהורה אסור באכילה שהיוצא מן הממא ממא ומן המהור ודווקא כשילדה מין פרסה כמ"ש לעיל סי' י"ג ע"ש וכיון שהיוצא מן הממא ממא ומן המהור מהור לכן גם חלב ממאה אמורה כבשרה וחלב מהורה מותרת כמו שיתבאר במ" פ"א ואין לשאל איך מתירין במהורה שילדה ממאה ויש בה כל סימני מומאה נידוש שמא עיברתו אמו מן הממא ודומה לאביו ולמאן דחייש לזרע האב הרי הוא ממא אמנם כבר אמרו חו"ל דממא ומהור אין מתעברין זה מזה וכ"כ הרמב"ם בפ"א ממאכ"א ע"ש:

יך זה שהתרטו במהורה שילדה כמין ממאה זהו דווקא כשכבדור ילדתו כגון שראינו שילדתו אבל ממעט חוקה אפילו חוקה ברורה דמהני לענין בכורה כגון שהתנה מעוברת ואח"כ מצאנו מין ממא הולך אחריה וכרוך אחריה ויונק אותה דלענין בכורה מהני כמ"ש במ" שפ"ו מ"מ לענין היתר אכילה לא מהני משום דחיישינן שמא מן הממאה נולד ונכרך אחר המהורה וכך אמרו חו"ל [עס כ"ד] ראה חזיר שכרוך אחר רחל פמורה מן הבכורה ואסור באכילה והמעט מזה דאע"ג שזה חוקה גדולה וסוקלין על חוקה כזו [קדושין ס"ג] מ"מ כיון שאינו מצוי כלל שמהור יוליד מין ממא מתרת לגמרי את החוקה ולא אולינן אחר חוקה כזו לקולא משא"כ לענין בכורה נהי נמי דלא ילדה אותה מיהו עכ"פ כבר ילדה כיון שהיא מינקת ומקרבת ולד וממילא שפמורה מן הבכורה:

מן ודע שיש מהקדמונים שאמר דדווקא כשיש מין ממא בהעדר אסור באכילה אבל כשאין מין ממא בהעדר לא חיישינן כולי האי שיבא ולד מעדר אחר וינק מו ויהא כרוך אחריה ומותר גם באכילה [לחנ"ד פ"ג ממאכ"א] אבל מכל הפוסקים נראה שאינו כן [פס"מ] ופעם גדול יש בדבר שהרי גם בלא זה היה חוקה גדולה כמ"ש ועכ"ז אינו מועיל ממעט שנתבאר א"כ מה יוסף תך דאין דבר ממא בעדרו סוף סוף אין זה רק חוקה אלימתא ומה שאינו מצוי מותר החוקה:

סימן פ הסימנים להכיר בין בהמה לחיה . ובו יג סעיפים :

ורק בתורה שבנ"פ באה הקבלה לחו"ל התרשים שביניהם כמו שיתבאר:
ב חו"ל הרמב"ם בפ"א ממאכ"א דין י' וסימני חיה ספי השמועה הם כל מין שהוא מפרים פרסה ומעלה גרה ויש לו קרנים מפוצלות כגון האלף חיה מהורה בודאי

א כיון דבהמה חלבה אסור והחיה חלבה מותר כמ"ש במ" ס"ד וכן הבהמה א"צ כיסוי דם וזיה צריך כמ"ש במ" כ"ח וכן לענין אותו ואת בנו יש הפרש ועוד לכמה דברים ולכן צריכין לדעת הסימנים להכיר מה ודאי בהמה ומה היא חיה ובתורה לא נתפרש זה

ואלו הן כרוכות גדרות וחרוקות והוא דמיבלע חירקיהו ופירש"י כרוכות גילדי גילדי קליפה על קליפה כעין קרני השור חדרות שחזין למעלה כעין קרני וזכבי וחרוקות מלאות פנימות וחרוצים ורמיבלע חירקיהו שחרוציו תכופות וסמוכין ומובלעים זה בזה :

¶ והרמב"ם כתב [שס] כרוכות כקרני השור וחרוקות כקרני העז ויהיה החרק מובלע בהן והדרות כקרני הצבי ה"ז חיה טהורה וכלבר שיהא בקרנים שלשה סימנים אלו כרוכות חרוקות והדרות עכ"ל וי"ל שמפרש כרש"י ורק בפירושא דמיבלע חירקיהו מפרש באופן אחר והיינו שהחרק יהיה מובלע בהן כלומר עמוק אבל מדבריו בפ"י המשנה נראה שמפרש פירוש אחר לגמרי וז"ל שם אם היו דומים לגוף פשוט שיש לו גובה ידוע מתוקן הקצוות כלומר יהיו קרנותיו זווית נצבות ושור אותו ופתלו כמו שעושין צמיד על זרוע ואחר שפתלו עוותו עד שנוטה ואפילו ואפילו כל שהוא ה"ז חיה כגון הצבאים והדומה להם לפי שקרני השור מעוותים ואין בהם נפתולים וקרני העזים מעוותים ומפוצלים אבל נפתוליהם כמו נפתל דבר עגול שאין לו שפה חדה עכ"ל :

¶ ונראה שהוא מפרש כרוכות ראשיהם מעוותות וחרוקות מפוצלות והדרות נגזר מלשון הדור כלומר שהם מתוקני הקצוות שיש לקרנותיהם זווית נצבות [נ"ן] וי"א שלפי לשונו זה אינו מלשון היור ואדרבא היה גורם בגמ' כגורסת רש"י חדרות ואפשר שגורסתו היתה חדרות שיש להנפתולים חיה [למ"מ] ויש גורסים הרוקות והדרות כלומר הרוקות שהיו מהודקים הרבה שלא כקרן השור שהגלדים רפויים עד שמתקלפים זה מעל זה אלא שהגלדים יהיו מהודקים זה עם זה והדרות היינו שהן מגולות שלא כקרני העז שהם רחבות ומיבלע חרקייהו שהגלדים מובלעים זה בתוך זה [כס"ג] וי"ן ע"ש [יש להחמיר בכל הפירושים [נ"ח] :

¶ אם חסר אחד מנ' סימנים אלו וגם אינן מפוצלות חלבן אסיר בר"א במין שאינו מכירו אבל שבעה מיני חיה האמורים בתורה אם היה מכיר אחד מהם אפילו לא מצא לו קרנים חלבו מותר ורמו טעון ביסוי כן פסקו הרמב"ם והש"ע אמנם השור לא הביא זה ולכאורה מתוך סוגית הש"ס נראה להדיא דכל חיה טהורה יש לה קרנים ועוד איך אומר הרמב"ם אם היה מכיר אחד מהם אפילו לא מצא לו קרנים מותר והרי ביאור וצבי דענו שיש להם קרנים ומסתמא גם בשאר יש קרנים ועוד איוה לשון הוא לא מצא לו קרנים ולכן גלע"ד דה"ק ודאי אם ידענו שאין לו קרנים אינו מין חיה אלא משום דרך החיות להפיל לפרקים קרניהם מעליהם כמ"ש בספרי הטבע וזהו כוונת הרמב"ם אם מכיר אחד מהם כגון שמכיר שהוא צבי וכיוצא בו אפילו אין לו קרנים עתה תולין שקרניו נפלו ממנו וזהו שאומר לא מצא לו קרנים כלומר שעתה לא מצא לו

נדאי וכו' עכ"ל סבואר מדבריו הסימן דקרנים מפוצלות כלבר אינו מועיל דאע"ג דודאי איננה בהמה דאין קרני בהמה מפוצלות מ"מ יש להסתפק בחיה טמאה ויכן צריך מפרים פרסה ומעלה גרה [וזה דעת הרמב"ם נמוס' חולין י"ט ע"ט] :

ג ושנו חכמים במשנה [גדה נ"א] כל שיש לו קרנים יש לו מלפ"ם דמשמע מזה דבסימן קרנים לבר די ואין הלכה כמשנה זו דכבר יש פלוגתא בזה בברייתא שם וקיי"ל דלא כמשנה זו ויש שרצו לדייק במשנה זו דבהמה טמאה אין גדרלי קרנים והקשו על רבינו הרמ"א בא"ח ס' הקפ"ו שכתב שופר של בהמה טמאה פסול והא לא משכחת לה ומעות הוא בידם דאפילו לפי משנה זו אין הכוונה על סתם קרנים אלא על קרנים כקרני חיה [וכ"ג כהו"ט ע"ס] דכן סבואר בסוגיית הש"ס דחולין שם וכ"כ כל הראשונים אבל סתם קרנים יכול להיות גם בבהמה טמאה וכ"ש דלא קיי"ל כמשנה זו והמכונה לזה גדרלי אחרונים [ועוד ראה ס' שם שאמרו חו"ל שם כשהיה כהלך במדבר וכו' כמ"ש בס"י ע"ט למה לא אמרו סימן קרנים אלא ודאי שאין זה סימן טהרה [ואמת שלטון רש"י והרע"ב נגדה ע"ס סבואר דכוס סימן וכבר תמה כהו"ט ע"ס וכתב שאינו מרש"י ע"ט ולכן הרמב"ם נס"י המשנה מדויק ע"ט ואפילו לרש"י אינו אלא לר"ד ולא לרננן וסוגיא דשכת כח: נתחש"י קן אחת שאני והנה ספרי"ה הביא הרבה נקדן אחת אחת עמ"ס עמ"ס ע"ט ועכר"ס ולעני"ד נראה כשנדקדק ע"ס למה לא הכריזו חכמים א"ס התחש מין חיה או מין בהמה לפשוט משורו של אה"ר דהוא נהמה מדיה לו קרן אחת כמו דפאים לענין סכרה אלא ודאי דאין ענין זל"י אלא דפ"ס דפ"ס מדל"ט"רין דלמיר קרן אחת ה"ס לו לחתש וזכ"ס נ"מ הוא כשלמא בין חיה לבהמה י"ס הפרס לדינא אכל מה לנו א"ס קן אחת א"ס יותר אלא להורות דטכור כיה משום דמנינו מימלא דקרן אחת נאלה"ר ה"ס סהור ע"מ דגם כהן כוונתם ולא משום דקרנים כוה ככרה לעברה ודוק] :

ד ופירושא דמפוצלות לפירש"י לשון פיצול שהקרנים סתחלקים לכמה עופים כענפים היוצאין מבדי אילן ור"ת פירש שהם הדות וזקופות ובראשיתן הן כפופות [סור] ולכאורה כיון שיש ספק יש להחמיר בשל"ת תורה כשני הפירושים אך הרשב"א ז"ל כתב בתורת הבית דמועיל כל אחד משני הפירושים ע"ש וצ"ל כשום דא"א לזה בלא זה ורש"י ור"ת לא נחלקו רק בפירושא דמפוצלות אבל כשיש סימן אחד ממילא רגם השני יש אבל א"א לומר כן שהרי הצבי קרניו מפוצלות לפי פירש"י ולא לפיר"ת כמ"ש רש"י והו"ס שם אלא צ"ל משום דבבהמה א"א להיות גם אחד מהם ולכן הוא בהבדח חיה [נ"ן] :

ה וכך אמרו חו"ל שם דכשהקרנים מפוצלות לית דינא ולית דיינא כלומר דודאי חיה היא וחלבה מותר וצריך ביסוי דם אמנם כשאין קרניה מפוצלות צריך סימנים אחרים כהקרנים להביר שוהו חיה ולא בהמת

מזה ומשמע דמ"ל הוא ככל העוים והוי מין בהמה וממילא לא הוצרך להוכיח שהוא מין בהמה כיון דשמו עז והרשב"א והרא"ש פסקו בהטור דכן משמע להדיא סוגית הש"ס תחלוין [פ"י] והמפרשים תרצו רבינו ברוחק [ענ"י] ונראה מעמו דכיון דהרבה אמוראים הסתפקו בו והרבה סוברים שהוא מין בהמה אע"ג דבסוף קאמר הש"ס שאמורא אחד עשאן כחיות לא משנחנין בזה ע"ש [פ"ך מ"מ] ה"ס לו לסמוך דוכו ספיקא דדינא ומייז כניסוי מספק וחמס זה נכלל כמ"ס כל שיסתפק ק"ך וכו' כמו שיתבאר ונס זה נכלל] :

יב הראמים שלנו שקרוין בופל"י כתבו התוס' שלחי ובחים שווה מין בהמה ואין זה ראם החיה שהוא גדול עד מאד ורגה זהו שור הבר שכבר בארנוהו בסעף הקודם וכל שיסתפק לך אם הוא מין חיה או בהמה חלבו אסור ואין לוקין עליו ומכסין את דמו ועא"ח סי' תצ"ח אם מכסין אותו כיו"ט וכלאים הבא מבהמה שהורה עם חיה שהורה הוא הנקרא כוי וג"כ דינו כן חלבו אסור ואין לוקין עליו ומכסין את דמו ודע דאע"ג דמיני בהמות הם רק ג' ומיני חיות הם ז' מ"מ בספק לא אולנין בהר רובא מפני שבהמות הם הרבה יותר כהיות ופשוט הוא [עפ"י סק"ל נסס ב"ע והשיג עליו ע"ש ואין שום ג"מ כזה לני חידוק ודוק] :

יג ודע דבכוי הבא משני מינים חיה ובהמה יש הרבה נ"מ לדינא אם האב הוא חיה או האם מפני דלורע האם וראי חוששין אבל לורע האב יש ספק כמ"ש בס"י ט"ו לענין ארתו ואת בנו ומשמע הבהירו כל פרטי דינים בזה בהנפקות שיש בין בהמה לחיה ומ"מ ביצבי וכיוצא בו אין לנו לחוש שמא הוא בא משני מינים דהוה מילתא דלא שבחא [עכר"פ סק"כ] ומ"מ נפק"י מנייז כרכו דסממט סוס חיס חמיכני דנכס כל דמוכס כילא כחיס ככל ספרט"ס לכד ממילנט חירקייכו ומא' דומילא זכ לשארי מיני ספיקות ע"ש ודוק] :

לו קרנים וצ"ע לדינא [ונשמטוח ותלי יש חיות בלא קרנים כסארי וסדנז וסנמר והכלנ שכוז נ"ב מין מיה כלהנן כפ"ט דכלאים] :

יד יש מרבוחינו שאמרו דמלפי חיה אינה רומה למלפי בהמה ומשונים הם סמלפי בהמה וניכר הוא לעינים דשל חיה ארוכות וחדות ושל בהמה רחבות [רמ"ג פ"ג סל"ז נסס ר"ת] והמיהני למה לא הוכירו הפוסקים דבר זה ואולי סמכו על משנה דנדה [כ"ב:] כל שיש לו קרנים יש לו מלפים אך כבר כתבנו דכההו הפראשונים ס"ל דלא קי"ל כמשנה זו וצ"ע :

י כבר נתבאר דעה הרמב"ם והטור והש"ע דלהג' סימנים שנתבארו צריך ג"כ מיבלע חירקיהו כמ"ש וי"א דא"צ דמעמא דצריך מיבלע חירקיהו מבואר כנמ' שם משום ספיקא דעיוא כרכו מין עז הנקרא כן ויש לה כל הג' סימנים ועכ"ל נסתפקו בה שמא אינה מין חיה לכך הוסיפו סימנא דמיבלע חירקיהו וזהו לפי הס"ד אבל למסקנת הש"ס דהיא מין חיה כמילא דא"צ להאי סימנא [הש"ס נסס"ג] אמנם הרמב"ם ספרש דגם עיוא כרכו מיבלע חירקיהו אלא דאינן מובלעים יפה והוא סברי דאין זה מין חיה ומסקינן דגם זה מיבלע חירקיהו מקרי מיהו עכ"ל סימן זה הכרח ג"כ [סס"מ] אך זה הכל לדינא ולבעשה אין אנו סומכין על סימנים שאין אנו כסויים בהן ואין חיה נאכל אלא במסורה כמו שיתבאר בס"י פ"ב בעופות ע"ש [ש"ך סק"ל] :

יא הקרש אע"פ שאין לו אלא קרן אחד הרי הוא מין חיה וחלבו מותר וקרש פירשו כנמ' [כ"ט:] שהוא מביא דבי עילאי ואורך העור שלו מ"ו אמה וקרנו שחור כמו צבע [רש"י ספ"ק דג"צ] והוא בריה משונה [עמט"ס] סס סקסו משנת כ"ח : ולפ"מ נסס"ף ג' ט"ש ודוק] ושור הבר הוא מין בהמה אך רבינו הרמ"א בס"י כ"ח כתב דמעון כיוסו מספק שמא הוא מין חיה ועז הבר כתב הטור שהוא מין חיה ע"ש והרמב"ם לא הוכיח

סימן פא דיני דברים היוצאים מן החי מטמא ומהדר. ובו ל"ד סעיפים:

טמאה כותר ולכן צריך לזה דרשא בפ"ע וחלב שהורה ילפינן דמותר מדכתוב זכת חלב ורבש ועוד פסקים ע"ש [ונ"ט] למה לא יליף מחנכס שנתן לסאומים חמטס וחמנ ולפמ"ח כול משנע מנות ב"ל] :

ב וחלב טרפה אסור כחלב טמאה כמ"ש הרי"ף ז"ל [נפס"ט] מדתנן כשרה שינקה מן הטרפה קיבחה אסורה ש"מ דחלב טרפה אסור ע"ש ויש לי בזה שאלה דמגלן דחלב טרפה אסור ידא אפילו חלב טמאה אי לאו קרא דגמל לא היה אסור כמ"ש וא"כ בטרפה דליכא קרא מנ"ל לאסור ויראה לי דהנה בה"כ סוף שמיני תניא להבדיל בין הכהמה הטמאה למזורה אין צ"ל בין פרה לחמור שכבר נאמר וכו' אלא בין נשחט רובו של פסן לנשחט

א חלב בהמה וחיה טמאה וצירן אסור מן ההורה דכתוב אלה הטמאים לכם בכל השרץ וגו' והניא הטמאין לאסור צירן ורוטבן וקיפה שלהן [כגונוה ו:] ועיקר דרשא הוא על צירן דלרוטב וקיפה שהוא ריטוק בשר שבשולי קדירה לא איצמריך קרא דטעם בעיקר דאורייתא וזה ילפינן מסקום אחר [מוס] ועל חלב טמאה ילפינן מגמל נמל דכתיב שני פעמים אחר לאסור נמל ואחר לאסור חלבה [ס:] :

ב ושאלו בגמ' שם דלמה לן קרא לחלב כפ"ע והרי ילפינן מהטמאים דאטו חלב גריע מציר והשיבו דמשום דחלב שהורה נמי חירוש הוא מה שהתורה התדרתה דהוא כאבר מן החי והייתי אומר דגם של

מגופן ומותרין כדבש דבורים ולמעט דהוא גזירת הכתוב לא התירה רק סתם דבש דהוא דבש דבורים ולא של מינים אחרים [נמי] ויש מחלוקת בפוסקים דהרמב"ם בפ"ג דין ג' פסק דמותרין מפני שאינו מתמצית גופן וכן פסק רבינו הגנאל והרמב"ן והרא"ש והטור פסקו דאסורין ובש"ע סוף סי' זה הובאו שתי הדעות וכתבו שאין אנו צריכין לחוש לזה כי אינו מצוי בינינו כלל ע"ש :

ה מי רגלים של בהמה טמאה כתב הטור דלא שנא מי רגלים של חמור ולא שנא מי רגלים של שאר בהמה וחיה הטמאים אסורין כבשרם עכ"ל וביאור דבריו דבגמ' איתא דשל חמור חמירא משאר מי רגלים כמו של סוסים ונמלים מפני שהם מים בעלמא והמים ששתו הם ממש המי רגלים שהוציאו אבל של חמור עכירי ודמי לחלב ואולי זהו מתמצית הגוף וכיון דבגמ' נשאר בספק הוה ספק של תורה ואסור וכן פסקו כל הפוסקים וכן עיקר לדינא :

ו והרמב"ם ז"ל בספ"ד פסק שכל מי רגלים של בהמות טמאות מותר והמדי עליו כל חכמי הדורות שהרי בגמ' נשאר בספק אמנם דבריו נכונים דכל סוגיות הש"ס שם אולא למאן דס"ל דדבש דבורים התורה התירתו ואיולי לא התירתו הייתי אוסרו ולכן דבש גזין וצירעין אסור משום דאינו מועיל מה שמכניסים איתן לגיפן ממקום אחר אבל למאן דס"ל דדבש מותר מצד הסברא מפני שמכניסים אותם ממקום אחר א"כ כשילא גם מי רגלים מותר אפילו של הגזר ואי משום שנשתנו הרי אין לך שינוי יותר מדבש שמכניסים פרחים ומוציאין דבש וכן מבואר להדיא בסוגיות הש"ס שם ולפ"ז הרמב"ם השיטתו שפסק דבש גזין וצירעין מותר משום דיהודי ורבים הלכה כרבים וכן פסק גם במי רגלים להותר והטור שפסק כדבש לאיסור לכן פסק גם במי רגלים לאיסור [ויכ"ז ס"ח ע"ש] :

י מי רגלים ראדם מותרין וכ"ש מי רגלים של בהמות טהורות ורק יש בזה משום בל תשקצו כי הוא טאוס ולכן כשנתערב בהבשיל אין כאן שום חששא וכן אם עושה זה לאיזה רפואה אף שאין בה שום חישש סכנה מותר דכבה"ג לא שייך בל תשקצו :

יא אמרו חז"ל [ס"ו י"א] יאלי ריחמורתא מותרים כלומר כעין ביצי זכר שחמורה נקבה משלכת פרחמה שזהו פירשא בעלמא שזהו זרע הנקרא אף שיש לזה תואר ביצים וכן שיליא שהחמור נוצר בו מותר דפירשא בעלמא הוא וה"ה שיליא של שאר בהמות וחיות טמאות ואינו דומה למי רגלים ולכן אפילו דאסר במי רגלים כידה באלו [עכ"י ונ"ח] ויש מהגדולים שאסרו שיליא של שארי טמאות ורק של חמור מותר משום רמאים וכן מבואר להדיא מדברי הרמב"ם בפ"ד דין י"ח שכתב האוכל מנבלה וזרפה או מכהמה וחיה הטמאים מן העור וכו' וכן השיליא שלהן אע"פ שהוא אסור ה"ו פטור ע"ש [פ"ח וסנ"י] ואפילו שיליא של בהמה

לנשחט חציו ע"ש אלמא דהתורה קראה לנבלה טמאה ונבלה וזרפה אחת הן וכיון דיש קרא לחלב טמאה ממילא דה"ה לזרפה [וכ"מ להדיא נחלוני קי"ב : רב מרי נר רהל איילא ליה כשר שזוטס כהדי כשר ערפס ואכר ליה רבא מהטמאין ט"ש אלמא דערפס הוה כעמלס וניה מתוקן קושית הוסי' נכחות טס סד"ס לאכזר וזוקן] :

ך וז"ל הרמב"ם ריש פ"ג כל מאכל היוצא ממין מן המינין האסורין שלוקה על אכילתן הרי אותו המאכל אסור באכילה מן התורה כגון חלב בהמה וחיה הטמאים וביצי עוף וכו' עכ"ל והמיהני למה לא הזכיר ג"כ צירן ורושבן וקפיה שיהן שאסור מן התורה כמבואר בגמ' דדרשה נמורה היא מדפרוך הש"ס למה לוי קרא לאיסור חלב טמא כמ"ש ויראה לוי דהרמב"ם ז"ל דחה זה מהלכה לפי מה שפסק ברפס"ו דטעם בעיקר איסורו מדרכנן דמן התורה אינו אסור אלא כשיש בויה בכדי אכילה פרס ויתבאר בס"י צ"ח א"כ בע"כ איסור רובב וקפיה אינו מן התורה וה"ה ציר כדמוכת מותוס' שהבאנו בסעיף א' דציר לא עדיף מרושב ע"ש ולכן זה שכתב בספס"ו לענין ציר נבלה שאסור בהבשר בזוהר לאיסור דרבנן [כנלמ"ד] :

ה עוד כתב שם ברין ו' וז"ל אע"פ שחלב בהמה טמאה וביצי עוף טמא אסורין מן התורה אין לוקין עליהם שנאמר מבשרם לא תאכלו על הבשר הוא לוקה ואינו לוקה לא על הביצה ורא על החלב והרי האוכל אותן כאוכל חצי שיעור שהיא אסור מן התורה ואינו לוקה וכו' עכ"ל והנה הדרש הוה לא נמצא לא בגמ' ולא בת"כ ויש שמישע מדבריו דכוונת הרמב"ם הוא על סיפא דקרא ובנבלתם לא תגעו ואלו אינן מטמאין מנבלה כמבואר ברמב"ם בהלכות אבות הטמאה ולא משמע כן מדבריו [פמ"ג] וע"ק ל' הא והניא בת"כ [פ"ד] פ' שמינו טמאים מלמד שמצטרפים זה עם זה בשר עם בשר חלב עם חלב בשר עם חלב וכו' עכ"ל ולהרמב"ם דאין בזה מליקות מה שייך צירוף שהרי גם בלא צירוף חצי שיעור אסור מן התורה ומקנות אין כאן אף בכשיעור וצ"ע וגם הסב"ג בראין קל"ב כתב בהרמב"ם ע"ש :

ך אע"ג דכל היוצא מן הטמא טמא ופ"ז הוד לנו לאסור דבש דבורים שהרי דבש יוצא מנוה הדבורים מ"מ מותר וכמעט הותר יש פלוגתא בגמ' [נכחות ס"ג] דל' יעקב כ"ל שיש דרשא מקרא דאך את זה האכלי מכל שרף העוף וגו' שהתורה התירה ע"ש וחכמים ס"ל דא"צ קרא ליה ומסבירא מותר מפני שאין הדבש מעיקר גופן של דברים אלא שמכניסין אותו לגופן ע"י שאוכלין מפרחי אילנות ומהן נעשה הדבש כמעיהן ואין ממציין את הדבש מגופן :

ץ ויש ט"ם לדינא בין שני הטעמים דלמעט שמצד הסברא מותר א"כ לאו דווקא דבש דבורים דה"ה דבש גזין וצירעין והם מיני ארבה שמוציאין ג"כ דבש

בלא כמיס כל עיקר טעם נמיס כתיב וכי גרעו זה עמי הנליס וזוק טעם והחוסס דמנן סתם למכשירין ע"ש זמ"ג :

יז כשרה שינקה מן הרפרה חלב הנמצא בקיבה מותר בין חלב קרוש ובין צלול דגם הצלול נחשב כפירשא בעלמא לפי דעת הר"ף והרמב"ם שיתבאר בס"י פ"ו וכ"ש טרפה שינקה מן הכשרה דאפילו אם נאמר דחלב הנמצא בקבה אינו כפירשא בעלמא הלא בא החלב ככשרה אבל יש מרבותינו שמחלקים בין צלול לקרוש וס"ל דרק קרוש היה כפירשא בעלמא אבל הצלול היה כחלב נמור ולפ"ו בכשרה שינקה מן הרפרה ונמצא חלב צלול בקיבה אסור דבא מהטרפה וכס"י פ"ו יתבאר יותר בזה בס"ד ע"ש :

יח וכתב רבינו הרמ"א בסעיף ו' דהוי נהוג כדעת המחלקים בין צלול לקרוש וכל זה בידוע שינקה מן הרפרה או מן הטמאה אבל בסתמא אין חוששין לזה והכל מותר כל זמן שלא ידענו בודאי שינקה מהם אבל טרפה שבודאי ינקה מן הכשרה מותר בכל גווני גם לדיעה זו וכ"כ יש אוסרים לכתחלה משום טראית העיין להעמיד בקיבת טרפה שינקה מן הכשרה אפילי בקרוש ולא מפני הדין אלא משום דנראה כאוכלין טרפיה וכן נוהגין לכתחלה אבל בדיעבד שכבר העמיד בה מותר וכן אם נתערבה בקבות אחרות מותר להעמיד בה גס לכתחלה ביון דאין כאן איסור כלל מדינא וכבר נתבאר בס"י ס' שיש אוסרין בהמה כשינקה כל ימיה מן הרפרה ע"ש [והנלמד שזכר נכנסו שיקט מסתפסה לדמור מפני שנלמד כולל טרפות דכינו חמיון מאלד וכנר פטנו נחמ"ש] :

יט כבר נתבאר רחל טרפה אסור מן התורה ולכן כשנשחטה בהמה ונמצאת טרפה ויש ממנה חלב וגבינות כתבו המור והש"ע סעיף ב' וז"ל גבינות שנעשו מחלב בהמה ונמצאת טרפה אם הוא טרפות שאפשר שלא אירע לה אלא עתה כיון ניקב קרום של מוח וכיוצא בזה מותרת דאמרינן השתא הוא דטרפה אבל אם ידוע שקודם שחלבה נטרפה כיון יתרת אבר שנטרפה בו או הוגלה פי המכה שבידוע שג' ימים קודם השחימה היז כל הגבינות שנעשו מחלבה אסורות עכ"ל :

כ ביאור הדברים דהנה יש מרבותינו שפסקו דכל מין טרפות שנמצא אסורים הגבינות [תוס' חולין י"ב:] דאע"ג דחוקה הוה מן התורה ובהמה זו יש לה חוקה כשרות שהרי כבר חיה ז"ב חורש ואין טרפה חיה יותר מ"ב חורש וא"כ למה לא ניקמה החוקה שהיתה כשרה עד סמוך לשחימה ואי משום דאיתרע חוקתה שהרי עתה נמצאת טרפה הא בכל החוקות שבש"ס אנו הלכין אחר חוקה דאיתרע ואמרינן השתא הוא דאיתרע ולא דמי למה שנתבאר בס"י נ' דהרבה סוברים דלא אמרינן נשחטה הותרה אלא בדבר שנוכל לומר שנעשה לאחר שחימה כמ"ש שם והם שאני דלענין היתר הכשר בהמה בחייה בחוקת איסור עומדת ורק כשנשחטה הותרה

בהמה טהורה אם יצאת מחיים אסורה משום אמה"ח אם לא בשנמצאת במעיה לאחר שחימה דהשחימה התיירו [נרו"ס] והכי קו"ל דכן עיקר לדינא :

יב כבר נתבאר דרבש דבורים מותר ואע"פ שגופי הדבורים מעורבים בו וכשמפרישין הרבש מהם מחמין ומרתחין אוהן עמהם מותר משום דהוי נהגן טעם לפגם כלומר שהדבורים עצמם פוגמין הרבש ואע"ג דשרץ שהוא ג"כ פגום ואסור הוא בעצמו מ"מ רגלי דבורים הם עצמות בעלמא [תוס' סוגר ס"ט:] ומ"מ יש לזהר לבלי לאכול רבש קודם מינון מפני הערובה הדבורים ונמלים דשביח כדבש וכן המנהג פשוט ואין לשנות [פ"ח סקנ"ז] :

יג כבר נתבאר דחלב טהורה היתרה התורה אע"ג דמי לאמה"ח וכתב המור וז"ל וכתב הר"י אליעזר דווקא חלב שהתירה הכתוב אבל מי חלב אסור והר"י שמחה מתירו וכן נוהגין עכ"ל ורבותינו בעלי הש"ע כתבו בסעיף ה' מי רגלי בהמה וחיה המהורים וחלב ומי חלב שלהן מותר נה"ה למימי חלב שלהן ויש מי שאוסר בזה והבנהג כסברא הראשונה עכ"ל :

יד ביאור הדברים דאחר שעושין הגבינה נשאר הפסולה ונקרא נמיובי והלכא ואח"כ מבשלין הנמיובי ומתקבץ יתר המאכל וצף למעלה ונשאר רק כמים בעלמא וזהו הנקרא מימי חלב והנמיובי נקרא מי חלב וגם כונת המור הוא על מימי חלב כדמוכח מדבריו לקמן ס"י פ"ו שכתב שם דהנמיובי הוה טמש כחלב אף לענין בישול בשר כחלב לפיכך לא דקדק בכאן בזה וסמך ארלקמן [ודגרי נ"ע וזקן] והנה על הנמיובי לית מאן דפליג ובודאי מותר כחלב עצמו ורק על המימי חלב ס"ל להר"א דאסור משום אמה"ח ולא דמי למי רגלים דמעלמא אתי משא"כ המימי חלב מתמצה מנופה : מן וס"ל להר"א דהתורה היתרה רק חלב ולא מימי חלב ואע"ג דכשהו ביוחד כותר הכל מ"מ כשפירש אסור כמו דם האיברים כשלא פירש מותר וכשפירש אסור ואין לשאול דמנ"ל באמת דהתורה היתרה בכה"ג שמא לא היתרה אלא כשפירשו כמנה המימי חלב דאין זה שאלה כלל דאם נאמר כן לא היתרה חלב אלא גבינה ולהריא היתרה התורה חלב כדכתיב ונת חלב ודבש [וכסלמי פרק נזרך נדרך דחוקה ופטוס סוף כמ"ט] ודכינו דמקוים ודמקוים וז"ל כלל דלמי הפסקתה נס קלה דהלכ עוים ללחמך הוה כפטוסו ע"ש [דוקן] :

טז והר"י שמחה ס"ל דגם מימי חלב מותר דאע"ג דלענין בישול בשר כחלב מימי חלב כמ"ש בס"י פ"ו וזה מפני דכתיב לא תבשל גדי בחלב אמו משמע דווקא כשהם מעורבים כמו ביציאהה מן האם אבל לשאר דברים הרי הן כחלב ולהריא שנינו לענין הכשר טומאה מי חלב הרי הן כחלב [מכשירין ס"ו] וזהו דעת רוב הפוסקים וכן המנהג פשוט להתיר וכן הוא הסכמת האחרונים [ועל משנה למכשירין ק"ל פוגל דלפילו אייזי כחלב

אוסרים הגבינות שקודם ג' ימים ומקמינן אחוקתה שבשרה היתה עד ג' ימים מקודם שחיתתה דכל שיש ספק הולכין אחר הרוב הרוב כהמות כשרות הן וזה הוא דעת רבינו הרמ"א שכתב וז"ל מיהו בהוגלדה פי המכה אין לאסור רק הנעשה ממנה תוך ג' ימים אבל מה שנעשה מחלבה קודם לזה שרי אבל ביתרה או בשאר טרפות הבא מן הבטן מה שנעשה ממנה מעולם אסור עכ"ל [וחילק על דיעם סקודמת ומ"מ לא כתב בלשון פלוגתא מכוס דמקודם אינו מוטא להדיא שזכר אף מה שקודם ג' ימים אף שהכוונתו כן הוא וכן דרכו בנ"מ וזהו דעת סמ"ק וסנהמ"י וס"ד] ;

כא אמנם הטעם הוא דכל חוקה שלא נתבררה בשעתה אינה חוקה כלומר שהרי אין לה חוקה בהיותה בחיים ששעה זו היא כשרה אלא שעתה נתברר שיי"ב חודש מקודם היתה ודאי כשרה וכן הוא בכל יום כשחיתה הברור הוא על זמן הקודם ולא רמי לשאר חוקות שבש"ס כמו חוקת חיים חוקת בתולה וכיוצא באלו דבשעה שנולדה ודאי היה לה חוקה זו משא"כ חוקה זו דחוקת כשרות גם בשעה שנולדה לא נתברר לנו אלא דלאחר י"ב חודש משנולדה נתברר שלא היתה טרפה בשעה שנולדה וכן בכל זמן כמ"ש [מוס' סו] ;

כב אבל ימי כמה מרביתנו שחולקים בזה וס"ל דגרי דמטעם חוקה אין להתיר מ"מ יש להתיר מטעם רובא דרוב בהמות כשרות הן אפילו בתוך שנתן ורובא עדיף מחוקה [רמ"ש ס"ק כמ"ג] ואע"ג דאיתרע רובא שהרי עכשיו היא כודאי טרפה מ"מ כמו בחוקה אף כשאיטרע הוה חוקה כמו כן ברובא [גיה] ועוד דבכאן הוה שפיר חוקה אע"ג דלא נתבררה בשעתה משום דהוה חוקה דאתי מכח רובא דרוב בהמות כשרות הן [רמב"א ור"ן ופמ"ג וסמ"ק וס"י נסס רבינו שמעון עכ"ל] כלומר דחוקה שהיא טבח הרוב יש לה חוקה בכל רגע ואמרינן דבשעה שנולדה יש לה חוקת כשרות מטעם רוב וכן בכל שעה ואמרינן השתא סמוך לשחיטתה הוא דנטרפה וזהו דעת המור והש"ע ;

כג ואם נטרפה ע"י סירכא כונב המור בשם הרשב"א לאסור החלב והגבינה שהרי א"א לומר סמוך לשחיטתה נטרפה ויצאה מחיים מחוקת הרוב ודינה כהוגלד פי המכה ואמרינן עד יב"ח ובשם הרא"ש כתב להתיר מטעם אחר מישום דבסירכא יש ס"ס שמא אינה טרפה ואה"ל טרפה שמא אח"כ נטרפה כלומר דכל סירכא הוה ספק טרפה מפני שאין אנו בקיאין בבדיקה ואולי אם היינו בקיאים היתה כשרה ואין לשאול הא קי"ל דספק שמחמת סחרון ידועה לא נחשב לספק דבכאן שאני כיון שחכמים הסכימו שלא לברוק ונעלם ביכל העולם הוה שפיר ספק גמור [נ"ח] ולכאורה נראה דאינו מכשיר רק מה שקודם ג' ימים דבג' ימים שקודם שזיזתה אין כאן רק ספק אחר שמא אינה טרפה שהרי ודאי נעשה קודם ג' ימים וכן היא דעת המפרשים [נ"י וס"ך סק"ט וט"ו] ;

כד ואם נטרפה ע"י סירכא כונב המור בשם הרשב"א לאסור החלב והגבינה שהרי א"א לומר סמוך לשחיטתה נטרפה ויצאה מחיים מחוקת הרוב ודינה כהוגלד פי המכה ואמרינן עד יב"ח ובשם הרא"ש כתב להתיר מטעם אחר מישום דבסירכא יש ס"ס שמא אינה טרפה ואה"ל טרפה שמא אח"כ נטרפה כלומר דכל סירכא הוה ספק טרפה מפני שאין אנו בקיאין בבדיקה ואולי אם היינו בקיאים היתה כשרה ואין לשאול הא קי"ל דספק שמחמת סחרון ידועה לא נחשב לספק דבכאן שאני כיון שחכמים הסכימו שלא לברוק ונעלם ביכל העולם הוה שפיר ספק גמור [נ"ח] ולכאורה נראה דאינו מכשיר רק מה שקודם ג' ימים דבג' ימים שקודם שזיזתה אין כאן רק ספק אחר שמא אינה טרפה שהרי ודאי נעשה קודם ג' ימים וכן היא דעת המפרשים [נ"י וס"ך סק"ט וט"ו] ;

כה ודאי נעשה קודם ג' ימים וכן היא דעת המפרשים [נ"י וס"ך סק"ט וט"ו] ;

כז ולכן לא מביעיא ביתרה אבר דמטרפינן אף גם מה שקודם י"ב חודש דבטרפה ודאית לא משנחינן על יב"ח כמ"ש בסו' ג' ימים מקודם נטרפה שא"א להטריף ספק מה שקודם יב"ח מיהו עד יב"ח למפרע מטרפינן ולא אמרינן נכשיר בהוה שקודם ג' ימים ונאמר דעד ג' ימים מקודם היתה בחוקת כשרה ונטרפה רק ג' ימים מקודם כמו בשאר טרפות דאמרינן סמוך לשחיטתה נטרפה דלא דמי דבשם אמרינן דכל ימי חייה כשחלבה היתה כשרה אבל בהוגלד פי המכה דהחלב שבתוך ג' ימים ודאי טרפה וכיון שבהכרח יש בה חלב טרפה א"כ אברה חוקת כשרותה לגמרי ;

כח ויש מהקדמונים שאמרו דבהוגלד פי הטכה אין

ותרה וזהו כשחיטה שאין בה טרפות כאחד מאיבריה דבשיש טרפות לא יצאה לגמרי מחוקת איסור אבל לענין החלב דאין אנו צריכין להיות שחיטה שפיר יש להעמידה אחוקה ;

כא אמנם הטעם הוא דכל חוקה שלא נתבררה בשעתה אינה חוקה כלומר שהרי אין לה חוקה בהיותה בחיים ששעה זו היא כשרה אלא שעתה נתברר שיי"ב חודש מקודם היתה ודאי כשרה וכן הוא בכל יום כשחיתה הברור הוא על זמן הקודם ולא רמי לשאר חוקות שבש"ס כמו חוקת חיים חוקת בתולה וכיוצא באלו דבשעה שנולדה ודאי היה לה חוקה זו משא"כ חוקה זו דחוקת כשרות גם בשעה שנולדה לא נתברר לנו אלא דלאחר י"ב חודש משנולדה נתברר שלא היתה טרפה בשעה שנולדה וכן בכל זמן כמ"ש [מוס' סו] ;

כב אבל ימי כמה מרביתנו שחולקים בזה וס"ל דגרי דמטעם חוקה אין להתיר מ"מ יש להתיר מטעם רובא דרוב בהמות כשרות הן אפילו בתוך שנתן ורובא עדיף מחוקה [רמ"ש ס"ק כמ"ג] ואע"ג דאיתרע רובא שהרי עכשיו היא כודאי טרפה מ"מ כמו בחוקה אף כשאיטרע הוה חוקה כמו כן ברובא [גיה] ועוד דבכאן הוה שפיר חוקה אע"ג דלא נתבררה בשעתה משום דהוה חוקה דאתי מכח רובא דרוב בהמות כשרות הן [רמב"א ור"ן ופמ"ג וסמ"ק וס"י נסס רבינו שמעון עכ"ל] כלומר דחוקה שהיא טבח הרוב יש לה חוקה בכל רגע ואמרינן דבשעה שנולדה יש לה חוקת כשרות מטעם רוב וכן בכל שעה ואמרינן השתא סמוך לשחיטתה הוא דנטרפה וזהו דעת המור והש"ע ;

כג ואם נטרפה ע"י סירכא כונב המור בשם הרשב"א לאסור החלב והגבינה שהרי א"א לומר סמוך לשחיטתה נטרפה ויצאה מחיים מחוקת הרוב ודינה כהוגלד פי המכה ואמרינן עד יב"ח ובשם הרא"ש כתב להתיר מטעם אחר מישום דבסירכא יש ס"ס שמא אינה טרפה ואה"ל טרפה שמא אח"כ נטרפה כלומר דכל סירכא הוה ספק טרפה מפני שאין אנו בקיאין בבדיקה ואולי אם היינו בקיאים היתה כשרה ואין לשאול הא קי"ל דספק שמחמת סחרון ידועה לא נחשב לספק דבכאן שאני כיון שחכמים הסכימו שלא לברוק ונעלם ביכל העולם הוה שפיר ספק גמור [נ"ח] ולכאורה נראה דאינו מכשיר רק מה שקודם ג' ימים דבג' ימים שקודם שזיזתה אין כאן רק ספק אחר שמא אינה טרפה שהרי ודאי נעשה קודם ג' ימים וכן היא דעת המפרשים [נ"י וס"ך סק"ט וט"ו] ;

כד ואם נטרפה ע"י סירכא כונב המור בשם הרשב"א לאסור החלב והגבינה שהרי א"א לומר סמוך לשחיטתה נטרפה ויצאה מחיים מחוקת הרוב ודינה כהוגלד פי המכה ואמרינן עד יב"ח ובשם הרא"ש כתב להתיר מטעם אחר מישום דבסירכא יש ס"ס שמא אינה טרפה ואה"ל טרפה שמא אח"כ נטרפה כלומר דכל סירכא הוה ספק טרפה מפני שאין אנו בקיאין בבדיקה ואולי אם היינו בקיאים היתה כשרה ואין לשאול הא קי"ל דספק שמחמת סחרון ידועה לא נחשב לספק דבכאן שאני כיון שחכמים הסכימו שלא לברוק ונעלם ביכל העולם הוה שפיר ספק גמור [נ"ח] ולכאורה נראה דאינו מכשיר רק מה שקודם ג' ימים דבג' ימים שקודם שזיזתה אין כאן רק ספק אחר שמא אינה טרפה שהרי ודאי נעשה קודם ג' ימים וכן היא דעת המפרשים [נ"י וס"ך סק"ט וט"ו] ;

כה ודאי נעשה קודם ג' ימים וכן היא דעת המפרשים [נ"י וס"ך סק"ט וט"ו] ;

כז ולכן לא מביעיא ביתרה אבר דמטרפינן אף גם מה שקודם י"ב חודש דבטרפה ודאית לא משנחינן על יב"ח כמ"ש בסו' ג' ימים מקודם נטרפה שא"א להטריף ספק מה שקודם יב"ח מיהו עד יב"ח למפרע מטרפינן ולא אמרינן נכשיר בהוה שקודם ג' ימים ונאמר דעד ג' ימים מקודם היתה בחוקת כשרה ונטרפה רק ג' ימים מקודם כמו בשאר טרפות דאמרינן סמוך לשחיטתה נטרפה דלא דמי דבשם אמרינן דכל ימי חייה כשחלבה היתה כשרה אבל בהוגלד פי המכה דהחלב שבתוך ג' ימים ודאי טרפה וכיון שבהכרח יש בה חלב טרפה א"כ אברה חוקת כשרותה לגמרי ;

כח ויש מהקדמונים שאמרו דבהוגלד פי הטכה אין

בשלות ואם העמידו מכל הבהמות הרבה כדו חלב או עשו גבינות וכבר אכלו או שתו מקצתן ולא נודע אם מהטרה כבר נאכל ואלו שישנם הוא מהבשרות או להיפך אני תולין להקל והנשארות מותרות אף שאין כאן ששים דבאיסור דרבנן תולין להקל כמו שיתבאר בס' ק"י ודבר פשוט הוא דלאחר שנודע הטרפה אסור לערב החלב בחלב אחר כדי לבטלן דאין מבטלין איסור לבתילה ואם ביטל במיד קונים אותו ואסור לו כל התערובות אף אם יש כדו ביטול כמ"ש בס' צ"ט ויש בזה הרבה פרטי דינים כמו שיתבאר שם בס"ד :

לב חלב אשה מותר באכילה ואפילו לדעת הרמב"ם דבשר אדם אסור מן התורה כמ"ש בס' י"ט סעיף ח' מ"ם חלב התירה התורה וכך קבלו חו"ל [כמויות ס"י] דכתיב את הגמל כי מעלה גרה הוא הוא טמא ואין חלב מהלכי שתיים טמא אלא מהור אמנם מרבנן אסרו לינק להדיא מדדי האשה ולא מיבעיא שאיש אסור לינק מדדיה שיש בזה קורבא של עריות אלא אפילו אשה אסורה לינק וכך אמרו חו"ל [ס"ט] דיונק משוי אשה כיונק שקץ ומכין אותו סבת מדרות שכיון שאין דרך לאכול בשר אדם גם לדעת המתירים מן התורה וסוברין רוב העולם שהוא יונק מטמא אחי ואחלוףי ברהמה מטמא [לניס] ואפילו אם אינו סומך פיו להדד שעומד מרחוק והיא חולבת הדרד לתוך פיו אסור ואינו מותר אא"כ חלבה מדדיה לתוך כלי ואז מותר לשתות [ונדס דלס הוי להיפך כשלג פירש מותר וכפירש אסור כמ"ש בס' ט"ו וכסעס דנדס כפירש אחי לחלוטף נדס אחר כגל חגל ס"ה י"ט חגל כסור כמ"ש בס"ד סקי"ח] :

לג זמן הנקת התינוק הוא כ"ד חרשים שהם שתי שנים ואם נתעברה השנה יונק גם חרש העיבור וכתוך הזמן הזה אפילו אם נמלחו וכבר פסק מלינק יכולים להחזירו לינק אפילו הוא בריא לגמרי ויש רשות להניח להתינוק שיינק כמה שנים והיינו ד' שנים אם הוא בריא וה' שנים אם הוא כחוש והיינו דווקא שלא הפסיק מלינק שלא פירשוהו מהדרד לאחר שנעשה שתי שנים אבל אם פירשוהו לאחר שתי שנים והיינו שלא ינק ג' ימים מעל"ע לא יחזירוהו עוד דכיון שיש איסור דרבנן לינק מן הדר כמ"ש אין ליתן לו בידים אחר שהפסיק ממנה ג' ימים מעל"ע אחר שתי שנים שהוא זמן ההנקה דווקא כשפירשוהו כדו לגמלו שהיה בריא ופירשוהו לגמלו מן הדר אבל אם לא פירשוהו להגמל אלא מצד סיבת חולי שאינו יכול לינק יכולים להחזירו כשיבריא ויוכל לינק עד ד' וה' שנים דכיון שפירש מצד איזה סיבה לא נחשב עדיין כפירש ודבר פשוט הוא שאם יש סכנה בדבר מחזירין אותו אפילו אחר כמה ימים ככל ענין וכשתחלק הסנה ופירשוהו וכ"ו לאחר שתי שנים אבל תוך הזמן אחר מותר בכל ענין כמ"ש : **לד** מדינא יכולים ליתן תינוק למינקת מצרית דחלבה כשר ומ"ם כתבו דבותינו שלא יניחו לינק ממנה אם

הוא' ריש סירכא בלא נקב רק שמימי לינקב ולפ"ו אין כאן מכה כלל רק דאמרינן רמזב סירכא כוז סופה לינקב ומי יודע מצבה מקודם ואולי מקודם השחימה לא היתה חוקה וטריד בעלמא הוא ודנע שקודם השחימה נחזקה עד שבאופן זה סופו לינקב : נמצא שזה דמי לנעקב קרום של טוח שארי גם בשם לא ברנע אחר ניקב הקרום אלא שהקרום מתחלש ונחרפה עד שיונקב ואמרינן דברנע שקודם השחימה נגמר הנקב וה"נ כן ובעין זה כתב אחר מגדולי אחרונים [פלאי קפי"ו] ולכן הרא"ש וטור סתמו דבריהם דאע"נ דבעיקר ענין הסירכא חשו לדעת רש"י מ"ם לענין החלב לא חשו להדמיר כל כך ואף גם לדברי רש"י אין הכרה לומר שנעשה קודם ג' ימים רכן סבואר מדברי הרשב"א [נמס"ג ס"ט] דגם ביום אחד יכול להתהוות סירכא ולכן הסומך על דברי רבינו הרמ"א בהפ"ם לא הפסיד אמנם והו ודאי דאם למראית עיני השוחט והבודק נראית כסירכא ישנה אין להקל בחלבה שהוד ג' ימים שהרי הרבה גדולים אוסרין בכל סירכא מה שבתוך ג' ימים כמ"ש

ל ואם היתה בהמה זו שנכרפה עם עוד בהמות בדיר אחד ונתערב חלבה עם חלב של שארי בהמות וחלבה אחר זו היא מרפה לפי הדינים שנתבארו הולכים בו אחר שיעור ששים כמו בכל האיסורים שאם יש עד ס' פעמים מהבשרות נגד חלבה של זו בשר ואם לאו כל החלב מרפה והוה כשירענו כמה חלב היה ממנה ואם לא ידענו כגון שחלבונו לתוך כלי אחד אם יש ס' בהמות בעדר אם רק לא ידענו בבירור שמהמרפה יש יותר חלב משל הבשרות אמרינן סתמא דאיכא ששים ומותר מפני שהוא רק פסק דרבנן דמן התורה בין במינו בטל ברוב ולכן הולכין בספקיה להקל וה"ה אם יודעים שיש בהמות אחרות משובחות מוז באופן שאפשר שהיה ס' נגדה אף שאין ששים בהמות יש להקל [ס"ו סק"ד] וכן להיפך אם ידענו בבירור שהמרפה משובחת בחלב נגד איזה בהמות שבדיר אף שיכול להיות שיש משובחות ממנה כיון שזה לא ידענו והו ידענו אסור אף כשיש ס' בהמות [ד"ך סק"ו] ודע רא"צ ס' בהמות לבד הטרפה דגם היא מצמרפת לששים ולא דמי לביצה שבס"י פ"ו ע"ש [ס"ט] מפני שבביצים הכל רואים שיש גדולים וקטנים אבל בחלב אנו אוסרים שכולם נותנים חלב כשהו :

לא זה שמועיל ששים זהו בחלב כשתערבו ואף אם עשו טרם גבינות לאחר התערובות לית לן בה מפני שכבר נתבטל אבל אם מקודם עשו סכל אחת גבינות ואח"כ נתערבו הגבינות אין לזה ביטול הגבינות הוה חתיכה הראויה להחכר ואינו בטל אפילו באלף וי"א דגבינות לא מקרי ראוי להתכבד ויתבאר בס' ק"א אבל אם עשו הסאה או העמידו החלב בטל בששים כמו חלב עצמה ואם מטקצתם עשו גבינות ומהשאר גשאר חלב או חמאה הגבינות אינן בשלות והחלב והחמאה

אפשר בישראלית החלכה מטמטט הלב וטוליד טבע דע וכן מינקת ישראלית לא תאכל דברים האסורים אפילו כשמתרת כנון שיש סכנה אם לא תאכל מ"מ יפרישו את התינוק ממנה לזמן שהאכל דברים האסורים וכן התינוק בעצמו לא יניחו לו לאכול דברים האסורים כי כל זה מטמטט הלב ומויק לו בגדלותו שיסור מדרך התורה ח"ו ולא מיבעיא אם אוכל דבר האסור מן התורה דאו מדינא חייב אביו להפרישו כמ"ש בא"ח סי' שמ"ג אלא אפילו באוכל אסורים רבנן דאין אביו חייב

להפרישו מדינא כמ"ש שם מ"מ ממעט טמטום חלב יפרישו וכל זה ברזק ומנוסה ובירושלמי חגיגה מבואר דזה היתה סיבת אחר שיצא לתיבות רעה וכתב אחד מהגדולים שלפי שבומיניו אין נוהרים מכל זה רוב הבנים יוצאים לתיבות רעה והן עוין פנים שברור ואין יראת ה' נוגעת בלבם וכשמוכיחים אותם אינם מקבלים מוסר [פ"ח] ולכן יודרו מאד מאד מכל מה שנתבאר בסעיף זה :

סימן פב סימני עופות מהורים . ובו לז' סעיפים :

להם סימנים אין לסמוך ארובא :
 ואלו הן ד' סימני טומאה שבטמאים וד' סימני פדרה שבטהורין אצבע יתירה וזפק וקורקבנו נקלף ואינו דורס ולהיפך כשאין אצבע יתירה ואין לו זפק וקורקבנו אינו נקלף ודורס הם סימני טומאה ומהו אצבע יתירה פירש"י זו אצבע הגבוה שאחורי האצבעות וי"א שא"א לומר כן שהרי גם בנישר יש אצבע זו ובגמ' אמרו דלנשר יש כל סימני טומאה ולכן פירשו אדאך מהאצבעות שלפניו גדולה מחברותיה ובנשר האצבעות שוין [כ"ן נסס חוס'] ולפירש"י צ"ל דזה שאנו קורין נשר טעות הוא ואינו נשר ואחר הוא [חוס' ס"ע ד"ס כן] או אפשר לומר דלכן דקרק רש"י לומר אצבע הגבוה שאחורי האצבעות כלומר שהוא גבוה משאר אצבעות ובנשר אינו גבוה אלא שזה לכולם [ני"ע] :

ד זפק ידוע ובלשון הכתוב בקרא מראה ובלשוננו וואלי"ע שהמאכל הולך מהושט אל הופק [ולאחוז אין זפק] וקורקבנו נקלף והיינו שבכל קורקבן יש בתוכו כיס לכן ונקלף מהקורקבן ביד ואפילו היה חזק ומדובק ואינו נקלף ביד עד שניחיו אותו בשמש להתרפות ואז נקלף ביד ג"כ הוה סימן טומאה אבל אם אינו נקלף כלל ביד אלא בסכין אינו סימן טומאה ונשאר בספק בגמ' [פ"כ:] :

ה ומהו דורס פירש"י שאוהו בצפרניו ומגביה מן הקרקע מה שאוכל והקשו עליו שהרי גם תרנגולת עושה כן [חוס' ס"א:] ואפשר לומר דכפי ראות עינינו התרנגולת דורסת המאכל בצפרניה אבל בפיא איכלת בעוד המאכל על הקרקע וי"א דרריסה זו הוה כמו שאמרו חז"ל ארי דורס ואוכל כלומר שאוכל הבעל חי בחייו ואינו ממתין עד שימות ואין זה ענין למה שהתרנגולים אוכלים תולעים חיים [כ"ן וחוס'] שתולעים אינם בכלל בעלי חיים ויש אומרים דרריסה זו הוה הטלת ארס כענין דרוסה שבס' נ"ז [ממנ' ורשנ"ט ור"ן נשמו ומ"מ] ואל פירוש זה הסכימו רבים מהגדולים [פשי"ן סק"ג] :
 ו לסימן שאינו דורס נתנו חז"ל בחינה לידע אם הוא דורס אם לא דאם בשמעמדים אותו על חוט חולק

א כבר נתבאר בס' ע"מ שהאוכל עוף טמא עובר בעשה ולה' דכתיב בפ' ראה כל עוף טהור האכלו ודרשו בספריו זו מ"ע כלומר דוראי אין הכוונה שבאכילת עוף טהור תהיה מצוה אלא הכוונה עוף טהור ולא עוף טמא ולא הבא מכלל עשה עשה והלאו מפורש בשמיני ואת אלה תשקצו מן העוף לא יאכלו וגו' ודע דבש"ס נמצא כל עוף טהור תאכלו לרבות את המשולחת [קינוטין נ"ז] כלומר דצפור של טהרת מצורע הגשלתח ע"פ השדה טהרת באכילה וא"כ מלן דעל טמאה עובר גם בעשה ובאמת דרשא דזו מ"ע לא נמצא בש"ס כלל וגם בספרי שלפנינו לא נמצא אך הרמב"ם והסמ"ג כתבו כן וצ"ע [ונ"ל דעמס דלרנא סס דלמר לא למרס מירס שלח לתקלה טוב ס"א קרא למשולחת וכ"מ קנה שלסי חולין ע"ס ודוק] :

ב סימני עופות טמאים לא נתפרשו בתורה אלא מנה סימן טמאין בלבד ושאר מיני העוף מותרים [רימ"ס ס"א] והמינין האסורין הם כ"ד שבפרשה שמיני ונשנו בפרשה ראה ואלו הן נשר פרס ועוגיה דאה ובמשנה תורה נקראת ראה ואיה ומינו דאיה שכן כתיב ואת האיה למינה ובמשנה תורה נקראת גם דיה שכן כתיב שם ואת האיה והדיה למינה ואחת היא אלא שיש שקראין אותה איה ויש שקרוין אותה דיה [ס"ג:] עורב ומינו דעורב שכן כתיב את כל עורב למינו בת היענה תחמס ושחף ונץ ומינו שכן כתיב ואת הנץ למינהו כוס שלך וינשוף תנשמת קאת ורחם חסידה ואנפה ומינה שכן כתיב והאנפה למינה ודוכיפת ועמלף סך הכל עשרים מפורשים וארבעה דלמינים והם ארבעה ועשרים ולמה בבהמות פרטה תורה המהורים ובעופות הטמאים מפני שבהמות טמאות מרובות על מהורות ובעופות מהורים כרובים דעופות מהורים אין להם מספר [גמ' סס] ולעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה ואין לומר דלפ"ז כשנמצא עוף ואין ידוע לנו אם הוא טמא או טהור נזיל בתר רובא ונטהרנו דבאמת בכל אחד מהטמאים יש מינים למאות [חוס'] שכן אמרו חז"ל [סס] מאה עופות טמאים יש במזרח וכולן מין איה הם ועוד כיון שיש

ובענין דריסה קשה לעמוד על אמתתו רמצינו בנמ' [פ"ב:] בהרנגולתא דאנמא שהיו מחזיקין אותה לעוף פהור ואח"כ נמצאת ישהיא דורסת ולכן אין שום עוף נאכל אצלו אלא במסורת עוף שמסרו לנו אבותינו בטהור ושלא מסרו לנו יש לחוש ובמסורת יש לנו לסמוך כדאיתא בנמ' [פ"ג:] עוף פהור נאכל במסורת [רס"י ס"ג: ל"ה חזיון] וכשיש מסורת א"צ לכל הד' סימנים וראיה ברורה לזה שהרי לאווא אין זפק :

יא וי"א רכשנמצא לעוף ג' סימנים שבגופו ודאי אינו דורס והוא כשר ומוותר לאוכלו ועל זה שנינו במשנה [ג"ע:] כל שיש לו אצבע יתירה וזפק וקרקבנו נקלף פהור כלומר אף אם לא ידענו אם הוא דורס אם לא נטוש דודאי אינו דורס [שיטת ר"ח נחום] ונמאור ונספ"ר דאע"ג דעשרים עופות טמאים יש להם ג"כ ג' סימנים ואיך נהיר בעל ג' סימנים אמנם בהטמאים אינו דורס חד מנהון ואילו יש שני סימנים שבגופו [תוס' פ"ט ל"ה כג'] אבל כשיש ג' סימנים שבגופו ודאי אינו דורס רבכל עופות הטמאים אין בהם ג' סימני הנוף [ומאן דאין לכוניה זפק יש לסממלים וסימן אחר חסר מהם וכן נראה מקבלת ר"ח שהנוט נחום' ורמזונים דקורקבנו נקלף כוס סימן כהדש וחס שלג כדנרי כחוס' פ"ג ל"ה מ"א וכל מ"ג עס אינו נטיספ ו שלג נטיספ רס"י פ"ט זדוק :

יב עוד שיטה יש לתד מרבוותא שאליה המכינו רוב רבותינו [פ"ה שיטת הר"מ נר יוסף שכתב] שלכל העשרים עופות אין להם רק סימן פהרה אחד וג' סימני פומאה אך הסימן פהרה אינו שוה ול"ו לרזוגמא דבום יש לו זפק והינשוף יש לו אצבע יתירה וב' אמנם סימן פהרה אחד מהד' סימנים אינו בכלום ונעלם מסני איזו סימן הוא ולפי קבלת ר"ח הוא קורקבנו נקלף כלומר אצבע יתירה וזפק ואינו דורס אלו הג' סימנים הררי בכלוה והיינו שאחד מג' אלו יש בכל אחד מהם ובעורב יש שני סימנים של פהרה מאלו רג' ובפרס ועזניה יש סימן אחד של פהרה כמו בכל העשרים עופות הטמאים ורק ההפרש שבהם הוא דבחד מנהון או בפרס או בעזניה יש סימן החדש של פהרה שאין בכלום ולפי קבלת ר"ח הוא קורקבנו נקלף : יג והנה לשיטה זו אם מצאנו עוף בשני סימני פהרה משונים שני סימנים שיש בעורב אין לחוש לשום עוף טמא דשימות אלו סוברים שלכד רב"ד עופות טמאים שבתורה ליכא עוד עוף טמא בעולם וא"כ אין כאן שום חששא וכ"ש אם נמצא עוף בג' סימנין ליכא שום חששא ולפי קבלת ר"ח אם נמצא שני סימנים וחד מנהון קורקבנו נקלף נ"כ ליכא שום חששא אף אם אין מכירין בעורב שהרי בעורב ודאי אין קורקבנו נקלף שהרי זה סימן החדש כמ"ש ואף גם בלמינו דעורב שאפשר לומר ששני סימנים דלמינו אין דמיון לסימנים דעורב עצמו מידע עכ"פ א"א לומר דקורקבנו נקלף תד מנהון דאם נאמר כן אין זה סימן חדש שישנו בפרס

את רגלו שני אצבעות לכאן ושנים לכאן הוא דורס ואם חולק שלש לכאן ואחת לכאן אינו דורס [פ"ה:] ועוד סימן אם כשזורקין לו מאכל באויר קולט המאכל מן האויר ואוכלו קודם שמיניו על הארץ הוא דורס ואם אינו קולטו מן האויר או אפילו קולטו אלא שמניו המאכל לארץ ואח"כ אוכלו כדרך שהרנגול עושה אינו דורס [סג] :

ז ואלו הסימנים אין הכרח שבועף פהור יהיו כל הד' סימני פהרה שהרי אווא אין לה זפק וכן להיפך בעוף טמא אין הכרח שיהא בו כל סימני פומאה וכך אמרו חז"ל [פ"ה:] דבנשר יש כל ד' סימני פומאה ולהורים יש כל ד' סימני פהרה ומהו למדנו ההפרש בין סימני פומאה לסימני פהרה אבל יש בהטמאים שיש בהם גם סימני פהרה ולהיפך בטהורים שיש בהם גם סימני פומאה אלא שהתורה גזרה אלו לפהרה ואלו לפומאה כמו שיתבאר ורק אינו דורס מוכרח להיות בכל עוף פהור דאם הוא רק דורס לא משנהינן בשארי סימנים וכך שני חכמים במשנה כל עוף הדורס טמא [ט:] ויש בענין זה כמה שימות ונבארם בס"ד :

ח שיפת רש"י והוסי' והגאונים דבאלו רב"ד טמאים בעשרים מהם יש ג' סימני פהרה וסימן אחד טמא ובעורב יש שני סימני פומאה ושני סימני פהרה ולפרס ועזניה יש סימן אחד של פהרה ושלושה סימני פומאה אלא דסימן פהרה של פרס אינו סימן פהרה של עזניה דבאחד מהם יש סימן פהרה אחד מהסימנים שבכל הטמאים ובהשני יש סימן פהרה חדש שאינו בכל הטמאים ונבשר יש כל ד' סימני פומאה :

ט ולפ"ז אם נמצא עוף שיש בו הסימן פהרה החדש של פרס או עזניה עם עוד סימן פהרה הרי הוא פהור שהרי ליכא לספוקי באיזה עוף טמא שהרי לעשרים יש ג' סימנים כמ"ש ובעורב אינו הסימן החדש ופרס או עזניה אין להם רק סימן אחד אמנם לכד שנעלם ממנו מה הסימן החדש ולכן א"א להתיר בשני סימנים ראולי הוא מין עורב אך יש ספק אחר דהנה זהו אם נאמר שזולת אלו כ"ד עופות טמאים אין כאן עוד עוף טמא כדמשמע מלשון הרמב"ם שהצאנו במעיק ב' וכן משמע מלשון רש"י ז"ל [פ"ג: ל"ה יט:] אמנם הרשב"א ז"ל כתב [ע"פ ד"ה נירסח] בחדושו שיש עופות טמאים גם לבר כאלו הרב"ד וזה שאמרו חז"ל שעופות פהורין מרובין בטמאין ופ"יך פרט בטמאים לא למיטרא שאלו בלבד שפרט לך הכתוב יש אלא לומר לך שהטמאין מועטין ע"ש וכיון שיש עוד טמאים הרי לא ידענו אולי יש להם סימן החדש עם עוד סימן פהרה ולפ"ז אף אם הסימן החדש יהיה ידוע לנו כמ"ש הראשונים שזהו קורקבנו נקלף ג"כ אינו מועיל לפי שיטה זו כמ"ש :

י לשיטה זו אף אם יש לעוף ג' סימנים דגופה והיינו אצבע יתירה וזפק וקורקבנו נקלף אם הוא דורס טמא

מומאה ועוד למה לא כתב איך הדין אם נמצא בעוף שני סימנים שבגוף או שלשה סימנים שבגוף ועוד ק"ל שהרי לדבריו כל הממאים דורסים ומדורסים אינם דורסים וא"כ למה לנו סימנים אחרים והו"ל לומר רכל שאינו דורס מהור ועוד תימא עליו דזה שהביא מהגאונים שאין מתירין בסימן אחד רק אם אותו סימן הוא קורקבנו נקלף ביד הביאו התוס' וכל הראשונים בשם קבלת ר"ח ומפורש בהם שא"צ לזה עוד סימן שאינו דורס והוא הביא דבריהם על אינו דורס ועוד סימן אחד בגופו וע"ק לי דבוה שכתב בעוף שחולק את רגליו ושתים לכאן ושתים לכאן ה"ו דורס וממא מסיים בגמ' [ס"פ] שלש לכאן ואחת לכאן מהור ולמה השמים זה [ער"ן] וז"ש וזקן :

ב ונלע"ר דהרמב"ם דקדק כל זה מהוך המשנה דהנן כל עוף הדורס טמא כל שיש לו אצבע יתירה וזפק וקורקבנו נקלף מהור וקשה כיון דכל הדורס טמא טמילא כל שאינו דורס מהור דהא כל עוף ממא דורס וכל עוף מהור אינו דורס וא"כ למה לנו סימנים אחרים ליהני כל עוף הדורס טמא וכל עוף שאינו דורס מהור אלא ודאי דאע"ג דמעיקר דין הורה ודאי כן הוא מ"מ אין לסמוך על סימן שאינו דורס להחיר באכילה וטעמא רבה איכא במילתא דאלו הני סימנין שבגוף הם סימנים למהרה בחיוב וסימני טומאה בשלילה וסימן דורס הוא להיפך דסימן טומאה שלו הוא בחיוב וסימן מהרה שלו הוא בשלילה וביאר הדברים דאצבע יתירה וזפק וקורקבנו נקלף הם סימני מהרה ואנו רואים זה בחוש שיש לו אצבע יתירה שיש לו זפק שקרקבנו נקלף ביד ואין כאן מקום למעות וסימני טומאה שלהם הוא בשלילה שאין להם כל אלו וסימן דריסה הוה להיפך דסימן טומאה שלו אנו רואים בחוש שהוא דורס ואין כאן מקום למעות משא"כ סימן מהרה שאינו דורס הוא בשלילה וכל שלילה עלולה להפעאה לרונמא לא מיבעיא אם לא ראינו שהוא דורס ודאי דאין ראייה דלא ראינו אינה ראייה אלא אפילו אם ראינו שלא דרס אולי באותו פעם לא רצה לדרוס או סיבה אחרת היה לו ולכן אמרו תו"ל כל עוף הדורס שראינוהו דורס ודאי טמא ואין להביט עוד על סימנים אחרים וכל שיש לו אצבע יתירה וזפק וקורקבנו נקלף מהור כלומר דאף אם ראינוהו שאינו דורס א"א למהרו למעשה בסימן של שלילה אא"כ יש עוד סימן אחד בגופו אצבע יתירה או זפק או קרקבנו נקלף והמשנה או או קתני וביאר הרמב"ם הפעם לפי שאין בכל אלו המינין האסורין וכו' ונבאר דבריו :

כא דהנה איתא בגמ' [ס"ח:] גמורי כ"ד עופות טמאין הן ור' סימני תלתא דדרי בכלוהו עשרים סרס ג' ג' והרי בעורב חד כפרס וחד בעוניה וכו' ע"ש ומפרש כשיטת רש"י והגאונים דעשרים יש להם ג' סימני מהרה שבגוף אך הוא מפרש דסימן טומאה שלהם הוא

או בעוניה וכן אם יתברר לעורב וסינו דורסים אם נמצא שני סימנים וחד מנהון אינו דורס ג"כ אין שום חשש כמובן אך כבר כתבנו שיש בדריסה חשש שאין יכולין לעמוד על כוריו כמ"ש בסעיף י' ע"ש :

יד אמנם זהו ודאי בין לשיטה זו ובין לשיטה הקודמת עוף שיש לו ג' סימנים שנגופו הוא ודאי מהור ורק לשיטת רש"י צריך גם לדעת אם אינו דורס וכיון דבענין דריסה יש למעות א"כ אין לסמוך על סימנים וצריך מסורת כמ"ש בסעיף י' :

טז אבל לפי מה שכתב בעל המאור דקבלה בידו שכל עוף שחוטמו רחב וכף רגלו רחבה כשל אוזו בידוע שאינו דורס והסכימו לזה הרא"ש והרשב"א והמור ורוב הפוסקים כמ"ש רבינו הב"ה בספרו הגדול ע"ש א"כ גם לשיטת רש"י א"צ מסורת וכ"כ המור ורבינו הב"ה בש"ע אבל רבינו הרמ"א לא ס"ל כן כמו שיתבאר בס"ד בסעיף כ"ט :

טז ודברי הרמב"ם ז"ל הרבה תמוהים בענין זה וכבר שרחו חכמי הרורות ליישב דבריו ולא נתיישבו על הלב [עריני"ס ס' ק"ל וכו' ולח"מ וכנ"פ כגון פ"ג וז"ל הרמב"ם בפ"א סימני עוף מהור לא נתפרש מן התורה אלא מנה מינין טמאין ושאר מיני העוף מותרין והמינין האסורין כ"ד הן ואלו הן וכו' כל מי שהוא בקי במינין אלו ובשמותיהן ה"ו אוכל כל עוף שאינו מהן וא"צ בדקה ועוף מהיר נאכל במסירת והוא שיהיה דבר פשוט באותו מקום שהוא עוף מהור ונאמן צייד לומר עוף זה התיר לי רבי הצייד והוא שיוחזק אותו צייד שהוא בקי במינין אלו ובשמותיהן עכ"ל :

יז עוד כתב מי שאינו מכירן ואינו יודע שמותיהן בודק בסימנין אלו שנתנו חכמים כל עוף שהוא דורס ואוכל בידוע שהוא מאלו המינין וטמא ושאינו דורס ואוכל אם יש בו אחד מנ' סימנין אלו ה"ו עוף מהור ואלו הן אצבע יתירה או זפק והוא המוראה או שהיה קורקבנו נקלף ביד לפי שאין בכל אלו המינין האסורין מין שאינו דורס ויש בו אחד משלשה סימנין אלו הוין מפרס ועוניה ופרס ועוניה אינן מצויין בישוב אלא במדברות איי הים הרתוקות עד מאד שהן סוף הישוב וכו' עכ"ל :

יח עוד כתב אכרו הגאונים שמסורת היא בדיהם שאין מורין להחיר עוף הבא בסימן אחד אלא אם היה אותו סימן שקלף קורקבנו ביד אבל אם אינו נקלף ביד אע"פ שיש לו זפק או אצבע יתירה מעולם לא התירוהו כל עוף שחולק את רגליו כשמתחין לו חוט שתיים לכאן ושתים לכאן או שקולט מן הארץ ואוכל באייר ה"ו דורס וקמא וכל השוכן עם הממאים ונרמיה לכם ה"ו טמא עכ"ל :

יט ותמה עליו ראיך כתב דכפרס ועוניה יש כם סימן אחד בגוף ואינו דורס והרי להדיא איתא בגמ' דפרס ועוניה אין להם רק סימן מהרה אמר ונ' סימני

הוא רק סימן דריסה ובעורב יש שני סימני טהרה שבנוף וסימן אחד של טומאה שבנוף וסימן דריסה חד בפרס וחד בעוגיה דאיתא בהא ליתא בהא כלומר דאחד מהם יש לו סימן אחד של טהרה שבנוף והוא דורס והשני אין לו סימן מורה בנוף ואינו דורס וזה שאמרו כל עוף טמא דורס הוא לבר זה האחר שאין חוששין לו שאינו מצוי בישוב כלל ולכן גם מטעם זה לא היה באפשרי להגמא לשניה דכל שאינו דורס מותר דהא אחד איכא שאינו דורס ומטא ולפ"ו הסימן החדש הוא שאינו דורס ויוצא מן הכלל :

כב והוב רבותי פירשו דהסימן החדש הוא קרקבנו נקלף והביאו ראיה ממסורת הגאונים שאין להתיר רק ע"פ סימן זה והרמב"ם יש לו דעת אחרת בכל זה כמו שיתבאר וראיה ברורה לזה ממ"ש התוס' בעצמם [פ"ג ד"ה מלין לשון ר"ח שכתב שיש באלו כ' זפק וקרקבנו נקלף ואצבע יתירה אבל דורסין והעורב יש לו שנים מאלו ה' ופרס ועוגיה אחד מהם יש לו אחד מאלו ה' והאחר אינו מאלו ה' כלל וגו' אבל אינו דורס עכ"ל וכתבו התוס' דלדוגמא בעלמא קאמר ר"ח וכמה מהדוחק הוא זה ולדברי הרמב"ם א"ש בפשיטות :

כג ולפ"ו יתפרש דבריו כמין חומר וה"פ מי שאינו מכין וכו' בורק במינים אלו שנתנו חכמים כל עוף שהוא דורס ואוכל בידוע שהוא טמא ושאינו דורס ואוכל אם יש בו אחד מג' סימנים הללו ה"ז מותר כלומר דעל סימן שאינו דורס נדרו חכמים שלא לסמוך מפני שהוא סימן שלילה כמ"ש ורק עוף שיש לו רק סימן אחד הוא טהור מפני שכל הטמאים עשרים מהם יש להם ג' סימנים ועורב ומינו שני סימנים ורק פרס ועוגיה יש להם סימן אחד זה בנופו וזה שאינו דורס ולא חיישינן להו מפני שרחוקים סן הישוב וזה שכתב דלסימן אחר בעינן גם שאינו דורס וזה לא מפני הסימן אלא שבהכרח צריך לראות על הדריסה מפני שכל דורס טמא ונהי שאין אנו מעמידים על סימן שאינו דורס מפני החוכמה מ"ם הדין להתיר עוף בהכרח לראות שאינו דורס דכל דורס טמא ולפיכך אף באנו להתיר עוף במימן אחד בהכרח לראות גם אם אינו דורס ואין אנו חוששין שמא מעינו במימן שאינו דורס וכאמת הוא דורס דאין לחוש לזה דאם נאמר כן בהכרח שהוא פרס או עוגיה ודרי אינו מצויין בישוב אבל בשני סימנים ואינו דורס א"א להתיר בלא מסורת מפני חששא רבה שמא מעינו באינו דורס והוא עורב או פ"ו עורב שיש להם סימנים וכן אף אם יש להם ג' סימנים וגם אינו דורס א"א להתיר בלא מסורת דשמא מעינו באינו דורס והוא מהעשרים עופות טמאים שיש להם ג' סימנים וזה ממש כשיטת רש"י ו"ל :

כד וזה שאומר לפי שאין בכל אלו מינין האסורין מין שאינו דורס ויש בו אחד מג' סימנין אלו חוץ בפרס ועוגיה וכו' כלומר דבאלו השנים יש אחד שאינו

דורס ואחד שיש לו סימן אחד שבנוף ועיקר כוונתו על היתר דסימן אחד וזה שאינו דורס הברח הוא כמ"ש ולכן לא קאמר חוץ מפרס או עוגיה מפני שבאחד מהם ליכא שני סימנים ורק בשניהם נתקבצו השני סימנים אלו והוא מוכרח לומר שאינו דורס כמ"ש ועל שבשניהם נתקבצו שני הדברים לכן כתב כן וככל הטמאים אינו כן ; **כה** וגם זה מקורו מנ"ב מפורשה [פ"ג] אמר אמילר הלכתא עוף הבא במימן אחר מהור והוא דלא דריס דריס וכו' מאי איכא משום פרס ועוגיה ליתנהו בישוב ע"ש ונרחקו רש"י ותוס' בפירושא דהוא דלא דריס ע"ש והרמב"ם מפרש כפשטיה דהוה הברח לראות שאינו דורס וזה שאומר מאי איכא משום פרס ועוגיה ה"פ דאף אם נחוש שמא מעינו באינו דורס ג"כ אין לחוש לזה דא"כ הוא פרס או עוגיה וליתנהו בישוב אבל ב' או ג' סימנים נרוע מפי דיש לחוש שמעינו באינו דורס וזה עורב או שארי טמאים מעשרים הטמאים כמ"ש [וכהמב"ם אין מדרכו לכאריך כל כן לסיך כלל כל מה שנלמדו נמלים מופסים נלמדו נקודת] :

כו ואח"כ כתב אמרו הגאונים וכו' שאין מדין להתיר וכו' אלא וכו' שיקלף קרקבנו וכו' ואין הטעם מפני שהוא סימן החדש אלא הטעם כן הוא דגאונים ראו שחכמי הש"ס החמירו בכימן שאינו דורס אע"ג דמיקר דין התורה הוא מותר בזה בלבד מפני שהוא דבר הנמסר לכל העולם יש לחוש למעות במימן שלילה כמו שבארנו ולכן נדרו עוד יותר ליטר דגם באלו השני סימנים אצבע יתירה וזקק יש לחוש למעות שהרי באצבע יתירה יש מחלוקת מהו זה אצבע יתירה כמ"ש במעייף ג' ולחכמי הגמ' היה ידוע אבל כיון שלאפוסקים נתחדשה מחלוקת בזה ודאי יש לחוש וכן בזקק ידוע שיש בעופות כמין זקק קמן ויש שמשונים בתוארם ואין זה זקק כמ"ש המהרש"ל [י"ט ד"ק"ו] וז"ל וכן יש לעיין שהזקק שבו היה בצורתו ואינו כשונה בתוארו מצורת שאר זפקים אבל אין להקדק בקטנתו וכו' עכ"ל ולכן נדרו הגאונים שלא לסמוך על זה אבל בקילוף הקרקבן אין מקום למעות כלל :

כז ואח"כ כתב כל עוף שחולק את רגליו וכו' ה"ז דורס ומטא עכ"ל ולא כתב הבבא השניה רכשאינו חולק מהור משום דהוה סימן על הערת דריסתו וכיון דעל עצם שאינו דורס אין אנו סומכין כ"ש על הסימן המורה על זה וכרייתא שכנ"ב עצם הדין קא נקיט אבל הרמב"ם שבא לטמא למעשה השמים זה בכונה מטעם שכתבנו :

כח ולפ"ו אני אומר דגם הסימן שכתב בעל המאור שהבאנו במעייף מ"ו שכל שחוטמו רחב וכו' רגלו רחבה כשל אווה בידוע שאינו דורס ע"ש ואף דוראי כן הוא וחלילה לפקפק בנה מ"ם לפי מה שבארנו נדעת הרמב"ם שה"ל לא סמכו על סימן שאינו דורס ומטעם זה א"א להתיר למעשה גם במימן חילוק רגלים שהבאנו בנס

בגמ' והגאונים החמירו גם כסימני אצבע יתירה וזפק מטעם שהענין נמסר לרבים כמ"ש ק"ו שאין לסמוך למעשה להחיר על סימן זה שאינו דרום ולא יהא מפל טוב מן העיקר :

כט ויראה לי ברור שזוהו טעמו של רבינו הרמ"א בסעיף ג' שעל מה שכתב רבינו הב"י י"א שכל עוף שחרטמו רחב וכף רגל רחבה כשל אווז בידוע שאינו דרום ומותר באכילה אם יש לו ג' סימנים כגופו עכ"ל כתב הוא וי"ל וי"א שאין לסמוך אפילו על זה ואין לאכול שום עוף אלא במסורת שקבלו בו שהוא מהור וכן נוהגין ואין לשנות עכ"ל ואין שום טעם לכאורה לחומרא זו [עפ"י סק"ס שחולק עליו] ואחד מהגדולים האריך להוכיח דאווזות הבר ובר אווזות הבר מותרים מטעם זה דאפילו לדעת רש"י הא יש להם סימן זה ודעת הרמב"ם היסב לשיטת הר"מ בר יוסף שכתבנו בסעיף י"ב אבל לפי מה שבארנו דברי הרמב"ם בלא דברי רבינו הרמ"א נבונים וברורים וחלילה להחיר בלא מסורת [עכ"פ] נקטו פני נשר ספאריך לזהות דגרי הנ"ל שפסדו וכו' סחית' ולדברינו אין להחיר כי אם ע"ס מסורת ולכך זה חפלא עליו נכתב שיש להם כל ג' סימנים שנוף ע"ס וז"ל דלא מוואז ובר מוואז אלו רואים שאין להם זק ואין אפטר מוואז ככר ובר מוואז ככר יש להם זק ואני לא ראייתם מעולם וע"נ] :

ל וזה שכתב שכל השוכן עם הטמאים ונרמה להם ה"ו ממא עכ"ל וע"פ זה כתב מקורם דורור ממא דס"ל דהוא שוכן עם טמאים ודומה להם וי"א דוויזר טהור [ר"ן] דאינו נרמה במראיתו להטמאים ורק שוכן עמהם ותמיניה על המור והש"ע שלא כתבו כלל דין זה ולרבינו הרמ"א ניהא כיון שפסק שבלא מסורת אין לאכול אפילו בד' סימנים א"כ גם בלא זה אין אוכלין שום עוף שאינו ידוע אבל על המור ורבינו הב"י קשה וזאולי דס"ל דשכן ונרמה אינו אסור אלא כשאין לו כל הד' סימנים אבל ביש לו לא שייך לאסור מטעם זה וכיון שפסקו שבלא ד' סימנים אין להחיר בלא מסורת לפיכך לא הוצרכו לדין זה [ועל המור ק"ל נכתב להם כמסקנת הרמ"ס נמי" ג"ט דאין לאכול כלל מן מה וזכ"י נה"ו כלל כ' ע"ס וע"נ] :

לא ודע דעוף שיש עליו מסורת א"צ לבדוק אחר שום סימן אמנם אם נמצא שהוא דרום א"צ קילט מאייר או שחולק את רגליו אמרינן ליה ולא מיטנהינן אמסירת ובוראי שמסורת מעות הוא [ע"פ סק"ו] אבל אם אינו ידוע אם דרום אם לאו אפילו ידוע שאין לו סימן מהג' סימנים שבנוף מותר במסורת דהא יכול להיות שהוא מהור כשאינו דרום דזהו עיקר סימן טהרה וכיון שיש עליו מסורת מותר לאכול [ע"ס] :

לב מי שהוא במקום שנוהגין איסור בעוף אחד מפני שאין להם מסורת והלך למקום שבאכלים אותו מפני שיש להם מסורת יכול הוא ג"כ לאכול יש אפילו

דעתו לחזור למקומו ואין כאן טעם חומרי מקום שיצא משם שהרי מה שאין אוכלין אותו במקומו לא מפני שאמרים שהוא אסור אלא שמודים שהוא מותר ורק מפני שאין להם מסורת ובלא מסורת אין אנו אוכלין וכיון שהוא עתה במקום שיש להם מסורת למה לא יאכלם וכן ההולך ממקום שיש להם מסורת למקום שאין להם מסורת יכול הוא לאכול שם ואין כאן טעם חומרי מקום שהלך לשם מהטעם שכתבנו ויראה לי דזה אינו אלא כדעתו לחזור למקומו אבל כשמתיישב שם אסור לו לאכול דכל אדם נגרר אחר מקומו דאל"כ כשיתיישבו כמה אנשים משם ויאכלו ובר העיר לא האכל אין לך לא התגדרו יותר מזה ויש מי שמתפק בזה ולי נראה ברור כמ"ש עכ"פ וזק"ן [וכן מטעם לנדל' גדול' ע"ס] :

לג וכתב רבינו הב"י בסעיף ה' אם יצא מקומות שאין להם מסורת יכולים לאכול על סמך מקום שיש להם מסורת יש מי שאסור ויש מי שמתיר ויש לחוש לדברי האוסר עכ"ל ומקורם כתב הדין שבסעיף הקודם דהה"לך ממקום שאין מסורת למקום שיש מסורת יכול לאכול שם והדין דעת הרא"ש והיש מי שמתיר שבסעיף זה הוא ג"כ דעת הרא"ש במ"ש בספרו הגדול ע"ש ואין לשאול דא"כ לפ"ז למה לו לומר מקורם דזה שהלך יכול לאכול הא אפילו כל בני מקומו יכולים לאכול על סמך מקום שיש להם מסורת דו"ל דוראי כן הוא וכאמר בינתו כן הוא דלא לכך שיהו שהלך יכול לאכול אלא אפילו כל בני מקומו נקיט בדרך לא זו אף זו [עכ"פ סק"ד] ועוד דאין זה שא"ה כלל דוראי אם כל אנשי המקום שאין להם מסורת רוצים לסמוך על המקום שיש להם מסורת יכולים לעשות כן אבל אם אינם רוצים ונשארים באיסורם מי יוכל להכריחם ועכ"ו מותר לו להחירי שהולך ממקומו למקום שיש בו מסורת לאכול אם רצונו בכך ולא אמרינן שיתכרח לעשות במקומו מטעם חומרי מקום שיצא משם נהטעם שבארנו : **לד** וטעם ה"ש מי שאוסר הוא דשמא מה שבמקום נהגו איסור הוא מטעם שבמקום מצויים טמאים ההוינים להם וכדברח לאסור זה מפני זה והיה דעת הרשב"א [נ"י] ומ"ס אפילו לפי ריעה זו יחיד ההלך משם למקום שיש בו מסורת יכול לאכול דוראי אם היה ברור לנו דהמקום האוסר הוי מטעם זה ומדינא אסר להם לאכול היה גם הוחיד הפרוש מהם נגרר אחריהם והיה אסור לו לאכול גם במקום המותר מטעם חומרי מקום שיצא משם אבל באמה אין אנו יודעים מפני מה אין אוכלים שם ולכן א"א להחמיר על היחיד ההולך למקום אחר הנכבד לומר דזה שאין אוכלים הוא מטעם שאין להם מסורת ורק להתיר לבולם אנו חוששין לטעם אחר [ע"פ סק"ה] :

לה ויש מי שאומר דלא פליגי כלל דהרא"ש מייירי במקומות שלא מברו בו הותר לך אין אוכלים אחר :

לו ביצי עוף טמא אסורין מן התורה ולא משום דכל היוצא מן הטמא טמא בלבד אלא דנפירוש אסרה תורה ביצת עוף בטמא דכתיב ואת כת היענה וקשה אמו בת יש לה ליעף טמא זה אלא דקאי על הביצה שילדה [גמ' ס"ז:] ואין לשאול דבאמת למה לן קרא הא בלא"ה כל היוצא מן הטמא טמא דיי"ל דכיון דמצד הסברא היה ראוי לאסור גם ביצת עוף מדרב משום אמה"ח אלא דהתורה התירה בקן צפור והייתי אומר דגם מטמאת מיתרת להבי צריך קרא [מוס' ס"ז:] :

אותו אבל מ"ט לא נהגו בו להחזיקו לאיסור גמור ולכן שפיר יכולים לסמוך על המקום שיש להם מסורת והרשב"א מיידי במקומות שמחזיקין אותו לאיסור גמור ולכן איום יכולין לסמוך על מקום ההיתר [ע"פ] ויאפילו כסתם י"ל דאולי מה שאין אוכלים אותו הוא מפעם שמחזיקין אותו לאיסור או מטעם סייג וכודאי גם המתיר א"א להתיר להם אא"כ ידענו ברור שזה שאין אוכלין אותו הוא רק מטעם חסרון מסורת והכי קי"ל [וכי' דעם הפלמונים] ורק להיחיד הדולף משם למקום המותר א"א לאסור עליו סתם כמ"ש בסעיף הקודם :

סימן פג ריני סימני דגים סנפיר וקשקשת . ובו ג' סעיפים :

ואף שידענו זה מקרא דנביאים דכתיב ושריון קשקשים הוא לבוש מ"ם לא יצתה התורה לסמוך על כה שבמקום אחד מביאר בן ועל זה אמרו יגדיל תורה ויאריך כלומר דבבאן עצמו גילתה התורה מרו קשקשת ובמה גילתה בזה שכתבה גם סנפיר [פחוס' ע"ג] :

ה' ודע שיש מי שכתב [משו"ס פ"ג ספ"ו אות מ'] שרופא אחד הביא לו דג אחד כיום ספרדני ויש לו קשקשים וד' רגלים ואין לו סנפיר והדג הזה הוא סם המות לאדם והרופאים מוציאים הארס ועושין ממנו רפואה והקשה על הך כללא דכילי חו"ל רכל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר והרי הדג הזה יש לו קשקשת ואין לו סנפיר ואף אם נאמר דרגלים הם במקום סנפיר איך אפשר שהתורה תתיר סם המות והלא דרכיה דרכי נועם ומרח מאד ליישב וכתב בדבלי זה אינו אלא על דגים ולא על שארי ברואים שבים ויש מי שכתב דודאי הכנפירין נפלו בהעלותו מן המים ואי משום סם המות גם כוונת התורה הוא להתירה לאתר שיוציאו ממנה הארס [פ"ה סק"ד] ויש מי שכתב דהתורה דברה על הרוב ויש שיוציאים מן הכלל [כנ"ס סק"ג] וכל דברים אלו אין כדאי לשומעם שהרי דגמ' הקשה דלמאי כתי סנפיר כלל והלא כיון שיש קשקשים יש ג"כ סנפיר ואי ס"ד שיש יוצאים מן הכלל או שיש שמסורים הסנפירים פשיטא שצריך להשמיענו [ולספ"ח י"ל נדחק סגל להגדילם דעס ע"ג] :

א סימני דגים מפורשים בתורה כפ' שמיני דכתיב את זה תאכלו סכל אשר במים כל אשר לו סנפיר וקשקשת במים בימים ובנחלים אהם תאכלו וכל אשר אין לו סנפיר וקשקשת בימים ובנחלים מכל שרץ המים ומכל נפש הרויה אשר במים שקץ הם לכם ושקץ יהיו לכם מבשרם לא תאכלו ואת נבלתם תשקצו כל אשר אין לו סנפיר וקשקשת במים שקץ הוא לכם :

ב והנה רבנן [פ"ו:] ממשמע שנאמר אכול את שיש לו עומע אני אל האכל את שאין לו וממשמע שנאמר אל תאכל את שאין לו שומע אני אכול את שיש לו ולמה שנאן לעובר עליו בעשה ול"ת עכ"ל ולמדנו מזה שהאוכל דג טמא ביטל מ"ע ועבר על מצות ל"ת [רמב"ם פ"ג] ולמה לנו הכתוב השלישי רכל אשר אין לו וגו' שקץ הוא לכם דרשו בת"כ שיכוד אין לי אלא המעלה סימני מדרה שלו ליבשה השירו במים מניין ת"ל במים עכ"ל כלומר רוקא כל אשר אין לו סנפיר וקשקשת במים לא יאכל אבל אם כתיב יש לו אף שבהעלותו מהמים נשרן מותרים באכילה כמו שיתבאר :

ן והנה להגדולים האלו פשיטא להו דכל ברואים שבים מותרים באכילה כשיש להם סנפיר וקשקשת ולכאורה הדין עמהם דאמו דגים כתיבי באורייתא והרי כתיב כל אשר לו מ"ן: במים וגו' וכל הברואים בכלל אמנם דרמב"ם ז"ל כפ"ב ממכ"א דין י"ב כתב מפורש להפך וז"ל האוכל כוזה משרץ המים לוקה מן התורה שנאמר אל תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ השורץ ולא תטמאו בהם וכו' איהו שרץ המים אלו הבריות הקטנות כמו התולעים והעלוקות שכבים והבריות הגדולות ביותר שהן חיות וזים כללו של דבר כל שאינו בצורת הרגים לא

ג עוד דרשו שם ימים זה ים הגדול שנאמר ולמקוה המים קרא ימים ובנחלים אלו הנהרות וכו' אין לי אלא ימים ונחלים שמושכים בימות החמה ובימות הגשמים מניין לרבות שאר ימים ושאר נחלים שמושכים בימות הגשמים ואין מושכן בימות החמה עד שאתה מרבה מים שבבורות הלמוד לומר במים עכ"ל וים הגדול כולל כל הימים שהרי כל הימים נכנסין לתוכו וכן כל הנחלים הולכים אל הים ומי בורות פירושו אנמים ונהרות קטנים שמושקים בימות החמה [פ"י ס"י כ"א נ"ז ע"ג] :

ד סנפיר הם ששט בהם כעין גף העיף וקשקשת אלו הקליפות הקבועין בו כענין שנאמר ושריון קשקשים הוא לבוש ושנו חכמים במשנה [ג"כ ע"ג] כל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר וזה שהתורה הוצרכה לכתוב גם סנפיר כדי שלא למעות לומר דקשקשת הוא סנפיר

לא דג טמא ולא דג מהור כגון כלב המים והדלפון והצפרדע יבוצא בהן עכ"ל הרי שכתב מפורש שלבד מיני דגים כל ברואי הים אסורין באכילה והוה שרין המים : **ז** ויש שלא הביאו דבריו ככל ויש שהביא: דבריו [פ"ח] ודחאו מהלכה: לנמרו והביאו ראיה מדבריו הנמ"כ אין מעמידין [ל"ט]: חמרא דימא שרי תורא דימא אסור ועוד ראיה מת"כ דדריש שם מאי דכתיב במים במים להורות דכל המים כימים ונחלים בין לענין היתר כשיש סו"ק ובין לענין אסור כשאין סו"ק ואח"כ אומר לכך נאמר במים במים או אינו אלא אותו המין שהתרתיו אותו המין אסרתיו איזה מין התרתו בעל עצמות ופרה ורבה [לדגים סס סו"ק ויש להם עצמות] אף אין לי לאסור אלא בעל עצמות ופרה ורבה כעל עצמות ואינו פרה ורבה פרה ורבה פרה ורבה פרה ורבה פרה עד שתהא מרבה להביא את הגלים ואת הצפרדעים הגרילים צים וגרילים כיבשה ת"ל כל אשר אין לו סו"ק וכו' עכ"ל עוד אמרו שם ומכל נפש החיה אשר במים חיה זו חיה הים נפש להביא את הסימני עכ"ל וסימני הוא מין שבים שחציו העליון דמות אשה וחציו התחתון הוא דג [ענין ערך סמני] חרי מבואר שהפסוק כולל לכל הברואים שבים עוד הביאו ראיה מדג שיבוטא שדיו אוכלים ודוא מין עז שבים כראיתא [ספ"ד דכ"ק] הנהיג בעיזא ושיבוטא ומכח כל אלו רחה דברי הרמב"ם ו"ל ויש שכתב רבנוה הרמב"ם הוא על אותן חיות שבים שאין להם סנפיר וקשקשת [פמ"ג כמ"ו ס"ג] וסי לא יראה שהרמב"ם כותב כפירוש להיפך שהרי דבריו בתרוים כמה שכתב שכל שאינו בצורת דג לא טמא ולא מהור ואין מהצורך להאריך בזה :

ח ואני אומר דמשה אבה ותורתו אמת וכל דבריו צודקים דלהדיא מוכח מדבריו בעצם הפסוקים ומת"כ ג"כ אדרבא ראיה ברורה לשטתו כגון שנבאר במ"ד וזה שאמרו חז"ל חמרא דימא תורא דימא הם דגים ממש ונקראים בלשון זה כמו שגם אצלנו יש מיני דגים שמכנים אותם באיזה כינוי של חיה וכן ככל הלשונות ובהכרח כן הוא אחרי שיש מיני דגים לאלפים שהרי מיני דגים טמאים אמרו חז"ל [ס"ג] שיש שבעה מאות ומתורים עוד הרבה יותר ועל כן לא פרטה התורה בדגים ככהמה וחיה ועופות ורק הסימנים כתבה וא"כ הסכמת שמות הפרטים לכל דג נותנים כינויים וכינוי כינויים גם מה שאמרו על שיבוטא שהוא מין עז לא ידעתי מאין להם ורש"י פירש בכל המקומות שיבוטא דג ע"ש וכן שמעתי מאחד שאכל בעיר סמאמכול דג שיבוטא והוא ככל הדגים רק שמינה מאד וזה שאמרו חז"ל הנהיג בעיזא ושיבוטא האם מפני זה נאמר שהוא ג"כ כדמות עז וזה שהרמב"ם בפ"ט מבלאים קראה חיה דגם מפני ששם אינו מדבר רק בענין בליאים לא נחזה דקדק בפרטיה והתורה ג"כ ביצירת מעשי בראשית קראה למלם ישרצו חמסם שרין יש

חיה וגם הרגים בכללם אבל כשבאה לפרוט לענין איסור והותר פרטם כמו שיתבאר בסעיף הבא במ"ד :

ט והנה בהיתר כתיב כל אשר לו סנפיר וקשקשת במים כימים ובנחלים אותם תאכלו ובאיסור כתיב וכל אשר אין לו סו"ק וגו' מכל שרין המים ומכל נפש החיה אשר במים אף שיש להם סו"ק אסורים וי"ק זנים כ"כר התורה תורה כשיש להם סו"ק וזה שלא פרטה דגים משום דסתם ברואי המים שאיב"לם אותם בני אדם הם רק דגים ולא הוצרכה לפרט והרי כמעשה בראשית שכתבה תורה ישרצו המים שרין נפש חיה שכל הברואים בכללם ועכ"ל אח"כ בהכרחה דפרו וירבו רק לדגים נאמרה כמבואר בריוש כתובות והוה שכתוב אח"כ ודרו ברגת הים אע"ג שמקורם כללם עם כל הברואים אלא משום שהמה העיקרים וכן אמר מרע"ה במתאוננים אם את כל דגני הים יאסף להם ולא אמר חיות הים וי"כ באיסורם הוכרחה התורה לפרט שלא תאמר דעליהם אין שום איסור כ"ל לזה פרטה התורה דעליהם תמיד יש איסור אף כשיש להם סו"ק וה"פ דקרא וכל אשר אין לו סו"ק וגו' [והוה מיני דגים] וכן מכל שרין המים וכן מכל נפש החיה אשר במים שקץ הוא בין שיש להם סו"ק ובין שאין להם וזה שלא כתבה ומכל שרין המים דרך התורה כן הוא לכתוב ויו התייביר על האחרון כ"כר כמו שם חם ויפה במקנה ככסף וכזהב :

י ועוד ראיה ברורה מהתורת כהנים עצמו דהנה יש להבין מהו זה שאומר או אינו אלא אותו המין שהתרתו וכו' בעל עצמות ופרה ורבה וקשה אמו בהיתר כתיב איזה מין שנאמר שהוא בעל עצמות ופ"ר והרי רק כל אשר לו סו"ק כתיב אלא ודאי דסתמא ארננס קאי והמה בעלי עצמות ופרים ורבים והוה שאומר דאולי אתי קרא דבמים במים להורות על שארי מינים שהם אסורים דאי לא פרטה הייתי אומר דשאר מינים לבד דגים מותרים לנמרו לזה אומר דלהכי לא צריך במים במים דכתיב כל אשר אין לו סו"ק וכונתו לסיפא דקרא מכל שרין המים ומכל נפש החיה אשר במים דמכאן למדנו לאסור כל שאינו מין דגים וכמו שפייסם הת"כ ומכל נפש החיה אשר במים חיה זו חיה הים כ"כר שכל מינים שבים לבד דגים אסורים הן הדומים לשרצים והן ודומים לחיות ועוד דריש נפש להביא את הסימני שהוא חציו אשה וחציו דג ולכן הוא בכלל נפש ומוה גופא יש ראיה להרמב"ם בשנבין דזו הבריה שחציה דג אם אין עליה סנפיר וקשקשת למה צריך להכות הלא גם ככולה דג אסורה אלא ודאי שיש לה סו"ק חיותי אומר דחציה זו מותרת ככל הדגים לזה מרבה הכתוב דכיון דחציה אינה דג אסורה כ"ל מיהו

זהו מילתא דפשיטא דכל שאינו בצורת דג אסור לגמרי ואינו מועיל סו"ק וא"כ זה הדג שהביאו מים ספרדי כיון שיש לו ד' רגלים הוא שרץ נמור ואינו בכלל דנים כלל :

יא וזה שדרמב"ם הביא לאיסור לאו מקרא דאל השקצו את נפשתיכם בכל השרץ השורץ ולא הביא מפסוק זה עצמו דמבשרם לא האכלו כבר הקשו עליו [פמ"מ] ויותר מזה תמיה דב"ם המצות [ללוין קט"ט] כתב דלשרץ המים אין לאו אחר מיוחד וזאת פסוק זה ע"ש אכנס האמת הוא דס"ל דקרא דכהיב אח"כ ושקץ יהיו לכם מבשרם לא האכלו לא קאי רק אדנים טמאים ולא על שרץ המים וראיה לזה דדגה במשנה תורה לא כתיב שם באיסור מכל שרץ המים ומכל נפש וגו' אלא סתמא כתיב וכל אשר אין לו סו"ק לא האכלו משום דלא סיירו שם רק בדנים ולכן כמילא הוכיח הרמב"ם דגם לא האכלו דשימני דזה ג"כ רק אדנים בלבד ולכן הוצרך קרא דאל השקצו לשאריו כרואים שבים [בגמ"ד נזיר] :

יב ועוד דבעצם התולדה אינם דומים דנים לשאריו חיות הים הכל חיות הים נוקקין זכר ונקבה ול"ו ככל הברואים אבל דנים אינם כן אלא הזכר מטיל ודעו על דארץ והנקבה ג"כ כן כדאיתא במדרש בראשית [פ' ו'] וכ"כ התיב בב"ק ספ"ה ולכן גם לענין אכילה אין דומין ול"ו אכנס בבכורות [ו'] לא משמע כהמדרש ע"ש [ותלוי נפונתא דפ' ט"ז מ' ע"ט ודוק] :

יג הקשקשות צריכין להיות נקלפים מן הדג [ג"י] כש רמזין וראיה שררי אונקלוס הרגם קליפין וכן מקרא דשריון קשקשים הוא לבוש מוכח שצריך להיות כלבוש שביכולת לפושטו ולכן אם הן אינן נקלפים מעל הדג אא"כ ינטל עסהם גם מעור הדג ובשרו אין זה סימן שהרה ואסור לאוכלה אכנס הקליפה יכול להיות גם ע"פ כלי וגם ע"פ התבולה כגון שביד א"א לקולפה אלא בכלי וע"י שרייה במים רותחים מ"מ הא הם נקלפים [יט"ו] וכן הקרמונים שהתירו מין דג ברובו"א לא היתה נקלפת רק ע"י שרייה ברותחין ואין לפקפק בזה ואין לשאול כיון דרממי הפסוק ללוש נצטרך שינטל ביד כמו בנגד דל"ק כלל שהרי כתיב ג"כ עור ובשר תלבישני ואטו העור נקלף ביד אך ע"י רותחין ודאי גם העור נקלף :

יד כתב הרמב"ם [ספ"ט] מי שאין לו קשקשים החופים את כולו מותר אפילו אין בו אלא סנפיר אחד וקשקשת אחת ה"ז מותר עכ"ל והוה דעה רוב הפוסקים דכן הוא פשטות לשון המשנה [ג"י] ולכן אע"פ שמצינו בתוספתא רחולין [ספ"ג] בלשון זה וכמה קשקשים יהיו בו אפילו אהת תחת לחיון ואהת תחת זנבו ואחת תחת סנפיריו עכ"ל דמשמע דצריך ג' קשקשים ובמקומות אלו דווקא לא חשו לה כיון שהוא נגד המשנה ויש שחשו לה לענין קביעת המקום דזה אינו מפורש במשנה להיפך וזהו דעה דרבינו הרמ"א שכתב וי"א דאין להתיר

בקשקשת אחת רק כשהיא עומדת תחת זנבו או לחיו או סנפירו ומובן להחמיר עכ"ל ומפרשים דהתוספתא או קתני או תחת לחיו או תחת זנבו או תחת סנפירו ופירשו הטעם דבשאריו מקומות יש לחוש שמא נדבקה הקשקשת מרג אחר אבל במקומות אלו אין לחוש ויש שחששו לפשטות דבריו התוספתא ולא התירו רק בג' ובמקומות אלו וכתב הדשב"א שיש לחוש לזה [עני"י והרמ"א לא חשש לה משום דנמשנה ר"י אומר שמים וסוכ ר"י לחומרא וכחוספתא ר"י לקולא נמתי' ולכן פירש דלא לו קתני ולאלי דברי רבינו סימני מפרש בתוספתא כפספס ולפינה חולקת על המשנה דנמשנה לינו מנואר קקשה אחת מפני שזה ס"ל לכוה דלס' יש קשקשות בנול"י ש הכנס אלל דהתוספתא פ"ק אפילו הס' מפורזים ור"י אומר שזים במקום אחד וסוכ ר"י לחומרא וגם נמשנה יש לפרש כן כ"מ מלשון אפילו ודוק] :

טז יש מיני דגים מפורזים שקשקשיהם רקים מאד ואינם ניכרים ולכן אם כרכוהו בבגד או נהגו אותו בכלי מלא מים ונמצאו קשקשים מותר דלא הצריכה התורה קשקשים גדולים דווקא ולכן במינים שאינם ידועים לנו ועשו בחינה בבריכת בנגד או במים ונמצאו קשקשים היא כשרה וכן אם העמידו הדג נגד השמש ורואין בו קשקשים קטנים מותר [גמ' סל"מ ל"ט] אמש בראיה בערמא אינו מועיל לפי מה שנתבאר דצריך שיהא ביכולת לקולפן ולכן לא כתבו המור וש"ע לדין זה [עש"ך סק"ג ולפמ"ט ס"ט ודוק] ודע שדבר פשוט הוא דברר שצריך ראיה עין אינו מועיל אם רואין ע"י זכוכית המגדלת הראיה וצריך לראות בעין עצמה וכן הוא בענינים שבכל התורה כולה במה שצריך ראיה עין :

טז כבר בארנו דדנים המשירין קשקשיהם בשעה שעולין מן המים מותרים הם ובגמ' שם חשיב כמה מינין ואינם ידועים לנו וכן אמרו חול"ל דאם מין דג זה אין לו בקמטו קשקשים ועתיד לגרלו לאחר זמן מותר לאכלו גם בקמטו דלא הצריכה תורה רק מין שיש לו קשקשים וכבר נתבאר דכל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר ויש שיש לו סנפיר ואין לו קשקשת לפיכך אם מצא חתיכות דג שיש לו קשקשת א"צ לחזור אחר סנפיר מצא סנפיר צריך לחזור אחר קשקשת ולא משכחת לה הא דרנא רק בחתיכה דאלו ברג שלם לא משכחת לה להמצא קשקשת בלא סנפיר :

יז מצא חתיכות דנים מונחים ביחד ויש בחתיכה אחת קשקשת אחת החתיכות מתאימות והיינו שהן שותת וכשכונתין יחד זו אצל זו מתחברות כולן מותרות רוחו סימן שכולם הם מרג אחד ואם אינם מתאימות אותן חתיכות שיש עליהן קשקשים מיתרים ואוהן שאין עליהן אסורים ואפילו נמלחו ביחד לא חיישינן לאסור החתיכות שיש להן קשקשים לפי שציר דנים סמאות אינו אלא דרבנן כמו שיתבאר ולא החמירו בספק שהרי אין ברור לנו שאלו החתיכות האחרות הם מרג טרפה ולכן אפילו ברור לנו שנמלחו ביחד כשר [עש"ך סק"ב ספי' משום ספק

הראש והשררה שהוא ממין דג פלוני ואו לא חיישנין לדג אחר ממא שעירב עמתיך דאין להחזיק איסור והראש והשררה הם עיקר הגוף לפיכך יש בהן הכרה מאיזה דג הוא [כ"מ] וכן ביאר דבריו בפ"י המשוניות ע"ש ולכן רבינו הב"י השמיט כל דין זה בש"ע :

כב אבל רבינו הרמ"א כתבו בסעיף ד' על דין דחתיכות דגים וז"ל ואם נמצא שם דג שיש לו ראש רחב ושררה מותר לאכול ודואי היו לו קשקשים אבל אם הדג שלם ואין אנו רואים בו קשקשים אין לסמוך אראשו ושררה עכ"ל וכוונתו דבבחיכות כשיש תלות שהוסרו הקשקשים טפני איהו סיבה הליגין וסמכינן על זה אבל לא בשלם וכמ"ש בסעיף ב' [ולא חש להרמז"ס מ"ס דרוכ ספוסקיס לא ס"ל כן ורק סכ"ח והס"ך סק"ו שרלו לכסב נס דעת הרמז"ס דכוס סימן א"ל לומר כן כמ"ש ספר"ח וסכרו"ס ויישנו כדחוק ססגיא לנריו ונס סכ"כ"ד ס"ל כן כמ"ש סר"ן שס ולא כן דפ"ח רוכ ספוסקיס] :

כג כתבו בשם רבינו יהודה החסיד שרג מהור יש לו זנב סרוקה לשנים [כ"י] ובודאי שאין לסמוך ע"ז להקל אלא להתמיר כשאני סרוק לשנים [פ"ח סק"י] ויש מי שכתב בלשון זה על שם ריא"ו סימן מובדק בדגים כל דג שזנבו מפוצל אם היו הפיצולין שוין בידוע שיש לו קשקשת ואם ראשי הפיצולין האחד ארוך מחכירו בידוע שאין לו קשקשת אבל שאין זנבו מפוצל דומה זנב המהור לממא ברוב דגים [כ"ג ספ"ט] וזהו דלא כר"י חסיד דיש הרבה שאין הזנב מפוצל והיינו שאינו נחלק לשנים ורק אותו שנחלק צריכין הפיצולין להיות שוין ורובי הפוסקים לא הוכירו מזה כלל :

כד כתב אחר מהגדולים מין דג שקורין בל"א מין קארפין והוא מכוסה בעור דק מאד ותחת העור הרק יש כמו חדרים קמנים מרובעים ובו מונח קשקשת אחת וא"א לקלוף רק בסכין והתירו באבילה חכמי ק"ק ויילנא [גל"ס נס"י] ואנחנו לא שמענו מרג זה ואסור לנו לאכול דג הדגים הידועים לנו ואת שאינם ידועים לנו אין לאכול א"כ רואים עליו קשקשאות בדרך הדגים דאין לנו מסורה על הדגים שאין בהם קשקשים לומר שהם מהמינים המשרים קשקשיות במים ושמענו שברור שלפנינו היתה מחלוקת בין חכמי הדור בדג שקורין סערמינ"א שאין לו קשקשים ואומרים שזהו מהדגים המשרים קשקשיותיהם במים ויצא הרבר לאיסור והוא מוחזקת אצלנו לדג טרפה וח"ו להחזירה וכן אף אם במקום אחד נוהגים היתר באיזה מין דג ובמקום אחר נוהגים לאיסור אין לסמוך ולהתיר באותו מקום על סמך מסורת המקום אחר כמ"ש בס"פ ב"ב לענין עופות דאולי במקום זה יש טמאים הדומים לזה ולכן גדר נדרו בזה וא"א להתירם [וכ"ל טעמי"ח נס"י כ"ח ע"ג] :

כה ציר דגים טמאים אין איסורו רק מרובגן דיעה בעלמא הוא ולא דמי לציר בשר נבלה שהוא כבשר דגים אין בהם שמננות והציר הטמף ע"י המליחה

כפך טמא אחר מליחה עירבן כמו כסעף ה' וז"ל דהס נודאי סרפס מיירי אבל כפך הוא וז"ל מלשן ספ"ע לידוע שזמלחו ציח ודוק] :

ית כתב מהור עור יש סימן אחר בדג מהור והוא שהטמא ראשו חד ואין לו שדרה והמהור אין ראשו חד ויש לו שדרה ויש מהגדולים שכתבו שיש לסמוך על שני סימנין אלו להתיר הם מרג ומ"א הרא"ש ז"ל כתב שאין לסמוך עליהם ומ"מ כתב כותי שמביא חבית מלא מהתיכות דגים מלוחים כל דג שמבירין ראשו ושררתו מותר והשאר אסורין עכ"ל ודבריו צריכין ביאר : **יז** וה"פ דאיתא בנמ" [ס"ג ל"ט] דכשמביאיב דגים קטנים מלוחים והמה טרופות כלומר לכר שאינם שלימות עוד החתיכות ממטרופות שאין בהם אף חתיכה אחת שלימה אסורות דשמא הם מרג ומ"א וההתיכות אינם טרופות שהחתיכות ניכרות אם הראשים והשראות ניכר שהם מין מהור כגון שהראש רחב ולא חד ויש להם שדרה מותרות ופריך הש"ס דאם ראש ושררה הוה סימן טררה למה תנן רק סנפיר וקשקשת ומתרג דיש נס במהורים שראשם ושררתם דמי לטמאים ע"ש ופירשו הקדמונים דה"פ דודאי הם סימן טררה אך התורה והמשנה לא היה ביכולתם לתת סימן זה ולומר דכל שהראש חד ואין לו שדרה הוא סימן טומאה דאינו כן דיש מהורים שיש להם סו"ק וראשם ושררתם דמו לטמאים מיהו אותם שהראש רחב ויש להם שדרה ודאי הם מהורים וזהו שכתב מהור שיש מהגדולים שכתבו שיש לסמוך על סימנים אלו להתיר :

כ אבל הרא"ש כתב שם [סי' מ"א] דה"ק הש"ס רכיזן שיש במהורים שבראשם ושררתם דמו לטמאים א"כ אין זה סימן מובדק ויכול להיות גם בהיפך שבטמאים יש ראשם ושררתם דמו למהורים וא"כ אין לסמוך על סימן זה להתיר ומ"מ בחבית התיכות דגים מלוחים יש להתיר ע"י סימן זה דכיזן דאין כאן ריעותא כמה שאין להם קשקשת דנופלים בשעת מליחה לכן יש להתיר ע"י סימן זה ולא חיישנין למיעוטא דמיעוטא שטמאים יש להם סימנים אלו במהורים משא"כ כשהיא לפנינו שלימה בלא קשקשים א"א להתיר ע"י [כ"ח וה"ס וס"ך כ"ו] ויש מי שפירש דבבאן מיירי שיש בחבית מקצת התיכות שיש בהם קשקשים ולכן אותם שאין בהם קשקשים לא חיישנין להו כיון שיש להם סימני ראש ושררה [ס"ג נס"י מהל"ח] ולא משמע כן מלשון מהור ויש שמחלק בין לכתחלה לדיעבד והכותי שהביא הוה כדיעבד [ס"ו סק"י] :

כא ולהרשב"ם ז"ל דעת אחרת בזה שכתב בספ"ג אין לוקחים דגים מרובצים מלוחים מן העכו"ם והם הנקראים טרית טרופה ואם היה ראש הדג ושררו ניכר אע"פ שהוא מרובץ מותר ליקח אותו מן העכו"ם עכ"ל ונראה דמפרש דאין שום הפרש בסמין מובדק כראש ושררה בין טמאין למהורין אלא שצריך שיכיר במב"ע

הוא רק ויעה בעלמא [חולין ז'ט:] ואע"ג דבת"כ דריש משקץ כהתיב גבי דנים לאסור צירן ורוטבן וקופה שלהן אסמכתא בעלמא הוא [מוס' סז] או דעיקר קרא הוא לרוטב וקופה ודיוקא דג שאין בו שמנונית אבל הרגים השכנים צירן אסור מן התורה כבשר ולכן כל ספק שיארע בציר דנים הוה ספיקא דרבנן והולכין להקל אבל ברג שמן הולכין בספיקו להחמיר דהוי ספיקא דאורייתא וסרה דנים אין בהם שמנונית [כ"ח נכס ל"ה] ולכן כשיש ספק אם יש בהם שמנונית אם לא הולכין להקל [ט"ז פק"ו] ודע דרוקא ציר שע"י מליחה הוה כדנים מדרבנן אבל ציר שע"י כבישה מעל"ע וכ"ש ציר שע"י בישול הוה מן ההיירה [סז] ויש חולקין בכבוש [נ"ב סג"י] וכן עיקר [ג"ר] פ"ה חרומות מ"ח ורמ"ט ס"מ סמ"ב];

כל ענין דודאי אינם נמלחין עם הממאין משום דאין דרך למלחן עמהם ואפילו כשאר דנים אין להחמיר לפשפש ולברוק אם יש ביניהם דנים ממאין ואם רואה שדנים הממאין שרויים במים עם המהורים אפילו בהעריג"ג יש לאסרו אבל אין חוששין שמא נשרו כל זמן שאין רואים וכל זה לבתחלה אבל בדיעבד שכבר קנאו יש להתיר בכל ענין משום דציר דנים דרבנן ואברין שמא בתחלה לא נמלחו יחד ואין חוששין אח"כ לבליעתן זה מזה ודוקא דלית בהו שמנונית וכתם דנים מלוחים לית בהו שמנונית אבל אם אית בהו שמנונית אסור מדאורייתא וספיקא לחומרא והיכא דהרגים מלוחים יבשים מתר בכל ענין מאחר דהממאין ג"כ יבשים ונהגו להחמיר גם כזה לבתחלה אם מונחים ביניהם עכ"ל;

כח ביאר רבנו דאית חולק על כל מה שנתבאר ובודאי מעיקר הדין כן הוא שיש לתלות שלא נמלחו ביחד האמנם מי לא יבין את זאת דכשמיאין אותם בכלי אחד יותר קרוב שנמלחו ביחד ג"כ וכ"כ אחד מהקדמונים בזה"ל אמנם תבא מראה באיש אשר רואה בעיניו דנים מהורים וממאין מונחים יחד בכלי וקונה אותם לבתחלה ועליהם נאמר ופושעים יכשלו כם [ט"ד ס"ו] וכונתו הנם שאין למחות בידם ממעם שנתבאר אבל הלב יודע שנמלחו ביחד וכ"כ המרדכי [פס"מ] בשם גדולים דרגים מלוחים המונחים יחד עם הממאין נהגו בהם איסור ע"ש והמעם כמ"ש ולכן אם יש ששים מן המהורים נגד הממאין אין בזה חששא כלל ולא חיישינן שמא נמכרו מן הממאין ומקורם לא היה שם ששים דכולי האי אין לחוש [פ"ד סק"ח];

כז וכיון דציר שע"י מליחה כדנים איסורו דרבנן לפיכך מותר לקנות מהבתי דנים מלוחים מהורים אע"פ שמינחים עם הממאין בכלי אחד דשמא לא נמלחו יחד בתחלה אלא אחר שמלחן כל אחד לעצמו עירבן אח"כ בכלי אחד ולכן אע"ג דק"ל לקמן סי' צ"א דאף לאחר שיעור מליחה נחשב כרותח ע"ש וא"כ כיון שמונחים בכלי אחד ורם לחים יכלעו המהורים מן הממאין לא חיישינן לה מפני שציר דנים הוא מועט וכששרו שיעור מליחה כבר פלמו כל צירן [ט"ז פק"ו] ואפילו מונחים עתה ביחד בכלי מלאה כים קרים לא חיישינן לה כל זמן שלא נשרי מעל"ע ביחד דאו הוה כבוש [ז"ה ס"ג נכס רכ"ה] וכ"מ נלכ"ס] אמנם אם בהבלי יש ציר והציר עולה על כל הרגים והאי אסורים אפילו אם אינו יודע שנשרו מעל"ע ולא מיבעיא אם נאמר דבציר א"צ מעל"ע כמ"ש לקמן בס"י ק"ה א"א אפילו אם נאמר דציר דנים לאחר שיעור מליחה אינו אלא כמים וצריך מעל"ע מ"מ יותר קרוב הרבר שהמה יחד בהבלי ימים רבים וכן דרך הסחרים להניח במלחן בכלי והציר שוטף עליהן כדי שלא יתקלקלו דבשלמא כששרויים במים קרים נראה לעין שזה מקרוב יצאום ביחד וכיון שיש ספק אם היו מעל"ע ביחד הלינן לקולא אבל כששרויים בציר יחד בכלי מי הביא הציר לכאן ובודאי שבוזמן רב והשמן יחד בכלי זה ומתוך המליחה והדוקא עליה הציר עליהן [טפ"ו סק"ו] דמשמע דלפניו נציר מותר כשלא ידענו צניחור סכרו מעל"ע ודכרי חימא הס ואכילו טס לנים פחה כסכלי שמוליכוס נס כמו חנית ללס הס ככלי אחרת כקערה ופריכה מ"מ מי סס סליר עליהם ורואים לוס מהל"ס שהנלטו דרק נמים קרים יש להקל וחלילה להקל כציר ודוק];

כח זה שכתבנו כן הוא מעיקר הדין ורבינו הרמ"א כתב במעוף ה' ח"ל ויש אומרים אם מונחים עם הממאין בחבית אחת וכן נהגין שלא לקנותם אפילו אם רואים רק שמונחים עם הממאין המלוחים בערבוב על השולחן שמוכרין אותם שם מלבד בהעריג"ג וסדק"ש דמתירין

כח זה שכתבנו כן הוא מעיקר הדין ורבינו הרמ"א כתב במעוף ה' ח"ל ויש אומרים אם מונחים עם הממאין בחבית אחת וכן נהגין שלא לקנותם אפילו אם רואים רק שמונחים עם הממאין המלוחים בערבוב על השולחן שמוכרין אותם שם מלבד בהעריג"ג וסדק"ש דמתירין

כן וכיון שאלו לא ראינו אין לנו להחזיק ריעותא ואין להחמיר בזה וכל דברים אלו שהחמרנו הוא לכתחלה משום דהסברא כן הוא כמו שבארנו ולכן אף שמעיקר הדיון יש להקל מ"מ יש להחמיר לכתחלה אבל בדיעבד אם כבר לקח מוקמינן אדינא כמ"ש בסעיף כ"ו ואפילו מונחים יחד ושרויים יחד ואפילו שלא בהעריג"ג ויש להתיר בכל ענין ואמרין שמא מתחלה לא נמלחו יחד אלא אח"כ נתערבו ואין חוששין לבליעתן זה מזה ודווקא דלית בהו שמנונית הולבין להקל משום דהוי ספק דרבנן אבל כשיש בהו שמנונית הורכין בספקן להחמיר דהוי ספק תורה וסתם דגים מלוחים או סתם דגים שאינם מלוחים [פ"ו סק"ו] לית בהו שמנונית ולכן אם יש ספק אי אית בהו שמנונית הולבין בספקין להקל משום דרבנן לית בהו שמנונית ועוד דהוה ס"ס שמא לא נמלחו עמהם ואת"ל נמלחו שמא איש שמנונית בהם ומותר מן התורה וכיון דמן התורה יש ס"ס מותר בדרבנן בחד ספק [ע"פ סק"ז ועמ"ג ס"ס] :

לא וכל דברים אלו הם כשהרגים לחים ומעורבים אלו באלו אבל דגים מלוחים יבשים כמו טאראנע"ס וצובאקע"ס וכדומה המעורבים טמאים כשהורים והטמאים ג"כ יבשים מותר בכל ענין ואין שום חשש להחמיר אפילו לחוש לחומרא שטוס דאין כאן שום ראייה שנמלחו ביחד ובודאי נמלח כל אחד בפ"ע שכן דרך דגים אלו שכשמוציאים אותן מן המים קורעין אותן כל אחד בפ"ע ומלחין כל אחד לבדו ותולין אותן ומפרידין זה מזה כדי שתשלוט בהם הרוח והחמה ויהיבשו שם [ע"ד סק"ז] וכתב דנהגו דהחמיר גם בזה לכתחלה אם מונחים ביניהם עכ"ל כלומר דהמון ישראל נהגו גם בזה להחמיר אך שמדינא אין שום מקום לחומרא זו אף לדעת המחמירים דישאלו קרובים הם ונהגו להחמיר ולכן במקום שלא נהגו בחומרא זו מותרין לאכול בלי פקפוק כלל [ע"ס סק"ז] :

לב ודע דאפילו לחומרא זו לא שייך בדגים יבשים שלנו כמו טארא"ן צובא"ק סאמאייקע"ס וכיוצא בהם דסימניו לא שמענו שיהא נמצא ביניהם דגים טמאים וגם בהדגים הקטנים למאד שקורין סטינקעס אין בהם דגים טמאים ואולי המצא תמצא מיעוטא דמיעוטא וזרקן מותרין וכן אלו הדגים הקטנים הנחרות בעצים דקים שקורין מיימאקע"ס או אינארקע"ס אין בהם שום חשש כלל וכלל וכל המחמיר באלו וכיוצא באלו אינו אלא מן המתמיהין וכן אלו הדגים המלוחים הלחים כמו שאנג"ע ובייעל"ע רביצ"ע ולאקסין"ן אין בהם שום חשש כלל כי לא נמצא ביניהם טמאין כלל ושמעתי שבאיזה ערי לימא לא היו אוכלין הדגים היבשים שלנו כטארא"ן צובא"ק וכיוצא בהם ולא ידעתי מאיזה טעם וגם שמעתי שאחד מהגדולים בדור שלישי שלמינו אסרם ונדול הדור אחד חלק עליו והתירן ולפי מה שבארנו אין שום טעם כלל וכלל לאוסרן כמ"ש :

לג איתא במשנה [ס"ס ל"ט] דציר אם יש בו דגה כילבית מותר הציר ושאין בו אסור וביאור הדברים לרש"י דדרך הציר של דגים מהורים כשהם הרבה בחביות אחת להיות נוצר ולגדל מפליה סין דג טמא שנקראת כילבית ואם מעורב בה ציר של דגים טמאים אין מטבעו לגדל שם כלל ולא עוד אלא אפילו אם נהגדל בציר דגים מהורים אם אח"כ נתערב בהציר ציר דגים טמאים לא יתקיים הכילבית וימות ולפיכך מותר כותי שהביא ציר של דגים אם כילבית אחת שומטת בו והוא חי מותר שזוהו סימן שהוא מטהורים ואם אין כילבית שומטת בו או שהכילבית מת אסור דחיישינן שמא נתערב בזה ציר של דג טמא ואמרו חז"ל שיש חילוק בין חביות שתומות לפתוחות כמו שיתבאר : **לד** כשהביא הרבה חביות מציר ונמצאת באחת מהם כילבית חי אם החביות פתוחות כולן מותרות כולן חשבות כאחת ואם החביות שתומות היא מותרת וכולן אסורות אך בפתוחה יש חומרא אחרת דלא כני כילבית אחת דחיישינן דמעלמא אתי ולא נתהוו מסנה וצריך שתי כילבית וכשהומה סני כחרא דאלו היה בא מעלמא כשהיה פתוחה כבר היתה מתה וכשנתמה א"א לבא מעלמא אבל בפתוחה חיישינן שזה זמן שנעט שנפלה לתוכה וכשתים לא חיישינן [כן הו"ס לפירש"י ס"ס ול"ע על הסור וס"ע סהמטיו דין זכ וכפתומות כולן מותרות וענ"ס שייצט בדוחק גדול ועס"ד סק"ח וזק :

לה והרמב"ם ז"ל ספ"ג יש לו דעת אחרת בכל זה והסכימו לו כמה מרבוהינו והוא דככל חביה ציר דגים כשימים שם דג אחד לסימן שהציר הוא מבין דגים אלו והכילבית הוא דג טהור ששמותו שם ואם כולם פתוחות די בדג אחד בחבית אחת דחשיבי כולו ו כחרא ואם שתומות הן צריך בידור יותר ודחינו שימצאו בשני חביות דג ככל אחת ואז אמרין דמסתמא כל החביות הם ציר טהור וגם ס"ל דאף אם אין הדג שלם ואין בו היכר ע"י קשקשת מ"מ אם הראש והשררה שלמים ומכיר כמכ"ע שזהו מדג טהור מותר [פסו"פ קינור מהל פ"ט ול"ג] :

לו וה"ל הרמב"ם שם אין לוקחין ציר מן העכו"ם א"כ חיה דג טהור משוטט בו אפילו דג אחד עכו"ם שהביא עריבה מלאה חביות פתוחות של ציר ודג אחד טהור כאחת מהם כולן מותרות היו שתומות פתח אחת ונמצא בה דג טהור שנייה ונמצא בה טהור כולן מותרות והוא שיהא ראשו של דג ושדרו קיים כדי שיהא ניכר שהוא דג טהור עכ"ל וזה דמסכינן אשתי חביות בשתומות הוא מסעם חוקה אע"ג דכל חוקה הוא כג' פעמים ס"ס כיון דציר דגים דרבנן הקילו בשתים מפני שבש"ס יש מי שסובר דבשתים היו חוקה [ינמות ס"ד] : **לז** וזה שהתירו ע"י הדג הנמצא בהחבית והו כשאין בה דג טמא ג"כ כיון דג או תתיבה שאין בה קשקשים

דא"צ מומחה ולא אני מלחמים אלא די כמה שיאמר המוכר של דג פלוני הם דביון המיטנים ניכרים ורוב דגים מהורים יש להם סימנים אלו ולכן בצירוף זה כשיאמר המוכר של דג פלוני הם אף שאינו מומחה ואינו אומר אני מלחמים נאמן ויותר לאוכלן אבל כשנימוחו לא מהני זה וצריך דווקא מומחה או אני מלחמי דכה"ג גם בביצים של עופות הדין כן במ"ש בס"פ"ו [זהו כוונת המוס' עס ולכן הוכרה רכל למתן כשנימוחו מכוס דלו לריך מומחה דווקא דכלא נימוחו די כלמרו על דג פלוני סוף וע"ש במס"ס לולגילן סכונן ג"כ לזה דיוקן] :

מצא ודברי הרמב"ם והמור והש"ע מסוכמכים מאד בדינים אלו והנה הרמב"ם ז"ל כתב ספ"ג ח"ל ביצי דגים סימניהם כסימני ביצי העוף אם היו שני ראשיתן כרין או חדן מטאה אחד כד ואחד חר שואל לישראל המוכר אם אכר לו או מלחמים והוצאתים מדג מהור אוכל על פיו ואם א"ל מהורים הם אינו נאמן אא"כ היה ארס שהחוקק בכשרות עכ"ל :

מב והנה דבריו המובהים בכזה שלא הזכיר כלל קרבי דגים ועוד לכה לא יועיל כשיאמר של דג פלוני הם כבבצי עופות כיון דאיתו מירי בשלא נימוחו שדרי לא הזכיר זה כלל ועוד דלדרידה לכה אמרו ח"ל אלו המיטנים כיון דאינם מועילים כלל ועוד דהא הגמ' מחלקת בין כשהם שריים ובין כשנימוחו ואיתו לא מפלגי מידו וכבר תמיה עליו כל חבמי הדורית ועוד למה בביוצי דגים בעינין שהחוקק בבשריה ובביצי עופות א"צ לכל זה והוא בעצמו פסק מקדם בביוצי עוף דכשהציד אומר לו של עוף פלוני הוא והוא מהרה סמך עליו ע"ש וכתב המביד משנה משום שהדגים המלוחים באים ממרחקים ומצי' לאישהמצי' מפי כבביוצים לכן צריך דווקא שיאמר אני מלחמים ע"ש ומעם נכין הוא [אבל מ"ש דלגן לא הזכיר קרבי דגים משום דלגילא דר"ז עס לא מיתניח נכו סוס סימן זע"ג דלכו ר"ז לא יזכר כיוחסית וכבר קקטו עליו קן וע"ש בלח"מ שהקטו הרבה נוס הענין וכס"ר ע"ג] :

מג ונראה לענ"ד דהרמב"ם ז"ל מוכר דביון דביצי עוף הניכרים לכל ארס והם גדולים בכמות אמרו ח"ל שאין לסמוך על המיטנים ק"ו לביצי דגים שהדברה בשלל שלהם קשה עד מאד להכירם כאשר ראיתו בעיני שאין לסמוך על המיטנים כלל אלא רמה שאמרו ח"ל המיטנים הוא להיפך דאם שני ראשיתם כרים או חדים אינו מועיל אף כשיאמר אני מלחמים ואף אם הוא מוחזק בכשרות דשרקן הוא ולהיפך כשיש בהם המיטנים ג"כ אין סומכין על זה מפני שני דברים האחת דסיכנין לאו דאורייתא והשנית שמפני דבותם בכל יכולין למעוה ולכן אף אם יאמר של דג פלוני הוא ויותר הוא אינו מועיל עד שיאמר מלחמים בעצמי או שהוא מוחזק בכשרות ולא דמי לביצי עוף המצויים הרבה וניכרים ככל והם קשים ונדולי הכמות ומילא דבשואמר אני

קשקשים אבל אם נמצא בה דג מלא ג"כ אפילו אם נמצאים גם מהורים הרבה מ"מ אסור הציור ולא מיבעיא אם נמצא דאי דג מלא אלא אפילו כשנמצאים חתיכות שיש בהם ספק אם הם טמאים או מהורים והיה כן הדין להתיר הציור משום ס"ס שמה גם הם מהורים ואה"ל טמאים שמה לא נשרו מעל"ע ביחד והציור הוא מהורים ועוד דספק כבוש הוה ג"כ מדרבנן להיש חולקין שבספקי' ב"ה מ"מ לא התירו הציור גזירה משום נזף הדגים דאם נתיר הציור יאכלי גם הדגים המסופקים וזה ספק תורה ולכן החתיכות הניכרים שהם מהורים מותרים ולא היישין מה ששרויים בהציור כיון דהציור נופא אינו אלא חומרא [כ"ך סק"ג] והנה רין זה כמו בספקי' י"ו בחתיכות דגים שאינם מהאיתות ע"ש [ו"ל נכ עס דלניר לכוו כמו נכאן וכ"כ עס הלגט וסדך סק"כ ע"ש ולפי' דברי הלגט שכזה נכאן ולא ד"ו וכו' אין מחלומות ומקילין נזיר הלגט וכו' עכ"ל חמיסין מלך זכרי מד לינא אית ליה למטיין סינכ דיוקן] :

לח איתא בגמ' [ס"ס א"ת] דקרבי דגים וביוצי דגים והוה השלל של ביצים הבקובצים שהם עוברי דגים ובלשוננו נקרא רייגין או איקר"א יש הפרש בין טמאים למהורים שהמהורים שאלו ראשה אחד כד וראשה אחד חר כבביוצי תרנגולת והטמאים שני ראשיתם כרים או חדים כבביוצי עוף טמא וכן בקרבי דגים יש סימן זה ולא בעצם הקרבים דבהם לא שייך זה אלא בהשליפותיה של הדג המונחת בקרביים והיא מלאה רוח ונקראת בלא"ו ובמהורים ראשו אחד כד וראשו אחד חר ובטמאים שניהם כרים או חדים ולפי' נבא לפנינו קרבי דגים או עוברי דגים שהם ביוצי דגים כסימנים אלו מותר לאוכלן ואם נימוחו הקרביים והביצים וא"א להכיר כסימן זה אסור לזקקן אלא מן המומחה כלומר ישראל בקי ומבין במיב קרבי דגים יביציהם אף כשהן נימוחים להכיר באיזה מין דגים הם ואם אין שם מומחה כזה אין להם היתר אם לא כשיאמר הישראל אני מלחמי הדגים וראיתו שדגים מהורים הן ומתן הוצאתו הקרביים אלו והביצים אלו וכ"ש כשמראה לנו הדגים ואומר סמין דגים אלו הוצאתים דבשר :

לט כל מה שבארנו והוה העולה מתוך דברי הגמ' שם לפירש"י והוס' ע"ש ואי"ג דבחולין [כ"ד] כסקינן דסימני ביצת עוף עצמן לאו דאורייתא משום דאיכא גם בטמאים שביציהם דמו למהורין מ"מ בדגים הוה דאורייתא [מוס' עס ר"ת] ולפי' נשאר הדין כמו שבארנו :

מ ואח"כ בהבו רבותינו בעלי התוס' דמירושלמי משמע להדיא דגם כדגים אין זה סימן מובהק ע"ש ולפי' אפילו כשהן שלמים ולא נימוחו א"א לסמוך על סימנים אלו וצריך דווקא מומחה ואם אין שם מומחה צריך הישראל לאמר אני מלחמי הדגים וראיתו שמהורים הם כמ"ש ואין לשאול דא"כ למה אמרו חכמים סימנים אלו כיון שאינם מועילים בולם ד"ל דמועילים סימנים אלו

אני מלחמים אין חילוק בין נימוחו לשלמים כיון שאנו סומכין עליו לגמרי ולכן לא הזכיר חילוק זה כלל וגם הגמ' לא הזכירה דבאמרו של דג פלוגי הוא שיהא נאמן וזה שהזכירה חילוק בין נימוחו ללא נימוחו הוא לחומרא דבלא נימוחו ורואין בה שני הראשין כדיון או חרין טרפה לגמרי ואינו מועיל שים דבר וזהו שכתב הרמב"ם דבריו [ודברי הס"ך סק"ל ז"ע ודוק] :

מד וזה שלא הזכיר קרבי דגים נ"ל דכיון דאמרו חז"ל דבהקרבנים עצמן אין שים היכר רק בהשלפוחית שלהם ובירושלמי אמרו שאמורא אחר טעה בהשלפוחית בין טמא לטהור ק"ו בן בנו של ק"ו שא"א לסמוך על שום אדם בעולם בזה אפילו על היתר מומחה ועוד דעינינו ראות דקרבי דגים דבאים מומחקים שקורין פו"ש טראין ובלשון רוסיא ריבנ"ע ז"ל באים חבית לאלפים ואין בהם השלפוחית וא"כ א"א לסמוך על שום סימן ועל שום מומחה וצדוק ולכן אף דלדינא כן הוא דשום עם ביצי דגים מ"מ למעשה לא היה יכול הרמב"ם לכתוב דין זה כלל והן אמת דאם בא אחר המוחק בכשרות והביא קרבי דגים ואומר אני הוצאתים מרג כשר דודאי נאמן אמנם לזה א"צ לבאר כאן דין זה ובכל המאכלים כן הוא ועוד דזה בכלל מה שכתב אה"ב דאין לוקחין חתיכת דג אה"ב ממי שהוא מוחק בכשרות ע"ש וממילא דה"ה לקרבי דגים כיון דגם בהם אין סימן אצלנו כמ"ש :

מה ודבריו הטור תמוהין ביותר שכתב קרבי דגים אין נקחים אלא מהמומחה אבל מי שאינו מומחה אין לוקחין אותם ממנו בד"א כשנימוחו אבל אם הם שלמים וניכר בהם סימני מותרה נקחים מכל אדם ומהו סימני הן וכו' וכתב ר"ת שהוא סימן מובהק להתיר עליו כל דג ובירושלמי משמע שאינו סימן מובהק וכן הוא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל והא דאין נקחין ממי שאינו מומחה בשנימוחו היינו דווקא כשתם אבל אם אומר משל דג פלוגי הוא ואנו מכירים שהוא טהור או שאומר אני מלחמים או שאומר אלו הדגים שקרבים אלו באים מהם נקחין מכל אדם אבל אם אמר של דג פלוגי הוא וטהור הוא אינו נאמן והרשב"א כתב דאפילו הן שלימין וסימן טהרה ניכר בהם אין נקחין ממי שאינו מומחה אה"ב אומר של דג פלוגי וטהור הוא אי אילו דגים יאלו קרביהן וא"א הרא"ש כתב בסברה ראשונה וכתב עוד דרשב"א עוברי דגים מותרים ליקח מכל אדם וכו' שדג טמא משריין ואינו מטיל ביצים ואינו יודע למה כתב כן אע"ג דפרק תלמודא וכו' ומשני ממי עוברין הא איכא שינויי אחרני דמשני ר' זירא וכו' וכיון דאיכא תרי שינויי נקטינן לחומרא עכ"ל :

מו וכבר תמה עליו רבינו ב"י דכיון דלפרא"ש לא היה סימן מובהק א"כ גם בלא נימוחו צריך מומחה או שיאמר משל דג פלוגי או אני מלחמים אמנם האמת נראה לעינים דהטור ס"ל דגוהי דאין זה סימן מובהק

להתיר עליו דג שאנו רואין בו ריעותא שאין לו קשקשת מ"מ בלא ריעותא אולינן בתר רובא ונאמר דודו סימן טהרה להתיר הקרבי דגים או הביצים עצמן והוה שדקדק בדבריו דר"ת התיר ע"פ סימן זה את כל דג כלומר אף שאין בו קשקשת אמרינן שהשירים במים ועל זה חולק הרא"ש כיון שיש ריעותא לפנינו אבל להתיר עצמם כיון דרוב דגים כן הם הלא בכל התורה אולינן בתר רובא וזה שכתב כשאומר של דג פלוגי צריך שאנתו נכיר שהוא טהור הולך לשיטתו כמי' פ"ו דגם בביצים מצריך כן וזהו שהביא דברי הרשב"א כלומר דרשב"א ס"ל כיון דאין זה סימן מובהק א"כ גם להתיר עצמן אינו מועיל אבל הרא"ש לא ס"ל כן דרק להתיר דג א"א ע"פ סימנים אלו אבל לא להתרת עצמם [וכ"כ רמ"א נד"מ אות ס' וכ"כ סדו"ס ולסד"ס מוכח כן נד"ש פ"ט ודוק] [ועט"ו סק"ט ודכריו דמוקים ונ"ש ודוק] :

מו וז"ל רבינו הב"י בסעוף ז' קרבי דגים אינם נקחים אלא מהמומחה אה"כ אומר לו הישראל המוכרם אני מלחמים והוצאתים מרג טהור אבל אם א"ל טהורים הם אינו נאמן אה"כ היה אדם שהוחק בכשרות עכ"ל ובסעוף ח' כתב ביצי דגים אם היו שני ראשונים כדים או חדים טמאים אחד כד ואחד חד שואל לישראל המוכר אם א"ל אני מלחמים והוצאתים מרג טהור איכל על פיו ואם א"ל טהורים הם אינו נאמן אה"כ היה אדם שהוחק בכשרות עכ"ל :

מז ודבריו המהוים דלמה בקרבי דגים לא הצריך סימנים ובביצי דגים הצריך סימנים ונ"ל דס"ל כדעת רוב הפוסקים ובודאי מעיקר הדין שוה קרבי דגים לביצי דגים דצריך סימנים ועל הסימנים עצמם לא סמכין בלא אמירת אני מלחמים או מומחה וכמו שפסק בביצי דגים אמנט מאשר בקרבי דגים כרובא הרובא ליכא סימנים כיון דבהם עצמן ליכא סימנים רק בהשלפוחית ורוב פעמים באים בלא שלפוחית ועוד הרי בירושלמי אמורא טעה בשלפוחית כמ"ש ובודאי מעיקר הדין די או במומחה או באמירת אני מלחמים ורק בביצי דגים כיון שהסימנים הם בהביצים עצמן ויש לברר ממילא כל היכא דאיכא לברורי מבררינן ולכן דקדק וכתב בקרבי דגים מומחה כלומר מי שביכלתו להכיר מאיזה דגים הם הקרבים האלו ובביצים לא הזכיר מומחה דא"צ מומחה במה שביכולת לראות וה"פ קרבי דגים אין נקחים אלא ממומחה כיון דליכא סימנים בהם עצמם אה"כ א"ל אני מלחמים אבל אם א"ל טהורים הם אינו נאמן אה"כ היה אדם שהוחק בכשרות עכ"ל ואין זה מומחה שכתב מקודם ואה"כ אומר אבל ביצי דגים כיון שהסימנים בהם עצמם ולכן אם שני ראשונים כרים או חדים אינו מועיל שום דבר ואסורים לגמרי ובראשו אחד כד וראשו אחד חד צריך אמירה או אדם שהוחק בכשרות ואם נימוחו די באני מלחמים או הוחק בכשרות כקרבי דגים כיון דא"א לברר המימן ולכן

ולכן לא כתב דבעינן דווקא שלמים אלא דאף בשלמים צריך אמירה ועל הכינים לא סמכין [כנ"ל כחור נפשי"י ולנרי סק"ד ז"ע ולפמ"א א"ש מה שקשה עליו וגם דנרי סק"ו סק"י שכתב דגם בקרני דנים מיירי בשלמים ויש סימנים הוא חמא רנהא ודוק] :

ממ ודע שרבינו הרמ"א הגיה בקרבי דנים על מה שכתוב שם רכשישראל המוכר אומר אני מלחתי נאמן כתב הוא דה"ה עכ"ם וכבר המהו עליו [סק"ד סק"ס] ואך אפשר לכוון על אמירתו בלא סימנים ודחו דבריו ויש שהרצם בדוחק מבעם מירתה [כח"ס ועש"י ופר"מ שדמו דכריו] ובי לא יראה הדוחק הזה הא משהו ליה לישראל ועוד מה שייך מירתת בדבר הבא מירחוק מקום ויראה לי דכוונה אחרת לומה כדבריו דהנה בסעיף ח' על מה שכתב רבינו הב"י בכימני בוצי דנים הגיה הוא וז"ל וה"ה בקרביים נמי דינא הכי עכ"ל וכונתו שבא לחלוק על רבינו הב"י במה שלא הצריך סימנים בקרבי דנים אלא ס"ל דגם בקרביים צריך סימנים וממילא הוה שכתב בקודם או עכ"ם סב"ך אדלקמן דמיר' ביש סימנים ולא כתב בלשון וי"א משום דאינו טבואר להדיא ההפך כדרכו בכ"מ וכיון דיש סימני טהרה ודאי דנאינן דבן כתבו כמה מהראשונים [כנלע"ד כחור] :

נ כתב רבינו הב"י דעכשיו פשט מהנהג לקנות ביצי דנים במתם בין שלמים בין ניטוחים ואפילו מן העכו"ם ובלבד שיהיו אדומים אבל השחורים אין אוכלים אותם כלל עכ"ל וביאר דבריו בספרו הגדול ששמע דהגם שיש גם בטמאים אדומים מ"מ כשמולחים אותם יחזרו לשחרות אבל המהורים עומדים באדמיטותם ע"ש ויש מהגדולים שצווחו בזה ככרוכיא דודאי אם דבר זה היה בקבלה מפי הנאונים היינו סומכים על זה אבל לסמוך באיסור דאורייתא על שמועות ההמון והסוחרים איך אפשר זה [פר"מ סק"ז] ובודאי כן הוא וחלילה לסמוך על זה ובעולם לא שמענו לאכול הביצי דנים הבאים ממרחקים והם מוחזקים אצלנו לטרפה יהיו מה שיהיו אדומים או שחורים [ולע דעכשיו נהנהג שהיית הקרבי דנים שקורין פי"ש מרא"ן והנהג להחליט כדבר ששם אכל יש גם כריאים שומים אוחס ומאין רגלים ואלו קים לנו שסם מזניס כשרים וכן שמעתי מרוקא אחד על דבר הפי"ש מרא"ן שהדנים הנזולים שמהם לוקחים אוחס יש להם קשקשים וכן נראה לי נצויר אפיפות הדנים ויש להתיישב בזה ולכרר דק היסב] :

נא שנו חכמים במשנה [נגזרות ז':] דג טמא שבלע דג טהור מותר באכילה וטהור שבלע דג טמא אסור באכילה לפי שאינו נידולו ולא דווקא שבלע לפנינו אלא אפילו נמצא טהור בטמא או טמא בטהור הוה כמו שראינו שביע ולא חיישינן שמה השריין הטמא דג טהור וזהו כבהמה טמאה שילדה טהורה דאסורה כאמה שהוציא מן הטמא טמא משום רוב דנים במינים

משרצים ולכן אין ספק אצלנו שבלעו [נמ'] :
נב ולכן הרמב"ם [נפ"א] והמור והש"ע כתבו דג טהור שנמצא במעי דג טמא אסור ודג טמא שנמצא במעי דג טהור אסור עכ"ל ולא כתבו שבלע דנמצא הוה ג"כ כמו שבלע לפנינו כמ"ש ובאיזה מקום מן הדג שנמצא לא חיישינן לה בין שנמצא דרך בית הרעי ובין שנמצא דרך בית הבליעה או שיצא לחוץ דין אחד להם ואם נמצא בבית הדגם וי"א דבכה"ג גם בטהור שנמצא בטמא אסור דחיישינן שילדתו [ס"ז סק"ד ולפ"מ] ולכאורה משמע כן מלשון הבור והש"ע ע"ש אבל וי"א דגם בכה"ג מותר משום דלא חיישינן לזה כלל [ע"ד סק"ס] ומלשון הגמ' והרמב"ם משרע כן דאין שום הפרש בין בלע לפנינו ובין נמצא בהדג ומ"מ כיון שוהו איסור דאורייתא אין להתיר בכה"ג ובפרט שרוב דיעות אומרים [עכנ"פ שמתקן בזה מפני דרכ ששי אולי לא פליג בזה והמיכתי דברי ר"א אומר כן ש"ס לכתובים סקולמים וז"ל לדיח מהלכות רמב"ן ע"ש וזה שכתב הכוש"ט הני נוני משום דסוכרו נמ' נכתיבתי סקולמים ע"ש ודוק] :

נג ואין לשאול למה מותר המהור שבלע בטמא מי גרע ממי רגלים של חמור דאסרינן לה בריש סי' פ"א לדעת רוב הפוסקים והתם נמי הרי המים נכנסו ממקום אחר אך אין זה שאלה כלל דבשם כשהמים מונחים בגוף של החמור מתחממים טכשרו ולחלוותי הגוף מהערב עמהן אבל הדג המהור כשם שנכנסה כך יוצאה ואינה בולעת מבשר הטמאה כלום [רמ"ע] וגם אין לשאול להיפך למה אסרינן דג טהור שבלע דג טמא נחשבה כמעוכל כדהגן באהלות פי"ג לענין טומאה דכל מאכל שנשתהה במעי הדג אפילו זמן מועט דינו כמעוכל והוא כעפרא בעלמא ולכן אפילו היה טמא קודם הבליעה כמו בשר המת וכח"ג נטור בבליעתו ואפילו למאן דמתחבר שם ומצריך טעל"ע לעיכול ע"ש מיהו עכ"פ כשידענו שהדג הטמא אישתדו בהטהור טעל"ע לא נאסרו ולכן כתבו רבותינו דאיסור מטומאה אין למירין [תוס' ור"א ע"ג] וי"א שיש חילוק בין היבא שאוכל ולועם בשיניו דכה"ג חשבינן כמעוכל ובין שברע הדבר שלם דלא חשבינן כמעוכל כיון שהיא שלימה כתלחה [שם נפס כר"ס] והכי קי"ל גם לענין חמץ בפסח כשנמצאת חטה במעי ההרגנולת ובשלוה כך בפסח דאסרינן התבשיל ולא מתירינן מטעם עיכול כמ"ש בא"ח סי' תס"ז ע"ש והמור נראה שתפס התיורן השני לעיקר ובא"ח שם לא משמע כן [עש"ך סק"ל] וי"א דביצא לחוץ דרך בית הרעי בכל דגוני חשיב כמעוכל [שם סק"א] אבל מלשון המור משמע דכשנמצא שלם גם ביצא לחוץ לא חשיב כמעוכל [והש"ך שסק"ה מכח"ס חמיהי דכר"א"ש כחך זה קודם שכתב מירין הר"ס ע"ש אכל לחיורו של הר"ס אין חילוק בזה ואלו לכוננו זו כתב המור עסם זה ודנים הקשו עליו דכ"מ כתב סעפס לדין למירין איסור משומאס ולפמ"א א"ש ללכותו כל דנכה"ג גם ביצא לחץ אסור ודוק] :
ריגי

סימן פד דיני שרצים ודיני שרצים הנמצאים בפירות במים בקמח בחומץ ונבניה ובירקות. ובו ציה סעיפים:

א כל מיני שרצים אסורין מן התורה ושלשה מיני שרצים הם שרץ העוף ושרץ המים ושרץ הארץ וכולן מפורשין בתורה בשרץ העוף כתיב בראו כל שרץ העוף טמא הוא לכם לא יאכלו ובשרץ המים כתיב בשמיני וכל אשר אין לו סנפיר וגו' ושקן יהיו לכם מבשרם לא תאכלו וגו' ולדעת הרמב"ם לאו שרץ המים הוא סאל תשקצו את נפשתיכם בכל השרץ השרץ ולא הטמאו בהם כמו שבארנו בס' פ"ג סעיף י"א ועוד יתבאר בזה ושרץ הארץ כתיב וכל השרץ השורץ על הארץ שקץ הוא לא יאכל ושרץ הארץ נחלקו לשני ענינים שרץ הארץ ולרמש הארץ כאשר יתבאר בס"ד:

ב איתרו שרץ העוף כגון זבוב או יתוש וצרעה ודבורה וכיוצא בהן כל מעופפים ואיתרו שרץ המים אלו הבריות הקטנות כמו התולעים והעילוקות שבמים והבריות הגדולות שבמים שהן חיות הים ולדעת הרמב"ם כל שאינו בצורת דג אף אותם שיש להם סנפיר וקשקשת הרי הם שרץ המים וכמ"ש בס' פ"ג ע"ש ואיתרו שרץ הארץ כגון שמנה שרצים האמורים בתורה החולד והעכבר וגו' והנחש והערקב והיפושית ונדל וכיוצא בהן ויש הפרש בין שמנה שרצים שבתורה לבין שארי שרצים כמו שיתבאר בס"ד:

ג יש בכלל שרץ הארץ אותן התולעים הנבראים בפירות ובתבואות התלושים מן הקרקע וכן הנולדים בסשקים בחומץ ומים שבכלים ישארי משקין וכל הנולדים באוכלים תלושים כגבניות יבשר וכיוצא בהן דכל אלו כל זמן שלא פירשו מותרין וכשפירשו על הארץ אסורים דנקראים שרץ הארץ כיון ששורצים עתה על הארץ וכן הנולדים בפירות המחוברים לקרקע דאסורים אף כשלא פירשו על הארץ דכיון שגולד בעוד הפירי מחובר לקרקע הוה שרץ השורץ על הארץ ופרטי הדינים יתבארו בס' זה:

ד ובכלל שרץ הארץ יש רמש הארץ והוה דכתיב ולא הטמאו את נפשתיכם בכל השרץ הרומש על הארץ ומה בין שרץ הארץ לבין רמש הארץ שרץ הארץ מקרי אותם שרצים שפירם והבים מוכר ונקבה ורמש הארץ מקרי אלו המינין שנבראין באשפות ובנופי הנבלות כגון רמה ותולעה וכיוצא בהן שאינן נבראין מוכר ונקבה אלא מן הגללים שהסריחו וכיוצא בהן והנבראים מיועה כבנים שבאדם וברמה וכל כיוצא בזה אבל פרעושי שהיא הכינה הקופצת ונקראת פלי"י או בלאח"ע היא בכלל שרץ הארץ שהרי היא פרה ורבה [גמ' ק"ז: זע"ה] ס' י"ג] וההפ"ש הוה ביאר הרמב"ם בפ"ב ממאכ"א דין ג' ע"ש [ע"ש] פסמים כ"ד ס"ה לוקח חמץ: ד שיעור אכילת שרצים ללקות עליהן הוא בכייה

כמו בכל איסורי מאכלות שהרי גם בהם כתיב לשון לא תאכלום כי שקץ הם וכל אכילה הוא בכייה [מעיל"ט ע"ז:] ואפירו אבל אבר שלם מן השרץ ואין בו כזיה כשר אינו חייב מלקות דבטמאים ליכא איסור אמח"ח וזה בארנו בס' ס"ב ודם השרץ כבשרו שאינו חייב כרת על דם שרצים כעל כל מיני דמים אלא חייב מלקות ולכן אם התרו בו משום שרץ לוקח משום דם אינו לוקח [נתיבות כ"א:] ולכן דם השרץ ובשרו מצטרפין לכייה ללקות עליו וכך שנו חכמים במשנה [מעיל"ט י"ז:] דם השרץ ובשרו מצטרפין זה עם זה והוה בכל מיני שרצים שאין מקבלין טומאה כנחש וכיוצא בו:

ה אכל שמנה מיני שרצים האמורים בתורה החולד והעכבר והצב והאנקה והחב והלמטה והחומט והתגשמת שהן מקבלין טומאה ושיעורן כעדשה דכן הוא הלכה למשה מסיני ולכן גם איסור אכילתן ללקות עליהן ג"כ שיעורם כעדשה [ס' ע"ז:] וכך באה הקבלה כתיב ולא תשקצו את נפשתיכם וגו' ובכל אשר תרמש הארמה אשר הברלתי לכם לטמא פתח החרוב באכילה וסוים בטומאה מה טומאה כנעדרשה אף אכילה כנעדרשה [ס']:

ו וכמו שבשאר שרצים מצטרף הדם להבשר בשיעור כיות כמו כן בשמנה שרצים מצטרף הדם להבשר בשיעור כעדשה ולדעת רש"י ז"ל דווקא דם של זה השרץ מצטרף לבשרו ולא של שרץ אחר [ס' י"ד ד"ה חמ"ן] ולדעת התוס' [ס' אפילו של זה השרץ עצמו אינו מצטרף רק כשהדם מחובר לבשרו ולא כשפירש מהבשר המיד כשפירש מהבשר אינו חייב על דם בפחות מכויה והוה דעת הרמב"ם ג"כ ואין דין זה שייך רק בשמנה שרצים אבל בשאר שרצים הא גם כבשרם שיעורן בכייה כמ"ש [יגס] לענין טומאה כן סוף כמ"ש כרמב"ם [ס"ד חמ"ט ע"ש]:

ז וכיון ששמנה שיעור שמנה שרצים מכל השרצים ולכן לענין צירוף זל"ז ג"ל לומר דכל השרצים מצטרפים זה עם זה לכייה [ס' ע"ז:] וכן שמנה שרצים מצטרפין זה עם זה לנעדרשה אבל שמנה שרצים לשארי שרצים אין מצטרפין כיון דלא שוו שיעוריהו להררי וכל שאין שיעורן שוה אין מצטרפין זל"ז [ס' י"ח:] ולא מיבעיא דשאר שרצים אין מצטרפין לשמנה שרצים להשלים שיעור כעדשה דוהו צירוף מקל אל החמור אלא אפילו שמנה שרצים אין מצטרפין לשארי שרצים להשלים שיעור כיות ובוה עצמו אין כעדשה כגון שחמר פחות כנעדרשה והשלים משמנה שרצים דרתי מן החמור אל הקל ג"כ אין מצטרף ואע"ג דלענין טומאה מדרם מצטרף החמור אל הקל כמו ששינוי בסכ"י דכלים

לכמה דברים לענין ביטול איסורין ולכמה ענינים אחרים דדיינינן לה כספק דאורייתא והולבין לחומרא כדן כספק תורה :

יג יש לפעמים שבאכילה שרץ אחד עובר כמה לאוין וכך אמרו חז"ל בפסחים [כ"ד] אכל פומיחא לוקה ארבע נמלה לוקה חמש צירעא לוקה שש ופומיחא היא שרץ המים והד לאו הוא בשמיני וכל אשר אין לו סו"ק וגו' מכשרם לא האכלו וחד לאו במשנה תורה בראה דכתיב וכל אשר אין לו סו"ק לא תאכלו ושני לאוין כתובין בשמיני בתחם שרצים שלא פרטה שרץ מים או שרץ עוף או שרץ הארץ דכתיב ולא תשקצו את נפשתיכם בכל השרץ השורץ ולא הפמאו בהם והיה לא תשקצו חד לאו ולא תמטאו לאו שני והבונה לא תמטאו באכילתם דא"א לומר פומיחא כמש שהדי כל השרצים אינם כמטאים כלל לכך שכנה שרצים המפורשים שם וכיון דכתיב סתם שרץ כלול כל מין שרץ ולפיכך לוקה על הפומיחא שהיא שרץ המים ד' מלקות ונמלה שהיא שרץ הארץ לוקה חמש הרי דסתם שרץ כמ"ש והשלישי דכתיב וכל השרץ השורץ על הארץ שקץ הוא לא יאכל והרביעי דכתיב וכל השרץ השורץ על הארץ לא תאכלום כי שקץ הם והחמישי דכתיב ולא תמטאו את נפשתיכם בכל השרץ הרומש על הארץ [ר"ע] ואע"ג דרמש הוא מין שאינו פרה ורבה וודאי דכן הוא דמין זה אינו ככלל שרץ דשרץ משמע ע"י זכר ונקבה אבל כל שרץ הוא ככלל רמש דלשון רמש הוא ההולך נמוך סמוך לארץ וכל השרצים בכלל זה כדמכות כמעשי בראשית דכתיב תוצא הארץ נפש חיה למינה בהמה ורמש וגו' ובגמ' כתיב ג"כ כל החיה וגו' בעוף וכברמה ובכל הרמש וגו' צירעא לוקה שש דצירעא היא שרץ העוף וגם שורצת על הארץ ויש בה חמשה לאוין אלו והששי הא דכתיב וכל שרץ העוף פמא הוא לכם לא יאכלו כ"פ ראה :

יד זה הפירוש שכארנו הוא ע"פ פירש"י ובה"ג רובו ראשונים ואין לשאול דאם אתה סחיבו על לאו דמשנה תורה כ"פ ע"א"כ גם האוכל בהמה פמא או עוף פמא לחייב שתיים שהדי גם הם נשנו במשנה תורה אמנם המעם הוא דודאי כל לאו שנשנה במשנה תורה ומחדש דבר בענין פשוט זה לאו חשבינן ליה כ"פ ע"ד דנכתבה כשכיל החידוש ולכן בברמות ועופות יש חידושי דינים במשנה תורה כמו שאמרו חז"ל לענין שמועה ולענין ראה ודאה [מולין פ"ג] אבל שרץ המים דבמשנה תורה לא לכך שהזכירה דבר אלא גם כתבה בקיצור מאד א"כ אתי לאוסופי לאו [רמב"ן נפס"מ שו"ט פ' ט"ט] וגם אין לשאול כיון דהני תרי לאוי דלא תשקצו ולא תמטאו כולל כל השרצים א"כ הוה לאו שבכללות ואין לוקין עליו דבאמת אינו כן שהדי כל מיני שרצים אחד הם אלא שנהלק לפרטים ולכן שם שרץ אינו לאו שבכללות ורק כשנהלק לפרטים ממילא דאין לוקין על

סן

ע"ש מ"ם לענין אמור אכילה ולענין נגיעה השומא יראה לי דאינו מצטרף [כ"ח נרש"י ספ י"ז ע"ט] :

טז וכיון דחומרא דמשנה שרצים לענין איסור אכילה הוא מפני התומאה כמ"ש ולכן אמרו חז"ל [שם פ"ז] דרק במיתתן שיעורן בכעדרשה אבל בחייהן שיעורן בכיות שהרי בחייהם אינן כמטאים דכתיב כד הננע בהם כמותם ימטאו עד הערב ולכן אם חתך אבר מן החי מאחד מהמשנה שרצים ואכלו אינו לוקה עד שיהיה עליו כויה בשר ויראה לי דלענין צירוף אינו מצטרף רק מחי לחי וכמת למה אבל ממת לחי אינו מצטרף אפילו מאותו שרץ עצמו כיון דהשיעור אינו שוה זל"ז :

י זכתב הרמב"ם שאם אכל אבר שלם מן השרץ אחר שמת אינו לוקה עד שיהיה בו כעדרשה עכ"ל ביאור דבריו דלכאורה כיון דבמשנה שרצים הוה שיעור איסור כפומיחא ולענין מיטאה קי"ל האברים אין להם שיעור אפילו פחות מכעדרשה מן השרץ מטמא וא"כ גם לענין איסור נימא כן קמ"ל דלא דלענין איסור אפילו באבר שלם אינו חייב כפחות מכעדרשה והמעם שהרי גם כנבלה האברים אין להם שיעור לענין פומיחא ומ"ם לענין איסור צירוף כויה כנבלה אף באבר שלם שהרי בבהמה פמא ליכא איסור אמה"ח כמ"ש כמ"ס ס"ב אלמא דבאיברים אין סדמין איסור לפומיחא וא"כ גם בשמונה שרצים הדין כן [לפי"ש וחוס"ס ס"ט פ"ד דין זה מנוולר גמ' וסרמב"ם מפרש פירוט אחר כשנו"ט כמ"ס פס"מ ומ"מ לדינא אפטר טיוו לו ופ"ט כלה"מ] :

יז וזה שהזכרנו כויה בשארי שרצים וכעדרשה בהמשנה שרצים זהו דווקא כשאכל כויה מבריה גדולה או שצירף מעט מבריה זו ומעט מבריה זו שבמינה עד שיאכל כויה וכן בשיעור כעדרשה בח' שרצים אבל האוכל בריה מטאה כ"פ ע"כ כולה ה"ז לוקה מן התורה ואפילו היתה פחותה מן החודל בין שאכלה סתה בין שאכלה חיה ואפילו נסרחה הבריה ונשתנית צורתה הואיל ואכלה כולה לוקה [רמב"ם פ"ב ס"ג כ"ט] ודווקא כשלא נסרחה כל כך עד שאינה ראויה לאכילת אדם אבל אם נסרחה באופן שאינה ראויה כלל לאכילת אדם ה"ז פטור כמ"ש הרמב"ם בפ"ד ממאכ"א [פס"מ] : יב לפיכך האוכל זכוב שלם או יתוש שלם וכל כיוצא בזה בין חי ובין מת לוקה עליו משום שרץ העוף אף שאין בו כויה וכן הדין בכל מיני שרצים דעך דכנמ' [גמ' נ"ח] יש ספק דאם הבריה כולה בשלימותה כדבר הנוגע לחיותה וחסר ממנה דבר שאינו נוגע לחיותה שיכולה לחיות בלעדו כגון נמלה וזכוב וצרעה וכיוצא בהן שחסר אחת מרגליה או הוה בכלל בריה אם לאו וממילא כיון שיש ספק אינו לוקה וזו שכתב שם הרמב"ם ז"ל נמלה שחסרה אפילו אחת מרגליה אינו לוקה עליה אלא בכיות עכ"ל משום דהיי ספיקא דדינא וממילא דלענין ספק איסור הוה ספיקא דאורייתא ולא ספק דרבנן ונ"מ

להעמידם על שני דברים נפרדים האחד על סתם שרין הארץ והשני על שרץ הארץ הבא מפירות שפיר הוי לאו כל אחד בפ"ע וזהו דרדוש הספרי לכלל השרץ השני וכ"כ בפ"ב דין י"ד ע"ש וזה שחייבו משום שרץ הארץ ומשום רמש הגם דשני הפכים הם מ"מ כיון דכוף סוף נולד מהפירו והוא כנולד מעיפוש ולכן אף שהוא פרה ורבה מ"מ יש גם בכללה רמש הארץ ולכן כיון שהיא הולכת על הארץ כסתם שרץ הארץ ונתהוה מפירו והיא גם פרה ורבה חייב באלו הג' משום שרץ הארץ ורמש הארץ ושרץ מפירו לבד שרץ המים והעוף ועוף טמא ימ"מ רוב רבותינו לא הודו לו בזה ועמ"ט בס"י קנ"ט סעיף ו' :

י"ז ודע דלאו דשרין המים הביא הרמב"ם מאל תשקצו וגו' בכל השרץ השורץ ולא מקרא דכל אשר אין לו סו"ק משום דס"ל דרשם לא מיירי רק בדגים ואע"ג דרשם כתיב ג"כ מכל שרץ המים ומכל נפש החיה אשר במים ס"מ המקרא שבו כתיב הלא והוא מאי דכתיב אח"כ ושקץ יהיו לכם מבשרם לא תאכלו עיקרא דלאו לא קאי רק ארזים ומעטו ג"ל דהולך לשיטתו שבראנו בס"י פ"ג סעיף ו' דרדוש טמאים ושרץ הכים הם שני ענינים נפרדים דשרץ המים אסור אף בסנפיר וקשקשת ואם נאמר דלאו זה כולל כולם א"כ הוה לאו שבכללות ולכן חלקן דלאו זה הוא לרדוש טמאים ולא דשרץ המים הוא מאל תשקצו וכמ"ש בפ"ב דין י"ב וז"ל האוכל כוית משרץ המים ה"ו לוקה מן התורה שנתאמר אל תשקצו וגו' בכל השרץ וגו' ע"ש :

י"ח עוד כתב הרמב"ם ספ"ב ריסק נמלים והביא אהת שלימה וצרפה לאלו שנתרסקו ונעשה הכל כוית ואכלו לוקה שש מלקיות חמש משום הנמלה האחת ואחת משום כוית מנבלת הטמאים עכ"ל והיא גמ' מפורשה במכות [ס"ז:] אבל הדברים תמוהים שהרי כתב מפורש בריש פ"ד דנבלת אינה אלא כטהורים ולא בטמאים דבטמאים לא שייך נבלה ולכן גם במיתתן לא לקי רק אלאו דטומאה [למ"מ] וא"כ ה"נ לא לקי רק אלאו דשרצים והרי לאו דשרצים ישנו כבר בהנמלה האחת וכבר הקשה זה המגיד משנה שם ונ"ל דהרמב"ם דקרק בלשונו לומר מנבלת הטמאים ובגמ' אמרו נבלה סתם להורות דאין הלאו משום נבלה אלא דה"פ דהגמ' ס"ל דאיסור בריה ואיסור כוית הם כשני ענינים נפרדים והכוונה משום כוית שרץ והוצרכו ללשון נבלה משום דהנמלה האחת אומר הגמ' לשון חי והכוונה שלימה כמ"ש הרמב"ם ורק משום דבחייה ודאי היא שלימה לכן נקטה הגמ' בלשון חי אבל אלו מ' שנתרסקו ודאי הם מתים וכל מת שם נבלה עליו ולכן אומר הש"ס ואחת משום נבלה כלומר משום כוית שרצים מתים והרמב"ם ששומר א"ע תמיד להשוות לשונו ללשון הש"ס לכך אמר מנבלת הטמאים כלומר מנבלת שרצים שהם טמאים :

י"ט כבר נתבאר בסעיף ג' דתולעים שנתהוו בפירות

כין שרץ אחד שאינו בפרט הזה וגם אין לשאול איך אפשר להלקות על איסור אחד בשביל ריבוי הלאוין והרי כמה לאוין שנשנו כמה פעמים ואין לוקין רק מלקות אחד דו"ל דכל מקום שנשנה נשנה לצורך איהו דין כמו בכלאים דכתיב לא תלכש שעטננו וכתיב וכנר כלאים שעטננו לא יעלה עליך דצרכא הרי קראי חד ללבישה וחד להעלאה כמבואר בש"ס וכן כל כיוצא בזה ובכה"ג ודאי דלא נחשב ללאו בפ"ע משא"כ כהני דשרצים שלא הוסיפו שום דין ובע"כ דאתי לאוסופי לאוי [ס"ז] ולכרמנ"ס נלמט להיזשא אחי וזוק] :

כ"ו אבל הרמב"ם ז"ל יש לו שיטה אחרת בזה דאיהו ס"ל דאין לוקין על דבר אחד בשביל הלאוין שנתרבו בו ולכן מפרש דברואים אלו הם מורכבים מכמה מיני שרצים וזהו שכתב בספ"ב וז"ל הרי שהיתה הבריה משרץ העוף ומשרץ המים ומשרץ הארץ כנון שהיו לו כנפים והיא מהלכת על הארץ כשאר שרצים והיתה רבה במים ואכלה לוקה שלש מלקיות ואם היתה יתר על זה מן המינין שנבראו בפירות לוקה ד' מלקיות ואם היתה מן המינין שפרין ורבין לוקה חמש ואם היתה מכלל עוף טמא יתר על היותה משרץ העוף לוקה עליה שש מלקיות משום עוף טמא ומשום שרץ העוף ומשום שרץ הארץ ומשום שרץ המים ומשום רומש על הארץ ומשום תולע הפירות בין שאכלה כולה בין שאכל ממנה כוית לפיכך האוכל נמלה הפורחת הגדילה במים לוקה חמש מלקיות עכ"ל :

כ"ז והנה אינו טובין ס"ש משום תולע הפירות וכונתו לנולדה בהפרי בהיותה מחובר תולע לארץ או בהיותה תלושה ופירשה לארץ וחזרה והלא זהו עצמו שרץ הארץ ובשלמא רומש חשיב לאו בפ"ע משום דשרץ מקרי אותן שפרין ורבין מוכר ונקבה ורומש מקרי מאותן המתהוין מעיפוש וכמ"ש בסעיף ד' אבל אותן שבפירות הרי הם שרץ הארץ אמנם הולך לשיטתו בס' המצות דבמצוה קע"ו כתב שהזהירנו מלאכול שרץ הארץ ובמצוה קע"ו כתב הזהירנו מאכילת השרצים המתהוים מעיפוש ובמצוה קע"ח כתב הזהירנו מלאכול תולעים המתלדים בפירות ובזרעים והביא מספרי להביא את שפירשו לארץ וחזרו עכ"ל הרי שחשב זה ללאו בפ"ע וכן כשחשב מנין המצות בראש ה"ל מאכלות אסורות כ"ח מצות ומנה שלא לאכול שרץ הארץ ומנה שלא לאכול רמש הארץ ומנה שלא לאכול תולעת הפירי כשתצא לאויר ע"ש הרי שחשב זה ללאו בפ"ע וגם אינו טובין כיון שרמש הארץ ושרץ הארץ הם שני הפכים ואיך אפשר להיות זאת בבריה אחת וכבר השינו הרמב"ן שם ודעת הרמב"ם ז"ל נראה משום דהרי קראי כתיבי בשרץ הארץ דהכי כתיב וכל השרץ השורץ על הארץ שקץ הוא לא יאכל כל הולך על גחון וגו' לכל השרץ השורץ על הארץ לא תאכלום כי שקץ הם וא"כ נהי דבחזרת הלאוין אין כופלין המלקיות מ"מ כיון שיש

תלושים

לא נשתנה השם דמעיקרא כלי והשתא כלי אבל הכא מעיקרא בור והשתא כלי [ע"ן סק"ד] :

כב ועוד דאפילו אם נאמר דאין הפרש מן כלי לכלי או מן בור לכלי ג"כ אסור לשאוב בכלי מן הבור משום דהיישנין שמא יפרשו מהבור על הכלי מבחוץ או על שפת הכלי או אפילו ברופן הכלי מבפנים אך קודם שיכנסו המים להוכה משא"כ בעירוי מכלי לכלי אין חשש בזה שהרי אינו נותן הכלי השניה לתוך הראשונה [וכו ונוח ס"ו סק"כ] :

כד אך לפ"ז ישנה הדין גם מכלי לכלי דאין היתר רק לערות מכלי הראשון לכלי השני אבל לשום הכלי השני הו"ך הכלי הראשון אסור מפני חששות אלו שכתבנו ואם נאמר כן יהיה אסור לאכול בכף מן הקערה ג"כ שנחשוש שתפרוש אחורי הכף או על שפתו והרי הכנה פשוט לאכול בכף חומץ מתוך הקערה כנהוג אף שחומץ מוחזק בתולעים והיתר הוא מפני שלא פירש א"כ אין לנו לאכול החומץ א"כ שופכין מהקערה לתוך פיו ואין זה סברא כלל ואין המנהג כן ולכן נראה דבכף לכלי ליכא חששא זו שהרי תוחבה במהירות והעין רואה והחוש מעיד שאין להשרץ פנאי לפרוש על אחורי הכף משא"כ כבור שאין העין שולט ויש בזה שהיות דבכ"ה יש לחוש [עמ"ל נמ"ז סק"ס ו"ל ס"ט על לנו המנכס כפשוט ונכנה"ל ז"ל כמ"ס והכ"ל סתיד מטעם ריח"ט ס"ט] :

כה יש מי שאומר דהא דמותר מכלי לכלי זה כשכבלי השני לא יהיה רק המשקין בלבד אבל כשיש שם אוכלין אסור מטעם שיפרשו על האוכלין ודברים המוהים הם שהרי כשהאוכל מעורב עם המשקה הדין רבתייהו וכדרא חשיבא והרי אף בפירוש לדונאי הכלי השני מבפנים לית לן בה כמ"ש וכ"ש בפירוש להאוכל המעורב יחד עם המשקה ועוד דאחד מהקדמות כתב להדיא דמותר ליתן מכלי חומץ לתבשיל [רי"ף] ובתבשיל יש בה אוכלין הלאך אין לחוש לחומרא זו [וגם דעת ספר"מ נמ"ז סק"ס כן סוף] וע' במעוף ל"ח :

כו זהו דרא דאין לחוש שמא פירש אחורי הכלי או על שפת הכלי וכן בבור כל זמן שלא ראינו שפירשו דדווקא בתוך הכלי ריכז לפרוש על הדופן מבפנים אבל לא על שפת הכלי וכ"ש אחורי הכלי ומיהו אותם התולעים המתהיים בחומץ או בשארי משקין שיש להם דמות כנפים וזרזין לעופף מתוך המשקה לאירי וליפול לתוכן ודאי אסורים כיון שזרזין בכך ואינו מותר אלא אותן שאין להם כנפים כן כתב אחד מהגדולים [סמ"ג נב"ד סק"י נכ"ס נכ"ס] והדבא תמוה לי דאיך השתמשו רבותינו הראשונים לכאן לנו דין כזה המצוי בכל יום ועיינו רואות בחומץ מלא יתושים עם כנפים וכבישולן ניכרים יותר ואיך הגיחו מכשול כזה לפני כח בני"י ועוד דכפי דראות כותיתים חלושים ואין להם כח לעוף

חלושים כל זמן שלא פירשו מותרים דלא קרינן בהו שורץ על הארץ ע"ש וכן שרצים שבמים אינם אסורים אלא אותם שנתרוו בימים ובנהרות ובאגמים אבל תולעים שנתרוו במים שבכלים או בשארי משקין מותרים כל זמן שלא פירשו דהתורה לא אמרה רק בימים ובנהלים אותן שאין להם סו"ק אבל טימ שעצורים בכלים או במים שבכוורות ובמערות המכונסים מותרים כל זמן שלא פירשו אבל כשפירשו קרינן בהו השורץ על הארץ ולדעת המור אפילו מים שבחריצין ונעיצין כשאינם נובעים ג"כ דינן כמים שבכלים ולדעת הרמב"ם אסורים כיון שמושכין ודומין לנהרות וחריצין מקרי ארוכין וקצין [כ"ט ס"ו] ונעיצין מקרי רחבים כגון שעושין לכיברי דגים [ס"ט] :

כז לפיכך שוחה אדם לתוך הבור או לתוך הכלי ושוחה המים ואינו חושש לתולעים שבו וגם משום כל חשקצו ליכא שהרי אין כוונתו להתולעים אלא שממילא נכנסים לתוך פיו אמנם אם הדבר מאוס עליו ודאי ראוי אסור משום כל חשקצו ודע דאלו הזבובים הקמנים הנופלים מאיר לתוך המים נשארים כאיסורם ולא הותר רק התולעים שנתרוו מעצמן בהמים או בהיין או בהחומץ אבל הנופלים לתוכן כמו שמוציא בומן הקיץ שנופלים וזבובים ורמשים קמנים כן ראוי לתוך המים או שארי משקין או לאוכלין נשארין באיסורן הקודם ולפי שיש פועים בזה ועוברים על כמה לאוין כמו שנתבאר דעל נמלה לוקח חמש לכן יש לומר מאד בזה וגם להזהיר את הדמין על כך :

כח כבר נתבאר דפירשו אסורים אף אם אח"כ נפלו לתוך המים ופירש מקרי כשפירש אחורי הכלי או אחורי הבור ואפילו פירש על שפת הכלי או שפת הבור או שפירש לאויר אסור אף כשנפל אח"כ לתוך המים אבל אם פירש לדופן הכלי מבפנים או לדופן הבור מבפנים לא מקרי פירש וכשנפל אח"כ לתוך המים מותר והמעם דהבי רבתייהו כלומר שכן דרך התולע לצאת מהמים אל דופן הכלי מבפנים ואם נאמר דגם ככה"ג אסרה תורה א"כ לא הותרה כלל הגדולים בתלוש שהרי כן דרכם תמיד לפרוש לדפנות מבפנים ומדהתירה תורה ש"ס דגם ככה"ג שרי [גמ' ס"ו] :

כט וכשם שכנו הכלי שנתרוו התולעים מותרים כשלא פירשו כמו כן אם עירוי המים או המשקין מכלי זה לכלי אחרת יש להכלי האחרת דין הכלי הראשון שכל זמן שהם בהמשקין או אפילו פירשו לדונאי הכלי האחרת מבפנים מותר כמו בכלי הראשונה והמעם דהבי רבתייהו שהרי כן דרך האוכלים והמשקין לערות מכלי אל כלי ומת לי כלי ראשון או כלי שני או שלישי אבל סבור לכלי אינו כן ואסור לשאוב בכלי ולשתות מהם רשמא יפרשו ברופן הכלי מבפנים והוי כפירש לארץ ולא דמי לעירוי מכלי לכלי דמותר כמו שבארנו דהם

לחוש שמא פירשו כל זמן שאין הוכחה ברבר עכ"ל ודבריו תמוהים שלא הזכיר עצים או קש המוכר בגמ' [נ"ז] ויש מי שתיירץ דס"ל דלאו דווקא עצים או קשים דה"ה מסנתת והביא ראיה ממאי דאמרין בגמ' [ס"ז] כל השרץ וגו' לרבות יבחושין שסיננן ובודאי הכוונה כשנפלו אח"כ למשקה דאל"כ פשיטא אלמא דגם דרך מסנתת יש חשש זה [נ"ח] וגם מ"ש אבל מסתמא אין לחוש שמא פירשו וכו' קאי על מ"ש מקודם במשקין שבבורות וכלים [ס"ז] ודברים תמוהים הם דהררשא שר יבחושין שסיננן הכוונה לאכול היבחושין עצמן כמבואר ברמב"ם ע"ש והרבותא היא דלא נימא כיון שגדילתה במשקים שבכלי אין עליה כלל יש שורץ על הארץ וגם מה לו להטור להטור קלה הקודם :

לא ולכן נלע"ד דלהטור הוה עשה דאם החשש הוא מפני שבשעת הסינון תפול התולעת על הקש ומשם תשרק להמשקין א"כ גם ביום יש לחוש לזה ראב"ו מי שמסנן עניו לנזכר יביטו לראות אופן הנפילה מהתולעים לתוך הכלי שמסנן בה והרי לזה צריך ראיה חזקה ורא להעלים עין מתוך המסנתת אף רגע קלה אלא ודאי ראין לחוש לזה מסתמא ואמרין שהלך התולע עם המשקה יחד והחשש של הגמ' הוא חישיש אחר דשמא אחר שיסנן כל המשקה והתולעים ישארו מלמעלה וירחשו זמן רב הנה והנה המשקה עוברת שם יכול להיות שאח"כ ירחשו לתוך המשקה ולכן אין חשש זה רק כלילה רביום כשיראה תולעים רוחשים סביב המשקה ויטול המשקה משם אבל כלילה אין רואה וזהו שאיבר שאין לסנן כלילה שמא יחזרו וכו' כלומר זמן רב אחר הסינון וזהו שמסיים אבל מסתמא אין לחוש וכו' כלומר דלכאורה א"כ בכל סינון יש לחוש שמא אינו הולך התולע יחד עם המשקה וכמ"ש וא"כ מאי איריא כלילה אפילו ביום נמי יש לחוש לזה אומר דמסתמא אין לחוש וכו' ולפ"ו ודאי ראין חילוק באיזה מסנתת הוא מסנן [זהו שאמרו בגמ' צביחא משום דלרען כ"ס לסנן ע"י זה כלמנכח משליה פני"ס ע"כ וכן כשנת קל"ט : לא יתדוק אינם צניחא והערוך גורס צנתא אכל דלינא אין חילוק צמח הוא מסנן ודוק] :

לב ודע שהרמב"ם ו"ל השמיט לגמרי דין זה ורק כתב בפ"ב דין ט' וז"ל המסנן את היין ואת השכר ואת החומץ ואכל את היבחושין או את היתושין והתולעות שסינון לוקח משום שרץ העוף או שרץ המים אפילו חזרו לכלי אחר שסיננן שהרי פירשו ממקום בריתין אבל אם לא סננן שותה ואינו נמנע כמ"ש עכ"ל ודין זה שלא לסנן כלילה לא כתב כלל ואין מרכיב להשמיט דין מפורש שבגמ' ואין לומר דס"ל דאין חוששין לספק שמא פירשו א"כ ראה שפירשו כרמסמע לכאורה משמחות לשנון דא"ל לומר כן שררי הגמ' חששה לזה כשמסנן כלילה וגם אין לומר להיפך דס"ל דכל שסינו צריך לחוש ואין להתיר סינון רק כשיראה ברוב

מן המים לאויר ולמה לנו להחזיק ריעותא ולכן צ"ע לדינא והמחמיר יחמיר לעצמו והע"ב :

כז כתבו רבותינו בעלי הש"ע בסעיף ג' המסנן מים או שאר משקים והיו בו תולעים או יבחושין או יתושים אע"פ שחזרו לתוכו אסורים שכבר פירשו לפיכך משקה שדרך ליגדל בו תולעים וכיוצא בהן אין לסננו בקסמים וקשים כלילה שמא יחזרו ויפילו לתוך הכלי ויבא לשתותן אבל מותר לסננו דרך כגד או מסנתת שהרי לא יוכלו ליפול דרך שם אל תוך המשקה וכן מותר לערות המשקין מכלי אל כלי הואיל והם תמיד עם המשקה היינו רביתיהו עכ"ל והדברים צריכים ביאור :

כח והנה בגמ' [ס"ז] אמרו לא ישפי אינש שיכרא בצביחא באורתא דילמא פריש לעיל מצביחא והרר גפיל לבסא והוי עובר משום שרץ השורץ על הארץ ופירש"י שכר של תמרים ומצויין בהן תולעים עכ"ל וכוונתו הוא דשכר יעורים שאין מצוי בהם תולעים א"צ לחוש שמא יש בו תולעים ורק דבר שמצוי בו תולעים אסרו לסנן כלילה דרך עצים וקשים דקום משום דבליה כשתפול התולעת על הקשים לא יראה ומשם תפול לכלי ולמחר כשיראנה יא סבור שלא יצתה מן השכר לקשים ותולעת המים מותרת [רס"ז] ומהו למדנו מפורש דווקא כשהתולעת אינו הולך דרך הנקב של המסנתת כשזה עם המשקה אלא המשקה הלך והתולעת נשארת על העץ או על הקש ואח"כ נופלת לתוך המשקה אסורה דהוה פירש ממש אבל אם הולך דרך הנקב עם המשקה ביחד לית לן בה וגם למדנו דרך כלילה יש חשש זה משום דביום הלא יראה אם הלכה בישוה עם המשקה אם לאי ואם תשאר על העצים והקש ישליכנה לחוץ אבל כלילה לא יראה : **כט** ונראה להדיא שבררך זה הלכו רבותינו בעלי הש"ע ולכן כתבו מים או שאר משקים והיו בו תולעים כלומר שמוחזקים בתולעים וזהו שכתבו אע"פ שחזרו לתוכו אסורים כוונתם שמקודם היו מלמעלה על הרבר שסיננו בו ולכן כתבו שאין לסננו בקסמים וקשים משום דבזה יש חישיש שישארו התולעים עליהם כפירש"י ומפני שהנקבים רחבים ישרקו עצמם מהעצים והקש להמשקה אבל בנקבים דקים אין חשש ולכן כתבו דרך כגד או מסנתת כלומר מסנתת דקה אין חשש בזה שהרי לא יפלו דרך שם והדבר פשוט דמסנתת כשהיא בנקבים רחבים דינה כעצים והקש זהו שלא ביארו מסנתת דקה משום דסתם מסנתת היא דקה ואף גם בעצים וקש ומסנתת רחבה אין האיסור רק כלילה וכדבר שהוהיך בתולעים ובסעיף ל"ד יתבאר עוד בזה בס"ד :

ל אמנם מדברי המור נראה בעינינו זה דעת אחרת שכתב וז"ל המסנן המשקה והיו בו שרצים חשיב כפירשו שהרי פירשו ממקום רבותן לפיכך משקה שדרך ליגדל בו שרצים אין לסננו כלילה שמא יחזרו השרצים לתוך הכלי ויבא לשתותן והרי כבר פירשו אבל מסתמא אין

ושמעתי בבירור דאפילו יהיה בנר דק מאד שלא יהיה בו נקב קטן אפילו הכי תעבור ואין לו תקנה אלא שיבשל החומץ תחלה ואח"כ יסנן דכיון שהתולע מת לא תעבור בסנין עכ"ל אותו גדול [מכ"ס כלל ל'ח] ולדבריו לא ביארו רבותינו כל הצורך בענין כזה שצריך בכל עת ובכל שעה ולפי מה שבארנו א"צ לזה דממ"נ אם יעברו יעברו ביחד עם החומץ ואין לנו להחליף ריעותא במה שאין אנו רואים והרי זה שכתב המור דמסתמא אין לחוש שמא פירשו ומ"מ ודאי מי שחש לזה תע"ב וכן אנו נוהגים :

לך יש מי שכתב בשם חכמי המבצע דהמסתכל בנזובות המגדלת שקורין מפאקמיו"א יראה בחומץ מלא תולעים והנה בחומץ אין חשש כמו שנתבאר בהתולעים המתהווים בתלוש התירה התורה אמנם שמעתי שבכל מיני מים וביחוד במי גשמים מלא ברואים דקים שאין העין יכולה לראותם ובילדותי שמעתי מפי אחד שהיה במרחקים וראה דרך נזובות המגדלת עד מאד כרכבות פעמים במים כל המיני ברואים ולפ"ז איך אנו שותים מים שהרי אלו הברואים נתהוו במקורם אמנם האכת הוא דלא אסרה תורה במה שאין העין שולטת בו דלא ניתנה תורה למלאכים דאל"כ הרי כמה מהחוקרים כתבו שגם כל האוויר הוא מלא ברואים דקים מן הרקים וכשהאדם פותח פיו בולע כמה מהם אלא דאי דהבל יפצה פיהם ואף אם כן הוא כיון שאין העין שולט בהם לאו כלום הוא אמנם במה שהעין יכול לראות אפילו נגד השמש ואפילו דק מן הדק הזה שרץ גמור :

לך ולכן יש לזהר מאד בקיץ באותם ששותים מן הגהרות וכן דאגמים ומבארות ומעיינות שאינם עמוקים דע"י ההמימות נתהוו שם כמו זנזובים קמנים ותולעים קמנים ויש לזהר לסנן המים במסננת דקה מן הדקה וכן בקיץ במי גשמים שהערכים בהם זנזובים קמנים הפורחים באויר ויש לזהר שלא לשתותם קודם הסנין במסננת דקה מן הדקה או ע"י בנר כדרך שאנו מסננים המים בפסח מפני חישש הערבות חמץ אבל בכארות ומעיינות עמוקים אין הרחש מצוי בהם :

לך כתב אחד מהקדמונים חומין שיש בו תולעים אם פירשו לאויר נקרא פירשו אבל מן החומץ לתבשיל לא הוי פירשו ומותרים [ג"י נסס ר"י] ודברים פשוטים הם אלא שיש מי שכתב וז"ל ומסתברא דאף בתבשיל צונן מיירי ואף אם פירש ממקום למקום במאכל עצמו היינו רבייתא ושפיר דמי אבל אם פירש מן המאכל לחוץ אף בדופני הבלי סבבנים אסור דלא היינו רבייתא ולפ"ז אין לאכול התבשיל זה אלא ביום דחוי ליה אבל כלילה לא [פ"ח סק"ט] ודברים תמוהים הם דממ"נ אם חשבינן האוכל בפ"ע אסור לגמרי שהרי פירש על האוכל ואם חשבינן המאכל והמשקה כאחת מה איכפת לנו אם פירש על דופן הכלי סבבנים וכן ראיתי לאחד מהגדולים

ברור שלא פירשו הוא דלשינו לא משמע כן ועוד גם זה נגד הגמ' שהרי הגמ' לא חששה רק כלילה ולא ביום [פמ"ג וגם לטוט סמוס וזקן] :

לך ויראה לי דהרמב"ם מפרש פי' אחר בגמ' ומ"ל דאין לתת דין קבוע כזה דלא מפני הסיטון הזה הברכה שהתולע יפרוש כמ"ש לסברת המור דבאמת א"כ היה להם לחו"ל לאסור עלינו כל סינון דמי יכול לבוין איזה הוא נקב דק ויזוה הוא נקב גם אלא דתלוי לפי ראות האיש הסמנן ולפי השערתו ולכן הודיענו הרמב"ם דין זה דאם ע"י סינון נפרש וחזר למשקה נאמר ובגמ' ענין אחר הוא דאם לא לישישי שיכרא בצבאתא כלילה דלשון שפיו במשקה הוא כשיש פסולת בהמשקה מעמידין אותה לזמן הרבה כדי שבהמשך העת תשאר הפסולת למטה וביחוד היה זה בשכר כדאמרינן בשבת [קג"ט:] דבי ר"פ שאפו שיכרא ממנא למנא ופירש"י כל היכא דתני לשון שפיו בנחת הוא והפסולת נשאר בשולי הכלי עכ"ל וכן תנן שהם [ק"מ] ולא שולין את הברשינין ולא שפין אותם ופירש"י להסיר הפסולת ע"ש ודרכן היה להעמיד זה על כל הלילה כיון דצריך שהייה כדאיתא בבבצה [כ"ט] ע"ש וזהו שאומר שלא יעשה כן בשכר בעצבתא משום דבמשך רב כזה פשיטא שיש לחוש שהתולעת יפרוש ויחזור ולא היה צריך להרמב"ם להזכיר זה כלל דאף בפחות משעור זה ודאי יש לחוש אף משום דכזום הגמ' היה דרכם לעשות כן הוזדירו על זה :

לך לפי מה שבארנו שיטה רבותינו בעלי הש"ע הוא ע"פ שיטת רש"י ז"ל ואפילו לפי שיטה זו כתבו דהאיסור הוא רק בקמנים וקשים אבל דרך בנר או מסננת כותר ובארנו כמעיף כ"ס דהכוונה למסננת דקה וסתם מסננת היא דקה ע"ש ומ"מ תמוה לי דאם במסננת רחבה אסור לא היה להם לסתום ולתת מכשול לפני המעינים ולכן נלע"ד לומר דכוונתם דבמסננת בכל גוני שרי דלטה לנו להחזיק ריעותא ולומר דאלו שירדו דרך נקבי המסננת היו תחלה על המסננת ואח"כ ירדו וחזרו לתוך המשקה דארבא נאמר ש"רנו כדרכם ביחד עם המשקין ולא נשארו על המסננת כלא משקה והחוש מעיד כן ודווקא בקמין וקשין דאין דרך סינון בכך שהרי אינם עשויים לסינון והמשקה כרגע נופל ובוודאי התולעים מתפורים על העצים ועל הקשין ואח"כ משתרקין לתוכן ובפרט לפי מה שבארנו דשיפוי הוא לזמן ארוך אבל במסננת שברגע יורד המשקה עם כל מה שביכולת לירד דרך המסננת ודאי ירדו ואותם שישארו במסננת לא ירדו אח"כ לתוך המשקין שהרי מיד נטמלין המסננת משם ומ"מ למעשה ז"ע ובפרט אם משהו המסננת בתוך הכלי המשקין ירדו לתוכה : **לך** ראיתי לאחד מהגדולים שכתב כלשון זה וכן חומץ שהתלוע אסור לסנן כי אינם ניכרים כי אם נגד השמש וחישינין שמא יפרוש על המסננת ויחזור לתוכו אבל בלא סינון סותר כדן מים שהתלוע בתלוש

כג ולרבותינו אלו אינו מועיל רתיחה על האור אם פירשו אח"כ כמובן בוודאי נראה כיון שיש פלתתא דרבוותא יש להחמיר אלא שנו"א מרבותינו בעלי הש"ע בסעיף ר' שתפסו לעיקר כדעת המקילים ודעת האוסרים כתבו בשם יש אוסרים ולפי מ"ש דהלוי אם במחובר צריך ריחוש הולכים ג"כ לשיטתם בסעיף ו' דצריך ריחוש וכן הוא דעת מפרשי הש"ע [ש"ך סק"ג וכו"ה וכו"פ] ועליהם תמינה דהא הם ס"ל במחובר דא"צ ריחוש כמו שיתבאר בס"ד ואיך הקילו כאן אלא דיל"ל דס"ל דכאן קילי טפי דאפילו לדעת המחמירים במחובר מ"מ בכאן אינו אלא בעיא דלא איפשטא ולכן הקילו בזה וצ"ע ובודאי יש להחמיר [וספתי סק"ג כתנן דזה לינו אלף מדרבנן ולא ידעתי מנ"ל ה"א וכן הפרמ"ג סק"ד תמה עליו בזה ע"ס ודק"ן] :

מד כל זמן שהתולעת נמצא בתוך הפירי והתלוע בתלוש אפילו אם חזרו נקוב לחוץ לא חיישינן שמא יצא דרך החור ופירש וחזר לתוכו כמו דלא חיישינן במים שבכלים שמא יצאו אחורי הכלי ואע"ג דשם לא חוינן ריעותא ובכאן חוינן ריעותא של הנקב מ"מ אין הדבר מצוי שיחזרו לחוריהן אחר שיצאו משם אבל יש מגדולי הפוסקים שאוסרים אם חזרו נקוב לחוץ מפני שהחור מוכיח עליו שיצא זאולו יצא מקצתו דג"כ אסור כמו שנתבאר ולכן כתב רבינו הרמ"א דהכי נהוג לאסור כדעה זו והכי קי"ל :

מה כתבו רבותינו בעלי הש"ע בסעיף ה' תולעים הנמצאים בקמח וכיוצא בו אסורים שמא פירשו ושרצו על הארץ וחזרו וה"ה במלח או שאר דברים שאינן משקה ואסור למוכרו לעכו"ם שמא יחזור וימכרו לישראל עכ"ל ביאור דבריהם התולעים המתהווים בקמח ומלח ושאר מיני אוכלים דקים בוודאי כל הצבור יחד נחשב כפריי אחת וכל זמן שלא פירשו לארץ מקרי לא פירשו אף שפירשו מקורט זה לקורט זה ולא דמי לתולעת שבפירי דאסורה כשפירשה לפירי אחרת דבשם נהוה התולע בפנימיותו של פירי ושם רביתה וגידולה וכשיצאה משם מקרי פירש אבל בקמח ומלח וכיוצא בהם שאין להם תוך וכל קורט וקורט אינו חלוק בפ"ע נחשב כל הצבור כפירי אחת וראיתי לגדול א' שכתב דכל קורט של קמח הוא כפירי אחר [הכ"ל נכ"ל] ודברים המהוים הם ולהדיא מוכח משו"ת הרא"ש [כלל ד' ס"ג] ומדברי הש"ע שלא חששו רק לפירשו על הארץ ולא מקורט לקורט ואין שום ספק בזה וכן צבור של פטים ושעורים וקמניות וכיוצא בהם אם התולעת נהוה בפנים הפירי וראי שכל חטה או שעורה או קמניות נחשבת כפירי בפ"ע ואם פירש מחטה לחטה אחרת וכן בשעורה וקמניות מקרי פירש ואסור אבל התולעים המתהווים בהצבור כמו מילבין שמתהוין מפני הליחות ואינם בתוך הפירי נחשב כל הצבור כפירי אחת ולא מקרי פירש אלא כשנפרשו לגמרי מן הצבור למקום אחר או לצבור אחר :

לא

מהגדולים שהשיגו על דברים אלו [הכ"ל נכ"ל] ועמ"ש בסעיף כ"ה [ואם פירשה מהם יתנאל לקמן] :

לט כבר נתבאר התולעים הגדילים בפירות בתלוש מותרים שהרי לא קרינן בהו השורץ על הארץ ולכן אין מותרין אלא כל זמן שלא פירשו לארץ אבל אם פירשו הרי הם שורצים על הארץ ואם חזרו להפירי אסורים ולוקין עליהם ולא עוד אלא אפילו פירשו ומתו באויר קודם שהגיעו לארץ מקרי השורץ על הארץ והו"ו איבעיא בגמ' ולא איפשטא וממילא דספיקא דאורייתא לחומרא וממילא כשיש עוד ספק הוה ס"ס ויש להתיר [פמ"ג סק"א] אמנם זהו למאן דס"ל דבעיא דלא איפשטא בגמ' נכנס בגדר ס"ס אבל להתולעים בזה אין זה ס"ס [פמ"ג סק"י כנל"י ס"ס טוה ה'] :

מ ואפילו לא פירש כולו כהפרי אלא מקצתו או שלא פירש אלא על גבי הפירי או שהיה בגרעין הפירי ופירש על הגרעין אף כשהגרעין עורנה כהפירי או שהיו שני פירות סמוכים ול"ו פירש מפירי לפירי כל אלו אסורים דגם אלי הם בעיות שלא נפשטו בגמ' והספק הוא דשמא כיון שיצאו ממקום גידולם אף שלא שרצו על הארץ מ"מ אפשר דמקרי שורץ על הארץ והוה כתולעים שבמים שבכלים שפירשו לאחורי הכלים אין זה דומה לפירשו בדופן הכלי מבפנים דהוי ממש רבתייהו דאל"כ למה היתרתן התורה הרי לא סני בלא"ה אבל תולעים שבפירות תלושין אדרבא דרכן לזיוות שם המיד ולכן מקרי זה ג"כ פירש וכיון שאיסורן מפני ספק לכן כשיש עוד ספק הוה ס"ס וכמ"ש בסעיף הקודם :

מא ודע דלדעת רש"י והוס' והרבה מהראשונים לא מקרי פירש אלא כשפירשה חיה אבל אם פירשה מתה לאו כלום הוא שהרי כל עיקר איסור פירשה הוא משום דמקרי שורץ על הארץ והרי במיתתה לא תוכל לרחוש ושריצה פירושו דבר הרוחש ומנענע [יש"י] ולכן בין בתולעת שבמים שפירשה לאחורי הכלי ובין בפירות תלושין שפירשה על הארץ או לאויר או לכל מה שנתבאר זהו הכל כפירשה גמ' חיים ולא במיתתה ולפ"ו התולעים שבחומץ ובפירות תלושין ובעושים ובפולין ובקמניות שהרתיון על האור ומתו התולעים לא איכפת לן אח"כ אם פירשו [ג"י נכ"ל: נסס רי"ו] :

מב אבל הרמב"ם והרי"ף ורבינו חננאל והרשב"א ז"ל אסרו גם בכה"ג וס"ל דגם פירשה מתה הוי בעיא דלא איפשטא בגמ' ויראה לי שהולכים לשיטתם דס"ל גם כתולעים שבמחובר אסורים גם כשאין להם מקום לרחוש ורש"י והו"ו והרבה מהראשונים ס"ל דגם במחובר צריך מקום לרחוש כמו שיתבאר בס"ד ולמאן דס"ל דרחישה מעכבת ממילא גם כפרישת תלוש צריך רחישה דווקא ומאן דס"ל דרחישה אינה מעכבת ממילא גם כפרישת תלוש אינה מעכבת [נכ"ל נירז והנס שמוחלס גנירסח ה"ס"ס אם סנירסח פירסח מהס לו פירסח ומתס מ"מ ססנלס נירזס כמ"ס] :

להאכילן ובלבד שלא ימשוך זמן טרובה כרי שלא לבא להקלה [סס סק"ו] ולכן בגרויפ"ן מתולעים יכול למכור לעכו"ם דבגרויפ"ן אין חשש שישים אותם באוה דבר והישראל כשיקח מהם הרי יראה שיש בהם תולעים דניכרים לעין :

ממ ודע שזה שכתבנו שמעט מעט יכולים למכור יש חולקים בזה וס"ל דרק בענין חמץ קודם הפסח תלינן שאף אם ימכור לישראל יאכלן הישראל קודם הפסח ולא בשאר איסור [מנ"ט סס סק"ו וכן הס"ך נקט"ו וספ"ה כגס פמ"א] ואין זה מוכרח דבדוואי בחמץ יש גם מעט זה אבל גם בלא זה המעט אמרינן שישהמש לעצמו ולא ימכרם כשאינו כריבוי וכן משמע להדיא מברבי רבינו הרמ"א כפי"ד קל"ד סעיף ה' שגם בהערובת יין התיר למכור מעט מעט ע"ש וה"נ כן הוא [נפסחים מ' : התירו גם לישראל למכור מעט מעט שזכנה קודם הפסח ולכן גם כמכ"ס די נכ"טס זכ וכשאלו דברים כקטע פסוק שיפחמס לעגמו ועוד דליכא ס"ס פמ"ח לל פירשו ופמ"ח לל ימכור כמ"ס הפמ"ג כש"ד סק"ו] :

נ חמים ושעורים מתולעים אף שאסורין לאכול מ"ם יכול לעשות מהם משקה כמו י"ש וכדומה שמוציאין רק הויעה דאין כאן משום מבטל איסור לכתחלה שהרי אין כוונתו רק להוציא הויעה מהקמח ויש מי שאסור ממעט שמא יבא לאכלם בעין [פ"ו סק"ס] וחלקו עליו כל הגדולים דאין גזרין גזרות מרעהנו ולזמן מעט לא חיישינן שמא יאכל [פ"ח וכו"ט ופמ"ג] וכן הבהנה פשוט :

נא כתב רבינו הב"י כסעיף ו' תולעים הגדילים בפירות בעודם במחובר חשוב כשורץ על הארץ ואסור אע"פ שלא פירש והוא שריחש אבל תולעים הנמצאים בפולין ואפונים תחת הקליפה והקליפה נשחרת עליהם מבחוץ וכשמסרין הקליפה מוצאים היבחושים החתרים מותרים לפי שהם מונחים במקום צר ולא קרינן ביה השורץ על הארץ כל זמן שלא ריחש אבל הנמצאים בשרביטים אסורים שיש להם מקום לרחוש עכ"ל :

נב והנה זהו דעת רש"י ותוס' והרא"ש [פכ"ט] דהרי דקיי"ל דהגדילים במחובר מקרי שורץ על הארץ מפני שהפירי או הירק מחובר לקרקע והוא בקרקע עצמו מ"ם בעינן מקום רחב שיהא ביכולת התולע לרחוש ולנענע דכל לשון שריצה הוא ריחוש ונעניע [רש"י סס] וכמו כשהוא על הארץ המקום פנוי לה לרחוש כמו כן צריך להיות בהיותה בהפירי ולכן כשאין לה מקום לרחוש כמו שתחת הקליפה בפולים ואפונים שהמקום צר אין עליהם שם שרץ ואע"ג דהרשב"א ז"ל חולק בזה כמ"ס המור ז"ל כתב דרשב"א אפילו חזר שבהוכו קמן ואינו מחויב אלא כרי התולע אסור וא"א הרא"ש מהיר עכ"ל וגם הר"ן הסכים לזה וכתב דכשם כשהוא על הארץ לא חיישינן אם היא רוחשת אם לא כמו כן בהיותה במחובר לקרקע ע"ש וצ"ל דכוונתו

מן ולא עוד דבבאן לא שייך לאסור כשהם על גבי הקמח או המלח דדווקא התולע המתהוה בפנים הפירי כשנפרשה על גב הפירי מקרי פירש דלאו היינו רביתה אבל כשמתהוה במאכל גם אם נתהוו באמצע הצבור אין זה כהוץ הפירי וכל הצבור גם הגב גם התוך היינו רבתייהו וראה לדבר זה מ"ש רבינו הרמ"א בס"א זה גבי תולעים של גבינה דמותר לאכלם אף שקופצים הנה והנה על הגבינה ע"ש והמעט ברור כמ"ש מפני שאין זה רמיון להתהוה בפנימיות הפירי וזהו שכתבו בש"ע בתולעים הנמצאים בקמח וכיצא בו אסורים שמא פירשו על הארץ וחזרו עכ"ל שאין חוששין רק לפרישה על הארץ ולא לפרישה על גב הקמח או מקורט לקורט וזה שבבאן אנו חוששים לפרישה על הארץ ובמים שבכלים לא חששו לפרישה של אחורי הכלי מפני שבבאן דרכן לרחוש וקרוב לודאי שפירשו על הארץ וחזרו וכן אין זה רמיון לתולעה שבפירי שלא חששו אפילו חזרו נקיב לחוץ לדרבה פוסקים כמ"ש במעיף מ"ד דהתם שגידולו בתוכיותו של הפירי ושם מקומו אין לנו להחזיק ריעותא שמא יצא משא"כ כאן שאין להם מקום מיוחד והמיד רוחשים ממקום למקום פשיטא שיש לחוש [וכנס מיעוט קושיית הט"ו סק"ה פ"ט] :

מז ואפילו אם הקמח מונח בכלי ג"כ אסור דקרוב לודאי שפירשו על דופני הכלי כמפנים ובבאן אין הותר לוטר דדופן הכלי כמפנים הוה כעצם הדבר ולא מקרי פירשו דהוה רק בכלים ובכורות של מים או שאר משקין שהתורה התירה להדיא ש"מ דגם ככה"ג שרי דא"א בענין אחר אבל באוכלין לא התירה התורה ורק בדבר שנתהוה התולע הנהוש ולא פירשה התירה תורה אבל מי יימר שרתיהו כמ"ס כשהאוכל בכלי וכמו כשהאוכל על הארץ חוששין לפרישתו על הארץ כמו כן חוששין שהם בכלים לפרישתו על דופני הכלים כמפנים דגם זה אינו רבתייהו ויש מתירים גם בבאן כמו במים שבכלים והעיקר כריעה ראשונה [הס"ך סק"ו] וכו"ט אסורים וספ"ח סק"ו מתיר וכו"ט חס עליו וז"ל כלן תימא דכפר"ח ס"ק כיון שנמים למרה חורס דמנפנים סוס כנמים מניל על לומר כן ככל דבר ומ"מ יש להחמיר ודוק :

מח ודבר פשוט הוא שאם אפשר לרקד הקמח והתולעין יעארו בהנפה וישליכם דהקמח מותר אמנם אם התולעים קמנים כמו מילבין וכדומה שיצאו דרך נקבי הנפה אסור הקמח [ע"ך סק"ד] ואסור למכור כולו לכתוי שמא יחזור וימכרנו לישראל ואפילו אם נדגו שם שלא ליקח קמח מעכו"ם בלא בדיקה מתולעים פ"ם חיישינן שמא יעשה מהקמח פת והמלח ישים בהעריגו וכיצא בזה ובוה לא שייך בדיקה [סס סק"ו] ולכן ימכור מעט לכל עכו"ם דבוה אין חשש שימכרנו לישראל כמ"ש בא"ח ס' חס"ו ברנן שנמבע כהדר לענין חמץ ע"ש וכן אם יש לו משרתים ומשרתות אינם יהודים יכול

דכוונתו הוא כגון אם נתהוה השרץ בקרקע במקום צר שאין לו מקום לרחוש וס"מ אסור כמו כן כשהוא בפירי המחובר לקרקע ודיעה ראשונה תסבור דגם אם בקרקע נולדה באופן זה אולי לא אסרה תורה כיון דיש שרץ הוא רק כשרוחש ומנענע א"ע ורבינו הב"י לא הש לדיעוהו וז' מפני שרוב דיעות מסכמים להיתר כמ"ש בספרו הגדול ע"ש :

נב ויש לשאול בזה שאלה גדולה ואך אפשר לומר דצריך רחישה ממש והרי אפילו בנולדה בתלוש יש בעיא בגמ' בפירשה לאויר ומתה קודם שדגיעה לארץ ונשאר בספק וקיי"ל דמספיקא אסרה כמ"ש לעיל סעיף ל"ט אע"ג דבמיתתה א"א לרחוש כ"ש בנולדה במחובר דא"צ רחישה כלל ועכ"פ אסור מספק [פרי"ח סקי"ח] ועוד מדקא מיבעיא ליה להש"ס בתלוש מכלל דבמחובר אין כאן ספק ובודאי מן התורה אסור דאם נאמר דאפילו במחובר מותר בלא רחישה כ"ש בתלוש ומאי קמיבעי ליה ובאמת הר"ן ז"ל הביא ראייה זו דא"צ רחישה במחובר :

נד ונ"ל ברור דרבותינו אלו סיכרין דהש"ס דקא מיבעיא ליה בפירשה ומתה לאו משום דיש ספק אם צריך רחישה כלל הודאי בלא רחישה אין איסור כלל אלא דמיבעיא ליה אם רחישת אויר הוה כרחישת ארץ אם לא והכא כשפירשה לאויר וקודם שהגיעה לארץ מתה הרי רחשה כאויר ותדע לך שכן הוא שהרי לענין עיקר פרישה שצריך בתלוש הספק הוא נ"כ אם פרישת אויר הוה כפרישה לארץ וא"כ גם לענין רחישה כן הוא דביון שטרמין אויר לארץ א"כ מה לו שהיא הולכת על הארץ או הולכת באויר אבל רחישה מעכבת [וה"ש רש"י סו"ל פירכה וכו' שמה מיל דנפילתה מי אמרין וכו' לו דילמא לא בעינן טריפה עכ"ל כוונתו על הארץ לא בעינן לאויר כארץ דמי ומ"מ ל"ט על הכ"י והי"ט ס' ק' שלא כניאו כלל דכ"י הר"ן ולתמן קושיא או עכ"ס לחוס לדימה ו ז' וז"ע] :

נה והנה הגדולים האחרונים חלקו על רבינו הב"י וס"ל דיש להתמיר כדעת הרשב"א והר"ן שא"צ רחישה במחובר דהנה המגיד משנה כתב ס"ב סמ"א דגם דעת הרמב"ם והרמב"ן כהרשב"א ע"ש ואם שברמב"ם אינו מבואר זה להדיא מ"מ מוכח כן ממה שפסק שם בתלוש דאף בפירשה מתה יש ספק וקיי"ל לאיסור כמ"ש בסעיף מ"ב ובפירשה מתה ודאי דאין כאן רחישה אפילו באויר ומדקא מיבעי ליה בתלוש מכלל דבמחובר א"צ ריחוש כלל והוה שכתבנו שם שהולכים לשיטתם ע"ש ובודאי שיש להתמיר כדעה זו : **נו** ודברי רבינו הרמ"א ג"כ הולך כדעת האוסרין שהרי כתב על דברי רבינו הב"י וז"ל ועמ"ס נמצא בפירי כמין נקודה שחורה והוא מקום שמתחיל התולעת להתרקם וצריך לישלו משם בעופק דאסור כמו התולעת עצמו עכ"ל ומקורו הוא סתשו' הרשב"א [סי' ער"ס]

והולך לשיטתו ולא בעינן ריחוש שהרי בריקום ודאי אין כאן ריחוש וכבר זכרנו עליו מפרשי הש"ע שכתב זה על דברי רבינו הב"י דפסק דבעי ריחוש דווקא אבל עכ"פ דעתו הוא דא"צ ריחוש [פרי"ח סקי"ח] ויש מי שאומר דס"ל דרק לענין התולעת עצמו יש להתמיר גם כשלא ריחוש ולא לאסור פליטתו [ע"ך סקי"ח ועמ"ס קק"ו שחמס עליו ונלמא דכ"י דסק"ך דחוקים ללא ס"ל לסמוס] :

נז ואני מתפלל הפלא ופלא על כל הגדולים שהפסו לדעתה מי שמצדדו ריחוש אין איסור בריקום ואך אפשר לומר כן והרי להדיא אמרין בחולין [ס"ד.] דעל ריקום השרץ לוקין משום כל השרץ השורץ על הארץ ע"ש הרי מפורש דא"צ ריחוש בריקום ולרעתם היה להם להקשות על בעלי דיעה זו בגמ' כפירשת אלא ודאי דאין ענין זל"ז דהתורה אסרה ריקומו כמו שנבאר בשלימות וריחוש כבר ואין זה מן התימא דברי ריקום לא בעי ריחוש וביצירתו כולו בעי ריחוש כיון דברי ריקום לא שייכא ריחוש כלל ולפ"ו יתיישבו דברי רבינו הרמ"א לכל הדעות וא"כ בבירור קיטניות שנהגו לברר הסתולעים אפילו אין בהם תולע רק שהתולע אכלם וחושישין לריקומו כנהוג בכל הפוצות ישראל ורבים אומרים שוהו חומרא בעלמא לדעת החולקים וס"ל דלא בעי ריחוש ולפי מה שבררנו הוה איסור לכל הדעות ויש ליהדר בזה מאד :

נח תולעים הגדילים בכמהין ופטריות דינן כמו בשארי פירות ואסורין מן התורה ולא אמרין דלא חשיבי מהובר לקרקע מפני שאין מברכין עליהם בפה"א דאין ענין זל"ז שהרי הם גדילים מן הארץ ולהדיא אמרו חז"ל בעירובין דהם כפולין וכפניות [מו"ט כ"י ד"ס מאן ע"ס] ואפילו לדעת הפרנסים [מו"ט מ"א] דאין נקחין בכסף מעשר מ"מ הרי אמרו חז"ל בגמרי דהגודר מגידולי קרקע אסור בכמהין ופטריות [גס ל"ה:] משום שגדילין מן הארץ רק שאין יעקתן מן הארץ ולכן מברכין עליהן שיהכל [סג] :

נח וכיון שנתבאר התולעת שנתהוה במחובר אסור ובתלוש מותר כל זמן שלא פירש ולכן אם יש ספק בפירי מתולעת אם נתלע במחובר או בתלוש אסור הוה ספיקא דאורייתא ולחומרא ואפילו לא ידענו שדרך פירי זו להתלע במחובר דאלו ידענו שדרכה להתלע במחובר אסירה לאכול בלא בדיקה גם כשאין יואין בו תולעת כמו שיתבאר וכן אם ידענו שאין דרכה להתלע במחובר תולין לקולא שנתהוה בתלוש דבכך ספק איסור תולין בסצוי אמנם כשלא ידענו אם דרכה להתלע במחובר או בתלוש אסור מספק [ע"ך סקל"א ופמ"ג סג] ובשחורו נקוב לחוץ בלא"ה אסור אפילו התלע בתלוש לחד דיעה שבסעיף מ"ד ע"ש אך לדיעה ראשונה שבשם הוה ספק בכל גווני אף בשחורו נקוב לחוץ [סס] :

ס כל מיני פירות שדרכן להתלע כשהם מחוברים לא יאכל

יאכל עד שיבדוק הפרי בפנימיותה שמה יש בו תולעת ולכן אין לאכלה בלילה בלא ראייה עין לאור הגר וכן הדין במים ושאר משקים שדרך ליפול לשם זבובים ותולעים ויתושים אסור לשתותן בלא בדיקה ולפ"ו במיני קמניות במדינתנו שברוב השנים מצוי בהם הבנימה וכן בפירי מאליוע"ם או ווינקמלע"ן שהמיד מצוי בהם תולעים אסורים לאכול בלא בדיקה וכן בתפוחים ובערנע"ם בקיץ שמצוי בהם תולעים אסור לאכנן בלא בדיקה ובשנה שהתולע מצוי בהם בהגרענינים אסור לאכול הגרענינים שלהם ויחתך האוכל וישליך הגרענינים לחץ ודבר זה תלוי בכל מדינה ומדינה כפי דרך פירות שלה כי אין רומה מדינה למדינה ואין רומה שנה לשנה כידוע :

טא וזה לשון הרב בעל חכ"א [כלל ל"ח] ואין כל המדינה שווה בזה כי הקירס"ן במדינת אשכנז ואקסין צרפה כל המינין מוחזקין בתולעים בעודן במחזור וזלתי מין אחד שקורין וזיע"ר קירס"ן וכן כל מיני פלויסע"ן וכל מיני פירות וצריך לברקן מכפנים ובדאנציג וק"ב ומדינתיהן הפלויסע"ן שכיח בהם בתולעים אבל הקירס"ן אינו שכיח אלא התולע"ן ניכרין מבחוץ שיש בו כמו גומא ובמדינה ליטא הפלויסע"ן הגדלים שם מחמת שהפירות כרושים מאד לא שכיח בהם תולעים כמו כן בקירס"ן אבל הפלויסע"ן היבשים שמביאין ממדינת אחרות צריך לברוק מכפנים לי הם מוחזקים בודאי בתולעים עכ"ל וכן הכנהג פשוט בכל ישראל שהפלויסע"ן היבשים שבאים ממרחק פותחין כל פלויס"ם ואותן שיש בהן כמין גרנדין שאינם חלקים ויפים משליכין אותן שם ממני שהם מוחזקים בתולעים יש לשער שהם הם התולעים שנתרסקו או שזרו ריקום התולעת :

סב עוד כתב הירוקה בכל המדינות מוחזקים בתולעים וכן ירק שקורין פעמרוסק"א וקיס"ל ועטנ שקורין הויפ"ם או קא"פ קרוי"ט ושאר כל מיני ירקות מוחזקין בתולעים ואסור לאכלן כלי בדיקה וכן מיני מאלאמ"ן וכן בצלים וירקים שאוכלין אותן חיינ וצריך לברוק היטב וכן קמניות וירקות שעודן בשרביטין שקורין ארבע"ם ובאבי"ן מוחזקים מאד בתולעים ואסור לאכלן עד שיפתח כל שרביט ושרביט ויבדוק הקמניות כל אחד בפני עצמו ומה שאומרות הגשים שמהבהבין הירקות באש אינו מועיל ומין ירק שקורין קראפ"א שמניחין אותו באונערקע"ם אין לך קלח וקלח שאין בו הרבה תולעים ולכן אפילו בדיעבד אם הניחו אותו באונערקע"ם צריך לסנן הרובט ולהדיח האונערקע"ם אך כשרוצין להניח משום ריח אוי יחתכו כל העלין ויניחו השרביטים כי גם להם יש ריח עכ"ל ואנחנו בדקנו גם בהשרביטים ויש בהם תולעים ולכן נהגו בביתו להניח בתנור חם מאד כמו בעת אפיית לחם את השרביטין בלבד ואח"כ להניחם בהאונערקע"ם ודע שהאונערקע"ם עצמן הם כשרים גמורים ואין בהם תולעים אבל ירק קרוי"ט

שמעמידין אותו בכבישה לכל החורף בהם הרבה תולעים ברוב השנים ובדוקין כל עלה ועלה כפ"ע פעמים ושליש ואח"כ חותכין אותן ומעמידין אותן לימות החורף ואת זה נסיג וראינו שאותם העלים הבדוקים אם לא יחתכו אותם באותו יום להעמידם בכבישה במלח ככלי כנהוג ואם יניחו את העלין עד לסתור יתרוו בהם עוד תולעים ורוחשים ופורשים מעלה לעלה וגם על המקום צמנחים שם והחויב לברור מחדש וכן נהגתי בביתי :

סג עוד כתב העדשים שמעתי שיש בהם שני מינים יש מין שמוחזק בתולעים שנתערב בתוכן כמין תולעים אדומים ויש מין שלא נמצא ביניהם כלום עכ"ל ואני שמעתי שהעדשים הקמנים מוחזקים בתולעים והגדולים אינם מוחזקים בתולעים וכביתי מתרחקים מאכירת עדשים וכמהין ופטריות שקורין שוועמלא"ך מוחזקים מאד בתולעים וצריכין בדיקה היטב ויש שאין מבררין אותן מתולעים ורק מבשלין אותן צורות במטפחת כדי ליתן מעם בהתבשיל ואחר הבישול זורקין אותן והגרענינים שבתפוחים ובערנע"ם מוחזקים בתולעים לכן לא יאכלו הגרענינים וקליפה פאמאראנציג יש לברוק אם אין בהם מילכ"ן מפני שזה שכיח מאד וגדול אחד הנהוג בעירו להניחם בתנור חם עד שישרפו שם המילכ"ן וארו ורוחן שכיח בהם מילכ"ן ובפרט בארו בקיץ שבא ממרחקים ושמעתי שיש שני מיני ארו פשוטים וטובים ובאחד מהם אינו שכיח ובהשני שכיח ולא נהביר לי דבר זה היטב על כן אין ביכולתי לפתח בביורו ובדרך כלל ראוי להתרחק מאכילת ארו שקורין ריי"ז בקיץ וכן אני נוהג ובקוץ כל מיני גרויפ"ן יש בהם מילכ"ן וראיתי בעיני גם הגרויפ"ן שלקחים מחתת הריחים נמצאו בהם הרבה מילכ"ן וראוי לכל בעל נפש לבלי לאכול גרויפ"ן בקיץ אם לא שיניחם בתנור חם וכן :הגו בביתי להתרחק בכל היכולת מגרויפ"ן בעת החום ואם יש הכרח מניחים אותם בתנור חם מאד וכולי האי ואולי [ועי' מה שכתננו נסי' ק' סעיף י"ז] :

סד ודע דכל מיני קמחים המונחים בחנויות בקיץ בודאי יש בהם מילכ"ן ואין שום תקנה לזה ולהניחם בתנור חם אי אפשר ולחם הוא חיי נפש ודכן עכ"פ ויהרו לראות אם יש בהם מילכ"ן אם לאו ושמעתי שכשהשק הוא מלא קמח ונכבש במוב שקורין איין גיפרעסט כאלו אין המילכ"ן מצויים ושמעתי שברור שלפנינו היו משניחים מהקלח שהיו הולכים בקיץ לברוק הקמחים בהחנויות אם אין בהם מילכ"ן ואשרי חלקם ועל כל בעל הבית לראות המקומות שאוכלים מנחים שם שהמקומות יהיו נקיים ויבשים דבמקומות הלחים המילכ"ן מתרבים שם ודרי על נמלה אחת אמרו חז"ל [פסחים כ"ד] שעובר על חטשה לאוין וכל המתחזק להתרחק מאיסור מסייעין לו שם השמים דהבא למדד מסייעין אותו :

סה כל מיני פירות שדרכן להתליע כשהם מחוברים אסור

אסור לאכול מהם עד שיברוק הפירי מתוכו שמא יש בו תולעת ואינו מועיל מה שברק מקצהו ואפילו בדיק רובן לא מהני להנוגזים אלא החיוב לברוק כל פירי ופירי דהוה מיעוט דשכיח אמנם אם אין דרכן להתלוע אף שלפיקום נמצא ביניהם קצת מתולעים בודק מקצהן ואם לא מצא בהם תולע מסתמא כולם כשרים ועוד יתבאר בזה בסעיף ע"ב :

סז אמרו חז"ל [מלין ל"ח] כל בריה שאין בה עצם אינו מתקיים י"ב חודש וכירושלמי שבת [פ"א ס"ג] ובמדרש פ' שפמים איתא דבריה שאין בה גידין ועצמות אינו חי יותר משישה חדשים ופירשו הראשונים דחיותה הוא רק יישה חדשים ואח"כ מתה אך עדיין היא בשלימותה עד י"ב חדש ולאחר י"ב חודש נעשה כעפרא בעלמא ולא תקשה לך מעלוקת שחיות יותר דבעלוקה יש עצם וניד רך סביב הפה רכן איתא בירושלמי ושמעתי שכבר בדיק הרוקחים ומצאו כן ולפיכך אף אותן פירות שדרכן להתלוע במחובר אם ישנה אותן י"ב חדש יכול לאוכלן דאפילו אם היה בו תולע כבר נעשה עפרא בעלמא וזהו לענין הבריקה תוך הפירי מחשש תולעת שבמחובר אבל מ"מ צריך בדיקה שמא נתהוו תולעים בתלוש ופירשו לפיכך בדיקת חוץ צריך המיד כמו שיתבאר :

סז וז"ל הטור והש"ע בסעיף ח' אם שהה הפירי אחר שנעקר יב"ח א"צ בדיקה ומ"מ צריך לברקן להשליך התולעים הנמצאים ביניהם בחוץ או על גבי הפירי ואף לאחר שישליך הנמצאים בחוץ יש לחוש שמא בשיתנם במים בתוך הקדרה יצאו לחוץ וירחשו במים או בדופני הקדרה או על גבי הפירי הלכך הבא לבשל לאחר יב"ח פירות שהתלועו יתנם לתוך סגנונים המתולעים והמנוקבים יעלו למעלה ואח"כ יתנם בקדרות מים רותחים שאם נשאר בו תולעת ימות מיד :לא מהני בהם אם ברק הרוב אלא צריך לברוק כולם דהוי מיעוט דשכיח עכ"ל :

סח ולמה אין סומכין על בדיקה זו גם תוך יב"ח משום ו'אותן שמתלועין במחובר אין דרכן לצוף למעלה כמו אותן שדרכן להתלוע בתלוש ועוד דבמחובר דהאיסור הוא אפילו לא פירש התולעת לא סמכין אבדיקה זו ואולי לא יעלו כל המתולעין למעלה אך באיסור תולעת שבתלוש שאין האיסור אלא משום חשש פרישה סמכין אבדיקה זו [כ"ו ונ"ג] וראיה לזה שהרי בבדיקה שנתבאר היה די באחד מהם או בציונים שיעלו המתולעים למעלה וישליכם או ברותחים שימותו מיד אלא משום דלא בירא לן האי בדיקה ולכן בתלוש מחששא דפירש סמכין אשני בדיקות אלו אבל לא על תולעת שבמחובר [ע"ש סק"ד] ודע שרבים טרחו בכונתם למה לן שתי בדיקות אלו ולענ"ד נראה ברור כמ"ש ויש מי שאומרו דלאחר יב"ח א"צ שום בדיקה [פס סק"ו נכס ס"מ] ופעמו דאין לט לחשוש על

הולעת שבתלוש ואנו אין לנו אלא דברי הטור והש"ע וטעמם ברור דכיון דפירות אלו דרכן להתלוע במחובר אלמא דהתולעת דבוק להם בתולדתן וכ"ש שיש לנו לחוש שנתהוו תולעים בהם לאחר שנתלשו מן המחובר :
סח כתב אחד מן הגדולים מי שירצה לאכול עדשים ושאר מיני קיטניות בלי שום פקפוק וחשש תולעים ובלא בדיקה יקנם מתחלת השנה ויניחם במים רותחים וימתין מעת הרתחה ששה חדשים שכל תולעת מת שעבר עליו ששה חדשים חוזר לעפרא בעלמא ושרי באכילה וא"כ למאי נחוש לה דאי משום תולעת שגדל בהם במחובר הוי עפר בעלמא ושרי ואי משום תולעת שגדל בהם בתלוש כיון שהונחו במים רותחים שוב אינו גדל מהם תולעת והלכך שרי בלא בדיקה עכ"ל [פ"ט סק"ו] ויש שהשיגו עליו משני טעמים האחד דשמא זה שאין התולעת מתקיים יותר משישה חדשים ונעשה עפר זהו כשחי מקודם ששה חדשים ולא כשהמיתוהו מיד שנוגד [פ"מ נט"ד סק"ד] ועוד דזה שכתב שאחר שנתנום ברותחים אין מהלועין עוד אדרבא ראינו בחוש שעוד טהליעין יותר [שם נכס מ"ג] הלכך ליתא להאי תקנתא ואין לנו אלא דברי רבותינו הטור והש"ע :

ע כתבו הטור והש"ע סעיף ט' עבר ובישל תוך י"ב חדש בלא בדיקה אם יכול לברוק בודק ואם לא מותר עכ"ל ר"ד זה הוא מהרשב"א בספרו תה"ב [ס"ג שער ג'] וביאר הטעם שזה דומה לבא זאב ונטל בני מעיים דמעמידים אותה בחוקת היתר ועוד שהרי יש כאן שני ספיקות ספק אם היה שם רחש אם לא ואת"ל היה שם שמא נמוח ונתבטל ואף שבריה אינה בטילה זהו כשהיא בשלימותה אבל כשנמוחה מתבטלת וכיון שיש שני ספיקות הולכין בו להקל אפילו באיסור תורה עכ"ל וכתבו הגדולים שזהו בסתם אבל אם החזיקו בתולעים הוה ודאי ולא ספק ואפילו בדיעבד אסור כשבישלת תוך יב"ח [ע"ך סק"ט נכס פ"א] ומסר"מ לנלין ופ"ט סק"א וכרו"ס סק"ו] :

עא ולכאורה דבריהם תמוהים שהרי הטור וש"ע ביארו זה על דבריהם הקודמים שכתבו כל מיני פירות שדרכן להתלוע כשהן מחוברים לא יאכל עד שיברוק וכו' ועל זה אמרו עבר ובישלת וכו' והרשב"א שם כתב עוד יותר בביאור ע"כ וז"ל כתב הרמב"ם כל מיני פירות שדרכן להתלוע כשהן מחוברים לא יאכל וכו' ולפיכך הפולין והעדשים הריכם אסורין לאוכלן בלא בדיקה מפני שהתולעת מצויה בהוכן וכו' וס"מ נראה דדוקא לכתחלה אבל אם עבר ובישל כשאינו יכול לברוק מותרין כדרך שאמרו בבבב"א וכו' ועוד דהבא איכא תרי ספיקי וכו' עכ"ל הרי כתב להריא דין זה על מינים שהחזקו בתולעים ואיך כתבו דגם בדיעבד אסורים :

עב אמנם באמת כל דברי רבותינו צודקים והענין כן הוא דזה שכתבו כל מיני פירות שדרכן להתלוע וכו'

אפשר לסנו מעביר משם התולעים הנמצאים שם והוא מותר אפילו נמצאו הרבה תולעים וכבר בארנו שפליטתן אינה אומרת וכן אם יש כשר בתבשיל ירחצנו ויבדקנו ומותר כמ"ש בס"י ק' ע"ש והכל תלוי לפי המאכל כמ"ש רבינו הב"י בסעיף י' וז"ל ירקות מבושלים שנמצאו בהם תולעים הרוטב מותר ע"י סינון אבל ירקות עצמן אם מצא בהם ג' פעמים יש לחוש שמא יש ואינן ניכרות עכ"ל בדברקות א"א להביר אחר הבישול ויש פירות שגם אחר הבישול יש להביר אם יש בהם תולעים אם לא ואפילו כמתיין ופטירות אפשר לבורקן אפילו אחר שנתבשלו ומותרין בבדיקה [ע"ד סק"ד] ויש דברים שאחר הבישול א"א לבורקן והכל תלוי לפי ראות עיני המורה וא"א לפרוש כל הדברים [עמ"ג סג] :

עו יש מי שאומר דהא דאמרינן דכשנמצאו ג' תולעים הוחזק התבשיל בתולעים אדורש כמו שנתבאר וזו בתולעים הבאים מהפירי עצמו שנתהוה בתוכו או מילבי"ן שהיו בהפירות ולא בדק קודם הבישול אבל אם הפירות לא הוחזקו בתולעים או במילבי"ן אלא שהתולעים נפלו לתוכו מעלמא וכמו בפסח בתבשיל שנמצאו בו ג' שעורים דרואי מעלמא אתו וכה"ג בכל השנה באיסורי שרצים כגון שנמצאו בהתבשיל ג' זבובים או ג' פרעושים דרואי מעלמא אתו או אפילו ג' תולעים רק שידוע שנפלו בעת הבישול וכיוצא בזה לא הוחזק בתולעים וזרק אלו התולעים ואוכל את התבשיל בלא סינון [פ"י סק"י] :

עז ויש חולקים על סברא זו ומביאים ראייה מדברי רבינו הב"י בא"ח בספרו הגדול סי' תס"ו שהביא שם בשם הבלבו דכשנמצאו ג' שעורים בתבשיל בפסח הוחזק התבשיל בשעורים ואסור אפילו לא נתבקעו [עמ"ג נכס מ"י ומקום עמול] האמנם יש מהגדולים שכתב שם מדלא הביא רבינו הב"י שם דין זה בש"ע ש"פ דס"ל דבדבר דאתי מעלמא לא אמרינן חזקה זו [עמ"ג סס סק"ב] ובאמת מדברי הרי"ף ז"ל בפ"ב הפסחים יש ראייה לסברא זו דהנה כתב שם דלאסור התבשיל בעינין נתבקעו דווקא אבל השעורים עצמם אסורין אפילו לא נתבקעו וכתב בזה"ל לא אמרינן להווא בישולא דמשתכחי כיה תרי והלת שערי אא"כ נתבקעו עכ"ל ודי מפורש דגם בג' שעורים לא אמרינן דהוחזק התבשיל בשעורים [ומהינני סגס סנילו דלני סרי"ף ז"ט דניג] :

עח מעשה כחג השבועות שאפו הרבה נשים פלארינ"ט עט ראוינקעס שקנו כולם מתנוגי אחר ולא בדקו הראוינקעס ממילבין ואשה אחת כדקה בשלה ומצאה מילבין וברקו גם אצל התנוגי ונמצאו אצלו ג'כ מילבין בהראוינקעס שמהם לקחו כולם ופסק אחד מהגדולים שאותן שקנו קודם שנמצאו המילבין אצל האשה והתנוגי יש להביר מפעם ס"ס שמא נתרחו המילבין אח"כ ואת"ל שהיו קודם שמא נימחו [פ"י סק"י] וחלקו עליו כמה גדולים

וב' אין הבונה שרוב הפירות רכין להתלע דרואי ככה"ג אין לזה תקנה בלא בדיקת כל אחד ואפילו בדיעבד אסור אלא כונתם דמין זה דרכו להתלע במחובר וכמיעוּפם דרואי יש בהם תולעת ואע"ג דברובם אין בהם תולעת מ"מ לא אולינן בתר רובא משום דהוה מיעוט המצוי וזו כבדיקת הריאה שאע"פ שרוב בהמות כשרות הן מ"מ הצריכו חז"ל בדיקה משום דסרכות מצויות ודהו מיעוט המצוי ולא אולינן בתר רובא וכ"כ הרשב"א מפורש שם וז"ל שכל שהדבר מצוי בו חוששין לו ואע"פ שהוא במיעוט דלמיעוט המצוי חששו כענין שחששו לסרכות שבריאה עכ"ל ועל זה אמרו שפיר דבדיעבד כשעבר ובישלן מותר כמו באכרה הריאה ומטעם ס"ס כמ"ש וזה שהגדולים אמרו בהחזקו בתולעים גם כדיעבד אסור זה כשרוב הפירות הוחזקו בתולעים ולפ"ו לדינא כמדינתנו בענין פולין וקפניות ברוב השנים לא הוחזקו רובן בתולעים אבל יש שנים שברובן יש תולעים ולכן אפילו בדיעבד אסור וכן הדין בענין המילבין [ומיחזק קשיא ספ"ח סס על הרע"ג וזק] :

עט וזה שהתירו בדיעבד בעבר ובישלם בלא בדיקה אפילו אם נמצאו קצת מתולעים בקדירה משליכס ואוכל השאר ולא חיישין להמס שנתנו התולעים בתפירות מפני שאין לך פירי מרפירות הגדולים כמו תפוחים ואגסים שלא תהא בהפירי ששים נגד התולעת שבתוכו ואפילו בפירות קפנים כמו קירסין וכל מיני יאנעדע"ס וכל מיני גודרגניות כמו וויינפעלד"ך ומאלינע"ס וכיוצא באלו מ"מ יש בכל פירי מ' נגד מעם של התולע [פ"ח] ועוד דרוב התולעים ושרצים הם מאוסים ואין פליטתן אסרת כמו כל דברים המאוסין שיתבאר בס"י ק"ד [סס ופ"י סק"י וע"ך סק"ל ועס"ה ספסכיס לה"י וכחש מעיד כן שהתולעים נעומים למאד] :

עפ וי"א דאין להתיר כשנמצאו קצת מתולעים בקדירה אלא כשנמצאו אחת או שתיים אבל כשנמצאו שלשה תולעים וכ"ש יותר הוחזק התבשיל בתולעים ואסור כולו דג' וזה חזקה והוי כברור לנו שיש שם תולעים ואין כאן חס"ס שבסעיף ע' ולא נשאר רק הספק שמא נימחו וחד ספק אסור באיסור תורה וזהו בתולעים שנתהוה כמחובר אבל אותם שנתהוה כתלוש עדיין יש ס"ס שמא לא פירשו מחיים ומותר לדעה הש"ע כמ"ש בסעיף מ"ג רס"ל כשיטת הסוכרים הפירשה מתה מותרת ואת"ל שפירשו מחיים שמא נימחו ולכן הגם שהרבה גדולים אוסרים גם בפירשו מחיים כמ"ש בסעיף ס"ב מ"מ הכא שאנו חוששין מפני שהוחזק בתולעים ואין כאן ודאי איסור אפשר יש לסמוך על דעת דהקילין אך אמנם גם זה הוא רק בתולעים שכתלוש שמתרחים בפנים הפירי ולא מה שמתרחים על הפירות כמילבין וכיוצא בהם דבהו אין כאן ס"ס שהרי ודאי פירשו חיים [עמ"ג סק"ג] :

עק ודווקא מאכל שא"א לסנו ולהביר מהם התולעים ומאיר שהוחזק בתולעים כולו אסור אבל אם

רבינו הרמ"א בס' קב"ז שכתב בדוראי איסור נשים נאמנות אבל בספק איסור טעון שצריכה לברר דנים טמאים מטהורים או איסור שיש בו צדדים להקל אין אשה נאמנת דרעה קלה להקל עכ"ל וברירת תולעים נמי יש כאן ספיקות כמובן :

פא אמנם המנהג אינו כן בכל תפוצות ישראל וכן הנשים בודקות הקטניות והפירות והירקות וסמיכין עליהן [ש"ך סס ופרי"ט סקל"ה] וכ"כ רבינו הרמ"א עצמו בספרו וורת חמאת [סס] ולא דמי למ"ש בס' קב"ז דהכא לא אתחוק איסורא [סס] וכן נראה להדיא מדברי רבינו הב"י בס' זה סעיף י"א שכתב אשה שנמצא אחר בדיקתה שרין הנראה לעינים כנוח חומט אמור לאכול כבדיקה אבל אם לא נמצאו אלא תולעים המתלעים בתוך העלים שאינן גראין אלא אחר שליחתן מותר לאכול מבדיקה עכ"ל הרי מפורש שהנשים נאמנות ובאמת נוכל לומר דנם כאן הוה רק איסור דרבנן דהא התולעים נבטלו בקררה בששים ואי משום דבריה אפילו כאלף לא בשלל הא זהו רק מדרבנן וא"כ הא בחמץ מהימני יף בטירחא יתירא כשהוא דרבנן ולמה לא יהיו נאמנות גם בכאן [פמ"ג סס נסס כנ"ג] ועוד כתב אחד מן הגדולים דעתה הווש מעיד שיש יותר לסמוך על בדיקה ישים שמעיינות הרבה יותר מאנשים שנחפזים לצאת לעסק [כרו"פ סק"ט] ומ"מ כתב דלאכול מבושלים יש לסמוך עליהן אבל לאכול ירקוה חיון צריך בעצמו לראות ע"ש מעטם שזה יכול בעצמו לברר :

פב ובעיקר הדבר אני תמה דאין אפשר לימר ח"ו דנשים שלנו יקילו באיסורים מפני המורה והלא ראינו מרחתן המרובה בכל דבר השייך לאיסורים וזה שאמרו בגמ' גבי בדיקת חמץ ובעירובי תחומין דאלו היה איסור דאורייתא לא מהימני לאו משום דמקילי באיסורין אלא הענין הוא כמ"ש הרשב"א ז"ל בריש ספרו תה"ב וז"ל כבדיקת חמץ צריכה בדיקה בחורין וכסדקין ונשים עצלות הן ומימר אמרי חמץ בחורין ובסדקין ליהא וכו' ובתחומין נמי צריך בקיאות לדקדק בקידור וריבוע והבלעה ואלו היו תחומין דאורייתא לא הוי מהימנא בדילמא אף הן מרדו ומעו או שראו מודד מי שאיני בקי ומעיה הא בעלמא אפילו כדאורייתא מהימני ומעשים בכל יום שאנו סומכין עליהן בניקור גיד וחלבים ומליחה ואע"פ שהן דאורייתא וניקור בשר צריך מירחא יתירא אלא שהן יודעות שיש חלבים ויגידו וחומטין שצריך לחטט אחריהן ובודקות יפה יפה עכ"ל ולמדנו מדבריו דכל שיודעות שיש כאן איסור אפילו אם הטירחא מרובה לא יגיהו מידן בלא כבדיקה יפה יפה וכבדיקת ירקות ופירות וקטניות הלא יודעות שמתחוקין הן בתולעים ובודקות יפה יפה ולא דמי לברירת דנים טמאים מטהורים דאין זה דבר הדוה בתמידות ורק כסקרה בעלמא ולא ידעו ולא יבינו ויתלו להקל מפני עצלותן

גדולים דכיון שבי"ן לקחו ביום אחד רחוק מאד לאמר שבזמן מועט נתהוו המילבין וקודם לא היו שם הגם שיכול להיות כן מ"מ אין לעשות זה לספק ולא נשאר רק ספק שטא נימוחו ואסורים כל הפלאדינ"ם שלקחו מחנוני זה [פרי"ט סקל"ג ונקט"כ ומיוסב קושים ככרו"פ ודוק] ובדאי כן הוא דאם לא היו נמצאים המילבין רק אצל האשה לבריה י"ל שאצלה נתהוו המילבין אבל כיון שגם אצל הרנוני נמצא בודאי גם מקודם היו רק אם קנו איזה ימים מקודם יש לתלות שאח"כ נתהוו וכן מי שכדקה הראוינקעם ולא מצאה מילבין אפילו קנתה ברנע אחר עם האשה שמצאה המילבין הפלאדי"ן שלה כשר דכיון שבדקה אמרינן רבשלה לא נתפשטו המילבין ואין לנו לחשוש שטא לא בדקה יפה [וק"ו מנל סמט שנמטרב וכו' ננדה ס"א: דסברי רבנן נזק עד שמגיע לקרקע נחולה וכו' וספילו לר"מ סס דס"ל עד שיודע לך סטומאס הי"ן כיא זכי כשלא נמצא כלל סטומאס שרפיטו מקודם וכו"ן לא סיחוקו כל הראוינקע"ם שלא מקלת נכס בלא מילבין ורמיה ליה מפסחים ' דלפינו לר"ג חלינן בלכילת עכבר אף שנלטיור דרבנן מייבי סס מ"מ ככאן שאין הדבר ברור כמ"ש ודלי מותר ודוק] :

עט יש להתפק בזה שנתבאר דבשנמצאו ג' תולעים הוחזק בתולעים אם לא נמצא אצל איש אחד כגון ששלשה אנשים לקחו מחנות אחת פירות וכל אחד מצא תולעת אחת מצרפינן כולם לעשות פירות אלו מוחזקים לתולעים שיהיו אסורים מלאכול בלא בדיקה והנה זהו ידאי אם לא לקחו כולם בעת אחת דלאו כילא הוא שהרי באדם אחד עצמו אם היינו מוצאים בפירא אחת תולעת וורקו אותה ולאחר שעה עוד פירא בתולעת וזרקוה ולאחר שעה עוד פירא בתולעת ר"א הוה מצרפינן לכולהו אם אין הרבר ברור שהתלעו במחובר דאלו בהתלעה במחובר מה לנו אם נמצאו ברנע אחת או בג' ומנים סוף סוף נתגלו שפירות אלו התלעו במחובר אבל בהתלעו בתלוש י"ל שבשעה שנמצאת ראשונה עדיין לא היה השלישית מתולעת ואחר שורקה להראשונה נתהוו בה אמנם אם כל השלשה לקחו כאחד אולי יש לצרפם וכן נראה עיקר [עפ"ט סק"ו מ"ג כשס חו"י ואין לדמות זה לשני שבלי"ן כנוטן ופסוט דכשים לתלות שנלחד נחכהו המולע בניחו דלי"ן מנט סין אכל בל"ז ודלי מרפסין דילי נתר סעמא ודוק] :

פ יש מי שאומר שאין הנשים נאמנות כבדיקת תולעים מירקות שיש בהן טורח גדול ואף שאנו סומכים על הנשים בכמה איסורי תורה וזהו בדבר שאין כאן טורח רב אבל בטירחא מרובה אין נאמנות [ש"ך סקל"ג נסס רס"ג] ובריש פסחים אמרו חז"ל לענין בדיקת חמץ הימנותו רבנן לנשים כרבנן ע"ש מישמע דבדאורייתא אין נאמנות בדבר שיש מירחא מרובה כבדיקת חמץ ומפרש בירושלמי שם מפני שהנשים עצלניות הן [פ"ט כמ"ס] ונעיונין ל"ס: ולכאורה משמע כן ג"כ מדברי

פה ולכן כל מיני סרקחת שנפלו לתוכם תולעים או מיליבין ימנעו על האש עד שיהיה כרוטב ויסגנו דרך מסננת [עפמ"ג כמ"ו סק"ו] סהניא מהכנס"ג נדבר חומץ שנו תולעים וכו' ודברים תמוהים הם ע"כ וכן כחכ"א כלל ל"ה לוח פ"ג סניא בשם סה"י נא"יין גימאכין טיש ט תולעים גיותר משוני אלגנע חין נכס תולעים ע"ש ודכריו המופים וכבר דמה זה הפמ"ג כ"ד סק"ז ע"פ:]

פז חטים ושעורים מתולעים אם הרוב מתולעים אמור למוחן בשביל ישראל אם מיעוטן מתולעים כל מה שביכולת לברור קודם המזונה יבררו ואף אם אין ביכולת לברר כולם מ"מ מותר למוחן ואין חוששין שמא יטרנו גם התולעים מפני שכששופכים החטין והשעורין בתוך האפרכסת כל תולע שיש נקב לפניו שזיכל לצאת רוחש ובורח לחוץ דרך דופני האפרכסת מפני קול ונדנדו הריחים אמנם המיליבין מפעיה שאינם בורחים מקול הריחים וכן בריחים שאין בהם אפרכסת כמו ריחים של יד שאין להתולעים מקום לברוח אך יש עוד היתר בזה שאף אם ימחנן התולעים במלים הם בששים ואין כאן משום מבטל איסור לכתחלה שדרי אינו מכויין לבטלו אלא למוחן כמו שאמרנו גבי דבש יהיה כשירקד הקמח אח"כ ירקדם לאור היום לראות שמא נפלו שם תולעים מתים מהביל ואבק הריחים ויורוק אותם והשאר מותר ויש לנפות הקמח בנפה וכברה כדי שישארו התולעים שמתו בהבל למעלה:]

פח יש מיני עופות הגדילין באילן ותלוין באילן בהרטומיהן הזאיל שגדילין באילן המתובר לקרקע כתבו המור והש"ע סעיף מ"ו שאסורין משום שרץ השרץ על הארץ ונ"ל דכוונתם לדבר הלאו של שרץ העוף עוברים גם משום לאו דשרץ הארץ וכן ובזבים הגדילים באילנות שמתהווים מהורע שהוריעו אמותיהן על העלין ג"כ אסורים משום שרץ חשורץ על הארץ לבד איסור שרץ העוף דכיון שהאילן מחובר לארץ והם גדילים בהאילן דינם גם כשרץ הארץ [עפמ"ג כ"ד סקמ"א מ"ש נכס מהרי"ל]:

פט התולעים הנמצאים בבהמה בין שנמצאים במוח שבראש ובין שנמצאים במעיה ובין שנמצאים בין עור לבשר כולם אסורים והמעם דאותם שבמח ובמעיים דרי אתו מעלמא כשהבהמה ישנה הם נכנסים לחוטמה ומשם למוח או לקנה וריאה וכבר והוי להו שרץ הארץ ממש ואותם שבין עור לבשר או בתוך הבשר ממש שרי הם נהוו בתוכה קודם שנשחטה ובאו מאיסור אמה"ח דכל שבגוף הבהמה הרי זה אמה"ח ושחיטתה אינו מועיל להתולעים שדרי יש להם חיות לעצמן ואע"פ דשילי מותר בשחיטת אמו אף שיש לו חיות לעצמו והו גמורת התורה כמ"ש במ"י י"ג מרכיבי כל בבהמה תאכלו לרבות עובר כמבואר שם אבל אלו התולעים לא התירה תורה וא"כ אף שאין אסורין ממעם שרץ הארץ מ"מ המה אסורים משום אמה"ח

עצלותן אבל גרברים שמעשים בכל יום ובכל שנה ודבר ההוה בתמידות וידוע לכל הלילה קה להוציא מח"י בלא בדיקה יפה יפה ומימינו לא שמענו אפילו על צדיקי וגאוני עולם שלא יסמכו על נשותיהן הבשרות בבדיקת תולעים וכן בנות ישראל העובדות בשכירות אם הכעה"ב מכיר אותה שהיא יראת ד' ומדקדקת באיסורים יכול לסמוך עליה ואם לאו אל יסמוך עליה לבה ויראה בעצמו כשארין לו אשה או אין אשתו בבית או יבקש אשה כהגשים הבשרות שתעניין כברירת התולעים והמיליבין:]

פג טבע הדבש הוא להעמיד הדברים השלימים הממונים בתוכו אף לזמן רב ולכן בזה שנתבאר דפירות שדרכם להתליע כמחובר מותרות לאחר יב"ח מפני שכל בריה שאין בו עצם אינו מתקיים יב"ח אם הפירי הדיא ממונת בדבש או מונחת כך בדבש אמרות גם אחר יב"ח מפני שהדבש מעמיד אמנם זהו כשהדבר בשלימות אבל הדברים הנחתכים הנופלות לתוך הדבש אדרכא הדבש מכלה אותן ומחזיר את הדבר לדבש עצמו ולכן אם אין הבריה בשלימות כגון שנתפרפה קצת דרך בישול ומ"מ איסור בריה עליה כמ"ש במ"י ק' אם היא טמונה בדבש מותרת טפמי שהדבש מכלה אותה [עפמ"ג כ"ד סק"ז] וכן יש נ"מ לענין שרץ דאיסורו בכעדשה כמ"ש במ"י ק"ד וכשהוא בדבש בטל [ע"ז סק"ז] ונראה דלזמן מועט מכלה אותן ולא נודע לנו בכמה זמן וצ"ע ויש לחקור בזה:]

פד דבש שנפלו בו נמלים יחממנו כאש עד שיהא ניתך ויסגנו דאין מבטל איסור לכתחלה שהרי אין כוונתו לבטל אלא לתקן הדבש ויש מי שאומר דזהו בריעבד כשכבר נהערב האיסור אבל לערב לכתחלה ולבטלו למעמו ממעם שכוונתו רק לתקן הדבר שעושה כגון מי שעושה יי"ש או שכר ומשים שם בשר מרפה להפיג המרירות ואח"כ משליך הבשר לחוץ והמעם הנשאר שם ספיג המרירות ויש ששים כנגד הבשר ורק האיסור הוא משום אין מבטלין איסור לכתחלה וכיון שבוה אין כוונתו לבטל מעם האיסור אלא להפיג מרירות דיי"ש והשכר וכן כל כיוצא בזה ומ"מ אמור לעשות כן רק כשכבר האיסור נפל שם כמו בדבש שנפלו בו נמלים מותר ממעם זה שאין כוונתו לבטל האיסור אבל לכתחלה לעשות כן איסור [טנ"י ס"ו] ודברי מעם הן אלא שיש לבאר בזה דאין אמור אלא כשנותן איסור להדיא כמ"ש אבל כשנותן דבר שאין בה איסור כגון שנותן חלב לתוך דיי"ש דהיתר גמור הוא אלא שאם ישתה עם בשר יהיה מבטל איסור לכתחלה זהו בודאי מותר [מנ"ט סי' תמ"ז סקמ"ב] וכן כשנותן פירות מתולעים לתוך דיי"ש כיון שאין עיקר היתנה התולעת אלא הפירי ג"כ מותר ועל דרך זה הם כל הדברים [ס"ט סק"ט חלק על סנו"י ולא ירד לטוף דעתו ע"פ]:

כך ומיהו למעשה ודאי יש להחמיר ולהשליך התולעים ואין לשנות :

צב ודע שהרמב"ם יש לו שיטה אחרת בתולעים שבבשר שלא ככל הפוסקים ואיהו סובר דאפילו

הגולדים לאחר שחיטה אסורים מטעם דכל מה שבעניני בשר אין להתיר כל הנמצא בו בלא שחיטה אפילו הגולדים אח"כ וגם ברגים סובר דאפילו הנמצאים בבשרו של דג מחיים תלינן שנכנסו מחוץ ותולעים שבדגים אינם מותרים רק הגולדים לאחר מליחתן ע"ש בספ"ב שכן ביארו כוונתו המגיד משנה וכל המפרשים והוה שכתב רבינו הב"י סוף סעיף ט"ז דיש מי שאומר התולעים המתהוים לאחר שחיטה מכל דבר המעון שחיטה עכ"ל אך רבינו

צג עוד כתב שנהגים בתולעים של גבינה לאכלן אע"פ שקופצין הנה והנה על הגבינה אבל אם פירשו לגמרי אוסרין אותן מיהו אם נתערבו בשאר מאכל ולא יכולין להסירן משם אין אוסרין המאכל כי יש מתירין אותן בכל ענין וטוב להחמיר במקום שאין הפ"מ עכ"ל ביאור הרבדים דהנה לפי מה שנתבאר בכל סי' זה יש ג' מדרגות כאיסור פרישה התולעים המתהוים בתלוש בדמים שבכלים לא מקרי פרישה עד שתפרוש לאחורי הכלי ותולעים המתהוים הן הפירי בתלוש מקרי פרישה אף אם פירשה על גבי הפירי וכ"ש ביצאה מהפירי לגמרי אל דופן הכלי מבפנים והתולעים שנתהו בשארי מאכלים כמו מילבין שבקמחים וגרויפין וכיוצא בהם באלו לא שייך לקרא פירש כשהם על גבי הקמח והגרויפין שהרי לא נתהו הן הפירי ואפילו בשתולכים על הקמח והגרויפין הוה כלא פירשו וכל הצבור הוה כדבר אחד כמבואר מדברי הש"ע סעיף ה' והארכנו בזה בסעיף מ"ה וסעיף מ"ו ע"ש ובארנו שם דבשמנחים על הארץ מקרי פירשו רק כשפירשו על הארץ ואם מונחים בכלי מקרי פירשו כשפירשו על דופן הכלי מבפנים כמ"ש בסעיף מ"ו ע"ש והנה לפ"ז בתולעים שבבשר לאחר שחיטה לרוב הפוסקים ובתולעים שבדגים ובתולעים שבגבינה נראה ג"כ הדין כן שהרי התהוותם אינם רווקא בפמינוה המאכל ואדרבא רובם מתהוים על גבי המאכל כמ"ש בסעיף צ"א אמנם כשפירשו בתוך הכלי אפילו מבפנים וכ"ש למקום אחר לגמרי ודאי הוה פירשו ואסורים והוה שאומר רבינו הו"מ"א

דבשקופצים הנה והנה על הגבינה לית לן בה וכשפירשו לגמרי אפילו בתוך הכלי מבפנים מקרי פירשו ואסורים אלא שיש"א דתולעים אלו אפירי פירשו לגמרי מותרים דס"ל דתולעים המתהוים מרוב שומן או ססרחון אין עליו שם שייך כלל דלא היה שייך רק בגידולי קרקע או בעניני שתייה כמים ושאר משקין [מ"ו] סק"ג נכ"ס רס"ל וכ"י נכ"ס רס"ל"ב ורבינו הרמ"א לא הסכים לרעתם אלא שסמך על דיעה זו לענין תערובות ובאמת דיעה זו תסוה שהרי הרמב"ם כתב להדיא בפ"ב דין י"ג וז"ל אלו

אמה"ח [אנל לפני נח מותרים דאין בהם כשרים מסוס אמה"ח כמ"ש במס'ל' ל"ז ולא יסא חומר ססרן מהכמה כסרן עלמט ועוד דכיון שיש להם חיות נכ"ס וכסס שחיטה לא שריא לה סס ככפ"ע ודוק] :

פמ והתולעים הנמצאים ברגים אם נמצאו במעיים אסורים משום דמעלמא קאהו כמו בכהמה אבל אותן שנמצאו בין עור לבשר או בתוך הבשר מטעם מותרין דמיניה קא גדלי ודגים אין מעונים שחיטה ואפילו פירשו קצת וחזרו מותרין בין כן רביתיהו לפרוש קצת ולחזור אך אם פירשה כולה פשיטא דאסור : **צ** וזה שבכהמה אסורים היינו אלו תולעים שנתהו בחיים אבל אותם שמתהוים לאחר שחיטה כגון שמלחו הבשר לימים רבים ונתהו בו תולעים מותרים כל זמן שלא פירשו וכתבו הבור והש"ע סעיף ט"ז דלפיכך תולעים הנמצאים בקערה שנפלו מן הבשר מותרין ולא חיישינן שמא פירשו מחיים חוץ לחתיכה דמסתמא אותן שפירשו מחיים פלו כשדריחו הבשר עכ"ל והולכים דשיטתם דס"ל פירשה סתה מותרת כמ"ש בסעיף מ"א אבל לדעת האוסרים בפירשה מתה כמ"ש בסעיף מ"ב גם בבאן אסור [גנוס] ויש מי שרוצה להתיר גם לדעת האוסרים ע"פ מה שיתבאר לענין תולעים שבגבינות דיש סברא לומר דאפילו בפירשו לגמרי שרי [פמ"ג] נש"ד קמ"ס] אבל לקבן יתבאר דח"ו לסמוך על הסובר כן :

צא עוד כתב המור וז"ל וראוי היה לחוש כשנתן הבשר בקרירה במים צוננין אולי פירשו לדופני הקרירה ולא היינו רביתיהו ונהנו להתיר עכ"ל וכיאר הרבדים דהנה כבר נתבאר בסעיף מ' דתולעים שבתלוש אם רק פירשו לאיזה מקום שהוא אסורים דהוה בתולעים שבמים שפירשו לאחורי הכלי ולכן אפילו פירשו בדופן הקרירה מבפנים אסורים אך בכאן היתר משום דאסרינן דאלו פירשו מחיים היו נופלים בהרחת הבשר ופירשה מתה ס"ל דמותרת אמנם עדיין יש להבין והרי הבור והש"ע בעצמם לא התירו לעיל התולעים בעצמם יהיה מה שיהיה ולא תלינן לענין התולעים עצמם יאמר שפירשה סתה כמ"ש לעיל סעיף ס"ו ע"ש ובטור מבואר עוד יותר דגם הנמצאים לאחר בישול משליכים התולעים וכבר יש מי שהקשה כן ותירץ ר"א דמי דתולעים שבפירות הוא דבר המצוי משא"ב בבשר וראי החמירו בו כל כך ועוד דבפירות התולעים הם מבפנים יבול בבשר הם סבוכין ואלו נפלו בהרחת הבשר [ד"פ קומ כ"ד ע"ס] וזהו דברי המור דהן אמת דתלינן בן אבל מ"ב הא יש לחוש שמא היה התולע בפנים הבשר ולא יצא בהרחת הבשר וכששמוהו בקרירה בעוד המים צוננים ולא מת עדיין התולע פירש בדופני הכלי מבפנים וכתב שבאמת היה ראוי לחוש לזה אלא שנתהו להתיר מהמקום שנתבאר התולעים שבבשר אמרינן שלעולם הוה על הבשר ולא מבפנים וגם מצוי כל

רק כשפירשו לנג החתיכה ורק קצת סוכרים להחיר בתוך הקערה ודעת הרשב"א הוא לאסור אפילו על גבי החתיכה ואיך נקיל כל כך נגד דעת רוב גדולי ראשונים ונגד דברי הרמב"ם ונגד הפרא ולכן חלילה להקל בזה : **צד** שרץ שרוף מותר לאכלו משום רפואה דעפרא בעלמא הוא וחולי נכפה שהוא כמכה של חלל מותר להאכילו מאכל שיש בו שרץ עוף אם הרפואה כרורה ואם לאו אסור ואם ביטל הכותי הרפואה בששיה מותר [מ"ו סק"ד] ומה שאומרים רפואה לבעלי ירקון לבלוע כנים אסור לעשות דאינה רפואה בדוקה [מ"ו סק"ג] והשואל דבר איסור דרך נחיריו פטור מאסור שאין דרך אכילתו בכך [נפ"ט נספ' סל"ק] ובס"י קנ"ה יתבאר עוד באלו הענינים ע"ש :

אלו המינין הנבראין באשפות ובגופי הגבלות כגון רמה ותולעה וכו' מן הגללים שהחיריו וכו' והאוכל מהן כוונת לוקה וכו' אלו המינין הנבראין בפירות ובמאכלות אם פירשו וכו' אע"פ שחזרו לתוך המאכל לוקה וכו' עכ"ל וכו"כ כל הראשונים וכבר צווח על זה בכרוכי' אחד מגדולי אחרונים [פרי"ח כ"ט זכ'] וחלילה להקל בזה [וכן מוכח בת"כ פ' שמיני] :

צד ודע דזה שכתבנו בתולעים שנכנינות כשפירשו בתוך הכלי שכפנים אסורים כן כתב גם הלבוש אמנם הש"ך ז"ל [סקמ"ו] כתב דבתוך הקערה מותרים ואינם אסורים רק כשפירשו על השלחן והשיגו על הלבוש ע"ש ומאד המיהני דלהרי"א כתב רבינו הבי"ט ס"ס זה ררוב גדולי ראשונים ס"ל כן דאינם מותרים

סימן פה דיני חגבים וכלליות דינים באיסורי מאכלות . ובו ט"ח סעיפים :

וכיון דגלי רחמנא בכרעים ה"ה לכנפים [פרי"ה זכ"כ פרי"ו ע"ט] :

ד באלו מינים שפרטה חירה יש מהן שראשן ארוך ויש מהן שאין ראשן ארוך יש מהן שיש להן זנב ויש מהן שאין להן זנב ולכן אין קפידא במינים אלו איך שהן ויש מהן שיש להן נבחת והיינו שראשם מרופה ויש מהם שאין ראשם מרום ולכן אין קפידא בסימן זה נ"כ והממאים כולן ראשן ארוך ויש להם זנב אבל בנבחת יש בהם נ"כ משונים זה מזה [פנ"י דלכך כרמכ"ט והסוד לא כהנה נחת מטעם זה] :

ה אמרו חז"ל [נ"ט] דלמינים אלו נצרך נ"כ שיהא שמו חגב וכתב הטור דלכן אין לאוכלם אפילו יש להם כל המינים אא"כ יש על סין זה מסורת ששמו חגב ולשון הרמב"ם כן הוא ואע"פ שראשו ארוך ויש לו זנב אם היה שמו חגב טהור עכ"ל משמע מדבריו דא"צ שמו חגב רק בארוך ראש ויש זנב אבל בראש קצר ואין לו זנב א"צ לשמו חגב ומסוגית הש"ס [ס"י:] יש נ"כ ללמוד כן ומ"ם כתב המגיד משנה דכוונתו לאו ברוקא וככל ענין צריך לשמו חגב ע"ש וצ"ע וכ"כ הטור והש"ע והצידד נאמן לומר ששמו חגב ע"פ מסורת שלו [פסמ"ג נמ"ו] ועכשיו אנו נוהגין שלא לאכול שום חגב אפילו בכל המינים ואפילו ידוע ששמו חגב [ע"ז סק"ט] ומימינו לא שמענו שיהא מקום שאוכלין בו חגבים :

ו הניא בת"כ [שמיני פ"ה] רבי אומר כל שרץ העוף אשר לו ארבע רגלים טמא הוא לכם אם יש לו חמש ה"ו טהור עכ"ל דהאי קרא יתורא הוא שהרי מקודם כתיב כל שרץ העוף ההולך על ארבע וגו' אך את זה תאכלו וגו' ולמה שנתה התורה עוד פעם לאמר ראשך לו ד' רגלים הוא טמא אלא לדרשא אתי דאם יש לו חמש ה"ו טהור ולענין פירושו כן הוא דלא תימא כיון רכתב :

א חגבים יש בהם טמאים ומהורים כדכתיב בשמיני כל שרץ העוף ההולך על ארבע שקץ הוא לכם אך את זה תאכלו מכל שרץ העוף ההולך על ארבע אשר לו כרעים ממעל לרגליו לנתר בהן על הארץ את אלה מהם האכלו את הארבה למינו ואת הסלעם למינורו ואת התרגל למינורו ואת החגב למינורו וכל שרץ העוף אשר לו ארבע רגלים שקץ הוא לכם וכיון דחגבים טמאים הם בכלל שרץ העוף האוכל חגב טמא עובר בעשה ול"ת כבעוף טמא כמ"ש בס"י פ"ב ובארנו זה בס"י ע"ה סעיף ב' ע"ש :

ב והתורה התורה שמנה מיני חגבים שהרי פרמה ד' מינים ובכל אחד כתיב למינו או למינורו ריבחה עוד ארבע ואלו הן חגב ומין חגב והיא הרבזנית תרגל ומין חרגל והיא ערצוביא ארבה ומין ארבה והיא צפורה כרמים סלעם ומין סלעם והיא יוחנא ירושלמית [רמב"ם ספ"ט] ומי שהוא בקי בהן ובשמותיהן אוכל והצייד נאמן עליהן בעוף ומי שאינו בקי בהן כודק במינים וגו' סימנין יש בהן כל שיש לו ד' רגלים וד' כנפים שחופות רוב אורך גופו ורוב היקף גופו ויש לו שני כרעים לקפוץ בהן והם שני רגלים ארוכים לבד מהארבעה והם מסוך לצוארו ממעל לרגלים לקפוץ בהם כשהוא רוצה לקפוץ [דס"י נמשכס ג"ע כתב ד' סימנין וכן הוא נגמ' דחסיב מוטות רוב גופו למימן נס"ע והרמב"ם חסיב כנפים מופין וכו' [לאחר דוקן] :

ג דרשו חז"ל [ס"י] מהא דכתיב אשר לא כרעים והקרי הוא בזאו והכתיב הוא באלף דמשמע שאין לו כרעים דאע"פ שעכשיו אין לו עדיין כרעים אלא שעתיד לגדלן לאחר זמן שידוע שמין זה כן הוא שכשנהגדל יהיו לו כרעים מותר והרמב"ם כתב דין זה גם אכנפים דכשעתה אין לו כנפים ועתיד לגדלן מותר דמאי שנא

מ"ט הרי גרונו נהנה בכזית ולא עוד אלא אפילו אכל אותו חצי זית שהקיא חייב דהרי גרונו נהנה בשני חציו וזהו דמה שהיה שעה קלה בהמעיים לא נחשב עיכול שנחשבנו כעפרא בעלמא והרי נהנה גרונו בכזית ולפיכך אמרו חז"ל שם שאפילו אם נשאר מעט מהזית בין החניכיים והיינו בחיך יש לו ולא ירד להמעיים כזית שלם מ"ט חייב שהרי חיך אוכל יטעם לו ונהנה גרונו בכזית אבל מה שנשאר בין השיניים לא מצרפינן לזויה דמה שבין השיניים אין הגרון נהנה מזה (ע' רמב"ם סס דין ב' ועכ"ל ודענו ז"ל אך מה שהמט סמנים שס על הרמב"ם טעוה הוא סכרי ר"ס אמר דנין הסנים דכ"ע לא פליגי וכו' ודוק) :

י ודע שיש לנו בענין זה שאלות גדולות דהנה בפ"ח דתרומות הנין בכרן שנתן תרומה לתוך פיו ונדע לו שאינו כהן כגון שהיה עבד כהן ורכו מכרו לישראל ועדיין לא בלע התרומה ר"א אומר יבלע ור' יהושע אומר יפלוט וכן אם נודע לו שהוא טמא או שהתרומה טמאה יפלוט ור"א אינו חולק על זה ואומר שם בירושלמי דטעמא דר"א משום דהתחיל בהיתר ומביא הירושלמי ברייתא דר' נתן חולק על זה דתניא ר"ג אומר לא שהיה ר"א אומר משום דהתחיל בהיתר אלא שהיה ר"א אומר הילעם כבלוע אף בכזית כן אף בפסא כן אף ביה"ב כן אף בכזית כן אף בכזית כן אף בכטרפות כן אף בשקצים ורמישין כן עכ"ל וטעמא דר"א כיון שלעם המאכל הרי נהנה גרונו ע"ש וזהו כסברת הש"ס דילין שכתבנו שהתורה הייבה על הנאה גרון אף שלא נכנס למעיו וא"כ הא אנון קיי"ל דלא כר"א דכלל גדול הוא ר"א ור' הלכה כר"א וכן פסק הרמב"ם בפ"ו דתרומות ע"ש ועוד דאפילו לר"א אינו אלא לר' נתן וצ"ל דזה שר"י חולק הוא מטעמא דעדיין לא בלע כלל אבל אם בלע והקיא גם ר"י מודה אע"פ שלפי הטעם מהנאה הגרון לא היה לנו לחלק בין בלע ללא בלע דסוף סוף הרי גרונו נהנה מ"ט בלא בליעה אין שם אכילה על זה רק שם הנאה ועל הנאה בלא אכילה לא חייבה התורה מלקות (ע"ס נכ"מ סכמז לענין הולא: של סנה ושכח דגרי סר"ג שס ספירס לענין תולס ממוקדס וממילא דכל מ"ס נמס"פ אינו כן ונס מה ספירס דגריס כהך דספגה"ג אלא לומר כן כמו סנה נז נס"ד ודוק) :

יא והנה גם בברכות (י"ד) אמרינן לענין תענית דמועס ההכשיר ואין בכך כלום ופירשו הראשונים דבולע ופולט וכן לענין ברכה מטעמא א"צ ברכה וספרש בגמ' שם דאף שיש לו הנאה מ"מ אין כאן אכילה ע"ש וזה נסכים לדברינו שכל שהמאכל לא נכנס לתוך מעיו אין על זה שם אכילה אבל א"כ אין מצרפינן מה שבין החניכים הא כזית שלם מעולם לא נכנס בתוך מעיו ובשלמא באכל חצי זית והקיא וחזר ובאלו עכ"פ נכנס כזית בעצירתו אבל מה שבין החניכים הרי לא היה מעולם בטעמו וצ"ל דכיון דהעיקר ירד לתוך

דכתוב אך את זה האכלו מכל וכו' ההולך על ארבע וגו' דרוקא ההולך על ארבע כשר בסימנים שנתבארו אבל בהולך על חמש או יותר לא מהני סימנים אלו והכל טמא לזה השמיענו התורה דרק בעל ארבע גרלים בלא סימנים טמא אבל בסימנים גם ביותר מארבע כשר והראב"ד ז"ל פי' דבהולך על חמש א"צ לסימנים כלל ואפילו בלא סימנים מהור ע"ש ומאד תמיהני דא"כ לא הוה משתמט כו"ס מלהוכיח זה ואדרבא מלשון המשינה והגמ' בחולין מביאר רבלא סימנים ידאי טמא וצ"ע : ו הגבים אין טעונין שחיטה כדגים ודמן מותר כדגים ואדרבא עוד קילא מדגים דציר דגים טמאים אסור כמ"ש בס"י פ"ג וציר חגבים טמאים פסקו הרמב"ם והטור והש"ע דמותר לפי שאין בהם הלחלוחית כלל ומשנה ספורשת היא בעדיות (פ"ו) כלומר דהלחלוחית שלהם היה כויעה בעלמא דאין בהם שום שמנונית [וכן מדויק לאון סגנטס] ומ"מ י"א דצירן אסור דס"ל דהמשנה מיירי לענין הכשר טטומאה וטהרה ולא להיתר אכילה וזהו דעת הראב"ד בעדיות שם וכן משבע בירושלמי תרומות (פ"ו) ע"ש והטור והש"ע לא הביאו דיעה זו [פס"ד סק"ד סניאנו נסס יס"ש דליוו מסור אך תערובתו אינו אסור] :

יב והנה אחרי שבסיעתא דשמיא בארנו כל המינים הטמאים שאסרו לנו תורה וגם מקודם נתבארו כל דיני נבלות וטרפות יש לנו לכאר עתה דינים כלליים שיש באיסורי מאכלות וח"ל הרמב"ם ז"ל בריש פ"ד ממאכלות אסורות כל איסורי מאכרות שבתורה שיעורין בכזית בינוני בין למלקות בין לכרת בין למיתה בידו שמים וכל המחוייב כרת או מיתה בידו שמים על מאכל לוקה ושיעור זה עם כל השיעורין הלכה למשה מסיני הם ואסור מן התורה לאכול כל שהוא מדבר האסור אבל אינו לוקה אלא על כזית ואם אכל כל שהוא פחות מכשיעור מכין אותו מכת מרדות עכ"ל וזה שכתב כל איסורי מאכלות בכזית זהו על רוב הדברים ויש מקצת יוצא מן הכלל שהרי שמנה שצצים שבתורה שיעורין כבערשה כמ"ש בס"י פ"ד סעיף ו' ע"ש וזה שכתב כזית בינוני כן הוא במשנה דכלים פ"ו [מ"ח] דתנן כזית שאמרו לא גדול ולא קטן אלא בינוני זה אגורו והיינו ששמנו אגור בתוכו שאינו נבלע בפירי כמשקה הפוחים ותותים אלא כמשקה ענבים [הש"י נרכות ל"ט] ולא ידעתי למה השמיטה הרמב"ם ונ"ל דשם מקום הוא ובזמנם היה כן ובכל זמן צריך לידע מה הוא הבינוני [וכ"ל נרכות שס שאומר לא אגורי שמו אלא אגרוסי שמו ולמס וכו' משני ששמנו וכו' כיו דכוס שס פקוס שמינו לאגורי מפני הטעם] :

יג אמרו חז"ל (ספגה"ג) דזה ישחיבה תורה על כזית איסור היינו שגרונו נהנה בכזית אף אם למעיים לא נכנס כזית כגון שאכל חצי זית והקיא וחזר וכל חצי זית אע"פ שבמעיו לא היה בהשני פעמים רק חצי זית

לתוך מעיו ויש על זה שם אכילה לפיכך אף אם מעט ממנו לא ירד כיון שההנאה היתה בכל הבוית חייב והמעט י"ל הדגה התורה חייבה על אכילת בוית ואין אכילה בלא הנאה ודרך אכילה לישראל מעט בחנבים ולכן מקרי אכילת בוית כשנשאר מעט בין החנבים אבל מה שבין השניים כיון דאינו נהנה מזה כלל ועוד דיש דברים שאיני נכנס בין השניים כמו משקה ואכילה רכה ממילא דא"א לצרפם לבוית :

יב ועוד יש לנו לשאול להנה הגמ' ביארה לנו לענין אכילת איסור שמצרפין מה שבין החנבים ואיך הדין לענין אכילת מצוה כמו מצה ומרור ופסח וכל מצות אכילה אם יוצאים ידי חובתן באכילת בוית עם מה שבין החנבים וכן אם אבל חצי זית מצה והקניאו וחור ואכלו אם יוצא ידי חובת מצוה אם לא ומהירושלמי שהבאנו דאומר אף בפסח כן אין להביא ראיה ר"ל כוונה על חמץ כפסח ולענין חובב ולא לענין חובת מצה ולכאורה אין סברא לחלק בין זל"ו וגם יש להביא איזה ראיות לזה :

יג וראיתי לאחר מן הגדולים שכתב דלענין ברהמ"ז דכתיב ושבעת בעינין שישבעו מעיו ולא מצרפינן מה שבין החנבים ומביא ראיה מלשון הרא"ש בברכות [פ"ג סז] בענין שהבאנו שכתב רא"צ ברכה בפועל ופולט אפילו יותר מרביעית משום דבעינין הנאת מעיים ע"ש ולי נראה דאין זה ראיה כלל דלפי מה שבארנו גם לענין כל האיסורים בעינין הנאת מעים דכלא זה לא מחייב דלא מקרי אכילה כלל ורק כשיש הנאת מעים מצרפינן גם מה שבין החנבים ואי משום דכתיב ושבעת הא להדיא דרשו חז"ל [נכרות מ"ט:] ושבעת לשיעור או לשיעור ביצה ומפורש אמרו דבוית אינו בכלל שביעה [ס"ג ד:] ועוד דאי ס"ד דמשונה דין ברהמ"ז מכל דבר מפני ושבעת למה לא דרשו חז"ל ושבעת להבי אלא ודאי דאין ברהמ"ז חלוק מכל הדברים [פמ"ט ס"ח ס"י קכ"ז סה"ט] זה נשם ספמ"ט למלך נרכמ"ז מכל דבר] :

יד עוד ראיתי לאורו גדול [ס"ג] שכתב דלענין ידה"כ דצריך כוונתה דלא מצרפינן מה שבין השניים משום דכתיב אשר לא העונה וכל שלא נכנס למעים לא נסתלק העינו ואני תמה בזה דבמו שקבלו חז"ל לשיעור זית בכל האיסורים מצרפינן מה שבין החנבים ושם אכילת בוית על זה כמו כן קבלו דבאכילת כוונתה ביה"כ נסתלק העינו אף בוצרפין מה שבין החנבים ועוד ראיה שאינו כן ממה שאמרו חז"ל ביומא [פ"י] דשינו חז"ל בשיעורא דיוה"כ משיעור כל האיסורים דכל האיסורים כבוית ויוה"כ בכוונתה מפני דכתיב לא העונה ע"ש ואי כדכרי אותו גדול ה"ל להש"ם לומר דממעט זה ג"כ משונה שיעורו דלא לצרף מה שבין החנבים ועוד דמירושלמי תרומות שהבאנו נראה להדיא דיוה"כ שוה לכל האיסורים שהרי למאן דס"ל דלעיסה

היא כבליעה אומר מפורש דגם לענין יוה"כ כן היא כמ"ש בסעיף י' וא"כ ה"נ דריין דלעיסה אינו כבליעה אלא שמצרפינן מה שבין החנבים עם ביה"כ כן הוא [פמ"ט ס"ג סכ"ג דנירושלמי] ע"ס משמע ביה"כ חלוק ומימל רבתי עליו דלדרכא בירושלמי סוף לסיק ור"ה"ו מכתובות ל"א . כוונת הלבו וכו' ולא אמר כוונת לחמו ביוה"כ משום דיוה"כ נריך יידיה מעיס ע"ש לנד שהיא ראייה חלושה אינה ראייה כלל דלפמ"ש כוונתו נריך יידיה מעיס ומקום בית סבליעה שאינו יכול לחזור סייע ירידה מעיס ולכן כל כחמד ע"ש ודוק] :

מן כתב הרמב"ם [ע"ס ה"ד] בוית חלב או נבלה או פגול או נותר וכוונת כהן שהגיתו בחמה ונתמעט האוכלו פטור חזר והגיתו בגשמים ונתפח חייבין עליו כרת או מלקות היה פחות מבוית מבתחלה ונתפח ועמד על בוית אסור ואין בו מלקות עכ"ל ואין לשאול כיון דפחות מבוית שנתפח אין בו מלקות א"כ בוית שנתמעט הרי אירחי ממלקות וא"כ גם אחר שנתפח נימא בין אירחי אירחי כמו דק"ל שיש דוחיו בקרבנות אמנם באמת אמרו חז"ל במנחות [נ"ד:] דאין דוחיו באיסורין ע"ש [והנה גם כמלת אין דוחיו כדליתא בחולין פ"י ס"ד משום דנמנות ולקולא מיכטיף ליה להש"ם נסוכה ל"ג . וכאסורין פטיסם להש"ם כלל נויני דלון דוחיו אף דהס מייני לחומרה לכן אומר לטון זה ודוק] :

מז ואין לשאול כיון דק"ל אין דוחיו באיסורים א"כ למה פסק הרמב"ם בפ"ח משבת דין כ"ז בהוציא נוגרת לרה"ר וצמקה וחורה ותפחה דהוי ספק אם יש דוחיו או אין דוחיו ומפורש נתי דהש"ם בשבת [נ"א:] קמביעיא ליה ע"ש והרי כיון דבמנחות פסק הש"ם דאין דוחיו באיסורין א"כ למה נשתנה דין איסור שבה מכל האיסורים ד"ל דודאי לא דמי דבכל האיסורים הוא עושה האיסור אחר ששב לשיעורו משא"כ בשבת האיסור נחלק לשתיים לעקירה והנחה והעקירה היתה קודם הדיחוי ואח"כ נדחה וא"כ חזר לקדמותו ועשה הדגחה וא"כ יש הפסק בין עקירה להנחה ולא מצרפינן זל"ו ולא דמי לכל האיסורים ולכן פסק הרמב"ם דפטור מפני הספק [וער"ש] כנה ע"ס שטון לזה ודוק] :

יד ויראה לי אע"ג דבוית שנתמעט ע"י צימוק וחזר ונתפח ע"י משקה חייב מ"מ בעינין שלא יהיה בו שום חלל אפילו קמין שבקמנים ובכל שיעור בוית כן הוא אף שכן דרך דבר זה להיות בו ריקות מעט כגון לחם חמה שנתפח שדרכו להיות בו חללים קמנים וכן כל כיוצא בזה דהתפחה אינו מועיל רק שמפושט הכיווץ ועושה רפיון יבחלקו המאכל אבל אם עושה חללים אינו מועיל וראיה לדבר זה מהא דתנן בפ"ב דעוקצים בשר העגל שנתפח ובשר וקנה שנתמעט משתערין בכמות שהן כלומר כמו שהם עתה וחייב על בשר עגל שנתפח אם מתחלתו היתה בוית ומקודם לזה תנן עלי בצלים ובני בצלים אם יש בהם ריר משתערין בכמות שהן אם יש בהן חלל ממעך את חללן

פת מרויגנית [רכס לספוג] משתערה בכמות שהיא אם יש בה חלל ממועד את חללה ע"ש הרי להדיא דהרפיון מצטרף אפילו רפיון של ריר שהוא ליחה וכן וכה כספוג שהוא רפה הרבה מצטרף והחלל אינו מצטרף ועוד ראייה מירושלמי יומא [פ"ט ס"ג] שאומר שם לענין שייעור ככותבת דתנן כסוה וכנרעינתה אר' יוסה זאת אימרת צריך למעך חללו ע"ש וזוהו שפסק רבינו הרמ"א בא"ח סי' תפ"ו לענין מרור שצריך למעך חלל האויר ע"ש וכן במצה החלל אינו מצטרף לכזית [מנ"ט] וד"ה בכל דבר וממילא דה"ה הגם לענין מלקות וכרת אין האויר מצטרף [קל"ג ז"ע על הרמב"ם שכתב כיס סמות מכיזת וכו' ונתפח וכו' סור וכו' עכ"ל ה"א נס נל"ו חזי ייעור אסור מה"ח וכמנחות נ"ד: שאמר כל כיכי דמשיקרא וכו' מדרגתן וכו' לענין טומאה אבל לענין אכילה ה"א אסור מה"ח וכו"כ הרמב"ם בפ"ד מה"ס דין י"ג דין זה לפני טומאה דמדרגתן מטמא אבל באיסור לא שייך זה אך כוונתו שאין צוה מלקות]:

יח כל איסורין שבתורה אין מצטרפין זה עם זה לכזית כגון חצי זית חלב וחצי זית דם ואדרבא מבטלין וא"ז כמו שיתבאר בס' צ"ח לבר נבלה ומרפה מצטרפין זה עם זה כמ"ש בס' כ"ט וכן איסורי נזיר מצטרפין זה עם זה דכן גזרה תורה [ניד לז"י] וחמשה מיני הבואה וקמחין שלהן והבצקות שלהן הכל מצטרפין לכזית בין לאיסור חמץ בפסח בין לאיסור חרש מלפני העומר ובין לאיסורי מע"ש ותרומות ושאר הוה כבצק שמצטרפין מכל החמשה מינים זה עם זה ושאר מצטרף לבצק דבצק ושאר כמות השיבא [כ"מ נפ"ק דהלל]: **יט** וכתב הרמב"ם [ס"ג] יראה לי שכל החייב בתרומות ומעשרות מצטרף לכזית בטבל כפני שהוא שם אחד הא למה זה דומה לנבלת השור ונבלת השנה ונבלת הצבי שהן מצטרפין לכזית כמו שבארנו עכ"ל ביאר דבריו דהנה בפ"ד סמאכ"א דין ט"ו כתב דכל האיסורין אין מצטרפין ול"ו לכזית כמו חצי זית חלב וחצי זית דם וכן חצי זית נבלה וחצי זית טמאה וכיוצא בזה דכיון שחלוקין כל אחד בלאו בפ"ע אין מצטרפין ול"ו אבל מה שבלאו אחד מצטרפין אף שהן שני מינים כגון נבלת השור ונבלת הצבי ונבלת העוף מצטרפין לכזית כיון שכולם כוללים בלאו דנבלה וכן בכל האיסורים ע"ש:

כ וזנה בש"ס אינו מכואר להדיא דין זה ואדרבא לכאורה מדאמרו חז"ל [פסחים מ"ו:] כל איסור' תורה אין היתר מצטרף לאיסור חוץ מאיסורי נזיר ע"ש משמע דאיסור לאיסור מצטרף דאל"כ לשמעינן רבותא מפני אמנם הדין הזה מוכח להדיא בכ"מ סדאמרה הש"ס [פסוקי ס"ו] דר"מ ס"ל דכל איסורין שבתורה מצטרפין ול"ו מקרא דלא תאכל כל תועבה כל שתעבתי לך הרי הוא ככל תאכל ע"ש וחכמים פליגי עליה וקו"ל כחכמים ועוד מרתנן במעילה [פ"ז] קדשי טובח

מצטרפין זה עם זה למעילה ולפיגול ונותר וממא התרומה ותרומת מעשר וחלה ובכורים מצטרפין ול"ו משום דכולהו אקרי תרומה כל הנבלות מצטרפין ול"ו וכל השקצים מצטרפין זה עם זה ופיגול ונותר מצטרפין ול"ו לאכילת כזית אף שהן בשני לאוין מפני גז"כ לא יאכל כי קדש הוא כל שכקודש פסול יש לאו על אכילתן [שם י"ז:] הרי להדיא דאין מצטרפין איסור לאיסור ז"ס: לא מה שגזרה תורה להדיא וצ"ל דזה שאמרו אין היתר מצטרף לאיסור זהו לרבותא לנויר דבניזיר אף היתר מצטרף לאיסור או נמי דהיתר אין מצטרף לאיסור אפילו ממינו נבלת כגון חצי זית בשור שור שחוט לחצי זית נבלת בשור שור וזה לא תמצא באיסור כמובן:

כא האשנים יש להקשות על זה ממשנה דערלה ריש פ"ב דתנן הערלה וכלאי הכרם וכו' ומצטרפין ול"ו ר"ש אומר אינן מצטרפין וקו"ל כחכמים וכו"כ הרמב"ם בעצמו בפמ"ו דין י"ד וז"ל הערלה וכלאי הכרם עולין כאחד ומאתים ומצטרפין זה עם זה ע"ש והרי הם חלוקים בשני לאוין ועוד תנן להם [משנ"י] שאור של תרומה ושל כה"כ שנפלו לתוך עיסה לא בזה כדי לחמץ ולא בזה כדי לחמץ ונצטרפו וחמצו אסור לזרים ומותר לכהנים ר"ש מתיר לזרים ולכהנים תבלין של תרומה ושל כה"כ שנפלו בקררה לא באלו כדי לתבל ולא באלו וכו' אסור לזרים וכו' ר"ש מתיר וכו' ע"ש וכתבם הרמב"ם בפ"ו דין י"ג וז"ל שאור של כלאי הכרם ושל תרומה לא בזה וכו' אותה עיסה אמורה לישראל וכו' וכן תבלין וכו' עכ"ל וקשה איך מצטרפין שני איסורים ול"ו יותר מזה תמוה דירושלמי שם אומר מפורש דה"ק דר"ש הוא ר"מ וז"ל שם מצטרפין זה עם זה בין לאיסור בין להיתר דברי ר"מ ר"ש אומר אינן מצטרפות וכו' עכ"ל ואיך פסקה הרמב"ם להלכה והוא לא קו"ל כר"ם כמ"ש בפ"ד [וכמפרשים שמוך נזה]: **כב** עוד יש דברים תמוהים שכבר נתעוררו מפרשי בזה דתנן שם תבלין שנים וג' שמות ממין אחד או ממין שלשה אסור ומצטרפין ר"ש אומר וכו' ופירשוהו רבותינו בעלי התוס' [שם פ"ו: והסוכר ס"ו:] זכך פירשוהו הר"ש והרע"ב בפ' הששויות דשמות היינו איסורים כלומר ג' שמות ממין אחד כגון פלפלין דערלה ודאשרה ודעיר הנחת או תרומה ומע"ש ושביעית או ממין שלשה כגון פלפלין וקמחין ולבונה ומאיסור אחד ואיתא על זה בירושלמי [הל' ס'י] ניחא שני שמות ממין אחד שני מינים משום אחד כלומר איך מצטרפין שני מינים ול"ו וכתרין במין מתיקה שנו כלומר כיון דכולם באים למתק הקדרה היו כולוהו כמין אחד ומצטרפין וכיוצא בזה הוא בש"ס דילן בשבת שם שהביא משנה זו ואמר חזקיה במיני מתיקה שנו הואיל וראויין למתק קדרה ע"ש: **כג** ובהשובר את הפועל [ס"ו:] פליגי אביי ורבא בענין נתינת מעס בהפרש שכן מין במינו דתהו

במשו

במשהו במילתא דעביד למעמא וביי"ג וכו' ובין מין בשא"מ דהוה בשויים מה נקרא מינו ומה נקרא שאינו מינו דאביי ס"ל דאולינן בתר מעמא ורבא ס"ל דאולינן בתר שמא ומביא אביי ראייה כמשנה וזו וסוקה רחוקיה דכשום דחד מעמא הוא מצטרפין אבל לרבא הא ימות מחולקין הן ומהר"ק רבא דאתיא כר"מ דכל איסורים שבתורה מצטרפין ול"ו אע"ג דלא שוו לא בשמא ולא במעמא ודחוקיה ליתא [רס"י] והנה אביי ורבא הלכה כרבא וכן פסק הרמב"ם בפמ"ז דין ל"ב כרבא דאולינן בתר שמא כרבא ע"ש ולפ"ו נדחת הך משנה מהלכה כיון דלרבא אתיא כר"מ ואנן לא קי"ל כר"מ :

כד ולפ"ו הקשו על הרמב"ם שהעתיק משנה זו לרינא בפמ"ז דין י"ד וז"ל הכלין שנים או שלשה שמות כמין אחד או שלשה מינים כישם אחד מצטרפין לחבל ולאסור וכן לחמץ כיצד שאור של חטים וישאור של שעורים הואיל ושם שאור אחד הוא הרי הן כמין אחד ומצטרף לשער כה כרי לחמץ בעיסה של חמץ אם היו מעט שניהם מעט חמץ או כרי לחמץ בעיסה של שעורים אם היה מעט שניהם מעט שעורים שלשה שמות סמין אחד כיצד כגון כרפס של נהרות וכרפס של אפר וכרפס של גינה אע"פ שכל אחד מרם שם בפ"ע הואיל והן מין אחד מצטרפין להכל עכ"ל והנה הרמב"ם כפרש פ"י אחר על שלשה שמות הוהו שמות ממש ולא איסורים וגם רש"י ז"ל פ"י כן מידו עכ"פ כיון דרבא אוקמי לה כר"מ ואנן קי"ל כחבמים [והכ"מ נשאר כ"ע והנ"מ סת"ק כדנכיס דמקום וכן הסת"מ והנ"מ נס"י ז"מ כתיבנו כדק"ט וזו ע"ש] :

כה ויותר יש להתפלא על הרמב"ם לפירושו דשמות הם שמות ממש א"כ איזה שייכות הוא לדר"מ דכל האיסורים מצטרפים ול"ו האם לר"מ עריף שני איסורים מאיסור אחד לרבנן דכשם דלרבנן באיסור אחד לא מקרי לרבא מין במינו רק השוים בשמם ולא במעמם כמו כן לר"מ בשני איסורים דאסור לר"מ עדיפא שני איסורים מאיסור אחד לרבנן והיון רלא שוו בשמא למה יצטרפו [ונתין וס פקפס כנ"ל ע"ס] ומאי תירץ הא מני ר"מ היא ועוד יש לדקדק לשיפתו למה לא זכר התנא באמת האיסורים והרי בכל הפרק מזכיר שמות האיסורים כמבואר שם :

כו והגלע"ד בשימת הרמב"ם דאע"ג דלא קי"ל כר"מ ואין מצטרפין אימיר זה לאיסור אחר ללקות עליהן כבית אפילו הם דברים שוים ממש כגון שאכל חצי וית חטים של תרומה וחצי וית חטים של כלאי הכרם כיון שהם לאוין נפרדין אין מצטרפין ול"ו ולדפ"ק מזה מה שבא בלאו אחד מצטרפין ללקות עליהן כבית אף שאין להם שום דמיון ול"ו כמו חצי וית תרומה של חטים וחצי וית תרומה של גפן וראיה לזה שהרי שנינו במסילה [פ"ו:] חמשה דברים בעולה מצטרפין זה עם זה הכשר והחלב והסולת והיון והשמן הרי להדיא שמצטרפין בשר עם סולת ועם יין

ושמן שאין להם שום שוין אך כיון שנאמרים בלאו אחד מצטרפין ול"ו וזהו הכל לענין אכילת גוף האיסור : **כז** אבל לענין נתינת האיסור מעט בהיתר יש בזה יונים אחרים דהנה האוסרים רק כרי נתינת מעט כדותר בשאינו מינו ובמינו במל כרוב בזה הולכים אחר שווי המעט בלבד וזה יתבאר בס"י צ"ח [לעמ"ס ס"ד ע"ס] אבל איסורין שאוסרין במשהו כמו המחמץ והבתבל בזה נחלקו אביי ורבא וקי"ל כרבא דאולינן בתר שמא דובר זה יתבאר באריכות בס"י צ"ח בס"ד וזהו הכל לענין השווי שבין דבר האיסור הנופל לבין דבר ההיתר שלתוכו נפל אבל לענין השווי שבין האיסורים הנופלים אם נפלו משני דברים בזה לא נחלקו אביי ורבא כלל ולא מתבאר בנגמ' דין זה ודין זה ביאורו בפ"ב דערלה שהבאנו וזהו יסוד כל הפ' דשם כמבואר למעין :

כח וגם בזה פליג ר"מ עם ר"ש דר"ש ס"ל דכשם שלענין אכילת גוף האיסור אין שני איסורים מצטרפים ול"ו כמו כן לענין נתינת מעט כדותר אין מצטרפין ור"מ ס"ל דכשם דלגוף האיסור מצטרפין כמו כן לענין נתינת מעט והנה ק"ל להרמב"ם דאי ס"ד דדין אחד להם א"כ למה סתם רבי בכל הפרק הזה את דברי ר"מ בלשון חכמים שהרי לא הזכיר שמו ודברי ר"ש שנה בלשון יחיד ובכיוצא בזה אמרו חז"ל בחולין [פ"ב] ראה רבי דבריו של ר"מ באו"ב ושנאו בלשון חכמים ודר"ש בכימוי הדם ושנאו בלשון חכמים ומה ששם הרמב"ם דבזה הלכתא כר"מ ומעמא רבה איכא במילתא לחלק זה מזה כמו שנבאר בס"ד :

כט דהנה אם באנו להלקות על אכילת שני חציי ויתים משני לאוין א"א בשום פנים אפילו יהיו סבש דבר אחד דאיך נלקה אותו והרי לא אבל כוית מלאו אחד ולהיפך כשאכל כוית מלאו אחד אף שאין שום דמיון מחצי וית זה לחצי וית זה מ"מ סוף סוף אבל כוית מאיסור לאו זה ולמה לא ילקה אבל בנפילת איסור לתוך היתר לאסור את ההיתר שאין בזה כלל מלקות לשימת הרמב"ם כרפ"ו דבפתור מכות ככ"א פ לא שייך מלקות ויתבאר בס"ד בס"י צ"ח ואין הדבר נוגע רק לענין לאסור את הדבר המותר שלתוכו נפל בזה ודאי הלכה כר"מ ולא חיישינן אם זהו מאיסור אחד או משני איסורים אם הדבר שמשני האיסורים הם דבר אחד ונותנים מעט בדברך המותר שלתוכו נפל וזה ששנינו כרפ"ב הערלה וכלאי הכרם עולים בנאר ומאתים ומצטרפין זה עם זה וביארה הרמב"ם כגון שהיה רביעית יין חציה מערלה וחציה מכלה"כ ואסור עד מאתים כדן ערלה וכלה"כ וכן שאור של איסור שחיימה עיסה של היתר שאין לזה שיעור וכן תבלין בקדרה מצטרפין משני איסורין וזהו ששינוי שאור של תרומה ושל כלה"כ שנפלו לתוך עיסה וכו' תבלין של תרומה ושל כלה"כ שנפלו בקדרה וכו' אסורים לזוים מפני ששני האיסורים מצטרפים ול"ו כיון דשני האיסורים הם שאור

באכילת איסור בעין [ו"ש הראב"ד ז' מיני סבל כוננו פי מיני הנזף והירוש ויזכר דס"ל תרומה פירות מדרגת סבל הרמב"ם לא ס"ל כן כמ"ס פפ"ב דתרומות ונריס מע"ס] : **כ** כתב הרמב"ם [פי"ד ס"ז ז'] האוכל אכילה גדולה מדבר אסור אין מחייבין אותו מלקות או כרת על כל כזית וכזית אלא חיוב אחד לכל האכילה ואם היו העדים מתרים בו בשעת אכילה על כל כזית וכזית חייב על כל התראה והתראה ואע"פ שהיא אכילה אחת ולא הפסיק עכ"ל וכן הוא בכל האיסורים כרתתן שלהי מכות ודע דבירושלמי נזיר [פ"ו ס"ד] אומר רבנא יותר וז"ל אם היה שפוד של נבלה והתחיל לאכילו בו אמרו לו תהא יודע משאתה אוכל כולו ויש בו עשרה זיתים ואתה מתוויב עשרה מלקות מקבל התראה ברעת הזאת עכ"ל כלומר וחייב עשרה מלקות ואפשר לכלול זה ג"כ בלשון הרמב"ם בזה שכתב אם היו מתרים בו בשעת אכילה על כל כזית וכזית וכו' כלומר שהיו מתרים בן כל ההתראות בפעם אחת ורווקא בשעת אכילתו ולא קורם דכל התראות בעינן בשעת מעשה העבירה [ע"ל"ק סס סקספה משלפי מכות ול"ק כלס ודוק] :

כ עוד כתב האוכל כשעורה או כחרדל מאחד מכל מאכלות אסורות ושהה מעט וחזר ואכל כחרדל וכן עד שהשלים כזית בין בשוגג בין במזיד אם שהה מתחלה ועד סוף כדי אכילת ג' ביצים יצטרף הכל והדי הוא חייב כרת או קרבן כמו שאכל כזית בכת אחת ואם שתה יותר מזה מתחלה ועד סוף אע"פ שלא שהה ביניהם אלא אכל כחרדל אחר כחרדל הואיל ולא השליה כזית בכדי אכילת פרס אינן מצטרפין ופסור וכן השותה רביעית של יינם מעט מעט או שהסחה את החמץ בפסח או את החלב וגמאו מעט מעט או ששתה מן הדם מעט מעט אם שהה מתחלה ועד סוף כדי שתיית רביעית מצטרפין ואם לאו אין מצטרפין עכ"ל ויש מרבותינו דס"ל דאכילת פרס הוא כמו ד' ביצים והרשב"א ז"ל הסכים לדבריו כמ"ש המגיד משנה ע"ש [עלמ"ם פ"ב מיו"כ דלריך כ"גיס עוקות] וע' בא"ח סי' תרי"ב :

כ והנה במה שכתב דבשתייה הוה הצירוף כדי שתיית רביעית כבר תמחו עליו כל חכמי הדורות שוהו נגד משנה בכריתות [י"ג:] שתה משקין סמאין שתה רביעית יין ונכנס למקדש ושהה כדי אכילת פרס חייב ע"ש וכ"כ הוא עצמו שם בפ"י המשניות [ודברי ספ"ם נפ"כ מיה"כ ע"ג כמ"ס הלמ"ם סס] והרמב"ם כתב כדי רביעית בפ"ב משביתת עשור לענין יוה"כ ובפ"י מתרומות לענין שתיית תרומה והשיגוהו היאב"ד וכל הראשונים והאחרונים כמבואר במור וש"ע א"ח סי' תרי"ב [ע"ש נפ"מ וסג"ל] וגם בעיקר הדבר אינו מוכן מה שייך צירוף לשתיית רביעית כדי שתיית רביעית א"כ אין זה צירוף וצריך לשתותה בכת אחת ועלמ"ם

ונמצא דשאור של איסורים חימצה את העיסה וכן תבלין של איסורין בקדרה והוה ידקדק הרמב"ם בדבריו לאמר שהרי דבר האסור להם תיבלה וכו' :

ל ולפ"ז הא דהגן תבלין של שנים וג' יצמות וכו' ודאי דאין חילוק בין שהם נאיסור אחד ובין שהם משנים ושלשה איסורים שהרי דבר זה כבר ביאר ההנא להדיא במשנה ראשונה דערלה וכלה"כ מצטרפין זל"ו והם שני איסורים ואיזה חידוש חידש לנו במשנה זו ולכן מפרש הרמב"ם דבזה לא איירי כלל ואין נ"מ בין איסור אחד לשני איסורים ובמשנה זו קמ"ל חידוש אחר דבמשנה ראשונה מייירי כישני האיסורים הם כמיש דבר אחד כמ"ש הרמב"ם דבשניהם יין ועתה קמ"ל דאע"ג דאינם ממש דבר אחד כגון שיש להם שם אחד ושולין שאור אבל הם ג' מינים של חטים ושר שעורים ושל כוסמין או מין אחד שכולם הם מיני כרפס אבל שמות מחולקין ס"מ מצטרפין זל"ו ולזה מקשה הש"ס לרבא דאזיל בתר שמא כיון דשמות מחולקין מאי מהני שהטעם אחד והא רבא לא אזיל בתר טעמא ומתרין רבא הא מנ ר"מ היא כלומר דכמו דלר"ם אין חילוק בין איסור אחד לשני איסורים ולדין ג"כ קי"ל בר"ם דאיסורים שגפלו להיתר דמצטרפין כשהם שוין בהפעולה שעושים לחמץ או לתבל והשתא ק"ו הדברים אם בשני איסורים דמן הדיון אין להם צירוף באוכלם בעין עכ"ו מצטרפין לאסור את ההיתר א"כ כ"ש לענין שווי השם דצריך לרבא לענין להקרא מין במינו דלא קפדינן על שינוי השם אם רק שוין בהפעולה כמו לחמץ או לתבל [ולפ"ז דברי חזקיה לריך נס לרנא זל"ו כפיט"י וז"ש הא מני ר"מ היא פירושו ר"מ ט"ו ונוס הלכס כמותו ולכן נס בשנת סס ובירושלמי מביא סא דחוקיה וכוה ס"ש כל מה סקספו הס"ס ומפרשי הרמב"ם סך לאסור נמסוה ליתר ספל לריך מינו וזהו סתמ כדל לחמץ נעכיס של חמין סס וכו' ודיק] :

ל וזהו שכתב הרמב"ם בפ"ד יראה לי שכל החיוב בתרומות ומעשרות מצטרף לכזית במכל מפני שהוא שם אחד וכו' וה"פ דכיון שנתבאר רכל מה שבלאו אחד מצטרפים זל"ו אע"פ שאין דהם דמיון כלל דענין הדמיון אינו אלא לאסור ההיתר כשגפלו בו איסורים ולא באכילת בעין א"כ חצי זית טבל של חטים וחצי זית טבל של גפנים מצטרפין זל"ו ללקות עליהן ולא גרע מחמשה דברים בעולה שמצטרפין אף שאין להם שום דמיון כמו בשר וסולת ויין וזה שתלה בסברתו משום דבמשנה אינו מבואר רק דחמשה מיני תבואה מצטרפין זל"ו וזהו הדין שכתבו מקודם ואם כי אינם מין אחד שוה חטים וזה שעורים מ"מ כולן מין תבואה הן אבל תבואה עם גפן וזיתים אין ראייה שמצטרף זל"ו ומעולה אין כל כך ראייה דאילו איסור קדשים שאני ולכן תלה לה הרמב"ם בסברתו והראב"ד השיג עליו דבעינן מעם שוה ע"ש ולפי מה שבארנו בס"ד אין זה רק כלאסור להיתר הנטפל בתוכו ולא

על הנאת בב"ח [סס נטו"ט ז'] ויש מראשונים רס"ל דלוקין על כל איסורי הנאה [ס"ג נכס רי"ז ס"ג דפסח] וכן משמע מדברי הסמ"ג לאוין רנ"ט ע"ש ויש שבהבו שמעמו של הרמב"ם מפני שאפשר לעבור בלי מעשה [מל"מ נפ"ה מיסיה"ה נכס חינוך ע"ט] ויש מי שכתב דטעמו בב"ח רס"ל במאן דנפקא ליה איסור הנאה מק"ו [פר"ה נ"ח כ"ו תמ"ג] אבל א"א לומר כן דמפורש כתב דלפינן מלא תבשל [מל"מ סס] ולי נראה דטעמו כן הוא משוב דודאי עיקר קרא בכל איסורי הנאה הוא לאכילה וההנאה הוא רק כהלך מחלקי המצוה דכיון דבאכילה יש גם הנאה א"כ הנאה הוי רק חלק ממנה ואין לוקין רק על עיקר המצוה ולא על חלק ממנה וכהבלל שהשריש בשורש י"ב ע"ש ובשם כתב שאין לחשוב חלק למצוה בפ"ע ומטילא דאין לוקין עליה :

לח קי"ל דמתעסק בחלבים ועריות חייב שכן נהנה [כריתות י"ט:] כלומר אע"פ דלענין שבת פטור מטעם דמלאכת מחשבת אסרה הורה אבל באיסורי מאכלות ובביאות אסורות חייב מפני שפ"ה סוף נהנה מזה ומה נקרא מתעסק כגון חלב ושומן לפניו ויודע שזה חלב וזה שומן ונתכוין לאכול השומן והביט למקום אחר והלכה ידו אל החלב ואכלו אי נמי חלב וחלב לפניו וסבור שהוא שומן ונתכוין לאכול חתיכה זו ואכל את זו ולא דמי לשונג רשונג היינו שנתכוין לחתיכה זו ע"פ ע"פ אבל פטור שהוא שומן [רס"ג] :

למ וזהו שכתב הרמב"ם בפ"ד דין י"ב האוכל מאכל כמאכלות אסורות דרך שחוק כגון כמתעסק אע"פ שלא נתכוין לגוף האכילה והואיל ונהנה חייב כמי שמהבויין לעצמה של אכילה והנאה הבה לו לאדם כמי כדחו באיסור טבל האסורין אם נתכוין אסור ואם לא נתכוין מותר עכ"ל ואידו מפרש מתעסק באופן אחר דלא כפירש"י שלא נתכוין כלל לחתיכה זו דא"כ היינו שונג דמה לי אם לא ידע שהחתיכה זו אסרה או שבין לאכול המותר ועלתה בידו האסור ונהו דלענין שבת יש חילוק ממעם מלאכת מחשבת אבל בשאר איסורים ענין אחר הוא ולכן פירש שנתכוין לחתיכה זו וידע שאסורה היא אלא שלא נתכוין לכונת אכילה כלל כגון שעשה דרך שחוק כדי לעשות שחוק בענין זה או כמתעסק כלומר כגון שכיון לזרקה ונזרקה להוד פיו וכיוצא בזה ואח"כ כתב לענין איסור הנאה שאין רצונו בזה כלל אלא שבאה לו בע"כ כגון שהולך ברחוב ויש בשם ריח טוב של איסורי הנאה אם נתכוין אסור ואם לאו מותר ואין זה דמיון לדין הראשון דבראשון לא היה מוכרח לזה ומרצונו עשה אלא שעיקר כוונתו היתה לענין אחר ולכן יש לצייר זה גם בענין אכילת איסור אבל ברין השני מיידי שמוכרת היה לכך והוה א"א בענין אכילה אלא בענין ריח וכיוצא בו ולכן כתב לשון אסור ומותר ולא כתב לשון חייב ופטור דהולך לשיטתו דאין באיסורי הנאה חייב

סס שדחק בזה לומר שמתח נמחרט מעט מעט וכמעט אינו מונח כלל ובפסחים פ"ו: כשומה כומו וכו' שנים דרך ארץ וכו' ונ"ט:] :

לה עוד כתב כל האוכלין האסורין אינו חייב עד שיאכל אותם דרך הנאה חוץ מכשר בהלב וכלאי הברם לפי שלא נאמר בהן אכילה אלא הוציא איסור אכילתן בלשון אחרת בלשון בישול ובלשון הקדש [נכנ"כ סן מקדש כמלאכ וגו'] לאסור אותן אפילו שלא כדרך הגייה כיצד הרי שהמחה את החלב ונגמנו כשהוא חם עד שנבזה גרונו ממנו או שאכל הלב חי או שעירב דברים מרים כגון ראש ולענה לתוך י"ג או לתוך קדרה של נבלה ואכלן כשון מרין או שאכל אוכל האסור אחר שהסריח והבאיש ובמל מאוכל אדם ה"ו פטור ואם עירב דבר טר בהוד קדירה של בשר בחלב או בין כלאי הברם ואכלו חייב עכ"ל ולעיל בפ"ח דין ס"ז כתב כל מאכל שהוא אסור בהנאה אם נהנה ולא אכל כגון שסכר או נתן לכלבים אינו לוקה ומכין אותו מכת מדרות והדמים מותרין עכ"ל דאין באיסורי הנאה תופסין דמיהן ויש אסורים לעצמו [פס"מ] ואין באיסורי הנאה סלקות וכן איסורי הנאה אינם אסורים רק כדרך הנאה אבל שלא כדרך הנאה כגון לעשות רטייה או מלונגא מאיסורי הנאה כהמץ בפסח וערלה וכיוצא בהם אין כאן איסור לכך בשר בחלב וכלה"כ שאסורים בהנאה אף שלא כדרך הנאה כמ"ש הרמב"ם בפ"ה מיסורי התורה דין ח' ע"ש :

לך ומעמו מד שאין באיסורי הנאה סלקות ביאר במ' הניצות לאוין קפ"ו ח"ל שם דאין ראוי למנות איסור הנאה מצוה בפ"ע שהיא האכילה ענין אחר והאכילה הוא חלק מחלקי הנאה וכשאמרה תורה לא יאכל הכוונה שלא ינהה בו לא באכילה ולא בזולתו והוא שאמרו כל מקום שנאמר לא יאכל לא האכל לא האכלו אחר איסור אכילה ואחד איסור הנאה במשמע עד שיפירם לך הכתוב להיתר כדרך שפרטה בנבלה וכו' ואפילו בבב"ח שיש קרא לא הבשר על איסור הנאה בפ"ע ס"ם לא חשבינן ליה ללאו בפ"ע דאינו בא בשביל לאו בפ"ע אלא ממעם אחר דאלו היה כתיב בבב"ח הלאו בלשון לא יאכל שבו כלול גם הנאה לא היה כותב מקרא בפ"ע להנאה כבכל איסורי הנאה ורק משום דבבשר בחלב לא היה יכול לכתוב לשון אכילה דא"כ לא היה החיוב רק דרך הנאה והתורה רצתה לחייב בבב"ח גם שלא כדרך הנאה ולא כתבה לשון אכילה וכתבה לשון לא תבשל דבזה אינו כלול הנאה להכי הוכרחה לכתוב עוד לא תבשל לאיסור הנאה אבל אין הכוונה לתוספת לאו לאיסור הנאה [ונו ממניח דנתיי סס] :

לז אמנם עדיין אין הדברים מובנים דנהו רבולותם בלאו אחד מ"מ כמו שלוקין על אכילה למה לא ולקה על הנאה ובאמת הרמב"ן ו"ל כתב מפורש דלוקין

חיוב חלקית [ונפ"ט מנגנון זייר מחטק סכנר רוק כוא וכלטו ע"ש דכן הוא נגמ' שנת ט"ז - ונאמח קרי לט סה"ס סגנ נלא מהכין ט"ס ולכן כסס דמיידי כס' סגנה זייר ככס"ג ודוק] :
 ב' בטענין ט' נחבאר דהתורה חייבה על הנאת הגרון ע"ש וכמילא אם הגרון לא נהנו; כגון שברך החלב כסיב ואכלו אינו נוקה וכמו דאמרינן לענין מצה דברכן בסיב לא יצא [ט"ס קס"ו:] אמנם אם כרך האימור במאכל אחר אפילו של היתר טאכל במאכל אינו חוצץ והיה כאלו האימור עצמו נוגע בגינו ודבר זה מוכח מדברי הרמב"ם פ"ג מאה"ט ד' שכתב הבורך כוית מבושר נבלת העוף המהור בחזרה וכיוצא בו ובלעו אע"פ שלא נגע בגרונו ה"ז טמא כרכו בסיב ה"ז מהור והיא הוספתא בזבים ע"ש וכן משמע מירושלמי שבועות פ"ג [ה"ג] שבועה שלא אוכל פת וחרצנים ווגים וברכן בחרצנים ווגים חייב על כל אחת ואחת דלא היה הפסק אבל בשכרך הפת בעלי קנים ועלי גפנים ונשבע על כולם אינו חייב על הפת משום הדוה הפסק [כ"ו למתי מדברי המל"מ וריס"א דירושלמי הוא כשנסע נס על סעליס וכו"כ ס"מ סס וסעליס אינם רלוים לאכילה לפיכך הוה ספק ומזכ למדנו נס לענין מנח דלס כרך סינח נמאכל ואלנה דינח ויש להתייבש בזה] :

מא האוכל מאכל של אימור טפני התיאבון יא אפילו טפני הרעב חייב בשאין בזה סכנה נפשות אמנם כשיש בזה סכנה נפשות סוהר לאכול כגון התועה במדבר ואין לו לאכול רק דברים האסורים מותר לו לאכול וכן מי שהוא בסכנה ורופא מומחה אומר שדבר מאכל אימור זה תרפאהו מותר לו לאכול וכתב הרמב"ם עובדה שהריחה מאכל אסור כגון בשר קדש או בשר חזיר מאכילין אותה מן המרק אם נתייבשה דעתה מוטב ואם לאו מאכילין אותה פחות מכשיעור ואם לא נתייבשה דעתה מאכילין אותה עד שתתייבש דעתה וכן החולה שהרוח דבר שיש בו הומץ וכיוצא בו שמערערין את הנפש דינו כמעוברת עב"ל כגון שיש סכנה אם לא יתנו לו יזה הלוי בבקיאים או בדבריו החולה יצטמו כמו ביה"ב :

מב לענין יוה"כ אמרו חז"ל דהאוכל אכילה גסה פטור [יומא כ:] וכן האוכל תרומה אכילה גטה פטור דכתוב כי יאכל פרט למזיק [סג] וכין דהאכילה גסה לא מקרי אכילין נראה דגם ככל מאכלות אסורות האוכלין אכילה גסה פטור ואכילה גטה מקרי כשהוא שבע מאד עד שאכילה זו מוסיף אורה ואת האוכלין ולא שמה אכילה ויש להסתפק בבשר בחלב דלא כתוב לשון אכילה אם הייב על אכילה גסה אם לאו וכן בכלאי הכרם כיון דלא כתוב בה אכילה אם יש לחייבו על אכילה גטה וצ"ע :

מג וכתב הרמב"ם [סס] מי שאחזו כולמוס מאכילין אותו דברים האסורים גזיר עד שיאורו עיניו עב"ל בלומר ואין עושין כמו במעוברת ליהן מקורט הרומב

אולי יתיישב דעתו לפי שאין מחלה זו סובלת המתנה [כ"ח] ולכן כתב דאין סחורין על דברי הסותר אלא כמהרהין מה שנמצא ומאכילין אותו הקל הקל תחלה אם האירו עיניו דיו ואם לאו מאכילין אותו החמור כיצד היה לפנינו טבל ונבלה מאכילין אותו נבלה תחלה שהטבל במיתה נבלה וספחיו שביעית מאכילין אותו ספחיו שביעית שאסורין מד"ס טבל ושביעית מאכילין אותו שביעית טבל והרומה אם א"א לתקן הטבל מאכילין אותו טבל שאינו קדוש כתרומה וכמו כן כיוצא בזה עכ"ל ופשוט הוא דמרייר דלענין הארת עיניו כולן שוין אבל אם בהחמורה אנו בטוחים שיאורו עיניו בודאי ובהקלה יש להסתפק פשיטא הנהניס לו מיד החמורה כמ"ש לענין הרומב [ודניס מלו הס ניומא ס"ג] :
מד ויש להבין שרלענין טבל והרומה חלקו חז"ל בין אפשר לתקן את הטבל לבין א"א לתקן כגון שהוולין לא יספיק לו ובין נבלה וטבל לא חלקו בין אפשר לתקן ללא אפשר והו דאי מילתא דפשיטא דאם יספיק לו בהחולין בלבד ודאי דהחייב להפריש את הטבל ולהאכילו החולין ולא להאכיל לו נבלה אך כיון שאין החולין יספיק לו ונצטרך להאכילו תרומה מוטב יותר להאכילו נבלה הקלה ומה למדנו דמוטב להאכילו אימור קל אפירו הרבה ויתים מלהאכילו אימור חמור אף כוית אחר ושמה תקשה לך דא"כ למה חלקו חילוק זה בין טבל לתרומה ולא כיון טבל לנבלה כיון דגם נבלה בע"כ מייירינן שאין החולין מספיק ליה אמנם התיורין הוא דהש"ס בא להשמיענו דלא לבר באיסור חמור ממש ואיסור קל ממש כגון טבל שהוא במיתה ונבלה שהיא בלאו דמוטב להאכילו הרבה נבלה ממעט טבל אלא אפילו כששניהם חמורים כגון טבל ותרומה ששניהם במיתה אלא דלענין איזה פרט מקרי טבל קל לגבי תרומה טפני שאינו קדוש כתרומה כמ"ש מ"ס הוטב להאכילו הרבה טבל ממעט תרומה ולהבי פירשה הגמ' דין זה בטבל ותרומה ולא בטבל ונבלה אבל לענין דינא הכל שוה וכמ"ש [גלע"ד] :

מה ולפ"ז זה שמבואר במוש"ע א"ח סי' שכ"ח בחולה בשבת כשצריך לבשר שוחטין כערו בשבת ודקשו הראשונים ז"ל למה לנו לחלל שבת באיסור סקילה הלא מוטב לומר לבותי שנתרנה ונאכילו נבלה ותיירך הר"ן ז"ל משום דבנבלה יעבור על כל כוית וכזית ולכן כדי למעט בכמות האימור מוטב לעבור על איסור חמור דאו תהיה כוילה היתר [ג"ן ניומא סס] והרי חז"ל אמרו לנו לכלי להביט על הכמית רק על איכות האימור שיהיה קל ולדבריו הר"ן אפילו כשהחולין לא יספיקו לו אולי להפריש ולהאכילו מעט תרומה מלהאכילו הרבה טבל וכן בטבל ונבלה מוטב להפריש ולהאכילו מעט תרומה מלהאכילו הרבה נבלה [הגאון מה"ס חניני כספרו תוספת יו"כ כתב דהר"ן מסרש נגמ' נללא ספסר כמולין סל"ן מי עינדע לתרום ודומק גדול כוא ועור דלס כוס

יש אוכל ביהת אחד ולוקה עליו חמש מלקיות והוא שהתרו בו בחמשה איסורין שנתקבצו בו כיצד כגון ממא שאכל כזית חלב שנותר מן המוקדשים ביה"כ לוקה משום אבל חלב ומשום אוכל נותר ומשום אוכל ביה"כ ומשום ממא שאכל קדש ומשום שנתנה מן הקדש ומעל :

מח ולמה חל כגון איסור על איסור שבהמה זו היה חלבה אסור באכילה ומותר בהנאה הקרישה נאסר חלבה בהנאה ומתוך שנוסף בו איסור הנאה נתוסף בו איסור קדשים ועדיין היה חלב זה מותר לנבזה ואסור להדיוט נעשה נותר מותר שנוסף בו איסור לנבזה נאסר להדיוט והאישי האוכל הוזה היה מותר כבשרי הבוהמה ואסור בחלבה נמטא נאסר אף בבשרה נוסף לו איסור על החלב בא ידה"כ כלל כל האוכלין ומתוך שנאסר אף בחולין נוסף איסורו בחלב זה וכן כל כיוצא בזה עב"ל וזה הוא ששינוי יש אוכל אכילה אוחת וחייבין עליה ד' חטאות ואשם אחד וטמא שאכל חלב והיה נותר מן המוקדשין ביה"כ [כרימות י"ג] :

טמא ללא ערס"י כיס מביאו כדרכו ולפרשו כפניו נחריס ואם כי גם הגאון סר"ד כתב לן דזחק סוף ע"ס וי"ל כסאין סנסלים ס"ס :
מז ויש מרבותינו שהרצו משום דשבת אצל חולה הוזהרה לו ולא היה איסור כלל כמ"ש המור והב"י שם בס"י שכ"ח וברעת הר"ן נ"ל דס"ל דודאי אם ביכולת שהזולה לא יצטרך לאבול איסור כלל אע"פ שהמלאכה שעושים בערו הרבה חמור יותר מ"מ כיון שהתורה התירה לעשות יש לנו להרחיקו מאכילת איסור אבל כיון שהוא מוכרח לאבול איסור שוב לא איכפת לנו בין רב למעט אם המעט יותר חמור [וכעין סמך לסנרס וז' כמנחות ר"פ ר"י מיטכ סירכב במלאכה אחת כפרקלה ואל' ירכב במלאכות כרכב ע"ס משום דמלאכות כרכב חמורים ממלאכה שחזקתה ומס' שמרכב כהאחת לא סוכפת לן וס"י כח סוף הדין] :

מז כבר נתבאר באהע"ז ס' ו' סעיף ה' לענין ביאות אסורות דאין איסור חל על איסור אם לא כשכבא בבת אחת או ככולל או במסופי וכן הדין במאכלות אסורות לענין מלקות כמ"ש הרמב"ם ספ"ו וי"ל לפיכך

סימן פו סימני ביצים ודיני ביצת נבלה ומרפה ואפרוח הגולד מהם .

ובו ליב סעיפים :

בתוך הגזולה ולפ"ז ביצה שאין לה אלא חלבון לבד או שיש בה שני חלבונים וחלמונים יש להתייר [סג] והרב העופות לא יטילו רק פעם אחת ביום ויש תרנגולת שמולידה ביצים שני פעמים ביום ומתה סדר ויש מהם שמולידות בשני חלבונים שהם משני זרעים ומאותם הביצים יצאו אפרוחים תאומים מב' ראשים וארבעה רגלים אך לא יצאו חיים וזהו אם יש קרום ספסיק בין שני החלמונים אך אם אין קרום ביניהם יוליד אפרוח אחד כראש אחד ובר' רגלים וי"א שאם יש קרום ביניהם יולדו תאומים נפרדים [סג נספ' עפ"ס] ורובי תרנגולת אין מטילות בפעם אחת רק ביצה אחת ולפרקים רחוקים יש שמטילות שני ביצים ויש נוהרים מלאכלה ע"פ צוואת רי"ח ז"ל :

ג תשמישו של התרנגול עם התרנגולת אינו אלא ביום ולא בלילה ולכן רק ביום מטלת ביצים ולא בלילה אבל הביצה שאינה מתרנגול אלא היא מתחממת בקרקע ויולדת ביצים אותן הביצים יולדת בין ביום ובין בלילה והביצים שמתרנגול יפים יותר מביצים של קרקע [ניס' ו'] ובמקום שיש תרנגול אינה מולידה מהקרקע רק מהתרנגול [סג] ועד ששים בתים מהתרנגול היא שומעת קולו ולא תוליד מהקרקע וכתנאי שלא יפסיק נהר בלא נשר [סג] ולפעמים עוברת גם בלא נשר אם יש מצד קצת על רוחב הגדר [סג] :

ד וכיון שאין בביצים סימן מובהק לפיכך כתב רמ"א ז"ל סימני ביצים להביר שמעוף מזהר הוא כשראשה אחר

א רבותינו ז"ל בדקו ההפרש שבין ביצי עוף מזהר לביצי עוף ממא ומציאו שאם שני ראשיה כרין או חרין או שהיה החלבון מבפנים והחלמון מבחוץ בידוע שהוא ביצת עוף ממא ואפילו אם יאמר המוכר שהם מעוף פלוני ואנו מכירים אותו עוף שהיא מזהר אין סומכין עליו ואפילו הוא מוחזק בכשרות לפי שמשקר שא"א להיות כן ואפילו יבואו שני עדים וישבעו שהיא מעוף מזהר עדים שקרים הם ורוצים להכשיל באיסור וכן אם החלבון והחלמון מעורבין זה בזה היה ביצה השרץ [נמ'] ואינו מועיל כל עדות בעולם להכשירו ואם היה ראשה אחד כד' וראשה אחד חד וחלבון מבחוץ וחלמון מבפנים זהו ביצת עוף מזהר ומ"מ סימן מובהק לא וזה משום דיש גם איהו מינים עופות טמאים ששויים למזהרים בסימן זה כמו שאמרו חז"ל [ס"ד] דאיכא דעורבא דרמי לדיונה כלומר יש הפרש ביניהם בצורתן וגיכרין הן איהו מן המזהר ואיהו מן הטמא אך בסימן דכד' וחד שוין הן וכן בחלבון מבחוץ וחלמון מבפנים ויכול להיות שעוד מינים טמאים יש ששוין בסימן דכד' וחד ובחלבון וחלמון למזהרים ולכן אין זה סימן מובהק :

ב מעשה בא לדיי אחד הגדולים בביצה שהיתה חלבון בלי חלמון והטריף אותה [ס"ח ס"ס נספ' ריק"פ] האמנם אחד מחכמי המבע כתב ביה"ל והרינגולה כשתעמוד מלדת הביצה האחרונה תהיה קטנה עד מאד ואין בה רק חלבון לבד ולפעמים נמצא ביצה קטנה

אבל דברי המור המה פשוטים דהו רבותא יותר ולא מביעיא כשאומר של עוף פלוני ואין מכירין אותו פשיטא שאין לנו על מה לסמוך כלל אלא אפילו אומר מפורש של עוף מהור אם אינו מזכירו אסור [ליכא פניא] ועוד זה המור רישא רבותא קמ"ל דאע"פ שאינו מזכיר מהור מ"מ כיון שמוזכר שמו ומכירין אותו מותר ופיא רבותא קמ"ל דאף שמוזכר מהור אם אינו מזכיר המין אין סומכין עליו אבל בהיפוך דרישא שאומר של עוף פלוני ואינו מזכיר מהור ואין מכירין אותו פשיטא ופשיטא שאסור שהרי גם בעצמו אינו אומר שמהור הוא ועל מה יש לנו לסמוך ולאכול :

ח ודע שדברי רבותינו בעלי הש"ע צ"ע שרבינו הב"י כתב וז"ל לפיכך שואל לצייד ישראל המוכר אם א"ל של עוף פלוני הוא ואנו מכירין שאותו עוף מהור הוא סומך עליו ואם אמר של עוף מהור ולא אמר שמו אינו סומך עליו לפיכך אין לוקחין ביצנים מהם העכו"ם אא"כ היה מכיר אותן ויש לו בהם טב"ע שהם ביצי עוף פלוני מהור וכו' עכ"ל וזהו כפי שיטת הרמב"ם והרי לקמן בריש סי' קי"ח פסק להדיא דרק בישראל חשוד אין להאמין אבל סתם ישראל נאמן ע"ש וגם על רבינו הרמ"א שהגיה או עכו"ם כלומר שגם עכו"ם נאמן באומר של עוף פלוני מהור ומכירין אותו שהוא מהור וא"צ בו טב"ע [ס"ג] וזהו דלא כהרמב"ם לא כהרמב"ם דלהמור בישראל א"צ כלום ולהרמב"ם לא מהני זה בעכו"ם כמו שנתבאר אך לדידיה י"ל דלדינא סובר כהמור שזהו דעת רוב הפוסקים [ס"ג] אך מפני שבריש סי' קי"ח חשש לדעת הרמב"ם שכתב שם וי"א אפילו ממי שאינו חשוד רק שאין מכירין אותו שהוא מוחזק בכשרות אסור לקנות ממנו יין או שאר דברים שיש לחוש לאיסור עכ"ל לפיכך חישש גם בבאן לדעת הרמב"ם אבל על רבינו הב"י נאמן :

ט וגם על דברי הרמב"ם שהוא כלשון הש"ע ק"ל כמה שכתב שואל לצייד ישראל שמוכרה וכו' מה ענין צייד לכאן וכגמ' [ס"ג] וכתוספתא פ"ג י"א נזכר כלל צייד בביצנים ורק בעופות הוזכר בגמ' צייד ע"ש ואין דרך הרמב"ם לשנות מלשון הש"ם כחנם ולכן נלמד דכוונה אחרת לוטא בדבריו ומכילא דגם לשון רבינו הב"י א"ש [ולף] שלא יזון לזכ כנראה מספרו הנדול אך כנר כחננו נס"י דמשמיל אסתמינו ליתוחנו בעלי כס"ע [לזון ככלכס] :

י דהנה הראשונים הקשו כיון שאמרו חז"ל [ס"ג] ראין חוששין בביצנים שמא היא ביצת נבלה או מרפה כמו שיתבאר מטעמא שרוב ביצנים כשרים הם א"כ למה חוששין לטביאים ותרצו דמצרפינן מיעוטא דטמאים למיעוטא דטריפות והוה רובא או מחצה למחצה [ר"ן וערעב"ט ס"ג דלקה זכ] ובאמת אין זה מספיק דהא בשניהם יש רוב מהורים ורוב אינן מרפות א"כ הו"ל תרי מיעוטי נגד תרי רובי אך רבותינו בעלי התוס' כתבו

אחד כד וענול וראשה השני חד וענול וחלבון מבחין וחלבון כפפנים ואינו סימן מובהק לסמוך עליו לקנות מהכותים אלא להכי אהני שאם יש בהם סימן מהרה שואלים את המוכר ממה הם אם אומר משר עוף פלוני ואנו מכירין אותו שהוא מהור קונין ממנו אבל אם אמר סתם משל עוף מהור ואינו מזכירו אין קונים ממנו והרמב"ם כתב שאפילו אמר משל עוף פלוני ומהור הוא לא מהני אלא לקנות מישראל אבל מכותי אין קונין אא"כ מכירין אותו ויש לו בהן טב"ע שהן ביצי עוף פלוני מהור ונראה שאין לחלק בין כותי לישראל חשוד עכ"ל :

יא ניאור הדברים דלקמן בס' קי"ח פסק המור דסתם ארם מישראל נאמן אפילו באיסור דאורייתא למכור כבשר וגבינה וכיוצא בהם ורק אם הוא חשוד אינו נאמן וזה דעת רוב הפוסקים אבל הרמב"ם בפ"א ממטאכ"א דין כ"ה פסק דסתם ארם אינו מוחזק בכשרות והיינו שידענו בו בבירור שהוא איש כשר אין לוקחין ממנו יין זכר וגבינה ע"ש ולפ"ז גם בבאן דולכים לשיטתם דלהמור בישראל א"צ שום דבר וזה שאמרו בגמ' [ס"ג] באומר של עוף פלוני מהור זהו בכותים כפי הגירסא בגמ' שם ע"ש והרמב"ם לשיטתו מצריך גם בסתם ישראל שיאמר של עוף פלוני מהור וס"ל דבכותי אינו מועיל זה ובישראל חשוד גם הכותי מורה כמ"ש בס' קי"ח וזה שטמאים ונראה שאין לחלק בין כותי לישראל חשוד וה"פ דבישראל חשוד מורה שצריך לומר של עוף פלוני מהור ככותי [וזהו ענין פי' השני של הג"י כס"ג הר"י חנינ' ודנני כמ"ה תמוס' וגם דברי הדריש' לזכ' מונגיס ודוקיס ונרז' כו"ל כמ"ס דוקן] :

יב והטעם כשאומר סתם של עוף מהור דאינו נאמן משום דא"ל לברר כשישקר ולא מירתת אבל כשאומר של עוף פלוני ובשיתברר שאינו דומה לאותו עוף יתפוס בשקרו ויתירא מלשקר ואף שנתבאר דגם בטמאים יש הדומים למהורים זהו רק בכר וחד וחלבון וחלבון אבל מ"מ בצורתן משונני הן וכמ"ש בסוף סעיף א' [כ"כ הר"ן וגם הרש"ל כחז ענין זה עכ"י] :

יג ויש שדרקדקו על המור בזה שכתב אם אומר משל עוף פלוני ואנו מכירין אותו שהוא מהור קונין ממנו אבל אם אמר סתם משל עוף מהור ואינו מזכירו אין קונים ממנו עכ"ל ולמה לא אמר רבותא יותר דאף כשאמר של עוף פלוני אם אין מכירין אותו שהוא מהור אין קונין ממנו והוה דומיא דרישא דבר והפוכו ויש מי שחירץ דמסתמא כשמזכיר שמו אנו מכירין אותו [פריש"ק] דעופות אין דומין לדגים דעופות ידועים [ס"ג] ויש מי שכתב דהמור בכונה כתב כן להורות לנו דתרתו למעלייתא בעינן שיאמר של עוף פלוני והשנית שהעוף יהיה מצוי בנינו אבל שאינו מצוי אף שידעיים שהוא מהור לא מירתת וישקר [ס"ו סק"ג] והנה אפשר שרין זה אמת דבעופות שאין מצויים אין סומכין על דבריו

כתבו [ס] דאפשר שבמין אחד של ממאים יש מינים הרבה כמו שאמרו חז"ל מאה עופות ממאים יש במזרח וכולן מין איה הן [ס] ועוד רבנה המור והש"ע וכל הפוסקים הראשונים כתבו דעכשו קונים ביצים מכל אדם לפי שאין ביצי עוף טמא מצוי בינינו ויש להבין דאמו העולם נשתנה מוכן הש"ס הרי עולם כמנרגו נודג והבה כתבו כן מפני שאנו רואים בכל העולם שקונים ביצים מהם והזכירו לאמר כל אהל כמה מהדוחק יש בזה : וכן ולכן להרמב"ם היה קשה כל זה ופירש דברי הגמ' והתוספתא דלא מיירו כלל בסתם ביצים אלא דמיירו בצייד שצד עופות ביערים ובמדברות וכמו דלענין העוף עצמו נהבאר בגמ' שצריך שיהא הצייד בקי בהן ובשמותיהן כמו כן בהביצים ממינים שצדים ממילא שצריך בקיאות בהעופות ולאו שמוס נאמנות נגעו בה ואין לשאול לפ"ז א"כ למה אנו צריכין להכיר שעוף פהור הוא והרי די בשיאמר שעוף פהור הוא דבאמת ברמב"ם אינו מבואר זה הלשון דהרמב"ם כתב בלשון זה אם א"ל של עוף פלוני הוא ופהור הוא ע"ש ורבינו הבי"ב כתב לשון זה מהמור דמיירי בכותי וכבר השיג עליו ברבר זה אחר מגדולי אחרונים (פ"ח סק"ג) וכן מוכח להדיא מלשונו שכתב ואם א"ל של עוף פהור הוא א"ל שמו אינו מוכן עליו עכ"ל אבל אם א"ל שמו מוכן עליו ואולי רבינו הבי"ב יפרש דכיון דא"ל שמו ממילא יודע לו אם הוא פהור אם לאו ולכן בכותי אינו מועיל שום דבר עד שיכיר בשב"ע וכל זה הוא בביצים שאינם מצויים אבל בסתם ביצים א"צ לכולם ולא נשהנה זמן הש"ס מוכן היה [ונפלאי] על סגמתי סק"ג עתה וכו' דעת הרמב"ם דל"ל דווקא ישראל חסוד מירמת וכו' עכ"ל איש"א ראה דמיירי נחשוד וכו' להדיא כתב בכ"י בשם ר"י בן סביב לתקן לתלמיט גוויי חסוד וסתם ישראל ומוחק ככשרות והרמב"ם לא גרים בנמ" מן סעכ"ס ונתוספתא נמי ליתא פ"ט ומ"ט גס בעט"ס מיירי וכל מד כדיניס כמ"ט הרמב"ם חכו שהדייחא מסייס ואין וחסין לא משום נגלות וכו' ובישראל לא שייך זה ולכן שפיר פסקי"ט פ"ט דל" ס"ד וכס"ג מי זנינן מינייכו וכו' מיניא לין מוכרין ביצא טרפט וכו' שזכו סתיירט גוויס להרמב"ם כמ"ט סלח"ט והכר"פ ולא סעלו חרופט פ"ט וכן בס"פ כס"ב מוכח להדיא דמיירי בעט"ס ואל זס רמז סק"ד כסק"ג ולפמ"ט ח"ט הכל וכלל קאי על ביצים שאינם מנייות וזקן :

תמאים עד שיראה בסימנים כמו שנהבאר עכ"ל ולהרמב"ם מעכו"ם לא מהני סימנים רק שב"ע כמ"ש [וכוננו סכ"י נ"כ כהרמ"ם ולפירושי אחי והס"ך סק"ו חספס דלפלוני חס"ל וכן סק"ו חס"ה חספס כהרמ"ם כשצנדה שלח ככוונה נפטיט לין לקנות מהסעכ"ס והשני עליו פ"ט וכו' אינו מוכרם דדכריו סס כדכרי סמ"ט סעכאט וזקן] :

י"ב ביצת נבלה כגון שמתה ומצאו בה ביצים או שנתבלה בשחיטה וכן ביצת טרפה כגון ששחטה ונמצאת טרפה ונמצאו בה ביצים אפילו נטרפה סמוך לשחיטתה אסורות הביצים ואפילו נגמרה הביצה לגמרי בקליפה קשה אסורה וכן אם הפילה ביצה ושחטה סיד ונמצאת טרפה באופן שאין ספק שבזמן שהפילה הביצה היתה טרפה אסורה הביצה ודע שביצת טרפה אסורה מן התורה כמו ששינו בעידות [פ"ה] מפני שנמרה אף באיסור והביצה כנופה דמיה וכשנמרה התרנגולה אף הביצה אסורה ולא דמי לולד בהמה דכשנולדה מן המרפה מותרת מפני שיש לה שחיטה בפ"ע אבל ביצת נבלה האיסור הוא מדרבנן כשנמרה בקליפה דא"א שהגמר לאחר מיתה ורק שהחמירו באיסור נבלה ואע"פ שלענין בשר בחלב לא החמירו שהרי אסרו חז"ל [ניל"ו] השוחט את התרנגולה ומצא בה ביצים גמורות מותרות לאכלן בחלב מ"מ לגבי נבלה החמירו ועוד דגורין אמו ביצת טרפה [מוס' חולין נ"ח] וגם במרפה כשנמרה סמוך לשחיטתה האיסור הוא מדרבנן שהרי לא נגמרה באיסור אך לא פלוג רבנן [כ"י כסס כרסנ"ה] :

י"ד וכיון דביצת נבלה הוא מדרבנן וביצת טרפה הוא מן התורה לכן בספק אם היא ביצת נבלה או ביצת שחומה מותרת דהוה ספק דרבנן ולקולא אבל בספק טרפה ספק שחומה אסורה דספיקא דאורייתא לחומרא ולפ"ז כנטרפה סמוך לשחיטה דהאיסור הוא מדרבנן יש להקל אך יותר נראה לומר דדיינינן לה באיסור תורה שלא נתנו חכמים דבריהם לרשעים [כ"י] וכיון ויספק ביצת נבלה מותרת לכן כל ספק בשחיטה דקיי"ל שהיא כנבלה ביצתה מותרת [ג"ך סק"ו] :

י"ה כתבו המור והש"ע סעיף ג' ביצת נבלה וטרפה אפילו נתערבו באלף כולן אסורות ואינו בטל ברוב או בששים לפי שביצת הוה דבר שבמנין ולא בטל ויש שיכתב הטעם משום בריה [נטע] אבל בס"י ק' יתבאר דרק ביש בה אפרוח הוה בריה דאין בריה בלא נשמה ע"ש והמור וכתובו דאחרונים [ג"ך סק"י ומ"י סק"ו] היא רבינו הבי"ב פסק לקמן בס"י ק"י דדבר שדרכו למנות בטל ואפילו למאן דס"ל דלא בטיל מ"מ ביצים שלפעמים מוכרים במנין ולפעמים שלא במנין [רש"י גי'ה ג' : ד"ס מ"א] ודיא בטיל כמבואר שם אמנם כזה אפשר לומר כיון דהאיראנו דבל מוכרין במנין לא בטיל [פ"ח סק"ט] אבל על רבינו הבי"ב קשה [ושלוי סוכר דניס כיון ש"ל דכ"ס גס גריס אף דלא קיי"ל כן פ"ט כ"ז

י"ב כתבו המור והש"ע וכל הראשונים דעכשו נודעים ליקח ביצים סתם בכל אדם בין ישראל בין עכו"ם לפי שאין ביצי עוף טמא מצוי בינינו ואין רגילות שום אדם למכרם לפי שאין המינים הממאים מצויים אצלנו [מ"ט כסס כרסנ"ה] ועוד שאין אנו לוקחין רק ביצי התרנגולת ואוהו והם ניכרים בשב"ע [סס] וזהו שכתב רבינו הרמ"א בסעיף ב' דווקא בביצים השכיחים דזייט ביצת תרנגולת או אווה וכיוצא בהן אבל אין לוקחין ביצים מעופות שאינם שכיחים יותר מעופות

כיון דהיא נס דכר שנמנין סתמירו נס וז"ע] ובס' ק"י סעיף ה' יתבאר עוד בזה בס"ד :

פז ויש בזה שאלה ביצת נבלה שהיא מרובנת לבת החמירו בה בתערובת ונהי דדבר שאינו כמל כבירה וחל' וכיוצא בזה שאינן כמליון גם באיסור דרכנן לא כמ"ש כמ"ש בס' ק"י מ"ח כביצה דגם כטרפה שהיא מן התורה אין בה טעם הגזן למה אינה נבלה כמ"ש ומה ראו להחמיר גם כנבלה שהוא דרכנן וז"ל רביון דח"ל החמירו בביצת נבלה אפילו נגמרה בקליפתה מה שלא החמירו זה כמב"ח כמ"ש בסעיף י"ג והשוה לגמרי לטרפה ולכן גם הפוסקים החמירו בזה בתערובת ג"כ כבטרפה :

פז ודע שיש מי שאומר דבספק טרפה שנתערבה ג"כ אינה נבלה דאע"ג דלענין דשיל"ס לא החמירו בביצת ספק טרפה כמ"ש בס' ק"ב ס"מ לענין דבר שבמנין יש להחמיר כמו שהחמיר המור בס"ס נ"ז לענין ספק דרוסה שנתערב ע"ש [נ"ח] וכמו שיתבאר בס' ק"י דכל שהספק הראשון איסור מן התורה אינו מותר בתערובות ע"ש אבל מלשון המור וש"ע מבואר להדיא דרק בודאי איסור ולא בספק ונ"ל דטעמם הוא דכיון דכל עיקר שהביצה אינה נבלה אין לזה טעם נכון כמ"ש רכן אין לנו להחמיר בספקיה ובטילה ברוב כדון יבש ביבש וצ"ע לדיוק :

יח כתבו המור והש"ע סעיף ד' הבה תרגולת על זנבה והפילה ביצתה קודם שנגמרה מותרת ואין בה משום אמה"ח וכתב הרשב"א בד"א שאינה מעורה בגידין אבל היתה מעורה בגידין ה"ז כבשר הפורש מן החי ואסורה עכ"ל המור וכשאינה מעורה בגידין אף שלא נגמרה בקליפתה החיצונה אינה כבשר מן החי ואע"ג דלענין בשר בחלב מתירינן כשנגמר החלבון והתלמון אף שהן מעורות בגידים כמ"ש בס' פ"ו מ"מ לענין נבלה החמירו כמ"ש בסעיף י"ג [פס"ח סק"ו] סכניא כיושלמי ס"י דמחומת ניזים סקרימו הרי לנו אסורות אף נזוקק ס"י תמ"ז הנירסא מחומת וכתום מולין ס"ד : ד"ס גיעולו כניאו הנירסא ניזים סקרימו אסורות כלומר סס-קומס אפרוח ע"ס] :

יט אפרוח שנולד מביצת טרפה מותר מפני שאין שאין האפרוח נוצר מן הביצה עד לאחר שנמרחת ואז הוא עפרא בעלמא כן איתא בגמ' [תמורה ל"א] ויש בזה שאלה ואין משכחת לה להאי דינא והרי אמרו ח"ל בביצה [ו'] דביצה שנמצאת במעי התרנגולת אינה מגדלת אפרוחים דגידול אפרוחים אינו אלא בביצה שיצאה מחיים ממעי אמה ע"ש וצ"ל המשכחת לה שילדה הביצה ושחטמה מיר ונמצאת טרפה והיתה המטרפות מקודם ולפ"י תמורה מאד דברי המור וש"ע סעיף ז' שכתבו אפרוח שנולד מביצת נבלה וטרפה מותר עכ"ל דהא נבלה לא משכחת לה אלא כשמתה ואז שהיה פסול בשחיטה ונמצאת במעיה והרי אינה

מגדלת אפרוחים וצ"ל דאגב שיטפא דטרפה נקמו נבלה ולאי דווקא דהרמב"ם כתב דין זה כפ"ג מאיסורי מוצח דאפרוח ביצת טרפה מותר למוצח ע"ש ולא הוכיח וכו' בפ"ג ממאכ"א כתב דין זה ולא הוכיח נבלה ע"ש : **כ** ודע דרבינו הרמ"א כתב על דין זה וי"א דלא נהנין כן ולכתחלה יזהר עכ"ל ורבים דחאו זה שהרי הר"ן מפורש בגמ' [לניס וס"ך סק"ו ופ"ח] ונמ הוא כספרו ד"ה תמה על זה ע"ש ויש מקיימים דין זה מטעם דאסור לשהות הביצה שלא יבא לאוכלה [פ"ו סק"ד] ואין לנו לחדש גזרות מדעתנו [פ"ח ונק"ב] ויש מי שאומר הדוח כמבטל איסור לכתחלה [פ"ח נסס יפ"ז] ואין שום טעם לזה ראמו כמבטל בהורה וכל האיסורים מותרים כשנעשים עפרא בעלמא [י"ח נ"ח המ"מ נפ"י ממכ"ל ס"י י"א דניחא עוף עמא טישב עליו עוף סבור שאסור ולקין עליו כיון דמינו עמא ולא דמי לאפרוח ניחא ערסא ע"ש ומסיים כן בחולין ק"מ . דסבור רובן על ניזי עוף עמא סבור משה"ק דמכני תקח לך ולא ללכניך ע"ש ודברי הר"ן ז"ל נפ"א בספ"ה למר חוקים מניין לניחא עמא וכו' תמוכים מאד ולין לה פחר וז"ש ספ"ח נס"י זה סק"ח לפרש דכריו לא אכין ע"ש ודוק] :

כא כתבו המור והש"ע סעיף ו' אין מוכרין ביצת נבלה וטרפה לעכו"ם שמא יחזור וימכרם לישראל כיצד יעשה ויטרפה בקערה וימכרנה לו שאז ודאי לא יקנה אותה ישראל למנו בד"א שרואים אותה טרופה בידו שיש לחוש שישראל מכרה לו מפני שהיא טרפה [נ"ז] אבל מותר לקנות ממנו פת שלוש בביצים במקום שנוהגים לאכול פיתן כיון שאין רואין אותה טרפה בידו עכ"ל והוסיף המור לומר ואין חוששין ג"כ משום דם שרוב ביצים אין בהם דם שהרי אנו אוכלין ביצים מגולגלים ואין אנו חוששין משום דם עכ"ל וזה שאנו מסתכלין בעת שטורפין ביצים חיים בקערה מפני שכל שיש לברר מבררין ולא משום שמדינא יש חשש משום דם וכמ"ש בס' ס"ו :

כב ויש מן הגדולים שהמה עליהם במה שאסרו גם ביצת נבלה למכור לו והרי איסורו רק מדרבנן כמ"ש ולמה נגזור באיסור דרבנן שמא ימכרנה לישראל [נ"ח ס"י קפ"ז] וכאמת בגמ' [ס"ד] ליהא נבלה ע"ש וכבר כתבנו בסעיף י"ט דהמור והש"ע בס"י זה אגב שיטפא דטרפה נקמי נבלה גם כדבר שאינו כמ"ש שם והיה אפשר לומר דגם ככאן אך לא נראה לומר כן כדבר שכתובין לדיוא ויותר נראה כמו שכתבנו בסעיף ט"ז שהחמירו בתערובת ביצת נבלה מפני שראו שחז"ל השווה לביצת טרפה ע"ש וה"ג י"ל כן ומ"מ דוחק הוא דבשלמא דין תערובת אין מפורש בגמ' אבל דין זה הלא מפורש בגמ' ואך ביכולתם להוסיף על דברי הגמ' לכן נראה כתידון ראשון וצ"ע לדיוא ויש להתיישב בזה :

כג וכתב רבינו הרמ"א ח"ל וי"א דעכשוו שאין נזהרין

מפיהן אין למכור לו ביצה אמורה אפילו טרופה דחיישינן שמא יערבנה עם פה ימכרנה לישראל והכי נהוג במקום ונהנין לעשות הנה עם ביצים ונהנין בו היתר לקנותו אבל בשאר מקומות אין לחוש עכ"ל והאחרונים השיגו עליו דאפילו במקום שאין נוהרין מפיהן מותר למכור להם טרופות רכולי האי אין לחוש [ע"ך וס"ח] ודע דטרופות אסור לקנות מהם בכל מקום אפילו בשמכירין שמעוף טהור הוא ואין רואין בהם דם מ"מ כיון שהדיעוקא לפנינו שהם טרופות יש לחוש שישראל מכרה להם מביצי נבלה וטרופות יאש במקום שאין מוכרין להם טרופות ג"כ כ"מ חיישינן שמא מכרו לו וכן הסכימו גדולי אחרונים [סג] :

כד קי"ל דטרפה אינה יולדת [ל"ח] אמנם כשהיא ודאי טרפה אינו מועיל כלום אפילו ילדה כמ"ש במ"י ג"ו לענין י"ב חדש ע"ש אך בתרנגולת ספק טרפה יש בדיקה ע"י השליל ביצים והיינו דעיבור התרנגולת הוא כ"א יום [בטורות מ"י] דלאחר שנתעברה מן התרנגול שוהה ביצתה ליגמר עד כ"א יום [ס"ח] ולכן אם עתה אינה מטלת ביצים ולאחר כ"א יום המיל ביצים היה סימן שהיא כשרה שאלו היתה טרפה לא היתה מתעברת אבל קודם כ"א יום כשמטלת אין ראייה שהי נתעברה קודם שאירע לה הספק טרפה והטרפות לא תקלקל לה העיבור שקודם שלא תמיל הביצים ולכן כהכרח להמתין מן יום שתפסק להטיל ביצים כ"א יום ואז אם תמיל התכשר וממילא דאם בעה שאירע לה הספק טרפות היא מטלת ביצים צריכים להמתין עד שתפסק מלהטיל מעינה זו ולהמתין כ"א יום כמ"ש וביצים אלו ממעינה הקודמת כל זהמיל אחר הספק טרפות אסור לאכלם וימתין עד שיתברר כמ"ש או שיגרם בקערה ומכרה לעכו"ם שלימות אסור למכור כטרופות וספק טרפות כמו שנתבאר מקודם וכי תרנגולת שעדיין לא ילדה מעולם ימתין כ"א יום מומן שאירע הספק טרפות וכמ"ש ורש"אין להשהות הזמן שעד כ"א יום ואין חוששין להקלה כמו שחששנו במ"י ג"ו לענין המתנת יב"ח דהתם היה זמן מרובה אבל לזמן מועט לא חיישינן ויש מי שחשש גם לזמן דכ"א יום [פנאק"ט כס"ג נס"י] ואין עיקר לחומרא זו שחז"ל לא גזרו עליה ואפילו התחילה להטיל בתוך כ"א יום דצריך להמתין כל ההטלה כמענה זו ולא להשתמש בהביצים ולהמתין אחר"כ כ"א יום כמ"ש מ"מ מותר לעשות כן דכיון שחז"ל לא גזרו עליה אין לנו לגזור גזרות מודעתנו :

כה כתבו הטור והש"ע סעיף ח' ביצת עוף טמא שהתחיל העוף להתרקם בה לוקח עליה משום שרץ העוף וביצי עוף טהור שהתחיל העוף להתרקם בה ואכלה מכין אותו מכת מרדות עכ"ל והוה מדברי הרמב"ם בפ"ג דין ח' כמ"ש הטור בשמו והנה דין ביצת עוף טמא לא נמצא מפורש בנ"מ ורק ביצי עוף טהור שהתחיל להתרקם נמצא בנ"מ [ס"ד] ואסמכוה אקרא

כו וטעמו של הרמב"ם הוא דוראי בעוף טמא שמיני הוא מין טמא ולוקח משום שרץ העוף כמו כן ריקומו היה ג"כ שרץ העוף וכמו דריקומו של שרץ היה כשרץ כמו כן ריקומו של עוף טמא היה כעוף טמא אבל ריקומו של עוף טהור לא שייך בריקומו שם שרץ העוף אף לאסמכתא בעלמא דמט"נ אם ריקומו היה כהוא עצמו הרי הוא טהור גמור כמו שבאמת מן התורה כן הוא ולכן כשרצו חכמים לעשות לזה אסמכתא ולומר שאינו כהוא עצמו ממילא שבהכרח הלה להם ליתן לזה שם אחר לגמרי כשרץ הארץ וכוונתם דכל זמן ריקומו הוא מין שרץ ולא מין עוף [ואולי לזכר נמתינו דה"פ כנ"כ ט"ס וספ"ח סק"ך ע"פ] וגם דעת רש"י שם [ל"ח] כה"ל :

כז ודעת הרשב"א עצמו שאין בזה לא משום שרץ העוף ולא משום שרץ הארץ דשרץ העוף אינה אלא כשיצאה לאויר כעוף המעופף ושרץ הארץ לא שייך בביצה שאינה גידולי קרקע ורק בשרצים חייב על הריקום משום דלענין טומאה מטמא הריקום ע"ש ודעת הרמב"ם הוא דהגדילים כמחובר כמו שרצים שבפירות אינן קרוין שרץ העוף עד שיעופו אבל זה שמינו כבר היה עוף והביצה הוא מעוף טמא לאלתר הוה כשרץ העוף כמו ריקומו של שרץ דלא ליתר היה כשרץ אע"פ שעדיין לא שרץ על הארץ כמו כן ריקומו של עוף טמא אף שלא עפפה עדיין היא כהעוף טמא [ס"ט ס"ג] וזה אין לשאל להרמב"ם במה הרווחנו שחייבנו על ריקומו משום שרץ העוף הא ביצה מעוף טמא ג"כ אמורה מן התורה ד"ל דהרמב"ם הולך לשיטתו שכתבנו במ"י פ"א סעיף ה' דעל ביצת עוף טמא אין חייבין מלקות ע"ש אבל על ריקומו חייבין מלקות [ונ"ס נ"מ לכתלוב] :

כח יש מהראשונים שכתבו דאע"ג דעל ריקומו של עוף טהור אין חייבין מן התורה כמ"ש מ"מ לאחר הריקום כשנעשה בשר חייבין עליו משום נבלה כל זמן שלא יצא לאויר העולם ואפילו נבלו מהביצה ושחטו היה נבלה [ספ"ח] דבגמ' יש מחלוקת באפרוח שלא נתפתחו עיניו וקי"ל דמותר וזה הכל כשיצא לאויר העולם אבל כשהוא כביצה דינו כנפל והוה נבלה ודרשב"א חולק על זה [ט"ס נמכ"נ] וס"ל דכל שלא יצא לאויר העולם אין שם עוף על זה ולא שייך למקרייה נבלה והביא ראייה דאלי"כ למה דוצרכו חכמים לגזור על ריקומו משום שרץ הארץ כיון דהוה נבלה אבל באמת

כאמת אין ענין ול"ו דבתחלת ריקומו אין שם בשר ולא שייך לאסור משום נבלה אבל אח"כ בשנתגדל הבשר שייך בזה שם נבלה [פס"ח ס"ג] ובירושלמי כפ"א רביצה [כ"ח] משמע קצת כהרשב"א ע"ש [ויט לחיות ע"ש היטב ונפ"ח כס וז"ע ודוק] :

כמ ואין לשאול דאך אפשר לימר דריקום עוף טהור איסורו מדרבנן והא הטור והש"ע פסקו כפי" ס"ו דם שהוא מריקם האפרוח חייבין עליו מן התורה דיי"ל דבוראי כשיש דם ריקום חייבין מן התורה וכאן מיידינן דכבר נתהפך הדרם ונעשה גובלא בעלמא [פריסה וס"ך סקנ"ג] ועוד דלאו כולא הוא שיהא דם בריקום וכשיש דם חייבין עליו מן התורה וכאן מיידינן בריקום בלא דם [ס"ו ס"ג ופ"ח סקנ"ג] :

ל כתבו רבותינו בעלי הש"ע בסעיף ה' ביצת עוף טמא שנתבשלה עם אחרות אם היא בקליפתה אינה אוסרת ואם היה קלופה אוסרת ואם היא נקובה דינה כקלופה וצריך ס"א ביצים של היתר כנגדה לבטלה ואפילו אינה שלימה רק טרופה ואם נתבשלה בתבשיל של היתר א"צ אלא ס"ו מן התבשיל לבטלה וביצה שיש בה אפרוח או דם אוסרת המתבשל עמה אפילו אם אינה קלופה וקליפות האיסור מוצטרפין גם עם היתר לבטל האיסור וכ"ש קליפות היתר וביצת טרפה ונבלה דינה כדין ביצת עוף טמא דכל שאינה קלופה ונתבשלה עם אחרות אינה אוסרת דמאי דביעי בעלמא הוא וי"א דכל ביצים דינם שוה ואוסרין אפילו אינם קלופים וכן יש לנהוג בניקום שאין הפ"מ אבל בהפ"מ יש לסמוך אמקליין עכ"ל :

לא ביאור דבריהם דבגמ' [ז"ו:] אמרו דביצה כשהיא אסורה ונתבשלה עם אחרות אין טעמה אוסרת דאין בנתינת טעם שלה רק כמים בעלמא ואם יש בה אפרוח או דם על הקשר במקום שאוסר כל הביצה כפי מה שנתבאר בס"ו ס"ו אוסר נתינת טעם שלה ככל האיסורים דהאפרוח או הדרם נוהגים טעם וצריך ששים לבטל הטעם כבכל האיסורים ובירושלמי תרומות [פ"ו:] איתא דרוקא כשהיא בקליפתה אין טעמה אוסרת אבל קלופה אוסרת והש"ס שלנו אינו מוכיר זה משום דרוב ביצים מבשלים בקליפתן וכשהיא קלופה אוסרת אפילו האחרות אינן קלופות [ס"ך סקנ"ו] דהקליפה טעכבת

הפליטה מהביצה האסורה אבל אינה טעכבת הבליעה מההיתר דבליעה יותר בנקל מפליטה כמי בס"ו ע' וכשטהור מלוח וסמא תפל מותר דהתפל אינו מפליט וכשהטמא מלוח והטהור תפל אסור דהתפל בולע ואין לשאול דאך אפשר לבשל קלופה שלא תתערב גוף הביצה עם האחרות דיי"ל שנקלף רק הקליפה הקשה והרכה נשארה וביכולת לבשלה ושהשאר שלימה ולא תתערב ונקובה ג"כ יוצא הטעם דרך הגב והזהר בקלופה וצ"ל דזה שאמרו בגמ' דטעמה אינה אלא כמים בעלמא לאו דבעיקר הביצה אין בה טעם אלא הטעם היוצא דרך הקליפה הוה כמאי בעלמא ודע דכשמצריכים ששים צריך נגד כל הביצה גם בביצה שיש בה דם אף הדרם הוא במקצתה ס"מ כיון שהוא במקום הריקום יש בכל הביצה טעם דם וכ"ש בביצה שיש בה אפרוח [וחסו גרס שזוסר מנינא אכל נכנסת דס ביצים טלנו ממחירים כמ"ס כפי" ס"ו א"כ ששים נגד פליטה רק בשל כמיו אכל כמיו בטל כיון גם בניסול כמו בתערובת ביצים בלא ניסול שנתבאר ס"ג] :

לב ואמרו חז"ל [ז"ח:] דלבטל ביצה צריך ששים ואחת ולא די בששים ככל האיסורים והרמב"ם ז"ל כפמ"ו דין י"ט מפרש הטעם משום דביצה שיש בה אפרוח הוה ברירה והחמירו להוסיף אחת ולפ"ו ליהא לדין זה כביצת טמאה או כביצת נבלה וטרפה שהרי אינה ברירה וכנגד זה יש חומרא לפי טעמו דאף בנתבשלה בתבשיל צריך ששים ואחת אך הרשב"א הקשה עליו [נחמ"ג ס"ג] הא אגן לבטל פליטתה איירינן ואיזה ענין הוא לברירה וצ"ל להרמב"ם דגם בפליטתה החמירו מטעם זה [עכ"מ] לפיכך פירש הרשב"א דהטעם הוא מפני שיש ביצים גדולים וקטנים החמירו להוסיף אחת ולפ"ו אין זה רק בשנתבשלה עם ביצים ולא בתבשיל וכנגד זה יש חומרא דאף כביצת טמאה ונבלה וטרפה צריך ס"א וא"צ ממש כל כך ביצים שהרי הקליפות מצטרפין אלא זהו לפי הערך הצירוף צריך ס"א [ס"ך סקנ"ו] ויש מהראשונים דס"ל דגם כאינן קלופות אוסרות דס"ל דזה שאומר הש"ס דמאי בעלמא הם אינו לפי המסקנא [עכ"ו:] וכל הפוסקים חלוקים בזה ולכן בהפ"מ אין לחוש לזה [ונסו מוניס כל זבדי כפי"ע ופסקו כהרשב"א ודוק] :

סימן פז דיני איסור בשר בחלב

ואיסור בישוולו . ובו מינ סעיפים :

א איסור בשר בחלב מפורש בתורה דכתיב לא תבשל גדי בחלב אמו ותרנגם אונקלוס לא תיכלון בשר בחלב וגדי לאו דווקא דה"ה שור שה ועו דגדי הוא כולל ולד השור ולד השה ולד העז עד שיפרוש לך גדי עוים כדכתיב וישלח יתודה את גדי העוים וכן ואת עורות גדיי העוים דפרמה דווקא עוים אבל ככ"מ שנאמר

גדי סתם אף שור ושה בכלל [גמ' קי"ג:] וכחלב אמו לאו דווקא דלא שנא בחלב אמו ולא שנא בחלב אחרר אלא שדיבר בהרוב בהוה שבשענה שהוא קמ"ן או אמו מינקת אותה ויש לה חלב [פריסה:] וק"ו הדברים דאם אסרה תורה לבשל הבשר עם החלב שהיו ביחד מאם אחת וינק מהחלב ק"ו לחלב אתר שלא היו ביחד כלל

אסור ואין צריך לומר אכילתו כמו ששהק מלאסור הבת מאחר שאסר בת הבת עכ"ל וזהו סיברי המדרש כמ"ש הפ"ט ע"ש ולא כדברי הגמ' [למ"ז] :

אמנם לענין נראה דא"ש הכל דהנה הלהא קראי בתיבי בלשון בישול וחד קרא הוא לגופיה לבישול כמש"כ בפשטיה וחד קרא לאיסור אכילה וחד לאיסור הנאה ולמה שינתה התידה כשנתה וכתבה לשון בישול ולזה דרשינן מקרא דאחי לאבילה ולא כתבה בלשון אכילה לומר לך שלוקין עליו אפילו שלא כדרך הנאת אכילה וקרא דאחי להנאה ששינתה אותו ללשון בישול ולא כתבה לא התנה לכדנני דרק דרך בישול לכך אסרה תורה והרמב"ם ז"ל משמענו ענין אחר דהנה יש לשאול הן אמר דכולהו אתו לדרשא מיהו עכ"פ איפה מבואר בתורה להדיא איסור אכילה לזה אומר דאכילה נכללה ממש בלשון בישול דכיון דאפילו בישומו

[ע' נמ' קי"ד] ואין זה מגדרי ק"ו שנאמר בזה אין עונשין מן הדין דוזה רק גילוי מילתא בעלמא ייותר מגילוי מילתא [ועתה' סוף סעיף ו' וזוהי]

ב משונה איסור בב"ח מכל האיסורים בשני דברים דרובו איסורי תורה סותרים בהנאה לבר ערלה וכלאי הברס ובב"ח אסור בהנאה וכל איסורי תורה אין האיסור רק באכילתם בלבד או איסורי הנאה גם בהנאתם אבל לא בבישולם ובב"ח אסור גם בבישול בלבד בלא אכילה וגם בלא הנאה ורק מלקות אין חייבים אלא על אכילה ועל הבישול ולא בהנאה לשימת הרמב"ם שבארנו בס"פ סעיף ל"ו ובארנו שם המע"כ ע"ש ויש מרבותינו שמשמע מדבריהם שהולקי'ם בזה וס"ל דגם על איסור הנאה לוקין [עמל"מ ס"ב מס יס"ח הל' ס' פסל"ך כז ופטר"מ ס"ח ס' תמ"ג יספרמ"ג נפתימתו ל"ג נכ"ח] :

ג ועוד יש בה חומר מכל איסורי אכילה דכל איסורי אכילה אין לוקין עליהן אלא כדרך הנאתן מסני שלא שלח כתוב בלשון אכילה משמע דרך אכילה אבל בב"ח לוקין אף שלא כדרך הנאתן ובארנו זה לעיל בס"פ ס"ה ע"ש וכך אמרו חז"ל [פסחים כ"ג.] דלפיכך לא כתיב בבב"ח לשון אכילה לומר שלוקין עליהן אפילו שלא כדרך הנאתן ולכן אפילו אם עירב דבר מן לתוך קדרה של בב"ח ואכלו חייב וכן אם אבל הכב"ח אחר שהסריח ונהבטל מאוכל אדם ג"ל דחייב [כ"מ מרמז"ס ס"ד כל י"א ופ"ק גל"ג ס"ה ז"ס נהדיא ל"ג חס לסהריך ע"ש וזוהי] אבל התהוות הכב"ח צריך בלא פגם כמ"ש בסעיף ה"ג :

ד ומניין למדנו ישבב"ח אסור בהנאה כך קבלו חז"ל נאמר לא תבשל גדי בחלב אמו ג' פעמים במשפטים ובכי השא ובראה אחד לאיסור אכילה ואחד לאיסור הנאה ואחד לאיסור בישול [ק"ו:] וכתבו הטור והש"ע דלכן כתבה התורה לאכילה בלשון בישול לומר שאינו אסור מן התורה אלא דרך בישול ולא במליחה ולא בבבוש ואף ע"פ שבכל האיסורים היה כבוש כמבוסל מ"מ בבב"ח לא אסרה תורה רק דרך בישול בלבד אבל מדרבנן אסור בכל ענין ואפילו לאכול שניהם יחד בלא מליחה וכבישה אסור מדרבנן ולא עוד אלא שצריך להמתין בין אכילת בשר לחלב כמו שיתבאר בס"פ פ"ט :

ה ודע דמעם זה דרך בישול אסרה תורה איתא בגמ' [ק"ח:] ע"ש ולכן כתבה התורה בלשון בישול ולא בלשון אכילה כמ"ש הטור והש"ע ולפ"ו יש להבין כמה שאמרו חז"ל [פסחים כ"ה] מעם אחר שלא כתבה בלשון אכילה לומר שלוקין עליהן אפילו שלא כדרך הנאתן כמ"ש בסעיף ג' והם כסותרים זה את זה דמננין למידרש שני דיוגים משינוי זה ויותר מזה תמוהים דברי הרמב"ם בפ"מ דין כ' וז"ל לא שתק הכתוב מלאסור האכילה אלא מפני שאסור הבישול כלומר אפילו בישולו

אסור כ"ש אכילתו והיה כאלו כתיב בהדיא לא תבשל גדי בחלב אמו לאוכלה דעל מה מבשלין אם לא לאכול רק לשון אכילה מפורש לא היה ביכולה לכתוב מפני הדרשות שבארנו וזהו שמדסה לבה דכיון דמפורש בת הבת הנה כמפורש בת דמ"א לבת הבת בלא בת וכמו כן אכילה ובישול ענין אחד הוא וזהו כאלו כתבה אכילה מפורש וק"ו הדברים דאם כל האיסורים שסותרים בבישולם אסורים באכילה ק"ו לבב"ח שאסור בבישול האסור באכילה ואין זה מגדרי ק"ו אלא גילוי מילתא בעלמא ועוד כיון שיש לאו בפ"ע על איסור אכילה אפילו אם היה זה מגדרי ק"ו שפיר מלקינן על אכילתו [עמל"מ ז' וכן ל"ג נכנסד' ע"ו דדרים לנתי מנ"ש ולא מנ"ד דניתי מילתא בעלמא סוף פ"ט ג"כ וזוהי] :

ז וכיון שאסור בהנאה אסור גם ליתנו לכלבים אלא ישליכנו למקום המיניפות ואף אם שרפו אפרו אסור וכמ"ש הרמב"ם ריש פ"ט חז"ל בב"ח אסור לבשלו ואסור לאכלו מן התורה ואסור בהנאה וקוברין אותו ואפרו אסור כאפר כל הנקברין [מסנה ג' ס"ג תמורה] וכי שיבשל משניהם כויה כאחד לוקה שנאמר לא תבשל גדי בחלב אמו וכן האוכל כויה משניהם מהבשר והחלב שנתבשלו כאחד לוקה ואע"פ שלא בשל עכ"ל כלומר אע"פ שלא בשל בעצמו אלא אחרים בישולו :

ח וכל בב"ח שאיסורו הוא מדרבנן מותר בהנאה כגון בב"ח שע"י מליחה וע"י כבישה וכן בישול בשר עוף בחלב או בשר חיה שיתבאר דאיסורו הוא מדרבנן מותר בהנאה וכן בבישול שכן כתב הרמב"ם שם כדן ד' וז"ל וכן בשר חיה ועוף בין בחלב חיה בין בחלב בהמה אינו אסור באכילה מן התורה לפיכך מותר לבשלו ומותר בהנאה ואסור באכילה מד"ס כדי שלא יפשעו העם ויבואו לירי אסור בב"ח של תורה וכו' עכ"ל וכ"כ רבינו הכ"ז בסעיף ב' חז"ל ובשר חיה ועוף אפילו בחלב מזהיה מותר בבישול ובהנאה ואף באכילה אינו אסור אלא מדרבנן עכ"ל וכ"כ הטור חז"ל ובשר חיה

לה והתורה אמרה בחלב אמו ממילא מצינו אינו ככלל זה וכ"ש צלי וכן נלע"ד עיקר לדינא ומ"מ מחוייב הישראל להרחיק א"ע שהוא בעצמו לא יסגן זה ויצוה לכותי לטגן [דכוס ליכא גס חסס מרליח עין שסכסנו מקודס נסס ספרמ"ג ועמ"ס נסעיף ע'] :

יב אין בכ"ח נוהג אלא בבשר בהמה מהורה עם חלב בהמה מהורה אפילו הבשר היא מרפה או נבלה וכן החלב אבל בשר בהמה טמאה בחלב מהורה או בשר מהורה בחלב טמאה וכ"ש כישנייהם טמאים אין כשר בכ"ח נוהג בהם לענין בישול והנאה ומותר לבשרם וליהנות מהם ולזה נאמר גרי בחלב אמו כלומר מהורה וכתב הרמב"ם שם המבשול בשר מטה או חלב וכיצא בהן בחלב לוקה על בישולו ואינו לוקה על אכילתו משום בכ"ח שאין איסור בשר בחלב חל על איסור נבלה או איסור חלב שאין כאן לא איסור כולל ולא איסור מוסיף ולא איסור בת אחת עכ"ל וכן אינו

חיה ועוף אפילו בחלב מהורה אינו אלא סדרבנן ומותר בכישול ובהנאה עכ"ל וגם רבינו הרמ"א בסעיף א' שכתב וז"ל כל בשר בחלב שאינו אסור מן התורה מותר בהנאה עכ"ל וכונתו לבכ"ח שע"י מליחה או כביש דכמו שבשר חיה ועוף בחלב מותר בהנאה מפני שהן מדרבנן ומותרים אפילו כשנתבשרו יחד כמו כן בשר בהמה בחלב ע"י מליחה או כבישה או שארי איסורי דרבנן שיתבאר בס"י זה מותרין בהנאה וזהו כוונתו להוסיף על דברי הטור והש"ע :

מ ויש מהגדולים שאומרים דגם באיסור בכ"ח דרבנן אסור בהנאה דישאום כשל תורה [כ"ח וי"ט ס' ק'] ויש רוצים לומר דבשר חיה ועוף אסור מן התורה [סס] אבל גדולי האחרונים דחו דבריהם שאין לנו לזוז מדברי הרמב"ם וטור וש"ע [פ"ז סק"א וס"ד סק"ב וסק"ד ותמידי על ספרמ"ג נמ"ז סק"א ונ"ד סק"ב שם לאסור נניסול מפני מרליח עין ע"ס מנ"ל למדס דכר ננד חנות העולס וניולדי לכל ננ"ס דרננן מותר נניסול וכנסלס] :

י מצינו בשר בחמאה על המחבת יש מחלוקת בין הגדולים אם הוא דאורייתא או דרבנן ונ"מ אם מותר בדנאה ובבישול כלומר אם מותר לישראל לטגן בשר בחמאה בעד כותי ולקבל ריוח מזה ודבר זה מצוי מאד בהאכסניות רי"א דהוה כבישול שהרי אפילו הוא צלי אש בלבד כמו צליית הק"פ כתיב ויבשלו הפסח [ל"ז כ"ש מצינו אבל דעת רש"י ותוס' סניסד ס':] מצינו אינו בישול ע"ש וצ"ל דזה שהפסוק קרא לצליית הפסח בישול לרש"י אתי כמו שררשו בספרי ס"פ ראה דכתיב גבי פסח ובשלת ואכלת ע"ש או דקאי על החגיגה שעם הפסח ולכן י"א מצינו אינו בכלל בישול ומותר בהנאה [פמ"ג נמ"ז סק"א נסס מנ"י] ובהפ"מ יש לסמוך על זה [נס] ואין להביא ראיה להיתר מריש פ"ו דנדרים הנודר מן המבושול מותר בצלי חרא מצינו ערוף מצלי ועוד דשם המעם משום דהולכים אחר לשון בני אדם כמבואר שם בגמ' אבל בלשון תורה מבואר שם בירושלמי דצלי בכלל בישול ומביא ראיה מן ויבשלו הפסח ע"ש וא"כ כ"ש מצינו וכן להיפך אין להביא ראיה לאיסור מירושלמי שבת [פ"ו ה"ג] דבשבת חייב על צלי ומצינו כמו בבישול דמה ענין שבת לזה דאטו בשבת כתיב בישול בתורה והם אכ מ"אכה כמו בישול או דהוה הולדה דבישול וג"כ חייב בשבת שהרי בשבת אפילו המתוך אבר חייב משום מבשל כמבואר שם י"א וכיון דרש"י ותוס' ס"ל מצינו אינו בכלל בישול לענין בכ"ח ודאי כן הוא והאוסרים שהקשו הרי מן התורה מצינו וצלי בכלל בישול נ"ל ראפשר לומר דאפילו אם כן הוא בכל הדברים מ"מ בכב"ח אינו כן דכיון דהתורה אמרה לא תבשל גרי בחלב אמו ובחלב לא משכחת לה לא צלי ולא מצינו דאם יטגן בשר בחלב הרי אינו זה מצינו אלא בישול כטובן ונהי דבחמאה משכחת לה מצינו כיון דבחלב לא משכחת

אסור בהנאה [נסי' המטניות ס"ג לכריתות] ולא מקרי הנאה איסור מוסיף שנאמר דבאמת יהיה אסור בהנאה דכבר בארנו בס"י פ"ה סעיף ל"ז דבאיסורי מאכלות אין איסור הנאה באותן שיש בהן איסורי הנאה דבר בפ"ע והאכילה הוא חלק מחלקי הנאה ולכן אין בהנאה חיוב מלקות וממילא שאין זה איסור מוסיף ומותר בהנאה ורק בהקדש דאיסור הנאה בה הוא ענין בפ"ע שפיר הוה הנאה איסור מוסיף [וחכו תורף כיונחו סס ודוק] וי"א דגם בדרקש לא הוה איסור הנאה איסור מוסיף וחז"ל שקראו לה איסור מוסיף [סס י"ד:] לאו דרוקא אלא כלומר איסור חמור [מוס' מולין ק"א ד"ה איסור] ולמה לא מקרי איסור בישול איסור מוסיף ונאמר כיון דאתוסף בחתיכה זו איסור בישול ילקה גם על אכילתו כבכל איסור מוסיף יראה לי משום דקורם הבישול א"א לחייבו על אכילתו משום נכ"ח שהרי רק דרך בישול אסרה תורה ואחר שנתבשל כבר עבר האיסור של הבישול ואין בו עוד איסור בישול ואיך נאמר שילקה עתה על אכילתו מפני שיש בה איסור מוסיף הלא כבר עבר איסור זה [וכן י"ל נמ' קי"ט פ"ט] או אפשר לומר כיון דעל הבשר עצמו בלא צירוף החלב אין בו איסור בישול א"א להוסיף עד זה הבשר נבלה או על החלב איסור אכילה מטעם בכ"ח שהרי בהבשר לבדו אין בו איסור מוסיף ולא דמי לכל איסור מוסיף שהמוסיף הוא על חתיכה זו בעצמה בלא צירוף דבר אחר וממילא דגם על הנאה י"ל מעם זה וע"ע [לממ"ס חין קסילס נרות שמערכין נס חמלס ועי"ל סעיף ו' ודוק] :

יג ולשון המור בזה מרחו בו המפרשים שכתב ואינו נוהג אלא במהורה וכו' אבל בשר מהורה בחלב טמאה או בשר טמאה בחלב מהורה ובשר חיה ועוף אפילו בחלב מהורה אינו אלא סדרבנן ומותר בכישול ובהנאה עכ"ל דמישמע מלשונו דגם מהורה בטמאה או בטמאה במהורה אסרו מדרבנן באכילה כמו בבשר חיה ועוף ותימא

בספרי הרופאים שיש סכנה ברגים בחלב ואינו כן דרכנו בחיי כתב בס' משפמים שהסכנה הוא ברגים עם נבינה וזוהו נופל צרעת על האדם ע"ש ולא ברגים בחלב ועוד דאם כדבריהם למה לא קבע זה בש"ע ועוד דכל העולם אוכלים זה ונחשב למאכל חשוב ולכן לית מאן דחש להא מילתא ויכולים לאכול בלי שום קפידא חלילה [ופתוס' ספ"ג דמ"ק] :

מן וכתב רבינו הרמ"א בסעף ג' דהגו לעשות הלב משקדים ומצוחים בה בשר עוף האיל ואינו רק מדרבנן אבל בשר בהמה יש להניח אצל החלב שקדים משום מראית העין כמ"ש לעיל סי' ס"ו לענין רפ עכ"ל ויש שהקשו עליו דמצינו שגם באיסורי דרבנן חששו למראית עין באיסורי שבת [ענה נ"ד] ולי נראה דמאיסורי שבת אין ללמוד דכבר כתב הרמב"ן ז"ל דכל איסורי שבת דרבנן הוה כדאורייתא וראיה שדרי מצינו בנביאים איסור סקח וממכר בנחמיה ע"ש ועוד אפשר לומר פשוט דודאי אין דרך לבשל בשר בחלב שקדים אלא שאוכלים הבשר עם החלב שקדים ולכן בבשר בהמה אף דבלא בישול הוי ג"כ רק איסור דרבנן ס"מ חששו למראית עין אבל בכשר עוף דאף בבישול אינו אלא איסור דרבנן באכילתו ולכן בלא בישול אין חשש כלל דווד כתרי דרבנן [פסמ"ג גמ"ו סק"ד] וס"מ נכון להחמיר גם בעוף כיון שיש איסורין :

יך אסור לבשל בחלב אשה מפני מראית העין ואם נפל לתוך התבשיל במל וא"צ שיעור כ"כ הרשב"א וכתב רבינו הרמ"א בסעף ר' ונראה לפ"י דכ"ש דאסור לבשל לכתחלה בחלב סמאה או בשר סמא בחלב סודר ורוקא בשר בהמה אבל בעוף דרבנן אין לחוש עכ"ל ויש תולקים בזה דרוקא בדברי המותר לאכול חשו למראית עין אבל לא בדברי שאסור באכילה [פ"ו וס"ך] ועוד דאיך אפשר לאסור דבר שחכמי הש"ס התירו להדיא ורוקא לומר דזהו במקום דליכא מראית עין שדרי קי"ל דכל שאסרו מפני מראית העין אפילו כחדרי חדרים אסור הגם שיש חלק מ"מ לא מסתבר לומר כן וגם דוחק לומר דהמשנה והגמ' לא מיירו באיסור מראית העין [פס"ך סק"ו] והרשב"א עצמו בתשו' כתב דסמאה מותר לבשל אך שקשה להקל מאחר שיצא מפי רבינו הרמ"א וצ"ע ופשוט דלרפואה אין כאן חשש כלל :

יך שאלו להרדב"ן ז"ל [ח"ג סי' תר"ו] על מה שנהגו ליתן בתוך הצוקע"ד בזמן שובבשים אותו חלב של בהמה מזהרה תרי למאה אם מותר לאכול עם בשר והשיב דאין כאן בית מידוש שהרי נותנים כפלים מים והרי נתבטל במים ובצוקע"ד ולא שייך בזה לומר אין מבטלין איסור לכתחלה שהרי בשעה שמבטלו אינו איסור והאיסור אינו אלא בשעה שאוכלו עם בשר ואו כבר נתבטל ועוד שהחלב האור שואבו ושורפו [פנ"ח חק"ו ופ"ן דנ"ו מונ"ט ע"י"ט ונ"ג סק"ד] ספקוה ספ"ח"ל ס"ס ס"כ

וחיטא דבשלאמא בבשר היה ועוף שבישלו בחלב מהורה דמן התורה מותרין שפיר גזרו רבנן על אכילתן אבל סמאה ומהורה דאסורין מן התורה למה הוצרכו רבנן לגזור על אכילתן ובודאי דכוונתו רק על בשר היה ועוף בחלב וא"כ אין לשומו מרוקק [כ"י] וי"א דכוונת המור הוא שגם באלו גזרו מדרבנן ונ"מ לענין חג"ג דלהרבה פוסקים לא אמרין זה רק בבב"ח ולא בשאר איסורים לזה קמ"ל דסמאה במהורה אמרין ג"כ חג"ג [כ"ח ודיסק] ורבים דחו דבר זה דודאי לא שייך איסור בב"ח בזה כיון דמן התורה אסור למה להם לחכמים לגזור בזה לאיזה ענין שהוא [מ"ו סק"ג וס"ך סק"ג וס"ח וכר"פ ולר"ד רקי"ל] בכל האיסורים חג"ג כמ"ש בס"י ז"ב אין נ"מ כלל בזה : יך ולי נראה דדבר גדול השמיענו המור בזה ונ"מ לדינא כמו שיתבאר ולא שמעם בב"ח דודאי אין בזה שום איסור בב"ח גם מדרבנן אלא מעמא אחרינא אית ביה דהגה יש להקשות על הגמ' והפוסקים שהתירו לבשל ולהתות בבשר סמאה בחלב מהורה או להיפך ומשמע דמותר לכוור לבתי והא קי"ל לקמן במ" קי"ז דדבר האסור באכילה מן התורה אסור להשתכר בו כמכירה לבתי לאכול ולהרבה פוסקים הוי איסור תורה כמו שיתבאר שם ודוחק לומר דמיירי כגודמנו דזה לא שייך על טמאה אלא בנייד ע"ש וצ"ל כיון דרבנן אחז סהן מהור הבשר או החלב עיקר כוננתו על המור והטמא דזה כגודמן לו דשרי אך קשה הא גם המור נאסר ע"י בישול עם הטמא ע"י נתינת מעם אמנם המור ביאר לקמן סי' צ"ח דנותן מעם מין בשאינו מינו לשיטת רש"י הוא דרבנן ולשאריו פוסקים אף שהוא מן התורה אין לוקן עליו עד שיהיה כותה כבא"פ ע"ש ואינו ג"כ לענין זה חמור מאיסור דרבנן דשרי להשתכר בו כמבואר שם ולכן הש"ס והפוסקים לא התירו בבישול ובהנאה רק כשאתר מהם מהור אבל בשר סמאה בחלב סמאה אסור בבישול והנאה ממעם איסור עשיית סחורה ולכן דקדק המור לכתוב על שניהם שאינו אלא דרבנן וכוננתו על בשר עוף בחלב איסור אכילתו מדרבנן ועל סמאה במהורה איסור מכירתו מדרבנן ולכן מותר בבישול ובהנאה כלומר למכרו לבתי ולהשתכר בזה [כנל"ט ד'] :

מן כבר נתבאר דבשר היה ועוף מותר מן התורה ומדרבנן אסור לאכול ולכן מותרים בבישול ובהנאה וכן הבריעו גדולי אחרונים ודלא כיש שרוצים להחמיר בזה וכן הדין בבשר בהמה עם חלב היה אבל בשר רגים החגבים אין בהם איסור אכילה בחלב אפילו מדרבנן ופשיטא שיכול לבשל רגים עם חלב ולאוכלן וכן המנהג פשוט בכל תפוצות ישראל ודע ששעות נפל בספרו הגדול של רבינו ב"י שכתב שאין לאכול רגים בחלב מפני הסכנה כמבואר בא"ח סי' קע"ג ושם מבואר על בשרן ברגים שיש סכנה וכבר השינו רבינו הרמ"א בספרו ר"מ ויש שרצים לקיים זה ואמרו שמצאו

אזל זכ הַקֹּטֶר עַם נֶשֶׁר עוֹד כַּחַס עַם נֶשֶׁם כֹּהֵ"ג שֶׁקֹּטֵם' כַּסְעוּדָה מִזֵּה אֵילֹנָיו אַחֲרֵי נֶשֶׁר אֲרוּרָה שֶׁנֶּחְבֵּל בְּחֶלֶב שְׂקִידִים וְכַרְוֵם מִמּוֹלֵד בְּנֶשֶׁר עַם חֶלֶב שְׂקִידִים וְכִיּוֹן שֶׁחֶלֶב שְׂקִידִים מִטֵּמֵא וְאִין יִכְרַח לְהִדְיָ אִין כֹּאן מִרְחִיט פִּין] :

י כתב הטור וביצי הנמצאים בעופות מותרים לאכלן בחלב בד"א שהן נמירות אבל אם אינן נמירות הרי הן כבשר העוף עצמו ואיזה נמורה נהב הרשב"א כל שיש לה חלבון והלמין אע"פ שהיא מעורה בגידין ה"ו נמורה אין לה אלא הרמון עדיין כשר הוא ורש"י פירש בשננמר החלמון ועדיין היא אדומה ומעורה כמו השלל של הביצים המחוברת באשכול שרי ויראה מדבריו שמתיר אפילו אין לה עדיין חלבון ע"כ"ל ורבינו הב"י בסעיף ה' כתב ביצים הנמצאים בעופות אם הם נמורות דהיינו שיש להם חלבון וחלמון אע"פ שהיא מעורה בגידים ה"ו נמורה ומותר לאכילה בחלב אבל אם אין לה אלא חלמון אסור לבשרם בחלב אבל אם אכלם בפני עצמם מותר לאכול אחריהם נבניה או חלב עכ"ל וזהו כשיטת הרשב"א שכתור ולא כשיטת רש"י :

כ ויראה לי שזה שכתבו לשיטת הרשב"א כשיש לה חלבון וחלמון אף שמעורה בגידין מותר לאכלה בחלב אין הבונה הווקא שננמר גם החריבון בשלימות עם קליפתה הרכה ולא נחסר רק הקליפה הקשה דא"כ איך היא מעורה בגידין דזה אלו רואים בחוש כשמוצאים ביצה נמורה בחלבון וחלמון ובלא הקליפה הקשה היא מונחת בפ"ע ואינה מעורה כלל אף במקצת וכ"כ הרשב"א עצמו בתה"ב [גיט' נ' ע"ד] וז"ל ושלל איתן שנשללו מן הגידין ונפרדו ועדיין לא נתקשה קליפתה העליונה דבהם יב"ע אינן כבשר וכו' דאף ר"י לא אסר אלא כל זמן שמעורות בגידין עכ"ל כלומר ואנן קי"ל כרכנן [גיט' ו'] דאפילו מעורות בגידין מותר הרי מפורש דאף קודם קישוי קליפה העליונה אינה מעורה בגידין אלא כוונתם שיש לה חלבון וחלמון כלומר החלמון נגמר והחלבון עדיין בגידולו דאו עדיין היא מעורה קצה בגידין וכשננמר גם החלבון נפרדה לגמרי מהגידין אף קודם קישוי הקליפה :

כא וזהו שדקדק הטור בדבריו לשיטת רש"י כתב שננמר החלמון ולשיטת הרשב"א כתב שיש לה חלבון וחלמון ולא כתב שננמר החלבון והחלמון מפני שהחלבון עדיין לא נגמר ובזה סובן ג"כ מה שכתב לשיטת רש"י ויראה מדבריו שמתיר אפילו אין לה עדיין חלבון עכ"ל ולכאורה אינו מובן מ"ש ויראה מדבריו וכו' הלא מבוואר כתב רש"י כן שהחלמון נגמר וממילא דעדיין אין כאן חלבון אלא מפני שאפשר לומר ככוונתו שהחלמון נגמר והחלבון עדיין לא נגמר אבל מקצת החלבון יש ולפ"י לא פליג רש"י עם הרשב"א ולזה אומר הטור שמדבריו רש"י משמע שאפילו אין לה עדיין חלבון כלל מותר כיון שהחלמון נגמר בשלימות ולפ"י פליגי לדינא [ומורף כוונתו מ"ס דרש"י פ"י ע"ס וטע"ס

שמעורס עדיין וכו' ולפ"י יכול להיות גם כשיש חלבון אך פ"מ"ס שהחלמון לכדו נגמר ממנו דל"ן לה חלבון כלל וז"ע בחי"כ ע"ס ו' . ל"כ ומלא שכתבו ופי' סקונטרס דנמורות קאי לחלמון אלל לא נהקשה עדיין וכו' עכ"ל ורש"י לא כתב כן ע"כ ולדבריהם זה ככרסכ"א ועוד ויהר וזו"ל זל"אכא דאמרי ע"כ כ"ו כ"ו ורש"י פ"י ללשון ראשון ולא פליגי עם הרסכ"א אך הטור אינו סובר כן וז"ע ודוק] :

כב וראיתי לאחר מגדולי המפרשים שכתב וז"ל והעיקר דנמורות דהיינו שננמרו בחלמון וחלבון דאם אותן שקליפתן רכה מעורות אפילו דיעבד אסור ואם אינן מעורות מותר אבל אותן הקטנים שלא ננמרו אלא בחלבון לבד אפילו אינן מעורות אסור אפילו דיעבד דבגוף הכשר ניהו וכן פסק בהור"ח שמתא אלא שלא חילק בין מעורות או לאו ומשמע מדבריו דאותן שננמרו בחלמון וחלבון אפילו מעורות מותר והעיקר כמ"ש גם צ"ע קצת למה לא הגיה כאן כלום [ע"ד סק"י] ולענ"ד דבריהם תמוזים הם דכל שננמרו בחלמון וחלבון א"א שיהיו מעורות וכל שננמר החלמון לבד א"א שלא יהיו מעורות ויפה עשה הרמ"א שר"מ שלא חילק בת"ח ושלא הגיה כאן כלום וכאשר בררנו בסעי' הקודמים בס"ד :

כג הקשו הגדולים דהכא שרינן כשיש להם חלמון וחלבון אף שמעורות בגידים ולעיל בס"י פ"ו נתבאר בהכה תרנגולת על זנבה והמילה ביצים דאסורות משום אמה"ח כשרן עדיין מעורות בגידים ודין זה הוא ג"כ מהרשב"א כמ"ש שם סעיף י"ח וכבר כתבנו שם דלענין נבלה החמירו ויש מי שתיירץ דבבשר עוף בחלב דרבנן הקילו [ע"ד סק"י] ויש מי שתיירץ דאיסור אמה"ח שאני דהא אי לאו דהתיירה תורה ביצים היינו אוסרין כל ביצים מפני אמה"ח וכשהתיירה תורה לא התיירה רק אותן שאינן מעורות [ע"ד] ויש מי שתיירץ דאיסור בב"ח כמעט הלוי וכשיש חלבון וחלמון אף שהן מעורות אין בהם מעט בשר משא"כ איסור אמה"ח אינו תלוי כמעט כל זמן שמעורות [ע"ד סק"י] נשמ"ו ולי נראה דודאי גם כשם דינו כמו בכאן אף בשם א"א לברר באופן אחר דהנה כבר בארנו דכשננמר גם החלבון שוב אינן מעורות בגידין וקודם נמר החלבון הוא רפה מאד באופן שכהפילה התרנגולת ישתפך לגמרי ולא ישאר רק החלמון ונידול החלבון א"א להכיר רק בהמצאו בפנים התרנגולת ולא כשתפיל ולפ"י שפיר קאמר הרשב"א בשם דאם אינה מעורה בגידין והיינו כגמר החלמון והחלבון מותר וכשהיא מעורה בגידין א"א להכיר רק החלמון ואסור :

כד וזה שכתב רבינו הב"י דאם אין לה אלא חלמון אסור לבשרה בחלב לאו דווקא דבישול בשר עוף בחלב מותר כמו שנתבאר וכוונתו על אכילה ונקיט לשון התורה שקראתה לאכילה בישול [ע"ד פרי"ח סק"י] וזה שכתב דאם אכלם בפ"ע מותר לאכול אחריהם נבניה

זה ראייה כלל דבגמ' אין זה רק הוח אמינא ובלא"ה רחי לה שפיר ע"ש רדחיה זו הוא רוחק כמובן והש"ס רחי לה ברווחא [ומ"ג לסדוקה של הטובי' להמי כר"מ ועפ"ם סק"ד]:

כ"ט אבל המבשל שיליא או עור ונגידים ועצמות ועיקרי קרנים וטלפים הרכים פטור וכן האוכלן פטור ומ"ם איסורא מיהא איבא בין בבישול בין באכילה ואפילו עצמות קשים ונגידים קשים [עפ"מ סק"ג] ומוח שבעצמות הוה כבשר ממש ואם נמצא עצם חלול שנתבשל בחלב ויש להסתפק שמה היה בו מוח ונמס בהלכ ואולי אין ישיש נגדו אין להחזיק ריעוהא אם לא שדרכו של זה העצם להיות בו מוח הריבה דאו הוה ספיקא דאורייתא ואולינן לחזירא דמשום העצם בלבד אם היא קשה נראה דא"צ ס' בדיעבד ובעצם רך נראה דצריך ס' [כ"ג ועפ"מ ס' וזקן] ונראה לענין עור באותן שעוהותיהן כבשרן כמ"ש הרמב"ם ספ"ד והיינו עור השליל ועור יתחת האליה ועור בית הנושת גם לענין כב"ח יש לדונם כבשר וצ"ע [עפ"מ ס']:

ל כתב רבינו הרמ"א בסעיף ו' י"א דאסור לחתות האש תחת קריה של עכו"ם לפי שהם מבשלים בהם פעמים חלב פעמים בשר והמתנה תחת קריה שלהם בא לידי בישול כב"ח עוד כתבו דאין לערב מים שהדיוו בהם כלי בשר עם מים שהדיוו בהם כלי חלב וליהן לפני בהמה דאבורים בהגאה עוד כתבו דהכלי שעושין בו מים לחפיפת הראש אין לשמש בו דעושין אותה מעפר שעל הכירה והגילות הוא להתערב שם בשר וחלב ולכן יש לאסור ג"כ להשתמש מן הקדרות של התגורים שבבית החורף משום דנתוים עליהם דפעמים בשר וחלב מן הקדרות שמבשלים בתגורים ובריעבד אין לחוש בכל זה ואף לכתחלה אין בזה אלא חומרות בעלמא והמיקל לא הפסיד עכ"ל ולכן הריבה אין נזהרין בכל זה [עפ"מ סק"ח ופמ"ג וזקן]:

לא דמעט דאינם אלא חומרות בעלמא בדין הראשון לחתות תחת קריה שלהם י"ל כשני טעמים או משום דאין בישול אחר בישול כבב"ח כמו לענין שבת דלהרבה פוסקים אין בישול אחר בישול כמ"ש בא"ח ס' ש"ח או שהמעט הוא משום דבשר בחלב הכלוע בבלי לא שייך בזה בישול דאין זה דרך בישול שאמרה תורה וכ"כ האחרונים דמעט זה עיקר וכתבו דיש בישול אחר בישול כבב"ח נמור שאינו בלוע [פליתי סק"ג ופמ"ג סק"ח] ויש מי שכתב דהגם דלפי הסברא י"ל דאין בישול אחר בישול כבב"ח מ"ם יש ראייה כמ"ם [ק"ד]: דיש בישול אחר בישול כמו שיתבאר בס"ד:

ל"ב דאמרו שם דמעטא דאבורי להעלות על השלחן נבינה עם בשר נזירה שאמר יעלה כאלפס רותח וחוה וראי שאין מעלין על השלחן דבר שלא נתבשל ובראי הבשר נתבשל כבר ועכ"ל נזרו שלא לבא לידי איסור דאורייתא אם יתנו נבינה כהאלפס הוא [פליתי

נבינה או חלב יש חורקים בזה וס"ל דכל דתקון רכנן בעין דאורייתא חמין [פלי"ח] והתקל יש לו על כה לסמוך וכתבו גדולי האחרונים שכנות ישראל שלנו נהגו שאפילו במצאם ביצים שלמים בקליפתם הקשה שלא לאוכלן עם חלב אבל כשהפילה הביצה אף בקליפה רכה מותר לאכלה בחלב ואין להחמיר כלל:

כה בשר בחלב מעושן בלומר ששרו בשר בחלב ואח"כ תלו אותו בעשן וכן המבושל בחתי מבריא אין לוקין עליו מפני שדבר זה הוה בעיני בירושלמי נדרים [פ"ו] אי השיבי כבישול לענין כב"ח אם לאו והוה ספק תורה ולכן גם בהנאה אסור מספק ויש שמשמע מדבריו דוהו רק מדרבנן אסור ואינו כן [עפ"מ סק"ג ולג"ג וזקן] ויש מי שאומר דבמעושן אין ספק ולוקין עליו משום דבירושלמי שבת [פ"ו ס"ג] אומר שם רבשבה חייב משום מבשל וסמילא רה"ה לענין כב"ח [פ"ח] אמנם כבר כתבנו בסעיף י' דמשבת אין ראייה כלל ע"ש [וכ"כ פליתי סק"ג] ואדרכא מדלא הזכיר בירושלמי שם גם לענין כב"ח ש"ם רבב"ח הוה ספק: **כו** וכן המבשל בשר במי חלב או בחלב הנמצא בבהמה שמתה או שנשחטה או בחלב זכר של כרמה [ע"מ סק"ג] או שבישל דם בחלב פטור ואין לוקין על אכילתו משום כב"ח דאין בזה איסור תורה כבישול ובאכילה מפני איסור כב"ח ורק מדרבנן אסור משום כב"ח ולכן מותר בבישול ובהנאה וחלב זכר של איש לא מקרי חלב כלל ואם נפל לתוך קריה של בשר אינו אוסר ולא נרע מהלכ אשה שנתבאר שאינו אוסר אבר כל אלו שנתבארו אוסרים המאכל כמו חלב נמור ואפילו בבישול נכון לאסור לכתחלה:

כז יש מי שאומר דזה שנתבאר דבמי חלב פטור אין זה הנסיובי שהוא החלב המתמצה מקמאון הגבינה דוה אינו בכלל מי חלב אלא בכלל חלב ואסור מן התורה אלא מי חלב הוא דאחר שעושים הגבינות מבשלים הנסיובי האוכל צף מלמעלה ולא נשאר בו אלא מים בעלמא ודוה הנקרא מי חלב וכבר נתבאר זה בס' פ"א סעיף י"ד ע"ש ודוה דעת הרא"ש והטור ולא כן הוא דעת התוס' בחולין [ק"ד ד"ס כמנכ"ג] וגם דעת רש"י שם לא נראה כן ע"ש [שס"י מינ"ג גלפו וגם על נסיוני נרס"ג דפסחים ס' כן פ"ט]:

כח המבשל שילי בחלב חייב דהוא כבשר לענין זה וכן אמרו חז"ל גדי לרבות את השליל [ק"ג] וכן המבשל בשר בחלב כן פקועה שיצאה היה אע"פ שאינה פקועה שחיפה מן התורה מ"ם קרינא בזה בחלב אמו ולא רמי לחלב שחומה וכתה [כ"ג ע"ג] וכ"כ גמ"ס ס' ל"ו] ויש מי שכתב דהוה כחלב שחומה ומביא ראייה מנכורות [ו'] שחקר הש"ס מנ"י רחלב אינו אמה"ח ואומר שם מדאמרה תורה כב"ח מכלל רחלב לחודיה שרי ע"ש ואם נאמר שיש בכת פקועה איסור בישול נימא דאחלב כת פקועה קאי ולחודה שרי כבבשר אין

ספ] ואינו מכיר ראה זו כלל דוראי כיון שהגבינה עדיין לא נתבשל לא מקרי בישול אחר בישול אף שהבשר נתבשל מ"מ בב"ח עדיין לא נתבשל אבל בב"ח שכבר נתבשל מנ"ל יזכר ריש בזה בישול אחר בישול ועוד דרש"י פ"י שם כזה"ל גיורה שמא יעלה בשר בהמה עם הגבינה בתוך אילפס רוחח דהוה ליה בישול עכ"ל ומשמע להריא שיעלה לתוך האילפס הרוחח בשר חי עם גבינה חיה ואף אם נדחוק לומר כבוננתו דהבשר כבר נתבשל מ"מ הגבינה ודאי לא נתבשלה והוה בישול ראשון לענין בב"ח וכמ"ש ולכן צ"ע לדינא [ועמ"ס בסעיף י"ב וזוק]:

לד' ובדין השני שאין לערב מים שהדירו בהם כלי בשר עם מים שהדירו בהם כלי חלב וליתן לפני בהמה הרי לא שייך זה אא"כ היו המים רותחין מכלי ראשון ונתערבו והתחם דאל"כ אינו אסור בהנאה שאין זה דרך בישול וגם שיהיה ממשות של בשר ושל חלב בתוך הכלים ודבר זה הוא רחוק המציאות שהרי אפילו אם הדיוח ברותחין מכ"ר אח"כ כשנתערבו הרי הם כלי שני וכ"ש בהדין השלישי בחפיפת הראש שעושין מאפר שבכירה ובוראי כבר נשרף כל הלחותיה וגם הוא טעם לפגם ואע"פ שכהבנו בשם הרמב"ם בסעיף ג': דבכ"ה אסור אף אם נתנו בו מים ראש ולענה ע"ש והו כשכבר נעשה מים בב"ח אבל לעשות בב"ח ע"י דברים הפוגמים זה לא שמענו ודינו ככל האיסורים דנמ"ל מותר [וכ"כ ספליתי סקט"ו] ותדע לך שכן הוא שהרי לקמן יתבאר בקדירה של בשר שאינה בת יומא אם בישלו בה חלב מותר התבשיל משום דהוה נמ"ל וכן בקדירות של תנורי בית החורף הוא רק חששא בעלמא ולכן כל אלו אינן חומרות מעיקר הדין ודע שיש ליהודי שלא לשאוב מים בכלי של בשר ואח"כ בכלי חולבת אם אינם נקיים לגמרי ואף בכלי בשר שאינה נקיה בלבד או בכלי חלב שאינה נקיה בלבד אין לשאוב מים לכתחלה דשמת ושתמש בהמים עם הדבר השני ופשוט הוא :

לד' כתב הטור חלב הנמצא נקיבה לדעת רב אלפס אינו חלב ומותר לכשל בו בשר אפילו בצלול שבה וכ"כ הרמב"ם [ס"א] ורש"י אסרו וכתב שהוא חלב גמור אפילו הקרוש שבה כ"ש הצלול ור"ת חייק הקרוש שבה אינה חלב אבל הצלול הוא חלב לפיכך אם מלח הקיבה החלבה נאסר משום בב"ח דמליח כרותח וכן אם עמד בה יום אחד רכבוש כמבושל ואם העמיד בת גבינות אם יש בהן בנותן טעם אסורות לרש"י אפילו בקרוש ולר"ת בצלול דווקא וכן היא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל עכ"ל :

לה' ביאור הדברים המלה או עגל או גדי כשיונקים ישוחטין אותם נמצא חלב בתוך הקיבה והוא בחומץ ויש בו חריפות הרבה עד שבו הלומר בהחלב שבהקיבה או בהקיבה עצמה והוא נקרא עור הקיבה [מפני שגזר הקיבה סוף רק כשור ולא כשאר דמפני חמילתו

וחריפותו אינו טעם ונכס] מעמידים נבינה רבשמטילים מהם מקצת לתוך יורה של חלב נעשה נבינה והוה מפני גדול חריפותם ולפעמים נמצא בו חלב צלול ולפעמים חלב קרוש ולכן ס"ל להרי"ף והרמב"ם דחלב הקיבה אין דינו כחלב כלל אלא כפירשא בעלמא כמו כל המינופת הנמצא בהקיבה שהרי אין בו טעם חלב כלל ולכן מותר לבשל בו בשר ונראה להרי"ף דלדיעה זו אפילו מדרבנן מותר לתדע לך שכן הוא דאי מראורייתא הלא גם בלא"ה חלב שחומה מותר מן התורה כדררשינן בגמ' [ק"י:] בחלב אמו ולא בחלב שהוטה וכמ"ש בסעיף כ"ו ויש מי שכתב דלדיעה זו מיהו אסור מדרבנן ודברים המהוים הם [ע' לגוס ומנ"ס סקל"ב] ודעת רש"י ז"ל שהוא כחלב גמור אף הקרוש שבה ור"ת ז"ל סכריע דהצלול כיון שהוא דומה לכל חלב דינו כחלב אבל הקרוש הוה כפירשא בעלמא שכן נמצא צלול ונקרש יש בזה דיעות כמו שיתבאר בס"ד :

ל"ו ולכן כתב הטור דאם מלח הקיבה בחלבה נאסר דמליח כרותח וכן אם עמד בה יום אחד מטעם כבוש והוה לרש"י ולר"ת לרש"י אפילו בקרוש ולר"ת בצלול ושיעור מליחה הוא כדי שיתנו על האור ויתחיל להרתוח כמ"ש בס"י צ"א [נ"י] ואם העמיד בהמליח או בהכבוש נבינות אם יש בהם בנ"ס דהיינו כשאין בהגבינות ששים נגד החלב המלוח והכבוש אסורות הגבינות אבל לדעת הרי"ף והרמב"ם מותר בקן דהוה פירשא בעלמא ואין לשאול נהי דהוה פירשא בעלמא מ"מ הא כלעה מעור הקיבה ע"י המליחה והכבישה ויש לה זעם בשר וא"כ כשנתן החלב אח"כ לתוך הגבינות הרי יש בהם טעם בשר ובאמת יש מהפוסקים שאוסרים מטעם זה גם להרי"ף והרמב"ם [נ"י] גזס ר"י ומכדי גזס רמב"ם] וצ"ל לדעת הטור דכיון דהוה פירשא בעלמא אין כח הבשר של עור הקיבה שולט בו שיתן אח"כ טעם בשר בהגבינות והוה עריף יותר מנ"ס בר ג"ס מפני שתפרש ממלחו לגמרי [נ"י] ולי נראה לומר עוד טעם בזה דנהי דביאסור דרבנן מחמרין כבדאורייתא ס"מ הכא הוה כתרי דרבנן דאפילו חלב גמור אינו אסור מן התורה אלא בכיבשול ולא במליחה וכבישה ובכבאן גם טעם הבשר הנבלע בחלב זה אינו אלא ע"י מליחה וכבישה והעיקר שמשמים בהגבינות הוא פירשא בעלמא ורק מטעם בשר שבא ע"י מליחה וכבישה הוה כתרי דרבנן ולא מחמרין בזה :

לז' והנה גם לשיטת רש"י ור"ת יש שאלה גדולה דלמה לא אסרו רק בנ"ס הא הוה דבר המעמיד דאפילו באיף לא במיל ונהי דלענין עור הקיבה עצמה כשהעמידו בה נבינות יתבאר דינו אסר רק בנ"ס מפני שאיסור בב"ח בטעמא תליא כמו שיתבאר בס"ד מ"מ הא כשהעמידו בעור קיבת נבלה יתבאר דאפילו באלף לא במיל דהין דבר המעמיד והכא החלב שבקיבה הוה נבילה כיון דנמלחה עם הקיבה עצמה או נבששה

לכן לכתחלה אין להניחה בקיבה עד שיצטנן החלב שבתוך הקיבה ויש לחוש שפליט יובליע גם בלא מליחה וכבישה מפני חריפותו ויקבל מעם הבשר מעור הקיבה אמנם בדיעבד אין לחוש כל זמן שלא מלחוהו בתוכו ולא כבשוהו כפי שנתבאר לפי הדיעות [עמ"י קפ"י ול"ע וכזר תמהו עליו סתק"כ והפמ"ג] :

מא כל מה שנתבאר הוא כהקבה עצמו כלומר בחלב שבתוך הקיבה שזה נקרא בלשון הפוסקים קיבה אבל בשר הקיבה עצמה ונקרא בלשון הפוסקים עור הקיבה הרי הוא בשר ממש ולכן אם העמיד גבינה בעור קיבה נבלה וטרפה או כהמה ממאה ה"ו אמר בכל שהוא כדון דבר המעמיד דאפילו באלף לא בטול אבל כשהעמיד בעור קיבה כשרה בטל בשישים והיינו אט יש בהחלב שנתנו בו עור הקיבה ששים כנגד העור בטל ואע"ג דגם זה הוא מעמיד מ"מ באיסור כב"ח שהתורה הקפידה על הטעם הגמור שהרי לא אסרה רק דרך ביטול אין לאסור כשאין בו טעם ולכן בטל בשישים דכל כמה דלא יהיב טעמא לאו כב"ח הוא אלא כל אחד עומד בפ"ע בן כתבו הפוסקים [ע"ף סקל"ט] ומטעם זה גם מדרבנן לא אסרו לפי שאין זה נדר כב"ח אבל נבילה וטרפה וממאה דהוא בפ"ע אסור אוליגן בטר מעמיד :

מב ואפילו נבלה וטרפה וממאה כתב רבינו הרמ"א בסעיף י"א דרוקא כשלא היה שם מעמיד אחר רק והדבר האסור אבל אם היה שם ג"כ מעמיד היתר הרי זה וזה גורם ומותר אם איכ"ס נגד האסור עכ"ל וגם זה דרוקא כשאין בהאיסור לבדו כדי להעמיד אבל אם יש באיסור לבדו כדי להעמיד אפילו אם גם בהיתר יש כדי להעמיד אסור כדון כל זה וזה גורם שבש"ס [מ"ו וס"ך ופ"ה וכו"ס] ואף שלשון רבינו הרמ"א משמע קצה דככל ענין מותר מ"מ כן עיקר לדינא ולפ"ו אם העמיד בהעור ובהקרוש או בצלול ובקרוש ואין באחד מהן כדי להעמיד מותר ואולי דבצלול ובקרוש יש להתיר בכל גזוני פנוי צירוף דעת הרי"ף והרמב"ם דגם הצלול הוי כפירשא בעלמא ויש להתיישב בזה :

מג עוד כתב בסעיף י' דעור הקיבה לפעמים מולחם אותו ומיבשים אותו ונעשהו כעץ ומלאים אותו חלב מותר דמאחר שנתייבש הוי כעץ בעלמא ואין בו לחוחות בשר עכ"ל וה"ה שאר בני מעיים כשמיבשים אותם עד שנעשים כעץ [ע"ף סקל"ג] אבל בשר יבש כעץ אסור [פמ"ג] ויש מתירים גם בכשר יבש כעץ [ס"מ נס"ו וכו"ו] ואף אם אח"כ מכשלין אותו או שורין במים מעל"ע מותר [ע"ס] ואצלנו עושים הגבינות ע"י עור הקיבה שנתייבש עד אשר רק לעפר עם עור דברים כידוע :

וחנ"ג וא"כ למה אינו אומר רק בשישים [ע"ף סק"ג] וצ"ל כיון שזה המעמיד אין איסורו מחמת עצמו אלא מחמת איסור כב"ח לא החמירו בזה [ע"ס] ועוד כיון דהמעמיד נעשה נבלה מאיסור כב"ח דרבנן ע"י מליחה וכבישה אין לנו לדנו כנבלה גמורה שלא יבטול אפילו באלף [פ"ה סק"ו] ולי נראה משום דהכא הוה ממש תרי דרבנן דאפילו חלב גמור בבשר ע"י מליחה וכבישה הוה דרבנן ובכאן אפילו בכישול גמור לא נעשה איסור תורה מפני שהוא חלב שחוטף ולכן בתרי דרבנן לא מחמירין במעמיד לומר שלא יבטול אפילו באלף :

לח ח"ל רבינו הב"י בסעיף ט' חלב הנמצא בקיבה אינו חלב ומותר לבטל בו בשר אפילו בצלול שבה ויש מי שאומר עכ"ל ונראה להדיא לתפוס להלכה כדעת הרי"ף והרמב"ם והיש מי שאומר כלומר בצלול כדעת ר"ת אבל דעת רש"י לא הניא כלל ויש שחששו גם לדעת רש"י [ע"ס ס' ק"ז] ובסעיף י' כתב חלב הנמצא בקיבה שנמלח בקיבתה או שעמד בו יום אחד ואז אסור להעמיד בו עכ"ל ואין סברא לומר שכתב זה רק להיש מי שאומר דא"כ ה"ל לכתוב זה באותו סעיף אלא ודאי דגם לדעת הרי"ף והרמב"ם כתב כן וס"ל דאע"ג דפירשא בעלמא הוא מ"מ כיון שנמלח או נכבש עם בשר הקיבה הרי יש בה טעם בשר וכשנתנה אח"כ לתוך הגבינות הרי יש בהם טעם בשר וכמ"ש בסעיף ל"ז [ע"ף סקל"ט וגיטנדנ כתג ננ"י דמותר] :

לט אבל רבינו הרמ"א לא ס"ל כן שכתב שם ח"ל ואם העמיד בו אם הוא הצלול אסור כל הגבינות עד שיהא ס' בחלב שהעמיד נגד הקיבה האסורה [כלומר החלב שנקינס] ואם היה ס' בחלב הכל מותר ואם היה הקיבה קרושה אינה אוסרת כלום אפילו לא היה ס' בחלב נגד הקיבה ואם היה וקיבה צלול מתחלה ונקרש יש לו דין צלול ויש מקילין בזה ובמקום הפסד יש להקל עכ"ל הרי שפסק לגמרי כדעת הדין מי שאומר והוא דעת ר"ת דבצלול גם בדיעבד אסור כשאין ס' ובקרוש גם לכתחלה מותר ואולי דבקרוש ס"ל ג"כ דאסור לכתחלה ורק בדיעבד מותר ואפילו בכשרה שינקה מן הפרשה והיה צלול ונקרש יש להתיר במקום הפ"מ כיון דאין כאן איסור דאורייתא שאינו דרך ביטול ולהרי"ף והרמב"ם מותר גם בצלול לפיכך בצלול ונקרש יש להתיר בדפ"ם גם בזה [ע"ף סקל"ג] ודע דכביש ס' מותר גם לכתחלה ואין שייך בזה כבטלין איסור לכתחלה כיון שאין כונתו לבטל האיסור אלא להעמיד החלב לעשות גבינות וצ"ע לדינא אמנם בצירוף דעת הרי"ף והרמב"ם יש להקל :

מ כיון שנתבאר דחלב שבקיבה יש לה חריפות וחיומין

סימן פח שלא להעלות בשר וגבינה על שולחן אחד . וכו' יא סעיפים :

אומר שדבר זה מחלוקת ב"ש וב"ה וב"ש במקום ב"ה אינה משנה ולכן לא נחשב זה כסתם ואח"כ מחלוקת דאין הלכה כסתם ע"ש ויראה לי להרמב"ם אינו מפרש כן דא"כ הו"ל להש"ם לפרש כן כמו שמצינו בב"מ שפירש הש"ם כעין זה אלא ודאי דבמשנה זו יש חידוש אחר :

והיינו דמשנה ראשונה שכללה כל מיני בשר ביהודי שפיר פירש הש"ם דגורו שלא יבא לידי איסור דאורייתא וכלא זה לא הו' גזורי אבל במשנה זו באו ב"ה לומר דגם בעוף כלבד אסרו ולא מטעם בשר בהמה ושיעלה באילפס אלא שחכמים הרחיקו זה מפני הרגל עבירה אף שהוא איסור קל דרבנן דמפני שהוא דבר תמידי ומצוי הרחיקו מהרגל עבירה אף ברבר קל ולפ"ו נ"מ לדינא והיינו שאפילו תבשיל של בשר כלבד אסור להעלותו עם הבשיל של חלב כלבד דממשנה ראשונה לא שמענו רק בשר ממש וגבינה ממש אלא כיון דב"ה חששו לבלי להתרגל לעבירה אפילו עבירה קלה ולכן כל שם בשר ושם חלב אסור :

ו עור נלע"ד לדקדק מלשון המשנה דברישא אמרה כל הבשר אסור לבשל בחלב ואח"כ אמרה ואסור להעלות עם הגבינה וכו' ולמה שינה התנא מחלב לגבינה ולכן יראה לי דרש"י ז"ל תיקן זה בלשונה המפורש שכתב ואסור להעלות דילמא אתי למיכלינהו כי הרדי דקא נגעו ובלעי מהרדי וכו' עכ"ל וכונתו דכיון דגבינה הוא דבר יבש ומנוח על השלחן בלא קערה וכן הבשר מנוח על השלחן בלא קערה ררוב אכילהם היתה צלי אש והבשר יבש ולכן אם ינוחו על שלחן אחד ינעו זה בזה ויבלעו זה מזה אם יהיו חמים וחששו שיבואו לאוכלם ביהודי אבל חלב שהיא משקה ובלא כלי א"א שתייה על השלחן אין חשש בזה כיון דאיכא כלי דמפסיק והוי בשני מפות שיתבאר דרשי [ויותר נ"ל לומר דמ"ס רש"י ונלעי מסדרי לאו דווקא וכונתו לא כשסו חמים דווקא אלא דתתוך שומנס יכל לסיזוס מעט גליעס זס מוס וזולי כיונה לאסור נס בשלא נשטט אכילה וז"ע וסס נלמר כמ"ס א"כ נס כני תנשילין טכזנט אטו אלא תנשילי נטט שמונה על פסלחן כלל כלי] :

ז זה שאסרו חכמים להעלותם על שלחן אחד ודו דווקא בשלחן שאוכלין עליו אבל בשלחן שמורד עליו את התבשילין כמו שלחן של בית המבשלות מותר ליתן זה בצד זה רשלחן שאוכלין עליו איירי דמשמש בהו דיום אתו לאנחינהו זה על זה [רש"י ק"י:] או זה בצד זה מטש אבל בשלחן שמורדין עליו לינא חשש זה דמסתמא אינן זה בצד זה מטש וכו"ש שאינן זה על גבי זה ; ו ה דאסור להעלותן על שלחן אחד ודו דווקא בשני בני אדם המכירים זה את זה שאינם מתיבישים זה מזה ויאכל כל אחד מחבירו ואפילו הם מקפידים

א שנו חכמים במשנה [פ"ח] כל הבשר אסור לבשל בחלב חוץ מבשר הגנים וחכמים ואסור להעלות עם הגבינה על השלחן חוץ וכו' ואפילו בשר עוף אסור להעלות עם הגבינה על השלחן ופירשו בגמ' [ק"ד] דאף דבשר עוף כחלב מדרבנן גזרינן אטו בשר בהמה ואע"ג דצונן בצונן מותר מן התורה גזרינן שמא יעלם יחד באילפס רותח ק"ש ואע"ג דהיה גזירה לגזירה מ"מ כאן היה נראה לחכמים לגזור [תוס' סג] :

ב והטעם שהזמירו בכב"ח יותר מכל האיסורים שהיה לא מצויה שיהא אסור לאכול על השלחן שמונח עליו נבלות ומרפות דמישום רבב"ה אל אחד בפ"ע מותר ולא ברילי מינייהו לפיכך חששו [כ"ן פנה"ג] וכן במורד הנאה מחבירו אסור לאכול עמו מקערה אחת שמא יטול מחלקו כמ"ש בסו' רב"א היה ג"כ כעין מעט זה דמפני שאין הדבר אסור מצד עצמו אלא מצד נדרו חיישינן דילמא אתי למיכל מיניה [ס"ד סק"ג] וזה שעל שלחן אחד מותרים לאכול הנה הטעם דכיון שגדר ממנו הנאה מסתמא הם שינאים וא"ו לפיכך לא חששו בשלחן אחד דגם כאן אין האיסור רק במכירים וא"ו כמו שיתבאר וזה שנתבאר בא"ח סו' ת"מ דבפסח כשבא עכו"ם עם חמצו אסור להעלותו על השלחן כשהיה ישראל אוכל אע"ג דחמץ בפסח איסורו בכרת מ"מ כיון דלא ברילי מיניה כולי שהא ועל הלחם יחיה האדם חששו לזה אבל בשאריו איסורין לא חששו חכמים [סג] ולפ"ו אסור להעלות לחם של איסור בעת שאוכל שמא יאכל ממנו [סג] :

ג ודע דלשון הרמב"ם ז"ל בפ"מ דין כ' תמוה קצת בעיניו זה שכתב אסור להעלות את העוף עם הגבינה על השלחן שהוא אוכל עליו גזירה משום הרגל עבירה שמא יאכל זה עם זה אע"פ שהעוף בחלב אסור מדברי סופרים עכ"ל ובעין זה כתבו המור והש"ע ע"ש והרי בגמ' אמרו דהחשש הוא משום בשר בהמה ושיעלה באילפס רותח [ותיזק כלח"מ אינו מונן כמעט ע"ס] ואולי דרך הפוסקים לקצר כיון דלדינא אין ג"מ בזה וכוננתם ג"כ כן הוא שמא יבא לאכול זה עם זה ומזה יבא לאכול בשר בהמה עם גבינה ושיעלה באילפס רותח [ויזה כוונת ספ"ו סק"ו וק"ז נדנרו ולמנס נמנס כו ספמ"ג פ"ס דווק] :

ד אמנם לינ"ד דבר גדול השמיעונו רבותינו בזה ונ"מ לדינא כאשר יתבאר בס"ד דהנה במשנה ראשונה רכל הבשר שנינו רכל מין בשר אסור להעלות עם הגבינה על השלחן ובוהו פלפלו בגמ' כמו שכתבנו אך אח"כ שנינו משנה אחרת העוף עולה עם הגבינה על השלחן ואינו נאכל דברי ב"ש וב"ה אומרים לא עולה ולא נאכל ולא ידענו איזה חידוש יש במשנה זו ואמת שרבותינו בעלי התוס' כתבו שם דהוה כמו

קט"ג] יש מי שכתב רבשמיסין קערה של בשר על השלחן ואח"כ משים קיריה של חלב במקומה בולעת מעם הבשר ואוסרת כרי קליפה [נ"ח] ולא קי"ל כן דאין הבליעה הולכת מכילי אל כלי כמ"ש ס"ס ז"ב [מנ"ח ספ] מידו ודאי ריש ליהודי בזה ולא ימלט שלא ישפך מעט מהקערה ומהקיריה ויש בזה חשש גמור ויחבר המנהג פשוט שבכל בית המבשלות יש ספסל מיוחד להעמדת קיריה של בשר וספסל מיוחד להעמדת קיריה של חלב ולכל רבר של חלב ושל בשר יש כלים מיוחדים וישראל קדושים הם ומחמירים הרבה בזה : י"א וכן יש ליהודי שמי שאוכל בשר והשני אוכל חלב לא ישתו מכילי אחת מפני שהמאכל נרבק בכילי ולכן אפילו הם בשני שולחנות והם שני אכסנאים אסור אם לא שבעה השתיה יקנחו שפנותיהם יפה וכ"ש שלא יאכלו מפת אחד אם לא שנוהדים להתוך כסכין נקי ויקנחו ידיהם יפה בעת שחותכין הלחם וכן נוהגין ליחד כלי של מלח לבשר בפ"ע ולחלב בפ"ע כי לפעמים מובלים במלח ונשארו שיורי מאכל במלח ואף אם לוקחים המלח בידם יש בהם שיורי מאכל ונרבקים להמלח וכבר נהגו כל ישראל להיות להם כלי מלח לבשר לבר ולחלב לבר ואין לשנות ח"ו ודע ריש מי שכתב דמי שאכל בשר אין לו לישוב תוך שש שעות אצל מי שאוכל חלב דילמא מישהלי ואביל ואין להשיגו על חומרא כזו וא"כ הגשים שאכלו בשר לא יתקנו מאכלי חלב לצורך סעודה אחרת שמה ישכחו ויתנו לתוך פיהם חלא וראי לית מאן דחש לה [ונ"כ הפמ"ג וכו"פ] ועוד דברים בעניני סעודה נתבאר בא"ח ס"י קע"ג [וע"ש כנ"י שדחה דברי סטור נמש שכייל דברי י"ג לתקן בין הולאה אחת גמתי כוללות ועמ"ל סק"ג] :

זה על זה מ"מ יש חששא וי"א דרוקא באחים המקפידים זה על זה אסרו דסוף סוף הם אחים אבל בשארי בני אדם המקפידין מותר [י"ג] והאחרונים הכריעו כריעה ראשונה [ס"ד וע"ל סק"ג] אם לא שנדרו הגאה זה מזה דאו מותר או שיושבים בתחוק כל כך זה מזה עד שאם האחר יפשוט ידו לא יגיע להמאכל השני דאו נ"כ מותר [נ"ח] וכן בשאוכל לברו אסור :

ואפילו המכירים זא"ו אם עשו שום היכר ביניהם כגון שכל אחד אוכל על מפה שלו או אפילו אוכלים על מפה אחת ונותנים ביניהם פת להיכר מותר ורוקא כשאין אוכלין כן הפת המונח ביניהם להיכר אבל אם אוכלין ממנו אף אם אחד לבר אוכל ממנו אין זה היכר שהרי בלא"ה הפת ששמנו אוכלין מונח על השלחן ולכן צריך היכר אחר כגון שנותנין ביניהם כלי ששותין ממנו ואין דרכו להיות על השלחן דאו הוי היכר אע"פ ששותין מן הכלי ואף ש"א דאם שותין ממנו לא הוי היכר ככל ענין מ"מ גדולי האחרונים הכריעו דאם אין דרכו תמיד להיות על השלחן הוי היכר וכ"ש אם נתנו שם מנורה או שארי דברים שאין דרכן להיות על השלחן להוי היכר ולכן מנורה בליילה שרובה להיות על השלחן לא הוי היכר אם לא שהעמידה במקום שאין דרכה לעמוד תמיד דאו הוי נ"כ היכר :

י ויש בזה שאלה בזה שכתבנו רבשאוכלים על מפה אחת יתנו ביניהם איזה רבר להיכרא ואיך אפשר לאכול על מפה אחת בשר וחלב הא נרבקים להמפה ובאמת נהגו כן ישראל שיש להם ספות מיוחדות לבשר וכפות מיוחדות לחלב האמנם זהו דרוקא במפה חדשה או שנתכבסה שזה אוכל בקצה מזה וזה אוכל בקצה מזה באופן שאין חשש דיבוק למפה [מג"ל ס"י

סימן פח שלא לאכול חלב אחר בשר שש שעות. ובו י"ז סעיפים :

עודנו בין שניהם ובגמ' [ק"כ] למדו מזה דבשר שבין השינים הוה בשר [ס"ח סק"ג] אמנם באמת מתהלים מוכח דהאי קרא מיירי רק תוך ו' שעות שהרי כתיב לא זרו מתאותם עוד אכלם בפיהם ש"מ דעריין לא נתעכל הבשר וכן מפורש בספרי בהעלותך וז"ל יכול בדרך שכנסו ממנו הרבה כך אכלו ממנו הרבה ת"ל הבשר עודנו בין שניהם כיון שהיה נמתו לתוך פיו לא היה מספיק לפוסקו בשיניו עד שנשטמו יוצא כענין שנאמר לא זרו מתאותם עוד אכלם בפיהם עכ"ל הרי דשיעור זה דבשר עודנו בין שניהם הוא סמוך לאכילה ופשיטא דלא מיירי אחר ו' שעות [נ"ו"פ] ונגם לדיעה ראשונה לאו מקרא יליף דבשר שבין השינים אקרי בשר גם לאחר ו' שעות אלא מקרא יליף דבשר שבין השינים אקרי בשר וממלא ס"ל דגם אחר ו' שעות כן הוא דקודם ו' שעות א"צ לבשר שבין השינים שהרי המעם

א כתב רמור אבל בשר לא שנא בהמה חיה ועוף לא יאכל גבינה אחריו עד שישהא בשיעור שמוזן סעודת הבוקר עד סעודת הערב שהוא שש שעות [חמיונות וכו' רנע מעל"ע] ואפילו אם שהה כשיעור אם יש בשר בין השינים צריך להסירו ובהך הזמן אפילו אין בשר בין השינים אסור לפי שהבשר מוציא שומן ומושך מעט עד זמן ארוך ולפי' המעם אם לא אכלו אלא שלעסו לחינוק א"צ להמתין דבין שלא אכלו אינו מוציא מעט והרמב"ם נתן מעט לשהייה משום בשר שבין השינים ולפי דבריו לאחר ששהה בשיעור מותר אפילו נשאר בשר בין השינים והלועם לחינוק צריך להמתין וטוב לאחוז בחומרי שני המעמים עכ"ל :

ב ובוה שכתב רמור דלדרמב"ם אחר שש שעות מותר גם אם יש בשר בין השינים דגם הם חשובים כמעוכל יש מי שהולק דרא מקרא מלא הוא הבשר

הטעם נמשך עדיין ולהרמב"ם הלימוד הוא רווקא על קורם ו' שעות :

והנה לפי מה שנתבאר לדיעה ראשונה צריך לנקר את הבשר שבין השינים גם לאחר ו' שעות ולהרמב"ם א"צ לנקר אח"כ וקורם ו' שעות לא מהני ניקור לרמב"ם וזהו עיקר השאלה בנמ' שם בשר שבין השינים מהו כלומר אי מהני ניקור לבשר זה תוך ו' שעות והשיב לו כיוון דהתורה קראתו בשר לא מהני ניקור דגם אחר הניקור נקרא בשר [נ"ה] דא"א לומר שהשאלה היתה אם מקרי כלל בשר שהיה להרמב"ם עיקר האימור הוא רק בשביל זה ואיזה שאלה היא זו [סס] אלא ודאי כדאמרין בהטעם שמה לא ינקר יפה [סז] :

ד ואמת שכן כתבו מספרשי המור אבל דוחק גדול הוא זה דלמה לא יועיל ניקור ולמה יש לחשוש שמה לא ינקר יפה וגם מלשון הרמב"ם עצמו לא משמע כן שהרי כתב בספ"ט ו"ל מי שאכל בשר וכו' לא יאכל אחריו חלב עד שיהיה ביניהן כדי שיעור סעודה והוא כבו ו' שעות מפני הבשר של בין השינים שאינו סו בקינוח עכ"ל ואי ס"ד דגם בניקור אינו סו הו"ל לומר שאינו סו בקינוח ולא בניקור אלא ודאי דבניקור סו וזה ששאלו בנמ' בשר שבין השינים מהו נ"ל שיפרש הרמב"ם דבתמיה שאל כלומר כיוון דעיקר האימור הוא מפני בשר שבשינים לזה שאלו מהו כלומר איזה חשיבות יש בו שבשבילו נצטרך להמתין ו' שעות וזהו כאמרו מה הוא כלומר מה חשיבותו והשיב לי סקרו דהבשר עודנו בין שינים שהתורה קראתו בשר וסירו לדינא לא נ"מ מידי דאגן קי"ל לעיקר כדיעה ראשונה שהיא דעת רש"י ותוס' ורוב הפוסקים ורק לחומרא קי"ל כדדמב"ם לענין אם לעם לחינוק שצריך ג"כ להמתין ו' שעות מפני הבשר שבין השינים ולפי מה שבארנו אם ניקר הבשר שבין השינים א"צ להמתין ו' שעות גם לרעה הרמב"ם כלעם לחינוק ורבינו הב"י כתב במעף א' אבל בשר אפילו של חיה ועוף לא יאכל גבינה אחריו עד שישרה שש שעות ואפילו אם שהה כשיעור אם יש בשר בין השינים צריך להסירו והלוקם לחינוק צריך להמתין עכ"ל וי"ל שכוונתו נ"כ כשלא ניקר השינים הגם שמשמחיות לטונו לא משמע כן וצ"ע ורע שהסתנה שש שעות הוא מסוף הסעודה של בשר עד תחלת המעודה של חלב ואף אם בעת ההתחלת הסעודה לא יאכל חלב או שבסוף סעודה הבשר לא אכל בשר מפני שבגמ' תקפירו מסעודה לסעודה ע"ש :

ה ואחר ו' שעות כשמוצא בשר שבין השינים ינקרן וא"צ להמתין כלל מומן הניקור ומו"מ ודאי דצריך קיטח והרתה ודינו לקנח פיו ע"י מעט פת שיאכל ולהרדיו במים דאין יאכל חלב אחריו מה שיש בו בשר ואך רגע שחמרו ולא גרע מבשר שאחר חלב דצריך קיטח והרתה כמו שנתבאר בס"ד :

ו והנה המתנת ו' שעות אינו מבוזר להדיא בנמ' דבנמ' לא קאמר רק שצריך להמתין מסעודה לסעודה והרמב"ם והרשב"א והרא"ש והמור ספר ש"ס דמסעודה לסעודה היו שש שעות אבל התוס' והמרדכי בשם ראב"ה והגהות אשר"י מפרשים כפשוטו מסעודה אחת לסעודה אחרת ואם סילק השלתן ובירך ברהמ"ו מותר לאכול חלב ויש שכתבו דהמתנת שעה צריך והיא אה"כ מכ"ד במל"ע אבל בל"ז ברהמ"ו לא מהני אפילו אם ימשך כמה :

ז והוא שכתב רבינו הרמ"א במעוף ז' ח"ל וי"א דא"צ להמתין שש שעות רק מיד אם סלק ובירך ברהמ"ו מותר ע"י קיטח והרתה והמתנת הפשוט במדינות אלו להמתין אחר אכילת הבשר שעה אחת ואוכלין אח"כ גבינה מידו צריכים לברך ג"כ ברהמ"ו אחר הבשר דאו הוי כסעודה אחרת דמותר לאכול לדברי המקולין אבל בלא ברהמ"ו לא מהני המתנת שעה [נ"ה] א"א שש שעות ואין הילוק אם המתין השעה קורם ברהמ"ו או אח"כ ואם מוצא בשר בין שיניו אחר השעה צריך לנקרו ולהסירו וי"א דאין לברך ברהמ"ו על מנת לאכול גבינה אבל אין גזרין בזה ויש מדרקקים להמתין שש שעות אחר אכילת בשר לגבינה וכן נכון לעשות עכ"ל וכן המתנה הפשוט בכל תפוצות ישראל להמתין שש שעות והלילה לשנות ובוה נאמר פורץ גדר ונ"ל כגדפ שאינו בריא שצוהו הרופאים לשתות חלב יכול לסמוך על דיעה זו בהמתנת שעה ובהרתח פיו אף שאין בו סכנה וכן נערך זו בערה כחושם ורפואתם לשתות חלב די להם בהמתנת שעה :

ח אבל גבינה מותר לאכול אחריו בשר מיד וכלכר שיעיין ידיו שלא יהא שום דבר מהגבינה נדבק בהם ואם הוא בלילה שאינו יכול לעיין הימב בידים צריך לרוחצם ואם יש לו אור יפה דולק הוה לילה כיום מפני שיכול לעיין בידיו וכן אם לא אכל בידיו אלא בכף או במגריפה או כמולג א"צ לרוחוץ ידיו [פרי"ח] וכשצריך לייבול ידיו כתבו בשם הראב"ד ו"ל דכל הדינים שיש במים אחרונים ישנם במים אלו ויש שגמגמו בזה וס"ל דא"צ ליזהר במים אלו רק שלא ימלס בדבר שאינו מנקה הידים וכן צריך להשפיל ידיו למטה וכן צריך ליבול עד הפרק השני [עש"ד ופרי"ח סק"י] אבל שארי דינים שבמים אחרונים כגון שלא ימלס על גבי קרקע אין זה שייך למים אלו וכן כל כיוצא בזה :

ט והוא דענין הידים אבל כיון צריך להרדיו ולקנח והקיטח הוא שילעום פה ויקנח פיו יפה ולא רווקא פת דה"ה בכל דבר אכילה יכול לקנח לבד מקיסחא והמרי וירקא לפי שהן נדבקין בהתצניכיים ואין המה מתקנח יפה ואח"כ ירחיץ פיו במים או כיון או בשארי משקין וה"ה שיכול לעשות מקורם הרתחה ואח"כ הקינוח ויש להסתפק אם מועיל הרתה וקיטח בבת אחת כגון שישרה הימב פת כמשקין ויאכל הפת דיש בזה קינוח הרתה

כשאכל תבשיל תבשיל חלב שמוחר לאכול תבשיל של בשר בלי שום דבר ביניהם אמנם אם בא לאכול גבינה עצמה אחר תבשיל של בשר או בשר עצמו אחר תבשיל של חלב חובה ליטול ידיו אבל קניוח והרחה א"צ אך שומן של בשר דינו כבשר עצמו ואפילו שומן של עוף דינו כבשר עצמו וגם בתבשיל י"א דמרק של בשר דינו כבשר [כנהמ"י] וי"א דמרק שהוא צלול דינו כתבשיל אבל תבשיל עב של בשר דינו כבשר [ס"ו סק"ה כ"ס דינו יונה פ"ד] :

יג ומכל הדברים האלה כתב רבינו הרמ"א בסעיף ג' דנהגו עכשוו להחמיר שלא לאכול גבינה אחר תבשיל בשר נמו אחר בשד עצמו ואין לשנות ולפרוץ גדר מיהו אם אין בשר בתבשיל רק שנתבשל בקריה שלא בשד [מס"י סוף טו] ויזו ופ"טו מלכלך כבשר וט"ו נו ש"ס נגד סלגולין] מותר לאכול אחריו גבינה ואין בו מנהג להחמיר וכן נהגין לאכול בשד אחר תבשיל שיש בו גבינה או חלב מיהו יש ליטול ידיו ביניהם ואפילו לא יאכל בשר מבשר רק תבשיל בשר אחר תבשיל של גבינה אם נגע בהן בידיו [דהתבשיל מדבק יחד נידים מכשר עמנו ואם אכל נכף או צמלז לית לן כה] :

יד עוד כתב שמה הכשמש במעודה ונוגע באוכלין א"צ נמילה דלא הצריכו נמילה רק לאוכלין עכ"ל והשינו עליו דלא נאמר זה אלא לענין נמ"י במים ראשונים כמ"ש בא"ח סי' קס"ג שלא תקנו חז"ל נמ"י לאבילה רק למי שאוכל ולא להשמש ע"ש אבל במים אמצעיים שהמעם הוא מים דביקת המאכל בידים מה לי האוכל ומה לי המשמש ואם רק עושה בידיו צריך נמילה [ש"ך סק"ה ופ"ר"ח] ולי נראה דאין כאן השנהגה בין מים ראשונים בין מים אמצעיים לית כהו נראה דאיסור דאורייתא אלא כולוהו תקנת חכמים הם ולפיכך ק"ו הדברים דאם במים ראשונים דחמירא עד שאמרו חז"ל ריש סו"ט; דכל האוכל בלי נמ"י כאלו אכל לחם טמא עכ"ל לא החמירו במשמש כ"ש במים אמצעיים שלא גזרו למשמשין רק לאוכלים [ודע דמי שטעם תבשיל של בשר ודאי אינו כלום וכו' להמתין ומ"מ קיטח ודחה לריד כ"כ הפ"ח סק"ח] :

טז טי שאכל גבינה ורוצה לאכול בשר צריך לבער מעל השלחן שיורי פה שאכלו עם הגבינה והכי איהא בירושלמי פ"ו דפסחים הדין דאכל חוביץ ובעי למיכל קופר מבער פתיהין ע"ש וחוביץ הוא גבינה וקופר הוא בשר ואסור לאכול גבינה על מפה שאכלו בה בשר וכן להיפך דא"א שלא תהיה על המפה כמה מיעין של בשר או של חלב ובשר לח כשיגע בלחם אסור לאכול הלחם עם הרב וכן להיפך ומצוה מן המוכחר כשאכל גבינה או חלב ורוצה לאכול בשר ריש להעביר מעל השלחן הלחם וכל המאכלים שאכלו עם החלב ועם המפה ויפרס מפה אחרת ולחם אחר וכלים אחרים ויאכל בשר וכו' המנהג פשוט ברוב תפוצות ישראל :

דבר

והרחה ונראה דבשנגלע הרבה משקה בהפה יכול לצאת בזה ידי שניהם וכל זה מדינא אבל בזהר מ"שפטים החמיר מאד שלא לאכול במעודה אחת חלב ואח"כ בשר אלא בשר וצוה לאכול בשר יפסק בברכה"ו ומהין שעה ויש מדקדקין שנוהרין בזה אבל רובם אין נוהרין בזה ויא דלפי הוזהר גם כבשר עוף אחר גבינה יש להחמיר כבשר בהמה [כ"י ח"ח סי' קט"ג] וי"א דהוזהר לא החמיר רק כבשר בהמה ולא בעוף [פ"ר"ח סק"ו] וכן נראה מלשון הוזהר ע"ש :

יז וכתב רבינו הב"י סוף סעיף ב' דזה שהצרכנו בבשר אחר גבינה רחיצה וקניוח והרחה זהו כבשר בהמה וחיה שאע"פ שחיה הוא מדרבנן מ"מ כיון שבשרה רומה לשל בהמה ויש בה שמנונית ונדבק לידים ולחך כבהמה החמירו בה אהל בבשר עוף כשכא לאכול אחר גבינה א"צ כלום לא נמילה ולא קניוח וגם ע"פ הוזהר י"א שאין להחמיר בבשר עוף כמ"ש בסעיף הקודם :

יח אבל רבינו הרמ"א כתב וז"ל ויש מחמירין אפילו בבשר אחר גבינה [כלומר להמתין שש שעות] וכן נוהגין שכל שהגבינה קשה אין אוכלין אחריה אפילו בשר עוף כמו בגבינה אחר בשר ויש מקילין ואין למחור רק שיעשו קניוח והרחה ונמ"י מיהו טוב להחמיר עכ"ל וכתבו האחרונים דכל שהגבינה היא ששה חרשים מקרי קשה וכן גבינות מתולעות שקורין וואלאכמע קעו או שווייצער קעו או האלאנדער קעו שיש בהם הרבה שמנונית והמעם נמשך הרבה זמן יש להמתין ו' שעות ורבים אין נוהרין בזה כמ"ש רבינו הרמ"א ריש מקילין ויש שכתבו עוד דכל עיקר הומרא זו ליתא בנמ"י היא ע"פ הוזהר ושם מבואר דיותר משעה א"צ להמתין [ש"ך סק"ו] וכבר כתבנו דלהוזהר אין לאכלן במעודה אחת ויפסקו בברכה"ו וזהו הבל לענין המעם הנמשך אבל לענין גבינה שבין השינים יש להחמיר כמו כבשר שבין השינים ואף שיש מי שאומר דרק בשר שבין שינים גלי קרא דמקרי בשר ולא גבינה [ס"ו סק"ד] מ"מ חלילה לעשות כן והרבה חולקים בזה [פ"ר"ח ופ"מ"ג] ואיזה סברא הוא שלא להקרא גבינה מה שבין השינים ובבשר צריך קרא לענין אחר ו' שעות כמ"ש לדעת רוב הפוסקים ולכן בוודאי יש לנקר השינים מהגבינה דע דזה אנו רואים בחוש שהגבינות הפשוטות שעושין בע"ב בהם נשאר יותר בין השינים מהגבינות המתולעות מפני שהן נפרכים ולכן יזהרו לנקרם ואין זה רק בגבינות אבל חלב וחמאה אין נשארין בין השינים כמוכן :

יט כל מה שנתבאר הוא בבשר עצמו ונגבינה עצמה אבל אם אכל תבשיל של בשר והיניו שנתבשל בו בשר ולא אכל הבשר רק התבשיל מותר לאכול אחריו תבשיל של חלב וגם נמ"י שביניהם אינו אלא דשות וי"א שנמ"י צריך ע"פ הדין וכ"ש

מן דבר פשוט הוא שאסור לחתוך גבינה אפילו צוננת בסכין שרגילין לחתוך בו בשר ולא עוד אלא אפילו דהת שאוכלים עם הגבינה אסור לחתוך בסכין שחותכין בו בשר לפי שלפעמים הסכינים שומנו של בשר קרוש עליהם וכשחותכים הפת נדבק בו [נ"י] ולכן אם מקנה הסכין הוי"ט [פ"ו סק"ו] מותר וכ"ש שע"י נעיצה בקרקע קשה מותר וזהו הכל לענין הלחם ולא לענין גבינה עצמה אלא אם היה בדיעבד אבל לכתחלה לחתוך גבינה בסכין של בשר אסור בכל ענין וה"ה להיפך סכין של חלב לחתוך בו בשר או לחם לאכול בו בשר הוה הדין כמו שנתבאר בסכין של בשר לחתוך בו גבינה או לחם לאכול עם חלב וכבר נהגו כל ישראל להיות להם שני סכינים אחד של בשר ואחד של חלב וגם הלחם שאוכלין עם בשר חותכין בסכין של בשר ושל חלב עם של חלב ויש מהמקרקקין שיש להם ג' סכינים אחד של בשר ואחד של חלב ואחד שחותכין

בו לחם ואין משתמשין בו לא כבשר ולא בחלב רק לחתוך לחם [פ"ה סק"ג] ונהגים כדו שלא להחליף רושמין כמו חריצין על של חלב וסימנך חריצין חלב ואין לשנות אמנם מי שאין לו רק סכין אחד יוכל לחתוך לחם לשניהם ורק יזהר לקנה הסכין יפה יפה [וע"פ ו"ד סק"ג] וקערות קטנות וגדולות שבבית של בשר לבר ושל חלב לבר יעשו משני מינים להבירא שלא יתחלף וכן בכפות ומזלגות וכן כל הכלים או לעשות חריצים על של חלב וכן נהגו כל ישראל והמוצא סכין חרוץ ברחוב של יהודים ודאי הוא של חלב [פ"ט] וכן כל הכלים :

י"ז יש מי שרוצה לומר שאין להגעיל כלי של בשר לשל חלב או להיפך ממעם שסא לא יהיה לו רק כלי אחת ויגעילנה מבשר לחלב ומחלב לבשר ואתי למיטעי וחומרא יתירא היא ואין לנו לנוור גזירות מדעתנו [ועפ"פ ס"ק ט"ו סק"ו] שכתב נס נסס הגאון מפא"ס לכת"י :

סימן צ דיני כחל צלייתו ובישולו. ובו יש מעיפים :

א הכחל והם הדרים של הבהמה בין קמנה שלא הניקה עדיין כיון שלא ירדה ולד ובין גדולה שכבר ירדה שדריה מלאים חלב כדמתיב באיוב [כ"ט] עמיניו מלאו חלב מן התורה אין בזה איסור כלל כיון שהוא חלב שחומה וכבר נתבאר בס"י פ"ו דהתורה אמרה בחלב אמו ולא בחלב שחומה ע"ש רק מדרבנן אסור ככל בשר בחלב ולכן כיון דהכחל עצמו הוא בשר ברבחה שצריך להוציא החלב ממנה ע"י קריעה שתי וערב ולטווחו כביתל והיינו שכובשו בידיו לכותל כדי שיסחט חלבו [ר"י ק"פ:] דע"י קריעה בלבד יצא החלב ג"כ אך עדיין ישאר מעט בדופני הכחל ונצרך לסוחטו דרכה כדי שלא ישאר חלב כלל ולא דווקא ככותל אלא כלומר לסוחטו בחוקה ואם קורעו ומחכתו כמה פעמים שתי וערב על פני כולו עדיף יותר מסיחה ככותל [ר"מ"ב] ויש בו כמה פרטי דינים והיינו או לצלותו לברו על האש או לבשלו לברו בקרירה כמים בלא בשר או לבשלו בקרירה עם בשר ויש בזה שלש שיטות לרבותינו כמו שיתבאר בס"ד :

ב לשיטת רש"י ו"ל אפילו לצלותו לברו על האש צריך קריעה שתי או ערב לכתחלה [מו"ט ס"ז] ודיו ככך דכיון שהוא על האש בלא קרירה אם רק חתכוהו באורך או ברוחב יזוב החלב לגמרי ע"י כח האש ובריעבד אפילו לא קרעו כלל מותר דהאש שואב החלב מטיפנים כמו ששואב הדם ולבשלו לברו בקרירה צריך קריעה שתי וערב וסיחה ככותל רב"ל זה דרי יצא החלב להמים וכתל יחזור ויבלע ממנו ולכן אף בקרירה בלא מים צריך כן ואם לא עשה כן אפילו בריעבד אסור אם לא שיש ששים כמים נגר הכחל דאו יתבטל

החלב בהמים ומה שישאר בו ה"ל חלב מובלע ולא נזרו ביה רבנן [פ"ה סק"ב] ולבשלו עם בשר י"א דתמיד אסור ולא מהני גם קריעה ש"י ככותל לדעת רש"י [דס"ג"ב] מיהו בריעבד מותר וי"א דגם לכתחלה יכול לבשלו עם בשר בכה"ג דאין שום מעט לחלק בין בישול לברו לבין בישול עם בשר שהרי ע"י זה יוצא החלב לגמרי ומה פעם יש לאסור עם בשר [ל"ן] וכן נראה עיקר [פ"ה ס"ז] :

ג ושיטת רבינו תם הוא דוה שאמרו בגמ' שם דלקרירה צריך קריעה ש"ו וסיחה ככותל הוא בקרירה עם בשר אבל לקרירה בלא בשר או לצלי על האש מותר לכתחלה בקריעה קצת ומעטו דהחמירו בה עם בשר לפי שמעם החלב נכנס בבשר ומשהנה מעם הבשר ויש בו מעט כב"ח ולכן נזרו חכמים אבל כשאין בשר בקרירה אע"פ שלא קרעו ש"ו כיון שקרעו קצת מותר גם לכתחלה מפני שאין החלב בעין כמו שהיה מקודם ואע"פ שנפלט החלב וחוזר ונבלע תוך הכחל לא נזרו בו חכמים כיון שלא נשתנה מעטו של הכחל מפני בליעה זו ולא אתי למיכל כב"ח ובריעבד מותר אפילו לא קרעו כלל ואין שום מעט לחלק בין צלי לקרירה בלא בשר שהרי בצלי נמי נוטף החלב על הכחל מבחוץ וחוזר ונבלע בו ולא אמרינן ככולעו כך פולטו אלא כדם שמכעו כן הוא ועוד דמישרק שריק אבל טיפת חלב שנפלה על חתיכה צלי אינו חזר ופולט כמו בשמנונית שבלע כמ"ש בס"י ע' דאשילו צלי אינו חוזר ופולט שמנונית שבלע וביון דבצלי גם לשיטת רש"י בריעבד מותר בלא קריעה כלל ממייל דה"ה גם בקרירה בלא בשר [מנכ"י הא"ט ס"ז] :

ודעת

נדעת דריף והרמב"ם בפ"ם כן הוא דלקריה בין בפ"ע בין עם בשר צריך קריעה ש"ו ופיחה בכותל ובריעבד כשלא קרע כלל אם בשלו בפ"ע מותר ואם בשלו עם בשר אסור כשאין ששים ולצלי לדעת הר"ף א"צ כלום אף לכתחלה והרמב"ם הצריך לכתחלה קצת קריעה למרק החלב שבו ע"ש ורע דלכל השיטות במקום שצריך קריעה ש"ו ופיחה בכותל ומעכב בריעבד כמו בקרייה עם בשר ולרש"י אפילו בלא בשר אם החסיר דבר מה כגון שקרע ש"ו ולא סחו בכותל או שקרע שתי ופחו בכותל ולא קרעו ערב אינו כלום והוי כלא קרע כלל ואם שאין דבר זה מהבאר בפירוש מ"ם כן מבאר מלשון המור שכתב לשיטת רש"י כשקרעו ולא סחו בכותל ובשלו אפילו לבדו אסור עד ששים וכ"ש לאלו השיטות בבשלו עם בשר אם לא שחתבו כמה פעמים דעדיף יותר מפיחה בכותל כמ"ש במעוף א' ע"ש :

דדע שיש מהקדמונים שכתבו לשיטת ר"ת רלצלי או לקרייה בלא בשר א"צ אף לכתחלה שום קריעה [סמ"ג לאוין ק"מ וסוה"ה] אבל בתום מבואר להדיא כמ"ש במעוף ג' דלכתחלה צריך קריעה קצת וכבר עמד בזה הרשב"א ו"ל בהדושו ובאמת ריעה וו המזה תאד שדרי בגמ' מבואר להדיא שיש דבר שבריעבד מותר ולכתחלה צריך ורש"י מפרש לה לצלי ולהר"ף וכן לפ"ם במעוף ג' לר"ת הוא על בישול בפ"ע אבל לשיטה זו אין כאן כלל לכתחלה וריעבד דעם בשר גם בריעבד אסור ובלא בשר גם לכתחלה מותר והמהני מהפירוש של עמדו על זה וצ"ע [מסר"ה וכו"פ סק"ה שהקטו לנ"ת דלמיהו סך דר"ל לחמר קרע ל' וזנא ליכול וכך דד"ג דזיקו לה כחלי שניהם כוונתם לקריעה מעט מפני שזנא בלא בשר א"כ למה על ר"ל פריך הס"ס מאי קמ"ל ממניחין סיה וטל דר"ג פריך וכאן הן קורעו חסו פני הסכס ינס סמכר"ס סף סקטה כן ופד סקטו למה לא פריך על ר"ל מהמכנס פ"ג אך אחר נתיק עפר הנלס המעיין בתום יראה סיה לנס כנירסא שזנא פני קמ"ל ממניחין סיה פ"ג אלא לקרייה וזנא ולדנא ר"ל סיה סחידת כן דוק] :

והנה המחמיר שכתבם הוא רש"י ו"ל ומ"ם גם לשיטתו בקריעה ש"ו ופיחה בכותל מותר לבשלו עם בשר ולי"א עכ"פ בריעבד מותר כמ"ש במעוף ב' ולפ"ו סילתא דפשיטא דלמעשה מרינא מותר לבשלו עם בשר בקריעה ש"ו ופיחה בכותל דאפילו לה"א כיון דלהר"ף והרמב"ם ר"ת מותר גם לכתחלה שנוכל לסמוך עליהם גם לדעת רש"י כיון דגם לידידיה עכ"פ בריעבד מותר וכ"כ גדולי הראשונים שלכל הפירושים מותר לבשלו עם בשר בבה"ג [סמ"ג ו"ן ור"ש ורמב"ם] :

ז וזנא כמ"ש במעוף א' ע"ש :

דדע שיש מהקדמונים שכתבו לשיטת ר"ת רלצלי או לקרייה בלא בשר א"צ אף לכתחלה שום קריעה [סמ"ג לאוין ק"מ וסוה"ה] אבל בתום מבואר להדיא כמ"ש במעוף ג' דלכתחלה צריך קריעה קצת וכבר עמד בזה הרשב"א ו"ל בהדושו ובאמת ריעה וו המזה תאד שדרי בגמ' מבואר להדיא שיש דבר שבריעבד מותר ולכתחלה צריך ורש"י מפרש לה לצלי ולהר"ף וכן לפ"ם במעוף ג' לר"ת הוא על בישול בפ"ע אבל לשיטה זו אין כאן כלל לכתחלה וריעבד דעם בשר גם בריעבד אסור ובלא בשר גם לכתחלה מותר והמהני מהפירוש של עמדו על זה וצ"ע [מסר"ה וכו"פ סק"ה שהקטו לנ"ת דלמיהו סך דר"ל לחמר קרע ל' וזנא ליכול וכך דד"ג דזיקו לה כחלי שניהם כוונתם לקריעה מעט מפני שזנא בלא בשר א"כ למה על ר"ל פריך הס"ס מאי קמ"ל ממניחין סיה וטל דר"ג פריך וכאן הן קורעו חסו פני הסכס ינס סמכר"ס סף סקטה כן ופד סקטו למה לא פריך על ר"ל מהמכנס פ"ג אך אחר נתיק עפר הנלס המעיין בתום יראה סיה לנס כנירסא שזנא פני קמ"ל ממניחין סיה פ"ג אלא לקרייה וזנא ולדנא ר"ל סיה סחידת כן דוק] :

והנה המחמיר שכתבם הוא רש"י ו"ל ומ"ם גם לשיטתו בקריעה ש"ו ופיחה בכותל מותר לבשלו עם בשר ולי"א עכ"פ בריעבד מותר כמ"ש במעוף ב' ולפ"ו סילתא דפשיטא דלמעשה מרינא מותר לבשלו עם בשר בקריעה ש"ו ופיחה בכותל דאפילו לה"א כיון דלהר"ף והרמב"ם ר"ת מותר גם לכתחלה שנוכל לסמוך עליהם גם לדעת רש"י כיון דגם לידידיה עכ"פ בריעבד מותר וכ"כ גדולי הראשונים שלכל הפירושים מותר לבשלו עם בשר בבה"ג [סמ"ג ו"ן ור"ש ורמב"ם] :

ז וזנא כמ"ש במעוף א' ע"ש :

ח אמנם במעוף ב' כתב ו"ל נהגו שלא לבשלו עם בשר כלל ולבשלו בלא בשר כבינון או בפשיטא מצריכין קריעת ש"ו ופיחה בכותל ולצלי קריעת שתי וערב עכ"ל ומנהג זה נחוסר ע"פ שיטת רש"י ולה"א שבמעוף ב' דלרש"י לכתחלה אין לבשלו עם בשר בכל ענין ולבשלו בלא בשר צריך קריעת ש"ו ופיחה בכותל ופשיטא דזה כלבשלו לבדו ואפילו הפשיטא כמחבת [ט"ז סק"ז] דהפשיטא"א הוא בצק בלא בשר וכל שאין בשר עמו אפילו יש דברים אחרים הוי כבישול בפ"ע וזהו שכתב דלצלי צריך שהי וערב הגם שבארנו במעוף ב' הדי בשתי או ערב הצריך שניהם משום דבקצת נוסחאות ברש"י כתוב כן :

י ורבינו הרמ"ם כתב בזה"ל ואם עבר ובשלו [עס נטר] אם קרעו ש"ו ופחו בכותל יש להתיר בריעבד במקום הפ"ם אבל בלא"ה אין להתיר ומה שנהגו לקרוע ולחתכו כמה פעמים ש"ו ע"פ כולה עדיף ומהו יותר מפיחה בכותל ולצלי נהגין לכתחלה לקרוע ש"ו ופיחה בכותל מדהו אם עבר וצלאו אפילו בלא קריעת ש"ו שרי אם נצלה לחדד בלא בשר עמו ואם נצלה עם בשר

בהרש"ל כביאורו לשעורים סי' ל' ע"ש ולשיטתם אם לא נקרע התחתון אסור דבולע מהעליון הרשב"א והר"ן מפרשים דבלא נקרע איירי ומ"מ בדיעבד אין הכחל המונע למעלה אסור את הבשר והמס דאף שהחלב נוצף על הבשר ומסתרך בו מ"מ כיון דרובו נופל באש וחלב שחוטא דרבנן לא חששו לאסור הבשר בדיעבד מפני מעט החלב הגוסף על הבשר ואם הבשר מונח על הכחל מותר גם לכתחלה לפי ששומן הבשר זגב"ג בכחל אין מעצמו ניכר בהכחל [ר"ן] ועוד דאמרין ככולעו כך פולטו [רש"י] וצ"ע :

יג' ולפי' מבואר דבריו הם לפי שיטת התוס' והרא"ש דבלא קריעה אסור התחתון אבל הרי גם לפי שיטתם בקריעה כרין מותר לכתחלה כשהבשר מונח על הכחל ואך ספק דלכתחלה אין לצלותו עם בשר כלל ולא פירש רז"ה רק כשהבשר למטה ולא כשהכחל למטה וצ"ל כוונתו דהן אמת שלפי דינא דגמ' כן הוא אבל ה"ז רק בשפודים שלהם אבל שפודים שלנו שמונחים לארכן ופעמים ראש זה למעלה ולפעמים הצד השני למעלה דיש לחוש שסא יתהפך ויהיה הכחל למעלה ולכן לכתחלה אסור בכל ענין ולכן סיים בדבריו בדיעבד זין לאחור שמא נתהפך השפוד [וז"ו ונ"ט ס"ד] סק"ג ומילוק ז"ס מנואר נס נתי' פ"ג נכנד ולכן קי"ל כה"מ דנזריו סמך אלהסם] :

יד' וזה שכתב דלקדירה בלא בשר נהגין בו אסור לכתחלה כלומר אפילו בקריעה וסיחה זהו מניירת הגאונים שבסעיף ו' וכן גזרו בטיגין אפילו בלא בשר וכן בפשטיד"א במחבת אבל בלא מחבת הגם שככל הרבדים אנו הניס פשטידא כבישול כמו במליחה כסי' ע"ח מ"מ כיון דגם בישול בעצמו הוא רק חומרא וניזירה לא רצו לגזור גם בפשטידא שבלא מחבת דלא נראה כלל כבישול אבל במחבת נראה כבישול וגזרו אפילו כשנתייבש הכחל ושעברו עליו שלשים יום וכ"ז הוא לכתחלה אבל בדיעבד מוקמינן אדינא כשיטת רש"י ו"ל דאם קרעו ש"ו וטחו בכותל ובשלו לברו מותר ואם ידענו שהיה יבש או שעברו עליו ל' יום מותר בדיעבד גם כשבשלו עם בשר כיון שנתייבש וכלה החלב שבו ויש מי שרוצה לאסור גם בדיעבד כבישולו לברו אף פשקרעו וטחו בכותל כטעם דאחרי שקבלנו עלינו חומרא זו הוי כדבר שנאמר במגן וצריך מנין אחר להיתרו וכן יש שרוצים להחמיר גם בפשטידא שבלא מחבת וכן שלא אפירו כשעשה מטנו פשטיד עם פשטיד של בשר בתנור קמן אחר וכל אלו הם חומרות יהירות [עמ"י] סק"ח מ"ש נ"ט רש"י דפוס דגרי עגלסר מנין ופטיקר כהמ"א דלפו סיחא נזירי שגזירה נסומני אל"ס שכתבו כן וכנאונים חיוקו ז"ס מהסעס שכתבו כסעיף ו' וז"ו לאסור אכתלס ופ"ק נדענד חסכוו הסיספ סמחמרת יזטר ודוק] :

טז' לענין מליחה כחל עם בשר כיון דמליח כרותח דצלי א"כ הוי דיט כצלי דבלא קריעה כרין התחתון

אסור

בשר עמו אם נקרע ש"ו וטחו בכותל שניהם מותרים ואם לאו העליון מותר והתחתון אסור ואין לאסור שניהם שסא נתהפך השפוד בדיעבד לא מחוקינן איסורא אבל לכתחלה אין לצלותו עם בשר כלל ולקדירה בלא בשר נהגין בו אסור לכתחלה וה"ה למגן אפילו בלא בשר ואפילו נתייבש הכחל ואם עבר ובשלו בקדירה לברו בדיעבד מותר אם נקרע ש"ו וטחו בכותל מיהו אם נתייבש דהיינו לז"הר שלשים יום אם עבר ובשלו אפילו עם בשר מותר בדיעבד ולעשות פשטיד"א מן הכחל בלא בשר נהגו בו היתר אם אין אופין הפשטיד"א במחבת אבל במחבת דינו כמו בישול בקדירה ויש פירושים המחמירים בכל כשטיד"א אם לא נתייבש הכחל החלה יש מחמירין שלא לאפות פשטיד"א עם כה"ל של כשר בתנור קמן רק יש להניח אחר בפי התנור ונ"ט לזכר לכתחלה כי אינו אלא חומרא בי"מא עב"ל :

י"א ביאור דבריו שתפסנו כל החומרות חומרת תשו' רש"י שעם בשר גם בדיעבד אסור ולכן אין להתיר בלא הפ"מ ועוד חומרא יתירא נהגו להצריך לצלי קריעת ש"ו וסיחה בכותל דס"ל רכן הוא לשיטת רש"י לכתחלה [עמ"י] סק"י נ"ט י"ט] ורק בדיעבד כשר ובצליה עם בשר הוי כבישול עם בשר דהתחתון בולע מן העליון ובוה לא שייך ככולעו כך פולטו ולא מישרק שריק כמ"ש בסעיף ג' ובדיעבד מותר כשקרע ש"ו וטח בכותל ומשמע אפילו שלא בהפ"מ ולא דמי לגמרי לבישול ואף דרמזם אחד מ"מ לא ההמירו ככבישול ואם לא היה קריעת ש"ו וסיחה בכותל גם בדיעבד התחתון אסור משום דבולע מהעליון והעליון מותר דינו בולע מהתחתון ואע"ג דכל היסודים מפעפעים גם למעלה ורק דם אינו מפעפע למעלה מ"מ לא החמירו ככאן כיון דעיקר האיסור הוא חומרא בעלמא ואין לאסור שניהם שסא נתהפך השפוד דלא מחוקינן ריעותא ולכתחלה אין לצלותו עם בשר כלל כלומר אפילו נקרע ש"ו וטח בכותל :

י"ב אמנם עיקר דבריו המהדים בזה לפי סוגית הש"ס והראשונים דהנה בני' שם פסקו הלכתא בין כבדא בין כחלא תותי בישרא שרי עילווי בישרא דיעבד אין לכתחלה לא והקשו התוס' היאך מותר בדיעבד כחל תחת הבשר והלא שמונחת הבשר נוצף על הכחל ואי מיירי בקרעו ש"ו וטחו בכותל א"כ עילווי בישרא נמי שרי דהא מותר לבשלו עם בשר בקדירה ותרצו דלעולם מיירי בקרעו ש"ו וטחו בכותל אך כזה נעל מכישור דאע"פ שקרעו עדיין נוצף החלב מן הכחל על הבשר וניכר שהוא בעין עכ"ל וכ"כ הרא"ש ש"ס ולכאורה אינו מובן דמס"ג אם עדיין יש בו חלב א"כ למה מותר בבישול אמנם דבר זה ביאר הסמ"ג [למיון קל"ו] וז"ל וכן כחל לכתחלה אסור שאע"פ שקרעו ויוצא כל חלבו יוצא ממנו דבגונית כעין חלב ונסרך על הבשר ונראה בעין בב"ח ובדיעבד מותר שאין זה חלב עכ"ל וכ"כ

מותר ולא אמרינן ביה כבוש כמבושל ומותר לצלותו
 אחר הקריעה והמיחה והטעם דכיון דכבוש אף בבב"ח
 נמור אינו אלא דרבנן כמ"ש בס"י פ"ז לכן לא גזרו
 בחלב שחוטפה לאסור כבוש בדיעבד מיהו לכתחלה לא
 יניחנו מעל"ע בלא קריעה אבל אם נכבש עם שאר בשר
 או עם שאר חלב והיה כבוש מעל"ע גם בדיעבד אסור
 דלא כיש מי שרוצה להקל גם בזה [נפ"כ וסר"ח וכו"ס]
 ודע דהאוכל כחל צריך לשהות עד אכילת חלב ו'
 שעות רבשר נמור הוא [גנוס] :

יח כבר נתבאר דאם עבר ובשלו עם בשר בלא קריעה
 ומיחה אסור מדינא רגמ' וצריך ששים נגד הבחל
 אך חו"ל הקילו בזה ואמרו דגם הבחל הוא מן המנין
 [י"ז] כלומר דבכל האיסורים צריך ששים לנגד האיסור
 ובכאן די בנ"ט נגד האיסור והבחל עצמו מצטרף לששים
 והטעם לפי שהוא בעצמו אינו איסור שהרי היתר נמור
 הוא לפיכך מצורף גם הוא ל'ס' [כס"י] ואם יש עמו
 ששים הבחל אסור וזורקו והשאר מותר ואם אין עמו
 ששים הכל אסור וגם הקיריה אסורה [עמ"ס סק"ג טה"ט
 דכ"י חס"ג טה"טק נעטמו למס מלמקף סתל ונלחק הכנס
 סהו ותמיטני למס לא הכיול דכ"י רס"י ו"ל טה"ט טה"ט
 סיותר פסוס] :

יט כחל שנפל לקיריה והיה עמו ששים או שלא היה
 עמו ששים וזרקו הבחל ונפל לקיריה אחרת אסור אותה
 ג"כ ולא אמרינן אחרי שנפל מקדם והיה עמו ששים
 הרי כבר נתבטל כל טעמו בהקיריה הראשונה ולמה
 יאסור עתה את הקיריה השניה דבכל האיסורים לא
 אמרינן כן וחשבין שעדיין לא פלמ לגמרי וכ"ש כשלא
 היה ששים עמו מקדם הודאי נחשבו כחתיכת איסור
 אמנם הקולא שהקלנו בהקיריה הראשונה לחשוב גם
 כחל ממנין ששים נקל גם עתה בהקיריה השניה אפילו
 כשלא היה עמו ששים בהראשונה ואף שעתה איננו
 היתר מ"מ א"א להחמיר בו עתה מכפעם הראשון שלא
 היה סופו חמור מתחלתו אבל י"א דאם בהראשון לא
 היה עמו ששים אלא נפל אח"כ לקיריה אחרת אין
 מצרפין אותו לששים לפי שנעשה נבילה בנפילה
 הראשונה וכן עיקר אבל כשהיה מקדם ששים אף
 שאמרנו הבחל אינו אלא מפני מראית העין ולכן מצרפין
 אותו גם עתה לששים ושיעור הששים אין משערין בו
 אלא כמות שהוא בעת שנבטל ולא כמות שהיה
 בשעה שנפל בין שהיה גדול מקדם מכפי שהוא עתה
 בין להיפך ובכל שיעורי ששים באיסורים הדין כן
 שמשעריה כמו שהוא עתה וכבר בארנו זה בס"י פ"ה
 [ודע שיש מי שצ"ח לומר דכל סו' כריס ופי"ו כן דכריס לא
 מקרי פלג מס טנאמר מתחנח כרייתו כמו נפ"כ כמ"ס בס"י
 ק' וכמ"ס סס"ך סוף סק"ה וסר"ח ר"ס לחנן דכ"י הכ"ח
 פ"ה ו"ע וסמ"ל ומיכו וכו' ודלוי לדינו כחתיכס סר"ח
 לטתכנד ולס נחענד כסרנס כחלין לינו כמל כעפ"ס כ"כ
 סמ"ג טס] :

בשר

אסור ובקריעה כרין אם הבשר למעלה מותר לכתחלה
 ואם הכחל למעלה אסור לכתחלה ומותר בדיעבד אמנם
 י"א דבזה לא אמרינן כלל מליח כרותח שהמליח אינו
 פועל בחלב ככרם שאינו מפלימו ולא מבליעו ולכן
 לכתחלה אין למולחו עם בשר אף כשנקרע כרין
 ובדיעבד מותר אף כשלא נקרע כלל ומעשה בבחל
 ובשר שנמלחו יחד בכלי מנוקב ואח"כ שמוהו בבלי
 שאינו מנוקב והתיר מהר"ם מ"ב את שניהם [פ"ו סק"ג]
 וכן עור הקיבה שהוא בשר הקיבה לאחר שהוסר חלבו
 מהוכו והודח יש לו דין שאר בשר ומותר למולחו עם
 בשר וכן לצלותו ולבשלו עם שאר בשר ולא רמי לכתל :
כז אע"ג שמתמרינן שלא לבשלו כלל בכל ענין מ"מ
 לענין לחתוך את הבחל בסכין של בשר מוקמינן
 ארינא והיינו שאם קרעוהו ש"ו וצורו ככותל מותר
 לחתכו בסכין של בשר אפילו בעורו רותח ולא נצלה
 עדיין כל צרכו ולא דמי לבישול שגורו שמא יבשלו
 עם בשר משא"כ בסכין לא שייבא דך גזרה אבל אם
 צלאוהו בלא חתיכה אסור לחתכו בסכין של בשר לכתחלה
 וזה שיש שנהגו שכשמשבלין אותו אחר צלייתו אין
 משתמשין בהקיריה הוא מנהג שמים דאחר צלייתו יכולין
 לבשלו עם בשר וכבר כתב מהרש"ל דהחמיר לאור
 שנצלה כל צרכו ונקרע קורא אני עליו חסיד שוטה
 והרייט [ט"ן סק"ג] אך מהרש"ל כתב זה רק על
 לחתכו בסכין אבל לבשלו עם בשר כתב בספרו יש"ש
 [פ"ה ס"י מ"י] דלכתחלה אין לבשלו עם בשר אפילו אחר
 הצלייה ורק בדיעבד מותר אך מלשון רבותינו בעלי
 הש"ע נראה להדיא להיפוך שהויי כתבו דלאחר הצלייה
 הרי הוא כבשר לכל דבר וכן נראה עיקר [והר"ג ה"ק
 לסיטתו טה"ט דכ"י טנאמר נמנין ופ"ו לא ס"ל כן כמ"ס
 כעס"ף י"ד] :

יז וכן מותר לחתוך בסכין של בשר כחל חי אע"פ
 שהוא מלא חלב וכן מותר לחתוך בשר בסכין שחתכו
 בו כחל וכן הדין לאכול זה בכלי שאכלו בו זה וה"ה
 לצלות זה בשפוד שצלו בו זה כשמלח הבחל דאל"כ
 נאסר מפני הדם שבבחל [פ"ו סק"ט] וה"ה דמותר להניחו
 בקערה עם בשר צלי אפילו שניהם חמים דלאחר צלייתו
 דיינו כשאר בשר לכל דבר ודוקא שנצלה כרינו הדינו
 שקרעוהו החלה ש"ו ומיחה ככותל או שחתכוהו הרבה
 פעמים עדיף קריעה ממיחה ככותל אבל אם עבר וצלאו בלא
 קריעה או קרעוהו מועטת כל דברים אלו לכתחלה
 אסורים ובדיעבד הבל מותר ואם קרעוהו כרינו וצלאו
 אע"פ שמצאו אח"כ נומות מלאות חלב אין לחוש
 והטעם דחלב שחוטפה מותר מן התורה והכמים גזרו
 בזה משום גזר בב"ח וכיון שעשה כתקון חכמים החלב
 שלא נפרש וגשאר בו מותר כמו דם האיברים שלא
 פירש לאחר הצלייה שאין חוששין לו אבל כשלא נקרע
 כרינו הותר חלב הכנסו כחלב נמור [פ"ו סק"ה] וכן אם
 הגיה הבחל שלם קודם צלייתו עם חלבו יום שלם

סימן צא דין בשר בחלב שנעו זה בזה או נתערבו . ובו לז' סעיפים :

א בשר וגבינה שנעו זה בזה אפילו אחד מהם לח או אפילו שניהם לחים כותרים לגמרי בלא קליפה כיון שהם צוננים ומ"ם צריך להריח מקום נגיעתן דמפני לחותן לא ישלם שלא נדבקו מעט זל"ו ולכן די בהדרה קלה וא"צ שיפשוף ומותר לצור אותם במטפחת אחת באופן שכל אחד יונח בפ"ע ולא חיישינן שמא יגעו זה בזה וזהו ששנו חכמים במשנה [ק"ו:] צורך אדם בשר וגבינה במטפחת אחת ובלבד שלא יהו נוגעין זה בזה ואם נגעו צריכין הרחה וזהו הכל כששניהם או אחד מהם לח אבל כששניהם יבשים א"צ כלום [ע"ן סק"ג] ואין חילוק בין בשר חי למבושל ואם אחד מהם שמן צריך הרחה עם שיפשוף וכ"ש כשיש דוחקא דכתיבא דצריך הרחה ושיפשוף היטב עד שיוודע לו שסר השמנניות [הכ"ז ועמ"ל גמ"ז סק"ג ונחוו"ד סק"ג] וכן אם נפל דם לח על בשר ונקרש או חלב מהותך או חמאה מהותכה צוננת שנפל על בשר ונקרש אינו די בשיפשוף לבד או הרחה לבד אלא צריך ג"כ הרחה ושיפשוף גדול וכמ"ש [י"ג] :

ב ולא דוחקא שני אוכלים שנעו זה בזה צריך הרחה אלא אפילו בשר שהניחו בכלי חלב או חלב בכלי בשר אם אחד מהם לח צריך הרחה ולפ"ו לא יפה עושים הלכתי דרכים שאוכלין הערינג"ש מלוהים בכלי דבותים שדרי צריך הרחה אחר שמונח עליהם [פ"ו סק"ב נס"ג ר"ט] ואם קולפים ממנו העור שפיר דמי דקליפת הקרום מהדערינג טוב יותר מהדחה וכ"ש שאותם שאוכלים קשואים מלוהים שקורין אונערקעס בביתם וטוננים על הכלי שיהם עם מי הכבשים שלא יפה הם עושים [ע"ס] והאונערקעס לברם יכולין לקליף הקליפה ולהניחם על הקליפות ולא על הכלי ואע"פ שהם בדרך והוא שעת הרחק מ"ם הרי יש לזה תרופה קלה לרחוץ היטב המעלער במים נקיים ואז מותר להניח עליה מאכל צונן או משקה צוננת [פמ"ג ע"ג וזק] :

ג כל מידי דבעי הרחה כגון להניח בשר היתר צונן בקערה של איסור צונן או להיפך איסור צונן בכלי של היתר צונן אסור לכתחלה דשמא ישבה ויאכל בלא הרחה ואין לומר כיון דבדיעבד מותר הרי מותר לסמוך על ספק שיריחונו אח"כ וכה"ג אמרינן בס"א א' בענין שחיטה ד"ל יהתם אין כאן איסור ודאי אלא חששות בעלמא ונהי דהחששות גדולות ובאיסור גדול מ"ם שני אלא חששא בעלמא וכנגד הרוב כמבואר שם לפרך סמכין על אח"כ משא"כ ככאן אף שהוא איסור קל מ"ם הא ודאי איסור הוא למיכך לא סמכין על זה שיריחונו אח"כ [חכו כונת סק"ו סק"ג] וזה שאין לנו סמכין על אח"כ זהו דוחקא במידי דלא אורחיה במדהוה כמו בשר מבושל וכיוצא בו אבל מידי דאורחיה בדהוה כמו בשר חי וכיוצא בו סמכין על ההדחה שאח"כ

ומותר ליתן לכתחלה על סמך זה ויש מי שרוצה לומר דהוה רק על גבי כלי אבל על גבי מאכל איסור גם ככה"ג אסור לכתחלה [פמ"ג נח"ו סק"ג] ויש להתיישב בזה דאיוה איסור יש בזה אלא שמכוער הדבר : ד כתב רבינו הרמ"א בסעיף ב' על הדין שנתבאר דצריך הרחה וז"ל ודווקא דבר שיש בו לחלוות קצת אבל דבר יבש ממש אם לא בלע הכלי רק בצונן מותר להניח בו דבר יבש בלא הרחה כלל וע"ל סי' קכ"ב עכ"ל ותמיהו עליו דבדבר יבש מה לי אם היתה בליעת הכלי בחמין סוף סוף הרי הוא דבר יבש ואיוה איסור יש בזה ולכן יש שהגיהו בדבריו דכ"ל אבל דבר יבש ממש או אף לא בלע הכלי רק בצונן מותר גם דבר לח כלומר להניח דבר יבש ממש מותר אף כשבלע הכלי בחמין ואם בליעת הכלי לא היתה רק בצונן מותר להניח עליו גם דבר לח מפני שהכלי לא נאסרה ע"י בליעת צונן [פ"ו סק"ג] וזה שכתב לעיני בס' קכ"ב הוא טעות הדפוס וכ"ל בס' קכ"א דרשם בסעיף ה' נתבאר דבאקראי מותר להשתמש בכלי איסור צונן ע"י הרחת הכלי ולשפשוף היטב ומבואר שם דאפילו דבר לח בחמין מותר ע"ש וא"כ ק"ו לדין זה שבכאן דבוודאי מותר וכן נראה עיקר לדינא ועמ"ש סוף סעיף ב' ובכלי חרס יש להחמיר :

ה צריך ליהדר שלא יגע בשר בלחם שאם יגע בו בשר אסור לאוכלו עם גבינה וכן יהיה שדא יגע בו גבינה שאם יגע בו אסור לאוכלו עם בשר וי"א דע"י הרחה גם לחם מותר [ע"ן סק"ד] וי"א דלחם אסור גם ע"י הרחה דבלחם נדבק ונסרך ביותר [פמ"ג נס"ג נס"ג] וכן נראה עיקר אך כל זה כשאחד מהם לח אבל כששניהם יבשים לית לן בה [ע"ס] וכן בסכין של בשר שהיה עליו שמנניות וחרך בו לחם אסור לאכול אותה חתיכה בחלב וכן להיפך אבל אם הסכין הוא נקי ומקונח היטב מותר ועוד נתבאר בזה בס' פ"ט סעיף ט"ו ע"ש :

ו ואחד מגדולי אחרונים עשה כללים לדיני השתמשות בכלי איסור דכלי שנשתמש בו בקביעות איסור אפילו צונן גם לא ע"י כבוש ובא להשתמש בו רותח אפילו באקראי או צונן בקביעות לא סגי בהרחת הכלי אלא צריך שפשוף גדול ולהשתמש צונן באקראי די בקינות ולהשתמש רותח בקביעות בכל ענין אסור וכלי מדינא אע"פ שאינה בת יומא אסור לכתחלה וכן להשתמש בו צונן בקביעות אסור גזירה שמא ישתמש בו רותח אבל להשתמש בו צונן באקראי מותר ע"י שפשוף ואז מותר ליתן בו באקראי גם דבר לח חרוף בחומץ וכיוצא בו וכלי שנשתמש בו באקראי איסור סגי בקינות היטב להשתמש בו צונן אפילו בקביעות אם לא

כמ"ש א"כ אין ראיה כלל מעמידת הקפילא דאף אם יאמר שיש בזה מעט איסור לא נבחישינו ונאמר שהמעט הוא סחוקליפה [וכעין זה מירן בסלימין] ולפ"ו בעירוי רמב"ע כ"ק כמ"ש בס"י ק"ה לא יועיל מעימת קפילא אכנס לפי הירוצים אלו לא יועיל מעימת קפילא רק להחמיר כשהתחתון הוא צונן אבל לקולא כגון שהתחתון הוא חם והקפילא יאמר שאין בזה מעט איסור למה לא יועיל וכי גרע זה משניהם חמים אך י"ל דבאמת כן הוא וחול"ל לא אמרו רק להיפך רבשהתחתון צינן וראי מותר אבל כשהתחתון חם אמרו עד שימעמנו קפילא והוא ככל האיטורים דמהני קפילא [וכענין ס"י פ"ח מירן דאין זה כלל עממדי יתן מעט ע"ש] ולינו מוכן דמ"כ לך סמכו על פעימת קפילא :

יא עוד יש לישאל ואיך נתנו חול"ל כלל בזה לומר דהתאי גבר א"כ אם נפל הרבה חלב רותח על מעט בשר צונן ונאמר דהתאה גבו ומקרר את העליון ואין לך דבר המטה יותר מזה שהיה עינינו רואות שהחלב נשאר ברתוחו וגם מעט הבשר נעשה רותח וכן להיפך אם נפל הרבה חלב צונן על מעט בשר רותח איך נאמר דהתאה גבר ואסור החלב כשאין ששים הרי עינינו רואות שהחלב צונן לגמרי וגם הבשר נצטנן ולפי הראות כשיש ר' או ה"ה פעמים האחר נגר השני בהכרח לפעול על השני שיהיה כמותו ואם נאמר שבאמת יש בזה איזה שיעור למה לא למדנו חול"ל כמה הוא השיעור :

יב ויראה לי ברור דמיירי ששוין הן בהכמות ולפי ערך החלב כן הוא גם כמות הבשר ולכן נחלקו חול"ל האיכות של מי גובר העליון או התחתון ואיפסקא הלכתא דהתחתון גובר וראיה ברורה לזה מדברי התוס' שבת [מ"ג] דהניא גונון ארס חמין לתוך העצונן ולא העצונן לתוך החמין ופירש"י משום דהתאה גבר והקשו התוס' דא"כ תקשי מהכא למאן דס"ל עילאה גבר ופירש ר"ת דאין זה שייך לזה אלא חמין לתוך צונן משמע שהצונן מרובה מהחמין וצונן לתוך חמין משמע שהחמין שלטמה מרובין ע"ש הרי מפורש דכל היכא שיש ריבוי בכמות לא שייכא סברא זו דתתאי גבר או עילאה גבר והש"ס לא הוצרך לפירש זה ואדרבא מרלא פירשה ש"ס דשוין הן [וק"ל לי על דניכוס דכא נס נכך דתחלף נכר סוף לשון זה חס לחוד טונן וכו'] וז"ל דנמנית דחס שייך לומר דמשמע כן ואלו נכניסו מאלו לו דדק נלשון כרייתא כן סוף וז"ע והז"ק :

יג ודע דדין תתאי גבר הוא בין שנפל דבר גוש לדבר צלול או להיפך צלול על הגוש כמו בשר בחלב וכיוצא בזה או גוש בגוש כמ"ש בשערי דורא [ס"י כ"ג] חול"ל והלכתא תתאי גבר וכן הדין אם למטה בשר כשרה חם ועליה בשר נבלה צונן ואפילו חי ואפילו בשר שלמעלה אינו מלוח בשר שלמטה נאסרה לפי שהים התחתון מפלים העליון ובר' וכ"ש אם בשר נבלה למטה וחתת

לא נאסרה לגמרי ע"י חום בלי ראשון אבל להשתמש בו רותח אסור אפילו אם נאסרה ע"י עירוי כ"ד אבל אם הבליעה היתה ע"י כלי שני אינו כלום ורק אם שימשו בקביעות בה חמין של איסור אף ע"י כלי שני או אפילו כלי שלישי כמו מעלער של טריפות הוי כשימוש בלי ראשון כיון שההשמיש היתה בקביעות וכשנשתמש בכלי שצריך קינות והרחה כלא קינות והרחה צריך להרחי הרבה שנשתמש בו עתה אם לא שהוא דבר לח דא"א בהרחה מותר כדיעבר [מו"ז סק"ד כחוספת מס"ג] :

ד כל אלו הדברים שנתבארו בבשר ובבינה שנענו זה בזה היינו דווקא בצוננים אבל בשר וחלב רותחין שנתערבו יחד או אפילו בשר צונן לתוך חלב רותח או חלב צונן לתוך בשר רותח הכל אסור דקיי"ל תתאה גבר כלומר התחתון הרוחה מחטט את העליון הצונן ודוקא שנפל לתוך בשר רותח המונח בקרירה אבל על בשר רותח צלי דבקרירה צריך ששים משא"כ בצלי כמו שיתבאר בס"י צ"ב וס"י ק"ה ושם יתבאר דלדין גם בצלי צריך ששים וחלב רותח שנפל לתוך בשר צונן אפילו הכשר בקרירה או בשר רותח שנפל לתוך חלב צונן אינו אסור כולו דתתאה גבר שהוא צונן ומקרר את העליון עד שלא יוכל לפלוט ולהבליע בתחתון וכ"ש שלא יבלע הוא מן התחתון אבל מ"מ הבשר צריך קליפה דא"א שלא בלע פורתא קודם שנתקרר החום ושיעור החמימות יתבאר בס"י ק"ה בס"ד :

יד ודע שיש בענין זה דתתאי גבר שאמות גדולות האחת דרי קיי"ל בס"י צ"ח ככל איסור שנתערב בהיתר דמעיקר דינא דגמ' הוא שימעמנו קפילא אביש בהיתר מעט איסור אם לאו וכן חלב ככשר כמבואר שם וא"כ מה שייך לחקור אם התאה גבר או עילאה גבר ולפולתא היא כגמ' פסחים [ע"ז] ישעמנו קפילא אם יש מעט בשר בחלב או חלב בכשר אסור בכל ענין ואם לאו מותר בכל ענין [כרו"ס] ונהי דלשימת רש"י שמבואר במור שם ל"ק כלל דמעימת קפילא לא מהני אלא ביותר מששים אבל בפחות מששים אף אם אין מעט אסור שפיר נחלקו בזה כשהאין כאן ששים וקיי"ל תתאה גבר אבל לשימת הר"י והרא"ש יש דבכל ענין מרגי קפילא קשה :

טו ובפשטותו י"ל כגון דליכא קפילא ולא נראה כן אמנם באמת הענין כן הוא דנאמנות הקפילא אינו אלא כשיש ברואי איסור לפי קבלת חול"ל אבל במקום דליכא איסור לפי הקבלה אינו נאמן הא למה זה דומה לכדי שני דלרוב המסקים אינו מפלים ומכילע או כלי שלישי לכל המסקים ואם יבא הקפילא ויאמר שיש בזה מעט איסור לא נשיח בו הכללא בידינו דאין עוב"ם נאמן לא להחיד ולא לאסור וה"ל כשהתחתון צונן לא נשיח כלל באמירת הקפילא בין דקיי"ל תתאי גבר :

י ועוד י"ל כיון גמ' כשהתחתון צונן מ"מ בולע כ"ק

אם לא קלפוה ובשלו כך מותר בדיעבד עכ"ל ונראה דס"ל דקליפה זו הוה חומרא בעלמא מדרבנן ולכן החלב שא"א בקליפה מותר כולו ולא הצריכו שיהא ששים נגד הקליפה ומסילא לפ"ז גם הבשר אם לא קלפוה ובשלו כך מותר בדיעבד כיון שאינו אלא חומרא בעלמא :

יז אבל במקום שלפי עיקר הדין צריך קליפה גם בדיעבד מצרכינן ששים נגד הקליפה והנה בטור הביא שני דיעות בענין החלב דר"י אין מצריך ששים נגד הקליפה וריב"א מצריך ע"ש ורבנתינו בעלי הש"ע הפסו בדיעת ר"י ונראה דמחלקותם תלוי אם זה שהצריכו בהבשר קליפה אם זה הוא מעיקר הדין או מצד חומרא ולפ"ז לריב"א פשיטא שאם לא קלף הבשר ובשלו כך צריך ששים נגד הקליפה ואם לאו אסור וכן הוא לרבנתינו בעלי הש"ע ככל מקום דהקליפה הוא מרינא [וכן נראה דעת סמ"ג ס"ו חס"י סק"ג ע"ג] :

יח לפי מה שבארנו אין להקשות משארי מקומות בש"ע שהחמירו בהקליפה גם בדיעבד דהוה במקום שהקליפה היא מרינא אבל מפורשי הש"ע לא נחתי לחילוק זה והקשו משארי מקומות שהחמירו בעלי הש"ע בקליפה גם בדיעבד להצריך ששים נגדה ויש שדחה מפני זה דבריהם שבכאן [ס"ו סק"ג] ויש שתייר דכאן הוה הטעם שא"צ בחלב ס' נגד הקליפה מפני שהקליפה נתערבה ואינה ניכרת בפ"ע ולכן הקילו בה וגם זה שכתבו על הבשר שאם לא קלפוה ובשלו כך מותר בדיעבד והו"ג דווקא כשנתערב הבשר ואין ביכולת להכירו אבל כשלא נתערב צריך ס' נגד הקליפה [ס"ז סק"ח ופ"ח] והחילוק דחוק דאיזה ג"מ יש בזה אם הקליפה ניכרת או נתערבה הא קמי שמיא גליא שיש כאן קליפת איסור [כנ"ו סק"ג] ויש מי שחילק בין קליפת בב"ח דקילא לפי שכל אחד מותר בפ"ע ועוד דקליפה היא טעם קלוש ובבשר בחלב לא אסרה תורה רק דרך בישול שהוא טעם גמור ולכן לא מחמירין בדיעבד משא"כ בשארי איסורים מחמירין בהקליפה גם בדיעבד [ס"ט] ואפשר שיכול להיות בן ויש טעם בחילוק זה אבל העיקר כפי מה שתרצנו בסעיף הקודם [אך י"ל דהוה ג"כ טעם דס"ל דכאן הוה חומרא בעלמא מטעם סכרו"ס לחלק בין נכ"ח לשארי איסורים אבל יותר נראה מפני דס"ל דסכרו"ס לאדמיקר לים בלע אינו אלא חומרא בעלמא וכ"מ מהמג"א ס"ט] :

יט והוה שכתבו שאם נפלו זה לתוך זה צוננים מדיח הבשר ומותר י"א דהוה רק בבב"ח דמן התורה לא נאסרו אף בכבישה יום שלם אבל נפל איסור לתוך הותר צלול צונן וגם האיסור צונן צריך קליפה ויש חולקין בזה דגם בכל האיסורים כן הוא כיון שלא היתה כבישה די כהדחה בעלמא וכן נראה עיקר דרינא [ס"ז סק"י ופ"ח סק"י ופ"ט ס"ט] ומסילא דבהך גוונא דכהבינן שההותר הוא צלול ולא שייך הדחה מותר גם בלא הדחה

רותחת ושחומה צוננת עליה דנאסרה דהתאי גבר ואם הצונן למטה בין נבלה בין שחומה השחומה כשרה וכו' ומיהו קליפה בעי וכו' עכ"ל :

יך ובאו"ה [ס"י כ"ט] הוסיף עוד דברים בזה וז"ל קי"ל תתאי גבר וכתב בסמ"ק והלכך שתי חתיכות אחת של איסור ואחת של הותר ששוכבין זו על זו ורק אחת מהם חם שהיד סולרת בה אם החם למטה אף היותר נאסר כולו וכו' דהעליון מכביד על התחתון ומפליטו והלכך התאי גבר בין להמם בין לקרר בין לחומרא בין לקולא שאם התחתון חם אפילו הכשרה למטה ועליה בשר נבלה צונן אפילו חי ותפל נדונין כרותחין ונאסרה אף הכשרה דלמטה לפי שהעליון מפליט חום התחתון וגם כח האש עולה תמיד ונעשו שניהם חמים והו"ל חם בתוך חם וכו"ש אם בשר נבלה רותחת למטה וכו' ומסיק בסמ"ק ואפילו אם חתיכת איסור התחתון החמה קצרה שאינה רחבה כל כך כמו העליונה הצוננת אפ"ה מיתסרי כולה וכו' ואם התחתון צונן נדונים בצוננים וכו' ובלע מיהא כ"ק וכו' עכ"ל או"ה :

יג ונ"ל אע"ג שהפוסקים השוו שניהם נושים לנוש וצלול זהו רק לענין ניצם השני חתיכות אבל לא לענין אחר כגון בשר צונן שנפל לחלב רותח ונפל על הבשר חתיכת בשר אחרת ודאי דנאסרה כדין התאי גבר ואילו חתיכת בשר צוננת כשרה שנפלה על חתיכת גביה חמה פשוטא שאין סברא לומר שכשהתפל עוד חתיכה על העליונה הצוננת שתיאסר מחמתה וכו"כ אחד מהגדולים [מ"ד סק"ב] רבשניהם נושים אמרינן רק תתאי גבר להפליט ולהבליע ולא לעשותה ממש רותחת שהרי החוש מבחיש זה משא"כ נוש צונן בצלול רותח נעשה ממש רותח ודע דכ"ז הוא בחום האש אבל בחמימות מליחה אין דנין דין תתאי גבר כמו שיתבאר בס"ד וכן כבבוש אין דנין זה דאין החמימות שוה לגמרי ודע דכל צונן שנתבאר בענין זה לאו דווקא צונן אלא כל שאינו מחום כלי ראשון מקרי צונן וחום כ"ד הוי מחום שאצל האש אך בדרך נוש י"א דלעולם דנין כו דין כ"ר אפילו לאחר שהוסר מכ"ד כל זמן שעומד בחומו ויתבאר בס"י צ"ד בס"ד וגם דבר פשוט הוא דדין תתאי גבר כשני דברים נושים אינו אלא כמנהג זה על זה ולא זה אצל זה דבכה"ג גם בשניהם חמים א"צ אלא קליפה כאשר יתבאר בס"ד בס"י ק"ה וטעמא דמילתא דבזה על גבי זה העליון מכביד על התחתון ומפליטו כמ"ש בסעיף הקודם כשם או"ה משא"כ בזה אצל זה [וטעמ"ג נמ"ו סק"ב] :

יד ובה שנתבאר דאם העליון חם והתחתון צונן צריך קליפה כתב רבינו הב"י בסעיף ד' וז"ל אבל הלב רותח שנפל על בשר צונן או בשר רותח שנפל על חלב צונן קולף הבשר ושאר הבשר מותר והחלב מותר כולו ואם נפלו זה לתוך זה צוננים מדיח הבשר ומותר עכ"ל וכתב רבינו הרמ"א ובמקום שהבשר צריך קליפה

מחבירו ומבליע בחבירו ואין מליחתו מעכבתו מבלוע ורק בדם אמרינן איירי דטריד למיפלג לא בלע וכן כבולעו כך פולטו אבל בשארי דברים לא שייך זה ואם הבשר מלוח והגבינה תפלה הבשר די בהרהר והגבינה צריך קליפה ואם הבשר תפל והגבינה מלוחה הגבינה די בהרהר והבשר צריך קליפה ולא אמרינן שהתפל יעשה מלוח ע"י המלוח השני שאין כח בהמלוח לעשות להתפל כמלוח ואין חילוק בין מונחין זה על זה או זה אצל זה ממש וי"א דאפילו אינם דבוקים ול"ו רב הפליטות נוגעות זה בזה היה כאלו נגעו זה בזה [נטע] ואין להחמיר בזה כמו שיתבאר בס"ד בס ק"ה :

כב זה שאמרנו דהמלוח אינו בולע מהתפל והו כשהתפל דבר גוש כבשר וגבינה וכיוצא בזה ואפילו הוא דבר רך מאד כמו חלב רך שאינו מהותך אבל דבר צלול כגם כנון בשר מלוח שנפל לחלב שאינו מלוח נאסר גם הבשר דמותר שהבשר מלוח באופן שאינו נאכל מחמת מלוחו ממיא בולע מהחלב ג"כ ושניהם אמורים או כ"ק או לגמרי אך זהו ג"כ דווקא אם הדבר המלוח הוא לח קצת אבל אם הוא יבש לגמרי לא חיישינן לה אפילו נפל לתוך דבר הצלול ונטלו ומדחו ומותר לפיכך אם התייבש הבשר המלוח ונפל לחלב מרחו ומותר וגם החלב לא נאסר כלל [עס"ך] סקט"ו ספניא ממדני וכו"ס כשהחלב נלדו הלוח מותר החלב וצ"ע דלפניו מיידי נשס כשהנשר יבש לגמרי ולא כשהנשר לח דכן הוא נש"ס כלל ל' אות ו"ד וז"ל לסי שאינו נולט כלל מן כנשר כשוא יבש עכ"ל וכו"ס במדני ע"ב] :

כד ודע דרין זה שכתבנו דדבר צלול כנון בשר מלוח שנפל לחלב שאינו מלוח שניהם אמורים או כ"ק או לגמרי כלומר למאן דס"ל דמליחה אוסרת כ"ק גם כאן אוסר כ"ק ולמאן דס"ל עד ששים גם כאן עד ששים דכן נראה לפי המכרא ורבינו הרמ"א כתב דין זה בלשון זה והוא דמהור מלוח וממא תפל שרי היינו שהממא יבש אבל אם הוא דבר צלול נאסר המהור מאחר שאינו נאכל מחמת מלוחו בולע מהאיסור שאצלו ושניהם אמורים עכ"ל וכתב אחר מגדולי המפרשים וז"ל ולא דמי לבשר רותח שנפל לתוך חלב צונן ולא נאסר אלא כ"ק ולא אמרינן דמחמת רתיחתו בולע כהאיסור צלול שאצלו דהתם כיון דתתאה נכר נצטנן הבשר אבל במליחה לא שייך תתאה נכר עכ"ל [ע"ך סקט"ו] וז"ל דה"פ דס"ל כפי מה שפרשנו דכבאן דרין למאן דס"ל דמליחה די בקליפה ה"ן די בקליפה ולמאן דס"ל בששים ה"ן בששים ולפ"ו רבינו הרמ"א דס"ל דמליחה בששים גרוע יותר מכשר רותח שנפל לחלב צונן ולמה הוא כן ומתיר דשם תתאה נכר ובמליחה לא שייך תתאה נכר וכוהו א"ש ג"כ מה שבכאן כתב ושניהם אמורים דגם הצלול אסור ובבשר יותח החלב מותר כיון שא"א בקליפה וכמ"ש בעטף מ"ו אך זהו ג"כ מטעם דבשם תתאה נכר :

וראתי

הרהר ולהדפך שייך הרהר כנון שנפל הרהר גוש צונן לתוך איסור צלול צונן דצריך הרהר הרהר ודע דאין חילוק בין שהיה הצלול דבר חריף או שאינו חריף ואפילו נפל במי מלח עזין או בחומץ ששיעור הכבישה הוא דבר מועט וכדי שיתן על האור ויתחיל לרהר"ה כמ"ש בס"י ק"ה כל שלא שהה כשיעור זה מותר בהרהר או כשההיתר הוא צלול דא"א בהרהר מותר לגמרי בלא הרהר כמ"ש [וכ"מ נפמ"ג נש"ד סק"י סתם דלגיב"ס אסור כמי מלח של אונעקקס ע"ס ופנן ללא קי"ל כריב"ס מותר] :

כה זה שאמרנו שכשנפלו זה לתוך זה צוננים מותר והו כשלא נמלחו אבל נמלחו ובעודן במלחן נפלו זה לתוך זה קי"ל רמלוח כרותח דצלי ולא כרותח דבישול ולכן לא נאסר כולו כדן בישול אלא צריך קליפה במקום שנוגעים זה בזה ואע"ג דצלי צריך נטילת מקום ולמה לא מצרכין גם במליחה כן ובאמת יש מי שסובר דצריך במליחה נטילת מקום ויתבאר בס"י ק"ה [ע"ס ננ"ו עכ"כ נשס סה"ס] מ"מ לרוב הפוסקים די בקליפה ובאמת יש מי שאומר דגם בצלי די בקליפה דברים כחושים כמו שיתבאר שם בס"ד מידו לרוב הפוסקים מליחה בקליפה וצלי נטילת מקום :

כא זה שנתבאר דבמליחה די בקליפה זהו כששני החתיכות הבשר והחלב שניהם בחושים אבל אם אחת מהם שמינה שניהם אמורות כולם כבבישול השמינה אמורה שהדי כשבולעת מהשני מפעפע האיסור בכל החתיכה מפני השומן ואף גם השניה הכחושה אמורה כולה ראיל היא ומפמס להאי ומפעפע בה כולה ולכן בשר וגבינה שנגעו זה בזה והם מלוחים צריך לקלוח מקום נגיעתו כשהיו שניהם כחושים ואם שניהם שמינים אפילו אחד מהם שמן שניהם אמורים לגמרי וצריך ששים וי"א דככל מליחה אנו משערין בששים ואין אנו מחלקים בין כחוש לשמן מפני שיש סוכרים דמליחה נרע מצלי שמפעפע יותר מצלי מפני המדהל היוצא ע"י מליחה שהוא כעין רוטב ויתבאר בס"י ק"ה ודע דמליחה אינה אוסרת רק כשהם לחים אבל כשהם יבשים אפילו הם מלוחים אינו כלום כללא דמילתא יבשים כשהם מלוחים או שאינם מלוחים והם לחים מני בהרהר ואם אחד מהם לח והשני יבש שנתייבש במלוחו ונגעו זה בזה די ג"כ בהרהר [נטע] :

כב ודע דבמליחה לא אמרינן תתאה נכר ודווקא בחמי האור שהיה מעלה הבל ומחמם את העליון דיש כח בהתחתון להפליט את העליון שייך דין תתאי נכר ולא במליחה דאין חילוק בין עליון לתחתון דבין אם המלוח עליון והתחתון תפל ובין שהעליון תפל והתחתון מלוח לעולם המלוח מכליע בתפל כ"ק או יותר כפי הריעות שנתבארו ואינו בולע ממנו כלום הלכך בשר וגבינה שנגעו זה בזה אם שניהם מלוחים ולחים שניהם צריכים קליפה במקום נגיעתן מפני שכל אחד בולע

כה ודאיתו מי שהקשה על דברי רבינו הרמ"א הא קי"ל בסי' ס"ט דאפילו מים מועטים מבטלין כח הציר וא"י יתבטל כח הבשר המלוח שנפל לחלב ע"י החלב כמו המים המבטלין כח הציר והירץ דארטבטל ליה בולע כ"ק [תו"י סק"ט נסס ס"ט] ולפ"י כוונת רבינו הרמ"א מ"ש שניהם אמורים הוא רק כ"ק אפילו לירדן דאסרינן במליחה עד ששים אך לפ"י קשה למה זה גם החלב אסור והרי במקום שהבשר צריך רק קליפה החלב מותר כמ"ש וצ"ל דמיירי שבכאן החלב מועט מאד כדאמרינן שאין הבשר מעט בו [ס"ט] וכל דברים אלו תמיהים הם בעיני ולמד שלשון רבינו הרמ"א אינו מורה כן דכל כי האי ה"ל לפרש ולא לטהר עוד זאת לא דעתו הדמיון לפ"י ס"ט דבשם האימור הוא רק משום הציר וכשנתבטל כח הציר הוה היתר נמור שפיר אמרינן דהמים מבטלין כח הציר אבל הכא האימור הוא בב"ה או שאר אימור והיתר או טמא וטהור ולכן אף אם החלב מליח מעט כח המלוח מ"מ אינו מבטל מכל וכל והאימור נשאר קיים ועוד דמים מריחים הרם אבל חלב יש בו שמנונית ואינו מדיח היטב ומיסרך סדך וכן שאר אימור צלול שיש בו איזה שמנונית ואין זה דמיון כלל לסי' ס"ט :

כו באיזה מליחה נחשב כרותח אמרו חז"ל [ק"י:] שיהא מלוח שאינו יכול לאכול מחמת מלחו אבל כשנאכל מחמת מלחו לא נחשב כרותח ויש כזה כמה דיעות כמ"ש המיר וז"ל והא דמליח חשיב כרותח דווקא שאינו נאכל מחמת מלחו ופירש"י דהיינו מליחה בשר להצטע שאינו נאכל עד שישורוהו במים וירחיחוהו היטב וי"א דלא נקרא אינו נאכל מחמת מלחו אלא כגון עיבוד שמולחין אותו הרבה לצורך הרדך ור"ת פירש דכל מליח שמולחין לקדירה מקרי אינו נאכל מחמת מלחו אבל נאכל מחמת מלחו לאי חשיב כרותח עכ"ל ודריעה זו הסכימו רוב הפוסקים והכי קי"ל [נ"י] ומליחה במליחת צלי לא נחשב כרותח [ס"ט] מפני שנאכל בעורו במלחו אבל בליחה כמליחת קדירה א"א לאכול עד שירחיחוהו במים היטב ולכן כל זמן שלא הודח הוה כרותח [ס"ט] ומלוח יותר מזה דהיינו בעין מליחה להצטע ולהלוך בדרך אפילו אחר הרחה נחשב כרותח עד שישורוהו במים הרבה [ס"ט] :

כז ודע דמלשון רוב הפוסקים משמע להריא הוה ומלוח חשיב כרותח מיד שמלחוהו עד שירחיחוהו אפילו הונח כמה ימים מחשב כרותח ולא דמי למליחת בשר שכבי' ס"ט במעשה רש"י שם שפסק דלאחר שיעור מליחה לא נחשב כרותח דהתם שאנו שהמליחה היתה להעלות הדם וכשהמלח דפלימו השש כמו כיון שעסק בהוצאת הדם משא"כ מליח רבאי לא הפליג הדם רבאן מיירי בכשר כשר שכבר מלחוהו וירחיחוהו והבשירוהו אח"כ מלחו אותו כמליחה קדירה שהמלח לא פעל כלום ולעולם הוא בחיבורו עד שירחיחוהו

[כמ"ס ס"ך סק"ט וספ"י נסי' כ"ט סק"י] וגם זה שאמרנו המיר שמלחוהו נחשב כרותח אף שבגמ' אמרו שאינו נאכל מחמת מלחו לא בעינן עד שיהא במלחו שיעור המליחה דאו אינו נאכל מחמת מלחו בגמ' לא אמרו רק שצריך שיעור זה אבל לא עד שיהא שיעור זה וכו"מ יש מגדולי הראשונים דס"ל כן כמ"ש הר"ן וז"ל בשם הר"י אלברצלוני וז"ל דכל ששהה במלחו שיעור מליחה לקדירה הוי רותח ומקמי הכי לא עב"ל [מוס"ט נכ"י] והוא כזב כן במליחה בשר להוציא דם כמ"ש הטור בס' ס"ט וז"ל והבשר שנמלח בכלי שאינו מנוקב אסור וכו' וכתב ר"ת שנאסרה מיד וכו' והר"י אלברצלוני כתב שלא נאסרה אא"כ שהיתה בכלי שיעור מליחה עכ"ל ובשם לא קי"ל כן כמ"ש שם הטור והש"ע סק"ף י"ח וא"כ גם בכאן לא קי"ל כן :

כח אבל רבינו הב"י כתב בסעוף ה' וז"ל מליח שאינו יכול לאכול מחמת מלחו דהיינו בעין מליח שמולחים לקדירה ושהה כדי מליחה לקדירה כל זמן שלא הריחו מקרי אינו נאכל מחמת מלחו ומליח בעין מליח רבעי לה לארחא אפילו לאחר שהריח הוי אינו נאכל מחמת מלחו וכל זמן שלא שראו במים דינו כרותח לאסור כ"ק עכ"ל ורבינו הרמ"א כתב עליו וז"ל וי"א דלאחר ששהה במלחו שיעור מליחה לא מקרי אח"כ רותח ולצורך גדול כגון בהפ"ס והוא לצורך סעודה מצוה יש לסמוך אמקילין אבל בלא"ה אין להקל כלל אפילו לא נמלח הבשר משני צדדין רק מצד אחד כל שנמלח מליחה שאינו נאכל מחמת מלחו סיחשב רותח אבל כל שלא נמלח כל כך מחשב צונן אפילו נמלח משני צדדין וי"א דאין אין בקיאין ברבד ויש לנו לחשוב אפילו מליחת צלי כרותח וטוב להחמיר במקום שאין הפ"ס עכ"ל :

כט ומשמע מלשון רבינו הב"י שכתב ושהה כדי מליחה לקדירה דס"ל כהר"י אלברצלוני דקודם שיעור זה לא נחשב כרותח וכך תפסו מפרשי הש"ע וכתבו דאע"ג דבסי' ס"ט לא תפס כריעה זו והו מפני שהדם והמלח רותחים הם בשעת המליחה וארכבא אדו שיעור מליחה פסק כמו משא"כ בכאן שאינו פולט כלים לא נעשה רותח עד אחר שיעור מליחה [ס"ך סק"ט] עוד יש לחלק דרנה שם בס' ס"ט מיידינן לענין הדם והציר הנוסף מהכשר דמחשב כרותח וה"ל לענין הציר אם נוטף ודאי דמחשב כרותח מיד אחר המליחה כמ"ש רבינו הרמ"א בסעוף זה וז"ל כל ציר מבשר שנמלח אפילו לא נמלח רק לצלי חשיב רותח עכ"ל וכ"ש בשנמלח כשיעור לקדירה זה שכתב כאן ושהה כדי מליחה לקדירה קאי על עצם הבשר שלא נעשה רותח עד אחר שיעור מליחה ויש מי שהשיג עליו ואומר דגם הר"י אלברצלוני לא קאמר זה רק במליחת בשר דכיון שעוסק להוציא דם אינו פועל פעולה אחרת לחמם הבשר שיהא רותח וכשכלה פליטת

חי אבל צלי צריך קליפה שלמעלה מביב [רש"י] ואי אית ביה פילי כוליה אסור פילי הם בקעים והוא צלי לא מגי ליה בקליפה לפי שבוטל דרך הנקבים וכולו אסור [רש"י] ואי מתבל בתבלין כוליה אסור התבלין שנתבשלו עמו מרכיבין אותו ונח לבלוע וכשנפל לכותח היה צמא לבלוע ונבלע [רש"י] והנה לפירש"י היונה היתה מבושלת או צלוייה וחי מקרי כשהיא צוננת וצלי מקרי כשהיא רוחתה ודרך התלמוד לקרא לצלי רוחת צלי סתם כמו בפסחים לענין קרבן פסח [ע"פ:] שאומר סבו בשמן של הרומה אם חי הוא ידחנו ואם צלי הוא יקלוף את מקומו והתם ודאי צלי רוחת קאמר שאין סבין את הצלי אלא בעידו רוחת כשצולין אותו על גבי האש אבל צלי צונן הוה כשאר צונן דעלמא דסני ליה בהדחה וגם זה שאמרו דאי אית ביה פילי כולו אסור היינו בצלי רוחת דאית ביה פילי ואנב הפילי בלע ואי מהובל בתבלין והוי רוחת אע"ג דלית ביה פילי כולו אסור לפי שהתבלין ממשכין את הכותח ומבליעין אותו ככולו [ר"ן וכ"כ סתם כ"ג] ולפ"י צלי צונן בכל ענין א"צ רק הדיחה וצלי רוחת צריך קליפה ואם הוא רוחת ויש בו בקעים או מהובל בתבלין כוליה אסור :

לד אבל הרא"ש ז"ל כתב שם דחי הוא חי ממש שאינו מבוטל ולכן מגי בהדחה אבל צלי אפילו צונן צריך קליפה ואי אית ביה פילי בהצלי או מתובל בתבלין אפילו צונן כולו אסור ובספר התרומה כתב דאפילו חי אם יש בו בקעים או מתובל בתבלין כולו אסור לפי שהתבלין או הבקעים מבליעין ככולו את הכותח ע"ש וכ"כ מהמור ז"ל ודווקא בבשר חי יש חילוק בין נאכל מחמת מלחו לאינו נאכל מחמת מלחו אבל בצלי אין חילוק שאפילו נפל למליח שנאכל מחמת מלחו בעי קליפה ואם יש בקעים או מתובל בתבלין אפילו אין בו בקעים והוא חי כולו אסור עכ"ל ונראה מהמור שהפס שהרא"ש הסכים לספר התרומה דבבקעים או בתבלין אפילו חי אסור ובאמת יש כמה מהראשונים דבזה ס"ל דלא כרש"י והיינו לענין צונן דצלי צונן צריך קליפה ואם הצלי יש בו בקעים או מתובל בתבלין אפילו הוא צונן כולו אסור אבל בחי בכל ענין די בהדחה [חזו דעת סתם כ"ג] וכוונתו מרדכי וכן נראה דעת סתם כ"ג :

לה ונמצא שיש בענין זה ג' שיטות לשיטת רש"י המקל שבכולן כשהיא צונן א"צ כלום רק הדיחה אפילו הוא צלי ויש בו בקעים ותבלין שיטת ספר התרומה המחמיר שבכולן אינו די בהדחה רק חי ואין בו בקעים ואינו מתובל בתבלין אבל צלי אפילו צונן צריך קליפה ואם יש בו בקעים או מתובל בתבלין אפילו הוא חי כולו אסור ודעת הרא"ש והסמ"ק בחי א"צ רק הדיחה בכל ענין אבל בצלי צריך קליפה אפילו כשהוא צונן ואם הצלי הצונן יש בו בקעים או מתובל בתבלין כולו אסור והמור פסק בהחמיר שבכולן :

ורבינו

דס מתחיל לעסוק בחימום הבשר אבל בכאן שאין המלח עוסק בפליטה מיד מחמם הבשר מפני שאין לו עסק אחר [פליטי סק"ג] ואין הרברים מובנים דהא דא ודא אחת היא והרי הפליטה היא ג"כ ע"י חימום ויותר נראה כמ"ש מקודם :

ל אמנם בעיקר הדבר תמידני שיטהום נגד דעת רוב הפוסקים ועוד דא"כ דעת רבינו הרמ"א הוא ממש להיפך מדעתו רלדעתו עד שיעור מליחה לא נחשב כרותח ואח"כ נחשב כרותח ולרבינו הרמ"א עד שיעור מליחה הוי כרותח ואח"כ לא נחשב כרותח וא"כ מה זה שאומר וי"א דלאחר וכו' וכך הר"ל לומר וי"א להיפך דעד שיעור מליחה הוה כרותח ואח"כ לא מקרי רוחת אלא ודאי דזה שכתב רבינו הב"י ושהה כדי מליחה לקררה כל זמן שלא הדיחו וכו' אין כוונתו דעד שיעור מליחה לא נחשב כרותח אלא כוונתו דאפילו שהה כדי מליחה נחשב כרותח ועל זה פליגי רבינו הרמ"א דלאחר שיעור מליחה לא נחשב כרותח ולדינא הסכימו רוב הגדולים דגם אחר שיעור מליחה הוה כרותח ואין להקל אפילו לצורך גדול דכן עיקר לדינא :

לא כל ציר מבשר שנמלח אפילו לא נמלח רק לצלי חשיב רוחת דזה שאמרו צריך כמליחה לקרירה דהו לענין עצם ההתיכה דבפחות מזה לא נחשב רוחת אבל הציר תמיד נחשב רוחת שהרי הוא נוסף ע"י התיחה ולכן אם נפלה ציר של בשר מלוח על גבינה או על כלי אוצר ואסור כדי קליפה ונ"ל לדעת הסוברים מליחה בששים כשנפל טיפת ציר על מאכל צריך נטילה מקום שחייב כעובי אצבע וכשנפל על כלי צריך הגעלה וכלי חרס צריך שבידה וכלי עץ אם נפל על מקום אחד קולף מקומו ודו"ד אבל בכלי חרס לא שייך קליפה וכן כלי נחשת ולכן בנחשת או שאר כלי מהכות צריך הגעלה ובכלי עץ כשנפל על כל משך הכלי אם רוצה לקלפה כולה הרשות בידו ואם לאו יגעילנה [ע"ש סק"ח] :

לב וכיון דציר אינו אסור בכלי רק בכ"ק לבן אף דבכלי חרס לא שייך קליפה ס"מ אם נפל ציר על כלי חרס מבחוץ ביכולת להתייר בשעת הדחק לבשל בו [פמ"ג סק"ח] וכן כל דבר שמן אינו אסור בכלי יותר מכ"ק [ס"ג] ולא דמי לאוכלין שהשומן מפעפע ככולו אבל לא בכלי ולא עדיף מחם לתוך צונן דרי בקליפה כמ"ש ורע דכלי שנאסרה ע"י מליחה כ"ק או ע"י שאר דבר הגומף עליה וצריך קליפה לא מהני הגעלה ע"י עירוי דעירוי הוה ספק אי פועלת כ"ק אם לאו ולחומר א קי"ל דבולעת כ"ק ולא לקולא שנאמר דמפלטת ג"כ כ"ק ולכן יש להגעילה בכלי ראשון דווקא [ס"ג] :

לג בנמ' [קי"ב:] איתא מעשה בנזול שנפל לכר של כותח שבו יש נמיוכי דחלכא ומלח והתירו הגזול ואמרו הטעם דאע"ג דמליח כרותח הוה כשאינו נאכל מחמת מלחו אבל כותח נאכל מחמת מלחו דהצי מילי

כשנפל בשר צלי או מבושל לחלב צונן יהיה מה שיהיה מדיחו ומותר אבל יש מהגדולים שכתבו דהכל אחר מלוח קצה ואינו מלוח כלל [ע"ך סק"ג ופר"מ סק"ט] והנה לפ"ו בשר צלי ומבושל שנפל לחלב אפילו צונן צריך קליפה לשני הדיעות ואם יש בקעים ;ו. מהובל כולו אסור וע"פ הרוב בצלי ומבושל יש בקעים ילפי הברעה רבינו הרמ"א בלא הפ"מ יש לאסור אבל בחי אין לאסור ואחד מדולוי האחרונים הכריע כספר ההר"טות והטור דבבקעים ובתבלין אפילו חי כולו אסור [פר"מ] ואין כן דעת רוב הפוסקים מיהו זה ודאי לבולם בצלי רוחח כשאין בו בקעים והבלין די בקליפה [ע"ך סק"ו] ודע דכל זה מייירי בגלל הבשר לתוך החלב אבל חלב שנפל על בשר יתבאר דינו בס' צ"ב וסי' ק"ה [סג] ודבר ידוע שאין בכ"ח נאסר ע"י מליחה רק ע"י כבוש רק באכילה ולא בדגאה מפני שהוא רק מדרבנן וכבר נתבאר זה בס' פ"ו ע"ש ולכן בספק בכ"ח שע"י מליחה או כבישה יש להקד כדון ספיקא דרבנן [נכ"י] ובספק כבוש בכ"ח פסק כן רבינו הרמ"א בריש סי' ק"ה ע"ש וממילא דכ"י בספק מליחה :

לו ורבינו הב"י בסעיף ז' פסק כרש"י וז"ל הא דמפלינן בין נאכל מחמת מלחו לאינו נאכל מחמת מלחו ה"מ בבשר חי אבל צלי רוחח שנפל למלוח אפילו נאכל מחמת מלחו בעי קליפה ואם יש בו בקעים או שהוא מהובל בתבלין והוא צלי רוחח כולו אסור וה"ה אפיו ומבושל עכ"ל כלומר דאפיו ומבושל דינם כצלי אם הם רוחחים צריך קליפה וכשיש בקעים או תבלין והם רוחחין כולו אסור והוה שמש שיטת רש"י ורבינו הרמ"א כתב בזה וז"ל וי"א דאפילו הם צוננים דינא הכי וכן יש לנהוג אם אין הפ"מ עכ"ל וכוונתו מבוחרת שלא כוון לשיטת הטור אלא לשיטת הרא"ש והס"ק דבצלי אפילו צוננים דינא הכי דצריך קליפה ובבקעים או בתבלין כולו אסור ולעיקר דינא תופס ברש"י מדהתיר בהפ"מ בצונן וכ"כ מפורש בספרו ד"ס אות ז' בשם הגה"ת שערי דורא דאין אנו נוהגים כהטור ע"ש :

ז והנה מלשון הטור והש"ע שכתבו אפילו נאכל מחמת מלחו משמע להדיא דכל איסורים אלו לפי הדיעות שנתבארו והוה הכל במלוח קצה כי הך הכותח שבנכ"א אבל בלא מלוח כלל מותר בכל ענין ולפ"ו :

סימן צב דין נפל חלב לקדרה בשר ודין חניני ואיסור דבוק. ובו ניה סעיפים :

טועם הקדירה וכו' ואותה חתיכה אסורה למה לא יועיל מעימה להכשר ועוד למה לן המעימה דכיון וקדם וסילקו קודם הפליטה ונתבאר בנכ"א [ק"ח:] דהיינו בעודה רותחת דמבלע בלע מיפלט לא פליט ע"ש וכיון דקים לן שאינו פולט הרי לא בלע עדיין החלב מהבשר וא"כ למה לן מעימה אמנם כבר פירשו רבותינו בעלי התוס' שם שאינו פולט מה שבלע עכשיו והיינו החלב שבלוע עכשיו אבל מה שבלע מקודם פולט תמיד וכ"ש שפולט את של עצמו ולפיכך מוכרחין למעימה ולכן גם להבשר אינו מועיל מעימה דכיון דקים לן דמיבלע בלע אין העכו"ם נאמן להכחיש זאת [וחיזי שאמר רב נצר אסור חלב מותר כלומר נצר אסור ואינו מועיל מעימה וחלב מותר פ"י מעימה והפליתי סק"א לא דחק הרבס כזה ע"ש] :

ד ועוד יש לשאול דאיך אמרינן כשלא קדם וסילקו דצריך ששים מהחלב נגד הבשר וכשיש ששים בשר החלב והרי עיקר האיסור הוא מהחלב שנבלע בהבשר וחזר ונפלט להחלב דהחלב הנפלט הוי נבלה כמ"ש וא"כ מי יודע כמה ייהי חלב בלעה הבשר ופלטת רכיון מהו הבשר וסין רב בהקדרה הרי בלעה ופלטת וחזרה ובלעה ופלטת בלי גבול ואולי אין בהקדרה ששים נגד החלב שבלעה ופלטת [פר"מ סק"ג] ועוד כי משערינן ששים נגד הבשר לבר אמאי מותר והא כוית חלב ודאי דבלעה ופלטת וא"כ היה לנו להצריך ששים גם נגד הכוית חלב שבלעה ופלטת [סג] ואולי כיון

א כתב הרמב"ם בפ"ט דין ח' בשר שנפל לתוך החלב או חלב שנפל לתוך הבשר ונהבשל עמו שיעורו בנותן מעט כיצד חתיכה של בשר שנפלה לקדירה ורתחת של חלב טועם העכו"ם אין הקדרה אם אמר שיש בה מעט בשר אסורה ואם לאו מותרת ואותה חתיכה אסורה במה דברים אמורים שקדם והוציא את החתיכה קודם שתפלוט חלב שבלעה אבל אם לא סלק משערים אותה בששים מפני שהחלב שנבלע בה ונאסר יצא ונתערב עם שאר החלב עכ"ל וכוה כתבו גם הטור והש"ע בסעיף א' ועיקר דין מעימה יתבאר בס' צ"ח ויתבאר שם דאנן לא סמכינן אטעימה וצריך ששים :

ב וביאור הדברים דכשקדם והוציא את החתיכה קודם שתפלוט חלב שבלעה מהני מעימה דהחושש להחלב אינו אלא למעט הבשר שיש לחוש שהבשר נתן מעט בהחלב ולכן כשמועם ואומר שאין בו מעט בשר מותרת הקדירה אבל כשלא סלק והחלב שנבלע בהבשר נעשה נבלה ויצא מהחתיכה אל החלב ואסרה הקדרה מפאת החלב דהוה מין במינו ולכן אף אם אינו טועם מעט בשר מ"מ שסא יש בו טעם החלב הנפלט מהחתיכה וסין במינו ליכא למיקם אטעמא ולכן צריך ששים ומאן דס"ל מין במינו לא בטיל באסור הקדרה כשלא קדם וסילקו אף כשיש ששים כמ"ש הטור ע"ש אלא דאנן קיי"ל דגם מין במינו בששים כמ"ש בס' צ"ח :

ג וי"ט כוה שאלות גדולות דבקדם וסילקו למה להחלב מהני מעימה ולהבשר לא מהני מדכתבו שהעכו"ם

וכל הרוטב לבטלה שאם יש בכלוין ששים נגד הטיפה מותרים כולן מפני שע"י הרוטב הלך מעם הטיפה חלב בכל מה שבקדרה אבל אם נפלה הטיפה על חתיכה שמחוץ לרוטב צריך שיהו ששים בהחתיכה עצמה נגד הטיפה ואין הרוטב ישאר החתיכה מצטרפין לבטלה מפני שהטיפה נבלעה רק בנו החתיכה ולא באחרות ראין בלוע יוצא מחתיכה לחתיכה בלא רוטב וכיון שאוהה חתיכה נאסרה נטילה משם ואם לא נטלה משם וניער אח"כ את הקדרה ונגנסה חתיכה זו לתוך הרוטב צריך שיהא בכל מה שבקדרה ששים נגד כל החתיכה שהרי חתיכה זו נעשית נבלה וצריך ששים כנגדה וכן אפילו אם לא ניער את הקדרה אלא כיסה אותה בכיסוי ג"כ מהערכים כיום יחד דכיון שהיא עומדת אצל האש ואפילו נסתלקה מראש כל זמן שהיא עומדת כשמכסין את הקדרה עולה החום והיעה וההבל למעלה והם כנעורבו יחד :

ק בר"א כשלא ניער את הקדרה מיד כשנפלה הטיפה על החתיכה שמחוץ לרוטב ולא כיסה אותה אבל אם היכף כשנפלה הטיפה ניער את הקדרה או כיסה אותה מצטרף כל מה שבקדרה לבטל מעם הטיפה חזרו ששנו חכמים במשנה [ק"ה] טיפת חלב שנפלה על החתיכה אם יש בה בנותן מעם באותה חתיכה אסור ניער את הקדרה אם יש בה בנותן מעם באותה קדרה אסור ואין לשאול מה מעויל מה שניער מיד או כיסה הא עכ"פ בהכרח שכמו רנע קודם קיבלה חתיכה זו מעם הטיפה והרי נעשית נבלה ונצריך ששים כנגד כל החתיכה אמנם אין זה שאלה דא"א לדקדק ברגעים דאל"כ והרי גם כשנפלה הטיפה לחתיכה שבתוך הרוטב ג"כ לא ימלט שבאיהו רגיעה קודם תבלע חתיכה זו שהטיפה בה וכן אף אם נפלה הטיפה לרוטב ג"כ אין הטיפה הולכת בכל הקדרה ברנע אחת כמוכין ולא מקרי בליעה מוקדמת אלא כשעבר איזה זמן מועט עכ"פ שהבליעה היתה רק בה ולא באחרת וא"א לכאור כמה הוא הזמן המועט ותלוי בראיית עיני המורה ועמ"ש בסעיף א' :

ק ודע שיש בענין הזה ברברי הרמב"ם דברים תמוזים שהוא כתב בלשון זה בר"א כשלא ניער הקדרת בתחלה כשנפל החלב אלא לבסוף ולא כיסה אכל. אם ניער מתחלה ועד סוף או שכיסה משעת נפילה ועד סוף הכל מצטרף לבטל מעם החלב עכ"ל והמהו רבים למה הצריך לנער מתחלה ועד סוף הלא די בנייעוד מתחלה בלבד וי"א דבאמת לאו דווקא הוא [כר"י חניכ] וזהו דוחק מבואר ורבינו הב"י כתב בספרו הגדול דמעטו הוא מפני דחיישינן שמא לא ניער יפה יפה ולכן צריך שיהא הנייעור מתחלה ועד סוף וכך סתם בש"ע כלשון הרמב"ם וגם זה תמוה דהא חכמים לא חשו ליה [כמנואר נגמ'] ולכן כתב רבינו הרמ"א בסעיף ב' וז"ל וכן אם ניער בתחלה או כיסה מיד אע"ג דלא ניער ולא כיסה

דמין במינו מדאורייתא במל הרוב לא דקדקו כל כך אחר החלב שפלטת [סג] ואין זה מספיק כמוכין :
ה ויוזר נראה לעשות כלל גדול באיסורים שע"י בליעות ופליטות שא"א שהנאסר יהיה לו יותר כח מדבר זאוסרו ולא יפה כח התולדה יותר מבח האב וכיון דהחלב והבלוע בהבשר איסורו מבח הבשר א"א שיאסר יותר מהבשר עצמו דאל"כ גם בכל האיסורים כמו כזית נבלה שנפל לקדרה דמשערין ששים נגד הכזית והרי כמה זיתים בלע הכזית נבלה מהקדרה ופלטם והרי נעשים נבלה לדידן דקו"ל בכל האיסורים חנ"ג אלא ודאי ראין הנאסר יכול ל:סור יותר מבח האוסר וה"ג דבוותיה ובאמת כתב הר"ן בשם הרמב"ן וז"ל [ס"ס כס"ג:] דלכן לא חיישינן בחתיכה נבלה שנתבשלה כיורה גדולה לומר שהנבלה בולעת ראשון ראשון ופולטת וא"כ כל היורה נעשה נבלה משום דקמא קמא במיל ע"ש והביאור הוא כמ"ש דכיון שרצונך לאסור ע"י הנבלה לא יפה כחו מהנבלה עצמה וממילא כיון שיש ששים נגד הנבלה בהכרח לומר דקמא קמא במיל כלומר שאינו אוסר יותר ממנו [לאיחי לספר"ח סקססה על ספרת הר"ן ממי' ק"ד] וכונתו דכיו"ג לא אמרין קמא קמא נטיל ע"ש ולפמ"ש סוף ענין אחר ככאן ורק שינרע לדינא נקוט קמא קמא נטיל וכעין ספרתו איחא מנחות ט"ו : ומה שאוסר אינו נאסר וכו' ודוק :

ך ואין להשיב על סברא זו ממה שיתבאר במ"י צ"ד בתהב כף חולבת לקדירת בשר שני פעמים דצריך שני פעמים ששים ממעם שכא בפעם הראשון לא פלג הבף כל הבלוע בתוכו מהאיסור ונשאר בו חלק ס' ונכנס בתוכו ג"ט חלקים כן ההיור שבקדרה ונעשה נבלה וצריך נגרו ג"כ ששים ואפילו להחולק בזה אינו אלא ממעם דמה שבלוע בכדי לא אמרין חנ"ג כמו שיתבאר שם אבל במאכל לא אמרין כן הרי שהנאסר יש לו כח יותר מהאוסר ומבואר שם שאם תחב כמה פעמים צריך ששים נגד כל חתיכה למאן דמ"ל חנ"ג בכל האיסורים [ע"ך סס קק"ד] אמנם אין רמיון זל"ו דהתם שני מעשים הם רכל חתיכה היא מעשה בפ"ע ובמעשה השניה כבר חלה עליה איסור הראשון כשא"כ הכא כולה מעשה אחת היא ואדרבא משם יש ראה לדברינו מרלא הצרכנו ב' פעמים ששים רק בשני החיבות והא גם בחתיכה אחת י"ל כן שפלטת ובלעה ופלטת אלא משום דבמעשה אחת לא אמרין כן ממעם שבארנו [ודפיס לזכ מוס' ק"ח : ד"ב אמאי חיל' אלא ודלו כיון שסכלג ספלט מכסר לא נ"ל אלא ממעם צטר וכי' אין לי דין וכו' אלא מחכמל נחנז שניורה כמו שמתכמל סעס נטר כאסור עכ"ל וכו' כעין דברינו וכוה א"ש כל מה שסקכו ספרמ"ג כמ"ז סק"א והחול' סק"א ע"ש ודוק] :

ץ קדידה של בשר מליאה רוטב וחתכות בשר בתוך הרוטב וחתכות למעלה מהרוטב אם נפלה טיפת חלב על החתיכה שבתוך הרוטב מצטרפין כל החיכות

כיסה לבסוף כל הקדרה מצטרף והיא שניער וכיסה מיד שנפל שם האיסור עכ"ל ולא כתב זה בלשון י"א משום דלדעתו גם הרמב"ם סובר כן כמ"ש מקודם וליבה באמת נקיט הרמב"ם לשון זה משום דגם בגמ' [סע] מביאר לשון זה דמתחלה ועד סוף וכמו שנפרש בגמ' דלאי דווקא הוא כמו כן יתפרש בלשון [פר"ח סק"ב] מיהו עכ"פ יש להתבונן גם בלשון הגמ' למה נקטו לשון זה : ולכן נלע"ד הדבר נרול השיעורו רז"ל בלשון זה דלכך זה אין הלשון מוכן בלל סרו עד סוף איהו סוף יש בזה וביראי לו דרכונה כן הוא דכבר כתבנו בסעיף ח' דא"א לצמצם ברנעים ואף אם ימהר לנער בנפילת המיפה מ"מ בהכרח יעברו רנעים אהדים וכתבנו דא"א לדקרק בזה אבל מ"מ הרי צריך לדעת השיעור כמה הוא מיד וכמה הוא לאחר זמן וכתבנו שתלוי בראיית עיני המורה אמנם מי יוכל לשער זאת ולכן דבותינו ז"ל בלשונם המורה נתנו נבול בזה ודבונה הוא דכל זמן שלא עברה בליעת החלב בכל החתיכה מהני ניעור ורק כשעברה הבליעה בכל החתיכה לא מהני ניעור וכמה יודע זה הוא פשוט החלב שנפלה על החתיכה ניכר החלב מלמעלה על החתיכה וכשנבלע בכל החתיכה שוב אינו ניכר מלמעלה כסובן דמעט מעט נחסר החלב מלמעלה עד שנחסר כולו והוה שאומר מתחלה ועד סוף כלומר שהניעור מהני מתחלת הבליעה של החתיכה כשחלב עדיין ניכר כולו עד סוף הבליעה של החתיכה והיינו שאין החלב ניכר כלל אבל לנמתי בסוף והיינו שאין החלב ניכר כלל או לא מהני הניעור ולפ"ז אדרבא יש קולא גרולה בזה רכל זמן שרושם החלב ניכר על החתיכה מועיל הניעור או הכיסי כג"ל ברור כמ"ד ולדינא אין להתישב בזה אם להורות כן למעשה אם לאו וצ"ע [ודנכי הט"ו סק"ו דחוקים מאלד ע"ס] : י"א וכתב רבינו הרמ"א וכן אם לא ניער כלל לא בתחלה ולא בסוף ולא כיסה כלל אם יש ס' בקדרה נגר מיפה חלב שנפל אינו אסור רק החתיכה לכך ושאר הקדירה מותר עכ"ל וקשה כיון דלא ניער ולא כיסה למה לן ס' בקדרה נגר המיפה היא הקדירה לא בלעה כלל ואי משום שחשש לבליעה שארי החתיכות מחתיכה זו עצמה שכולה נעשית נבלה וכמו שבאמת יש מי שסובר כן [רמב"ד נהשגות ס"ע] א"כ נצריך ששים נגר החתיכה וצ"ל דס"ל דזה מוכח בגמ' דכשלא ניער ולא כיסה אין חתיכה זו אסורה אחרים מיהו מ"ס יש לחוש לפליטת המיפה עצמה ולכן יש לחוש ולהצריך ס' [פר"ח סק"ו] וי"א דמירי שמקצתה בתוך הרוטב [ע"ך סק"ו] וי"א דמעות נפל בספרים וכצ"ל אף אם אין ס' בקדרה [נכס"ג] או אם אין ס' בחתיכה [נכ"ג] וכל אלו הדברים דחוקים ולא נהירין וצ"ע :

יב ויותר נראה דהנה כבר הקשו הראשונים כשהחתיכה חוץ לרוטב למה אסורה כולה כשאין בה ששים נגר החלב והרי הלכה פסוקה היא דאיסור שנפל על

הצלי כשאנו שמן לא יאמר רק כרי נמילה כמו שיתבאר בס"י ק"ה וה"נ כשכולה חוץ לרוטב הוה כצלי ויש מרבותינו שתרצו לחלב הוה איסור שמן [רמב"ם] ואין כיונתו ששמן ממש רא"כ גם החתיכה שתחתיה יש לאכור דבאיסור שמן יוצא האיסור מחתיכה לחתיכה גם בלא רוטב כמו שיתבאר שם בשם הרשב"א ז"ל אלא כוונתו דמ"ז שזמן יש בו שהרי משמנונית החלב עושין חמאה ובכל מיפת חלב יש בו חלק משמנונית ולכן נהי דלחתיכה אחרת חשבינן לה ככחושה מ"מ לענין אותה חתיכה עצמה חשבינן לה כשמן שמפעפעת בכל החתיכה [וחסו כוונתו נמש"כ ז"ל"ש כל מה שסקצו עליו דחוק] ויש מרבייתנו שתרצו דצלי ודאי רדי בנמילה מקום אבל חתיכה זו כיון שעומרת בקדירה סתוך שיש בה הכל ולחלוות החלב מהפשט כבולה אף כשהיא חוץ לרוטב [ר"ן ספסכ"ב וע"ך סק"ג ופר"ח] ונ"כ צ"ל דזה אינו מועיל רק לאסור אותה חתיכה אבל לחתיכה אחרת אינו מועיל ההבל והלחלוות ולזה ס"ל לרבינו הר"ם א"כ י"ן שעכ"פ יש כאן שני דברים קצת שמנונית והכל ולחלוות נהי שאין להצריך בכל הקדירה ששים נגר כל החתיכה מ"מ לענין המיפה עצמה פשיטא שיש להושי להצריך ס' נגדה דהוה כאלו המיפה בכל הקדירה ודע דהוה מילתא דפשיטא דאף אם יש ס' בחתיכה נגר דשיפת חלב מ"מ צריך נטילת מקום לפי הסברות שנתבארו :

יג והקשו מפרשי הטור והש"ע דכנאן פסקו בחתיכה חוץ לרוטב דצריך ששים נגר המיפה ובס"י ק"ה סעיף ר' כתבו לדריא איסור שנפל על חתיכה שחוץ לרוטב בקדירה אינו אסור אלא כרי נטילה והא גם שם יש הבל ולחלוות וי"א דשם מיירי דליכא רוטב בקדרה רק דברים נושמים דבזה אין כל כך הבל ולחלוות ודוחק הוא דא"כ לא היה להם לסתום הדברים ויותר נראה דס"ל כהירוש' הראשון שהבאנו בסעיף הקודם דחלב הוה לענין זה כאיסור ששמן משא"כ בשם מירי באיסור כחוש [ועש"ך וע"ז] :

יד והנה כל זה הוא כשהחתיכה כולה חוץ לרוטב או כולה בתוך הרוטב דכשהיא חוץ לרוטב צריך באותה חתיכה ששים וכשהיא כולה בתוך הרוטב כל הקדירה מצטרף ששים אבל אם החתיכה מקצתה תוך הרוטב ומקצתה חוץ לרוטב כתב הטור שיש בזה פלוגת' דרבוותא ורש"י ז"ל ס"י דאפילו מקצתה בתוך הרוטב הוה כבולה חוץ לרוטב ור"י ז"ל ס"ל דכשמקצתה כרוטב הוה כבולה ברובט מפני שרתוחה מערכת המעם בכל הקדירה וכל הקדירה מצטרפת לבטל החלב ע"ש ויש שהברינן כרש"י [ג"י] ויש שהברינן כר"י [ע"ך סק"ד] ולכן הוה ספיקא דדינא והולכין להחמיר בכל ענין [וסע"י סק"ג כתב דגם לה"ש כמקלמ סתוך סרופט לוטב כחתיכות ס"ש ודברים חמוסים סס וכבר הפעו עליו נכס"כ סן לדין סין ילמ דכלל ענין סולכין להחמיר כח"ס] :

כתבו

לרוטב ע"ש ראל"כ ודאי הדרוטב מצטרף וכן כתבו במשנה רמיפת חלב יאחריהם נמשכו כל רבותינו הראשונים לכך אחד שכתב בזה"ל דמשמע מפירש"י שאפילו היתה החתיכה בתוך הרוטב שנפלה המיפה עליה אם לא ניער וכיסה אין הרוטב מסייע לבטל מעם המיפה עכ"ל והביאו הב"י בספרו הגדול וכתב עליו וז"ל משמע מדבריו שאני"פ שכולה בתוך הרוטב רק שפניה העליונים מגולים אין הכל מצטרף שאלו היתה משיקעת נולה בתוך הרוטב מאחר שהרוטב צף עליה פשיטא רמיפת חלב הגופלת מתערב עם כל הרוטב עכ"ל לפי שלרבינו הב"י לא היה שום ס"ס בזה ולכן היה מוכרח לפרש כן :

י"ח אבל הרמב"ם אינו סובר כן סודלא משתמש הש"ס אף במקום אחד לפרש כן ואדרבא פשטא דמשנה דריך שנתבשל בה נה"נ משמע להדיא דאף שהיא בתוך הרוטב אין הרוטב מצטרף וצריך בהירך בלבד ששים וע"ק כהא דאמר רב [ק"י ק"ח] כיון שנתן מעם בחתיכה חתיכה רעמה נעשית נבלה ואוסרת כל החתיכות כולן וכו' וקשה טובא שדרי כיון דצריך באותה חתיכה בלבד ששים ש"ס דהחתיכה כולה היתה חוץ לרוטב א"כ למה אוסרת כל החתיכות כולן וכאמרו נרחקו התוס' לפרש דזהו אחר שניער הקיריה ע"ש ורש"י ז"ל מפרש אחר שנתנו שארי חתיכות בקיריה ע"ש ולפ"ו עיקר חסר מן הספ"י ויותר מזה קשה דאמרין על זה בסוגיא מאי קסבר אי קסבר אפשר לסוחמו מותר חתיכה אמאי נעשית נבלה אלא קסבר אפשר לסוחמו אסור וכו' ופירש"י אפשר לסוחמו איסור שנבלע בהיתר ונתן בו מעם ואסרו וחזר וכישל ההיתר הוה עם היתר אחר שאפשר האיסור הנבלע בזה ליסחט ממנו וליחלק בהיתר האחרון וכו' עכ"ל וקשה הא אין מבטלין איסור לכתחלה ולכן כתבו התוס' דמיירי בדיעבר אמ נסחט ויצא ממנו אבל לכתחלה אסור ע"ש ואינו מובן דאיך קרי הש"ס אפשר לסחטו בדבר שהסחיטתו היא איסור גמור ועוד יש בזה דקדוקים והיות [ע נה"ן ס"ס נס"ג] :

י"ט ולכן מפרש הרמב"ם דאף כשהחתיכה בתוך הרוטב מ"מ בלא נייעור וכיסוי נשאר עיקר האיסור בחתיכה זו אך כמשך הזמן התפשט האיסור בכל הקיריה כאשר עינינו רואים בחוש שאם יתנו דבר שמן אף ברוטב במקום אחר אם לא יערבו תיכף את השומן בכל הרוטב יעמוד השומן על מקום אחד ברוטב ובהמשך הזמן יתפשט בכלו וזהו שאמר רב כיון שנתן מעם בחתיכה נעשית נבלה ואוסרת כל החתיכות כולן כלומר בהמשך הזמן הרי יתפשט האיסור בכל הקדרה וזהו שאומר אפשר לסוחמו כלומר שהסחיטה באה מעצמה בלי שום מעשה והיינו אחרי ההתפשטות בקיריה ודבר זה מפורש שם ברמב"ם וז"ל נבל חלב לתוך קיריה של בשר טועמין את החתיכה וכו' ואם יש בחתיכה מעם חלב אע"פ שאם תסחט החתיכה לא ייארר בה מעם הואיל ויש בה עתה מעם חלב

מן כתבו הרמב"ם והש"ע וכן אם נפל לתוך המרק או לחתיכות ולא נדע לאיזו חתיכה נפל נייער את הקיריה כולה עד שישוב ויתערב הכל אם יש בקיריה כולה מעם חלב אסורה ואם לאו מותרת ואם לא נמצא עכ"ם שיטעום ונסמך עליו משערים בששים עכ"ל וכתב המור על זה ואינו מבין דבריו שאם החתיכות כולן בתוך הרוטב מה צריך לניער ואם אינן ברוטב מה מועיל נייעור שמנער אח"כ עכ"ל ולזה כתב רבינו הרמ"א ריש חולקין וס"ל דאינו מועיל מה שניער הקדרה אם לא שנייער מיד שנפל האיסור והכי נהוג עכ"ל :

י"ז ומעמד של הרמב"ם דאינו רבין שאינו ידוע לנו לאיזה חתיכה נפלה נכנסו כל החתיכות בספק וא"א לסר בכאן חנ"נ כיון שאינה ידועה ואין כאן משום מבטל איסור לכתחלה כיון שכל הקדרה נכנס בספק ודמי למה שיתבאר בס"י ק"א בשתי קדרות שנפל איסור לתוך אחד מהם ואינו ידוע לאיזה נפל דשניהם מצטרפין לבטלו אם אין כאחד מהם כדי לבטל וה"נ דכותיה [ע"ך סק"ח ע"ו] סק"ו ופר"מ סק"מ] ואע"ג דזה לא אמרינן רק באיסור דרבנן כמו במין במיין דמן התורה במל ברוב כמ"ש שם והבא בב"ח דאורייתא אמנם יש בכאן הוה דרבנן דהן אמת דחתיכה זו אסורה מן התורה אם אין בה כדי לבטל החלב מ"מ הא אינה ניכרת ונתערבה באחרות ויכש ביבש במל ברוב ואף שהם חתיכות הראויות להתכבד ואינו בטל אין זה רק מדרבנן ואף שיש גם רוטב והוה מין בשאינו מינו דמן התורה בס' הרי אמרינן סלק את שאינו מינו כבי שאינו ומינו רבה עליו ומבטלו [מכר"ס ופמ"ג] ואין לשאול דזה ניחא בנפל לחתיכות אבל בנפל למרק שכתב הרמב"ם מה זה צורך לניער ובאמת יש מי שאומר בכונתו דכונתו ג"כ כדעת המור ואיזה מיירי בנפל למרק או לחתיכה שבתוך הרוטב ומה שהצריך נייעור הוא לעצה טובה כדי שיתערב יפה יפה [ענ"ן] אבל לא משמע כן ולכן נראה דמה שכתב וכן אם נפל לתוך המרק או לתוך החתיכות ה"פ דזהו הכל בספק אם נפל להמרק אי להחתיכות [עש"ן עס] אך עכ"ו הלשון דחוק מאד ועוד דהרמב"ם מסיים שם משערים בששים בין בשר לתוך חלב בין חלב לתוך בשר וכו' ע"ש ואיזה חידוש יש בזה ועוד דמאיין לקח דין זה ואין דרכו להביא דין שאינו מפורש בנ"מ אם לא כשואמר יראה לי כירוד בכל חבורו הגדול [אך נכונ"ל סק"ג כני"ל ע"ש גורמ"ס במשנה סיפת חנ"נ וכו' נייער את הקיריה ע"ס] :

י"ח ולענ"ד נראה דהרמב"ם ז"ל היה לו שימה אחרת בכל זה דהנה זה ההפרש שבארנו בין כשהחתיכה כולה תוך הרוטב או חוץ מן הרוטב לא נזכר כלל בנ"מ וכן ברמב"ם אין רמז מזה ורק רבותינו בעלי התוס' כתבו זה במשנה [ע"ו:] דריך שנתבשל בה נה"נ אם יש בה בנ"מ ה"ו אסורה דבע"כ מיירי שלא היה בה עם הרוטב ס' לבטל מעם הגיד או לפירש"י כשהיתה מקצתה חוץ

לפי"י ש"ס סעיף ד' ע"ג דעס הוא נרוסג ופס"ך נפי" ק"ס סק"י לוי סוכר כן ע"ט :

כב יש מהקדמונים שכתב דהא רמיפת חלב אוסרה עד ששים והו בכשר בהמה אבל אם נפלה על בשר חיה ועוף כיון דהאיסור הוא מרבנן לא בעינן שיהא ס' בחתיכה אלא כמל ברוב [כ"י נכס ה"ט] והרבים תמיהים הם דלהדיא כתב הרמב"ם בפמ"ו דין ד' דגם בבשר עוף אוסר בנותן מעט אלא דבבשר עוף יכול להרכות עד שיכמל המעט ע"ש וגם בזה יש חולקין כמו שיהבאר בס"י צ"מ ע"ש וכו"כ כל רבותינו הראשונים דגם באיסור הרבנן צריך ששים ואין חולק ברוב הלכך ליתא להאי דינא וכבר הישגן על זה אחר מגדולי האחרונים [פ"ח סק"א] :

כג הטור הביא מחלוקת הראשונים בדין חני"ג ד"א דאין זה רק כב"ח מפני שכל אחד מותר לעצמו ובהתערבם יחד נעשה האיסור ולכן כל החתיכה נעשה נבלה שהרי היא גוף האיסור אבל שאר איסור הנבלע בחתיכת היתר אף שאין בה כדי לבטל האיסור ונאסרת מ"מ לא שייך לומר עליה דנעשית נבלה דהיא אסורה מפני האיסור הנבלע בה אבל היא עצמה אינה נבלה אלא שאסור לאוכלה מפני האיסור הנבלע ולכן אם נפל כל החתיכה למקום אחר א"צ ששים כנגד כל החתיכה אלא כנגד האיסור הנבלע בה ושכן הוא דעת הרא"ש וגם דעת הרמב"ם נראה כן וכן פסק רבינו הב"י בסעיף ד' וז"ל לא אמרו חתיכה עצמה נעשית נבלה אלא כבכ"ח אבל לא בשאר איסורים כגון כותב חילב שנבלע בחתיכה ואין בה ששים לבטלו ונאסרה ואח"כ בישלה עם אחרות א"צ אלא ששים כרי כותב חלב ואו אפילו חתיכה עצמה חוורת להיות מותרת עב"ל והנה בזה שכתב דגם החתיכה עצמה חוורת להיות פסק בעצמו להיפך בס"י ק"ו סעיף א' דהחתיכה נשארת באיסורה ע"ש [והיינו סותר ע"מ דלכאן כהנ לפי דעת הסוד דקרי חנ"ג אפטר לסוחטו ולדעתו סבל אחד תב כהנ לפי דעת הסוסקיס דשני ענינים הם והף אם לא נאמר חנ"ג מ"מ נאמר דא"ל ליסתם סליסור חמ"ש הרי"ן ס"ס כס"ב וענ"ח וזקן] [וספ"ך סק"א כהנ דסכונס שנפל ברוב ע"ש ואין לסוגו מוסר כן ודגרי סכרו"פ יותר לחוקים ויותר נבלה כדנריתו זהו עונות ספ"ו סק"י] :

כד והרמב"ן והרשב"א ז"ל הסכימו ז"כ לדיעה הקודמת אבל רבינו תם וכל רבותינו בעלי התוס' והמרדכי והסמ"ג פסקו דבכל האיסורים אמרינן חני"ג וכתב אחד מגדולי הראשונים דוודאי כן הוא דבכל האיסורים אמרינן חני"ג רכן מבואר בירושלמי דערלה [פ"ג ס"ג] בגריסין של תרומה שנתבשלו עם עדשים של חולין ואין בהחולין כדי לבטל התרומה ואח"כ ריבה עליהם עדשים של חולין ס"ל לרבי שם דצריך שהעדשים השניים ירבו על החולין ועל התרומה כדי לבטלן הרי להדיא דאמרינן חני"ג דאל"כ היה די גרוספה כדי לבטל התרומה בלבד **רן**

חלב וכו' עכ"ל וזה כדכרינו דעתה יש בה בלבד הטעם חלב ובהחטפה כלומר כשתתפשט בכל הקדירה ואח"כ מחלק בין ניער בתחלה ללא ניער בתחלה ואח"כ אוסר וכן אם נפל זולג לתוך המרק או לתוך החתיכות ולא נודע לאיזה חתיכה נפל ניער את הקדירה וכו' וזהו ודאי מילתא דפשיטא כיון דהטיפה היא בתוך המרק או באיזה חתיכה שבתוך הרוטב דבמשך העת מעצמו ילך הטיפה בכל הקדירה ולכן אין לו להסתין ויעשה הוא בעצמו היכף מה שהטיפה העשה בהמשך הזמן ופשיטא דאין זה בגדר סכמל איסור כיון דסוף סוף מעצמה התפשט בכל הקדירה אבל אם נפלה טיפה על החתיכה שהיון הרוטב ודאי אסור לקרב החתיכה בכל הקדירה וזהו שטסיים הרמב"ם דמישערין בס' בין בשר לתוך חלב בין חלב לתוך בשר כלומר כמו בנפילת בשר לתוך חלב ודאי דמישערין בששים בכל החלב שהרי הבשר שהוא נוש כשנפול להלב היכף ימיר מתפשט הטעם בכל החלב כמו כן להיפך חלב לתוך בשר אף שמקודם אין החלב מתפשט בכל הקדירה מ"מ כיון שלכסוף התפשט יכול לערבו היכף כדי שיתפשט הטעם בכלו [ומתקרו מהמסנס דטיפת חלב שלומרת ניער את הקדירה אם יש בה נגים נלווה קדירה אסור כלומר אם לא כמתין עד שמגמלו יתסעס הסעס ונמוך כך תינעה החתיכה נבלה אלא מיערס וממקף כל הקדירה לששים ומזה לקח הרמב"ם דין זה וזקן] :

כ כשנאסרה החתיכה מחמת החלב נעשית כל החתיכה איסור ואם בישלה עם אחרות צריך ששים לבטל כו"ה ואם מכירה משליכה והאחרות מותרות כשיש ס' נגד החתיכה ואם אינו ככירה הרוטב מותר וכל החתיכות אסורות אם החיכות האיסור ודהיתר ראויים להתכבד ראם אינם ראויים להתכבד קי"ל ריבש כיבש בטל ברוב ואם יש ג' חתיכות מותרות כולן אבל כשראוין להתכבד אינה בטלה אפילו באלף ואף שיתבאר בס"י ק"א דאין דין דין חז"ל אלא באיסור מחמת עצמו ולא באיסור כלוע מ"מ בב"ח הוה איסור מחמת עצמו שהרי עיקר האיסור הוא ע"י הרבבה שניהם יחד וכל אחד בפ"ע מותר ודע דזהו שהצרכנו שגם חתיכות היתור יהיו ראויים להתכבד אינו מפני הדין אלא משום שא"א כאופן אחר דאל"כ הרי יכול להכירם אמנם כשגם הם ראויים להתכבד יש אפשרות שאין ביכולת להכירם כמובן [ונכ"ע סעיף ג' שכתב אם החיכת סליסור רשויים לסחכנד ליעא נקיע סבל כהכרת ז"ל דגם סלמרות כן כט וזקן] :

כא ודע דאף דחשבינן חתיכה בשר הבלועה מחלב איסור מחמת עצמו כמ"ש פ"ח לא לכל הדברים אנו דנין כן כגון חתיכה בב"ח שנגעה בחתיכת בשר כשר הם בחם בלא רוטב אינה אוסרת ודנין אותה כאיסור כליל ולא כאיסור מחמת עצמה ויש שסוכרים דלכל דבר נחשב כאיסור מחמת עצמה ויתבאר בס"ד בס"י ק"ה ע"ש [סס"ו סק"י] סוגר דהוה סליסור נלוט רק מ"ש

כמו כן להיפוך האיסור הנבלע בהיתר ואין בהיתר כדי לבטלו נהפך ההיתר להיות כולו איסור וא"כ לא שייך זה רק בשנתרבוך יחד והנה החתיכה כולו איסור או שנפל על החתיכה שחזן לרוטב וקיי"ל דאפשר לפוחטו אסור כלומר שאין דאיסור נסחט כולו וממילא דהיה כאיסור דבוק והיה כולו איסור אבל כשמקצתה כהך הרוטב אפילו לרש"י שסובר דרינה ככולה חזין לרוטב מ"מ א"א לחשבה כולו איסור דבוק ממש שהרי בשעה נפילה האיסור היה לו להתיכה זה התחברות עם כל החתיכות עכ"פ ודיינו להחמיר ולאסור אותה חתיכה לחלוטין וזהו בשאר איסורים אבל בבב"ח שהמעם פשוט למה אמרינן חנ"ג בכל גזוני אסור : **כח** וכן באיסור לח בלח שהמעם מתפשט בשוה בכל הרוטב או המשקה ולא שייך כאן לומר שהאיסור לא נסחט לנסרי נ"כ לא אמרינן חנ"ג בשארי איסורים אך נגד זה יש סבורא וי"ח בלח גרוע יותר מבליעת לח ביבש רבשם לא נתפשט האיסור בשוה בכל החתיכה כמובן משא"כ בלח בלח ודאי נתפשט האיסור בכל היתר לכן לא סמכין על זה רק לצורך הפסד גדול שזהו יותר סה"מ אכנס ביבש ביבש אפילו בבב"ח לא שייך לומר חנ"ג שהרי לא נתערבו המעמים כלל ולכן לא אמרינן בזה חנ"ג כלל וכן בכלי לא שייך לומר חנ"ג שהרי יכולין להציא האיסור ע"י הגעלה ולכן בכלי חרס יש להחמיר ועוד יתבאר בזה בס' צ"ח בס"ד ע"ש ובס' צ"ט יתבאר עוד בזה ע"ש [כנ"ל ופ"ז לפעם חשיבות שכתב בס' וספ"ך סק"ד ע"ז] :

כט יראה לי דחתיכה שכבר נאסרה מבליעת בב"ח שנפלה אח"כ להיתר בקדירה רותחת ונבלע בה עוד היתר דדיינין לח חנ"ג כדון שארי איסורים ולא כדון בב"ח שהרי הטעם בבב"ח הוא משום שכל אחד בפ"ע מותר והכא הרי כבר נאסרה והיא כשאר איסור דמה לי אם היא חתיכת חלב או חתיכת בב"ח וכן מצאתי לאחר מגדולי אחרונים שכתב כן בס' צ"ד [ע"ך עס סק"ד] : מ"מ יש חולקים בזה [פר"ח עס] ויתבאר בשם בס"ד :

ל כתב המור דאפילו למאן דס"ל חנ"ג בשאר איסורים וזה כשנאסרה ע"י נתנית טעם אבל כשנאסרה ע"י משהו כגון למאן דס"ל מין במינו במשהו לא נעשה החתיכה נבלה [הוס' ק' . ל"ה נסקד] וביאר הרשב"א ז"ל [עס] דלסברא זו א"צ ששים נגד החתיכה שנאסרה במשהו וכ"כ בספרי תורת הבית [ס"ב] : ולדין אין ג"מ בזה דאין לא קי"ל מין במינו במשהו אך כתב שם רבן הדין גם לענין יי"ג דקיי"ל דאוסר במשהו ע"ש והרמב"ן ז"ל חולק על כל עיקר דין זה וכן הרא"ה שם בספרו בדיק רבית חולק על זה ע"ש :

לא מדברי המור שכתבנו למד אחר מגדולי האחרונים [פ"ו סק"ז] דחמץ בפסח דקיי"ל שאסר במשהו מ"מ אין חתיכה זו שנאסרה במשהו אוסר אחריו במשהו ודי

[ר"ן ס"פ כה"ג] אך הענין הוא הוראי מן התורה לא אמרינן חנ"ג רק בבב"ח טעם שנתבאר אך מדרבנן נזרו בכל האיסורים דומיא דבב"ח ולפ"ז לא אמרינן חנ"ג רק בדרך ביטול כמו שאסרה התורה בב"ח אבל שלא בדרך ביטול לא אמרינן חנ"ג [עס] ולפ"ז אם יש ספק בחנ"ג בבב"ח אסור דהיה ספיקא דאורייתא ובשאר איסורים מותר דהיה ספיקא דרבנן אטנם מכמה פוסקים משמע דגם בשאר איסורים מדאורייתא הוא וצ"ע [ומ"מ פ"ז קס"ז מזה כירושלמי לדעת ר'אבון דנפרש ללא מטעם חנ"ג לרד לפרנות על כהנשים של חולין אלא מאוס דס"ל אפשר לפוחטו אסור ושני דברים הם כמ"ש וגשאר מעט תרומה כהעלמים לכן לרד רבינו פרי"ס סק"ט] :

כה יש מי שאומר דבאיסור דרבנן אפילו בבב"ח לא אמרינן חנ"ג [פר"ח סק"ו] וראה לזה מדברי הרמב"ם פמ"ו שכתב שאר איסור של בקדירה מבטלין האיסור לכתחלה כיוצא חלב שנפל לקדירה שיש בה בשר עוף ונתן טעם בקדירה טרבה עליו בשר עוף אחר עד שיבטל המעם עכ"ל ואם נאסר חנ"ג הרי נעשה כל הקדירה נבלה וממילא דה"ה לבב"ח שע"י מליחה וכבישה כל שאינו ררך ביטול לא אמרינן חנ"ג וכ"ש בשארי איסורים שהם מדרבנן ולא אמרינן בהו חנ"ג [וכן פ"ה ט"ז מקומות דנפשט מהם דגם דרבנן אמרינן חנ"ג מ"מ נראה דהעיקר כדעתו וזו ע"י שרפה לדחות זה גלי טוס ר"ה ע"ש ודוק] [עפ"י ס' ז' סק"ד ופ"ז ר"ה דחלל פסולו כנכ"ח ממש ועפ"י סק"ח ודוק] :

כו רבינו הרמ"א פסק כדעיה זו דבכל האיסורים אמרינן חנ"ג רק שהוסיף בזה הרבה הנאים דבלא זה לא אמרינן חנ"ג וזה לשונו בסעיף ד' וי"א דאמרינן בכל האיסורים חנ"ג וכן המנהג פשוט ואין לשנות ודוקא אם האיסור דבוק בחתיכת היתר או שהחתיכה כולה חוץ לרוטב ונפל עליה איסור אבל אם מקצת החתיכה הודך הרוטב ואין האיסור דבוק בו לא אמרינן חנ"ג ומצטרף כל הקדירה לבטל האיסור ומ"מ יש להחמיר לאסור אותה חתיכה וכל זה בשאר איסורים אבל בבב"ח אע"פ שאין האיסור דבוק ומקצת החתיכה תוך הרוטב אמרינן חנ"ג וי"א דלא אמרינן חנ"ג אם נתערב איסור לח בהיתר לח ואח"כ נתערב הכל בהיתר אחר וא"צ ששים רק נגד האיסור שנפל ויש לסמוך על זה בשאר איסורים לצורך הפסד גדול אבל לא בבב"ח ואם נתערב יבש ביבש לא אמרינן בשום איסור חנ"ג וע' לקמן סי' צ"ט מדין חנ"ג כלי הנאסר מבליעת איסור לא אמרינן ביה חנ"ג ולא בעינין ס' רק נגד האיסור שבלע עכ"ל ודבריו צויכין ביאור [וספ"ך סק"ז וספ"ו סק"ד תמוה עליו ע"ש] :

כז והגלע"ד דס"ל הוראי צריך טעם על כל האיסורים למה אמרינן בהו חנ"ג ומ"ל דהענין כן הוא דכמו ביבש ביבש דבטל ברוב כתב הרא"ה דהאיסור נהפך להיות היתר רכן גורה התורה כאשר יתבאר בס' ק"מ

ביורה ס' לבטל האיסור ונאסר כל מה שביורה ולקצו המרק שביורה ושמו בקדירה שהיה שם מאכל של היתר ולא היה ס' בקדירה שניה מכל הערובות האיסור ופסק הרמב"ן ז"ל שאין המרק הנאסר אומר אלא לפי חשבון שיש בו הערובות מן האיסור כגון שביורה היה ל' פעמים נגד האיסור לא חשבנין להמרק ששמו בקדירה שניה רק חלק שלשים של איסור וממילא כשיש בקדירה זו שני פעמים כהמרק שנפל להוכיח יש כאן ששים וכן דפי ערך זה יש לחשוב בכל כה"ג כהדיא דתנן אין המדומע מדמע אלא לפי חשבון ע"ש והנה הרמב"ן פסק כן משום דס"ל דלא אמרינן תנ"ג בשאר איסורים אבל מ"מ המרובי דהכיס להוראתו אף דאיתו לא ס"ל כן ממעט שנתבאר :

לד וטוה למדנו לכל הדיעות דהיתר בהיתר כה"ג דא"צ לשער ששים רק נגד הדבר האוסר כגון שבשלו תבשיל של חלב בקדירה והחלב היה מחצה או רבע נגד המים והתבשיל ונשפך רומב זה לקדירה כל כשר או תחת הקדירה דא"צ לשער ששים מהקדירה של בשר נגד כל מה שנשפך אלא לפי ערך החלב שבו ואם יש בהקדירה של חלב מחצה חלב ומחצה מים ותבשיל ונשפך רביעית צריך ששים נגד חצי רביעית ואם היה כתרבע חלב צריך לשער נגד רבע ממה שנשפך וכן בקדירה של בשר שהבשר היה רבע מכל הקדירה ונשפך רביעית מהקדירה להוך קדירה של חלב או תחת הקדירה דצריך לשער ששים נגד רבע הנשפך וכן לעולם וק"ו הדברים דאם בדבר איסור לא אמרינן חנ"ג כ"ש בהיתר לא אמרינן דהחתיכה נעשה חלב או בשר ואפילו להיתר מרמיר באיסור דס"ל דאמרינן חנ"ג אף בלח בלח כמ"ש מ"מ בהיתר לא שייך זה [עמ"ל כלל מ"ד ספ"ו ס' שנהקפה נוס מדברי סרמ"ל סי' ל"ט בעיף ו' נכזית חלנ' שנסל למים ונתנסל נס' ואל"כ נכל לשער מותר דתשמע חוקא נכזים ס' נמים ונתנ דלוי"כ הולך לשיטתו ונ"ו פ"ט לא ידענא מס ענין זל"ו ומס שייך כזה רבועא יומר אדרנא נסס קאמר דלין פל זה נס חלנ' כלל דיקן :

לה כל מה שנתבאר הוא בנפל בשר לתוך חלב או חלב לתוך בשר או איסור להיתר או היתר לאיסור וזהו הכל בהתבשיל ממש אבל אם נפלה טיפה חלב על קדירה של בשר או רומב של בשר על קדירה של חלב או תחת הקדירה בתנור חם יש בזה דינים אחרים כמו שיתבאר כס"ד אך מקורם יש להקדים מה שנמצא בפוסקים כלשון זה טיפה שנפלה על דופן הכלי מספקא לן בפרק דם חטאת [זמנים ל"ו:] אי מפעפע בכל הכלי אי לא עכ"ל ובאמת בגמ' שם אין כאן ספק ומפורש אמרו שם דבישול מפעפע ואם בישל קרשים במקצת כלי טעון מריקה ושטיפה בכל הכלי ע"ש אלא כונתם הוא כן דאנן מספקא לן אם הטעם הוא משום דמפעפע בכל הכלי או שזהו רק גזירת התורה להצריך מריקה ושטיפה דהוה רק בקרשים שטיפה צונן כמבואר שם ונכל

ורזו להצריך ששים נגד החתיכה וכן ביי"ג ויש חולקים עליו ס"ל דאוסר במשהו גם לחתיכה אחרת וכן לעולם [נקס"ג ומנ"ל נס"י חס"י סק"ג] והמיהני שנחלקו בדבר שכבר נחלקו בו רבותינו הראשונים ואדרבא המיהני על דעת המתיר למה הצריך ששים נגד החתיכה [פסמיני סס] והרי הרשב"א כתב מפורש דא"צ ומבואר מרבריו שם דאין כח במשהו להפליט והוה כאין כאן איסור כלל לענין לאסור חתיכה אחרת מיהו עכ"פ לדעת המור שזהו דעת רבותינו בעלי התוס' וודאי דנמ בחמץ כן הוא הדומס"ן והרא"ה החולקים בזה משום דלא ס"ל כלל כדעיה זו שהביא המור אבל לתוס' ולהטור אין חילוק כמ"ש הרשב"א ז"ל אמנם באיסור לח שנאסר במשהו ונתערב עוד בהיתר לח ודאי דהבשהו אוסר גם ההיתר השני [פ"ו סס] והמכרא כן הוא דבשלמא כשאיסור הלח נבלע בדבר נוש שפיר אמרינן דהבשהו אינו יוצא משם אבל בלח בלח בהכרח שטשהו זה יתערב גם בהשני ולא עוד אלא אפילו לח בלח שנאסר במשהו ואח"כ בישלו עם רכב נוש ג"כ אוסר המשהו מפני שמשוה זה נכנס בעצמו להרבר הגוש כשנתבשל עמו [מ"ד סק"ג] וגם מדברי הלבוש נראה להדיא כדעת המתיר והקיל עוד יותר שכתב וז"ל דהווקא כשנאסר בנ"ט וכו' אבל אם לא נאסר החתיכה אלא מאיסור האיסור במשהו כגון חמץ בפסח וי"ג ונאסר מחמת משהו שבו לא נעשית כולה נבלה ואם חזרה ונפלה לקדירה אחרת במלה כדוב אם אינו מכירה ואם מכירה משליכה והשאר מותר עכ"ל [וכנסק"כ ר"ל דנומנו על לשון הפסח וממיהני סכרי כחנ' נס י"ג וז"ס] :

לב דע דזה שבארנו בסעיף כ"ח הלח בלח לא אמרינן חנ"ג כתב המהרש"ל [פ"ט ס"ו ס"ס] דהוה בדבר לח שאינו דרך בישול כגון יין ביין וכיוצא בזה אבל דבר לח שהוא דרך בישול אפילו לח בלח נעשה נבלה כגון שבשלו רומב של איסור עם רומב של היתר ואח"כ נשפך מקצת לתוך היתר אחר צריך לשער ששים נגד כל הנשפך בהיתר אחר ולא לשער נגד רומב האיסור שיש בה כגון שנתבשל כזית רומב איסור עם כזית רומב היתר ומשם נשפך כזית להיתר אחר ונמצא דאין כזה רק חצי זית איסור מהקורם ומ"מ צריך ששים ויתום נגד כל הכזית מפני שכולו נעשה נבלה כיון שהוא דרך בישול [ע"ז סקט"ו] :

לג אבל מלשון רבינו הרמ"א לא משמע כן וכן הוא מפורש במדרכי וז"ל דוודאי בכל שאר איסורים נאמר חנ"ג דהווקא בחתיכה עצמה וכו' כי החתיכה איסור ניכר ומובדל הוא וכו' אבל כדבר לח כגון תרומה בחולין או יין במים או רומב ברומב דאין האיסור ניכר ונבדל וכו' מתערב היתר השני עם הראשון ולא שייך כלל לומר חנ"ג לעשות הכלי איסור ולהצריך ס' לכל הערובות וכו' עכ"ל והסכים שם להוראת הרמב"ן ז"ל ביורה של בשר שנתבשל בה חתיכה אסור ולא היה

ששים נגדה ולכן אם יש ששים פעמים ששים מותר ממ"ג אם נתפשט המיפה במשך הקדרה שיש ששים נגד המיפה פשימה דשרי ואם נתפשט בפחות מששים ולא נתבטלה המיפה ואסרה נ"מ פעמים כנגדה הרי כיון שיש ס' פעמים ס' הרי הבטלה להאיסור שהתפשט עד קרוב לששים בששים אלו [דריכה] והוה כשאנו יודעים כמה מיפות שנפלו על הקדרה שנוכל לשער שיש בהקדרה ס' פעמים ס' אבל אם אינו יודע לנו ויכול להיות שנפל הרבה חלב באופן שאין ששים פעמים ששים בהקדרה נגד החלב שנפל באמה אסור הקדרה והתבשיל [סג] וגם דיעה זו היא חומרא יתירה ואינה מובנת דמ"ג אלא נאמר שמפעפע לפנים למה נאמר שלפנים מפעפעה ולהתבשיל אינה נכנסת אסוריה מפעפעת לפנים נאמר שנכנסה להתבשיל ונתבטלה ובאמה הדבר המה שתהא נפילתה על הקדרה הרבה חמור מנפילתה להתבשיל וגם דיעה זו לא הובאה בש"ע ע"ש :

לח ואח"כ מביא דעת ס' המצות לחלק בין נפלה כנגד התבשיל לנפלה כנגד דריקן רחננו להתבשיל מותר כשיש ששים בהתבשיל נגד המיפה דמ"ג אלא מפעפעת לפנים הרי נכנסה להתבשיל ונתבטלה בששים ואם אינה מפעפעת הרי עומדת במקומה ולא הכנסה להתבשיל לעולם רוח אין לומר שעתה נכנסה רק לדופן הקדרה ואח"כ במשך העת הכנסה להתבשיל עם הבלוע שבקדרה דזה אין סברא כלל או נכנסה לגמרי או שלא הכנסה לגמרי [נתחמי פ"ס דברי ספ"י] ולכן מן הדין גם הקדרה חשוב להכשירו דאם לא מפעפעה עתה לתוך התבשיל גם כבישול שני לא תפעפע [סג] אלא שנהגין לאסור הקדרה תמיד :

מ אבל אם נפלה המיפה כנגד דריקן או נאמר חלק גדול בקדרה רשמה לא פעפעה עד תוך התבשיל שיתבטל בהתבשיל אלא עד סמוך להתבשיל באופן שנשאר הפעפוע בהקדרה בהמקום דריקן ואולי אין בהתבשיל ששים נגד מקום פעפועו ולכן נאסרה הקדרה פרינא והתבשיל מותר וממילא בהרבה להגיה שיעמוד התבשיל בהקדרה עד שיצטנן ואו ישפכנו דאם ישפכנו בעודו חם שמה ישפכנו דרך מקום שהקדרה נאסרה והיינו דאולי הפעפוע הלך מביני כל הקדרה וכשיערה יבלע התבשיל מהאיסור שבקדרה וכן לא יגוב הקדרה מתחתיו ולהיוב דרך שם התבשיל רשמה ע"י נענע יגע התבשיל במקום דריקן וכדיעה זו פסקו בש"ע סעיף ה' [וחמיהו על כך פ"ק ס"ט עכ"ל] דלית מוטיל שיערפ כלל פ"ח דש"מ יפגע פ"ט ולמה הולך לזו דמי יעיר ספספוטו לא ספיס סניב כל פקדרה כמ"ע] :

מא וכתב רבינו הרמ"א דרוקא אם הקדרה ישנה אבל אם היא חדשה בכל ענין א"צ ס' רק נגד המיפה שנפל עליה כדלקמן סי' צ"ד גבי כף עכ"ל כלומר אפילו כנפל המיפה כנגד דריקן ואע"ג דכבאן לא שייך חדשה שהרי עתה מבטלים בחוכה אמנם כיון דחדשה היא

ובכל האיסורים די בהצלה כלבר וגורה התורה להצריך מ"ש בכל הבלי אף שאינה טעפעת בכל הבלי [כרו"ס סקי"א] אמנם התוס' כתבו שם [כ"ל נישן] דכשכל הבלי חם פשימה מפעפע ככוליה ע"ש וכן משמע מרש"י שם אך לשאריו פוסקים מספקא להו [ע"ד סקי"א] וצ"ע שלא הזכירו הפוסקים ובעלי הש"ע והמפרשים דלרש"י ותוס' פסקא להודין דה [ונמרכי כניס דר"י פשיט ליה דליתו מפעפט מדליטרין קרא עס דלריך מו"ט ככולס פ"ט וי"ט] ;

לו וכתב הטור מיפה חלב שנפלה על הקדרה שאצל האש מבחוץ אפילו אם יש בהתבשיל הקדרה ס' כנגדה אינו יכול לבטלה וא"כ המיפה אסרה הקדרה כל סביבותיה ונאסרה התבשיל שבה והר"ם מרומנובורג כתב שאם יש בהתבשיל ס' פעמים ס' כנגד המיפה מותר שהמיפה אינה אסרה אלא עד ס' כנגדה ואם יש בהתבשיל ס' כנגד אותם ס' מותר ובספר המצוה בתב שאם נפלה כנגד התבשיל א"צ אלא ס' כנגדה שמפעפע לפנים והוה ליה כאלו נפלה כתבשיל ואם נפלה במקום דריקן והיא מפעפעת ברובן הקדרה עד סמוך לרום כל כך שאין ששים כנגד המיפה הרי נאסר אותו מקום הקדרה ואם יערה התבשיל דרך מקום הקדרה שנאסר הרי יאסר התבשיל וזה הקנתו שניתנה כך ולא יגע בה עד שתצטנן וכבר נהגו העולם לאסור כשנפחת על הרופן שלא במקום הרומב ורוקא בנפל באותו צד שלא כנגד האש אבל אם נפל כנגד האש מותר שהאש שורפו ומיבשו ורוקא ברבר מועט כגון מיפה אבל אם נפל הדיבה אין להחיר אפילו אם נפל כנגד האש אא"כ כנגד הרומב וע"י ששים ורבינו יחיאל היה מתירה בשעת הדחק כגון בע"ש אפילו שלא כנגד הרומב אפילו שלא כנגד האש ע"י ששים עכ"ל הטור ובעין זה כתוב בש"ע בסעיף ה' ו' ע"ש :

לז ביאור הדברים דמקום כתב המיפה אחת אסרה הקדרה והתבשיל ומעטו של דבר דמ"ל לבעל דיעה זו שהמיפה מתפשטת בכלי הבלי ונעשית כל הקדרה נבלה וצריך ששים נגד כל הקדרה וע"פ רוב אין בהתבשיל ששים נגד הקדרה [נ"י] ושמה השאל והלא אין במיפה כדי ליתן מעט בקדרה התשובה היא דרוקא ברבר סאכל שיש להמאכל עצמו מעט צריך גם האיסור ליתן בו מעט אבל קדרה שאין לה מעט מגופה אפילו לא נכנס בה אלא איסור משהו נעשית הקדרה כולה נבלה וצריך ששים נגדה [נ"ח] ודין זה כתבו הסמ"ג וחומרא גדולה היא והמעט אינו מבורר כל כך ובש"ע לא נזכרה כלל דיעה זו :

לח ואח"כ מביא דעת הר"ם מר"ב דצריך ס' פעמים ס' בין שנפל כנגד התבשיל ובין שנפל כנגד דריקן דאיהו ס"ל ולא אמרינן שהמיפה מתפשט בכל הקדרה וגם לא אמרינן שמפעפעה לפנים והוה כאלו נפלה כתבשיל ודי בששים נגד המיפה אלא מספקא לן שמה מפעפעה רק במקצה כלי שבנו המקצת ליבא

ולכן צריך גם בפעם השני ששים נגד המיפה הראשונה ופשוט הוא דוהו כשבשילו בו באותו יום שבשלו התבשיל הראשון אבל אם בשלו בו למחר מותר בכל ענין רהוה נט"ל וכתוב באו"ה [כלל 6"] דאפילו אם בפעם הראשון היתה המיפה כנגד הרוטב ובפעם השני היתה שלא כנגד הרוטב רבפעם השני היה תבשיל פחות מבעפע הראשון ג"כ מותר ע"ש משום דס"ל ראיין חתיכת הכלי נעשה נבלה וכבר בארנו דלדין אין חילוק [פמ"ד סק"י]:

מן אם נפל טיפת חלב על קדרה שנתבשל בה תבשיל שאינו לא בשר ולא חלב והקדרה חרשה או אינו בן יומו ובתוך מעל"ע בישל בה בשר אפילו לא היה ס' נגד המיפה לא בהתבשיל ולא בבישול הבשר חרשה מותר הבשר סמ"ג דאם מקודם לא עברה המיפה להתבשיל הרי גם בהבשר לא עברה ואפילו אם עברה בפנים תחלה ס"מ הרי אין בהקדרה חלב רק שיעור המעורב בהתבשיל דבהיותו לא חשבינן כל החתיכה כהכליעה עצמה ונגד זה השיעור המעורב מסתמא יש ששים [פ"ו סק"ל ע"כ] אלא אם מתחלה נפלה שלא כנגד התבשיל ועכשיו נפלה כנגד הבשר צריך ששים בבשר נגד המיפה משום דחיישינן שמא מקודם לא עברה המיפה לפניו מסתמא שהיה שלא כנגד הרוטב ועכשיו עברה לפניו והקדרה לא נאסרה מקודם כיון שהיתה חרשה או אינה בת יומא וכן אם נפל כזית חלב לתוך קדרה של מים חרשה או אינה בת יומא ואח"כ הוץ מעל"ע בישל בשר בתוכה א"צ ששים אלא נגד ערך החלב המעורב בהמים [מ"ו"ד סק"י] ודע דאם כיסה הקדרה הוה תמיד כמו נגד הרוטב אפילו נפלה שלא כנגד הרוטב משום דע"י כיסוי עולים הרתחוה עד למעלה כמו שנתבאר ברין ניער וכיסה בסעיף ו' וכן אם ניער יפה יפה ג"כ נראה בן יעמ"ש בסעיף מ"ג ומ"ו: **מן** כתב רבינו הרמ"א בסעיף ו' אם נשפך חלב או שאר איסור רותח על גבי קרקע והעמידו עליו קריה חמה אם מה שנשפך אינו אצל האש לא הוה רק כלי שני ולכן הקדרה אסורה דבולע קצת והתבשיל מותר דתתאי גבר וקילוח בן הקדרה רותחת שהלך אל קריה צוננת אם נפסק הקילוח מן הקריה הרתחת קודם שהגיע אל הצונן הוה נמי ככלי שני ואם לא נפסק הוה כעירוי והקדרה הצוננת נאסרה אם הוה מולדת בקילוח הנוגע בקריה והתבשיל שבתוכה שרי דאין עירוי אוסר רק כדי קליפה אבל אם הקדירה היא חמה והוה כלי ראשון וכ"ש עומד אצל האש אפילו הקילוח הוא צונן הכל אסור דתתאי גבר והוה כצונן לתוך חם דכולו אסור כמ"ש לעיל סי' צ"א עכ"ל:

מד וכתב רבינו הרמ"א דיערה מיד התבשיל מטנו בצד אחר שלא כנגד המיפה ואם בשלו בקדרה תבשיל אחר דינו כמו בפעם הראשון עכ"ל וזה שכתב לערות מיד זהו כשנפל כנגד הרוטב ומטעם חשש שמא יפעפע יותר מכאן ואילך [ע"ש סק"ח] אבל כשלא כנגד הרוטב טוב יותר להניח להצטנן כמ"ש אך אצלנו הסנהג היתקף לערות התבשיל מפני שבתנורים שרנו קשה לרקקן איך היתה הנפילה כנגד הרוטב או כנגד הריקן וע"פ רוב הוא כנגד הרוטב ובענגלש"ע קיב"ז: **מה** אין מכשילין בלא כיסוי וכוה הכל אחר כמ"ש בסעיף מ"ו: **מה** וזה שכתב שאם בשלו בקדרה תבשיל אחר דינו כמו בפעם הראשון ביאור דבריו דלא תימא שכבר נפלטה המיפה בתוך התבשיל הראשון דלא פסקא לן

היא שמא המיפה לא פעפע רק במקום הריקן ולא במקום התבשיל א"כ ממילא גם התבשיל לא פעפע רק כנגדו ולא כנגד הריקן דאם זה התבשיל פיעפע למעלה ממקום התבשיל א"כ גם המיפה פיעפה למטה מימין הריקן [ע"ן סק"ג] ואין לחוש שמא ערה רתיחת התבשיל עד למעלה בהתבשיל ואח"כ נחה מרתוחתה ואח"כ כשנפלה המיפה הרי אינה חרשה דאין לנו לחוש כל כך ועוד ריש בזה ס"ם שמא לא עלתה הרתחה למעלה ואח"ל עלתה שמא המיפה פעפע בהתבשיל ונתבטלה שהרי זהו ג"כ כפך כב"ש וא"כ איכא ס"ס [ונסו ממונן מה עסקתם כ"פ נהגהוין]:

מב ודע דלפי מה שנתבאר בס"י צ"ח דלהורא י"ל בכלי חרס דהכלי נעשית נבלה א"כ אין דין זה דכלי חרשה רק בחלב ובנפילת חלב שהוא היתר לא שייך לומר שתעשה נבלה אבל בנפילת איסור יש לאסור גם בחרשה אך בשם יתבאר דנוף החרס לא שייך לומר שתעשה נבלה אלא אם יש בה בליעת סאבל ומשקה אמרינן שהבלוע יעשה נבלה ולכן לפ"ו גם בנפילת איסור יש הורית בס"י בחרשה ממש [ע"ש סק"ג] וכל שאינה בת יומא דינה כחרשה דכיון שהיא נט"ל לא נעשה נבלה [ע"ש] וישם יתבארו דינים אלו בס"י: **מג** וזה שכתבו הטור והש"ע דנהגו העולם לאסור כשנפלה שלא כנגד הרוטב כלומר לאסור גם התבשיל וגרולי אחרונים חלקי על זה ולא נתפשט המנהג הוה ולא שמוענהו וכן מה שכתבו דיש מי שמתיר בשעת הרחק ע"י ס' אפילו שלא כנגד הרוטב ושלא כנגד האש אצלנו הוא מנהג פשוט בכל תפוצות ישראל להצריך ששים נגד הנופל ואין מחלקים בין נגד הרוטב ובין נגד התבשיל ובין צד שכניו האש ובין צד שלא כנגד האש משום דקום לן כדעת רש"י ותוס' שהבאנו בסעיף ל"ה דוראי בכל מקום שנפול טפפע בתבשיל והלכך אם יש ששים מותר בכל ענין ואם אין ששים אסור בכל ענין והקדרה אנו אוסרין בכל ענין אפילו יש ששים נגד הנופר משום דחיישינן שמא נשאר משהו בדופן הקדרה [ע"ן סק"י]:

מד וכתב רבינו הרמ"א דיערה מיד התבשיל מטנו בצד אחר שלא כנגד המיפה ואם בשלו בקדרה תבשיל אחר דינו כמו בפעם הראשון עכ"ל וזה שכתב לערות מיד זהו כשנפל כנגד הרוטב ומטעם חשש שמא יפעפע יותר מכאן ואילך [ע"ש סק"ח] אבל כשלא כנגד הרוטב טוב יותר להניח להצטנן כמ"ש אך אצלנו הסנהג היתקף לערות התבשיל מפני שבתנורים שרנו קשה לרקקן איך היתה הנפילה כנגד הרוטב או כנגד הריקן וע"פ רוב הוא כנגד הרוטב ובענגלש"ע קיב"ז: **מה** אין מכשילין בלא כיסוי וכוה הכל אחר כמ"ש בסעיף מ"ו: **מה** וזה שכתב שאם בשלו בקדרה תבשיל אחר דינו כמו בפעם הראשון ביאור דבריו דלא תימא שכבר נפלטה המיפה בתוך התבשיל הראשון דלא פסקא לן

במקום

או תחת התנור עומד קדירה של בשר צונן ונהפך בתנור הקדירה של חלב וזב הקילוח עד תחת הקדירה של בשר או לתוך הקדירה אם עמדה תחת התנור הדין כן הוא דאם נפסק הקילוח אין דינו רק ככ"ש ואו גם הקדירה מותרת דכיון שנפסק הקילוח ודאי הנפסקה גם חטימותו הגדולה אם המקום שהקדירה של בשר עומד אין יד סולדת בו דאם במקום הזה יד סולדת והיא ככ"ר אף כשהקדירה צוננת [שם סק"ו] אבל כשלא נפסק הקילוח הוה בעירווי כלימור דאם הקדירה של בשר עומד תחת התנור הוה ממש עירווי ואם עומד לפני התנור דינו כעירווי שמבליע כ"ק ולא אמרינן דנקרר ע"י הוחילה וכיון דדינו בעירווי לכן אם זב על רופן הקדירה או תחת הקדירה הקדירה אסורה דבולע כ"ק והתבשיל מותר משיום דהקדירה הוא במקום הקליפה ואם נפל לתבשיל צריך התבשיל קריפה כשהוא דבר גוש רשיך בו קליפה ואם הוא דבר צלול או שצריך ששים נגד הקליפה או שא"צ כלום כפי הדינים שנתבארו בס"י צ"א סעיף מ"ו ע"ש והוה כשהיוד סולדת בהקילוח דאל"כ אינו כלום וכל זה הוא כשהקדירה של בשר הוא צונן דאלו הוא חם מחום כלי ראשון וכ"ש כשה קרוב עמד אצל האש פשיטא שאפילו הקילוח הוא צונן אסור הכל דתתאה גבר והוה כצונן לתוך חם דכולו אסור ולא רמי אכיסור זהוהר העומדים זה אצל זה אחד חם ואחד צונן דמני בקליפה דהכא כיון שהקילוח בא למעלה דהי כמו עילאה והקדירה של בשר כתתאי ועוד כיון שהקדירה של בשר עומד במקומו והקילוח בא מכתוף חשיב הוא תתאי [ש"ך סק"ו] ויש מי שאומר דהוה כשזב על רופן הקדירה אבל כשזב תחת הקדירה יש להתלבין בין תתאי ואינו אסור התבשיל שבקדירה [פרי"ח] ולפי מ"ש כמעיקר נ' אינו כן ע"ש :

גב כיסוי קדירה בזמן שהקדירה רותח דאו עולה היעקה תמיד ומגיע אל הכיסוי וחוזר מהכיסוי ויורד אל הרומב ואו דינו כקדירה עצמה שאם נפל מיפה על הכיסוי היי חד דינא כמו בנפל על הקדירה אבל אם הקדירה עריון לא התחיל להרתיח אין להכיסוי שייכות אל התבשיל שבקדירה ואם נפל עליו מיפת חלב או איסור נאסר הכיסוי אם הוא חם אבל התבשיל והקדירה מותר ויש מי שאומר דאפילו בעת שהקדירה רותח ואסור התבשיל אם אין בו ס' נגר המיפה ס"מ אפילו יש בהתבשיל ס' אסור הכיסוי כשאין בעצמו ס' נגר המיפה דנהו דהרתיחה עולה עד הכיסוי ס"מ אין הרומב מצטרף עמו ולא רמי לקדירה עצמה שהתבשיל סדובק בו [פ"י סק"ח] נשם רס"ג] ויש שחולק בזה כדמשמע מדברי רבינו הרמ"א דמס"נ אם מפעפע למעלה דהי הכל מעורב וכדבר אחד רמי ואם אינו מפעפע למה נאסור מה שבקדירה [פרי"ח סק"ג] ואם נפלה מיפה על אוון הכלי לאו כלום דהוה וסריחה וגם הקדירה מותרת :

גז אם כיסוי תבשיל של בשר בכיסוי של חלב או

במקום זה קדירה של בשר צוננת הכל אסור דתתאי גבר אם יש ממשות של חלב במקום שהעמידו הקדירה וצריך ששים נגד החלב דאו התבשיל מותר והקדירה אסורה וה"ה אם בעת שנשפך החלב זוב על פני התנור זוב החלב תחת קדירה של בשר העומד שם נ"כ דינא הכי דיש לשער כמה זוב חלב תחת הקדירה של בשר ואם אין בכל התבשיל ששים נגד החלב הכל אסור ואם יש ששים מותר התבשיל אבל הקדירה אסורה ויראה לי דאם קרקע התנור שוה וחלק בלי גומות ודאי יש ששים משום דתחת הקדירה ודאי לא בא החלב ורק סביבות הקדירה בתחתיתו ופשיטא שיש ששים כנגד זה כמובן וזהו הכל כשנשפך במקום שהתנור חם כמו בתוך עצמותו של תנור [ש"ך סק"ג] :

מב אבל אם נשפך שלא אצל האש כמו המקום שבראש התנור שקורין פריפעצא"ק ששם אין החום שולט כל כך אין דינו גו רק דין כלי שני ולכן אם העמידו במקום זה קדירה של בשר חם הקדירה אסורה ואע"ג דבכלי שני ממש לא היינו אוסרים הקדירה ס"מ כיון שהקדירה חם בולע כ"ק כדיון חם לתוך צונן והוה שדקק לומר דבולע קצת אבל לענין התבשיל דינו בזה דין כ"ש ולכן אף כשהקדירה חם מותר התבשיל דהקדירה היא במקום הקליפה וזה שכתב דתתאי גבר צריך ביאור דלפי מה שברארנו בס"י צ"א סעיף י"א לא שייך תתאה גבר בדבר שהעליון הרבה יתר מאד על התחתון כמובן בחוש השכל ואיך שייך לומר הקדירה כלאה תבשיל חם העומרת על מעט חלב שבכלי שני יקרה החלב אותה אמנם הכוונה לענ"ד כן הוא דאדרבא מפני שהחלב מעט כדרך החלב הנשפך בתנור שאין הרבה חלב בכמות על מקום אחד אין נכחו להבליע בבולי קדירה ודי כשנשפך ערך קליפה או יותר מעט ולכן עובי הקדירה המפסיק בין החלב ובין התבשיל של בשר דיו ומ"מ לשון תתאה גבר צ"ע :

ג ובאמת יש מהפוסקים שאמרו דאם הקדירה היא רותחת מחמת האש גם התבשיל אסור אם אין ס' בתבשיל נגר מה שתחתיו ואפילו כשהנשפך הוא צונן [ש"ך סק"ג] נשם י"ט] וכן עיקר לדינא מפני שחום האש שבקדירה מרתיח התחתון ובולע [ס"ו סק"כ] וגם מה שכתב דלהחלב יש דין כלי שני אינו אלא כשהמקום הנשפך הוא הרבה רחוק מהאש כאופן שאין היד סולדת שם אבל כשהיוד סולדת שם דין מקום זה ככ"ר וכן עיקר לדינא [שם] ולפ"ו בתנורים שלנו ידוע דבתחלת הדיסק המקום שלפני התנור שקורין פריפעצא"ק אינו חם כלל ואחר הדיסק אם הדיסק התנור כראוי גם המקום הזה הוא חם מאד ולכן צריך המורה לשאול מתי היה כי זהו עיקר גדול לדינא וכן יש להורות :

גא וזה שכתב בקילוח מקדירה ורתחת אל קדירה צוננת לחלק בין נפסק הקילוח ללא נפסק הקילוח ה"פ כגון שעמדה בתנור חם קדירת חלב חמה ולפני התנור

להיפך והכיסוי היה בן יזמו מבליעת הראשון ושהה זמן נכון בכיסוי על השני צריך ששים נגד כל הכיסוי אפילו הוא נקוב למעלה [כ"י נכס ט"ד] ואם לקח כיסוי מקדרה של בשר שמתבשל אצל האש וכיסוהו על קדרה חלבת צוננת ושהה זמן נכון אמורים הכיסוי והקרייה דא"א שלא בלע הקרייה מהכיסוי הרוחה כמו טיפה רותחת שנפלה על קדרה שאוסרת הקרייה ובהכיסוי הבן יזמו יש הרבה טיפות אבל התבשיל מותר כיון שהוא צונן ואינו ברור שנפלו מפיין להתבשיל [סע] ויתבאר כפי' צ"ג :

נד מחבת של חלב ויש בה חלב ונתנה בכירה תחת קרייה של בשר ולא כיסו המחבת באופן שהויעה עולה מן המחבת אל הקרייה [נתמרים שלנו ט"ו לכות נז"א] הויעה עולה ואוסרתה מפני שנבלע בקדרה ואם אין ס' בקרייה נגד החלב שבמחבת אמורים הקרייה והבשר מפני שהויעה עולה למעלה ונכנס להבשר בד"א שהקרייה קרובה כל כך למחבת עד שהיה סולרת ביזיעה היוצא ממנו ומחממת את הקרייה אבל אם הקרייה רחוקה מן המחבת עד שאין היד סולרת בו מחמת הויעה או שהמחבת היא מכוסה מותר ומטעם זה תולין הויעה ליבש על הכירה אע"פ שמבשילין לפעמים קדרות של חלב על הכירה מפני שהבשר הוא רחוק הרבה ממנו וזה שהתרנו במחבת מכוסה אף שנוגעות זו בזו לית לן בה מידי ריחה אשתי קדרות בתור שנוגעות זו בזו שאין אוסרין זה את זה הנגיעה ראין בלוע יוצא מקדרה לקרייה בלא רוטב וקילא מבשר וגבינה חמים שנוגעים זה בזה דאם האחד שמן אושר את חברו אבל בקדרות אפילו כשבלוע בשמנונית לית לן בה ולכן אם אפו בתנור פלארין של חלב והושיבו את הפלארין בעצמו בקרקעיתו של תנור ואח"כ באותו מקום הושיבו שם קרייה של בשר רותח רכיון שאין החלב בעין דינו של מקום זה כקרייה והיו כשתי קדרות הנוגעות זו בזו [פ"י סק"ס] וע' בא"ח סי' תנ"א סעיף כ"ב [ונגמ"ט טס סקמ"ד וזקן] [פס"ח סק"ד לחלק בין זעמת מסקין לזיעת אוכלין ואין חילוק רק שגלוי כשומן] :

נה והנה בדין זיעה מתברר לנו ממשנה דמבשרין [פ"ט מ"י] דלא שייך זיעה אלא במקום המוקף ולא במקום גלוי כמו בכירה שהקרייה התחתונה נתונה בה ועליה עומד העליונה ועולה הויעה סביב סביב שאין לה מקום ליצאת אבל במקום גלוי כבתורים שלנו שיש

אור הויעה עולה באור ואינו אושר הקדרה הסמוך לו וגם מהברר משם דרווקא כשהעליון אין בו תבשיל חם דאם יש בו ג"כ תבשיל חם שויעה עולה ממנו ג"כ אין הויעה של התחתון פועל בו והכי תנן התם המערה מחם לחם ומצונן לצונן ומחם לצונן מהור מצונן לחם טמא ופי' הרמב"ם לפי שעמוד המשקה אשר יקרא נצוק יתחמם בהיות קצתו בכלי החם הטמא וכו' עכ"ל הרי מבורר דרווקא כשקצתו בכלי החם הטמא כלומר שקצתו מוקף בהתחתון אבל בלא זה אין הויעה פועלת בו וגם מדקאמרה מחם לחם מהור ופירשו מטעם שכיון שהעליון חם אין פועלת התחתון ניכר בו ע"ש [וכ"כ סרע"ב ומי"ט פ"ט ומוכח להד"א מדנביו ולפ"ו סלנט ספנישול נמקומות כולוים אין הויעה אוסרת כלל וסו"י כנפסק כקלוג כמזון נס"א סעליון חס אין הויעה פועלת ומ"ט כ"י נכס מרד"י הכוונה קדייה בלא משקף או כשהיא מכוסה ונחש' סר"ט כלל ר' דין כ"י מפורש כן ומס' שהקטס נחידושי סנסות נסוד טס ל"ק כלל לפמ"ט פ"ט וזקן] :

נו אם העמידו קרייה רותחת על מקום שדבוק בו חלב או קרייה של בשר על מקום שדבוק בו חמאה או חלב קפוי באופן שנימס החלב או החמאה מחמת החום נאסר הקרייה והתבשיל מותר כדיון חם לתוך צונן דצריך קליפה ובכאן הקרייה הוא במקום הקליפה [ד"מ אוה י"ב] וכמ"ש בסעיף ט"ט ע"ש וגר של חלב הנכרך סביב הפתילה כעין גרות שלנו וכגרות של שעיה ונמץ ממנה טיפה על כלי א"צ כי אם גיריה שהוא כעין קליפה מפני שאנו מרגישים בחוש המישוש שאין חומו חם כל כך כחום שמחמת האור אבל שאר חלב מהותך חם שמחמת האור שנפל על הבלי צריך הגעלה וכן בגר הדולק מחלב מהותך ונפל ממקום שהפתילה דולקת חשיב כרותח מחמת האור וכן גר של חלב כשהוא דולקת ונפלה לקערה ונכבתה שם היה כחום מחמת האור ואוסרת הקערה מיהו כגרות שלנו דהחלב עומד ימים רבים ומוסרח למאד היה נטל"פ ומותרת הקערה אתרי שיגררו את החלב [כנו"ט סק"ב] ויש נזהרים מלהדליק שפופרת של טובא"ק מגר של חלב מפני שממשיך שומן החלב לתוך פיו ויש מתירים מהאש העליון שאין בו שומן כלל והגוהר תע"ב והמקל אין מוחין בו [פס"ו סק"ל סה"פריך לטויה דלס כוניה כף טס מלכל מקדירה רותחת טס כ"ר מל ככף ואס' הוניה ריקן אין עליה טס כ"ר ע"ט ואי"ט נסי' ק"ו ימנאר זס פ"ט] :

סימן צג קדירה שבישל בה בשר לא יבשל בה חלב ואם בישל מה דינו . ובו י"ח סעיפים :

אם יש בה מעט בשר אם לאו ואפילו למאן דס"ל כפי' צ"ח דכפחות מששים לא סמכינן אקפילא זהו כשנתערב גוף האימור אבל כשאין שם אלא מעט כי רבא מותר **ג**

א איתא בגמ' [י"ד] קדרה שבישל בה בשר אל יבשל בה חלב ואם בישל בגותן מעט וכן הוא לשון הרמב"ם בפ"מ והש"ע וביאור הדברים דשואלין לקפילא

בשולי הכד אינו סדמע ק"ו לקדירה שנבלעה תרומה
 בהרסה שיעלה על הדעת וכו' ולא הוצרכתי רחיצה
 אלא מפני שהוא ע"י האור להחמיר עכ"ל ודבריו
 תמוהים רמה ענין ול"ו והרי כיון שנתבשל בהקדרה
 הרי בלעה הרבה ואין להתבשל כדי לבטלה כמו
 כל האימורים ;

ך ועוד תמוהים דבריו בפ"ח ממעשה הקרבנות בהא
 שהצריכה התורה בבישול קדשים הכלי נחשת צריך
 מריקה ושטיפה כדי שיהא מותר לבשל בו עוד מפני
 שמהבישול הקודם היה נותר וכלי חרס צריך שבריה
 וכתב שם בדיון י"ד דקך בחמאת הדיון כן אבל בשאר
 קדשים גם כלי חרס מותר במריקה ושטיפה ע"ש
 והתפלא עליו הראב"ד דאך יועיל הגעלה לכלי חרס
 והא אינו יוצא מידי ריפנו לעולם ויותר מזה תמוה
 דבהלכה פ"ו כתב רבלי גללים וכלי ארמה וכלי אבנים
 אינן פעונין מריקה ושטיפה אפילו בחמאת אלא הדחה
 בלבד ע"ש ואך יועיל הדחה לכלי שנתבשל בה
 קדשים ואחר זמן נעשה נותר ובמה יצא האימור והרי
 כתב בריש פ"ו ממאכ"א רבלי חרס שבשלו בה בשר
 נבדה או שקצים ורמשים אמור לבשל בהם לעולם דאף
 שהתורה לא אמרה רק קדרה בת יומא מ"ם מדרבנן
 אמור ולחרס לא מהני הגעלה ;

ך ונלע"ד דהרמב"ם ס"ל דזה שאמרו חז"ל קדירה
 שאינה בת יומא וזה כשבשלו בה דבר אימור כנגלה
 ושקצים ורמשים וכיוצא בהן אבל כשבשלו בה היתר
 כמו תרומה וקדשים או בשר או חלב דלשעתו הוא
 היתר ורק אח"כ יהיה אימור כשיבשל חולין או שארי
 קדשים כשיעבור הזמן ויהיה נותר או מבשר לחלב או
 מחלב לבשר מוקמינן אדיון תורה דכשאנייה בת יומא
 מותר לבשל בה וכבר הזכיר סברא זו הסמיר משנה
 בפ"ם ממאכ"א דין י"א בדרך דינא דקדרה שבשל בה
 בשר לא יבשל בה חלב חז"ל ויתבאר פ"ו שאפילו בישל
 בה בשר נבלה וביום שני בשל בה בשר שחומה וכו'
 והרי דין הכלים הבלועים מבשר אצל חלב כדון כלים
 הבלועים מאימור אצל בישול היתר ויש מפרשים שהיו
 מקילים בבב"ח מפני שכל אחד היתר בפ"ע מפני
 שכשבלע היתר בלע והראשון עיקר וכרעת רבינו עכ"ל
 ותמידו היכן ראה דהרמב"ם ס"ל כדיעה ראשונה
 ואדרבא אני אומר דס"ל כהיש מפרשים וא"ש הכל כמו
 שיכתבאר בפ"ד ;

ך דהנה בשכחי עכ"ם איתא רמי ליה רב עמרם לרב
 ששת תנן השפורין והאכלא מלבנן באור והתנן גבי
 קדשים השפור והאכלא מגעילן בחמין א"ל עמרם כרי
 מה ענין קדשים אצל יגעולי עכ"ם הכא היתרא בלע
 התם איטורא בלע [אמריל גלג גלגן מני כנסתנס . פ"ט]
 אמר רבה סוף סוף כי קא פלימ איטורא קא פלימ
 [נותר ספוס כנסת] אלא אמר רבה מאי הגעלה נמי
 שטיפה ומריקה [כלטמ לטמט סלימור כמי לטון ללא כקדשים
 מנת

גם כפחות מששים כדליכא פעמא כמ"ש שם [כ"י
 זכ"ח] ורבינו הרמ"א שכתב כאן וצריך לשער נגד כל
 הקדירה עומק כוונתו בזה דאע"ג דכן הוא הכוונה
 לפי עצם הדיון מ"ם לפי מה שיכתבאר שם דאנו אין
 סומכין כלל אפע"מה א"כ כדברת יש לשער בששים והוה
 שאמור דצריך לשער נגד כל הקדירה משום ולא
 ידעינן כמה בלע ולפי שברוב פעמים אין כמה שבקדירה
 ששים נגד הקדירה לפיכך אמור לגמרי אם לא שידעינן
 כמה בלע הקדירה כגון שלא בשלו בו באותו מעל"ע
 רק כזית בשר דא"צ לשער רק נגד רביות שבלע תוך
 מעל"ע רמה שבלעה קודם מעל"ע הוה נפ"ל או כגון
 שהקדירה רחבה ונחשטהה רק באופן שיש כמה שכתובו
 מ' נגד הקדירה [כ"י ועס"ך סק"ל] ואין חילוק בין קדירה
 של מהכת או של חרס לעולם צריך לשער נגד כל
 הקדירה [סג] ;

ב אבל אם בישל בה חלב אחר מעל"ע הו"ל נפ"ל
 ומותר התבשיל אבל הקדירה אמור לבשל בו לא
 בשר ולא חלב לפי שהוא בלוע משניהם ואם בישל
 בשר תוך מעל"ע לבישול החלב אמור התבשיל אבל
 אם בישל חלב מותר בדיוכד אבל לכתחלה אמור
 לבשל גם בנפ"ל דגורו שאינה בת יומא אפ"ו בת יומא
 [סוף עכו"ס] ויתבאר בס"י קכ"ב ודע דיש דיעה דכשעברה
 לילה אחת לא מקרי בת יומא והו"ל נפ"ל כמו שיתבאר
 שם מיהו אנו קו"ל להלכה דצריך מעל"ע ואין סומכין
 על דיעה זו רק בדוחק גדול כמ"ש ולכן גם השור אף
 שבשם הביא שתי דעות אלו מ"ם ככאן כתב בפשיפות
 חז"ל קדרה שבישל בה בשר לא יבשל בה חלב ואם
 בישל בה בתוך מעל"ע אמור אבל אם שהה מעל"ע
 וכו' עכ"ל ועיקר כוונתו דבאן צריך דווקא מעל"ע ולא
 לינת לילה [עכ"פ ונ"ח מפרמו למא לא הו"ל סומכין
 לטעימס ולטנ"ר נכ"פ פשוט דלאן לא נתיי רק להצריך מעל"ע
 דווקא ולכן כתב נפ"ל סבור ומותר ודיון קפילא ממילא סוף
 ממ"ש נפ"י ז"ח ודוק] ;

ג ודע שיש בענין זה בדבריו הרמב"ם ח"ל דברים שאינם
 סובינים דהנה בגמ' שנינו שני דברים קדירה שבישל
 בה תרומה אל יבשל בה חולין ואם בישל בג"מ קדירה
 שבישל בה בשר אל יבשל בה חלב ואם בישל בג"מ
 ודבר פשוט הוא כפי כל הפוסקים שאם בישל בה בתוך
 מעל"ע בלא הגעלה אמור התבשיל כשאין כדי בישול
 כמ"ש וגם רבב פשוט הוא בפי הפוסקים דלכלי חרס לא
 מהני הגעלה והרמב"ם כתב סוף הל' תרומות קדירה
 שבשל בה תרומה לא יבשל בה חולין ואם בשל בג"מ
 ואם שטף דקדרה בכמים או ביין ה"ו מותר לבשל בה
 עכ"ל והשיג עליו הראב"ד מה ענין שטיפה בצונן לכאן
 והרי בכאן צריך הגעלה ע"ש ושאלוהו חכמי לוגיל על
 זה והשיב כזן ששנינו במשנה שתרומות קדירה
 מכר לכד נוטף ג' טיפין ונותן לתוכו חולין הרכינה
 ומיצה ה"ו תרומה וק"ו הדברים ומה השמן הנשאר

רק בניעולי עכו"ם דאיסורא בלע אבל בהתירא בלע לא גזרו רבנן דלא חמיר איסורו והוה דעת היש מפרשים שהביא המ"ם והוה גם דעת הרמב"ם ז"ל כמו שנבאר בס"ד :

וזה שכתב דבתרוסה א"צ רק שטיפה וגם זה שכתב בקדשים בכלי גללים וכו' דרי בהרחה כוונתו להשתמש אחר מעל"ע ולא הוצרך לפרש דמילהא דפשיטא היא וזה שהצריך מריקה ושטיפה בכלי מתכות ושכירה בכלי חרס בחמאת לא משום הבשר הגעלה אלא משום דהוה גזירת התורה בקדשים ולכן כשארי קדשים א"צ שכירה בכ"ח דלא גזרה תורה רק בחמאת אבל מריקה ושטיפה צריך בכל הקדשים כסבואר בנבחים שם והוה שהסביר הרמב"ם לחכמי לונגיל דאם על השיפין הקיימים לא הקפידו חז"ל אף שהן בסילין כשיש מ"ם הא אין מבטלין איסור לכתחלה אלא משום דהתירא הוא לא הקפידו חז"ל על זה ק"ו לאינו-בן יומן דמן התורה מותר בכל האיסורים שלא הקפידו חז"ל במקום דהתירא בלע וברעת היש מפרשים [ואין להקשות ממי ז"ל דנמאכל עמו הממיר ודוק] :

י ואין הרמב"ם יחיד בזה דגם כפי הנראה גם העיטור והרשב"א ז"ל הלכו בדרך זה דהנה המור בס"י זה כתב וז"ל כתב בעל העיטור אם בישל חלב בקדרה של בשר והוא בת יומא ויש בה ששים וכו' שיכול לבשל בה מאיזה מין שירצה ואני תמה האיד מותר לבשל בה חלב וכי עדיף מהגעלה דאפילו הגעלה לא מהני לכלי חרס וכו' עכ"ל וברור הוא דהעיטור סובר כיון דהתירא בלע מותר לבשל בה לאחר מעל"ע דהנה נט"ל דבהתירא בלע לא גזרו חכמים לאסור הקדרה לאחר מעל"ע כמו שגזרו באיסורא [ענינה שכתב נ"ג דעיטור מיירי לאחר מניח ומחלק בין גביה לשפירי איסורין פ"ט ופ"ז אין תימא מה שכתבנו דגם כרמב"ם מיירי לאחר מעל"ע ממי הרב הנ"ל אומר כן נכוונת פעיטור] :

יא וגם בשם הרשב"א כתב שאם כישל ירקות בקדרה של בשר שמתיר לבשל בה אח"כ גבינה שכבר נתמעט בה כח בלע הבשר ונקלש עד שאין ראוי לחול עליו שם איסור בכ"ח בר"א כשבלע היתר כמו שאמרנו אבל בלע דבר אסור לעולם הוא באיסורו עד שיגעיל הראוי דהגעיל וכו' עכ"ל ובספרו תה"ב סוף בית ד' ביאר שלמד זה מהך דכל יום נעשה גיעול לחבירו שהבאנו ומפרשי המור פירשו דהרשב"א מיירי בכלי שטף לא בכלי חרס ולכן לא השיג המור עליו אבל מלשונו לא משמע כן ועכ"פ גם הם טחלקים בין התירא בלע לאיסורא בלע דכמו שיש חילוק בענין נ"ם בר בין בכ"ח לשאר איסורים כמו כן בזה :

יב מיהו רוב הפוסקים לא ס"ל כן כמ"ש המור בשם הרב רבינו פרץ דאפילו אינה בת יומא ובישל בה חלב אסור אח"כ לבשל בה בתחלה לא בשר ולא חלב לפי שהיא בלוע מבשר וחלב אלא אם היא של

מזוה מלך היא מריקס והסיפס א"ל אב"י מי דמי מריקה ושטיפה בצונן הגעלה כהמין וכו' אלא אמר רבא קדשים היינו מעמיהו וכו' כל יום ויום נעשה גיעול לחבירו [דנכל יום מנכלין נכן ואלו מספיק להיות מותר עד שתחזור ופלטו וכו'] אי הכי הגעלה נמי לא ליבעי קשיא וכו' רב אשי אמר לעולם כדאמרן מעיקרא הכא התירא בלע הכא איסורא בלע ודקא קשיא לך דבעידנא דקא פליט איסורא קא פליט בעידנא דקא פליט ליתא לאיסורא בעיניה [שכסנעס עומר לא היה אסור נטין שנמך דופני כלי פיה בלוע ומטוס לא היכר איסורו ולא חמיר איסוריה] :

ן והשתא יש לשאל בזה שאלות גדולות ואיך אמר אב"י מריקה ושטיפה בצונן הא פלוגתא היא בנבחים [ז"ל] הרבי ס"ל מו"ש בצונן וחכמים אומרים מריקה בחמין ושטיפה בצונן וקו"ל כחכמים כמ"ש הרמב"ם שם יא"כ מאי פריך ומבואר שם דלחכמים מריקה והו הגעלה ע"ש ועוד כי הוכי דפריך על תירוצא דכל יום נעשה גיעול לחבירו אי הכי הגעלה נמי לא ליבעי למה לא פריך כן על תירוצא דרב אשי ויראה לי דהנה כללא בדינו מפי הגאונים דכל היכי שאיסור בעל הש"ס קשיא ולא תיובתא אינה קשיא נמורה ולכן כדפריך הגעלה נמי לא ליבעי קשיא יש לתרץ בפשיטות דהוה הבל לרבי אבל לחכמים בהכרח להיות הגעלה רהיית מריקה ושטיפה שזוה גזירת התורה בקדשים ומקורם כדפריך מי דמי מו"ש בצונן הגעלה בחמין רצה לאוקמי משנה זו גם אליבא דרבי משום דרבי סידר המשניות אבל לפי ההלכה בחכמים נאמר דהוה מו"ש ועוד דאפילו לרבי ל"ק כל כך דהן אמת דכל יום נעשה גיעול לחבירו מ"ם הא מעיקר הדין צריך ליבון כרתנן בניעולי עכו"ם אלא משום דהתירא בלע מקיליית בהגעלה מיהו הגעלה צריך ולא סמכינן אניעול שבבל יום דאולי לא בשלל כל כך הרבה ביום זה ככיום אתמול ואין זה הגעלה יפה ולכן לא פריך לרב אשי אי הכי הגעלה נמי לא ליבעי דהן אמת דבהיית האיסור ליתא לאיסורא בעיניה מ"ם מובלע איסור ברפנות שהרי כשיבשלו בהכרח שהאיסור שבדפנות יפלימו אך זהו ויעלה דלא בעינן הכשר גמור כבבליעת איסור ולכן כיון שבבליעת איסור צריך ליבון די בזה הגעלה ואולי דהוה די בהבשר פחות מזה אך זהו גזירת התורה לחכמים ועמ"ש :

ח ועכ"פ למדנו מפרש מסוגיא זו דכל היכי דהתירא בלע קול הרכה יותר מהיבא דאיסורא בלע ולפ"ו מילתא דפשיטא דכלי חרס שבלע היתר די בהגעלה שהי ודאי תרבה מבלית נהוי דבכ"ח א"א להוציא כל הבלוע משום דאינו יוצא כולו מידי דופנו מ"ם בהתירא בלע די בזה מידי דהוה לחבר דצריך ליבון ובהתירא בלע די בהגעלה וה"נ כן הוא וכן לאחר מעל"ע דמותר מן התורה ורבנן גזרו בזה לא מצנינו

ולא מהוהו ששעמדה בכלי כגון שנישול כר של חלב מהאש ביום א' בבקר ועמד בהכר עד הערב חשבינן המל"ע בבקר יום א' עד בקר יום ב' ואח"כ אם כישלו בו בשר דהו נמל"ע ולא חשבינן המל"ע מהערב וכן כל כיוצא בזה ופשוט הוא אך כל זמן שהוד סולדת הוה כעומד אצל האש :

מן כתב רבינו הרמ"א ודין ביסוי קדירה כרין קדירה עצמה ויש מחמירים ביסוי לומר דאע"פ שאינו בן יומו דינו כאלו היה בן יומו וכן נוהגין בקצת מקומות וכן אני נוהג מפני המנהג ודו"ד חומרא בלי מעט וי"מ במקים שיש שום צד להחיר בלאו הכי או שהוא לצורך שבת או הפסד יש להחיר אם אין הכיסוי בן יומו כמו בקדירה עצמה עכ"ל ויש שנהגו מעם על הכיסויים מפני שהם קצרים הרבה מלמעלה ושם המקום צר וא"א לקנחם ולעולם נשאר שם הויעה והתבשיל בעין ואינו לפנם אבל הביסוי שלנו שהם רחבים אין שום מקום לחומרא זו וכן יש להורות [ע"ש סק"ד וע"י סק"ג] ואפילו בביסוי צר אם יש ס' נגד המקום הצר כשר [ס"ו] :
 ין עוד כתב שאם לקחו ביסוי רותח מקדרה של בשר ונתנו אותו על קדירה של חלב אם שניהם חמים שניהם אסורים אם יש מאכל בקדירה של בשר וחלב ואם הביסוי צונן והקדירה חמה נמי שניהם אסורים אם התחיל להויע החת הביסוי דתתאי גבר ואם הכיסוי חם והקדרה צוננת הכל שרי רק המאכל צריך קליפה אם אפשר לקפפו ואם לאו הכל שרי ואם לא היה מאכל בקדירה הכל שרי דהוי כשתי קדרות שנגעו זו בזו עכ"ל :

יך ביאור הדברים דכשום רותחים עד שהוד סולדת כרם ובשניהם היה התבשיל ממילא שעולה הויעה של הקדירה אל הביסוי ויורר מהביסוי אל הקדרה ושניהם אסורים עם המאכל שבקדרה אם אין ששים נגד הביסוי ואפילו אם הביסוי צונן כיון שהקדרה חמה ושזה הביסוי הרבה זמן כאופן שהתחיל להויע והיס"ב כהויעה ג"כ הכל אסור רתתאי גבר והוה כשניהם חמים ולהיפך כשהביסוי חם והקדרה צוננת אם אין מאכל בהקדרה הכל שרי דהוי כשהי קדרות הגונעות זו בזו ואם יש מאכל בקדרה צריך המאכל קליפה כרין חם להוד צונן ואם א"א בקליפה מותר כמ"ש במ"י צ"א אבד הכיסוי והקדרה שרי ודע דבמ"י צ"ב סעיף נ"ג כתבנו הקדרה מהביסוי הרותח כמו מופה רווחת שנפלה על קדרה ע"ש ודיעה זו סוכרת דלא דימי לעירוי שאוסר כ"ק גרולי אחרונים הכריעו לאיסור [ע"י סק"ו ופרי"ה סק"ט] וצ"ע ואם הכיסוי היה יבש בכל אופן מותר וכן ביסוי חלב שאינו בן יומו שביסוי על קדרה בשר בת יומא ובשלו בו ורקת הכל מותר :

סימן

מתכת יגעילה וכו' ואם היא של חרס אין לה תקנה אלא שבירה עכ"ל וגם דעות רבותינו בעלי הש"ע בן הוא שאין לחלק בין התירא בלע לבין איסורא בלע וצ"ל דמ"ל דהגמ' אינו אומר בן רק לגבי קדשים דאין שבות במקדש וגם רבותינו בעלי ההוס' כתבו בן דבמקדש לא גזרו רבנן ואוקמוה על דין תורה [מלין קי"ג] [ועד"ן מנהן פסס אחר] :

יך אך בזה שהצריך לכלי חרס שבירה הדבר המזה דלמה יהיה אסור להשתמש בה שארי דברים שאינן לא בשר ולא חלב ובאמת כש"ע פסקו בן דשאר דברים מותר ע"ש אך גם כש"ע במ"י צ"ד מבואר דכלי שאינה בת יומא אסור בכל השמיש וצ"ל דחומרא בעלמא היא וכאן דינא קמ"ל [ע"י סק"ג] וגם הטור החמיר חומרא בעלמא ולא מדינא ויש מי שסובר דכלי חרס מדינא אסור בכל השמיש רוחח אפילו שאינו של בשר או של חלב מפני שהיא לעולם פולטת ותפלוט בב"ח ואף בצונן פולטת כ"ח ולכן מדינא אסורה בכל השמיש צלול [פרי"ה ס"י ג"ג סק"ג] וכנראה שזהו דעת הטור וכן אנו מורין למעשה שאסור להשתמש בה שום השמיש וטוב לשוברו וכן משמע בגמ' [ק"ט : פסיכא דר' אמי דהנהיר] :

יך כתב הלבוש קדירה של חלב שבישול בה פעם ושרהים ושלוש ואח"כ עמד בה חלב צונן אפילו יום שלם מעל"ע שהוא שיעור כבישה ויותר ואח"כ בשרו בה בשר תוך מע"ל של כבישה הבשר מותר דכיון שהבלוע הגכנס בכלי ע"י כישול אינו בן יומו ונטמ"ל והבלוע של הכבישה אינו אסור כיון שכבר בשלו בה פעמים או שלש קודם הכבישה כבר שבע הכלי מבלוע ואינו בולע ע"י כבישה עכ"ל ומקורו ממדרכי [פס"מ] בשם ר"י הלכן ושם כתוב שהיה בה חלב כל הלילה ע"ש [סוכא נני"ל] וסבר הלבוש דהכוונה על מעל"ע דאל"כ אין זה רבותא דאין כבוש בפחות מעל"ע אבל אינו בן דאם עמד מעל"ע ודאי אסור דנהי דשבע מלבלוע ס"מ בע"כ בולע ופולט מה שבפנים דאל"כ למה כבישול אסור אך יבלע והלא אין לו מקום אלא בולע ופולט מה שבפנים וא"כ גם בכבוש בן [ט"ו סק"ג] והמדרכי רווקא לילה קאמר דהייתי אומר כיון דכלי חרס קל הוא לבלוע גם כלילה אחת בולע קמ"ל כיון דהוא שבע מבלוע אינו בולע כלילה אחת עד שיעשה כבוש ויבלע ויפלוט וסברא כזו טובא כמור לקמן ס"י קל"ה לענין י"ג ע"ש ואדרבא בכלי חרס חדש חמור יותר משארי כלים די"ל שבולעים אפילו בפחות מעל"ע מפני שהן רכין לבלוע ואין בהם בליעה עדיין אלא דבאמת אין ללמוד מדין י"ג ולענין איסור והיתר דינן בכל הכלים וכן הסכימו גדולי אחרונים וכן עיקר להלכה [נקי"כ פמ"ג וכו"ס] :

מן המל"ע חשבינן מהוהו שנישול מהאש ונתקדש מעט

סימן צד דין תחב כף חולבת לקדרה של בשר. ובו ליה סעיפים:

א כתבו רבותינו בעלי הש"ע התחב כף חולבת בקדירה של בשר או איפא משערים בכל מה שנתחב ממנו בקדירה אם הכף בן יוסו דהיינו ששימשו בו בכלי ראשון הך מעל"ע ויש מי שאומר שאם הכף של מהכת משערים בבולו משום דחם מקצתו חם כולו וסברא ראשונה עיקר וכן נוהגין עכ"ל וזה שכתבו לשער בכל מה שנתחב בקדירה ולא כתבו מה שנתחב בתבשיל לחרות דצריך לשער בכל מה שהדף נתחב בקדירה אף מה שחוצץ לתבשיל כגון שהתבשיל לא היה עד פי הקדירה מ"ס התבל העולה מהתבשיל הוה כאילו הקדירה מלא תבשיל עד פיה אבל מה שחוצץ לקדירה אין ההבל מועיל מפני שמתפשט על פני הכיה [סליח] וראיה לזה שהרי בס"י צ"ב סעיף י"ד לדעה הטוברת דהתיכה שהיא מקצתה ברוב הוה ככולה ברובם דהרומב ספלים אף מה שחוצה לה א"כ גם בקדירה כן ואפילו לדעה שאינה טוברת כן בחתיכה מ"ס בקדרה מורה דהפליטה מכלי נוח יותר מפליטה של חתיכה שהרי בחתיכה קי"ל שא"א ליסחם כל האיסור משם כמבואר שם ולקדרה מועיל הגעלה [סע]:

ב וזה שצריך לשער נגד כל הנתחב משום דלא ירעין כמה בליעה הכף ולכן אם ירעין כמה בליעה כגון שהיא חרשה ולא השתמשו בה רק בכיות חלב רותח או שהיא כף ישנה אך במל"ע הוה לא השתמשו בה רק בכיות חלב רותח א"צ לשער ששים רק נגד הכיות וכן כל כיוצא בזה ואם אינו ברור עד כמה תחב אמרינן דמסתמא תחב עד ראש הכף רכן רכנו [ס"ד] אבל כשאומר עד כמה תחב נאמן ולא אמרינן מילתא דלא רמיא עליה דאינשי לאו ארעתיא דבמעשה שהארם עושה בורים להשמישו דעתו על זה [עפ"י סק"ט מ"ט נכס כנוני] והשיג עליו ומספרת"ג ולפ"ט א"ל דזכ רמי פליה וגם אשה נאמנת ואין לסקק נזכ כלל ודוק]:

ג יש מי שכתב דשיעור ששים נגד כף הוא א' קווארט וחצי ועץ הפרור הוא שני קווארט שהוא חצי סאם דמדינתנו [נאס"ט ס"ו] וכן המנהג אצל בערי הוראה אמנם זהו בכפית של עץ אבל בכף נחשת או כסף די בפתות מזה מפני שהם דקים מכפות עץ ומה גם אם יהיו אותם באש יהיה הכמות מעט מאד וגם בכפות של עץ תלוי כראיית עיני המורה וא"א ליתן כלל בזה דאין הכפות שוות בכל המקומות:

ד וזה שכתבו ששימשו בו בכ"ר תוך מעל"ע היינו כשישמשו בו בחלב אבל כשישמשו בו במים או בתבשיל שאין בו לא בשר ולא חלב לא חשבינן המעל"ע מתשמיש זה אלא זמן ששימשו בו בחלב ולא דמי לכף של איסור דחשבינן המל"ע אפילו משימשו המים בלכד כמו שיתבאר בס"י זה דרתם משום דנעשה נבלה ובתשמיש דחר לא שייך זה [ע"י סק"ג] וכבר

בארנו בס"י צ"ב סעיף ל"ד דכשהיה כתבשיל חלב ומים א"צ לשער רק לפי ערך החלב שבו ודלא כמו שיש שנחפז בזה ע"ש ודע דהכלי ראשון צריך שיהיה הוד מולדת בו ויש מי שרוצה להחמיר גם באין הוד מולדת בו ואינו עיקר דאפילו בעומד אצל האש אם אין הוד מולדת בו לאו כלום הוא ויתבאר בס"ד בס"י ק"ה [עפ"י סק"ף דכן פסק הרמ"א נח"מ]:

ה וכמו שאסור בהודיה כמ"ן אסור גם ע"י עירוי כגון שעדין חלב רותח על כף של בשר או להוסיף וכן אם עדין מים מכ"ר רותחים על כלי בשר וכלי חלב והם מלוכלכים יש איסור כמו בכלי ראשון לפי מה שיתבאר לקמן סי' צ"ה [ספ] אמנם עירוי אינו מכלייע ומפלים רק כ"כ וא"כ א"צ לשער רק ס' נגד הקליפה [ח"ד] ויש מי שמוכר דבכלי חרס מכלייע בבולו כמו שיתבאר בס"י ק"ה דהעיקר לדינא אינו כן ושם יתבאר בס"ד וכן בס"י צ"ה יתבאר דינים אלו:

ו זה שכתבו ריש מי שאומר דכף של מהכת משערים בבולו אף אם תחב מקצתה משום דבמהכת כשחם מקצתו חם כולו אבל הסברא הראשונה היא עיקר דנהי דחם כולו מ"ס אינו מולך בליעתו בבולו וכ"ש שאינה מפלגת מכולה ואף שאמרונו בס"י צ"ב לענין קדירה דבבישול מפעפע הבליעה בכל הקדירה והוה כשעומדת אצל האש [עפ"י נס"ד סק"ג] ומתבשלת שם ולא בתחיכה בעלמא והתועלת מזה דחם כולו הוא אם נגע איסור בראש השני נבלע שם דדינן אותו חסם ולא בקר אבל לא לענין בליעה ופליטה ויש מי שאומר דגם לענין בליעה חם כולו ולא לענין פליטה כמו בדין זה שא"צ לשער נגד כולו משום דאינו מפלים מכולו אבל בולע בבולו [עפ"י סי' תנ"ט סק"ד] ונ"מ אם תחב אח"כ הצד השני בתבשיל נאסר התבשיל אם אין ס' נגד מקום התחיכה אבל דעת רוב גדולי אחרונים אינו כן [נח"מ ס"ף נס"י קכ"ט סק"ו]:

ז כתבו המור והש"ע סעיף ב' אם תחב הכף בקדירה שני פעמים ולא נודע בינתים צריך ב' פעמים ששים עכ"ל ורבינו הרמ"א כתב על זה וי"א דסני בפעם אחד ששים וכן נהגים עכ"ל וכיארנו המפרשים דהפעם שהצריכו שני פעמים ששים דמתחלה צריך ס' נגד החלב וחיישינן שמא לא פלג הכף כל הבלוע בתוכו ונשאר בו מעט חלב וכשהוציאו מן הקדירה נעשה כל הכף נבלה כבשר בחלב וצריך עוד ששים נגד זה שנחתרש בתחיכה שיהי ולכן צריך לבטל הכף בששים גם בפעם השני [ע"י סק"ד יפ"ג] ולכן לא כתבו רק שני פעמים דיותר סוד א"צ אף אם תחבו כמה פעמים דאולי לשפתיהו בס"י צ"ב ולא אמרינן חנ"ג רק ככב"ח ולא בשאר איסורין ולכן נגד פעם השניה שנעשה בב"ח צריך עוד פעם ששים אבל מה שנתחבו אח"כ

אח"כ בשכבר נאמר והזה כשאר איסורים כמ"ש שם בסעיף כ"ט א"צ עוד ששים [סג] :

ה זה שכתבו ולא נודע ביניהם ראלו נודע בפעם הראשון שהיה ששים נגד הכף הרי כבר הותרה כל מה שבקדירה והיי כלא נתחב כלל ולכן אם תחבו אח"כ א"צ רק פעם אחד ששים כמקדם אבל דבריהם המוחים דהן אמת דמצינו בפ"ה התרוסות חילוק בנפילה תרומה לחולין שני פעמים בין נודע ללא נודע אמנם רבינו הבי"ב בעצמו בספרו הגדול ס"ס צ"ט כתב שאין ללמוד מתרומה לשאר איסורים ועוד הא המור בעצמו בס"י ק"ט ברין יבש ביבש כתב חילוק זה בין נודע ללא נודע דבנודע אפילו בשלו אח"כ די ברוב ובלא נודע צריך ס' ומ"ט כתב דאם אחר שנתבטל ברוב נתוסף על האיסור חוזר ונאסר אף בנודע ע"ש וכן רבינו הבי"ב ס"ע צ"ט בספרו הגדול מתבאר מדבריו רכשנפל כוונה איסור לס' זיתים היתר ונתבטל אם נפל אח"כ עוד כוונה איסור חוזר וניעור וא"כ איזה תועלת יש כאן בנודע הא הכף באיסורה עומד כמו שיתבאר וא"כ כשאנו חושבים הכף לנבלה כשהתכווה עוד פעם היה כנתוסף האיסור וחוזר וניעור ומה מועיל הידעיה ואם נאמר דכאן באיסור בלוע והכל איסור אחד והחיבה אחת לא שייך לומר חוזר וניעור א"כ מנן לומר דבלא נודע צריך ב' פעמים ששים כיון שאין זה רמיון כלל לאיסור שנתוסף וכמו שבאמת דעת רבינו הרמ"א כן הוא ורבותינו הראשונים הרא"ש [פנה"ג פל"ג] והמרדכי [פ"ט דניק"ף] לא כתבו דין זה שצריך שני פעמים ששים רק על דבר מאכל ביבש וכמ"ש המור בס"י ק"ט ולא בדבר הבלוע ובתחיבה אחת כמו הכף הנה [עש"ן סק"ה סקדק מדברי סני" ס"ס ז"ט ולא ידעתי למה לא הקשה מדברי סני"ע ס"י ק"ט והפליגי סק"ד מרז הרב מה איסור מוסף יש כלן וע"ה ודו"ק :

מ ולכן נלע"ד דכוונה אחרת לומר בכל ענין זה הדנה כבר כתבנו בס"י צ"ב סעיף ד' רבוה שנתבאר שם בכונה בשר שנפל ליורה של חלב דדי בששים נגד הכוונה בשר דמעיקר הדין היה לנו להצריך בלא קדם וסילקו לא פחות משני זיתים שהרי הכוונה חלב שבלוע ופלט נעשה נבלה וכן הקשה הרמב"ן בכל האיסורים למאן דס"ל חנ"נ בכל האיסורים ע"ש בסעיף ה' ובארנו שם המעם משום דאין כתב בנאסר לאסור יותר מדבר האיסור ולפ"ו בכף חולבת שתחבוה לקדירה של בשר אם לא נמלוה הכף סוקרדיה הרי בלעה כוונה בשר ופלטת עם הכוונה חלב לתוך הקדירה והיה לנו להצריך שני פעמים ששים אחר כנגד הבשר ואחד כנגד החלב אך מפני המעם שאמרנו א"צ וזהו רק בתחיבה אחת אבל בשתי תחיבות שכל אחד הוא מעשה בפ"ע שפיר צריך שני פעמים ששים ואין כוונתם לרמות לתרומה או לאיסור יבש ביבש שנתפלו שני זיתים זה אחר זה דאין ענין ול"ו דרכאן גם בנפילה אחת והיה לנו להצריך

שני פעמים ששים וזה שחלקו בין נודע ללא נודע אינו נ"כ מפני הענין שבתרומה וביבש ביבש אלא דונמא בעלמא הוא דכמו שבשם בנודע נתבטל האיסור שמקדום כמו כן בכאן ובלא נודע צריך שני פעמים ששים כמו בשם כיון שהאיסור לא נתבטל ושני פעמים הם לפיכך צריך שני פעמים ששים אחד כנגד החלב שפלטת הכף ואחד כנגד הבשר שבלעה הכף וחזרה ופלטת וסייג מצאתי לדברי מדברי הה"ד סי' קפ"ג [שכתב ו"ל נפסק"ב גרסינן כו"ח כשר נפסל וכו' וליהא סס ברוס' וכו' וא"כ כחלב נעשה חתיכה נבלה וכו' ונענין ששים וכו' וזהו אחד מהנדולים לנפול לנרי סמ"ק לעיל להצריך שתי פעמים ששים אפילו ככף של שר איסורים וכו' ככל כרי שפלה זכ בוס וזהו ממש כדגרנו פ"ט דמסיק לינא כהרמ"א ודו"ק] :

י אמנם לדינא כתב רבינו הרמ"א דדי בפעם אחד ששים וכן המנהג שלא לשאול אם היתה תחיבה אחת או שתי תחיבות משום דמה שבלוע בתוך הכף לא נעשית נבלה ואע"פ שבס"י צ"ה יתבאר דאין חוששין לומר דהבלוע יעשה נבלה ע"ש מ"ט בנרון זה דעיקר מעם האיסור לא פסיקא לן ואין דבר חרש נוסף על התחיבה הראשונה דהיא היא הכף שבתחיבה הראשונה לא הישינן לחומרא זו לומר דהבלוע יעשה נבלה ולכן די בפעם אחד ששים בין בבב"ח בין בשאר איסורים אפילו תחב דרבה תחיבות זה אחר זה וכן המנהג הפשוט ואין לשנות וגם בעל תרומת הדשן כתב שם שלא ראה ממורי הוראה שישאלו כמה תחיבות היו ע"ש :

יא ומ"מ יש מי שכתב דאם תחבו הכף לקדירה והיה ששים ואח"כ תחבוה לקדירה אחרת שלא היה בה ששים ואח"כ חזר ותחב לראשונה דצריך שני פעמים ס' [פ"ט סק"ד נסס ממ"ג] ומעמו נראה מפני שנתחדש בהכף איסור חדש שאסרה הקדירה השניה וכל מה שבלעה מהשניה הוי ודאי איסור ומ"מ לא נ"ל לומר כן דכיון דעיקר יסוד ההיתר כנוי על מה דהבלוע לא נעשה נבלה א"כ אין חילוק בזה שהרי הכף בעצמה גם בתחיבה ראשונה נאסרה ועכ"ו א"צ רק פעם אחת ששים וא"כ גם כשאסרה את הקדירה השניה לא נתוסף בה עצם איסור והבלוע לא נעשה נבלה :

יב אם יש ס' לבטל הכף הקדירה והתבטל מתוהים אבל הכף אסור בין עם בשר בין עם חלב וכן בשאר דברים לפי שהכף נעשית נבלה שהיא בלועה מבשר וחלב ולא אמרינן דמה שנתחב בהקדירה תוה התבטלה מבליעה ראשונה כיון שיש ס' נגדה ויחזר דין הכף כדיון הקדירה אם בשר בשר ואם חלב חלב דהגעלה אינה אלא ברותחין שמעלין רתיחה ולענין הצרכת ששים די בדרה סולרת בו ועוד דס' אנו מצריכים בכל הכף אפילו במסקא אם כולה נתחבה והגעלה אינה מועלת רק אם בודאי תחבה כולה [כ"י נסס סמ"ק] ועוד דבלוע מבשר לא שייך הגעלה בחלב כן לדומך דוסף סוף מה שבפנים נעשה נבלה [כ"ר"ס סמ"ק] :

ואפילו

וּאִם אֵין בָּהּ ס' הַכֶּל אִסּוּר וּכְּן הָרִיץ בְּקִדּוּרָה כְּשֶׁנֶּאֱמָרָה וְשִׁמְשׁוּ בָּהּ אִיזָה דָּבָר חָם בְּתוֹךְ מַעַלְלֵי הַכֶּל אִסּוּר : מִן כֶּתֵב רַבִּינוּ הֲבִי' בְּסִפְרֵי ה' אִם בְּשָׁלוּ מִים בְּקִדְרָה חֲדָשָׁה וְתַחֲבוּ בָּהּ כֶּף־חֹלְבַת וְאֲחֻכַּ חֲזוּר וּבִשְׁלוּ בָּהּ מִים פַּעַם אַחֲרָת וְתַחֲבוּ בָּהּ כֶּף שֶׁל בָּשָׂר וְשִׁמְשׁוּ הַכֶּפֹת הַזֶּה בְּנֵי יוֹסֵן וּבְשׁוּם אַחַד מִהַפְעָטִים לֹא הָיוּ כְּמִים שְׁשִׁים אִסּוּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּקִדְרָה לֹא בָּשָׂר וְלֹא חֶלֶב אֲבָל שָׂאֵר דְּבָרִים מוֹתֵר לְבִשֵׁל מֵאַחַר שֶׁהִיָּתָה חֲדָשָׁה שֶׁלֹּא בְּשָׁלוּ כֶּה מַעֲוָל מִיָּהוּ אִם עֵבֶר וּבִישָׁל כֶּה בָּשָׂר או חֶלֶב מוֹתֵר הָיוּ כְּתוּבֵי מַעַם בֶּן נוֹתָן מַעַם עִכָּ"ל :

וְיָ וְהַשְׁנוּ עֲלוּי נְדוּלִי אֲרוּזִים דְּלִמָּה אִסּוּר לְכַתְּחָלָה לְבִשֵׁל בָּשָׂר או חֶלֶב וְהָרִי יֵשׁ כִּאֵן ג' נוֹתָנִי מַעַם שֶׁהַחֶלֶב נִתֵן מַעַם כֶּכֶף וְהַכֶּף כְּמִים וְהַמִּים בְּקִדְרָה וְעִדְדִין הוּא שֶׁל הֵיחָר וְלִכְלֵל הַדְּעוּת שֶׁיִּתְבָּאֵרוּ בְּמִ' צ"ה בְּרִינֵי נ"ט בַּר נ"ט כִּוְלוּ מוֹדִים רַבְשִׁלָּשָׁה זַעֲמִים מוֹתֵר אֲפִילוּ לְכַתְּחָלָה וְא"כ מוֹתֵר גַּם לְכַתְּחָלָה לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ אִיזוּ שִׁירֵצָה בָּשָׂר או חֶלֶב [ע"ד סִקְי"ו וּפְרִימָ סִקְי"ד] אֵלֶּא דְמ"ט יֵשׁ לְכַתְּחָלָה לְקַבּוּעַ בָּהּ הַתְּשֻׁמִּישׁ הַאֲחֲרוֹן וּכְבִּאֵן שֶׁהוּשֵׁל בָּשָׂר הִיָּתָה אֲחֲרוֹן יֵשׁ לְקַבּוּעַ בָּהּ תְּשֻׁמִּישׁ בָּשָׂר [ע"ד ע"ס כְּמוֹטוֹ] וְלֹא עוֹד אֵלֶּא אֲפִילוּ הִיָּתָה הַקִּדְרָה שֶׁל בָּשָׂר וּכְּן יוֹמוֹ וְהָיוּ תוֹחֲכִים בָּהּ כֶּף חוֹלְבַת כֵּן יוֹמָא וְלֹא הִיָּתָה כְּמִים שֶׁבְּקִדְרָה שְׁשִׁים נֶגְדַּי הַכֶּף נ"כ לֹא נֶאֱמָרָה הַקִּדְרָה : מַעַם נ"ט בַּר נ"ט כִּיֵּן שַׁעֲתָה אֵין בָּשָׂר בְּקִדְרָה [ע"ס] :

וְיָ וְאֵין אוֹמֵר הוֹרָא כֵּן הוּא וְלֹא נַעֲלַם דָּבָר זֶה ח"ו מַעֲיֵי רַבִּינוּ הֲבִי' אֵלֶּא דְס"ל דְּרַבְרַב מֵאֲכַל וְרֵאִי דְרִשְׁרֵי נ"ט בַּר נ"ט גַּם לְכַתְּחָלָה כְּמוֹ בְּסִי' ז"ה בְּדִגִּים שַׁעֲלוּ כַּקֶּרֶה דְּמוֹתֵר לְאוֹכְלֵן כְּבוֹתָח כִּיֵּן שֶׁרִצּוֹנוֹ לְאֲכוֹל הַדְּגִים בְּחֶלֶב וּמְרִינָא מוֹתֵר אֵ"ל לְמוֹר לוֹ אֲכוֹל אִיתָם בְּלֹא חֶלֶב וְהוּוּ זֶה כְּרִיעֵבֵד אֲבָל בְּקִדְרָה וְרֵאִי כְּשֶׁהַקִּדְרָה הִיָּתָה שֶׁל בָּשָׂר וּבְשָׁלוּ בָּהּ בְּתוֹךְ מַעַלְלֵי תְּבִשְׁיָל בְּלֹא בָּשָׂר וְתַחֲבוּ בָּהּ כֶּף חוֹלְבַת בֵּת יוֹמָא וְאֵין בְּקִדְרָה שְׁשִׁים דֶּהַקִּדְרָה מוֹתֵרֵת לְבִשֵׁל בָּהּ בָּשָׂר כְּמִקְרָם אֲבָל בְּקִדְרָה חֲדָשָׁה וּבִאֵו בָּהּ שְׁנֵי נ"ט בַּר נ"ט הַכֶּסִּים שֶׁל חֶלֶב וְשֵׁל בָּשָׂר וְאֵין כִּאֵן שְׁשִׁים דְּאֵלוּ הִיָּתָה שְׁשִׁים כְּמֵאֵן דְּלִיתָא כִּלְל דְּמִי אֲבָל כְּשִׁאֵין כִּאֵן שְׁשִׁים נְהִי דְרַב' כֶּר נ"ט מוֹתֵר זֶהוּ כְּרִיעֵבֵד כְּמוֹ בְּמֵאֲכַל אֲבָל בְּקִדְרָה הָיָה כְּלִכְתוּבָה וְלִמָּה יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ בָּשָׂר או חֶלֶב הָרִי בִּיכְלָהוּ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ בְּדָבָרִים אֲחֵרִים זֶהוּ סִבְרַת רַבּוֹתֵינוּ בְּעֵלֵי הַשַּׁע דְּנ"ט בַּר נ"ט מוֹתֵר רַק כְּרִיעֵבֵד שֶׁהָרִי מ"ט קֶצֶת מַעַם יֵשׁ וְנִהִי דְאֵינוּ אוֹסֵר זֶהוּ כְּרִיעֵבֵד וְלֹא לְכַתְּחָלָה וְלֹא דְמִי לִישׁ שְׁשִׁים דְּבִשְׁשִׁים כְּמֵאֵן דְּלִיתָא דְמוֹסְבְּרָא בְּרִוְרָה הוּא בְּסִ"ד [וְלִמְדֵנוּ זֶס מְדַבְּרֵי סִס"ו ז"ל נֶדֶף סִמְחֵרוֹן הַמּוֹנֵף נַפְרִי' בְּסִ"ד סוֹף סִקְי"ו ע"ג וְדוֹק'] וְהוּוּ שְׁאוּמֵר מֵאַחַד שֶׁהִיָּתָה חֲדָשָׁה שֶׁלֹּא בְּשָׁלוּ בָּהּ מַעֲוָל כְּלוֹמֵר אִם הַקִּדְרָה הִיָּתָה יִשְׁנָה בֵּין בְּתוֹךְ מַעַלְלֵי עוֹבֵן לְאַחַר מַעַלְלֵי אֵין דָּבָר הֶבֶא ע"י נ"ט בַּר נ"ט מַעַם מְנַעַם הַתְּשֻׁמִּישׁ הַקּוֹרֵם הָיוּ כְּרִיעֵבֵד כִּיֵּן שֶׁבְּכֵר שִׁמְשׁוּ כֵּו אֲבָל בְּקִדְרָה חֲדָשָׁה הָיָה לְכַתְּחָלָה וּיְכּוֹל לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ תְּשֻׁמִּישׁ אֲחֵרִים :

וְלִפ"ד

וְיָ וְאִפִּילוּ כְּרִיעֵבֵד : אוֹסֵר אִם שִׁמְשׁוּ בְּהַכֶּף כְּדָבָר רוֹתַח מְכַלִּי רֵאשׁוֹן בֵּין עֵם בָּשָׂר בֵּין עֵם חֶלֶב כֹּל זֶס וְזֶס שֶׁהוּא בֵּת יוֹמָא מִהַשְׁמִישׁ רֵאשׁוֹן וְאִפִּילוּ הוּא אֵינָה בֵּת יוֹמָא מוֹמֵן בִּישׁוֹל הַחֶלֶב אִם הוּא בֵּת יוֹמָא מִתְּחִיבָה הַרֵאשׁוֹנָה אוֹסֵרֵת אֲפִילוּ כְּרִיעֵבֵד [ע"ד סִקְי"ו] אִמְנָם אִם הִשְׁתַּמְשׁוּ בָּהּ לְאַחַר מַעַלְלֵי מִתְּחִיבָה הַרֵאשׁוֹנָה מוֹתֵר שֶׁהָרִי הוּא נִמְ"ל אֲבָל לְכַתְּחָלָה אִסּוּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ בְּשׁוּם תְּשֻׁמִּישׁ רוֹתַח אֲפִילוּ אַחַר מַעַלְלֵי כִּיֵּן שֶׁנַּעֲשִׂית נִבְלָה [ע"ס] וְרַע דּוּוּהוּ הַכֶּל כְּשֶׁהַכֶּף נִשְׁתַּמֵּשָׁה בְּקִדְרָה חוֹלְבַת מַמַּשׁ שֶׁהִיָּתָה חֶלֶב בְּהַקִּדְרָה וְתַחֲבוּהָ בְּקִדְרָה שֶׁל בָּשָׂר מַמַּשׁ שֶׁהִיָּתָה בָּשָׂר בְּהַקִּדְרָה אֲבָל כְּשִׁלָּא הִיָּתָה בָּשָׂר בְּהַקִּדְרָה אִף שֶׁהוּא כֵּן יוֹמוֹ מְבִישׁוֹל בָּשָׂר יֵשׁ בּוֹה דִּינִים אֲחֵרִים וּכְן כְּשִׁלָּא הִיָּתָה חֶלֶב בְּהַקִּדְרָה שִׁשְׁמִישׁוֹ בָּהּ הַכֶּף וְיִתְבָּאֵר לְפָנֵינוּ בְּסִ"ד בְּסִפְרֵי פ"ו :

וְיָ וְאֵם אֵין ס' בְּקִדְרָה נֶגְדַּי הַכֶּף הַכֶּל אִסּוּר בְּהִנָּאָה כְּדִין כְּב"ח וְהַמֵּאֲכִיל יוֹרוֹק לְבֵית הַכֶּסֶא או לְשֹׂאֵר כְּמוֹם מְטוּנָף וְאִסּוּר לִיתֵנוּ אִף לְכֶלֶב וְאִף אִם אֵינוּ שְׁלוּ [פ"ו סִקְי"ד] וְיֵשׁ מִתְּרִיץ כְּכֶלֶב שֶׁאֵינוּ שְׁלוּ וְרַק כְּחִמִּין כְּפַסְתָּ אִסּוּר וְלֹא בְּשִׁאֵרֵי אִיסוּרֵי הִנָּא וּבְהַקִּדְרָה אִסּוּר לִיתֵן שׁוּם תְּבִשְׁיָל רוֹתַח וְאִף גַּם תְּבִשְׁיָל צוּנָן אֵין לִיתֵן בּוֹ כְּמ"שׁ בְּסִי' צ"א סִפְרֵי ד' וְיֵשׁ בּוֹה פְּרִמִי דִּינִים כְּמִבּוּאֵר שֶׁסּ וּמוֹתֵר לִתֵּן כְּתִיבָה פִּירוּת או שִׁאֵרֵי דְבָרִים יִבְשִׁים צוּנָנִים כִּיֵּן שֶׁאֵינוּ נִהְנֶה מְנוּף הַאִיסוּר וּכְן מוֹתֵר לְחוּם כּוֹ דוּי"ג לְחַפִּיפָה הַרֵאשׁ וּכְן שִׁאֵרֵי דְבָרִים שֶׁאֵינָן לְצוּרֶךְ אֲכִילָה וְשִׁתְיָה מוֹתֵר [פ"ו סִקְי"ד] וּכְן הָרִיץ בְּהַכֶּף וְאִם בִּישָׁל כֶּה אֲחֻכַּ כְּשִׁאֵינָה בֵּת יוֹמָא מוֹתֵר הַתְּבִשְׁיָל וְיֵשׁ מִי שֶׁמְצַרֶּיךְ לְהַשְׁיִיךְ דְּמִי הַקִּדְרָה לְנֶהֱרַ כְּרִי שֶׁלֹּא יִדְגָה מְבִישׁוֹל הַקִּדְרָה וְאֵינוּ עֵיבֶר [ע"ד סִקְי"ל] וְכֹל זֶה הוּא כְּשֶׁהַכֶּף הִיָּתָה בֵּן יוֹמוֹ :

מִן אֲבָל אִם הַכֶּף לֹא הִיָּתָה כֵּן יוֹמוֹ וְתַחֲבוּהָ בְּקִדְרָה שֶׁל בָּשָׂר אִף אִם אֵין שְׁשִׁים בְּהַתְּבִשְׁיָל נֶגְדַּי הַכֶּף הַקִּדְרָה וְהַתְּבִשְׁיָל מוֹתֵרִים וְהַכֶּף אִסּוּר לְכַתְּחָלָה בֵּין עֵם בָּשָׂר בֵּין עֵם חֶלֶב בֵּין שֶׁהִיָּתָה שְׁשִׁים נֶגְדָה וּבֵין לֹא הִיָּתָה יוֹשִׁים נֶגְדָה שֶׁהָרִי עִכָּ"ל הוּא בְּלוּעָה מְכַבֵּ"ז וְאִפִּילוּ לְשַׁמֵּשׁ בָּהּ רוֹתַח בְּשִׁאֵרֵי דְבָרִים אִסּוּר כְּפִי הַמְּנַגֵּד שִׁתְּבָאֵר בְּסִפְרֵי ב' וּפ"ט כְּרִיעֵבֵד אִם תַּחֲבוּהָ בְּמִין שֶׁתַּחֲבוּ בָּהּ פַּעַם הַרֵאשׁוֹן אֲפִילוּ בְּתוֹךְ מַעַלְלֵי מוֹתֵר אֲבָל אִם תַּחֲבוּהָ בְּמִין שֶׁהִיָּתָה בְּלוּעָה כְּתַחֲלָה פִּיֵּם הוּוּהָ בְּתוֹךְ מַעַלְלֵי שֶׁל תְּחִיבָה הַרֵאשׁוֹנָה אִסּוּר הַקִּדְרָה וְהַתְּבִשְׁיָל אִם אֵין ס' נֶגְדָה וְהַמַּעַם פְּשׁוּט שֶׁהָרִי נֶגְדַּי הַמִּין הַרֵאשׁוֹן הִיָּתָה אַחַר מַעַלְלֵי וּכְנֶגֶד מִין שֶׁתַּחֲבוּהָ הִיָּתָה בְּתוֹךְ מַעַלְלֵי וּפְשׁוּט הוּא שֶׁאִם הוּא אַחַר מַעַלְלֵי שֶׁל תְּחִיבָה הַרֵאשׁוֹנָה כְּכֹל עֵינָן מוֹתֵר כְּרִיעֵבֵד וּכְן אִף בְּתוֹךְ מַעַלְלֵי וְתַחֲבוּהָ כְּמִים או יִרְקוֹת חִמִּים שֶׁאֵין בָּהֶם לֹא בָּשָׂר וְלֹא חֶלֶב מוֹתֵר גַּ"כ כְּרִיעֵבֵד וּכְן דָּבָר פְּשׁוּט דְכֶף שֶׁנֶּאֱמָרָה מְכַבֵּ"ח או מְשִׁאֵרֵי אִיסוּרֵין מְרִינָא וְתַחֲבוּהָ בְּתַבִּשְׁיָל שֶׁאֵין בָּהּ לֹא בָּשָׂר וְלֹא חֶלֶב כְּרִיעֵבֵד ס' נֶגְדַּי הַכֶּף כְּשֶׁהוּא בֵּת יוֹמָא

ימ' ולפ"ו יתחפש לנו דין מחודש בנ"מ כר נ"מ בכלים בקדרה חדשה שבשלו בה מים או ירקות או שאר תבשיל בלא בשר ובלא חלב ותחבו בה כף חולבת בת יומא ואין ששים בקדרה נגד הכף נעשה הקדרה חולבת ויש לקבוע בה תשמיש חלב לכתחלה וכן כשתחבו בה כף של בשר בת יומא ואין בקדרה ששים נגד הכף יש לקבוע בה לכתחלה תשמיש של בשר [וחכו נס לזמנא ספ"ך סוף סקט"ו] וכשתחבו בה שני הכפות ושתמשו בה דברים אחרים וזה הכל כשאין ששים אבל בששים כמאן דליתא דמי מפני שהמעט שיותר מששים כמאן דליתא דמי ולכן אם כף האחת אינה בת יומא ושתמשו בה כהכף שהיתה בת יומא כמו שיתבאר ואם שניהן אינן בני יומן מותר לקבוע בה איזה תשמיש שירצה : **ב** וכתב רבינו הרמ"א קדרה שבשלו בה ירקות או מים ותחבו בה כף בן יומו והקדרה אינה בת יומא או להדפך או שיש במאכל ששים הכל שרי ונהנין להחמיר לאכול המאכל כמין הכלי שהוא בן יומו ולאמור הכלי שאינו בן יומו ואינו אלא חומרא בעלמא כי מדינא הכל שרי עכ"ל וזה שכתב ונהנין להחמיר וכו' לא קאי איש במאכל ששים דבששים אין להחמיר כלל [ס"ד טק"ו] ויכול לאכול המאכל באיזה מין שירצה :

בא ביאור דבריו כגון שהיה קדרה של בשר שלא היתה בת יומא מבישול בשר ועתה בשלו בה ירקות או מים בלא בשר ותחבו בה כף חולבת בן יומו ואין בהקדרה ששים נגד הכף מעיקר הדין הכל מותר בהקדרה נשאר של בשר כמו שהיה והכף לא אמרה מפני שהוא נ"מ בר נ"מ ואף שברין שני כפות בקדרה חדשה נתבאר שלא להשתמש בה לא בשר ולא חלב וזה מפני שהקדרה חדשה אבל ישנה אין לבטל התשמיש הקודם כמ"ש במעיקף י"ח [וחכו נס כוונת ספ"ך ספ"ק כ"א פ"ט ופס"ו סק"ט ולפמ"ט נעלמו נדף הפירוין פ"ז לזא וד"ק] והתבשיל מדינא יכול לאכול בין עם בשר ובין עם חלב דבחלב ודאי שרי מפני שהקדרה שהיא של בשר אינה בת יומא ונמ"ל ובבשר ג"כ מותר מפני שהכף של חלב היא נ"מ בר נ"מ ואפילו למי שמחמיר בסי' צ"ה בנ"מ בר נ"מ בבישול י"ל ג"כ דתחיבת כף אינה בישול נמור אבל המנהג הוא לאמור הקדרה לנמרי אפילו לבשל בה שאר דברים ולאכול המאכל בכלי חולבת ולא לאכול בו עם בשר ולא עם חלב ואין שום מעט לחומרות אלו אלא שיש נהגין בן ולכן מי שאינו יכול לאכול בלא בשר או חלב יאכל בחלב שהוא הבן יומו [כרו"ט סקט"ו] וממילא אם הדבר להדפך שהקדרה בת יומא ודכף אינו בן יומו וזה להדפך וכבר כתבנו בסעיקף י"ח דלענין אכילת המאכל לא שייך לכתחלה וכדעבד דמי וכן בקדרה ישנה ולכן חומרא זו אינה אלא במקום שנהנין בן ובוה כל דבריו מבוארים [ופ"ז לביבא ספ"ך סק"ה ולדינא נס ספ"ך מודה אלא שחוסם דלחיבת כס סוס כבישול ולכן להחמיר לפי בר נ"מ כבישול אמר לזמנא

המאכל עם הדג כנגד הכן יומו וד"ק] : **בב** כתב הטור בשם ספר התרומות אע"ג דבשאר איסורין קדרה של איסור ששהתה מעל"ע בלא איסור אם הוחמו בה המין בתוך מעל"ע חשיבא כבת יומא וכו' וצריכה מעל"ע לאחר חימום המים בבב"ח אינו בן שאם בשלו בה בשר ובתוך מעל"ע הוחמו בה מים ואחר ששהתה מעל"ע לבשול הבשר בשלו בה חלב אע"פ שהיא בתוך מעל"ע לחימום המים עכ"ל : **בג** והנה למאן דס"ל חנ"ג בשאר איסורים מעט החילוק פשוט דבבשר הוה נ"מ בר נ"מ דהתיירא מן הבשר לקדרה ומן הקדרה למים ומן המים לקדרה וממילא הנקלש מעט הבשר אבל באיסור כולו נבלה וכשבשלו המים בתוך המל"ע הוה כבישול איסור עצמה ולכן צריך מעל"ע מבישול המים אלא אפילו מאן דלא ס"ל חנ"ג בשאר איסורים מ"מ ברבר איסור כל היכא דאיכא מעטא דאיסורא הוה כגוף האיסור ולא שייך באיסור נ"מ בר נ"מ [פ"ך פק"כ ודיוסף] ואע"ג דסוף סוף כיון דאין האיסור מהמים אלא מפני מעט האיסור שיש בו והרי מעט האיסור כבר נפנס שהוא לאחר מעל"ע וכמו שבאמת יש שרוצה לומר בן [פס"ח פק"ד] אך באמת גם האיסור לא עבר עליו מעל"ע שהרי כשחממו המים בהקדרה הפליטה הקדרה את האיסור לתוך המים וחזרה ובלעתו וכיון שהאיסור נפלם להמים היה או כאלו האיסור בעין ומונין מאותו זמן מעל"ע אבל בבשר כיון דהיתר הוא נקלש המעט והוה נ"מ בר נ"מ ונהי נמי דבעת חימום המים הוה כאלו הבשר בעין מ"מ רק מעט קלוש הוא [וכ"מ ממכסמ"ג עס] ולכן העתיק הטור להך דינא אע"ג דאיהו ס"ל בסי' צ"ב דלא אמרינן חנ"ג רק בבב"ח [וכנ"י כתב הטעם מפני חנ"ג ולכן לא העתיק דין זה כש"ס משום דליכא ס"ל ג"כ כהטור כסי' י"ב וז"ע דל"כ פ"ך כתבו הטור וכבר השינוטו ספ"ך וסדריהם] :

בד עוד כתב הטור אע"ג דבשאר איסורים שבתורה איסור הבלוע ביהתר כגון בצלים בלועים מאיסור ובשלים בקדרה של היתר צריך ס' כנגד כל הבעלים ולא סגי בסי' נגד הכליעה בבב"ח אינו בן שאם בצלים או ירקות בלועים מבשר ובשלים בקדרה חולבת אם ידוע כמה בשר בלוע בבעלים ובירקות א"צ אלא ס' כנגד הבשר ולא כנגד כל הבעלים והירקות עכ"ל הטור ולכאורה גם זהו משמע הטעם משום דבאיסורים אמרינן חנ"ג בזה כאלו כל הבעלים הוה איסור ולכן צריך ס' כנגד כל הבעלים וכ"כ בלבוש ע"ש אבל א"א לומר בן שהרי הטור אינו סובר בן כמ"ש ולכן יש מי שכתב דבוה אף למי שאינו סובר חנ"ג בכל האיסורים והטעם כמאן הוא דמייירי שחתך הבעלים רק רק בהסכין של איסור ובכל החיבה בעינין ס' נגד כל הסכין ובשהשליך כל דהתיבות הרקים בהקדרה בעינין כמה פעמים כרי כל הסכין כמו תחיבת הכף בקדרה שני פעמים שנחבאר לעיל ולכן מטילא שצריך ודאי ס' נגד כל

כל הבצלים [לדישה] ואין הטעם מבואר כל כך ולבר זה הא אינו מבואר בטור שחבנו לחתיכות דקות ויותר זל ממקור הרין [סוגל נכ"י] דבאמת הוא רק חוטרט בעלמא מפני שחל שם איסור על כל הבצלים וכל הירקות לכן צריך ס' נגד כולם [ונפרט לפמ"ט הר"ן ס"ט כה"צ דאפילו מאן דלא ס"ל חנ"ג מ"מ אפשר לסומטו אמור א"ט יומר וכמ"כ נכ"י ע"ט ודו"ק] :

כ"ה ונהנו רבותינו בעלי הש"ע בסעיף ו' בצלים או ירקות שבלועים מבשר ובשלם בקדרה חולבת אם ידוע כמה בשר בלוע בבצלים וברקות א"צ ס' אלא כנגד הבשר דלא שייך לומר חנ"ג הואיל ועדיין כולו הותר ולכן א"צ לשער לה נגד מה שבלע וכ"ש בקדרה של חלב שבשלו בה מים תוך מעל"ע ואח"כ בשלו בה בשר ולא אמרינן דצריך לשער נגד כל המים רק נגד החלב שבלעה הקדרה עכ"ל ועד כנגד הבשר הוא לשון רבינו הב"י ומשם ואילך הוא לשון רבינו הרמ"א ויש מי שכתב דזה שכתב רבינו הב"י שבלועים מבישר לאו למעוטי שאר איסורים דהא איתו ס"ל דלא אמרינן חנ"ג בשאר איסורים אלא כוונתו למעוטי בצלים שהיו בלועין כולן מחלב שבלעו אח"כ בשר דלא סגי בס' כנגד הבשר [ע"ך סק"ג] וכמה מהרוחק הוא זה ויש מי שכתב דרבנן קמ"ל דאפילו בכב"ח דאמרינן חנ"ג מ"מ יש לפעמים דגם בכב"ח לא אמרינן חנ"ג והיינו כשעריין כולו הותר [פר"ח סק"ב] וזה יותר המורה דפשוטא כיון שאין איסור בבשר לבדו מה שייך בזה לומר חנ"ג ואין זה אלא מן המתמיהין :

כ"ו ולענ"ד בוונתו כרורה דאף שבספרו הגדול נשימע דהטעם הלוי בחנ"ג מ"מ מדראה שהטור העתיק דין זה אף דגם ס"ל דלא אמרינן חנ"ג בשארי איסורים ש"מ דלאו חמטע זה הוא אלא מפני קלישות הטעם ולכן לא כתב דין זה רק כבלועים מהיתר ולא כבלועים מאיסור ורבינו הרמ"א שכתב דלא שייך לומר חנ"ג וכי לא המריח בעצמו לבאר טעם אחר כפני שהוא פסק במי' צ"א דאמרינן חנ"ג בשארי איסורים וא"כ הטעם פשוט ואח"כ כתב וכ"ש בקדרה של חלב שבשלו בה מים תוך מעל"ע ואח"כ בשלו בה בשר תוך מעל"ע של בישול החלב [ס"י סק"ב] דא"צ לשער רק נגד החלב שבלעה הקדרה וזהו כ"ש מהרין הקודם לפי שבאין אין בלוע מחלב עצמו וטעם ההלב הבלוע כבר נקלש ע"י המים [פ"י] ועיקר כוונתו הוא ג"כ מתבאר כפי מה שבארנו דכשם שבדין זה כבישול איסור אם בשלו מים תוך מעל"ע לא שייך לומר שהאיסור נקלש אפילו למאן דלית ליה חנ"ג בשארי איסורים וכמו שבארנו בסעיף כ"ג דלכן העתיק הטור להך דינא כמו כן בדין הקודם ועיקר כוונתו דגם רבינו הב"י ס"ל כן כדמוכח מדבריו : **כ"ז** ודע דזה שנתבאר בבצלים הבלועים מבשר ובשלם בקדרה חולבת דצריך ס' כנגד הבשר שבלעו אם יש ס' גם הבצלים מותרים אף שלא נטחו ונתעכו א"צ

להשליך הבצלים אבל אם חתכו בצלים בסכין של איסור אפילו יש ס' צריך להפריש הבצלים מן ההבשיל ע"י סינון או באופן אחר דהא קו"ל אפשר לסומטו אסור [ע"ך סק"ג נכ"י נכ"י מהרמ"ל] ויש חולקים וס"ל דגם בבלועים מבשר צריך לברר הבצלים ולהשליכם דנהי דאנו אומרים שהחלב הנכנס להבצלים לא נעשה נבלה מפני שכל הקדרה מצטרף ס"מ מעם הבשר שיש בהבצלים ודאי נעשה נבלה ע"י החלב דלדעת המובלע לא שייך צירוף של הקדרה ובין דהבלוע בהבצלים נעשה נבלה איך מותרים ואין לומר דהקדרה מפליט כל מעם הבשר שיש בהבצלים דא"א לומר כן שהרי קו"ל אפשר לסומטו אסור כלומר שא"א לסחוט כל האיסור ובמילא דכל מעם א"א לסחוט כולו [פלמי סק"ח] וכן נראה עיקר דלינא [וכל דין נללים שנכאן מיירי כסיו מובלטים מנכר נכילו כנון סתפשלו כנכר או נחמנו דק דק אלל נחמך כנללים נמקום אחד נחבאר כפי' ז"ו סל"ג רק ס' נגד מקום הניולה כמ"ט ספ"ו סק"י ע"ט] :

כ"ח בשר רותח שחתכו בסכין חולבת כל החתיכה אסורה אם אין בה פנים כנגד מקום הסכין שחתך הבשר ולא דמי לסכין של עכו"ס שחטם בה רסני בקליפה כמ"ש בס"י אף דקו"ל בית השחיטה רותח כמ"ש שם דהתם אין כל הבהמה רותחת רק מקום בית השחיטה אבל חתיכה שבולה רותחת כשחותכין אותה בסכין חולבת מתפשט בבולה [טור] ולכן צריך ס' נגד מקום הסכין שחתך ואע"ג דבס"י ק"ה יתבאר דכל בלא רוטב א"צ רק נמילת מקום דאין הטעם מתפשט יותר מ"מ ככאן שיש חקא דסכינא י"ל שהטעם מתפשט בכל החתיכה [ע"ך סק"ג] ואע"ג דלענין דבר חריף יתבאר בס"י צ"ו שאינו מתפשט יותר כנמילת מקום י"ל דלענין התפשטות האיסור עדיף רותח מדבר חריף [ס"ט] אך באמת דבר קשה הוא לומר שדוחקא דסכינא יגרום שתתפשט בכל החתיכה ולהדיא מוכח מדברי הרשב"א והראב"ד [נכ"י] רבענין דוחקא דסכינא שוה דבר חריף לרותח נמור [פר"ח סק"ג] ולכן יותר נראה דהטעם הוא משום דתסם סכין של חלב יש עליו שמנונית חמאה וגם בבשר יש שמן ודברו שמן נתבאר בס"י ק"ה דאוסר עד ששים [ע"ך ס"ט] וזהו הכל כשהסכין בן יומו מתשמיש חלב רותחת בבלי ראשון :

כ"ט וזה שלא הצרכנו רק נגד מקום הסכין שחתך ולא נגד כל הסכין אף דקו"ל דבמתכות חם סקצתו חם כולו מ"מ אינו מוליד בליעתו ככולו כמ"ש בסעיף ו' אמנם זהו כשיודע בבירור עד איזה מקום חתך אבל בסתמא אמרינן שבכל הסכין חתך וצריך ששים נגד כל הסכין לבד הקתא ויש מחמירין דאפילו אומר ברי לי שלא חתכתי בכל הסכין דאין שומעין לו משום דמילתא דלא רמי עליה דאנשי עביר ולא אדעהיה [פ"י סק"ג נכ"י רס"ג] אך אין לנו להחמיר כל כך מיהו זה ודאי כשאנו יודע לו בבירור עד איזה מקום חתך אמרינן

לכלי יש להם דין כ"ד כל ומן שהיה סלדה בהם [ט"ז סק"ד נסמן] ויש מי שמחלק בדוחקא דסכינא ודאי כן הוא והיינו כשהתך בכסין בשר חם אפילו בכ"ש ושלישי יש להבשר דין כ"ד אבל בלא דוחקא דסכינא כגון שלקח בכף את הבשר או הקאס"ע יש לזה דין כ"ש [עס] ויש מי שאומר דכשעירו הבשר לברה מהקדרה אל הקערה והמעלער יש להן דין כ"ד ואם עירו הבשר עם הרומב יש לה דין כ"ש דכיון דהרומב מתקרר גם הבישר שבתוכו מתקרר [מנ"י] ובודאי נכון להחמיר בדיעה זו שיש בזה סכרא נכונה אמנם בהפ"ס או בדיעבד כדאי הוא רבינו הרמ"א לסמוך עליו דעיקר חמימות הכלי ראשון הוא ע"י דפנות של הכלי ולכן גם בגוש כיון דליכא דפנות הכלי אין לזה דין כ"ד ומירושלמי מעשרות [פ"ה הל' ד'] יש ראייה ברורה לרבינו הרמ"א שאומר שם ההפרש בין כ"ד לכלי שני דהד אחר שיש בהם הפרש כעצם החמימות וחד אמר שאין בהם הפרש בהחמימות ועב"ז דין כ"ש אינו ככ"ד ומביא ראייה לדיעה זו שהרי אנו רואים בקערות ארוז חם או גריסין חמים שמערין אותה מכלי ראשון לכלי שני ועומרים בהחמימות הראשונה ע"ש וזו כריעה ראשונה מאי ראייה מייחי היא באמת ברבר גוש הדין משתנה אלא ודאי כדעת רבינו הרמ"א [אס לא דרש"ל פ"ל דדבר גוש סוכ ככ"ד לענין פליטת וכוונתו מייחי לענין ביטול ומ"מ מצא לירושלמי ראייה ברורה לכרמ"א] ובמ"א ק"ה סעיף ב' וסעיף כ"ד יתבאר עוד בזה בס"ד :

לג כתב רבינו הב"י בסעיף ח' אם נפל להגור פנאר"ש נבינה אפילו לחה וכן נבינה חמה בקערת בשר בת יומא אינו אומר אלא כרי קליפה עכ"ל ואין הבוינה שבתנור עושים הפנאר"ש אלא בקערה של בשר עושים בה מאכל של בשר שקורין פנאר"ש ומשימין אותה בתנור חם לצלות ולאפות אם נפל על המאכל נבינה אפילו לחה די בקליפה ולא דמי לבשר רותח שחתכו כסכין חולכת דצריך ששים דהתם יש דוחקא דסכינא וכולע הרבה ועוד דסתם סכין יש בו שמוניות [כ"י] ואף דקיי"ל לקמן בס"י ק"ה דאיסור שנפל על היתר חם צריך נטילה ולמה די בכאן בקליפה. משום דאין דרך נבינה ליכנס הרבה [עס] כלומר שהיא בעצם גומה ליבשות וקשיות אף כשהיא רכה ושמינה ולכן אינה נכנסת הרבה ודי כ"ק ולכן הנבינה עצמה אפשר צריכה נטילה מפני שבלעה מהפנאר"ש [ע"ד סק"ג] :

לד וכן נבינה חמה בקערת בשר בת יומא אינו אומר אלא כ"ק דגם כאן ליכא דוחקא דסכינא וכיון דאין כאן רומב די בקליפה אף כשגם הקערה חמה וגם להנבינה די בקליפה כיון דאין כאן מאכל כלל [עש"ד סק"ג] ולדינא הסכימו הגדולים דאם הוא גנוב די בקליפה ואם הגבינה לך קצת צריך נטילה ובלא גמור צריך ס' נגד הקערה [עש"ד סק"ג] וכן מתבאר מדברי רבינו הרמ"א בס"י ק"ה ע"ש חוה שלא הגיה כאן דסמך אדלקמן

אמרינן שתתך בכל משך הסכין [ע"ד סק"ח] ועמ"ש במעיף ב' :

ל וזהו כשהסכין בן יומא ודאי כמ"ש אבל אם אינו בן יומא או שאינו ידוע אם הוא בן יומא אם לא וקיי"ל סתם כלום אינם בני יומא אע"ג דסתם סכין שמוניותו קרוש על פניו כמ"ש בכ"י י' ויתבאר ג"כ בס"י צ"ו ס"מ אינו אומר אלא כרי קליפה מפני שהוא דבר מועט ובס"י צ"ו יתבאר דאסור ער כרי נטילה וזהו ברבר חריף כמ"ש שם [נ"ח ו"ד סק"ט] ויש מי שאומר דכנגד השמוניות צריך ס' [ט"ו סק"ג] והעיקר בדיעה הראשונה [פ"ח] וכשהסכין מקונח ואינו בן יומא די בהדחה בעלמא ודבר פשוט הוא דגם בבן יומא ויש ששים ס"מ קליפה בעי כמו שיתבאר בס"י ק"ה דברבר שהוא בלא רומב אף שצריך ס' ס"מ במקום החתך צריך קליפה רבשם הבלועה יותר מכלל החתיכה כיון דליכא רומב [ט"ז עס] ויש מי שרוצה לרחוק א"ע דא"צ בזה קליפה ואינו עיקר דפשיטא דצריך גם בזה קליפה [היטור וס"ע סוף סעיף י' אחרוניו ק"י כמ"ס ס"ט ע"ש וז"ל] :

לא והסכין צריך הגעלה בין אם הוא בן יומא ובין שאינו בן יומא שחרי הוא מובלע מכל"ח ודינו כדון קדירה של בשר שאינה בת יומא שנתבשל בה חלב שהקדרה אסורה כמ"ש בס"י צ"ג ורק בסכין שהוא פתוח מדי הגעלה וכתב רבינו הרמ"א במעיף ז' דכל זה הוא בבשר רותח בכ"ד ואם הסכין בן יומא ואין ס' בבשר נגד הסכין הכל אסור ואף הסכין צריך הגעלה אבל אם הוא כלי שני הבשר צריך קליפה והסכין נעיצה בקרקע וכן נוהגין ואפילו אין הסכין בן יומא יש לקרף הבשר מעט משום שמוניות הסכין עכ"ל וזה שכתב דבבן יומא צריך הגעלה אין כוונתו דבאינו בן יומא א"צ הגעלה אלא רכוונתו דבאינו בן יומא מותר להשתמש בו כשאר דברים כמו דנים וירקות כמ"ש בס"י צ"ג ובבן יומא גם זה אסור טשים דנעשה הסכין נבלה [ע"ד סק"ז] וזה שכתב דבכ"ש הבשר צריך קליפה וזה מפני שמוניות הסכין ולכן כשיודע שהוא מקונח די בהדחה ונעיצה הצריך בסכין אף שהבשר הוא רך מ"מ כיון שיש בו חום כ"ש צריך נעיצה דאילו היה דבר קשה גם בצונן צריך נעיצה כגון סכין של בשר שחתכו בו נבינה קשה צריך נעיצה ויתבאר בס"י קכ"א [עס] ויש חולק בזה [פ"ח סק"ח] :

לב ודע דרבינו הרמ"א ס"ל דכל כלי שני אין בו פליטה ופליטה אפילו כשהדבר גוש כגון בשר זה שנמלחה רותחת מקדרה לקערה יש לה דין כ"ש וי"א דכל דבר גוש אפילו בכלי שלישי כמו בשר רותח שהושמה במעלער יש לה דין כלי ראשון כל ומן שהיא רותחת שהחוש מעיד דדוחקא דבר צלול מתקרר מכלי לכלי ולא דבר גוש וכל ומן שהור סולדת בה דינה בכ"ד [ע"ד סק"ג נסס דס"ג] וכן דוחק ואירו וכל מיני גרופין בבישול עכ שקורין קאס"ע אפילו הושמה מכלי

ויאמר הכלי ומלשונו זה משמע דגם הקערה מותרת וי"ל לפי שבמקור הדין מתבאר טעם אחר דשמנונית בדבש הוה נטל"פ ולכן אף שאנו אין סוברין בן כמו שיתבאר בסו' ק"ג מ"ם לענין זה הקילו ולכן גם רבינו הרמ"א לא הגיה בזה כלום [וע"ף קק"ד וע"ו סק"ו] ודע דסכין חולכה כמדינתנו כשכא שאלה לפני החכם יחקור במה הסכין חולכת דע"פ רוב אין משמשין בסכין של חלב ברותח כלל ורק חותכין נבינה וחמאה ואין בו דין סכין חולכת כלל ולכן צריך החכם לחקור בזה כדי שלא להפסיד ממון ישראל הנם דהשואלים אינם בקיאים בזה כידוע לנו :

ארלקמן ויותר נראה דבכאן לא החמיר משום דהקרמונים תפסו דנבינה קילא אבל דבר ואין טבעה להפליש הרבה ולבלוע הרבה וצ"ע [פנ"י נסס ר"ו ומשמע כמ"ז ע"ש ודו"ק] :
לה עוד כתב בסעיף ט' בשליו רבש במחבת של בשר בת יומא והריקוהו חם בקערה של חלב בת יומא מותר משום דהוי נ"ט בר נ"ט דהיתירא עכ"ל ונזכירנו לדיעה שיתבאר בסו' צ"ה דבבישול אסור נ"ט בר נ"ט וזהו לענין לאוכלו עם המין השני אבל בכלי של המין השני מותר והבא הקערה און בה מאכל חרב ולכן מותר הרבש אסנא הקערה אחרה לפי מה שיתבאר שם דאם עירו בכלי ראשון של בשר בת יומא על כלי חלב

סימן צה דין נ"ט בר נ"ט וקצת דיני דבר חריף ונוטיל. ובו כ"ז סעיפים :

ארא אנן מתירינן כשהמעם השני היה של היתר משום דאין בו חשיבות שמעם קלוש כזה והוא של היתר שיאסור אבל כמעם איסור לא שייך זה [למדתי זה מדברי הר"ן ז"ל ע"ט] ועמ"ש בסו' צ"ד סעיף כ"ג :

ו דע דגם בנ"ט בר נ"ט דהיתירא לא אמרינן רק כשמעם הראשון היה בכלי והשני בהמאכל כמו בדגים שעלו בקערה שכתבנו אבל כשגם מעם הראשון היה במאכל לא שרינן נ"ט בר נ"ט כגון אם איזה מאכל רותח היה מונה על בשר רותח ואח"כ הניחו הדגים רותחים על זה המאכל הרותח אסור לאכול הדגים בכותח דכן פסקו הראשונים בעל ספר התרומות ובעל השערים סו' ס' [הוכח נסמ"ג כמ"ו סק"א ונח"ד] דרווקא כשהמעם הראשון בכלי והשני באוכל העקלש המעם אבל כשהראשון באוכל הוה כממש [סג] ויש מי שרוצה לחלוק על זה [פס"ת] ואין טעם בדבריו דבודאי כן הוא ומשמע היסוד שכתבנו בסעיף הקודם דאין אנו אומרים שהמעם אינו מתפשט אלא מפני קלישותו וזה שייך כשהמעם הראשון הוא סכלי ולא מאוכל :

ד וגם אפילו כשהמעם הראשון היה בכלי לא אמרינן נ"ט בר נ"ט בשעת הבישול כגון אם נפל חלב על הקודרה שמבשלין בה דגים כנגד הרומב ואח"כ בשליו הדגים עם בשר אמורים הדגים אם לא היה בהם ס' נגד החלב ולא אמרינן הרי החלב נתן טעם בקררה והקדרה בדגים וזהו ממש נ"ט בר נ"ט דכיון דנפל בשעת הבישול והבישול מפעפע בכל הקדרה הוה כאלו כולם קשורים זה בזה וזהו כאלו החלב נפל על הדגים [חיד"ק סק"ב] ויש מי שאומר דאפילו בשעת הבישול אמרינן נ"ט בר נ"ט [פ"ח נספ כ"ב] ונראה עיקר כדיעה ראשונה ואין להקל בזה [ולאסור דלתי נסדיעות שינחמו ס"ט חילוק בין עלו לנחמלו ול"ש ודיק] :

ה ויש לרבותינו הראשונים ג' שימות כרינא דנ"ט בר נ"ט י"א דאין חילוק בין כשעלו הדגים רותחים להקערה של בשר ובין ששלו אותם בהקערה או צלו אותם

א איפסקא הלכתא בגמ' [קו"א:] הדגים שעלו בקערה מותר לאכלן בכותח משום דהוה נותן טעם בר נותן טעם ביאורי הדברים דגים צלויים רותחים שנתנום לתוך קערה שאכלו בה בשר מותר לאכול הדגים בכותח שהוא מאכל חלב ולא אמרינן הרי הדגים יש בהם טעם בשר שבלעו מן הקערה לפי שאין זה טעם גמור דודאי אם היו מבושלים יחד עם הבשר היה אסור לאכלן בכותח וכן לאכול חלב רותח בקערת בשר משום דהוה טעם ראשון והוה כבשר גמור אבל קערה זו היא עצמה אינה בשר אלא שהבשר נתן בה טעם והקערה נתנה טעם כהדגים והוה שני טעמים של היתר ונקלש המעם ולכן מותר לאכלן בכותח ואין הפרש בין שהדגים והקערה שניהם רותחים ובין שהאחד רותח והשני צונן וכ"ש כששניהם צוננים [וע"ש תוס' ד"ה הלכתא] ובמה שנוגע לסכנה יתבאר בסו' קט"ו בס"ד :

ב וזהו יסוד דין נ"ט בר נ"ט דכל כי האי גוונא שהמאכל בלע מכלי בשר בר נ"ט יוסו מותר לאכול המאכל הוה עם חלב משום דנקלש המעם והוה נ"ט בר נ"ט וכן להיפך ואין דין זה רק בבשר עם חלב או חלב עם בשר דכיון דטעם שני אבותי של היתר הוא ואיקלש כולי האי לא חשיב לאסור אבל בדבר איסור כל היבא דאינא טעמא אוסר עד סוף העולם [ר"ן סג] כלומר כגון קדרה שבשלו בה איסור ואח"כ בשלו בה מים ונתנו מן המים למאכל צריך ס' נגד כל המים דחשבינן להמים כגוף האיסור אע"ג דמעם שני הוא וכן לעולם ואין לשאול הרי עכ"פ נקלש מעם האיסור כמו שנקלש מעם הבשר ובשלמא למאן דס"ל חנ"ג בשאר איסורים ניחא אבל למאן דלא ס"ל כן למה לא נתיר המאכל שבשלו אותו עם מים אלו ומה לי קלישת מעם בשר או קלישת מעם איסור דבודאי לא דמי דהא דשרינן נ"ט בר נ"ט לאו משום דסברין שאין המעם הראשון מתפשט עד השלישי דאם היינו אומרים כן בודאי גם בשאר איסורים היה מותר בכח"ג למאן דלית ליה חנ"ג

ואתם בקערה ככולם מותר לאכול הדגים בכוחת מפני שהוא נ"מ בר נ"מ והוה דעה ר"ת ור"י הוקן וכן מתבאר מפירש"י וכן משמע מהרמב"ם פ"מ ע"ש וי"א דווקא עזו אבל לא נתבשלו רכשעלו בקערה ורוחת לא בלעו הדגים רק כ"ק והבליעה מועמת בזה החירו נ"מ בר נ"מ אבל כשנתבשלו בקערה ונבלע כל מעם הבשר שהיה בקדרה לא החירו בזה נ"מ בר נ"מ והוה כאלו נתבשלו עם בשר ממש והוה דעת ריב"ן בשם רש"י ו"ל שהביאו התוס' והרא"ש שם וי"א דנתבשלו מותר ונצלו אסור דכנתבשלו יש נ' מעמים הבשר בקערה והקערה במים והמים בהדגים ואף ש"ל דהכה הפליטה מהקערה עצמה להדגים מ"מ אגן כהרי דרוב הפליטה הלכה אל המים אבל כנצלו כיון דהפליטה הולכת מהקערה עצמה אל הדגים הוה בטעם ראשון ואסור' וזה ספר התרומה והפמ"ג והפמ"ק ולוה הסכים הרא"ש [כפ"י סכ"ע] :

¶ רבינו הב"י הבריע כדעיה ראשונה דבכל זונא שרי שכתב בסעיף א' דגים שנתבשלו או שנצלו בקדרה של בשר רחוצה יפה שאין שום שימן דבוק בה מותר לאכלם בכוחת משום דהוה נ"מ בר נ"מ דהתיירא ואם לא היתה רחוצה יפה איש יש בממש שעל פני הקדרה יותר מאחד מששים בדגים אסור לאכלם בכוחת. ביצה שנתבשלה במים בקדרה חולבת מותר לתת אוהה בתוך התרנגולת אפילו לכתחלה אבל אם נתבשלה בקדרה עם בשר ואפילו בקליפה אסור לאכלה בכוחת עכ"ל והקדרות היו בני יומן ודבר פשוט הוא ולכן לא הוצרך לפרש וכבר ביאר זה בס' צ"ג רבאינה בה יוסא אפילו בשלו חלב עצמה מותר וכ"ש הדגים שנתבשלו בה דמותר לאכלן בכוחת :

¶ דקרק וכתב רחוצה יפה שאין שום שימן דבוק בה והרי פשיטא כיון דרחוצה יפה אין שום שימן דבוק בה ויראה לי דקמ"ל דהקפידא הוא רק על דביקות השומן כגון שבשלו בהקדרה רק בשר לבדו בלא הבשיל וכשנשתייר סביב הקדרה סכפנים הלא נשתייר שומנו של בשר והוה כממשו של בשר ולא כמעמו אבל אם בשלו בה תבשיל של מיני גרומי"ן או תפוחי ארמא או של אורז ודוחן או יל עיסה ונתנו בה גם בשר כדרך שמבשלין אצלנו דהבשר הוא מועט נגד התבשיל אפילו אין הקדרה רחוצה יפה לית לן בה דמא שסביבות הקדרה מכפנים הוא התבשיל שיש בו מעט בשר ואינו אלא מעט בשר ולא בשר ממש ואפילו לפי מה שכתבנו בסעיף ג' דכשהמעט הראשון הוא כמאכל אין מירין בו וי"ן נ"מ בר נ"מ מ"מ הכא ג"כ עיקר המעט הוא בהקדרה ולא חיישינן למעט רומם שסביבות הקדרה שיש בו מעט בשר ודנין בזה דין נ"מ בר נ"מ [כנגמ"ד] :

¶ וכתבו האחרונים דאין כוונתו דבעינן לידע שהיתה רחוצה יפה דגם כשתם אפרינן מתמא היתה רחוצה יפה כדרך בע"ב שאחר אכילה סגים הקדרות ולא אמי

למעוטי רק אם ידעינן שלא היתה רחוצה יפה [ע"ך סק"ה] ויש מי שחולק בזה ואינו עיקר דאף אם נאמר שאינה מודחת יפה מ"מ משימן היא נקיה כשהמא ודע שבעל או"ה כתב [נלל ל"ג] דסתם כלי יש בהבשיל ששים נגד הלכלוך שעליו ודע דזה שהוצרכנו ששים בדגים נגד הממש שעל פני הקדרה והוה נצלו וכן נתבשלו די שיהא ששים בדגים עם המים שנתבשלו ביחד שהרי המעט חולך בשהו להדגים ולהמים [פמ"ג סק"ח] : וזה שכתב דביצה שנתבשלה בקדרה חולבת מותר לתת אותה בתוך התרנגולת לאו דווקא בהתרנגולת דה"ה בבשר כהמה דאין חילוק ברינא דנ"מ בר נ"מ בין בשר כהמה שאסור בחלב מן התורה ובין בשר עוף דרבנן ואפילו הביצה קלופה אם רק הקדרה היתה נקיה אלא משום דסקור דין זה הוא פתשו הרשב"א וכשה המעטה היה כן ודרכו להביא לשון המקור והוה שכתב דכשנתבשלה עם בשר אמור לאוכלה בכוחת אפילו נהבשלה בקליפתה המעט הוא פשוט דקליפת הביצה מנוקבת היא ונכנס בה המעט והטופת לזה דכשיבשלה במי צבע יהיה הציבע גם על הביצה עצמה [פ"ו סק"ג] ואין לוטר המעט משום דמפליח דרך הקליפה דא"כ נדון בה דין נ"מ בר נ"מ דנהיבוב הקליפה ככלי אלא ודאי בהקליפה עצמה כן נקבים [פמ"ג ס"ג] ולאו דווקא נקבים מכיש אלא כעין נקבים דקים שאין לתופסן בחוש הראות מיהו עכ"פ אינה רומה לבלי [ס"ג] :

¶ מלשון הגמ' נראה דהריא רבעינא דגים בר נ"מ יש מה שאסור לכתחלה ורק בדריעבד מותר ויש מה שמוותר לכתחלה והיינו להכניס הדגים בקערה של בשר כדי לאכלם בכוחת אסור לכתחלה ולכן אומר הדגים שעלו בקערה כלומר בדריעבד כשעלו אבל אם על מותר לאוכלן בכוחת לכתחלה ולכן אומר הש"ס מותר לאוכלן בכוחת ומותר הוה לכתחלה והוה ע"פ הסברא שכתבנו בס' צ"ד סעיף י"ח דלענין אכילה מאכל לא שייך לכתחלה ע"ש ויש מי שאומר שאם עשה לכתחלה להכניס הדגים בקערה של בשר כדי לאכלם בכוחת קנסינן ליה שלא יאכלם בכוחת [פ"ח סק"ה נ"ג מ"כ] ויש מי שחולק בזה כיון דהרחקה בעלמא הוא [פ"ח סק"ה] ונראה כדעה ראשונה שלא להדגיל באיסור :

¶ ורבינו הרמ"א כתב בסעיף ב' וו"ל ויש סחמירים בצלייה ובישול לאסור נ"מ בר נ"מ והמנהג לאסור לכתחלה ובדריעבד מותר בכל ענין ודוקא לאכול עם חלב ובשר עצמו אבל ליתנן בבלי שלהם מותר לכתחלה וכן נהגו וכן אם לא נתבשלו או נצלו תחלה וק עלו ככלי של בשר מותר לאכלן עם חלב עצמו וכן להיפך וכן אם היה הכלי שנתבשלו או נצלו בו לפנים שלא היה בן יומן נוהגין היתר לכתחלה לאכלן עם המין השני עכ"ל :

¶ ויש סחמירים והוה דריעה השניה שבסעיף ה' ולדינא סמכים גם הוא לדעה ראשונה שהוה דעת רוב הפוסקים אלא שנהגו להחמיר כדעה השניה לכתחלה ובדריעבד

ובדיעבר מותר כלומר לכתחלה אין לאוכלם בכותח
 ובדיעבר כשנתנו אותם בכותח מותר לאכול וסומכין
 על דיעה ראשונה ואין זה לכתחלה ודיעבר שבסעיף
 י' ע"ש ויש מי שרוצה לומר דבנצלו גם בדיעבר אסור
 [ש"ך סק"ד נפש רס"ג] וזהו לפי הדיעה השלישית שהבאנו
 בסעיף ה' אך מרבית הרמ"א לא שמעו כן ובפרט
 שרבינו הב"י הכריע להלכה כדיעה ראשונה ודע שיש
 מי שרוצה לומר דלדיעה שנייה אם הדינים והקערה
 שניהם חמים דינם כנהבשלו ואסור ואינו מותר אלא
 כשאחד חם ואחר צונן [פ"ו סק"ג] ולא שמעו כן מכל
 דברי הראשונים ואמת שקצת טיטטע כן טלשון הטור
 שכתב הדין רותחים וכו' בקערה צוננת וכו' או שהדינים
 צוננים וכו' ע"ש אמנם גם הוא אין כוונתו ברוקא
 ולרבותא קאמר כמ"ש הפ"ש להלכה כדיעה ראשונה וראיה
 לזה דאל"כ למה לו לסיים אבל אם נתבשלו וכו' לימא
 אבל אם שניהם חמים ודאי דאין חילוק בזה [ונס
 הגד"ס פ"ט ע"ג נגלוך והתוס' שכתב כן לכתחלה לר"ז דנס
 ככ"ג אסור כדמוכח מדברי"ס ונס הר"ס כ"ג כ"ג וכו']
 דהטור נגדר אחר לשונם ופ"ג לדוק של הפ"ח וכו' ונס
 הס"ך סק"ו מותר דלנו שפ"ג ז"ל קמ"ג כמ"ש הפ"ח]:
 וזה שכתב דליתני בכלי שלהן מותר לכתחלה כלומר
 ליתן דבר שנתבשל בכלי חלב בכלי כן יומא
 שנתבשל בה בשר אף כשהוא רותח דהוה שני טעמים
 שע"י כלים וי"א דרק ליתני מותר אבל לערות ע"י
 עריו מכלי שנתבשל בה הר"ב ועתה בשלו בו אויה
 דבר לערות התבשיל לכלי בשר בת יומא אסור לכתחלה
 ואולי גם בדיעבר כמ"ש לקמן סעיף ג' וי"ל ואם עירה
 בכ"ר של בשר על כלי חלב דינו בכלי ראשון ואסור
 אם היה בן יומו עכ"ל [פ"ח סק"ו] אלא שדבריו ואסור
 צ"ע כמו שיתבאר שם בס"ד [ס"ס] והרבה מן הגדולים
 הסכימו דמותר [ש"ך סק"ה נפש א"ס ונפש מ"ג] והמעט
 שהתיר ליתני בכלי שלהן רבוה סמכינו על דיעה
 ראשונה [פ"ו סק"ה]:

יד וזה שכתב דבליא נתבשלו או נצלו תחלה רק עלו
 בכלי של בשר מותר לאבלן עם חלב עצמו וכן
 להיפך עכ"ל זה פשוט משום דבעלו מותר לכל הדעות
 וכבר כתבנו שהאחרונים מחמירים דבשניהם חמים הו"ל
 כנתבשלו ולענ"ד לא נראה כן כמ"ש בסעיף י"ב וזה
 שכתב דאם הכלי שנתבשלה בה או נצלה בה לא היה בן
 יומו נוהגין היתה לכתחלה לאכלן עם המין השני עכ"ל ג"כ
 השעם פשוט וכבר נתבאר בכעין זה בס"י צ"ג ע"ש:
 מן עוד כתב וכל זה כשהאמאל אינו דבר חריף אבל
 אם היה דבר חריף כגון בששלו דברים חריפים
 בכלי של בשר אפילו אינו בן יומו או שדכו תבלין
 במדוך של בשר אם אכלו בחלב אסור אפילו בדיעבר
 עד דאיכא ס' נגד הבשר הבלוע בהם ומ"מ לא מקרי
 מאכל דבר חריף משום מעט תבלין שבו רק אם כולו
 הוא דבר חריף והובו בכליו וע' לקמן סי' צ"ו עכ"ל

דבדבר חריף לא אמרינן נ"ט בר נ"ט משום דחריפותו
 משוי ליה כאלו האיסור בעין וגם בדבר חריף לא שייך
 אינו בן יומו דחריפותו מחליא ליה לשבח כאלו היה בן
 יומו כמו יתבאר בס"י צ"ו ושם יתבאר מה נקרא דבר
 חריף ע"ש ויש חולקין על דין זה וס"ל דלענין נ"ט בר
 נ"ט אין חילוק בין חריף לאינו חריף ואנו אין לנו אלא
 פסק של רבינו הרמ"א מיהו במקום שיש פסק אם זהו
 דבר חריף אם לאו יש להקל [עפ"מ סק"ד] ובס"י צ"ו
 יתבאר עוד בזה בס"ד:

מן כשפליטות של כרי בשר וכלי חלב בני יומן
 פוגעות זו בזו בחום כלי ראשון נחלקו רבותינו אם
 זה הוא נ"ט בר נ"ט אם לאו כגון קערות של בשר
 שהודחו ביורה חולבת בחמין שהיד סולדת בהן אפילו
 שניהם בני יומן דמותר דהוה משה נ"ט בר נ"ט
 הבשר בקערה והקערה במים וכן היורה החולבת והשני
 טעמים עדיין הם של היתר והוה טמא כדנים שעלו
 בקערה והוא שיאמר כרי לי שלא היה שום שומן רבוק
 בהם ואם היה שומן רבוק אפילו באחד מהם הרי הטעם
 השני הוא של איסור אא"כ יש במים ס' כנגד כמשייה
 השומן שעל פני הקערה או היורה אבל אם אינו כרי
 אצלו שלא היה שומן רבוק אסור דאמרינן סתמא היה
 רבוק שומן ואע"ג דסתם כלים נקיים כמ"ש בס"י צ"ד
 שאני הבא שהרי בא עתה להדיחן [פ"ח סק"ג]
 והוה דעת רבינו הב"י בסעיף ג':

ין ויש מרבותינו דס"ל דגם בכלים נקיים אסור כששניהם
 בני יומן דאין זה נ"ט בר נ"ט משום דשני הפליטות
 מתערבים יחד וכשפולט מן הקערה אל המים ומן היורה
 אל המים נפגשים הפליטות והוה טעם שני באיסור
 כב"ל ועוד דרקערוה בעצמן פוגעות אל היורה בעצמה
 ונפלט מזה לזה שלא ע"י המים והוה דעת רבינו הרמ"א
 שכתב שם ויש אוסרים אפילו אין שומן רבוק בהן
 אא"כ אחד מן הכלים אינו בן יומו מבלעדיה כלי
 ראשון ואז כל הכלים מותרים והמים נוהגים בהם
 איסור לכתחלה אבל אם שניהם בני יומן והדיח אותן
 ביחד בכ"ר הכל אסור והכי נוהגין ואין לשנות ודווקא
 שודחו ביחד ובכ"ר אבל אם הודחו זה אחר זה או
 בכלי שני אפילו ביחד הכל שרי עכ"ל:

ין ודבריו מבוארים דכשאחד אינו בן יומו הכל מותר
 דבן יומו מותר מפני שבלע מאינו בן יומו והאינו
 בן יומו מותר אף שהוא בלע מן יומו אך זהו נ"ט בר
 נ"ט דהתירא כיון דהבן יומו לא נאסר ממילא שכל
 פליטתו מזה של היתר וזה שכתב אבל בני יומן
 והדיח אותן ביחד בכ"ר הכל אסור בא להוסיף דאע"פ
 שלא הריח הקערות של בשר ביורה חולבת אלא
 שהדיח שניהם בכ"ר אחרת נ"כ אסור מפני הפליטות
 שמתערבים כמ"ש אבל בהודח זה אחר זה מותר כיון
 שלא נהערבו הטעמים הוי נ"ט בר נ"ט דהתירא וכן
 בבלי

בכלי שני עשום הוא דמות דק"ל כ"ש לא מפליט ולא מבליע ;

י"ג ואפילו באינו בן יומו אם שומן דבוק בהם ואין בהמים ששים נגד השומן אם השומן דבוק בשניהם שניהם אסורים ואם השומן דבוק באחת מהן אותו שיש בו שומן מותר שהרי הוא בולע מאינו בן יומו ואותו שאין בו שומן אסור רבולע מהשומן ואם אחת בת יומא והשניה אינה בת יומא ויש שומן באחת מהן אם השומן באותה שאינה בת יומא הכל אסור והבת יומא בלעה מהשומן ושאינה בת יומא בלעה מהבת יומא ואם השומן דבוק בהבת יומא היא מותרת והשניה אסורה כמובן [פ"ח סק"ג] :

כ ודע דלכאורה אין האימור שאמרנו לדעת המחמירים אלא בקערות כלי ראשון של בשר ושל חלב דאלו כלי שני וכלי שלישי לא נאסרה מעולם אימור נמור לא בדבר אימור ולא בבשר וחלב וא"כ אם הדירו יחד קערות ומעלער וכפות של חלב ושל בשר יחד בכ"ד לית לן בה דקערות שלנו אין תשמישם רק בכלי שני ששופכין מהקדרה לתוך הקערה ואפילו כששופך ומערה מהקדרה אל הקערה הלא עירוי אינו אינו מבליע ומפליט רק כ"ק וכ"ש מעלער הרי הם כלי שלישי וכן הכפות אמנם בעל או"ה כתב [סי' ז"ד אות ס"ו] דגם הקערות והמעלער והכפות נאסרו כשהדירחם של חלב ושל בשר ביחד ומעמו הוא דנהי דעירוי אינו אלא כ"ק ס"ס ע"י ריבוי פעמים שמערין מהקדרה לתוכן ובכל פעם נשאר בה בליעה מועטת הולכת הבליעה בכל הכלי וכן המעלער ררך ליהן עליה לפעמים בשר רותח ובחלב דבר נוש של חלב רותח כמו פשטירא של חלב וכיוצא בזה וכן מערין מקדרה אל המעלער והכפות דרכן לתחוב קדרה ולכן אם ברי לו שבמעל"ע הזה לא נשתמשו הקערות או המעלער או הכפות בשימוש כ"ד יש להתיר בפשיטות [ע"ן סק"ג נפש ת"ח] וצריך החכם לחקור בזה מהשואל :

כא וכתב רבינו הרמ"א דאם עירה מכ"ד של בשר על כלי חלב דינו ככ"ד ואוסר אם דעה בן יומו אבל אם עירה מים רותחים שאינם של בשר ולא של חלב על כלים של חלב ושל בשר ביחד ואפילו שומן דבוק בהם הכל שרי דאין עירוי בכ"ד ממש שיעשה שהכלים שמערה עליהם יבלעו זה מזה ואם נמצא קערה חולכת בין כלי בשר לא חיישינן שמא הודחו ביחד בדרך שנאסרים עכ"ל :

כב וכבר כתבנו במעף י"ג שדבריו אלו תמוהים דמה ראה לאסור בעירוי מכלי בשר על כלי חלב הא זה ממש נ"מ בר נ"מ ואף לפי שיפתו דבכישול אמור הא פסק בעצמו דבריעבד מותר וכאן לאסור הכלי והוה כדיעבד ובעירוי לא שייך עירוב פליטות ולכן פסקו גדולי האחרונים דמותר בעירוי [ע"ן סק"ה ומ"ג ופ"ח סק"ו] ואפילו היה שומן דבוק בהם א"צ רק קליפה

כדן עירוי ובמקום שא"א לקלוף מותר כמ"ש בסי' צ"א ויש מי שרצה ליתן מעט לדבריו דחושבין קילוח העירוי כאלו הוא בכלי שמערין ממנו [פ"ו סק"ג] והיינו ממעם ניצוק ודברים שאינם מובנים הם להחמיר כל כך כנ"ש בר נ"מ [נס הממ"ג לין דעתו נוסח מוז ע"ס] אך כיון שיצא מפי רבינו הרמ"א יש להגעיל הכלי אם היא של מחכה ואם היא של חרס לא ישחמש בה מעל"ע [הגרו"מ כנ"ב] :

כג ולהיפך תמרו עליו במה שהקיל בעירה מים רותחים על כלים של בשר ושל חלב והא כיון שפסק בהדיח אותם בכ"ד אסור ועירוי הא מבשל כ"ק א"כ וראי דמבליע כ"ק אפילו בכלי [ע"ן סק"ג ופ"ח סס] אך בקליפה כשא"א לקלוף או שאין הקליפה ניכרת לא החמירו בזה כמ"ש בסי' צ"א [עמוד סק"ג] ודע דעירוי מכלי אימור בן יומו ודאי דאסור כ"ק זה שכתב דאין נמצא קערה חולכת בין כלי בשר לא חיישינן שמא הודחו ביחד בדרך שנאסרים עכ"ל כלומר שמא הודחו בכ"ד רותח ולא עוד אלא אפילו כשרגילין באותו בית להריח בכ"ד נ"כ מותרין ממעם ס"ס שמא לא הודחו ואת"ל הודחו שמא לא היתה בת יומא [פ"ו סק"ד] ועוד דאחוקוי אימורא לא מחוקינן ועוד דתתם כלים אינם בני יומן אפילו כלי ישראל כמ"ש בסי' קכ"ב [פ"מ"ג סס] :

כד פתב רבינו הב"י במעף ד' ראה לי שאם נתנו אפר במים חמין שבזורה קודם שהדירו הקדרות בתוכה אע"פ שהשומן דבוק בהם מותר דעל ידי האפר הוא נותן מעט לפגם עכ"ל ומפרשי הש"ע חלקו עליו שלא נמצא דין זה בשום פוסק ועוד דא"כ למה כתבו הפוסקים שלא להגעיל כלי בת יומא משום דהוה מעט לשבת וצריך ס' במים נגד הבלוע יתנו לשם אפר ועוד מה שאמרו רב"ם דבבלי מדין אסרה התורה כלים בני יומן הא אפשר לפונמן באפר אמנם הרבה מהגדולים חלקו עליהם וקיימו פסקו של רבינו הב"י וכל אלו אינם דקדוקים כלל דאסור ליכא דברים המרים הפוגמים אמנם התורה והפוסקים לא דיברו רק בהגעלה שע"י מים בלבד ועוד בהגעלה לא מהני ע"י אפר כלל כמ"ש בא"ח סי' תנ"ב [נס] והמנהג הפשוט אצל כל בעלי הוראה בנשפך אימור או בשר תחת קדירה של חלב או להיפך בתנור והיה שם אפר דמכשירין התבשיל אף בלא ששים ואוסרין רק הקדרה ואף שיש מפסקים דאולי ברנע אחת אינו פוגם אמנם כן נהגו והחשו מעיד שאין לך פגום יותר מזה אף אם יסננו התבשיל נשאר מעט האפר ופשיטא שבן אדם לא יאכלנו וכן יש להורות וכן בורות שקורין זיי"ף ונרות חלב שלנו פוגמים הרבה ואם נפלו לתוך התבשיל אינם אוסרים את התבשיל :

כה מותר להצח כלי שיש בו חלב אצל כלי שיש בו בשר בהוד תיבה ארת ולא חיישינן שמא יפול מזה לזה ולא ידע יובא לאוכלם כך שמפני שהבשר והחלב הם ממש בעין ותכל יודעים שאוסרים זה את זה מיוחד ודורי בה אנשי וכן מותר להצח כלי שיש בו

כפ"ט מפרש המעם משום דהמלח שואב המעם מהכותח ע"ש ודינים אלו הם בנמ" [ק"ג.] וזוה יש ללמוד לכל כיוצא בזה :

כר מלח הנתון בקערה של בשר מן הדין מותר ליתנו בחלב דאין מליחה לכלים להפליש ולהבליע אבל אין להתיר מטעם נ"ט בר נ"ט רהא המלח הוא דבר חריף ואין בחריף דין דנ"ט בר נ"ט כמ"ש בסעיף פ"ו ומ"מ יפה להחמיר גם בזה לכתחלה [עט"ו] סק"ה ועניקס"כ] וככל בית ישראל המנהג הפשוט להיות להם כלים מיוחדים למלח לבשר לכר ולחלב לכר כמ"ש בס"י פ"ו ע"ש והעושה כן תבא עליו ברכה :

בו חלב אצל כלי שיש בו חומץ מפני שאף אם יפול מן החלב מעט לתוך החומץ יתערב יפה ויהבטל קודם שיתן מן החומץ לתוך בשר ויש מחמירין לכתחלה כששניהם מגולים וטוב ליהדר בזה אבל אסור להניח כלי שיש בו כותח אצל כלי שיש בו מלח אם שני הכלים מגולין מפני שאין נזהרים מליפול מזה לזה כיון שאין אוסרים וא"ו וגם המראה שלהם שוה [פרי"ס] ויש לחוש ששא יפול חתיכה של כותח לתוך המלח ולא אדעתיה והכותח בעין ואינו בטל תוך המלח ויתננו לתוך תבשיל בשר או ימלח בו בשר מיהו גם כזה אם עבר ונתן זה אצל זה מותר ולא מחוקקין איסורא ומותר ליתן המלח אל תבשיל בשר ולמלוח בו בשר והרמב"ם

סימן צו דיני דברים חריפים ודמשוים אינם בני יומן כביי. וכו כ"א סעיפים :

מעם לשכח ואסור [ל"ט.] הרי מפורש דדבר חריף משוה אינו בן יומו ככן יומו כתבו הראשונים והוא לא בכל דבר חריף רק בחלתית שהוא חריף סאר [מוס' סס והר"ש נפש סר"ס מר"צ] דאינו מאכל אדם כלל רק לפרקים מערבים ממנו מעט בתוך המאכל [רע"ג פ"ו דענ"י מ"ס ותו"ט] וריחו רע [סס נעוק"ס פ"ג מ"ה] ועיקרו הוא לרפואה דשורין אותו במים פושרין ושותין המים לרפואה [רש"י שנת ק"מ.] ויש בו חמימות הרבה ואינו דומה לצנן ושאר מאכלים חריפים דלא טהני חריפותם רק להוציא הבלוע מתוך הכלי והמאכל אבל לא לעשות אינו בן יומו ככן יומו וזהו דעת כמה מרבותינו :

ד אמנם יש מרבותינו שכתבו דחלתית וכל הדברים החריפים דין אהר להם ומשוים אינם בני יומן וזהו שכתב רבינו הב"י שם ד"א דה"ה לאינו בן יומו והוא מקונח עכ"ל משום דחריפותא מנתיק לעשות אינו בן יומו ככן יומו וזהו דעת בעל ספר התרומה כמ"ש הטור וכן תפסו להלכה רוב הפוסקים מגדולי האחרונים וגם בימי הראשונים היו מורים כן כמ"ש דרא"ש שם ואין לצרף היתר דיעה ראשונה רק במקום הדחק והפסד גדול [ומוס' חולין ק"י] נסתפקו נזה ע"ס גד"ה אנכ ומיהני שלג מלאחי נלרמנ"ס דין קורט של חלתית] :

ה כמה אסור הרבר חריף כבר נתבאר שאוסר כדי נטילה שהוא כעובי אצבע ואע"ג דכשחתך בסכין חולבת שאינו בן יומו די בקליפה כמ"ש בס"י צ"ד סעיף ל' ושם הוא בבשר רותח ואין סכרא שחורפא יהיה כמו יותר חזק מרותח י"ל דהכא כיון שהוא בן יומו מפליט יותר ואף להסחמירים גם באינו בן יומו כמ"ש והו מפני שהחריפות מנתיק והוה ככן יומו ואין כח זה שייך לרותח ועוד דשם לאסור הבשר די בקליפה משא"כ כאן שאין אנו אוסרין הצנן אלא שלא יאכלנו בחלב החמורו בנטילת מקום [ל"ה] ואמת שיש מהפוסקים דגם כאן לא מצרכי רק קליפה וזהו דעת הפוסק שכתב צנן [וכ']

א אמרין בנמ" [ק"ל:] צנן שחתכו בסכין שחתך בו בשר אסור לאוכלו בכותח ולא רמי לרנים שעלו בקערה ומותר לאוכלו בכותח כמ"ש בס"י צ"ה הוה נ"ט בר נ"ט דסכין פעמים שהשמונית קרוש על פניו ואינו ניכר וכשחותך בצנן הוה נתן מעט הבא מן הממש ועוד דמשום חורפיה בלע מפי טרנים הרותחים ואנכ דוחקא דסכינא פליט סכינא ובלע צנן [רש"י] : ב ויש הפרש בין שני המעמים דלמעם שמונית הקרוש על פניו אסור אפילו אם הסכין אינו בן יומו ולא הוה נטיל שדרי אין כאן מעם בלוע אלא טעם בעין ולמעם השני דמשום חורפא בלע אין האיסור אא"כ הוא בן יומו וב"כ רבינו הב"י בסעיף א' ו"ל צנן או סילקא שחתבם בסכין של בשר בן יומו או שאינו מקונח אסור לאכלם בחלב ער שיטול ממקום החתך כדי נטילה מקום שהוא כעובי אצבע או שיטעמנו ולא יהא בו מעם בשר שאו מותר בהדרה עכ"ל וכן סתבאר מלשון הרמב"ם פ"ט דין כ"ד דסיירי בכך יומו שכתב סכין שחתך בה בשר צלי וחזר וחתך בו צנן וכיוצא בו מדברים חריפים אסור לאכלם בכותח עכ"ל משמע להדיא דמיד שחתך בו בשר צלי כלומר בשר רותח חתך בו אח"כ צנן אסור לאכלו בכותח ומלשון הש"ס עצמו יש לדיוק כן מדקאמר צנן שחתכו בסכין שחתך בו בשר וכו' ולא קאמר בסכין של בשר ש"ס דהכוונה הוא שגם חתיכת הבשר היתה מקונח לאפוקי כשלא היה בן יומו ולא הוצרך הדין לבאר דכשיש שמונית על הסכין אסור אפילו אינו בן יומו דהוה פשוט וא"צ לבאר :

ג ואין לשאול הדי אסרו חז"ל כמ"ס אין מעמידין דבדבר חריף אין חילוק בין בן יומו לאינו בן יומו דאמרינן שם דקורט של חלתית של עכו"ם אסור נאכילה מאי מעמא משום דמפסקי ליה בסכינא ואע"ג דנטיל מותר וסתם כלים אינן בני יומן אך אנכ חורפא חלתיתא ממתיק השמונית שבתוך הסכין והוה כנותן

זכו' עד שי'קלף מקום החתך וכו' ע"ש מ"ם דעת הראב"ד ודברים מהפוסקים הסכימו לו מדאמר הש"ס שהם אסור לאוכלו בכוח או הוה רק כ"כ לא היה הש"ס אומר שהם אסור ובאמת ממצע לשון זה כתב הרשב"א ז"ל שכולו אסור כמ"ש המיר בשמו והביא ראיה לדבריו דהרי בקורט של חלהית אמרינן כולי וכמ"ש במ" קי"ד [עכ"ל] אמנם משם אין ראיה מפני שהקרטים קמנים ואין ביכולת לדעת באיזה מקום חתכוו לפיכך אסורו כולו אבל כאן די בקליפה [ר"ס] שם] או בגמילה וכן עיקר לדינא דדבר חריף אסור כרי נמילה רכן ובריעו רבותינו בעלי הש"ע לעיקר הדין אך לכתחלה חוששין להריעה שאוסרת כולה כמו שיתבאר ואין חילוק בדבר חריף בין דבר איסור או מבשר לחלב ומחלב לבשר :

הנמילה וכ"ש כשחתכן דק דק דצריך ס' נגד כולו רכולו נעשה נבלה ויש מי שרוצה להחמיר דגם בחתך במקום אחד דצריך נמילה מקום רמ"מ נצריך ס' כנגד כולו משום רכולו נעשה נבלה ודברים חסודים הם שהרי יוהר מכדי נמילה לא נעשה נבלה ואף אם כוונתו כשבשלו ומצעם איסור דבוק בשאין בצנן עצמו ס' נגד מקום הנמילה ג"כ אינו רבוה לא שייך איסור רבוק שאין מקום הנמילה אסור מצד עצמו אלא מצד איסור בלוע אין זה איסור נזכר ומוברל דלהוי שייך ביה לומר איסור רביק דאל"כ כל איסור קליפה בשנתבשל נצטרך ששים נגד כל החתיכה הדבוקה למקום הקליפה אלא כיון שאין האיסור מצד עצמו לית לן בה וכבר השינו גדולי אחרונים על מי שרוצה לומר כן [עש"ד סק"ס ומ"ו סק"ו] :

ו זה שכתב אי שיעמנו ולא יהיה בו טעם בשר שאו מותר בהרחה עכ"ל הגם שבס"י צ"ח יתבאר ראין אנו סוכנין על מעימה י"ל דהוה בטעימת עכו"ם אבל בבאן על טעימת ישראל נוכל לסמוך מיהו גדולי אחרונים כתבו דגם כזה אינו סומכים על מעימה [מ"ו סק"ז וע"ד סק"ח] וזהו לכתחלה אבל בריעבד כשמעמו ואין בו טעם בשר וכשלו בחלב מותר [סס] ודע דסילקא הוא תרדן ואין ירוע מין זה במדינתנו ומהלשון משמע שזהו ג"כ חריף כצנן אמנם יש שכתבו שאין בו חריפות כלל אלא שיש בו כח המושך ולכן דינו כחריף [מ"ח סק"ח] ולפ"ו יתחדש לנו דין חדש באם שידוע אצלנו איזה מין מאכל שיש לו כח המושך יש לזה דין דבר חריף [עש"ג סק"א] ופעם כח המיטן כהנו הרשב"א בתה"צ :

ו ואם יש ששים נגד מקום הנמילה או נגד כולו או נגד מקום הסכין כפי הדינים שנתבארו י"א דגם הצנן או הבצלים מותרים וא"צ לברור אותם מתוך התבשיל כשנחתכו בסכין של כשר ובשלם בחלב כיון שלא היה שם איסור עליהם אבל כשנחתכו בסכין של איסור צריך לבררם [מ"ו סק"ה] ויש מי ששאל דאף בשל בשר סי י"מר שנשהם כל טעם הבשר שבצנן לתוך הקדרה ותבטל שמה נשאר איזה טעם בשר בהצנן ונאמר ע"י החלב [מ"ג נש"ד סק"ח] ויש להביא ראיה לזה מתווכה כף חולבת לתוך קדרה של בשר דאף אם יש ששים אסורה הכף משום דלא אמרינן שכל החלב שבכף נחטף לתוך הקדרה וה"נ כן הוא אמנם אין זה שאלה דוודאי בתחיבת בעלמא יש לחוש שמה לא נחטף כולו אבל כבישול נמור ודאי נחטף כולו [וכי"ז סק"ד] ועוד דמכף אין ראיה למאכל קמין שבתוך הקדרה כמו הצנן והבצלים שבתוך הקדרה שאף אם אינם מחוברים לחתיכות דקות מ"מ מצעם הם בכמות נגד התבשיל ופשיטא שנחטף כל מה שבתוכם לתוך התבשיל ואין שום ספק בזה :

אם חתך הצנן בסכין של בשר ולא חתך ממנו כדי נמילה וגם לא טעמו וכושלו בחלב צריך ששים כנגד מקום הנמילה ואם אינו יודע לשער מקום הנמילה ישער ששים כנגד מה שנגע בהסכין ברם כשיודע בבירור עד איזה מקום מהסכין נגע ואם אינו יודע בבירור אמרינן דמסתמא משך בכל הסכין וצריך ששים נגד כל הסכין לכד הקתא [מ"ד ומ"ו סק"ד] אמנם אם חתך את הצנן דק דק צריך לשער ס' נגד כל הצנן דכל חתיכה ממנו נאמר כדי נמילה אך זהו כשכל הצנן הוא פחות מהסכין דאל"כ די כמ' נגד הסכין דיותר ממשך הסכין אין בו טעם בשר :

י וכתב רבינו הרמ"א בסעיף א' וי"א שאם חתך צנן בסכין של איסור כולו אסור וכן אם חתכו בסכין של בשר אסור כולו בחלב וכן נוהגין לכתחלה אבל בריעבד אין לאסור רק כדי נמילה עכ"ל וכבר נאמר שזה דעת הרשב"א דדבר חריף אסור כל החתיכה ודוב הפוסקים אין סוברים כן ולכן בריעבד כגון ששמו לתוך התבשיל או כיוצא בזה א"צ לשער ס' רק נגד מקום הנמילה כפי הדינים שנתבארו אבל לכתחלה כגון לאוכלן בחלב יש לאסור כולו ואין לשאול דאל"כ בחתכו בסכין של איסור ג"כ לא נאסרו כולו דהא וזה כריעבד ראין זה שאלה כלל דלא מתידינן בריעבד אלא לענין שלא יאסור דבר אחר ע"י איסורו כבולו כגון שנתגודו לתבשיל ואין בתבשיל ס' נגד כולו אבל לא לענין איסור עצמו [וכ"מ נש"ד סק"י מ"ג] :

ז וכמו שהדין בסכין שחתך בו בשר לענין לאכול בו חלב כמו כן הדין לענין סכין של איסור כשחתך בו צנן או שאר דבר חריף דנאסר ממנו כדי נמילה ואם חתכו דק דק צריך ששים נגד כולו אמנם לדין דקיי"ל חנ"ג בכל האיסורים [כמ"ש במ"י צ"ב] יש הפרש בין צנן שחתך בו בסכין של בשר לבין צנן שחתך בו בסכין של איסור דבשל בשר א"צ יותר מששים נגד הסכין ככל ענין כמ"ש וכשל איסור אם מקום הנמילה תוא יותר מכדי משך הסכין צריך דווקא ס' כנגד מקום

יא ודע דדבר חריף אינו מועיל רק כשיש בו דוחקא רכבינא

ואגמים ושוּפִין שקורין פּלוּימֵעִין וקורסין לא שייך לקרותם דבר חריף אם לא כשהעמידם בחומץ [עמ"ל סק"ט ומ"ט נסק"ח ז"ע דהוּ לַעֲנִין אִינוּן בְּנֵי יוֹמוֹ וְדוּקָן] וכן ירקות חמוצים כמו אונקרקע"ם וקרוי"ט ובוריקעס חמוצים וכן שארי מיני ירקות נראה בחוש שאין בהם חריפות כלל וכארש"ט שעושין ברוסיא סטובין עם סיס דהוה דבר חריף [פ"ו סס] וזו כשהוא מחומץ הרבה שא"א לשתותו חי בלי עירוב מים אבל סתם בארש"ט המורגל אינו דבר חריף [נס"י וסמ"ג סס] ועשב שקורין שצאווי"י ובאצווינ"א ג"כ אינו דבר חריף ודע דצנן אנו רגילין לפרשו מה שקורין רעמא"ך בלשוננו [וינלדתי שמעתי ממחמד הנדונים שנתן אחד קול נרעטי"ך שקליפתו לנכס ולאמר שאותו שקליפתו שמור כזו חריף ביותר וכחוש מעיד כן ואמר שרעטי"ך הנדונים בל"י ונככל כלס קליפתן שמורה ומרים כרנב ואפשר לסמוך ע"ז נמקום ספסד] :

יך וכתב רבינו הב"י דגנים מלוחים שוה להחך בו צנן עכ"ל ולפ"ז בהערינג' שלנו אם תהבו בסכין של איסור כדי נמילה ודאי אסור ולדעת רבינו הרמ"א יש לאכרו כולו לכתחלה אמנם הוא עצמו כתב בספרו ת"ח בשם א"ה דאם חתך דגים מלוחים בסכין של איסור א"צ רק גירדה ואם התכה קודם שנמלחו סגי בהרחה עכ"ל וצ"ע שלא הגיה כאן בש"ע וצ"ל דכאן מירי במלוחים ביותר דאו אנב חורפא דמלח ודוחקא דסכינא בלעי מפי [ס"ך סקט"ו] ואיך שהוא אין לאסור בהערינג' ושאר דגים מלוחים יותר סכרי נמילה אף שלא במקום הפ"מ וכן מחלב לבשר או להיפך אבל שריית מי הערינג' שקורין ליא"ק הם עזים ביותר ודינם כדבר חריף כשבשלוה וכ"ש הרומץ הוה דבר חריף ולמענעם הוה חריף וכן ויתים הכבושים הוה דבר חריף דהם חריפים כבצלים [או"ס סל"ח אות פ'] וכ"ש מי לימענעם ומי ויתים הכבושים הם חריפים הרבה וכל דבר חריף אם הוא יבש לגמרי שאין בו לחלוותי בצנן ובצלים מותרים אפילו השחתן בסכין של איסור [כ"מ סס] ויש מנמנמים כזה כמו שיתבאר בס"ד :

פז כתב רבינו הב"י סעיף ג' הבלין שנדוכו במדוכה של בשר בן יומו אסור לאכלם בחלב עכ"ל אבל באינו בן יומו אין איסור והוה כריעה ראשונה שבסעיף א' ואע"ג דבס"י ק"ג סתם כ"א והוה בשל איסור דלא שייך ג"מ בר ג"מ אבל בשל היתר ס"ל דלא מחמרינן תרי חומרי ג"מ בר ג"מ ואינו בן יומו [כדו"ס סק"ס ומתוך קושיה ספ"ו סק"י וס"ך סק"ס פ"ג סמ"ג] ומ"מ לדינא כתב רבינו הרמ"א גם בכאן ד"א אפילו אינו בן יומו וכן עיקר וכמ"ש בסעיף ד' ומדבריהם אלה משמע דגם כדבר יבש אסור דבר חריף שהרי תבלין הם יבשים וזו דלא כמ"ש בסעיף הקודם ויש מורין בן להלכה בדבר חריף שוה לח ליבש [פמ"ג סק"ז נס"מ מ"א] אמנם י"ל דמכאן אין תמיד חדא דבתישה גרעא מדוחקא דבניגא

רסכינא כמו צנן שחבכו בסכין או שרכוהו במדוכה דהו"ב דוחקא אותו שנתנהו בעריבה וחתכו אותו דק דק בסכין עץ שקורין האק מעסער או שגררוהו במגרת שקורין ריב איוון כמו ששישין בקרוי"ן והוא תמכא בלשון הגמ' וכן בבישול איסר דבר חריף שגם הבישול מפליט הרבה ומסילא דרבר חריף מפליט יותר ודווקא כשעיקר הבישול הוא דבר חריף אבל אם מעט חריף כהבישול כמו שנהנין פלפלין כתבשיל או כדנים לא נחשב ההבישול כדבר חריף וכבר בארנו זה בס"י צ"ה סעיף ט"ו ע"ש אבל דבר חריף בנתניה בעלמא כגון שחבכו צנן בסכין של היתר ונתנו הצנן לתוך כלי איסור צנן אינו כלום וכן כשנתנהו בכלי בשר מותר לאכלו בחלב רבל שאין כאן דוחקא או בישול שיון הן דברים החריפים ושאינם חריפים [וכ"כ ספ"ו סק"ד ועמ"ג סס] וכן דוחקא רסכינא בלא דבר חריף אינו כלום ודיון סכין כדיון שאר כלי שאם אינו בן יומו והוא נקי מיתר אפילו כשהוא רותח ככלי ראשון וב"ש דדוחקא רסכינא בצנן דלאו כלום הוא אם אינו דבר חריף ורמ"י דיני סכין יתבאר בס"י קכ"א בס"ד [ועס"ך סק"ו] :

יב ויש ששאלו דאיך אפשר לומר דבכל דבר חריף הוה אינו בן יומו כבן יומו כמו קורט של חלתית דא"כ איך אמרו חז"ל [סוף עכו"ס] לענין כלי מדין דלא אסרה תורה אלא קדירה בת יומא והא יש לחוש גם באינה בת יומא ששא בשלו בה דברים חריפים ויש שרצו לומר דבאמת כל עיקר דין דבר חריף אינו מן התורה אלא מדרבנן אבל לא משמע בן מבל הראשונים וגם אין סברא כלל כיון דנתן טעם בודאי איסורו מן התורה למאן דס"ל דכל נתינת טעם הוה דאורייתא כמו שיתבאר בס"י צ"ח שזו דעת רוב הפוסקים אמנם בכלי מדין אין חשש כלל בעת הריק דלא שביח שיבשלו כל המאכל כדברים חריפים ורק הדברים החריפים משימים במאכל וספני זה לא מקרי חריף כמ"ש בסעיף הקודם וכבר זה כתב הרשב"א ז"ל בתשו' [פ"י תל"ז] דיש כמה ספקות שבא לא בשלו בו היום כלל ואת"ל דבשלו ששא לא בשלו דברים האסורים ואת"ל שבשלו בו דברים האסורים ששא בשלו דברים הפוגמים כתבשיל ע"ש ועוד ששא לא בשלו בו דברים חריפים ומצ"ע זה ג"כ אנו מתירים סתם גלים של עכו"ם מפני שאינו בני יומן מסתמא ולא חיישינן לדברים חריפים [ועכר"ס סק"ג] :

יג הסכמת רוב הפוסקים דוה שאמרו חז"ל דמפני חריפות הצנן ביער הרבה כמו שנתבאר לאו דווקא צנן דה"ה שומין ובצלים ותמכא שקורין קרוי"ן הכל אלו אנו רואים בחוש שיש בהם חריפות יותר מן הצנן וכן כל כיוצא באלו הוה דבר חריף ופירות חמוצים משמע מדברי רבינו הב"י בסעיף ב' דהוה דבר חריף וצ"ל שהם חמוצים ביותר דסתם פירות חמוצים כתפוחים

נאסרים ואע"ג דאג"ג דאג"ג ס"ל חגי"ג בשארי איסורים וא"כ בל סה שחך נעשה נבלה מ"ס בכאן לא שייך זה מפני שעצם מעם האיסור כבר נתבטל לגמרי בחתיכות הראשונות ולכן כולם מותרים וכן כל כיוצא בזה ולא דמי למה שנתבאר בסעיף ח' בצננו שחתכו דק דק צריך ס' נגר כולו הרבא שאני כיון שזהו דרך מסתיר שעושים הרבה חביות וחוחכין אותן לאלפים כודאי נתבטל הטעם באלו הראשונים וגם ספק אם היה הסכין בן יומו ושמא קיי"ל דבאינו בן יומו אין אוסרים בחריף רק בחלחית ועוד כיון שזהו דרך מסתיר י"ל שיש להם סבינים מיוחדים לזה [פנ"ח ופ"ך סק"ג עגלהו חס ולפמ"ט דניי הרמ"ט נזירים נטעמן ופנ"ח סק"ז עגלהו ג"כ כן ולכן כל כיוצא באלו אין כלל חסש ודוק]:

יב וכתב רבינו הרמ"א בסעיף ד' דברמין זה דמי לימוניש שנתבאר לכן אוכלין בקצת מקומות הרוב שקורין קומפש"ט אע"ג דפרוס וחתך ויש מקומות שמחמירין בזה ואין לשנות המנהג אבל שאר דברים שאין חריפין כגון תפוחים או פירות יבשים [נז"ל] וכדומה נהגין בהן היתר כמו בלימוניש ואין להחמיר כלל עכ"ל ביאר דבריו דזה הרוב חוהבין אותו אחר שנתחמץ דאין זה ברוב שלנו שקורין קרוי"ט ובלשון רומיא קאפוסמ"א דזה המין חוחכין קודם החיסוץ ועוד דזה המין מוחוק הרבה בתולעים ואכור לאכול של עכו"ם מפני התולעים הרבים המצויים בהם ולכן אף שנהגו לאכול אנגערקעס ובוריקעס שלהם שאין בהם חשש איסור מפני שהבליים שמעמידים אותם הם בהם נקיים ואף שמעמידים את האונגערקעס בחסין סהם בליים אינם בני יומן ועוד שכתבשלים את המים בכלים נקיים שלא יקלפו מעם פגום מ"מ קרוי"ט אין אוכלין בשום מקום מפני התולעים אך זה המין כרוב הוא מין שאינו מוחוק בתולעים וחוחכין אהן אחר שנתחמצו ודינם כרין הלימוניש אך יש מקומות שמחמירין בכרוב וי"א דאלו מקומות מחמירין גם בלימוניש דחד טעמא הוא [פ"א סק"ג] וי"א דאינו בן דבלימוניש גם באלו המקומות נהגין היתר מפני שיש להם בליים מיוחדים על זה [ע"ך סק"ד] והבי משכע להדיא מלשונו שסיים שבשאר פירות נהגין היתר כמו בלימוניש"ש וכשמע להדיא דבלימוניש נהגין היתר בכל מקום:

כ דבר חריף כשמשימין אותו במים נתבטלה חריפותו כמו בס"ס מ"ט לענין ציר שנתבטל במים ע"ש וכ"כ המור בא"ח ס' תמ"ז לענין ויתם ע"ש וכן כשמסתקין הרבה חריף ברבש או בצוקער נתבטלה חריפותו ומטעם זה הוצו חכמי פראג במאכל של בצלים הרבה עם בשר שטמנו בשנת בקרדה של חלב שאינה בת יומא דמותר לפי שמבשלים הבצלים בע"ש מקודם במים ואח"כ משימין אותן בסיר הבשר ובטל חורפיהו [פנ"ח נ"ט] ומהו יש לדון לכל כיוצא בזה וכן יראה לי דדנים כשמבשלים בהרבה פלמלין והרבה בצלים

דמכניא דמתוך שכותשין הרבה פעמים מוציא הבלע וגם כהכרח לחיות קצת לחלוחית כמו שהחוש יעיד על זה משא"כ בסכין ועוד דכמוכה יש תרי חורפי חורפת התבלין וחורפת המרובה עצמה שמתוך שכותשין בה תדיר יש בה תרופות הרבה וזה לא שייך בסכין: **טז** והנה בסעיף ב' כתב רבינו הרמ"א דס"ס מותר לאכול מרקחות חריפים של עכו"ם כגון זנגביל וכיוצא בו דיש להם כלים מיוחדים לכך או תולשין אותו עכ"ל אבל ברא"ה היה אמור אף אם הבלי אינה בת יומא וגם מזה אין להוכיח דס"ל דרבר חריף אוסר גם ביבש דאפשר כוונתו על זנגבילא רפיכתא דיש בו לחלוחית או אפילו אם מיירי בזנגבילא יבשהא י"ל דרדכין שכותשין אותן במרובה וכבר בארנו דמרובה שאני אמנם יש פוסקים אחר' לזנגבילא לא היה דבר חריף כלל [פ"ח סק"ח] ויש לסמוך עליהם בשעת הרחק ובלשונו קורין לזנגבילא אינגער וכן מותר לקנות בשמים שנדוכו בכלים שלהם מפני שהכלים מיוחדין לכך ואין משתמשין בהן תשמיש אחר ולכן אפילו הם חריפין הרבה מותר [נז"ל] סק"ז נספ' נ"ט] וכן מותר לאכול הפירות שפוטגנין ברבש או בצוקער שעל זה יש כלים מיוחדים וכן הפנהג לאכול הקאנפערטורין המובאים ממרחק וכן כל מיני פירות קאנדישערסקי המטוגנים מותר כמעט זה: **יז** כל זה שאמרו הוא בהצננו עצמו והשומין והבצלים עצמן וכן כולם אבל אם חתך הירק שעליהם אין לחוש דבריק שלהן אין חריפות כלל וכן אם יש ספק אם נחתך הצננו בסכין של איסור אוליגן לקולא וכן בבולם ולכן קונין הצנטוט שיש בהן התוכות לצד זנבותיהן כי תלינו שנעשה בברא וחצינא ועוד יש ספיקות הרבה בזה דשמא הסכין לא היה בן יומו ואולי קיי"ל כדעיה דס"ל דלבר חלחית אין האיסור בדבר חריף רק בבן יומו ואם ידוע שהסכין היה בן יומו י"א דאסור דשמא נתחבו בהסכין והזה ספיקא דאורייתא [ע"ך סק"ג] ויש מתירין גם בכה"ג משום דיש להצננו חוקת היתר [פלמי סק"ח] ואין זה חוקה גבורה כמובן אלא רי"ל דהוה ס"ס שמא לא נתחבו בסכין זה ואת"ל נתחבו שמא חתך בו מקודם לפת ומבטל מעם הצננו כמו שיתבאר ולכן יש להקל בכל גונוי כל זמן שאינו ידוע לנו שנתחך בסכין איסור בן יומו וכמקום שאין נמצא לקנות רק החוחכין בסכין בן יומו יש להחזיר לקנות ולחתך מרם כדי נפילה דבכה"ג יש לסמוך על דיעה זו שאיט אוסר בטלו שיה' דעת רוב הפוסקים כמ"ש בסעיף ה':

יח מי לימוניש שמביאים העכו"ם שחוחכים הלימוניש ומוציאין ממנו הקוהא וקורין לימוניש ואפ"י [פ"א סק"ט] וכן חתיכות דג מליח שמביאים בחביות למי שמוכר דודו חריף מ"ס מותרים מפני שמביאים הרבה ביחד ואף אם נאסרו מקצתן שנתחבו ראשונה עם סכין של איסור נתבטלו באחרים החוחכים אח"כ שאינן

[רס"ו ק"ג]. לפי שמעם הלפת משונה ומבטל מעם הנפלט מהסכין ודווקא לפת שטעמו משונה אבל ירק או לחם ושאר דברים אין מבטלין המעם ואפילו בלפת אין להחיר לחתוך הצנן רק מעם אחת אבל לא הרבה פעמים אם לא שחתך כל פעם לפת בין חתיכת צנן לצנן וכן הדיון הזה בסכין של איסור ומ"מ לעשות כן בלפתלה לחתוך בו לפת כדי לחתוך בו אח"כ צנן ולהחירו עי"ו אסור [ט"ז סק"ג] ואם חתך דגים בשבין של עב"ם אף שיש בו לחות מ"מ כיון דגרייה וקליפה א"כ בדגים ולכן הורה גדול אחר להדחיו ולשפשו יפה יפה [ט"ז] ואפילו בסכין בן יומו יש להחיר בזה [ס"ט ע"ח] ודע שיש מי שאומר דבסכין של איסור לא מהני חתיכת לפת לחתוך בו צנן אח"כ [פ"ט סק"ג] ולא ידעתי מנין לנו לחלק כיון שהמעם מפני שמבטל השמנונית א"כ מה לי שמנונית בשר או שמנונית איסור ובוודאי הדיון בן הוא דלכתהלה אסור לחתוך בסכין של איסור אבל לדיון זה אינו נוגע כלל [כ"ט כ"ח טולטט שנחתך כסכין אין הש"ס נזכר] :

בצלים מ"מ ריבוי המים והדגים בעצמם מחלישים כח החריפות וכן הערינג גם למי שאובר שהם כדבר חריף ומבטלים אותם בחוסין ודבש הרבש ממתיק חריפות החוסין וההערינג ואין דינם כדבר חריף וכן צנן ובצלים כשמישין בהם שכן או שומן במלה חריפות [ורמיה לזו מ"ט א"ח ס" כ"א פ"ט כ"ט וינ"א וד"ק] :
כא חתך קשוואין בסכין של חלב מותר לאכלם בבשר בגרייה בעלמא והוא פחות מקליפה וקליפה צריך עכ"פ קרום דק שינטל בבת אחת אבל גרייה הוא פחות מזה דבאסת די בהרחה בלבד ורק שפני לחותם אין ההרחה סועיל בהם וצריך גרייה וכן להיפך כשחתכן בסכין של בשר מותר לאכלן בחלב עי"ו גרייה ובקשוואין נכלל כל מיני ירקות שלנו כשאננם מחומצין כאונערקעס ובוריקעס וקרייט וקירבעס וכיוצא בהם ואם חתך בו לפת כמו ריב"ן מער"ן ברוסק"א א"צ אפילו גרייה ודי בהרחה בעלמא מפני שאין בהן לחות הרבה ולא עוד אלא אפילו כשחתך צנן אחר הלפת מותר הצנן עי"ו הרחה כמו הלפת דכך קבלו ח"ל דהלפת מבטל מעם השמנונית מהסכין

סימן צו שלא ללוש עיסה בחלב. ובו י"ג סעיפים :

העיסה בשר הלא ניכרת היא ולא יבוא לאכלה בחלב ומותר לעשות כן אמנם ללוש אותה בשימן אווה וודאי דאסור אא"כ יש הרבה שומן שניכר לכל שהיא של שוכן אבל במעט שומן אסור [פ"ט סק"א] ואין להחיר מעט דבשר עוף הוא ררבנן כיון דמעט הגורה מפני שקרוב למצות מה לי דאורייתא או דרבנן [ס"ט] ועוד דהא עיקר הגזירה הוא רק באיסור דרבנן שהרי אף אם יאכל הפת הנלוש בחלב עם בשר הרי אין זה דרך בישול וא"כ מה לי דרבנן או דרבנן אך בזה אפשר לומר שחששו פן יתן הפת בקדרה של בשר ויהא ודאי דרך בישול ומ"מ לדינא אין חילוק וכמ"ש [ודע דלג ליכור זה הוא דווקא כש"ן ס' דהסת נגד הסוגן דכשי"ס מותר] :

ד' איתא בגמ' שם דאי עבדינהו כעין תורא שפיר דמי ללושה בחלב ופירש"י שאפה מעט פת כעין של שור שיאכלנו מיד ולא ישרנו הרבה מותר דבזמן מיעט לא חיישינן שיבשלו לאכלו בבשר וכמה הוא דבר מעט כדי אכילת יום אחד [כ"י ומ"ד] ולפ"ו אם בני ביתו מרובים יכיל ללוש בחלב מה שהוא ובני ביתו צריכים לאכילת יום אחר שהוא מעל"ע [כ"מ כ"כ מ"ט נ"ט נ"ט ד' נהמ"ט שטויס לנ"ח ע"ט] :

ה' אבל הרמב"ם בפ"ט כתב וז"ל ואם שינה בצורת הפת עד שתהא ניכרת שלא יאכל בה בשר ה"ו מותר וכ"כ הרשב"א וז"ל ונראה שהם מפרשים מה שאמרו חז"ל כעין תורא לשון ראש תור שכלאים שניכר בזה **חמור**

א אסרו חז"ל ללוש עיסה בחלב [פסחים ל"ג] בלא היכר כדי שלא יבוא לאכלה עם בשר דמתוך שהפת הוא עיקר האכילה רבין אכילה בשר ובין אכילה חלב אינו נאכל בלא פת חששו שלא יבא לאכלה עם בשר ונדרו בזה גדר גדול עד שאמרו שאם אפו פת זה שנלוש בחלב אסור לאוכלה כלל אפילו לבדו ואפילו עם חלב גזירה שמא יאכלנה עם בשר דמתוך שזה מצוי מאד אם לא נדרו זה בגדר גדול לא היה מתקיים :

ב ולכן אין לשאול למה פסקנו כפי הקודם בצנן שחתכו בסכין של בשר שאסור לאכלו בחלב וכן בתבלין שנרכו במדוכה של בשר שאסור לאכלן בחלב ובבשר מותר ולא גזרינן שמא יבא לאכלם בחלב דפת שאני דעל הלחם יהיה האדם אבל בשארי דברים לא גזרינן ויש מי שאומר המעם במדוכה מפני שהיא מיוחדת לבשר ולא אהא למיטעי אבל מדוכה שדכין בה תבלין ומשתמשין טהון בין לבשר בין לחלב שהמדוכה אינה לא של בשר ולא של חלב ואירע שדכו שם שום עב שומן אווה אסור להשתמש עוד באותה מדוכה אפילו בשל בשר גזירה שמא ישתמש בה בשל חלב ומחוייב להעילה ולהשיבה לקדמותה [ט"ו סק"א] וחלקו עליו כל הגדולים דחז"ל לא גזרו רק על הלחם לבדו [פ"ח ומ"ג ומ"ד] וכן עיקר :

ג הרב פשוט דכשם שאסור ללוש בחלב כמו בן אסור ללוש בבשר אלא דבבשר לא שייך זה דאם ימלאו

המנה אחרת ולא אהו למיטעי לאכלן בבשר ואולי
 דמפני זה המנהג בכל הפצות ישראל כשאופין בחמאה
 וחלב ונקרא פומער קוכין עושים אותם בציוור אחר מפת
 סתם שפעקטים העישה וניכר לכל ומנהג ישראל תורה
 היא וחרשים מקרוב באו שאין עושין כן ויש לגעור
 בהן אא"כ ממולאים בגבינה רבוה לא אהו למיטעי
 לאוכלן עם בשר או שיש בהן הרבה חמאה שניכר
 שהיא של חלב :

וְהנה בומנינו זה עושים האופים פת צנומה שקורין
 סוחארקעס ויש מהם של חלב וקורין זה מילכיק"א
 סוחארקעס ואין הפרש בחמתנות בינם לבין שאינם לא
 של בשר ולא של חלב ולכאורה אמורים באבילה
 ושאלתי לאופים בני תורה ואברו לי שאלו של חלב
 ניכרים הרבה ככמראהם כפני שויבנם שאינם דומין כלל
 לאחרים ועוד אפשר לומר משום דעל יוהר סיום אחר
 אין לוקחין ובוטן מועט לא חיישינן כמ"ש במעיקר ד'
 [דק"י"ל להקל כס"פ"י וכסרמנ"ס כמ"ס כנ"ש ע"ג] :

וְהגאון מהר"ם ז"ל נשאל על מיני גלוסקאות שהיו
 אופין בשומן האליה ונסכרים כך בחנות [מס' מנדי"ט
 ס"ח] והשיב דלכני העיר אין חשש ברבר דכיון שנהנו
 כך ונהפרסם הרבר לא יבוא לאכלם בחלב ואע"פ
 שנתחלה ההנהגה היה כאיסור מ"מ עתה שכבר
 נהפרסם אין איסור ולא גרע זה משינוי רמורה ורק
 יש לחוש לעוברים ושבים מעיר אחרת שקונים ויאכלום
 בחלב ופשיטא שיש לנו לחוש גם לאורחים להרים
 מכשול מלפניהם ומ"מ אם אין משימים שומן אליה
 אלא דבר מועט באופן שיש ס' מהקמת נגד השומן
 אין חשש ברבר ע"ש עוד כתב דגלוסקאות הנקראים
 אהש"ו אף שיש בהם שומן כדי נתינת מעט מותר
 שממולאים מיני מתיקה ואין דרך לאוכלם בחלב ע"ש
 [והניחו הפ"ח סק"ג] :

ח מדבריו יש ללמוד דרבר שנהפרסם שוהו של חלב
 או של בשר אין חשש ולפ"ו גם כבאכלי חלב
 שלנו שעושים האופים כיון שנהפרסם לכל העולם שוהו
 מאכלי חלב מותר לקנותם ולאכלם אם נאפים אפילו
 בלא שינוי וא"כ גם בסוחארקעס שכתבנו במעיקר ו' אם
 נהפרסם לכולם שוהו מחלב אין איסור ברבר וגם ברבר
 שאין דרך לאוכלם בחלב מותר לעשות בשומן וכן
 להיפוך וצ"ע לדינא ויש להחיישב בזה [נפ"ח נכ"ס ז'
 מחקר צנחן חלב לחוד יין ולממ"ש דקק נסת גורו אין זה שאלה
 כלל ועממ"ג מחקר בלש כפונג אם עותר ואין כלן ספק ללא
 חילוקי חול' בזה ובכל חופן חסיד וכן מסיק הוא ז"ל ולא נהטרני
 ככר זה בככרוה נראה ליש להחיר כלן יבש ניכס ולא שייך כלן
 חל"ל ואין חסורו מחמת עמלו ולא נפל הפת האסור לירקות
 עמ"ס הח"ד סק"ב דל"ג ע"ג ועמ"ס נפ"י ס"ו סט"ף] :

ב אם זב שומן של בשר או חלב תחת הפת בתנור
 פסקו הגדולים שיהלכו הפת לבע"ב באופן שיתאכל
 בו ביום [פלתו סק"ג] ויש שהתירו ע"י עשיית סימן

בכל ככר קגין אם זב חלב לשום מעט נבניה על כל
 ככר נבויא ואם זב שומן בשר לשום בשר בכל ככר
 [מח"ס] ולע"ד נראה דאין להחמיר כלל בזה דכיון דהו
 גזירת חכמים לא גזרו רק על העושה פת באופן זה
 בין שעשה בשוגג ובין שעשה במודר ס"ס הרי נאפה הפת
 שלא כתקון חכמים אבל במקרה שאירע והפת נאפה
 כרין נמור מנין לנו לאסור ומ"מ כיון שכך הוה ברורות
 שלפנינו קשה לעבור על דבריהם מיהו עכ"פ אין להחמיר
 בזה הרבה [ולינו זומה של כמ"ס כמ"ס נספיק י"ב] :
 י ע"פ החירד שנהבאר דבפת מועט שרי כתב רבינו
 הרמ"א דלכן נהגין ללוש פת עם חלב בחג השבועות
 גם בשומן לכבוד שבת בי כל זה מיחשב כדבר מיעט
 גם כי צורתן משונה משאר פת וכ"ש פלארין או
 פשמיר"א דמורהרין ואין לאפות שום פת עם פלארין או
 פשמיר"א בתנור דחיישינן שמא יזוב מן השומן אל הפת
 ואם זב התירו דינו כאלו גלוש עמו ונהגין לשום
 דמפילה בפי התנור ואפילו הוא במחבת נהגין להחמיר
 לכתחלה עכ"ל :

יא וזה שכתב שאין לאפות פת עם פלארין או פשמירא
 זהו כשפלארין או הפשמירא אינו במחבת אלא
 נאפה על קרקעיתו של התנור וכוה וזה ודאי כלישה
 לכתחלה ואפילו כשהם רחוקים זה מזה והתנור רחב
 אסור לכתחלה [ע"ף סק"ג] ומ"מ כשלא ראינו שזב בהנור
 לא מחוקקין אסירא אבל כשראינו שזב מהוין לפשמירא
 יש לאסור אף כשלא ראינו שזב תחת הפת עצמו דהוה
 ספק אחד שמא זב תחת הפת ושמא לא זב וכנספק
 אחד יש לאסור ועוד דהוה ס"ס לאיסור שמא זב תחת
 הפת ואח"ל שלא זב שמא כפעפע השומן בכל התנור
 [פ"ט ויו"ק] וזה שכתב שנהגו לשום המפילה בפי
 התנור כוונתו לפשמירא כלומר שאין שום הפשמירא
 בתוך התנור אלא בפי התנור דמשם אין הריח נכנס
 כל כך וגם אין חשש שיוזב תחת הפת ואח"כ כתב
 דאפילו כשהפשמירא הוא בכלי כמו במחבת וכיוצא
 בזה נהגין להחמיר לכתחלה משום חשש זיבה ומשום
 חשש ריח ועיקר דינא דריחא יתבאר בס"י ק"ח בס"ד
 ועתה אין מדקדקין בכך כי אצלנו הפשמירא בכלי וגם
 היא מכוסה בכלי ולכן אין שום חשש בזה כמו שיתבאר
 שם [ג"ל דביבת הל"ג חת"ס ס"י להחיר ע"י נפילת מקום
 אכל באומן הין לחמיר דהפעטש ככולו כמ"ס נפ"י ק"ה א"ל
 חל"ג אינו עמן כמ"ס נפ"י] :

יב וכן אסרו חכמים לכוה את התנור באליה ואסור
 לאפיה שם פת ואם אפאו דינו כעיסה שנלושה
 בחלב ואין סובבין על קינות שא"א להתקנת
 יפה ולכן אין אופין פת עד שייסקנו מכפנים עד
 שיהלכן שיהא צנוניה נתוין כמנו ואפילו אם התנור
 הוא של כוביא כלומר כלי הרס שמסיקין התתיו ואופין
 עליו עונות אין לו היתר ע"י היסק כבחתיף וכן אם פתח
 בחמאה וכלל גרול הוא התנור של תרם העשוי ע"י
 נורבים

א"כ אסור גם עם בשר כמו פה שנלוש בחלב ראינו זה שאלה דבאמת מעיקר הדין היה כותר לאכלו גם בחלב שהרי לקמן בסו' ק"ח בבשר שחומה שצלאו עם בשר נבלה אין אסורין הבשר דקיי"ל ריחא לאו מילתא היא אלא טעום דככאן אפשר לאכלו בלא חלב והיה כלבתחכה [ט"ז סק"ד] ועיקרי דינים אלו יתבאר שם ודע דלענין בשר עם דגים מחשש סכנה לא אידיגון בסו' זה וכן בסו' צ"ה במה שנתבאר שם בדגים שנתבשלו בקדרה של בשר ולא מייריגון בשם בענין ככנת בשר בדגים ודינים אלו יתבאר בסו' קמ"ז בס"ד *

רובדים א"א להתקנה יפה [וכל זה כטעמן הטומן טעם כהלכה דנלא נתינת טעם לין חשש כדמוכח מרש"י פסחים ל' ט"ט]:

יג כתב רבינו הב"י בסעיף ג' פה שאפאו עם הצלי ודגים שצלאן בתנור אחד עם הבשר אסור לאכלם בחלב וה"מ בתנור קמין אבל בתנור גדול המחזיק י"ב עשרונים ופיו פתוח כותר ואם הצלי מכוסה וכן פשטידא שמכוסה הנקב שבו כותר אפילו בתנור צר עכ"ל וי"ב עשרונים הם י"ב שיעורי חלה ולפי מה שאנו מחשבים שלשה קווארם לשיעור חלה צריכה התנור להחזיק ל"ז לוג קמח ואין לשאול כיון דהפת אסור לאכלו בחלב

סליק הלכות בשר בחלב בס"ד

סימן צח דיני איסור שנתערב בהיתר ואופן ביטולו. ובו פ"ד סעיפים:

א איפסקא הלכתא בגמ' [ספחים מ"ד.] דבכל התורה כולה אין היתר מצטרף לאיסור לבד בקדשים וניזיר אבל מעם כעיקר והיינו לעשות מעמו של איסור כעיקרו של איסור אמרינן בכל התורה כולה ויש בזה פלוגתא דרבנותא אם זהו מן התורה או מדרבנן כמו שיתבאר בס"ד וג"מ לענין ספק דאם הוא דאורייתא אולינן במפיקא להחמיר ואם הוא מדרבנן הולכין להקל כמו שיתבאר ויש לנו לבאר מהו היתר מצטרף לאיסור ומדו מעם כעיקר:

ב היתר מצטרף לאיסור כגון שאכל חצי זית בשר וחצי זית חלב ביחד ולא בלעו זה מזה אין ההיתר משלים להאיסור שנחשבינהו כאלו אבל כזית כולו של חלב ורק באיסורי ניזיר הדין כן שאם אכל חצי זית לחם וחצי זית ענבים בבת אחת לוקח עליו וכן בקדשים דבשם ריבתה התורה אבל לא בכל האיסורים ומעם כעיקר מקרי שנתפשט מעם האיסור בכל ההיתר כמו שיתבאר ואינם ענין ול"ו דיכול להיות דמאן דאית ליה היתר מצטרף לאיסור לית ליה מעם כעיקר ההיתר מצטרף לאיסור חמירא ליה מפני שיש מעם עכ"פ ממשו של איסור אף שאין בו כזית שלם ההיתר מצטרף משא"כ במעם כעיקר אין מעם ממשו של איסור כלל וכן יכול להיות דמאן דאית ליה מעם כעיקר לית ליה היתר מצטרף לאיסור ומעם כעיקר חמירא ליה מפני שפעם האיסור מתפשט בכל הכזית משא"כ בהיתר מצטרף לאיסור [רש"י חולין ז': טז: טזס כרמנן ז'] מיהו לדינא קי"ל כמ"ש דבכל האיסורים אמרינן מעם כעיקר ולא היתר מצטרף לאיסור ובגויר וקדשים איתא לתרווייהו: **ג** לפי מה שנתבאר אין לשאול להסוברים דמעם כעיקר הוא מדרבנן מה ראו חכמים להחמיר במעם כעיקר ולא בהיתר מצטרף לאיסור די"ל דחמירי להו מעם כעיקר מהיתר מצטרף לאיסור מפני הפעם שכתבנו אמנם גם בלא זה אין זה שאלה כלל דבהיתר מצטרף לאיסור כיון שיש חצי שיעור איסור בעין לא הוצרכו לחומרת חכמים דחצי שיעור איסור מן התורה משא"כ במעם כעיקר דמן התורה אין כאן איסור כלל כיון דליתא לאיסורא בעיניה לכן החמירו בו חכמים ועוד דבמעם כעיקר מצונו שנים התורה החמירה בו בגיעולי כלי מדין כמו שיתבאר בס"ד ולכן החמירו חכמים בכל האיסורים:

ד במעם כעיקר יש תרי גוויי האחד שלא נבלע בהיתר מהאיסור רק הפעם בלבד בלא שום ממשות איסור כמבואר בגמ' שם לגבי ניזיר ששרה ענבים במים ובלעו המים מעם מהענבים וכה"ג בשאר איסורים כגון ששרה או בישל בשר טרפה במים שבלעו המים מעם הבשר והשני שמשו של איסור נבלע בהיתר אך אינו ניכר בפ"ע כגון בשר טרפה שמן

שנבלע בבשר כשרה דהגם שמשו של השומן נכנס בהבשר מ"מ סוף סוף אינו ניכר בפ"ע ומקרי מעמו ולא ממשו ובגויר בבה"ג ששרה פרו בין ונבלע בהפת ממשו של היין ומ"מ אין זה רק מעמו ולא ממשו וכן פירש"י להריא בפ' השוכר את הפועל [סו:]: על מה דאמרינן שם מעמו ולא ממשו כגון חלב שנפל לקדירה של בשר או חלב שנפל נימוח שאין ממשו בעין עכ"ל: **ה** וראיה לדבר זה דגם כשנבלע ממשו של איסור לא מקרי רק מעם ממה שאמרו בחולין [קמ:]: לגבי בשר דהוה מעמו ולא ממשו ובשר שנפל לחלב הוה כשאין שם ששים נאסרו שניהם ובהחלב אין כאן רק מעם הבשר אבל בהבשר יש עצמיותו של חלב אלא שאינו ניכר וכל קרי ליה מעמו ולא ממשו ועכ"ל: **ו** דבב"ח לא דמי לכל האיסורים דהא אפילו מאן דס"ל רבכל האיסורים מעם כעיקר מדרבנן מ"מ בבב"ח ודאי היא מן התורה שהרי זהו עיקר איסור בב"ח דדרך ביטול אסרה תורה [מו"ט סס] מיהו עכ"פ לענין שם מעם כעיקר היו ראייה ברורה דגם שנבלע גוף האיסור לא מקרי רק מעמו ולא ממשו וזהו דעת רוב הפוסקים: **ז** ומ"מ יש מרבנותי דס"ל דאם האיסור נבלע בהיתר לא מקרי מעם כעיקר אלא ממשו של איסור ובבב"ח לא חשבינן מעמו ולא ממשו רק לגבי החלב ולא לגבי הבשר [רש"י סס] ודעת הרמב"ם כרש"י כמו שיתבאר אך יש מהראשונים שכתבו דרש"י כל שנימוח גוף האיסור בתוך ההיתר ואינו ניכר אפילו הוא כל כך הרבה עד שיש מהאיסור כזית בכדי אכילת פרס נ"כ לא מקרי רק מעמו ולא ממשו [מרדכי ר"ס השוכר ונאמתי רס"ז ממאכ"א וכ"כ הלח"מ סס וז"ל מהב"ח] ואין כן דעת הרמב"ם ורוב הפוסקים כמו שנבאר בס"ד:

ח דעת רש"י דמעם כעיקר אין איסורו מן התורה אלא מדרבנן וזהו שאמרו חז"ל [סס] כל שטעמו ולא ממשו אין לוקוין עליו ואע"ג דילפינן מקראי בפסחים שם ממשרת על מעם כעיקר ס"ל לאמוראי בתראי דאסמכתא בעלפא הוא משום דילפינן לה מגויר ומגיעולי מדין והוה להו שני כתובין הבאין כאחד ואין מלמדין [רש"י חולין ז': טז:] דמן התורה כל איסור בפל ברוב היתר דכתובי אחרי רבים להטות ואפילו מין בשאינו מינו דגותן מעם לית לן בה ואדרבה לרש"י מין במינו חמור יותר כמו שיתבאר ורק רבנן אמרו בנתינת מעם במין בשאינו מינו ושיעורו עד ששים ולפ"ו איסור שנפל לתוך היתר מין בשאינו מינו ונשפך באופן שא"א לידע אם היה ששים אם לאו הולכין להקל כדן כל ספק דרבנן:

ט וגם דעת הרמב"ם ברפמ"ו ממאכ"א כן הוא שכתב חז"ל דבר אסור שנתערב ברב מותר מין בשאינו מינו בגותן מעם ומין במינו וכו' ובפל ברוב כיצד חלב הכליות

הכליות שנפל לתוך הגריסין וניסוח הכל טועמין את הגריסין אם לא נמצא בהם טעם חלב הרי אלו מותרין ואם נמצא בהם טעם חלב והיה בהן ממשו הרי אלו אסורין מן התורה נמצא בהם טעמו ולא היה בהם ממשו הרי אלו אסורין מדברי סופרים כיצד הוא ממשו כגון שהיה מן החלב כוית בכל ג' ביצים מן התערוכות אם אכל מן הגריסין כג' ביצים היאיל ויש בהן כוית מן החלב לוקה שהרי טעם האיסור וממשו קיים אבל פחות מג' ביצים טמין אותו מכת מדרות מדבריהם וכן אם לא היה בתערוכות כוית בכל ג' ביצים אע"פ שיש בהם טעם חלב ואבל כל הקדרה אינו לוקה אלא מכת מדרות עכ"ל ואיהו ס"ל דכוית בכא"פ הוא כג' ביצים ורש"י ותוס' ס"ל בר' ביצים וכן הוא דעת הרא"ש והטור בס"י זה ע"ש :

מ ולמדנו מדבריו דס"ל טעם כעיקר הוא דרבנן וכל שניסוח האסור היה רק טעם אך כשיש כוית בכא"פ מקרי ממשו של איסור ויראה לי דזה שכתב כשאכל פחות מג' ביצים מבין אותו מכת מדרות מדבריהם אין כוונתו דאין כאן איסור תורה שהרי לדעתו כשיש כוית בכא"פ מקרי ממשו של איסור וא"כ אף כשאכל פחות מכשיעור אסור מן התורה כדון חצי שיעור ולוקין מדרבנן כמ"ש בפ"ד והבאנו זה בס"י פ"ה ע"ש אבל כשלא היה בתערוכות כוית בכא"פ אין כאן איסור תורה כלל דהוה טעמו ולא ממשו והרמב"ם השוים רק לענין מכת מדרות אבל בעצם איסורם אינם דומים זל"ז ונמצא לפ"ו דהרמב"ם ס"ל כרש"י בעיקר דין דטעם בעיקר דאינו אלא מדרבנן אבל בכוית בכא"פ חולק עליו [וזה שכתב כמ"ס דס"ל כנש"י כינתו על פיקר דכתיב ומחירן קיטת סלח"מ ע"ש] :

י ורע שיש בזה שאלה גדולה דאין אפשר לומר דטעם בעיקר לאו דאורייתא והא התורה צותה להגעיל כלי מדין מפני בליעת איסורים ומה שייך על זה לומר דאין מלמדין דזה שייך על לימוד אחר אבל על אותו לימוד הרי בע"כ לימדתי התורה שהטעם אוסר והשיב הרמב"ן ז"ל דהתורה עשתה מעלה בכלים שבלעו איסור שהאסר הכלי ותיאסר פליטתו כי היכי שעשתה מעלה בכלי עכו"ם דליבעי טבילה כמו כן עשתה מעלה בכלי איסור דליבעי הנעלה [רמ"א נמח"ז נית ד' שער ט'] ולפ"ו חסור יותר האיסור הבלוע בבלי מבלוע במאכל היתר אבל אין לתרץ דהגעלת כלי מדין היה משום בליעת בשר בחלב דבכב"ח ודאי טעם בעיקר דאורייתא כמ"ש דא"א לומר כן דכבר כתב הרמב"ם כמ"ס ממאכ"א דין ו' דאין איסור בכב"ח חל לענין אכילה על נבלה לפי שאין איסור חל על איסור ובארנותו בס"י פ"ו סעיף י"ב ובמדון שחיטתם נבלה ואין איסור בכב"ח חל עליהו :

יא אבל דעת רבותינו בעלי התוס' והרשב"א והרא"ש והטור דטעם בעיקר דאורייתא דבכל הש"ס מוכח

דילפינן מקראי ואין זה אסמכתא בעלמא וראיה גדולה מבלי מדין שהתורה אסרה טעם בעיקר רבין שנתן האיסור טעם בהיתר נהפך ההיתר להיות כולו איסור ולוקין על כל כוית שבו [רמ"א פנה"ג ס"א נפש ר"ח] וזה שאמרו בטעמו ולא ממשו שאין לוקין עליו זהו במין במינו [ע"ש] אמנם כמה מרבותינו כתבו [ע"ש ונתוס'] דגם בשאינו מינו כל שאין מהאיסור כוית בכא"פ מההיתר אף שהוא איסור דאורייתא מ"מ אין לוקין עליו משום דאין על זה לאו מפורש ורק ילפינן לה מנייר או מבלי מדין ואין זה רק איסור עשה ועל זה אמרו טעמו ולא ממשו אין לוקין עליו [ע"ש] וטעמו וממשו דלוקין עליו זהו כשיש כוית בכא"פ ואו לוקין על כל כוית שבו וכמ"ש הטור וה"ל ושלם במינו אסור מן התורה עד ס' אלא שאין לוקין עליו עד שיהא בו כל כך מן האיסור עד שיהא בהך כל ד' ביצים מההיתר כוית מן האיסור ואו חייב על כל כוית וכות במינו עכ"ל משום דההיתר נהפך להיות כולו איסור : **יב** וזהו שלא כדעת הרמב"ם שהבאנו בסעי' ח' דאע"ג דבענין כוית בכא"פ ס"ל בהטור והפוסקים שהבאנו מ"מ הרי כתב מפורש שאינו חייב מלקות רק באוכל ג' ביצים ואינהו ס"ל דעל כל כוית חייב מלקות דהרמב"ם לא ס"ל דההיתר נהפך להיות איסור ולכן צריך שיאכל כל הפרס בכדי שיהיה בו כוית מן האיסור ואינהו ס"ל דכל ההיתר נהפך להיות כולו איסור ולכן בכל כוית ממנו חייב ואין זה מגדר היתר מצטרף לאיסור כיון שבכל ההיתר יש טעמו של איסור והוה עיקר ההפרש שביניהם כמ"ש בסעי' ב' ויש מי שרחה דרבי הרא"ש והטור שמהייבם על כל כוית דא"כ הוה יותר מצטרף לאיסור ואין זה דיוחי בכל טעם שכתבנו [ע"ש פנה"ג ס"ס מ"ו] ובסעיף י"ז יהיבאר עוד בזה ע"ש :

יג שנו חכמים בפ"ג דחלה העושה עיסה מן החטים ומן האורז אם יש בו טעם דגן חייב בחלה ואדם יוצא בו י"ח בפסח ואפילו אם האורז רוב והחטים מיעוט [נחמ"ס עמ"י] והנה למאן דס"ל טעם בעיקר דאורייתא וחיבין על כל כוית שבו א"ש אבל למאן דס"ל טעם בעיקר דרבנן צ"ל דהכא לאו טעם הוא אלא ממשו ואע"פ שפרשנו דכל היכא שאין האיסור ניכר בפ"ע מקרי טעמו ולא ממשו והכא כיון שעשה עיסה הרי נבללו ביחד ואין החטים נכרים בפ"ע דאף שהעיסה נתרבה ע"י החטים הא בשומן שנבלע בהיתר ג"כ הרוטב נתרבה ע"י ועכ"ל חשבונן לה טעם ולא עיקר וה"נ כן הוא [רמ"א ע"ש] ומ"מ לא דמי דחתם כממשות השומן שהיה כבר ניסוח ונתבטל אבל הכא התערוכת היא טעם כבראשונה אלא שגשגנה מעט בענינו דמתחלה היה קמח ועכשיו עיסה סוף סוף ממשו לא נשתנה ממה שהיה בתחלה והוה טעמו וממשו [ע"ש ע"ש] וזה שיוצא בכוית מהעיסה ודאי דכן הוא רבין דהטעם נתפשט בכל העיסה ולמאן דס"ל טעם בעיקר

ר' ועירא כל נותן מעט אין לוקין עליהם עד שיטעום מעט ממשו של איסור ונויר אפילו לא מעט ממשו של איסור אמר ר' בא בר שמל כל נותני מעט אין איסור והיתר מצטרפין והנויר איסור והיתר מצטרפין מתניתא מסייע לדין וכו' מתניתא מסייע לר' ועירא כוית יין שנפל לקדרה ואכל ממנה כוית פמור עד שיאכל כולה על דעתיה דר' בא בר שמל מכיון שאכל ממנה כוית יהא חייב עכ"ל הרי להרוא דרק משיש היתר מצטרף לאיסור חייב על כל כוית ממנה אבל משיש מעט כעיקר אינו חייב עד שיאכל כוית מהאיסור ויא אמרין דההיור נהפך כולו לאיסור וההו כמיטם כעיקר בנויר וממילא דה"ה ככוית בכא"פ בכל האיסורים דמאי שנת ועוד שהרי הרא"ש כתב ב' על מעט כעיקר ע"ש [וכי ר"י נכסמים מד' ד"ה ומכני וכו' ט"ס אל פ"ס ממנו שיטור ד' כ"ט וכו' עכ"ל ט"ס] :

יך זה ששיערו חכמים בכניסול איסורים בששים אינו מפורש בתורה אלא שבך שיערו חז"ל דאפילו איסור חרף כמי בצל וצנון בכך הוא נותן מעט ולא יותר ולכן אף שודאי יש שגם בפחות מזה אין נותנין מעט לא פלוג חכמים ונורו ואמרו כל איסורי תורה בששים ובצאו לזה סמך מן המקרא מורוע בשלה המורס מאל נזיר שניתן לכהן ואסור לישראל ועכ"ו מבשלין אותה עם שאר האיל שהוא מותר לישראל ולא חששה ההורה מה שהאיל קיבל מעט מן הורוע ושיערו שהורוע היא אחד מששים מן האיל ש"ס דבמל בששים ואין זה דרשה גמורה שהרי זהו מין במינו ואנו ילפינן לה לאינו מינו אלא אסמכתא בעלמא הוא [ע"הו' נח: ד"כ ומאן ורפ"ט סס סמכתאנו וכו' כל הראשונים] :

יח ורע דלרעת רש"י [סס ד"ה למעט כעיקר] יש שנוהג מעט ביותר מששים אלא שמעט קלוש הוא אף אם יתן מעט ולכן בסתמא לא חיישינן ליה אבל אם יטעמו שיש בו איזה מעט אף שיש ששים אסור ובפחות מששים אינו מועיל מעיבה אבל רבותינו בעלי התוס' וכל הראשונים חולקים על זה וס"ל דיותר מששים אינו בגדר מעט כלל וא"צ מעיטה ואדרבא בפחות מששים כשמועמין ואין בו מעט מהאיסור מותר וכן הוא הסבמת כל הפוסקים והמור והש"ע כמו שנבאר בס"ד :

כ ח"ל המור ופירש"י הא דסמכינן אקפילא דקא בדאיכא ס' ואפ"ה לא שרי עד שיעמנו קפילא אבל קפילא בלא ס' או ס' בלא קפילא לא וה"מ בדאיכא קפילא אבל מין במינו לא שייך ביה בעימת קפילא או אפילו מין בשאינו מינו וליכא קפילא א"צ לחזור אחריו ואי אית ביה ס' שרי והרב"ב חילק היכא שמכירין האיסור ולא נתערב ממנו אלא צירו וטעמו כיון שמן הדיון לא היה לנו לשער אלא במעמו אלא שאין אנו יודעים כמה הוא ברא סמכינן אקפילא אע"פ שאין ס' כנגד טף האיסור אבל כשנוף האיסור נתערב וצריכין ס' לכמלו או לא סמכינן אקפילא בבציר מ'ס

כעיקר דאורייתא כמו כן לענין מצוה הוה מעט כעיקר ויוצא בכל כוית ידי חובתו ואף דלענין מלקות לא לקי עד שיאכל כוית מגוף האיסור והו גוה"ב [סס] וממילא כיון דכאן יש מעטו וממשו לכן בכל כוית יוצא י"ח אף לבאן דלא ס"ל מעט כעיקר דאורייתא כיון שיש כאן מעטו וממשו ולא דמי למלקות [כנעל"ד] :

יד אמנם באמת אין אנו צריכים לכל זה דכירושלמי שם בחלה מביא מהלוקת כוה דרשב"ג אומר שם דלעולם אינה חייבת בחלה עד שיהא רוב דגן וממילא דגם לענין יוצא י"ח בפסח ג"כ אינו אלא ברוב דגן ואיחא שם דהלכה כרשב"ג ואולי דעת רש"י באמת כן הוא וכן נראה דעת הראב"ד בפ"ו סחמין ומצה ע"ש אמנם אפילו להרמב"ם שם שפסק כסתמא דמשינה ג"כ יש כוה מעט אחר המבואר בירושלמי בפ"ק דחלה [כל' א'] שהחטים נורדים את האורו ומהפכים את האירו כאלו הוא חטים וכן הוא דעת הרמב"ן ו"ל כמ"ש המ"מ שם וא"כ אין למדין מדיון זה לשאריו דינים [וע"פ על הרפ"ט ופי"ט ט"ס כמנו מעט זכ המנואר סס [בדלע ע"ש ודוק] :

טז המור והש"ע תפחו לעיקר דמעט כעיקר הוי דאורייתא במין בשאינו מינו וצריך ששים מן התורה אבל מין במינו במל מן התורה ברוב ורק מדרבנן צריך ששים כמו שיתבאר ולכן פסקו בסעיף ב' דאם נתערב מין במינו ונשפך בענין שאין יכולין לעמוד עליו לשערו אם נודע שהיה רובו היתר מותר ואם לא נודע שהיה רובו היתר אסור אבל נתערב בשאינו מינו ונשפך בענין שאין יכולין לעמוד עליו לשערו אפילו נודע שהיה רובו היתר אסור עכ"ל כלומר עד שנודע בבירור שהיה יישים נגד האיסור דוהו ספיקא דאורייתא והולכין בה להחמיר :

טז יש מי שאומר דזה שנתבאר דבכוית בכא"פ לוקין זהו במעמו וממשו אבל ממשו ולא מעמו כגון שאינו נותן מעט אינו לוקה והוה כמין במינו דבמל ברוב [פ"ח ס"ח ס' חמ"ג] והכבא נונהת כן דהא עיקר חומרא דמין בשאינו מינו הוא מפני נתינת מעט ולכן כל שאינו נותן מעט הוה כמין במינו וכן מבואר מלשון הרמב"ם שהבאנו שכתב שהרי מעטו וממשו קיים וכן הוא לשון הש"ס וממילא מעטע שאין החיוב רק במעמו : וממשו וכיטם שמעמו בלא ממשו אין בו חיוב כמו כן בממשו בלא מעמו ולכן אע"פ שמדברי המור בא"ח ס' חמ"ב משמע דכשיש כוית בכא"פ לא בעינן מעט ע"ש מ"מ ח"ל דרק לגבי חמין החמיר ולא לגבי שארי איסורים או אולי דגם בשם אין כוונתו בדוקא משום דוהו מילתא דלא שכיחא שיהא כוית בכא"פ ולא יתן מעט וצ"ע לדינא :

יך ודע דבמחלוקת הרמב"ם עם הרא"ש והמור שכתבנו במעוף י"ב מבואר בירושלמי פ"ו דנויר [כל' א'] ובפ"ב דערלה [פ"ד] כהרמב"ם דהבי איתא ההם אמר

אבל בסתם עכו"ם צריך דוקא מסל"ה ורבים הקשו עליו דהא קי"ל דאין עכו"ם מסל"ה נאמן כדאורייתא רק בערות אשה שמת בעלה משום תקנת עגונות ולא בדבר אחר והשתא להסבירים טעם כעיקר דאורייתא איך סומכים על מסל"ה [ע"ז וע"ז סק"ג] אמנם באמת ל"ק כלל דלכד דזה הוי כאיתחוק התירא שהרי המאכל יש לו חוקה כשרות אלא דאיתרע חוקתו במה שהאיסור נפל להוכיח וכל חוקה דאיתרע לא אבדה חוקתה עד שיהכרר ההיפוך כמ"ש בס"י נ"א ע"ש אך גם בלא זה אין זה בגדר עדות כלל שהב"ד יקבלו עדות על זה ואין זה רק כגילוי מילתא בעלמא [י"ש פס"ג סל"ג] שהרי זהו מילתא דעבידא לגלווי מיד [פרי"ח סק"ג] שהרי הישראל יאכלנו מיד ויתגלה שקרו אם יכוב ורחוק שיעקר ועוד דאפילו להסבירים טכ"ע דאורייתא אין כאן חשש איסור תורה שהרי הישראל כשיטעום אחריו יתוודע האמת ולכן אף אם שיקר והישראל יטעום טעמא דאיסורא הרי לא יאכלנה עוד ולא נשאר החשש רק על קצת טעימה שיטעום הישראל אחריו ומטעימה אינו איסור תורה [כרו"ס]:

כד ויש שיסאל למה לנו טעימת עכו"ם והרי במי מ"ב בחסרון המרה התרנו לישראל ללחוד בלשונו אם יש בכבוד טעם מר אך אין זה שאלה כלל דהתם די בליחוד בעלמא אבל בכאן צריך קצת טעימה בבליעה להבין טעם האיסור לפיכך אסור לישראל לעשות כן [פ"ז סק"ג] ויש שלמד מכאן בשלוקחין בשר מן הקצב ואין ידוע אם הוא מלוח אם לאו שאסור ללחוד בלשונו להבין אם הוא מלוח אם לאו כמו שאסור בכאן לטעום [דריסה] ולפי מה שבארנו לא דמי דלחיבה יש להתיר כמו במרה דטעימה דהכא גדולה מלחיבה [סג] ולעיל בס"י מ"ב בארנו עוד בזה דר"א דאף לחיבה אין להתיר ע"ש ויש למנוע א"ע מזה אף בדבר פגום כבורית וביוצא בזה [עס"ח סק"ה] וזה שכתב שלא יהא סופו להשיבוח יתבאר בס"ד בס"י ק"ג ע"ש:

כה וכתב רבינו הרמ"א שאין נוהגים עכשיו לסמוך אמטעימה ומשערינן הכל בששים עכ"ל וי"ל בזה כמה מעטים מעיקר הדין חדא דיש לחוש לשיטת רש"י רטעימה לא מהני רק ביותר מששים וכיון דקי"ל כדעת רוב הפוסקים דבששים א"צ טעימה ובפחות מששים אנו חוששין לסברת רש"י והרמב"ן שכתבנו בסעף ב' וגם הרשב"א והר"ן ז"ל סוברים כן [כ"י] ממילא דכמלוה למעימותא ועוד שיש חששות בעיקר הסמיכה על מל"ת כמ"ש וקפילא לא שכיח בכל מקום ועוד דלפי מה שפסק בעצמו לקמן רבמין במיני אולינן בתר שמא ולא בתר טעמא כמו שיתבאר בס"ד א"כ ממילא דלא שייך טעימה דטעימה אינה אלא על הטעם [ולפי' י"ט גמ' סממנו על קפילא ז"ל רק כמותן שמלוקין גם נטעס זוקן]:

כו תערוכות איסור בהיתר מין במינו מן התורה במל

בזב

מס' אבל כמ' מידא שרי וא"צ לחזור אחר קפילא כלל ור"י פירש דבכל ענין סמכינן אקפילא אפילו בכציר מס' ובס' א"צ קפילא כלל אפילו אם הוא לפנינו ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל עכ"ל:

כא ונמצא דלרש"י הקפילא הוא לחומרא כשיש ס' ובלא ס' לא מהני קפילא רק בדליכא קפילא סמכינן אששים דהולך לשיטתו דגם ביותר מששים אסור אם נותן טעם כל שהוא ולכן בטעם גמור שהוא עד ששים לא סמכינן אקפילא ודעת ר"י והרא"ש דיותר מס' אין כאן טעם כלל ואם אפילו נרגש איזה טעם הוא טעם קלוש ואינו אוסר ולכן א"א לומר שחז"ל הצריכו קפילא כשיש ששים שהרי אפילו אם יאמר שיש טעם אינו אוסר ובע"כ שיהו שהצריכו קפילא הוא לקולא בדליכא ששים משום דכמה דברים אין נותנין טעם אפילו בפחות מששים כמ"ש ורק בדליכא קפילא בהכרח צריך להיות ששים ואם לאו אסור והרמב"ן ז"ל הוא כמכריע וס"ל כרש"י דבפחות מס' לא סמכינן אקפילא וכשיש ס' ומטעימה קפילא ואומר שיש בו טעם אסור אלא שא"צ לחזור אחר קפילא משום דע"כ רוב ליכא טעמא ביותר מששים ורק בטעם בלא גוף האיסור סמכינן אקפילא גם בדליכא ס' משום דזהו עצמו חומרא בעלמא להצריך ס' כנגד כל גוף האיסור לכך סמכינן אקפילא ככל ענין ומיהו משמע מדבריו דאפילו ביותר מס' אי טעימה קפילא ואמר שיש בו טעם אסור אפילו כשנימ"ל גוף האיסור ולא נשאר בו רק טעמו:

כב ומדברי הרמב"ם בפמ"ו מתבאר דכל שיעוריו חכמים הוא כשאין באפשרי למיקס אטעמא כגון מין במינו או שנתערב במינו ושאינו מינו דא"א להשיג קפילא אבל העיקר הוא טעימת קפילא דאם מועם ואומר שיש בזה טעם אסור ביותר מששים ואם אומר שאין בזה טעם מותר אפילו בפחות מששים [וענ"י] וזהו דעת רבינו הב"י שכתב בסעף א' איסור שנתערב בהיתר מין בשאינו מינו כגון חלב שנתערב בכשר יטעמנו עכו"ם אם אומר שאין בו טעם חלב או שאומר שיש בו טעם אלא שהוא פגום מותר והוא שלא יהא סופו להשיבוח וצריך שלא ידע שסומכין עליו ואם אין שם עכו"ם למועמו משערינן בס' וכן אם הוא מין במינו כיון דליכא למיקס אטעמא משערינן בס' עכ"ל הרי שתלה עיקר הדין בטעימה ומדתם משמע דטעימה הוא בכל גווני בין לאיסור אף ביותר מששים ובין להיתר אף בפחות מששים:

כג והנה זה שכתב דחלב דהיינו תרבא בבשר הוי מין בשאינו מינו יש חולקים בזה ויתבאר לפנינו בס"ד וזה שכתב דסומכין על טעימת עכו"ם כשאינו יודע שסומכין עליו משום דס"ל דקפילא שאמרו בגמ' שסומכין עליו הוא אפילו כשיודע שסומכין עליו משום דלא פרע נפשיה לומר שקר דאומן לא פרע אומנתו

ברוב ויש שרצו לומר ע"פ לשון הרמב"ם ברפ"ט דבעינן פי שנים בהיותו וכן מלשון הש"ס בכ"מ שאומר חד בתרי במיל ואינו כן דכן הוא הלשון אבל באמת אם רק ההיתר רבה יותר מעט מהאיסור נתבטל האיסור בהיתר וכן הכריעו גדולי האחרונים ובכמה מקומות כש"ס אומר וליבטל ברובא אלמא דרק רוב בעינן ויש שרוצה לחלק בין לח ליבש [פ"ח סי' ק"ט סק"ד] ואינו עיקר והחולק בזה הוי טעיה ברבר משנה [סג] ומן התורה אין חילוק בין לח ליבש במין במינו דכיון שאינו נתון מעט במל ברוב אלא שחכמים אסרו בלח עד ששים ודבר זה יתבאר בס' ק"ט בס"ד ובאינו מינו יבש ביבש דעת המור שם דג"כ במל מן התורה ברוב אלא שחכמים גזרו בס' מפני שכשיבטל יתן טעם אסור מן התורה עד ששים אבל במין במינו לא גזרו ביבש מפני שלעולם לא יבא לידי איסור תורה אמנם דעת התוס' בפסחים [מד'] דבאינו מינו גם ביבש ביבש אסור מן התורה עד ששים [ועפ"ד ע"ס סק"י] :

כז ודעת רש"י ז"ל בכ"מ דמין במינו אסור מן התורה במשהו משום דבוכחים [ע"מ] נחלקו ר' יהודה ויחכמים דר"י מבר סין במינו לא במל ויחכמים סברי דבטל וכמה אמרתי סברי כר"י ולכן פסק רש"י כמותו [תולין ק"ג] אבל כל רבתינו לא נחלקו עליו וס"ל דהלכה כדכחמים וכן היא דעת הרמב"ם בפ"ט ממאב"א ע"ש ומדבריו שם משמע דבאינו מינו גם ביבש ביבש אינו במל ברוב מן התורה שלא כדעת המור שהבאנו ועוד כיאר שם דיש איסורים כמו י"ג ופבל שהחמירו בביטולו ואוסר במשהו במין במינו דכ"י"ג החמירו משום חומר האיסור ובמטל הטעם משום דהו"ל דשיל"מ כן כתב הרמב"ם ובגמ' [ע"ט"ס ע"ג] איתא הפתע דכהתירו כך איסורו כלומר מפני שחטא אחת פוטרת את הכרי לכן גם איסורו הוי בכל שהוא ומעמו של הרמב"ם הוא בירושלמי פ"ו נדרים [ג"ס נ"ט] עליו נדרים נ"י משמע כן וכנר כתבו כחוס' ע"ס דל"ך שני הפתע"ס ע"ג] :

כח והפתע דמין במינו במל ברוב מתבאר בגמ' [מנחות נ"ג] דילפינן מעבורת יוה"כ דכתוב ולקח מים הפך ומדם השעיר ומערבן וזרק על המזבח והדבר ידוע שרמו של פר מרובה מדם השעיר ועכ"ז קראה התורה דם השעיר ש"מ דם הפך אינו במל דם השעיר ולזה דריש ר"י. מכאן דמין במינו אינו במל ורבנן ס"ל דהפתע הוא משום דכל העולין למזבח אין מבטלין זה את זה מפני קדושתה והסבירו הפתע דאם נאמר דהפתע משום מין במינו ראינו במל היתה לה להתורה להשמיענו כדבר שאינו עולה למזבח ומדכתבה כדבר שעולה למזבח ש"מ דאי לא הכי גם מין במינו במל ע"ש ומשמע בגמ' דחכמים למדו ממקרא זה דמין במינו במל וכ"כ הסמ"ג לאוין סוף מצוה קל"ח וכ"כ הרשב"א בתורת הבית [גי' ד' ע"ג ח'] :

כט אמנם רש"י ז"ל כתב הפתע מאחרי רבים להטות

[גי' נ: תולין נ"ג] וכ"כ התוס' בעכו"ם [ס"ו] וכ"כ הרא"ש בחולין [פ"ו סי' ל"ז] וז"ל דגזירת הכתוב הוא דכתיב אחרי רבים להטות הלכך חד בתרי כמיל ונהפך איסור להיות היתר ויותר לאוכלן אפילו כולן כאחת ומדברנו החמירו וכו' עכ"ל ולענ"ד אין הדבר מוכן כלל דמה ענין אחרי רבים להטות לתערוכת איסור בהיתר דבגמ' [תולין י"ג] ילפינן מאחרי רבים להטות לרובא דאיתא קמן כמו סנהדרין ותשע חנויות והנה בסנהדרין פשיטא דהמיעוט במלתה התורה כאלו אינם שהרי המיעוט אומר היפך מהרוב ושני הדברים א"א להיות ואמרה תורה שהאמת עם הרבים אבל הכא בע"כ ישנם לשניהם בעולם וכן בתשע חנויות אנו אומרים שהנמצא הוא מרוב הכשרות ואין כאן מרפות אבל שתתבטל הכשרות בתוך הכשרות מנ"ל וכן כל מינו רוב שבש"ס מן הפות שתולין בהרוב ואין כאן איסור ומה ענין זה לתערוכת ובשלמא לדעת הרשב"א שיתבאר בס' ק"ט דאסור לאכול כולם כאחת רק אחת אחת שפיר י"ל דאותה שאוכל אנו תולין שהוא מהרוב ועל האחרונה אנו אומרים שהיא מהרוב והאיסור כבר נאכל כמו שיתבאר שם אבל הרא"ש שמתיר לאוכלם כולם כאחת ושהאיסור נהפך להיות היתר מנ"ל לומר כן ועוד מנ"ל לרבתינו לומר מעט אחר ממה שמבואר בגמ' ומי הכריחם לזה :

ל ויראה לי דודאי עיקר הדרשא היא מדם הפך והשעיר אלא משום דבגמ' שם הקשו לרבנן ואימא עד דאיכא מין במינו ועולין קשיא עכ"ל כלומר דשמא גם עולין בלא מין במינו מבטלין זה את זה וכן מין במינו בלא עולין ורק כשיש שניהם עולין ומין במינו אין מבטלין זא"ו וקבלה ביד הנאונים דכל היכי שהגמ' קאמר קשיא איננה קושיא מוחלמת וכן בלא"ה יש לדקדק לרבנן איך יש ללמוד מכאן דמין במינו במל הרי התורה הוצרכה בזה להורות דעולין אין מבטלין זא"ו אבל מנ"ל לרייק דלהיפך בלא עולין גם במין במינו מבטלין זא"ו ואי משום דא"כ לשמענין עולין במין בשאינו מינו א"א לומר כן דכל עולין הם מין במינו לרבנן כמו שיתבאר וגם בעיקר הלימוד של ר"י ורבנן סדך קרא יש להבין הוא התורה צותה לעשות כן ואיזה יתור יש בפסוק זה דאתי ללמד :

לא ולכן נראה דהו"ל דקדקו דהיה לו לכתוב ולקח מים הפך והשעיר ומדכתוב ומדם השעיר ש"מ דאתי לדרשא להורות שאין דם השעיר במל בדם הפך וא"כ יש להבין למה לנו לימוד על זה ומאין יש לומר דליבטל שהצריכה התורה לומר דלא ליבטל אלא ודאי דגם זה הוא בכלל אחרי רבים להטות ולזה השמיענו דכבאן אינו במל. והנה יש בבאן שני דברים שיש לנו לתלות במה שאינו במל האחד מפני שהוא מין במינו ושני דברים השווים ול"ז מוסף אחד כח על חבירו ואינו מבטלו כמ"ש הר"ן בנדרים [נ"ג] והשני מפני ששניהם

לד אמנם ס"ש הרא"ש דהאיסור נהפך להיות היתר ומסילא דכ"ש הוא ברוב איסור ומיעוט היתר דההיתר נהפך להיות איסור וחייב על כל כוונת מהתערוכות והולך לשיטתו דגם במעט בעיקר במין בשאינו מינו ס"ל דההיתר נהפך לאיסור כמ"ש בסעיף י"א אבל לדעת הרמב"ם שם דלא ס"ל דההיתר נהפך לאיסור א"כ גם כאן לא ס"ל כן הרוב איסור ומיעוט היתר וא"כ כ"ש דלא ס"ל ברוב היתר ומיעוט איסור דהאיסור נהפך להיות היתר וא"כ לדידיה גמ סן התורה אסור לאדם אחד לאכול כולו כאחת ובס"י ק"ט נבאר עוד בס"ד [כנ"ל] :

לה ובזמן דדעת רוב הפוסקים דמעט בעיקר דאורייתא ומזן במינו בטל ברוב מן התורה ולכן פסקו בסור וש"ע דאם נתערב מין במינו ונשפך ונודע שהיה רובו היתר מותר אבל במין בשאינו מינו אסור וכמ"ש בסעיף ס"ו וכתבו עוד דאם נתערב במינו ובשאינו מינו ונשפך בענין שאין יכולין לעמוד עליו לשערו ונודע שהיה רובו היתר מותר ואין את שאינו מינו כאלו אינו ודשאר מינו רבה עליו ומבטלו עכ"ל דכמו שאמרו בש"ס לר"י הורה דס"ל מין במינו לא במיל דאם נתערב במינו ושאר"מ סילק את מינו כמי שאינו ושאינו מינו רבה עליו ונבטלו [ק:] כמו כן לדין להיפך אמרינן ג"כ סילק את שאינו מינו כאלו אינו ומינו רבה עליו ומבטלו :

לך ורבים חולקים על זה דוראינו במינו כי אמרינן כאלו אינו לית לן בה שאינו נתן טעם בהיתר אבל איך נאמר סילק את שאינו מינו כמי שאינו ואיך נסלקנו והרי כיון דהאיסור אינו מינו דהיתר הרי נתן בו טעם ואסרו ומה יועיל לזה ריבוי המינו [ש"ך] סק"ה ויש"ס סי' מ"ו ופר"ח] אמנם י"ל דכיון שמינו רבה עליו הרי אין כאן איסור כלל ולא שייך לומר שהאיסור נתן טעם בהיתר [ט"ו סק"ס] ויראה לי שזהו כוונת הטור שכתב בדין זה וז"ל וכתב הרשב"א ואם נתערב במינו ושאינו מינו ונשפך רואים את שאינו מינו כאלו אינו ותולין לומר שמינו היה רוב ונתבטל וכו' עכ"ל ותמה ריבוי הב"י על לשון זה דמשמע שאינו ידוע אם היה רוב ממינו וא"א לומר כן ע"ש אמנם כוונתו נראה כמ"ש דלכאורה קשה איך נאמר על שאינו מינו כאלו אינו הא בע"כ קיבל טעם מהאיסור וזהו אומר דתולין לומר שמינו של היתר כיון שהיה רוב ונתבטל האיסור הרי אין כאן איסור כלל :

לז אמנם תירוצו זה יעלה רק לשיטת הטור והרא"ש דהאיסור נהפך להיות היתר ואין כאן איסור כלל אבל לשיטת הרמב"ם שהבאנו אין הטעם מספיק שהרי האיסור נשאר באיסורו ולא שנתבטל ברוב היתר מהיו עכ"פ האינו מינו הא כולו מהאיסור ויש מי שתיירץ דהבלועה שבלע האינו מינו מהאיסור נתבטל ברוב ממה שבלעה מההיתר וזהו מין במינו כלומר דברושב שמפליטים

שום בעולין כלומר בקדושתן ושניהם היתר ומן הדין היה לנו לומר דרוקא כשיש שני דברים אלו ביחד אינו בטל אבל זה בלא זה כגון עולין בלא מין במינו או מין במינו בלא עולין תיבטל כקו' הגמ' שם על רבנן ועל ר"י ע"ש אמנם עוד יש דרשא אחת בנבחים [פא:] כדרשא זו והכי איתא התם קודש הם שאם נתערב בהם קדשים אחרים יקרבו ע"ש ובהכרח דדרשא אחרת אתי להורות דגם אחד מהם אינו בטל כאם אינו ענין לשני הדברים תנהו לדבר אחד בדרך הש"ס בכ"מ [נקיטת תוס'] כס ע"ש :

לב ולפ"ו יתבאר הדברים יפה ופה בס"ד רבנן סברו מכאן לעולין שאין מבטלין וא"ו דכיון דשוקן בקדושתן ובהיתרן כל אחד מהזן חבירו ואינו מבטלו אבל מין במינו שאחד איסור ואחד היתר אף שהם דומים בעצמם מ"מ כיון שזה מותר וזה אסור הוי כמין בשאינו מינו ור"י יליף למין במינו מפני שווי העצם דעדיפא ליה משווי ההיתר והקדושה בעין שכתב הר"ן ז"ל שם ופריך הש"ס לרבנן ודילמא כוונת התורה על מין במינו ומתירין דא"כ הו"ל להשמיענו מין במינו בלא עולין ומקשה דילמא כוונת התורה על שניהם רוקא ונשאר בקשיא והתירוץ הוא כמ"ש מדרשא רובחים ור"י פריך הש"ס להיפך שמה כוונת התורה על עולין ולא על מין במינו ומתירין דא"כ הו"ל להשמיענו עולין כמין בשא"מ ומקשה דילמא כוונת התורה על שניהם רוקא ונשאר בקשיא והתירוץ הוא ג"כ מדרשא רובחים ונמצא לפ"ו דלרבנן כל עולין הם מין במינו ואף שהם שני מינים מ"מ מפני שווי קדושהם והיתרם הוי כמין במינו וזהו שכתבנו בסעיף ל' דכל עולין הם מין במינו לרבנן [וזה שהש"ס צונחים סס אומר ומאי קפ"ל לדין עולין מנעלין וכו' ה"ו מולקט מדס ספר וכו' נפקא תנאי ה"ו איכא דנפקא וכו' עכ"ל הגמ' והכוונס על עקר הדקדק אבל נאמת שניהם צריכים ומיושב קושית הס"ס בנצחית וכללל דהנאוגים יבנה מתורן נס קושית תוס' צונחים ודוק] :

לג ולפ"ו נתבאר דברי רבותינו רש"י ותוס' והרא"ש דעיקר הלימוד הוא מאחרי רבים להטות דהתורה בעצמה ברם הפר ורם השעיר גילתה לנו שכל מיני תערוכות הם בכלל אחרי רבים להטות וזאת מה שמועטה תורה כמו לרבנן עולין [ר"י מין במינו ובין דקו"ל ברבנן ממילא דמין במינו בטל ולרש"י מין בשאינו מינו בטל ממקרא זה [חולין נח: ד"ה לעטס] ויש עוד להסביר הדבר דבתערוכות קילא יותר להתבטל משלא ע"י תערוכות שהרי בקבוע החמירה תורה דכמחצה על מחצה דמי וקבוע דאורייתא לא מקרי אא"כ האיסור כפ"ע וההיתר כפ"ע אבל כשמעורבים ביחד לא אמרינן כמחצה על מחצה דמי אלא בטל ברוב כמו שיתבאר בס"י ק"ו והשאת ק"ו הדברים דאם ברוב ומיעוט שכל אחד כפ"ע אסרה תורה אחרי רבים להטות כ"ש כשהם יחד בתערוכות דבטל המיעוט בתרוב :

אוליגן בטר שמא אך לא דמי דכיון דמשערין בששים שוב אין כאן מעם ולית לן למיחש במה דאוליגן בטר שמא דאפילו אם נזייל בטר מעמא אין כאן מעם ביותר מששים אבל ככל האיטורים דמין במינו ברוב אך אפשר למיול בטר שמא דכשהשמות שוין כמל ברוב הא כיון שאין הטעם שוה הרי כהכרח האיטור נותן מעם בהיתר :

מא והנה בודאי הסכרא טובה ונכוחה אך מה שיש להתפלא למה לא הזכירו הראשונים מזה דבר דאחרי שנפסקה הלכה כרבא בסוף השוכר את הפועל דאוליגן בטר שמא וכתב הר"ף דק"י"ל כרבא ולמה לא פירש דבכל איטורי תורה הלכה כאבי דאוליגן בטר מעמא וכן הרמב"ם בפ"ו לא הזכיר דבר מזה אמנם י"ל דאינהו ס"ל דאפילו יבש ביבש צריך ששים דהא יבש ביבש בטל ברוב כמין במינו והו סדאורייתא אבל מדרבנן לעולם צריך ששים כדעת הראב"ד המוכח בכ"י בכ"י ולפ"ו אין בזה שום נ"מ כיון דששים צריך לעולם א"כ אפילו אם נלך אחר השם לא יתן מעם כמ"ש בסעיף הקודם אבל עיקר הדבר תמוה הניצטרך לחלק בינם לכל רבותינו הראשונים דס"ל דבטל ברוב אפילו מדרבנן ובדקיי"ל לקמן בס"י ק"ם דרדידהו אוליגן בטר שמא ולכל רבותינו אוליגן בטר מעמא ועוד קשה דהא לר' יהודה דס"ל מין במינו במשהו ודאי דאוליגן בטר שמא וניצטרך לומר דפלוגתא דר"י ורבנן אינו מענין אחד דר"י קרי מין במינו ומין בשאינו מינו אוהם שחלוקין בשםם ורבנן קרו אותם שחלוקים בטעמן והרי בנוונא חדא פליגי [עמ"ס סהקסא זה וזירינו דחוק ע"ס] :

מב ועוד דמברדכי שלחי השוכר את הפועל מפורש כרבוי הרמ"א דו"ל שם והלכנוא כרבא כבוליהו הלכך עימה שאור שני שמות הן וכו' ואיל כשור ועו הוי ג' מינין וכו' וכן שני מיני עופות או שני מיני דגים משערין בס' בין ממאין בין מהורין כו' עכ"ל וכן הביא רבינו הב"י בספרו הגדול בשם האגור וע"ש שהביא גם מאור זרוע בן וכו"ב האו"ה [ס"י כ"ג] וכו"כ היש"ש [פ"ז ס"ז] וחלילה לומר שכולם מעו בהלכה זו אמנם כנגד זה תמוה מאד דכולם כשדיברו בטעמי דינים אלו כתבו מפני שבשאינו מינו יש מעם ובמינו אין כאן מעם וזה מפורש כדעת החולקים על רבינו הרמ"א וכן מוכח להדיא בגמ' מרבא עצמו שאמר [מוליג זין] אמור רבנן בטעמא ואמור רבנן בקפילא ואמור רבנן בששים הלכך מין בשאינו מינו דהתייא בטעמא דאיסורא בקפילא ומין במינו דליכא למיקם אטעמא אי נמי מין בשא"מ וליכא קפילא בששים עכ"ל הרי דרבא עצמו תולה הדבר רק בהטעם :

מג אך דיש להבין מהו זה שאומר מין במינו דליכא למיקם אטעמא הוי בששים הא מין במינו כמ"ל ברוב ורבא עצמו אומר בן נוכחים אמור רבנן בטעמא ואמור

שמפליטים האיטור וההיתר לתוך שאינו נתכמל האיטור ברוב מינו של היתר [פלאי סק"ס] אך גם זה אינו אלא למאן דס"ל דהאיטור נהפך להיות היתר כמובן ולכן נלע"ד להלכה למאן דלא ס"ל דהאיטור נהפך להיות היתר ומעם כעיקר דאורייתא א"א להיתר בכר"ג [וסרש"ג ז"ל אף שנתה"כ ספק מעם כעיקר דאורייתא וכו מפני המומלח אבל דעמו לא כן נטעו כמ"ס נהשו'] :

לח כיון שנתבאר הדמקם דבמין בשא"מ כשנשפך אמור עד שיוודע שהיה ס' כנגד האיטור הוא מטעם דמין בשא"מ הוה דאורייתא לפ"ו באיטור דרבנן אף במין בשאינו מינו וכן בשר עוף שנפל לחלב ונשפך אם רק יודע שהיה רוב מותר כרין מין במינו ונשפך [ע"ר סק"ו] וי"א דבבשר עוף בחלב יש להחמיר כבבשר כהמה דבכל הדברים אנו משוין אותן [פ"ז סק"ס] והסומך על דיעה ראשונה לא הפסיד ויש לו על מה לסמוך ולהחמיר תע"ב :

לט כל מה שנתבאר הוא בנשפך אבל איטור שנתערב בהיתר והוא לפנינו ורוב יש בו נגד האיטור ומסיפקים אנחנו אם יש בו ששים כנגד האיטור אם לאו שא"א לנו לעמוד על זה ולברר אפילו במין במינו ואפילו באיטורי דרבנן אמור דכל ספק שמחסרון ידיעה אינו בנדר ספק והוה בודאי איטור אבל בנשפך בא הפסק מחמת השפיעה ולא מצד חסרון ידיעהנו דהא נאמר דכל ספק מחסרון ידיעה הוי ספק יהיו כל האיטורים בספק וכל אחד ישער לפי חסרון ידיעתו ולכן נדרו חכמים שאין זה ספק אבל נשפך הוה אקראי בעלמא ולא שייך למיגור בה מידי [ש"ך סק"ס נסס סר"ן ז"ל] וכן כו' מילתא דלא שכיחא ועי"ז זה נפל ספק אף שהספק הוא מחמת חסרון ידיעה אפשר לצרפו לספק [ע"ס סק"ו נסס א"ס] ויש להתיישב בזה והספק שהוא לרוב בני אדם שפיר הוה ספק [פ"ז סק"ו] וכן מוכח בכ"מ :

מ כתב רבינו הרמ"א בסעיף ב' ולענין מין במינו אוליגן בטר שמא אם הוא בשוה הוה מין במינו אבל לא אוליגן בטר מעמא אם הוא שוה אם לאו עכ"ל והשיגוהו גדולי אחרונים דכיון דמעם של מין בשא"מ הוא מפני מעם כעיקר שאומר עד ששים ומין במינו דבמל ברוב מיקרא דאחרי רבים להטות מפני שאין נתינת הטעם ניכר בהן א"כ מה לנו אם שוים בשמא אם לאו ואיך אפשר לומר דכששוים בשם ואינם שוים כמעם הוי מין במינו וכמ"ל ברוב והא נותן מעם וכן להפך כששוים כמעם ואינם שוים בשם דליקרי מין בשאינו מינו והא אינו נ"מ וזה דקיי"ל דאוליגן בטר שמא והו בדברים האוסרים במשהו כמו טבל וי"ג דכיון שלא הלכו בזה אחר נתינת מעם שפיר תלוי בשווי השם אבל בדברים שהאיטור הוא עד ששים מפני נתינת מעם אין שום שייכות שווי השם לזה ורחאו דבריו מהלכה [ש"ך סק"ו וסר"ח סק"ו וכו"ה סק"ו] ואע"ג דגם במל וי"ג קיי"ל דבשלא במינו בנורן מעם ועכ"ז

ואמור רבנן ברובא וכו' מין בשא"מ בטעמא ומין במינו ברובא ע"ש ואמת שהראב"ד ז"ל אומר דרך רובא לאו דוקא דטעמא זה ס"ל דגם יבש ביבש צריך ששים אבל לכל רבותינו קשה וצ"ל או דבזבחים מיירי ביבש ביבש ובחולין מיירי בלח בלח או דבזבחים מיירי מדין תורה ובחולין מיירי מדרבנן ויותר היה נראה לומר דבזבחים מיירי ממין במינו גמור בין בשמא בין בטעמא ובחולין מיירי ממין במינו בטעמא ולא בשמא וזהו שאומר מין במינו דליכא למיקם אטעמא כלומר מין במינו כזה והיינו דבטעם שוין הן אך מדינא הוה כמין בשא"מ כגון שחלוקין בשמן וזוה הוה סייעתא לרבינו הרמ"א וצ"ע בכל זה :

מד ודע שמדקרוק לשון המדרכי שהבאנו משמע דרק לחומרא אמרו כן כלומר דאפילו אותן השוין בטעם אם חלוקין בשמן הוה מין בשא"מ וצריך ששים וגם כוונת רבינו הרמ"א יש לפרש כן וה"פ ולענין מין במינו אולינן בתר שמא וכו' אבל לא אולינן בתר טעמא וכו' כלומר דלענין מין בשא"מ ודאי אולינן בתר טעמא דכל שאין שוים בטעם צריך ששים אף כששוין בשם אך לענין מין במינו לא אולינן בתר טעמא לומר כששוין בטעם די ברוב אלא אף כששוין בטעמא אם רק חלוקין בשם הוה כמין בשא"מ וצריך ששים אך לפ"ז היה לו לומר אולינן אף בתר שמא :

מה והעיקר נ"ל דכל שני דברים שחלוקים בשמן א"א בלל טעם שניהם יהיה שוה לגמרי וראיה לדבר זה מהא דאמרו חז"ל בהשוכר שם חמרא חדתי בעינבי חד טעמא הוא ואנן סהדי שאין הפרוש ששוין לגמרי בטעמם אלא כלומר לעשות בחניה ע"י קפילא שע"פ טעימה יבין א"א מפני שקרובים הטעמים להיות שוים וזהו כוונת רש"י שם שכתב וכל דליכא דאיתמר נתן טעם ואין טעמו ניכר הוה שיעורא בששים עכ"ל כלומר שאין טעמו ניכר בתערוכות להבחין אם יש בהן טעם מפני שהטעמים אינם רחוקין זה מזה אבל מ"מ הפרש יש בטעמן וכן לדוגמא מ"ש המדרכי דאיל ושור ועו היה ג' מינים מפני שינוי שמם אף ששוין בטעם והרי אנו סהדי שאין טעם בשר שור שוה לגמרי לבשר איל ועו אלא הכוונה דלהבחין בטעם כשהם בתערוכות אין ביכולת אבל מ"מ גם בטעמן חלוקין ולפ"ז כל דבר שחלוק בשם חלוק במקצת גם מטעם אמנם להישך יש דבר ששוה בשם וחלוק בטעם כמו בנמ' שם שאור של חמים ושאור של שעורים דמבואר שם דאי אולינן בתר שמא הוה מין במינו אף שחלוקין בטעם וכן מוכח שם בנמ' דין חדש ויין ישן חלוקין בטעם ושוין בשם ויבא מזה קולא כמובן אך באמת מזה לא יבא קלקול לדינא דהא לח בלח קי"ל דגם מין במינו כששים וכן אף דבר יבש אם נכלל יפה כמו קמח בקמח ושאור בשאור דינס בלח בלח כמו שיתבאר בס' בס' ק"ט :

מז ולפ"ז עלו דברי רבינו הרמ"א כהוגן וזהו טעם כל

רבותינו שפסקו דאולינן בתר שמא ולא בתר טעמא והוה רק חומרא בדבר שחלוקין בשם דלהוי כמין בשאינו מינו וע"פ האמת גם בטעם חלוקין קצה אלא דלא שייך ברו טעימה מפני שבתערוכות אין ההפרש ניכר כל כך כמו שבארנו ודבר שחלוק בטעם ושוה בשם אינם אלא או דברים לחים כמו יין ומים או שמתערבים לגמרי יחד כקמח בקמח דבמינו הוה ג"כ כששים [והמקור לזכ משינוי מומלל דרנא מחולין לזבחים וזבחים מיירי כשמן בטעם ובסע ולכן הוה כרונא וכמ"ס בסוף סעיף מ"ג וכן עיקר לענ"ד ודע הנא"מ סי' כ"ג סעיף י"ז כחז קי"ל כרנא דנתר שגא וכו' הלכך חמרא חדת ועמיק שני מינים סע וכ"ס חמרא ותלף וכו' עכ"ל וכוא חמוס דלדנרנא סע שוים בטעם וחלוקים בטעם ודוק] :

מז יש מהפוסקים שביארו על כמה דברים מה נקרא מינו ומה נקרא אינו מינו הלב ובשר שני מינים הם לדעת כמה פוסקים ורבינו הב"י אבל בשר ושומן מין אחד הם וכן שומן עם חלב מין אחד הוא ונמצא דשומן הוה מין אחד עם בשר ועם חלב אע"ג דחלב ובשר שני מינים הם [א"י"ס סע] ודע דחלב מקרי חלב הכליות וחלב הרקין והכנתא ושומן הלב ושומן סקרי שומן הצלעות והחזה והאליה [סע] ואין ההפרש רק בטעם שוה כשר וזה אמור דא"כ נבלה ושחומה נאמר ג"כ ששני מינים הם וכבר דחו הפוסקים מי שרצה לומר כן [א"י"ס ופ"ח סע] אך הטעם משונה זה מזה וכן השמות משונים זה מזה שהרי אפילו העכו"ם שאינם מצויין על חלב קרין לזה חלב ולא שומן [י"ש"ס סע] וגם נמצעין כולאכלם אמנם דעת הראב"ד והרשב"א [קני:] והר"ן ז"ל דחלב ובשר מין אחד הם :

מח בשר שור ואיל ועו שלשה מינים הם [מדרגין] וכבש ואיל מין אחד הוא [א"י"ס] ודוקא כשהם שלימים אבל כשהם חתוכים כולהו בשר מקרי יחד מינא הוא [סע] ורבינו הרמ"א בספרו ד"מ אות ה' חולק בזה ע"ש ואחד מגדולי האחרונים פסק כדיעה ראשונה [פ"ח סע] האמנם יש מהגדולים שחולק על כל דין זה וס"ל דאפילו כשהם שלימים מין אחד הם דנהי שחלוקן הכתוב לענין קרבנות אבל כולן מין בשר הם וכולם נקראו בשם בשר סתם לבר מי שצריך להפרידן לומר בפרט זה בשר שור וזה בשר איל וזה בשר עו כמו מי שרוצה להפריד בין בשר כחוש לשמן [י"ש"ס סע] אבל רוב הפוסקים לא ס"ל כן אך בשר עוף ובשר בהמה ודאי דשני מינים הם וכן במינו עופות חלוקין כמו הרנגולת ואווזא ותורים וכיוצא בהם כולם מינים נפרדים הם וכ"ש דגנים עם בשר בין של בהמה בין של עוף שני מינים הם אבל כל מיני דגים נראה דכולן מין אחד הם ויש להסתפק בדגים ודגים מלוחים או דגים יבשים אם הם מין אחד או שני מינים ונראה דמין אחד הם כמו פירות לחים עם כבושים דמין אחד הן :

ממ ביצים של עוף זה עם ביצים של עוף אחר כולהו

חד מינא ניהו דכולם נקראים בשם ביצים [פר"ח] והביצה אפילו עם הרנגולה שלה שני מינים הם וכן ביצי דגים עם דג שלהן שני מינין הם אבל כל מיני ביצי דגים מין אחד הם כבעופות וכן הדין בקרבי דגים שכולן מין אחד הן ועם הדג הם שני מינים וכן ביצי דגים עם קרבי דגים שני מינים הן [נ"ל] אבל קרבי דגים שנימותו עם קרבי דגים שלא נימותו מין אחד הן ובכל הדברים הדין כן כמוכּוּן :

ב כשר ולב ובכר וחלב כולן מינין נפרדין הן [ס"ט] שהרי חלוקין בשמן ובמעטמן ויש מי שרוצה לומר דחלב הכליות וחלב הדקן שני מינים הם ולא נהירא דכל מין חלב אחד הוא וכן כל מין שומן אחד הוא ויראה לי דגם שומן בהמה ושומן עוף הוה מין במינו אבל שומן הדקן עם שומן דגים שני מינים הם [א"ר] ויין ישן וחדש מין אחד הוא כיון ששוין בשם [נ"ג] וכן שמרי יין ושמרי שכר מין אחד הוא [ס"ט]. ענבים ויין חדש שני מינים הם אף ששוין במעם [ס"ט] וכן שאור של חטים ושאור של שעורים מין אחד הוא [ס"ט] ועיסה של חטים ועיסה של שעורים שני מינין הן ועיסה ושאור י"א דמין אחד הוא כשהם ממין אחד [י"ט] ופר"ח וי"א דשני מינים הם [א"כ] ויש שכתב דבזנות דיעה זו כשהשאור הוא ממין אחד והימא לומר כן דא"כ אפילו עיסה ועיסה נמי שני מינים הם כשהם ממינים נפרדים ומ"מ העיקר כדעיה ראשונה מטעם דגם העיסה ראויה להתהוות שאור כשיחמירו אותה :

ג והדרבנן פשוט דכל זה הוא כשהקדרה והכף בלעו ע"י רתיחת האש או מחום כלי ראשון אבל כשהיתה בליעתם ע"י מליחה או ע"י עירוי מכלי ראשון דאינו בולעין רק כרי קליפה לפיכך כשבשלו בו הותר א"כ לשער ס' נגד כולו רק נגד הקליפה ואף דאנו קי"ל דגם במליחה צריך ס' והו באוכלים ולא בכלים אבל בכליעת כבוש צריך לשער נגד כולו דכבוש כמבושל [כ"ט] :

ג וזה כבר נתבאר דאף כשיש ששים מ"מ אם האימור ניכר חייב להסירו משם אע"ג דכבר נתבטל מעמו כששים דביטול אימור בהיתר אינו אלא כשהאימור אינו ניכר שנימות בההיתר או שהן חתיכות דקות כמו קמח שאין ביכולת לברור האימור אבל כשהאימור בפ"ע לא שייך בו ביטול ואפילו לסברת הטור שנתבאר דהאימור נהפך להיות היתר זהו בביטול מיעוט ברוב מקרא דאהרי רבים להמות אבל בביטול ס' שהוא מפני המעם א"א להתיר האימור עצמו כשהוא ניכר ואף גם בביטול מיעוט ברוב אינו אלא כשהאימור אינו ניכר בפ"ע דאו נתהפך להיות היתר אבל כשהאימור ניכר לא שייך ביטול שהרי אנו רואים אותו ואיך הוא היתר ויתבאר עוד בס"ד בס"י ק"ט :

ד ומטעם זה כתב רבינו הר"מ בסעיף ד' וז"ל ולכן אם נפל חלב לתוך התבשיל ונתבטל מעמו בששים צריך ליתן שם מים צוננים ומבע החלב להקפיא ולצוף למעלה ע"פ המים ויסירו משם דמאחר דאפשר להסירו הוי כאלו מכירו וצריך להסירו משם עכ"ל לכאורה נראה דהבזונה הוא על חלב בציר"י דהיינו תרבא רבוה שייך דמבעו להקפיא ולצוף למעלה דכן הוא טבע השמנונית אבל חלב בקמץ דהיינו חלב בהמה לא שייך דין זה שהרי מתערב יפה יפה בהתבטול אבל באימור והיתר הארוך [ס"י] נ"ז סעיף י"י כתב בהגהות וז"ל ומ"מ טיפת חלב שנפל לתוך רוטב של בשר כתב במרדכי וכו' שישפוך עליו מים צוננים ויסיר כל השומן הצף למעלה והנשאר מותר אפילו ליכא ס' וכו' שאין החלב מתערב ברובט וכל אימור שאפשר להפרידו לא אמרינן ביה חני"ג ואפשר לסוחטו אינו ואין שייך בזה משום ביטול אימור שהרי אינו מבטלו אי"א מציאו לחוץ לגמרי וכו' ולהבי צריך להסירו אפילו איכא ס' מאחר שיכול להכיר האימור ולהסירו וכו' עכ"ל הרי שכב

ג וזה שנתבאר שלבטל אימור צריך ששים לא מיכעיא אימור שנתערב בהיתר נימוח בתוכו אלא אפילו כשלא נימוח האימור ומכירו וזורקו צריך ששים נגד כל האימור ולא אמרינן דדיו בס' נגד מה שנפלט מהאימור שהרי לא ידעינן כמה נפיק מיניה ואומדנא לא מהני ביה דכן אמרו חז"ל [ז"ל] לענין כחל שנפל לבשר דצריך ס' נגד הכחל והכחל זורקו ומ"מ צריך ששים נגד כולו משום דלא ידעינן כמה נפיק מיניה ואין שום סברא נכונה לחלק בין כחל לשארי דברים ואפילו באיסורי דרבנן אמרינן כן [כ"י] נפש רשנ"א ולא מטעם חומרא קי"ל כן אלא מטעיק דינא כן הוא רביון שזהו סן הנמנעות לידע כמה היתה הפליטה וא"א לעמוד על זה ובהכרח לשער נגד כולו :

ב לפיכך המבטל אימור הרבה בקדרה וכשהיא בת יומא בשלו בה היתר צריך לשער ששים נגד כל הקדרה וברוב כלים אין במה שבתוכן ששים נגד הכלי ולכן המאכל טריפה ואין אומרים לשער נגד מה שבלעה הקדרה שהרי אין אנו יודעים כמה בלעה ולפיכך צריך ששים נגד כולה וכן התרחב כף של אימור בהיתר צריך ס' נגד כל הכף כמ"ש בס"י צ"ד והכל מטעם שנתבאר וזה שצריך ס' נגד כל הכף היינו כשתחבה כולה או בסתמא אבל כשיודע כמה תחב נמנה א"צ לשער רק

שכב

שכתב טיפת חלב שנפל להוך רומב של בשר וכן הובא בב"ח ע"ש ש"ט שהכוונה היא על חלב בקמין וצ"ל דכוונתם הוא על חלב העליון שקרוין סמאנ"ט והוא שומן החלב וטבעו נ"כ לעלות למעלה כי הוא שמן מאוד ומוזה נהיה המאה כידוע :

בן והנה מדברי רבינו מתבאר הדין הזה הוא רק להימרא והיינו כשיש ששים דאו צריך ליתן צוננים ושיקפיא למעלה כמו שנתבאר אבל להתיר ע"י זה כשאין כאן ששים א"א להתיר וכן הכריעו גדולי אחרונים [ס"ד סק"ו וט"ו סק"ו ופנ"ח] והשינו על בעל הב"ח שרוצה להתיר מטעם זה גם כשאין כאן ששים ותטהו עליו שהרי כבר נפלט טעם האיסור ולא עדיף מאלו נפל התיבת איסור ומכירו והוא שלם וזרקו ומ"מ צריך ששים נגרו ולכן דחו דבריו ודברי בעל או"ה ע"ש ולפ"ד נראה דשניהם אמה להלכה רהם פירשו על חלב תרבא דמקודם הוא דבר גוש ונטס בתוך התבשיל ובוה ודאי הדין עמהם אבל כונת או"ה והב"ח הוא על חלב בהמה שנפל לתבשיל של בשר שהוא לח בלח ואין בוה שניתנת טעם מאחד להשני רק מפני התערובות וכשנפדרים זה מזה לא נשאר טעם מאחד להשני ואין בוה דין דאפשר ריהטו שהרי נפדרים זה מזה מכל וכל [ביו"ד סה"טס חמ"ס ס"ו רנ"ס על ס"ו וס"ד ע"ס ולא חתנון נ"כ לכל מ"ס ע"ס ודוק] :

בן ורע שיש מן הגדולים שכתבו על הך דינא דצריך להסיר השמנונית כמ"ש דאם המאכל מתקלקל בכך א"צ להסיר ומכיא ראייה מ"ש בט" ק"ב בכלי איסור שנתערב בכלי היתר דבשל ברוב ואף שאפשר להגעיל להוציא האיסור כיון שיש הפסד ממון בוה שצריך להוציא הוצאות להגעילו א"צ ע"ש וכ"ש במקום שהמאכל מתקלקל [פנ"ח סק"ו] ואינו יודע מה ענין ול"ו דהתם הוא כאיסור בלוע שאין האיסור ניכר ורק מטעם דשיל"מ אסור ולזה קי"ל דביון שצריך להוציא הוצאות אין זה בכלל דשיל"מ אבל כאן מדמינן לאיסור בעין ומה לי אם מתקלקל המאכל ראמו מקלקול המאכל נתייר איסור בעין ולכן נ"ל רכבל ענין מחוייב להסיר :

בן עוד כתב רבינו הרמ"א דאיסור שנתבטל בקדרה והסירוהו משם ונפל לקדרה אחרת צריך לחזור ולכמלו בששים נגד כולו וכן לעולם אבל אם נפל לקדרה הראשונה ב' פעמים א"צ רק ששים פעם אחת כנגרו עכ"ל דבקדרה אחרת הגם שהצרכנו בקדרה הראשונה ששים דחשבונן האיסור שהפליט כל מה שיש בו זהו לחוסרא משום דלא ידעין כמה נפיל מיניה אבל חתיכת האיסור עומד באיסורו במקדס ועוד דאפילו אם הפליט לנגריה הא נבלע בו מההיתר ונעשה הבלוע נבלה לדידן דקי"ל בכל האיסורים חנ"נ ולכן אפילו אם נבלה לבמה קדרות וכולן כהעלם אחת מ"מ צריך ס' בכל קדרה [או"ס כלל כ"ד ס' ב'] וכ"ש אם היה ביהתי העלמות דאפילו בקדרה אחת יש סברא לומר

להצריך ששים נגד כל פעם כמ"ש בס"י צ"ד לענין החיבת כף ע"ש אך רבינו הרמ"א הכריע שם דבתחיבת כף שני פעמים א"צ רק פעם אחת ששים ואין היריעות מחלקות מהמעט שנתבאר שם ולכן פסק גם בבאן דאם נפל לקדרה הראשונה שני פעמים א"צ רק פעם אחת ששים כמו בשם לענין כף [ועומ"ס סס סק"ף ו' דהנלוט כף לא נעשה נבלה אלא הנלוט נמאכל ודאי נעשה נבלה ודוק] :

בן ורע שיש מי שהתמה על דין זה ואיזה רמיון הוא להחיבת כף שני פעמים דבשם לא חשבונן הבלוע בהכף כנבלה אבל כאן כמאכל עצמו הרי פשיטא דאף אם האיסור הפליט כולו מקודם ס"מ הא כל מה שבלע מההיתר נעשה נבלה כמו שבארנו דהבלוע כמאכל ודאי נעשה נבלה וא"כ פשיטא דצריך ב' פעמים ששים אחד כנגד פליטת האיסור עצמו ואחד כנגד הפליטה השניה שהפליטה מה שבלעה בפעם הראשון מהתבשיל ונעשה נבלה והרי זה כמו שנפלו שני ויהי איסור דצריך נגד כל כוית ששים [פנ"ח סק"ו] ובודאי שאלה גדולה היא :

ב ויראה לי דטעמך של רבינו הרמ"א כן הוא ודאי אלו היינו יודעים בכיור שבפעם הראשונה הפליט האיסור ממנו לנגרי ובלעה מהתבשיל שבתוך הקדרה דאו פשיטא שהיינו מצריכים שני פעמים ששים אבל באמה הרבר ספק אצלנו דאולי בפעם הראשון לא הפליט רק סחציתו וכן בפעם השניה לא הפליט רק סחציתו ולפ"ו גם בהשני פעמים אין כאן איסור רק כפי כמותו של האיסור ולא יותר וזהו עצם החילוק שבין קדרה זו לבין קדרה אחרת דאחרי שהרבר ספק אצלנו באופן פליטתו לכן יש לנו להצריך ששים נגד כמות האיסור ולכן בקדרה זו הא יש לנו ששים נגד כמותו ובקדרה אחרת נצריך ג"כ ס' נגד כמותו ואין לומר אחרי שיש ספק באופן פליטתו נ"ל לחוסרא דהא אנו קי"ל טעם כעיקר דאורייתא וספיקא דאורייתא לחוסרא דאינו כן דהא ההרבה פוסקים לא אמרין חנ"נ בשארי איסורים ואפילו בבשר בחלב אחרי שנאסר דינו כשארי איסורים כמ"ש בס"י צ"ב ולפיכך אין לנו להחמיר כל כך בספק ועוד דהא בעת שחתיכת האיסור היה בתוך הקדרה לא שייך לומר דהבלוע בו נעשה נבלה שהרי כולו נתבטל בששים ואין כאן איסור כלל וגם הבלוע בו היה בכלל כל הקדרה ולכן גם אחרי שסלקנו האיסור מהקדרה וכל על הבלוע שם נבלה מ"מ כשחזר ונפל לקדרה זו עצמה והבלוע נחמבר לכל התבשיל שנקדרה נהי שאם היינו יודעים בכיורו שמקודם הפליטה כולה וגם עתה הפליטה כולה היה לנו להצריך שני פעמים ס' אבל בספק א"א להחמיר כולי האי [ומקור דיון הוא מל"ה סס וכתב הט"ס דלא י"א הנלוט חמור מנוף האיסור וממה ספליתי עליו ע"ש ולפנ"ח וכו' עונק כוונתו ודוק] :

סא יש מחלוקת בין הראשונים אם אמרינן בהמאכל הבלוע בהכלי חני'נ כנון כף של בשר והיא בלועה מבשר הרבה ותחבזה באותו יום בכזית חלב ואח"כ תחבו הכף לקדרה של בשר דהרמב"ן סובר דא"צ ששים רק נגד הכזית חלב ולא אמרינן הכל הבשר הבלוע בכף נעשית נבלה דלא אמרינן חני'נ רק כמאכל עצמו ולא כמאכל בלוע בכלי דכמו דקיי"ל דאין טומאה בלועה מטמא מהרה בלועה כמו כן אין איסור בלוע אוסר היתר בלוע וגם אין דרך בישול בכך [פמ"ג נמ"י סק"ח] וזה שנתבאר דצריך ששים נגד כל הקדרה וכל הכף והו' כשבלעה הרבה איסור או של חלב שבלעה הרבה בשר וכן להיפך אבל כשירדע כמה בלעה מהאיסור או מן החלב א"צ ס' רק נגד זה ולא נגד שאר אוכל הבלוע בה אף שגם הבלוע הוא בן יומו והרשב"א סובר דאמרינן חני'נ גם נגד הבלוע אם לא שהבלוע אינו בן יומו והמור כס"י ק"ו הביא חקירה זו ונראה משם שדעתו נטמה להקל ע"ש אבל רבוהינו בעלי הש"ע נראה מדבריהם שדעתם נטמה להחמיר ולא עוד אלא שיש מי שרוצה לומר דגם הכלי עצמה נעשית נבלה להצריך ששים נגד כולה אף שהבלוע בה מעט ורבר זה ודאי הוא נגד הסברא דאיך שייך שהכלי תיעשה נבלה [עני"ט עמוד פל זה] ויש שרוצה לחלק בין כלי חרס דלא מהני בה הנעלה ולכן אמרינן בה חני'נ לבין כלי שטף דמהני בהו הנעלה דכיון שביכולת להוציא האיסור לא אמרינן בהו חני'נ ורבינו הרמ"א בסעיף ה' חמש לדעה זו :

סב ודברי המור בענין זה צריכים ביאור דאחר שכתב דהמבשל בקדרת איסור בת יומא או תעיהב כף של איסור בהיתר וכן בבשר בחלב צריך ס' נגד כל הקדירה וכל הכף מטני שאין אנו יודעין ימה בלעו כתב חז"ל ואם ידוע כמה הוא האיסור כנו' כף חדשה שניער בה כזית חלב ואח"כ ביומו ניער' בה קדירה של בשר א"צ אלא ס' לבטל הכזית שבלעה אבל כף ישנה שניער בה כמה פעמים אין יודעין כמה בלעה ומשערין בבלה עכ"ל ודבריו סותרין וא"ו דבריש דבריו שאמר כנון כף חדשה שניער בה כזית חלב וכו' מכאור להריא דאם היתה כף ישנה של בשר אף שלא ניער בה כזית חלב מ"מ צריך ס' נגד כולה כשתחבה אח"כ לבשר וזהו כדעה הרשב"א שהבאנו דגם כבלוע אמרינן חני'נ ומסוף דבריו שאמר אבל כף ישנה שניער בה כמה פעמים וכו' משמע להריא כהרמב"ן דיוקא שניער בהחלב כמה פעמים שבלעה הרבה מהחלב צריך ס' נגד כולה ולא כשהיתה בלועה מבשר ותחבה בכזית חלב : **סג** ויש שפירשו דבריו דס"ל כהרשב"א [ג"י ונ"ה וז"פ] וזה שכתב שניער בה כמה פעמים הכוונה שניער בבשר כמה פעמים ואח"כ בלעה כזית חלב ותחבה בבשר צריך ס' נגד כולה מטעם דהבלוע נעשית נבלה וזה שכתב המעם משום שאין יודעין כמה בלעה ה"פ

שאלו ידענו כמה בשר נבלע בה לא היינו מצריכים ס' רק נגד הבשר הבלוע בה ונגד הכזית חלב אבל כיון שלא ידענו כמה בשר בלעה צריך ששים נגד כולה מטעם חתיכה נעשה נבלה [ג"ח] והביאו רביה לדבריהם דא"א לומר דס"ל להמור כהרמב"ן דא"כ זה שכתב כף ישנה שניער בה כמה פעמים וכוונתו על חלב שניער משום דלא ידעין כמה בלעה מאי קמ"ל והרי מקורם כתב דין זה דהתוחב כף של איסור בהיתר צריך ס' נגד כולה משום דלא ידעין כמה בלעה [ס"ג] ויש שפרשו דבריו דס"ל כהרמב"ן וזה שכתב כף ישנה וכו' הגם שכתב זה מקורם אך איירי דכתב דין כף חדשה כתב גם דין זה אף שכבר ביארו [רמ"א נד"מ ותה"ד ס' קס"ג] אך לפ"ו אינו מוכן דלמה ליה לומר כף חדשה הוא גם כף ישנה של בשר שבלעה כזית חלב ותחבזה לשל בשר א"צ אלא ס' כנגד החלב ולא כנגד הבלוע וגם לפ"ו הראשון אינו מוכן למה לן כף חדשה הא אפילו בכף ישנה כל שאינה בת יומא א"צ ס' נגד הבלוע דכן הסכימו הפוסקים כולם וכ"כ הרשב"א להריא בחורת הבית [סוג"ס ננ"י] ויש שכתב דבאמת לא דוקא חדשה דכל שאינה בת יומא חדשה קרי לה [פ"י סק"ח] והדוחק מבואר :

סד ולעני'נ נראה כוונה אחרת בדברי המור בשנרקרק למה ברין הקודם כתב בין בבב"ח ובין בשארי איסורים ובדין זה לא כתב רק בבב"ח וכוה נראה שהולך לשיטתו כס"י צ"ב דבכל האיסורים לא אמרינן חני'נ רק בבב"ח וגם כבר בארנו בס"י פ"ו סעיף ג' וסעיף ל"ג ע"פ דברי הרמב"ם דבבב"ח יש בו חומץ מכל האסורים שחייב אפילו שלא כדרך הנאתו ואם אפילו יש פגם בהמאכל אסור מן התורה ורק התהוות הבשר בחלב צריך להיות שלא ע"י פגם ע"ש ולפ"ו דבריו מבוארים דדוקא בכף חדשה א"צ אלא ס' כנגד הכזית חלב אבל כף ישנה של בשר אף שאינה בת יומא אם בלעה כזית חלב נעשה כל הבלוע נבלה אף שהוא לפגם מ"מ אח"כ באותו יום של בליעת החלב כשתחבזה בשל בשר ונעשית בלוע מכב"ח ששניהם בני יונן וממילא נאסר גם הבלוע שאינו בן יומו מדין בב"ח כמ"ש הרמב"ם להריא בפ"מ ממאכ"א שאפילו שמו בבב"ח ראש ולענה אסור מן התורה ע"ש ולכן ממילא דצריך ששים נגד כולה ולכן לא הוזכר המור דמייירי כיונא בת יומא ולכן בס"י ק"ו דמייירי בשארי איסורים פסק דאין הבלוע נעשה נבלה משום דבשארי איסורים לית ליה דחני'נ כמ"ש גמ"י צ"ב ולכן גם ברין זה לא הוזכר רק בב"ח בלבד ואין מן התימא מה שאנו אומרים דהבלוע נעשה נבלה אף שאין הבלוע בן יומו שהרי יש שסוברים גם ככלי עצמה נעשית נבלה כמ"ש וב"ש דהבלוע נעשה נבלה שהרי הוא מין מאכל ואח"כ ע"י התהוות הבב"ח הרי נאסר לגמרי כבן יומו כמ"ש [כנע"ט] :

שיטת

סה ושיטת רבותינו בעלי הש"ע בסעיף ה' הוא דכרבי הרשב"א שכתבו אם ידוע כמה הוא האיסור כגון כף חדשה או שאינה בת יומא שניער בה ובלעה כוונת חלב ואח"כ ניער בה קדירה של בשר א"צ אלא ס' לבטל הבזית שבלעה ולא אמרין גבי כלי חנ"ג אפילו אם נייערו בו איסור אבל כף ישנה ובה יומא משערין כבולה רכל מה שבלע נעשה איסור ולא ידעין כמה בלע ויש מי שאומר שגם בזה א"צ אלא ס' לבטל הכוונת שבלעה והסברא ראשונה יקרא וכו' ויש שאינן מחלקין בין כף ישן לחדש רק בין כלי חרס לשאר כלים ואוסרים דבב"ח דא"א להפריד האיסור ע"י הגעלה אמרין הכלי נעשה נבלה אבל לא בשאר כלים וטוב לחוש לחומרא עכ"ל :

סז וזה לשון רבינו הרמ"א בסעיף ח' כל האיסורים וכו' בתבטלים בששים וכו' ובלבד שהאיסור אינו נותן טעם בקדירה אבל אם נ"מ באותה קדירה והוא אסור מצד עצמו אפילו באלף לא בטיל כל זמן שמרגישין טעמו ולכן מלח ותבלין מדברים דעבדיו למעמא אם אסורין מחמת עצמן אינן בטלין בששים עכ"ל ואפילו באיסורי דרבנן כן הוא [פ"ו וס"ז] אבל אם איסורין הוא מחמת שבלעו מאיסור אפילו מאיסור דאורייתא מ"מ אין איסורין יותר מששים ואף שנתנין טעם מפני שטעם עצמן אינו נאסר רק מחמת האיסור הבלוע ולא יפה כחן מהאיסור עצמו הבלוע בהן שאינו אוסר יותר מששים וכן אם ידענו כבירור שהמלח והתבלין אין נותנין טעם כגון שנפל קורט מלח או תבלין ליורה גדולה ג"כ פותר [ע"ד סק"ח ופרי"ח] ורק בסתמא אמרין שנותנין טעם הוה שאמרנו דמילתא דעבדיו למעמא לא בטיל אינו מפני החשיבות ככריה וחה"ל אלא מפני תניגת הדעם וכיון שאינו נותן טעם אין בו כח לאסור :

סח ודע שיש מגדולי המפרשים שפירשו דבריו באופן זה דהוה שבטל בששים היינו בסתמא אבל כשאיסור נ"מ גם ביותר מששים אסור בכל האיסורים ולכן מלח ותבלין אינם בטלים לפי שסתמא נותנין טעם אף באלף [ע"ד סק"ח] ותמיהני שהרי כבר כתבנו בסעיף י"ט דדעת התוס' וכמה מהראשונים דביותר מששים אינו אוסר דמעט קלוש הוא ולפ"ו גם בעבדא למעמא בטיל וא"א לומר כן דהוה מפורש בנ"מ אלא ודאי דמילתא דעבדא למעמא נותן טעם חוק כמו כל דבר בפחות מששים וזה שאמר ובלבד שהאיסור אינו נ"מ כוונתו למעט חוק כמו תבלין ומלח ואין כוונתו על כל האיסורים וה"פ ובלבד שהאיסור אינו נ"מ כלומר כמו כל האיסורים ביותר מששים אבל מה שנתן טעם ביותר מששים כמו מלח ותבלין אסור [ופמ"ג בסעיף ע"ב] :

ע וזה שכתב דרק באיסור מחמת עצמו אינו בטיל אין כוונתו דכשהתבלין והמלח בלועים מאיסור אחר א"צ לשער כלל נגדם דא"א לומר כן דהא איהו מסק בסו' צ"ב דאמרין בכל האיסורים חנ"ג ומטילא דגם נגדם צריך לשער אלא כוונתו דצריך לשער נגדם בששים כרין האיסור הבלוע בהם :

עא ודע שרין זה כתבו רבותינו בעלי התוס' [משני קמ': סל"ה מ"א] וכמה מהראשונים אבל יש מרבתי שחלקו בזה כמ"ש המור ס"מ ק"ה בשם ריב"א והר"ש דאפילו מלח הבלוע מדם צריך לשער כאלו הדם היה כולו מלח כלומר ואינו בטיל אפילו באלף ורבותיט בעלי הש"ע

סח ביאור דבריהם שפסקו כהרשב"א דאמרין בבלוע חנ"ג ורק בכין יומו ולכן בחדשה או שלא בבת יומא א"צ רק לבטל הבזית שבלעה ומטילא לבזאי דקיי"ל בסו' צ"ב דבכל האיסורים אמרין חנ"ג הוה דין זה בכל האיסורים אבל הכלי עצמה לעולם לא נעשית נבלה ולא מיבעיא בבליעת בשר או חלב דעדיין כולו הוה אלא אפילו בבליעת איסור כגון שבלעה נבלה דנאסרה הכלי מ"מ לא אמרין בה חנ"ג להצריך שישים נגד הכלי שהרי אפילו בבלוע כשאינה בת יומא לא אמרין חנ"ג ב"ש נגד הכלי עצמה ואח"כ כתבו דיש מי שאומר וכו' והוה דעת הרמב"ן דגם בבלוע ובה יומא לא אמרין חנ"ג וכתבו שהעיקר כסברא הראשונה והיא דעת הרשב"א ואח"כ כתבו דעת אחרת שאין מחלקין בין כף ישן לחדש רק בין כ"ח לשאר כלים כלומר רמי שמתלק בין כף ישן לחדש פשיטא רלית ליה חנ"ג לענין הכלי עצמה בין דגם בבלוע באינה בת יומא לא אמרין חנ"ג וכמ"ש אבל בעלי דיעה זו סוברים דלענין בלוע תמיד אמרין חנ"ג אפילו באינה בת יומא וכמ"ש בדעת הטור אלא דס"ל לחלק בין כ"ח לשארי כלים כלומר דאפילו בכ"ח אמרין חנ"ג וכ"ש בבלוע באינה בת יומא ורק בשארי כלים לא אמרין חנ"ג ואם כי מעיקר הדין לא הסכימו לזה מ"מ כתבו שטוב לחוש לחומרא וזו [כנ"ל] כניאור דכתיב סמ"א סתתנ ויש שאינן מחלקים וכו' וסמ"א סוף סק"ח טרה סרנה לייסכ לטונו ולפמ"ש מ"ש ודוק] :

סז דבר פשוט הוא דאפילו כשנפל חצי וית איסור לתוך היתר צריך שישים לבטלו ואפילו באיסור דרבנן וחצי וית צריך שישים ואם לאו אוסר וכבר נתבאר בסו' פ"ו בכיזה שיש בה אפירות או טיפת דם במקום האוסר בודאי כשנתבטלו עם אחרות צריך שישים ואחת לבטל פליטתה ותחבירו בה להוסיף אחת משום שיש בהם גדולים וקטנים וי"א מנעם חשיבות ברירה והוה רק לבטל פליטתה אבל היא עצמה כשיש בה אפירות אינה בטלה כלל מטעם ברירה כמ"ש בסו' ק' ע"ש ובסו' צ' נתבאר דבכחל הקילו חכמים לבטלו בג"מ ע"ש ולדעת הרמב"ם

עה יש מי שאומר שזה דלא במיל מילתא דעבידא למעמא הוה רק מדרבנן ופן התורה במל [ש"ס] ולכן אם אין ידוע אם נתן מעט אם לאו מותר להאכילו לעכו"ם מסל"ת [פ"ך סק"ט] ויש מי שחולק בזה וס"ל דהוה דאורייתא למאן דס"ל מעט בעיקר דאורייתא [פנתי סק"י] ולי נראה דודאי כשהמעט מורגש בטוב הוי דאורייתא וכוונת דיעה ראשונה הוא על מה דקיי"ל דאפילו באלף לא במיל וכוהו אפן שהרי שוראי רק מעט קלוש הוא וכוהו ודאי הוה מדרבנן כמו בזוהר מששים בכל האיסורים כשהמעט נרגש לשיפת רש"י שהבאנו בסעיף י"ב ע"ש ואפילו להחולקים על רש"י ז"ל וס"ל דביותר מששים אינו אוסר לפי שמעט קלוש הוא כמ"ש שם ס"ט במילתא דעביד למעמא אסור גם במעט קלוש ולפ"ו ודאי לא הוה אלא מדרבנן [נעמ"כ בסעיף ס"ט ודוק] :

ען כל מקום שיש ס' כנגד האיסור מבטלין אותו אפילו אין הס' כולו של היתר דהא ס"ט נתפשט האיסור בהששים פעמים שעמו ונתבטל מעטו כיצד כגון קדירה שיש בה נ"ט ויתים של היתר ונפלו בה שני ויתים בבת אחת אחד של חלב ואחד של דם כל אחד מצטרף עם הנ"ט של היתר לבטל חבירו וכל אחד נתבטל שעמו בהששים שיש עמו בהקדירה והסבא נותנת כן שהרי כל איסור במל כשאינו יכול ליתן מעט בהיתר ופעם חלב ודם אינם שוים הרי נתבטל מעט החלב בכ' ופעם הדם בס' דמה לי איסור המבטל איסור ומה לי היתר המבטל איסור אפן לא בעינן רק שיתבטל מעט האיסור שלא יהיה לו כח ליתן מעט בהיתר ודין זה הוא אפילו למאן דלא ס"ל איסורים מבטלין זא"ו כמו שיתבאר דלאו מטעם ביטול אחינן עלה אלא מטעם שאין בכל איסור כח ליתן מעט וכן אתי שפיר דין זה אפילו למאי דקיי"ל חנ"ג בשארי איסורים כיון ששני האיסורים נפלו בבת אחת ובודאי אם איסור אחד נפל מקורם שוב אינו מועיל האיסור השני להציל היתר שהרי כבר נעשה היתר נבלה מהאיסור הראשון אך למאן דלא ס"ל חנ"ג בשארי איסורים יש לומר דין זה גם בשני נפילות זה אחר זה כמובן [ולכן כתב הגט"ז נחת סתמ ע"ש ודוק] :

ען וכתבו הסו"ר והש"ע סעיף ט' וכן כ"ט ויתים של היתר שנפל בהם כוית חלב ובקדירה אחרת היו שלשים של היתר ונפל לתוכו כוית של דם ונתערבו בשוגג מותר עכ"ל אבל כמודד אסור דאין מבטלין איסור לכתחלה כמו שיתבאר בס' צ"ט והוסף רבינו הרמ"א לומר דכ"ש בשני ויתים אחד של גבינה ואחד של בשר דכל אחד מבטל חבירו עכ"ל ר"ל כשנפל הגבינה לקדירה בפ"ע והבשר לקדירה בפ"ע ואח"כ נתערבו אין כאן איסור בכ"ח שהרי כל אחד נתבטל בששים אבל אם מקורם נפלה הגבינה לתוך הבשר הרי נעשה בכ"ח ואם נפלו אח"כ לקדירה צריך ק"ך ויתים

הש"ע והאחרונים לא הביאו דיעה זו כלל ולכאורה יש להם ראייה מוכרחת מהא דאמרינן בחולין [נ"ט:] לא כל השיעורין שוין שהרי ציר שיעורו קרוב למאתים רתנן בתרומות [פ"י] דג טמא צירו אסור ר' יהודה אומר רביעית במאתים והוא קרוב למאתים ע"ש והרי איסור הציר אינו אלא מפני השמנונית ואפ"ה משערינן בחוסף ומלח שבתוכו [סג"ט סק"ג] ויש מי שתיירך דבאמת ר' יוסי פליג שם וקיי"ל כוהיה [ע] ואינו מובן שהרי הגמ' אינו מביא כלל דבריו ועוד דהרמב"ם ספ"ו ממאכ"א פסק כר' יהודה ע"ש [אך י"ל להחוס' חולקים בזה ונמ"ש בפס המדני ע"ט] :

עב ולעג"ד נראה דארבא מכאן יש ראייה להיפך ואי ס"ד דגם בבלוע מאיסור דנין כמו באיסור עצמו א"כ כאן שיש מלח לא ליבטיל אף באלף דעביד למעמא וכמ"ש אלא ודאי דלא הלכו רק אחר האיסור הבלוע וס"מ גם נגד המלח והחומץ צריך לשער מטעם חנ"ג שהרי נאסר המלח והחומץ מכל השומן וכמ"ש בסעיף ע' ושיעורו שמעט זה מושך עד מאתים מיהו החולקים יכולים לומר דמ"ל דלא אמרינן חנ"ג רק בבב"ח או דבלח בלח לא אמרינן חנ"ג מיהו להתוס' ל"ק כלל [שת"ק ס' ס"ט סק"ה שרובם חלקן דין מין נמינו למין כשאי"ת וזו נגד דברי הסו"ר ס"ט ק"ה] :

עג כתוב באיסור והיתר הארוך דבר הנעשה למעט כיצד כל דבר חריף כגון תבלין ומלח וכו' עכ"ל יכוונתו כן הוא שזה שאמרו חז"ל מילתא דעבידא למעמא לא במיל אין הכוונה כפשוטי דא"כ רובי איסורים לא יבטלו באלף דרוב שמנים ורובי מאכלים עבידי למעמא כמו שבאמת יש ששאלו דשומן של איסור לא ליבטל בששים דאין לך עביד למעמא יותר משומן וכה"ג בחמאה או יין וכו"זא בזה ולזה סבא דהכוונה למעט חריף כמלח ותבלין [עט"ו סק"ו] וזה שנתבאר בא"ת ס' תקי"ג בביצה דאם ליבנו בה המאכל אינו במל ע"ש והו ממעט חוותא [כמ"ש סמ"ג פ"ט ועט"ו ס"ק כנ"ל] ועוד דבשם הוא מטעם דשיל"מ ע"ש :

עד יש מי שאומר דהא דאמרינן דמילתא דעבידא למעמא לא במיל אפילו באלף זהו בטין בשאינו מינו שאינו שוין במעט ואפילו שוין בשם לא במיל אבל כששוין במעט במל בששים [ע"ך סק"ג כספ"ח] וכ"כ בעל או"ח [כלל כ"ה] דאם נפל תבלין למיני מותר בס' כשארי איסורים והביא ראייה מציר כמל במאתים ואילו נפל לאינו מינו הא מלח למעמא עביד ואינו במל אפילו באלף ע"ש ולפי מ"ש בסעיף ע"ב אין ראייה משם [וחולי דוכה פלני התוס' עט ריב"ז וכו"ש סג"ט כמ"ש בפ"ט ודוק] ויש מי שחולק בזה [סג"ט סק"י] אך בעיקר הדבר אינו מובן דאם הוה מינו וגם הם עשויים למעמא א"כ בהכרח יש איזה תבשיל שבו נותנים המעט והי"ל אינו מינו אם לא שנאמר סלק את שאינו מינו כאלו אינו ומינו רבה עליו ומבטלו וצ"ע :

זיתים לבטל שני הזיתים משא"כ כשנפל כל אחד בפ"ע :
עח ונמצא לפ"ו מאן דס"ל חנ"ג בשארי איסורים הוה
 דין בב"ח היפך מכל האיסורים בענין זה דבבב"ח אין
 דין זה רק כשנפל כל אחד בפ"ע כמ"ש ובשארי איסורים
 אין דין זה רק כשנפלו שניהם בבת אחת ראלו נפל
 כל אחד בפ"ע הרי נעשה נבלה וכמ"ש בסעיף ע"ו
 ולפ"ו המהו על רבינו הרמ"א מרכתב דכ"ש בשני
 זיתים אחד של גבינה וכו' משמע שהסכים להרין והקורם
 והא איהו מ"ל חנ"ג בשארי איסורים כמ"ש בס"י צ"ב
 ולדידיה בשארי איסורים בשני קדרות לא משכחת לה
 שהרי נעשו נבלה אם לא בלח בלח ובהפ"מ שפסק שם
 דלא אמרינן חנ"ג או שלא נודע התערוכות עד אח"כ
 ואיהו מ"ל דבכה"ג לא אמרינן חנ"ג כמו שיתבאר בס"י
 צ"מ [ע"ז קל"ד] :

עט ובאמה יש למצא כמה אופנים דלא שיידך לומר
 חנ"ג כמו יבש ביבש וא שפשניהם היה מעט לפנס
 וכשנתערבו נעשה לשבח כגון שבאחד היה חסר מלח
 ובהשני יתירה מלח ולא נאסרו כמו שיתבאר בס"י ק"ג
 וכשנתערבו היה בשוה [הנרע"א] וכן כשבגפילות
 הראשונות לא בלע עריין היתר מהאיסור כגון שהאיסור
 היה חוץ לרובט ואח"כ בהתערבם יחד נפלו שניהם להך
 הרובט [ירמיה להדגמ"ר ספק כעיקר דין זה לומר דנפילה
 בבת אחת אין ליסור מעלה חכיו ורמיהו ממנה דערלס פ"ג
 דערלס מעלה את הכלאים ודוקא כשנפלו זה אח"ז כמנואר
 מהמפרשים ומרמז"ס פט"ו ומיהני עליו דזכו כמין כמינו
 ומפני נהינת טעם ולא נמין כשא"מ וכמ"ס בסעיף ע"ו דל"ן זה
 ענין לניסול איסורים וכמ"ס שם א"ש הכל ודוק] :

פ עוד יש נ"מ בדין זה בין בב"ח לשארי איסורים
 ובב"ח קילא מהם דבכל האיסורים כשנפלו שני
 האיסורים לנ"ט היתר מעלים וא"ו כמ"ש ואם נמל
 האיסור האחד מ"סם נאסר הכל שהרי עתה האיסור
 הנשאר נותן מעט ואין ס' לבטלו משא"כ בבב"ח אף
 שנמל הבשר או הגבינה מותר הכל שהרי אין כאן איסור
 שבהיותם ביחד נתבטל כמ"ש ובהסתלק אחד מהם היה
 כולו היתר [פר"מ קל"ג] ויש מי שאומר דאם נפל כזית
 גבינה לנ"ט זיתים ירקות והסירו כושם ואח"כ נפל לרש
 כזית בשר אוסר מפני שמקורם קובלו הירקות אע"פ
 הגבינה ואח"כ טעם הבשר דדוקא כשנפלו בבת אחת
 אין הטעם נרנש משא"כ בזה אח"ז [פמ"ג נמ"ז סוף סקט"ו]
 והמיהני דאטו עדיף הטעם מנוף הדבר וגם בהמועם
 נאמר כן דכשנפל הבשר ונפנשו הטעמים זה בזה ניטל
 מעט אחד את השני ויש להתוישב בזה :

פא וכן הדין אם כזית בשר נעשה נבלה מחמת חלב
 וכזית בשר נעשה נבלה מחמת דם ג"כ כל איסור
 מצטרף לבטל חבירו [ח"ד] דכיון דאיסור הבשר הוא
 מבח בליעת האיסור דיינין להו כהאיסור עצמו ולכן
 גם להיפך כגון שני דברים שאין טעמיו שוה כבשר ורנים
 שנאסרו שניהם מכה איסור אחד אין מבטלין וא"ו ובעינין

שישים נגר שניהם [סג] וכן ביבש ביבש אין איסורים
 מבטלין וא"ו [סג] כיון שאין נותנין טעם זה בזה ולא
 בהדבר שלתוכו נפלו ודינים אלו אינן רק בנפילה לדבר
 לח רותח מכלי ראשון :

פב וכתב האו"ה [כלל כ"ד] רכן הרין בשני כפות של
 שני איסורים שנתחבו בקרירה של היתר ואין
 בהתבשיל ששים לבטל כל אחד מהם אם לא בצירוף
 הכף השני מצרפין ול"ו והמאכל מותר ואין לחוש ולומר
 שמא הכף האחת הפליטה והשנית לא הפליטה [י"ט
 מילקיס גזע עמיעי"ט פנה"ג כ"י קפ"ב וכו"ח קל"ג דכמו
 דהקדמה אינה מנסת להאיסור כמו כן הכף סעני ולעג"ד נראה
 דלא דמי להנ"ל כיון שגניסס צ"ו נכח האת כח גניסס שוב
 ויש להתיישב כזו ודוק] :

פג ודע שהטור אחר שכתב דינים שכל איסור
 מסייע לבטל האיסור השני כתב וו"ל וכן ג' מיני
 איסורים שליבש שנתערבו זה בזה כזית טבל אחד כל
 שני מינים רבים על השלישי ומבטלין אותו ופמורין על
 שלשתן עכ"ל ודבר זה מבואר בובחים [עמ"י] אמר ר"ל
 הפיגול והגותר והטמא שבל"ן זה בזה ואכלן פטור א"א
 שלא ירבה מין על חבירו ויבטלו ואין הכוונה שמתר
 לאכלן דהא בולם של איסור הם אלא הזכונת לפטור
 מטלקות וכמ"ש רש"י שם משום דאין כאן התראת ודאי
 דעל איזה איסור שמתוים בו נוכל לומר שהשינים
 האחרים במלידה וה"ל התראת ספק ע"ש והתוס' פירשו
 באופן אחר ובסוף הסוגיא שם פליג ר"א על ר"ל ואומר
 דכשם שמצות אין מבטלין וא"ו כמו כן איסורים אין
 מבטלין וא"ו והרמב"ם בפ"ח מפהמ"ק פסק כר"א דאין
 איסורים מבטלין וא"ו והטור פסק כר"ל אבל אין דרך
 הטור להכיא דינים שאינם נהונים בושה"ו וכתבו
 המפרשים דהכיא דין זה משום דממנו למדנו דינים
 הראשונים דאיסורים מסייעים לבטל וא"ו [ג"י וכו'] ואף
 דהדינים אינם שוים דבכאן אמור לאכול וגשט מותר
 לאכול והו משום דכאן האיסורים המה בעין וכשם
 האיסורים נתערבו בהיתר ויש בהיתר גזי ביטול כל
 איסור בצירוף האיסור השני [ד"ו] :

פד ומאוי תמיהני על דברים אלו דדין זה הוא במין
 אחד כמו פיגול ונותר וטמא שכולם מין ב"ר
 והטעמים שוין ופטור מלקות הוא מפני ההתראות כמ"ש
 משא"כ הדינים הקורמים הוא כמין בשא"מ וממנעם
 דאין כאן נתינת טעם מכל איסור להיתר וכמ"ש בסעיף
 ע"ו ומה ענין ול"ו ולכן יש מהגדולים שכתב דדבר
 גדול השמיענו הטור בזה דכמו גיבש ביבש איסור
 בהיתר בטל חד בתרי כמ"ש בס"י ק"ט כמו כן איסור
 באיסור בטל חד בתרי כגון ככר של בלאי הכרם
 שנתערב בפסח בשני ככרות של חמץ נתבטל הככר
 של בלה"כ בשל חמץ ואם עבר הפסח ונאבד אחד מהם
 מותר לאוכלן [כרו"ס סק"ג] כשהחמץ לא היה של ישראל
 עוד ג"ל בבונתו דנ"מ לענין פסולי עדות דקיי"ל בח"מ
 סי'

מרה ואלו ידע שיש כאן בב"ח לא היה אוכל ונמצא שעל המרפה היה מיד ועל הבב"ח שונג לא נפסל לעדות מפני שהמרפה נתבמלה בתוך הבב"ח אבל א"א לומר שהיה סבור על שני זיתו בב"ח שהם כשרות דא"כ גם בלא"ה לא נפסל דלפי מעותו דרי נתבמל ברוב היתר :

פי' ל"ד ולא בעינן רשע דחמס וכל העובר במיד איסור תורה שיש בו מלקות פסול לעדות ומעתה אם נחערב כוית מרפה בשני זיתו כשר הבלועים מחלב שיש בהם איסור בב"ז והוא ידע שיש כאן מרפה ומשני זיתו בב"ח לא ידע ודימה שכולן שרפות ונתכוין לאכול

סימן צמ אם עצמות מצטרפין לבטל איסור ואיך משערים ההיתר והאיסור ודין ביטול איסור לבתחלה. וכו' מט' סעיפים :

העצמות ואנן בעינן שתהא ששים מהרבדים הראויים לאכלה ולשתיה שבהם מתפשט טעם האיסור וכשנחלק לששים חלקים נתבמל המעם [דיטס וז סניא סני' נד"ס מרי' נסס כר"ס וכוונתו כדנרינו ע"ש דוק] :

ה' ויש מגדולי אחרונים שהכריעו ברעה וז' מפני שאלה גדולה שיש בענין זה דמט"ג אם העצמות יש בהם שום לחלוות וע"י הביטול נפלט לחוץ איך מצטרפין עצמות האיסור להביטול אורבא היה לנו להצריך שם גם נגד העצמות ואם אין בהם שום לחלוות איך מצטרפין העצמות לביטול האיסור דהא לא פלטי מידי לביטול האיסור ואם נאמר שפליטה האיסור מתחלק בשהו להכשר ולהעצמות הרי א"כ גם מפליטה הכשר נשאר בהעצמות ונחסר זה השיעור להביטול דכמו שבוועין מהאיסור כמו כן בוועין מההיתר ונחסר לשיעור ששים אלא דהאי דדין זה אינו רק במינו רבוה אין חשש כל כך מפני שסוף התורה במל ברוב ולא בשאינו מינו ולכן הכריעו ברעה וז' [פליח סק"א] וגם זה פשיטא שעצמות הרכות מצטרפין לאיסור שהרי יש בהן הרבה לחלוות [סס] :

ו' ויש מי שחירץ וזלעולם יש להם פליטה מעצמן ואי קשיא א"כ נצריך ששים גם נגד עצמות האיסור י"ל דפליטה הוא טעם קלוש ואינו אוסר כמו בנידון דקיי"ל דאין בהן בג"מ אע"ג דוודאי יש להם איזה פליטה [פלתי סק"א] וכיון שיש להם פליטה הרי מועיל לבטל האיסור ועוד י"ל דלעולם אין להם פליטה מעצמן אבל מה שבוועים מאחרים יש להם פליטה ולכן מה שגלעו מההיתר הדר פולטים ומטילא שיש ששים נגד האיסור ואין לומר דלפ"ז גם פולטים מה שבלעו מהאיסור דאינו כן דאותו שיעור איסור שנבלע נתבמל בששים בהעצמות ובמה שבלעו מההיתר ובשפולטים אח"כ הו"ל כולו היתר שהרי אינם בוועים כל הפליטה של הכויה איסור אלא לפי ערך כמובן ובוה יש ששים העצמות עם מה שבלעו מההיתר :

ז' והנה אם נאמר שהעצמות יש להם פליטה מעצמן והפליטה אינה אוסרת לא תקשה לן למה העצמות מצטרפין לביטול והקדרה אינה מצטרפת מפני שהקדרה אין לה שום פליטה מעצמה ואפילו אם נאמר שהעצמות אין להם שום פליטה מעצמן ג"כ לא דמי לקדרה מפני שהקדרה

א' איתא בירושלמי פ"ה דתרומות [פ"ג] דקליפי איסור מעלין את ההיתר כלומר דאיסור שנתערב בהיתר וצריכין לבטל האיסור כמו בערלה וכלאי הזכרם שבמילין במאתים מצטרפין לחשבון המאתים לא לכד הקליפות של היתר אלא אפילו קליפות של איסור מצטרפין לחשבון לבטל המאכל של האיסור במאתים וכן סינופת של תרומה כמו הסוכין והמורסן מצטרפין להחולין לבטל את התרומה כשנפלה לחולין במאה ואחר כדון תרומה שבמילתיה במאה ואחר וכ"ש שהמינופת של חולין מצטרפין להחולין לבטל את התרומה [וכי' כיהנמי פ"ה דערלה [פ"ג] ופ"ו דמז' [פ"ג] ע"ש] :

ב' ועפ"ז פסקו המור והש"ע בסעיף א' דעצמות האיסור מצטרפין לבטל האיסור בששים וז"ל חתיכת גבילה שיש בה כשר ועצמות שנפלה לקדירת היתר עצמות האיסור מצטרפים עם ההיתר לבטל האיסור ואין צריך לומר שעצמות ההיתר מצטרפין עם ההיתר אבל המוח שבעצמות איסור מצטרף עם האיסור וגוף הקדירה אינה מצטרפת לא עם האיסור ולא עם ההיתר עכ"ל וכתב על זה רבינו הרמ"א ויש מחמירים שלא לצרף עצמות האיסור עם ההיתר לבטל ובמקום הפסד יש לסמוך אמקילין ומתירין כי כן עיקר עכ"ל :

ג' עוד יש לקרמונים שתי דעות אחרות בענין זה י"א דעצמות הרכות מצטרפין לאיסור מפני רכותן והלחלוות שבהן אבל עצמות יבשים או קליפי ביצים וכה"ג אף אותן של איסור מצטרפין לבטל האיסור ויש מגדולי אחרונים שהכריעו ברעה וז' [כ"ט וע"ך סק"א] דיש לזה ראייה גדולה מש"ס חולין [ג"ח: כסניא דזרוע כסלס דלמ"ד כס' חשנין עממת זרוע כהדי זרוע לאיסור ועממת סהיל כהדי סהיל להיתר פ"ס וסירוסלמי מסודר סס זרוע למ"ד כל הציורים נחמס ולא קיי"ל כן ונפלי דיטס וז' סס כר"ן כנסנ"ט והר"ס כנה"כ אך כר"ס מתוך סס דלסמכתא כעממס סוס וכ"כ כר"ס פ"ה דתרומות ע"ש ודוק] :

ד' וי"א דזה שעצמות אפילו דהיתר מצטרפין זהו דוקא במין במינו כביטול ערלה וכלה"כ וכן באיל נזיר ביטול הזרוע בהאיל דמן התורה במל ברוב לכן מצרפים גם העצמות לביטול אבל מין בשאינו מינו דמן התורה צריך ששים איך נצרף העצמות הא עדיין נתון טעם וכמו שאין מצטרפין הקדרה להביטול כמו כן אין לצרף

שהקדרה

יא אמנם להתירוץ שכתבנו בהעצמות יש להם לחלוחית מעצמן אלא שאינן אוסרין המעם פשוט דכל הלחלוחית של עצמות האיסור הבה אסורין דכל היוצא מן המצא טמא וא"כ אין המעם הנכנס בהם נהבטל בהלחלוחית כיון שהלחלוחית אסור ואיך יבטלו את האיסור וכי הדר קפלים איסורא קא פליט משא"כ עצמות היתר מצטרפות מפני שהלחלוחית שלהן הן של היתר ומבטלים המעם של איסור הנכנס לתוכן [ס"ד סק"ג] ודעה ראשונה סוברת דגם הלחלוחית של עצמות האיסור היתר נסור הוא דכיון שהן בעצמן אינן בני אכילה גם הלחלוחית אינו של איסור לפיכך מסייעים לבטל [ס"ג] :

יב ויש מי ששאל לדעה ראשונה דאיך אפשר לצרף עצמות האיסור לבטל את האיסור הא דהוה איסור רבוק ואסרינן ביה חנ"ג ואע"ג דהעצם אינו ראוי לאכילה מ"מ לאותה דעה שהבאנו כס"י ז"ח סעיף ס"ה דגם בכלי חרס אסרינן חנ"ג כ"ש בעצם המחומר אל הבשר [ג"ת] ורצו דהא אותה דעה מורה דבשאר כלים דמהני בהו הגעלה לא אסרינן חנ"ג כמבואר שם וכלי עצים הא מהני בהו הגעלה כמ"ש בא"ח סי' תנ"א [ס"ט סק"ג וס"ו סק"ה] ואפילו אם נאמר שיש בעצמות לחלוחיות שפולטין לא שייך לומר שהלחלוחית תיעשה נבלה דכמו שבארנו דאין פליטתן אוסרת מפני שטעם קלוש הוא כמו כן לא תיעשה נבלה [מ"ד] וגם אין לחוש שמה בשיערו מן הקדרה תשאר חתיכת האיסור עם העצם באופן שלא יהיה בקדרה ששים לבטל האיסור כדחיישנן ליה כס"י ק"ו ואו תיעשה הבלוע בהעצם נבלה וזהו מבעטיי איסור דבוק דבאמה מפני זה יש שרוצה לומר דכאן טיורי שאין העצם דבוק להאיסור [פלתו קס"ג] רק מונח בקדרה לברו ולא משמע כן מכל הראשונים ומהמור והש"ע שהרי לטרו רין זה מירושלמי דקליפי איסור מעלין את ההיתר והתם הקליפות דבוקות ומסתמא ה"נ כן הוא אמנם באמת חששא זו אינה אלא כשהאיסור דבוק לחתיכת היתר ולכן אסרינן ההיתר הדבוק כמו האיסור אבל כבאן האיסור דבוק להאיסור ואין כבאן רק חששא לחתיכת היתר אחרת ולחתיכה אחרת לא מצינו חשש זה ולא מחוקקין איסורא [עמ"ד סכאריך גמיון קושיס זלמ ולענ"ד סדכר פשוט כמ"ס ופ"י גס"י ק"ו כהנ רק לכתחלה ליוכר נוס ודוק] :

יג יש מי שאומר דאפילו לדעה ראשונה שעצמות האיסור מצטרפין לבטל זהו כשאין בהעצמות עצם איסור כמו נבלה וטרפה שהאיסור הוא על הבשר בלבד ולא על העצמות אבל באבר מן החי דמצטרפין העצם לכזית לחייבו על אמה"ח כמ"ש בס"י ס"ב ודאי דאין העצמות מצטרפין לבטל האיסור ודברי טעם ז"מ אמנם להצריך ששים נגד העצמות א"צ דסוף סוף אין בהם טעם ואף שיש מי שסתפק בזה מ"מ כן נראה ועיקר זכ"ש שאינו נראה מי שסובר דצריך ששים נגד עצמות

שהקדרה שבעה מבלוע ואינה בולעת עוד הרבה מהאיסור [ד"ס] ואף קדירה חדשה שעדיין לא שבעה מבלוע יא פלוג רבנן [ס"ג] ועוד דעצמות כיון שמונחין כחוד הקדרה עם הבשר הפליטה מתחלקת בשוה משא"כ הקדירה עצמה שבפנים יש רוטב וכחוד היא מגולה לאויר אין הפליטה מתחלקת בשוה ולכן אינה מצטרפת [פמ"ג נמ"ו סק"ח נס"פ פ"ה] אמנם לתירוץ זה אם יונחו חרסים בתוך הרוטב יצטרפו ג"כ לשיעור ששים אבל לתירוץ הקודם אין החרסין מצטרפין [ס"ג] : והנה דעת רבינו הרמ"א שלא לצרף עצמות האיסור לבטל האיסור אבל עצמות היתר מצטרפין לבטל את האיסור [ס"ג סק"ג] ויש שתמחו על סברא זו דכיון דעצמות האיסור אינם בכלל איסור א"כ איזה טעם יש לחלק בין עצמות האיסור לעצמות היתר [פמ"ג ס"ג] ובאמת מלשון רבינו הרמ"א שכתב ויש מחמירים וכו' משמע להדיא דאינו מעיקר הדין אלא חומרא בעלמא וכן משמע במקור הדין בשערים [סי' ליה נהג"ה] וה"ל שם עצמות של איסור אינן מצטרפות לאיסור אבל עצמות של היתר מצטרפות להיתר אבל אין לצרף עצמות של איסור עם היתר לבטל את האיסור ואם שום מורה יהיה לא עבר על דברי חכמים אבל אין נכון להתיר כולי האי עכ"ל ומעם החומרא י"ל משום דע"פ רוב דבוקים העצמות להבשר וחששו קצת לאיסור דבוק כמו שיתבאר עוד בזה בס"ד :

יד ולענ"ד נראה דהרמב"ם סובר כן לדינא שהרי כתב בפ"ג מתרומות דין ז' אין פסולת של תרומה מצטרפת עם האיסור החולין אבל פסולת החולין מצטרפות עם החולין להעלות התרומה וכו' עכ"ל הרי זהו ממש ברעה זו והראב"ד השיג עליו דכירושלמי מבואר דגם פסולת של תרומה מצטרפות לבטל וכתב שם רבינו הב"י בספרו כ"מ דמש"ס דילן סוכה כדברי הרמב"ם ע"ש ולפ"ו המיהני למה לא הביא כלל דעתו בכאן ונראה משום רוב רבותיו ס"ל כהראב"ד לפיכך השמים דעתו :

י מהו עכ"פ הרמב"ם סובר כן מעיקר הדין ולא מצד חומרא ונשארה התמיה מה בין זה לזה ויראה לי דשעמו הוא מהא דתנן בתרומות פ"א [מ"ד] עוקצי תאנים והגרונרות וכו' אסורים לזרים גרעיני תרומה בזמן שהוא מכנסן אסורות וכו' וכן עצמות הקדרשים בזמן שהוא מכנסן אסורות וכן כפ"ג דעדות תנן דקניבת ירק אסורים לזרים ע"ש הרי ספורש דכל פסולת של תרומה כשהו ביהוד עם התרומה יש להם דין תרומה וא"כ נהי דאינם מרמעות להצריך ביטול כנגדן מ"מ אין סברא שגם הם יסייעו להביטול וכן בעצמות של איסור הוה הטעם כדתנן בעצמות קדרשים וכמו בתרומה והירושלמי אולי סובר כר' דוסא דפליג בעדיות שם ואין הלכה כמותו וכמו שפסק הרמב"ם בפ"א מתרומות ע"ש :

[עמ"ג סז] ואפילו באיסור דרבנן כיון שראינו שהיה האיסור יותר :

יך והרמב"ם ז"ל בפמ"ו דין כ"ד כתב כשמשרעין בכל האיסורין משערין במרק ובתבלין ובכל מה שיש בקדרה ובמה שבלעה קדרה מאחר שנפל האיסור לפי אימור הדעת שהרי א"א לעמוד על מה שבלעה בצמצום יכ"ל יהולך לשיטתו שכתבנו בס"י צ"ח סעיף ט' דס"ל מעם בעיקר דרבנן ולכן גם כמין בשאינו מינו הקלנו כזה וכ"ש כמין במינו דמן התירה במל ברוב והטור והש"ע סעיף ד' פסקו דבמין בנינו יש לפסוק בן ולא כמין בשא"מ ע"ש והולכים לשיטתם בס"י צ"ח דמעם בעיקר דאורייתא ולכן אין להקל באינו מינו וזהו דעת הרשב"א ז"ל ודע דגם בזה אין לשער רק במה שהקדרה בלעה דזה רואין אותה כאלו היא בעין אבל מה שכלה מחמת האור אינו מצטרף שהרי זה אבד לנפשו וגם בזה יש מי שחוכך כמ"ש בסעיף הקודם [הטור פסק כן נסת' הרשב"א ז"ל] :

יך ואין לשאול לדעת הטור והש"ע דמעם בעיקר דאורייתא איך משערים כמו שהוא לפנינו נידוש שמה נתמעט האיסור דיל' דאחזקי איסורא לא מחוקינן כל שאין אנו רואים ההיפך וממעם זה אפילו עצמות שמצטרפין לבטל את האיסור כמו שנתבאר אע"ג דמסתמא העצמות לא נתמעטו והאיסור נתמעט מ"ם כיון שלא ראינו שהאיסור היה מקודם יותר מכפי שהוא עתה אין לנו להחזיק איסור [פ"י מק"י] :

יך מיהו יש להבין ברעת הרמב"ם והטור יש"ע דהן אמר דזהו בדרבנן מ"ם הרי זהו ודאי דכשם שבלע הקדרה מן ההיתר כמו כן בלע מהאיסור ובגמ' פטורא כן [ג"ח] הוה כותא תרבא דנפל לדיקלא רבישירא סבר רב אשי לשעוריה במאי דבלע דיקלא ופרי ליה רבנן לרב אשי אמו דהתירא בלא דאיסורא לא בלע וא"כ נהי דהמקור שלהם הוא ממאי דאיתא בגמ' [ג"י] : דמשערין במאי דבלעה קדרה ע"ש מ"מ אך אפשר לומר כן ובאמת רש"י ז"ל פסק שם כן סמעם סברא זו שאין לשער במאי דבלע קדרה מפעם זה ואולי הגמ' שם מיירי כשראינו האיסור שלא נתמעט :

כ ובאמת יש מי שדוחה לומר כוונת הרמב"ם דמיירי כשידענו שלא נתמעט האיסור [למ"מ] ולא משמע כן לא מדברי הרמב"ם והטור והש"ע ולא מכל הפוסקים ויראה לי ברעת רבותינו בשנוקדק מה היה דעתו דרב אשי אמנם באמת י"ל כיון דהאיסור נפל בעת רתיחת היורה ומסתמא נפל באמצעותו וכבר היורה עסקו בבליעת ההיתר לא שביק בליעת ההיתר הקרוב אליו וכבר עסקו בבליעתו ובלע מהאיסור אך רבנן דבי רב אשי השיבו לו דאין לנו לתלות בסברא זו באינו מינו דהוה דאורייתא דתרבא בבישורא הוה מין בשאינו מינו כמ"ש בטור וש"ע ריש ס' צ"ח ולכן הרמב"ם דס"ל מעם בעיקר דרבנן פסק כרב אשי וכסוגיא הקדומה והטור

של אמה"ח [עמ"ג סי' ס"ז נכ"ד סק"ד] ודע דכיון העצמות בן דין גידין וכן עור המחובר לאיסור ובמליחה וכבושיהדין כבבישול :

יך זה שעצמות האיסור מצטרפים להיתר לדיעה ראשונה כד"א כשנפלה לקדרה כשהיא חיה שעדיין לא בלעו העצמות מהאיסור אבל אם נתבשלה תחלה בפ"ע ואח"כ נפלה לקדרה היתר עצמות שבה מצטרפים עם האיסור לפי שבלעו מבשר האיסור כשנתבשלה לבדה ולא סגי בששים נגד בשר האיסור דשמה נתמעט הבשר בנישולו ונכנס בעצמות [פ"ו] ולפ"ו אם ראו האיסור תחלה כשהיא חיה ועכשיו ראו אותה שהיא כמקדם א"צ ששים רק נגד הבשר [ג"ח] וזהו כשנתבשלה לבדה אבל אם נתבשלה עם שארי החיות איסור אפילו ככה"ג צריך ששים גם נגד העצמות דשמה בלעו העצמות משארי החיות נאסרה [סז] אמנם זהו הכל למאן דלא ס"ל חנ"ג בשארי איסורים אבל לפי מאי דקיי"ל חנ"ג בשארי איסורים אפילו נתבשלה לבדה וראינה כשהיא חיה צריך ס' נגד העצמות שהרי העצמות נעשו נבלה מבליעת הבשר [ח"ד] וכן זה שנתבאר דנות הקדירה אינו מצטרף לא לאיסור ולא להיתר וזה אותה הקדרה שמבשל בה עכשיו איסור והיתר אבל קדרה שכבר נאסרה ובישל בה עכשיו היתר פשיטא שצריך לשער נגד הקדרה כמ"ש בס"י צ"ח [פ"י סק"ז] ופשוט הוא וכבר נתבאר דאין במה שבקדרה ס' נגד הקדרה :

מן חתיכה הבלוע מאיסור שנפלה לחתיכות היתר למאן דלא ס"ל חנ"ג בשארי איסורים א"צ ששים רק נגד הבלוע והחתיכה שבה בלוע האיסור גם היא מצטרפת לבטל האיסור מיהו החתיכה עצמה נשארת באיסורא משום דלא ברירא לן שכל האיסור נסחט ממנו דקיי"ל אפשר לסוחטו אסור כמ"ש בס"י צ"ב אמנם לדין דקיי"ל חנ"ג הדבר פשוט שצריך ששים נגד כל החתיכה :

מן כשמשערים ששים נגד האיסור משערים גם ברובם וקיפה והוא הרק דק של בשר ותבלין המתאסף בשולי הקדרה וכן כל מיני מאכל שיש בהקדרה את הכל מצטרפים לששים אך משערים את הכל כמו שהוא עתה לפנינו אע"פ שידענו שמקדם הבישול היה הרבה יותר ונתבויץ ונצמק ע"י הבישול מ"ם אין לשער כמו שהיה מקדם דאולי גם כהאיסור היה מקודם יותר ונצמק ואף גם במה שבלעה הקדרה אין משערים ולפ"ו אם האיסור ראינו שלא נשתנה מכמות שהיה משערין מההיתר מה שנבלע בקדרה [פ"י סק"ד] ויש מי שחוכך גם בזה להחמיר כי קשה לעמוד על שורש הדבר ולכן בכל אופן משערים כמו שהוא בא עתה לפנינו [סז נסת' דע"ל וכ"כ סק"ז] אמנם להיפך ודאי דאין להקל כגון שראינו האיסור שנתמעט וההיתר לא נתמעט ודאי דיש לחשוב האיסור כמו שהיה מקודם

לדינא [והכלאים שהניח הס"ו מחוס' נכרות כ"ג: כבר דחי לה ספלותי בק"ס ותמינתי מהסמ"ג שהניח מהסמ"ג שם מה שפניו ולי' ועמ"ל פ"ט מהמכ"ל]:

כד' ויש בזה שאלה ולמה מתירינן בכאן בשונג אף כשריבה בידים ובסי' ק"י בדבר שאינו במ"ל בחמת חשיבותו דכשנפלה אחת מהן לים הותרו בולן קי"ל שם דרוקא נפלה מעצמה אבל הפילה הוא אסור אפילו הפילה בשונג דגורו שונג אטו מויד ויש לחלק דבמבטל לא נזרינן אטו מויד [כ"י] דלא חשדינן ליה שיערב איסור בידים משא"כ להשליך האיסור שפיר חשדינן ליה ולכן גם באיסור שנפול לתוך היתר שאין בו כדי ביטול אף שבוה יש לחוש שיוסיף היתר ס"ס כיון דבעיקר דין ביטול איסור אין לחשרו לכן גם בבה"ג לא נזור [כ"ל ביאור דגרי כ"י]:

כה ועוד רכאן מיירי שריבה קודם שנודע התערובות כמו שיתבאר א"כ לא שייך לגזור אטו מויד כיון שעדיין עומד בחוקת היתר משא"כ בסי' ק"י כבר נודע ההערובות ועומד בחוקת איסור [וא"ס כלל כ"ד סי' י'] ועוד דבכאן כשבא הרבר לפנינו הוא מותר שהרי יש כדי ביטול אלא שהשואל אומר שהוא הרבה בשונג ואלמלי שתק היה מותר וא"כ לא שייך לחושרו שיעשה במזיד דא"כ היה לו לשתוק לגמרי אם היה רוצה להערים משא"כ בסי' ק"י כשבא הרבר לפנינו הוא אצלנו בחוקת איסור אלא שדברי השואל שאומר שהפיל אחר חלק לים מתירתו ואלמלי שתק היה אסור ולפיכך חשדינן ליה שעשה במזיד ואומר שעשה בשונג [וכו כוונת הס"ו סק"ה שהאר"י סרנה ור"ס טרמו כוונתו וכנ"ו שמש"ס מינו כולו כמו שחמה הכה"ס נקפו' אכל כפמ"ש סתמו סוכה ונכוחה ונסכנה זו י' לחלק ממנה דגריס שגורו כש"ס שונג אטו מויד ודוק]:

כו וזה שנתבאר דכשריבה במזיד אסור איסור זה הוא למבטל עצמו או למי שנתבטל בשבילו כדי שלא יועיל לו האיסור שעשה או שנעשה בשבילו דאם נתיר לו מה שעשו אחרים בשבילו יש לחוש שיצוה לאהרים לעשות כן [נ"י] אבל לשאר כל אדם מותר ובלבד שזה לא יהנה כגון שימכור ויקח מעות בשביל האיסור וצריך ליתנו לאחר בחנם או למכור לעכו"ם אם אין זה מאיסורי הנאה או למכור לישראל במקח שהעכו"ם נותן ולא יותר כדי שלא ישתבר מזה שבטל האיסור או ריבה עליו וממילא דאם איסור זה היה מאיסורי הנאה אסור למכור כלל [כ"מ מש"ך סק"י] וכן אם לא היה הדבר שלו ולא נתכוין לבטל בשביל עצמו מותר גם לו [שם סק"י] ודע דזה שאמרנו למי שנתבטל בשבילו זהו דרוקא שידע שנתבטל עבורו ונחא ליה אפילו לא צוהו לבטלו אבל אם לא ידע כלל מזה ולא ניחא ליה אין לך שונג גדול מזה ומותר לו ולבני ביתו דכל במקום שאסור לו אסור גם לבני ביתו [פ"ו כ"י] כ"ס י"ט:

כז דעת רוב הפוסקים דהא דאין מבטלין איסור לכתחלה הוא

זהמור והש"ע פסקו כן במין במינו דהוה דרבנן [ולאוי נס ר"א ורבנן דיליה נחלקו בזה דר"א ס"ל סכ"ע דרבנן ולכן הקיל בזה ואינו ס"ל סכ"ע דלירייתא וכוונתו סקודמת שלמרת צמאי דנלעב קדרה יתפרש לכל אחד לפי מה דס"ל ולא הכתור סוניה זו לך דר"א וגם כל הפוסקים יצאו יחד בהסכמה כל אחד לפי מה דס"ל ודוק]:

כח הלכה פסוקה היא בש"ס דאין מבטלין איסור לכתחלה דאע"ג דמדאורייתא חד בהרי בטיל היינו היכא דנתערב ממילא אבל למערבינהו בידים אסור דהכי תנן בתרומות [פ"ט מ"ט] סאה של תרומה שנפלה לתוך צ"ט סאין של חולין וחזרה ונפלה לתוכן כאה של חולין ורבה עליהן בשונג מותר במזיד אסור דאין מבטלין איסור לכתחלה [רס"ו וה"ס ג"ה ד':] וכן במין בשאינו מינו אסור לבטל בשישים ואף אם ירצה להוציא אה"כ את האיסור שהרי המעט ישרא בשם ואף דיותר מששים ליכא מעמא ס"מ הרי הוא עושה שישאר שם מעטו של איסור דאל"כ למה הוציא זאת [ויכירובלמי שם דנכלל כליסוריס כן ס"ל דכוננו מותר ונמזיל יסור]:

כט ולמדנו שמשנה התרומות שלא לבר דאסור לבטל איסור בעין לכתחלה אלא אפילו אם האיסור נפל מעצמו לתוך של היתר ואין בהיתר שיעור כדי לבטלו דאכזר להוסיף על ההיתר ולבטלו ואם עבר וביטלו להאיסור שורק איסור בעין לתוך של היתר ויש בו כדי לבטלו או שנפל איסור לתוך של היתר שאין בו כדי ביטול וריבה על ההיתר עד שיש בו כדי ביטול אם עשה כן בשונג והיינו שלא ידע כלל שזהו איסור וזהו היתר ולא כוון לבטלו או להוסיף על ההיתר מותר ואם עשה כן במזיד אסור וכן הדין בכל האיסורים כמבואר בירושלמי שם:

כ י"א דשונג מקרי אפילו נתכוין לבטל אלא שלא ידע הדין והיה סבור שיותר לבטל או להוסיף [פ"ו סק"ח והסכים עמו כפמ"ג ט"ז] ולא משמע כן מרמב"ם ג"ה בתרומות בדין אין תורמין סן הממא על הטהור דבשונג תרומתו תרומה וכתב דאם ידע ושנג שיותר לתרום מן הממא על המהור הרי הוא כמזיד ע"ש וכ"כ בהרומת הרשן [פ"ו רס"ו] בנימקת חבירו שישאיה תוך כ"ד חדש ששנג בדין מקרי מזיד ע"ש וגם קי"ל דאוסר מותר הוא קרוב למזיד ואינו בכלל שונג [מכ"ו ז':] והרי יותר מזה מבואר בגמ' דאף מי שעבר עבירה בדמיונו שעושה בזה מצוה יש סברא לפוסלו לערות ואף למי שמכשירו לערות זהו ספני שלא היה כוונתו לעשות עבירה [סנהדרין טו:] ואדרבא כוונתו היתה למצוה ע"ש וכ"ש במקום שאין מצוה כלל לרעתו דא"א לרונו כשונג אמנם אם עשה ע"פ הוראת חכם שהחכם מעה בדין מקרי שונג [מנ"א ס"ו ג"ח סק"ז] וכן שוכח מקרי שונג [ס"ז] וכן אם אנסוהו לערב דינו כשונג [פ"ח סק"א] וכן אם מתחלה ידע בהתערובות ושכח אה"כ והוסיף ג"כ דינו בשונג [ס"ז] דשכחה הוה שונג גמור וכן עיקר

ש"ם דגם בכה"ג שרי ויש להסתפק אם מותר לפגום איזה איסור כדי לערבו בהיתר שיש מי שאוסר ויש מי שמתיר ואין בזה הכרעה ברורה [עי"ב מ"ט נפש חיה ופי"ט] וצ"ע לדינא ולענ"ד נראה דאם פוגמו עד שאינו ראוי לאכילת אדם כלל מותר אבל בפגימה בעלמא אמור :

ל דבר פשוט הוא שבכל מה שנתבאר בענין זה דביטול איסור להוסיף עליו היתר ולבטלו לא שייך כלל בענין דאמרינן ביה חנ"ג שהרי כבר נעשה כל היתר איסור וכמ"ש רבינו הרמ"א בסעיף ה' ח"ל ודוקא נתערב יבש ביבש או אפילו לח בלח למאן דאמר שאין אוטרים בו חנ"ג כדלעיל סי' צ"ב אבל החיכה שבלעה איסור לא מהני שנתוסף אח"כ היתר דהא אמרינן ביה חנ"ג עכ"ל ואפילו למאן דלא ס"ל חנ"ג בשארי איסורים מ"מ החתיכה עצמה עומדת באיסורה כמ"ש בסו"ט צ"ב ואפילו יש ששים נגד החתיכה וזה שתלה בחנ"ג וזהו לענין התוספת דלמאן דאמר חנ"ג גם התוספת נאסר כשאין ס' נגד כל החתיכה וזהו בשארי איסורים אבל בכב"ח נתבאר שם דגם כלח אמרינן חנ"ג לכמה מהפוסקים ולפ"ו לא משכחת לה להאי דינא בכב"ח להוסיף על האיסור ולבטלו אלא לבטל כל ההוספה בששים וא"כ אין זה הוספה [ע"ד סק"ד ופמ"ג חו"ט] :

לא עוד כתב די"א דאפילו במקום דלא אמרינן חנ"ג לא מהני היתר לבטל אלא אם נתוסף קודם שנודע התערובות אבל אם נודע התערובות קודם לא מהני מה שנתוסף אח"כ ולפ"ו היה צריך החכם המורה לבטל איסור לחקור אם נתוסף ההיתר לאחר שנודע ולא נהגו כן עכ"ל ומה שלא נהגו כן כתבו משום דאחזוקי איסורא לא מחזקינן דאין לנו לחוש שמתא נתוסף אח"כ ולכן אם ידוע להמורה שנתוסף אח"כ אמור [ט"ו סק"ט ופ"ד סק"ז] :

לב והדברים צריכים ביאור דמכתב דאפילו במקום דלא אמרינן חנ"ג וכן מובאר להדיא בטקרה באו"ה [כלל ל"ד דין י'] ולפ"ו לא אמרינן חנ"ג רק בנודע אבל בלא נודע לא אמרינן חנ"ג וגם במקום דלא אמרינן חנ"ג אמור בנודע ובלא נודע מותר א"כ איזה הפרש יש בין מקום דאמרינן חנ"ג למקום דלא אמרינן חנ"ג הא אירי ואירי בנודע אמור ובלא נודע מותר ועוד איזה סברא הוא לומר בדבר שע"פ הדין חנ"ג דאם לא נודע לא אמרינן חנ"ג הא בע"כ נעשה נבלה כמו שבאמת רבים חולקים על כל דין זה [ע"ד סק"ז וסר"ח סק"ו] :

לג אמנם באמת המצעים משתנים בין מקום דלא אמרינן חנ"ג ובין מקום דאמרינן חנ"ג ולפ"ו גם הדינים משתנים כמו שנבאר בס"ד דהנה במקום דאמרינן חנ"ג אמרינן שהידועה גורמת האיסור ודין כל דבר אחרי שעת הידועה שהיה ראוי לישראל או לחכם ולפי

התשובה

הוא רק מדרבנן אמנם דעת הראב"ד ז"ל שהוא מן התורה [כ"ן פנה"ג נשמן] ויש מי שאוסר דאפילו לכל הפוסקים אינו נותר מן התורה רק לבטל מעמו של איסור ולא נוף האיסור כמו יבש ביבש דבטל ברוב מטעמא דאחרי רבים להטות ואם יכירו האיסור הרי אמור מן התורה ואם יבא אליהו ויאמר שהחיכה זו היא חתיכת האיסור אמורה מן התורה [ע"כ הוה"ק וסי' ד"ב מינ"ג] וכל ההיתר אינו אלא מפני שאין מכירין האיסור וא"כ איך אפשר לומר דבעת שמכירין האיסור לערבו לכתחלה כדי שלא יכירו [ויכח סמ"ה] ודברי טעם הן ולפ"ו גם מן התורה אינו מותר אלא כשנתערב האיסור ואין בו כדי ביטול להוסיף על היתר ולבטלו אבל לא לבטל האיסור עצמו בידים ואולי גם במעמו של איסור אינו מותר להפוסקים דס"ל טעם כעיקר אמור מן התורה אלא בכה"ג להוסיף ולבטל אבל לא לבטל לכתחלה מעמו של האיסור :

כח ויראה לי דיש נ"מ לדינא דאם איסור זה דאין מבטלין איסור לכתחלה הוא דאורייתא א"כ גם כספק איסור אמור לבטל או להרבות דספיקא דאורייתא לחומרא אבל אם הוא רבנן ספיקא דרבנן לקולא וס"מ ראיתי מי שמתמיר בזה בכל עונת רזה לא מקרי ספק דרבנן דכי אמרינן ספיקא דרבנן בלא עשיית מעשה אבל לעשות מעשה ושלע ידי זה יהיה ספיקא דרבנן לא אמרינן ספיקא לקולא [פמ"ג סק"ז] וכן מי שסובר דהוי איסור תורה מ"מ מן התורה אם עבר ובטלו מבוטל אף במזיד ורק מדרבנן אמור אבל מן התורה נותר ובוה לא שייך לומר כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני דכיון דבנתבטל מאליו מותר ממילא דמותר ג"כ ע"י עשייתו שהרי גם בלא עשייתו יכול להיות כן ולכן רק מדרבנן אמור [סג] :

כט הא דאין מבטלין איסור לכתחלה זהו כשכוונתו לבטל האיסור אבל אם אין כוונתו לכך דכוונתו הוא לתקן המאכל וא"א בענין אחר רק ע"י ביטול האיסור כמו בסו"ט פ"ד כרגלי הרבורים שברבש או נמלים שנפלו לתוך הדבש שנתבאר שם שיהיה הדבש ע"ג האור ויסננו וכתבו הפוסקים שם [ע"ד סק"ח ופ"ו סק"ח] דאין זה מבטל איסור לכתחלה כיון שאין כוונתו לבטל וגם לכתחלה מותר לעשות כן כשאין כוונתו לבטל האיסור אלא לתקן המאכל או המשקה כמו בין לבן שמתקנין אותו ע"י חלב חטה ולא חששו שיבואו לשותתם בפסח מפני שנתבטל קודם הפסח כס' ולא היה כוונתו לבטל האיסור רק לתקן המשקה [מנ"א סי' תמ"ז סק"ה] ואף דאין ראייה גמורה מזה שטוס דבוה יש היתר על קודם הפסח ובפסח ממילא מותרת כפי שכבר נתבטל ואין ראייה מזה לאיסור גמור לעשות כן לכתחלה וכמו שיש מי שאוסר לעשות כן לכתחלה מ"מ מדהיתרו כמה גדולים לעשות יי"ש מפירות מתולעים וכן לעשות יי"ג מפירות מתולעים [ג' סק"ז ופי' סק"ט]

לך האמנם להיפך כשנתוסף איסור אוי בודאי אין חילוק בין נודע ללא נודע והאיסור חוזר וניעור כמ"ש רבינו הרמ"א בסעיף ו' וז"ל איסור שנתבטל כגון שהיה ס' כנגדו ונתוסף בו אח"כ מן האיסור הראשון חזר וניעור ונאסר לא שנא מין כמינו לא שנא מין כשאינו מינו לא שנא יבש ולא שנא לח לא שנא נודע בינתים או לא נודע בינתים עכ"ל והמעט פשוט שהרי אפילו להיתר יש סברא לומר מצא מין את מינו וניעור כמ"ש בסעיף ל"ג וב"ש לענין איסור ואף לענין טומאה אמרינן טומאה מעוררת טומאה בבכורות [כ"ג:] כ"ש לענין איסור שיש בזה נתינת מעט אם שיכול לבא לידי ג"ט ולכן אף שיש מקומות בש"ס דאמרינן ראשון ראשון במל זהו באיסור משהו ולא באיסור שיכול לבא לידי ג"ט [הג"ח סק"ו] ולכן אע"פ שלענין תרומה מצינו בפ"ה התרומות הדידועה גורמת היתר שאינו מצטרף התרומה הנופלת אחר היריעה להתרומה שקודם היריעה והו"מ מפני שבתרומה אין הולכין אחר נתינת מעט דביטולה הוא במאה ואחר וע"ג דבשני פעמים הוה לפי החשבון אחר מחמשים והרי יכול לבא לידי ג"ט מ"מ כיון דעיקר ביטולה הוא לא מפני ג"ט לא חשו לזה ועוד הבאת קי"ל שם כחכמים דההרמה גורמת היתר [כמ"ש בס' כ"ג נמשנ' ח' ע"ש] וכיון שהריסו סאה אחת משם ואמרינן שסאה שעלתה היא סאה שנפלה הרי שוב אין כאן ג"ט וכן לעולם [כנל"ד] וע"ש בס"י קל"ד סעיף ט"ו :

לז אע"ג דאין מנבלין איסור לכתחלה מ"מ אמרו חז"ל [כ"ג ד:] רעצים של מוקצה שנפלו לתוך כיו"ט מרבה עליהן עצים שאינן של מוקצה ומסיקן משום דאין כאן רק איסור דרבנן ועפ"י כתב הרמב"ם בסמ"ו דין ו"ט דבאיסור דרבנן כגון חלב שנפל לקדרה של בשר עוף מרבה עליו בשר עוף עד שיבטל החלב בששים ;כן כל כיוצא בזה ע"ש ומפירש כתב דרין דאין מנבלין איסור הוא רק באיסור דאורייתא אבל כל רבותינו חולקין עליו בזה וס"ל דאין חילוק בין דאורייתא לרבנן ורק במוקצה התירו ספני שאין לאיסור זה שורש מן התורה ויש שאמרו שאף באלו שאין להם עיקר מן התורה אסור לבטל ורק בעצי מוקצה התירו משום דהאיסור נשרף והיה לאפר והנהגה מזה באה אחר שנעשה אפר אבל ,בשאר איסורים לא התירו כלל :

לח וז"ל רבינו הב"י בסעיף ו' איסור של דבריהם אין מערבין אותו בידים כדי לבטלו ואם עשה כן במייד אסור אבל אם נפל מעצמו ואין בהיתר כדי לבטלו מרבה עליו ומבטלו עכ"ל והוה כעין פשרה בין דעת הרמב"ם לכל הפוסקים דלבטל עצם האיסור אסור כמו בשל תורה אבל להרבות עליו כדי להציל היתר הקודם שנפל האיסור לתוכן מותר מפני הפסד ומקורו מהרשב"א בספרו [ה"פ סלחון] ואע"ג דהטור כתב בשם הרשב"א

התשובה שהיה משיב נתקיים הדבר בין לאיסור בין להיתר אבל כל זמן שלא נודע ונתוסף היתר אמרינן מצא מין את מינו וניעור ולא חשבינן הדבר אחר נפילה ראשונה רק אחר נפילה שניה [ונתנא זו הניא סה"ס ממדני חולין פ"ו ע"ש] ובנודע נעשה החתיכה נבלה ואו אפילו נתוסף היתר מעצמו החתיכה נשאת באיסורה וכל מה שנתוסף נאסר אם אין ששים נגד כל החתיכה וב"ש אם הוסיף בידים דאסור מטעם אחר כמו שיתבאר : **לד** ובמקום דלא אמרינן חנ"ג ג"כ היריעה גורמת האיסור אבל מטעם אחר והיינו מטעם קנס בלבד כשנודע מהאיסור והוסיף בידים את היתר כדי לבטל וזאיסור קנסותו לאסור היכל ואפילו הוסיף בשונג קנסו שונג אטו מויד והוה הכל בהוספה בידים אבל אם נתוסף היתר מעצמו מותר אפילו לאחר ידיעה והוה עיקר ההפרש בין מקום דאמרינן חנ"ג דאסור לאחר ידיעה אפילו בנתוסף היתר מעצמו למקום דלא אמרינן חנ"ג דמותר בנתוסף מעצמו ובלא נודע אפילו הוסיף בידים מותר דמזיד לא שייך כאן ביון שעדיין לא נודע האיסור וממילא דלא שייך לקנסו שונג אטו מויד [ולפ"י מתוך עיקר קופית הס"ד והפ"ח ממשנ' לתרומות דתנן שונג מותר ומזיד אסור דמיירי נע"כ לאחר שנודע דוולפי כן הוה דהאי חנ"ג לית ליה קנסו שונג אטו מויד אבל אטו קיי"ל דקנסו וכמ"ש בכר"ס וסח"ד] :

לה אמנם נ"ל ברור דגם רבינו הרמ"א לא הביא ריעה וזו רק להחמיר במקום דלא אמרינן חנ"ג דכשנודע התערוכות לא מהני מה שהוסיף אח"כ בשונג מטעם דגורנין אטו מויד אבל להקל בלא נודע התערוכות דלא לימא חנ"ג לא הביא כלל ריעה זו והוה שכתב דאפילו במקום דלא אמרינן חנ"ג וכי' אין כוונתו דכ"ש במקום דאמרינן חנ"ג אלא דה"ק דבנודע התערוכות מחסרינן אפילו במקום דלא אמרינן חנ"ג אבל בלא נודע התערוכות להקל כחנ"ג הא אמרינן וראיה ברורה לזה דהא בס"י ק"ט ביבש ביבש בשרוצה לבטלן ביחד הביא רבינו הרמ"א דעת הרא"ש להקל בנודע התערוכות וכתב שם דבמקום הפסד יש לסמוך אמקילין ע"ש הרי שלא התיר גם ביבש ביבש רק במקום הפסד וב"ש שאין להקל במקום דאמרינן חנ"ג וק"ו בבב"ח דחנ"ג הוא מן התורה כמ"ש בס"י צ"ב דלא שייך כלל דין זה ולפ"ו מ"ש ולא נהגו כן א"ש בפשיטות דבמקום חנ"ג ככל ענין אסור ובמקום דלא אמרינן חנ"ג אין חשש אפילו אם נודע התערוכות מקודם דכיון דכל עיקר מעט זה הוא משום קנסא כשעירבו בידים הוה ס"ס ספק שמא נתערב מאליו ואה"ל שעירבו בידים שמא היה שונג והלכה כמאן דלא קנים שונג אטו מויד שהרי בזה עצמו יש מחלוקת בין הפוסקים ורבינו הרמ"א חשש לדיעה המחמרת מיהו עכ"פ הוה ספיקא דרינא וא"כ שפיר נהגו שלא לשאול משום הוהו ס"ס [וניס ס"ש כל מה שיהי' פלחוניס ופרחו נעטס המנהג ודו"ק] :

בחלב או החלב בכשר כשיש שעם והו מפני שדרך בישול אסרה תורה ובשאין שעם אינו דרך בישול ומותר [סג] :

מב ואין לשאול נהי דמותרת איסור בהיתר לא שייך ביטול מפני המעם שכתבנו אבל עכ"פ יתבטל המועם במרוכה י"ל בזה שני מעמים האחד לפי מה שהסכימו כמה מהפוסקים דהיתר בהיתר לא בטל בודאי לא שייך שם ביטול בלא שם איסור והיתר אלא אפילו לפי שאינו סוכר בן כמו שיהבאר בס"ד מ"מ לא שייך ככה"ג ביטול שהרי זה עצמו אסרה התורה דבהתחברות שניהם כאחד יש איסור ואך נאמר בזה ביטול במה שאסרה התורה מפורש דאם נאמר בזה ביטול מיעוט ברוב נצטרך לומר שהתורד לא אסרה כלאים רק מחצה על מחצה וזה ודאי אין סברא ועוד שהתורה התירה כלאים בצניעות ובכנפי כהונה והתם אינו מחצה על מחצה והו כוונת הרא"ש בנדה שם [פ"ט ס"י] שכתב וז"ל אבל היתר שנתערב בהיתר וע"י תערוכת נאמר לא שייך ביה ביטול ברוב דאין כאן אלא חתיכה אחת של איסור עכ"ל כלומר שזהו הוא האיסור בעצמו שנתערב זה בזה [משו"ב] וכ"כ רש"י ז"ל בשלהי תמורה ע"ש :

מג ועדיין יש בזה שאלה גדולה והרי בכלאי זרעים שנינו במשנה כל סאה שיש בה רובע ממין אחר ימעם אבל פחות מרובע בטל ומה בין כלאי זרעים לכלאי בגדים הא אירי ואירי כל אחר היתר כפ"ע ובהתחברותם נעשה איסור והתשובה לזה משום דבורעים א"א שלא ימצא בשרה גרעין אחד ממין אחר ולא ניתנה תורה למלאכי השרת והלכך כל שנתערב בטל ולערב לכתחלה אפילו גרעין אחר אסור אבל כלאי בגדים אין מין אחר מתערב בו אלא דרך סקרה ולפיכך לא ניתן להתבטל [תשו"ב פרש"א סג] :

מד ועוד נראה לענ"ד דבכלאי זרעים לאו ממעם ביטול אהנין עלה שהרי מוכח במס' כלאים [פ"ג] דאיסור כלאי זרעים אינו אלא כדניחא ליה שהרי שנינו שם הרואה ירק בתוך כרמו ואמר כשאניע שם אלקטנו מותר לכשאחזור שם אלקטנו אסור הרי מפורש דכשהוא אינו רוצה בקיומו אין כאן איסור כלאים [תוס' נ"ק ק' ד"ב נתיב"ט] והמעם הוא משום דכתיב לא תורע כרמך כלאים משמע זרעיה דניחא ליה [סג] אבל בכלאי בגדים כתיב לא תלבש שעמנו ולא כתיב לא תעשה שעמנו משמע להדיא דאין חילוק בין ניחא ליה ללא ניחא ליה :

מה וזה שהתירו שם בתערוכות צמר עם פשתן להביא מין ולערב עמהם אין זה בגדר מבטל איסור אלא שאינו מניח לבא לידי איסור כגל דעיקר איסור כלאי בגדים הוא ההתחברות הצמר עם הפשתן ושפיר יש לנו רשות לבטל החיבור ע"י המין השלישי שמערב עמהן [פ"ג סג סק"ב] וכשמערב עמהם המין השלישי כשעדיין לא

הרשב"א דין זה רק על איסור של דבריהם שאין לו עיקר מן התורה כשומנו של גיד ובישולי מצרים ונביניהיהם וכיוצא כאלו ולא בכל איסורי דרבנן וכן מורין דבריהם בספרו [תס"ג קק"ג] מ"מ פסק רבינו הב"י ע"פ ספרו הגדול ומדעתם דבריו מבואר להדיא דלבטל איסור בעין בהיתר אסור אף באיסור שאין לו עיקר לבד בתרומת ח"ל כמ"ש בס"י זל"א ולהוסיף מותר זה שהחמיר במותר שמן של גר חנוכה בא"ח סי' תרע"ו דאפילו להוסיף אסור משום הוהה דשיל"מ שיכול להשתמש לגר חנוכה לשנה הבאה וברשיל"מ החמירו יותר [מנ"א] סג לתוך קצוים סמ"ו וכו"ס סק"ג] :

למ אבל רבינו הרמ"א כתב ד"א דאין לבטל איסור דרבנן או להוסיף עליו כמו באיסור דאורייתא וכן נראה ואין לשנות עכ"ל והוה כרעת הרא"ש והפור דאפילו איסור דרבנן שאין לו עיקר מן התורה אסור אפילו להוסיף עליו ולא היתרו רק בעצי מוקצה משום דההנאה באה לאחר שנשקף ובאיסור דאורייתא אפילו ככה"ג לא התירו כגון בעצי אשרה וערלה וכלה"כ [גמ' ואף בתרומת ח"ל ס"ל ולא התירו לזר רק לכהן כימי מוסאתו [תוס' נטרות רפ"ד] ודע דבירושלמי רפ"ב דכלאים מבואר להדיא דאיסור שהוא רק מפני מראית העין רשאי לבטלו לכתחלה ע"ש :

מז ודע דבס"י רצ"ט נתבאר רמי שנתערב לו צמר עם פשתן מביא מין אחר ומערבו עמהם ומבטל אחד מהם והוה קודם שנעשו חושיין אבל כשנעשו חושיין אפילו חוט אחר אינו בטל בכגד ע"ש והוה ממש ההיפך מהדינים שנתבארו ככאן דבכאן אין מבטלין איסור לכתחלה ובשם מבטלין ולהיפך איסור שנפל לתוך היתר ככאן בטל כפי שיעור הביטול ובשם חוט אחר לא בטל בכגד שלם ובודאי חוט אחר אינו ממעם חשיבות כבדיה וזה"ל אלא ממעם אחר אין לזה ביטול וצריך טעם על אלו שני ההפכים מבכאן :

מא אמנם כבר ביארו רבותינו הראשונים דענין הביטול לא שייך רק באיסור שנפל להיתר דבזה נורה תורה אחרי רבים להטות אבל היתר שנפל להיתר ובשיפוטו זה בזה נעשה איסור כמו כלאים מצמר ופשתים דההתחברות עושה איסור לא שייך ביטול ח"ל רבותיט בעלי התוס' [נדה ס"ט: ל"ט ננד] ולא שייך ביטול אלא כשאיסור מעורב בהיתר אבל כלאים ששניהם היתר ונאסרין ע"י תערוכות כך אסור המרוכה כמו המועם עכ"ל כלומר דבשלמא איסור מועם בהיתר מרובה מתרבה היתר על האיסור ומבטלו אבל באיסור שע"י תערוכות ושניהם כפ"ע היתר לא שייך לומר שהמרובה יבטל את המועם דמי יימר שהמועם אסור את המרובה והמרובה מבטלו ד"מא להיפך המרובה אסור את המועם וכ"כ הרשב"א בתשו' [סי' תל"ט] ח"ל אבל כל שזהו היתר ותערוכתו אומרתן מי יבטל את מי עכ"ל וכונתו דברינו וזה שכב"ח בטל הבשר

לעתים בדבר מועט כקערה וכיוצא בה אכיר להשתמש
אפילו בשפע גזירה שמא ישתמש בה בדבר מועט ויבא
לידי נתינת טעם עכ"ל ובספרו הגדול הביא דין זה בשם
הראב"ד ובשם הרשב"א והריב"ש ע"ש :

מח והטור כס"י קכ"ב הביא דין זה משם הרשב"א
והשיג על זה וז"ל ואינו נראה להתיר מק"ו דאפילו

קדרה שאינה בת יומא שהיא מותרת אמורה משום
גזירה אמו בת יומא כ"ש באותה בלי עצמה אע"פ שאין
דרך להשתמש בו בהיתר מועט יש לנו לגזור אמו שמא
ישתמש בהיתר מועט עכ"ל ואין זה השגה דטעם ההיתר
הוא לפי שאינו מצוי להשתמש באותה בלי בדבר מועט
וכל דבר שאינו מצוי אין חוששין לו ואיזה ענין הוא
לקדרה בת יומא ואינה בת יומא שדרך לבשל בזה וכו'
[ג'] ועוד מנ"ל להמור שזה שגורו חכמים בקדרה
שאינה בת יומא משום גזירה דבת יומא הוה הכוונה
על קדרה אחרת דילמא הכוונה על קדרה זו עצמה
שיטעה ויסבור שהיא אינה בת יומא ובאמת תהיה בת
יומא [ג"ה] ומיהו אפילו כן לא יהיה ק"ו אבל מ"מ יש
ללמוד לאיסור וקישא ראשונה נ"ל דכוונה הטור כן
הוא דכל כלי שהיא בת יומא בהכרח שלמהר לא תהיה
בת יומא ויש לזהר רק בלהשתמש בה יום אחד והוה זה
ג"כ כמילתא דלא שביחא ועכ"ו גורו חז"ל משום דלא
הקפידו על הקדרה ולבן גם בזה יש לגזור ואין לחזור
על היתר הקדרה מיהו מדברי הטור נראה להריא ראם
א"א כלל להשתמש שלא בשפע כגון שהטיפה נפלה
באמצע גובה הקדרה גאופן שגם אם רק לא ימלאוה
מלא רק ער הטיפה ג"כ יהיה ששים גם המור מורה
להיתר שהרי א"א לבא לידי איסור כלל :

מח ויש מגדולי אחרונים שחולקין על דין זה וס"ל
דלא אמרו כן רק באיסור פגום [ט"ז קקפ"ו וט"ז
גכ"י קכ"ג] ויש שקיימו דין זה [פ"ח טס סק"ג ופ"ה]
ואמנם באיסור פגום כ"ע מורה דמותר ולבן יש להורות
ככה"ג להשקות מעל"ע וכולי והוא אין לגזור שמא
ישתמש באיזה מעל"ע כיון דלרוב הפוסקים מותר גם
ככה"ג ומכטל איסור אין כאן שהרי אין בוונתו לבטל
אלא לבשל בו :

לא נעשה סהם חומין שוב אין כאן חיבור מכלאים
ולכן אפילו למי שסובר דהיתר בהיתר לא בטיל מותר
בכאן דלאו בתורת ביטול אהנין עלה כמ"ש [טטג"ה סי'
קפ"ו סכ"ה לז"ה דהיתר נסתר נטל ילפ"מ לז"ה לז"ה וזקן] :
מז כתב רבינו הרמ"א סוף סעיף ו' בית חלב שנפל
למים ונתכטל בס' ואח"כ נפל מן המים לקדרה של
בשר מותר אע"פ שאין בבשר ששים נגד החלב שהרי
נתכטל במים וכן כל כיוצא בזה עכ"ל ואפילו לכתחלה
מותר ליתן המים לקדרה של בשר כיון שכבר נתכטל
[ט"ז סק"ג] וכ"מ לכתחלה לערב המים עם החלב כדי
ליתן לקדרה של בשר אמור דוהו כמכטל איסור [פ"ג
טס] ויש שדקדקו מכאן דהיתר בהיתר בטל ואין ראייה
מזה דהבא לא שייך ביטול כיון שאינו נותן טעם כלל
אבל במקום ששייך ביטול כגון ביכש ביכש י"ל דאסור
ככה"ג , ואין לשאול למה לא תיכטל היתר בהיתר והרי
כתיב אחרי רבים להטות משום ד"ל דענין הביטול
מועט כרוב הוא כשיש ג"מ בשעת מעשה אם יתכטל
המועט כרוב כגון איסור בהיתר או אפילו הותר בהיתר
כמו דם הפר ודם השעיר כיו"כ שגילתה תורה שאין
דם הפר מכטל דם השעיר מטעם עולין או מטעם מין
במינו כמ"ש בס"י צ"ה ואי לא גילתה התורה הייתי
אומר שבטל דם השעיר בדם הפר ואין כאן הוואה מדם
השעיר וצריך לשחוט שעיר אחר ויש ג"מ כביטולו
ושייך בזה אחריו רבים להטות אף ששניהם הותר או
שיש ג"מ בממון כמו סוף ביצה שנתערב קב חטים
בעשרה קנים של חברו ע"ש אבל כשלע"ע אין שום
ג"מ בכיטולו מה שייך בזה אחריו רבים להטות למה
נמה ומה תועלת בההטיה ולכן אף שאח"כ יהיה איזה
ג"מ לדינא מ"מ עתה לא שייך ביטול [כנ"ל נטעס סדנר
ולדינא צ"ע] :

מז כתב רבינו ב"י בסעיף ז' אם נבלע איסור מועט
לתוך כלי כשר אם דרכו של אותו כלי להשתמש
בו בשפע היתר מותר להשתמש בו לכתחלה כיון
שהאיסור מועט וא"א לבא לידי ג"מ ולפיכך איסור
משהו שנבלע בקדירה או בתוך קנקנים וכיוצא בהם
מותר להשתמש בו לכתחלה ואפילו בבן יומא לפי שא"א
לבא לידי ג"מ אבל אם נבלע בכלי שדרכו להשתמש

סימן ק דיני בריה דאפילו באלף לא בטיל. וכו' יח סעיפים :

ואסמכו שיעור ביטולן אקראי כדמפורש בהלכותיהן ויש
עוד שמפני חומר האיסור החמירו לאסור במשהו כחמץ
בפסח וי"ג ועבודת כוכבים וכל השייך לזה :
ב המעט שהחמירו בבריה כתבו הפוסקים שמפני
שלא ענין מלקות אסרה התורה בריה אף שאין בה
כזית ואפילו בריה כל שהוא אם אכלה חייב מלקות
מפני חשיבותה [דס"י טענות כח:] וגם הרמב"ם ס"ל
מעט

א יש דברים שהחמירו חכמים בכיטולם ואלו הן בריה
וחה"ל ודבר שיל"מ ודבר שבמנין שלשה מפני
חשיבותן ודשיל"מ מפני שנוכל לאוכלה בריתר ויתבאר
כס"י ק"ב ועוד החמירו במחמץ ומתכל ודבר המעמיד
לא מפני חשיבותן אלא מפני שגוהנין טעם הרבה ויש
שהחמירו בכיטולן ביותר מששים אך לא במשהו כמו
תרומה שבטילתה במאה ואחר יערלה וכלה"כ כמאתים

השיבוטה כמ"ש כמ"ש כ"פ וכן צריך שיהיה דבר שהק
 כשהוא שלם שמו עליו ובהתחלקו אבר שמו כגון עוף
 שבשלימותו נקרא עוף ובהתחלקו נקרא חתיכה בשם
 עוף וכן כל בריה כן הוא וגם ניד הנשה בשלימותו
 נקרא ניד ובהתחלקו נקרא חתיכה ניד לאפוקי חלב
 דבין חתיכה גדולה נקרא חלב וכן חתיכה קטנה ועוד
 שאין החלב נוצר במקום אחד וחינו כבדיה שהיא
 מקובצת במקום אחד וכן צריך שהברייה תהיה בשלמות
 אבל כשנתרסקה או נימוחה או ניטל ממנה אבר במל
 שם בריה מעליה ודע שעיקר ניד הנשה הוא רק על
 הכף בלבד והוא כרוחב ר' אצבעיה בשור הגדול וככבש
 ב' אצבעות ואם הוא שלם מקרי בריה :

וזה שנתבאר דביצה שיש בה אפרוח הוא בריה ו"א
 דהאפרוח הוא הברייה [ני נמי ק"י] ו"א דהביצה
 הוא הברייה [ע"י סי' פ"ז סק"ג] וג"מ לדינא כשנתרסקה
 האפרוח שבתוכה אם הברייה היא האפרוח במלה לה
 מתורת בריה ואם הברייה היא הביצה לא במלה אבל
 ביצה שיש בה דם לכ"ע לא הוי בריה שעדיין אין בה
 חיות [ע"י סק"ג] ולא דמי לניד הנשה משום דנידים
 הם חיותו של הכעל חי ו"א דאפילו ביש בה אפרוח
 לא הוה בריה דבעודו בתוך הביצה לא מקרי חיות
 וכשיצא ניהר מיד [מ"ח סק"ג] ונס נטפא לנס וז"ל
 סרסכ"ל נחטף סמ"ו] :

ו יש בזה שאלה דהיכי משכחת לה להאי דינא שתהוי
 בריה כשיש בה אפרוח דממ"ג אם מכירין מבחוץ
 שיש בה אפרוח ימלוה שם ואם אין מכירין מבחוץ
 מנא ידעינן שיש בה אפרוח ואם נאמר שנשברה וראינו
 שיש בה אפרוח הרי במלה לה מתורת בריה [ע' פלתי
 סק"ד] ובשלמא אם נאמר דהביצה היא הברייה י"ל
 דמקודם הכרנו מבחוץ שיש בה אפרוח ואח"כ נתרסקה
 האפרוח בתוכה והביצה שלימה דעכשיו א"א להכירה
 כשנתערבה בהרבה ביצים [מיד סק"ג] אבל אם נאמר
 דהאפרוח היא הברייה קשה דבריסקוקה נתכלמה מתורת
 בריה כמ"ש בסעיף ו' [עגל"ס סק"ג] מחיך ולא ידל לעומק
 [סקעי"א] ואפשר לומר דלעולם בעינן היטב יש להכיר
 מבחוץ אך כשנתערבה בהרבה מאות ביצים יש שורח
 רב לברוק כולם בעינן היטב מבחוץ ואי הוה אמרינן
 דהיא במלה א"צ לטרוח כזה אבל עכשיו שאינה במלה
 מוכרח הוא או שיאסרו לה הביצים או לברוק כולם
 עד שימצאוה [למנ"ס מחטו כרסנ"א סס ממנע נלמח ללא
 משכחת לנס שכתב חז"ל חלף סכרי למח מכירי ולין למח מנפל
 נוסף ללא פליטתה וכי עכ"ל פ"ך לפמ"ש ספיר משכחת לה ודוק] :
 ד דבר שהוא בריה ונתכלשל עם ההיתר אם אינו מכיר
 הכל אסור והרוטב כגותן מעם ויסנן הרוטב ואם
 מכירו וזרקו והאחרים והרוטב צריך שיהא בהם ס'
 כגודו והוה כבדיה כעוף סמא וכיוצא בו אבל נמלה או
 זבוב וכיוצא בהם שהם דברים המאוסים א"צ כלום
 לכלל פליטתן ורק הם עצמם אסורים ואינם מהבטלים
 ודבר

מעם זה כמ"ש כמ"ש כ"פ סעיף ו' ובגמ' מפורש מעם
 זה [מטו ח'] דכשהוהיירה תורה מלאוכלו הוה כאלו
 פירש בין גדול בין קטן [למ"ה כלל ל"ה] וכיון שיש בו
 מלקות בכל שהוא החמירו חכמים גם בכישולו [סג]
 אבל מן התורה היא במילה כשארי אסורים ולכן כשיש
 ספק אי מקרי בריה אם לא הוה ספק דרבנן והולכין
 בספקו להקל [פ"ז סק"א] וכן בכל דברים שאינן
 מתבטלין מפני חשיבותן הולכין בספקו להקל מפני
 שמן התורה במילים ככל האסורים [סס ולי"ג סמ"ה
 סס ס"ו ז'] :

ג רוב רבותיו הסכימו דבריה אפילו באלף לא במיל
 ולא נמצא זה מפורש להזריא בנמ' רק דכן משמע
 פשטות הסוגיא [ק'] ולכן אע"פ שדעת רבינו שמשון
 בעל התוס' [תמונת סי' מ"ח] והרשב"א ז"ל בספרו
 תורת הבית [בית ד' ע"ג ח' ע"פ הירושלמי דבריה
 במיל בקרוב לאלף והיינו אחד בתק"ס ומעם שיעור
 הוה הוא משום דשם במשנה מבואר דציר של דג
 סמא אסור עד פ"ו פעמים בציר של טהור דהכי הנן
 ההם דג סמא צירו אסור וכו' אחד מששה עשר בו
 וכיון שציר אסור פ"ו פעמים החמירו בגופו של בריה
 מ"ו פעמים ששים ומ"ו פעמים מ' הוא התק"ם אבל
 רוב רבותיו הסכימו דאינה במילה אפילו באלף ואל
 הירושלמי פירשו לענין ביטול פליטתו ולא ביטול עצמו
 וכן הוא דעת הרמב"ם בפ"ו והמור והש"ע והכי קיי"ל :
 ד בריה מקרי כגון נמלה או תולעת אפילו פרעוש או
 כינה [סמ"ג] או עוף סמא או זבוב וניד הנשה ואבר
 סן החי וביצה שיש בה אפרוח וכיוצא בהם ואע"פ
 שמתה הברייה כל עוד שהיא שלמה קרויה בריה אבל
 אם נחסר ממנה אבר במל שם בריה מעליה ואפילו
 נחסר אבר שאין הנשמה תלויה בו דלענין מלקות הוה
 ספיקא דרינא [מיר נ"י] לענין ביטול נתבטלה בששים
 [ע"י סק"ו] כמ"ש בסעיף ב' דכל שיש ספק הולכין
 לקולא ואין חילוק בין ספק העצם לספיקא ודינא אבל
 עוף טהור שנתבל בשחיפה או שהיא מרפה וכן שור
 דנסקל וכן חלב וכן ביצה שיש בה קורט דם אין זה
 בריה מהמעמים שיתבארו וכבר בארנו כמ"ש סעיף
 ו' דלדעת הרמב"ם גם מהורה הוה בריה כשהיא חיה
 והתפרש בין סמאה לטהורה אינו אלא במתה דבטמאה
 הוה בריה אף שאין בכללה כוית ובטהורה צריך כוית
 ושם בריה מעיל לה לצרף העצמות והגידים לכוית
 ומעמו של דבר בארנו שם בס"ד ע"ש :

ד מתנאי הברייה הוא שיהיה מבריית נשמה או הבא
 סמנה לאפוקי דבר הבא מגידולי קרקע כמו חמים
 ושעורים של איסור כגון בלאי הכרם וכן צריך שיהא
 דבר שאסור מתחלתו לאפוקי עוף טהור שנתבל או
 נטרף ושור הנסקל ואפילו מרפה כבטן לא מקרי איסור
 מתחלה ברייתו דבעינן ממין שאסור מתחלת ברייתו
 ולדעת הרמב"ם בחייה גם שיהיה מקרי בריה מפני

הרבה בתולעים ושם בסעיף ע"ו נתבאר ד"א דהא דהוחזק בג' תולעים והו' בתולעים הכאים מהפירי עצמו או כמילכין המתהוים בהפירות אבל בתולעים דאתו מעלמא לא הוחזק אפילו בג' ויש חולקים בזה ע"ש :

י"ג ודע דבכל המדינות הידועים לנו בימות הקיץ הרחש מצוי בכל מיני מאכל וביחוד אלו הנמלים הנקראים מילכין מצויים הרבה בכל מיני קמח ובכל מיני גרויסיין וכמעט שא"א להמלט מזה וכודאי הוריים מרקקים בכל האפשר להמלט מזה ועדיין כולי האי ואולי וק"ו כל המין בית ישראל שאינם מרקקים ואוכלים מכל הבא בידם כשאינם באים להרוי המילכין וחלילה לומר שבלל ישראל ישאלו וכאסור גדול כזה ולא נחא למרייהו דאמרת עליהו שכי וראוי לחפש זכות וכבר נתעוררו גדולים ברורות שלפנינו להמציא זכות בענין הגדול הזה ונכארם בס"ד מה שהם אמרו ומה שנראה לענ"ד :

י"ד הגאון בר"פ ריש סימן זה אמר שביכולה לסמוך על דעת רבינו שמשין והרשב"א שהבאנו דבריה במלה בקרוב לאף והו' ודאי דשיעור זה והרבה יותר יהיה תמיד וגם בה"ג שכל דבריו דברי קבלה וסבר כן כמ"ש בהג"א ברא"ש פ' השוכר סי' י"א וז"ל פ' בה"ג דרשין לא במיל כו' אם באלף והכי איתמר בירושלמי עכ"ל וגם בעל אור זרוע סובר כן כמ"ש שם וז"ל ואע"ג דקיי"ל דבריה לא במלה לאכול גוף הבריה כשנתערבה ואינה ניכרת הני מילי בששים כשאר איסורים אבל בט' מאות וששים במלה כדמשמע בירושלמי וכו' עכ"ל :

ט"ז וגם הרי"ף סובר כן שהרי השמים כל משנה זו דגה"ג שנתבשל עם הגידון וכל סוגיית הש"ס ומעטו דס"ל כפירש"י פ' השוכר דף ע"ד דמשנה דשם דתנן אלו אסורין ואסורין בכל שהוא וכו' ופירשו בנ"מ דהאי תנא ס"ל דרוקא דבר שבמנין ואיסורי הנאה לא במיל הא חד מיניהו במל וחולקת אמשנה דחולין ופסק הרי"ף כמשנה דשם כמ"ש שם והנה לפ"ז גם דעת הרי"ף כן וגם דעת רש"י נובל לצרף לזה וגם הרשב"א בחדושי בחולין דף צ"ו כתב בשם הראב"ד דבריה במלה באלף ומאתים ע"ש ולפי זה רבו הדעות להיתר בה"ג והרי"ף והראב"ד ורבינו שמשון בעל התוס' ורשב"א ואור ורוע ואפשר גם דעת רש"י כן ומה שהקשה הרא"ש על שמה זו מסוגיית הש"ס יש ליישב ע"ש והנה דברי הגאון א"צ חיוק והרי בריש נדה אמרו מעשה ועשה רבי כר"א לאחר שנוכר דרכים פליגי עליה אמר כדאי הוא ר"א לסמוך עליו בשעת הרחק ע"ש הרי דאפילו ביחוד במקום רבים סמכין בשעת הרחק באיסור דרבנן וה"ג איסור דרבנן הוא כמ"ש בסעיף ב' וא"כ אפילו הוה רוב דעות לאיסור בשעת הרחק כוה שא"א לצייר אם לא שלא נאכל לחם וגרויסיין ודאי סמכין וק"ו כשיש הרבה מרבותינו הקדמונים

ודבר זה יתבאר עוד בס' זה וגיד הנשה אין טעמו אוסר דקיי"ל אין בנידון בנ"מ אבל שמו והקנקונות שבו אוסרים וצריך ששים כנגדן להתיר הרוכב :

ט"ח וכתבו הטור והש"ע לפיכך ירך שנתבשל עם גידו אם מכירו וורקו וכל השאר בותר אם יש בו ס' כנגד שומטו ואם אינו מכירו כל ההתכות אסורות ואם יש בקדירה ס' כנגד השומן מותר הרוטב ואם לאו אסור ואם ניטוח הגיד ואינו ניכר צריך ג"כ ס' כנגדו עכ"ל דכשנמחה אזיל ליה השיכותא דבריה אבל ס"מ צריך ס' כנגדו אע"ג דאין בו בנ"מ וכעין בעלמא הוא ס"מ כיון שהתורה אסרתו צריך ס' ובאבות י"א שבט"ב ברוב אפילו באינו מינו כיון שלעולם אינו ניתן מעם [תס"ג] וזהו מילהא דפשיטא דכנשפך ואין ידוע אם היה שם ס' אם רק ידוע שהיה שם רוב ויש לסמוך על דעה זו אפילו בסין כשאינו מינו [ס"ו כ"ס] :

י"א ויש בזה שאלה הירך הוה שנתבשל עם גידו ממ"ג אם נמלח תחלה הרי כבר נאסר ע"י מליחה וא"צ לאיסור ביטול ואם לא נמלח תחלה הרי כולו אסור מטעם ששר נתבשל בלא מליחה וההשוכה בזה דודאי נמלח תחלה אך המליחה אינה אוסרת רק כ"ק ואפילו למאי דאסורין במליחה בס' זהו הכל מפני חשש איסור שמן אבל שומטו של גיד איסור כחוש הוא ויתבאר בס' ק"ה וכאן השוכה לאותן הסוברים דכל מין מליחה הוא בס' ודע דלמאי דקיי"ל חנ"ג בשארי איסורים אם היה הגיד דבוק בירך צריך ששים נגד כל הירך [ול"ק לדעס זו סידי משכחת לה מה דתנן [י"ג] ירך שנתבשל כס' כס' אס' יש כס' כנ"ס וכו' דיל' כיון שלא נתבשל רק סירך הוה וכוונתו לא קא מיירי ויפסח דתנן נה"ג שנתבשל עם הגידים וכו' וכוונתו כנ"ס מיירי שנה"ג סיה כס' נקדה ולא נהירך ועתו"ס שם ד"ס אס' ודיק] :

י"ב קדחה של מרק ונפל שם בריה ונאכדה אסור הכל כשא"א לתקן ע"י סינון כגון שהמרק עב או הבריה קטנה שעוברת דרך נקבי מסנתו ולכן פרעוש שנפל לתוך המאכל אסור מצד הדין מאחר שאכדה ברומב וא"א לסננה וגם הבשר א"א לברוק אולי דבקה בו ואינו ניכר מפני קטנותו וכשנפלה לתוך הקף יש לשפוך הרוטב שבכף כן הוא הפשוט לפי כללי דיני בריה אמנם עוד יתבאר בזה בס"ד בסעיף י"ז :

י"ג ירקות מבושלות שנמצאו בהם ג' תולעים וירקות אסורים אבל מי השלקות מסנתו ומותרין וכן הבשר ירחצנו ויברקנו ומותר דתולע הוא דבר הניכר ואינו דומה לפרעוש שבסעיף הקודם ובפחות מג' תולעים אין חוששין דבתלתא זימני הוה חוקה ואע"ג דלפעמים חוששין גם בשני פעמים והו' בענין סכנה כמבואר ביבמות [ס"ד] אבל באיסור ובממון רק בתלתא זימני הוה חוקה [וכ"כ ס"ז סק"ג] וזהו אפילו באיסור תורה וכ"ש דבא דינו רק דרבנן דזה שבריה אינו במיל הוא מדרבנן כמ"ש בסעיף ב' וכס"י פ"ד נתבאר דינים

על ברירה משום חשיבות כראייתא במכות כמו כן גירי חכמים על ביטולה מפני חשיבותה אבל התורה כשהייבה מלקות חייבה אף כשנסרחה הבריה כמ"ש הרמב"ם בספ"ב ממאב"א ע"ש וא"כ אינם גרועים דברים המאוסים מבריה סרוחה דטעמי המצות נעלמו מאתנו ונעו מעגלותיה לא תדע אבל בנתינת טעמים הא גם מן התורה נמ"ל מורה וכ"ש דרבנן לא יאסרו דבר הסרוח וא"כ גם בדברים המאוסים לא יגזרו שלא יהיה לזה ביטול [ונסב ממירין אפילו נכזת נכס"פ כמ"ש פנ"י סס] :

י"ן וראיה ברורה לזה מדברי בעל איסור והיתר הארוך כלל ל"ב דין ו' וז"ל ואפילו ברירה שלימה מוסרחת שנתערבה אף גופה בטל בסינו ברוב כגון נמלה וכשאינו מינו בס' כשאר איסורין שאע"פ שעדיין חשובה היא אפילו למלקות וכו' ולא חילקה תורה בין שרץ המסריח לשאינו מסריח מ"מ לענין ביטול במלה חשיבותה עכ"ל וכ"כ רבינו הרמ"א בס"י ק"ג סעיף א' ח"ל מיהו דברים החשובים כבריה או כיוצא בה אם אינם פגומין בעצמן אע"פ שפגומין התבטיל אינן בטילים אפילו באלף עכ"ל אבל כשפגומין בעצמן בטילין והרי אין לך פגום יותר מנמלה חובב ותולעת וכיוצא באלו שהרי הם מאוסים ונפשו של אדם קצה בהם כמ"ש ולכן הדבר פשוט שבטילין. וראיתי מי שכתב לחלק בין סרוחן דאתי מעלמא לסרוחן דידהו דבסרוחן דידהו אינם בטילין [פמ"ג נס"ד סק"ב] ותמיהני דממ"ג אם מדמה למלקות הא גם בסרוחן דאתי מעלמא חייב מלקות כל זמן שראוי רק לאכילה בדוחק ואם לא נרמה למלקות א"כ אינו אלא מפני חשיבות היעלה על הדעת דבסרוחן דידהו יש חשיבות ומנ"ל לומר דבר נגד הסברא ונגד לשון האו"ה והרמ"א וראיתי בדבריו שהביא שגם הגאון בעל פנים מאירות כתב דבריה הפגומה בעצמה במלה חשיבותה והגאון בעל חות יאיר הורה לדרביו וא"כ הדברים ברורים בס"ד והמקום דין אותנו לזכות כשם שאנו דנין וזות על כלל ישראל :

הקדמונים שנוכל לסמוך בשעת הדחק :
מן הגאון בעל משכנות יעקב בס"י ל"א אחר שכתב שיש לסמוך על כל הני רבוותא שהבאנו כהב עור היתר וז"ל דהנה הנמ' מדמה ברירה לחה"ל ועבדו ביניהו צריכותא והטעם הוא מפני החשיבות ודבר חשוב לא בטל וא"כ נראה דהיינו דוקא אם הבריה או החתיכה לעומדת בעינה וניכרת רק שאין ידוע איזו האסורה כמו ניד וחתיכה שניכר ממשן בפ"ע וחשיבותן עליהן אבל אם מעוצם קמנותן נאבד ממשן והוא דבר המתערב סמש ונדבק בפת או שנתערב בתבשיל וא"א להפרידן כלל כמו המילבין הקמנים ולא יהיה לעולם בעין בפ"ע רק תמיד בתערוכות לא נודע מקומם איה לא נאמר עליו ברירה שאני כיון שאין לו מקום בפ"ע שיהא חשיבותו עליו וכו' עכ"ל אבל יש למערער לערער על זה דהרי עכ"פ התורה חייבה עליו מלקות וכראייתא בש"ס אכל נמלה לוקה חמש וכפי שנתבאר הוה הטעם שהחמירו חכמים בבטולן מפני שהתורה חייבה מלקות א"כ כל זמן שלוקין עליהן כשהן בפ"ע אינן בטילין בתערוכותן :

י"ז ולפענ"ד יש היתר אחר לכל הרעות דהנה בס"ם ק"ד כתב רבינו הב"י דברים המאוסים שנפשו של אדם קצה בהן כנמלים וזבובים ויתושים שכל אדם בודל מהן למיאוסן ואפילו נתערבו בתבשיל ונמחה גופן לתוכו אם ההיתר רבה עליו מותר וכו' עכ"ל ומעתה ק"ו הדברים דאם במין בשאינו מינו דלרוב הפוסקים מכ"ע דאורייתא עכ"ז בדברים המאוסים שנפשו של אדם קצה בהן א"צ ס' כ"ש בכיפול ברירה דהוה רק מדרבנן דפשיטא שלא גזרו על דברים המאוסים כנמלים וזבובים והן אמת דבאכילה בפ"ע חייב מלקות מ"מ חכמים כשגזרו מפני זה שלא יהיה להם ביטול א"א שיגזרו על דברים המאוסים ועוד דאמו טעם זה דהגנוריה היא טפני חיוב מלקות נאמרה בנמ' והרי רק יש מהפוסקים שכתבו כן ופשטא דלישנא משמע מפני החשיבות כהה"ל ודבר שבמנין וכשם שהתורה חייבה מלקות

סימן קא דין חתיכה הראויה להתכבד. וכו' כז מעיפים :

ראויה להתכבד ולכן אינה בטולה טעמם זה ואסורין התערוכות בהנאה ורק שיכול למוכרן כולן לאינו יהודי חוץ מדמי איסור שבהן כדי שלא יהנה מהאיסור [ס"ד סק"ב] ובסעיף ה' יתבאר דבעינין שיהא ראוי לכל :

ב הדבר פשוט דאין נ"מ בין שנתערבה החתיכה הזו בין שארי החתיכות יבש ביבש ובין שנתערבו במליחה או בכבישה או בכישול אלא דהנ"מ הוא אם הכירו האיסור ונטלוה משם או שנאבד אחד מהחתיכות בשוגג שהותרו כולן כמ"ש בס"י ק"י אם נתערבו יבש ביבש הותרו כולן אפילו בפתות מששים אבל אם נתבטלו בידך

א חתיכה הראויה להתכבד לפני אורחים אינה בטלה אפילו באלף מפני חשיבותה כמו ברירה ולכן חתיכה של נבלה וטרפה שנתערבה בין חתיכות כשרות אם החתיכה ראויה להתכבד כגון שהיא חתיכה גדולה שראוי ליתן אותה לפני אורח חשוב אינה בטלה אפילו באלף ושמא תשאל ואיך היא ראויה להתכבד והלא היא נבלה או טרפה אין זה שאלה כלל דלא מיבעיא נבלה וטרפה שראויה לפני אורח אינו יהודי אלא אפילו חתיכה של איסור הנאה כגון בב"ח מקרי ג"כ ראויה להתכבד כיון שאם נאמר שהיא בטולה ומותרת ההיה

ביחד צריך ששים כדי לבטל הפליטה של האיסור ובמליחה וכבוש כל חד כדנייה וזהו שכתב הרמב"ם בפט"ו דין ה' וז"ל וכן חתיכה של נבלה או של בשר בהמה או חיה או עוף או דג הטמאין שנתערבה בכמה אלפים חתיכות הכל אסור עד שיגביה אותה חתיכה ואח"כ ישער השאר בששים וכו' שהרי מתכבד בה לפני האורחין עכ"ל כוונתו כשנתערבה בכישול ולא ודקא הוא וזה שכתב עד שיגביה אותה חתיכה כוונתו כשיכירוה שזו היא החתיכה האסורה :

ג עור כתב שם וז"ל וה"ה בחתיכה של בכ"ח או של חולין שנשהמה בעזרה שהרי הן אסורים מדבריהן כהנאה כמו שיהנאר בהלכות שחיטה אוסרין בכל שהן עד שיגביה אותן עכ"ל והדבר פשוט דקאי על חולין בעזרה והולך לשינתו שכתב בפ"ב משחיטה דעל חולין בעזרה מכין אותו סכת מררות ע"ש דס"ל דהוה דרבנן אבל חתיכה של בכ"ח פשיטא שמן התורה אסורה בהנאה וכמ"ש הוא עצמו בפ"ט ועיקר כוונתו הוא להשמיענו דחה"ל של איסורי הנאה בין של תורה ובין של דבריהם אוסרה כל החתיכות בהנאה וכמ"ש [ועפ"ה סק"ל שפיר דדנריו ולע"ד סדנר פסוס כמ"ס וכ"כ סכ"י דף סכ"ל ע"ה] אסורה רק מדרבנן אוסרה כל החתיכות ע"ס :

ד ויש לנו שאלה בענין זה ולמה לנו המעט בחתיכה שאינה בטילה ממעט ראוי להתכבד הא קי"ל לקמן ריש סי' ק"ו דדבר שבמנין לא בטיל וחתיכה גדולה וראי הוה דבר שבמנין ואמנם לרבינו הב"י שם א"ש דבאמת פסק שם דדבר שבמנין בטל לבר שבעה דברים דחשיב שם אבל לרבינו הרמ"א שם דפסק דדבר שבמנין אינו בטל קשה וצ"ל דגם איהו לא פסק שם רק בדבר שדרכו למנתו חסיד כמאן דאמר ביבמות [פ"ה] אח שדרכו למנות אינו בטל כלומר שתמיד מוכרין אותו במנין אבל חתיכות לפעמים מוכרין איהן במנין ולפעמים כלא מנין כמבואר שם בגמ' וכן מבואר מלשונו שם שכתב וז"ל וי"א דכל דבר שבמנין דהיינו שדרכו למנתו חסיד אינו בטל עכ"ל ולפ"ו להפוסקים שסוכרים דדבר שלפרקים מוכרין אותו במנין ולפרקים בלא מנין ג"כ אינו בטל דהוה כמאן דאמר בגמ' שם כל שדרכו למנות לא בטל כלומר שאם רק לפעמים מוכרין אותו במנין אינו בטל באמת א"צ למעם חה"ל [פמ"ז סס סק"ה סכ"ה מי אסורין כן וכו' ס"ד נסח הגאונים] :

ה נתבו גדולי האחרונים שאם נתערב דבר שאסור בהנאה בדברים שאסורים באכילה בטל אפילו הם ראויים להתכבד [כיו"ס ופ"ח] ומעמו של דבר דכיון דאפילו אם התבטל יהיו אסורים באכילה א"כ אינו ראוי להתכבד רק לפני אינו ישראל וכל שאינו ראוי לכבד לכל אדם לא מקרי ראוי להתכבד ומכ"ה גדולה היא וראיה מזה שאמרו שם חז"ל דחתיכה של חטאת טמאה שנתערבה במאה חתיכות של חטאות טהורות בטל וכתב הרשב"א ז"ל שם דלכן אין דנין בה דין

חה"ל משום דאף אם התבטל אינם ראויים רק לכהנים ולא מקרי חה"ל רק בראויים לכל אדם ע"ש [נ"ס מהו"ק קצית תוס' נזחיס עני' דיה אלף על רשי' ע"ש אלף נ"ס] כה"ס משום דכהנים אינם מכנידים זב"ל דלוטס טוים ע"ש אין רשי' וגם לספוסקים כל שדרכו למנות ג"כ אינו בטל [דוק] :

ו כבר נתבאר בס' ק' דכל אלו שאינם בטילים הוי מרבנן ולכן כשיש ספק אם חתיכה זו היא ראויה להתכבד הולכין להקל אף באיסור הורה כיון שמן התורה הוא וראי בטל וספיקא דרבנן לקולא אבל כשהיא חה"ל אינה בטילה אפילו באיסור דרבנן וכן באיסור הורה אם היא וראי ראויה להתכבד והספק הוא אם יש איסור בזה הולכין להחמיר כמו שיתבאר בס' ק"י ולכן אם עשו גבינות גדולות הראויות להתכבד וקמנות שאין ראויות להתכבד ועשו כממה בהמות ואח"כ נמצאת בהמה מרפה באופן שהגבינות שנעשו ממנה הוה ג' מים אסורות מותרים כל הגבינות לפי שיש ספק שמא הקמנות נעשו מהמרפה אבל אם כולן גדולות וראויות להתכבד אף שנתערבו בעוין בחזקת כשרות מ"מ הרי נתכבד עתה למפרע שיש מהן אסורות והוה חה"ל ואינו בטלות וכולן אסורות [פמ"ז נסח אי"ש] :

ז אין דין חה"ל אלא בחתיכה שאיסורה מחמת עצמה ולא מחמת איסור הבלוע בה כגון אם ההתיכה היא כשרה ונאסרה מפני שנתכלשה עם מרפה ונתערבה אין לה דין חה"ל שהרי האיסור הנבלע בה אין המעט של איסור ראוי להתכבד ואפילו למאן דס"ל חז"ל והיא העצם איסור מ"מ סוף סוף גרמת האיסור הוא המעט של איסור הבלוע בה ואין זה ראוי להתכבד ולכן אין דין זה דחה"ל אף בחתיכה של נבלה וטרפה וטמאה וחתיכת בכ"ח אף שגם זה הוא באיסור הבלוע מ"מ כיון שכל אחד בפ"ע מותר ובהתחברם יחד נעשה איסור הוה כאיסור מחמת עצמו ואפילו נעשה בכ"ח ע"י מליחה וככשיה וכן בשר עוף כחלב דנין בה דין חה"ל דכבר בארנו דאפילו באיסור דרבנן דנין דין חה"ל [פמ"ז נס"ד סק"ג] :

ח גבינות שנעשו מחלב מרפה וראי יש בזה דין חה"ל ואפילו עירב חלב מרפה בחלב כשרה ויש רוב בכשרה ומותר מן התורה מ"מ אם אין ששים אסור מרבנן ואם יש בחלק המרפה כדי שיהא ראויה להתכבד מקרי חה"ל [פמ"ז נמ"ז סכ"ד] וכן גבינות שהועמד בקיבה הנאסר מכב"ח כגון ששהה חלב הקבה בע"ה הקבה מעל"ע והועמד בחלב הקבה ויש בה מעט נבלה [ח ד סק"ג] מקרי איסור מחמת עצמו ויש בזה דין חה"ל דכבר נתבאר דכב"ח הוה איסור מחמת עצמו וסתם גבינות הביתים שיש חשש שהועמד העור קיבת נבלה וטרפה לרעת בעל אי"ה [כלל ל"ה] מעמיד הוה כאיסור בעין והנין בה דין חה"ל ועוד כיון שחכמים אסרו גבינותיהם ותחלת עשייתן באיסור הוה כאיסור מחמת עצמו ורבינו הרמ"א בספרו ת"ח [כלל מ"י] חולק עליו וס"ל

ברכותה במל עכ"ל וממילא רכ"ש כבש בעורו ואווז או תרנגולת בנצתה לא מקרי חה"ל וכ"כ הסמ"ק וכן בשערי רורא [סי' מ'] כתב וז"ל ומעשה בא לפני רבינו יעקב בתרנגולת נבלה שנתערבה בשתי שחוסות כשרות והאסורה לא ניטלה נוצתה והתיר רבינו הם הואיל ולא ניטלה נוצתה אינה ראויה להתכבד לפני האורחים כמות שהיא עכ"ל ורבינו הב"י בספרו הגדול הכריע להלכה כדעות אלו וכן מובאר מדבריו בש"ע סעיף ג' שעל דעת המור כתב ויש חולקים בכל זה ע"ש ודעתו כדעה ראשונה שכתב ס' :

יב ויראה לי דעיקר המחלוקת תלוי בזה דלהרא"ש הוה קשיא ליה נהי דבכוה אין ראוי להתכבד מ"מ לא גרע מדבר שבמנין כמו שמסכים בדבריו כ"ש דחשיב שפי את שדרכו למנות והולך לשימתי דפסק דאת שדרכו למנות לא בטיל כמ"ש המור בס' ק"י ע"ש ולפ"ו ל"ק עליו קושית הרשב"א שהקשה מפ' התערובות דמתריץ דבעלי חיים לא במלי אבל שחוטפה במילה דנאמר דאותה סוגיא היא לרבנן דס"ל דרק ז' דברים מקרשים ולא יותר וכמו שבאמת כן פסק הרמב"ם בפמ"ז וכן פסק רבינו הב"י בס"י ק"י ע"ש אבל לפי מה שפסק המור דאת שדרכו למנות אינו בטיל לא היה צריך לומר משום דבע"ח חשיבי דה"ה שחוטפים אינם במילים משום דבר שבמנין ולכן הרשב"א ז"ל שבשום מקום לא הכריע להדיא להכנה דאת שדרכו למנות אינו בטיל ולא נשאר רק משום ראוי להתכבד ודאי דבכוה אינו ראוי להתכבד וזהו גם דעת ר"ת והסמ"ק והשערים ולפ"ו ממילא דגם הרמב"ם סובר כרבותינו אלה [עש"ן סק"ז עתה ממשע מדניי סתמנר דנס דנר שנמנין לא הוי עכ"ל וז"ע ס' סתמנר פסק בס' ק"י דלנר שנמנין כול ועסמ"ג] :

יג וז"ל רבינו הב"י בסעיף ג' תרנגולה בנצתה שנתערבה באחרות בטלה שהרי אינה ראויה להתכבד לפני האורחים כמות שהיא ואע"פ שאחר שנתערבה הסירו הנוצה [כיון שנתמלס הסתערבות נהגמל טוב אינו חוזר ונישור] וכן לא חשיבא ראויה להתכבד אא"כ היא מבושלת וכן כבש שלם [א"טו כופעט עורו] או חתיכה גדולה יותר מדאי לא חשיבא ראויה להתכבד שאין דרך ליתן לפני האורח כבש שלם או חתיכה גדולה יותר מדאי ויש חולקים בכל זה עכ"ל ותמיהני על מה שכתב ברעה ראשונה דכשאינה מבושלת לא חשיבא ראוי להתכבד הלא בדבריהם אינו מובאר דין זה ואדרבא מדפסק ר"ת הואיל ולא ניטלה נוצתה אינה ראויה להתכבד משמע להדיא דכשיניטלה נוצתה הוה ראוי להתכבד והרי אז עדיין אינה מבושלת וגם מדברי הרשב"א מוכח כן מדהביא ראיה מפ' התערובות דשחוטפה בה"ג במלה משום דהיא גדולה יותר מדאי ומשמע להדיא דרק משום גדלוהה במילה ולא מפני שאינה מבושלת דהא התם אינה מבושלת כמובן וצ"ע :

יד וזאלי מרכתב המור ש"א רחיה אינה ראויה להתכבד ס"ל

וס"ל דלענין חה"ל לא מקרי מעמיד כאיסור בעין אלא באיסור כלוע ואין בנבינותיהם דין חה"ל ואין לחוש שמא נעשו מחלב טרפה דרוב בהמות כשרות הן [ס"ז סק"ז] ויש מי שהכריע כאו"ה [פר"ח סק"ד] ויש מי שהכריעו כהורח חטאת [ס"ו ומנ"י] ובודאי יש לסמוך על זה במקום הפסד מ"שום דיש לצרף עוד דעות הקדמונים שאמרו שבנבינות לא שייך כלל חה"ל דכשהיא לחה אינה חשובה ואף כשנתיבשה אינה חשובה כל כך לאכול בה כרי שביעה מפני שהיא קשה לנוף [ס"ז ע"כ נכס מרדכי] וגם משום דבר שבמנין אין לאוסרה דלפעמים מוכרין אותה שלא במנין ועוד רגם בדבר שבמנין בעינן איסורו מהמת עצמו ולא מאיסור כלוע [עסמ"ג] :

טז חתיכת בשר שלא נמלחה אין בה דין חה"ל שאין איסורה מחמת עצמה אלא מחמת דם הנבלע בה וכן חתיכת בשר שנאסרה כרי קליפה אין בה דין חה"ל דבהקליפה אין ראוי להתכבד ועוד דהקליפה גופא הרי נאסרה רק מבליעת איסור אך אם נאסרה הקליפה מבליעת חלב כבר נתבאר דככ"ח אין דנין דין כלוע אלא באיסור מחמת עצמו ולכן הוצרכנו למעם דבהקליפה אין ראוי להתכבד [עש"ן סק"ו] ויש מי שאומר דאם הקליפה גדולה כל כך עד שבה עצמה יהיה ראוי להתכבד דנין בה דין חה"ל [ע"כ] וצ"ע דאפילו תהיה גדולה הרבה אין דרך לתת כן קליפה גדולה לפני אורח חשוב וס"מ גדולי אחרונים הסכימו לאיסור [עש"ן ופר"ח וז"ל] ויש מי שהקיל בזה [פלתי סק"ד] :

יז כתב המור בשם הרא"ש ז"ל דבענין חה"ל רבו הדעות י"א שתרנגולת בנצתה וכן חתיכה היה כיון שאינן ראויין עתה לא חשיבי ראויה להתכבד ואפילו בהמה שלימה בטילה עד לאחר שנתבשלה וראויה ליתן לפני אורח לכברו ולא נהירא דלא קאמר ראויה להתכבד אלא לשיעורה שהיא גדולה וראויה לכבר בה אורח לכשתתבשל אבל בשביל שהיא חיה או בנצתה לא בטלה חשיבותה וגם י"א רכבש שלם או אווז שלם אינו נקרא ראויה להתכבד שאין דרך ליתן לפני אורח כבש או אווז שלם וגם אלה דברי הבאי הם וכי בשביל שראויה ליהלק חתיכות חשובות גרע שפי ב"ש דחשיב שפי את שדרכו למנות עכ"ל המור בשם הרא"ש ז"ל :

יח אמנם הרשב"א ז"ל בתורת הבית [נית ל' ע"ה ח'] כתב וז"ל ואינו חתיכה תקרא ראויה להתכבד בפני האורחין כל שדרכן של בני אדם להניח לפני אורח אחד שהיא חתיכה בינונית שאינה קטנה ולא גדולה יותר מדאי שאלו קטנה אינה חשובה ואין אדם מתכבד בה בפני אורח נכבד וכן הגדולה עומדת היא לחתוך שאין דרכן להניחה כולה בפני אורח אחד ותדע לך מדאמרינן התם בפרק התערובות וליבטלו כרובה ומשני משום דבעלי חיים לא במלי אלמא שחוטפה

רק במנין כמו בזמנינו ודאי דלא במיל מטעם דבר שבמנין [כרו"ס סק"ט] ולפ"ו לדין אינה במילה גרוע מהתיכה גדולה שלפעמים גם בזמנינו מוכרין שלא במנין אבל התנגלות בנייתה וב"ש כבש בעוורו ודאי דהוה דבר שבמנין ולפי דעת רבינו הרמ"א בסי' ק"י אינו במל את שדרכו למנות :

ית עוד כתבו דשומן הכנתא אינו ראוי להתכבד אבל עור שומן אווז מקרי ראוי להתכבד ואינה במילה וקורקבן וכן שאר בני מעים אינם ראויים להתכבד עכ"ל הנה שומן הכנתא ודאי אין דרך לאכול כמות שהיא וכנתא של עגל כתבו הגדולים דמקרי ראוייה להתכבד [פ"ז סק"ט] וזה שכתבו על שומן הכנתא אם כוונתם עם הכנתא עצמה דהיינו מעי של הכנתא הרי נראה דהיא ראוייה להתכבד שעושין מטנה מאכל טוב כשממלאין אותה בקמח ושומין הרבה ואם כוונתם בלא הכנתא הרי אין דרך בני אדם לאכול שומן בלבד ומאי קמ"ל ולכן נראה רכוונתם עם הכנתא עצמה אך מפני שכנתא בלא המילוי מקמח אין בה השיבות כלל ולכן לא מקרי ראוי להתכבד ובאמת י"א דהדרא דכנתה עם שמנה אפשר דמקרי ראוי להתכבד [ש"ד סק"ז] וצ"ע :

יז אך זה שכתבו דעור שומן אווז מקרי ראוי להתכבד ואינו במל צ"ע שהרי מעור השומן ממנין חתיכות קמנות שקורין גריבין וכל חתיכה קמנה אינה ראוייה להתכבד אם לא בצירוף הרבה ביחד וכבר הסכימו כל הגדולים שאין זה מקרי ראוי להתכבד [נקט"ז ופכ"ח וכרו"ס ומעיו"ט] דלא כמי שאומר שגם זה מקרי ראוי להתכבד [נפ"ז סק"י] וגם הפמ"צ תוס' ג"כ [פ"ט] ועוד דאין דרך להפשיט העור בלבד שמתמנין השומן וקודם המנין חותכים השומן לחתיכות קמנות ואחר המנין שופכין השומן לכלי ואלו הגריבין נשארם בידוע ונ"ל מלשון הלבוש שכתב וז"ל אבל העור של אווזא מקרי ראוייה להתכבד שדרך לאוכלה בבישול ובצלי ואינה במילה עכ"ל שביניהם היו מפשיטים כל העור ומבשלים אותה או צולין אותה ובכה"ג ודאי דהוה ראוי להתכבד כשהיא חתיכה גדולה אבל בזמנינו לא שייך דין זה : **כ** וזה שכתב דקורקבן ושאר בני מעים אינם ראויים להתכבד י"א דקורקבן של אווז מקרי ראוי להתכבד [יש"ס סי' נ'] והכל לפי המקום והזמן [ש"ד סק"ז] וכתב הליבוש שאותם הכבדים מן האווזות המפושטות שאובסין אותן בידים עד שנהפכה הכבד להיות לבנה מחמת רוב שמונתי ראויים להתכבד שהרי מתכבדים בה שרים ולכן אם נתערבה באחרות אינה במילה עכ"ל אך במדינתנו לא ידענו מזה ואם יש איזה מקום שמתכבדים בה ודאי אינו במל אבל קורקבנים וכבדים של תרנגולים או של אינדיק"ק ודאי לא מקרי ראוי להתכבד וכן של בר אווזא :

כא חכמי קראקא הורו על בשר אווז שעל החזה שקורין בייל"ק אע"פ שהופשטה האווז אע"פ כ נקרא

ס"ל לרבינו הבי"ד הכל אלו שחלקו על התנגלות בנוצתה ועל חתיכה גדולה יותר מדאי חולקים ג"כ על אינה מבושלת אבל באמת לא מוכח כן מלשונם וגם לא מצאתי מפורש לאחד מראשונים שיסבור כן [ע' משנה בינה יד: ג"ס אומרים אין סולחין וכו' וכו' והוק] :

מו אבל רבינו הרמ"א כתב דכן נוהגין כהיש חולקין מלבד התנגלות בנוצתה דמדוסרת מעשה גדול דנוהגים בה שהיא במילה וכן רגלים או ראש שלא נחרכו משערין אבל אם כבר נחרכו השיבי הה"ל אפילו לא נמלחו עדיין ואפילו כבש שלם אינו במל בידו רגלים של עופות מלבד רגלי אווז וכן רגלי בהמה דקה בכרינות אלו לא חשיבו כלל ובמילים ראש שק עופות אינו חשוב ובמל עכ"ל ויש מי שאומר שאם לא נודע עד אחר הסרת הנוצה לא במיל [פמ"ג נפש פ"ה] דהידיעה גורמת האיסור וכמו בסי' ק"ט ביבש כשיא נודע עד אחר הבישול אסור וגם בסי' צ"ט סוף ל"ג כתבנו שהידיעה גורמת האיסור ע"ש [ונלכ"ס דנה"מ] ועתה הדמק ניכל לנרץ דעת סתמנד וכ"מ מהפמ"ג בש"ד סק"ח ע"ש אבל מפני הטעם שאינה מנוסלת אין להחרי כלל כמ"ס ורק מטעם חתיכה גדולה יותר מדאי כנל"ד] :

מז ולפי דבריו אם הסירו כבר הנוצות ועדיין לא נפתח הבטן ולא ניטלו המעים אינו במל דאינו מחוסר מעשה גדול וכן רגלים שכבר נחרכו אע"פ שלא ניטלו מלפיהן אינו במל דזה ג"כ אינו מחוסר מעשה גדול ורגלי אווז שלא הוחרכו כמו שרגליו לעשות במל דמטי להתנגלות בנוצתה וזה מקרי מחוסר מעשה [ש"ך סק"א] וזה שכתב הראש של עופות אינו חשוב ובמל ה"ה ראש של בהמה אינו חשוב ובמל ורק ראש של עגל חישבו ואינו במל [פ"ז סק"ה] נפש רש"י] ובזמנינו לא שמעתי שיהא לזה חשיבות וגם רגלי אווז אינו חשוב בזמנינו אבל לשון של בהמה ודאי דהוה דבר חשוב שהרי אברהם כיבר להאורחים בלשון [סג] ולכן אם הלשון הוא בתוך הראש אינו במל וכבר כתבו הפוסקים דכל אלו הרברים בראוין להתכבד תלוי לפי המקום ולפי הזמן והכל תלוי בראיית עיני המורה אם הוא חשוב להתכבד באותו מקום לאורח חשוב לא במיל ואם אינו חשוב במקום זה אף שבמקום אחר הוא חשוב מ"מ במיל ואם יש ספק אצל המורה אם זה ראוי להתכבד אם לאו הולכין להקל מפני שהוא מדרבנן וכמ"ש [ש"ך סק"ז] :

יז ויש בזה שאלה דאיך כתב התנגלות בנוצתה במילה נתי דבמילה מטעם חר"ל מ"מ הא הוה דבר שבמנין ואיהו פסק לקמן סי' ק"י דאח שדרכו למנות אינו במל וי"א דכל שמחוסר מעשה גדול גם דבר שבמנין לא הוה כמו שאינה הה"ל [ש"ך סק"ז] נפש רש"ל ומנ"י] והדרבים מתמיהים איזה ענין הוא לרבר שבמנין . ויותר נראה במ"ש אחד מהגדולים דזה מיידי במקום שלפעמים מוכרין אותן שלא במנין אבל במקום שמוכרין

נקרא הבלי"ק ראיא לכבר והמהרש"ל ז"ל בספרו [יש"ש ס"ז] חלק עליהם דכיון שהופשט האווז ונימל תפארתו במל ממנו החשיבות ויש מהגדולים שפסק כחכמי קראקא [ס"ז סק"ז] ויש מי שפסק בהמהרש"ל [פר"ח סק"ח] וכן נראה עיקר דהנה זהו ודאי בתרנגולת או אפילו באינדו"ק כשיכבדו אורח נכבד לא יפשיטו העור מעליהם ונהי דבאוחים דרך להפשיט העור מפני ריבוי השומן מ"מ לאורח נכבד לא יעשו כן והרי אנו רואים כבתי המרוח שקורין שיינקע"ן צולין אווזות שלימות שלא הופשטו באגנות והשומן זכ באגן וכל גוף האווז נשאר בשלימות כלי הפשט וכן עושים לאורח נכבד אמנם כבר נתבאר דחה"ל תלוי לפי המקום ולפי הזמן והכל לפי ראות עיני המורה :

כד כתבו הטור והש"ע סעיף ו' אם נחתכה חתיכה אחת אין תולין לומר של איסור נחתך ומתבטל והיה כולן מותרות אלא אותה שנחתכה בלבד מותרת ממ"נ אם היא של איסור אף כולן מותרות ולכך אינה של איסור הרי היא מותרת ואפילו נחתכו רובן אין תולין לומר שהאיסור מהרוב שנחתכו אלא כל הנחתכות מותרות והשלימות אסורות עכ"ל ואינו דומה למה שיהבאר בס"י ק"י בכל דבר שאינו במל מחמת חשיבותו אם נאכל אחד מהם או נפל לים הותרו כולם משום דתולין לומר דהאיסור נאכל או נאבד דהוה מפני שאינו כבר בעולם ואין אנו צריכין לדון עליו אם הוא כשר או טרפה לכן הולין בו אבל בנחתך או גתרסק אחד מהן שישנו בעולם ואם נתלה בו האיסור נצטרך לאסור אותו ואיך נאסרנו והרי הוא ממ"נ מותר כמ"ש וא"כ א"א לעשות שני הפכים להתיר אותו ולתלות בו האיסור והוה הטעם עצמו שאפילו נחתכו רובן השלימות אסורות ולמה לא הלינן דאיסורא ברובא איתא כדרך שרלי"ג בכל מקום ברוב אלא משום דבכאן הוה שני הפכים בנושא אחד שהרי הנחתכות בהכרח לההיר ממ"נ ואיך נתלה האיסור בהם והרי סותרין זא"ז [כלל"ז נטעס דיין סוס] וי"א הטעם משום דאדרבא כל שנשחנה מקדמותה אסורים שוהו מהרוב של היתר ונמצא שהאיסור שהוא המועט לא נשחנה [כ"ח וע"ז סק"ד נטס מכיל"א] ואני חמה על טעם זה דאם באנו למדה זו א"כ איך תולין בס"י ק"י שהאיסור נפל לים נימא כל דפריש מרובא פריש ומרוב ההיתר נפל לים אלא ודאי המעם דכיון דמן התורה כבר נתבטל ברוב הלינן במה שנוכל לתלות [כמ"ז סע"ד סס סקמ"ו] וא"כ מה בין זל"ז אבל לפי הטעם שבארנו א"ש [ועתה' כהנ"ט סי' סניה וז"ק] :

כה כתב רבינו הב"י בסעיף ח' קורקבן שנמצא נקוב ונתערבה אותה תרנגולת עם אחרות מרמין שומן שבקורקבן לשומן התרנגולת של מקום חיבור הקורקבן ואם דומים לנסרי מכשירים האחרות וכן כל כיוצא בזה ראש כבש שנמצא מרפה ולא נודע מאיזה כבש הוא והקיפו הראש לצוארו של אחד מהכבשים ונמצאו החתיכות דומות ומכוונות יפה יש לסמוך על זה להתיר האחרות עכ"ל וכוה צריך שיהיה דומה במדה ובמראה ואף דבשומן הקורקבן די במראה לכך הכא כיון שיש להמות כשתיהן צריך שני הדברים [ס"ז סקמ"ו] ומדלא הניה רבינו הרמ"א רעתה אין סומכין על זה כמ"ש בס"י

כב הא דכריה וחה"ל לא בשלי דוקא בעודם שלימים אבל אם נחתכו או גתרסקו עד שנאכרה צורתן וכן אם גתרסקו ע"י בישול בשלי דתו לא חשיבו ומיהו לא דמי בריה לחה"ל דכריה כשניטל ממנה מעט במלה ממנה שם בריה כמ"ש בס"י ק' ובחה"ל דוקא עד שלא ישאר חתיכה גדולה אבל כשנשארה חתיכה גדולה הראוי עדיין להתכבד לא איכפת לן במה שניטל ממנה מקצתה וכן יש חילוק להיפך דכריה שנמרחה עדיין שם בריה עליה עד שתמרחה שלא תהיה ראויה לאכילה כלל ובחה"ל אף אם נמרחה מעט במלה מחשיבותה שהרי ככה אינה ראויה להתכבד לפני אורח [פמ"ג נט"ד סקמ"ו] ודע דבגתרסקה או נחתכה אין חילוק בין גתרסקה קודם התערובות או לאחר שנתערבה עם ההיתר ואפילו גתרסקה לאחר שנודע התערובות לית לן בה דאע"ג דבס"י צ"ט בהכנה דהידיעה גורמת האיסור ודאי דכן הוא אבל כיון דכל האיסור הוא מפני החשיבות והרי במלה החשיבות אמנם זהו דוקא כשלא היה במתכוין לבטל האיסור אבל אם נתכוין לכך אסור למרסק אם הוא שלו וכן לפי שנתרסק בשבילו כפי הדינים שנתבארו בס"י צ"ט בד"ן אין מבטלין איסור ע"ש :

כג יש מי שאומר דכשם בדשיל"מ יש חילוק בין מינו לאינו מינו דבאינו מינו כמל כמו שיתבאר בס"י ק"ב כמו כן בכריה וחה"ל אינם במילים רק במינם אבל שלא במינם במילים [א"י כלל כ"ה] ורבינו הרמ"א חלק עליו וכתב בסעיף ו' דאין חילוק בין נתערבו במינם או שלא במינם עכ"ל וכל הפוסקים הסכימו לדבריו [ס"ז ופ"ח] דאמו שלא במינו ליכא חשיבות ודשיל"מ דלא כמיל אינו מפני החשיבות אלא מפני טעמים אחרים שיתבארו שם שאינם שייכים רק במינו ולא בשאינו מינו אבל בכריה וחה"ל איזה הפרש יש בין זל"ז ושמא תאמר איך משכחת לה שחה"ל תתערב באינה מינה הלא בהכרח להכירה י"ל דמשכחת לה כגון ששחפו הרבה מינים ונדע שמין אחד נתגבלה בשחיטה ואינו ידוע איזה מהן ונתערבו [ס"ד נט"ו ק"ט

במ' ל"ד ועוד בכ"מ ש"מ רבוזו גם אנתנו בקיאים ואין לומר שמכך עצמו על שארי מקומות דא"א לומר כן שהרי אדרבא הגיה על דין הקודם וכן כל כיוצא בזה עכ"ל וכן הלבוש כתבם לדניא ש"מ רבאלו מודים ומעמא דטילהא מיטום רבבאן העין רואה מבש הישווי ואין למעות בזה ולכן אע"פ שבג"ל או"ה כתב שעתה אין לסמוך על זה [ס"ו סס] מ"מ לא חיששו לזה מטעמה דכתיבנא [טפ"ח סק"ו ול"ק כלל דהמחנך מיירי גס מד נחד]:
כו ודע שיש מהגדולים שכתב שקיבל מרבה אחר כשנמצא מים בראש כבש אחד שהיא טרפה מחמת זה ולא נודע מאיזה כבש שיש לבדוק בהוט השררה של הכבשים וכל כבש שנמצא בו מים בטוח שבראש יהיה ג"כ מים בחוט הנמשך מן המוח להשררה והילין שהראש הוא מאותו כבש להתיר שארי הכבשים [ג"ס] ולא הודו לו גדולי אחרונים לסמוך על זה באיסור דאורייתא [ס"ו סס ופ"ח וכדו"ס] וכתבו שצריך להתיישב בזה ואולי ברובא דמן התורה בטל יש לסמוך על זה [כדו"ס ומ"ג] וסחם שנמצא בעוף באופן שהתרנגולת טרפה וניטל המחם ונתערבה התרנגולת בכמה תרנגולים אם נמצא רושם שחור באיזה מהן יש לתלות בה זה ניכר יפה הרושם והכתם שעשתה המחם [פמ"ג נסס רדנ"ו] ונראה שאפילו בתערובת אחת באחת יש לסמוך על זה דהוה ודאי מימן מובהק ומסמינין עליה גם באיסור דאורייתא ;

כז מעשה באשה ששאלה מחברתה שני אגנות שהיו של בשר והשואלת סברה שהם של חלב ואפתה

בהם לביבות שקורין קרעפלאך עם הגאזה ונכיתה ואח"כ החוירים להמשאלת ולא סיפרה לה דבר ואחר שעה אפתה המשאלת בהם קרעפלאך עם שומן ואפתה בתשעה אגנות וכתוכם היו אלו שני האגנות והנה הלביבות של המאה ודאי כשר דהאגנות לא היו בני יומן מתשמיש בשר ואפילו הלביבות השניים שאפתה המשאלת ג"כ כשר דאלו הקרעפלאך מהשני האגנות כמלו בהטבעה כרין יגש ביבש שנמל ברוב ואף דקרעפלאך ראויים להתכבד ודבר שבמנין וכב"ח הוא איסור מחמת עצמו מ"מ הכא העיקר הוא העיסה וכב"ח הוא בלוע ואין דנין בזה דין חה"ל ועוד שהרי לא נאסרו רק כדי קליפה כדנין חם בחם בלא רוטב ובדרי קליפה לא הוה ראוי להתכבד ואף שיש מי שרוצה לומר דאיסור שמן שבבלי אוסר עד ס' [ג"ך ס' ק"ה סקנ"ג] לא קיי"ל כן ואינו אוסר רק כ"ק [מג"א ס' תג"א סקנ"ו] ואפילו אם מוחו האגנות בשומן קודם שנתנו הלביבות ונאסר השומן ונאסרו הלביבות ממעם שומן בעין אך גם זה קרוב שיש ס' נגד השומן בעין וגם אין חשש איכור תורה בשומן אוו ולכן יש להתיר ע"י ביטול ברוב ורק יש לאסור כמנין לביבות שבשני האגנות והשאר מותר [ונ"י ס' ל'] והנה באמת יש להתיר גם הלביבות של שני האגנות שהרי לא נאסרו רק כ"ק וא"כ אם נתערבו ולא נודע אין לאסור וא"צ אפילו קליפה כמ"ש בס"י צ"א [י"א] ולכד זה ג"ל דבלביבות לא שייך חה"ל שהרי אין מכבדין בלביבה אחת כירוע והוה כרין הגריבין שבסעיף י"ט ע"ש :

סימן קב דין דבר שיש לו מתירין . ובו כ"ח סעיפים :

א הלכה פסוקה היא בש"ס דרבר שיש לו מתירין כלומר שאין האיסור לעולם אפילו באלף לא במיל וזהו רק במין במינו ולא בשאינו מינו כמו שיתבאר ומעטן של דבר דרבנן החמירו בזה דיכין דלאחר זמן יכול לאכול בהיתר אין לו לאכול עתה ע"י ביטול איסור בהיתר [כס"י ריש גי'ג] ועוד אמרו בזה מעם נכון לפי שכל דבר הרומה לחכירו אינו מנטלו אלא אדרבא מחוקי וכל דבר שאינו רומה לחכירו מהליטו ומכטלו וזה שמין במינו בטל ברוב אע"ג שהמים זל"ו מ"מ כיון שבאיסור והיתר המה הפכים אינם דומים זל"ו ולכן דבר שיל"מ שגם בהיתר שוים הם לאחר זמן אינם מבטלים זל"ו ולכן בסין בשאינו מינו כיון שבעצם אינם דומים זל"ו במ"ל אף בדשיל"מ [ר"י גרויס נ"ג] ולמעם הראשון ג"כ א"ש רכל שנתערב באינו מינו אין ההיתר נקרא על הדבר האסור אלא על שם דבר שנתערב בו והוה כמי שאין לו מתירין [ג"ך סר"ג] ;

שיעור כלומר דאפילו באלף לא במיל וכל דבר שאין לו מתירין כגון תרומה ותרומת מעשר וחלה וערלה וכלאי הכרם נתנו בהם חכמים שיעור עכ"ל מבל נקרא דשיל"מ שהרי יכול להפריש עליהן מסקום אחר [ר"י] ומה עצמו אינו יכול להפריש שהרי כיון שנתערב בחולין ואינו ניכר שמה יפריש מהחולין והוה מן המפורד על החיוב ואינה תרומה וגם מטקום אחר אין לו להפריש מסבל ודאי עליו שהרי מן התורה טבל המעורב ברוב החולין פטור אלא שיפריש מסבל דרבנן כמו מעציץ שאינו נקוב [ל"א] וכן אם זה הטבל שנתערב הוא רק טבל למעשר שניטלה ממנו תרומה יכול להפריש עליו סדמאי [גי'ג] יש ליישך קושיא טוב' דנכסד ע"י: שאומר הטעם נטנל כההירו כך איסורו ורק כהמנ"ס בפס"ו ממחכ"א כחכ טעם זה ונגדרים אמרו מטעם דשיל"מ דנכסד מיירי נטנל נמור אף לתרומה ועינין שאינו נקוב אין לו ואין לז"ס מתירין דמדמאי אינו יכול להפריש עליו דמדאי פטור מתרומם ונגדרים מיירי נטנל למעשר סיכול להפריש מדמאי שאלו כהנ"ס: ומעשר שני והקדש מקרי דשיל"מ מפני שיש להן היתר

היתר

היתר ע"י פדייה דהקדש הוא הקדש של ברוך הבית שיש לזה פדייה וחדש הוא דשיל"מ דלאחר מ"ז בניסן הוא מותר וכן נדרים וקונמות היו דשיל"מ [סס ל"ט] משום שיכול לישאל לחכם ולעקור הנדר והקונם ויש מצוה בזה לישאל על נדר [סס] ולכן תרומה וחלה אף שיכול ג"כ לישאל לחכם מ"מ אין זה מצוה ולא חשיב דשיל"מ אבל נדרים היו מצוה לישאל על נדרו [סס] וכן מעשר שני מצוה בפדייה ככתוב בתורה וכן הקדש ברוך הבית כשאנו ראוי לבדק הבית מצוה לפדותו אבל קדושת הגוף א"א בפדייה וכן מבל מצוה וחובה להקטן וכל אלו הדברים אינן כדבר שיש בזה מרחא והוצאות ש"י"א דבכה"ג לא הוה דשיל"מ כמו שיתבאר דכיון דצריך ע"פ הדין לעשות זה הרי מחוייב לעשות כן וממילא דהוה דשיל"מ כשיעשה כן [אשכנח הן כנדרים כמ"ט כמכ"ט נפ"ט מנדרים וזף שפ"ן מלוט לאשכנח מ"ט

הוא חלק מנדר ודוק] :
 דין דשיל"מ אינו אפילו באיסור דרבנן כגון ביצה שנולדה ביו"ט שעתה היא מוקצה ואסורה באכילה ובמלטול שנתערבה בביצים הרבה אינה במילה אפילו באלף שהרי אחר יו"ט תותר והוי דשיל"מ ולא מיבעיא שליטה שנתערבה בשלימות דהוה גם דבר שבמנין אלא אפילו שבורה שנתערבה בשבורות אינה במילה מטעם דשיל"מ וכל כך החמירו בדשיל"מ דבכל איסורי דרבנן כשיש ספק אמרינן ספקא דרבנן לקולא וברשיל"מ אינו כן דאפילו הביצה הזו היא ספק אם נולדה ביו"ט אם לא ונתערבה באלף כולן אסורות [רי"ט ז"ה] :

דא"כ למה אמרינן במנחות [סח:] דאותם שסברו דחרש בח"ל דרבנן אכלו חרש בח"ז בניסן משום דהוה ספק דרבנן ע"ש והא ברשיל"מ אמרינן אפילו בספק דרבנן כמ"ש ותרצו פיון דבאמת אגן בקיאות בקביעא דירחא וזה שעושין שני יו"ט של גליות מפני שכך גזרו עלינו לא חישינן לספק כי האי [מרדכי ר"ט ז"ה] ואין לשאול דא"כ ביצה שנולדה ביו"ט שני של גליות יהיה מותר ממעם דאגן בקיאות בקביעא דירחא אמנם לא דמי דבביצה האיסור הוא משום יו"ט וכל שהוא מחמת יו"ט לא חלקו בין יו"ט ראשון ליו"ט שני כי הוכיח דלא אחי לולוליה כיה כדאיחא בגמ' אבל בחרש אין תלוי וק' בימי החרש דכששה עשר לניסן מותר וקודם לזה אסור ולכן כיון דאגן בקיאות בקביעא דירחא לא חשו לספקא [כרו"פ] וכן בעירוב הקילו בספק דבריהם אף דהוה דשיל"מ [תוס' פ"ז ט"ז ס"ג:] דבכמה דברים הקילו בעירוב דהלכה כדברי המיקל בעירוב ואפילו ביחיד נגד רבים [שם ט"ז] ולכן הקילו גם כזה :

ו' ואע"ג דרשיל"מ אינה במלה אפילו באלף מ"מ אם נתערב הדבר שיל"מ ברוב של היתר ואח"כ נתערבה כל התערוכות ברוב של היתר נגד כל התערוכות ו"א דמותר [פ"ז סק"ד] דבשני תערוכות לא החמירו ויש

היתר גם ככה"ג [ע"ז סק"ג] ואפילו בנ' תערוכות לא התירו בדשיל"מ ודוקא ס"ס שע"י תערוכות לא התירו בדשיל"מ אבל ס"ס כגוף האיסור התירו גם בדשיל"מ שהרי לקמן ס' רצ"ג התירו חרש ממעם ס"ס ובא"ח ס' תצ"ז התירו ספק מוכן ביו"ט שני ממעם ס"ס ובס' ק"י יתבאר עוד בזה בס"ד [פ"ט נס"ך כק"ו] :

ו' וכבר נתבאר דרק במין במינו אסור בדשיל"מ ולא באינו מינו דבאינו מינו במל בששים ואע"ג דבריה וחה"ל האיסור בין במינו ובין בשלא במינו ששני התם דהאיסור הוא מצד החשיבות אבל בדשיל"מ אין האיסור מצד חשיבות אלא מצד שיכול לאכול בהיתר וגם ממעם שדומים ול"ו ומחוקק ואינו מבטלו וממילא בשלא במינו לא נקרא על שם ההיתר כלל וגם אינם דומים ול"ו ומבטלו כמ"ש בסעיף א' ודע דבכאן הכל מורים דאולינן בחר שמא לענין מינו ואינו מינו ולא בחר מעמא דכשהן שוין בשם מקרי מינו אף שבמעם אינם שוים דהא נקרא על שם זה וגם דומין ול"ו ששם וכשאין שוין בשם אף ששוין במעם הוה אינו מינו [פ"ד סק"ג] :

ח' ואע"ג דבאינו מינו לא אמרינן דשיל"מ מ"מ כתב רבינו הרמ"א דביצה שנולדה ביו"ט וליבנו בה מאכל או נתנה בקדרה לתקן חקדרה כגון שטלאוה בתרנגולה אינה במילה עכ"ל והמעם בליבנו בה מאכל כיון דלחוותא עביד לא במיל וכן בלהקן הקדרה רכל שמתקיים זא"ז הוה כמין במינו ולא במיל כמו מים ומלח בעיסה דחשיבא מין במינו כדמוכח בגמ' סוף ביצה וכן מבואר בא"ח ס' הקי"ד דמיירי דעביד לחוותא ומעמא לא במיל ע"ש ודע דחוותא אינו אלא כמשהו ולכן רק באיסור דשיל"מ אינו במל אבל בשאר איסורים שבבטלים בס' חוותא לאו מילתא היא ולכן אם ליבנו מאכל בביצת מרפה המאכל מותר דודאי יש בזה ששים וחוותא לאו מילתא היא [כמ"ט ומ"ד] :

ט' וזה שנתבאר רכל שעשו לתקן הקדרה הוה במין במינו יש מי שחולק על זה דכיון דבשיל"מ אולינן בחר שמא ולא בחר מעמא וכשאין שוין בשם אף ששוין במעם מקרי אינו מינו כמ"ש א"כ עשיטא דלא עדיפא מה שמתקן הקדרה מאותן ששוין כמש במעם ועכ"ז כיון שאינן שוין בשם חרש אינו מינו [ש"ס מ"ג] ס"ח ס' פ"ח] ולפ"ז פסק דכלא חוותא לאו כלום הוא אלא כשיש מעמא וחוותא הוה כאיסור כעין ולא במיל ואף כשנתערבה אורה ביצה שנולדה ביו"ט בהרבה ביצים וליבנו בהם מאכל ויש בזה מעמא וחוותא אע"ג דזהו מכל הביצים ולא מוז הביצה בלבד מ"מ כיון שכולן נאסרו בתערוכות ממעם דשיל"מ נעשו כולן כגוף האיסור והוה מעמא וחוותא וידהו כאיסור כעין ולא במיל [שם] אבל המור כתב כפי' צ"ב דעל ידי איסור משהו לא נעשה נבלה א"כ לא נעשו כולן כגוף האיסור [פמ"ג נס"ד סק"ג] ואולי בדשיל"מ שאנו רצ"ע לדינא ומרברי רבינו הרמ"א מבואר [לדינא דהאיסור אינו

אינו אלא אם ליבנו כה עצמה המאכל ולא כשליבנו בהתערוכות :

יש מי שכתב דאם טחו חלות ביו"ט כביצה שנולדה בו ביום יטול מכל חלה כדי נטילה שהוא בעובי אצבע ואז החלה מותרת לאכול ביו"ט ומה שחתך כדי נטילה יאכל למחר [גאה"ס סק"א נסס כ"י] ולי נראה דהחלות מותרות לגמרי דסיבת החלות אין בהם שום ממש ולא רמי לליבון מאכל וכן מוכח להריא בפסחים [עו] דסיכה לאו כלום היא ומשהו בעלמא קרו לה ע"ש ואע"ג דברבר שיל"ם גם משהו אסור והו כשעיקר האיסור הוה ממש אך ע"י התערוכות נעשה משהו כגון שנתערבה באלף מ"ע לא בטיל אבל לא כשעיקר האיסור הוא משהו וכי עדיף איסור דשיל"ם מפסח שאסרה תורה הביטול יס"ם אמרו שם דסיכה בעלמא לית לן בה ועוד שהרי יתבאר דבמקום שהמאכל מתקלקל אין דנין דין דשיל"ם וזה ידוע לכל דהחלות כשיניחוהו למחר תאכד המעט דפת חמה עדיף הרבה מפי ועמ"ש בסעף י"ט וצ"ע :

א כתבו הטור והש"ע סעף ב' שלא אמרו דשיל"ט אלא כשהמטיר עתיד לבא עכ"פ כביצה שנולדה ביו"ט שנתערבה באחרות שהיא מותרת לערב עכ"פ בודאי וכן אם המטיר בידו לעשותו כלא הפסד כטביל שנתערב בפירות מעושרים ויש בידו עוד מכל אחר שיטול להפריש מהם על מכל הוה המעורב וכן כל כיוצא בזה אבל כל שאינו בידו ואינו בודאי שיבא המטיר אינו בדין דשיל"ם לפיכך ביצה של ספק טרפה שנתערבה באחרות אע"פ שאפשר שתטעין עוד התרנגולת ויותרו כולם או שתהיה התרנגולת י"ב חדש אינו בדין דבר שיל"ם לפי שאין המטיר ודאי ואינו בידו לפיכך בטל הוא כביצה אסורה שנתערבה באחרות וכן כל כיוצא בזה [וזכו מהרש"א בת"ח] :

יב ויש בזה שאלה למה לן מעמא כביצה של ספק טרפה דלא הוה דשיל"ם מפני שאין המטיר ודאי ואינו בידו הא גם בלא זה אין זה ענין כלל לדשיל"ם דדבר שיל"ם שייך ברבר שעתה הוא אסור ולמחר מותר כמו ביצה שנולדה ביו"ט אבל ספק טרפה ממ"ג מותר דאם יתברר שהיא כשרה הרי היא כשרה ואם יתברר שהיא טרפה הרי אין לה מותרין וא"כ ממ"ג מותר לאוכלה מיד כשנתערבה ויש מי שתירץ דמירוי כביצה של ספק טרפה שנולדה ביו"ט דאם מטעם המסה נמשך נהי דמצד ספק טרפה כן הוא אבל מטעם שנולדה ביו"ט היה צריך להמתין עד למחר אבל מפני המעט שאין המטיר ודאי ואינו בידו רשאי לאוכלה בו ביום כשנתערבה דגם מצד יו"ט לא שייך לקרותה שיל"ם כיון שאין המטיר ודאי מסיבת ספק טרפותה ומטילא דיניה בכלל דשיל"ם [גאה"ס ע"ג ר"ט סק"ב] : יג אמנם י"א דביצת ספק טרפה או ודאי טרפה שנולדה ביו"ט ונתערבה דצריך להמתין עד הלילה מפני

יו"ט הוה דשיל"ם [פר"ח סק"ו ונ"ג ונמ"ג נמ"ג סק"ו] ולכן תרצו דהגם דאמת הוא דממ"ג מותר מ"מ עכשיו כשיש ספק אוכל בספק איסור ואם היה בזה דין דשיל"ט היה מחוייב להמתין עד שיתברר היתר וראיה לזה מאשה שנדרה בניור ושמע בעלה והפר לה והיא לא ידעה מההפרה ושתתה יין וטימאה למתים צריכה כפרה [גל"י קלוזין] ואינו יודע והמיון לזה דהתם לפי דעתה הרי עשתה איסור אבל הכא בתערוכות ממ"ג מותר ואינו בגדר דשיל"ם [ויפה תמס על תיווך זה הכרוס סק"ד ולחנכ תמס עליו הפמ"ג סס ודנרו נרויס] :

יד אך לפי טעם השני שכתבנו בסעף א' בטעם דשיל"ם דהרומים אינם מכמלין וא"ו א"ש דרך שם איסור גורם הביטול ואולינן בתר שטא כמ"ש בסעף ז' וא"כ נהי דקמי שמיא גליא שתהיה אסורה מ"כ בלשון בני אדם עדיין שם היתר עליה דמצפים שתותר ולפ"ז אין לה ביטול עדיין כל זמן שהאיסור לא יתברר היתר בהיתר לא בטיל ולכן מוכרחים למעט שאין המטיר עתיד לבא בודאי ואינו בידו [כרו"ס סס] ולפ"ז עיקר הגרמא הוא שטא תיאסר ואין לה ביטול לפי לשון בני אדם [ולפ"ז חמיר יותר כספ מילאי ונ"ס ודיק] ודע דכל ביטול ביצה שכתבנו בס"ו זה הוא למאן דס"ל כל שדרכו למנות בטל דבעינן את שדרכו למנות או דגם זה בטל כפי שיתבאר כריש ס"י ק"י אבל למאן דס"ל כל שדרכו למנות אינו בטל בלא"ה אין לה ביטול כשהיא שלימה אם לא כשהיא שבורה ונתערבה בשבורות [וא"ס כלל כ"ה דין ח' ועוד כתב סס נסס א"ז חתיכה שגאסרה מטעם חקי דלורייתא מתנבלת כשאר איסורים ונע"פ שגאסר עתהרה כשיבא אליהו לא נקרה ענין זה דשיל"ט לפי שזו אינה מילתא שלא נאסרה מטעם וכו' עכ"ל ומ"מ אין זה סתירה ללעיל דלא דמי ביחא אליהו שהו רק לעתיד לנא להסיתר שיתברר ע"י סמלתי נינים או שחסי יב"ח [דוק] :

יז ויש מהראשונים שחולק על דין זה וס"ל רבלי בכלים לבר מטעם דשיל"ם אין לו ביטול משני טעמים האחד דביטול אינו אלא כשאין האיסור ניכר וכאן כיון שאפשר להוציא האיסור מתוכו ע"י הגעלה הוה כניכר האיסור ואינו בטל הר"כ נגד"ס סוף גי' ד' נשך

בזה ג"כ לא שייך דשיל"מ דודאי יאבר מעמו דאינו טוב אלא כשהוא חם כידוע ולחם כתבו הראשונים דאינו מתקלקל בהמתנה ויראה לי דהוה דיק בלחם מצה וגלוסקאות וכיוצא בהם אינם מתקלקלים אבל לחם חמה חמין ידוע שביום השני אינו בטעמו ככיום שנאפה בו ולענ"ד שאין דנין בו ג"כ דין דשיל"מ ולפ"ו אם עירבו ביניה שניולדה ביו"ט עם שני ביצים אחרים ועשו בזה פשמירא או נהנים בעיסה נתבטלה ברוב אבל אם רק בביצה זו לבדה עשו מאכל צריך ששים דבשאינו מינו נהי ראין דנין בו דין דשיל"מ אבל ששים מיהא צריך ויראה לי דאפ"ל לטעם שכתבנו בסעיף א' בטעם דשיל"מ שהוא מפני הרימוי ולפ"ו מה לנו אם המאכל מתקלקל אם לאו מ"מ לא נורו במקום שמתקלקל המאכל [ולמה לזה שהרי הרי"ן הוא נטל סכרס וזו וסוף נחש דין זה כריס צילס וכנר"ס סכתנ דוקס שמתקלקל הרבה ונ"ע] :

ב כתב רבינו הרמ"א הא דדבר שיל"מ אינו בטל היינו דוקא אם האיסור בעין או שיש עדיין ממשות האיסור בתערובות אבל מעמו בטל עכ"ל וזה שנתבאר דליבנו בה מאכל אינו בטל מקרי ממשו של איסור האמנם לפי דבריו זה שנתבאר דכלי איסור שנתערב בכלים אין דנין דין דשיל"מ לפי שצריך להוציא עליו הוצאות למה לנו טעם זה הא בזה הוה ודאי רק טעמו ולא סמשו אלא מרכבתו הראשונים טעם הוצאות ש"מ דלא ס"ל הך דינא מיהו מזה אין ראייה כל כך שהרי הבלוע אוסר הקדרה לבשל בו והקדרה הוא בעין אמנם גדולי אחרונים הביאו ראיות הרבה דאף טעמו אוסר בדשיל"מ [ש"ך סק"ט ונ"ח ופרי"ח] ויש מי שכתב דזה שכתב דטעמו אינו אוסר כוונתו כשנלקח כל האיסור בשלימות ורק טעמו נשאר שם דבכת"ג בטל אבל בנימוח האיסור אף שאינו ניכר אינו בטל [כנר"ס סק"ג וכל"מ נט"ו סק"ט] אבל מלשון רבינו הרמ"א לא משמע כן וכן ביאר להדיא בספרו תורת חמאת דכל שנימוח ואינו בעין בטל [הכינוי הס"ך סס] ויש שהכריעו כן לדינא דכשנלקח האיסור בטל [כנר"ס וחד"ס סק"ד] :

כא ולענ"ד נראה בכונתו דודאי כשדרך הדבר הזה שלא להיות כממשו של איסור שם כמו כהדוש כשעשו מהשעורים שכר או שליבנו מאכל בביצה וכה"ג הוי טעמו כממשו אמנם אם דרך הדבר הזה להיות ממשו שם וכן נתערב אך אח"כ נמחה לתוך ההיתר כמלה החשיבות הא למה זה דומה לבריה וחה"ל כשנתרסקו בטלה האיסור בתערובות וכן נמי בדשיל"מ ואע"ג דדבר שיל"מ אינו מצד חשיבות ס"מ הא בעינן שיקרא על שם דבר האכור כמ"ש בסוף סעיף א' ובכר"ג לא נקרא כלל על שמו והוה כמין בשאינו מינו דאין בו דין דשיל"מ מטעם זה [וכו' ס"ט כל מה שסקשו הס"ך וכסר"ח ונס ראיות הרמ"א מעט"ה סי' תקי"ג ועוד מקומות פריים ונכוסים ט"ט ודו"ק] :

ועוד דהא מה דיבש ביבש במל חד בתרי הוא משום דליבא טעמא דאיסורא אבל כל היכי דאיכא טעמא אסור והבא הא בהכרח כשיבטלו בו יתן טעם של איסור [סס] ולפי טעם זה גם בבלי חרם אין לה ביטול אמנם י"ל דא"א לקרא זה שניכר האיסור ולא נרע זה מעצים שנשרו מן הדקל ביו"ט דמרכה עליהם עצים ומסיקן משום דנעשה אפר וה"נ כאשר יפלימו ע"י הגעלה את האיסור לא ישאר ממנו כלום והטעם השני מפני טעמו של איסור אטו עדיף בליעת איסור מאיסור בעין דיבש ביבש [וחו כוונת הרמב"ם נמס"ג ע"ט] אך אם הבלועים אינם שוים כגון כלי בשר בכלי חלב כשיבשל בו חלב יתן הבשר טעם ואינו דומה ליבש ביבש מין במינו [ס"ד] אמנם גם בזה לכשישאה מעל"ע הוה נט"ל [סס] [ומה שיכול למכור לעניים נלס הספד לא שייך לקרותו דשיל"מ כמון ודוק] :

יז ויש מי שחולק על דין זה מטעם אחר דכיון דהוצאות ההגעלה הוה דבר טעם לא שייך לומר בזה שצריך להוציא הוצאות [ס"ז] טעם מהרי"ן] וראיה לזה שהש"ס חייב מעשר שני בדבר שיל"מ אף כשצריך להעלותה לירושלים [כ"מ ע"ג] ולא ידעתי איזה שיעור ניתן להוצאה וממעשר שני אין ראייה דהתם מצוה יש להעלותה לירושלים והוי כנדרים שבסעיף ט"ו ובה גם טעם פורח שכתבנו שם ודאי דאין ראייה ממע"ש שהתורה המילה עליו פורח זה ולכן העיקר לדינא כפסק רבותינו בעלי הש"ע דמה שצריך להוציא הוצאות אין זה בכלל דשיל"מ ומטעם זה בשר שלא נמלח שנתערב בבשר שנמלח כשיש רוב מותר ולא הוה כדשיל"מ שביבולו למלחן כיון שצריך להוציא הוצאות על מלח [ס"ז סק"ח] ועוד כיון שצריך למלחן כולן יתקלקלו אלו שכבר נמלחו שילבע בהן מלח יותר מדאי כידוע וכל שיש קלקול המאכל לא שייך דשיל"מ כמו שיתבאר בס"ד בסעיף י"ט :

יח ויש מי שאיבד דעכ"פ צריך להגעיל כל התערובות כשרוצה להשהותם זמן מרובה דהא דבר זה הוה כיבש ביבש ויתבאר במ"י ק"פ שאין לאוכלם כולם כאחד והבא בהמשך הזמן יכול להיות שישתמש בהם כולם כאחד [ס"ז סס] ולענ"ד נראה דאין שום חשש בזה דא"צ ליהרר בזה רק יום ראשון ולמחר הרי יהיה נש"ל והעיקר כהכרעת גדולי האחרונים שימתין מעל"ע וישתמש בהם [ש"ך סק"ח] ויש מי שמצריך להשליך כלי אחת כדון יבש ביבש ואינו עיקר [סס] ומ"ס נוהגים כן ליטול כלי אחד ולהגעילה ולכן בבלי חרם אין להחמיר כלל אם הוא חם על הקדרה :

יט כתבו הראשונים דכל היכא שהמאכל עתיד להתקלקל לא שייך דשיל"מ דדוקא ביצה והדומה לה דכשתשאר לערב לא תתקלקל שייך דשיל"מ אבל תבשיל שאם ימתין תתקלקל לא שייך בזה דשיל"מ [השכ"ח ור"ן ומרדכי ריש צילס] וממילא דפשמירא וכיוצא

כב עוד כתב וכן אם אין איסורו מחמת עצמו כמל ולכן התיבה שלא נמלחה תוך ג' ימים אע"פ שי"א דמקרי דשיל"מ הואיל ומותרת לצלי אפילו הכי כמילה דאין איסורה אלא מחמת דם הבלוע בה עכ"ל וכל גדולי אחרונים רחו דבריו דרק בחה"ל יש חילוק בין איסור בעין לבין איסור בלוע משום דהאיסור הבלוע אינו ראוי להתכבד אבל בדשיל"מ אין מעם לחלק בזה דמוף סוף הוא חתיכת איסור וביבולתו לאוכלה בהיתר והפוסקים שהתירו בהתיבה שלא נמלחה תוך ג' ימים התירו מטעם אחר מטעם דזה לא מקרי דשיל"מ מה שהיא מותרת לצלי כיון דלצלי לא נאסרה מעולם וכמו דאמרינן ביבמות [פני] דתרומה לא נקרא דשיל"מ מטעם שמותר לכהן כיון שלהכתן לא נאסר מעולם וה"ג דכוותיה אבל לא מפני שהוא איסור בלוע :

כג ולענין נראה דגם ברין זה מעטו כבוד דכיון דהאיסור הוא רק בלוע כמילא דאין הרבר נקרא על שם האיסור הבלוע אלא על שם הדבר הנבלע בו כמו חתיכת בשר שלא נמלחה דאין קוראין אותה חתיכת דם אלא חתיכת בשר ואין הרבר נקרא על שם האיסור וממילא דהוה כאינו מינו דמטעם זה אין בו משום דשיל"מ וה"ג דכוותיה; ועוד איך אפשר להיות שהדבר שהאיסור בלוע בו יהא חמור מהאיסור עצמו והרי הרם הנבלע בבשר זה אם היה בתערוכות עם בשר כשר לא היינו דנין בו דין דשיל"מ מפני שהוא מין בשאינו מינו ואיך אפשר שהבשר הנבלע מהרם יהיה חמור מהרם עצמו וזה שלא כתב הטעם משום דלצלי לא נאסר מעולם י"ל דס"ל דגם ככה"ג מקרי דשיל"מ ולא דמי לתרומה דבשם שבנו אנשים הם ואיך נאמר שיקרא לישראל דשיל"מ כשגבול שמותרת לכהן אבל הבא בחד נברא הוא ולמה לו לאוכלו מבושל יאכלנו צלי [וסנילל וז כתב הר"ן נזכרים נ"י ע ז] :

כד עוד כתב כל איסור שלא היה ניכר קודם שנתערב היו בטל אע"פ שהוא דשיל"מ עכ"ל כגון גינית מלאה ענבים בעוטים והיה בו הרבה יין צלול קודם השבת מותר ליקח בשבת מן היין ואע"פ שיוצא גם עתה יין מהענבים מהבטל היין בהיין שיוצא כבר ואין בו משום דשיל"מ מאחר שלא היה עליו שם יין בפ"ע מעולם וכן חבית מלאה ענבים שלמים וממלאים החבית במים לעשות תמר והענבים מתבקעים לאחר זמן ויצא כל היין מותר לימשך טמנו בשבת ליתרות לפי שמעט היין שיוצא בשבת מתערב ומתבטל עם היין שיוצא כבר ולא היה ניכר בפ"ע מעולם; וכן כל כיוצא בזה וכבר הקשו על דין זה ממה שמצינו להיפך דכל דבר שלא היה ניכר מעולם בפ"ע לא שייך בו ביטול כמו ביבמה שרקקה דם דכשר משום דא"א בלא צחצוחו רוק ולא אמרינן שיתבטל הרוק המועט בהרם המרובה לפי שלא היה כל אחד ניכר מקודם בפ"ע ובאו בתערוכות ולא שייך בזה ביטול כמ"ש באה"ע סי' קט"ב ע"ש ועמ"ל

כה עוד כתב מי שנדר על דבר אחד ונתערב אחר"כ לדידיה מקרי דשיל"מ דהא אפשר לישאל על נדרו עכ"ל והנה בנדר לזמן א"צ סברא זו דכשיעבור הזמן ממילא יהיה מותר ופשיטא דהוה דשיל"מ אלא אפילו בנדר לעולם והייתי אומר דמטעם השאלת נדר לא מקרי דשיל"מ מפני שיש בזה מירחא קמ"ל דלא והטעם מפני שיש מצוה לישראל על נדר דלא נחא ליה להקב"ה בנדרים כמו שיתבאר בס"י ר"ג ולכן נ"ל בנדר שלדבר מצוה לא מקרי דשיל"מ שהרי אין מצוה בהשאלת נדרו וגם אינו בהתרה כמו שיתבאר בס"י רכ"ח ע"ש וכן כשאסר על חבירו לא הוה לחבירו דשיל"מ שהרי אין בידו לשאול :

כו כתב הרמב"ם בפט"ו דין ט' חמץ בפסח וכו' אינו בכללות אלו איסורים שבתבטלים לפי שאין התערוכות אסורה לעולם שהרי לאחר הפסח תהיה כל התערוכות מותרת וכו' עכ"ל וס"ל דחמץ בפסח מקרי דשיל"מ אבל המדרכי כתב בפ"ג דפסחים דכיון דבפסח הבא יחזור לאיסורו לא מקרי דשיל"מ ע"ש ורבינו הר"ם הביא שתי הדעות ולא הכריע ונ"ל שתלוי בשני המעטים שכתבנו בטעם דשיל"מ דלטעם שכתבנו דלמה לו לאכול באיסור כיון שאם יפתח יאכלנו בהיתר בודאי הוה חמץ דשיל"מ שהרי יכול לאכול אחר הפסח בהיתר ומה לנו שבפסח הבא יחזור לאיסור אבל לטעם שווי הדגרים לא מקרי דשיל"מ דאין בהם שווי כיון שלעולם הוא עומד שיחזור לאיסור הוה כאיסור והיתר ובטל ואפשר דגם לטעם ראשון י"ל דלא הוה דשיל"מ משום דרבנן לא החמירו שלא ליבטל רק כשהיתר גשאר לעולם ולא מה שיחזור לאיסורו ופשוט הוא דמייירי באופן שלא יתקלקל המאכל אבל כשיתקלקל הכל מודים דאין זה בכרי דשיל"מ כמ"ש ויש שרוצים לומר דהרמב"ם לית ליה כלל דהך היתר מקלקול המאכל ואינו מוכרח ויש שהכריע בהרמב"ם [ע"ש] אבל רוב הפוסקים הכריעו כהמרדכי [מנ"א סי' תמ"ז סק"מ] וכן משמע מדברי רבותינו בעלי הש"ע בא"ח שם ושם יתבאר בס"ד [ע"ש] סק"ג וסק"ד ולכ"מ וע' סוף ביצה וצ"ע :

כז ויראה לי דלענין איסור חרש כשנתערב קודם הפסח חטים שנורעו בקיץ שהעומר העבר לא התירם בחטים הרבה שנורעו בחורף הקודם שהעומר העבר התירם ועשו מהם קמח סולת ולתתו החטים שאפילו אותם הנוהרים באיסור חרש יכולים לאכול התערוכות

קודם

קודם הפסח אפילו לדעת הרמב"ם יזהרי כשהיו חמים נתבטל החדש ברוב הישן כרין יבש ביבש שבמל ברוב ואין כאן רשיל"ם שהרי כיון והחטים נלתתו הרי הם כחמץ וכשיגיע הפסה יאכזרו וגם לאחר הפסח לא יהיה להם היתר דרך תערובת חמין מותר לאחר הפסח אבל לא המין בעין :

כת כתב רבינו הרמ"א ולא מקרי רשיל"ם אא"כ הותר למי שנאטר אבל אם נשאר לאחר לעולם אסור אע"ג שמותר לאחרים כגון המבשל בשבת לא מקרי רשיל"ם עכ"ל כלומר קרי"ל בא"ת סי' ש"ח והמבשל

בשבת במייד אסור לו לעולם ומותר לאחרים כמציאי שבת ולכן אם נתערב המאכל בשבת אסור לאחרים דלדידהו היו רשיל"ם אבל לדידה מותר היה לדידה לא יותר לעולם ויש מי שרוצה לומר דדוקא בנתערב אחר שבת מותר לו כיון שאין לו מתירין אבל בנתערב בשבת אסור גם לו מפני שהוא רשיל"ם לאחרים לפיכך גם לו אסור [מנ"ל סס סק"כ] והדבר תמוה הא הוי דומיא דתרומה שבסעף כ"ב דכיון דלדידה לא הוה רשיל"ם מה לי אם לאחרים הוה רשיל"ם [כרי"ס וח"ד ומ"ס הנ"ל מנכוריס אין ראיס דהתס הוס מפני ידועלס] :

סימן קג דין נותן טעם לפנים . ובו כ"ז סעיפים :

א הלכה פסוקה היא בש"ס דנותן טעם לפנים מותר [הסוכר סו:] ולכן כל דבר שטעמו פגום אינו אסור תערובתו ואין חילוק בין איסור שיש בו ממש ונמחה האיסור בתוך רוב היתר ובין איסור שאין בו ממש כגון שניטל האיסור ולא נשאר בהיתר רק טעמו בלבד ובין איסור הנבלע בכלי כגון שבשלו איסור בכלי ואח"כ בשלו בו היתר והאיסור שבשלו הוא נט"ל בהיתר או אפילו האיסור נותן טעם לשבת אלא שבשלו בו לאחר מעל"ע מבישול האיסור ואחר מעל"ע כבר הפגם הטעם ושוב כשנפלט בתבשיל אחר אינו אלא לפנים [רס"י סס עו:] **ב** פגם זה א"צ עד שיהיה קץ לאוכלו אלא אפילו פוגם קצת אינו אסור תערובתו וראיה לדבר זה שהרי קרירה שאינה בת יומא אינה פוגמת אלא מעט ואפילו הכי אסרו חז"ל דקרירה שאינה בת יומא אינה אוסרת [מכ"ז נ"ס ד' פטר ה'] ויש בזה שאלה והרי נט"ל למדו [סס] מקרא דלא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה הראויה לגר קריוה נבלה ושאינה ראויה אינה נבלה והתם פירושו שאינה ראויה לגמרי והיינו שנמרחת עד שאינה ראויה לאכילה כלל אבל בפגימה קצת קריוה נבלה כדאיתא להדיא בבבכות [גנ'] וכן פירש"י וכל הפוסקים ולפ"ו גם בנט"ל היה לנו לומר כן :

ג ותשובת דבר זה כן הוא דודאי באיסור עצמו לאוכלו בעין בלי תערובת בעיני שיפגום לגמרי וכל זמן שהוא ראוי לאכילת אדם אף ברוחק עדיין שם איסור עליה אבל באכילת האיסור ע"י תערובת כגון שנפל האיסור לתוך רוב היתר דרמינא אהרי רבים להטות והמועט בטל ברוב ולמה אתה בא לאוסרו כמין בשיאנו מינו מפני נתינת טעם כהיתר דמעט כעיקר דאורייתא: ממילא כיון שנותן טעם לפנים כל שהוא בתערובתו מותר ראיך אפשר לומר שנותן טעם וחרי פוגמו ומקלקלו [מס"ז סס] ואין לשאול דא"כ איך למדנו זה מנבלה והרי אינן דומין ול"ו ההענק כן הוא דאלמלא גילתה לנו התורה דמה שנפגם לגמרי אין בה לאו דנבלה

הייתי אומר דכל מה שאסרה תורה אין הפרש בין שהאיסור משוכח ובין שהאיסור נפגם לגמרי מידי היתה אושרים שאסרה תורה ופשיטא שיש במינו שריצים אותם שפגומים לגמרי כמו נמלים וזבובים ויתושים שנפשו של אדם קצה בהן ועכ"ו אסרתן תורה והם מחייבי לאוין וא"כ גם בכל מיני איסורים כן הוא אמנם אחרי שגילתה התורה בנבלה דכל שנפגם לגמרי אינה נבלה ממילא דבכל האיסורים בענין נתינת טעם אינו אסור אף בפגימה כל שהוא כמ"ש :

ד ועדיין יש בזה שאלה דמנין לנו ללמוד כל האיסורים מנבלה נלמוד משרצים שאפילו נט"ל אסור ועוד דא"כ עכ"פ נתינת טעם משרצים תיאסר ההיתר אף כמעט לפנים כמו עיקר האיסור עצמו ותשובת דבר זה כן הוא שהרי ראינו אע"ג שאסרה התורה שריצים שנפשו של אדם קצה בהם והמה פגומים ומאוסים לגמרי ומ"ס חייב האוכלן מלקות ועכ"ו כתב הרמב"ם בפ"ד ממאב"א דין י"א וז"ל או שאכל אוכל האסור אחר שהסריח והבאיש ובטל מאוכל אדם ה"ו פטור עכ"ל ובדאי דקאי גם אשרצים שהרי אוכל האסור קאמר ולא חילק בין איסור לאיסור וכ"כ להדיא המניד משנה שם בפ"ב דין כ"א ע"ש ומעמו כרור מדהוינן דגם לענין טומאה כן הוא דבישר השרץ שנפסד והבאיש ונפסד מאכילת כלב טהור כמ"ש בפ"ד מאה"ט דין י"ב ע"ש ומעם דבר זה מבואר בנמ' [הסוכר סו:] מרכתיב במוהם כעין מוחם ע"ש וממילא דה"ה לענין איסור דמאי שנא איסור מטומאה אלמא אע"ג דעיקר איסורם הוא ג"כ פגם נמור שנפשו של אדם קצה בהם מ"ט הצריכה התורה שיהיה האיסור כמו שהוא בעצמותו אבל בלא בעצמותו כשהוא מקולקל פטור וא"כ לא אסרה התורה הפגם שלו אלא כשהוא בעין בעצמותו ולפ"ו ק"ו שפלישתו אינו אסור דהיאך יאסר הלא פלישתו פגומה ובפליטה אין האיסור בעין וכיון שגילתה התורה דמעט פליטת השרצים אינו אסור כ"ש שפליטת שארי איסורים אינם אסורים כשהם פגומים ולמדנו זה מנבלה

מנבלה שהרי גם שרצים עצמם דינם כנבלה לענין הפליטה וזהו שאמרו חו"ל [סג] דנט"ל ילפינן מנבלה ושרצים חידוש הוא ע"ש [יבזכר יתחלף לנו שמוק סוגית דס"ט עס נמלי דמי סגמ' דגרי ר"ס שאוסר נט"ל כשרצים ומה זכ ענין לממחה אכל לדברינו א"ס דוק]:

ה' ולפ"ו למדנו דנט"ל אינו מותר א"כ היה רוב היתר שבמל ברוב ולא נשאר רק איסור של מעם בעיקר וכשנותן מעם לפגם מותר אבל ברוב איסור אינו מותר א"כ אינה ראויה לאכילה כלל כנבלה עצמה דבעינן שנמרחה לגמרי כמ"ש בסעיף ב' הרובו ככולו ואם תאמר א"כ איך אנו מותרים כשבישלו בקדרה שאינה בת יומא ממעם נט"ל והרי אנו מתירין אפילו אם כשלו מעם היתר בהקדרה וכשנבוא לחשבון תהיה הפליטה מכל הקדרה יותר מההיתר שנתבשל בה דאין לומר דבאמת אין מתירין רק כשבישלו הרבה שהרי לא משמע כן מהש"ס וכל הפוסקים וי"ל דכיון דאין כאן ממשו של איסור כלל אלא מעטו בלבד אין אנו חוששין במעם פגום אפילו כשהאיסור מרובה וההיתר מועט דהא לא אסרינן לה אלא מחמת מעטו ומעטו אינו אוסר רק במעם מושבח ולא במעם פגום [מס"ג סג] ולפ"ו אם נפל איסור פגום הרבה לתוך היתר מועט וניטל גוף האיסור משם מותר ממעם שנתבאר כיון שלא נשאר בו רק מעטו והמעם אינו אוסר בפגום אף כשהוא מרובה [ע"ד סק"ט]:

ך וזה הוא שכתב רבינו הבי"ב בסעיף ב' וי"ל פגם זה א"צ שיפגום לגמרי עד שיהא קץ לאוכלו אלא אפילו פוגם קצת אינו אוסר תערובתו ויש מי שאומר דהיינו דוקא כשנתערב איסור מועט עם היתר מרובה אבל איסור מרובה לתוך היתר מועט ואפילו מחצה על מחצה אין אומרים נותן מעם לפגם מותר עד שיפגם לגמרי שאינו ראוי למאכל אדם ואם אין שם ממשו של איסור אלא מעטו בלבד אפילו איסור מרובה והיתר מועט מותר אם פוגם קצת עכ"ל ודבריו מבוארים לפי דברינו הקודמים וזה שכתב יש מי שאומר לאו משום שיש חולקין בזה אלא כן דרכו בש"ע כשלא מצא דין מבואר רק באחד מהפוסקים אף שאין מי שחולק בזה כותב בלשון יש מי שאומר ורע דציר של איסור חשוב כגופו לפיכך אם נתערב ציר בעין של איסור להיתר צריך שיהא פגום לגמרי או שיהא רוב היתר [פ"ו סק"ג] ועמ"ש בס"י ק"ד סעיף ט"ז:

ז עוד כתב חו"ל ויש מי שחוכך לומר שאם הגדיל האיסור סדרתו של היתר עד שהוא משביח יותר כשאוכלו בגדול סדרתו ממה שהוא פוגם בהפסד מעטו אסור עד שיפסול מאכילת אדם עכ"ל ביאור דבריו דלענין מה שנתבאר דגוף האיסור במל ברוב אף בפגימה קצת ס"ל לבעל דעה זו שיש סברא לומר שיותר הוא נהנה בריבוי האכילה שיש לו מהקלקול של הפגם וכיון שכל מעם ההיתר הוא מפני שאין שייך בזה

לומר מעם בעיקר מפני שהוא מעם לפגם ואין הנאת מהמעם הא י"ל שיש לו הנאה מהמעם מפני ריבוי הכמות ודעה ראשונה סוברת דנהי ריש לו הנאה מריבוי הכמות א"כ אין זה איסור של מעם בעיקר דההנאה באה מצד אחר ולא איכפת לן בזה [היש מי שחוכך הוא סר"ן כהשוכר עס ודעה ראשונה היא דעמ דהרשב"א]:

ח נט"ל שהתירו לאו דוקא שהאיסור הוא בעצם לפגם אלא אפילו אם בפני עצמו הוא מושפע ומשובח אלא שפוגם תערובתו מותר וכך שנו חכמים במשנה [עס סס:] זה הכלל כל שהנאתו כמותן מעם אסור כל שאין בהנאתו בנ"ס מותר כגון חומץ שנפל על גבי גריסין כלומר אע"פ שהחומץ בפ"ע הוא משובח ומכע החומץ הוא שמשביח את הגריסין הצוננים ופוגם גריסין חמין אם נפל החומץ על גריסין חמין ה"ז נט"ל ונגד זה יש חומרא והיינו דדוקא כשפוגם מתחלה ועד סוף אבל אם השביח ולבסוף פוגם כגון שנתן את החומץ לתוך גריסין צוננים והרתחין או פוגם ולבסוף השביח כגון שנתנו לגריסין רותחין ונצמנו אסור וי"א דהאיסור בפגום ולבסוף השביח הוא כשהשביח אבל כשעדיין פוגם כגון שלא ציננם מותר כיון דעתה הוא פוגם ומותר לאוכלו [ע"ד סק"ו] וי"א דכיון שביכולת להשביח אסור אף בעודנו פגום [פר"ח סק"ח] וי"א דאם עומד להשביח כגון שדרך לצננם ה"ל כמשובח ואסור ואם אין דרכו להשביח מותר [כרו"ס סק"ד] וכן משמע בירושלמי שם:

ט אם אינו נותן מעם לא לשבח ולא לפגם הסכמת גדולי האחרונים דהוה כמותן מעם לשבח ואסור [ע"ד סק"ג] ויש מי שמתיר [פרי"ח] ויש מי שאומר דאם ההיתר רוב מותר ואם לאו אסור [כרו"פ] אף שאין גוף האיסור שם אלא מעטו בלבד ומדברי רבינו הרמ"א בס"ס קל"ד משמע כדעה ראשונה שכתב שם וי"ל וכל זה הוא כמשקין שהיין והחומץ הוא בהם לשבח או שאינו פוגם אבל אם הוא לפגם וכי' עכ"ל הרי שהשוה אינו פוגם לנותן מעם לשבח:

י חו"ל הרמב"ם בפ"י המשנה שם ויש בזה ד' חלוקות החילוק האחד שיתערב רבר ברבר ויפסידו אם במעטו אם בריחו בשעתו ולאחר זמן כלומר שאינו סר קלקולו ממנו מתחלה ועד סוף והוא כגון שמנונית הבשר או הרג שנתערב עם הרבש שהוא מפסידו המיד והחלק השני שיהיה דבר שנתערב משביח הדבר שנתערב בו בשעתו ואח"כ כעירוב היין בתבשיל הבשר או הרג והוא הנקרא משביח מתחלה ועד סוף והחלק השלישי שישביח מעטו לשעתו ולאחר זמן מפסידו כעירוב שמנונית הבשר עם החמאה לפי שהוא מטיב מעטו וריחו ואח"כ מפסידו וזה נקרא משביח ולבסוף פוגם והחלק הרביעי שמפסידו לפי שעה וברוב הימים משביחו כגון עירב הדבש ביין שהוא מקלקל מיד ולבסוף יתחוק עליו האויר וכן היין ואו יהיה הרבש

ממה שיוסף לו עליו ריח טוב זה נקרא פוגם ולכסוף משביח עכ"ל ולמדנו מדבריו דגם לקלוקל ריח מקרי פגם ופשוט הוא דהו כשאני מתקנו בהמעם אבל כשמתקנו בהמעם אף שבריו מפסידו מקרי שבת דמעם עדיף מריח ולהיפך כשמקלקל במעם ומתקנו בריח יראה לי דמקרי פגם שהרי לאבלו הוא צריך :

יג וכתב רבינו הרמ"א מיהו דברים החשובים כבריה או כיוצא בה אם אינם פגומין בעצמן אע"פ שפגומין ההבשיל אינן כמילין אפילו באלף עכ"ל ובודאי כן הוא שהרי כבריה אין הולכין אחר נתינת מעם אלא אחר חשיבותה ולכן כשהיא בעצמה פגומה עדיין חשיבותה עליה וסבואר להריא מדבריו דאם היא בעצמה פגומה ג"כ במלה לה חשיבותה ובמילה ולפ"ו במילכין או תולעים המאוסין בעצמן וכן זבובים ופרעושים וכיוצא בהן כשנאבדו בתבשיל ואינם ניכרים במלים לגמרי והוה כמו שכתבנו בסי' ק' סעיף י"ו שלמדנו זכות על כלל ישראל ע"ש ויש מי שאומר דכוונתו לבריה טובה כמו עוף טמא שנסרחה לגמרי עד שאינה ראויה לאכילה ארם כלל אבל הבריות המאוסות מתחלת בריותן אינן במילים אפילו באלף [סי"ח סק"ג] והמהיני דא"כ היה לו לומר אם לא נפגמו בעצמן ומקראם אם אינם פגומין בעצמן משמע דהם פגומים מתחלת בריותן [ונס נלו"ס כלל ז"כ מנ"ר כדנינו ע"ש] :

יב אפילו אין כת באיסור לברו לפגם אלא ע"י דבר אחר שמשמיעו כגון שנפל איסור לקדרה שיש בה מלח או תבלין מרובין ואלמלא המלח והתבלין שבה לא היה כת באיסור לברו לפגם אפ"ה מותר וכן להיפך כגון שחכירה מלח או תבלין ואלמלא היו המלח והתבלין לא היה פוגם מותר דהרי מיהת עכ"פ השתא פגומה ולא שייך בו מעם כעיקר ספני שהוא מעם לפגם ולא עוד אלא אפילו אם היה לברו היה משביח ועכשיו ע"י דבר אחר שיש בקדרה הוא פוגם מ"מ מותר טמעים שנתבאר [והק' שלטון כמז"ע לכאורה לא משמע כן ע"ש מ"מ כן עיקר ויש ליישב לגונס ודוק] :

יג כתב רבינו הרמ"א י"א אע"ג דהאיסור לפגם והמאכל מותר מ"מ הקדרה אסורה ואם בשלו בה אה"כ תוך מעל"ע תבשיל שהאיסור הראשון נותן בו מעם לשבח נאמר התבשיל השני אם לא היה בו ס' נגד האיסור הראשון אבל אם ניערו התבשיל הראשון בכף ותחבו אה"כ הכף לתבשיל שני שהוא ג"כ פוגם לא נאמר הקדרה וכן בדבר שאין לו מעם כלל כגון היורה שכתבתינו בו הדבש אע"פ שיש שם רגלי הדבורים לא נאסרה היורה וכל כיוצא בזה עכ"ל [ומקומו מלו"ה כלל ז"כ סי' יג] :

יד משמע מדבריו ודמעם איסור הקדרה הוא משום שמה יבשל בה אה"כ תבשיל שהאיסור הראשון נותן בו מעם לשבח וכן סבואר בלבוש ע"ש אבל באו"ה כתב במעם איסור הקדרה שאסור לעולם אפילו

מז ומ"מ ג"ל מלכותו ולדינא לא פליג על או"ה דלא בלבוש שכתב שהקדרה אסורה לענין זה שאם בשלו בה אה"כ תוך מעל"ע תבשיל שהאיסור הראשון נותן בו מעם לשבח נאמר התבשיל השני וכו' עכ"ל שהרי רבינו הרמ"א לא כתב לשון זה ואדרבא מלשונו משמע שהקדרה אסורה בכל ענין מעם שמה יבשל בו הבשל שהאיסור יהיה לשבח ולכן חסידים ואם בשלו בה אה"כ תוך מעל"ע וכו' והמעם לפי שלא חיששו כל כך על הקדרה ספני שהפסד מעם הוא זה שלא הצריך בהתבשיל השני ששים רק נגד האיסור ולא נגד כל הבלוע שבקדרה אע"ג דאיהו ס"ל חגי"ג גם בהבלוע שבקדרה כמ"ש בסי' צ"ב משום דהבא הבלוע הראשון הוא לפגם ולא נעשה נבלה :

יז עוד סבואר באו"ה שם שאפילו לא נתבשל בקדרה וז האיסור עצמו שנמל"פ אלא האיסור עצמו נתבשל בקדרה אחרת ובקדרה זו רק חסמו התבשיל שנתבשל בו האיסור מ"מ הקדרה אסורה ולא שייך לומר הרי התבשיל הזה הוא מותר באכילה ואיך יאסור הקדרה שהרי לא הותר מעם ביטול האיסור אלא ספני שהאיסור נתן בו מעם לפגם ולהקדרה אין פגם מועיל ורבינו הרמ"א לא הביא זה וי"ל דס"ל דדא ודא אחת הוא ולא רצה להאריך או דס"ל דבין שוהו רק חומרא בעלמא לאסור הקדרה דיינו כשנאסור הקדרה כשנתבשל בו האיסור עצמו ולא כשחממו בו התבשיל של האיסור הפגום שנתבשל בקדרה אחרת ולדינא יש להסתפק בזה :

יח זה שכתב דאם ניערו התבשיל הראשון בכף ותחבו אה"כ הכף לתבשיל שני שהוא ג"כ פוגם לא נאסרה הקדרה וכוונתו אפילו אם אין בקדרה ששים נגד הכף ומעם הדיתר הוא משום שוהו ג"כ בר נ"ט דהיתרא התבשיל בכף והכף בתבשיל שני והתבשיל לקדרה ועדיין הוא פגום [גין סק"י] אבל א"כ אפילו נאסרה בכף

הבף מחמת איסור משוכח נ"כ מותר אם התבשיל השני האיסור פוגמו שהרי במעני השני עדיין כולו היתר מפני הפגם ובביאת התבשיל השני לקררה השניה הוא נ"ט בר נ"ט דהתיירא [ע"ז סק"ז] אך מפני שבס' צ"ה נתבאר שבבישול י"א דנ"ט בר נ"ט אסור עד שיהיו ג' נ"ט דהתיירא לכן כתב בכה"ג שהבף נאסרה מאיסור פגום [נק"כ] ועוד מפני שיש חוששים בס' צ"ה שהכליעה הולבת במישור מן הכף אל הקררה ולכן כתב בכה"ג [ומדן זה מכוון שהם מקדים להדין הקודם של כולל ל"ה ודוק]: וזה שכתב שדבר שאינו נ"ט כלל כמו רגלי דבורים שאינו אסור לא המאכל ולא הכלי הרב פשוט הוא יאין זה דומה למה שנתבאר בסעיף מ' דדבר שאינו לא לשבח ולא לפגם הוא כלשבח דהתם ודאי דנותן איזה מעט ורק המעט הזה אינו מוסרף בו לא שבח ולא פגם אבל בכאן אינו נ"ט כלל וכעין בעלמא הוא [אך לפמ"ס ה"ק סק"ז דלמדו זה מנידון דל"ט כ"ט ע"ש ודרי ע"ן כעלמא הן כמבאר גמ' כמ"ס ה"ק ע"ז ולולי לאו דדוקא כולו וד"ס לענין שפגם הוא ע"ן כעלמא אל ת"ח דר"ב פט"ס]:

כ כתבו רבותינו בענין מע"ע סעיף ד' שמן ורובש של כותים אע"פ שהם מבושלים מותרים מפני שהבשר פוגם את השמן ומסריחו וכן לדבש וי"א דבשר אינו פוגם דבש עצמו רק משיקה הנעשה מדבש ובמקום שאין הפסד גדול יש להתמיר בשר או חלב בין הוי לפגם ומותר עכ"ל וי"א דגם בשר בשמן נ"ט לשבח בין שמן חי ובין שלוק [ע"ז סק"ז ופ"ח סקט"ז] וי"א דפוגם [כרו"ס]:

כא ולענין דנראה להשוות הדעות דבאמת קשה לומר מחלוקת במציאות אם נ"ט לפגם אם לשבח והרי אוכל ימנע וגם רבינו הב"י כספרו הגדול תמה בזה וז"ל ואני תמה שהרי העולם מבושלים דבש עם הבשר והוא משוכח מאד ושמא י"ל דע"י התכרין והבצלים הוא משביח וכו' עכ"ל והנה עדיין התמיה קיימת הלא יש למעום איך הוא כלא תכלין ובצלים וגם שמן עם בשר גם אצלנו ידוע שמטננים שמן עם בשר על המחבת והוא מאכל שרים ויראה לי ע"פ דברי הרמב"ם כפי המאנה שהבאנו בסעיף ו' שכתב שם דבשר עם חמאה משביח לשעתו ולאחר זמן מפסידו ע"ש ועינינו רואות שפאכל בשר בחלב הם טהמאכלים המוכתרים אצלם אלא שיש המעט משביח רק הויכף לבישולו ואח"כ מקלקלו ולפ"ז כמו כן נאמר דרובש עם בשר או שמן עם בשר לשעתו הוא טוב ואח"כ מתקלקל ויפייך השמן והרובש של כליהם לא חיישינן לפליטת כליהם דכיון שהבשר כבר נתבשל ואין כאן רק פליטת הבשר מקלקל את הרובש ואת השמן רשבה שלהם אינו אלא בבשר עם דבש או שמן כעין ולדינא צ"ע [שם בחלוקה נאסרה כחז דשמונית כח ע"ש דבש הוא לפגם תמיד ע"ש ועמ"ס סל"מ לה: ד"ה אי וסולין ה: שכתבו נ"כ כדמנ"ס ועמ"ס סק"ו וע"ז]:

כב וזה שכתבו דבשר או חלב בין הוי לפגם ומותר עכ"ל י"א דהכוונה על חלב בקמ"ץ דחלב בציר"י דהיינו תרבא נ"ט לשבח בין [פמ"ג כס"ד סק"ג] ואע"ג דהוה היתר בהיתר ומאי נ"ט בזה י"ל דקאי על חלב טמא כמו בשר שהכוונה הוא על בשר טרפה וי"א דהכוונה הוא על חלב בצירי דהיינו תרבא ואינו נ"ט לשבח בין [ונ"ט סל"א ויד שאל] ורובש בין כתבנו בסעיף ו' בשם הרמב"ם דהוא פוגם ולבסוף משביח ועוד וכתוב שם דיון בתבשיל בשר הוי לשבח מתחלה ולבסוף ובירושלמי שבויעות פ"ג [סל"ג] סבואר שפוגם ע"ש וצ"ע [עמ"ס] שם שפכרית שם דל"ה להיות חלב נקמן דסוף סימך כתיב ולפמ"ס אין ר"ה וכן לסיף הפמ"ג כינה ר"ה מס' קכ"ה דתרגם ל"ס לשבח וג"כ אין ר"ה דכ"ס פונדך לפמ"ס אחר משום דמ"ל הוא רק דליעוד וכמ"ס כפ"ח סק"ה ודע שפ"ס כ"ט על כלי כותים מפני שזהו לפגם מקורו מסמנ"ס סוף מכ"ה ופ"ס לשיטתו אך לדין דקיי"ל סתם כליס אינן בני יומן א"ל לזה אך סל"מ כולו אף כשידענו שס"ה בני ועמ"ך סק"ג ודוק]:

כג כל קררה שאינה בת יומא חשובה מעט לפגם ואינה אוסרת ונקראת בת יומא כל זמן שלא שהתה מעל"ע אחר שנתבשל בה האיסור ואע"פ ששימת רש"י ור"ת [שליה סוכ"ר] דרק כשעברה לילה הוה לפגם דלית לילה פוגמת כמו בקרשים דלית לילה סקרי עיבור צורה מ"מ הסור והש"ע פסקו כדעת רוב הפוסקים דבעינן רוקא מעל"ע ויתבאר עוד בזה בס' קכ"ב בס"ד וכיון שעבר עליה מעל"ע אחר שנתבשל בה האיסור ובישל בה אח"כ התבשיל מותר דהוה נט"ל והוא שתהיה מודחת יפה שלא יהיה שומן כעין על פני הקררה מכפנים וכן הסתם אמרינן מסתמא הורחה יפה כמ"ש בס' צ"ה דסתם כליס שמבשלים בהם מסתמא תמה נקיים ואינו אסור אמ"כ ידוע שלא היתה מודחת יפה [ע"ז סקט"ז] דהשומן בעין שעליה הוה כחתוכת איסור שלא נפגמה דהפגם אינו אלא מה שנבלע בקררה ולא מה שעל פני הקררה אבל י"א דאפילו בישל בה קודם שהרירה מותר לפי שגם השומן שעליה גם הוא נפגם ודבריו הרמב"ם ריש פ"ו אין הכרע ואפילו לדעה ראשונה אם יש ששים נגד מה שדבוק עליו מותר ולא דיינינן בזה איסור דבוק דמיד שבא לתבשיל נמחה האיסור בתבשיל וכיון שהקדרה אינה בת יומא מותר והכי נהוג:

כד אם בשלו בקדרה שאינה בת יומא תבשיל שיש בו דבר חריף כמו פלפולין או חומץ או תכלין או שארי דברים חריפים אסור כשיש מהם חלק גדול שמעמם נרגש הרבה בהתבשיל מפני שהדבר החריף מתחין השמנונית הבלוע בהסכין ומשווי ליה לשבח כמו בסכין בס' צ"ו ושם נזכר כמה דברים בענין זה ומ"מ אם בשלו דבר חריף בקדרת בשר שאינה בת יומא ואח"כ בישל בה חלב מותר [ע"ז ס' קכ"ג סק"ג] והמעט

ההמעם יהבאר עם בס"ד [פח"ד קכ"ט] :

כה כתבו רבותינו בעלי הש"ע במע"ף ו' קדרה שהיא בלועה כבישר והלב שנתבשלו בה ביחד או בזה אחר זה וקודם שעבר לילה אחד הוחמו בה טימ חשיבא בת יומא עד שתשהא מעל"ע משעה שהוחמו בה המים אבל אם עברה לילה מותר וכן אם עברה לילה בין בישול בשר לחלב אע"ג דאח"כ הוחמו המים מיד נמי דינא הכי וה"ה בכל האיסורים לפי מה דקיי"ל בכל האיסורים חנ"ג ובמקום הפסד יש להתיר בכה"ג בשיאר איסורים בכל ענין רק שהיא מעל"ע מוזן בישול האיסור עכ"ל :

כו ביאור הדברים הדנה בדבר דאמרינן חנ"ג אם תוך המעל"ע נכנס בה דבר היתר נעשה הדין כולה נבלה וממילא קדרה זו שהיא בלועה מבו"ח דלכ"ע אמרינן חנ"ג או הבלועה משארי איסורים להפוסקים דס"ל חנ"ג בשיארי א אורים אם חבמו בה מים תוך מעל"ע נעשה המים נבלה והוה כאלו עתה בישל בה האיסור וצריך מעל"ע לחימום המים לענין שהבלוע בה יהיה לפגם אמנם ו"א אע"ג דאמרינן חנ"ג והו לענין שאם נפלה לקדרה אחרת צריך ס' נגור כולה אבל כ"מ לא חמיר כולי האי להצריך מעל"ע מחימום המים כיון שאין נוף האיסור שם [נ"י נשם כמ"ק] ולזה הבריעו בפרט זה להקל מעט ולסמוך על רבותינו הסבורים לינת לילה פוגמת כמ"ש במע"ף כ"ג ולכן אם רק עברה לילה בין בישול האיסור ובין חימום המים נחשבה מעם לפגם ומותר אבל אם לא עברה לילה צריך מעל"ע מחימום המים כדעת רוב הפוסקים וכן

אם עברה לילה בין בישול בשר לבישול החלב ג"כ דיינינן זה לפגם ואינו אוסר ובמקום הפסד קצת יש להתיר בשיארי איסורים אפילו קודם שעברה הלילה לבלי להצריך מעל"ע רק מבישול האיסור עצמו ולסמוך על ה"א שבתבנו דלענין זה לא אמרינן כלל חנ"ג אבל בכ"ה אין לסמוך על דעה זו לפי שבבב"ח הכל סבורים דין חנ"ג ודבר פשוט היא דלא דוקא טימ אלא כל דבר היתר שנתבשלה בהקדרה דינם כמים [ע"מ"נ נמ"ז סק"ט] שמתפק בקדרה הנלוט כית מאיסור ולאחר לילה נשלו כזר ולא טימ ס' וגאמר הכשר ונפל הכשר לפיכך י"ס ס' נגד פאיסור ולא נגד כל הכשר אי מקלינן ככפ"ג ע"ש ולא ידעתי מקום הפסק דודאי אין סומכין כזו על לינת לילה דזכו רק לענין הנלוט שנקדרה ולא לענין כלאיזור ע"מ"נ כמ"ס ספמ"ק ועוד כחכ א"ש נישל כזר ולא לילה חנ"ג ולאחר מעל"ע מהכשר שוד תלך לא סמכין אלינת לילה וצריך מעל"ע מחלץ פקודס ונדלוף כן הוא דלא מקלינן רק בכשרי דגריס ולא בככ"ח ע"מ"נ ודיק] :

כז אם בישל בקדרה של איסור תבשיל שהאיסור נותן בו טעם לשבח ונאסר התבשיל ואח"כ בישל תבשיל אחר שהאיסור נותן בו טעם לפגם ורק התבשיל הראשון נותן בו טעם לטבח יש להסתפק מי אמרינן כיון שהאיסור עצמו נט"ל מותר או דילמא כיון שהתבשיל הנאסר ג"כ לטבח ולדעת הסבורים חנ"ג בשיארי איסורים אסור גם התבשיל השני אך אין הנאסר יכול לאסור יותר ממי שאסרו [כמ"ס חו"ס חולין קח: ופ"ג] ולכן נראה דמותר :

סימן קכ עוד כללי דינים ומנטל ומדברים המאוסים . ובו מ"ז סעיפים :

א כזה גדול יש בבישול איסורים דביטול לא שייך אלא במה שאינו ניכר אבל בדבר הניכר לא שייך ביטול וכן היתר הניכר אינו מבטל איסור שאינו ניכר כיצד הרי שנפל חתיכת איסור לתוך קדרה שיש בה מרק ותבשיל וחתיכה אחת של היתר ברומה לחתיכת האיסור וא"א להכיר ביניהם אע"פ שיש ששים כהיתר לבטל חתיכת האיסור ומותר המרק והתבשיל מ"מ החתיכות אמורות שהרי המרק והתבשיל אינם מבטלין חתיכת האיסור בעצמה אלא פליטתה לפי שהפליטה נתערבה ואינה ניכרת אבל החתיכה בעצמה ניכרת ואינה בביטול ורק חתיכת היתר יכולה לבטלה וצריך לזה שתי חתיכות היתר לבטלה כדיון יבש ביבש שבטל ברוב אבל אחת בנחת שניהם אמורות :

ב וכן אם יש חתיכות הרבה של היתר לדוגמא כגון שיש עשרה חתיכות של היתר נגד חתיכת האיסור והשעה מהם אנו סבורין שאינן דומין לגמרי לחתיכת האיסור ורק העשירי דומה לגמרי שא"א להכירו גם בתבשיל

כזה חתיכת היתר העשירי וחתיכת האיסור אסורין לפי שאלו התשעה אין ביכולתן להצטרף לביטול האיסור כיון שהן ניכרין ולא נשאר להביטול רק החתיכה העשירית וחד בחד לא בטיל :

ג ולפ"ז אין היבש מתבטל בלה ולא הלח ביבש מפני שניכר האיסור בפ"ע וההיתר בפ"ע שוה הוא לח וזה הוא יבש ורק לענין הפליטה מהני הביטול ולכן שרין שנפל למשקה ונחתך לחתיכות דקות שא"א לבררן אין לו ביטול אפילו כאלף שהרי ניכרין הן בתוך המשקה ואין לזה תקנה אלא במינון אבל אם נתערב השרץ במאכל עב כגון עדשים וגריסין נימוחים וכיוצא בזה דהוי רומב עב אם השרץ נימוח או נחתך כמו המאכל וא"א להכיר ביניהם יש לזה ביטול או כדיון לח בלח או כדיון יבש ביבש אבל אם המאכל נימוח כל כך שנעשה רומב לח והשרץ נחתך לחתיכות דקות אין שם ביטול אפילו כאלף שהרי החתיכות הדקות של השרץ הם ניכרים דהוה כמו יבש בלח ורק אם יש בתבשיל

במתבטל גם בשר שנחתך לחתיכות דקות כמו
השרץ וא"א להכיר בין זול"ו יש ביטול אם הבשר הוא
יותר מהשרץ [כל זה למדתי מפ"ו סק"א ומפ"ח סק"ג] :
ד' ויש שרוצים לחלק בין שמונה שרצים שאיסורן למלקות
בכעדרה כמו מומאתן [פ"ג ט"ז] וכמ"ש בס"י פ"ה
דאלו אין סקצת מהן בטילין אפילו כאלף כמו בריה
אבל שארי איסורין אף אם ניכר מטשו של איסור אם
היא נחתך לחתיכות דקות שא"א לבררן במל אם אינו
במשקה שאפשר לסננין ואינו כן דלענין בריה הרי
נתבאר בס"י ק' דכל שנחתך כקצתו אין שם בריה על
זה ע"ש ואי משום שאיסורן בכעדרשה למלקות הרי גם
בכל האיסורים חצי שיעור אסור מן התורה [ול"מ מדגני
סני' ע"ט] ויש שמהוק סברא זו לחלק בין כשיש שיעור
למלקות דאז לא שייך ביטול אבל בחצי שיעור שייך
ביטול אף שהוא מן התורה לפי שהמעט שחצי שיעור
אסור הוא ממעט חשיבות וכיון שנתערב כל כך שא"א
ללקטו אין בו חשיבות [מ"ד סק"א] ואין עיקר לדברים
הללו דמעמא דחצי שיעור כתבו כל הפוסקים משום
דחוי לאיצטרופי ולא מפני החשיבות [ומפסמיט מד' אין
לאיס מ"ג ודק] :

ז' אבל הרמב"ם בפמ"ו והטור לא הזכירו כלל חילוק
בין עכבר לעכבר אלא כתבו סתם דעכבר שנפל
לישכר או לחומץ חשו חכמים שמא משיבחה ולכן צריך
שישים לבטל פליטתו אבל ליון ושמן ודאי פוגם ע"ש
וכתבו גדולי האחרונים דס"ל ולענין פליטתם אין חילוק
דאע"ג דעכברא דרבא עולה על שלחן שרים מ"מ
פליטתו פוגם בכל דבר זולת כשכר וחומץ כמו עכבר
הבית ולכן לא חילקו בזה [ג"מ וש"ך סק"א ופ"ר] ואני
תמה בזה דהרי ק"ץ הדברים דאם עכבר הבית שהוא
מאוס עכ"ל יש ספק שמא פליטתו משיבחה כשכר וחומץ
כ"ש עכברא דרבא ששרים אוכלין אותו שפליטהו ישיבה
כל דבר ומנ"ל לחדש דבר כזה שאינו בכל מיני איסורים
ולכן נלע"ד העיקר כדברי רבינו הב"י וזה שהרמב"ם והטור
לא חילקו בזה דאינהו מיירי בסתם עכברים המצויים
לאלפים ככל מקום ומקום דגם בגמ' לא הזכירו עכברא
דרבא רק בדרך אנכי כשהקשה על מה שאסרו דעכבר
מאוס והרי עולה על שלחן וכו' ותרצו דהוה עכברא
דרבא ואנן מיירינן בסתם עכבר וכל סוגיה הש"ס היא
על סתם עכבר ולא מיירי בדרבא והוא ככל האיסורים
כעופות טמאים ודגים טמאים שאוסרין בפליטתן עד
ששים [ול"ט על הש"ך נכחז דכ"ס מוכח כן וגם דכרי הפר"ח
ז"ע ע"ש וסכ"ח הסכים להכ"י פ"ט ושטרמ"ג ע"ס ודוק] :

ח' וז"ל רבינו הב"י עכברא דרבא נ"ט לשבח הוא
שהרי עולה על שלחן שרים אבל עכברא דמתא
מספקא לן אם משיבחה כשכר וחומץ או אם הוא פוגם
ורפיכה אם נפל לישכר או לחומץ בניגון והסירו שלם
אם לא שהה בתוכו מעל"ע מותר אבל אם היה רותח
או אפילו צונן ושהה בתוכו מעל"ע בין שהסירו שלם
בין שנחתך לחתיכות דקות ויכול לסננין בענין שלא
ישאר ממנו בתוכו כלום בין שנימוח בתוכו לגמרי ונעשה
כולו משקה ולא נשתיר ממנו שום ממשות נותר על
ידי שיהא ששים בהותר כנגד העכבר ואם נחתך
לחתיכות דקות והוא בענין שאינו יכול לסננין כגון
שנתערב הישכר או החומץ במאכל ע"ב הכל אסור ואין
שם ביטול דחיישינן שמא יפגע בממשו של איסור ולא
ירגיש עכ"ל ודבריו מיוסדים על מה שנאמר דכל
שהאיסור ניכר אינו בטל וזהו שכתב ואם נחתך וכו'
כגון שנתערב וכו' במאכל ע"ב הכל אסור ואין שם
ביטול וכו' כלימור שכל חתיכה קטנה של האיסור ניכרת
דא בפ"ע ואין לזה ביטול :

והב

ה' ויש מי שמקיים דעה זו לחלק בין שרצים ששיעורן
בכעדרשה לשראי איסורים כאופן זה דהנה אמת הטעם
דחצי שיעור הוא משום דחוי לאיצטרופי אמנם כשהוא
בתערוכות אפילו יבש ביבש מין בשאינו מינו כבר
נתבטל ולא שייך חזי לאיצטרופי [כדו"ס ס' ק"ט סק"ד]
וביטול דיבש ביבש מין בשאינו מינו אינו לא כרוב ולא
בששים אלא ככזית בכא"פ והיינו דאם באכילת פרס
לא יאכל כזית מהאיסור הרי אין ביכולת לבא לידו
איסור תורה וממילא דגם איסור דחצי שיעור אין כאן
שהרי לא חזי לאיצטרופי לאיסור התורה וממילא דכבר
נתבטל אבל כשיש כזית בכא"פ החצי שיעור אסור כן
התורה שהרי חזי לאיצטרופי כשיאכל בכא"פ ולכן איסור
זה שנחתך לחתיכות דקות ונתערב אע"פ שניכר בפ"ע
מ"מ כיון שאין ביכולת שיאכלנו כזית בכא"פ דאפילו
במאה זיתים לא יתאסף כזית מהאיסור ולכן בטל הוא
בהיותו דאין כאן איסור תורה אבל השרצים ששיעורן
בכעדרשה ודאי שנכרי אכילת פרס יאכל כעדרשה מן
השרץ לא וכו' אפילו פחות מזה הוה איסור תורה דחזי
לאיצטרופי ולכן אינו בטל כלל [כדו"ס סק"ג] ולפ"ז
בשראי איסורים אף אם האיסור ניכר יכול להיות ביטול
כשאין באפשרי להיות כזית בכא"פ אמנם דעת רוב
הפוסקים הוא דיבש ביבש מין בשאי"מ הוא בששים וגם
זה כשאין האיסור ניכר בפ"ע אבל כשניכר אין לי ביטול
כלל כמו שיתבאר בס"ד בס"י ק"ט :

י' איתא נ"ט [הס"כ סה'] דעכברא דרבא עולה על
שולחן שרים דטוב הוא בטעמו ועכברא דמתא הוא
מאוס אמנם כשכר וחומץ יש ספק בגמ' דאולי הוא
משיבחה דאף שהוא עצמו מאוס מ"מ כשכר וחומץ

כתב על זה רבינו הרמ"א דדוקא בשרץ יש לחוש אם נשאר שם שלא יוכל להצניאו אבל בשאר איסורין אין לחוש עכ"ל וכל האחרונים תפסו דבונתו לחלק בין שרצים ששיעורן בכעדשה לבין שארי איסורים ששיעורן בכזית ורבים דחו דבריו ויש שקיימו דבריו כמו שנתבאר ואני תמה דא"כ כונתו לא היה לו לומר שהם שרץ והיה לו לפרש אחד משמנה שרצים שממטאין בכעדשה ואיסורן בכעדשה שהרי שארי שרצים איסורן בכזית ויותר מזה קשה שדרי קאי אדבריו המחבר ולמה שינה לשונו מעכבר לסתם שרץ והיה לו ג"כ לכתוב עכבר כלשון המחבר שהיא אחד מהשמנה שרצים והן אמת הדמיונים שצ"ח דבריו לקוחים מאו"ה כלל ל"ב וגם בספרו ד"מ מביאו אבל גם שם כתב דהמחבר לא כשמע בן והסכים לדברי רבינו הבי"ו ושם דבריו מטומנמים מאד וניכר שיש איזה חסרון ע"ש הימב :

י דבריו שבכאן ג"ל כונתו אחרת שאינו מחלק בין שרץ לשארי איסורים מפני ששיעורו בכעדשה אלא שמחלק בין מקום שהאיסור ניכר בפ"ע דאו אינו במל לבין מקום שאין האיסור ניכר בפ"ע דאו במל דמפני שרבינו הבי"ו לא ביאר לא להדיא לכן ביאר דבר זה וה"ל דהנה רוב האיסורים כמו נבלות וזרפות ובהמות טמאות ועופות טמאים כשנתערבו עם בשר כשר ונתחבו לחתיכות דקות כדאי אינם ניכרים בפ"ע כיון דכולם מראה בשר להם כבשר כשר אבל שרצים מראה אחרת להם והמה ניכרים בין כל מיני בשר ולזה אומר דדוקא בשרץ יש לחוש וכו' כלומר דהשרץ ניכר בפ"ע ולא שארי מיני איסורים :

י"א ח"ל הרמב"ם בפ"ז דין ל"א עכבר שנפל לשכר או לחומץ משערין אותו בששים שאנו חוששים שמה טעמו בשכר ובחומץ משכיח אבל אם נפל ליון או לשמן או לדבש מותר ואפילו נתן מעט מפני שטעמו פוגם שכל אלו צריכין להיות מבושמים וזה מסרירין ומפסיד מעטן עכ"ל ונתתפן בדבריו דאין בשארי דברים חוץ מאלו וי"א הו"ה בשארי דברים אינו אומר וזהו דעת רבינו הבי"ו שכתב בסעיף ב' אם נפל ליון ושמן או לשאר משקין פוגם כדאי ואי"צ ס' לבמל פלישתו עכ"ל ולפ"ז אם נפל לשומן נמי דינא הכי כמו ליון ושמן וזה שהרמב"ם פרט רק ג' דברים אלו אין כונתו רק לג' דברים אלו אלא לדונמא בעלמא נקם ואמרו כי הכולא לחשבונם אינו מבואר רק שבשכר וחומץ יש ספק דילמא אשבוזי טעמיה וכדי שלא למעות דה"ה בשארי דברים לזה כתב שאינו כן אבל י"א מדרכתב הפעם על אלו ג' משקין שצריכין להיות מבושמים ש"מ דדוקא אלו ולא אחרים ולפ"ז אם נפל לשומן איסור וזהו דעת רבינו הרמ"א שכתב שם ויש מחמירים בשומן וכו' עכ"ל ובפני דבריו מסיים שבמקום הפסד גדול יש לסמוך אדבריו המקלין עכ"ל ונראה דלעצם הדין יש איזה ס"ל ראשו מן ויק' במסום שאין הפסד גדול חשש

לדברי המחמירים ולדינא העיקר כרבינו הבי"ו שכן פסק להדיא הרשב"א בספרו הג"כ והר"ן בשם רבותינו הצרפתים דרך בשכר וחומץ יש חשש ע"ש [ענ"י] : יב לדעת המחמירים בשומן כתב רבינו הרמ"א ח"ל ויש מחמירים בשומן ואפילו אם הוא קשה לפנינו אם שפכו מדי יום ביום שומן בקדרה ויש לספק שמא העכבר היה שם כשעירו עליו שומן רותח הכל אסור אפילו יש ס' בשומן נגד כל העכבר ואם לא עירו עליו או שעירו עליו וידוע שלא היה שם העכבר כשעירו עליו והשומן בא לפנינו כשהוא קשה וכן נמצא העכבר עליו מני ליה בנפילת מקום ולא מחוקקין איסור שמת היה השומן רך כשנפל שם וכבוש הוי כמבושל דמותא מכת ס"ס ספק נפל שם כשהיה קשה ואת"ל כשהיה רך שמא נתקשה קודם שיעור כבישה ובמקום שהשומן מאוס לאכול אסור להדליקו ג"כ בבה"כ משום הקריבהו נא לפחתך ובמקום הפסד גדול יש לסמוך אדבריו המקלין עכ"ל :

יג ביאר דבריו כן הוא דהנה אם יניחו עכבר בשוליו הקדרה וישפכו עליו שומן רותח אפילו יותר מששים נאסר כל השומן לפי שכל עירו ויעירו נוגע בהעכבר ונאסר ואף אם נתמלאה הקדרה עד חציה ויותר מ"מ העירו שאת"כ מפני שהוא רותח ושמן יורד עד העכבר ונוגע בו ולא עוד אלא אפילו השומן התחתון שעל העכבר היה קר מ"מ כשמערין על זה שומן רותח מפנה לו דרך דרך השומן הקר ונוגע בהעכבר ונאסר וזהו שכתב דאם שפכו יום יום בקדרה ואינו יודע מהי נפול שם העכבר כל השומן אסור משום דחיישינן שמא היה שם העכבר מקודם וכל שומן רותח שעירו נגע בהעכבר ונאסר ואע"ג דהשומן של אהמול כבר נהקדר מ"מ אף אם היה העכבר למטה כשעירו עליו רותח מפנה לו דרך ונוגע בו אמנם אם לא עירו יום יום אלא ששפכו כל השומן להקדרה בפעם אחת ואז ידוע שלא היה שם העכבר ונפל אח"כ אם השומן בא לפנינו כשהוא קשה מני ליה בנפילת מקום סביבות העכבר ואף שיש להסתפק שמא נפל כשהיה השומן רך וכבוש הוא כמבושל מ"מ מותר מטעם ס"ס ספק נפל בדיות השומן קשה ועוד ספק שמא נתקשה השומן קודם מעל"ע ואף דהכל הוא כספק אחד שמא היה כבוש או לא מ"מ מקלילין בזה שהרי עיקר הדין הוא ספק ג"כ כמו שנתבאר אבל אם השומן בא רך לפנינו או שידוע שהיה שם כשנפל העכבר היה ספק כבוש ואסור אם אין בו ששים אי"כ ידוע שלא היה מעל"ע כשהשומן היה רך ואע"ג דגם בזה יש ס"ס ספק אם נכבש מעל"ע ואת"ל שנכבש מעל"ע שמא הלכה כדמחמירי ועוד דהא בולא ושיכרא נופא יש ספק בנפ"מ כמ"ש מ"מ לא רצה רבינו הרמ"א לצרף ספקא דדינא לזה מפני שכל עיקר דין זה הוא תמרא בעלמא כמ"ש ומיירי שלא במקום הפסד גדול לכך לא רצה לצרף ספקא דדינא לזה אף שבשאר מקומות מצרפוי

מצרפין ספק זה מעיקר הדין [ע"ך סק"ד ופמ"ג ולפמ"ג
 א"ש ודוק] ופשוט הוא דכלים שאכלו ובשלו השומן בהם
 מותרין בכל ענין כיון דכל זה הוא הומרא כמו שבארנו
 אבל הכרי שהיה בה השומן והעכבר דין הכלי כדון
 השומן ואם השומן אסור גם זו הכלי אסורה כשאין בה
 הפסד גדול [טפ"ט סק"ג נס"ג מ"ג ודוק] :

יך וזה שכתב רבמקום שהשומן מאוס לאכול אסור
 להדליקו גם בבהב"נ י"א דהכוונה רק במקום
 שהשומן אסור באכילה [פ"ו סק"ד] אבל י"א דאף במקום
 שמותר באכילה אם הוא רק מאוס עליו אין להדליקו
 בבהב"נ וכן לכל תשיש מצוה כנר הנוכה ונר שבת
 וכיוצא באלו [מנ"א ס' ק"ד ריק"ס] אמנם במקום שמוס
 עליו גם לאוכלו אסור משום כל השקצו [כ"מ נס"ך סק"ח]
 אלא אפילו אם דעתו יפה ורשאי לאוכלו מ"מ אם
 לאחרים מאוס אסור גם הוא לשמשו לדבר מצוה וי"א
 דהכל תלוי בדיריה ואם עליו מאוס אף שלאחרים אינו
 מאוס אסור לדבר מצוה ולהפך אם עליו אינו מאוס
 אף שלאחרים מאוס מותר וצ"ע [כ"ז הפה"ג נמ"ז סק"ד
 וצ"ע דל"כ ט"ז ז"ל לאכילה כהפ"ז וכרי להמנ"א ז"ל כן כה"ט
 בעלמא וז"ל יסרנס דברי המנ"א פ"ט ודוק] :

מן כתבו המור והש"ע סעיף ג' דברים המאוסים שנפשו
 של אדם קצה בהם כנמלים וזבובים ויתושים שכל
 אדם בודל מהם למיאוסן ואפילו נתעקבו כתבשיל ונמחה
 גופן לתוכו אם ההיתר רבה עליו מותרים ומ"מ כל
 שאפשר לברוק ולהעביר במסננת בודק ומסנן עכ"ל
 והגיה רבינו הרמ"א מיהו בהלא ויטבר יש לחוש כמו
 בעכבר עכ"ל ומעמו דהנה מקור דין זה הוא מהרשב"א
 כמ"ש המור ולמד דין זה מעכבר וא"כ דינם כעכבר
 [ע"ג] ואני תמה מאד על זה דלהדיא כתב המרדכי

בפ"ב רביצה דרבורים היה כנבלה סרוחה מעיקרא וכל
 אלו גרעיי מדבורים וגם כתב שם בשם הרוקח דזכוכ
 גם בשיכרא לאו כלום הוא ולא דמי לעכבר ע"ש והר"ן
 ז"ל שכתב בן כתב להדיא בזה"ל ומהא שמעינן שכל
 הדברים המאוסים כעכבר וכיוצא בו אין אוסרין בפליטתן
 אלא בחלא ושיכרא [הג"ה נג"י] הדי שלא כתב רק על
 המאוסים כעכבר ולא על נמלים וזבובים ויתושים וצ"ע :

מן ויש לי שאלה גדולה על המור וש"ע מה חידשו
 לנו ברין זה הא כבר כתבנו בס"י הקודם רכל נמ"ל
 מותר בששהיתר רבה על האיפור וכ"ש לברברים המאוסים
 והנה לפי מ"ש אחד מגדולי האחרונים דברברים המאוסים
 מותר אפילו כשיש כוזה מהאיפור בכרי אכילת פרס
 מההיתר וכ"כ הרשב"א מפריש בהורה הבית ע"ש ובנמ"ל
 אסור בכה"ג דהן אמת דמבואר שם וכשההיתר רבה
 מותר זהו כשאין כוזה בכא"פ [כ"ח] ואם נאמר כן ודאי
 דיש חידוש ברין זה אבל א"כ היה לתם לבאר ומדסתמו
 דבררים משמע להדיא אכשניהם מותר בכוזה בכא"פ
 וכבר תמה אחד מהגדולים על סברא זו דכיון שאסרו
 דכשההיתר מרובה מותר הרי הוא בהכרח שיהיה כוזה
 בכא"פ [פמ"ג נס"ך סק"ט] ואולי כוונתם דאע"ג דנמחו
 והם בשלימותם כמובן דנמלה מפני קמנותה אינה בת
 חלוקה ואף המיחוי שלה אינה אלא שגאברה בהתבשל
 וא"א להכירה מפני קמנותה ומ"מ מותר דאין בה שום
 חשיבות והוה כהדותר שכתבנו בס"י ק' ע"ש. ודע דאף
 מי שחוכך לומר בס"י הקודם סעיף ז' דכשהגדיל האיפור
 מדרתו של היתר עד שהוא נהנה יותר בגודל המדה
 מפנימה המעם אסור ע"ש מ"מ בכאן מודה כיון שהגפש
 קצה בהם [ע"ך סק"ט וז"ל לומר דז"ל נ"ל לשמיענו דל"א
 משמע כן ועוד דהטור שם ל"א כה"ט כלל דע"ז ו:] :

סימן קה דיני כבוש ובישול וצלי ומליח. ובו עיב סעיפים :

א הלכה פסוקה היא כפי כל רבותינו דכבוש הרי הוא
 כמבושל ואף שבגמ' [קיא:] יש פלוגתא בזה מ"מ
 כן הבריעו הראשונים כמאן דס"ל דכבוש כמבושל משום
 דכבחה מקומות מוכח כן [שם ז:] קיב: פתחים ע"י וקף
 דלמליח קאי מ"מ מדכניא נס הך דכנוס ש"מ דכן סלכס] ועוד
 דממשניות דשביעיות [פ"י] ודתרומות [פ"ג] מוכח להדיא
 כן כמו שיתבאר בס"ד :

ב ולכן יש להחפלא על הרמב"ם ז"ל שלא הזכיר כלל
 בכל הלכות מאכלות אסורות דין כבוש כלל ורק
 בספמ"ז כתב דין דג מרור שנכבש עם דג טמא אם
 יש אחד כמאתים אסור שהוא משנה בתרומות שם
 ואין דין זה נהג בכל הבכושים שאינם אוסרים יותר
 מששים דלא עדיף כמבושל ואין לומר דמעמו הוא
 משות דכירושלמי תרומות שם אסרו שאין הגירסא
 במשניות כבוש אלא שלוק ע"ש ולכן פסק כמאן דס"ל

בש"מ דילן דכבוש אינו כמבושל א"א לומר כן שהרי
 הוא עצמו בהלכות תרומות פט"ו פסק כאלו המשניות
 ע"ש וכן ברג כתב כבוש כמו שהבאנו וגם זה אין לומר
 שסמך עצמו על מה שפסק בה' תרומות שהרי בשם
 יש דינים אחרים לגמרי כמבואר שם ועוד דה' מאב"א
 קודם לה' תרומות ולא היה סומך עצמו מן הקודם אל
 המאוחר [וכנר נחשור ניה ה"ט"ז ס' כ"ו ע"ג] :

ג והגלע"ד כמעמו שהולך לשימתו בפירושו על משנה
 דשביעית [פ"ו מ"ז] דתנן וורד חרש שכבשו בשמן
 ישן ילקח את הוורד וישן בחדש חייב בכיעור חרובין
 חרשים שכבשו ביין ישן וישנים בחדש חייבין בכיעור
 ע"ש ומדרו הר"ש הרע"ב כמעמי משנה זו ע"ש והרמב"ם
 ז"ל ספרש שם דכשהשמן הוא חדש והוורד ישן נכנס
 מעם הוורד כהשמן מיד ולכן חייב בכיעור אבל כשהשמן
 הוא ישן והוורד חדש אין המעם נכנס אלא אם יניחוהו
 זמן

בהם כבישה חוזר חרוכין וכיוצא באלו ולכן לא היה יכולתו של הדמב"ם להניא דין כבוש כמבוסל לפי שצורך לדעת מבני כל הדברים כמה ששייך כבישה ובכמה זמן היא הכבישה ואין יביא יבר שא"א לבאר ולכן מסך עצמו על מה שכתב ברפמ"ו ממאכ"א שכתב ח"ל דבר אמר שנתערב בדבר מותר מין בשאינו מינו כגותן מעם וכו' עכ"ל דקדק וכתב שנתערב ולא כתב שנתבשל וכוונתו על כל סין תערוכות הן בבישול והן כבישה כשידעו מבע הדבר ובכמה זמן וכבש אמור עד ששים ולא ביאר רק כבישת דג ממה עם דג מזה שזה מבואר במשנה ולכן גם הש"ס בחולין שם בפלוגתא דכבוש לא הביא הש"ס ראיות ממשינות אלו לפי שאין מבני כל הדברים שיום ורק נחלקו אם יש ענין כבוש כלל ומי שאומר דכבוש אינו כמבוסל יפרש כל המשניות בשליקה כבירושלמי וראיה לזה דהגה בש"ס שלנו ר' יוחנן אומר כן דכבוש אינו כמבוסל וכן כירושלמי שם אומר ר"י דאין הגירסא כבוש אלא שלוק וכבוש הוא כרותח דצלי ולא כפי' המפרשים [ובזה מתוך כל קצוות הפירוש בתרומות שם שהרכב לפקשות ע"כ ולדבריו פ"ט ככל וגם סך דגן סמל מפרשים כגון אחר דקלי אגז עגמו ומפסו גריס הוק]:

אבל כל רבותיו פסקו בתם דכבוש הוא כמבוסל בכל דבר ולא תקשה עליהם כל הדג משניות שהבאנו רמשה דשביעית מפרשים באופן דסוכרת דכבישה אסרת ע"ש ומשנה דתרומה הך דגן ממה שכבשו עם דג מזה מפרשים לענין הדג עצמה בכמה היא במילה משום בריה ומשנה דיתני חולין ומשנה דכל הנכבשים זה עם זה מותרים אע"ג דסוכרת דכבישה אינה אסרת בירקות וכוותים שלימים ע"כ כיון דעל משנה זו איתא בירושלמי דרש הגירסא שלוק ולא כבוש אין ראיה משם ויאמרו דכבוש גרועא משלוק ואמר ולכן גם הש"ס בחולין שם לא הביאה מאלו המשניות דדע דרש בירושלמי איתא דבשר בבשר הכל מודים שיש כבישה [סמט"ס פ"ט דשטק ק"א ולי גירסא דשטק ק"א כמו מקודם שם פ"ט היכא הך לפרמ"ס נפרס דשטק ק"א חוק]:

ב) כבוש מקרי כשמנחים דבר נוש בדבר צלול ואחד מהם אמור והשני מותר או שני דברים נושים אחד אמור ואחד מותר בתוך דבר צלול כי הך משנה דיתני חולין עם יתני תרומה אבל בשני דברים צלולים שנפלו זה לתוך זה לא שייך כבוש דבשלמא נוש בצלול מפליט ומבליע מזה לזה אבל שני דברים לחדם מיד מתערבים ואסורים זה את זה [פ"ט סק"ב] וכן כששניהם נושים אף שהם לחדם קצת לא שייך בהם כבישה אף אם יעמדו ימים רבים [ס"ט] ואפילו שומן ואיסור מונח בתוכו כל שהשומן אינו רך אין האיסור אסורו [ס"ט] ורך מקרי כל שהאיסור מתגעגע שם אבל אם אינו מתגעגע מקרי קשה אע"פ שהוא רך כשמושו הדי [ס"ט] ודבר המונח במים קרושים ג"כ לא מקרי כבישה כיון שאינו מתגעגע ממקום

וזמן רב אבל מעם החרובין כיון נכנס מיד בין שחרוב חדש והיו ישר ובין שהיו חדש והחרוב ישן ע"ש הדי מבואר להדיא דאין כלל בכל הכבושין בכמה זמן נכנס המעם ובהרבה לדעת מבני כל הדברים שיש שצורך זמן רב ויש שדי בזמן מעט והרי גם אנהנו רואים בקישואים שקורין אונקרקע"ם ובכרוב שקורין קרי"ם או קאפוסמ"א כשכובשין אותן במים עם הרבה מלח על כל זה יעברו ימים רבים עד שהמים קולטין מעם הקישואים או הרוב ואם יכבשו אותם בחומץ בזמן מעט כיום או יומים קולם המעם ובפירות רבין כפרי העץ או נודרניות זמן הכבישה מעטת מפרי הארמה: ד' וכפ"י דתרומות [מ"ו] שנינו יתני חולין שכבשן עם יתני תרומה פצועי חולין עם פצועי תרומה פצועי חולין עם שלימי תרומה או בני תרומה אמר אבל שלימי חולין עם פצועי תרומה מותר ע"ש ולכאורה משמע ממתניתין דלפליט נוחה יותר מבלוע ולכן כשהחולין הם פצועים כלומר נחתים או כתושים אע"פ שיהיו תרומה שלימים מפליטים יתני התרומה ופצועי החולין בולעים אבל כשהחולין הם שלימים והתרומה פצועים אין החולין בולע מהתרומה וזה אין מברא כלל ולכן באמת מפרש הירושלמי שם דבליעה ופליטה כח שניהם שיהי אלא הפצועים בולעין ופולטין החורין ובלועין אבל שלימים בולעין ופולטין ושוב אינם בולעים ע"ש הדי מפורש דאף זיהים שהם דבר חריף וכבושים במים ומלח כמ"ש המפרשים מ"מ אם שניהם שלימים אין בולעין זה מזה ואף כשהאחד שלם והשני פצוע יש הפרש בגיהם כמי שנתבאר הדי מפורש גם מכאן דאין מבע כל הכבושים שיון [פנ"ד שכתב דנתחמה סקילו ולא נכילט ומר"ט פ"ט סין ר"ס כלל חוק]:

ה) עוד שנינו שם דג ממה שכבשו עם דג מזה אמר עד מאתים לדג תנא שהדמב"ם פוסק כמרתו ויש שם פלוגתא בזה דיש מוסף על שיעוד זה ויש שגורע ע"ש הדי להפוך שיש דברים בכבוש שאמר יותר ממבוסל הדי מפורש שלכך שאינו שזה מבני הכבושים בהזמן שנעשה כבוש עוד יש חילוק בהשעור שיש אסור ביותר מששים ויש כפוזת שהדי יש שם מי שאמר שאינו אסור רק עד חלק ששה עשר ע"ש:

ו) עוד שנינו שם כל הנכבשים זה עם זה מותרים אלא עם החסות כלומר כל מין ירק של חולין שנכבש עם ירק של תרומה אינו אסור שאינו בולעים זה מזה לכך עם ירק שקורין חסות שהוא דבר חריף ומפרש שם חסות של חולין עם חסות של תרומה ירק של חולין עם חסות של תרומה אמר אבל חסות של חולין עם ירק של תרומה מותר ופסק הרמב"ם כד' תרומות ע"ש הדי מפורש דכל מיני ירקות אין בהם דין כבוש כלל לכך חסות וגם זה אינו כלל גמור שהרי חזר בשמן או חרוכין עם יין יש בהם כבישה וגם הוא דתנן סמ"ו דשביעית חבש שלשה כבשין וכו' צ"ל באותן שיש

לא משמע כן וכן הוא עיקר לדינא כמ"ש שם וכ"כ אורח מנרדלי האחרונים [פ"ח סק"ד] :

יב שיעור כבוש מעל"ע צריך להיות בלא הפסק אבל ע"י צירוף כגון ששרה היום כמה שעות ולמחר כמה שעות או אפילו באותו יום כיון שהפסק לא נעשה כבוש אפילו אם ע"י צירוף היה מעל"ע [ה"ד סק"ג] ואפילו בצירוף אם ההלף המים באמצע מעל"ע על מים אחרים לא מצרפינן וז"ל וצריך שאל"ע מהמים השניים [פמ"ג ס"ט נכס מנ"י] וכן הרין בכל מיני כבוש ונראה דגם בציר וחומץ שהשיעור כדי שיתן על האש ויתחיל להרתה ג"כ הרין כן ואפשר דבוה יש להחמיר וצ"ע לדינא :

יג כשם שיש איסור כבוש במאכל כמו כן בכלי שאם שרה איסור בכלי הותר מעל"ע נאמרה הכלי ואם שרה הותר בכלי איסור כשהכלי בת יומא כשהשריה הותרה מעל"ע נאסר החומר [ט"ו ס"ג כלל ל'] וכן אם שרה חלב מעל"ע בכלי בשר בת יומא [ס"ג] ויש חולקים בשרה הותר בכלי איסור שהרי גמר הכבישה הוא אחר מעל"ע ואז נעשה פגום כדון כלי שאינה בת יומא [מ"ו סק"ט ו"ד סק"ג] ואף רהבליעה הוא מעט מעט ורוב רהבליעה הותר הו"ך מעל"ע מ"מ סוף סוף גמר האיסור הוא לפגם ויש מי שאומר שהפגימה והבליעה באין אחד כדומר רבאורה רנע שנפגמה באותה רנע נגמרה רהבליעה ונאסרה ולפ"ז אין הכלי אוסרת הדיתר שנתון בה א"כ תיכף כשעירו ממנה האיסור נתנו את ההיתר דאל"כ הרי קדמה הפגימה להבליעה [מנ"ט ס"ו נמ"ו סק"ג] וי"א דהפגם בא אחר מעל"ע והבליעה סוף מעל"ע ונמצא דקדמה רהבליעה להפגם [ס"ט ופמ"ח סק"ט] וכל הכלים שוים בוה בין של מלתה ובין של עץ ושל חרס וי"א דכלי חרס חדשה בולע מיד ועיין לקמן סימן קל"ה [פמ"ח ופמ"ג] :

יד וכתב רבינו הרמ"א דכל מקום דאמרינן כבוש כמבושל אפילו מה שחויץ לכבישה אסור דעל ידי הכבישה שלמשה מפעפע למעלה כמו בכישול ויש מקילין כמה שבחויץ עכ"ל ואע"ג דבבשר שנמלח בכלי שאינו מנוקב אסרינן גם מה שחויץ לציר כמ"ש בס"ט ס"ט והו ספני הרס שפירש ממקום למקום כמבואר שם אבל בשארי איסורים לא אמרינן שמפעפע למעלה ואע"ג דבאיסור שמן אמרינן דמפעפע למעלה והו כמליחה וצלויה ולא בכבוש ויש להסביר המעט דהפעפוע למעלה הוא ממעט רתיחה כמובן ולכן כמליחה וצלויה שיש בוה הרבה חמימות מהמלח והאש ולכן זמן המליחה והצלויה הוא זמן קצר שייך בהו חמימות אבל כבישה דצריך מעל"ע רהבליעה הולכת לאט לאט ואין בה חמימות אינה מפעפעת למעלה ולכן בכבוש בציר או בחומץ דהשיעור הוא כמו בצלויה מפעפעת גם למעלה וכן ג"ל עיקר לדינא ובוה מתקיימים שתי הדעות להלכה וי"א דבאיסור שמן גם בכבוש אמרינן דמפעפע למעלה רק

ממקום למקום [ס"ג] ודע דכל יבש כבוש אפילו לחים קצת דלא מקרי כבישה כמ"ש גם נמילה א"צ [ס"ג] ודי בהרחה או בקליפה אם מלווחים קצת ולכן נבינה מרפה שהיתה מונחת על גבינה כשרה זמן רב אינה אוסרתה אף שהגבינה שמה כמו גבינה של האלאנד ושווייץ ס"כ הכשרה מותרת וירידה מקום הנגיעה או יקלוף המקום ודי בוה :

טו וז"ל פי' בכל המקומות דכבוש הוא בחומץ וציר ומבואר מדבריו דכבוש הוא דוקא בדבר חרוף אבל בכבישה במים ושאריו משקים שאינם חריפים לא שייך בוה כבוש ויש להביא ראיה גדולה לדבריו מהך משהה דהתורות דכל דבכבשים זה עם זה מותרים אלא עם החסות משום דהוא חרוף וכן בויתים שנינו שם דבשלימים לא שייך כבישה משום דבשהם שלימים אין בהם חריפות ומשנה דשביעית ירדש כפ"ו והרמב"ם שהבאנו חוה שאמרו בנמ" דבב"ח חריף הוא דאי הרו ליה כולי יומא בחלבא מותר דמשמע להדיא שיש כבוש גם בדבר שאינו חרוף וז"ל רבשר שאנו כמו י"הבאנו כסעף ו' מיירושלמי שם דבבשר הכל מודים שיש כבישה [עכ"ל סק"ט על רס"י] וכן סמכדכי ס"כ דכ"ה סק"ט פלו ולפמ"ט ס"ט הל' דוק] :

יז אבל שימת הרא"ש והחמור וה"ש ע"י רוב הפוסקים דבכל דבר זה שייך כבישה ושיעור הכבישה הוא מעל"ע ויש מראסותים שרצו לומר ג' מעל"ע כמו בעירו בלום דאמרינן בפ' אין מעמידין [לג'] דמכלאין מים ומערין ג' מעל"ע וכמו שהפגימה היא ג' ימים כמו כן רהבליעה ולא קו"ל כן [עכ"ל] דלא דמי אוכלים לבלום ועוד דהתם להפליט רהבליעה מימים רבים צריך יותר זמן וראיה מבב"ח דהשבתין חידוש כשריה מעל"ע כמ"ש אלמא רב מעל"ע שייך דין כבוש ובדבר חרוף כמו חומץ וציר ומי מלח פסקי דהזמן כבישה הוא דבר מועט כדי שיתנגנו על האור ויתחיל להרתח :

יח וז"ל רבינו הב"י בסעף א' איסור שנשרה עם הותר מעל"ע בעונן מקרי כבוש והרי הוא כמבושל ונאסר כולו אבל פחות מכאן בהרחה סני ואם הוא כבוש בהוץ ציר או בהוץ חומץ אם שהה כדי שיתנגנו על האור וירתח ויתחיל להתבשל הרי הוא כמבושל ובפחות משיעור זה לא נאסר אלא כדי קליפה עכ"ל וי"א דרך בציר מפני שיש בו כח המלח די בשיעור זה אבל בחומץ צריך מעל"ע [ט"ז סק"ג ופמ"ח] והעיקר כדעת רבינו הב"י שהרי במשנתה ספ"ק דמעשר ופ"ג דשבת מרמה התנא חומץ לציר ע"ש ובדאי חומץ יין שאינו חוק כל כך אין דינו כציר אבל חומץ חוק דינו כציר [מנ"ט ס"ו חמ"ו סק"ח] ולכן חומץ שלנו שאינו חוק כל כך אין דינו כציר ומה שכתב דפחות משיעור זה לא נאסר אלא כ"ק ומשמע דכדי קליפה נאסר מיד עמ"ש בס"י צ"א סעף ב"ט דעת רבינו הב"י דשיעור מליחה לאסור הוא אחר כדי ששהה כדי מליחה לקדרה וכן

סס וזכריו נ"ט] אבל בכנים חולקים בזה וס"ל דגם בזה הספק אסור [נקט"כ ופר"ח וסר"ח וכוה"נ] וי"ל שמדמים זה למקוה שנמדד ונמצא חסר דאמרינן הרי חסר לפניך וה"ל אמרינן הרי מונח באיסור לפניך וכשם שבמקוה כל מהרות שנעשו על גבה טמאות ואדם שמבל בה ונגע במהרות מימאם ולא מוקמינן המהרות בחוקתם וה"ל כן הוא אף שבעיקר הדבר לא דמי להרדי דהתם האדם הוא בחוקת טומאה ובכאן לא שייך זה מ"מ כיון שמשלשון הש"ס דהרי חסר לפניך משמע דהוה עיקר הריעותא וה"ל כן הוא דהייק"ר לדינא ג"ל דזה תלוי בשתי הדעות כפי' נ' ברעיונות שנמצא באיזה אבר ויש ספק אם נעשה קודם שחימה וטרפה או שנעשה לאחר שחימה ומאן דאיכר שם כפני הריעותא שלפנינו אוסר גם כאן דהרי יש ריעותא לפנינו ומאן דמתיר התם מפני דמוקמינן אחוקה כשרות ולא חיישינן להריעותא שנמצא מתיר גם בכאן [עכנ"ס סק"ג וח"ד סק"ד וסנפ"ד כמתחין]:

יך ועתה נבאר דיני בליעה ופליטה מבישול עצמו באיזה חוס יש לאסור כשנפל דבר נוש האסור לתוך רוטב המותר או שנפל דבר נוש המותר לתוך רוטב האסור שהדבר המותר בולע מהאיסור או שנפלו שני דברים נושים אחד אסור ואחד מותר לתוך רוטב ופולט האסור ובולע המותר וזה נקרא מפליט ומבליע כאחת ואין חילוק בין בליעת היתר באיסור או בליעת חלב מבשר או בשר מחלב דבכבוש יש חילוק בנייהם דבאיסור והיתר איסור כבוש הוא מן התורה ובכ"ח הוא כדרבנן דלא אסרה תורה אלא דרך בישול אבל בבליעת בישול אפילו מחוס כלי ראשון גם בכ"ח הוא מן התורה דכל מין חוס שמפליט ומבליע מקרי דרך בישול ודע דהוה הכל כשיש רוטב דהרוטב מקיף את כל הדברים הנושים שבתוכו ונאסר כולו אבל שני דברים נושים שנגעו זה בזה אפילו בחוס האש עצמו כמו בשר כשר ובשר טרפה שנצלו בשפוך אחד על האש יש בזה דינים אחרים כמו שיתבאר לפנינו בס"ד בסעיף ל' וכו' :

יך ובאיזה חוס אנו חוששין לפליטת האיסור ולבליעת ההיתר ממנו לא מיבעיא כשהקדרה עומדת אצל האש אלא אפילו לאחר שהוכר מהאש אם עדיין הוא חם עד שהיד סולדת בו מבשר ומפליט ומבליע ואפילו לדעת ר"ת שבארנו בס"י ס"ח סעיף כ"ד דלענין בישול אין כלי ראשון מבשל מן התורה אלא"כ עומדת אצל האש מ"מ לענין פליטה ובליעה גם מן התורה כלי ראשון פולטת ובולעת כמ"ש שם סעיף כ"ה ע"ש וכלי ראשון מקרי אחר שחוסר הקדרה מעל האש כל זמן שהיד סולדת בו ולכן אם נפל דבר איסור לרוטב היתר של כ"ד או דבר היתר לרוטב איסור אסור כולו אם אין ששים בהיתר נגד האיסור וכל זה כשהיד סולדת בו אבל אם נצטנן עד שאין היד סולדת בו ואפילו אם עומדת אצל האש אם עדיין אין היד סולדת בו אינו כלום

ורק לפי מה דמחמירין במליחה וצלייה גם בכבוש לפי מ"ש בס"י זה לקמן בזה לא מחמירין בכבוש [ע"ך סק"ט ופר"ח] אבל מסתימת לשנוי לא משמע כן דאי ברעה זו ה"ל להזכיר דבשמן הכל מודים אלא ודאי דבכבישה מעל"ע גם בשמן אינו מפעפע ובכבישה בנייר ובחומץ לא גריעא ממליחה שיתבאר דמחמירין בכל גווני [ענפ"ד]:

מן עור כתב דמפך כבוש אסור מלבד בבשר עם חלב ראולינן לקולא דמן התורה אינו אסור רק בבישול ממש עכ"ל מבואר מדבריו דהא דאמרינן כבוש כמבושל הוא מן התורה וכן נראה מכל דפוסקים וראיה ממה שאמרו חז"ל על כב"ח החדוש הוא דאי תרי ליה כולי יומא בחלבא שרי ואם איסור כבוש הוא מדרבנן איזה חידוש יש בזה אלא ודאי שהוא מן התורה ואע"ג דמדרבנ"ם פכ"ג משבת לא משמע כן דהנה חשב שם כל השבותים וכתב שם גם דין בכבישה בשבת ואם היה מן התורה היה לו לכתוב זה בפ"ט שם ברדני בישול אמנם מדרבנ"ם אין ראיה שהרי יש אצלו ספק בכל ענין זה מה ראוי לכבישה ומה אינו ראוי כמו שבארנו בתחלה ס"י זה ועוד דגם בשם י"ל שהוא מן התורה ומה שכתבו ברדני שבותים טעום דשם מיירי בענין אחר בדין מליחה צנן וכתב שזו כבוש וכבוש כמבושל ומליחת צנן בשבת ודאי אינו אלא דרבנן אבל כבוש בעצמו י"ל שהוא מן התורה וראיתי מי שכתב כבישה בהומץ וציר אם זהו מן התורה או רבנן [עכנ"ס וכו"נ] ולא ידעתי מקום הספק ובראי הוא ג"כ מן התורה לפי מה שהפסד הפוסקים דבכל דבר שייך כבישה ורק י"ל דמן התורה צריך יותר שיעור עד שיעשה כבוש ויש מי שכתב דכבוש אינו אלא מפליט ומבליע ולא מבשל ממש [סס נמ"ו סק"ט] זה שאמרו כבוש כמבושל הוא לענין פליטה ובליעה ויש להתיישב בזה דלכאורה משמע כמבושל ממש :

מן ומה נקרא ספק כבוש כגון שיש בכאן שתי חתיכות אחד היתר ואחד איסור שנאסר מכבוש אסורים שתי החתיכות וכן אם נמצא היתר ששרה באיסור ויש ספק אם שרה בתוכו מעל"ע ג"כ הוה ספק כבוש ואסור [ט"כ ס"ג] ויש מי שמתיר כבה"ג דמוקמינן החתיכה בחוקת היתר ולא נאסרה מספק [פ"ז סק"ג] ולא דמי לנשפך במין בשאינו מינו כשיש ספק אם היה ס' ראשו כמ"ש בס"י צ"ח דהתם יש איסור ברור כלומר שהרי נפל איסור ודאי לכאן אבל בכאן במה שהיתר בכלי איסור אין כאן איסור ברור כלל וקודם המעל"ע אין כאן שום איסור [סס חסו טומ"ח] וכן לא דמי למה שיתבאר בס"י קי"א בנפל איסור תורה לשתי קדרות אחד אסור ואחד מותר דשניהם אסורים ולא הלינן שלתוך האיסור נפל ולא מוקמינן ההיתר בחוקת היתר דהתם ג"כ יש איסור ברור לפנינו ואתה בא להתייר א"א להתייר מספק אבל כאן יש ספק אם יש כאן איסור כלל [עספ"ג

כלום ודי בקליפה או בהדחה בעלמא [ע"ך כס"ה] ויש
 הוצים להחמיר ע"פ הירושלמי פ"ג השבת אף בשאין הוה
 סולדת ואינו כן דאדרבא מהירושלמי יאיה להיפך [ע"ה]
 ודפירוש בירושלמי הוא ג"כ כן [ע"ה כההקדק לכו"ר ע"ה]
 הוה יולסא וזו כלאמר שאין הוה יכול ללסס וזו מפני כסילוד
 וז"ל ע"ה כההקדק וזו לניסול דמז'אריהא אינו מבטל גס נכו"ר
 רק ללל האס ונז'הנו זכ כסי ס"ח וזוק]:

יב וכלי שני כשם דקיי"ל לענין שבת דכו"ש אינו מבטל
 כמו כן אינו ספליט ומבליע אף כשהוה סולדת בו
 ודי בהדחה בערמא והמטע דכיון דכלי שני הבלי היא
 קדה מסילא דרפנות הכלי נקדריס הוהטב שאין בו
 שליטה להבליע ולהפליט כן הוא דעת רוב הפוסקים
 ורק דעת הרמב"א וז"ל [הכ"ז ניש ד' עטו ח'] דאע"ג
 דכו"ש אינו מבטל ס"מ ספליט ומבליע כשהוה סולדת
 בו ואוסר כדי קליפה וכתב רבינו הב"י בסעיף ב' דראוי
 לחוש ליותר בדבר לכתחלה אבל בדיועבד מותר בלא
 קליפה ובהדחה בעלמא מני עכ"ל וי"א דאינו מבטל
 וכבליע כאחד כמו שני דברים נושים אחד איסור ואחד
 הותר שגבילו לרוטב של כ"ש אין בו כח להפליט
 מהאיסור ולהבליע בהיתור אבל לאחת מהן יש לו כח
 ולכן כשגביל איסור לרוטב של הותר בבלי שני נאסרה
 הרוטב מן זאיסור דהאיסור מפליט לתוך הרוטב וברוטב
 לא שייך בליעה אלא התערוכות או שנפל הותר לרוטב
 של איסור בולע הותר מהרוטב דאין כאן רק בליעה
 לברה [יש"ס פכ"ט ס' פ"ח] ויש שהסכימו להבריו [ס"ו]
 כק"ד פ"ח נסי" ס"ח] אבל דעת רוב הפוסקים אינו כאן
 וכן פתמו דבריהם השור והש"ע בב"מ דכו"ש רי בהדחה
 [והרמ"ב שפ"ה כה"ז כה"ז מלמד הכסלים ימחוס כה"ס כה"ס
 כסור דהו הפוסקים שפרי גס עס אינו אלא לכתחלה כה"ס
 הרמ"ב ס"ז ממח"כ ונז'הנוטו כסי ס"ח סעיף ל"ט וגס דברי
 כסור על כה"ז כה"ז כה"ז כה"ז י"שגנו עס כסעיף כ"ח
 כס"ד ע"ה]:

כ והסכימו כמה מהפוסקים דהפרש בין כ"ר לכ"ש
 אינו אלא ברבר צלול לרוטב וכיוצא בזה אבל דבר
 גוש כפשיט"ד"א או בשר ודגים או שאר מאכל עב אוסר
 אפילו כשניטל מהכ"ר והניחוהו בב"ש או אפילו בכלי
 שלישי כל זמן שהוה סולדת בו וטעמא דמסתבר הוא
 דבשלמא דבר צלול הרפנות מקררים את הרבר הצלול
 שמתנענע ומתקרר אבל הרבר הגוש עומד תמיד
 בחמימותו בעצמו ואינו מתקרר ע"י הכלי ודבריו טעם
 הן [ס"ו סס"ק ו' ע"ך סק"ח נסס לש"ע וכ"כ נא"ס כלל ל"ו]
 ואם כי יש חולקים בזה מ"מ העיקר כרברבי המחמירים
 אמנם רוטב שמבטלים בו ירקות או אורז או קמניות
 וכיוצא בזה שאין כולם גוש אחד אין דנין בזה דין דבר
 גוש [ע"ך ע"ה] ועמ"ש בסי' צ"ד סעיף ל"ב ולקמן סעיף
 כ"ד דרבינו הרמ"א לא ס"ל דין זה:

כא בעירוי והיינו כשמערה רוטב אסור מבלי ראשון
 שהוה סולדת בו על מאכל הותר צונן רבתה

כב כל מה שבארנו בדיני כ"ר וכ"ש אין הפרש בין
 שניפול לתוכו דבר חם או דבר קר דאפילו מאכל
 קר שנפל לתוך רוטב חם שהוה סולדת בו והוא בבלי
 ראשון אוסר המאכל הקר שנפל בו ואוסרנו כולו ולא
 אמרינן דאדרבא הקר יקרדנו משום דקיי"ל תתאה גבר
 על העליון ומנצחו דרבר שהוא על מקומו חוק יותר
 מהרבר הנא לתוכו ולפיכך אם נפל איסור חם לתוך
 הותר חם דכו"ר או אפילו איסור צינן לתוך הותר חם
 הכל אסור דהתחתון גובר על העליון ומהמטו עד
 שמפליט בתחתון ולא אמרינן כיון דתתאה גבר הרי
 התתאה הוא של הותר ולמה לא יגבור על האיסור דאין
 איסור והותר שייך לענין זה אלא התגבורת הוא לענין
 החמימות והקרירות וכ"ש אם נפל הותר צונן לתוך
 איסור חם דהכל אסור אבל אם העליון חם והתחתון
 צונן אינו אוסר אלא כ"ק אפילו אם העליון חם הוא
 האסור וטעם שאוסר כ"ק מכוואר בפסחים דאע"ג דהתחתון
 גובר ומקררו מ"מ עד דמקררו מבליע כ"ק ודבר זה הוא
 בין כששני דבריים הם צלולים כגון שנפל רוטב אסור
 לרוטב של הותר או להיפך או דבר גוש שנפל לרוטב
 או רוטב שנפל על דבר גוש אבל שני נושים שנפל אחד
 על חבירו יש בזה דינים אחרים כמו שיתבאר בס"ד
 וכל הדינים האלו הם ג"כ בבשר כחלב כשנפל חלב
 על בשר או להיפך קיי"ל ג"כ דתתאה גבר כמ"ש בסי'
 צ"א ושם שאלנו שאלות גדולות בענין זה ע"ש וגם
 בארנו שם בסעיף י"ב דמיירי כששוין הן בכמות העילאה
 והתתאה אבל אם העליון קרבה טרובה על התחתון לא
 שייך לומר בזה תתאה גבר כמובן ע"ש:

כג על דין זה דתתאה גבר כחב כמינו הרמ"א בסעיף
 ג' ה"ל וכל זה לא מיירי אלא בחום כלי ראשון
 כגון מיד שמסיר מן האש מניחו עם הותר אבל אם
 כבר מונח בכלי שני ואח"כ מניח הותר אצלו או עליו
 אינו אוסר כלל דכלי שני אינו אוסר כמו שנתבאר ואם
 הניחם זה אצל זה אם שניהם חמים מחום כ"ר הכל
 אסור ואם האחד צונן הותר צריך קליפה במקום שנגע
 איסור שהניחו בבלי הותר או להיפך אמרינן ביה ג"כ
 דין

וכ"ש כבתבשיל כמ"ש דאם נדון בזה כבתבשיל הלא גם הבלי ראשון שנתן בו הדבר נוש הוא נ"כ כמ"ש שוריי הפטות מקריים אותה אלא ודאי צ"ל כמ"ש דכיון שמניחה מיד בתסודה מן האש נתחממה גם הבלי וא"כ אף אם מניחה מכלי לכלי אם זהו מיד גם השני דינה כהראשון כמובן ועוד דאל"כ כשנסמרה מהאש על השלחן ותיקף נתנה בכלי נדונה כמ"ש דהשלחן הוי כ"ר והכלי הוי כ"ש אלא ודאי דכולם ככ"ר ונמצא דגדר כ"ש כזה אינו אלא כששואה איזה וכן בהכלי או על השלחן עד שהעבור החמיסות הגדולה של האש ואח"כ נתנה לכלי זהו כלי שני זה שאומר אבל אם כבר מונח בכלי שני זהו כאומר אבל אם כבר מונח ונתנה בכלי שני וכוונתו כמ"ש [נגלג"ד] :

כז ואח"כ כתב ואם הניחם זה אצל זה כלומר דבזה אצל זה אין כאן לא תהא ולא עילאי והדיון הוא כמו בעילאי אחד צונן די בקליפה רבין דמונחין זה בצד זה אינם רוחקים וא"ו שיהסמנו כולו ודי בקליפה ועכ"ז אם שניהם חמים אע"פ שאין כאן דחק מ"מ הכל אסור דע"י חמיסות שניהם הולך הבליעה בכולו וכן בשר ובגינה שנגעו זה בזה והאחר צונן והאחר חם צריך לקלוף שניהם וי"א דבאיסור והיתר המונחים זה בצד זה והאיסור חם מחום כ"ר שהדותר אסור כולו [יט"ט סי' ס"ג] והעיקר כדעת רבינו הרמ"א [ז"ד סק"ט] ביון שאין כאן דוחקא כמ"ש :

כח ואח"כ כתב דאיסור שהניחו בכלי היתר אומרים בזה נ"כ תתאה גבר כמו בשני אוכלין וכוונתו שאם הניחו היתר ורתה בקערה של איסור והקערה צוננת אמרינן תתאה גבר וצריך ההיתר קליפה ודי בכך וכן אם הניחו איסור ורתה בקערה של היתר צריך לקלוף הקערה [וכ"ש מש"י סק"ו וכו"ל בלא"ס כלל ל"ו דין ה'] ואם הקערה רוחחת והאיסור צונן לכאורה כיון רתתה גבר נאסרה כל הקערה וכן אם הקערה היא של איסור והמאכל הוא היתר נאסר כל המאכל דכלי אסורה המאכל אף בלא רומב כמ"ש רבינו הרמ"א סוף סעיף ו' אמנם לאסור הקערה כולה א"א היא אפילו בתחיבת כף אינו אסור מקום שלא נתחב כמ"ש בסי' צ"ד ולכן נראה דהקערה בכל גווני א"צ אלא קליפה [ופע"ד סק"י וח"ד סק"ט י"ט] ובמקום שיש דוחקא דכניא חמור מפי כמ"ש בסי' צ"ד בדיון חתך בשר בסכין חולבת ע"ש : **כט** זה שכתב אסור לערות מכלי שיש בו שומן כשר לגר דולק וכו' המעט משום דההבל עולה מהגר למעלה ובריעבד אין לחוש דאין זה כגוף האיסור וסידו כמערה שומן חם של איסור לחוך שומן היתר קר אפילו בריעבד אסור ולא שייך לחתור משום תתאה גבר לפי שע"י העירוי ניתך וניסם שומן ההיתר ונבלל הכל ונאסר [ד"מ ומ"ו סק"ז] דיון עירוי באוכלין כארנו בסעיף כ"א וי"א דאפילו בנפסק הקלוח צריך קליפה [ז"ד סק"ט] ולא רמי לסי' צ"ב רתם בכלים וגם לא רמי לסי' ס"ח בעירוי

דין תתאה גבר כמו בשתי ההיכות וע"ל סי' צ"ד אם חתך כשר בסכין חולבת אסור לערות מכלי שיש בו שומן כשר לגר דולק שיש בו חלב או שמן אסור ובריעבד אין לחוש עכ"ל ודבריו צריכין ביאור דכאי קמ"ל ולא איירי רק בחום כ"ר הא כבר נתבאר זה וע"ק מהמשך לשונו שכתב מניחו עם הדותר וכו' ואח"כ מניח הדותר אצלו או עליו וכו' ואם הניחם זה אצל זה וכו' עכ"ל דלשון זה שייך בשני דברים גושים והוא מקודם בסעיף זה מיידינן בדבר שנפל לחוך רומב ודיני דברים נושים הם לקמן בסעיף ד' כמ"ש רבינו הב"י וז"ל בר"א כשנפל לחוך התבשיל ספני שהרומב וכו' עכ"ל ומה שייסדה דדברים נושים לכאן בסעיף ג' :

כר אמנם קושיא תתא מותרצת בחברתה והשמיענו בזה דין חדש כמו שנבאר בס"ד. דהנה לקמן יתבאר דשני דברים נושים רוחחים הנוגעים זה בזה די בגמילת מקום זהו כבשר כחוש אבל בשאר שמן מפעפע בכלולו כמו בבישול וצריך ששים ודאי כתב לקמן דאין אנו בקיאיין בין כחוש לשמן ובכל מקום צריך ס' כמו שתבאר וכתב רבינו הב"י בסעיף ו' דבזה יש נ"כ דין תתאה גבר ואם בדבר שמן נפל צונן על חם אסורו כולו אם אין ששים ע"ש וממילא דלדידה גם בכחוש הדיון כן והנה להפוסקים דט"ל בדברנו נוש אין תפוש כ"ר לכלי שני כמ"ש בסעיף ב' במשך דבכלי שני חמור דבר נוש מדבר צלול ורבינו הרמ"א לא ס"ל דין זה כרמובח מדבריו לעיל סי' צ"ד סעיף ו' וכארנו זה שם סעיף ל"ב ע"ש וכן הדיון היה לו לכתוב זה בסעיף ו' אלא משום דדרכו לקצר ובסעיף ו' לא נזכר כלל כלי ראשון וכלי שני דשם מיידי בצלי שאצל האש ולא שייך בזה כ"ר וכ"ש והיה צריך להאריך לכן אסמכיה לסעיף ג' אבל עיקר כוונתו לחדש דאף בדבר נוש מותר בכ"ש להוציא מדעת החולקים [ופע"ד סק"ט וזקן] וכמ"ש בסי' צ"ד: **כה** וביאור דבריו כן הוא וכל זה לא מיידי אלא בחום כ"ר כלומר כל דין דתתאה גבר בין מה שנתבאר מקודם בדבר צלול ובין מה שיתבאר אח"כ בדבר נוש לא מיידי אלא בחום כ"ר ומדו כלי ראשון דדבר נוש בשלמא בדבר צלול מקרי כ"ר הקדרה שבו נתבשלה לאחר שהעבירה מעל האש אבל דבר נוש כמו צלי שעל האש מה מקרי כ"ר לזה אומר כגון מיד שסמרו מן האש מניחו עם הדותר זה על זה או זה אצל זה בין שמונחים על השלחן ובין שמונחים בכלי ולא אמרינן כיון שהכלי קרה להוי דינה בכלי שני רכיון דהציחה מיד שהסיר מן האש דהוא תוקף החמיסות נתחממה גם הבלי ודינה ככ"ר [ולכן דק"ק לומר מיד דלס' לאמר וזמן אף שפדין סיד סולת מ"מ דינה ככלי שני כמתנה בכלי סכנלי מקררה] :

כו וזה שכתב אבל אם כבר מונח בכלי שני ואח"כ מניח ההיתר אצלו וכו' עומק כוונתו נ"ל דכן הוא דהנה בדבר נוש הנצלה על האש לא שייך בו גר כ"ר

בעירוי על התרנגולת דהתם בליעה ופליטה כאתה ע"ש משא"כ כאן [סג] :

ל כתבו הגור והש"ע סעיף ד' על זה שנתבאר דהם בהם וצ"ע בהם איסור כילו אם אין ס' י"ל בד"א כשנתערבו דרך ביטול כגון שנפל לתוך התבשיל אבל דרך צלי כגון איסור חם או אפילו קר שנפל על הצלי שאצל האיש אינו אוסר כולו אלא כדו נטילה שהוא כעובי רוחב אצבע לפיכך ירך שצלאו בנידו [ושמנו] או חתיכת איסור שצלאו עם החתיכת היתר וניגע זה כזה צריך להסיר כדו נטילה סביב הגיד וכן מן והחתיכה במקום שנגעה בחתיכת איסור וכן אם נפל איסור על החתיכה שבקדרה שהוא חוץ לרוטב ולא נייער הקדרה ולא כיסה אותה אינו אוסר אלא כדו נטילה אבל אם היא ברוטב להשי' כולה ולר"י אפילו מקצתה אבל אם בס' צ"ב או אפילו כולה חוץ לרוטב ונייער או כיסה הקדרה הרוטב מפעפע הטעם ומערבו ונכנס ככולו עכ"ל והטעם מבואר בדבר צלול ברוטב הרוטב מוליך פליטת האיסור ומערבו בכל התבשיל אבל דבר גוש שנפל על גוש אחר אפילו שניהם הותחים או אפילו אצל האיש אם היו יבשים לגמרי לא היה נאסר כילו כמ"ש בס' צ"א רק כיון שהם לחים אוסר עד כדו נטילה שכן שיערו החסידים דעד עובי אצבע נכנס האיסור לתוך ההיתר וממילא שכן הדין בחתיכה שבקדרה שהוץ לרוטב כמ"ש בס' צ"ב ושם נתבאר פלוגתא דרש"י ור"י ע"ש :

לא עוד כתבו בד"א שאין הצלי אוסר אלא כדו נטילה בירך עם נידו וכיוצא בו דבר כחוש שאין בה לפעפע בכל החתיכה אבל גדי שמן שצלאו בחלבו אם אין בכל הגדי ששים כנגד כל החלב שבו אוסר לאכול אפילו מראש אוטו שכיון שהוא שמן מפעפע ככולו [כלומר שמננץ ופולך ומתפסס ככל כנסך] איר' אם הוא כחוש אע"פ שאין בו ס' כנגד כל החלב יש אינו אוסר אלא כדו נטילה שהחלב של בהמה כחוש כחוש היא בטבעו ואינו מפעפע ואפילו חתיכת האיסור כחושיה וחתיכת היתר שנצלה עמה שמינה האיסור מפעפע בבולה [משום דלפיטור מפסס לאיסור עד טעמס נ"כ כשמן ואח"כ מפסס לאיסור להסיר ומפעפע כמלון] וכל דבר שיש לו פיעפוע שנפל למקום ידוע מהחתיכה בצלי אע"פ שיש בחתיכה ס' לבטל האיסור צריך נטילה מקום עכ"ל דבזה חמור צלי שמן מביטול והמטעם פשוט דבביטול כל האיסור אפילו במקום שנפל מתערב כולו בתוך התבשיל הרוטב מבלבולו אבל בצלי שמן נהו דמפעפע בכל החתיכה מ"מ במקום שנפל האיסור השבינין ליה כאלו הוא בעין ולא יצא כולו ולפיכך באותו מקום אוסר כדו נטילה אבל מדברי הרמב"ם פט"ו מבואר להדיא דבשמן כשיש ס' מותר כולו וא"צ נטילה מקום כלל ע"ש ועוד יש מראשונים הסוכרים כן [פט"ו] ומ"מ הגור והש"ע סתמו כדברי האוסר דמתבאר טעמו :

לב ויש בזה שאלה ואיך אסרנו דאף כשההיתר שמן

והאיסור כחוש צריך ס' משום דההיתר מפסס לאיסור והאיסור מפסס להיתר והא כלל גדול הוא באיסורין דאין הנאסר יכול לאסור אלא במקום שהאיסור עצמו יכול לילך שם ובזמן שהאיסור כחוש ואין ביכולתו לפעפע בכל ההיתר איך יאסרו ההיתר יותר ממה שהוא עצמו אוסר ויש רוצים לר"י דכאן הוא משום ריח כמ"ש בס' ק"ה דבריו בדברת כן הוא שהאיסור מקבל ריח מההיתר ואוסרו אבל א"א לומר כן דאי משום ריח לא היה נאסר דק"ל שם ריחא לאו מילתא היא [פ"ו סק"י] :

לג ועל הגור יש יותר להתפלא שהוא בעצמו כתב במ"ס זה ו"ל והא דחתיכת איסור אוסרת הברתה בנייעתה דוקא כשאיסורה סהטת עצמה וכו' אבל אם אין בה איסור אלא מה שבטלה במקום אחר אינה אוסרת הברתה אפילו אם נצלו ביהר וכו' אפילו החתיכה של היתר שמינה וכו' לפי שאין השומן מוליך עמו האיסור אלא למקום שהאיסור יכול לילך בטבעו עכ"ל הרי שסותר דברי עצמו וכבר תמה עליו רבינו הב"י בספרו הגדול ע"ש ולכן יש מהאחרונים שדחו דין זה לגמרי [פ"ו סס ופ"ח סק"ט] :

לד אמנם באמת חלילה לרחוק דבריהם וגם הגור אינו סותר עצמו דהענין כן הוא דודאי כלל גמור הוא שאין הנאסר יכול לאסור יותר מהאיסור עצמו אך זהו מפני עצם האיסור אבל בענין כחוש ושמן הכחוש אין בו כח לפעפע דבטבעו יכול לפעפע אלא מפני כחישותו נהדרדל כחו ולכן כשמרית ריח שימנו של ההיתר מתחזק בעצמו ומפעפע ויהו ענין ריח שתרצו כלומר לא מפני איסור הריח אלא שהריח מחזקו וס"ל להגור דהתחזקות זה אין שייך רק אם עכ"פ האיסור הכחוש הוא איסור מצד עצמו אבל אם רק הוא בלוע מאיסור לא מהני ליה שומנו של ההיתר ואין נהנין להשושן שני כחות עשית הבלוע כעצם איסור ושימונו יהוקט בבח לפעפע [וסכ"י בעצמו אם כי תמס על סטור מ"מ לא סניף לין וס' כסעף ז' ולא כמז רק כסעף סטור שמן ונמ"ס שם כמ"ג לית ס' ועוד דמקור הדין הוא ממאי דאיתא בפסחים [ע"ג] בפלוגתא דריחא דגם כשהאיסור כחוש וההיתר שמן ההיתר מפסס ליה לאיסור ע"ש ובעירך ערך פטס מפרש שהוא לשון שמשמין אותו וא"כ כמילא דנעשה שמן ובכל דיניו דינו כשמן ובאמת לא אמרינן דין זה רק בענין ששייך בו שמנונית כמו בשר וכיוצא בזה דאע"ג שהוא כחוש מ"מ יש בו בה השמנונית אבל בדבר שאין שייך בו שמנונית כלל כמו לחם וכיוצא בזה לא אמרינן דין זה [ענקה"כ ונ"ה וכו"פ סק"י שסרתו כזה ולפ"מ א"ש בפסיסיה וכו' כמ"ל דמ"י דמפסס לא אמרינן רק תלנז כהם ע"ש ואין כוונתו תלנז דוקא ותמה עליו בס"ז דהא נפסחים הוא כזר אמנס כוונתו ענין ששייך בו תלנז כלומר שמנונית ודוק] :

לה ודע דבזה שנתבאר דבצלי אינו אוסר רק כדו נטילה לכאורה צ"ל דזהו באופן שהירך או האיסור וההיתר נצלו על דגחלים או מונחים בתנור חם ראם נצלו

היה אחר חם ואחד צונן התחתון גובר לפיכך אפ נפל חם על צונן אינו אוסר אלא כ"ק ואם נפל צונן על חם אם אין בהיתר ס' כנגד האיסור הכל אמור וכל החתיכות מצטרפין לששים כמו שיתבאר במליחה [ס"ד סקי"ט] :

ל והא דחתיכת איסור אוסרת חבתה בצונן על חם כשנגעה בה דוקא כשהחתיכה אסורה מצד עצמה כמו חתיכה נבלה וטרפה או חתיכת כב"ח כלומר חתיכה בשר הפלועה מחלב דכל החתיכה נחשבת כגוף האיסור ולא כאיסור בלוע כמ"ש בס' צ"ב אבל אם אין בה איסור אלא מה שבלעה ממקום אחר כגון חתיכה של בשר כשר שנתבשלה או נצליה עם בשר נבלה ונאסרה אינה אוסרת חתיכה אחרת הנוגעת בה אפילו אם נצלו יחד דאין איסור בלוע וצא מחתיכה לחתיכה בלא רומב ואינו אוסר אפילו כ"ק ויש סוברים דגם בשר הבלוע מחלב מקרי איסור בלוע דאע"פ שעשאוה חתיכה נבלה לא עשאוה כנבלה עצמה לדבר זה והוה דעת הרשב"א [הס"ד נ"ד סער ב'] וכן דעה כמה פוסקים אמנם מטור וש"ע סעיף ו' לא משמע כן ולכן זהו ודאי רבזה דאין מצרכינן ששים ודי בנסילת מקום דכיון דזה שהוצרכנו ששים הוא משום דאין אנו בקאיין בין כחוש לשמן כמ"ש ולכן בזה לא דיינינן כאיסור שמן [ס"ד סקי"ז] :

מ וזה שאיסור בלוע אינו יוצא בלא רומב זהו דוקא כשהבלוע הוא איסור שאינו שמן ואינו מפעפע אבל בלעה מן הדברים המפעעים במכען כגון שומן אוסרת חבתה בין בצלי בין בטונעת זו כוון חם בהם או בתחונה חמה ועליונה צוננת מפני שהאיסור הבלוע בעצמה מפעפע ויוצא מחתיכה לחתיכה אבל אם התחתונה צוננת אפילו קליפה א"צ דהמעם דקולף בהם לתוך צונן הוא משום דעד דמקור ליה בלוע כמ"ש וזה אינו אלא מגוף הדבר אבל מהבלוע בו בא הקרירות מקורם [ס"ד סקי"א] :

נא וכתבו המור והש"ע בסעיף ח' כוליא שצלאה בחלבה אינו אוסר אלא כדי קליפה שהקרום מפסיק עכ"ל כלומר שאע"פ דגם בחלב כחוש צריך נמילה עכ"פ וכ"ש חלב הכוליא הודאי הוא שמן וצריך ס' מ"ם כיון שהקרום מפסיק בין החלב להכוליא אין הבליעה נכנסת בהכוליא ורק קליפה מהכוליא צריך לפי שהקרום עצמו בלוע מהחלב [תוס' זו ד"ס ט"ל] וכמ"ש לעיל סי' ס"ד ע"ש אבל רבינו הרמ"א כתב דיש אוסרים וכן נוהגים ואין לשנות דלמסקנת הש"ס שם לא קאי סברא זו וגם יש לחוש שמה נקע הקרום ולכן אם דיינינן לה כשמן צריך ס' ואם נתבשלה כך נעשיה כל הכוליא נבלה וצריך ס' נגד כולה ולא טביעה אם נמלחה או נצלה תצלה דנעשיה מקורם נבלה ומסילא דצריך ס' בבישול אלא אפילו נתבשלה בלא מליחה וצליה צריך ס' נגד כולה משום איסור דבוק דהוי הכוליא דבוק להחלב ומסרה לבלוע משארי החתיכות שבקברה

נצלו על השפור כיון שדרכו של שפור להתרפך ממילא דנותן מעם כבולו וכמ"ש בא"ח סי' חס"ו סעיף ט"ו לענין הרנגולת צליה על השפור בפכת ונמצא בה חמה דמהאי מעמא נאסרה כולה אמנם אין ראיה משם דהיפוך השפור אינו מבליע אלא משהו ואין זה רק כאיסור חמץ דאסור במשהו ולא בשארי איסורים [וכ"כ כמנ"ס סס סקל"ה ועמ"ד סק"י] :

לז וכתב רבינו הרמ"א דכל מבושל בלא רומב או אפוי דינו כצלי בכל דבר וי"א דאין אנו בקאיין איזה מקרי כחוש או שמן ויש לאסור בכל ענין עד דאיכא ס' ואפילו איכא ס' צריך נמילה מקום והכי נהוג ודוקא באיסור חלב או שאר איסור דשייך בו שמטניית אבל באיסור דלא שייך ביה שמטניית והוא כחוש אינו אוסר רק כדי נמילה עכ"ל ביאור הרבנים דלאו דוקא בשר אלא כל מבושל בלא רומב או אפוי שהוא דבר גוש שנגע איסור בהיתר והם רותחין ויש בהם לחלוהית אוסרים כדי נמילה ואין די בקליפה כבמליחה ואח"כ כתב וי"א דאין אנו בקאיין בין כחוש לשמן כלומר בבשר שחלקטו בין כחוש לשמן דבשמן צריך ס' ובכחוש די בנסילת מקום אין אנו בקאיין ובכולן צריך ס' וגם נמילה מקום והכי נהוג דבאמת יש דעות דמעיקר הדין כל חם בהם אף בלא רומב צריך ס' והוה דעת הראב"ד כמ"ש ע"ש אך אנו לא קיי"ל כן רק בבשר שמן וא"כ אנו דלא בקאיין יש לנו להצריך ס' בכל ענין וכדי שלא לפעוט דבכל דבר כחוש צריך ששים חוור ומפריש דרק בבשר וחלב וכיוצא בהם דשייך בהו שמטניית אסרינן גם בכחושים אבל במקום דלא שייך שמטניית כלל כמו בלחם ומצה וכיוצא בהם די בנמילה :

לז ודע דאף דלא מחלקינן בין כחוש לשמן מ"ם יש ג"ם לענין הנמילה שהצרכנו אל הששים ובהו הכחוש חמור יותר דבשמן כשנאבד ולא ירענו מקום הנמילה כיון שיש ס' מותר משא"כ בכחוש גם בדיעבד צריך ס' נגד מקום הנמילה [פמ"ג נמ"ז סקי"ה] והמעם פשוט דבשמן הוה חומרא בעלמא מה שהצרכנו נמילה מקום כיון שמפעפע בכל החתיכה ובאמת יש פוסקים שגם לכתחלה א"צ נמילה בשמן [י"ט פנ"ט סכ"ט כמ"ס סט"ד סקי"ז] אלא רלא קיי"ל כן הלכך בדיעבד כשר משא"כ בכחוש דהששים הוא חומרא והנמילה היא מעיקר הדין הלכך גם בדיעבד מעכב ומסילא דבמקום דההיתר שמן והאיסור כחוש ובארנו דההיתר מפסיק ליה ודינו כשמן גם בכאן אין הנמילה מעכב בדיעבד ונראה דדין דהיתר מפסיק לאיסור אינו אלא בשניהם רותחים אבל אם האחד צונן אפילו הוא עילאה לא אסרינן תתאה גבר כל כך עד דמחמם ליה ומפסיק ליה [וכ"כ כח"ס סקל"ז ומי"ט וספמ"ז נט"ד סקי"ד מסתפק כוה לך גם דעמו נמ"ח כן ע"ש] :

לח וכבר נתבאר דגם בשני דברים גושים אסרינן תתאה גבר ולכן דבר שיש לו פיעפוע בצלי אם

הוא כל שאינו נאכל מחמת מלחו [קנין] וכבר בארנו בס' צ"א סעיף כ"ו שיש מחלוקת הראשונים בזה דרש"י ו"ל פי' דהיינו מליחת בשר להצניע שאינו נאכל עד שישרוהו במים וידירוהו היטב וזהו דעת הראב"ד והרא"ה [תפ"כ ריש נית ל'] ורקרוקס הוא מרלא קאמר הש"ס כל שאינו נאכל עם מלחו אלא מחמת מלחו בע"כ דהכוונה היא שמחמת מלחו אינו נאכל אף לאחר הדחה עד שישרוהו במים היטב אבל דעת הרשב"א והרא"ש והטור והש"ע כדעת ר"ת דכל שנמלה כדי מליחה לקררה וכל שאינו נאכל מחמת מלחו הכוונה דמחמת המליחה אין ביכולת לאכול בלי הדחה ולכן במליחה פחות משיעור זה כמו מליחה לצלי שביכולת לאכול כשהמלח עליו אינו כרותח והכי קי"ל שכן הוא דעת רוב הפוסקים והציר הנוסף גם ממליחת צלי ארוב :

מזה ועוד בארנו שם דומן הרתחה מהחיל תיכף אחר המליחה וי"א דעד זמן שיעור מליחה שהוא הילוך מיל עריון לא נחשב כרותח ורק משם ואילך שהמלח כבר נתחמם נחשב כרותח ולא קי"ל כן כמ"ש שם בסעיף כ"ח ע"ש וגם בארנו שם בסעיף כ"ח דאפילו להסוכרים בס' ס"ט דלאחר זמן מליחה לא נחשב כרותח מורים בכאן דתמיד נחשב כרותח עד ההדחה הישם שהמלח עוסק בפליטה נחלש כמו משא"כ במליחה שלא לצורך הוצאת הדם לא נחלש כמו והיה כרותח כמ"ש שם בסעיף ל' ע"ש אע"ג דרבינו הרמ"א לא ס"ל כן ואף בנמלח מצד אחד מחשב כרותח :

מז אמנם כמה אוסרת המליחה נחלקו רבותינו בזה ואם כי בנמ' מפורש דמליח הוי כרותח דצלי וא"כ כי היכי דצלי בעי נטילה מקום ודבר שמן המפעפע צריך ס' כמו כן במליחה ובאמת י"א כן [דל"ה נגד"ה] מ"מ רוב הפוסקים הסכימו דבמליחה סגי בקליפה בדאמת שיעור נטילה בצלי אינו מבואר להדיא בנמ' רק הפוסקים למדו כן וכו"ל שכן הרא"ש [סנה"ג כ"ד] וז"ל ומיהו לא אשכחן בשום מקום דסגי לצלי בקליפה וכו' הלכך לצלי בעי נטילה וכו' ומיהו יראה שא"צ להחמיר ברותח דמליחה ודי בקליפה עכ"ל הרי מפורש דהכרעת הפוסקים כן הוא וי"ל דלבריהם זה שאמרו חז"ל מליח כרותח עיקר הכוונה הוא דאינו כמבושל אלא כרותח דצלי ופחות ממנה שאין רתיחתה חזקה כרתיחת הצלי ומשום שאין ע"ם אחר לכן אמרו כרותח דצלי אבל באמת הוא פחות ממנה :

מז ואפילו בבשר שמן ובשומן ס"ל להרמב"ן ז"ל דאינו מפעפע כצלי לאסור עד ששים וזהו שאמרו דהוא כרותח דצלי היינו לאפוקי מרותח דמבושל אבל להא מילהא נרעא מצלי דאע"ג דצלי החלב מפעפע במליחה אינו מפעפע [נ"י] אבל הרשב"א ז"ל כתב דמפעפע כמו בצלי ואדרבא לפי הסברא י"ל דבמליחה מפעפע יותר מצלי מפני המוהל היוצא מן הבשר ע"י מליחה והוא בעין רובם להוליך את האיסור ולפשטו בכריה

שבקדרה ולא אמרנו דעכ"פ לוח ויעיל הקרום דלא ליהוי איסור דבוק דעד שיעבור הקרום הרי יעבור גם ככל החתיכות והולכת הבליעה בשוה לא אמרנו כן וכן הדין בקרום שעל יורת הכבד והוה כאן בצלי ובבישול אבל במליחה כבר נתבאר בס' ס"ד דככל הקרומים א"צ אלא קליפה במקום שיש קצת הפסד ע"ש [יו"ט נש"ט ס"ג פ' דלף נמליחה לריך בקרומים נמליח זכו נשומן הקרומות ולא בקרומות המססיקות בין חלב לבשר כדמוכח שם ותמיהני על הפמ"ג גמ' סק"ח שנטאר בזה נל"ע וסרי אומר שם א"ס הוא שומן דניד וקטקטות סנו וסקרומות וכו' כלומר שומן הקרומות ודוק] :

מב וזה שאמרנו דאיסור בלוע אינו יוצא בלא רומב וזה בדבר מאכל שבין שיש לו פליטר מנופו אין יוצא ממנו מה שבלע מאחרים בלא רומב אבל איסור הבלוע בכלי שאין לה פליטת עצמה יוצא ממנה הבלוע גם בלא רומב ויכן כלי שבלעה איסור אפילו איסור כחוש והוא המה מחום כלי ראשון והניחו בה היתר אוסרת את המאכל כדי קליפה ולא יותר אפילו בלוע בה איסור ואם יש להמאכל קצות רטיבות אוסרת עד כדי נטילה וכו' קולא כלי ממאכל דבישמן אוסר עד ס' ויש מי שרוצה לומר דבישמן גם בכלי צריך ס' ואין כן הלכה [ע"פ סק"ד אכל סמ"א ס' תנ"א סק"ז וספ"ח סק"ח חולקין בזה ע"ש] ומכלי לכלי ודאי דאין הביליעה והולכת בלא רומב ואינו אוסר כלל אבל תבשיל כגון של אורז או של דגים או שארי דברים שנבלע בהם בשר או חלב או דבר איסור ולא היה בתבשיל ששים נגדם ותחב בו כף שפיר הבלוע אוסר וחשיב כל התבשיל כאלו הוא כולו בשר או חלב או איסור דאין שם בלוע על זה א"א הערוכות [ע"פ סק"ג נכס רס"ל פ"ט] ובס' צ"ב סעיף ל"ד בארנו דבבשר לבד או חלב לבד א"צ לשיער רק לפי ערך הבשר או החלב ע"ש אבל איסור לפי מה דקו"ל חנ"ג בכל האיסורים צריך לשיער נגד כולו ושם בארנו המעט ע"ש :

כג יראה לי דבכל הדגים שנתבאר בנגיעת חם בחם בלא רומב אינו אא"כ הונחו זה על זה או זה אצל זה איזה זמן דאם תיכף נטלו זה מזה אין סברא כלל שתאסור ברנע אחת וכ"ש בהנחה בכלי שאינו אוסר אא"כ שהיה איזה זמן ויותר מזה ראינו לגדול אחד שכתב דאפילו דבר נוש שנפל לרומב ותיכף העלוהו אינו אוסר והביא ראייה מ"ש בס' צ"ב דבנפל חלב לקדרה של בשר על חתיכה שחוץ לרומב וניער וכיסה מיד מצרפין כל הקדרה לששים [פ"ח סק"ח נכס חמ"ד] אלמא דאינו נאסר מיד ודברי טעם הן ומ"מ נ"ל דבשם היו משם מיד אבל כחם בחם בלא רומב או בכלי אם לא שהה איזה זמן לא נאסר ואולי הוה השיעור כדי שיתנו על האש ויתחיל להרתח כמו כבוש בציר ויש להתיישב בזה לדינא :

מד אמרו חז"ל מליח הרי הוא כרותח ושיעור המליחה:

שאינו אלא מנהג לשער במ' אבל לא באיסור שמן שמדינא צריך ס' עכ"ל הרי דס"ל לדינא כדעה זו דבשמן צריך ס' וא"כ למאי הביא כלל הך י"א דכל מליחה אינה אוסרת רק כ"ק כיון דלא ס"ל כן ולכן נלע"ד להפך תירסא וכצ"ל ולפי שאין אנו בקיאות וכו' יקאי אדברי המחבר שאנחנו משערים גם בכחוש כמ' מפני העדר הבקיות ואח"כ אומר וי"א דכל מליחה אינה אוסרת רק כ"ק ולכן אם איכא ס' בין הכל וכוננו לענין מה שהחמיר רבינו הב"י בחתיכות אחרות כמו שיתבאר בס"ד הוקל הוא כמו שיתבאר ועשה סניף לקלא זו דעה זו דס"ל דכל מליחה הוא רק כ"ק אבל בעיקר הדין לא ס"ל כן ולכן הוכרח לסיים בסוף הענין דבשמן גם בהפ"מ אין מקילין על קליפה כיון דמעיקר הדין צריך ס' [כנלע"ד]:

והדעת הרמב"ם ז"ל בענין זה צריך ביאור שכתב בספמ"ץ מסאכ"א וז"ל בשר נבלה מליח שנבלל עמו בשר שחופה ה"ו נאמר מפני שהמציית הנבלה נבלעת בגוף בשר השחומה ואי אפשר לעמוד כאן לא על הפעם ולא על השיעור עכ"ל ומשמע דאסור אף ביותר מששים [וכ"כ ס"ס וס"ג] ומאד תמוה דמג"ל לומר כן והרי כגמ' להדיא אמרו דהנה כרותה דצלי וא"צ ס' כמבבשל ואיך אסור גם ביותר מששים ואיזה מברא בעולם יש לאסור ויהר"ס האמנם נלע"ד ברור דהרמב"ם ז"ל היה לו דרך אחרת בכל ענינים אלו דצלי ומליחה ואינו סובר כלל להלך בין כרוש לשמן לא במליחה ולא בצליה כמבואר מדבריו שם מקדם שכתב גדי שצלאו בחלבו אסור לאכול אפילו מראש אונז שהחלב נבלע באבריו והוא משכביו ונתן בו מעט לפיכך אם היה כחוש ולא היה בו חלב כליזח ולא חלב קרב אלא מעט כאחד מששים קולף וכו' עד שמגיע לחלב עכ"ל הרי שכתב מעט היתיר בכחוש משום שנתבטל בששים ולא משום דכחוש אינו מספיק [וחסו כתי' כסני נחום' זו ד"ס כהוא ע"ס והסופקים תפסו חמירן כרש"שן וזקן]:

וה"ל נ"א נתבאר דס"ל להרמב"ם דגם בצלי צריך ס' כמבבשל וממילא כיון דמליח כרותח גם במליח צריך ששים בכל דבר אף ברבר שאינו שמן ואם תאמר א"כ איזה הפרש יש בין מבבשל לצלי ומליח האמת הוא דאין הפרש ביניהם רק באיסורי דרבנן כמו שזמננו של גיד וכן החזקין והקרומות שמחמירין בהשומן שלהם ולא סו"ן תורה בזה כמבבשל חששו להצריך ס' ולא בצלי ומבואר זה בדבריו שם שכתב וז"ל וכן ידך שצלאה בגדי תצעה שבו קולף ואוכל עד שהוא מגיע לגיד ומשליכו וכן ברמה שצלאה שלימה ולא חסיר לא חזקין ולא קרומות האסורות קולף ואוכל וכיון שזניע לדבר אסור חתבו ומשליכו שאין בגידין כגמ' וכו' עכ"ל הרי שלא חשש לשומנו של גיד ולהקרומות האסורות בצלי ואזו בבבשל כתב שם מקדם ברין י"ו וז"ל וכן שומן של גיד תצעה שגמל לקרדה של בשר משעירי אותו

בכליה [סג] וזה דעת המור חב"י במעוף מ' וחילקם לג' סדרנות דבכחוש הוא כ"ק ובשומן הגיד וקנוקות וקרומות שאינם משנים כל כך צריך נפילה ונחלב וקמור צריך ס':

מת וז"ל רבינו הב"י מליח שאינו יכול לאכול מחמת מלחו דינו כרותח ומפלים כ"ק ואם הוא שומן דגיד וקנוקות שבו והקרומות יש להחמיר ולהצריכם נפילה מקום ואם הוא חלב ממש צריך ששים לבטלו ואם הבשר שנמלח עמו הוא שמן אפילו בשומן דגיד וקנוקות שבו צריך ס' לבטלו ולפולל ממקום שנגע כרי נפילה מקום ולא פחות מקליפה וכו' עכ"ל ביאור דבריו בזה שכתב ואם הבשר שנמלח עמו הוא שם וכו' כלומר שדבוק בחתיכה אחת הבשר השמן עם שומן הגיד והקנוקות [ס"ז סק"ז] אבל א"כ הו"ל למינקט רותא יותר דבשר שמן כשמחובר עם כחוש לגמרי ג"כ צריך ס' כמו בצלי דאילו היתיר ומפטם לאיסור [ס"ז סק"ז] אמנם כוונתי משום דשומנו של גיד אין איסורו רק מדרבנן והיינו אומר להקל בזה שהרי יש שאמרו דמפטם זה אנו מקילים בו בנפילה כמו שנתבאר ולא משום שהוא כחוש והיה מקום לומר דגם בזה יש להקל קמ"ל דלא וכ"ש במחובר לאיסור תורה אף שהוא כחוש לגמרי [ס"ח סק"ז ע"ג] ויש מהפוסקים שחולקים בזה וס"ל דרך סברא דההיתר לפטם ליה לאיסור אינו אלא בצלי שחום הראש מפטם טהור ולהאי ולא בחום מליחה [ס"ח ע"ג ופ"ח סק"ז] וכל שאין האיסור בעצמו שמן א"צ ס' במליחה ואפילו לדעת רבינו הב"י אין זה רק בשניהם מלוחים אבל כשהאחד תפל אפילו אם היתיר הוא תפל לא מחמירין בזה דכשהוא תפל אין בו בח הפטם האיסור [סג]:

מז ורבינו הרמ"א כתב על זה וז"ל וי"א דכל מליחה אינה אוסרת רק כ"ק ולפי שאין אנו בקיאות בין בשר שמן לכחוש נוהגין לשער בכל מליחה במ' כמו בבבשול וכו' וכל זה באיסור ששייך בו שמטנית וכו' עכ"ל ודבריו תמוהין דהא אלו הו"א ס"ל דגם בשמן אינה אוסרת רק כ"ק וא"כ מהו זה שפסיים דלפי שאין אנו בקיאות בין כחוש לשמן משערים הכל במ' הא אפילו בשמן די בקליפה ויש מי שפירש דה"ק וי"א דאפילו בשמן די בקליפה אף שראוי לנו להחמיר כדעה ראשונה ולפי שאין בקיאות וכו' [ס"ז סק"ז] וזה יותר תמוה דלכך שהעיקר חסר מדבריו למה החמיר כל כך מפני חסרון בקיאות בכחוש כיון דמעיקר הדין ס"ל גם בשמן בקליפה ועוד דבמקום המעוף מוכח דלא ס"ל כלל כדעה זו שהרי כתב ח"ד י"א דבהפ"מ יש להיתיר במליחה ע"י קליפה אע"פ שכבר נהג על זה להחמיר במ' אפילו באיסור כרוש ויש לסמוך על זה באיסור כרוש

כס' וכו' ואע"פ ששומן נה"ג מרבריהם וכו' עכ"ל וחזין מזה אין שום הפרש ביניהם :

גב ויראה לי דלמד זה ממשנה דירך שנתבשל בה נה"ג וכו' ואיתא בגמ' אמר שמואל לא שנו אלא שנתבשל בה אבל נצלה בה קולף ואיגל עד שמגיע לגיד והמעם הוא משום שנמנו של גיד דגיד עצמו קי"ל דאין בגידין בג"ט וכן לקמן בגמ' [ז:] הנהו אטמהתא דאימליחו בי ריש גלוחא בגידא נשיא רבינא אסר רב אחא שריה א"ל ר"א לרבינא מאי דעתך דאמר שמואל מליח הרי הוא כרותח וכו' האמר שמואל לא שנו אלא שנתבשל בה אבל נצלה בה קולף ואוכל עד שמגיע לגיד וכו' תימא מאי כרותח כרותח דמבושל והא מדקאמר כבוש הרי הוא כמבושל מבבל דרותח דצלי קאמר קשיא עב"ל ולפ"ז לא מצינו בגמ' הפרש בין צלי למבושל רק לענין זה ולא לענין אחר ולפ"ז גם במליחה כן הוא דבכל הדברים צריך ששים [וכס' דמתוך שגני חלב דמספספ ס"ס חלב דמספספ שגני מפני סכא מלאוריחא וזין סכידוס דמספספ זקוק] :

גב ולפ"ז א"ל דאיתא בגמ' [קני:] רב מרי בר רחל אימלא ליה בשר שהוטה בהרי בשר סרפה ואסר ליה רבא והביא גם הך דמליח כרותח ע"ש והנה לרוב הפוסקים נצרך לרחוק או שהיה בשר שמן וצריך ס' או שבאמת לא אסר ליה רק כ"ק וסתמא דגמ' לא כשמע כן דא"כ הו"ל לפרש אבל להרמב"ם יתפרש כפשטא כבכל האיסורין שאוסר עד ששים וזה לא הוצרך הש"ס לבאר דפשיטא דכשוי ס' מותר אפילו כבישול יאין שום חידוש בזה :

גד והן הן דבוי הרמב"ם שהבאנו ומכאן למד דין זה והוא שאומר בשר נבלה שנמלח ונבלל בבשר שהוטה ה"ז נאסר כלומר עד ששים ולא הוצרך לבאר זה דמליחא דפשיטא היא וכמ"ש בגמ' והוסף לומר מפני שתמצית הנבלה נבלעת בגוף בשר החוטה וכו' בא ליתן מעם על דין זה דמליח כרותח דצלי דלכאורה הרי אין כאן חוס האש ולזה אומר דגם ע"י מליחה נבלעת תמצית הנבלה בבשר שהוטה כלומר ואין די בקליפה או נמילה ומוסף ואומר דלא אפשר לעמוד כאן לא על המעם ולא על השיעור כלומר דאפילו אם לפי הסברא אפשר דאין תוקף רתיחתו כתוקף רתיחת האש אבל כ"מ א"א לעמוד על המעם ועל השיעור לידע עד כמה נכנסה הבליעה מפני שהוא מין במוינו ולכן בהכרח לשער בששים כבכל האיסורים דמטעם זה אמרו חז"ל מליח הרי הוא כרותח :

גה ולפ"ז לדיריה מעיקר דינא כן הוא דמליחה וצלייה בששים בין שמן בין בחוש ודע שהמפרשים הקשו עליו מרבריו בפ"ו דין י"ז שכתב אין מולחין חלבים עם הבשר וכו' ואם נעשו לא נאסר הבשר ע"ש ותרצו כמה תירוצים בזה [על"מ] ויש מי שתירץ דבשם מיירי ששניהם מלוחים וכיון דגם הבשר טרוד לפלוג לא בלע ואע"ג דלגבי שמנגיית לא אמרינן סברא זו מ"מ מועטת

היא הבליעה [דכ"ז דטוס ווארעל] אך א"א לומר כן דהמקור הוא מהך דרב מרי שהבאנו ושם מפורש שום הכשר נמלח אך באמת א"צ לזה דאף דגם הכשר נמלח מ"מ לא היתה מליחה להוציא הרם אלא מליחה להשקות לזמן וכבר נמחרה מדמה ולכן אין הכשר טרוד לפלוג וכמ"ש ולכן דקדק בכאן לומר שנבלל עמו בשר שהוטה מפני שבמליחה להכשר מולחין על הסדר זה אצל זה אבל המליחה שאח"כ בוללין ביחד כידוע שמשימין אותן יחד בכלי זה על זה וזה בתוך זה ולעיל פ"ו כתב אין מולחין חלבים עם הבשר והוה בזמן מליחת הבשר להכשר דכל הענין שם מדבר מהבשר מליחה ע"ש [ואינו מפרש כפירש"י] :

נז ונמצא לפ"ז ג' דעות במליחה להרמב"ם המיד בששים ולהראב"ה והרמב"ן המיד בקליפה והרא"ש והרשב"א והמור והש"ע מחלקים בין בחוש לשמן דכחוש די בקליפה ושמן בששים ולמנהגנו מחמירין גם בכחוש מפני העדר ידיעה ולכן בדבר שאין שייך כלל שמנגיית כגון בחסץ נפסח לכ"ע אינה אוסרת רק כ"ק ובא"ח ס' תס"ו נתבאר בזה כמה דנינים ע"ש וכן בהפ"מ יש להתיר ע"י קליפה בבשר בחוש וכו' והוא הברעה רבינו הרמ"א וכן המנהג :

נח כל מה שנתבאר הוא לענין החתיכה שהחלב רבוק בה או שהחלב מונח על החתיכה או מונח אצלו כמש"א אבל איך הדין לענין שארי חתיכות שנמלחו יחד עם אותה חתיכה שהחלב רבוק בה מי אמרינן דכבו שבצלי נתבאר דאיסור שמן הבלוי בחתיכה יוצא האיסור לחתיכה אחרת גם כלא רוטב כמ"ש בסעיף מ' [וכנ"ע סעיף ז'] כמו כן במליחה כיון דמליח כרותח או אפשר דלאו לכל הדברים מליח הוה כרותח שהרי בצלי מצרכינן נמילה ובמליחה די בקליפה כמ"ש בסעיף מ"ו ולדעת הרמב"ן גם כעצם הפיעפוע אינם שוים כמ"ש בסעיף מ"ו ואפשר דגם בדין זה אינם שוים [ומסו"ק קושיא סט"ז סק"ג עיני"כ ומ"ג סס ולפ"ס ח"ט נפשיטות] :

נה וז"ל רבינו הב"י בסעיף ט' וכל זה לענין חתיכה עצמה שהחלב רבוק בה ולענין שאר חתיכות שנמלחו יחד אם אין בכל אחת מהם בפני עצמה לכב"ל החלב אסורות ואין מצטרפין ביחד לכב"ל החלב אין חלב מפעפע מחתיכה לחתיכה בלא רוטב ואם אין ידוע אם נגע בכלן כולן אסורות ואם ידוע שלא נגע אלא באחת ואין ידוע איזו היא כולן מותרות דחד בתרי בטיל אפילו הן חתיכות הראויות להתכבד עכ"ל כיון שאין האיסור מחמת עצמו אין דנין בין חז"ל כמ"ש בס' ק"א וביאור דבריו כן הוא אם ידוע שהחלב נגע בכל אחת מחתיכות צריך שיהא בכל חתיכה נגע לכב"ל החלב ולכן אותן שאין בהם ס' אסורות ואינן מצטרפות זה עם זה לביטול כביטול וכבצלי לפי שבמליחה אין חלב מפעפע מחתיכה לחתיכה בלא רוטב ולכן אף אם אין ידוע אם נגע בכלן אסורות דהוה ספקא

השומן והקמח הוא החלב יתבטל ברוב אלא ודאי בין דגם על הגדולה יש פסק שמא היא חלב אין כאן רוב מכורד ולא שייך ביטול ברוב [כס נסס חסו' כנס"ג סי' פ"ג וז"ע ויש להתייבב כזכ כנס :

נד ודע שיש חולקים על מ"ש דאם ידוע שלא נגע אלא באחת מהם כולן מותרות דחד בתרי בטל והקשו עליו דהא חלב ובשר היו מין בשאינו מינו כמ"ש בריש סי' צ"ח ומין בשא"מ מדאורייתא צריך ס' דמעם כעיקר דאורייתא וא"כ איך תתבטל החתיכה שיש בה מעם חלב הרי אם ימעמו בה מעם חלב ה"ל איסור הניכר שאין בו ביטול וא"כ ימעמנו קפילא ויתברר האיסור [פ"ה סק"ח חסו' טונת הפ"ן סק"ג] והא דקיי"ל דמן התורה יבש ביבש בטל ברוב אפילו בשאינו מינו כמ"ש הטור לקמן סי' ק"מ והו' במקום שאין הויכר בטעם כגון שיש מינים הרבה ואחד מהם של איסור ולא נודע איזהו [סג] ולכן דחו דבריו בזה ולענ"ד הדין עם רבינו הבי"ד ולא משמע כן בכל הפוסקים והדין פסקו ריב"ש ביבש בן התורה בטל ברוב גם בשא"מ אם אך האיסור אינו ניכר כגון שנפרך לחתיכות דקות ואם באמת יתייש האיסור לא יאכלנו [ט"ז סי' ק"ט סק"ח] וכ"ש בכר"ג דהוי ממש מין במינו אלא שאחד מהם בלע את שאינו מינו ובמראה הוי כמש מין במינו הנראה בס' ק"מ דאפילו מדרבנן בטל ושם יתבאר בס"ד [סכ"מ נס"ד סק"ג] כס' ס"א חסו' נזה ולזה דמס' סכנינו מל"ס פניו חסר הוא וקאי על מ"מ המרדכי דלפניו נגע כטולן מותרות ע"ס :

סז ורבינו הרמ"א הלך בשיטה אחרת ומקיל בכל זה והיינו שמצדפי כל החתיכות לביטול החלב דס"ל דדבר עמ"ן יוצא מחתיכה לחתיכה ע"י רומח ואפילו למאן דלא ס"ל כן מ"מ אנו סומכים בזה על הידיעה דגם בשמן א"צ רק קליפה במליחה ורק בדבר אחד החסור להצריך בכל החתיכות ששים נגד כל החתיכה שהחלב דבוק בה וטעמו פשוט שאיסור דבוק דהו' פסק בס' צ"ב דבכל האיסורים אמרינן חנ"ג :

סח וז"ל בסעף מ' ו"א דכל מליחה אינה אוסרת רק כ"ק וכו' דאם איכא ס' בין הכל נגד החתיכה שהחלב דבוק בה או הכל שרי מלבד אותה חתיכה שהאיסור דבוק בה מידו אותה החתיכה שהאיסור נגע בה צריך קליפה מעט ואם אינו יודע איזה נגע הכל שרי ואם אין ס' הכל לסור ואין לשנות המנהג ואע"פ שיש בזה קצת קולא אם היה האיסור שמן ומספפע מ"מ יש לסמוך ככה"ג אדברי המקילין וס"ל דאין אוסר במליחה רק כ"ק כדי שלא נצטרך לשער בין איסור שמן לכחוש כי אין אנו בקיאים וכו' עכ"ל ויש מי שרוצה לפוש דמיירי דחוקא בידוע שלא נגע ברובן [ט"ז סק"ג] ולא משמע כן מהתחלת דבריו דכיון שכתב דכולן מצטרפות משמע דאפילו אם ידוע שנגע בכולן וזה שכתב אח"כ ואם אינו יודע איזה נגע הכל שרי כוונתו לענין קליפה דאם נגע בכולן וידוע מקום הגיעה בלן

פסקא דאורייתא ורק אם ידוע שלא נגע אלא באחת כולן מותרות כדון יבש ביבש דחד בתרי בטול וזה אין לומר נהי דהחלב לא נגע בשארי החתיכות מ"מ הא בחתיכה שהחלב בה נגעו כולן ונהי שאין כאן חשש שמא מהחלב הבלוע בהחתיכה יצא לשארי החתיכות משום דאין חלב יוצא בלא רומח כמ"ש מ"מ הא החתיכה שהחלב דבוק בה נעשית נבלה וא"כ גם פליטת עצמה אוסרת אמנם רבינו הבי"ד הולך לשימתו בס' צ"ב דבשאר איסורים לבר בב"ה לא אמרינן חנ"ג וא"כ לדין דקיי"ל חנ"ג בהכרח צריך להיות ס' נגד כל החתיכה שהחלב דבוק בה ועוד יתבאר בזה בס"ד בסעף ס"ב ע"ש :

טז ויש מי ששאל שאלה גדולה בזה רבינו דאין האיסור רק משום החלב עצמו א"כ בשיש ששים בין כל החתיכות מ"מ מותר אפילו כשנגע החלב בכותף שהרי אין בכח החלב לאסור רק עד ששים וא"כ אם נחלק כל חלקי הפליטה ממנו לכל החתיכות בהכרח שיש ששים לבטל וסוף סוף א"א לומר רק שמא בחתיכה זו נפלם כל החלב ואין ששים נגדו וא"כ תתבטל חתיכה זו בתוך שארי החתיכות כדון יבש ביבש ואיזה הפרש יש בין כשיודענו שלא נגע רק באחת מהן או שנגעה בכולן והרי יותר מששים אין בו כח לאסור כיון דס"ל אין חנ"ג [א"ף סק"ג] ולכן נדחקו הגדולים לפרש דבריו דמיירי שרק בכל החתיכות יש ששים לבטל אבל ברוב מהן אין ששים נגד החלב ולכן א"א לבטל ברוב [פ"ה סק"ג] וכו"ס סק"ג] אך לא משמע כן מרלא ביאר כל זה אמנם הטעם פשוט לפי מה דקיי"ל בס' ק"ו דאפילו מאן דלית ליה חנ"ג בשארי איסורים מ"מ החתיכה לעולם עומדת באיסורה ע"ש וא"כ הטעם פשוט ד"ל החתיכה אחת בלעה פליטת החלב כוזה ונאסרה ואח"כ יצא פליטת החלב מהחתיכה אל החלב וחזר החלב ונבלע בחתיכה אחרת וגם משם יצא אל החלב וחזר ונבלע החלב באחרת עד שנאסרו כולן [כניס"ג] :

ס ועוד יש בזה שאלה למה פסק דאם אין ידוע אם נגע בכולן כולן אסורות והדין כל אחת מותרת מטעם ס"ס פסק אם נגע החלב בה והא"ל נגע שמא רק בה בלבד נגע ולא באחרות ומתבטלת ברוב היתר וההשובה בזה כיון דהרוב לא יתברר אצלנו מעולם דעל כל אחת נוכל לומר שהיא היא האיסור אין זה בגדר רוב דביטול ברוב לא שייך אא"כ ידענו שיש כאן בוודאי רוב היתר כגון חתיכה של איסור שנתערבה בשתי חתיכות של היתר וא"א להכירן דידענו ברור שיש כאן רוב היתר אבל בכאן הרי יכול להיות שאין כאן רוב היתר ורק מטעם פסק שמא יש כאן רוב ולכן לא שייך ביטול ברוב [סג] וראויה לזה ממה שחייבה התורה אשם תלוי על חתיכה משתי חתיכות אף שהאזהרה גדולה והאחת קטנה ולכאורה לא לחייב על הקמח ממ"ג דאם הגדולה היא חלב הרי היא שומן ואם הגדולה היא

לבטל כח המליחה וכן אין כח במליח לעשות את התפל מליח כי כן הוא דרך המליחה שאינה יכולה להתבטל רק ע"י הרהה [ע"י סקני"ט] ובשניהם מלוחים גם לרועה ראשונה אסור בכל גזוני :

סח אין מליחה אלא כאובלים ולא ככלים כלומר דבלי הבלוע בה אפילו איסור דאורייתא והיא בת יומא ומליח בה דבר היתר לא נאסר היתר מפני שאין כח המליחה להוציא הבלוע מהכלי ואע"פ שבסעיף ס"ב כתבנו דלענין יציאת איסור בלוע בלא רוטב חמירא כלי מאובלין ע"ש זהו כשהחום הוא ע"י האש ככלי ראשון וכיוצא בו אבל לא בחום שע"י מליחה ועוד דבכאן יש טעם אחר להקל שהרי נתבאר דכל שהאיסור תפל והיתר מליח אינו איסור והוא ג"כ כן הוא שהכלי שבה בלוע האיסור היא הפלה והיתר שבו הוא כולח ולכן אינו אוסר והוא דמרגלא בפי הפוסקים לומר אין מליחה לכלים :

סח ומשמע דווקא להפליט מהכלי אין להמלח כח אבל להבליע בכלי יש כח כגון אם מלחו דבר איסור בכלי נאסרה הכלי לבשל בה היתר וכבר ביאר דבר זה רבינו הב"י בספרו הגדול ס' ס"ט יענין הכוונא שם דאם מלח בכלי שאינו מנוקב אסור להשתמש באותה כלי בדבר היתר דאע"ג דאין מליחה לכלים זהו שאין הבלוע יוצא ע"י מליחה אבל הוא בולע ע"י מליחה ומה שנבליע אינו יוצא ע"י מליחה אלא ע"י ביטול ובמ"ש שם :

ע לפיכך אם עשו גבינות בדפוסים כותים והם בני יומן והגבינות מלוחות הרבה לא נאסרו הגבינות דאין מליחה לכלים וה"ה אם נמלח היתר בשאר כלי איסור בת יומא ואפילו אין הכלי מנוקב שיכול הציר לזוב ממנו דאין מליח כרותח כל כך להפליט מן הכלי מה שבלוע בתוכו ומיהו זהו דווקא בדיעבר אבל לכתחלה אסור מפני שיש מי שמכיר דיש מליחה לכלים ואף הלא קיי"ל כן מ"מ לכתחלה יש לחוש [דלמנ"ה סוגר דיש מליחה לכלים] וזה שהתירו לכתחלה בכ"י ס"ט כשמלחו בכלי שאינו מנוקב ונאסרה הכלי לחזור ולמליח בה בשר לאחר שנקבא משום דבשם יש עוד טעם איידי דמריד למיפלט לא בלעה וגם אין לשאול למה התירו לכתחלה בכ"י קל"ו למלוח בכלים האסורים משום יו"ג או ליתן בהם שאר משקין ע"ש משום דבהרבה דברים הקילו ביין משום דבליעתם בצונן ובתשו' הרשב"א [ס' שפ"ו] התיר למלוח בשר בכלי שמכניסין בו יין לקיום ע"ש :

עא וכן ג"כ מלח או תבלין הנתונים בקערה של בשר מותר ליתנם בחלב וה"ה אם מונחים בכלי איסור מותר לתת אותן לתוך התבשיל אפילו לכתחלה דמאחר שהם יבשים אין שייך כלל שילעו מהכלי ובלבד שהכלי תהיה נקייה ואין איסור דבוק בה ואם המלח והתבלין לחים רק בדיעבר מותר מטעם דאין מליחה לכלים והוה כדון הקודם ומיהו המחמיר בכל זה תע"ב וכבר

כולן צריכות קליפה ואם אינו ידוע כולן מותרות וא"צ קליפה [ול"מ מפ"ח סקמ"ו ע"ש] והרבה פשוט דאם החלב אינו דבוק להתיכת בשר כלל אלא הוא בפ"ע דג"כ כל החתיכות מצטרפין לביטול דרא ורא אהת היא : **סד** והנה בארנו כל הדברים לפי דעת רבותינו בעלי הש"ע שחלקו בין מליחה לצלי בכמה פרטים כמו שנתבאר אבל אחר מרבוינו האחרונים כתב דלפי דעת רבותינו הראשונים אין שום הפרש בין מליחה לצלי בשום פרט לבד הרא"ש ו"ל שכתב דבצלי נוהגין להחמיר בגמילת מקום ובמליחה בקליפה כמ"ש בסעיף ס"ז אבל כל הראשונים לא ס"ל כן דהרשב"א ו"ל כתב דגם בצלי סגי בקליפה ורק ברובב רותח הצריכו חז"ל בפסחים [רפ"ז] נטילה ולא בשומן של בשר וכן הוא דעת הר"ן ולדעת התוס' ושאריו פוסקים בשניהם צריך נטילה [הג"ה סקני"ט ע"ש] :

סה וכן בענין פיעפוע מאן דאיה ליה דבצלי איסור שמן יוצא סחתוכה להתיכה בלא רוטב ס"ל גם במליחה כן והוה דעת הרשב"א ובמ"ש המניד משנה בשמו פ"ט כל ח' ע"ש וגם במליחה ס"ל כן [למפרש דזיקולא דנישרא [ג"ה] ס"ל מלא נשר מלוח] והמירדכי ס"ל דבין במליחה ובין בצלי אין איסור שמן יוצא בלא רוטב והוה גם דעת התוס' ק"מ ד"כ טיפת] והמירדכי כתב זה בספנה"ג בשם מהר"ם ס"ר כ"ב ובשם ספר התרומות [ס"ט סקמ"ג] וגם דעת רש"י נראה כן [למפרש דזיקולא קלמא טהור ניטול ע"ש] וכן הוא דעת רבינו אהרן הלוי כמ"ש בסעיף מ"ו וכן כל הראשונים השויו מליחה לצלי בכל דבר ואנו אין לנו לענין דינא רק כפי פסקי רבינו הרמ"א שנהגו כמותו [כתב הפרי"ח סקל"ג נשס מהרי"ו להלכה לכתח' שנגמלה עס המתי אס המתי דבוק כהלכה דכנתא או קרוב לוודאי שיש בו טעם מן ההלכה] :

סו דבר פשוט הוא שזה שנתבאר באיסור מליחה יחד איסור והיתר בד"א ששניהם מלוחים או האיסור מליח אפילו היתר תפל אבל אם היתר מליח והאיסור תפל א"צ אלא הדחה ואפילו מונח האיסור על היתר ולא אמרינן שהצד התחתון של האיסור נעשה מליח מן צד העליון של היתר דע"י נגיעה כוונ לא נעשה מלוח ויש אוסרין אם נוגעים זה בזה ויש להקל במקום הפסד הדיעקר כדעה ראשונה ובס"י ע' נתבאר זה ע"ש : **סז** וזה שאסרו באיסור מליח והיתר תפל וממילא שאם הוא שמן אוסר עד ששים זהו דווקא כשהיה האיסור המלוח למטה וההיתר התפל למעלה דקיי"ל התאה גבר אבל אם היה היתר תפל למטה והאיסור המלוח למעלה אינו אוסר אלא כ"כ ויש מרבוינו שחולקים בזה וס"ל דבמליח לא שייך התאה גבר דלעולם המליח מבלוע כתפל ואינו בולע ממנו והטעם הוא דווקא בהתייח האור יש הפרש דאותו שהוא גובר על חבירו מתיחו או מצננו דכן הוא דרך הולדת האור אבל במליחה אין כח באורו שהוא תפל

לאכול המאכל מפני ריבוי המלח [נ"י] ובס"ס קל"ד יתבאר דמלח שנותנים בו דם ללכנו מותר מפני שהוא לפנס ע"ש ונשאל אחר מן הגדולים על המלח שמעמידין אותו בדם נבלה [וי' לא ללכנו ללג לפעמיו] והשיב דהוה דבר המעמיד ראפילו באלף לא במיל ודוקא לאכילו בעין אסור כגון למבל בו ביצה או צונג אבל לערבו כתבשיל מותר לכתחלה בשעת הרחק ולא שייך בזה אין מבטלין איסור לכתחלה שאין כוונתו לבטל האיסור וכ"ש אם אין הדם בלכר מעמיד שיש עוד דבר המעמידו ה"ל זה וזה גורם ומותר בכל ענין וגם אם האש גורם ג"כ להעמדה ה"ל האש והדם זה וזה גורם ומותר [משו' רמ"ע מפלטי סי' כ"ח וכינוי ספר"ח ס"ס ז' והפנים עמו לדינא פ"ט] :

וכבר נתבאר בס"פ ש"ח שנתנו כל ישראל להיות להם כלי מלח לבשר בפ"ע ולהלב בפ"ע מפני שכמה פעמים מובלים הבשר עצמו במלח ע"ש :

עב מלח הבלוע מדם כגון ממליחת בשר ונתנדוד בקררה או שנתנו בקררה בשר מלוח בלא הרחה אם יש ס' כנגד המלח מותר ולא מני כס' נגד הדם הבלוע בו אפילו מאן דלית ליה חנ"ג בשארי איסורים לפי דלא ידעינן כמה דם בלעה וכשיש ס' מותר אע"פ שהמלח עדיין נותן פעם בקררה מאחר שאין המלח אסור מחמת עצמו אלא מחמת דם שבתוכו וכל מקום שאין האיסור יכול לילך שם אין הנאסר אחר יותר מן האיסור ודבר פשוט הוא שאין לך קררה שלא יהיה בה דרכה פעמים ששים כנגד המלח דאל"כ לא יהיה ביכולת

סימן קו פרטי דינים בענין ביטול בששים והזירות בזה ובו מזו סעיפים :

היתר עד שיהא בין כולו ס' לכמל הדם כולו מותר שהכל נבלל ונתערב האיסור בתוך ההיתר ואינו מבין דבריו דכיון שהכל מצטרף לבטלו על כרחך הטעם מתבלבל בכולו וכיון שמתבלבל בכולו א"כ נתבטל עכ"ל המור :

ג וכתב עליו רבינו הב"י בספרו הגדול ה"ל ואני אומר שאינו מבין דברי רבינו שכתב דכיון שהכל מצטרף לבטלו ע"כ הטעם מתבלבל בכולו כלומר כל טעם האיסור הבלוע בתהיכה זו מתבטל בכל התהיכות דמניין לו לומר בן דאי משום דמצריכין ששים נגד כל האיסור אין משום ראייה דהא אפילו אם הרור לנו שאין הכל מתפשט ומתבלבל אנו מצריכים ששים כנגד כולו וכדאמרינן גבי כחל [ל"ג:] בירידה משערינן דאי במאי דנפיק מיניה מנא ידעינן והכי נמי דכוותה הלכך ודאי דברי הרשב"א עיקר עכ"ל ופסק בש"ע כן ה"ל חתיכה שבלעה איסור ואין בה ס' לבטלו שנפלה לקררה אינה אוסרת אלא לפי חשבון איסור שבה שאם יש כמה שבקררה מצורף עם החתיכה עצמה ששים כנגד איסור הבלוע בה מותר מה שבקררה אבל החתיכה עצמה אסורה לפי שהאיסור שבה אינו נפלט ממנה לגמרי משא"כ בדבר הנבלל ונמוח וכו' עכ"ל :

ד ומפרשי המור השיגו עליו וכתבו דמחלוקת הרשב"א והמור הוא אם חנ"ג ואפשר לסוחטו חדא מילתא היא ובאמת המור סובר כן מסודר בס"פ צ"ג ע"ש וא"כ ממילא כיון דלא אמרינן בשארי איסורים חנ"ג ממילא בהכרח דאפשר לסוחטו מותר והרשב"א ס"ל דיכול להיות דחנ"ג לא אמרינן ואפשר לסוחטו אסור [ג"ח וזו"ס] והנה באמה בסוגיא דפיתת חלב [ק"ה:] מכובא דהדיא דחדא מילתא היא שהרי אומר שם בפלוגתא דאפשר לסוחטו דתנאי היא ומביא תנאים דמליגי

א כבר נתבאר בס"פ צ"ב דהרשב"א והמור והש"ע פסקו דלא אמרינן חנ"ג בשארי איסורים ולפ"ז אם החיכת בשר בלעה איסור ואין בהחתיכה ששים לבטל האיסור ונאסרה ואח"כ נפלה החתיכה לקררה אחרת א"צ לשער ששים בהקררה נגד כל החתיכה אלא נגד האיסור הבלוע בה ולפ"ז יש סברא לומר דגם החתיכה חוזרת להכשירה כיון שהאיסור נפלט ממנה לתוך הקררה ונתבטל בששים ועל זה אמרו בגמ' שיש פלוגתא באפשר לסוחטו אם אסור אם מותר והך דאפשר לסוחטו וחנ"ג חדא מילתא היא וכיון שפסקו דלא אמרינן חנ"ג ממילא דאפשר לסוחטו מותר וחזרה החתיכה להכשירה ובאמת כן פסק רבינו הב"י שם סעיף ד' ה"ל לא אמרו חנ"ג אלא בבב"ח אבל לא בשאר איסורים כגון כזית חלב שנבלע בתהיכה ואין בה ס' לבטלו ונאסרה ואח"כ בישלה עם אחרות א"צ אלא ס' כדי כזית חלב ואו אפילו חתיכה עצמה חוזרת להיות מותרת עכ"ל וכבר הזכרנו שם בסעיף כ"ג רבס"י זה לא כתב כן ע"ש שתוצת דשם כתב לדעת המור בס"פ זה שבאמת ס"ל כן דהחתיכה חוזרת להכשירה וכאן כתב לדעת הרשב"א [נמס"כ נ"ח ד' ע"ג פ'] דס"ל דהחתיכה נשארת באיסורה ובשם השיג עליו הרא"ה ז"ל [נגד"ס ט"ט] וכן המור השיג עליו בס"פ זה כמו שיתבאר בס"ד :

ב ה"ל המור כתב הרשב"א אע"פ שאין חתיכה שבלעה איסור נעשית נבלה ואינה אוסרת אלא לפי חשבון האיסור שבה אעפ"כ כשנפלה לקררה שיש בה ששים לבטל איסור הבלוע שבה אין החתיכה חוזרת לקדמותה להתייר לפי שאיסור שבה אינו נפלט ממנה לגמרי ואינו נבלל לתוך היתר שבקררה מה שאין כן בדברי הנבלל ונימוח שאם נפל דם וכיוצא בו לתוך רימב של היתר ואסרו מחמת מיעוטו וחזר ונתרבה הרומב של

דרך אפשר לסוחטו כלומר דאפשר להיות שנחטם ממנה האיסור ואפשר שלא נחטם ובגמ' אינו אומר רק כיון דאפשר לסוחטו מותר ממילא דאין חנ"ג אם אפילו לא נחטם ממנה לנמרו ואין זה נ"מ אלא לענין אותה חתיכה עצמה שהיא כדברי הרשב"א והגמ' מיירי לענין שלא להצריך ס' נגד כל החתיכה והטור סובר כפירש"י דאפשר לסוחטו פירושו הוא דהאיסור המובלע נתחלק לכולם בשוה וממילא שחוזרת להתירא והרשב"א ס"ל שיש ספק בדבר [ולכן לא כוכי סג"י הך דלפטר לסוחטו כלל וזכר אל"ט מ"ט נס"י ז"כ להחתיכה חוזרת לכשר כלומר מסיק דאין חס נסחטת לנמרו ונכחן מפני ספק אכריס וזו"ל חס נלחח יסחטו אחת וזה כידים אפשר שיהיו להחירס :

ח והנה בטור וש"ע אינו מבואר להדיא איך הרין כשנפלה החתיכה עוד פעם אחרת לקדרה אם מצריכין ששים נגד האיסור הבלוע ככנפילה הקודמת או לא דנתי דאסרנו החתיכה מפני הספק מיהו לא נאסור קדרה אחרת בשביל ספק זה אמנם מדברי הרשב"א במשמרת הבית נראה להדיא דגם בקדרה אחרת אוסרת במקום וגם כהך דכחל אמרו חז"ל דאוסרת בקדרה אחרת ואף כי יש לחלק ביניהם מ"מ כיון דהרשב"א סובר כן וגם בכחל איתא בגמ' כן כך הלכה ובפרט לדירין אין שום נ"מ כיון דקיי"ל חנ"ג [עמוס' נסויאל דכחל ד"ה אלף] :

י וכתב רבינו הרמ"א ולפי מה שנהגין לומר בכל האיסורים חנ"ג אין חילוק בין דבר לח דבר יבש אלא לענין זה דאם הנאסר כבר הוא דבר יבש ויש ס' כנגדו החתיכה הנאסרת תחלה נשארה באיסורה וצריך להסירה משם אם מכירה ואם אינו מכירה במילה אם אינה חז"ל ואם הוא דבר לח הכל מותר מאחר דאיכא ס' נגד מה שנסארה תחלה עכ"ל :

י ודבריו הטוהים הוא גם להמחבר אין חילוק בין לח ליבש אלא לענין זה דהיבש לעולם נשאר באיסורו והלח חוזר להיות ואדרבא לדירין יש הפרש יותר כמו בהפ"ט דלא אמרינן בלח חנ"ג כמ"ש בס"י צ"ב א"כ ביבש בעינן ס' נגד הכל ובלח לא בעינן [פנ"מ סק"ג] ויש מי שפירש דה"ק דלמאן דס"ד דבלח לא אמרינן חנ"ג כלל יש הברל גדול אך לפי מה שנהגין גם בלח לומר חנ"ג אין חילוק אלא לענין זה [ס"ט] ולפ"ו העיקר חסר נדבריו ואין לשונו מיושב ולכן נ"ל דה"ק דהנה להמחבר יש חילוק בין לח ליבש לענין נשיש בהקדרה לבטל האיסור הבלוע ולא כל החתיכה דגם בכד"ג ביבש החתיכה אסורה ובלח כשנתרבה הרוטב עד שיש בין כולו לבטל האיסור הקודם הכל מותר אף שאין כדי לבטל כל הרוטב הקודם אין נ"מ בזה וגם בלח אסור בכד"ג והכל נעשה נבלה והחילוק בין לח ליבש אינו אלא לענין זה דביבש אפילו אם יש ס' כנגד כל החתיכה ס"מ נשארה החתיכה באיסורה ובלח כשיש

דפריגי בעניינא דחנ"ג ולמה לא דחה הש"ס ראין ענין זל"ו ויכול להיות אף אי לא אמרינן חנ"ג מ"מ אפשר לסוחטו אסור [כנ"ט סק"ג] אם לא שנתחלק לומר דשם מיירינן בבב"ח ובבב"ח הרא מילתא היא דכיון דבבב"ח ר"ק ההתחברות גורם האיסור א"כ אם נאסר דאין חנ"ג בהברח לומר דאפשר לסוחטו מותר דאל"כ הרי נשאר התחברות ונעשה נבלה [ס"ט] וכן דל"כ חנ"ג בהברח דאפשר לסוחטו אסור דאל"כ איזה איסור יש בכאן אבל כשארי איסורים יכול להיות דאף דלא אמרינן חנ"ג וא"צ אלא ס' כנגד הביצוע מ"מ אפשר לומר דאפשר לסוחטו אסור דאף אם נשאר י"ט איסור מ"מ לא נעשה נבלה שהרי אין ההתחברות גורם האיסור :

י וגם אין לשאלו בענין זה אעיקרא דמילתא דאין אפשר לומר דלא אמרינן חנ"ג דאפשר לסוחטו אסור דא"כ יטעמנו קפילא ויאמר אם יש בה טעם האיסור אם לאו בשלמא אי אמרינן חנ"ג לא שייך טעימה כיון דהחיתר נעשה איסור אבל אי לא אמרינן חנ"ג קשה אמנם בזה כבר השיב הרמב"ן ז"ל להרשב"א ז"ל [נהשו' ס' קי"ג] דכיון שבכר נאסרה אע"פ שנפלט קצת מאיסור שבה לעולם אסורה עד שתפלט לגמרי ולא רמי לדבר הנבלל שמתערב בכורה מקודם שוה בשוה [ענ"י והס"ד סק"ג ערה נקויא זו והלך דנדך דחוקה ע"פ דברי סמ"ד בינמה סק"ק דס דכנסתו לא ה"ס ניכר אינו נפל נרוב וכשפאיסור נתוך סתיר גם נלא חנ"ג סתיר נהפך לאיסור ולכן גם אחר ט"ל ונשאר מזהו אין סתיר נעטלו כיון שמקודם לא ה"ס סתיר ניכר שגם הוא אסור ובגמ"ה לא שייך זה ע"פ דלדבריו דחוקים והמיהו ס"ל סרמנ"ן תיך יפה כמ"ש ודוק] :

י אטנם בעיקר המידה הטור על הרשב"א יש להבין שהרי גם בגמ' אמרו כן בכחל דכחל מן המנין לצרופי הביטול והכחל עצמו אסור ואי נפל לקדרה אחרת איסור ג"כ [ז"ט] : והרי הן הן דברי הרשב"א ובאמת הרשב"א ז"ל בספרו משמרת הבית הביא מסוגיא זו ראיה לדבריו וז"ל דהטור ס"ל דלא רמי לשם וכמו שהשינו להרשב"א הרא"ה ז"ל [ס"ט] דכחל מפורש אמרו שם דשוויה רבנן כחתיכה נבלה אלמא דכלא זה א"א לאוסרה וכיון דאמרינן אין חנ"ג בשארי איסורין ממילא דגם חתיכה זו מותרת וגם יש לחלק מחל דהתם הוי בבב"ח דאמרינן בזה חנ"ג ואף דהוא דרבנן כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון [פ"ו סק"ט] והרשב"א ס"ל שטעם האיסור בכחל מפני שאנו חוששין שמא לא פלט מקודם כל חלבו וא"כ ה"ה בכל האיסורים [ס"ט] ורבותינו בעלי התוס' פרוז באמת כסוגיא דכחל רבין דכחל עצמו אסור איך מצריפין הכחל לצירוף הביטול והרצו ע"ש ואין זה שייך לשארי איסורים ודבריהם יותר נוטים לדעת הטור בשארי איסורים ע"ש הוי"ט :

י ולענ"ד נראה כוונה אחרת בדבריהם הורדא גם הרשב"א ס"ל דחנ"ג ואפשר לסוחטו חדא מילתא היא ואם אין חנ"ג אפשר לסוחטו מותר אבל הוא מפרש

כריותה בקדרה ואו הלכה הפליטה בשוה להתחובה ולכל הקדרה לדידהו דלית להו חני' ואיסור דבוק [שס סק"ב] ואין לשאול והרי כבר נאסרה החתיכה מהחלב במליחה רי"ל דתה חלב כחוש ואינו אוסר רק כ"ק או שהיה בחתיכה ס' נגד החלב וקודם הבישול חתכו מסנה ולא נשאר ס' [ע"ן סק"ב] וזהו הכל למאן דלא ס' חני' בשאריו איסורים אבל לדין החתיכה לעולם אסור משום איסור דבוק ולכן אדרבא לא יניחה עד שתצטנן דמה לנו להשהות החתיכה האסורה בקדרה הגם ולכן תיכף ימלו משם החתיכה שהחלב דבוק בה וישליכה וכל הקדרה מותרת אם יש בהקדרה ס' נגד כל החתיכה לדין לא מהני ס' נגד החלב כדן איסור דבוק ואם אין ס' נגד כל החתיכה כל הקדרה אסורה וגם לדין הרי ממליחה כבר נאסרה כל החתיכה כשלא היה ס' בחתיכה נגד החלב דאנן לא מפלגינן בין כחוש לשמן כס"ש בס' ק"ה ופשוט הוא דכשיוצא החתיכה מוקדרה רותתה לא יוציאנה בכף אלא בקיסם דאם יוציאנה בכף האסר הכף מהחתיכה האסורה וגם יזהר שהחתיכה לא תגע בהקדרה דאם תגע תאסר אותו סקוק [סמ"ג] ואם הקדרה לא יהיה ס' נגד הסקוק שדחתיכה נגע בו תאסר הקדרה [הרמ"ט ענה חני' כוונה לאיסור דבוק בלא משום דליסור דבוק תלוי בחני' כמובן לכן כתב עס וז' דנו שקלינן ומרינן כסמיים אלו ודוק :

י"ד וכן קדרה חרשה או שאינה בת יומא ובלעה כוית חלב או דם או שאר איסור ונאסר הקדרה ובשלו בו באותו יום תבשיל שיש בו ס' כנגד האיסור שבלעה וא"כ התבשיל מותר מידו צריך לזהר שלא ליקח מהקדרה מעט תבשיל דשמא יתמעט התבשיל פס' נגד האיסור ותאסר התבשיל ולכן יזהר להניח בו התבשיל עד שיצטנן וזהו גם לדין כמובן [עס] :

ט"ז ולפי הסברא כל הדינים שנתבאריו בבישול נוהגים בכבוש ומליח כגון שנכבש איסור והיתר ואין בהיתר ס' נגד האיסור ואח"כ נתוסף בלא כוונה עד ששים סן היתר מ"מ היתר הקודם שנאסר לא חור דהיתרו אף בהפ"ם וכן במליחה ורק במליחה בהפ"ם יש להתיר בקליפה [עס נמ"ו סק"ב] כמ"ש בס' ק"ה וכן איסור שנתערב בקדרה והיה ס' נגד האיסור ולא נטלו האיסור ונצטנן הקדרה ונטלו סקצת מהדיתר עד שלא נשאר ששים נגד האיסור ועמד יום שלם עם האיסור נעשה כבוש ונאסר כל מה שבקדרה עם הקדרה ואין אומרים שאינו מוסף כליעה ע"י כבישה מסה שבלע מקודם בבישול וכן חמה שדחתה בתבשיל שנתבשל קודם פסח ובטל בששים ולא נטלו החמה ועמד עם התבשיל בפסח צונן מעליע אסור דכבוש כמבוישל ובפסח האיסור במשהו [הפסח זני סק"ד] : ביצים

ס' נגד כל הרושב הקודם הכל מותר [וחסו כלא הפ"מ אבל בהפ"מ לא אמרינן בלא חני' ולכן תלי צמחני דלאו ניכח מעיקר דקין סל חני' ומכרופ' סק"ב שמתקן בלא בין הס לזינון ו.א. משמע כן מכל כפוסקים ע"ש ודוק] : י"א וזה שכתב דאם אינו מכירה במילה אם אינה חדר"ל זה אינו אלא בבב"ח דנחשב כנוף האיסור אבל בשאריו איסורים הבלועים בדיהר לא שייך באיסור בלוע חדר"ל כמ"ש בס' ק"א בין שאין איסורה מחמת עצמה [ע"ן סק"ד] ושיעור דבריו כן הוא דלפי מה שנהגין לומר חני' בכל האיסורים א"כ כולם שרים לבב"ח ואין חילוק ביניהם לענין לחי ויבש ורק בזה יש חילוק דאם הנאסר הוא דבר יבש ויש ס' כנגדו דאז בין בבב"ח ובין בשאריו איסורים החתיכה הנאסרת תחלה נשארת כאיסורה וצריך להסירה משם אם מכירה ואם אינו מכירה במילה אפילו בבב"ח אם אינה ראויה להתכבד ואם הוא דבר לח בין בבב"ח ובין בשאריו איסורים הכל מותר כשיש ס' נגד כל מה שנאסרה תחלה [עס] :

י"ב כתבו הטור והש"ע כסעוף ב' חתיכה שיש בה חלב שנתבשלה בקיורה שיש בה ס' לבטל החלב צריך לזהר שלא יסיר שום דבר מהקדרה בעוד חתיכה האיסור בהוכה דחיישינן שמא תשאר באחרונה בשעה שאין בקדרה ס' לבטל כל החלב והאיסור מה שבקדרה וגם לא יוציאנה תחלה מפני שחלב שבה יאסור אורה [כשיוציאנה חמה וי"ן נכ כדי לנטל סתנן] ומה הקגתה יניחה עד שהצטנן הקדרה עכ"ל וזהו אפילו לדיעת הטור החולק על הרשב"א כדן הקודם וס"ל דחתיכה הבלוע מאיסור כשנפלה לקדרה שיש בה ס' לבטל האיסור הבלוע גם החתיכה חוזרת להירא וא"כ גם ככאן כשיש בכל הקדרה ס' לבטל החלב לא תאסר עוד החתיכה דלא דמי דודאי באיסור בלוע אמרינן דהבלוע יצא ונתפשט בכל הקדרה אבל בחלב בעין אינו מתבטל ואע"פ שיש ס' כנגדו חור ואוסר [טור] וכשנפלה לקדרה אחרת אין זה רבותא כלל שהרי עושה פליטה חרשה והרבותא היא באותה קדרה שכבר פלטה כל מה שביכלתה לפלוט ודייתי אומר דאף אם החתיכה חוץ לקדרה והיא חמה לא תפלוט עוד שהרי פלטה כל מה שביכלתה בהיותה בקדרה ונתבטלה בששים וקמ"ל דגם זה נחשבת כקדרה אחרת ועושה פליטה חרשה [ט"ז סק"ב] :

י"ג ומבואר מדבריהם דכשינתנו הקדרה עד שהצטנן הותר גם החתיכה שהחלב דבוק בה ויחכו החלב והבשר מותר ולא רמי לדין הקודם שהחתיכה הבלוע מאיסור לעולם נשארת באיסורה לדעת הרשב"א ורבינו הב"י דהתם החתיכה כבר נאסרה ע"י בליעה ואינה פולטת כל האיסור הבלוע כמי שנתבאר משא"כ כאן שלא בלעה עדיין החתיכה בפ"ע מהחלב ואיכתי בלעה

סימן קז ביצים שנתבשלו ונמצאת אחת טרפה וכן אם נמצא זבוב. ובו מיו סעיפים :

א כתב המור בשם הסמ"ג [לאוין קלינ'] דגים קטנים שנתבשלו ונמצא בהם דג טמא י"ש אוסרים אפילו מכירו וזורקו ויש ס' לבטל: לפי שבשמערה מים החמין לפעמים בסוף העירוי עם מעט מים ישאר הדג טמא עם ב' או עם ל' דגים ונאסרו וחזרין המים ונוגעין לכל הדגים ויש מתירין מפני שאותן ב' או ל' שנשארים במילים ברוב התערובות כי לא שייך לומר ברירה לא במילה אלא בכרייה שנאסרה מחמת עצמה ולא שנאסרה מחמת בליעת איסור אחר ואין חזרין ואוסרין השאר שבמחבת אע"פ שנוגעין בהן המים לפי שאיסור הנבלע ואין איסורו מחמת עצמו אינו חוזר ונבלע ביבש כי אם ע"י בישול עכ"ל המור :

ב ומסוים הסמ"ג וז"ל אמנם ביצים שנתבשלו ונמצא באחד מהם אפרוח או דם הכל אמור דאין רגילי' לבשל ביצים כל כך ביחד שיהא עשרים ביצים שנאסרו או שלשים בטילין בתערובות ברוב של הותר לכן טוב להמתין עד שיצטננו קודם שיוציאם מן המים שנתבשלו שם ואם רוצה למהר ישים מים צוננים עמהם לצננם תחלה וכתב מורי רבינו יהודה כי אעפ"כ לא היה מצריך רבינו יצחק להגעיל המחבת כי אמר שבשביל ספק כזה אין לחוש לבסוף אלא העמד המחבת על חזקתה בכשרות שהיתה מתחלה ועוד היה אומר רבינו שמשון טעם אחר להתיר שיש לנו לומר דאיסורא ברובא איתא כדאמרין בזבחים [פ"ד] גבי טבעת של כוכבים שנתערבה הלכך אין לתלות שבסוף העירוי עם מעט מים נשאר שם הדג טמא עכ"ל הסמ"ג והנה המור לא הביא היתר זה דאיסורא ברובא איתא ולפ"ז להמור אף לדבריו המתיר לא התיר אלא בדגים ש מפני ריבוי' נהבטלו ברוב ולא בביצים ונחלקו המפרשים בפ' דברי המור בשם הסמ"ג :

ג וז' הפירוש כן הוא שבשמערה הדגים מהמחבת והיא הקדרה שבה מתבשלים הדגים ומערה לתוך הקערה מערה ביחד הדגים עם המים ולכן דעת האוסר הוא מפני שמסתמא אינו מערה בפעם אחת מהקדרה להקערה אלא מעט ולכן יש לחוש שהדג הטמא נשאר בתחתית הקדרה עם מעט דגים ומים כאופן שלא היה נגד הטמא ששים ונאסרו הדגים והמים שהרי הם רותחין ואח"כ כשעוים להקערה אסרו אלו את כל הדגים שבקערו: ודעת המתיר משום דאפילו אם היה כן נתבטלו אח"כ הדגים האחרונים ברוב הראשונים כיון יבש כיבש דחד בתרי בטיל ואין כאן איסור ברירה כיון שאין איסורו מחמת עצמו [כן פירשו כנ"י וכמ"ל נת"מ וסי"ט סנכ"ג סמ"ג] :

ד והקשו הגאונים על פירושים זה דהא כשמערה הדגים האחרונים עם המים על הדגים שבקערה הרי

העירוי אסור כל הדגים שבקערה כ"ק כדן עירוי סכלי ראשון שאוסר כ"ק [כ"מ והלכות] וי"א שבאמת לענין קליפה לא נחלקו וגם לדעת המתיר צריכין קליפה [ע"ד סק"ל] וא"א לומר כן דא"כ היה לו להמור לפרש [כד"פ] ויותר נראה רביון שמערה ביחד הדגים עם המים הוה עירוי שנפסק הקילוח והדגים מטפיקין בין המים ואינו אסור [ס"ל ולענ"ד נראה דאין כאן עירוי האוסר כ"ק שהרי העירוי נופל להמים שבקערה שהם בכלי שני ומצננים את העירוי ואין לומר שטא בא העירוי מקודם אל הדגים ולא אל המים שבקערה אין סברא כלל לומר כן חדא דהוה ס"ס פגע שטא לא היה הדג טמא בסוף ואת"ל שהיה שמא פגע העירוי בהמים תחלה ואין לומר דעכ"פ המים יאסרו ככ"ק י"ל דקליפה ברבר לח לא שייך ובמלה הקליפה בס' כמ"ש בס' צ"א ועוד דבידאי פגעו המים במים מקודם שהרי טבע הדגים ליפול בשולי הקערה והמים עליהם [ע"ז] סק"ד שכתב נכ"ס הי"ט סמ"ס הנשאר בסוף אין זו נח לסתלים ולהנליט ואינו מונע ע"ש ונפמ"ג ח"ט בפשיטות] :

ה וגם אין להצריכם קליפה מטעם הדגים האחרונים שנאסרו שנגעו בקערה בכל הדגים והם רותחים ולחים דעכ"פ קליפה וראי בעי כמו שיש מי שאומר כן [ע"ד ופ"ח סק"ל] שהרי על זה אומר המתיר ואין חזרין ואוסרין השאר שבמחבת אע"פ שנוגעים בהם המים לפי שאיסור הנבלע וכו' אינו חוזר ונבלע ביבש כי אם ע"י בישול עכ"ל ולכאורה דבריו תמוהין שהרי הם לחין ולא יבשין אמנם לענ"ד כוונתו ברורה דה"ק שהרי הנגיעה בהם עתה הוא בקערה שהוא כלי שני והוה כוונתו אע"פ שהם חמים מ"מ אינה בישול כלומר שאין זה חום כלי ראשון ואפילו אם נאמר דדבר גוש אין הפרש בין כ"ר לכ"ש מ"מ המים שבקערה ודאי הם כלי שני ולכן הדגים בעצמם הטה כיבש כמוכן וזהו שדרק לומר אינו חוזר ונבלע ביבש ועוד דכאן גרע מפי שהרי י"ל שהמים שהם בכ"ש מקררים את הדגים נ"כ ולכן אפילו לבאן דס"ל דברבר גוש גם כ"ש אמור מורה בכאן [אך עיקר כוונתו מלד דאין איסור גלוט יוצא גלא רוסב] :

ו ויש מפרשים דברי המור באופן אחר והיינו דרך מבשלי דגים עם רוטב לשפוך מקודם הרוטב בלבר לכלי ואח"כ נוטלים הדגים דאם יצרו הרוטב והדגים יחד לקערה השפך הרוטב [דל"ט] וזהו טעם האוסר דחיישינן שמא נשאר הדג טמא בצד מטה בסוף כשמסתמעט הרוטב ע"י עירוי ונשאר ברובת התחתון כעשירים או שלשים דגים ביחד עם הטמא ונאסרו כולן כיון שאין באן ששים והדגים שלמעלה מן הרוטב אין מצטרפין לביטול כיון שהם הוין לרוטב ואח"כ כששפך

בל

הדגים פשיטא דמותר הרומב שהרי בעת שפיכתו היה ששים [כגלגל]:

והנה המור לא הביא כלל ההיתר של רבינו שמשון מפעם דאיסורא ברובא איתא אלא ההיתר מפני ביטול ברוב וזה לא שייך אלא בדגים קמנים שמבשלים בריבוי אבל לא בביצים והוה דעת רבינו הב"י בענין א' שכתב המבשל ביצים הרבה בקליפה; לא יוציאם מהמים שנתבשלו בהם עד שיצטננו או יתן עליהם מים צוננים לצננם ואח"כ יוצאים משום דחיישינן שמא יצא באחה מהן אפרוח ואם היה מוציא מהם קודם שיצטננו שמה היה נשאר אותה שיש בה האפרוח עם האחרונות והיתה אוסרתן לפי שלא היה נשאר שם ששים לבטלו עכ"ל ולא כתב כלל דין דגים משום דס"ל כדעת המתיר בדגים מפני שהם בריבוי והאיסור בטל ברוב משא"כ ביצים שאין מבשלין בריבוי כל כך ואין רוב היתר לבטל את האיסור:

והמעם שלא הכימו המור והש"ע להיתרו של רבינו שמשון נראה דס"ל אדרבא כיון דאיסורא ברובא איתא א"כ כל דג שלוקחין מהקדרה עד מהוצה נאמר דאיסורא ברובא איתא ונשאר עדיין האיסור בקדרה ואפילו אם יש ריבוי דגים כל כך שגם במחציתן יש ששים כנגד המסא ולכן ממחצה ואילך נאמר דאיסורא ברובא איתא כלומר וכבר נימלה המסא והיא בין הרוב שנימלו מהקדרה הדי נם בזה נוכח לומר אדרבא דכל דג ודג שאנו מוציאין מהקדרה מסתמא היא מרובא מהדגים המהורים וכל זמן שיתיה שם בהקדרה ג' דגים נאמר דאזיזין בתר רובא ומאי חוית לומר איסורא ברובא איתא נאמר דכל נימלת מרובא נימלה ולכן אין ראיה מובחים [ט"ז] משום דבכאן נוכח לומר רוב אחר כמ"ש ועוד רבשם פירש"י דאין ההיתר על עצמם אלא על התערוכות שאח"כ ע"ש [ונפר"ח ספקסא ס"ק דזכרים משם נוסף מחמת של תרומה דלא הלין ברובא ומירן שיש חילוק בין פירשו ללא פירשו וככאן הוסיפו פירשו ולמירן מרוב. ס' ק"ה ט"ז והכרז"ס חרץ לזאזינן סכל לחומרל ול"כ מגילא דלין הרל"ס מכרעה ע"ס ולעני"ד נראה דל"ק כלל דסס בתרומה יש רוב אחר דלמירן כל חנית נסתמח סיל מרובא וסליסור ממילא נשאר בהסומוח וכמ"ס נאן נכדגים וזקן]:

י"א ורבינו הרמ"א כתב על הך דביצים שצריך להתייחס עד שיצטננו וו"ל ואם לא עשה כן אלא עירה אותן לקערה ונמצא אחת מהן טרפה יש אוסרין הכל דחיישינן שמא הטרפה נשאר לבסוף ולא היה ס' בקדרה לבטל ונאמר מה שבקדרה וחזרו ואוסר כל מה שבקערה וכן בדגים קמנים שנמצא דג טמא בקערה ולא עירה כולם בפעם אחת אל תוך הקערה דאז יש לחוש שמא נשאר האיסור לבסוף ויש מתירין בכל ענין ולא מחוקקין איסור לומר דנשאר האיסור בלא ס' וכן עיקר ואפילו לדעת האוסרים אין לאסור הכלים שנתבשלו בו דמעמידין הכלי על חוקתו עכ"ל [ספרט"ס כמ"ס על ויש מתירין סוד

כל הרומב ונשארו כל הדגים מעורבין בהכלי ראשון חזרו אלו הדגים הנאסרין ואסרו כל הדגים בניגיעתן לכל הפחות כ"ק כדן חס בהם כב"ר והם לחים שהרי כולם נתערבו ונגעו אלו באלו והמתיר ס"ל כיון שהתערוכה הוא לאחר שנשפך כל הרומב א"כ נגיעתן זה בזה הוא כחם בהם יבש ביבש דאינו אוסר והגם שלהים הם מ"מ כיון שהיו רק איסור בלוע שבלעו מהרג המסא אין איסור יוצא מחתיכה לחתיכה כלא רומב כשאין האיסור מצד עצמו [כ"ה ור"ה"ה וס"ך ופר"ח] ויש מהגדולים שאמר דדוקא כשעירה כל הרומב אבל אם נשאר מעט רומב נאסרו כל הדגים דהרומב מוליך את האיסור מחתיכה לחתיכה [כ"ה ור"ה"ה נש"ך פ"כ] ודבר תימה הוא דא"כ נחוש דכסף העירו מוליך הרומב הנשאר את האיסור אלא ודאי דאין נאסרים אלא הדגים המונחים בתוך הרומב בלבד [פ"ה ט"ז] אך דו"ל כוונת דיעה ראשונה כן הוא רכשנשאר מינך רומב שלא עירוהו יכול להיות שכל הדגים נהפכו בדומב ע"י כפות ומזלגות כדרך בני אדם ומ"מ נלע"ר העיקר כדעת שאין לאסור רק המונחים בהרומב ואין לנו להחזיק ריעותא:

ז והנה לפי זה אם שפכו בחדר הרומב עם הדגים נאסרים כולם כ"ק אף לדעת המתיר ולפי הראשון א"צ כולם כמו שבארנו וכיון שדיעה ראשונה היא דעת רובאנו בעלי הש"ע ובמ"ד תרצנו שיטתם מכל מה שהקשו עליהם ויש גם מגדולי אחרונים שנראה דסוברין כמותם [פ"ו סק"ד ונכר"ס דמשמ"ג נ"כ פסוקי כן] וגם מהרש"ל מוכר כן לכן נלע"ד שנוכל לסמוך עליהם לדינא ובפרט באיזה הפסד ודאי דאין להחמיר בזה:

ח ואם לא עירו ודגים מהקדרה אל הקערה אלא לקחו אותם בכף מהקדרה אל הקערה ואחר שלקחו כל הדגים שפכו כל הרומב לתוך הקערה שבה הדגים כנהוג אצלנו יש מי שאומר דאם אין ק"מ דגים כולם אסורים מפעם רכיון דחיישינן שמא נשאר המסא בשולי הקדרה וכשנשארה עם ג"ש מהורים נאסרו דחמס אחת מששים ומעם המתיר הוא משום דאח"כ בהתערבם כולם בחדר נתבטלו ברוב וצריך שיהא עכ"פ ששים לבר אלו הנ"מ שביחד הם ק"מ [כח"ס כק"ל] ולא נהירא לי שהרי גם הרומב מצטרף לס' ולמה לי כולי האי ונ"ל שברקדוק אמרו הקדמונים י' ול' דבכה"ג ליכא ששים אבל ביותר מל' ודאי איכא ששים בצירוף המים ולכן לפ"ז אם יש בין הכל ס"א דגים מתירים ולפ"ז כשלקחום בכף הזה הדין כמו בעירו מהקדרה ורק הבף ודאי אסורה שהרי היתה בה הרג המסא רותחת ודומב לא נאסר כלל שהרי כהיות הרומב בשלימות ודאי יש ס' ואם נשפך אחר שלקחו הדגים ודאי מותר ואם נשפך עם הדגים ביחד נראה שהרומב אסור כולו דנהי דהדגים האסורים נתבטלו ברוב וזהו רק ביבש ביבש אבל בלח בלח צריך ששים וא"כ מקצת הרומב האסור כשנתערב עם כל הרומב אסרו אבל אם מקדם שפכו הרומב ואח"כ

נכס י"א ולינו כן להסור כסס י"א לא הויר צנינים כמ"ס רק מקורו מרבינו שמשון שהוצא צניי כמו ספרים אח"כ] :

יד והנה הוא התיר גם בביצים מטעם רבינו שמשון דהלינן דאיסורא ברובא איתא אלא שהטמ כוונתו מטעם דלא מחוקינן איסור לומר דנשאר האיסור בלא ס' כלומר דלא מחוקינן איסור לומר שהאיסור נשאר מהאחרונים בהקדרה אלא אמרינן שבתהלת העירוי נפל האיסור ודבר גדול דיבר בזה, דהנה כבר בארנו דסברת רבינו שמשון תמוה דאין חזית לומר איסורא ברובא איתא נאמר דכל הנימלת מרובא נימלת ולכן פירש כוונתו דוודאי מטעם זה אין להתיר מיהו עכ"פ כיון שיש רובא כנגד רובא הוי ספק ולכן מוקמינן כל ביצה בחוקת כשרות ומטעם חוקה זו אנחנו נוטים להאי רובא דאיסורא ברובא איתא וכמו בכל ספק איסורא דאם יש לו חוקת היתר מעמידין אותו על חוקתו כמו בס' ג' ובס' פ"א גבי גבינות ואין להקשות לפ"ז למה בנשפך במין בשאינו מינו ואינו ידוע אם היה ס' דאוסרין התבשיל בס' צ"ח ולא מוקמינן בחוקת היתר דשאני והתם דהאיסור עדיין מעורב בהתבשיל וכשם שיש להחיות חוקת היתר כמו כן יש להאיסור חוקת איסור והמה מעורבים יחד בטלה חוקת שניהם והוה כפיא דאורייתא ואסור משא"כ כאן דכל ביצה וכל דג היא בפ"ע והאיסור ניטל משם וכיזהו זה ורג זה היה לו חוקת היתר אך עתה יש ספק אם נאמר מבליעת האיסור שפיר מוקמינן להו אחוקתיהו וגדולי האחרונים הביאו דבריו שבספרו תורת חטאת ושם כתב מטעם דרמי לנשפך והקשו עליו דכבאן הוה מין בשאינו מינו [עש"ך סק"א זכ"מ] אבל לפי מ"ש כאן ולפי ביאורנו א"ש הכל בס"ד [עש"ך עס וע"ז סק"ד שהאריכו לזכות דנריו שנת"ח ועפ"י נכס מנ"י המתקן דבריו ולפמ"ש א"ל ל-ל זה ור"י ח"י בפליתי סק"א שהקשה בלמה למה לא נוקי לחוקה וכמו משום דעבד הדניס והנינים להספסד בלולס אליס מחוקק פ"ס והמיטני כל נעודן בלולס ודלי מותרים דיש שטיס ואנן על העירוי שקלינן וערינן ומס עינן זל"ו ולדנריו בלמה כוונה הרמ"א כן הוא והדברים ראויים למי שאמין וכמ"ס דנזס מתוך הכל ודוק] :

יז וזה שכתב דהקדרה מותר לדבריו הכל דמוקמינן אוריה על חוקתה הסכימו האחרונים דאינה מותרת רק עד אחר מעל"ע [עש"ך סק"ז] וכוודאי כן הוא שהרי לדברי האוסר איוה הפרש יש בין המאכל להכלי אלא משום דלאחר מעל"ע נט"ל ובוה גם האוסר מודה דמעמידין אותה על חוקתה ומוה ג"כ ראה לכוון שכתבנו דמטעם המתיר הוא ג"כ משום חוקה ועוד נ"ל דאפילו לדברי דאוסר בביצים אינו אלא בביצת אפרוח אבל ביצה שהיה בה דם הכל מודים דאין חשש בזה כיון דדם ביצים הוה דרבנן ולכן לא כתבו רק ביצה שיש בה אפרוח ויש מחמירים אפילו בביצת דם]

סק"ה נכס ז"ה] אבל מדברי הש"ע וכן מדברי הסמ"ג שהובא בב"י לא משמע כן מילא הוכירו רק אפרוח [ונכלל הענין כל דברי המפרשים בס' זה סנויטס ולת נהגדו יפה ועפ"י נ זלדנא נראס עיקר כהרמ"א שהרי נס הב"י נראס שלא חשש רק לכתחלה מילא כח דלם לא ינינא אסור אלא כחב לא יוציאס מהמים כלומר לכתחלה וכמ"ס ה"ו סק"א נכס ה"ח ע"ה] :

יח כבר נתבאר בס' ק"ד דרברים המאוסים שנפשו של אדם קצה בהם כנמלים וזבובים וכיוצא בהם אם נמחו להוך התבשיל ויש רוב היתר מותר ע"ש וב"ש שאין פליטתן אוסרת לפיכך נמלה או זבוב וכיוצא בהם שנמצא בתבשיל זורקין והתבשיל מותר שאין פליטת דברים אלו הפגומים אוסרים ואף שיש חילוקין וס"ל דפליטת זבוב אוסרת וצריך ס' וכן משמע לכאורה בטור ע"ש מ מ דברי המקילין עיקר וכן המנהג פשוט ואין לשנות המנהג וי"א דכתבא ושיכרא לב"ע אוסר עד ס' [עש"ך סק"י] וראיה מעכבר דס' ק"ד ובמדינה שנים בא"י אין המנהג כן ואיזה ראה היה מעכבר ואין מדמין ול"ו וכן משמע בתורת הבית בית ד' סוף שאר א' ע"ש ויש בני אדם ששכמוצאין זבוב בכוס או בתבשיל זורקין כל מה שבכוס וכל התבשיל לחוץ ומשמע בגמ' סוף גימין שאין ראוי לנהוג כן ע"ש היטב :

יט ואם לקח עם הכף מן הקדרה דג טמא או שאר איסור שאינו פגום אסור להחזיר הכף לקדרה שהרי בלעה הכף מהאיסור ואף שיש בכף ס' נגד האיסור אסורה הכף דאין משערין בכלים בשיש משום דלא ידעינן אם הבליעה מפעפת עקב הכלי כמ"ש בס' צ"ב ולכן אם החזירו צריך ששים בתבשיל נגד האיסור שהיה בכף ולא נגד הכף ולא אמרינן חז"ל בכלי אמנם בס' צ"ח נתבאר פרטי דינים בזה ע"ש ונגד האיסור צריך ס' אף אם השליך האיסור לחוץ ואין לשאול פשיטא שצריך ס' נגד האיסור שהרי האיסור היה מקורם בהקדרה דיל' דנישכחת לה שאח"כ לקחו מהתבשיל ונפתח או שתחבו לקדרה אחרת ואם היה מעט התבשיל עם האיסור בכף והחזרו לקדרה צריך ס' גם נגד מעט התבשיל דהרי נעשה נבלה בכף ואע"פ דהכף היא כלי שני מ"מ אני מחזירין הכף ככ"ר מאחר שהוציאה עתה מהקדרה רותחת חשבינן לה ככ"ר לחומרא [עש"ך סק"ז] ובס' צ"ב סוף ב' בארנו עוד בזה ע"ש ויש מי שאומר דבכה"ג צריך לשער ס' נגד כל הכף משום דלא ידעינן כמה בלעה הכף כיון שהחזירה עם מעט התבשיל להקדרה וא"כ כל מה שבלעה נעשה נבלה בכף אמנם י"ל דבוה לא ראו להחמיר כל כך באיסור בלוע [עש"ך סק"ז] שפקן כן לנריך ס' נגד כסף משום דלא ידעינן כמה בלע וללאורה דנריו מחמירינן כמ"ס נבא"ס ע"ל ס' ח"מ ע"ל אך כוונתו לבלוע בהחמרה להקדמה וכן נראס שפקס הח"י ככוונה עש"ך ע"ש סק"ז ודוק] :

סימן קח דין ריחא אם אוסר אם לאו וכו' מעיפים :

פ"ו ממאכ"א דהלכה כמאן דמתיר ריחא לאו מילתא היא דהביא ראייה סודך דהשובר [ס"ו] דפליגי אביי ורבא אם מותר להריח ריח יי"ג והיינו לעשות נקב במעטפת חבית יי"ג להריח מהוכי דרבא מתיר והלכה כמותו דריחא לאו מילתא היא ורבא הביא ראייה ממשנה דתרומות פ"י בתנור שהסיקה בכמון על תרומה ואפה כו הפת מותר הפת לפי שאין בה מעט כמון אלא ריח כמון וריחא לאו מילתא היא וזה שאסרו הפת שאפאה עם צלי לאוכלה בכותח וכן הדג כמ"ש והו מפני שיכול לאוכלה בלא כותח דלכתחלה ודאי חיישין לריח שהרי הפלוגתא בפסחים שם הוא רק בריעבר כשצלאו בשר שחוטת עם בשר נבלה אבל לכתחלה ודאי אסור ואע"ג דבירושלמי דתרומות פ"י [ס"ג] איתא פלוגתא זו והמתיר מתיר אפילו לכתחלה והבי איתא שם מרו לצלות שני שפודין אחד של בשר שחוטת ואחד של בשר נבלה בתנור אחד רב אסר ולוי אסר מותר מתניתא פליגא על רב וכו' ע"ש לא חשו לה רבותינו משום דבגמ' דילן משמע דרק בריעבר מותר וזהו שכתב הרמב"ם שם אין צולין בשר שחוטת עם בשר נבלה וכו' ואע"פ שאין נוגעין זה בזה ואם צלאן ה"ו מותר ואפילו היתה האסורה שבינה דרבה וכו' עכ"ל [חנה שכתב סרי"ף ע"ס נעטס ה"סיסור לטול ספת נכותח מטוס דשני"מ כיון שיכול לטול בלא זכ אין כותחו ממע לדשני"מ אלף כשין זכ וכמ"ס סמ"ס סי' ל"ט פ"ו ד' וז"ל דומה קלם לדשני"מ וכו' פ"ג ומתוך קצתה סלון והגמ"ר ע"ס וע' בחמ"ס] :

ד' והרי"ף ז"ל אסברה לה במעמא דודאי ריח אין בה כרי נתינת מעט דמשהו בעלמא הוא ומאן דאוסר בריח ס"ל באמת דמין כמינו במשהו וכיון דאין לא קי"ל כן ממילא דריחא לאו מילתא היא אבל לרש"י ז"ל א"א לומר מעט זה שהרי הוא פסק ג"כ דמין במינו במשהו כמ"ש בס' צ"ח ועכ"ו ס"ל דריחא לאו מילתא היא ויראה לי רש"י ס"ל דריח אין בו אפילו משהו וראיה לזה משבת [ס"ג] דאמרינן שם המוציא אוכלין פחות מכשיעור בבלי פסור אף על הבלי מפני שהבלי מפילה לו ואיתא שם דאם הוציא כלי שנקלם בה ריח טוב חייב על הכלי ומפרש בגמ' המעט דריח לא מקרי שום משמעות ואין כזה אף פחות מכשיעור ע"ש :

נ' עוד הביאו בגמ' שם משנה דתרומות תדורה פת חמה כן התנור ע"פ חבית של יין של תרומה ר"ם אוסר ור' יהודה מתיר ור' יוסי מתיר בשל חמין ואוסר בשל שעורים מפני שהשעורים שואכות לתוכו גוף היין ואין זה ריח אלא מעט ומפרש בגמ' שם [פליגא לאני] דכפת חמה וחכיה פתוחה והניח הפת כנגד הגקב ודאי לכ"ע אסור וכפת צוננת וחכיה סתומה לכ"ע מותר והפלוגתא היא כפת חמה וחכיה סתומה או כפה צוננת וחכיה פתוחה

א' בדין ריח מדבר האיסור אם אוסר את ההיתר רתה המחלוקת בין רבותינו הראשונים כמו שנבאר בס"ד והמתבאר לי מירושלמי תרומות פ"י הל' כ' דאפילו מאן דס"ל ריחא לאו מילתא הוא מ"ס אם הדבר המותר היה כונח טמש על הדבר האסור שיש בו ריח והיו מדובקין וז"ל לכ"ע אוסר דאמרינן שם דאמר ר' יוחנן כשהיינו למדין תורה וכו' היינו מניחין העונות שלנו על מדיים והיינו פועמין בו מעט מדיים ומקשה הירושלמי על מאן דמתיר בריח ומתירין מהלומין היו כלומר שהיו נדבקות אל המדיים וכ"ע מדיים ככה"ג ע"ש הרי מפורש דכשנדבקין וז"ל ודאי קי"ל דריחא מילתא היא ואוסר :

ב' עוד נלע"ד לדייק ממשנה דמכשירין [פ"ג מ"ג] דפירות הנתן בחבית והניחו החבית במשקן שואבין דפירות גוף המשקה ולא הריח בלבד ולכן אם המשקן היו אסורים אוסרין את הפירות דהכי תנן התם חבית שהיא מלאה פירות ונתנה לתוך המשקן או מלאה משקן ונתנה לתוך הפירות ושאובו כל ששאובו כבי יותן באיזה משקן אסרו במים וכיין וכחומץ ושאר כל המשקן מהורין ע"ש הרי מפורש דפירות שואבין המסיס של ג' משקין אלו ומדלא פליגי שום הגא בזה כדפליגי לקמן באותו פרק בהרודה פת חמה ונתנה ע"פ חבית של יין דפלוגתא זו היא ג"כ בפ"י דתרומות גבי ריחא אלמא דדינא דהבשר ודינא דריחא בגוונא דהיא הם וכי היכי דפליגי בריחא ה"נ פליגי בדין הבשר ומדלא פליגי במשנה זו ש"מ דבכאן כולדה מרוד לענין השבר וממילא דגם מדיים לענין ריחא [ונס נירושלמי ע"ס מניח משנה זו על כן דינא דריחא ע"ג ונס"מ] ומסיים שם במשנה דקטניות אין טבען לשאוב ויש להכתפם בשארי דברים לבד פירות אם דומים לפירות או לקטניות ואין הברע בזה [פ"ט נחוי"מ עכנה דקק נסירוס וס"מ נירושלמי ע"ס מולק טליו ע"ג דוק] :

ג' מצינו בגמ' כמה מני ריחות בפסחים [ע"ו] יש פלוגתא בבשר שחוטת שטן שצלאו עם בשר נבלה כחוש דחד אוסר משום דמפסמי מהדדי כלומר לא טיבעיא אם הנבלה שמינה והשחופה כחושא דודאי השחופה מושך ריח הנבלה אלא אפילו להיפך אמרינן ג"כ דהשחופה מפסמם לה לנבילה וחדר השחופה וכושת חבית ריח מהנבלה וחד מתיר משום דריחא לאו מילתא היא ואף הנבלה שמינה לית לן בה כמבואר שם עוד איתא שם דפת שאפאה עם צלי בתנור אסור לאוכלה בכותח וכן דג שצלאוה עם בשר בתנור אחד אסורה למיכל בכותחא משום דכותחא יש חלב ונתבאר זה בס' צ"ו ע"ש [ולגנן כגנס מצד ודעס לין כגנס גדים] :

ד' ומסק' רש"י שם וכן הרי"ף בפ"י דחולין והרמב"ם

פתוחה ע"ש וכתב הר"ף שם דגם סוגיא זו נרחית למאן דס"ל ריחא לאו מיריחא היא וזדו רעת הרמב"ם בסוף הל' תרומות שכתב הירודה פת חמה ונתנה ע"פ חבית יין של תרומה אם היתה פת הטיס ה"ו מותרת ושל שעורים אסורות מפני ששיאבונה עכ"ל ובחבית פתוחה מיירי והגיחה כנגד הנקב [וחמיטי על הכ"מ סס שקסה מתן סוגיא ותירן נטש הר"י קוקס ע"ש וסא הר"ף כתנ מפורש כן נפסד"נ ודע דזירישלמי איחא לפת חמה לרנותא קתני אש"פ סהבבל של פת חמה מדחס כריח וכ"ש לונן ע"ש ורבותינו לא הפו לה משוס דנש"ס שלנו לא משמע ען ודוק] :

ו רבותינו לא הפו לה משוס דנש"ס שלנו לא משמע ען ודוק] :
 ו אבל רבינו תם וכל רבותינו בעלי התוס' והרא"ש והמר"ר לא ס"ל כן בחוקי הרך הריחא לכמה פרטים ובוראי דבריה דפישום כבו כשר שחוטא ובשר נבלה קי"ל כמאן דאיכר אף בדיעבד משום ריח חזק הוא והיו כבשי של איכור דבשר שמן גותן ריח חזק ולכן גם הפת הנאפה עמו או הדג הנצלות עמו קולטים הריח ולכן אסורם לאכול בכוחה אבל להריח ריח היין שהריח נכנס לגופו ויזיקו אין זה איסור וקי"ל כמאן דמתיר וכן בהכין בכמון של תרומה ואפה בו הפת לא חיישינן לה ולא מיריחא היא וכן פת חמה להניחה על חבית פתוחה לב"ע אסור כישום דריח חזק הוא ומשמע דאפילו בשל חטים אסור וריחא לשיטה זו מדלא הביא הש"ס בפסחים שם בעניינא דבשר נבלה הנך עניינא דהשוכר ש"מ דאינו שייכין ול"ו ריח פיתום שאנו ואינו כדגאה בעלמא אלא כאכילה ממש [תי"ס סז] :

ו ויש מראשונים שהוסיפו לומר דבריה של דבר חריף בין שהאיסור חריף ובין שההיתר חריף וכ"ש בששניהם חריפים דודאי אסור [מרכיז פני"ג ודליתו מכוון דהוא חריף ודמי אזני משוס דנש"פ ונלא"ס היה אסור ע"ש וע"ג דלכני סוג דקאלמ לה ולכן קי"ל כדנא וכן הקסה הפ"ח סק"ח ומכרי"ס סק"ו אמנס המעיין בנא"ה שם אוח כ"ל ירלס שנגד הסכרל אומר כן פ"ג לכוין נגלים נגלו עס נגלס ולולי וכו' יוכר חריף מכוון ול"ס דלית רנא מכוון ודוק] :

ו כל הגדולים הסכימו דאפילו לשיטת האוסרים בבשר שחוטא ובשר נבלה שצולאו יחד וכן לשיטת המתירים מידו לכתחלה אסור כמו שנתבאר והי הכל כשאחד מהם שמן אבל בשניהם כחושים מותר אף לכתחלה [ט"ז וס"ד סק"א ופר"ח וכרו"פ ע"ס] ולענ"ד לא נראה כן מלשון הרמב"ם שם שכתב אין צורין בשר שחוטא עם בשר נבלה וכו' ואם צראן ה"ו מותר ואפילו היתה האסורה שמינה הריב וכו' עכ"ל הרי דלענין לכתחלה לא הוכיר כלל כחוש ושמן וכן בירושלמי שהבאנו אומר סתם מהו לצלות בשר שחוטא עם בשר נבלה ולא הוכיר כלל כחוש ושמן וגם מפסחים שם שמתא להריח כן שהרי הקסה הש"ס על מי שאוסר מהם דתניא אין צולין שני פסחים כאחד כדי שלא יתערבו הגופין זה בזה ויאכלו הפסח שרא למנוייו ולדבריו האוסר הא גם בלא זה אסור מפני שזה בולע מזה ע"י הריח ונרחק הש"ס למצא

ו ויש מראשונים שהוסיפו לומר דבריה של דבר חריף בין שהאיסור חריף ובין שההיתר חריף וכ"ש בששניהם חריפים דודאי אסור [מרכיז פני"ג ודליתו מכוון דהוא חריף ודמי אזני משוס דנש"פ ונלא"ס היה אסור ע"ש וע"ג דלכני סוג דקאלמ לה ולכן קי"ל כדנא וכן הקסה הפ"ח סק"ח ומכרי"ס סק"ו אמנס המעיין בנא"ה שם אוח כ"ל ירלס שנגד הסכרל אומר כן פ"ג לכוין נגלים נגלו עס נגלס ולולי וכו' יוכר חריף מכוון ול"ס דלית רנא מכוון ודוק] :

ו כל הגדולים הסכימו דאפילו לשיטת האוסרים בבשר שחוטא ובשר נבלה שצולאו יחד וכן לשיטת המתירים מידו לכתחלה אסור כמו שנתבאר והי הכל כשאחד מהם שמן אבל בשניהם כחושים מותר אף לכתחלה [ט"ז וס"ד סק"א ופר"ח וכרו"פ ע"ס] ולענ"ד לא נראה כן מלשון הרמב"ם שם שכתב אין צורין בשר שחוטא עם בשר נבלה וכו' ואם צראן ה"ו מותר ואפילו היתה האסורה שמינה הריב וכו' עכ"ל הרי דלענין לכתחלה לא הוכיר כלל כחוש ושמן וכן בירושלמי שהבאנו אומר סתם מהו לצלות בשר שחוטא עם בשר נבלה ולא הוכיר כלל כחוש ושמן וגם מפסחים שם שמתא להריח כן שהרי הקסה הש"ס על מי שאוסר מהם דתניא אין צולין שני פסחים כאחד כדי שלא יתערבו הגופין זה בזה ויאכלו הפסח שרא למנוייו ולדבריו האוסר הא גם בלא זה אסור מפני שזה בולע מזה ע"י הריח ונרחק הש"ס למצא

ו ויש מראשונים שהוסיפו לומר דבריה של דבר חריף בין שהאיסור חריף ובין שההיתר חריף וכ"ש בששניהם חריפים דודאי אסור [מרכיז פני"ג ודליתו מכוון דהוא חריף ודמי אזני משוס דנש"פ ונלא"ס היה אסור ע"ש וע"ג דלכני סוג דקאלמ לה ולכן קי"ל כדנא וכן הקסה הפ"ח סק"ח ומכרי"ס סק"ו אמנס המעיין בנא"ה שם אוח כ"ל ירלס שנגד הסכרל אומר כן פ"ג לכוין נגלים נגלו עס נגלס ולולי וכו' יוכר חריף מכוון ול"ס דלית רנא מכוון ודוק] :

ו כל הגדולים הסכימו דאפילו לשיטת האוסרים בבשר שחוטא ובשר נבלה שצולאו יחד וכן לשיטת המתירים מידו לכתחלה אסור כמו שנתבאר והי הכל כשאחד מהם שמן אבל בשניהם כחושים מותר אף לכתחלה [ט"ז וס"ד סק"א ופר"ח וכרו"פ ע"ס] ולענ"ד לא נראה כן מלשון הרמב"ם שם שכתב אין צורין בשר שחוטא עם בשר נבלה וכו' ואם צראן ה"ו מותר ואפילו היתה האסורה שמינה הריב וכו' עכ"ל הרי דלענין לכתחלה לא הוכיר כלל כחוש ושמן וכן בירושלמי שהבאנו אומר סתם מהו לצלות בשר שחוטא עם בשר נבלה ולא הוכיר כלל כחוש ושמן וגם מפסחים שם שמתא להריח כן שהרי הקסה הש"ס על מי שאוסר מהם דתניא אין צולין שני פסחים כאחד כדי שלא יתערבו הגופין זה בזה ויאכלו הפסח שרא למנוייו ולדבריו האוסר הא גם בלא זה אסור מפני שזה בולע מזה ע"י הריח ונרחק הש"ס למצא

ו ויש מראשונים שהוסיפו לומר דבריה של דבר חריף בין שהאיסור חריף ובין שההיתר חריף וכ"ש בששניהם חריפים דודאי אסור [מרכיז פני"ג ודליתו מכוון דהוא חריף ודמי אזני משוס דנש"פ ונלא"ס היה אסור ע"ש וע"ג דלכני סוג דקאלמ לה ולכן קי"ל כדנא וכן הקסה הפ"ח סק"ח ומכרי"ס סק"ו אמנס המעיין בנא"ה שם אוח כ"ל ירלס שנגד הסכרל אומר כן פ"ג לכוין נגלים נגלו עס נגלס ולולי וכו' יוכר חריף מכוון ול"ס דלית רנא מכוון ודוק] :

ו כל הגדולים הסכימו דאפילו לשיטת האוסרים בבשר שחוטא ובשר נבלה שצולאו יחד וכן לשיטת המתירים מידו לכתחלה אסור כמו שנתבאר והי הכל כשאחד מהם שמן אבל בשניהם כחושים מותר אף לכתחלה [ט"ז וס"ד סק"א ופר"ח וכרו"פ ע"ס] ולענ"ד לא נראה כן מלשון הרמב"ם שם שכתב אין צורין בשר שחוטא עם בשר נבלה וכו' ואם צראן ה"ו מותר ואפילו היתה האסורה שמינה הריב וכו' עכ"ל הרי דלענין לכתחלה לא הוכיר כלל כחוש ושמן וכן בירושלמי שהבאנו אומר סתם מהו לצלות בשר שחוטא עם בשר נבלה ולא הוכיר כלל כחוש ושמן וגם מפסחים שם שמתא להריח כן שהרי הקסה הש"ס על מי שאוסר מהם דתניא אין צולין שני פסחים כאחד כדי שלא יתערבו הגופין זה בזה ויאכלו הפסח שרא למנוייו ולדבריו האוסר הא גם בלא זה אסור מפני שזה בולע מזה ע"י הריח ונרחק הש"ס למצא

ושורקין

כדי שיהיו ריח אפילו בתנור גדול ופיו פתוח אמרינן ריחא מילתא היא [ע"ז סק"ט] ולכן גם נתנו לריח שיכנס אל הפת שבתנור ובריח יש בשר אסור לאכול אותו הפת עם חלב וכן להיפך וכ"ש אם היה דבר איסור בהריח שאסור לאכול אותו פת כלל ואפילו אין לו פת אחר כשאין סבנה ברבר דכיון שעשאו בכבונה לריח ודאי מילתא היא בכל ענין :

י"ן עוד כתב אם אפו או צלו איסור והיה תחת מחבת אחת מגולין ארוך אפילו בדיעבד וה"ה אם אפו בכה"ג פת עם בשר אסור לאכול בחלב אבל בזה אחר זה אין לחוש אא"כ הויע המחבת משניהם דאו אסור אפילו בזה אחר זה אם היו שניהם מגולין דהיי כביסוי של קדרה עכ"ל ביאור הדברים ריש שמעמידין מחבת שיש לה דגלים גבוהים שקורין פרפרי"א ותחתיה צולין ואופין ונמצא דכל שהתחת המחבת מחבתה מינה עליהן וי"א דהו כרינו של תנור קמן שבימי חכמי הגמ' והלוי בפלוגתא אם ריחא מילתא היא אם לא וא"כ לפי מאי דמ"ל העיקר לדינא דלאו מילתא היא גם כן מותר בדיעבד [עני' כסס חוס' וזוק] אמנם דעת האו"ה והשערים והתו"ד דזה גרע מתנור ובוהו לכ"ע ריחא מילתא היא ואפילו בדיעבד אסור ואפילו אפו פת עם בשר אסור לאכול בחלב ויש מי שאומר דהו בפת מועט אבל בפת מרובה אסור לאכול כלל אפילו עם בשר כדי שלא יבא לאכול בחלב וכמ"ש בסו"ט ע"ז [ע"ז סק"ה] ולענ"ד אינו כן דאף שבאמת השערים סוברים כן וכמ"ש בספרו ד"ם בסו"ט וה ע"ש מ"ם מרקוק לשונו בכאן נראה להדיא שבוה לא רצה להחמיר כל כך דא"כ הו"ל לפרש ובאמת והו דומרא יתירה שהרי לדעת התוס' דהא כתנור וא"כ למה נחמיר כל כך לאסור לגמרי דהיי שלא נאכלנו בחלב [וכ"כ הפ"ה סק"י ומכ"כ ע"פ פ"ג ס"ג] : י"ח וזה שכתב דבזה אחר זה אין לחוש אא"כ הויע המחבת וכו' ביאור הדברים שאפה פשטיד"א של בשר בכירה תחת המחבת ואח"כ אפה באותו מקום ממש פלאדי"ן של חלב ועל קרקע הכירה בעצמה ואין איסור בזה מאחר דלא נשאר שמונית על מקום שהוצת הפשטיד"א ואי משום ריח הפשטיד"א שנקלט באותו מקום לא מצינו פישום של ריח בכלי שיהיו ויפטם את האוכל אמנם אם המחבת מויע משניהם דין המחבת כדיון כיסוי קדרה שבסו"ט ע"ג שהרי גם המחבת הוא כביסוי והויעה נוספת על הפלאדי"ן ולכן אם אין ששים פנגר מקום המחבת שעל הפשטיד"א אסור הפלאדי"ן וכן הדין באיסור והיתר כשאפה היתר אחר האיסור תחת המחבת ופשוט הוא שאם אחת מהם מכוסה בכלי אין כאן איסור ופשוט הויעה עולה מהמאכל עצמו :

י"ט י"א דאפילו למאן דמ"ל ריחא מילתא היא ואומר גם בדיעבד היינו דווקא כדליכא ס' מן היתר נגר דאיסור אבל בדאיכא ס' מן היתר מותר וכל מה שנמצא בתנור מצטרף לששים לבטלו להאיסור אמנם אין

ישורקין פי התנור וגם ייזובת העשן שתומה אם מעמידים בתנור חלב או מאכלי המאה צריך לכסות אותם או לכסות פיית הקדרות של בשר [ומיכו נדיענד מין לאסור ונסרט לכנדו שנת לו כהפ"ט וע"ז סק"ח] וכשהמעלה עשן פתוח פשיטא דמותר אף לכתחלה :

י"ג וכן אפילו אם אפו פשטיד"ע"ם כשרה ומרפה בתנור אחד ושלא בכלי אלא על קרקע התנור ובתנור קמן ומתומה או שני פשטיד"ע"ם אחד של בשר ואחד של חלב בכה"ג על קרקע התנור אם אחד מהם מכוסה בקערה או בבצק וביוצא בו מותר ואף גם לכתחלה מותר אפילו בתנור קמן ופיו סתום וכתב רבינו הרמ"א בסעיף א' על דין זה דנהגין להחמיר לכתחלה אף בתנור גדול ובדיעבד להקל אף בתנור קמן עכ"ל וטעם החומרא לכתחלה נ"ל דלאו משום ריח אלא דכיון דשניהם הם על רצפת התנור יש לחוש שיוזב מזה לזה וכבר נהבאר בסו"ט ע"ז שאין לאפות שום פת עם פשטיד"א או פלאדי"ן בתנור אחד מחשש זה ע"ש : י"ד ואם אפה בתנור פת עם בשר צלי על השפור אין לאכול הפת עם חלב כשיש לו פת אחר וכן אם אפו פת עם צלי של איסור על השפור אין לאכול אותו פת אם יכול להשיג פת אחר וכל זה מקרי לכתחלה ואפילו בתנור גדול ופיו פתוח יש לאסור לכתחלה אבל אם אין לו פת אחר בריח מותר בשניהם אפילו בתנור קמן ומתים דזה מקרי לענין זה דיעבד כן פסק רבינו הרמ"א וזהו ע"פ שיטת הסוברים דריחא לאו מילתא היא אבל אם ריחא מילתא גם בדיעבד אסור בתנור קמן ופיו סתום ולזה דומ"ק בלשונו עוד וכתב די"א דאין שנידי"ן ריחא אפילו בדיעבד אא"כ התנור פתוח קצת מן הצד או למעלה במקום שהעשן יוצא ובמקום הפסד אין להחמיר בדיעבד אפילו סתום לגמרי עכ"ל כלומר דכשאנו פתוח כלל חיישינן לשיטת הסוברים דריחא מילתא היא ואסור גם בדיעבד ורק במקום הפ"ם אנו סומכין על רש"י והדי"ף והרמב"ם [כנגד' ביאור דניי הרמ"א נסעיף א' ע"ג] :

מ"ן עוד כתב דאם האיסור דבר חריף וכ"ש אם היתר דבר חריף ריחא מילתא היא ואפילו בדיעבד אסור אם שניהם מגולים אבל אם אחד מהם מכוסה אפילו בבצק בעלמא מותר עכ"ל ביאור דבריו דאע"ג דלעיקרא דינא אנו סוברים דריחא לאו מילתא היא מ"ם ברבר חריף אנו חוששין לומר דריחא מילתא היא ואע"ג דבסעיף ח' בארנו דדין זה אינו עולה יפה לפי מונת הש"ס מ"ם כיון ריש סוברים כן ויש סוברים בעיקר הדין דריחא מילתא היא לכן יש לאסור גם בדיעבד ברבר חריף כששניהם מגולים אבל אם אחד מהם מכוסה אף כשהיתר מכוסה בבצק הבצק מפסיק ואין כאן דין ריח כלל ואפילו לכתחלה מותר [וי"ט וכ"ש אם סתיהר דבר חריף טונחו אם גם סתיהר דבר חריף וזוק] : מ"ז דבר פשוט הוא דדבר שנעשה לריח ונתנו בתנור

וכיון שהם פסקו בריחה להיתר פסקו בזה ג"כ להיתר ולכן המור שפסק ריחא מילתא היא פסק בזה ג"כ לחוכמא וז"ל המור פת חמה שמונתה על גבי חבית פתוחה של י"ג אסור לפי שקולטת דריח הרבה אבל אם הפת צוננת אפילו החבית פתוחה או פת חמה וחבית פתוחה מותר עכ"ל ולא חילק בין חמים לשעורים ואף בחמים אסור [ופסק כר' יכודס ולא כר' יוסי דס"ל דק ר' יכודס ס"ל ריחא לאו עילתא דר' יוסי מקלמא מסייבטעוריס שזאנות מוכח דאוסר ג"כ בריחא ורק דס"ל דטעוריס שזאנות ולא חמים ובהא ק"ל כרנא דריחא לאו מילתא ורק דכרי ר"ל שאמר כפת חמס חגיגה פהוסס דכ"ע לא פליגי דאסור זה לא דמי מכלכה וענ"י וכו"ה ופרי"ה ודוק] :

בג ודברי רבינו הב"י בסעיף ד' תמומים בענין זה שכתב פת חמה שמונתת על גבי חבית פתוחה של י"ג אסורה ודווקא אם שונתת נגד המנופה אבל אם הפת צוננת אפילו אם החבית פתוחה או פת חמה וחבית פתוחה מותר ואם הפת ששעורים אסור אם הפת חמה אפילו חבית פתוחה עכ"ל והרי איהו פסק בסעיף א' כהר"ף והרמב"ם דריחא לאו מילתא היא וכבר תמרו עליו הגדולים [פרי"ה וכו"ה] וע"ל דמיכרא זו ביון דאיתמרא בגמ' סתמא דחמה ופתוחה אסור וצוננת וסתומה מותר וחמה וסתומה וצוננת ופתוחה מחלוקת דר"ם ור"י ור' יוסי ומאן דאסר מימרא זו לא חלי לה בפלוגתא דריחא ש"מ דכ"ע היא ולכן פסק כמימרא זו ובפלוגתא דהנאי פסק כר' יוסי דהלכה כמותו נגד ר"ם ור"י [ונתמרו כנחל חספ דגס הטור טעור כן ש"ס ודוק] :

כד מותר לשאוף בפיו ריח י"ג דרך נקב שכתבית לידע אם הוא טוב ובהו כ"ע מורים אפילו למי שמוסק ריחא מילתא היא מ"מ בזה פוסק כמאן דס"ל בגמ' דהא לאו מילתא היא משור דריח היין חוק ונכנס בגוף ומזיקו ואין כאן הנאה [חוס' ספ] ואינו מתבטין להנאה ובדראי אם טוונתו ליתגות בריח אסור וכן ג"כ אסור למעוסי הי"ג אע"פ שאינו בולעו וכן אסור ללוחכו בלשונו וכן אסור לולף י"ג מפני שאסור בהנאה אבל מותר לולף סתם יינם שרדי מותר בהנאה :

כה שק של פלפלין חננבלי שקורין אינגבע"ר שמשמין בקנקני י"ג מותר להריח בהם מפני שאין היין נותן בהם כח ואדרבא הם נותנין כח ביין ובשביל זה משמין אותן ביין כדי שהם יתנו כח בהיין ולא היין בהם ומ"מ לבשמים דהבדלה אסור שמוסיף דמאיס לדבר מצוה וכן אם נותנים אותם ביין שיקבלו הם מ"מ היין אסור להריח בהם וכן בשמים של כוכבים ושל כלאי הכרם וערלה אסור להריח בהם מפני שהם איטורי דגמא ואפילו למאן דס"ל ריחא לאו מילתא מ"מ בדבר העשוי לדריח ודאי ריחא מילתא ולכן אם הדבר הזה הוא מאיטורי אבילה ולא מאיטורי הנאה מותר להריח

אין להורות כן רק לצורך הפסד גדול אבל בלא זה מה שייך ששים לריח דמי יודע אנה הלך הריח אם לכולם אם למקצתם וצריך בכל חתיכה ס' אלא שבמקום הפסד יש לדמות לפה שיתבאר כמי' ק"א דכל מה שנכנס כמפך ביצמ"ף לבמל ולכן כשם שבשם פסק רבינו הרמ"א דרק לצורך הפסד יש לנהוג כן ע"ש וה"ה בכאן [ינוס מתגלריס דנרי רמ"ל טכא; וע' נכנר"ל סק"ס סתב כן ע"ס] :

כז י"א דאיסור האוסר במשהו כגון חמין בפסח ריחא מילתא ואוסר אפילו ברעעבד אם התגור קטן והוא סתום והאיסור וההיתר מולין תוך ההגור וסייג לסברא זו מדברי הר"ף שהבאנו בסעיף ה' דריחא הוה משהו וכיון דחמין בפסח הוה במשהו ממילא דגם ריח אסור וי"א דאין חילוק והביאו ראיה ממקדש שהיו אופין בתנור אחד לחמי תורה שיש בהם חמין ומצוה [ע' מרדכי סכ"ט] אך לפי מ"ש אין ראיה דמן התורה גם חמין במל בששים ואפילו מדרכנין לא אסרו במשהו רק בפסח משום חומרא דפסח ועוד דהתנור במקדש הוה גדולה ומ"מ כתב רבינו הר"ם דבמקום הפסד יש למסוך אדברי המקולין דבאמת הרבה פוסקים ס"ל דכפת לא שייך ריחא [ע"ד סק"ד] ובא"ח ס' תמ"ו נתבאר עוד בזה ויש מי שכתב דבסתום לגמרי אין להקל אבל כפתוח קצת יש להקל [מנ"ל סס סק"ד] ובסי' קי"ח יתבאר אם מותר להעמיד בתנור שתי קדרות זו אצל זו כשר וברפה או בשר וחלב או לצלות זה אצל זה ע"ש :

כח אם יש שמנונית של איסור על המרד"א שקורין פאל"א ובלשונונו לאפי"א אסור ליתן עליה היתר כל היום ולא מהני כה הגעלה ולא קליפה בכלי אומנות ואפילו הגעלה אחר הקליפה לא מהני משום דמירא הוה כתשמיש שע"י האור דצריך דווקא ליבון אמנם כשאניה כה יומא ואין לו אחרת מותר להשתמש בה ולאכול הפת אך זהו דווקא כשהנתתום הוא כתי ובמקום שאוכלין פת נחתים והוא לא ישמע לנו להשיג אחרת כשהישראל לא יתן לו טובה כשלו אבל ישראל האופה אסור לו לכתולה להשתמש גם באינה כה יומא ככלל הכלים שגורו על אינן בני יומן [פ"ו סק"ח ופרי"ה] ואם עבר והוציא פת במירא כה יומא שיש עליה שמנונית של איסור נראה דהפת הראשון אסור והשאר מותר דהראשון קלף השומן וכן הדין בשומן של בשר לחלב או להיפך [וכ"כ נמ"ד סק"ד] ואם נתערב הראשון בהם במל ברוב אפילו הפת הוא חתיכה הראויה להתבכר כיון שאין איסורו מחמת עצמו וכמ"ש כמי' ק"א [סס] וכא"ח ס' תג"א מתבאר במירא של חמין כשאפי בה מצוה מה דינו ע"ש

כט כבר כתבנו בסעיף ו' דרעת דר"ף והרמב"ם ברורה פת חמה ונתנה ע"פ חבית של י"ג דמותר לברך בשעורים ואע"פ דבגמ' אסרו דכפת חמה וחבית פתוחה לכ"ע אסור גם בשל חמין והו למאן דס"ל ריחא מילתא היא אבל למאן דס"ל ריחא לאו מילתא היא אינו כן

בו אבל כשרם מאיסורי הנאה אמור להריחו בו [ע"ך סק"ג] ובעשב מעלה עשן שקרין שאבא"ק אם נתנו בו

ריח מאיסורי הנאה אמור להריחו ולעשן בו אבל פסחם יינם מותר :

סימן קט ר"ז יבש ביבש שנתערב ואינם חהרל. וכו כיה מעיפים :

כן לשיטת הרא"ש והמור שצריך כוית בכא"פ ולוקין על כל כוית שכו ממעם דהיתר נהפך לאיסור ורק הרמב"ם לא ס"ל כן כמ"ש במ"י ז"ח סעיף י"ב ע"ש וא"כ ה"ל כן הוא [והרמב"ם לולי נס בגלגל לט יטור כהר"ם]:

ה אמנם ראיתי בשם אחד מהגדולים דלא אמרין היתר נהפך להיות איסור ולא ביאר המעם [פמ"ג נפתחה למעורבות נכס מנ"כ] ותימא מנ"ל לומר כן ואולי יש ללמוד זה מטה שחיבה התורה אשם תלוי בשני התיבות אחד של חלב ואחד של שומן ואכל אחד מהם והוא ודאי דדוחק לומר דהיתרה לא חיובה אשם תלוי רק בששניהם שויים ולא בשהאחד גדול מחבירו וכודאי גם כשאחד גדול ואחד קטן ג"כ חיובה התורה אשם תלוי והנה אם נאמר דתמיד המועט נהפך להרוב היכי משכחת לה אשם תלוי דממ"נ אם השומן הוא גדול מהחלב נהפך החלב להיות שומן והיתר גמור הוא ואם החלב גדול מהשומן נהפך השומן להיות חלב וחיוב המצאת ולא אשם תלוי אלא ודאי מרחיבה התורה אשם תלוי ש"מ דלא אמרין דהיתר נהפך להיות איסור [ויש לחמו דנסי סכן כוה סוף סוף יש ספק ולכן מניח מ"ח כמו בחתיכה אחת ספק חלב ספק שומן למאן דס"ל כנכירות חייב מ"ח מפני ספק]:

ך אך גם בלא זה יש לדקדק הרבה בעניינא דאשם תלוי לפום הך כללא דהאיסור נהפך להיות היתר ואפילו בלא זה רק כיון דביבש ביבש במל כן התורה ברוב א"כ בשני התיבות של חלב ושל שומן אחת גדולה ואחת קטנה ואכל את הקטנה למה יתחייב א"ת דממ"נ אם הקטנה היא השומן הלא אבל היתר ואם הגדולה היא השומן הלא הקטנה במל ברוב וגם היא ניתרת ומצאנו בתשו' הרשב"א [מ"ה ע"ג] שנשאל כבעין זה והשיב על זה וז"ל גם מה שהקשית מההיא כנריתות דשתי תיבות אחת של חלב ואחת של שומן ומיירי ביבש ואם אכל את הראשונה חייב באשם תלוי יתבטל האיסור ברב היתר ופסח והותר למצא תירוק ולא מצאת אלא כשנאמר דהתם בחתיכות שוות ונפלאתי דממ"נ אם החתיכות ניכרות איזה חלב ואיזה שומן אין האיסור מתבטלת ואם אכלה חייב בחמת ואם של היתר אבל אינו חייב כלום ואם אינן ניכרות שמה הגדולה היתה של איסור וכשאכל הראשונה שמה היא היתה של איסור בין שאכל הגדולה ובין שאכל הקטנה או שמה של היתר עלתה בידו וחינו רקא מייתי אשם תלוי עכ"ל הרשב"א ואינו מוכן התירוץ כלל [עמ"ג נפתחה למעורבות ונחמזי הגר"ם כ"ד סי' ק"ב] ויש

א כבר נתבאר במ"י ז"ח סעיף כ"ו ריבש ביבש מן התורה במל ברוב ולא בעינן פ"ל שנים כהיתר אלא אם רק היתר רבה יותר מעט במל האיסור בו ואין חילוק מן התורה בין מין במינו לשאינו מינו ויש חילוקין בזה ע"ש וגם לח בלח מין במינו מן התורה במל ברוב לפי פשטיות הש"ס דמנחות [כ"ג]: [ליפנין זה מרס הפר והשעיר דאין כמבטלין וא"ו מפני שעולין למזבח הא בלא"ה כיון שהן מין במינו במל דם השעיר המועט ברס הפר המרובה וכ"כ בסמ"ג לאוין קל"ח וכ"כ הרשב"א בתה"ב ע"ש בסעיף כ"ח :

ב אך רש"י והו"מ והרא"ש כתבו דילפינן זה מאחרי רבים להטות והרא"ש הוסיף לומר דהאיסור נהפך להיות היתר ודקדקו שם איזה ענין הוא לאחרי רבים להטות דשם אנו תולין לומר שזהו מהרוב אבל שתתבטל האיסור ושיתנהפך להיות היתר מנ"ל ובארנו שם בסעיף ל"א דזה נופא למדנו מקרא דולקח מדם הפר ומרס השעיר דהך ומרס יתירא הוא דה"ל לכתוב ולקח מרס הפר והשעיר אלא דאיתי להורות דדם השעיר אינו מתבטל ברס הפר ממעם שעולין למזבח וקשה למה לנו לימוד על זה דמאין היה לנו לומר שיתבטל אם לא מקרא דאחרי רבים להטות הרי מפורש דגם לענין ביטול איסור דהיתר קאי קרא דאחרי רבים ע"ש :

ג ומבילא כיון דילפינן זה מקרא דאחרי רבים שוב אין חילוק ביבש בין מינו לשאינו מינו וזה דכלח הוא רק במינו משום דלח באינו מינו נותן טעם ומכ"ע דאורייתא אבל ביבש דאינו נ"פ אין חילוק בין מינו לשאינו מינו ולפ"ז י"ל דהיש חולקין שבסעיף א' דס"ל דגם יבש ביבש אינו אלא במינו ס"ל דלמדנו זה רק מקרא דדם הפר והשעיר ולא מאחרי רבים ובשם היו רק מין במינו ואין לנו לימוד על שאינו מינו [ולין לשאל פרי היה חולקין סס חוס' פסחים מ"ד. וחסום' כעכו"ס ס"ז. כהנו ספס דאחרי רבים כמ"ש שם דידוע דנעלי הטוס' רבים סס וחסום' דשם אחרון כוה ב"ל של כסמ"ג וחוס' פסחים כוה מרנטי שמטון כידוע] :

ד והנה כיון דלדעת הרא"ש אמרין דהאיסור נהפך להיות היתר כשהוא המועט א"כ נראה דכ"ש דהיתר נהפך להיות איסור כשהוא המועט כגון שנתערב כוית שומן בשני ויתי חלב דרין כולם כחלב גמור מקרא דאחרי רבים הוא דאם לענין היתר אמרין כן כ"ש לענין איסור ואין זה מן התימא שנאמר שהיתר יתהפך לאיסור שהרי לענין מלקות בטעם כעיקר אמרין

ז ויש מי שפירש כוונתו הוא דס"ל דהיתר נהפך לאיסור כשהיא קטנה מהאיסור ולכן יש ספק אם הגדולה היא האיסור או חייב גם על הקטנה ואם הקטנה היא האיסור נהפך להיות ופטור על שתיהן יהו הספק ולפיכך חייב אישם תלוי (כ"מ מסמט' מס) ולא משיע' זה מדבריו כלל ועוד הנלע"ד דהרשב"א לא ס"ל כלל הך דאיסור נהפך להיות מדקא אומר לאכול כיון כאחת כמו שיתבאר בס"ד ואם האיסור נהפך להיות בידאי מותר לאכול כולם כאחת כמ"ש הרא"ש דהאיסור נהפך להיות ומותר לאכול כולם כאחת ע"ש וא"כ הרשב"א מדאמר ש"מ דלא ס"ל כן וממילא דגם היתר נהפך לאיסור לא ס"ל דהרי להרא"ש אפילו יש ספק דהיתר נהפך לאיסור לא אמרינן כ"ש להרשב"א כמוכח [ונספיק' י"ל ומנחל נוס'] :

ה ויש מי שפירש ככוונתו דהטעם הוא משיום הדוח רוב שאינו מבורר ודאי אם התערובות היה חתיכה של איסור בשני חתיכות של היתר יש כאן רוב מבורר שידענו ברוב שיש כאן שנים של היתר אלא שהאיסור נתערב בהם אבל בגדולה וקטנה אכתו לא ידענו אם יש כאן רוב של היתר דאולי הגדולה היא האיסור וכיון דהרוב אינו מבורר לא מקרי רוב כמו שבארנו בס"י ק"ה סעיף ס' ע"ש [הגרע"ל] ושם אמר סוף סוף באכילת הקטנה אין כאן קרבן כמ"ל דאם הוא של היתר הרי מותרת ואם היא של איסור הרי הגדולה היא של היתר ובגולה הקטנה ברוב דכיון שאין כאן רוב מבורר שאין אנו יודעין בבירור שיש רוב היתר דשם הגדולה היא של איסור ממילא דאין כאן ביטול ברוב ונשארה הקטנה ג"כ בספק אם היא אסורה או מותרת ולכן מביא אישם תלוי בין על הקטנה ובין על הגדולה ולפ"ו נזכר לומר ג"כ להרא"ש דכשם דס"ל דהאיסור נהפך לדיות היתר כמו כן ההיתר נהפך להיות איסור והא דמיתרי אישם תלוי משיום הדוח רוב שאינו מבורר - הגדולה היא המותרת ונהפכה הקטנה מאיסור להיות או הגדולה היא האסורה ונהפכה הקטנה מהיתר לאיסור וממילא שיש כאן ספק בשניהם :

מ אמנם להרא"ש ו"ל דס"ל דאיסור נהפך להיות היתר יש לישאל שאלה גדולה דבכבודות [כ"נ] אמרינן דכיות נבלה שנתערבה בשני זיתים בשר שחוטה מהור מטמא במגע משיום דהנבלה בטל ברוב ומ"מ במשא מטמא ע"ש ואי ס"ד דהאיסור נהפך להיות היתר הרי הנבלה היא ממש כבשר שחוטה ולמה היא לא מטמא במשא והנה גם התוס' הקשו בשם למה רעין אכילה בטל ברוב ולענין משא אינה בטלה ותרצו דבאכילה כל משהו ומשרו כשנכנס בבית הכליגיה קמא קמא בטל ברוב היתר ורמי לטומאת מגע כיונגע חוזר ונגע דמהור אבל משא שנושא כולה כאחת טמא ע"ש מיהו עכ"פ נשמע מדבריהם דלא ס"ל דהרא"ש דלהרא"ש ז"ל דאיסור נהפך להיות היתר הרי א"צ לזה כיון דכילו היתר ואף אם נאמר דמדרבנן הוא דטמא במשא מ"מ

אי ס"ד דהרא"ש למה גזרו רבנן בזה והלא היתר גמור הוא כמו דס"ל להרא"ש דרשאי לאוכלם כולם כאחד : י ויראה לי דלהרא"ש צ"ל דלעולם לאיסור נהפך להיות היתר ורק בטומאה משיום דקו"ל דטומאה שבטל חזרה וניעורה בטמאה מינה ואמרינן מצא מין את מינו וניעור כדאמרינן שם [כ"נ] הלוקח ציר מע"ה שיש בהציר מיעוט מים ורוב ציר או רוב מים ומיעוט ציר מים שם המשיקו במים וטהור ציר אם הוא רוב ואם מהני השקה ואם הוא רוב ציר אינו מקבל טומאה ואי משיום הך מיעוטא דמיא דמקבל טומאה והשקה לא מהני להו הואיל ורובא ציר הנך מיעוטא דמים כתיבי ברוב ציר ואינו מקבל טומאה ואומר שב לא שני אלא למכל בהן את הפה אבל ליתן לקדרה של מים אסור מפני שהמים שבעיר מוצאין את המים שבקדרה ומצטרפין יחד ורובין על הציר ומטמאין אותו משיום דטומאה אמרינן מצא מין את מינו וניעור ע"ש ולכן גזרו רבנן כנבלה ג"כ למא במשא אע"ג דאיסור נהפך להיות היתר משיום דטומאה חוזר וניעור ואם היו אלו השלשה זיתים מתערבים עם עוד שני זיתים נבלה היה הכות נבלה שבתוך השלשה זיתים מתחבר אל השני זיתים נבלה וחוזר וניעור ומתרכיב על השני זיתים שחוטים ולכן גזרו רבנן בטומאת משא אבל באיסור אכילה לא מצינו ביבש ביבש שיהא חוזר וניעור מן התורה ורק במין כשאינו מינו בתערובת לח בלח אפרינן חוזר וניעור משיום דנותן מעם ולא ביבש ביבש וכדמוכח מדבריו בפ' השוכר סי' כ"ח ע"ש ועמ"ש לעיל סי' צ"ט וזה שיתבאר דבאיסור חוזר וניעור ביבש זהו מדרבנן כמ"ש בסעיף כ"ב ע"ש :

יא והנה כבר כתבנו בסעיף ה' שיש מי שאומר דהיתר נהפך לאיסור ודאי לא אמרינן ותמהנו על זה ע"ש ולג"ד דאמרינן היתר נהפך לאיסור כשם שאמרינן איסור נהפך להיות להרא"ש וראיה ברורה לזה מהא דאיתא במנחות [כ"נ] דחר אמר נבלה בטלה בשחוטה כלומר דנבלה בטלה בשני חתיכות שחוטות ואינה מטמאה וחד אמר להיפך דחתיכה אחת שחוטה בטילה בשני חתיכות נכיות לענין דכולן מטמאות טומאת ודאי ולא טומאת ספק ע"ש ומחלקותם הוא אם אולינן חתר מבטל או בחר בע"ש מיהו עכ"פ מפורש דהשחוטה נהפך לנבלה הרי להרא"ש דהיתר נהפך לאיסור ואין לומר דהך לענין טומאה אמרינן כן ולא לענין איסור דבהו אין כבר לחלק בנייהם ולכן דקדקו חז"ל באשם תלוי לומר חתיכה משני חתיכות דווקא דחתיכה משלש חתיכות לא משכחת לה דאם שתים של שומן יאחת של חלב איסור נהפך להיות ופטור ואם שתים של חלב יאחת של שומן ההיתר נהפך לאיסור והרי חייב חטאת ואדרבא אני אומר דאפילו למאן דלא ס"ל איסור נהפך להיות מ"מ היתר נהפך לאיסור אמרינן וצ"ע :

יב והנה זהו דעת רוב הפוסקים דיבש ביבש בטל ברוב

וכן יש מהגדולים שסמקו כן [פס"ג] סס נסס מני"ו ומ"נ] ;
 ובהג"ט אפשר לסמוך על דעת המקילים [סס] אבל
 שלא בהפ"מ אין להקל שהרי בעל איה [כלל כ"ג ס"ה]
 כתב מעם אחר במין בשאינו מינו ד"בש לפי שנקרא
 דבר שיש לו תקנה ריכול קצת להכיר האיסור ולהסירו
 עכ"ל והפ"ו אין חילוק בין דאורייתא לדרבנן [ונג"ל ס"ג]
 באיסור תורה הוה דרבנן ועפ"י ס"ג :

מ"ו ודע ש"א ד"בש ביבש באינו מינו אינו בטל ברוב
 מן התורה וגם א"צ ס' מן התורה אלא השיעור
 הוא בכזית בכדי אכילת פרס והיינו שאם נתערב
 מהאיסור בהיתר כל כך עד שיאכל כזית מהאיסור
 בכדי א"פ מהתערוכות אסור מן התורה ופחות מכאן
 מותר מן התורה והכי משמע בסוגית הש"ס פסחים
 [מ"ט] דכזית ככא"פ הוה דאורייתא במין שאינו מינו
 [ש"ס סנ"ג סמ"ו ופליתי] מהו מדרבנן ודאי דצריך ס'
 כמ"ש ואע"ג דלכאורה לפי המעם שנתבאר דאם יבשלם
 יתן מעם לא היה צריך ס' שהרי גם המים יצטרפו
 לששים מ"מ לא פלוג כוזה כיון שאין ידוע לנו עתה
 כמה יהיו המים ועוד דשמא יבשלם בלא מים וכיוצא
 בזה לפיכך צריך ששים בכל ענין [כלים שנתבאר סוס
 כיבש ניבש] :

מ"ז ויש בזה שאלה ואיך אמרינן במין בשא"מ כיבש
 ביבש דכשיבשלם יבא לידי איסור דאורייתא והרי
 כיון שמן התורה כבר נתבטל והאיסור נהפך להיות
 א"כ איזה מעם איסור יהיה בזה והרי הוא כולו היתר
 מן התורה [ס"ו סק"ג] ודמי למה שנתבאר בס"י צ"ח
 טע"י ל"ו בנתערב מין כמינו ובשאינו מינו דאמרינן
 רואין את שאינו מינו כאלו אינו ומינה רבה עליו ומבטלו
 ואע"ג דכע"כ באינו מינו נותן מעם מ"מ כיון שמיני
 רבה עליו אין כאן איסור ואין כאן נתינת מעם מאיסור
 כלל כמ"ש שם וה"ג דבוותיה וי"ל דשם אין נגיש מעם
 האיסור בפ"ע שהרי יש גם מינו דהיתר ושניהם נותנים
 מעם כהאינו מינו משא"כ כאן כל המעם הוא מהאיסור
 בלבד [סס] אבל אין זה מספיק דאכתי מאי נ"מ כוזה
 סוף סוף הרי אין כאן איסור כלל וגם בשם כע"כ
 שמעם האיסור אין כת באינו מינו לבטלו דא"כ א"צ
 למינו דהיתר ולכן נ"ל לחלק דבשם מיידין בבישול
 דכבר נתן מעם ורק משום דאמרינן דמינה רבה עליו
 ומבטלו וסילק את שאינו מינו כאלו אינו אבל ככאן
 ביבש ביבש שלא בבישול שעדיין לא היה נתינת מעם
 כלל אלא הבישול הוא משום רוב וא"כ כשיבשלם
 יתחרש איסור אחר והיינו נתינת מעם וזה האיסור לא
 נתבטל כלל :

י"ז יש מי שאומר דכיון דביטול לא שייך אלא במקום
 שאין האיסור ניכר משום דאפשר לבא לידי איסור
 לפיכך יבש ביבש באינו מינו דבטל במ' אינו אלא במקום
 דליכא למיקם אטעמא אבל בדאיכא למיקם אטעמא
 כגון חתיכה בלועה מתלבש שנאסרה ותתערבה עם
 חתיכות

אף מדרבנן ואע"ג שהראב"ד לא ס"ל כן וכן נראה
 מדברי הרמב"ם ריש פט"ו שכתב וי"ל אפילו חתיכה
 נבלה שנתערבה בשתי חתיכות של שחומה הכל מותר
 מן התורה אבל מדברי סופרים הכל אסור עד שיאבד
 דבר האסור מעצמו מיעוטו וכו' ע"ש וגם מדברי רש"י
 [כ"ג ל"ג] נראה כן שפירש על מאי דאמרינן שם דמעשה
 בטל ברוב כלומר ברבייה דהיינו ס' וכמ"ש הראב"ד
 על הא דאמרינן בחולין כחתיכה נבלה דהיבטל ברובא
 [ק"ו] דהיינו ברבייה של ששים ומעמם נראה דכיון
 שכן התורה גם לח בלח מין במינו בטל ברוב ועכ"ז
 מדרבנן צריך ס' שוב אין חילוק בין לח ליבש שהרי
 אם יבשלום יחד יתן מעם מ"מ רבותינו בעלי התוס'
 [סס] וכל וזשוקים ס"ל דגם מדרבנן א"צ ס' ביבש
 כיבש במין במינו ובמור וש"ע לא הובא כלל דעת
 המחמירים בזה והכי קי"ל [ודע שכתבתי דעה דר"י ע"ס
 דברי ז"ל אכל לפנינו לא נמצא זה ברש"י והרבה מדבריו ריש
 ניבש [ג'] ונחמ"ס [פ"ב] משמע להיסק דס"ל דנכלל ברוב ע"ס] ;
 י"ח כתב המור דלכאורה נראה שאין חילוק בין נתערבה
 במינה בין שלא במינה כגון שנפרד לחתיכות דקות
 שאין ניכר בין זה לזה אבל בעל התרומות כתב דווקא
 שנתערב במינה אבל מין בשאינו מינו אפילו יבש
 ביבש צריך ששים כיון דאם יבשלם יתן בהם מעם
 עכ"ל וברעה זו סתמו רבותינו בעלי הש"ע דבאינו
 מינו גם ביבש צריך ס' וכללא הוא דכל מקום שיכול
 לבא לידי איסור דאורייתא כמו בשאינו מינו שאם
 יבשלם יתן מעם ומעם כעיקר דאורייתא גורו גם ביבש
 ביבש משא"כ במין במינו דא"כ לבא לידי איסור
 דאורייתא דהא גם לח בלח בטל מן התורה ברוב לפיכך
 לא החמירו כיבש ביבש [כ"י נסס פר"ג ע"ס] ואדרבא
 יש דמשמע מדבריהם דבאינו מינו גם מן התורה צריך
 ס' אפילו ביבש כמ"ש בסעיף א' ובס"י צ"ח ע"ש
 ושעמם י"ל דהא דאסרה תורה אחרי רבים להטות אינו
 אלא דבר שא"כ לבא למעם כעיקר ככל הרובות
 שברבינו ממונת וד"ג והוה מין במינו אבל שאינו מינו
 אינו בכלל הוה אלא בכלל דמעם כעיקר כלומר שיכול
 להיות מעם בבשלם יחד או באכלם יחד וע"ש
 בסעיף מ"ו :

י"ח לפי המעם שנתבאר דלכן החמירו חכמים ביבש
 ביבש באינו מינו משום דאפשר לבא לידי איסור
 תורה וא"כ באיסור דרבנן כיבש ביבש בטל ברוב גם
 מין בשאינו מינו שהרי א"א לבא לידי איסור תורה
 וכן סמקו גדולי האחרונים [ש"ן סק"ט ופ"ה סק"ו] אבל
 מדברי רבינו הרמ"א לא נראה כן שכתב בסעיף א'
 דאין חילוק בכל זה בין אם האיסור מדרבנן או
 מדאורייתא עכ"ל ויש שרצו לרחוק בדבריו דלא קאי
 ארין זה ולא משמע כלל שהרי רין זה דאינו מינו
 ביאר סמוך לזה ודעתו נראה להדיא דלא חילוקו בדברים
 אלו בין דרבנן לדאורייתא מפני שאין הכל בקיאין בזה

שודו של היתר משא"כ דברים הנבללים בלח בלח
 דבבל מקצת יש ג"כ מן האיסור הצריכו ששים ועכ"פ
 אנו למידיים מדבריו דלא ס"ל סברת הרא"ש ו"ל דאיסור
 נהפך להיות אלא ראולין בתר רובא ואמרינן שכל אחד
 הוא מדרוב דאם נאמר איסור נהפך להיות מה שייך
 להלות על כל אחד שהוא של היתר הלא כולו היתר
 הוא ואין לשאול לדעת הרא"ש דא"כ למה החמירו בלח
 בלח להצריך ששים הדמם פשוט כיון דכאינו מינו
 ככה"ג עתה טעם לכן החמירו גם במינו ככה"ג ודע
 שיש מי שכתב דאף להרשב"א אין איסור רק לאכול
 כל התערובות ביחד אבל שנים מהם יכול לאכול ביחד
 אפילו אם התערובות הוא רק אחד בשנים [ע"ד סק"ז]
 ולא משמע כן מלשונו וב"כ אחד מהראשונים מפורש
 דלאכול הרוב אסור משום דתלינן דאיסורא ברובא איהא
 [ע"מ ני"ט ג"י] :

כא ויש מרבוטונו שמחמירים עוד בזה שאפילו באכילת
 אחת אחת אין לאדם אחד לאכול כל התערובות
 [סמ"ג] ויש שמסתפקים בזה [תוס' חולין ק'. סד"ט גי'ס]
 ונראה דלא ס"ל כהרא"ש דאיסור נהפך להיות דאי
 הוה ס"ל אין כאן מקום לחומרות אלו והוה דעת רבותינו
 בעלי הש"ע בסק"ף א' שכתבו דמותר לאכלן אחד אחד
 כל אחת בפ"ע אבל לא יאכל שלשתם יחד ויש מי
 שאוסר לאכלם אדם אחד אפילו זה אחד זה וכן יש
 לנהוג לכתחלה ויש מחמירין להשליך אחד או ליתן
 לכותי ואינו אלא חומרא בעלמא עכ"ל וכבר בארנו
 הטעם ודברי הרא"ש והמור לא הביאו כלל ודע שיש
 באיסורים דכשנאבד אחד מהם או נפל לים הותרו כולן
 והוה רק בתערובות ס"ס כמו שיתבאר בס' ק"י ולא
 שייך בכאן דין זה וחומרה זו ריש מחמירין נתיסדה
 על דבר זה ולפיכך כתבו דאינו אלא חומרא בעלמא
 דע"פ הדין בביטול ברוב או דא"צ דבר זה או דאינו
 טועיל כלל וס"מ לפי חומרא זו אם השליכו אחת מהם
 יכול אדם אחד לאוכלם כולם ואפילו בבת אחת [נס
 לפרש"ה וסמ"ג וס"ע וזקן] :

כב יוד כתב המור ואם בישל התערובות אחר שנתבטל
 ברוב כתב הרשב"א שכל אחד ואחד מותר בפ"ע
 והרומב בנותן טעם שצריך ששים כנגד האיסור וא"א
 הרא"ש ו"ל חילק בזה וכתב שאם לא נודע הערובות
 קודם שנתבטלו צריך ס' כנגד האיסור ואם נודע
 הערובות קודם שנתבטל גם הרומב מותר כולו כמו
 החתיכות שנתערבו ואם אחד שנתבטל ברוב נחוסף על
 האיסור חוור ונאסר עכ"ל והולכין לשיטתם דלהרשב"א
 אין האיסור נהפך להיות ולכן אוסר את הרומב בג"ט
 ולתרא"ש דאיסור נהפך להיות אין כאן איסור כלל ולכן
 הרומב מותר ורק אם לא נודע מקודם שנתבטל עדיין
 לא נתבטל האיסור ולכן צריך ס' דהידיעה גורמת
 בביטול שהרי אפילו לענין איסור דתנ"ג הידיעה גורמת
 כמ"ש בס' צ"ט סעיף ל"ג וב"ש לענין היתר דבלא
 ידיעה

חתיכות אחרות או כלי חולבת שנתערבה עם כלים
 אחרים של בשר דבהני איכא לטיקא אטעמא דאיסורא
 ע"י טעימת קפילא אין לזה ביטול [כר"ט קק"ז] ודברי
 תימא דם שהרי כבר נתבאר בס' ס"ט סעיף פ"ד
 דבשר שנתבטל בלא מליחה ונתערבה אותה חתיכה
 בחתיכות אחרות דנטל ברוב דהוה כמין במינו ע"ש
 ונהי דבזה לא דמי ובכאן צריך ששים כיון דבלועה
 מחלב הוי כמין באינו מינו ובשם נמי הוה כאינו מינו
 והא דנטלה ברוב משום דדם שבשלו הוה הרכנן כמ"ש
 שם מיהו עכ"פ אי ס"ד דמפני שביכולת לטעום אין לה
 ביטול כלל והא גם שם יכולים לטעום אלא ודאי הוה
 לא מקרי איסור ניכר מה שביכולת לטעום ועוד דהא
 אנו לא סמכינן אטעימת קפילא ולפיכך ודאי דנטל
 בס' [וכ"כ סמ"ג כס"ד סק"ע] וכן מ"ש לענין כלים כבר
 נתבאר בס' קב"ב דכלים בכלים הוה כמין במינו
 ובטל ברוב :

יח כתב המור דיבש ביבש במינו דנטל ברוב
 מותר לאדם אחד לאכול כולם ביחד אע"פ שבודאי
 אוכל האיסור וכן מותר לאכול כל אחד ואחד בפ"ע
 וא"צ להשליך אחד כנגד האיסור עכ"ל והוה דעת הרא"ש
 דאיסור נהפך להיות ולפיכך מותר לאכלם כולם ביחד
 כיון שאין כאן איסור בלל וכן מותר לאכול כל אחד
 בפ"ע כלומר דלא הימין בכעלי מוטין דאין כוונת
 נבי קדשים שנתערבו הימין בכעלי מוטין דאין כוונת
 להקריב רק שנים שנים [זנמים ע"ג] אבל אחד אחד לא
 דבשנים ו"ל כיון שאחד ודאי דהתירא הוא השני נמי
 הוא של היתר [ד"י] והייתי אומר גם בכאן דאדרבא
 שרק יאכלם שנים שנים קמ"ל דכיון דאיסור נהפך להיות
 יכול לאוכלם בכל אופן שירצה [כ"ל חומ"מ וע"ת] וגם
 א"צ להשליך אחד ריב שמעינו באיזה איסורים כמי
 בתרומה שנתערבה בחולין דאע"ג דנטל מ"מ צריך
 להשליך אחד מהתערובות קמ"ל דכאן א"צ ריבש הוא
 מפני גזל השבט משא"כ בשארי איסורים [ג"י] :

יט אבל הרשב"א ו"ל כתב דאסור לאוכלם כולם כאחד
 אלא יאכלם אחד אחד וזה לשונו חתיכה של נבלה
 שאינה ראויה להתכבד שנתערבה באחרות יבש ביבש
 במליחה אפילו אחד בתוך שנים ואפילו איסור של
 דבריהם אין כאן וחקילו בדבר זה משום שכל אחד
 עומד בפ"ע ואוכל כל אחד בפ"ע וכיון שנתבטל ברוב
 דבר הערך ואין כאן איסור תורה קשאובל האחד אני אומר
 זהו מה היתר וכן בכל אחד ואחד ואפילו באחרון אני
 אומר של שנתבטל ראשון וזהו של איסור וכבר הלך לו
 תה של היתר הוא משא"כ בדברים הנבללים ולפיכך
 צ"ע אוכלם כולן כאחד ואינו מבטלם כולם כאחד עכ"ל :
כ ביאור דבריו ריש להקין כיון דמין במינו בטל מן
 התורה ברוב בין בלח בין ביבש א"כ מה ראו
 חכמים להחמיר בלח בלח לצריך ששים ולהקל ביבש
 ביבש ולזה תירץ ריבש ביבש אני אומר על כל חתיכה

בזה משום מבטל איסור לתחלה כיון שכבר נקרא על זה שם הותר וכן אם בשלן ביטוי קדרות מותרים כולם אף שאין בשניהם ששים לבטל האיסור דכיון רכבר נבטל ומותר לאוכלן גם מדרבנן אלא שלבשלן יחד איסור משום שחור האיסור ונתערב עם ההיתר והרי הוא כשאר איסור הגבלל דצריך ס' ולכן כשנתבטל בשני קדרות דלא נבללו יחד ובשעה שאוכל האחה אני אומר שהאיסור הוא באחרת מותר ואפילו אולי נאמר שיש ספק בזה ה"ל ספיקא דרבנן ולקולא ויותר י"ל דגם ספק ליכא דבכה"ג לא גזור רבנן אבל לדעת הרא"ש בכה"ג אם ביטלם בשני קדרות קודם שטרע התערוכות ודאי אמורים השני קדרות המאכל והקדרות דכיון דעד לאחר תביטול כשעדיין לא נודע התערוכות איסור מן התורה א"כ ה"ל ספיקא דאורייתא דעל כל קדרה י"ל שמא האיסור מונח בקדרה זו ויש מי שרוצה להתיר גם בכה"ג ואינו עיקר [ד"ץ סק"ג] אם לא שנאמר דגם להרא"ש הידיעה הוא רק מדרבנן אבל מן התורה אין הידיעה גורמת הכיטול וא"כ ה"ל ספיקא דרבנן והולכין להקל [ענינה ונכנסה דב"ס ענפ"ש מנ"ס] מנא"כ כן דסידיסס סוף מדרבנן פ"ט] :

בן אמר לבטל איסור ובשבת וי"ט אף במקום שמותר לבטלן מצד האיסור ובשבת וי"ט אמר מפני שהוא מתקן דבר והוי כמלאכה אבל לשער ששים או רוב מותר אפילו נתערב בע"ש וכן יבש ביבש שנתערב דנהגין להשליך אחד לחוץ כמו שנתבאר מותר ג"כ בין דאינו אלא חומרא בעלמא ולא מעיקר הדין כמ"ש כמעוף כ"א [מנ"ס ס' עכ"ג סק"ג] :

בז כתב המור דאפילו אם האיסור הוא איסור הנאה כגון חמץ בפסח בטל ברוב כיון שהוא יבש ביבש ורש"י אומר תערוכות חמץ בפסח יבש ביבש באכילה ומתירו בהנאה אלא שמצריך להשליך אחד מהם לנהר ורב אלפס אומר הכל ואפילו בהנאה וא"א הרא"ש מתיי"ב הכל ואפילו באכילה עכ"ל ונתבאר דינים אלו בא"ח ס' תמ"ו ע"ש :

בח מה נקרא יבש ביבש כל שהאיסור עומד בפני עצמו ואינו נבלל יחד עם הותר אלא שאין מכירין איוו הוא האיסור ואיווה הוא המותר אבל כל שנבללים יחד ואין כל אחד עומד בפ"ע אפילו הם יבשים כמו קמה בקמח מקרי לח בלח ולא יבש ביבש וצריך ששים אע"ג שאין נתנון מעם זה בזה ואין לשאול הרי עיקר הדפוש בין לח בלח לבין יבש ביבש הוא ממעם נתינת מעם דאל"כ גם בלח ביבש לא נצריך ששים ויתבטל ברוב שהרי כל אחד ניכר בפ"ע דאין זה שאלה כלל ודאי זהו אמת שבמקום שיש נתינת מעם צריך ששים אף שהאיסור ניכר בפ"ע מפני ויותר נתינת מעם בשלא כמתו דהוא אדרייתא אמנם עיקר השעם ריבש ביבש בטל ברוב הוא מאדרייתא רבים להשת כמ"ש כמעוף כ' ולא שייך זה אלא ישכל אחד ניכר בפ"ע כמו רובא דפגהרין :

ידיעה אין כאן ביטול וכן אם נתוסף על האיסור אף לאחר הידיעה מצא מיין את מינו וניעור אף ביבש ביבש כמ"ש רבינו הרמ"א בס"י צ"ט סעף ו' ובארנו זה שם כמעוף ל"ו ויראה לי זהו רק מדרבנן לדעת הרא"ש דמן התורה כיון שהאיסור נהפך להיות כבר הוא מותר ורק בלח בלח כיון שיש נתינת מעם מהאיסור ודאי דגם מן התורה הוור וניעור וביבש ביבש הוא מדרבנן מפני שאם יבטלם יתן מעם [כ"ל פ"ד] :

בג אך זה שכתב בהרשב"א שכל אחד ואחד מהחתיכות מותר קשה איזה הפרש יש בין הרוטב להחתיכות וכבר נשאל הרשב"א על זה בתשו' [ס' ער"ג] והשיב שבאמת הוא פעות דכיון שהרוטב אמור הרי נבלע הרוטב בהחתיכות וגם החתיכות אמורות וכ"כ בהודת הבית [פנ"י] אבל על המור קשה ולכן יש מי שאומר דכוונת המור הוא כשיש ס' נגד האיסור וקמ"ל דאע"פ שיש ס' מ"מ אין לאוכלם כאחד רק כל אחד בפ"ע [כ"ח] והרחק מבואר ולענ"ד נראה דמור ס"ל רכיון דבאמת החתיכות מותרות לאכלן כל אחד בפ"ע איך אפשר שיאסר פליטתו ואין לך דבר תמיה מזה שהוא עצמו מותר ופליטתו איסור אלא ה"ק החתיכות מותרות כמו מקודם בזה שהרוטב כיון ס' מפני שבזה אני דנין ביבש בלח דצריך ששים וצריך דעיקר האיסור הוא מדרבנן לא חיישינן להחתיכות מה שבלעו מהרוטב כיון דבאמת הכל מותר ורק בהרוטב החמירו מפני נגד יבש בלח שנתערב קודם שנתערב יבש ביבש הבה"ג די להחמיר בהרוטב בלא בהחתיכות :

כד אבל רבינו הב"י כמעוף כ' כתב ביבש ביבש שנתבטל יחד בתרי אב בשלן כולן כאחד אפילו לאכול כל אחד בפ"ע אמור אם אין שם ששים מפני שהרוטב בנותן מעם ונבלע בחתיכות עכ"ל זהו דעת הרשב"א וכתב דגם החתיכות אמורות כשאין ששים פשוט הוא דלששים מצדפין גם את החתיכות המותרות להרוטב לבטל חתיכת האיסור וגם כוונת המור כן הוא ורבינו הרמ"א כתב ח"ל וי"א דאם נודע התערוכות קודם שנתבטלו ביחד הכל שרי דאין חזרין ונאמרין מאחר שנתבטל ביבש ובמקום הפסד יש לסמוך אדברי המקולין ולהתיר עכ"ל והוה דעת הרא"ש ולפי שבמעוף א' לענין לאכלם כולם כאחד סתמו דלא כהרא"ש כמו שבארנו כמעוף כ"א ע"ש משום דס"ל כהרשב"א ולכן כתב כן במקום הפסד יש לסמוך אדריעה וו אבל בלא"ה העיקר כהרשב"א [וכן ז"ל נמז עשניס נה דעת הרשב"א והרי מקודם לא הכיח כלל דענוו סוף דכוונתו לסווח דלמינו לפרש"ל מותרות החתיכות לפנ"ם כמעוף כ"ג וענינה שכתב דלא לאחה דגם בזה פליג דאל"כ סל הרשב"א ע"ש מהי קמ"ל סוף זה בזה הניו ולפנ"ם ע"ש וחק] :

כה ואפילו לדעת הרשב"א שאסור לבשלן בלח באחד מ"ס אם רוצה לבשלן יש תקנה לזה הידיעה להוסיף עד ששים כנגד החתיכה האסורה ולבשלן יחד ואין

עומד בפ"ע ודע דאף דבר הנתבשל מקרי יבש ביבש כגון שנתבשלה חתיכה נכלה עם חתיכות כשרות ויש ששים בכל הקדרה נגד הנבלה והותרו כולן לגד הנבלה ואח"כ נתערבה הנבלה עם שני חתיכות מהדיתר וא"א להכירן מקרי ג"כ יבש ביבש ובטל כרוב [ש"ך סק"ד] ופשוט הוא דמקורם כשנתבשלה הנבלה עם חתיכות ההיתר אף שיש ששים בכל הקדרה נגד הנבלה מ"מ צריך ג"כ שיהא רוב חתיכות היתר נגד הנבלה דאל"כ אף שיש ששים ששים מותר והחתיכות אסורות [ש"ס] [אנל נליתו מינו כהיום ששים נראה דל"ג ס' כהחתיכות נס"ע ויש מי שממיר גם כזה עפ"י נס"ד סק"ד]:

דסנהדרין וכל הרובות שבעולם ולא כמה שנבללין כולן יחד כקמח בקמח ולכן החמירו חז"ל בכה"ג אך לפ"ז להפוסקים שבארנו בסעיף א' דילפינן זה מרם הפר והשעיר ע"ש והם נבללין יחד וא"כ ליבטל ביבש ביבש גם ככה"ג ואפשר לומר באמת דהפוסקים דס"ל דקמח בקמח מקרי יבש ביבש [מוכ' ינחז ס"כ. פ"ט] טעמם הוא מפני זה שכתבנו אכן לדעת הרשב"א א"א לומר כן שהרי איהו ס"ל דילפינן מרם הפר והשעיר ואיהו ס"ל דבעינן עומד בפ"ע ואינו נכלל אלא ודאי דלימור זה הוא גילוי מילתא בעלמא והעיקר מישום הדולבין אחר הרוב וזה לא שייך אלא כשבכל אחד

סימן קי דיני דבריה חשובים ובעיה וקבוע וסיוס ובו קל"ו סעיפים:

א יסר וחכ"א ששה דברים ור"ע אומר שבעה ואלו הן וכו' ופסק כחכמים וכו"ע ואע"ג דבש"ס מוכח דהלכה כר"מ מדפליגי אמוראי אליביה לא חש לה [כ"מ] ומאד תמיהני דזה שייך אם בסקים אחד היה אומר הש"ס כן אבל הרי בהרבה מקומות בש"ס איתא דרבר שבמנין לא בטיל ואיך אפשר לדחות זה מהלכה וע"ק דלפירושים זה שכתב הרמב"ם אבל שאר דברים אע"פ שדרבנן למנות בטל כוונתו דאפילו את שדרכו למנות בטל וכן פירשו דבריו [ש"ך סק"ט וכו"מ נט"ז סק"א] ולפ"ז כיון דהעיקר בא להשמיענו דאף את שדרכו למנות בטל איך כתב סתם אע"פ שדרבנן למנות דמשמע כל שדרכו למנות וע"ק דא"כ איך כתב בכל דבר שחשוב אצל מקום שהמקומות אוסר כב"ש הרי לא מנו חכמים אלא אלו ואי משום שרבו חשוב היו את שדרכו למנות הרי לדבריהם דחה זה מהלכה [עכ"מ שדמק סרנס נוס]:
 ד ולענ"ד נראה ברור דהרמב"ם ס"ל דפלוגתא דגמ' בדר"מ אם כל שדרכו למנות שנינו אם את שדרכו למנות ה"פ דלמ"ד כל שדרכו למנות פליגי ר"מ וחכמים בעיקר הרבר אבל למ"ד את שדרכו למנות לא פליגי כלל דגם חכמים ס"ל את שדרכו למנות לא בטיל אלא דאמרי דבימיהם לא היו רק שבעה דברים שהם סאת שדרכו למנות בעניני ערלה וכלאי הכרם ור"מ ס"ל שיש יותר מאלו וראיה ברורה לדבר זה מירושלמי שם [פ"ד] שאומר ר"י ורשב"ל חד אמר דברי ר"מ עשרה דברים מקדשים וחד אמר דברי ר"מ כל הדברים מקדשים עכ"ל ובש"ס שלנו פליגי ג"כ ר"י ור"ל דר"י אמר את שדרכו למנות ור"ל אמר כל שדרכו למנות והרי להדיא בירושלמי דמאן דס"ל עשרה דברים מקדשים והו' הסובר את שדרכו למנות ועכ"ז אינו מקדש רק עשרה דברים ולפ"ז מהלוקת ר"מ וחכמים אינו אלא אם ז' דברים מקדשים או י' דברים אבל הכל מודים דאת שדרכו למנות מקדש ופליגי בזה דר"מ ס"ל דגם השלשה היתירים

א כשם שבריה וחה"ל אינם בטילים אפילו באיף מפני חשיבותם כמו כן כל דבר חשוב ובעלי חיים אינם בטילים ומהו דבר חשוב מפורסם בכל הש"ס דדבר שבמנין לא בטיל כלומר כל שמפני חשיבותו מונין אותו אחר אחר ואין מוכרין אותו כריבוי באומר אלא אחד אחר לא בטיל ורק בזה יש פלוגתא בש"ס [ינמות ס"ב] דחד אמר כל שדרכו למנות כיוסר כל שיע"פ רוב מוכרין אותו כמנין אף שלפעמים מוכרין אותו באומר מ"מ לא בטיל וחד אמר את שדרכו למנות דווקא כלומר שלעולם מוכרין אותו כמנין ולא יארע כלל שימכרו אותו באומר לא בטיל אבל כל שלפעמים מוכרין אותו באומר אף שיע"פ הרוב נמכרין כמנין אין להם חשיבות כל כך וכטיל כרוב יבש ביבש אם אינה חת"ל:
 ב וזה דעת רוב הפוסקים והטור שכתב דהלכה כר' יוחנן דאמר את שדרכו למנות שנינו פירושו שיעולם אין מוכרין אותו אלא כמנין אבל דברים שלפעמים מוכרין אותו באומר בטל כרוב עכ"ל וכן פסק רבינו הרמ"א בסעיף א' שכתב וי"א דכל דבר שבמנין דהיינו שדרכו למנות תמיד אינו בטל וכן נוהגין עכ"ל והנה דין זה מפורסם בש"ס בכמה מקומות ולפ"ז תמוהים דברי הרמב"ם בפמ"ז מטאב"א דין ג' ודברי רבינו הבי"ב בסעיף א' שהלך בדרכו כמו שיהבאר בס"ד:
 ג וזה לשונם דבר חשוב אסור במינו בכל שהוא והם ז' דברים ואלו הם אגוזי פרך והמוני ברוך וחביות סחומות וחלפות תרדן וקלחי כרוב ודלעת יוונית וכביות של בעל הבית וכו' כל דבר שהוא חשוב אצל בני מקום שהמקומות כגון אגוזי פרך ומוני ברוך בא"י באיהן הומנים הוא אסור בכל שהוא לפי חשיבותו באותו מקום ובאותו זמן ולא הוכרו אלו אלא לפי שהן אסרין בכל שהן בכל מקום וה"ה בכל כיוצא בהן בישאר מקומות עכ"ל וכתבו המפרשים הטעמו הוא דמשום דבפ"ג דערלה הגן דר"מ אוסר את שדרכו למנות מקדש כלומר

ערוך הלכות תערובות ומס סמין קי השלחן 71 לו

היתירים המה מאת שדרכו למנות וחכמים ס"ל דרך ו' הם מאת שדרכו למנות אבל הג' היתירים אינם בכלל זה ונמצא דב"ע ס"ל דאת שדרכו למנות אינו כמל ובפרטי דבר פסק כחכמים ופסק כמאן דס"ל את שדרכו למנות שנינו ולכן כתב אבל שאר דברים אע"פ שדרכן למנות וכו' כלומר כל שדרכן למנות במל ולזה כתב רבכל מקום מהמקומות דבר שחשוב באותו מקום כמו אגוזי פרך ורמוני ברוך בא"י כלומר שהם מאת שדרכו למנות אינו במל ולפ"ו לא פליג הרמב"ם עם כל הפוסקים ומיין מצאנו לדברי מפירושו להמשנה בערלה שם ע"ש [ולפ"ו דכני הרמ"א ולכני הכ"י שסה דכני הרמב"ם אחד הם לפי מה שזכרנו סף שסה נעלמם לא תפסו כן ודוק] :

ה והנה לפי דברי הטור וש"ע עכ"פ רק את שדרכו למנות לא במיל אבל כל שדרכו למנות במל וא"כ ביצה מרפה שנתערבה בין הבשריות במילה ברוב רכן איתא בגמ' [כ"ה ל'] רביצה היא מכל שדרכו למנות ויש מהגדולים שרוצים להחמיר כמאן דס"ל כל שדרכו למנות אינו במל וגם ביצה וכל כה"ג אינה במילה [כ"ה וס"ד סק"ט וס"ו] והנה אם כי גם בשערים [סכ"ד] כתוב כ"מ"ה הם רק דיעות יחידאות ורוב רבותינו פסקו כמאן דס"ל את שדרכו למנות והטור והביתא דעת העיטור שאוסר רביצה וכן רבינו הכ"י בס' פ"ו שפסק רביצה אינה במילה אינו מטעם דבר שבמנין אלא מטעם בריה רכן הוא דעת הראב"ד רביצה מקרי בריה אמנם בס' ק' כתבו ולא היה בריה וכובר בארנו כוה בס' פ"ו סעיף מ"ו ע"ש וכיון שכל עיקר איסור זה הוא דרבנן נלע"ד דהמסוך קצת רוב הפוסקים יש לו על מה לסמוך ובפרט במקום קצת הפסד [ע"ש"ט טכ"ג ס' ל'] :

ו השבעה דברים שנתבארו והם אגוזי פרך ורמוני ברוך זהו שם מקומות שבשם היו אגוזים ורמונים חשובים יותר משארי מקומות וי"א דאגוזי פרך אינם על שם המקום אלא כלומר אגוזים שקליפתן רכה ונפרכין ביד [דע"ג נמפה דעלה סס] וחביות מתומות אבל פתוחות במלה חשיבותן ואפילו ביי"ג ויש אוסרים ביי"ג אף בפתוחות [ע"ד סק"ט] וי"א רחביות דווקא גדולות הוא החשיבי אבל קטנות אפילו מתומות אין בהן חשיבות וחר בתרי במל גם ביי"ג כמ"ש בס' קל"ד [סס סק"ד] ויש מי שחולק בזה וס"ל דאפילו קטנות ופתוחות אין להם ביטול ביי"ג [פ"ה סק"ד] וחלפי תרדין הם עלין מצלעות של תרדין [ט"ג] וי"א שהם שרשי התרדין שמשאירים בקרקע כדי שיעלו אחרים תחרם [סס נטו"ג ס"ה] וקלחי כרוב הם ראשי הכרוב שיוצאים מרם נידים מסוככים [סס] וככרות של בעו"ב שהם גדולים וחשובים אבל של נתחם קטנים הם וממילא רבמקום שככרות של נתחם הם גדולים אינם במילין ודלעת יוונית משום דשם הדלועים טובים וגדולים וחשובים [חס עסקי כ"ט נככרות ולא כחכמים י"ג פסוק דנמקמן על חכמים כיו כל

הככרות קטנות ולא פליגי כלל ועכ"ל ו"ע ד"ג כמ"ס ושיעור גדולות וקטנות כככרות וככניות כ"ל דזכו לפי לשון בני אדם ודוק] :
 ו דע דזה שכתבו דדבר חשוב אוסר כמינו בכל שהוא אין הכוונה דווקא מינו דה"ה בשאינו מינו אלא משום דבאינו מינו לא משכחת לה תערובות אלא בפירוין קטנים ובגדולים הלא יכול להכיר ולבררן וממילא דאין זה דבר חשוב וכן בכל שהוא לאו דווקא כל שהוא כמ"ש דא"כ אינו דבר חשוב אלא כלומר בכל שהוא בכל התערובות שיכול להיות אפילו בכמה אלפים אסור [ע"ד סק"ג] ולפ"ו אם נתערב דבר חשוב מין בשאינו מינו והוא פיררן בכונה כדי לבטלו ואינו במל כמ"ש בס' צ"ט אסור כל התערובות ואין חילוק בין איסורי אכילה לאיסורי הנאה ובאיסור הנאה גם כל התערובות אסור בהנאה [סס] והסכימו כל רבותינו דבכ"ל איסורי הנאה יכול לסבור התערובות לכותי לבר דמי איסור שבהן [סס] דווקא כשאין חשש שמא יחזור וימכרו לישראל ואם מועיל להוליד הנאה ליה המלח בשארי איסורים כמו בכוכבים יש בזה מחלוקת דהראב"ד ו"ל בהשנות פמ"ז מתיר ורבותינו בעלי הרום' בוכחים [פ"ג] אוסרים [וע"ד סק"ג ונלגנו ס"ה ס"ה חמ"כ והמ"ג סס סק"ו דעמו לאיסור וף נס למכור לטוי אינו מטעם ע"כ] :
 ו דא דדבר חשוב אינו במל אלא מדרבנן כמו בריה וחה"ל והולכין בספיקו להקל כלומר אם יש בו ספק אם הוא דבר חשוב אם לאו הולכין להקל ואין זה ספק דחמרון ידיעה כיון שהחשיבות אינו שוה לכל בני אדם יש שדבר קטן חשוב אצלו ויש שגם דבר גדול אין לו חשיבות ומי יוכל להכריע רצון רוב בני אדם ולכן היה ספק נמור וכן אפילו רצון אחד דבר חשוב ויש ספק אם נפל להתיר ג"כ הולכין להקל [פמ"ג סק"י] אמנם גם כוה יש ספיקה שהולכין להחמיר ויתבאר בס' זה בס"ד :

ו כבר נתבאר בס' ק"א דבריה וחה"ל כשנחתכו או נתרסקו שלא בכונה נתבטלו וכן בכל דבר חשוב הדין כן וכן בעלי חיים כשנתערב בעל חי אסור בתוך דרכה בעלי חיים דאסורים כולם ואינו במל אפילו באלף רבעל חי חשוב הוא ואין לו ביטול כתבו הטור וש"ע דאם נשחטו במלה חשיבותן ובמילין אפילו נשחטו אחר שנודע התערובות ונאסרו דווקא כשנשחטו בשוגג שלא בכונת ביטול ואין לשאול דאבתי אין לזה ביטול משום דהוה חר"ל ודבר שבמנין ונתי דמשום ראוי להתכבד לא קשה לפי מה שנתבאר בס' ק"א דכבש בעורו ותרנגולת בנוצתה לא הוה חר"ל אבל מ"מ אבתי הוה דבר שבמנין ד"ל דנ"מ בכע"ח קטנים שאינם חשובים לאחר השחיטה להיות מרבר שבמנין [ע"ד סק"ג וס"ד סק"ג וס"ד] וכובר נתבאר בס' ק"א דכשנתרסק אחד מהתערובות מותר אותו שנתרסק ממ"ג ע"ש וה"ה בנשחט אחד מהם ואם נאבד אחד מהם או נאכל אחד מהם יתבאר לקמן בס"ד בסעיף ג"ו ע"ש :

הלכת

הלכה פסוקה היא דכל קבוע במחצה על מחצה דמי בין לחומר ובין לקולא [מכונות ט"ו] וזהו גזירת התורה וחז"ל לסדורה מקרא דוארב לו וקם עליו כמבואר שם וביאר הדברים כן הוא שה שאמרה תורה אחרי רבים להטות ואוליגן בחר רובא וזה כשהאיסור אינו ניכר במקומו שהם מעורבין האיסור וההיתר דאו במל ברוב ואפילו מדרבנן אם אין זה מדבר חשיבות כמו בריו וחהר"ל ובע"ה ודבר חשוב שבהם החמירו רבנן כמו שנתבאר אבל כשהאיסור ניכר במקומו וההיתר ניכר במקומו אלא שלקחו מהם ואינו ידוע אם מהאיסור לקחו או מההיתר לקחו אפילו יש אלף מקומות של היתר ואחד של איסור לא אוליגן בחר רובא אלא הוה כמחצה על מחצה ואסור כדון ספיקא דאורייתא והולכין להחמיר וכן לקולא אם היו רוב מקומות של איסור ואחד של היתר ולקחו ואינו ידוע מאיזה מקום לקחו אין הולכין אחר הרוב לדונו כדאי איסור אלא כספק איסור ולכן אם היה איסור דרבנן הולכין להקל בגון תשע צבורין של חמץ ואחד של מצה ואת החמץ ביטלו דמדאורייתא בניטול בעלמא סגי ומדרבנן צריך בדיקה כראייהא בריש פסחים ונטלו ממקום אחר ואינו ידוע אם לקחו מחמץ או ממצה הוה ספיקא דרבנן והולכין להקל וא"צ בדיקה וכן כל כיוצא בזה [פ"ח ח"ח סי' הל"ט] וגם כד"ג כן הוא כראייהא בכתובות שם ע"ש ועמ"ש בס"י קי"ד סעיף כ"ג :

יא וזהו ששנו חכמים [סג] תשע חנויות מוכרות בשר שחומה ואחת בשר נבילה ולקח ואינו ידוע מאיזה מהם לקח ספיקו אסור ובנמצא הלך אחר הרוב וביאר הדברים דקבוע אינו אלא כשפירש לפנינו ממקום הקביעות דנולד להספק על מקום הקביעות בזה הוה כמחצה על מחצה אבל אם לא פירש לפנינו אלא שנמצא בשר לפני חנויות אלו ולא נודע אם היא מהכשרות או מהחריפה אין דנין בזה דין קבוע כיון שהספק לא נולד במקום הקביעות והולכין אחר הרוב והבשר מותר ואפילו נמצא קרוב לחנות המרפה מ"מ הולכין אחר הרוב הרוב והקוב הולכין אחר הרוב אפילו בקורבא רמוכה [כ"ג כ"ג: ופתיס' סג] דאע"ג דגם קורבא דאורייתא כדכתיב והיה העיר הקרובה אל החלל וגו' מ"ם רובא עדיף [סג] :

יב ויש בזה שאלה גדולה דא"כ בקבוע כשפירש לפנינו דאין הולכין אחר הרוב נלך אחר הקרוב ואם זו החתיכה שפירש לפנינו סמוכה לחנות של כשרה נהיר אותה כמסעם קורבא כיון דליכא כאן רוב שרוחה את הקורבא [מליח סק"ג] והתשובה הוא כיון דקבוע עדיף מרובא ורובא עדיף מקורבא ק"ו דקבוע עדיף מקורבא [סג] וא"כ בכל דנין כמחצה על מחצה אמנף אין זה מספיק דמי יימר דקבוע עדיף מרובא התורה אמרה דבקבוע יש להמיעוט כח כמו להרוב והוה כמחצה על מחצה ואם באמת יהיה מחצה כשרות ומחצה טרפות

הלא הקורבא הכריע ביניהם וראיה לזה מעגלה ערופה שאמרה תורה והיה העיר הקרובה אל החלל תביא עגלה ערופה ומיירי כששני הערים שוים במספר כדאייתא בגמ' שם והקורבא מכרעת וא"כ ה"ה בכל הדברים ומה שייך דומר דקבוע עדיף מרובא הרי הקבוע עתה כח להמיעוט שתהא כמחצה על מחצה ובהכרח לדון בזה כדון מחצה על מחצה והקורבא תכריע : י"ג ולכן נלע"ד דמעיקר דין קבוע למרע שאין הולכין בזה אחר קורבא דכיון דקיי"ל [נדרות י"ח. ותמ' עירובין ה' : ד"ס וספ"ק רבידו שמים א"א לצמצם כלומר כל דבר שאין הארס מכיון לצמצם הוא כבידו שמים [סג] וא"כ איך אמרה תורה דבקבוע כשפירש לפנינו הוה כמחצה על מחצה והא בהכרח שיהיה למקום אחר קרוב יותר מלמקום אחר כיון דא"א לצמצם והיתה להתורה לצוות דבקבוע נלך אחר הקרוב אלא ודאי דגזרה תורה דבקבוע לא נלך לא אחר הרוב ולא אחר הקרוב ובעגלה ערופה שהולכין אחר הקרוב משום דבשם לא פירש לפנינו שהרי הדרוג נמצא בשדה והוי כנמצא דהלך אחר הרוב ולכן אמרה תורה דכששניהם שוים הולכין אחר הקרוב וזה ספני שאין כאן קבוע אבל בקבוע הוא תמיד כמחצה על מחצה : י"ד עור יש בזה שאלה לדעת הרמב"ם דספיקא דאורייתא מן התורה לקולא איך הרמב"ם דין קבוע מן התורה דכיון שהתורה אמרה כל קבוע כמחצה על מחצה דמי והוה ספק א"כ הוי לקולא מן התורה והתשובה בזה דהנה הרמב"ם מודה באתחוק איסורא דאל"כ לא משכחת לה אישם תלוי אף בחתיכה משני החתיכות ומה שכתבו כל הפוסקים דהרמב"ם מודה באתחוק איסורא כמי שתבאר בס"י זה בס"ד וח"ג כל קבוע של תורה הרי אתחוק איסורא כיון שהאיסור קבוע במקומו [פמ"ג סק"ד] וראיה לזה שהרמב"ם עצמו בפ"ח משנגות שביאר שם דיני אישם תלוי כתב שם דהחיות הוא משום שהאיסור קבוע ע"ש וכ"ש בעצם הדין דקבוע [ולין לסקודו מקדושין ע"ג כשמוקי מלי אמרה דילמא חז"ל איסי לנבייהו וכו' קבוע וכל קבוע כמחצה וכו' וכחורס אמרס ממזר ודאי דלא יכא סא ססק ממזר וכו' דעיקר לימוד סרמב"ם דסד"ח מכ"ח לקולא הוה מסיני' זו ח"כ חויגן דקבוע עגמו סולכין להקל ד"ל דהסא לאו כקבוע חל ספסק וספסק הוה לאמר עניס דניס כשכאס ססחוקית ליסח סלל דסקליגן וטרין ח"ס סיה כאלו איסור ריכ לו מיטוס וספיר סוס לקולל דפסח ח"ן לאיסור קבוע משא"כ בכל איסור קבוע ספסקס נולד כמקס סקביעות כיון אתחוק איסורא ודוק] :

יז ויש מי שמסתפק בדין קבוע אם יש כאן חזקה להיתר במקום הקביעות כגון בשחרות שנגעו במקום שיש רוב טררות ומיעוט טווסא אלא שקבועים במקומם והוה כמחצה על מחצה אם מעמידין המהירות על חזקת מהרתן או דנימא הרי רובא עדיף מחזקה ולכיון דהתורה במלתה לרובא קבוע כ"ש שחחבמל תחוקה

בוה קבוע כלל [פ"ח סק"ג נספס ה"ט מקינן ט"ז] ולפ"ו אם ידענו מקומו הנזרע בחנוכה אמר ואם לקחו התבואה ואינו ידוע אם ממנו אם ממקום אחר אמר [סג] אך לא ידעתי בשום מקום שמבואר דהתבואה שנזרע בנהל איתן אמר מלאכלם וכי תמירא מכלאי זרעים שמתרין באכילה וצ"ע [ועפ"ה] :

י"ח בקבוע כשפירש לפנינו אמר אפילו אם החתיכה אינה ראויה להתכבד שדרי הוא ספק איסור תורה אמנם גם להפך כשלא פירש לפנינו שנמצא לפני התנויה שנתבאר בסעיף י"א והולכין אחר הרוב והיא מותרת אפילו כשהיא חדר"ל מותרת [ג"ו ו"ד סק"א] דבנמצא אמרינן ודאי דמחובא פריש וזה שאמרו חכמים בחדר"ל בתערוכות זה מפני שאמרו דדבר חשוב לאו בת ביטול הוא אבל כן לא ספני הביטול אנו מחזיקים שדרי יחידית היא וכל דפריש מחובא פריש ועוד דבאיסור קבוע לא הלכו כלל אחר חשיבות אלא אחר פירש לפנינו או לא פירש לפנינו ואף שיתבאר דבאיסור קבוע דרבנן אמרו חדר"ל וכל דבר חשוב זה מפני שחששו שמא יקח מן הקבוע כיון שאין האיסור ניכר במקומו שהיו קבוע דרבנן כמו שיתבאר בס"ד אבל כשהאיסור ניכר במקומו שהיו קבוע דאורייתא לא חששו שמא יקח מן הקבוע ולא ברשעי עסקינן ואין זה מן התימא שיהא דבר האסור בקבוע דרבנן ויהיה מותר בקבוע דאורייתא דחיל בתר טעמא כן כתבו הראשונים ז"ל: כ' בהשע הנויות שמוכרות בשר שחומה ואחת בתר טרפה ולקח ג' חתיכות מג' תנויות יש מי שאומר דהולכין בזה אחר הרוב ואם אינם חדר"ל בסל האיסור ברוב ואם הם ראויות להתכבד אינו בסל [פמ"ג] ולכאורה נראה כן דהא ידוע לנו שיש כאלו שנים של היתר בדין ולמה לא התבטל השלישית וכי עדיפא מאיסור ודאי ומ"מ לא נ"ל כן דהא כל חתיכה שלקח גורה תורה שתהא כספק איסור והרי גם בחתיכה אחת יש רובא להזתר אלא שהתורה גורה שתהא כספק איסור וא"כ מה לי חתיכה אחת מה לי ג' חתיכות אך י"ל דלא גורה תורה אלא במקום שע"פ מציאות דחוקה יכול להיות שהחתיכה אמורה כגון בחתיכה אחת שיכול להיות שלקחה מרביעונא אבל בג' חתיכות מג' תנויות שא"א שכולם אסורים לא גורה תורה וצ"ע ודע דזה שנתבאר דבנמצא הלך אחר הרוב ומותר זה מעיקר הדין אבל כבר אמרו חכמים בשר שנתעלם מן העין כמ"ש בס"י ס"ג שאמרו כל בשר הנמצא בשוק אמנם אם במקום שמותר בשר שנתעלם מן העין ע"פ הפרטים שנתבאר שם מותר בפירש ממילא כשלא לקח אדם מן הקבוע ובכח"ל יש לקיים דך דנמצא הלך אחר הרוב :

כ"א וכתב רבינו הרמ"א בסעיף ג' והא דאמרינן כל דפריש מחובא פריש היינו שלא פירש לפנינו אבל אם פירש לפנינו או שחזא כשהעכ"ל לקחו דהו כאלו לקחו משם ביחו עכ"ל יש להבין מאי קמ"ל הא וזה עיקר

דהחוקה וכן בס"מ על מקום הקביעות יש להסתפק דאם הם"מ בא אח"כ כגון שאח"כ נהערב ודאי אמרינן ס"מ אם הוא לפי כללי דה"מ כמו שיתבאר בס"ד אמנם אם הם"מ הוא במקום הקביעות כגון השע הנויות מוכרות בשר שחומה ואחר מוכרת ספק טריפה ופירש לפנינו מי אמרינן דכיון שיש ס"מ מותר או דילמא כיון שלרוב הפוסקים רובא עדיף מס"מ או לכל הפחות שוין הן וכיון שהתורה סילקה לרובא במקום קבוע כ"ש שסילקה את הם"מ [פמ"ג] :

מ"ז ולענ"ד נראה דאין כאן ספק לפי מ"ש בסעיף י"ב דקבוע לא עדיף מרובא דאין בזה עדיפות אלא דבקבוע נהנה התורה כח להמיעוט כמו להרוב והיו כתריו רובות המתנגדות וממילא דהיו כמחצה על מחצה אבל לא אמרה תורה שחכ של הרוב נהבטל בקבוע סכל וכל וא"כ כשיש חוקה להתירא או ס"מ שאין כח אחר כנגדו ודאי אמרינן אמנם לדעת הרמב"ם דמפיקא דאורייתא מן התורה לקולא לא משכנת לה כלל דין קבוע בהס"מ שכתבנו מספק טרפות שדרי אין כאן איסור תורה כלל אלא איסור דרבנן ומ"מ גם כשעצם האיסור דרבנן דין בזה איסור קבוע ומתשע צבורין של מצה דפ"ק דפסחים יש ראייה שדנין ע"ש וכמ"ש בסעיף י' אם לא שנחלק בין ודאי דרבנן לספק של תורה כמו שיתבאר בסעיף ג' ע"ש :

י"ז יש מראשונים שהקשו והיאך אפשר לומר דכל קבוע היה כמחצה על מחצה והא עיקר רובא ילפינן מאחרי רבים להצות דכשנים איסורים מהור ואחר איסור טמא או חיוב ופסור או אמור ומותר הולכין אחר הרוב והרי המתדדין זהה קבועין במקום ותריצו דהוינור דהוצא מפורם אינו קבוע ואנו דנין על כבודם ולא על גופם [מרדכי פ"ג דמלוין] ועוד דקבוע אינו אלא כשיש ספק מאיזה מקום לקחו ובוה אמרה תורה דהוה כמחצה למחצה אבל לא כשירענו מאיזה מקום נלקח וכאן כמתדדין דענו שזה איסור כך וזה איסור כך ואוליגן שפור בתר רובא [סג] ועוד דקבוע ילפינן מאורב לן וקם עליו ובוה אמרה תורה דבעצם המעשה של האיסור והדותר או החיוב והפסור או הטמא והמפור יש להמיעוט כח כהרוב אבל מה שאינו בעצם המעשה כמו מתדדין שהם דנים בהמעשים איזה שייכות הם לקבוע ועד דהא דאוליגן בתר רובא למדין מהם זהו מצד הסברא כמובן אבל קבוע דהוא גזירת התורה אין לך בו אלא תדושו כמה שבעצם המעשה ולא ברירא אחר [י"ג] :

י"ח עוד יש מראשונים שדקדקו דאם כל קבוע כמחצה על מחצה רמי תיאמר כל אי"ב בחרישה וזריעה משום נחל איתן דעגלה ערופה שנאמר בה לא יעבר ולא יזרע והיא קבועה במקומה ותריצו דקבוע אינו אלא כשהאיסור ידוע במקומו כחשע הנויות שירענו התנות המרפה אלא שחכמה הוא משאין לקחו דחתיכה אבל נחל איתן אין האסור ידוע לו איפה הוא ולא שייך

עיקר דין קבוע כשפירש לפנינו וכשלא פירש לפנינו אינו קבוע וזה חידש לנו בזה אמנם באמת דרך גדולי השמיענו בזה דהנה מרגלא בפי כל הפוסקים דקבוע דאורייתא הוא גם אם לא לקח בידיו מהקבוע אלא רק אם פירש לפנינו ולכאורה כיון דעיקרו למדנו מוארב לו וקם עליו והא שם עושה מעשה בידו וכן משמע מפשטא דברייתא דעשר הנויות ששנינו לקח מאחת מהן ואינו יודע מאיזה מהן לקח וכו' וכן הוא לשון הרמב"ם בפ"ח ולשון הש"ע בסעיף ג' אלא שמצינו בפ"ק דבפסחים ב"ה עכבר ושקול דרנן בזה דין קבוע ע"ש דרי מפורש דאף אם לא לקח בידיו דנין בזה דין קבוע וכן מטיפא דתשע הנויות ששנינו ובנמצא הלך אחר הרוב משמע דגם בלא לקח בידו הוה קבוע דאל"כ לשמענין רבותא טפי דאף אם ראינו בשעה שפירש מן הקבוע מותר :

כב אמנם יש מגדולי ראשונים דס"ל כן דקבוע דאורייתא אינו אלא בלקח בידיו [ר"ן פנסי"ג נסני"ג דנצר שנתעלס מה"ע ע"ט] אבל אם לא לקח בידיו אף שראינו שנלקח מן הקבוע אינו אלא קבוע דרבנן ובפסחים גבי עכבר באמת אינו קבוע דאורייתא [ס"ע] וצ"ל לפ"ו הא דקתני ובנמצא הלך אחר הרוב משום דבכה"ג גם מרבנן מותר וברור הוא דטעמו משום דכיון דקבוע חידוש הוא אין לך בו אלא חידושי כהך קרא דוארב לו וגו' דעשה מעשה בידיו אבל מדברי כל רבותינו לא נראה כן וס"ל דהתורה לא הקפידה ממה שנמל בידו אלא העיקר משום דהספק נולד במקום הקביעות וזהו שהשמיענו רבנו הרמ"א דאם פירש לפנינו או שרואה שעכו"ם לקחו הוי כאלו לקחו משם בידיו עכ"ל כלומר דגם זה הוא קבוע דאורייתא [פנ"ל] :

כג ודע דשנינו בריש פ"ח דזבחים כל הזבחים שנתערב בהן אחד מחטאת המתות או שור הנסקל אפילו אחד ברבוא ימותו כולן ופרוך בגמ' ונבטלו ברובא ומתרחץ בעלי חיים חשיבו ולא בטלי [ע"ג] ואומר שם דלהמסור אחד מהתערובות ולומר כל דפריש מרובא פריש אסור משום דה"ל קבוע וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי ופרוך ונכבשינהו דנידי כלומר לכוף אותם שיהפורו ונימא כל דפריש מרובא פריש ומתרחץ משום קבוע כלומר דגורנין שמא יקח מן הקבוע והסכימו שם רש"י ותוס' דאין זה קבוע דאורייתא דקבוע דאורייתא אינו אלא כשהאיסור ניכר במקומו כמו תשע הנויות אבל באיסור שנתערב בהויתר אין בזה קבוע של תורה ובטל ברוב אלא הוא קבוע דרבנן דכל דבר שאמרו חכמים שאינו בטל מחמת החשיבות כמו בע"ח וחהר"ל ובריה נתנו לזה שם קבוע וכן הסכימו כל הפוסקים : **כד** וכתבו שם רבותינו בעלי התוס' בהא דפרוך וניכבשינהו דנידי ונימא דמרובא פריש הכוונה הוא כשלא פירשו בפנינו במקום הקביעות דאם בפנינו פירשו דרי אסורין כאנו לקחן במקום הקביעות ע"ש

וזהו על יסוד שכתבנו דלא בעינן שיטול ביד אלא כל שהספק נולד במקום הקביעות הוי כנמלץ ביד ואף ש"ל כיון דזהו רק קבוע דרבנן לא החמירו חכמים בזה כל כך דהפרישה בפנינו היתה כנמילה ביד מ"מ לא ניחא להו לרבותינו לומר כן ולפ"ו צ"ל בכל הדוגמ' שיתבארו בס"י זה דאם נאכר אחד מהתערובות או נפ"ל לים או נאכל מתיר כל התערובות כמו שיתבאר בס"י זהו הכל כשלא היתה הפרישה בפנינו דבפנינו הוה כקבוע והוה כמחצה על מחצה ועוד יתבאר בזה בס"ד : **כה** ושאלו הראשונים דכיון דאסורין בקבוע דרבנן גזירה שמא יקח מן הקבוע ואסרו כשפירש אחד מהם משום הך גזירה א"כ כ"ש בקבוע דאורייתא ואיך אמרו דבנמצא הלך אחר הרוב הא יש לנוזר שמא יקח מן הקבוע ותרצו דאדרבא בקבוע דאורייתא שהאיסור ניכר במקומו לא גזרו שמא יקח מן האיסור בידיו דלאו כרשיעי עסקינן ורק בקבוע דרבנן שהאיסור מעורב בהויתר בזה גזרו שמא יקח מן הקבוע דלא חמירא להו לאינשי שיסברו שהאיסור בטל ברוב הויתר ולפ"ו בכל הדברים שאין מתבטלין כמו בריה וחה"ל ודבר חשוב יבע"ח בשנתערב אחד מהדברים האלו בתוך אלף של היתר ונאסרו כולם אפילו פירש אחד מהתערובות ולא פירש לפנינו והוה לנו לומר כל דפריש מרובא פריש וק"ו הוא מקבוע דאורייתא מ"מ משום גזירה שמא יקח מן הקבוע גריעא מקבוע דאורייתא והסכימו לזה הרא"ש והטור ורוב רבותינו וזהו שיטת ר"י בעל התוס' ולפ"ו כשנתערב בערר בהמה אחת של ספק דרוסה אין שום היתר לכל העדר ואם אפילו נתפרשה אחת מהן אסורה : **כו** ויש מרבותינו דלא ס"ל כן ולא אמרו דרק בקדשים גזרו חז"ל שמא יקח מן הקבוע ולא בתולין ודבריו אם לא נחלק בין חולין לקדשים מ"מ אין ראייה משם דזה שאמרו גזירה שמא יקח מן הקבוע אינו אלא שפיר שרצה להתיר ע"י דניכבשינהו בידים להפרידן בזה שפיר אומר דאם אתה מתירו שיפרידם בידים אף הוא יטול בידיו מן הקבוע אבל במקום שלא הפריד בידיו אלא שנתפורו מעצמם או ע"י עכו"ם ושלא בפנינו וכן בכל תערובת שאינם בטלים אף באלף כשפירש מן התערובת שלא בפנינו אמרינן כל דפריש מרובא פריש כמו בקבוע דאורייתא וזה היא שיטת ר"ת והשאלות והרשב"א ו"ל הסכים לזה [כ"ז מנא"ר נמוס' נחמס' רפ"ח] :

כז וזהו שכתב הטור וז"ל והא דשרינן כשפירש אחד מהם מהרוב דווקא דומיא דמ' הנויות שהאיסור ידוע וניכר במקומו אבל בע"ח ושאר דברים חשובים שנתערבו בהויתר שאינם בטלין אפילו באלף אפילו אם פירש אחד מהן מן הרוב אסור דכיון שאין האיסור ניכר בבקומו חיישינן שמא יקח מן הקבוע וכתב הרשב"א דווקא כשהפרישין במתכוין אבל אם פירש ממילא שרי וא"א ה"א ש"ו ז"ל כתב דאפילו פירש ממילא נמי אסור עכ"ל דהרשב"א ס"ל כר"ת שלא אמרו גזירה זו רק על

מרוקק שהרי התחיל לימר והא דאמור אם הפרישו במתכוין היינו שלא פירש רק מעט וכו' וא"כ מה זה שמים אבל אם נתפרשו כולן ביחד וכו' ה"ל לומר אבל אם הפרישן כולן ביחד בין דאמתויה קאי אלא ודאי דה"ק דבפירוש רק מעט במתכוין גם בדיעבד אמור אבל אם נתפרשו כולם ביחד וכו' כלומר שלא במתכוין מותר אפילו לכתחלה ובמתכוין אמור לכתחלה ומותר בדיעבד ולא כתב זה בפירוש כדרכו לקצר וגם לא רצה לבאר בפירוש את זה בין לכתחלה אמור ויש שרצה לומר באופן זה דבפירשו מקצהם אין חילוק בין חולין לקדשים וגם בחולין אמור כיון שעדיין נשארו קבועים אבל כשנתפורו כולן והגזירה אינו אלא שמא יקח מן הקבוע החמירו בקדשים ולא בחולין [ט"ז סס] אמנם איך שהוא א"א ליישב דברי המור באופן זה כמובן ועוד דעיקר חילוק זה בין פירשו כולן לפירשו מקצתן ישנו בפקוח נפש כמ"ש בא"ח סי' שכ"ג ולא שייך שם שום גזירה אבל באיסורים דהעיקר גזרו חז"ל שמא יקח מן הקבוע איך נלמוד זה משם ויש מי שרצה לתרץ דברי המור כמ"ס מ"ו באותו ואת בנו דמשום דהאימור אינו אלא היום ולא למחר אינו בהול ולא יקח מן הקבוע ולא גזרו [פכ"ח סס] והנה אם כי אולי יש סברא לומר כן מ"מ מג"ל להרא"ש והמור לומר כן ואם כי דין זה נובע מבה"ג מ"מ לא ה"ל לכתום דבר שהוא כנגד גמ' מפורשת ועוד דעדיין קשה דף דדרוסה כמ"ס נ"ז :

לא אמנם לענ"ד נראין דברי המור נכונים כמ"ד בשנרקק בוכחים שם דפריך וניבכשינה דניידי ונימא כל דפריש מרובא פריש מותרין גזירה שמא יקח מן הקבוע ודקדקו ה"תו"ש שם [נכ"ח סס] חז"ל מדגורו משום קבוע היה נראה דאי שקיל חד מן הקבוע אמור מדאורייתא וכו' אבל א"א לומר כן וכו' ולא שייך קבוע אלא בדבר הידוע כגון תשע חנויות וכו' עכ"ל וביאור דבריהם דלכאורה מדהחמירו באיסור זה בפירוש משום גזירה שמא יקח מן הקבוע משמע דזהו איסור תורה דאל"כ ה"ל גזירה לגזירה ראסור בפירוש מעטם שמא יקח מהקבוע וכשיקח מהקבוע אינו אלא מרובא אלא צ"ל דאע"ג דהוא רק קבוע מדרבנא מ"מ א"א חכמים להחמיר בזה ולגזור גזירה לגזירה ולפ"ו עכ"פ אין זה רק כשיש עכ"פ איסור ודאי בתערוכה זה כמו נבלה וטרפה או רובע ונרבע בקדשים אבל במקום שיש כאן ספק על עיקר האיסור ודאי רלא גזרו כבה"ג וקולא טובא מס"ס ודאי כעין ג' ספיקות דלכ"ע שרי אפילו בחוקת איסור ולכן באותו ואת בנו ודאי אין כאן רק ספק איסור ראסור יאכל כל התערוכות ביום אחד ושמא לא תזדמן כלל ביום זה האם או הבת ולכן הביאו הרא"ש והמור כמ"ס מ"ז דברי בה"ג ולא פקפקו כלל בזה דאין זה שום דמיון לסי' זה דהבא יש ודאי איסור והתם הוא : איסור ואין להחמיר בדרבנא כולי האי וגם

על מה שאמר שניידי יגרום הפירוד ולזה פסק רכשהפרישן במתכוין אמור אבל ממילא שרי ודרא"ש הולך בשמט ר"י בעל התוס' דבקבוע דרבנן החמירו אף בפירש ממילא :

כח ורבינו הב"י בסעיף ו' פסק כהרשב"א שכתב בע"ח ושאר דברים החשובים שנתעורבו בהיתר שאינם במילין אפילו באלף אפילו אם פירש אחד מן הרוב אחר שגודע התערוכה אמור והוא שהפרישו במתכוין אבל אם פירש ממילא שרי עכ"ל ורבינו תמהו על המור דבכאן הביא מחלוקת הרשב"א והרא"ש ועכ"פ אף להרשב"א אמור כשהפריש במתכוין ואיך כתב בס"ס נ"ז גבי דרוסה שנתערבה באחרות שיש תקנה עלי' הנכבשינה דניידי וכל דפריש מרובא פריש ע"ש והרי דהו אף להרשב"א אמור וכ"ש להרא"ש ואין זה אלא רק למי שמחלק בין קדשים לחולין כמ"ש בסעיף כ"ז וכן כמ"ס מ"ו באורו ואת בנו כתב כן הנכבשינה דניידי ויותר תמה שגם הרא"ש כתב כן בשם בה"ג כפ"ה דחולין סי' ד' לענין אותו ואת בנו וגם רבינו הב"י פסק כן לעיל כמ"ס מ"ז ע"ש :

כט וכל רבותינו פתרו בענין זה יש מי שכתב שהמור לא כתב זה להלכה [כ"י נכ"ס נ"ז ונ"ע עליו מסי' ט"ז דוק] ויש מי שכתב דרעת הרא"ש והמור הוא דמעיקר הדין מותר ולא חיישינן שמא יקח מן הקבוע אלא שבמ"ו זה אמרו לחומרא בעלמא דדאי להחמיר [כ"ח] ומי לא יראה הדוחק הזה ורבינו הרמ"א תירץ באופן אחר כמ"ש בסעיף ו' חז"ל והא דאמור אם הפרישו במתכוין היינו שלא פירש רק מעט ונשארו מקצה האיסורים במקום דאו חיישינן שמא יקח מן הקבוע ג"כ אבל אם נתפרשו כולן ביחד ולא נשארו במקום וכשעת עקירתן פירשו קצתן אותן שפירשו או מותרים רק שנים האחרונים אמורים עכ"ל וביאר דבריו בספרו ד"מ דהמור כמ"ס נ"ז וכמ"ס מ"ז מיירי כבה"ג ע"ש ונראה ששפירש מה שאמרו חז"ל שם גזירה שמא יקח מן הקבוע אין הכוונה על פהם אחרת כמו כל הגזירות שבש"ס כבענין זה אלא כלומר אם תתירו כמה שפירשו ילך בכאן אל הקבועים וא"כ בנתפרשו כולן ליכא כאן קבועים וכבר השיגו הרבה גדולים עליו דלהדיא מוכח בוכחים שם דאין חילוק דאל"כ למה ימותר כולם יעשו באופן זה שיחפורו כולם [ט"ז סק"ז ופכ"ח סק"ח וכו'] וכן מוכח להדיא בדברי התוס' והרא"ש שאין חילוק בזה [ט"ז ס' וברשב"א עצמו מבואר רלא ס"ל כן שהרי כתב בה"ל אבל כשפירש שלא בפנינו או שנתפורו כולם אפילו בפנינו כבר נתבטל הקביעות ומותר עכ"ל הרי מפורש דדוקא שלא במתכוין אבל במתכוין גם בפירשו כולם אמורים [מג"ו] ויש מי שרוצה ליישב דברי דודאי לכתחלה אמור אבל אם עשה כן מותר בדיעבד :

[ט"ז סק"ז] :
ל ואמת שמשלשנו בש"ע יש לדקדק כן דאל"כ אין לשנו

דפירש לפנינו הוה דרבנן מ"ם מותר בתערוכות דאע"פ שכתבנו דבקבוע דרבנן החמירו טפי והוה נקבוע התערוכת מדבר חשוב וחרה"ל ובע"ה משום נזירה שסא יקח מן הקבוע אבל בפירש לפנינו דהאיסור ניכר במקומו וליכא נזירה וו פשיטא דאין להחמיר בדרבנן יותר משל תורה ופשוט הוא :

לה ויש שהשיג עליו דהרשב"א באמת לא קאמר רק בקבוע דרבנן שע"י תערוכת כטרפה שנתערבה בין הרבה כשרות ואינה בטילה מפני חשיבותה דאם אח"כ נתערבה אחת מהן ברוב כשרות מותר מטעם ס"ס אבל בקבוע דאורייתא לא מהני ס"ס [פ"ז סק"ג] ותמיהני שהרי מקורם זה לא נתבאר בטור דין זה כלל וז"ל אבל אם האיסור ניכר במקומו כגון תשע חנויות וכו' אבל בשר הנמצא וכו' אבל אם פירש לפנינו הוי כאלו היא עדיין במקום הקבועות ואסור וכתב דהרשב"א לפיכך מצא בשר ביד וכו' אבל ראו אותו יוצא מן המקולחן באותה שעה נולד הספק ונמצא שבמקום חקבועות נולד הספק ואסור ויראה לי שלא אסרו אלא בזמן שהוא בפ"ע אבל נתערבה וכו' עכ"ל הרי להדיא דאקבוע דאורייתא קאי ודין קבוע דרבנן ביאר אח"כ ע"ש :

לו אמנם הקשו עליו שהוא בעצמו פסק בסעיף מ' בספק טרפה שנתערב אין להתיר מטעם ס"ס וכל שספק אחד בנופו יספק אחד בהערוכות לא מהני ס"ס ואיך התיר בקבוע ע"י ס"ס התערוכות הא כיון דקבוע הוה כמחצה על מחצה הוה טמא כספק טרפה ועוד דבסעיף ח' פסק אפילו בקבוע דרבנן שע"י תערוכות אין להתיר רק בנ"ל פסקות ובשלמא הרשב"א עצמו סובר באמת דרבנן בס"ס כמו שיתבאר בס"ד אבל רבינו הב"י שמצריך בקבוע דרבנן ג' תערוכות כ"ש בקבוע דאורייתא ותמצו כיון דקבוע חידוש הוא אין לך בו אלא חידושו ומותר בשני תערוכות ואפילו בספק אחד מנופו וספק אחד מתערוכות [ט"ז סוף סק"ג וסק"ג] אבל הוא המורה דנהי דלענין ספק טרפה אפשר לומר כן אבל איך אפשר לומר דקבוע דרבנן יהא חמיר מקבוע דאורייתא דאע"פ שהחמירו יותר בקבוע דרבנן לענין פירש והוה מטעם שסא יקח מן הקבוע אבל בעניני תערוכות אין סברא כלל להחמיר יותר בדרבנן מדאורייתא ולכן יש מי שדחה דבריו לנמרו [פ"ח סק"ד] :

לז וזהו טעמו של רבינו הרמ"א שכתב עליו ויש אומרים ככה"ל משום דכל מקום דאיסור במקומו הוי כמחצה על מחצה והואיל וספק הראשון אסור מן התורה ואין כאן עוד ספיקא להתיר רק תערוכות לא מקרי ס"ס והכי נהוג עכ"ל וזהו כמו שנתבאר דהוי כמו ספק טרפה שנתערב דלא מהני ס"ס מהטעם שיתבאר דכל ספק כנופו וספק בתערוכות אין להתיר ע"י ס"ס דאין תאמר ספק שסא אין זה הספק טרפה ואת"ל זה הוא שסא אינו טרפה והרי כיון שאסרתו מפני הספק אין זה כספק

איסור

לב וגם דברי המור בדרוסה בס"ס נ"ז ג"כ מדוקדקים בזה דזה לשונו שם כתב בס' המצות דספק הרוסה שנתערבה באחרות יש בה צד להתיר דהוי ס"ס וכו' ונראה שיש תקנה אפילו לוודאי הרוסה שנתערבה באחרות דנכבשינהו הניידי וכל דפריש מרובא פריש וכולן מותרות חוץ מב' האחרונות עכ"ל וביאור דבריו לענ"ד כן הוא דבעל ס' המצות אומר דספק הרוסה יש צד להתיר ע"י תערוכות כלומר ואינו דומה לאיסור ודאי שסא"ק"י משום דכאן הוה ספק איסור והוי כס"ס ולזה אומר המור דגם בוודאי הרוסה כן הוא לפי מה שביאר מקודם דגם לוודאי הרוסה יש בדיקה מדינא ע"ש שוהו דעת הרמב"ם והרא"ש והמור וא"כ גם הרוסה ודאית אינו אלא ספק איסור ואינו דומה לוודאי איסור שבס"י ק"י ולכן יש להתיר ע"י ניכבשינהו הניידי ודיינו שנחמיר בשתים האחרונות [ואלכנא וכו' עיקר פהיזש דמשום דהחוס' כתבו דלשיטת ר"י יש לאסור כספק הרוסה שנחמיר ובעל ס' המצות לא ס"ל כן משום דספק איסור גמלי ולזה אומר דלכנ"ל זו גם ודאי דרוסה סוס כספק ונכור סוס כס"ד] :

לג עוד כתב רבינו הרמ"א דאם נתערבה תרנגולת טרפה בכשרות ונמצא ביצה ביניהם הביצה מותרת אע"פ דהתרנגולים חשובין ולא מתבטלין לגבי ביצה אולינן בתר רובא עכ"ל דכיון דעיקר הנזירה הוא שסא יקח מן הקבוע לא גורנין לגבי הביצה מפני התרנגולת ואפילו מאן דס"ל דביצה הוה דבר שבמנין מ"ם מותר דהא בתשע חנויות שרי בפירש במילא אפילו חהר"ל [ה"ך סק"ח] משום דהביצה הוה כפירש ולכן אם המילה התרנגולת הביצה בפנינו אסור אפילו למאן דס"ל דאינה דבר שבמנין [ח"ד סק"ג] דפירש בפנינו הוה כנוסל בידינו מן הקבוע כמ"ש בסעיף כ"א ולכן אפילו לדעת הרא"ש לא גורנין מביצה לתרנגולת :

לד כבר נתבאר דבקבוע דאורייתא לא גורנין שסא יטול מן הקבוע כיון שניכר האיסור במקומו ובוה קילא מקבוע דרבנן ולפיכך כתב רבינו הב"י בסעיף ד' רוב חנויות מוכרות בשר שחוטתו ומיעוט מוכרות בשר טרפה לקח מאחת מהן ואינו יודע מאיזה מהן לקח ונתערבה באחרות ואינה ניכרת בטילה ברוב משום ס"ס עכ"ל ויש מי שהשיג עליו דמקורו הוא ממ"ש המור בשם הרשב"א ויראה לי שלא אסרו אלא בזמן שהוא בפ"ע אבל נתערבה באחרות ואינה ניכרת בטילה ברוב משום ס"ס עכ"ל וכתב זה אדין דפירש לפנינו מן הקבוע ופירש לפנינו אינו קבוע דאורייתא אלא דרבנן אבל כנוסל ביד דהוה קבוע דאורייתא לא הקילו [נ"ח] ובוה ודאי הדין עם רבינו ב"י דהן אמת שיש מי שסובר כן דקבוע דאורייתא אינו אלא כנוסל ביד כמ"ש בסעיף כ"ב מ"מ רוב רבותיו לא ס"ל כן וס"ל דגם פירש לפנינו הוה קבוע דאורייתא [ט"ז סק"ג] וכן כוונת דעת הרשב"א בתה"כ [פ"ח סק"ד] ומיהו והו ודאי דאף למאן דס"ל

כ"א בחה"ל שאין לה כיסול אבל שאר החתיכות מתרות וראוי להחמיר לאסור כל החתיכות שנשארו במקולין שאין הכל בקיין בדברים אלו ואם אתה מתיר בשאינם חשובות קרוב הדבר לפנות וליקח אף מן החשובות וכן את נהגין עכ"ל הרשב"א ז"ל :

כ"ב וכתב עליו המור כוה"ל ואינו מבין מה שכתב להדיר בחתיכות שאינן ראיות להתכבד אלא שהחמיר לאסורן שגראה שאסורין מפני הרין ולא ממעם חומרא רכל קבוע כמחצה על מחצה דמי ואסור בכל דבר וכ"כ א"א הרא"ש ז"ל רכל מה שלקחו קודם הספק הכל מותר ולאחר שנודע הספק הכל אסור עכ"ל ותמה עליו רבינו הב"י הלא כאן אין האיסור ניכר במקומו ואין כאן קבוע של תורה רחא כאן נתערבו המטרות בין הכשרות כמ"ש הרשב"א ולא נודעו חתיכות המטרות בין שאר החתיכות והנה זה קבוע דרבנן דאינו אלא בחה"ל או שארי דברים חשובים ושפיר קאמר הרשב"א והרא"ש מיירי שהאיסור ניכר בפ"ע והוא קבוע דאורייתא ולכן לא כתב בש"ע סעיף ה' רק לשון הרשב"א ז"ל ע"ש :

כ"ג ויש מי שרצה לתרץ דברי המור דהלשון שנמצאת מרפה במקולין ולא נודעו חתיכות המטרות בין שאר החתיכות וכו' הכל במשמע לשון זה בין שאין האיסור ניכר וגם אינו קבוע ובין שאין האיסור ניכר אבל הוא קבוע בחנות אלא שאינו נודע באיזה חנות קבוע הוא האיסור וכו' [כ"ח] ולדעתו ככה"ל מקרי קבוע דאורייתא וכבר השינו עליו דנ"ס בכה"ל אין הדבר מוסכם שיהא קבוע דאורייתא [ע"ד סק"ד וסק"ט] וגם לשון הרשב"א משמע להדיא דמיירי כשנתערבו החתיכות זו בזו וכן הוא כתשו' הרא"ש שהביא המור ולהדיא שם מיירי בתערובת חתיכות [פ"ח סק"ג ופ"ט פ"א ע"ג] כו' נכלל קי"י ע"ש :

כ"ד ולענ"ד נראה דודאי מיירי בתערובת חתיכות ומ"מ דברי המור צודקים אלא דהרשב"א לא מ"ל כן כמו שנבאר בס"ד דהנה הרשב"א שאומר שאח"כ נמצאת מרפה במקולין ולא נודעו חתיכות המטרות בין שאר החתיכות פירושו ברור שכבר נתערבו כל החתיכות כדרך המקולין ששויטין הרבה בהמות וכשלא עלה על דעתם שיש כאן מרפה מערבין כולן ביחד גם עצם הבשר וגם כל האיברים הפנימים וא"כ יש להבין מהו שאומר שנמצאת מרפה במקולין ובהכרח הוא כגון שנמצא באחד מן האיברים המעורבים ודאי מרפה כגון שנמצא נקב מפולש באחד מן המוחלים או מן הרמססים ובתי הכוסות או בלב וכיוצא באלו והנה זה ודאי שכל הבשר וכל האיברים מעורבים זה כזה אמנם האבר הוה שנמצא בו המרפה הלא הוא מרפה לראות והוא ידוע וקבוע לעצמו וס"ל להמור דהוה קבוע דאורייתא דמה לי אם יש לפנינו חנות ידוע שנמכר בשם מרפה או שכתת אחד מנה דרבה חתיכות כשרות וחתיכה מרפה ידוע

וקבועה

איסור אלא כודאי איסור דמה לי אם איסורו הוא מפני הספק סוף סוף הוא איסור גמור ואיך תאמר שמא אינו איסור וה"ל בקבוע כיון דהוי כמחצה על מחצה הוי כמפך מרפה ולא מהני בו הערובת אחד להתירו ע"י ס"ם : **ל"ח** ולענ"ד נראה לתרץ דברי רבינו הב"י דקבוע לא דמי לספק מרפה דהתם הספק הוא בגופו אבל בקבוע הספק הראשון הוא ג"כ ע"י הערובות והוי שני הספקות של הערובות והן אבת שהתורה עשאה הספק הראשון כמחצה על מחצה והוי ספק איסור מ"מ הספק הוא ע"י הערובות ועיקר טעם היתר הס"ם הוא שהספק הראשון עושה מחצה והספק השני עושה לרוב היתר והרי זה ממש כהערובות מקבוע ולא דמי לספק מרפה ששני הספקות אינם משום אחד אבל בקבוע הם משום אחד והיינו של שני תערובות והוי רוב היתר וגם אינו דומה למעוף ח' דדבר שאינו בטל מחמת חשיבותו לא מהני שני תערובות דהתם הוי הפעם דכיון דרבנן גזרי שמפני החשיבות לא יועיל רובא א"כ ממילא א"א להתירו ג"כ ע"י שני תערובות דהוי כמ"ס דמעמא דמ"ס הוא משום רוב היתר כמ"ש והרי רבנן לא רצו להתיר זה ע"י רוב [פ"ט זה נכח כ"ח נכח סמ"ק ס"ס ז'] אבל בקבוע של תורה שהתורה עשאתו כמחצה על מחצה ולא יותר ממילא כשיש עוד תערובות הוה רוב להיתר [ול"ז כיון דקטע אמרינן נס לקולא א"כ יסיב זה סדון ג"כ נ"מ מנייה מיכרות מרפס ולהם כשרה ונל מלמח מכן ונחמרכס ועפרמ"ג אן לדינא קי"ל כמ"א וזוק] :

ל"ט כל מה שנתבאר בין בקבוע דאורייתא ובין בקבוע דרבנן זה הכל בשנמל מהתערובות לאחר שנודע שיש כאן איסור שנתערב בהיתר דהיינו קבוע מרבנן או שיש כאן חנות מוכרת מרפה דהיינו קבוע דאורייתא אבל אם נפל בשר ולא היו יודעים כלא שיש כאן איזה איסור ואח"כ נתודע שיהיה כאן איסור יש בזה דינים אחרים לגמרי כמו שנבאר בס"ד ד"א דעל זה לא אמרה תורה כל קבוע כמחצה על מחצה דמי כיון שפירשה החתיכה קודם שנודע קביעות האיסור וכן בזה לא אמרו רבנן דדבר חשוב אינו בטל שהרי עריון אין כאן שום כיסול וכשחתיכה זו פירשה מקודם לא נכנסה כלל בהכיסול שנאמר ישמפני חשיביתה אין לה כיסול אלא צריכין לראות עצם הרין לאחר שנתגלה שיש כאן איסור אם יש רוב היתר כמקום זה שנימלה ממנו החתיכה מותרת ואם יש רוב איסור אסורה חתיכה זו ויש בזה פרטי דינים הרבה ובקבוע דאורייתא יש בזה מחליקה וע' סעיף מ"ה :

מ וז"ל המור בשם הרשב"א מי שלקח בשר ממקולין אפילו חה"ל ואה"כ נמצאת מרפה במקולין ולא נודעו חתיכות המטרות בין שאר החתיכות והוא אינו יודע שאיזה מרס לקח כל מה שלקחו מהמקולים קודם שנמצאת המרפה מותר שלא נפל הספק בהם בקבוע אלא לאחר שפירש אבל אסור ליקח משם מכאן ואילך

לקבועה לעצמה או אבר אחד ידוע וקבוע לעצמו ומה לנו בזה שכל הבשר מעורב סוף סוף אבר אחד יש שהוא קבוע לעצמו וידוע ועל זה אמרה תורה כל קבוע במחצה על מחצה דמי והרשב"א ס"ל דכיון דלא על האבר אנו דנין דאין בו שום חשיבות ואנו דנין על הבשר והבשר כבר מעורב אין זה קבוע דאורייתא ושם השאל להטור דא"כ היכי משכחת לה שלא תהא קבוע דאורייתא ו"ל דמשכחת לה כגון שכבר מכרו האיברים ובעה"ב אחד בביתו מצא באבר אחד טרפות ברורה דהאבר הזה אינו מצורף לענין קבוע לכל הבשר שבמקולין כיון שכבר הופרש משם וכיון שהבשר שבמקולין מעורבים יחד אין זה רק קבוע דרבנן וגם המעשה שבתשו"ה הרא"ש היה כן שנמצאין במקולין ריאה אחת טרפה ע"ש והיא היא הקבוע והיא עושה לכל המקולין קבוע דאורייתא :

מוד ודע שזה שכתב הרשב"א דאף שפני הדין אינו אסור ליקח משם רק החר"ל מ"מ אסור ליקח גם שאינה ראויה להתכבד במעם שאין הכל בקיאות בזה ויבואו לטעיה וכיון שאין זה אלא חומרא בעלמא לכן בדיעבד אם לקח חתיכה שאינה רל"ה אין לאסור אפילו אם עשה כן במזיד [פ"ח סק"ג] ויש מי שאומר דגם בדיעבד אסור [פ"ד סק"ג] והזמירא יתירה היא מיהו דין זה אינו אלא במקולין שרבים קונים שם בשר וקרוב הרבר למעות אבל ביחיד בביתו בתעריכת בזה אין לאסור אף לכתלה בחתיכות שאינן ראויות להתכבד ובמקולין ברוב כפי עיקר הדין [ס"ג] וכן במקולין אם לא נשאר שם רק חתיכות שאין רל"ה והגדולות כבר מברו קודם שנודע הטרפות גם במקולין מותרים דלא אסרו כולם אלא כשיש ג"כ חר"ל דאו א"א לאסור אלו ולהתיר אלו אבל כשכולן מותרין ע"פ הדין אין להחמיר [פמ"ג כ"ד סק"ג] :

מה והנה בקבוע דרבנן הכל מודים שהיו רק כשנודע הטרפות קודם שלקחו משם דאו אסור אפילו פירש מעצמו משום גזירה שמה יקח מן הקבוע אבל אם לקחו קודם שנודע האיסור מותר אפילו חר"ל אם יש רוב כשרות ורק ליקח מכאן ואילך אסור כמו שנתבאר אבל בקבוע דאורייתא כשלקחו מהחנייות בשר כשעריין לא נודע כלל שיש חנות אחת טרפה ואחר שלקחו נודע שיש חנות אחת טרפה וידועה היא החנות והמכרה ניכרת לעצמו דהוי כמש' קבוע דאורייתא אלא שלקחו משם קודם שנודע כלל שיש בחנות אחת טרפה יש בזה מחלוקת הראשונים ש"א דלא מקרי קבוע אלא כשנודע החנות של איסור קודם שלקח אבל אם לא נודע האיסור בשעה שלקח אע"פ שלאחר שלקח נתגלה האיסור ונעשה קבוע לא אמרינן דליהוי קבוע למפרע ואם לקח בשר מן המקולין ואח"כ נודע שיש טרפה והיא ניכרת לעצמה דהוא קבוע עבור מ"מ מותר מה שלקח מקורב אם יש רוב של היתר דדין קבוע שיהא כמחצה

על מחצה חירוש הוא ואין לך בו אלא משעת חרושו ואילך ולא קודם [פ"ג כנפ"ג נסס סתוס' וש"ך סק"ד] : **כז** ויש מי שאינו סובר כן ואסברה לה בטעמא דאם היו בעיר הרבה חנויות מוחזקות כוכן בבשר כשר ולקח מאחת מהן ואינו יודע מאיזו היא ואח"כ נתברר שאחת מהחנייות יש בה טרפה אינו דומה לפירוש מקבוע שיותר רהתם נפל הספק בשעה שמצאנוה שנפרשה כמקום קביעותה והחנות המרפה היה ידוע לנו מקודם אבל הבא אין הספק מצד עצמה אלא מצד ברירות החנויות שנתברר עכשיו שאחת מהן אמורה ומתוך כך נולד בה ספק על אותה שעה שהיא פירשה בירי הלוקח ואינלא מילתא למפרע שבשעה שפירשה ביר הלוקח היה ספק שלה [פ"ח ס"ג כנ"ג כ"ד ע"ג] והך דקבוע חירוש הוא לא ס"ל והרשב"א ז"ל חזק עליו וס"ל כדעה הקדומת דזה לא מקרי קבוע כיון שנמל קודם שנודע כלל שיש שם חנות טרפה [פ"ד סק"ג ע"ג י"ד כח כדכ"ג כ"ד כ"ד לו ודנריו תמוס' כנ"ג ספ"ח סק"ג ומסוס כן כנ"ג ע"ג] :

כח ולענין דינא הכריע אחד מהגדולים רבין דרוב דעות ס"ל דלאו היינו קבוע הכי נקטינן [פ"ח ס"ג] ויפ"ו כשלקחו בשר ממקולים ואח"כ נודע שיש שם טרפה והטרפה ניכרת וקבוע לעצמה כ"מ מותר מה שלקחו כמו בקבוע דרבנן דתערובת חתיכות וכן נראה עיקר דאין להוסיף על דין קבוע מה שלא נזכר להריא כנ"מ וכן תערובות חנויות והיינו שידענו שיש כאן חנות אחת מוכרת טרפות אבל לא ידענו איזה היא נראה מהפוסקים דגם זה לא זקרי קבוע דאורייתא כיון שאין האיסור ניכר לעצמו ולא ידענו מקום האיסור אין זה קבוע דאורייתא [כ"מ מר"ן ס"ג וכ"מ מספ"ח וכ"מ מספ"ד סק"ג ע"ג] ויש מי שרוצה לומר שתערובת חנויות מקרי קבוע דאורייתא כמ"ש בסעיף מ"ב ואין זה עיקר דאין לך בקבוע אלא חרושו [וכ"ג ע"ג כנ"ג סק"ג] :

מח יש מי שמסתפק לדעת הרשב"א בקבוע דרבנן כשנודע האיסור דהאסור ליקח משם ואילך חר"ל ושאין ראויות להתכבד מותר מדינא וכמ"ש בסעיף מ' אם יש בהתערובות מבהמה אחת חר"ל ושאין ראויות להתכבד וזה אין סברא כלל שבהמה אחת תהיה מקצתה היתר ומקצתה איסור ולזה יש ספק מי מושך את מי אם היתר מושך את האיסור וכולם מותרות או אם האיסור מושך את היתר וכולם אסורות וכן הכריע להלכה [פ"ז סק"ג] וגדולי האחרונים השיגו על זה דודאי אלו מותרים ואלו אסורים דאלו נתבטלו ואלו לא נתבטלו ומה בכך שהם מבהמה אחת [פ"ח סק"ג וכ"ז סק"ג] :

מח וכן בקבוע דרבנן שהדין הוא שכל מה שנמלו קודם שנודע שיש כאן טרפות כהתערובת מותר אפילו חר"ל ולאחר מכאן אסור אם היו שני צלעות מבהמה

ביחד מהחמשה הנשחטין ג"כ אמרים לגמרי בכל ענין שהרי לא נשאר רוב בבית המטבחיים וכולם אמורים לגמרי אמנם מה שנמכר בשר מכל ההנויות קודם שנודע המטרות מותרים כשעדיין נשאר רוב בהנויות וכן הדין במה שנמכר בשוק האיברים הפנימים כלל דמילתא היתר מה שנמכר מקודם אינו אלא כל זמן שיש יותר משני בהמות שעדיין לא נמכרו אבל כשלא נשארו רק שני בהמות אמורים בהתלם דאין כאן רוב היתר וכן בהאברים הפנימים הנמכרים בשוק צריך לישאר יותר משל שני בהמות כמוכרן ומה יש לדון לכל מיני תערוכות :

נא יראה לי רבכל דיני קבוע אין חילוק בין מין במינו לאינו מינו כגון ששחטו פרים ואילים וכבשים ונמצא מרפה באחד מהאיברים אם א"א להכיר מאיזה מין הוא אבל אם אפשר להכיר לא נכנסו בהקבוע אלא המין הזה בלבד ופשוט הוא דאין הפרש בין שכל ההנויות שייכים לאיש אחד או להרבה אנשים וכן בדבר חשוב שבריש סי' זה וכן בכל הדברים שאינם מתבטלים מפני חשיבותם אין חילוק בין במינו לאינו מינו [ע"ד כק"ף] ובין של אחד או של שנים וכו' :

נב ויש להסתפק איך הדין בקבוע כשנמצא ספק מטרות והנה קבוע דאורייתא ודאי לא שייך בספק ולא מיבעיא לשיטת הרמב"ם דבר"א מן התורה לקולא אלא אפילו לשיטת הרשב"א רמז התורה לחומרא מ"מ דין קבוע גילתה התורה באיסור ודאי ולא באיסור ספק ואין לך בו אלא חידושו אמנם בקבוע דרבנן אפשר יומר גם בספק אך נ"ל כיון דבגמ' לא אשכחן רק באיסור ודאי כנ"ל לומר דגם בספק הדין כן ולא דמי לוראי דרבנן דאמרינן קבוע כמ"ש במעוף מ"ו ולפ"ו כשנפל ספק מטרות במקולין כגון ע"י סורכא שאינה אלא ספק מטרות וכיוצא בזה אין דנין בזה דין קבוע אלא כפי עיקר תערוכת וס"מ שיתבאר לקמן כן היה נלע"ד אבל מתשו' הרא"ש [כלל כ' סי' י"ג] מבואר להיפוך דהתם נמצאת בכבשים הרבה שנתערבו ונמצא כריאה אחת סורכא מאונא לפרש הכבד ודן בזה דין קבוע ררבנן ע"ש וזו הוא התשו' שהביא המור ובארנהו במעוף מ"א הרי מפורש דאף בספק מטרות דנין דין קבוע ררבנן ואולי דבעי' היה היתר אתר כמ"ש שם שהיה ספק אם נתערבו הכבשים כלל ולפי דברי הבדוק לא נתערבו הכבשים רק הריאות נתערבו בשננה והכשיר הרא"ש כל הכבשים ממעם חוקת כשרות ע"ש ולא היה צריך להיתר זה אבל אם לא היה היתר אחד היה מתיר ממעם זה ועוד דמטעם ספק איסור לא היה יכול להתיר מפני שהיתה הדר"ל כמבואר שם ומטעם ס"מ אין להתיר בספק אחד כגופו ומסק' אחד ע"י התערוכות אבל במקום שיש להתיר אולי לא היה דן בזה דין קבוע וצ"ע לדינא ויש להתיישב בזה :

נג והנה יש להתפלל על הרמב"ם ז"ל שלא הביא בשום

מבהמה אחת והצלע האחת לקחו קודם שנודע המטרות וצלע השניה נשארה בחנות זה היה מעשה בעיר אחת ונחלקו הגדולים יש שאמרו דכיון שאנו מתירים את הצלע שלקחו מקודם ממעם כל דפריש מרובא פריש א"כ ברור לנו שבהמה זו היא מותרת וא"כ איך נאסור אותה שבתנת ויש שאמרו להיפך כיון שהנשארה אסורה ממילא גם הקודמת אסורה שא"א שבהמה אחת תהיה מקצתה היתר ומקצתה איסור אבל י"א דכן עיקר הדין דהקודמת מותרת והנשארה אסורה והו' דרכה של תורה [ספ] ועוד דברין זה ודאי דכן הוא דלעולם נאסר שכולה מותרת וזה שאנו אמרים הצלע שבתנת משום גזירה שמה יקח מן הקבוע וק"ו הוא ומה בפירש ממילא גזירה חכמים בקבוע דרבנן כמו שנתבאר כ"ש ליקח בידים דאין הכל בקיאות דאנו לזקחין אותה מפני מחציתה שכבר נלקחה [ספ] ועוד ד"א דזה שהתירה התורה בכל דפריש מרובא פריש לא אמרה תורה שזה היתר ברור אלא אמרה שעדיין ספק הוא אלא שספק זה לא אמרה תורה [ספ] נמס ס"מ ס"ק דנ"ג] וא"כ ממילא שחציה זו התירה התורה מספק וחציה השניה לא התירה [ספ] והגם שכן התורה כולן מותרות דאין זה קבוע דאורייתא מ"מ כיון שמן התורה יכול להיות כן אין תימא אם גם בדרבנן נאסר כן וכן נראה עיקר לדינא :

נד והנה בכל הערים הגדולות במדינתנו שוחטים בבית המטבחיים ובדורים שם ונטלים האברים הפנימים והקריבים ומוכרים כולם לנשים המוכרות בשוק וכל קצב נוטל הבהמה שלו למקולין שלו והיינו החנות שיושב בה למכור הבשר אם אח"כ נמצא מרפה ודאית באחד מהאיברים הפנימים ולא נודע של איזה בהמה היא הנה הדבר פשוט דהו' קבוע דרבנן דתערוכות חנויות כיון שלא נודע איזה חנות היא המרפה אין זה קבוע דאורייתא כמ"ש במעוף מ"ו ואפילו לדעת הכוזבים דהוי קבוע דאורייתא מ"מ רעת רוב הפוסקים שגם בקבוע דאורייתא מה שנמלו קודם שהמטרות נתידע מותר כמ"ש שם ולפ"ו הדין פשוט למשל כ"ש שחטו חמש בהמות של חמשה קצבים וכל אחד הו"לכה לחנות השנים הראשונים מותרים לגמרי דכל דגריש מרובא פריש וכן השלישי שנמל אחתי נשארו שנים בבית המטבחיים אמנם הרביעי והחמישי אמורים ואם לא נודע מי נמל מקודם כל מה שמכרו מההנויות קודם שנודע המטרות מותרים ואף אם נודע מי נמל מקודם מ"מ גם הרביעי והחמישי מה שמכרו קודם שנודע המטרות מותר וכן מה שנמכר בשוק הראש והדגלים וכל האיברים הפנימים ג"כ הדין כן דכל מה שנמכר מקודם מותר אמנם אם לא היו רק שני בהמות ונמצא מטרות באחד מהם אמורים בכל ענין גם מה שנמכר מקודם דבזה לא שייך כל דפריש מרובא פריש שהרי אין כאן רוב היתר וכן אם אחד נמל ג' בהמות

בשום מקום דין קבוע דרבנן והיא נמ' מפורשת בזבחים [ע"ג] ואין לומר דס"ל דגזירה שמא יקח מן הקבוע אינו אלא בקדשים דא"כ אדרבא היה לו להתיר בכל האיסורים ע"י נכבשינהו דניידי ונימא כל דפריש מרובא פריש בדעה ר"ת שהבאנו ועוד דגם בקדשים לא הביא דין זה וזו ל בריוש פ"ו כפהמ"ק כל הזבחים שנתערב בהם אחד מחטאות חטות או שור הנסקל אפילו אחד ברובא ויטוה כולו לפי שבעלי חיים חשובים הם ואינם בטילין ואם הקריב הורצה שאין בע"ח נדחין עכ"ל והרי נבמ' שם לא אמרו דאם זרק הורצה למאן דס"ל בע"ח אינן נדחין אלא ברניידי דלא ליהו בקבוע [ונכח חמס סס הלח"מ נו: ע"ג] ;

נד ונלע"ד דהרמב"ם ז"ל היה לו שיטה אחרת בכל זה ואדרבא דהא דמקשה בזבחים שם ונכבשינהו דניידי ונימא כל דפריש מרובא פריש אין זה רק משום הפסד קדשים היה ראוי להתיר ע"ז אבל בחולין לא עלה כלל על דעת הש"ס להתיר ע"ז וראיה לזה שהרי בסוף מס' כוכבים שנינו אלו אסורין ואוכרין בכל שהו וכו' ושור הנסקל ועגלה ערופה וצפורי מצורע וכו' ופטר המור וכו' ושעיר המשתלח וכו' ואסורין בכל שהוא ולמה לא פריך הש"ס ונכבשינהו דניידי ונימא כל דפריש מרובא פריש וכן בסנהדרין [מ"ז] בשור שנגמר דינו שנתערב בשוורים אחרים סוקלין אותן למה לא פריך כן והן אמת דהתוס' שם כתבו שיש ספריט שגורסים כן ע"ש ובמשנה דכוכבים מירי בשור הנסקל שכבר נסקל דא"ל למיכבשינהו ע"ש מיהו עכ"ל הרמב"ם לא היה לו גירסא זו בסנהדרין שהרי גם לפנינו ליכא גירסא זו וגם במשנה דכוכבים מפרש בפירושו למשניות שנתערבו בחייהן ע"ש ובאמת המיהני מאד על רבותינו בעלי התוס' דאיך אפשר לאוקמה לאחר שנסקל הא תינח כולהו משכחת לה אבל שעיר המשתלח בודאי תערובתו הוא בחיים דאם לאחר שנעשה מצותו הרי הוא מותר בהנאה כראיתא ביומא [ס"ז] וראיה לזה דבבבכורות [ט:] הניא שור הנסקל ועגלה ערופה וצפורי מצורע ופטר המור מממאין מומאת אוכלין ולא השיב שעיר המשתלח משום דמומאת אוכלין אינו אלא לאחר מיתה ולא משכחת לה בשעיר המשתלח וצ"ג [לח"ז לרימי נכנסת נג"ס עמוק עשירי מהשלח] ;

נה ולכן נפרש הרמב"ם דבחולין ליכא כלל היתר זה דכיון שהכמים אסרום אינו מועיל ההתכמות לאפקועי מאיסורא ורק משום הפסד קדשים היה רוצה הש"ס להתיר ע"ז ומהר"ן משום גזירה שמא יטול מן הקבוע ולכך אסרו גם בקדשים ומכרש מה שאומר שם אמר רבא השתא דאמר לא נקריב אם הקריב למ"ד בע"ח נדחין לא מרצי ולמ"ד אין נדחין מרצה אעיקרא דמשנה קאי ואדרבא ה"פ השתא דאמור רבנן לא נקריב כלומר אם היו אומרים שיש תקנה ע"י נכבשינהו דניידי בודאי לא היינו מתירין בלא זה גם בדיעבר כיון

שיש תקנה בהיהר אבל השתא שאמרו לא נקריב כלומר שאין שום תקנה ולכן ודאי למאן דס"ל בע"ח נדחין גם בדיעבר אסור אבל אם אין נדחין אם הקריב הורצה אף שעבר אדרבנן מ"ם משום הפסד קדשים לא העמידו דבריהם ולכן כתב סתם דאם הקריב הורצה [ונכח סוף כן נס"ד] ;

נז כתבו רבותינו בעלי הש"ע בסעיף ז' דבר שאינו במל מחמת חשיבותו כגון בעלי חיים ובריה וחה"ל ודבר שיל"מ שנתערב באתרים ונאכל אחד מהם בשונג בין שאכלו עצמו בשונג בין שאכלוהו אחיים בשונג או נפל מעצמו לים כענין שנאבד מן העולם הותרו כל האחרים שאנו תולין לומר האיסור הלך לו ודיוקא כשאוכל הגשאות שתיים שתיים ביחד דמט"נ איכא חדא דהיתרא אבל לאוכלם אחת אחת אסור ואפילו לאוכלם שתיים שתיים אסור לאדם אחד לאכול את כולן ואפילו שני בני אדם אין לאוכלם כולם בבת אחת עכ"ל ;

נח ביאור הדברים דאחרי שמן התורה במל ברוב ורק חכמים גזרו שלא יתבטל ונאבד אחד מן העולם תלינן דהאיסור נאבד דכל זמן שכולם הם בעולם אפילו נפרש אחד מהם א"א לתלות בו האיסור דכיון שאתה צריך לדון גם עליה א"כ מאי חוית לומר שהיא היא האסורה אדרבא נאמר שהאיסור הוא בדרוב דגשוארים [ע"ן סקמ"ז] ובאיסורים דרבנו תלינן תמיד בהרבה דינים להקל כמו שיתבאר בס' קי"א ולכן תלינן ג"כ כאן בהאבדה שאני אומר האיסור הוא שנאבד ואפילו באיסור היותר חמור כמו עבודת כוכבים תלינן ג"כ בתערובות כשנאבד אחד מהם בהאיסור והותרו כל הגשוארים [זמנים פ"ד - עמוס' סס] דבכה"ג לא גזרו רבנן ;

נח וטמילא מונן רוחו דיוקא כשנאבד מעצמו כגון שנפל לאור או לים או לנהר עמוק באופן שלא ימצא לעולם אבל אם במציאות אפשר שימצא אין תולין בו [ע"ן סקמ"ג] ואם לא נאבד מעצמו אלא איבדה בכוחו ודאי אסור דאל"כ מה הועילו חכמים בתקנתן ומטילא כיון דבמויד אסור א"כ גם בשונג אסור דגזרו שונג אמו מויד ובכמה מקומות בש"ס גזרינן שונג אמו מויד ולא דמי למ"ש לעיל ס"ז צ"ט סעיף כ"ב בד"ן אין מכמלין איסור לבנותלה דבשונג מותר דכארנו שם סעיף כ"ד משום דלא חשדינן לאדם שיבטל איסור בידים אבל להפיל לאש או למים ודאי יש לחשוש שיעשה כן במויד דלא מתחוי להו לאינשי איסורא בזה ע"ש ולכן בהכרח לגזור שונג אמו מויד וזהו שכתבו נפל מעצמו לים כלומר דכשהפילו אדם אסור אף בשונג ;

נח ולכן בנאכל אחד מהם בשונג הותרו כל האחרים דבזה לא שייך לגזור אמו מויד דאין חשוד שום אדם לאכול איסור במויד ודאי זה כדון ביטול איסור שבס' צ"ט ויש שחולקים בזה משום דגם באבילה יש לגזור שיהא אסור אחד מהם לכותי או שישליך לים [ע"ן סק"ט וע"ו סק"ח] ותמיהני שהרי כוונתם ברורה שאין היתר

בשוגג תולין בו [פ"ח סק"ו נפש סמל"מ] ולא נהירא לי דודא בזה יש לגזור שוגג אמו מויד שהרי אפילו באכילת כותי כתבנו דאינו מועיל ממעט זה כ"ש במכירה אם לא כשנמכר קודם שנודע התערובת וכן יש מי שאומר שאם אחת מהתערובת נפלה לאיסור שאין בה כדי בימול ונאסרה תולין ג"כ בה כיון שאין אתה צריך לדון עליה וכן אם היה התערובת מבע"ח ואחת מהן נטרפה טרפה ודאית או מה אחת מהן תולין בה [ע"פ נפש פמ"א] ודבר פשוט הוא כשאמרו בנאבד אחת מהן תולין בה צריך שהאבד כולה אבל אם נאבדה מחציתה או יותר כל שעדיין נשאר ממנה כגון במקלוין שנחתכה הבהמה לכמה חתיכות ונאבדו חתיכות רבה אם רק נשאר עוד חתיכה א"א לתלות האיסור בהאבורים כיון שעדיין נשארה חתיכה אחת שאתה צריך לדון עליה [ע"פ]:

כג דעת רבותינו בעלי התוס' בכמה מקומות דכל דבר חשוב שאינו בטל בתערובת אם נפל מזה התערובת למקום אחר מותרות נשאנו אוכל כולו נפצט אחת ממעט מ"ס דכשאוכלין מתערובת השני הוי מ"ס נמוך ספק אם זה שאוכלים הוא ממה שנפל לתערובת השני מתערובת הראשון ואת"ל שזה הוא שמא אינו זה שנפל לתערובת הראשון ואפילו להטוברים דספק אחד בגופו וספק אחד בתערובת אינו מועיל מ"ס כשהשני דספקות בתערובת ודאי מותר [ר"ט פ"ג דענין ומוס'] ריש גילה וינמטה פ"א וסנהד"פ. וזכוכים מ"ט. ור"ט דזמנים]:

כד ורוב הפוסקים הסכימו לדיעה זו [ע"ך סק"ג ופר"ח] אמנם י"א התערובת השניה ג"כ אסור דחשבינן לתערובת הראשונה כל אחד מהם כאיסור ודאי וא"כ בהתערובת השנייה אין כאן רק ספק אחד ואינו מותר רק אם מתערובת השניה נפל לתערובת שלישית דאלו מותרים משום מ"ס ומעמם כן הוא שהרי מ"ס לא עדיף מרוב כמו שיתבאר דספק הראשון היה מחצה על מחצה והספק השני מכריע לרוב היתר וא"כ מה מועיל התערובת השני בס"ס שלו הא גם בתערובת הראשון יש רוב ועכ"ז אסרו חכמים מפני חשיבותה וא"כ מה מוסף בתערובת השני אבל התערובת השלישית מותר דבהתערובת השני אורא לה חשיבותה כיון דלאו האיסור החשוב הידוע נפל שם וממילא שיש כאן ספק אחד ובהתערובת השלישית שפיר הוה מ"ס [כ"ל] לנאר דעת הסמ"ק כח"כ נעל דיעה זו כמ"ס כנ"י]:

כה וגם דעת הרמב"ם בפמ"ז ממאב"א כן הוא וז"ל שם ברין י' נפל רמון אחד מתערובת הזאת לשני רמונים אחרים מרמוני ברן ונפל מן השלשה רמון אחד לרמונים אחרים מותרין שרדי הרמון של התערובת הראשונה בטל ברוב ואם נפל מן התערובת הראשון רמון לאלף כולן אסורין לא נאמר בטל רוב אלא להתייר מ"ס שאם יפול מתערובת השניה למקום אחר אינו אסור וכן כל כיוצא בזה עכ"ל והוה דעת רבינו חב"י שכתב

היתר רק אם אכלו זה הישראל בשוגג או ישראל אחר וכן מבואר להדיא במקור הדין בתה"ד [פ"י קמ"ט וכוונת נש"ך ונב"י] ואם כוונתם שלא יציית לנו דיאמר ברעוהו מה לי אם אכלתיו בעצמי או האכלתיו לכותי או איברתיו מן העולם לא סגינן גזירה כזו בשום מקום ואם לא יציית לנו הלא יעשה מה שירצה וסמ"ג אם הוא ת"ח הלא יבין המעט ואם הוא ע"ה הרי אינו יודע כלום וכשיאמרו לו ראין היתר רק באכילת ישראל בשוגג איך יאמר דלא כן הוא וחז"ל לא גזרו רק שוגג אמו מויד ולא יותר [עפ"ר"ם סק"ג] ונח"ל סק"ט סהסמינו לפסק הש"ע ומה שהקפס כהר"ס כל נס במגנל נשנת גזרו שוגג אמו מויד מיז מיזן כה"ר ע"פ פ"ג דזוק]:

כז ודע דהותרים הללו שנתבארם הם אף אחר שנודע התערובות דאלו קודם שנודע התערובות אפילו הפילו בידים שרי דלא שייך למיגור כיון שעדיין לא ידע מהאיסור כלל ולא היתה שום כוונה היתר בזה [ע"ך ס"ג] וכן ההיתרים שנתבארו אינו אלא כשהיו כולם עדיין בתערובות ונפל אחד מהם או נאכל אחד מהם תלינן בו האיסור אבל אם פירש אחד מהם אפילו פירש ממילא כשנאבד או כשנאכל לא תלינן בו האיסור ועדיין באיסורם עומדים דכיון שהיא הופרש מן התערובות אין לתלות בו התערובת [ע"פ סקמ"ג] ויש מי שכתיר בפירוש קודם שנולד הספק ונאבד לפי שבזמן שפירש היו כולם בחוקת היתר ולכן אפשר לתלות בו משא"כ בפירוש לאחר שנולד הספק דכולם בחוקת איסור וגם הגרש הוא בחוקת איסור ואין לו שייכות להתערובת ממילא שנשארו הם בחוקת איסור כמקדם [פר"ח סק"ג] וז"ל דכוונתו כן כו"פ פ"ג דזוק]:

כח וזה שהצריכו לאכול שנים שנים רמ"ג איכא חדא דהתיירא ואמרינן מרדאי לאו דאיסורא האי נמי לאו דאיסורא [ר"ט] ונחיס ס"א ועל האחרונה נאמר דבראשונות נאכל האיסור [ע"פ] ולפ"ז אין זה רק כשנפל חתיכת איסור אחד אבל אם נפלו שנים צריך לאכול ארבע ארבע וכשנפלו שלש צריך לאכול שש [ע"ך סקמ"ז] או אפשר רבשנים די שיאכל ג' ו' ובשלשה די שיאכל ר' ד' רא"צ רק אחד יותר מהאיסור [פר"ח סק"ז] דכן מוכח מלשון סה"ש פנה"ג סל"ז] וזה שכתבו דאפילו שנים שנים אין לאדם אחד לאכול כולם וכן שני בני אדם אין לאכול כאחת להדיא מוכח מדברי הראשונים כאין חשש בזה וגם גדולי האחרונים נחלקו על זה וברדאי הוא רק חומרא בעלמא וס"ס חלילה לעבור על דבריהם הקדושים:

כט ודע דזה שנתבאר דבנאבד אחד מהתערובת תולין בו האיסור וזה שיטת רוב הפוסקים אבל לרמב"ם פ"ז מכוכבים צריך שתים ולקמן במ"י ק"ט הובא בש"ע דיעה זו בשם יש מי שאומר ע"ש ואולי דכאיסור חמור חש לה וכן יש מי שאומר דכמו דנאבד או נאכל תולין בו כמו כן אם נמכר אחד מהתערובות לכותי

שכתב בסעיף ח' דבר שאינו במלחמה חשיבותו שנתערב באחרים ונפל מהתערובת הוואת אחד רישנים אחרים ונפל מן השלשה אחד לשינים אחרים הרי אלו האחרים מותרים שהרי וכו' לא נאמר במל ברוב אלא להתיר ס'ם וכו' עכ"ל :

סו וכבר תמהו על הרמב"ם שהוא עצמו כתב בפ"ו מכווננים דין י' וז"ל ספק אסור ס'ם מותר כיצד כוס של כוכבים שנפל לאווצר מלא כיסות כולן אסורות מפני שאסורות בכל שהן פירש כוס אחד מן התערובות ונפל לכוסות שניים הרי אלו מותרין עכ"ל הרי שהתיר התערובת השניה והוא תימא שהקיל באיסור כוכבים מבשאר איסורים ויש שר"ל דברטנוים החמיר מפני שבשם יכול לבא לירי היתר והיינו כשיהפצעו הרמונים והיו כדשיל"מ [כ"מ] ואני תמה שהרי לענין ספק ביצה שגולדה ביו"ט הקיל בתערובת אע"ג שזוהו דשיל"מ וגם ספק אחד בגופו וספק אחד בתערובות כנראה מרביו כפ"א מיו"ט דין ב' וכמ"ש המגיד משנה שם וכ"ש ככה"ג וכן רבינו הבית יוסף בא"ח סי' תצ"ו התיר ספק מוכן ביו"ט שני מטעם ס'ם ע"ש ועוד הרצו שמפני שמנוכבים בדילוי אינשי לכך הקיל בזה [ס"ג] והדוחק מכוואר דאדרבא בכל הש"ם מחמירין יותר מבכל האיסורים ולכן באמת רבינו הב"י לקמן סי' ק"מ פסק דלא כהרמב"ם והצריך ג' תערובות כמו בכאן ע"ש ולבד כל זה א"א לחלק בין איסור לאיסור שהרי הש"ם בובחים [ע"ד] מקשה מזה לזה ע"ש :

סז ויש מי שתירץ שיש חילוק בין איסור אכילה לאיסור הנאה דכאכילה יש להחמיר יותר אבל מכווננים שאינו אלא להנאה ראוי להקל [ע"ג סק"ג] י"א לומר כן שהרי הש"ם פריך מז"ו כמ"ש וי"א דטעמא כן הוא דודאי לכל האיסורים שבעולם מהני ס'ם לבד בדבר חשוב כרמוני ברוך וכיוצא בזה שהטעם שאינו במל הוא מפני החשיבות אחשבינהו לכל התערובת כאלו הן איסור בעין וזהו כעין סברא שכתבנו בסעיף ס"ד [כנ"ל סק"א וכיו"ס סק"ג] וגיירסא אחרת היה לו כנ"מ דובחים שם [ס"ג] וסברא גדולה היא [וכ"כ הלח"מ ס"ג ז"ע סגנר"ל וכנ"ס] לא הניחו דבריו ולענ"ד נראה כשנדקדק בלשונו שבכאן כתב נפל רסון אחד וכו' וכשם כהב פירש כוס אחד מן התערובת ונפל וכו' דבודאי כשכולם ביחד היו על כל אחד כאיסור דאי וכשנפל מכל התערובת למקום אחד הוה כאיסור ודאי שנפל למקום אחר משא"כ בשם שמתחלה פירש כוס אחד מכל התערובת וממילא דוה שנפרש במלה ממנו חשיבותו משום דאמרין איסורא ברובא איתא כמו שכתב שם ברין זה כשפירשו ארבעים ממאה ע"ש שכתב דתרינן דהאיסור כהששים וכשנפלו אלו הארבעים למקום אחר מותרות וכ"ש אחד כשפירש דאמרין איסורא ברובא איתא וזה שפירש לכל היותר אינו אלא כספק איסור וממילא דבתערובת השני יש ס'ם גמור

[ולפ"ו קמ"ז לז' או חף זו כלומר לא מיניש' כשפירש אחד מלא חף כשפירשו ארבעים ממאה ודוק] :

סח וכתב רבינו הרמ"א ומ"מ אין לארס אחד לאכול את כולן עכ"ל והשיגו עליו ספרשי הש"ע [ע"ד סק"ג וס"ז סק"י וסר"ת סק"מ] דוה אינו אלא להמתירם בשני תערובות ממילא דאין לאכול התערובת השני כולה דאם אתה אוכלת כולה אין כאן ס'ם אבל לרבינו הב"י שפסק כהרמב"ם שצריך ג' תערובות למה לא יאכלו כל התערובות השלישי ולענ"ד דבריו צודקים דמס"ג אם נאמר דהתערובת השלישי בולו יצא מכלל ס'ם א"כ למה צריך כלל התערובת השלישי כמו שבאמת זהו דעה הסוכרים שא"צ רק שני תערובות אלא בע"כ אתה צ"ל דאלו המצויכים ג' תערובות סוברים דהתערובת הראשון אינו בכלל החשבון כמו שבארנו דמפני החשיבות עשו כל התערובת כודאי איסור והחשבון של דם"ם מתחיל מתערובת השניה וממילא דלשיטה זו דין השלישי כדין השניה להתחלקים על שיטה זו וממילא דבשם שלשיטת התוס' אין לאכול התערובת השניה כולה כמו כן לשיטת זירמב"ם אין לאכול כל התערובות השלישי כולה [וראיית נפמ"ג נש"ד] שם שהמ"י ה"ש על ס"ד ולא הניח טעמו ונזכר הוא טעמי :

סח ומטעם זה אני אומר דרינו של רבינו הב"י שצריך ג' תערובות והקשו עליו [ס"ז ס"ג וס"ג] ואיך אפשר לומר כן והרי הוא עצמו פסק בסעיף ד' דאפילו בקבוע דאורייתא כשנתערבה באחרות במילה ברוב משום ס'ם ובארנו זה בסעיף ל"ד ואיך אפשר בהתערובת דבר חשוב שזוהו קבוע דרבנן להחמיר יותר ולהצריך ג' תערובות וכבר כתבנו בסעיף ל"ח דבודאי שזוהו נרוע יותר ע"ש ולבד זה אין התחלה לקשיא זו מטעם שכארנו בסעיף הקודם דמס"ג אם התערובת השלישי כולו מותר למה נצריך לו כלל אלא ודאי דבע"כ צ"ל דרבנן עשו כל התערובת הראשונה כל אחת כודאי איסור וא"כ פשיטא שזוהו חמיר מקבוע דקבוע אמרה תורה לדהוי כמחצה על מחצה וזה התערובת גזרו חז"ל לדהוי ככולו איסור ואי קשיא איך אפשר להחמיר בדרבנן יותר מדאורייתא אין זה מן החימא שהרי גם לענין פירש החמירו יותר כמ"ש בסעיף כ"ה לדעת הרא"ש והטור ורוב הפוסקים ע"ש :

ע עוד כתב וז"ל ודוקא שהאיסור שנתערב הוא ודאי איסור אבל ספק איסור שנתערב ונפל מאותה תערובת למקום אחר התערובת השנית שרי עכ"ל והקשו עליו [ע"ד וס"ז ס"ג] דמלשונו משמע דגם בתערובת השנייה כספק איסור אסור לאוכלו כולו כאחד כמו בתערובת ג' כודאי איסור וכא"ה כלל כ"ו אינו מכוואר כן וס"ל דבספק איסור מותר התערובת השניה לגמרי ולענ"ד לא ידעתי מאיזה לשון דקדק כן בדבריו ואדרבא מלשונו יש לדקדק יותר דגם הוא מתיר לגמרי התערובת

השנית

השניה דאלי"כ ה"ל לומר בהספק איסור דין תערובת השניה כבודאי איסור דין תערובת השלישית והן אמת דאם כוונתו להתיר לגמרי ה"ל לומר כן מפורש אפנם האמת הוא לענ"ד דבכוונה גדולה סתם הדברים דלהוי משתמע לתרי אפי כמו שנבאר בס"ד :

עא הדגה אמת הוא שבעל או"ה פסק כן אבל אוה סברא יש בזה דנהו דפסק איסור קיל מודאי איסור הרי אינו יורד רק מדרגה אחת שבוה עצמו יש ספק ונהו דבתערובת הראשון אין להתירו ע"י ס"ס משום דהוה ספק אחד בנופו וספק השני ע"י תערובת השניה יש להתירו מ"מ למה יהיה קיל מודאי איסור בתערובת השלישי הלא המעלה של ספק איסור שיש בנופו יש כהודא איסור בתערובת השלישי והרי הספק של תערובת טוב יותר מספק שבנופו כמ"ש וא"כ למה יהיה קיל יותר תערובת השנייה בספק איסור מתערובת השלישית כודאי איסור ובאמת ראיתי מי שדחה דברי האו"ה מהלכה [פרי"ם סקמ"ג ומ"ג סקל"ג] ועוד דהא זהו פשוט דספק איסור תורה הוא כודאי איסור ררבנן שכן כתבו כל גדולי הפוסקים [פ"ן סקל"ג] וא"כ אם אהא מתיב בספק איסור תורה לאכול ביהוד כל התערובת השנייה ובע"כ יש בו מהתערובת הראשונה והרי אגן קי"ל דודאי איסור ררבנן כדבר חשוב אפילו כאלף לא כמיל כמ"ש בס"י ק"א וא"כ איך אפשר להתיר כל התערובת השנייה בספק איסור תורה [סס] אמנם י"ל דהתערובת השנייה של איסור ספק אף שהוא דאורייתא קיל מודאי איסור ררבנן בתערובת הראשון והמעם דנהו בשם עכ"פ יש ודאי איסור ררבנן בתערובת זה אבל בתערובת שנייה של ספק איסור תורה מי יימר דיש בתערובת זה הספק איסור דאולי לא נפל האיסור המסופק מתערובת הראשונה להשנייה ונ"כ אפשר לומר דלא רמי לתערובת השלישית של ודאי איסור תורה דהתם עשו רבנן להתערובת הראשונה כל אחת כודאי איסור כמ"ש ונחשבה כל אחת כודאי איסור תורה וממילא דאין לאכול התערובת השלישית כולה כאחת כמו שבארנו אבל בספק איסור א"א לעשות כודאי איסור וע"נ עצם הסברא יש גם בתערובת הראשונה ס"ס אלא שדחמנו בה מפני שאין לצרף ספיקא דתערובת לספק הגוף כמ"ש מיהו עכ"ס בתערובת השנייה שיש ס"ס בהתערובת וכשנצרף לזה גם הספק שבנופו דהוה שלש ספיקות לכן כודאי אפשר לומר כדעת בעל או"ה להתיר כל התערובת השנייה לאוכלם כולם כאחד ולזה אני אומר דרבינו הרמ"א ראה בעין שכלו הך שיש בזה סברות נושפות לכאן ולכאן לכן סתם הדברים [כנלע"ד] :

עב עוד כתב רי"א דרבר שיל"ם אין להתיר סכח ס"ס וטוב להחמיר אם לא לצורך מאחר שיש לו היתר בלא הכי עכ"ל ולפי המעם משמע דאפילו בתערובת השלישי אין להתיר וכ"כ להדיא במדרכי ספ"ג דכוכבים ע"ש ואע"ג דבספק מיכן התיר בא"ח ס"י תצ"ו ביו"ט שני מטעם ס"ס אין זה דמיון לס"ס שע"י תערובות שדריי זהו שדהמירו חו"ל בדשיל"מ ולא ליבטל אפילו כאלף מפני שיבא בלא"ה לידי היתר א"כ מה לי חד תערובות ומה לי תרי ומה לי יותר סוף סוף הוה משום ביטול אבל בס"ס שמעיקר הדין שפיר יש להתיר גם בדשיל"מ ודבר זה ביאר הר"א"ש ז"ל בתשו' כלל ב' ע"ש והוה המעם שלקבן בס"י רצ"ג התיר רבינו הרמ"א עצמו ס"ס באיסור חדש אע"ג דהדרש דהוה רשיל"מ [ס"ד סקל"ג] והוה המעם נ"ב לקמן במ"י קב"ב שהתירו סתם כלים משום ס"ס ע"ש אף דהוה רשיל"מ משום דהס"ס הוא בעצם הדבר ועוד יתבאר בזה בס"ד בכללי ס"ס [עט"ו סק"א וסק"ב] וע"ש במעיקר קל"ה :

עג כתב המור והא דרשינן ס"ס דווקא ע"י תערובות כדפרישית אבל ספק מרפה שנתערבה באחרות כולם אסורות עד שיהו כהיתר כדי לנטל האיסור אם הוא מדברים המתבטלים שכינן שספק הראשון היה בנופו אין להתירו ס"ס וכו' ולא נחזיק דס"ס מותר בכל האיסורים אפילו ככוכבים עכ"ל ורבינו הב"י בסעיף ט' פסק דלא כהמור אלא כדעת האוסרים בכל ס"ס שאחד ע"י גוף ואחד ע"י תערובות והוה שיטת ר"י בעל התוס' כפי שבארנו דבריו הרשב"א בתורת הבית [נית ל' סע"ג] והרא"ה שם כמו שנבאר בס"ד אבל דעת המור והיא דעת ר"ת והרא"ש דכל מין ס"ס שבעולם אמרינן ומעמם נראה דס"ל דהספק הראשון עושה מחצה על מחצה והספק השני מכריע את ההיתר לרוב והוה כרובא וא"כ יהיה הס"ס מה שיהיה סוף סוף יש רובא להתיר ומעם ר"י והרשב"א והרא"ה והש"ע יתבאר בס"ד בסעיף ע"ז :

עד ורבינו הרמ"א כתב על זה הדין דספק מרפה שנתערב באחרות אין זה ס"ס וח"ל וי"א המעם דאיסור הואיל והספק הוא איסור מדאורייתא ולא נוכל לומר עוד ספק שאין כאן איסור רק שנתערב באחרים לא מקרי ס"ס ואיסור אבל אם היו ב' ספיקות אם היה בו איסור כלל ונודעו ב' הספקות ביהוד מתירין ס"ס בכל מקום אפילו באיסור דאורייתא ונפו של איסור ואפילו היה לו חוקת איסור כגון עוף שבחוקת איסור עומד ונשבר או נשמש גפו ספק מחיים או לאחר שחיטה ואת"ל מחיים שכא לא ניקבה הריאה יש להתיר מבח ס"ס אע"פ שיש לברר ע"י בריקת הריאה אין לחוש וע' לעיל ס"י נ"ג עכ"ל והדברים צריכין ביאור וגם זה הולך על שיטת ר"י בעל התוס' דלהחולקים א"צ כלום כמ"ש ורק בשיטת ר"י נופא מחולקים הפוסקים ונבאר זה בס"ד :

עה הדגה רבינו יצחק בעל התוס' אמר על הך דריש ביצה דתניא ה"מ נתערבה כאלף טולג אסורות דקאי אספיקא כלומר דאף כיוש ספק אם נולדה ביצה זו ביו"ט אם בחול ג"כ אסורה ואין מתירין אותה משום ס"ס ופי' הרשב"א מעצו משום דהוה ספק אחד כגוף וספק

האיסור בתקפו וא"א להתיר לו ע"י תערובת ועמ"ש בסעיף פ"ה :

עך ומכאור מדברי הרשב"א דלא ס"ל לחלק בין איסור ואורייתא לרבנן דכל שהספקות ממין אחד מועיל אפילו כדאורייתא וכל שאינן ממין אחד אינו מועיל אפילו כדרבנן וראיה ברורה לזה שהרי דבריו הם בספק ביצה שגורלה ביו"ט דהוה איסור מדרבנן ואע"ג דבגמ' שם אולא הסוגיא לכאן דס"ל דאיסור ביצה הוא משום הכנה והכנה דאורייתא ס"מ אין זה רק ביו"ט אחר השבת וסתם יו"ט הוה דרבנן משום גזירה דיו"ט אחר שבת כמכאור שם בסוגיא ותרשב"א מיירי בכל יו"ט כמכאור מדבריו בספרו משמרת הבית שהשיג על הרא"ה שרצה לומר דהוה איסור דאורייתא והשיג עליו דהוה רק איסור דרבנן ע"ש [עפר"ה סק"ו סינין דברי סר"ה ולדינא מסיק נס סוף דלין הילוק בין דאורייתא לרבנן עס שנדבנו סרש"ל לא הפסיד כן ולא ידפתי מנ"ל הוה וכן דעת סר"ו] :

עמ ומ"מ יש בזה שאלה גדולה דאיך אפשר לימר בשני ספיקות ממין אחד הוה ס"ס אף כדאורייתא א"כ בשני תערובות שהתירו חו"ל או בשלושה תערובות לפי הרעות שנתבארנו למה הצריכו רוב של היתר בכל התערובות הא אפילו במחצה על מחצה די ובשלמא אם ס"ס של איסור תורה אין מתירין כלל א"ש שהצריכו רוב כי היכי דליתיה היתר מן התורה גם בתערובות ראשונה אבל אם גם כדאורייתא מותר למה הצריכו רוב : **פ** ולכן כתב הרא"ה שם דעמ"מ של רבינו יצחק הוא דלא אמרינן ס"ס שרי כדאיתא אלא היכי דבספק ראשון שרי כדאורייתא אלא מדרבנן אסור כי הך התערובות הלכך הו"ל ספק שני ספק דרבנן אבל כל היכי דבספק ראשון מיתסר כדאורייתא ספק שני אסור מדרבנן דלא חשיב אלא חד ספיקא עכ"ל ולדבריו כללא הוא דאם רק הספק הראשון אסור מן התורה לא אמרינן בזה ס"ס כלל משום דבספק ראשון הוא איסור תורה והספק השני הוה איסור דרבנן ולכן בתערובת מחצה על מחצה כיון שאסור מן התורה לא מהני ס"ס ולכן הוכרח הש"ס לומר דנתבטל ברוב דמותר מן התורה ולפ"ו בהתערובות השני היה די מחצה על מחצה כמזבין רק כיון דבתערובות הראשון בהכרח להיות רוב ולכן אמרינן כן גם בתערובות השני ולפ"ו גם בשני ספקות בגופו כל שהספק הראשון אסור מן התורה אינו מועיל ס"ס ולפ"ו כל הס"ס שבש"ס שבגוף האיסור כמו בפתח פתוח וכל כיוצא בזה בהכרח למצא שהספק הראשון מתירו מן התורה וכתב הרא"ה שם דכפ"פ מתיר הספק הראשון מן התורה מפני שיש לה חוקת כשרות וכן צ"ל בכל הס"ס שבש"ס [ונלמח ש"ס לחוקת סוף וכבר השיב עליו הרשב"א נמה"כ עס וכן יש להקשות מכמה ס"ס דשמיטה ודמקס ודוק] :

פא ודרך אחרת כתב הרא"ה ז"ל והיא מיושרת חו"ל ולישנא

וספק אחד בתערובות וביאר דבריו שם דאין הכוונה דס"ס שבגוף הדבר לא מהני רק ס"ס שע"י תערובות משום דבכל אחד מהספיקות יש רוב להיות שהרי בש"ס מצינו כמה ס"ס שבגוף הרבר כמו בסוגיא דפ"ה ספק התתיו וינתה ספק אינו התתיו ואת"ל תחתיו ספק באונס ספק ברצון השני הספיקות הם בגוף הדבר אלא הכוונה הוא ששני הספיקות יהיו או שניהם בגוף או שניהם בתערובת וכתב הטעם וז"ל דהתם כפ"פ שאני שא"א לזו לבא לפניך אלא בשתי ספיקות ואי אתה יכול להחמיר עליה ולומר הדין נתייר וכבר אמרתה אותה כמו שארתה אומר בספק נולד ביו"ט שסיד עמרה עלינו כאיסור ואח"כ נתערבה באחרות ונתוסף בתערובת ספק זה השני וכיוצא בזה כמה שאמרנו מרבת ספק ברפה ואח"כ נתערבה באחרות הדין נאמר שמא לא זו היא ואת"ל זו היא שמא לא טרפה היתה והלא כבר אמרתה משעה שנוול בה ספק מרפות והדין נתייר מה שאמרנו מפני שנתערב באחרים ונאמר מה שאמרנו מותר היה עכ"ל הרשב"א ז"ל :

עו ולכאורה כוונתו מכאור דבעינן ששני הספקות יבואו בבת אחת ומכילא דהוי כרוב הוהר אבל כשספק אחד בא קודם וכבר אסרנו הרבר מפני הספק אינו מועיל עוד ספק הבא לאחר זמן ולפ"ו גם בספק אחר בגופו וספק אחר בתערובות אם שניהם באו כאחד כגון שנוול בהתנגלות ספק טרפה ותיבך נתערבה באחרות ששני הספיקות באו כאחד שפיר הוה ס"ס ולהיפך בשני תערובות שהתערובות האחת היתה מקודם ואסרנו התערובות ואח"כ במשך הזמן נפל מזו התערובת לאחרות אינו מועיל הס"ס כיון שלא באו שני הספקות כאחד ויש להסביר עוד בזה רכשם שבהיתר רוב בא הרוב בבת אחת אבל אם הפול איסור מרובה להיתר מועט אף שיתרבה אח"כ ההיתר על האיסור אינו מועיל לאחר שנוודע התערובות כמ"ש רבינו הרמ"א בס' צ"מ סעיף ה' ואם שבארנו שם סעיף ל"ד דמטעם קנס הוא ואין זה בנפל מעצמו ע"ש מ"מ הדין כן הוא ולפי פשטות דבריו שם אין מועיל הריבוי אחר שנוודע בשום אופן וא"כ גם בס"ס ז"ל כן וע' בסעיף פ"ה :

עז אבל א"כ חסר כל העיקר מדברי הטור והש"ע וגם הרשב"א עצמו לא היה לו להזכיר כלל הפרש בין גוף ותערובת אלא לומר בקיצור ששני הספקות יבואו בבת אחת ועוד דדין זה כתב רבינו הרמ"א לכאן דבעינן שיוודעו ב' הספיקות ביהוד וכו' וזה לא שייך כלל לספק אחר בגוף וספק אחר בתערובות אלא עיקר כוונת הרשב"א כן הוא דשני הספקות צריכים להיות ממין אחד או שניהם בגוף או שניהם בתערובות והסביר המעט רכשהספקות הם ממין אחד הולכים שני הספקות במעט אחת משא"כ בשאינן ממין אחד בהכרח לחלקם כיון שאינם כייג אחד ומכילא דבהספק הראשון נשאר

לדעת ר"ת ומצריפין שני הספיקות איך שדם מ"מ החמירו חז"ל בתערובת מחצה למחצה יותר מספק בגוף האיסור בתערובות מחצה למחצה או רואין כל אחד בגופו של איסור ודאי ואין הולכין בס"ס כזה להקל אבל ס"ס דגוף קיל טפי ומצריפין אליו הספק השני של התערובות מהו למעשה יש לחוש לדברי ר"י שלא לעשות ס"ס אחד בגוף וספק אחד ע"י התערובות [כנ"ל מדברי ספר"ח סקמ"ו ע"ג :

פד והנה גדולי האחרונים הקשו על רבותיו בעלי הש"ע למה הוצרכו לכל זה רכיון שפסקו בסעיף ח' בהרמב"ם דמצריך ג' התערובות א"כ אפילו אם נדון ספק מרפה בתערובות נמור הו"ל כשני תערובות ואסור ליהודו וא"כ למה הוצרכו למעמים אחרים [ע"ד סקמ"ט ופ"ח ע"ג] ולענין לא קשה מידו שהרי כבר בארנו דדעת הרמב"ם דמצריך ג' התערובות בע"כ הוא משום דמשהו תערובת ראשונה כל אחת כודאי איסור ולא כאיסור ספק וכמ"ש בסוף סעיף הקודם א"כ ודאי יש סברא להקל בספק איסור הגוף מתערובת אף שנתבטל ברוב דהם שיויה רבנן כודאי איסור ובכאן אינו אלא ספק איסור ולכן הוכרחו למעמים אחרים :

פה והנה רבינו הרמ"א כתב רבשני ספיקות שבגופו ונדעו ב' הספקות ביחד מתירין אפילו בדאורייתא וגופו של איסור ואפילו יש שם חוקת איסור כגון עוף וכו' עכ"ל והנה זהו ברור דבמקום דלא מהני ס"ס כגון ספק אחד בגוף וספק אחד בתערובות או שהספק הראשון הוא מן התורה בפי הדיעות שנתבאר אפילו נודעו ב' הספקות ביחד אינו מועיל וכן הסכימו כל הגדולים [ע"ד סקמ"ט ופ"ח סקמ"ז] ודא כיש שרצו להקל בזה ולומר דזה דאינו מועיל ספק גוף וספק תערובות אינו אלא כשקודם נתודע ספק אחד ונאסר ואח"כ נהודע השני אבל כששניהם נודעו כאחד אפילו בכה"ג הוי ס"ס [שי"ת מ"ג ונ"י נספ מ"ג כס"ס ל"ז] וזהו כעין הדברים שרצינו לומר בסעיף ע"ו אבל כל הגדולים חולקים בזה וכן עיקר לדינא וכמ"ש בסעיף ע"ו ע"ש :

פז ואמנם הקשו על רבינו הרמ"א בזה שכתב על שני ספיקות שבגופו ונדעו שני הספקות ביחד דמשמע שיכול להיות שלא יודעו ביחד והקשו בשני ספקות שבגופו הוי משכחת לה שלא יודעו ביחד [פ"ו סקמ"ד ופ"ח סקמ"ח] וכתבו דבאמת כוונתו כן הוא דבשני ספקות שבגוף נודעו שני הספקות ביחד [ע"ד ודווחק מבורר אמנם באמת דבריו צודקים כפשוטו דודאי מצינו כמה ס"ס שבגופו דמשכחת לה שיוודעו מהספק הראשון ואח"כ מהשני כמו בפסחים [פ"י גבי מדורות הכושים דחיישינן שמא יש נפל ויטמא באוהל וחולדה הולכת שם שאוכלת את הנפלים ויש שם ס"ס שמא לא היה נפל ואת"ל שהיה נפל שמא החולדה אכלהו ע"ש] ואת"ל משכחת לה שמוקדם נתודע מהספק של הנפל ואח"כ מהספק של החולדה וכן בשם כשפתחו של מציק שהמילת

לישנא אחרנא אליבא דרבינו יצחק ז"ל דכל ס"ס בגופו של איסור מותר וכל ס"ס בתערובות כגון שהי תערובות מותר אבל חד ספיקא בגופו כיון דמיתסר בדאורייתא לא מישתרי בספק שני התערובות משום שעמא דספק אלא ברבר שיש לו ביטול בחד התערובות וזה הלשון מתחזור מן הבל עכ"ל ביאור דבריו דודאי ס"ס מותר אף אם בספק הראשון עדיין אסור מן התורה אלא דאם הספק השני הוא ע"י תערובת או כשהספק הראשון אסור מן התורה בין שהוא בגופו של איסור ובין שהוא תערובת מחצה על מחצה או אין הספק השני של תערובת מתירו :

פב וזהו דברי רבינו הרמ"א שכתב ו"א וכו' הואיל דהספק הוא איסור מדאורייתא וכו' רק שנתערב באחרים לא מקרי ס"ס ואסור אבל אם היו ב' ספקות אם היה כאן איסור כלל וכו' עכ"ל כלומר בספק ראשון שאסור מדאורייתא בין ספק בגופו ובין ספק תערובת מחצה על מחצה אינו מועיל התערובת השני לעשות ס"ס אבל ס"ס בגופו של איסור הוה ס"ס אף אם הראשון אסור מן התורה והמעם י"ל דס"ס בגופו של איסור הספק הראשון עושהו מחצה למחצה והספק השני מחליש כחו של איסור והוי כרוב אבל כשהספק השני הוא ע"י תערובת לא נתחדש בגופו של איסור כלום והיתר של תערובת אינו מענין הספק הקודם אפילו אם גם הספק הקודם הוא ע"י תערובת אך כיון שהוא מחצה למחצה הוה איסור של תורה ונעשה כספק איסור הגוף ושוב אין התערובת השני עושהו ס"ס אבל באיסור דרבנן או שהספק הראשון עושהו לאיסור דרבנן כגון תערובת ברוב היתר שפיר עושהו התערובת השני לס"ס [כנ"ג ד' גלאר דנבי כרמ"ג ודנבי הש"ך סקמ"ב ודנבי ספר"ח וגם מ"ס נזומת כרמ"ג לא נתכרר לנ"ז והמעיין יבין ויזק] :

פג והנה לדעת הרשב"א ז"ל קשה למה הצריכו חז"ל תערובות ברוב כמ"ש בסעיף ע"ט אמנם הרשב"א עצמו נתקשה בזה בספרו שם ותיירץ ז"ל וקשיא לי כי ליכא רובא נמי הא איכא בכל חד וחד שבתערובות שני ס"ס ושמא לא אסרו ס"ס להקל אלא ע"י שהי תערובות וזה כדעת ר"י ז"ל שכתבנו ויש לומר עוד וכל שנפל כאן איסור בודאי וליכא רוב היתר הרי אנו רואין כל אחד מאלו כגופו של איסור שהרי הוא אסור דבר תורה ולכך אין הולכין בכל ס"ס כזה להקל ומ"מ יש לחוש לדברי ר"י ז"ל שלא התיירב בס"ס אלא בשתי ספקות הכאות מכה שתי תערובות ונ"מ לספק מרפה שנתערבה באחרות שאין מתירין אותן מכה ס"ס וכו' עכ"ל ודבריו צריכין ביאור ואחד מגדולי האחרונים ביאר כוונתו דד"ק דלא אסרו ס"ס להקל אלא בשתי תערובות כדעת ר"י כלומר דווקא בתערובת רוב דאלו מחצה למחצה הוה בספק בגוף האיסור ואין מצטרף לזה הספק השני שע"י תערובת ויש לומר עוד אפילו

כמו שחייבה התורה אשם תלוי כשהיה מונח לפניו חתיכה של חלב וחתיכה של שומן ואכל אחת מהן ואינו יודע איזה אבל דנקבע האיסור יהיה כאן חתיכה חלב ודאי ודאי כאתחוק איסורא אבל בלא זה כל ספק מן התורה לקולא וראיה לזה מסה שאמרה תורה לא יבא ממזר בקהל ה' ודרשונו בקדושין [ע"ג:] ממזר ודאי הוא דלא יבא אבל ממזר ספק יבא הרי שהתירה התורה ספק : צ והרשב"א ז"ל בספרו תה"ב [גי' ד' עזר א'] רחה דבריו דאדרבא מדאיצטרך קרא לספק ממזר ש"ס הכל הספקות אמורים מן התורה דאל"כ למה לן קרא לספק ממזר ואין לומר דמזה ילפינן לכל התורה שהרי אפילו לספק ערלה בח"ל הוצרכנו להלכה למשה מסיני דספיקה מותר במס' דקדושין ואי ס"ד דכל ספק מותר מן התורה למה הוצרכנו להלכה אך אין ראיה משם דשם אתחוק איסורא שהרי כראשית נמיעתו ודאי הוה ערלה ועוד יהיה לסאן דמחייב בכריתות באשם תלוי אף בחתיכה אחת ספק חלב ספק שומן והתם ודאי לא איקבע איסורא ולהרמב"ם נאמר דבאמת בזה נחלקו שם בכריתות והלכה ככאן דמצריך חתיכה משני החתיכות משום טעם זה דבחתיכה אחת ספיקו להקל וא"צ איסם תלוי וגם הר"ן ספ"ק דקדושין חולק על הרמב"ם וגם הרא"ה נראה שהסכים להרשב"א מדלא השיג עליו והראב"ד נראה להדיא שהסכים להרמב"ם וברעת רש"י ותוס' הכריעו גדולי האחרונים דמוכח מכמה מקומות מדבריהם בש"ס דס"ל כהרשב"א לבר הפר"ח שהכריע כהרמב"ם מסוגיא דריש פ"ח דיומא ועמ"ש בסעיף צ"ג :

צא והנה הרשב"א הביא ראיה לדבריו מחולין [י"ח] מסוגיא דרובא דהש"ם הביא ראיה דאולינן בתר רובא מפסח דבתריב ועצם לא השכרו בו וניחוש שמא ניקב קרום של מוח אלא משום דאולינן בתר רובא וכן ספרה ארומה ולדרימב"ם אין ראיה דאולינן בתר רובא אלא משום דספיקא רהמנא שרייה וכתבו הגדולים שהיא ראיה מברעת אלא דלדעת הרמב"ם צ"ל רבין שיש בידיו לברר לא אמרינן ספיקא לקולא [מהכ"ס ופר"ח] ואני תמה על זה דודאי מן התורה לא שייך לומר כל היכי דאפשר לברורי מבררין וראיה לזה דהא והו מוסבם דס"ם מדרבנן הוי כחד ספק מן התורה להרמב"ם ואנן קיי"ל דבס"ם אף שאפשר לברר א"צ לברר כב"ש רבינו הרמ"א ס"ם זה וה"נ בדאורייתא בחד ספיקא [והמ"א כח"ח כלל ג"ס מולק על כרמ"ל ע"ש] :

צב אמנם לענ"ד אין זה ראיה דמה ענין מצות עשה לספיקא דאורייתא וא"כ נאמר ג"כ להרמב"ם כשיש חתיכה ספק חמץ ספק מצה שיהיה יוצא בו י"ח מצה אלא ודאי להיפך דכמו דלשיטתו בספק איסור אינו אסור מן התורה דהתורה לא אסרה רק ודאי איסור א"כ גם במצות עשה צותה התורה לעשות מצוה ודאית ולא ספק מצוה דכמו דספק איסור אינו אסור כמו

שהס"ילה ספק נפל לבור וספק חולדה שאכלתו ויש שם ס"ם ספק נפל ספק רוח ואת"ל נפל שמא חולדה אכלתו ילמה א"א להיות שמקודם נתוודע ספק הראשון ואח"כ השני וכן בגדה [ט"ו:] באשה ספק ראתה ספק לא ראתה ואת"ל ראתה שמא מבלה ע"ש וגם כאן משבחת לה כמובן [עפמ"נ עס] וכן בכל האיסורים משבחת לה כגון שנתוודע לפנינו ספק איסור ואח"כ נתקלקל המאכל ויש ספק אם נפסל מאכילת אדם וזה הספק נתחדש אח"כ וכן קדרה שנתבשל בה ספק איסור ואח"כ בישלו בו היתר ויש ספק אם נתבשל היתר תוך מעל"ע של האיסור המסיפק אם לאחר מעל"ע ולא נודעו ב' הספקות ביחד [עני"ס נסס מ"ג] אלא ודאי כוונתו כפשוטו דאם לא נודעו ב' הספקות ביחד לא הוה ס"ם :

פו ומדבריו משמע דכל ב' ספקות צריך דווקא שיוודעו ביחד וא"כ גם בספקות שע"י שני תערוכות ג"כ צריכים להוודע כאחת ואם הספק האחד נודע מקודם לא הוה ס"ם ותמחו עליו דיש ראיות ברורות דאף אם נודע התערוכות הראשונה מקודם ג"כ הוה ס"ם [ע"ו עס נסס מ"ג] ולי נראה דרבינו הרמ"א בדרדוק כתב דין זה רק אשני ספקות שבגוף ולא שע"י תערוכות ושעמא רבא איכא במילתא דבספקות שבגוף כשנודע הספק הראשון מקודם הרי נאסר כדן ספיקא דאורייתא ואין הספק השני פועיל להוציא מאיסורו ונעשה איסור דרבנן אבל בספקות של תערוכות דגם בתערוכות הראשון יש רוב שמותר מן התורה והאיסור אינו אלא מדרבנן מפני דבר חשוב וההר"ל לא איכפת לן אם נודע התערוכות הראשון מקודם [ולפסח דגס נתערוגת אינו מועיל כנידע כפ"ס לע ל ס' ג"ס סעי' ה' דליתו מועיל ריבוי הסימך אחר הדיעטס וה"נ דכוותיה אף בלרנו עס כספיק ל"ד דכוונתו כריבוי כיל"ס ע"ש וכמ"ש כספיק ע"ו ודוק] :

פח וזה שכתב דס"ם מהני אפילו בחוקת איסור כגון עוף שבחוקת איסור עמוד ונשבר או נשטט גפי ספק מחיים או לאחר שהיטה ואת"ל מחיים שמא לא ניקבה הריאה וכו' עכ"ל דבריו תמוהים איזה חוקת איסור הוא זה דכל בעל חי עומד בחוקת איסור לענין שחיטה אבל לא לענין טרפות האיברים וכן אמרו חז"ל להדיא בהמה בחייה בחוקת איסור עומדת עד שיוודע לך במה נשחטה נשחטה בחוקת היתר עומדת עד שיוודע לך במה נטרפה [חולין ע"ו] ואיך קרא לה חוקת איסור [וכן סקסס הכו"ס סק"ג] וגם בעיקר דין ס"ם בחוקת איסור רבתה המחלוקת ויתבאר בס"ד לפנינו בכללי הס"ם בסעיף צ"ט ע"ש :

פט ידוע שבעיקרי הספקות יש מחלוקת בין הרמב"ם והרשב"א דהרמב"ם ז"ל השריש לנו בכמה מקומות בחבורו דהא דאמרינן ספיקא דאורייתא לחומרא היינו שחכמים החמירו בזה אבל מן התורה כל ספק לקולא לבר במקום דאיתחוק איסורא כגון ספק בגרושין דאיתחוק איסורא דא"א או איקבע איסורא במקום הנה

עורא היה פעם אחת מעובר וא"כ ברוב חשנים אלו חסר וליכא ספיאק מן התורה מיהו דא יוה"כ ולכן אף בזמן שקבוע החדש ע"פ ב"ד הגדול שבירושלים לא היו צריכין דרחוקין לחוש מדין תורה ליהי"כ ואף לר"מ דחייש למיעוטא והו כמיעוטא דמיעוטא שהרי אנו רואין הלוח מבריאת העולם עכשיו שאולו חסר ואין זה רק מקרה רחוקה וזה שלא חשו מדרבנן לעשות שני ימים יוה"כ כבבל המועדים לזה מספיק תירוץ הירושלמי דהיה כעין סכנה וכבר"ג לא נזרז רבנן כללו של דבר אין הכרעה ברורה בפלוגתא זו והיי ספיאק דינא אם הלכה כהרשב"ם או כהרשב"א :

צ"ד וענין ה"ס"ם הוא דהיה כרובא מפני שבספק הראשון הוא מחצה למחצה והספק השני מכריעו לרוב ולפ"ו הוה כרוב וי"א דעדיף מרוב וראיה דאא לר' יהושע דביחסין לא מהני רובא כדאיתא ס"פ דתבובות ובס"ם מכשיר באלמנט עיפה שם אך אין מזה ראיא דהרם יש הרבה ספקות וגם רוב חוקה להיתר ומן הדין א"צ כלל לה"ס"ם אלא דמעלה עשו ביחסין וכבר בארנו זה באר"ע ס' ב' סעיף כ"א ע"ש וגם מאי דרוב לא מדגי הוא משום גזירה דקבוע כדאיתא שם גזירה רוב סיעה אפוז רוב העיר וכו' דקא אולה איהו לנבייזו וכל הפריש וכו' ע"ש [ס"א נק"ט ע"ב] :

צ"ד וי"א דרובא עדיף מס"ם וראיה ג"כ מאלמנט עיפה לר"ע דהלכתא כוותיה וס"ל שם דברי עדיף מס"ם ע"ש וחוקה עדיף מכרי שהרי באהרזק איסורא אפילו עד אחד לא מהימין כמ"ש בס"י קב"ו וכ"ש דהבע"ד בעצמו לא מהימין כברי דידיה ורוב עדיף מחוקה וא"כ כ"ש דרוב עדיף מס"ם [ע"ס] וגם זה אין ראיא דהא דלר"ג ברי עדיף מס"ם היינו משום שיש להברי חוקה ומינו כמבואר שם בגמ' [י"ב:] והא דבשמא לא מהני ס"ם זהו משום מעלה עשו ביחסין ולא מעיקר הדין ובברי לא שייך מעלה לר"ג כיון שאומרת ברי לי אבל בשמא שייך מעלה ולא משום דברי עדיף מס"ם :

צ"ח ואפשר להביא ראייה דס"ם עדיף מרוב דהא כמה תנאי יש בש"ס דחיישי למיעוטא אפז לא ס"ל ס"ם אלמא דס"ם עדיף מרוב אך גם זה אין ראייה דברוב היינו מעמא משום דס"ל דאמרינן סמוך מיעוטא לחוקה ואיתרע לה רובא כמפורסם בש"ס דהני דחיישי למיעוטא אינו אלא במקום שיש חוקה לאיסור וא"כ גם ס"ם במקום שיש חוקה לאיסור לא מהני לכמה פוסקים כמו שיתבאר ואפילו להפוסקים דס"ל דס"ם מדגי במקום חוקה ג"כ אין ראייה דבכל רוב יש מיעוט כהכרח ומצרינן החוקה להמיעוט משא"כ בס"ם אין מיעוט בהכרח ונשארה רק החוקה וס"ם שהוא כרוב עדיף מחוקה ואדרבא יש ראייה דרוב עדיף מס"ם דהא רובא ודאי עדיף מחוקה ולכמה פוסקים לא אמרינן ס"ם במקום חוקה מיהו י"ל דזה דלא אמרינן ס"ם במקום חוקה משום דהחוקה מסלק הספק הראשון ואין כאן ס"ם

כמו כן ספק מצוה אינה מצוה וכשהתורה אמרה לאכול מצוה צריך שהיא מצוה וראיה ולפ"ו כמילא כשהתורה צותה להביא קרבן פסח ופרה ארומה צריכים להביא פסח ודאי כשר ופרה ארומה וראית כשרה ולא של ספק אלא ודאי דאולינן בתר רובא וכי תימא דזו היא ודאי כשרה דספק איסור אינו איסור כלל מאי חזית לילך אהר האיסור נלך אחר המצוה דמצוה וראית אמרה תורה ולא מצוה ספק אלא ודאי דאולינן בתר רובא [ומלמתי ע"ס כח"ד כתב נפין וז' וכו' וס"ל קציות רעות] : צ"ג ועוד אני אומר דהפלוגתא אינו אלא על ספק מקרה כמו על חתיכה ספק חלב ספק שומן ספק טמא ספק מוצר וכיוצא בזה אבל ספק המידוי כמו כיו שהיא ספק חיה ספק בהמה או בין השמשות שהיא ספק יום ספק לילה וכיוצא באלו אין שייך כלל למחלוקת זה דבזה יכול להיות דאפילו המוכרים דסד"א מן התורה לחומרא כבאן יודו להרמב"ם כגון חלב של כיו התורה אמרה כל חלב שור וכשב ועז שהם בהמות וודאים וכיו אינו בכלל זה וכן בה"ש התורה אמרה יום ולילה זה אינו לא יום ולא לילה וכו' י"ל להיפך כמובן ועכ"ל דברים כאלו לא שייך למחלוקת זה [כנלע"ז ומהו מסולקים דליום סדנא] : צ"ד וכן עניני טומאה לא שייך למחלוקת זה דכל חלכות טומאה ומטרה הלכה למשה מסיני כמפורסם בש"ס ואין למדין מהם וכן כשיש חוקה לא פליגי רבותינו דכשיש חוקה להיתר גם הרשב"א מורה דספיאק לקולא כמו ספק בקדושין רמקמינן לה בחוקה פניה ולהיפך ספק בגרושין גם הרמב"ם מורה רמקמינן לה בחוקה א"א וזה שהתירו שבויה לכהן משום דמנוולא נפשה לגבי שבאי וזהו כמו חוקה להיתר וזה שאמרה התורה ספק סוטה לבעלה מפני שיש גרלים לדרבן שהרי קינא לה ונסתרה וזהו בחוקה לאיסור :

צ"ה ויש שהביאו ראייה דהרשב"ם ממה שאין עושים שני ימים יוה"כ מפני הספק כמו כל המועדים ותרצו ע"פ הירושלמי שיש סכנה להתענות שני ימים והקשו שיאכלו פחות מכשיעור [כנ"ו"ס] למאן דס"ל חצי שיעור מותר מן התורה אך גם בלא זה ודאי לאו סכנה ממש אומר הירושלמי דהרי כמה אנשים מתענים שני ימים ובירושלמי שבועות איתא דעד ו' ימים ביכולה שלא לאכול והסכנה שאומר הירושלמי הכוונה שהוא דבר קשה עד מאד בעין סכנה וראיה לזה כמה דאיתא בר"ה [כ"א:] דרבא היה מתענה תמיד ב' ימים ור"ג היה נזקק פעם אחת להתענות יוה"כ שני ימים וקרי על זה דם תהא אחרייתו ופירש"י הריני מת על ידיך שתוקיניו להתענות שני ימים וכו' עכ"ל ובודאי אם הדברים כפשמין חלילה לר"ג לעשות כן שאין לך דבר עומד בפני פקוח נפש אלא הכוונה שדבר זה קשה עד מאד וכעין סכנה הוא אכנתם אין דתחלו לקושיא זו שכבר אמרו חז"ל בר"ה [י"ט:] על זה מימות עורא ואילך לא מצינו אלול מעובר ופירשו שם התוס' דרק בימי

איסור קבוע כיצד אבל חלב וספק אם היה כוית או פחות מכוית או שהיתה לפניו חתיכת חלב והתיכת שומן ואכל אחת מהן ואינו יודע איזה מהן אכל עכ"ל הרי שמפרש כרש"י והרע"ב וס"ל ג"כ דבמקום ס"ס אינו חייב אשם תלוי משום דאמרינן ס"ס במקום חוקה ונמצא דרין זה הוה פלוגתא דרבנן והוה ספיקא דדינא :

קב וגם רבינו הרמ"א דסבר דאמרינן ס"ס בחוקת איסור אינו בחוקה נמורה שמותרת הספק שהרי לא כתב רק בנשבר ונשמט הגף שהחוקת איסור כבר חלף הלך לו ע"י שחיטה כשרה והספק בע"כ שנפלה אחר שחיטה דאם היינו רואים מחיים שנשמט הגף אין כאן ספק אלא שראינו זה לאחר שחיטה ונצל הכסף שמא גם בחיים היה כן והרי הוא עצמו פסק בס"י ג' דכל דבר שכיבולת לתלות שאחר שחיטה נעשה אמרינן נשחטה דותרה ע"ש וא"כ אדרבא הרי יש כאן חוקת היתר הנשחטה דותרה וזה שכתב כאן חוקת איסור כוונתו להביר שהיה בזה חוקת איסור אבל דבר שיש בזה חוקת איסור נמור כמו ס"ס בשחיטה ודאי לא אמרינן ועכ"פ הוה ספיקא דדינא כמ"ש :

קג וכתב רבינו הב"י בסעיף י' ריאה טרפה שנמצאת בין ריאות כשרות ואמר הבודק שהיה יודע באוהה סירכא ובשגנה נתערכה אותה ריאה טרפה בין הכשרות ולא היתה בכבשים ערבוניא הכבשים מותרים עכ"ל דכל היכי דלא אתחוק איסורא נאמן עד אחר להתיר כמ"ש בס"י קב"ו וכ"ש בנדרן זה שהוחקו הבהמות בחוקת היתר והנה אין בזה הדין שום חידוש ורק קמ"ל דלא תימא דהוי כקצת רגלים לדבר מנתערכה הריאה הטרפה בין הכשרות מסתמא נתערכו גם הכבשים שהרי אנו רואים שהבודק לא השגיח ולא הרגיש בהסירכא דאם היה משגיח לא היה מערבה בין הכשרות ועוד שלא הוה הבודק בעצמו תודיע זאת מקודם אלא אנשים אחרים מצאו הטרפה בין הכשרות ואח"כ שאלו להבדוק דכן מבוואר במקור הדין בתשו' הרא"ש כלל ק' ע"ש והיינו אומר דאינו נאמן מרלא הרגיש בעצמו מקודם וקמ"ל דכיון דלא אתחוק איסורא נאמן :

קד [6] כללי הם"ס רבים הם כאשר העמיק ורחיב רבינו הש"ך ז"ל ואחריו החרו החוקי נאנוי עולם הפר"ח והברו"פ והפמ"ג ונבא על סדר דבריהם בס"ד והנה כבר נתבאר דספק אחד בגוף וספק אחד בתערוכות או כשהספק הראשון הוא איסור דאורייתא לא אמרינן ס"ס וס"ס בחוקת איסור הוה פלוגתא דרבנן וממילא דבראורייתא הולכין להחמיר וברבנן להקל אך מה שהרע"ש אחר מהגדולים על מה שמתירים בעטנה ע"פ ס"ס והרי יש לה חוקת א"א כבר כתבנו דחוקה דרייקא ומינסבה מרעא לה לחוקת א"א וגם מרעא לה לחוקת חיים של הבעל הא למה זה דומה לעד אחד שנאמן על השחיטה אף שבחוקת איסור עומדת מ"מ כיון שבידו ע"י מעשה השחיטה להוציאה מחוקת

ס"ס כמו שתבאר האמנם להסבורים דבכל מין חוקה לא אמרינן ס"ס אפילו במקום שהחוקה אינה מסלקת הספק הראשון ודאי דרובא עדיף מס"ס :

צמ ואם מהני ס"ס במקום חוקת איסור הוה פלוגתא דרבנן דהרשב"א ז"ל כתב בתשו' (סי' ה"ב) דמהני אלא שנחלקו בכונתו דו"א דאפילו בחוקת איסור ממש הנוגע לעצם הם"ס אמרינן ס"ס כגון ס"ס בשחיטה שהחוקה והספקות שניהם בענין השחיטה וי"א דס"ס כי היא לא אמרינן דכיון דרוביה בחייה בחוקת איסור עומדת א"כ נסתלק הספק הראשון דהחוקה מבטלת לה אבל כשהם"ס הוא בענין מרפת האיברים כמו שהם"ס הוא בענין דרוסה שחוקת אינה שחומה אינה שייכא להם"ס ואדרבא בהמה לא בחוקת דרוסה עומדת אמרינן ס"ס (סי' קס"ו) וס"ך לוח כ"ס] וכן כשהם"ס הוא בענין תערוכה [ס"ו סס] וי"א דבג' ספיקות אף בחוקת איסור הנוגע לעצם הם"ס אמרינן ס"ס דרל ספק הראשון מהכא ג"כ מותר מטעם שיש ס"ס [ע"ד סס] ויש חולקין גם בזה דכיון דסוף סוף החוקה מסלק את הם"ס מה לי תרי ספיקי ומה לי תלתא [ס"ו וס"מ] אמנם י"א דס"ס מעיל בכל ענין אף מה שנוגע לעצם הם"ס [פרי"ח נללוס לוח ס"ז] וראיה לדבר זה שהרי כל רבותיך בתשובות מענין עטנה מתירין ע"פ ס"ס ואין לך אתחוק איסורא יותר מזה שהיא בחוקת א"א אמנם מזה אין ראייה כל כך דחוקה דרייקא ומינסבה מרעא לה לחוקת א"א שזוה עיקר הטעם שהאמינו חכמים לאשה ולעד מפי עד כמפורש בפוסקים ובאה"ע"ו סי' י"ו [ולאמס הרע"ש נטאון בעל פני"ק נק"ל לכתובת על זכ"ס ע"ש] :

ק ונראה להדיא שזוה ספיקא דדינא דרש"י והרע"ב והרמב"ם ס"ל דבמקום חוקה לא אמרינן ס"ס דתנן בריש פ"ד דכריתות ספק אבל חלב ספק לא אכל ואפילו אכל ספק יש בו כשיעור וספק אין בו ופירשו רבותינו בעלי התוס' וז"ל ואפילו אכל מן האיסור מסופק הוא אם אכל כוית ואשמועינן דאפילו בס"ס מיייתי אשם תלוי עכ"ל הרי דס"ל דבמקום דאיבקע איסורא לא אמרינן ס"ס דהתום מפרשים דהא דתנן ספק אכל ספק לא אכל ואפילו אכל ספק יש בו כשיעור ספק אין בו הכל הוא דבר אחד וממילא לפי מה דקיי"ל דדוקא בחתיכה משהי חתיכות חייב אשם תלוי דבעינן איבקע איסורא דהוי כי חוקת איסור ואפילו ס"ס לא מהני הרי שלדעת התום לא אמרינן ס"ס במקום חוקה [ויספניי סס כניח לזכ"ס וו ע"ש] :

קא אבל רש"י ז"ל פ"י כמשנה וז"ל ואפילו אכל כגון שסבור שומן הוא ואח"כ נודע לו שהוא חלב אבל ספק יש בו כוית ספק אין בו עכ"ל הרי שמפרש דהוה מילתא באפי נפשה וכ"כ הרע"ב ע"ש ומבוואר להדיא מרלא פירשו כהתום ש"מ דס"ל דאי הוה ס"ס אינו חייב אשם תלוי וכן מבוואר סדברי הרמב"ם פ"ח משנגות דין ב' וז"ל אינו חייב באשם תלו עד שיהיה יש

לא כבשל וכיון שיש כאן שתי קדרות הל' ספיקא דרבנן ולקולא כמו שיתבאר בס' ק"א דכיון שעל כל קדרה יש ספק שמא לא נמצא כלל האיסור שם תלין להקל כדרבנן [סג] אך לפ"ז במין במינו ונשפך התלין להקל אף כשיש ספק אם היה ס' משום דדזה ספיקא דרבנן כמ"ש בס' ז"ח וזו כאן יש דאי איסור ועיקרו מן התורה [פמ"ג] ולכאורה היא סתירה לגויה מ"מ נ"ל דאין ראה סוה דזה נמי דמי לס' ק"א משום דכיון דנשפך י"ל שאין כאן איסור כלל דהאיסור נשפך לגמרי ואע"ז דברבר לח ודאי יש בילה ובכל מקצת ומקצת יש קצת מן האיסור וקצת מן ההיתר כדמוכח מר"ה [י"ג] מ"מ הא בוכחים [ס"י] יש מי שסייבר דגם כדבר לח אין בילה ע"ש וז"ל דאין כאן מן האיסור כלל ובעילה כל דהו אמרינן ספיקא דרבנן לקולא :

ק"ד [ה] וכן בשני גופים אף דעיקרו מן התורה אמרינן סדר"ב לקולא כמו בס' פ"ז כביצה שגולדה מתרנגולת ספק נבלה רתלין לקולא משום דביצת נבלה דזא איסור דרבנן אע"ז דעיקרו דאורייתא מפני שהביצה דזא נוף אחר ותתנגולת גוף אחרת וביביצה עיקרו דרבנן [פמ"ח אות ה'] ומ"מ המעטים דחוקים והגלע"ד מרברי רש"י עירובין [ג"ו ד"ה סולסין] דזה שדחמירו בדבר שיש לו עיקר מן התורה אינו אלא כשיש לה איזה מעט כגון בטבילה לשומאה דרבנן החמירו רבנן אף בספק כי היכי דלא ללולו בספק מבילה דשומאה דאורייתא ע"ש משום דמבילה הוא דבר המסור לרבים ולא כ"ע דינא גמירי שיהו מבילה לשומאה דאורייתא והוה לרבנן ולכן בהרבה לגדור גדר אבל בשאלות פרטיות שכל המין ישראל שואלים לתכס והם עצמם אינם יודעים עד מה והתכס יפריש הדברים בטוב מעט ודעת אין לו להחמיר כדרבנן אף כדבר שיש לו עיקר מן התורה [פסמ"ג אות י"ב] שנתב נפש סמנ"י מילק סלר וי"ל כל סלמי מקלין נספק חזיה לומר דשכוס סכי לסי סדר"ב לקולא ס"ל לא אפרינו עכ"ל וסני מצין כוונתו י"ב מלי אין לחי ולמ"צ נראה כמ"ס וסני דאמט לכמה פנינים סחמירו נדבר ט"ס לו עיקר מס"פ נמלטו ליה סטמט וזקן :

ק"ה [ו] כל מין ספק בין ספיקא דרינא כגון בעיא ולא איפ"מא בגמ' וכן ספק מעיאות כגון בקרושין וגרושין שורק לה הקרושין וזג ספק קרוב לו ספק קרוב להוכן ע"ש שכתוב ע"ז אמירו תרי ותרי ששנים מעידים כן ושנים להיך ע"ז התורה מקמינן אחוקה [ינמוס ל"ח] בין לקולא ובין לחוסרא ורק מדרבנן אסור באיסור דאורייתא והוי ספק ולכן במידי דרבנן תלין לקולא [פ"ח אות ה'] ואין חילוק מן התורה בין שבא בבת אחת או שבא זה אחר זה וכשיש שני ספיקות דסתרו אדדי גם מן התורה אסור לעשות שניהם דזא ודאי איסורא קעביר וד"מ חד נברא אבל תרי נברי ששיד דמי [סג] ואם ארם אחד עשה בעד שנים דבר הסותר ול"ו אם הדבר הוא ענין של תורה שני הפעמים

במל

מזקקה איסור נאמן וה"נ כיון דבידה לחקור ולדרוש ולדריק והיא עושה מעשה להגשא לאיש ואם לא תדריק יפה היא משגיחה והולד ממור כדהגן בריש האשה רבה היה כמעשה המוציא מהחוקה ואין לפקפק בזה :

ק"ו [ז] וספיקא דאורייתא לחוסרא ובראתחוק איסורא או איקבע איסורא כגון שתי ההיכות אחד של חלב ואחד של שומן ונפל בזה ספק לכל היעוה דהי מן התורה לחוסרא שהרי על ספק בזה מביאין אשם תלוי אמנם בלא אהזק ולא איקבע לדעת הרמב"ם דהי מדרבנן אבל מן התורה הליכין להקל ולדעת הרשב"א מן התורה לחוסרא יכן דברים שהן הל"מ או דברים הגלמודים כ"ג סוה דינא כדאורייתא [פמ"ח] אבל ספיקא דרבנן לקולא וי"א דווקא כדלא אתחוק איסורא אבל בראתחוק איסורא גם ספיקא דרבנן לחוסרא [ס"ד אות ג'] וזה גם למאן דס"ל דס"ס בחזקת איסור לא אמרינן וחד ספק דרבנן הוה כמ"ס דאורייתא [סג] וי"א דספיקא דרבנן לקולא אף באתחוק איסורא [פמ"ח אות פ"ו] והגם דבמובאה אמרינן כן בעירובין [ג"ו] איסור מטומאה לא ילפינן וספק בהקנת הנביאים יש להסתפק אי דינא בשל תורה או כדרבנן דמצינו בגמ' דבב"ב קבלה כרובי תורה דמי ומ"ס נראה דהליכין להקל בספיקין וכן נראה דעת הרמב"ן ז"ל בס' תה"א במשפטי הח' דס"ל דזה אינו לא דאורייתא ולא דרבנן אלא מתקנת הגבוים ודלכין בספיקין להקל ע"ש [פמ"ח ח"ד ס' ס"ה] :

ק"ז [ח] הוב נומים להקל כספיקא דרבנן אפילו בראתחוק איסורא [פמ"ג אות ג'] אם לא כספיקא דגוף רמעשה כגון ספק אם הניח עירוב אם לאו דבזה הליכין להחמיר גם כדרבנן [פמ"ג אות ס' ז"ל סק"ב] דכיון שיש ספק בעיקר המעשה קרוב יותר שלא נעשה מעשה אם לא כדבר שהדריגל לעשות כגון ספק אם נמלח הבשר אם לאו דבזה יש להקל משום דהדריגל כן הוא וכדאי גלחה הבשר בחוק בגוף ישראל [פמ"ג] ובס' ס"ס נתבאר זה ע"ש וכן כל שיש ספק כדרבנן אם נעשה מעשה להחמיר כדומר שהאיסור הוא דאי אך יש לעשות מעשה להחמיר ויש ספק אם נעשה המעשה אם לאו הליכין לחוסרא [מל"מ ס"ד מנכחה הל' ט'] וזה ג"כ מעטם שנתבאר ועמ"ש לקמן ס' ר"א סעי' ר"ז וצ"ע ושם יתבאר בס' :

ק"ח [ט] ודווקא דבר שעיקרו מדרבנן אבל דבר שעיקרו מדאורייתא אלא שע"י לגלול נעשה דרבנן כגון איסור תורה שנתערב חד בתרי דמדאורייתא בטל כרוב ואם האיסור הוא מדרבנן והשגבים אינו במל מדרבנן היה דינו כמ"א בין שעיקרו מן התורה [ס"ד אות י"ב] אך וזו דווקא כשהאיסור הוא נמצא שם אבל אם יש כאן ספק שמא אין כאן האיסור לגמרי כגון איסור דאורייתא שנפל לאחת משתי קדרות דמן התורה גם בהקדרה שנפל נתבטל ומותר ורק מדרבנן

כמל ואם הוא דבר דרבנן שני המעשים קיימים דסדר לקולא [כנ"ל משנת ז"ד ע"ג] :

קי [ז] יש מי שאומר דגם למאן דס"ל סד"א ר' מן התורה לקולא מ"מ גם מן התורה הוא כשיש לברר הספק שמחייב לברר [פ"ח] וכבר כתבנו בסעיף צ"א שאין דעתנו כן ע"ש וכס"ס גם מדרבנן אינו מחייב לברר כמ"ש רבינו הרמ"א כמ"ש שם וכל ס"ס דרבנן הוא בספק דאורייתא ואע"ג דגבי רוב מצוים אצל שיטת מומחים הם קי"ל בסי' א' דכל היכי דאיכא לברורי מבררין שאם דתם משום דרוב בני אדם אינם שוחטים ולכן אע"ג דרוב המצויים אצל שיטת מומחים הן ס"ס כיון דרוב בני אדם אינם כן לכן יש לברר אבל בכל מיני רובות לא מצוינו שנצרך לברר וכן בס"ס וממילא רכן מן התורה בספק אחד לדינא אין נ"מ כזה כיון דמדרבנן גם להרמב"ם סד"א ר' לחומרא :

קיא [ח] יש מי שאומר דכל שנשאר בנמ' בתוקו או מאי דלא איפשט בנמ' אין לעשות מזה ס"ס ואף דאיכא תרי ותלת ספיקו בספיאק דדינא כוליה כחדא דמיא ואולינן לחומרא [פ"ח אות י"ג] ואיני מבין כלל הטעם הזה דהא סוף סוף ספק הוה ולמה לא נצרפם לס"ס וררי דר"ף ז"ל כתב בפ"ו דשבת בבבאי בנמ' בפירפת על האבן ועל האגוז ונשאר בתוקו וז"ל קי"ל דכל תיקו דאורייתא לחומרא ודרבנן לקולא עכ"ל וממילא כיון דמדרבנן עבדינן מעשה לקולא בספיאק דגמ' מסילא מוכח דהוה ספק גמיר ובמדי דאורייתא עבדינן לחומרא כרין סד"א אבל כשיש לזה עוד ספק למה לא נצרפו לס"ס והכי מוכח להראי מדרברי רבינו הב"י לעיל בס"י ג"ט כרין גלודת שכתב בטעמו של הרמב"ם שם דכיון דלא נפשטה הבבאי בנמ' ולוה יש עוד ספק הוה ס"ס וב"כ הלח"מ בפ"ג משחיטה דהוה ס"ס ככה"ג שדרי הקשה שם בענין הלדה הא הוה ס"ס וב"כ האחרונים [פמ"ג נמוזגזים אות ד' וכ"ז נשס מודת השלמים ע"ג] וכן ראיתי מי שכתב שברברעת רמ"א נגד הב"י אין לעשות דעת ב"י לספק והם דברים תמוהים אצלי ורק דיעה יחידית נגד רבוס באיסור דאורייתא אין לצרף לספק אבל במדי דרבנן ובשעת הדחק גם זה הוה ספק והכי משמע בנדה ו' מעשה ועשה רבי כר"א וכו' ע"ש דהוה דרבנן ודוק :

קיב [ט] אין מוציאין ממון ע"פ ס"ס דכיון דס"ס הוה כרוב וקי"ל דאין הולכין בממון אחר הרוב וה"ה בס"ס ואף למאן דס"ל דס"ס עדיף מרוב מ"מ חוקת ממון עדיפא אך י"ל דברוב יכול המוחזק לומר קים לי שאני מן המיעוט וכמ"ש סברא זו בחבורינו כהה"ם סי' פ"ב בכללי מינו אבל בס"ס לא שירך שיש מיעוט ברור ומ"מ לא מצוינו בשום מקום להוציא ממון בס"ס ודע דלכאורה מלשון הוס' כתובות [פ"ה"ה א'] יש להוכיח דמוציאין ע"פ ס"ס שכתבו וז"ל וקשה דאמאי מפסידה כתובתה והא הוה ס"ס וכו' עכ"ל אמנם רקרקו כדבריהם

לומר אמאי מפסידה כתובתה דכיון שיש לה כתובה חשובה היא כמוחזקת וראיה שאין נאמנותו רק על הכתובה ולא על התוספת כמ"ש באהע"ז סי' ס"ח ורק בכתובה האמינהו חכמים משום דהם תקנו הכתובה והם האמינהו כשאומר פ"פ מצאתי ממעם חוקה שאין אדם מורח בסעודה ומפסידה ע"ש הא בלא"ה היתה מוציאה ממנו פטמן בכתובתה דהיא כמוחזקת ולזה שפיר הקשו הא איכא ס"ס כלומר וס"ס עדיף מחוקה [ענ"ש] שם סק"כ שכתב דע"פ מינו נתחזק שטר כחוסה שניכס וקי' ע"ש ס"ס והפנ"ל שם סק"ה על הוס' ונלחק לחזק מטעם נרי ושח"ט ע"ש וז"ל לוס והדברים כדוריס כמ"ש ודיקן :

קיג [י] היכי דאיכא ס"ס להחמיר אפילו בדרבנן הולכין לחומרא בנזן אשה שהביאה לביתה בשר שזמן והלב וספק בידה אם מלחה כולם כאחד ונזרף הבשר והשומן מהחלב או שדבר אחר לא מלחה ובשלה הבשר ואע"ג דהוה איסור דרבנן דרם ששלו הוא מדרבנן מ"מ הרי יש ס"ס להחמיר שמה מלחתם כולם כאחד ואת"ל שלא מלחתם כולם כאחד שמה הניחה הבשר מלמלוח [פ"ח סי' ס"ג סקמ"ד] וכן בכל איסורי דרבנן ככה"ג וטעמא דמילתא דכי היכי דבאיסור דאורייתא שספיקו להחמיר כשיש ס"ס תולין להקל משום דהוה כרובו להיתר וה"נ בספיאק דרבנן דהולכין להקל כשיש ס"ס להחמיר הוה כרובו לאיסור [מל"מ פ"ד מנזרות] :

קייד [יא] דין הקודם כתבו הגדולים וגם נראה כן מהודך הסברא אבל לא כן שנינו במקואות פ"ב בטומאה קלה דרבנן ספק טבל ספק לא טבל אפילו טבל ספק יש בו מ' סאה ספק אין בו ופי' הרע"ב שיש תרתי לריעותא שמה לא טבל כלל ואף אה"ל דטבל שמה אין בו מ' סאה ע"ש וכו"כ התוס' בעירובין [ז"ט] ד"ה ספק] וז"ל הך ס"ס נקט משום רבותא דכיפא דאפ"ה כטומאה קלה טהור עכ"ל וכן בפ"ג דירוש [מ"ד] תנן ספק נעשה בהם מלאכה ספק לא נעשה ספק יש בהן כשיעור ספק אין בהם כשיעור ספק טמאין ספק טהורין ספיקן טהור ופי' הר"ש דאפילו יש כל הנך ספיקות טהור ע"ש הרי יהדיא דבררבנן אפילו ס"ס להחמיר לא אמרינן והגם שכתבנו דאיסור טומאה לראי ילפינן זה כרין תורה לפי שכל הליבות טומאה הלכתא גמירי לה אבל בדרבנן אי ס"ד דבכל איסורי דרבנן כשיש ס"ס להחמיר אסור לא היו מקילין כל כך בטומאות דרבנן ואף ר' יוסי דפליגי במקואות שם זהו מטעם חוקה דאוקי גברא בחוקת טמא כמבואר בעירובין שם ואדרבא מת"ק יש ראיה דבררבנן אפילו באתחוק איסורא ואפילו בס"ס להחמיר אולינן לקולא ויש להתיישב בזה [שמל"מ פ"י דמקואות ונגינ"ח סי' ס"ד שנחשורו מכל זה וכתב מפני חוקת ביחור של הספרות ולא נהיה כלל דבכל הספקות אין לנו לדון רק על הדבר שהספק נולד בו ואם בו יש חוקה לביחור לא איכפת לנו נמה שישמך מזה וכן להיפך ולכן גריד נדה לא הוזכר כלל חוקת פסדות כיון שספקא טוס נהאש וכן במקואות כיון

דהאי ננאל בחוקת סמא קאי לא חיכסת לן כהטטרות שוממך ע"י גניעתו ורואי לזה שהרי ר"י נאמח סממא מטעם חוקת טומאה ואין קיום לגרמי סנוכ"י וגם סמ"מ חור בו סס דכן נראה טיקר דרבנן לא נזרו כספק ואף כמ"ס וכ"כ נשם כעס"מ] :
קטז [יג] באיזה ספק כשיש גללים לדבר לאיסור או להיות לא מקרי ספק [ס"ט] וכן דבר שאינו מצוי לא נחשב ספק [ס"ז] יכל דבר שיש לתלות בהיתר יותר מבהאיסור או בהאיסור יותר מבהיתר הולכין אחר זה [ס"ז] וזהו בענין גללים לדבר שנתבאר והיינו שלפי ראות עיני המורה יש לתלות בהיתר יותר אי באיסור יותר והולכין אחר זה בין להקל וכן להחמיר בין בספק דרבנן ובין כמ"ס דאורייתא :
קמז [יג] תנן בגדה [כ"ט] הכפלת ואינו יודע מה הפילה השב לזכר ולנקבה ולגדה כלומר בזכר היה ימי טומאה ו' ימים וימי טהרה ל"ג ימים ובנקבה ימי טומאה כפלים וימי טהרה כפלים ולכן תחשוב ימי טומאה הנקבה וימי טהרה דובר ומ"מ אם תראה בימים אלו טהרה כנדה וביארו רבותינו בפלי התוס' דאע"ג דלענין ימי טומאה דנקבה היה ס"ס כפלי שמא אין כאן ולד כלל ואת"ל ולד שמא היה זכר מ"מ כיון דלענין ימי טהרה יהיה להיפך שמא אינו ולד ואת"ל ולד' שמא יהיה נקבה והוי תרי קולי דסתרי אהדרי וכ"כ התוס' בב"ק [י"א] וזוהו למדו כמה מהגדולים דאם ישו בענין ס"ס תרתי דסתרי לא אמרינן ס"ס והנה אע"ג דאזכר אין ראייה ברורה שהרי בגמ' שם בשועה מחמירין אפילו בהרבה ספקות כמ"ש התוס' בעצמם שם ס"מ עצם הסברא בלא ראייה היא טובה ונכוחה :
קיז [יז] וכה"ג דקדק אחד כדגדולים כספ"ו דבכורות בטומטום שקידש אשה ומת אשתו חולצת ולא מתייבמת וטומטום היא ספק זכר ספק נקבה ואפילו הוא זכר אם הוא סריס חמה אשתו לא חולצת ולא מתייבמת והשואה היא ביבולתה להתייבם משום ס"ס שמא נקבה היא ואין בהקדושוין כלום ואת"ל זכר שמא אינו סריס חמה וטוהרת ביבום וכן מותרת לשוק משום ס"ס שמא היא נקבה ואת"ל זכר שבא הוא סריס חמה אלא דגזרינן שמא תגשא לשוק וימות בעלה ותגשא להיבם וממ"נ איסורא קעבדה דאם אינו סריס חמה נשאת לשוק באיסור ואם הוא סריס חמה נשאת ליבם באיסור [סמ"ג נשם ספרי"ט פ"ט] ולכן אע"פ שבספק אחד אינם מותרים וא"ו דאם נקבה היא מותרת לשוק וליבם כ"מ כיון שנגזר ספק סריס חמה היה תרתי דסתרי לא אמרינן ס"ס ולעני"ג אין ראייה מזה דאפילו אם נאמר דכל ס"ס אף דאיכא לברורי א"צ לברר מ"מ זהו ודאי דבר שאין דרכו להתברר אבל הטומטום דרכו להתברר בקריעת אותו מקום ויודעין אם הוא זכר או נקבה כראיאת בכ"מ בש"ס טומטום שנקרע ונמצא זכר וא"כ ודאי יש חיוב לברר ונפתלק הספק הראשון ואפילו אם

נאמר דגם זה אינו חיוב ס"מ להעמיד על ספק בזה א"א לעשות מעשה דאולי יהקרע והיגלה שטעינו :
קיח [טז] כבר כתבנו בסעיף צ"ט דס"ס במקום חוקת איסור הוא פלוגתא דרבויתא ולפ"ו לכאורה במקום רוב ודאי לא אמרינן ס"ס אמנם גם בזה היה פלוגתא דרבויתא והנה במס' נוככים [מ"ג] בשפחתו של מציק שהמילה כמין נפל לבור ובא כהן והציץ ושיהרווה חכמים ופירש"י משום ס"ס ספק אם רוח הפילה אם נפל הפילה ואת"ל נפל שמא עכברים גררוהו וכ"כ הראב"ד בספ"ט מטומאת מת ע"ש והרמב"ם כתב שם מעם אחר והקשה עליו הראב"ד ז"ל ותידן שם הכ"מ דהרמב"ם לא ס"ל הך ס"ס משום דרוב מפילות הן מפילות דבר המטמא ע"ש ודבר זה מפורש בגמ' נדה [נ"ט] לענין אשה שהפילה נפל ואמרינן שם רוב נשים ולד מעליא ילדן ונראה להדיא דרש"י והראב"ד ס"ל דאמרינן ס"ס גם במקום רוב והרמב"ם לא ס"ל כן ולכן התחכם לפרש דלאו מטעם ס"ס התירו [מיוזב קוסי' סמ"ל"ט ע"ס] אך אפשר דכולהו ס"ל דלא אמרינן ס"ס במקום רוב ומה דאמרינן ס"ס משום דהיה ספק הרגיל וראיה שהרי לחד הירוח בגמ' גם בספק אחד התירו מטעם זה ע"ש ובפסחים [ט"ז] וכן נראה עיקר [עכנ"פ] דהא עיקר מעמא דס"ס הוא דהספק הראשון עושה מחצה למחצה והספק השני מכריעו להיות וכיון שיש רוב אינו מחצה למחצה ואף אם בהספק השני יש רוב כנגדו אינו מכריעו להיות ובפרט למאן דס"ל רבעינן ס"ס המתהפך כמו שיתבאר בס"ד וכן מוכח מדברי ההוס' כתובות [פ' ד"ס וזיבטיט לימא] ע"ש ומשם מתבאר דכל שאינו רוב גמור אמרינן ס"ס ע"ש :
קיט [טז] י"א דבעינן ס"ס המתהפך כלומר דכל ס"ס הוא שני ספיקות ומתחילין מספק הראשון כמו בפתח פתוח בכתובות [ט"ז] דאמרינן ספק תחתיו ספק אינו תחתיו ואת"ל תחתיו ספק באונם ספק ברצון וכמו כן נוכל להתחיל מקודם מספק השני ולומר ספק באונם ספק ברצון ואת"ל ברצון שמא אינו תחתיו אבל אם אינו מתהפך כגון שמצא הסכין פגום לאחר שחיפה דיש ס"ס שמא בעצם המפרכת נפגם ואת"ל שלא במפרכת אלא בסמינין נפגם שמא נפגם במיעוט בתרא וכשתרפכו ותאמר שמא במיעוט בתרא ואת"ל במיעוט קמא לא תוכל לומר עוד ואין כאן ס"ס וכן נשבר העצם למעלה מהארכובה ואין עוד ובשר חופין את רובו ואין ידוע אם קודם שחיפה אם לאחר שחיפה יש כאן ס"ס שמא לאחר שחיפה ואת"ל קודם שחיפה שמא לא יצא לחוץ ולא תוכל להפכו ולומר שמא לא יצא לחוץ ואת"ל יצא לחוץ שמא לאחר שחיפה דלאחר שחיפה אין הפירוש בין יצא לחוץ ללא יצא [ע"ך פות י"ג] ויש מנדלי' אחרונים שחולקים וס"ל דלא בעינן כלל ס"ס המתהפך והביאו ראיות ברורות לזה [ספ"ט פ"ו ומהר"ט] :
קכ [יז] אמנם גם ריעה ראשונה מדה דדווקא בענין שנת

מותר מס' שם שמה כבר ביברה ואת' ל שלא ביברה שמה הנקבה יצאה תחלה וכתב בזה"ל ושאלני מה"ר משה על הדבר ור"ל גם הוא דשם ספיא חר הוא דהספק האחרון אינו סתור יותר מן הראשון והבאתי לו ראייה דחשיב שפיר ס'ס אפילו כה"ג עכ"ל ואיך לא חש לרברבי התוס' [כנו"פ] :

קכג [כ] ועוד יש להקשות מממה ס'ס כגון ספק מחט בחלל הגוף אנו מתירין מכה ס'ס שמה לא בא המחט בחלל הגוף ואת'ל בא שמה לא ניקב אחר מהאיברים הפנימים והרי אנו דנין רק על האיברים הפנימים ואין כאן רק ספק אחר שמה ניקבו שמה לא ניקבו ומה לי אם לא ניקבו מפני שהמחט לא בא בחלל הגוף או שבא ולא ניקב והכל שם אחד הוא וכן בספק חרש אנו מתירין כוונתו ס'ס שמה התבואה היא משל אשהקד ואת'ל משנה זו שמה נגרש קודם לעומר והא הכל הוא שם אחד דמה לי אם נגרש ג' ימים קודם לעומר או שנה קודם לעומר :

קכד [כא] וכן בריאה הסמוכה לדופן לפוסקים המכשירים מכה ס'ס שמה דרעוואת מחמת

הדופן ואת'ל מחמת הריאה שמה לא ניקבה הריאה והרי הכל ספק אחד שמה ניקבה הריאה שמה לא ניקבה וכן כמה שכתב דרשב"א בארי שנכנס בין השוורים והיו ס'ס שמה לא דרס ואת'ל דרס שמה לא דרס כנגד חלל הגוף והא הכל שם אחד הוא דכיון דלא דרס כנגד חלל הגוף הוא כלא דרס כלל וכן במה שאנו סתרים סתם פלים הוא כותים מס' שמה ארי בני יובן ואת'ל בני יובן שמה נשתמשו בהם כדבר הבגוס והרי שם אחד הוא דגם אינו בן יומא כשר מטעם פגם ומה לי אם הפגם הוא מפני שאינו בן יומא או מפני שנשתמש בו בדבר הפגום ובהנה יש למצא הרבה ס'ס שהם שם אחד [סג] :

קכה [כג] ויש מן הגדולים שכתב לחלק באופן זה דכל היכי שהרעוואת ברורה כמו בפ"ב שלא מצא לה בתולים ואתה צריך לסלק הרעוואת מטעם ס'ס צריך שהספק האחד יתיר יותר מחבירו אבל במקום שאין רעוואת ברורה לפנינו על הדבר שאנו דנין עליה אלא שאנו חוקרים שמה יש כאן רעוואת א"צ שום תנאי מתנאי ס'ס ואם רק יש שני צדדים לומר שאין כאן רעוואת חשיב שפיר ס'ס [ח"ד לוח י"א] ובכל אלו שחשבנו אין כאן רעוואת ברורה רק שאנו חוששים מפני איזה מקרה וא"צ לשם אחד וסברא גדולה היא דכל שהאיסור נראה אלא שאתה רוצה להוציא מאיסור ע"פ ס'ס צריך שני ספקות נפרדים אבל כל שאנו חוששים שמה יש איסור כל שיש שני ספקות אם יש כאן איסור אע"פ שבעצם אחד הם ס'ס היו רוב להיתר מדובר שאין כאן איסור דשמה המעשה היה בן ואת'ל לא כן שמה באופן אחר הנה בן ומטילא דהרוב מכריע לומר שאין כאן איסור כלל :

ובמקום

שנוה להתחיל בספק השני כמו בראשון בעינן מתהפך דאמרינן מאי חזית להתחיל בספק זה נתחיל בהשני ולא יהיה כאן ס'ס אבל במקום שלפי הענין נזח יותר להתחיל בספק זה לא בעינן מתהפך כגון נשבר גף של עוף ואינו ידוע אם קודם שדמייה או לאחר שחייטה ובעם המרפות הוא משום חשיב נקיבות הריאה שפיר הוה ס'ס שמה לאחר שחייטה ואת'ל קודם שחייטה שמה לא ניקבה הריאה אע"ג שלא תוכל להפכו ולומר שמה לא ניקבה הריאה ואת'ל ניקבה שמה לאחר שחייטה דלאחר שחייטה לא שייך נקיבת הריאה מ"מ כיון דהרעוואת היא בהגף ולא בהריאה בהכרח להתחיל מהגף ולא מרריאה וכן אם נמצא צפורן של ארי בגב השוד ולא ראינו ארי נכנס בין השוורים היו ס'ס ספק שמה לא נכנס ואת'ל נכנס שמה לא דרס וצפורן זה היה בכותל ונתחך שם ונפל עליו ולא תוכל להפכו שמה נתחך בכותל ואת'ל מדיסת ארי שמה לא נכנס דכיון דהוא מארי הרי ודאי נכנס אך מתחלה אתה צריך לדון אם נכנס כלל ולכן א"צ מתהפך [שס נכס רמ"ס מחאנן] :

קכז [יח] ויש מי שחכריוע דלהרמב"ם דכל ספק הוא מן התורה לקולא ורק מדרבנן אסור א"צ מתהפך דמיד בספק הראשון נסתלק האיסור דאורייתא ולא חיישינן בהפוכו אבל להרשב"א דרס"א מן התורה לחיטא וכן להרמב"ם באתחוק או איקבע איסורא אין להקל רק במתהפך שיהיה ספק מכל צד ואח"כ ספק שני כדי להציא מאיסור תורה [כנו"פ] אבל נראה רא"א לומר כן שהרי הרשב"א ס"ל דכל ספק בן התורה לחיטא והוא עצמו כתב בהרושיו לחולין [ל"ב:] דסורכא תלויה מותר מטעם ס'ס ספק אם היא מהמת נקב ואת'ל מחמת נקב שמה קרום העליון בלבד הוא שניקב ע"ש ואי אתה יכול להפכו ולומר שמה קרום העליון לבד הוא שניקב ואת'ל קרום התחתון וכו' דאחרי שניקב קרום התחתון ה"ו מרפה וכן כתב בתה"ב גבי דרוסה ח"ל זאני תמה בעל ויתבי ושתיק ואינה מקרקרן למה אנו חוששין להם דהא כל הדא וחדא בס"ס עומדת שמה לא דרס לזו ואת'ל שדרס לזו שמה דרסה במקום שאינה מרפה בכך וכו' עכ"ל והרי פשיטא שאין כאן מתהפך [וכנו"פ] לא יזכיר רק להרמב"ם נאחמוק ליסורא חך ממילא דקן ז"ל להרשב"א נס כלל אחמוק כמובן ודוק :

קכח [יט] כתבו רבותינו בעלי התוס' בכתובות [ס'] ח"ל וא"ת אכתי איבא ס'ס ספק באונס ספק ברצון ואת'ל ברצון שמה כשהיא קטנה וינתה ופיתוי קטנה אונס הוא וי"ל דשם אונס חד הוא עכ"ל כלומר דשני הספקות הם שם אחד ספק אונס ספק רצון ומה למדו הפוסקים דכל ס'ס צריך להיות בעין זה ולפ"ז תמה אחד מהגדולים על התח"ד בפסקיו [ס'] ק"ל בעז שאינו ידוע אם ביברה אם לאו וילדה זכר ונקבה דהוכר

קכז [נז] ובמקום שצריך שני שמות הכונה שספק אחד יתיר יותר מחבירו וע"פ זה נקראים שני שמות כיון ששני הספקות מפורדים באיזה דין שהוא אפילו אם הדין אינו נורא בומד"ו כגון שיש לאשה מכה במקור וראתה דם ספק מן הצדדין ספק מן המקור ואה"ל מן המקור שמא דם מכה הוא חשיב שפיר מ"ם למהרה לבעלה ואף ששם אחד הוא מ"ם כיון דקיי"ל כקור מקומו ממא כלומר שהדם שבמקור אפילו הוא דם מכה מ"ם הדם ממא כמ"ס הרמב"ם בפ"ג מטמאי משכב דין מ' ע"ש ודם הצדדים לנפרי מהור א"כ ספק אחד מתיר יותר מחבירו [טנ"ו סי' מ"ז ועמ"ד סי' קפ"ז סק"ה וזקן] וכן כל כיוצא בזה :

קכח [נח] ספק חסרון ידיעה לאו ספק הוא דאלו היה חכם היה יודע ודעת שופים א"א לצרף כגון שצריך לשער בקדרה אם יש ששים כנגד האימור והקדרה עם האימור לפניו ואין אנו יודעים לשער אין זה ספק כלל דהחכם היה ביכולתו לשער אבל אם נשפך הקדרה וראי היה ספק וכן בכל המקומות שהפוסקים סגרו עלינו הדרך לומר שאין אנו בקיין בבריקה ואפילו הדחם חטובה אינו רשאי לעשות מעשה בזה א"כ כמילא מחשב לספק וכן כל כיוצא בזה ועמ"ש בסעיף ח' :

קכט [נש] כבר נתבאר דכשהספק הראשון הוא אימור ק"ב אין מתירין ההספק השני ע"י הערובות וכן ספק אחד בגוף וספק אחד בתערובות לא אמרין מ"ם וי"א ידגם כששני הספקות הם בשני נופים לא אמרין מ"ם כגון ביצה בקליפתה שנמצאת בתרנגולת שאירע לה ספק טרפה והיה מ"ם שמא התרנגולת כשרה ואת"ל טרפה שמא נגמרה קודם שנטרפה משום דהספק האדור הוא בתרנגולת והשניה בהביצה [ע"ך לוח ג'] ויש מגמגמים בזה שהרי לשיטת רש"י באלמנת עיסה ספ"ק דכרובות היו שני הספקות בכה"ג ע"ש [כתי"ס] ועוד שהרי לשיטת ר"ת והרמב"ם אמרין מ"ם גם בספק אחד בגוף ואחד בתערובות כמ"ש ונהי דכזה קיי"ל כר"י בעל החוטם מנ"ל להוסיף ולהשוות פלוגתא רחוקה :

קכ"ב [טז] לדיעה ראשונה אפילו נתערבה באלף כולן אמורות רכיון דהספק האחד נהלהק ולא נשאר רק הספק השני והה ס"ם שע"י נף ותערובות ואין זה ס"ם וכן אם יש שתי תרנגולות אחת טרפה חתה כשרה ונמצא ביניהם ביצה ויש בה ג"כ ספק אם נגמרה קודם ואח"כ נתערבה האל אחת מהן וראי טרפה הרי הספק האחד אמור מן התורה ואמורין כולם אבל אם התרנגולת ספק טרפה נתערבה עם כשרה ונמצא ביצה ביניהם הביצה מותרת אפילו חתה וראי בלא קליפה בשעה שנולד הספק טרפות כיון דבשעה שנולד הביצה נולדו שני הספקות ביחד מותרת אבל אם יש שני ביצים שהחילו שניהם ואחד מהן ספק טרפה ודאי יש כאן תערובת דד כתר ואמור [ע"ך פ"ט ג"ט ג"ט] נילוד פח"ד לוח ד' פ' ו' ע"ט] וזהו דכל למאן דחיל דביצה אינה נכלה כמ"ש בריש חסי' :

קל [כו] וכן אם נמצא חתיכה בשר בין שתי חתיכות שבאחת יש ספק טרפה ואחת כשרה ונתערבו החתיכות אע"פ שנודע מתחלה הספק טרפות מ"ם בחתיכה יש מ"ם שמא היא מהכשרה ואת"ל מהאחרת שמא אינה טרפה והיי מ"ם גמור בגוף אחד [ע"ס לוח ג'] והקשו עליו דהא כבר נתבאר בספק טרפה שנתערבה באלף אמורות ואם אח"כ נתערבה אהה מהן ברוב מותר אבל חר בחד אסור [מ"ד] ול"ק כלל דוראי אם היה רק ספק טרפה היה אסור אבל בכאן שהיתה עוד חתה אחת כשרה כשאנו באים לדון על החתיכה הנמצאת והיא מ"ם גמור ורשניהם בגוף החתיכה ודמי לביצה שנתבאר ואע"פ דהביצה נביאתה לעולם באה במ"ם אבל החתיכה כשהיתה בחתות היתה אסורה דוודו כספק טרפה שנתערב חר בחד אמנם וודו אמת כשאנו דנין על החתיכות אבל על החתיכה שנפרשה ואנו דנין על החתיכה לא נהגים פירוש אלא מטעם דא"צ לרין על החתה שפיר מ"ם [ומהוין נס קשימ' כג' רנ"ט] ;

קלא [כז] ולכן אם באמת יש לפנינו רק שתי חתיכות אחת כשרה ואחת ספק טרפה כיון שאין כאן להתחיל שמא אין כאן אימור כלל שהרי ודאי אודו מהן ספק טרפה א"כ שהיהן אמורות דליכא מ"ם [ע"ס] ואפילו נאבר אחד מדחתיכות אין לדחיד האחרת כיון שהיה כאן ספק אימור בודאי וכשתרצה לומר מ"ם צריך אהה לומר שמא אין זה הספק אימור דהספק נאבר ואת"ל זו היא הספק שמא מותרת היה דמ"ם בשני נופים [ע"ס] ועוד דספק אחד היה ראויייתא ודווקא בנתערב חר בחדי דכראויייתא נתבטלה בזה מתירין כשאנבר אחד מהם ולא בחד בחד :

קלב [כח] ספק אימור שנתערב ברוב חיתר וחוד אחד מאותו תערובת ונתערב באחרת חרי שניהם אמורים וכ"ש כשפירש ועומד בפ"ע שהוא אסור אבל אם נפל אחת לקדרה וחטירו החתיכה ולא נשאר רק המעט הקדרה מותרת שהרי המעט אינו ראוי להתכבד ויש כאן מ"ם אבל כשלא חטירו החתיכה אם יש רוב חתיכות של חיתר בקדרה כוון מותרים שהרי יש כאן מ"ם של שני תערובות וכשאין רוב חיתר אסור [ע"ך לוח י' נכס כפגור וכניחורו של הח"י פ"ט וזקן] ;

קלג [כט] אם יש כאן מ"ם כענין שהא כותר מן התורה אך מדרבנן אסור ויש ספק בדרבנן ה"ו מותר כגון ספק אם נמלחו דגים ממאים עם מורדים מותר מן התורה משום מ"ם ספק שמא לא נמלחו ביחד ואת"ל נמלחו שמא אין שומן בהממאים ואף דמדרבנן אסור גם ציר דגים ממאים שאין בהם שומן מ"ם הרי יש ספק אם נמלחו עמדם וסד"ך לקולא [ע"ס לוח פ"א] :

קלד [ל] אימור חיבגן כגון ביצה נכלה וכיוצא בו אם הוא דבר חשוב או חיד"ל אינו בטל כצו אימור תורה חוץ מבשר שנתעלם מן העין שהוא חסרא תורה בטל ברוב ולא אחד באחד וכן כל כדצא בו וכ"ש אם יש ספק בחתיכת בשר פ"ג אם היא שנתעלמת מן העין

העין אם לא דמותה גם בלי תערוכות יכן ככל איסור דרבנן אפילו מה שאסרו מן הדין כביצת נבלה וכיוצא בה אם יש ספק אם היא ביצת נבלה או בשרה דמותה ואפילו נדע האיסור קודם שנולד הספק וכן כל כיוצא בזה [ס'ם פ"ח י"ז] :

קלה [ג'כ] אבל גבינה שיש בה ספק אם היא של ישראל או עכו"ם אין אומרים בזה ס"ד לקולא לפי שחכמים אסרוה ספני חשש איסור תורה הוה כשל תורה [ס'ם פ"ח י"ח] ויש חולקים בזה דגם נבינות מקרי דבר שאין לו עיקר בדאורייתא [פ"ח פ"ח י"ד] ורק דשיל"מ גם בדרבנן לא במיל וכן ספק אחד בנזף וספק אחד בתערוכות לא אמרינן גם בדרבנן [ס'ם ו'לענין דשיל"מ בארנו בבשיע' ע"ב חילוקים בזה ע"ש] :

קלד [ג'כ] אם נתערב איסור דרבנן חד בחד אף שאינו דבר חשוב ואח"כ נאבד אחד מן העולם כיון שנתחזק איסור בשתי חתיכות אלו לא אמרינן בזה ס"ד לקולא [ע"ד פ"ח כ"ב] אבל נתערב חד בתרי אפילו שלא במינו דצריך ס' ונאבד אחד מהם מותר אפילו עדיין ישנו בעולם כיון שהוא איסור דרבנן ואם נתערב במינו בלא"ה כמל ברוב אבל איסור דרבנן או אפילו

ספק איסור דרבנן שנתערב חד בחד אם נתערב אח"כ אחד מהם ברוב והוא דבר חשוב או חזק"ל אינו בטל דכל אחד חשיב כגופו של איסור כיון שנתחזק האיסור מתחלה בשתי החתיכות [ס'ם פ"ח כ"ד] וכ"ש איסור תורה שנתערב חד בחד כשנתערב אח"כ ברוב אינו בטל מטעם ס'ם דכל אחד חשיב כגופו של איסור ורק כששני התערוכות הם ברוב דאז מותר מטעם ס'ם וכבר נתבאר דלא מקרי ספק או ס'ם אלא כשהאיסור וההיתר שוים אבל אם יש להלות באיסור יותר מבהיתר וכן אם האיסור שכיח יותר מבהיתר לא מקרי ספק ולא ס'ם [ס'ם פ"ח ל"ג] וכן אין לעשות ס'ם בידים ודע דבחוקות חזקה האם מהני להבת בין לקולא בין להומרא [קידושין ס"ו] וכל מורה הוראה יזהר לשום כל כללי הס'ם לנגד עיניו למען כשיראה כדעתו לעשות ס'ם באיזה דין לא יכשל ושיהיה ככל כללי הס'ם שנתבארו בס'י זה ותן לחכם ויחכם עוד ויש מי שרצה לנעול כל דרכי הס'ם מלעשות לבד מה שנתבארו ולא ניהא להו לגדולי אחרונים והרשות נתונה לזון ולהורות בכל מין ס'ם שיארע באיזה שאלה בלבד שישתנו עם כל הכללים והפרטים שנתבארו בס'י זה :

סימן קיא דין שתי קדרות של איסור ושל היתר ושתי חתיכות של איסור ושל היתר. וכו' כיה סעיפים :

א שני חכמים במשנה דתרומוה [פ"ו מ"ט] שהי קופות אחת של תרומה ואחת של חולין שנפלה סאה התרומה לתוך אחת מהן ואין ידוע לאיזה מהן נפלה הדי אני אומר לתוך של תרומה נפלה ולכן הקופה של חולין מותרת לזרים וכן תניא בפסחים [פ"ג] שתי קופות אחת של חולין ואחת של תרומה ולפניהם שני סאין אחד של חולין ואחד של תרומה ונפלו אלו לתוך אלו סותרין שאני אומר חולין לתוך חולין נפלו יתרומה לתוך תרומה נפלה ומיירי בתרומה דרבנן או בתרומת פירות דהוה דרבנן או בתרומה כוסה"ז דהוה דרבנן כמבואר שם [מ"ד] :

ב ומעמא דמילתא דקיי"ל ספיקא דרבנן לקולא וה"נ ספיקא הוא אם התרומה נפלה לתוך החולין ואסרם או לתוך התרומה והוה ספיקא דרבנן ותלינן שלתוך התרומה נפלה והחולין סותרין כמקדמ ומוזה למדו רבותינו ז"ל הרשב"א והמור והש"ע דכה"ל בכל איסורי דרבנן כגון שפאל איסור דרבנן ויש לתלות שלא נפל בהיתר תלינן כמון שיתבאר בס"ד ע"פ פרטי דינים שיש בזה וכן אפילו באיסורי תורה אלא שמן התורה נתבטל האיסור ורק נשאר איסור דרבנן תולין ג"כ דהבי מוכח כנמ' דבאיסור תורה ושיעור דרבנן תלינן ג"כ [הרשב"א פ"ה כ"ד י"ח ד' ע"כ כ' סוכית זס מפסחים מ"ד - סקספ לריי פשתי קדרות ושתי קופות ולי אמרת כויה נכס"ס דאורייתא אמלי אמרינן טאני אומר אבל א' כוס דרבנן ניחא כרי מפורש כן ע"ש וזקן] :

ג ויש לי בזה שאלה גדולה והרי הסור לקמן בס'י קב"א

הביא בשם העיטור דכירושלמי תרומות מבואר דכלי חרס שבישלו בה תרומה מותר לאחר מעל"ע להגעילה ג' פעמים ולהשתמש בה חולין ולמד מזה העיטור דלכל האיסורים מהירין כ"ח בהגעלה ג' פעמים לאחר מעל"ע והביא המור שם בשם הרשב"א שנמנם בזה דאולי אין למידין מתרומה בוסה"ו שאין לה עיקר מן התורה לשארי איסורים שיש להם עיקר מן התורה ע"ש והכי קיי"ל ע"ש וא"כ איך למדו הרשב"א והמור והש"ע דין זה אף בשיעורי דרבנן ואיסורים דאורייתא מתרומה שהרי תרומות אלו בין תרומת פירות ובין תרומה בוסה"ז אין להם עיקר מן התורה ואולי ס"ל דתרומת פירות מקרי שיש לזה עיקר מן התורה בשעה שתרומה נהגת מר"ת כדמשמע קצת ביבמות [פ"א ועיזס ז"כ ל'] האמנם מדחוינן שהגמ' בפסחים שם למדו מתרומה לברייתא חמין ש"מ שלמדו ממנה וא"כ למה לא למדו לדין שבס' קב"א ואולי דין זה שהולין מצינו עוד בכחמים בנדה במ"ש בס'י ק"ז לפיכך למדו לכל האיסורים :

ד וח"ל רבינו הכ"י בסעיף א' שהי קדרות אחת של היתר ואחת של איסור ולפניהם שתי חתיכות אחת של היתר ואחת של איסור אם החתיכה היא מאיסור דרבנן כגון שומנו של גיד ונפלו אלו לתוך אלו מותרים שאנו תולים לומר האיסור נפל לתוך האיסור וההיתר לתוך של היתר ואפילו אם ההיתר שבקדרה אינה רבה על האיסור שלפניה [ג'כ"ג] וכן הדין אם לא היה כאן אלא קדירה אחת של בשר שחוטתה ונפל בה אחת מאלו תשי

נראה יוחר כספ"ה ולין נ"מ בין ניכרים ללא ניכרים ונ"מ
מספריה ונ"מ כספ"ה כ"כ וכנ"ל ראיס מהרומות מ"ז מ"ב
שמי קופות וכו' וליני ידוע נפלה אחת מכן לינה מלמעת וכו'
ע"ש ולינה ראיס מנרעת דמס ענין דימוע להלייב כמ"ס סח"ר
סק"ל אך מה שרצה סח"ד להכריע מהמסנע להיפך נ"כ לינו
דעיקר דיני תומס הוא בענין דימוע ע"ס ודוק :

¶ והנה נתבארי כאן שלשה דינים שתי התיכות ושתי
קדרות וקדרה אחת ושתי חתיכות וחתיכה אחת ושתי
קדרות . והנה הדין הראשון דשתי חתיכות ושתי קדרות
חמור מכולם שהרי בודאי נפל איסור אלא שאינו ידוע
להיכן נפל ועוד שבהיתר ודאי נפל חתיכה אחת אלא
שאינו ידוע איזו היא משא"כ בדין השני קדרה אחת
ושתי חתיכות דאע"ג דאיכא ודאי נפילה מ"מ ליכא
בודאי נפילה איסור וכן בדין השלישי חתיכה אחת ושתי
קדרות דאע"ג דאיכא ודאי נפילה איסור מ"מ ליכא ודאי
נפילה בקדרה של היתר והדין השלישי חמור מהדין
השני דבהשלישי איכא ודאי נפילה איסור משא"כ בהשני
[פר"ח] והוה שכתב רבינו הב"י על דין השלישי גם בזה
הולין להקל דמסנע רבוי יש להחמיר יותר והוה כנגד
הדין השני ולא כנגד הדין הראשון [ע"ס] ויש שגדחקו
בלשון זה ונראה להדיא כמ"ש [ע"ס] סק"ל שניספה
שגדחקו כדנכס וזה והדברים נחריים כמ"ס ספר"ח ע"ס :

¶ וזה שנתבאר דככל אלו תולין להקל אף שאין ההיתר
רבה על האיסור בר"א שגם האיסור אינו רבה על
ההיתר אבל אם האיסור רבה על ההיתר אין תולין
להקל ולשון המור כן הוא אבל אם האיסור רבה על
ההיתר אין תולין כל כך להקל עכ"ל ביאור דבריו
דאע"ג דלפי הטעם שנתבארו דהלין שאין איסור כלל
בהקדרה של היתר ותלין שהאיסור נפל בקדרה של
איסור או לא נפל כלל וא"כ מה איכפת לן אם יש
באיסור מעט או הרבה מ"מ כל כך אין תולין להקל
והטעם הוא רבא באמת אין זה רק תלייה בעלמא
וא"כ בעינן לכל הפחות שאף אם נפל האיסור להיתר
לא יתא ככולו איסור ואם יהיה רוב מהאיסור הרי הוא
ככולו איסור ולכן אין תולין ביותר ממחצה למחצה :

י וי"א שברין השני דהיינו קדרה אחת ושתי חתיכות
שיש לומר שהאיסור לא נפל כלל תולין אף כשהאיסור
רבה על ההיתר דבשלמא בדין הראשון והשלישי דהאיסור
ודאי נפל אלא שאנו תולין לומר שנפל להאיסור ולא
להיתר כיון דעכ"פ ודאי נפל צריך שלא יהא בו יותר
מבהיתר אבל בדין השני מה איכפת לן [ע"ד] סק"ו ופר"ח
סק"ד] מידה מלשון המור ודרשב"א בספרי תה"ב משמע
להריא דכל החלוקות שייס בדין זה וכן נראה דסוף סוף
גם בדין השני אין זה רק תלייה בעמא ואולי לא כן
ולכן בעינן לכל הפחות שאף אם האיסור נפל להיתר
לא יהא ככולו איסור וכן נראה עיקר לדינא [וי"מ] דעת
כספ"ס והלריסע ע"ס] ועמ"ש בסעיף כ"ב :

יא ויש בזה שאלה אך משכחת לה בדין השלישי
בשתי קדרות וחתיכה אחת של איסור שנתבאר
אם נפל לתוך ההיתר או לתוך האיסור שיהא האיסור
מרובה

שתי החתיכות ואין ידוע איזה היא אנו תולין דרש
היתר נפלה אפילו אין ההיתר רבה על האיסור או אם
לא היה כאן אלא חתיכה אחת מאיסור דרבנן ויש שתי
קדרות אחת של היתר ואחת של איסור ואין ידוע לאיזו
נפלה גם בזה תולין להקל עכ"ל :

¶ והנה מה שכתב שומנו של גיד לאו דווקא הוא
דה"ה אפילו נבינה של כוהים וכוונא בו אפילו אהם
שיש להם עיקר בדאורייתא ג"כ תולין [ע"ד] סק"ג] וי"א
דבאיסור משדו החמורים אין תולין אפילו ברבנן [ע"ס
סק"ג נכס נמק"י] ויש מי שחולק בזה [פר"ח סק"ג] וסוהו
דברר שיל"מ ודאי אין תולין [כנו"ס] ודע דאין חילוק
בכל דינים אלו בין שהחתיכות קמנות או גדולות
הראויות להתכבד דמ"מ אמרינן שאני אומר כיון דגם
זה הוא רק איסור דרבנן אמרינן שאני אומר [ע"ד] סק"ס]
וכן הוא בכל מה שיתבאר בס' זה אפילו באיסור
דאורייתא ושיעור דרבנן [ע"ס נכס נמק"י] וכן אין חילוק
בין שחצי שתי הקדרות שוות או אחת מרובה מהשנית
אז איסור חמור יותר מהשנית בכלום תולין :

¶ וזה שכתב וכן הדין אם לא היה כאן אלא קדרה
אחת וכו' י"א דדוקא כששתי החתיכות היו ניכרות
בפ"ע קודם נפילתן וזויה של היתר וזויה של איסור
ואחר הנפילה א"א להכיר דאם לא היו ניכרין מקודם
כיון שנהגירבו חד בחד ה"ל אתחוק איסורא וכל אחד
הוא בניפו של איסור ולא אמרינן בזה סד"ר לקולא
דבשלמא בשתי התיכות ושתי קדרות אפילו נתערבו
החלה נהו דכל אחד הוי כנופו של איסור מ"מ סוף סוף
הרי אין כאן רק חתיכה אחת של איסור וכשאנו דינן
על החתיכה שנפלה להיתר שזו היא הכשרה ועל
החתיכה שנפלה לאיסור שזו היא האיסור בהכרח
שנסתלק גוף האיסור רשניים של איסור א"א להיות
ולכן שפיר מותרת הקדרה של היתר ולא תהא חמור
יותר מאלו היה כאן חתיכה של איסור ושתי קדרות
דהלין אבל בשתי חתיכות וקדרה אחת ושניים החוק
באיסור ואחת מהם נפלה להקדרה דעל השניה אין
אנו דינן כלל כיון שרא נפלה א"כ איך אפשר להיתר
והלא החזקה באיסור אלא ודאי דמיירי שהיו ניכרים
מקודם ולא החזוק באיסור [זכו כוונת סק"ד ומוחק
תמיסס ספר"ח סק"ג ע"ס ודוק] :

ז אמנם זהו הבל אם נאמר דסד"ר לא אמרינן לקולא
במקום חוקת איסור אבל לפי הדיעה שכתבנו בכללי
ס"ס דגם באתחוק איסורא אמרינן סד"ר לקו' ! לא איכפת
לן כוה [פר"ח ע"ס] ואין לשאול לפי דיעה ראשונה
דבאתחוק איסור אסור כאי נ"מ בין היו ניכרים ללא היו
ניכרים שהרי אפילו אם היו ניכרים מקרי אתחוק איסורא
שהרי אם אחד אבל משתי חתיכות אחת של חלב ואחת
של שוקן חייב אשם תלוי [ע"ס] דאינו כן דהא שם אנו
דינן על שעת האכילה ובודאי לא ידע או בבירור דאי
הוה ידע אין כאן אשם תלוי והבא אנו דינן על הרגע
שקודם הנפילה ואם או לא היו ניכרים מקרי אתחוק
איסורא [כנ"ל למך דכני סק"ד מקיפוט ספר"ח מיכו לדינה

סוף ומימי נחש"ל 36"כ נס מדרבנן מותר נכסין :
 יב דך דינא דתלייה איט אלא באופן שבארנו דכשנתלה
 שנפל לקררה האחרת לא קלקלה כיון דבבא"ה
 אסורה כגון שהאחרת היתה של איסור אבל בשתי
 קררות של היתר א"א לתלות בהאחרת דא"כ אתה בא
 לאיסרה ומאי הוית לאסור את זו ולהתיר את זו ולכן
 שניהם אסורים אם לא שבאחת יש בה כדי לבטל
 האיסור ובאחת אין בה כדי לבטל תולין באותה שיש
 בה כדי ביטול שררי און אתה מקלקלה ולכן אם קררה
 אחת כבר נאסרה מנפילת איסור לתובה ואח"כ עמרה
 קררה זו עם קררה אחת של היתר ונפל איסור מדרבנן
 לאחת מהן ואינו יודע לאיזו נפלה תולין באותה שכבר
 נאסרה שררי אין אתה מקלקלה אחרי שכבר נאסרה אבל
 להיפך שמקודם נפל האיסור לאחת מהן ואינו יודע
 לאיזה נפל ושתייהן של היתר ואח"כ נפל איסור לאחת
 מהן וידוע לאיזה קררה נפלה לא תלינן גם הנפילה
 הקודמת בה דכיון שמתחלה שניהם נאסרו א"א להוציא
 אח"כ אחת מהן מחוקתה הקודמת כשביל האיסור שנפל
 אח"כ מפני שכבר היחזקה הקודמת ונראה דרוקא
 פשטנע הנפילה הקודמת קודם הנפילה השניה ועמ"ש
 בכ"י ר"א סעיף ר"י :

יד וז"ל הטור והש"ע סעיף ה' היו כאן שתי קדרות שי
 היתר ולפניהם שתי חתיכות אחת של איסור ואחת
 של היתר ונפלו אחת לתוך זו ואחרת לתוך זו אסורין
 שתייהן אפילו באיסור דרבנן שא"א לתלות באחת יותר
 מכתבתה כד"א כשאין בשום אחת מהן כדי לבטל
 האיסור אבל אם יש באחת מהן לבטל האיסור שתייהן
 מותרות שאני אומר האיסור נפל לתוך אותה שיש בו
 כדי לבטלו וסיים הטור שאין חילוק בין אם שתי הקדרות
 של אדם אחד או משל שני בני אדם עכ"ל ורבינו הבי"ד
 השמיט זה ולקמן יהבאר טעמו וטעם הטור ועמ"ש
 בסעיף י"ח :

למן עוד כתבו היו כאן שתי קדרות של היתר ונפל
 איסור לתוך אחת מהן וידוע לאיזו נפל וחזר ונפל
 איסור לתוך אחת מהן ואין יודע לאיזו נפל אני אומר
 למקום שנפל איסור הראשון נפל גם השני אבל אם
 נפל איסור לתוך אחת מהן ואין יודע לאיזו נפל ואח"כ
 נפל איסור לתוך אחת מהן וידוע לאיזו נפל שתייהן
 אסורות עכ"ל וכבר בארנו הטעם בסעיף י"ג וכתב ע"ז
 רבינו הר"מ דרוקא שאין ס' לבטל האיסור שנפל שם
 אבל אם היה ס' לבטל האיסור שנפל שם הוי כאלו לא
 נפל שם איסור כלל עכ"ל וכונתו ארישא ראיתי תולין
 השני בהראשון כשלא היה בהראשון כדי ביטול ונאסר
 או תולין להשני ג"כ בו לפי שאין אתה מקלקלו שכבר
 הוא מקלקלן אבל אם היה בו כדי ביטול ולא נאסר
 א"א לתלות בו השני שררי אתה מקלקלו וזהו כשניהם
 של היתר ואינו יודע מאי קמ"ל בזה ואין לומר דקמ"ל
 דבסיפא אם מקודם היה בשניהם כדי לבטל האיסור
 ואח"כ נפל השני לקררה אחת הידוע לנו דאין אסורין
 הקררה האחרת הרי גם זה מילתא דפשיטא רע"פ איזה
 סברא

מרוכה מהדיתר ויהיה ספק לאיזה קררה נפל דהא כיון
 ידיעין שהאיסור הוא יותר מהדיתר מפתמא ידוע כמה
 היה שיעור האיסור ושיעור הדיתר אז"כ נברוק עתה
 בקררה של היתר ונראה אם יש בו עודף משיעור הקודם
 או לא בשלמא כששניהם שווים איכא למימר דלא ידע
 אלא שיעור האיסור שהיתה חתיכה אחת ועתה נמצא
 בקררה של היתר שתי חתיכות שוות די"ל שמא לא
 נפל האיסור לכאן ואלו השנים היו מקודם בהקררה וכן
 י"ל שאחת היא של איסור והיא שוה להדיתר וכן אם
 ההיתר מרובה מיירי נמי בכה"ג ששיעור חתיכת האיסור
 ידע ועתה נמצא בקררה ג' חתיכות הדומות ול"ו או
 אמילו אחת מהן גדולה קצת מהשארים מותר ג"כ
 משום דאיכא למימר כיון היתר ואת"ל אחת של איסור
 הרי הוא בטלה משא"כ כשהאיסור הוא יותר וההשובה
 בזה כגון שידענו שהאיסור הוא כמלא אגרוף והשיעור
 שבקררות לא ידענו ועתה לאחר שנלד הספק אנו
 מוצאין בקררה של איסור ושל היתר חתיכה כמלא
 אגרוף ועוד חתיכה קטנה ממנה נמצא שאם נאמר
 שהאיסור נפל בתוך ההיתר בע"כ החתיכה הגדולה היא
 האיסור והקטנה היא ההיתר והאיסור גדול מההיתר
 אלא ש"ל שמא חתיכה כאגרוף שבקררה של איסור
 היא החתיכה שנפלה להקררה וחתיכה כאגרוף שבקררה
 של היתר כבר היה בתוכו וביזה אמרינן שאין תולין
 להקל אבל כשהחתיכות שוות שוב ליכא להסתפק אם
 האיסור מרובה ואם ראינו תחלה שהאיסור היה כשיעור
 החתיכה קטנה שבקררה ודאי ההיתר הוא מרובה [לתיסב]
 אכנס בפשיטות י"ל שמקודם ידע אך אח"כ סילקו את
 האיסור מהקררה [ס"ד סק"ז] ולא נשאר בו רק הטעם
 או דנשפך ואינו יודע מאיזה קדירה נשפך [כרו"ס סק"ח]
 או שהקררה נצטמקה הרבה וא"א לעמוד על השיעור
 [פ"ח סק"י] או שבעצמו לא ראה כלל מקודם אלא
 ששמע מאחר שהאיסור היה יותר מההיתר וכיון שהוא
 לא ראה כלל עתה כמוצא בקררה היתר כמה חתיכות
 לא יוכל לדעת אם גם מקודם לכן היה כן או שע"י
 האיסור נתוסף [ס"ז סק"ג] או שמקודם היו חתיכות
 גדולות ואח"כ נחתכו לחתיכות קטנות וממילא שא"א
 לעמוד על הדבר :

יב ובאיסור תורה אין תולין דסד"א לחומרא אא"כ
 שהיה הדיתר רבה על האיסור ובמין כמינו
 דמראורייתא ברובא רבא אלא דמרבנן צריך ששים
 כשיש בזה נתינת טעם כגון שהם ברוטב ראו אמרינן
 ג"כ שאני אומר כמו באיסור הרבנן כיצד שתי קדרות
 אחת של בשר שחומה ואחת של גבלה ונפלה חתיכת
 נבלה לתוך אחת מהן אם ההיתר שבקררת והיתר
 רבה קצת על החתיכה הנבלה תולין להקל לפי שדבר
 תורה מין כמינו בטל ברוב אלא שחכמים הצריכו ששים
 ולכן אם ההיתר עם האיסור הוא כיון בשאינו מינו
 דצריך ששים מן התורה אין תולין להקל עד שירבה
 הדיתר ששים על האיסור [ו"ט נט"ט] סעיף ד' סיו שמי
 סקירות ממין אחד ופליטור וכו' לאו דווקא כמ"ס כס"י וכס"ך

שנידים לביטול כמו בדין זה ו"א הטעם דצירוף אינו אלא כנפילה אחת של איסור אבל כשהי נפילות אחת של איסור ואחת של היתר שנפלו לשתי הקדרות אין מצטרפין כיון שיש נפילה בכל אחת [ג"מ ומפניש נפס מהר"ל] ו"א שאין ג"מ בזה דסוף סוף האיסור אינו אלא חתיכה אחת ולמה לא תצטרף הקדרה השניה אלא דבאמת גם בשם מהני צירוף אלא דלא מיירי בדין זה ואחר שכתבו דין זה ממילא שגם בשם כן הוא וזה שכתבו שאין באחת מהם כדי לבטל היינו במקום שאין מועיל צירוף כגון אחת של בשר ואחת של חלב וכיוצא בזה [פ"י פק"ו וס"ך פק"ג ופ"ח פק"ג]:

י"ח ואפשר לומר שזהו כוונת רבינו הב"ב בסעף ה' שהשמיים דברי המור שכתב שם שאין חילוק בין אם שתי הקדרות של אדם אחד או משל שני בני אדם כמ"ש בסעף י"ד ע"ש אבל המור מפורש כתב להיפך וכ"כ מפורש הרשב"א בתה"ב ע"ש ויש מי שרצה לחזק ולומר דמיירו באיסור דאורייתא [ס"ך פק"ט] והדוחק מביאר שהיה כל ענין זה הוא רק בדרבנן ולכן צ"ל דאינהו ס"ל לחלק בין נפילה אחת לשתי נפילות וזה שהקשו הי"א דסוף סוף האיסור הוא רק חתיכה אחת ולמה לא יצרפו שתי הקדרות והדי שתי הקדרות נכנסו בספק יראה לי דל"ק כלל דהנה עיקרי דינים אלו הם בפ"ד הטרומית ולפי ההלכה בשם כל שנכנסו בספק מעלים וכל שלא נכנסו בספק אין מעלין מידו יש הנאים בשם שסוכרים דאף אורם שלא נכנסו בספק מעלין כגון שיש חמשים האנות לבנות וחמשים האנות שחורות ס"ל לר' יהושע דאפילו נפל לתוכן האנה לבנה מסייעים השחורים לבטל וכן אם נפל שחורה הלבנות מסייעות לבטל ור"א ס"ל דאפילו אם אינו ידוע מה נפלה אין שנידים מצטרפין לביטול ור"ע ס"ל רבידוע מה נפלה אין המין השני מסייע לביטול ובאנו ידוע מה נפלה מצטרפות והלכה כר"ע עוד יש פלוגתא שם כדורם לישראל קציעות על פי הבר ואינו ידוע איהו שיש כאן הרבה בדין והנה כל העליונה של הכרין נכנסו בספק אבל התחתונה לא נכנסו בספק כלל מ"ב ס"ל לר"א דהתחתונה מצטרפין לביטול ולכן אפילו אין שם מאה בדין מצטרפין התחתונה ובטלה הטרומה בהן ור"י ס"ל דכיון שחתחתונה לא נכנסו בספק אין מצטרפין לביטול וצריך דווקא כאה בדין והלכה כר"ל ונמצא דבשמה זו סברת ר"א הפוכה ממאי דס"ל ברישנה הקדמתה דשם הוא מחזיר ובכאן מקיל וכן סברת ר"י הפוכה להיפך ויש להבין טעמם:

י"ט ומפרש בירושלמי טעמא דר"י במשנה הקדומה משום דאם ירצה יטחון כולם השחורות והלבנות ויתעייבו כולם ולכן מצטרפין לבטל ואע"ג דאין מבטלין איסור ככתחלה זה שאין להרבות בהיתר כדי לבטל אבל בכאן שאינו מרבה אלא משנה אותם מכמו שהיה מותר [תו"ט ע"ט] וטעמו של ר"י בהמשנה השניה לא נתבאר לא בירושלמי ולא במפרשי המשניות [ומ"ש כתי"ט ס"ט פ"ח פק"ג דשני תלמיס הם נפ"ג ט"ו דל"ן

מבוא נאסור הקדמת הדי היה בה כדי ביטול והאיסור השני נפל להאזרת ונ"ל דקמ"ל דהנה כל דינים אלו הולין הקלקלה במקולקל וכשאין כאן מקולקל שנידים אמרים ישנם ג"כ כהמים לקמן סי' ק"ץ כשהי נשים שלבשו חלוק אחד ונמצא בהם אם היתה אחת מזהרה ואחת טמאה תולין בהם כהטמאה ע"ש דהנה ג"כ הטעם משום שהולין הקלקלה במקולקל וכששהיהן פטורות שתייהן טמאות ע"ש ומ"מ מבואר שם דאפילו בשתייהן טהורות אם אחת מסוגלת לראות יותר מחברתה כגון שאחת ילדה ואחת וקנה או אחת מעוברת ואחת שאינה מעוברת תולין בהם באותה שמסוגלת לראות והיא טמאה וחברתה פטורה אלמא דלפעמים תלינן באחת יותר מבהאחרת אף שהיא ג"כ אינה מקולקלה אם רק יש טעם ברבה ולפ"ז דהא אפשר לומר גם בכאן דהא דהלינן נפילה שניה בנפילה הראשונה כשירדע לאינו קדרה נפלה אין זה טעם דאין אחת מקלקלה אלא מבעם שהיא מסוגלת יותר לנפילה וראה שהרי בה נפלה הפעם הראשון ולפ"ז אף כשעדיין אינה מקולקלת כגון שהיה ס' בנפילה הראשון מ"מ תולין בה כמו בהתם לזה קמ"ל דבכאן דווקא אם היא מקולקלת ואינו רומה לכתם ודחם אגן שהיה שאשה זו מסוגלת יותר לראיית דמים מאחרת אבל הכא אינו כן דכי בשביל שנפילה ראשונה היתה בה נאמר ג"כ דנפילה השניה היתה בה דאין זה דמיון לכתם וראה לזה דהרי בסיפא אין תולין נפילה הראשונה בשביל השניה ואם היה טעם מסוגלת ליטול בה למה אין תולין ראשונה בשניה כמו שניה כראשונה אלא וראי דהטעם הוא רק משום קלקול בלבד [ואסינן סליסור דרבנן כגון שמן החורס נהנמל מ"מ תולין בו כי כס"ז פק"ז]:

ס"ז עוד כתבו היו כאן שתי קדרות של היתר ונפל איסור לתוך אחת מהן ואין ידוע לאיזה נפל ואין באחת כדי לבטל האיסור ויש בשתייהן כדי לבטלו שתייהן מצטרפות לבטלו ולא עוד אלא אפילו אחת בבית ואחת בעליה מצטרפות וה"ה אפילו למאה [שכל שנכנס לספק מלטרף נמלן] בר"א בששתייהן של אדם אחד לפי שכל שהן של אדם אחד עתיד להתערב אבל אם הם שני בני אדם אין מצטרפות עכ"ל וממילא דה"ה אפילו כשהן של אדם אחד ואינם עתידים להתערב הם מצד איסור כגון שאחד של בשר ואחד של חלב והן מצד היפוך הטעמים כגון שאחד מרק והשני חמוץ וכן כל כיוצא בזה אין מצטרפין [ס"ך פק"ח וס"י פק"ח] וכל זה הוא באיסור דרבנן או איסור דאורייתא ושיעור דרבנן אבל באיסור דאורייתא ושיעור דאורייתא אין מצטרף כלל אפילו באדם אחד דלא כיש מי שרוצה להקל בזה [ס"ט פק"ט] וכן אפילו באיסור דרבנן ושל אדם אחד משני עיירות אין מצטרף דכן מוכח בפ"ד הטרומות [פ"ח פק"ז]:

י"ז ויש בזה שאלה גדולה דא"כ בדין שנתבאר בסעף י"ד כשהי קדרות של היתר ושתי חתיכות דאסורין שתייהן אם אין באחת מהם כדי לבטל ולמה לא יצטרפו

כפי' כן וכבר טענו עליו הפ"מ [סג] ונ"ל דמעטו הוא דכל שהוא בעיגול אחד מצטרף ולבנים ושחורות הם בעיגול אחד אבל מה שע"פ הבר אינו עיגול אחד עם התהומות והיה בשני כלים וכיון שלא נכנסו לספק אינם מסייעים לבטל וסברת ר"א הוא להיפך דשחורות ללבנות אינם ראויים לצירוף כיון שיעוקם ניכרות הן בפ"ע [תוס' זמח"ס ע"ג] אבל התהומות לעליונות ראויים לצירוף מיהו עכ"פ יש סוברים דלפעמים אף אותם שלא נכנסו לספק מצטרפין לביטול כמו תהומות לעליונות וכן בשחורות ולבנות רק דהלכה בר"ע [ועי' ד"ש דל"א אף בליטו ידוע מה נפלה אין מצטרפין שחורות ולבנות כחטנו ע"פ סי' כ"הנ"ב ממשניות ע"ס וה"ל"ס והפ"ב לא פירשו כן ע"ס];

ב ולפ"ז נראה להדיא דכל שבבלי אחר הצירוף קל מאד דאף אותם שלא נכנסו בספק כלל מצטרפין לביטול אלמא דהביטול אינו תלוי בדבר אחד בלבד והיינו בכל ענינם לספק אלא דיש הפרש גם בין כלי אחת ישני כלים כגו שנתבאר ולכן אני אומר דכשם שבבלי אחת מסייעים לבטל גם אותם שלא נכנסו לספק כמו כן להיפך בשני כלים לפעמים אף אותם שנכנסו יכסוף אם היו שתי נפילות כל נפילה לתוך אחת מהכלים שוב אין להם שום התחברות ול"ז ובעמא רבה איכא כמילתא דדוקא כשהספק הוא ספק גמור מצרפין שני כלים ול"ז אבל במקום שיש אויה ידיעה כגון שזה ידוע לנו שאחת נפלה לתוך כלי אחת ואחת לכלי אחרת אף שאין זה ידיעה שלימה שהרי לא ידענו איזו נפלה לזו ואיזו לזו הוה מקצת ידיעה ככל ידיעה ואין מצטרפין זל"ז [ע' נדרים ס"ו: בר"ן ד"ס ר"מ דהכמים ס"ל דמקצת ידיעה ככל ידיעה וגם למאן דלא ס"ל כן וזו מדרש דקרא ע"ס וגם זכו ללא להוי כידועה ממע לקולא אכל ככלא להחמיר נראה דהוי ככל ידיעה ודוק];

כא והנה כבר נתבאר דכל דינים אלו למדנו ממשניות התרומות והנה שנינו בתוספתא דתרומות [פ"ח] היו לפניו שתי מדוכות אחת של חולין ואחת של תרומה ונתן מאחת מהן ואינו יודע מאיזה מהן נתן הרינו אומר משל חולין נתן עכ"ל והמעם פשוט דסד"ר לקולא ולפ"ז גם באיסורי דרבנן אם היו כגון שתי קדרות אחת של היתר ואחת של איסור דרבנן ונתן מאחת מהן ואינו יודע מאיזה מהן נתן הרינו אומר משל היתר נתן וזה שלא הביאו הפוסקים משום דפשוט הוא דסד"ר לקולא כבדינים הקודמים;

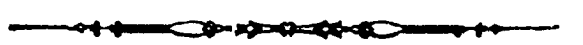
כב והרשב"א ז"ל בכסדרו תה"ב [נית' ד' עטר ג'] הקשה קושיא גדולה כיון דסד"ר לקולא אי"כ בשתי קדרות של היתר ושל איסור ולפניו שתי חתיכות של היתר ושל איסור ונפלו אלו לתוך אלו מותרים מפני שהולין לומר שהאיסור נפל לאיסור וההיתר להיתר

וכן בכל הדינים שנתבארו בזה ונתבאר דצריך שלא יהא האיסור רבה על היתר אבל כשאיסור רבה על היתר אין תולין למה אין תולין הלא סד"ר לקולא והר"ן רבין שיש כאן בודאי נפילה איסור אלא שאין ידוע לאיזו נפלה אין אומרים בכה"ג סד"ר לקולא ע"ש ולכן לא דמי להדין שנתבאר בסעיף הקודם דכשם לא תחזק נפילה איסור משא"כ בדינים אלו [ונדון טעמי שנסתיף ח' ז"ל נ"כ כן ודוק];

כג עוד הביא שם דעת הרמב"ן ז"ל בהך דינא שנסתיף ט"ז בשנה קדרות של היתר ונפל איסור לאחת מהן דשתיהן מצטרפות לביטול וזהו הדין דליטרא קציעות שבסעיף י"ח זהו רק אם הם של אדם אחד או של שני בני אדם וכמו לישראל בבת אחת אבל כבאו לישראל זה אחר זה מתירים לשניהם אף אם אין בשניהם כרי ביטול וריסה זה לשני שבילין המבואר בכ"ט בגמ' והרשב"א ז"ל חולק בזה ע"ש ויש מהגדולים שהסכימו לדברי הרמב"ן [ע"ך סק"י"ט ופרי"ט סק"ח] אבל הגור והש"ע אין סוברים כן ומעמם נראה דאין ללמוד איסור ממוסאה [ס"ג] דנפסקים י"י למדו לחזק נחתא עכנר וסקיל וכו' ז"ל משום דשם יש עוד קולא שמה אכלהו וסייכ' כס"ס ע"ס ודוק];

כד וי"א דזה שנתבאר דשתיהן מצטרפות לביטול אינו אלא במקום שאין בזה נתינת טעם כגון יבש ביבש אבל בלח שיש נתינת טעם לא מקילינן לצרף שתי הקדרות [פרס"ט כנ"ד סק"י"ט ופרי"ט סק"ח] וכן י"א דזהו רק לבאן דלא ס"ל חנ"ג בשארי איסורים דלמאן דס"ל חנ"ג לא מהני צירוף שהרי כבר נעשה נבלה [ג"ח] וחלקו על זה כל גדולי האחרונים דכל שנכנס הכל לספק והוא עתיד להתערב רואין אותו כאלו כבר הוא מעורב והרי יש בזה כדי לבטל האיסור [ע"ך סק"י"ז ופ"ו סק"י"ט ופרי"ט ולא דמי למ"ש בס"י צ"פ דבחנ"ג לא מהני תוספת אף קודם שנודע האיסור דהתם נודע אי"כ להיכן נפל וא"כ בשעת נפילה לא נכנס הכל בספק משא"כ כאן דלא נודע כלל נכנס הכל בספק [עס];

כה ומ"מ כתב רבינו הרמ"א דיש מחמירים דאפילו באדם אחד שעתידין להתערב אין להקל ולצורך הפ"ס יש להקל באדם אחד ומיהו אין לאוכלו אלא לאחר שיערבנו יחד דאז כבר נתבטל האיסור עכ"ל ואין זה כמבטל איסור כיון דמעיקר הדין א"צ כלל לזה כמו שבאמת יש חולקים על זה [פ"ו עס] והנה זהו אמת דהרשב"א ז"ל ודאי לא ס"ל כן ומ"מ באיזה כלל כ"ז הביא כן בשם הגדולים ונראה שלא כווננו לדעת הרשב"א אלא הם שהחמירו בזה ומעמם נ"ל רבין דדבר שאין עתיד להתערב אין מצטרפין לביטול כמ"ש אי"כ מי יימר שדבר זה דרכו להתערב ולכן הצריכו שלא יאכלם עד שיערב [מתוך קושיא הפ"ו סק"י"];

סימן קיב דין פת של עובדי כוכבים. וכו' לא מעיפיים :

א חכמים גזרו ד' דברים להרחיק א"ע מעובדי כוכבים ומולות שלא האמינו בבואה עולם שלא לאכול פת שלם ושלא לאכול מבישולים דבר כשר וגם אסרו החלב שחלבנו מבהמה טהורה כשאין ישראל עומד על גביהו וגם אסרו גבינותיהם ושתים אלה החלב והגבינות אסרו מפני חשש איסור ממש כמו שיתבאר בס' קט"ו אבל פתו ובישולין לא אסרו מפני חשש איסור אלא כדי להרחיק א"ע מדם שדברים אלו מביאים לדי קריבות הדעה ויבואו להתחזק בה וכל אלו הדברים אסרום רק באכילה ולא בהנאה כדתנן בפ' אין מעמידין [ל"ה] :

ב ושמה השאל הלא בבישוליהם יש איסור ממש משום כלים שלהם שהררי מבשלים בו מרפית וכן בפת אם לשום במים חמים הלא מחמים אותם בכליהם אמנם בזה אין איסור כלל דסתם כלים שלהם אינם בני יומן דכן פסקו כל הפוסקים דסתם כלים של עכו"ם אינם בני יומן ואע"ג דאינו בן יומן רק בדיוקבד מותר ולא לכתחלה ה"נ כיון שנכר אפו וכבר בשלו הוי בדיוקבד ואפילו להרמב"ם ז"ל דלית ליה הך דינא דסתם כלים אינם ב"י כמו שנראה מדבריו בפ"ו ממאכ"א [וממ"ס כ"מ ע"ס נה"י ע"ג] מ"מ אם אפילו ידוע שהיו חרשים לגמרי מ"מ אסורים באכילה ובפירת במים שמחמין לפת מחמין אותן בכלים נקיים דהם מקפידים אנקיות [ס"ג] :

ג אמנם גזירת פת לא נהקבלה לגמרי גם בעת שנזרו עליה וכדאיתא בירושלמי [ס"ג] דפת הוא מהלכות עוממות ועמקטו על זה והתירוהו וכן מוכח בש"ס דילן דפריך שם על מאי דאמר רב לא הותרה בב"ד מכלל דאיכא טאן דשרי והאריך בזה ע"ש משום דתקנה זו לא נתפשטה בכל ישראל [תוס'] דבהרבה מקומות אין פלמר ישראל מצוי ויש בזה חיי נפש [ל"ג ע"ס כ"ו] ולכן אין יכולין לעמוד בגזירה זו ולא במלוח לגמרי לגזירה זו אלא המציאו בה קילות הרבה כמו שיתבאר בס"ד :

ד ח"ו הרמב"ם בפ"ו דין י"ב אע"פ שאסרו פת של עובדי כוכבים יש מקומות שמקילים בדבר. ולוקחים פת הנחתום במקום שאין נחתום ישראל ובשרה מפני שהוא שעת הרחק אבל פת בעלי בתים אין מי שמורה בה הקל וכו' להקל שעיקר הגזירה משום חתנות ואם יאכל פת בע"ב יבא לסעוד אצלן עכ"ל ויש ספרים שבזונתו דתרתו בעיני דליכא נחתום ישראל ובשרה כלומר בדרך אבל בעיר אף דליכא נחתום ישראל אסור [כ"מ ולה"ל] ופת של בעה"ב אפילו בשרה אסור [כ"י] ולא מקרי פת בעה"ב א"א אם עשאו לבני ביתו אבל עשאו למכור מקרי פלמר אע"פ שאין דרכו בכך וכן פלמר שעשאו לעצמו מקרי בעה"ב [מ"ח סעיף ב'] ופלמר שהומין לביתו פתו פתו בעה"ב :

ה ויש להטות על רבינו הב"י שכתב בסעיף ב' יש מקומות שמקילים בדבר ולוקחים פת מנחתום העכו"ם בנקום שאין שם נחתום ישראל מפני שהוא שעת הרחק אבל פת של בעלי בתים אין מי שמורה בה להקל וכו' עכ"ל שכיון שהעתיק לשון הרמב"ם למה השמיט הך רבשדה ומלשנו מבואר להדיא דגם בעיר מותר וכן הוא באמת דעת המור ורוב הפוסקים ואין לומר רבזה פסק באמת דלא כהרמב"ם מ"מ היה לו להביא דעתו עכ"פ כמו שדרכו בכ"מ וכן נלע"ד דהגם שבספריו ב"י וב"מ פירש כן דעת הרמב"ם כדמשמע לכאורה מריהטת לשונו מ"מ כאן חזר בו דבאמת סברא חמוה היא דמה יעשה הישראל בעיר כשאין בה פלמר ישראל ואין לומר דיאפה לעצמו הלא ידוע שאין ביד כל אדם הכנות אלו לאפיק פת :

ו ח"ו המור ולדעת א"א הרא"ש ז"ל אין חילוק בין פת של בעה"ב לשל פלמר אבל קצת מהחכמים חלקו בין של בעה"ב לשל פלמר דלא שייך חתנות אלא בשל בעה"ב הלכך אסרוהו בכל ענין חוץ ממקום סכנה אבל של פלמר אין כל כך קרוב דעת שנאומתו הוא עוסק וכן מחלק בירושלמי שמתיר לקנות מפלמר במקום שאין פלמר ישראל מצוי עכ"ל ותמה רבינו הב"י על המור שאמר שהרא"ש אינו מחלק ע"ש ויותר יש לתמוה על המור שכתב דבירושלמי מתיר לקנות מפלמר ומשמע דבש"ס שלנו לא נזכר זה והרי גם בש"ס שלנו הזכירו פלמר מפורש ע"ש [דל"ח ח"מ פ"טו למ"ד פלמר עכו"ס ה"מ דליכא פלמר ישראל וכו' וכן ר"י ע"ס] :

ז ובאמת דבריו המור צודקים וגם רבותינו בעלי התוס' שכתבו שם ומכאן סמכו עתה לאכול פת של וכו' לא הזכירו כלל הפרש בין פלמר לבעה"ב וכן מוכח להדיא בפסחים [ל"ה] שהביא הש"ס ברייתא הנות של עכו"ם וכו' חמץ שנמצא שם אחר הפסח מותר באכילה וכו' וכן שם במשנה דחמץ של עכו"ם שעבר עליו הפסח מותר בהנאה איתא בגמ' שם [כ"ט] וברין הוא דאיבעיא ליה למיתני דאפילו באכילה נמי שרי אלא וכו' וכן בירושלמי שם אומר מתניתין במקום שלא נהגו לאכול פת של וכו' והביאו הרא"ש ע"ש ולא חילקו כלל בין פלמר לבעה"ב וגם בעת שנזרו על הפת לא חילקו כלל כדמוכח ממשנה שאמרה פת מתמא וכן בפ"ק

הישראל מותר הפת אבל בפת שלהם דשייך משום חתנות אפילו אפה הישראל אם העכו"ם לשו וערכו ומסנו לוקחו אמור אם לא שהישראל ביטל עריכתו ועשאו על תמונה אחרת או שהישראל לשו והוא ערכו או שהוא לשו והישראל ערכו [ה"ן וכו"ם סכ"ן] וגב כהמור משמע כן שכתב דפיתן אמור אפילו אמאן ישראל ע"ש אבל בר הפוסקים אין סיכרים כן והבי קי"ל והמיהני על דעת זו שהרי להדיא שנינו בתוספיהא רבוכבים [פ"ה] פת שאפאה כותי שלא בטעמד ישראל הרי זו אמורה פת שאפאה ישראל אע"פ שהכותי לשה וגבינה שהעמידה ישראל אע"פ שהכותי עברה ה"ו מותרת עכ"ל הרי מפורש דהלישה אינו מעכב ואין לוטר דהוה בפת שלנו דהא דומיא דגבינות קתני וצ"ע ועמ"ש בסעיף כ"ה :

יא ואע"פ שכתב של בעה"ב סגור הרסב"ם עלינו את הדרך והסביבו לו רוב הפוסקים ס"מ כתבו רבותינו בעלי הש"ע בסעיף ה' וז"ל יש מי שאומר דבמקום שאין פלטר מצוי כלל מותר אפילו של בעלי בתים וא"צ להסתין על פת כשר וכן נזהגין עכ"ל ומעם דיעה זו אינה מהמעט שכתבנו בסעיף מ' לדעת הרא"ש אלא כמ"ש הרא"ה בספרו [גד"ס נמ"כ סג] וז"ל וענין פת בע"ב כשרה כיון דרישני ניהו ופלוגתא דרב דימי ורב יוסף מסתבר דאוליגן בה לקולא וכו' הלכך כל מקום שאין מצוי בו פלטר כלל מותר ואפילו פת בעלי בתים ואפילו ליטול מן העיר פת בעה"ב במקום שיש פלטר ישראל ולידך כשרה ולאכלו שם מותר אלא שהיא דבר טביעה לת"ח וכו' עכ"ל ובה הפריע על המרה כמ"ש שם הרשב"א במשפחת הכית מיהו עכ"פ הסכים ג"כ לדיעה זו דבאין פלטר מותר לאכול של בעה"ב אף בלא סכנת נפש והרשב"א ז"ל לא התיר רק בסכנת נפש ע"ש :

יב מותר ליקח שאור שלהם ולהחמיץ בו העיסה דאע"ג דשאר נהג טעם ומעט כעיקר דאורייתא מ"ט לא גזרו חכמים על טעם כעיקר של פת אפילו להגזירים מפתן לגמרי [ג"י וט"ו סק"י] אבל פירורי פת שלהם אסורים כל זמן שהם בעין אם לא נתבטלו ברוב [סג] והבארש"ט שלהם שנוהגים בו לחם ופירורי לחם מותר לשתות ראין זה חמור משאר וכן המנהג פשוט לשתות הבארש"ט שלהם ואע"פ שדרכס ליטול כל הפירורים מעל השלחן ונתנים לתוך כלי הבארש"ט ואולי יש בהפירורים מסאככות אסורות מ"ט ודאי כמילין בששים ואין ספק בזה והרוצה להחמיר יחמיר לעצמו ולא לאהרים :

יג לא גזרו חכמים רק על פת של חמשת מיני תבואה דהיינו חטה ושעורה וכוסמין ושבלת שועל ושיפון שזהו דבר חשוב ומביא לירי קרוב דעת אבל פת של קמניות ושל אורז ורוחן וכן של שארי דברים אינו בכלל פת סתם שאסרו כן כתבו המור והש"ע סעיף א' ולפ"י במדנת

כפ"ק דשבת בגיחה ד"ח דבר אמרו שם שגזרו על פיתן [י"ח:] ולא חילקו כלל וגם כאן נכנס' דאמר ר"י פת לא הותרה בב"ד סבל' דאיכא מאן דשרי אין דכי אתא רב דימי וכו' לא הווכר כלל שום חילוק בין פלטר לבעה"ב ורק אח"כ אימר פעם אחת הלך רבי למקום אחר וראה פת דחוק להלטידים אמר רבי אין כאן פלטר כסבורין העם לומר פלטר עכו"ם והוא לא אמר אלא פלטר ישראל א"ר הלבו אפילו למ"ד פלטר עכו"ם לא אמרן אלא דליכא פלטר ישראל וכו' ע"ש וברור הדבר שזה שאמר רבי פלטר אין כוונתו דווקא פלטר ולא בעה"ב אלא רכן דרך בני אדם בשנצרך לקנות פת אומרים אולי יש כאן פלטר לקנות בטעם דבעה"ב אינו מוכר פיתו וראה ברורה לזה שהרי קקודם אמר דהעם מעו בזה שרבי לא אמר אלא על פלטר ישראל ורבי בישראל דאי דאין חילוק ולמה אמר פלטר אלא משום דכן דרך העולם וא"כ גם לר' חלבו שהסכים למ"ד ולא מעו בזה וכוונת רבי היתה לפלטר עכו"ם ג"כ לאו בריוקא הוא [ומן קי"ל כר"ם דלא פו כעס ער"ן:] ומכל אלו ראיות ברורות דהש"ס דיון אינו מחלק בין פלטר לבעה"ב וכן הה"מ והרא"ש וגם סתמא דירושלמי דפסחים סוכר כן אלא דבכאן בירושלמי דיעה אחת הסוברת כן ופסקו הר"ף והרמב"ם כדיעה זו והרא"ש העתיק דברי הר"ף כדרכו ואח"כ כתב מדקאמר הלמורא סבל' דאיכא מאן דשרי משמע שידוע היה להם שיש מקומות שנוהגים בו היתר וכו' ועל זה סמכו הגדולים שלא אמרו אותו לבני כדניתן שנוהגין בו היתר כי אמרו שהן כמותן המקומות שלא פשט שם איסורו וכו' עכ"ל הרי כפדיש דכשבא הרא"ש לפלפל בדעת ש"ס דילן לא הוכיח שום הפרש בין פלטר לבעה"ב וזה שכתב אח"כ וברוב מקומות גלויותינו אין פלטר ישראל מצוי עכ"ל כוונתו ג"כ שאין לנו ממי לקנות דפלטר ישראל אין לנו ובעה"ב ישראל אין דרכו לסכור ולכן הוי האי נפש ומותר לאכול מפתן ג"כ באין הפרש ולכן אולי יש ביקומות קטנים שפלטר אין שם והישראל אוכל מפה בעה"ב של עובדי כוכבים אין לגעור בהם ויש להם על מה לסמוך [וכ"כ סג המע"ט בפמ"ר סות ס' פ"ט ודו"ק] מיהו ודאי אין קי"ל לדינא כדרי"ף והרמב"ם והש"ע והמור עצמו ברמז ס פסק כן ע"ש וע' בסעיף י"א :

י דוע דהלישה והעריכה לאו כלום הוא דאם אפה הישראל אף שהעכו"ם לש העיסה וערכו מותר ולהיפך אמור ואין חילוק בין שהפת שייך להישראל ובין ששייך להעובד כוכבים דהגזירה היתה על אפייתו וכן הסכימו גדולי האחרונים [ס"ג סק"ל ופר"מ] וכן מבואר מתוך דברי רבותינו בעלי הש"ע בכל ס' זה ויש מגדולי ראשונים שחלקו זה לשהי גזירות דכשהפת שייך לישראל אין בו איסור משום חתנות אלא מפני כישולי עכו"ם ולפיכך אחרי שבתת יש לישא ועריכה אפילו לא עשאים

במדינת רייסין שאוכלים פה של גיק"א שקורין בלינע"ם או קונעלא"ך או רעצניקע"ס שאופן אותם במחבת מותר לאכול שלהם אם אין טחין המחבת בדבר האסור לנו דע"פ רוב טחין המחבת בשמן קאנפליע"ס שקורין אליי או בשמן וורד שקורין פאצאנסנ"א מאסל"א ואין כזה איסור אבל אם טחין בשומן חזיר או שאר שומן של בעלי חיים אסור ויש להתיישב בזה דאולי כיון שבשם אוכלין הרבה מזה בכל יום היו כפת מטיש אך נראה שאין לנו לגזור מעצמנו מה שלא גזרו חז"ל וכן לחם שעושין ממערקעש"א וויי"ץ מותר שאין זה בכלל גזירת הפת [פמ"ג נמ"ו סק"ג] [יע' בסעיף י"ד וט"ו מין טולין של טחין מלכיס] :

יד ועל דך פת קמניות ואורו ודוחן כתב רבינו הרמ"א בזה"ל וגם אינו אסור משום בישולי עובדי כוכבים אם אינו עולה על שלחן מלכיס עכ"ל ביאר דבריו דוודאי פת אינה בכלל גזירת בישוליהם רק דאותן דאינן בכלל פת כמו פת קמניות ואורו ודוחן ממיא דישנן בכלל הבישולים ולזה קאמר דאם אין עולין על שלחן מלכיס ממילא דאינו אסור ממעם בישוליהם נ"ב [הגר"ם סק"ד] והאי כלל נקום בירך דפת הוציאו מכלל בישוליהם והקילו הרבה בזה מפני שיש בזה חיי נפש אבל כל שאינו בכלל פת לא הוציאו מבישוליהם [ס"ג] וגדולי אחרונים השינו עליו דמלשון המור משמע להרי"א דוודאי אינו עולה על שלחן מלכיס וכ"כ הלבוש [פ"ו סק"ג וט"ד סק"ה] אמנם בתשו' הרא"ש כלל י"ט מפורש כלשון רבינו הרמ"א אם אינו עולה על שלחן מלכיס ע"ש [והוכח נכ"ן] ואדרבא לשון המור צ"ע ע"ש [ומ"ג ס"ט דנוגהו ט"ז פנכ"ל כוז דבר תמוס ט"ט] :

מז כתב רבינו הבי"ב בסעיף ד' מקום שאין פלמר ישראל מצוי לדעת המתירין ליקח פת מפלמר שלהם אם הניע שם פלמר ישראל הרי פת פלמר שלהם אסורה עד שימכור פלמר ישראל פיתו ולאחר שבלה פת ישראל חזור פת פלמר שלהם להכשרו עכ"ל ומידו נ"ל דהפת שלקח מכבר מפלמר שלהם בעוד שלא היה פלמר ישראל מותר לאכלו כולו אף אם בא פלמר ישראל כיון שכבר לקחו בהיתר ורק ליקח מהפלמר שלהם אסור אפילו הפת שכבר הכין אבל מה שבידו אין סברא לאסור [והרי qf נכשר נחירה שפכניסו לחץ יסבניג מזלין די ע"ג וכ"ס נתיסור פת דודל' qf נזיר נכס"ג] :

מז עוד כתב בסעיף ה' י"א שמי שיש כידו פת או שיש פלמר ישראל ויש פלמר שלהם שעושה פת יפה סמנו או סמין אחר שאין כידו של פלמר ישראל מותר לקנות מפלמר שלהם במקום שנהגו היתר בפה של פלמר דכיון דרעתו נוחה יותר בפה פלמר זה מפני חשיבותו בעיניו ה"ו כפת דחוקה לו עכ"ל דכיון שהותרה גמרי הותרה כל היכי דליכא פלמר ישראל כמדה כן כתב הרשב"א בתה"ב שם ואע"ג דלא התיירו רק משום דחוק וכוה ליכא דחק מ"ס סוף סוף הרי התיירו פת פלמר

וכל שאין פת ישראל כמדה נשאר בהתיירו . ין והנה רבינו הרמ"א כתב בסעיף ב' על הותרה של פלמר חז"ל וי"א דאפילו במקום שפת ישראל מצוי שרי עכ"ל וזהו קולא יותר גדולה דהא משמע דאפילו כשפת ישראל אינו נרוע מפיתן מ"ס שרי וצ"ל המעם דס"ל ל"א אלו דגזירת הפת לא נתפשט כלל ויש מקומות שלא קבלו עליהם האיסור כלל וכ"כ גדולי האחרונים [ס"ד ופרי"ח סק"ה] ואין לשאול דא"כ גם פת בעה"ב מותר כיון דגזירתה לא נתפשט שם כלל דבאמת יש מפרשים כן בכוננת דיעה זו [ס"ג] ומ"מ יותר נראה דרק אפלמר קאי ולא אפת בעה"ב דאע"ג דלא נתפשט גזירה זו מ"ס פת בעה"ב התיירו עצמם [וכ"כ פרי"ח ס"ג] ואפילו מפלמר יש לזוהר אם יש פלמר ישראל והפת יפה כמו פת פלמר שלהם ובעשרה ימי השוכה יש לזוהר בכל ענין [ט"ד סק"ע] והנה במדינתנו כולם וזרדים תמיד כזה בכל השנה בכל ענין ובמקומות הרחוקים שישראל מועטים ואין פלמר ישראל אוכלים מפלמר שלהם אבל לא מפת בעל הבית אם לא בשאין לו מה לאכול כלל והוא רעב דאו ביבולתו לאכול גם פת בעה"ב וכן נכון לעשות ואין לשנות :

יך ובדברי רבותינו בעלי הש"ע יש כאן היתרה דבמע"י ב' כתבו כדעת הרמב"ם שאין להקל כלל בפת בעה"ב ובסעיף ח' כתבו יש מי שאומר דבמקום שאין פלמר מצוי כלל מותר אפילו של בע"ב וא"צ להסתין על פת כשר וכן נוהגין עכ"ל וזה אינו ברעת הרמב"ם [כ"ח סק"ה] ואם נאמר דבאמת דיעה זו חולקת היה לו להביאה בסעיף ב' ולכן נ"ל דס"ל דגם הרמב"ם מודה לזה דהן אמר דאיהו ס"ל דלא הקילו בפת בעה"ב מיהו זהו הדל כשעכ"פ יש פלמר שלהם ואין פלמר ישראל דאו התיירו פת הפלמר ולא פה בע"ב דבכה"ג טיירי בסעיף ב' אבל במקום שאין פלמר כלל לא פלמר ישראל ולא פלמר שלהם ככה"ג לא גזרו חכמים ולכן א"צ להסתין על פת כשר וזה שכתבו בסעיף מ"ו יש מי שאומר שהנהגה ספת שלהם והוא בדרך אם יש פת של ישראל עד ד' מילין יסתין עכ"ל אין זה סתירה למ"ש בסעיף ח' דזה כתב ל"ב שנוהר מר' מילין א"צ לזוהר אף מי שנוהר המיד אבל מי שאינו נוהר המיד א"צ להסתין כלל וזהו שסיים רבינו הרמ"א בזה"ל וכבר נתבאר לעיל דנוהגין להקל עכ"ל וכוננתו למעוף ח' ודע דר' מילין הוא אם צריך לילך לשם אבל כשאין לו דרך לשם או שצריך לחזור לאחוריו אין כן שיעור ד' מילין [פרי"ח סק"ח] ומידו שיעור מיל צריך להסתין [מכ"מ] ואין חילוק בכל זה בין דרך מוכה לדרך רעועה ובין נוסע בעגלה או רוכב על המוס או הולך רגלי דחכמים השוו מדותיהם :

יח יש מחלוקת בין הראשונים ברא דהתיירו פת פלמר ואסרו פת בעה"ב איך הנונה בזה אם הלכין אחר עיקרו של הפת מי שאמרו או אחר מי שנמצא בידו עתה

ענה ד"א דאם עתה הפת ביד בעה"ב אסור אפילו אם אפאו פלמר ואם עתה הוא ביד הפלמר סותר אפילו אפאו בעה"ב (ר"ל) ס' נבד"ה ספ' אבל רוב רבותינו לא ס"ל בן הדולקין אחר עיקרו של פת וכמ"ש רבינו הב"י בסעיף ו' וז"ל פת בעה"ב אסורה לעולם אפילו קנאה פלמר ממנו ואפילו שלחה לישראל לביתו וכן אפילו שלחה אותה ישראל לאחר אסורה לעולם ושל פלמר מותרת לעולם אפילו קנאה בעה"ב ממנו שלא הלכו באיסור זה אחר מי שהפת בידו עכשיו ולא אחר מי שהיה לו בשעת אפייה עב"ל וזהו דעת הרשב"א והרא"ש והמור וכן עיקר ואין לשאול דא"כ איך בתבני בכוף סעיף ד' דפלמר שהומין לביתו פתו כפת בעה"ב כלומר ואסור הרי בשעת אפייה היה פת פלמר דלא רמי דהומנה לביתו הוי עיקר קירוב הדעת ובוודאי אסור ככה"ג [וכמירוק השני גל הס"ך סקי"ג והגס דהפס"ה סקי"ג לא ס"ל כן מ"מ כולל"כ עיקר ע"כ הפנ"ג ע"ש נג"ס ספר"ת דלומטו גרע ע"כ :

ב במקום שנהגו דיתר כפת של פלמר אפילו הוא נלוש בכצים או שבצים מוחים על פניו מותר דלמאי ניוחש לה אי משום דם בצים רוב בצים אין בהם דם ואי משום ביצי עוף מטא לא שכיח בינינו ואי משום שיש בכיצים בישולי כוכבים כמ"ש בסו" קי"ג הרי העיקר הוא הקטתו וכמלו הבצים לגבי הקטת אבל פנאר"ה שעשעשא פלמר והיינו עיסה עם שומן אף ששומן כשר הוא מ"מ יש בה משום בישולי כוכבים והטעם יתבאר שם :

בא אמנם רבינו הרמ"א כתב בסעיף ו' וז"ל ויש אוסרים בפה שבצים מוחים על פניו משום שהן בעין ואינם בטילים לגבי פת ויש בהם משום בישולי כוכבים וכן נוהגין אותן נילוש שקורין קיבלא"ך או מיני מתיקה שקורין לעקא"ך הם בכלל פת ובמקום שנוהגים היתר כפת של כוכבים גם הם מותרים ולא אמרינן שיש בהם בישולי עובדי כוכבים ויש מיני נילוש שקורין קיבלא"ך שעושין אותם על ברזילים ומושחין הברזל בשעת אפייה בחלב או חויר באותן יש ליהודי ולאסור וכן המנהג עב"ל ופת שלהם הנלוש בחלב וחמאה ונבינה שלהם פשיטא שאסור בכל מקום ורק במקום שאוכלין חמאה של עובדי כוכבים כמו שיתבאר בסו" קמ"ו אם נלוש בחמאה כלבד מותר ודע שזה שכתב רבינו הרמ"א בהחלת דבריו לאסור כפת שבצים מוחים על פניו אין הכוונה שמושחין משיחה כל שהוא כדרך שאנו מושחין החלות בערב ש"ק דוודאי זה סותר דלית ביה משום וק"ו הוא מלעקא"ך וקיבלא"ך אלא הכוונה שמוח על פניו בצים ממש שמתיחים הרבה בצים כמחבה ושפכין על הפת שיש בזה ממשות של הכצים והנה דבר פשוט הוא דקיבלא"ך הם דיוקא שבליה"ת ענה ויש בזה כתואר לחם אבל אם עושין בליה"ת רכה כמו פיינקוכין"ן וכו' בלינצע"ם והו' בישור ולא

אפייה ואסור [עש"ך סקי"ח] ויש ע"ס ספי"ז וכל"ל דיוקא שנלחטה עכ"ס ועפמ"ז ע"ס ואין ע"ס ספק בזה ודוק] ועמ"ש בסעיף ל' :

כב כתב רבינו הב"י בסעיף י"ג מי שאינו נזהר מפת שלהם שהיטב אצל בעה"ב הנזהר מפתו ועל השלחן פת ישראל ופת של עובדי כוכבים היפה משל ישראל ובצעו בעה"ב מן היפה ומותר בכל אותה מעודה כפת שלהם עכ"ל כלומר כיון דקי"ל בא"ה סו" קס"ח דהבעה"ב חייב לבצוע תחלה דהיינו לברך ברכת המוציא ויש חיוב לברך המוציא על הפת היפה יותר כמבואר שם ולכן אם לא היה אצלו אורח שאינו נזהר מפתו היה צריך לברך המוציא על פת ישראל הגרוע כיון שאינו חפץ לאכול מפת שלהם אבל כיון שיש אצלו אורח שאינו נזהר והאורח צריך לצאת בכרבתו וכיון שעל האורח לבצוע על היפה מוכרח גם הבעה"ב לעשות כן וכיון שבצע עליו מוכרח לאכול בכל הסעודה פת זה שאין זה כבוד שמים שכרחה יעשה על פת זה ובכל הסעודה יפרוש ממנו מפני חשש איסור ולכן כיון שהותרה לברכה הותרה לכל הסעודה [גרסתי ע"ס הגבי הס"ך סק"א וסק"ו סק"ה ללא ככ"ה ע"ג ומ"מ ל"ל דזכו נתימס סהכעס"ב בירך סמו"ל והמטונים יל"ו נצרכו ל"ל עכשיו שלל אחד מנצח לעלמו אין להם שכיחה זל"ו ויאלל סהכעס"ב וספיהו וספורת מפתם וכדעת הג"ס ודוק] :

כג ועכ"פ מבואר ממה שכתבנו דהיתר אכילת פת שלהם בכל הסעודה הוא רק משום ברכת המוציא ולא משום ענין אחר א"כ מהו זה שכתב רבינו הרמ"א בסעיף מ"ו וז"ל ו"א דמי שנוהר מפת של עובדי כוכבים ואוכל עם אחרים שאינן נזהרין מותר לאכול עמהן משום איבה וקטמיה הואיל ואם לא יאכל עמהם פת שהוא עיקר הסעודה יהיה איבה היתרו לו משום איבה ואין ללמך מכאן לשאר איסורין עכ"ל דהענין בן הוא דאחר שאוכל עם אחד לא שייך איבה דמאי חזיה שזה יגדר אחר זה ולא זה אחר זה ולכן אין היתר רק ע"פ ברכת המוציא אבל אחד שאוכל עם שנים אי היתר יש לו להגדר אחר רבים וכווה מיירי רבינו הרמ"א דכלל הדברים שטמיה שהפת הוא איסור קל ולא נתפשט איסורו הקילו בו בהרבה דברים ואין לדמות זה לשאר איסורים :

כד כותח של כותים מותר ואין חוששין לפת שבי וכן כל מקום שנתערבה פת שלהם בשאר מאכל כגון ברוב בין בלה בין ביבש אבל אסור לערב לכתחלה כדי לאכלו וכן מי שנוהר מפתו מותר לאכול בקערה עם מי שאינו נזהר ממנו וזע"פ שטעם פיתן מתערב כפת שלנו אינו חושש לזה והטעם כמ"ש שהקילו הרבה באיסור זה וכן אין חוששין לפת שלהם שבמשקה חמוץ כמו בארש"ט וכו"זא בזה וכמ"ש בסעיף י"ב ע"ש :

כה ודע דבגמ' איתא לשון זה אמר רבינא הלכתא ז"א ריפתא דשנר כותי וז"א ריפתא דשנר ז"א נמי שנר ישראל

אפילו קרמו פני הפת בהגור מועיל חיתוי ישראל בל זמן שהפת צריך להגור ומשביח באפייטו עדיין ויש מי שאומר שאפילו היציא הפת יש תקנה להחזירו לתגור ע"י ישראל אם הוא משביח עכ"ל כלומר שעדיין לא נגמרה אפייטו כראוי לחיות דאם נגמרה אפייטו ודאי אינו מועיל [וכלי מהפרי"ט סק"ג] אבל בשלא נגמרה אפייטו אף שיש שאוכלים באפיה ב"י מ"מ אם יש שמשוהים עוד בתגור מועיל חיתוי [ואולי דנכ"ג נ"ך דוקא מימיו ולא הסלכת קיסס או דלון לחלק וז"ע] :

כט ואע"פ שהרבה קולות הקילו בזה מ"מ פת של ישראל שאפוא עובר כוכבים בלא שום הכשר חיתוי או השלכת קיסס אסור לו אפילו למכור לכותי כחשש שמא ימכור הכותי לישראל אחר ואין לזה תקנה אלא לעשות פיתים רכשאינו פת שלם אין קנין מן הכותי ילכן כל פת אסור שביד ישראל יעשה כן ולכן נהגו שלא לקנות חתיכות פת מן הכותי דחיישינן שמא הוא פת איסור ומכרה לו ישראל כך ומירו הפת של אנשי חיל אף שהם חתוכים מותר דאין בזה חשש וידוע שחתוכים ומחלקים להם [ג"ח] וכל זה במקום שאוכלים פת שלהם אבל במקום שאין אוכלים מותר למכור להם אפילו פת שלם [עמ"ס סק"ו] שכתב דסת ישראל יש לו דין שלקות לדעת המור מ"ס ז"ט דנכר נהגה נסעיף ' דלא קייל כהמור ע"פ וכת"ס סק"א] :

ל פת הנמצא בשוק הגן במס' מבשרין פ"ב עיר שישראל ועכו"ם דרים בה וכו' מצא בה פת הולכין אחר רוב הנחתומין ואם היתה פת עיסה כלומר פת בעה"ב הולכין אחר רוב אוכלי פת עיסה ופת קיבד ובעירובין [ס"ד] איתא מצא פת בדרך הולכין אחר רוב עוברי דרכים אם הם רוב ישראל הפת מותר ואם לאו אסור ונראה דמחצה למחצה אסור ואע"ג דאיסור קל הוא מ"מ בפחות מרוב א"א להקל :

לא כיון שנתבאר דבפת הרבה הקילו חבטים ולא כן בבישוליהם יש לנו לבאר מה נקרא לחם ומה נקרא בישול ראולי מה שעשו באיל"פ שקורין פאמו"א או מקווערד"א אינו קרוי לחם אמנם דבר זה למדנו מדין חלה שבס"י שכ"פ ושם נתבאר דעיסה שבלילתה עבה אף אם היא ע"י משקין בשמן ורובש ואפילו נעשית במחבת הוה לחם וחייב בחלה וכל שבלייתה רכה ושלא ע"י משקין אפילו נעשית במחבת ג"כ הוה לחם ורק אותן שבלילתן רכה וע"י משקין לאלו יש להן דין תבשיל ולא לחם [וכי"ט סיי"ג] סי' נ"ח וספרי"ט סק"ו] ואלו העגולים שקורין בייני"ל או קרענצליך אף שבאמצע האפיה נותנין אותם ברותחין מ"מ הוא לחם נמור ויש לו דין פת :

ישראל ואפה כותי אי נמי שגר כותי ואפה כותי ואתא ישראל וחתה בה חיתויי שפיר רבי עכ"ל הגמ' ולפני רבוהינו הראשונים היתה כאן גירסא אחרת וז"ל אמר ר' יוחנן שלש מלאכות יש בפת הלכך האי ריפתא דשגר וכו' ומדבריו כל הראשונים מתבאר דהג' מלאכות הם הסקת התגור וחיתוי גחלים והכנסת הפת לתגור ומכואר מזה דאם עשה ישראל אחד מנ' מלאכות אלו אין בזה איסור כלל בין שהפת היא של ישראל ובין שהפת הוא של עוברי כוכבים וי"א היתה זה אינו אלא בפת ישראל וגם דעת המור כן היא ע"ש ונדרשו דבריהם דאין חיזוק כלל וכט"ש בסעיף ' :

כו ועוד הקילו בפת הרבה קולות דאפילו פחות מחיתוי גחלים מהני כמ"ש רבוהינו בעלי הש"ע בסעיף מ' הדליק כותי התגור ואפה בו ישראל או שהרליק ישראל ואפה כותי או שהרליק הכותי ואפה ישראל וכו' וישראל וניער האש מעט ה"ו מותר ואפילו לא זרק אלא עין אחד לתוך התגור חתיר כל הפת שבו שאין הדבר אלא להיות היכר שהפת שלהן אסורה ואם נפח באש היו כחיתוי עכ"ל ואין חיזוק בין שנפח כפה או במפוח ואפילו הגחלים לוחשות והעצים דולקות מהני גיפוח לפי שע"י הגיפוח מסיף חמימות בפי וכל חמימות מקרב ביטול וכמ"ש הרשב"א דכל קיסס מסיף בחום התגור ומקרב ביטול וה"ג דבוחתיה [פרי"ט סק"ט] :

כז ועוד יותר קולא כתבו בסעיף ו' ח"ל אם אפו בתגור ע"י כותי ג' פעמים ביום אחד והכשירו התגור ע"י קיסס כנישי הפעמים ובפעם השלישי לא הכשירו מותר עכ"ל והפעם דכיון שכאפיה האחרונה נשאר קצת בעין מן הגחלים הבווערות מן הסקה הראשונה שהכשירו התגור בהשלכת קיסס [ג"י] ויותר מזה כתבו וז"ל וי"א דאם הכשיר התגור פעם אחד ולא עמד התגור מעל"ע בלא היסק אפילו אפו בו כך כמה ימים הבל מותר מבח הכשר הראשון ויש לסמוך על זה עכ"ל והמעם שידוע שכל זמן שהתגור עדיין חם מועיל היסק טיעם ונמצא שהיסק הראשון היו כאלו עדיין קיים שעל דיו א"צ היסק מרובה ונחשב הכל כהיסק ראשון שהכשירוהו בהשליכת קיסס [א"ר"ס] ונהג כל אלה הם קילות גדולות ורק בשעת הדחק יש לסמוך על זה אבל לכתחלה צריך אחר מהג' המכואר בנמ' ודיינו היסק התגור או חתיית הגחלים או ליתן הפת לתוך התגור ודע דכל ספק בענין זה הולכין לקולא כגון שיש ספק אם הכשיר ישראל בתגור אם לאו או שאר ספק הולכין להקל כן כתוב בשערי אורא ופשוט הוא שהדי אפילו באיסור נמור דרבנן קי"ל כד"ר לקולא כ"ש באיסור קל כזה :

כח עוד כתבו קולא גדולה בסעיף י"ב ח"ל אם אפה עובר כוכבים הפת בלא חיתוי ישראל ובלא קיסס

סימן קיג דין בישולי עובדי כוכבים ובלשון הגמ' שלקות . ובו ניג סעיפים :

א אפשר שלא יחתה אחר מבני בית כנחליה לצורך בישול או צלייה עכ"ל :

ד והנה המור כתב ג"כ וז"ל והר" אברהם היה מתירם אם בישלו בכיתו של ישראל וכו' והר"ה הולק עליו וכן נזהגין עכ"ל והסכים לאיסור וגם רבינו הבי"ם בסעיף ד' כתב יש מי שמתיר בשפחות שלנו ויש מי שאיסור אפילו בדועבר עכ"ל ודעתו לאיסור כמ"ש בספרו הגדול ע"ש אך רבינו הרמ"א כתב וז"ל ובדועבר יש לסמוך אדבריו הסתירים ואפילו לתתלה נזהגין להקל בבית ישראל שהשפחות והעבדים מבשלים בבית ישראל כי א"א שלא יחתה אחר מבני הבית מעט עכ"ל ונראה להדיא שהקול מפני כל המעשים בחדר והיינו בבית ישראל והשפחות שבורות וא"א שאחד מבני הבית לא יחתה מעט כבישול התבשיל והצלי ובדבר המועיל לקרב הבישול וס"ל לרבינו הרמ"א דנהי דר"י והר"ה חולקים על סברת הראב"ד רבבותו של ישראל שרי וגם על היתר הקניית לנו אין לסמוך כי אינן קנייות לנו אלא שבורות מ"ם בשניהם ביחד ובצירוף והתר השלישי יש להתיר לכתחלה [ונש"ך סק"ו ופ"ו סק"ג] ובדוראי שבמקומות הגדולים שאין מנחים להשהות מבורות ישראליות ודאי דיבולים לסמוך על היתרים אלו אבל במקום שאפשר אין לסמוך על כל ההיתרים שנתבארו וכן המנהג פשוט ואין לשנות :

ה כמה נזהג בישולי עכ"ם נהנו חז"ל שני כללים דכל דבר הנאכל כמות שהוא חי כמו פירות וכי"צ בהם אין בהם משום בישוליהם אין בהם משום בישוליהם [ס"ג] עולה על שלחן מלכים או בהם משום בישוליהם [ס"ג] וק"ו"ל בהני תרו לישני דננאכל כמו שהוא חי אף שעולה על שלחן מלכים או שאינו עולה על שלחן מלכים אף שאינו נאכל כמו שהוא חי אין בהן איסור זה וכן הסכימו כל רבותינו הראשונים והאחרונים דאיסור זה אינו אלא בדבר שאינו נאכל חי ועולה על שלחן מלכים וכן נסקן במור וש"ע סעי' א' :

ו נגמ' [ל"ח] איתא כל שאינו עולה על שלחן מלכים ללפת בו את הפת אין בו משום בשולי וכו' וכ"כ הרמב"ם בפ"ו דין מ"ו וכיאר המעט שמפני שעיקר הגזירה הוא משום חתנות שלא יוסנו אצלו כסעודה ודבר שאינו עולה על שלחן מלכים לאכול בו את הפת אין אדם מוכן את חבירו עליו עכ"ל ושלשון זה משמע דבר שאינו ללפת בו את הפת אפילו הוא דבר של חשיבות כמו מיני פרפראות החשובים כיון שאינו ללפת את הפת לית לן בה אף אין נאכלים כמו שהם חיים וכ"כ אחר מגדולי אחרונים שזוהו דעת הרמב"ם וכן עיקרו לדינא [פר"ח סק"ג] :

ז אבל המור והש"ע סעיף א' כתבו דבר שאינו נאכל כמו שהוא חי וגם עולה על שלחן מלכים ללפת בו

א שלקות שבישל עובר כוכבים והוא מאכל כשר מ"ם אסרום חז"ל והוא המורה מפת שנתבאר בס"י הקודם שהקילו בו בכמה פרטים ושלא נתפשטה גזירת הפת בכל ישראל אבל איסור שלקות נתפשטה בכל ישראל ואין בזה חי נפש כנפת והוא גזירה קדמונית שקודם שגזרו על הפת גזרו על השלקות ואסמכות אקרא כמבואר בפ' אין מעמידין דדרוש לה פן אוכל בכסף תשבורתי וכו' ע"ש [ל"י] וסתחלה גזרו עליה מטעם חתנות ועל הפת לא גזרו משום הלא שייך בזה חתנות כל כך עד שבאו שמאי והלל וגזרו ב"ח דבר נס על הפת [מו"ט ס"ג] וכשתתירו וקת הפת לא התירו אלא השלקות דתרי מילי נגזרו [ס"ג] ורק שאינו מה' מיני דגן ולא נחשב בכלל פת ישנן בכלל גזירת שלקות כמ"ש בס"י הקודם סעיף י"ד ע"ש [וסר"ן כתב דמקום גזרו על הפת משום דסתיח מילתא וח"כ גזרו על שלקות ע"כ] :

ב רוב הפוסקים כתבו בטעם איסור שלקות משום חתנות ויש מרבותינו שכתב הטעם שלא יאכילנו דבר איסור [נג"ל ס"ג כנס סת"כ] והר"י ז"ל במשנה שם [ל"ב] כתב משום חתנות ובגמ' שם [ל"ח] כתב שלא יאכילנו דבר איסור ע"ש ואפשר שמעמו הוא יסח הקירו בפת ולא בשלקות משום דבשלקות יש שני מעשים ובפת לא שייך החשש השני מאכילת דבר איסור דבפת נראה להדיא סח שיש בו ולא פן בשלקות ולכן החמירו בשלקות ולא בפת [וינו ח"ט מה שטעמו הטוב] והר"ן למע פלנינו חנן נחתנו ויכוננו וימד סעני גזירות כיו ולמ"ם כזונת רכ"א ח"ט כפסיעות] :

ג כתבו רבותינו בעלי התוס' [ס"ג] וז"ל איסור הראב"ד דדוראי שלקות אסרו חכמים כשהעובר כוכבים מבשרים בביתו אבל בשמבשל בביתו של ישראל אין לחוש לא לחתנות ולא לשמא יאכילנו דברים ממאים ולא הורה לו ר"י דדוראי כיון שהוא מבשל לא חלק החכמים כלל בין רשות ישראל לרשותו כי לעולם יש לחוש שמא לא יזהר גם בביתו של ישראל כמו בביתו עכ"ל והרא"ה כס' בדיק הבית [ד' ל"ח] כתב שמעתי בשם הר"י בר מצוח שאין דין בישולי עובדי כוכבים בעבדו ושפחתו הקנים לו כיון שעושהו דרך כפייה לא שייך איקרובי דעתא ומורי הרמב"ן ז"ל רואה דבריו אע"פ שאין ראוי לעשות כן דועבר מותר עכ"ל וכתב ע"ז הרשב"א במסמרת הבית וז"ל ואין הפרש בין עבר ושפחה וכו' שלא חילתו בגזירותיהם עכ"ל ואפשר דגם הסתירים לא התירו רק בקנייות לנו ולא המושברים שנהא או יותר [נ"ח] ובאו"ה כלל מ"ג כתב בדריעבר נזהגין לסמוך אדבריו הראב"ד דמתיר בבית ישראל ע"ש ובהגהות שערי דורא סי' ע"ה כתב בשם התה"ד דנהגין להתיר להגות שפחות לבשל ולצלוח ואפשר דסמכו אהא דאי

פולין לחורמסין עכ"ל הרי דמור פולין שלוקים ולכן יש על מי לסמוך :

יז כתב הרמב"ם שם דין כ"א קלי של ערשים שלשו בין במים בין בחומץ ה"ו אסור אבל קלי של חטים ושעורים שלשין אותן במים ה"ו מותר עכ"ל ופעמו של דבר משום דשל חטים ושעורים אין דרכן ללוש בחומץ ולכן לא גזרו מים אמו חומץ אבל של ערשים מתוך שמתוקין הרבה לשין אותן בחומץ ותמיהני על המור והש"ע שהשמיטו דין זה והיא נמ' ספורשת [ל"ח:] וגם הרי"ף והרא"ש הביאו זה ע"ש ויראה לי משום דבנמ' איכא תרי לישני וללשון ראשון גם של ערשים מותר במים וכיון דהוי איסור דרבנן הולכין להקל וזה שבחומץ אסור לא הוצרכו להשמיטו דמילתא דפשיטא היא שזוהו י"ג וזה מבואר לקמן סי' קכ"ג דחומץ של עכו"ם אסור [וכו"ף] וכרמ"ס הלכות נטעים סנאגים לסמוך כליכא דלמרי וע"ס נרמ"ס ומח"ר ודו"ק :

יח תפוחי ארמה שקורין קרטאפליע"ם או בולבע"ם נלע"ד דזה מקרי אין עולין על שלחן מלכים ואם בישל העכו"ם אותם רק במים בלבד או אפה אותם מותר לישראל לאכלם דידוע שהיא אכילה פשוטה ורק דלה העם אוכלים אותה למרבה מפני עניותם ורוחקם ואף שגם עשירים אוכלים אותה לפרקים והו מפני גודל ריבוים ולא מפני שהיא מאכל חשוב ועל שלחן מלכים בודאי לא תעלה לא ללפת את הפת ולא לפרפרת ורק בזמן בישולם שהם עדיין רכים דרך השרים לקנותם לשומם באיזה מאכל בתבלין אבל בכל השנה לא יאכלום לשם מאכל אך מצאתי לגדול אחד שכתב שהפוחי ארמה עולין עש"ס [הכ"ל סס] ואולי רבוטן הקדמון שלא היה זה כנמצא היה מאכל חשוב דזה ערך מאה שנים שהיבא הפין הזה מהמדינות שמעבר לים הגדול אבל עתה במדינתנו שזורעים אותה למרבה והוא מאכל רוב ההמון והוא מאכל פשוט מאד והאישי הרך והענוג יאמר לה זרה הלאה נלע"ד דאין שייך לומר על זה עולה על שלחן מלכים ויש להתיישב בזה :

יט בצה אע"פ שדאוייה לגומעה חיה אסורה בבישולי עכו"ם [נמ'] וכן המרים המרים קצת שאינם נאכלים אלא ע"י הרחק אם בשלן עכו"ם אסורים ומ"ם אגמים ותפוחים הקשים אע"פ שרוב אכילתן היא ע"י צלי ובישול אם צלאן ובשלן עכו"ם מותרים דמ"ם נאכלין ג"כ חיון ועוד שרוב עיקר אכילתן חי [סס סקי"ס נסס לו"כ] ואיחא בנמ' דהומי וכרתי נאכלין חיון [נככות ל"ח:] וכן קפריסין וקפלושות [עכו"ם ל"ח:] ולפת אף שיש שאוכלין אותה חי בטלה דעתן ויש בהם משום בישולי עכו"ם [סר"ח סקי"ד] וכמ"ש בסעיף פ"ו ע"ש ואורו עולה על שלחן מלכים ודוחן שקורין היר"ז יש מי שאומר דאינו עולה עש"ם ומותרת [הכ"ל סס] ואגוים שלמים שמבשלים העכו"ם בכליהם מותרים דאינם עולים עש"ם אבל אגוים גדולים שמרקחים בקליפתן

שהוא חי אע"פ שבשלו אותו עכו"ם ונמחה ינעשה הכשיל בדיחה שרי ועל כן אוכלין הפובידה"א שעושין העכו"ם עכ"ל ולפ"ו הקאנפמורו"ן שעושין בהנזקערנע"ם ומה שמביאין ממקומות הרחוקים מותר לאכלן אם לא שהפירי סוהוקה בתולעים כמו גאלניע"ם דאו אסור לאכרם בלא בדיקה אבל כל מיני פירות שממנגין בצוקער או בדבש מותר לאכלן אבל כשהפירי אינה ראויה לאכלה היה כמו מיני וורדים ושוישנים שממנגין בצוקער והם אין נאכלין חיים דאסורין באכילה ואפשר שאינם חשובין פירי כלל והם כעשבים כעלמא ויש להתיישב בזה :

יך איתא בנ"ג נככות ל"ו] היא המליתא דאתא מבי הנדואה שריא משום בישולי עכו"ם וזהו זנגביל"א רטיבתא שקורין אינגבע"ר וכשהוא לח הוא ראוי לאכילה כשהוא חי ולכן אין בו משום בישולי עכו"ם אבל כשהוא יבש אינו ראוי לאכילה כשהוא חי ויש בו משום בישולי עכו"ם אם לא נתערבו בוה דברים אחרים הנאכלים כמות שהם חיים והם העיקר דרך כתבו המיר והש"ע סעי' ב' עירב דבר הנאכל כמו שהיה חי עם דבר שאינו נאכל כמו שהוא חי ובשלים העכו"ם אם העיקר נכבד שיש בו משום בישולי עכו"ם אסור ואם לאו מותר עכ"ל ומלשון זה משמע דאם שניהם שוים בעיקר ביתר דכיון דאיסור קל הוא כוותר גם במחצה על מחצה [ויש ניי סמפ"ל כונגני"ל כין לזן יבש לזן כי מסוס ביסולי עכו"ם [מנ"א סי' ר"ג סק"ד ע"ס] וז"ש ודו"ק] :

מז ודע דמלשון רבינו הרמ"א שכתב על אפונים וקטניות קלויים מעם ההיתר מפני שאין עולין על שלחן מלכים ולא כתב הטעם מפני שנאכרים כשהם חיים למדנו מזה דכל דבר שהגם שבעת שסתבשל אוכלים אותה כשהיא חיה כמו אפונים וקטניות שבסוף הקיץ כשסתבשלים בהנינות אוכלים אותם כשהם חיים כידוע מ"מ כיון שאחר שנתייבשו אינן ראויים לאכול חי רק ע"י הרחק לא מקרי נאכל כמו שהוא חי ולפ"ו גם ריב"ן ומערי"ן וברוסק"א יש בהם משום בישולי עכו"ם [וכ"ס הכ"ל כלל ס"ו] וכן כל כיוצא בזה :

מח והנה לפי מה שכתב דאפונים וקטניות אין עולין על שלחן מלכים א"כ גם מבושלים שרי או אפשר דכוונתו דרק כשהם קלויים אין עולין על שלחן מלכים ולא כשהם מבושלים ולכן דרקק לכתוב קלויים [וכ"מ מהפ"ס סק"ד] וכן מבואר להריא ברמב"ם פ"ו דין י"ח וז"ל פולין ואפונים וערשים וכיוצא בהם ששולקין אותן העכו"ם ומוכרין אותן אסורין משום בישולי עכו"ם במקום שעולין על שלחן מלכים משום פרפרת וכו' עכ"ל ולכן אם ידענו שאין עולין על שלחן מלכים מותר לאכלן [ומ"מ אין סוס ספ"ד נטוס נחלק בין קלויים למנוסלים וכן משמע להדיא מדרי"ח מהר"א סמוג"ל כב"ח וז"ל גאלל למכר"א על פולין וכו' וקצת חליט מסמ"ל לאוין י"ס שכתב האידנא תורניס דלתי ליה עכו"ם מותרים ואין חילוק נכון לחלק בין

אלא בשינוי הדבר מעיקרו כמו בשכר ימי וקאווא שמשנה מאכילה לשתיה משא"כ הפנאר"א הוא דבר אכילה וחשיבותו היא מפני השומן בידוע דעיסה אפיה כלא שימן אין בו שום חשיבות והשומן הוא דאחשביה ועיקר שם פנאר"א או פשטיר"א הוא מפני השומן דבלא שימן מקדי להם ולכן בשניכר ונראה לעין אינו בטל והוה כמו עירב דבר הנאכל כמו שהוא חי עם דבר שאינו נאכל דהילכין אחר העיקר במ"ש בסעיף י"ד וה"נ עיקר החשיבות הוא השומן ובצוקער לא שייך כלל בישולי עכו"ם ממכה מעמים ובפרט שאינו כצורתו הראשונה לא בפנאר"א ולא בפנאר"א ואינו בגדר אכילה ושתיה כלל :

כד כשנזרו הכמים על בישוליהם לא נזרו לא על כבוש שלהם ולא על מליח שלהם ולא על המעושן במ"ש הרמב"ם בפ"ו דין י"ו וז"ל דג שמלתן עכו"ם ופירות שעששן עד שהכשירן לאכילה הרי אלו מותרין מליח אינו ברוחה בניזרה זו המעושן אינו כמבושל עכ"ל ולא הוכיח כבוש משום דאין זה מפורש במ"ש דמליח מפורש בגמ' [ג"ח] ומעושן יש בירושלמי גדרים [רס"ו] וכבוש אינו מפורש ומ"מ חד דינא איה להו דלא נזרו רק על בישול ומ"מ נ"ל דמינן הוי בכלל בישול לענין זה משום דגם בשבת הוה מליח כבישול משם וסי"ג מצאנו לזה מהירושלמי שם ע"ש [וגוה מזוקק לטון הרמ"א בסעיף י"ג וז"ל] :

כה ולכן מותר לאכול דגים מלוחים שלהם ואף אם בישלו אותם אח"כ מותר כיון שקודם הבישול היה ראוי לאכילה ע"י המליחה הוה כדבר שנאכל כמו שהוא חי וז"ל רבותינו בעלי הש"ע סעיף י"ב דגים קטנים שמלתן ישראל או עכו"ם הרי הן כמו שנתבשלו מקצת בישול ואם צלאן עכו"ם אח"כ מותרים אבל דגים מלוחים גדולים אינם נאכלים אלא ע"י הרחק לפיכך אם צלאן עכו"ם אסורין ויש מתירים וכן כל דבר שנאכל חי ע"י הרחק ובלשון עכו"ם דינן כדגים גדולים ובשר מלוח אינו נאכל כלל כמות שהוא חי ואסור אם נתבשל ע"י עכו"ם עכ"ל :

כו ביאור דהריהו דרע"ג דגים קטנים בלא"ה מותרים מפני שאין ערוין עש"מ כראיתא בגמ' וכמ"ש בסעיף י' והו' במין הגדולים כשערוין קטנים אין בהם שום חשיבות כמו שקורין בלשוננו פלאסקע"ם אבל מיני דגים קטנים שזוהו עצם גידולם ואין מתגדלין ויהר כמו הערינג' ומרקד"ש וסערדינגקע"ם ופליאנדערקע"ם ופאמאייקעס וכיוצא באלו הם חשובים מאד ועולין עש"מ ולכן הותרת הוא מפני מליחתו הקודמת והו' שכתבו דגים מלוחים אינם נאכלין אלא ע"י הרחק לא כלל הוא שהרי בומנינו יש דגים מלוחים גדולים שנאכלין במוב כמו שאנג"א ובייעל"א ריביצ"א ולאק"ם אך כוונתם לסתם דגים גדולים כמו העכ"ש ולעס"ק ופלאייקע"ם וכיוצא בהם דאלו וראי אין נאכלין במליחתו

המרה אסורין דאין נאכלין חיין ועולין עש"מ [מדהני סל"מ] ולא ירעהי מה זה כי במדהנינו לא נמצא מין זה ואגוים שלימים נקרא שמעכ"ל נוי"ם [ש"ך מק"נ] וכשמתחזין קמח על המחבה עם איוה משקה אם הקמח עיקר שמברכין עליה במ"מ אכור משום בישולי עכו"ם ואם הקמח הוא לרובק בעלמא באופן שמברכין על זה שהכל אין בו טיפים בישולי עכו"ם ולכן כל מיני צוקערקע"ם מותר לאכלן אפילו איהן שיש בהן קמח מעט דאינו אלא לרובק בעלמא וכן כל מיני קאנדיטערסק"י מותרין באכילה :

כז שומן של בשר או של עופות אם עיריין לא נמננו יש בהם משום בישולי עכו"ם אבל כשכבר נמננו והתקשיו והתיכן הכותי אין בזה משום בישולי עכו"ם דאין בישול אחר בישול וכן שומן דגים [ש"ך סו"ה] וכל מיני שמנים בין שמן וית או שמן שומשמים או שמן כירוע פשתן או שמן קאנאפליאווא"ש שקורין אליי או של שושנים שקורין ריוויץ אי"ל או פאצאנעקט"א מאכל"א כוכן נאכלין חיין ואין בהם משום בישולי עכו"ם :

כח פאנאר"א או פשטיר"א שאפאה עכו"ם אסורה אפילו במקום שנהגים הירר בפה של עכו"ם נאסר מפני השומן הנבלע בו שנאסר כשהוא בעין מפני בישולי עכו"ם ואע"ג דהקמח עיקר ולמה לא יתבטל השומן דהקמח מפני שהשומן נראה וניכר לעין בתוך העיסה ולא דמי לבצים שבב"ב ק"ב סעיף ב' ע"ש ולכן אם כפני השומן אין כאן איסור בנין שיהיה כבר מהיהך וממונן ואין בישול אחר בישול מותר וכן הדין בירקות ופירות הגאבלים חיים שבשלתן עם בשר אסורים מפני שהשומן של בשר נבלע בהם ונראה וניכר לעין ולא כמיל [ומיירי נמינו ונשר כשר] ודין זה כתבו הרשב"א והמור והש"ע סעיף ג' :

כט ודע דיש לי ברין זה שאלה גדולה והרי כל רבותינו כתבו דלכן אין בשכר משום בישולי עכו"ם דכמו דהתבואה כמילה להמים לענין ברכה דמברכין עליה שהכל ה"נ במילה היא לגבי איסור בישולי עכו"ם [תוס' סו"ה פ"מ ל"ח ורא"ש שם] והרי אין לך ניכר מזה והכל רואים שיש שעורים בהמים וא"כ מי עריך השומן שבהפנאר"א מהשעורים שבתוך השכר ועוד כיון שבשכר כתבו המעם משום ברכה הא גם בפנאר"א כמל השומן להעיסה לגבי ברכה ומברכין עליה במ"מ וכן הרי אנו שותים המיי בכתיבים מפני שעשכ המיי כמל לגבי המים וכן מותר לשתות קאווא"א ושקאלאד"א בלא חלב מפני שבמל להמים ואין לך ניכר גדול מזה [כ"כ הפ"ה כ"ח דיתר הקלוס והשקלונ"א דמ" קי"ג סק"ו וכל כחש' נאר עסק ס' ק"ה דגם ממננג קדישים מותר ע"ש וכ"כ הנכ"ס ר"ם קי"ד גליח מלן דמט לה למ"ש הפמ"ח נמ"כ ס' כ"ג הנילו כמ"ה סס ודו"ק] :

כ והתשובה לזה רלא דמי אכילה לשתיה דהמעמים שנחבארו מעם הבישול ומעם הברכה אינו מעיל

במליחתן אלא ע"י הרחק ולכן יש אוסרים י"ש מתירים והעיקר כדעת האוסרים באכילה ע"י הרחק לא שמה אכילה [פ"ח סק"ב] אם לא שנמלחו מומן כביר באפן שנאכלין במוב מעם דא מותר ולכן בשר מריח וכל דבר שנאכל חי ע"י הרחק אסורים כשבישלו עכו"ם : כזו כבר נתבאר דמעושן מותר ולכן הגים המעושנים שקורין קבצקע"ם מותרין באכילה ואין לחוש עמא עישן אותם תחת קיריה מכשר מריפה ועלה הויעה להרגים ואין להחויק קיעותא ועוד ראנקותא קפרי ולכן אפילו בער"ב עכו"ם שעישן גרים מותרים [כ"ז] סי' ע"ד וכו"ש בהפארקין שעישים כרובי גרים מעושנים כמו הפלאנדערקע"ם דאין שום חשש בזה אבל כשצלאן עכו"ם קודם העישון פשיטא שנאסרו בצלייה דהוה כבישול וכן נראה ברור בפירות כהפוחים ואגסים שמיבשין העכו"ם בתנור דמותרין באכילה שהרי נאכלים כמו שהן חיים ואין חשש שמא יבשום בתנור שיש בו שומן אסור ואפילו יבשום במחבת גדולה שקורין בלעבי"ן לא חיישינן שמא היה בהם שומן דהם מקפידים אנקיותא כדאיתא בגמ' ועוד דע"פ רוב מנהיגין תבן ועליהם מניחים הפירות ליבשן וכן הסנהגה פשוט ואין לפקפק בזה כלל :

כח עכו"ם שבישלו ולא נתכוין לבישול מותר כיצד כגון שהצית אור באגם כדי להעביר החציר ונתכשלו בו חגבים טהורים הרי אלו מותרים אפילו במקום שעולין על שלחן מלבים יכן אם חרץ הראש להסיר השיער מותר לאכור ראשי האגמים שנצלו בשעת החריכה וכן אם הסיק התנור לייבש בו יתר לח וכיוצא בזה ומטו והישראל מקדם איוה דבר מאכל שיצלה שמה מותר לאכור משום דלא נתכוין לבישול אלא לייבש את היתד ואע"ג דלענין שבת מקרי גם זה בישול כדאיתא בשבת [ע"ד] מ"מ דענין שלקות לא מיחשב זה כלל לבישול [מו"כ פ"ח ל"ח] וי"א דדוקא כשהעכו"ם לא ידע מהמטנת הישראל אבל כשירד אסור משום שמא נתכוין לבישול והוה דעת הנזיר ע"ש אבל רוב הפוסקים לא מ"ל כן [ג"י] ובלא הפ"ם ראוי לחוש לדיעה זו [פ"ח סק"ב] :

כט וכל זה כשהעכו"ם לא כוון לשם בישול כלל ככו"ש אבל אם כוון לשם בישול בעלמא אע"ג שירא נתכוין לבישול זה של הישראל כגון שהסיק התנור לכשך בו והישראל מנין שם מקדם בשר ונצלה אע"פ שהעכו"ם לא כוון לזה שהרי לא ידע בו כלל מ"מ אסור כיון שההיסק היה לשם בישול ויראה לי דהוה כשהישראל לא כוון ליתן הבשר שהנצלה אלא הממין שם בלא כוונת בישול אבל כשהישראל נתן את הבשר לכוונת בישול פשיטא שמותר כמו שיתבאר דבזה אין משום בישולי עכו"ם כשהישראל נתן המאכל להתנור ואין לומר דהוה דווקא אחר שגירת התנור ולא קודם דמאי נ"ם וכן מתבאר לי מלשון הגמ' [ל"ח] דהישראל

לא נתכוין לבישול ע"ש ועוד נ"ל דכשלא נתכוין הישראל לבישול והעכו"ם נתכוין לבישול אסור אף אם העכו"ם לא בישל כלל בהיסק זה כגון שחזר בו מלבשל מ"מ כיון שההיסק היתה לכוונת בישול אסור : ל אסור שלקות אינו אלא בשלא היה להישראל שום חלק בהבישול אבל כשהיה לו איוה חלק מותר כיצד כגון שהניח העכו"ם את הבשר על האש או שמו הבשר בקדרה והניח הקדרה על האש או נתנה בתנור ובא הישראל והפך את הבשר את הגים את הקדרה כדי לקרב הבישול או לתקנו מותר וכן להיפך כשהישראל הניח הבשר או הקדרה והעכו"ם הפכו או הגים בקדרה מותר זה הכלל כל שבישלו ישראל מעט מהבישול בין בתחלה בין בסוף ה"ז מותר ואפילו אם בלא סיוע העכו"ם לא היה מתבשל מ"מ כיון שהיה להישראל קצת חלק בהבישול מותר וכך אמרו חול' [ל"ח] בין שהניח עכו"ם והיפך הישראל ובין שהניח ישראל והיפך עכו"ם מותר ואינו אסור עד שתהא תחלתו ונמרו וכו' :

לא ודע דזה שכתבנו דאפילו אם בלא סיוע העכו"ם לא היה מתבשל מותר כתבנו זה לפי דברי רבינו הרמ"א בסעיף ו' שכתב כן וכל מפרשי הש"ע תפסו עליו שזוהו נגד הש"ס [ע"ג סק"ח וס"ק ופ"ח] דמפורש שם דאם עיקר הבישול הוא ע"י העכו"ם אסור ונרחקו מאד בדבריו ע"ש ויש שדחה דבריו לגמרי ולענ"ד דבריו כדורים כשמש ונבארם בס"ד :

לב איתא בגמ' [ל"ח] אמר שמואל הניח ישראל בשר ע"ג נחלים ובא עכו"ם והיפך בו מותר ומסיק דמירי דבלא ההיפך היה מתבשל כשתי שעות וכשהיפכו יתבשל בשעה אדור אבל אם בלא ההיפך לא היה מתבשל כלל אמר רבא דאע"ג דהעכו"ם מותר הבישול לית לן בה דקרובי בישולא לאו מילתא היא ואח"כ אומר איבעיא להו הניח עכו"ם והיפך ישראל מהו אמר ר"ג בר יצחק ק"ו נמרו ביד עכו"ם מותר נמרו ביד ישראל לא כ"ש איתמר נמי וכו' א"ר יוחנן בין שהניח עכו"ם והיפך ישראל בין שהניח ישראל והיפך עכו"ם מותר ואינו אסור עד שתהא תחלתו ונמרו ביד עכו"ם אמר רבינא הלכתא הא ריפתא דשגר עכו"ם ואפה ישראל אי נמי שגר ישראל ואפה עכו"ם אי נמי שגר עכו"ם ואפה ישראל ותהה ביה חיתויי שפיר דמי עכ"ל הגמ' והשאלתו סוף פ' דברים גורם הלכך הא ריפתא וכו' ע"ש :

לד ופירשו הרשב"א ור"י והריב"ש [תק"ל] דזויתר זה דשגירת תנור אינו אלא בפת ולא בתבשל והזכרתו לכך שהרי בבישולים אומר מקדם ספורש דאם בלא ההיפך של העכו"ם לא היה מתבשל כלל אסור וא"כ איך אפשר להתיר בשגירת ישראל בלבד הלא בלא מעשה העכו"ם דהיינו האפייה לא היה מתבשל כלל אלא וראי דרק בפה הקילו ולא כבישולים אבל ק"ל דא"כ למה קבע בעל הש"ס סימרא וזו כבאן היה לו לקבוע

לכבוד מקודם הרבה בדרך [כ"ה:] דשם מיידין ברניני פת ויותר מזה קשה גירסת השאלות דגרים הלכך דמשמע להדיא דזה למדנו מדיון הקודם והלא נהפוך הוא : **ל"ד** עוד הקשו במאי דקאמר רנב"י ק"ו גמרו ביד עכרים מותר גמרו ביד ישראל לא כ"ש מאי ק"ו דהא אדרבא הא אופר מקודם דקרובי בישולא לאו מילתא היא ולפיכך כשהעכרים קירב הבישול מותר א"כ סמילא להיפך דכשישראל קירב הבישול אסור דלאו מילתא היא ותרוצו דוודאי קרובי בישולא מילתא היא וזה שאמר מקודם דלאו מילתא היא כלומר משום קולא דבישולוי עכרים לאו מילתא היא לכלי לאסור מטעם זה [ר"ן] ותמיהני דאם סמני זה למה לו לומר דלאו מילתא היא הא אפילו אי מילתא היא מותר כיון שגם להישראל היה חלק בהבישול במה שהגיה הכשר על הגחלים ובשלמא אם היינו מצריכים שכל הבישול יהיה ע"י ישראל שפיר היה מוכרח לומר דקרובי בישולא לאו מילתא היא אבל כאמת גם בהגיה עכרים והיפך ישראל אין כל הבישול ע"י ישראל אלא קירוב הבישול וא"כ למה הוכרח לזה מקודם כהניח ישראל והיפך עכרים לומר דלאו מילתא היא כלל וצ"ע :

ל"ה והנה מדברי התוס' ודרא"ש והרמב"ם מכוונא להדיא דהך דינא דרבינא הוא בין בפת בין בתבשיל וכ"ש לגירסת השאלות דגרים הלכך כמ"ש בדאבה גזירת פת ותבשיל שוין הן לפי הסמקא דגם תבשיל הוא משום חהנית ורק שיש מקומות שלא נתפשטה גזירת הפת אבל בעיקר הגזירה שוים הם ולכן נלע"ד לפרש הסוגיא דרבייהם באופן אחר וכוה יתבאר דברי רבינו הרמ"א [גייס נאנון בניסורו על השאלות נחמק הרנס לחמק נס לדכניו בין פת לחניסל ע"ס וסודוקא מנוול] :

ל"ו והנה דבר זה מפורש בגמ' שם דאם הניח ישראל בשר על גחלים וקודם שנתבשל כסב"ד לקח הבשר והניחה בסל ובא העכרים ולקחה מן הסל וצלאה אכור משום שלקות ואע"ג שהיה להישראל חלק בתחלת הבישול מפני שכשלקחה והניחה בסל נתבטל מעשה הקודמת והנה דבר זה מוכן ג"כ כשמניחין בשר על הגחלים ונוטלין הבשר להפך אותו הלא מגביהין אותה מן הגחלים לגמרי והוה כמונחת בסל וזה מפורש בשאלות שם וז"ל ברם צריך אלו ישראל שהניח בשר על גבי גחלים ובא כותי והפך בו מהו היכא דאי לא היה הפיך ביה לא הוה בשיל לא קא מיכעיא לן דודאי אסור דהו"ל כמאן דשקליה מסלא ואחתייה אנומרי וכו' עכ"ל ע"ש שהביא כל הסוגיא :

ל"ז ולפי"א אינו אומר דרבותינו אלה ס"ל דגזירה היתה רק אם לא היה להישראל חלק כלל בהבישול ולא נחתין כלל אם לא היה מתבשל ע"י מעשה הישראל או היה מתבשל אם עשה רק דבר המוכרח לבישול והנה אם הישראל הסיק התנור לית דין ולית דיון דמותר שררי דבר זה הוא עיקר להבישול ולכן אם

אפילו הכותי עשה כל הבישול מותר שררי ראשית הבישול הוא שגירת התנור ועשה הישראק מעשה הבישול בתחלתו אבל אם משגירת התנור אין כאן חיתר כנון שהכותי שגרה או שהגחלים היו מכבר בהכרח שהישראל יקח לו חלק בעצם הבישול בתחלה או בסוף אמנם אם לקח חלק בתחלת הבישול והגביהו הכשר מהגחלים או שלקחו הקדרה מהתנור נתבטלה מעשה הקודמת וכוה התבאר כל הסוגיא כמין חומר בס"ד : **ל"ח** וה"פ אבו שמואל הניח ישראל בשר על גבי גחלים ובא עכרים והיפך בו מותר וסריך היכי דמי אילימא דאי לא היה הפיך ביה היה זה בשיל פשיטא כלומר אט"י דנהיפכו ניסל מעשה רהסון מ"מ מס איכנס לט הלל הישראל לא נזכר לו ומעלמו עשה וכיון שע"י מעשה הישראל כוס נשיל לגמרי ל"ז איכנס לנו אלא לאו דאי לא היפך לא הוה בשיל אמאי מותר בישולי עכרים נינהו [כלומר כרי ע"י היסוכו נתבטלה מעשה ישראל וכפי שלל נוס לו מ"מ כיון שע"י מעשה הישראל לא היה מזכנל לגמרי והלשית המעשה נתבטלה כוה ממס ניסילי עכ"כ] ומתריך לא צריבא דאי לא הפיך הוה בשיל בתרתי שעני וכו' מהו דתימא קרובי בישולא מילתא היא קמ"ל [כלומר דמקום שנתבטלה מעשה רחשון הייתי לומר דקרובי בישולא מילתא היא וכיון ככל הבישול והזכנל מעשה רחשון והוה דינו כמו אי לא הפיך נה לא הוה בשיל וכוה אסור קמ"ל דלאו מילתא היא נס לענין ניסול מעשה רחשון וכוה כמי אי לא הוה כסין נה כוה בשיל ומותר] ופריך מדד"י דכך שהוא כמאכל ב"ד אין בו משום בישולי וכו' הא אינו כמאכל ב"ד יש לו וכו' כלומר ובכאן שהפך קודם שהגיע הכשר לכאב"ד למה לא תיאסר ומתריך התם כנון דאותביה בסילתא וכו' כלומר הגם דמדיכין היפך ללקחו לגמרי מ"מ אינו רוכה מסש לענין זה ומביא כרייתא הניא נמי הכי מניח ישראל בשר ע"ג גחלים ובא עכרים ומהפך בו עד שיבא ישראל מכהב"נ או מכהב"ד ואינו חושש כלומר אינו חושש שמא לקחו מהאש והגיהו בסל ובהיתר ההסקה לא מיירי כאן כלל כנון שלא הסיק הישראל או שהגחלים היו מכבר אבל אם הדיסק היה ע"י הישראל פשיטא שמועיל ככו יתבאר בס"ד :

ל"ט ואח"כ אומר הש"ס איבעיא להו הניח עכרים והיפך ישראל מהו ארנב"י ק"ו גמרו ביד עכרים מותר גמרו ביד ישראל לא כ"ש כלומר אם גמרו ביד עכרים שביטל מעשה הישראל הקודמת ע"י היפכו ומ"מ פסקנו שמותר כ"ש גמרו ביד ישראל שביטל מעשה עכרים הקודם לא כ"ש שמותר ועל זה מביא איהמ"ר נמי אמר ר"י בין שהגיה יבכ"ש והיפך ישראל ובין שהניח ישראל וכו' ואינו אומר עד שתתא החלתו ונכרו ביד עכרים כלומר כיון שרק הישראל לקח חלק בענין הבישול לא נזרו ועל זה אומר רבינא הלכך הא ריפתא דשגר עכרים ואפה ישראל אי נמי שגר ישראל ואפה עכרים אי נמי שגר עכרים ואפה עכרים ואתא ישראל וחתה

במשך העת כמ"ש בספרו הגדול והוא העיקר לענין הרמב"ם דלפי פירושו הוא רק באופן זה והיתר הריסק לא ס"ל כמ"ש אבל רבינו הרמ"א הולך בשיטת שאר פוסקים דגם בשגירת התנור מותר כמו שיתבאר ולפיכך כתב בסעיף ו' דאפילו לא היה מתבשל בלא סיוע העכו"ם עכ"ל משום דלדרידה יתפרש שיטה הש"ס כמו שבארנו וזה שלא כתב בלשון ו"א משום דגם בלשון רבינו הב"י אינו מכוון ההפך ואדרבא מסתימת לשונו שהוא לשון הרמב"ם שממע ג"כ כן וכמ"ש בסעיף ט"א ועוד דסתמא דמילתא שגירת התנור היתה ע"י הישראל וא"כ ממילא דלשיטתו א"צ להתיר אחר :

מד וז"ל רבינו הרמ"א בסעיף ז' ייש חולקין וס"ל דהרלקת האש או חיתוי בגחלים מהני לענין בישול כמו לענין פת וכן נוהגין ואפילו חיתוי בלא כוונה מהני ומועיל וי"א דאפילו לא חיתה ישראל ולא השליך שם קוסם רק שהכותית הדליקה האש מאש של ישראל שרי עכ"ל והנה זה שכתב דהרלקה או חיתוי מהני וזו סעיקר דין הנ"מ כמו שבארנו רק מה דמשמע מדבריו דהרלקת קוסם מהני זהו לאי מדינא דנמ" אלא ממנהגים שיש בין בני בבל לבני א"י כמ"ש התוס' והרא"ש שם ולכן ס"ל ל"א דגם בלא השלכת קוסם רק בהרלקה מאש של ישראל שרי דס"ל ל"א אלו דכיון דשוה דינו לפת ומאחריו שכפת הקילו הרבה כמ"ש בסו" קי"ב כמו כן בכאן אבל באמת הם קולות גדולות ואין ראוי לסמוך על זה רק בשעת הדחק וכתיב : שראל וכן מ"ש דחיתוי בלא כוונה מועיל ג"כ הרבה חולקין בזה [עש"ד סק"ז] :

מה אמרו חז"ל שם כל שהגיע למאכל בן דרוסאי אין בו משום בישולי עכו"ם וה"פ אם כבר בישל הישראל עד כדי מאכל ב"ד אפילו סילקה לגמרי מעל האש ובא עכו"ם והחזירה וגמר בישולה מותר דכל שנתבשל כמאכל ב"ד סקרי שגשום בישולה אבל אם סילקה קודם שהיתה כמאכל ב"ד ובא עכו"ם והחזירה אסור ואפילו לדעת רבינו הרמ"א אסור אם הסקת התנור לא היתה ע"י ישראל ולא דמי להיפך שבסעיף ל"ח : **מז** ולכן י"א ג"כ להיפך ולהחמיר דאם בישלו עכו"ם כמאכל ב"ד ונמרו ישראל אסור אא"כ הוא ע"ש או עי"ט או שיש הפ"ם בדבר או לכבוד אורחים אבל יש מרביתנו שסתורין בכל ענין דלהקל אמרו דכמאכל ב"ד הוי בישול ולא להחמיר וזהו דעת הרא"ש והטור ויוב פוסקים וכן משמע מדברי הרמב"ם וכן פסק רבינו הרמ"א בסעיף ט' וכתב שכן נוהגין ואין לפקפק כלל בזה והרוצה להחמיר יחמיר לעצמו ולא לאחרים : **מח** אמנם אם הניח ישראל את הבשר או הקדרה על גבי גחלים עוממות שלא היה ראוי להתבשל עליהם אף כמאכל ב"ד ובא העכו"ם והוסף גחלים ונמר הבישול וראי אסור דאין שם בישול על זה כלל כן פסק רבינו הב"י בסעיף י' וסדלא רגיה רבינו הרמ"א עליו כלום ש"מ דגם הוא מודה בזה דהגם שהוא מיקל הרבה **במ**

וחתה ביה חיתויי שפיר דמי כלומר כיון דאמרינן דאם רק לקח הישראל איוה חלק לא נחתנין לדרקק אם הבעשה שלו מועיל לגמרי או מועיל קצת ולכן לא מיבעיא בשגירת ישראל והוה חלק גדול דנוראי מותר וכ"ש בשגירת עכו"ם ואפיית ישראל ארא אפילו שגירת עכו"ם ואפיית עכו"ם ורק חתה הישראל בגחלים מותר דלא ימכ"ש ע"י חתית הגחלים לא הועיל קצת להבישול :

מ וזה שאומר דין זה נפת רבותא קמ"ל לא מיבעיא כתבשיל או בצלי שביכולת הישראל להפך הצלי או להניס הקדרה שוהו מעשה רבה דכל צלי או הבשיל עושים בהם מעשה גם באמצע הבישול אלא אפילו פת דאם רק הושיבוהו בתנור אין עושין בו שום מעשה בידוע מ"מ גם חתיית גחלים מהני אבל לדינא אין חילוק בין פת לתבשיל ולפ"ז אתיין דברי רבינו הרמ"א כמין חומר כמו שיתבאר בס"ד :

מא דהנה באמת ק"ל טובא לפי פ' רבותינו הרשב"א והר"ן והריב"ש דבענין שיהא מתבשל במשך הזמן ע"י הישראל לבדו ואל"כ אסור כדמשמע פשטא דלישנא דש"ס דקאמר אלא לאו דאי לא הופך יא הוה בשיל אמאי סותר וכו' אל"כ הא דאמר ר' יוחנן בין שהניח עכו"ם והופך ישראל בין שהניח ישראל והופך עכו"ם מותר וכו' כוונתו ג"כ דאם אפילו לא הופך העכו"ם היתה מתבשלת אל"כ היאך מיסתם לה ר"י תכונתו ויותר מזה קשה על הרמב"ם שם שכתב ג"כ כלשון זה איך לא ביאר הרברים דרק ההיתר הוא אם היה מתבשל ע"י הישראל לבדו אלא ודאי דאין קפידא בזה מדברי רבינו הרמ"א [ואע"פ דלענין דימיר שנייה משמע מהנוכח"ס סס דרק כסת התירו ע"ש מ"מ בזה ודלמי כדמ"ס ס"ל וגם לענין שנייה י"ל דנקיט לשון ס"ס כדרכו וה"ה לבישול וה"ק] :

מב ולכן רבינו הב"י שהולך בשיטת הרשב"א והר"ן והריב"ש שהדי כתב בסעיף ז' וז"ל אין שגירת החנור מועלה אלא נפת אבל בשאר המתבשלים אין שגירה התנור ולא הרלקת האש מעלה ומוריד אלא ההנחה דווקא לפיכך הרוצה לבשיל מחבת בתנור של עכו"ם צריך שיתן ישראל המחבת לתוך התנור למקום הראוי להתבשל בו עכ"ל והטעם שהקילו כפת משום חיי נפש ועוד ששגירת התנור בפת היא מלאכה מיוחדת בו כלומר דצריך להסיק התנור ושבתער כולו וצריך להוציא הגחלים ולגרוף התנור והוי מלאכה חשובה משא"כ בישול תבשיל מסיקין התנור ומבשלין ואין המעשה ניכרת כל כך [כ"ן נמ"ס ה"טו סק"ז] :

מג ולכן כתב בסעיף ו' וז"ל כל שבשלו ישראל מעט בישולו בין בתחלה בין בסוף מותר לפיכך אם הניח עכו"ם כשר או קדרה ע"פ האש והפך ישראל בכשר והגיס בקדרה או שהניח ישראל ונמר עכו"ם ה"ו מותר עכ"ל וכוונתו הוא כשגם בלא העכו"ם היה מתבשל

כמו שנתבאר מ"ם כיון שראשית מלאכת הישראל היה שלא היה באפשרי להגיע גם למאכל ב"ד אין שם כישול ע"י כלל ואף שמצד המכרה לא נראה כן דמי גרע זה מוחתו נחלים ובעל דיעה זו הוא הרשב"א ז"ל דס"ל דרק בפת יש היתר זה ולא בכישולום כמו שבארנו אבל לדין היה אפשר להקל ומה שלא הגיה רבינו הרמ"א י"ל דסמ"ך ארלעיל וכן דרכו בכ"מ מ"ם למעשה צ"ע ויש להתיישב בזה :

מח כל ספק בכישולי עכו"ם הולכין להקל מפני שהוא דרבנן וגם לא החמירו בו הרבה כמו שנתבאר ולפיכך אם הגיה ישראל המאכל על האש והגיה עכו"ם לשמרו והפך בו ונכר כישולו ואינו ידוע אם סילק הקדרה קודם שהגיע למב"ד מותר דספק דבריהם להקל אבל כל שירענו בוודאי שסילקו אסור ויש מי שאופר דסילוק העכו"ם שלא בצווי הישראל אלא כיוקה מעצמו לית לן בה [ענ"מ] ודע דמאכל ב"ד י"א שהוא חצי כישול וי"א שליש כישול והמור והש"ע תפמו כדיעה זו : **ממ** ודע דהמדרכי הקשה על דין הקודם דאיך מניחין העכו"ם לכרו ונחיש שמה יחליף על בשר פרפה וכתב בשם ראב"ה דמיירי שהגיה הישראל חותם ובשם הירושלמי פירש דמיירי כשתניק יושב ומשמר אבל בשם הסמ"ג כתב דיותר לישראל לילך בשוק ולהגיה קדרתו בביתו ואע"פ שיש חלב או איסור אחר דלא חיישינן שמה יטיל הבורי איסור בקדרה כדי להכשיל הישראל הכל היכא דאין הבורי מרווח ברבר לא חיישינן להכי עכ"ל וכן הוא דעת רבותינו בעלי התוס' [נ"ס"ל ד' י"ג ד"ה וז"ל ע"פ] אבל מלשון רש"י שם משמע כדיעה ראשונה שכתב שם וז"ל דהתם ליה הנאה לעכו"ם דנשדרי נבלה לקדרה דסממפי דאי חזי ליה ישראל הבע ליה ברינא וכו' עכ"ל ומשמע דבלא מעם זה אסור והמור והש"ע לקמן סי' קי"ח פסקו להקל כדעת הסמ"ג והרמ"ם ע"ש :

נ כתב המור וז"ל וכתב הרשב"א כלים שבשלו בהם כותים דברים שיש בהם משום כישולי כותים אסורין לפיכך צריך ליותר בשפחות שבבית ישראל המבשלות לעצמן וכו' ולא נהרא לא"א הרא"ש ז"ל וכתב שא"צ לחוש לזה כלל שלא החמירו בכישוליהם לאסור פליטהו עכ"ל ומעמו של הרא"ש כמ"ש הרא"ה בס' ברק הבית [הס"ג כ"ג ע"ז] דכיון דמעם האיסור הוא משום חתנות ובפליטות לא שייך איסור חתנות אבל הרשב"א כתב שם דכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון וכיון שהם אסור המאכל ממילא דהמלטה אסורה וזה שכתב רבינו

הב"י בענין מ"ז ח"ל כלים שבשלו בהם העכו"ם לפנינו דברים שיש בהם משום כישולי עכו"ם צריכים הכשר וי"א שא"צ ואף לדברי המצריכים הכשר אם הוא כלי חרס מגיעלו ג' פעמים ודיו מפני שאין לאיסור זה עיקר בדאורייתא עכ"ל והכי קי"ל להצריך הכשר וכוזה מקילינן דגם לב"ח מיעיל הגעלה ג' פעמים ודבר זה מהבאר מירושלמי תרומות ויהבאר בס"ד כפי' קב"א :

נא עוד נחלקו הרשב"א והרא"ה שם בעכו"ם המבשל לחולה בשבת דמאכל זה אסור לכריא כמנצאי שבת ואף להחולה עצמו אמור במ"ש משום כישולי עכו"ם ולא הותרה לו רק בשבת דא"א בענין אחר ומסילא דגם הבלי צריך הגעלה וזה דעת הרשב"א י"ל אבל הרא"ה ז"ל חולק בזה וס"ל דכיון דעיקר האיסור הוא משום חתנות אינו שייך אלא בחול שגם אנתנו יכולים אבל בשבת שאסור לנו לבשל ומכרהים לבשל על ידם לא שייך הכא משום חתנות ולא לבד שאין הקדרה נאסרת אלא אפילו התבשר עצמו מותר גם לכריא כמנצאי שבת והר"ן ז"ל כתשו' הסכים לזה [פנ"י] : **נב** ויש להמיה קצת על רבינו הרמ"א שבס"ם זה כתב עכו"ם שבשל לחולה בשבת מותר למ"ש אפילו לכריא ואין בו משום כישולי עכו"ם דכל כה"ג הביא איבא עכ"ל ולמה לא הביא דעת הרשב"א כלל דאף אם לא ראה ספרו משמרת הבית שבשם ביאר זה בפרימיות מ"ם הא גם כספרו תה"כ כתב שאין לחלק בין איסור זה לשאריו איסורים ונראה דדעת רבינו הרמ"א כיון שבאמת הרבה קולות הקילו באיסור זה כמ"ש ולכן בשבת כדאי הם הרא"ה והר"ן לסמוך עליהם והרשב"א יחיד לגבייהו ויש מהגדולים שהסכימו לדבריו [ע"ד נקפ"כ ומג"ל סי' ס"ה סק"ז] ויש שחלקו עליו ופסקו כהרשב"א להחמיר [ס"ז סק"ז וס"ח סק"ז] וכוודאי לכתחלה יש להחמיר וכדויעבר אם כישולו בהבלי אפילו כשהוא בת יומא אין לאסור התבשיל [עכ"ל סק"ז סק"ה נ"ל הרמ"א איך מותר לכריא נ"ג נגזר שמה ירבה כשנינו מ"ם וסנה בזה דגם נישתלף שניסל לחולה יש בו סנה כשנת דאסור שמה ירבה כשנינו אינו חלף עד מ"ם וכמנצאי שנת מותר כמ"ם הרמ"א והלכות כאל"ס סי' ס"ה ועוד דלס גזרו זה באיסור חמור דאורייתא מל"ל למינר באיסור ק' דרבנן] :

נג אם נתערב בתבשיל כשר תבשיל שנתבשל ע"י כותי אם יש רוב מן התבשיל הכשר מותר לאכלו [ע"ד סק"מ] דאע"ג דבכל איסורי דרבנן מצריכין ששים בלח בלח כמו באיסור תורה ובמ"ש כפי' צ"ח מ"ם איסור זה קל הוא ובמל ברוב :

סימן קיז דיני שבר ושמן ודבש של כותים ושאר משקין . וכו' כ"ח מעיפים :

וכו' שלא יתערבו וכו' ויבוא לידי חתנות ואלו הן אסורו לשחות עמוה ואפילו במקום שאין לחוש ליי"ג אסרו

א' כרב הרמ"ם בפ"ו ממאנ"א דין מ' ח"ל ויש דברים אחרים שאסרו אותן תבמים וכו' כדי להתרחק

לא מצינו לא במשנה ולא כנרייהא ושםא כימי האמוראים אסיה עכל ויותר מזה קשה דאמר שם שגורו על שכר משום חתנות דאיהא שם ר"פ מפקין ליה לבכא חתונתא ושתי רב אחא מיתיה ליה לביהיה ותרונתיה משום חתנות ורב אחא עביד הרחקה יתירתא עכ"ל וקשר הא גם גזירת פת ושלקות היה משום חתנות כמבואר שם [ל"ה:] בנמ' וברש"י והוס' וכיון רביתו משום חתנות מ"ש שחלוקים ברניגהם דפה ושלקות האיסור הוא בכל מקום ושכר אין האיסור אלא כששותין בכית העובר כוכבים וע"ק כיון דחכמי המשנה לא נזרו על שכר משום חתנות דרי דהה ברירא להו דלא שייך בשכר משום חתנות ואיך חשו האמוראים יותר מהם אסנא רש"י ז"ל ברקדוק לשונו המתור תיקן הכל וזרז גם דעת הרמב"ם ז"ל כמו שיהבאר בס"ד :

ד ה דגה נפת שהזכירו בנמ' משום חתנות לא ביאר סאומה מפני שא"צ ביאור וכבר ביארו זה חז"ל בעצמו כפ"ק דשבת בגזירה ד"ח דבר דאומר שם גזרו על פיתן משום שמנן ושמן משום יין ויין משום כנותיהן ע"ש ובכאן בשכר שאמרה הגמ' משום חתנות פירש"י שלא ירגיל לעשות משהוא אצל עובדי כוכבים ויתן עינו בבתו עכ"ל ולמה האריך בכאן אמנם עיקר הענין כן הוא דכל כוננת רבותיה הקדושים הוא להרחיק מכוונתיהן דהיינו חתנות ודבר זה בא ע"י מסיבות ביחד אך בלא אכילה ושתיה אינו כלום כדאמרין ריש חולין דהסתה היו באכילה ושתיה ע"ש ולכן הוכרחו לאסור פיתן וכישולם לחלוטין דא"כ יעשה העובר כוכבים מאכלים כשרים אצלו ויאכלו יחד בחמורה ובהרבה חברים וע"י זה יבואו לירי חיתון וגם הוכרחו לאסור יין לחלוטין משום דין ישמח לבב אנוש והגותן בכוס עינו כל העולם דומה עליו כמישור ואף אם היו אסרין האכילה יש כח נכ בשתיה לברא להמשיך לבבות כדאמרין בחולין שם דרק מליכים אין דרכן לשתות בלא אכילה אבל סתם בני אדם דרכן לשתות גם בלא אכילה ע"ש לפיכך הוכרחו לאסור היין לגמרי וכיון דאין כאן אכילה ושתיה ממילא דאין כאן מסיבה וכדפירש"י שלא ירגיל לעשות משהוא וכו' ונמצא דכל עצם מעמי הגזרות הוא מפני המסיבות והמשתאות ביחד :

ז ומפני שא"י היה עיקר השתייה יין כדאיהא בשבת [פ"ח:] וכמ"ש התוס' שם [מ"ז ד"ס גנליא] וה"ל שדוה להם רוב יין והיו שותין הכל יין וכו' עכ"ל ולהיפך שכר לא היה מצוי להם דשכר של שעורים היה נקרא אצלם שכר המדי כמבואר רפ"ג דפסחים ובא"י לא היה מצוי וגם שכר תמרים לא היה מצוי להם והיו מסאטין את השכר ולא התירו לקדש ולהבדיל עליו כמבואר בפסחים [ק"ז] דרבי ור' היא לא התירו דרב ע"ש ולא חשו לגזור על השכר אבל כבבל היה ריבוי תמרים

ואסרו לאכול פיתן או בישיליהם ואפילו במקום שאין לחוש לגיעוליהן כיצד לא ישתה אדם במסיבה של עובדי כוכבים ואע"פ שהוא יין מבושל שאינו נאסר או שהיה שותה מכליו לברו ואם היה רוב המסיבה ישראל מותר ואין שותין שכר שלהן שעושין כן התמרים ומן התאנים וכווצא בהן ואינו אסור אלא במקום מבירתו אבל אם הביא השכר לביתו ושותהו שם סתירה שעיקר הגזירה שמה יסעוד אצלו יין תפוחים ויין רמונים וכווצא בהם מותר לשתותן בכל מקום דבר שאינו מצוי לא נזרו עליו יין ימוקים דרי הוא בין עכ"ל הרמב"ם :

ח והנה זה שכתב שלא לשתות כמסיבתן אף ששותה מכליו לברו או דבר שאינו נאסר הוא דבר תמורה ש"א נמצא דין זה בשום מקום וגם הפוסקים לא הוכירו זה ולא הביאו דבריו כלל לבר הסור ר"ס ק"ב ורבינו הב"ב בספרו כ"ס כתב שיצא לו זה מה שאסרו בפ"א [ה'] עובר כוכבים שעשה משהה לבנו וזימן כל היהודים שבעירו אע"פ שאוכלין משלהם ושותין משלהם וכו' מעלה עליהן הכתוב בלאו אכלו מובחי דתים שנאמר וקרא לך ואכלת מזבחו וע"ש והמיהה דהתם האיסור משום המשתה וכמ"ש המור והש"ע במ"י קנ"ב ע"ש וגם הרמב"ם עצמו כתב דין זה בפ"ט מכוכבים דין ט"ז וה"ל עובר כוכבים שעשה משהה לבנו או לברו אסור לדיעות מסעודתו ואפילו לאכול ולשתות הישראל משלו שם אסור הואיל וכמסיבתם אבל ומאייתי אסור לאכול אצלו משיתחיל לעסוק ולהכין בצרכי מעורה וכל ימי המשתה ולאחר ימי המשתה ל' יום וכו' וכל הדרחקה הזאת מפני עבודה של כוכבים היא שנאמר וקרא לך וכו' עכ"ל :

ט דרי דאין זה רק במשתה מנשואין ו"א בזמן אחר ועוד דשם כתב דהאיסור אינו אלא כל זמן הנשואין ואח"כ ל' יום ולא יותר ובכאן האיסור לעולם ועוד דשם הזכיר גם אכילה ובכאן לא הזכיר רק שתייה וכן מה שכתב דאם רוב מסיבה ישראל מותר כתב בעל לח"מ בשם הב"י שיצא לו זה מה דאיהא בנמ' [ל"י] שמואל ואכלת הו יתבי אייתי לקמיהו חמרא מבשלא משיבה אבלט ליריה מיניה א"ל שמואל דרי אסרו יין מבושל אין בו משום יי"ג ע"ש ואי אסרה דאפילו רוב מסיבה ישראל אסור היכי שתה שמואל עמו והקשה עליו ישמא רק שמואל לברו היה שותה ואכלט משך ליריה כתי שלא ליגע בו ע"ש והנה זה ל"ק כל כך דמרקאמר אייתי לקמיהו משמע להדיא שלשניהם הביאו לשתות דאל"פ היה ליריגוסר אייתי לקמיהו אמנם עיקר הדבר המה דשני אנשים שיושבים יחד אין זה מסיבה :

ך ולכן נלע"ד דהרמב"ם דרקק זה מאלו הגזרות עצמם דבאמה יש בזה שאלות גדולות דהנה במשנה [ל"ה:] לא מצינו רק שגזרו על דפת והשלקות וא"כ סאין להם לחכמי הנמ' לגזור גם על שכר [ל"ה:] כמ"ש התוס' שם בר"ה מפני מה אסרו שכר ו"ל איסור שכר

אסור משום התנות ואינו אסור אלא במקום מכירתו אבל אם הביא השכר לביתו ושוהו שם מותר וכי ולא אסרו אלא כשקובע עצמו לשתות כדרך שאדם קובע בשהיה אבל אם נכנס בבית הבתי ושתה דרך עראי באקראי מותר וכן מי שלן בבית הבתי חשוב בביתו ומותר לשלוח בעיר לקנות שכר מהבתי עכ"ל והכל הוא מפני המעם שלא היתה הגזירה רק מפעם שתיות של מסיבה כמו שבארנו :

והבינו הרמ"א כתב בסעיף א' דיש מהירין בשכר של תבואה ומשקה של דבש וכן נוהגין להקל במדינות אלו עכ"ל דכאמת לדעה ראשונה יש עכ"פ איזה איסור בכל המיני משקים לשתיה בכוונתו ולא נשמע מעולם שנוהגים בזה ולזה יש מהקדמונים שאמרו דרך בשכר תמרים היתה הגזירה ולא בשכר של תבואה ולא במשקה של דבש הנקרא מייא"ד ולכן גם אצלנו שמשקה י"ש היא עיקר המשקה מ"מ אין שום והירות בה ומעטו של דבר כתב המדרכי בשם ראב"ה בשם ר"ח דבשכר שלנו אין כל כך קירוב דעת ע"ש דשכר תמרים היא משקה חשובה ולא כן שכר שלנו ולפ"ו ק"ו ליי"ש שהיא משקה פשוטה מאד וכן מי דבש אין בזה קירוב דעת כל כך וכשנצטרף לזה סכרת הרשב"א שהבאנו בסעיף מ' שגם על שכר תמרים לא היתה מניילם גזירה חכמים ע"ש ודאי דאין שום חשש בכל המשקין וז"ל יין והגם שיש משקים יקרות מאד כמו רא"ם ופארטע"ר וקאניא"ק דבאלו ודאי יש קירוב דעת מ"מ הם משקים שאינם מניינים מפני היוקר והוה כיון הפוחים ויין רמינים שלא גזרו עליהם מפני יוקר מציאותם כמ"ש הרמב"ם והמור והש"ע סעיף ג' ולכן בכל אלו לא שייך להכשיל במסיבות שלהם אלו מפני פחיתותן ואלו מפני ריחוק מציאותם :

וה"ד דשכר אף שמבשלים אותו וכן שארי משקים שמבשלים אין בהם משום איסור שלקות דהשכר במל לגבי המים וכבר כתבנו זה בס' ק"יג וכתבו המור והש"ע סעיף ב' מקום שישאל נהגין קולא ביין של עוברי כוכבים אף הייבך אסור עכ"ל ומקורו מהרשב"א שם ודייק לה מעובדא דאיתא בגמ' [ל"ב:] מאמורא אחד דאיכלע לעיר שהישראלים לא הקפידו על מנע כותים ולא רצה לשתות מהישראל לא יין ולא שכר כדי שלא ישתה יין אבל אין דין זה נוגע לענין לשתות משכר של כותים [נ"ח] אמנם המור והש"ע מפרשים דכוונתו שלא לשתות שם שכר כלל אבל אף לפני הא דרי"א והרמב"ם והרא"ש השמיטו זה לגמרי וגם הרשב"א בעצמו כתב דאולי אין זה רק לבעל נפש ולא להל אדם [נ"ז:] וא"כ איך סתמו לאיסור וגם י"א דהוה רק במקום שמקלין אבל במקום שבעוה"ד בשאם בנפש נעשה להם כהיתר מותר לשתות שם שכר [נ"ח] נסס רש"י וליכ' נדרסינן] ובפרט לפי פסק רבינו הרמ"א לעיל דעל שכר שלנו לא גזרו כלל ודאי דלא שייך דין זה מ"מ

המרים והיו בהן הרבה עושי שכר כמבואר בש"ס ואמרינן עולא איקלע לכלב קריבו ליה פירינא דתמרי א"ל כמה וכו' [פסיסו מ"ח] ובשם התירו להבריל עליו משום דהוה חמר מדינה כמבואר שם בפסחים [וכנה פ"ג מה דליחא שם דר"ה אשכח לרז דהוה קדיש אשכחא וקשה ופ"ג רבי לא החיר לו חלל וכו' משייר לנכ"ל] ולכן האמוראים הוכרחו לגזור גם בשכר אך לא גזרו מנייט בעל יין מפני שאין בו סגולת היין לשמח לבב אנוש ויין מוכה מיגדר גזיר משא"כ בשכר ועוד כיון שהכמי המשנה לא גזרו כלל בזה לא רצו להשוות גזירתם לגזירת הקדמונים ורק נדרו בעד עיקר המעם שלא יהיו מסיבות בביתם ולשתות יחד אסרו את השכר לשתותו בביתם אבל חוץ לבית התירו ולא חששו שמא יבואו הם לבית ישראל לשתות ביחד דמסתמא בבית ישראל הוה רוב המסיבה ישראל ולא יגדרו רבים אחרי מעמים משא"כ בביתם המה הרוב ברוב פעמים ולכן דקדק רש"י לפרש זה רק בשכר ולא בשארי דברים :

וה"ו דברי הרמב"ם בחורין במעטן דלפי שהיה צריך לכבד כל גזרות אלו ואינן דומות זל"ו לפיכך הקדים המעם דמפני שעיקר המעם הוא כדי להתרחק שלא יבא לדי חתנות וחתנות בא ע"י מסיבה ביחד גם ע"י שתייה לבדה וכדפירש"י ולכן פיתן ובישוליהן אסרו לגמרי ושכר גזרו בביתן והמעם דמפני שעיקר האיסור הוא שלא לשתות עמהם במסיבה יחד היה די האיסור לשכר כשאסרו לשתותו בביתם דווקא והוה שמים אבל אם הביא השכר לביתו מותר שעיקר הגזירה שמא יסעוד אצלו עכ"ל כלומר שלא יאכלו ולא ישתו יחד במסיבה אהת :

וה"ז ואין לשאול אכתי מה מועיל הא יש לחוש שהם יבקשו הישראל שיעשה אצלו המאכלים ויביא ייט עמו לביתם ויסוכו יחד אך זהו מוכן דוה גורם התרחקות כשהישראל נשמר ממאכלם אף שנישו בכשרות וכדאיתא בריש חולין לענין יהושפט ואחאב דלא הוה מפלגי נפשיה מיניה ע"ש ודבר זה א"א להיות רק בעת שעושה משהו נשואין לבנו או בזה ורצונו שגם ישראל ישמחו עמו מוכרח הוא לעשות כן ולכן באמת בכה"ג אסרום והוה הדין שביאר בפ"ט סוכוכים כמ"ש :

והרשב"א ז"ל כתב בתורת הבית [נית ס' סג' א'] דשכר לא היה מנוזרת חכמים אלא מנהג קדושים שנהגו בו להתרחק א"ע ממסיבותו ולפיכך לא החמירו בו רק בבתייהן ע"ש אבל מכל הפוסקים משמע דחכמי הגמ' גזרו בשכר וכן משמע מהמור והרא"ש ורוב הפוסקים ונראה דהדין הרשב"א הוכרח לזה דאל"כ למה יש הפרש בין שכר לכל האיסורים ולפי מ"ש א"ש בפשימות ולדינא אין נ"מ בזה [ופע"ו] סקי"ב עמיס אמריס] : והנה המור והש"ע כתבו נ"כ כלשון הרמב"ם ח"ל כל שכר כל כותים אחד שכר של תמרים או של תאנים או של שעורים או של תבואה או של דבש

די"א דא"צ ששים אלא ששה ועכשיו לא שמענו כלל שיהא איוה חשש הערובות בשכר ובמי רבש ולכן עכשיו א"צ לחקור אם לא במקום שידוע שיש חשש תערובות אבל כפתמא לא חיישינן :

ין שמן של עובדי כוכבים מותר ושנו חכמים במשנה [ג"כ:] דרכי וכו' דינו התירו את השמן ואיתא בירושלמי פ"ק דשבת על אדם גדול שלא רצה לאכול שמן ושלא לו שמואל אכול ואם לאו אני כותב עליך וכן ממצא וכ"כ הרמב"ם בפ"ו דין כ"ב ו"ל שמן של עכרים מותר ומי שאוסרו ה"ז עומד כפתמא גדול מפני שממרה ע"פ ב"ד שהתירוהו ואפילו נתבשל השמן ה"ז מותר ואינו נאסר לא משום ביטוליהן לפי שנאכל כמות שהוא חי ולא מפני גיעוליהן מפני שהבשר פוגם את השמן ומסירוהו וכן רבש שלהם שנתבשל ועשו ממנו מיני מתיקה מותר ממעט זה עכ"ל והנה זה שכתב דהפגם הוא מפני שהבשר פוגם את השמן הולך לשיטתו דלא ס"ל סתם כלים אינם בני יומן כמו שבארנו בס' ק"ב סעי' ב' דדעתו כן הוא ולכן הוכרח לפרש מה דאמרו בגמ' נפ"ל הוא מפני שהבשר פוגם בשמן אבל כל הפוסקים דס"ל סתם כלים אינם בני יומן המעט פשוט דלכן הוא נפ"ל ולכן אפילו אם ידוע שאין הבשר פוגם בשמן וברבש מ"מ מותר ממעט דהכלים אינם בני יומן ולשון המור והש"ע סעיף ו' כן הוא השמן והרבש שלהם מותרים ואין נאסרים לא משום ביטוליהן ולא משום גיעוליהן וה"ה למים חמים שלהם עכ"ל והמעט כמ"ש [ע"כ סק"ד] ומעט מים חמין פשוט הוא לפי שנאכל כמות שהוא חי ופליטת כלים ג"כ אין חשש ממעט שנתבאר ואינו יודע מה ענין של מים חמים כפי זה :

יין והנה זה ערך כ"ה שנים שיצא קול רעש על השמן וית המובא מחוץ למדינתנו שיש בו תערובות שומן חזיר והקול הולך וחוק ונמענו או מלאוכלו ומן רב אף כי גם בזמן רבינו הרמ"א היה כזה כמבואר בהשבוה"ו סי' נ"ד שיצא או קול שמושחין החבית משיחה עבה בשומן חזיר עד שאין בהשמן ששים לבטלו ואחד מהגדולים בקש אותו שיחדל מלאכלו ו"ל שם [סי' ג"ג] מ"מ פה קדוש כמו מר ירחיק א"ע מוה ע"ש והוא השיב לו דלהחמיר בזה אינו אלא מן המתמיהין דהמרדכי כתב [גמ' ח"מ] דשונן חזיר נפ"ל בשכר וכ"ש בשמן ובגמ' [ג"ה:] אמרו על שמן מבושל דמותר דאי משום איערוכי מיסרי סרי אלמא דכל תערובת פוגם את השמן ע"ש [הגם שרש"י סי' פ"ג יין פ"ג מ"מ והוי דלכל ככלל דלנ"כ נייחוס ליה וזו"ק] ועוד האריך בראיות וביטול דברי המערערים מכל וכל ומ"מ לקול המולה גדולה לא אכלנו עד אשר במשך העת שיצא הקול גם בין האומות ואו גדולי חכמי הרפואה והרוקחים הגדולים בחנו כל מיני שמן וית המובאים מחוץ למדינה ע"פ פירוד היסודות כפי חכמת הביט"א והודיעו כי לא נמצא בו שום דבר

מאיוה

[מ"ז סק"ג שלהם דברי הנ"ח ולמ"ד דברי הנ"ח כנוריס וכ"כ הפרייה נפש הנ"ח] :

יג כל אלו המשקין שנתבארו ההיתר הוא רק אם אין חשש בהם מהתערובת יין כמו שכר ומי רבש וכיוצא באלו אבל מיני משקין שיש לחוש בהם לתערובת יין כמו יין תפוחים ורמונים וכיוצא באלו אם באותו מקום היין יותר בוול או אפילו אינו בוול אלא שהמסקה משביח ע"י היין [ש"ך סק"ו] אם רק יש חשש זה אסור לקנותו מהכותו עד שידע שאין שם תערובת יין ואפילו יש בהם תערובת יין אלא שידוע שהיין כמל בששים ג"כ מותר ו"א דא"צ ששים ודי באחר משהה כמ"ש בס' קל"ד דיון במים במל בששה וה"ה שאר משקים [מ"ז סק"ד] ודיעה ראשונה סובבת דרך במים במל בששה אבל בשאר משקים צריך ס' [מג"א סי' ר"ד סק"ו] :

יד חשש תערובת יין אינו אלא בחנוני שמוכרו בחנות אבל אם רואה שמוציאים מהחבית מותר ודא חיישינן שמא עירב בו יין שאם היה מערב יין בחבית היה מתקלקל אבל בחנות דהוא לזמן מועט שמוכרו ביום או יומים לא חשש שיתקלקל והדבר פשוט שאם טבע משקה זו שלא תתקלקל ע"י היין יש איסור אפילו מחבית וכתב רבינו הרמ"א בסעיף ד' דאע"פ שרגילים למשוך הכלים והיורות בשומן חזיר אין לחוש דהוא נפ"ל וגם במל כס' גם אין לחוש אם נתנו משקין אלו בכלים של יין וע' לקמן סי' קל"ד במקום שנהגו לתת דם או שאר איסור לתוך המלח או לתוך הדיו אם מותר או אסור עכ"ל ושם נתבאר דמותר דהוי נפ"ל ומעשה במקום אחד שהגיד להמורה שהפולין לחים שהמכרים שם מושחים אותם בבורית ואסר לקנותם אך סעיף הרין אין חשש בזה דהוי נפ"ל ועוד דמי יודע אם אמת הדבר ועוד דאף אם עושין כן אינו אלא פורתא בעלמא כדי ליצחצחו ולהעביר הלכלוך וכן כל כיוצא בזה [פ"ח נפש יע"ז] :

יז כתבו רבותינו בעלי הש"ע בסעיף ה' יין רמונים שמוכרים לרפואה מותר ללקחו מהתגר אפילו שלא מן החבית אע"פ שדמיו יקרים מן היין משום דכיון דאית ביה קפידא לא מרע נפשיה וכן כל דבר שקונין מן האומן דלא מרע נפשיה עכ"ל אמנם דבר זה תלוי לפי העת דהנה יש שידוע באומנים שעושים תערובות ולא קפדי וכן יש במחויקי מרתפים של יין יש דלא מרע נפשיה ואינו עושה שום תערובות ויש שעושה ועל הקונה לדעת אם יש איוה חשש איסור בהתערובות ו"א לפרוט הכל בכתב :

יח עוד כתבו שצריך ליוזר ולברוק ולחקור בשכר ובמשקה של רבש שעושים הבהנים עכשיו אם נוהגים בהם שמרי יין ואם דרכן לתת בו שמרים אסור לקנות מהם אם אין במשקה ס' מן השמרים והוא דלא עבידא למעמא דלמעמא אפילו באלף לא במיל עכ"ל וכבר נזכר

מערב בו יין ושאר המותרים יש בהם ספק אם מערבין ואין אנו יודעים מי הוא הסוחר שאינו מערב יכול ליכנס בבתיהם ולקנות דעל כל אחר תולין לומר שזה הוא שאינו מערב אבל אם ידוע מי הוא שאינו מערב אינו מועיל לסוחרים אחרים [כ"מ מש"ך סק"י"ח ומפ"ח סק"ה] ויש מי שפירש דאפילו אם ידוע מי הוא שאינו מערב מ"מ מותר לקנות מכולן מפני שגם אצלם אינו אלא ספק שמא מערבים [ט"ז סק"י"ג] ודברים תמוהים הם דכיון שזה ידוע מי הוא באיזה אופן יועיל לאחרים ולכן העיקר כפי' ראשון ואם יש אחר שירדע שוודאי מערב אפילו יש אחר שירדע שוודאי אינו מערב והשאר דזה ספק אפילו שניהם אינם יודעים מי הם אמר לקנות מכולם בבתיהם לבר שירדע שוודע ודאי שאינו מערב [ט"ז סק"י"ג ודוק] :

כג ואח"כ אומר אם מקצתן ודאי נותנין ומקצתן ודאי אין נותנין ליכנס בבתיהם אמר בכולן אף אם רובן אין נותנין ודבריהם הם קבועין וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי וכן אפילו נטלין סבתיהן לחנויותיהן הוה החנות קבוע אבל כשמוכרין בשוק שאין להם מקום קבוע בשוק הוה כפירש ממקום הקביעות והולכין אחר הרוב דדין קבוע הוה בין באיסור דאורייתא ובין באיסור דרבנן אבל כפי' ק"י סעיף' א' בארנו דקבוע אינו ברובנן כיון דהוי כמחצה ע"מ הולכין להקל וצ"ע [וכ"מ מחוס' סמ"ח ס' ד"ה היינו] :

כד אמרו חז"ל דאין לוקחין מהם קורט של חלתית והוה מין פרי שקורין לור"א או לאוערקרוי"ט ויש בה חריפות הרבה ואסור מפני שתוחבין אותה בסכיניהם ואע"ג דסתמן אינן בני יומן מ"מ אנב חורפא דחלתית מסתקת אותו ומשייא ליה לשבח [ל"ט:] וכבר נתבאר בס"י צ"ו דברבר חריף לא מהני שאינו בן יומא אבל העלה של החלתית מותר דבהעלים ליכא חריפות וה"ה בכל דבר חריף אין בהעלים חריפות וכמ"ש שם סעיף י"ז וכמה אוסר הדבר חריף ע"ש סעיף ה' :

כה וכן אמרו ליקח מהם מין דג קטן שקורין חיל"ק שהיא בעצם דג מהור שמשרת הקשקשים בעת שעולה מן המים אך מפני שמתערבים בה מיני דגים קטנים ממאים וא"א להפרידן זה מזה אבל דגים קטנים שהקשקשת עליהם מותר ליקח אף שיש ביניהם סמאים שהרי יכול להפרידן ע"י מימינו שקשקים [ט"ז סק"י"ג] וכן אמרו ליקח מהם מרית מרופה והוה מין דגים קטנים מלוחים שנשרפו ונשתברו הדגים ואין ניכרים כלל חלכך חיישינן לסמאים אבל מרית שאינה מרופה שהם שלימים מותר לקנות מהם ודוקא כשראש ושררה שלו ניכר כמו שנתבאר בס"י פ"ג וכן ציר של דגים מהורים מותר לקנות מהם כששומטת בהציר דג שקורין כלכל"ת ויש בוה דגים הרבה והכל בארנו שם מן סעיף ל"ג עד סעיף ל"ח ע"ש :

כו מוריי"ם והוא שומן של דגים מותרים במקום שדרכן לתת

מאיזה בעלי חיים ורק יש באיזה שמנים תערובות מזרעונים ואז נפסק הקול והתחלנו לאכלו וכל המחמיר כזה אינו אלא מן המתמיהין כדברי רבינו הרמ"א והוא נגד דברי חז"ל שאמרו שאין בזה תערובות איסור : **י"א** איתא בגמ' [מ"י:] החגבין והקפריסין והקפלוטות הבאין מן האוצר ומן ההפתק ומן הספינה מותרין הנמכרין בקלואא לפני חנוני אסורים מפני שמולף יין עליהם וכל אלו הם פירות כבושים שיש חשש תערובות יין אך כשנמכרין מהאוצר לא חששו לזה שלא יעשה כן מפני שיתקלקלו הפירות ע"י היין אבל הנמכרין בקלואא בלומר בשוק אצל החנוני שנמכר בזמן קצר חששו לזה וכן זהים שלהם הכבושים מותרים אפילו רבים הרבה עד שנרעיהן נשמטת ודא חיישינן שמא יולף עליהם יין ובלבד שלא יהו תחוכין בסבין שלהם דמאחר שהם חריפים כלעו מן הסבין והחריפות שלהם הוא לאחר הכבישה ולא קודם אבל אם נכבשו בכלים שלהם מותרים דמאחר שיש עמהם מים במל חריפתן וכן כל כיוצא בזה וי"א דווקא רוב מים [ט"ז סק"י"ג] ולפי מה שכתבנו בס"י ס"ט לענין ציר דאפילו מעט מים מבטל החריפות י"ל גם בכאן כן ועמ"ש בס"י צ"ו סעיף ב' וגם באיסור מחתיכת הסבין לפי מה שנתבאר שם סעיף י"ח אם הם ריבוי והים אין חשש בזה דכבר נתבטל וכמ"ש שם לענין מי לימונ"ש [ולזה טוון כמ"א סוף סעיף ה' מ"ט לענין כס"י וזו ע"ש סק"י"ג ולפ"מ שם אינו כן ע"ש היפ"ט ודוק] :

כז הענבים שלהם אפילו הן לחות הרבה עד שמנטפות מותרות ואין חוששין שמא יולף עליהם יין מפני שאין דרכן בכך וכן כל מיני כבושים שאין דרכן לתת להוכיח יין וחומץ יין מותר לקנות מהם ולכן אנו קונין מהם אוגערקעס כבושים ובוריקעס כבושים אבל קרויט אמור מפני שירק זה מוחוק בתולעים וכן כל כיוצא בזה אבל מיני כבושים שדרכן לתת לתוכן יין או חומץ יין אמור לקנות מהם וה"מ לאסור באכילה אבל בהנאה מותר דמשום חששא בעלמא אין לאסור בהנאה ולכן אם ירדע שהכל נותנים יין אסורים אפילו בהנאה לפי דינא דגמ' ומוכרו כולו חוץ מדמי יי"ג שבו ולפי מה שיתבאר בס"י קכ"ג דסתם יינם במקום הפסד מותר בהנאה א"צ לזה ומוכרו מהם :

כח וכתב רבינו הרמ"א בערב' א' ואם ידוע שמוחר אחד הוא בעיר שאינו מערב בו יין אע"פ ששאריו מותרים דרכן לערב בו יין מותר ליקח מכולן כל זמן שלא ידוע בן בודאי שעירבו בו דתלינן לקולא שמא לא ערבו בו וכן כל כיוצא בזה באיסורי דרבנן ואם ידוע שמקצת ודאי נותנין בו יין ומקצת בודאי אין נותנין בו יין אולינן בתר רובא דכל דפריש מרובא פריש אבל אמור לקנות מהם בבתיהם דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי עכ"ל :

כט ביאר דבריו כגון שירדע שמוחר אחד ודאי אינו

והש"ע השמימו כל דינים אלו ומעטם פשיט דוחו תדיו לפי הראות אם יש חשש תערובות יין אמור חן מצד שהיין בוול יותר חן מצד שהיין נתקן אותו הרבה ודוח לא דווקא במוריים וכמ"ש הרמב"ם במ"ז דין כ"ז וז"ל המוריים וכו' וכוה מורין בכל דבר שחוששין לו שמא ערבו בו דבר איסור שאין אדם מערב דבר היוקר בוול שרדי מפסיד אבל מערב דבר הוול ביוקר כדי להשתבר עכ"ל וממילא מובן דאם בהכרח לו כרי שתדחה סחורה טובה צריך לתוש :

כה והרשב"א ז"ל כתב שעכשיו נהגו ליקח מוריים בכל מקום מכל אדם לפי שלא נהגו עכשיו ליתן לתוכו טים כלל וכן מפקדין אותו ביד כותי ושולחין על ידו מפני שאינו נותן אל דעתו כלל לסלק המוריים וליתן היין יפה למוריים ואם בא לסלק ולהחליף יתן טים ולא יין עכ"ל [פונת נני"] עוד כתב בתשו' שהוא ז"ל היה נוהר סברום שקורין זפרי"ן מפני שבכל הארץ היא היו מולפין עליו יין הרבה וגם עושין מבשר השחרים חומים דקים כחומי' הכרום ומערבין אותה בתוכה עכ"ל אמנם האריכו גדולי' הארונים דעכשיו נהגו היתר בהכרום ואין שום חשש כדבר אפילו לכתחלה שהכרום שלנו רואים בחוש שהוא כולו כרום והוא דבר יקר והולך מטרחקים ואומנים גדולים עושים אותו ואומן לא מרע איכנתיה [ע"ך פקלא ופרי"ח] :

לתת לתונן יין אמור באכילה ואם היה היין יקר מהמוריים באותו מקום מותר דיתום על דמי היין ולא יתן להוכן ובמקום שאין דרכן לתת לתוכן יין מותר לקנותו מהם וכן להפסידו אצלם ולשחזו על ידם וזהו יהבאר בס"י קי"ח בס"ד דשם הם דיני נאמנות באיסורים בשליחות ומקרוטת והנה בזמנינו ובמדינתנו אין ידוע כלל שומן של דינים מהורים :

כז ה"ל המור המוריים"ם שלהם אמור וכו' מפני שמערבין בו יין לפיכך אין איסור אלא במקום שהיין בוול יותר מסט אבל במקום שרדין ביוקר מרמי המוריים מותר ואם הביאו ממקום שהיא ביוקר למקום שהוא כולל מותר ולא חיישינן שהלך במקומות שהיין כולל כד"א בפעם ראשונה ושניה שנתנו עליו טים שערדין היא שמן ואפשר לתקן בלא יין אבל בפעם שניה ואילך כבר כחוש וא"א לתקן בלא יין כד"א באומן שהוא יכול להקטן פעם ראשונה ושניה בלא יין אבל מי שאיט אומן אפילו בפעם ראשונה אינו יודע להקטן בלא יין ואסור אפילו אם היין ביוקר מסט עכ"ל המור וזה שכתב דלא חיישינן שהלך במקומות שהיין בוול כלומר כשאנו יודע ג"כ שיש בדרך הילוכו מקום שהיין בוול אבל אם ידוע לנו שיש בדרך הילוכו מקום שהיין בוול ודאי חיישינן [ל"מ ודמס] אא"כ שאין ביכולת להגיע לאותו מקום מפני עמלי' ומשורי' (נ"מ ל"ד) והנה הרמב"ם

סימן קמו דיני הל"ב וזכיניה וחמאה . ובו כ"ח סעיפים :

חשש בזה דמי מעיד לנו שהמטא נרוע יותר ואולי אינו צריך להעמידו ואולי המטא מבריא יותר ולכן אמור בכל נוני [ענ"י ונ"מ וז"ס] :

א וכתבו המור והש"ע סעיף א' היה חולב בביתו וישראל יושב סבחוץ אם יודע שאין לו דבר מטא בערד מותר אפילו אין הישראל יכול לראותו בשעה שהוא חולב היה לו דבר מטא בערדו והישראל יושב סבחוץ והוא חולב לצורך הישראל אפילו אינו יכול לראותו כשהוא יושב אם יכול לראותו כשהוא עומד מותר שירא שמא יעמוד ויראהו והוא שיודע שחלב מטא אסור לישראל עכ"ל דאב"כ אינו שייך לומר דמהיירא ולכן כתבו דווקא בחולב לצורך ישראל כאלו ילבו לצורך עצמו אמור עד שיראה מתחלה ועד סוף בחליבה דבזה לא שייך ג"כ שמהיירא וכיון שיש בחצוד דבר מטא הרי יש חשש על כל רגע ורגע שמא יחלוב מעט מהמטאה :

ב ואין לשאל דבאין דבר מטא בערדו כמה לנו שיהא הישראל יושב סבחוץ והרי אין שום חשש בזה אמנם כתבו הראשונים דכל שהישראל לא ראה החליבה כלל והיינו שגם מבחיץ לא יושב אמרו ח"ל בכל נוני דסתמא תנו במשנה חלב שחלבו עוברי' כובבים ואין ישראל

א שנו חכמים במשנה [ל"ס:] חלב שחלבו עוברי' כובבים ואין ישראל רואהו אמור באכילה ואמרו בנ"מ הטעם דהיישין שמא עירב בו חלב מטא יאע"ג דחלב מטא אינו דומה במראיתו לחלב מותר דמורו לבן ומטא ירוק מ"מ חיישינן שמא עירב מקצת ואינו ניכר כמראה מיהו אין בהמור ששים נגד המטא וכיון דחלב מטא הוא איסור דאורייתא חששו לזה ואף שיש לזה בחינה להעמיד מקצת מסנו וחלב מטא אינו מעמיד אך אמרו בנ"מ שאין זה ראייה דהא גם במהור יש גסיוכי דחלבא שאינו עומד וכשנעמיד החלב וישאר גסיוכי שאינו עומד אולי יש שם החלב מטא ואינו נאכל החלב הגשאר ואף גם המקצת שהועמד ועשין מזה גבינה ג"כ יש חשש דלא ימלט בכל הגומות שבהגבינה שלא יהא בה מעט נסיון ואולי זהו המטא :

ב וכתב המור שאין חילוק בין שחלבו לצרכו או לצורך ישראל עכ"ל וכונתו משום שיש רוצים לחלק דרווקא בחלבנו לצורך ישראל יש לחוש שעירב חלב מטא כדי להשתבר מפני שמהור ביוקר נגד המטא אבל בחלבו לצורך עצמו לא חיישינן שמא יערב בו חלב מטא משום דחלב מטא נרוע הרבה מן המותר ועוד שאינו יכול להעמיד ולזה אמר המור שאין חילוק בזה רלעולם יש

בבלי שדרבו של כותי לחלוב כו שמא נשארו בו צחצוחי חלב שלדם מיהו בדיעבד אין לחוש לכל זה עכ"ל ביאור דבריו דבאין דבר סמא בעדרו הקילו שמותר בשהישראל יושב סבחון אבל לכתחלה צריך להיות הישראל בתחלת החליבה ולראות בהבלי שאין בה חלב סמא דכיון שאסרו מפני חשש זה סמילא יש לחשוש גם בהבלי וזהו מדינא אבל נהגו להחמיר גם כזה שאף הישראל לא יחלוב בהבלי המיוחד להם לחליבה אף שרואה שאין בה כלום מפני חשש צחצוח חלב סמא אף שזו משהו בעלמא ולכן צריך להדיחה במים היטב ומדינא אין חשש בזה דאף אם יש צחצוחי חלב יתכבול בששים מיהו בדיעבד אין לחוש לכל זה ולא מיבעיא כמה שנהגו אלא אפילו אם גם הישראל לא היה בתחלת החליבה ולא ראה בהבלי אלא שיש בו סבחון מותר כיון שאין דבר סמא בעדרו אבל בשיש דבר סמא בעדרו אינו מועיל כלום רק כשראה מתחלת החליבה ועד סופה [פ"י סק"ד וס"ד סק"ה] וגם בהתר זה מספקים האחרונים וס"ל דאף באין דבר סמא בעדרו צריך לראות תחלה החליבה [סג] ויראה לי אפילו לדבריים אם הדבר קשה לעמוד בתחלת החליבה כמו שראיתי שיש מקפידים על זה מפני עין הרע יכולים גם לתחלה לסכך על ישיבת הישראל סבחון כיון שאין דבר סמא בעדרו דודו עדיף יותר מדיעבד כיון שא"א בענין אחר ומעיקר הדין אין שום חשש בזה :

ח עוד כתב ושפחת שחולכות בהמות בבית ישראל או בדיר שלדם כל מקום שאין בית כותי מפסיק ואין לחוש לדבר סמא מותר אפילו לכתחלה להניח אותן לחלוב אע"פ שאין שם ישראל דסאתר שהוא בבית ישראל או בשכונתן אין לחוש לדבר סמא אבל אם בית כותי מפסיק צריך להיות ישראל שם כאלו חולכות בבית כותי ואפילו ישראל קפן או קמנה מועילים דהעובר בנכבים מירתת לפניהם עכ"ל ביאור הדברים אע"פ שנתבאר דגם בליכא דבר סמא בעדרו אסור כלא ראיית הישראל זהו בחלב שחלבו מבהמות שלהם אבל בחלב שחלבו מבהמות שלנו בבית הישראל או בהרפת שבחצר הישראל לא גזרו על זה כשאין חשש מחלב סמא והיינו כשאין בית כותי מפסיק ביניהם ויראה לי דה"ה אפילו בית כותי מפסיק ביניהם אם יודע שאין שם דבר סמא הראוי לחליבה ג"כ מותר דו"ל בתר טעמא ועוד ג"ל דלאו דווקא כשהבהמה היא לחלוטין של הישראל אלא אפילו הישראל שכרה לחליבה כדרך ששוכרין פאקטין לחליבה מקרי בהמה של הישראל כיון שהחלב הוא שלו וכן להיפך כשהכותי שכר מישראל בהמה לחליבה מקרי בהמה של כותי ועוד כתב דבענין השמירה אפילו בבהמה שלדם א"צ ישראל גדול אלא אפילו קפן או קמנה אך שיהיה לא פחות מ' שנים דאו הם קצת בני דעת ומירתת הכותי אבל בפחות מזה אינו כלום [פ"ד סק"ג כגס ל"ה ופ"י] :

ישראל רואה אסור בן כתוב במדרכי ובסמ"ק ח"ל השערים [כ"י ס"ג] חלב שחלבי ואין ישראל רואה אפילו אין בהמה טמאה בדיר אסור ולא ליפוק חורבא מיניה ופריך גרר ישבנו נחש כך כתב רש"י עכ"ל וכ"כ באו"ה [פ"י מ"ה] יהו דעת המור ורבותינו בעלי הש"ע וגדולי האחרונים הש"ך והפ"ו והב"ח והדרישה ורק הקילו בהשמירה דחיינו שרי בשיבה סבחון כמו שנתבאר וכן די ביצא ונכנס ולא מיבעיא ביצא ונכנס למקום החליבה במש"א אלא אפילו בשיבתו סבחון הוא יוצא ונכנס וישוב לו כסבחון [פ"ד סק"ד] ודי בזה :

ה והנה עכ"פ נתברר דלפי דעת כל רבותינו שהבאנו אפילו במקומות דלא שכיח כלל דבר סמא בעיר באופן שאין חשש לתערובת חלב טמא מ"מ אסור כשהישראל לא עמד עכ"פ סבחון בשעת החליבה או שיהא יוצא ונכנס ודי אפילו בקפן וקסנה ויהבאר עוד בזה מיהו עכ"פ האיסור דא בכל אופן ודלא כאחד מגדולי האחרונים שהאריך בזה להקל לשתות חלב שלהם במקום שאין שם דבר סמא או שהוא רחוק המציאות שיחלבו את הממא או שחלב טמא ביוקר והכיא ראה מאיזה גדולים שהקילו בכה"ג ומסיבה זו יש הרבה מהפריצים באיסור זה כדורנו בעוה"ד כאשר ראינו ושמענו ותולים א"ע באיזה ה"ח שעשה כן ולא ידעו ולא יבינו שחמורים דברי סופרים מר"ה והת"ח שעשה כן עונו ישא וכיון שנפסק לאיסור בטור וש"ע וכל גדולי אחרונים מי יוכל להעזי פניו ולמלא האות נפשו ושומר נפשו ירחק א"ע מזה :

ן וליתר שאת אברך לך איך שכל דברי רבותינו הקדושים הם כנחלי איש מה שהתורה לפני כלב נשבר ברוותי וישב על כסא הוראה בעיר פלונית שאחד מהבע"ב החשובים דשם היה נוהג היתר בדבר בהזוהו חוץ לביתו בעיר הגדולה כמדינה וישב תדיר בשם לעסקיו והוא ועוד אורחים כשהיה חסידם בבוקר כנוקר היו קונים חלב שמן שקורין סמאנ"ש אצל חנוני אינו יהודי שכנגד אבסגיא שלהם ופעם אהת התחילו לחקור ביניהם מאין לוקח החנוני הקטן הזה כל כך חלב שמן והלך הוא לחנוני ושאלו וא"ל החנוני אני קונה באימליו של בשר הרבה טוח של הבהמות ומסחה אותם עם הדיבה חלב ומבשלם ביחד וזה הוא השמנונית או נפלו כולם על פניהם על הממא הגדול שאכלו סרפת וכשר בחלב והבעה"ב התורה לפני וצעק בקול כמה גדולים דברי חכמים ובאמת כך סקובלני שכל גזירת חכמים לבר מעמם הגנלה יש עוד הרבה פעמים כמסים שלא גילו אותם והשומע ישא ברכה מאת ד' וישולם נמולו בזה וכבא [וניחוד שמעתי שצמטניקא יפ רניס מהאומות סלחום חלב חזיר ממני שמעיים שם סרכס] :

ז וכתב רבינו הרמ"א ח"ל ולכתחלה צריך להיות הישראל בתחלת החליבה ויראה בבלי שלא יהיה בבלי שהולכין בו דבר סמא ונהגו להחמיר שלא יחלוב

רוב מהיתר מותר אבל בגבינה אינו מועיל רוב היתר ויש שרוצה להקל גם בגבינה כדבר היתר ואינו עיקר [פס"ד סק"ז] :

יב כתב רבינו הר"ם א' חלב של עובדי כוכבים שנאסרה אינו מועיל אם יעשו אחר' גביות או חמאה ממנה אלא נשארת באיסורה וכל מה שנעשה ממנה אסור עכ"ל ביאור דבריו משום דלקמן יתבאר ברין גביות שלהם שאם אפילו לא ראה ישראל החליבה מ"מ כיון שהיה בשעת עשיית הגביות מותר שאין בזה חשש חרב טמא כיון שהכותי חלבה לצורך גביות לא יערב בה חלב טמא שאינו מעמיד ולפ"ז הייתי אומר דבסתם חרב שלהם יועיל כשנעשה ממנו גביות ובאמת י"א שהרמב"ם ס"ל כן [הה"מ פ"ג סס"ו] ואינו כן דלהרי"א אסדין בגמ' שם דבהגומות יכול להיות חלב טמא וכמ"ש בסעיף א' ולא היתרו רק כשהחליבה היתה לצורך גביות [והרמב"ם לא חשש לזה וכמ"ש בסעיף י"ד] : **יג** גביות שלהם אסור חכמים וז"ל הרמב"ם בפ"ג מטמא"א דין י"ב חלב טמא אינו נקשה ועומד כחלב המהורה ואם נתערב חלב טמא בחלב בהמה מזהרה כשתעמיד אותו יעמוד חלב המהורה ויצא חלב המטמא עם הקום של גבינה ומפני זה יתן הדין שכל חלב הנמצא כיד עובר כוכבים אסור שמא ערב בו חלב בהמה טמא וגיביתם מותרת שאין חלב בהמה טמא מתנבן אבל בימי חכמי המשנה גזרו על גביותם ואסרו מפני שמעמידן אותה בעור קיבה של שחיטתן שהיא נבלה ואם תאמר והלא עור קיבה דבר קמץ הוא עד מאד בחלב שעמד בו ולמה לא יתבטל במיעוטו מפני שהוא המעמיד הגבינה והואיל ודבר האסור הוא שהעמיד הכל אסור וגביות שמעמידים אותה הכותים בעשבים או במי פירות כגון שורף ההאנים ודרי הן ניכרין בגבינה הורו מקצת הגאונים שהיא אסורה שכבר גזרו על כל גביות שלהן בין שהעמידה בדבר קמץ בין שהעמידה בדבר המותר גזירה משום שמעמידים אותה בדבר האסור עכ"ל הרמב"ם :

יד והנה בגמ' נאסרו כמה מעמים על איסור גבינה האחד הוא המעם שנתבאר מצד עור הקיבה ועוד מעם מפני החלב טמא שעומד בין הגומות ועוד מעם מפני שמחליקין פניה בשומן חזיר ועוד מעם משום ניקור והיינו משום גילוי שאין נוהגין מניקורי נחשים ויש בזה סכנה ועוד מעם מפני שמעמידין אותה בחומץ יי"ג ועוד מעם מפני שמעמידין אותה בשרץ ערל- [גמ' ל"ה] והרי"ף והרמב"ם תפסו לעיקר רק מעם עור קיבה מפני שמעם זה מפורש כמשנה ועל איזה מעמים יש שאלות גדולות כגון מעם החלב טמא שבין הגומות ומעם החלקת פנים בשומן חזיר ודרי הוא משהו בעלמא וליבטל בששים בשלמא מעם דעור הקיבה א"ש דהוא מעמיד כמ"ש הרמב"ם וראיה לזה שהרי למה תצרכו לומר עור קיבת נבלה והרי גם עור קיבת שחומה יש

איסור

טז עוד כתב ואם חלבו עובדי כוכבים מקצת בהמות ולא היה שם ישראל ואח"כ בא ישראל אל האחרים עכשו בוסה"ז שאין חלב דבר טמא מצוי כלל מותר מיהו אם לא בא שם וישראל עד לאחר שנחלבו כולם הי כחלב שחלבו כותי דאסורה אע"פ שאין זכר טמא בעדרו עכ"ל לכאורה משמע ככוונתו דזה קאי גם אבהמה של הכותי דכיון דעמידה הישראל היא רק משום גזירה בעלמא כשאין דבר טמא בעדרו כמו שבאמת יש סתירים לנמרי בכה"ג כמ"ש בסעיף ה' ונהי דלא קי"ל כן ס"מ מקילינן בזה לענין כשהחבו הרכה בהמות ובא הישראל בהאחרונות דעכ"פ נתקיימה תקנת חכמים בחליבה זו אבל כשבא לאחר גמר כל החליבה לא חשבינן ביאתו שאח"כ כביאתו באמצע ואסור ויש שפירשו דבריו דקאי אבהמת ישראל שחלבה הכותי ברפת שאהורי בית ישראל [פ"ז סק"ז] והדברים תסוהים דא"כ גם לאחר החליבה מותר כמ"ש מקודם [פ"ד סק"ג] ויש מי שכתב שיש בכאן מעוה הרפוס [ס"ט] ולענ"ד נראה כמ"ש דקאי אבהמה שלהם ורבינו הר"ם א' הכריע כן סדעת עצמו דכל שנתקיימה תקנת חכמים שהיא הישראל רואה החליבה אף שהוא באמצע החליבה ויש בהמות שכבר נחלבו מ"מ כיון שהחליבות סבהמות אלו הם בהמשך אחד לא חיישינן לה כשאין חשש מחלב טמא ולא גזר זה מטה שנתבאר דאפילו אינו יכול לראותו בשוה וישב מ"מ כיון שיכול לראותו כשהוא עומד מותר בכה"ג וה"נ כן הוא כיון שיש תקנת חכמים כמ"ש [וכי' מהר"א סק"ט והפ"ח סק"י שפירשו כן מ"ט ולפ"ד למסן על זה נקצת סתמך] :

י כתב בעל או"ה [ס' מה"ד דין ו'] היכא שראה הישראל את החליבה ולא היה בהמה טמא בבית ואח"כ הולך לו ומניח החלב בבית הכותי וסן מועט זה היה מעשה וההיתר רבינו שמחה את החלב חזא שלא היה שם בהמה טמא כלל ועוד דמירתת אמר השתא אתי ישראל ויראה אותי ונהנין לכתחלה להתיר אפילו לאוכלה כך עכ"ל משמע דאם הניחה וסן מרובה דאו יש לרעת אם יש חשש שיחליף על חלב שלו כגון שחלב שלו גרוע מחלב של ישראל וכה"ג אסור ואם אין חשש חליפין כגון שהכותי לא ידויה בהחליפין מותר דאינו חשוד להכשיל ודינים כאלו יתבארו בסי קי"ח בס"ד :

יא חלב של עובדי כוכבים אוסרת הכלים שנתבשלה בהם או שעמדו בתוך הכלי מעל"ע דהוי כבוש ואע"ג דאיסור קל הוא שאינו אלא חששא שמא יערב בו חלב טמא וברוב פעמים אין זה שכיח כלל מ"מ כיון דחכמים גזרו על זה אוסרת ככל האיסורים וכן גבינותיהם אוסרות ככל האיסורים אבל החמאה שלהם אף במקום שנהגים בו איסור אינה אוסרת הכלים שנתבשלה בהם ולא תערובת שלה שאם נתערבה בהיתר הכל שיתר כש כפת שלהם כמ"ש קי"ב דאם יש רק

ויש להבין למה הלי זה במנהג והלא מדינת אסור אלא משום שלדעת אחד מרבותינו וגדולי גרבוני"א אין איסור כשהעמידה ברבר המותר לזה אמרו המנהג הנפשט כדעת הרמב"ם וכל רבותינו האוסרין ולכן אין לפרוץ גדר וזאת במקום שנהגו להיתר ע"פ דיעות גדולי גרבוני"א ואחד מרבותינו אבל בכל המקומות אסור [וג"ע על המתירים הם יש לחוש להלך כפי שכן הטמיה וכנס ר"ם לא ס"ל רק טעם גילוי וגדולי נרנטל ז"ל דנס סס לא הפו לפעם זה מפתס ומטכו כפנתס כר"ף וכרמכ"ס סכל להרנצ"ד וכרמנ"ן והרמכ"ל אסור ודוק] :

י"ן וכהב רבינו הרמ"א ואם הישראל רואה עשיית הגבניות והחליבה מותר בן המנהג פשוט ככל מדינת אלו ואם ראה עשיית הגבניות ולא ראה החליבה יש להתיר בדיעבד כי אין לחוש שמא עירב בו דבר טמא מאחר שעשה גבניות מן החלב כי דבר טמא אינו עומד וכודאי לא עירב בו הבותי מכח שדעתו לעשות גבניות ומ"מ אסור לאכול החלב כך ע"ל ביאור דבריו דאם הישראל ראה עשיית הגבניות והחליבה המנהג פשוט להתיר ולא אמרינן דצריך דווקא שהישראל יסיע בעשיית הגבניות כמו בפת ושלקות הלא מצינו זה בגמ' ויש מגדולי אחרונים שהשיגו עליו דבגבניות אין היתר רק בסמוע הישראל בעשיית הגבניה [ע"ף סק"ן] וכמו כן דחו דבריו במה שהתיר בלא ראה החליבה דכיון דאנן קיי"ל בהרמב"ם דאפילו העמידה בעשבים אסור משום לא פלוג וה"נ כן הוא [פ"ו פק"ה] אבל כבר הרבה מהגדולים דחו דבריהם וקיימו דברי רבינו הרמ"א בשני הדינים אלו והבי קיי"ל [ונגייה הלי"ם פ"ו ומגי"ו וסר"ם] וכרכרו ספורש בפי' המשנה להרמב"ם ו"ל וכמו כן כשאנו רואים שהעכו"ם העמיד החלב בקיבה עצמה מותר לנו לאכול הדוא פירשא בעלמא וכו' ואשר הביא שלא תאמר הגבניה משום חלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואו לפי שמעם איסור זה כדי שלא יתערב חלב טמאה עם אותו החלב והלב טמאה אינו מעמיד וכו' עכ"ל הרי שהרמב"ם בעצמו התיר זה ולא דמי להעמדת עשבים שאסרום משום לא פלוג דוודאי כן הוא אבל כל זה בלא ראיית הישראל אבל כשראה לא נזרו בזה ויסוע הישראל א"צ רק בפת ושלקות שעשייתן ע"י האור אבל בזה לא מצינו בגמ' שיהא צריך עשייה ישראל אלא ראייה עין [זהו שחלבו מן ולין ישראל רואו] ונגבניה מן פתס לזכו משום דנגבניה נצ"ך לכחלה לרשות נס החליבה ומותר דקדוק הפ"ף שם ולנד זה אין זה דקדוק לפי מהשכח לטון המשנה ע"פ והר"ם סכניס מהפ"ר מיימוני ס"ס שכתב ומתולב לא ליהי ליקח גבניות פשוט רלכ פחלב משחלבו עד טעם וכו' חתם הכתם מפני ליסור פקיבה וסקדון דמיקר החלה שם מפני זה ע"פ וכנס שחפ"ר מהר"ם מר"ב ס' עע"ד ספק דנצ"ך לטעיה ממש קיי"ל כהרמב"ם ללא מצינו כן בכל הסופקים ומשמע להדיא לסיק וכחוספתא פ"ה יש מינו לטון מנוסחא שלמינו להטעחא פכניס פרי"ם מר"ב שם וכנר"ה סק"ד סס

איסור כב"ח אלא משום רכבכ"ח אין האיסור רק בגבניות טעם דרך ביטול אסרה תורה והמעם של גילוי הקשו כגמ' שיש תרופה לזה וישנו עד שיתייבש דארס של נחש אינו מניחו להתייבש ועל מעמי חומץ י"ג ושרף ערדה הקשו דא"כ לאסרו בהנאה ג"כ ומפורש אמרו חז"ל דרק כאכילה אסור ולא בהנאה ולפיכך תפסו רק מעם דהעמדה בעור קיבת נבלה :

מן אבל הראב"ד והרמב"ן והרשב"א ז"ל אמרו דיש לחוש גם למעמי חלב טמא שבין הגומות ולהחלקת פנים בשומן חזיר ואע"ג דיש טעם לטעם לבמל משום דבאיסורים אלו לא הלכו חז"ל אחר נתינת טעם רווקא מפני שרצו להרחיק את ישראל ממאכליהם [ה"מ סס] ואין לשאול דא"כ למה הוצרכו לומר עור קיבת נבלה הא גם בשחומה יש איסור בב"ח ד"ל דבב"ח צונן בצונן ליבא איסור דאורייתא דרק דרך ביטול אסרה תורה ואפילו כאוש מותר מן התורה בכב"ח כמ"ש בס' פ"ו [ותירן זה כתבו החוס' ל"ס ד"ס מעמי ע"ס] :

מן אמנם לדינא אין ג"מ כלל שהרי אפילו אם כרוך הוא שמעמידין בדבר היתר אסור כמ"ש הרמב"ם שכן הורו מקצת גאונים מפני חשש העמדה בדבר אסור ואפילו אם בכל המדינה מעמידין בדבר היתר ג"כ אסור מפני שנכניה אסורה במנין וכל דבר שבמנין נאסר לעולם אפילו כשכחל המעם וצריך גדולים בחכמה ובמנין מאיהם שגזרו לאיסור אם רצונם להתיר זה א"א להיות וכזה גבניה תמור מחלב דחלב האיסור הוא משום חלב טמא ולא נגורה במנין לאיסור סתמא אבל גבניות נאסרו במנין ואינו מועיל שום דבר כן כתבו הקדמונים [פכ"מ סס] ולפ"ו לירדן הגם שמעמידים אותה בעור קיבה שנתייבש כעץ הוזה כעפרא בעלמא ואין בה איסור כלל כמ"ש בס' פ"ו או גבניה פשוטה שלנו שאין בה העמדה כלל מ"מ האיסור במקומו עומד מטעם שנתבאר :

י"ן ואמת שאחד מרבותינו הקדמונים תפס לעיקר טעם גילוי ולפ"ו אצלנו שאין נחשים מצוים כמו שיתבאר בס' קפ"ו היה מקום להתיר וכן גדולי גרבוני"א התירו גביות שהעמידוהו בפרחים ולא ס"ל כלל דגבניה נאסרה במנין והוא כאיסור חלב דהחשש הוא רק כשיש איסור אבל אם אין חשש איסור מותר ולפ"ו אצלנו דההעמדה היא בעור קיבה שיבש כעץ היה מקום להתיר מ"מ כיון דהרמב"ם והראב"ד והרמב"ן והרשב"א והרא"ש והשוד ורבותינו בעלי הש"ע פסקו לאיסור הכי קיי"ל וכתבו הרמב"ם והראב"ד והרא"ש מכן איתו מכה מרדות בימים הקדמונים :

י"ך ולפי מה שבארנו מובנים דברי רבותינו בעלי הש"ע סע"ף ב' שכתבו וז"ל גבניות שלהם אסורים מפני שמעמידים אותם בעור קיבת שחיתתם שהיא נבלה ואפילו העמידוהו בעשבים אסורה וכן המנהג ואין לפרוץ גדר אם לא במקום שנהגו בהם היתר מקדמונים עכ"ל

היה יודע בה מעם ברור לאסור אלא שנהגו בו איסור
לכן לא היה מוחה לאנשי המקום שנהגין בו היתר אבל
אם רוב המקום נוהגין בו איסור אין לאדם לשנות
עכ"ל המור :

כד והנה מעמו של רבינו פרח פשוט הוא דבאמת אין
בוה שום חשש כמ"ש רבין שכוונת הכותי היתה
לעשית חמאה למה יערב בו חלב ממא ולא חשש
שמא מתחלה כוון למכור החלב כוונתו לחשוש כל כך
חששות רחוקות באיסור דרבנן כוה ואף גם איסור
דרבנן אינו שהרי באמת לא נזו על החמאה והגם
שהמס"ג הביא בשם ירושלמי פ"ק דשבת שבתוך נזרות
די"ח דבר נזרו גם על החמאה שלהן הרי כהב הוא
בעצמו שיש ירושלמי שאין כתוב שם חמאה [פנ"י]
ולפנינו בכל הירושלמי לא נמצא חמאה כלל בשום
מקום ובש"ס שלנו לא נמצא ג"כ זכר שגזרו על החמאה
וטעמו של הרא"ש שאסר שאינו יודע מעם לאסור היה
ג"כ מפני זה כמבואר אך הרשב"א הולך לשיטתו ולא
הלכו באיסורים אלו אחר שיעור ששים כמ"ש בעיני
מ"ו וס"ל ג"כ שיש חשש שמא חלב מתחלה למכור
ולפ"ו כשבשלה הרי יכול להיות שנבלע הקום בהחמאה
ואסור כיון שאינו במל בששים ויראה לי אפילו להרשב"א
וזה בכותי המוכר מעט חמאה מכהמתו ויכול להיות
שמקודם לא היתה כוונתו לחמאה אבל בחצרות השרים
שעושים חמאה הרבה וכל הבהמות שמחויקים לחלוב
הוי להכמיה לא שייך שם שום חשש מתערובת חלב
ממא [ונכסמיו"פ"ג דמלכ"א הילא המר ר"ח וז"ל הילא שם
לחם לחערונת יסויני לתלגא גד' ימים מתייבב ולא יסור
ונחמאס ליכא נזרות והילא שאין מערבין מותר מיד וסמי ססק
הולטין לקולא וכו' עכ"ל והונס כנ"י] :

כה ורבותינו בעלי הש"ע סעיף ג' כתבו וז"ל החמאה
של עובדי כוכבים אין מוחין לאנשי המקום שנהגין
בו היתר ואם רוב בני המקום נוהגים איסור אין לשנות
ובמקום שאין מנהג אם בשלה עד שהלכו צחצוחי
החלב מותרת גם מותר לבשלה לכתחלה כדי שילכו
צחצוחי חלב ואם בשלה כותי מותרת דתם כליהם
אינם בני יומן עכ"ל וזה שמוהר לבשלה אין זה כמבמל
איסור לכתחלה דשמא אין כאן איסור כלל ועוד דאין
כוונתו לבטלה אלא שילכו לה הצחצוחי חלב [ש"ך
סקל"ה נס"ג] כלומר דאין הכוונה להבטל האיסור
בהיתר אלא אדרבא לבלות האיסור ע"י האש שישאר
האיסור לנמרי ואפשר שקא ישאר אף משהו איסור
[ונזו מהותן קושיה ספ"ו פק"ז ע"ג דו"ק] :

כו וכתב רבינו הרמ"א דאם הולך ממקום שאין אוכלין
אותה למקום שאוכלין אותה אוכל שם עמהם אבל
אסור להביאה עמו ולאכלה במקום שנהגים בה איסור
אם לא במקום שיש בה היכר שהוא במקומות המותרים
וההולך ממקום שנהגו בו היתר למקום שנהגו שם
איסור אסור לאכלה שם וי"א דה"ה אם הובאה ממקום
היתר

ססק פה"ק יש לסחור לכתחלה למעשה שישים הישראל
כחלג נחיר סקסס לו לחור סיורה וכדפסק אין לאסור כיון שזכר
בגזילים הכסמי לסיור ומשום כן נכרמנ"ס ודו"ק] :

כז על החמאה לא נזרו חז"ל ולא הזכירו זה בנ"מ והמעט
משום דכשהולב לעשות חמאה לא יערב בו חלב
ממא דאינו מעמיד ובכאן אין שום חשש מה שיש
גבוינות דאין בוה העמדה כלל שחוקן לעור הקיבה או
להחלקת פנים של שומן חזיר וכן אין לחוש לחלב ממא
שבין הגקבים דאין בחמאה גקבים וכולה דבוקה ולבר
זה כיון שכוונת הכותי היתה לעשות חמאה למה יערב
בו חלב ממא וחששא זו אינה אלא אם נרצה לעשות
חמאה מחלב שלהם אבל החמאה שעשו הם לא יערבו
בוה חלב ממא כן נראה מעיקר הדין :

כח ומ"ס הרמב"ם כתב שם חז"ל החמאה שלהם מקצה
הנאונים התירוה שהרי לא נזרו על החמאה והחלב
הממאה אינו עומד ומקצת הנאונים אמרה מפני צחצוחי
חלב שישאר בה שהרי הקום שכתחמאה אינו מעורב עם
החמאה כדי שיבמל במיעושו וכל חלב שלהן חוששין
ל' שמא ערבו בו חלב בהמה חמאה ויראה לי שאם
לקח חמאה מן הכותי ובשלה עד שהלכו להן צחצוחי
חלב הרי זו מותרת שאם האכר נהערבו עמו ונהגשלו
כולם במלו במיעושו אבל החמאה שהם גשלו אותה
אסור משום נייעוליהם עכ"ל :

כט ביאור דרביו דהנאונים האוסרים ס"ל ולא אמרינן
סברא זו דמאחר דכוונת הכותי היתה לעשות
חמאה לא יערב בה חלב ממא דאולי מקודם חלב את
הבהמה כדי למכור החלב ואח"כ נתיישב לעשות חמאה
ומקודם זה ערב בה חלב ממא ובכל חמאה יש קום
קצת והיינו שנשפך ממנה כמים והקום עומד בפ"ע
ולכן אינו במל בהחמאה וחיישין לזה הקום שהוא חלב
ממא דביטול אינו אלא כשנתערב איסור בהיתר ולא
כשהאיסור עומד בפ"ע ואי קשיא הרי ביכולה לשפוך
הקום לנמרי ולא ישאר רק החמאה בלבד וצ"ל דס"ל
דאין ביכולת לשפוך לנמרי דאין שנשפוך ישאר משהו
ולזה אומר הרמב"ם דאפילו להרביהם אם נבשל את
החמאה יצא הקום לנמרי רכח האש מוציאו לנמרי ואם
תאמר הרי ע"י האש יובלע הקום בחמאה לזה אומר
דבוה משימא דאין שום חשש דכיון שיובלע בו הרי
יתבמל המשימא שיש ששים בהחמאה נגד הקום דכל
עיקר החשש הוא מפני שצומד בפ"ע ועתה שנבלע ע"י
הרי יתבמל ודע דזה שכתב הרמב"ם דהם כשבשלו
את החמאה אסור משום נייעוליהן כלומר משום הכלים
שלהם לא קי"ל כן דהוא הולך לשיטתו שכתבנו בסו'
ק"ב דלא ס"ל סתם כלים אינם בני יומן אבל אנן
קי"ל בו ולכן גם החמאה שבשלו הם מותר באכילה [כ"מ] :

ל והמור אחר שהביא דברי הרמב"ם כתב חז"ל
והרשב"א אמרה אף לאחד ביטול וה"ר פרח התיירה
לדדיא בלא ביטול וא"א הרא"ש ז"ל היה אומר שלא

בתשו' הנאונים כתבו להחיר וכן ר"ה ור"י מתירין אמנם בתשו' ר' נתן כתוב עד עכשיו היו נוהגין היתר אבל משהתחילו לזייפו בחלבנים היו נוערים בנויפה למי שאוכל אותם וכו' ומנהג רוחא הוא בכל ארץ אשכנז שלא לאכלה עב"ל דרי' שגם בזמן הקדסון היה חמאה שנהערב בהם זיוף מחלבנים וגם בזמננו זה רבות בשנים ששמענו שגם עתה יש מקומות שמערבין חלבנים בחמאה וזה איזה שנים שהייתי בעיר גדולה ושמעתי שהחמאה המזוייף אינה הולכת לאכלה כלל רק לסיבות בפארביקין וברוך הודיע האמת ולכן זהו ודאי שהנוהגים היתר בחמאה צריכים עכ"פ לידע בבידור שאין בזה זיוף והערובת איסור [נחמנ נ"י בס"ס ז' מי' כ"בנר וסעמיד חלב כחלב חמוץ שלפס וליקח חלב ז'ס וסעמיד כו' סחר וספסחר סחר שומר ליקח חלב שלישי זה ולהעמיד כו' חלב ולאכלו ללאחר ג' פעמים כבר כלס הרפסון עכ"ל ודל"ה מתוספתא פכחים פ"ב דחמנן על כוחיס עומר סחר ג' שנתות והיינו סחר ג' ספיות פ"ט'] :

כח ויש להסתפק במקום שנוהגים היתר בחמאה איך הדין בחלב שדוערם עם יומים עד שנעשה עב והעליון הוא שכן וקורין סמפעטנ"א והתחתון הוא חמוץ וקורין זוע"ר סיל"ך אם זה דומה לחלב ואסור או דומה לחמאה ומותר ונראה דדומה לחמאה דהא חלב מסא אינו עומד ואי משום הנסיוני הא גם בחמאה איבא נסיוני וא"כ הנסיוני שהיא בעין יכולין לשפכי וזה שנבלע בהחלב הקרוש נתבטל והנה בהווער סיל"ך יש הרבה נסיוני שקורין סראועמקא וצריך לשפכו לגמרי ובהסמפעטנא ליבא נסיוני כפ"ע ונלע"ד דבמקומות הרחוקים שאין להישראל מה לאכול יכול לאכול סמפעטנא וזוע"ר סיל"ך כמו חמאה ורק ישפוך הסראועמקא [זער"ח סק"כ' ספסחיר סקסמיק"ס סנמדינת סורקי והוא נ"כ כמין ז'ס וגי"כ ספסמס סל"ו פ"ט דלרוב סוסקיס כחמאה הוא ספסר נמור וס"ס ז'ס] :

היתר למקום איסור נמי אסורה אפילו יש בה היכר והכי נהוג עכ"ל וזה שמוחר לאכול עמהם אע"פ שדעתו לחזור ואין נוהגין עליו חומרי הבקום שיצא משם י"א מפני שאיסור קל הוא ואינו דומה לשאר איסורים [לנוס וכ"מ נב"מ סק"ט] אבל א"א לומר כן דא"כ למה אסור להביאה עמו [ס"י סק"ג] ועוד אינו מובן מה שייך היכר שהיא סמקומות הבורגנים אמנם הבורגה כן הוא דמקומות שנהגו היתר הוא סמפעם דשם עושים כדבשר בלי חשש בעולם ובמקומות שנהגו איסור הוא סמפעם דאצלם יש חשש ואמללי לא היה שם חשש היו אוכלים ג"כ ולכן אין כאן מהלוקה ואין שייך בזה חומרי סקום ולכן והולך במקום איסור למקום היתר אוכל שם עמהם שהרי גם במקומו היו אוכלין חמאה כזו אבל להביאה עמו אסור אם אין בחמאה זו היכר והברל כמראה בין חמאה זו לחמאה שבכאן מפני חומרי סקום שהלך לשם לענין טריות העין אבל כשחמאה זו ניכרת אין כאן טריות עין וההולך במקום היתר למקום איסור אסור לאכול שם החמאה שהיא אפילו דעתו לחזור מפני שגם במקומו לא היו אוכלים חמאה כזו ויש מחמירין לומר דבשהובאה במקום היתר למקום איסור אסור אפילו בהיכר כדין כל האיסורים והכי נהוג [נג"ל לפרש וכ"מ נט"ו ס"ט] :

כז והנה בזמננו זה ברוב הביקומות אין אוכלין החמאה שלהם ויש מקומות שאוכלין ופשיטא במקומות הרחוקים או במקום שישראל מועמים יכולים לאכול חמאה בלי פקפוק כלל ואפילו במקומות שנהגו לאיסור אינה אוסרת הכלים שנתבטלו בה החמאה ולא הקרובות ובמלה ברוב ודע שהרב בעל הכ"א כתב [סוף כלל ס"י] וז"ל אך בוטה"ו שמענו בבידור שמוציין החמאה בשומן של חויר באכסניא ולכן ראוי לכל בעל גפ"ש שלא יאכל כי אם מהחמאה שמוכרין במקומות גדולים על השוק אבל לא מה שמוכרין בבתים התיבות התיבות עכ"ל ובתשב"ץ הובא בב"ח ס"ס ז' וז"ל על החמאה שלהם

סימן קמו דיני דברים האסורים משום סכנה . ובו כיה סעיפים ;

א כשם שאסור לאכול ולשהות דבר איסור כמו כן אסור לאכול ולשהות דבר של סכנה ומרגלא בש"ס דסכנתא חמירא מאיסורא והרי כתיב ואך את רמכס לנפשתיכם אדרוש וכתוב ושמרתם לנפשתיכם וכל המאכר עצמו לדעת אין לו חלק לעוה"ב [כמו נגיסין ל"ו:] ולעולם אל יעמד אדם עצמו במקום סכנה לומר שיעשו לו גם רשע לא יעשו לו גם ואם יעשו לו סכין לו מוכותיו [שנת ל"ג:] ובירושלמי תרומות פ"ח איתא כאחר ששהה מים מגולים בעיה"כ ואמר שוכות יוה"כ תגן על זה ולא הספיק לשתותו עד שנתלחלו מעיו ומת ולכן יודר האדם מאד בזה :

ב בזמן הש"ס היה גילוי כלומר משקין שנתגלו ואוכלין שנתגלו סכנה גדולה מפני הנחשים שאכלו ושתו מהם והטילו שם ארס וכתבו המור והש"ע רעבשו שאין נחשים מצויים בינינו לא חיישינן לגילוי ולכן קצרו בזה ואין בזה משום דבר שנאסר במנין שאסור לעולם אף כשכבול הפעם כפ"ש בס"י הקודם לענין נבינה דנגילוי כשגורו לא גזרו רק על המקומות שנחשים מצויים וכך היתה התקנה שעל המקומות שאינם מצויים לא גזרו [סור וכ"כ הנוס' פל"ה ל"ה.] וס"ס כתב אחד מגדולי האחרונים דגם עתה בארצות המערב הנמי יש הרבה מקומות דשכיחי בהו נחשים ועקרבים [פרי"ח סק"א] וצריכים

ערך הלכות דברים דאסורים משום סנה סימן קטז השלח

מיט ילא ישקה מהן שים בהמה הן שלו הן של אחרים ואף שלו אסור דאסור לאבר ממון בידים אבל משקה איהם להתול דהתולדים אוכלים נחשים [פסחים ק"ג] ודווקא התול שלו אבר של אחרים אסור משום דמיבכח כחיש לשעתו ואח"כ משבות ושמא רצון האחר למכרו ט"ד [ל':] ולא ירחין בהן פניו ריוו ורגליו אפילו במקום חלק מפני שהאים מהלחל [טרט"ו ז"ק קט"ו סתכז סע"ט על נהמה נמא וסמטכז ויחללמט ומשמע דמלאה מותר וכ"כ סר"ן בפא"ז ע"ס וכתב הנ"י דס"ל דהנורא לזי דווקא וכל נהמה סמלא אינו מחירא מפני ארכו אל נחש וז"ע]:

ז כתב הרמב"ם [ע"ס] השום שנהרסק ואבטיח שנהרסק ונתגלה אסור וכן כל כיוצא בהן עכ"ל וז"ל המור כל פרי שיש בו ליחות כגון קשאים ודלועים תאנים ומלפפונות ואבטיחים אם הן סבוקעין לא יאכל מהן שיש לחוש שמא ניקר בהן שרץ וחטיל בהן ארס ואפילו הן גדולין הרבה בין תלושין בין מחוברים ואפילו אם רואין שנקר בהן מי שאין לו ארס כגון צפור או עכבר אסורין שיש לחוש שמא נקר בהן שרץ אחר תחלה וזה הצפור נקר במקום שנקר בהן השרץ וכתב הרשב"א דווקא סנוקעין או סבוקעין שהליחה שבהן מגולה אבל סבוקעין שאין הליחה שבהן מגולה מותרין לפיכך פי תאנה כלומר כשהתולשין אותה נעשה לה פה קצר במקום עוקצה אין בו משום גילוי ואוכל אדם תאנים וענבים בלילה ואינו חושש עכ"ל [וע"י סוף סעיף ח']:

ח עוד כתב הרמב"ם יין או מים או חלב שהיו חמין כל זמן שההבל עולה מהן אין בהן משום גילוי שהנחש מחירא מפני ההבל ואינו שותה ממנו מי כבשים ומי שלקות ומי תורמוסין אין בהן משום גילוי ומים ששרה בהן כבשים ושלקות ותורמוסין אם נשתנה מעטין אין בהן משום גילוי ואם אין בהם נ"מ אסורים יכן מים שהדיח בהם פרישין ודורמסקין לחולה אסורין משום גילוי ויין שנתחבר בו דברים חרין כפלפלין או דברים מרים כאפסתנין עד ששנותנה מעטס אין בו משום גילוי וה"ו בשארין משקין אין בהן המושך כל שהיא אין בו משום גילוי לנגן מגולה שהניח בשירה תיבה ומגדל או בתיק שלו או בכור אפילו עמוק מאה אמה או במגדל גבוה ק' אמה או במרקלין מיופה ומסוייד ה"ו אסור בדיק את התיבה או את המגדל ואח"כ הניחו ה"ו מותר ואם היה בהן נקב אסור וכמה יהא בנקב כדי שתבנס בו אצבע קטנה של קטן וכו' ע"סה שגלושה במים מגולין אפילו היא של תרומה ששרף ואפילו נאפה הפת אסורה עכ"ל וכל זה הוא בירושלמי ובתוספתא עוד כתב המור כל השרצים יש להם ארס וצורך לחוש לניקורן ושל נחש כמית ושל שארי שרצים אינו כמית אלא מויק עכ"ל והוא בגמ' שם:

ט תאנה נקורה שיבשה ונעשית נרוגרות וחסרה נקורה שיבשה שריתן מותרות [ויבכמי ע"ס] וכן אמרו בגמ' [ל"ה:] גבי נבינה יבש מותר משום דארס נחש אינו

בית

וצרובים ליהרר בגילוי ז

ג שני הבמים במשנה הרחובות [פ"ט] שלישה משקין אסורין משום גילוי המים והיין וההלב ושאר כל המשקין מותרין מפני שהנחש אינו שותה מהן אך בבריותא יש דגם רבש יש בו משום גילוי והבי קי"ל [ג"י] והרמב"ם פסק דגם ציר אסור ואפילו שהו מהם בני אדם ולא ניקו אין לשתות מהם מפני שיש ארס שהוא צף למעלה ויש שהארס מפעפע עד אמצעית המשקה ויש שהארס שלו יצוקע רשולי הכלי לפיכך יכול להיות שאלו זיוקן ואלו לא זיוקן [ל"ט] ומשקין שסננין במשמיות יש בהן משים גילוי ולא אסורין דהארס נשאר למעלה דאין ראייה ויכול להיות שעכר דרך המסנתה וכל זמן שנהגלו המשקין בלא שמירת אדם יש בהם משום גילוי בין ביים בין בלילה ורוקא שהארס יהיה ער ולא ישן דאין אימה ישן עליהם [גמ'] ונראה דאפילו סתמננס אסור מפני הפסק וכמה זמן ישנו יהיה מגולה ותיאסר כדי שיצא הנחש מתחת אוון הכלי וההורר לחורו והוא זמן מועט:

ד וכמה שיעור המשקין יהיה בהן משום גילוי אם המשקין בבליים אין להם שיעור ואסור הן רב יש מעט יאם בקרקע אסור בגמ' מ' סאה וכתב המור יש מפרשים אם יש מ' סאה או יותר הארס כשל בהם ומותר ויש מפרשים להיפך שעד מ' סאה מותר לפי שהן מועטין ואם היה בהן ארס היה ניכר כשהן צלולין אבל כמ' סאה ויותר אינו ניכר ואסור וכתב שמואל לחוש לדבריו שניהן אבל מעין המושך כל שהוא אין בו משום גילוי [רמנ"ס פ"א מ"ג] דכן איהו בירושלמי שם ובשיעור המים לא חילק הרמב"ם בין מ' סאה לפחות או יותר אלא כתב סתם דאם המים מרוכים כדי שתאבד בהם הסרה מותר ע"ש ולא חילק בין כלים לקרקע ובין מים לשארי משקין [וכולך לגיטתו כמ' היסגט ע"ס]:

ה יין מזוג יש בו משום גילוי והמור כתב כל זמן שיש בו מעט יין ע"ש ונראה כוונתו הוא כשמוג כשארי משקין דאין בהן משום גילוי דאו צריך למעט יין אבל כסוג כמים בכל ענין יש בו משום גילוי [עפר"ח] ויין תוסס אין בו משום גילוי דאין הנחש שותה ממנו וכמה הסיסותו ג' ימים משעת עשייתו וכן יין שהחמיץ אין בו משום גילוי וכן משקין שיוורדן ונוטפין מיה טיף אין בהם משום גילוי שהנחש בורח מזה ודע דבירושלמי שם איתא דהא דשארי משקין אין בהן משום גילוי והו"ו הן היתם אבל כשארינו שהנחש שותה מהם יש בהם איסור במשקה זו שבכלי זה והכי משמע בגמ' גבי כותח הבבלי דאי אית בהו ניקורי חיישינן ע"ש [ל':] וניקורי הוא כמין מקום נשיכה הנחש [פ"ט] ואף שלא ראו את הנחש מ"מ כיון שנראה שזה הוא מניקור שלו אסור וה"ה בכל הדברים:

ו משקין שנהגלו לא ישפכם ברה"ר שמא יעבור עליהן אדם יתף ואלא ירבין בהן את הכית ולא יגבל בו

ולא יתן הנבשיל ולא משקים תחת הממה מפני שרוח רעה שורה עליהן ומשמע דאיכל חי מותר ויש מקפידים גם באוכל חי ועכשיו אין נוהרים בזה ושומר פתאים ה' כיון דרשו בהו רבים [ענה ספי"ח] ולפי האימור אפילו מכוסה בכלי אפילו כבדול אסור וכן לא ינעוץ סבין בתוך אתרוג או בתוך צנון שמא יפול אדם על חודה וימות כן איתא בירושלמי ואינו מוכן דא"כ למה רווקא אתרוג וצנון ויש מי שפירש משום דהסבין מעלה הלודי: כשמניחים בהם זמן רב והם מפני הריפותם נכנס בהם החלודה ומוזק לאוכליהם [פריח סקי"ז נפש י"מ]:

יב וכן יזהר מכל דברים המביאים לידי סכנה כי סכנתא חמירא מאיסורא ולכן אסור לילך בכל מקום סכנה כמו תחת קיר נמוי או יחידה בלילה במקום שאינו בטוח וכן אסור לשתות מים מן הנהרות בלילה או להניח פיו על לקוח זמים ולשתות כי דברים אלו יש בהם חשש סכנה ומנהג פשוט שלא לשתות מים בשעה של התקופה וכ"כ הקדמונים ואין לשנות ויש שמניחים ברול לתוך המים רכשיש שם ברול נסתלקה הסכנה ועל מאכלים ומשקים מבושלים או כבושים ומלוחים א"צ שום דבר כי באלו אין סכנה [ע"ז סקי"ז] עוד כהבו שיש לברוח מן העיר כשיש מגפה בעיר ח"ו ויש לצאת מן העיר בתחלת המגפה ולא בסופה כיון שכבר נתחזקה המגפה ואולי דבזה אמרו חז"ל [כ"ק ס':] מגפה בעיר כנס רגליך רעב בעיר פור רגליך ע"ש וכל אלו הדברים הם משום סכנה ושומר נפשו ירחק מזה ואסור לסמוך על הגם או לסכן נפשו בכל יוצא בזה ואין לילך באמצע הרחוב בעת הדבר רח"ל: **יג** לקצוץ אילן מאכל אסור מן התורה וחז"ל אמרו שיש גם סכנה בזה [כ"ז כ"ז] ולכן יש מי שמחמיר אף בצריך למקומו [כ"ה"ט נפש י"ג] אמנם מדינא אם צריך למקומו מותר וכן אם מאפיל על הלוגו וכ"ש שאין קפידא בקציצת הענפים ודווקא כשצריך למקומו לבנינים אבל להרחיב למיול בעלמא אין לקצוץ ומי שיש לו בלב רע אפילו אינו נושך יכול ליתן לו גם אבל לא יתן לו מחט בלחם שמא ישתגע ויבא לרד סכנה ואסור לילך על גשר רעוע או ליכנס לחורבה ויש שאין יושבין על העגלה בעת שהולכין על מעבורת וכהב מהרש"ל נהנו לאסור הכבשים שגדל בהם מין שחין של נגע שרגילין למות בהם מפני שמחוקקים שיש סכנה לאוכלם: **יד** גנמ' סבואר שלא לשתות מים פושרין שלא נתחממו כל צרכן אם לא שמשיימין בהם איהו דבר כעשבים וכיוצא בהם ואין לשתותם עד שיתחמו ודווקא כשנתחממו בכלי מתכות אבל בכלי חרס מותר בכל האופנים [כ"מ כ"ט:] וכן שלא לאכול דג שנמלח ביום ו' למליחתו וביום ט"ו וביום כ"ג וביום כ"ז למליחתו כשאנו צלוי כל צרכו ולא שחה אחריו יין ושכר ודווקא דג קמץ [גנכות ספי"ז] עוד איתא בעירובין [כ"ט:] דעלין של בצלים שלא נגדלו עדיין ורת' יש בהן ארס ואין לאכלם ואם

מניחו לייבש ישן מותר אינו מניחו ליישן וה"ה יין שנתגלה והחמיץ מותר [ירושלמי] דאלו שחה נחש ממנו לא היה מחמיץ ומ"מ לכתחלה אסור להשהותו עד שיתייבש או שיחמיץ שמא יבוא לאכלם ויסתכנו [ע"ז] כלומר שמא באמת אכל הנחש או שחה ולא יתייבש ולא יחמיץ ובין כה וכה יבוא לאכלם והרי אפילו בדבר איסור חיישינן לתקלה כפ"ש בס"י ק"ז בדבר של סכנה דחמירא סכנתא מאיסורא ונתב המור שיותר החמירו בספק סכנה מבספק איסור ע"ש:

י צריך לזהר שלא לאכול בשר ודג ביחד מפני שקשה לצרעת [פסמים ט"ו:] ואין חילוק בין בשר בהמה לבשר עוף וכן אין לצלות בשר עם דג בתנור קמץ כאחד משום יחא מידה ברעעבר אינו אסור דלא הוי סכנה רק דרך בישול אבל אם השומן זכ מזה לזה דאי אסור ויש מהירם בצלייה אפילו לכתחלה ויש איסורים גם ברעעבר [ע"ז סקי"ז] ואנו אין לנו רק דברי רבינו הרמ"א שפסק דמותר ברעעבר וירחץ ידיו בין אכילת דגים לבשר ויבשל פת שריו בינתים כדי לרחוץ פיו וי"א דאין להווש לזה רק כשמבשלין יחד ואכלן או נצלו יחד דאו יש סכנה אבל לאכלן זה אחר זה אין לחוש וכתב רבינו הרמ"א רכן נוהגין שלא לרחוץ הפה והידיים ביניהם ומ"מ יש לאכול דבר ביניהם ולשתות דהוי קינוח והדחה עכ"ל וי"א דעכשיו נשתנו הטבעים וכמה דברים שאמרו בגמ' כשום רוח רעה ואנו אין נוהרין בזה ואין המדינות שוות וז"ל [מגיל' ס' רע"ג סקי"א] וגם רבוהינו בעלי התוס' כהבו ספ"ק דמ"ק על מה שאמרו בגמ' שם דכוורא סמוך למיסרחא ועל וז"ל ובמה"ו הופטים סכנה למיכל סמוך למסרחון וגם בשתיית מים אחר רג דאיתא שם דמעלי ועכשיו אינו כן ושמא נשתנו כמו הרפואות שבש"ס שאינן טובות בזמננו עכ"ל ודע שיש מי שאומר דדבר של סכנה בישול דגים כבשר אינו במל אפילו בששים [ט"ו סקי"ג] וחלקו עליו כמה מהגרולים דרק בארס נחש אין לו בישול אבל בשארי דברים במל כס' כבאיסור דכיון שיש ס' שוב אין כן מעט ואין בזה סכנה [נקי"ג ענ"י סה"ט וס"ה סקי"א] ובמליחת בשר ודג ליבא סכנה [ע"ז] וראיה ברורה דג כבשר במל כס' מחולין צ"ל כלכים באילפס ע"ש ברש"י:

יא איהא בירושלמי [ע"ז] שצריך לזהר מועת הארם דכל זיעת הארם היא סם המות ולכן יזהר שלא תפול שום זיעה לאיזה סאכל לא משקה לבר זיעה הפנים אין בו סכנה וסימך בעת אפיק האכל לחם וכן צריך לזהר מעות פירות כפיו שמא יש עליהן וכן יבש של מוכי שחין וגם מפני שיד הכל ממשמשיין בהם ויש מהם חולים וזהביתן דבקה בהם ואותה וזהבא קשה לארם כשמכניסה לתוך פיו [ע"ז נפש ר"ן] ולא יתן פס ידו תחת בית השחי שלו שמא נגע ידו במצורע או בסם רע ומקום בית השחי יש בו ליחות ונקלט שם הצרעת או הסם ולא יתן לחם תחת השחי מפני הויעה

קודם אכילה ואחר בתוך האכילה מצטרפין דלא ליהוי זוגות וכן אחר קודם ושנים על השלחן אבל שנים על השלחן ואחר לאחר הסעודה לא מצטרפא לכפל הזוגות ושני כוסות של יין ואחר של שבר לא יצטרף לכפל הזוגות ולהיפך שנים של שבר ואחר של יין מצטרף וסימנך כל המחובר לו מן החמור ממנו מצטרף מן הקל לא מצטרף ומ"ט אמרו חו"ל שם דבמערכא לא קפרי אוגוי וכללא דמילתא כל דקפיד קפרי בהדיה וכל דלא קפיד לא קפרי בהדיה ע"ש ובזמנינו לא שמענו מקפידים בזוגות רק אם יש מקפידים יתנהו כמ"ש ואמרו שם דכל שגמרו בירי אדם כגון בכרות לחם או קערות תבשיל אין בהם משום זוגות כל שגמרו בירי שמים כמו שני פירות וכיוצא בהם יש בהם משום זוגות וזהו במיני מאכלים אבל כמשקין הרי אמרו דיש בכוסות יין ושכר משום זוגות אע"ג דגמסרם בירי אדם אלא ודאי דרק על מיני מאכלים אמרו ולא על משקים ואם ספק בירי אם שתייה זוגות אם לאו ישתייה עוד אחר ואם שתייה זוגות מצטרף כוס זה לבלבל הזוגות כיון שכוננתו לצרפו ואם לא שתייה זוגות אין בדעתו לצרפו להראשונים והוי כגמלך :

יך גרסינן בשבת [ק"ל"א:] אמור לישן בבית יחידי וכל הישן בבית יחידי אחותו לילית ויש מצרשים דהכוונה הוא בית יחידי בית יחידית שאינה עוסרת בין הבתים ואינו כן דא"כ הו"ל לומר בית יחידית אלא ודאי כפשוטו אך אפשר דרוקא כשאין בכל הבית מי שישן שם אבל יש בבית עוד אדם אף שישן בחדר לבדו לית לן בה וכן המנהג פשוט עוד אמרו שם ש דמעות הן ג' יפות וג' רעות של עשן ושל בבי ושל בית הכסא רעות של סם ושל שחוק ושל פירות כגון ריח חדרל וכיוצא בו יפות :

יז עוד אמרו שם [פ"ג:] מאן דעייל לבית הכסא לא ליטרח הרבה כלומר להעצים עצמו שתלך המתורת בע"כ דהאי ברכשתא אתלת שיני יהיב ושמא אנב דחיקותא משתמטא שיני דכרכשתא ויבא ח'ו לירי סכנה וכן לא ליתיב בהריא כלומר במדרה ובחזק לפי שנפתח הנקב בחזקה וניתקין שיני הכרכשתא ולא יקנח בתרם חד שלא ינתק שיני הכרכשתא אם לא באוגני כלים שהם חלקים ועוד אמרו שלא יקנח ברבר שהאור שולט בו משום כשפים ע"ש והאיורא מקנחים בנייר דמידי דכשפים לא חיישינן לה בוסה"ו [חך] ג"ע דנגמ' עס משמע דזכו לוא משום כשפים ע"ש היטב :

כ והנצרך לפנות ואינו נפנה ריח וזהו שולטת בו והנצרך לנקבו ואוכל דומה לתגור שהסיקתו על גבי אפרו וזו היא תחלת ריח וזהו הנצרך לפנות ואינו יכול יעמוד וישב יעמוד וישב עד שפנה [עס] והמשהה נקבו עובר בלאו דלא תשקצו את נפשותיכם ובקטנים איבא גם סכנה וכך אמרו חו"ל בבכורות [מ"ז] משתינין מים כפני רבים ולא יודה צנוע בזה שמא יסתן ויסתבן

ואם אכלם ישתה אחריהם שכר וטעשה בר' חנינא שאכלם וחלה ונמה למות ובקשו עליו רחמים וחיה [כס] ואמרינן בשבת [י"ג] מקק דסיפרי תבך דשראי ואילא דעינבי ופה דתאינים והה דרמונים כולוהו סכנתא וכל אלו תולעיין הם שבכל מין ומין וחלוקים בשמותיהן תבך אילא פה הה [יג"ז] ומקק דסיפרי הם תולעים שמהליעיים הספרים ומטפחות [ערוך ערך מק וטס הנירסס מקק דמטפחות] :

מז איתא בנימין [ע"ג] ג' דברים מכחישים כחו של אדם יאלו הן פחד דרך ועון וכו' ג' דברים מתישין נופו של אדם אכל מעומד שתייה מעומד שימש ממתו מעומד חמשה קרובים למיתה יותר מן החיים אכל ועמד מיד קודם ששהה מעט [ה"ג] שתייה ועמד הקיו דם ועמד ישן ועמד שימש ממתו ועמד ששה העושה אותן מיד מת הבא בדרך ונתייגע הקיו דם ונכנס לבית המרחץ ושתייה ונשתכר וישן על גבי קרקע ושימש ממתו ורוקא שעשאן בולן כסדרין ואפילו שלא כסדרין נחלש ואם אדם כחוש הוא בתלתא מינייהו מית כשעשאן כסדרין :

מח עוד איתא שם כמשנה רבים רובן קשה ומיעומן יפה דרך ודרך ארץ כלומר השמישי עושר ומלאכה יין ושינה חמין והקות דם שמונה ממעטים את הזרע המלח והרעב והזרעת בכייה ושינה על גבי קרקע ונודגנניות ובשות שלא בוסנה והקות דם לכמה מן הבצים אבל למעלה מזה יפה ובכרובת [ל"ד] אמרינן שלשה רובן קשה ומיעומן יפה שאור ומלח וסרבנות וכל סעודה שאין בה שרף אינה סעודה ופירש"י תבשיל לח שיש בו מרק [עס מ"ד] והעירוף פירש לשון שרף שמתפזר את המאכל שבמעיייה כמו יו"ש וכדומה וטחול יפה לשינים וקשה לבני מעיים כרישין קשין לשינים ויפין לבני מעיים כל ירק חי מוריק נוטל תואר הפנים [רס"י] וכל קמץ שלא נדל כל זרבו מקמץ וכל נפש דבר חי הנאכל שלם כגון דגים קטנים שגדלו כל צרכן [עס] משיב את הנפש וכל קרוב לנפש כמו בשר הסמוך לצואר וללב ולמעיים [עס] משיב את הנפש כרוב למוץ ותדרין לרפואה אוי לו לבית שהלפת עוברת בתוכו וכל שהוא ככצה בצה מוכה הימנה לבד בשר שעור מוכה מבצה [עס] :

יח ענין זוגות ידוע בגמ' [פסחים ק"א] ואמרו שלא יאכל תרי ולא ישתה תרי והשותה כפלים דמו בראשו דרוקא שלא ראה פני השוק בין כוס לכוס אכל ראה פני השוק לית לן בה דרוקא לצאת לדרך אבל לישב בבית אין סכנה רק לצאת לבית הכסא הוי כלצאת לדרך וכן לילך לישן מיד הוי כלצאת לדרך וכוס של ברכה אינו מצטרף לזוגות ושהו ביצים ושתי אגוזים ושתי קישואים הוי הלכה למשה מסיני דזוגות הוי קפידא אך עוד דבר אחד נאמרה ומסתפקא להו לרבנן מאי ניהו זגורו משום זה על כל הרברים ואם שתייה שני כוסות

והוקא שלא חתך אחר זה בהסכין שום דבר אבל אב חתך בהסכין עברה הסכנה ומטעם זה יש נורגים לחתוך מעט בהסכין אחרי נפילת צפרנים אך במסגנא אטו דגם בכה"ג היישיגן ודווקא שהצפרנים לא נשתנו מסקוב למקום והיינו שמונחים במקום שורקן בעת שחתכן אבל נשתנו מסקום למקום אין בזה סכנה עוד [מ"ק יח'] והמקו דם ומשמש מטרו קודם שטעם דבר מה בפז [נהג י"ז] :

כב בירושלמי שבת פ"ב [כל' ו'] נטר שהוא מתוח מנג לנג אפילו רחב כמה אמור להלך עליו שאין השטן מקטרג אלא בשעת הסכנה וכה"ג בש"ס דילן אמרו נפל תורא תורד לפכיוא עוד אמרו שם בג' מקובות השטן מצוי לקטרג המהלך בדרך בעצמו והשן בבית האשן לעצמו והמפרש בים הגדול ע"ש ונראה דהמהלך בדרך כוונתו קודם אור היום כדאמרין ספ"ק דיומא היוצא לדרך קודם קריאת הגבר דמו כראשו ולעולם יכנס אדם כבי טוב ויצא כבי טוב ופרישה בים הגדול כוונתו ג"כ כוונן שהים סוער כראשית סדרי הירושלמי לקבן ע"ש וכן הוא במדרש בראשית [פ' ו' ט"ז] ויש לאדם ליהדר סקור ומחום כדאמרין בכ"ט הכל בידי שמים חוץ מצנינים ופחים וכל דבר שיש בזה סכנה לאחרים מ"ע להסיר הסכנה כמו מעקה סביב בור ונג וכיוצא בזה כמ"ש בח"ט סי' תכ"ז והחיוב הוא דאורייתא ע"ש :

כד אמור לאכול מאכלים ומשקים שנפשו של אדם קצה בהם כגון משקין ואוכלין שנתערבו בהם קיא או צואה וליחה סרוחה וכיוצא בהם וכן אמור לאכול ולשתות בכלים הצואים שנפשו של אדם קצה בהן כגון כלים של בית הכסא וכלי זבוכית שמקיים בהם וכיוצא בהם וכן לא יאכל בידים מזהמות ועל גבי ילים מלוכלכים שכל אלו בכלל אל השקצו את נפשתיכם [פס"י סק"ז הני"א נהס ר"י החסיד שיש ימים שטענט להקין נהס דס ובייט ר"ח לומר ללול סנת וכן נה' נהדש כשתלים כיוס כ' לו כיוס ד' ולהקן כפ' קניס נהגו סלון מחמילין ככ' וכל' פ"ט ללול כנשר פ' עקב חתה לזין מחמילין ככ' ולזין מסייעין כל' ע"ט] :

כה מסוכנת אע"פ שמורת בשחיפה מ"ס המדקדקים מחסירים על עצמם שלא לאכלם וכבר נתבאר זה בס' י"ו ע"ש ובהמה שזורה בה חכם מצד סברתו כלבר ולא נמצא הדין בפירוש שהיא מותרת לא יאכל בעל נפש ממנה אבל אם יש להחכם בקבלה שהיא מותרת יאכל וכ"ש אם נמצא הדעת בספר ומי שאינו אוכל ראוי לנויפה אא"כ יש מהלוקת המוסקים יכול כל אחד להחמיר על עצמו אבל בדבר שכל המוסקים סתורים חלילה להחמיר על עצמו וזה נוטה למינה [כמ"ט ספ"ט סק"י נהס סנ"י ט"ט] :

שנ

ויסרכן וגם דבר זה מביא שיהיה עקר דשני נקבים יש בו באדם אחד מוציא שהן ואחד זרע ואין בין ול"ו אלא בקליפה השיש ובשניה שאדם נצרך לנקבים קטנים יכול להיות שכשיעצר הרבה ינקבו זה לתוך זה ונמצא הוא עקר ואסכבוה אקרא לא יהיה כך עקר ועקרה ובבהמהך אימתי לא יהיה כך עקר ועקרה כוונן שאתה נודג בזה כלומר בהטלת מי רגלים בבהמה כלי צניעות ועוד אמרו שם על זה סילון החזור כלומר כשמעציר עצמו מלהשתין וחוזרת המי רגלים לתוך הגוף מביא אותו למחלת ירקון וגם על נקבים גדולים אמרו שם עמוד החזור מביא לידי הדרון והוא חולי מעיים ולכן יהיה האדם ככל זה וכן צריך לזהר שאחר כל אכילה ישנה מיס או שאר משקה יולך מעט לא פחות מד' אמות וכך שנו הבטנים בשבת [מ"ט] אכל ולא שתה אכילתו דם וזה תחלת חולי מעיים אכל ולא הלך ד' אמות אכילתו סרקת וזהו החלת ריח רע ע"ש וצריך האדם לזהר בזה ואיסור כל תשקצו הוא מדרבנן כמבואר ברמב"ם סוף הל' מאכ"א ע"ש [וכ"ט מנכוח כ"ב וע' נל"ה סי' י"ג סוף כ' והו"ק] :

כז יש אדם איסמנים שאינו יכול לשתות משוורי הטב ששתה הבריו ולכן אמור ליתן שיווי הכוס אפילו של מצוה למי שהוא אסמנים דשמו מפני הבכור יהיה מוכרח לשתות ויהא לידי סכנה כדגרסין במס' תמיד דף כ"ו : לא ישתה אדם מים והן תלמיד אא"כ שפך סחן ומעשה באחד ששתה מים ולא שפך סחן ונתן להלמידו ואותו תלמיד איסמנים היה ולא רצה לשתות ומת בצמא באותה שעה אמרו לא ישתה אדם מים ויתן להלמידו אא"כ שפך סחן והלךך האי תלמידא דשפך קמי רביה לית ביה משום אפקירותא ע"ש הרי מוכח דכשיעבור על אסמניותו וישתה יסתכן דאל"כ לא היו סתורים לו לשפוך קמי רביה ועוד אמרו שם כל מיילי לא תפליש קמי רבך כלומר לא תרוק בפני רבך דאמרין בעירובין [ג"ט] הרוקק בפני רבו חייב מיתה לבר אם אבל קרא ודייסא יכול לפלוט קמי רביה דכפתילה של אבר דמי אם לא יפלוט את הרוק יבא לידי סכנה :

כח שלשה צריכין שימור חולה וחתן וכלה כמתניתא מוסף יולדת וי"א אף אבל וי"א אף ת"ח בלילה [כ"ט זכרות] וחמשה דברים הן שהעושה אותן סתחייב בנפשו ודמו כראשו ואלו הן האוכל שום קלוף ובצל קלוף ובצה קלופה והשוטה משקין מווגין וכל אלו באופן שעבר עליהן היללה אבל זה לא איכפת לן ומשקין מווגין רוקא שלנו ככלי מחכות אבל ככלי חרס לית לן בה והלן כבית הקברות והגושל צפרניו וזורקן לרה"ר משום דכשתעבור עליהן אשה מעוברת תפיל

סימן קיז שלא לעשות סחורה בדבר מאבלי שאסור מן התורה. וכו' כ"ט מעיפם :

א שנו חכמים במשנה דשביעית [פ"ו] אין עושין סחורה בפירות שביעית ולא בבבירות ולא בתרומות ולא בנבלות ולא במרפות ולא בשקצים ולא ברמשים וכו' צידיי היה עופות ורגלים שנוצמנו להם מינין טמאין מותרים למכרן וכו' ובפסחים [כ"ג] בפלוגתא דחזקיה ור' אבוב דשניהם מותרים דהויא דתניב לא יאכל

ב ביאור הדברים דבשמיני ובראה ככל הטמאים כתיב הוא או הם כמו שקץ הוא רבם או שקץ הם לכם וכן טמא הוא לכם או טמאים הטמא לכם ולשון יהיו לא כתיב בשום מקום רק במקום זה ועוד דכאן הך דושקץ יהיו לכם הוא מיותר לנמרי דמקודם כתיב שקץ הם לכם והיכף כתיב ושקץ יהיו לכם אלא ודאי דדרשא אתי וה"פ זה שאמרתו שקץ הם לכם ואינו אסור בהנאה מרכתיב לכם שלכם הוא מ"ם יהיו בהווייתן שלא תהיה לך עסק עמהן והיינו שלא לסחור בהם והא דנזכרנו מותר למכרם כתבו הפוסקים דאע"ג דהוה מן התורה מ"ם התורה מסרן לחכמים כפי שיאמרו הם וזהו כמלאכת חוה"מ שאמרו בחגיגה [י"ח] דהכתוב מסרן לחכמים [חוי"ט טז וע"ז סק"א ופ"ה] ולע"ז אינו נראה כן דרש חז"ל פירשו כן אבל אנו מנלן דמור כן ועוד דאי נלמדנה מהתם הרי בחוה"מ רוב הפוסקים ס"ל דהוי רק מדרבנן ובכאן דהוי דאורייתא וכדמשמע פשוט דסוניא ועוד דכבאן א"צ לזה כלל ובתורה עצמה מפורש דנזכרנו שרי שהרי בנבלה כתיב לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך ותננה ואכלה או מכור לנכרי וכו' הרי שהתירה התורה מכירה ומתם נבלה הוי כנודמן או שנתנבלה בשחיטתה או שנהרגה או שמתה ואין לשאול מינין לנו ללמוד שרצים מנבלה דודאי כן הוא דכל הטמאים דין אחד להם דאל"כ הא הך קרא דושקץ יהיו לכם כתיב גבי רגלים טמאים ומאין לנו ללמוד בחיות ועופות טמאים אלא ודאי דכולהו חזן דינא אית להו והתורה כתבה בריש הפרשה דעך כדן לא כתיב עריין שקץ וקאי על כל הטמאים :

א שנו חכמים במשנה דשביעית [פ"ו] אין עושין סחורה בפירות שביעית ולא בבבירות ולא בתרומות ולא בנבלות ולא במרפות ולא בשקצים ולא ברמשים וכו' צידיי היה עופות ורגלים שנוצמנו להם מינין טמאין מותרים למכרן וכו' ובפסחים [כ"ג] בפלוגתא דחזקיה ור' אבוב דשניהם מותרים דהויא דתניב לא יאכל כצ"ל :

ב ביאור הדברים דבשמיני ובראה ככל הטמאים כתיב הוא או הם כמו שקץ הוא רבם או שקץ הם לכם וכן טמא הוא לכם או טמאים הטמא לכם ולשון יהיו לא כתיב בשום מקום רק במקום זה ועוד דכאן הך דושקץ יהיו לכם הוא מיותר לנמרי דמקודם כתיב שקץ הם לכם והיכף כתיב ושקץ יהיו לכם אלא ודאי דדרשא אתי וה"פ זה שאמרתו שקץ הם לכם ואינו אסור בהנאה מרכתיב לכם שלכם הוא מ"ם יהיו בהווייתן שלא תהיה לך עסק עמהן והיינו שלא לסחור בהם והא דנזכרנו מותר למכרם כתבו הפוסקים דאע"ג דהוה מן התורה מ"ם התורה מסרן לחכמים כפי שיאמרו הם וזהו כמלאכת חוה"מ שאמרו בחגיגה [י"ח] דהכתוב מסרן לחכמים [חוי"ט טז וע"ז סק"א ופ"ה] ולע"ז אינו נראה כן דרש חז"ל פירשו כן אבל אנו מנלן דמור כן ועוד דאי נלמדנה מהתם הרי בחוה"מ רוב הפוסקים ס"ל דהוי רק מדרבנן ובכאן דהוי דאורייתא וכדמשמע פשוט דסוניא ועוד דכבאן א"צ לזה כלל ובתורה עצמה מפורש דנזכרנו שרי שהרי בנבלה כתיב לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך ותננה ואכלה או מכור לנכרי וכו' הרי שהתירה התורה מכירה ומתם נבלה הוי כנודמן או שנתנבלה בשחיטתה או שנהרגה או שמתה ואין לשאול מינין לנו ללמוד שרצים מנבלה דודאי כן הוא דכל הטמאים דין אחד להם דאל"כ הא הך קרא דושקץ יהיו לכם כתיב גבי רגלים טמאים ומאין לנו ללמוד בחיות ועופות טמאים אלא ודאי דכולהו חזן דינא אית להו והתורה כתבה בריש הפרשה דעך כדן לא כתיב עריין שקץ וקאי על כל הטמאים :

א שנו חכמים במשנה דשביעית [פ"ו] אין עושין סחורה בפירות שביעית ולא בבבירות ולא בתרומות ולא בנבלות ולא במרפות ולא בשקצים ולא ברמשים וכו' צידיי היה עופות ורגלים שנוצמנו להם מינין טמאין מותרים למכרן וכו' ובפסחים [כ"ג] בפלוגתא דחזקיה ור' אבוב דשניהם מותרים דהויא דתניב לא יאכל כצ"ל :

ג ואין האיסור אלא במידי דאכילה אבל סוסיס ונמלים שהן רק למלאכה אינן בכלל איסור זה ומותר לסחור בהן ולהדיא איתא כן בירושלמי שם ויש מי ששאל דאם האיסור מדאורייתא אפיו לאכילה דווקא כתיב [פ"ו טז] ואין זה שאלה כלל דודאי כן הוא דכין דכתיב לא יאכל ונכלל בזה גם איסור הנאה ואח"כ החירה התורה מקרא דלכם ודאי דצריך עכ"ל דבר

ד ואין האיסור אלא במידי דאכילה אבל סוסיס ונמלים שהן רק למלאכה אינן בכלל איסור זה ומותר לסחור בהן ולהדיא איתא כן בירושלמי שם ויש מי ששאל דאם האיסור מדאורייתא אפיו לאכילה דווקא כתיב [פ"ו טז] ואין זה שאלה כלל דודאי כן הוא דכין דכתיב לא יאכל ונכלל בזה גם איסור הנאה ואח"כ החירה התורה מקרא דלכם ודאי דצריך עכ"ל דבר

באכילה

טמאים אסור מדאורייתא ולא בשאר שיקצים ורמשים דהא האי קרא דיהו ברנים כתיבא אלא העיקר כמ"ש בסעיף ב' דכל האיטורים שוין בזה וראיה ברורה לזה שהרי התנא כללן יחד ציידו חיה ועופות ודגים שנורמנו וכו' וכן מבואר ככל הפוסקים ומטף הסוגיא דפסחים מוכח להדיא כן כמבואר למדקדק שם בכל הסוגיא הלכך להגלו להני מילי :

מן אמנם ראיתי מי שהקשה על הרמב"ם והפוסקים מגלן דחלב מותר דאי משום דכתיב יעשה לכל מלאכה שמא וזו רק בנוסח כמו קרא דנבלה [ונמ"ל] ולי עוד יוהר קשה דבפסחים שם פליגי ריה"ג ור"ע בקד קרא דחלב נבלה וחלב שרפה יעשה לכל מלאכה דריה"ג דריש ליה דמותר למלאכת הדיוף ור"ע דריש ליה דגם להקדש אינו טמא ומסיק הש"ס דתרווייהו ס"ל רלא יאכל משמע בין איסור אכילה בין איסור הנאה ור"ע ס"ל כשהותרה נבלה הותר גם חלבה ולכן א"צ קרא להותר הנאה וריה"ג ס"ל דחלבה לא הותרה ביהוד עם נבלה וצריך קרא להותר הנאה ע"ש מיהו עכ"פ תרווייהו ס"ל דהותר חלב כהותר נבלה וא"כ אין בחלב הותר רק בנוסחנו כנבלה ומאין לו להרמב"ם והפוסקים לומר דבחלב מותר לסחור וצ"ע :

י ויראה לי דבחלב מעמא אחרנא אית ביה מרכתיב יעשה לכל מלאכה ואכל לא האכלהו משמע להדיא דהותרה פירשה לנו דרק לאיסור אכילה אסרה לנו ולא לשום ענין אחר דהו מיותר לגמרי שהרי מקודם כתיב בכ חלב שור וכשב ועו לא תאכלו ואע"ג דמזה דרשינן בחולין [ג"ו] יבא איסור נבלה ויחול על איסור חלב וכו' וכן בס"פ חסאת העוף דרשינן ואכל לא האכלהו מי שחלבה אסור ובשרה מותר יצא חיה וכו' אמנם כשם שנכלל לדרוש מזה שני דרשות כמו כן נוכל לומר דאתי להורות גם על זה ועוד דזה שפשטא דקרא מוכח דרק לאכילה אסור ולא לענין אחר [ונס"ל דזה שפסחו דינא לאיסור נבלה ויחול על איסור חלב ופירש"י דלג תימא אין לאיסור חל על איסור ע"ש ולמה לא נלמד מכאן כעלמא דאיסור חל על ע"ש ולכן י"ל דהותרה קמ"ל דנכלה הוא לאיסור מוסיף דלמסרה לסחורה רק בנוסחנו והלכך מותר כמסורה וצ"ק] :

יג והגה דעת הרמב"ם והתוס' והרא"ש כבר נתבאר דאיסור זה הוא מן התורה וכך מתבאר להדיא בתוס' סוכה [ל"ט] שכתבו לענין שביעית ו"ל ואפשר דקונה מחבירו כדי להרויח ולמכור ביוקר דהיינו נמי סחורה ובפ"ו דשביעית תנן שאין עושין סחורה בפירות שביעית ובכבודות ותרומות ונבלות ושרפות וכו' ולא משכחת שיהיו כולם שוין לענין סחורה אלא כבה"ג דבהריא שרי רחמנא למכור כדכתיב או מכור לגבוי וכו' עכ"ל ואי ס"ד דהאיסור הוא רק מדרבנן מאי מוכיחיה התוס' מקרא דאו מוכר ויש מי שרוצה לומר ככוונתם דהל"ל כיון דכתיב הותר להדיא בפסוק אין כח ביד חבמים לאסור [ט"ו סק"א] וכבר דחו זה רבים וגדולים [מ"ו ופמ"ו]

באכילה ומותר בהנאה אע"פ שהוא מותר בהנאה אסור לעשות בו סחורה ולכוין מלאכתו בדברים אסורים ויזק מן החלב שהרי נאמר בו יעשה לכל מלאכה לפיכך אין עושין סחורה לא בנבלה וכו' עכ"ל וחלב אינו לאכילה כמו שהבאנו מה"ס מרובה טף סעיף ד' ובכה"ג נ"כ אטר הרמב"ם בשאר דבריה אך ד"ל ראוין ראיה מזה דוודאי יש הרבה חלב שראוי לאכילה והתוס' אומרים על הרוב ומדבריהם נראה דלכן הותרה התורה בחלב משום דאינה לאכילה ומזה לסדו לכל האיטורים דכל שאינו מגדל או מוכר לאכילה מותר ומדברי הרמב"ם אין הברע [ונמ"ל יתיר נראה דס"ל כהרשב"א אף שמוכר שהאיסור הוא לדאורייתא וגם מלאכן ש"ש שכתב ח"ס הוא דבר כמיוחד למאכל אסור לעשות בו סחורה משמע נ"כ כהרשב"א וכ"כ ה"ט"ג והגם שהפ"ך סק"א חוזה לפרט דנריו דדווקא כמיוחד לעולם לאכילה ע"ש לא משמע כן והרי סיים נ"כ מן החלב וכו' ואסו חלב מיוחד לעולם לאכילה ופרי נהפך הוא כמ"ס תתוס' מרובה ולכן דבריו תמוהים וצ"ע ודו"ק] :
ז והנה בעיקר איסור זה אם הוא מדאורייתא או מדרבנן דעת התוס' והרא"ש שזוה מדאורייתא וכן מהבאר מדברי הרמב"ם שהבאנו וכן מהכינו נודלי האחרונים [פרי"ח סק"א ומל"מ ספ"ח ועפ"י סק"א] אמנם מדברי הרשב"א שהבאנו מבואר להדיא דהאיסור הוא מדרבנן וכ"כ בעל הה"ד סי' ר' וכתב שבגליון תוס' פסחים שם כתבו דכל הני קראי הוה רק אסמכתא בעלמא וכן מבואר מדברי הרע"ב במשנה דשביעית שם שכתב ולא אסרו לעשות סחורה אלא בדבר העומד לאכילה וכו' עכ"ל דמשמע דחכמים אסרו זה [וכ"כ התיו"ט דכ"מ מלשנו והר"ם נלמח כחז ולא אסרינן ולא ולא אסרו ע"ש ופולין גם כוונת הרע"ב כן וקופית התי"ט מפ"ק דנדרות דפ"ך על החלב ותלמא לסחורה ל"ק כלל וכו"ס מגלן דהאורה התייר נגמרי אף לאכול עמא לא התייר חלב רק לסחורה כלומר אף שנשאר איטורים אכור לסחורה וכ"מ מהפסחים והמל"מ ויש כהר"ז דחסם [ג"ו בנוסחנו וס"א לומר כן פסחים י"ב שחם לשר כאלף ולגלו לא הוה מודמנו וכ"ז שהני הטוב"ת סי' ס"ב אך ח"ש ליה וכמ"ס ודו"ק] :

ח יש מי שאומר דאף אם האיסור הוא מן התורה אינו אלא בשרצים דליה בהו איסור אבר מן החי אבל בהמות וחיות ועופות טמאים אין האיסור מן התורה אלא לאחר מותם אבל מחיים הוא גם בשחורים יש אמה"ח ואבר מן החי הותרה התורה משום דאיתקש לדם ודם למים כמבואר בסוגיא דפסחים שם [פלי"ג] ודברים המודרם הם חרא דבפמאים ליבא איסור אמה"ח כמ"ש בס' ס"ב ועוד דהא קי"ל בהמה בחיה לאו לאיברים עומדת כמבואר מדברי הרמב"ם פ"ה ממאכ"א דין ה' ע"ש וכבר בארנו זה כמ"י כ"מ סעי' ו' ע"ש וכן יש מי שאומר דרק בשקצים ורמשים הי מדאורייתא ולא בנבלה ושרפה ושאר איטורים דקרא דיהו הוא בשקצים [מ"ו פ"י קמ"ג] וגם זה אינו דא"כ נימא ג"כ דרק ברנים

דברים אסורים העומדים לאכילה אבל העומדים למלאכה מותר כסוסים וחמורים כדאיתא בירושלמי ולזה באה ההוספתא לומר דלפעמים הוא דהויף דלאכילה מותר והיינו באיסורים דרבנן והעומדים למלאכה אסור כגון אלו שמלאכתם לנגק את הבית כדאיתא בתוספתא כ"ק פ"ח והוכא בגמ' שם [פ:] והכי איתא התם בשם שאמרו אין מגדלין בהמה דקה כך אין מגדלין חיה דקה ר"י אומר מגדלין כלבים כופרים והתולים וקופים וחולדות מנאים מפני שעשויין לנגק את הבית עכ"ל והלכה כת"ק ולזה אומרת התוספתא בכאן דכשם שאסרום לגדלים כמו כן אסרום אפילו ליקח ולסבור אותם מפני חשש נזק והוה כלפי המשנה ולהויף וכמ"ש אבל אין ענין כלל זה לזה :

מן ודע דרם ואבר מן החי מבואר ג"כ בפסחים שם שהתורה התירתי' לגמרי וזה שהרמב"ם לא הביאם עם היתר חלב ג"כ א"ש דרם ודאי אין דרך לעשות עסק בו שהרי נפשו של אדם קצה בו ואמה"ח אסור לבני נח ופשיטא שאסור לסבור וליתן להם כמבואר שם בגמ' ואי טשום אקראי בעלמא למכרם לאיזה צורך הלא מותר גם ככל האיסורים אבל חלבים מסחר גדול הוא ולכן לא הביאם הרמב"ם דם ואמה"ח עם חלב : **מ**ן עור תנן התם צייד חיה ועופות ודיגים שנודמנו להם מינים מטאים מותרים למכרן ר' יהודה אומר אף מי שנתמנה לו לפי דרכו לוקח ומוכר ובלבד שלא תהא אומנתו בכך וחכמים אסרים עכ"ל המשנה ופי' המפרשים דבהא פליגי רה"י ס"ל דבאקראי כל אדם מותר וחכמים ס"ל דלא התירו גם באקראי רק לצייד הנותן מס מזה ע"ש ברע"ב ובהוי"ט וכתב עוד דאפילו אם האיסור דאורייתא יש כח בידם מפני הסם לומר דלא אסרה התורה בכה"ג ע"ש וכמו מהרש"ק הוא זה והוה סובב הכל על מה שסברו דהמס שאומר הירושלמי אהך עניינא קאי ולכן כתב הרע"ב דהלכה כר"י משום דבירושלמי איתא כן אבל כבר כתבנו בפעם י"ב דאינו כן והירושלמי אשביעית קאי ולא מייירי כלל בהך עניינא וגם הלכה כר"י אהתם קאי אבל בכאן אין הלכה כר"י והרמב"ם ז"ל אם שבפי' המשנה פסק כר"י בחבורו חזר בו ולא התיר רק לצייד וכן הסוד משום שראו דהירושלמי לא קאי כלל אהך עניינא וא"כ יש להבין במאי פליגי ר"י ורבנן :

ין והגלע"ד רה"פ דהנה כבר בררנו דהתורה עצמה התירה בנודמנה מדכתיב בגבלה או מכור וגו' כמ"ש בפעם ב' והנה בעל הגבלה הזאת איננו מסוחר בשר דווקא רגם בעה"ב כשאדע אצלו גבלה מותר למכרה ומזה דן ר' יהודה דלאו דווקא צייד דיה"ה כל בעה"ב אם דרך הלוכו נודמן לו דבר טמא לקנות ובלבד שלא תהא אומנתו בכך דהוה אקראי שהתירה התורה וחכמים אסרים דס"ל דהתורה לא התירה מפני אקראי אלא כשהדבר נפל לידו והיינו דומיא דגבלה דקנאה להיתר ונחפכה

ופמ"ל ועוד] ובכמה מקומות מוכח דחכמים גזרו בכה"ג ועוד דאמו עדיף מה שהתורה התירה דמותר לעשות כן כמה שהתורה אמרה רחובה לעשות כן ועב"ז גזרו חכמים שלא לעשות כמו שופר ולולב בשבת דכשב ואל תעשה יש כח בידם לעשות כן כמפורש בש"ס וכ"ש שיש כח בידם לגזור שלא לעשות מה שהתורה התירה וכי תימא דבשופר ולולב גזרו כדי שלא לבא לידי הוצאה דהוה איסור דאורייתא משא"כ הבא א"א לומר כן דהא בכאן נמי גזרו כדי שלא יאכז דהוי איסור דאורייתא אלא ודאי ליתא להאי כללא :

יב אבל דעת הרשב"א וגליון תוס' ותה"ד דהאיסור הוא רק מדרבנן כדי שלא יבא לאכול וכן מבואר מרכרי איזה גדולי אחרונים שסוברים כן ולדבריהם צ"ל דהך קרא דיהוה בהוויתן יהוה הוי אסמכתא בעלמא וגם זה ששינוי בה"כ שקץ הם לכם שלא תעשה בהם סחורה ע"ש הוי ג"כ אסמכתא בעלמא כמו כמה דרשות שבח"כ דהוי אסמכתא בעלמא ויש להביא ראיה לדיעה זו מהירושלמי שם שהביאו רבינו הב"י כספרו הגדול והדע"כ שם ושאר ספרשים שאומר על המשנה שהתורה לצייד שנודמנה לו מטאים משום שפורע מזה מס ע"ש ואי ס"ד דמן התורה מותר מה צריך לטעם זה אלא דאי דהוה רק מדרבנן והתירו בצייד משום מס אמנם אחרי המחילה מעצמותיהם הקדושים דהירושלמי לא קאי כלל אדין זה אלא אסוחרו שביעית והירושלמי הוה הוא ג"כ אות באות כפ' זה בורר הלכה ה' ובפ"ד דשביעית הלכה ב' ע"ש ואשביעית קאי ולא אמנים מטאים והירושלמי הובא בכאן דרך אנכ כדרך הירושלמי בכ"מ ומשום דכאן נוכרה ג"כ שביעית במשנה ולכן הרמב"ם ז"ל לא חזיק כלל מזה על וברור הוא בס"ד [וגם בפ"מ סי' לדשביעית קאי ומתניי טלג השיג עליהם על דע"כ ומתני' וכ"י ודו"ס] ובסעף מ"ו יתבאר דאיה ברורה לזה בס"ד ע"ש :

יג אמנם יש להביא ראיה לדיעה זו מהא דתניא בתוספתא פ"ה דשביעית הלכה ז' וז"ל לא יהא מביא כלבי כופרין וחולדות הסנאין וחתולין וקיפוד למכרן לבתוי ולהשכיר עליהן אבל מוריים ונבינה בית אונייקי והפת והשמן שלהן מותר למכרן לבתוי ולהשכיר עליהן עכ"ל ומבואר דהתוספתא קאי על המשנה דאין מוכרין גבלות וטרפות ואומרת התוספתא דאיסור דרבנן כמוריים ופת מותר למכור וכלבים וחתולין וחולדות אסור למכור ובשלמא אם עיקר האיסור הוא דרבנן שפיר אסרן מכירת אלו אף שאינם לאכילה ס"מ כיון דיש בזה איזה נזק קצת ואין דרך העולם להסתחר בהן כמסוסים וחמורים אסרום חכמים למכור אבל אי מדאורייתא למה אסור למכור את אלו הרי אינם לאכילה כלל :

יד אמנם גם זה א"ש ואדרבא התוספתא אומרת רבנותא דברר והיפוכו דהנה במשנה אסרה הורה למכור

עכ"ל וכתב על זה רבינו הרמ"א או להלוות עליו ואפילו לקנות להאכילו לפועליו עכ"ם אסור עכ"ל וכבר השינו מרשי הש"ע על מה שאמר לקנות להאכיל לפועלים [ע"ך סק"ג זס"ו סק"ג] וכבר המנהג פשוט לקנות בעד פועלים ואין שום חשש איסור בזה שאין אסור אלא לסחור ולא כשצריך לפועליו ואין לך נודמנו יותר מזה ומה יעשה בפועליו ואפילו אם ביכולתו ליתן להם בשר כשר אם הוא ביוקר מסרפה אינו מחוייב לאבד מעותיו ואין האיסור אלא להשתכר ולא להפסיד עי"ז והרי זה דומה שמש נבלה שבתוהו שהתורה התירה למטור מפני הפסד ועדיפא מינה :

ב גם מה שאמר להלוות עליו לענ"ד לא ידעתי למה והרי אינו הופסד אלא למשכון ושמא יפרנו ואף אם לא יפרנו הי' כנודמנו ועוד דהא ר"י סתיר במשנה אפילו לקנות באקראי ונתי דבלקנות פליגי רבנן עליה מ"מ עכ"פ בלהוות בוודאי מורים ולמה לט לעשות פלוגתא רחוקה וגם במקור הרין בתה"ד לא כתב רק שמוכר הדבר ע"ש ולענ"ד נראה דהנה רבינו הרמ"א הפס דאיסור זה הוא מדרבנן כדעת הרשב"א והתה"ד והאיסור הוא שמא יבא לאכול [וכ"מ מס"ך סק"ג שכתב טעם זה וממ"ז פס וכולם נלקו נדק זה] ולפ"י שפיר אסר להלוות עליו דהרי גם בזה יש חשש זה אבל לפי מה שבארנו דעת רוב רבותינו שאיסור זה הוא מן התורה וכנודמנו התירה תורה בוודאי מותר להלוות עליו דאף אם ישאר המשכון בידו אינו אלא כנודמנו ויש מי שפ"י בכונתו דלקנות מטמאים ולגדלן בביתו אסור בעד פועליו אבל לקנות שחומים מותר [פכ"ח סק"ג] ואם כונתו כן הוא בוודאי האיסור פשוט דמי התיר לו לגולם בביתו ואין זה דומיא דנבלה שהתירה תורה וכן נראה להורות :

בא הצייד כשניצודו לו מטמאים ומהורים כיחד דמותר כמו שנתבאר יש מי שאומר דצריך למכור המהור והמטא ביחד ולא המהור בפ"ע והמטא בפ"ע ולא דמי לשעלו בידו מטמאים בלבד דמותר למכור אותם בלבד דהתם א"א בענין אחר [ע"ך סק"ט] אבל רבינו הב"י בספרו הגדול התיר למכור כל אחד בפ"ע ע"ש וכן עיקר [פכ"ח סק"ח] ואיך אפשר להחמיר בדבר שיכול לבא לידי פסידא והוא בהתיר עשה ועוד דהא גם במטמאים לבד כתב רבינו הרמ"א דצריך למכרם מיד ולא ימתין עד שיהא שמינה אצלו עכ"ל וכיון שמוכרם מיד מה לי אם מוכרם כאחד או שמוכר כל אחד בפ"ע אמנם זהו ודאי דאם רוצה להשהות המהורים אצלו וזמן מרובה דאו מחוייב למכור המטמאים מיד כמו בצר מטמאים לבדו :

בב אמנם בעיקר דברי רבינו הרמ"א מצאנו להרשב"א וכל בתרשינו לכת"ב [פ"ג ס"ג] דהחויב למכור מיד אינו אלא בכלבים חזירים אבל שארי דברים מטמאים שנבלו לו בידו דהיינו כנודמנו א"צ למכרן מיד ע"ש ואפשר

וגהפכה לאיסור בידו וכן הצייד דכונתו לצוד מהורים ועלו המטאים במצודתו אבל לקנות לכתחלה באקראי בכל טונו אסור אף כשאין אומנתו בכל והולכים לשיטתם בפ' זה בורר [כ"ז:] לענין פסולי עדות רבנן ואלו הן הפסולין המשחק בקוביא וכו' וסותרו שביעית אמר ר' יהודה אימתי בזמן שאין להם אומנות אלא הוא וכו' ופירשו רש"י והתם וכל הפוסקים דר"י קאי אמשחק בקוביא ופסולו משום שאינו עוסק בישובו של עולם וזהו דווקא כשאין לו אומנת אחרת ור"י בא לפרש ולא לחלוק כמבואר שם גם"ל אבל בהוספתא פ"ה דמהנהרין מפורש דאכולה קאי וכו' אמרי שביעית דהבי איתא התם ובכוכן אמר ר"י וכו' וכן מפורש בירושלמי שם וזה הירושלמי שהבאנו בסעיף י"ב ופליגי לענין שביעית אם באקראי מקרי מותר אם לאו דר"י ס"ל דבאקראי לא מקרי מותר שביעית וה"ג ס"ל דבאקראי לא מיקרי מותר מטמאים והנה כנודמנו החכמים דס"ל בשביעית דגם באקראי מקרי מותר שביעית וה"ג במטמאים כן הוא ולכן לא התירו רק בשכבר נפל לידו [כנל"ד ולכן מה שדקדק החי"ט חכמים היינו ח"ק לנמ"ש הוא ענין אחר לגמרי וגם נל"ו לא ידעתי מאי ק"ל בלא זה פלוגתא כפ"ט ויכול להיות דח"ק דלמך יידי כונתו מהם לקרוא ופי"כ נכל חלם מותר כריי וזהו הכוונה חכמים לחטק ול"ל למטוך אריס"ט פ"ט וז"ל:] :

י"ח כתב הרמב"ם הצייד שנודמנו לו וזהו או עוף ודג מטמאין וצדן או שניצודו לו מטמאים ומהורים מותר למכרן אבל לא יכין מלאכתו למטמאים וכו' עכ"ל ולשון המור כן הוא אבל נודמנו לו לציד היה ועוף ודגים מטמאים או שצד מטמאים עם מהורים מותר למכרם ובלבד שלא יתכוין לכך עכ"ל ופ"י רבינו הב"י בספרו הגדול דבזנת שניהם שזה והבי קאמרי הצייד שפרש הרשת לצוד מהורין ונודמן שניצוד לשם רק מטמאין או מטמאים ומהורים מותר והיו זו ואצ"ל זו או דבסיפא יש רבותא יותר דברישא כשלא ניצודו רק מטמאים בהכרח להתיר לו כרי שלא תהא מרחתו בתנע אבל בסיפא הייתי אומר שישליד המטמאים ומהרתו אינו בתנע שהרי עלו בידו גם מהורים קמ"ל דגם ככה"ג מותר ויש שפירשו ככונת המור כמ"ש או שצד מטמאים עם מהורים היינו ככונת כלומר בשעה שצד את המהורים היו גם מטמאים עמום וצד את כולם ברשתו ככונת משום דאלו היה מצוה את המטמאים מלצוד לא היו ניצודים גם המהורים ולכן מותר אפילו ככה"ג [כ"ח וז"ל] וכודאי כן הוא לענין דינא דכל שכונתו למהורים אך שעי"ז נופלים גם המטמאים הי' דומיא דנבלה שהתירה התורה [ולפ"י כזקקה יפולא מנתי טיפות מפורים ואין המוכר רוצה חל"כ יקנה ממנו גם המטמאים כיחד הוי כנודמנו ומותר כנל"ד ויש להחייבם בזה] :

י"ט כתב רבינו הב"י בסעיף א' כל דבר שאסור מן התורה אע"פ שמיחר בהנאה א"ל הוא דבר המיוחד למאכל אסור לעשות בו מחורה חוץ מן החלב וכו'

ואפשר לכן דקדק רבינו הרמ"א לומר דלא ימתין עד שהא שמנה אצלו דהו וודאי אסור בעושה מסחר חדש אבל אם אין כוונתו לשמניית אלא דאין מודמן לו קונה שיתן לו שווי הפקח ודאי דמותר להשהותם אצלו [פ"ג רכ"ט]

כג דבר פשוט הוא שהחלב שהתורה תורה לכל דבר והו בחלב בהמה תורה אבל חלב בהמה טמאה דינו כבשר החלב לא מקרי רק של שור וכשב ועו ככתוב בתורה וכמ"ש הרמב"ם ריש פ"ו ע"ש אמנם למשוח עורות הלוי במחלוקת התוס' והרשב"א שכהבנו בסעיף ה' ע"ש וכן מה שהתורה תורה בנבלה כשנודמן לידו אינו אלא זה שאירע לידו מותר למוכרה אבל ישראל אחר אסור לקנות מיד ישראל זה ולמוכרה ופשוט הוא :

כד וכן מותר לגבות בחובו דברים טמאים מן העובר כוכבים מפני שהוא כמציל מידו ואפילו חוברים מותר לגבות ורק צריך למכרם מיד ולא ישאם אצלו כדי להשתכר בהן אבל ברמיו מותר להשהותן אפילו חוברים כדי שלא יפסיד מחובו [ט"ז סק"ט] ומותר למוכרם מעט מעט [סז] :

כה י"א שאסור לנחור תישים צריך לעורות שלהם ולמכור אח"כ הבשר לכותים דהו מקרי שמבין מלאכתו כדבר האסור [ט"ז סק"ח נס"מ מ"ג] וי"א שמותר דכל תשחיה אין כאן כיון שיש לו הנאה מזה דעורות נחורים יפה מעורות שחומים וכיון שמותר לו לעשות כן ה"ל אח"כ כאלו נודמנה לו נבלה בתוך ביתו דלא אסרו חכמים אלא במתכוין לעשות מעיקרא באיסור כגון שמכין לצוד מינים טמאים אבל זה שעושה בשביל העורות הוה הבשר אח"כ כנודמנו [פ"ו סק"ד] ולדיעה ראשונה צריך להשליך הבשר לאיבוד ולענ"ד נראה להכריע דאם עיקר המסחר הם העורות והבשר הוא טפל הוה הבשר כנודמנו ואם הבשר הוא עיקר כהעורות אסור :

כו יש מהגדולים שמהרעמים על אותן לוקחי הצירים משרים ושוכרים כל ההכנסה שלהם וכתובם יש חוזרים ובתוך הזמן מוכרם הישראל לגרלם ולהאכיל לפועליו [ג"ח וט"ז סק"ג] ויש מהגדולים שלמדו עליהם זכות ע"פ מה שכתב השור דמותר לצוד טמאים עם שהורים כשא"א בענין אחר כמ"ש בסעיף י"ח ויש מי שאומר דהוה רק בצידה ולא במכירה [פ"ח סק"ח] ואינו עיקר כיון דאמרינן דבהכ"נ לא אסרה תורה דהתורה לא אסרה אלא כשעיקר הכוונה הוא בשביל הטמאים אבל כשעיקר כוונתו לדבר המותר ורק בשביל זה מוכר שיהיה אצלו גם הדבר האסור שפיר הוה כנודמנו ומותר [פ"ו סק"ד] ומה שמאכיל לפועלים כבר נתבאר בסעיף י"ט דהיתר גמור הוא ע"ש :

כז ומה יש לי ג"כ ללמד זכות על בעלי חנויות ומרתפים שמחזיקים אצלם למכירה בתוך שארי

דברים גם קרבו רגים טמאים שקורין איקר"א אע"ג דמדאורייתא אסורים משום דהו דומה ג"כ לצד רגים טמאים ומתורים ביחד וכיון דעיקר העסק הוא בשביל שארי מאכלים ומישקים המותרים ואת זה מוכרחים להחזיק ג"כ דאל"כ יגיע להם הפסד בפריכתם מהרורשים מאכר זה ואם לא יהיה להם מאכל זה יפסידו הפדיון משארי דברים וכל בית עסק כהנות ומרתף מעלים מזה מס הרבה ועולה הוצאות ריבה שפיר דרי כנודמנו כצ"ד דלפי דעת הרבה מן הפוסקים הוה ההיתר בשם משום המס כמ"ש בסעיף י"ב וז"ל דכוותיה ואפילו לדברינן שם דאינו מפני המס מ"מ הוה בצדיות מהורים וממאים ביחד וכמו שבירת החצרים וכמ"ש בבאן דהמין הוה הוא טפל בעלמא דהוה כנודמנו :

כח דבר פשוט שהקנים עופות טמאים או מרפות לכמירה עוברים באיסור דאורייתא וצריך למחזק בהם דבדאורייתא לא אמרינן מוטב שיהיו שוננין וכו' אבל שר השולח את ישראל לקנות בעדו עופות ממאין ג"ל דמותר ואע"ג דאין שליחות לעוברי כוכבים ונמצא שהישראל קונה לעצמו מ"מ כיון שאין כוונתו להרויח בהם ולעשות מסחר אין איסור בזה ולהיות מסור בעסק מכירה טמאים אפשר להתיר כיון שהנא אינו קונה ואינו מוכר ואינם איסורי הנאה שיהא אסור להשתכר בהם [יכ"ט מ"ט סק"ז] ושר שנתן מהנה לישראל עוף טמא צ"ע אם מותר לקבלו ואף אם מוכר לקבלו משום איבה יש להסתפק אם מותר למוכרו מידו נראה דהוה דומה לנודמנו דשרי ואסור למכור לכוני נבלה במקום כשרה משום גניבה דעת וכו' ונתבאר דבאיסורים דרבנן כגבינות וחלב ומוריים אף שהאיסור הוא משום חשש תורה מ"מ מותר כיון דסוף סוף הוא רק איסור דרבנן דלא כיש מי שרוצה להחמיר בזה [ואולי וכו' כוונת היתכ"ס פ"ח עכ"ל דלכך שהאיסור מדרבנן מותר בין בספקו בין בודאי עכ"ל ואין שום סי' לזה פמ"מ ולפמ"ס כ"ס בין שחכמים אסרו משום ספק איסור חורה כמוריים ובין בודאי דרבנן כמו גבינות שהעמידו נעשים ע"פ זה מש

איסור חורה] :

כט יש רוצים לאסור לפוך כבורית שקורין זייף ממעם סיבה כשהיה ויש מתירין דכבר כתבו התוס' בנדה [ג"כ] בשם ר"ת דסיבה כשהיה אינו אלא לענין יוה"כ ע"ש ואף גם ביוה"כ אינו אלא דרבנן לכמה פוסקים וכן מהבאר מדברי רבינו הרמ"א בא"ח פ"י ש"ג שכתב דבשבת אסור לרחוץ בבורית משום גולד ע"ש הא בחול שרי [ע"ש נסג"ט] וגם המתירים לא התירו רק במקום צער כמו חמטין אמנם בבורית שלנו שהוא מסריח ואף לכלב אינו ראוי ואין לך לפנס יותר מזה פשיטא שאין בזה חשש אפילו לבריאים וכן הסנהג פשוט בכל המוצאות ישראל לסוך בבורית במרחץ ואין מוצא פה ומצנפץ :

דיני

סימן קיח דיני חתימת דבר מאכל הנשלח ע"י עובד כוכבים . ובו מ' סעיפים :

כל קטניות הע"ף סק"ה על הרמ"ל נח"ט ע"ש סיטנ ולא ירדתי
לסוף דעה סק"ד כוונתו עמנו של רש"י לא סוגח כלל נש"ט
משום דרוב הפוסקים לא תפסו כן ודו"ק :

ד לפי דעת הרמב"ם והרשב"א אין חילוק בין ששולח
ע"י עובד כוכבים ובין שמפקיד בידו ובדבר שצריך
שני חותמות גם במפקיד בידו צריך שני חותמות אבל
לפי דעת רבותינו בעלי התוס' [ג"ל ד"ס דאמר] א"צ שני
חותמות רק בשוחח על ידו רכיון שלא יראה הישראל
את החותם צריך שני חותמות אבל במפקיד בידו ואח"כ
יבא ויטלנה בכל דבר סני בחותם אחד שהרי הישראל
יראה אח"כ אם לא נתקלקל החותם ולפ"ו גם בשולח
על ידו לישראל אחר אם הודיע הישראל בכתב המנות
החותם ושיכירו כשיקבלו מיד העובד כוכבים ג"כ די
בחותם אחד בכל דבר וגם הרא"ש ז"ל הסכים לדיעה
זו וכמ"ש הטור בשמו אלא שכתב שלכך שצריך להודיע
להישראל את חתימתו צריך להודיע להעב"ם שהודיע
להישראל את אופן חתימתו ע"ש וכ"כ הרא"ש וזה
לשונם ואף השולח אם הודיע לחבירו צורת החותם וגם
אמר לעב"ם שהודיע לחבירו די בחותם אחד עכ"ל
וכן הוא לשון הש"ע סעיף א' ע"ש והדברים צריכים
ביאור :

ה דלכאורה מלשון זה משמע דבשולח לחבירו תרתי
בעי הודיע לחבירו כדי שיכיר החתימה וגם להודיע
לעב"ם שהודיע לחבירו וכי תימא למה לו להודיע
להעב"ם הלא די בהודעה לחבירו ואם יכיר החתימה
טוב ואם לאו הרי ממ"נ אינו מועיל "ל דווראי כן הוא
אך לתועלת הענין כדי שלא יגע העב"ם לקלקל החותם
ולעשות מה שלבו חפץ וכי תימא דא"כ כשמודיע
להעב"ם הרי לא יגע בו שמתירא ודמה צריך להודיע
לחבירו די"ל משום דלפעמים מתקלקל החותם מעצמו
שהרי יכול להיות כן וכמבואר לקמן סי' ק"ל ולפ"ו אין
להעמיד על טעמא דמירתת בלבד שהרי יהיה ביכולתו
לומר דמעצמו נתקלקל החותם ולכן עיקר היתיר הוא
בשביל הכרת החותם כמו במפקיד אך דלזה טוב יותר
גם לומר לו שהודיע לחבירו דאו ברוב פעמים הלא
יכיר החותם ואם אפילו במקרה רחוק נתקלקל החתימת
אם יבין לפי ראיה ענינו שיכול להיות שמעצמה נתקלקלה
נעמיד היתיר על טעמא דמירתת כמ"ש שם אבל לבנות
עיקר היתיר על טעמא דמירתת אינו נכון רכיון שיהא
ביכולתו לומר שמעצמו נתקלקל לא מירתת כל כך ובוה
מדויק לשונם שכתבו אם הודיע לחבירו וכו' וגם אמר
וכו' דמבואר להדיא דעיקר היתיר הוא בהודעה לחבירו
כדי שיכיר החותם וניסוף לזה גם צריך לומר לו :

ך אבל גדולי האחרונים [ע"ף סקמ"ו וסר"ת] לא פירשו
כן וכתבו דבהאמירה לעב"ם שהודיע לחבירו די
וא"צ להודיע לחבירו כלל מטעמא דמירתת העב"ם
ופירשו

א איתא בגמ' [פס"מ ל"ט.] אמר רב חב"ה אמור
בחותם אחד חמפ"ג מותר בחותם אחד חב"ה הוא
חתיכת דג שאין בה סימן בשר ויין תכלה וחמפ"ג הוא
חילתית מוריים פה נבינה וביאור הדברים כששולח ע"י
עובד כוכבים או שמפקיד בידו דג או בשר או ויין או
תכלה צריך שני חותמות אבל חמפ"ג מותר בחותם
אחד וההפך בין אלו לאלו פירש"י משום דחב"ה
דמיהן יקרין וטרח ומויף בחותם אחד ואף שהיין אינו
יקר מ"מ מפני תאוות ניסוך טרח ומויף החותם כדי
לנסך יאלו הני' טרח ומויף כדי להחליף בנרוע מזה
אבל חמפ"ג שאין דמיהן יקרים לא טרח ומויף אף
בחותם אחד :

ב ונמצא לפ"ו תלוי הדל לפי הויקר והחשיבות באותו
מקום לבר מיין אבל מדברי הרמב"ם פ"ג סתבאר
דכל דבר שבהחליפן יש איסור דאורייתא כדנים ובשר
ותכלת צריך שני חותמות וכל דבר שבהחליפן הוי יוקר
איסור דרבנן כמו חמפ"ג די בחותם אחד ויין אע"ג דהוא
דרבנן החמירו בו כשל תורה מפני חשש ניסוך וכ"כ
הטור בשם הרשב"א דבדאורייתא צריך שני חותמות
ובדרבנן די בחותם אחד וחלב הוי ג"כ דרבנן משום
דלהחליף לנמרי על חלב טמא אי אפשר דיכול להכיר
טמא ירוק וטהור לבן והחשש הוא רק על תערובת
ומדאורייתא מין כבינו במל ברוב ועל רוב טמא אין
חשש מפני שיוכר כמ"ש ונמצא דהאיסור אינו אלא
מדרבנן ודי בחותם אחד [עד"ל וס"ף סק"ח] :

ג ויש כראשונים שכתבו מעם ע"פ הירושלמי משום
דחב"ה איסורו מנופו וחמפ"ג איסורו ע"י תערובות
ופה אע"ג דאיסורו מנופו כיון שהוא רק דרבנן די בחותם
אחד [ר"ן ור"ל נב"ל] ולפ"ו צריך שני תנאים לשני
החותמות שיהא איסור תורה ושלא ע"י תערובות ובחצר
אחד ששני תנאים אלו די בחותם אחד ותפסו הפוסקים
[הנ"י וס"ף סק"כ] שזהו מעם אחר מטעם הקודם ולענ"ד
נראה דגם הירושלמי עיקר טעמו הוא דבדאורייתא
צריך שני חותמות ובדרבנן די בחותם אחד כמו
הרמב"ם והרשב"א והירושלמי סימן בעלמא קאמר
שהרי אין לך איסור ע"י תערובות שיהא איסור דאורייתא
אם לא שיהא האיסור רובו דהיתיר במל להאיסור
והרי כיון שהאיסור הוא רוב אין זה איסור שע"י תערובות
וה"ל הירושלמי כל שאיסורו ע"י תערובות די בחותם
אחד שהרי האיסור הוא דרבנן וכל שאיסורו מחמת
עצמו יש שהוא איסור תורה כמו חתיכת דג ובשר
ותכלת דאם יחליפנו על מרפה הרי הוא איסור תורה
ויין כשינסכנו הוי ג"כ איסור תורה [וגם כוונת הטוס' עס
ל"ט. ד"ס אמר שכתבו סנה"א וו כסס כ"ל ג"כ כוונתם כן
ותמיהו על הכ"י והלחמניס עשנו זה לפעם נס"ע ואלו
שנב"ט חזר בו ולא הביא עמם זה משום שהכל אחד וכו' מתוך

שורב הפוסקים לא הסכימו לדיעה זו :

וה"ל רבינו הב"י בסעיף א' יין ובשר וחתיכת דג שאין בו מימן שהפקיד או שלח ביד עכו"ם צריך שני חותמות אבר יין מבושל ושכר או יין שעירבו בו דברים אחרים כגון רבש וכן החומץ וחלב ומוריים ופת וגבינה וכל שאימרו סר"ם שהפקידו ביד עכו"ם סותר בחותם אחד וי"א שאף בדברים שצריכים שני חותמות לא אמרו אלא בשולח ע"י עכו"ם שאינו עתיד לראות החותם אבל מפיקר שעתיד לראות חותמו די בחותם אחד כי הוא ירא ואף השולח אם הודיע לחבירו צורת החותם וגם אמר לעכו"ם שהודיעו לחבירו די בחותם אחד עכ"ל וכבר בארנו בדיעה ראשונה היא דעת הרמב"ם והרשב"א וגם דעת הירושלמי מסכים לזה ואינו מעם בפ"ע כמ"ש בסעיף ג' ומעם זה חפס לעיקר ואח"כ כתב דעת התוס' והרא"ש דבשעתיד לראות החותם גם כדאורייתא די בחותם אחד ויראה לי דשני הדיעות לא פליגי כלל וגם דיעה ראשונה מודה ככה"ג דא"צ אלא חותם אחד ודיעה אחרונה מודה לדיעה ראשונה דבאין עתיד לראות חותמו צריך כדאורייתא שני חותמות וכדברנו בחותם אחד זה שכתב רבינו הב"י וי"א אינו מפני המחלוקת אלא שאין דרכו בדבר שבגמ' ובמסב"ם לא נזכר דין זה אלא שהפוסקים חירשו זה כתב בלשון וי"א :

י רבינו הרמ"א כתב על זה וי"א דלא בעינן שני חותמות רק בישראל חשוד אבל בעכו"ם הבל שרי ע"י חותם אחד ובדיעבד יש לסמוך על זה עכ"ל והנה דיעה זו ודאי חולקת על הדיעות הקודמות וריבם לא הסכימו לה כמבואר ברא"ש ומרדכי ולכן כתב שרק בדיעבד יש לסמוך על זה אבל על שני דיעות הקודמות יש לסמוך לכתחלה וכבר בארנו דעתנו בסעיף ה' דוד שכתב רבינו הב"י בשולח עיקר היתר הוא ברויט לחבירו צורת החותם והאמירה להעכו"ם הוא להעדרה בעלמא ושכן כתב הרשב"א ובאמירה לבד אין היתר ולא כן דעה גדולי אחרונים דאינו ס"ל דבאמירה לעכו"ם בלבד הוי היתר מטעם מירתת כמ"ש בסעיף ו' ע"ש :

יא ובסעיף ב' כתב רבינו הב"י רכיון שהחתימו כראוי שני חותמות בדברים שצריך שנים ואחד בדברים שרי באחד א"צ לחזור אחריו לראותו אבל אם חזר על חותמו ולא הכירו אמרו אפילו עשה שתי חותמות עכ"ל ודווקא אם רואים שנמסר בכונה ע"י אדם אבל במקום שיכולים לחלות שנתקלקל מעצמו או ע"י נחמה או ע"י תינוק שלא בכונה סותר בדיעבד כמו שיתבאר בס' ק"ל וכן אם ישראל יוצא ונכנס לא חיישינן אף אם נתקלקל בכונה דמירתת להחליף כמ"ש שם לענין יין דמירתת ליגע וכ"ש דמירתת להחליף וכבר בארנו בסעיף ו' דלדעתנו אין זה רק ברין הדיעה הראשונה כלומר כשאין היתר מפני שאח"כ יראה החותם אלא מפני עיקר הדין דאמרינן דכל שיש ב' חותמות לא מרח ומיזיף

ופירשו דבריהם דה"ק דאף כשמודיע לחבירו לא מני עד שיאמר וכו' ובוה בלבד די ע"ש וכמה מהדוחק הוא זה דא"כ היה להם לכתוב רק היתר זה בלבד ולכן כתבו האחרונים לכתחלה ודאי צריך להודיע גם לחבירו אופן החתימה ודוחק גדול הוא דלהדיא משמע סתום ורא"ש דבמפקיד עיקר ההיתר הוא כהכרת החותם ומסמילא דמירתת ע"ש ומסמילא דגם בשולח לחבירו עיקר היתר הוא מטעם זה וצ"ע [ומלמאי סיימנא סם מפורש כמ"ס ח"ל וחס סולה וכו' נר"ך מודיענו וכו' וגם סוז זיפמר כן לפכ"ס ופ"ס ס'ין זס מעכס טכ"ג] : וסה שהביאו ראה פמה שכתבו הטור והש"ע סעיף ב' וז"ל כיון שהחתימו כראוי שני חותמות בדבר שצריך שנים ואחד בדברים שרי באחד א"צ לחזור עליו לראותו עכ"ל המהני שהרי מקור דין זה הוא מדרשב"א [פנ"י] והרשב"א הא אינו מחלק כלל בין מפקיד לשולח ולא ס"ל חילוק זה וכמ"ש בריש סעיף ד' אבל לדעת התוס' והרא"ש עיקר ההיתר הוא מפני זה כמ"ש ותרע לך שכן הוא שהרי כתבו שני חותמות בדבר שצריך שנים ולהתוס' והרא"ש אין לך דבר שצריך שני חותמות ולא מיבעיא במפקיד אלא אפילו בשולח די בחותם אחד כשיודיענו כמו שנתבאר אלא ודאי הוזה רק לדעת הרמב"ם והרשב"א דההיתר הוא משום דבשני חותמות לא מרח ומיזיף וכדברנו אמרינן דגם בחותם אחד לא מרח ומיזיף א"כ מסמילא ש"צ לראות החותם וכן הוא גם להתוס' והרא"ש כשהחתיים בשני חותמות דאו הוי מעם ההיתר משום דלא מרח ומיזיף וכן במדי לדיעה זו בחותם אחד אבל בחותם אחד כדאורייתא דההיתר הוא מפני הכרת החותם היאך אפשר להחיר בלא זה ועיקר מטעם של האחרונים הוא משום דאמטמא דמירתת סמכינן בכל דינים אלו ולענ"ד בבאן לא מני מעם זה בלבד מפני שביכולתו לומר שמעצמו נתקלקל ולכן צ"ע לדינא וכבר בארנו שהרישב"א סובר כדברנו וכן עיקר :

ך ויש מרבתינו שאמרו דבישראל חשוד צריך שני חותמות במידי דאורייתא ובעכו"ם תמיד די בחותם אחד [כ"ט תוס' סם] ובוה נרע ישראל חשוד משום דמחויק א"ע בישראל ולא מירתת כלל ולכן צריך שני חותמות דככה"ג לא מרח ומיזיף וצ"ל לדיעה זו דבעכו"ם ההיתר הוא בחותם אחד מטעםא דמירתת אע"ג שלא אמר לו שהודיע לחבירו אופן החתימה מ"מ מירתת קצת וחשוד מקרי כשחשוד להחליף אבל אם הוא רק חשוד לאכול דברים האסורים א"צ כלום דהחשוד לאכול אינו חשוד להחליף כמו שיתבאר בס' ק"ט [ט"ז סקפ"ז] אמנם לא כללא הוא ויתבאר שם בס"ד וכל הראשונים לא קיבלו דיעה זו לעיקר והסכימו לדעת התוס' שבסעיף ד' לחלק בין מפקיד לשולח כמ"ש שם ומ"מ רבינו הרמ"א הביא דיעה זו בסעיף א' וכתב דבדיעבד יש לסמוך על דיעה זו עכ"ל כלומר ולא לכתחלה מפני

ומיניף הלכך א"צ לחזור אחרינו לראותו אבל ברינו של די"א דעיקר היתיר בחותם אחד הוא מפני שיראה החותם ודאי דמחוייב לחזור לראותו היותו ולדעת גדולי אחרונים גם כשם א"צ [לחפשו לשון כ"י משמע לאבני פניעות קפי ולמי אמר דודאי כן כולו לה"ט זינן מולקיס כלל וכמ"ל כסתיף מ' וד"ק] :

יב ורכינו הרמ"א כתב על דין זה דאם לא הביר החתימה אסור וז"ל ומיהו דרוקא אם הוא דבר שיש לחוש שהחליפו ונתנה בחליפין או הוא יין ויש לדוש שאסרו בגניעה אבל אם רואה הדבר ששלח או הפקיד והוא טוב כמו ששלח ולא נתנה העכו"ם אם החליפו לא דיישינן אף שהחותם מקולקל עכ"ל כלומר אף שנראה שנעשה בכונה ע"י אדם והמעם פשוט דכבר נתבאר דאין העובר טובבים חשוד להכשיל את הישראל דאם היה חשוד להכשיל או לא היה היתר במה שורה טוב כמו ששלח דאולי החליף על מרפה שצובה כמותו אבל כיון שאינו חשוד להכשיל א"כ יש לו הנאה בזה כמו להחליף על גרוע מזה וכיון שאינה גרועה אין מעם לאסור והלינן שזה שקלקל החורב בכונה מפני האותו לראות מה נמצא שם או ליטול קצת ממנה אבל על חשש חליפין אין מקום ודבר פשוט הוא שאם מכירין ומכ"ע שורה הנשלח מותר בכל ענין ואם מצקנה מכירין ומצקנה תתיבות אין ניכרות ויכול להיות שהאינן ניכרות והחלפו על גרועות כאשר נשלחו אסורות אותן שאין ביכולת להביר והחתיכות שצבכירין מותרים ודע דגם לתתלה מותר לשלוח ע"י עבדים כשהחתימו כדן :

יג והנה כבר נתבאר בדאיסור דאורייתא צריך שני חותמות ובאיסור דרבנן די בחותם אחד ויין אף שהוא דרבנן החמירו בו כשל תורה משום דיישינן לחיבת ניסוך כמ"ש ולכן הסכימו כמה מהגדולים דבזמנ"ז לא שייך זה ודי ביין בחותם אחד ככל אימורי דרבנן וכן יש להורות וממילא דא"צ גם לחפש אתר אברת החותם וגם א"צ להודיעו כיון דמרדניא די בחותם אחד [פ"ו פקד' יש ט אה"ע דכ"ט מודים כוס ז"ל דכ"ט מודים גיין ומתקן קטייה נקט"כ וכ"כ המג"י כלל ז"ב ובפני"ה ח"ט פ"י ס"ג ובה"י רכ"ט] :

יד כתב רבינו הרמ"א א"כ אם שולח איזה דבר בשק וחותם אחד שתיים היו בשתי חותמות ודפוסים אע"פ שיש בהם כמה אותיות לא חשיבי אלא כחותם אחד כיון שקובעים אותם בבת אחת וי"א שבמקום שמצויים רשעים שיודעים לכתוב אין הכתב סימן אלא למי שמכיר הכתב עכ"ל וביאור הדברים כשהדבר הנשלח מונח בכלי או בשק וכיוצא בזה באופן שאין להעכו"ם מקום ליטול הדבר הנשלח ולהחליפו רק מסקום אחד כמו מסקום הביסוי או מסקום הקשור וכתב כשם את אחד שיהא חציו של אתר על הביסוי או המקום הקשור וחציו על הכלי או על השק וממילא כשיפתח ויטול

מזן ודע שיש מי שכתב דוחתם אפילו הניחו בכמה מקומות לא חשיב רק כחותם אחד [ונג"מ פט"א] ודברים תמוזים הם דמה לי שני אותיות או שני חתימות ואם יש חשש שיש להם תמימה כזו או שנוגבים חתימת המשלח וחותמים בעצמם כמ"ש דרשב"א בתשו' [פי ק"ט] בדפוסים גבינות שנוגבים הדפוסים ממראשותיהם של ישראל ומגידים בעצמם הדפוסים א"כ אינו נחשב אף כחותם אחד ואם אין חשש זה שפיר הוי כב' חותמות [רכ"ט] :

מזן עוד כתב כסתיף ד' מפתח וחותם היו שני חותמות אבל ברברים שדי בחותם אחד אם לא היה בו אלא מפתח לא חשיב חותם עכ"ל ומעמו הוא ראע"ז והמפתח הוא כיד הישראל מ"מ יכול להיות שיפרח להשיג מפתח כזה ויפתח המנעול ויטול ויחליף ויסגור ולא יהיה ניכר כלל ולכן לא הוי אף כחותם אחד ומ"מ עם חותם נחשב כשני חותמות דבצירוף מירחת עשיית חותם נחשב גם השנה מפתח כזה למירחא רבה והנה אמת שיש מראשונים דס"ל דמפתח הוי כחותם אחד ולזה הסכימו גדולי אהרונים מ"מ יש שהסכימו לדברי רבינו הכ"י ובריעבר יש לסמוך על התמירים וכן אם הוא שעת הרחק שא"א לעשות איזה חותם די במפתח [הפ"ו פק"ג והג"ה וכפ"ה סס"מנו לטוהר והס"ך פק"ג סס"מנו לטוהר] :

יז וכתב רבינו הרמ"א אם שולח איזה דבר בשק וחותם השק אינו אפילו כחותם אחד א"כ הפך התפירות לפניו עכ"ל ומשום דהא דכשהתפירות לחוץ מה מנעול החותם הלא יכול לפתוח מקום התפירות ויטול ויחליף ויחפור במקדש אבל כשהתפירות הם לפניו לא יוכל לעשות כן דכשיעשה כן יהיו התפירות לחוץ ויחפס כנגב וכן המנהג פשוט לשלוח בתפירות לפניו ואף בסתם תשמישים בשקים כקמח ושאר דברים כן הוא דרך תשמישן בתפירות לפניו ולא במתוך ועוד כתב ואם תתם הדבר ששלח וגם השק הוי כב' חותמות עכ"ל

הקשירה חותם שני ושני קשרים משונים היו כשני חותמות עכ"ל וגם הקשירה שכתבו מקודם בונתם לקשר משונה דאי אינו משונה לא היו סימן ולא דמי לצרירת נאד שבסעיף הקודם כמ"ש שם ודע דכיון שנהברר דקשירה חזקה הווי כחותם כ"ש כשנתן הדבר בבלי עץ או מתיקה ודבוק המכסה כסמרים הדבה

דהווי כחותם אחד דאנן סהדי שיש בזה מירחא יתירה וראיתי מי שנשפתק בזה והדבר ברור כמ"ש [ע"פ סק"ג]: **כא** כתבו רבותינו בעלי הש"ע סעי' ה' אם שלח ע"י כותי ירך בלא חותם אם היא חתובה כדרך שישראל חתכה אחר המיטת הגיד כשרה וכן כל התיכה שינבר כה ניקור הישראל כגון בנפילת חוט דירא וחותם שאצל החוה וכיוצא בו ושאר החתיכות שעמהן אם יש לחוש להם שהחלפו ורוקא בבשר או שאר איסור דאורייתא אבל אם שלח איסור דרבנן כגון נבינות שיש לחוש שטא החליפן הבוטי אם מכיר קצתם שלא החלפו כולן מותרות אם אותם שלא החלפו הם היותר טובים שלח דווראי אם החליף היה לוקח הטובים שבהם עכ"ל ומבואר להראי דכא"סור דאורייתא לא מסכינן אפירו כבה"ל שיש בראיה ברורה שלא החליף מ"ם אמור דחיישינן שמא לא הספיק ליטול הטובים שבהם מפני הפחד אבל ברבנן מסכינן על זה ולא עוד אלא אפילו כשהחותם מקולקל ונשבר מסכינן כבה"ל ברבנן ודע דשליחת ירך או שאר בשר ע"י סימן דחטישת גידין אינו אלא בדיעבד ולכתחלה אסור למסוך על זה כן הסכימו האחרונים וכן בהרנגולות כשניטלו גידי הצואר כדרך שבנות ישראל עושות הווי סימן בדיעבד ולא לכתחלה וכל זה אינו אלא בשולח אבל בנמצא ביד כותי ירך וכשר בסימן חטימה לא מסכינן על זה כלל דשמא נתנה לו הישראל אתר שחטמה וא"כ נתודע לו איזה מרפות בהבמה [ס"ז ופרי"ח]:

כב סימן שחטיה אינו סימן כלל דיכול הבוטי לזיף ולהחליף על אחרת ולשחטה בעצמו ולא יהיה ניכר לפיכך אם שלח על ידו בהמה או עוף שחוטים בלא חותם בתוך חותם אמור אא"כ שלח השוחט על ידו כתב ויש בהענף איזה סימן שעשה כחתיכת הלשון וכיוצא בזה באופן שלא יכול לעשות חשש ויוף אבל באופן אחר אינו מועיל אפילו ברוב ישראל ורוב מבתי ישראל רזה אינו מועיל אלא בכשר הנמצא כבס"א א' אי: בנתעלם סן העין למאן דס"ל דמותר כמ"ש בס"י ס"ג אבל לא בשולח ע"י כותי ש"ל שהחליף טוב ברע ושחטן בעצמו ואין זה ענין כלל למה שנתבאר בשם [ע"ד סק"א וסקל"ה] דלא כמו שיש מחלקים גם בכאן בין רוב ישראל ורוב מבתי ישראל לרוב כותים ורוב מבתי כותים אלא דבכל ענין אמור בלא סימן מובהק או בחותם בתוך חותם [ע"ד סק"ו] נמנע דמרכיב כתרנגולת שחטה וכו' וכבר נזכרנו בס"י ס"ג]:

כג יש מי שאומר דהמטמין בשר לשבת ושאריו מאבלין בתנורו

עכ"ל כלומר דלא בעינן שני החותמות במקום אחד קרוב ול"ו אלא אפילו בשני מקומות כגון ששלח בשר וכרכה בנייר וקשר הנייר והניח חותם עליו ונתן הנייר בשק וקשר השק והניח חותם על השק הוי שני חותמות וכן כל כיוצא בזה והמעט פשוט משום דבשנים לא מרח ומזיף:

יד ועוד סימנים כתבו לקטן בס"י ק"ל וו"ל שם סעיף ר' סהם החבית בכלי שאינו מהודק כדרך שחותמין כל אדם ומח כמים ה"ו חותם אחד היה כלי מהודק ושח עליו מלמעלה ה"ו חותם בתוך חותם עכ"ל וסוה לסדנו דכלי מהודק הווי כחותם ובפיהה מלמעלה הווי חותם בתוך חותם וא"כ בקבוקים שלנו הנסתמים בחווק בעץ שקרוין פראפק"א וא"א לפותחן בלי ברזל שקרוין קרייצע"ר הווי חותם אחד ואם מרח כמנהג בעפר ארום שקרוין פרי"ף הווי חותם בתוך חותם גם בלא סימני אותיות ולפי מה שכתבנו בסעיף י"ג דבזמנ"ה די גם ביין בחותם אחד א"כ ביכולת לשלוח ע"י עוגד כוכבים כאחד מהם או בסתימה חזקה או בסתימה רפה וסתימה כמיט או במר"ף כמנהג וכן יכול לשלוח חלב וכ"ש חמאה באחד מהם וכן כה"ג בנבינו: באופן זה דבאלו די בחותם אחד כמו שנתבאר:

יז עוד כתבו שם דאם צר פי הנאר ה"ו חותם אחד ואם הפך פי הנוד לתוכו וצר עליו ה"ו חותם בתוך חותם עכ"ל והנה רש"י ו"ל פ' גנ"ג [ל"א]. דצריך שהנאר יהיה בדיסקיא של עור דבכה"ל הווי צרירה פי הנאר כחותם משום דלא מרח ליטול מהדיסקיא אבל צרירה בעלמא אינו חותם וכן מהבאר מלשון המור שם אבל הם הלכו בשיטת הרמב"ם שכתב כלשונם וס"ל דצרירה בעלמא בחווק הווי כחותם מכוס רלא מרח להתיר הצרירה החזקה ואח"כ לצררו כמקדם משום דהיא מרחא מרובה והנהג' לפ"ז כששולחין בשר בשק או בבגד ויצררו בחווק פי השק מותר גם בחותם אחד דהצרירה בעצמה הווי חותם ודברים שא"צ רק חותם אחד כחלב ונבינה די בצרירה בעלמא וקולא גדולה היא ואולי גם הרמב"ם והש"ע לא אמרו רק בצרירת נאד של עור דהיא קשירה חזקה מאד ויש שהיו קושרים עד שהיה קשה להתיר כרמיכה בבליים [פכ"ו מ"ד] אבל בשארי דברים לא הווי הצרירה סימן אא"כ קשר משונה אמנם קשירת משא בעגלות הווי ג"כ קשירה חזקה ומתודקת עד מאד והווי כחותם אחד [ע"ד ס"ג] שם סק"ח שכתב בס"י דכיון דכלל יום מתיים סענלס כדי ליקח המאכל לא הווי חותם ע"ש וזכו נתיים סנלס המאכל אינו מונע בתוך פקטיות והקטירות קיימות עד ביאת הסמורה למקומה ושפיר הווי חותם אחד וגם ל"ל דהפיכת פי הגלד לחוה אינו מועיל רק בגלדיה של עור דקשה להפסק וכס"י דברים אינו מועיל הפיכה לחופה]:

ב עוד כתבו שם וכן כל שינוי שמשנה מדברים שאין דרך כל אדם הרי הם כחותם אחד והמיחה או

כתנור עובדי כוכבים מותר גם בחותם אחד אפילו לדעת הרמב"ם הדרשב"א שאין מחלקין בין שולח למפקד וי"ל דבכולהו בעי שני חותמות בדאורייתא משום דבעל התנור לוקח שכר מזה והוי כאומן דלא פרע נפשיה ולא פרע ומויף הדוחם להחליף טוב ברע [פרי"ם פק"ח] ולענ"ד נראה דאם באנו לדמותו לאומן ליהוי מותר גם בלא חותם מטעם זה אלא ודאי דאין ענין ול"ן דהא דאמרינן אומן לא פרע אומנתו והו במחורה שלו שלא יקלקלה ולא יערב בה שום זיוף אבל במשכיר התנור והישראל מעמיד בה מאכליו אין זה ענין למרע אומנתו ופ"ם הדין דין אמה דהעיקר כדעת התוס' והרא"ש ודמחלקים בין שולח למפקד וכבר כתבנו במע"פ מ' דגם הרמב"ם והרשב"א מודים בזה ולכן די בחותם אחד וצריכים להכיר החותם [ע"ש נכ"מ עכ"פ שחלקו עליו על עמנו ולא ניכר למס ונכור כו' דכמעט כמ"ס דה"ק] :

כד כתב רבינו הב"י במע"פ ו' אם שלח ע"י כותי בלא חותם אם אורח מקום מעבר לרבים מותר שהוא ירא שמא יראנו אחד מהעוברים ויתפוס עליו כנגב ומיהו לכתחלה לא ישלח על ידו בלא חותם עכ"ל וכתבו דאפילו העוברים הם אינם יהודים מתיירא שלא יגידו הם להישראל וכמ"ש לקמן בס' קכ"ט [פ"ו פק"י] וכן אפילו אם שלח שלא ע"י עבדו ושפתחו מותר במקום מעבר לרבים כדע"כ [ט"ז פק"י] ויש מי שאומר דדווקא ע"י עבדו ושפתחו אבל שלא על ידיהם אמר [פ"ט] ואינו כן דאין חילוק בזה [ט"ז סג] :

כה ולענ"ד נראה דלא דמי למי קב"ט הדתם כולם יודעים שהישראל שומר א"ע ממנע בין ושם מיירינן שהוא אצלו פועל או שכיר ע"ש ודאי דמהירא שלא יגידו להבעלים אבל בנושא דבר מאכל של הישראל מאין ידעו העובדי כוכבים המהלכים ברחוב שזה נושא מאכל ישראל ושיש בזה חשש ולא יעלו על דעתם כלל וגם זה השליח אינו מתיירא מרם כלל ודי לנו להקל כשהמעבר הוא רוב ישראל דוה השליח מתיירא שמדמה שהם מכימים עליו והם בקיאים במאכלי ישראל אבל כשהמעבר לרבים הוא אינם ישראלים נראה דאין להקל כל כך ואם באנו להקל גם באופן זה די עכ"פ בעבדו ושפתחו שאימת רבן עליהם ומפני חששא כל דרו לא יעשו אבל לא בבורי שאינו שלו [ולו"י דנכ"מ מומר ספ"ה וגם ספ"ז וספ"ז ידו למה דה"ק] :

כו וכתב רבינו הרמ"א בספרו ת"ח דנהגין לשלוח ע"י כותים במקום מעבר לרבים והיא שכונת ישראל ואין כותים מצויים שם עכ"ל כלומר אע"ג דנתבאר דרך בדיעבד מותר במקום מעבר לרבים מ"מ בשכונת ישראל נהגין להיתר גם לכתחלה ויש להחמיק אם דווקא ע"י עבדו ושפתחו א"ע"י כולם וכן נראה מדכתב סתם וסוה משמע קצת דבריעבד מותר גם בלא שכונת ישראל ובלא עבדו ושפתחו ודלא כמ"ש במע"פ הקודם אך י"ל דהא דמותר בדיעבד גם בלא שכונת ישראל

אינו אלא ע"י עבדו ושפתחו וכמ"ש וצ"ע לרינא [ספ"ו פק"ט] ואין טוס ככנס לקטיתו לתנאם היא נדפסה כעשות על מטע"פ זה וקא"י על ספ"י מ' פ"ט] :

כז כתב רבינו הב"י במע"פ ח' הלוקח בשר ושלוהו ביד אחד מעמי הארצות נאמן עליו אע"פ שאינו מוחק בכשרות ואין חוששין שמא יחליף ואפילו עבדי ישראל ואמרתיהם נאמנים בדבר זה ויש מי שאומר שאם הוא חשוד לאכול דברים שאין דרך הרבים להקל בהם אף הוא חשוד להחליף עכ"ל ודעיה ראשונה היא דעת הרמב"ם בפ"ח וס"ל דהחשוד לאכול אינו חשוד להחליף כמו דמצינו כן בדמאי [מלו"י ו] והיש מי שאומר הוא דעת הרשב"א ומ"ל דרך ברמאי אמרינן כן משום דרוב ע"ה מקילים בזה אבל אם הוא חשוד לאכול בדבר שאין הרבים מקילים בו גם להחליף הוא חשוד אע"ג דבאבילה בלבד הוא רק רע לשמים ובחליפין הוא רע לשמים ולכריות מ"מ לאותו דבר שהוא חשוד עליו א"א להאמינו ועוד יתבאר בזה בס"ד בס' קי"ט ודע דזה שכתב הרמב"ם דאפילו עבדיהם ואמהותיהם נאמנים זהו בימים הקדמונים שהיו מקנה כספם ומלו ופבלו לשם עבדות כמ"ש המניד משנה ובוסה"י לא שייך זה : **כח** כתב הרשב"א ו"ל בריש ספרו הורה הבית [נמכ"ד ד' ו'] : דקמן אע"ג דלשחיטה אינו כשר בלא עומד על גביו מ"מ לשלוח על ידו לקנות יין ובשר ושאר דברים כשהוא קמן חרף ומכין לקנות מותר לקנות על ידו ולשלוח על ידו לשחטם לשחטם ונותנין על ידו מעות לשלם להשחטם או להקצב ואין חוששין שמא לקח המעות לעצמו ושחטם בעצמו או שמא לקח טרפה כולו ושייר לעצמו מהמעות וכן כל כיוצא בזה וא"צ שמירה דאין זה כשצ"ע ערות אלא מטעם חזקה שאינם עשויים לשנות מכפי שיצו"ם ואין דרכם לקלקל לקנות סך האסור ולהצית את המותר וכן מנהג העולם [ובגינו ספ"ח פק"י] :

כט וכתבו המור והש"ע מע"פ ו' המניח עובד כוכבים בביתו וכו' דברים שאם החלפו יש בהם אפילו איסור תורה אם הוא יוצא ונכנס יא אפילו שהה זמן רב ולא הודיעו שדעתו לשהות מותר ולא חיישינן שמא החליף אפילו אם הוא נהגה כחליפין והוא שלא סגר הכותי הבית עליו לפי שהוא מתיירא בכל שעה לאסור עתה יבא ויראני אבל אם הודיעו שדעתו לשהות אסור ואם אינו נהגה כחליפין מותר בכל ענין דלא חיישינן שמא החליף להכשילו כיון שאין לו הנאה בדבר עכ"ל וזה שכתבנו והוא שלא סגר הבית עליו כונתו דבאם ידענו שסגר הבית עליו אסור אבל סתמא לא חיישינן שמא סגר הדלת עליו וכ"כ בס' קכ"ט ע"ש ודבר פשוט הוא דאם הישראל סגר את הדלת מבחוץ מותר ג"כ ראע"ג דדכותי רואה שכונת הישראל לשבות הרבה מ"מ הרי אין לו מקום ליצאת ולהחליף אפנים אם ביכלתו ליצאת דרך חלון וכיוצא בו אסור וזה שכתבו

שכתבו המניח רמשימע ריעבר נקטי דשון הש"ם אבל גם לכתחלה מותר להניחו ביוצא ונכנס [ש"ך סקל"ג] ועוד דנקטו לשון ריעבר משום סיפא דבשהה זמן רב ולא הודיעו שדעתו לשהות מותר וזה אינו אלא בריעבר ולכתחלה אסור לעשות כן [סס] ודע דאפילו קמן או קמנה יוצא ונכנס מותר דמירתת [סס סקל"ג] : ונהנה הסכמת כל רבותינו הראשונים והאחרונים דלא חשדינן ליה לעובר כוכבים שיכשיל את הישראל בתנאם כשאין לו הנאה מזה כמ"ש כמה פעמים ואין לשאול דא"כ בעונתה שלא חאמינו לכותיו רק במסל"ה אבל בלא זה אינו נאמן ולמה לא יהא נאמן והרי אין לו הנאה מזה דר"ל רבשם ענין אחר הוא משום דבעינן עדות ובלא מסל"ת אין כאן עדות ולא האמינורו חכמים והנה כמו שאינו [כ"ס נכ"ס ס"ו סקל"ח] :

לא ואחד חשוד הוא להחליף והביא רמ"א לומר דגם בלא הנאה חשוד הוא להחליף והביא מ"ה מהא התנן בפ"ג דמאי [מ"ד] הטולך חטים למוחן עובר כוכבים דמאי דחיישין שהחליפן אע"ג דאין לו הנאה ותמיהני דהרמב"ם כתב שם מפורש וז"ל לפי שהמוחן יתקבצו אליו קופות של חטים ואפשר שיחליפן וכו' עכ"ל כלומר שיחליף שלא בכונה ואמת שהרא"ש כתב שם בזה"ל לפי שהוא מתפרנס מאומנתו וירא לעשות שקר וכו' עכ"ל רמזה שמסע שיחליף בכונה אמנם גם זה א"ש לפט"ש הרא"ש לקמן שם וז"ל לפי שהכל מוליכים שם חטים למוחן ואף אם אין לו רע משלו מחליף רע של אחר בטוב של זה ואח"כ כשיורמן לו רע יתנהו לבעל הרע עכ"ל הרי מפורש שיחליף רע בטוב ויניע לו הנאה כזה אבל בל"ז לא חיישין וכן צ"ל בכוננת הרע"ב שם שכתב שהוא חשוד להחליף ע"ש כלומר רע בטוב [וכנ"ל בהגמ"ס נחיתורו הגדול סי"ח ממעטרי ה"י ג"ס ודוק] :

לב עוד הביא רמ"א מהא דאמרינן בגמ' [ספ"מ] דפת מותר בחותם אחד דלמא יניחש לה אי משום אחרוני קריא בחמימי מידע ידיע דחימי בשערי נמי מידע ידיע אי כי הדדי כיון דאיכא חותם אחד לא מרח ומיזף ופירש"י לא מרח ומיזף במידי דלית ליה רווחא ע"ש הרי מפורש דאפילו במידי דלית ליה רווחא דווקא בחותם לא מרח ומיזף אבל בל"ז חיישין גם בלא הנאה ויש מי שדחה דכוננת רש"י דזא דלית ליה רווחא כולי האי כמו קריא בחמימי או חימי בשערי אבל קצת ריוח יש כגון דפת זה נקי יותר [פרי"ח סקל"ו] ואני אומר דודאי לשון רש"י ז"ל מורה דאף ברבר שאין לו ריוח כלל חיישין אמנם רש"י הולך לשיטתו בפ"ק שם [י"ג] שפ"י ברה"ר רבא אמר וז"ל דהתם לית ליה הנאה דלישדי נבלה לקרה דמיסתפי דאי חזי ליה ישראל תבע ליה כרינא עכ"ל הרי שכתב מפורש דאפילו במאי דלית ליה הנאה אי לאו מפני היראה חשדינן ליה ואמת שדחט"ס כתבו שם שדי בשר כחושה שזו ושקיל בשר

שמינה כדי להרויח אבל בחנם כדי להכשיל לא חיישין עכ"ל אבל רש"י לא ס"ל כן והוא דיעה יחידאה אבל הרוס' יפרשו גם נבי פה דכחותם לא מרח ומיזף רע בטוב אבל בל"ז לא חיישין כלל וכיון דדוד דעת רוב הפוסקים הכי קיי"ל [וכר"ן] ספ"ה טונת רש"י ג"כ לכל הפוסקים דגם אפי' לא משע רק שמהל יעשה ורנב' אומר שדקדק מפני היראה ולא יעשה פ"ש ולא שלשון רש"י דמוק לפירושו מינו עכ"ס חיוני ללכר"ן הוה נזירא ליה להלי' דינא ולכן ספ"ה פירש"י ג"כ לזה :

לג איתא בגמ' שם לא הלבית לצור מימך וראית ישראל וכותי ששפתו שתי קדרות על נבי כירה ארת ולא חשו להם חכמים דילמא מהדר אפיה ישראל לאחוריה ושדי כותי נבלה בקררה עכ"ל כלומר שדי כחושה שלו לקדרת ישראל ושקיל שמינה של ישראל קדרתו [הוס'] ויש להתפק בכוננת הש"ס אם אומר שלא חשו דילמא מהדר אפיה משום דלא מחזקינן איסורא אבל אם ודאי החזיר פניו אמר או אפשר דה"פ לא חשו להחזרת פנים דאפילו אם החזיר פניו לית לן בה רלא חיישין לשעה סועמת ומצאתי במרדכי [פ"י] ובהג"א [פ"ח] דיש מחלוקת בזה וז"ל שמסע דאי מהדר אפיה ישראל חיישין מאן פסק ר"ם בשם ר"ת שאם היו שתי קדרות וכו' ואהדר ישראל אפיה חיישין דילמא שדי נבלה וכו' והר"ד ברך מתיר וכו' ודווקא להחליף רע בטוב וכו' עכ"ל ובמרדכי שמסע דאפילו רע ברע או טוב בטוב חיישין ח"ל וכתב הר"י שמיאל מצאתי כתוב דיש אסורין ומפרשים דלא חשו להם חכמים דילמא מהדר ישראל אפיה משמע דאי מהדר אפיה אסור וראיה מפ' כיצד צולין אין צולין שני פסחים כאחד מפני תערובת גופין עכ"ל וכיון דמדסה להך דפסחים ש"ם דחיישין שמא במעוה יעשה כן ולא בכונה וכיון דבמעוה הא אפילו בלא הנאה אסור [וחזו כנסת הר"ן שהכלנו בסעיף קודם] :

לד אבל התוס' והרא"ש והמור והש"ע תפסו כפשימיה להיתר וזא הביאו דיעה אחרת בזה וז"ל המוש"ע בסעיף י"א ישראל וכותי ששפתו שתי קדרות זו אצל זו זה בשר שחופה וזה בשר נבלה מותר ואין לחוש שמא כשהחזיר הישראל פניו החליף שחופה נבלה אפילו אם של ישראל משובח ואפילו פיהו נעלה מותר ואין לחוש שמא יתנו נצוצות מזו על זו עכ"ל וסיים המור וז"ל וכתב א"א הרא"ש ז"ל דעל זה סומכין להניח הקדרות אצל השפחות כשהולכין לבהב"ל ונכון לירא שמים להחמיר כי כמה פעמים אירע קלקל ברבר ועוד כדי להשביח חלקה נותנים חלב בקדרה עכ"ל ורבינו הר"מ"א כתב דה"ה בשני דבתי צלויים זה אצל זה אבל לכתחלה יש ליהרר אפילו בשתי קדרות עכ"ל ויש שפ"י דלכן יש ליהרר לכתחלה משום נצוצות ולפ"ז בקדרות מכוסות מותר גם לכתחלה [ש"ך סקל"ג] ויש שפירש דהאיסור לכתחלה הוא שלא יתחלפו זה כזה כדך רשני פסחים

ליחן נכ לטחרים וחס להכשים לנו דווקא וכמ"ל פס"ד פק"ה הדין :

ל כתבו הפוסקים דכותי שאמר לישראל אל תאכל מקדרה זו כי השלכתי בו איסור אינו נאמן [ג"כ וד"כ סג] ובוודאי מעיקר הדין כן הוא אמנם לאו כללא הוא דאם הישראל מבין מדבריו שיכול להיות כן בגון שאמירתו הוא שלא על דרך השחוק והגסימה אלא דרך התוודות וכה"ג בודאי שצריך לחשוש ולא לאכול דכללו של דבר בענין נאמנות דאף שמדינא אינו נאמן מ"מ אם פנינים לפי החשעה שאינו מסקר צריך להאמין וכמ"ש בס' קב"מ ע"ש ולעיל בס' ל"ו סעיף כ"ב ובמ"ס מ"ח בארנו בזה ע"ש וע' באהע"ו ס' קמ"ו : ל"ן אם הניחו בשר או שאר מאכל ביד עובד כוכבים ואח"כ מכירים אותו במכ"ע שווה הבשר ולא המאכל שהניח כותר אף בלא חותם דפכ"ע ערוף מסימנים וכ"כ הקדמונים דפעם אחת נתפסו היהודים מהאגמים ונטלו כל אשר להם ונתפשו עמהם והחזירו הכל ומצאו קדרותיהם בשומן של אווז והכירום במכ"ע והתירו להם [פ"ז פק"כ נכס טוה"ה] עוד כתוב במרדכי כשישראל נותן לכותי הבשיל בכלי להליכו לביתו יחזרנו שלא ידית הכלי ויניח שיורי המאכל כדי לידע שאם השתמש בהכלי ונ"ל הדבונה הוא שיניח שיורי מאכל זה דכולי האי ליכא למיחש שמא הוא עשה ג"כ מאכל כזה חמה חמה השיריים דכולי האי לא חיישין [ומיזכר קוסיית הפ"ז פס] וכן אין לחשוש שמקדם יסיר השיריים וישתמש בה ואח"כ ישים אותם השיריים דודאי לא יסירן עצמו כל כך ואין לנו לחשוש בחששות רחוקות כאלה ועוד יתבאר בדינים אלו בכלים ששווה אצל הכותי בס' קב"ב בס"ד :

ל כתבו רבותינו בעלי הש"ע בסעי' מ' בשר הנמצא ביד כורי ובתוב עליו חותם או כשר אע"פ שאינו יודע מי שכתבו בשר דמידע ידוע שהוא של ישראל והוא שלא יהיו מצויים שם כותים היודעים לכתוב וכן שותר לקנות גבינות החתומים כדרך שישראל חותמים דווקא מקום שאין לחוש שמא נשארו הדפוסים בידם וקבעו אותן בגבינותיהן ויש אוסרין בכל זה מאחר שלא ידענו מי כתבו או חתמו וכדיעבד אין להחמיר עכ"ל ובסעיף י"ג כתבו ישראל שעשה גבינות בבית הכותים וחתמם בחותם רפוס של עץ ושכח הדפוס בביתם אין חוששין שמא זייפו וחתמו אחרים באותו דפוס וכן אין לחוש שמא החליקו הגבינות בשומן חזיר וי"א דאין להתיר אם שכח הדפוס בביתם אא"כ הביאו מנה על הגבינות שעשה הישראל אבל אם לא הניחו כן ויש לחוש שמא עשה גבינות קמנים והחליפם בגדולים או ביותר טובים אמר ובמקום הפסד יש להתיר בכל ענין עכ"ל :

ל ביאור הדברים דמסכינן על הכתיבה כשהוא כתב ישראל אף שלא ידענו מי כתבו כיון שזוהי ישראל

פסחים [פ"ו פק"כ] ולפ"ו בשני קדרות אחר של בשר ואחר של חלב ראין בזה חשש תליפין פותר אפילו לכתחלה [סג] ולענ"ד נראה דבכל ענין אסור לכתחלה שהרי הטור כתב דכמה פעמים אירע קלקול ברבר ואיך נתיר לכתחלה ואף שכתב זה אשפות ובהליכה לבהכ"נ מ"מ הדבר משוב דרבר שנעשה ברנע אחת והם סמוכים ול"ו יש לחוש אפילו ברנע אחת ואורכא ק"ו הדברים דאם בשפחות דמירתתי טובא מרבעה"ב אירעו קלקולים כ"ש באחר דהרי את רואים דזה לא דפי לכל הרברים אפילו לרעת המתירים שהרי ככאן לא התירו רק בהחזרת פנים ובכל הדברים אנו מתירים ביוצא ונכנס וכמ"ש התוס' שם דכאן א"א להתיר ביוצא ונכנס משום דמצו לאשתמוצי ע"ש א"כ גם בהחזרת פנים ודאי דאסור לכתחלה [ולכן ז"ן המרשס נמ"ל מור ומסס ספ"ו נוס ע"ש ולפמ"ש א"ש] וכן מהך דפסחים הוי ראיא ברורה דעכ"ל לכתחלה אסור וגם המתירים לא התירו רק דיעבד ולא לכתחלה וס"ל דספסחים אין ראיא רק על לכתחלה וכן משמע מלשון הגמ' שאמרה ולא חשו להם החכמים כלומר לאסור בדיעבד אבל לכתחלה ודאי אסור להעלים עין כששני קדרות זו אצל זו אחד כשר ואחד מרפה והרי האוסרים אכרי אפילו דיעבד ולא רמו לכל איסורי דעלמא דמותר אפילו בגבנם ויוצא משום דככאן בקל להכשיד כ"ש דאין לנו עכ"פ להתיר לכתחלה אפילו בשני קדרות מכוסות וכן יש להורות :

ל ה"ל רבותינו בעלי הש"ע סעיף י"ב יש להחמיר שלא להניח הקדרות אצל השפחות כשאין ישראל בבית ואינו יוצא ונכנס ואם אירע קלקול שנתנה דבר איסור בקדרה אין להאכילה אותה מאכל שלא תרגילה בכך עכ"ל ומבואר מזה דאף לכתחלה אין להחמיר רק בלא יוצא ונכנס אבל ביוצא ונכנס גם לכתחלה אין להחמיר ואע"פ שבסעיף הקודם בארנו דלכתחלה גם בהחזרת פנים אסור וזה שלא בשפחות דלא מירתתי כל כך ובשני קדרות דבקל יוכל לקלקל אבל בשפחות ובקדרה אחת הוה ככל איסורי דעלמא דביוצא ונכנס שותר גם לכתחלה דהרי צריכה מעט וסן להביא דבר איסור וליתן להקדרה משא"כ בשני קדרות ולכן אפשר דגם בשפחות כשמבשלת קדרת איסור לעצמה ג"כ דאסור לכתחלה אפילו חזרת פנים ודע דזה שהתירו לכתחלה ביוצא ונכנס אין להקשות דהרי מדמור משמע דגם ככה"ג נכון לומר רי"ל דס"ל דהמור לא הקפיד רק בהליכה לבהכ"נ שידועת שבהכרח יהוה איזו זמן מוצט אבל ביוצא ונכנס דבכל רנע ביכלתי לבא מירתתי טובא [פ"ד פק"ז] וזה שכתבו שלא להאכילה לאו דווקא לה אלא ה"ה גם לאחרים כרי שתרואה שאין מעשיה כלום [סג] [פמ"ח סק"ז נכס סמ"מ עמלק נ"ל להנחתה וז"ן להכשים ע"ש והיט מוכרח וכל ענין ל"ן

ישראל כתבו ויש להסתפק אי בעינן דווקא שהכתב יהיה על עצם המאכל או אפילו כשהמאכל ככלי או כרוך בשק או במטפחת ועליהם כתוב כשר ג"כ מותר ומסופר פ"ד דמע"ש שישמע כן דתנן התם המוצא כלי וכתוב עליו קרבן ר"י אימר אם היה של חרם הוא חולין ומה שכתובו קרבן וכו' המוצא כלי וכתוב עליו ק' קרבן מ' מעשר ד' דמאי וכו' ע"ש הרי דלוקחין מיטן מבריבה על הכלי על הדבר שבתוך הכלי ולא חיישין שמה פניה כבר מהכלי ונתן אחר להוכיח דא"כ היה מוחק הכתיבה [יגמות קט"ו] וה"ג דבוותיה ומ"ם א"א בבאן להקל בכה"ג תרא דהתם לחומרא וכאן אוליין לקולא ועוד דאולי הכותי מטל מה שבתוכו והניח אחרת גרועה הימנה וכן עיקר לדינא ואין סומכין על הכתיבה א"כ כתוב על המאכל עצמו ובמקום שבו יבוליס לכתוב אין זה סימן כלל דשמה בעצמו עשה ונתן דבר איסור כדי להרויח המעות וכוונא בזה דלהבשיל אינו חשוב כמ"ש וממילא דכ"ש בגבינות דהוא רק איסור דרבנן שסומכין על החותם אם אין חיש ששגאר בידם החותם ויש אוסרין בכל זה לכתחלה לסמוך על סימן כתיבה כשלא ידענו מי כתבו דכאין לנו לסמוך להקל בכתיבה בעלמא ומפעשר שני אין ראיה דהתם לחומרא ומ"ם אין להחמיר בדיעבד דהעיקר בדועה ראשונה ויש מי שהקשה נחוש שמה ישראל כתבו לסימן כשרות אע"פ אח"כ נודע לו שהוא מרפה [פ"ו סק"א] אך ל"ק כלל דא"כ היה מוחק את הכתיבה [נקט"כ] ובנוראי כן הוא דהכי איתא בגמ' יבמות שם כמ"ש ובהשמישו כלים כשכתוב בהם כשר מותר גם לכתחלה להשתמש בהם דסתם כלים אינם ב"י [פ"ה הל' ג'] ופ"ט דהר"ב דהו דווקא בשכתוב בפנים הכלי ולא מבחוץ כדי שאם ישתמש בהם תחוק הכתיבה :

זו וזה שכתבו בסעיף י"ג לענין גבינות דבששכב הדפוס בבית הכותי אין חוששין שמה ויף וחונם אחרים הולק על מ"ש בסעיף ט' דבכה"ג חיישין וזהו שכתבו וי"א דאין להתיר אם שכן הדפוס וכו' וזהו בדועה שבסעיף ט' אך מסתימת הדברים לא משמע כן ולכן נ"ל דשני ענינים הם דשם מיירי כשהגבינות המה עתה תחת ידי הכותי והוא מוכרם והכן שפיר יש לחוש שעשה ויזיף גם ער גבינות אחרים משא"כ בסעיף י"ג מיירי דהייצראל הוא המיכרם והייצראל יראה אח"כ כל הגבינות ולכן לא חיישין משום דמתירא שמה יכיר הישראל הוויף והיינו שהחותם אינו על המקום בהגבינה שהוא רגיל לעשות וגם אולי יכיר שהאחריות הם לחות יותר ולכן לא חיישין לזיוף [גס"ד ס"ז] וגם לא חיישין שמה יחליק פני הגבינות בשומן חויר משום דאינו השוד להבשיל בדבר שאין לו רויח [סס סק"א] הו"א חישו לזיוף גם בכה"ג א"כ שכתב הישראל את הדפוס והניחו מונח על הגבינות עצמם דאו מתירא ליטלו דשמה לא יכוין להתויר לאתו מקום והוא סבור שחישראל הניחו על הגבינות במקום זה כבוונה אבל אם לא הניחו על הגבינות אלא במקום אחר חיישין לזיוף דבוה יסבור שהישראל לא הניחו כבוונה על מקום זה אך במקום הפסד יש להתיר בכל ענין ולסמוך אדועה ראשונה שהיא העיקרית לדינא וזה שכתבו בסעיף ט' דבריבער אין להחמיר וי"א שכוונתם בדועבד אם כבר קנה סן הכותי במקום שאין לחוש שמה נשאריו הדפוסים בידו אבל במקום שיש לחוש גם בדועבד אסור וי"א דגם בכה"ג מותר בדועבד ויש לסמוך על זה בנת הצורך [גס"ד סק"א] ודע דבסימני חותם על הגבינות אין חילוק בין מפקיד לשולח דא"צ שהישראל יראה החותם [פ"ה סק"א] :

סימן קיט החשוד לדבר איסור אין לו נאמנות בזה. ובו ניה סעיפים :

א שנו חכמים בכרייתא [פ"ט ל"ט:] אין לוקחין יב"ח מח"ג בסוריא לא יין ולא מוריים ולא חלב ולא מלח סלקונגדרי ולא חילתית ולא גבינה אלא סן המוסחה וכולן אם נתארח אצל בעה"ב מותר וכו' שיגר לו בעה"ב לביתו מותר מ"ם בעה"ב רא שביק התירא ואכל איסורא וכי משגר ליה ממאי דאכל משגר ליה יפירש"י שחוננים שבסוריא חשורים דלא קפרי אלפני עור לא תתן מכשול ומכונני לישראל דברים שלקחו סן הכותים מיהו אינהו נופייהו לא אכלי איסורא הלכך אם נתארח אצלו מותר לאכול עמו וכן כששיגר לו במתנה עכ"ל רש"י ז"ל וכ"כ הר"ן ז"ל ע"ש ומבואר מזה דרין זה אינו אלא בסוריא מפני שהיה ידוע שהחוננים חשורים על לפני עור אבל בכל העולם כל ישראל בחוקת כשרות קיימי וכך זמן שאינו חשוד מותר לקנות

כל דבר כמנו אפילו הוא ע"ה וזהו דעת הראב"ד בהשגות ספ"א סמב"א שכתב וז"ל שאין עמי הארץ חשודים להחליף ולא לסבור דבר האסור א"כ נחמד עכ"ל וזהו דעת הטור וש"ע לפי פ" המפרשים כמו שיתבאר בס"ד :

ב וכן משמע ממה ששינונו בשנה [ל"ג] תניא רשב"ג אוסר הלכות הקרש תרומות ומעשרות הן הן נופי תורה ונמסרו לעמי הארץ ופירש"י שלא מסרו לב"ד למנות שומרים לדבר והאמינה תורה את כל אדם עליון וכו' ואע"ג דתקון רבנן דמאי מ"ם תירה האמינהו עכ"ל וזה שגורו ברסאי הוא ממעם ששלחו בכל גבול ישראל וראו שהיו מקילין בהפרשת מעשרות כדאיתא שלהי סוטה אבל בכל האיסורים גם מרובנן לא גזרו וזהו יסוד דעד אחר נאמן באיסורים דכל יחיד ויחיד האמינתו תורה

ממנו בשר צבאים ולא עורות וכו' החשוד על השביעית אין לוקחין הימנו פשתן וכו' החשוד להיות מוכר תרומה לשם חולין אין לוקחין ממנו אפילו מים ומלח וכו' ומכאור להדיא החשוד חשוד מותר ליקח ולא בעינין שיהיה ידוע למוחזק בכשרות דאי ס"ד דבעינין מוחזק בכשרות דווקא מאי איריא חשוד אפילו איני חשוד נמי מיהו כזה י"ל דהא דהתנן חשוד היינו לענין הקנס דבחשוד קנסינן ליה אף במכירת בשר צבי ועורות ומים ומלח אבל בדבר שיש לחוש בו אין לקנות גם משאינו חשוד עד שיודע לך שהוא מוחזק בכשרות אמנם לקמן שם ה"ן החשוד על השביעית אין חשוד על המעשרות וכו' והנה איש כזה שהוא חשוד על דבר אחד ודאי רחוק מלקרותו מוחזק בכשרות ועכ"ז מותר לקנות ממנו דבר שאינו חשוד עליו אך גם כזה י"ל דמשנה זו לא מייירי במכירה כלל אלא לענין לאכול אצלו וכדבר הרמב"ם אכנס לא משמע כן דהא משנה זו קאי אמשניות הקדמות דמייירי במכירה [ומהיני על ה"ק סק"ל ע"ה ע"ה ס"ה מירושלמי ס"ח דשניית עומד ע"ה א"ר"י לא אמרו אלא כשאינו ידוע אם חשוד אם לאו וכו' ע"ה ומשם ל"ק כל כך כה"ר ר' אמי התייר ע"ה אפילו לקנות מחשוד משום דשמן ערב הקילו ע"ה אלא לפי דקפסה מחלו משניות הפורכות ו"ע"ה :

י"א והתשובה הנה דזה שכתבנו דכשהוא חשוד על דבר אחד רחוק מלקרותו מוחזק בכשרות אינו כן דזה שכתב הרמב"ם מוחזק בכשרות אין הבונה שיהיה ירא אלהים מרבים או חסיד וצדיק אלא כל שמתנהג ע"פ דת ישראל מינה מליה ותפילין ומתפלל ג' פעמים בכל יום ונוטל ידיו לאכילה ומנהיג את בני ביתו בכשרות דהוה"ק זה נקרא מוחזק בכשרות ויכול להיות שבאיה פרט הוא חשוד מפני קלות הדבר בעיניו ולבל הדברים הוא מוחזק בכשרות וראיה לדבר זה שהרי מצינו בבכורות שהכהנים חשודים היו להטיל סוס בבכור ולכן אינם נאמנים כשואמרים סוס זך נפל מ'עצמו דאם כן נאמר דכל הכהנים לא נקראו מוחזקים בכשרות וכן הוא בכל הדברים ולכן זה ששנינו בבכורות שם החשוד על וכו' דמזה מכאור דמאינו חשוד רשאים לקנות מייירינן באנשים שאנו מכירין אותם ליהודים מוחזקים בכשרות ולברך בפרט זה הוא חשוד אבל מדרם שאין מכירין אותו כלל אין לוקחין ממנו כדברי הרמב"ם ולפ"ז גם בכל הדברים שצריך מוחזק בכשרות אין הכונה לצדיק וחסיד או י"א מרבים אלא שמתנהג בדת ישראל כמ"ש ואין נ"מ בין הרמב"ם לרש"י והראב"ד לרינא אלא לאדם שאין מכירין אותו כלל אבל כל שמכירין אותו אין ביניהם מחלוקת דאם מתנהג בדת ישראל גם להרמב"ם מותר לקנות ממנו ואם הוא מיקל במצות אסורים פשיטא שהוא חשוד וגם לרש"י והראב"ד אסור לקנות ממנו בלא עדה וכן מוכח מדברי הרמב"ם עצמו שכתב דמתארח אצל בעה"ב מותר לאכול

דזה אפילו לדעת הרמב"ם מותר אלא ודאי דלא מייירי כלל בהיתר ואיסור המכירה וגם הרא"ש שם לא הזכיר כלל מחלוקת זה ע"ש וכן משמע מדברי הלבוש ע"ש ודבריו הרמ"א שהזכיר דעת הרמב"ם בשם י"א משי"ם דרש"י והראב"ד לא ס"ל כן וכן דרכו בכ"מ וגם משום שיש לפרש בדיעה הקודמת הי"ך מזה כפירוש המפרשים דבין משבע לכאורה מולא כתבו דברי הרמב"ם מפירש ש"ם רומים לדעת רש"י והראב"ד :
י"ב אמנם בלקיחת בשר כתבו הטור וכו' ס"ס ס"ה בשם הרמב"ם שאין לוקחין בשר מכל טבח ששוחט לעצמו ומוכר לעצמו א"כ היה מוחזק בכשרות ע"ש וכן הוא לשון הרמב"ם בפ"ח ממאכל"א דין ג' ובספ"י כשיחיה ע"ש אבל כשאנו שוחט בעצמו כולם נאמנים כמ"ש רבינו הרמ"א בספרו ד"ס סי' א' אות י"ב ולפ"ז בהכרח לומר שגם ברעת הרמב"ם תפס כן דאע"ג דבכאן בספ"א כתב סתם דאין לוקחין בשר אלא ממי שהחזק בכשרות ומשבע לכאורה דאפילו אינו שוחט בעצמו ספק א"ע מה שכתב מקודם בפ"ח ראש לומר שרבינו הרמ"א כתב זה רק לדעת הטור שהרי בכאן פסק בהרמב"ם ואם היה סובר דלהרמב"ם בכל ענין אין לוקחין אלא ממי שהחזק בכשרות היה לו לפסוק שם כן ולעיל בס"א סע"ה ט' נסתפקו ברעת הרמב"ם בדבר זה ויש מהגדולים שכתב בפשיטות דלהרמב"ם כבר ענין אין לוקחין אלא ממי שהחזק בכשרות [תי"ק סי"ה סק"י] ושם במע"ה י"א כתבנו מעם כן לחלק בין בשר לשאר דברים דבבשר אין חוששין רק כששוחט בעצמו ומוכר בעצמו ע"ש :

י"ג וכיון שלדעת הטור והש"ע אין איסור בבשר ליקח מכל אדם א"כ שוחט ומוכר בעצמו כמ"ש מפירש ס"ס ס"ה וכן דעת כל מפרשי הש"ע ולרבינו הרמ"א גם הרמב"ם סיבר כן מולא הגיה בס"ס ס"ה על דברי המחבר דבין קי"ל וכמ"ש בס"א סע"ה י"א ע"ש אבל בשאר דברים ודאי דיש לחוש לדעת הרמב"ם בין שרבינו הרמ"א פוסק כן וכן המנהג הפשוט בכל תפוצות ישראל בשאחד שאין מכירין אותו שהוא מוחזק בכשרות הביא יין או גבינה ותמאה או קמח פסח או כרכסאות יבשות ובשר מעושן וכיוצא באלו מביא עמו כתב הכשר מרב היושב על כסא ההוראה וביחוד בומה"ו שרבתה הפריצות והמינות אסור ליקח מאדם שאין מכירין אותו בלא כתב הכשר ולכן אע"ג דבבשר כתבנו דא"כ מ"ה בומה"ו פשיטא דאסור דבזמנינו לא שייך הטעם שכתבנו בס"א סע"ה י"א מפני שבמנהג דורו פרוץ ולכן כל שראת ה' נוגע בלבו לא יאכל שומן וכרכסות ובשר מעושן בלא כתב הכשר ואין לשנות וכמ"ש ביין חלב וגבינה דמייקך הדין כן הוא לדעת הרמב"ם ורבינו הרמ"א :

י"ד ויש לי שאלה גדולה לדעת הרמב"ם והרי שנינו בבכורות [כ"ט:] החשוד על הבכורות אין לוקחין

זה מאכל משלו כרי שהחשוד יתקן לו או יבשר לו ולא חיישינן שמא יחליפנו כיון שאינו חשוד על הגול ואם נהגן למי שחושש בתקנתו והוא חשוד לאכול דברים האסורים אסור דשטא יתקלקל מה שנתן לו ויחליפנו בשלו כיצד הרי שנתן להביאו החשודה על האיסור אסור שבושה מתתנה ורוצה בתקנת בתה ולפיכך מחלפת לו רע במיב ובן הנהגן לפונדקית החשודה פעמים שבושה מהאבמאי ומחלפת לו רע במיב עכ"ל וכתב רבינו הרמ"א דמ"מ מותר להפקיד אצלו ושיחזיר לו הדברים כמו שהפקידו אצלו עכ"ל כלומר רביון דאינס חשודים על הגזל אלא דארינון דלמכות הנהגן יחליפו לא שייך זה אלא בנותן להקן המאכל רבוה חיישינן שמא לא יתקנו כראוי ויחליף על שלו אבל בספקיד אצלו שיחזירנו כמות שהוא לא יבוש להתחזירו כמות שהוא אף אם יתקלקל כיון שהוא לא עשה בו מאימה ואין לשאול איך ארינון דהחשוד לאכול אינו חשוד להחליף מפני שאינו חשוד על הגול והחשוד לדבר אחד אינו חשוד לשאר דברים כמו שיתבאר ודרי מקודם נהבאר דהחשוד לאכול חשוד למכור והרי כשמוכר דבר איסור ולוקח מעות בעד זה היה גול גמור דאלו ידע הקונה שזה איסור לא היה לוקחו כלל והתשובה בזה דאע"ג דמעיקר הדין כן הוא ט"מ לחשוד זה לא משמע ליה ששכחית דבר איסור וזה גול רבוה מורה התיירא אבל לגול שמש אינו חשוד [ש"ך סק"ס] והוה כמו שאמרו הו"ל לא תחמוד לאינשי בלא דני משמע להו [רי"ם נ"ט] אף שאין האמת כן [ועמ"ס כס] ודע שזה שנתבאר בס"י ק"י"ח דבחשוד צריך שני הותמות והו בחשוד להחליף כמ"ש שם סעיף ח' אבל בחשוד לאכול א"צ כלום דאינו חשוד להחליף ועוד יתבאר בזה בס"ד בסעיף י"ח ונסעיף י"ט :

מן לפי מה שנתבאר דחמותו והפונדקית לטיבה מתכוונת א"כ אם ידענו שהפונדקית הזאת אינה חרושת לטובתו של האורח מותר וכן בחמותו אם ידענו שאינה חרושת לתקנת בתה ואינה בושה מתתנה אך זהו ע"פ פירש"י בחולין [י:] אבל הרום' פירשו שם דאדרבא הפונדקית מחלפת טוב של האורח ברע שלה משום דמורית הוהר לעצמה שנוטלת החליפין בעד סרחתה ע"ש ולפ"ו כשעושה בתנן בכל ענין אסור ולהפך אם נוטלת שכר בעד סרחתה מותר בכל ענין דאין כאן הוראת היתר אכנס לפירש"י אסור כשמתכוונת לטובה כמ"ש :

ין והדמב"ם ו"ל בפ"א ממעשרות דין י"ב יש לו שיטה אחרת בזה ע"פ הירושלמי וו"ל הנהגן לפונדקית לאפות לו ולבשל לו מעשר את שהוא נתן לה כרי שלא יהיה הקלה לאחרים ומעשר את שהוא נוטל ממנה מפני שהיא חשודה להחליף של זה בזה אבל הנהגן לחמותו או לשכנתו פת לאפות ותבשיל לבשל אינו חושש וכו' לפי שאינה חשודה להחליף וכו' המוליך חפ"ן

לאכול אצלו אע"פ שאינו מכירו אלא יודע שהוא יהודי בלבד ע"ש מכלל דלקנות מכנו צריך לידע שנם מתנהג על צד היהדות ולא יוהר :

יב ודע דכל ענין זה אינו נוגע לדיני שחיטה ובריקה וניקור שבשם לרכרי הכל צריך לידע שהוא טומאה וצריך לבודקו כמבואר בס"י א' הבכאן אין שום חכמה ואמנות ורק נאמנות אבל בשם צריך חכמה ואמנות יתירה ויראת שמים כרורה ולכן אין שם היתר הרעבך ממעם נאמנות באיסורים אלא ממעם דרוב פצויים אצל שחיטה וניקור מומחים הם וממילא שיש להם נאמנות ברעבך אבל לכתלה אסור לסמוך על זה [ועמ"ך סק"ה ולדבריט אין פיס שייכות ולי' ודוק] : **יג** כתב רבינו הרמ"א בסעיף ב' עובר עבירה לתיאבון לא מקרי חשוד עכ"ל ודברים המהוים הם דבוודאי כל חשוד הוא רק לתיאבון ולכן אינו חשוד על שארי דברים דאם חשוד להכעיס פשיטא שאינו נאמן בשום דבר והוא מין ואפילו לא עשה רק פעם אחד להכעיס דינו כעובר כיבבים כמ"ש בש"ע ס' ב' סעיף ה' ע"ש וכבר תמה על דבריו אחר מגדולי האחרונים ודחה דבריו [ט"ו עק"ז] וגם הלבוש השמים זה ע"ש ומקור הדין הוא מהרשב"א ולא כתב זה רק לענין להעיד בשל אחרים וכמ"ש הלבוש סעיף ז' ע"ש ויתבאר לבנינו כמ"ד אבל על שלו אין לו נאמנות כלל אפילו לאכול אצלו וכ"ש למכור ויש מי שנדחק בדבריו לפרש דמיירי לענין לאכול אצלו וכשידענו שיש בביתו היתר ואיסור וכיון שהוא רק לתיאבון לא שביק התיירא ואביל איסורא ומותר ככה"ג לאכול אצלו [פ"ח סק"ו] והדחק גדול הוא דאין נסמוך על זה אולי אין היתר טוב כהאיסור וחלילה להתיר לאכול אצל איש כזה אם האוכל אינו יודע בבירור שמאכל זה כשר הוא בוודאי וגם לישנו לא משמע כן שהרי כתב דלא מקרי חשוד ומשמע שהוא כישראל כשר [פ"ח סק"ו] ודבריו המוכיחים וגם כוונתו כמ"ס ספ"ח נ"ב דמוק כמ"ג ודוק :

יד ונלע"ד כוונה אחרת בדבריו ע"פ מה שכתבו לעיל ס' ב' סעיף ו' דרעובר עבירה במקרה פעם אחת לתיאבון אע"ג שע"י זה נפסל לעדות כמ"ש בח"מ ס' ל"ד מ"ט א"צ בריקת סכין ולא מקרי עבריין וכמו שכארנו י"ח סעיף י"ד ע"ש והוה שאומר גם בכאן דלא מקרי חשוד בעובר עבירה לתיאבון במקרה וחשוד לא מקרי רק כשרגיל לעבור על זה דקילא ליה הך איסורא אבל במה שתקפו יצדו במקרה לא מקרי חשוד ואפילו לפי מה שהחמיר שם לענין בריקת סכין מ"מ חשוד לא מקרי דברייתא סכין שצריך מורח רב לא האמינוהו ומ"מ אין לקרותו חשוד כדכתיב כי אין אדם צדיק כראיין אשר יעשה טוב ולא יחטא ולשון חשוד הוא על דבר תמיד לא באקראי וכן נ"ל עיקר לדינא :

פז כתבו המור והש"ע סעיף ג' דאף מי שהוא חשוד לאכול דברים האסורים מ"מ מותר ליהן לו לחשוד

בחדש חותם בתוך חותם יהרי חשיב שם נבינה ונבינה
 הוי דבר שהרבים מקולים בהם כמ"ש הרשב"א עצמו
 בתשו' סי' ק"ט ע"ש [גמ"ד סי' ק"ח סק"מ] וגם דעת
 הנודע מנזאר להיפך שהרי כתב בין אם הוא חשוד
 באיסור תורה וכו' ובוה קאמר שאינו חשוד להחליף
 והרי איסורי תורה ודאי הוי דברים שאין הרבים רגילים
 להקל בהם ויותר מזה תמוה דהרשב"א עצמו כתב שחייט
 החשוד לתפור כנדי צמר שלו בפשתן מ"מ מותר ליתן
 לו קנבוס שיהפור ולא חשדינן ליה שיהחליף אף שהוא חשוד
 בזה והרי כלאים אין הרבים רגילים להקל בהם [לח"מ
 ס"ג] ועוד שרבינו הכ"ז עצמו בס"י ק"ח סעיף ח' הביא
 דיעה זו בשם יש מי שאומר ואיך כתב זה בכנס
 לדין מוסכם שרבים חולקים עליו והוא עצמו חזר בו
 בתה"ב הקצר [עלמ"ג אות כ"ח ע"ל] להניי הוי"ח מקודם
 מ"ס ולא מנעו כן מהס"ד ס"ס וגם אין המסך הענין נראה כן
 מינה וה"ל לדינא דעת רוב הספיקים אינו כן ודו"ק :

כ כלל גדול צריך לדעת דכל דיני חשוד שבס"י זה
 ושבשאר מקומות בפוסקים וכן חשוד שבמשניות
 פ"ד דבכורות והנוכחים בגמ' בכל הש"ס אין הכוונה
 דווקא כשנתקבל עדות בב"ד שזה האיש עבר עבירה
 זו דבכה"ג גם לעדות פסול כמ"ש בח"מ סי' ל"ד אלא
 אפילו חשד בעלמא שיצא עליו קול קלא דפסיק או
 קרא דלא פסיק מקרי חשוד וראיה לזה ממה שכתבו
 רבותינו בעלי הש"ע שם סעי' כ"ה וז"ל אין אדם נפסל
 בעבירה על פי עצמו אלא ע"פ עדים שיעידו עליו שאין
 אדם ששים עצמו רשע וכו' וכן אין נפסל על קול וחשד
 בעלמא כגון מי שחשוד על עריות וכו' וקול יוצא עליו
 כשר לכל עדות חוץ מלעדות אשה ועיין ביו"ד סי'
 קי"ט עכ"ל הרי מפורש דמיידי ככה"ג ואין חילוק בין
 ק"א דפסיק לקלא דלא פסיק כמ"ש שם רבינו הכ"ז
 בספר הגדול בשם הרא"ש ור"י ע"ש וכן מפורש
 בסנהדרין אמר ר"ג החשוד על הערות כשר לעדות
 א"ר ששת עני מרי ארבעין בכתפיה ובשר וכו' ופירש"י
 דמלקין על לא טובה השמועה ע"ש הרי מפורש דמיידי
 ע"י קול ועוד יש ראיות הרבה ואין להאריך בזה :

כא ולפ"ו נלע"ד דאם יצא הקול ע"י שונאים דית
 בה ממשא ולא מקרי חשוד כדאיתא ביבמות [כ"ט]
 דקול שע"י אויבים לא חיישינן לקלא וכן יראה הי שאם
 היא עצמו הוציא הקול עליו אינו נאמן דאין אדם משיב
 עצמו רשע ומ"מ קצת יש לחוש לזה לכתחלה כדקיי"ל
 שם בח"מ דגם לענין עדות אין עושין אותו לכתחלה
 ע"ש ומיהו זהו ודאי דכל הדינים שבס"י זה בחשוד
 הוה ג"כ אם נתברר ע"י עדים בב"ד שהרי קיי"ל
 דעברין לדבר אחד לא הוה עברין לשארי דברים
 וכן משמע להדיא מדברי המור והש"ע סעיף ז' ורק
 לענין להעיד על של אחרים יתבאר בסעיף ל"ט :

כב החשוד למכור דבר איסור במקום הותר אסור
 לקנות ממנו אותו דבר לעולם עד שיחזור בו ויצא

חמין לטוחן ע"ה הרי הן בחזקתן שאינו חשוד להחליף
 וכו' וכן המפקיד אצל ע"ה הרי הן בחזקתן וכו' עכ"ל
 דס"ל ג"כ דהחשוד לאכול אינו חשוד להחליף וגם הא
 דאיתא בש"ס דילן דבמיתו אסור משיב דרוצה בהקנת
 בתה רחה כהלכה רוחו סברת ר' יהודה וחכמים פליגי
 על זה כדאיתא בירושלמי פ"ג דרטאי והלכה כרבננים
 ובפונדקית ס"ל לחכמים דבכל ענין היא חשודה ולא
 נתבאר לי מהו גרועותא דפונדקית ונ"ל דהכוונה כן
 הוא דמפני הריבוי ונשים דעתן קלות אינה מדקדקת
 יפה שלא להחליף של זה בזה וזה נקרא חשודה להחליף
 כלומר לבלי לרקדק ובעין מ"ש בס"י קי"ח סעיף
 ל"א ע"ש :

יד וכתב רבינו הבי"ב בסעיף ב' החשוד לאכיל דברים
 שאין הרבים רגילים להקל בהם אף הוא חשוד
 להחליף וי"א שאין מצדקין אצלו דבר האסור מן התורה
 אלא בשני חותמות עכ"ל ביאר דבריו דזה שנתבאר
 דחשוד לאכול אינו חשוד להחליף והו' בדברים שרבים
 רגילים להקל בהם כמו דמאי וכיצא בזה דסבר דלא
 עביר איסור אבל בדברים שאין הרבים רגילים להקל
 בו אע"ג דחשוד לדבר אחר אינו חשוד לשארי דברים
 מ"מ לענין זה עצמו הוי כעברין גמיר ואין לו שום
 נאמנות וי"א דחשוד כזה צריך שני חותמות כדבר
 האסור מן התורה ודבר שאסור מדרבנן צריך חותם
 אחד וכבר הביא דיעה זו רבינו הרמ"א בס"י קי"ח סעיף
 ז' וזה שהביא דין זה בכאן אע"ג דלא מיידי בס"י זה
 בדין חותם משיב דרוכחתי דין זה דהחשוד לאכול דברים
 שאין הרבים רגילים להקל בהם חשוד גם על החליפין
 מקורו סבילי דיעה זו דס"ל שזה שאומר הש"ס דצריך
 שני חותמות הוא בחשוד כמ"ש הרשב"א בתה"ב הארוך
 [גימ ד סעי' ז'] ולכן אסמכיה לכאן אמנם באמת אין
 ראיה סבילי דיעה זו לפמ"ש בס"י קי"ח סעיף ח'
 דמיידי בחשוד להחליף וכמ"ש גדולי האחרונים [ש"ך
 ס"ס כס"ו וס"ח ס"ס ס"ו ד] :

יז אבל תמיהני בזה דהן אמת שכן הוא דעת הרשב"א
 שם מ"ט הוי רק דיעה יהודא דהרא"ה שם פליגי
 עליה בדבריו טעם דחשוד לדבר אחר אינו חשוד לדבר
 אחר וא"כ איך חשוד להחליף ולגזול והרשב"א במשמרת
 הבית לא השיב בזה דברים מספיקים שכתב דהוי
 לאותו דבר כעברין ואין לו נאמנות [עס"ך סק"ח] ואין
 זה מספיק דאכתי הרי אינו חשוד על הגזילה וראיה
 ברורה לזה שהרשב"א עצמו בתה"ב הקצר השמיט דין
 זה ע"ש מפני שראה שדבריו הרא"ה הם טובים ונכוחים
 וכ"כ הה"מ בפ"ח ממאכ"א דין י' ע"ש וכן הוא דעת
 הרמב"ם שם שכתב הלוקח בשר ושלחו ביד אחר
 מע"ה ה"ו נאמן עליו ואע"פ שאינו מוחזק בכשרות
 אין חוששין לו שמה יחליף עכ"ל ובשר הוי ודאי דברים
 שאין הרבים רגילים להקל בהם ועוד כיון דכל עיקר
 מקורו של הרשב"א הוא משיטת הסוכרים דבענין

מיד חשד אבל דבר שלא נחמד עליו מותר לקנות ממנו והחשוד לרבר אחד אינו חשוד לכל הדברים ומיהו לאותו דבר שנחמד עליו קונסין אותו שלא לקנות ממנו אפילו אם בפעם הזאת היה ודאי היתר [כנ"ל ממה שיתבאר ודו"ק] ולא עוד אלא אפילו דבר היתר נמור שאין שייך בו איסור כלל אם זה היתר היתה לו גרמא שע"ז מבר האיסור כמעשה המובא בבכורות שם שקצב אחד היה ממשיך התינוקות אליו ע"י אגוזים שחלק להם ומבר להם חלב במקום שומן וכן היה ממשיך בני הקצבים ע"ז האגוזים והיו גונבים מאכותיהם חלב והוא סכרם במקום שומן וקנם רבא לאותו קצב שהיה חשוד על כך שאסור לקנות ממנו אפילו אגוזים וכן כל כיוצא בזה כשב"ד מבינים שע"י היתר זה היה לו סיוע למכירה האיסור קונסין אותו שלא שמועו גם היתר זה אבל לדבר אחר לא קנסין ליה [ע' דרישה שכתב ח"פ פ"ן יודעים שצ"י סלנוס מכר סהלב מוכסין לזה וספ"י סק"ז הציג עליו ע"ש ואמת שלחן ספור משמע כספ"י חבל לשון הפ"ם משמע כהדרישה פ"ט וכל דברי הפ"י בגיטין לשון הסיר מלחן ספ"ט אינו מתיישב על חלב אם לא שגרסא אחרת היתה להסור נגמ' וע"ק להפ"י שכתב דנס בלגוזים כנ"ל יש חסד פיסור א"כ מדינת אסור ולא משום קנס ול"ע ודו"ק] :

בג שני חכמים במשנה הבכורות [ג]. החשוד ע"י השביעיה אינו חשוד על המעשרות החשוד על המעשרות אינו חשוד על השביעיות החשוד על זה ועל זה [כלומר לו על זכ] חשוד על המהרות ויש שהוא חשוד על המהרות ואינו חשוד על זה ולא על זה ומפרש בגמ' משום דשביעית ומעשר ייש בכל מרם חומר מה שאין בהכירו דשביעית אין לה פדיון ומע"ש יש לו פדיון ומע"ש אינו נאכל רק בירושלים ושביעית נאכלת בכל מקום לפיכך אע"ג דשניהם בלאו מ"מ יש שחמירא להו שביעית ממעשר ויש להיפך והחשוד על אחד משניהם חשוד על המהרות דכיון שהחשוד דאדורייתא כ"ש דחשוד אדרבנן ולכן החשוד על מהרות דרבנן אינו חשוד על מעשר ושביעית דאדורייתא אבל החשוד על מהרות דאדורייתא חשוד גם על מעשר ושביעית [ימנ"ס כפי' המנהיגות ולכן פני ויש ודו"ק] : **כד** למדנו מזה דכל שהוא בענין אחד כלומר כמו בעניני אכילה החשוד על איסור אחד חשוד נ"כ לשאר איסור בענין זה השהו על איסור וכ"ש בפתוח ממנו אבל באיסור חסור ממה שהוא חשוד אינו חשוד וכן אפילו באיסור השהו לו אב יש בו איזה חומר כדאיסור החשוד אינו חשוד עליו אע"ג שגם כדאיסור החשוד יש איזה חומר נגד האיסור האחר מ"מ אולי חומר זה חמירא ליה יותר ואיתה בגמ' שם דבמקומות דשביעית חמירא להו החשוד על השביעית חשוד על המעשר ע"ש :

כה ולפ"י דברי הסור והש"ע תמודים בענין זה וז"ל

המור החשוד לדבר החמור חשוד וס לדבר הקל כמנו אפילו אין החמור חמור ממנו בעונש אלא שחמור בעיני בני אדם עכ"ל ולמד זה מהא דאמרין דבמקומות דשביעית חמירא להו החשוד על השביעית חשוד על המעשר ודא מיבעיא אם הוא חמור גם בעונש כמו החשוד על השביעית ומעשר חשוד על המהרות אבל מ"מ סבואר מדבריו דרק לדבר הקל ממנו חשוד אבל אם שיה בעונש וביעני בני אדם להרבר החשוד אינו חשוד עליו והרי בגמ' מוכח דאי לא שהיה חומר בשביעית ממעשר ובמעשר כששביעית היה הדין שהחשוד על זה חשוד על זה וז"ל דהמור ס"ל דא"א כלל שיהא שני מיני איסורים שיום בכל פרמי דינים ול"ז כגון טרפה ונבלה ששניהם בלאו ויש חומר בנבלה שמשמכאה ובטרפה יש חומר שבכמין יש טרפה כגון שנחסר ממנה אבר ושחטו אח אמו ונסמצאת טרפה והדי גם הולד טרפה ונבלה לא משכחת בכמין כמובן אם לא שמת הולד ואין שם ולד על זה וכן כד דבר שמרינא הוי נבלה כמו נישלה ירך וחלל שלה וכיוצא בזה הוי נ"כ כמתה ואין שם ולד על זה וכן חלב ודם ששניהם בכרת ויש חומר בחלב מדרם דרם נפישו של אדם קצה בו וכן דם שבישכו אינו עובר עליו משא"כ בחלב ויש חומר ברם מבחלב דחלב כשהמריח ואכלו פטור כמ"ש הרמב"ם בפ"ר וברם לא שייך זה שהרי בלא"ה נפישו של אדם קצה בו ואין לך שני איסורים בעולם שיהיו שיום בכל הפרטים ולפ"י מתפרשת המשנה כפשוטה החשוד על המעשר אינו חשוד על השביעית וכן להיפך משום דבאיסור שיה אינו חשוד ורק בגמ' מפרש דמעט למה בן הוא מפני שיש חומר בזה שאין בזה כלומר שאין לך שני איסורים שיום בעולם בכל פרמי דינים [פ"ק] סק"ג עייס כחונת ספור וחמור בעונש ע"ש דמשמע לכוורס חמור בעונש מדנר שסוף חשוד ול"ע כן כדמונה נגמ' ונס ספ"י ע"מנו כחמל אלא אפילו אין כחמור חמור ממנו בעונש ע"ש כלומר וסין כן בעונש אלא סמוף לסמו אינו מזוייק וכוחו שחמור בעונש כנלדנר שסוף חשוד עליו ודו"ק] :

כו וז"ל הש"ע במע"ף ה' החשוד על איסור חמור חשוד על הקל כמנו בעונש אא"כ חמור בעיני בני אדם שנוהרים בו יותר מבחמור עכ"ל דסבואר להדיא דאף איסור קל בעונש אם חמור בעיני בני אדם יותר דאינו חשוד עליו דמנ"ל הא והרי בגמ' אינו סבואר רק בעונשים שיום כמו מע"ש ושביעית דשניהם בלאו אבל על הקל בעונש ודאי דחשוד אף רבעיני בני אדם יותר חמור מהחמור ואין לומר דסבכרא כרב בן דכיון דחמור בעיני הכריות יותר אינו חשוד עליו אף שבעצם הוא קל מהרבר שנחמד עליו דא"כ זה ששנינו במשנה דחשוד על השביעית ועל המעשר חשוד על המהרות משום דמהרות הוה דרבנן ושביעית ומע"ש הוי דאדורייתא ואם דמהרות חמור יותר בעיני בני אדם אינו

אינו חשוד עליו א"כ הא דאשמעינן בנמ' משביעית למעשר דמה שהוא חמור בעיני בני ארם הוה חומר אדאשמעינן באיסורים שוים היה לו להש"ס לומר רבותא יותר אפילו באיסור קל כמו משביעית ומע"ש למטרות אלא ודאי דמחמור קל תמיד חשוד אף שהקך חמור יותר בעיני בני ארם וצ"ל דס"ל דהש"ס לא בא שם להשמיענו עיקר דין זה דהוה מילתא דפשיטא אלא משום דבמשנה משה מע"ש לשביעית ויש מקומות דשביעית חמירא להו טובא לזה אומר הש"ס הבאלו המקומות חשוד על השביעית חשוד על המעשר אבל ה"ה דדין זה נוהג גם בחמור וקל כמו שביעית וטהרות וכיוצא בזה אמנם עדיין קשה מנ"ל לרבינו הב"י לומר כן [עש"ן סק"ז ופ"ל נסתמו ולא ביא כלל הכוונה דמטרות ונ"ע]:

כ"ז וגם דבריו הרמב"ם יש בענין זה דברים המורה וז"ל בפ"ח משמיטה החשוד על השביעית אינו חשוד על המעשרות והחשוד על המעשרות אינו חשוד על השביעית וכו' החשוד על המטרות אינו חשוד על המעשר ולא על השביעית וכו' והחשוד לדברי סופרים אינו חשוד לדברי תורה עכ"ל ולמה לא כתב גם מה ששנינו במשנה להיפך דהחשוד על המעשרות ועל השביעית חשוד למטרות דהחשוד על ד"ת חשוד לד"ס ועוד למה השמיט הנאמר בנמ' שם דבאתרא דחמירי להו שביעית החשוד על השביעית חשוד על המעשר :

כה ונלע"ד הרמב"ם ו"ל היה לו שיטה אחרת בענין זה לגמרי וגם דעת הרמב"ן כן הוא כמו שיתבאר בס"ד דאחריו דקיי"ל דעבריינן לדבר אחד לא היו עבריינן לכל התורה כולה ודבר זה מפורסם בכל הש"ס וזוהי לא מפלגנין בין קיתא לחמירא ולדעות הפוסקים דחשוד לדבר חמור חשוד לדבר קל א"כ הו"ל להש"ס לפרש דעבריינן לדבר אחד לא היו עבריינן לכל התורה כולה לדחמירי סברו ולא לדקילי מדבר זה כמו עבריינן לאיסור כרת הוה עבריינן לאיסורי לאוין ועשה וכל כי האי לא ה"ל לתתום אלא לפרש ויותר מזה ק"ל בהא דקיי"ל דעבריינן לעבוד כוכבים ולחילול שבת הוה עבריינן לכל התורה כולה כמעט שכל המידה בכוכבים כופר בכל התורה כולה ושבת הוה ג"כ כזה דמחלל שבת כופר במעשיו של הקב"ה וכו' [עש"ן סולן ס'] למה לן כולי האי כיון דחשוד לדבר חשוד לדבר קל פשיטא ששבת וכוכבים היוין מהותר חמורות ומסילא דחשוד לכל התורה כולה אלא ודאי דחשוד לדבר חמור אינו חשוד גם לדבר קל מפני שיכול להיות שבוה התנבר יצרו וכוה לא התנבר ולכן מצד עצם חומר העבירה של כוכבים ושבת לא הוה חשוד לכל דבר ולהו הוצרכו הו"ל לומר משיב דבר השנים הוה ככופר בכל התורה כולה ומסילא דאינו בכלל יהודים : **כח** וזה ששנינו החשוד על המע"ש ועל השביעית

חשוד על המטרות אינו מטעם דחשוד לדבר חמור חשוד לדבר קל כדמשמע לכאורה מריהמא דלישנא דגמ' שם ושדין זה נוהג בכל התורה כולה דאינו כן דינים אלו אינם אלא במעשר ושביעית וטהרות מפני שבאלו הדברים עשו רז"ל חשודים לכל ע"ה דכל מי שאינו חבר אינו נאמן על המעשר ופירותיו דסאי כמפורסם בש"ס וגם אינו נאמן על המטרות דבגדי ע"ה מדרם לפרושים כמבואר בחגיגה ובכל מדר מטרות וכן אין להם נאמנות על השביעית כרתניא בסוכה [ל"ט]. אין מוסרין דמי פירות שביעית לע"ה יותר ממזון שלש סעודות ופירש"י דע"ה חשודין על השביעית ע"ש וכל מי שרוצה שיאמינו לו צריך לקבל עליו דברי חברות כמפורסם בש"ס וכוה שנינו החשוד על זה אינו חשוד על זה והחשוד על שניהם חשוד על המטרות כלומר ודינו ככל עמי הארץ והרמב"ם לא הוצרך לכתוב זה בכאן דכבר כתב דינים אלו בפ"ג מאה"ט וכפ"י ממשכב ע"ש דהם ע"ה חשוד על המטרות ואין לו נאמנות והוה ממש דין זה דהחשוד על המעשר ועל השביעית כלומר שמתנהג כע"ה באלו חשוד על המטרות ולכן לא כתב דינים אלו בשאר מקומות : **כ** וגם דעת הרמב"ן ז"ל כן הוא שכתב בתשו' [בכ"ז נכ"י ס"ס זק] וז"ל מה שאמרת החשוד על דבר קל אם הוא חשוד על דבר חמור אפילו על דבר קל סמנו אינו חשוד דעבריינן לערלות אינו עבריינן אצל שחיטה ויא אמרו עבריינן לדבר אחד הוה עבריינן לכל התורה כולה אלא בעבודת כוכבים ובחילול שבת כפרהסיא עכ"ל הרי לדניא כדברינו ואמת שרבינו הב"י הקשה ע"י מהא דהנין החשוד אף המעשר ועל השביעית חשוד על המטרות ותיירץ דדווקא בעינן אחד הוה חשוד מחמור לקל כמו בעיני אכילה ולא בשני עינים כמו מערלות לשחיטה ע"ש וכל גדולי אחרונים תפסו כן וכמו שבארנו בסעיף כ"ד אבל באמת הסברא תמוה רמב"ם אם מעינן בעינן אינו חשוד אף מחמור קל מטעם דכוה תקפו יצרו וכוה לא תקפו א"כ גם בעינן אחד נאמר כן אלא ודאי דרמב"ן ס"ל כדברינו בדעת הרמב"ם ומהראיות הברורות שהבאנו בסעיף הקודם וזה ששנינו בבכורות אינו אלא על פרטי דינים אלו וזהו כמו שהיו שונים מי שהוא ע"ה למעשר אינו ע"ה לשביעית וכן להיפך אבל למטרות הוה ע"ה ואין זה ענין לכל התורה כולה : **לא** ויותר מזה ק"ל דהא קי"ל דווקא במחלל שבת כפרהסיא אבל בצינעא לא הוה עבריינן לכל התורה כולה ואמאי הא שבת הוה חמורה שבחמורות וחשוד לחמור הוה חשוד לקל ואמת שלדעת הפוסק והש"ע וכל הפוסקים צ"ל דהנינן כן הוא הוא דודאי החשוד לחמור חשוד לקל אמנם אם ראינו שבהקל נוהג הירב מסילא דרמברא נסתמו שאינו חשוד להקל ובכוכבים וחילול שבת כפרהסיא אפילו אם אנו רואים שבשאר דברים הוא נוהר אינו נאמן ויצא מכלל ישראל

באחד מעבירות שבתורה חוץ מעבודת כוכבים וחילול שבת בפרהסיא או שאינו מאמין בדברי ר"ל נאמן בשאר אימורים ובשל אחרים נאמן אפילו על אותו דבר לומר מותר הוא עכ"ל ולשיטת המור והש"ע הכוונה שהוא נאמן בשאר אימורים שאינם מענין אימור זה אפילו בקלים ובאימורים שהם מענין זה נאמן בהחמורים מאימור זה ולא בהקלים מאימור זה ובכוכבים ושבת אינו נאמן על שום דבר וכבר בארנו בזה מה שגריאה לנו לדעת הרמב"ם והרמב"ן ז"ל :

ל"ו וזה שכתב רבשל אחרים נאמן אפילו על אותו דבר לומר מותר הוא והו דעת הרמב"ם בספ"א מערות ו"ל דפיכך החשוד על דבר יש לו לדון בו ולהעיד בו לאחרים חוקה אין אדם חוטא כרי שיהיני בו אחרים כיצד נאמן ע"ה לומר פירות פלוני שתוקנין הן וכו' וכן כל כיוצא בזה משאר האימורין וכו' עכ"ל והקשה עליו הראב"ד מהא דתנן בפ"ד דדמאי הלוקח פירות ממי שאינו נאמן על המעשרות ושכח לעשרן ושואלו בשבת יאכל על פיו חשיכה מוציא שבת לא יאכל עד שיעשר לא מצאו א"ל אחר שאינו נאמן מעושרין הן אוכל על פיו חשכה מו"ש לא יאכל עד שיעשר ע"ש דרי להדיא דגם על של אחרים אינו נאמן וכו"כ הרמב"ם עצמו בפ"ב ממעשר אך בשם נופא בסוף פי"ב פסק דחשוד נאמן על של אחרים ממעם דאין אדם חוטא ולא לו ע"ש ועיקר יסודו הוא מהא דקיי"ל בבכורות [ל"ג:] כרשב"ג דרבהנים אף שחשודים להטיל מום בבכור מ"ם נאמנים בשל אחרים והראב"ד דחה דחם קנס בעלמא הוא ואינם חשודים ממש אבל החשוד ממש אינו נאמן ע"ש [עוד הקשה עליו ממסג' דשם סגסג' לגי' וכו' מי כלן נאמן וכו' ופריך תירושמי ועד אחד נאמן ומתקן משום חיי נפש אבל בלג"ה אינו נאמן אך מום ל"ק כלל דנכאן הייסינן לגומלין כמנואר כמנוח כ"ד] :

ל"ז ודברים רבים נאמרו בזה יש מי שתירץ דשם יש לחוש שאמר כן כרי שיאכל בשבת [כ"מ] ויש מי שתירץ דלפי שלקחן כרי לעשר לפיכך כשיעבור השבת חייב לעשר [כ"מ] ויש מי שתירץ דמשנה זו נשנית אליבא דכ"ע גם לרבי דפליג אדרשב"ג בבכורות ולרשב"ג נוקמה כשיש בזה חשש גומלין [פ"ח סק"ז] ויש מי שתירץ דהא באתחוקא אימורא אין ער אחד נאמן כשאינו בידו וא"כ אין נאמן אפילו אדם אשר להעיד על תבואה של אחר שהיא מהוקנת והרי אינו בידו להרום כראיתא בריש האשה רבה אלא משום דבכאן הבעלים אומרים שמתוקנת היא ואצל הבעלים היה בידו רק חכמים לא האמינו לע"ה ולכן כשאחד מעיד לא מקרי אתחוקא אימורא כיון שאצל הבעלים היו בידו ולכן בריש פ"ד דדמאי דמיריגין שאין הבעלים בכאן כדחנן לא מצאו א"כ מדינא אינו נאמן ולא הקילו רק לשבת [רי"ע פלג' פ"ד ס"ג] וכל התירוצים רחוקים כמבין גם זה התירוץ דחוק דמב"ג אם מדינא אינו נאמן אך תהיר :

אי נמי אפשר לומר תירוץ אחר דאי כמעט חומר העבירה לא היה חשוד רק בענינים אלו ולא כן בשאר ענינים וכמכרת רבינו הב"י שהבאנו אבל ממעם הוה כנוצר בכל התורה כולה אין לו נאמנות אף בשאר ענינים ומ"ם לשיטת הרמב"ם והרמב"ן הדברים פשוטים וא"צ לידחק בזה כלל וברור הוא בס"ד [עמ"י סק"ח וכוונתו כמירון הגני שכתבנו] :

לב ויש מי שאומר דעברין לכוכבים ולחילול שבת דחשוד הוא לכל התורה כולה הוא באמת ממעם מפני שרם העבירות היותר חמורות והחשוד לחמור חשוד לקל [פ"ד סק"ז] והמירגי דאם ממעם זה א"כ למה בצינעא כשמחלל שבת אינו עברין לכל התורה כולה [ג"פ על ס"ד] למס כולך לוס והכי הניס נעלמו סגרת הכ"י בסק"ג וזו"ק] ויש מי שאומר דחשוד לחמור חשוד לקל הוא ברבר שיש לו הנאה אבל דבר שאין בו הנאה לגוף אף לקל אינו חשוד ובכוכבים וחילול שבת היו עברין אפילו לעבירות שאין בהן הנאה [ס"ג נספ' דרישה] וכל אלו הם סברות רחוקות והעיקר כדברי רבינו הב"י לחלק בין ענין אחד לשני ענינים לשיטת הפוסקים והמור והש"ע אבל לפי מה שבארנו לשיטת הרמב"ם והרמב"ן ז"ל א"צ גם כן לזה כלל ולדידהו ליתא כלל להך דינא דחשוד לחמור חשוד לקל וכמו שבארנו בס"ד :

ל"ח החשוד על שני דברים וחור בו ויצא מירי חשוד שניהם ואח"כ נחשד על אחד בהם אפילו הוא הקל שבשניהם חוששין שמא חור לסורו בשניהם והחשוד על שניהם היה שחור לחטא על אחד מהם הרבה גרוע הוא ממה שחמא בזה קודם שישב ולכן אפילו עבירה זו שחור לסורו היא קלה יותר בין בעצם העבירה ובין בעיני הבריות חשוד גם על השניה החמורה ואפילו אינה מענין אחר עם הראשונה [פ"ד סק"ד] ומ"ם לעבירה אחרת אינו חשוד במה שלא היה נחשד מעולם אם אינה מענין אחד או חמורה סמנה :

ל"ט החשוד על הדבר אינו נאמן ע"יו אפילו בשבועה ואע"ג דאינו חשוד לשאר דברים דמהאי טעמא פסקנו דאינו חשוד להחליף מ"ם שבועה שאני שהרי חשוד בה דכל אחד מישראל מושבע מדר סיני על כל המיני עבירות וכיון שהוא חשוד הרי עבר השבועה ותדע שאם אין אתה אומר כן עברין אוכל נבילות לחיאבן למה צריך בדיקת סכין ישבע שלא יאכל נבלה אלא ודאי דהחשוד על העבירה חשוד גם על השבועה מענין עבירה זו [דמנן סוכה גני' ומ"ם לשבועות אחרות אינו חשוד דבאמת זה שאנו עושין אותו לחשוד לשבועה זו אינו כחשוד ממש דאין אדם מעלה על הדעת שבועה זו שנשבע בהר סיני אלא שאנו אומרים דעכ"פ לדבר זה אינו נאמן בשבועה דהוי לענין זה כחשוד גם על השבועה [כ"ז] :

ל"ה כתב רבינו הב"י בסעיף ז' מי שהוא מטורס

התירו בשבת אלא ודאי דטן התורה כיון שמכר התבואה בתורת היתר הוי כאלו אמר שמעושרין הן אלא שחבטים לא האמינו לו וראיה שהרי כשחבר מוכר תבואתו בסתם אוכל על פי מכירתו וא"כ אפילו בשאינו בכאן כיון שכבר מכרה נסתלקה חוקת איסור שבה וזווי כלא אתחוק איסורא :

לח ואפשר לומר בשנדקדק על סיפא דטשנה למה לי והא כיון דהוא עצמו נאמן לומר מעושרין הן כ"ש אחר אלא ודאי דלרבותא הסיפא דידה קתני לה דבמוצאי שבת אסור לו לאכול אפילו כשאמר לו אחר כלומר אע"ג דאחר נאמן להעיד כדברי הרמב"ם דחשבת נאמן על של אחרים ס"ס בכאן אינו נאמן ושני מעמים יש בדבר האחר כיון דהתקת חבטים הוא להאמין לע"ה כיום השבת והנאמנות אינו אלא על יום זה לא חילקו חכמים בינו לאחר משיח דעיקר ההיתר הוא מפני כבוד שבת או אימת שבת כדאיתא בירושלמי שם והשאלה להבעלים או להאחר אינו אלא עיילא בעלמא כמבואר שם ולכן לא התירו חכמים בכל ענין רק על יום השבת בלבד ועוד דבכאן שהאחר אומר מעושרין הן אומר סתם ויכול להיות שכונתו הוא ששמע מהבעלים כן ויפ"ו הוי רבותא גדולה דגם באחר ששמע מפיו נאמן הוא על שבת וזהו הרבותא דבשבת בכל ענין התירו ובמוצאי שבת בכל ענין לא התירו אבל אם יבא האחר במוצאי שבת ויעיד בתורת עדות ודאי נאמינו וככאן לא בתורה עדות אתינן עלה אלא מפני כבוד שבת וכזה מדוקדקים דברי הרמב"ם שם ע"ש והבי קי"ל לדינא כפסק הרמב"ם והש"ע וכל גדולי הפוסקים הסכימו לו ודע דהא דחשוד נאמן על של אחרים זהו דווקא בשאינו ליה הרבר חוקת איסור אבל בחוקת איסור כמו בשחיטה אינו נאמן כמ"ש רבינו הרמ"א סי' כ' סעיף ו' ע"ש ואף שכתב מי שפסל לעדות ע"ש י"ל דה"ה בחשוד מיהו י"א דבחשוד גם ככה"ג נאמן [ע"ד] סס סק"ד] וכן נראה עיקר [ומ"ש הס"ת סס סק"ה נסס ת"י שחולק על הס"ד ממנה דלמאי דתנן חסכה מו"ס לא יאכל וכו' אינה ראייה כלל שהרי הרמב"ם עמנו פוסק סס לפיכך כמו שנאמר סק"ו עליו ואין סס חוקת איסור כמ"ש בסעיף ל"ו ודו"ק] ;

למ יש מי שאומר דדווקא החשוד נאמן להעיד בשל אחרים אבל מי שהוא מועד לעבור אותה עבירה אינו נאמן בשל אחרים ג"כ [ע"ד סק"ח וכו' קנ"ו הק"ד] וזו שכתב כאן מי שהוא ספורסם באחד מעבירות שבתורה וכו' הבוונה שספורסם שעשה העבירה פעם אחת [סס] והדווקא מבואר ופשיטא דלשון ספורסם משמע להדיא שהוא מועד לעבור בכל פעם והוא פסול לעדות ע"י זה ולעני"ד העיקר לדינא דגם מי שהוא פסול לעדות ע"י העבירה ג"כ כשר להעיד בשל אחרים וכמ"ש בסעיף כ"א וכו"ש רבינו הרמ"א בס' קכ"ז סוף סעיף א' וז"ל וכל הפסולי עדות כשרים לענין איסורים אם לא שחשוד לאותו דבר עכ"ל בארנו שם בסעיף

ל"ג ובסעיף מ"ה ע"ש דענין אחר הוא [גנס מ"ס סס"ך בסק"ח] דהחשוד פסול לענין ממון ככל דבר ע"ש תמיהני לנפדיא כתב הרמ"א בח"מ סי' ל"ד סעיף כ"ה דחשוד כשר לנדות ע"ש וז"ל דכונתו בממון מענין לענין ודו"ק] :

מ כתב רבינו הרמ"א בסעיף ז' מי שהוא חשוד בדבר דלא משמע לאינשי שהוא עבירה לא מקרי חשוד מיהו לאותו דבר אינו נאמן עכ"ל ודבריו תמוהים דא"כ לאיזה ענין לא מקרי חשוד דלדבר אחר או להעיד בשל אחרים גם החשוד נאמן כמו שנתבאר וכיון דלאותו דבר גם הוא אינו נאמן איזה הפרש יש בינו לחשוד [ט"ו סק"ט וס"ך סק"ט] אמנם בתשו' ביאר כונתו דנ"מ לענין שבועה דהחשוד אינו נאמן על אותו דבר אף בשבועה כמ"ש וזה האיש נאמן בשבועה כיון דלדעתו אינו עובר כלל א"כ כשנשבע נאמן עוד יש נ"מ לענין דברים הקלים ממנו באיתו ענין דחשוד אינו נאמן יהא נאמן כיון דבוה אין ברעתו לעשות עבירה [סס] :

מא עוד כתב מי שנוהג באיזה דבר איסור מכה שסובר שדינא הוא הכי או מכה חומרא שהחמיר על עצמו מותר לאכול עם אחרים שנוהגים בו היתר דוודאי לא יאכילוהו דבר שהוא נוהג בו איסור עכ"ל משום דוודאי לא עברי אלפני עור לא התן ממשול ולכן אין דין זה אלא כשיודעים שהוא נוהג איסור בזה ולא דמי לס"ש בס' קי"ב בפת של כותי דבשאוכלים הנוהר ואינו נוהר בסעודה אחת יכול גם הנוהר לאכול באותה סעודה כפת זה דבשם היתירו חכמים משום איבה כיון דפת הוא עיקר הסעודה ואינו איסור קבוע משום דלא נתפשט האיסור היה ככל ישראל כמבואר שם משא"כ בשאר דברים ולא מיבעיא בידע שהוא מותר והחמיר על עצמו וזהו בעין נדר ואיסור גמור הוא אלא אפילו כשסובר שדינא הכי דהוה כעין סעות מ"מ כיון דהוא סובר איסור בזה מפני שסובר באיזה דיעה דס"ל כן בוודאי המאכלים אורו עוברים על לפני עור וגו' ולכן לא חשדינן להו ואם אין יודעים שהוא נוהג איסור בזה צריך להודיעם [דין זה סוף מהנמ"ר סס"ק דינמות והגיו' ראייה מסך דעס ג"ס כדגריסה ע"ש ועוד יש ראייה מחלוין קי"א; מלגים שעלו נקעה סלומר סס חס ליה לזרעא וכו' ע"ש ודו"ק] :

מב ויש מהגדולים שעשה כללים בדין זה והיינו מי שנוהג איסור באיזה דבר מחמת שסובר שהדין כן ואוכל בבית מי שמתירו אם האיסור ניכר להאוסר יכול המתיר להאכילו דאי ס"ל לאיסור לא ליכול אבל אם אין האיסור ניכר אסור להסתיר להאכילו ואפילו לבשל לו בכליו אף באינו בן יוסף דהיתר דיאנה בת יוסא אינו אלא ברעעבר וכ"ש שהאוסר אסור לומר להמתיר לבשל לו בכליו אמנם כשהאוסר מבשל לו ויאחרים מותר דהוי כדעעבד דהאוסר דבר מחמת מנהג אבותיו ובני מדינתו שנהגו כן אסור להסתיר להאכילו אפילו אם האיסור ניכר ואפילו אם האוסר עצמו יכול

ליקח

ליקח ולאכול מ"מ הוא אסור ליתן לו דהוי כמנשום כוס יין לנזיר ונגד זה יכול האוסר אפילו לבשל לכתחלה בבליו של מתיר כשאניג בני יומן או כסהם כלים דקני"ל דהם כלים אינן בני יומן דדבר שהוא משום מנהג לא קבלי עליהם איסור כלים כשאניג בני יומן מהם לא התיר בכאן צריך לשאול לו אם הכלים בני יומן אם לאו ביון שאפשר לברר ואם המנהג אצל האוסר שרק במקומו אינו אוכל ובמקומות המתירים אינו נוהר כל כך לבלי לבשר ככליהם יכול לבשל אפילו בבת יומא אם כולם נוהגים כן אבל המאכל עצמו אסור לו לאכול ואם זה האוסר ברור לו שהותר הוא רק שבמקומו מוכרת לנהוג כפי אנשי מקומו ויוד לאכול המאכל עצמו במקומות המתירים אפילו דעתו לחזור [ע"ד סק"ד ובס"מ מה"ל חניכ ודין זה האחרון נש"ג כיון דעליו לנהוג ככאשי מדינתו איך מותר לאכול דעתו לחזור אם לא שאפי מקומו נוהגים בעמנו אבל כשקבלו עליהם ההומל"א אין ציד יחיד לגנות מהסמכא ורמיה מנני כיישן לפסחים נ"ל ואולי נס כוונת ס"ד נכס"ג ועפ"ה"ח ח"מ סי' תל"ז שהל"ך הדנה בדיניכ ח"ל] :

מ"ז אבל בשהביא לו מתנה בשם אחד מהמומחים נאמן דאין לחוש שמה החליף שהרי אינו חשוד להחליף וגם אין לחוש שמה משלו נתן לו המתנה דאין דרך אדם ליתן מתנה שלו בשם אחר [מור] ולכן ככה"ג אפילו לא הזכיר לו שם המומחה אלא א"ל סתם מומחה שלח לך גבינה זו ג"כ מותר [ע"ד סק"ג] דלאמי ניהוש לה דאם נאמר שמשקר במה שאמר מומחה דבאמת אינו מומחה וא"כ בוונתו להבשילו והרי אינו חשוד בזה וזה שכתבו המור והש"ע בשם אחד מהמומחין סתמא דמילתא קאמרי דאין מדרך העולם להביא מתנה מאחד לבלי להזכיר שמו ולא רמי לקנייה דמשקר לומר ממומחה קניתי אף שאינו חשוד להחליף ולהכשיל דתם אמרינן שהתעצל לילך להמומחה או לא איתרמי ליה מומחה וקנה מחשוד ומתיירא מפני הפסד סמון אם נתן משלו המעות ואפילו אם שלח ע"י מעות מתיירא שלא יתבע ממנו כשיאמר לו שקנה מחשוד וכן חיישינן שמשקר עד שיאמר מפלוני קניתי משא"כ כמתנה ולכן כל זה הוא כשאינו חשוד על הגזל אבל בחשוד על הגזל כ"ש שחשוד על החליפין ואסור לשלוח על ידו לקנות בשום ענין וכן להביא מתנה אינו נאמן דחיישינן שמה החליף עד גרוע מזה :

מ"ח וזה שכתב רבינו הרמ"א דכל זה אינו נוהג בחשוד עד איסור דאורייתא רבים תפסו עליו דמעמא דמירתת מעיל אפילו בשל תורה וכמ"ש לעיד בסי' ב' בעבריון אוכל גבלות לתיאבון דנאמן לומר מומחה פלוני שחש די מעמא דמירתת [פ"ו סק"ה ופ"ח סק"ג] מיהו י"ל דבשדמה קי"ל רוב מצויין אצל שחיפה מומחין הן וכיון דזה ברור שבעצמו לא שחם ושחם אצל אחר מותר מטעם רוב מצויין וכו' אבל בשאר איסור דאורייתא לא סמכינן אמירתת [ע"ד סק"ג] אמנם בסי' פ"ז כתב דזה עצמו דאפילו בכתיב כשאומר על הבצים מעוף פלוני מהור נאמן וכ"ש בישראל חשוד וכצ"ל מפאים היו איסור תורה אך גם בזה י"ל כיון שהוא עצמו מוכרן סמכינן עליה [ע"ד] או ד"ל דכיון דרוב בצים המצויים בעולם הם מטהורים נוכל לסמוך אפעמא דמירתת דהוי רוב מצויין אצל שחיפה משא"כ בשאר דברים

ליקח ולאכול מ"מ הוא אסור ליתן לו דהוי כמנשום כוס יין לנזיר ונגד זה יכול האוסר אפילו לבשל לכתחלה בבליו של מתיר כשאניג בני יומן או כסהם כלים דקני"ל דהם כלים אינן בני יומן דדבר שהוא משום מנהג לא קבלי עליהם איסור כלים כשאניג בני יומן מהם לא התיר בכאן צריך לשאול לו אם הכלים בני יומן אם לאו ביון שאפשר לברר ואם המנהג אצל האוסר שרק במקומו אינו אוכל ובמקומות המתירים אינו נוהר כל כך לבלי לבשר ככליהם יכול לבשל אפילו בבת יומא אם כולם נוהגים כן אבל המאכל עצמו אסור לו לאכול ואם זה האוסר ברור לו שהותר הוא רק שבמקומו מוכרת לנהוג כפי אנשי מקומו ויוד לאכול המאכל עצמו במקומות המתירים אפילו דעתו לחזור [ע"ד סק"ד ובס"מ מה"ל חניכ ודין זה האחרון נש"ג כיון דעליו לנהוג ככאשי מדינתו איך מותר לאכול דעתו לחזור אם לא שאפי מקומו נוהגים בעמנו אבל כשקבלו עליהם ההומל"א אין ציד יחיד לגנות מהסמכא ורמיה מנני כיישן לפסחים נ"ל ואולי נס כוונת ס"ד נכס"ג ועפ"ה"ח ח"מ סי' תל"ז שהל"ך הדנה בדיניכ ח"ל] :

מ"ט גר בימים הקדמונים שחזר לסורו מחמת יראה וכן ישראל שהטא מחסה יראה שלא יתרגוהו ישראל נמור הוא ושחיפתו מותרת ואינו אוסר יין במגעו מיהו אם כבר נשהרש בזה אינו כישראל [נ"ל] ובמלשין לאנשים יש מחלוקת דיש פוסלין שחיפתו ואין לו נאמנות באיסורים ויש מכשירין וכבר נתבאר זה לעיל סי' ב' ע"ש ובארנו שם סעיף ט"ו דצ"ע לדינא וא"א להאריך בזה וע' בח"ס סי' שפ"ח וכתב רבינו הב"י עבריון שבעיר אחת האמין בעבודת כוכבים בפני העכורים ובעיר אחרת נכנס בבית ישראל ואמר שהוא יהודי אינו עושה יי"ג ולכל איסורים אינו נאמן [ע"ד סק"ד] והאנוסים במספר שנשארו בארצותם אם הם מתנהגים בכשרות בניג לבין עצמם ואין בידם להמלט למקום שיוכלו לעבוד את ה' סומכין על שחיפתו ואין אוסרין יין במגעו עכ"ל ועכשיו לא שייך דינים אלו כמובן : **מ"י** כתבו המור והש"ע בסעיף י"ג האוסר לסי שהיא חשוד לאכול גבינה של כותים קנה לי גבינה כשרה מן המומחה והלך והביא לו וא"ל כשרה היא מהמומחה קניתי אינו נאמן כאיש פלוני מומחה קניתי נאמן הביא לו מנחה בשם אחד מהמומחים נאמן שאינו חשוד להחליף בדיא כשאינו חשוד על הגזל אבל אם הוא חשוד על הגזל כ"ש שהוא חשוד על החליפין עכ"ל וכתב על זה רבינו הרמ"א וכל זה אינו נודג בחשוד על איסור דאורייתא עכ"ל :

מ"י ביאור הדברים לא מביעא כשא"ל סתם קנה לי גבינה דאינו נאמן כשא"ל סתם ממומחה קניתי אלא אפילו א"ל קנה לי מן המומחה דהיהי אומר מסתמא לא עבר על דבריו מ"מ כיון דאינו אוסר מאיש פלוני לא מירתת ומשקר אבל כשאומר מאיש

וגם אין להביא ריחה דאמעמא דמיררת סמיכין אף באיסור תורה מעוננה דאיתתא דאמנונה חכמים לומר מת בעלי מתוך חומר שהחמינו עליה בסופה ובירתתא לשקר כדאיתא ביבמות ד"ל דשם המורא נוגע לעצם גופה משא"כ בזה המורא הוא רק שלא יהפוך בשקר ולכן דין זה הוא ספיקא דדינא :

מח מי שמכר דברים האסורים ונהביר שמתבר במיד לא מיבעיא שאבד נאמנותו בכל דבר הנוגע לאיסור והיתר אפילו אם עשה כן רק פעם אחת אלא אפילו מעבדין אותו ובזמנים הקדמונים היו משיבתין אותו ואין לו תקנה עד שיעשה תשובה נכונה כמו שיתבאר ובמ"ש בח"מ סי' ל"ד וכל שנראה שיעשה במיד כמו מבח שיצאה מדינה בתחת ידו אין לו התנצלות לומר שזגג היתה דא"כ כל אחד יאמר שזגג אני חוה בסתם אדם אבל באדם המוחזק לרא אלהים ומדקדק במעשיו כתוב בתש"ו מהר"ו (ס' ל"ו) דאין מעבירין אותו והולין בשגגה יב"ט צריך קבלת דברי חברות (ס"ד ופרמ"ג) וכן מבח שיעשיו מוכיחים שהיה רוצה להבשיל את הציבור להאכילם מרפית כגון שחתך הסרכות או שהיה מבח באיזה אבר ונבלי יכל כייצא בזה מעבירין אותו מאומנתו עד שיעשה תשיבה נכונה ומ"מ פטור מלשלם דמי ההכמה לבעלים אם אין ההכמה שלו משום דלא נתברר שיע"ו נטרפה ההכמה דאולי היו סרכות מרפית בעצם נטרפה עברה בכל האבר וכיוצא בזה וכמסמין המטע"ה וכן י"ל להיפך דילמא גם עתה כשרה היא ובח"מ סי' ש"ו נתבאר עוד דינים בזה ע"ש אבל מבח שיצא מרפה מה"י מהמת שאינו בקי יש לו תקנה שילמד ויחכם ומ"מ נראה לקנות אותו קצת כיון שידע שהוא עדיין אינו בקי לא היה לו להורקק לזה והכל לפי ראות עיני הדיין :

ממ תשובת המבח שמכר מרפות במקום כשרות שילך למקום שאין מכירין אותו וילבש שחורים ויתעטף שחורים ויחזיר אבירה ברבר חשוב שוודאי עשה תשובה ויוציא מרפה לעצמו ברבר חשוב שוודאי עשה תשובה בלא הערמה בין שאינו חס על ממונו כך צווי חו"ל בסנהדרין (ל"ט). וכתבו גדולי האחרונים שעכשיו שהדור פרוץ ואין בח להעמיד על דין התלמוד אם יראה לחכמים שא"א לו לזוז ממקומו שמפלי תלוי בו וכיוצא בזה נהנין לו תשובה במקומו כסינופים כדי שיהא כמשקל הוה שבתלמוד (ס"ו סק"ו נספ"י) וכן אם מכשול זה לא היה אלא פעם אחת יש להקל בתשובתו (סס) ובח"מ סי' ל"ד סעיף כ"ב בארנו אם צריך להחזיר המסון ע"ש וכל שב"ד רואים שעשה תשובה לפי חמאיו חוזר לכשרותו והכל לפי ראות עיני הב"ד וכתב רבינו הרמ"א בסעיף י"ח דהא דצריך לילך למקים שאין מכירין אותו ולעשות תשובה היינו כשעשה במזיד או שהוא מוחזק לכך שעלול לעשות במזיד אבל אם נוכל לומר שבמעוה נעשה לו סני ליה בקבלות דברי חברות

ויעשה תשובה לפי ראות עיני הדיין עכ"ל וקבלת דברי חברות הוא שיקבל בפני שלשה חברים ת"ח להתנגד באיזה פרישות יותר ממה שנהגין המון העם כגון מה שרק הוראים נזהרים בזה [עס"ו סק"י] ועמ"ש ס"ס ס"ד : כתב הרמב"ם בפמ"ו סמכורה המוכר בשר לחבירו ונמצא בשר בכור פירות ונמצאו מבליים יין ונמצא י"ג מה שאכל אבל ויחזיר לו הרמ"ם וכן כל המוכר דבר שאסור לאכלו כך הוא דינו בין שהיה איסורו בכרת בין שהיה איסורו אכילתו סופרים אמר המוכר לחבירו דבר שאסור אכילתו סופרים אמר המוכר לחבירו דבר מחזיר את הפירות ונמל את דמיו ואם אכלן אבל ואין המוכר מחזיר לו כלום וכל איסורי הנאה בין סו"ת בין מדבריהם מחזיר את הרמ"ם ואין בהם דין סכירה כלל עכ"ל דאיסור תורה אפילו בשאכלו לא חשיבא אכילה כלל ולכן גם כשאכלן חייב המוכר להחזיר הרמ"ם ואע"פ שאל ידיו זה הרוח חיוב אבל מדחזיר מ"מ אין זה אלא כגורם במובה וכיון שגרמא כנוקין פטור כ"ש שגרמא במובה דא"צ לנכות לו בעד זה ועוד דאכילת איסור לא חשיבא טובה כלל אף שהרוח ע"ו משא"כ באיסור דרבנן אבל איסורי הנאה אף של דבריהן אינו בר סכירה כלל ולכן בכל ענין מחזיר הרמ"ם ואע"ג דאיסורי הנאה יש שהופסין דמיהן כדתנן בקדושין (נ"ו): המקדש בעיקה בכלאי הברם וכו' אינה מקודשת מברן וקודש כדמיהן מקודשת ע"ש לאו משום דהיה בר סכירה אלא משום דחליפי איסורי הנאה אינן נתפסין באיסור כדאיתא בנדרים (נ"ז) ובאמת הקונה יכול לתבוע ממנו הרמ"ם אם לא ידע שאיסורי הנאה הם ואם ידע איבר מעותיו כיון שנתרצה לזה ובארנו בזה בס"ד באה"ע סי' כ"ח סעיף צ"ב וצ"ג ע"ש :

נא ודע דזה שכתבנו דאיסור תורה לא חשיבא כלל אכילה אלא סעוקר הדין צריך להחזיר הרמ"ם כן כתב הרמב"ם מפורש בפ"י סתרוסות דין י' ו"ל המאכלי פועליו ואורחיו תרוסה וכו' והוא משלם להם דמי סעודתן שדמי החולין יתרון מדמי התרוסה שאכלו שדבר האסור נפשו של אדם חותה ממנו עכ"ל וכן מבואר להדיא בירושלמי תרוסות (פ"ו ה"ג) ו"ל כמאן דאמר מבליים נפשו של אדם חותה מהן עכ"ל וביאור הרב"ם נלע"ד דהניא בספ"ה דבבברות ת"ר המוכר בשר לחבירו ונמצא בשר בכור פירות ונמצאו מבליים וכו' מה שאכלו אבל ויחזיר להם הרמ"ם רשב"א אומר דברים שהנפש קצה בהם יחזיר וכו' ושארין הנפש קצה בהן ינכה וכו' ואלו דברים שהנפש קצה בהם נבלות ומרפות שקצים ורמשים ודברים שאין הנפש קצה בהן בכורות מבליים וכו' עכ"ל ומפרש הירושלמי דבהא פליגי דת"ר סבר דכל דבר איסור נפשו של אדם קצה בהן ורשב"א סובר דרק דברים מאומים הנפש קצה בהם והוה שאמר הירושלמי כמאן דאמר וכו' כלומר כהת"ק ודלא כרשב"א ולפ"ו אין חילוק בין שידע המוכר שהוא דבר איסור או לא ידע

לכלבים דעלמא צריך לשלם דמי טרפה דמי בקשו לעשות בן והיה לו להחזירו להמוכר והיה מוכרה לאינו ישראל ואם נאמר בן קשה למאן דס"ל דקנאמא היא להמוכר וקמחורו כשירדע שהוא טריפה ולפ"ו לא היה לנו לצוות להלוקח לשלם דמי טרפה בהשכחה לכלבים ואדרבא שפיר עביד וצ"ע :

נה כתבו רבותינו בעלי הש"ע בענין י"ד המוכר בשר ואח"כ נודע שהבהמה לא נברקה כדונן דינו כמוכר דברים שאסורים מד"ס עכ"ל ולא מיירי כשנאמרה וזריאה קודם בדיקה דבכה"ג בשר כמ"ש בריש ס"י ל"ט אלא דמיירי שכן דרכו של מוכר זה לכלי לברוק כדונן דבכה"ג ודאי אסיינן את הבשר ודינו כמוכר איסור דרבנן דאם הבשר קיים מחזיר לו הבשר והוא מחזיר לו הדמים ואם אבל אינו מחזיר לו הדמים עוד כתבו ואם מבר לו דבר מבהמה שאיתרע חזקה כשרותה דאתיליד בה ריעותא ולא יכולין לברוק אם היא כשרה וצריכים לאסרה מספק אפ"ה הוי כאלו היה ודאי טרפה וצריך להחזיר הדמים עכ"ל דבכה"ג שיש ריעותא צריך בדיקה מן התורה ולכן הוה כדבר האסור מן התורה דאפילו אכלה צריך להחזיר הדמים [כ"ח ופ"ו סק"ו ופ"ח סק"ו] וי"א דגם כאן הוה כדבר שאסורו מד"ס ואם אכל הבשר א"צ להחזיר הדמים [ע"ן סק"ס] ונראה עיקר בריעה ראשונה אמנם גם לריעה זו דווקא בריעותא גמורה שצריכה בדיקה מן התורה אבל דבר שאסור רק מחמת הימרות הפוסקים או מחמת מנהג או שהמריפות מחמת ספק כגון ספק מחיים ספק לאחר שחיטה או מחמת שנמצאת בריאה שא"א לברקה בנפיתה אם היא חתיכה ובל ביוצא בזה דמן התידה שריא אלא דמרובנן אסורה הוה כמוכר דבר שאסורו מד"ס [פ"ח ס"ו ולפ"ו י"ל דשהי הריעות לא פליגי וגם דו"א מיירי בכה"ג ובח"מ ס"י רכ"ד נתבאר איך הדין במוכר בהמה לחבירו ונמצאת טרפה אם צריך להחזיר המעות ע"מ"ש שם [עפ"מ סק"ח בהל"ך ס"כ ג' דנין פנמים שי"א טרפה מתי וחילקה לחלקים שונים ולאחז ככר כחננו שדנר זה תלוי נר"מית עיני הכ"ד ולפי הענין א"ס היתה כוונתו להכשיל או ממיטע השנחפ או ה"ה שנג נמור ולפי זאת עיניהם כך יסקנו עליו בענין קנאו וחשונתו] :

ידע כיון שמעיקר הדין בן הוא ולא משום קנס [וזה שנתרומם מנכח דמי תרומם משום דלכלל סכנו פוי ממון יתם ודו"ק] :

נב אבל רש"י י"ל פי' בכבורות שם דהוה מטעם קנס וכ"כ הרע"ב שם וכ"כ הנמק"י בפ"ו דב"ב ועפ"ו כתבו גדולי האחרונים דהוה דווקא כשירדע המוכר שהוא דבר איסור אבל כשלא ידע אפשר לומר שזנג היה ואע"פ דגבי טבח נתבאר דאינו נאמן לומר שזנג היה ודי לענין איסורא ולא להוציא ממון [ע"ן סק"ס ופ"ח סק"כ] ונראה שהם יפרשו דבהא פליגי ה"ק ורשב"א ה"ק ס"ל דהוי קנאא והמיהני שזוהו נגד הירושלמי שהבאנו ואיך לא הביאו הגדולים דברי הרב"ם שהבאנו וצ"ע [יומא מ"ה ג"ע נדנני כמ"ט ח"מ ס"י הל"ד סק"ד שכתב שני הטעמים ע"ש ולדברי ה"ק והפ"ה הוי ל"מ לדינא וגם הפ"ו כתב כן נסק"ז ע"ש ונר"ו אל"י שהסמ"ע סוגר לפילו מטעם קנס אין להחזיר הדמים ככל עיני ול"ע וע' במח"ס ס"י פ' גי'מ וברי"ס אלנוי נטרות ע"ס והלנ"ד כחתי ולדינא ל"ל דגם כללל ידע המוכר יכול להרוק לומר קיס לי כסמנ"ס והירובלמי ודו"ק] :

נג ויש טי' שהקשה למה באיסור דרבנן אם אבל אין המוכר מחזיר את הדמים נהי דכל הדמים א"צ להחזיר עכ"פ חיזור מה שקיבל יותר משווי הטרפה ולכן פירש דחכמים לא גזרו איסור כדי להוציא ממון דבממון אוקמה ארין תורה [ע"ן סק"ו] ודברים הטורים הם דפשיטא דגם דבר שאסור חכמים בהכרח שיהא בול יותר מכשרות וכאמת ל"ק כלל דוודאי בן הוא דאם הדבר שמכר ה"טפה יותר בול מהכשרה דצריך להחזיר העודף אמנם לאו כללל דוא דלפעמים טרפות וכשרות במקח אחד הן כמו שאנו רואים אפילו בבשר במקומות שישראל מועטים וכן כמה דברים כמו פת וחמאה ונכינה וחלב והפוסקים לא מיירי בזה כלל ומילתא דפשיטא היא שאם הכשרה ביוקר צריך להחזיר המותר וא"צ להשביענו [וכ"כ הפ"ה סק"ד ע"ש] ודע דאם הלוקח לא אכלו בעצמו אלא מכרה לכותי יגבה לו המוכר מהדמים מה שקיבל מהבתי :

נד ודע דבמשנה שם שנינו כשהמילה הלוקח לכלבים ישלמו דמי טרפה ויש להסתפק אם הבונה הוא בשנתנה לכלבו לצורך אכילתם או אפילו השליכה

סימן קב דיני טבילת כלים. ובו מא סעיפים :

דרווקא כלי מתכות [רש"י] וכן הכלים שצריכין הגעלה או ליבון בכלי מדין צריך טבילה אחר ההגעלה והליבון וכך דרשו חול' בשלהי עכ"מ דכל הכלים הנלקחים מן העובדי כוכבים צריכין טבילה במקוה בארבעים סאה בין כלים חדשים ובין ישנים שצריכין הגעלה או ליבון מכתובי כל דבר אשר יבא באש העבירו באש וטבר

א בפרשת מטות בבלי מדין כתיב ויאמר אלעזר הכהן ונו' אך את הוהב ואת הדין ונו' כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש וטבר אך בני נדה יתחטא וכל אשר לא יבא באש תעבירו במים כלומר כל דבר שאין השמישו י"י האור כגון כוסות וצלוחיות שהשמישו בצונן ולא בלעו איסור העבירו במים מטבילו ודיו

וטהר וחק וטהר יתירא הוא לדרשא אחי שהיסיף לך הכתוב טהרה אחרת והיינו להטביל במקוה של ארבעים סאה מדכתוב אך במי נדה יתחמא דרשו מים שהנדה טובלת בהן והיינו ט' סאה ולפי זה לחדשים לדנו מתעבירו במים וישנים מן וטהר וזהו לפירוש"י אבל הרמב"ן ז"ל פ"י העבירו במים להדחה כלומר רגם כלים שנשתמשו בצונן צריך הדחה וכן הסמ"ג לאוין [קמ"ח] פ"י העבירו במים להנעלה ע"ש ולדידהו צ"ל דמן וטהר ילפינן גם לחדשים [וכ"מ נגמ' סס סאוור אר"ג אפי כלים חדשים נמצע דפא יסנים ולינגן חדשים דמי וכו' ולת"י צ"ל דסנרס וז נגלה על קרא דתעבירו במים דסינו טבילה ודו"ק] ; וז"ל הרמב"ם בפ"ו מטאכ"א דין ה' טבילה זו שמטבילין כלי הסעודה הנלקחים מן וכו' אינן לענין טומאה וטהרה אלא מדברי סופרים ורמז לה כל דבר אשר יבא באש העבירו באש וטהר ומפי השמועה למדו שאינו מדבר אלא בטהרתן מידי גיעולי עכו"ם לא מידי טומאה שאין לך טומאה עולה ע"י האש וכל הטמאין בטבילה עולין מטומאתן וטומאת מת בהואה וטבילה ואין שם אש כלא אלא לענין גיעולי עכו"ם וביון שכתוב וטהר אמרו חכמים הוסף לו טהרה אחר עבירתו באש להתירו מגיעולי עכו"ם עכ"ל ורבים טרחו בכוננתו ובאריכות דבריו [עלח"פ] :

ג ולענ"ד נראה דלהרמב"ם היה ק"ל באי רייק הש"ס מן וטהר דיתירא הוא הלא ככל התורה כתיבא אחר כל דיני טהרה תיבת וטהר כמו וכפר עליה הבהן וטהרה וכפר עליו הבהן וטהר ורחץ בשרו במים חיים וטהר ובא השמש וטהר וכיוצא באלו ולזה מהר"ן דוודאי אם היה הענין מדבר מטומאה וטהרה שפיר כתיב וטהר ככלל המקומות אבל בבאן למדו מפי השמועה כלומר שבא בקבלה שאינו מדבר רק בגיעולים יוש הכרה לזה שהרי לא מצונו כשום טומאה שהסתלק הטומאה ע"י האש לא בכל הטמאים ולא בטומאת מת ולכן בהכרח דהאש הוא להוציא הגיעול הטרפה וכיון שכן לא שייך בזה שם טומאה וטהרה אלא טרפה וכשרה וא"כ איזה לשון הוא וטהר אלא ודאי דקאי אטבירה במקוה דבזה שייך שם טהרה כדאיתא בירושלמי שם דמוציאו מטומאת המצרים לקדושה ישראל וקדושה וטהרה אחת הן כדאיתא שלהו סומת ע"ש :

ד כל כוונתנו הסבימו דטבילה זו היא מן התורה ויש שכתבו דהרמב"ם ס"ל דהוא דרבנן [רש"י נח"ל] דלכאורה ריהסת לישנו משמע בן דקרי לה מד"ם אמנם לפי מה שבארנו א"ש דלפי שפשיטא דקרא אין כאן יתור אלא דרבנן קבלו זה ע"פ השמועה בהכרח ולא מיירי כאן מטומאה וטהרה ולפ"י הוי מיותר הך וטהר ולכן קרי לה טר"ס כמו שקורא קרושי כסף מד"ם אף שהיא מן התורה כמ"ש בעצמו בפרוש שני סס' המצות דכן דרכו בכל הדיניט והבי קי"ל דטבילה זו הוי מן התורה :

ה כתב הטור אסור להשתמש בהם עד שיטבילם טבילה הוגנת בלא חציצה במקושה של מ' סאה וכתב בספר המצות אבל לא במעין אע"ג דמעין סטור ככלי טמא בכל שהוא בכלים הלקוחים מן המצרים צריך ט סאה ולא נהירא שאין להחמיר בטבילה זו מפי סבטבילת טמאה דלא ירעינן להך אלא ממנה עכ"ל ביאור דבריו דהנה טבילה כלים מטומאה מן התורה כתיב בן במקוה בין במעין ברביעית אם כל הכלי שקיעה במים אלו כמו מחטין וצנורות [פסיס י"ז] אלא דרבנן בטלוה לרביעית דמקוה [נייר ל"ח] ועריך מ' סאה אבל רביעית דמעין לא בטלה ואף לטבילה נדה דעת הרמב"ם בפ"ד דמקואות והראב"ד ועוד ראשונים דבמעין א"צ מ' סאה ואם הגוף קטן וכל הגוף מהכסה בפחות ממ' סאה מותר וזהו ששינונו בפ"ה דמקואות שהמעין מטהר בכל שהוא יבת"כ ש' שמיני דרשו אי מה מעין מטהר בכ"ש אף מקוה סטור בכ"ש ה"ל אך מעין וכו' ע"ש אבל ר"ת ור"ש והרא"ש בהל' מקואות כתבו דרק בכלים מטהר המעין בכ"ש ולא באדם ודרשא דת"כ היא אסתכחא בעלמא כלומר לענין כלים וב"כ הרשב"א בתה"ב [גיט ז' עזר ז'] וז"ל והא דתניא וכו' אי מה מעין בכ"ש וכו' לפי דברי ר"ת וז"ל נצטרך להעמידה דיוקא בכלים ואסתכחא בעלמא היא לאחר שכתלו רביעית דמקוה עכ"ל :

ו וזהו כוונת הטור דס' המצות כתב דטבילת כלים גם במעין צריך מ' סאה ואע"ג דמעין מטהר ככלי טמא בכל שהוא מ"מ בטבילה כלים צריך מ' סאה ישעשו דביון דילפינן מקרא דאך במי נדה השוה התורה טבילה כלים לנדה ולא לכלים טמאים ולזה מקשה עליו הטור דעכ"פ אין להחמיר בזה יותר סבטבילת טמאה כלומר סבטבילת נדה ובמעין גם כנדה א"צ מ' סאה להרמב"ם והראב"ד בפ"ש תמה עליו רבינו הב"י בספרו הגדול הוא הטור בעצמו פסק כריש ס' ר"א כהרא"ש דלנדה גם במעין צריך מ' סאה וא"כ מאי מקשה עליו ועוד דהרי בעל ס' המצות אומר בפירוש דמעין מטהר בכלי טמא בכ"ש ומבואר להריא דס"ל דאדם צריך מ' סאה :

ז ודברים רבים נאמרו בזה יש שהרצו דכוונת הטור דאין להחמיר בזה סבטבילת טומאת כלים [דרי"ס וע"י סק"נ] כלומר נהי דלענין מקוה ילפינן מנדה כדכתוב אך במי נדה וע"י אבל מנלן להחמיר במעין כנדה [ט"ו] ועוד דקרא דאך במי נדה הוי אסתכחא בעלמא ועכ"פ אין להחמיר בהם מטבילת טומאת בכלים [דרי"ס] והדוחק מבואר ויש מי שהרי"ן דהטור ס"ל דכל עיקרא דמ' סאה במקוה כנדה הוי אסתכחא בעלמא דמן התורה לא בעינן רק שהגוף יתכסה בו וא"כ בכלים שמהכסים כמעט מים די בפחות [גיח] והביא ראיה ממ"ש הרא"ש דררשא דת"כ הוי אסתכחא בעלמא וכ"כ הסמ"ג בשש ר"י דהך רת"כ דמחלק מקוה ממעין

יישבו דברי המור ומה גם לפי מה שבארנו בכונתנו
 דזה שפסקו בגדה דגם במעיין צריך מ"ס היו רק מדרבנן
 פשיטא דענין מבילת כלים א"צ מ"ס במעיין ואין לומר
 דמ"ל לרבינו הכ"י דבגדה מן התורה צריך מ"ס גם
 במעיין דזה מניין לנו הלא במעיין אין יתור כבמקוה
 כמ"ש הר"ן ואין לומר דילפינן מעיין ממקוה שהרי
 בהרבה דינים מחולקין זה מזה לענין ווחלין וכיוצא בזה
 ואיך נלמוד מעיין ממקוה ולכך זה הלא הרמב"ם
 והראב"ד והמרדכי בפ"ב דשנועות בשם רבינו שמחה
 והרי"א מ"ל דגם בגדה א"צ מ"ס במעיין וגם הרשב"א
 והר"ן שהחמירו להצריך מעיין במעיין בגדה כתבו מפורש
 משום דראוי להחמיר באיסור כרת ורק ר"ת והר"ש
 והרא"ש מ"ל דמדינא צריך מ"ס במעיין וא"כ למה לנו
 לעשות פלוגתא רחוקה לומר דמ"ל דמן התורה כן
 ואין לשאול דא"כ למה להם לומר דדרשא דת"כ הוה
 אסמכתא בעלמא ולענין כלים לימא דדרשא גמורה היא
 לענין אדם דאין זה שאלה כלל חרא דהך קרא
 בטומאת כלים כתיב ועוד דבבאן יליף דבמקוה צריך
 מ"ס מקרא דאך מעיין וככל הש"ס ילפינן מכל בשור
 ועוד דהת"כ הלכה למעשה מלמדנו כמו משנה
 דמקואות דתנן שהמעיין מטוהר בכ"ש ואם נאמר
 דאידם קאי הא מדרבנן צריך מ"ס לשיטתם ולכן
 הוכיחו לפרש דקאי אכלים ולכן נלע"ז א"רן דבשעת
 הדחק יכולים למבול כלים במעיין אף שאין בו מ'
 סאה [ע' כנר"ל סק"ד סתנן דמן המור נ"ד מ"ס נמיין
 ונ"ע ויומר מוז קסד דהו"ל עמנו נס' ר"ל סק"ו דזה ר"ל
 הרי"א והר"ל וקיים דברי הרמב"ם ע"ס ודו"ן] :

יא תנן בריש פ"ו דמקואות כל המעורב למקוה כמקוה
 חורי המערה וסדקי המערה מטביל בהם כזה כזה
 שהם וכ"כ המור וש"ע כפי"א ר"א אע"י ג"ח וו"ל חורי
 המערה וסדקי המערה מטבילים בהם אע"פ שאין הים
 שבהם מעורבים עם מי המקוה אלא בכל שהוא עכ"ל
 וכיון דמבילת כלים ילפינן מקרא שוה כמבילת גרה
 ממילא דגם בהם הדין כן ולכן כשיש סמוך למקוה
 מים מעועים בנוטא יכול והם מחורבים עם מי המקוה
 והכלי מתכסה בהם יכול למבול שם וכ"כ אחר מגדולי
 האחרונים [מעיו"ס כה' מקואות גד"ח אות י"ו ע"ג] :

יב דבר מוסכם שמבילת כלים לא בעי כוונה ואם
 נפלה הכלי למקוה או למעיין גם בלא כוונה אדם
 עלתה לה מבילה דכוונה לא בעי רק למעשר ולתרומה
 ולקדוש אבל לחולין לא בעי כוונה כראיתא בחגיגה
 י"ח: ועוד דהרי התורה דיסתה למבילת גרה ובגדה
 א"צ כוונה כראיתא בחולין [ג"א] וגם אין לומר דניבעי
 כח גברא כמו בגמ"י דהא תנן במקואות פ"ה גל שנתלש
 ובו מ' סאה ונפל על האדם ועל הכלים שדורין אלמא
 דלא בעי כח גברא :

יג וכיון דמבילת כלים לא בעי כוונה ולכן גם אם קמן
 וקטנה המבילו הוי מבילה וכן עכו"ם שהמבילתו כלי
 ישראל

ממעיין הוה אסמכתא בעלמא ע"ש ודברים תמוהים הם
 דזה שכתבו דהוה אסמכתא בעלמא וזה לענין כלים טעני
 דמן התורה גם במקוה די רביעית אלא דרבנן בטלוה
 ובפרשה שמיני מיירי שם בטומאת כלים כמבואר
 בקרא וכתבו שהבאנו מדברי הרשב"א וז"ל אבל בגדה
 במקוה מן התורה צריך מ' סאה וחלילה לומר להפך
 והרי ג' לוגין שנפלו למקוה בפחות ממ' סאה הוה הלכה
 למשה מסיני שפוסלת אותה כמפורסם בש"ס ואי מ"ד
 דמן התורה אין שיעור למקוה כה שייך על זה הל"מ
 וכן רבותינו הראשונים והאחרונים כתבו דמ' סאה
 דמקוה הוי מן התורה וכן מוכח בש"ס בהרבה מקומות
 והר"ן וז"ל בשנועות פ"ב ביאר דבר זה וז"ל מעיין
 מטוהר בכ"ש לא דווקא בכ"ש וכו' צריך שיהא כל גופו
 עולה בהן וכו' דבמעיין ליכא יתורא משא"כ במקוה
 דאפילו גוף שכל גופו עולה בב' סאה לא עלתה לו
 טבילה עד שיתבול בה' סאה מדכתיב ורחץ כל בשור
 במים מים שכל גופו עולה בהן והיינו מ' סאה עכ"ל :
 ח וכל רבותינו שוים ברבר דמ' סאה דמקוה הוי מן
 התורה מדכתיב כל בשור וזה שמורגל בש"ס ושיעורו
 חבמים מי מקוה מ' סאה וראי כן הוא דחכמים שיערו
 דאדם כינונו שצריך מ' סאה לכמות כל גופו וזהו
 שאמרה תורה כל בשור וחכמים שיערו שוה כוונה
 התורה ובמעיין דליכא יתורא דכל בשור א"צ מן התורה
 מ' סאה וזהו שאומר המור דהא אמת דאין סוכרים דגם
 במעיין צריך מ' סאה לגדה וזה ודאי מדרבנן אבל מן
 התורה א"צ במעיין מ' סאה שהרי ליכא במעיין יתורא
 כבמקוה ולהרמב"ם והראב"ד גם מדרבנן א"צ במעיין
 מ' סאה ולפ"ו שפיר מקשה המור על סה"מ דהן אמת
 דמגדה ילפינן למבילת כלים ט"מ מן התורה גם בגדה
 א"צ מ' סאה במעיין ורק דרבנן החמירו ומנ"ל להחמיר
 במבילת כלים :

יד וברור אצלי דהמור חולק עם ס' המצות כפי' דברי
 התוס' שם שכתבו וז"ל מים שהגדה מובלת אע"ג
 רביעית מני להמביל מחפין וצנורות מדאורייתא היינו
 מבילת מומאה אבל מבילת כלי סדין חידוש הוא ובעיא
 מ' סאה עכ"ל דבעל סה"מ ס"ל כיון דחידוש הוא א"כ
 גם במעיין צריך מ' סאה והמור מ"ל דרק לענין מקוה
 דימו אותם לגדה כלומר ולא לכלים ובעינן מ' סאה
 אבל במעיין דגם בגדה א"צ מ' סאה איזו טעם יש
 להחמיר במבילת כלים יותר מבגדה [ועה שערט ס"ח
 כנמ"ז ע"ז ח' כחז וסוכר ס"ח כל דכו וכו' נילרס כרמ"ל
 כס"כ ע"ס נכס הרמב"ן דהוונס דסייתי זומר אף שאין כל
 גוף כגלי עולה וכו' ע"ס כלומר דסייתי מחור סנילת חללים
 וכזה ח"ס הכל ועד דלברי כרמ"ל כ"מ אות ח' אין לו ע"ס
 סי' ויכר שנירמא אחרת היחס לו נסוד כנס סה"מ ע"ס ודו"ק] :
 יו ולענין דינא הנה רבינו הכ"י פסק במעוף א' דגם
 במעיין צריך מ' סאה ע"ש והולך לשיטתו במפרו
 דגדול שתמה על דברי המור אבל לפי מה שגדולים

כך היו מיעוטו שאינו מקפיד עביו ואינו חוצץ וכללא
דחציצה הוא שאם הטביל בדרך החוצץ לא עלתה לה
טבילה וצריכה טבילה אחרת :

בז תנן בפ"ד דמקואות כל ידות הכלים שהכניסן שלא
בדרך או שהכניסן בדרך ולא סרקן כלומר שלא
גמר הכנתם או שסרקן ונשכרו הרי אלו חוצצין ומה
טבואר דצריך להטביל ידי הכלי וכמ"ש רבינו הב"י
בסעיף י"ב ואע"ג דמשם אין ראייה דכשם הוא בטמאה
ומהרה ובטמאה דכשנמטא הכלי נטמא גם היד משא"כ
בטבילה זו והוא משום התשיש שבפנים מ"ם יד
הכלי ככלי דמי וכתב לקמן בס"ר ר"ב ידות הכלים
שאינם עומדים להיות קבועים כגון שהכניסן שלא בדרך
או שלא הכניסו כולו או שהכניסו כולו ונשבר חוצץ
וכל ידות הכלים שנשתברו אם משמשין מעין מלאכה
ראשונה אין חוצצין ואם לאו חוצצין עכ"ל ועכ"פ
למדנו דעצם היד אינו חוצץ ונראה דאפילו היד הוא
של עץ שא"צ טבילה והכלי הוא של מתכת דצריכה
טבילה ובה"ח היד תקוע מעצם הכלי כמו ידות סכינין
וכיוצא בהם אין חוצצין דכמו שאין זה חציצה בטמאה
ושמיה כמו כן בטבילה זו :

יז אסור להשתמש בכלי המטבילה ואם עבר
והשתמש בכלי בלא טבילה לא נאסר מה שנשתמש
בו ויטבילנו עוד והמעט שלא נאסר מה שנשתמש בו
הוא אפילו בכלי מבליעת אסור בן יומו בששישם בה
היהר בצונן לא נאסר המאכל והכא אפיקו חמין כצונן
דכי' דהא אין כאן בליעת אסור אלא הוא מצוה
בעלמא שהתורה צותנו ואע"ג דלשון הש"ס שם משמע
דדמי להגעלת וליבון ע"ש מ"ם הסכימו כל רבותינו
דאין המאכל נאסר בתשיש שקודם הטבילה וכן בכלים
אחרים שנלקחין מן העכו"ם דצריכין הגעלה או ליבון
וטבילה ומשמע מלשון הש"ס שם דהטבילה צריך
דווקא אחר ההכשר הסכימו כל רבותינו דוודאי לכתחלה
צריך לעשות כן ובדיעבד אפילו הטביל קודם הגעלה
וליבון מותר [חול' ע"ג ד"ה מעשין ור"ע] וכן מפורש
בירושלמי דאין המאכל נאסר בתשיש שקודם הטבילה ;
יח נראה לי דאוהם סכינים המקופלים דהיינו שהברזל
עשוי בציר שנותנים אותו להוך הסרק שבהקטא
ובעת האכילה פותחים אותו ולא סהני טבילתו בעת
שהברזל נתון להוך הקטא דהמים לא יכנסו בו ככולו
והוה חציצה וצריך לפותחו בעת הטבילה וכ"ש אותם
הכפות ומולגות וסכינים שכולם עשויות כאחד והיינו
שמתחברים הם ביחד הכף והמולג והסכין מקופלים
ובחלויות מחוברים הם ביחד ובעת האכילה מפרקים
אותם שצריכים בעת הטבילה לפרוקן ולטבול כל אחד
בפ"ע וכשמתכלי בעת שמתחברים ביחד הוה חציצה ולא
עלתה להם טבילה וצריכין טבילה אחרת וראיה לזה
ממה ששינוי בפ"ד דמקואות דענין דברים שיש בהם
קשרים דכל קשר שלפרקים מתירו צריך להתירו בעת
הטבילה

ישראל כמ"ש רבותינו בעלי הש"ע בסעיף י"ד ומעוף
מ"ו וז"ל אין מאמינים קטן על טבילה כלים אבל אם
טבילו לפני גדול הוה טבילה אם הטביל כלי ג"י עכו"ם
עלתה להם טבילה אבל אינו נאמן על הטבילה עכ"ל
וזה שאין להם נאמנות המעט פשוט ראע"ג דזה הוא
בידו ואין בזה מורה כל כך מ"ם כיון דטבילת כלים
היו סן התורה אין ביכולת להאמינם [תפ"ד סי' רנ"ז]
ולפ"י היה נראה דעל כלי וכיכיה נאמינים דהוה דרבנן
כמו שיתבאר ויש מי שפקפק בזה מטעם דבהזקת איסור
גם בדרבנן אין נאמינים כמ"ש בס"ר קכ"ו אמנם לענ"ד
נראה דזה לא מקרי איסור אלא מצוה ולכן אין איסור
המאכל שנשתמש בו כמו שיתבאר [ע"פ סק"ד נכ"ס
פמ"ג] :

יך ודע דזה שכתבנו ולא בעי כוונה בטבילה זו יש
חולקין בזה [נ"ח] וקטן דבס"ם קצ"ח ו"א דגרה
בעי כוונה ע"ש וה"ל בכלים ולפ"י גם ע"י עכו"ם אינו
מועיל [ס"ג] וקטן בר כוונה הוא כשמיטדים אותו שיכוין
לטהר אבל עכו"ם אדעתא דנפשיה עביר וי"א דאפילו
לא נדה בעי כוונה מאן לימא דן דטבילה זו שאינה
מטמאה למהרה ואין בה איסור כשהשתמשו בלא
טבילה מאן לימא לן דבעי כוונה [ס"ד סק"ח] וסברא
זו כתבו הרשב"א והתה"ד שם [עכ"ל ס"ס ז' ולבר זה
נ"ל דהא בנדה קי"ל בש"ע לקמן ס"ס קצ"ח כהרמב"ם
דלא בעי כוונה ורק רבינו הרמ"א חשש שם לדעת
המחמירים והוא עצמו כתב שם רק דיש להחמיר
לכתחלה ע"ש וכיון דבעיקר הדין קי"ל כן לכן בכלים
גם לכתחלה אין להחמיר ושם החמיר לכתחלה משום
דהוי איסור כרת וראיה ברורה לזה שהרי הרשב"א הוא
מהחולקים על הרמב"ם בנדה שם ואיהו גופיה מתיר
בטבילה ע"י עכו"ם כמ"ש בהשו"ס ס' תקי"א ע"ש
[פרש"י ימנות קי"ט ד"ה מה לי ודוק] :

כז בטבילה זו פוסלת חציצה כבכל הטבילות וכללא
דחציצה הוא דברבר שמקפיד עליו אפילו מיעוטו
חוצץ ושאינו מקפיד עליו אינו חוצץ אמ"כ רוב הכלי
מכוסה בזה כמ"ש לקמן סי' ר"ב ושחרורית הרבוק
ביותר מבחוץ הוה כדופן הכלי וררכו בכך ואינו חוצץ
נמ"ש שם והא דה"נ כפ"ד דמקואות לא יטבול את
הקומקום בחמין אמ"כ שיפשא מ"י הרמב"ם שם שהוא
כלי שמחמין בו חמין ופעמים כשיש בו מים סכין
בו פחמין וקאמר שצריך שיפשא הפחמין שבתוכו
ויסלק ממקום למקום שלא ירבק זה בזה ויחוצו עכ"ל
אבל השחרות אינה חציצה [כ"ח] ובפ"ד דמקואות
תנן ואלו חוצצין בכלי זכוכית הזפת והמור ע"ש וכן
כל כיוצא בזה וכל סין חלודה בין בסכין בין בשארי
בלים הוה חציצה ולכן צריך להעביר החלודה קודם
טבילה ואם לא העביר אם מקפיד עליו חוצץ ואם
שפשא וגם נתן נחלים רותחים על מקום החלודה ועכ"ל
נשאר ערוין מעט של החלודה שלא יכול להעבירו ע"י

שרפה ידיו גזירה שמה לא ירפה [ס"ך סק"ו ופר"ח סק"ח] ויש מי שתירץ דבמבילה כלים דרבנן לא חששו לגזירה זו [פר"ח] ואינו כן דכבר כתבנו דכ"ע ס"ל דהוי דאורייתא ויש מי שתירץ דשם חששו משום איסור ברת ולא משא"כ במבילה כלים דהמאכל לא נאסר לא חששו [ס"ח נכס תפל"מ] וכל אלו דברים תמוהים שהרי גם בגדה פסקו בש"ע לקמן סי' קצ"ח סעיף כ"ח כן ח"ל שם לא האחוז בה ידה וכו' א"כ רפה ידה וכו' ע"ש אמנם האמת הוא דהמור שם הביא דהרמב"ם ס"ל כן והרשב"א חורק עליו והמור והש"ע הפכימו לדברי הרשב"א משום דרביוו מתבטלים בפ"י המטנה דמקואות פ"ח ולכן פסקו כן לדינא בין בכאן ובין שם בגדה ובוודאי אם באנו לחוש לרעת הרמב"ם צריך ללחלח ידיו במים כשאחוז בכלי גם ברפיון אבל לדינא הפכימו להרשב"א [דנמשנה סס הליזא נאזכר וכלים ומפנין ממחיס ולא הדין וכו' סוכרים רש"ל ירפה וכו' ופי' הרמב"ם דז"ק ס"ל דרפיון לא מהני וכלה כז"ל וירשכ"ל מפרש דר"ג לחומרא וחולק דהדין לא מהני כלל רפיון ולכן סח"ק סוכני דלדיח מהני כ"ש דרפיון מהני ופי"ש בחו"ס] :

כב בשעת המבילה יברך בשם ומלכות אשר קדשנו וכו' על מבילת כלים ואפילו כלי זכוכית שבבילתן הוא מדרבנן כמו שיתבאר ס"ם צריך לברך עליהן דגם על מצות דרבנן אנו מצווים כמו שכתוב בתורה לא תסור מן הדבר אשר יצו לך ה' אלהיך ושמאל ויש שכתבו לברך על מבילת כלי מתכות ואינו עיקר חדא שהרי גם על כלי זכוכית אנו מצווים כמ"ש ועוד דכל ברכות המצות אין מוכיחים בכריכה פרטי הדינים כמ"ש במ"י כ"ח סעיף ט' ע"ש ואין לומר רא"כ למה לנו להזכיר כלל כלים נימא על המבילה בלבד דהוה מפני שהם מבילה הם מבילת אשה וראיה שהרי באמת האשה מברכת מהם על המבילה כמ"ש במ"י ר' ע"ש לכן יש לבאר דזה הוי מבילת כלים אבל פרטי הדינים אין להזכיר בהברכה [עט"ו סק"ה וס"ך סק"ח ופר"ח ולפמ"ש א"ם ככל דו"ק] ורבינו הגב"ל בסעיף ג' כתב ויברך על מבילת כלי ואם הם שנים או ויהר מברך על מבילת כלים עכ"ל ובאמת אין קפידא בזה כמ"ש גדולי האחרונים והמנהג הפשוט אצלנו לברך גם על כלי אחת על מבילה כלים :

כג לא כל הכלים מעוניים מבילה אלא כלי מתכות כדכתיב אך את הזהב ואת הכסף וגו' ולכן כל כלי מאיזה מין מתכת שהוא צריך מבילה אך לא כל כלי מתכות צריך מבילה אלא כלים שמשתמשים בהם לאכילה ולשתיה כמו קערות וקדרות ולפסים וכל כלי מיני שתיה שהם של מתכות צריך מבילה וכך אמרו חז"ל שם כלי סעודה אמרוין בפרשה דכתיב כל אשר אשר יבא באש ואין דרך להשתמש באש אלא צורכי סעודה של מתכת [רש"י] כלומר דבפרשה זו מדבר בניעוילי כלי מדין וכל ניעוילים של סרפות היו רק מאכילה

המבילה ואם לאו הוי הציצה דהכי הנן ההם [מ"ד] אלו שהם צריכים שיבואו בהם המים הקשר שבפרקטים שבכתף וכו' ושנצין של כדל וכו' ע"ש וכ"ש בזה שבהבנו שבעת התשמישים המה מסודרים שצריכים לפרקם בעת המבילה וכן כל כיוצא בזה :

יד אלו הבקבוקים של זכוכית שסחויקים בהם משקה שקורים בוטלע"ן או פלעסני"ד שפיהן צר צריך בעת מבילתן להמותן על צדן כדי שיכנסו בהן המים ואח"כ ישקענה כולה בתוך המבוקה אבל אם יכניסו למים בפיו למטה לא יגיעו המים לשוליו לעולם ודבר זה נהבאר במשנה שם ולקמן סי' ר"ב ע"ש וג"ל דאם ימלאנה מים שאובין ויכניסנה למקוה עד שישקו מי המקוה במים שבבקבוק היה מבילה דהא בכה"ג הוי השקה לשומאה ומותר למכול כלי בתוך כלי אם יש בפי החיצון כשמופרת הגאה והיינו כשתי אבעות של יד הסוכיכים לאגודל חזרות כרחק בתוך הנקב ויהר שכלי הפנימי יהא רפוי בתוך כלי החיצון ולכן לא יתחוב סכינים תוך דלי וישבלם כי לא תעלה מבילה בראשם וכן אם הכלי הפנימי הוא כבד ומטנח תוך החיצון לא תעלה לו מבילה במקום שמונח כמבאר לקמן במ"י ר"ב ע"ש [עט"ך סס סק"ד וג"ל דדיו זה לא שייך נמנילה כלום וכל ענין לייך סיהא נסי סחיטן כמ"ש ופי"ש סק"ו ודו"ק] :

כ וממעם חציצה צריך ליהר שיהא הכלי רפוי בידו בשעת מבילה שאם מזהיק בידו הוי חציצה ואם ילחח ידו במים תחלה אין לחוש וכתב רבינו הרמ"א בסעיף ב' דרוקא שחלח ידיו במי מקוה אבל לא במים תלושים עכ"ל ודחו דבריו שהרי המעם דליחלח ידו מהני לפי שבשקה שעל ידו מהחבר למי המקוה ואין כאן חציצה א"כ גם במים תלושים ביון שעתה ידו הוא בתוך המקוה נהחברו המים שבידו למי המקוה שהרי ודו השקה שבש"ס בחיבור מים למים וטופח להמפיה הוה חיבור [ט"ז סק"ד ופר"ח סק"ס] ורוקא כשיש דבר מפסיק בין מים אלו למים שבמקוה אינו מועיל אבל כשאין הפסק בנייהם שפיר הוי חיבור [סס] ויש מי שתירץ דביון דמים אלו באו לאפוקי מתורת חציצה צריך דרוקא מי מקוה [ט"ז סק"ן] ואינו מוכן כלל דאכתי הרי המים מחוברים ול"ו ואפשר לומר דכיון דידו פחדק להכלי אלא שאנו אומרים שהמים שבידו הוה כמי מקוה א"כ כשהמים תלושים הרי בע"כ יש הפסק בינם לבין מי המקוה ע"י דיבוק היד ובוודאי כן הוא יהן אמת שכתבו שאע"פ דא"צ רפיון ידים מ"ם גם מחדק לא יהיה אלא הידוק קל [ט"ז סס] אבל מי יוכל ליהר בזה ולכן העיקר ברבוי רבינו הרמ"א ואין לשנות [שח"ד המדעים נכס סכוי"ס וליאו מונן כלל ע"ס דו"ק] :

כא ודע דעל מה שנתבאר דכשהכלי רפוי בידו מהני המבילה בכל ענין אפילו בלא הריח ידיו במים דקשו על זה מ"ש הרמב"ם פ"ב ממקואות ח"ל האוחז באדם וכלים וממנילן הרי הן כבומאתן ואע"פ

מאכלה ושתייה כמובן רק שביכולה להשתמש בכל מיני בליט אבל באש לבשל ולאפות רוב התשמישים באור הם רק של מהכות כמו שפודים ואסכלאות ומחבות ואע"פ דפבשלים גם בקדרות של חרס אך כהא והאי לא איירי קרא שהרי אין להם טהרה בניעול ובע"כ דמייירי רק בשל מהכת :

כד כלי זכיות וזה כלי מהכות לענין טבילה וכן אמרו בגמ' שם אמר רב אשי הני כלי זכיות הואיל וכי נשתברו יש להם תקנה ככלי מהכות דמי דכלי זכיות שנשתברו חזי להקניניהו ע"י התכה ולעשותו כלי עשאים ככלי מהכות וטבילה זו היא מדרבנן בבלי זכיות [פר"מ סק"נ] ובוודאי כן הוא שהרי לענין טומאה דינן ככלי חרס כמו שאמרו בשבת [פ"ז]. דכלי זכיות גזרו בהו מומאה הדואיל שתחלת בריתן מן החול שוינהו רבנן ככלי חרס וגם טבילה לא טהני להו ככלי חרס כמ"ש הרמב"ם בפ"א מכלים ע"ש אלמא דלטמאה הוי דינן ככלי חרס ממש ורק לטבילה עשאים ככלי מהכות מטעם דכי נשתברו יש להם תקנה ויש כזה שאלה והלא לענין טומאה אמרו שם בשבת דלכן כלי זכיות מטמא מגבו ככלי מהכות ולא ככלי חרס מהאי טעמא דכי נשתברו יש להם תקנה ודחי לה הש"ס ומסיק שם רב אשי דלעולם לכדי חרס דמי בכל מילי וזה שטמאים מגבן וזואיל ונראה הוכיחו כדור ע"ש ואיך אמר כאן רב אשי בעצמו דלענין טבילה הויין ככלי מהכות מהאי טעמא [וע"ש נחום] :

כה ונלע"ד בשנדרקדק על עצם הטעם דשוינהו רבנן ככלי מהכות מהאי טעמא איהו סברא יש כזה הלא עיקרה היא חול ומה ראו חכמים על ככה לגזור עליהם טבילה מהך טעמא גופא שלענין טומאה דחו לה אך הענין כן הוא דהנה כל המיני מהכות יסודם מן העפר אך שבאותן המקומות שחופרין בהן המהכות נחדבוקו חלקי העפר זל"ו בריבוק חזק ומשתנים לכמה איכות ויסודות כידוע לחכמי המבע אבל עיקר יסודם הוא עפר ולכן כל המיני מהכות צריכין צירוף וזיקוק באש עד שפושטים צורה ולזבשים צורה אחרת כל מין מהכת לפי יסודותיו ולא כן כלי חרס לא לבשו שום צורה אחרת בהיותם כלים וכמו שיסודם מן העפר כן צורתם עפר ואין צריכין זיקוק וצירוף באש והנה זה המין זכיות אמת שיסודו מעפר אבל הא לבש צורה אחרת לגמרי וצריכין זיקוק וצירוף באש כבש מיני מהכות ומטעם זה כי נשתברו יש להם תקנה דכמו שתחלתם מן האש כמו הן סיפם בהשברם תקנתם ע"י האש ובכן יש להם כל מיני טבוליות של מהכת ואשר יסודו מחול הוא מהכת ג"כ יסודם מעפר ולכן אמרו חכמים דבמין זכיות נלך לחומרא בכל כלי דיניהם ולכן בטומאה שגם בכלי חרס יש טומאה לא הוצרכו חז"ל לעשותם כמהכות בשום פרט כיון שעיקר יסודו מעפר ובחרם יש ג"כ טומאה עשאים ככל דיני

טומאה ככ"ח ודחו להך טעמא דכי נשתברו וכו' לעשותם כמהכות דשני חומרות א"א לעשות בהם דאיך נעשה שני הפכים לעשותן ככלי חרס וככלי מהכות ולכן הלכו אחר העיקר משא"כ בטבילה דבכלי חרס ליכא טבילה כלל בהכרח היה לחז"ל לעשותה ככלי מהכות מפני שיש בה סגולה כל המיני מהכות והיינו חילוף הצורה וזיקוק באש וזה שאמרו הואיל וכי נשתברו יש להם תקנה והו בניאור על כל מה שכתבו דמתוך שיש להם חילוף צורה וזיקוק באש לפיכך כי נשתברו יש להם תקנה :

כו עוד איתא בגמ' שם קוטיא צריך טבילה והווי כלי של פלומירי תהלתו של חרס וחופין אותו בחופיא של אבר ותשמישו ע"י צונן וניקח מן העכום [רש"י] ורוקא בשמחופה באבר מכפנים אבל אם מצופין רק מבחוץ א"צ טבילה [מ"ס] וז"ל המור וכן כלי חרס המצופין באבר וה"כ במצופים בפנים דהשאה דמו לכלי סעודה שהציפו בפנים במקום התשמיש אבל אם אינם מצופים אלא מבחוץ א"צ טבילה ומטעם זה נמי כלי של עץ שיש לו חשוקים של ברזל שמעמידים אותו א"צ טבילה אפילו למי שהולך אחר המעמיד עכ"ל וכ"כ התוס' והרא"ש ע"ש :

כז ביאור הדברים דהנן בפכ"ב דכלים דאולינן בתר חיפוי כלי אפילו לקולא לענין טומאה ע"ש וכ"ש להומרא כדאיתא שלהי תנינה ע"ש ולכן כלי חרס או כלי עץ המחופה ככרזל או בשאר מהכות צריכה טבילה אמנם חיפוי אינו שייך רק במקום התשמיש שר כלי כמו בכלים ובחנינה דמייירי בשולחן שחיפיהו מרמעלה ע"ש וכמו כן בכאן כשהחיפוי הוא בתוך הכדי במקום שמשתמשים בו צריך טבילה אבל מבחוץ א"צ טבילה אלא שפטעם אחר יש להחיבו בטבילה גם מבחוץ דהנה בשבת [ס"ז]. פליגי ר"ג ורבנן אם הולכין אחר המעמיד של הכלי לענין טומאה דרבנן ס"ל דהולכין אחר המעמיד ור' נחמיה ס"ל דהולכין אחר עיקר הכלי ואף דלכאורה הלכה כחכמים מ"מ יש פוסקים כר"ג שמוש דהש"ס מוקמי שם משנה דשבת שם כר"ג ע"ש [ר"א"ס] אבל משנה דכלים [פ"ג מ"ו] איתא כחכמים אמנם אפילו לחכמים דהולכין אחר מעמיד א"צ טבילה דלא הוי דומיא דכלי סדין דשם השתמשו במקום המהכות [שם] והרמב"ם פ"ד מכלים דין ו' פסק ג"כ כחכמים דאולינן בתר מעמיד ע"ש :

כח ודע שיש מהפוסקים דס"ל דגם במחופים מכפנים ולא מבחוץ א"צ טבילה דהציפוי שבפנים אינו אלא לנוי בעלמא ולא משום תשמיש מרלא ציפיהו מבחוץ [ג"י נפש סמ"ק וז"ל] וחשש רבינו הרמ"א לדיעה זו שכתב בסעוף א' ד"א דכלים המצופים באבר אפילו בפנים יטבול בלא ברכה וכן נוהגין עכ"ל וי"א להיפך דאפילו רק מצופה מבחוץ מעין טבילה לפי שלא חילקו חכמים בין מצופה מכפנים למצופה מבחוץ [מרדכי נפש

לא כתבו רבותינו בעלי הש"ע בסעיף ד' וסעיף ה' סריפיד"ש ששופתים עליהם קדירה אינם מעונות מבילה אבל ברילי"א מעונות מבילה מפני שנותנים עליהם המאכל עצמו. סכין של שחיטה או סכין שמפשיטין בו יש מי שאומר שא"צ מבילה ויש חולקין וטוב לטובלו בלא ברכה והברולים שמתקנין בהן המצות א"צ מבילה וכן כיסוי שכופין על הפת לאפותו אבל כיסוי קדירה צריך מבילה עכ"ל :

לב ביאור הרברים הכלי מעודה אינם אלא מה שנוגע בהמאכל עצמו ולא בהכלי שבה המאכל ולכן הסריפיד"ש שמעמידין עליה הקדרה א"צ מבילה ובלשונו קורין אותה דרייפ"ס אבל הברילי"א שצולקין עליו המאכל עצמו צריך מבילה ומה למדנו דכל במי הכלים כמו הבסים שמעמידין עליה המוליאיר וכל כיצא בזה א"צ מבילה וכן הבסים של המאינק"א וכן כיסוים שעל המאכלות כמו כיסוי שעל הפת הרי אינו נוגע במאכל עצמו אבל כיסוי קדרות שמבשלים בהם צריך מבילה ל"י שהבישול מפעפע למעלה ונוגע התבשיל גם בהכיסוי וכן כיסוי מינין נ"ל דהוא כביטוי בישול וצריך מבילה דגם מינין מפעפע למעלה [המוליאיר ל"י ענינה רק נוף המוליאיר שט המים סגל הארוכס שקורין קיימע"ן וכן הקאנפלק"ס שמעמידים עליה סגלני"ק וכן כיסוי הגחלים ל"י ענינה וכן הנסים כמ"ס ודו"ק] :

לג אמנם במה שכתבו על סכין של שחיטה ומכין שמפשיטין בו עורות דיש מי שאומר שא"צ מבילה ויש חולקין וטוב לטובלו בלא ברכה צ"ע בטעם דיעה ראשונה הלא הסכין נוגע בהמאכל עצמו ומפריש הש"ע כתבו דהטעם הוא דכלי מעודה לא מקרי רק כשהמאכל ראוי מיד לאכילה אבל כשהמאכל צריך עדיין תקון אחר לא מקרי כלי מעודה [ג"ן סק"י ופ"י סק"ן] והכא אחר השחיטה וההפשט צריך עדיין בישול לא היו כלי מעודה ע"ש ואמ"ש שטעם זה כתב הא"ה בכלל נ"ח מ' פ"ה בסכין של הפשט ח"ל שם וכן כל דבר שאין משמשין למאכל הראוי לאכילה כמו שהוא עתה כגון הסכין שמפשיטין בהן את הבהמות ומחמין שתופרין בהן המוליית"א א"צ מבילה עכ"ל אבל קשה דהוא בעצמו כתב מקודם ז"ל ח"ל כתב ראב"ה סכין של שחיטה לא בעי צבירה דלאו כלי מעודה הוא דהא אפילו צונן היה אמר לחתוך בו אם לא בהדחה וגם הבשר צריך עדיין בישול או צלייה עכ"ל וכ"כ המרדכי ע"ש [והס"ך שם לא העתיק כג"ש שם ועמ"ל] הרי שעיקר הטעם הוא משום דאסור לחתוך בו אפילו צונן וטעם מחוסר בישול הוא להעדפה בעלמא דאין לומר דשני טעמים קאמר דא"כ היה לו לומר ועוד דהבשר צריך עדיין בישול ועוד קשה דרבינו הרמ"א פסק בסעיף ז' דרחים של פלפלין צריך מבילה ומקורו הוא נ"כ מהמרדכי והרי אין לך מחוסר תקון מן פלפלין שאין זה שום מאכל ולא תכלין אלא שנותנין אותם בתבשיל או בצלי

לסני"ט] וגם כיון שהרמב"ם פסק דאולינן בחר מעמיד במ"ש וכתבו שיש למובלם בלא ברכה [נ"י נכס הר"ף] רבינו הרמ"א לא חשש לדיעה זו ולא הכיאה וגם רבינו שבתי בסעיף ז' כלי עץ שיש לו חשוקים של ברזל מבחוץ שמעמידים אותו אינו טעון מבילה עכ"ל לא חשש לדיעה זו והאחרונים חששו לדיעה זו וכתבו שיש למובלם עם כלי אחרת הטעון מבילה ויברך [עכ"ך סק"ד וס"ה] ולרבריהם החביות שלנו אם החשוקים של ברזל שקורין רייפ"ן היה צריך מבידה ולא ראינו מעולם לנהוג כחומרא זו אך בחביות גדולות יש מקילין אפילו בכולו מתכת שאינם כלי מעודה כמו שיתבאר בס"ד בסעיף ל"ב ע"ש :

כט והנה כימינו אלה בכל המדינות עיקר תשמישי כלי מעודה קערות גדולות וקטנות משל חרס מלובנים יפים וברים שקורין פאליו"א או פארצעלא"י או פאייאנט ואין בהם שום סתכות ורק הם מלובנים כנש והעולם נהגו להטבילן איתו מוכן הטעם על מה הם צריכים מבילה והרי אין בהם המעם שאמרו ח"ל בזכותיות הואיל וכי נשתברו יש להם הקנה שוינהו ככלי מתכות ואלו כשנשתברו אין להם תקנה ככל הכלי חרס וכבר נתעוררו שני גדולי הדור בזה הבה"ג והח"צ [כמ"ס ספ"ט והגר"ס ב"ד סמ"ד] ולכן חלילה לברך על טבילתן דהיי ברכה לבטלה דא"צ מבילה ויראה לי דאולי בימים הקדמונים היו הכלים האלה מצופים בזכוכית דק שקורין גליויר"ט ואלו ודאי צריכים מבילה דחיפוי בזכוכית הוי כחיפוי במתכות וראיתי כלים כאלו ומהו נשתרבב המנהג דכלי פארצעלא"י צריכים מבילה ולא דקדקו בין גליוירט ובין אינם גליוירט אך גם הגליוירטי טוב לטובלן בלא ברכה :

ל כלי מעודה הצריכין מבילה לאו דווקא כלים שאוכלים וששותים בהם אלא אפילו כלים שמבשלים בהם ואופין בהם ומטננין בהם ושמתקנים בהם המאכל והמשקה כולן צריכין מבילה כשהם של מתכת וזכוכית ולכן כל מיני קדרות וכל מיני מחביות וכל מיני סבינין וגם הא"ק מעמע"ר וגם הסכין העב ששוברין בו עצמות וששוברין בו נופת והיינו צוקע"ר והכלי שגוררין בו תסבא שקורין קריי"ן וקורין אותו ריי"ב אייו"ן או טארטק"א וכל מה שמפשיטין לאכילה ולשתיה צריכין מבילה ולכן מוליאיר שקורין סאמאוא"ד או מיי"י מאשין צריך מבילה וכן מה שמסננים בו החמין אם הוא של מתכת צריך מבילה וכן עתה שיצאו המכוונת שמבשלין בהם על השלחן שקורין כאשינק"א וצולין בהם ושותים בהם חמים כולן צריכין מבילה כבב"ה וכן ככתשת של מתכת שכותשין בו מלח או פלפלין או שארי תכלין צריכין מבילה וכן ריחים של יד מתכת שמוחנין בהן כל אלו צריכים מבילה בברכה ואם יש בהן עץ נ"כ יתבאר לפנינו בסעיף ל"ח ע"ש :

בצלי ולמה צריך טבילה אלא ודאי שאין טעם זה עיקר ;
לד' ועוד קשה שכתבו על הברולים שמתקנין בהן
המצות רא"צ טבילה מטעם שאין ראוי להשמיש
אחר וז"ל ה' [ע"ף סק"ג] ולמה להם טעם זה הלא
עדין צריכין אפיה ובאמת יש מי שכתב טעם זה [פ"ז
ס"ט] ועיקר טעם זה אינו סוכן דמה בכך שאין ראוי
להשמיש אחר אטו כלי סעודה לא מקרי רק בשהכלי
ראויה להשמישים הרבה וכבר יש כגדולי אחרונים
שהזינו יעל טעם זה [פ"ח סק"ג] וכן עיקר טעם
דמחוסר ביטול הוא תבואה שהרי דבר ידוע שבבתי
העשירים יש כלי סעודה כלים מכלים שונים ויש שעליהם
מעדימים התבשיל קודם הבישול והצליה והאפיה ומהם
עתנים לכלי הבישול וכו' האם נאמר דהם לא נקראו
כלי סעודה הלא משמשים לסעודה :

לה ולכן נלע"ד כבוננת רבותינו דוודאי בהשמיש נמור
שהכלי משמשת להסעודה אין בה שום הפרש בין
שהיא ערויף מחוסרת ביטול או אינה מחוסרת ובין
שהיא ראויה להשמיש אחר או אינה ראויה רבכליהו
צריך טבילה מדין תורה ובברכה אמנם הכלים שאינם
מעיקרי צרכי הסעודה כלומר שאינם מעלים ומוורידים
כעסק הבישול והאפיה אלא שמצד אחר הוצרכנו
לאלאכה זו או מפני הדין כמו סכין של שחיטה שא"א
לאכול בשר בלי שחיטה או מפני הדרך ארץ כמו
סכין של הפשט שאין מדרך ארץ לאכול קודם הפשט
וניחוח [כינס ג"פ] וכן הברולים שמתקנין בהם המצות
שקורין שמו"ל אייו"ן שאין זה ג"כ לעיקר צורך
הסעודה אלא כדי שלא יעלה בניפווח ובספר או"ח שם
חשיב עוד כגון כלי מתכות שמתקנין בהן הקרעפלא"ך
והברזל שחוחנין בו את המצות וכלי ברזל שמתקנין
בו העיסה מן העריבה שכל אלו אינם עיקרים לסעודה
ואין צריכים להם כלל וגם בלע"ם שמתקנין בהם המצות
כתקונה לכן א"צ טבילה כיון שעדיין אין ראוי לאכילה
ולשתיה כלומר דבשעת הנמד שהמאכל ראוי לאכילה
המשקה לשתיה צריך טבילה כל כלי שמשמשין בה
אפילו אם השימוש אינו מהעיקרים שג הסעודה אלא
להערפה בעלמא כמו מ"ש האו"ח שם וז"ל אמנם
במקומות שהגילין להסיד השרוף מן הלחם כשמוציאין
אותן מן הנהר באותן הברזל שמתקנין בהן העריבה
צריך טבילה ובכרה עכ"ל והטעם משום דהוא ראוי לאכילה
ולכן אע"ג דאין זה מעיקרי השמיש סעודה מ"מ צריך
טבילה וזה שכתבו בסכין של שחיטה מפני שאין
משמשים בו השמיש אחר ה"פ דאלו היו משתמשין בו
השמיש אחר היה חייב טבילה מפני התשמיש האחר
אבל כיון שאין משתמשין בו תשמיש אחר ותשמיש זה
אינו מעיקר צרכי הסעודה אלא מפני הדין לכן א"צ
טבילה ולכן כתבו ג"כ על המחט שתופרין בו המוליאת
שא"צ טבילה שאין זה מעיקר הסעודה מפני שאפשר גם
במסירת החוט כמובן ולכן כיון שאין המאכל מוכן

לאכילה עד שיבשלנו א"צ טבילה להשמיש נרוע כזה
ולכן רבינו הרמ"א בסכין של שחיטה ושל הפשט חשש
להיש חולקים ולטבול בלא ברכה משום שעכ"פ ודו
השמיש נמור דלא מני בלא"ה אבל בברולים לא חשש
כלל משום שאין זה בגדר תשמיש כלל ורבוני האחרונים
בענין זה לא נתבררו אצלי כלל לענ"ד [ולפ"ז דברי האו"ח
מוננים וסכין של הפשט קאי על טעם סכין של שחיטה שאין
צמחין בו תשמיש אחר ולפי ראו עדיין לאכילה ע"כ היטב
ולא כולדך לכתוב טעם רש"ן כפירוש דמובן ה"ל לכל מפני
המיאוס ולפ"ז גם בסכין שבנית המעטמים ח"ל טבילה ודוק] ;
לז' מספריים שנוהזין בו ירק ו"א דצריך טבילה [ג"ח
ופ"ח סק"ג] ו"א שא"צ טבילה [פ"י סק"ו וש"ך סק"ו"ב]
דאע"ג דבח"מ ס' צ"ו מקרי כלי סעודה לענין שאסור
להופסן במשכון מ"מ לענין טבילה כיון שאינם להשמיש
אחר לא מקרי כלי סעודה לטבילה [ס"ט] ולפי מה
שבארנו בסעיף הקודם שני הדיעות הם להלכה דאם
הדק נאכל חי העיקר כריעה ראשונה ואם צריך ביטול
העיקר כריעה שנייה אחרונה וכן נלע"ד עיקר לדינא :

לח כבר כתבנו בסעיף כ"ח דאפילו מאן דס"ל דאזינין
בחר מעמיד לענין טומאה מ"מ לענין טבילה כיון
שהמעמיד הוא מנתוץ כמו חבית של עץ שיש לו
חשוקים של ברזל שקורין רייפ"ן והם מעמידים את
הכלי א"צ טבילה שההשמיש הוא מכפנים במקום העץ
ומ"מ יש שחשש ומצריך לטבול בלא ברכה [ע"ך
סק"ג] ומשפכות של ברזל שקורין לייק"א או לזיע"ד
צריך טבילה ומשפך הקבוע בתוך הכלי שקורין קראנ"ט
וכן ברוות של הכלים שקורין פפונ"ט צריכים טבילה
כשהם של ברזל או שאר מתכות ורוקא כשגם עיקר
הכלי היא של מתכת אבל אם עיקר הכלי היא של עץ
רק שמעם ברזל או שאר מתכות קבוע בו למשפך זה
לברוא במלים לגבי עיקר הכלי וא"צ טבילה שרם אינם
עיקר התשמיש של הכלי שהכלי ראוי להשמיש גם
בלעדם ואין התשמיש בהם אלא בהכלי ולכן כלי
חסתוקן ביתידות של ברזל מכפנים ובלא התידות לא
היה אפשר להשתמש בו צריך טבילה ולא דמי לחשוקים
של ברזל דהחשוקים הם מנתוץ והתידות הם מכפנים
במקום המשקה ולכן כשהתידות הם מנתוץ א"צ טבילה
אפילו למאן דאזיל בהר מעמיד כמ"ש לענין החשוקים
ומי שסחמיר בשם לטבול בלא ברכה מחמיר גם בבאן
דדין אחד להם :

לח כיום שר כסף ומעמידו של עץ צריך טבילה בלא
ברכה [ג"י] דאולי הולכין אחר הבעמיר ומ"מ
טבילה צריך דכמו שכתבנו בחשוקי ברזל שא"צ טבילה
אף אם אוליין בתר מעמיד משום דהחשוקים הם מנתוץ
כמו כן להיפך כשהמעמיד משל עץ והוא מנתוץ כיון
דהתשמיש הוא מכפנים במקום המתכות צריך טבילה
אבל משפך של עץ ויש בו שפופרה של פחול אע"פ
שמשתמש בו דרך הברזל א"צ טבילה דמאחר שאינו
מעמיד

ממנו דמי למה שנתבאר בש"ע כשהראשון קנה לקליפס דלדא ודלא
לחתה סוף וזו סתמאנר כתב לטון ויש מי שיאמר דכן דרכו
בש"ע דגם כלין מוספס כשתבה אחד מהפיקוס כותב לטון
זו כידוע דרכו כגודש :

מן כותי שהשכין כלי לישראל אם מותר להשתמש בו
בלא מבילה יש ספק בגמ' שם וז"ל הגמ' איבעיא
להו משכנתא מאי אמר רב בר רב אשי אבא משכן
ליה כותי כסא דכספא ואמבליה ואישתי ביה ולא
ידענא אי משום דקסבר משכנתא כונינא דמי אי משום
דחוי לכותי דדעתיה לשקועיה כלומר שלא לפרותו עוד
ומשמע להדיא דהיכא דדעתיה לשקועיה ודאי צריך
מבילה ובאין דעתו לשקועיה הוה ספק וז"ל המור ואם
משכן לו הכותי כלי אם נראה בדעה הכותי שרוצה
לשקועו בירו צריך להמבילו ואם אינו יודע אם בדעתו
לשקועו מיבעיא אם צריך מבילה ולא איפשטא וי"א
לקולא שא"צ מבילה וטוב להמבילו בלא ברכה או יקנה
כלי אחר וימבילנו עמו עכ"ל ומבואר להדיא דאם יודע
שאין בדעתו לשקועו ודאי א"צ מבילה והסברא כן הוא
דלא עדיפא משאילה והגמ' שאמרה אי משום דקסבר
משכנתא כונינא דמי היינו ג"כ באינו יודע אם דעתו
לשקועו אם לאו [ש"ך סק"ט] :

מן וי"א דאפילו אם ידוע שאין דעתו לשקועו מחוייב
למבול מפני הספק דסתם משכנתא אין בדעתו
לשקועו ואפ"ה מספקא ליה בגמ' [פ"ו סק"ה וכו' וסר"ח
סק"ה] ולכאורה משמע כן מלשון הש"ע בסעיף ט'
שכתב משכן כותי כלי לישראל אם נראה בדעתו
שרוצה לשקועו בירו מעון מבילה ואם לאו ימבילנו
ברא ברכה וכו' עכ"ל אבל לענ"ד נראה עיקר כריעה
ראשונה דאזיה סברא יש בזה ומי עדיפא משאלה וזה
שכתוב בש"ע ואם לאו ג"כ הוונה באינו ידוע ודאיה
לזה מדברי בעל א"ה כלל נ"ח סי' צ"א שכתב וז"ל
ומשושנת מכותי ואין ידוע אם דעתם לשקועם אצלו
עולה בתיקו שסתפק בגמ' וכו' ותיקו דאורייתא
לחומרא וכו' עכ"ל הרי כתב שפורש דרק באינו ידוע
הוה ספיקא דדינא וגם רבינו הג"ה בספרו הגדול שלא
כתב כלום על דברי המור ש"מ דס"ל כוותיה [ומ"ש הנ"ח
בטווח הסוד דאין להשתמש בכלי משכנתא כבר השינונו כולם
וגם מ"ש סט"ו להסוד רמזא קמ"ל הדוק מנוהר ונפרט
שםא"ש כתב כן מפורש] :

מן ודברי הרמב"ם בפ"ו תמזוים מאד שכתב אבל
השואל כלי מן הכותי או שמשכן הכותי אצלו כלי
מתכות וכו' וא"צ מבילה עכ"ל ולא כתב כלל דאם דעתו
לשקועו צריך מבילה וגם למה פסק לקולא הלא הוא
ספק דאורייתא ולכן יש מי שכתב דס"ל דמבילה כלים הוא
מדרכנן אמנם כבר כתבנו בריש סי' זה דגם איהו ס"ל
דהוי מדאורייתא וגם לשון הר"ף מישנה בזה שכתב
ומשכנתא בעיא דלא איפשטא עכ"ל ולא יותר וכבר
טרח רבינו הג"ה בספרו ב"מ בדברי הרמב"ם ולא העלה

דבר

וכן אם השני קנה אותה מן הראשון חייב במבילה ולא
אמרינן כיון שהראשון לא היה חייב במבילה ה"ל
השני כקונה כלי שעשה ישראל דאין בה חיוב מבילה
דלא דמי דשם אין על הכלי חיוב מבילה כלל אבל
הבא הרי הוא חייב במבילה אלא שביד הראשון לא
נתחייבה אבל ביד השני נתחייבה וכן להיפך כשהראשון
קנאה לצורך סעודה ומכרה להשני שלא לצורך סעודה
או שהראשון בעצמו נתחייב שלא להשתמש לצרכי
סעודה א"צ מבילה [ש"ך סק"ו] ויש מי שאומר
דכשהראשון לקחה שלא לסעודה אם השני שאל ממנו
לסעודה חייב לטובלה בלא ברכה [ס"ס סק"ו] והעיקר
כריעה ראשונה [פ"ח סק"ג] וכפרת לפי מה שהארנו
בסעיף ט' דגם הראשון אינו חייב בתשמיש עראי
ע"ש [ס"ס] :

מד כתב רבינו הג"ה בכפרו הגדול דחנוני הלוקח כלים
מעכו"ם והשאלים לאחר דהאחר א"צ לטובדם
כיון דהראשון אינו חייב במבילתם מאחר שלא קנאם
לתשמיש אלא לפחורה וה"ל כמו שהראשון קנאה שלא
לצורך סעדה אלא לתשמיש אחר וכמו שבארנו ודעתו
היה שאפילו כשקנה מהחנוני פסור מטבילה כיון שלא
נתחייבה ביד החנוני וה"ל כקונה כלי של ישראל אלא
שרבו הגדול מהרי"ו בירב לא פסק כן ע"ש מיהו
בשאלה ודאי פסור ואע"ג דחנוני לא דמי לקונה שלא
לצורך סעודה שפסורה לגמרי ביד הראשון משא"כ
החנוני הרי עוכר למוכרם לישראלים לצרכי סעודה
ס"מ סוף סוף החנוני אינו חייב במבילתם שהרי לא
קנאם להשתמש בהם לסעודה ולא הווי דומיא דכלי
סוף ועוד שהרי יכול להיות שהעכו"ם יקנום ממנו
ויש מי שחשש לחייבם במבילה מפני שגם הראשון
חייב במבילה בתשמיש עראי אף שלא קנאם לצורך
סעודה [פ"ו סק"ו] וזהו הכל למאן דטובר כן דבכה"ג
חייב לטובלם אבל כבר כתבנו בסעיף ט' ובסעיף
הקודם דאין עיקר לדיעה זו ע"ש :

מה וכן המנהג הפשוט בכל תפוצות ישראל שלסעודות
גדולות לוקחין כלי זכוכית וכלי ברזל ככפות
ומזלנות ומכנינים במחיר סעט בדרך שארה ואח"כ
מחזירין להחנונים ולא שמענו מעולם שימבילו אותם
ויש ספקפקין בזה אבל באמת אין כאן פקפק כלל
דכן הוא עיקר לדינא ויש מי שרוצה לומר דאם התנה
עם החנוני שבעד הנשכרים ישלם להחנוני בהמקח
שמוכרם חייב לטובלם דהוה כמכירה [פ"ח סק"ט גס
חכ"י] ואין שום עיקר לדברים אלו דהרי עד שעת
השבירה הם שאולים אצלו ואחר השבירה אף אם
נחשוב דבאותה שעה הם בקניית אצלו הרי נשתברו ועוד
דהוה מעות בעיקר הדבר דגם אח"כ אינם רק כשאלים
אלא שחייב השואל בשבירתם והתנה עמו שישראל לו
כפי המקח וכן עיקר לדינא [ומה שמהה ס"ו ס' למה לא
הזכירו זה בש"ע בטעם פשוט מפני שנתבאר פסוקה היא דזכר

מורכב לא בעי במשכנתא מבילה דהוה סמיא דרבנן ולקולא [פריה סקנן] אבל כלי מתכות יסבול בלא ברכה או יקנה כלי אחר וימבילו עמו ויברך על מבילה כלים ואם לבסוף נשתקע הכלי בידו יהוור וימבילו בלא ברכה דהמבילה שמקודם היה מפני הספק ושמא לא היה צריך מבילה והוי מבילה ראשונה במאן דליהא ולכן ברעתו לשקיעה שהצרכו מבילה וראית אין צריך אח"כ בנמר הקנין להמבילו שניה ואף שלדעת הרי"ף והרמב"ם כפי מה שבארנו לא היה צריך מבילה מקודם גם ככה"ג מ"ם יבולים לסמוך בזה על דעת רוב הפוסקים [ומ"ט ס"ד סק"ד דלס טוסף מצות לכסותי נריך פעם שניה פנילס נזרכה ע"ש אינו מוכרח כמ"ס ספר"ח עט ודוק] :

ב וישראל שמשכן כלי ביד כותי וחזר ופדאו ממנו א"צ מבילה ואפילו היה דעתו לשקועו אצלו א"צ מבילה דכותי מישאל לא קנה משכון לכל הדיעות ויש מי שאומר שאם מתחלה השכין בידו אדעתא שלא לפדותו ונמלך ופדאו צריך מבילה [ע"ד סק"ה] ואין זה עיקר רמ"ג אם דעתו לשקיעה מקרי סבר א"כ אפילו אם מתחלה משכנו אדעתא שלא לשקועו ואח"כ נמלך לשקועו יהא צריך מבילה כמו גבי כותי שהשכין לישראל כמו שנתבאר ואם זה לא מקרי סבר א"כ אפילו אם בעת המשכנתא היה דעתו לשקועו אין זה כלום אלא דואי דכותי לא קני מישאל בכל ענין אם לא במכר טמס [פרי"ח סק"ד] אבל במכר טמס שסבר ישראל להכותי חזר ולקחו טמנו ודאי צריך מבילה שהרי נקרא שמו עליה והוא קני לה וראיה מי שאומר דממעם זה בעה מכירת חמץ שמוכרין הודות דכותי ואחרי הפסח לוקחין טמנו כנהוג דצריך מבילה ולי לא נראה כן מפני שהכל יודעין שעושין כן מפני חומר איסור חמץ ולחומרא בעלמא דמדינא אין עוברים על הכלים בכל יראה והכל יודעים שאחר הפסח יחזרו להשראל ולא נקרא שם הבותי עליו ולכן א"צ מבילה וכמדומה שכן המנהג הפשוט :

ג וישראל וכותי שקנו כלי בשותפות א"צ מבילה ואע"ג דבכל הדברים ששותפות הותי פוסר כמו בכבודה ובתרומה וראשית תגו וכיוצא בהם צריך קרא להבי כמבואר בר"פ ראשית תגו ע"ש מ"ם הבא לא צריך קרא חדא ולא היה דומיא רכלי מדין ועוד דמעם הפסילה היא כראתא בירושלמי מפני שנכנסה לקדושת ישראל והבא לא נכנסה לגמרי ולכן אם אח"כ קנה ישראל חלקו של הבותי הייתה במבילה ישראל שנבנו או גזלו טמנו כליו והחזרו לו א"צ מבילה אע"פ שנתייאש סוף דכין דהגבו או הגולן אינו רשאי להחזיקם בפרסום עדיין לא נקרא שכן עליון אבל שר או מושל שלקחו כלי ישראל אדעתא שלא להחזירם ואח"כ החזרו לו צריכין מבילה דכבר נשתקעו בידו ונקרא שמו עליהם :

כתבו

דבר ברור ולכן לא הובא דעתו כלל בש"ע : מט ולענ"ד נראה ברור דמעמי של הרמב"ם וזא מהא דאיתא בפסחים בפ"ב [ל"ט:] דחכמים ס"ל דישראל מכותי לא קנה משכון ור"ם ס"ל דקנה ע"ש וא"כ רב אשי ס"ל משכנתא כוביני ס"ל כר"ם ואנן קי"ל כחכמים כמ"ש הרא"ש שם והמור א"ח ס' תמ"א ואע"ג דהרמב"ם בפ"ד חמץ לא הביא כלל הך דינא והרב המניד כתב שם דס"ל כר"ם ע"ש אינו מוכרח כלל ואדרבא נראה להיפך ואין כאן מקום הביאור בזה ולפיכך פסק הרמב"ם דמשכנתא א"צ מבילה דלא דמי לזבני כיון דלא קני לה ובאג"ת טובא ק"ל על המור והש"ע איך פסקו כאן דמשכנתא צריך מבילה והם בעצמם פסקו שם בא"ח לענין חמץ דאין המשכון קנו לישראל ואינו עובר על החמץ בכל יראה ע"ש וכתב שם אחר חגדולי האחרונים דבמבילה החמירו משום דנראה כשלו [מני"א קנ"ו] ואינו מוכן כלל דא"כ למה לא החמירו גם כאיסור כל יראה אבל לרמב"ם א"ש בפשיטות והרי"ף כסתם לה תומי משום דאולי מספקא ליה אם הלכה כחכמים או כר"ם מפני דמשנה דשם אחיא בר"ש ע"ש ולכן היה כס"ם דמר בר רב אשי מספקא ליה במעמא דרב אשי ואת"ל דמעמו הוא משום דס"ל כר"ם שמא הלכה כחכמים ועכ"ל לא רצה דכתוב מפורש דא"צ מבילה ומסתים לה סתומי :

ו וגם זה שלא כתבו דכשדעתו לשקוע ביד ישראל דחודאי צריך מבילה ג"כ א"ש דבאסת קשה מוכא ומה בכך שדעתו לשקועיה הא עכ"פ עדיין לא שקיעה בידו והרי לענין חמץ שם לא מהני אף בדעתו לשקועו [מני"א ע"ס] מטעם זה כיון דעדיין לא שקיעה ואמו מחשבה מועלת לקנין ולכן נלע"ד דהרי"ף והרמב"ם פירשו הא דאמרינן בגמ' אי משום דחוי לכותי דדעתיה לשקועיה אין הכוונה אחר ההלואה דכבה"ג לאו כלום היא כמו בחמץ אלא הכוונה הוא דחוי לכותי בעת ההלואה שדעתו לשקועיה כלומר שלא נתן לו בתורה משכון אלא בתורת מכירה כגון שדטרק לקבל עליו כל דמי שזיו וכיוצא בזה שהבין רב אשי שזה שנותן לו בתורה משכון אינו אלא טמני כיסופא אבל כוונתו היתה למכירה ולכן אין בזה שום רבוחא כלל דהוה מכירה טמס ולא איצטרך לאשמועינן אמנם לדינא קי"ל כהמור והש"ע דמשכנתא צריכה מבילה וכלא ברכה ויראה לי דאפילו ברעתו לשקועו לא יכרך טמני דעת הרי"ף והרמב"ם שבארנו אף שדעת המור והש"ע אינו כן מ"ם כיון דברכות אינן מעכבות כוודאי יש לנו לחוש לדעת הרי"ף והרמב"ם וצ"ע לדינא [פרי"ח סק"ו] עסקה מל"ח סס"ו מספק קרא ק"ס ע"ד נכרך כיון דק"ס דאורייתא וס"י למס ל"ס יכרך ויירך וכלן הספק כו"ס נשיך כחיוכ פ"ט וס"י לוס דלמנן נרכה ודאי יש לנו למס לדעת פרי"ף ופרי"ח ודוק] :

ז יש מי שאומר דכלי זכויות כיון דהמכירה הוא

כספ"ח ונע"ד סעיקר כספ"ן] :

נז ודע דזה שכתוב בש"ע הבישראל שנתן תכונה לאומן כותי יש חולקים ומצריכן מבילה כס"ש זהו דעת דריצב"א כסוד שכתב בזה"ל אפילו אם נתן לו כלי שבור לתקנו אם לא היה מחזיק רביעית קודם לכן ותקנו שמחזיק רביעית צריך מבילה וכו' עכ"ל ופירשו בעלי הש"ע דה"ק לא סיבעיא בשנתן לו הישראל תכונה גרושאות ועשה כל הכלי דצריך מבילה אלא אפילו כלי ישראל שנשברה ואינה מחוקת רביעית מהשבר ולמטה ונתן הישראל תכונה לתקן הכלי ג"כ צריך מבילה ויש חולקים בזה וס"ל דכשהישראל נתן תכונה ש"ו כ"ע ס"ל כדעיה ראשונה דא"צ מבילה והריצב"א לא מיירי בזה כלל וכונתו שכתבי האומן נתן המתכות משלו לתקן הכלי דאו צריך מבילה וה"ק לא סיבעיא בקנה כלי כוננת סן הכותי דצריך מבילה אי"א אפילו כלי ישראל שנשברה והקנה הכותי משלו הוה ככתי כותי אבל מענין אומן קונה בשבח כלי לא מיירי כלל [נ"ח] וגדולי האחרונים הסכימו לפסק הש"ע מיהו זהו ודאי אמת בכלי שבור שאינה ראויה לתשמיש והקנה אומן כותי משלו דצריכה מבילה בברכה :

נח יש מי שכתב דישאל המחזיק הוט"א שעושין כלי זכוכית והפועלים כותים או להיפך שהמחזיק כותי ופועלים ישראלים יש לסמוך על המקילים ולהשתמש בהם בלא מבילה רכלי זכוכית דרבנן [מכ"י] ולא נהירא לי כלל דבזה לא שייך אומן קונה בשבח כלי או אינו קונה בשבח כלי דזה אינו אלא בנתיק כסף לאומן לביטוי לעשות לו כלי זו אבל בעסק כללי כמו פאבליק שעושין בלים למאות ולאליס הכל הולך אחר בעל העסק יעל שמו נקראו הכלים והפועלים אינם אצלו אלא כמו שכירי יום ולכן אם המחזיק הוא ישראל פטורים ממבילה אף כלי תכונה אפילו הפועלים הם כותים ולהיפך אם המחזיק הוא כותי והפועלים ישראלים אף בכלי זכוכית חייבים במבילה ובברכה ולכן כשקונה כלי מתכות או כלי זכוכית צריך לידע מי הוא בעל העסק :

נח ישראל שקנה כלי מתכות מכותי כדי לשוברה ולהתיכה ולעשות כלי מחדש א"צ מבילה דזה ממש כקונה מתכת מן הכותי [סר"ח סקל"ג] ואפילו קנאה כדי להשתמש בה כמו שהיא ואח"כ נמלך להתיכה א"צ מבילה ולא שייך לומר כיון שכבר נתחייבה במבילה א"א להפקיע החיוב דמה בכך סוף סוף פנים חדשות באו לכאן [סס] ולא שייך למגור משום טומאה ישנה כמו שגזרו לענין טומאה בשבת [ט"ו] דלא גזרו רק בטומאה ממעמים הסבוארים שם ולא במבילת בלים שאין שייך כל המעמים שגזרו מפני זה ע"ש : **ס** בשבת ויו"ט אמור להטביל כלים משום דמתקן מנא ואפילו ספק חשבה ספק אינה חשיכה אמור להטביל כלים ויש מי שאומר רכלי זכוכית כיון שהמבילה הוא מדרבנן

נד תבוא רבותינו בעלי הש"ע בסעיקר י' ישראל שנתן כסף לאומן כותי לעשות לו ממנה כלי א"צ מבילה ויש חולקין ויש לטבול בלא ברכה ואם מקצת הכסף שנעשה ממנו הכלי של כותי צריך מבילה וכן אימן ישראל שעשה כלי לכותי וקנאו ממנו יטבולו ג"כ בלא ברכה אם הכותי נתן כל המתכות אבל אם עשאו לעצמו רק שקנה המתכות מן הכותי או שנתן מקצת מתכות משלו א"צ מבילה עכ"ל :

נה ביאר דכתיבם דנה כח"מ ס' ש"ו יש פלוגתא אם אומן קונה בשבח כלי אם לאו כלומר האומן שנתן כסף לזמיעין או שאר טין מתכות לעשות לו כלי טובה י"א דשמיעין האומן קונה הכלי שהוא כשלו אף שהמתכות הוא של ראובן אך השבח שהשבורה במלאכתו נעשית כשלו וי"א דאין אומן קונה בשבח כלי והוה של ראובן ודין זה הוא שפיקא דדינא ולפי"ל לכאורה ישראל שנתן כסף או שאר מתכות לאומן כותי לעשות לו כלי תלוי בפלוגתא זו דאם אומן קונה בשבח כלי צריך מבילה דהוי כשל כותי ואם לאו א"צ מבילה דהוי כשל ישראל והוה דעת היש חולקין ויש לטבול בלא ברכה מפני שהוא ספקא דדינא כמ"ש אבל דיעה ראשונה סוברת דאפילו למאן דס"ל אומן קונה בשבח כלי א"צ מבילה והמעט דלא הוי דומיא דכלי מדין דבשם המתכות הוה ג"כ של כותים ועוד שם הכותי לא נקרא על כלי זה ולכן אם הכותי נתן גם מקצת המתכות משלו ודאי צריך מבילה ובברכה [ס"ך סקל"ג] וי"א בלא ברכה [ט"ו סקי"ב] ופשוט הוא דאין להמבילה עד אחר שישלם הכותי בעד המתכות שנתן משלו דאל"כ הו"ל כלי שותפות [סר"ח] :

נו וכן להיפך אומן ישראל שעשה כלי רכותי והכותי נתן כל המתכות וחזר הישראל האומן או אחר וקנה הכלי מכותי ג"כ צריך מבילה בלא ברכה מפני דהכסף הזה דשמא אומן קונה בשבח כלי והוה כלי של ישראל וא"צ מבילה או שמא אין אומן קונה בשבח כלי והוה של כותי ועריך מבילה ולכן אם מקצת מתכות נתן הישראל האומן משלו א"צ מבילה מפני שלבד השבח מהכלי הרי יש גם עצם המתכות שלו וכ"ש אם הישראל האומן עשה הכלי לעצמו רק שקנה המתכות מהכותי דא"צ מבילה שהיא לגמרי של הישראל והוא חייב לו מעות להכותי בעד המתכות אבל אין להכותי שום שייכות בהכלי [כתמתי ע"ס מ' האחרון על סק"ך סקי"ד דקן עיקר] אמנם יש חולקין בנתן מקצת מתכות משלו דצריך מבילה בלא ברכה דשמא אין אומן קונה בשבח כלי וה"ל שותפים בהכלי וכי חזר הישראל וקנה ממנו חלקו צריך מבילה [סר"ח סקל"ג] וטעמו של הש"ע ג"ל עיקר דאימתי אסרינן אין אומן קונה בשבח כלי בזמן שכל המתכות אינו של האומן אבל כשמקצת מתכות הוא של האומן ודאי נקרא שמו עליו ולא היינען לה בכלי של שניהם לענין מבילה [נס ה"ו] סקי"ג כמ"כ

דלהדיף והרמב"ם בפכ"ג משב"ג ובפ"ד מיו"ט אין איסור מבילה רק בכלי שומאה ולא בכלים חרשים ע"ש ויראה לי שבבאן חור בו משום דכל דבריו מיוסרים בשם על מה שתפסו בדעת הרמב"ם דמבילת כלים מדרבנן וכבר בארנו דגם הרמב"ם ס"ל דהוי מדאורייתא ועוד אפילו אי היה דרבנן אכור כמ"ש הרמ"ם שם בשם הרשב"א ז"ל דכיון דמקודם אינה ראויה להשמיש כלל נהי דהוה דרבנן מ"ה ה"ל סתקן נמור ולא דמי לכלי שנממא בולד המוסאה שהתירו חז"ל בפ"ג דביצה דבשם ראויה להשתמש בחולין משא"כ כאן וכל הראשונים כתבו להריא לאיסור ולכן סתם כאן כד"עה האוסרת ואין לשאול למה התירו למבול כלי זכוכית בבהש"ש כמ"עם דהוה דרבנן דהתם מעמא אחרינא אית ביה דכל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בהש"ש אבל לא בשבת ויו"ט עצמו וכבר נתבאר דאם נשתמשו בכלי קודם מבילה לא נאסר התבשיל ואפילו ברוח :

מדרבנן סותר להמבילין בה"ש של ע"ש ועיו"ט אבל בבין השמשות של שבת ויו"ט אכור ספני שהתשמיש הוא לחול [שג"ס סג"ג] וכתב רבינו הב"י במעיקו פ"ו אם שכת ולא המביל כלי מע"ש אי מעיו"ט יתנונו לעכ"ס כמתנה ואח"כ ישאלנו מסנו ומותר להשתמש בו עכ"ל דלצורך שבת ויו"ט התירו ליהן מתנה וכן יעשה אפילו בחול במקום שאין לו מקוה ואין היתר רק ער אחר השבת או בחול ער שימצא מקוה ואח"כ ימבול אותה בלא ברכה וכן יש הותר אחר אם הוא כלי שראוי למלאה בה מים ודלה בה המים גם בשבת ויו"ט והמבילה תעלה לה וברכות אינן מעכבות וע' בא"ח ס' שכ"ג :

סא ודע שטאר תמידני על רבינו הכ"י שבבאן פוסק להריא שאסור למבול כלים חרשים בשבת ויו"ט ובא"ח ס' שכ"ג סעיף ז' כתב וז"ל סותר להמביל כלי חדש ראשון מבילה ויש אסורים וכו' עכ"ל הרי שותלים לצער דעת הסתירים והולך לשיטתו בספרו הגדול שם

סימן קכא סדר הכשר כלים שנשתמשו בהם טרפות . ובו ליב סעיפים :

וצריך לשפספן הימב במים בשעת הדחה כדי להכיר ולמרק האיסור שעל גביהן ואח"כ שוטפן במים ומטבילין במקוה והן מותרים ויראה לי דאע"ג דרבר צונן לח שעמד בכלי מעל"ע נאסרה הכלי ממעם כבוש כמבוסל ולפ"ז בלוקח בקבוקים גדולים כמו פלעשער וכיוצא בהם לא היהני להו הדחה דשמת עמד שם האיסור מעל"ע מ"מ לא חיישינן לה דמשקאות של איסור אינו מצוי כלל וזאת יין ולקמן ס' קל"ה יתבאר דכלי זכוכית אינם נאכרים ע"י בליעת יין לפי שהן חלקים ואינם בולעים וכן המנהג הפשוט לקטות כל מיני כלי זכוכית ישנים מן הותחים ומשפספין היטב ומדיחין אותם במים ומטבילין :

ג ושמענו שיש שמשמין בוריה בצלוחית ומתיכין שם הבורית ע"י קצת חמין ועושים זה לסיכה קודם גילוח השיער ואח"כ מדיחים אותם הימב ושותים בהן חמין ויש מגממים דאין להשתמש בצלוחית כאלו אמנם אין ממש בזה דלבר דקפרי אנקיותא כדאיתא בגמ' ומסתמא יש להם צלוחית מיוחדת על זה אך לבר זה דא אינו משהה הבוריה מעל"ע בהזכוכית ואפילו משהה מעל"ע בתוכה אינה נאסרת דאין לך נמל"פ יותר מבורית ואף שאסרו חכמים קדירה שאינה בת יומא אף שהיא נמל"פ ודו מפני שבעת הבליעה היה לשבת אבל כבליעת פגם לא נאסרה :

ד וכתב רבינו הרמ"א בסעיף ה' אפילו כלים שתשמישן בצונן אם יש לחוש שחממו בו יין כגון כלי כסף נוהגין להנעיל ואין לשנות ואפילו תיבות ושולחנות הנקחת מן העכו"ם נוהגין להנעיל שסא נשפכו עליהן חמין

א כלל גדול אמרו חז"ל בדין פלימת איסורים דכרך השמישין כך הכשרן דכבולעו כך פולטו כמו שיהבאר וזה באיטוהן ולא בכמותן בלומר דלא אמרינן כמה פעמים שנשתמש בזה איסור כגון שבשלו בהקדרה מאה פעמים טרפות נצמרך מאה פעמים הכשר דאינו כן דדי כפעם אחת להכשירו ואע"פ דאפשר שאינו דומה הבליעה בפעם אחת למאה פעמים מ"מ הפליטה כל מה שביכולתה להפליט תפליט בפעם הראשון ויותר לא תפליט עוד ואף אם אולי ישאר דקה מן הדקה אין בזה ממש וכן להיפך אף אם נשתמש איסור במקצה הכלי ברוחצין צריכה כל הכלי הגעלה מפני שהבליעה מתפשטת בכל הכלי וכן כליבון כמו שיתבאר ואין לתמוה על המפות שולפעים נופל עלידם איסור רותח מבלי עין ומתירין אותן ע"י כיבוס של כלי שני דמפני שרגילים לכבסן בכמה כיבוסים באפר וכיבוס בחמין וצונן ומכין עליהם מפליט כל מה שבלע כאלו הרתחין בכלי ראשון [ר"ס"ג פ' הכוור סג"ג] ואפילו בלא כיבוס חמין ואפר אפשר שיועיל דכיבוס שאני דכמו דמפליט צונן ע"י כשבוש דכיבוס כמו מן מפליט חמין [הג"א פ"ג] [יגרסן של זכ וזכ דממא עד פעם ג' נזכחים עט: דאין שט כיבוס רק שמיספ אנל מפספן שמוזאו נדכ דסס קסה דפירס"י סס אפילו כיבוס פעמים הרבה אין הרוק יוצא מאס דקריד פ"ט וז"ל שמון עריספ גראס דקריד כמו רוק ופ"ט נכ"ל דנשאר ג"ע מיסו כפיסע ע"י הכפה ודלי מפליט] :

ב לפיכך הרוקן כלים ישנים מן הבורי כדרך שנשתמשו בהם כך הוא הכשרן והלוקח כלים ישנים שנשתמשו בהם בצונן כגון כוסות וצלוחיות וכיוצא בהן מדיחין

חמין ודוקא לכתחלה אבל בדיעבד אין לחוש לכל זה וכלי חרס שנשתמשו בו בצונן מאחר דא"א בהגעלה סקרי דיעבד וסני ליה במריקה ושטיפה היטב ומותר ליתן בו אח"כ אפילו דברים הרפים בחומץ וכיוצא בו וכ"ש דברים קשים כתכלין וכיוצא בהן עכ"ל וכן כלי כסף או שארי כלי מהכות שיש לחוש שעמד בהם יין מע"ל ה"ל כבוש וצריך להגעיל לכתחלה ובדיעבד אין לחוש משום ההולכים בכלי אחר רוב תשמישו וזה שכתב להגעיל תיבות ושולחנות בא"ח סי' תנ"א נהבאר דנהגין להכשירן ע"י עירוי ברותחין על השלחן ע"ש ואולי בחסץ דהתיירא בלע הקיל בזה וגם זה הוא רק לכתחלה ואפילו לכתחלה אינו אלא בשלחן פשוט אבל בשלחנות יפים וצבועים דאם יגעיוסם יתקלקלו גם לכתחלה אין נהגין להגעלה רק להדיחן היטב היטב ובפרט העל שלחנות יפים נוהרים לבלי שפך עליהם מרק כירוע :

ד אך בזה שכתב בכלי חרס שנשתמשו בו בצונן וכו' צריך ביאור רודאי סתם כלי חרס אם רגן נשתמשו אסור ללוקחן דמי יימר שלא נשתמש בו בחמין רק איהו מיירי בכלים כמו צלוחית וכיוצא באלו כמו ספארקעס של פאליווא ופארפורקעס ששותין בהן קאווא ואף שמימין בהן חלב מ"מ לא נאסרו מפני זה דאף אם נחנני לתוכם חלב רותח מ"מ לא הוה רק כלי שני ואף שאפשר לשופכין סכלי ראשון והוה עירוי דאמר כ"ק מ"מ כיון שמקודם משמין הקאווא ועל הקאווא שופכין החלב והקאווא הוא בוראי כלי שני בתוך הצלוחית ומטילא דגם החלב נצטמן מעט כמוכן אבל סתם כלי חרש אסור ליקח מהם כשאינן חרשים לנמרי :

ה ויש ששאלו שאלה גדולה והא קי"ל לקמן סי' קל"ה דכלי חרס אף שנשתמש בהם בצונן צריך חילוי ועירוי ע"ש [ס"ך סקט"ו ופר"ח] ונרחקו לתרין רבאן מיירי דכבר נשתמשו בהם קודם שבאו ליד עכו"ם דבכה"ג אינם בולעים עוד כנבואר שם וא"א לומר כן דכל כי האי ה"ל לבאר ועוד שהרי בס"י זה מיירינן בליקחה כלים מהם ואיך נאמר דמיירי כשהיו מקודם אצל ישראל ולענ"ד נראה דל"ק כלל דשם מיירינן בכלים שמכניסין בהן יין אבל כבאן מיירינן בכלים שאין רוכן להשתמש בהן יין כירוע אצלנו דבכלי חרס קמניס אין שותין בהן יין כלל רק הכלי צלוחית ולא מיירינן כאן בבקבוקי חרס גדולים שמכניסין בהן יין אלא בכלי חרס קמנים כמ"ש בסעיף הקודם ואין חשש איסור רותח בהם שבהם נותנים רק דברים צוננים וכו' שותין בהם קאווא וכיוצא בזה ובה אין חשש איסור כמ"ש ובוודאי כלי חרס גדולים כקערות ותמחויים שאכלים בהם ודאי דאסור לקנותן כשאינן חרשים לנמרי וכאן מיירינן בקמנים כמ"ש :

ו ודע דזה שכתב בכלי חרס שנשתמש בו בצונן מותר

ליתן בו אח"כ אפילו דברים הרפים בחומץ וכו' אין כוונתו דרותח סמך אסור ליתן בהם דאינו כן דלהדיא שנינו בברייתא דרברים שנשתמש בהם צונן מותר בכל דבר וכן מבואר להדיא ברוקח ובא"וה סי' נ"ח סעיף ה' וז"ל דברים שנשתמש בהם צונן מרובו בצונן וסני בין לצונן בין לרותחין ואפילו הן של חרס עכ"ל אלא שכתבנו שאין דרך להשתמש בה רותח לכן אומר על יבדים חרפים צוננים שדרך ליתן בהם לפרקים ועוד דבא להורות דבכלי איסור שנשתמש בהם ריתח של איסור אף דצונן של היתר מותר להשתמש בו כמו שיתבאר אבל דברים חרפים אפילו יבשים וכ"ש חומץ שהוא רח אסור להשתמש בו ואפילו דיעבד אפשר דאסור כמ"ש בר"ם בס"י זה אות ד' וז"ל וראיתי איזה אנשים מקילים בחומץ ליתנו בכלי איסור וכו' וליהא דאדרבא וכו' עכ"ל [עט"ו סק"ו סתתח וז"ל נד"מ כתב רמ"י שיש מקילין בחומץ וכו' ומיכו ע"י הדחה וכו' שרי כמ"ש פרש"ט ס"ס זה לעני שחר דברים חרפים כע"ל ודכתיב מנהיגים נדל"מ כתב וכו' על כלי איסור שנשתמש בחמין וז"ל ס"ך דלף כלל סתתח ע"ש חמין יכו' וראיתי מקנה בני חרס וכו' עכ"ל וככה"ג אסור אפילו ע"י הדחה ושטיפה והרסב"א ל"א קלמר רק לתמוך נסנין דכר חרף כננן ע"ש נסור ס"ס זה חכל חמין כננן סל"מ דמפליס יותר וסני בכלי איסור שנשתמש בו חמין ומע עיני זל"ז ודו"ק] :

ז עיד כתב בסעיף א' יש מקומות שנהגו היתר לשום יין בכלים שנמדיהם מרובקים בחלב משום שמכע היין לברוח מן החלב והחלב נקרש ועומר בעצמו ואינו נוגע כלל ביין עכ"ל ועוד דהיין הנוגע בחלב כבר הוא מתערב עם היין האחר ואין זה כמבטל איסור לכתחלה כיון שאין כוונתו לבטלו ולהינות מן האיסור אלא כוונתו לתקן הכלי ולהדביק סרקיו [פר"ח סי' ס"ד סקט"ו נסס וינ"ס ע"ש] וזהו כמו דבש שנפלו בו נמלים שנתבאר בס"י פ"ד שיחמם הרבש עד שיהא ניתך ויסננו ע"ש [ס"ך ולפ"ו לאו דוקא יין דה"ה שארי כושקין מותר [סמ"ג ס"ך] ואין להתייר רק כשהחלב מונח בין הנמרים ולא בתוכו [ס"ך] :

ח לקח מהם כלים שנשתמשו בהם בחמין בקדרות וכיוצא בהם שמבשלין בהם איסור בהם שותין של מהכה או של עץ או של אבן מנעילין והן כשרים ושל מהכה צריך טבילה אח"כ אך אם בדיעבד הטבילין ואח"כ הגעילן מותרין וי"א שצריך לחזור ולהטבילין אחר ההגעלה דהוי כמובל ושירץ בירו והעיקר כריעה ראשונה רטבילה זו אינה מצד מומחה אלא גזירת הכתוב וכמ"ש בס"י ק"ב ע"ש ואפילו דהיי"א באינו בן יום מודים דא"צ לחזור ולטבול בכיון דמראוייהא מותרת אין זה כשרץ בירו וכתב הטור דבתשובה לרב האי גאון איתא דכלי אבנים רינים ככלי חרס ולא מהני להו הגעלה אבל רב אלפס כתב דרינים ככלי שטף וכן עיקר עכ"ל ולא הובא כלל דעת הגאון בש"ע והנה גנ"מ נמצא אבנים מקורחות

בלע ועוד דהמשקה לעולם אין בה איסור חמץ משא"כ
 בבליעת איסורים דאיסורא בלע ועוד שהרי יכול להיות
 דעצם המשקה כמו השומן היה של איסור כמו שומן
 חזיר ושומן מרפה ובלע שלא באמצעות המים ויש ג"כ
 בין שני המעשים דמטעמא דהתיירא בלע כשמבשרין
 מחבת של בשר לחלב או של חלב לבשר די בהגעלה
 דהא ג"כ התיירא בלע ולטעם השני צריך ליבון ויש
 להחמיר כמעט השני [ע"פ ס"ק"ה ופ"ג נ"ח ס' מ"ג
 נ"ח ס' קמ"ז] וי"א דמבשר לחלב או מחלב לבשר לב"ע
 די בהגעלה [ס'ג"ט"ח] ואף שיש מי שסובר שבכלל אין
 להבשר מבשר לחלב או מחלב לבשר [עמ"ס ס' מ"ג
 נ"ח ס' כ"ב מטו"ח] אין לחוש בזה כלל ואין לנו לנזור
 גירות מרעננו מה שלא נזור חו"ל וכן מבואר להירא
 מדברי הטור בס"י זה שכתב וכן אם מנעיל כלי של
 בשר לשל חלב או איפכא צריך שלא יהא כן יומא
 וכו' עכ"ל ודבר פשוט הוא שבלעבין שאופין בה מאכלות
 אסורות וכן בקערות שאופין בהם פשטיד"א של איסור
 צריך ליבון ולא סגי להו בהגעלה :

יב כתב הטור כיצד היא ההגעלה ישפוף הכלי היטב
 כדי להעביר הלחה שבו ואח"כ מנעילו ואם הוא
 כלי ראשון כגון יורות וקדרות מנעילן בכ"ד ונקרא כ"ד
 בעודו רותח אפילו אינו על גבי האש וי"א אם גשתיש
 בכלי בעודו ע"ג האש צריך שתהיה ג"כ ההגעלה דוקא
 בכלי שהאש מולך תחתיו והכי מסתבר [וכן מוכח
 להדיא מירושלמי ס' כ"ד פ"ג וז"ל] ואם הכלי גדול
 שאינו יכול להכניס כולו כאחד יכניס חציו ואח"כ חציו
 השני ודיו ואם הוא ארוך שגם זה אינו מספיק לו
 מלבנו כאמצע יורה גדולה שאינו יכול להכניסה
 כאחת יעשה לה לשה משיש או בצק כדי שיוכל
 למלאותה ויטב כדי שיבא המים על כל שפתה או
 יכניס בה אור בוער ומתוך כך ירתיחו המים ויעלו על
 כל שפתה עכ"ל וכ"ש אם מכניס בה אבנים מלובנים
 יע"י זה הדתחה חוקה ואו מותר בכל ענין :

יג עוד כתב כלי שיש בו מלאי אינו נותר בהגעלה לפי
 שמה שבלוע תחת המלאי אינו נפלט בהגעלה
 וצריך להסיר המלאי קודם שיגעילנו עכ"ל ומידו קנקנים
 בשוליהן רושמין אותן האוסנים כשהן חרשים ומותר
 להגעיל וכן כל כיוצא בזה דהריא נעשה מחדש [ד"ה
 פ"ו ו'] ולכן מלאי שנעשה קודם תשמיש איסור ליה לן
 בה כמ"ש בא"ח ס' ה"א ע"פ ס' כ"ב מ"ג ע"פ ס' כ"ב
 נחלים על מקום המלאי עד שישרף גוף האיסור ואח"כ
 מנעיל ג"כ מותר אמנם גם בזה אם קדמה הבליעה
 למלאי צריך לשום כל כך נחלים עד שיהא נצוצות
 ניהוין ממנו [מ"ג ס"ג ס' כ"ב] :

יד כלים שצריך הגעלה אם מנעיל להם דהיינו כלי
 שצריך אוי"ם ווייסין ואין תבריל נזכר להכלי בלתי
 ליבון ע"י האש כדודו לאוסנים נראה לערוך ודב"ח
 מתעלה ואפילו אם הוא ליבון קל מ"ט ע"פ מהגעלה

טקורולות בשבת [פ"ח] ופי' הערוך אבנים רכות וכן
 כשמע מפירש"י שם שפי' בקועות ע"ש ובודאי שאבנים
 כאלו דינם כחרס ואולי דברי הגאון הם כאבנים כאלו
 וכלי עצם דינם ככלי מתכות וכפות העשויות מקרן
 סבואר בא"ח ס' תנ"א דאין לזם תקנה בהגעלה דכיון
 שמתקלקלן במים חמין חיישינן דילכא חיים עלייהו
 וה"ה סבינים שקתא שלהם מקרן ובן אם הקתא רבוקה
 דרבק יתוש שלא יתקלקל הרבק [פ"ז ומ"ג ס"ג ס' כ"ט]
 וכלי זכוכית אין בהם תשמיש בחמין ופרטי דיני הגעלה
 וליבון סבואר שם בא"ח [פ"ז] מוטע"י הוא חוק ומוהר
 בהנע"ט :

י דברים ששמתשים בהם ע"י האור ולא ע"י בישול
 כמו שפודים ואסכלאות לא מהני להו הגעלה
 וצריכים ליבון באור רכשם שתשמישן ע"י האור כך
 הבשרין ע"י האור ואם הגעיל כלי הצריך ליבון לא
 עשה כלום ואסור להשתמש בו בחמין אפי' שלא ע"י
 האש דכיון שיש בו עדיין בלע של איסור דהא לא נפלט
 כולו חיישינן שמא יפליט האיסור בחמין השניים [ט"ז
 סק"ד] אבל צונן מותר להשתמש בדרך עראי כגון
 בדרך כבלי איסור שבדע ע"י בישול ואפילו ע"י האור
 ע"י הדחה ושפשוף היטב ודוקא כמקרה כמו בדרך או
 שהוא בבית הכותי וכן בריעבר אפילו בביתו של
 ישראל אבל לכתחלה אסור להשתמש בכלי איסור
 שבלע בחמין אפילו בתשמיש צונן וצריך הגעלה או
 ליבון משום דחיישינן שמא ישתמש בו חמין ומעשה
 שמצאו מעלער יקרים בבית שר אחד ולפי המבנים
 אין דרכם להשתמש בחמין והחירו לישראל להשתמש
 בהם בצונן רביון דאפילו כשודאי נשתמשו בחמין אין
 איסור להשתמש בצונן רק משום גזירה ולכן כמסיקא
 אין כדאי להחמיר וכן כל כיוצא בזה :

יא וכתב רבינו הב"י בסעיף ד' מחבת שממננים בה
 אע"פ שלענין חמץ בפסח די לה בהגעלה לענין
 שאר איסורים צריכה ליבון עכ"ל ודע דהרשב"א והרא"ש
 מחלקים מחבת דהרשב"א כתב בתורת הבית [ניח' ד'
 ע"ד] וז"ל מחבתרא לי שאותה מחבת של מחבת
 שממננין בה בשר ודגים בשמן ע"ג האש איז לה הכשר
 אלא כליבון כאסכלא וכי' שפעמים ממננין בה בשמן
 מועט ורוב הפעמים שמן שבה כלה וחוזרין ומספיין
 ופעמים שהשמן אינו סולך ע"ם כולה והיא בולעת
 האיסור ממקום שאין השמן צף עליו והי"ל כתשמיש
 ע"י האש וצריכה ליבון עכ"ל אלא דרא"ש כתב בתש"ש
 וז"ל ומחבת י"א דלא סגי לה בהגעלה וכו' ולא מסתבר
 פעמיה דאם באנו לחוש ליה א"כ כל קדרות של מתכות
 פעמים מחמורן המרק מקדיה התבשיל ונשרף ונדבק
 לדופני הקדרה ויצמרכו ליבון ולא מצינו מי שחשש ליה
 עכ"ל בתשו' כלל י"ד ע"ש והרשב"א י"ל דבקדרה
 היה מקדיה דדוקא אבל במחבת דרבה פעמים כן הוא
 ורבינו הב"י הכריע בחמץ בפסח כדרא"ש משום דתתירא

ו"א צריך הנעלה אח"כ ולא מסתבר דא"כ לא תיהי להי הנעלה שהרי הבהיל מפסיק ביניהם [שמי הדיעות נמנ"ס ס] ואין שום ספק ברוב דודאי עדיפא מהנעלה וכ"כ רבינו אליהו מזרחי בשו"ת סי' מ"ג ע"ש וכן המנהג פשוט [וכ"ז דעת המנ"ס ס] ויש רויס להחמיר ולהצריך הנעלה אח"כ ואין שום טעם נזהר :

טז הכיסויים דינם כהכלי עצמה אם הוא כיסוי קדרה צריך הכיסוי הנעלה ואם הוא כיסוי מאכל של איסור צריך ליבון כמ"ש בא"ח שם ומרובה של איסור מותרת בהנעלה או להכניס בה מים ורהיטים ומכניס בתוכה אבן רותחת ויש מחמירין להצריך ליבון במרובה אך די בליבון קל דהיינו שישורף עליו קש מכהוין ובריעבד מותר בהנעלה אם אין בה גומות ומרובה של עץ צריך לקולפה בכלי אוטנות עד שתהיה חלקה ואח"כ מנעילה ואם היא חלקה ואין בה גומות מנעירה בלא קילוף וע' בא"ח שם ומרדה שר איסור שקרוי לאפי"א מבואר לעיל בס' ק"ח איך הוא ההכשר שלה :

יז כתב הטור ואם בא לערות עליו טכ"ר להבשירו כתב ר"ת רחשיב ככ"ר ורשב"ם כתב דערוי לא חשיב ככ"ר וא"א ז"ל כתב דהכא ודאי לא מהני עירווי דאפילו אם נחשיבנו ככ"ר היינו דוקא להפליט ממנו מעט כדו קליפה ומיהו אין לו כח להפליט ממנו כל איסורו הבלוע בו ומיהו כלי שלא נשתמש בו אלא ע"י עירווי די לו ג"כ בהכשר ע"י עירווי וכלי שלא נשתמש בו אלא בכלי שני מנעילו בכלי שני ודיו וכלים שמשתמשים בהם דברים חריפים כמו מרוך שרכין בו שומין ופלפלין ע"ג דברים האסורים אפילו לא נשתמשו בו כה"ג אלא כצונ צריכים הנעלה עכ"ל וליענין חמין בפסח נתבאר שם בא"ח סי' תנ"א ע"ש :

יז עוד כתב הטור וז"ל כתב רב אלפס צריך שישא הכלי במים עד שיפליט כל האיסור שבו ולא נהגו כן כי מי יודע לשער קרוי יפלוט הכל שאם באנו לומר בדרך שנשתמש בו לא הוה מהני בהו הנעלה שהרי נשתמש בו איסור וזה נעלה ויהא יפליט בפעם אחת אלא ודאי רבהנעלה אחת פולט הכל ואין חילוק בין אם ישאנו בתוכו או יוציאנו מיד וכן נהגין עכ"ל ובמור א"ח סי' תנ"ב כתב בלשון זה כתב רי"ף משהו להו למאני בנו יורה עד דפליט וכתב אבי העזרי מי יודע לשער שיעור הפליטה אולי ישאם לתוכה וחוזרים ובלועים לכן ירא שמים הרוצה להנעיל הרבה כלים בחדר ישאם מעל"ע להשמישן רכיון דטעמא פגום אין אופרין רק שינעיל בזמן היתר קודם שעה חמישית דלאחר איסורו אין פגומהו מוגרת וכו' עכ"ל וגם בס' זה כתב המור דאין להנעיל אלא כשאין הכלי בן יומו או שהיא בהמים ס' כנגדו ע"ש והררבים צריכים ביאור :

יח וז"ל הרשב"א בתה"ב [נית ד' עטר ד'] ויש לרקרק כמה צורך לשהות הכלי הננעל בתוך המים שמנעילין בהן ועוד מה הנעלה זו מוציאה מדי איסור

שהרי הכלי פולט ובוזע ואם פלט את האיסור חזר ובלע מה שנפלט הרי חזר לכמות שהיה וכו' עד כן פיר"י שאין מנעילין לעולם אלא באחד משני ענינים או שיהא מנעיל בכלי כשר ושיהא במים ששים כנגד כל הכלי שהוא מנעיל וכו' הרי פליטת הכלי במלה בהן וכו' וכן אפשר עוד להנעיל כלי שאינו בן יומו ובכלי איסור והוא שלא יהא בן יומא וכו' ואע"פ שחזרו ובלוע אין בכך כלום דנמ"ל מיתר וא"ח א"כ מה הועלנו והלא אף קודם הנעלה מה שבהוך הכלי פגום הוא ואפי"ה צריך הנעלה לא היה דהתם תחלת בליעתו מן המושבה היה ורואין אנו כאלו הוא בשבתו עד שיפליט שחשו להם חכמים שאם אתה מתיר לו להשתמש לאחר יומו יבא להשתמש בו אפילו ביומו אבל כל שבולע מן הפגם מתיר וכו' וצריך שישא הכלי בתוך המים עד כדי שיראה באומד יפה שפלט מה שבלע וכו' עכ"ל והרא"ה בברך הבית כתב שם בשם הרמב"ן ז"ל דטבע המים להפליט מה שבבלועת הקדרה ולא להבליע בו וכ"כ הרשב"א עצמו שם במשמרת הבית שכן א"ל הרמב"ן והקשה עליו ע"ש [עמוס' הולין ק"ח: ד"כ סגול]:

יט ויפ"י יתבאר דברי הטור דדעת היר"ף הוא כדעת הרשב"א ומיירו ג"כ או ששנעיל בכלי שיש בו ששים נגד הכלי הננעלה או שאין בני יומן ולפיכך וודאי טוב להשהות הרבה במים בכדי שיפליט כל הבלוע בו ולא חיישינן שיחזור ויבלע ממעם שכתב הרשב"א או אפשר דס"ל כהרמב"ן דהמים מבליטין ולא מבליעין ולפי"ז יכול להנעיל גם בן יומו ובלא ששים כמובן והמור דחה זה דמי יודע לשער זה ועוד שהרי הבלוע היה ימים הרבה וכו' כלומר שאין שום תועלת בזה ולכן אין חילוק בין ישאנו הרבה בהן ויוציאנו מיד וכמור א"ח הוסיף לומר דנהגים להכניסה ולהוציאה מיד ע"ש כלומר דתועלת בהשהה אין כאן כמ"ש כאן דא"כ נצריך להשהות כמה ששימשו ובע"כ אתה צ"ל שברגע אחד מפליט כל הבלוע ובשם הוסיף לומר דאדרבא מרקרקים להוציאה מיד כדי שלא תבליע מהנפלט להקדרה הננעלת ובקושיית הרשב"א ואף שהרשב"א תירץ בזה כמ"ש מ"מ למה לנו להכניס א"ע בזה להבליע בחזרה מה שפלט וזהו שהוסיף שם מעם אבי העזרי דאולי ישאם לתוכה וחוזרים ובלועים [עני"ח סכסגי על סמור דסכלוס שמכא ימים סוף נע"ל ע"ש ולפמ"ס גם כוונת הסור כן סוף וז"ל דכיוונו מוכיח ונמחש גם מ"ש דשעור סכסיי נזה הוא כשעור כניסה כדי שימנו על הכא ויתחיל להתחיל לא ידעתי מה ענין ז"ל ויש עוד חיוס סכסכי נע"ל זה ויתבאר ל"ה סי' תנ"ב ע"ש כני"ח] :

כ עוד כתב ואין מנעילין הכלי עד שלא יהא בן יומו או שיהיו במים שמנעילין ס' כנגדו אבל אם הוא בן יומו ואין במים ס' כנגדו לא עלתה לו הנעלה ולא עוד אלא אפילו הכלי שמנעילין בו ג"כ נאמר א"א הוא של היתר וכן אם מנעיל כלי של בשר לאכול בו חלב

אין כדי להשתמש אע"פ שליבון מכלה לגמרי את האיסור וישראל קרושים הם ;

כג כתב רבינו הכ"ח כמעוף ו' כלי מחנות אע"פ שי"א שאם נשתמש בו איסור במקצתו נאסר כולו משום דחם מקצתו חם כולו אבל לענין הכשירו לא עלה לו הבשר עד שיכשיר כולו בין לענין הנעלה בין לענין ליבון עכ"ל וכתב על זה רבינו הרמ"א וי"ל ודווקא אם נשתמש בכולו אבל אם ידוע שלא נשתמש רק בקצתו כבולעו כך פולטו עכ"ל ומבואר שמפרש דברי רבינו הב"ח באופן זה דוה ודאי דהבשר לא נרדע מתשמיש דכלל גירול הוא כבולעו כך פולטו וה"ק אע"פ שי"א שאם נשתמש במקצתו נאסר כולו משום דחם מקצתו חם כולו וא"כ הייתי אומר דגם בהבשר הרדן כן דחם מקצתו חם כולו כלומר אפילו אם התשמיש היה ככולו יועיל הכשר במקצתו והמקצת מפלים כולו קמ"ל דלא דאסרינן מטש כבולעו כך פולטו דאם שימש ככולו צריך הכשר בכולו ואם שימש במקצתו די בהבשר במקצתו ;

כד וכאמת יש לפרש דברי רבינו הב"ח באופן זה דהבשר צריך בכולו אף כשימוש מקצתו וכן מבואר להרי"א מרביריו בספרו הגרול שהביא לשון הר"ן שכתב וי"ל דמהא שמעינן שכלי מחנות כשמשתמשין במקצתו כל שמשכירין מקצתו ריו ואחרים אומרים כיון דחם מקצתו חם כולו צריך שיכשיר את כולו וכו' עכ"ל ומזיקים לה לדברי הרשב"א שהביא הסוד וגם דברי הרש"א באחרים ופסק כן להלכה ע"ש וא"כ כוונתו כש"ע כמ"ש מ"ם רבינו הרמ"א לא מ"ל כן לדינא ולכן ביאר להרי"א דלא כריעה זו ולא כתב לשון י"א משום דגם בלשון רבינו הב"ח יש נ"כ לפרש כן כמצוי בש"ע כה"ג וגם המור מ"ל כן רבנשתמש במקצתו די בהבשר במקצתו ע"ש ולענין דינא יש שרחה דברי ופסק להלכה למעשה דאף כשנשתמש במקצתו צריך הכשר בכולו בין בליבון ובין בהנעלה [פ"ו סק"ז] ויש שפסק כרבינו הרמ"א וגם לכתחלה א"צ הכשר רק במקום ההשמיש כיון בהנעלה ובין בליבון [פ"ח סק"ז] וזה שכתוב במור וש"ע א"ת סי' תנ"א ריש לנעול לכתחלה גם ידות הכלים ע"ש והו' מפני שבמשך דשנה משתמשים בחמץ גם בהידות עצמן [ס"ט] וי"א ד(ענין הנעלה העיקר כדברי רבינו הרמ"א אבל לענין ליבון וראי דצריך ליבון ככולו אף בשימוש מקצתו [פ"ז סק"ז] דהליבון אינו ספליט האיסור אלא מכלהו וכשמשלה אותו מקצת וישתמש בו בהיתר יפליט האיסור ממקום שלא נהכלה וגם כהנעלה לכתחלה יש להגעיל כולו גם בשימוש מקצתו [ס"ט סק"ח] מירו בצלו בשר שלא נמלח כשפור ואח"כ צלו בו בשר שנמלח יש להתיר בלא ליבון כלל ממעט דנורא מישאכ שאיב כמ"ש כמי' ע"ו [פ"ו ס"ט] ולכתחלה יש להחמיר כרעת האוסרים וכדיעבד יש לסמך על דעת המתירים וכפרט במקום הפסד

או איכא צריך שלא יהא בן יוסו ואם מנעיל בבלי של איסור צריך שלא יהא בן יוסו וכו' עכ"ל ואע"פ דככלי בשר או כלי חלב אפילו הוא בן יוסו הא הוי ג"מ בר נ"מ דההירא מ"מ החמיר לכתחלה כדי שלא למעות בכלי איסור [נ"ח נ"ט ס"ק] ובכלים שאינם בני יוסו סותר להגעיל כמה כלים זה אחר זה וכן המנהג הפשוט ;

כא עוד כתב שלאחר ההנעלה ישמפנו בצונן כדרך ששומפין הכוס וכתב רש"י שצריך שישמפנו מיד במים קרים בעוד החמין עליו כדי שלא יחזור ויכלע ור"י כתב שאפילו לא שמפו מיד לא נאסר כי אינו חוזר ויכלע וס"מ נוהגים לשומפו מיד וכן ראוי לעשות עכ"ל דהנה הראשונים שרחו כזה כמה שהמנהג לשמוף במים קרים אחר ההנעלה דוהו כענין שהיה בקרשים דכה"ב וסורק ושומף במים ודרשו חז"ל כזכחים מריקה בחמין ושמיפה בצונן וזהו נזירת הבהוב בקרשים אבל אי"ה ענין הוא לחולין והרי אפילו בתרומה א"צ מריקה ושמיפה ואפילו בקרשים קלים אין מעוץ מו"ש לחד הנא כדאיתא בזכחים [נ"ו] וכ"ש בחולין ויש מביאים ראיה מזה שמרו כזכחים [נ"ז] על כרייהא דד' אומר מריקה ושמיפה בצונן והכסמים אומדים מריקה בחמין ושמיפה בצונן מירי רהוה אניעולי עבו"ם ע"ש אלכא דגם בניעולים צריך צונן [ע' מ"כ' להש"ס] אבל רש"י פ' שם ראחמין קאי ע"ש ולכן כתב רש"י דהמקום הוא לשמוף מי ההנעלה המעורבין באיסור אף שאינו בן יוסו מ"מ נכון להעבירו כדי שלא יחזור ויכלע מהם ולר"י לא נראה זה דגם בלא זה לא יבלע עוד אלא שדמנהג כן ואולי המנהג הוא לא מפני חשש איסור אלא מפני חיזוק הכלי דוהו צירוף שכשכתב [מ"ב:] פריך והלא מצרף ופירש"י כשכלי מהבות חם ונוהן להוכו צונן מחוקים את הכלי ע"ש והרמב"ם בפ"ו ממאכ"א לא הוכיד באמת זה כלל וגם אצלנו אין המנהג בכל השנה כניעול כלי לשמפה בצונן רק קודם הגמח בהנעלה לפסח ואולי מפני חומר איסור חמץ חששו יותר ומירו נכון ליותר כן תמיד מאחר שהקרמונים הוכירו זאת ;

כב בליבון אין חילוק בין שהוא בן יוסו או אינו בן יוסו וכן אין חילוק בין יש עליו מלאי לאין עליו מלאי [ד"מ ח"ט פ"ו] רהאש מכלה הכל ושיעור ליבון עד כדי שיהיו ניצוצות ניהוין ממנו וי"א שאם מלכנו עד כשישים עליו קש יהא ניצוצות ניהוין ממנו סגי בהכי דא"כ אוהו מרפ"א שאופין החתיו פשטיד"א ומלבינין אוהו לאפות אח"כ פלארו"ן ואם היה צריך ללכנה עד שיהא ניצוצות ניתוין הימנו היה מתקלקל לגמרי [הגמ"י פ"ו ח"ט פ"ו] וע' כא"ח סי' תנ"א מעוף ד' מ"ש דבינו הרמ"א בזה ואין להשתמש במי הגעלה ולא גם כמים ששומפין אותן אח"כ וגם במים ששופכין אחר הליבון

הפטר קצת כיון שזו דעת המור ודכינו הרמ"א :
כה רבר ידוע שלכלי חרס לא סהני הנעלה וליבון
 אף אם הבנים נחלים לתוכו ואף אם ליבנו אותו
 בתנור מלא נחלים ואין לו תקנה אלא שכירה אם לא
 בהחזרה לכבשונות שעושין בו קררות ראו פנים חדשות
 באו לכאן ובתנור אע"ג רנ"ב פנים חרשו באו לכאן
 מ"מ נזרו חו"ל [פסחים ל':] דשמא יחוס עליהן שלא
 יתפקעו ויוציאו קודם בלות הליבון אבל בכבשונות לא
 שייך זה רבין רמבניסם להיסק גרול כזה ששם מלבנים
 קררות חרשים וראי לא יחוס [טו'] ועוד רשם מועיל
 הליבון גם כלא שהייה מפני שההיסק גרול וכמור א"ח
 ס' תנ"א וככ"י שם כספרו הגרול סכואר ריש כלי
 שנקראת כוביא דמועיל היסק מכפנים אף שררכו
 להסיקו בחוץ [לפי גרסת הנ"ל לפנינו פסחים ל': ע"ג] ועוד
 סכואר שם רקררה של מתכת מהני היסק מכפנים
 דבמתכות לא שייך לחשוש לשמא פקעי ע"ש :

כו חו"ל המור כתב בעל העיטור אי לא מיספניא
 מרומותא הוה אמינא דאף כלי חרס כקודה דלאו
 בת יומא זיון ראיסורה דרבנן מנעילה נ' פעמים וריו
 והביא ראיא מן הירושלמי [הרומות פ"א ס"ד] וכ"כ
 הרשב"א וסיום דבריו ראפשר שלא היהודו אלא באיסור
 של דבריהם שאין לה עיקר מן התורה בתרומה והלה
 כח"ל בזמן הזה וכן בישוליהם אבל שאר איסורין של
 דבריהם החמירו בהם בשל תורה וראוי לחוש שלא
 להקל בהם עכ"ל המור ולכן לא הובא דין זה כלל
 בש"ע רק בס' ק"נ לענין בישוליהם ע"ש והרשב"א ח"ל
 בתה"כ שם האריך כזה וכתב דלענין רינא נראה לו
 עיקר רבכל איסורי דרבנן סותר בכה"ג ושכן כתב
 הר"ש הצרפתי ח"ל ע"ש והמור לא הביא סוף דבריו
 משום דס"ל שלא להקל בזה למעשה והנה חלילה לעבור
 על דברי המור והש"ע אבל יש כזה הימא רבתי רנ"ג
 בירושלמי פסחים [פ"ג ה"א] איהא כן לענין חמץ וחמץ
 ודאי יש לה עיקר מן התורה חו"ל הירושלמי שם ר'
 ירמיה בשם רב קדירה שבישל בה מורה [חמץ] לא
 יכשל בה סאותו המין אלא לאחר הפסח הא סמין אחר
 סותר וכלכד ע"י נ' תבשילין עכ"ל וכבר נתעורר כזה
 המפרש ע"ש :

כז ולכן התירו הקדרות של מתכת כמדרינהו שנקראין
 פרייסים"א טע"פ שהן כולו ברזל אלא שבכפנים
 יש איהו טיח לבן ואינו ידוע אם הוא של חרס או של
 עיפרת כי הרבר הוא בסוד אצל הבעלי מלאכות וכל
 הקדרות שבמדינה בין של כשר בין של חלב הכל ממין
 זה ובכל יום ויום יש שנשפך משל בשר לתוך של חלב
 וכן להיפך כידוע והיה צער גרול והפ"ם ללבנן כי
 כהליבון צריך בקיאות הרבה והיה ההפסד רב שעולין
 נרמים יקרים והרבה נתפקעו בליבונן וההרנום להנעילם
 : פעמים אחר מעל"ע דכיון דהעיטור והרשב"א והר"ש
 הצרפתי דעתם נוטה להקל לגמרי אף בשל חרס נמור

ורק המור והש"ע חששו לחוסרא זו ראוי הירושלמי
 הרומות לא התיר אלא בדבר שאין לו עיקר מן התורה
 וכירושלמי פסחים סכואר דבכל האיסורים מותר כמ"ש
 ולכן נהי' רחלילה לנו לעבור על דבריהם מ"מ כספק
 ציפוי חרס או מתכות ועצם הקרירה הוא וראי של
 מתכות פשימא שיש להקל בדין ברור כזה ולחוס על
 ממנום של ישראל וקצת ראייה יש שהציפוי הוא של
 מתכת ולא של חרס מקרא דרניאל [ג' פסוק מ"ג] ולא
 להון רבין דנא עם רנא הא כרי פרולא לא יתערב עם
 חספא אלמא רמתכות עם חרס רחוק שיתערבו ויתרבקו
 ביחד ולכן הרעת יותר נוטה שהציפוי הוא של כדיל
 וע' ס' קכ"ב סעי' ב' ולכר זה יש ראייה להעיטור סמה
 שכתבנו בס' ק"א סעיף ג' ע"ש היטב :

כח הכשרו של סבין משונה מכל הכלים ונחלקו בה
 רבותינו רכמשה שנינו השפור והאסכלא מלבנן
 באור הסבין שפה והיא מהורה כלומר משחיה כאבן
 המשחות ופשטא רלישנא משמע רהו להשתמש בה
 רותח כמו בשפור ואסכלא וקמ"ל דלסבין יש עור הכשר
 השחיה וזה שאסרו בנמ' שלהי מס' ונועצה עשר
 פעמים בקרקע וכו' ולאכול בה צונן לא קאי אמשנתנו
 אלא הוא ענין בפ"ע וקמ"ל דלהשתמש בו בצונן אין
 די כהדחה ככשאריו כלים אלא צריך נעיצה בקרקע
 משום רבסבין יש רוחקא דסבינא החמירו בו אבל
 הכשר רמשהו הוא לרוחה וכן פ' הרמב"ם והרע"ב
 בפ' הששניות ח"ל שפה נעיצה עשר פעמים בקרקע
 וכו' ואוכל בה צונן או משחיה כאבן משחות שלה
 ואוכל בה אפילו רותחין וכו' עכ"ל :

כט וזה דעת הרמב"ם בפ"ו דין ח' חו"ל הלוקח סבין
 מן העכו"ם מלבנה באש או משחיה בריחים שלה
 ואם היה סבין יפה שאין בה פנימות די לו אם נעיצה
 בקרקע קשה עשרה פעמים ואוכל בה צונן ואם היו
 בה פנימות או שהיתה יפה ורוצה לאכול בה חמין או
 לשחוט בה מלבנה או משחיה כולה עכ"ל :

ל אבל רש"י ח"ל והתוס' פירשו דהא דהנן הסבין שפה
 זה לצונן משום דלרוהחין נכלל בהקודם בהנעלה
 או ליבון ורק משום דלצונן חמור משארי כלים מטעם
 רוחקא דסבינא לכך תני לה והנמ' הוסיפה דצריך גם
 לזה נעיצה בקרקע י פעמים והנה באמת רכר המזה
 הוא דהצריך לצונן עוד תקון לבר השחיה ולכן באמת
 ח"א דהבונה או השחיה או נעיצה והוה דעת המור
 שכתב סכינים ישנים וכו' בין גרולים בין קטנים אם כא
 להשתמש בהן בצונן נועצה וכו' או שפה במשחות וכו'
 עכ"ל אבל רש"י כתב ח"ל ונועצה אע"פ ששפה ויש
 אוסרים משפשה בבנר צמר שאינו חלק ומיעבר
 שמנונית עכ"ל וביאור דבריו דק"ל דאיך אפשר להצריך
 לצונן עוד רכר לבר השחיה ולכן פירש פירוש אחר על
 שפה שהוא שפשוף בעלמא ולכן צריך לזה גם נעיצה
 בקרקע [מפרש"א ע"ג] :

והנה

לא וזנה רבינו הבי' בסעיף ז' פסק כהרמב"ם וז"ל
 סכין ישן בין גרול בין קמן תיקח מהעכו"ם אם
 בא להשתמש בצונן אם אין בה נוסח נועצה עשרה
 פעמים בקרקע קשה וצריך שכל נעיזה ונעיזה תהיה
 בקרקע קשה לפיכך לא ינעוץ במקום שנעץ נעיזה
 אחרת ואפילו לחתוך בה רכב חריף כמו צנן מני בהבי
 ולהשתמש בו בקביעות לא נרע משאר כלי שנוהגין
 לתעיל אפילו לצונן ואם יש בה נוסח או שרוצה
 לחתוך בה חמין או לשחוט בה מלבנה או משחיה
 במשחות של נפחים היטב על פני כולה עכ"ל והוא
 בדעת הרמב"ם ונשמע מרבריהם קולא דהשוחה מהני
 בליבון וגם חוסרא דרוקא ליבון אבל הגעלה לא מהני
 אפילו בסכין קמן דהכי תניא בתוספתא הסכינין
 והשפרדין סלבגן באור ויש שחילקו בין גרול שצולין בו
 בשר על האש ובין קמן משום דלפעמים הדין להפוך
 כהם בשר על גבי נחלים [עמ'ט' שלטי סגור מ"ט נ"ט
 רי"ב] :

לב ורבינו הרמ"א כתב וי"א דהשוחה לא מהני רק
 לחתוך בה צונן אכל לא לענין חמין וזכי נהוג
 לכתולה ואם לא יוכל ללבן הסכין היטב משום
 הקרא ולבנו וינעילנו אח"כ ומיהו אם לבנו ולא הנעילו
 אפילו יש בו נוסח או אם הנעילו ולא לבנו ואין בו
 נוסח וחתך בו מאכל הם לא נאסר אפילו הסכין בן
 יומי ואם השחיו במשחות היטב בכל מקום ומנעילו
 אח"כ מהני אפילו לכתולה כמו ליבון אם יוכל לנקות
 הנוסח שבו עכ"ל ופסק בדעת רש"י וממה שכתב והכי

סימן קכב דין נותן מעם לפגם . ובו כיב מעיפים :

א כל איסור שנתערב בדותר ותעורבו נמ"ל מותר
 וכבר נתבאר כל פרטי דין זה בס' ק"ג וכן מה
 שיש לשאל בזה ע"ש וכן נתבאר שם עד כמה הוא
 היותר מנפ"ל והנה קרירה שאינה בת יומא הוא נמ"ל
 וכתב המור בס' קכ"א ואיזה שאינו בן יומא פיר"ת
 כל שעבר עליו לילה אחת בלא תבשיל אפילו בישלו
 בו אתמול בערב מיד בכורך אינו בן יומא ור"י פי'
 שצריך שישא מעל"ע וכן עיקר ואם בתוך מעל"ע
 חיסמו בו אפילו מים לברם צריך לשהות מעל"ע
 לבישול המים אבל בבב"ח אינו כן אם בשל בה מים
 לברם אחר בישול הבשר ובא להבשירה החלב א"צ
 לשהות מעל"ע אחר בישול המים אלא אחר בישול
 הבשר עכ"ל המור ולעיל כפי ק"ג לא הביא כלל דעת
 ר"ת וכתבו כאן להורות דכדיעבד כשהגעילוח לאחר
 לינת לילה מקרי הגעלה כשאינו בן יומא [ג"ח] רס'
 זה מיירי בהגעלה ודע דכדון חיסום המים תוך מעל"ע
 כהבדול רבותיט כעלי הש"ע בסעיף ר' וכפי ק"ג וכתבו
 שם קודם שעבר לילה אחת חיסמו בה מים ע"ש וכארגו

שם בסעיף כ' ו דאע"ג דחפסו לעיקר כרעת ר"י רצריך
 מעל"ע לענין פגם מ"ם לענין כישול המים הקילו
 בלילה אחת ע"ש היטב :

ב כל קרירה שאינה בת יומא מותר מן התורה לבשל
 בו וכך אמרו חז"ל לא אסרה תורה אלא קרירה בת
 יומא ואע"ג דאין מבטלין איסור לכתולה אף שהיא
 לפגם ויש דיעות שסוברים דמן התורה אין מבטלין
 איסור לכתולה כמ"ש בס' צ"ט מ"ם כשאין כוונתו
 לבשל האיסור אלא כוונתו לבשל בקדרה ומסילא
 מתבטל תבלוע כקרירה בתוך התבשיל מותר מן התורה
 [ג"ח] אבל רבנן אמרו כל קרירה שאינה בת יומא
 משום נזירה דילמא אתי לאישתמושי ביה כיוסיה [שלטי
 סגור] ולא חילקו בהאיסור בין כלי מתכות וכדי עץ
 שביכולת להגעילם ובין כלי חרס שאין לו שום תקנה
 רלא כמו שיש מהגדולים שרצו להקל בכלי חרס לאחר
 מעל"ע [עפ"י נ"ט מ"י] וחלילה לומר כן וכן פשטה
 ההוראה בכל הפוזות ישראל [פ"ך מו' י' סי' נ"ט
 כפי קכ"ט סעיף ל"ז ע"ש חזק] :

שארע"פ שנפגמה הקדרה קודם שבא ליו"י כשר בחלב אסור לבשל בה לכתחלה עכ"ל כלומר אע"פ שהאיסור של בכ"ח לא יהא רק בפנים אחר המעל"ע של בישול הבשר או ההלב מ"מ אסרו חכמים ;

ו' ויש כזה שאלה והרי רבינו הרמ"א כתב לעיל בסו"ק ק"ג סעיף ב' דו"א דאע"פ שהאיסור לפנים והמאכל מותר מ"מ הקדרה אסורה ואם בשלו בה אח"כ תוך מעל"ע תבשיל שהאיסור הראשון גותן בו מעם לשבח נאסר וכו' עכ"ל וביאר בלבוש שם דאין האיסור אלא כשיבשל בה אח"כ תבשיל שהאיסור גותן בו מעם לשבח ע"ש ואנחנו בארנו שם מעוף מ"ו ע"פ דברי האו"ה דגם בלא זה אסור לבשל בו אף תבשיל שהאיסור הראשון גותן בו מעם לפנים ממעם שמא יבשל בו מה שגותן מעם לשבח ע"ש מיהו עכ"פ אם דא היה במציאות כלל שיהיה תבשיל שהאיסור יתן בו מעם לשבח לא היה נאסר הקדרה ג"כ דחכמים לא אסרו קדרה של גמ"ל אלא כשבלע מעם לשבח ואח"כ נעשה פגום כמו כשנעשה אינו בן יומא אבל אם מתחלה בלע לפנים דין הקדרה כדן התבשיל ובהכרח לומר בן שדרי מפורש אמרו חז"ל דאסרו קדרה שאינה בת יומא אמו בת יומא אבל בלא"ה דין התבשיל והקדרה אחר הוא דכל לפנים מיתר וא"כ כבישל בה כשר למה אסור לבשל בה חלב אחר מעל"ע והרי תחלתו בפנים הוא וא"א כלל להיות לשבח אך תשובת דבר זה הוא פשוט דכמו שגזרנו בבישול איסור לאחר מעל"ע משום גזירה שסא יבשל בה תוך מעל"ע ה"נ גזרו בכ"ח דאי אמרת שאחר מעל"ע מותר לבשל בה חלב יבא ג"כ לבשל תוך מעל"ע ואע"פ דלא דמי לגמרי דבאיסור שפיר חיישינן משום דאין לו תשמיש של היתר וחששו שסא יבשל בה תוך מעל"ע אבל בכאן הא יש לו תשמיש של היתר בתוך מעל"ע ולמה יבשל בה המין השני אםגם מ"מ חששו לזה שלא יחלב בין קודם מעל"ע לאחר מעל"ע ;

ז' יש מראשונים דס"ל דזה שאסרו קדרה שאינה בת יומא הוי גמ"ל דהו אף כשהקדרה אינה רחוצה ואע"פ דיש ערוין שומן על דופןי הכלי מ"מ כיון שאינו שומן ממש אלא מיח ע"פ הכלי מכפנים גם הוא נפגם לאחר מעל"ע [דשנ"ט כחס"פ עס משוס י"ט] ובתבו שורה ג"כ דעת הרמב"ם כפ"ו ע"ש אבל המור וש"ע סעיף ג' כתבו דהא דחשיבא פגומה כשאינה בת יומא דווקא שהקדרה יפה וסר ממנה כל שמנונית איסור הרבוק כה אבל אם לא הריחה יפה שהאיסור הוא בעין אינו נפגם בשהיית מעל"ע עכ"ל כלומר אלא לזמן מרובה דווקא ומ"מ אם יש ששים רק נגד הרבוק בקדרה הכל שרי דמה שבקדרה כבר נפגם וא"צ בישול ולא אמרינן דרביבוק שלא נפגם עושה גם הבלוע בלא נפגמה [וזמנחתא לזנון וליסחא וסילקא דהולין קי"כ תפרס דיעה וז מעטס דסחס סכין עמנוניתו קרוס על פניו והקודם על תלמית עש"ט

ג' ורע שיש מי שנמתק אם גם בקדרה של חרס שבישלו בה איסור דרבנן אם אסרינן אותה ג"כ באינה בת יומא או לא כיון דהוי כגזירה לגזירה גזירה שסא ישחמש בבת יומא וכשישתמש ערוין הוה רק איסור דרבנן [נוג"ט פ"ט] ואין שום ספק כזה דלא פלוג רבנן וראיה לזה ג"ל ממה דמבואר במור וש"ע סו"ק קי"ג דכלים שבישלו בהן כישוליהם אסורים וניתרים ע"י הנעלה ג' פעמים ע"ש ולא התירו כשאין בני יומן והוה איסור דרבנן ועוד ראיה סמה שכתב רבינו הרמ"א בסו"ק קפ"ו מעו"א וז"ל חלב של קצו"ם אופרת כלים שנתבשלה בהם כשאר איסור וכו' עכ"ל וכן בכבוש אסור הכלי כמ"ש שם וזהו דרבנן ולא התיר לאחר מעל"ע ואין שום ספק כדבר וכן המנוגד הפשוט ;

ד' יש מי שאוסר דכמו דאמרינן לענין י"ג דלאחר י"ב חדש מותרים הכלים מפני שהבלוע כלה לגמרי כמ"ש בס"ס קל"ה כמו בן ככל האיסורים דלאחר יב"ח מותרים מפני שהבלוע שבה כלה לגמרי [מכ"ז סו"ק פ"ב] ונהי דאין להתיר לכתחלה כשארי איסורים ורק ביי"ג דכל יב"ח אסורים מדינא מוכחא מילתא מובא דההיתר הוא מפני יב"ח אבל כשארי איסורים דכל שאינו בן יומן מותר כדעבד אם נתיר אחר יב"ח לכתחלה אהי להתיר גם אחר בן יומן לכתחלה מ"מ לענין חמץ בפסח דגמ"ל אסור מדינא והוי כיי"ג יש להתיר הכלים אחר יב"ח [ע"פ] ויש חולקים בזה דמנין לנו ללמוד מיי"ג לשארי איסורים דילמא טבע היין בן הוא ועוד דבליעתם כצונן וכן ג"ל עיקר והרי בין הקילו כעצם הפרי ג"כ כמו כחרצנים ויגים דמותרים לאחר יב"ח כמ"ש בסו"ק קכ"ג האם גם כשארי איסורים נאסר בה"ג דלאחר יב"ח כלה המעם הא ודאי ריתא וא"כ גם בכלים אין לרמות ול"ו ואין לנו אלא מה שאמרו חכמים ואדרבא מלשון הש"ס בפסחים [ג"ז] שאמר התורה העידה על כלי חרס שאינו יוצא מידי דופן לעולם משמע להריא דלא נתבלה באיזה זמן ואין לומר דהתורה העידה שאינו יוצא אבל במקומו נתכלה דא"א לומר בן שדרי ערות התורה היא ממה שהצריכה שכירה בכלי חרס בקדשים כדפירש"י ע"ש ואי ס"ד דבמקומו נתכלה אכתי קשה למה הצריכה שבירה ואי משום תקלה אין זה אלא גזירת חכמים וזה ראיה ברורה דבכלי חרס ליתא להאי דינא וביי"ג הדין הוה בכל הכלים גם בכ"ח וכן כל שגשתמשה הכלי כחמץ בכ"ד בטופה או בכשר או בחלב או בחמץ אין לזה היתר דאחר יב"ח [ע' עש"ט מ"מ מסכת למשע ל"כ"ה סו"ק נוחחין ו"ט ע"זק] ;

ה' כהא דאסרו חכמים לבשל בקדרה שאינה בת יומא כתבו המור וש"ע וז"ל ואפילו הכי אסרו חכמים לבשל בה לכתחלה גזירה אמו בת יומא בין שבלועה מאיסור וכא לבשל בה היתר ובין שבלועה מחלב וכא לבשל בה כשר או איפכא עכ"ל ומיין המור וז"ל

שלפי פ"ט כתב הרמב"ם עם משם רבינו יונה משום דמוננים מקנחים סמיניהם ע"ש וענ"י וזו"ק] :

ח ויראה לי דאפילו לרעת המזר והש"ע רבשאינה רחוצה לא היו נמל"פ המיה שעל פני הקרירה מכפנים אינו אלא חוקא מיה ממש שיש בו שמנונית כגון שצלו כקרייה כשר שמן דרכה וכיוצא בזה אבל כגון בישולים שלנו שהעיקר הוא מים וגרויפין או תפוחי ארמה או לביבות וכשר בה מעט וכן במאכלי חלב אף שהקרייה אינה רחוצה מ"מ מה שעל פני הרופן אין כוח ממש כלל וכמעט שאינה ראויה לאכילה ולכן יש להושבה נמ"ל לאחר מעל"ע ככל ענין [גנל"ד וגפרט שלעת הרמב"ם וגוד טוסקים נס מים נמור סוי גנל"ס כמ"ס] :

ז וכבר נתבאר בס"י צ"ה וס"י צ"ו דברברים הריפוס ליכא נמל"פ דאינו בן יומי דהחריפות משוי לה לשבח כמ"ש שם ולכן אם ביטל בקרירה איסור שאינה כת יוסא מאכל חריף כגון תכשיל שרובו חוסץ או תבלין או שאר דברים הריפוס אמור אבל לא מיחשב התבשיל חריף משום מעט תבלין שבו וכן נהגין אבל אם היה האיסור דבר חריף ואח"כ שהה הקרה מעל"ע ובישלו בו היתר שאינו חריף מותר ראיין החריפות הראשון משוי ליה לשבח בן יומי אם ביטל דבר חריף בקרירה של בשר שאינו בן יומי ואח"כ כישל בו חלב מותר החלב ולא אמרינן החריפות שבקרה עושה שבטלים עבשיו לשבח [ד"ר סק"ב נסס א"ס] וה"ה אם כישל דבר חריף בקרירה של איסור שאינו בן יומי ואח"כ שהה מעל"ע משנתבשל בו הדבר חריף מותר [ס"ס] ואע"ג דהדבר חריף נאסר מ"מ אינו משהו חריף להמאכר שאחריו [ז"ה"ס אם היה מבטל הדבר חריף בן יומי אלף דבנן יומי גם דבנר טאינו חריף זריק לטפות מע"ל אחר הכיסול השני משום דנעשה נבלה וכמ"ס כסע"ף א' וכו'ן לענין דין זה אנו גרידין לדבר חריף להטמינו טאינו עוטה חריף להכניסל שאחריו שפיר קאמל הש"ך בלוינו בן יומי ומתוך קושיה בנו דנכ"כ ע"ש ובה יש יותר רבותא מדדיט על רמ"א אף דיש כלאו שני ביטולים על איסור האיסור הקודם והחריף שאחריו ובה מתורץ מה שהקשו עליו מהי קמ"ל וזה שכתב עוד וכן אם ביטל דבר חריף בקרה של בשר כ"י אם נשלו בו אחר מעל"ע שנתבשל בו הכשר אפי"ס שאיט מעל"ע משנתבשל בו הד"ה וכו' עכ"ל כלומר דנכשר כחוד כיחר שאינו חריף א"ל מעל"ע רק אחר הראשון ולכן הוי כרבותא בחריף מה שא"ל מעל"ע רק אחר הראשון ובה יש רבותא יותר מדדין הקודם דאף כחוד מעל"ע אין החריף עושה להכיסול שאחריו חריף וזהו שמסיים אכל אם נתבשל וכו' דבר איסור אפילו וכו' דבר שאינו חריף וכו' מונין מחכסיל השני וכו' עכ"ל כלומר ולכן כותב לומר נדין הקודם אחר מעל"ע וזהו טומק טונמו ומתורץ כל מה שתמהו עליו וזק"ן ; י וכתב רבינו הב"י כסע"ף ת' איסור מועט שנבלע ככלי שדרכו שדא להשתמש בו בהיתר מועט בכרי שיהיו זה מעט בהיתר שישתמשו בו כמו קרירה גדולה

וחכית וכיוצא בהן ה"ל מותר להשתמש בו לכתחלה אע"פ שהוא בן יומא לפי שא"א לכא לירי נתינת מעט אבל אם הוא כלי שמשתמשין בו בדבר מועט כמו קערה וכיוצא בה אמור להשתמש בו שאין מבטלין איסור לכתחלה אפילו איסור מועט ואפילו איסור הבלוע עכ"ל והמזר הביא דין זה בשם הרשב"א והשיג עליו וז"ל ואינו נראה להחריז סק"ו דאפילו קרירה שאינה בת יומא שהיא מותרת אמורה משום גזירה כשהיא בת יומא כ"ש באותו כלי עצמו אע"פ שאין דרך להשתמש בו בהיתר מועט יש לנו לגזור אמו שסא ישתמש בהיתר מועט עכ"ל ואין הרמיון שיהי דהתם דרך להשתמש בבת יומא לפיכך גזרינן אינה בת יומא אמו בת יומא אבל כבאן אין דרך להשתמש בו בהיתר מועט [נ"י] אלא כוונת המזר ביון דחוינן דרבנן גזרו כזה א"כ גם כזה יש לגזור אמו כלי שאין דרכה להשתמש בשפע [נ"י] אמנם אין ראייה מניורה שגזרו ככלי אחת אינו בן יומי אמו בן יומי שנגזור כלי זו אמו כלי אחרת וכס"ס צ"ט בארנוה :

יא אלא שיש לדקרק בדברי הרשב"א שהרי אמר בעצמו שאין מבטלין איסור לכתחלה וא"כ גם בדרכו להשתמש בשפע הוה ג"כ כיטול איסור לכתחלה ואיך היתר בזה וצ"ל רבשאיין כאן ששים לא מקרי כיטול איסור אבל ככלי שמשתמשין בה בדבר מועט לא יהיה ששים וא"כ איסור גמור הוא ומאי קאמר שאין מבטלין איסור לכתחלה אלא צ"ל רהבונה נס כשישתמשו בה בשפע ויהיה ששים הוה ג"כ מבטל איסור לכתחלה וא"כ גם בדרכו להשתמש בשפע יש ג"כ איסור ובאמת לעיל ס"ס צ"ט כשהביא דין זה לא כתב בלשון זה ע"ש וצ"ל דדינא דאין מבטלין איסור לכתחלה אינו באמת אלא באיסור בעין אבל באיסור בלוע הא אין כוונתו לבטל האיסור אלא לבשל בדקירה והאיסור הכלוע נתבטל מפילא אלא רה"ק דכשנאפעמים הוי איסור גמור כיון שמשתמשים בו גם בשלא בשפע ולא יהיה ששים ונמצא יש עליו שם איסור מפילא דגם בשפע אין לשמש בו דהוה כמבטל איסור בלומר דלכן משמש בו עתה מפני שעתה נתבטל האיסור ביותר מששים משא"כ אם תמיד דרכו להשתמש בשפע ולא יוכל לעולם לכא לירי איסור א"כ אין שם איסור עליו ואין באן שם מבטל איסור כיון שאין כוונתו לבטלו אלא לבשל בו :

יב עוד נראה דה"ל דבר שאין בו חשיבות כמו איסור הנבלע ככלי שאין ביכולת לכא לפחות מששים אין כזה שם איסור כלל ולא שייך לוטר כזה אין מבטלין איסור לכתחלה דככה"ל מצינו אפילו באיסור בעין כשלהי תרומות דהנן מנורה שפינה סמנה תרומה אין מחייבין אותו להיות יושב ומלקט אחת אחת אלא מכבר בדרכו ונתן לתוכה חולין וכן חכית של שמן תרומה שגשפכת אין מחייבין להיות יושב ומטפה אלא וכו' :

וכו' ע"ש והמעט משום דאין כזה חשיבות כלל וכ"ש כאיסור כלוע ככה"נ והן אמה שהרסב"ם ז"ל יש לו שיטה אחרת בתרומה וס"ל רנ"ט גבישול א"צ הנעלה וזהו מהקולות שהקילו בתרומה ואין למדין מזה לשאר איסורים וכך חשיב לחכמי לוגיל וכמ"ש רבינו הב"י בספרו בסף משנה כסוף הל' תרומות ע"י אבל כל הראשונים לא הורו לו כזה אלא המעט כפני שאין כזה שום חשיבות וכמ"ש וכ"כ הרשב"א בתשו' סי' רכ"ב ע"ש ובעיקר דין זה לענין דינא כארנו בס"ר בס"ם צ"ט ע"ש :

י"ג רב מוסכם מכל הפוסקים דהרם כליהם אינם בני יומן לבר הרמב"ם רלא ס"ל כן כמ"ש כריש סי' קי"ב ע"ש ומעמו של רב רב כתב דגור משום דהוה ס"ם שמא לא נשתמשו בו היום ואת"ל נשתמשו בו היום שמא נשתמשו ברבך הפונם בעין וכיון דהוה ס"ם תולין דהקל וכ"כ כמה מהראשונים מעט זה ולפ"ו גם תתם כלים שלנו אינם בני יומן מטעם זה ובאמת כתבו כן המור והש"ע מעיף ז' וז"ל כשם שסתם כליהם אינן בני יומן כך סתם כלים שלנו בחזקת שאינן בני יומן עכ"ל ושם השאל ר"ב למה אמרו מפורש סתם כלים שלהם בחזקת שאינם בני ולא אמרו סתם סתם כלים אינם בני ר"י"ל דככלים שלנו אין לסמוך על זה אם לא בשאין בעה"ב בכיתו אבל בשוהא בכיתו היה יכול לשאול ממנו ואם לא שאל ראוי לקונפו ולהחמיר ולומר דהוא כן יומן [מרדכי ס"מ כס"ל נסס מה"מ] אבל י"א מעט אחר דמעט זה אינו אלא בכלים שלהם משום שמהנהגם כך הוא שמריחים כליהם יפה והכלי שבשלו בו היום לא יבשלו בו עדר למחר [ס"ס] [עמ"ז סק"ד שכתב נסס ד"מ דהקטן אינו אלא נכעל הכלי דס"ל למידע ולא בלחך ולענין נראה דגם בלחך כשהכעלים כניחם וס"ה יכול לישאל מהס ג"כ עיך קטן כמ"ס] :

י"ד לפיכך אם עבר ונשתמש בכליהם קודם ההבשר מותר התבשיל אבל אם חימם מים בכלי שלהם ללוש בהם פת וכרומה אמור ללוש באותן מים דלדבר זה מקרי לכתחלה הואיל ועדיין לא התחיל הנאתו שהרי עדיין לא לש כזה דאם היה מחמם המים לשתיה כמו שהם שפיר הוי דיעבר שבכר חימם אבל זה החימום היה להלישה ועדיין לא לש וכן כל כיוצא בזה ולא עוד אלא אפילו בשכחותי חימם המים לעצמו לשתיה וישראל קונה ממנו נ"כ מותר לכתחלה רמאחר רבכר נעשה כירם מקרי דיעבר כמו כל הדברים שהתירו חז"ל לקנות מהן אע"פ שנתכשל בכליהן וההיתר הוא מטעם אינם בני יומן לרוב הפוסקים [כפ"ת וסמן וקפ"מ] וממין וקפ"מ כס"מ וכולנו ממעט סינ"ס עכ"ל] :

י"ה ואע"פ שהתירו בריעבר וגם לכתחלה לקנות מהם משום רנ"ט זה הוי בריעבר כיון שכבר נעשה אבל אסור לישראל לומר לו לכתחלה בשל לי ירקות בקדירתך וכו' לא יאמר לו עשה לי מרקחת שכל האומר

בשל לי הרי הוא כאלו מכשל כיריו לכתחלה אמנם זה שכתבנו כמרקחת אם הוא רוקח אומן מותר לכתחלה לומר להם לעשות מפני שמיותרים להם כלים כיוצא על מרקחת ואינם מכשלים בהם תכשילין וכן כל מיני אומנות כמו הקאנדיטערסקי וכל מיני רכש וצוקערקעס דלכל זה יש דהם כלים מיוחדים וגם משום כישוליהם אין חשש שהרי כל אלו נאכלים כמו שהן היין וכן המנהג הפשוט וכמ"ש בס"י קי"ג ע"ש וז"ל המור וש"ע סוף מעיף ז' שכל האומנים מיוחדים כלים נקיים למלאכתן כדי שלא יפגמו אומנותם וכעל נפש יהוש שרברים אלו מביאים לירי מורה ונקיות עכ"ל שכל מאכל מריפה ממטמם הלב [פרישה] כלומר הנם שמעיקר הדין נוכל לסמוך על זה שיש להם כלים מיוחדים ס"מ הבעל נפש ראוי להרחיק א"ע מזה ראולי לא כן הוא ומטמם הלב ולפ"ו כומנינו שכל הדוקחים והעושים קאנדיטערסקי וצוקערקעס אין שום ס"ם ברבך אם יש להם כלים מיוחדים רבכר ברור הוא שיש להם כלים מיוחדים ולפ"ו גם בעל נפש א"צ גהרחיק א"ע מזה [כנלע"ד] :

י"ז י"א הא דהרם כלים שלהם אינם בני היינו שא"צ לישאל מהם אבל אם שאל מהם יחוש לדבריו [כס"ל] ויש חולקין כזה [עמ"ז] סק"ד נסס סלנ"ח] אמנם באמת אין כלל בזה והכל לפי הענין ואם מוכן שבשלו בו כהיום או שלפי האומנות הבעה"ב הוה אינו עשיר להחליף כליו או שוהא לעת ערב דבוראי קרוב הדבר שבישלו בו היום הוי איסור גמור אפילו אם לא הגיד לו שוהא בן יומן ומימינו לא שמענו לסמוך על היתר זה ולא יעשה כן בישראל לאכול אף המותר בכליהם על סמך זה דאינם בני יומן וכ"ש בקאנדיטערסקי ושוה"ק עם חלב דככל שעה שותין שמה ובוראי הם בני יומן ושי"י מותר לשתות דלה לכל אחד כלים מיוחדים :

י"ח כתב המור בשם הרשב"א כלי שנאמר ככליעת איסור שנתערב באחרים ואינו ניכר ככל כרוב ואע"פ שאפשר להנעילו ולהחזירו להבשרו ע"י כך אין דנין אותו כדשי"מ לאסור כולם ער שינעילם אלא הרי הוא כאיסור יכש שנתערב ביבש ובמל כרוב שכל שאין מתירין שלו כאין מאליהן וצריך לפור מעותיו ולהוציא הוצאות אינו ככלל שיש לו מתירין עכ"ל וכ"ש בכלי חרם דלא מהני בהו הגעלה וכן הדין בכלי בשר שנתערב בשל חלב או של חלב בשל בשר [כ"ח] וכבר נתבאר דין זה בס"י ק"ב ע"ש :

י"ט כתב רבינו הב"י כמעוף מ' ריש ליותר מלהניח בבית עכו"ם כלי סעודה רחישין שמא ישתמש בהן עכ"ל מבואר מלשונו דרק לכתחלה יש לחוש לזה אבל בריעבר אם עבר והניחן אין ככך כלום וכן נראה ממה שכתב בסעיף י' קצרות ששלח ישראל לעכו"ם עם מאכל ושהו שם אם ניכר בהם המאכל ששלח דוישראל

כא וגם רבינו הרמ"א ס"ל כן שכתב ח"ל ואפילו אם נתנה לאדם להתקנה צריך לעשות בהם מימן שלא ישתמש בהם העכו"ם [ואי כשנתנו רץ לתיקון נעלמה חבל אם נתנה לנשות בני דל לא חייטין לחשימין ערוה סטובין שהתקבלו כחלטה] ואם עבר ולא עשה כשחור ולקחם מן העכו"ם צריך הגעלה וזווקא אם שרז קצת אצל העכו"ם דהיינו כתצי יום אבל לפי שעה אין לחוש וכל זה כשרוצה להשתמש בו ביום שנתנו לו דליכא אלא חרא ספיקא שמא נשתמש בו העכו"ם או לא אבל אם לא לקחו מן העכו"ם עד לאחר זמן הנוכל לומר אף אם נשתמש בו כבר נפגם ונשתדה מעל"ע אי נשתדה ביד ישראל מעל"ע לאחר שלקחו מן הכותי אוליגן לקלא ואין חוששין בריעבר ואם לקחו מן העכו"ם באוהו יום שנתנו לו ועבר ונשתמש בו בלא הגעלה יש אוסרים המאכל כמו בכלי שהוא בוראי בן יוסו ובמקום צורך יש להקל בריעבר ולכתחלה יש ליהדר בכל ענין אפילו בעבדים ושפחות שבבית הישראל שלא ליחד כלים שלנו אצלן שמא ישתמשו בהם ברברים האסורים עכ"ל ועכשיו אין נוהרין מזה לפי שתמיד הישראל יוצא ונכנס ומותר אפילו לכתחלה [ע"ך סק"ט ומ"ח] וכלי חלב ששהו ביד העכו"ם וראי ראין חשש בריעבר ראין בזה חשש איסור תורה בשום פנים כמובן [כלומר נליס סתממדיים כס חלג] :

כב עוד כתבו בסעיף י"א כלי מעודה שביד עכו"ם ומסיה לפ"ח ואומר שחדשים הם ויראה כמו שהוא אומר מותר לקנותם ממנו ויש מחמירים ואומרים שאינו נאמן ואין ליקח כלים ממנו רק כשמוכר הרבה בלים וקונה בלי מן הכלים וכן נוהגין לכתחלה אבל במקום דדחק כגון שנתארז בביתו ואין לו כלים נודגים כמסרא הראשונה וכן עיקר עכ"ל עוד כתבו שיש מי שאומר שקערות הבאות מעבר לים שקערורות ירקרקות או אדמרמות אמור להשתמש בהם לעולם בחמין מפני שאינן חדשות שמשתמשין בהן ואינו ניכר עכ"ל ונ"ל דכל זה אינו אלא בבקעה"ב המוכר אבל בחנוני בותי המוכר אין שום חשש דע"פ דוב החנוני מוכר חדשים ואין לנו לחשוש שמא נתגם לתשמיש

הישראל בתוכם מותר ואם לא אמר אם רגילין להדיח הכלים בחמין דחיישין שמא הודח בכלי איסור עכ"ל כלומר אם רגילין להדיח בחמין של כלי ראשון ולכאורה לכה ליה האי מעמא תיפוק ליה האסור שמא נשתמש בהם העכו"ם במאכל איסור אלא משום דחששא וזי אינה אלא לכתחלה אכל חשש הרחה בחמין חוי נם בריעבר שיש דנכים לרבר מדהוא נקיה ואינה מלוכלכת [פ"ח סק"ח] :

י"ח אמנם יש דוקק בחששא דהרחח עם כליו והא אידו פסק לעיל סי' צ"ה סעיף ג' דקערות של כשר שהורחו ביורה חולבת מותר כשאין שומן רבוק בהן משום דהוא נ"מ בר נ"מ וצ"ל דכאן באיסור לא שייך נ"מ בר נ"מ או משום דסתם כליהם אחר אכילה שומן רבוק בהם או משני הטעמים ביחד לכך אמר נם בריעבר אבל אם יש ספק שמא הדיחם יחד בכלי שני מותר בריעבר :

כ ועוד ראה ממ"ש לקמן סי' קל"ז שהשולח כלים המיוחדים ליון ביד בותי צריך להתחייבם ובריעבר לא אמר כששלחן בלי חותם במ"ש שם בספרו הגדול ע"ש וכ"כ כאן בספרו הגדול בשם הרא"ה ח"ל קדרות או קערות שעמדו בבית הכותי משהה אותם מעל"ע ומותר עכ"ל ונם בכאן כוונתו להשהותם מעל"ע אלא שקוצר ביש"ע כדרכו [ע"כ] דוודאי מעל"ע צריך להשהות דליהוי עכ"ל לפניו וזה מועיל אפילו עמדו בבית הכותי זמן מרובה [ע"כ וס"ך סק"ח] ויש הוצים להחמיר מזה אפילו בריעבר [נ"ח וע"ז] ולא נראה לאמור בריעבר משום חששא בעלמא וודאי לכתחלה אמור לעשות כן ולסמוך אשהיית מעל"ע אבל בריעבר מותר ואפילו בישל הישראל בו ביום שלקחה מהכותי אין לאסור המאכל בריעבר ולא מחוקקין ריעותא לומר שבישל בה או עידה לתוכה רותח [כ"מ נע"ך ע"ס] ודע דכל זה אינם אלא בכלים כקדרות וקערות גדולות שיש לחוש לבישול או לעירוי סב"ד אבל במעלער ובפות ומולנות ומכניין שחתשמיש בהם הוא בכלי שני וב"ש ברברים שתשמישן בצונן מדיחן ומותר [ע"ס] :

מליק בסד

ספר

ערוך השלחן

בו יבואר כל הדינים והלכות הכתובים בשו"ע יו"ד הלכות שחיטה ומריפות.
ש כג הדינים המפורטים בספרי האחרונים, וכל דין ודין בארתי בטעמו בעזה"י עפ"י הצעות
ראיות מגדולי הפוסקים ראשונים ואחרונים, והכל בלשון צח וקל ובסדר נכון כאשר עיניך
תחזינה מישרים בפנים הספר.

חלק ראשון

על הלכות שחיטה

מאת

יחיאל מיכל בהרב מוהר"ר אהרן הלוי עפשטיין החונה בק"ק נאוהרדק בעה"מ
ספר ערוך השלחן על ח"מ וספר אור לישרים ע"י סה"י לר"ת.

הוצאה שניה

חובא לבית הדרוס ע"י בית מסחר ספרים של הר"י יוסף צבי לעוו בווארשא רחוב מילא נומר 2 בהרח"ג
ר' שמואל וציל שה"י אב"ד בק"ק וואלמישין משנת תר"ט עד תר"ך ואחר כך משנת כת"ר עד
י"ט בסליו תר"ס ה"י ראכ"ז ומ"צ במעזריטש יע"א ושם מנחתו כבוד תנצ"ח.

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י היים תשס"ט